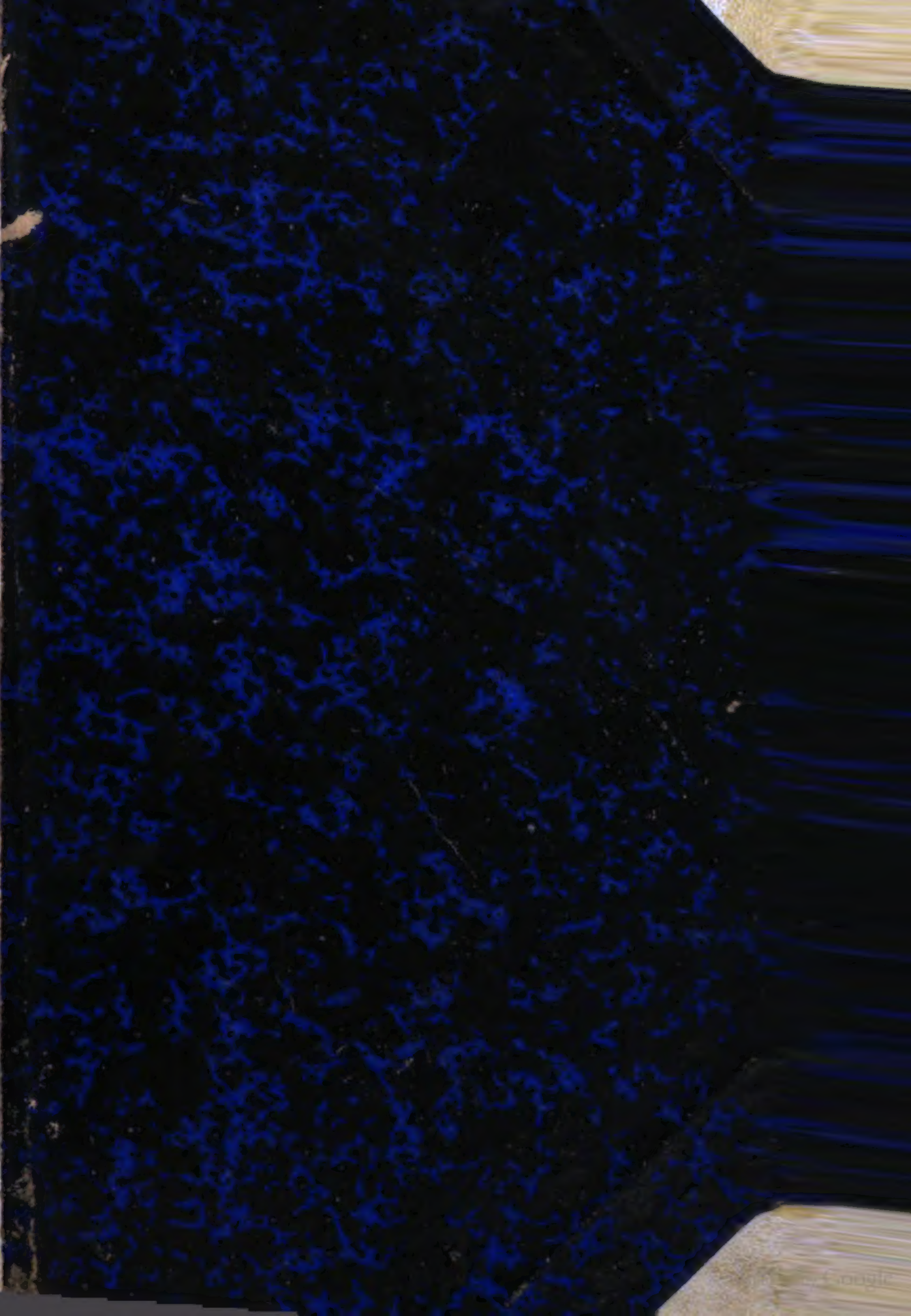

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
16 D
62

Digitized by Google

Digitized by Google

D ALPHONSI VILLAGVT NEAPOLITANI,

ABBATIS MONASTERII S. BENIGNI,
ORDINIS S. BENEDICTI,
CONGREGATIONIS CASSINENSIS,

Conſultationes Deciſiuæ:

Quas ad varios caſus tam in Pontificio, quàm Cæſareo iure in præxi tractatos miro ordine ex Sacris Canonibus, Iuriſconſultorum reſponſis, Cæſarum reſcriptis, interpretumque lucubrationibus exegit.

Opus verè aureum, omnibusque Theoricis, & Practicis, in foroque tum conſulendo, tum etiam cauſas Ciuiles, Criminales, Eccleſiaſticas, in frequentioribus materijs tractantibus, vtile admodum, & neceſſarium.

Summarijs ornatum: Indiceq; locupletiſsimo illuſtratum.

CVM PRIVILEGIIS.

VENETIIS, Apud Damianum Zenarium M D CI.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE
Digitized by Google

Digitized by Google

ILLVSTRISSIMO
AC
REVERENDISSIMO
D. D. DOMINICO PINELLO
S. R. E. CARDINALI.

D. ALPHONSVS VILLAGVT
Abbas Monaſterij S. Benigni, Congregationis Caſſinenſis æternam fœlicitatem.

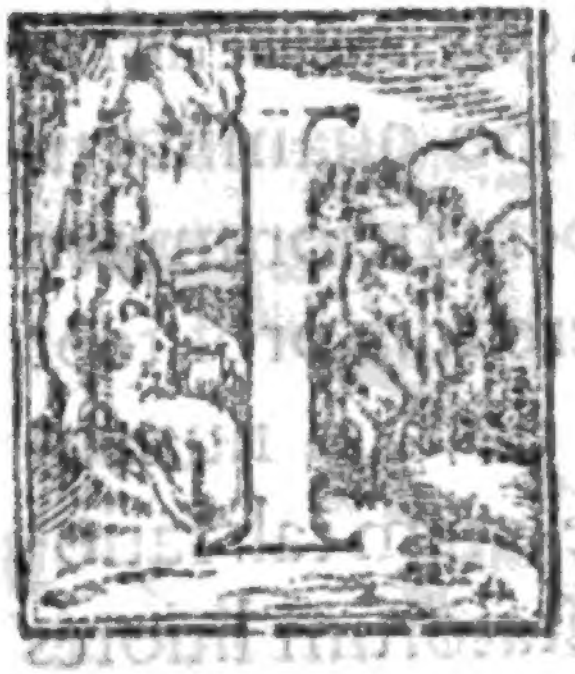

AMDIV in votis habui, Cardinalis ampliſsime, vt aliquid mihi ſuppeteret, quòd pro collatis in me beneficijs tibi potiſſimum in grati animi ſignificationem reſponderem. Sed in hac mea diutina cupiditate plurimùm angebar; & velut æquoris vado infixus, animo æſtuabam; Cùm tuam ex vna parte meritiſsimã Celſitudinem, meam

Digitized by Google

ex altera tenuitatem prospectans, vires offenderem, & debito, & desiderio lõgè inferiores. Et quid enim viro præclarissimo, & generis nobilitate, & litterarum eruditione, & morum sanctimonia, & in cętum purpuratorum Patrum cooptatione fulgenti tantulus ego ipse Abbas dignum vsquã retributione meditarer? Tandem mihi sic cogitãti occurrerunt Decisiones imprimendæ, quæ meritò dicandæ fuerant tuæ magnanimitati, vt signum aliquod grati animi ostenderem; presertim cùm te apud homines heroica generositate spectabiles, qualem te esse nemo inficiari possit, quando vegetum animum exili robore non comitãte, enitatur aliquis gratiarum actionem, si non persoluere, cùm non possit; saltem cùm possit externa aliqua demonstratione testari. Hoc igitur infimum recognitionis munus ILLVSTRISSIME CARDINALIS, quod solùm mihi superesse animaduerto Nactus occasionem ædendi in lucem nostras hasce Decisiones animo quamlibentissimo exequor; & me innumeris beneficiorum vinculis tibi deuinctum ita gratijs referendis profiteor longè imparem. Quòd si illas tuo nomini nuncupando arbitretur insuper aliquis me etiam tali ratione strenuum, ijsdem contra obtrectatorum liuores delegisse patronum, vt non negarim; ita habeo pro comperto me haud quaquam meditata ab alijs ex-

pectatione

Digitized by Google

pectatione fraudatum iri. Interim ego, quę meę partes erunt, Deum Optimum Maximum deprecabor, vt ipſe, qui poteſt ſolus, & in hac primùm peregrinatione, & demum in æterna patria te bonorum omnium aggregatione fœlicitet. Vale.

Genuæ ex noſtro Monaſterio Sancti Benigni.

Kalen. Ianuarij: M D C I.

Digitized by Google

AD CANDIDVM LECTOREM.

PRAE *tuis mundiſsimis manibus accipias exopto candiſsime Lector has meas quamplurimarum queſtionum quotidianarum lucubratas Deciſiones, quas in vtroque foro precibus euictus, ad Dei Optimi Maximi honorem, & gloriam, Congregationis meæ Caſsinenſis decus, Innocentium tutelam, & malignorum, ac ſceleſtorum confuſionem, & iuſtam punitionem, ac denique ac iuſtitiæ dilucidationem produxeram. Confido enim plurimùm in Domino IESV te ex acurata perluſtratione earum maximum ſolamen percepturum fore; cùm ſtylo ibi in pertractandis materijs facillimo vſus fuerim, etſi non minimum laborem ſuſtinuerim;*

Digitized by Google

rim; cùm non deſint quæſtiones de feudis, fideicommiſſis, de appellationibus, de beneficijs, & alijs ciuilibus, & criminalibus me conſulente ventilatis, ac definitis in vtroque foro. Vale.

Datum in eodem Monaſterio Sancti Benigni,

eodem die.

Digitized by Google

Gli Eccellentiſſimi Signori Capi dell Eccellentiſſimo Conſeglio di X. in-ſcritti: Hauuta fede dalli Signori Reformatori del Studio di Padoa, per relation delli tre à queſto deputati, cioè del Reuerendo Padre Cõmiſſario dell Inquiſitione, del circ. & fideliſſimo Secretario Lorenzo Maſſa, & di Domino Fabio Paulini D. Lettor publico, che nei Trattati de Extenſionibus, & Interpretationibus iuris, di D. Alfonſo Villagut: Item nelle Deciſioni, & Conſegli dell'iſteſſo, non vi è coſa contra le Leggi, & ſono Libri degni di Stampa, concedono licentia, che poſſino eſſer ſtampati in queſta Città.

Datum die 14. *Iunij.* M D C.

D. Nicolò Querini.
D. Marc'Antonio Loredan.
D. Lorenzo Capello.
} Capi dell'Eccellentiſſimo Conſeglio di X.

Illuſtriſſimi Conſilij X. Secre.
Cælius Magnus.

1600. à dì 13. Luglio regiſtrato in Libro.

Antonius Laured. Officij contra blaſph. Coadiutor, & Secr. ſub.

Digitized by Google

INDEX RERVM MAXIME INSIGNIVM, SCITVQVE DIGNIORVM, QVAE DECISIVIS

his continentur Consilijs, vberrimus

ac perinde diligentissimus.

ABBAS dispensare cum Monacho non poterit, vt sit proprietarius; & quare, licèt possit illi concedere aliqua ad vsum eius cum conditione infra relata; necnon & paciſci. decis.20.nu. 95. 242.

Absens nō per contumaciam veram damnatus appellare poterit intra decē dies computandos à die scientiæ, si Iudex reperiatur in publico, dec.40. nu.33. char. 413.

Absens & appellans an præsumatur appellasse infra decem dies à die scientiæ, decis.40. nu. 143. 439.

Absoluere ab excommunicatione generaliter lata ab homine per sententiam generalem poterit æque is,qui ab excommunicatione lata à iure poterit, decis. 47. nume. 5. 498.

Absolutionem ab excommunicatione lata ab homine per modū sententiæ, non concedit regulariter, nisi lator eiusdē. decis.47.nu.6. 498.

Absurdum est, & temerarium libertatem non augeri, sed astuta interpretatione domini coarctari. decis.2.nu. 12. 39.

Absurdū quid dicatur. decis.5.nu.31. 88.

Accessus prohibetur ad audiendum conciones extra Parochiam, si id commodè fieri potest, decis 38. nu.3. 397.

Accessorē in beneficio Ecclesiastico iure optimo cōparandū fore heredi,duplici medio probatur, decis.10.nu.2. 134.

Acquirens aliquid per Indum à Gliosamias regulariter ad illius restitutionem tenebitur. decis.20.numero 4. 224.

Acquirens aliquid mediante iniusta sententia lata,tenebitur ad illud restituendum. decis.30.nume.12. 376.

Acta contra ius debet vtique pro infectis haberi. decis.15. numero 33. 191.

Acta exemplata,& nō originalia sunt tradenda appellantibus. decis.40. numero 160. 442.

Actibus ab extraiudicialibus quis non repelletur, & legitimis pendente probationis articulo de nullitate sententiæ. decis.50.nu.11. 510.

Actio nulla illa dicitur,quam exceptio repellit. decis.20.nu.77. 239.

Actio ex dolo licet non competat,tamen cōpetit exceptio. decis.20.nu.78.239.

Actio ex pacto,seu promissione nuda geminata ex intervallo oritur contra paciscentem, vel promittentem etiam de iure ciuili, dummodo secundum pactū habeat relationem ad primum & expressam. decis.20. nu.142. 253.

Actio oritur nobis ex pacto nudo de iure Canonico, quia pacta sunt seruanda. decis.20. numero 155. 256.

Actio cui à iure datur, multo magis exceptio intelligetur indulta. decis. 20. numero 3. 224.

Actio oritur ex pacto nudo firmato fidei interpositione. decis.20.nu.171. 260.

Actio oritur ex pacto nudo experienda non solum in foro Ecclesiastico, sed etiā seculari in terris Ecclesiæ subiectis contra etiā Laicos. dec.20.nu.159.257

Actionem Ecclesia, quam habet contra malè alienantem bona sua immobilia.

Digitized by Google

decis. 52. numero 37. 527.

Actiones omnes tam actiuæ, quàm paſſiuæ teſtatorum in temporalibus tranſeũt ad hęredes. decis. 20. nu. 185. 264

Actus geſtus per minorem 25. annorum ſine curatore, quãuis regulariter ſit ipſo iure nullus, tamé ſi compareat in iudicio ſine curatore, & actum aliquem faciat: iuretque non contrauenire proceſſui in aliquo iudicio, vel ſententię, valebit actus per eum ſponte factus & quare: & quod non requiratur certioratio faciẽda huiuſmodi minori de ſuo iure, communior eſt ſententia. decis. 20. nume. 210. 270.

Actus à iure prohibitus principaliter in fauorem perſonę priuatę, & ſecundariò ratione vtilitatis publicę per iuramentum validatur, & quare. decis. 20. numero 200. 268.

Actus factus de facto non prędiudicat in iure acquiſito. decis. 53. nu. 30. 578.

Actus plures exerciti à perſonis Congregationis Caſſinen. contra ipſius Cõgregationis priuilegia non prędiudicãt ipſi Congregationi: & quare. decis. 53. numero 31. 578.

Actus geſtus non ſeruata forma tradita à iure, vel ab homine, eſt ipſo iure nullus: ſi ipſa forma eſſet ſeruanda ante ipſum actum, vel in ipſo actu conficiendo, & non poſt actum. decis. 16. nu. 24. 206.

Actus Procuratoris, qui poſſet eſſe cũ delicto, & ſine, præiudicat domino cauſę, donec probetur contrarium: & quid ſit dicendum de actu, qui in delictum nõ tradat. decis. 10. nume. 121. 154.

Actus cum eſt omni reſpectu nullus, non confirmatur iuramento, niſi actus ipſe à ſola voluntate confirmantis dependeat. decis. 20. nu. 99. 243.

Actus vbicunque ad validitatem requiritur geminatus conſenſus, vel actus; tunc ſufficiet vnicus cõſenſus, vel actus cum iuramẽto. decis. 20. nu. 187. 264.

Actus geſti pro ſolemnitate extrinſeca nõ præſumitur in iudicio, niſi conſtaret per confeſſionem appellati. decis. 40. numero 125. 433.

Actus inualidus non poteſt ratificari, & quare. decis. 2. nu. 95. 31.

Actus, propter quam à iure ſuo cecidit emphyteuta, vbiq; eſt ſucceſſiuus, ipſe adhuc poſt caducitatem durat, & exemplificatur. decis. 1. nu. 64. 22.

Actum ad aliquem conficiendum, quando duo, vel plura coniunctim requiruntur, vno ipſorum deficiente, totum corruit. decis. 3. nu. 3. 52.

Adminiſtratoris delictum, quando prędiudicet domino. decis. 1. nu. 48. 18.

Adminiſtratoris, qui expreſsè delinquit in aliquo non erit dicendus, & quare. decis. 10. nu. 124. 155.

Adoleſcentiores quibus de cauſis mitius ſint puniendi regulariter. deciſio. 46. nu. 18. 496.

Adſtringens ſe ad probandum certum tẽpus, licet non eſſet de neceſſitate, tamé teneretur illud probare, aliàs ſuccumberet. decis. 3. nu. 20. 56.

Adultus licet in vita ſua non poſſit alienare res immobiles ſine auctoritate Curatoris, & Iudicis, tamen in teſtamento ſolus poterit dare licentiam ſuis executoribus alienandi res ſupradictas. deciſio. 18. nu. 2. 214.

Aduocati quid proponere debeant ante litis conteſtationem, & quid reſpondere, ne videantur litem per huiuſmodi reſponſionem voluiſſe conteſtari. deciſio 44. nu. 20. 481.

Aedificans aliquod altare in aliqua Eccleſia, quando dicatur habere ius patronatus in eo, & beneficium eccleſiaſticum dicatur fuiſſe erectum. decis. 15. nume. 1. 182.

Aedificium quãdo cedat ſolo. decis. 51. num. 2. 511.

Aequiparata à iure quoad certum caſum nõ habebunt locum in alijs. decis. 42. num. 21. 467.

Aequitas eſt ſeruanda, & in humaniorem partem declinandum. deciſio. 15. nume. 55. 195.

Agenti poſſeſſoria adipiſcendæ in beneficialibus nõ obſtat exceptio criminis ſine infamia, etiamſi ipſo iure inferat nuditatem tituli, decis. 10. nu. 61. 143.

Agendum, quãdo eſſet de poſſeſſione violata, prius agendũ erit de poſſeſſione, qua probata, agi poterit de violentia ſibi illata, & non è conuerſo, & quare. decis. 10. nu. 19. 138.

Aggreſ-

Digitized by Google

Aggeſſorem noſtrum armis poſſumus ſta tim etiam armis repellere, non autem interuallo. deciſ.29. nu.28. 347.
Agnatus ſuccedens in feudo paterno, repudiata hæreditate, non tenebitur ſatisfacere creditoribus ipſius feudatarij mortui, etiam legatarijs, cui ipſe ſucceſſit,& quare: niſi ſolum de fructibus anni illius,in quo mortuus fuit,& quare. deciſ.2.nume. 47. 45.
Agnatus proximior poſt mortem feudatarij alienantis feudum, poterit de iure reuocare ipſam alienationem: licet filius non. & quare. deciſ.2.nu.48. 45.
Agnato proximiori quid dicere, ac probare ſufficiat,vt poſſit ſuccedere in feudo, aut in parte feudi, quam poſſederat in vita ſua eius agnatus. deciſ.2. numero 26. 41.
Agnatus proximior ipſo iure ſuccedit in feudo paterno, & ſi repudiauerit hereditatem illius,feudo retento, non tenebitur ad debita feudatarij mortui, & quare. deciſ.2.nu.42. 45.
Agnatus etiam repudiata hereditate ſui agnati mortui,retinere poterit eius feudum,filius verò ipſius feudatarij mortui non,& quare. deciſ. 2. numero 54. & 55. 47.
Alienatio rei immobilis Eccleſię ipſo iure erit nulla, celebrata non habito aſſenſu Apoſtolicæ ſedis, etiam ſi vtilis eſſet Eccleſię. deciſ.52.nu.12. 522.
Alienatio rerum immobilium Eccleſiæ eſt prohibita de iure Diuino, & quomodo: inde concluditur,q; ſi fiat à Papa ſine iuſta cauſa, erit nulla ipſo iure. deciſ. 52.nu.14.& 84. 522.& 536.
Alienatio bonorum immobilium Eccleſiæ vt ſit valida de iure,duo copulatiuè neceſſario requiruntur,nempe iuſta cauſa & ſolemnitas iuris, ſcilicet tractatus aſſenſus Eccleſiaſticorum,& ſummi Pontificis; ſi illi ſunt immediatè ſubiecti Papæ: & hoc de iure communi. Sed hoc ipſum habet hodie locum in omnibus generaliter etiam immediate non ſubiectis Sedi Adoſtolicę, per Extrauag. Ambitioſæ. deciſ.52. numero 25. & 26. 524.& 525.
Alienatio rei Eccleſiaſticæ minimi valoris facta à Beneficiato cum cõſenſu Epiſcopi eſt legitima, & ualida nec melioramenta per conſequens facta cedent ſolo. dec.51.nu.1. 511
Alienatio rei Eccleſiaſticæ ſine ſolemnitatis à iure requiſitis facta, etiam in vtilitatę Eccleſiæ,erit nulla. deciſ.52. nu.112. 542
Alienatio bonorum Eccleſiaſticorum ad vitam hominis facta comparatur perpetuæ,ita ut ambæ æqualiter ſint prohibitæ & quare. dec.1.nu.19. 10
Alienatio poſſeſſionis emphyteoticæ facta in fauorem Eccleſiæ ab emphyteota, irrequiſito domino directo,quando ſit prohibita. dec.49.nu.11. 505
Alienatio bonorum emphyteuticorum magni momenti Eccleſiæ collegiatæ ſine conceſſu ipſius expreſſo in capitulo,& capitulariter congregatæ, præcedente ſuper tali alienatione faciendâ tractatu in capitulo, erit ipſo iure nulla,nullũque de iure præiudicium generabit ipſi Eccleſiæ, etiamſi facta fuiſſet ab ipſius Eccleſiæ Prælato vel Economo. dec.1.nu.16. 9
Alienatio bonorum Monaſterij facta cõtra prohibitionem Papæ, quare ſit nulla de iure. dec.52.nu.46. 528
Alienatio rei immobilis Eccleſiæ facta ſine ſolemnitate, etiam in eius euidentem vtilitatem,non valet,neque tenet. & quare. dec.52.nu.49. 529
Alienationis contractus rei Eccleſiaſticæ immobilis factus præuia non ſolemnitate iuris,an poſſit dici ualidus de iure naturali,& gentium. dec. 52. nu.162. 555.
Alienatio facta non ſeruata forma legis, non erit ualida; & ratio eſt,quoniam non ſeruata forma permiſſiua, ſuccedit ſtatim forma deſtructiua. deciſ. 2. nu.60. 50
Alienatio facta non ſeruata forma legis eſt inualida. dec.3.nu.2. 527
Alienatio vtilis dominij rei Eccleſiaſticę prohibita extenditur ad alienationem directi dominij rei Eccleſiaſticæ, & quare. Dec. 52.nu. 36. 526
Alienationis Eccleſiaſticorum bonorum appellationem uenit venditio,permutatio, donatio, & in feudum, vel emphyteuſim, vel vſumfructum traditio.

Digitized by Google

Index Decisionum

decis. 1. numero 17. 10
Alienationis prohibitio tam à iure, quàm ab homine facta comprehendit eiusdé rei pignorationem, quancunque hipothecationem, seu obligationem, & cuiusque seruitutis impositionem. decis. 1.nu. 18. 10
Alienationis legitimæ forma quæ sit. decis. 1 nu. 27. 12
Alienationis concessio facta sine auctoritate superioris, dicitur nullum conferre titulum, dec. 52. nu. 123 545
Alienationis sub nomine comprehenditur omnis actus translatiuus cuiuscunque dominij. dec. 52. nu. 11. 521
Alienationis prohibitæ appellatione, quę de iure veniant. dec. 2. nu. 38. 44
Alienationi factæ per Prælatum, & capitulum non debet præsumi præcessisse consensum expressum cum sit solemnitas extrinseca, quæ nunquam præsumitur, & quare. dec. 1. nu. 26. 31
Alienationem perpetuam appellat Panor. factam ad 30. annos. decis. 1. numero 21. 10
Alienationem rerum immobilium Ecclesiæ prohibitam esse de iure Pontificio multipliciter probatur. dec. 52. n. 15. 25. 26. & 58. 522. 524. & 531.
Alienationem bonorum Ecclesiasticorũ factam omnibus solemnitatibus a iure requisitis esse prohibitam, & declaratam nullam probatur iure ciuili & Doctorum auctoritate numeris. dec. 52. nu. 29. & 37. & 38. 525. & 527.
Alienatione rei immobilis Ecclesiasticæ quid transferatur, docetur. decis. 52. nu. 53. 530
Alienatione rerum Ecclesiasticarum immobilium cedente in Ecclesiæ vtilitatem requiritur etiam assensus apostolicus, & solemnitas iuris. decis. 52. numero 63. 532
Alienatione Ecclesiasticæ rei magni momenti requiritur tractatus, & consensus capituli ultra consensum Prælati. dec. 1. nu. 28. 12
Alienatione bonorũ immobilium Ecclesiasticorum ad probandum, quod inter alias de iure requisitas solemnitates requiratur assensus Apostolicus, & maxime in bonis Monasterij exempti, & immediate subiecti sede Apostolicę: citatur tex. in c. 2. de reb. Eccles. non alien. in 6. & verus intellectus ipsius ca, traditur. dec. 52. nu. 24. 524
Alienationes bonorum Ecclesiasticorum non præuijs de iure requisitis sunt ipso iure nullæ, nec cõtra ipsas aliquem producent effectum, licèt bene contra alienantes, qui diuersimodè veniunt puniendi. dec. 15. nu. 38. 192
Alienandi bona Ecclesiastica hodie facultas requiritur a Summo Pontifice, sed non in casu c. terrulas. 12. q. 2. dec. 52. nu. 69. & 70. 533
Alienans rem emphyteoticam irrequisito domino, præuia tamen protestatione, scilicet Suo iure, &c. quando cadit a iure suo tam in Regno Siciliæ, quàm alibi. dec. 49. nu. 17. 506
Alienantis indebitè res Ecclesiæ quę sit pœna. dec. 52. nu. 16. 522
Alienantis bona Ecclesiastica non pręuijs requisitis de iure, quæ pœna sit, licet alienatio sit ipso iure nulla. decis. 15. nu. 35. 191
Alienantes bona Ecclesiastica non præuijs de iure requisitis, sunt excommunicati. dec. 15. nu. 37. 192
Alienigenis quando sit concedendum cõtrahere matrimonium, & quis dicatur Parochus eorum. dec. 33. nu. 8. 389
Animę quoad periculum nihil differt iniuste detinere, aut inuadere alienum. dec. 52. nu. 155. 554
Animę periculum, vbi immineat prę sumetur in deteriorem partem, cum inde consulatur saluti animę. decis. 20. nu. 23. 227
Annus probationis quare indultus fuerit nouitio à iure. dec. 24. nu. 8. 305
Appellare quando alicui licebit, poterit appellare etiam die feriata tam solemni, quàm repentina, sed non exerceri regulariter, & quare. dec. 40. nu. 37. 414
Appellare volens an teneatur perquirere iudicem vbicunq; locorum. decis. 40. nu. 39. 414
Appellare à diffinitiua sententia non poterit is, qui ab interlocutoria lata in eadem causa appellasset, & dicta eius appellatio fuisset friuola manifeste, & quare. dec. 40. nu. 74. 421

Appellare

Digitized by Google

Appellare regulariter omnibus licebit, licet fallat in aliquo casu. decis. 40. num. 79. 422
Appellare licebit infra decendium à die latæ sententiæ. dec. 40. nu. 25. 412
Appellare non licet ab executione sententiæ, sed solum ab eo, quem dicitur malam sententiam fuisse interpretatam. dec. 10. nu. 7. 135
Appellare non licet ad impediendum ne heres scriptus mittatur in possessione hæreditatis, vel quo minus pignus vendere liceat. dec. 10. nu. 8. 135
Appellare domino licere Doctores asserentes post decem dies a die latæ sententiæ, quomodo sint intelligendi, & quare. dec. 40. nu. 96. 426
Appellare nemo poterit ad impediendam possessionem, nisi prius probauerit iniustitiam eius: cum vnicuique volenti probare se violenter eiectum de possessione, incumbat prius probare se illius rei fuisse legitimum possessorem. dec. 10. nu. 5. 135
Appellare quis semper poterit etiam post decendium a die scientiæ illati grauaminis habentis actum successiuum, & hæc regula exemplificatur, & limitatur. dec. 40. nu. 55. 56. 417
Appellare quis poterit etiam post decendium, si quam primum sciuerit, ideſt, si infra decendium aliud computandum ab ipsa hora scientiæ latæ sententiæ adierit Iudicem sedentem pro tribunali, & probauerit se non fuisse citatum ad audiendam sententiam tali die, & hoc pacto erunt interpretandi Doctores, dicentes citatos ad audiendam sententiam non venientes, sed contumaces fore audiendos appellantes post decendium, cum de iure hic non veniat dicendus contumax verus (cui non licet appellare) sed fictus, qui appellare poterit. dec. 40. nu. 59. & 60. 418
Appellari etsi ab executione non possit regulariter à sententia; tamen de exequendo appellari poterit, & quare, & quid sit faciendum aduocato solerti. dec. 10. nu. 107. 151
Appellari licet à sententia lata super possessorio non possit; tamen bene posset appellari, quando tale possessorium super peret naturam principalis; & quo in casu hoc contingat, & quare. decis. 10. nu. 108. 151
Appellari in foro seculari de iure ciuili posset à sententia lata super causa mere possessorij; tamen per ipsam appellationem non retardabitur executio sententiæ, in foro autem canonico, seu Ecclesiastico non poterit appellari, & quare. dec. 10. nu. 110. 152
Appellari non poterit à sententia, seu decreto lato super possessorio, & quare, nisi decretum se extenderet ultra sententiam. dec. 10. nu. 112. 152
Appellari ab executione sententiæ, vel testamenti non poterit, nisi executor modum excesserit, & de pœna appellantis, & recipientis appellationem, & quando dicatur executorem modum excedere. dec. 10. nu. 15. 137
Appellari licet possit à pronunciatione de exequendo, vel non exequendo, nō tamen ab ipsa executione, & quare. decis. 10. nu. 16. 137
Appellari poterit ab Archiepiscopo ad Primatem, seu Patriarcham. dec. 22. nu. 13. 298
Appellari poterit ab Episcopo delegato ad Metropolitanum in illo negotio, in quo ille procedit tanquam Episcopus, & non tanquam delegatus. decis. 43. nu. 31. 473
Appellari non potest ab executione sententiæ, nisi executor modum excesserit iudicationis. dec. 10. nu. 3. 134
Appellari ab executione non poterit, nisi executor modum excesserit. dec. 10. nu. 12. 136
Appellari quando non possit à diffinitiua non expressa causa ipsius, & quare. dec. 10. nu. 76. 146
Appellari non poterit, cum agitur de possessorio mero, & quare. decis. 10. numero 90. 148
Appellari non poterit ab executione Officij decreti. dec. 10. nu. 9. 136
Appellari quare non possit ab Archiepiscopo ad Concilium Metropolitanum. dec. 22. nu. 7. 297
Appellari quare non possit à sententia possessoria. dec. 10. nu. 30. 139
Appellans si non instanter petierit apo-
Apoloſ.

ſtolos, præſumetur renunciaſſe appellationi ſuæ; etiam ſi vadat, aut mittat ad proſequendam appellationem. deciſ. 40.nu.149. 440
Appellans ſi non curat petere apoſtolos inſtanter infra tempus ſtatutum a iure, tenebitur ſoluere id,ad quod fuerat cõdemnatus per ſententiam, a qua appellauerat,& quare. dec.40.nu.152. 441
Appellans quando apoſtolos petere non teneatur. dec.40.nu.159. 442
Appellans in decimo die decendij in aliqua hora computata infra ipſum decendium,audietur, & quare. dec. 40. numero 145. 439
Appellans & non valens obtinere apoſtolos a Iudice à quo, quid faciet. deciſ. 40.nu.163. 443
Appellans à ſententia diffinitiua uel interlocutoria, aut à grauamine illato, an teneatur parti appellatæ aliquid oſtendere. dec.40.nu.119. 431
Appellans tertius pro ſuo intereſſe debet exprimere cauſam,qua mouetur ad appellandum,& quare. deciſ. 10. nu.70. 145.
Appellans,& ſuccumbens qua pœna puniatur. dec.40.nu.8. 408
Appellans à miſſione in poſſeſſionem hęreditatis alicui delatæ, & Iudex ipſam appellationem recipiens incurrit pœnam viginti librarum. dec.10.num.1. 133.
Appellantis & aſſerentis iuramento, ſe appellaſſe intra decendium quando fides præſtetur. dec.40.nu.146. 440
Appellanti infra ſpacium triginta dierum a die ſententiæ, erit tradenda copia actorum cauſæ, & apoſtoli. deciſ. 40. nu.10. 408
Appellanti tradenda erit copia proceſſus, & ſententiæ latæ dirigenda Iudici ad quem, infra triginta dies computandos a die latæ ſententię. dec.40.nu.5. 408.
Appellanti propter locum ſibi non tuti ſufficit dicere locum non tutum, non aſſignando cauſam quare ſibi non ſit tutus,quando eſſet hoc notorium Iudici. dec.10.nu.83. 147
Appellanti etſi non præiudicet, quando fiat per alium iudicem, quin ipſe proſequatur ſuam appellationem quoad tempus ſibi præfixum in proſequendo: tamen cautius aget ſi proteſtetur de hoc coram teſtibus, & publice proponat appellationem. dec.40.nu.38.414
Appellantem à correctione exceſſiua oportet ſpeciales cauſas exprimere;aliàs appellatio non admitteretur. dec. 10. nu.71. 145
Appellatus negare debet fuiſſe appellatum à ſententia lata pro ſe infra decendium;& quare. dec.40.nu.112. 430
Appellatus ſi non præſentauerit ſententiam qua pœna puniatur. deciſ. 40. nu.127, 434
Appellatum infra decendium non præſumitur eo ipſo, quod probatur fuiſſe appellatum,& nihil aliud. dec.40. num. 123. 432
Appellatum in dubio an præſumatur fuiſſe infra decendium a die notitiæ latæ ſententiæ,& quare. dec. 4. num. 138. 437.
Appellatum fuiſſe infra decendium non præſumitur, niſi probetur. deciſ. 40. nu.116. 430
Appellator cautus quando adit iudicem ad quem, quid ſecum deferre debeat. dec.40.nu.124. 433
Appellator tenebitur proſequi iudicium, & cauſam uſque in finem. quod ſi non fecerit,ſententia executioni mandabitur,niſi probauerit legitimum impedimentum. dec.40.nu.110. 429
Appellatorem cautum quid facere oportebit. dec.40.nu.114. 430
Appellatio tertij non admittatur pro ſuo intereſſe,debet ſaltem ſemiplene probare cauſas iuſtas appellandi ab executione,antequam ad ulteriora procedatur, & quare. dec.10.nu.72. 145
Appellatio a notorio non admittitur,niſi exprimatur cauſa,& quare. dec.10.nu. 73. 145
Appellatio ab executione, & à commiſſione de exequendo, quando exceditur modus executionis, debet fieri in ſcriptis, & cauſa exprimenda erit, cum regulariter ab executione non fiat appellatio, nec à commiſſione de exequẽdo in iudicio poſſeſſorio, & quare. dec.10.nu.96. 149,

Appella-

Digitized by Google

Appellatio ubicunque prohibetur, causa appellationis erit exprimenda in scriptis. dec. 10. nu. 109. 152
Appellatio vbicunque generaliter à iure interdicitur, iudex ei deferens non tenebitur supersedere executioni, nisi exprimatur aliqua causa iuri cõformis. dec. 10. nu. 49. 149
Appellatio nõ valet, si appelletur, ne fiat electio, vel Ecclesiæ ordinatio, vel illud, quod de iure cõmuni esset faciendum. dec. 10. nu. 59. 143
Appellatio non erit admittenda ab executione si appellans solum dixerit, appello, quia modum executionis excedis, nullo speciale excessu expresso. & quare. dec. 10. nu. 68. 145
Appellatio facta in iudicio, suspendit sententiam, & eius effectum, quando fuisset iusta causa appellationis assignata. dec. 10. nu. 33. 140
Appellatio facta post possessionẽ captam non priuat possidentem commodo ipsius possessionis, licèt si postea appellãs obtineret, fructus percepti restituerentur, aliquali seruata distinctione. dec. 10. nu. 34. 140
Appellatio notoriè calumniosa non suspendit iudicatum, & quare. decis. 10. nu. 113. 152
Appellatio facta in casu, in quo de iure regulariter non esset admittenda, nõ valet, nisi exprimatur causa, & quare. dec. 10. nu. 114. 152
Appellatio absentis per contumaciam, quando recipi possit. dec. 40. num. 66. 420
Appellatio quare ab vtroque iure fuerit inducta, & ex dicta regula, in qua habetur ab vtroque iure fuisse indultam appellationem resultat veritas consulentis, & quomodo. dec. 5. nume. 2. & 3. 70
Appellatio quare inuenta fuerit. dec. 10. nu. 22. 138.
Appellatio suspendit latam sententiam ita, vt non possit executioni mandari. dec. 40. nu. 19. 411
Appellatio tunc in dubio debet admitti, quãdo subiecta materia appellationem admittit. dec. 10. nu. 93. 148
Appellatio de sui intrinseca natura effectum sententiæ ante eius executionẽ, & non post immissionem pacificam in possessionem sibi adiudicatam, suspendit. dec. 10, nu. 132. 166
Appellatio facta, & in scriptis redacta a Notario sub hac forma, videlicet. Titius appellauit a sententia sibi nota a decem diebus citrà: & quid si addatur copula, &, dicendo, & citra. dec. 40. nu. 144. 439
Appellatio fuit introducta, ne innocentes iniustis sententijs granarentur. dec. 5. nu. 5. 71
Appellatio à nouatione in quo differt. dec. 22. nu. 6. 297
Appellatio à sentẽtia lata in possessorio, licèt sit diffinitiua, nõ datur, & quare. dec. 10. nu. 17. 137
Appellatio propriè sumpta quid sit, & eius diffinitio declaratur. dec. 22. nume. 3. 296
Appellationis effectus quis sit. dec. 22. num. 4. 296
Appellationi friuolæ ab interlocutoria etsi non sit deferendum: tamen a diffinitiua erit omnino deferendum. dec. 40. nu. 4. 407
Appellationem regulariter fore admittendam, probatur vtroque iure, & communi Doct. sententia. decis. 5. numero 1. 70
Appellationem fuisse indultam Magnifico Boerio probatur verbis ipsiusmet statuti Genuensis. dec. 5. nu. 21. 82
Appellatione facta ab executore exprimenda erit causa rationabilis, aliàs ei non erit deferendum, sed insistendum executione, appellatione non obstante, & hoc erit obseruandum tam ab appellante, quàm à non deferente appellationi, & quare. dec. 10. nu. 60. 143
Appellatione ab executione exprimẽda causa est, & quare. dec. 10. nu. 52. 142
Appellationibus friuolis nõ erit deferendum. dec. 10. nu. 13. 137
Appellationibus friuolis nec iustitia defert, nec à Iudice erit deferendum: sed appellans à Iudice ad quem pro his remittendus erit puniendus ad Iudicem à quo. dec. 10. nu. 81. 146
Apostoli ab appellante sint petendi, ne videretur ipsum renunciasse appellationi.

ni: dec.40.nu.161 442
Apostoli (de quib. est hic sermo) in quotuplici specie reperiantur. dec.40.numero 157. 441
Apostolos appellanti, & petenti instanter Iudex a quo dare tenebitur infra triginta dies. dec.40.nu.156. 441
Arbor, & lapis, qui per duos fundos extenditur, est vtriusque. decis.32. numero 23. 387
Arbitri an possint compositionem facere inter partes. dec.15.nu.72. 200
Arbitrator quando possit tollere de iure vnius, & dare alteri. decis.15. numero 64. 199
Arbitrium liberum disponendi cui fuit indultum, is nihil poterit in casibus à iure communi decisis, sed solum in nõ decisis. dec.43.nu.28. 472
Archidiaconus si aliquid facit, (vt Archiepiscopus est) non poterit appellari ad Concilium Metropolitanum: sed si Archiepiscopus aliquid faciet, vt Canonicus, vel vt alia persona: tunc poterit ab ipso appellari ad Cõcilium Metropolitanum, cuius Archiepiscopus ipse est caput: nisi ex dolo hoc ipsum fecerit. dec.22.nu.9. 297
Archiepiscopus errans, licet puniri non possit à Concilio Metropolitano, poterit tamen moneri charitatiuè. dec. 22.nu.11. 298
Archiuium quid sit. dec.9.nu.9. 125
Assensus Apostolicus in alienatione rerũ monasterij exempti requiritur expressus & specialis, ideſt, quod Papa sciat quare, & de quibus rebus sit licentia concedenda. dec.52.num.81. & 140. 535.& 549.
Assensus Apostolicus quare necessario requiratur in alienationibus bonorũ immobilium Ecclesiæ perpulchra, & singularis redditur ratio. dec.52. numero 93. 537

B

BArò nõ admitten. ad compositionem adolescentulum homicidam prouocatum & bonæ ac quietæ conuersationis, & pœnitentem, peccat peccato iniustitiæ. dec.46.nu.3. 493
Barones prohibendo filijs alienationem vasallorum: eo ipso, quòd filij alienauerint, ipsi vasalli dicuntur liberati à talium filiorum seruitute, & quare. dec. 2.nu.31. 42
Bartolum dixisse, quòd solùm ei competat actio ex legato, cuius magis interest non reperitur, sed solùm recitatiuè, & reprehendendo huiusmodi dictũ contrarium iuri expresso. dec.41. numero 28. 454
Basilius Sancti Monachi prius subiecti Commẽdatarijs suorum Monasteriorũ à Papa Gregorio xiij. fuerunt facti exempti ab omnimoda illorum iurisdictione. dec.53.nu.29. 278
Bella causatiue, siue occasionaliter vnde ortum habuerunt. decis.20. numero 69. 238
Beneficium ecclesiasticũ contra possidentem & agentem nomine Beneficij sui pro suis iuribus non debet admitti aliqua exceptio: & quare. dec.10. numero 62. 143
Beneficium nouum Ecclesiasticum obtinens non præuia manifestatione dignitatis, vel alterius beneficij iam obtenti, tenetur ad illius resignationem, & quare. dec.43.nu.33. 473
Beneficium collationi summi Pontificis reseruatum ignoranter recipiens, si statim hoc cognito illud dimiserit, priuari non poterit alijs prius obtentis. dec. 40.nu.135. 436
Beneficium simplex possidens in una Ecclesia, an possit obtinere aliud curatum in eadem, sine incursu priuationis primi. dec.16.nu.3. 202
Beneficium concessum a Papa alicui tenẽdum vsque ad suæ voluntatis beneplacitum, si ab ipso Papa concedente non reuocetur, perdurabit post mortem ipsius Papæ. dec.17.nu.14. 212
Beneficium non Curatum habens, si recipiat beneficium Curatum, nõ vacat primum ipso facto; etiam si primum requirat residentiam. dec.16.nu.8. 202
Beneficium Principis decet esse mansuũ, & quod sibi semel placuit amplius displicere non poterit. decis.43.numero 47.477.dec.43.nu.2. 470
Beneficij Ecclesiastici in erectione, quæ requiran-

Digitized by Google

requirántur. decis.15.nu.3. 183
Beneficia curata qs posset retinere duo, quando alterum eorum esset curatum in actu, & alterum in potentia, seu in habitu, donec fiat in actu,& quare. decis.16.nu.22. 208
Beneficia tenere plura propter vtilitatem propriam, quare sit peccatum mortale. decis.16.nu.19. 205
Beneficiatus pro possessione beneficij adipiscendæ intentat interdictum adipiscendæ,sicut intentat hæres, vel bonorum possessor. decis.10.nu.50. 142
Beneficiarius iusta de causa alienãs bona, Ecclesię inconsulto Papa,an peccet secundum Nauarrum. decis.52. numero 9. 521
Beneficialibus, quando dicatur sentẽtiam transire in rem iudicatam. decis. 15. nu.66. 199
Beneficialibus datur possessio ei, qui habet titulum, & ipsam possessionem petit, & quare. decis.10 nu.88. 148
Bona Ecclesiæ collegiatæ vbi sunt distincta inter ipsam,& eius Prælatum, tunc poterit Prælatus solus illa assignare ad vitam suam,quæ sibi competunt, & nó alia,nec post mortem ipsius: non autẽ si fuerint cõmunia sibi, & Ecclesię suæ collegiatæ,sine eius expresso consensu. decis.1.nu.25. 11
Bona Ecclesiastica de iure ad quę sint deputata. decis.15.nu.43. 193
Bona specialiter hypothecata alicui poterit is pro sui iuris cõseruatione apprehendere, & apprehensa retinere. decis. 12.nu.11. 162
Bona emphiteotica a quo vendi possint, & non. decis.52.nu.188. 569
Bona legata pupillo nondum accepta ab ipso,an aliquo pacto possint connumerari inter bona ipsius. decis.1. numero 53. 19
Bona dotalia Ecclesiæ gaudent priuilegio dotis. decis.9.nu.24. 128
Bona aliena non restituens, quomodo dicendus sit esse in actu furãdi. decis.28. num.20. 333
Bonorum in quarta parte, quæ debetur grauato hæredi non computabuntur fructus interim ex hæreditarijs bonis perceptis ab ipso, sed nec in tertia propter legitimam, quæ totam debetur filio grauato. decis.14.nu.16. 179
Bona fides Procuratoris non ampliat potestatem sibi datam a suo domino, nec includit mandatum speciale. decis.10. nu.122. 154
Bona fides non patitur vt semel exactum, iterum exigatur. decis.12.nu.29. 169

C

CAdens scienter in commissum proprio defectu a die talis casus,tenebitur restituere tales fructus inde sumptos mala fide, domino directo. decis. 49.nu.13. 505
Canones disponentes in casibus specialibus,quando tamen fundant se in ratione generali, tunc erunt intelligendi,& obseruandi ab omnibus etiã extra suos speciales casus. decis.20. numero 107. fol. 245
Canonistæ non solum docuerunt alienationem rei immobilis esse nullam,non seruatis solemnitatibus de iure requisitis,verum etiam Legistę. decis.52.numero 78. 535
Capella erecta in aliqua Ecclesia non dicetur beneficiũ ecclesiasticum, nisi auctoritate Episcopi fuerit fundata, & in titulum perpetuum fuerit tradita. decis.15.nu.5. 183
Capellę erectę sine Episcopi auctoritate, poterunt ab ædificantibus quibuslibet conferri sine consensu Episcoporum,vt eis inseruiatur in Missarum celebrationibus. decis.15.nu.6. 184
Capellania data in titulum perpetuum,dicitur beneficium Ecclesiasticum. decis.16.nu.15. 204
Cap.vnici.Ne sede vacãte.in sexto, verus intellectus. decis.42.nu.14. 463
Cap.1.de officio Vicarij in 6.verus intellectus traditur. decis.42.nu.19. 466
Capitulum quando possit beneficia conferre existente Episcopo suo suspenso decis.42.nu.15. 46.
Capituli ratihabitio subsequens non firmat inualidam locationem emphyteoticam præcedentem, factam sine consensu expresso Capituli a Prælato: & quare. decis.1.nu.91. 31

Digitized by Google

Captus per debitum non erit relaxandus, etiam ſi appellaſſet ab ipſa captura. deciſ.10.nu.54. 143
Carpani ſententia circa ſtatutum Mediolanenſe prohibens interpretationem,& præcipiens non fore admittendam appellationem, nec aliam interpretationem,ſed fore ſeruandum,vt iacet in litera. deciſ.5. nu.25. 85
Caſus nonnulli enumerantur, in quibus prior creditor in tempore erit poſterior in iure. deciſ.12. nu.4. 161
Caſus deciſus in facto in fauorem concluſionis. deciſ.29. nu.88. 364
Caſum omittere in aliquo ſtatuto aliud eſt,quam de caſu aliquo prouidere contrarium : & ideo caſus omiſſus a ſtatuto decidendus erit,iuxta iuris communis diſpoſitionem. deciſ.5.numero 36. fol. 90
Caſum quæſtionis præſentis ponit Bald. in terminis. deciſ.43.nu.25. 472
Caſibus nõ determinatis a iure, intentionem fundatam quis habet,cui regula fauet. deciſ.10.nu.94. 148
Cathedrali Eccleſiæ in omnibus non inuenitur æquiparata Eccleſia regularis. deciſ.42.nu.18. 465
Cauſa rationabilis appellationis emiſſæ extra iudicium non caſſat quod factum eſt ante appellationem, nec impedit eius executionem, vel effectum. deciſ. 10.nu.32. 140
Cauſa vbi non eſt, ibi non erit cauſatum. deciſ.20.nu.88. 241
cauſa, quæ expreſſa in appellatione facta ab executore, vel executione ſuſpendat ipſam executionem, & quid ſit faciendum in hoc. deciſ.10.nu.53. 143
cauſa grauaminis in appellatione exprimi debet nominatim, & non in genere, alias non deferetur appellãtioni tali : & quare. deciſ.10.nu.55. 143
cauſa poſita pro coniuncta, ſumatur pro diſiuncta. deciſ.3. nu.9. 53
cauſa, & non pœna æſtimationem ſigillat, & quando hæc vera regula fallat. deciſ.27.nu.23. 323
cauſa criminali criminaliter mota, regulariter de iure non admittitur Procurator rei ad allegandas cauſas cauſę,etſi admittatur ad allegandam cauſam abſentiæ : & non admittatur ad comparendum in foro fori pro reo in proſecutione cauſæ vſque ad diffinitiuam ſententiam incluſiuè : & quare. deciſ.29. nu.1. 338
cauſa criminali quicunque aliqua de cauſa de iure non veniet puniendus, niſi ad ſummum pœna relegationis, citatus perſonaliter poterit cõparere per Procuratorẽ, nec aliter de iure poſſet compelli ad comparendũ perſonaliter. deciſ.29.nu.11. 341
cauſa pecuniaria,etiam ſi ex ea ignominia ſequeretur, poterit agi per Procuratorem. deciſ.29. nu.8. 340
cauſa ciuili ad aliquid plenè probandum ſufficiunt diuerſæ præſumptiones, indicia adminicula, aut probationes, etiã per ſe imperfectæ, tendentes tamen ad eundem finem: & quãdo,& quare. deciſ.9.nu.27. 128
cauſa propria alicuius, quę dicenda ſit. deciſ.40.nu.34. 413
cauſę deuolutio per appellationẽ impeditur multis modis. dec.40.nu.121. 432
cauſę,quibus mouendi ſunt Principes ad admittendos reos ad compoſitionem. deciſ.46.nu.9. 494
cauſę plures in lege poſitę quid denotent quando fuerunt poſitę etiam plures finales effectus, qui ex lege ſequi ſperantur. deciſ.3.nu.10. 53
cauſis expediendis ſummariè,ſimpliciter. &c. vbi libellus, nec litis cõteſtatio requiritur; conceſſio termini ad probandũ,qui eſt primus actus iudicij,poſt litis conteſtationẽ in illis cauſis, in quibus lis conteſtatur habet vim litis conteſtationis. deciſ.44.nu.6. 482
cautela qua vti opus erit ſtatutarijs prohibentibus aliquid fieri, declarando aliàs illud nullum etiam ſi interuenerit iuramentum. deciſ.20.nu.119. 248
cautela optima traditur obſeruanda ab alienantibus bona immobilia Eccleſiarum, & ipſa ementibus, vt ſine diſpendio temporali,& ſpirituali ipſi celebrẽt huiuſmodi contractus,& quare. deciſ. 52.nu.66. 533
cautela obſeruanda a cõditoribus ſtatutũ volentium aliquid prohibere,& ipſum declarare nullũ,etiã ſi interueniret iuramentum

ramentum . deciſ.20. nume.112. 247
Cautela tradita a Panormitano, vt ſupradicta cautela non ſortiatur ſuum effectum. deciſ.20.nu.113. 247
cautio vbicunque non ſufficit, vbi fiet ſequeſtratio perſonę,& quare. deciſ.28. nu.7. 330
certus de aliqua re dicitur ille, cuius animus in contrarium nulla ratione poterit inclinari. deciſ.6.nu.61. 118
citatio partis neceſſaria non eſt in extractione ſcripturę de archiuio publico. deciſ.9.nu.11. 125
citatio partis non erit neceſſaria in execu tione mandati de prouidendo aliquem de aliquo beneficio,& quare. deciſ.10. nu.23. 138
citatio partis,quãdo erit pręmittenda abſolutioni a ſententia excommunicationis: & quando ſatisfacit parti leſæ. deciſ.29.nu.48. 353
citatio, ſeu monitio , quare exigatur ante excommunicationis fulminationem . deciſ.29.nu.58. 355
citatio an differat a monitione,quę requi ritur præcedere ſentẽtiæ excommunicationem. deciſ.29. nu.54. 354
citatus ad locũ non tutum non tenebitur credere inimicis , etiam ſi fuiſſet ei indultus ſaluus conductus, & ideo nõ tenebitur illuc ire. deciſ.29.
citatus ad locum ſibi non tutũ habendus erit pro non citato: vnde ſi non compareat, non dicetur contumax , quando non poſſet mittere excuſatorem. deciſ.29.nu.24. 346
citatus ad locum ſibi nõ tutum a delegato, poterit petere , vt delegatus remoueatur a delegatione huiuſmodi, etiam ſi in huiuſmodi metum culpa ſua inciderit. dec.29.nu.22. 345
citatus ad locum ſibi non tutum, quando de iure non teneatur comparere , nec per Procuratorem,vel excuſatorem, & quare. deciſ.29.nu.23. 345
citatus ad comparendum in loco non tuto;non tenebitur comparere perſonaliter , quòd ſi compelleretur a Iudice, haberet iuſtam cauſam appellandi a tali grauamine. deciſ. 29. numero 19. fol. 344
citatus, an teneatur mittere Procuratorem, quando aliqua de cauſa approbata a iure ipſe perſonaliter non teneretur illuc properare . deciſ.29. numero 20. 344
citatus ad locum ſibi non tutum,nõ tenebitur illuc accedere , etiam ſi fuiſſent ſibi directæ literæ ſalui conductus, & quare. deciſ.29.nu.21. 345
citatus perſonaliter ad veniendum audire ſententiam in ſua cauſa in dubio habebitur pro vero contumace, niſi contrarium probaretur , & ſic non admitteretur ad appellandum. deciſ.40.numero 68. 420
citatus qui non fuit in cauſa ciuili,nõ poteſt carceri mancipari. deciſ.20. numero 94. 241
citatus ſemel peremptoriè ad audiendam ſententiam, non erit amplius citandus , & quare. deciſ.40.nu.86. 423
citati ad locum non tutum poterant appellare , etiam ſi in literis delegationis dictum fuiſſet, omni appellatione remota procedatis in tali cauſa, niſi Iudices aſſignauerint locum tutum comparendi. deciſ.29.nu.16. 343
citato ad locum non tutum quid facere opus ſit. deciſ.29.nu.15. 343
clauſula generalis ſpeciali ſubſequuta, reſtringẽda de iure erit ad ſpecificata tantum,ſi plura fuerant ſpecificata, & ſic è contra. deciſ.4.nu.17. 63
clauſula motu proprio , inſerta in reſcripto etſi operetur ammotionem ambiguitatis ſubreptionis: nõ tamen locum habet in caſu, quo quis iniuſtè lædereretur in iure ſibi legitimè acquiſito , & quare. deciſ.43.nu.48. 478
clauſula inſerta in ſtatutis, & priuilegijs, quibus non obſtantibus,&c. non obſtãte probatio, quæ fiet per inſpectionem oculorũ,& euidentiã facti,ſeu actorum, non intelligitur remota per talem clauſulam. deciſ.5.nu.49. 96
clauſula inſerta in Principis reſcripto(appellatione remota) quid operetur. deciſ.43.nu.42. 476
clauſula adiecta in lege interpretata videtur repetita in lege interpretante . deciſ.4.nu.25. 65
clauſula appoſita in medio, etiam ſi ſit appoſita per verba præteriti temporis,

Digitized by Google

refertur ad sequentia, & ad præcedentia. decis.4.nu.27. 65
Clausula in fine, vel in medio alicuius dispositionis, semper erit intelligéda secundum capitula, seu clausulas in principio dispositionis positas, & quando. decis.4.nu.28. 65
Clausula erit restringenda, iuxta qualitatem animi vtentium illa, scilicet solùm ad id, quod quis tunc sciebat sibi deberi. decis.13.nu.13. 173
Clausula (vnicuique eorum, vel cuilibet eorum) quid operetur in emphyteosi duobus concessa. decis.52.nu.175. & 184.564.& 568.
Clausula posita in medio, etiam si sit posita per verba præteriti temporis, refertur ad sequentia, & precedentia. decis. 33.nu.7. 389
Clausulę inserte in scriptis Apostolicis, quę sunt secundum ius commune, recipiunt omnes limitationes, & interpretationes, quas recipit ius commune, disponens de materia illa. decis.43. nu. 15. 470
Clausulam in fine positam referri ad omnia precedentia, quomodo intelligatur. decis.4.nu.30. 66
Clement. causam. de elect. verus intellectus. decis.40.nu.62. 419
Clericus Religionem fidei, & iuramenti sui violans erit suspendédus ab officio, & beneficio. decis.20.nu.17. 226
Clericus in minoribus dictans, vel exequens sententiã sanguinis, priuatur beneficio Ecclesiastico, & quare. decis. 15.nu.51. 194
Clericis in minoribus per susceptum officium tabellionatus, dicitur cessisse clericatui, & beneficijs. decis.15. nu.52. fol. 194
Clericus ferens sententiam criminalem, etiam morte non sequuta, est priuandus beneficijs, & quare. decis.15. numero 53. 194
Clericus Iudex non deferens legitimę appellationi qua pœna punietur, & qua laicus. decis.40.nu.12. 408
Clericus Procurator, aut iustitiarius Principis secularis, est deponendus, idest priuandus beneficio, & quare. dec.15. nu.47. 193
Clerici beneficium per matrimonium eius ipso iure vacat. decis.15.nume.50. fol. 194
Clerici beneficiati matrimonium contrahentes sunt priuandi suis beneficijs, & quare. decis.15.nu.48. 194
Clerico regulariter est inhibitum fideiubere. decis.21.nu.15. 288
Coemphiteota quo casu iure suo priuetur. cum declaratione. decis.52. num. 178.179.180.183.185.a fol.565.vsque ad 568.
Coemphiteota, quando nõ censeatur renunciare iuri accrescendi. decis.52.numero 182. 367
Cogi præcisè ad factum, propter iuramentum poterit quis de iure, etiam si contineat turpitudinem ex parte recipientis. decis.20.nu.198. 267
Collatio beneficij facta ab eo, qui mandatum habebat de prouidendo tali de tali beneficio tenet, etiam nõ vocatis illis, ad quos pertinet electio, & quare. decis.10.nu.27. 139
Commentarienses qui dicantur. decis.9. nu.16. 126
Communicandum non erit cum infamato de percussione Clerici. decis.20.numero 24. 227
Comparere qui aliqua iusta causa non tenebitur in loco, ad quem citatur ratione loci non tuti, non poterit conueniri in alio loco remotiori vltra dictã a fine suæ Diœcesis. decis.29.nu.14. 346
Compositio facta auctoritate Iudicis, cũ interuentu partium, non indiget ad sui validitatem confirmatione Papæ. decis.15.nu.67. 199
Compositio auctoritate Iudicis, facta etiã de iure ciuili, est valida, & pro cessatione ab iniusta vexatione aliqd recipiens tenebitur ad restitutionem taliter accepti: & quando qui soluit, possit illud repetere. decis.15.nu.56. 195
Compositio facta inter Clericos, & alias personas seculares super decimis soluẽdis auctoritate Episcopi, vel Archiepiscopi valida erit, & omnis alia compositio iuri non contraria, etiam cum solutione alicuius census. decis.15.numero 54. 195
Cõpositio inter psonas ecclesiasticas cõtendere.

Digitized by Google

vendere volentes de aliquo iure ipſiali, à quibus fieri poſſit. dec.15.nu.60. 198
Compoſitioni factæ per iudicem delegatum poteſt clericus conſentire, etiam contra uoluntatem ſui Epiſcopi, uita illius durante. dec.15.nu.62. 198
Compromittere in arbitrum periculoſum,& pœnale eſt. dec.10.nu.126.155
Compromiſſum prorogatum reſpectu tertij dicetur nouum,& quare. deciſ.21. nu.28. 290
Compromiſſum factum ex diſpoſitione hominum, ſi non ſequatur laudum infra terminum ſtatutum, expirat ita, vt non teneantur partes aliud facere: ſecus ex diſpoſitione iuris communis, vel municipalis, & quare. dec.21.numero 30. 290
Conceſſio Principis cum clauſula. Non obſtante &c. quid operetur: cum non poſſit ſine cauſa tollere dominium alicui acquiſitum ſuper aliqua re. deciſ. 43.nu 45. 477
Conceſſio rei feudalis, & allodialis facta alicui, ſi quoad feudalem erit inualida, remanebit quoad allodialem ualida. dec.1.nu.8. 6
Conceſſio noua reſtringitur, ut ad ius cõmune redigatur, & ipſius generalia uerba,& quare. dec.43.nu.21. 472
Conceſſio facta à ſuperiore intelligitur etiam in præiudicium tertij, ſi eſt præſens,tacet,& non contradicit,& quare. dec.43.nu.51. 479
Conceſſio ſimpliciter,vel generaliter facta cum præiudicio alterius, eſt nulla. dec.43.nu.40. 476
Conceſſione in generali quæ ueniant. dec.53.nu.1. 570
Conceſſione in generali non veniunt, quę quis veriſimiliter non eſſet conceſſurus. dec.2.nu.34. 43
Concilium Prouinciale cum ſit inferioris dignitatis Archiepiſcopo, qui ei prę eſt: non poterit appellari ab ipſo ad ipſum Concilium: ſed ſolum quando ei præeſſet Patriarcha. dec.22.nu.1. 296
Concilium Prouinciale non poterit de iure punire exceſſus Archiepiſcopi, quando ipſe ei præeſt:ſed nunciare eos ſuperiori,ſcilicet Patriarchæ,& quare. dec.22.nu.2. 296
Concilij Tridentini verba in materia contrahendi matrimonium declarantur. dec.33.nu.2. 388
Concluſionis primæ ueritas impugnatur. dec.42.nu.12. 463
Condemnatus in iudicio legitimo de crimine falſarum litterarum,& calumniæ, & iniuriarum illatarum, efficitur infamis infamia iuris, & priuari poterit beneficio: & quomodo ſit procedendum ad priuationem beneficij, & quod talis ſolum per Papam famę reſtituatur. deciſ.27.nu.1. 320
Condemnatus ex actione iniuriarum contra ſe intentata efficietur infamis infamia iuris,& quare. dec.29.nu.65. 358
Condemnatio facta de crimine famoſo quando irrogat infamiam condemnato. dec.27.nu.24. 323
Condemnatus diffinitiue ex cauſi famoſa infamis efficitur, etiam ſi proceſſum iudicialiter fuiſſet per modum inquiſitionis. dec.27.nu.34. 325
Conditio duplex appoſita in ſubſtitutione,debet utraque verificari, aliàs non ſortiretur ſuum effectum,etiam in pœnalibus, & multipliciter exemplificatur. dec.3.nu.17. 55
Conditio de præſenti,vel præterito,vel futuro habetur pro cauſa,& erit ualida cõuentio. dec.20.nu.21. 226
Conditiones plures appoſitæ copulatiuè ſunt omnes implendæ, ut in iudicio obtineatur quod intenditur. dec.3.numero 15. 55
Conditionibus in intrinſecis ad ſubſtitutionem dirigentibus, quid ſit magis attendendum. dec.3.nu.19. 56
Conditor Canonis ubi aliquem excommunicat,& ſibi non reſeruat abſolutionem;eo ipſo conceſſiſſe dicitur inferioribus Prælatis ab ipſa abſoluendi facultate. dec.16.nu.12. 203
Confeſſus uerè,& non fictè crimen ſuum, quod infamat, etiam ſi non fuerit ſequuta ſententia,iucurrit infamiam. deciſ.27.nu.20. 322
Confeſſus crimen ſuum extraiudicialiter in quibus caſibus efficiatur infamis. deciſ.27.nu.5. 321
Confeſſus crimen ſuum in iudicio non efficietur infamis, niſi fuerit de ipſo damnatus,,

Digitized by Google

natus, & quare. dec.27.nu.6. 321
Confessus in iudicio in ciuilibus habebitur pro conuicto & condemnato, secus in criminalibus. dec.27.nu.7. 321
confessio extraiudicialis geminata habet uim confessionis iudicialis, & ex ea oritur actio. dec.20.nu.146. 254
confessio,vel contumacia ficta non reddit aliquem infamem. decis.27. num. 15. carta. 322
confessio geminata non poterit reuocari sub prætextu erroris. dec. 20.nu.153. carta. 256
confessio facienda alicui de aliqua magna re, etiàm ad tempus, non poterit fieri de iure à prælato sine consensu expresso cap.sinę Ecclesiæ collegiatæ, de cis.1.nu.24. 11
confirmatio electionis, & assignatio beneficij curati non poterit retardari per appellationem,& quare. decis.10. nu. 26. 139
confirmationem dictæ extranag. Ambitiosæ,fuisse factam per Iulium Tertium, Paulum Quartum, & Pium Quintum probatur. dec.52.nu.27. 527
coniunctio facta per dictionem, &, uel per, cum, an differat. decis.7.num. 2. carta. 116
coniugum alter petens, & obtinens diuortium quo ad thorum propter alterius adulterium,si & ipse adulteretur, compelletur redire ad iam separatum coniugem,& quare. dec.35.nu.4. 391
consensus partium nihil uelet, ubi agitur de præiudicio faciendo bono publico, cum ipse illi renuntiare non possint. dec.52.nu.143. 550
consensus quandocunq; aliquid est nullum ex defectu; ualidum efficietur ex superueniente huiusmodi consensu taliter requisito. dec.52.nu.146. 551
consensus expressus prælati, & capituli semper necessarius est in alienatione bonorum Ecclesiasticorum, etiam si ipsa essent diuisa quoad vsumfructum eorum. dec.1.nu.100. 33
consessus expressus ubi a iure requiritur, non sufficit tacitus. dec.1.nu.22. 11
consensus tacitus proprij Sacerdotis dat robur absolutioni sacramentali impensæ a Sacerdote non ordinario, nec expresse delegato, sine quo tamen consensu absolutio esset nulla, & quare. dec.33.nu.4. 388
constituere in materia pactorum quid sit. dec.20.nu.151. 255
constitutus in infirmitate dummodo non fuerit alienatus à sensu,contrahens matrimonium, vel uouens incurrit uincula,ut ibi. dec.6.nu.14. 102
constitutio sacri Concilij Tridentini in sess.7. c. 7. de constituendo Vicarium perpetuum in Ecclesijs curatis subiectis regularibus, non habebit locum in Ecclesijs curatis, in quibus ipsi regulares celebrant diuina officia. decis. 17, nu.17. 213
constitutio concepta in casum negligentiæ non includit casum facti, licet nulliter: quapropter in pœnalibus locum non habebit: & sic loquens de cathedralibus,non includet inferiores Ecclesias. dec.42.nu.20. 467
constitutionis Gregorij XIII. Papæ de immunitate Ecclesiarum Epilogus. decis.29.nu.107. 369
consuetudo præstare non poterit facultatem prælatis Ecclesiarum collegiatarũ alienandi bona Ecclesiastica sine expresso consensu capituli capitulariter congregati. dec.1.nu.98. 32
consuetudo quando possit ualide de aliquo disponere. dec.1.nu.99. 32
consuetudo non poterit tollere solemnitatem requisitam à iure in alienatione bonorum Ecclesiasticorum. dec.1.nu. 102. 33
consuetudo alienandi bona Ecclesiæ sine consensu capituli, etiam si sit initij immemorabilis, non erit ualida. decis.1. nu.103. 33
consuetudo non potest detrahere solemnitati requisitæ in actu. decis.1. num. 105. 33
consuetudo non posset tollere solemnitates introductas a iure in alienatione bonorum Ecclesiasticorum facienda, & quare. dec.52.nu.41. 528
contractus quibus modis dicatur celebratus in aliqua ciuitate,uel loco. dec.11. nu.6. 158
contractus dubius de vsuraria prauitate dicendus erit legitimus propter bonitatem,

Digitized by Google

tem, ac fidelitatem ipsius creditoris. dec. 11. nu. 7. 159
Contractus qui fit inter ludentes aleis ex propria ui, & natura, an sit illicitus iure naturali, Diuino, uel humano. dec. 20. nu. 128. 250
contractus, aut pactum factum lege prohibente, nullius sunt uirtutis, & quare. dec. 21. nu. 7. 286
contractus, seu qualitates contractuum mutantur partium consensu. decis. 20. nu. 227. 277
contractus alienationis bonorum Ecclesiasticorum immobilium sicut non ualet sine preuia iuris solemnitate, sic nec poterit postea ratus haberi non prævia solemnitate. dec. 52. nu. 57. 531
contractus alienationis factus a Prælato cum consensu capituli non præiudicat Ecclesiæ, nisi fiat alienatio in casu licito, & seruata solemnitate à iure tradita, & quare. decis. 15. numero 42. carta. 193
contractus emptionis censualis de ualiditate requiritur, ut non omnia, sed specialia fructifera bona obligentur. dec. 21. nu. 4. 158
contractus quando erit ipso iure nullus. dec. 52. nu. 111. 541
contractus de iure nullus accedente consensu eius, in cuius vtilitatē uergit, poterit ab ipso ratificari. dec. 52. num. 2. carta. 518
contractus redditur nullus non solum nō seruata solemnitate loci, in quo contrahitur, si de eo quæratur in loco contractus, uerum etiam si de eo dubitari contigerit alibi, quam in loco contractus. dec. 11. nu. 3. 158
contractus a lege prohibitus, eo quòd in re, uel materia, uel forma peccat, nō roboratur iuramento, sed semper erit nullus. dec. 20. nu. 122. 248
contractus prohibitus à iure quando roboretur iuramento, ubi datur optimus intellectus leg. non dubium C. de leg. & Authent. Sacramenta puberum. decis. 20. nu. 111. 246
contractus factus in casu prohibito a lege nullam faciente mentionem principaliter, vel in consequentiam de publica vtilitate, sed solum tendente in fauorem obligantis se, erit nullus, sed tamen iuramento validatur. Decis. 20. numero 121. 248
Contractus innalidus quando reintegretur. decis. 52. nume. 167. 556
Contractus requirens scripturam nunquā ex sola patientia intelligetur renouari. decis. 1. numero 29. 12.
Contractus emphyteotici etsi de essentia non requiritur scriptura de consuetudine: tamen ea patientia prælati, & capituli si perseueret emphiteuta in locata possessione post finitam locationem, non intelligitur facta fuisse possessionis ipsius renouatio, & quare. decis. 1. nu. 76. 26
contractu etiam de iure reprobato propter consensum contrahentium oritur iure gentium naturalis obligatio. dec. 20. nu. 136. 252
Contrahentibus omnibus in Regno Neapolitano fuit indultum a Nicolao Quinto emere census ac redditus ad rationem decem pro centenario etiam super re mobili infrugifera. decis. 11. nu. 5. 158
contradictor comparens ante, uel post licentiam datam à iudice de ingrediendo possessionem (antè tamen ingressum) quam quis petierat, an possit impedire dictæ possessionis capturam, diserte discutitur, & traditur norma iudicibus procedendi in omni casu, quo contradictor compareret, & uellet impedire immissionem uel possessionem iam obtentam. dec. 20. nu. 97. carta. 149
Contraria duo in eodem subiecto esse possunt successiue. decis. 39. num. 14. carta. 401
Contrauenire dicitur, qui ne dum facit, sed ommittit quod facere debuit. decisione 20. numero 167. carta. 259
contumax quis dicatur. decis. 40. nu. 76. 422. & dec. 40. nu. 46. 415.
contumax in non parendo non priuabitur facultate appellandi, & quare. dec. 40. nu. 78. 422
contumax quis appellare non possit, & quis dicatur uerus contumax. dec. 40. nu. 80. 428

Contu-

ed by Google

Contumax uerus ut quis dicatur, quę requirantur, & quomodo punietur. dec. 40.nu.81. 422
Contumax uerus in ueniendo quando admittatur ad appellandum; & quis dicatur uerus contumax. deciſ. 40. nu.85. carta. 423
contumax uerus non admittetur aliquis pacto ad appellandum uiua uoce, nec arreptio itineris cum appellationis obtinebit,& quare. dec.40.nu. 87. 424
contumax uerus admittetur à Curia Romana infra decendium, computando à die notitiæ latę ſententię, & quando non. dec.40.nu.88. 424
contumax, qui non eſt verus,poſt decendum à die latę ſententiæ poterit appellare, dummodo appellet infra decendium à die ſcientiæ. deciſ.40. numero 64. 419
contumax fictè, ſive præſumptiuè poterit appellare, & quare. dec.40.nu.66
contumax multipliciter contingit quis dici, & quis dicatur contumax uerus apparenter, & exiſtenter: & an eius appellatuo admittatur. dec. 40. num.69. carta. 420
contumax uerus apparenter, ſed non exiſtenter quis dicatur, & an appellatio eius admittatur. dec.40.nu.70. 420
contumax uerus apparenter, & exiſtenter appellans infra decendium à die latæ ſententiæ audietur. dec. 40.nu.71. carta. 421
contumax uerus exiſtenter,& fictus apparenter,an admittatur ad appellandum. dec.40.nu 72. 421
contumax fictus apparenter, & non exiſtenter,an admittatur ad appellandum. dec.40.nu.73. 421
contumax uerus in non ueniendo, etſi non admittatur ad appellandum, tamen contumax in non reſtituendo, uel aliquid aliud non faciendo, appellare poterit, & quis dicetur uerus contumax,& quis non. dec.40.nu.92. 425
contumax uerus non admittetur ad alligandam litis pendentiam,neque ad ſupplicandum, & quis dicatur uerus contumax,etſi admittatur ad appellandum a condemnatione expenſarum propter ipſius contumaciam incurſa, ſi comparuerit. deciſ.40.num.93. 425
contumax uerus ſi fuerit mulier,ruſticus, uel minor admittetur ad appellandum, & quare. dec.40.nu.94. 425
concumax uerus,quem citatio facta ab homine, vel à iure apprehendit, non admittetur ad appellandum,niſi docuerit de legitimo impedimento, & quis dicatur contumax uerus, & quid erit dicendum de ficto. dec.40.nu.90. 424
contumacis in non ueniendo pœna quæ ſit. dec.40.nu.81. 422
contumacia procuratoris, an ſemper noceat Domino,vel procuratori, & quare. dec.40.nu.95. 425
contumacia eſt ſola cauſa excommunicationis. dec.29.nu.51. 354
contumacia uera in non ueniendo niſi fuerit manifeſta non impediet appellantem,uel appellationem. dec.40.numero 77. 422
conuento ad poſſeſſionem reſtituendam ſufficiet ante litis conteſtationem exhibere rei petitæ poſſeſſorem, ipſum nominanpo, deciſ. 44. nume. 15. & 27. 485.& 487.
copula poſita inter duo incompatibilia quid denotet, & quid inter conſonantia,& quid inter diuerſa, & quid inter adiectiua. dec.3.nu.11. 53
copula poſita in libello, uel poſitionibus an requirat probationem vtriuſque. dec.3.nu.14. 54
copula,quæ negat extrema,an requirat vtrunque,ut ſtatuti diſpoſitio locum habeat. dec.3.nu.18. 55
copulatiua copulans orationes reſpectiue per modum accidentis quid denotet. dec.3.nu.7. 52
copulatiua oratio uocat omnes æqualiter & non ordine ſucceſſiuo, quando à teſtatore fuiſſent uocati ſolum ij, intvr quos ſolum cadit charitatis,& affectionis ordo,& non neceſſitatis,ſaltem cauſatiuè. dec.7.nu.24. 120
copulatiua oratio, quando non ſortietur ſuum effectum. dec.7.nu.25. 120
copulatiuæ ad ueritatem,ſive ponatur affirmatiue,ſive negatiue,requiritur concurſus utriuſque copulati. deciſ.3.numero 16. 55
copulatiuorum exiſtentia requiſita ad ueris effo-

Digitized by Google

ris effectum ex ipsis copulatis inducendum quid operetur. dec.3.nu,13. 54
Correctio legum non inducitur per uerba non clara, & quando decisio non est manifesta propter verba obscura, vel per suppleta, uel per subintellecta, uel tacita, uel a contrario sensu. dec. 20. nu.157. 257
Creditor quis sit dicendus. decis. 45.nu. 2. 490
Creditor prior habet potius ius creditoribus posterioribus in ijsdem pignoribus, præter creditorem illum, cuius pecunia aliquid speciale fuit emptum. dec.12.nu 7. 161
Creditor prior habens specialem hypothecam super aliqua re, postea si posterior mutuet pro refectione illius, hic posterior creditor erit potior in iure acquisito super dicta re obligata. decis.12.nu. 3. 160
Creditor quando furtiuè possit impunè accipere à debitore quod sibi debetur, & quid cauendum sit à tali creditore. dec.11.nu.17. 164
Crimen omne inducens infamiam iuris, est depositione dignum. dec.27. num. 16. 322
Crimen omne infamans inducit depositionem. dec.27.nu.88. 327
Crimina mutua compensatione tolluntur. dec.35.nu.7. 392
Culpa lata non æquiparatur dolo,cum de legis Cornelię de sicarijs agitur pęna, & quare. dec.29.n.92.& 101. 365,& 367.

D

DAmnatus de crimine,quod infamat, etiam ciuiliter,efficietur infamis. dec.27.nu.19. 322
Damnatus de crimine iniuriarum est infamis. dec.27.n.9.321.dec.27.n.33.325.
Damnum dedisse dicetur, qui causam dāni dederit. dec.28.nu.21. 334
Datum communiter duobus ab Impetratore pars unius eorum decedentis fine filijs legitimis,& naturalibus succresćit alteri consorti, & quod hoc etiam in feudis locum habeat,probatur. dec. 2. nu.10. 38
Debitor soluens creditori creditoris etiã in foro fori liberatus erit à tali debito non simpliciter,sed ope exceptionis doli mali. dec.12.nu. 26. 168. decis. 12. nu. 27. 168
Debitor soluens creditori creditoris sui, ipso ignorante uel inuito, in foro fori non erit absolutus a dicto debito iam soluto. dec.12.nu.25. 167
Debitor nullus poterit præiudicare creditoribus per scripta ab ipso debitore facta. dec.20.nu.178. 263
Debitum ex una causa poterit conuerti in debitum ex alia causa per stipulationem, nec non pacto nudo ex intervallo apposito,secus incontinenti. decis. 20.nu.232. 279
Debitum alicui ex una causa, poterit in aliam causam conuerti (etiam non interueniente pecunia) sola contrahentium uoluntate: modò interueniat interrogatio, & respósio contrahentium. dec.20.nu.228. 278
Decendium ut contra appellare uolentem currat necessario requiritur scientia latæ sententiæ, & eius intimatio plena, & certa,ac tenoris sententiæ, & quare. dec.40.nu.60. 418
Decendium quando currat contra dominum litis, & quando contra procuratorem eius a die scientiæ latæ sententię. dec.40.nu.147. 440
Decendium quare non incipiat currere a tempore termini præfixi ad aliquid faciendum,tam in causa ciuili, quam criminali. dec.40.nu.52. 516
Decendij tempus quare currat de momẽto ad momentum, & dicatur utile. decis.40.nu.43. 414
Decendij tempus a quo tempore computetur, & contra quos non currat. dec. 40.nu.44. 414
Decendio transacto, tam pure, quàm conditionaliter lata sententia transit in rem iudicatam, si contra illam non fuerit appellatum, computando horam latę, aut scitæ sententiæ factæ appellationis. decis. 40. nu.54. carta. 417
Decretum Principis priuans bonis Franciscum rebellem, & omnes eius fratres, non comprehendit Andream eius

Fratrem, & ipſi Franciſco inimicum, & quare. dec.5.nu.29. 87
Decretum, vt ad ulteriora procedatur, quando ante litis conteſtationem reus interrogatur à Iudice, an poſſideat, reſponderit ſe non poſſidere, iuſtum ſit. dec.44.nu.5. 482
Defendendus erit quis in poſſeſſione præbendæ ſibi collatæ poſt appellationem partis aduerſæ, antequam ſuperior ad quem incepiſſet, & quare. dec.10. nu.37. 140
Delegatus a Papa eſt maior Diœceſano. dec.47.nu.1. 497
Delinquens in confinio duorum dominorum, a quo ueniat puniendus. dec.32. nu.22. 387
Delictum unum plures perſonas tangens, ſicut unicuique attribuitur inſolidum, ſic ſi plura territoria tangat. deciſ.32. nu.10. 385
Delictum unum plura territoria tangens, cuique tribuitur inſolidum. deciſ.32. nu.5. 384
Delictum cęptum in uno territorio, & in alio executum, a quo punietur. dec.32. nu.12. 385
Delictum adminiſtratoris ubi non præiudicaret pupillo in bonis ſuis, eadem ratione, & à fortiori non præiudicabit Eccleſiæ delictum Prælati, & Capituli, & quare. deciſ.15.nu.40. carta. 192
Delicta impunita remanere non debent. dec.29.nu.4. 340
Dununciatio publicè facta quando dicatur probare aliquem excómuuicatum. dec.50.nu.12. 510
Dependentia à motu diuino quomodo dicantur abſque ſolèmnitate iuris poſitiui quo ad forum animæ non valere, vel ualere. dec.52.nu.163. 555
Deponens in uno iudicio tanquam teſtis, an ſibi noceat in alio iudicio tanquam parti. deciſ.6. numero 66. carta. 13
Depoſitio teſtium ſuper occultis eſt nulla, cum ſuper illis non iuretur. dec.47. nu.3. 499
Depoſitioni conſcij criminis qualis fides ſit adhibenda. deciſione 26. num. 29. carta. 317
Deſcendentes per rectam lineam ab eo qui renuncianit emphiteoſi an poſſint illam reuocare. dec.52.nu.186.& 187. carta. 569
Deſcendentes ex fœmina nobili, & viro ignobili, non ſunt nobiles, & quare. dec.4.nu.21. 64
Deſcendentium appellatione regulariter ueniunt etiam fœminæ, quoniam & deſcendentes de fœminis, dicuntur de genere. dec.4.nu.20. 64
Deſcendentium appellatione etſi intelligantur omnes indiſcriminatim, & in infinitum, cuiuſcunque gradus uel ſexus illi ſint, & ſiue ſint nati ex maſculis, ſiue ex fœminis, tamen hæc regula fallit, & quando. dec.4.nu.32. carta. 66
Detinens iniuſtè aliquid non differt ab inuaſore rei alterius quo ad animæ periculum. dec.20.nu.124. 249
Deus eſt Dominus bonorum Eccleſiaſticorum, & non Prælatus, qui ſolum eſt adminiſtrator. deciſione 15.num.43. carta. 193
Deus non iudicat bis in idipſum. dec.32 nu.8. 384
Deum non facere differentiam inter ſimplicem promiſſionem, & iuramentum quomodo intelligatur. dec.20.nu.30. carta. 228
Deum dicitur quodammodo pœnitere ſententiæ, ſi pœnitentiam egerimus de peccatis noſtris. deciſ.46. numero 21. carta. 497
Deum manifeſtare an uerum ſit quod aſſeritur, dupliciter dicitur. dec.20.nu. 9. 225
Dictio (omnino) quid denotet. dec.52. nu.60. 531
Dictio [etiam] quid importet. dec.41. nu.27. 453
Dictio, per, in iure quod tempus denotet. dec.24.nu.2. 304
Dictio, quæcunque, copulatiua repoſita in aliqua diſpoſitione, quid denotet, perpulchre traditur. dec,3.nu.24. carta. 57
Dictio, donec, de iure quem ſenſum recipiat. dec.26.nu.8. 313
Dictio, Aut, quomodo ſumatur. dec.52. nu.92. 537

Dicta

Dicta in officiali perpetuo habent locum in officiali ad beneplacitum, & quare. dec. 17. nu. 10. 212

Diœcesani de iure communi possunt suis in Constitutionibus taxare pœnas incurrendas à laicis adulteris, vel concubinarijs: & ultra eas, ipsos monitionibus præcedentibus excommunicare, etsi in ipsorum punitione detur locus præuentioni. dec. 36. nu. 1. carta. 393

Discrepantibus à iure communi quid sit faciendum. dec. 53. nu. 17.

Dies in quo appellatur, an computabitur inter illos decem concessos ad appellandum: imo an & illud horę momentũ in quo ipsa sententia fuerat promulgata, includatur. dec. 40. nu. 27. 412

Dispensanti cum iam promoto non habente titulum Canonicum in beneficio, non erit opus de nouo tradere illi possessionem corporalem dicti beneficij, aut dignitatis, nisi hoc mandetur per Papam, & an huiusmodi dispensatio possit tradi in casu notorio. Dec. 16. nu. 28. 207

Dispensatio, & admissio ad compositionem dicitur gratia cum iustitia admixta, ad quas si quis sine causa non admitteretur, iniuria afficeretur. dec. 46. nu. 6. 494

Dispensatio (ubi de iure requiritur) necessario exprimenda erit, vt valida sit. dec. 16. nu. 11. 203

Dispensatio Episcopalis, in retentione duorum beneficiorum dissimilium est necessaria, & expresse danda, aliàs possessio antea capta sine tali dispensatione sequuta, erit nulla, ac nullum ius cõferet. dec. 16. nu. 23. 206

Disponens de effectu, disponit implicitè de causa, sicut qui consequens vult, & antecedens. dec. 20. nu. 100. 243

Dispositio hominis quare unica perficiatur iure, etiamsi non habuerit effectum: dispositio vero iuris communis, vel municipalis non, & hoc intellige, quando hominis dispositio non est facta contẽplatione iudicij, uel litis; secus respectu horum: quia tunc talis obligatio nõ liberatur unico actu: & quare. decis. 21. nu. 47. 293

Dispositio testatoris de iure recipit eam interpretationem, quam uerisimiliter feciſlet ipse testator, si interrogatus fuisset, quoad eum casum, qui non sit ex toto omnimodus, sed aliquo modo comprehensus sub natura dispositionis. dec. 14. nu. 9. 177

Dispositio testatoris porrigitur ad casum, de quo ipse si cogitasset, uel interrogatus fuisset, uerisimiliter respondisset. dec. 4. nu. 5. 60

Dispositio quecunq; loquens de filio legitimè nato uerificatur etiam in quocunque legitimato per sequens matrimonium. dec. 6. nu. 35. 39. 44. 106

Dispositio nulla feudatarij non habentis filios legitimos in morte facta, erit nulla in preiudicium domini directi, aut agnatorum eius, & quare, decis. 2. nu. 35 43

Dispositio omnis in casu ommisso recipit interpretationem à uerisimili mente disponentis. dec. 14, no, 4. 176

Dispositio omnis recipit interpretationẽ in casu omisso à uerisimili mente disponentis. dec. 4. nu. 8. 61

Dispositio inducta in fauorem agnationis & domus, non comprehendit fœminas, cum in ipsis finiatur agnatio. decis. 4. nu. 15. 63

Dispositio limitata in masculis, dicitur prohibita in fœminis, & quare. dec. 4. nu. 29. 65

Dispositio est intelligenda rebus sic stantibus. dec. 38. nu. 2. 398

Distinctio optima Bal. ad cognoscendum quando Prelatus, vel minister possit præiudicare suę Ecclesię, vel suo domino ex actib. ipsius. dec. 15. nu. 12. 185

Distinctio optima tradita à Bartolo ad cognoscendum, quando Prelatus possit præiudicare suę Ecclesiæ. dec. 15. nu. 15. 186

Distinctio necessaria, ut cautela Panormitani possit nobis prodesse, & locum habere. dec. 20. nu. 115. 247

Diuus Paulus notorium fornicarium Corinthium prius monitum extraiudiciali ter, & sæpius præcepit tradi satanæ ad interitum carnis, & sic excommunicari. dec. 29. nu. 50. 354

Doctores varia solum verbis sentientes

quomodo erunt concordandi circa differentiam, vel æquiparationem promissionis factæ per fidei præstationem, & per iuramentum. dec. 20. nu. 31. 228
Dolus commissus à Procuratore in contrahendo, in delinquendo, in impetrando, vel litigando, an noceat domino causę. dec. 10. nu. 123. 154
Dominus litis uerus contumax, quando audiretur, si appellauerit a sententia diffinitiua. decis. 40. numero 97. cartæ. 427
Domini Dei sententia in c. 24. Deuteronomij, quomodo sit interpretanda. de cis. 12. nu. 18. 165
Domini temporales, ac Iudices in decernendis iudicijs debent sequi iudicium Diuinum, seu modum quo Deus ipse in nos puniendo obseruat, præter quam in delictis occultis. dec. 46. nu. 16. 496
Dominium personale transfertur per trãslationem incolatus personæ. dec. 23. nu. 16. 303
Dominium bonorum descriptorum in libro æstimi plenè non probatur ad fauorem illius, ad cuius onera sunt ibi descripta, Dec. 9. nu. 11. 124
Dominium ex minus iusto titulo, quãdo acquiratur mediante præscriptione, & quare. dec. 17. nu. 8. 211
Dominium rerum legitimè per aliquem acquisitum, ab illo auferre nulli licebit ut tradat alteri, sine causa, & quę possit esse causa talis ablationis, & quare. de cis. 30. nu. 2. 372
Dominium rei lucratæ per ludum aleæ rum transit ad lucrantem, & quare. de cis. 20. nu. 216. 272
Dominium rei emphyteoticæ directum reuertitur ad Dominum ob lineam emphyteotę finitam. dec. 52. nu. 173. carta. 162
Dominij mutatione nascitur noua actio furti ad pœnam applicandam parti. dec. 32. nu. 14. 385
Dominio nostro quidquid secundum tempus præsens subijci non potest, scilicet in suo genere, super eo non poterit cõtrahi obligatiua dispensatio, neque purè, neque in conditionis euentum. de cis. 16. nu. 29. 207
Donatio generaliter omnium bonorum facta præsentium & futurorũ, licet de iure non ualeat in totum, ualebit tamen quoad præsentium donationem. dec. 1. nu. 11. 6
Donatio facta ex desperatione habendi filios, per superuenientiam liberorum legitimorum reuocatur ipso iure. dec. 6. nu. 49. 109
Donationem cãusa mortis quotupliciter contingat fieri. dec. 6. nu. 12. 102
Donationes etiam graues factæ à Prælato Ecclesię collegiatæ consultis, & consentientibus Canonicis, contractus tenet, sed rescindendus uenit per restitutionem in integrum: contractus uerò factus inconsultis Canonicis non erit ualidus. dec. 1. nu. 42. 17
Donatum metu mortis instantis, si detur irreuocabiliter, censebitur in uita donatum. dec. 6. nu. 13. 102
Dos plenè probatur per instrumenta, indicia, uel præsumptiones. dec. 9. nu. 25. carta. 128
Dotis etiam profectitiæ actio communiter competit filię, & patri. dec. 41. nu. 20. & 30. 452. & 455
Dubitans de aliquo opere, quòd sit peccatum mortale, & illud tale perficiens, quando peccat mortaliter. dec. 50. nu. 1. 507

E

Ecclesia in sui fundatione debebit dotari bonis valentibus subministrare necessaria ministris ipsius. dec. 9. num. 22. 128
Ecclesia gaudet priuilegio minorum. dec. 1. nu. 54. 20. & dec. 15. nu. 25. 188
Ecclesia pauper potest pro se retinere emphyteusim ad se deuolutam. dec. 1. nu. 79. 27
Ecclesia an possit ratificare contractum nullum de iure propter solemnitates a iure requisitas, omissis, si ille cederet in utilitatem ipsius. decis. 52. num. 10. carta. 521
Eccleśia an possit ratificare contractum ipso iure nullum secum factum, & per consequens illum ualidum reddere; & quomodo hæc propositio sit, inter-

Digitized by Google

interpretanda. deciſ.52. num.44.142. 144.& quare. 145.150. & 167.528.&2 fol.550. vſque ad 552.

Eccleſia Plebanalis poterit poſſidere, & tenere Capellam poſitam in ſito Plebanatur, non ponendo ibi Rectorem, ſed Capellanum, qui eam officiet: quia huiuſmodi Capellæ cedent in vtilitatem Eccleſiæ Plebanalis. dec.15.nu.4. 183

Eccleſia collegiata deueniens ad inopiam poterit ſibi retinere poſſeſſionem emphyteoticam, inuitis agnatis vltimi emphyteotæ, ſi ad ipſam deuoluta fuerit ipſa emphyteotica poſſeſſio. deciſ.1. numero 13. 6

Eccleſia compelli nõ poterit ad alienandum bona acquiſita ſibi, nec aliæ perſonæ Eccleſiaſticæ, nec pro illis retentis ſoluere collectas, vel gabellas. dec.49. numero 7. 504

Eccleſia legataria poſſit ne petere & quartam, vltra ipſum legatum. deciſ.45.numero 3. 490

Eccleſia in eadem nemini licebit, niſi vnicum perſonatum, vel dignitatem, vel præpoſituram, ſine adminiſtrationem, vel officium perpetuũ, quocunque nomine cenſeantur cum præbenda ſimul habere ſine diſpenſatione Papali, etſi contrarium fieret, eſſet ipſo iure nullum. deciſ.16. nu.13. 203

Eccleſia recuperans bona immobilia ſua malè alienata de iure ciuili, non tenebitur reſtituere eorum emptori pretiũ inde ſolutum venditori, & quare. deciſ.52.nu.31.& 34.& 42. 526.& 528

Eccleſia volente,& declarante ex non petita renouatione locationis finitæ hæredes vltimi emphyteotę priuãtur poſſeſſione huiuſmodi Eccleſiaſtica taliter ad Eccleſiam deuoluta. deciſ.1.numero 35. 16

Eccleſia non poterit priuari dominio vtili, quod haberet in aliqua poſſeſſione ſibi locata in emphyteoſim propter nõ ſolutum Canonem a ſuo Prælato, & quare. deciſ.15.nu.46. 193

Eccleſiæ, finitæ locationis emphyteoticæ bonorum eius tempore præfixo licebit (& ei quoque, qui habet cauſam, aut iura ceſſa ab ea) non ſolum per remedia iuris agendo interdicto vti poſſeſſis, ſed etiam remedio facti, & ſic via extraiudiciali, ac extraordinaria, propria auctoritate dictam poſſeſſionem nanciſci, & illum, qui naturalem poſſeſſionem fuit ingreſſus, vi expellere atque eijcere. deciſ.1. numero 31. fol. 13

Eccleſiæ collegiatæ non præiudicat alienatio bonorum ſuorum facta a ſuo Prælato, etiam cum conſenſu Capituli, non interueniente aſſenſu Sedis Apoſtolicæ. deciſ.15.nu.29. 190

Eccleſiæ poſſeſſio non dicitur aliquo modo vacare per mortem Prælati: & quare. deciſ.10.nu.100. 151

Eccleſiæ omnes cum ſuis dotibus eſſe debent in poteſtate Epiſcopi loci illius, vbi ipſæ Eccleſiæ fuerunt erectę. deciſ. 15. numero 2. 183

Eccleſiam conſtruens., vel conſecrare faciens, eam dotare debet, & quare. deciſ.9.nu.23. 128

Eccleſijs ſubiectis Prælato inferiori pleno iure, poteſt ipſe Prælatus inferior exercere omnem iuriſdictionem Epiſcopalem, ideſt abſoluere,&c. deciſ.15. nu.61. 198

Electio facta non concurrente maioritate Capituli, etiam ſi concurrat ſeniorias, eſt nulla. deciſ.3.nu.22. 57

Electio facta non ſeruata forma tradita a iure, dummodo affuerit conſenſus eligentium, valida erit: & an hæc propoſitio ſit ſemper vera. deciſ.52. nu.6.7. & 8. 520.& 521

Electio ſecunda facta ab aliquibus, ad quos deuolueretur, non erit valida: licet prima eſſet caſſanda, quia illa erat aliqua. deciſio decima, numero 36. fol. 140

Electus, & confirmatus, non obſtante contradictione, & appellatione extraiudiciali, debet conſequi poſſeſſionem, & quare. deciſio decima, numero 48. fol. 142

Electus, & confirmatus, qui de iure non poterat eligi, & confirmari ſine diſpenſatione quid faciet, vt tuta conſcientia poſſit miniſtrare. deciſ.16. numero 25. 206

Electores, vel confirmatores, aut præſentatores, an ſint vocandi antequam Epiſco-

Digitized by Google

Epiſcopus cum electis confirmatis, vel præſentatis, qui de iure tunc non erãt habiles ad talia beneficia. deciſ.16.numero 26. 206
Electores poſſunt impugnare propriã electionem ex facto eis nouiter detecto. deciſ.16.nu.27. 206
Emphyteoſis eccleſiaſticæ de ſui natura non tranſit ad extraneos. deciſ.49.numero 15. 505
Emphyteoſis quare fuit prohibitum legare bona eccleſiaſtica emphyteotica eccleſijs. deciſ.49.nu.9. 504
Emphyteoſis, & locatio præcaria quo ad ſubſtantialia earum non differunt,cum a Doct.dicantur affines, & quare. deciſ.1.nu.34. 15
Emphyteota alienãs, & inducens emptorem in talem poſſeſſionem irrequiſito domino directo,cadet a iure ſuo. deciſ. 49.nu.16. 506
Emphyteota ignorãs rem eſſe emphyteoticam, & ideo non ſoluens Canonem, an ſit priuatus inde iure ſuo. deciſ:49. nu.1. 503
Emphyteota voluntariè ceſſans a ſolutione Canonis, an ſit priuatus iure ſuo. deciſ.49.nu.2. 503
Emphyteota non ſoluens propter ignorantiam non excuſabitur, ſi Dominus directus probabit ipſum ſciuiſſe poſſeſſionem eſſe emphiteoticam,& non ſoluiſſe. deciſ.49. nu.3. 503
Emphyteota an poſſit donare, vel legare rem emphyteoticã domino directo irrequiſito, vel hæredem (etiam Eccleſiam) inſtituere in re emphyteotica eccleſiaſtica. deciſ.49.nu.8. 504
Emphyteota, an ſolnés partem Canonis, cadat a iure ſuo. deciſ.1.nu.65. 23
Emphyteota ipſo facto nõ cadit a iure ſuo non ſoluendo per biennium,vel triennium Canonem, etſi ex hoc poſſit expelli. deciſ.15.nu.10. 185
Emphyteotica locatio ſemper in dubio dicenda erit facta ſolum ad tertiam generationem. deciſ.1.nu.1. 4
Emphyteotica locatio vſque ad tertiam generationem facta, finitur in nepotibus primi locantis. deciſ.1.nu.14. 7
Emphyteotica locatio in dubio ſemper facta intelligetur ſecundum conſuetudinem locantium. deciſ.1. nu.4. 5
Emphyteoticus contractus de bonis eccleſiaſticis factus ad quartam generationẽ (vbi adeſt conſuetudo, vt non fiat niſi ad tertiam) erit vitioſus,ſaltem quo ad quartam generationem: etſi quamplurimi Doct.affirmant contractũ eſſe vitioſum. deciſ.1.nu.5. 5
Emphyteoticarum eccleſiaſticarũ poſſeſſionum natura eſt, vt per mortem vltimi emphyteotæ ipſæ deuolutæ ad eccleſiam melioratæ poſſint tribui libere alteri,ſicut dicitur de rei feudali, vt latius Panor.exemplificando docuit. deciſ.1.nu.30. 13
Emptor tertiæ,& quartæ partis bonorum hæreditatis,quam ſibi vendidiſſet filius grauatus hæres inſtitutus vniuerſalis, erit tutus in vtroque foro,& non poterit de iure pro ipſis moleſtari a fideicõmiſſario: ſecus erit dicendum ſi emiſſet a filio non vniuerſali hærede, ſed ſolum in re certa: quia tunc non poterit diſponere, niſi de ſua legitima. deciſ. 14.nu.15. 179
Emptores bonorum alicuius, qui inſtituerat hæredem filium proprium, & eius filios, non poterunt moleſtari a dictis filijs poſt mortem patris eorum, qui in vita ſua, poſt tamen mortem ſui patris illis vendiderat dicta bona hereditaria, & quare. deciſ.7.nu.13. 118
Emptum ex aliqua pecunia ſpecialiter mutuata alicui, tacitè illud tale „p illo mutuo obliganti, an pariat obligationem realem, &„priuilegiatã in re taliter empta,virtute talis contractus mutui. deciſ.12.nu.10. 162
Emptum ex pecunia alicuius,niſi ſpecialiter,vel generaliter hoc ſibi fuiſſet obligatum non pariet, niſi actionem perſonalem. deciſ.12.nu.3. ibid.
Empta omnia aliqua pecuniæ quantitate ſpecialiter mutuatæ ad ipſamet emenda: mutuanti ſpecialiter ſunt hypothecata,in tantum quod prior creditor dicti mutuatarij ſit poſterior in iure habendi ius ſuper dicta re empta tali pecunia mutuata. deciſ.12.nu.1. 160
Epiſcopus admittens Monachum ad curã præcedente cauſæ cognitione, aut notorietate,„ diſpenſaſſe ſecum dicetur. de-

Digitized by Google

decis.39. numero 12. 401
Episcopus præferre debet consilium consanguineorum testatoris testamentarijs executoribus discordantibus. decis.31. nu.7. 382
Episcopus, & generalis Vicarius faciunt idem tribunal. decis.42.nu.5. 460
Episcopus vbi contra reos poterit exequi executione reali, aut personali, erit ei abstinendum a sentétia excommunicationis. decis.36. nu.3. 393
Episcopus non poterit facere Ecclesiam deteriorem: & quare. decis.51. numero 6. 512
Episcopus,& quilibet alter Iudex compellens vxorem habitare cum viro suo in casu primæ conclusionis. tenebitur ei ad omne interesse inde passum. decis. 28.nu.14. 333
Episcopus si per aliam causam,quam propter eius negligentiam in prouidendo de beneficijs vacantibus inciderit in suspensionem a collatione beneficiorum, tunc eius iurisdictio non ad Capitulũ, vel Archiepiscopum,sed ad Papam deuoluetur,& quare. decis.42.nu.7. 460
Episcopus scienter conferens beneficium Ecclesiasticum indigno priuatur potestate eligendi, vel conferendi, & huius potestas deuoluitur ad Papam, & non ad Capitulum, vel Archiepiscopum, & quare. decis.42.nu.8. 461
Episcopus, si iurauit non alienare inconsulto Papa,& reperiatur facta alienatio, in qua nihil exprimitur de licentia Papæ obtenta: non præsumetur huiusmodi solemnitas ex diuturnitate temporis,cum non constet inde verè,vel præsumptiuè Papam habuisse notitiam dicti contractus. decis.1.nu.88. 28
Episcopus iurans,quando teneatur tangere sacram Scripturam. decis.20. numero 49. 233
Episcopus non poterit de iure communi dispensare cum infami, & irregulari effecto propter condemnatoriam sententiam diffinitiuã de crimine famoso contra ipsum lata, & quare. decis.27. numero 59. 317
Episcopus non poterit aliquem infamem bonæ famæ restituere, sed Papa. decisio 27.numero 2. 320
Episcopus potest dispensare, vt quis obtineat duo beneficia difformia in eadem ecclesia,non autem vniformia, nisi ipsa similia essent annexa alijs,& non principaliter,& sic per accidens duo beneficia curata quis posset in eadem Ecclesia retinere. decis.16.nu.16. 204
Episcopus potest cum suis subditis dispensare super pluralitate beneficiorum, qñ illorũ redditus essent ita tenues, vt ex is non possent alimenta suscipere, & quare regulariter hoc fit prohibitũ Clericis. decis.16.nu.18. 205
Episcopus in difformibus beneficijs, etiã in eadem potest dispensare, non autem in similibus. decis.16.nu.20. 205
Episcopus peccat non dispensando vbi adest ratio dispensandi. decis.46.numero 5. 493
Episcopo suspenso, non ideo dicetur suspensus Vicarius Diœcesis dicti Episcopi,quando Vicariatum ille obtinuisset non ab Episcopo, sed ab Episcopi superiore. decis.42.nu.17. 465
Episcopo mortuo naturaliter, vel ciuiliter, in quibus solum casibus in iure expressis iurisdictio deuolvitur ad Capitulum Cathedralis Ecclesiæ. decis.43. numero 5. 470
Episcopi,quando possint punire regulares exemptos notorie,& scandalose delinquentes: etiam si sint ex degentibus intra claustra: tam virtute constitutionis sacri Concilij Tridentini, quam extrauag.Clem.Octaui in anno 1595. decis.23.nu.11. 302
Episcopi, quando possint commutare vltimas voluntates testatorum,secundum Concilium Tridentinum. decis. 31. numero 8. 382
Episcopi debent consentire executioni legati pij faciendæ per hęredes,& executores testamentarios, & quare. decis. 31.numero 8. ibid.
Episcopi, & Superiores Prælati occasione cuiuscunque sententiæ siue mandati pœnam suspensionis, vel interdicti incurrunt: nisi fieret de ipsis specialiter, & nominatim mentio in sententia, siue mandato, aut iure, & quare. decisio 29. nu.61. 357
Episcopis,quomodo de iure deferatur iuramentum.

Digitized by Google

iamen tum. decis.20.numero 63. 236
Episcopis,& Sacerdotibus de consuetudine introducta, quomodo iuramentum deferatur. decis.20.nu.64. 237
Episcopalis iurisdictio,etsi vacante Ecclesia devoluatur ad Capitulum, non autem illa repleta, sed ad Papam, & quare. decis.42.nu.10. 462
Esuriẽtem qui non pascit, cum potest,occidit,si inde moriatur. decis.28.nu.16. fol. 333
Excipiens,quando non teneatur probare, quod excepit. decis.40. nu.136. 436
Excipiens tenebitur probare exceptionẽ, cum gerat in excipiendo personã actoris. decis.40.nu.126. 434
Excipiens non confitetur intentionẽ partis aduersæ, nec litis contestatio fit per propositam exceptionem:& quare. decis.44.nu.35. 488
Excipiens non fatetur, neque negat, cum ponat factum separatum a libello . decis.44.nu.17. 485
Excipiens,quando teneatur probare se nõ possidere. decis.44. nu.31. 487
Exceptio negationis possessionis, quare sit proponenda ante litis contestationem. decis.44.nu.33. 488
Exceptio ad impediendam possessionem post collationem, quãdo agitur possessorio adipiscendæ, regulariter non admittitur, nisi quando de defectu tituli, & proprietatis probaretur incontinenti. decis.10.nu.63. 144
Exceptio firmat regulam in casibus exceptuatis. decis.29.nu.106. 368. & decis.42.nu.2. 458
Exceptio quando dicatur exclusio intentionis, & quãdo actionis. decis.44.numero 13. 484
Exceptio peremptoria obiecta libello nõ producit litis contestationem.decis.44. numero 7. 482
Exceptio dicentis se non possidere impedit litis contestationem, & quare. decis.44.nu.22. 486
Exceptio falsitatis causa differendæ solutionis non admittitur, si contra instrumẽtum registratum opponatur : tamen cautus sit Iudex, vt in actis faciat describi, vnde sumpserint hanc præsumptionem; ne in causa appellationis,vel sindicatus , redarguatur de talis exceptionis reiectione,& idem consulitur Iudici , qui noluit admittere dicta testium propter motum animi sui. decis.10.numero 67. 144
Exceptio licet firmet regulam in casibus non exceptuatis,tamen verificatur hoc solũ in casibus dissimilibus ijs, qui expressi specialiter sunt in iure cõmuni, vel municipali, nõ autem in similibus: cùm ad eos fiat extensio etiam si in ipso iure esset dictio taxatiua, & dicti casus similes non reperirentur expressi in iure communi,vel municipali. decis.5. numero 16. 74
Exceptionem peremptoriam præsumitur proponens litem nõ contestari,& quare, & quis sit effectus talis propositæ exceptionis. decis.44 nu.30. 487
Exceptionem suã reus plene probare debet , sicut actor suam intentionem , & quare excipiens dicatur actor . decis. 40.nu.131. 436
Exceptiones,quæ admittuntur contra intentantem in beneficialibus interdictũ adipiscendæ possessionis,enumerantur. et& regulariter non admittatur exceptio concernens defectum proprietatis ante adeptam possessionem : & quare. decis.10.nu.51. 142
Excommunicari non poterit excommunicatione maiori, nisi p: o mortali peccato. decis.52.nu.157. 554
Excommunicari iustè nemo poterit , nisi pro mortali peccato cõtumaciæ, ac per consequens nisi pro futuro peccato , vt futurum est,& non vt præteritum. decis.29.nu.42.& 43. 351
Excommunicari nemo iustè poterit in specie , aut in genere non præmissa monitione. decis.29.nu.45. 352
Excommunicari nemo poterit iustè pro peccatis præteritis etiam notorijs, cum etiam in notorijs necessaria sit monitio:eo quod solum ferenda sit pro contumacia, & non pro peccato alio etiam graui,& quare. decis.29. nu.46. 353
Excõmunicari pro peccato notorio quare quis iustè non possit nõ præuia monitione. decis.29.nu.56. 355
Excommunicans aliquem iniustè incurrit sacrilegiũ, & quare. decis.29.n.64.358

Excom-

Digitized by Google

Excommunicans aliquem iniuſtè, tenebitur ei ad omnes expenſas inde faciẽdas a tali excommunicato, & ad omne aliud intereſſe illi inde datum, nec non veniet etiam puniendus arbitraria pœna a ſuo Superiore, & quare. deciſ. 29. nu. 62. 357

Excommunicans aliquem iniuſtè nullam ex ſupradictis pœnis incurret, ſi conſenſerit ipſe excommunicatus, & quare. deciſ. 29. nu. 68. 359

Excommunicatus quis erit vitandus. deciſ. 50. nu. 8. 509

Excommunicatus ſemel ſemper habendus erit pro excommunicato, niſi ſe abſolutum probauerit. deciſio 48. nu. 1. 501

Excommunicatus regulariter erit abſoluendus a ſuo excommunicatore, licet ipſa abſolutio non fuerit ſibi reſeruata. deciſ. 47. nu. 4. 498

Excommunicatus poſt appellationem factam, celebrare, & alia facere non prohibetur: ſed communicantes ei non erunt tuti, donec docti fuerint de nullitate excommunicationis, & vitabuntur etiã in iudicialibus. deciſ. 50. nu. 10. 509

Excommunicatus propter participationẽ cum excommunicatio in crimine crimi noſo a quo ſit abſoluendus, & quare. deciſ. 47. nu. 2. 498

Excommunicatus ex iniuſta cauſa conſequitur inde actionem iniuriarum intẽtandum coram Summo Pontifice, vel alio inferiore Prælato excõmunicatoris, tamen Superiore: a quo extimanda erit quanti illa redimenda eſſet: & quare. deciſ. 29. nu. 63. 357

Excommunicatũ, cui non conſtat niſi per famam fuiſſe, abſtinere is debebit a celebratione Miſſarum, & alijs, a quibus cæteri excommunicati abſtinere tenentur. deciſ. 50. nu. 9. 509

Excommunicato, vel ſuſpenſo Epiſcopo eius iuriſdictio non deuoluitur ad Capitulum, ſed recurrendum eſt ad Papã, vt ipſe prouideat Eccleſiæ illius, cum ad illum ſolum deuoluatur iuriſdictio. deciſ. 42. nu. 9. 462

Excommunicatio, vel alia ſentẽtia fulminata poſt appellationem, vel Iudicis recuſationem, eſt ipſo iure nulla, & quare. deciſ. 37. nu. 4. 396

Excommunicatio erit probanda argumentis apertiſſimis ad conuincendum quẽ excommunicatum. & quare. deciſ. 50. numero 13. 510

Excommunicatio fulminata contra aliquem pro præterita culpa, vt præterita eſt ſecundum Sotum, eſt ipſo iure nulla: tamen reuera licet fuerit iniuſta, nõ tamen erit nulla. deciſ. 29. nume. 44. fol. 352

Excommunicatio quare dicatur medicinalis. deciſ. 29. nu. 55. 354

Excommunicatio in notorijs poterit fulminari, nulla præcedente monitione, ſed quando hoc locum habeat inferius probabitur. deciſ. 29. nu. 57. 355

Excommunicationis ferendæ ab homine de iure ſola contumacia eſt cauſa; quia etſi notorius peccator poſſit condemnari, non tamen excommunicari monitione non præmiſſa. deciſ. 29. numero 47. 353

Excommunicationis ſententia ab homine regulariter nõ poterit promulgari, niſi præcedente trina monitione facta competenti tempore. deciſio 29. numero 60. 356

Exiſtens in vno territorio, & iaculo percutiens exiſtentem in alio, a quo Iudice erit puniendus. deciſ. 32. numero 1. fol. 383

Exiſtens in Eccleſia ſi aliquid iãciens percutiat aliquem extra exiſtentem, an immunitate Eccleſiæ gaudeat. deciſ. 32. nume. 19. 386

Excuſetur quando a peccato, & reſtitutione is, pro quo fuit iniuſtè iudicatum. deciſ. 15. nu. 65. 199

Excuſandus licet regulariter nemo ſit, niſi pro maxima cauſa; tamen quælibet contumacia quantumcũque erit digna excommunicatione. deciſ. 29. nu. 53. 354

Executio ſententiæ per appellationem ſuſpenditur vſque ad diffinitiuum iudicium ſuper eam. deciſ. 40. nu. 11. 408

Executio ſententiæ, etſi poterit retardari vſque ad quadrimeſtre, prout de iure cautum eſt, tamen a Iudice id tempus poterit arctari, & prorogari. deciſ. 10. nu. 14. 137

Executio ſententiæ per appellationẽ non impeditur, etſi admittatur appellatio

Digitized by Google

de iure Canonico, secundum aliquos. decis. 10. nu. 31. 139
Executio pacti nudi, etiam in terris Imperij in foro Ecclesiastico peti poterit per viam denunciationis Euangelicæ. decisio 20. numero 134. 252
Executio nõ impeditur super possessorio per appellationem ab ipsa. decis. 10. numero 79. 146
Executionis modus, quando dicatur excessiuus, vt faciat admitti appellationẽ ab executione: tamen exprimẽdus erit talis prætensus excessus, & quare. decis. 10. nu. 111. 152
Executor merus non poterit excusari, nec ab eo appellari: & quare. decisio 10. numero 56. 143
Executor nullo pacto tenetur cessare ab executione propter quascunque exceptiones, quotiescunq; iudicat illas opponi per malitiã, causa retardandę executionis. decis. 10. nu. 57. 143
Executor merus in executione neminem citare tenebitur, & quare. decisio 10. nu. 135. 157
Executor merus non poterit audire comparentem, & volentem dicere in personam electi, & quare. decis. 10. numero 29. 139
Executor merus non poterit recusari, nec ab eo apppellari: secus si non esset merus, & quare. decis. 10. nu. 20. 138
Executor non tardabit executionẽ, quando cognouerit aliquam exceptionem proponi per malitiam causa differẽdæ executionis. decisio decima, num. 65. fol. 144
Executore a mero nõ appellatur, etsi contradictor admittatur, & quare. decis. 10. nu. 105. 151
Exemptio facta in vno, non extendit suos effectus ad alia. decisio 53. numero 3. fol. 572
Exhibere nemo tenetur aduersario, quod sibi aduersatur. decis. 40. nu. 108. 429
Expositio cap. 1. de suppl. neglig. Præl. in sexto. decis. 42. nu. 4. 459
Extensio in pœnis regulariter non fit. decis. 29. nu. 40. 351
Extrauagãs Ambitiosæ de rebus Ecclesiæ non alien. in Regno fuit recepta; & obseruantur omnia contenta in ipsa, & quid doceat. decisio 32. nu. 71. 533
Extrauag. Execrabilis. de præben. non habet locũ in beneficijs simplicibus. decis. 16. nu. 9. 203

F

FAcere nemini licebit contra consuetudinem aliquam, vel ius, nisi de iure leges condere, alias peccaret, nisi ex iusta causa hoc faceret. decis. 1. numero 101. 33
Facere sine solemnitate necessario requisita, & aliquid non facere parificantur. decis. 2. nu. 58. 450
Faciens per alium per se ipsum verè facere dicitur fictione iuris. decis. 23. numero 3. 300
Factum lege permittente non meretur pœnam. decis. 29. nu. 83. 362
Factum quid dicatur contra bonos mores de iure ciuili, & quid de iure Canonico. decis. 20. nu. 208. 270
Factum per annũ, vt aliquid dicatur, propriè oportebit illud factum fuisse per annum continuum. decis. 24. numero 7. 305
Facta a Iudicibus vltra eorum iurisdictionem pro infectis erunt habẽda, & quare. decis. 30. nu. 11. 376
Facta contra ius pro infectis habentur. Nec præstat impedimentum, quod de iure non sortitur effectum. decis. 25. nu. 7. 308
Facta iure prohibente, pro infectis erunt habenda. decis. 30. nu. 23. 379
Facta lege prohibẽte nullum de iure producunt effectum, cum pro infectis habeantur in fauorem agentis. decis. 52. nu. 13. 522
Factis contra legẽ si non valet, quod ago, vt ago, valebit, vt valere potest. decis. 1. nume. 6. 5
Falsitas non nocibilis, an sit punibilis, & qua pœna. decis. 26. nu. 17. 316
Falsitatis crimen est sufficiens ad priuandum aliquem beneficio suo. decis. 26. nu. 10. 314
Falsarius an dicatur scribens nomine alieno, ipso inscio. decis. 26. nu. 1. 312
Falsarius (de quo est sermo) qua pœna puniendus erit. decis. 26. nu. 2. ibid.

Falsarius

Digitized by Google

Falsarius dicitur vẽdens rem eandẽ duobus. decis.26. nume.14. 315
Falsarius,quibus pœnis veniat puniendus de iure Canonico. decis.26.nu.6. 313
Falsificans scripturas priuatas, punitur pœna falsi,sicut falsificans publicas, tam in foro seculari, quàm in foro Ecclesiastico. decis.26.nu.4.
Falsi pœna non solum punietur Iudicem corrumpens, verum etiam corrumpere attentans, etsi non sequatur effectus. decis.26.nu.21. 317
Falsi pœna veniet puniendus quis etiam in scriptura priuata, si illa faceret aliquam præsumptionem contra aliquẽ. decis.26.nu.11. 314
Facultas concessa alicui de ingrediendo Claustra Monialium expirat in primo ingressu, & quare. decisio 21. numero 50.
Facultas vendendi feudum, si alicui data est, is hypothecare illum non poterit. decis.2.nu.44. 45
Facultate appellandi, vt quis post decem dies a die latæ sententiæ priuetur, quid necessario requiratur. decis.40.numero 58. 418
Felini sententia in materia puniendi delictum in vno loco cęptum, & in alio finitum,declaratur.decis.32.nu.15. 385
Fœmina dicitur aliquo pacto caput, & finis familiæ. decis.4.nu.33. 67
Ferens sententiam diffinitiuam ipsam exequi poterit, non autem reuocare, & quare. decis.40.nu.48. 415
Feudum antiquum,& paternum dicitur illud, quod acquisiuit aliquis ex ascendentibus pro sè, & omnibus descendentibus filijs legitimis,& naturalibus. decis.2.nu.1. 37
Feudum nouissimè acquisitum cum clausula in inuestitura contenta, quod in omnibus habendum sit pro antiquo, & paterno, vel iure feudi antiqui dicetur antiquum,& paternum, & taliter infeudatus gaudebit in omnibus priuilegio feudi antiqui,& paterni. decisio 2.numero 2. 37
Feudum dicitur gratiosa concessio. decisio 2.nu.3. ibid.
Feudum dicitur quidam contractus. decisio 2.nu.6. ibid.
Feudum poterit appellari gratia. decis.2. nume 15. 39
Feudum nemini licere in totũ, vel in partem vẽdere,vel pignorare, vel quomodolibet distrahere etiam pro animæ salute sine permissione illius domini ad quem de iure ipsum spectare dignoscitur,probatur. decis.2.nu.41. 44
Feudum, vel eius fructus non poterit grauari, vel aliàs obligari pro debitis feudatarij post mortem eius. decis.2. numero 52. 47
Feudi antiqui in successione dari ius accrescendi asseritur, & luculentissime probatur,& quid sit ius accrescẽdi. decis.2.nume.8. 38
Feudi paterni per alienationem feudum ipsum reuertitur ad agnatos, omisso domino directo, & consentiente alienationi, si non consentijssent agnati: & huius assertionis verissimæ quatuor reddntur rationes. decisio 2. numero 24. 40
Feudo,vel emphyteosi a Principe concessa datur ius accrescendi. decis.2.numero 13. 39
Feudo nouo,& non paterno,quãdo detur & ius accrescendi. decis.2.nu.20. 40
Feudo antiquo,& nouo qui succedãt. decis.2.nu.28. 41
Feudorum in iure vbi non reperitur aliquid specialiter decisum cõtra ius commune,tunc standum erit decisioni iuris communis. decis.2.nu.14. 39
Feudatarius quoad quid comparetur vsufructuario alicuius possessionis. decisio 2.nu.4. 37
Feudatarius, an de feudo possit disponere in sua morte. decisio secunda, numero 46. 45
Feudalis res alienari non potest sine assensu domini directi ipsius rei feudalis, nec legari pro salute animæ,& quare. decisio tertia,nu.4. 52
Fides vnde dicatur. decisio 20.nume.82. fol. 240
Fidei præstatio, & iuramentum æquipollens, & quare; licet minor pœnitentia erit imponenda venienti contra fidem, quam contra iuramentum. decisio 20. nu.13.& 28. 216.& 228
Fidei præstatio, & iuramentum æquipa-

Digitized by Google

vantur quo ad validitatem actus, & obſeruantiam contractus, vt eſt communis opinio. deciſ.20.nu.34. 229

Fideicommiſſum relictum per lineam maſculinam deſcendentibus non comprehendet fœminas per maſculos deſcendentes,& multo minus maſculos per fœminas : & idem de emphyteoſi, & quare. deciſ.4.nu.34. 67

Fideicommiſſa tanquam odioſa, etſi non præſumantur,tamen ſi verba,& voluntas vrgeant,tunc præſumentur. deciſ.7. nume.22. 119

Fideicommiſſa,vt odioſa non præſumuntur. deciſ.4.nu.2. 60

Fideicommiſſaria ſubſtitutio quibus verbis fiat. deciſ.7.nu.16. 119

Fideiuſſor obligatur ſolum per ſtipulationem. deciſ.21.nu.28. 290

Fideiuſſor ſe obligans pro tempore limitato,facta prorogatione ipſius temporis a partibus, non tenebitur pro tempore prorogato, niſi de nouo conſentijſſet. deciſ.21.nu.32. 291

Fideiuſſor obligatus ad certum actum, ac tempus reſpiciens finem obligationis, non cenſetur obligatus pro illo actu prorogato,ſi non conſentiret de nouo. & quare. deciſ.21.nu.33. 291

Fideiuſſor liberatur a vinculo fideiuſſionis,ſi à creditore, vel Iudice prorogetur ſtatutum tempus comparendi, vel ſoluendi. deciſ.21.nu.20. & 38. 289. 292.289.

Fideiuſſor obligatus ad tẽpus. non remanet obligatus prorogato ſimpliciter tẽpore.& quare. deciſ.21.nu.23. 290

Fideiuſſor ab obligatione prorogata, pro qua fideiuſſit, remanet liberatus. deciſ.21.nu.16. 288

Fideiuſſor liberatur ſi is,pro quo præſentando Iudici fideiuſſit, captus ab ipſo fuiſſet, & poſtea aufugiſſet. deciſ.21. nu.17. 288

Fideiuſſor eius, qui captus poſtea à Iudice, & carceri mancipatus à carceribus aufugit, quando teneatur illum denuo præſentare Iudici. deciſ.21.num.19. car. 289

Fideiuſſor in dubio in ſtipulatione nouante non intelligitur obligari. deciſ.21. nu.36. 292

Fideiuſſor præſentans principalem carceri ſicut promiſerat, ſi ille poſtea aufugiſſet, non tenebitur eum iterum præſentare: & quare. deciſ.21. num.39. car. 292

Fideiuſſor finito termino conuento liberatur à fideiuſſione, etiam ſi illud fuiſſet prorogatum a partibus,ipſo non cõſentiente:& quare. deciſ.21.nu.48.293

Fideiuſſor non vocatus in ius, non lædetur actis principalis debitoris. deciſ. 21.nu.49. 294

Fideiuſſoris nouus conſenſus neceſſariò requiritur, vt teneatur pro conducente poſt impletũ conductionis tempus ſtatutum. deciſ.21.nu.9. 287

Fideiuſſores pro prorogato tempore non tenẽtur, niſi promiſiſſent reſtituere id, pro quo fideiuſſerunt. deciſ.21.nu.45. car. 293

Fideiuſſores non tenebũtur vltra tempus ſtatutum fideiuſſionis de bona cuſtodia carceris, quando cuſtodes promiſiſſent ſeruire, & cuſtodire caſtrum: ſecus ſi promiſiſſent reſtituere,& ad hoc dediſſent fideiuſſores, ſi poſt illud tempus caſtrum fuiſſet deperditum. deciſio 21. nu.34. 291

Fideiuſſionis munus clericis eſt interdictum: & ideo fideiuſſio talis facta regulariter eſſet nulla : & quare. deciſ.21. nu.6. 286

Fieri aliquid propter ſocietatem quotupliciter dicatur. deciſ.41.nu.28. 454

Filius naturalis,vt legitimus efficiatur per ſubſequens matrimonium, quæ neceſſario requirantur. deciſ.6.nu.16. 102

Filius naturalis, qui potuit legitimari per ſubſequens matrimonium, non poterit legitimari per Principis reſcriptum. deciſ.6.nu.68. 114

Filius legitimatus per ſubſequens matrimonium comprehendetur in omni inſtrumento, vel ſtatuto,aut alia diſpoſitione faciente mentionem de filijs legitimè natis. & in materia reſtringibili. deciſ.6.nu.30.& 40. 105.& 107

Filius legitimatus per ſubſequens matrimonium non ſolum dicitur legitimatus quo ad ſucceſſionem hæreditatis paterne,ac materne,verum etiam quo ad ſucceſſionem hæreditatis agnatorũ, & cogna-

Digitized by Google

cognatorum illorum & vltra talium ſucceſſionem excludunt omnes ſubſtitutos illis,& ſic in feudo,& in iure patronatus nu.38.& num.45.etiam ſi dicatur ex ſuo corpore legitimè deſcendentes, & quare. deciſ. 6. num. 31. 32. 33. 36.48. & 50. fol.105.106. & 108. & .109.

Filius ſi ſit inſtitutus hęres,unà cum alijs extraneis, tunc extranei dicentur ſimul uocati cum filio. deciſione. 7. nu. 4. 116

Filius & nepotes ſi inſtituantur hæredes, non dicentur ſimul inuitati, ſed ordine ſucceſſiuo: & quid denotet inſtitui ordine ſucceſſiuo. deciſ.7. num.8. carta. 117

Filium natum ex clerico ſolum in minoribus conſtituto, & libera, per ſubſequens matrimonium contractum inter eos, antequam renunciaſſet ipſe clericus beneficium, dicendum fore uere, & proprie filium legitimum, & naturalem dicti Cletici, & non differre à quocunque legitimo, & naturali filio cuiuſcunque in omnibus, probatur peroptime. deciſione 6.nu. 25. 104

Filium ſororis alicuius non eſſe de familia paterna ipſius ſororis,probatur. deciſ.4.nu.11. 62

Filij legitimantur per ſubſequens matrimonium celebratum etiam ſine dotalibus inſtrumentis, & alijs ſolemnitatibus requiſitis de iure ciuili tam in terris Eccleſię, quàm Imperij, & quare. dec.6.nu.57. 111

Filij non ſunt in poteſtate matrum,ſed patrum, & quare. deciſione 4. numero 13. 62

Filij in teſtamento patris præteriti nulla expreſſa cauſa, rumpunt teſtamentum, & uenient ab inteſtato. dec. 7. nu.10. carta. 117

Filiorum quoad libertatem aſſequendam ſtatus matris liberæ attenditur,tempore ſcilicet conceptionis, uel natiuitatis filiorum. dec.6.nu.17. 102

Filiusfamilias obligatur ex omni contractu, & contra ipſum procedit uſque ad capturam, ſed mortuo filio poſt litis conteſtationem transfertur iudicium in patrem ſolum peculio, & de eo, quod in rem ipſius patris uerſum eſt. dec.20.nu.225. 277

Filiusfamilias quando ex contractu facto incurrat obligationem in ciuitate Genuenſi, dec.20.nu.222. 275

Filiusfamilias acquirens aliquod peculium,de ipſo diſponere non poterit ſaltem quoad uſumfructum eius: cum ille tranſeat ad dominium patris. dec. 20. nu.6. 224

Filiusfamilias procurator eſſe poterit. deciſ.40.nu.100. 426

Filia grauata reſtituere hæreditatem ſi ſine filijs decedat, poterit ſtatim in uita, & in morte diſponere de ſua legitima, ideſt de tertia parte ualoris bonorum hæreditatis, & de quarta parte (ultra dictam tertiam) aduenientę conditione, propter quam tenebatur hæreditaria bona reſtituere, & quare. dec.14.nu.13. 179

Filia nupta extra familiam, non dicetur de familia patris, ſed mariti,& quare. dec.4.nu.14. 62

Filia cum iuramento renuncians hæreditati paternæ ſuccedit fratri mortuo ab inteſtato poſt mortem patris etiam in bonis paternis, & quare. dec. 13.nu. 5. 172

Filiarum appellatione non tantum ueniunt iam natę tempore legati, aut teſtamenti, uerum etiam & poſthumæ. dec.41.nu.16. 450

Filiabus datur a iure actio contra patres ad aſſignandas ſibi dotes. dec.41.nu.3. carta. 447

Filiatio etſi directè probari non poſſit, tamen probatio filiationis ſufficiet, ſi fiat per famam uiciniæ, uel per præſumptiones, ex eo, quia pater nominabat talem ſuum filium, uel per ſimilia, & quare. deciſ. 6. numero 60. carta. 112

Filiationis quando quis conſtituatur in poſſeſſione. dec.6.nu.63. 112

Forma optima ſeruanda in condemnatione expenſarum facienda. dec.40.num. 168. 445

Forma & ſolemnitas eſſentialis alicuius actus nunquam preſumitur: & quare. dec.52.nu.109. 541

Forma

Digitized by Google

Forma tra'ita à lege in dubio debet cenſeri ſubſtantialis, & de eſſentia actus; vnde eius omiſſio ipſo iure vitiat actum dec. 52. nu. 115. 542
Forma & eſſentialis ſolemnitas, quando & quare non præſumatur. dec. 52. num. 120. 544
Formæ eſſentialis ſeruandæ in ſolemnitate iuris adhibenda in alienatione bonorum Eccleſiaſticorum ommiſſio, conſtituit emptorem in mala fide. deciſ. 52. nu 161. 555
Forum quis ſortitur ratione delicti, etiam inchoati, & quare. dec. 32. nu. 3. 383
Foro pœnitentiali in dubio aſſerendum erit eſſe mortale, & quare. dec. 50. nu. 2. 507
Foro fori, ubi agitur de pœna imponenda pro irregularitate incurſa, in dubio dicendum erit nullam irregularitatem incurſam. dec. 50. nu. 3. 507
Foro pœnitentiali, uel quaſi, dubius de incurſu excommunicationis, vel alterius pœnæ, & aliquando in foro fori debebit reputari incurſus. dec. 50. num. 5. carta. 508
Frater fratri in eius feudo ſuccedit, & filius præmortui fratris patruo, ſi pereant, nõ ſuperſtitibus legitimis filijs eorum. dec. 2. nu. 18. 39
Frater & eius filij, ſi inſtituantur hæredes, primò admittentur frater, deinde filij ordine ſucceſſiuo, & quare. dec. 7. nu. 11. 117
Frater dotare tenetur etiam de ſuo peculio ſororem. dec. 13. nu. 16. 174
Frater confeudatarius extraneum, & non fratrem ſuperſtitem inſtituens in portione feudi ſibi competente, priuabit illum hæredem tali portione, & idem dicitur de filio fratris (præmortui) ſuperſtite, & quare. dec. 2. nu. 25. 41
Fructus ex contractu contra ius inito nũquam quis lucratur. deciſ. 52. num. 43. carta. 528
Fructum ex eo quis conſequi non debet, quod nixus fuit impugnare. deciſ. 30. nu. 21. 379
Furtum quid ſit. dec. 28. nu. 17. 333
Furtum quid ſit. dec. 52. nu. 94. 537
Offerentes ac donantes ſua bona Eccleſijs, cuius intuitu illa conferant. dec. 52. numero 95. 537
Furans in uno territorio, repertus cum furto in alio, an ibi puniri poſſit. dec. 32. nu. 13. 385

G

GRatia non conceſſa ad certum tempus intelligetur ad perpetuum. dec. 17. nu. 15. 213

H

HAbens beneficium Curatum, ſi aliud Curatum recipiat, & monitus primum non reſignauerit, utroque priuabitur. dec. 16. nu. 7. 202
Hæres ſcriptus in poſſeſſionem nititur, non obſtante contradictore prætendente falſum, uel inofficioſum fuiſſe teſtamentum, cuius uirtute hæres ſcriptus fuit in poſſeſſionem miſſus. deciſ. 10. nu. 6. 135
Hæres inſtitutus non dicitur factus locupletior, niſi poſt ipſius hereditatis aditionem. dec. 15. nu. 30. 190
Hæres non poterit aliquis inſtitui in re ſibi de iure debita. dec. 2. nu. 50. 46
Hæres non dicitur poſſidere hæreditatem, niſi illam apprehenderit, & quarè. dec. 10. nu. 98. 150
Hęres petens immitti in poſſeſſionem, & oſtendens teſtamentum, non tenebitur probare mortem teſtatoris, & quare. dec. 10. nu. 106. 151
Hęredes per Eccleſiaſticum iudicem poterunt compelli ad ſatisfaciendum locis a ſuo teſtatore pro damnis illatis: cum ad hoc etiam teneantur de iure ciuili. dec. 20. nu. 177. 262
Hæredes tenentur exequi mandata teſtatorum, aut renuntiare hæreditati, ſed ſi ad hoc non compellerentur à iudicibus ſecularibus, tunc creditoribus dare tur aditus recurrendi ad forum Eccleſiaſticum, & quare. dec. 20. num. 170. carta. 263
Hæredes promittentes aliquid medio iuramento, licèt non poſſint conuenire in foro Eccleſiaſtico quo ad pœnam periurij; bene tamen quo ad obſeruantiam iuramenti facti ab eo, cuius quis eſt

Digitized by Google

eſt hęres, & quare. dec.20.nu 175.
Hæreditas non dicitur eſſe in bonis inſtituti ante eius aditionem. dec.1. num. 50. 18
Homicidium unde dicatur. deciſ.32.nu. 16. 386
Homicidium committens excedendo moderamen inculpatæ tutelę de iure non poterit puniri pęna ordinaria. dec.29. nu.96. 366
Homicidium uoluntarium quid ſit. dec. 29.nu.26. 346
Homicidium aliquod eſſe caſuale, & non uoluntarium ex quibus coniecturis colligatur. dec.29.nu.27. 346
Homicidium aliquod non fuiſſe uoluntarium probatur ex qualitate ictus. dec. 29.nu.35. 348
Homicidium culpa, & non dolo commiſſum non erit puniendum pœna ordinaria. dec.29.nu.82. 362
Homicida uoluntarius non gaudebit hodie immunitatem Eccleſiæ. deciſ. 32. nu.20. 387
Homicida quod fecit ſemper expectet. deciſ.46.nu.2. 493
Homicida, ut pœna ordinaria iuris puniri de iure poſſit, requiritur, ut dolosè interfecerit aliquem,& quaré. dec.29. nu.91. 365
Honor (loquendo ciuiliter)erit pręferendus omnibus alijs rebus temporalibus, ac uitæ propriæ,& quare. dec. 29.nu. 35. 348
Hypothecam is tacitam habet ſuper illud, quod ex eius efficitur pecunia; ſi ad hoc ipſius fuit pecunia mutuata: hoc tamen deficiente habebit obligationem perſonalem, & idem dicitur de re empta: ſi ad hoc ipſum fuiſſet mutuata pecunia. dec.12.nu.5. 161
Hypotecatio prior tempore ſuper re feudali, nullo aſſequuto aſſenſu Domini directi, erit de iure poſterior hypothecatione poſteriore ſubſequuto aſſenſu ſupradicto,ac per conſequens creditor huiuſmodi poſterior tempore, erit prior in iure, & præferretur illi priori in aſſequendo quod ſibi debetur,& quare. dec.3.nu.1. 51
Hypothecatio rerum feudalium quid de eſſentia requirat. dec.3.nu. 5. 52

I

IAculans in uno territorio contra exiſtentem in alio,& non percutiens punietur a Iudice iaculationis. deciſ. 32. nu.21. 387
Iaſon conſultius loquens ait, Prælatum poſſe in acquirendis aliquando præiudicare ſuæ Eccleſiæ collegiatę, in acquiſitis uero non. dec.15.nu.16. 186
Identitas promouendi ad beneficium quo modo debeat conſiderari. dec. 39. nu. 19. 402
Ignoraſſe ius ſuum quis in dubio præſumitur. dec.1.nu.73. 25
Ignorantia quando excuſet. dec. 52. nu. 166. 556
Ignorantia quando dicatur probari, & quãdo ignorantes teneantur ſuam probare ignorantiam. deciſ. 40.num.141. carta. 141
Ignorantia preſumitur, ubi ſcientia non probatur. dec.40.nu.129. 435
Ignorantia quando dicatur probari, & a quo ſit probanda. deciſ. 40.num.137. carta. 437
Ignorantia in muliere,minore, & ruſtico preſumitur, ut inde iurantes, eorum iuramentum eis non noceat, ut uideantur cogitaſſe de ſucceſſione ab inteſtato. dec.13.nu.14. 173
Ignorantia facti non iuris excuſat in iudicio. dec.40.nu.130. 436
Ignorantia circa quæ præſumatur, & circa quæ ſcientia,& quomodo probetur. dec.40.nu.132. 436
Ignorantia licet in facto proprio interdũ ſit; tamen probabilior eſt in facto alieno,& ubi hæc ignorantia habet locum. deciſ.40.nu.133. 436
Ignorantiam allegans tranſmittit onus probandi ſcientiam ad aduerſarium. dec.40.nu.140. 437
Illatio non fit ex diuerſis. dec.34. nu. 3. carta. 390
Illicitum quid dicendum. deciſ. 10. nu. 129. 155
Impedimentum temporale in matrimonijs,quod tolli ſperatur etiam cum corporis periculo non irritat matrimonium. dec.6.nu.2. 102

Impedi-

Digitized by Google

Impedimentum non præſtat, quod de iure non ſortitur effectum a dec. 30. nu. 22. 379. dec. 15. nu. 32. 191
Imperator, uel quilibet dominus directus alicuius feudi antiqui non poterit de iure aſſenſum præſtare tam in uita, quã in morte feudatarij, & eius filiorum, deſcendentiumque legitimorum in præiudicium agnati proximioris, ipſo non conſentiente, & alienatio ipſius facta uirtute talis aſſenſus erit ipſo iure nulla, nullumque ſortietur effectum in præiudicium agnati proximioris poſt mortem ipſius feudatarij obtinentis talem aſſenſum pro ſe, & ſuis filijs legitimè deſcendentibus, & quare. deciſ. 2. nu. 56. 48
Imperator non poteſt de iure auferre ius competens uni, & illud tradere alteri ſine rationabili cauſa. dec. 2. nu. 5. 37
Impugnatio prima quæ affertur à parte aduerſa, contra petitam admiſſionem appellationis factę a Magnifico Boerio. dec. 5. nu. 10. 72
Impugnatio ſecunda. dec. 5. nu. 11. 73
Impugnatio tertia. dec. 5. nu. 12. 73
Impugnatio quarta. dec. 5. nu. 13. 73
Imputari ei non poterit per quem non ſtat, quin aliquid faciat. deciſ. 23. nu. 7. carta. 301
Incontinenti aliquid fieri, quando dicatur ab eo, qui vult propulſare iniuriam realem, uel perſonalem. dec. 29. num. 30. 347
In debitum recipere, uel illicitum facere, uel in pœnam incidere non includitur in mandato generali, etiam ſi illud ſit cum libera, &c. etiam ſi dominus cauſæ iuraſſet non contrauenire facto procuratoris, & quare. dec. 10. num. 128. carta. 155
Infamia eſt triplex, ſcilicet ciuilis, Canonica, & infamia facti, & quibus modis contrahatur infamia ciuilis. deciſ. 27. nu. 11. 321
Infamia iuris ciuilis duplex. dec. 27. nu. 25. 323
Infamia iuris quotupliciter irrogetur. deciſ. 27. nu. 18. 322
Infamia, quæ ex pœna procedit, maior eſt quam quę ex ſententia: & ſtatim ſortitur ſuum effectum ut efficiat inhabilem ad quæcunque beneficia obtinenda. dec. 27. nu. 3. 320
Infamia quando incurratur per ſententiã condemnatoriam, & quando non, traditur optima norma. dec. 27. nu. 4. 321
Infamia iuris non contrahitur per ſententiam interlocutoriam, uel arbitri, & ſic non per ſententiam banni, ſed ſolum per diffinitiuam. dec. 27. nu. 12. 321
Infamis in uno loco, erit ubique infamis, & quare. dec. 27. nu. 13 322
Infamis infamia iuris eſt irregularis, & quare. dec. 29. nu. 66. 359
Infamis & irregularis uenit de iure priuandus ſuis beneficijs, & quare. deciſ. 29. nu. 67. 359
Infamis infamia iuris effectus eſt irregularis. dec. 27. nu. 35. 326
Infamis qui eſt effectus infamia iuris, & irregularis de iure uenit priuandus beneficijs iam obtentis, & effectus eſt inhabilis ad obtinenda beneficia non prę uia diſpenſatione. dec. 27. nu. 36. 326
Infames omnes ſecundum leges ſunt infames ſecundum canones. dec. 27. num. 21. 322
Inferior Papa poterit diſpenſare cum ſuo ſubdito, ut in eadem Eccleſia teneat unicum perſonatum, uel Officium cũ Canonicatu, & præbenda, cum & hoc poſſit conſuetudo in duobus difformibus beneficijs. dec. 16. nu. 14. 203
Inimicis capitalibus ſe tradere nemo tenebitur. dec. 28. nu. 6. 330
Iniuria facta communiter prælato, & capitulo non poterit remitti à prelato ſolo. dec. 1. nu. 58. 20
Iniuriarum actio licèt ſit priuati iuris, tamen condemnato irrogat infamiam. dec. 27. nu. 17. 322
Iniuriarum occaſio non debet oriri unde iura naſcuntur, nec iuri alterius detrahendum erit. dec. 43. nu. 36. 474
Iniuſtum aliquid facere ex ſuo genere eſt peccatum mortale. deciſ. 46. num. 14. carta. 495
Innocentij ſententia dicentis, quod ubi præceſſit contumacia etiam extraiudicialis, poterit ſequi excommunicatio ſine alia monitione: quomodo intelligenda. dec. 29. nu. 49. 353
Innocentes ſunt adiuuandi, & liberandi ab

Digitized by Google

di ab iniustis oppressoribus. decis. 30. nu.4. 374
Innouandum nihil erit infra tempus constitutum a iure de aliquo agendo. dec. 1.nu.67. 24
Inspiciendum non erit id, quod quis dicit se credidisse, sed id, quod credere debebat,& quare. dec.40.nu.84. 423
Institutio facta in uno casu, trahitur ad alium, de quo si testator cogitasset, idem uerisimiliter statuisset. dec.4.nu. 9. 61
Institutio facta per, cum, admittit omnes simul uocatos, etiam si essent personæ, inter quas cadit ordo affectionis, & charitatis. decis.7.numero 3. carta. 115
Institutio directa, quæ dicatur. decis. 7. nu.20. 119
Institutio breuiloqua simpliciter facta interpretatur directa,& non fideicommissaria. dec.7.nu.15.& 18. 118.119
Institutus hæres mittendus erit in possessionem bonorum hæreditariorum,si ille probauerit esse talia bona, non obstante contradictore, qui postea audietur in iudicio competenti. dec.10.nu. 4.& 23. 134.& 138
Institutus hæres ante ipsius hereditatis aditionem, non dicetur factus locupletior,& quare. decis.15.numero 14. carta. 186
Institutus compendiosè si decesserit uiuo testatore instituente, is, qui ei erat substitutus admittetur ex vulgari tacita specialiter,& expressa generaliter contenta in compendiosa, & quare. decis. 14.nu.8. 177
Institutus in Ecclesia,ut Claustralis debet habere socium,secus si habet Rectoriã, tanquam quilibet Clericus secularis. dec.39.nu.22. 403
Instrumentum celebratum a promittente aliquid cum iuramento habet executionem paratam contra promittentem, & idem dicitur contra utentem his uerbis, uidelicet si sum nobilis, si sum Princeps promitto hoc. decis.20. nu.35. 229
Instrumenti alienationis bonorum Ecclesiæ ex facie poterit constare de iuris solemnitate obseruata,uel contempta, ac per consequens de eius ualore,cum inde cesset omnis præsumptio. decis.52. nu.73.140.141. 534.& 549
Instrumento uel scripturæ extractæ de archiuio publico creditur, quia dicitur publicum testimonium habere illud, & quando. dec.9.nu.4. 124
Instrumento producto ex archiuio publico, etiam non publicato manu notarij, quando credatur. dec.9.nu.13. carta. 126
Intellectus uerus sententiæ Hostien. & Francisci Pauli redditur. dec.42. nu. 16. 464
Intellectus uerus c.super eo.de præben.in sexto. dec.16.nu.17. 204
Intellectus uerus tex.in c.quod Dei timorem.extra de statu Monachorum. dec. 39.nu.15. 401
Intellectus uerus Innocentij sententiæ in cap. quia propter. de electione, dicentis, quòd electus est tutus in foro animæ, si electio sua tenuit de iure gentium, licèt non fuisset seruata forma tradita à iure positiuo, cum huiusmodi forma fuerit introducta propter scandala & deceptiones euitandas traditur. dec.52.nu.164. 555
Intendens se obligare religioni (in sua professione) solum quam profitetur, si in illa esset prohibitum profiteri, non teneretur aliàs Religiones ingredi, nec in illa persistere, cum tuta conscientia ipse posset legitimum matrimonium contrahere. decis.25. nu. 9. 309
Intentionem quicunque plenè probauit suam,non poterit cogi subire iuramentum. dec.20.nu.118. 247
Interficiens aliquem, ut contraheret cũ uxore eius, si postea contrahat matrimonium erit nullum, secus si defuerit talis praua intentio. decis.29. nu.97. 367
Interpretatio uera cap. literas, extra de conces. præben. & Clem. si plures, & Clem. fin. de præben. decis.16. num. 3. 202
Interpretatio rationabilis quare nulla lege possit prohiberi. decis.15. num.28. carta. 87
Interpretatio benignior in iudicijs, sed

ſenerior in foro animæ capienda eſt, & quare. dec.50.nu.7. 508

Interpretatio paſſiua quę dicatur,& quod caſus à ſtatuto omiſſus, ſit decidendus iuxta iuris communis diſpoſitionem, multis auctoritatibus probatur:& quod extendatur ius commune ad ipſius deciſionem. dec.5.nu.34. 89

Interrogatio præcedere debet in ſtipulatione,& reſponſio ſequi, ut ſit ualida, & quare. dec.20.nu.150. 255

Interrogatus a legitimo Iudice, & non dicens ueritatem,quos offendat. dec.47. nu.3. 498

Intimatio alicuius actus iudicialis, ut præiudicet alicui,uel ipſum obliget ad aliquid faciendum neceſſario in ſcriptis, facienda erit plena,& certa,aſſignando ipſam,uel eius copiam. dec.40.nu.63. carta. 419

Intimatio ubicunq; requiritur alicuius actus,quando ſufficiat ſcientia eius ſine tali intimatione. dec.40.nu.65 419

Inuitus aliquid facere quis ſit dicendus. dec.43.nu.50. 479

Irregularitas non incurritur, niſi pro caſu expreſſo in iure. dec. 50. nu 4.507

Irregularis clericus non eſt ipſo iure depoſitus, ſed deponendus, nec ipſo iure priuatus beneficijs, ſed priuandus. deciſ.27.nu.37. 327

Iudicare aliquando ponitur pro monere. dec.22.nu.12. 298

Iudicandum in dubio erit fore deferendum appellationi. deciſi.5.nu.9.79.

Iudicandum non erit iuraſſe eum, qui protuliſſet uerba relata in dicta amplia tione, quando non ita ſpecialiter ſub tali forma iuramentum fuiſſet delatum a Iudice, uel a parte aduerſa, ſed propria uoluntate illum protuliſſet, & ſi teneat iuramentum ſub tali forma præſtitum. dec.20.nu.36. 230

Iudicium humanum in quibus debeat imitari iudicium diuinum. dec.29.nu. 90. 365

Iudicio ciuili,ſeu ſeculari, quare non poſſit experiri contra obligatum ſolum naturaliter. dec.20.nu.73. 239

Iudicio poſſeſſorio plene dicitur probari per famam, & unum teſtem, & quare. dec.10.nu.18. 138

Iudex uidens interponi appellationẽ contra formam iuris communis,uel reſcripti,debet in dubio preſumere eam non eſſe admittendam: cum non interponatur in caſu permiſſo ſpecialiter, & quare. dec.10.nu.74.

Iudex ſi non traditis apoſtolis procederet in cauſa, ipſe proceſſus eſſet nullus, niſi renunciatum eſſet appellationi. dec. 40.nu.158. 442

Iudex imponendo minorem pœnam impoſita à iure, quando uideatur diſpenſaſſe cum ipſo punito in infamia incurſa. dec.27.nu.32. 327

Iudex in cauſa Ciuili an poſſit condemnare victum ad expenſas ipſi uictori: etſi non condemnauerit,an ueniat puniendus. dec.40.nu 167. 444

Iudex niſi euidenter cognouerit appellationem tenere,ei non deferet: & quando eſſet iniuſta,& quare. dec.10.num 80. 146.

Iudex quando appellanti etiam non petenti teneatur tradere apoſtolos. dec. 40.nu.164. 443

Iudex principiati delicti præfertur in cognitione, & quare. deciſ.32. num. 9. carta. 384

Iudex quid facere poſſit de iure contra negantem ſe poſſidere rem, pro qua in ius ille fuerat uocatus. dec.44.num. & carta. 483

Iudex appellationis antequam inhibeat iudici à quo, quæ præcedere debeant. dec.40.nu.120. 432

Iudex ex officio poterit lacerare libellum calumnioſum. dec.10.nu.66. 144

Iudex quid faciet,quando nemo poſſidet, & tamẽ duo præparãt ſe ad occupandã poſſeſſionẽ iacentẽ. dec.10.nu.99.151

Iudex, qui legitimè inter partes compoſuit, ipſas cogere poterit ad obſeruantiam compoſitionis factæ. dec.15. nu. 69. 199

Iudex utriuſque fori quibus de cauſis teneatur deferre appellationi a ſententia ſua diffinitiua etiam iuſtiſſima. deciſ. 40.nu.16. 410

Iudex non poterit ſine offenſa iuſtitię denegare reo pœnitenti compoſitionem. dec.46.nu.10. 494

Iudex à lege habet poteſtatem commutandi

Digitized by Google

tandi pœnam ex cauſa, quę ſumitur ex aliquibus circunſtantijs. deciſ.46.nu. 11. 495

Iudex non dicitur facere uiolentiam,cum ſemper pro facto eius præſumatur, niſi de dolo poſſit argui. deciſ.10.num.44. carta. 141

Iudex in iudicando, uel condemnando, quando uideatur tamam reſeruare. deciſ.27.nu.22. 322

Iudex in iudicando debet magis ſequi miſericordiam,quàm rigorem. deciſ.46. nu.7. 494

Iudex à quo non tenebitur deferre appellationi, niſi ſpecialem cauſam aſſignet appellans,etiam à ſententia diffinitiua, quando eſſet lata in caſu,in quo regulariter appellatio prohibetur, & enumerantur huiuſmodi caſus, inter quos eſt, quando appellatur ab executore; & quare. dec.10.nu.84. 147

Iudex a quo, quid faciet, ſi fuerit appellatum à ſententia lata in cauſa criminali. dec.40.nu.154. 441

Iudex ad quem non poterit prohiberi iudici à quo, ne in cauſa aliqua, uel ne ad executionem ſententiæ procedat; niſi ſibi conſtiterit ad eum per appellationem cauſam ipſam delatam fuiſſe. dec.40.nu.24. 411

Iudex ad quem prius cognoſcet de legitimatione appellationis,qua reperta cognoſcet merita cauſæ, ſeu ſententię, & quare. dec.40.nu.91. 424

Iudex Eccleſiaſticus regulariter aliquem excommunicans non præmiſſa monitione, incurrit ſuſpenſionem ab ingreſſu Eccleſiæ, & alias pœnas per menſem: tamen hæc pœna non includet Epiſcopos,& ſuperiores prælatos. dec. 29.nu.59. 356

Iudex Eccleſiaſticus non deferens appellationi factæ in cauſa ciuili,& criminali qualiter veniat puniendus, & qualiter Iudex ſecularis. deciſ.40.nu.13. 409

Iudex tam Eccleſiaſticus, quàm ſecularis infra quot dies teneatur appellanti aſſignare apoſtolos,& copiam auctenticam actorum, & quid facier ipſe appellans ſi prædicta obtinere non poſſit a Iudice a quo,& quare. dec.40. num. 148. 440

Iudex poteſt eſſe Laicus, & Eccleſiaſticus in cauſa perſonæ miſerabilis. dec. 32. nu.6. 384

Iudex tam Secularis, quam Eccleſiaſticus quid faciet ſi fuerit appellatum à ſententia lata à ſe ad ſuum Superiorem. dec.40.nu.1. 407

Iudex non deferens appellationi factæ à ſententia interlocutoria, non uenit puniendus, ſicut ſi non detuliſſet ſententiæ diffinitiuæ. deciſione 40. num.14. carta. 409

Iudex non deferens appellationi, qua pœna puniatur. deciſ.40.num.153. & 155. 441

Iudex non deferens app. facte a ſua diffinitiua ad Papam, ſummouetur ab officio. dec.40.nu.6. 408

Iudex etiamſi non detuliſſet appellationi apoſtolos petenti dare tenebitur: & quare. dec.40.nu.162. 442

Iudicis recuſati iuriſdictio dicitur ſuſpenſa, donec fuerit pronunciatum de legitimitate, uel illegitimitate recuſationis ab arbitris ad id ſpecialiter electis, & quare. deciſione 37. numero 3. 395

Iudici ad quem mittenda ſunt acta cum apoſtolis à iudice a quo fuerat appellatum. dec.40.nu.7. 408

Iudici, coram quo allata fuit appellatio friuola quid ſit faciendum, aut dicendum. dec.10.nu.82. 147

Iudices aliquem iniuſtè priuantes bonis proprijs per iniuſtam ſententiam, ad quid teneantur. deciſione 30. numero 3. 373

Iudices teneri exhibere appellantibus apoſtolos, & copiam actorum,probatur quoque de iure Ciuili. deciſ. 40.num. 151. 441

Iudicibus, à qnibus fuit appellatum à diffinitiua apoſtolos tradere appellantibus præcipitur. deciſione 40. nu. 3. carta. 407

Iurare non tenebitur quis ſecundum formam à parte præſcriptam ſibi, quando ei eſſet annexa aliqua execratio, & quare. Aliàs eſſet ſeruanda forma iuramenti, licet uaIeret, ſi ſeruaretur forma per æquipollentia uerba. deciſ. 20.nu.60. 236

Digitized by Google

Iurare dicetur qui uerba proferre hæc ausus fuerit, uidelicet per fidem Christi, vel per religionem fidei Christianę. dec.20.nu.11. 225
Iurare per fidem, quam quis habet in Deum, an sit iuramentum. dec.20. nu. 12. 226
Iurare dicitur, qui aliquid promittit sub fide sua, etiam nulla facta mentione nominis Diuini. dec.20.nu.15. 226
Iurandi modus est duplex. dec. 20. num. 10. 225
Iurans contrahere prohibetur ingredi religionem, non impleto iuramento. dec. 6.nu.22. 103
Iurans simpliciter an incurrat pœnam l. si quis maior .C. de transact. si illud non obseruauerit. dec.20.nu.41. 235
Iuranti, quando opus sit iurare per Sancta Dei Euangelia. decis. 20.num.61. carta. 236.
Iuranti matrimonium cum aliqua contrahere, quid faciendum sit, & si post tale matrimonium uoluerit profiteri aliquam ex approbatis religionibus. dec. 6.nu.7. 102
Iuramentum quid sit, & quid iurare. dec. 20.nu.7. 225
Iuramentum assertorium, & promissorium quid. dec.20.nu.8. 226
Iuramentum qui fit per salutem principis comparatur iuramento, quod fit super euangelia sancta. dec.20.nu. 14. 226
Iuramentum semper habet in se tacitam conditionem, si res in eodem statu permaneat, alias non erit obligatorium. dec.13.nu.1. 171
Iuramentum tunc solum ualidat contractum prohibitum à lege communi, uel municipali, quando lex ipsum prohibet fieri, declarando ipsum irritum, etiamsi fuisset ualatum iuramento secundum Salic. cuius sententia quomodo sit intelligenda, dicetur in fine dicti fundamenti. dec.20.nu.101. 244
Iuramentum contra bonos mores naturales non est obligatorium, contra uero ciuiles erit obligatorium. decis.20. nu.103. 244
Iuramentum semper erit seruandũ, quãdo non uergat in detrimentũ salutis æternę, & quare. dec.20.nu.106. 245
Iuramẽtum an excludat nullitatem actus causatum ex causa de futuro, aut de præsenti. dec.20.nu.108. 245
Iuramentum parit obligationem etiam de iure ciuili. dec.20.nu.110. 246
Iuramentum non egreditur personam iurantis cum sit obligatio personalis respectu iurantis. dec.20.nu.182. 265
Iuramentum non affecit heredem quoad uinculum spirituale, ut sortiatur forum Episcopi, sicut testatorem, qui iurauit, & quare: etsi quoad uinculum temporale ipsum transeat ad hæredes, ut teneantur soluere debita promissa à suo testatore sub iuramento, & quare. decis. 20.nu.183. 264
Iuramentum interueniens alicui pacto, seu promissioni, constituit in mora huiusmodi promittentem absque alia creditoris interpellatione, quandocunque debitor sciet creditorem indigere tali re promissa, & hoc ipsum dupliciter limitatur. dec.20.nu.187. 264
Iuramentum quod potest seruari sine interitu salutis æternæ, erit omnino seruandum. dec.20.nu.196. 267
Iuramentum ui, uel dolo non extortum, nec delatum redundet in alterius præiudiciũ, nec obseruatũ uergat in dispendium salutis æternæ, erit seruandum, & quare. dec.20.nu.197. 267
Iuramentum adijcit robur actui, super quo interponitur: cum ipsum ultra naturam suam alteret, firmet, roboret, ualidet, ac de contractu nullo aliquẽ, & de inualido ualidum, faciat, quando interponeretur super actu non improbato à iure: pro eo quòd contra publicam utilitatem, uel contra bonos mores naturales, aut obseruantia iuramenti nutritiua sit peccati, uel in præiudicio tertij: uel ui, aut dolo. dec.20.num. 199. 267
Iuramentum regulariter operatur, ut uideatur in genere cogitatum. decis.13. nu.8. 172
Iuramentũ vt sit obligatorium requirit de rigore iuris, ut fiat tactis Sacris Scripturis. dec.20.nn.46. 232
Iuramentum appositum nõ solum stipulationi, uerum etiam pacto nudo addit forum foro, ita ut in utroque foro possit actio

Digitized by Google

actio intentari, licet paciscentes essent laici, & quare. decis. 20. nu. 172. 261
Iuramentum etiam de iure ciuili produ-cit obligationem (quæ aliàs de sui natura non esset efficax ad aliquam actionem producendam) efficacem. decis. 20. nu. 194. 266
Iuramentum habet vim clausulæ, quæ apponitur in stipulatione pœnali, scilicet rato manente pactorum. decis. 20. numero 166. 259
Iuramentum contra leges, quando nõ valeat. decis. 20. nu. 214. 271
Iuramentum præstitum tactis scripturis solùm impedit restitutionem in integrum. decis. 20. nu. 47. 232
Iuramentum interpositum ab interdicto a Lege, vel Iudice super contractu, non validat ipsum contractum. decisio 20. nu. 120. 248
Iuramentũ mulieris maioris vigintiquinque annorum, an obliget ipsam. decisio 13. nu. 15. 174
Iuramentum operatur vim geminati consensus. decis. 20. nu. 170. 260
Iuramentum, vt operetur secundum aliquos requirit tactum scripturæ, etsi hodie hoc per contrariam consuetudinem sit abrogatum. decis. 20. nu. 48. 232
Iuramentum, an sit si quis iuret aliquid se facturum per salutem suam, aut fidem suam, vel caput suum, & huiusmodi, & tale iuramentum transgrediens, an pœna periurij omnimoda puniendus veniat. decis. 20. nu. 22. 227
Iuramentum, si deferatur alicui, vt iuret per caput suũ, & ille iurasset per Deũ, tale iuramentum non esset validum, & quare. decis. 20. nu. 37. 230
Iuramentum delatum contra bonos mores naturales non est obligatorium: secus tamen, contra bonos mores ciuiles, & quare. decis. 20. nu. 204. 269
Iuramentum, si deferatur a parte, vel a Iudice sub aliqua præcisa forma verborum, poterit is (cui delatum est, vti verbis æquipollentibus, & tale erit iuramentum validum. decisio 20. numero 38. 230
Iuramentum, quando simpliciter defertur dicitur deferri per Sancta Dei Euãgelia. decis. 20. nu. 62. 236
Iuramentum, quando simpliciter a parte requiritur, nulla forma erit essentialis. decis. 20. nu. 59. 235
Iuramentum non extenditur vltra iurantis intentionem. decisio 13. numero 7. fol. 172
Iuramentum non extenditur ad ea, de quibus non fuerat cogitatum, nec verisimile fuerit de ipsorum euentu cogitasse, nec ad ea extenditur, quæ iuranti obueniunt ex nouo iure. decis. 13. numero 3. 171
Iuramentum extenditur solùm ad excogitata verisimiliter. decisio 20. numero 113. 271
Iuramentum firmat iudicium, sicut contractum. decis. 20. nu. 211. 270
Iuramentum non obseruans impeditus ex iusta causa non incurrit periurium, & quare. decis. 20. nu. 44. 231
Iuramentum accedens pacto nudo habet vim stipulationis. decis. 20. nume. 167. fol. 259
Iuramentum est iurare sub periculo animæ suæ, vel fide sua, vt faciunt armigeri. decis. 20. nu. 19. 226
Iuramentum renuntiantis quod habet, vel habere sperat in tali re, quomodo sit interpretandum. decisio 13. numero 12. 173
Iuramentum non trahitur ad incognita, vel incogitata. decis. 20. nu. 45. 232
Iuramenti prestatio, & promissio sub fide, quando dicatur. decis. 20. nu. 29. 228
Iuramenti in materia standũ erit decisioni iuris Canonici. dec. 20. nu. 201. 268
Iuramenti delatione semper excluditur ius superioris. decis. 40. nu. 20. 411
Iuramẽti in delatione, quæ sit a parte parti seruanda omnino est conditio indicta, aliàs iuramentum non erit obligatorium, & quare. decis. 20. nu. 58. 235
Iuramento statur dicentis se intendisse obligare se solum illi Religioni, quam professus fuit, etsi illa ipsum recipere non potuisset, quia tunc professio nullam obligationem produceret, quod & latissimè probatur subsequenti obligatione. decis. 25. nu. 5. 308
Iustinianus quare cõdiderit legem in Authent. alearum. C. de religio. & sumpt. funer. decis. 20. nu. 130. 251

Ius

Digitized by Google

Ius naturale quid appellabant Doctor. & quare, vel ſecundum aliquos ius gentium,& quare. deciſ.20.nu.66. 238
Ius gentium quid appellauerint Philoſophi,& quid Legiſtæ. deciſio 20.numero 68. 238
Ius gentium eſt duplex; & quæ ſunt introducta de iure gentium. deciſ.20.numero 86. 240
Ius Pontificium,& ciuile, quando in ſuis decretis voluerit denotare tempus continuum, vtitur dictione, per, & ſubintert vocem continuo. deciſ.24.numero 6. 305
Ius commune quare indulſerit poſt latam ſententiam volentibus appellare decendium, inhibendo Iudicibus,ne infra ipſum exequutioni mandarent ipſam ſententiam. deciſ.40.nu.57. 417
Ius commune interpretatur reſcriptum. deciſ.43.nu.13. 47
Ius ciuile non obligat omnes ad ſui obſeruantiam, ſed eos ſolos, qui ſunt ſubiecti huiuſmodi legibus, quibus tamen per diſſuetudinẽ abrogari poterit. deciſ.20.nu.125. 249
Ius ciuile quare fuerit introductum. deciſ.20.nu.71. 238
Ius ciuile quare noluerit aſſiſtere pacto nudo, & concedere quod ex ipſo oriatur actio in iudicio perſequenda contraliter paciſcentem. deciſ. 20. numero 76. 239
Ius nullum acquiritur recipientis ex conceſſione ſolius Prælati Eccleſiæ collegiatæ alienantis ſine eius conſenſu expreſſo. deciſ.1.nu.80. 27
Ius quando exigit in aliquo actu legitimo ſcripturam,tunc illam interfuiſſe tenetur probare, qui ſtat pro ſolemnitate. deciſ.52.nu.136. 547
Ius dicere ſibi ipſi,nemini licet. deciſ.20. nume.218. 273
Ius ſuccedendi in feudo paterno,non poterit auferri etiam iuramento feudatarij renunciantis interueniente, a filijs, & agnatis, & quarè. deciſio 2. numero 57. 49
Ius accreſcendi habet locum in feudis a Principe conceſſis. deciſ.2.nu.16. 39
Ius accreſcendi, an dicatur legis, aut hominis. deciſ.2.nu.27. 41
Ius accreſcendi non habet locum in bonis emphyteoticis,& declaratur. deciſ. 52.nu.174.176.177. 562.& 574
Ius accreſcendi datur de iure feudorum. deciſ.2.nu.17. 39
Ius accreſcendi regulariter non datur fratri ſuperſtiti per mortẽ alterius fratris ſine filijs legitimis, & naturalibus in feudo nouo,& non paterno:& quare in feudo paterno detur. deciſ.2.numero 19. 39
Ius accreſcendi in feudo antiquo datur, & quare. deciſ.2.nu.21. 40
Ius accreſcendi, quomodo aliter magis propriè vocetur. deciſ.2.nu.22. 40
Iuris quando a communi regula recedi-tur, cauſa debet inſeri, per quam actus reddatur legitimus,& hæc regula habet locum etiam in citatione. deciſ.10.numero 87. 147
Iuris ſolemnitatẽ requiri de eſſentia alienationis in ipſo contractu alienationis, docuit tex.in c.conſtitutus. §.quo circa.extra de in integr.reſtitut. deciſ.52. nume.28. 39.40.45.47.48.50.54.58.& quare.59.62.64.65.68.a fol.527. vſque ad 533.
Iuri,quod quis ignorat,nemo renunciare videtur. deciſ.20.nu.212. 271
Iure appellandi,vt quis priuetur, requiritur vera notitia citationis ad audientiam ſententiæ. deciſ.40.nu.139. 437
Iure ciuili in decidendis cauſis Eccleſiaſtici eis vtendum erit nobis, cùm non habemus Canones illas decidentes,& econtra. deciſ.10.nu.78. 146
Iura dicentia denegandam fore actionem creditori filijfamiliàs ex cauſa mutui, quam interpretationem recipiant. deciſ.20.nu.223. 276
Iura dicentia contumacem in non veniendo non fore admittendum ad appellandum,quomodo erunt intelligenda.deciſ.40.nu.75. 421
Iuriſdictio requiritur ad aliquem puniẽdum. deciſ.32.nu.2. 383
Iuriſdictio ordinaria data a Principe ad ſuum beneplacitum,non expirat morte ipſum concedentis. deciſ.17.nu.9. 212
Iuriſdictio conferendi beneficia, quando eſſet communis Epiſcopo, & Capitulo tunc mortuo, vel ſuſpenſo Epiſcopo illa de-

Digitized by Google

& deuoluetur ad Capitulum, & e contra ſuſpenſo Capitulo, ad Epiſcopũ deuoluetur. deciſ.42.nu.13. 463
Iuſtum non eſſet admittere reum ad compoſitionem, vbi adeſt cauſa: & quare. deciſ.46.nu.12. 495
Iuſtè poſſidet qui auctore Prætore poſſidet. deciſ.16.nu.5. 202

L

LAicus conuentus coram Iudice ſeculari, ſi nominat Clericum poſſeſſorẽ, debebit fieri remiſſio cauſæ ad Epiſcopum, etſi nominantem mendaciter poniteat, antequàm cõuinceretur de mendacio, & fateretur ſe poſſidere, non priuaretur huiuſmodi poſſeſſione. & huiuſmodi nominatio erit facienda ante litis conteſtationem, cũ per ipſam conuentus declinet iudicium. deciſ.44.numero 32. 487
Laicus non poteſt de iure poſſidere ſpiritualia, & decimas, ſed nec de his aliqd diſponere. deciſ.15.nu.49. 194
Laici prohibentur diſponere de bonis Eccleſaſticis. deciſ.52.nu.22. 523
Lata culpa in criminalibus non æquiparatur dolo. deciſ.29.nu.37. 348
Laudemium non debetur domino directo, niſi pro alienatione dominij vtilis proprie dicta, facienda per emphyteotam. deciſ.19.nu.2. 216
Legare rem emphyteoticam, quæ requirantur, vt quis poſſit. deciſ.49.
Legans rem emphyteoticam Eccleſiæ irrequiſito domino directo, dicetur deterioraſſe rem emphyteoticam, & ideo illa priuabitur, & quare. deciſ.49. numero 12. 505
Legans rem emphyteoticam, an dicatur alienare, ita vt priuetur iure ſuo. deciſio 49.nu.4. 504
Legatum ſpeciei, quando compenſabitur ad æquiualentem quantitatem debiti. deciſ.45. nu.6. 491
Legatum, quando in dubio non dicitur factum animo compenſandi. deciſio 45. nu.7. 491
Legatum in dubio videtur factum, non ſolùm contemplatione eius, cuius principaliter intereſt, verum etiam eius, cuius minus interest. deciſio 41. numero 26. 453
Legatum factum creditori volũtario, vnà cum ipſo credito debetur, & quare. non autem creditori iuris, vel conſuetudinis. deciſ.45.nu.4. 490
Legatum factum ſub conditione, mortuo legatario ante euentum cõditionis efficitur caducum, & non tranſmittitur ad hæredes. deciſ.41.nu.5. 448
Legatum non acceptatum a legatario, licet regulariter fiat caducum, tamen ſi fuiſſet factum ad pias cauſas, ipſum non deficiet. deciſ.31.nu.5. 381
Legatum huiuſmodi ad quid valeat in fauorem Eccleſiæ legatariæ. deciſ.49.numero 10. 504
Legati repudiatio dicitur alienatio prohibita pupillo, & Eccleſiæ, & quare. deciſio 1.nu.59. 21
Legati verba, quando ſunt ambigua, tunc cauſa legati eſt inſpicienda. deciſ.41. nume.15. 450
Legatis quid magis attendatur. deciſ.41. nume.2. 447
Legatis, & fideicommiſſis ſi dubitetur, tũc erit recurrendum ad teſtatoris tacitam voluntatem, dummodo verbis non repugnet. deciſ.41.nu.6. 448
Legatæ rei dominium tranſit ipſo iure ad legatarium a die mortis legantis etiam ipſo legatario ignorante. deciſio prima, nu.60. 21
Legata, ſeu donatio facta alicui Eccleſiæ ſub aliqua conditione, ſi Prælatus eius illam non obſeruauerit, huiuſmodi legata, ſeu donatio redditur inualida, & quare. deciſ.15.nu.8. 184
Legatarius propria auctoritate occupans ſibi legata, non venit aliqua pœna puniendus. deciſ.12. nu.14. 164
Legatarius rem ſibi legatam propria auctoritate capere poterit ante aditã hæreditatem, & etiam poſt illam aditam: ante tamen apprehenſam poſſeſſionem per hæredem. deciſ.12.nu.23. 167
Legatarius acceptans legatum ſibi factum a legante, & adijciente ſe inde voluiſſe ſatisfacere debito ſecum contracto, an poſſit petere & debitum. deciſio 45. numero 5. 491
Legatarius creditor legantis, quando non poterit.

Digitized by Google

poterit exigere niſi legatum, vel ſolùm creditum ab hæredibus legatis. deciſ. 45.nu.1. 489
Legitimatio per ſubſequens matrimoniũ reſtituit in integrum, ſicut ius poſtlimi nij,& habet duo capita,Vnum in quan tũ de præſenti reſtituit alteri iura ſua, & in hoc diſponit per veritatem, non per fictionem. Aliud in quantum trahit retro hanc iuris inſtitutionem, & in hoc diſponit fictè, & non verè, & quare. deciſ.6.nu.54. 109
Legitimatio actoris,& rei debet præcedere cognitionem principalis negotij.deciſ.40.nu.122. 432
Legitimatus per ſubſequens matrimoniũ fortitur omnes iuris effectus, quos legitimi,& naturales habent,videlicet ad primogenia,feuda,aliaque omnia, quæ expreſſim filijs ex iuſto matrimonio natis deferuntur; admittentur: quia veniunt appellatione deſcendentium legitime in quacunque diſpoſitione,& dicitur verè legitimus, & naturalis: & quare. deciſ.6.nu.29.34.52. 105.& 109
Legitimatus per ſubſequens matrimoniũ, vere comprehenditur ſub verbis teſtatoris,& ideo nullum ius aufert ſubſtituto,ſeu fideicommiſſario,& quare. deciſio 6.nu.56. 110
Legitimatus per ſubſequens matrimoniũ dicitur natus ex legitimo matrimonio: & quare poterit eſſe Epiſcopus,ac aſſequi omnes dignitates etiam Eccleſiaſticas. deciſ.6.nu.37. 107
Legitimatus per ſubſequens matrimoniũ in fideicommiſſis excludit ſubſtitutum ſub illa conditione, ſi deceſſerit ſine filijs legitimis, & naturalibus, & hoc nõ eſt mirum: cum legitimatus per reſcriptum idem faciat. deciſ.6.nu.47. 108
Legitimati per Principis reſcriptum non erunt dicendi verè legitimati, ſed ſolum per fictionem: & ideo non ſuccedunt in feudis: & quare. Differunt a legitimato per ſubſequens matrimoniũ. deciſio 6.nu.28.41.& 42. 105.& 107
Lex communis loquens de ſolido erit interpretanda de ſolido aureo,& non argenteo. deciſ.29.nu.74. 360
Lex communis, aut ſtatutum vbicunque ponderat actus ſcientiã reſpectu certæ qualitatis ille non dicitur ſcire,qui ſcit actum, & ignorat qualitatem ponderatam ibi. Vnde articulans in tali materia debebit eſſe cautus, deciſ.40.numero 45.49.& 50. 415.& 416
Lex ciuilis quare ex pacto nudo nolit gigni actionem,ſed ex ſtipulatu.deciſ.20. nu.146. 254
Lex Ciuilis, & Canonica,& ſic lex poſitiua in foro animæ ſeruanda erit, & quare. deciſ.52.nu. 160. 554
Item quæritur §.qui impleto, ff.locati,vera interpretatio traditur. deciſ.1. numero 75. 26
Legis ſi filius tuus. C.ad Macedon.declaratio. deciſ.20.nu.147. 282
Legis cum oportet,§.ſi quis itaque. C.de bonis,quæ liber. deciſ.20.nu.249. 283
Lex, aut ſtatutum aliquod, quando inducit aliquid de nouo cum certis modificationibus,quicquid ibi exprimitur,reputatur pro forma ſubſtantiali. deciſio 52.nu.113. 542
Lex quælibet aliquid fieri prohibẽs, quomodo ponderanda, vt verus eius ſenſus percipi poſſit. deciſ.52. nu.156. 554
Lex annullans contractum, vbi ſit fundata ſuper vtilitate publica, iuramentum firmat contractum. deciſio 20. numero 202. 269
Lex fundata ſuper æquitate naturali eſt indiſpenſabilis,& incommutabilis. deciſ.20.nu.103. 269
Lex annullans contractum dicitur inhabilitare perſonas ad contrahendum. deciſ.20.nu.102. 244
Lex vbi quærit actum qualificatum, non erit ſatisfactum ei, niſi ea qualitas interueniat. deciſ.20.nu.54. 234
Lex generaliter loquens, generaliter erit intelligenda,etiam ſi in vno caſu ſit maior ratio,quàm in alio. deciſ.20.numero 234. 280
Lex loquens ſub duplici conditione copulatiua requirit, quòd vtrunque impleatur,& idẽ erit de diſpoſitione quacunque hominis,& multipliciter exemplificatur,& probatur etiam de iure Canonico. deciſ.3.nu.21. 56
Lex vbicunque loquitur de pœna corporali,aut capitali infligenda: ſubintelligendus erit dolus, & hoc intelligitur eam

Digitized by Google

tam de lege communi, quàm municipali: & ideo qui sine dolo occidit aliquem, non punietur pœna corporali, sed pecuniaria, vel exilij, aut relegationis quinquennalis. dec. 29. nu. 87. 363
Legis, aut Principis auctoritate id, quod sit, pœnam non meretur. decis. 10. numero 40. 141
Leges, & iura diuinitus per ora Principum dicuntur promulgata. decis. 52. numero 159. 554
Liberi, si instituantur hæredes, quomodo sit intelligenda talis institutio. decis. 7. nu. 12. 118
Liber, quando agitur de magno præiudicio, uel scriptura reperta in loco, vbi solùm reseruantur scripturæ authenticæ faciunt plenam fidem. decisio 9. nu. 7. 125
Liber registri Notarij positus in archiuio publico probat, licet absque die, & Consule sit scriptus. decis. 9. nu. 6. ibid.
Liber æstimi probat quid quisque habet in bonis, ita vt transferat onus probandi contrarium ad aduersarium eius. decisio 9. nu. 14. 126
Liber æstimi quando plenè probet. decisio 9. nu. 12. 18. & 21. 126. & 127.
Liber æstimi publici plenam fidem facit, etiam contra priuatum, si factus fuerit auctoritate publica, & reperiatur repositus in archiuio publico. decis. 9. numero 3. 124
Libri Sanctorum Euangeliorum præsentia sine illorum tactu, an sufficiant ad perficiendum iuramentum. decisio 20. numero 50. 233
Libri scripturæ priuatę etiã antiquæ regulariter nõ faciunt plenam fidem in his, quæ ibi continentur, etsi aliqualẽ præsumptionem, cuius quãtitas arbitrio Iudicis remittitur. decisio octaua, numero 1. 121
Licèt in casu dubij in fauorem animæ ad vitandum peccatum periurij, vtens forma verborum in ipsa limitatione allatorum dicetur iurasse, tamen respectu incursionis pœnæ temporalis ibi allatæ a Iudicibus iniungendæ transgressoribus hoc non habebit locum: cùm standum de iure sit interpretationi talium verborum faciendæ à proferentibus illa. decis. 20. nu. 39. 230
Litteræ de saluo conducto, is cui fuerunt concessæ, non tenebitur illis stare, & quare. decis. 28. nu. 8. 330
Lis cõtestatur per facti narrationem propositam, & contradictionem obiectam. decis. 44. nu. 1. 481
Litis contestatio per exceptionem peremptoriam non fit, & quare. decis. 44. numero 12. 484
Litis contestatio non fit per exceptionem declinatoriam, vel peremptoriam. decisio 44. numero 16. 485
Litis contestatio vt facta dicatur, quæ requirantur. decisio quadragesimaquarta. numero 3. 481
Litis contestationis, & eius peremptoriæ exceptionis quis sit effectus. decisio 44. numero 11. 484
Lite pendente nemo turbãdus erit in sua possessione. decis. 10. nu. 131. 155
Locatio emphyteoticorum bonorum Ecclesiasticorum facta ad vitam alicuius, vel in perpetuum sine consensu Ecclesiæ collegiatæ non præstabit causam, vel titulum præscribendi ipsi locanti. decisio 1. numero 82. 27
Locatio fructuum feudalium facta per feudatarium, ad quod tempus se extẽdat. decis. 2. nu. 39. 44
Locationes factæ de bonis Ecclesiasticis de triennio in triennium cum promissione continuãdi locationem ipsam in fine ipsius triẽnij, quare sit illicita. decisio 52. nu. 56. 531
Locator recipiet suas pecunias expensas in melioramentis, & non valorem melioramentorum. decis. 51. nu. 8. 512
Locantis in perpetuum bona emphyteotica Ecclesiæ, quæ sit pœna. decis. 1. numero 15. 7
Locupletior nemo fit ex institutione in sua persona facta in hæredem, nisi prius ipse hæreditatem acceptet. decis. 1. numero 52. 19
Locus vbi cõtractus celebratur, quoad solemnitatem eius, attendus est, & non locus destinatæ solutionis. decis. 11. numero 2. 158
Locus iudicij specialiter nõ expressus, intelligitur iussus locus soliti iudicij siue incõmodo litigãtiũ. dec. 29. nu. 18. 144

Digitized by Google

Locupletari cum aliena iactura nemo poteſt. deciſ. 12. nu. 6. 161
Lucrum acquiſitum ab vxore, an ſit aſſignandum viro ſuo. dec. 20. nu. 240. 281
Lucrum vſurarium ſummopere differt a lucro luſorio. deciſ. 20. nu. 220. 274
Ludere aleis nulli licet de iure communi in publicis, & priuatis domibus, vel locis, neque ludentes aſpicere: etſi contrafactum fuerit, nulla poterit ſequi condemnatio; & datur ſoluenti hac de cauſa repetitio, niſi contra ſoluentem curriſſet præſcriptio quinquaginta annorum. deciſ. 20. nu. 1. 223
Ludus alearum non computatur inter ludos prohibitos a iure, propter conſuetudinem hodie introductam in contrarium, & ideo acquiſita in ipſo, non erũt reſtitutioni obnoxia. deciſio 20. numero 126. 250
Ludus vbi de conſuetudine eſt licitus, licet aliàs de ſe eſſet illicitus, non tenebitur quis ad reſtitutionem rei huiuſmodi lucratæ. deciſ. 20. numero 129. fol. 250

M

MAncipia empta a viro pecunia ſua nomine vero vxoris, efficiuntur vxoris, etſi maritus habeat ius repetendi pecuniam expenſam in ipſis mancipijs emptis. deciſio 20. numero 236. fol. 280
Mandatum generale de appellando non ſufficit Procuratori ex hoc, vt poſſit appellare ab executione ſententiæ, cùm talis appellatio in appellante de iure requirat ſpeciale mandatum: aliàs huiuſmodi appellatio erit ipſo iure nulla, nec ſortietur ſuum effectum, & quare. deciſio decima, numero 115. 153
Mandatum ſpeciale requiritur in Procuratore, ita vt poſſit iurare de calumnia in animam domini cauſæ, quoniam aliàs non obligaret dominum cauſæ huiuſmodi iuramentum: quia etiam de iure talis actus non erit admittendus, etiam ſi habuiſſet generale mandatum cum libera. deciſio decima, nume. 119. fol. 153
Mandatum ſpeciale requiritur in Procuratoribus collegiatarum ad hoc, vt recipientes Canonem poſt locationem finitam, vel caducitatem alio modo incurſam ab emphyteutis præiudicent ipſis Eccleſijs, & quare. deciſ. 1. numero 72. 25
Mandatum ad appellandum ab executione ſententiæ non ſufficit, etiam ſi ſit generale ad lites, & cauſas: etiam ſi in mandato dicatur, quòd poſſit appellari ab omni ſententia diffinitiua, vel interlocutoria, cùm requiratur in individuo mandatum ſpecificum, & quare. deciſio decima, nu. 130. 155
Mandati fines ſunt cuſtodiendi. deciſ. 10. numero 28. 139
Mandato in generali non venit id, quod a iure fuit prohibitum, vel etſi nõ fuiſſet omnino prohibitum, vel delictum, tamen eſſet punibile. deciſ. 10. numero 120. 154
Mandato in generali, quis non dicetur conſtitutus Procurator in cauſa criminali, quia in illa dominus poſſet incidere in pœnam. deciſio decima, numero 127. 155
Mandato generali non comprehenditur actus ipſo iure punibilis, & ideo pro tali actu puniendus non venit dominus cauſæ, ſed Procurator, niſi ſuo nomine factum ipſe dominus ratum habuiſſet. deciſio decima, numero 118. fol. 153
Maleficium duo requirit, vt legitimè tota pœna ſtatuta poſſit puniri. deciſio 29. numero 95. 366
Maleficijs puniendis, quando inſpiciatur initium quo ad locum, & tempus, & quando finis. deciſio 29. numero 31. fol. 347
Malefici non ſunt relinquendi viui. deciſ. 46. nu. 1. 493
Maria Virgo Beatiſſima matrimoniũ contraxit, poſt propoſitum ſeruandi votum virginitatis in corde factum, ipſum non exprimendo voce. deciſ. 6. numero 9. 102
Maritus ex cauſa poterit vxorem vinculare, caſtigare, & leuiter verberare pro qualitate culparum, dummodo nõ procedat ad ſcæua, aliàs ipſe veniret puniendus. deciſ. 28. nu. 11. 331

Digitized by Google

Maritus,qui ſine cauſa, vel enormiter verberans vxorem ſuam puniendus eſt, non autem cum cauſa,& leuiter. deciſio 28.nu.13. 332
Mater ſuccedens filio grauato reſtituere hereditatem per fideicommiſſariã ſubſtitutionem recipiet de iure legitimã, & trebellianicam,ideſt tertiam, & quartam partem bonorum hæreditatis. deciſio 14.nu.14. 179
Matrimonium quare fuerit inſtitutum. deciſ.6.nu.6. 101
Matrimonium primum contra leges factum,quando impediat ſecundum. deciſ.25.nu.8. 309
Matrimonium ſubſequens purgat omnẽ maculam in filio naturali: & ideo de iure dicendi erunt quo ad omnia legitimi. deciſ.6.nu.27. 105
Matrimonium ſubſequens declarare dicitur effectum matrimonialem affuiſſe tempore copulæ fornicationis.deciſ.6. nume.4. 101
Matrimonium verum poterit contrahi in articulo mortis. deciſio ſexta, numero 8. 102
Matrimonium contractum cum conſobrina eius, cum qua quis prius contraxerat,ſeparari præcipitur,etſi illa nondum fuiſſet ſeptemnis, & quare. deciſio 20.nu.25. 227
Matrimonium ſi cõtractum ſit inter duos in aliena Diœceſi, & ſit aliqua ſuſpicio,quid erit agendum. deciſio 33.numero 1. 388
Matrimonium legitimũ a principio fuiſſe per ſubſequens matrimonium fingitur a iure; & nati verè legitimi, etiam ſi fuiſſent concepti, vel nati ante ipſum ſubſequens matrimonium. deciſ.6.numero 15. 102
Matrimonium nõ vitiatur ab eo,qui contraxit,non habens propoſitum inde ſuſcipiendi prolem:ſi hoc non deduxiſſet in pactum. deciſ.6.nu.21. 103
Matrimonium per Clericum in minoribus conſtitutum, & beneficiatum contractum eſſe validum (etſi ipſe ſit compellendus ad renunciandum huiuſmodi beneficiũ) probatur multis medijs. deciſ.6.nume.23. 104
Matrimonium cõtractum a Clerico tunc beneficiato,& in minoribus ſolummodo ordinibus conſtituto,facit legitimari filios antea natos, & probatur. deciſio 6.numero 24. 104
Matrimonij vinculum indiſſolubile,quãdo fuerit inſtitutum. deciſ.35. numero 3. 392
Matrimoniali in materia, etiam in his, quæ ſunt de iure ciuili ſtandum erit diſpoſitioni iuris Canonici. & hoc in vtroque foro. dec.6.nu.37.51.58.& 59. fol. 107. & 109.
Mentio de liberis maſculis, ſi in inſtitutione, vel prima ſubſtitutione fiat ipſum verbũ (maſculis) in omnibus ſubſtitutionibus cenſebitur eſſe repetitũ. deciſ.4.nu.24. 65
Milites Melitenſes, vulgo dicti de Malta, quod connumerentur inter perſonas Eccleſiaſticas. deciſ.34. nu.1. 389
Milites Melitenſes in eorum profeſſione emittunt tria vota eſſentialia Religionis ſub ſancto Auguſtino. deciſ.34.numero 5. 390
Minus cum denegatur, etiam quod plus eſt, videtur prohiberi. deciſ.28. numero 4. 329
Miſſio in poſſeſſionem alicuius rei facta per Iudicem quantæ vtilitatis ſit. deciſio 10.nu.89. 148
Moderamen inculpatæ tutelæ excedens occidendo aggreſſorem iam in fugam ſe dantem,regulariter non punietur ordinaria pœna homicidij,ſed pœna exilij, aut relegationis quinquennalis,vel minoris,& quare. dec.29.nu.84. 362
Moderamen inculpatæ tutelæ in quo conſiſtat. deciſ.29 nu.32. 347
Modica, vel parua non curantur a iure. deciſ.52.nu.169. 557
Modus ſeruandus in intentando actionẽ nobis acquiſitam ex conſtituta pecunia. deciſ.20.nu.153. 256
Modi,quibus dominium acquiritur,de iure ciuili,enumerantur. deciſ.10.numero 39. 141
Monachus caret propriæ voluntatis vſu. deciſ.39 nu.1. 398
Monachus dicitur mortuus mundo. deciſio 39. nu.2. 398
Monachus, an poſſit inſtitui in beneficio Iuriſpatronatos,in quo conſueuit fuerat

Digitized by Google

inſtitui Clericum ſecularem. deciſ.39. numero 9. 400
Monachus electus in Parochum cum conſenſu Epiſcopi, & Abbatis, an indigeat aliqua alia diſpenſatione, vt ipſam curam adminiſtret. deciſ.39. numero 10. 400
Monachus ſine conſenſu ſui Abbatis non poterit aſſumi ad curam animarum, etſi poſſit interueniente illius conſenſu. deciſ.39.nu.6. 399
Monachus eſt ille, in quem poteſt cadere ius Prælaturæ, ſaltem Abbate ſuo conſentiente, & Epiſcopo ſic ordinante. deciſ.39.nu.7. 399
Monachus aſſumptus ad curam animarũ cum Abbatis ſui conſenſu, an neceſſario retineat ſocium ſuæ Religionis ſecum. deciſ.39.nu.8. 400
Monachum fore habendum pro mortuo, indifferenter non eſt verum. deciſ.39. numero 13. 401
Monachi, quare olim paſſim aſſumebantur ad curam animarum. deciſ.39.numero 4. 399
Monachi in ſuis Capellis bini ſaltem, & non ſoli morentur. deciſ.15. numero 36. 191
Monachorum appellatione venit quilibet profeſſus Religionis cuiuſuis approbatæ. deciſ.34.nu.8. 391
Monachorum ſtatus, an ſit perfectior ſtatu curatorum. deciſio 39. numero 16. fol. 401
Monachis, cæteriſque Clericis Secularibus, & Regularibus iuramentum, quomodo deferatur. deciſ.20.numero 65. fol. 237
Monachos conſeruatorẽ conſtituere poſſe, licet hucuſque priuilegio tali minime vſi fuiſſent, probatur multipliciter: & traditur optima doctrina ad hoc probandum. Et an per non vſum priuilegij, perdatur priuilegium, optima etiam traditur diſtinctio. deciſ.53.numero 32.
Monachalis profeſſionis de eſſentia, quæ requirantur. deciſ.25. nu.12.. 310
Monitio, vt excommunicationi præcedat, vt quis iuſtè excommunicari poſſit, requiritur de iure Diuino. deciſ.29.numero 41. 351
Morę purgatio, ubi iuramentum interuenerit de iure non admittitur, & quare. dec.20.nu.188. 265
Moræ purgatio non admittitur lite conteſtata. dec.20.nu.188. 265
Moræ purgatio quamuis regulariter non admittatur, ubi iuramentum interuenit: tamen quando adeſſet rationabilis cauſa purgandi moram, tunc admitteretur. dec.20.nu.192 266
Moræ purgatio de æquitate Canonicæ ſemper admittitur, etiam ubi interfuit iuramentum. deciſ. 20. num. 193. carta. 266
Moræ purgationem ſemper admitti de benignitate Canonica, intelligendum erit locum habere ſolum in foro contentioſo pœnitentiali: ſecus in foro contentioſo iudiciali. dec. 20. num. 193. 266
Mores boni naturales, qui dicantur, & qui ciuiles. deciſione 20.numero 205. carta. 269
Mors naturalis nũquam comparatur morti ciuili, niſi in caſibus a iure expreſſis. dec.42.nu.11. 463
Mors ciuilis, quando æquiparetur naturali. dec.15.nu.68. 199
Mortis incertitudinem non impedire matrimonium probatur. dec.6.num. 11. carta. 102
Morte nihil certius, & incertus hora mortis. dec.6.nu.10. 102
Motu proprio, hæc clauſula quid operetur. dec.53.nu.26. 277
More, dictio in iure repoſita denotat executionem ipſo iure fieri, deciſ.20. nu.191. 265
Mulier ſe obligans ad aliquod ſoluendum per iuramentum etiam ſine licentia mariti poterit excommunicari poſt monitiones, & non abſolui, niſi facta ſolutione promiſſa. deciſ. 20.nu.104. 244
Mulieris obligatio facta (ſine iuramento) fideiuſſione, ipſo iure eſt nulla: ſecus ſi cum iuramento. dec.20.num. 195. 266
Mulieres, quæ prohibentur teſtificari de iure Ciuili, & quæ de iure Canonico. deciſione 27.numero 16. carta. 315

Digitized by Google

Mutuum, aut depoſitum factum, an reddé dum ſit in eadé monetæ qualitate, vel alia, ſi illa fuiſſet mutata in valore. deciſ. 29. nu. 72. 360

Mutuans in ludo ludenti, hodie repetendi mutuatum conceditur actio propter introductam conſuetudinem, licet ſecus ſit de iure communi. deciſ. 20. numero 127. 250

Mutuanti in refectionem domus, ipſa domus eſt ſpecialiter tacitè obligata. deciſ. 12. nu. 2. 160

N

NAtus ex viro, & muliere ſimul cohabitantibus præſumitur legitimus: & quare. deciſ. 6. nu. 62. 112

Natus ex ſoluta quod per ſubſequens matrimonium, cum eadem contractum a patre, efficiatur quo ad omnia legitimus, & naturalis probatur. deciſ. 6. numero 1. 100

Nati ex filio dicuntur eſſe in poteſtate auí: nati vero ex filia minimè. deciſ. 4. nu. 12. 62

Naturalis filius per ſubſequens matrimonium legitimatus dicitur novus filius, & quare. deciſio ſexta, numero vigeſimo. 103

Naturales filij, legitimantur per ſubſequens matrimonium in mortis articulo, vel a ſene contractum. deciſ. 6. numero 3. 101

Nauarrus confutatur, vnà cum fundamentis ſuis allatis in conſilio quinto, numero 102. & declaratur eius ſententia, vt ſuſtentabilis, & vera appareat. deciſio 52. nu. 102. & 103. 539

Neceſſaria quæ ſunt ad acquirẽdum, ſunt quoque neceſſaria ad perdendum. deciſ. 23. nu. 10. 301

Neceſſitas quo caſu excuſent. deciſio 52. numero 170. 557

Neceſſitatis appellatione, quæ veniant. deciſ. 51. nu. 3. 511

Negans ſe poſſidere ſtatim officio Iudicis expelletur a corporali poſſeſſione, nec illam repetere poterit infra annũ, & talis poſſeſſio tradetur actori denegata, ſi probauerit illum poſſidere. deciſ. 44. nu. 29. 487

Negans ſe poſſidere erit abſoluendus ſi non conſtiterit eum poſſidere: res uerò negata tradere actori probanti ipſum poſſidere, & quare. dec. 44. nu. 26. 486

Negotia, quæ de iure poſſunt ſortiri effectum ab initio, poſſunt ratificari, & non alia. dec. 1. nu 92. 31

Nepos ex filio in fideicommiſſo excludit nepotem ex filia, & quare. dec. 4. nu. 35. 67

Nepos ſuccedit in feudo antiquo patrui decedentis ſine filijs legitimis, & naturalibus. dec. 2. nu. 9. 38

Nepotes non admittentur ad inſtitutionem factam ab auo inſtituente filium, & nepotes ex eodem filio inſtituto, ſi mortuo auo, pater adijt hæreditatem, & diſſipauit hereditaria bona, & quare dec. 7. nu. 21. 121

Nobilem (de quo eſt ſermo) ad obſeruantiam dictę iniuſtæ ſententiæ latę contra ſe à Republica Ragufina non teneri, nec ad ſoluendas ſolitas penſiones eidem Reipublicæ probatur. dec. 30. nu. 20. 378

Nomina naturaliter ſignificantia, ſicut adiectio naturalis, reſpiciunt baſtardos, ſicut legitimos. dec. 6. nu. 55. 110

Nomine quis proprio poſſit petere ſibi ſolui legatum. dec. 41. nu. 1. 447

Nomine proprio ſi quis nominetur in fideicommiſſo, & plures nomine collectiuo quomodo ueniunt. dec. 7. nu. 7. carta. 117

Non refert qualiter quid fiat, dummodo fiat. dec. 21. nu. 10. 287

Noſtrum quod eſt, ad alium ſine facto noſtro transferi non poteſt. dec. 21. num. 14. 288

Nouatio neceſſaria quotupliciter fieri cõtingat. dec. 21. nu. 2. 245

Nouatio uoluntaria quando dicatur fieri, & quare dicatur uoluntaria. deciſ. 21. nu. 3. 285

Nouatio, quæ fit per litis conteſtationem quare dicatur notoria. dec. 21. num. 4. carta. 285

Nouatio uoluntaria duplex priuatiua, & accumulatiua, & quid ſit utraque. dec. 21. nu. 5. 285

Nouatio propriè ſumpta quid ſit, & quotuplex, & quid & quotuplex nouatio impro-

improprie sumptâ. dec.21.numero 1. carta. 285
Nouatione facta, fideiussor liberatur: si ipsi non consentijsset. decis. 21.num. 13. 287
Nullius iuri, quãdo per prouisionem detrahitur, quia ad eum mandatur, ad quem aliàs prouisio pertinebat, tunc ualet, quod facit executor, etiam nulla præcedente cognitione, & quare. decis. 10.uu.25. 138
Nullo modo, talis clausula quid importet. dec. 1.nu. 2. 4
Numeratio pecuniæ in contractu emptionis census est de ualiditate contractus. dec. 11.nu.1. 158
Numisma, aureus, & solidus auri eundem ualorem retinent. dec.29.nu.73. 360
Nuncius datus ad possessionem tradendam nullam audiet exceptionem, nisi in quinque casibus hic enumeratis. decis.10.nu.64. 144

O

OBligare nemo potest se in iudicio pro alio in causa criminali, & quare: & quomodo. dec.29.nu.5. 340
Obligari ad impossibilia nemo poterit. dec.23.nu.5. 340
Obligans se ingredi in aliquam specialem Religionem propter peculiarem affectum, quem habet erga eam, si Prælati huiusmodi Religionis illum suscipere nollent, erit absolutus ab huiusmodi obligatione, nec tenebitur ingredi alias Religiones: & quare. decis.25.numero 10. 309
Obligatio ex contractu à iure non inualidato nascitur. dec.20.nu.215. 271
Obligatio semel extincta non reuiuiscitur. dec.21.nu.12. 287
Obligatio in ludo est ex parte utriusque collusoris exponentis suam pecuniam periculo, ut quędam mutua conuentio. dec.20.nu.217. 272
Obligatio quando haberet originem a facto hæredis, unus non tenebitur ex facto alterius: secus si ex persona defuncti, cuius aliqui sunt hæredes. dec.30. nu.17. 378
Obligatio naturalis quos de iure producat effectus. decis.20.num.80. 237
Obligatio naturalis regulariter ex pacto nudo solum oritur, & non ciuilis; & quare. dec.20.nu.81. 240
Obligatio naturalis sicut ius gentium dupliciter consideratur. dec.20.numero 84. 240
Obligatio naturalis de iure ciuili non introducit actionem in foro fori, & quare. dec.20.nu.87. 240
Obligatio naturalis geminata secundum Ias. non producit actionem, cui contradicit Alciat. & quare. dec.20.nu.147. carta. 254
Obligationis uinculum soluitur eodem modo, quo queri assoleat. dec.21.nu. 12. 302
Obligationis mutatio cum nouatione liberat fideiussorem; nisi fieret ipso sciẽte, & consentiente tali obligationi. decis. 21.nu.52. 295
Obligationis naturalis species est duplex, & in quibus consistat. dec. 20. nu. 85. carta. 240
Obligatione nouata fideiussores liberantur à sua obligatione. dec.21.num.40. carta. 292
Obligationes, quæ ex instinctu naturali procedebant, erant in multiplici differentia: quæ enarrantur. decis.20.nu. 67. 238
Obligationes duæ naturales producunt actionem de iure ciuili, & quare. dec. 20.nu.144. 254
Obligationum uinculum soluitur eo modo, quo quæri assoleat. dec. 21.num. 11. 287
Obliuio in aliquo non præsumitur, nisi ex longo tempore. decis. 40.num.83. carta. 423
Obtinere duo beneficia ei, qui vult, quorum alterum est in una, & alterum in alia Diœcesi, opus erit petere dispensatione ab utroque Diœcesano. decis. 16.nu.21. 206
Occasionem damni qui dat, damnum dedisse uidetur. dec.30.nu.7. 374
Occupans bona sui debitoris propria auctoritate in tribus casibus non uenit puniendus. dec.12.nu.16. 164
Odia sunt restringenda, & fauores ampliãdi. dec.42.nu.1. 458

Digitized by Google

Odio alterius nullus est grauandus. dec. 12. nu. 28. 169
Officium collatum ab aliquo usque ad suum beneplacidum, successor concedé tis poterit reuocare. dec. 17. num. 13. carta. 212
Officialis alicuius Prelati excommunicati etsi non sit excommunicatus; tamen durante illius excommunicatione erit su spensa eius iurisdictio. decis. 43. nu. 1. 469
Omissio appositionis diuini nominis in instrumentis, etiam si hoc fieri soleat, non uitiabit instrume ntum. decis. 20. num. 54. 234
Omissum à lege quid sit, & quid tacitum à lege dicatur. dec. 2. nu. 35. 89
Omnia quæ exequutus fuit Iudex delega tus antequam ostendisset litteras suę delegationis Iudici ordinario, sunt ipso iure nulla, & quare. decis. 37. num. 1. 395
Oratio pluralis diuisa inter diuersa dispo sita distributiuè quid operetur, & quid complexiuè. dec. 3. nu. 12. 53
Oratio imperfecta testatoris quomodo perficiatur. dec. 41. nu. 13. 449
Oratio copulatiua uocat simul, & æqua liter omnes personas copulatas. dec. 7. nu. 1. & 6. 116. & 117
Orationes duę quando positę sunt copu latiuè non principaliter, sed respectiuè ad aliud, tunc requiritur concursus utri usque, & quid si quelibet principaliter. dec. 3. nu. 8. 52
Ordo nouus, seu Religio instituí non po terit. dec. 25. nu. 2. 308
Ordo seruandus interpretatione scriptu rarum, quis sit. dec. 4. nu. 3. 60
Ordinatus ab Episcopo ignoto, de cuius potestate ignoratur, denuo ordinari precipitur. dec. 20. nu. 26. 227

P

Pactum quid sit, & unde dicatur. dec. 20. nu. 75. 239
Pactum de futura successione est prohibi tum, sicut pactum, in quo libera facul tas testandi detrahitur, uel in quo impe diretur à liberè contrahendo matrimo nium, & in quo obligaretur ad aliquod maleficium perpetrandum, & quare huiusmodi pacta iuramento non con firmentur. dec. 20. nu. 91. 241
Pactum nudum dicitur, cui non subest cau sa. dec. 20. nu. 89. 241
Pactum principaliter aduersans iuri publi co non robora tur iuramento: & quod hoc pactum contingat fieri, & sumi qua trupli citer, & exemplificatur. dec. 20. nu. 92. 241
Pactum initum inter partes, ut iudex sum marie procedat, & quod si quis, non sol uerit intra præfixum terminum, inci dat in excommunicationem, est nullũ; & quare, & sic de singulis exemplifica tur. dec. 20. nu. 93. 241
Pactum de re prohibita à lege principali ter in fauorem priuatorum, & secunda rio Reipublicæ, est ipso iure nullum, ta men si uallatum fuerit iuramento, erit ualidum & obligatorium, non solum si contractus respiciat res, uerum etiam personas, quamuis in hoc uariæ fuerint opiniones, quæ hic recitantur unà cum suis fundamentis. dec. 20. nu. 98. 242
Pactum nudum producit actionem, seu obligationem naturalem, quę tamen ex lato iudicis officio debebit habere executionem, & quare. decis. 20. num. 132. 251
Pactum etiam nudum parit actionem, quandocumque ille, cui aliquid pacto nudo fuit promissum, pateretur dam num, si sibi promissa non seruarentur, & nulla actio alia speraretur. decis. 20. nu. 139. 253
Pactum non seruans ad quod quis natura liter, & non ciuiliter est obligatus, tene tur læso actione de dolo. decis. 20. nu. 140. 253
Pactum nudum repetitum quare dicatur constitutum, & contractus nominatus. dec. 20. nu. 144. 254
Pactum nudum geminatum ex interuallo quare de iure ciuili producat actionẽ. dec. 20. nu. 148. 255
Pactum nudum quæ promissio dicatur, & quare. dec. 20. nu. 74. 239
Pactum nudum producit actionem etiam in foro seculari in terris subiectis Im perio. dec. 20. nu. 160. 258
Pactum nudum, seu simplex conuentio si de

de interpoſita gignit actionem in foro fori,& quare. dec.20.nu.20. 226
Pactum nudum uallatum iuramento producit actionem in foro fori etiam de iure ciuili contra paciſcentem, & ipſum innodat pœna infamię, ſi obſeruatum non fuerit; & priuat quocunque iure aliàs ſibi debito. dec.20.nu.164. 259
Pactum nudum initum metu, uel dolo interueniente, etiam de iure Canonico non parit actionem. dec.20.num.163. carta. 258
Pactum nudum parit actionem in curia mercatorum,& ubicumque proceditur de bono,& æquo. deciſ. 20. num.161. carta. 258
Pacto in nudo ſecundo nõ neceſſario requiritur expreſſa relatio ad primum, & quare. dec.20.nu.152. 256
Pacto nudo appoſito ex interuallo non oritur actio, niſi quando tractatur de damno,quod quis aliter uitare nõ poſſet, quia tunc ex pacto nudo oritur actio de dolo. deciſ.20.nu.142.& num. ſeq. 253
Pacta nuda non dicuntur omnino nulla, licet ius ciuile eis non aſſiſtat, nec reſiſtat,ut producat actionem in iudicio,& quare. dec.20.nu.79. 239
Pacta quo iure introducta dicantur. dec. 20.nu.70. 238
Pactorum prohibitorum ſpecies ſunt ſeptem, & quæ unaquæque earum ſit, exemplificatur. dec.20.nu.90. 241
Papa per ſuum Reſcriptum, aut priuilegium non intendit iuri alicuius præiudicare ſaltem grauiter, & taliter ipſum erit interpretandum,& quare. dec.43. nu.37. 475
Papa poterit derogare iuri communi, & quando id uoluiſſe intelligatur. dec. 53.nu.23. 576
Papa non intendit per ſuum Reſcriptum aliquid diſponere contra ius, niſi expreſsè dixerit, Non obſtante tali iure. dec.43.nu.17. 471
Papa quando dicatur reſcribere contra ius,ex certa ſcientia,& quare. dec.43. nu.18. 471
Papam uelle unico uerbo totam iuris obſeruantiam tot laboribus, ac uigiliis excogitatam auferre, non eſt præſumendum, & quare. dec.43.num.11. carta. 471
Parafrenalia bona,quę dicantur. dec.20. nu.238. 281
Participat in peccato, qui non obuiat errantibus. dec.30.nu.10. 376
Partes,quando in executione mandati de iure eſſent citandæ, qualiter procedendum ſit. dec.10.nu.24. 138
Partium iura cum ſunt obſcura potius reo fauendum erit,quàm actori. deciſ. 43. nu.3. 470
Parum aut nihil referet, utrum dicatur, ſub fide mea,uel dicatur iuro ad Sancta Dei Euangelia. dec.20.nu.18. 226
Pater nominando aliquem filium,an probetur filiatio. dec.6.nn.64. 113
Pater quomodo dicatur teneri ſoluere debita facta à filio occaſione ludi. deciſ. 20.nu.250. 283
Pater non tenebitur ſoluere pecuniam mutuatam filiofamilias regulariter, etiam ſi ille habuiſſet proprium peculium. dec.20.nu.5. 224
Pater non poterit exhæredare filio ſine legitima cauſa expreſſa in teſtamento. dec.14.nu.1. 176
Pater & filij inſtituti ab auo,quomodo dicantur inſtituti. dec.7.nu.27. 121
Pater filij familias celebrantis contractũ aliquem,& ſe obligantis,remanet obligatus pro uiribus dicti filij peculij tantum. deciſ. 20.nu.224. 277
Patientia & ſcientia domini non operatur conſenſum,nec præſumptionem tituli in poſſeſſore, nec ſolemnitatem ſubſtantialem reſpicientem iuſtitiam tituli, cum ipſa non præſumatur ex diuturniate temporis, & quare. deciſ. 1.nu.90. 29
Patientia & ſcientia alicuius quando non operatur conſenſum, nec præſumptionem tituli. dec.52.nu.119. 144
Patientia uel tolerantia directi domini admittẽtis feudatarium,uel emphyteutam ad obediẽtiam, vel ad ſolutionem ſubſequentem, an uideatur ipſe dominis amiſiſſe caducitatem. dec. 1.num. 63. 22
Patronus Eccleſiæ curatæ poteſt præſentare ita Religioſus, ſicut ſecularem, dummodo non præſentet eum, ut

Clauſtra

Digitized by Google

Clauſtralem. dec.39.nu.21. 403
Pecuniæ præſentia in contractus mutui celebratione non eſt neceſſaria. deciſ. 20.nu.231. 279
Pœna quo fine erit infligenda criminoſis. dec.46.nu.19. 496
Pœna ordinaria quoties aliqua de cauſa erit commutanda, tunc nunquam erit imponenda pœna corporis afflictiua, ſed pecuniaria. dec.46.nu.20. 496
Pœna ordinaria, quando quis aliqua de cauſa non ueniret puniendus, nunquã de iure poterit puniri pœna corporis afflictiua, ſed uel pecuniaria, uel exilij, uel relegationis temporalis. deciſ.29. nu.85. 362
Pœna non debet inducere prȩmium. deciſ.27.nu.29. 324
Pœna aliqua, quando intelligetur perpetuo inflicta. dec.26.nu.9. 313
Pœna integra homicidij iniuncta per legem Corneliam de ſicarijs ſemper prę ſupponit non ſolum culpam, ſed & dolum, dec.29.nu.86. 363
Pœna indicta ab aliquo ſoluenda alteri in caſu quo aliquid faciant: ipſe, qui indixit ad ſe coarctandum ad aliquod bonum opus faciendum, uel abſtinendum ſe ab aliquo malo opere, erit de iure exigibilis ab eo, cui promiſſa fuiſſet dicta pȩna. dec.20.nu.209. 270
Pœna mitigatur in patre, ut poſſit alere filios infantes, deciſione 30. num. 18. carta. 378
Pœna imponenda Iudici non deferenti appellationi, facta ad eius ſuperiorem à ſua ſententia diffinitiua. dec.40.nu. 2. 407
Pœna imponenda de iure Canonico Iudici Eccleſiaſtico an ſemper ſit depoſitionis. dec.40.nu.15. 410
Pœna imponenda Iudici a quo, non deferenti appellationi quæ ſit. dec.40. nu. 9. 408
Pœna pecuniaria imponenda pro uiolatione immunitatis Eccleſiaſticæ, in aliquem ibi percutiendo, quæ erit. dec. 29.nu.79. 361
Pœna ordinaria ſtatuta a iure ciuili contra uiolantes immunitatem Eccleſiaſticam huiuſmodi, quæ ſit. deciſ. 29. nu. 80. 361
Pœna pecuniaria exacta à laicis adulteris hodie per Sacrum Concil. Trident. erit applicanda locis pijs. deciſ. 36. num. 2. 393
Pœna à iure, uel ab homine impoſita per annum, intelligitur de anno continuo: quia omne tempus in dubio intelligitur de continuo. dec.24.nu.3. 304
Pœna à Iudice iniuncta equalis iniunctę à iure reddit condemnatum infamem, ſi iniuncta fuiſſet pro crimine famoſo, & quare. dec.27.nu.31. 325
Pœna l. ſi quis maior. C. de tranſact. locũ habet ſolum, quando adeſt dolus. dec. 20.nu,43. 231
Pœna l. fin. ff. de rei uendic. in quibus locum habeat. dec.44.nu.19. 485
Pœnæ ſuos auctores ſolum tenere debẽt. dec.29.nu.3. 340
Pœnæ ſunt reſtringendę, & fauores ampliandi. dec.29.nu.10. 341
Pœnæ damnationis ad metallum hodie ſucceſſit condemnatio ad ſeruiendum in triremibus. dec.26.nu.3. 312
Pœnæ impoſitione contrafacienti alicui conſtitutioni annullatur actus ipſe prohibitus ſub tali pœna. dec.52. nu. 90. carta. 536
Pœnam unam eſſe & dici maiorem altera, quatuor ex cauſis contingit. deciſ. 27.nu.30. 324
Pœnitentibus eſt danda uenia. deciſ.46. nu.4. 403
Pœnitus, quid importet talis clauſula. dec.1.nu.3.& 8. 4.& 6.
Penſiones, uel tributa non tenetur quis ſoluere de rebus ſibi iniuſtè aſſignatis, ad quas reſtituendas de iure teneretur. dec.30.nu.14. 377
Percutiens de loco exempto exiſtentem in loco non exempto, a quo ſit puniendus. dec.32.nu.4. 383
Percutiens, uel vulnerans, aut occidens aliquem in Eccleſia, qua pœna de iure Pontificio plectendus ſit. dec. 29. nu. 70. 359
Percutiens Monachos, & conuerſos cuiuſuis Religionis approbatæ, incidit in ſententiam excommunicationis. deciſ. 34.nu.7. 391
Periurus dicetur aliquis promittens ſub fide ſua, ſi non obſeruauerit quod promiſerat.

Digitized by Google

miserat. decisione 20.nu.52. 229
Periurus potest priuari beneficio Ecclesiastico,& quare. dec.20.nu.42. 231
Periurij pœna punitur is, qui medio iuramento, non tactis Scripturis extra iudicium dixit falsum, seu contrarium ei, quod dixerat in iudicio medio iuramentum,tactis scripturis: eo quòd testis pro tali punietur de falso. dec. 20. nu.53. 234
Permissio specialis denotat regulam esse in contrarium. dec.39.nu.3. 398
Pernoctare aliquem in aliquo loco quis uere dicatur. decisione 24. numero 4. carta. 305
Persona alicuius in iudicijs decernendis non erit accipienda. decis.46.num.13. carta. 495
Personæ aliquando plures uocatę à testatore per copulatiuam, dicentur solum uocari ordine successiuo. decis.7.nu. 23. 120
Personas exemptas simpliciter in aliquo subijci alicui non est incongruum,in reliquis permanente eorum exemptioné illibata. dec.53.nu.2. 571
Personas congregationis Cassin.esse exéptas ab omnibus ordinarij decreuit Eugenius Papa *IIII.* & eorũ exẽptio adhuc pseuerat illibata.dec.53.nu 27. 277
Petitio renouationis locationis emphiteuticę finitæ, fieri debet ab agnatis infra annum & diem,seu mensem,alias dominus directus poterit possessionẽ talem locare extraneis, agnatis ultimi emphyteutę inuitis,qui inde reclamare nõ poterũt,facta sola locatione ipsi extraneo: bene uerum ante ipsam infra 30. annos poterit,& quare. dec.1.nu. 66. 23
Pignus uel res obligata à fideiussore pro fideiussione facta ad certum tempus, non remanebunt obligata post illud, etiamsi renouetur cõductio, nisi nouus consensus fideiussoris superuenerit. dec.21.nu.35. 292
Pignoratio non transfert dominium rei pignoratę ad eũ, cui pignorat quis rem suam. dec.19.nu.1. 216
Pignoratio rei emphiteoticę est prohibita,& quando dicetur alienatio. decis. 19.nu.3. 216
Plus cui licet, eidem licet quod est minus. dec.28.nu.3. 339
Pluralitas beneficiorum est a iure prohibita, & quare. decisione 16. num. 1. carta. 201
Ponderanda erunt uerba Iudicis assignantis terminum ad recipiendos apostolos. dec.40.nu.166. 444
Possidere qui se negat, (cum uerè non possideat) non decipit actorem, nec uidetur se obtulisse liti,qui discessit. dec. 44.nu.9. 483
Possideri quando aliqua de iure communi non possunt ab eo, qui præscriptionem obijcit, quantuncunq; habeat bonã fidẽ,nec præscribet,quia præscriptionis creatum auocat, nouum autem ius non creat,& quare. dec.1.nu.83. 27
Possidens beneficium simplex in aliqua Ecclesia,etsi postea obtinuerit aliud beneficium Curatum in eadem Ecclesia illud tenere non poterit sine dispensatione Episcopali,quia in hoc Episcopus poterit dispensare. dec.16.numero 10. carta. 203
Possidens quocunq; nomine,& denegans se possidere,convictus de mẽdacio spoliatur à iudice re negata,eiusq; possessio actori hoc probanti trãditur, & quare item priuetur. dec.44.nu.10. 23. & 24 484.& 486
Possidens uomine alieno quid respondebit se interroganti,an possideat. decis. 44.nu.25 486
Possidens beneficium,uel prælaturam lõgo tempore, præsumitur illa possedisse auctoritate superioris,& eum fuisse legitime institutum.dec.17.nu.2. 210
Possessio rei denegatę, & non proprietas aufertur a mendace possessore,& traditur actori probanti, illum possidere, & quando. dec.44.nu.20.& 23. 485
Possessio inculta tradita in emphyteusim ab Ecclesia,ut melioretur, si redeat per generationem finitam locantium optime culta ab Ecclesia, eam non poterit Prælatus sine solemni consensu Ecclesiæ collegiatæ, & causa concedere alteri. dec.1.nu.23. 11
Possessio Ecclesiast. inculta in emphyteusim data, præcedente iuris solemnitate, si redeat ad Ecclesiam in eodem statu, & non meliorata, poterit iterum à Præla-

Digitized by Google

Prælato tradi in emphyteusim, nulla præcedente solemnitate iuris, & quare. dec. 1. nu. 32. 14
Possessio emphyteotica non poterit alienari in potentiorem, nec in æquè potentiorem. dec. 49. nu. 6. 504
Possessio an eodem modo amittatur, quo acquiratur. dec. 3. nu. 6. 52
Possessionis solus detentor nominando dominum possessionis potest uitare iudicium, nec tenetur aliud probare, sed actor, si uoluerit, ut ad se transferatur possessio rei denegatæ. dec. 44. nu. 18. carta. 485
Possessio Ecclesiastica quando possit tradi in emphiteusim perpetuam. dec. 51. nu. 5. 511
Possessionem emphyteoticam diuolutam ad Ecclesiam ex finita locatione, non obligatur ipsa Ecclesia concedere agnatis ultimi emphiteutæ, sed poterit illam sibi retinere. dec. 1. nu. 33. 15
Possessione à momentanea non appellatur, seu à sententia lata super possessione, & quare. dec. 10. nu. 77. 146
Possessiones & iura Ecclesiarum alienari prohibentur, & declaratur talium alienatio ipso iure nulla, si facta esset sine Apostolico assensu. decis. 15. nu. 34. 191
Possessiones steriles & ad culturam redactæ an possint alienari sine cõsensu Papæ, uel alterius, & idem quæritur de domo ruinosa. dec. 51. nu. 4. 511
Possessor bonæ fidei sine titulo quos fructus faciat suos, & quos possessor cum titulo. dec. 10. nu. 47. 142
Possessor suspectus de dilapidatione (etiã lite pendente) erit remouendus ab administratione, & quis dicatur suspectus in hac materia. decis. 10. nu. 134. 137
Possessor malæfidei ad quid teneatur. decis. 30. nu. 13. 377
Possessorio quando admittatur appellatio, & quando non, & quare. decis. 10. nu. 92. 148
Possessorium iuris quare debeat fundari in iure uero, uel præsumpto. decis. 10. nu. 104. 151
Præbenda una sicut non potest diuidi in duas personas, sic non possunt duæ præbendæ uniri in una persona. decis. 16. nu. 2. 202
Præceptum negatiuum, ut est, Non furtũ facies, an contineat in se præceptum affirmatiuum de restituendo bona iniustè ablata. dec. 28. nu. 15. 333
Præceptum negatiuum includit in se affirmatiuum, quando præceptum negatiuũ non sortiretur suum effectum. decis. 28. nu. 1. 328
Præiudicare uolens monasterio in iure sibi acquisito ex caducitate emphyteutæ, quę necessario habeat. decisione 1. nu. 61. 22
Præiudicium quisque poterit sibi generare in actibus suis, & multipliciter exemplificatur. dec. 51. nu. 106. 540
Præiudicialibus tacere quando sit consentire. dec. 43. nu. 49. 479
Prælatus Ecclesiæ collegiatę non poterit rescindere contractum, per quem Ecclesiæ acquisitum est ius. dec. 1. nu. 43. 17
Prælatus, & eius complices, qui ante annum continuum expletum admiserunt nouitium ad professionem, ueniunt de iure puniendi pœna arbitraria à suis Superioribus. dec. 24. nu. 10. 306
Prælatus quę bona Ecclesię suæ collegiatę possit alienare sine eius cõsensu. dec. 15. nu. 27. 189
Prælatus præiudicans Ecclesiæ ex suo iniusto facto: etiam in acquirendo, non impunè abibit, cum inde Ecclesiæ læsæ oriatur actio cõtra ipsum Prælatum ad resarciẽdum dictæ Ecclesię omne damnum, & interesse ab ipsa passum. dec. 15. nu. 21. 187
Prælatus etsi iuri Ecclesię in damno iuris acquisiti uitãdo possit præiudicare suæ Ecclesiæ, Collegio consentiente, nõ tamen sine eius consensu, & quare. dec. 15. nu. 28. 100
Prælatus solus an collegiatæ suæ Ecclesiæ possit repudiare legata ei facta sine ipsius consensu. dec. 1. nu 55. 20
Prælatus accedente cõsensũ suæ Ecclesiæ collegiatę an possit repudiare sine iuris solemnitate legata facta dictę suę Ecclesiæ, nondum tamẽ incorporata, seu suæ mensæ applicata. Et quid de pupillo sine tutoris prorisve auctoritate, & quare, peroptime probat. dec. 1. nu. 56. 20

Digitized by Google

Prælatus collegiatę Ecclesiæ non posset iniuriam Ecclesiæ illatam sine eius consensu remittere. dec.1.nu.57. 20
Prelatus debet inuentarium facere de omnibus bonis suæ Ecclesiæ sibi assignatis ad gubernandum. dec.1.nu.70. 24
Prelatus uel procurator Ecclesiæ collegiatę quando possit renouare tacite locationem possessionis emphiteuticæ denolutæ ad Ecclesiam ex non soluto canone, uel alia causa per acceptionem canonis soliti. dec.1.nu.93. 31
Prælatus,& capitulum non possunt renunciare statutis,& iuribus Ecclesiæ in præiudicium ipsius Ecclesiæ. dec.15.num. 45. 193
Prelatus,& capitulum efficiunt unum corpus. dec.15.nu.41. 193
Prælatus collegiatæ Ecclesiæ non poterit ei præiudicare in legatis sibi factis, & quare.(& sic non in omnib. quærédis) sine consensu capituli dictæ Ecclesiæ, licèt consensus Episcopi non requiratur, & quare,subdidit in locis statim recensendis. dec.15.nu.13. 186
Prælatus non poterit renunciare iuribus Ecclesiæ suæ collegiatę, nec præiudicare in iure acquisito, & quare. dec. 15. nu.18. 186
Prælatus etiam sine consensu capituli poterit prejudicare suę Ecclesiæ in rebus acquisitis parui ualoris,aut damni. dec.15.nu.19. 187
Prælatus solus poterit præiudicare Ecclesię suæ sine consensu capituli, etiam in re magni ualoris, permittendo præscribi aliquod ius suæ Ecclesiæ ab aliquo. dec.15.nu.20. 187
Prelatus solus sine consensu capituli, an possit præiudicare suę Ecclesię in iure acquirendo. dec.15.nu.7. 184
Prælatus an possit dare cõsanguineis suis de bonis Ecclesiæ, si tantundem de proprio patrimonio daret ipsi Ecclesiæ. dec.52.nu.4. 519
Prælatus in acquisitis à sua Ecclesia præiudicare ei nõ poterit in aliquid faciédo, secus in omittédo. Dec.15.nu.11. 185
Prælatus in iuribus etiam acquisitis suæ collegiatæ Ecclesiæ,quando ei noceat. dec.1.nu.47. 18
Prælatus quando potterit repudiare hære ditatem Ecclesiæ suæ delatam, & quando non,& quare,per totum usq; ad finé præsentis fundaméti, cum ibi multa notata dignissima habeãtur.dec.1.n.49. 18
Prælati ac procuratores Ecclesiarum collegiatarum recipientes etiam scienter canonem post locationem finitam,non possunt prejudicare iuri iam ipsis Ecclesijs acquisito ex finita locatione. dec.1. nu.71. 25
Prælati de iure communi tenentur annuatim perquirere fugitiuos,uel expulsos, & ad claustra reuocare saltu eorum norma,& disciplina regulari,vel saltem eos collocare in aliquo ergastulo alicuius Monasterij,& quare. dec.23.nu.1. 299
Prælati tenentur per se, & ordinarios loco rum compellere de iure communi, reducereque ad claustra. decis.23.nu. 2. 300
Prælati collegiatarum Ecclesiarum in legatis magni momenti factis eorum Ecclesijs non possunt præiudicare sine eius consensu,etsi in rebus minimis ualoris secus fit, & quare. dec.15. num. 22. 188
Prælati Ecclesiarum etiam collegiatarum poterunt præiudicare suis Ecclesijs in rebus acquirendis sine eorum expresso consensu, etsi postea teneantur illis restituere,seu satisfacere pro talibus damnis illatis,& in iuribus acquisitis minimi ualoris ac momenti, & quare. dec. 1.nu.37. 16
Prælati delictum quando noceat suæ collegiatæ Ecclesiæ, & quando non. dec. 1.nu.45. 17
Prælati Ecclesiarum collegiatarum poterunt sine iuris solemnitate rem Ecclesiasticam etiam immobilem modici ualoris alienare illis inconsultis. dec. 1. nu.38. 16
Prælati talia bona alienantes non dicétur uiolasse iuramentũ de nõ alienando aliqd incõsulto superiore.dec.1.n. 39.16
Prelati collegiatarũ Ecclesiarum nõ poterũt præiudicare suis Ecclesijs in damno alicuius magni momenti uitando iuris sibi acquisiti sine expresso consensu ipsorum,& quare. dec.1,nu.40. 16
Prælati sunt procuratores bonorum Ecclesiast.& non domini.dec.1. nu. 41. 16

Prælati

Prælati an poſſint præiudicare ſuæ Eccleſiæ collegiatæ in legatis ſibi factis. deciſ. 1. nu. 51. 19

Prælaturæ appellatione quid de iure veniat. deciſ. 39. nu. 11. 401

Præſcribente de iure Canonico duo neceſſario requirantur inſimul, videlicet titulus iuſtus & bona fides: & hoc præcipuè in præſcribente bona Eccleſiaſtica: & quare ſola præſcriptio non ſufficiat. deciſ. 1. nu. 84. 27

Præſcriptio non procedit, nec ius tranſfertur ex alienatione facta non ſeruatis ſolemnitatibus a iure indictis: & quare. deciſ. 52. num. 114. 121. & 124. fol. 545

Præſcriptio non currit ſine poſſeſſione rei, quam præſcribere optamus. deciſ. 39. nu. 18. 402

Præſcriptio, ſeu mora non currit contra recipientem pactum iuratum, & quare. deciſ. 20. nu. 186. 264

Præſcriptio temporis immemorabilis habet vim priuilegij legitimè obtenti a Principe, necnon & priuilegij ſe extendentis ad reſeruata ipſi Principi. deciſio 17. nu. 4. 210

Præſcriptio temporis immemorabilis habet vim tituli, qua ſtante, non erit opus alium titulũ probare, vel allegare, cùm dicatur præſumptio iuris, & de iure, quæ non admittet probationem in contrarium, & quare. deciſ. 17. numero 5. fol. 210

Præſcriptio centum annorum dicitur immemorabilis, & quare. deciſ. 17. numero 6. 211

Præſcriptio quadraginta annorum quo caſu non currat. deciſ. 52. numero 172. fol. 558

Præſumitur pro inuentario, & quare. deciſ. 9. numero 19. 127

Præſumendum in dubio non eſt per generales conſtitutiones voluiſſe Principẽ, vel Rempublicam particularem priuare iure ſibi iam conceſſo a iure etiam ciuili. deciſ. 5. nu 8. 72

Præſumptio iniuſtæ poſſeſſionis contra agentem ſpolio, quando eſt; & reus, qui ſpoliauit habet intentionem de iure communi fundatam: tunc taliter agenti obſtat exceptio dominij, & proprietatis. deciſ. 10. numero 42. 141

Præſumptio & ius commune regulariter eſt contra præſcribentem. deciſ. 52. numero 125. 545

Præſumptio nõ ſumitur ex temporis diuturnitate in præiudicium tertij. deciſ. 52. nu. 133. 546

Præſumptio non ſumitur ex diuturnitate temporis, quando agitur contra pupillum, aut Eccleſiam. deciſ. 52. numero 134. 547

Præſumptio violenta in ciuilibus probat. deciſ. 9. nu. 26. 128

Præſumptionem iuris, & de iure quicunque habet pro ſe, compelli non poterit ad confitendum cum iuramento nunquid res ſe aliter habeat, & quare. deciſ. 20. nu. 116. 247

Princeps vtens clauſula, ex certa ſcientia, an præſumatur voluiſſe præiudicare iuri tertio acquiſito. deciſio 53. numero 15. 574

Princeps non poteſt ſine cauſa aliquem priuare beneficio appellationis, & ꝙ per conſequens in dubio erit dicẽdum tale beneficium omnibus indultum à Principe, niſi expreſse illud fuiſſet denegatum ab ipſo. deciſ. 5. nu. 7. 72

Princeps in dubio non præſumitur voluiſſe derogare conuentioni initæ inter partes. deciſio quadrageſimatertia, nu. 32. 473

Principis intentio, in dubio non præſumitur velle præiudicare iuri tertio acquiſito, & exemplificatur in legitimatione filiorum naturalium: etiam ſi dicatur motu proprio, & ex plenitudine poteſtatis. deciſio 43. numero 46. fol. 477

Principis voluntas in dubio præſumenda erit talis, qualis de iure eſſe debet. deciſio quadrageſimatertia, numero 4. & 29. 470. & 473

Principem per clauſulã, appellatione remota, non eſt veriſimile voluiſſe ius litigatoris auferre: & ideo ſtante tali Iudicis iniuſtitia poterit appellari, cum dicta clauſula non ſe extendat, niſi ad friuolam appellationem. deciſ. 5. numero 47. 95

Principum Reſcripta, ſeu Priuilegia ſunt concedenda ſine aliorũ iniuria, & præiudicio.

Digitized by Google

iudicio. deciſ.2.numero 7. 38
Principum beneficia latiſſimè erunt interpretanda. deciſ.2.nu.11. 39
Principium an finis, quando attendi debeat in delictis puniendis. deciſ.32.numero 18. 386
Prior in tempore,potior in iure erit. deciſ.12.nu.32. 169
Priuandus eſt prima dignitate, qui obtinuit, & retinuit ſecundam ſimilem in eadem Eccleſia. deciſ.16.nu.6. 202
Priuilegium perſonale generaliter conceſſum ſequitur perſonam quocunque vadat. deciſ.53.nu.4. 572
Priuilegium vergens in præiudicium alterius erit ſtrictiſſimè interpretandum. deciſ.53.nu.6. 572
Priuilegium vergens in præiudicium aliorum reſtringitur etiam contra propriam ſignificationem verborum, & quare: etiam ſi hoc contingat ex poſt facto, ſi inde enormiter lædat ius tertij: eo, quòd tunc illud ſtatim erit reuocandum, & quare. Et quòd ad hoc ſufficiat ſola iuſta poſſeſſio illius, cui præiudicaret reſcriptum,licèt proprietas non concurreret cum poſſeſſione. deciſ.43.nu.38. 475
Priuilegium reſpiciens ſolum ius illud concedentis,latè interpretabitur: ſi verò ius tertij, ſtrictè, ne alteri præiudicet, & quare. deciſ.43 nu.44. 477
Priuilegium nunquam intelligitur conceſſum contra ius tertij, niſi expreſsè dicatur. deciſ.10.nu.133. 156
Priuilegium reuocatur per nouam cauſam ſuperuenientem. deciſ.13.numero 2. 171
Priuilegium conceſſum, quod poſt conceſſionem incipit eſſe iniuſtum, alijsq; nocium reuocatur,& quare. deciſ.43.numero 34. 473
Priuilegium conceſſum alicui ad beneplacitum, reuocatum non dicetur, niſi de reuocatione illius ſpecialis mentio fiat in eius reuocatione. deciſ.17. numero 11. 212
Priuilegium conceſſum ab aliquo, moto ex aliqua cauſa,vti propter ſeruitia,vel merita,non poterit reuocari,niſi ex iuſta cauſa etiam ab ipſo concedente. deciſ.17.nu.12. 212
Priuilegio Principis non erit ſtandum, quando ipſum incipit eſſe iniquum, & quare. deciſ.43.nu.27. 472
Priuilegio,vel beneficio Principis, quando non ſit ſtandum: & quare. deciſ.53. numero 25.
Priuilegia, & beneficium latiſſimè ſunt interpretanda. deciſio 17. numero 16, fol. 213
Priuilegia ſunt reſtringenda, vt minus quàm poſſint, noceant iuriſdictioni ordinariæ: & quare. deciſ.53.numero 5. fol. 572
Priuilogia alij præiudicialia,ſtrictè erunt interpretanda: & quantum fieri poterit ad iuris conſonantiam reuocanda: & quare. deciſ.53.nu.18.
Priuilegiorum Cõgregationis Caſſinenſ. derogatio non fiet, niſi ad verbum de ipſa fieret mentio in aliquo Reſcripto, & de ſimili eſt Rotę deciſio. deciſ.53. numero 28. 577
Probare omnia ſimul narrata, quãdo quis tenearur. deciſ.3.nu.25. 58
Probatio iuris dicitur ipſa veritas. deciſio 20 nu.117. 247
Probatio regulariter non admittitur contra præſcriptionem iuris, & de iure, licèt admittatur probatio facta per partis aduerſæ confeſſionem. deciſ.20.numero 114. 247
Prohibita multa ſunt regulariter,quæ tamen in aliquo caſu contingente ſunt licita: & hoc exemplificatur in furante propter extremam neceſſitatem, quam patitur. deciſ.12.nu.19. 165
Prohibitio legis, vbi concurrit cum prohibitione teſtatoris, etiam ſine cauſa, eſſet valida, & quare. deciſ.2. numero 32. 42
Prohibitio alienationis facta a teſtatore incipiente a præcedenti prohibitione pura. Primò prohibendo res alienari, licèt poſtea ſubiungat futurum ſubiunctiui: dicendo, etſi alienauerit, deueniat in talem: tunc talis prohibitio eſt valida, & alienatio facta contra talem prohibitionem erit ipſo iure nulla. deciſ.2.nu.33. 42
Prohibitio alienandi facta a teſtatore ſiue tacitè, ſiue expreſsè impedit dominij tranſlationem,& quare. deciſio ſecunda,

Digitized by Google

da, numero 36. 44
Prohibitio hominis de alienando, ſi concurrat cum legis prohibitione expreſſa, non poterit illud alienari etiam ex cauſa dotis, vel alia cauſa permiſſa a iure. deciſ. 2. nu. 37. 44
Prohibitio alienationis facta a teſtatore cum cauſa, dicitur conſona iuri communi. deciſ. 2. nu. 30. 42
Prohibitus vendere feudum non dicitur prohibitus vendere fructus ipſius pro tempore, quo apud eum erit res feudalis ſolum, & quare. deciſ. 2. nu. 45. 45
Prohibitio ſimplex (ſine adiectione cauſæ) alienandi facta a teſtatore, non impedit aliquem hæredem inſtituere vniuerſalem, & quare. deciſio 18. numero 1. 214
Probare quid teneatur appellans, & appellatus coram Iudice ad quem. deciſio 40. nu. 115. & 116. 430. & 431
Probare, & diſpenſare in quo differant. deciſ. 39. nu. 17. 402
Probans ſimpliciter ſe appellaſſe, nõ ideo probauit ſe appellaſſe infra decendium ad hoc, vt ſententia lata non tranſeat in rem iudicatam: & quare. deciſ. 40. numero 111. 430
Probans aliquid per aliquam iuris regulam, dicitur habere fundatam intentionem, in tantum, quòd niſi probetur contrarium, pro ipſo erit pronunciandum. deciſ. 5. nu. 4. 71
Probatum eſſe, vel conſtare in iudicio illud ſolũ dicitur, quod citata parte plenè fuit probatũ, & quid importet clauſula, ſi tibi conſtiterit. deciſ. 40. numero 109. 429
Probationis factæ in primo iudicio effectus eſt in pectore Iudicis, qui non ſemper alligatur ad probationes in iudicio factas. deciſ. 40. nu. 118. 431
Procedens ad aliquem actum præſtando iuramentum dicitur ad illam deliberatè accedere. deciſ. 20. nu. 154. 256
Procedens ad aliquem actum præſtando iuramentum dicetur ad illum deliberatè accedere, & quare: tunc certioratio non ſit neceſſaria, quæ aliàs de iure fuiſſet neceſſaria. deciſ. 20. nume. 169. fol. 259
Procurator nõ ſolum admittetur, quando quis fuiſſet accuſatus de vulnere; & dubium eſſet, an vulnus eſſet mortale, vel non: & ſic an veniat puniendus pœna capitali, an non: verum etiam quando quis eſſet accuſatus pro pluribus criminibus, in quibus eſt vnum capitale, excepto pro ipſo capitali. dec. 29. numero 12. 342
Procurator erit admittendus in cauſa criminali, etiam ſi maior pœna relegationis eſſet illa pœna de iure imponenda ipſi citato ad comparendum perſonaliter, quando citatus fuiſſet ad comparendum in loco ſibi non tuto; & non ſolum ad proponendas excuſationes abſentiæ; verum etiam ad proponendas exceptiones concernentes ipſummet crimen, & ad fundandum iudicium, & telam iudicij, pro quo fuerat citatus ad informandum. deciſ. 29. numero 13. fol. 343
Procurator, & Prælatus a iure nunquam obtinuerunt falſitatem præiudicandi Eccleſiæ collegiatæ, cuius ſunt miniſtri ſine expreſſo eius conſenſu, ſeu ſpeciali mandato. deciſ. 1. nu. 62. 18
Procurator quare appellare non teneatur in cauſa criminali. deciſio 40. numero 101. 427
Procurator etſi in cauſa ciuili appellare teneatur, non tamen appellationem ipſam proſequi, niſi hoc promiſiſſet. & quid ſeruet Curia Romana, & quare. deciſ. 40. nu. 102. 427
Procurator rei appellans, quando admittatur ad proſecutionem appellationis. deciſ. 40. nu. 103. 427
Procurator conſtitutus ad appellandum poterit bis appellare, & quare: & quando noceat domino litis tam in non appellando, quàm in non petendo reſtitutionem in integrum. deciſio 40. numero 105. 428
Procurator conſtitutus in aliqua lite, etiã in mandato ſpeciali domini litis poterit appellari a ſententia lata ſuper ipſam litem motam, & quare. deciſ. 40. nume. 98. 426
Procurator cum poſt litis conteſtationem ſit effectus dominus litis, ideo non ſolum ipſe poterit appellara, verum etiã & conſtituere alium Procuratorem ad appel-

appellandum,tàm de iure Ciuili,quàm de iure Canonico, & quare . deciſ.40. numero 99. 426

Procurator,ſine ſpeciali mandato domini cauſæ, vel eius ratihabitione appellando ab executione ſententiæ,venit de iure puniendus, & non dominus,& actus erit ipſo iure nullus. deciſ. 10.nu. 117. fol. 153

Procuratoris actus (quitunque is ſit)non poterit in pœnam aliquam inducere dominum cauſæ,niſi in duobus caſibus,videlicet ſi cum eius ſpeciali mandato illud faceret, vel eius nomine factum a Procuratore,poſtea ipſius cauſæ dominus ratum habuerit , aliàs Procurator punietur,& non dominus,& quare.deciſ. 10 nu. 116. ibid.

Procuratori vnius partis quid ſit faciendum, quando Procurator alterius partis opponit exceptiones pœnales, ideſt eas, quæ non probatæ inducunt pœnã imponentibus. deciſ. 10.nu.125. 155

Procuratorium mandatum alicui factum ſuper certa lite,an per ſententiam ſecutam extinguatur,ita vt non teneatur appellare, vel proſequi appellationem, & quare. deciſ.40.nu. 104. 427

Profeſſio emiſſa,quando ſit ipſo iure nulla. deciſ.25.nu. 1. 308

Profeſſio Monachalis emiſſa antè ætatis annum quartumdecimum eſt nulla.deciſ.25.nu. 15. 311

Profeſſio Monachalis emiſſa ante annum decimumſextum nullam obligationem inducit, ſi reuocata fuerit infra quinquennium a die factę profeſſionis computandum . deciſ.25. nu.6. 308

Profeſſio licèt de iure communi Pontificio antiquo emiſſa ante annum probationis fuiſſet valida,quo ad omnes eius effectus: tamen hodie ex Concilio Tridentino eſſet aliquando non valida, & quando. deciſ.24. nu. 11. 306

Profeſſio in Religione approbata , tam à viris,quàm a mulieribus facta ante ſextumdecimum annum expletum,eſt nullius valoris, aut obligationis. deciſ.24. numero 1. 304

Profeſſus Religionem approbatam, ante annum probationis cõtinuum, tenetur dimittere habitum profeſſorum(ſi eſſet diſtinctus) & reaſſumere habitum nouitiorum, donec annus continuus compleatur. deciſ.24.nu.9. 306

Profeſſus in Religione nõ approbata contrahens matrimonium (etiam ſi tempore profeſſionis credidiſſet profeſſionẽ validam) ipſum matrimonium erit validum, & idem dicitur de eo qui ſuſcepit ordinem Subdiaconatus ab eo quẽ credebat eſſe Epiſcopum , & non erat. deciſ.25.nu.4. 308

Prohibitio alienationis facta a teſtatore ſine cauſa, licet regulariter non valeat, tamen ſi fuiſſet facta conditionaliter, valebit : & quare. deciſ.10.nume.139. fol. 253

Prohibitionis alienationis bonorum Eccleſiaſticorum in materia alia loca pia æquiparantẽ Eccleſiæ : ſicut in omni alia materia fauorabili.dec.52.n.54.530

Prohibitus donare vltra aliquam ſummã, ſi donaſſet vltra illam, licet donatio ſit nulla vltra dictam ſummam.Tamen infra illam donatio facta erit valida,& donator ad illam adimplendam tenebitur,& quare. deciſ.25. nu.14. 310

Promittere, affirmare, vel negare per fidem,quam quis habet in Chriſtum,vel Deum,an ſit iuramentum.deciſ.20.numero 27. 228

Promittens repreſentare aliquem coram Iudice , ad ipſius mandatum, liberatur per primam præſentationem : & alia exempla eiuſdem generis ſubnectuntur. deciſ.21.nu.26. 290

Promittens aliquẽ præſentare, ſemel præſentando liberatur.dec.21.nu.46. 293

Promittens aliquem præſentare Iudici ad ipſius mandatum, liberatur prima vice: & quare. deciſ.21.nu.51. 295

Promittentes aliquid licet poſſint compelli etiam in foro Eccleſiaſtico ſi promiſſa reddere iurauerint:non tamen talium hæredes, & quare . deciſ.20. numero 173. 261

Promiſſum is,cui aliquid cum iuramento fuit ab aliquo,licet non poſſit cõuenire ipſius heredes ad ſatisfaciendum ſibi ex dicto contractu inito cum teſtatore, in foro Eccleſiaſtico,tamen poterit agere indirectè implorando Iudicis officium, vt cõpellatur hæres ſatisfacere ſibi creditori

ed by Google

ditori dicti testatoris defuncti ad exonerationem eius animæ. decis.20. numero 181. 263
Promissum ex turpi causa si solutum fuerit, purgata remanet dicta causa turpis per nouum consensum in soluendo; vel de nouo sponte soluere promittendo. decis. 20. nu.226. 277
Promissa sub fide sua facta, non obseruantes non punientur pœna l. si maior. C. de transact.& quare. dec.20.nu.33.229
Pronunciandum erit secundum regulam, nisi contrarium probetur etiam contra personas,& causas alias priuilegiatas:& quare. decis. 10.nu.95. 148
Pronunciandum secundum regulam erit, nisi contrariũ probetur.dec.8.nu.8.122
Propositio indefinita non refertur ad omnia, vbi non est vniformis ratio. decisio 4.nu.16. 63
Propositio indefinita,posita in aliquo rescripto,quomodo sit intelligenda. decis.53.nu.7. 572
Propositio affirmatiua inducit affirmanti onus probãdi illud. dec.40.nu.113.430
Propositio illa Doct.communiter dicentium,q obtinens possessionem deferendus sit in possessione, donec constet de appellatione aduersarij, & veritate causarum: & quod postquàm constiterit, cogetur omnia restituere, quæ percepe rat; quomodo sit intelligenda etiam in fructibus Beneficij Ecclesiastici. decisio 10.nu.46. 141
Propulsare iniuriam sibi illatam, quando quis dicatur statim,& non ex interuallo. decis.29.nu.29. 347
Prorogare quid sit. decis.21. nu.21. 289
Prorogatio quid sit. dec.21.nu.41. 292
Prorogatio operatur solum inter ipsas partes prorogantes, & non nocet fideiussori,& quare. decis.21.nu.27. 290.
Prorogatio temporis non dicitur idem tempus in præiudicium tertij: & ideo tertius liberatur a fideiussione facta. decis.21.nu.24. 490
Protestatio quando dicatur cõtraria actui protestantis. decis.44.nu.4. 481
Prouisis a Summo Pontifice, prius mittendus est in possessionem beneficij Ecclesiastici, & postea audiendus contradictor. decis.10.nu.11. 136.
Proximiores agnati in feudo antiquo, etsi non in feudo nouo semper præferuntur domino, & alijs agnatis, non extantibus filijs feudatariorum, etiam si essent in remotissimo gradu, dummodo sit de familia ipiorum. decis.2. numero 23. 40
Puniri in eo, in quo peccat,debet; & frustra legis auxilium inuocat, qui cõmittit in legem. decis.29.nu.103. 368
Cap.fin. ext.de immun.Eccl. verus intellectus redditur.decis.29.nu.104. ibid.
Puniendus solum in pœna pecuniaria nõ tenebitur comparere in iudicio personaliter, etiam in causa criminali criminaliter mota contra ipsum: cum de iure possit comparere per Procuratoré vsque ad finem causæ: & quare. decis.29. numero 6. 340
Puniẽdus de iure nemo erit in bonis pp crimen alterius cohæredis, & quare. decis.30.nume.15. & 16. 377
Punitus pœna pecuniaria inflicta a iure pro crimine famoso, etiam si ipsa maior imposita fuisset, remanebit regulariter infamis: secus si imposita non fuisset pœna non pecuniaria, sed grauior: sed si Iudex imposuisset minorem statuta pœna diuersa, vt puta, pecuniariam pro corporali: nam tunc etiam incurret infamiam, & quare: limita tamen, vt latius statim dicemus. decis.27.nu.28. 324
Punitus pœna temporaria, seu ad tempus pro aliquo ex criminibus famosis, incurrit infamiam iuris perpetuã,quousque secũ dispensatum fuerit. decisio 27. numero 27. 323
Pupillus sine auctoritate Prætoris non poterit repudiare legatum sibi factum, & quare. decis.15.nu.23. 188

Q

Quadrimestre tempus ad executioni mandandam sententiam regulariter est statutum,licet a Iudice possit prorogari, & breuiari. decis.40.numero 22. 411
Qualitas habens tractum successiuum aliquid disponens, quantum durabit eius dispositio. decis.43.nu.26. 478

Digitized by Google

Quæſitus maſculinitatis, quando in vna parte teſtamenti eſt expreſſi, intelligitur etiam in ſequenti repetita. deciſ. 4. numero 19. 64
Quæſtio vbi aliqua non reperitur deciſa de iure Ciuili, decidetur de iure Canonico, & e contra, in vtroq; foro: & quare. deciſ. 26. nu. 5. 313

R

RAtificatio quando dicatur ſortiri effectum. deciſ. 1. nu. 97. 32
Ratificatio an fieri poſſit, vbi agit de præiudicio tertij. deciſ. 1. nu 95. 31
Ratihabitio alienationis præcedentis facta a Capitulo, quomodo, & quando dicatur valere. deciſio prima, numero 94. ibid.
Ratihabitio retrotrahitur, & mãdato comparatur. deciſ. 20. nu. 248. 283
Ratio diuerſa inducit diuerſitatem iuris. deciſ. 29. nu. 105. 368
Ratio redditur quare de iure Canonico ex pacto nudo oriatur actio in iudicio experienda. deciſ. 20. nu. 158. 257
Recipiens aliquid a ſponte dantem, non tenebitur ad reſtitutionem. deciſ. 15. numero 70. 192
Recipiens per manum Procuratoris ſui Canonem conſuetum non dicitur indulſiſſe caducitatem emphyteutæ, qui ex finita locatione ceciderat a iure ſuo. deciſ. 1. nu. 69. 24
Recipiens bona aliena ſibi addicta a Iudicibus per iniuſtam ſententiam reſtituere tenebitur ei, cuius fuerant, vnà cum fructibus eorum, & quare. deciſio 30. numero 9. 376
Recipientes alienata, vel Laicis ſuppoſita bona Eccleſiaſtica ſine aſſenſu Apoſtolico: & conſentientes huiuſmodi alienationi quam pœnam de iure incurrãt. deciſ. 52. nu. 23. 524
Receptio Canonis, quando poſt caducitatem incurſam præiudicet Eccleſiæ collegiatæ. deciſ. 1. nu. 77. 26
Reconciliari hæ duæ opiniones contrariæ inter ſe, quomodo poterunt, Innocentij, dicentis mortaliter peccare detinentem bona Eccleſiaſtica immobilia ſibi alienata ſine iuris Pontificij ſolemnitate, & Antonij de Butr. Panorm. Felini, & ſequacium dicentium huiuſmodi deteriores eſſe tutos in cõſcientia, dummodo huiuſmodi alienatio ceſſerit in vtilitatem Eccleſiæ alienantis. deciſio quinquageſimaſecũda, nu. 158. & 165. fol. 554. & 556.
Recurrere per appellationem poterit q9 ad Iudicem a quo, & ipſo deficiente ad Iudicem ad quem. deciſio 40. numero 29. 413
Recuſare quiſq; poterit Iudicem ſibi deſtinatum, dummodo ſe offerat probare coram Iudice non ſuſpecto cauſas legitimas recuſationis. deciſ. 37. nu. 2. 395
Recuſatio Iudicis prius proponẽda, quàm appellatio, ſed ipſa non acceptata iniuſte, tunc appellatio proponenda. deciſ. 10. nu. 22. 178
Redimere ſuam vexationem, quando alicui liceat. deciſ. 15. nu. 71. 199
Redimere iniuſtam vexationem ſibi illatam cuilibet licet, mediante auctoritate Iudicis, vel Epiſcopi, dummodo cenſus ſoluendus ratione compoſitionis non duret poſt mortem eius, cui imponitur. deciſ. 15. nu. 57. 196
Redimere vexationem ſibi illatam, quando alicui liceat. deciſio 15. nume. 58. fol. 196
Regno Neapolitano hodie vſu receptum eſt a multis Epiſcopis, quòd ipſi non puniant laicos in criminibus mixti fori, quo tamen iure ſit introductum, ignoratur ante Pragmaticam D. Peraſin. Proregis dicti Regni æditam. deciſio 36. numero 4. 393
Regula peroptima tradita a Bar. ad cognoſcendum, quando Legatum ſit conditionale, vel in diem; & quando legatum tranſmittatur ad hæredes legatarij. deciſ. 41. nu. 31.
Regula tradita a Bal. ad cognoſcendum legati naturam, & an ſit tranſmiſſibile ad hæredes. deciſ. 41. nu. 32. item tradita a Paulo de Caſtro, nu. 33. & tradita a Iaſone, nume. 34.
Regula optima tradita a Bald. ad cognoſcendum quando legatum, vel donatio facta filio, dicenda ſit facta contemplatione patris, vel filij. deciſ. 41. numero 21. 452

Regula

Regula peroptima tradita a Bar. ad cognoſcendumrquando legatum,vel donatio facta filio dicenda ſit contemplatione patris,& quando contemplatione eiuſdem filij. deciſ.41.nu.18. 451
Regula,quòd pœna non ſit extendenda ad innocentes, ſed ſolum ad auctores ſuos tenendos,multipliciter exemplificatur. deciſ.30.nu.19. 378
Regula, quòd verba legis ſint intelligenda cum effectu, exponitur. deciſ.26. numero 20. 317
Regula, quòd quælibet cauſa iuſta, ſiue iniuſta excuſet quem a dolo, & pœna, quando locum habeat. deciſ.26.numero 18. ibid.
Regula, in qua dicitur, quòd dies termini non computetur in termino, non habet locum in termino a iure aſſignato volenti appellare. deciſ.40.nu.18. 410
Regula allegari pro iure poterit in caſu, in quo ius expreſsè nihil dicit. deciſ.8. numero 6. 122
Regula idē cognoſcendi tradita per Paul. de Caſtr. deciſ.41.nu.23. 452
Regula de æquiparatis a iure antiquo, qñ locum habeat. deciſ.42.nu.22. 467
Regula,ceſſante cauſa,quem ſenſum recipiat. deciſ.3.nu.23. 57
Regula,non eſt obligatorium. de reg.iur. in ſexto,limitatur, ac declaratur. deciſio 20.numero 207. 270
Regula communiter approbata eſt, quod quando plures perſonæ copulantur,inter quas nō ſolum adeſt ordo affectionis naturæ, & charitatis; verum etiam concurrit neceſſitas præciſe ipſas in hæredes inſtituendi, vel cauſatiuè, ne teſtamentum rumpatur, tunc perſonæ copulatæ cenſentur ordine ſucceſſiuo vocatæ ad bona hæreditaria: & quare. & quid dicendum ſit, ſi fuiſſent aliqui vocati nomine collectiuo. deciſ.7.numero 5. 116
Regulā habens pro ſe in caſibus a iure nō deciſis,dicitur habere intentionem fundatā;ita vt transferat onus probādi ſpecialitatē ad aduerſariū.dec.8.nu.5. 122
Regularum illarū iuris in c.qui ad habendum.de reg.iur.in ſexto,& in l.Inuitus. §.cui damus.ff.de reg.iur. in l.creditori.in fin.C.de pactis.& in l.1.§.his autem. ſi.de ſuperficiebus.vera, & notatu digniſſima interpretatio. deciſ.20.numero 219. 274
Regulariter non licet alicui ſibi ius dicendo occultè accipere rem ſibi debitā occupatam iniuſtè ab alio, in aliquo tamen caſu licebit,& quare. deciſ.12.numero 22. 166
Regularis,an & quomodo,& ad quid poſſit exire, & eligi de Monaſterio. deciſ. 39.nu.20. 402
Regularis exemptus,quando poterit puniri a Diœceſano. deciſ.53. nu.12. 574
Regularis, cui regreſſus ad ſuam Religionem non conceditur,æſtimandus eſt in clauſtro quo ad apoſtaſiam non incurrendam, & quare. deciſ.23.nu.8. 301
Regulares,quibus a ſuis Prælatis non conceditur ad Religiones ſuas,quando teneatur aliàs ingredi: & in ſeculo quomodo viuere teneantur, & cui ſubditi ſint effecti: & ad quæ vota teneantur. deciſ.23.nu.4. 300
Regulares electi, vel fugitiui, quibus non conceditur regreſſus ad ſuas Religiones, ſi non fuerint in ſacris, non tenebuntur ad perſoluendas horas Canonicas ſub præcepto,ſicut ſi eſſent in clauſtro,& quare? & an teneantur ad obſeruantias regulares. deciſ.23.nu.6. 300
Regulares electi, vel fugitiui, quibus regreſſus nō conceditur ad ſuas Religiones, efficientur ſubiecti locorum, (vbi habitant) Ordinarijs, ſicut fuerat ante eorum ingreſſum in Religionem, & quare. deciſ.23.nu.9. 301
Regularibus expulſis,aut fugitiuis,quibus non datur regreſſus ad eorum Religionem, ab Epiſcopis poterit imponi cura animarum alicuius beneficij Curati,ſi licet collatio concedi, cui operam dare poterunt, donec reuocarentur ad Clauſtra ſuæ Religionis: & quare. deciſ.23.nu.13. 302
Relictum legatum creditori intelligitur contemplatione debitoris voluntarij. deciſ.41.nu.4. 447
Religioſus, vt quis propriè dicatur ad hoc vt gaudeat priuilegio fori, & perſonæ, quid ſufficiat. deciſio 34. numero 6. fol. 390
Religioſus regulariter conſentire nō poterit

Digitized by Google

terit electioni de se factæ sine consensu sui Prælati, aliàs electio huiusmodi esset ipso iure nulla. decis.23. numero 14. 303
Religiosus translatus de vna Religione in aliam, non poterit eligi ad curam animarum, etiã accedente sui Prælati consensu. decis.23. nu.15. ibid.
Religiosus posse assumi ad curam animarum iure cautum esse probatur. decisio 39.nu.5. 399
Remedio actionis, vel accusationis quandocunque contra laicum delinquentẽ poterit succurri: Ecclesiasticus non potest se impedire, nisi in casu negligentiæ, vel per viam denunciationis. decisio 20.nu.182. 263
Renunciare iuri suo quando alicui liceat. decis.29.nu.69. 359
Renunciare nemo potest iuri, quod pro se introductum non est: vnde nec renunciatio talis iuris etiam iurata, alicuius obligationis est, aut virtutis. decis.20. numero 96. 242
Renuncians bonis paternis, vel maternis cum iuramento, asserendo se illa nunquam petiturum: poterit petere legata bona a dictis parentibus, & quare. decisio tertiadecima, nu.6. 172
Renouatio locationis quinquennalis de sui essentia requirit scripturam. decisio 1.nu.36. 16
Renouatio locationis finitæ facienda erit expresse, aliàs erit nullius virtutis. decisio 1.nu.78. 26
Renunciatio facta de omni iure, quod ad præsens habet, vel habere sperat, non comprehendit, nisi ea, quæ habent causam de præterito, & quare. decis.13. numero 10. 173
Renunciatio facta de aliquo iure non se extendit ad ius postea quæsitum, & quare. decisio tertiadecima, numero 9. 172
Renunciatio facta propter metum, & terrorem iniectum, est nullius virtutis, nisi illa fuisset iuramento, vel fide interposita confirmata. decis.20. numero 16. 226
Renunciatio non omnis excludit renunciantem a iure accrescendi. decis.52. nu.181. 567
Renunciatio etiam iurata non trahitur ad casum valde insolitum, & incogitatum. decis.13.nu.4. 171
Renunciatio bonorum paternorum facta a filia dotem recipiente, licet de iure Ciuili non sit obligatoria, tamen si vallata fuerit iuramento, erit valida, & quare. decisio vigesima, numero 165. fol. 259
Renunciatione, vel remissione in generali non videtur remissum ius succedendi ab intestato, nisi id expresse renunciasset, & quare. decis.13. numero 11. 173
Repudiatio legatorum Ecclesiæ, quare possit fieri per Prælatum, & Collegium sine prævio assensu Apostolico, etsi dicatur alienatio, non tamen poterit alienari aliud tam pleno iure possessum ab Ecclesia. decisio 15. numero 24. & 26. fol. 188.& 189
Repudiatio feudi antiqui facta a feudatario etiam in beneficium domini directi, sine consensu agnati proximioris, & non præiudicat, nisi solum vita durante ipsius feudatarij, & descendentium eius, si qui legitimi essent, & quare. decis.2.nu.53. 47
Requisita, vt quis obligetur ad faciendum id, quod promisit sub iuramento. decis.20.nu.156. 256
Requisitis a lege limitatiuè, & qualificatiuè, debeat prius constare quid. decisio 52.nu.110. 541
Rescriptum mandans quem absolui præstita satisfactione (vt conformetur iuri communi) exponitur, vel præstita cautione de satisfaciendo. decis.43.numero 14. 470
Rescriptum fore interpretandum sine alterius præiudicio fuisse a Principe concessum in dubio, probatur quoque iure Ciuili. decis.43.nu.35. 474
Rescriptum erit reducendum ad ius commune, etiam si id facere oporteret per improprietatem verborum, vel transpositionem clausularum, & quare. decisio 43.nu.12. 470
Rescriptum Principis erit interpretandũ, rebus sic stantibus, vt reperiebantur tẽpore impetrationis Rescripti, vel Beneficij, & quare. decis.43.nu.6. 470

Rescri-

Digitized by Google

Reſcriptum principis reducendum erit ad ius commune. dec.53.nu.24. 576
Reſcriptum Principis contra ius commune conceſſum, non erit ſtatim exequendum. dec.43.nu.9. 471
Reſcriptum Principis non præſumitur cõceſſum in præiudicium tertij,& quare. dec.43.nu.30. 471
Reſcripti Pontificij forma eſt ſemper ſequenda, ſi non ſit contra ius commune uel aliàs conſtet de uoluntate Principis. & quare. dec.43. nu.8. 471
Reſcripti forma non erit ſeruanda, quando ex hoc ius tertij (qui in reſcripto non eſt nominatus) læderetur, & quare,& exemplificatur hæc regula. dec. 43.nu.43. 476
Reſcripti Pontificij forma quando ſit ſeruanda. dec.53.nu.13. 574
Reſcripti uerba erunt conformanda æquitati,& ſi ipſa uerba forſan hoc non paterentur, & quare & quando. dec.53. 14.& 20. 574.& 57.
Reſcripti clauſulæ, quę ſunt ſecundum ius commune, recipiunt interpretationes & limitationes,quas recipit ius cõmune diſponens de materia illius clauſulæ,& exemplificatur. deciſ.53.num. 21. 575
Reſcripti uerba conformanda ſunt æquitati,etſi ipſa forſan hoc non pateretur, & quare. dec.43.nu.10. 471
Reſcripta contra ius elicita, ſunt irrita & nulla. dec.43.nu.7. 471
Reſcripta lædentia alium in magno, ſunt nulla,ſecus in paruo, uel inde amittere tur lucrum aliquod. dec. 43.num.41. carta. 476
Reſcripta Principum quomodo ſint intelligenda,& quare. dec.43.nu.24. 472
Reſcripta de ſui natura & regulariter non ſunt contra ius. dec.43.nu.19. 471
Reſcripta in dubio accomodari debent iuri communi, cum ad illud ſint reducenda. dec.43.nu.20. 471
Reſcriptorum uerba ambigua erunt interpretanda ſecundum ius commune, & quare,& quando. dec.52.nu.19. 575
Reſponſio optima impugnationi factę, ac legum & Doctorum concordia. deciſ. 40.nu.142. 438
Reſponſio ac uera interpretatio ad tex. in l. fideicommiſſa §. interdum. ff. de legat.3. dec.41.nu.24. 453
Reſponſio genuina triplex ad ura ciuilia, quæ uidebantur impugnare ueritatem dicti noſtri corrolarij. deciſ. 12. num. 21. 166
Reſponſio ad primam impugnationem allatam à parte aduerſa contra petitam admiſſionem appellationis. dec.5. nu. 14. 73
Reſponſio ad ſecundam impugnationem allatam contra petitam admiſſionem appellationis. dec.5.nu.15. 73
Reſponſio ad tertiam obiectionem allatam contra petitam admiſſionem appellationis. dec.5.nu.22. 82
Reſponſio ad quartam impugnationem allatam contra petitam admiſſionem appellationis. dec.5.nu.23. 83
Reſtituere quid ſit. dec.28.nu. 18. 333. dec.30.nu.5. 374
Reſtitutio in integrum,& quælibet gratia Principis in dubio erit intelligenda ſine alterius præiudicio,& quare. deciſ. 43.nu.39. 475
Reſtitutione facienda quid ſit attendendum, & quomodo probetur ipſam iuſſam Diuino præcepto. Non furtum facies. dec.30.nu.6.cart. 374. deciſ. 28. nu.19. 333
Res quælibet de facili ad naturam ſuam redit,& quare. dec.35.nu.5. 392
Res immobilis Eccleſiæ indebitè alienatæ repoſcuntur cum fructibus. dec.52.nu. 17.18.19.20.21. 522.& 523
Res licèt ſit maximi ualoris, & tamen ſi de poſſeſſione tantum contendatur, cauſa dicitur minima, & quare. deciſ. 10.nu.91. 148
Res certa dicitur pro eo, qui habet regulam pro ſe, & dicitur habere ſimiliter intentionem fundatam, licèt aliqui ſpeciales caſus ſint in contrarium. deciſ. 10.nu.85. 147
Rei uendicatio non habebit locum ſi ante iudicium, & in proceſſu iudicij conſtiterit quem non poſſidere, & erit etiam abſoluendus is, qui dixiſſet, nolo reſpõdere,uel nolo defendere abſentem. dec.44.nu.14. 484
Rei Eccleſiaſticæ immobilis alienatæ ſine ſolemnitate iuris facta,an conferat aliquem

Digitized by Google

quem tit. lem emptori illius, ita ut poſ ſit illas detinendo eſſe tutus in foro cõ ſcientiæ, nullo aſſecuto aſſenſu eius, à quo de iure expetendus fuerat, & quare. dec.52.nu.153. 553
Rem Eccleſiæ habens quo caſu non ſit tutus in foro conſcientiæ. dec. 52. num. 168. 556
Rebus noſtris duplex ius habemus. dec. 52.nu.52. 530
Reus abſens ubicunque damnari poterit, tunc poterit comparere in iudicio per procuratorem, etiam in cauſa crimina li criminaliter mota. dec.29.nu.7.340
Reus perſonaliter comparere non tenebitur, ſed poterit per procuratorem in omni cauſa, in qua pœna corporalis nõ ueniret imponenda, uel non excederet pœnam relegationis. deciſ.29.num.9. carta. 341
Reus dicetur probare eo ipſo, quod excipiendo aliquid aſſerat. deciſ. 40.num. 134. 436
Reus conuentus reali actione, quando teneatur reficere expenſas. dec.44.num. 28. 487
Reo punito ab uno Iudice præcluditur via alteri eum pro eodem delicto puniendi. dec.32.nu.7.& 11. 384.& 385

S

SAcrilegus regulariter non eſt ipſo iure excommunicatus, nec uiolator immunitatis Eccleſiæ, rapiendo aliquem de Eccleſia. dec.29.nu.39. 350
Sacri Canones præualent iure ciuili non ſolum quo ad ordines clericales, verum etiam quo ad ſucceſſiones, & legitimationes. dec.6.nu.46. 108
Satiſdatio maleuolum animum non mutat. dec.28.nu.10. 331
Satisfacere quiſque de iure poterit ſibi de bonis debitoris ſui, ſi uia iuris non poſſet ſuum conſequi, & inde nullum ſcandalum immineat. deciſ. 30. num. 24. 379
Satisfieri legato, cuius intereſt habet actionem illud petendi, licèt ad illum non fuerint directa uerba legati. deciſ. 41. nu.25. 453
Scandala ueceſſe eſt ut ueniant, ſed uæ homini illi, per quem ſcandalum uenit. dec.28.nu.5. 329
Scandala actiua uitare præcipiuntur omnes iure Diuino, & quando ſit mortale. dec.46.nu.15. 495
Scientia uelata ad pœnam uitandam non ita ſufficit, ſicut directa uelata ſcilicet, & non probata in iudicio. dec. 40. nu. 89. 424
Scriptura reperta in archiuio quibus concurrentibus plenè probet. dec. 9.num. 10. 125
Scriptura priuata patris aliquid atteſtantis inter filios, etiam ſine teſtibus valet. dec.88.nu.3. 122
Scriptura priuata ſuſpecta in antidatione, uel annotatione diei, in qua ipſa fuit ſcripta an præiudicet creditori poſteriori. dec.8.nu.4. 122
Scriptura omnino priuata, quando probabit plenè. dec.9.nu.17. 127
Scriptura quando dicatur habere teſtimonium publicum, ita ut plenam fidem faciat. dec.9.nu.8. 125
Scriptura, quæ non apparet manu publica ſcripta, an probet pro curia plenè. dec.9.nu.15. 126
Scripturę ſolemnitates ad reuocationem locationis finitæ emphyteuticę poſſeſſionis eſt neceſſaria, ſecus tamen eſt in remiſſione caducitatis incurſæ ex non ſoluto canone, etſi non ſemper. deciſ. 1.nu.74. 25
Scripturæ mercatorum, & campſorum plenè non probant, niſi ſtatutum, aut conſuetudo diſponeret. dec.8.nu.1. 122
Scripturæ quæ apud ſedem Apoſtolicam dicantur regiſtra. dec.9.nu.5. 124
Securitas indeterminatè conceſſa alicui Bannito, ut poſſit ingredi ciuitatem, quomodo intelligatur. dec. 21. num. 22. 289
Sententia Doct.dicentium, quod excommunicatio inferatur pro diuerſis peccatis, ſcilicet quandoque pro hoc, & quandoque pro illo: quomodo ſit intelligenda, & quare. dec.29.nu.52. 354
Sententia Doctorum dicentium acquirentes per ludum alearum ab uxoribus teneri ad ipſorum acquiſitorum reſtitutionem, limitanda erit, & dicendum ipſam uerificari ſolum in uxoribus carentibus

Digitized by Google

rentibus peculio. dec.20.num. 245.& 246. 282
Sententię Diui Thomæ & ſequacium dicentium lucrantes in ludo à filijsfamilias, uxoribus, & alijs non habentibus proprium,tilium acquiſitorum reſtitutioni fore obnoxios: uerus intellectus traditur. dec.20.nu.221. 274
Sententia iudicialis etſi in multis differat ab extraiudiciali,tamen quoad tempus appellationis conueniunt,ſcilicet a die ſcientiæ. dec.40.nu 49. 415
Sententia interlocutoria, uel diffinitiua lata expreſsè contra regulam iuris communis, eſt nulla, licèt reperiantur aliqui caſus excepti, in quibus ſententia illa poſſet ſaluari: ex quo illi ſpeciales caſus non fuerũt expreſſi in ſententia, & exemplificatur hęc regula. dec. 10. nu.86. 147
Sententia interlocutoria infra decẽdium poterit exequutioni mandari,& quare. dec.40.nu.47. 415
Sententia lata in cauſa matrimoniali, quare non tranſcat in rem iudicatam poſt decem dies,licet ab ipſa non fuiſſet appellatum. dec.35.nu.1. 391
Sententia lata pro marito agente contra uxorem ad id, quod uerè ſibi debebatur,&. muliere ad repellendum marituꝫ opponente aliquam exceptionem retra ctabitur etiam ſine appellatione, & quare. dec.35.nu.2. 391
Sententia lata in cauſa appellationis in quo differt à ſẽtentia lata in cauſa reſtitutionis. dec.22.nu.5. 296
Sententia lata de crimine contra aliquem ſtatim infamat, & quare. deciſ.27.nu. 10. 321
Sententia lata in poſſeſſorio habet qualitatem interlocutoriæ;& ideo appellans ab ea tenetur exprimere cauſas, & maxime in poſſeſſorio beneficij hoc habebit locum,& quare.dec.10.nu.103. 151
Sententia contra aliquem lata ſi eſſet nulla propter aliquam conditionem deficientem,ualida efficeretur, ſi uergeret in utilitatem alicuius,& illam ratam haberet,& hoc multipliciter exemplificatur. dec.52.nu.3. 518
Sententia tam diffinitiua, quàm interlocutoria lata expreſsè contra regulam iuris eſt ipſo iure nulla:licèt reperiantur aliqui caſus excepti. dec.8.n.7. 122
Sententia in cauſa & actione iniuriarum, quantumcunque minima,infamat. decis.27.nu.14. 322
Sententia a qua non fuit appellatum infra decendium, quare tranſeat in rem iudicatam. dec.40.nu.53. 516
Sententia,à qua non fuit appellatum intra decem dies tranſit in rem iudicatam & ab ea poſtea appellari non poterit, nec eius executio retardari, niſi propter exceſſum modi executionis. dec. 40.nu.21. 418
Sententia lata contra aliquem,quod tempus à iure ſit indultum illi ad ſoluendum id,ad quod fuit condemnatus. decis.40.nu.41. 414
Sententia poterit ferri etiam diſiunctiue conditionaliter, ideſt ſub conditione, quę habet ipſam iuſtificare, quæ aliàs uocatur conditio intrinſeca, & tacite cohærens. dec.40.nu.42. 414
Sententia de exequendo dicitur interlocutoria habens nim diffinitiuæ, & ideo in appellatione ab ea erit in ſpecie cauſa appellationis exprimenda, aliàs appellatio non erit admittenda:& quare. dec.10.nu.69. 145
Sententia de exequendo,quare de iure dicatur interlocutoria,etſi habeat uim diffinitiuę. dec.10.nu.75. 146
Sententia notoriè iniqua eſt ipſo iure nulla,etiam ſi talis notorietas ſolum dependeat ex actorum inſpectione. dec. 5.nu.51. 96
Sententia habens relationem ad acta (ex quorum inſpectione comprehenditur eius iniquitas) erit nulla, etiam ſi talis relatio eſſet facta in genere, & ſpecialiter ad certam partem actorum,auctoritate multorum Doct. probatur,etiam ſi dicta ſententia non ſe retu'liſſet expreſsè ad acta, ſed error conſiſteret in ea parte actorum, ad quam de neceſſitate refertur ſententia ſine expreſſa relatione. dec.5.nu.53. 97
Sententia lata a Principe ſupremo non recognoſcente ſuperiorem(licet ſit inappellabilis,regulariter cum ipſa fieri debeat ad ſuperiorem,)tamen falleret regullam,quando Princeps ſupremus pro
nunciaſſet

nunciaſſet ſententiam in aliqua cauſa ad relationem alterius, etſi ſupremorũ ſyndicatorum tribunal recognoſcat ſuperiorem, ſcilicet Sereniſſimum Senatum Genuenſem. Nam quòd tunc a dicta ſententia poſſit appellari probatur quãplurimis auctoritatibus. dec. 5.nu. 54. 97
Sententiæ iniuſtitia reſultans ex actis faciet ipſam ſententiam nullam, ſi habuerit relationem ad ipſa acta, & ex inſpectione ipſorum actorum apparere poſſit ipſius ſententiæ iniquitas. deciſ. 5. nu.52. 97
Sententiæ latæ contra ſe etiam abſentem, quis ſtare tenetur quando adueniente illius ſcientia non reclamaſſet. dec. 6. nu.65. 113
Sermo ſimplex,aut promiſſio uerificatur in prima uice. dec.21.nu.8. 286
Sermo ſimplex regulariter uerificatur in prima uice. dec.21.nu.25. 290
Seruare quid ſit. dec.20.nu.83. 240
Seruus ſi ſciente domino aliquem occiderit,uel vulnerauerit, Dominus eius ad intereſſe tenebitur. dec.28.nu.22.334
Sexus maſculinus in diſpoſitione teſtatoris pluries repetitus non concipit fœminium, & quare. dec.4.nu.18. 64
Simoniacum eſt aliquid dare pro iure ſpirituali quærendo, ſed non pro iure iam quæſito conſeruando,& quando,& quare. dec.15.nu.59. 197
Simulatio, quæ contingit fieri in contractibus, ſcilicet contractus permiſſi ad contractum permiſſum,permutatio licita eſt,& quare. dec.20.nu.229. 278
Simulationis exceptio non opponitur cõtra depoſitum,licet depoſitum fuerit de debito ex alia cauſa.dec.20.n.233. 279
Solemnitas neceſſaria preſumitur interueniſſe in actu ipſo ex diuturniatate temporis. dec.17.nu.1. 209
Solemnitas extrinſeca non præſumitur, ſi non appareat in ſcriptura. deciſ.52. nu.137. 547
Solemnitas non præſumitur ſolum ex diuturnitate temporis,niſi alia preſumptio comitetur:& hoc quando agitur de magno præiudicio, ſecus ſi ſolum de minimo. dec.1.nu.37. 28
Solidi,ſic annotati in iure,quare ſic dicantur. dec.29.nu.77. 361
Solidorum appellatione, quæ pecunia ueniat,tam ſi reperiantur annotati in iuris communis diſpoſitionis, quàm hominis. dec.29.nu.71. 360
Solidorum deſcriptorum in ſtatuto, uel alia hominis diſpoſitione appellatione quæ pecunia ueniat. dec.29.n,78. 361
Solidos dandos fore ſecundum monetam, quæ eſt in uſu in loco illo;hoc uerum eſſe dicendum erit, quando hoc fuiſſet prouiſum ab homine uel iure municipali,non autem à iure communi. dec.29.nu.76. 361
Soluens ante condemnationem iudicialem euadet infamiam iuris, quę alias procederet ex condemnatione. deciſ. 27.nu.8. 321
Spes non habendæ prolis quando uitiet matrimonium. dec.6.nu.5. 101
Spem ſobolis ſatis eſſe habere in conuale ſcentia,cum etiam ſine illa eſſet uerum matrimonium. dec.6.nu.19. 103
Spoliatus à iudice non petit reſtitutionẽ, nec in eo locum habet regula, q ſpoliatus ſit ante omnia reſtituendus, quoniam hic non reſtituetur, niſi prius probet iniuſtam ſpoliationem. deciſ. 10. nu.43. 141
Spoliatus a iudice competenti in forma iudicij uolens agere,cogitur tria probare:& hæc quæ ſint. dec.10.nu.45. 141
Spoliatus ab aliquo (non auctore prætore)extante omnia reſtituendus priſtino ſtatui. dec.12.nu.13. 163
Spoliatus non cenſetur,qui auctore principe, uel prætore fuit ſpoliatus aliquare. dec.10.nu.41. 141
Statutum Ianuenſe in caſu omiſſo recipit interpretationem a iure communi,etiã ſi dicerit non fore interpretandum,niſi ut iacet litera,prout in ſimili ſtatuto docuit Carpanus. dec.5.nu.33. 89
Statutum Ianuenſe intelligendum erit reieciſſe ſolum appellationem friuolam, non autem iuſtam,& quando ex actorũ inſpectione poterit cognoſci notorie iniuſtitia ſententiæ. dec.5.nu.46. 95
Statutum Ianuenſe non ſuſtulit interpretationem legalem, iuridicam, neceſſariam, uel fauorabilem, etiamſi dixiſſet, quod eſſet intelligendum uere, & proprie

Digitized by Google

propriè . decis.5. num.37.& 38. 91
Statutum Ianuense non tollit interpreta tionem intrinsecam, quæ ex uerbis col ligi poterit.dec.5.nu.39. 91
Statutum Ianuense non tollit ueram,nec expositiuam interpretationem,neq; literalem & grammaticalem intellectum. dec.5.nu.40. 91
Statutum Ianuense non aufert interpreta tionem per quam ostenditur mens statuentiũ,cũ magis ista sit attendẽda,quã uerba,& hoc probatur. dec.5.nu.41.92
Statutum Ianuense non tollit interpreta tionem,per quam ipsa capitula statutoriũ ad concordiam,& non ad correctionẽ poterunt reduci,cũ interpretatio, q̃ sumitur ex alio statuto , non censeatur prohibita per dictũ statutũ, & hæc regula applicatur statuto Ianuensi in casu proposito. dec.5.nu.42. 93
Statutum Ianuense, nõ remouet interpretationem passiuam,sed solum extrinsecam,& friuolam. dec. 5.nu.42. 93
Statutũ Ianuense nõ remouet interpretationẽ uerã,nec restrictiuam secũdũ ius cõmune , ne quis indebite pœnã patiat̃ etiãsi inde statutũ ipsum nihil operaret̃ ultra ius commune. dec.5.num.44.94
Statutum Genuense prohibens ipsum interpretari alio modo, quam iacet in littera ipsorum, quomodo erit intelligendum. dec.5.nu.24. 85
Statutum Genuense prohibens extensionem per identitatem rationis est simile ad uerbum Statuto Mediolanensi,cum ibi idipsum inhibeatur,& tamen Carpanus probat talem extensionem per dictum statutum non fuisse prohibitam . decis.5.nu.20. 81
Statutum Genuense (uti iuris communis correctorium) erit stricte intelligendũ in tantum,quod ubi esset dubium an appellatio in casu occurrent. esset admittenda,necne, q̃ omnino foret pronuntiandũ posse appellari.Probatur apertis finis documentis. decis.5.nu.55. 98
Statutum Ragusinum declarat creditores defunctorum propter obsequia præstita,etsi essent posteriores, quod semper sint iudicandi anteriores omnibus creditoribus. dec.12.nu.31. 169
Statutum Ragusinũ præcipiens,q̃ uocatus ad iudicium,& effectus contumax , præiudicato sit habendus, quomodo sit interpretandum. dec.30.nu.1. 371
Statutum Ragusinum qua pœna puniat homicidam. dec.29.nu.36. 348
Statutum disponens in materia iuris communis,& aliquos casus excipiens extenditur ad consimiles a iure exceptos, si debeat recipere omnes iuris communis limitationes,& ampliationes,quoniam tunc etiam extenditur ad casum fictum quando talis casus fictus a iure communi fuisset æquiparatus casui uero. dec. 5.nu.17. 78
Statutum si disponat præter , uel contra ius commune,tunc casus in statuto expresse non prouisus relinquitur dispositioni iuris communis. dec.5.n.18.78
Statutum loquens in materia iuris communis, & aliquos casus excipiens , non firmat regulam in non numeratis contra ius commune antiquum,cum in casibus non exceptis suppleatur a iure cõmuni. decis.5.nu.19. 79
Statutum prohibens indifferenter appellationem , est nullum secundum Alciatum . dec.5.nu.50. 86
Statutum prohibens interpretationem eiusdem non includit legitimam,sed solum friuolam,& idem dicitur de statuto prohibente appellationem, uel exceptionem. dec.5.nu.30. 87
Statutum prohibens mulieri alienationẽ erit interpretandum locum habere solum in acquisitis , & non in acquirendis. dec.1.nu.44. 17
Statutum laicorum , quod non ualeat in præiudicium clericorum,intelligitur in quæsitis,& non in acquirendis . decis. 1.num.45. 17
Statutum laicorum,in quo cauetur,quòd Ecclesiæ nullo tempore præscribant,ualet,& quare: dec.15.nu.17. 186
Statutum simpliciter loquens de aliquo contractu , illum fieri prohibendo nisi adhibita aliqua solemnitate,non comprehendit huiusmodi contractum iuratum,et quare. dec.20.nu.105. 244
Statutum excludens filiam,extantib. masculis,excludit nepotem ex filia,et omnes descendentes ex ea,et quare . dec. 4.nu.36. 68

Digitized by Google

Statutum laicorum, quod non ualeat in præiudicium clericorum, quomodo ſit intelligendum. dec. 15. nu. 9. 185
Statutum mundans in curia mercatorum fore iudicandum de bona æquitate, et non inſpectis ſolemnitatibus iuris ciuilis, quomodo ſit intelligendum. deciſ. 20. nu. 162. 258
Statutum uolens haberi aliquem pro ciue efficiet ipſũ uere ciuẽ. dec. 6. n. 53. 109
Statutum præcipiens in inſtrumento conficiendo adeſſe aliquam ſolemnitatem, alias quod ſit nullius uirtutis, nõ cõfirmatur, nec ualidatur iuramento ſecundum aliquos. dec. 20. nu. 97. 242
Statutum licet dicat filiumfamilias non poſſe ſe obligare, ſi tamen ſequatur obligatio, & licet directa actio tollatur per ſtatutum, tamen poterit creditor agere actione de dolo, uel ſtellionatus crimine contra talem, & quare. dec. 20. nu. 132. 251
Statutum prohibens omnem interpretationem præter litteralem, quomodo ſit intelligendum, quando ipſum interprètando ſecundum corticem litteræ ſequeretur abſurditas multis auctoritatibus probatur etiamſi in huiuſmodi ſtatuto fuiſſet prohibita omnis gloſatio, ſubauditio, & extraneus intellectus. dec. 5. nu. 32. 83
Statutum dubium recipit interpretationẽ a iure communi, & idem dicitur de ſtatuto diſponente in materia iuris communis, cum tũc recipiet omnes ampliationes, & limitationes, quas recipit taleius commune. dec. 29. nu. 100. 367
Statutum dicens homicidam occidi, niſi faceret cauſa defenſionis neceſſarię, an poſſit extendi ad alios caſus, quàm defenſionis. dec. 29. nu. 89. 364
Statutum ſimpliciter dicens, occidens occidatur, qualiter ſit interpretandum. dec. 29. nu. 93. 365
Statutum tali pacto erit interpretandum, ne quis indebitè damnum patiatur. deciſ. 29. nu. 94. 366
Statuti uerba erunt ponderanda in infligendis pœnis. dec. 32. nu. 17. 386
Statuto remouente appellationem nõ obſtante, ex iuſtis cauſis licebit appellare, & maxime ſi quis manifeſte grauaretur uel euidenter ſententia eſſet iniqua, uel lata ſine cauſæ cognitione. dec. 5. nu. 45. 95
Statuto prohibente oppoſitionẽ exceptionis non obſtante, poterit opponi exceptio euidens ex inſpectione inſtrumenti, & actorum. dec. 5. nu. 48. 96
Statuta laicorum, etſi non complectantur clericos in materia odioſa, bene tamen in fauorabili. dec. 12. nu. 33. 170
Statuta pœnalia iniungentia pœnas taxatas a iure communi, erunt extendenda etiam ad illos caſus fictos, ad quos & ipſa extenſa reperiuntur, & quomodo. dec. 29. nu. 99. 367
Statuta prohibentia interpretationem extenſiuam, illam admittent pro uitanda aliqua abſurditate indè procedẽte, etiã ſi a ſtatuto dicatur ipſum fore intelligẽdum, ut littera iacet, ſecundum Carpanum, & pleroſque omnes Doctores, & per ſtatutum huiuſmodi non præcipitur iudaica interpretatio, auctore Carpano, & alijs. dec. 5. nu. 26. 27. 86
Statutorum uerba erunt interpretanda iuxta formam iuris communis, & quare. dec. 29. nu. 98. 367
Subſtitutio facta in uno caſu extenditur ad alium, quia largiſſima fieri debet interpretatio, conformis tamen menti teſtatoris ſubſtituentis. dec. 14. nu. 6. 176.
Subſtitutus poſt mortem inſtituti heredis & filiorum ſuccedet hæredi etiam ſi nũquam ille hæres filios habuiſſet. deciſ. 14. nu. 5. 176
Subſtitutus admittetur ad aſſequendam hæreditatem eius, qui aliquem hæredẽ inſtituit nondum natum, ſi in pupillari ætate fuiſſet mortuus, etiam ſi talis hæres inſtitutus nunquam fuiſſet natus, & quare. dec. 14. nu. 7. 177
Subſtitutus ſecundo loco habebitur pro ſubſtituto primo loco, ſi nũquam natus fuit qui ſubſtitutus fuerat primo loco, ita quod ſuccedet inſtituto morienti ſine filijs. dec. 14. nu. 12. 179
Superior poterit compelli ad diſpenſandũ ubi ſubeſt iuſta cauſa, & ſic Baro non admittens rem ad compoſitionem, ubi adeſſet iuſta cauſa. dec. 46. nu. 8. 494
Superior proprius in materia alienationis, cuius aſſenſus requiritur, quis dicatur.

d by Google

catur. decis.52.nu.99. 538
Suscipiens libellum in rei uendicatione, & litem contestando,an uideatur se liti obtulisse. dec.44.nu.21. 485
Suspensio à priuatione etsi regulariter differat, tamen sæpè inter se confunditur (prout in casu nostro) & quare. decis. 26.nu.7. 313
Suspenso Episcopo, licet implicitè dicatur suspensa iurisdictio Vicarij dependentis solum ab ipso Episcopo: tamen huiusmodi iurisdictio non deuoluetur ad capitulum, nec ad Archiepiscopum, sed solum ad Papam. dec.42.nu.6.460
Suspenso Episcopo, sicut capitulum non poterit conferre beneficia, sic nec commendare,& quare. dec.42.nu.3. 468

T

TAciturnitas non operatur consensum ubi tractatur de aliquem obligando. dec.1.nu.86. 28
Taciturnitas præsentis in aliquo actu quãdo pro illius consensu non habeatur. dec.52.nu.128. 546
Taciti & expressi eadem est uirtus. dec. 33.nu.3. 388
Tactus Sacrarum Scripturarum in iuramenti delatione vniuersaliter non est necessarius,stante consuetudine in contrarium. dec.20.nu.51. 233
Tactus Sanctarum Scripturarum in iuramenti delatione quando necessario requiratur, vel Sanctorum Euangeliorum. dec.20.nu.52.57. 434
Tactus scripturarum omissio in iuramenti delatione, ubi a iure præcipitur facit actum irritum, & quare. decis. 20. nu. 56. 235
Tempus prorogatum inter prorogantes est unum,sed non respectu tertij. dec. 21.nu.42. 292
Tempus centum annorum à Doctoribus dicitur perpetuum, & quare. decis. 1. nu.20. 10
Tempus appellationis interponendæ, & exequendę quod est. dec.40.n.32.413
Tempus legale in dubio semper præsumitur continuum. dec 40.nu.36. 414
Tempus decendij incipiet currere non à die conditionis extantis, sicut in alijs prescriptionibus contingit, sed à die latæ sententiæ, etiamsi ferretur sub conditione (suppositâ tamen eius scientia) & quare. decis. 40. numero 40. & 56. carta. 414. & 417
Tempus appellandi a iure indultum curret a tempore latę sententiæ, & non à tempore lapsus diei,& elapso decendio sententia transit in rem iudicatã,& quãdo,& quare. dec.40.nu.51. 416
Tempus continuum quod dicatur. decis. 24.num.5. 305
Tempus petendorum apostolorum quando currere incipiat. dec.40.n.164.443
Tempus hodie indultum ad deliberandũ, an quis uelit sententiæ latæ in causa sua assentiri,uel ab ea appellare, est decem dierum tam in causa iudicialiter, mota, quam extraiudicialiter, & quę causa dicatur mota iudicialiter, & quæ extraiudicialiter, & an huiusmodi dies sint continui currentes de mométo ad momentum,& a die latæ sententiæ,aut a die scientiæ,aut ab hora,in qua datur copia adeundi Iudicem a quo, uel ad quem. dec.40.nu.17. 410
Tempus & quantitas accidentium semper sunt in maiori potentia, & habitu iuris quam actu.& ideo opus fuit constitui leges nouas ;successiue respectu futurorũ contingentium,ad quę ius naturale vel gentium nõ potest attingere,uel in quibus est dominium.dec.20.nu.72. 239
Temporis in prorogatione requiritur ut fideiussor,qui interuenit à principio de nuo expresse promittat,alias non tenebitur,etiamsi à principio fuisset conuentum,quod possit tempus prorogari, & quare. dec.21.nu.44. 293
Temporis non firmatur tractu, quod ab initio non subsistit. dec.1.nu.81. 27
Temporis ex diuturnitate quando non possit præsumi solemnitatem à iure requisitam interfuisse. dec.52.nu.74.75. & 140. 534.&549
Temporis diuturnitas alicuius actus requisiti de iure,an faciat semper præsumere omnes solemnitates iuris in ipso actu confecto interuenisse. dec 52.nu. 104.117.& 132. 540.543.& 546
Temporis diuturnitas, ut faciat præsumi : in aliquo actu præcessisse omnia, quæ

itized by Google

de solemnitate à iure indicta reperiuntur, quę necessario requirat. decis. 52. num. 108. 127. 129. 130. 131. 132. 138. carta. 541. 546. & 548

Temporis diuturnitas quare de iure non faciat præsumere, quod interuenerint solemnitates iuris in aliquo actu. dec. 52. nu. 116. 540

Temporis ex diuturnitate non præsumitur de actu requirente scripturam. decis. 52. nu. 135. 547

Terminus decendij concessus appellare uolentibus incipit a die scientię promulgationis sententiæ latæ. decis. 40. nu. 23. 411

Terminus decendij non currit appellare uolenti, nisi sibi detur copia iudicis à quo, vel ad quem, & hoc in publico, nec ipse appellare uolens tenebitur se conferre ad domum, uel uillam eorum. dec. 40. nu. 26. 412

Terminus decendij currit non a die sententiæ simpliciter promulgationis, sed à die scientiæ promulgationis ipsius ex qua fuerat quis grauatus, etiamsi talis dies esset feriatus, si tamen in ipso iudex dedisset copiam sui. dec. 40. num. 28. 412

Terminus decendij appellare uolenti concessus à iure locum habet non solum in sententia diffinitiua, uerum etiam in interlocutoria. dec. 40. nu. 35. 413

Testator poterit prohibere filijs alienationem, etiam legitimæ eorum, ex causa rationabili: cum talis prohibitio dicatur continere commodum & fauorem, non odium filiorum. decisio. 2. nu. 29. 42

Testator loquens de filijs masculis, & in eodem testamento tamen in alia eius parte simpliciter loquens de filijs, censebitur etiam de filijs masculis in dicta alia parte loquutus, & hoc tam in principio, quàm in alia parte testamenti fieri contigerit. dec. 4. nu. 22. 64

Testatoris uoluntas elicitur etiam ex coniecturis, attendenda erit, & quare. dec. 4. nu. 7. 61

Testatoris uoluntas, habenda erit pro lege, in his, quæ mere à uoluntate ipsius dependent, & non in alijs, & quare. decis. 4. nu. 6. 61

Testatoris nulla dispositio facta de antiquo feudo ualet, & quare. dec. 2. nu. 49. carta. 46

Testatoris nepotes, de quibus est sermo, dicuntur uocati per uulgarem substitutionem, non autem per fideicommissariam, & quare, & quæ differentia sit inter utramque substitutionem. decis. 7. nu. 17. 119

Testatorem eo modo, quo aliquos instituendo dilexisse comprobatur, eodem modo censendum esse dilexisse substituendo, probatur. dec. 14. nu. 11. 178

Testatoris si de uoluntate aperte non constiterit in testamento, eo quòd uerba sunt obscura, tunc erit recurrendum ad id, quod est uerisimile. decis. 4. nu. 3. 60

Testamentum factum in fauorem spurij quot testes habere debet, & quare. decis. 43. nu. 23. 472

Testamenti pars una uenit declaranda per aliam, & quare. Quapropter in testamento reperiatur aliquod uerbum æquiuocum, uel commune, puta, substituo, in una parte testamenti erit interpretandum, prout reperitur clarè positum in alia parte eiusdem testamenti. dec. 14 nu. 10. 178

Testamenti ex ui poterit quis a iudice immitti in possessionem rerum sibi assignatarum in ipso testamento, quando nemo compareat ad contradicendum, & quare. dec. 10. nu. 102. 151

Testamenti una pars recipit interpretationem ab alia. dec. 4. nu. 31. 66

Testamenti uerba dubia præcedentia capiunt intellectum à sequentibus. dec. 4. nu. 23. 65

Testamenti una pars per aliam declaratur & quare. dec. 41. nu. 12. 449

Testamentorum obscurorum declaratione erit recurrendum ad uerisimile testatoris dispositionem. decisio. 41. num. 7. carta. 448

Testamentis quando idem sit copulare per copulam, & per coniunctionem, cum, & quando non, & quare. dec. 7. nu. 26. 120

Testatoris ex facto non ligantur hæredes quoad censuras, et pœnas spirituales. dec. 20. nu. 184. 26

Digitized by Google

Teſtis non poterit indicialiter compelli ad deponendum de occultis, de quibus non præceſſerant contra aliquem in iudicio aliqua indicia ſufficientia, vel ſemiplena probatio, vel infamia. Quapropter ſe ſub pœna excõmunicationis latæ ſententiæ Delegatus præcepiſſet teſti huiuſmodi teſtificationem, non incideret in excommunicationem ſupradictam non deponendo. deciſ. 47. numero 7. 498

Teſtes volentes deponere, quòd quis aliquẽ interfecit pro ſua defenſione, quomodo hoc deponent. deciſ. 29. numero 33. 347

Teſtis deponentis in indicio contrarium eius, (quod dixerat extra iudicium) dicto non creditur, niſi idipſum repetierit in tortura. deciſ. 26. nu. 12. 314

Teſtis approbatus, ac productus ab aliquo plenam fidem faciet ſi depoſuerit contra producentem. dec. 26. nu. 13. 315

Teſtis vnius depoſitio plene probat, quando illa non vergit in damnum alicuius, & alteri prodeſt. deciſ. 48. nu. 2. 501

Teſti vnico deponenti de abſolutione ab excommunicatiõne obtẽta, plenè probat. deciſ. 48. nu. 3. ibid.

Teſtis criminoſus non admittitur de iure Canonico in cauſa criminali criminaliter mota, etiam ſi fuiſſet de crimine emendatus. deciſ. 26. nu. 15. 315

Teſtis moleſtatus a Iudice, vt deponat ſuper occultis, poterit vti verbis amphibologicis, & non incidet in excommunicationem non reſpondendo ſecundum mentem Iudicis. Et poterit omnino ad cautelam abſolui a ſuo Ordinario. deciſ. 47. nu. 10. & 11. 500

Teſtis ſciens aliquod occultum crimen, non ſolum non tenebitur de illo deponere, ſed nec legitimè interrogari. deciſ. 47. nu. 9. 499

Teſtis deponens per verbum, credo, quando probet. deciſ. 6. nu. 69. 114

Teſti ſufficiet ſi ſit habilis tempore iuramenti, licet tempore depoſitionis non fuerit. deciſ. 16. nu. 30. 207

Teſtium depoſitio erit de iure interpretanda iuxta ſubiectam materiam articulorum, ſuper quibus interrogantur. deciſ. 6. nu. 67.

Textus in cap. ſi diligenti, extra de præſcript. exponitur. deciſ. 17. numero 7. fol. 211

Tex. in l. ſi quis in tantam. C. vnde vi. limitatur perpulchre. deciſio 12. numero 24. 167

Textus in cap. multis. diſt. 17. exponitur, vnà cum ſententia Archidiaconi. deciſio 22. nu. 8. 297

Textus in cap. conquerente. extra de reſtitut. ſpoliat. legitime exponitur. deciſio 12. nu. 20. 165

Textus in cap. a collatione. in fine. de appellatione. in ſexto, exponitur vnà cum glo. in cap. multis. diſtin. 17. deciſ. 22. numero 10. 297

Tex. in c. ſine exceptione. 12. q. 2. declaratur. deciſ. 52. nu. 97. 538

Tex. in Clement. 1. de rebus Eccleſiæ non alienan. declaratur. deciſ. 52. numero 98. ibid.

Tex. in c. fin. extra de reb. Eccleſ. nõ alien. declaratur. deciſ. 52. nu. 100. ibid.

Tex. in cap. 1. de reb. Eccleſ. non alien. in ſexto, declaratur quo ad materiam, quæ in deciſione tractatur. deciſ. 52. numero 101. ibid.

Tex. in l. ſi filiusfamilias. C. de petit. hæredit. declaratur. & in l. qui in aliena. §. 1. ff. de acquir. hæredit. & in l. ſciẽdum. ff. de verborum oblig. & in c. peruenit. extra de empt. & vendit. deciſ. 52. numero 105. 540

Tex. in c. peruenit, extra de empt. & vendit. traditur vera interpretatio. dec. 52. numero 139. 548

Textum in c. tanta, extra qui fil. ſint legit. comprehendere filios natos ex Clericis in minoribus conſtitutis, & beneficiatis cõtrahentibus matrimonium ante beneficij renunciationem: probatur apertiſſime. deciſ. 6. nu. 26. 104

Timens priuari ab alio ſua poſſeſſione, q d faciat, vt ſit tutus; & quid Iudex. deciſio 10. nu 101. 151

Titulus vbi eſt uerus, quamuis defecerint ſolemnitates iuris poſitiui, ſeu de poſitiuo iure requiſitæ, in foro animæ ſufficit contractum tenere ſm limites iuris naturalis, ſeu gentiũ, ad quod ſufficiet conſenſus, qui requirebatur: & quære, & an hoc ſit ſimpliciter in caſu, de quo

Digitized by Google

quo agitur in decisione. decis.52. numero 5. 520
Titulus putatiuus, & coloratus non prodest ad præscriptionem complendam, vbi iuis resistit, licet præscribens erret in iure. decis.1.nu.85. 28
Titulus, quando dicatur reduci ad non titulum: & quare. decis.52.nu.152. 553
Titulus ibi non præsumitur, vbi agitur de magno præiudicio, sicut est venditio, vel simplex concessio proprietatis. decis.1.nu.89. 29
Titulus non præsumitur, vbi agitur de graui præiudicio. decis.52.nu.131. 546
Tractu temporis non firmatur, quod de iure ab initio non subsistit. decis.25. nu.17.f.311. decis.15.nu.31. 190
Transactio in quo differat a compositione, & quando altera earum interuenire poterit. decis.15.nu.63. 198
Tributi solutio non probat possessionem rei pro qua soluitur. decis.9. nume.2. fol. 124
Turpitudinis patronus est, qui celat crimen vxoris. decis.20.nu.206. 269

V

VAlet aliquando, quod simulatè concipitur, licèt non valeat quod in veritate agitur. decis.20. nu.230. 279
Venditio censualis fructuum feudalium, seu illorum obligatio cum obligatione etiam implicita, vt illa perseueret post mortem etiam feudatarij, dicitur alienatio a iure prohibita, & a testatore prohibente alienationem rei feudalis. decis.2 nu.40. 44
Venditio bonorum Ecclesiæ a solo Prælato facta, an & quando valida sit. decis.1.numero 104. 33
Venditio facta de rebus prohibitis vendi, & insimul de concessis vendi, valida tantum erit quo ad rem vendi concessam. decis.1. nu.10. 6
Venditio nulla ex defectu solemnitatis de iure non dicitur venditio. decis.2.numero 59. 50
Vasallum, seu feudatarium posse disponere de feudo, ipsius conditionem faciendo meliorem, & etiam ordinationem onerosam, intelligitur de feudo nouo, & hæreditario, non antiquo. decis.1. numero 51. 46
Vera interpretatio l. licet. C. qui potior. in pign. haben. & l.quamuis, la terza, C.de pign.& hypot. dec.10.nu.16. 162
Verbum Prælatum ab homine consummatur semel, vel prima vice, etiã si euanuerit. decis.21.nu.43. 292
Verbum a Papa prolatum, in dubio intelligitur secundum ius Canonicum, & non ciuile. decis.43.nu.22. 472
Verbum, substituo, non comprehendit fideicommissariam substitutionem, sed solùm vulgarem, & pupillarem. dec.7. numero 14. 118
Verbum, credo, prolatum à teste, quando dicatur positum affirmatiuè, ita vt probet. decis.6.nu 71. 114
Verba præcedentia in aliqua dispositione posita limitant, seu declarant sequentia verba obscura. decis.41.nu.11. 449
Verba precedentia limitant, seu declarant sequentia verba obscura, adeo quod ipsa videantur repetita. decis.53. numero 8. f.572. decis.4.num.26. fol.65. & decis.33.nu.6. 389
Verba in Rescripto, vel Lege posita cõformare debemus æquitati, licet hoc non patiantur: & quare. decis.53.num.16. fol. 574
Verba quod aliquid debeant operari id, quomodo sit intelligendum explificatur. decis.53. nu.22.
Verba debere aliquid operari, quomodo sit intelligendum, probatur, ne contra iuris communis dispositionem alicui præiudicium generaretur, & explificatur. decis.43. nu.16. 470
Verba Constitutionum, & Rescriptorum accipienda erunt cum effectu, & ideo ab obseruatione Pontificij decreti appellatio non admittitur. decis.20.numero 10. 136
Verba hæc in testamento posita, videlicet instituo hæredem meum filium, & nepotem ex eo, quomodo de iure erunt interpretanda. decis.7.nu.9. 117
Verba in testamẽto ad declarationem posita non debent diminutionem inducere. decis.41.nu.14. 449
Verba obscura, si repetiãtur in contractibus, illa erunt interpretanda in fauorẽ promis-

Digitized by Google

promiſſoris : ſi tamen ſecundum illam ſtipulatio poſſet valere : & quid faciat aduerſarius antequã agat ex dicto contractu. deciſ. 20. nu. 40. 231
Verba ab homine prolata intelligũtur de primo actu, & quare. deciſ. 21. numero 31. 291
Verborum clauſula poſita in medio diſpotionis alicuius ad quæ referatur. deciſio 53. nu. 9. 572
Verè erantem Militem Melitenſem, an incidat in Canonem ſi quis ſuadẽte diabolo. & nu. 4. deciſ. 34. nu. 2. & 4. 389. & 390.
Verecundia eſt denegare quod quis pacto nudo promiſit. deciſ. 20. nu. 134. 251
Veritas quæ omitti poterit pro ſcandolo vitando. deciſ. 46. nu. 17. 496
Via in dubijs tutior eſt eligenda, & quod certius eſt. deciſ. 50. nu. 6. 508
Vicarius Epiſcopi poterit ne de iure concionari facere verbum Dei in alia Eccleſia, quàm Cathedrali. deciſ. 38. numero 1. 396
Victus in ludo alearum regulariter tenetur ad ſatisfaciendum victori de rebus ibi deperditis, prout communis Doct. opinio ſemper docuit : & per conſequens dicetur lucrantem tuta conſcientia poſſe ſibi retinere ſic acquiſita. deciſ. 20. nu. 123. 249
Victus in ludo alearum facto non præſenti pecunia, ſed credita : an in foro animæ, & iudiciali poſſit compelli ad ſoluendum deperdita, necne ſecundũ aliquos Doctores. deciſ. 20. nu. 2. 223
Vinculum, ſeu obligatio perſonalis non tranſit ad hæredes. deciſ. 20. nu. 174. 262
Vim vi repellere cum moderamine inculpatæ tutelæ vnicuique licebit de iure naturali. deciſ. 29. nu. 25. 346
Vim inferre dicitur qui rem ſibi debitam accipit, & non per Iudicem repoſcit, & ideo hic talis ius ſuũ in ea habitum amittit ex tali facto ſuo, & inſuper venit puniendus pœna infamiæ, & arbitraria. An vero hæc omnia ad corticem literæ ſint vera ſemper in reſponſione ad huiuſmodi leges hoc ſtatuentes examinabitur. deciſ. 12. nu. 14. 163
Violentia facta in alienandis bonis Eccleſiæ, quomodo ſit procedendum, & an præiudicetur ipſi Eccleſiæ. deciſio 15. nu. 39. 192
Violantes Eccleſiæ immunitatem, aliquẽ ibi vulnerando, vel occidendo nõ ſunt excommunicati. deciſ. 29. nu. 38. 349
Vir, & vxor quoad vinculũ incurſum per eos ex eorum matrimonio ad paria iudicantur. deciſ. 35. nu. 6. 392
Virtute communionis communiter præſtitæ excommunicato reſpectu communicãtium ſecum, habebitur ipſe excommunicatus pro abſoluto, ſeu reſpectu ipſiuſmet excommunicati relinquitur arbitrio Iudicis, qui aliqua conſiderabit antequàm proferat ſententiam ſuam. deciſ. 48. nu. 4. 501
Vltimis voluntatibus, & fideicõmiſſis, vbi contingit de aliquo controuerti, ante omnia voluntas teſtatoris erit attendenda, cùm ipſa præualeat verbis, dummodo non repugnent, & hoc procedit etiã in voluntate tacita collecta ex coniecturis, & quarer deciſ. 4. nu. 1. 60
Vltimis volũtatibus, & fideicommiſſis teſtatoris voluntas tacita collecta ex coniecturis erit attendenda, & prout veriſimile eſt ipſum reſpondiſſet, ſi fuiſſet de tali caſu omiſſo interrogatus, vel ſecũdum ſuam conſuetudinem diſponendi, & idem dicitur in interpretatione ſtatutorum. deciſ. 4. nu. 10. 61
Vnio præſumitur, ac in ipſa interfuiſſe aſſenſum Apoſtolicum ex curſu temporis longiſſimi, vel ſaltem quadraginta annorum, & idem dicitur de alia ſolemnitate requiſita ad validitatem alicuius actus. deciſ. 17. nu. 3. 210
Vocanti aliquem filium ſuum, & pro tali in publico eum reputanti non præſtabitur fides, ſi poſtea ipſe dixerit non eſſe ſuum filium, & quare. deciſ. 6. numero 70. 114
Voluntas teſtatoris quando pro lege habenda erit. deciſ. 41. nu. 8. 44
Voluntas teſtatoris, aut diſponentis in vltimis voluntatibus, aut fideicommiſſis ẽt tacita, quando erit attendenda. deciſio 41. numero 9. 449
Voluntas Principis erit præſumenda conformis iuri, ſeu talis qualis de iure eſſe debeat, & ſine præiudicio tertij. deciſ. 53. nume. 10. 573

Volun-

Digitized by Google

Voluntas testatoris semper,& ante omnia conuenit attendi,& nõ tantum expressa,verum etiam tacita,quæ ex coniectu ris poterit colligi. decis.14.nu.2. 176
Voluntas testatoris pro lege habenda erit in his,quæ mere dependent a voluntate ipsius,& quare. decis.14.nu.3. ibid.
Votum,vt dicatur solemne,quæ requiran tur. decis.25. nu.3. 308
Votum omne sumit vires ab intẽtione vo uentis. decis.25.nu.11. 310
Voti solemnis ad firmitatem non operatur perseuerantiæ in Religione prohita post votum per triennium. decis.25. numero 16. 311
Vsusfructus legati relicti filio commodi ipso veniente acquiritur patri eius, & non filio, licet post mortem patris acquiratur filio: & quare. decis.41. numero 19. 452
Vsusfructus legatus filiofamiliàs, quando dicetur contemplatione patris, & quando filij. decis.41.nu.17. 451
Vsusfructus legatus seruo, non poterit in ipso fundari. decis.41.nu.22. 452
Vsusfructus est pars dominij, quapropter feudum alienare prohibitus, nec eius partem poterit alienare, & quare. decis.2. nu.43. 45
Vsufructuarius tenebitur restituere fructus perceptos a die finiti vsusfructus. decis.49.nu.14. 505
Vtile per inutile non vitiatur.decis.1.numero 7. fol.5. & dec.25. nu.13. 310
Vulnerans,vel occidens aliquem in Ecclesia in sequendo aggressorem suum, non veniet puniendus pœna ordinaria iniuncta a iure Ciuili,& Canonico,sed mitiori,& quare. decis.29.nu.81. 362
Vulnerans, vel occidens in Ecclesia aliquem ex repentino motu iræ, vel vindictæ,& non vt ibi saluetur,nõ erit priuandus priuilegio immunitatis Ecclesiasticæ. decis.29 nu.102. 368
Vxor poreft habere proprium triplicis speciei, videlicet dotem, bona paraphernalia, & bona propria separata a marito, tam ratione dominij, quàm fructuum. decis.20.nu.241. 281
Vxor quando acquirat patri, & non viro suo. decis.20.nu.243. 282
Vxor ad præceptum mariti non tenetur negociari etiam licita negotia. dec.20. nu.244. 282
Vxor quando erit relinquenda viro suo vitæ eius insidianti,& quando non. decis.28.nu.12. 331
Vxor, cui mortem maritus minatus fuit, & per se non stetit quin ipsam occideret,non compellitur ad cohabitandum viro suo. decis.28.nu.2. 328
Vxoris restitutio viro impeditur,non solùm propter viri sæuitiam, verum etiã propter sçuitiam consanguineorum viri,necnon propter sæuitiam eius in extorquendo debitum coniugale,necnon & per verborum sæuitiam: & è contra propter sæuitiam vxoris, & consanguineorum eius vir nõ restituitur: & quare. & tunc vxor erit committenda alicui honestæ matronæ, & quare. decis. 28.nu.9. 331
Vxorem aliquid acquisiuisse ex adulterio,quando non præsumatur. decis.20. nu.239. 281
Vxores assolent habere bona triplicis generis, & de quibus ipsæ possint disponere, & de quibus non. decis.20. numero 237. 280
Vxores,quę opera teneantur exhibere viris. decis.20.nu.242. 282
Vxores etiã inuitis maritis disponere possunt de bonis sibi aduentitijs,cum taliũ dominium apud eas remaneat,& ad earum viros non transeat de iure. decisio 20.nu.335. 289

FINIS.

Digitized by Google

CONSILIA DECISIVA, SEV DECISIONES CONSVLTIVAE AD VARIOS CASVS IN IVRE PROPOSITOS, ET TERMINATOS:

per admodum Reuerendum Abbatem

D. ALPHONSVM VILLAGVT.

SVMMARIVM.

1 EMPHITEOTICA *locatio semper in dubio dicenda erit facta solùm ad tertiã generationem.*

2 *Nullo modo] talis clausula quid importet.*

3 *Penitus] quid importet talis clausula. & nu. 8.*

4 *Emphiteotica locatio in dubio semper facta intelligetur secundum consuetudinem locantium.*

5 *Emphiteoticus contractus, de bonis Ecclesiasticis factus ad quartam generationem (vbi adest consuetudo, vt non fiat nisi ad tertiam) erit vitiosus, saltem quoad quartam generationem: etsi quamplurimi grauissimi Doctores dicant, totum contractum esse vitiosum.*

6 *Factis cõtra legem si nõ valet quod ago, vt ago: valebit, vt valere põt.*

7 *Vtile per inutile non vitiatur.*

9 *Concessio rei feudalis, & allodialis*

Digitized b

facta alicui, si quoad feudalem erit inualida, remanebit valida quoad allodialem.

10 *Venditio facta de rebus prohibitis vendi, & insimul de concessis vendi: valida tantum erit quo ad res vendi concessas.*

11 *Donatio generaliter omnium bonorum facta præsentiu & futurorũ, licèt de iure nõ valeat in totũ, valebit tamẽ quo ad ꝑsentiu donationẽ.*

12 *Auctẽ. si quas ruinas. C. de sacrosanctis Eccles.*

13 *Ecclesia collegiata deueniens ad inopiã potuit sibi retinere possessionẽ emphiteoticã, inuitis agnatis vltimi emphiteotæ, si ad ipsã deoluta fuerit ipsa emphiteotica possessio.*

14 *Emphitéotica locatio vsque ad tertiam generationem facta finitur in nepotibus primi locantis.*

15 *Locantis in perpetuum bona emphiteotica Ecclesiæ quæ sit pœna.*

16 *Alienatio bonorum emphiteoticorũ magni momẽti Ecclesiæ collegiatæ sine cõsensu ipsius expresso in Capitulo, & capitulariter congregatæ, præcedente super tali alienatione facienda tractatu in Capitulo, erit ipso iure nulla, nullumque de iure præiudicium generabit ipsi Ecclesiæ, etiam si facta fuisset ab ipsius Ecclesiæ Prælato, vel Enconomo.*

17 *Alienationis Ecclesiasticorũ bonorũ appellatione venit vẽditio, permutatio, donatio, & in feudũ, vel emphiteosim, vel vsũfructũ traditio.*

18 *Alienationis prohibitio, vlra prędicta, tam a iure, quam ab homine facta, comprehendit eiusdẽ rei pignorationem, quamcumque hypothecationem, seu obligationem, & cuiuslibet seruitutis impositionem.*

19 *Alienatio bonorum Ecclesiasticorũ ad vitam hominis factam, comparatur perpetuæ, ita vt ambæ æqualiter sint prohibitæ, & quare.*

20 *Tempus tantum annorum a Doctoribus dictum perpetuum, & quare.*

21 *Alienationẽ perpetuã Panor. appellat alienationẽ factã ad 30. annos.*

22 *Consensus expressus, vbi a iure exquiritur, non sufficit tacitus.*

23 *Possessio inculta, tradita in emphiteusim ab Ecclesia, vt melioraretur, si redeat per generationem finitã locantium optimè culta ad Ecclesiã, eam non potest Prælatus sine solemni consensu Ecclesiæ collegiatę, & causa, concedere alteri.*

24 *Concessio faciẽda alicui de aliqua magna re ti. temꝑis, non potest fieri de iure a Prælato sine cõsensu expresso Cap. suæ Ecclesię collegiatæ.*

25 *Bona Ecclesiæ collegiatæ vbi sunt distincta inter ipsum, & eius Prælatum, tunc poterit Prælatus solus illa assignare ad vitam suã, quæ sibi competunt, & nõ alia, nec post mortem ipsius: non autẽ si fuerint communia sibi, & Ecclesiæ suæ collegiatæ, sine eius expresso consensu.*

26 *Alienationi factæ per Prælatum, & Capitulum non debet præsumi præcessisse consensum expressum: cum sit solemnitas extrinseca, quæ nunquam præsumitur, & quare.*

27 *Alienationis legitimæ forma q̃ sit.*

28 *Alienatione Ecclesiasticæ rei magni momẽti requiritur tractatus, et cõsensus Cap. vltra cõsensũ Prælati.*

29 *Cõtractus requirẽs scripturã, uũquãã ex sola patiẽtia intelligẽs renouari.*

30 *Emphiteoticarũ Ecclesiasticarũ possessionum natura est, vt per mortẽ vltimi emphiteotæ ipsę deuolutę ad*

Ecclesiam meliorata possint tribui liberè alteri, sicut dicitur de re feudali, ut latius Panormitanus exemplificando docuit.

31 Ecclesiæ, finitæ locationis emphiteuticæ bonorũ eius tẽpore præfixo, licebit (& ei quoque qui habet causam, aut iura cessa ab ea) nõ solùm per remedium iuris agendo interdicto vti possidetis, sed etiã remedio facti, & sic via extraiudiciali, ac extraordinaria, propria auctoritate dictam possessionem nancisci, & illum, qui naturalẽ possessionẽ fuit ingressus, vi expellere atq; eijcere.

32 Possessio Ecclesiastica inculta in emphiteosim data, præcedente iuris solemnitate, si redeat ad Ecclesiã in eodẽ statu, & nõ meliorata: poterit iterũ a Prælato tradi in emphiteosim, nulla præcedente solemnitate iuris, & quare.

33 Possessionem emphiteoticam devolutam ad Ecclesiam ex finita locatione, non obligatur ipsa Ecclesia concedere agnatis vltimi emphiteotæ, sed poterit illam sibi retinere.

34 Emphiteosis & locatio precaria quo ad substãtialia earũ nõ differũt, cũ a Doctorib. dicãtur affines, & quare.

35 Ecclesia volente, & declarãte ex nõ petita renouatione locationis finitæ hæredes vltimi emphiteotæ priuantur possessione huiusmodi Ecclesiastica taliter ad Ecclesiã devoluta.

36 Renouatio locationis quinquennalis, de sui essentia requirit scripturã.

37 Prælati Ecclesiarũ etiã collegiatarũ poterunt præiudicare suis Ecclesiis in rebus acquirẽdis sine eorum expresso cõsensu, etsi postea teneantur illis restituere, seu satisfacere pro talibus damnis illatis, & in iuribus acquisitit minimi valoris, ac momenti, & quare.

38 Prælati Ecclesiarum collegiatarum poterunt sine iuris solemnitate rem Ecclesiasticã etiã immobilẽ modici valoris alienare illis inconsultis.

39 Prælati talia bona alienãtes nõ dicẽtur violasse iuramẽtũ de nõ alienando aliquid incõsulto superiore.

40 Prælati collegiatarũ Ecclesiarũ nõ poterunt præiudicare suis Ecclesijs in dãno alicuius magni momẽti vtando iuris sibi acquisiti, sine expresso consensu ipsorum, & quare.

41 Prælati sunt Procuratores bonorũ Ecclesiasticorum, & non domini.

42 Donationes etiã graues factæ a Prælato Ecclesiæ collegiatæ consultis, et cõsentientibus Canonicis, cõtractus tenet: sed rescindendus venit p. restitutionem in integrum: contractus huiusmodi vero factus inconsultis Canonicis non erit validus.

43 Prælatus Ecclesiæ collegiatæ non poterit rescindere contractum, per quem Ecclesiæ acquisitum est ius.

44 Statutũ prohibẽs mulieri alienationẽ, erit interpretãdũ locũ habere solũ in acquisitis, et nõ in acquirẽdis.

45 Statutũ laicorũ, p nõ valeat in præiudicium Clericorum, intelligetur in quæsitis, & non in acquirendis.

46 Prælati delictum quando noceat suæ collegiatæ Ecclesiæ, & quando nõ.

47 Prælatus in iuribus et acquisitis suę collegiatæ Ecclesiæ, qñ ei noceat.

48 Administratoris delictum, quando præiudicet domino.

49 Prælatus, quando poterit repudiare hæreditatẽ Ecclesiæ suæ delatã, & quãdo nõ, et quare, per totũ usq; ad finẽ præsentis fundamenti, cùm ibi multa notatu dignissima habeãtur.

50 Hæreditas non dicitur esse in bonis instituti ante eius aditionem.

51 Prælati an possint præiudicare suæ Ecclesiæ collegiatę in legatis sibi factis.

52 Locupletior nemo fit ex institutione in sua persona facta in hæredẽ, nisi prius ipse hæreditatem acceptet.

53 Bona legata pupillo, nondum acceptata ab ipso, an aliquo pacto possint cõnumerari inter bona ipsius.

54 Ecclesia gaudet priuilegio minorũ.

55 Prælatus solus an collegiatæ suæ Ecclesiæ possit repudiare legata ei facta sine ipsius consensu.

56 Prælatus accedente consensu suę Ecclesiæ collegiatæ an possit repudiare sine iuris solemnitate legata facta dictæ suæ Ecclesiæ, nondum tamen incorporata, seu suæ mensæ applicata: & quid dicendũ de pupillo sine tutoris, Prętoris vè auctoritate, & quare, peroptimè probatur.

57 Prælatus collegiatæ Ecclesiæ non posset remittere iniuriam illatam suę Ecclesiæ sine eius consensu.

58 Iniuria facta communiter Prælato, & Capitulo non poterit remitti solùm a Prælato.

59 Legati repudiatio dr alienatio prohibita pupillo, et Ecclesiæ, et quare.

60 Legatæ rei dominium transit ipso iure ad legatarium a die mortis legãtis, etiam ipso legatario ignorante.

61 Præiudicare volẽs Monasterio in iure sibi acquisito ex caducitate emphiteotæ, quæ necessariò habeat.

62 Procurator et Prælatus a iure nunquam obtinuerũt facultatem præiudicãdi Ecclesiæ collegiatæ, cuius sunt ministri, sine expresso eius consensu, seu speciali mandato:

63 Patientia, vel tollerãtia directi domini admittentis feudatarium, vel emphiteotã ad obedientiã, vel ad solutionẽ subsequentẽ, an videatur ipsũ dominũ remisisse caducitatẽ.

64 Actus propter quem a iure suo cecidit emphiteuta vbicunque est successiuus, ipse adhuc post caducitatem durat, & exemplificatur.

65 Emphiteota an soluens partem Canonis solùm, cadat a iure suo.

66 Petitio renouationis locationis emphiteoticæ finitæ, fieri debet ab agnatis infra annum, & diem, seu mensem, alias dominus directus poterit possessionem talem locare extraneis, agnatis vltimi emphiteotæ inuitis, qui inde reclamare non poterunt, facta sola locatione ipsi extraneo: bene verũ ante ipsã infra 30. annos poterit, & quare.

67 Innouandum nihil erit infra tempus constitutũ a iure, de aliquo agendo.

68 Attentata omnia a Iudice, a quo non solum post appellationem factam, verum etiam infra decennium indultum a iure post latam sententiã ad appellandum; erunt in primis reuocanda, & quare.

69 Recipiens per manum Procuratoris sui Canonem consuetum, non dicitur indulsisse caducitatem emphiteotæ, qui ex finita locatione ceciderat a iure suo.

70 Prælatus debet inuentarium facere de omnibus bonis suæ Ecclesiæ sibi assignatis ad gubernandum.

71 Prælati, ac Procuratores Ecclesiarum collegiatarum recipientes etiã scienter Canonem post locationem finitam, non possunt præiudicare iuri iam ipsis Ecclesijs acquisito ex finita locatione.

72 Mandatum speciale requiritur in Procu-

Procuratoribus Ecclesiarum collegiatarum, ad hoc vt recipientes Canonem post locationem finitam, vel caducitatem alio modo incursam ab emphiteotis, præiudicent ipsis Ecclesijs, & quare.

73 Ignorasse ius suum, in dubio præsumitur quem.

74 Scripturæ solemnitates ad renouationem locationis finitæ emphiteoticæ possessionis est necessaria, secus tamen est in remissione caducitatis incursæ ex non soluto Canone, etsi non semper.

75 L. Item quæritur. §. qui impleto. ff. locati. vera interpretatio traditur.

76 Contractus emphiteotici etsi de essentia nõ requiratur scriptura de consuetudine: Tamen ex patientia Prælati, & Capituli, si perseueret emphiteota in locata possessione post finitam locationem, non intelligitur factam fuisse possessionis ipsius renouationem. & quarè.

77 Receptio Canonis quando post caducitatem incursam præiudicet Ecclesiæ collegiatæ.

78 Renouatio locationis finitæ facienda erit expressè, aliàs erit nullius virtutis.

79 Ecclesia pauper potest pro se retinere emphiteosim ad se deuolutam.

80 Ius nullum acquiritur recipiẽtis ex concessione solius Prælati Ecclesiæ collegiatæ alienantis sine eius consensu expresso.

81 Temporis non firmatur tractu quod ab initio non subsistit.

82 Locatio emphiteoticorum bonorum Ecclesiasticorum facta ad vitam alicuius, vel in perpetuum sine consensu Ecclesiæ collegiatæ non præstabit causam, vel titulum præscribendi ipsi locanti.

83 Possideri quãdo aliqua de iure communi non possunt ab eo, qui præscriptionem obijcit, quantumcunque habeat bonam fidem, nec præscribet: quia præscriptio ius creatum auocat, nouum autem ius nõ creat. & quare.

84 Præscribente de iure Canonico duo necessariò requiruntur insimul, videlicet, Titulus iustus, & bona fides: & hoc præcipuè in præscribente bona Ecclesiastica; & quare sola præsumptio non sufficiat.

85 Titulus putatiuus & coloratus, nõ prodest ad præscriptionem complendam, vbi ius resistit, licet præscribens erret in iure.

86 Taciturnitas nõ operatur cõsensum, vbi tractatur de aliquem obligãdo.

87 Solemnitas non præsumitur solùm ex diuturnitate temporis, nisi alia præsumptio comitetur: & hoc quando agitur de magno præiudicio, secus si solùm de minimo.

88 Episcopus si iurauit non alienare inconsulto Papa, & reperiatur facta alienatio, in qua nihil exprimitur de licentia Papæ obtenta: non præsumetur huiusmodi solemnitas ex diuturnitate tẽporis, cùm non constet inde verè, vel præsumptiuè Papam habuisse notitiam dicti contractus.

89 Titulus ibi non præsumitur, vbi agitur de magno præiudicio, sicut est venditio, vel simplex cõcessio proprietatis.

90 Patientia, & scientia domini non operatur consensum, nec præsumptionem tituli in possessore, nec solemnitatem substantialẽ respicientem iustitiam tituli: cùm ipsa non

Digitized by Google

præſumatur ex diuturnitate temporis, & quare.

91 *Capituli ratihabitio ſubſequens non firmat inualidam locationem emphiteoticam præcedentem, factam ſine conſenſu expreſſo Capituli, a Prælato. & quare.*

92 *Negotia, quæ de iure poſſunt ſortiri effectum ab initio, poſſunt ratificari, & non alia.*

93 *Prælatus, vel Procurator Eccleſiæ collegiatæ, quando poſſit renouare tacitè locationem poſſeſſionis emphiteoticæ deuolutæ ad Eccleſiam, ex non ſoluto Canone, vel alia cauſa, per acceptionem Canonis ſoliti.*

94 *Ratihabitio alienationis præcedentis facta a Capitulo, quomodo, & quando dicatur valere.*

95 *Ratificatio an fieri poſſit, vbi agitur de præiudicio tertij.*

96 *Actus inualidus non poteſt ratificari, & quare.*

97 *Ratificatio, quando dicatur ſortiri effectum.*

98 *Conſuetudo præſtare non poterit facultatem Prælatis Eccleſiarum collegiatarum, alienandi bona Eccleſiaſtica ſine expreſſo conſenſu Capituli capitulariter congregati.*

99 *Conſuetudo, quando poſſit validè de aliquo diſponere.*

100 *Conſenſus expreſſus Prælati, & Capituli, ſemper neceſſarius eſt in alienatione bonorum Eccleſiaſticorum, etiam ſi ipſa eſſent diuiſa, quo ad vſumfructum eorum.*

101 *Facere nemini licebit contra conſuetudinem aliquam, vel ius, niſi de iure leges condere, aliàs peccaret, niſi ex iuſta cauſa hoc faceret.*

102 *Conſuetudo non poterit tollere ſolemnitatem requiſitam a iure in alienatione bonorum Eccleſiaſticorum.*

103 *Conſuetudo alienandi bona Eccleſiæ ſine conſenſu Capituli, etiam ſi ſit initij immemorabilis, non erit valida.*

104 *Venditio bonorum Eccleſiæ a ſolo Prælato facta, an & quando valida ſit.*

105 *Conſuetudo non poteſt detrahere ſolemnitati requiſitæ in actu.*

DECISIO PRIMA.

Thema cum dubijs.

QVAERITVR Eccleſia regularis collegiata, quæ ſemper aſſoluit locare bona ſua emphiteotica ad tertiã generationem per multos annos recepit per manũ œconomi, vel Prælati ſui a quodam poſſidente talia bona annuam penſionem, ſiue Canonem conuentum pro dicta locatione, & poſtea a filio eius, ac deinceps gradatim a deſcendentibus ipſius emphiteotæ primi, nomine cenſus debiti, pro retenta ab ipſis poſſeſſione ſuprascripta emphiteotica recepta ab ipſa Eccleſia: cuius tamen locationis inſtrumentum hodie oſtendi non poteſt, propter ipſius antiquitatem: ſed ſolum receptio dicti Canonis a dicto primo locante ab ipſa Eccleſia deſcripta in libro antiquo, & authentico dictæ Eccleſiæ collegiatæ: nec non a nonnullis deſcendentibus ab ipſo primo emphiteota.

Pro

Digitized by Google

Pro cuius legitima deciſione quæruntur tria;

Primum quorum eſt:

An dicta locatio præſumatur ſolum facta a dicta Eccleſia collegiata ad tertiam generationem.

Secundum.

An in prima generatione numeranda includatur dictus primus emphiteota, ſeu locator in emphiteoſim dictorum bonorum.

Tertium:

An Prælatus, ſeu enconomus dictæ Eccleſiæ collegiatæ, & regularis recipiens nomine ipſius Eccleſiæ Canones (poſt finitam dictam tertiam generationem, ac per conſequens locationem ipſam) ab hæredibus tertiæ generationis præindicauerit iuri acquiſito ex dicta tertia generatione finita dictæ Eccleſiæ: ita quòd videatur, ſaltem tacitè, ab Eccleſia ipſa indultam illis fuiſſe caducitatem, & factam dictæ locationis renouationem.

INVOCATA prius ope potentiſſima Domini & mediatoris omnium noſtrum Ieſu Chriſti, qui dixit: Sine me nihil poteſtis facere: litteris demandare ſtudebimus quicquid ſentiemus circa propoſitas tres quæſtiones, quibus deciſis, decidi caſum propoſitum per ſe patet. Quapropter (Deo Optimo Maximo duce) ſigillatim ipſas examinabimus, illarũq; deciſiones muniemus auctoritatibus ſacrorum Canonum, Imperialium legum, ac Doctorum vtriuſque cenſuræ oraculis, vt omnia afferenda luce meridiana clariora reddantur.

De prima ergo propoſita quęſtione, in qua diximus fore agendum, ac examinandum. An dicta locatio præſumenda ſit facta ſolum ad tertiam generationem. Primò videbatur fore dicendũ, quòd dicta locatio emphiteotica (de qua agitur) fuerit intelligẽda facta in perpetuum, & non ad tertiam generationem ſolum. Et ratio potẽtiſſima hęc videtur, quoniam licet de iure ipſi Eccleſiæ in perpetuam emphiteoſim locare bona ſua immobilia, iuxta textum in Authen. Si quas ruinas. C. de ſacroſan. Eccleſ. Necnon & iuxta ſententiam Bal. & Pauli de Caſtro in dicta Authent. ſi quas ruinas. Ad quod accedere videtur, quoniam indè videtur ipſam Eccleſiam vtilitatem maximam conſequi, eo quod hoc ipſum videatur vergere in maiorẽ ipſius Eccleſiæ libertatem, cui ſemper erit conſulẽdum. His non obſtantibus concluſiuè reſpondendo firmiſſima hæc concluſio ſit.

1 Locatio emphiteotica† (de qua agimus) in dubio ſemper intelligenda erit facta ſolum vſque ad tertiam generationem & non vltra, ſeu ad vlteriorem lineã, ſiue

Digitized by Google

generationem. Hæc concluſio tribus firmiſſimis fundamentis veriſſima comprobabitur. Primum quorum eſt. Quoniam hoc ipſum ad litteram nos docuit mirabilis & ſingularis textus in Authen. de non alien. aut permutan. §. emphiteoſim. Vbi hæc ad verbum habentur, videlicet [Emphiteoſim autem ſiue in ſanctiſſima maiore Eccleſia, ſiue in omnibus reliquis adorandis domibus fieri ſinimus, & in accipientis perſona, & in duobus eiuſdem perſonę hæredibus, videlicet, Filijs & nepotibus, & non tranſire ad aliquẽ aliũ hæredem.] hæc ibi. Huic fundamẽto etiam ſe libentiſſimè ſubſcripſerunt & infraſcripti alij Doctores (vltra Doct. in dicto §.) videlicet Bal. in l. 2. col. 1. num. 8. verſic. quęro quãdo. & rurſus ibidem col. 2. num. 11. C. de iure emphiteo. Iaſon in dicta l. 2. nu. 161. Alciatus in regula ſecunda, præſumpt. 36. quem citat, ac ſequitur Cæſar Vriſillus in addit. deciſionis Affliicti 107. num. 9. Alex. in l. qui in aliena. nu. 15. ff. de acquir. hæredit. Antonius de Butr. in c. in præſentia. de probat. Probatur inſuper hoc primum noſtrum fundamentum, & hac ratione. Nam ſi pręlatus voluiſſet concedere dictam locationem etiam ad quartam generationem, includẽdo in ipſa locatione etiam ipſius primi emphiteotæ pronepotes: hoc de iure facere non potuiſſet propter dictum textum in prędicitato §. emphiteoſim. Vbi vltra ſupra citata verba ſubditur, videlicet. [Aliter autem emphiteoſim fieri nullo modo permittimus: neque quod ſit aliquod penitus habere robur ſinimus.] hæc ibi. Quapropter meritò erunt ponderanda illa verba [Nullo modo] † cum importent clauſulam decreti nullatiuam, prout docuit latè Felinus in c. ex litteris. col. 11. extra de conſtitu. cum etiam prohibitam demotet omnem diſpẽſationem, vt per Decium in c. at ſi clerici. col. 33. extra de iudic. Idem docuerunt Moderni in l. 1. §. ſublata. ff. ad Trebel. & in l. cunctos populos. C. de ſumma Trinit. & fide Cath. Felin. in c. ex parte, verſic. quintus caſus, extra de conſtitu. in c. Rodulfus. de reſcript. & in d. c. at ſi clerici. §. de adulterijs. Itẽ animaduertendum, quòd in d. §. emphiteoſim: eſt & aliud verbũ, videlicet, [Penitus] † quod idem ſignificat, quod ex toto, prorſus ſeu omnino, vt in c. 1. de ſuppl. negli. prælat. & not. in Clem. fin. de procurat. & intelligitur ipſo iure, vt docuit glo. in l. ſi quis aduocatorum. verſic. penitus arceãtur. de poſtul. Abbas in c. in quibuſdam. extra de pœnis. Alex. in l. quis nam fractis. ff. de verbor. obligat. Item animadũertẽdum, quòd in d. §. emphiteoſim. reperiuntur & verba geminata, videlicet, [Nullo modo permittimus, neque quod ſit aliquod penitus robur habere ſinimus] quo caſu lex extendi nõ poteſt aliquo modo, ſed debet intelligi, vt iacet in littera, prout docuit glo. not. in Clem. 1. in verſic. Diœceſano. de iure patron. quam ita notat Geminianus in c. duobus. col. 10. de reſcript.

rescript. in sexto. Huic etiam interpretationi astipulatur Ludouicus de Gozadinis. in consi. suo 25. nu. 8. & 9. versic. decimo etiã.

Secundum fundamentũ dictæ nostræ conclusionis est, quoniam cũ in dubio, & specialiter in contractu emphiteotico intelligatur facta locatio secundum locantiũ
4 consuetudinem, † & consuetudo dicti Monasterij, seu collegiatæ Ecclesiæ semper fuerit locare sua bona emphiteotica solum ad tertiam generationem, prout ex inspectione instrumentorum quàm plurimorum similium locationũ palam omnibus fiet. Indè necessariò consequens fiet, quòd & dicta locatio, de qua agitur, cuius instrumentum non reperitur, facta omnino sit intelligẽda ad tertiam generationem, & non vltra: & quòd in dubio fit intelligenda locatio facta secundum consuetudinem locantium, probatur auctoritate infrascriptorum Doct. Nam libẽtissimè infrascripti Doctores ei se subscripserunt, videlicet Bal. in l. 2. nu. 11. C. de iure emphit. Angel. in Authen. de nou alien. aut permut. §. emphiteosim. Bal. ipse rursus in addit. ad Specul. in titu. de locato. col. 4. versic. Ecclesia potest dare. Ioannes de Imola in c. potuit. in fi. extra de locato, vbi refert se ita cõsuluisse. Ludo. Rom. in consi. suo 455. incip. In casu &c. Barbatius in c. 2. col. 2. extra de accusat. Bart. in l. iusiurandi. §. si liber. ff. de oper. liber. & in l. & hæredibus. §. fin. ff. ad Trebell. Abbas in c. in præsentia. extra de probat. Marsil. in singul. 425. incip. In cõtractu, & in singul. 493. incip. In contractibus. & in consi. 85. nu. 32. & 33. Iason in l. certi conditio. §. si nummos. col. 4 ff. si certa pecunia. Vbi hoc multipliciter probat, & exemplificat Boerius in cons. 77. nu. 30. & sequentibus.

Tertium fundamentum nostrę conclusionis est, quoniam quando alicui Ecclesiæ esset cõsuetum (vti diximus, & probare in casu nostro obtulimus) locari bona sua in emphiteosim vsque ad tertiã generationem: si Prælatus vel procurator locasset illa ad quartam vel ad vlteriorem generationem: dictus locationis † contra-
5 ctus omnino dicendus foret vitiosus, ac nullus, saltem quo ad illam quartam generationem adiectam in instrumento locationis vltra consuetudinem ipsius Ecclesiæ. Inde sequitur, quòd dicta locatio, iam consumata tertia generatione sit & ipsa finita, etiam si in instrumento deperdito fuisset conuentum expressè etiã de quarta generatione: quod non erit presumẽdum in casu nostro, stante suprascripta consuetudine. Diximus [saltem quoad illam quartam generationem.] quoniã circa hoc ipsum duplex reperitur apud Doctores grauissimos sententia. Nam aliqui eorum dixerunt locationem emphiteoticam de bonis Ecclesiæ non posse fieri nisi ad tertiam generationem: ita quòd si fieret ad quartam, vel vlteriorem, contractus non solum quo ad vlteriorem generationẽ, verumetiam quoad tertiam esset ipso

ipſo iure nullus,& huic ſententiæ ſe ſubſcripſerunt infraſcripti Doctо.videlicet.Bar.in conſ.ſuo incip. Viſa quadam conſtitutione Epiſcopi Florentini : quem citat ac ſequitur Lapus in ſua allegatione 80.in fine : ſubdēs idipſum docuiſſe Nicol. Alex. de Peruſio in ſua quæſtione incip.Quæ Epiſcopali conſtitutione cauetur. & rurſus idem Bart. in Authen. qui rem.C.de ſacroſan. Eccleſ. Idipſum multis medijs docuit Iaſon in l.1.nu.169.170.& 171.C.de iure emphiteo. probans hanc ſententiam eſſe veriſſimã. Idem expreſsè docuit Bal. in l.quæcunq; num.2. C.de bonis,quæ liber.vbi tradidit & hanc pulcherrimam
6 regulam, dicens, quòd in factis contra legem : ſi non valet quod ago, vt ago : non valet, vt valere poteſt. Idem latiſſimè,& elegantiſſimè docuit Mattheus de Affli ctо noſter cõpatriota in ſua deci ſio.107. per totum, aſſerēs,quòd hoc ipsũ tenuerit maior pars de conſilio, & quòd denique ita fuerit iudicatum in cauſa Motię de Motijs.Huic etiam ſententiæ latè ſe ſubſcripſit in proprijs termi nis Lapus in allegatione 80. per totum. idem docuit Ioannes de Imo.in l.quod dicitur.ff.de verb. obligat.

Alij vero Doctores è contra aſſeuerauerunt huiuſmodi contractum locationis validũ eſſe quo ad tertiam generationem ſolùm: non autem quo ad quartam, vel vlteriorem : & hi in fauorem ſuæ ſententiæ afferebant iuris vulgatam illam regulam in c.vtile. de regu. iur. in ſexto. In qua hæc ad verbum habentur,videlicet.[Vti
7 le † per inutile non vitiatur.] & hoc ipſum docuerũt expreſsè ſequentes Doct. videlicet,Bal. (im memor forſan ſuæ contrariæ ſententiæ ſupra a me citatę in relatione contrariæ opinionis)in Authen. ſi quas ruinas.num.3. C.dè ſacroſan.Eccleſ. cuius Bal.ſententiæ ſe ſubſcripſerunt Paul. de Caſtro in Authen. Quarem.nu.7.C. de ſacroſan.Eccleſ.& ibidem Fulgoſ.col.vlt.Ludo. Rom.in l.1.§.ſi ſtipulanti. ff.de verb. oblig.Imo. Ioãnes de Ana. & Panormitanus in c. potuit. extra de locato, & conducto .

Sed ſummopere expediet memoriæ comendare,quòd has ſibi Doctorum aduerſantes ſentẽtias non defuerunt, qui mixi ſunt ad concordiam, & recõciliationem quoquo pacto eas trahere.Sciendum igitur , quòd Alex.hanc nitens reconciliare in l.ſed etſi mihi,nu.5. ff.de verbor.obligat. talibus verbis vtẽdo,videlicet,Ponderanda erunt quæ in ſtipulatione huiuſmodi interfuerunt.Nam aut conceſſio huiuſmodi locationis eſt facta in genere:adeo quòd recipiens non poſſit damnum prętendere, & procedit ſecunda opinio,ſcilicet Bal.in dicta Authen. ſi quas ruinas. & ſequacium Doctorum ſupra per nos relatorum. Aut recipiens poterit damnũ prętendere , vt quia conceſſio facta eſſet ſecundùm formam, de qua Bar. in l.1. C.de iure emphiteot. videlicet . Soluendo in principio locationis maximam ſummã pecuniæ:

cunię: puta centum aureos, & poſtea omni anno certum quid: & hoc caſu vitiatur in totum, quia ſi valeret ſolum vſque ad tertiam generationem, poſſet forſan damnum pati recipiens: quia ſi hoc putaſſet, noluiſſet ſoluere tantam ſummam pecuniæ: & hoc ipſum probare nititur Alex. per arg. in l. cum eiuſdē. ff. de edilit. ędicto. & in l. ędiles. §. cum autem. ff. eo. vbi reſoluitur contractus in totū propter vitium vnius ex pluribus rebus venditis. Aretinus verò aliter concordat dictas ſententias cōtrarias in dicta l. ſed etſi mihi. col. 4. in fi. in verſ. ſecundò inducitur per Dominum meum: dicēs ſententiam primā, ſcilicet, Bart. & ſequacium eſſe veriorem de rigore iuris. Bal. verò & ſequacium eſſe ęquiorem: quorum ſententiæ ipſe ibidem ſe ſubſcripſit, eo ꝙ
8 dictio penitus, † aliquando non denotet actum nullum, ſed ſecundum ſubiectam materiam: & idē ibidem ſubintulit ipſe Aretinus de locatione facta ad maius tempus, quàm de iure Eccleſia poſſit. Cæſar autem Vrſillus in addit. deciſionis 107. Affličti, dixit, ꝙ prima Doctorum ſentētia ſolum vera ſit, quando poſſet colligi ex mente contrahentium, quòd noluiſſent conſentire tali cōtractui, niſi in toto eſſet firmus ac validus: quia in damnum Eccleſię ſic reſultaret, ſi vtile, ideſt, licitum ab inutili, ſeu illicito tempore locationis ſepararetur: quod & nititur probare ſequētibus medijs, & primo per text. in c. 1. §. ad hoc. de pace iuram. firm. Vbi And. de Iſer. voluit, quòd ſi alicui concedatur † feudum, & allodium, licèt non valeat conceſſio rei feu-
9 dalis, quia ſine aſſenſu, valet tamen quoad allodiū, cuius dicto aſtipulatur Ioannes de Ana. in c. quærelam. in fine. extra de ſimonia ſequens in hoc ipſo Panormi tanum ibidem, dicens, quòd aliquando venduntur plura principaliter, inter quæ eſt aliquod ꝓ-
10 hibitum vendi: † & tamen vendi tio huiuſmodi tenebit, & valida erit tota ſolum quo ad illa non prohibita vendi: etſi non pro re vendi prohibita: quorum ſupraſcriptorum ſententiam retulit, ac amplexatus fuit quoque Iaſon in conſi. 55. lib. 1. Idem docuit Decius in Authen. Qui rem. C. de ſacroſan. Eccleſ. dicens, hanc eſſe communem. Idem docuit Curt. in tract. feud. quæſt. 6. car. 12. dicens, hanc eſſe communem. Ad hoc ipſum probandum facit conſuetudo Neapolitana. Vbi ſi fuiſſet facta alienatio in fraudē coniunctorum, in contractu inter viuos non annullatur, nec reſcinditur in totū, ſed ſolum quoad medietatē, prout retulit Vrſillus vbi ſupra. Ad idem facit, quoniam
11 † donatio generalis omnium bonorum, præſentium, & futurorū; licèt de iure non valeat in totū: valebit tamen quo ad præſentia, prout docuit Decius poſt alios in l. fin. C. de pactis. Idem docuit Hippolitus de Marſil. in ſuo ſingulari 517. incip. Donatio omnium bonorum: aſſerens quòd donatio omnium bonorum preſentium, & futurorum non valeat, vt

latè

by Google

latè habetur per omnes in l.ſtipu latio hoc modo concepta. ff. de verbor.obligatio. & in l.fin.C.de pactis.quod dictum limitant, & meritò infraſcripti Doctores,dicétes hoc ſolum verificari quo ad bona futura: prout notanter docuerat Ang. in conſi.ſuo 106. incip. Quædam mulier.aliàs incip. Super dicto facto,col.1.citans ad hoc text.in l.ſancimus. C.de donat.quod dictum refert, & ſequitur Alexan. in conſi.157.incip.In cauſa , & lite.col.vlt.vol.6. quod eſt notandum ad intelligentiam dictarum legũ,prout docuit Marſilius vbi ſupra.Attamẽ quicquid ſit de validitate contractus huiuſmodi , ſufficiat nobis in præſentiarum pro comperto habere , q̃ dicta locatio emphiteotica (de qua eſt ſermo)de iure debeat declarari ac iudicari facta ſolum ſaltem quo ad tertiam generationem,& non vltra .

His ergo præmiſſis quàm facillima erit reſponſio ad ea,quæ ſuperius fuerunt allata contra præſentem noſtram veriſſimam deciſionem . Nam primò negamus conſequentiam illam , quæ elici videbatur ex dicta Authentica ſi quas ruinas.Quis enim ſine rubore aſſeuerare audebit conſequentiam illã elici ab illo antecedente,ſic arguendo ? Eccleſia poteſt bona ſua immobilia in perpetuã emphiteoſim locare : ergo locauit in perpetuum? Cum nulla hucuſque proferatur valida ſcriptura hoc continens:cui forſan ſtandum eſſet,etſi ſciamus melius de iure fore dicendum ipſi nullo pacto ſtandum fore,ſtante legis expreſſa in prohibitione in dicto §. emphiteoſim : per quam apertiſſimè proſpicitur Eccleſiæ vtilitati . Secundò reſpondemus , quòd nihil colligatur contra nos ex di-
12 cta Authen.† Si quas ruinas.quoniam ibi fit ſolum mentio de domibus ruinoſis, quæ aliàs ab Eccleſia reędificari non poterãt.Sermo autem noſter híc habetur de poſſeſſionibus frugiferis exiſtentibus, & de his , quæ quàmfacillimè frugiferæ reddi poſſint. Tertiò,& vltimo reſpõdemus,dicentes eſſe falſiſſimum quod fuerat aſſertum de maiori vtilitate , & libertate indè captanda ab Eccleſia ipſa , prout patet ad ſenſum . Nam ſi in dubio huiuſmodi locatio eſſet intelligenda facta in perpetuum, & non ad tertiam generationem (prout ſemper dicta Eccleſia collegiata conſueuit locare bona ſua emphiteotica)talis
13 Eccleſia ſine † ſua culpa priuaretur duplici maximo commodo . Nam primò ipſa vergente aliquo caſu ad magnam inopiam, finita tali tertia generatione poſſet ipſa bona ſibi ac ſuæ menſę pro neceſſarijs miniſtrandis eiuſdẽ Eccleſiæ miniſtris applicando, ac retinendo : & non poſſet cogi agnatis emphiteotarum ipſa bona locare volentibus aſſignare, prout latiſſimè probauit Boerius in conſi.ſuo 98.num.16.vol.1.Secundò ipſa Eccleſia priuaretur non mediocri vtilitate,quàm aſſequeretur in concedendo laudemiũ ratione renouationis dictæ locationis antiquæ faciendæ

in

ed by Google

in persona extranei pro reliquo tempore locationis finiendę post tertiam generationem primi emphiteotæ locantis. Vel maiori quantitate pretij pensionis, si de nouo locaret dicta bona tanquã Ecclesiæ acquisita, siue ad eã deuoluta ex finita tertia generatione primi emphiteotæ, iuxta conditiones bonorum emphiteoticorum. Nec huic veræ responsioni poterit obstare sentẽtia Bal. & Pau. de Castro in dicta Authẽ. si quas ruinas. Cùm & ipsi loquantur de domibus ruinosis. Nos autem de possessionibus frugiferis, & de his, quę facillimè tales effici poterant, prout etiam ex dictorum Doct. sententia supra citata per nos in probationẽ tertij fundamenti plenè patuit.

De secũda proposita quæstionẽ, scilicet

An in prima generatione numeranda includatur dictus primus emphiteota, seu recipiens dicta bona in emphiteosim: Nec ne.

ET primò videbatur dicendum, quòd nullatenus in tali locatione emphiteotica facta vsque ad tertiam generationẽ, pro prima generatione recensеatur, ac connumeretur ipse primus emphiteota locator. Cùm nulli dubium videatur fore, neminẽ posse seipsum generare, eo quòd vnusquisq; generetur, ac producatur ab altero, & non a seipso (vt experientia totum genus humanũ docuit,) si ergo nemo generat seipsum: inde sequi videtur, q̃ cũ sermo habeatur in contractu emphiteotico de tertia generatione, vt scilicet fiat locatio vsque ad tertiam generationẽ; videantur huiusmodi verba interpretanda fore, quòd prima generario dicatur contineri in filio, vel filijs, secunda in nepotibus, tertia in pronepotibus: & sic vltra personam primi locantis non dicendum fore finitam tertiam lineam, seu tertiam generationẽ, nisi extincto, seu mortuo pronepote dicti primi locantis. Quapropter ne compellamur asserere, quòd quis possit generare seipsum: dicendum videretur, quòd locatio facta vsque ad tertiam generationem, (prout in casu nostro) intelligenda sit protrahi vsque ad pronepotem ipsius primi emphiteotæ locantis.

Conclusio tamen amplectẽda sit hæc, emphiteosis Ecclesiastica
14 concessa † vsque ad tertiam generationem includit pro generatione prima numeranda ipsum principalem primum emphiteotam locãtem ab ipsa Ecclesia talem possessionem. Ita, quòd prima generatio in tali contractu comprehensa incipiat ab ipso locante. Secunda generatio a filio ipsius primi locantis. Tertia a nepote ipsius primi locantis, & filio filij ipsius primi locantis, & nõ vltra progrediatur talis locatio: ita quòd verum sit, quòd dicta Ecclesiastica locatio in emphiteosim facta ab Ecclesia, non intelligatur includere pronepotem

Digitized by Google

tem primi locãtis, ſed ſolùm nepotem, & ꝙ mortuo nepote primi emphiteotæ, extincta & finita ſit ipſa locatio emphiteotica, & ipſo iure poſſeſſio ipſa locata reuertatur ad Eccleſiam. Hæc concluſio probatur triplici medio: Primo enim per apertiſſimũ textum in Authent. de rebus Eccleſ. non alien. & permut. §. emphiteoſim. Vbi hæc ad verbum habẽtur, videlicet: [emphiteoſim autem ſiue in ſanctiſſima maiori Eccleſia, ſiue in omnibus reliquis adorandis domibus fieri ſinimus, & in accipientis perſona, & in duobus eiuſdem perſonæ hæredibus, videlicet filijs, & nepotibus, & nõ tranſire ad aliquem alium hæredem.] hæc ibi. Idem probatur per text. in §. ſi vero, in perpetuũ. iuncto §. hæc omnino a nobis. in Authen. de non alien. aut permut. Nam in dicto §. ſi vero. hęc habentur, videlicet: [Si verò in perpetuam quiſquam emphiteoſim accipere præſumpſerit, quod non li ceat, † aut temporalem quidem, non tamen ſecundum huius noſtræ legis obſeruationem etiã ſic cadat quidem de emphiteoſi, & quod datum eſt, maneat apud venerabilem domum. Debet autem cõtinuò & poſt caſum emphiteomatis quantum futurus erat ſoluere, ſi ſecundum legem ſubijſſet emphiteoſim, nihil apud eum remanente ex rebus pauperum, quæ fruſtra per emphiteoſim datæ ſunt. Hæc igitur omnia cuſtodiantur prædictis ſubiecta pœnis, neque tabellionibus præſumentibus inſtrumẽtis talibus miniſtrare, ſed metuentibus vſque ad exilium, & nunquam reuertantur, nec ſi ſacra hoc præbeat forma, neque iudicibus, vel dictare talia inſtrumẽta præſumentibus, vel facta ſuſcipere; & geſtis monumentorum ea firmare: nec etiam ipſi & cinguli, & dignitatis ſubſtantiæ caſum, ſecundum Leonis cõſtitutionẽ ſubſtineãt.] hæc ibi. Probatur & ſecundò Docto. ſententia. Nam præſenti concluſioni expreſsè infraſcripti Doctores ſe ſubſcripſerunt, videlicet, Specul. in titu. de locato. §. nunc aliqua enim. nu. 150. Bar. in conſi. ſuo incip. Conceſſa alicui emphiteoſi. Bal. in l. 2. col. 1. & 2. verſ. quæro quando per præſcriptionem. C. de iure emphit. & in Authen. Defuncto. col. 1. verſic. & nota. C. ad Tertull. Salicetus in d. l. 2. col. pen. verſ. ſed vigeſimoquartò poteſt dubitari. Ang. in §. adeo. col. 1. verſ. in glo. auferre. Inſtitu. de locato. Pau. de Caſt. in conſ. 338. col. 1. & 2. volum. 2. vbi iſtam noſtram concluſionem ampliat quoque dicendo ipſam verificari, etiam ſi in inſtrumẽto locationis eſſet dictũ, in ipſius tertiam generationem: & rurſus ipſemet Pau. idem docuit in dicta Authen. ſi quas ruinas. C. de ſacroſan. Eccleſ. Iaſon in l. 2. num. 168. & 169. C. de iure emphit. Imo. in l. quod dicitur. colum. 9. verſic. aduerte tamen circa quartum. ff. de verbor. ſignif. Socinus in conſi. 25. col. pen. verſ. ſextò ex alia. Corneus in conſ. 223. col. 3. verſ. in termi. autem. vol. 4. & in conſ. 31. nu. 4. verſic. eſt verum tamen.

men.vol.3. Card. Alex. in c.1.§.& quia, col.pen. verſ.quid autem dictum. in titu. Qui feudum dare poſſ. Antonius Gabriel. in lib.3. conclu.titu.de emphiteoſi.col.4. ferè per totum, aſſerens hanc eſſe communem opinionem. Probatur & tertio hac ratione. Cum enim dubia ſint interpretanda in fauorem Eccleſiæ, & hæc concluſio ſit dubia propter nõnullos Doctores ei aduerſantes: Indè ſequitur veritas ipſius concluſionis ſtante communi Doct. ſententia adhærentium preſenti noſtræ concluſioni.

Ad obiectionem, & eius probationẽ modo facillima erit reſponſio, dicendo, quòd etſi in rebus naturalibus nihil dicatur generare ſeipſum, non inde ſequitur, quòd contractus emphiteoticus ſimpliciter, & non ſecundũ formam communem celebratus debeat aliam interpretationem recipere, quàm lex ipſa Imperialis, & communiter Doctores tradiderint: & quòd tali pacto ſint verba illa ſcilicet [Ad tertiam generationem] interpretanda: vt inſimul includat in prima generatione ipſum primum emphiteotam, ac locatorem, prout per allata hucuſque apertiſſimè patuit.

De Tertia propoſita quæſtione, videlicet

An Prælatus ſeu œconomus dictæ Eccleſiæ collegiatæ, & regularis, recipiens nomine ipſius Eccleſiæ Canones poſt finitam dictam tertiam generationem: ac per conſequens poſt finitam locationem ipſam, ab hæredibus tertiæ generationis, præiudicauerit iuri indè acquiſito dictæ Eccleſiæ, ita quòd videatur ſaltem tacitè ab Eccleſia indultam illis fuiſſe caducitatem, & factam renouationem dictæ locationis emphiteoticæ.

PRimò videbatur dicendum, quòd Prælatus, ſeu œconomus, aut procurator dicti Monaſterij per receptionem Canonis ab hæredibus vltimi emphiteotę poſt caducitatem incurſam ab ipſis hæredibus ex finita tertia generatione, cui ſolum facta fuerat tacitè locatio emphiteotica poſſeſſionis ipſius Eccleſiæ præiudicaſſe videatur iuri acquiſito dicto monaſterio, nec non tacitè renouaſſe prædictam locationẽ: qua ſtante nõ videtur dictum monaſterium poſſe dictum hæredẽ dicti vltimi emphiteotæ priuare dicta poſſeſſione emphiteotica, iuxta regulam iuris. Taciti & expreſſi eadẽ eſt virtus, vt in l.cum quid.ff.ſi cer.pet. Cum ergo ſi dictum monaſterium expreſsè dictam locationem finitam ipſius vltimi emphiteotę hęredibus renouaſſet, non poſſet ipſos a tali locatione expellere: ſic nec modò eo quòd tacitè videatur illam renouaſſe: quod factum fuiſſe intelligatur ſtatim poſt finitam generationẽ ipſos permittẽdo perſeuerare in retentione dictæ poſſeſſionis, & in recipiendo ſolutionem conuẽnti, ac conſueti Canonis, iuxtà text. in l. item quæritur.

tur. §.qui impleto.ff.de locato.

Secundò præterea idem probari videtur ex eo, quòd præſumatur in dicta renouatione interfuiſſe omnes ſolemnitates de iure requiſitas propter diuturnitatem temporis elapſi a die mortis vltimi emphiteotæ, vſque ad præſentem diem. Sicut ergo ſi affuiſſent ſolemnitates in renouatione locationis huiuſmodi, non poſſent dicti hæredes vltimi emphiteotæ expelli a dicta locatione: ita & nũc ex ſolemnitate præſumpta propter temporis diuturnitatem: & quòd præſumatur ex diuturnitate téporis cõfecti, contractus omnes ſolemnitates interueniſſe probari videtur triplici modo. Primò enim per text. apertiſſimũ in l.ſi filiusfamilias. C. de petit. hæredit. vbi hæc habent, videlicet, [Si filiusfamilias delatam ſibi hereditatem per longum tẽpus detinuit, eo ipſo (vtpotè agnita hæreditate) patri ſuo eius commodum acquiſiuiſſe videtur.] hæc ibi. Probari videtur idem per text. in l.qui in aliena. §.1.ff.de acquiren. hæred. vbi hæc habentur, videlicet, [Sed ſi non adierit filius diu tamen poſſedit hæreditatem, credẽdus eſt vterque adijſſe hæreditatẽ: vt Diuus Pius Imperatorque nr̃ reſcripſerunt.] hæc ibi. Idẽ probatur per text. in l.ſciẽdum.ff.de verborum oblig. & in cap.peruenit.extra de empt. & vendit. Probari videtur & ſecundò Doct. ſententia. Nam idipſum docuerunt infraſcripti. Glo. enim in dicta l.ſi filiusfamilias. in verſ. detinuit, & in dicta l. qui in aliena. §.1. verſ. filio. Idem docuit Bart. in dicta l. ſi filiusfamilias. §.1. Idem Bal. in dicto §.1. nu.2. dicens, inde elici argumentum, quòd ille qui tenuit vt emphiteota, præſumatur emphiteotarius, licèt non poſſet oſtendere emphiteoticum inſtrumentum. Idem repetijt idem Bald. in dicta l.ſi filiusfamilias. & in l.ſiue poſſidetis. in quarta oppoſ. C. de p̃bat. Idem docuit Paul. de Caſtro in d.l.qui in aliena. Idem docuerunt latiſſimè Alexan. & Iaſ. in l. ſciendum. ff. de verb. oblig. Idem docuit pluribus alijs auctoritatibus Felinus in c.ſicut. nu.29. extr. de reſcript. & rurſus Alex. in conſil.79. in dubio ſecundo. volum.1. Decius latiſſimè in conſ.409. Idẽ Aretinus in conſi.36. colum.pen. probatur & multis alijs Doctorũ ſententijs recenſitis ab Antonio Gabriele in tracta. concluſionum lib.1. titu. de pr̃ſumptio. concluſione prima per totum, & rurſus in tit. de præſcript. concluſ.1.

Probaturi videtur & tertio hac ratione, videlicet: Cùm expediat Reipublicæ, vt rerũ dominia non ſint incerta, & quòd negligentia ſua cuique obſit, etſi vera non eſſent hæc quæ attulimus, inde ſequi videretur, quòd nemo certus eſſet de vero dominio rei, quam apud ſe retinet, ac per conſequẽs immeritò fuiſſe iure cautum, q̃ ex diuturnitate temporis ſolemnitas contractus præſumatur.

Pr̃eterea & quarto ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur, vt in ratihabitionẽ. de reg. iur. in ſexto. At ratihabitionẽ totius

tius collegiatæ Eccleſiæ affuiſſe in huiuſmodi tacita renouatione locationis ex ſcientia præſumpta, & taciturnitate, quæ ex diuturnitate tanti temporis præſumitur: indè ſequitur, quòd ſicut ſi mandatum ſpeciale dediſſent omnes Monaſterij ſupraſcripti (de quo agitur) ſuo Prælato, vel Procuratori dicti Monaſterij ad renunciandum iuri ſuo, vtique potuiſſent illi præiudicare iuri acquiſito dicto Monaſterio ex finita generatione: & ex poſt facto videtur dicendum ex ratihabitione tacita dictorũ Monachorum dicti Monaſterij non reclamantium contra huiuſmodi tacitam renouationem factam ex receptione Canonum poſt mortem vltimi emphiteotæ, de manu ipſius heredis, præiudicaſſe iuri Monaſterio acquiſito ex finita generatione.

Præterea, Conſuetudo eſt altera lex, immo præiudicat legi, vt docet textus, in capitulo finali. extra de conſuetudine, & in l. conſuetudo. ff. de legibus. At conſuetudo dicitur eſſe in ipſo Monaſterio, quòd Prælatus, vel Procurator ipſius apocas de recepto faciant nomine Monaſterij, & in dicto nomine Monaſterij compareant tam ſi agatur contra ipſum, quàm pro ipſo. Inde videtur ſequi, quòd virtute dictæ conſuetudinis totum Collegium dictæ Eccleſiæ ſciendo illam, & non reclamando, videatur mediante ſui Prælati, vel Procuratores perſona remiſiſſe huiuſmodi caducitatem, & renouaſſe locationẽ dictis hæredibus dicti vltimi emphiteotæ mortui propter receptionem Canonis in ſubſequentibus annis.

His in contrariũ allatis non obſtantibus, vnica concluſione more ſolito Deo Optimo Maximo dante, ſatisfaciemus propoſitæ quæſtioni difficillimæ.

Concluſio tenenda circa præſentem propoſitã tertiam quæſtionem ſit hæc. Prælatus & enconomus ſiue Procurator dicti Monaſterij, & per conſequens dictæ Eccleſiæ collegiatæ, non potuit præiudicare, ſeu renunciare iuri acquiſito dictę Eccleſiæ & finita tertia linea, ſeu generatione primi emphiteotæ locatoris dictorum bonorum Eccleſiaſticorum propter mortem vltimi emphiteotæ conſtituentis tertiam generationem ipſius primi locatoris, etiam ſi (vt ſupponitur) hæredes vltimi emphiteotæ moderni poſſeſſores dictam poſſeſſionem emphiteoticam deuolutam (ipſo iure a die mortis dicti vltimi emphiteotæ) poſſideant ſemper ſoluentes dictæ Eccleſiæ collegiatæ Canonem conuentum dicti Monaſterij Prælatis, vel Procuratoribus pro tempore exiſtentibus. Nec dicti Prælati, vel Procuratores per huiuſmodi receptionem Canonum poterant renouare tacitè, vel expreſsè dictarum poſſeſſionum

emphiteoticarum locationē dictis hęredibus ſine nouo ac prę-uio tractatu capitulariter facto, ac expreſſo inibi conſenſu Monachorum dicti Monaſterij. Cum ergo talis conſenſus de iure requiſitus in tali prætenſa renouatione nunquam affuerit, nec ad præſens adſit: Indè ſequitur dictos hæredes dicti vltimi emphiteotæ illegitimos eſſe poſſeſſores dictarum poſſeſſionum, & tanquam tales omnino omni via iuris, & facti (auctore tamen prætore) expellendos fore ab illis: & ipſum Monaſterium non tantum in poſſeſſionem mittendum iuris emphiteotici, ſcilicet vtilis dominij ipſarum poſſeſſionum, (quod a die mortis vltimi emphiteotæ finiętis tertiam generationem primi emphiteotæ) de iure ad ipſum peruenit. Verum etiā meritò aſſeueramus ipſum Monaſterium mittendum fore in poſſeſſionem plenam facti, ac in ipſa fore tuendum ab omni Curia Eccleſiaſtica, & ſeculari. Hæc noſtra concluſio probatur ijſdemmet medijs, quibus probabuntur ſubſequentia fundamenta, cum luce meridiana clariùs eluceat probari ipſam concluſionem ipſiſmet fundamentis veriſſimis.

Primum fundamentum præſentis noſtræ vnicæ concluſionis eſt. Quoniam alienatio bonorum Eccleſiæ collegiatæ, 16† magni momenti ad vitam, vel in perpetuum de iure non poteſt fieri a Prælatis, vel Procuratoribus dictæ Eccleſię, non pręcedēte capitulariter tractatu, & expreſſo conſenſu maioris, & ſanioris partis Monachorum ipſius Monaſterij. Quapropter ſi his non præcedentibus fieret ipſa alienatio, de iure nullum ſortietur effectum, quando dicta bona fuiſſent communia ipſis Prælato, & collegiatæ Eccleſiæ: Vt in caſu noſtro omninò fatendum erit: cum agatur de bonis emphiteoticis Monaſterij regularis, & Monachorum viuentium in communi vnà cum Abbate. Hoc fundamentum veriſſimum probatur triplici medio. Primò enim per textum apertiſſimum in capitulo alienationes. capitulo ſine exceptione. duodecima quæſtione ſecunda, in capitulo nulli licęat. extra de rebus Eccleſ. alienandis, vel non alienandis. Vbi expreſsè prohibetur alienatio rerum Eccleſiaſticarum per emphiteoſim perpetuam. & per textum, in capitulo, vt ſuper, §. poſſeſſiones. extra de rebus Eccleſiæ alienandis, vel non alienandis, ibi. [De fratrum tuorum, & ſaniori partis conſilio, & aſſenſu.] Ex quibus verbis elicitur apertiſſimè quòd Summus Pontifex ibi intellexerit de conſenſu expreſſo: cum præpoſuerit conſilium: quod non fit per ſilentium, ſed per verba expreſſa. Idem probatur per textum in capi-

capitulo ad audientiam . extra de rebus Ecclesiæ alienandis , vel non alienandis . Vbi Cœlestinus Tertius præcepit reuocari , & irritari alienationem bonorum Ecclesiæ collegiatæ factam per nonnullos Canonicos , sine consensu reliquorum de Collegio . Idem probatur in capitulo primo , de rebus Eccles. non alienandis, in sexto . Vbi reuocari præcipitur alienatio facta non præcedente solemni tractatu . Idem habetur in capitulo secundo , de rebus Ecclesię non alienandis , in sexto . Vbi expressè prohibentur alienari bona Ecclesiastica in emphiteosim sine consensu Capituli . Ratio autem huius decisionis dum redditur a Prępposito in capitulo Diaconi.numero primo, duodecima quæstione secunda , his præcisis verbis vsus fuit,videlicet . No-
17 ta alienationem † bonorum Ecclesiæ generaliter esse prohibitam , vendendo , permutando, donando,vel in feudum, vel emphiteosim , vel in vsumfructum dando . Nam omnia ista sub versiculo alienationis comprehenduntur, vt in l.prima . C.de fundo dotali : & sciendum ,
18 quòd alienatione † alicuius rei prohibita tam a iure , quàm ab homine , prohibita intelligetur ipso iure ipsius rei pignoratio , & quæcumque hipotecatio , siue obligatio , & cuiuscunque seruitutis impositio,vt docuit apertissimus textus in l.sancimus . C. de rebus alienandis , vel non alienandis. & ibi per Doctores . Hoc ipsum fundamẽtum probatur insuper in Clementina prima , de rebus Ecclesię non alienandis. Vbi expressè prohibentur possessiones Monasteriorum alienari , vel locari in perpetuum , vel ad vitam, sine consensu Conuentus , & irrita declaratur huiusmodi alienatio. Idem habetur in capitulo primo , ibi . [Absque collaudatione, & subscriptione] extra de his , quæ fiunt a Prælatis sine consensu Capituli . Idem probatur per argumentum in capitulo nouit. extra de his , quæ fiunt a Prælatus . Vbi Alexander Tertius declarauit irritas institutiones, & destitutiones factas a Prælato sine consensu Capituli,quod & rursus Cœlestinus Tertius præcepit in capitulo ea noscitur. extra de his quæ fiunt a Prælat. Idem expressè habetur in capitulo cum Apostolica . §. in alienatione.extra de his , quæ fiunt a Prælat. Vbi Innocentius Tertius his pręcisis verbis vsus fuit, videlicet . [In alienatione quoque iuxta Leonis Papæ decretum,consensus Episcopi sine clericorum consensu non sufficit.] hæc ibi . Idem apertissimè habetur in capitulo tua nuper.extra de his, quæ fiunt a Prælatis. Vbi Innocentius Tertius declarat irritam donationem , venditionem, ac commutationem rerum Ecclesiasticarum factam

per Prælatum absque conniuentia, & subscriprione Collegij. Idem probatur in l. prima, C. de iure emphiteo. Probatur & secundò præsentis fundamenti veritas, Doctorum scilicet auctoritate (vltra glosas & Doctores in dictis citatis iuribus, vbi hoc expressè docuerunt.) Hoc enim docuit Glo. in capitulo potuit. in versiculo expelli. extra de locato, & conducto, cuius singularem doctrinã meritò communiter ibidem Doctores collaudantes sequuti fuerunt. Idem docuit Ioannes Andreas in regu. is, qui tacet. in tertia quæstio. de regu. iuris in sexto, hoc ipsum probans tribus validissimis rationibus: nec non auctoritate Damas. & Bart. Nec veritati nostri fundamenti poterit obstare, quòd ibi Ioan. Andr. videatur loqui in alienatione perpetua: † tum quia alie
19 natio perpetua, & ad vitam hominis quo ad præsentem materiam, scilicet prohibitionis alienandi bona Ecclesiastica æquiparantur in Clementina prima, de rebus Ecclesiæ non alienandis, vt supra retulimus ad verbum ipsum textum referendo: cum etiam communiter Doctor. doceant locationem factam ad vitam vnius hominis dici perpetuam, cum homo possit viuere centum annis: quo-
20 rum † tempus a Doctoribus communiter dicitur perpetuũ, & merito cum idipsum expressius dicatur a l. prima, & l. nulla. cum ibi not. ff. pro socio. & in l. Caio. §. Imperator. ff. de alimentis, & cibarijs legatis. Nam hoc ipsum quoque docuerunt expressè inter alios, Glo. & Doctores in dicta Clementina prima, & in dictis l. prima, & l. nullus. Decius in consilio suo 204. quem citat, & sequitur Rebuffus in suo breui, & elegantissimo tract. de alienatione rerum Ecclesiasticarum, numero vigesimosexto, qui & ibidem citat & alios Doctores, idipsum sentientes. Idem docuit Panormitanus in capitulo secundo, not. primo, extra de his quæ fiunt a Prælat. asserens posse dici perpetuam alienationem factam ad vitam vnius hominis, ad hoc vt ipsa indigeat interuentu solemnitatum requisitiuarum in alienationibus bonorum Ecclesiæ prohibitis generaliter, qui Panormitanus idem rursus docuit in capitulo nulli. columna prima, extra de rebus Ecclesiæ alienandis, vel non alienandis, dicens, perpetuam dici alienationem
21 † prohibitam, etiam si fiat per triginta annos. Idem docuit Rodohanus in tractatu de rebus Ecclesiæ non alienandis, folio decimosexto, numero septimo, & rursus latius in folio vigesimoseptimo, numero 33. & 34. Idem docuit Augustinus Berous in consilio 155. numero vigesimoquarto, versiculo facit etiam. Idem Glos. singul. in capitulo finali, versiculo

Digitized by Go

sculo perpetuas. & ibi per Doctores. extra de rescriptis. Idem latissimè docuit Cardinalis Alexandrinus in capitu. Abbatibus. numero tertio, per totum, 12. quęstio. 2. Idem Geminianus in capitulo primo, columna penultima, versiculo & nota, de rebus Eccles. non alienand. in sexto, tradens hanc optimam regulam: quòd vbi requiritur consensus
22 † expressus, non sufficiat tacitus: qui ibidem in fine dixit, quòd quando Episcopus est principalis alienans, tunc debet habere consensum sui Capituli. Ex quibus omnibus allatis claruit locationem emphiteoticam factã ad vitam vnius hominis dici perpetuam, ac per consequens arguendo a fortiori, multò magis dici perpetuam, si facta fuerit ad tertiam generationem, vt fuit locatio (de qua hìc est sermo) si ergo perpetua dicenda erit: inde necessariò sequitur Ioannem Andream in dicta regu. is qui tacet. loquutum fuisse in terminis presentis fundamenti, quando dixit, quòd ad validitatem ipsius requiratur expressus, & non sufficiat tacitus consensus Collegij alicuius collegiatæ Ecclesiæ. Idẽ docuit ad verbum in proprijs terminis præsentis nostri fundamenti, Specul. in libro quarto, titu. de locato. §. sequitur videre. numero quarto, versicul. cæterum. vbi Ioannes Andreas in additio. in versicu. contractus. idipsum eleganter docuit, tradens formam celebrãdi contractum huiusmodi renouationis locationis emphiteoticæ. Specul. rursus expressissimè idem repetijt in lib. 4. titul. de emphiteosi. §. nunc aliqua. numero 37. versic. vigesimo sextò quæritur. Idem docuit Berous in consil. 116. numero 9. & in consil. 122. in fine, dicens hanc esse communem, scilicet, quòd in casu præsentis nostri fundamenti solus Prælatus non possit caducitatem remittere. Idem docuit specialiter Imola in dicto capit. potuit. numero 34. circa finem. Idem docuit Præpositus in capit. sine exceptione. nume. 14. 12. quęstione secunda. Idem docuit Panormitanus in capit. vt super. columna secunda, versic. ego crederem. extra de rebus Eccles. alienan. vel non alienan. qui ibidem concludit dicens, si res in-
23 culta † tradita in emphiteosim, vt fuit a principio possessio, de qua est sermo, prout verisimiliter creditur, & elicitur ex ipsa natura contractus emphiteotici (scilicet ad meliorandum) vt melioraretur: tunc per generationem finitam redeat optimè culta ad Ecclesiam: in tali casu non poterit iterum a Prælato concedi sine solemnitate, & sine causa, cum cesset causa primę concessionis. Hæc Panormitanus, quem citauit, & sequutus fuit Rodohanus in suo excellenti tract. de rebus Eccles. non alien. in rubri. de immobil. rerum Eccles. alienan. nume. 56. & sequenti. Idem rursus clarius ipsemet Panormitanus docuit in capit. 2. columna secunda, versic. & Glos. extra de his, quæ fi. a Prælat. sine consensu

Capituli. His pręciſis verbis vtẽs, videlicet, Et glo. optimè ſoluit, & eius ſolutionem ſemper nota, vt in concellione facienda in perpetuum requirantur ſolemnitates a iure requiſitæ: vt ſubſcriptio, & conſeſſus expreſſus: ſecus in concellione facta ad tẽpus: & vt animaduerteremus, quòd ipſe Panormitanus non loquatur in caſu noſtro, dum dixit, quòd in cõceſſione rei eccleſiaſticæ facta ad tẽpus non requiratur conſenſus expreſſus: ſed quòd tunc loquutus fuerit quando agitur de alienatione rei modicæ: Audiamus obſecro, quomodo ſe ipſum fuerit interpretatus. Quapropter ſciendum, quòd in eodem c. 2. col. 2. in verſ. ex quo habes. idem Panormitanus dixit, q̃ doctrina Glo. Innocentij, & Hoſtienſ. ſit ſemper notanda. Ex quibus, inquit, habemus, quod vbi fieret conceſ-
24 ſio magnę † rei etiam ad tẽpus, debet interuenire cõſenſus Capituli expreſſus, qđ & voluit Ioannes And. in addit. ad Specul. circa finem rubr. de rebus eccleſ. nõ alien. & ideo textus in dicto c. 2. poteſt intelligi quando fit conceſſio ad tempus non modicum, puta ad vitam alicuius. Nam tũc æquiparatur perpetuę alienationi quo ad ſolemnitatem ſeruandam. Item nota, quòd in conceſſione rei modicæ non erit neceſſarius conſenſus Epiſcopi: ſed ad vitam alicuius ſufficiet conſenſus Capituli, & Prælati: ſed in cõ-
25 ceſſione † rei nõ modicæ: & hoc vbicunque bona Prælati, & Capituli eſſent cõmunia, ſed ſi diſtincta: tunc Prælatus poſſet aſſignare illa alicui ad vitam ipſius Prę-lati ſine conſenſu Capituli. Idem rurſus ipſemet Panormitanus in c. ea noſcitur. col. fin. verſ. in alijs. extra de his, quæ fi. a Prælat. his præciſis verbis vtens, videlicet, In alijs verò actibus non præſumitur pro conſenſu, niſi forte factum ſit antiquum, iuxta not. per Innocentium in c. innotuit. extra de eo, qui fur. ord. ſed certè, ſubintulit ipſemet Panormit. hæc dicta ſunt obſcura, & non credo vſquequaq; vera. Nam vide text. in contrarium in cap. 1. eod. titul. vbi requiritur ſubſcriptio, vt clarè probetur conſenſus: vt docuit glo. in c. 2. eo. titu. in ſexto.
26 vbi in alienatione facta † per Prę-latum, & Capitulum non præſumitur, quòd tractatus intercellerit: fortius ergo non debet præſumi expreſſus conſenſus (& ſubdit ibidem ipſe Panormitanus includendo) ſed vbi requiritur conſenſus expreſſus, nunquam ego præſumerem pro conſenſu, quia eſt ſolemnitas extrinſeca, quæ nunquam præſumitur, & per hoc obuiatur multis fraudibus. Hæc Panormitanus vbi ſupra. qui rurſus idipſum ſentiens in c. nouit. extra de rebus Eccleſ. alienan. vel non. in verſic. vlterius quæritur, quem citat quoque, ac ſequitur Rodohanus in tract. de rebus Eccleſ. non alien. in fol. 67. nn. 6. 7. 8. 15. 50. & 62. probans quamplurimis auctoritatibus, quòd etſi Prælatus collegiatę Eccleſiæ poſſit alienare res minimas Eccleſię collegiatæ ſine expreſſo conſenſu

Collegij

Collegij, non tamen poterit alienare res magni momenti sine expresso consensu sui Collegij. Idē rursus repetijt ipsemet Rodohanus ibidem in fol. 125. nu. 39. dicēs, quòd de forma alienationis
27 legitimæ sit, vt Capitulum cum Prælato, siue Prælatus cum Capitulo tractet, & deinde cum consensu ipsius, deliberatione facta, alienet: quod rursus expresse repetijt idem Rodohanus ibidem in fol. 357. nu. 4. nec non in f. 167. nu. 13. & 17. Vbi tradidit hanc regulam, dicens, quòd in omnibus casibus, qui concernunt præiudicium Ecclesiæ requiritur consensus Capituli, & pari modo in spectantibus communiter ad Episcopum, & Capitulum. Idipsum rursus ipse Panormitanus repetens in capit. cum vos. extra de his, quæ fi. à Prælat. dixit, q̄ etsi consensus Capituli nō sit semper necessarius in negotijs, tamē erit semper necessarius in negotijs Ecclesiasticis, quæ tangunt communiter Episcopum, & Capitulum, vt in c. accedens. extra de præscript. quod & in dicto c. accedens. Idem Panor. repetijt in versic. in glos. & melius in c. 1. not. 2. eod. tit. subdens, quòd vbi agitur de alienatione perpetua, tunc requiritur consensus Capituli expressus, nec sufficiet tācitus per tex. in c. 1. iuncta glos. eod. tit. in sexto. cuius Panormitani sententiæ se subscripsit Rodohanus in dicto tracta. de rebus Eccles. non alien. fol. 169. nu. 28. Idem docuit glos. decisionis 98. Capellæ Tolosanæ asserens, quòd in alienatione rei Ecclesię collegiatę requiritur cōsensus & subscriptio Collegij ipsius Ecclesiæ, quod & denuo Rodohanus vbi supra, confirmauit in fol. 169. nume. 27. dicens, quòd etsi in alienatione rei modicę nō requiratur consensus Capituli, benè tamē requiritur in alienatione rei magnæ, vt latius Panormitanus docuit in c. continebatur. eod. tit. ex quibus ipsemet Rodohanus vbi supra, colligit, quòd in alienatione rei magnæ (vt continget in casu proposito) facta etiam ad tempus requiratur etiam consensus Capituli, & ad hoc probandum citat Ioannē And. in addit. ad Specul. in tit. de rebus Eccles. non alien. & Turrecrema. in summa. 12. q. 2. quod & repetijt idem Rodohanus vbi supra, in fol. 182. nu. 6. & 7. & fol. 183. nu. 25. dicēs, consensum Capituli tacitum sufficere in alienatione facta ad tempus breue, expressum verò requiri in perpetua: qui Rodohanus ibidē in fol. 234. & 235. idipsum repetijt per totum. Idipsum rursus docuit Panormitanus in c. 1. not. 1. extra de his quæ fi. à Prelat. sine consensu Capituli, seqnēs Federicum de Senis in suo cons. 51. dicens, quòd etsi in concessione rei modicæ posset Prælatus sine consensu Capituli rem Ecclesiasticam alienare: non autem rem
28 magnam: † quia requirerentur omnes solemnitates requisitæ; vt est tractatus & consensus expressus Capituli. Idem docuit Glos. singul. in cap. 1. versic. perpetuis. de rebus Eccles. non alien. in sexto. cuius sententia ibidem se subscripsit

ſcripſit Dominicus in verſi. & nota. aſſerens, quòd vbi requiritur expreſſus conſenſus, non ſufficiet tacitus, nec præſentia habentis conſentire: qui Dominicus paulò ante ibidem in verſ. ſed & contra præmiſſa. dixit, quòd conceſſio temporalium poſſit fieri per Prælatum ſine conſenſu Capituli: dummodo fiat cauſa pietatis, vel remunerationis impenſi ſeruitij, non titulo, vel ex cauſa locationis. quod dictum erit intelligendum ſecundum mentem eiuſdem expreſſam ſupra, ſcilicet in re parui momenti, ac valoris.

Et ne quis ſuſpicetur noſtri fundamenti veritati ſuffragatos non fuiſſe Legiſtas. Sciendum, quòd ex Legiſtis quoq; infraſcripti Doctores quamlibentiſſimè ſe ſubſcripſerunt præſenti noſtro fundamento, videlicet Bar. in l. 2. nu. 8. C. de iure emphit. Bald. in l. 3. nu. 2. C. de iure emphit. & expreſſius in l. 1. nu. 40. C. quando non pet. par. & in c. quæ in Eccleſiarum, nu. 33. extra de conſtitu. cuius ſententiam Iaſ. ſequens in l. 1. nu. 66. verſic. Item per practicam. C. de iure emphit. aſſeruit eſſe commu nem concluſionem: quòd ſi finita eſſet locatio emphiteotica per generationem finitam, & dominus pateretur emphiteotam ſtare in re emphiteotica; non intelligeretur eo ipſo ſolum ſecum tacitè facta locationis renouatio: & ratio ſecundum eum eſt, quia contractus † requirens ſcripturã, nunquam ex ſola patientia intelligetur renouari, iuxta text. in l. Item quæritur, §. qui impleto. in vltimis verbis. ff. locati. Vnde multum benè concluditur (ſubdidit ibidem Iaſon) quòd nũquam intelligetur renouari: quod & notandum erit ad practicam ſciendam. Qui Iaſon idipſum repetés in l. 2. num. 130. & 131. C. de iure emphit. aſſeruit hanc eſſe commu nem Doctorum ſentẽtiam. Idem docuit Alex. in conſil. 105. nu. 18. lib. 5. Ruin. in conſ. 70. poſt nu. 14. lib. 5. Cæpolla in conſil. ciuil. 47. nu. 3. & nouiſſimus omnium Iulius Clarus in ſuo excellenti tracta. de emphiteoſi, queſt. 10. verſi. ſed nunquid.

Probatur & tertiò præſens veriſſimum fundamentum hac ratione irrefragabili. Cùm enim alienatio facta de re non parua communi Prælato, & collegiatæ Eccleſię non poſſit fieri, imò ſit ipſo iure irrita, & inualida, niſi illa vergat in vtilitatem euidentẽ ipſius Eccleſiæ collegiatæ, vt docuit tex. apertiſſimus in c. ad aures, & c. vt ſuper. extra de rebus Eccleſ. alien. vel non, in Clem. 1. eod. tit. & in cap tua, extra de his quę fi. à Prelat. ſine conſenſu Cap. & niſi fiat cum conſenſu expreſſo Capituli ipſius Eccleſiæ collegiatę, vt per innumera ferè ſupra recenſita iura, & Doctor. ſententias apertiſſimè probauimus. Inde patentiſſimè colligitur veritas tam allatæ concluſionis vnicæ, quàm præſentis primi fundamenti eiuſdem. Cùm cõceſſio bonorum Eccleſiaſticorum immobiliũ in emphiteoſim perpetuam, vel ad vitã vnius dicatur alienatio ipſorum bonorum prohibita ab vtroque

iure

iure, & quòd alienatio fit dicta locatio, c o.uit text. apertissimus in dicta Cle n. 1. & in cap. nulli li ceat. extra de rebus Eccles. alien. vel non alien. & ibi latissimè per Doct. & præcipuè per Panor. vbi supra, qui inter alia, in dicto cap. nulli, col. 1. versic. nota, quòd verbum alienatio. infrascripta protulit præcisa verba, videlicet: Nota, quòd verbum alienationis in materia Ecclesiastica capitur largissimè, vnde comprehendit contractum, per quē transfertur vtile dominium tantū: & addidit ibidem Panormitanus: & nota, q̄ perpetua emphiteosis est regulariter prohibita in rebus Ecclesię, & dicitur perpetua etiam si sit ad triginta annos, de quo vide bonum textum in cap. hoc ius. vers. perpetua. 10. q. 2. & in Authent. perpetua. C. de sacrosanct. Eccles.

Secundum fundamentum cui firmissimè innititur nostra cōclusio est hoc. Possessiones enim dantur in emphiteosim, vt melioentur (iuribus vulgaribus) vt inde finita locatione ad tertiam generationem (vt supponitur, & fuit probatum factam fuisse a dicto
30 Monasterio) † propter mortē vltimi emphiteotę comprehensi in illa tertia generatione, ipso iure dicta possessio iā meliorata (prout est possessio, de qua est fermo) deuoluatur, ac reuertatur ad dominum directum ipsius possessionis, quo ad eius vtile dominium, & ius ipsum emphiteoticū, absq; facto & sententia Iudicis ex ipsa natura rei emphiteoticæ sub conditione implicita locatę, ac secūdum naturā ipsius contractus emphiteotici; absque aliqua necessitate ipsam possessionem actualiter apprehendendi. Hoc fundamētum probatur duplici medio. Primo enim per argum. in cap. 2. extra de feudis. Vbi interrogatus Innocētius Tertius, respōdit, Vasallo mortuo posse Ecclesiam liberè alteri concedere feudum, quod vtique non dixisset, nisi sciret ipso iure per mortem feudatarij possessio feudalis quo ad vtile dominium redire ad eius dominum directum: At cùm adsit identitas rationis in possessione emphiteotica, quæ in possessione feudali, vt patet ad sensum, & cōmuniter docuerunt Doctores asserentes valere argumentum regulariter de feudo ad emphiteosim, & è contra, vt inter alios copiosissimè probat hāc ipsam pertractando materiā Nicolaus Euerardus in sua prę excellenti Topica iuris, in loco de feudo ad emphiteosim. Inde apertissimè comprobatur hoc secundū fundamentum probari dicto Canone taliter arguendo. Idem elici videtur ex l. fina. C. de sacrosanct. Eccles. Idem probatur & secūdò Doctorum auctoritate. Nam infrascripti Doctores ad ipsum senserunt: Paul. de Castro enim hoc expressè docuit in consil. suo 113. quem citat, ac sequitur Augustinus Berous in consi. 102. nu. 24. & in tantum contenta in præsenti fundamento dicuntur vera, quòd ipsemet Berous in consil. 202. nu. 48. addidit, & hoc summoperē memoriæ cōmendandum, dicens, q̄ finita

31 finita emphiteoſi licebit † ipſi Eccleſiæ, & habentibus cauſam, ac iura ceſſa ab ea non ſolùm per remedium iuris agendo interdicto vti poſſidetis, ſed etiam remedio facti, & ſic via extraiudiciali, ac extraordinaria, quia licitum erit ipſis propria auctoritate poſſeſſionem nanciſci, & illum qui naturalem poſſeſſionẽ fuit ingreſſus, vi expellere, atque eijcere, vt voluit Glo. quam ſic Bar. declarauit in l. 1. §. interdictum, in fi. col. 1. ff. vti poſſidetis. Vbi Bartol. hoc ipſum cõfirmauit, & ſequutus fuit, quod & poſtea docuit Alex. in l. quemadmodum. ff. de acq. poſſ. aſſeuerans hanc eſſe communem Doctor. opinionem, quod & dictus Berous vbi ſupra, multis alijs medijs docuit. Cum ergo meliorata fuerit poſſeſſio (de qua eſt ſermo) inde ſequitur, quòd finita dicta locatione per conſumptionem, tertiæ generationis, non poterit dici, quòd dicta poſſeſſio remanſerit in ſuo priſtino ſtatu, in quo reperiebatur quando fuerat locata dicto primo emphiteotæ, ſeu locatori. Quapropter cum agatur de damno vitando ipſius Eccleſiæ, Prælatus ſolus, vel Procurator ſine expreſſo conſenſu Capituli dicti Monaſterij nõ potuit tacitè, vel expreſsè de nouo locare in emphiteoſim dictam poſſeſſionem emphiteoticam pleno iure deuolutam dicto Monaſterio, dictis heredibus dicti vltimi emphiteotæ, in quo finita fuit tertia generatio, ad quam ſe extenderat dicta locatio facta à dicto Monaſterio dicto primo emphiteotæ locatori, vt quàm elegantiſſimè docuerũt infraſcripti Doctores, videlicet, Panormitanus in cap. vt ſuper. colum. 2. in verſ. in glo. ſuper verſic. intelligantur. extra de rebus eccle. alien. vel nõ alien. poſtquam dixiſſet, quòd bona feudalia, & emphiteotica non dicantur de menſa Eccleſiæ, cum vtilitas eorum pertineat ad aliũ, ſtatim ſubiunxit infraſcripta, videlicet: Sed aduertendum, quòd illa bona quandoque redeunt ad Eccleſiam pleno iure, puta, quia finitũm eſt tempus conceſſionis, vel propter defectum hæredũ vaſalli, vel emphiteotæ, vel propter delictum eorum, vt in c. potuit. extra de locato, & conducto. & in c. 1. de feudis. Qui Panormitanus ibidem poſt multa cõcludendo his præciſis verbis vſus fuit, videlicet. Ego crederem, quòd vbi prima cauſa conceſſionis duraret de præſenti habent locum prædicta: ſed vbi ceſſaret illa prima cauſa conceſſionis, tunc putarem, q eo ipſo, quòd redeunt ad Eccleſiam, efficiuntur de menſa, & aſſumũt ſibi naturam, & qualitatem aliarum rerum Eccleſiæ. Exemplum. Res ſeu poſſeſſio aliqua Eccleſiæ inculta fuit tradita in emphiteoſim hoc reſpectu, vt reduceretur ad culturam, aliàs Eccleſia nõ conceſſiſſet: tractu temporis huiuſmodi poſſeſſio optimè culta reuerſa eſt ad Eccleſiam ex aliqua ex cauſis ſupracitatis: non video (inquit ibi Panormitanus) quòd iterum poſſit concedi ſine ſolemnitate debita, & ſine cauſa: Nam ceſſat cauſa primæ conceſſionis,

ceſſionis, & militat nunc argumentum a ratione ceſſante, vt in ſimilem ceſſante. extra de appellat. & ceſſat ratio Innocentij dicentis (prout ipſe Panormitanus paulò ante retulerat,) quia ab initio videtur ordinatum, vt illa bona concederentur in feudum, vel emphiteoſim. Vnde nil noui facit nunc Prælatus iterum concedendo. hæc Innocẽtius, & ſubdit Panormitanus, vbi ſupra, ſed vbi cauſa perſeueraret, procederet primum dictum, ſcilicet Innocẽtij. Exemplum. Eccleſia habebat
32 † caſtrum, quod fortè propter cuſtodiam, & alia, erat magis damnoſum, quàm vtile: deliberauit ſemel cum ſolẽnitate debita dare in feudum, vel emphiteoſim, ſi tractu temporis redeat ad Eccleſiam: poterit ipſa Eccleſia alij iterum de nouo cõcedere ſine ſolemnitate, non obſtante iuramento de non alienando: quia iſta (ſubdit ibi Panormitanus) nõ eſt noua alienatio, ſed quædam executio ordinationis antiquæ: ad quod facit text. in c. cõſuluit. extra de iudeis. & in c. recolentes. extra de ſtatu regul. & addidit notandam hanc limitationem fore, cum non ſoleat a Doctoribus tradi, etſi ſibi videatur veriſſima, & rationabilis, ſubdidit ibidem Panormitanus, cuius ſententiam ad verbũ hic referre ſtuduimus; vt omnibus palam fieret, q̃ expreſſiſſime Panormitanus ipſe ſenſerit in caſu noſtro oportuiſſe ineſſe ſolemnitates iuris, ſcilicet tractatum Capituli, ſeu Monachorum cõgregatorum in Capitulo ad ſonitum campanellæ, & eorum expreſſum conſenſum, ac ſubſcriptionem, vt iuridicè facta renouatio dictæ antiquæ locationis finitæ dici poſſit: cum dicta emphiteotica poſſeſſio (de qua eſt ſermo) deuoluta fuerit meliorata per emphiteotas, & non reperiatur modò in ſuo priſtino ſtatu inculturę, in quo erat tempore primæ locationis: ſed effecta fuerit benè culta, & frugifera: quod & apertiſſimis documentis loco, & tempore oportuno (ſi opus fuerit) probabitur. Si ergo, in caſu noſtro non ſufficit conſenſus expreſſus Prælati, vel Procuratoris Eccleſiæ collegiatæ: multo minus ſufficiet eorum tacitus. Idem docuit Rodohanus in tract. de reb. Eccleſ. non alien. fol. 81. nu. 55. & ſequenti. amplectens dictam Panormitani ſententiam, quam ipſe probat verã alijs medijs: quod & repetijt ibidem in fol. 246. num. 6. verſ. ſed declara materiam hanc: qui ibidem nu. 16. verſ. & pari modo, aſſeuerauit hoc ipſum docuiſſe Doctores in c. 1. qui feud. dare poſſ. & ibidem Card. in princip. vltimæ colum. Quod & rurſum idem Rodohanus repetijt ibidem fol. 248. nu. 24. afferens hoc ipſum docuiſſe Mattheum de Afflict. in libro ſuo ſuper conſtitutiones Regni, in conſtitu. incip. Baiulos omnes. & in lib. 3. in conſtitu. incip. Diuæ memoriæ. Idem docuit Rota Beninten. concluſione 13. quod & repetijt ipſe Rodohanus in eodẽ tract. fol. 360. nu. 4. & quòd tam Panormitanus vbi ſupra, quàm Rodo-

Rodohanus vbi ſupra, non intelle xerint dicere generaliter, quòd Prælatus collegiatæ Eccleſiæ ſolus ſine expreſſo conſenſu ſui Collegij poſſit præiudicare ſuæ Eccleſiæ in bonis iam acquiſitis ab ipſa, etſi nõdum incorporatis menſæ ipſius: etſi non poſſit præiudicare in applicatis dictæ menſæ, (vt prima facie aliquibus viſum fuiſſe audiuimus) quod & elici poterit apertiſſimè tum ex verbis ipſiuſmet Panormitani, vbi ſupra relatis, quem ſequutus fuit Rodohanus vbi ſupra. Cum etiam ex eleganti doctrina Auguſtini Beroi in conſ. 116. nu. 9. Animaduertendum ergo ſummopere erit, q̃ ibi Panormitanus nolens admittere ſine diſtinctione ſupra relatam ſententiam Innocentij, dicentis vbi ſupra poſſe Prælatum ſolum ſemel locata in fendũ, vel emphiteoſim cum ſolemnitate (ſi denuo redeant ad Eccleſiam) ſine tali ſolemnitate in emphiteoſim dare, tradidit illam peroptimam regulam, dicens, dictum Innocentij locum habere in poſſeſſione nõn meliorata, ſed permanente in ſtatu priſtino, in quo tunc dicta poſſeſſio reperiebatur tẽpore locationis ſolemniter factæ. Nã tunc ſolus Prælatus poſſet locare, cùm illam locans nihil noui videatur facere. Non autem illud dictum locum habere in re meliorata, & effecta vtiliori Eccleſiæ: quia tunc non poſſet eã Prælatus locare ſine iuris ſolemnitate, ſcilicet ſine expreſſo conſenſu Capituli. Nam talis poſſeſſio ſic meliorata, deuoluta ad Eccleſiã collegiatam eo ipſo, q̃ fuit deuoluta, dicitur aliquo pacto effecta de menſa Eccleſiæ, & aſſumit ſibi naturam, & qualitatem aliarum rerum Eccleſiæ ipſius, vt omnino in earum alienatione neceſſarius ſit expreſſus conſenſus Prælati, & collegiatæ Eccleſiæ. Ex his ergo benè põderatis colligitur, quàm longe aberrẽt a via veritatis, qui erediderunt Panormitanum aliter docuiſſe, quàm noſtra concluſio contineat. Ac per conſequens patuit ipſum fauiſſe etiã in præſenti fundamẽto, cui & Auguſtinus Berous in dicto conſil. 116., num. 9. apertiſſimè ſe ſubſcripſit. Nam poſtquàm expreſſiſſimè ibi docuerat, quòd ſolus Prælatus Eccleſiæ collegiatæ nõ poſſet per receptionem futuri Canonis præiudicare ſuæ Eccleſiæ in bonis communibus ad ipſam aliquo pacto denolutis ſine expreſſo conſenſu Collegij dictæ Eccleſiæ hæc præciſa verba, videlicet: Si verò Eccleſia non ſit collegiata, vel ſaltẽ totum ius ex priuilegio, vel conſuetudine in ſolo Prælato reſideat (quod nõ eſt in caſu præſentis noſtræ quæſtionis principalis propoſitæ) tunc recipiendo Canonem pro futuro tempore, poſſet Eccleſiæ præiudicare, iuxta not. per Gl. (quam ibi omnes Doct. ſequuntur) in cap. potuit. extra de locato & conducto: quia tunc Prælatus diceretur a iure mãdatum, & poteſtatem in hoc Eccleſiæ præiudicãdi habere, iuxta ea, quæ not. & habentur in c. vt ſuper. de reb. Eccleſ. alien. vel non alien. & cum ſit Procurator ſuæ Eccleſiæ iuris diſpoſi-

diſpoſitione, qui liberam & gene ralem bonorum Eccleſiæ admi-niſtrationem habere dicitur, vt docet tex. ad hoc ſingularis cum glo. in cap. fin. 12. q. 1. & alia gloſ. melior de iure in cap. quia Epiſcopus. 3. q. 5. Nihil mirum ſi in acquiſitis, nondum tamen incorporatis, nec menſæ Eccleſiæ applicatis, ſolus Prælatus, & Collegium Eccleſiæ collegiatæ, id eſt ſine Epiſcopi, vel alterius ſuperioris conſenſu præiudicare poteſt, vt in dicto capit. vt ſuper. ibique Abbas & omnes: & eſt alius text. in cap. 2. extra de feudis. vbi glo. Hæc omnia Berous vbi ſupra. Ex quibus patuit veritas interpretationis ſententiæ Panormitani in dicto cap. vt ſuper. a nobis ſupra traditæ, & inſimul quomodo ſit interpretanda ſentẽtia ipſius Panormitani, dicẽtis ibi, quòd Prælatus poſſit in bonis acquiſitis Eccleſiæ collegiatæ præiudicare, ſi illa non fuiſſent incorporata ipſi Eccleſiæ, ſicut ſunt bona ex caducitate, vel locatione finita redeunt ad Eccleſiam non mutato priſtino ſtatu: ſed ſi mutaſſent, ſcilicet ſi fuiſſent meliorata, tunc non poſſet Prælatus ipſa locare, vel aliter alienare, nõ ſeruatis iuris ſolemnitatibus: quia eo ipſo, quòd meliorata redeunt ad Eccleſiam, efficiuntur de menſa Eccleſiæ. Cum ergo ſimus in poſſeſſione meliorata, & ſic ad Eccleſiam deuoluta. Patet inde non ſolum tacitè, verum etiam expreſsè non poſſe Prælatum præiudicare iuri ſic acquiſito ipſi Eccleſiæ collegiatæ, renouando locationem finitam hæredi vltimi emphiteotę, non præuio expreſſo conſenſu Monachorum dicti Monaſterij, cum dicta bona emphiteotica effecta fuerint ipſo iure (ſtante dicta deuolutione ex finita dicta locatione facta ad tertiam generationem) de menſa ipſius Monaſterij, & Prælatus ipſam renouare ſine expreſſo conſenſu ſuæ collegiatę Eccleſię, vt latiſſimè probabimus infra in quinto fundamento preſentis noſtrę vnicę concluſionis. Videatur ergo ibi latius.

Tertium fundamentum eſt. Quoniam dictum Monaſterium non tenebatur dictas poſſeſſiones emphiteoticas ad ſe ipſo iu-
33 re delatas † ratione locationis finitę denuo concedere locationem agnatis dicti vltimi emphiteotę illam petentibus: cum poſſet ſibi illas retinere, & non teneatur huiuſmodi locationẽ concedere illis: cum hoc ipſum approbet communis Doctor. ſententia, quam refert, & ſequitur Petrus Benintẽdi in tractatu deciſionum cauſarum Rotę Bonon. concluſione 19. afferens ita fuiſſe iudicatum ibi. & huic fundamento aſtipulati fuerunt ex Canoniſtis, Imola in capit. penulti. extra de locato. Panormitanus in cap. bonę memorię. el ſecondo, colum. penult. in princip. numero 28. in verſi. hoc dictum ego limitarem. extra de poſtul. Prelat. Idem Ludo. de Gozad. in ſuo elegantiſſimo conſilio 39. incipien. In Chriſti nomine, Amen. Prima facie, per totum, ſed ſpecialius,

& apertius in nu.7. verſ.circa ſecundum, quo ad doctrinam Bar. Vbi limitat ac interpretatur doctrinam Bar.in l. 1. §.permittitur. ff.de aqua quoti.& eſſli.& reſpondet omnibus contrarium ſentientibus,& ſpecialiter Decio in conſil.131.& 329. qui dixit, ꝙ aliàs poſſent eiudi agnati médacio dicentium talem poſſeſſionem velle pro ſe retinere.& addidit hoc eſſe friuolum : cùm ex poſt facto poſſint reclamare . Idem docuit Corſetus in addit.ad Panormitanum,vbi ſupra. in verſic.renouationem. & ſpecialiter ibi. Tertiò limita.Idem docuit Ancharanus in conſi.133.in 2.dubio. Idé Staphil.in tracta.de lit.grat.& iuſtitię.fol.79. Idem docuit Panormitanus in c. bonæ. el ſecondo. col. penulti.de poſtulat.Prælat. &ibi Corſetus in Apoſtilla.Iaſ.in conſil.24. col.pen.vol.3. Aretinus in l.ſi mihi & Titio. ff.de verb.obligatio. Curtius ſenior in conſ.48. Roman. in conſil.22.nu.5. Anch. in conſ.133.dub.2.Zaſ.in conſ.8. volum.2. Ripa in l.1.num.9.ff.de priuileg. credit. Idem Antonius Gabriel in tract.conclu.lib.3. tit. de iure emphit. concluſ.1. nu.14. verſ. quartò limita. vbi latiſſimè, & eruditiſſimè examinat, quãdo Eccleſia, vel alter dominus directus poſſit alienare extraneo poſſeſſionem emphiteoticam deuolutam ad ſe contra voluntatem agnatorum vltimi emphiteotæ . & ex Legiſtis idipſum docuerũt infraſcripti,videlicet:Aretinus in l. ſi mihi & Titio.col.6. verſ.Bal.tamen.ff.de verborum oblig.Iaſ.in conſi.24. col.pen.vol.3.Curt.ſen. in conſ.48. Romanus in conſ.22. nu.5.Iaſ.in conſil.8.vol.2.Ripa in l.1.nu.9. & ſequen.ff.de priuileg. credit. Ruin.in conſil.151. col.5. & in conſil. 152. col.1. & in conſil.155.colum.fina.vol.1. Calcan. in conſil.8.nu.45.

Quartum fundamentum , quo fulcitur noſtra concluſio, cum in iure certiſſimum habeatur,quòd emphiteoſis , & præcaria locatio
34 † quo ad ſubſtantiam ipſarũ ambarum non differant, in tantum, quòd id,quod in vna earum dicatur,ad aliam extẽdatur.Quapropter Gloſ.ſingul.in cap.præcaria. 10. quæſt.2. dixit eas eſſe affines. & Bart.in l.ſi finita. §.ſi de vectigalibus. ff.de damno infecto. dixit illas in omnibus, & per omnia ſimiles, & Alex. in conſi.165. col.2. lib. 2. & Panormitanus in c.1.col.2. verſic.Item fit,vel dicitur. extra de præcarijs. aſſeruit, contractum pręcariè,quo ad ſubſtantiam eius dici poſſe contractum emphiteoticum, ex quo fit in perpetuũ, vel ad magnum tempus:addẽs,neceſſariò renouationem locationis de quinquennio in quinquennium fore faciẽdam in fauorem Eccleſiæ, ne longitudine temporis locationem accipiens , vel eius hæres dicat rem eſſe ſuam . Quapropter ſubdidit, ſicut non petens inueſtituram à nouo domino cadit a iure ſuo, ſic & iſte, qui non petit renouationem elapſo quinquennio, ac per conſequens ſicut in cõtractu pręcarię ſi conductor omiſerit tempore cõuento petere renouationem

nem locationis (volẽte Eccleſia) abſque ſpe recuperationis à iure ſuo cadit, vt voluerunt Doct. omnes poſt glo. fin. in cap. 1. extra de præcarijs. & ibi per Hoſt. Imol. Abbatem, And. Barbat. & alios. Ita omnino erit dicendũ in contractu emphiteotico Eccleſiæ, cũ eadem prorſus militet ratio. & ideo dicunt, quòd volẽte ipſa Ec
35 cleſia, † & declarante ex non petita renouatione locationis finitæ hęredes vltimi emphiteotę priuentur poſſeſſione huiuſmodi ad ipſam Eccleſiam pleno iure deuoluta ex dicta locatione finita, prout ipſe Procurator dicti Monaſterij, facto ipſo declarauit litem conteſtando contra hæredes vltimi emphiteotę, illegitimiq́ue moderni poſſeſſoris dictæ emphiteoticæ poſſeſſionis deuolutæ ad ipſum Monaſterium propter finitam locationem factam ab ipſo ad tertiam generationem. Inde quoque ſequitur, quòd finita tertia generatione dicti primi locãtis, etiam ſi eſſet peruentum ad quartam, vel quintam generationem: cum de iure dici non poſſet dictam locationem tacitè fuiſſe renouatam ex perſeuerantia dicti illegitimi moderni poſſeſſoris dictæ emphiteoticæ poſſeſſionis ipſam pacificè poſſidendo, & pro ipſa ſoluẽdo Canonem dicti Monaſterij, Prælato, aut Procuratori forſan, antiquitus conuentum cum primo emphiteota, & ab ipſo ſolutum: cum dicta renouatio de ſui ſubſtantia, ac natura eſſentiali requirat expreſſum cõſenſum in ipſa facienda nõ ſolum Prælati, verumetiam Monachorum dicti Monaſterij, pręcedẽte inter eos in tractatu collegialiter facto in Capitulo, & ſubſequente aliqua ſcriptura hoc atteſtante ſubſcripta manu ipſorum, vel ſaltem, vt hodie eſt in vſu, interueniente præſentia notarij publici, (& teſtium ad hoc rogatorum) & conficiente inſtrumentum cũ annotatione nominum Monachorum ibi collegialiter cõgregatorum, & conſentientium ſtipulationi huiuſmodi inſtrumenti, vt ſatis abũdè probatum fuit per allata in probationem præcedentium fundamentorum, & pręcipuè primi fundamenti. Cum hîc apertiſſimè comprobetur vacare argumentum a minori ad maius affirmatiuè tali pacto, dicendo,
36 Si in renouatione † locationis quinquemalis de ſui eſſentia, ac robore requiritur aliqua ſcriptura, (vt fuit probatum) & ſpecialiter docuit Berous in conſil. 106. nume. 7. vol. 1. & ratio (ſecundum eum eſt) ne longitudine temporis locans, vel eius hæres dicere audeat rem taliter locatam pleno iure ſuam eſſe: Quantò ergo magis ſcripturam requiri in huiuſmodi locationis ad tertiam generationem renouatione erit dicendum? Ex hoc ergo quarto fundamento colligitur quoque veritas præſentis noſtrę concluſionis.

Quintum fundamentum concluſionis noſtræ eſt: nam Regula vulgatiſſima & veriſſima apud * Doctores communiter recepta eſt, quòd quamuis Prælati Eccleſiarum collegiatarum irrequiſito

37 ſito eorum † Capitulo in rebus acquirendis poſſint præiudicare ſuis Eccleſijs etiam collegiatis (etſi non negent ipſos tñ Prælatos inde teneri ad ſatisfaciendũ dictis Eccleſijs pro huiuſmodi damno ſibi illato eorum culpa, iuxta expreſſum text.in c.fin. extra de iniurijs,& damno dato,cũ ſimilibus iuribus vulgaribus,) vt in c.potuit.extra de locato. in c. de quarta. extra de præſcript. & ibi per Doct.communiter . Nec non in iuribus acquiſitis,minimi tamen momenti, ſeu præiudicij: vt docuit textus in cap.ęterum. extra de donationibus.Vbi com muniter per Doct. vltra quos per Panormitanum in c.veniens.nu. 21. verſic.concludendo. extra de præſcript. quem ibi ſequitur Felinus.nu.5. in fine. verſ. vnde habeo:quod dictum ſequuntur Decius ibidem,& Moderniores , & ratio eorum eſt:quoniam de minimis non curat Prætor,quæ colligitur ex text.in c.terrulas.12.q. 2.Vbi habetur,quòd Prælatus po
38 terit † ſine iuris ſolemnitate alienare rem Eccleſiaſticam etiã immobilem modici valoris : quod & docuit ibi per ipſum textum Dominicus a Sancto Geminiano.in verſ.& glo.& idem Glo.in c.Abbatibus. & ibi Archid.12.q. 2. & idem docuerũt Innocẽtius, Antonius, & alij Canoniſtæ in c. 1. extra de his , quæ fi. a Prælat. Glo. & Hoſt. in c.ſi proponente. extra de reſcript.Ioannes And.in regula. Qui tacet.de regu.iur.in ſexto . Idem Federicus de Senis in ſuo conſi.210.incip. In Chriſti nomine. caſus talis eſt . Vbi per
39 hoc dicit rẽ modicam † eſſe excluſam a ſolemnitate , & rigore iuris,continericque ſub iuramento Prelati : qui iuraret , ſe non alienaturum inconſulto ſuperiore , vt docuit quoque Henricus Boich in c. etſi quæſtiones . extra de ſimonia.& Ang. in §.hoc etiã. in fi.in Authen. de alienat.& emphit.Petrus Ancharanus in cõſi. 420.incip.Quidam ſeruus Antonius,col.1.& rurſum idem Petrus Ancharanus,Imo.& Panormitanus (ſequentes illud dictum Federici) in c. ſuper . de rebus Eccleſ. alien.vel non, quod idem Panormitanus repetijt in c.fin.col.pen. extra de Eccleſ.ędific.& Ioannes Faber in Authen.Hoc ius porrectum.col.2.verſ.tertio caſu.& ibi etiam Bal. & Salicetus . C. de ſacroſan. Eccleſ. Imo. in c.1. extra de his quæ fiũt a maior.par.Cap. Socinus in conſi.208.incip. Viſis actis.col.pen. Barbat.in conſ.61. incip. A Ioue principium. col.4. verſ.præterea facit.lib.3. & Iaſon in c.1.col.6.verſ.ad dictorum confirmationem , & iterum col. ſequenti.verſ.quartò vltra alios titu.qui feud.dare poſſ. & Franciſcus Curtius in tract. feudorum. in quæſt.21. quæſt.pen.principalis. Non autem dicti Prælati po-
40 terunt præiudicare † ipſi Eccleſiæ collegiatæ in damno alicuius magni mométi vitando iuris acquiſiti ſine expreſſo conſenſu ipſius , & ratio rationum eſt, quoniam Prælati nõ ſunt domini rerum ſuæ Eccleſiæ,ſed Procurato-
41 res, † prout ad verbũ docuit tex.

in

in cap.2.extra de donat. vbi Alexander Tertius his præcisis verbis hoc ipsum decreuit, videlicet: [Fraternitatem tuam credimus non latere, quòd cum Episcopus, & quilibet Prælatus Ecclesiasticarum rerum sit Procurator, non dominus: conditionem Ecclesię meliorare potest, facere verò deteriorem non debet. Accepimus, quòd prædecessor tuus graues donationes in rebus Episcopatus fecit in detrimentum Ecclesiæ, suis Canonicis incõsultis. Vnde quoniam donationes huiusmodi de iure non teneant: indulgemus tibi, vt liceat donationes huiusmodi tam à clericis, quàm à laicis legitimè reuocare.] hæc ibi. Idem probatur per argumentum in cap. delictum personæ. de regulis iuris, in sexto. vbi dicitur [delictum personæ non debet in damnum Ecclesiæ redundare.] Idem probatur per argumentum in l. magis puto. §.fundum. ff.de reb.eorum, qui sub tutela. vbi hæc habentur, videlicet: [Fundum autem legatum repudiare pupillus sine Prætoris auctoritate non potest.] hæc ibi. Dixi probari per argumentum, quoniam idipsum ex ipso elicitur, vt latius probauimus in præcedenti secundi fundamenti probatione. Idem & secundò docuerunt Doctores in dicto capit. 2. & alij infrascripti. Nam idem docuerunt expressè ex Canonistis, Glo.in cap.si Episcopus.16.quæst.6. & Glos.in capitulo placuit, in versicul. negligentia.16.quęstio.3.& rursus ibidem Archidiac.in columna secũda, versic.in eadem Glo.ibi.Non concedo. vbi sequens Goffre. di-
42 xit, quòd si Prælatus † fecerit graues donationes consultis, & consentiẽtibus Canonicis, tenet contractus, vel rescinditur per restitutionem in integrum, vt in cap. requisiuit. extra de in integrum restitu.si verò ipsis Canonicis inconsultis: tunc contractus ipso iure non tenet, vt in capit. 2. extra de donat. Amplectitur ibidem ipse Archidiac.sententiam Hostiẽs. dicentis in dicto cap.2.talem donationem fuisse nullam duplici ex causa, scilicet vna, quia in grauamen Ecclesiæ: alia, quia sine consilio Canonicorum. hæc Archidiaconus vbi supra. Idem docuit Innocentius in dicto cap. 2. Idem docuit Geminianus in capitulo primo, de rebus Eccles.nõ alienan.in sexto. Idem docuit Federicus de Senis in suo consil. 9. cuius sententiam citat, & sequitur Panormitanus in cap. tua nuper.extra de his, quæ fiunt à maiori parte Capitu. qui Panormitanus idipsum repetijt in capit. quoniam, numero quarto, versic. vltimo hîc quæro, extra de decimis. & in cap.verum. numero secundo, extra de foro competen. & in cap. verum, numero tertio, extr.de cõdit.appos. Idem Imol. in capitulo secundo, de donatio. Idem rursus Panormitanus in capitulo veniens, numero 21. extra de præscript. & rursus in cap.potuit, numero quintodecimo, versicu. vnde solus Prælatus.extra de locato. Idem docuit Felinus in

cap.contingit,el primo. nume.5. per totum, extra de ſentent. excommunicationis,& in cap.quęrelam, numero ſecundo,extra de ſimonia. vbi infraſcripta præciſa verba protulit, videlicet: Nota,
43 quòd Prælatus † non poteſt reſcindere contractum, per quem Eccleſiæ eſt ius acquiſitum.Idem docuit Decius in cap. paſtoralis. numero 35. extra de exceptio. & rurſus in capitulo Eccleſia Sanctę Marię, nume. 241. verſic.& ad id, quod dictum eſt, extra de conſtitu. & iterum in conſil.ſuo 588. incip. Viſo puncto, & dubijs. numero quintodecimo, qui Decius idipſum repetijt in l. ſeruus, numero nono, & decimo, C. de pactis, ſequens Roman. in conſilio 184.incip.Viſisque narran.vbi di
44 xerat, quòd ſtatutum, † in quo habetur, quòd mulier alienare non poſſit, intelligatur in quæſitis, non in quęrendis, vt docuit Imola in conſilio ſeptuageſimoquarto, incip. In caſu præmiſſo. Et quòd ſtatutum laicorum
45 non valeat † in præiudicium clericorum, intelligitur in queſitis, ſecus in quærendis, vt not. Bart. in rubric. de conſtitut. Et ratio eſt,ſecundum eos: quia in quæſitis agitur de damno vitando, in quærendis verò de lucro captando. Nam in quæſito agitur de redemptione, quæ eſt fauorabilior. Idem prorſus docuit Mantua in cap.2.aut 2. extra de in integ. reſtitutione,à num. 29. vſque ad 32. ſequens Panormitanum in dicto cap. tua. Idem docuit Auguſtinus Berous in conſil. 116. incip. In cauſa caducitatis. numero 9. volumine primo, cuius præciſa verba retulimus ſupra in probationem primi fundamenti pręſentis noſtrę concluſionis. Idem repetijt idem Berous in cõnſil. 120. volumine primo, incip. Concludo in præſenti cauſa. nume. 19. & iterum in conſil. 109. numero 31. verſic. nec repugnat licentia, volumine primo, & in conſil. 122. numero 9. & 23. volumine primo. Addens, quòd propter pactum additum contractui emphiteotico de non alienando, magis, magisque verificatur regula, quòd Prælatus non poſſit præiudicare in acquiſitis ipſo iure (vt in caſu noſtro) etſi in acquirendis. Idem latius docuit Specul. in lib. 4. titul. de emphiteoſi, nu. 37. verſicul. vigeſimoſextò quæritur. Idem apertiſſimè docuit Dynus in cap. delictum perſonæ. in fine. de regul. iur. in ſexto. vbi his pręciſis verbis vſus fuit, videlicet: Sed dici ſolet communiter, quòd delictum commiſſum à Prælato,
46 † & Collegio, ſcilicet communicato cõſilio, redundare poſſet in damnum Eccleſiæ, vt in l. iubemus nauem. C. de ſacroſanct. Eccleſ. Delictum verò Prælati tantum, ſeu alicuius, ſeu aliquorum de Collegio non præiudicat: & ita loquitur hæc regul. hæc Dynus. Cuius ſententiæ ibidem ſe ſubſcripſerunt & alij Doctores, ſequentes Gloſ. eiuſdem capitu. delictum. Ex Legiſtis infraſcripti idipſum docentes, ſe ſubſcripſerunt veritati præſentis noſtri fundamenti, Bartolus enim in dicta

l. iu-

l. iubemus nullam, numero 4. id-
ipsum elegantissimè docens di-
47 xit, quòd etsi Prælatus † in iuri-
bus iam acquisitis negligendo,
scilicet permittendo aliquē con-
tra Ecclesiam præscribere in ali-
quo iure sibi competenti, seu in
aliqua re (pleno iure) suæ Eccle-
siæ possit præiudicare, non tamen
poterit Ecclesiæ suæ præiudicare
in committendo, seu faciendo si-
ne consensu Capituli suæ Eccle-
siæ. Hæc Bartolus. cuius senten-
tia communiter approbatur, &
meritò à Doctoribus, tam Cano-
nistis, quàm Iuristis, vt statim vi-
debimus. Cum ergo veritas ita
se habeat, quòd Prælati in facien
do, seu committendo non pos-
sint præiudicare Ecclesiæ suę col
legiatæ sine consensu illius Col-
legij, inde elicitur quoque veri-
tas præsentis nostri fundamenti:
cum Prælati locando, seu reno-
uando locationes rerum Eccle-
siarum collegiatarum iam fini-
tas, & ipso iure, nullo hominum
ministerio mediante, inde deuo
lutas ad ipsas Ecclesias, pecca-
rent in committendo, seu facien-
do, & non in ommittendo, vt
patet ad sensum: quod & aper-
tius patebit ex relatione eorum-
demmet verborum, quibus ipse
Bartolus ibidem vsus fuit: Verba
ergo ipsius sunt hæc, videlicet:
Breuiter dic, aut quæras vtrum
Prælatus possit præiudicare Ec-
clesiæ contrahendo, aut aliud fa-
ciendo. Primo casu non potest
præiudicare, nisi licitè contra-
hat, vt in dicta l. iubemus, & in
dicta Authentica, hoc ius por-
rectum. Secundo casu, aut loqui-
mur in quęrendo, & potest præiu
dicare, vt in Authentic. Nesto-
rianis. C. de hæreticis, & in cor-
pore vnde sumitur. Aut in iam
quæsitis, & tunc aut negligen-
do, & potest Ecclesiæ præiudica-
re, puta patiendo contra se præ-
scribi, vt in Authenti. quas actio-
nes. C. de sacrosanctis Ecclesijs.
Aut aliud faciendo, & tunc aut
facit cum consensu Capituli, &
potest ei pręiudicare, & sic lo-
quitur ista lex, aut sine consensu
Capituli, & tunc non potest prę-
iudicare Ecclesiæ, vt in cap. delic-
tum personæ. de regulis iuris in
sexto. & ita intelligunt illud cap.
Doctores. hæc omnia Bartolus
vbi supra. qui rursus eadem bre-
uioris sermonis periodo repe-
tens in l. seruus. C. de pactis, id-
ipsum docuit: & idem rursus re-
petijt in rubric. ff. de constitutio-
nibus. Idem docuit Bartholo-
męus Socinus in l. Termilius, nu-
mero 16. ff. de condit. & demon-
stratio. sequens Imol. in capitulo
secundo, extra de donatio. Idip-
sum docentem. Idem docuit Ro-
manus in consil. 184. incip. Visis-
que narratis: dicens, quòd statu-
tum, in quo habetur, quòd mu-
lier alienare non possit, intelli-
gatur in quæsitis, non autem in
quærendis, vt notat quoque Imol.
in consil. 64. incip. In casu prę-
misso, & statutum laicorū, quòd
non valeat in pręiudicium Cleri-
corum, intelligitur in quæsitis,
secus in quærendis, vt not. Bartol.
in rubric. ff. de constitutionibus.
& ratio est, quia in quęsitis agi-

tur de damno vitando: in quęren
dis verò de lucro captando: nam
in quæſitis agitur de redemptio-
ne, quę eſt fauorabilior: Idem
expreſsè docuit Bald. in his prę-
cipuis locis, videlicet: Primò in l.
iubemus. la ſeconda, numero ſe-
cundo, & duodecimo, C. de ſa-
croſanctis Eccleſijs, aſſerẽs, quòd
negligentia Prælati noceat Ec-
cleſię, quod dictum ipſemet vo-
lens declarare in dicto nume. 12.
his præciſis verbis vſus fuit, vi-
delicet: Aut vult præiudicare Prę
latus Eccleſię delinquendo, &
tunc ſi delinquit cum conſenſu to
tius Capituli, & pręiudicat Eccle
ſię, vt in Authent. de Sanctis Epi-
ſcopis, §. ſi quis rapuerit, ſecun-
dum Iacob. Butrig. ſed Dominus
Guglielmus dicit in hoc puncto,
quòd in acquirendis poteſt prę-
iudicare, ſed non in acquiſitis:
quod not. in l. ſi quis in tantum.
C. vnde vi. Aut deliquit ſolus Prę
latus, & tunc ſecundum omnes
non præiudicat Eccleſiæ: ſed tu
dic, (ſubdidit ibidem ipſe Bal-
dus) Aut loquimur in præiudicio
perſonali, & tunc adminiſtrator
48 † non pręiudicat domino, niſi do
minus concurrat in eodem deli-
cto tacitè, vel expreſsè, vt in l. fi-
nali. C. de excoſtan. & transfer.
milit. libro duodecimo, & per
Innocentium in capitulo extra.
vt lite non conteſtata: Aut loqui-
mur in præiudicio reali, & tunc
refert. Aut eſt merum, & apertum
delictum, & non præiudicat ad-
miniſtrator domino, niſi quate-
nus dominus eſſet factus locuple
tior. Aut nõ eſt verum delictum,
ſed velatum, & incluſum, ſeu con
iunctum cum miniſtratione: &
tunc præiudicat domino. Tamen
dominus habet regreſſum cõtra
geſtorem. Idem rurſus apertius
repetijt idem Bald. in l. pupillo-
rum, numero ſecundo, C. de re-
pud. vel abſtin. hæredit. dicens,
quòd Prælatus, ſeu Rector Eccle-
ſiæ perquiſito, quòd hæreditas
49 † delata Eccleſiæ ſit damnoſa,
vel ſubiecta nimis vexationibus,
poteſt eam efficaciter repudia-
re, tamen ſi eſt Eccleſia colle-
giata, requiritur conſenſus Ca-
pituli, nec requiritur auctoritas
Epiſcopi: quia iſta non eſt alie-
natio: cum nihil de bonis Ec-
cleſiæ transferatur in alium, vt
in l. magis puto, §. ſi fundus le-
gatus, in primo reſponſ. ff. de re-
bus eorum. Neque enim pauper
ior fit, qui non acquirit, vt in l.
ſi ſponſus, §. ſi maritus hæres. ff. de
donatio. inter virum, & vxorem.
Cùm hæreditas nõ ſit in bonis no
ſtris ante agnitionem. Hęc Bald.
vbi ſupra. Ex quibus elucet veri-
tas noſtri fundamenti, taliter ar-
guendo ex verbis ipſius. ſi Bal. vo
luit, q requiratur conſenſus Eccle
ſiæ collegiatæ in repudiatione hę
reditatis damnoſæ delatæ ipſi Ec
cleſiæ, & ratio eſt: quoniam poſ-
ſet contingere, quòd Prælatus vi-
deatur Eccleſiæ ſuæ illa pernitio-
ſa, quæ tamen re vera non ſit,
vt per tractatum eorum de Col-
legio plenius poſſit dignoſci, &
50 tamen hæreditas † delata non-
dum ab inſtitutis hæredibus ac-
ceptata de iure nõ poterit commu
merari inter bona illorum: cùm

non

non fiat locupletior ipse hæres, nisi hæreditatem accepter: vt docuit textus apertissimus in l. pretia rerum. ff. ad l. Falcid. & in dicta l si sponsus. §. si maritus hæres: quãtò ergo magis non poterit præiudicare ipse Prælatus Ecclesiæ collegiatæ in bonis acquisitis suæ Ecclesiæ, sine consensu illius: quod ipsemet Bal. apertius docuit (eodem modo arguendo ex verbis ipsius) in l. fin. C. de acquir. vel retinen. poss. in sua addit. in fi. his præcisis verbis vsus fuit, videlicet. Prælatus Ecclesiæ in acquisitis non præiudicat, secus in acquirendis, quia acquisita iam deducta sunt in suo esse: acquirenda verò non. quod dictum ipsemet Bal. volens declarare in l. cõtra iuris. §. si curator. ff. de pactis. his præcisis verbis vsus fuit, videlicet. Iste textus est in argumentum, quòd legatũ Ecclesiæ rector ipsius non possit repudiare, sicut nec poterit pacisci de non petendo: etsi Fredericus censuerit contrarium: credo (inquit) si istud legatum esset vtile Ecclesiæ, quòd non posset repudiare: secus si cõtineret onus. Nam etiam in acquirendis cum repudiantur, versatur damnum, vt in l. liberto 80. ff. de bon. liber. Hæc ille, si ergo Prælatus collegiatæ non potest repudiare legatum vtile suæ Ecclesiæ delatum, cuius ius nondũ plenè per acceptationẽ eius acquisierat, vt alia iura, & bona tali Ecclesię iam incorporata per acceptationẽ, multo minus alienare, seu damnificare poterit ipsam collegiatam in bonis iam ipso iure acquisitis, ex deuolutione, & ex finita locatione facta de bonis proprijs ipsiusmet Ecclesiæ. Quod & rursus ipsemet Bal. repetijt in l. magis puto. §. fundum autem. in principio. ff. de rebus eorum, qui sub tut. his præcisis verbis vtens, videlicet. Nota quòd si fundus est legatus Ecclesiæ, scilicet collegiatæ, Rector ipsius non posset illud repudiare: quod nota benè. Idem docuit Iason in l. si filius meus. numero 4. ff. quod quisque iur. & in l. seruus. numero secundo, C. de pactis. dicens quòd solus Prælatus in quęsitis non poterit pręiudicare suę Ecclesię collegiatę, etsi aliquando in quęrendis. quod ipsemet Iason repetijt sub alijs verbis in l. si constante. numero decimo, ff. soluto matrimon. Vbi loquens de iure quęsito Ecclesię collegiatę dicit illius Pręlatum non posse renunciare iuribus Ecclesię, quia esset donatio, quę sibi regulariter est interdicta, vt in capitulo secundo, extra de donat. Idipsum repetijt idem Iason in l. filiusfamilias. §. Diui. numero octauo. ff. de legat. primo. Idem docuit Franciscus Aretinus in l. iubemus nullam. C. de sacrosan. Eccles. columna prima, in fine, his pręcisis vtens verbis, videlicet. Distinguo cum quęrimus. An factum Pręlati nocet Ecclesiæ. Aut loquimur in acquirendis, aut in iam acquisitis. Primo casu dicendum est, quòd Prælatus negligendo in acquirẽdis nocet Ecclesiæ, sed paciscendo præiudicare non

poteſt, vt in l. Præſes. C. de tranſact. & in l. pactum curatoris. C. de pactis. Secundo caſu principali, quia loquimur in bonis iam quæſitis, dico, quòd negligendo Prælatus nocet Eccleſiæ, ideo preſcribitur contra eam, vt in l. fina. C. de ſacroſanctis Eccleſ. Contrahendo autem, & pacifcendo Prælatus non poteſt nocere Eccleſiæ, niſi ſeruet ſolẽnitates requiſitas in cõtractibus rerum Eccleſiarũ, vt in l. iubemus. §. ſanè. Authẽ. hoc ius porrectũ. C. de ſacroſan. Eccl. Delinquendo autẽ, aut loquimur in ſolo Prælato, & tunc delictum ſolius Prælati nõ nocet Eccleſiæ: aut Prelatus cũ Capitulo, & ſic tota Eccleſia delinquit, & hoc tunc contingit quãdo tota Eccleſia, ſeu Capitulum ad hoc fuiſſet congregatum: nõ autem ſi caſualiter in platea, & alio in loco reperiatur alia de cauſa congregatũ Capitulum delinquat, qm̃ non diceretur Eccleſiam delinquere, ſed ſingulos ipſius, & ſic ipſi, & non Eccleſia puniretur. Hęc ille.

Sextum & vltimum fundamentum dictæ noſtræ cõcluſionis elicitur ex illa optima Doctor. communi doctrina, ac concluſione. Concluſio Doctor. n. cõmuniter
51 eſt, ꝙ Prælatus † collegiatę Eccleſiæ, non poſſit aliquo pacto præiudicare in bonis acquiſitis ſuæ Eccleſiæ virtute legati facti ſibi de aliquibus bonis immobilibus nõ parui valoris poſt mortem legantis, illa bona repudiando, etiam ſi illa nondum ab Eccleſia ipſa collegiata fuiſſent acceptata, ac applicata menſæ ſuæ, & vnitæ alijs, ſeu deſcripta in libris ipſius Eccleſiæ, in quibus & alia bona deſcripta reperiuntur, etſi aliquo pacto a nonnullis ſoleat dici illa non tranſiſſe ad dominium plenum Eccleſiæ, antequàm illa acceptauerit, prout de hæreditate docuit textus in l. pretia. ff. ad l. Falcidiam. & in l. ſi ſponſus. §. ſi maritus hæres. ff. de donat. inter virum, & vxorem. vbi dicitur ne-
52 minem fieri locupletiorem † ex inſtitutione facta in hęredem ante ipſius hæreditatem aditionẽ. Hoc autem fundamentum probatur veriſſimum duplici medio. Primo enim per argumentum in l. magis puto, §. fundum. ff. de rebus eorum. qui ſub tut. vbi hæc habentur, videlicet: [Fundum autem legatum repudiare pupillus ſine Prętoris auctoritate non poteſt: eſſe enim & hanc alienationem, cùm res ſit pupilli, nemo dubitat.] hæc ibi. Diximus probari hoc fundamentum per argumentum in dicto §. fundum. cum ex ipſo (iuxta infraſcriptas citatas Doct. ſententias) eliciatur veritas ipſius, arguẽdo ab identitate rationis tali pacto, videlicet:
53 Si legatum factum pupillo, † nõdum ab ipſo receptum, pupillus ipſe, repudiando ſine auctoritate Prætoris nõ poterit ſibi ipſi prędiudicare in iure, inde acquiſito ſuper re taliter ſibi legata, pro eo, ꝙ ipſi pupillo non fuerat à iure conceſſa poteſtas alienandi bona ſua ſine Prætoris auctoritate, etſi potuiſſet dubitari de bonis legatis pupillo ante ipſorũ acceptationem, cùm nõ viderentur (propriè loquen-

loquendo) cõnumerãda inter bona ipſius, eo q̃ ab ipſo non polliderentur, idcircò de illis in d. §. ſtatuit Imperator idem fore omnino dicendũ: ac per conſequẽs, inde elicitur dicta bona legata, nondum acceptata connumerari inter bona ipſius pupilli: cũ prohibeantur illa alienari, quod non eſſet, niſi dicerentur propriè eorum ius plenum acquiſitum ipſi pupillo virtute dicti legati. At qm in caſu noſtro Eccleſia fruitur pri
54 uilegio pupillorum, † ſeu minorum, vt inter alia innumera iura, docuit textus apertiſſimus in c. 1. extra de in integ. reſtitu. & ibi & alibi communiter per Doct. ideo meritò diximus probari præſens fundamentum per dictum §. fundum, ac per conſequens, q̃ Prælа-
55 tus † Eccleſiæ collegiatę ſolus nõ poſſet repudiare legatum alicuius vtilitatis non paruæ factum ſuæ Eccleſiæ non habito expreſſo conſenſu ſui Capituli, ſeu Collegij, etſi hoc poſſit cum tali cõſen
56 ſu † tale legatum repudiare non ſeruata aliqua alia ſolemnitate: cum dicta bona legata nõ fuerint adhuc incorporata menſę ipſius Eccleſiæ collegiatę, ac deſcripta in eius libris ad inſtar pupillo, q̃ aliquod prędium de iure ſibi debitum pignoris actione, vel cauſa iudicati poſſit ſtatim ipſum captum diſtrahere, ac vendere, nulla ſolẽnitate interpoſitionis decreti Prętoris pręmiſſa: ſicut compelleretur facere, ſi dictum prędium fuiſſet iam incorporatum cum alijs bonis ſuis iam pacificè poſſeſſis: cum hoc non ſit contra Senatuſconſultum, quod ſtatuit non alienari prędia pupillorum, niſi auctore Prætore, vel Preſide Prouincię, vt ad verbum docuit textus in l. 1. & 2. C. de prędijs, & alijs rebus minoribus, & ibi per Doctores: ſic ergo dicendum, quòd etſi bona emphiteotica Eccleſię vtilia per finitam lineam, ac inſimul locationem deuoluãtur ad ipſam collegiatam Eccleſiam ipſo iure, & talium alienatio omnino ſit prohibita per innumera iura ſupra ſępius citata, etiã ſi non fuiſſent applicata menſę ipſius Eccleſię, ſicut alia bona ab ipſa poſſeſſa directo, & vtili dominio iam deſcripta, vt talia in ſuis libris: cùm & ipſa bona nuperrimè ad ipſam Eccleſiam deuoluta per caducitatem, vel finitam generationem primi locantis, ante ipſam locationem erant verè in dominio ipſius Eccleſię, ſicut reliqua, eo q̃ aliàs non potuiſſent illa locare. Quapropter patet nos meritò poſſe arguere à maioritate rationis tali pacto, ſi alienatio facta per pupillum rei ſibi legatæ ex ſola repudiatione ipſum non priuat iure ſibi competenti, propter legatum ſibi factum ſuper re legata: quantò minus priuabitur Eccleſia collegiata re, quę à principio erat pleno iure ſua, eo quòd ſuper ipſam habebat dominium directum, & vtile, ſi propter alteram ex his ſupradictis cauſis reintegretur directum dominium cũ vtili prius alienato. Quapropter nulli dubium erit maiorem ratione nul-

& apertius in nu.7. verſ.circa ſecundum, quo ad doctrinam Bar. Vbi limitat ac interpretatur doctrinam Bar.in l. 1. §.permittitur. ff.de aqua quoti.& eſti.& reſpondet omnibus contrarium ſentientibus,& ſpecialiter Decio in conſil.131.& 329. qui dixit, ꝙ aliàs poſſent eludi agnati mẽdacio dicentium talem poſſeſſionem velle pro ſe retinere.& addidit hoc eſſe friuolum : cùm ex poſt facto poſſint reclamare . Idem docuit Corſetus in addit.ad Panormitanum,vbi ſupra. in verſic.renouationem. & ſpecialiter ibi. Tertiò limita.Idem docuit Ancharanus in conſi.133.in 2.dubio. Idẽ Staphil.in tracta.de lit.grat.& iuſtitię.fol.79. Idem docuit Panormitanus in c. bonæ. el ſecondo. col. penulti.de poſtulat.Prælat. & ibi Corſetus in Apoſtilla.Iaſ.in conſil.24. col.pen.vol.3. Aretinus in l.ſi mihi & Titio. ff.de verb.obligatio. Curtius ſenior in conſ.48. Roman. in conſil.22.nu.5. Anch. in conſ.133.dub.2.Zaſ.in conſ.8. volum.2. Ripa in l.1.num.9.ff.de priuileg. credit. Idem Antonius Gabriel in tract.conclu.lib.3. tit. de iure emphit. concluſ.1. nu.14. verſ. quartò limita. vbi latiſſimè, & eruditiſſimè examinat, quãdo Eccleſia, vel alter dominus directus poſſit alienare extraneo poſſeſſionem emphiteoticam deuolutam ad ſe contra voluntatem agnatorum vltimi emphiteotæ . & ex Legiſtis idipſum docuerũt infraſcripti, videlicet: Aretinus in l. ſi mihi & Titio.col.6. verſ.Bal.tamen.ff.de verborum oblig. Laſ.in conſi.24. col.pen.vol.3.Curt.ſen. in conſ.48. Romanus in conſ.22. nu.5.Iaſ.in conſil.8.vol.2.Ripa in l.1.nu.9. & ſequen.ff.de priuileg. credit. Ruin.in conſil.151. col.5. & in conſil. 152. col.1. & in conſil.155.colum.fina.vol.1. Calcan. in conſil.8.nu.45.

Quartum fundamentum , quo fulcitur noſtra concluſio, cum in iure certiſſimum habeatur,quòd emphiteoſis , & præcaria locatio
34† quo ad ſubſtantiam ipſarũ ambarum non differant, in tantum, quòd id,quod in vna earum dicatur,ad aliam extẽdatur.Quapropter Gloſ.ſingul.in cap.præcaria. 10. quæſt.2. dixit eas eſſe affines. & Bart.in l.ſi finita. §.ſi de veſtigalibus. ff.de damno infecto. dixit illas in omnibus, & per omnia ſimiles, & Alex. in conſi.165. col.2. lib. 2. & Panormitanus in c.1.col.2. verſic.Item fit,vel dicitur. extra de præcarijs. aſſeruit, contractum pręcariè,quo ad ſubſtantiam eius dici poſſe contractum emphiteoticum, ex quo fit in perpetuũ, vel ad magnum tempus:addẽs,neceſſariò renouationem locationis de quinquennio in quinquennium fore faciẽdam in fauorem Eccleſiæ, ne longitudine temporis locationem accipiens , vel eius hæres dicat rem eſſe ſuam . Quapropter ſubdidit, ſicut non petens inueſtituram à nouo domino cadit a iure ſuo, ſic & iſte, qui non petit renouationem elapſo quinquennio, ac per conſequens ſicut in cõtractu præcarię ſi conductor omiſerit tempore cõuento petere renouationem

nem locationis (volẽte Ecclesia) absque spe recuperationis à iure suo cadit, vt voluerunt Doct. omnes post glo. fin. in cap. 1. extra de præcarijs. & ibi per Host. Imol. Abbatem, And. Barbat. & alios. Ita omnino erit dicendũ in contractu emphiteotico Ecclesiæ, cũ eadem prorsus militet ratio. & ideo dicunt, quòd volẽte ipsa Ec
35 clesia, † & declarante ex non petita renouatione locationis finitæ hęredes vltimi emphiteotę prinentur possessione huiusmodi ad ipsam Ecclesiam pleno iure deuoluta ex dicta locatione finita, prout ipse Procurator dicti Monasterij, facto ipso declarauit litem contestando contra hæredes vltimi emphiteotę, illegitimique moderni possessoris dictæ emphiteoticæ possessionis deuolutæ ad ipsum Monasterium propter finitam locationem factam ab ipso ad tertiam generationem. Inde quoque sequitur, quòd finita tertia generatione dicti primi locãtis, etiam si esset peruentum ad quartam, vel quintam generationem: cum de iure dici non posset dictam locationem tacitè fuisse renouatam ex perseuerantia dicti illegitimi moderni possessoris dictæ emphiteoticæ possessionis ipsam pacificè possidendo, & pro ipsa soluẽdo Canonem dicti Monasterij, Prælato, aut Procuratori forsan, antiquitus conuentum cum primo emphiteota, & ab ipso solutum: cum dicta renouatio de sui substantia, ac natura essentiali requirat expressum cõsensum in ipsa facienda nõ solum Prælati, verumetiam Monachorum dicti Monasterij, pręcedẽte inter eos in tractatu collegialiter facto in Capitulo, & subsequente aliqua scriptura hoc attestante subscripta manu ipsorum, vel saltem, vt hodie est in vsu, interueniente præsentia notarij publici, (& testium ad hoc rogatorum) & conficiente instrumentum cũ annotatione nominum Monachorum ibi collegialiter cõgregatorum, & consentientium stipulationi huiusmodi instrumenti, vt satis abũdè probatum fuit per allata in probationem præcedentium fundamentorum, & pręcipuè primi fundamenti. Cum hîc apertissimè comprobetur vacare argumentum a minori ad maius affirmatiuè tali pacto, dicendo,
36 Si in renouatione † locationis quinquennalis de sui essentia, ac robore requiritur aliqua scriptura, (vt fuit probatum) & specialiter docuit Berous in consil. 106. nume. 7. vol. 1. & ratio (secundum eum est) ne longitudine temporis locans, vel eius hæres dicere audeat rem taliter locatam pleno iure suam esse: Quantò ergo magis scripturam requiri in huiusmodi locationis ad tertiam generationem renouatione erit dicendum? Ex hoc ergo quarto fundamento colligitur quoque veritas præsentis nostrę conclusionis.

Quintum fundamentum conclusionis nostræ est: nam Regula vulgatissima & verissima apud * Doctores communiter recepta est, quòd quamuis Prælati Ecclesiarum collegiatarum irrequisito

37 ſito eorum † Capitulo in rebus acquirendis poſſint præiudicare ſuis Eccleſijs etiam collegiatis (etſi non negent ipſos tñ Prælatos inde teneri ad ſatisfaciendũ dictis Eccleſijs pro huiuſmodi damno ſibi illato eorum culpa, iuxta expreſſum text.in c.fin. extra de iniurijs,& damno dato,cũ ſimilibus iuribus vulgaribus,) vt in c.potuit.extra de locato. in c. de quarta. extra de præſcript. & ibi per Doct.communiter . Necnon in iuribus acquiſitis,minimi tamen momenti, ſeu præiudicij: vt docuit textus in cap.ęterum. extra de donationibus.Vbi communiter per Doct. vltra quos per Panormitanum in c.veniens.nu. 21. verſic.concludendo. extra de præſcript. quem ibi ſequitur Felinus.nu.5. in fine. verſ. vnde habeo:quod dictum ſequuntur Decius ibidem,& Moderniores , & ratio eorum eſt:quoniam de minimis non curat Prætor,quæ colligitur ex text.in c.terrulas.12.q. 2.Vbi habetur,quòd Prælatus po
38 terit † ſine iuris ſolemnitate alienare rem Eccleſiaſticam etiã immobilem modici valoris : quod & docuit ibi per ipſum textum Dominicus a Sancto Geminiano.in verſ.& glo.& idem Glo.in c.Abbatibus. & ibi Archid. 12.q. 2. & idem docuerũt Innocẽtius, Antonius, & alij Canoniſtæ in c. 1. extra de his , quæ ſi. a Prælat. Glo. & Hoſt. in c.ſi proponente. extra de reſcript. Ioannes And.in regula. Qui tacet.de regu.iur.in ſexto . Idem Federicus de Senis in ſuo conſi.210.incip. In Chriſti nomine. caſus talis eſt . Vbi per
39 hoc dicit rẽ modicam † eſſe excluſam a ſolemnitate , & rigore iuris,contineriq́ue ſub iuramento Prẹlati : qui iuraret , ſe non alienaturum inconſulto ſuperiore , vt docuit quoque Henricus Boich in c. etſi quæſtiones . extra de ſimonia.& Ang. in §.hoc etiã. in fi.in Authen. de alienat.& emphit.Petrus Ancharanus in cõſi. 420.incip.Quidam ſeruus Antonius,col.1.& rurſum idem Petrus Ancharanus,Imo.& Panormitanus (ſequentes illud dictum Federici) in c. ſuper . de rebus Eccleſ. alien.vel non, quod idem Panormitanus repetijt in c.fin.col.pen. extra de Eccleſ.ędific.& Ioannes Faber in Authen.Hoc ius porrectum.col.2.verſ.tertio caſu.& ibi etiam Bal. & Salicetus . C. de ſacroſan. Eccleſ. Imo. in c.1. extra de his quæ fiũt a maior.par.Cap. Socinus in conſi.208.incip. Viſis actis.col.pen. Barbat.in conſ.61. incip. A Ioue principium. col.4. verſ.præterea facit.lib.3. & Jaſon in c.1.col.6.verſ.ad dictorum confirmationem , & iterum col. ſequenti.verſ.quartò vltra alios titu.qui feud.dare poſſ. & Franciſcus Curtius in tract. feudorum. in quæſt.21. quæſt.pen.principalis. Non autem dicti Prælati po-
40 terunt præiudicare † ipſi Eccleſiæ collegiatæ in damno alicuius magni momẽti vitando iuris acquiſiti ſine expreſſo conſenſu ipſius , & ratio rationum eſt, quoniam Prælati nõ ſunt domini rerum ſuæ Eccleſiæ,ſed Procurato-
41 res, † prout ad verbũ docuit tex.

in

in cap.2.extra de donat. vbi Alexander Tertius his præciſis verbis hoc ipſum decreuit, videlicet: [Fraternitatem tuam credimus non latere, quòd cum Epiſcopus, & quilibet Prælatus Eccleſiaſticarum rerum ſit Procurator, non dominus: conditionem Eccleſię meliorare poteſt, facere verò deteriorem non debet. Accepimus, quòd prædeceſſor tuus graues donationes in rebus Epiſcopatus fecit in detrimentum Eccleſiæ, ſuis Canonicis incõſultis. Vnde quoniam donationes huiuſmodi de iure non teneant: indulgemus tibi, vt liceat donationes huiuſmodi tam à clericis, quàm à laicis legitimè reuocare.] hæc ibi. Idem probatur per argumentum in cap. delictum perſonæ. de regulis iuris, in ſexto. vbi dicitur [delictum perſonæ non debet in damnum Eccleſiæ redundare.] Idem probatur per argumentum in l. magis puto. §.fundum. ff.de reb.eorum, qui ſub tutela. vbi hæc habentur, videlicet: [Fundum autem legatum repudiare pupillus ſine Prætoris auctoritate non poteſt.] hæc ibi. Dixi probari per argumentum, quoniam idipſum ex ipſo elicitur, vt latius probauimus in præcedenti ſecundi fundamenti probatione. Idem & ſecundò docuerunt Doctores in dicto capit. 2. & alij infraſcripti. Nam idem docuerunt expreſsè ex Canoniſtis, Glo.in cap.ſi Epiſcopus.16.quæſt.6. & Gloſ.in capitulo placuit, in verſicul. negligentia.16.quęſtio.3.& rurſus ibidem Archidiac.in columna ſecũda, verſic.in eadem Glo.ibi.Non concedo. vbi ſequens Goffre. di-
42 xit, quòd ſi Prælatus † fecerit graues donationes conſultis, & conſentiẽtibus Canonicis, tenet contractus, vel reſcinditur per reſtitutionem in integrum, vt in cap. requiſiuit. extra de in integrum reſtitu. ſi verò ipſis Canonicis inconſultis: tunc contractus ipſo iure non tenet, vt in capit. 2. extra de donat. Amplectitur ibidem ipſe Archidiac. ſententiam Hoſtiẽſ. dicentis in dicto cap.2.talem donationem fuiſſe nullam duplici ex cauſa, ſcilicet vna, quia in grauamen Eccleſiæ: alia, quia ſine conſilio Canonicorum. hæc Archidiaconus vbi ſupra. Idem docuit Innocentius in dicto cap. 2. Idem docuit Geminianus in capitulo primo, de rebus Eccleſ.nõ alienan.in ſexto. Idem docuit Federicus de Senis in ſuo conſil. 9. cuius ſententiam citat, & ſequitur Panormitanus in cap. tua nuper.extra de his, quæ fiunt à maiori parte Capitu. qui Panormitanus idipſum repetijt in capit. quoniam, numero quarto, verſic. vltimo hîc quæro, extra de decimis. & in cap.verum. numero ſecundo, extra de foro competen. & in cap. verum, numero tertio, extr.de cõdit.appoſ. Idem Imol. in capitulo ſecundo, de donatio. Idem rurſus Panormitanus in capitulo veniens, numero 21. extra de præſcript. & rurſus in cap.potuit, numero quintodecimo, verſicu. vnde ſolus Prælatus.extra de locato. Idem docuit Felinus in

cap.contingit,el primo. nume.5. per totum, extra de ſentent. excommunicationis,& in cap.quęrelam, numero ſecundo,extra de ſimonia. vbi infraſcripta præciſa verba protulit, videlicet: Nota,
43 quòd Prælatus † non poteſt reſcindere contractum, per quem Eccleſiæ eſt ius acquiſitum.Idem docuit Decius in cap.paſtoralis. numero 35.extra de exceptio. & rurſus in capitulo Eccleſia Sanctę Marię,nume.241.verſic.& ad id, quod dictum eſt, extra de conſtitu.& iterum in conſil.ſuo 588.incip. Viſo puncto, & dubijs. numero quintodecimo, qui Decius idipſum repetijt in l. ſeruus, numero nono, & decimo, C. de pactis, ſequens Roman. in conſilio 184.incip.Viſisque narran.vbi di
44 xerat, quòd ſtatutum, † in quo habetur, quòd mulier alienare non poſſit, intelligatur in quæſitis, non in quęrendis, vt docuit Imola in conſilio ſeptuageſimoquarto, incip. In caſu præmiſſo. Et quòd ſtatutum laicorum
45 non valeat † in præiudicium clericorum, intelligitur in quęſitis, ſecus in quærendis, vt not. Bart. in rubric. de conſtitut. Et ratio eſt,ſecundum eos: quia in quæſitis agitur de damno vitando, in quærendis verò de lucro captando.Nam in quæſito agitur de redemptione, quæ eſt fauorabilior. Idem prorſus docuit Mantua in cap.2.aut 2. extra de in integ. reſtitutione,4 num.29.vſque ad 32. ſequens Panormitanum in dicto cap. tua. Idem docuit Auguſtinus Berous in conſil. 116. incip. In cauſa caducitatis. numero 9. volumine primo, cuius præciſa verba retulimus ſupra in probationem primi fundamenti pręſentis noſtrę concluſionis. Idem repetijt idem Berous in cõnſil.120. volumine primo, incip. Concludo in præſenti cauſa. nume.19. & iterum in conſil.109.numero 31. verſic.nec repugnat licentia, volumine primo, & in conſil. 122. numero 9. & 23. volumine primo. Addens, quòd propter pactum additum contractui emphiteotico de non alienando, magis, magisque verificatur regula, quòd Prælatus non poſſit præiudicare in acquiſitis ipſo iure (vt in caſu noſtro) etſi in acquirendis. Idem latius docuit Specul.in lib.4. titul.de emphiteoſi,nu.37. verſicul. vigeſimoſextò quæritur. Idem apertiſſimè docuit Dynus, in cap.delictum perſonæ. in fine. de regul.iur.in ſexto. vbi his præciſis verbis vſus fuit, videlicet: Sed dici ſolet communiter,quòd delictum commiſſum à Prælato,
46 † & Collegio,ſcilicet communicato cõſilio, redundare poſſet in damnum Eccleſiæ, vt in l. inbemus nauem. C. de ſacroſanct.Eccleſ. Delictum verò Prælati tantum, ſeu alicuius, ſeu aliquorum de Collegio non præiudicat: & ita loquitur hæc regul. hæc Dynus. Cuius ſententiæ ibidem ſe ſubſcripſerunt & alij Doctores, ſequentes Gloſ. eiuſdem capitu. delictum.Ex Legiſtis infraſcripti idipſum docentes, ſe ſubſcripſerunt veritati præſentis noſtri fundamenti, Bartolus enim in dicta l.iu-

l. iubemus nullam, numero 4. idipsum elegantissimè docens di-
47 xit, quòd etsi Prælatus † in iuribus iam acquisitis negligendo, scilicet permittendo aliquẽ contra Ecclesiam præscribere in aliquo iure sibi competenti, seu in aliqua re (pleno iure) suæ Ecclesiæ possit præiudicare, non tamen poterit Ecclesiæ suæ præiudicare in committendo, seu faciendo sine consensu Capituli suæ Ecclesiæ. Hæc Bartolus, cuius sententia communiter approbatur, & meritò à Doctoribus, tam Canonistis, quàm Iuristis, vt statim videbimus. Cum ergo veritas ita se habeat, quòd Prælati in faciendo, seu committendo non possint præiudicare Ecclesiæ suę collegiatæ sine consensu illius Collegij, inde elicitur quoque veritas præsentis nostri fundamenti: cum Prælati locando, seu renouando locationes rerum Ecclesiarum collegiatarum iam finitas, & ipso iure, nullo hominum ministerio mediante, inde denolutas ad ipsas Ecclesias, peccarent in committendo, seu faciendo, & non in ommittendo, vt patet ad sensum: quod & apertius patebit ex relatione eorumdemmet verborum, quibus ipse Bartolus ibidem vsus fuit: Verba ergo ipsius sunt hæc, videlicet: Breuiter dic, aut quæras vtrum Prælatus possit præiudicare Ecclesiæ contrahendo, aut aliud faciendo. Primo casu non potest præiudicare, nisi licitè contrahat, vt in dicta l. iubemus, & in dicta Authentica, hoc ius porrectum. Secundo casu, aut loquimur in quęrendo, & potest præiudicare, vt in Authentic. Nestorianis. C. de hæreticis, & in corpore vnde sumitur. Aut in iam quæsitis, & tunc aut negligendo, & potest Ecclesiæ præiudicare, puta patiendo contra se præscribi, vt in Authenti. quas actiones. C. de sacrosanctis Ecclesijs. Aut aliud faciendo, & tunc aut facit cum consensu Capituli, & potest ei pręiudicare, & sic loquitur illa lex, aut sine consensu Capituli, & tunc non potest pręiudicare Ecclesiæ, vt in cap. delictum personæ. de regulis iuris in sexto. & ita intelligunt illud cap. Doctores. hæc omnia Bartolus vbi supra. qui rursus eadem breuioris sermonis periodo repetens in l. seruus. C. de pactis, idipsum docuit: & idem rursus repetijt in rubric. ff. de constitutionibus. Idem docuit Bartholomęus Socinus in l. Termilius, numero 16. ff. de condit. & demonstratio. sequens Imol. in capitulo secundo, extra de donatio. Idipsum docentem. Idem docuit Romanus in consil. 184. incip. Visisque narratis: dicens, quòd statutum, in quo habetur, quòd mulier alienare non possit, intelligatur in quæsitis, non autem in quærendis, vt notat quoque Imol. in consil. 64. incip. In casu pręmisso, & statutum laicorũ, quòd non valeat in pręiudicium Clericorum, intelligitur in quæsitis, secus in quærendis, vt not. Bartol. in rubric. ff. de constitutionibus. & ratio est, quia in quęsitis agi-

tur de damno vitando: in quęren dis verò de lucro captando: nam in quæſitis agitur de redemptione, quę eſt fauorabilior: Idem expreſsè docuit Bald. in his præciſis locis, videlicet: Primò in l. iubemus. la ſeconda, numero ſecundo, & duodecimo, C. de ſacroſanctis Eccleſijs, aſſerés, quòd negligentia Prælati noceat Eccleſię, quod dictum ipſemet volens declarare in dicto nume. 12. his præciſis verbis vſus fuit, videlicet: Aut vult præiudicare Prę latus Eccleſię delinquendo, & tunc ſi delinquit cum conſenſu totius Capituli, & prę iudicat Eccleſię, vt in Authent. de Sanctis Epiſcopis, §. ſi quis rapuerit, ſecundum Iacob. Butrig. ſed Dominus Guglielmus dicit in hoc puncto, quòd in acquirendis poteſt prę iudicare, ſed non in acquiſitis: quod not. in l. ſi quis in tantum. C. vnde vi. Aut deliquit ſolus Prę latus, & tunc ſecundum omnes non præiudicat Eccleſiæ: ſed tu dic, (ſubdidit ibidem ipſe Baldus) Aut loquimur in præiudicio perſonali, & tunc adminiſtrator
48 † non prę iudicat domino, niſi dominus concurrat in eodem delicto tacitè, vel expreſsè, vt in l. finali. C. de excoſtan. & transfer. milit. libro duodecimo, & per Innocentium in capitulo extra. vt lite non conteſtata: Aut loquimur in præiudicio reali, & tunc refert. Aut eſt merum, & apertum delictum, & non præiudicat adminiſtrator domino, niſi quatenus dominus eſſet factus locupletior. Aut nõ eſt verum delictum, ſed velatum, & incluſum, ſeu coniunctum cum miniſtratione: & tunc præiudicat domino. Tamen dominus habet regreſſum cõtra geſtorem. Idem rurſus apertius repetijt idem Bald. in l. pupillorum, numero ſecundo, C. de repud. vel abſtin. hæredit. dicens, quòd Prælatus, ſeu Rector Eccleſiæ perquiſito, quòd hæreditas
49 † delata Eccleſiæ ſit damnoſa, vel ſubiecta nimis vexationibus, poteſt eam efficaciter repudiare, tamen ſi eſt Eccleſia collegiata, requiritur conſenſus Capituli, nec requiritur auctoritas Epiſcopi: quia iſta non eſt alienatio: cum nihil de bonis Eccleſiæ transferatur in alium, vt in l. magis puto, §. ſi fundus legatus, in primo reſponſ. ff. de rebus eorum. Neque enim pauperior fit, qui non acquirit, vt in l. ſi ſponſus, §. ſi maritus hæres. ff. de donatio. inter virum, & vxorem. Cùm hæreditas nõ ſit in bonis noſtris ante agnitionem. Hęc Bald. vbi ſupra. Ex quibus elucet veritas noſtri fundamenti, taliter arguendo ex verbis ipſius. ſi Bal. voluit, q requiratur conſenſus Eccleſiæ collegiatæ in repudiatione hę reditatis damnoſæ delatæ ipſi Eccleſiæ, & ratio eſt: quoniam poſſet contingere, quòd Prælatus videatur Eccleſiæ ſuæ illa pernitioſa, quæ tamen re vera non ſit, vt per tractatum eorum de Collegio plenius poſſit dignoſci, &
50 tamen hæreditas † delata nondum ab inſtitutis hæredibus acceptata de iure nõ poterit commerari inter bona illorum: cùm

non

non fiat locupletior ipse hæres, nisi hæreditatem acceptet: vt do cuit textus apertissimus in l. pretia rerum. ff. ad l. Falcid. & in dicta l si sponsus. §. si maritus hæres: quãtò ergo magis non poterit præiudicare ipse Prælatus Ecclesiæ collegiatæ in bonis acquisitis suæ Ecclesiæ, sine consensu illius: quod ipsemet Bal. apertius docuit (eodem modo arguendo ex verbis ipsius) in l. fin. C. de acquir. vel retinen. poss. in sua addit. in fi. his præcisis verbis vsus fuit, videlicet. Prælatus Ecclesiæ in acquisitis non præiudicat, secus in acquirendis, quia acquisita iam deducta sunt in suo esse: acquirenda verò non. quod dictum ipsemet Bal. volens declarare in l. cõtra iuris. §. si curator. ff. de pactis. his præcisis verbis vsus fuit, videlicet. Iste textus est in argumentum, quòd legatũ Ecclesiæ rector ipsius non possit repudiare, sicut nec poterit pacisci de non petendo: etsi Federicus censuerit contrarium: credo (inquit) si istud legatum esset vtile Ecclesiæ, quòd non posset repudiare: secus si cõtineret onus. Nam etiam in acquirendis cum repudiantur, versatur damnum, vt in l. liberto 80. ff. de bon. liber. Hæc ille, si ergo Prælatus collegiatæ non potest repudiare legatum vtile suæ Ecclesiæ delatum, cuius ius nondũ plenè per acceptationẽ eius acquisierat, vt alia iura, & bona tali Ecclesię iam incorporata per acceptationẽ, multo minus alienare, seu damnificare poterit ipsam collegiatam in bonis iam ipso iure acquisitis, ex deuolutione, & ex finita locatione facta de bonis proprijs ipsiusmet Ecclesiæ. Quod & rursus ipsemet Bal. repetijt in l. magis puto. §. fundum autem. in principio. ff. de rebus eorum, qui sub tut. his præcisis verbis vtens, videlicet. Nota quòd si fundus est legatus Ecclesiæ, scilicet collegiatæ, Rector ipsius non posset illud repudiare: quod nota benè. Idem docuit Iason in l. si filius meus. numero 4. ff. quod quisque iur. & in l. seruus. numero secundo, C. de pactis. dicens quòd solus Prælatus in quęsitis non poterit prejudicare suę Ecclesię collegiatę, etsi aliquando in quęrendis. quod ipsemet Iason repetijt sub alijs verbis in l. si constante. numero decimo, ff. soluto matrimon. Vbi loquens de iure quęsito Ecclesię collegiatę dicit illius Pręlatum non posse renunciare iuribus Ecclesię, quia esset donatio, quę sibi regulariter est interdicta, vt in capitulo secundo, extra de donat. Idipsum repetijt idem Iason in l. filiusfamilias. §. Diui. numero octauo. ff. de legat. primo. Idem docuit Franciscus Aretinus in l. iubemus nullam. C. de sacrosan. Eccles. columna prima, in fine, his pręcisis vtens verbis, videlicet. Distinguo cum quęrimus. An factum Prælati nocet Ecclesiæ. Aut loquimur in acquirendis, aut in iam acquisitis. Primo casu dicendum est, quòd Prælatus negligendo in acquirẽdis nocet Ecclesiæ, sed pacisendo præiudicare non

poteſt, vt in l. Præſes. C. de tranſact. & in l. pactum curatoris. C. de pactis. Secundo caſu principali, quia loquimur in bonis iam quæſitis, dico, quòd negligendo Prælatus nocet Eccleſiæ, ideo preſcribitur contra eam, vt in l. fina. C. de ſacroſanctis Eccleſ. Contrahendo autem, & paciſcendo Prælatus non poteſt nocere Eccleſiæ, niſi ſeruet ſolẽnitates requiſitas in cõtractibus rerum Eccleſiarũ, vt in l. iubemus. §. ſanè. Authẽ. hoc ĩus poſtrectũ. C. de ſacroſan. Eccl. Delinquendo autẽ, aut loquimur in ſolo Prælato, & tunc delictum ſolius Prælati nõ nocet Eccleſiæ: aut Prelatus cũ Capitulo, & ſic tota Eccleſia delinquit, & hoc tunc contingit quando tota Eccleſia, ſeu Capitulum ad hoc fuiſſet congregatum: nõ autem ſi caſualiter in platea, & alio in loco reperiatur alia de cauſa congregatũ Capituhm delinquat, qm̃ non diceretur Eccleſiam delinquere, ſed ſingulos ipſius, & ſic ipſi, & non Eccleſia puniretur. Hęc ille.

Sextum & vltimum fundamentum dictæ noſtræ cõcluſionis eliciturex illa optima Doctor. communi doctrina, ac concluſione. Concluſio Doctor. n. cõmuniter
51 eſt, q̃ Prælatus † collegiatę Eccleſiæ, non poſſit aliquo pacto præiudicare in bonis acquiſitis ſuæ Eccleſiæ virtute legati facti ſibi de aliquibus bonis immobilibus nõ parui valoris poſt mortem legantis, illa bona repudiando, etiam ſi illa nondum ab Eccleſia ipſa collegiata fuiſſent acceptata, ac applicata menſæ ſuæ, & vnitæ alijs, ſeu deſcripta in libris ipſius Eccleſiæ, in quibus & alia bona deſcripta reperiuntur, etſi aliquo pacto a nonnullis ſoleat dici illa non tranſiſſe ad dominium plenum Eccleſiæ, antequàm illa acceptauerit, prout de hæreditate docuit textus in l. pretia. ff. ad l. Falcidiam. & in l. ſi ſponſus. §. ſi maritus hæres. ff. de donat. inter virum, & vxorem. vbi dicitur ne-
52 minem fieri locupletiorem † ex inſtitutione facta in heredem antę ipſius hæreditatem aditionẽ. Hoc autem fundamentum probatur veriſſimum duplici medio. Primo enim per argumentum in l. magis puto, §. fundum. ff. de rebus eorum. qui ſub tut. vbi hæc habentur, videlicet: [Fundum autem legatum repudiare pupillus ſine Prętoris auctoritate non poteſt: eſſe enim & hanc alienationem, cùm res ſit pupilli, nemo dubitat.] hæc ibi. Diximus probari hoc fundamentum per argumentum in dicto §. fundum. cum ex ipſo (iuxta infraſcriptas citatas Doct. ſententias) eliciatur veritas ipſius, arguẽdo ab identitate rationis tali pacto, videlicet:
53 Si legatum factum pupillo, † nõdum ab ipſo receptum, pupillus ipſe, repudiando ſine auctoritate Prætoris nõ poterit ſibi ipſi prę̃iudicare in iure, inde acquiſito ſuper re taliter ſibi legata, pro eo, q̃ ipſi pupillo non fuerat à iure conceſſa poteſtas alienandi bona ſua ſine Prætoris auctoritate, etſi potuiſſet dubitari de bonis legatis pupillo ante ipſorũ acceptationem, cùm nõ viderentur (propriè loquen-

loquendo) cõnumerãda inter bo
na ipſius, eo q̃ ab ipſo non polli-
derentur, idcirco de illis in d. §.
ſtatuit Imperator idem fore omni-
nino dicendũ: ac per conſequẽs,
inde elicitur dicta bona legata,
nondum acceptata connumerari
inter bona ipſius pupilli: cũ pro-
hibeantur illa alienari, quod non
eſſet, niſi dicerentur propriè eo-
rum ius plenum acquiſitum ipſi
pupillo virtute dicti legati. At qm
in caſu noſtro Eccleſia truitur pri
54 uilegio pupillorum, † ſeu mino-
rum, vt inter alia innumera iura,
docuit textus apertiſſimus in c. 1.
extra de in integ. reſtitu. & ibi &
alibi communiter per Doct. ideo
meritò diximus probari præſens
fundamentum per dictum §. fun-
dum, ac per conſequens, q̃ Præla-
55 tus † Eccleſiæ collegiatę ſolus nõ
poſſet repudiare legatum alicu-
ius vtilitatis non paruæ factum
ſuæ Eccleſiæ non habito expreſſo
conſenſu ſui Capituli, ſeu Collegij, etſi hoc poſſit cum tali cõſen
56 ſu † tale legatum repudiare non
ſeruata aliqua alia ſolemnitate:
cum dicta bona legata nõ fuerint
adhuc incorporata menſę ipſius
Eccleſiæ collegiatę, ac deſcripta
in eius libris ad inſtar pupilli, q̃
aliquod prędium de iure ſibi de-
bitum pignoris actione, vel cau-
ſa iudicati poſſit ſtatim ipſum ca
ptum diſtrahere, ac vendere, nul-
la ſolẽnitate interpoſitionis de-
creti Prętoris pręmiſſa: ſicut
compelleretur facere, ſi dictum
prędium fuiſſet iam incorpora-
tum cum alijs bonis ſuis iam pa-
cificè poſſeſſis: cum hoc non ſit
contra Senatuſconſultum, quod
ſtatuit non alienari prędia pu-
pillorum, niſi auctore Prætore,
vel Præſide Prouincię, vt ad ver-
bum docuit textus in l. 1. & 2.
C. de prędijs, & alijs rebus mi-
noribus, & ibi per Doctores: ſic
ergo dicendum, quòd etſi bona
emphiteotica Eccleſię vtilia per
finitam lineam, ac inſimul loca-
tionem deuoluãtur ad ipſam col
legiatam Eccleſiam ipſo iure,
& talium alienatio omnino ſit
prohibita per innumera iura ſu-
pra ſępius citata, etiã ſi non fuiſ-
ſent applicata menſę ipſius Eccle
ſię, ſicut alia bona ab ipſa poſſeſ-
ſa directo, & vtili dominio iam
deſcripta, vt talia in ſuis libris:
cùm & ipſa bona nuperrimè ad
ipſam Eccleſiam deuoluta per ca
ducitatem, vel finitam generationem primi locantis, ante ipſam locationem erant verè in do
minio ipſius Eccleſię, ſicut reli-
qua, eo q̃ aliàs non potuiſſent il-
la locare. Quapropter patet nos
meritò poſſe arguere à maiorita-
te rationis tali pacto, ſi alienatio facta per pupillum rei ſibi le-
gatæ ex ſola repudiatione ipſum
non priuat iure ſibi competenti, propter legatum ſibi factum ſu
per re legata: quantò minus pri-
uabitur Eccleſia collegiata re,
quę à principio erat pleno iure
ſua, eo quòd ſuper ipſam habe-
bat dominium directum, & vti-
le, ſi propter alteram ex his ſu-
pradictis cauſis reintegretur di-
rectum dominium cũ vtili prius
alienato. Quapropter nulli du-
bium erit maiorem ratione nul-

litatis actus reperiri in Prẽlato alienante dictam poſſeſſionem rurſum deuolutam ad Eccleſiam collegiatã ſine eius expreſſo conſenſu, quàm in pupillo alienante ſibi legata ſine Prætoris conſenſu, ſuper quę nullum ius habuerat ante dictum legatum ſibi factum. Meritò igitur diximus, q̃ dicta bona alienari, ſeu de nouo in emphiteoſim tradi non poterant de iure, ſine expreſſo conſenſu Prẽlati, & dicti Monaſterij Monachorum, ſeu Capituli, capitulariter ad hoc congregati: nam ſicut pupillus ſibimet in repudiatione legati ſibi facti præiudicare non poterit ſine auctoritate Prætoris, etiam interuenientе conſenſu tutoris, ſtante tali iuris prohibitione: ſic eodem modo, nec Capitulum Monaſterij ſupradicti ſine Prælato, nec Prælatus ſine Capitulo poterit dicto Monaſterio præiudicare in alienatione talium bonorum emphiteoticorum, ſic ad ipſam collegiatam Eccleſiam deuolutorum: & quod diximus, quòd Prẽlatus nõ poſſit præiudicare Eccleſię collegiatę per repudiationem legati vtilis facti ipſi Eccleſię, cuius eſt Prælatus. probatur ad verbum, & ſecũdò Doctorum infraſcriptorum auctoritate. Nam ex Canoniſtis huic noſtro fundamẽto libentiſſimè ſe ſubſcripſit Petrus de Ancharan. in cap. cum ſuper, columna ſecunda, verſic. pone exemplum. extra de rebus Eccleſ. alienan. vel non. & ibi quoque Barbatius in verſiculo tangit hic. Ibidem Imola columna penultima, verſic. tertiò tangit. quę Imol. idem repetijt in capitulo primo, eodem titulo, & in capit. tua nuper. in fine. verſicu. vltimo tangit hic. extra de his, quę fiunt à Prælat. Idem docuit Felinus in capitulo contingit, el primo, columna finali, verſic. nunquid. extra de ſentent. excommunic. aſſerens veriorem eſſe ſententiam Gloſ. in dicto cap. contingit. verſic. iniurioſa dicentis, Prælatum
57 ſine † conſenſu ſuæ Eccleſiæ collegiatæ non poſſe remittere iniuriam factã ſuę Eccleſię, cum Epiſcopus ſit Procurator, & non dominus, vt in cap. fina. 12. quæſt. 1. quia non poteſt facere conditionem Eccleſiæ deteriorem, iuxtà text. in capitulo ſecundo, extra de donat. ex cuius Glo. verbis ipſe Felinus dixit, non poſſe ſolum Prælatum repudiare legatum ſine conſenſu Capituli, & q̃ hanc glo. ſequuntur omnes, prẽter Abbatem: addens, quòd Baldus in capitulo primo, columna tertia, in titul. qui feud. dare poſſ. dixerit, quòd iniuria communis Ca-
58 pitulo, & Prẽlato, † non poterit remitti à ſolo Prẽlato. Idem prẽclariſſimè docuit Cardinal. Alexand. in cap. ſine exceptione. 12. quẽſt. 2. colum. fina. num. 17. verſ. vndecimo fallit, aſſerens hoc ipſum ſentijſſe idem Calderinus, & Petr. de Peruſ. in dicto cap. contingit. per textum in dicta l. magis puto. §. fundum. Item Lapus de Caſtell. docuit in allegat. 26. numero quarto, verſic. Item ſolemnitas. his præciſis verbs vtẽs, videlicet: Item ſolemnitas non exigi-

exigitur in rebus nondum in Eccleſiam incorporatis. hinc eſt, ꝙ Prælatus cum Capitulo poteſt repudiare legatum, vel hæreditatem ſibi delatam, ſicut dicitur de pupillo. C. de prædiſs minorum. l. 1. 2. & 3. ſecus ſi ſine Capitulo, vt in dicta l. magis puto. §. fundū. Idem docuit Antonius Gabriel. in ſuo tractatu concluſionum, libro quarto, titul. de legatis, concluſ. 3. nume. 1.

Et ne quis credat ſolùm Canoniſtas adheſiſſe huic noſtro fundamentò, & non etiam Legiſtas: ſciendum, quòd ex ipſis infraſcripti quoque ſe ipſi ſubſcripſerunt. Nam Bald. idem docuit in dicta l. magis puto: §. fundum, verſicu. nota quid ſi fundus. & in l. contra iuris. §. primo, verſ. Item eſt argumentum. ff. de pactis. & in l. pupillorum. C. de repudianda hæred. & in l. præſes. C. de tranſact. & in c. 1. & c. tua. extra de his quę fiũt à Prelat. & in cap. nulli. extra de rebus Eccleſ. non alienan. Idem eruditiſſimè docuit Paul. de Caſtro in l. legatum, circa finẽ. verſ. tamen videtur. ff. de legatis primo. vbi dicit hoc ipſum probari per l. magis puto, §. fundum, qui etiam ibidem reſpondet Federico de Senis, qui in conſilio 9. videtur docuiſſe Prælatum ſolùm poſſe repudiare huiuſmodi legatum factum ſuæ Eccleſiæ collegiatæ ſine eius conſenſu. Idem docuit Ioannes Cimator in repetione dictæ l. legatum. Idem docuit Ruinus in conſil. ſuo 123. columnâ prima, in fine, verſiculo & ſicut videtur. volumine ter-

tio, dicens hanc eſſe communem Doctor. ſententiam. Idem docuit Romanus in l. is, qui hæres. §. neque filius. ff. de acquirenda hæreditate. Idem docuit Alexand. in dicta l. legatum, numero 2. per totum, aſſerens hanc eſſe magis communem opinionem:
59 quia talis repudiatio † dicitur eſſe alienatio per dictum §. fundū. vt voluit Dyn. Iacob. de Aret. Bal. & Imol. in l. ſeruum filij, §. primo, in principio. ff. de legatis primo. & ideo requiritur cõſenſus Capituli in omni alia alienatione requiſitus, iuxta cap. 1. & 2. de reb. Eccleſ. non alienan. in ſexto. Ad quod etiã facit quod dixit Imola in l. ſi fundum ſub conditione. §. ſi Titius. ff. de legatis primo. Nec obſtare poterit veritati preſentis noſtri fundamenti, ſecundum Alexan. vbi ſupra, textus in l. qui autem. in principio. ff. quæ in fraudem credit. quia ibi non erat acquiſitum legatum creditoribus. meritò nec dicetur alienatio, ſecus in caſu noſtro: cum per legatum factum Eccleſiæ ſuccedente morte legantis ipſo iure fit acquiſitum ius legatorum
60 bonorum ipſi legatario, † eo quòd etiam ignorante illud acquiratur per mortem teſtatoris, à qua dies legati cedit, vt in l. ſi poſt diem. in fine. ff. quando dies legati cedit. Reſpondebimus & ſecundò dictę propoſitę obiectioni cum Paulo de Caſtro in dicta l. magis puto, §. fundum, in lectione Bononienſi, quòd ibi erat perſona habilis, quæ repudiabat: in quæſtione autem noſtra ſecus.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ſecus. Idem docuit Franciſcus Aret. in d.l. legatum. col. 2. verſ. Tu autem aduerte. ſequens Bal. vbi ſupra, etſi poſtea ipſemet Aret. in l. is qui hæres. §. neque filius. col. 5. in princ. & in verſ. vnde quicquid dicant iſti Domini Canoniſtæ. ff. de acq. hæred. infraſcriptis verbis vſus fuerit, forſan impreſſoris culpa, videlicet. Veritas eſt, quòd nec per ſolum Prælatum, nec cum conſenſu Capituli poteſt fieri iſta repudiatio, ſicut tenet Bal. in d. §. fundū. l. magis puto. In practica verò (ſubdidit ipſe Aretinus) ſeruaretur opinio Canoniſtarum. hæc ille. Ex quibus prima fronte ipsū fuiſſe ſibi ipſi contrarium videtur, quod tamen de tam ſingulari Doctore nefas eſſet ſuſpicari. Quapropter animaduertendum, quòd hoc contigiſſe credimus ex errore potius impreſſoris, vt diximus, quàm ex ſua ſententia: quod quam facillimè comprobatur ex verbis ipſiuſmet Aretini ibidem ſtatim prolatis, cum dixerit, ſicut tenet Bal. in d. §. fundum. Vbi ad verbum ipſe Bal. docuit Prælatum cum conſenſu expreſſo Eccleſię ſuę collegiatæ poſſe repudiare legatum factum dictæ ſuæ Eccleſiæ, etſi non ipſe ſolus Prælatus: cuius ſententiæ ad verbum ipſemet Aretinus in d.l. legatum ſe ſubſcripſerat: eo magis q̃ hoc ipſum Canoniſtæ communiter docuerunt: prout docuit Felinus loco citato, & ſupra a me relato: quos inſimul elegantillimè conciliauit Cardin. Alex. ſeu Præpoſitus in d.c. ſine exceptione. num. 17. verſ. vndecimò fallit. his præciſis, & memoriæ cōmendandis verbis, videlicet. Vnde dicas, eorum opinionem concordando, quòd aut quæritur. An Prælatus poſſit repudiare bona etiam immobilia non parui valoris legata ſuæ Eccleſiæ collegiatæ, cui nondum fuerant incorporata, vt ſunt illa, quæ præſcribuntur, vt in fin. de præſcript. vel illa quæ ſunt legata, vel relicta legata ipſi collegiatę Eccleſię, Prælatus, inquam, talia bona poſſet repudiare ſine cōſenſu Capituli, vel è conuerſo, Capitulum ſine licentia ſui Prælati? & dicendum eſt quòd non, vt in dicto §. fundum. & ita procedit opinio Ioannis Cald. Pet. Anch. & ſequaciū. Aut quæritur, an poſſit Prælatus rector, & Capitulum repudiare huiuſmodi legatum ſine licentia Superioris? etiam dicendum eſt quòd poterit, & ita procedit opinio Federici de Senis, & ſequacium: & hoc voluit Bal. in l. pupillorum. C. de repud. hæred. Ex his ergo relatis ex Præpoſito, ſeu Card. Alexan. patuit non ſolum quòd Federicus, & eius ſequaces (ſi bene intelligantur, non cōtradicūt pręſenti noſtro fundamento, ſed nec Doctoribus ſupracitatis, qui expreſsè, & ad verbum ei ſe ſubſcripſerunt. Ex his etiam apertiſſimè elicitur, quòd illa verba Aretini in dicta l. is qui hęres. §. neque filius. ſic corrigenda forent, videlicet. Veritas eſt, q̃ nec per ſolum Prælatum, ſed cū cōſenſu Capituli poterit fieri iſta repudiatio. Ex his denique elicitur

tur quoque veritas supradictæ applicationis præsentis fundamenti ad decisionem veritatis presentis quæstionis, vt patet ad sensū. Cum palam fiat ex supra hucusq; allatis legitimè posse argui a maioritate rationis tali pacto, videlicet. Si Prelatus Ecclesiæ collegiatæ nō poterit præiudicare suę Ecclesię collegiatę sine expresso consensu ipsius in legatis ipsi Ecclesię factis: quanto minus poterit preiudicare ipsi Ecclesię collegiatę in renouatione locationis emphiteoticę possessionis, olim pleno iure tam in directo, quàm vtili dominio possessę a dicta Ecclesia collegiata, & ipsius mensę applicatę: & nunc nouissimè per obitum vltimi emphiteotę in vtrisque dominijs, scilicet directo & vtili reintegratæ, & ad ipsam possessionis deuolutę, & finita tertia generatione primi emphiteotę: cui locatio ipsius possessionis a dicta Ecclesia facta fuerat? Cū procul dubio Ecclesia ipsa collegiata habeat maius ac pinguius ius in ipsis possessionibus emphiteoticis, quàm in legatis nondū acceptatis (vt supra tetigimus) eo quòd per locationem ipsa Ecclesia solum transtulerit dominium vtile, sibi retinendo dominium directum, cum tacita (etsi a iure expressa) conditione, quòd finita locatione reintegrātur ambo dicta dominia: vt communis Doctorum scola semper docuit. Etsi in rebꝰ legatis dictę Ecclesię ante factum legatum de ipsis Ecclesia ipsa nullum habuerit ius. Cū ergo Ecclesię collegiatæ ipso facto etiā ante acceptationem legati fuerit acquisitum ius nō repudiabile a Prælato sine ipsius Capituli consensu. Indè sequitur, quòd multò minus Prælatus posset præiudicare suæ Ecclesiæ collegiatę in iure vtili ipso facto acquisito ei ex finita dicta locatione mediante morte vltimi emphiteotæ: cum indè reintegretur dominiū vtile dominio directo, quod nunquam ipsa Ecclesia collegiata per dictam locationem amisit, & quidem huic concordiæ allatæ per Præpositum loco citato, & per nos hic relatæ summoperè fauet, quod in casu nostro speciali docuit ipse Feder. de Senis in suo cons. 179. Vbi concluſit Prælatum cum consensu Capituli sine aliqua alterius superioris licentia posse legitimè concedere in emphiteosim possessionē solitam tradi in emphiteosim, si reuerteretur ad Ecclesiam collegiatam propter finitam locationem.

His denique præmissis, & probatis fundamentis nostræ verissimæ conclusionis ac decisionis præsētis quæstionis propositæ tertio loco ad respondendum gradatim obiectis nos accingemur, Deo Optimo Maximo duce & omnium bonorū operum Auctore.

Ad id ergo, quod primo loco fuit obiectum in fauorem partis affirmatiuæ dicentis, scilicet, q̄ Prælatus, seu Procurator dicti Monasterij, seu collegiatæ Ecclesiæ per receptionē Canonis soliti, seu cōuenti inter ipsam, & primum

mum locatorem post ipsius finitam tertiam generationem, & tacitam renouationem locationis prejudicauerit iuri acquisito ipsi Ecclesiæ, quæ videbatur per huiusmodi Canonis receptionẽ renouasse, & denuo locasse huiusmodi emphiteoticam possessionem hæredibus vltimi emphiteotæ. Respondemus octo modis: & primò, quòd ante omnia diligenter in hac materia erit perquirendum quis nam fuerit ille, qui annorum sequentium post locationem finitam receperit Canones: quoniam ad hoc, vt recipiendo huiusmodi pensionẽ post mortem vltimi emphiteotæ præ-
61 iudicetur † Ecclesiæ collegiatæ, habenti dominiũ directum in huiusmodi possessione, necesse fuisset, quòd talis recipiens Canonẽ, habuisset a iure, vel ab homine potestatẽ specialem & mãdatum tali modo præiudicãdi dicto Monasterio: quod quidem mandatũ a dicto Monasterio ipsius Procuratores, & Prælatos nunquam habuisse per se patet eo ipso, quòd dicti hęredes contrariũ non probent, & tamen ad eos spectat hoc probare, cum contrarium non sit verisimile: Quapropter cum Ecclesia (de qua agitur) sit collegiata ipsius Prælatus, vel Procurator sine eius speciali mandato nõ potuit præiudicando ipsi Ecclesiæ remittere caducitatem talem, & concedere renouationem dictæ locationis dictæ possessionis emphiteoticæ sine expresso consensu ipsius Ecclesiæ, prout latissimè in nostris quinque fundamentis allatis ad probandam veritatem præcitatæ nostræ cõclusionis, probatum per nos fuit. Cum neque
62 a iure dicti † relatus & Procurator nunquam tale mandatum habuerint præiudicandi eorum collegiatæ Ecclesiæ, immo contrarium, vt probauimus, vt latissimè docuit Augustinus Berous in cons. 116. num. 8. & 9. vol. 1. & ante ipsum singularis glo. in c. potuit. in vers. expelli. extra de locato, & conducto. quam communiter ibidem Doct. sequuntur, & alij supracitati in probationẽ primi fundamenti, quod & videtur quoque probari per text. in c. nouit. & c. pastoralis. extra de his, quæ fi. a Præl. sine consensu Cap. Nec obstat quod docuit Glo. suprascripta asserens, quòd ex pa-
63 tientia † & tollerẽtia directi Domini admittentis feudatarium, vel emphiteotam ad obedientiã, vel solutionem subsequentem, videatur ipsum Dominum remisisse caducitatem: Quoniam secundò respondemus hoc non habere locum in casu nostro, sed solũ in Prælato Ecclesiæ non collegiatæ, vt ipsamet glo. ibidẽ docuit. Respondemus & tertiò, quòd regula est, quòd vbicunque actus,
64 † propter quem a iure suo cecidit emphiteota, est successiuus, & adhuc post caducitatẽ durat, vt puta, quãdo cecidisset propter alienationem factam inconsulto Domino directo, vel ob finitam generationem, vel finitam locationem, vel propter aliquod habens aliam causam successiuam, vt puta si quis per aliquos annos

solui sset

soluisset quidem Canonē, sed nō integrum pro quantitate possessionis emphiteoticæ. Nam ex solutione partis, & non totius pensionis conuentę quis incurrit ca-
65 ducitatem, † & a Domino directo poterit priuari tali re emphiteotica tota, & nō solum pro parte: nisi cessasset propter paupertatem: prout latissimè docuit, & expressè Iason in l. 2. nu. 54. vers. sextodecimò quæro. C. de iure emphit. Oldr. Lau. in consilio 29. Bal. in rubr. C. de contrah. empt. in quæst. 10. Alber. in Auth. qui rem. C. de sacrosan. Eccles. Imo. in c. potuit. col. 3 9. extra de locato. Vbi respondet ad omnia iura quæ possent citari in cōtrarium, vbi addidit, quòd si quis promisisset soluere pensionem sub pęna centum, si postea soluisset partē tantum teneretur ad solutionem totius pœnæ. & quòd cadat a iure suo docuit quoque plenè hoc disputans Salic. in Authen. perpetua. C. de sacrosan. Eccles. Pau. de Cast. in l. in executione. §. pro parte. ff. de verb. oblig. addens, quòd si totū soluisset, excepto vno nummo, etiam priuaretur. Attamen summopere nobis placet distinctio qua vtitur Iulius Clarus in §. emphiteosis. quæst. 8. vers. hoc autem de plano. vers. ego autem. qui nititur interpretari, & cōcordare duas sententias Specul. quæ videntur ad inuicem contrariæ, his verbis vtens, videlicet. Ego tamen aliquando dicebam quòd ita potest distingui, vt ille duæ decisiones Specul. ad concordiā reducerentur. Aut pensio erat vnius numi: & cessans in illo numo nō excusetur a caducitate, vt dictum est supra, & in istis terminis non loquitur Specul. in 2. q. nec in 30. q. titu. de locato. §. nunc aliqua. Aut pensio erat maioris summæ, & tunc aut emphiteota cessat in parte notabili, puta dimidia, aut tertia, aut quarta parte, etsi quidem cessauit per errorem, vel paupertatem, excusatur non solum pro parte qua soluit, sed etiam pro toto. Aut verò non apparet de paupertate, nec de errore, & tunc cadit a toto, secundum opinionem Specul. in dicta quæst. 29. quæ etiam est communis. quam tamen ego intelligo, vt procedat, quando præstabatur vnica pensio super tota re, puta, decem aureos super vna domo, vel fundo, &c. secus autem si pensio præstaretur ad ratā, puta pro quinquaginta perticis terræ ad rationem solidorum decem pro singula pertica: Nā hoc casu inclinando in mitiorem partem teneo, quòd ex quo quælibet pertica habet quodāmodo constitutā suam pensionem, non caderet emphiteota, nisi pro illis perticis, pro quibus non persoluisset pensionem, vt quis non puniatur, nisi eatenus, quatenus deliquit: regulariter enim quis puniri non debet, nisi in eo, in quo deliquit. l. rescriptum. ff. de his, qui. vt indign. & est communis regula, vt ait Ioannes Monachus in c. 2. nu. 2. de hæretic. in sexto. Faciunt quæ dixi infra, hoc eodem §. feudum. quæst. 31. vers. sed pone. Aut verò emphiteota cessauit in nummo:

mo : puta, ſi penſio erat ſex, aut octo ſcutorum, ceſſauit in vno: & hoc caſu eſſet excuſandus pro rata, & in iſtis terminis videtur io qui Specul. in dicta quęſt. 30. Ego tamen de facili inclinarem, quòd excuſaretur in totũ: maximè vbi nõ appareret illum ceſſaſſe propter contumaciam, vel contemptum: quod in dubio præſumendum non eſt: & ita in facti contingentia iudicauit Senatus in publica audientia in cauſa ciuſdam Dionyſij Cerenſani: qui ex fictu floreno. 16. ceſſauerat in tribus libris Imperialium. hæc peroptima regula traditur ab ipſo Claro. & cauſam duratiuam (prout contingit in caſu noſtro) & hanc regulam ſpecialiter docuit Antonius de Butrio in conſ. 22. incip. In nomine Domini, &c. Viſis punctis. col. 2. & 3. qui ibi ad hoc ipſum probandum plura allegat. quem refert, & ſequitur Dominus Præpoſitus in titu. Quo tempore mil. col. 4. verſ. item in quantũ iſta glo. in vſu feud. quos refert etiam, & ſequitur Berous in conſ. 116. nu. 12. verſ. prętęrea, quòd ex patientia. Cum ergo hic actus illius poſſeſſoris illegitimi, & hæredis vltimi emphiteotæ dictorum bonorum emphiteoticorum poſt tertiam generationem finitam, & locationẽ expiratã perſeuerantis in retentione dictorũ bonorum, nulla hucuſq; ſibi conceſſa locatione noua, ſeu antiquæ locationis renouatione ſuis progenitoribus factæ a monaſterio ſupraſcripto, meritò ſit dicendus continuus, eo quòd nul-

lo temporis interpollati ſpatio fuerit interrupta poſſeſſio illegi-
66 tima illius, ex renouatione † dictæ locationis petita, indè apertiſſimè ſequitur, quòd adhuc durat huiuſmodi illegitimæ poſſeſſio dictorum hęredum vltimi emphiteotæ: cum non ſolum ſit tranſactum poſt mortem ipſius vltimi emphiteotę tempus vnius anni, & diei, ſeu menſis a iure ſtatutum in c. 1. §. Titius. Si de feudo controuer. fuer. inter Dominum, & agnatos: in fauorẽ agnatorum, ſeu hæredum legitimorũ ipſius vltimi emphiteotæ: vt etiã expreſsè docuit Romanus in conſil. 70. per l. eum ita. §. in fideicõmiſſo. & in l. peto. ff. de legat. 1. quem citat, & ſequitur Berous in conſ. 116. nu. 41. addens, quòd huiuſmodi agnatus non petẽdo infra tale tempus dictam renouationem, ipſo facto renunciat iuri ſuo: ita quòd nõ poterit amplius illam petere, ſi extraneum inueſtiſſet tali poſſeſſione emphiteotica Dominus directus: quod & antea docuerat Bal. in conſi. 243. nu. 4. vol. vlt. hanc eſſe communẽ opinionem aſſeuerãs, quam Hyppolitus Bonacoſ. in ſuo tract. cõmun. opinio. in verſ. emphiteota, qui non petijt inueſtituram, ſequutus fuit: Romanus in conſilio 22. in fine. & in cõſ. 70. & in l. prętor ait. §. fin. ff. de noui ope. nunc. Decius in conſ. 131 col. 2. Gozad. in conſi. 39. col. fi. & conſi. 71. col. 1. vbi dicit communem opinionem, & col. fin. Pariſ. conſi. 23. colum. 36. vol. 1. & conſ. 101. colum. fin. vol. 1. Marianus iun. in cõſ. 76.

in

in fi.volum.1.Ruin.consi.35.col. 4.vol.1.Ripa in l.1.num.11.ff.de priuileg.credit. Glo.in Consuetu.Biturigen. col.2. Tiraquel.de retract.lignag.in §.1.glo.10.nu.41 & sequen. latè Iason in consi.24. col.fi.vol.3.& in l.2.nu.22.C. de iure emphit.& in l.petens.col.4. C.de pactis.Brun.in cons.67.col. 3.Corset.in apostil.ad Pan. in d. c.bonæ.col.fi.in limit.4.Ant.Gabr.latissimè in tract. conclu. lib. 3.Alber.cõclusione prima per totum.Non negamus tamẽ,quòd si directus Dominus non inuestisset extraneum, & isto interim agnatus vltimi emphiteotæ vellet renouationem, illam petere posset infra triginta annos,vt docuit vbi supra Berous sequens Romanum in d.cons.70. quamuis ante annum lapsum a die finitæ locationis si Dominus directus inuestisset extraneum,agnatus vltimi emphitheotæ si cõquæratur apud Iudicem, tunc Iudex huiusmodi inuesti turam reuocabit,& agnatum inuestiri præcipiet,eo quòd non possit sibi imputari ad negligentiam non petijsse illam: cum adhuc fuerit constitutus infra tẽpus sibi a iure indultum expresse in d.c.1. §.Titius .& ibi per Præpositum seu Card. Alex. & alios col.2.& ratio rationum est: quia beneficium a iure indultum nemini est auferendum,vt in regul. indultum. de regu.iur.in sexto, & ibi latissimè per Dynum, Ioannem And.Alber.& reliquos Docto.vtriusque iuris.Cum de iure, illo medio tempore nihil sit no-
67 uandum † in præiudicium tertij,vt docuit textus in l.siue pars. C. de dilationibus . Vbi hæc habentur,videlicet. [Siue pars,siue integra dilatio fuerit data eo vsq; Iudicis officio cõquiescat,donec petiti temporis defluxisse curricula.]hæc ibi inter alia. Idẽ probatur per text.in c.non solum.in princ. de appellat.in sexto . Vbi hæc habentur,videlicet.[Non solum innouata post appellationẽ a diffinitiua sententia interiectã, debent semper exceptis casibus, in quibus iura post sententiam prohibent appellare:ante omnia
68 † per appellationis Iudicem penitus reuocari,sed etiam ea omnia,quæ medio tẽpore inter sententiam , & appellationem, quæ postmodum infra decẽnium interponitur ab eadem contingit innouari : ac si post appellationẽ eadem innouata fuissent.] hæc ibi.Vbi singul. glo. in verf.innouata. tradidit regulam prædictam his precisis verbis vtens,videlicet,Sicut post appellationem a diffinitiua nil attentari debet:sic nec pendente iure,quod competit condemnato ad appellandum,scilicet vsque ad decẽ dies: indultum.n.a iure beneficiũ,&c. vt in dicta regula indultum. Vnde sicut ius alicui non debet auferri,sic nec spes ad ius , vt in l.si vsusfructus mihi. in princip.ff.de vsufru. quemadmodum caue. Et sciendum quòd sententiæ suprascriptę se subscripsit ibidem Ioannes Andr. & Geminianus, sed vt tandem ad rem nostram deueniamus, dicemus,quòd si non petens per annum, & diem renouationem

tionem locationis finitæ (cuius petitio omnino neceſſaria erat ad legitimè poſſidẽdam rem emphiteoticam conceſſam ſuis progenitoribus) veniunt priuandi iuris auctoritate dictis bonis emphiteoticis, & iure ſibi conceſſo, vt non poſſent ipſis anteferri extranei in locatione dictorum bonorum emphiteoticorum Eccleſiaſticorum. A fortiori arguendo igitur, dicendum erit, quòd illius vltimi emphiteotæ hæredes, moderniq́ue poſſeſſores dicendi erunt illegitimi detentores bonorum Eccleſiaſticorũ, cum poſt tot annorum circula poſt mortẽ vltimi emphiteotæ poſſederint nulla locationis finitæ facta renouatione. Ad hoc ipſum probandũ accedit, quòd cum adhuc pars aduerſa non probauerit, nec probare legitimè poterit in terminis præſentis quæſtionis Eccleſiam ipſam collegiatam ſciuiſſe hoc caducitatis ius ſibi competere, locatione, ſeu generatione finita: ideo nec poterit de iure ipſum Monaſteriũ dominum directum dictæ emphiteoticæ poſſeſſionis deuolutionis iure ſibi contingente per mortem vltimi emphiteotæ, eo quòd ipſum Monaſterium non poterit de iure dici recipiendo Canonem manu Pro-
69 curatoris vel Prælati † ſui remiſiſſe tale ius ſibi acquiſitum dictis ſuis aduerſarijs iniuſtis detentoribus dictorum bonorũ emphiteoticorum, iuxta not. per dictum Præpoſitum (vltra notata communiter per Doct.) in c. 1. §. præterea. quo temp. mil. in vſib. feu. quos recitat, & ſequitur Berous in dicto ſuo conſi. 116. num. 13. verſ. rurſus in terminis: quod & elegantiſſimè quoque docuit Iaſon in l. 2. nu. 130. C. de iure emphit. Nec de iure obſtare poterit dicto Monaſterio, quòd Prælatus & Monachi præſumantur ſciuiſſe dictum hæredem vltimi emphiteotę debuiſſe petere renouationem dictæ locationis finitæ infra tempus vnius anni, & dici, ſiue menſis: & quòd poſtea ipſo iure ceciderit a iure ſuo: ac per conſequens, quòd ipſum tolerando in tali locatione, videantur renouationem dictæ locationis feciſſe: cum omnes Prælati in primo ingreſſu regiminis collegiatæ Eccleſiæ ipſorum de iure teneantur facere inuentarium de omnibus rebus Eccleſiæ ſuæ: ac per conſequens cõficere inſtrumenta ipſa, iuxta rationabilem doctrinã Specul. in titu. de inſtrumentis. §. fin. verſ. qui in alterius: & ſic præſumitur ipſũ ſciuiſſe cõtenta in huiuſmodi inſtrumentis, cum hoc ad ipſius munus ſpectet, iuxta nota. per Abbatem in cap. innotuit. extra de elect. iũcto c. manifeſtè. 12. q. 1. Nam reſpondetur. Primò, quòd etſi ad officium Prælato-
70 rum † ſpectet inuentarium facere, ac inueſtire nouum emphiteotam. Non tamen ſequitur Prælatos dicti Monaſterij pro tempore ſciuiſſe ſpeciali ſcientia, & ſingulari notitia perfectè omniũ bonorum ſuæ Eccleſiæ ſic in inuẽtario deſcriptorum naturam, ſtatum, & conditionem. Cum (vt ſuperius docuimus, afferendo ipſam

sam consuetudinem Monasteriorum, ac Prælatorum) Prælati omnes dicti Monasterij pro tempore breui sui regiminis (eo quòd sæpe neque per biennium præsint tali Monasterio) videtur hoc ipsum perficere eis esse ferè impossibile. Respondetur & secundò, quòd (vt latius fuit approbatum) Prælati, & Procuratores (pro tempore) dicti Monasterij nullo pacto poterunt præiudicare iuri acquisito ipsi Monasterio ex tali locatione finita. Et ratio rationum dependet ab optima doctrina, quam communiter tradunt Doctores, dicentes, quòd in emphiteosi ab Ecclesia regulari
71 concessa † (vt in casu nostro) Prælatus & Syndicus simpliciter (etsi scienter) recipiendo Canonem non potuerint præiudicare ipsi collegiatæ Ecclesiæ in iure iam acquisito sibi ex finita dictæ possessionis locatione. Vt latissimè fuit probatum supra in probatione primi nostri fundamenti huius nostræ conclusionis, quod & elegantissimè quoque docuit Berous in consilio 102. numero quinquagesimoseptimo, versiculo, tertiò respondeo. & in consilio 116. numero nono. Ad quod summoperè facit id, quod ipsemet Berous in dicto consilio 116. numero decimo, his præcisis verbis docuit, dicens. Ex his infertur, quòd simplex negotiorum
72 gestor, † immo Procurator, qui simplex mandatum haberet exigendi, & recipiendi Canones a conductoribus, & emphiteotis: nisi etiam ab illis, qui ob non solutum Canonem a iure suo cecidissent: non diceretur Ecclesiæ præiudicare, neque ius caducitatis remittere. argumentum eorum, quæ habentur per Innocentium in capitulo in causis, extra de officio delegat. & per Pau. de Castro in l. prima. ff. de iudic. in repet. circa finem. Vbi volunt Procuratorem nõ posse sine mandato speciali prorogare. & faciunt ea, quæ habentur in l. mandato generali. ibiq́ue Bart. ff. de Procuratoribus. & per Innocentium in capitulo cum olim. extra de offic. deleg. & habentur in l. si consentit. §. videamus. & ibi Bar. ff. quibus modis pig. vel hipoth. soluitur. Vbi habetur, q̃ Procurator non poterit ius Domini remittere, nisi habeat speciale mandatum, vel cum libera, vt ibi. Nec denique obstare veritati nostræ conclusionis, & responsionis factæ ad dictã primam obiectionem, illud quod pro parte aduersariorum ob̃ijcitur contra Monasterium, videlicet. Quòd post mortem vltimi emphiteotæ Monasterium ipsum per manum sui enconomi, seu Procuratoris dictas pensiones sine reseruatione aliorum iurium suorum, seu sine protestatione receperit: ex quibus videbatur fuisse tacitè confirmatam locationem finitam, vel renouatam ab ipso Monasterio, seu Ecclesia collegiata. Non (inquam) obstare hoc poterit nostræ veræ sententiæ: nam huic obie-

ctioni (vltra ſupra allatas reſponſiones) tripliciter ſatisfaciemus, & primò dicendo, quòd talis ſimplex receptio penſionis, tunc ſolum (forſan) obtineret vicem renouationis, quando Eccleſia collegiata, & collegialiter præcedente tractatu ad hoc neceſſario (vt ſupra probauimus) recepiſſet ſolutionem penſionum ſcienter poſt notitiam vltimi emphiteotæ, & locationis emphiteoticæ finitæ, & deuolutionis inſimul ipſo iure incurſæ dictæ rei emphiteoticæ ad ipſum Monaſterium ab hæredibus vltimi emphiteotæ. Nam aliàs dictæ penſionis receptio non obſtabit dicto Monaſterio (de quo latius ſupra diximus) quod etiam elicitur elegantiſſimè ex capitulo primo. Quo tempore mil. & ibi per Bald. & glo. quos refert, & ſequitur Berous in ſuo conſilio 102. numero quinquageſimoſexto, verſiculo ſecundo reſpondeo, addens, quòd ad hoc ipſum probandum faciunt notata per Bal. Dynum, & Imo. in l. Męuius. §. duobus. ff. de legat. ſecundo, & per Specul. in titu. de locato. §. nunc vero aliqua. verſiculo vigeſimoquarto quæritur. & per Alexan. in conſilio decimoquarto. At quoniam in caſu noſtro non fuit legitimè probatum hucuſque: neque probari poterit vllo tempore dictum Monaſteriũ collegialiter ſciuiſſe in receptione Canonis facta per manum ſui Prælati, vel Procuratoris finitam tunc temporis, vel antea emphiteoticã huiuſmodi locationem, eo magis, ꝙ in dubio de iure prę-
73 ſumatur † ignorantia, vt apertiſſimus docuit textus, in l. verius. ff. de probation. & in l. fina. ff. pro ſuo. ſtante cõtinuo ferè motu Monachorum a dicto Monaſterio per ſolitas mutationes eorum. Quod & rurſus mirificè, ac apertè docuit ipſemet Berous in ſæpe citato conſilio 116. numero octauo, addens hoc ipſum eſſe dicendum, ſi Prælatus Eccleſiæ poſtea penſiones ſimpliciter recipiens, de illarum receptione per ſcripturam appareret. Nam non propter hoc, inquit, renouationi neceſſariò faciendæ de iure fuiſſe ſatisfactum. Neque ius caducitatis ex non petita renouatione proueniens fuiſſe remiſſum videretur. Cum ſolemnitas
74 † ſcripturæ ad renouationem faciendam ſit neceſſaria: quamuis ſecus contingat in caducitate ex non ſoluto Canone proueniente, quæ tacitè ex receptione futuri Canonis poſtea facta cenſeretur remiſſa: vt habetur per glo. & Doctores in capitulo potuit. extra de locato. Niſi (vt diximus) receptio dicti Canonis fuiſſet facta cum proteſtatione, quòd nolit renunciare iuri ſibi acquiſito ex præterita ſolutione Canonis non facta: vel alia quacunque cauſa, vel colore, quem prętendere aliquando poſſet contra ipſum emphiteotam. Nec præſenti noſtræ reſponſioni factæ ad dictam primam obiectionem poterit aduerſari textus ibi

cita-

Digitized by Go

cicatus in l.item quæritur. §.quo
75 impleto † ff. locati. cum ibi non loquatur in casu nostro, & a diuersis non fiat illatio : Nam apertissimè elicitur agi de simplici locatione annali, per quã nullum transferri dominium vtile, vel directum propriè sumptum per se patet; etsi nudum ius vtendi tali re locata per annum transferatur ; de cuius contractus renouatione essentia nõ requiritur a iure expressus consensus, mediãte aliqua scriptura Authentica hoc protestante contrahentium, ac per consequens nec Capituli collegiatæ Ecclesiæ collegialiter congregatæ, vt probauimus requiri in casu nostro. Nec tantum præiudicium generatur Domino rei locatæ per annum ex renouatione huiusmodi annalis locationis, sicut per renouationem locationis rei emphiteoticæ iam finitæ : quod ex contextu verborum dictæ l.item quæritur. §. quo impleto. quàm facillimè comprehenditur, & cõmuniter a Doctoribus passim edocetur. Nam Baldus in dicto §. quo impleto, columna secunda, versiculo quæro hìc quid in emphiteosi ; dixit, quòd etsi de consuetudine scriptura de essen-
76 tia † contractus emphiteotici non requiratur, Tamen ex patientia Prælati, & Capituli ipsum emphiteotam perseuerare in locatione bonorum emphiteoticorum finita locatione, non intelligitur fuisse renouatam huiusmodi locationem ; quia ibi agitur de vtili dominio transferendo, & sic non de modico præiudicio. Idem docuit Alexan. in consilio 76. volumine quinto, & rursus in consilio decimoseptimo, columna tertia, volumine quarto, expressè asserens tacitam reconductionem non habere locum in emphiteosi. Idem docuit Romanus in consilio 103. versicu. Viso de quo aliqua paulò post. Idem docuit Mattheus de Afflicto (noster compatriota) in decisione 375. numero sexto, & septimo. Vbi & Vrsillus in addit. numero quinto, & sexto. Idem docuit Iason in l.secunda, numero 130. C. de iure emphit. dicens hanc esse communem opinionem. Idem docuit Decius in consilio 328. incipiente. In casu proposito. numero primo, sequens Bald. in dicto §. quo impleto. Idem docuit expressissimè Ioannes Andreas in regula, Is qui tacet. de regulis iuris in sexto, in articulo tertio, asserẽs non sufficere taciturnitatem, & patientiam singulorum de Capitulo. Idem docuit Azo in sua summa in rubrica. C. de sacrosan. Eccles. Idem docuit Specul. in libro quarto, titulo de emphiteosi. §. nunc aliqua. numero quarto, versiculo quartò quæritur, assignans ibi omnes differentias inter locationem simplicem, & emphiteosim. Qui ibidem versiculo quintò quæritur. concludit scripturam non esse de essentia istius contractus, sed benè consensus Domini directi, & em

by Google

phiteotæ : de quo tamen con-
ſenſu(loquens in caſu noſtro,ſci-
licet in Eccleſia collegiata) ibi-
dem ipſe Speculator numero tri-
geſimoſeptimo, verſiculo vigeſi-
moſexto quæritur, idipſum do-
cuit, aſſerens , quòd ſi Eccleſia
77 receperit pẽſionem ſolitam † ab
emphiteota poſtquam cecidiſſet
in commiſſum non priuabitur
iure illum expellendi ſi ſine con-
ſenſu Capituli ipſe Prælatus ip-
ſam recepiſſet : & idem dicit , ſi
aſſuiſſet talis conſenſus Capitu-
li , ſi dictum Capitulum igno-
raſſet illum cecidiſſe in commiſ-
ſum, vel recepiſſet dictam pen-
ſionem cum proteſtatione : etſi
ſufficiat ſolus conſenſus Præla-
ti , quando eius Eccleſia non eſ-
ſet collegiata : niſi & ipſe ſimi-
liter ignoraſſet dictam emphi-
teoticam poſſeſſionem cecidiſſe
in commiſſum : vt ibi addidit
Speculator numero trigeſimo--
quinto, verſiculo vigeſimoquar-
tò quæritur . Idem probatur ex
alia differentia , quæ reperitur
inter contractum ſimplicis lo-
cationis annalis , & locationis
emphiteoticæ . Nam ſi emphi-
teota elapſo termino locationis
ſibi factæ (niſi pactum expreſ-
ſum initum fuiſſet inter ipſum ,
& Dominum directum) non pe-
tierit ſtatim locationem ipſam
renouari, poſtea petere illam nõ
poterit : immo ſi Eccleſia vellet,
78 quòd renouatio † haberet lo-
cum , illa expreſsè fieri deberet:
cùm a iure ipſa ſtatuta fuerit in
fauorẽ Eccleſię, prout etiam do-
cuit Decius in conſilio 329. nu-
mero 1. aſſerendo hanc eſſe com-
munem Doctorum ſententiam
in capitulo primo, extra de præ-
carijs . Quapropter ſecundum
hanc ſententiam poſſet limitari
id , quod docuit textus in l. ne
cui. & l. ſequenti. C. de locato, &
conducto . Vbi habetur, quòd
directus Dominus non tenetur
locare eidem conductori poſt fi-
nitam locationem : niſi ad hoc
per ſpeciale pactum ſe aſtrinxiſ-
ſet : etſi ibidem Bald. dixerit ,
quòd lex iſta ſit valde notanda
pro contractibus emphiteoticis,
in quibus promittitur renoua-
tio , & aſſignans rationem hu-
ius dicti, addidit dicẽs: alteri e-
nim de iure concedi non poteſt,
quod renouandum eſt priori lo-
canti , vel eius ſucceſſoribus : &
quòd hoc ſummopere ſit memo-
riæ retinendum , cum ſit quoti-
dianum , & verum maximè in
emphiteoticis, & feudalibus pro-
pter ius reale , quod pacta præ-
ciſa tuentur . Nam ex perſeue-
rantia emphiteotæ in locatio-
ne poſt tempus locationis fini-
tum , non cenſetur facta renoua-
tio locationis:(prout fuit non ſe-
mel probatum in prę adductis
hucuſque in probationem præ-
ſentis reſponſionis per nos fa-
ctæ primæ obiectionis auctori-
tate Doctorum) inter quos fuit
recenſitus Berous in conſil. 119.
numero tertio, ſequens Baldum
in l. vnica. quæſtione vndecima,
C. quando non peten. part. &
hæc allata ſufficiant in fauorem

noſtræ

Digitized by Google

nostræ responsionis suprascriptę. Ad id quod secundo loco obijciebatur contra nostram veram decisionem asserendo, quòd propter diuturnitatem temporis debeat præsumi affuisse solemnitatem de iure requisitam in renouatione locationis factæ a dicto Monasterio hæredi vltimi emphiteotæ mortui, propter cuius mortem extincta fuerat locatio facta a Monasterio ipsi primo emphiteotæ locanti ad tertiam generationem. Respondemus ergo huic obiectioni modis dicendo. Primò per diuturnitatem temporis non præsumi solemnitatem requisitam in re magni momenti (prout est in casu nostro.) Cum inde ipsa Ecclesia collegiata dicti Monasterij priuaretur solutione Laudemij, in casu, quo vellet dictam locationē finitam renouare & secundo. Necnon quoniam ipsum Monasterium posset de iure dictam possessionem emphiteoticam, sic ad se reuer-
79 sam, seu deuolutam † sibi retinere in casu paupertatis incursæ, prout docuit Rodohanus in tract.de rebus non alienandis, folio 247. numero decimoseptimo, versiculo sed videtur. Quapropter patet, quòd in his, & similibus casibus ipsa Ecclesia collegiata iniustè priuaretur indè vtili dominio sibi de iure acquisito: & quòd leges & iura in contrarium citata in casu nostro locum non habeant, nec loquantur in terminis præsentis nostræ quæstionis: & quòd hæc nostra responsio sit veritima, probatur duplici medio. Primo enim per textum apertissimum in Clementina prima, §. si quis autem ibi. [Nec ex concessione ipsius reci-
80 pientis † ius aliquod acquiratur.] de rebus Ecclesię non alienandis. Vbi Glo. docuit contractum huiusmodi non valere: Si ergo huiusmodi contractus a iure reprobatur, cum addita declaratione, quòd indè nullum ius contrahentibus præstandum sit: Inde sequitur diuturnitatem temporis nullo pacto posse dare illi validitatem, ac virtutem: cum huiusmodi pœna sit perpetua, vt docuit ibidem Glo. in versiculo pœnam. dicens huiusmodi pœnam esse de sui natura perpetuā: cum ibi non adijciatur tempus, stante regula illa optima in capitulo non firmatur. de regu. iur in sexto, vbi dicitur. [Non firmatur
81 † tractu temporis, quod de iure ab initio non subsistit.] Quapropter meritò Cardin. Zabarella in dicta Clementina prima, columna vndecima, versiculo vndecimò quærens. sequens Genze. & Matth. ibidem, dixit, quòd ex tali concessione, seu locatione rei Ecclesiasticæ factæ ad vitam
82 † alicuius, vel in perpetuum a Prælatis sine expresso consensu Capituli, non pręstetur causa prę scribendi ex tali titulo, stante tali iuris prohibitione, etiam si contrahens cum Prælato credidisset affuisse in tali concessione consensum Capituli, cū dictus text. dicat non acquiri ius aliquod. Quapropter huiusmodi concessionis titulus habendus erit pro

Digitized by Google

non titulo, vt in l.nec vllam.§.1. ff.de petit. hæred. & clarius in c. 2.§.contractus.de reb.non alien. in ſexto. Vbi hæc habentur, videlicet . [Contractus autem omnes iura nemi pœnæ, vel etiam alterius cuiuſlibet firmitatis adiectione (quos de talibus alienationibus ſine huiuſmodi licentia, & conſenſu contigerit celebrari) & quicquid ex eis ſequutum fuerit, decerninus adeo iuribus carere, vt nec ius aliquod tribuant,nec præſcribendi etiam cauſam parent.]hæc ibi. Vbi glo. in verſic. præſcribendi. dicit eſſe ſpeciale in alienatione rerum Eccleſiaſticarum prohibita : cum aliàs ex glo. fin. in c.ſi diligenti. extra de præſcript. tradens hanc peroptimam regulam, dixit, q
83 quando aliqua † de iure communi non poſſunt poſſideri ab eo, qui obijcit præſcriptionem; quantumcunque habeat bonam fidem,non præſcribit: quia præſcriptio ius creatũ auocat, nouũ autem ius non creat, vt in capitulo contra morem. diſtin. 100. ſic ius decimarum non cadit in laicum, & ideo nulla valet ibi præſcriptio, vt in c.vltimo, 16.q.1.& ratio aſſignata a dicta glo.in principio eſt,quia ex ſolo curſu temporis ius non conſtituitur, ſicut non tollitur . vt in l.obligationum.§.placet.ff.de actio.& obligat. Quapropter dicta ſingularis glo.inter alia quamplurima exépla, quæ ſubintulit, dixit : ſic in Monaſterio, ſi Monachi nollent ſubeſſe Epiſcopo,quia allegarent præſcriptionem, (cum de iure communi ſubiectionem euitare non poſſent) oporteret eos oſtendere titulum, ex quo habuiſſent cauſam præſcribendi. Cum ergo in caſu noſtro, a iure communi vtroque ſit prohibita locatio emphiteoticæ poſſeſſionis Eccleſiæ, collegiatę Prælatis eius ſine expreſſo conſenſu ipſius Eccleſiæ cum decreto irritante: indè apertiſſimè ſequitur, quòd huiuſmodi locatio non poſſit tueri, vel legitimari per diuturnitatem temporis, ſeu præſcriptionem cuiuſcunque temporis: cum huiuſmodi locatio de iure nullam tribuat præſcribendi cauſam, nec titulum : quoniam ſacri Canones in capitulo ſi diligenti, & capitulo finali. extra de præſcript. ſtatuerint nullum ius tribui poſſidenti aliquid præſcriptio longiſſimi tẽ-
84 poris cuiuſcunque, † niſi in toto præſcriptionis tempore duo inſimul concurrerint, videlicet, Titulus & bona fides : ita quòd vno decedente, aliud non ſufficiat ad ius nouum acquirendum præſcribenti per præſcriptionem: vt communiter Doctores docuerunt in dictis iuribus, & alibi quoque ſæpiſſimè . Cum ergo in hærede vltimi emphiteotæ volente præſcribere contra Monaſterium deſit iuſtus titulus approbatus a iure, nihil prodeſſe patet, ſibi in nouo iure acquirendo ſolus tacitus, vel expreſſus Prælati dicti Monaſterij conſenſus, niſi inſimul aſſiſtet expreſſus conſenſus capitulariter Collegij dicti Monaſterij ſciẽtis dictam caducitatem in tali tacita

reno-

renouatione locationis prætensæ sibi facta per receptionem Canonis nonnullorum post mortem vltimi emphiteotæ, ac per consequens post finitam locationem primam, & vtile ius ipsius possessionis emphiteoticæ reuersum ad ipsum Monasterium, cum ex tali renouatione facta tacitè per solum Prælatum maximum præiudicium inferatur dictæ Ecclesiæ collegiatæ, vt fuit probatum: & quòd quando agitur de magno præiudicio, sola tẽporis diuturnitas non sufficiat ad concedendum iustum titulum, seu legitimum dominiũ idipsum probatur per textum in l. inuitum. ff. de seruit. vrb. præd. & in l. in eo. §. fin. ff. de ritu nupt. vbi habetur secundum Socinum in regula 391. quòd taciturnitas quo ad alicuius iuris diminutionẽ, seu actionis sibi competẽtis sublationem pro consensu non habetur. Probatur & secundò Doctorum auctoritate. Nã ex Canonistis Ioannes And. in c. 2. col. 2. in vers. causam. de reb. Eccles. non alien. in sexto. dixit, quòd in huiusmodi præscriptionibus requiritur titulus: cum nedum præsumptio, sed etiam ius cõmune sit contra prescribentem: quoniam Ecclesiæ, & earum res debent esse liberæ, vt in c. nouerint. 10. q. 1. Idem ad verbum docuit Geminianus ibidem. §. contractus. vers. sed quare isto casu requiritur titulus, etsi ipse Dominicus subdat in fi. dicti §. contractus. vers. Glo. in versic. præscribendi ad concordiam reuocando, sententiam Tancred. quam ponit Bart. in quæstione venerali. nu. 59. dicens, quòd qui emit a solo Prelato si habuerit bonam fidem, præscribit: & sententiam Hug. & Damas. dicentium non præscribere: ipse Geminianus (inquam) vbi supra, sequens Ioan. And. ibidem in fin. dicit, quòd volens præscribere si erraret solum in iure: vt quia putabat solum Prælatũ sine Capitulo posse alienare: quòd tunc non præscribit, & quòd ita procedat dictum Hug. & Damas. Aut errat in facto: vt quia putabat Prælatum habere cõsensum Capituli, & nõ habebat, & quòd tũc præscribat: & quòd ita procedat dictũ Ber. & hanc solutionem ponit in simili glo. in c. Apostolicæ. de donat. & in c. 2. extra de his, quę fi. a Prę lat. Idem docuit Pan. in d. c. Apostolicæ. super glo. in vers. præscriptionem, asserens, quòd titulus
85 † etiam putatiuus, & coloratus non prodest ad præscriptionem complendam, vbi ius resistit, licet præscribens erret in iure, & in consi. 179. nu. 5. Idipsum rursus Ioan. And. in regu. is qui tacet. in tertia quæstione. De regu. iur. in sexto. hanc nostram ad verbum pertractans quæstionem, se subscripsit nostræ respõsioni præsenti. Idem docuit Dynus in eadem regula, Is qui tacet. in vers. & ideo solent aliqui dicere: asserens, quòd vbi tractatur de aliquo obligando, taciturnitas non operatur cõsensum. vt in l. filiusfamilias. §. inuitus. ff. de Procurat. Idem perpulchrè docuit Antonius Corsetus in suis singularibus,

86 bus, in verſic. taciturnitas. † Ad hoc ipſum probandum auctoritas Panormitani, qui idipſum repetens in c. 1. not. 1. extra de his, quæ ſi. a Præl. ſine conſ. Cap. ſequensque Feder. de Senis in conſil. ſuo 51. aſſeruit, quòd etſi Prælatus in concellione rei modicæ poſſet ſine conſenſu Capituli rem ſuæ Eccleſiæ alienare: non autem rem magnam, quia requirentur omnes ſolẽnitates requiſitę: vt eſt tractatus, & conſenſus expreſſus Capituli: quod & repetens in c. 2. col. 2. in verſ. ex quo habes, extra eo. dixit quòd doctrina glo. Innocentij, & Hoſt. ſit ſemper notanda, cum ex illa habeamus, ꝙ vbi fieret concellio magnæ rei etiam ad tempus, debet interuenire expreſſus conſenſus Capituli:
87 & quòd ſolemnitas † non preſumatur ſolũ ex diuturnitate temporis, niſi alia præſumptio comitetur, docuit ipſemet Pan. in c. Albericus. col. pen. extra de teſtibus. Antonius de Butrio in cap. peruenit. col. 2 2. de cẽſibus. Imo. in c. ſi diligenti. col. pen. in fi. & col. ſequenti. extra de præſcript. & in l. 1. §. fin. col. 2. in fi. ff. de aqua plu. arcen. Idem prorſus docuit Felinus in c. ſicut. nu. 30. verſ. vide omnino Bart. in diſput. incip. Mulier habens magnum patrimonium. extra de ſent. & re iudic. Nam poſtquam ibidem. nu. 26. tradidiſſet regulam dicens, ꝙ ſolemnitas non præſumatur, niſi probetur, & ſubdiderit in numero 29. hanc règulam fallere propter diuturnitatem temporis: in dicto tamen num. 30. concludit illud intelligi iuxta Bar. quando agatur de paruo præiudicio, ſecus ſi de magno: quod & ipſemet Felinus ibidem. nu. 34. repetijt, dicens, quòd regula ſupraſcripta fallat quoque in actu modici preiudicij facto a viro prouido: quia tunc præſumetur pro ſolemnitate extrinſeca, ſed ipſemet Felinus ibidem. nu. 33. in verſ. bene fateor, concludit, quòd quando conſenſus eſſet requirẽdus a principio a tali perſona; cum qua nõ fuit ſequuta diuturna obſeruantia actus, vt patet contingere in caſu noſtro propter ferè annuales mutationes Prælatorum, Procuratorum, & Monachorum dicti Monaſterij (de quo eſt ſermo) neque aliqua continuata eius notitia: tunc non eſſet inducta præſumptio, quòd illa perſona conſentiſſet, quia ceſſat dicta ratio, vt elegantiſſimè quoque docuit Alex. in ſuo conſi. 373. incip. Viſo themate ſupraſcripto. circa finẽ,
88 dicens, quòd ſi Epiſcopus † iurauit non alienare inconſulto Romano Pontifice, & reperiatur facta alienatio, quæ de licentia Papæ nihil exprimit: certè ex diuturnitate temporis non præſumitur dicta ſolemnitas: cum non conſtet verè, vel præſumptiuè Papam habuiſſe ſcientiam dicti contractus ſecundum ipſum: & addit ibi Felinus dicens, de hac deciſione nunquam obliuiſcaris. hęc omnia ibi Felinus, quĩ & alia his ſimilia rurſus docuit in capitulo illud. extra de præſumpt. quod & repetijt in capitulo Albericus. extra de teſtibus.

dicens

dicens præsumi solemnitatem ex diuturnitate temporis, quando agitur de modico præiudicio, & quòd in alienatione rei modicæ solũ non requiratur consensus expressus, vt in c.1.nu.13.de his,qui feu.dare poss.Idem docuit Crępo situs, seu Cardin.Alex. in d.c.1.

Idipsum docuerũt & infrascripti Doctores Legistæ. Nam Bart. in l.1.§.fi.nu.7. in vers.solue.ff.de aqua plu.arcen.& in l. pen. nu.2. vers.quęro quid volo. C. cõmuni diuid. vbi expressè dixit dicta iura nõ habere locum vbi agitur de
89 magno præiudicio,quia tũc † nõ præsumeretur titulus,quod & rursus confirmauit in sua quæst. disput.incip. Mulier habẽs magnũ patrimoniũm,quod & repetijt ipsemet Bar.in l.cum de in rem verso.nu.5.ff.de vsur.sequens Glo.in l.pen. C. communi diuid. dicentem, quòd diuisio præsumitur ex patiẽtia longi temporis, quia est modici præiudicij: sed venditio, seu concessio simplex proprietatis non præsumitur, quia est magni præiudicij. Idem docuit rursus ipse Bar.in l.seruitutes. col.1. ff. de seruitut. Idem docuit Bald. in l.pen.nu.3. & 4. C.de communi diuid amplectendo dictã sententiam Bart.ibidem,etsi limitet id, quod dictus Barto. addiderat de duobus fratribus, qui per decem,vel viginti annos diuisim aliqua bona paterna possederat, si non posslit probari diuisio facta per aliquem contractum solemnem: tamẽ solemnitas diuisionis præsumitur secundum Bart. ibi,si quis eorũ diuisim soluisset onera pro sua portione: hoc ergò dictũ Bal.ibi limitauit,dicens hoc esse verũ, si partes huiusmodi taliter diuisim à dictis fratribus sint æquales,secus si fuerint inæquales. Idem rursus,quod respõdimus dictæ obiectioni,confirmauit idem Bal.in l.cum non solum,§.non autem licentia. C. de bonis quæ liber. asseuerans ex illo textu elici argumẽtum,q̃ in alienatione rerum Ecclesiasticarum, & dotaliũ necessaria sit solemnitas, vt in l.si fundus sit sterilis. ff. de rebus eorum. Idem repetijt Bald.in dicta l.cum de in rem verso.col.1. Idẽ docuit ad verbum Paul. de Castr. in dicta l.pen.nu.3.asseuerans, q̃ Doctores hoc ipsum docuerint: vnde ipse ibi concludit, q̃ si quis possedit lõgotempore rem meã, me sciente, & patiente: & ego vellem modo agere rei vendicatione,si ille dixerit illam à me emisse, nec inferat aliã probationem, nõ ideo talis vẽditio probaretur,cum inde mihi oriretur maximũ pręiudiciũ,si taliter perde-
90 rem dñium: vnde patientia, † & scientia mea nec operabitur consensum, nec pręsumptionẽ tituli. hæc Paul. qui idipsum docuit ad verbũ in l. filiusfamilias.nu.3. C. de petit.hæred.& in l.qui aliena. nu.4.ff.de acq.hæred. Idẽ docuit Alex. in d.l. qui in aliena. nu.11. vers. vel respondeo, prout sequens Bart.in d.q.incip. Mulier habẽs. & in cons.179.nu.5.& seq. vol.6. & in cons.12.nu.7.vol.4.& in cõsil.218.nu.5. & 10. & sequen.vol. vbi latè de hac materia pertractat. & in cons.11.col. fina.vol.4. & con-

d by Google

& consil.1. colum.11.volum.5.& in consi.94.nu.6.& sequen.vol.7. vbi loquitur de quodam instrumento veuditionis cõfecto annis quinquaginta duobus tunc elapsis:concludens ex eo tempore nõ presumi solemnitatem,quod etiã dixit in dicto consil.218. nu.10. & in consil.9.vol.3.citans Panor. in c.ea noscitur.extra de his,quæ fiunt à Prelat. quos citauit,ac sequutus fuit Afflictus noster in decis. 345. nu.5. dicens non præsumi, quando altera pars negat interfuisse in solemnitate substantiali,quę respicit iustitiam tituli, quia tunc nó præsumitur ex diuturnitate. Idem docuit Craue.de antiquit.par.3. in princ.nu.22.& seq.post Alex.& Dec.vbi supra,& alios per eos allegatos. Idem Brunus in tract.de forma,& solemnitate artis. de probationibus, & præsumptionibus formę, & solẽnitatis, col.9. vers. vndecimò est aduertendum. vbi dicit formam siue solemnitatem essentialẽ nunquam presumi: quia sic esset presumere ipsum factũ,nõ solemnitatem facti:q autem huiusmodi solemnitates requisitę ante alienationes rerum Ecclesiasticarũ sint de substantia actus, seu contractus, latissimè docuimus in nostro tract.extensionum legum pœnalium,& correctoriarum. Idem docuit apertissimis documentis Grãmaticus (noster compatriota) in decis.64. per totum. Idem docuit Fulgos. in l.1. colum.pen. C. qui admitti. Idem Socinus in cons.254. col.2. Idem Curtius in cons.87.col.2. Idem rursus Bald. in tract.prescrip.in 3.par. nu.47. Idem Florianus in l.seruitutes.colum.fin. ff.de seruitu. Idem Ang. Aret. in §.equè.col.6. institu. Idẽ docuit Ias.in l.1.col.5. C.qui admitti.& ibi Decius in tertia lectura,col.8. & iterum Ias. in dicta l. qui in aliena. col.7. nu.46. & 47. sequens Bart. & Paul.de Cast.vbi supra,etsi re vera tam obscurè ipse Iason ibi procedat, quod vix queat percipi, quæ sit ipsius sententia: licèt addat, q hanc Bart. sentẽtiã amplexatus fuerit Chrysostomus de Castello in d. l.qui in aliena.Nõ negamus ipsum Iasonem ad literã idipsum docuisse in l.1. nu.66. versi.idem practicare. C. de iure emphit. & in l.1. col.5. versic.quartò limita.C.qui admitti. post Alex. & Fulgos. ibi per eundem citatos. Idem rursus ipsemet Ias.in consil.148. nu.7.& seq.colum.4.& in consil.176. col. pen.vol.2.in cons.140.col.penul. vol.4. Idem docuit Socinus iun. in cons.16.nu.10. & 12.volum.1. & clariùs in cons.16.nu.12.vol.2. Matthęus de Afflict.in decis.345. nu.5. & 6. Idem docuit Natta in consil.162.nu.29. vbi nu.24. post Alex.in dicta l.qui in aliena.dicit prędictam presumptionem militare in solẽnitate formali extrinseca: secus in solemnitate substantiali.Et ratio huiusmodi sententię nostrę innixę Doctorũ auctoritatibus redditur à Cacherano in decisione Pedemont.173. nume.5. quoniam presumptio ex diuturnitate temporis nulla erit, nisi probata scientia,& patientia eius, de cuius prejudicio agitur,

vt

vt docuit Roland.à Valle in consil.2.nu.137. post Bald. Alexand. Barbat. Iasonem, & alios ibi ab ipso citati, & Dec. in consil.409. vers.ex aduerso.nu.13.eo magis, quòd Iason citatus a Cacherano, vbi supra, nu.8. vers.concludens, doceat antiquitatem, secundum communem opinionem esse centum annorum: si ergo cētum annorum, inde sequitur in casu nostro non posse præsumi solemnitatem interfuisse, cum non fluxerint centum anni à die mortis vltimi emphiteotæ, & sic a die tacitę locationis præsumptæ in persona succedenti immediatè ipsi vltimo emphiteotæ. Idem latissimè docuit dictus Cacheranus in decis. Pedemon. 173. per totum, sed præcipuè in vers. quibus non obstantibus, sequens Bartol. in dicta quæst. mulier habens amplum patrimonium, col. fin. in principio. Ad hoc accedit, quòd huiusmodi diuturnitas temporis possessionis dictorum bonorum emphiteoticorum post finitam tertiam generationem, ac per cōsequés post finitam locationem nō facit præsumere verum titulum, & legitimam præscriptionem in casu nostro. Nam regula est, q̄ vbi agitur de graui præiudicio ex diuturnitate temporis, titulus non pręsumitur, vt latissimè per supra allata fuit probatum.

Ex his ergo patuit, quomodo sint intelligenda iura, & Doctorū sententiæ in contrarium allatæ, nempè per diuturnitatē temporis alienationis præsumi in celebrāda alienatione ipsā interfuisse omnia, quæ a iure requiruntur de solemnitate actus exercendi, scilicet quādo agitur de paruo prę-iudicio tertij, non autem quando de magno, cum aliàs sibimet ipsis aduersarentur, quod de tantis Doctoribus nō est suspicandum: eo magis, quòd tempus non sit modus tollendæ, vel inducendæ obligationis, vt docuit text. in l. obligationum ferè, §.placet.ff.de actionib. & oblig. & ibi per Doctores, & per Glos. in l.cum de in rem verso.vers.longo.ff.de vsuris.

Et quamuis quidā Doctor Florianus aliquo pacto nixus fuerit nostram hanc tot Doct. & legum oraculis fulcitam responsionē labefactare, infrascriptis fucatis, & non veris rationibus: Nihilominus (vt veritas ipsius magis, magisque eluceſceret) ipsis respondere operępretium duximus breuiter. Dicebat enim, q̄ ipsi obstaret doctrina infrascriptorū Doctorum, & obseruantia ritus Florentinæ Curiæ, videlicet: Quòd præsumatur solemnitas requisita etiā in re magni momenti, prout docuit Gabr. in consil.88. nu.18. multis deductis decisionib. Idem facit in cons.82.nu.30.lib.2. post decisionem 315.nu.2.lib.1.& decis.365. nu.3. & seq.lib.2. Vbi in specie de triginta annis, & solēnitate non enunciata per Cassiadorum decis.5.tit.de Procurat.& nouissimè notat Rota in decisio. 179.nu.1 par.2.& quòd ita practicetur Florentię. Ad quod quàm facillima erit responsio (vltra supra per me allata) dicēdo primò huiusmodi impugnationi obsta-

re tot

re tot supra allatæ sententię Doctorum: & secundò dicimus, q̃p dato, & non concesso, q̃p ita obseruetur Florentiæ in foro seculari, nunquam tamen concedendum erit hoc ipsum obseruari in foro Ecclesiastico, quando agitur de magno præiudicio faciendo Ecclęsijs, vt in casu nostro: cùm in fauorẽ Ecclesiarum in casu nostro emanauerit constitutio Clementis Quinti, & habetur in Clement. 1. §. si quis autem. de rebus Ecclesiæ non alien. prout in principio nostræ responsionis latissimè probauimus. & in c. 2. §. contractus, de rebus Eccles. nõ alien.

Ad tertiam oppositionẽ propositam respondendo breuiter, dicimus, q̃p stante verissima probatione eorũ, quæ attulimus paulò ante in responsione ad secundam obiectionem, dicimus, quòd dicta propositio non militet contra decisionem nostram, eo quòd re vera potius ipsa ei famuletur, quàm cõtradicat: cum supponamus Capitulum dicti Monasterij non consentijsse capitulariter huiusmodi alienationi tacitè factæ per Prelatum, vel enconomum dicti Monasterij, ac per consequens non potuisse hoc ascribi dicti Capituli negligẽtiæ, sed potius Prelati, siue Procuratoris vecordiæ, quibus ex officio incumbebat vigilanter pertractare negotia Monasterij: si ergo ipsius Monasterij capitulariter ad culpam de iure imputari nõ poterit, inde sequitur, q̃p dicta illorum negligentia nõ debebit dicto Monasterio præiudicare in iure sibi acquisito ex dicta generatione finita, vt patet ad sensum, & latissimè fuit supra probatum.

Ad quartam obiectionem fundatam in ratihabitione tacita ipsius Capituli dicti Monasterij, post tacitam, seu prætensam renouationem locationis factã, quam facillimè respondendo dicimus, quòd dicta ratihabitio Capituli post locationem etiam expresse factam, & nullius virtutis: cum de forma, ac essentia ipsius renouationis, seu secundæ locationis sit dictus expressus consensus, vt latius ex prædictis patuit; quod & confirmari, ac probari conuincitur per text. in regu. non firmatur. de regul. iur. in sexto. vbi hęc habentur, videlicet: [Non firmatur tractu temporis, quod de iure ab initio non subsistit.] & quòd talis subsequens ratihabitio ab initio non subsistat, & de iure validam non reddat, ac firmam ipsam renouationem dictæ præcedentis locationis (etiã si ipsa expresse facta fuisset per ipsum Capitulũ) probatur apertissimè per argum. in c. auditis. ext. de elect. vbi Innocentius Tertius declarauit irritam, & nullam fuisse electionem factam in persona cuiusdam Clerici per minorem partẽ Capituli, licèt post actum huiusmodi electionis superueniisset cõsensus aliquorum de Capitulo, ex quorum omniũ numero potuisset dicta electio facta a maiori parte Capituli esse legitima: qui Innocentius Papa Tertius ad hoc ipsum confirmandum attulit hãc præcisam rationem, dicẽs, quòd

ex post

ex post facto nequeat conualescere
91 re, † quod ab initio de iure non valebat: & idcircò electio, quæ in actu ipso electionis ipso iure erat nulla, per subsequentem consensum aliquorum, qui tali electioni tunc non consenserant, non poterat esse rata, & valida. Idem in casu nostro, precisè in c. cum vos. extra de his, quæ fiunt a Prelat. cùm dixerit, quòd in alienationibus rerum Ecclesiasticarũ modicarum factis à Prelatis sine consensu Capituli sufficiat superueniens ratihabitio Capituli: nõ autem in alijs maioris momenti (vt est in casu nostro) & ita interpretatus fuit ipse Innocentius Quartus, tex. in dicto cap. cum vos. vbi dicitur, quòd alienatio rei Ecclesiasticæ temporalis facta a Prælato sine consensu expresso Capituli erit valida, si postea ratificaretur per Capitulum. Vbi Panormitanus in not. 2. refert, Doctores intelligere hunc Canonẽ in concessione facta ad tempus, cum in alienatione perpetua non habeat locum ratihabitio propter necessitatem precedentis tractatus, secundum Innocentium, subdens, ꝙ fauore Ecclesiæ poterit etiam perpetua alienatio facta à Prælat. sine expresso consensu Capituli ratihaberi per Capitulũ: dummodo tunc quando talis ratihabitio fit a Capitulo, seruentur omnia, quæ a principio fuerant seruãda, scilicet tractatus & expressus consensus (prout ipsemet Panormit. superius dixerat) quod & aliàs ipsemet dixerat in d. cap. 1. col. 2. versicu. sed quæro nunquid. extra de his, quæ fiunt a Prælat. asserens talem alienationem non esse ita irritam, quòd non posset per Capitulum ratificari, & vt clarius doceret se intelligere prædicta, dũmodo in ratificatione omnia concurrerent necessaria de iure requisita: addidit dicens, quoniam etiam in ratihabitione poterit interuenire tractatus: quod & Hostiens. videtur innuisse in summa. titul. de his, quæ fiunt a Prelat. sine consens. Cap. §. in quibus requiritur consensus. in vers. puto veriorem sententiam Laur. & rursus in §. in quibus consil. in vers. illud autem non est omittendum. Nam in dicto vers. puto verioré. ipse Host. dixit, quòd sicut electio, in qua non est seruata forma, erit irrita, & non poterit ratam habere ex post facto, vt in d. c. auditis. ita & alienatio, quæ ipso iure esset irrita, ratificari non poterit. Qui Host. etiam in dicto vers. illud. & sequenti. Concludit, quòd quando conceditur à Prælato alicui aliquid ad tempus, & nõ in perpetuum, sciente Capitulo, & non contradicente, quòd sufficiat: secus si ipso ignorante, etsi possit talem cõcessionem Capitulum ratam habere per consensum subsequentẽ, vt in c. cum vos. ext. de his, quę fiunt a Prelat. & ratio huius sententiæ, secundum eundẽ
92 est, quia negotia, † quę de iure ab initio possunt sortiri effectũ, ratificari possunt, vt per multa iura ibi per ipsum citata probauit. Vide ergo ibi latius apud eum. Idem docuit Rodohanus in tractatu de rebus Eccles. non alien.

Digitized by Google

fol.27.nu.33.& 34. citãdo ad hoc duas deciſiones Rotæ ſub titu.de reb.Eccleſ.non alien.etſi ſubdide rit, quòd tunc ſolum habebit locũ talis tacita renouatio per acceptionem Canonis nõ ſoluti,quan
93 do Capitulum cõcelliſſet † ei poteſtatem locandi de nouo (quod meritò nõ ſupponitur in caſu noſtro, cùm nõ interuenerit.) Idem apertiſſimè docuit Ant. de Butr. in dicto c.cum vos. quem citat, ac ſequitur Rodohanus vbi ſupra. fol.182.addens, quòd quando lege cauetur, quòd actus non poſſit geri ſine conſenſu talis perſonæ, vel Capituli: tunc huiuſmodi cõſenſus requiritur per modum ſolemnitatis,& ſic pro forma: aliàs actus erit nullus, niſi in ipſo actu interuenerit, vt docuit Bart. in l. Gallus.in princ.ff.de liber.& poſthum. Idem confirmauit in caſu noſtro Imol. in dicto c.cum vos. vbi dixit,quòd cum exigitur conſenſus tertij pro ſolẽnitate actus, etiam non in fauorem illius, vel contrahentium: tunc actus nõ poterit ratificari per ſubſequentem conſenſum,niſi contrarium in iure reperiatur: & ſic ipſe Imol.intelligit text.in cap.cum dilectus. extra.de iure patro. & dictum c. cum vos. quod & docuit quoque Rebuffus in ſuo compẽdio,tract. de alien.rer. Eccleſ.in verſ.tertiò requiritur . Idem rurſus apertiùs docuit Rodohanus in dicto tract. fol.183.nu.24. dicens, alienationem factam ſine expreſſo conſenſu Capituli per ratihabitionem ſequutã ipſius valere nõ ex tunc, ſcilicet ex tempore alienationis,
94 † ſed ex nunc, ideſt ex tẽpore ratihabitionis. Ad hoc ipſum quoque probãdum accedit,quòd huiuſmodi ratificatio prætenſa eſt nullius valoris, cum de eſſentia ipſius (vt de iure valida ſit) ipſa ratificatio debeat fieri tempore, quo diſpoſitio fieri poſſet, aliàs corrueret ipſo iure: & ratio eſt, quia extremum à quo non eſt habile,ſecundum Bart.in l.bonorũ. ff.rem rat. hab. Corneus in conſil.110.col.penul.litera M, vol.2. Dec.in l.contractus. & in l. ſemper,qui non prohibet. nu.15.16. & 17.ff.de reg.iur. Nam ipſe Decius in ipſo nu.15. verſ.tertiò regula principalis.dixit, ꝙ vbi agitur de præiudicio tertij ratificatio fieri non poteſt : cum in præiudicium tertij non retrotrahat.
95 † argum. in l. ſi partem, §.fina.ff. ſupp.quemad.ſer.amit.prout Bartolus concluſit in l.cum in debitum,§.ſi procurator.not.2. ff.rem rat.hab. Auguſt.Berous in conſil. 277.incip.Tutor.in fi. Idem repetijt Decius vbi ſupra,num.16.di-
96 cens,quòd actus,qui debet † ratificari ſi validus nõ fuit,non poterit ratificari, prout not.docuit Petr.de Anchar.in conſil.123.incip. Vnus ex Procuratoribus. & Bart. in l.quod obſeruare. in prima oppoſ.ff.de officio Proconſulis. vbi inquit, ratificatio non poteſt fieri de actu nullo,ita ꝙ actus confirmetur a tempore, quando actus ille nulliter factus fuit : etſi actus nullus poſſit ratificari : ita quòd ex nunc valeat tempore ratificationis : cuius doctrinam ſequutus fuit Alex.in conſil.78. incip.

Digitized by Google

cip. Viso.col.pen. lib.3. aliàs col. pen.lib.5. Idem docuit Bal. in c. cum consuetudinis.nu.4. versicu. Item scias. extra de consuet. dicens, quòd in facti contra ius,vel iuris ordinem non habeat locum ratificatio, vtputa, si alienata est res Ecclesiæ non præcedente tractatu,vel alius actus,sit nullus ipso iure : nullus etiã erit aduenien te ratificatione eorũ , qui sunt de Capitulo, vt in c.auditis.extr.de elect.& ratio est,secundum eum: quoniam id,quod semel consumptum est , ratificare non poterit. hæc sunt præcisa verba Bald. qui idipsum confirmans in l. executorem.colum.4. versi.sed si notarium.C.de execut.rei iudi.dixit, quòd quando mandatum pro forma à lege, vel statuto requiritur: tunc nõ sufficit ratificatio. Idem docuit Cagnolus in dicta l. semper,qui non prohibet.nu.20.vers. secundò limitatur. dicens, quòd tũc ratificatio sortietur suum ef-
97 fectum, quando ratificatio † fieret intra illud tempus, intra quod actus qui ratificatur,fieri potuisset,aliàs secus.per l.fin.ff.quis ordo in bo. poss.ser. & in l. bonorũ. ff. rem.rat.hab. Idem docuit Cacheranus in sua Pedemont.decis. 119.num.24. dicens,Socinum in consil.77.nu.114.& seq.volum.1. post Bart. & Alex.docuisse, quòd ratificatio nunquam operetur,qñ res non sunt integræ: & alia mutatio rei est facta (vt contingit in casu nostro) cùm supponatur , vt re vera est, quòd Prælatus, & enconomus iam receperint Canonem post transactum tempus locationis antiquæ iam finitę,nullo interueniente expresso consensu Capituli dicti Monasterij, prout etiam docuit Alexan. in cons.78. num.10.vol.5. vbi post Bar.in l.si vxor. §.si quis vxorem. ff.ad l.Iul. de adulter. & alios Doctor.inibi per eum citatos.cõcludendo ait, quòd ratihabitio tũc retrotrahatur,quãdo res est integra & in eo statu,in quo erat,quando ab initio fuit gestus ille actus,qui ratificatur, aliàs non: quem refert,& sequitur Decius in cons.247. col. pen.versic.tertiò bene facit,& sequenti.& in cons.226.nu.6. Idem docuit Federicus de Senis in consil.179. dicens, quòd si concessio facta a Prælato cum consensu Capituli forsan esset nulla, quia debuisset interuenire Episcopi auctoritas : si superueniisset dictus episcopalis consensus,durante tali consensu Prçlati,& Capituli,dicta locatio esset valida. Probatur & presens nostra responsio ex hac irrefragabili ratione dicendo, qꝓ cũ superius sępissimè fuerit probatũ, quòd in alienationibus rerum Ecclesiasticarum,quæ perpetuæ appellantur (de quarum nostro est hæc, de qua est sermo, vt fuit probatum) requiratur necessariò expressus consensus Capituli,nec sufficiat tacitus, prout ẽt docuit tex.in cap.1.extra de his, quæ fiunt à Prælat. sine consensu Capituli : vbi hæc præcisa verba habentur, videlicet : [Irrita erit Episcoporum donatio, & venditio,vel commutatio rei Ecclesiasticæ absq; collaudatione,& subscriptione Clericorum.] hæc ibi.

Ex

Ex quibus elicitur apertiſſimè, ꝙ neceſſario requiratur in ſimili negotio cõſenſus expreſſus tempore alienationis, & quòd non ſufficeret ſimplex ratihabitio, quod & expreſsè, vltra præcitatos Doctores, docuit Albericus de Roſatis in regula, qui tacet. nu. 16. de regul. iur. in ſexto. Idem docuit tex. iuncta Glo. in cap. 1. de rebus Eccleſ. alienan. vel non. & ibi per Doctores, & expreſſius per Panormitanum in dicto cap. 1. notab. 2. extra de his, quæ fiunt à Prælat. quod & Hoſtienſ. ibidem docuit.

Ad quintam obiectionem, in qua dicebatur, quòd ſaltẽ ratione conſuetudinis per huiuſmodi tollerãtiam dicti hæredis vltimi in dictis poſſeſſionibus emphiteoticis poſt tempus finitum, & receptionẽ Canonis videatur facta renouatio locationis dictarũ poſſeſſionum à dicto Monaſterio, quàm facillima erit reſpõſio (Deo Optimo Maximo duce:) Nam etſi negetur hanc (vt prætenditur a parte contraria) vigere in dicto Monaſterio conſuetudinem, vt paſſim Prælatus ſolus, vel enconomus ſolus ſine expreſſo conſenſu Capituli dicti Monaſterij poſſit renouare locationes emphiteoticas: contra quam negatiuam oporteret partem aduerſam probare affirmatiuam ei cõtrariam, vt omnis Doctorum Schola ſemper docuit: ſed dato & non conceſſo, quòd talis conſuetudo vigeat in Monaſterio ſupradicto, adhuc aſſeueramus ipſam nõ eſſe alicuius virtutis, ac nullum poſſe producere ex ſe legitimum effectum, cùm conſuetudo præſtans facultatem Prælato, vt irrequiſito Capitulo ſuæ Eccleſiæ collegiatę poſſit alienare eius bona, ſit nullius prorſus virtutis, vt diximus, & docuit apertiſſimus textus in c. cum cauſa. §. nos autem. extra de ſent. & re iudic. Vbi Alexãder Tertius Papa infraſcriptis vſus fuit verbis, videlicet: [Nos autem conſiderantes, quòd licèt
98 vſus, vel conſuetudinis † non minima ſit auctoritas: nunquam tamen veritati, aut legi præiudicat, vobis & Eccleſiæ veſtræ domũ adiudicauimus ſupradictã.] hæc ibi. Idem habetur & adhuc apertius in c. 1. extra de conſuet. vbi hæc habẽtur, videlicet: [Conſuetudines, quæ in Eccleſijs grauamen inducere dignoſcũtur, noſtra nos decet conſideratione remittere.] hæc ibi: Et quòd hæc conſuetudo prætenſa ſit Eccleſijs pernitioſa, per ſuperius allata luce meridiana clarius patuit, & latius infra ex Doctoribus ſtatim recenſendis apparebit. Nam idẽ ad verbum docuit Bal. in Authẽt. Hoc ius porrectum. col. 3. nu. 18. verſ. breuiter. C. de ſacroſan. Eccleſijs. vbi his præciſis verbis vſus fuit, videlicet: Breuiter ſic dico.
99 Aut conſuetudo diſponit † ſuper iure perſonarum: puta, quòd poſſet Prælatus irrequiſito Capitulo alienare, & non valet iſta conſuetudo. Aut diſponet ſuper iure cauſæ: puta, quòd pro quacunque leui cauſa poſſit alienare, & donare: & ſimiliter non valet. Aut diſponit ſuper iure ſolẽnitatis, vel formæ, & tunc refert. Aut omiſſio

formæ

formæ potest esse damnosa Eccle siæ, puta, omissio tractatus, & nõ valet, vt in dicto cap. cum causam. in sui ratione. Aut omissio formæ non est damnosa Ecclesię, & tũc potest, vnde multa sunt de forma, quæ non sunt approbata à consuetudine, vt in c. nulli. extra de rebus Ecclesiæ alien. vel non. Vnde si consuetudo habet, quòd sufficiant singulares consensus cũ expressione nominis singulorũ: dummodo Ecclesiæ nõ accrescat, nec decrescat aliquid, valet consuetudo. Hæc omnia Bal. qui rursus idipsum breuiori stilo confirmauit in cap. causam. in fine. ext. de iudic. his præcisis verbis vtẽs, videlicet, Item scias, quòd in factis arduis (adde tu, vt in casu nostro) semper Capitulum indiget
100 consensu Prælati sui, † & Prælatus consensu Capituli: licèt bona, quæ tangunt statum Ecclesiæ sint diuisa secundum Ioannem, & alios in capitulo primo, extra de Procuratoribus. Idem breuiter Innocentius Quartus docuit in dicto capitulo cùm causa. his præcisis verbis vtens, videlicet: Consuetudo, quę erat, quòd venditiones factæ a Prælatis sine consensu Capituli valeant, non tenet, cùm grauamen inducat Ecclesijs, vt in cap. 1. extra de consuetud Hæc ibi Innocentius qui idipsum repetit in cap. in dubijs, extra de renunc. dicẽs renunciationem factam in manibus Prælati valere, nisi esset in Ecclesia magna, quia tunc requiritur etiã consensus Capituli, vltra consensum Prælati. hæc Innocentius, qui rursus idem asseruit latius, & clarius in rubric. de consuetud. columna secunda, versic. sed id ideo est, asserens, quòd consuetudo, quæ est in grauamen Ecclesiæ est nulla, & rursus ibidem colum. 3. in principio subdidit infrascripta præcisa verba, videlicet: Vel dicas & melius, quòd contra iu-
101 ra, & contra pręcepta venire † licet his, quibus licitum est nouam legem & specialem introducere contra illud ius, vel præceptum: similiter & nouam consuetudinem: sed si tale esset, quòd contra illud ius, vel pręceptum nõ liceret sine peccato legem specialem statuere: sic nec consuetudinem. Et ad hoc, vt non peccet ille, qui contra ius, vel præceptum Domini Papæ facit: oportet, q̃p ex aliqua iusta causa faciat, & volens similiter introducere consuetudinem, hoc faciat consentiente eo, qui fecit legem, vel potestatẽ habet condendi legem contra illud ius, vel mandatum. hæc Innocentius vbi supra. Cùm ergo per hucusque allata patuerit talem consuetudinem esse pernitiosam Ecclesijs, & introductam sine iusta causa, & a Prælatis, qui non possunt condere leges communes de directo aduersantes sacris Pontificijs constitutionibus: inde patuit ipsam consuetudinem esse nullius virtutis, ac per consequẽs nullum legitimum actum posse introducere dictę collegiatæ Ecclesiæ. Quod & expressius docuit Rodohanus in tractatu de rebus Ecclesiæ non alienand. folio 158. numero 57. & sequẽs

Innocentium vbi ſupra, & rurſus idem Rodohanus vbi ſupra. fol. 199.nu.10.& fol.204.nu.37.& fo. 157.nu.18. citans ac ſequens Io. And.Hoſt. & Calder. dicentes,q
102 conſuetudo † non poſſit adimere ſolemnitatem.c.ſine exceptione.12.q.2. Idem concludit Fel.in dicto cap.cauſam. col.2. nu.3. in fin. verſ.& dicas his præciſis vtẽs verbis,videlicet: Et dicas, quòd in bonis diuiſis,licèt caſus ſit arduus, non requiritur conſenſus, ſed ſufficit conſiliũ. Vbi verò ſunt communia,requiritur conſenſus. Hæc Felinus vbi ſupra,qui eadem repetens latius & apertius in dicto cap. cum cauſam. col.3. nu.2. verſ. conſidera bene, dixit, quòd
103 cõſuetudo † alienandi ſine conſenſu Capituli, etiam ſi ſit immemorabilis initij, non erit valida: quia eſt expreſsè reprobata in dicto cap.cum cauſam.Quapropter Imol. in Clem.2. col. 4. de rebus Eccleſ. non alien. ſimpliciter ibi tranſiens cum glo. ibi in verſ.con ſentiente.dicit,quòd Prelatus nõ præſcribit poteſtatem alienandi ſine Capitulo. Idem docuit expreſsè Hoſtienſ. in ſumma, tit.de rebus Eccleſ. non alien.§. & quibus ex cauſis.verſ.in rebus Monaſteriorum alienandis. & Archid. in cap. in venditionibus.17.q.4. Idem docuit Panorm.in d.c.cum cauſam.col.fina.verſ.ad vnum reprehendens gloſam ibidẽ dicen-
104 tem,quòd venditio † a ſolo Prelato facta valida ſit, ſi pretium probatur verſum in vtilitatem Eccleſiæ ſaltem, ſi hoc habet conſuetudo: addẽs ibidem ipſe Panormitanus hoc ipſum non eſſe verum. Primò, quia non ſufficit rem alienare in caſu licito, niſi etiam ſeruetur ſolemnitas a iure introducta, vt apertiſſimè habetur in capitu. ſine exceptione.12. quæſtio.2. & ibi communiter per Doctor. & in cap.1. de rebus Eccleſ.non alienan.in ſexto,nec con
105 ſuetudo † poterit detrahere ſolẽnitati. Hęc Panormitanus, vbi ſupra,qui Panormitanus ibidem rurſus in colum. penult. in verſic. nota bene hanc gloſ. his præciſis verbis vſus fuit, videlicet: Nota bene hanc glo.dicti capituli cum cauſam. & poſt multa concluſit, quòd conſuetudo non poſſit diminuere ſolemnitatem inductã in alienationibus rerum Eccleſiaſticarum, prout etiam ibidem ſentit Ioannes Andreas, dicens, hoc eſſe, quia hoc inducit grauamen Eccleſijs,ac per conſequens illa eſſet contra libertatem Eccleſiæ. Quod & rurſus idem Panormitanus docuit in dicto c.1. extra de conſuetu. per totum, cuius ſententiæ rurſus ſe ſubſcripſit Rodohanus in ſupradicto tracta. f.159.nu.63. & ſeq. & nu.80.verſ. ſecundò fallit, afferens ad hoc ipſum probandum ſententiam Hoſtienſ.in c.nulli.de reb.Eccleſ.nõ alien.& in ſumma,eo.tit.§.3.verſ. in rebus.& Archid.in c.in venditionibus. 12.q 2. & in c. nemini. 16. q.7. vbi ſe remiſit ad ea, quæ dixerat in dicto cap.in venditionibus: Addentes ipſi Doctores vbi ſupra, pro ratione huiuſmodi deciſionis: quia adhibere talem conſenſum poſſit eſſe,ſeu generare re

re grauamẽ Eccleſijs collegiatis, cui malo intendit in dictis iuribus Sedes Apoſtolica occurrere.

Et hæc pauca de multis dicta pro deciſione propoſitę quæſtionis difficillimę ſufficiant. Et talis eſt mea ſententia deciſiua.

Ego D. Alphonſus Villagut à Neapoli Abbas Ordinis S. Benedicti de Obſeruantia Congregationis Caſſinenſis, aliàs Sanctæ Iuſtinæ de Padua. V. I. P.

S V M M A R I V M.

1 *Feudum antiquum & paternum dicitur illud, quod acquiſiuit aliquis ex aſcendentibus pro ſe, & omnibus deſcendentibus filijs legitimis, & naturalibus.*

2 *Feudum nouiſſimè acquiſitum cum clauſula in inueſtitura contenta, quòd in omnibus habendum ſit pro antiquo & paterno, vel iure feudi antiqui, dicetur antiquum & paternum, & taliter infeudatus gaudebit in omnibus priuilegio feudi antiqui, & paterni.*

3 *Feudum dicitur gratioſa conceſſio.*

4 *Feudatarius quo ad quid comparetur vſufructuario alicuius poſſeſſionis.*

5 *Imperator non poteſt de iure auferre ius competens vni, & illud tradere alteri ſine rationabili cauſa.*

6 *Feudum dicitur quidam contractus.*

7 *Principum reſcripta, ſeu priuilegia ſunt concedenda ſine aliorum iniuria, & præiudicio.*

8 *Feudi antiqui in ſucceſſione dari ius accreſcendi offeritur, & luculentiſſimè probatur: & quid ſit hoc ius accreſcendi.*

9 *Nepos ſuccedit in feudo antiquo patrui decedentis ſine filijs legitimis, & naturalibus.*

10 *Datum communiter duobus ab Imperatore, pars vnius eorum decedentis ſine filijs legitimis, & naturalibus, ſuccreſcit alteri conſorti: & quòd hoc etiam locum habeat in feudis, probatur.*

11 *Principum beneficia, latiſſimè erunt interpretanda.*

12 *Abſurdum eſt, et temerarium libertatem non augeri, ſed aſſuta interpretatione domini coarctari.*

13 *Feudo, vel emphiteoſi a Principe conceſſa datur ius accreſcendi.*

14 *Vbi in iure feudorum non reperitur aliquod ſpecialiter deciſum contra ius commune, tunc ſtandum erit deciſioni iuris communis.*

15 *Feudum poterit appellari gratia.*

16 *Ius accreſcendi habet locum in feudis à Principe conceſſis.*

17 *Ius accreſcendi datur de iure feudorum.*

18 *Frater fratri in eius feudo ſuccedat, et filius præmortui fratris patruo, ſi pereant non ſuperſtitibus legitimis filijs eorum.*

19 *Ius accreſcendi regulariter non datur fratri ſuperſtiti per mortem alterius fratris, ſine filijs legitimis & naturalibus in feudo nouo, & non paterno: & quare in feudo paterno detur.*

20 *Feudo nouo, & non paterno, quando detur etiam ius accreſcendi.*

21 *Ius accreſcendi in feudo antiquo datur, & quare.*

22 *Ius accreſcendi, quomodo aliter magis propriè vocetur.*

Digitized by Google

23 Proximiores agnati in feudo antiquo, etsi non in feudo nouo semper præferũtur domino, & alijs agnatis, non extantibus filijs feudatariorum, etiam si essent in remotissimo gradu, dummodo sit de familia ipsorum.

24 Feudi paterni per alienationem feudum ipsum reuertitur ad agnatos, omisso domino directo, & consentiente alienationi, si nõ consentijssent agnati: & huius assertionis verissimæ quatuor redduntur rationes.

25 Frater confeudatarius extraneum, & non fratrem superstitem instituens in portione feudi sibi competente, priuabit illum hæredem tali portione: & idem dicitur de filio fratris (præmortui) superstite. & quare.

26 Agnato proximiori, quid dicere, ac probare sufficiat, vt possit succedere in feudo, aut in parte feudi, quã possederat in uita sua eius agnatus.

27 Ius accrescendi an dicatur legis, aut hominis.

28 Feudo antiquo, & nouo qui succedant.

29 Testator poterit prohibere filijs alienationem, etiam legitimæ eorum, ex causa rationabili: cũ talis prohibitio dicatur continere commodum & fauorem, non odium filiorum.

30 Prohibitio alienationis facta à testatore cum causa, dicitur consona iuri communi.

31 Barones prohibendo filijs alienationem vasallorum: eo ipso, quòd filij alienauerint, ipsi vasalli dicuntur liberati à talium filiorum seruitute, & quare.

32 Prohibitio legis, vbi concurrit cum prohibitione testatoris, etiam sine causa, esset valida, & quare.

33 Prohibitio alienationis facta a testatore incipiente à precedenti prohibitione pura. Primò prohibẽdo res alienari, licèt postea subiungat futurũ subiunctiui: dicendo, etsi alienauerit, deueniat in talem: tunc talis prohibitio est valida, & alienatio facta contra talem prohibitionem erit ipso iure nulla.

34 Concessione in generali non veniunt, quæ quis verisimiliter non esset concessurus.

35 Dispositio nulla feudatarij nõ habentis filios legitimos in morte facta, erit valida in præiudicium domini directi, aut agnatorum eius, & quare.

36 Prohibitio alienandi facta à testatore sine tacitè, siuè expressè impedit dominij translationem, & quare.

37 Prohibitio hominis de alienando si concurrat cum legis prohibitione expressa, non poterit illud alienare etiam ex causa dotis, vel alia causa permissa a iure.

38 Alienationis prohibitæ appellatione, quæ de iure veniant.

39 Locatio fructuum feudalium facta per feudatarium, ad quod tempus se extendat.

40 Venditio censualis fructuum feudalium, seu illorũ obligatio cum obligatione etiam implicita, vt illa perseueret post mortem etiam feudatarij, dicitur alienatio à iure, prohibita, & à testatore prohibente alienationem rei feudalis.

41 Feudum nemini licere in totum, vel in partem vendere, vel pignorare, vel quomodolibet distrahere etiam

Digitized by Google

etiam pro animæ salute, sine permissione illius domini, ad quem de iure ipsum spectare diguoscitur, probatur.

42 Agnatus proximior ipso iure succedit in feudo paterno, & si repudiauerit hæreditatem illius, feudo retento, non tenebitur ad debita feudatarij mortui, & quare.

43 Vsusfructus est pars dominij, quapropter feudum alienare prohibitus, nec eius partem poterit alienare. & quare.

44 Facultas vendendi feudum si alicui data est, is hipotecare illum non poterit.

45 Prohibitus vendere feudum non dicitur prohibitus vendere fructus ipsius pro tempore, quo apud eum erit res feudalis solum. & quare.

46 Feudatarius an de feudo possit disponere in sua morte.

47 Agnatus succedens in feudo paterno, repudiata hæreditate, non tenebitur satisfacere creditoribus ipsius feudatarij mortui, etiam legatarijs, cui ipse successit, & quare: nisi solum de fructibus anni illius, in quo mortuus fuit. & quare,

48 Agnatus proximior post mortem feudatarij alienantis feudum, poterit de iure reuocare ipsam alienationem: licèt filius non. & quare.

49 Testatoris nulla dispositio facta de antiquo feudo valet. & quare.

50 Hæres non poterit aliquis instituí in re sibi de iure debita.

51 Vasallum, seu feudatarium posse disponere de feudo, ipsius conditionem faciendo meliorem, & etiam ordinationem onerosam, intelligitur de feudo nouo, & hæreditario non antiquo.

52 Feudum vel eius fructus non poterit grauari, vel aliàs obligari pro debitis feudatarij post mortem eius.

53 Repudiatio feudi antiqui facta a feudatario etiam in beneficium Domini directi, sine consensu agnati proximioris, & non præiudicat, nisi solum vita durante ipsius feudatarij, & descendentium eius, si qui legitimi essent. & quare.

54 Agnatus etiam repudiata hæreditate sui agnati mortui, retinere poterit eius feudum, filius verò ipsius feudatarij mortui non, & quare. & nu. 55.

56 Imperator, vel quilibet dominus directus alicuius feudi antiqui non poterit de iure assensum præstare tam in vita, quàm in morte feudatarij, & eius filiorum, descendentiumque legitimorum in præiudicium agnati proximioris, ipso non consentiente, & alienatio ipsius facta virtute talis assensus erit ipso iure nulla, nullumque sortietur effectum in præiudicium agnati proximioris post mortem ipsius feudatarij obtinẽtis talem assensum pro se, & suis filijs legitimè descendentibus, & quare.

57 Ius succedendi in feudo paterno non poterit auferi etiã iuramento feudatarij renunciantis interuenien-te, a filijs & agnatis, & quare.

58 Facere sine solemnitate necessariò requisita, & aliquid non facere, parificantur.

59 Venditio nulla ex defectu solemnitatis de iure non dicitur venditio.

60 *Alienatio facta non seruata forma legis, non erit valida, & ratio est: quoniam non seruata forma permissiua, succedit statim forma destructiua.*

DECISIO II.

Quæstio talis examinanda proponitur.

DOMINVS Neapolion Spinola possidens quoddam feudum paternum & antiquum (cùm illud pacificè ante ipsum semper ascendentes ipsius per ducentos annos possedissent) & cum tandem cõperisset, quòd propter innumera bella præcedẽtia amissa fuissent priuilegia, seu instrumenta inuestiturarum ipsius feudi indulta eius ascẽdentibus ad Imperatorem tunc existentem (vt latissimè in priuilegio inuestituræ habetur) recurreus pro confirmatione, & noua inuestitura dicti feudi sibi & suis hæredibus legitimis, & naturalibus indulgẽda, illam benignissimè obtinuit propter obsequia recepta a dictis eius ascendentibus. Declarauitque ibi ipse Imperator in dicto concessu inuestituræ priuilegio: se illud concedere de nouo, attamẽ se velle illud fore in omnibus habendum tanquam feudum paternum, & antiquum, & quòd in ipso possint succedere omnes legitimi eius descendentes in infinitum: & quòd posset illud alienari in extraneos etiam, cum tandem hac inuestitura obtenta in vltimis constitutus condidisset testamentum habens tres filios (nempè Iacobũ, Baptistam, & Paulum) præcepit illis in dicto testamento, vt quilibet eorum, qui voluisset feudũ retinere pro se, vnicuique fratrũ reliquorum ipsius assignare cum effectu teneretur decẽ milia scutorum. Necnon & præcepit ibidem quòd nullus eorũ & descendentium ex ipsis in infinitum posset alienare dictum feudum in extraneam personam, nisi prius monitis omnibus ipsius testatoris descendentibus vsque ad tertiam generationem ipsius, scilicet ad pronepotes suos: addens, quòd si contrarium fieri per suos descendentes (protempore possessores dicti feudi) contingeret: ex nunc prout est tunc alienatio ipsa esset nulla, & alienantes ipso facto essent priuati dicto feudo, vel parte eius sibi de iure aliàs contingente: & illi succedãt proximiores agnati dictorũ alienantium. His peractis Dominus ipse Neapolion senior ex hac vita subtractus fuit: & conuentione inter dictos tres filios eius superstites habita, ipsi feudo succesſit alter eorum fratrum nomine Paulus, & illud possidens per annos multos pacificè, habuit vnicũ filium legitimum, & naturalem nomine Stephanum, qui successit in feudo mortuo Paulo eius patre: qui Stephanus habuit duos filios ex legitimo matrimonio, nempè Dominum Neapolionem & Ra-

& Raphaelem: qui ambo fratres cum essent orbati dicto Domino Stephano eorum patre, petierunt confirmationē, seu inuestituram dicti feudi in suam personam ab Imperatore Maximiliano Secundo, tunc imperante, & illam obtinuerunt die 6. Maij 1566. & post nonnullos annos ipse Dominus Neapoliō iunior nepos dicti Domini Pauli, & pronepos dicti Domini testatoris mortuus est, superstitibus Domino Stephano & Domina Portia filijs legitimis, & naturalibus ipsius Domini Neapolionis, necnon Domino Raphaele dicti Domini Neapolionis iunioris fratre, & confeudatario: qui Dominus Raphael suscipiens administrationem totius feudi: eo quòd dicti eius nepotes adhuc essent constituti in infantili ætate, multa contraxit debita imprudētia sua, quę ascenderūt ad summam aureorum viginti quinque mill. & vltra: quapropter obligauit, ac vēdidit reditus dicti feudi: tradens suis creditoribus potestatem recipiendi fructus illius partim ad rationē sex pro centenario, & partim ad rationem septem pro cētenario: & hoc obligando, hipotecando, seu pignorando dictum feudum illis, non solum inconsultis alijs cōpronepotibus, videlicet Ioanne Angelo, & Iulio superstitibus dicti Domini Neapolionis senioris testatoris, verùmetiam dicto Domino Stephano dicti Raphaelis nepote, ac dicti Domini Neapolionis iunioris legitimo filio, & de iure confeudatario, & proximiore ipsius Domini Raphaelis agnato ad quem de iure tota pars feudi ipsius, quæ fuerat Domini Raphaelis deuoluebatur ipso mortuo sine legitimis, & naturalibus filijs. etsi asseratur in dicta venditione censuali, seu obligatione fructuum facta per ipsum Dominum Raphaelem affuisse assensum Imperatoris, quamuis etiam hoc negetur ex parte dicti Domini Stephani confeudatarij, eo quòd asseratur ipsum assensum fuisse concessum post mortem dicti Domini Raphaelis. At quoniam nihil ad rem hoc facere, nec contra ipsum Dominum Stephanum ex hoc posse concludi ex decisione præsentis quæstionis elucescet. Hac controuersia omissa studebimus eo breuiori sermonis periodo, in medium afferre veram ipsius decisionem. At, vt facilius ei⁹ veritas dignoscatur, hic primum annotare curabimus arborem ipsius Domini Neapolionis senioris primi nouiter inuestiti, & testatoris, qui talis feudi inuestituræ confirmationem recepit cum suprascripta potestate.

Abbatis D. Alphonſi Villagut
Arbor

Dominus Neapolion ſenior
filij fuerunt

Iacobus *Baptiſta* *& Paulus*

ex eo nascitur *ex hoc nemo nascitur* *ex hoc*

Laurentius
ex eo

Stephanus
ex eo

Ioannes Angelus, & Iulius.

Neapolion *& Raphael*
ex hoc *ex hoc*
nullus

Stephanus, & Portia

INuocato Sanctiſſimæ ac Indiuiduæ Trinitatis numine, atq; Beatiſſimę Deiparę Virginisque Mariæ, ac noſtri Sanctiſſimi Patriarchæ Benedicti ſuffragio humiliter implorato, literis commẽdare ſtudebimus quicquid ex vtriuſque iuris apicibus, atque vtriuſque cenſurę Doctorum votis excerpere pro decidenda propoſita quęſtione deſuper indultum fuerit.

Firmiſſimè aſſeueramus Illuſtrem Dominum Raphaelem nõ potuiſſe obligare dicti feudi partem a ſe poſſeſſam ſine conſenſu Domini Stephani eius nepotis, ac confeudatarij: Nec ipſum Dominum Stephanũ aliquo iure teneri ad ſoluenda debita contracta per dictũ Dominum Raphaelem ſuper fructus, ſeu redditus dictæ eiuſdẽ feudi partis olim poſſeſſæ a ſe, etſi ſibi Domino Stephano de iure dicta pars tanquam agnato proximiori accreuerit: primò facta dicta obligatione expreſsè prohibita ſub pœna priuationis dictæ partis feudi a Domino Neapolione ſeniore primo nouiter inueſtito in dicto feudo: (prout latius in teſtamento eiuſdem continetur) & ſecundò ſaltem interuentu mortis ipſius Domini Raphaelis cõfeudatarij decedentis ſine filijs legitimis & naturalibus, quamuis ipſe Dominus Stephanus repudiauerit hęreditæ tẽ ipſius Domini Raphaelis eius patrui, & cõfeudatarij: & ad hoc aſſerendũ meritò mouemur quinque rationibus, ſeu fundamentis vtrique iuri innixis. Quibus tamen pro maiori intelligentia afferendorum premittimus hoc feudum (de quo agitur) dicẽdum ſit antiquum & paternum, & non nouum, quãuis fuerit renouata inueſtitura in perſona Neapolionis iunioris, & ipſius Raphaelis fratrum & pronepotum Illuſtris Domini Neapolionis ſenioris, quĩ fuerat

Digitized by Google

fuerat inuestitus de tali feudo ab Imperatore Maximiliano Primo, post illius pacificam possessionē per ducētos annos habitam a suis ascendentibus ante dictam nouā inuestituram. & hoc ipsum affirmamus duplici moti conclusione verissima apud Doctores communiter recepta.

Prima conclusio sit: Illud feudum erit antiquum & paternum, & non nouum (quamuis fuisset
1 renouata inuestitura † ab aliquo moderno successore) quod fuerat acquisitum ab aliquo ascendente illius, qui nouissimè fuit inuestitus de ipso feudo, prout communiter docuerunt Doctores, fundati in cap. 1. de succes. feudi. & in cap. 1. §. paternum. de natura successio. feudi. vbi hæc habentur, videlicet: [Paternum autem voco, quicūque ex superioribus id acquisiuit.] vbi glos. in vers. paternum. Idem habetur in cap. 1. de gradibus succes. & ibi per Doct. vltra quos idem docuit Curt. iun. in prima par. principij. tracta. de feudis, in octaua quæst. colum. 2. versic. sub hac prima. dicens, hoc communiter doceri per Doctores, quē Curtium citat, ac sequitur Iulius Clarus in tract. feu. §. feudum. quæst. 8. in princ. & Bald. idem docuit in cap. 1. §. hoc quoque. nu. 20. tit. de succes. feudi, & in proemio lib. feudorum. nu. 42.

Secunda conclusio. Regula est in iure verissima, & a Doctoribus tanquam talis amplexata cōmuniter, quòd quandocumque con-
2 cessio inuestiturę feudi † fit cum hac clausula, videlicet: Quòd ipse Imperator concedit feudum iure feudi antiqui, & paterni, prout fuit concessa inuestitura supradictis Dominis Neapolioni iuniori (patri Domini Stephani iunioris) & Domino Raphaeli fratribus ac legitimis & naturalib. filijs Domini Stephani senioris nepotis Neapolionis senioris, & testatoris: semper ipsum feudū erit dicendum antiquum, & paternū, & tanquam tale fore regulādum, prout semper Doctores docuerunt, inter quos sunt infrascripti, videlicet Bald. in cap. 1. col. 2. in fin. vers. extra nota. de alienatione paterni feudi. Iaco. Ardizo. in summa feudorum. in 2. par. 2. par. princip. sub rubr. quid sit nouum feudum. col. 1. vers. sed quæritur si vasallus. Aluarot. in c. 1. §. his verò, col. 2. vers. quæro ab extra. de succes. fratrum, aliàs de gradibus succed. in feudum. & in c. 1. col. fin. versic. quęro, quòd si detur. de vasall. decrepit. ætate. & ibi Præpositus in Præludio feudali. col. 14. versic. Bald. quærit hic. Mart. Laud. in c. 1. de alienatio. paterni feudi. col. 14. & nota secūdò. Bal. & ibidē rursus Præpositus, col. 2. vers. ideo dicit Bal. Alex. in consi. 30. col. 3. vers. fortius dixit Bald. vol. 1. cons. 2. col. 2. in fine. verf. fortius: Hoc ipsum docuit Duenas in regula 323. Iason. in cons. 1. volum. 3. & in vsibus feudorum. nu. 90. communem dicit, quod confirmauit Anton. Gabr. in suo excellenti tract. conclus. lib. 3. tit. de feudis, conclus. 1. in princi. & Iulius Clarus in dicto §. feudū. q. 8. versi. sed hic occurrit, asserens ibi com-

communiter receptam. Bald. ſententiam ſupradictam in dicto c. 1. de alienat. feud. pater. vbi & recenſuit quamplures alios Doctores idem ſentientes.

His ergo premiſſis ad declarationem dicti feudi, de cuius ſucceſſione agitur: ſupereſt modò, vt quinque fundamẽtis, ac rationibus veriſſimis innito, ac fundari ſupra recenſitam noſtram ſententiam, ſiue deciſionis preſentis quæſtionis probemus.

Primum ergo fundamentũ eſt. Quoniam cùm feudum gratioſa
5 cõceſſio dicatur, † inde ſequitur, quòd de iure non poterit auferri per Imperatorem ab eo, cui de iure ipſum competit. At cùm de iure totum feudum competat ipſi Domino Stephano iuniori, poſt mortem dicti Domini Raphaelis etiam aliter diſponente, ſi dictus Dominus Stephanus non conſenſerit eius diſpoſitioni. Inde ſequitur nõ potuiſſe Imperatorem inuito Domino Stephano tribuere facultatem Domino Raphaeli, vt poſſet alienare, ſeu obligare dicti feudi medietatẽ in vita ſua poſſeſſam, & ſolùm vita eius durante ſibi competentem: cùm feudatarius
4 † comparetur a Doctoribus vſufructuario, ſtante prohibitione alienandi ipſum feudum ſine cõditionis alicuius addictę obſeruãtia. Et quòd Imperator † hoc
5 non poſſit: probatur duplici medio. Primò enim per text. in c. 1. de feudo ſine culpa nõ amit. & in c. 1. de natura feudorũ. Idẽ probatur & ſecundò Doctorum auctoritate infraſcriptorum. Nam glo. ſingul. in dicto c. 1. de natura feudorum. & gloſ. fin. in dicto cap. 1. in fine. de his, qui feud. dare poſſ. hoc ipſum docuit. Idem docuit Bart. loquens generaliter de omni dominio vtili, in l. quicunque. C. de fun. pater. lib. 11. Bal. in cap. peruenit. extr. de iureiuran. & in c. 1. col. 1. ext. de probat. & in c. 1. per illum textũ, de natura feud. & in conſi. 327. col. 4. vol. 1. per totum. Paulus de Caſt. in conſil. 46. col. fin. vol. 2. Felinus in c. quę in Eccleſiarum. col. 19. & ſeq. de conſtitu. Beltran. in conſ. 15. col. 1. volum. 1. Ioannes de Platea in d. l. quicunque. Aymo in conſ. 135. colum. 2. Panormitanus in c. quæ in Eccleſiarum. col. pen. in fine. verſ. & ex hoc ſoleo dicere. de conſtit. Romanus in conſ. 352. in fine. Idipſum docuerunt quamplurimi Doct. ſigillatim recenſiti ab Ant. Gabr. in tract. concluſ. lib. 3. titul. de iure quæſito nõ tollendo. concluſ. 5. nu. 33. verſic. inferri poteſt. Ad hoc ipſum probandum accedit nouiſſimus omnium Doctor Iulius Clarus in §. feudum. q. 59. in princ. dicens, quòd cum vaſallus ſit dominus vtilis ipſius feudi, Princeps, etiam ſi ſit Imperator, non poterit illud dominium ſine cauſa ab eo auferre, eo magis
6 cùm feudum † dicatur cõtractus, & ſecundum communes regulas Princeps ex contractu obligetur, ſicut priuatus. Idipſum docuit Boerius in deciſ. 211. nu. 23. Idem docuit Andr. ab Iſer. compatriota noſter in c. conſtitutionem. tit. de reuocatione feudorũ, & rerum feudalium in lib. 3. Cõſtitutio-

stitutionum Regni Neap. in vers. confirmetur. in fin. dicens, rationē huius esse, quia rescripta Prin
7 cipū † sunt concedenda sine aliorum iniuria, & præiudicio, vt docuit tex. in l. 2. C. dè iure fisci. Idē docuit Cassaneus in rub. 3. *Le Seigneur dubed.* fol. 422. nu. 17. citans ad hoc ipsum probandum Alex. in consi. 30. col. 2. vol. 5. Et horum ratio talis reddi poterit, quōniā Imperator, vel Papa aliquid concedendo alicui non intendit aliquem in iurè sibi acquisito lędere: quia priuilegium graue non datur in præiudicium alterius, vt in cap. in his. & in c. dudum. de priuilegijs. & in c. ex tuarum. in fine. extra de vsu palij: cum alijs iuribus ibidem relatis à glosis ip sorum. Idem habetur in l. 2. §. si quis a principe. ff. ne quid in loco publicō, & in l. 2. ff. de administr. tut. impub. & in l. nec auus. C. de emancip. liber. & in l. quotiens. C. de precib. Imper. offer. & alijs passim citatis a Doct. communiter in dictis iuribus.

Secundum fundamentum est. Quoniam in feudo (de quo agi-
8 tur) datur ius accrescendi, † seu representandi feudatariorū mortuorum personas: siue (iuxta Bal. doctrinam locis infra citādis) ius immestituræ primi parentis, seu ascendentis: & sic (in casu nostro) Domini Neapolionis senioris proaui dicti Domini Stephani iunioris filij dicti D. Neapolionis iunioris pronepotis dicti D. Neapolionis senioris testatoris: ita vt meritò, & iuridicè sit dicendum, quòd dictus Dominus Stephanus iunior succedere de iure debeat in locū dicti Neapolionis iunioris eius patris; Ac per hoc non solum in medietate feudi competentis dicto Neapolioni iunìori: verū etiam in alia medietate feudi suprascripti antiqui, & paterni, possessi a Domino prędicto Raphaele in vita sua,
9 ipso postea decedēte † sine filijs legitimis, & naturalibus, prout apertissimus docuit textus in c. 1. §. his verò. de succes. fratrum, vel gradib. succed. in feudo: quod & confirmauit alius textus in c. 1. §. hodie. de succes. feudi, & quòd hoc nostrum fundamentum fuerit verissimum, probatur quoque Doct. auctoritate infrascriptorū (vltra Doct. scribentes in dictis iuribus.) Nam Cardin. Alex. hoc docuit expressè in d. §. his verò. col. 1. & fin. Ioannes Faber in §. cum filius. col. 1. instit. de hered. quæ ab intestato defer. & ibidem Angel. col. 2. Glo. in cap. 1. §. 1. in vertic. solus. De natura succes. feud. Corneus in Authen. Post fratres in fi. C. de legitimis hæredibus. Iason in l. si auiæ. col. 2. C. de succes. edict. & in l. si duo. in fine. ff. de iureiuran. Bal. in consi. 185. & in consi. 195. vol. 2. Corneus in consi. 24. col. fin. vol. 2. Abbas in consi. suo 85. col. pen. nn. 6. vol. 1. Iason in l. is potest. col. 6. & sequen. ff. de acquir. hæred. Fulgos. in consi. 8. in fi. Aretinus in consi. 164. col. 1. Afflict. super constitu. Regni. fol. 208. col. 4. Corneus in cons. 131. nu. 10. vol. 2. Curtius in tract. feud. in 3. par. col. 21. & sequenti. & col. 39. Aluarot. in c. 1.

col.

col.pen.de natura ſucceſſ. & in c. 1.§.1. col.2. de gradibus ſucceſſ. in feudis.Alex.in l.Gallus.§.quidam rectè.col.pen. ff.de liber. & poſthu.& in conſ.51. col.3.vol.4. Pariſ.in conſi.2.col.pen. vol.1.& in conſi.3. col.pen.eo. vol. Tiraquel. de iure primogen. quæſtio. 40. num.18. Idem docuit Iulius Clarus in §.feudum. quæſt.66. in verſ. aut verò vaſallus, dicens, ꝙ ſi feudum ſit antiquum erit veriſſima concluſio noſtra per omnes Doct. approbata, vt docuit Curtius iunior in dicta quinta par. in 3.concluſione. Hanc eſſe communem opinioné atteſtatur Alexan.in l.ſi finita.§.ſi de vectigalibus.col.15. ff.de damno infecto: prout illum refert Decius in conſil.252. poſt nu.6. Præpoſitus idē dicit teneri communiter in d.c. 1.§.pen. quem refert Zaſ.in tract. de feudis in dicta decima par. in 2. particula. concluſione 5. Idem docuit rurſus ipſemet Iulius Clarus in quæſt.77. Vbi peculiariter hanc quęſtionem diſputat.In cuius fauorem facit id, quod in l. vnica. C. ſi liberali Imperat. ſocius,lib.10.habetur.Vbi ipſe Imperator ſtatuit, quòd ſi quis ex
10 his, † quibus communiter aliter ab eo donatum eſt, nullo hærede relicto deceſſerit, ad conſortem potius,quàm ad perſonam aliam pars decedentis pueniat: & ideo ponderādus erit dictus textus in d.l. vnica. vbi Imperator ſimpliciter loquitur in donationibus factis ab Imperatore, habeat locū in feudis,quæ cōmuniter a Principe fuerant conceſſa: & infraſcripti Doct. tenuerunt quòd ſic: de quorum numero eſt Bal. in l. vnica. nu.15. C.de caducit. toll. cuius opinionem dicit eſſe communem Iaſon in l. ſi mihi, & Titio. col.3. nu.6. verſ.tertiò fallit. ff. de verb. obligat. qui etſi prius aſſeruiſſet hanc eſſe communem Doct.ſententiam: poſtea ibidem in col.4.verſ.contrariam tamen. nu.7. ſubintulit, quòd contraria ſententia ſit verior de iure: ita ꝙ etiam in feudo conceſſo duobus ab Imperatore,vel ab alio ſupremo Principe, non habeat locum ius accreſcendi; ſed portio feudi deficiens reuertatur ad directum Dominum, prout docuerat Cynus in l.vnica.ad fi.C.quando nō peten.par.& ibidem Salicetus in nona quæſt.Idem tenent And. de Iſer.Iacob.Aluarot. Mar.Laud.in c.1.ad finem. De duob.fratribus a Cap.inueſt.And. de Iſer.in c.1. de beneficio fratrum.Addens ipſe Iaſon, quòd talium ſententia in puncto iuris ſemper ſibi viſa fuerit verior de iure: quam ſententiam ipſemet Iaſon rurſus fuit tutatus multis medijs in repet.l. re coniuncti. ff.de legat.3. Attamen ſi in vtroque loco ponderentur verba ipſius Iaſonis (prout tacitè videtur nobis Iulium Clarū, vbi ſupra ponderaſſe) proculdubio in caſu noſtro ipſum Iaſonem nobiſcum ſentijſſe animaduertere vnuſquiſq; quàm facillimè poterit: Nam ipſe in confirmationem talis ſententiæ prolationis vſus fuit his præciſis verbis,volēs ſatisfacere Doctoribus contrarium ſentientibus,& dixit; quòd

textus

textus in l.vnica. C. quando non peten.par.loquatur solum in mera liberalitate Imperatoris, & sic in mera, & pura donatione, quod nõ poterit de feudo ratione cuius feudatarius tenetur ad seruitia, & homagia exhibenda Domino directo ipsius feudi; quasi ipse Iason tacitè innuerit, quòd si reperiretur aliqua concessio feudi facta ab Imperatore cum expressa concessione (prout fuit concessio facta dicto Illustri Domino Neapolioni seniori, & filijs, & successoribus in futurum, vt latissimè ex contextu verborũ priuilegij inuestituræ ipsis concelli probatur) asserendo, quòd non teneatur ad aliquod seruitium, aut homagium; non haberet locum sententia Cyni, & Salyc. qui vtique videbantur expressè aduersari præsentis nostri fundamenti veritati. Concluditur ergo Iasonem potius fauere nostro fundamẽto quàm ipsi aduersari: cui, & ante ipsum expressè fauerunt sequentes Doctores, videlicet Bart. in l.1. C. si liber. Imper. in prima quæstione, referẽdo qõnem ad textum, per dictum text. in d.l.vnica. C. si liber. Imper. soci. lib. 10. afferens ad hoc ipsum probandum hanc rationem, scilicet, quia beneficia † Principum sunt latissimè interpretãda. vt in l. fi. ff. de constitu. Princ. & in c. cum dilecti. extra de donat. & in c. quia circa. de Priuilegijs. & in c. olim tibi. de verb. signif. Ad hoc ipsũ facit text. valde notabilis in l. fin. circa mediũ. C. de Propo. agen. lib. 10. vbi singulariter

12 text. ille dicit; absurdum † esse & temerarium libertatem non augeri, sed astuta interpretatione Dñi coarctari, & per illã l.vnicã. infert Bar. ipse multum singulariter. in l.vnica. C. de caduc. toll. vbi & Bal. in §. in primo. col. pen.

13 afferentes, q̃ si feudum, † vel emphiteosis cõcederetur a Principe duobus (prout in casu nostro) in eadẽ inuestitura, q̃ inter eos haberet locũ ius accrescẽdi: & ideo fm eos, si duo fratres essent facti Marchiones, vel Duces vnius Prouinciæ: tunc haberet locum ius accrescendi inter eos: & ratio secundum eosdem est, quia hoc est feudũ Imperiale, per dictam l.vnicam. iuncto c. 1. quis dicat. Dux, Comes, vel Marchio in vsibus feudi. & quòd inter feudatarios habeat locum ius accrescendi docuerunt expressè Bal. Iacobus Aluarot. & Card. Alex. in c. 1. de fratribus de nouo beneficio inuest. Et latius ipsemet Bal. in cap. 1. de duobus fratribus a Capit. inuest. in feudo. Idipsum docuerunt Bal. Cumanus, Pau. de Cast. & latissimè Alex. in dicta l. si mihi & Titio colum. 2. nu. 7. versic. tertiò fallit. Qui Cumanus ibidem fatetur se ita respondisse interrogatus nomine Venetorum. Alexan. autem respondens ad motiua allata per Iasonem dicentem, quòd non reperiatur ius accrescendi in iure feudorum, & ideo q̃ non debeat ipsum concedi in feudis: dixit, q̃ vbi in iure feudorum non reperitur aliquod decisum specialiter contra ius commune, standum erit

14 erit deciſioni † iuris communis: vt in dicto c. 1. de gradibus ſucced. in feudo. & not. ibi glo. 1. in qua ponderat ibi Bal. & eſt melior textus in c. 1. in fi. de ſucceſs. feudi noui. per Bal. in l. fin. C. de ſuis. & in l. cum oportet in princ. C. de bo. quæ liber. At quoniam in vſibus feudorum nõ reperitur textus prohibens ius accreſcendi in conceſſionibus factis a Principe, ergo, &c. ad hoc accedit quod ipſemet Alex. addidit vbi ſupra, quod idipſum eliciatur ex notatis per Bal. in præludijs feudorũ,

15 vbi concludit, quòd feudũ † poſſit appellari gratia. Idem docuit Ang. in l. vnica. C. quando nõ pet. par. Aretinus in conſi. pen. incip. Magnifici, & Excelſi Domini. in 4. col. & latius Franciſcus de Curtis in conſi. 49. incip. Memoriæ recolendæ Dux Mediolani Tertius, col. 34. & ſequen. Idẽ eſt de mente Bar. in d. l. ſi mihi & Titio. col. vltima. Idem Gratus in conſil.... nu. 14. lib. 1. Socinus iunior in conſil. 73. num. 22. & ſequenti. lib. 1. Idem docuit rurſus Iulius Clarus in q. 77. verſ. ſed certè credo. dicens, quòd dicta opinio Bart. Bald. & ſequacium ſit ma-

** gis communis, & verior, quòd ſcilicet in feudis a Principe con-

16 ceſſis † habeat locum ius accreſcendi: cum enim in alijs conceſſionibus Principum ita reperiatur cautum de iure communi, illi ſtandum fore ait etiam in feudis: ex quo expreſsè non reperitur iure feudorum diſpoſitum in contrarium. Attamen pace tantorum virorum dixerimus: Ponderanti, beneque libranti ſenſum verborum c. 1. §. Et quia vidimus de perſonis. verſic. cum verò. De his, qui feudum dare poſſ. præſoribus apparebit, quòd etiam de

17 iure feudorum detur ius † accreſcendi in feudis. Hæc enim præciſa verba ibi habentur, videlicet. [Cum vero Conradus Romã proficiſceretur petitum eſt a fidelibus, qui in eius erant ſeruitio: vt lege ab eo promulgata hoc etiam ad nepotes ex filio extendere dignaretur: & vt frater fra-

18 tri ſine legitimo hærede † defuncto, vel filio beneficio, quod eorũ patris fuit ſuccedat.] hęc ibi. Quę omnia militari in caſu noſtro per ſe patet, cum agatur de ſucceſſione nepotis in parte patrui ſui defuncti ſine hærede, & in feudo conceſſo duobus fratribus, alter quorum mortuus fuit relicto hærede, reliquo mortuo ſine hærede. Idipſum in caſu noſtro, ſcilicet, in feudo antiquo & paterno docuit ibidem Glo. in verſic. frater. Hoc ipſum elicitur ex text. in c. vnico. De fratribus de nouo beneficio inueſt. arguẽdo a contrario ſenſu (quod in iure eſt fortiſſimũ) hæc enim habentur in principio dicti c. vnici, videlicet [Si duo fratres de nouo beneficio, & non de paterno ſimul inueſtiti fuerint, vno ſine hærede defuncto, ad alterum non pertinet eius beneficij portio.] Ex quibus verbis apertiſſimè colligitur Imperatorem declaraſſe, quòd etſi dixerit, quòd quando aliquod feu-

19 dum fuiſſet conceſſum † duobus fratribus, altero decedente ſine

filijs

filijs ius ipſius feudi non accreſcat reliquo fratri: ſolum hoc voluit intelligi quãdo ſumus in feudo nouo, non autem in paterno, vt eſt feudũ, de quo agitur: quaſi expreſsè declarauerit, quòd quãdo feudum eſt paternum: ius debeat accreſci alteri fratri. & ſic nepotibus, & alijs deſcendentibus: cum in vtroque feudo ſit dare rationem differentiæ. In feudo enim nouo tantũmodo conſiderata fuit nobilitas, ſeu obſequiũ iliorum duorum fratrum: in quorum gratia fuerat facta conceſſio dicti feudi. In antiquo verò & paterno renouato per cõceſſionem factam duobus fratribus non ſolum fuit habita ratio meritorum ipſorum duorum fratrũ, verum etiam ipſorum aſcendentis primi inueſtiti, cui facta fuerat dicta conceſſio. Quapropter non ſine miſterio Imperator in d.c.1. apertiſſimè innuit, quòd ius accreſcendi non cõcedatur reliquo fratri quãdo beneficium, ſeu feudum fuiſſet nouum, ideſt, de nouo conceſſum ipſis fratribus: & in hoc verificari intelligẽda erit ſupra recenſita ſentẽtia Iaſonis, & eorum quos ad hoc ipſe ibi citauit. Quapropter remanet concluſio firmiſſima, quam in præſenti noſtro fundamento attulimus: eo magis, quòd & ſubſequentes Doct. idipſum docuerunt, videlicet. Euerardus in ſua iuris Topica in loco a feudo ad emphiteuſim. Nicolaus Boerius in deciſ. 214. nu. 3. in verſ. & pro hac deciſione. Concludens poſt Bal. in d. c. 1. not. 1. quòd etiam in feudo nouo detur ius accreſcendi fratri ſuperſtiti; quando communi nomine fuit acquiſitum. Nec nõ quando Imperator voluiſſet remunerare vtrunque: quoniam in vtroque caſu non obſtante dicto c. 1. de ſucceſſ. duorum fratrum in nouo feudo concedetur ius accre
20 ſcendi † ſuperſtiti fratri, quando frater mortuus non habuiſſet filios: quod & in caſu noſtro contigiſſe per ſe patuit: quamuis (vt diximus) feudum de quo agitur, etſi fuerit renouatum duobus fratribus: tamen fuerat antiquum, & paternum: & ſic nulla remanet modò dubitatio in caſu noſtro, quòd detur ius accreſcendi: prout etiam docuit expreſsè Bal. in c. 1. §. fin. De feudo Marchiæ Ducatus & Comitatus: dicens. Nota ex iſto §. quòd in nouo feudo non habet locum ius accreſcẽdi; neque ius ſucceſſorium, & eſt ratio, quia feudum reſpicit ſolummodo ſuum ſtipitẽ. De antiquo
21 autem feudo † ibidem loquens ipſe Bal. in num. 4. dicti c. 1. aſſeruit, quòd mortuis ſine hærede deſcendentibus, qui feudum poſſidebant, retrocedet feudum ad cohæredes, & quidam dicũt vſq; ad quartum gradum, quidam vſque ad ſeptimum; & quidam in infinitum beneficio inueſtituræ primi parẽtis, reſpectu cuius omnes iſti ſunt deſcendentes, prout docuit Iacobus de Belu. & addit ipſe Bal. ibidem num. 5. verſic. vlterius nota. dicens vlterius nota, quòd illud, quod aliquãdo appellatur ius accreſcendi magis propriè dicitur ius inueſtituræ

primi

22 primi parentis : quòd ſic vel ſic deſcendit, & addidit ibidem vltimo loco in eodem cap. num.6. verſ.ſed ſi per directum, quòd no tãdum ſit valde: quia poſſibile eſt quotidie accidere in ſucceſſione Illuſtrium Comitum, & Baronũ: qui ab Imperatoribus habuerunt feudum iam ſunt quingẽti anni, quòd mortuo vltimo Comite ſine hærede, ſuccedant quicunque agnati, etiã ſi ſint centeſimo gradu : quia feudum eſt paternum,

23 † & idem dicitur in ſucceſſione Regnorum: quia ſi moreretur tota domus Regia, & ſtaret vnus de ſanguine antiquo ipſius familiæ, & non eſſet alius proximior; eſto, quòd eſſet milleſimo gradu : tamen iure ſanguinis ipſe ſuccederet : Idipſum idem Bald. repetijt in cap. 1. §. hoc quoque, nu. 1. 2. 3. & ſequentibus. de ſucceſſ. feudi, dicens, quòd per alienationem

24 † feudi paterni feudum reuertitur ad agnatos, prout per ipſum textum docuit Iacobus de Bel. in cap. Imperialem. in fine princ. de prohibit. feudi alien. per Fed. & hoc ipſum notatur in ipſo textu, & in c. 1. §. ſed & res. Per quos fit inueſtit. & idem docuit Gl. in dicto cap. Imperialem. in princ. incip. Si autem. & tenuit Andr. de Iſer. in cap. 1. ſi vaſallus priuetur feudo, cui defer. & ibidem vbi ſupra Bald. addidit, dicens, ꝙ quotieſcũque feudum eſt antiquum, per alienationem factam deuoluitur feudum ad agnatos omiſſo domino: & huius cõcluſionis prima ratio ſecundum eundem ibidem nu. 3. eſt, quia talis alienatio videtur prohibita non tam fauore domini, quàm familiæ agnatorum, in honorem, ſcilicet familiarum, vt in l. 1. §. 1. ff. de ven. inſpic. Secunda ratio eſt, quoniam agnatus olim præferebatur domino in prohibitione alienationis. ergo & in reuocatione : quia potior eſt in iure prohibendi, debet eſſe potior in iure reuocandi: Argumentũ in l. in cõcedendo, & in l. in diem. ff. de aqua pluuia. Tertia ratio eſt, quoniã vaſallus quando peccat in alium, quàm in perſonã Domini, agnatus prefertur domino, vt in cap. ſi vaſallus. An ille, qui interfecit fratrem domini ſui: quæ quidẽ rationes approbatę fuerunt, & ab ipſo Iacobo de Belu. vbi ſupra. Idipſum docuit Bal. in cap. Imperialis. §. ſatis bene. num. 2. de prohibit. feud. alienat. per Lothar. vbi dixit, ꝙ feudum reuertitur cũ ſuo ordine formali, & non alteratur ex facto morientis ſine hærede, quod & repetijt ipſemet Bal. in c. 1. col. 4. nu. 5. Si vaſallus feudo priuetur, cui deferatur, dicens, quòd ſi feudatarius alienat feudum contra naturam ipſius feudi, ſi quidem domino conſentiente, tunc feudũ aperitur in cohæredem (in caſu noſtro contigit) & non in dominũ, quod & tertiò repetijt in c. 1. §. & quia vidimus. De his, qui feud. da. poſſ. rationes verò alias iſtius iuris accreſcendi per agnatum in feudo paterno per mortẽ patrui, vel aliorum aſcendentium. aſſignauit idem Bal. in d. §. & quia vidimus. col. 4. verſ. Item ius accreſcẽdi. Vbi loquens de iure accreſcendi

scendi dixit hoc prouenire, & quarto ex natura inuestituræ: vt in c. si Capitanei. de feudis Marchiæ: & q̃ sit prouisio legis suplens factum hominis, vel ipsum interpretans: quia sicut si a principio fuisset vnus hęres, totum habuisset. Ita dicendum erit (inquit Bal.) si res recidat ad vnum, vt in l. sicut. in fin. ff. quod cuiusq; vni. & subdidit, quòd glo. docuit in
25 eodem c. quòd † frater mortuus instituens hæredem extraneũ, superstite alio fratre, nõ ipsum priuabit portione, quæ erat apud morientem. Idipsum rursus docuit, alijs tamen verbis, ipsemet Bal. in c. si quis miles. (& est constitutio Imperatoris Lotharij) nu me. 12. De Constitutiõ. Lotharij asseuerans, quòd in feudis filius fratris præmortui dicitur constitutus, & succedere in cella patris: pãtruus verò non habens filium (vt in casu nostro) non dicetur habere cellam, niſi in se ipso, & ideo filius fratris dicitur proximior per fictionem, quo ad grãdum, & per veritatem quo ad effectum. Idipsum docuit compatriota noster Excellentissimus feudista Andreas de Iser. in capitulo primo, de natura succes. feud. columna quarta, & numero decimoquarto, versiculo nunquid nepos ex filio. Vbi dixit, quòd filius fratris pręmortui in feudo diuisibili succedit cum patruo, quia tenet locum patris sui præmortui, cum paternum ingrediatur gradum. Quapropter apertissimè colligitur (vt docuit postea Ioannes Baptista Vicemala in suo consilio incip. Videretur prima fronte. numero 73. vers. vnde satis, & sequẽ. quod reperitur primum inter consilia diuersorum Doct. in materia de
26 feudis) q̃ satis sit agnato † probare se descendentem ex primo acquisitore, & dicere, q̃ vult feudum descensum a cõmuni ascendente primo acquisitore: cũ hoc facere possit ex gratia, & priuilegio sibi concesso, per tex. in c. 1. an agnati vel filij. Ex quibus omnibus coniunctis colligitur luce meridiana clarius Dominum Stephanum iuniorem filium legitimum & naturalem Domini Neapolionis iunioris, & neporis dicti Domini Raphaelis fratris dicti Domini Neapolionis iunioris, fuisse, & esse agnatum proximioré ipsius Domini Raphaelis eius patrui defuncti sine filijs legitimis, & naturalibus: ac per consequens ipsi Domino Stephano iuniori de iure competere ius accrescendi, vt apertissimè quoque colligitur ex text. in l. prima, C. quando non pet. par. peten. accres. & in l. qui plur. ff. de vulgaris, & pupill. & alibi sępè legitur. Nam & ius accrescendi poterit dici subrogatio hæredis in locum prioris, qui non existeret: ex duobus enim, aut pluribus institutis hæredibus, si vnus eorum deficit, & sic hæres non existit, portio sua cohæredibus
27 accrescit, † & sic in illius locum subrogatur. Nã. ipsum ius accrescẽdi nõ est simpliciter in fedispositio testatoris, sed legis, vt in l. si in testamẽto, ff. de vulg. & pup.

alijs inſtitutis alienare vaſallos: ex quo talis prohibitio cenſetur facta fauore, & commodo vaſallorum. In caſu alienationis, & ſic contrafactionis (vt verbis eiuſdem Bart. vtamur) videtur relicta liberatio vaſallis: & tunc inducitur liberatio vaſallorum a ſubiectione, & ſic a ſuperioritate Domini. & ita voluit Bart. ſe fundando in dicto §. ſi petitum. vbi iſtud deciditur in ſeruo. Ad hoc ipſum probandum accedit, quòd de iure communi, abſque prohibitione teſtatoris, Domin⁹ prohibetur alienare vaſallos inuitos; quia eorum intereſt non mutare. Dominum. textus eſt in capitul. præterea ducatus. De prohibita feud. alien. per Feder. Idipſum docuerũt infraſcripti Doctores, videlicet Glo. in l. inuitus. ff. de fideicommiſ. lib. Specul. in titu. de feud. §. quoniam, verſiculo vigeſimonono, & ibi Ioãnes And. in addit. quæ incipit. & hanc rationem nota. Bal. in capitulo primo, §. ſi quis miles. in primo not. per illum textum. Quo tempore miles. & in l. in teſtamento. C. ad l. Falcid. & in capitulo ſi in generali. Si de feudo fue. controuer. inter Dominum, & agnatum. & in capitulo primo, circa finem. extra de reſtitut. ſpoliat. Bal. rurſum vna cum Salic. & Pau. de Caſtro in l. debitorum. C. de pactis. Abbas in capitulo auditis, columna ſexta, extra de præſumpt. Alexan. in l. ſecunda, in principio. ff. ſoluto matrimonio. Ex his ergo elicitur argumentum a maioritate rationis, ſic dicendo. Cum

32 in caſu noſtro concurrat † prohibitio legis cum prohibitione teſtatoris. Inde ſequitur, quòd talis prohibitio etiam ſine cauſa valeret, vbi aliàs non valeret: & ratio eſt in promptu: quoniam duo vincula magis ligant, prout etiam latiſſimè docuit Iaſon in l. filiusfamilias. §. Diui, columna ſexta, numero 66. & ſequenti. ff. de legat. primo, qui ibidem, numero vigeſimoſexto, verſiculo tu potes dicere, quod & repetijt ipſe Iaſon ibidem, numero quadrageſimoprimo, verſiculo ſecundò notanter limita. dicens, quòd doctrina Bartol. & Doctores procedat, quando teſtator incepiſ-

33 ſet à præcedenti prohibitione pura, quia primo prohibuit res alienari, licet poſtea ſubiungat futurum ſubiunctiui, etſi alienauerit, deueniat in talem. Nam tunc prohibitio bene valet, & tenet, & alienatio eſt nulla propter prohibitionem puram præcedentem, quo caſu fideicommiſſum non reuocatur tunc in caſu, quo dominium iam ſit in alium tranſlatum, ex quo pro-

28 hibitio ſimpliciter facta cum cauſa impediret tranſlationem dominij, & ſic ceſſat ratio, l. Stichus ſeruus. ff. de man. teſt. prout etiam docuit ſingulariter glo. finali in dicta l. Stichus. & Aretinus in conſilio. decimooctauo, incipien. Viſa & diſcuſſa conſulta. & quòd talibus verbis præciſis vſus fuerit Illuſtriſſimus Dominus Neapolion ſenior in ſuo condito teſtamento ex inſpectione ac lectione ipſius apertiſſimè

tissimè colligitur . Nec poterit obstare nostro presenti tertio fundamento id.quod insulsè obijcitur a parte aduersa,dicendo, q̃ in casu nostro dictę legum ac Doctorum auctoritates non habeant locum : cum ipsis Domino Neapolioni iuniori & Raphaeli com pronepotibus dicti Domini Neapolionis senioris ac testatoris fuerit priuilegium , seu inuestitura renouata ab Imperatore tũc imperante, cum potestate de ipso feudo disponendi in vita & in vltimã voluntate , prout fuerat concessum Domino Neapolioni seniori eorum attauo in prima inuestitura sibi in dicto feudo facta , vt ex serie verborum dictæ inuestituræ colligitur . Quo stante videbatur eis posse dici auctoritate Imperatoria fuisse abolitum vinculum fideicommissi factum a dicto Domino Neapolione seniore in suo testamento. Ad quam obiectionem Deo Optimo Maximo duce quàmfacillimè respondemus,dicendo,quòd etsi respõsio vera iam elicita fuerit ex supra citatis in probationem primi fundamenti, vbi probauimus Imperatorem non posse videri voluisse nec de iure posse sine causa præiudicare iuri tertio acquisito : nisi expressè hoc declarauerit afferendo causam , ac per consequens per se pateat Domino Stephano iuniori filio dicti Domini Neapolionis iunioris ipsum Imperatorem non potuisse de iure,nec voluisse prę-iudicare iuri illi acquisito in dicta feudi parte altera possessa per eius patruum Raphaelem, motum virtute iuris communis , ac dispositione dicti Domini testatoris,cui tradiderat plenam potestatem disponendi de ipso in vita,& in vltima volũtate , prout sibi placuerit : quod & latissimè probabimus in quinto, & vltimo nostrorum fundamentorum,quibus innititur propriè præsentis quæstionis nostra decisio . Vide ergo ibi . Et quamuis (vt diximus) ex allatis hucusque elicita fuerit apertissimè responsio ad obiecta , tamen pro maiori illorum intelligentia addemus illis nonnulla scitu digniſſima:Sciendum igitur,quòd cum in generali concessione † non veniant ea , 34
quæ quis verisimiliter non esset concessurus , vt in regula . In generali.de regulis iur. in sexto,& verisimile non sit Imperatorem voluisse confirmare priuilegium inuestituræ concessum dicto Domino Neapolioni seniori in personam Domini Neapolionis iunioris , & Domini Raphaelis pronepotum iuxta simplices præces sibi porrectas ab ijsdem , vt ex tenore ipsius priuilegij colligitur;per illa verba generalia (in quibus nulla fuit facta per ipsum mentio de vinculo facto in dicto feudo per ipsum Dominum Neapolionem seniorem)voluisse mutare naturam feudi , in qua tempore dictæ concessionis factæ ipsis reperiebatur ipsum feudum,& sic tacitè contradicere gratiæ factæ dicto Domino testatori ab Imperatore ipsum inuestiente : a quo sibi fuerat potestas tradita

de diſponendo de ipſo, vt ſibi placuiſſet in vita,& in vltima voluntate: per iura allegata ſuperius: ſed ſimpliciter intendit ipſum priuilegium confirmare in perſonam dictorum Dominorũ Neapolionis iunioris,& Raphaelis fratrum, iuxta ſtatum, in quo tunc feudum reperiebatur: quoniam aliàs de reuocatione dicti vinculi illati a teſtatore in fauorem omnium ſuorum deſcendentium mentionẽ feciſſet. Nec indè dicta confirmatio aliàs facta, dicenda erit fruſtratoria, quoniam primo per ipſam fuerunt ipſi Domini fratres inueſtiti: cum aliàs ſine tali inueſtitura petita, & de nouo illis conceſſa fuiſſent de iure ipſo feudo priuati vulgaribus iuribus. Et ſecundò per ipſam diſponendi poteſtatem ibidem repetitam, fuit ipſis fratribus quoque indulta poteſtas aliquo alio modo vinculandi ipſum feudum ad cõmodum ſucceſſorũ, ac deſcendentium filiorũ, & agnatorum: quod etſi dicti Domini fratres non fecerint, non ideo indè erit dicendum eos tali poteſtate fuiſſe priuatos. Ex his omnibus in confirmationem veritatis præſentis noſtri tertij fundamenti in medium producti patuit veritas ipſius. Ad cuius corroborationẽ
35 accedit, q̃ diſpoſitio † Domini Raphaelis vltimi feudatarij in medietate ipſius feudi tãtum, & teſtatoris nouiſſimi contra naturam ipſius feudi de ipſius medietate ſibi contingente non poterat aliquo pacto de iure valere, vt docuit apertiſſimus text. in c. 1. de ſucceſs. feudi. ibi [Nulla ordinatione defuncti in feudo manẽte, vel valente] & hæc eſt communis regula, prout docuerunt infraſcripti Doct. videlicet Socinus iunior in conſ. 72. poſt nu. 40. lib. 1. Curt. iun. de feud. in quarta par. princ. in prima regula in pen. q. Idem docuit Iulius Clarus: in §. feudum. q. 40. in princ. credens rationem noſtri huius fundamenti eſſe, q̃ cum vaſallus, ſeu feudatarius non ſit Dominus feudi, niſi donec vixerit: meritò non debet poſſe de eo diſponere in præiudicium eorum, quibus ex prouidentia primi acquirẽtis poſt eius mortem, feudũ debetur, etſi poſſit vaſallus teſtari de feudo, & de ipſo aliquatenus diſponere, dũmodo indè faciat eius conditionem meliorem: & hoc tunc ſolũ quando feudũ ipſe acquiſiſſet, nõ autem hoc poſſet facere in feudo antiquo, prout latiſſimè probabimus infra in fundamento quarto circa medium. Vide ergo ibi omnino. Ex his ergo apertiſſimè cõprobatur dictum Dñm Raphaelẽ non potuiſſe diſponere circa reditus, ſeu fructus recipiẽdos poſt eius mortẽ ex dicti feudi medietate ſibi competente in præiudiciũ dicti Dñi Stephani iunioris eius nepotis: & ratio rationũ eſt, quoniam (vt amuimus) ſtatim q̃ ipſe alienauit contra dictã prohibitionem Dñi Neapolionis ſenioris primi inueſtiti, & teſtatoris, ipſa alienatio de iure fuit nulla, prout in eralios firmiſſimè docuerũt infraſcripti, videlicet glo. in l. cum pater. §. liberti. ff. de legat. 2.

gat.2.vbi Castrensis: quinimo po terit statim substitutus ipsam re-uocare: prout d. glo. docuit.& Pau.de Castro per text.in l.peto. §.quinque.ff.de legat.2. Socin.in cõs.135.nu.3.lib.1. Negusantius in tract.de pignor.5.par.3.mẽbr. nu.46.Crauet.in cons.61. num.6. Rolan. in cons.85.lib.1. & consi. 81.lib.2. Bursat.in cons.48. nu.4. ex quibus omnibus habemus, q̃
36 prohibitio † alienandi, siue tacita, siue expressa impedit dominij translationẽ: in cuius cõclusionis fauorẽ est textus in l.fin. C.de rebus alien.non alien.& est cõmunis opinio, vt dicitur ab Alex.in suo cons.59. nu.6. vers.sed opponitur.lib.5.eo magis q̃ a tali dispositione D.Neapolionis senioris testatoris redditur magis roborata iuris dispositio, prohibẽs alienationem feudi in præiudicium agnatorum, cum hominis prouisio sit longè potentior iuris dispositione: prout etiam latissimè docuerunt infrascripti Doct. videlicet Felinus in c. pastoralis. §.cum autem, nu.28. extra de officio deleg. & Doct. in l.fin.C.de pactis. Sed quis ambiget fortiorem nexum hunc extimãdum fore? si cum prouisione legis concurrat hominis prouisio: vt in simili videmus in re aliqua fideicommissi restitutioni supposita, quæ a iure cõmuni alienari prohibetur, vt in l. Marcellus. §. res quæ. ff.ad Trebell. & in Authen. res quę.C.communia.de legat.& fideicommis. & nihilominus si cum prohibitione legis concurrat prohibitio hominis expressa
37 † non poterit etiam ex causa dotis, vel alia causa permissa alienari: vt latissimè docuit Iason in dicta Authent. res quæ.nume.24. post Bal.in cap.1.§.donare. num. 3. qualiter olim feudum pǫterat aliena. Idemque latè confirmat Ioannes Crottus in consi.144.nume.16. & sequen. Ad hoc ipsum probandum accedit, quòd cum Dominus Neapolion senior testator fuerit acquisitor dicti feudi mediante noua inuestitura potuerat facere ordinationẽ onerosam descendentib.suis, faciendo conditionem eorũ meliorem, prout apertissimè docuit Pau.de Castr. Alex.Felinus, Iset. & quamplures alij citãdi infra in probationem sequentis quarti fundamenti. Vide ergo ibi omnino.

Quartum fundamentum præsentis nostræ sententiæ est. Quoniam etiã in materia feudali appellatione venditionis, vel alie-
38 nationis prohibitæ, † venit etiã pignoratio, hipothecatio, vsusfructus allignatio, locatio ad longũ tempus, necnon & seruitus. quãuis nõ negemus de iure posse feu-
39 datariũ † locare, vendere, pignorare, aut hipothecare quomodolibet fructus, redditusq; sui feudi duntaxat vita sua durante: cum dicta sua obligatio nõ intelligatur facta, vt perduret post mortẽ ipsius sine descendentibus legitimis filijs: eo q̃ tunc ipsum feudũ vnà cum fructibus pẽdentibus & recipiendis a dicto feudo vel feudi parte post mortem feudatarij spectet, & pleno iure transeat ad Dominum directum ipsius feudi

in defectum legitimorum deſcen dentium, vel agnatorũ eius: quibus tamẽ ſuperſtitibus ipſum feu dum obueniet . Primo legitimis filijs. & ſecundò, ipſis non extantibus poſt mortẽ feudatarij tranſibit ad proximiorem agnatum, & ſic proculdubio ad dictum Stephanum iuniorem filium Domini Neapolionis iunioris, & nepotem dicti Domini Raphaelis , & eius cõfeudatarium in dicto feudo. Qui Dominus Stephanus nullo iure dictante, tenebitur ad ſoluenda debita contracta per Dominum Raphaelem ſupraſcriptũ & vltimo loco mortuum ſine legitimis, & naturalibus filijs repudiata tamen eius hæreditate, & acceptata feudi parte reliqua: licèt ipſe Dominus Raphael prẽce perit ipſi Domino Stephano nepoti, & proximiori agnato ſolutionem quamplurimorum debitorum, vt latiſſimè probabimus paulò poſt, dum probandum erit nobis hoc ipſum fundamentum:

40 & quòd dicta venditio † cenſualis fructuum dicti feudi, ſeu obligatio facta cum conditione implicita quòd perduret poſt mortẽ ipſius Domini Raphaelis confeudatarij ſit vera alienatio prohibita in teſtamento dicti Domini Neapolionis ſenioris, quã facillimè probabimus (Deo duce) auctoritate legum, & Doctorum . Quapropter ſciendum , quòd in l. ſancimus . C. de rebus alienis non alien. Imperator his præciſis verbis vſus fuit , videlicet . [Sancimus ſiue lex alienationem inhibuerit , ſiue teſtator hoc fecerit , ſiue pactio contrahentium hoc admiſerit : non ſolum dominij alienationem , vel mancipiorum manumiſſionem eſſe prohibendam : ſed vſusfructus dationem, vel hipothecam , vel pignoris nexum penitus prohiberi, ſimiliq́ue modo & ſeruitutes minimè imponi , nec emphiteoſos contractus , vel teſtatoris voluntas, vel pactionum tenor , qui alienationem interdixit , aliquid tale fieri permiſerit.] hęc ad verbum in d. l. ſancimus . Idipſum & in materia feudali apertius colligitur fuiſſe ſtatutum in capitulo Imperialem, verſiculo hac ędictali . De prohibita feudi alien. vbi Federicus Imperator his præciſis verbis vſus fuit , videlicet. [Hac ędictali, Deo propitio perpetuò valitura lege ſan-

41 cimus : vt nulli liceat † feudum totum , vel partem aliquam vendere , vel pignorare , vel quocunque modo diſtrahere, ſeu alienare , vel pro anima iudicare ſine permiſſione illius Domini, ad quem feudum ſpectare dignoſcitur.] hæc ibi . At cum ad Dominum Stephanum iuniorem tanquam ad proximiorem agnatum pertinere ipſam medietatẽ feudi dignoſcitur, ergo ſine ipſius expreſſo conſenſu facta huiuſmodi alienatio, ſeu hipothecatio de iure nulla erit dicenda: & quòd hoc ſit veriſſimum de iure adhuc clariori legis auctoritate probabimus . Nam ſingularis & in aurea tabella imprimendus textus hoc docuit in cap. primo.

an

an agnatus, vel filius defuncti
poss.retin. vbi hæc ad verbum ha
42 bentur. [Si contigerit † vasallum
sine omni prole decedere, agna-
tus ad quem vniuersa hæreditas
pertinet (repudiata hæreditate)
feudum (si paternum fuerit) reti-
nere poterit, nec de debito hære-
ditario aliquid soluere cogitur,
sed in fructibus, si quos reliquit,
vt de eis debitum soluatur, quo
tempore decesserit (secundum
quod supra diximus) considera-
bitur.] hæc ibi. Idipsum apertis-
simè docuerunt infrascripti Do-
ctores statim citandi, vltra glosas
dictarum legum. Nam idem do-
cuit Glo.& Doctor.in cap.1.vers-
sic.alienationes. De Cap.Conra.
quam dicit esse communiter ap-
probatam.Alex.in consil.18.post
nume.5. lib.5. quem refert Picus
in repet. §.Titia. post nu.99. Pa-
ris.in consi.88.nu.4. lib.2.& hanc
opinionem dicit esse magis com-
munem.Berous in quæst.95.nu.1.
& ita est communis conclusio, vt
attestatur Curtius iun. in dicta 4.
par.q.15.& ratio est, quoniã vsus-
43 fructus † est pars dominij: meri-
to ergo cùm vasallus prohibitus
sit alienare vtile dominium, nec
etiã posse, alienare debebit eius
partem: cùm is, cui data est licen
tia vendendi feudum nõ potlit il-
lũ hypothecare.post And.de Iser.
in c.Imperialẽ.col.2.nu.6. & seq.
de prohibit. feud alien. per Fed.
qui Iser.ibid.in col.1.nu.3.versic.
sed fructus. dicit, q̃ feudatarius
posset vendere fructus totius tem
poris, quo apud eũ erit res feuda-
lis: & ratio est q̃m eum, quoniam
vsusfructus pars est dñij: Meritò
ergo cùm vasallus prohibitus sit
alienare vtile dñium ipsius feu-
di, neq; etiã posse, debet alienare
44 eius partẽ, cùm is, cui data † est
licentia vendẽdi feudũ nõ potlit
illum hipothecare, prout docuit
And.de Iser.in c.Imperialẽ.col.2.
nu.6.& seq.de prohibi. feu.alien.
per Federicum Imperat.qui And.
ibid.in col.1.nu.3. versic.sed fru-
ctus. dicens, q̃ feudatarius potlit
vẽdere fructus totius tẽporis, quo
apud eum erit res feudalis: & ra-
tio est, secundum eum, quoniam
45 prohibitus † vendere feudum nõ
prohibebitur vendere fructus ip-
sius, vt in l. de codicillis. §. insti-
tuto. ff.de legatis 2. & in l. pater.
in principio.ff.de legatis 3.sed si
venderet feudatarius fructus pro
duobus annis, & moriatur, feudo
aperto Dño, omnes obligationes
pereũt, vt in l.lex vecti.ff.de pign.
Nam non poterit habere plus iu-
ris emptor super dictos fructus, q̃
habebat venditor. Quapropter si
venditor moriretur ante Martij
mensem, fructus feudi recipiendi
erũt Domini (scilicet si Dñs ipsi
feudatario mortuo non superstl-
tibus filijs, aut agnatis) & nõ em-
ptoris. Idipsum docuit idẽ Andr.
de Iser.in constitut.Regni.c.con-
stitutionẽ. in vers. nullam omni-
no.de reuocat. feud.& rerũ feud.
dicens, quòd idcirco emptor fru-
ctuum feudi perdit pretiũ: quia
sciens, emit rem prohibitam alie
nari, quod rursus idem Iser.ibid.
cõfirmans, dixit in col.6. in vers.
trãsactionis, q̃ feudatarius pote-
rit solũ vẽdere fructus totius tpis,
quo

quo apud eum erit res feudalis: & ratio per ipſum eſt, quoniam prohibitus vendere, non prohibe tur de fructibus cedere, vt in l. pa ter. in princ. & in l. Codicillis. §. inſtituto. ff. de legat. 2. & quod ideo caueant ſibi amentes: quoniam ſi feudatarius venderet fructus pro certo tempore, & interim moriatur (feudo aperto domino) omnes obligationes pereunt, vt in l. lex vectigalis. ff. de pignoribus. Idipſum ibidem rurſus confirmans ait in col. 9. verſi. locare. concludens in verſ. in hac quæſtione, quòd rei feudalis locatio fieri poſſet in annum, vel vltra in modicum tempus, videlicet, ad quinquennium. Idipſum apertius adhuc docuit Matthęus de Afflictis cõpatriota noſter, in dicto c. Imperialem. col. 4. nu. 30. ſed nu. 38. verſ. ſed dubium. relata ſupradicta ſententia Iſern. vbi ſupra, ipſamque interpretando dixit, quòd ipſa ſit vera habita diſtinctione. An ſit mortuus feudatarius ante Martium, vt in c. 1. §. his cõſequenter ſupra. Hîc finitur lex Conradi: etſi nihil ibi dicat Iſer. quid ſentiendum, quãdo ſucceſſerit filius, vel agnatus in feudo, an pereant omnes obligationes factæ per defunctum: Tamen ipſe Afflictus ibidem dicit, quòd in hoc articulo erit concludendum. Quod ſi feudum eſt ex pacto, & prouidentia, & filius fecerit inuentarium, & tunc ſit idem, vt dictum eſt, quando feudũ aperitur domino, & tunc non pote-
46 rit defunctus † diſponere vnam candelam pro anima ſua: hęc Afflictus ipſe: attamen pace ipſius dixerimus, Iſer. hoc expreſſit, idipſum nos docẽs: cùm dixerit in capit. 1. An agnatus vel filius defun. repu. hęred. in nu. 1. & 3. quòd feudatarius deceſſit habens feudum paternum antiquum multis
47 creditorib. relictis ſuccedũt, † agnati filio non extante, hæres eſſe poterit, & feudum retinere, etiã hæreditate, ſeu allodio non recepto: & ſic faciendo nõ tenebitur creditorib. & ratio eſt ſm eum, quia habuit feudũ nõ à defuncto, qui in feudo, & de feudo nihil potuit ordinare, vt in c. 1. in princ. de ſucceſſ. feud. ſed habet ex pacto, & prouidentia cõcedentis illi præceſſori, qui fuit agnationis communis cauſa: etſi de fructibus feudi anni ipſius, in quo mortuus eſt agnatus ſine filio ſolui debeãt debita hæreditaria: & ratio eſt ſecundum eundem Iſern. quia fructus de hęreditate cenſentur, quando poſt Calendas Martij deceſſit ſupra. hic finitur lex, §. ſimiliter. Et addit, ꝙ ſicut non poteſt iudicari de feudo pro anima, ſic nec feudum obligare poterit legatis, quæ ſunt contracta pro debitis propter feudum. hęc omnia docuit Iſer. vbi ſupra. De quibus ipſe Matthęus de Afflict. in c. 1. nu. 36. De vaſallo qui contra conſtitu. Lotharij loquens, dixit, quòd quando feudum eſt antiquum & hæreditarium, etſi filius non poſſit reuocare aliena-
48 tionem, tamen agnatus † poterit cõficiendo inuentarium, & ſic in hoc eſt agnatus melioris conditionis, quàm ſit filius: tamẽ agnatus

tus non reuocabit statim alienationem, sed expectabit mortem alienantis, vt docuerat Andr. de Iser. in c. 1. §. hoc quoque. de succes. feud. Ratio verò rationis præsentis nostri fundaméti est (vt diximus) quoniam dictum grauamen, quod videtur impositú parti dicti feudi paterni antiqui à dicto Domino Raphaele confeudatario de satisfaciendo creditoribus suis de ipsius fructibus, est iniustum & contra naturam feudorum: cùm de ipsis de iure non poterat disponere, nisi vita eius durante, vt satis abunde fuit probatum, quod & in terminis præsentis docuit quoq; abunde satis Albertus Brunus in suo præeleganti consilio 180. incip. Visis dubitationibus: sed ne videamur hoc ipsum gratis affirmasse, & nullis veris fundamentis innixi; sciẽdum quod idipsum docuit tex. in c. 1. in princ. de succes. feudi. vbi hoc etiam docuit Aluarot. in principio commenti: vbi dicitur, quòd
49 nulla testatoris † dispositio de feudo valet, & manet cum cõcordantibus, de quibus per Alex. in dicto consil. 30. col. 5. vers. septimo, cũ sequenti. Idem voluit Martin. de Laud. in c. 1. in prin. col. 1. qui feu. dare poss. dicens, non valuisse testamentum Illustris Domini Marchionis Mãtuæ, in quo primogenitum hæredem constituerat, & Dominus Iason in l. de quibus, col. 12. vers. tertiò ergo. ff. de legibus. & Bal. & Doct. in c. 1. in princ. col. 5. vers. quæro vtrum pater. ff. de prohibi. alien. feu. per Feder. vbi dicitur limitare, nisi in feudo per se acquisito, interueniente tamen Domini consensu, vel in feudo hęreditario. & Bal. & Doctor. in c. 1. §. donare. Qualiter olim feu. pot. alien. & Moderni in Authent. res quæ. colum. 12. C. commu. delega. dicentes, q̃ non valeat dispositio testatoris etiam prohibẽs feudi alienationem, & secundum Andr. de Iser. in dicto cap. 1. in princ. de succes. feu. non licet testari de feudo etiam inter filios, & ita in proposito huius casus decidit Dominus Iacob. de Sancto Georgio in sua inuestitura feudali, in clausula & cum pacto, q̃ de ipso feudo possint testari in quæst. fina. quod & fortificatur, quia re vera de iure dictus Dominus Stephanus iunior etiã pro ipsa dimidia venit ad ipsum vigore concessionis factæ Domino Neapolioni seniori inuestito: vnde dicto Domino Stephano dicta dimidia pars feudi debetur tanquam successori, & descẽdenti legitimo dicti Domini Neapolionis senioris, & non tanquam hæredi dicti Domini Raphaelis: minusque tenebitur ad solnenda legata facta per ipsum Dominum Raphaelem, vt habetur in cap. 1. in prin. an agnat. vel fil. defuncti. vbi Doct. & in cap. 1. de gradibus succes. in feud. vult Bal. in consil. 433. incip. Fœmina. vol. 1. secundum Pe. impressionem. & in consil. 382. incip. Petrus. eo. volum. & Cuma. in consil. 163. incip. Guarnerius in 3. dubio. Ad quod etiã faciũt multa accumulata per Curtium seniorem in consi. 48. incip. Memoriæ. col. 3. vers. feudum paternum.

ternum. ad effectum, quòd ipſe Dominus Stephanus iunior non dicatur pro ipſa etiam dimidia feudi accepiſſe ab ipſo Domino Raphaele eius patruo, ſed ab illo Imperatore, qui ipſum feudū con ceſſerat Domino teſtatori primo inueſtito, ſcilicet dicto Domino Neapolioni ſeniori attauo Domi ni Neapolionis iunioris eius patris, virtute dictæ cōceſſionis feu di. Quapropter per ſe patet non valuiſſe inſtitutionem factam per ipſum Dominum Raphaelem in ipſum Dominum Stephanum de dicta dimidia ipſius feudi, ad ipſum Dominum Stephanum, vt ſupra per ipſam cōceſſionem dicti Imperatoris de iure deuoluēda, ſicut nō valet hæredis inſtitutio, 50 † per quam quis eſt in re ſua inſti tutus, vt per Bal. in l. ſimus. §. repletionem. in 3. col. C. de inoffic. teſtam. ſicut etiam nō valet legatum alicui de re ſua, ſeu ipſius legatarij factum. Inſtitu. de legat. §. ſed ſi rem legatarij, ſicut etiam non valet legatum factum legatario de re ſibi debita. Inſtitu. eo. tit. §. è contrario. Ita quòd ſuccedat diſpoſitio. l. ab eo. C. de fideicommiſſo. cum ſua materia: quapropter ſicut dictus D. Stephanus nihil capit ex teſtaméto dicti Raphaelis aſſumendo ipſam dimidiam partem feudi poſſeſſam ab ipſo in vita ſua, ita ex ipſo teſtamento grauari nō potuit. Et prędicta comprobantur etiam vera & hac ratione: quia, ſcilicet ex quo ipſe Dominus Stephanus fuit nominatus implicitè (nempè cū veniat appellatione deſcendentium ex ipſo Domino Neapolione ſeniore primo inueſtito in dicto feudo, eo quod ſit eius abnepos, & filius Domini Neapolionis iunioris illius pronepotis, in conceſſione feudi: veniet ergo etiam ipſe Dominus Stephanus ad hanc partem feudi iure ſuo, nec eſt neceſſe, quòd ſit alterius hæres, ſeu quòd veniat vt hæres ipſius Domini Raphaelis patruī, vel Domini Neapolionis ſenioris per iura ſatis clara ſupra citata, ad hoc probādum quod & expreſsè voluit Bald. in cap. 1. §. & quia. col. 3. verſ. quærit glo. pone, quòd frater. qui feud. dare poſſ. & Alex. in conſil. 26. vol. 4. Cur. ſen. in conſ. 50. col. 6. quod & fuit conſilium Collegij Bononienſis. Bene verum eſt tamen, quòd Paul. de Caſtro in conſil. 153. incip. In cauſa. in antiquis. cum quo tranſit Felinus in cap. prudentiam. in princ. col. 2. de officio deleg. te- 51 nens, quòd vaſallus † poſſit teſtari de feudo, & diſponere faciendo feudi cōditionem meliorem. Sed ſecundum Alex. in conſ. 125. vol. .... Iſtud procederet in feudo per talem diſponentem acquiſito, in quo ſecundum Alexan. in conſil. 18. incip. Super primo dubio. col. 2. vol. 5. bene liceret acquiſitori facere ordinationé oneroſam, prout voluerunt etiā And. de Iſer. & Aluarot. in c. 1. in principio. in fine commenti. de alienat. feudi pater. vbi idem dicunt de feudo hæreditario, cùm in feudo per alium acquiſito deteriorem eius conditionem facere nō liceat per prædicta. & habetur in cap. 1.

Digitized by Google

cap.1.§.è cõtrario.vbi Aluarot.in secundo notabili. de inuestit. de re alien.fac. Nam grauando Dominum Stephanum iunioré propter ipsam dimidiam partem feudi,faceret vtique ipsius feudi conditionem deteriorẽ, & quòd successor posset grauari,quod tamen omnino illicitum esset, sicut non liceret seruitutem imponere,nisi ad præiudicium imponentis, vt in dicto cap.1.§.quid ergo.de inuestit. de re alien. faci. & quòd feudum non possit obligari pro debitis vasalli,seu feudatarij docuit expressè Bald. in capit.1. an agnatus,vel filius.nume.23.& se-
52 quenti.dicens, quòd feudũ † non possit obligari pro debitis vasalli, neque fructus ipsius feudi, loquendo de fructibus, qui mortuo vasallo sine hærede masculo pertinerent ad agnatum, vel ad Dominum: Nam feudum antiquum non poterit alienari in præiudiciũ proximioris agnati sine eius
53 consensu,etiam si vasallus † refutaret feudum antiquum in manibus Domini: quia talis refutatio non præiudicat agnatis,nisi in vita ipsius refutantis,& descendentium suorum, prout apertissimè postalios declarauit Bald.in c.1. §. hoc quoque. versic.concluſ.10. nu.12.de succeſſ.feud.& in cap.1. versic.sed quid si ille, qui habet feudum paternum refutauit ipsi Domino.num.6.de alienat.feudi paterni. Idem docuit Iacobus Aluarot.in cap.1.§.denique.nume. 27. quæ fuit prima causa benefic. amit.& hanc quoque sententiam dixit Curtius iunior in tracta.de feudis. in quarta parte. Ex quibus cauſ.feud.amitt. versic.tertia igitur est regula principalis. numero 147. Chorcouius in tracta. commun. opinio. in versic.feud. concluſ.83. centur.2. & Hyppol. Rimin.in consil.383.nu.87.& sequen. vol.4. vbi consuluit, q̃ non possit alienari feudum paternum sine consensu agnatorum, quasi subiacẽs restitutioni: & ratio secundum eundem est, q̃noniam videtur feudum datum, vt omnes descendentes veniant,sed successiuè,prout quis est proximior: vnde admittitur qui est in primo gradu, donec viuit, quo mortuo sine hærede, sequens admittitur: & ideo (inquit ipse Hyppol. Rimin. vbi supra,) nec cum consensu Domini,vel Episcopi (si est feudum, cuius dominium directum esset alicuius Ecclesiæ secularis) poterit vendi in prẽiudiciũ agnatorũ comprehẽsorum in inuestitura, vt cõiter tenent Doct. Feudistæ, recẽsiti per ipsum Hyppol. Rimin.in supradicto suo cõs.383. a nu.47.vsque ad 53. Et q̃ D.Stephanus supradictus agnatus proximior dicti Dñi Raphaelis confeudatarij possit succedere in parte feudi,quę apud ipsum erat ante ipsius mortẽ, etiam repudiata eius hæreditate (vltra citata iura & Doctores) idipsum docuerunt & infrascripti alij,videlicet Paul. de Cast.in l.ex facto.§.fi.ff.ad Tre-
54 bell.dicẽs,q̃ sufficiat † agnato,q̃ sit descendẽs à primo acquirente ipsum feudũ, prout ẽt docuit Gl. in §.fin.quam laſ.reputat notabilem in l.si non sortem. §.libertus. in fi-

in fine.ff.de cõdit.indebiti.& rurſus in conſil.57.col.1. in princ.& fine vol.1. Socinus in conſi.57.volum.3.& Decius in conſ.38.quod & latiſſimè probauit Ioannes Baptiſta Vicemala in conſil. ſuo incip. Videretur prima facie.num. 67.185.& 186.quod eſt in tracta. conſiliorum diuerſorum in materia feudali,& ratio ſecundum eũ eſt, quoniã in feudo antiquo nullus agnatus habet cauſam ab alio, ſed quilibet eorum a concedente, & ſuccedit in feudo, vt ex tunc,non autem vt ex nunc, ideſt non ſuccedit in feudo dictus Dominus Stephanus,prout modò reperitur nepos dicti Domini Raphaelis, ſed vt deſcendens a Domino Neapolione iuniore, qui fuerat pronepos dicti D.Neapolionis ſenioris primi inueſtiti in dicto feudo,& inſimul acquirentis ipſum pro ſe,& ſuis deſcẽdentibus. Quapropter repudiata hereditate vltimi deſcẽdentis conſeudatarij obtinebit feudum tãquam deſcendens per lineam rectam,vt diximus, ab ipſo Domino Neapolione ſeniore; & tanquam proximior agnatus vltimi feudatarij, ſecundum veriorem, & magis communem Doctorum opinionem, fundatam in tot iuribus præcitatis, quam & ſequutus fuit Iacobus Aluarot. & Bal. in c.1.an agnatus, vel filius. Meritò igitur diximus dictam feudi partem non potuiſſe alienari,quaſi ſubiacens reſtitutioni,ſine cõſenſu ipſius Domini Stephani. Et idcirco concludendum videtur omnino, q̃ Dominus Stephanus dicendus ſit ſucceſſor in toto ipſo feudo dicti D. Neapolionis ſenioris eius proaui,& primi inueſtiti in ipſo,prout ſemper communiter docuiſſe Doctores, aſſeuerat Alex. in conſil.10.nu.8, vol.3.quem refert & ſequitur Gozad.in conſil.8.nu.2.quos retulit, & ſequutus fuit Iulius Clarus in §.feudum.quæſt.9.verſ.ſed quæro. aſſerens Alex. pluries docuiſſe, quòd ſufficiat, q̃ ipſe agnatus proximior ſit hæres, vel primi acquirentis ipſum feudum,vel vaſalli vltimo loco defuncti, & q̃ hæc ſententia magis ſibi placeat: & vt melius eius ſententia perciperetur, ſtatim ſubdidit, dicens, cùm deſcendẽtes illius primi acquirentis ſuccedant in ipſo feudo, virtute primæ inueſtituræ, in qua fuerunt vocati ipſe Dominus Neapolion ſenior, & omnes deſcendentes ab eo. Quapropter meritò non erit cõſideranda, vel ponderanda ſucceſſio illius,apud quẽ feudum totum, aut eius pars vltimo loco repertum fuerit, ſed tantummodo illius,cuius beneficio deſcendentes ipſi ad feudum admittuntur, prout in facti contingentia iudicaſſe Senatum Mediolanenſem retulit,vbi ſupra Iulius Clarus, quod & poſtea repetijt vbi ſupra,in queſt.40.verſ.ſed quia. circa finẽ. & rurſus in q.76. per totum. Idem docuit Bald. in cap.1.col.2.nu.5. verſ.ſed in materia feudorum, An agnat.vel fil. dicens, in hoc meliorem eſſe conditionem agnatorum, quàm ſiliorum feudatarij † vltimo loco mortui,dicens huius deſiſionis

inis quinque posse assignari, videlicet: Prima, qm̃ filius computatur eadem persona cum patre. Secũda, quia interest patris habere heredem, vt in l.2.ff.de interrog. act. vnde quãdam iniuriã videtur facere filius patri abstinendo ab hæreditate paterna, & sic quodãmodo facere contra naturã, cùm filius connumeretur (vt in prima ratione) inter membra patris, & non posset aliter succedere, nisi ex persona patris, quod non reperitur agnatis. Tertia ratio est, quia filij veniunt eodem iure cum patre, sed agnati diuerso, & ex trãsuerso capite, etsi in casu nostro hæc ratio non habeat locum: cùm ipse Dominus Stephanus iunior sit abnepos dicti Domini Neapolionis senioris eius attaui in linea recta (vt patet ad sensum) habebit tamen locũ dicta tertia ratio in alijs agnatis constitutis in linea transuersali. Quarta, quia inter patrem & filium non reperitur disgressio, sed egressio: Attamen in transuersalibus (vt sunt agnati non descendentes per lineam rectam à communi stipite) est disgressio. Quinta, & vltima ratio quæ redditur, est: quoniam feudũ ad liberos cum sua causa, suisque vitijs transmittitur, sed ad agnatos simpliciter deuoluitur, prout docuit Andr. de Iser. in cap.1.col.2.nu.4. versic.vbi verò referens nonnullas ex supra citatis rationibus. Idipsum fecit Matheus de Afflict. in dicto cap.1. & alij Doctor. plerique passim in dicto cap.1. Et cùm sit hæc communis Doctorum sentẽtia, supra citatis auctoritatibus contenti ad afferendum & probandum quintum fundamentũ veritatis supra recensitæ nostræ sententiæ Deo Optimo Maximo duce accingemur.

Quintum & vltimũ fundamentum supradictæ nostræ sententiæ
56 est. Quoniam Imperator † de iure non potest consensum præstare alienationi feudi totius, vel partis rei feudalis factæ, vel faciendæ à feudatario tam post mortẽ, quàm in vita ipsius feudatarij, ita vt noceat, vel præiudicet agnato proximiori nõ consentienti tali alienationi: quin post mortem ipsius feudatarij decedentis sine legitimis filijs dictum feudum, vel pars eius possessa ab ipso feudatario in sua vita, deuoluatur ad ipsum proximiorẽ agnatum, & sic ad dictum Dominum Stephanũ iuniorem, qui est agnatus proximior dicto Domino Raphaeli confeudatario, virtute primæ inuestituræ factæ de ipso feudo ab Imperatore Domino Neapolioni seniori primo acquirenti ipsum feudũ pro se, & suis descendentibus: & per consequens omnis concessio, quæ forsan fuisset obtenta ab Imperatore in præiudicium ipsius Domini Stephani a Domino Raphaele confeudatario, esset nullius virtutis ad prę iudicandum ipsi Domino Stephano proximiori agnato in iure ad se deuoluto per mortẽ ipsius Domini Raphaelis tam in ipsa medietate feudi, quàm in fructibus percipiẽdis ex ea post illius mortem, cum ipse Dominus Stephanus

nus triplici iure, ſeu via effectus ſit ipſo iure Dñs vtilis vtriuſque, ſcilicet Primò, quia erat proximior agnatus dicti Domini Raphaelis. Secũdò, quia recta linea deſcenderit à Dño Neapolione ſeniore primo inueſtito pro ſe, & deſcendẽtibus. Et tertiò, quia ſibi competebat etiam pars feudi eiuſdem Domini Raphaelis, iuxta mandatũ ipſius Domini Neapolionis ſenioris in ſuo vltimo teſtamento præcipientis, ipſo facto priuari eius deſcendentem, qui auſus fuiſſet alienare ipſum feudum, non præmiſſis quibuſdã conditionibus ſupra relatis, & in ipſo ſuccedere ipſius alienantis agnatum proximiorem. & ratio noſtri fundamenti eſt & hęc quoque, quoniam Imperator concedendo ſine conſenſu ipſius Domini Stephani, conceſſiſſet vtique in præiudicium iuris ipſi Stephano acquiſito, & ſine rationabili cauſa, quod eſt de directo contra ius etiam naturale, imò & contra ipſiusmet mentem expreſſam in c. alienatio feudi. de alienat. paterni feudi. vbi Imperator in terminis præſentis quæſtionis loquens vſus fuit infraſcriptis præciſis verbis, videlicet: [Alienatio feudi paterni non valet etiam Domini voluntate, niſi agnatis cõſentientibus, ad quos beneficium quandoque ſit reuerſurum, nec in filiã vaſallus poterit cõfirmare agnatis nõ conſentientibus, vel poſtea ratum non habentibus.] hæc ibi. Vbi Glo. in verſ. nec in filiam. dicit, quòd ſi Imperator confirmauerit feudum in filiam, non conſentiente agnato, filia ipſum reti nebit donec vixerit pater, ſicut Dominus ſi ſibi refutatum fuiſſe à feudatario. Idipſum elegantiſſimè docuit Andr. de Iſern. noſter ibidem nu. 2. verſ. & licèt. Idẽ docuit Matthęus de Afflict. ibidem in princ. dicens, quòd licèt feudum poſſit alienari cum conſenſu Dñi, talis tamen alienatio non valeret quantum ad agnatos, qui non conſenſerunt alienationi, & ſic poſt mortem alienantis competit reuocatio huiuſmodi alienationis illi agnato, qui immediatè erat ſucceſſurus poſt mortem alienantis, ſi non conſenſiſſet in alienationem ipſius feudi. qui Afflictus ibidẽ col. 8. nu. 23. verſi. quartò nota. dixit, quòd Dominus non poſſit inueſtire illum de feudo, ad quem non pertinet ſucceſſio, in præiudiciũ debentis ſuccedere in feudo, etſi facta ſit inueſtitura non præiudicat illi debenti ſuccedere de iure, & quòd hoc habeat locum in feudo paterno, cùm hoc ipſum expreſsè probet ſupradictus textus, & ratio eſt, quoniam filia regulariter non ſuccedit patri in feudo, niſi in priuilegio conceſſo hoc expreſſum fuerit, vt docuit ſingul. tex. in cap. 1. §. filia. de ſucceſſ. feudi paterni, & expreſſius docuit tex. in c. 1. §. his verò deficientibus. de ſucceſſ. fratrum. vbi hæc habẽtur, videlicet: [His verò deficientibus vocantur primò fratres, cum fratrum prærmortuorum filijs, deinde agnati vlteriores, quod ita intelligẽdum eſt, ſi feudũ ſit paternũ: hoc eſt, ſi fuit illius parentis, qui eius fuerit

agnatio-

agnationis communis.] hæc ibi. Idipſum docuit Bal. in dicto c. 1. col. 1. nu. 1. & col. 2. nu. 2. de alien. feudi paterni: dicens, ꝙ requiritur conſenſus agnati proximioris, aliàs conſenſus Domini feudi præſtitus in alienatione feudi paterni erit nullus ipſo iure: & prima ratio ſecundum eum eſt, quoniam non poterit agnatis nõ conſentientibus præiudicare Imperator. Nam quantum ſit ad præiudicium agnatorum omnes ferè conueniunt, vt docuit quoque Iulius Clarus in §. feudum. q. 32. ꝙ quando feudum eſt antiquum, ſiue paternum nõ durat apud ſecundum vaſallũ, niſi donec viuit vaſallus, qui infeudauit, vel eius deſcẽdentes: eo autem mortuo reſoluitur eius infeudatio, proximiorque agnatus venit ad feudum, prout etiam docuit Specul. in tit. de feudis. §. quoniam. verſi. decimonono. & eſt communis opinio, vt dicit Alex. in conſil. 15. nu. 9. lib. 5. quem refert Ruin. in conſi. 33. nu. 18. lib. 1. & in cõſi. 213. poſt nu. 2. vol. eod. Et ratio ſecũda eſt, quoniam cùm feudũ iſtis agnatis debeatur ex pacto, & prouidentia primi concedentis, meritò nõ poteſt vaſallus aliquo modo eis præiudicare, vt volunt communiter Doctores, & retulit Berous in q. 95. nu. 6. ad hoc ipſum probãdum facit quod docuit idem Iulius Clarus in d. §. feudum. in q. 34. verſ. & hæc: dicens, quòd etiam ſi feudatarius renunciauerit Domino feudi, ſcilicet directo, non præiudicabit agnatis ipſius feudatarij, quando feudum eſſet antiquum, ſeu paternum, prout etiã docuerat Bald. in cap. 1. in princ. nu. 3. de alien. feudi paterni, quẽ omnes communiter Doct. ſequuntur, vt docuit Iacob. ibid. in verſ. & vnus ex dictis. poſt nu. 8. verſic. addite in quãtum. & ratio eſt ſecũdum ipſum, quoniam vaſallus non poteſt tollere agnatis ius illis quæſitum ex tenore primæ inueſtituræ, proueniens ex pacto, & prouidẽtia primi acquirentis, & ideo etiam talis renunciatio non nocebit ipſi agnato, cui poſt mortem ſui agnati feudatarij ſine filijs de iure competit ipſum feudum. & hæc eſt cõmunis opinio, vt docuit Aluar. in c. 1. poſt nu. 4. verſ. oppono ab extra. Quemadmodum feudum ad ſem. perti. & clariùs poſt eum docuit Collegium Bonon. inter conſilia Curtij ſenior. in conſ. 50. nu. 21. cuius ſententiam refert & ſequitur Pariſ. in conſ. 17. nu. 16. lib. 1. Tertia ratio huius, quam afferunt, eſt, quoniã hoc eſt ius quæſitum deſcendentibus ex tenore primę inueſtituræ: meritò igitur nõ poterit tolli per aliquem ex ſucceſſoribus primi inueſtiti. Et ꝙ hæc ſit cõmunis concluſio, docuit etiam Curtius iun. in cõſi. 171. nu. 5. Idipſum repetijt Iulius Clarus in d. §. feudum. q. 41. per totum. Idem docuit Bald. in c. 1. §. hoc quoque. col. 4. nu. 16. verſ. ſexta concluſio. de ſucceſſ. feudi: dicens, ꝙ licèt interuenerit cõſenſus Domini in alienatione feudi, nõ tamen præiudicat agnatis non conſentientibus. argum. in l. per fundum. ff. de ſeruit. ruſti. præd. Idipſum repetijt

petijt Bald. in c. 1. nu. 1. 5. & 7. de alien. feud. pater. dicens, q̃ Dominus in præiudicium agnatorũ nõ poterit conſentire alicui alienationi ipſius feudi: & ratio quarta eſt, cùm requiratur conſenſus agnatorum, qui ſunt proximiores: quia illi habent ius reuocandi, & ideo nõ poterit Dominus in præiudicium agnatorum gratiam facere fœminæ. & in num. 2. ibidem dixit, q̃ mortuo feudatario ſine liberis, deuoluitur feudum ad agnatos, ſed non ad Dominum. Idem repetijt idem Bald. in c. 1. nu. 1. quemadmodum feudum ad filiam pertineat. Ad hoc etiam probandum accedunt quamplurima, quæ recenſuit Corbulus in tract. de emphiteoſi. tit. de cauſa priuat. ob alienat. quæſt. 7. nu. 5. & ſequent. etſi loquatur in materia emphiteotica, quia in caſu noſtro æquiparatur materiæ feudali, vt copioſiſſimè per multa probauit Euerardus in ſua excellenti Topica iuris, in loco à feudo ad emphiteoſim. Pro quinta ratione dici poterit, quòd ad hoc ipſum probandum, ſummopere deſeruit hoc, quod communiter à Doct. dicitur, quoniam etſi quando inhibitio alienationis fieret in fauorem alienantis, ipſe poterit ſuo fauori renunciando, alienare: cùm quiſque poſſit renunciare fauori ſuo, vt in l. ſi quis in conſcribendo. C. de pactis. cum ſimil. tamen hoc non habebit locum in caſu noſtro: cum prohibita alienatio feudi fuerit in fauorẽ alterius quoque, videlicet: Non ſolùm ipſius Domini directi, verum etiam agnatorũ feudatarij deſcendentium ordine ſuo ſuccẽdentium a primo feudum ipſum acquirente, vt latiſſimè ſupra fuit probatum, vt in cap. 1. de alienat. feud. pater. vbi & Bald. & reliqui Doctores, & in c. 1. de prohibita feud. alien. per Feder. Inde aper-
57 tiſſimè colligitur, q̃ hoc ius † nõ poterit etiã cum iuramẽto (maximè in odium filiorum, & agnatorum tacitè vocatorum in inueſtitura primo inueſtito conceſſa, tolli. prout ſingulariter docuit gloſ. 1. & ibi Doct. in c. ſi diligenti. extra de foro compet. & gl. fin. per illum textum in c. cùm contingat. extr. de iureiuran. Alex. in conſi. 55. nu. 9. vol. 1. Aret. in conſil. 18. col. 2. in fine. Iaſon, loquẽs præcisè in materia alienationis feudi. in Authen. Sacramenta puberum. nu. 47. & 48. C. ſi aduerſus vendit. Tiraquel. in repet. l. ſi vnquam. in prętatione. nu. 164. C. de reuocan. donat. Natta in cõſ. 470. nu. 18. Vital. in tracta. clauſularũ. col. 744. nu. 16. Bald. Nouel. in 7. par. priuilegio 18. Corn. in ſimilibus terminis, in conſ. 248. l. c. vol. 2. latè Paul. de Caſt. in conſil. 441. col. fin. verſ. ſecundò videtur facere dubium iuram. vol. 2. & hos. omnes ſequitur Cacheran. in deciſ. Pedemont. 172. nu. 10. & 21. Cùm ergo dictæ dimidiæ partis dicti feudi antiqui alienatio facta fuerit in penitus extraneum, non ſeruata forma iuris feudalis, nec diſpoſitione primi acquirentis, Domini ſcilicet Neapolionis ſenioris à principio dictæ alienationis, vt habetur in cap. 1. de alienat.

alienat.feud.pater.& ibi communiter per Doctor.quod & Bartol. repetijt in l. cùm lex. colum.2.ff. de fideiussor. & in l. si ita quis.§. ea lege.nu.6.ff.de verbor.obliga. vbi dixit contractum esse ipso iure nullum. Idem docuit Dec.post alios Doctores à se recensitos in consil.208.colum.3. quamobrem inde elicitur ipsam alienationem fore habendã, acsi facta non fuisset: & ratio est, quoniam aliquid
58 non gerere, † vel absque solemnitate gerere parificantur, vt Vantius in tracta.de nullitatibus. ex defectu citationis.num.25. quod etiam docuit Corn.in l.fin. §.etsi præfatam.C.de iure deliber.cùm
59 vẽditio † nulla ex defectu solemnitatis non sit venditio.argum.in l.4. §.condemnatum. ff.de sent.& re iudic. & in l.2.ff.de auctorita. tutor. & curat. cum similibus allatis per Cottam in Memoriali. in versicul. actus nullus, eo quòd pro non scripto habetur quod fit nõ seruata forma, secundum Bal. in l.1. §.pro secundo.in fine.C.de caducitate tollenda.quem refert, ac sequitur Brunus cum pluribus concord.in tracta.de forma & solemnitate, articulo de potentia & effectu formæ & solemnitatis. colum.23. versic.vltimò alius hic restat, dicens, post Bald. & Romanum, quòd non valeat alienatio
60 rio † facta non seruata forma legis, quoniam non seruata forma permissiua, succedit immediatè forma destructiua. & per hæc credimus probasse quintum hoc nostrum fundamentum. Quapropter meritò dicendum erit, quòd licentia alienandi cõcessa ab Imperatore (vt prætenditur per partem aduersam) ipsi Domino Raphaeli, non prejudicat ipsi Domino Stephano proximiori eius agnato (& abnepoti dicti Dõmini primi inuestiti testatoris) nõ consentienti huiusmodi alienationi dictę partis feudi attinentis ad ipsum Dominũ Raphaelem solum eius vita durante. Et ratio rationum est, quoniam dicta concessa facultas alienandi de iure recipit restrictionẽ ad vitam, scilicet ipsius Domini Raphaelis, & non vltra, vt docuerunt expresse & eleganter Doctores (vltra iam citatos supra) infrascripti, videlicet Alex.in suo consi.106.nu.3.vol.4. Sigismum.in consil.7.nu.33.& sequen. per tex.in cap.1.§.etsi clientulus.de alienat.feudi. Ruinus in consil.33. nu.18. vol.2. post Specul.Iscrn.Aluarot.& Alexand.per eum allegatos, quod & præsertim verificatur in casu nostro, cũ agatur de non paruo præiudicio ipsius D.Stephani descẽdentis linea recta à primo acquisitore dicti feudi, prout Ruin.in cõs.203. num.25.& sequenti.vol.2 Gratus in consil. 22. in fin. lib.1. Ad hoc accedit, quòd nos loquimur in feudo ex pacto, & prouidentia primi acquirentis pro se, & suis liberis, quorum ius primus ipse cõtrahens, prout in suo testamento semper voluit conseruari in sua familia in legitimis descendentibus. Quapropter inde sequitur non potuisse Dominum Raphaelem posteriorem, & vnum ex descendentibus à dicto primo acquirente

quirente alienare, vel aliter obligare feudum, vel eius partem à se possessam, vel eius fructus post ipsius mortem, etiam accedēte consensu Imperatoris Domini directi dicti feudi in præiudicium liberorum, ac descendentiū ex ipso primo inuestito, explicitè, vel implicitè vocatorū in prima inuestitura facta dicto primo acquirenti, prout communiter docuisse Doctor. in c. 1. §. hoc quoque. de succes. feud. & in c. 1. de alien. feudi paterni, supra latissimè fuit probatum: & per auctoritatem Doctorum relatorum à Cacherano in decisione Pedemont. 164. nu. 16. versic. Item potest responderi, per totum.

Et hæc est mea sententia decisiua.

Ego D. Alphonsus Villagut à Neapoli V.I.P. & Abbas Congregationis Cassinensis.

SVMMARIVM.

1 *Hypotecatio prior tempore super re feudali, nullo assequuto assensu Domini directi, erit de iure posterior hypothecatione posteriore subsequuto assensu supradicto, ac per consequens creditor huiusmodi posterior tempore, erit prior in iure, & præferretur illi priori in assequendo quod sibi debetur, & quare.*

2 *Alienatio facta non seruata forma legis est inualida.*

3 *Actum ad aliquem conficiendum, quando duo, vel plura coniunctim requiruntur, vno ipsorum deficiente, totum corruit.*

4 *Feudalis res alienari non potest sine assensu Domini directi ipsius rei feudalis, nec legari pro salute animæ. & quare.*

5 *Hipothecatio rerum feudalium quid de essentia requirat.*

6 *Possessio an eodem modo amittatur, quo acquiratur.*

7 *Copulatiua copulans orationes respectiuè per modum accidentis quid denotet.*

8 *Orationes duæ quando positæ sunt copulatiuè non principaliter, sed respectiuè ad aliud, tunc requiritur concursus vtriusque, & quid si quælibet principaliter.*

9 *Causa posita pro coniuncta sumatur pro disiuncta.*

10 *Causæ plures in lege positæ quid denotent quando fuerunt positæ etiã plures finales effectus, qui ex lege sequi sperantur.*

11 *Copula posita inter duo incompatibilia quid denotet, & quid inter consonantia, & quid inter diuersa, & quid inter adiectiua.*

12 *Oratio pluralis diuisa inter diuersa disposita distributiuè quid operetur, & quid complexiuè.*

13 *Copulatiuorum existentia requisita ad iuris effectum ex ipsis copulatis inuestendum quid operetur.*

14 *Copula posita in libello, vel positionibus an requirat probationem vtriusque.*

15 *Conditiones plures appositæ copulatiuè sunt omnes implendæ, vt in iudicio obtineatur quod intenditur.*

16 *Copulatiuæ ad veritatem, sine ponantur*

Digitized by Google

natur affirmatiuè, siue negatiuè requiritur concursus vtriusque copulati.

17 Conditio duplex apposita in substitutione, debet vtraque verificari, aliàs nõ sortiretur sunm effectum, etiam in pœnalibus, & multipliciter exemplificatur.

18 Copula, quæ negat extrema, an requirat vtrunque, vt statuti dispositio locum habeat.

19 Conditionibus in intrinsecis ad substitutionem dirigentibus, quid sit magis attendendum.

20 Adstringens se ad probandum certum tempus, licet non esset de necessitate, tamẽ teneretur illud probare, aliàs succumberet.

21 Lex loquens sub duplici conditione copulatiua requirit, quòd vtrunque impleatur, & idem erit de dispositione quacunque hominis, & multipliciter exemplificatur, & probatur etiam de iure Canonico.

22 Electio facta non concurrente maioritate Capituli, etiam si concurrat senioritas, est nulla.

23 Regula, Cessante causa. quem sensum recipiat.

24 Dictio, quæcumque, copulatiua reposita in aliqua dispositione, quid denotet, perpulchre traditur.

25 Probare omnia simul narrata, quando quis teneatur.

DECISIO III.

THEMA.

Quidam nobilis emit censum super fructibus cuiusdam feudi a feudatario, illud sibi obligante, nullo expedito assensu Domini Imperatoris directi Domini, ad quem de iure spectabat huiusmodi cõsensum præstare. Post hanc igitur contractam simplicem hipothecam, dictus feudatarius rursus idem feudum hipothecauit alteri nobili, qui volẽs huiusmodi fructus legitimè percipere ex dicto feudo, statim recepta tali obligatione impetrauit assensum huiusmodi ab Imperatore per speciale rescriptum.

Quæritur modo quis istorum nobilium de iure dicendus sit prior in iure percipiendi huiusmodi censum, ita vt non possit de iure molestari a reliquo idem ius habente supra dictis fructibus.

BREVITER respondẽdo asseueram⁹ procũldubio præferẽdum fore eũ, qui posterior tempore fuerat in hy-
1 potheca, sed prior † in impetratione assensus Domini directi: & quòd hæc nostra responsio sit verissima, probabitur duplici medio. Primò Doctorum auctoritate, & secũdò irrefragabili ratione. Sciendum igitur, quòd hoc ipsum apertissimè infrascripti Do-

Digitized by Google

ctores docuerunt cõmuniter, videlicet And.de Iser.in c.1.§.si facta.num.8. quem sequuti fuerunt ibidem Aluarot. nu.9. & Præpositus.nu.3.Iacobinus in vers.inuestiui.nu.5. & rursus idem And.in c.Imperialem. in princ.colum.6. vers.Item quæritur an consensus. nu.14.de prohibit.feud.alien.per Feder.cuius sententiæ ibidẽ altipulati fuerunt Sigismun.Loffr.in suis Paraphrasibus. col.20.versic. id,quod dicit Bar.Camer.fol.mihi 87:col.4.litera S, ibi,limita tamen hoc & Albert.Brun.in consi. feudal.96.nume.3. Mari.Frec.de subfeud.lib.2.in materia assensus regij. quæst.30. & ita fuisse iudicatum per Regium Consil. Neap. refert Afflict.decisio.286.& ibi in sua annot. Cæsar Vrsillus, & Marin. Frec. vbi supra, testatur suo tempore ita bis fuisse iudicatum per prædictum Regium Consiliũ. Idipsum nouissimus omniũ Vincentius de Franchis decis.86. nu. 3.& seq.testatur, asserens, q̃ suis temporibus in hoc aliqua difficultas non fuit, quin semper fuerit prælatus, qui fuerat anterior in assensu impetrato, & quòd in tantum sit vera ista conclusio, q̃ etiam verificetur si in prima venditione,vel hypoteca fuisset reseruatus Regius,aut Imperialis, siue cuiuscunque Domini directi assensus, prout præcitati Doctores in citatis locis,vnanimes docuerunt,vtramque conclusionem multis medijs ibid.probãtes,sed vltra eas, nos probabimus hac ĩnfrascripta ratione. Cùm enim regula sit ac cõclusio communiter à Doctoribus approbata (vt latissimè docuimus in nostro tracta. de extensione) q̃ quando de essentia,aut forma alicuius actus requiritur, quòd aliquid interueniat in ipso actu conficiendo, q̃ tunc illud tale dicatur essentiale in ipso,sine cuius concursu,actus erit ipso iure nullus,& inualidus. Inde apertissimè sequitur, quòd dicta hypotecatio prior in tempore facta nullo assensu interueniente,nec subsequẽte antequàm fuisset facta posterior illa hypotecatio,statim subsequente assensu, qui est de essentia validitatis alienationis,dicenda non tantùm posterior in iure,verum etiam nulla ac si nunquam fuisset facta: & ratio rationum est, quoniã aliquid non facere,vel absque solemnitate necessariò de iure requisita, facere parificãtur, vt Vantius inter alios per multa probat in suo tracta.de nullitatibus.ex defectu citationis.nu.25.& Cor.in l.fi.§.ersi præfatam.C.de iure deliber.cum venditio nulla ex defectu solemnitatis nõ sit venditio. arg.in l.4. §.cõdemnatum.ff.de sent.& re iudic.& in l.2. ff.de auctor.tutor.& curat.cũ similibus allatis per Cottam in suo Memoriali.in versicu. actus nullus,eo quòd pro nõ scripto habetur quod fit non seruata forma,secundum Bal.in l.1.§.pro secundo.in fin.C.de caducis toll. quẽ refert ac sequitur Brunus cũ pluribus concord.in tract.de forma & solemnitate,articulo de potentia & effectu formæ,& solẽnitatis. col.23. in vers.vltimò alius hĩc restat.dicẽs,post Bal.& Rom.

quòd

2 quòd non valeat alienatio † facta nó seruata forma legis, quoniam non seruata forma permittiua, succedit statim forma destructiua: cùm ergo prior hypotecatio nullum ius introduxerit in hypotecante, eo quòd fuerat actus informis, & informandus ex concursu assensus, & ex tali nulla oriatur legitima actio. Inde sequitur, quòd hypotecatio posterior informata per subsequentem assensum dicenda de iure sit prior in iure, ac per consequens ipsa præferenda sit dicta informi hypotecatione, etsi fuerit prior tempore.

Ad hoc ipsum probãdum summopere deseruit regula illa iuris vulgatissima apud Doctores, in
3 qua habetur, ꝙ quando duo, † vel plura coniunctim requiruntur ad aliquem actum cõficiendum, vno ipsorum deficiẽte, totum corruit. At quoniam (vt diximus) obligatio rei feudalis à feudatario facta sine assensu Domini directi ipsius rei, est nulla, vt fuit probatũ, eo quòd hoc sibi fuerat prohibi-
4 tum † per text. apertissimum in c. Imperialem. versic. hac edictali. de prohibita feudi alienatione. vbi Fridericus Imperator his præcisis verbis vsus fuit, videlicet: [Hac edictali Deo propitio, perpetuò valitura lege sancimus, vt nulli liceat feudum totũ, vel partem aliquam vendere, vel pignorare, vel quocunque modo distrahere, seu alienare, vel pro anima iudicare sine permissione illius Domini, ad quem feudũ spectare dignoscitur.] hæc ibi. Ex quibus apertissimè colligitur, ꝙ dicta obligatio facta sine assensu Domini directi, obligatio nõ poterat dici de iure, sed solùm quædã promissio de obligando dicta bona feudalia: quapropter inde per se patet, ꝙ de essentia hypote
5 cationis, † & translationis iuris super dictis feudalib. bonis duo concurrere coniunctim requirebantur, scilicet assensus Domini directi in obligatione huiusmodi faciẽda, & ipsamet obligatio: cùm assensus sine sequuta obligatione nullum ius transferre poterat, nec obligatio sine assensu: & quòd verissima sit quoque supra per nos citata iuris regula, probabitur infrascriptis medijs. Et primò per argumentum apertissimũ in l. fina. §. ait lex. ff. de diuortijs. vbi hæc habentur, videlicet: [Ait lex quandiu patronus eam vxorẽ esse volet, & velle debet vxorem esse, & patronus durare. Si igitur aut patronus esse, aut velle desierit, finita est legis auctoritas. Illud rectissimè placuit quali quali voluntate intelligi posse patronus animum habere desijsse quasi in vxorem finiri legis huius beneficium.] hæc ibi. Idem probatur per text. in l. 3. §. hoc autem. ff. de itinere actuq; priuato. vbi hęc habentur, videlicet: [Hoc à superiore differt, quòd illo quidem interdicto omnes possunt vti, qui hoc anno vsi sunt. Hoc autem interdicto is demum vti potest, qui hoc anno vsus est, & ius sibi esse reficiendi docet. Ius autẽ videtur ei esse reficiendi, cui seruitus debetur. Itaque qui hoc interdicto vtitur, duas res debet docere, &

hoc annó ſe vſum, & ei ſeruitutẽ competere: cæterum ſi deſit alterutrum deficit interdictũ.] hæc ibi. Idem probatur per text.in l. cum ij.§. ſi prætor.ff.de tranſact. vbi hæc habentur,videlicet: [Sed etſi non de omnibus inquiſierit, quæ oratio mãdat:hoc eſt,de cauſa, de modo, de perſonis tranſigentium, dicendum eſt,quamuis de quibuſdam quæſierit, tranſactionem eſſe irritam.] hæc ibi. Vbi Gloſ.in verſic.irritam.elicit inde argum. quòd totum habeatur pro irrito,cùm aliquid de faciendis omittitur. Idem probatur per argum. in l. quemadmodum. ff.de acquir.vel omitt.poſſ. vbi hęc habẽtur,videlicet:[Quẽadmodum nulla poſſeſſio acquiri, niſi animo & corpore poteſt,
6 † ita nulla amittitur, niſi in qua vtrumque in contrarium actum eſt.] hæc ibi. Idem per argum.in l.poſſideri.§.in amittenda. ff.eodem titul.vbi dicitur, quòd poſſeſſio animo ſolo non poteſt. Idẽ probatur per argum. in l. ſin autem.§.poſſidere. ff.de rei vend. & alijs iuribus citatis à Gloſ. dictæ l.fin.in verſ.auctoritas. Idem per argum. in l. ſi quis ita ſtipulatus fuerit.ff.de verb.oblig.vbi hęc habentur,videlicet: [Si quis ita ſtipulatus fuerit, decem aureos dabis,ſi nauis venerit,& Titius Cõſul factus ſit, non aliàs dabitur, quàm ſi vtrumq; factum ſit.] hęc ibi. Idem probatur in quamplurimis alijs ſimilibus iuribus Imperialibus. Nam idẽ probatur per
7 tex.in l.ſi hæredi.ff.de condit.inſtitu.vbi hæc habentur,videlicet: [Si hæredi plures cõditiones coniunctim datæ ſunt: omnibus parendum eſt, quia vnius loco habentur: ſi diſiunctim, cuilibet.] hæc ibi. Cùm ergo duæ conditiones requirantur cõiunctim in caſu noſtro, vt transferatur dominium ad eum, qui prior recepit hypotecam rei feudalis, ſcilicet dicta obligatio coniunctim cũ aſſẽſu Dñi directi. Inde ſequitur illam fuiſſe nullã,ac per cõſequens, qui poſterior fuit in recipiẽdo hypotecã cũ dicto aſſenſu, effectus fuit meritò prior in iure legitimo inde acquiſito illo, qui obligationẽ ſine aſſenſu obtinuiſſet. Probatur & ſecũdò Doct. auctoritate vltra glo.in dictis iurib. & p̃cipuè in d. l.fin. verſ.auctoritas.quę dixit,& ſic nota cum duo ſunt neceſſaria,vnum interuenire non ſufficit. Idem docuit Glo.in l.3.§.hoc autem. verſ.competere. ff.de itinere,actuque priuato,dicens, quòd ex dicta l. elicitur, q̃ quando ſunt duo,vel plura neceſſaria,alterum adeſſe nõ ſufficiat, citans l.fin.C.de auctor.preſt.Idipſum docuit elegantiſſimè Bart. in l.ſi is, qui ducẽta.§.vtrũ.col.5. verſ.tertio caſu. ff. de reb.dubijs. dicens, q̃ quãdo copulatiua † copulat orõnes reſpectiuè p̃ modũ accidẽtis, q̃ tũc ſtet propriè,i.requiritur cõſenſus vtriuſq;, vt in l. ſi hæredi plures.ff.de cõdit.inſtitu.in qua l.ſi hęredi.ipſemet Bar. dixit, q̃ veritas ſit, q̃ quãdo duæ
8 orõnes † ponũtur copulatiuè, nõ p̃cipẽr, ſed reſpectiuè ad aliud, tunc requiritur concurſus vtriuſque, vt hîc, ſed qñ plures orõnes

non

non copulantur respectiuè ad aliud, sed quælibet principaliter, tunc copulatiua ponit magis causa ordinis, quàm coniunctionis: ideo non requiritur concursus vtriusque, & probatur per l. ea tamen adiectio. ff. de legat. 3. Idem docuit ipsemet Bar. in extrauag. ad reprimendum. super verbo. ne ex eorum absentia. col. 2. in vers. Item ne talia maleficia, & sequitur glo. in c. 2. extra de rescript. (quã retulit quoque ac sequutus fuit Panormitanus loco infra citando) dicentis.

9 Aut quælibet causa † est sufficiens ad producẽdum effectum, & sufficeret vna, & tunc coniuncta ponitur pro disiuncta, vt in l. sæpe. ff. de verb. signif. aliquando requiritur cõcursus omnium: verum inquit ipse Bart. est, quando in lege ponũtur plures causę, hoc est, plura facta, ex quibus debet sequi iuris effectus: tunc enim de facili cognoscitur, an quodlibet factum de per se sit sufficiens ad productionem effectus iuris: cũ ius certum sit, vt in l. 2. ff. de iuris & facti igno. sed quando in lege

10 † ponuntur plures causæ, & plures finales effectus, qui ex lege sequi sperantur: tunc an omnes requirantur est dubium, sed dic (ait ipse Bart.) quòd quando effectus sunt separati, & distincti: sufficit alterã ex illis causis adesse, sed si illę plures causæ, & plures effectus tendunt ad idem: tũc si vna causa ponitur, vt ratio: alia, vt ratio rationis: vel vna ponitur tanquam maior propositio, altera vt minor ad probandum: tunc

11 vtraque requiritur, † vt in l. 1. ff. sol. matrim. & in l. sed si lege. §. si rem. ff. de pet. hæred. hęc pcropti ma decisio ac regula traditur a Bart. vbi supra, qui Bart. idipsum repetẽs, sequendo sententiã Iac. Butr. in quæst. de mercator. & artificibus artis lanæ, his præcisis verbis vsus fuit, videlicet. Quandoque copula ponitur inter duo incompatibilia, & tunc resoluitur in disiunctiuam. Quandoque ponitur inter consonantia simul, & tunc aut consonant simul in vnum, vt quasi insit vnum alteri, & tunc dempta copula de medio resoluitur in adiectiuum illius, vt in l. 1. §. 1. ff. de pactis. Quandoque copula ponitur inter diuersa: & tunc aut inter duo substantia non aliter verificata, & requiritur cõcursus copulatorum, vt in l. huiusmodi. §. si Titio. ff. de legat. primo, & in omnibus legibus tractantibus materiam coniunctorum. Quandoque cadit copula inter duo adiectiua: & tunc aut respectu alicuius substantiui, aut non: si primo, requiritur concursus copulatorum, quando non copulat respectu certæ substantiæ: & dic, vt dicam in sequenti membro. Quãdoque copula cadit inter omnes, & tunc respectu alicuius accidentis, aut non. Primo casu requiritur concursus copulatorum, vt in d. l. si hæredi. Secundo casu non, vt in l. 1. ff. ad l. Cornel. de sicar. hęc Bar. Idem docuit Bal. in l. 1. col. 2. a vers. circa hũc articulum, vsque in fin. C. de condict. infert. cuius sententiam colligendo, dicimus ipsum docuisse

ad

ad verbum. Primo, quòd quando
12 pluralis oratio † diuiditur in diuerſa diſpoſita diſtributiuè, tunc non requiritur concurſus ipſorũ: ſi verò ponitur cõplexiuè, & tunc requiritur concurſus copulatiuorum, vt in d.l. ſi hæredi plures: ſi vero dubitatur qualiter ponatur, tũc aut loquimur quo ad modum ſignificandi, aut quo ad effectum ſignificati: ſi primo, ſecundum rigorem verborum requiritur veritas conditionis in vtroq; ſed ſecundum ſenſum, & intentionem naturalẽ erit diſtinguendum: Aut eſt eadem ratio de vno quo ad vnũ, quæ de pluribus quo ad plures: & tunc, aut illa ratio eſt vera a quocumque incipiens, aut in perſona vltimi morientis tantum, & ſcietur quòd ſit vna ratio tantum, vt puta. Aut inter ſeipſos eſt aliqua prouiſio teſtatoris expreſſa, vel tacita, vt ius accreſcendi: & tunc non ſufficit alterum quo ad alterum, vt in l. fin. ff. de inſtitut. & ſubſtitu. & l. quis. ff. de impube. & alijs ſubſti. aut inter illos ceſſat omnis prouidentia tam teſtatoris quàm legis, & in hoc caſu loquitur text. in l. Lucius. §. Gaio. ff. ad Trebell. & addit in fine, quòd Iacobus Butr. in quadam diſputatione de legato facto mercatoribus, & artificibus lanæ, dixit, quòd vbi pluralis locutio, ſeu oratio non reſoluitur in ſingularitates, eſt quia tendit ad vnum effectum, & non ad diuerſos: quia ea, quæ diſtinguntur, ſeu tanquã ſeparata operantur quodlibet de per ſe, vt in l. falſa. §. vltimo. ff. de condict. & demonſtr. & ſubdit denique Bal. ibidem. & Nota, quòd quando copula appomitur in libello, ſeu reſcripto. Aut ordinatur ad diuerſos effectus, & vtrumque eſt probandum: aut ad eundem effectum, & idem ſi ſe aſtrinxerit, & neutrũ per ſe ſufficit, aliàs ſufficit alterum probare, vt not. Archidiaconus in c. omnes. diſt. 1. Tu dic, quòd aut vnum copulatorum eſt cauſa alterius, & vtrũque eſt probandum: aut ſunt ſeparata & ſeparatos producũt effectus, & tunc ad victoriam copulatiuam requiritur vtrumque, ſed ad victoriam diſiunctiuam ſufficit alterum. hæc Bal. vbi ſupra, qui addit hæc verba. Vel dic, vt docuit Barto. in l. Diuus Adrianus. ff. de re iudica. vbi reuera hoc ipſum idem docuit breuiter Bald. in l. ſi mater. C. de contrahen. empt. dicens, quòd contractus poſſit eſſe nullus duplici ex cauſa, & vtraq; poteſt eodem libello proponi: ſed numquid eſt neceſſe ſimul probare: ex quo copulatiuè proponit duas cauſas nullitatis. Reſp. non: vt in l. ſcio. ff. de appellat. & in c. ex parte Abbatiſſ. de priuileg. & ibi per Innoc. ſecus vbi plura requirerentur reſpectu vnius effectus, ſeu loco eiuſdem fin. cauſæ. Nã tunc oportet vtrumque probari, vt in l. 1. §. fin. & in l. 3. §. hæc autem a ſuperiore. ff. de itin. actuque priuato, & ibi not. Idem docuit Bal. in l. Titia diuortium. in princ. ff. ſol. matrim. his præciſis verbis. Nota hic, quòd quando duo cõiunctim ſunt probanda, deficiens in probatione

vnius,

vnius, deficit in toto, vt hic patet in patre, qui habet coniunctim probare patriam potestatem, & filiæ consensum, & ita not. in l. 3. §. hoc autem. ff. de itinere actuq; priuato. Vbi glo. notat istud. Idipsum docens Bal. post Cyn. in d. l. si hæredi. in additionibus his præcisis singularibus verbis vsus fuit. Aut plura copulata proferuntur a lege, aut homine absolutè, ita quòd veritas, vel falsitas alterius orationis non dependeat ex copulatione: & tunc ad veritatẽ ipsorum copulatorum nõ requiritur existẽtia omnium, sed vnúquodque per se potest effectum suæ existentiæ producere. vt in l. Arriani. C. de hæretic. aut copulata non ponuntur absolutè, sed ex copulatione expectatur veritas, vel falsitas alterius orationis dependẽtis ex ipsis: tunc aut existentia copulatorum requiritur solum ad merum factum, quia his existentibus, non ex his, sed ex dispositione legis, vel hominis inducitur iuris effectus: tunc existẽtia omnium requiritur, vt hic, & ff. de verb. obligat. in l. si quis ita. Aut existentia copulatorum
13 requiritur ad iuris effectum † ex ipsis copulatis inducendum: puta, quia non aliàs lex, vel homo inducit obligationem, sed istis mediãtibus, & ex istis originem inducit iuris effectus immediate. Tunc si vnumquodque per se sufficit, non requiritur cõcursus. vt in l. 2. §. fin. ff. de condit. instit. & in c. ex parte. extra de rescript. Si verò neutrum per se sufficit, tunc requiritur consensus vtriusque, & facit quod notatur in glo. c. exhibita. vers. dictis grauaminibus, incip. quia simul. & addit ipse Bal. quòd de hac materia tractauerit Iacob. Butr. in quęstione legati facti mercatoribus, & artificibus artis lanæ, & dixit, quòd si plures qualitates copulantur vni subiecto, requiritur omnium existentia, vt hic. Si autem copulantur diuersis subiectis ita quòd quælibet concernat proprium subiectum: tunc non requiritur omnium existentia, vt in d. l. 2. §. fin. Hæc omnia Bal. vbi supra. Qui idipsum docens in d. c. ex parte. colum. 2. num. 2. & deinceps. sequens glo. ibi, dixit, q̃ quando est posita pro cõiunctione copulatiua, seu disiunctiua: tunc quælibet cõditio per se sufficit: & ideo necessario non requiritur concursus vtriusque conditionis, cum aliquando copula ponatur inter extrema, quorum non est concursus ex iuris dispositione: & tunc copula non requirit existentiam vtriusque extremi: vt dicit illa lex not. in l. cum solitum. C. de sent. & interlocu. & subdit Bald. quòd hæc faciant ad
14 quæstionem. Vtrum † copula posita in libello, vel positionibus requirat probationem vtriusq; nec ne. Et præmitto, quòd qualitas, & subiectum sunt duæ res: tamen vna, scilicet qualitas adiacet alteri, scilicet, substãtiæ: quia qualitatis esse est inesse, & sic super qualitatẽ narratur: & sine ea cessat remedium intentatum oportet qualitatẽ probari, vt in l. prætor. §. docere. ff. vi bono. rapt. sed si per

ſi per eam geminatur effectus : non eſt neceſſe eam probare, niſi quis velit vtrunque conſequi, vt patet in furto manifeſto. Nã manifeſtum eſt, quòd qualitas eſt, per quam pœna geminatur. Si ergo probatur furtum, ſed nõ probatur cõdictio illa (manifeſtum.) Non tamen abſoluetur reus, ſed condemnabitur in minus: & tamen ſi Iudex condemnaret vltra probata, ſententia eſſet aliqua : dummodo libellus hoc patiatur, vt dicit l.illa notabilis. ff.de infamibus.l.quid ergo.§.pęna grauior: apparet ex prædictis, quòd non vitiatur principale, licèt acceſſorium non probetur. & adde quod notatur in cap.1.ſuper.verſic.defecerit. de elect. lib. ſexto, & iuxta notabilem Theoricam iſtius gloſæ: nota, quòd aut de iure requiritur, quòd vtraque pars ſit vera, & oportet vtranque probari: aut quodlibet per ſe ſufficit, alterum probari, & ego addo (inquit ibidem Bal.) quòd ſi vnum venit ad informationẽ alterius ; oportet probare vtrumque, vt in l.habebat.ff.de inſtitor.actio.hęc Bald.vbi ſupra, qui ibidem nu.8. concludit dicens, quòd ex prædictis appareat, quòd copulatiua probatio non requiratur, vbi iuris diſpoſitio eſt contenta de altero extremorum, vt in l.appellanti.§.non ſolere. ff.de appellat. Idem docuit rurſus Bal.in l.1.colum.2. verſ. ad veritatem autem copulatiuæ. ff.de iuſt. & iure. his præciſis verbis. Aut enim copula ponitur inter conditiones, & tũc reſpectu eiuſdem, vel partis diſpoſiti, & requiritur veritas vtriuſque partis, vt in d.l.ſi hæredi plures. Idem diſpoſitum accipio pro vno & eodem effectu, vel pro pluribus correlatiuis, aut reſpectu diuerſi diſpoſiti: & tunc redduntur ſingula ſingulis: vnde intellectus diuidit, & veritatem copulę diſtribuit, & ideo non requiritur veritas vtriuſque partis. Aut copula ponitur inter cauſas, & tunc, aut ex pluribus concurrentibus reſultat vna ratio tantum, in qua fundatur mẽs loquentis, & exigitur copulatiuis concurſus cauſarum, vt in l.vnde. §. hoc autem a ſuperiore. ff.de itin. actuq; priua. Aut reſultant plures rationes efficaces, quælibet per ſe, & tunc non requiritur concurſus, vt inſtitu. de excu.tut.§.ſi plures. Aut nõ ſunt cauſæ, ſed partes cauſarum: & tunc requiritur partium concurſus, vt in l.1. ff. qui numero tut. Aut copula ponitur inter modos, & tunc ſi modi ſunt finales, idem quod in conditionibus: ſi impulſiui non eſt curandum. Aut copula cadit inter demonſtrationes: & tunc pro veritate vnius partis habetur certitudo diſpoſiti, & ſufficit altera pars: Aut certitudo diſpoſiti non poteſt haberi niſi per concurſum ſeu veritatem vtriuſque partis: & tunc requiritur concurſus. Aut copula cadit inter diſpoſitiones, quia verbo diſpoſitiuo plura copulantur: & tunc, aut vtrumque eſt principale, & non relinquitur veritas vtriuſque partis. Aut alterum acceſſorium, tunc deficiente principali diſpoſito, deficit acceſſorium

Digitized by Google

cessorium dispositũ, vt in l.si cui. ff.de fundo instruct.In dubio autem. Aut copula cadit inter plures qualitates, seu adiectiua respectu vnius substantiui:tunc requiritur concursus, sed si posset referri ad vnum substantiuũ multipliciter qualificatum,& ad diuersa qualificata suo modo refertur ad plura, non ad vnum: quia natúra copulæ debet seruari in dubio,sicut natura cuiuslibet dictionis in dubio est seruanda. & denique addit ibidem Bal. quòd etsi regulariter ad veritatem disiunctiuè inspecta propria natura ipsius vocabuli, nó requiratur veritas vtriusque partis,cum propria natura vocabuli sit quædam vis attributa dictioni ab intellectu ad exprimẽdum aptè, & propriè conceptum mentis,sed inspecta benigna interpretatione, qñque ad veritatem disiunctiuè requiritur veritas vtriusque partis propter saluandam præsumptam intentionem loquentis. hæc Bal. vbi supra.

Idẽ docuit Pau.de Cast. in d.l. si quis ita stipulatus, his præcisis verbis vtens,videlicet.Ad veritatem copulatiuè requiritur concursus vtriusque copulati: sed ad veritatem disiunctiuè sufficit alteram partem esse verã, & quòd primum dictum procedat,quando copulãtur ad vnum effectum: sed si non respectiuè ad aliud:sed quodlibet per se,tũc ponitur continuatiuè, & inquolibet de copulatiuis verificatur. vt in l.1.ff. de infam.quod dic,vt plenè per Bar. in l.is,qui ducenta.§.vtrum.ff.de rebus dubijs, cuius præcisa verba supra retulimus: cum referemus sententiam Bart. Idem breuiter repetijt idem Pau.in d. l.si hæredi.dicens, quòd quando
15 conditiones plures † apponũtur copulatiuè debent omnes impleri: si autem disiunctiuè implere vnam: & est in electione implere debentis. & sic ad veritatem copulatiuę requiritur cõcursus: sed ad veritatem disiunctiuæ sufficit altera.hæc Pau.Idipsum breuitet repetijt ipse Pau.in d.l.Diuus Adrianus.col.3.nu.3.vers.in glo.1. magna.dicens quòd quandocunque plura requiruntur, non sufficit alterum. & ad hoc probãdum citat text. in dicta l. cum hi. §.si prætor.

Idipsum excellentissimè docuit Iason in d.l.si quis ita stipulatus. cuius singularia dicta colligendo dicimus ipsum infra verba protulisse in colum.2. num.1. vers. Nota primo ex isto textu vnam regulã, quòd ad veritatem
16 † copulatiuę siue ponatur affirmatiuè, siue negatiuè requiritur concursus vtriusque copulati: & sic coniunctio copulatiuæ requirit veritatem suarum extremitatũ, quia affirmatiua requirit per vtrumque esse: negatiua verò per vtrũque non esse. facit l.si is, qui ducenta.§.cum ita. & §.vtrum.ff. de rebus dubijs. & ad istam regulam concordat vulgata l.si hęredi plures.ff.de condict.insti.vn de quando in substitutione appo
17 nitur conditio duplex, † debet vtraque verificari: alias non est locus substitutioni, secundum

Pet.

Pet.de Anch.in conſi.262. incip. Iſte magiſter Gerardus. Ludou. Rom.in conſi.132. incip. Incipit prima dubitatio. & in conſ.138. incip. Noua ſuperuenit. & Ioannes de Ana. in conſ.66. incip. Viſis his.& addit ibi Iaſon. num.3. verſ.amplia.dicens quòd hæc regula procedat quoque in pœnalibus:vnde quando a lege,vel ſtatuto imponitur duplex pœna copulatiuè, tunc vtraque debet impleri.vt in l.nemo. 1a ſeconda.C. de Epiſcopali audien. ſecus ſi alternatiuè.vt in l.ſi fugitiui. C.de ſeruis fugit. ſecundum Bart. in l. quid ergo.§.pœna grauior.in colum.1. ff.de infami.& addit & aliud mirabile, & verum dictum Bal. in c.1. ad finem. De duobus fratribus a Capit.inueſt.in vſibus feudi. Vbi dixit,pone ſtatutum dicit.Si quis tempore mortis caruerit filio,& filia,ſuccedat ei frater. Modo quidam careus filio, ſed non filia moritur,quæritur vtrum de vi ſermonis admittatur frater? Et videtur,quòd ſic:quia verũ eſt dicere, ego careo boue, & equo,ſi careo altero:Nam copula,† quę negat extrema, requirit vtrumque eſſe, vt in dicta l.ſi is,qui ducenta.§.cum ita. Cõtrariũ determinat ſubtiliter ibi Bal. quia verum eſt dicere, quia ego careo copulato extremo: vt not. per gl.not. in Clem.in pleriſque. de elect.vnde hæc verba talis Eccleſia cãret Clero & populo Chriſtiano æquipollet huic ſermoni, non habet clerum, nec populum Chriſtianum:ſi ergo alterum habet prædicatio de copulata carẽ-

18

tia eſt falſa:& ſi falſa eſt omnino, ceſſat ſtatuti diſpoſitio, vt in l. prætor ait, cuius dolo. §.hæc autem actio. verſ.docereque, cum ſimilibus.ff.vi bono rapt.limitandam verò fore hanc veram regulam ſubdidit ibidem Iaſon,ſecundum Bartolum. Primo vt procedat quando plura copulantur reſpectiuè reſpectu vnius ſubiecti, vel vnius diſpoſitionis, vt eſt hìc reſpectu ſtipulationis de decem. Si autem principaliter, & de per ſe,vt duę orationes copulatę:tũc in quolibet de copulatis verificatur,vt patet in l.1.ff.de infami. & ſimilibus,quia tunc eſt potius continuatiua, quàm copulatiua, prout plenius docuit Bart. in d.l. ſi is,qui ducenta. §.vtrum,& hãc ſententiam ipſe Iaſon, vbi ſupra tuetur, dicens hoc ipſum feciſſe Ang.Aret.in §.pen.inſtitu.de hęredi. inſtitu. Et ſecundò fore limitandam ſubdidit ibidem Iaſon, vt dicta regula procedat in conditionibus extrinſecis: ſecus in conditionibus intrinſecis: Vt ſi ſit facta ſubſtitutio fideicommiſſaria,vel pupillaris, & ſit collata poſt mortem duorum copulatiuè:puta,quia ſit dictum:ſi Titius & Sempronius hæredes inſtituti deceſſerint in pupillari ætate, vel ſine liberis, ſubſtituo Caium: licet illa copula importet, quòd conditio mortis vtriuſque debeat impleri inſpecta propria ſignificatione verborum:Tamen in perſona vnius ſi eueniat conditio, & non alterius,habebit locũ ſubſtitutio, quo ad illam partem hæreditatis, quæ peruenit ad illum,

lum, in cuius persona fuit purificata conditio, vt in l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebell. & l. pen. cum glo. C. de impube. & aliis substi. quia in istis intrinse-
19 cis † conditionibus ad substitutionem magis attenditur mens, & intentio testatoris, & qua ratione sint appositę, quàm significatio verborũ; vt in iuribus præalleg. ita egregiè limitat Salicet. in d. l. pen. quem sequitur Alex. in consi. suo 93. vol. 3. incip. Alias consultus respõdi. col. 3. ad quod facit quod docuit Bald. in c. 2. in pen. col. de rescript. dicens, quòd potius sit inspicienda mẽs, quàm verborum copula, quia aduerbia & coniũctiones sæpe ponũtur impropriè, & vnũ pro altero, vt dicit glo. singul. in l. eas causas. ff. de condict. & demonstr. Et tertiò fore limitandam huiusmodi regulam dicendo ipsam habere locũ, vt procedat in actu recipiente dispositionem a voluntate disponentium: secus in actu, qui disponitur secũdum dispositionem legis: vbi nõ est concursus ex legis dispositione: & tunc copula non requirit existentiam vtriusq; extremi. & est textus not. in l. cũ solitum. C. de sent. & interloc. om. iudic. glo. not. in c. 2. de rescript. & ibi ita in specie limitat Bal. in col. 2. ad fin. hæc omnia Iason, vbi supra, qui idipsũ breui⁹, & apertius docuit in l. Diuus Adrianus. col. 4. nu. 19. versic. adde quòd vbi. ff. de re iudic. his præcisis verbis vtens, videlicet. Vbi duo vel plura sunt cõiunctim ꝓbanda deficiens in probatione vnius deficit in toto. l. Titia diuortium, & ibi Bald. & Ang. ad hoc not. ff. sol. matrim. sicut astringẽs
20 † se ad certum tempus, quamuis non esset de necessitate, tamen tenetur illud probare, alias succumberet, secundum Bart. in l. habebar. per illum text. ff. de instit. & concludit ipse Iason, quòd cũ Imperator mandauerit duo, videlicet. Rem seuerè vindicari, & causam in integrum restitui? sed primum fieri non poterat, scilicet aduersarium criminaliter puniri, nisi eius conspiratio interuenisset in corrumpendo testes. Idipsum docuit idem Iason in l. si filius, qui in potestate. colum. 2. nu. 2. & 5. dicens, ꝙ quotiescunq;
21 lex † loquitur sub duplici conditione, copulatiua requiritur vtrũque impleri. l. si hæredi plures. ff. de condict. instit. sed quando copula ponitur inter contraria, vel inter tendentia ad diuersum effectum, vt hic, non requiritur concursus vtriusque copulati, secundum Bald. in c. cum venissent. in not. 3. de eo qui mitt. in poss. causa rei seruan. per Bart. & alios in l. 1. in princ. ff. de iust. & iure. Idẽ ipse Iason docuit in l. 2. col. 1. a num. 2. & de inceps. ff. de condict. caus. da. & causa non sequ. Vbi elegantissimè docet, quòd quando pecunia datur ex duplici causa, oportet vtranque copulatiuè impleri: alias si vna sola impleatur, non sufficiet, & poterit datum repeti. facit regula l. si hæredi plures. cum simil. ff. de condict. instit. Ad idem facit simile: quòd quando duo sunt copulatiuè

latiuè probanda non sufficit alterum probari. vt not. Cano. in c. 2. de rescript. per illum text. & facit quod vult glo. & Doct. in Clemen. plerisque de elect. & confirmatur (subdit Iason) quia vbicunque Papa vel Princeps mouetur ex duabus causis simul consideratis, altera deficiente, cessat dispositio: quod & probatur in cap. quoniam frequenter. in §. porrò. §. sin autem. extra. vt lite contest. hinc est, quòd accusans aliquem, quòd percussit Titium, & cũ sanguinis effusione, succumbit probata solum percussione, secũdum Cyn. Bald. & Salic. in l. 2. de probat. & Bal. in l. in causis. C. de accus. Panormitanus in c. examinata. col. 3. de iudic. & in c. conquestus. ad fi. de foro competen. Florianus in l. 1. in principio. ff. ad l. Aquil. Joãnes And. in addit. Specul. in tit. de accusat. & inquis. super rubr. & Bal. in l. quid ergo. §. pœna grauis. col. 6. de infami. dixit, quòd si accusaui aliquem de furto, & dixi esse furtum manifestum, & postea probaui simpliciter furtum, debet reus absolui. hæc omnia, & his similia docuit Iason vbi supra, quæ summopere deseruiunt ad dilucidationem veritatis p̃sentis nostræ decisionis.

Et ne quis putet hanc peroptimam regulam (qua diximus probari præsentem responsiuam decisionem) non probari iure quoque Pontificio, sciat quòd eadem eliciatur ex text. in c. olim. extra de rescriptis. vbi Innocentius Tertius cùm mandasset quibusdam Commissarijs, quòd si de quibusdam enarratis constaret, priuarẽt quendam suo beneficio, & illud conferrent alteri, in fine, his præcisis verbis vsus fuit. [Nos igitur respondemus, quòd clausula illa ad omnia debet superiora referri, ad hoc vt ipsi R. præfata Ecclesia conferatur: quia licèt vitium falsitatis ad imponendum ei perpetuum silentium super Ecclesia ipsa sufficiat, qui falsitatem huiusmodi perpetrauit, nõ tamen propter hoc eadẽ Ecclesia est aduersario assignanda, nisi super alijs facta fuerit plena fides.] hæc ibi. Ex quibus patet verificari regulã nostram, cùm supponantur plura necessariò concurrenda ad producendum vnicum effectum, scilicet vt dicta Parochia conferatur ipsi R. Idem probatur apertissimè in c. licèt causam. §. ijdem quoque testes. extr. de probat. vbi Innocentius Tertius his præcisis verbis vsus fuit, videlicet: [Ijdem quoque testes Fauentinorum generaliter repellũtur, quia nõ probant illud, ad quod probandum eorum syndicus se adstrinxit, videlicet: Quòd corrupti falsa dixissent, quoniã etsi de corruptione videantur aliquid dicere, de falsitate penitus nihil dicũt.] hęc ibi. Idem elicitur ex c. quoniam frequenter. §. porrò, & §. si autem. ext. vt lite non contest. Ex quibus §§. vt peroptimè Panorm. docuit in cap. cum cessante causa. col. 2. nu. 2. de appellat. Nam ibi proceditur contra absentem duabus de causis. Prima, in fauorem coniugis expectantis, de cuius fornicatione timetur. Secunda in odium

contu-

contumacis:& ſic ceſſabat altera cauſa, puta odium contumaciæ, & ſic ceſſatur diſpoſitio.Idem elicitur ex c. cum dilecta,de reſcriptis.Idem elicitur ex c.quoniam. de elect. in ſexto, vbi declaratur nulla electio cõfirmata,quæ facta fuerat non vocatis vocandis, nec diſcuſſo negotio, cum ambo ſint a iure præcepta concurrere.

Idipſum ꝓbatur auctoritate Canoniſtarũ. Nã hoc ipſum docuit Glo.1.in verſ.perpetuo.in c.2.extra de reſcriptis.dicẽs,ſi coniunctim duo mandantur,quorũ neutrum per ſe ſufficiat: ſed ſi vtrũq; probetur, ſufficit ad remotionẽ: vtrumq; probãdum eſt. Idem repetijt breuiter glo.in d.c.olim.in verſ.ad oĩa remittens ſe ad ea, q̃ dixerat in d.c.2.Idẽ expreſsè docuit glo.in d.c.licet causã. §.ijdẽ quoq;. in verſ.ſe adſtrinxit his p̃ciſis verbis vtens,videlicet.Sic vr̃ ꝙ ſi aliquis ſe adſtringat ad duo probanda, quorũ alterum per ſe ſufficeret: tunc nõ ſufficit probare vnum, niſi impleuerit intẽtionem ſuam, ad quã ſe obliganit, vt in l.vltima. C.de rei vendic.

Idem docuit Pan. in c.quapropter.col.2.nu.7.verſ.Nota,vt ibi. ext.de elect.his præciſis verbis vtens.ibi maior,& ſanior pars. ꝙ
22 nõ valet electio,† niſi fiat per maiorem,& ſaniorem partem Capituli: non ergo ſufficit ſanioritas, niſi ẽt concurrat maioritas.Nam de natura iſtius copulatiuæ [&] eſt copulare vtrumq; extremorũ principaliter, vt not. gl.in c.quęrelã.de ſimonia. hęc Pan.vbi ſup.

Idem docuit in infraſcriptis locis Pan. Nã hoc ipſum docuit in c.ceſſante cauſa.col.1. & 2.nu.1. ext.de appell. dicens,ꝙ d.regula (in qua dr̃,ꝙ ceſſante cauſa,ceſſet effectus, erit intelligẽda vera, qñ cauſa finalis eſt vnica:ſi autẽ ſunt duę cauſę finales alicuius effectꝰ, ſeu cõſtitutionis, quarũ quęlibet per ſe ſufficit ad illũ effectũ pro-
23 ducendum,† licet tunc ceſſet vna cauſa: non tñ per hoc ceſſat effectus:vt eſt textus affinitatis.Inſtitu. de nupt.ſecus dic (ſubdit ipſe Panor. vbi quęlibet cauſa diſtributiuè non ſufficit ad effectum illum producendum,ſed ſimul conſideratè:tunc.n.ſi ceſſat vna cauſa debet ceſſare effectus. Ad hoc adduco bonum text. in c.qm̃ frequenter.§.porro.iuncto §.ſi autẽ. ext.vt lite non conteſt.Nam in §. porrò.proceditur contra abſentẽ lite nõ cõteſtata duab.de cauſis. Prima in fauorẽ coniugis expectãtis,de cuius fornicatione timet. Secunda in odiũ contumacis, & ſic ceſſat altera cauſa: puta odiũ contumaciæ, ceſſat diſpoſitio,vt in d.§.ſi autẽ. hæc Pan.vbi ſupra. qui & in d. c. quoniam frequenter. §.porrò in fine.verſ. Nota ergo.extra,vt lite nõ cõteſt.his prę ciſis verbis vſus fuit, videlicet. Nota ergo bñ ex hac glo.& text. ꝙ qñ duę ſunt cauſę alicuius diſpoſitionis oportet,vt habeat locũ diſpoſitio,ꝙ concurrat vtraq; cauſa:ſecus ſi tantum altera adeſt ad hoc text.in §.affinitatis.Inſtitu. de nuptijs: poteſt tamen ille text.adduci in contrariam ſententiã,ꝙa ceſſante vna cauſa, nõ ceſſat effectus diſpõnis, ſed manet

vigor alterius cauſę: text. verò iſte procedit, quando quælibet per ſe non ſufficit, ſed oportet, q. vtraque ſimul concurrat: quod notandum fore ſubdit ipſe Panormitanus ibidem: Qui volens nos plenè docere naturam † copulatiuæ orationis, & ſenſum plurium copulatiuorum his præciſis verbis vſus fuit, videlicet. Diſtingue colligendo dicta Doctorum, quòd aut copulatiua, & vel alia dictio copulatiua ponitur inter impoſſibilia, ita quòd nõ poſſunt ſimul eſſe verę, & tunc copulatiua reſoluitur in diſiunctiuam: vt ſi teſtator dicit volo, quòd teſtamentum meum valeat iure teſtamenti, & iure codicilli. Nam certum eſt, quòd valet iure codicilli, ſi non valet iure teſtaměti, quia impoſſibile eſt, vt valeat tanę̃ teſtamentũ, & vt codicillus: quia in teſtamento requiritur neceſſariò hæredis inſtitutio: in codicillo verò nõ eſt hæredis inſtitutio, vt plenè habeť in l. ſi. C. de codicil. Aut copulatiua ponitur inter ea, quæ ſimul poſſunt eſſe vera, & tunc, aut extrema copulata non ſunt omnino diuerſa: & tunc copulatiua non ſtat propriè, quia de natura copulatiuę eſt, vt copulet omnino diuerſa, & quòd vtrumque copulatum veniat principaliter, vt not. glo. ſuper Rubr. ff. de iur. & fact. ignor. & glo. in c. quærelam. de ſimonia. Aut extrema ſunt diuerſa, & tunc ſi vnum venit ad alterum, vt accidens: copulatiua reſoluitur pro 1. ita quòd ſubſtantiuum exponitur adiectiuè. Exemplum in l. prima, iũcta glo. ff. de pactis. Vbi dicitur quòd pactum eſt duorum placitum, & cõſenſus. Dictio verò placitum exponitur actiuè, ideſt, placitus conſenſus duorum. Si verò nõ ſic venit vnum ad reliquum, & tunc aut ponitur inter ſpeciem, & genus; aut inter ſpeciem, & individuum, & dic vt notat Dynus in regula generi. de regu. iur. in ſexto. Aut ponitur inter duo ſeparata, & communia, & tunc, Aut ſumus extra iudicium, & in prorſus voluntarijs, & copula ſtat propriè, & requiritur, quòd vtrumque copulatum verificetur. Vt ſi promitto tibi decem ſi Titius miles factus fuerit, & Sẽpronius Comes: non enim teneor dare, niſi vtrunque accidat. vt in l. ſi quis. ita ſtipulatus. ff. de verbor. obligat. & hoc intelligę, quando copulatiua formatur affirmatiuè, vt in precedenti exemplo: ſecus ſi negatiuè, quia tũc requiritur, quòd neutrum accidat. Exemplum. Promitto Titio ſi Andreas non fuerit factus Conſul, & Imperator non veniet in Italiam. vt in dicta l. ſi quis ita. Aut ſumus in iudicijs, & tunc eſt dubium. Vtrum ſi Princeps mandet duo copulatiuè, vel ſi pars aliquid poſuit copulatiuè in libello, vel in articulis, vtrum requiratur vtrumque, & hoc caſu diſtingue: quòd aut plura copulata veniunt ad diuerſos effectus conſequendos: & tunc non ſufficit alterum ad conſequẽdum omnes effectus, & iſte eſt caſus in c. olim. infra eod. vbi de hoc. Aut plura copulantur ad vnum effectum conſequendum, & tunc.

24

Aut

Aut astrinxit se ad probandum vtrumque, & non sufficit alterum probare: licèt aliàs per se sufficeret: quia imputandum est sibi ex quo se ad vtrumque obligauit, vt in capitulo licèt. de probat. & not. in l. Diuus. ff. de re iudic. vbi de hac materia. Hoc (inquit Panormitanus) intellige verum, nisi vertatur fauor publicus: quia nõ potuit pars se obligare ad vtrumque in præiudicium iuris publici. Vnde tunc licèt ipse compellatur in probando vtrumque, Iudex tamen ex officio suo, si probatum est alterum per se sufficiés, dẽt occurrere, & ex officio procedere. ad quod vide bonã glo. in c. si fortè, de elect. in sexto. facit c. constitutus. ext. de appellat. vbi text. notanter dicit, ꝙ si pars appellans non fuit prosequutus appellationem in termino, potest Iudex prosequi, si ibi vertitur fauor publicus, & hoc in actore. Si verò reus se obligauit ad probandum aliquid vltra, q̃ esset necesse, si non probat non perdit causam: quia per hoc non priuatur cõmodo possessionis. Vnde actore nõ probante, debet reus absolui, vt habetur in l. circa. ff. de probat. & in c. vnico extra, vt Eccle. benef. Aut iste se non astrinxit ad probandum vtrumque, & tunc, Aut vnum venit, vt qualitas ad reliquum, & sufficit alterum probare: vt puta, si excipio, ꝙ testes corrupti falsa dixerunt, vt not. per Bar. in d. l. Diuus. Aut non venit, vt qualitas, sed est ꝙquè principale: & tunc si neutrum per se sufficit, vtrumq; est probandum, vt in c. cum dilecta. infra eo. Si alterũ per se sufficit, satis est illud probare. Nec in dubio videtur se astringere ad vtrũq; ad hoc c. iam dudum. ext. de præben. & in c. exhibita. de iudic. sed propter istas ambiguitates euitãdas cauti Aduocati & Procuratores solent apponere in fine libelli, & articulorum, ꝙ non astringunt se ad probandum nisi ea, quæ necessariò incumbunt. hæc omnia Pan. qũæ memoriæ sunt commendanda.

Idẽ docuit Felinus in d. c. 2. col. 10. nu. 24. vers. copula contingit. ext. de rescript. dicẽs, ꝙ vbi copula ponitur inter duo, dẽt regulariter dispositio verificari in vtroq; vt in l. si hęredi. ff. de condict. instit. cum cõcord. & licet ipse Felinus subdat triplicẽ limitationẽ dictę regulę veritimè. Nihilominus in fauorẽ dictæ regulę restrinxit ꝙnq; modis tertiã limitationem suprascriptã, vbi in fauorem regulę multa exẽpla subintulit, & illa probauit, quę hic recẽsere longum esset, & superfluũ, eo magis ꝙ in relatio. supradictarũ sñiarũ Doct. multa ex eis recensita reperiuntur, saltẽ virtualiter, & reductiuè. Idẽ colligitur ipsum Felin. docuisse in d. c. licet causã ex ipsius elegantissima doctrina ferè ꝓ totũ, & specialiter in col. 22. nu. 81. vers. secundò limita dũmodo. Vbi ipse limitauit conclusionẽ primam post glo. in vers. astrinxit. in qua cõclusione dixerat, ꝙ ita demũ teneatur qs ꝓbare oĩa simul narrata, †q̃ alias per se sufficerẽt, qñ deducta non distinctè, vel copulatiuè, sed qualificatiuè: pũta, si dicatur manifestè deliquit, dixit. n. ipse Felin. d. 2. limitatione;

Digitized by Google

dummodo qualitas ſit de ſubſtã-tia actus, vel defenſionis: qa dẽt vtrumq; probari: Vt in l. hẽbat. ff. de inſtitut. ſecus ſi qualitas nõ ſit de ſubſtantia actus, vel defenſionis, quia deficiens in probatione qualitatis obtinebit in ſimplici facto, eo probato. qd & ipſe Felinus ibi ꝓbat multipliciter. Vide ibi per te. Et ad hoc idẽ poterit afferri doctrina eiuſdẽ Felini in c. cum dilecta, per totũ, ſed præcipuè in col. 5. nu. 36. verſ. gella cõtra formã cum ſequentib. duodecim ampliationib. ext. de reſcriptis. in quibus apertiſſimis iuris documentis probantur oĩa, quæ tam per nos, q̃ per ſupra recẽſitos Doct. probauimus in pñti deciſ.

Idem docuit Decius in c. 2. ferè per totum. ext. de reſcript. vbi ſequens ibidẽ Pan. infert nonnullas cõcluſiones & limitationes ſupra per nos relatas in recitatione ſnĩę dicti Pan. ibidem. Vide ibi. Qui Decius in d. c. licet cauſam. ſequitur Pan. in ſuis dictis ſupra ꝑ nos relatis. Idem Decius ſequitur Panorm. in d. c. cum ceſſante. col. 2. verſ. limitatur hoc ꝑ Abbatẽ. n. 4.

Idem docuit ad verbum Philippus Franchus in d. c. qm̃. in princ. Vbi idem per Ioan. And. & reliquos addens, ꝙ vbi aliqua copulatiuè requiruntur, nõ ſufficit alterum interuenire, ſed requiritur copulatiuorũ concurſus, vt in l. ſi hęredi. ff. de condit. inſti. & in c. cum illis. §. fi. de præben. in ſexto.

Et hęc eſt mea ſentẽtia deciſiua.

Ego D. Alphonſus Villagut à Neapoli V.I.P. & Abbas Congregationis Caſſinenſis.

SVMMARIVM.

1 *Vltimis voluntatibus, & fideicommiſſis, vbi contingit de aliquo controuerti, ante omnia voluntas teſtatoris erit attendenda, cùm ipſa ꝓ prævaleat verbis, dummodo non repugnent, & hoc procedit etiam in voluntate tacita collecta ex coniecturis, & quare.*

2 *Fideicommiſſa, vt odioſa non præſumuntur.*

3 *Teſtatoris ſi de voluntate apertè nõ conſtiterit in teſtamento, eo quòd verba ſunt obſcura, tũc erit recurrendum ad id, quod eſt veriſimile.*

4 *Ordo ſeruandus interpretatione ſcripturarum, quis ſit.*

5 *Diſpoſitio teſtatoris porrigitur ad caſum, de quo ipſe ſi cogitaſſet, vel interrogatus fuiſſet, veriſimiliter reſpondiſſet.*

6 *Teſtatoris voluntas, habenda erit pro lege, in his, quæ merè à voluntate ipſius dependent, & non in alijs, & quare.*

7 *Teſtatoris voluntas elicitur ẽt ex coniecturis, attẽdẽda erit, & quare.*

8 *Diſpoſitio omnis recipit interpretationem in caſu omiſſo à veriſimili mente diſponentis.*

9 *Inſtitutio facta in vno caſu, trahitur ad aliũ, de quo ſi teſtator cogitaſſet, idem veriſimiliter ſtatuiſſet.*

10 *Vltimis voluntatibus, & fideicommiſſis teſtatoris volũtas tacita collecta ex coniecturis erit attendenda, & prout veriſimile eſt ipſum ꝓ reſpondiſſet, ſi fuiſſet de tali caſu omiſſo interrogatus, vel ſecundum ſuam conſuetudinem diſponendi, & idem dicitur in interpretatione ſtatutorum.*

11 *Filium ſororis alicuius non eſſe de familia*

Digitized by Google

familia paterna ipſius ſororis, probatur:

12 Etſi qui naſcuntur ex filio, dicantur in poteſtate avi, non tamen qui naſcuntur ex filia.

13 Filij non ſunt in poteſtate matrum, ſed patrum, & quare.

14 Filia nupta extra familiam, non dicetur de familia patris, ſed mariti. & quare.

15 Diſpoſitio inducta in fauorem agnationis & domus non comprehendit fœminas, cùm in ipſis finiatur agnatio.

16 Propoſitio indefinita non refertur ad omnia, vbi non eſt vniformis ratio.

17 Clauſula generalis ſpeciali ſubſequuta, reſtringenda de iure erit ad ſpecificata tantum, ſi plura fuerant ſpecificata, & ſic è contra.

18 Sexus maſculinus in diſpoſitione teſtatoris pluries repetitus non concipit fœminum, & quare.

19 Qualitas maſculinitatis, quando in vna parte teſtamenti eſt expreſſa, intelligitur etiam in ſequenti repetita.

20 Deſcendentium appellatione regulariter veniunt etiam fœminæ, quoniam & deſcendentes de fœminis dicuntur de genere.

21 Deſcendentes ex fœmina nobili, & viro ignobili, non ſunt nobiles, & quare.

22 Teſtator loquens de filijs maſculis, & in eodem teſtamento tamen in alia eius parte ſimpliciter loquens de filijs, cenſebitur etiam de filijs maſculis in dicta alia parte loquutus, & hoc tam in principio, quàm in alia parte teſtamenti fieri contigerit.

23 Teſtamenti verba dubia præcedentia capiunt intellectum à ſequentibus.

24 Mentio de liberis maſculis, ſi in inſtitutione, vel prima ſubſtitutione fiat ipſum verbum (maſculis) in omnibus ſubſtitutionibus cenſebitur eſſe repetitum.

25 Clauſula adiecta in lege interpretata, videtur repetita in lege interpretante.

26 Verba præcedentia limitant ſequentia verba obſcura, adeo quòd ipſa videntur repetita.

27 Clauſula appoſita in medio, etiam ſi ſit appoſita per verba præteriti temporis, refertur ad ſequentia, & ad præcedentia.

28 Clauſula in fine, vel in medio alicuius diſpoſitionis, ſemper erit intelligenda ſecundum capitula, ſeu clauſulas in principio diſpoſitionis poſitas, & quando.

29 Diſpoſitio limitata in maſculis, dicitur prohibita in fœminis, et quare.

30 Clauſulam in fine poſitam referri ad omnia præcedentia, quomodo intelligatur.

31 Teſtamenti vna pars recipit interpretationem ab alia.

32 Deſcendentium appellatione etſi intelligantur omnes indiſcriminatim & in infinitum, cuiuſcunque gradus vel ſexus illi ſint, & ſiue ſint nati ex maſculis, ſiue ex fœminis, tamen hæc regula fallit, & quando.

33 Fœmina dicitur aliquo pacto caput, & finis familiæ.

34 Fideicommiſſum relictum per lineã maſculinam deſcendentibus, non com-

comprehendet fœminas per masculos descendentes, & multò minus masculos per fœminas, & idem dicitur de emphiteosi, & quare.

35 *Nepos ex filio in fideicommisso excludit nepotem ex filia, & quare*

36 *Statutum excludens filiam extantibus filijs masculis, excludit nepotem ex filia, & omnes descendentes ex ea, & quare.*

DECISIO IIII.

THEMA.

Quidam nobilis in suo condito testamento antequam nominasset aliquem in suum hæredem vniuersalem vsus fuit his præcisis verbis, videlicet: *Voglio, che resti herede mio sempre il primogenito, & vno solo sia herede*; & paulò ante immediatè his præcisis verbis vsus fuit, videlicet: *La casa mia di Genoua sia del mio herede, & non solo la godi lui, ma li descendenti d'herede in herede, di figli maschi primogeniti:* & his expletis, denique instituit suum vniuersalem hæredem nepotem, filium nempè sui fratris præcipiendo, quòd si dictus nepos hæres institutus ex legitimo matrimonio non suscepisset filios masculos, dicta hæreditas transferretur ad aliam nepotem suum filium eiusdem fratris sub quadam conditione: qui, si conditione etiam stante, non habuisset masculos filios, denique ipsa hæreditas redderetur filio alterius nepotis sui, filij scilicet dicti sui fratris: cum hac conditione, vt tali hæreditati succederet semper primogenitus dictorum nepotum, & descendentium masculorum filiorum vsque in sempiternum: & extincta dicta linea masculina illorum trium nepotum substituit suum hæredem supradictis nepotibus, & filij eorum, primogenitum filij suæ sororis nomine Elisabet vxoris quòdam Bartholomei de Michaelinis: & deficiente hoc primogenito, substituit propinquiorem familiæ Chiaritorum: & post multa in dicto testamento concludendo ipse testator vsus fuit his præcisis verbis, videlicet: *Item perche ho scritto, che mancando la linea di parenti di donna, cioè di mie sorelle, così qui, come à Pietra Santa, che debba succedere il più propinquo di Chiariti: Voglio, & ordino, che siano antepositi tutti li descendenti di mie sorelle alli altri parenti.* At quoniam hic testator vltra dictam Elisabet habebat alias sorores, nempè duas nuptas Ianuæ, & tres in Petra Sancta: maiorque nuptarum Ianuæ nuncupabatur Iulia, & minor Margarita: & ex Iulia natus est ex legitimo matrimonio quòdam Dominus Bernardus Boerius, & ex ipso vnicus filius nomine Octauius Boerius, & ex alia minori testatoris sorore nomine Margarita nupta Ianuæ nata est quædam filia nomine Mariola, & ex ipsa filia dictæ sororis, & neptis testatoris natus est filius nomine Octauianus Albara.

Quæri-

Digitized by Google

Quæritur modò quis dictorum nepotum videatur tacitè substitutus a testatore, dictis eiusdē nepotibus masculis hæredibus institutis, sibique inuicem substituris, & morientibus sine filijs legitimis. An Magnificus Octauius Botrius pronepos d. testatoris descēdens ex virili, seu masculina linea viri, seu mariti dictæ Iuliæ sororis dicti testatoris. An Magnificus Octauianus Albara pronepos dicti testatoris descendens ex fœminina linea viri siue mariti dictæ Margaritæ sororis dicti testatoris: ita vt de iure possit dici vocatus ad dictam hæreditatem, cùm testator inter alia voluerit non fore diuidendam ipsam hæreditatem, sed vni tantum assignandam in perpetuum, vt in testamento ipsius apertissimè habetur.

Respondemus, quòd proculdubio dicta hæreditas deuoluta est ad Magnificum Octauium Boerium pronepotem dicti testatoris, ac per consequens ipsi erit assignanda, & non Magnifico Octauiano Albaræ pronepoti dicti testatoris, quod & probabimus subsequentibus fundamentis verissimis.

PRIMVM fundamentum presentis nostræ responsionis decisiuæ sit. Quoniam regula iuris est, quòd in vltimis voluntatibus, † & fideicommissis (prout in casu nostro) vbicunque de aliqua re controuerti contingit semper, & ante omnia ipsius testatoris voluntas attendenda erit, & secūdum illam erit iudicandum: cùm etiam potius ipsa attendenda sit, quàm eiusdē verba: dummodo omnino nō repugnent: quod tritum, & vulgatū est hanc conclusionem (& per cōsequens præsens nostrum fundamentum) ab omnibus Doctoribus communiter receptam docuit Roland. a Valle in consilio 82. numero vigesimoquarto, volumine tertio, quem sequitur Michael Graffus in suo tract. comm. opinio. quæstio. 76. numero secundo. & hæc conclusio procedit non tantum in voluntate expressa, verùm etiam in tacita collecta ex coniecturis. Idipsum docuerunt & infrascripti Docto. videlicet. Paris. in cons. 43. numero 24. Quapropter fideicommissum nedum quibuscunque verbis inducitur, sed sola defuncti voluntate declarata quocumque modo, vel coniecturis, etiam si expressè ex verbis non appareat, prout docuit Bart. in l. ex facto. §. rerum. ff. de hæredib. institu. quē sequuntur omnes Doct. communiter, vt testatur Paris. in consilio 92. nu. 14. volum. 2. & in consi. 25. nu. 34. & sequen. vol. 3. & in cons. 86. nu. 16. vol. 1. & in consi. 90. & Curt. iun. in cons. 121. nu. 10. & ita receptissimi iuris esse profitetur Gernaldus Mazzol. in cons. 6. nu. 13. Decad. 1. quem refert Ludo. Zunctus in dicto cons. incip. Pro vxore. nu. 386. & nouissimè egregiè

giè tradit Franciſcus Mantica in tract.de coniecturis vlt.volũt.lib. 8.titu.1.licèt enim vulgata & trita ſit omnium ſententia,quòd fideicommiſſa † (vt odioſa)nõ præſumãtur: in tãtum tamen vera eſt hæc concluſio, quòd mens teſtatoris coniecturis collecta magis debeat attendi, & obſeruari (vt docuit quoque Michael Graſſus in tract. commu. opinio.titu. de fideicommiſſis. quæſt.4. num.6.) quam qualitas verborum a teſtatore prolatorum:ita vt a vi,& natura verborum ſæpius recedatur ſequendo coniecturatam mẽtem ipſius teſtatoris, put docuit text. in l.hæredes mei. §.cum ita.ff.ad Trebell. vbi communiter hoc firmant Doctores.vt teſtatur Pariſ. in dicto conſi.43. nu.24. & veriſſimam ac communem hanc eſſe concluſionem idem Pariſ. fatetur in conſi. 19. num.15. & in dicto conſi.25. nu.35. & in tantum eſt vera hęc regula,quòd ſi de voluntate teſtatoris † aperte non conſtiterit in teſtamẽto,& verba ſint obſcura,aut quandoque aliquod omiſſum eſſe videtur:tunc nè diſpoſitio concidat, ſed ſubſtineatur recurrendum erit ad id,quod eſt veriſimile, & ſic tacitè ex eo volũtatem teſtatoris conijciem⁹ iuxta regulam iuris in c. inſpicimus.de regu.iur.in ſexto, vbi dicitur [Inſpicimus in obſcuris qđ eſt veriſimilius.] Vbi Dynus docet, quòd ordo ſecundum intellectum ſcripturarum obſcuritatẽ continentium talis ſeruandus ſit: † vt primò ſequamur voluntatem ſcribentis,ſi de ea poteſt apparere,vt in l.pater.in principio,& §. condit.ff.de condit.& demonſtr. & in l.in ambigua.ff.de rebus dubijs, & in l.3. C.de liber.præter. & ſecundò ſequimur id, quod eſt veriſimile. vt in l.ſemper in ſtipulationibus. & in l. cum in teſtamento.ff.de rebus dubijs. & in l. cum res.reſpon.2. ff.de legat.primo, & hæc regula iuris, (vt docuit quoque Michael Graſſus in tract.commu. opinio.titu. de teſtamentis quæſt.76.num.5.)ſcilicet, quòd diſpoſitio † teſtatoris porrigatur ad caſum,de qua ipſe ſi cogitaſſet,vel interrogatus fuiſſet,veriſimiliter diſpoſuiſſet; quã regulam communiter receptam atteſtatur Socinus iunior in conſilio 91. numero quadrageſimoquarto,in fine, volumine tertio, &in conſilio 78. numero trigeſimoprimo, Fernand. Vaſq.de reſol.§.nono, numero 26. Mantuæ libro tertio,titu.19.numero quarto, & quòd hæc regula ſit veriſſima probatur quoque & infraſcriptis alijs auctoritatibus:hanc tradidit nobis text. in l.non aliter. ff. de legat. tertio, cum ſimilibus. eo quòd hæc ſit communis regula, vt rurſus docuit Pariſ. in conſilio 41. numero 15. & in conſilio 52. numero ſexto, & in conſi.78. num.16.& in conſilio 90. num. 10. volum. 2. & in conſilio 23. numero nono, & in conſi.25. num.31. & in conſi.53. num.10. vol.3. Idem docuit Socinus iunior in conſi.110. nu.10. lib.3. Imò in tantum eſt vera hæc regula, quòd de iure indè dicendum erit, teſtatoris voluntatem habẽ-

Digitized by Google

6 † habendam fore pro lege: prout docuit textus litteris aureis describendus in Authen. de nuptijs ferè in principio in §. disponat itaque. Vbi hæc formalia verba habentur, videlicet. [Disponat itaque vnusquisque in suis, vt dignum est, & sit lex eius voluntas, sicut & antiquissima nobis lex, & prima penè Reipubl. Romanorum disponens ait (dicimus autem duodecim tabularum) secundum antiquam, & patriam linguam: ita dicēs. Vti legassit quisque de sua re, ita ius esto; nullo valente citra eius volūtatem, nec si sacram impetret formam, nec si quisquam aliud omnium aliquid aliud disponere malit.] hæc ibi. Vbi glo. & Doct. communiter. Verissima ergo erit hæc regula, illam intelligendo solum procedere in his, quæ merè ab ipsius testatoris voluntate dependeat, (vt in casu nostro euidentissimè liquet.) Nam non posset facere testator quin leges non habeant locum in suo testamento, vt peroptimè inter alios docuit Iulius Clarus in §. testamentum, quæstio. 61. Quapropter inde sequitur, quòd in vltimis voluntatibus non solum expressa testatoris vo-
7 luntas erit attendenda, † verùm etiam & illa, quæ ex coniecturis: prout colligitur ex apertissimo textu in l. cum proponebatur. ff. de legat. secundo. Vbi hæc ad verbum habentur, videlicet. [Cū proponebatur in scriptura fideicommissi, quod pluribus sub conditione fuerat relictum, per errorem omissam mutuam substitutionem, quam testator in secundis tabulis cum eosdem substituisset expressisset: Diui Marcus, & Comodus Imperatores rescripserunt, voluntatem manifestam videri mutuò factæ substitutionis: etenim in causa fideicommissi (vtcumque præcaria voluntas quæreretur) coniectura poterit admitti:] hæc omnia ibi. Et quòd hæc sit communis regula, docuit etiam Decius in l. prima, post numerum quartū. C. de collat. & ratio euidentissima est, quoniam omnis dispositio reci-
8 pit † interpretationem in casu omisso a verisimili mentis disponentis: & prout est verisimile disponentem fuisse respondsurum si fuisset interrogatus. hoc idē expressè dixisset, prout docuit textus in l. finali, ff. de hæred. instituen. vbi Imperator decreuit institutionem secundam factam in persona alterius nullam, sed primam validam, quæ fuerat a testatore cassata propter famam, quæ ad se peruenerat de morte prius in hæredem instituti, & ibi communiter per Doctores. Idem docuit singularis glo. fin. in l. tale pactum. ff. de pactis, dicēs, idem nota de iure esse seruādum, quòd verisimile est statutum fuisse, si hoc quæsitum fuisset. Et quòd hæc regula verificetur in vltimis voluntatibus, probatur vltra dictam l. finali, per textum in l. cum res legata, ibi. [Nam si alibi voluit.] ff. de legat. primo, vbi hæc habētur, videlicet. [Nam si alibi voluit, ibi præstanda est, vbi testator voluit: vel vbi verisimile

est

eſt eum voluiſſe, & ita Iulianus ſcripſit.] hęc ibi. Vbi Aret.in colum.2.notab.4. dixit, quòd illud propriè dicitur ex voluntate alicuius, quod colligitur ex verbis diſpoſitionis, quam facit.

Idipſum docuit tex.in l.Titius teſtamento.§.Lucius. ff. de liber. & poſthum.vbi ex veriſimili mente, ac voluntate teſtatoris inſtitutus poſthumus in hæredem, etſi natus tempore (quo condebatur teſtamẽtum) eſſet, tamen pro poſthumo à iure habetur. ex quo §. Lucius.Aret.ibidem col.1.elicit, quòd inſtitutio facta in vno caſu,
9 † trahitur ad alium, de quo ſi teſtator cogitaſſet, idem veriſimiliter feciſſet. Idem probatur per text.in l.fin. C.de poſthu. hæred. inſtitu. vbi ferè idem decernitur quod in dicto §. Lucius. & hanc optimam regulam tãquam de iure veriſſimam amplexati fuerunt infraſcripti Docto.videlicet Angel.in l.Gallus.§.& quid ſi tãtum. col.3. verſ.fallit etiã. ff. de liber. & poſthum. Petr.de Anch.in conſil.339. in fine.verſ.pro hoc optimè,& in cõſ.336. verſ.facit quod not.Alex.in conſi.66.col.17.in fi. verſic.ſi ergo iſto caſu.vol.2.& in conſil.142. col.3. verſ.nam idem teſtator.vol.2.Iaſon in conſi.208. col.2.verſic.ſecunda ratio eſt.volum.2. Claudius in l.mulier.in fine.ff.ad Trebel.Idem docuit Bal. & Doct.in d.l.tale pactum. §.fin. & in l. cuſtodiam. ff. de peric. & commo. rei ven. & in l. 1. C. quæ res pignor.oblig.poſſ.Paul.de Caſtro & moderni in l.Lucius,per illum textum.ff.de liber.& poſthu. Glo.in Clem.1.in verſic.Preſidentes. de reſcript.Glo.in c.2.verſic. reus.de conteſſis, in ſexto. Rom. in conſil.105. & 392. & 438.& in l.4.§.Cato.ff.de verb.obligat. Albertus Brunus in tract.de ſtatutis exclud. fœmin. à ſucceſſ. artic.5. q.13.col.3. verſi.vbicunque eſt ve
10 riſimile. & q̃ teſtatoris † volũtas ſiue expreſſa,ſiue tacita ſit attendenda,& illi prorſus adhærendũ, (vt frequenter placidum, & communiter dictum) affirmauit Dec. in l.1.poſt nu.4.C.de collat.& colligitur ex l.cùm proponebatur.in fine.ff.de legat.2.& Iulius Clarus docuit in §. teſtamentum. q.76. verſi.in vltimis voluntatibus. quæ quidem regula,maximè locũ habet in fideicommiſſis. Nam in ipſis licèt voluntas teſtatoris ex verbis expreſſis colligi nõ poſſit, ſed tantum ex coniecturis,illa tamen attendenda omnino erit, adeo vt plerumque propter coniecturatã mentem (vt dixit Iul. Clarus vbi ſupra, in verſ.idque maximè) teſtatoris à vi & proprietate verborum ſit recedendum,vt in l.hæredes mei.§.cùm ita.cum ibi not.ff. ad Trebell. & eſt cõmunis Doct. cõcluſio,vt docuit Pariſius in conſil.43.nu.24.lib.2. & in conſil.75. nu.50.vol.2.& in conſil.17.nu.17. lib.3.& in cõſ.25.nu.35. lib.eod. quinimò fideicommiſſa ipſa ampliantur,reſtringuntur,extẽduntur,declarãtur, & limitantur per rationem & cauſam, propter quã teſtator motus fuit ad fideicommiſſum ita faciendum: adeo, vt talis ratio & cauſa potius attendi debeat, quàm verba expreſſa,

vt

vt in l. cùm pater. §. dulcissimis. vbi not. ff. de legat. 2. & est cõmunis conclusio, vt docuit Paris. in consil. 6. nu. 20. & in consil. 48. nu. 21. & in consil. 25. nu. 29. lib. 3. & ratio est secundum Iul. Clar. vbi supra, quoniam coniectura ꝗ mẽs testatoris in fideicommissis adeò potens est, vt plerumq; operetur, ꝙ aliqui admittantur, qui aliàs non admitterentur; & aliqui excludantur, qui aliàs admitterentur, & ꝙ hæc regula sit communiter ꝛcepta, docuit Curt. in consil. 57. nu. 6. qui Cur. subintulit, dicens, ꝙ si huiusmodi voluntas nõ eluceſceret (quod dici non poterit in casu nostro) verbis insistendum esset, prout est Doctorum communis sententia. & hoc docuit Curt. in consil. 169. nu. 1. Sed si huiusmodi volũtatis perspicuitas defecerit, obsecũdabitur consuetudini testatoris, prout docuit Iason in l. si seruus plurium. §. vltimo. nu. 2. ff. de lega. 1. Nec ꝓsenti nostro fundamento nostræ sententiæ obstare de iure poterit, qđ docuit Parisius in cons. 87. nu. 50. lib. 2. dicens, quòd dispositio testatoris in vnum casum cõcepta, non proferretur ad aliam, quoniã hoc eius dictum erit sanè intelligendum, scilicet ꝙ habeat locum solummodo, quãdo testatoris voluntas etiam coniecturis collecta aliud suaserit (prout contingit in casu nostro) vt docuit inter alios Decius in l. si mater. num. 2. C. de institu. & substitu. dicens hanc esse communem Doct. sententiam: & quòd testatoris mens ita sit interpretãda prout præsumitur testatorem respondisse, si interrogatus fuisset, probatur communi Doct. Glosæ & Doct. in l. tale pactum. §. fin. ff. de pactis. cum concordantibus per Socinum iun. in consi. 90. incip. Dominus Marianus. nu. 1. & 14. & in cons. 172. incip. Sic inter cętera legitur. num. 29. vol. 2. & in consi. 54. nu. 7. vol. 4. Hippolitus de Marsil. in l. sed sciendum. col. 2. vers. item scias. ff. ad l. Pompe. de Parricid. vbi singulariter dixit (sequens Alex. in consi. suo 279. incip. Ponderatis his, & in consi. 307. incip. Alias consultus. col. 4. & in consi. 66. incip. Viso titulo, in 5. col.) quòd regula intelligendi statutum in casu omisso, in qua habetur, ꝙ quãdo (prout ipsemet Marsil. ibidem. nu. 4. dixerat) vnum est expressum, & aliud omissum: idem intelligitur in casu omisso, quod in expresso; quando statuentes idẽ statuissent expresse, & interrogati fuissent: & idem fore dicendum (subintulit idem Marsil. in dicto vers. Item scias) & locũ habere in dispositione testatoris: quoniam idẽ debet intelligi esse statutũ in casu omisso per testatorẽ, quod in casu expresso, si de casu omisso fuisset interrogatus. Idem rursus repetijt ipse Marsil. in l. si quis viduam. nu. 11. versic. & istud non solum. ff. de quæst. Idem docuit Bertran. in consilio 134. col. 1. versic. pro qua regula. vol. 1. in nouis. Curtius iunior in consi. 83. col. 4. vers. & ideo succedit. Marianus Socinus iunior in consi. 168. col. 12. vers. demum ex omnibus. vol. 1. decis. Neap. 69. nu. 20.

nu. 20. in nouis. Alexan. in d.l. Titius. §. Lucius. in not. 1. Vbi etiam Jaſon in not. 1. & ibi Bal. & Ang. in princ. vterque, circa finem. & Aretinus ibidem. Et quòd teſtator (de quo eſt ſermo) in caſu occurrente hodie potius Magnificũ Octauium Boerium, quàm Magnificum Octauianum Albaram expreſsè ſubſtituiſſet dictis nepotibus, & eorum filijs maſculis, nepoti primogenito filio filij maſculi primogeniti dictę Eliſabeth eiuſdem teſtatoris ſororis, ſi cogitaſſet dictorum nepotum lineam maſculinam annihilandam, vnà cum linea maſculina viri, ſeu mariti dictæ Eliſabeth apertiſſimè colligitur ex verbis illius habitis in teſtamento ipſo. Nam quando ſubſtituit dictis nepotũ filijs nepotem primogenitum filij maſculi & primogeniti dictę Eliſabeth, tacitè prælegit agnationem ſororij, ſeu mariti dictæ Eliſabeth, quàm aliorum conſanguineorum cognatorũ de Chiaritis, ſeu de familia Chiaritorum: Nõ enim teſtatorem ignorare pręſumendum erit (cùm prudens fuerit) filium Eliſabeth ſibi cognatum eſſe, & non agnatum: & eum per conſequens non eſſe de familia ſua, ſed ſolũ de familia patris eius, cùm nec ipſa Eliſabeth illũ vnquã habuerit in ſua poteſtate, illo permanente ſemper in poteſtate patris. Et quòd filius † ſororis non
11 ſit de familia paterna matris ſuę, probatur apertiſſimè per text. in §. 1. verſic. at qui. Inſtitu. de legitima agnat. tutel. vbi hæc ad verbum habentur, videlicet: [At qui per fœminini ſexus perſonas cognatione iunguntur, agnati non ſunt, ſed aliàs naturali iure cognati. Itaque amitæ tuæ filius nõ eſt tibi agnatus, ſed cognatus: & inuicem tu illi eodem iure coniungeris: quia qui ex ea naſcuntur, patris, nõ matris familiã ſequuntur.] hæc ibi. Vbi cõmuniter per Doct. An autem filia tam nupta, quàm virgo, vel vidua ſit in poteſtate patris, & gaudeat priuilegio patri conceſſo & deſcendentibus eius. Vide latiſſimè, quæ diximus in tracta. extenſionum, in quæſtione de extenſione priuilegiorum concluſione, per totum. vbi reperies hanc materiam exploratam, ac deciſam: & q dicta Eliſabeth non habuiſſet filium (ſi illam genuiſſet) in ſua poteſtate, ac per cõſequens nec nepotem filiũ proprij eius filij, docuit text. apertiſſimus in §. qui igitur. in fi. Inſtitu. de patria poteſtate. & ibi per Doct. communiter cùm text. ſit apertiſſimus. hæc verba præciſa continens, videlicet: [Qui igi-
12 tur ex te, & vxore tua naſcitur † in tua poteſtate eſt. Item qui ex filio tuo, & ex vxore eius naſcitur, ideſt nepos tuus, & neptis, ęquè in tua poteſtate, & pronepos & proneptis, & deinceps cęteri. Qui autem ex filia tua naſcuntur, in poteſtate tua non ſunt, ſed in patris eorum.] hæc ibi. Et quòd
13 filij † non ſint in poteſtate matris eos pariẽtis, ſed ſolùm patris elegans textus docuit in §. fœminæ. & ibi per Doctor. Inſtitu. de adoptionibus. Et ratio horum eſt,
14 quoniam fœmina † nupta extra fami-

familiam patris ſui, non dicetur eſſe de familia patris, ſed viri ſui, prout inter alios probauit Cacheranus in deciſio. Pedemonta. 127. nu. 1. multis auctoritatibus ibi allatis. addens ipſam non dicendam eſſe de cognomine paterno, & quòd inde ſequatur, ꝙ
15 diſpoſitio † inducta in fauorem agnationis, & domus non comprehendit fœminas, in quibus finitur agnatio, iuxta vulgatã opinionẽ Ioannis de Anania in conſil. 4. incip. Viſis ſtatutis. colum. 2. verſ. circa verò ſecundum dubiũ, cum quo plerique Doct. trãſeunt, præſertim Ruin. in cõſ. 146. nu. 4. lib. 2. Pariſ. in conſil. 22. nu. 41. & in conſil. 40. nu. 43. lib. 3. Alciatus in conſil. 69. incip. Viſis his. Rimin. in conſil. 121. lib. 1. Crauet. in conſi. 180. 250. & 306. Et ratio eſt, ſecũdum Cacheranum vbi ſu-
16 pra, quia indefinita † propoſitio non refertur ad omnia, vbi non eſt vniformis ratio, ſecundũ Bal. in l. tres fratres. in princ. ff. de pactis. & Dec. in conſil. 309. nu. 13. Socinus iunior in conſi. 1. nu. 115. & conſil. 23. nu. 27. lib. 1. conſil. 9. nu. 7. conſil. 168. nu. 29. & 50. & in conſil. 186. nu. 10. lib. 2. Cùm ergo mater Domini Octauiani non dicatur de familia patris ſui poſt contractũ matrimoniũ extra familiam, & ſic non de electa familia viri ſororis teſtatoris nomine Margarithæ auiæ dicti Domini Octauiani: ſed ſolùm de familia patris ſui generi dictæ Margarithæ, quod non dicendum erit de Domino Octauio Boerio nato ex Magnifico Bernardo, qui fuerat legitimus filius dictæ Iuliæ ſororis teſtatoris, quæ per matrimonium effecta fuerat de familia viri ſui patris dicti Bernardi, ac per conſequens ipſius Bernardi. At cùm per huiuſmodi ſubſtitutionem factã à teſtatore in perſonam primogeniti filij primogeniti ſororum eius, & per conſequens ipſius Octauij, qui fuit primogenitus filij primogeniti Iuliæ ſororis teſtatoris iam (vt diximus) effectæ de familia viri ſui Ioannis Baptiſtæ Boerij, & aui dicti primogeniti Octauij ſubſtituti, apertiſſimè colligitur ipſum teſtatorem elegiſſe per huiuſmodi ſubſtitutionem, agnationẽ, ac familiam contractam per ſororem eius Iuliam auiã prædicti Domini Octauij eius nepotis deſcendẽtis ex ea per lineam directam maſculinam, & D. Ioãne Baptiſta Boerio auo eiuſdẽ Octauij. Cùm ergo (vt ſatis abũde probauimus) filij filiarum non dicantur de iure de familia, & agnatione patrum filiarũ, ſed ſolum filij filiorum, & ex ſupra recenſitis præciſis verbis teſtatoris præ eligentis inſtituere in hæredem nepotem primogenitum filij primogeniti ſororis Eliſabeth, & non proneptes ſuas neptes dictæ Eliſabeth filias eius filiarum. Inde apertiſſimè elicitur teſtatorem magis dilexiſſe familiam & agnationẽ mariti Eliſabeth ſuæ ſororis, in defectum filiorum nepotum ſuorum (nempè filiorum fratrum ſuorũ,) ac per cõſequens lineã maſculinã dicti mariti Eliſabeth, q̃ deſcendẽtes ex ipſa Eliſabeth per lineã fœmi-

fœminīnam, cùm dictæ fœminæ non dicantur de familia aui earum, nec de familia de qua erant matres ante cōtractum matrimonium: At cùm ipſe teſtator circa medium ipſius teſtamenti ſubſtituerit dictum primogenitum filij primogeniti dictę Eliſabeth ſororis ſuę, & illi ſubſtituiſſet illos de Chiaritis ſibi agnatos, priuando magis propinquos nepotes aliarum ſororum: Impeditus ab infirmitate, credēdus ſit hoc feciſſe, putans dicto primogenito primogeniti filij Eliſabeth ſororis ſuæ ſe ſubſtituiſſe (vt iuris erat) alios primogenitos filiorum primogenitorum reliquarum ſororum, cum eadē met conditione, quam intimauerat in ſubſtitutione dicti primogeniti filij primogeniti dictæ Eliſabeth. Arbitrans ſe hoc expreſſiſſe; ideo in fine teſtamenti procedens quaſi per modum epilogi recenſuit breuiter, ea quæ ordinaſſe putabat, non curans ea omnia verba ad amuſſim repetere (quibus vſus fuerat in ſubſtitutione dicti primogeniti filij primogeniti Eliſabeth.) his præciſis verbis vſus fuit, videlicet: [*Item perche ho ſcritto, che mancando la linea di paremi di donna.*] quaſi expreſsè elegerit lineā maſculinam ſuorum affinium; & ſic per conſequens agnatos maritorum ſororū ipſius, prout expreſsè dixerat, loquendo de deſcendentibus ex Eliſabeth: & ne offenderet agnationem virorum ſuarū ſororum, idcircò noluerat inſtituere, vel ſubſtituere ſorores ſuas, nec à fortiori neptes, aut filios neptum (vt infra latiùs) propter rationes iam dictas, & quòd noſtra interpretatio mentis, ac verborum dicti teſtatoris ſit legitima, ac iuri conſona, quàm facillimè per ſtatim ſubinferenda probabitur. Sciendum ergo, q; regu-
* la iuris apertiſſimi eſt cōmuniter
17 recepta, quòd clauſula † generalis ſpeciali ſubſequuta, reſtringēda de iure erit ad ſpecificata tantum, ſi plura fuerant ſpecificata, & ſic è contra, prout probat text. peroptimus in l. legatorum petitio. §. qui plures. ff. de legatis 2. & ibi latiſſimè per Doctores in dicto §. ergo. hæc præciſa aurea verba habentur, videlicet: [Qui plures hæredes inſtituit teſtamento, a quibuſdā nominatim reliquit legata, poſtea codicillos ad omnes hæredes ſcripſit. Quæro quæ legata debeātur? Modeſtinus reſpondit: cùm manifeſtè teſtator teſtamento expreſſerit à quibus hæredibus legata præſtari vellet, licèt codicillos ad omnes ſcripſerit, tamen ea, quæ codicillis dedit, ab his præſtanda eſſe, quos munere fungi deberi teſtamento oſtēdit teſtator.] hęc ibi. At quoniām ipſe teſtator in principio teſtamenti, ac medio; dum inſtituit, & ſubſtituit hæredes, ſemper repetijt ſe velle ſubſtituere primogenitum filium nepotū filiorū fratris, ſucceſſiuo ordine: & deficiēte linea maſculina eorū, ſubſtituit primogenitū primogeniti ſororis ſuæ Eliſabeth, & ſic lineam maſculinam deſcendētem ex primogenito filio dictæ Eliſabeth, & eius coniugis: Ideo clauſula

ſula illa generalis in fine teſtamẽti, quæ prima fronte videtur complecti omnes deſcendentes, quoquomodo ex eius ſororibus ſiue per lineam maſculinam maritorum ſuarum ſororum, ſiue per lineam fœmininam, ſcilicet ex filiabus ſororum ipſius teſtatoris, omnino de iure venit reſtringenda, & declaranda, iuxta limites conditionum ſpecialiter & nominatim expreſſarum, ſcilicet ad lineam maſculinã filiorum dictarum ſororum ipſius teſtatoris omnino veniet reſtringenda, vt iam ipſe teſtator expreſſerat, prout latiùs probabitur per afferenda in probationem ſubſequentis ſecundi fundamenti. Vide ergo ibi, & memoriæ cõmenda, quæ ibi producentur cùm ſint quotidiana, & difficilia.

Fundamentum ſecundum eſt. Quoniam noſtræ ſententiæ ſummopere fauet regula illa tradita communiter à Doctoribus, dicen
18 tibus, q̃ quando ſexus † maſculinus eſſet in diſpoſitione teſtatoris pluries replicatus, tunc ſexus maſculinus nõ concipit, ſeu comprehendit fœmininum, prout docuit Socinus in conſ. 100. col. fin. vol. 4. Dec. in l. fœminæ. nu. 105. verſi. ſed tamen aduertendum. ff. de reg. iur. vbi dicit, quòd ſecundum Bal. in c. cùm te. de reſcript. huiuſmodi verborum geminatio præciſam oſtendunt voluntatem. Idem docuit Gratus in conſil. 65. nu. 11. vol. 2. & in conſi. 68. nu. 18. vol. 2. Quapropter concluditur
* communiter à Doctoribus, quòd quando in vna parte teſtamenti
19 qualitas maſculinitatis † eſt expreſſa, intelligitur etiã in ſequenti repetita, vt inter alios docuit Mar. iun. in conſ. 90. nu. 16. & ſeq. vol. 1. quem ſequitur Ant. Gabriel in tract. concluſ. lib. 6. tit. de verb. ſignific. concluſ. 6. nu. 14. verſ. tertiò limita. Et quòd in diſpoſitione teſtatoris (de quo eſt ſermo noſter) ſexus maſculinus fuerit repetitus, imò & qualitas maſculinitatis ex ipſo teſtamento apertiſſimè colligitur, cùm diſpoſuerit, q̃ ſi defecerit filij maſculi ſuorũ nepotum (nempè filiorum fratris ſui) ſtatim ipſa hæreditas deuolueretur ad primogenitum filium primogeniti Eliſabeth eius ſororis, & nõ ad ipſam Eliſabeth, vel ad eius primogenitum, ſed nec ad filium primogenitę filiæ ipſius Eliſabeth: Nam ſi hoc voluiſſet, vtiq; expreſſiſſet. At cùm expreſſè voluerit dictam hæreditatem fore aſſignandã primogenito primogeniti filij Eliſabeth: arguendo ergo modò a contrario ſenſu, dicendum erit ipſum teſtatorem priuaſſe primogenitam (ſi nõ adeſſet primogenitus maſculus dictæ Eliſabeth) primogenitæ dictæ Eliſabeth, eo magis, q̃ hoc ipſum teſtatorem expreſſiſſe quoquomodo comprobatur ex ſubſequuta ſtatim ſubſtitutione Chiaritorum, in caſu, quo primogenitus Eliſabeth non haberet filium maſculum. Cùm ergo ipſe teſtator epilogando, & concludendo, quæ præcipere intenderet in ſuo teſtamento expreſsè nõ diſpoſuerit contrarium: dicendo, q̃ vellet primogenitum primogenitæ filię

ſororis

ſororis ſuæ Eliſabeth ſubſtitui in hæredem deficientibus filijs maſculis primogenitis filiorum fratris ſui(quos inſtituerat hæredes, ordine tamen ſucceſſiuo) cùm ergo hoc nõ expreſſerit: inde ſequitur nos idipſum aſſeuerare non poſſe, eo quòd contrarium apertiſſimè eliciatur ex verbis, & mẽte ipſius teſtatoris. Nec vllo modo fauere poterunt dicto Domino Octauiano Albaræ aduerſario illa verba generalia, quibus vſus fuit dictus teſtator in fine ſui teſtamenti, dicens. [*Item perche ho ſcritto, che mancando la linea di parenti di donna, cioè di mie ſorelle, così quì, come à Pietra Santa, che debba ſuccedere il più propinquo di Chiariti. Voglio, & ordino, che ſiano antepoſti tutti li deſcendenti di mie ſorelle alli altri parenti.*] Verba (inquam) hæc generalia, videlicet: [*li deſcendenti di mie ſorelle,*] licèt regulariter intelligenda ſint com
20 prehendere ſexũ vtrumque, † qm̃ & deſcendentes ex fœminis dicuntur eſſe de genere, vt docuit Decius in l.fœminæ. nu.65.&67. ff.de reg.iur.recenſitis multorum Doct.ſententijs, ſtatim tamen ipſe Decius ſubintulit ibidẽ nu.68.
21 dicens, quòd deſcendentes † ex fœmina (vt eſt Dominus Albara) nobili ſunt deterioris conditionis, quia non dicuntur eſſe nobiles: cùm nobilitas non dicatur à matre, vt docuit Bald. per illum textum in l.liberorum.in fin.ff.de ſenat. & rurſus idem repetijt idẽ Bal.in l.fin. verſ.ſed hîc quæro.C. de ſeruis fugit. & tradit Petr. de Anchar.in conſil.389.incip. Viſis diligenter iuribus. Quapropter (ſubintulit Decius vbi ſupra,) qp huiuſmodi ex tali fœmina natus non poterit portare arma matris: quia tale ius deferendi arma non competit cognatis, vt not. Bar.in tract.de inſig. & armis. in verſic. quæro qualiter.vbi allegat tex.in l.ius familiarum. C. de Relig. & horum eſt apertiſſima ratio, quoniam deſcendentes ex fęmina nõ ſunt de familia eius, vt latiſſimè in primo fundamento probauimus. Non ergo de iure prodeſſe dicto Magnifico Albarę poterunt dicta verba generalia teſtatoris, quoniam deſcendentes ibi ſolùm erunt dicendi ij, qui ex primogenito ſororum aliarum oriãtur maſculi, & ſic ex linea maſculina, & nõ fęminina, vt in dicto teſtamento, teſtator loquendo de filijs Eliſabeth ſorore ſua apertiſſimè expreſſerat, tum quoniã hoc elicitur ex mẽte teſtatoris (vt antea probauimus,) cùm etiam ex optima illa apud Doctores vulga
* tiſſima, & veriſſima communiter approbata, in qua habetur, quòd
22 ſi teſtator † in vna parte teſtamẽti loquatur de filijs maſculis, & in eodem teſtamento in alia parte ſimpliciter dicat de filijs, cenſebitur etiã de filijs maſculis in dicta alia parte, in qua ſimpliciter dictum fuerat de filijs, prout declarauerunt, ac docuerunt communiter Doctores, inter quos eſt Panormitanus in conſil.35. nu.3. circa fin. vol.1. vbi inter alia notatu digniſſima in materia noſtra in verſ.nec obſtat. his præciſis verbis vſus fuit, videlicet: Nec

obſtat

obstat si dicatur testatorē in prin cipio fecisse mentionem de filio simpliciter: quia ex quo in eadem operatione, & dispositione fecit mentionem de filio masculo, videtur semper intellexisse de masculo. Nam verba præceden-
23 tia † dubia capiunt intellectum à sequentibus, & hoc apertè videtur probari in simili, in l. qui filiabus.ff.de legat.1. & in l.fin.§. cui dulcia. ff.de vino,trit.& oleo leg. hæc Panormitanus,qui hæc protulit verba in finalibus verbis eiusdē cōsilij,videlicet: Et quicquid sit satis est testatorem dixisse de masculo,& non de fœmina. Vnde sufficit ita scriptum esse, vt in cap. scriptura.193. & in l.prospexit.ff.qui,& à quibus. hæc Panormitanus.Idem docuit Cumanus in consil.117. in princ. Curt. senior in consi.52.col.5.&6. Barbat. inter consilia Alex. in vol.4. consil.48.col.5. & sequenti.Iason in consil.3.fol.pen.vol.1. Paris.in consil.18.col.3.vol.2. & in consil. 71.colum.4. & sequen. volum.4. Decius in consil.15.col.penult.& fina. & in consil. 445. col.5. & in consi.480.colum.1.& sequenti.& in consi.495.col.2.& in cons.568. colum.1.Iason in consil.140. colum.7.in fundamento octauo, colum.fin.vol.2.& in consil.59. col. fina.volum.3.& in consi.137. colum.&. vol.4. Alex. in consil.150. circa finem.& in consil.106.Franciscus Curtius in cons.112.col.2. & pen.& in consil.113.col.3.& in consil.114.col.fin. & in cons.153. col.2. Marianus iunior in consil. 90.num.17.vol.1.& in consi.160. col.7.vol.2. Mantua in cons.221. Gratus in consil. 89. col.1. vol.2. Ruin.in consil.36. col.5. vol.1.& in consi.118.col.3.vol.1. Idipsum docuit Cacheranus in decis.Pedemont.127.antè nu.1.versic.tertiò facit regula, citans ad hoc probandum singularem text.in l.qui filiabus.ff.de legat.1. Et vltra supradictos grauissimos Doctores idipsum docuit elegantius (meo quidem iudicio) in materia casus nostri.Guido Papæ in sua brevi & eleganti decisione 485. incip. Si in aliqua dispositione.vbi formaliter dixit, quòd si in ali-
24 qua † dispositione fiat mentio de liberis masculis,vtpotè in institutione, vel in prima substitutione ibidem subiūcta: ipsum verbum, masculis in omnibus substitutionibus cēsetur esse repetitū, prout probat textus in l.3.§. filius.ff.de liber.& posthu.& apertiùs & meliùs in l.legatorum. §.qui plures. ff.de legat.2. cuius text.tenorem ad verbum recensuimus in fine allatorum in probationem præcedentis primi fundamenti. Idem probatur per argumentum in l.nihil.ff.de coniungen. cum eman.liber.vbi hæc optima regula tradi-
25 tur, quòd clausula † adiecta in lege interpretata,videtur repetita in lege interpretāte, prout docuit ibi Bart.& reliqui Doctores. Nam ibi hæc ad verbum habentur, videlicet: [Nihil in hac parte edicti cauit Prætor, vt legata exceptis personis nepos præller: sed potest superior sermo, & ad hunc casum referri. Nam absurdum est patrem quidem eius le-

gata præſtare, ipſum verò plus habere, cùm eadem conditione in eandem partem vocentur.] hæc ibi. Ad hoc ipſum, (quod diximus) probandum accedit regula generalis, in qua habentur,
26 quòd præcedentia verba † limitant, ſeu declarant ſequentia verba obſcura, adeo quòd ipſa videntur repetita, vt quàmplurimi Doctores docuerunt, inter quos eſt ipſe Guido Papæ, vbi ſupra. nu. 2. verſicu. & facit pro hoc. In cuius regulæ fauorem facit textus in l. ſi ita inſtitutus. §. Griſogonus. cũ ibi not. per Bartolum. ff. de verborum obligatio. Ad hoc ipſum facere videtur text. in l. talis ſcriptura. §. hanc ſcripturam. ff. de legatis primo, & ibi per Bartol. cuius ſententiam reaſſumens Aretinus ibidem columna ſecunda, notabili vltimo, dixit, valdè ſingu-
27 lariter, quòd clauſula † poſita in medio, etiam ſi ſit appoſita per verba præteriti temporis, refertur ad ſequentia, & ad præcedentia, de quo ibidem per Bartol. & alios plenè. At quoniam clauſula illa diſpoſitionis teſtatoris factæ de ſubſtitutione primogeniti filij Eliſabeth ſororis teſtatoris poſita reperitur in medio ſupradicti teſtamenti: Inde ſequitur illam fore extendendam ad ſequentia, ſcilicet ad vltimam clauſulam, in qua dixerat teſtator ſe in ſubſtitutione velle fore præferendos omnes deſcendẽtes ex eius ſororibus, alijs conſanguineis eius de familia Chiaritorum. Quapropter terminus ille [Deſcendentes] referri debebit, ac declarari ſecundum præcedentem clauſulam, in qua ſubſtituerat deſcendentes ex Eliſabeth alia nempe ſorore ſua, ſcilicet vt intelligãtur vocati ſolùm primogeniti filiorum primogenitorum ſororum teſtatoris, & non aliæ perſonæ, quæ ex ſororibus deſcendentes etiam poſſent regulariter vocari, ſtante alia iuris regula, q
28 clauſula † in fine, vel in medio alicuius diſpoſitionis ſit ſemper intelligenda ſecundũ capitula, ſeu clauſulas in principio diſpoſitionis poſitas, quãdo ſi fieret huiuſmodi relatio ad illa capitula, vel clauſulas nõ induceretur aliquid exorbitãs à iure communi, prout docuit Aretinus permulta in dicta l. talis ſcriptura. col. 5. verſic. quartò adde. Et hæc quidem eſt veriſſima, niſi aliter de mente teſtatoris appareret ex mente eiuſdem teſtatoris coniecturata, cùm ipſa voluntas coniecturata ſit ſeruanda, vt latiſſimè fuit probatum in fundamento primo. vbi & probauimus id elici etiam ex mente ipſius teſtatoris recollecta ex ipſius verbis, & hãc regulam tanquam veriſſimã amplectitur Guido Papæ in quæſt. 485. aſſerens ſe vidiſſe ita in diffinitione cuiuſdam cauſæ determinari. Sed & ponderandum quoque ſummopere erit pro vera deciſione præſentis quæſtionis id, quod ſingulariter docuit ipſemet Guido Papæ in fine dictæ quęſtio. 485. dicens,
29 quòd diſpoſitio † limitata in maſculis (prout fuiſſe illam de qua fit ſermo, ſupra fuit ſatis abunde probatum) dicitur prohibita in

fœmel-

fœmellis: & ratio est, quoniam id, quod vni applicatur, denegatur in cæteris, vt in l. quod rursum. §. si quis. in fine. ff. de legatis primo. Ad hoc etiam facit textus in l. fideicommiss. §. cùm esset. ff. de legatis tertio. Cùm ergo testator limitatiuè applicuerit bona sua hæreditaria filijs masculis fratris sui, eos adinuicem substituendo, addens, quòd si sine filijs masculis decederent, substituerit primogenitum filij primogeniti Elisabeth suæ sororis, apertissimè inde conuincitur testatorem prohibuisse in dictis bonis succedere primogenitam primogeniti filij, vel primogenitum filię primogenitę dictæ sororis. Inde necessariò sequitur, quòd per clausulam generalem vltimo loco factam noluisse ipsum testatorem contrarium disponere, sed voluisse intelligere de descendentibus ex sororibùs, modò, quo dixerat loquendo de descendentibus ex Elisabeth sorore sua, scilicet de descendentibus ex masculis filijs sororum ipsius testatoris, exclusis ꝑculdubio masculis descendentibus ex filiabus sororum eius, & sic prohibuisse dicta sua bona deuenire ad primogenitos filios filiarum sororũ eius, prout est Dominus Octauianus Albara: sed solùm ad primogenitum filij primogeniti sororum suarũ, prout est Dominus Octauius Boerius. Ad quod probandum accedit quod docuit Marianus Socinus iunior in repet. rub. ff. de verborum obligatio. nu. 380. his ꝓcisis verbis vtens, videlicet: Et ꝙ

30 aliàs dicitur clausulam † in fine positam referri ad omnia præcedentia, iuxta l. talis scriptura. ff. de legatis primo, procedit quando res patitur, & præcedentia nõ habent aliquo modo super eo certam determinationem. Cùm ergo in casu nostro talem relationẽ maxima cum ratione res, seu negotium (de quo agitur) patiatur, eo ꝙ contrarium non possit elici ex verbis, ac mente testatoris, & ꝓcedentia non habent certam contrariam determinationẽ, immo potius intrinsecam, ac propensam relationem, seu determinationem. Idcircò hoc solùm superest, vt fateantur ipsam clausulam in fine dicti testamenti collocatam interpretandam fore in fauorem Magnifici Boerij.

Tertium fundamentũ est. Quoniã regula vulgatissima & verissi-
31 ma iuris est, quòd vna pars † testamenti (prout in ꝓcedẽti fundamenti annuimus) per aliã partem eiusdem testamenti declaretur, & ab ipsa recipiet verum sensum voluntatis testatoris expressę, etsi non ita clarè in ipsa parte testamenti, ita vt verbum ambiguum in vna parte positum recipiat interpretationem ab eodem verbo in alia parte explicitè declarato, prout communiter Doctores semper docuerunt, teste Emil. Ferret. in l. qui filiabus. in principio. nu. 4. ff. de legatis primo. Et ratio huius regulæ potentissima est, quoniam regulariter mens testatoris præsumitur fuisse in vna parte testamenti, quæ fuit in alia, prout docuit Bart. in

Digitized by Google

l.Centurio. colum.9. verſicul.vel quid ſi in precedentibus.ff.de vulgari, & pupillari, quem ſequuntur communiter Doctores, vt dicit Socinus iunior in conſil.101. num.7.lib.1.& Iulius Clarus in §. teſtamentum. quæſt.76.in verſic. tertia regula. Idem docuit Pariſ. in conſil.73.nu.48.lib.2.& in conſil.72.lib.4.quem refert,ac ſequitur Emanuel Soarez in tract.commun.opinio.titu.de teſtamentis. nu.73.& quòd hæc communis ſententia ſit vera,& de plano procedat, docuit Michael Graſſus in tract.commu.opinio.titu. de teſtamentis quæſt.76.nu.22.vbi etſi dixiſſet, quòd de hac regula varij varia ſenſerint: tamen ipſe ex mente Doct.eam declarando dixit, quòd procedat quando ſumus in eadem clauſula, & diſpoſitione (prout contingit in caſu noſtro)quoniam tũc qualitas expreſſa in vna parte teſtamẽti, cenſetur repetita in alia: prout docuit etiam Sforz. Odd. in tract. compen.par.6.articulo 4.concluſione 4.& Pariſ.in conſi.35.num. 19.volum.3.qui aſſeruit hanc eſſe communem in conſi. 87. nu.49. vol.2. & in conſi.38. nu.24. & ſequen. vol. 2. declaratur quoque vera eadem regula, quando ex coniecturis alijs de voluntate teſtatoris appareret, vel eadem ratio eſſet, prout docuit idem Michael Graſſus,vbi ſupra, num.23. dicens Socinus iunior in conſilio 158. numero 43. volumine 2. teſtari hanc ſententiam eſſe ex omnium Doctorum mente.

Fundamentum quartum, & vltimum præſentis noſtræ conſultationis eſt: nam quamuis regu-
32 lariter appellatione † deſcendentium omnes indiſcriminatim, & in infinitum cuiuſcunque gradus, vel ſexus illi ſint,& ſiue ſint nati ex fœmina, ſiue maſculo dicantur deſcendentes, vt in l. fina. & ibi communiter Doctores. C. de ſuis & legitim. hæred. prout docuit etiam Bartolus (quem ſequuntur omnes) in l. Gallus. §. etiã ſi à parente. ff. de liberis, & poſthumis,& teſtatur quoque Pariſius in conſil.72. nume.7. volumine quarto, quod & certiſſimũ hoc eſſe aſſeuerauit ipſemet Pariſ. in conſil.88. nu.12. & ſequen. volumine 2. Hoc tamen intelligendum erit ſano modo, & locũ habere, quando in teſtamẽtis nulla fieret mentio de maſculis: non autem ſi de maſculis deſcendentibus fieret mentio in fideicõmiſſo,in teſtamento derelicto (prout in caſu noſtro adeſſe permultas probauimus.) Nam tunc deſcendentes ex fœminis (vt eſt D.Octauianus Albara) excludentur à fideicõmiſſo, prout apertiſſimè docuerunt intraſcripti Doctores, videlicet Bart. in dicto §.etiam ſi à parente. vbi aſſerit hanc eſſe magis communem opinionẽ. Idem docuit Socin.ſen. in d.l.Gallus.§. nunc de lege. ſubdẽs ab ea nõ eſſe recedendum,& q̃ hæc cõcluſio ſit certa, & ab oĩbus approbata, docuit Decian.in cõſ.172.nu.16. vol.3.& q̃ omnes teneant deſcendentem ex fœmina excludi ab eo gradu & iure, à quo fœmina ipſa excludit,aſſeruit Carolus Molin. in con-

in consuetu. Paris. §.16. nu.1. fol. 192. quam sententiam Arius Pinellus dixit esse receptissimam, in tract.de bonis maternis.num.19. libro 3. & nouissimè Franciscus Mantica in suo tract. de coniectu ris vltimarum voluntatum.lib.8. tit.11. num.7. & ratio secundum eos est, quoniam testator apponendo istam qualitatem masculinitatis, censetur cõsiderasse con seruationem familiæ, quam præelegit, ac maiori amore fuerat prosequutus: & quòd ita Doctores tradant in l. omnes maximũ. C. de liber. præter. vt docuit Tiberius Decianus in consilio 83. nume. 88. volumine primo. quæ enim familiæ conseruatio nõ poterit fieri per fœminas, quæ di-
33 cuntur † aliquo pacto esse caput & finis familiæ: cùm descendentes ex fœminis (vt in primo fundamento latissimè fuit probatũ) non sint, nec dicantur de familia earum, sed patrum. Et hoc casu quando agitur de familiæ præelectæ conseruatione, tutius procedere hanc conclusionem docuit Pinellus vbi supra. Idem docuit per omnia Michael Grassus in suo tracta.commun.opinio.titul. de fideicommissis. quæstione 15. numero primo, & secundo. Idem docuerunt infrascripti Doctores, quando fideicommissum fuisset
34 relictum † descendentibus per lineam masculinam. Nam & tunc quoque fœminæ ex masculis descendentes non comprehendentur, & minus masculi, seu fœminæ descendentes ex fœminis, videlicet Alexan. Iason, & Doctor. in l. Gallus. §. nunc de lege. ff. de liber. & posthum. & ibi Alciatus nume. 20. dicens, hoc communiter teneri. Hanc quoque esse communem opinionem, asserit Crottus in l. filiusfamilias. §. Diui. nume. 163. in fine. ff. de legatis primo. Idem docuit Michael Grassus vbi supra, nu. 3. versi. sed quid si fideicommissum. Ad hoc ipsum firmãdum summopere deseruiũt ea, quæ docuit Specul. in libro 4. titul. de emphiteosi. nu. 173. versic. 146. quæritur. vbi concludendo dixit, quòd si quis acceperit rem aliquã in emphiteosim pro se, suisq; filijs masculis, & supersit nepos nõ ex filio masculo, sed ex filia: huiusmodi nepos priuabitur emphiteosi, & ratio secundum eum est, significatio huius verbi, vt filius & nepos sit suus, & in eius potestate constitutus, sed filius filiæ non est in potestate aui: ergo non erit suus: Vnde merito ad eum non erit habendus respectus, vt in fi. Institu. de patria potestate. & in §. sui. Institu. de hæred. qualit. & diffe. Et quòd filius ex fœmina, vel aliquis ex eius linea non admittatur ad supradictum fideicommissum, probatur per argumentum in l. prima, ff. de iure immunit. & in l. prima. C. de condit. infer. Attamen idipsum clariùs & ferè in terminis præsentis quæstionis docuit Ioannes Andreas in additio. ad Speculat. in libro quarto, in rubric. de testamentis. columna quinta. versicu. sub hoc titulo generaliter tangam. Vbi proposuit hãc quęstionem priùs exa-

examinatam à Ricar. Malum. dicens, quòd Titius habens duos fratres, scilicet Seium & Meium: instituit Seium hæredem, rogans eum, quòd si decederet sine liberis restitueret hæreditatem Meio fratri, vel eius hæredibus masculis. Mortuo Titio testatore, moritur & Meius, relicto nepote ex filia mortua, vel viuente: demum moritur Seius (hæres rogatus) sine liberis: quæsitum fuit an fideicõmisso in persona dicti nepotis ex filia sit locus, & concludit, quòd non, quoniam eadem ratio, quæ fuit in excludendo fœminas, sit in excludendo filios fœminarum: quapropter nepos ex filia non admittetur, sed hæres Sei sibi retinebit hæreditatem Titij testatoris, cùm expirauerit fideicommissum, & rationes, quas supradicti Doctores afferunt in cõfirmationem dictæ decisiones, vltra supra allatas sunt duæ: quarum prima est, quia nepos non venit nisi per filiam sibi matrem excluſam: Illa ergo, quæ sibi filiæ non sufficiunt alteri, scilicet filio filiæ censeri non debent, vt in l. qui aliena. §. quamquam. ff. de negotijs gestis, & in l. filium. ff. ad Macedo. Secunda verò ratio est, quoniam certum est, quòd filia est agnata: quapropter siue habeatur computatio ad Titiũ primum testatorem, siue ad Meium, semper est videre ius aguationis, & prioritatem eius in vno gradu: illa ergo non admissa, absurdum effet admittere eius respectu non agnatum in gradu vltẽriori constitutum: vnde ipse Ioannes Andreas vbi supra, concludenter post aliqua iura ibi per eum citata ad hoc, vt responderet ad allata ibi in contrarium: dicit responderi posse vnico verbo, videlicet: Quòd licèt sit probabilis testatoris voluntas, illis præponitur, qui excludendo fœminas, descendentes ex illis excludere voluit. Ad quod facit (secundum eos) textus in l. cùm quæstio. in fine. C. de legatis, vbi hæc habentur, videlicet: [In omnibus etenim testatoris voluntatẽ (quæ legitima est) dominari cẽsemus.] hæc ibi. Ex quibus omnibus allatis patuit, quòd de iure nihil modò prætendere poterit. Magnificus Octauianus Albara nepos ex filia sororis dicti testatoris: sed benè Magnificus Octauius Boerius testatoris nepos ex filio alterius sororis eiusdẽ testatoris, vocantis ad suam hæreditatem sorum nepotes sororum ex filijs masculis ipsarum, vt latissimè in primo, & secundo fundamento fuit probatum. Et sciendum, quòd supra citatam Ioan. And. sententiã amplectitur Aretinus in l. Gallus. §. instituens, colum. pen. in fine. in versi. nam aliquando nepos. ff. de liber. & posthum. quærens, quando nepos masculus ex filio vellet excludere nepotem ex filia. concludit in col. fin. ibidem in vers. sed salua reuerentia, quòd nepos
35 † ex filio excludat nepotem ex filia: quia nepos ex filio succedit ex persona patris, sed nepos ex filia succederet ex persona propria, & non patris, scilicet qui non erat filius testatoris, sed extranei,

Digitized by Google

tranei, ex filia tamen testatoris. Nec obstat, quòd hîc loquatur de agnatis, quia respectu vocationis factæ à testatore maritus Magnificæ Iuliæ sororis ipsius testatoris habitus fingitur pro suo agnato, vocando in hæreditatem suã nepotem filium primogenitũ eius filij primogeniti & Iuliæ sororis dicti testatoris, qui nepos procul dubio dicetur esse de agnatione sui aui & Iuliæ auiæ sororis ipsius testatoris. Cùm ergo tacitè habitus fuerit dictus Magnificus Octauius Boerius nepos & filius ex primogenito dictæ Iuliæ tanquam agnatus, siue de agnatione prædilecta, scilicet viri dictæ Iuliæ. Inde sequitur apertissimè, & omnia, quę à Doctoribus supra a nobis recensitis fuerunt ponderata, & dicta de prælatione nepotum ex filio contra nepotes ex filia locũ meritò habeant in personam Magnifici Boerij, contra Magnificum Albaram, cum idipsum quoq; docuerit rursus idem Aretinus in dicta l. Gallus. §. nunc de lege. colum. 4. versic. in glosa posita super. versic. nam etsi. ff. de liber. & posthum. ad verbum se subscribens supradictis sententijs Specul. & Ioannis Andreæ. Addens idipsum docuisse Bald. in l. prima. C. de condit. infer. & Paul. de Castro in dicto §. nunc de lege. & quòd ibi ipse dixerit se ita cõsuluisse illa ratione potissimè, quia nepos non debeat esse melioris conditionis, quàm filia. & rursus idem Bald. in Authent. si quas ruinas. in sexta car. C. de sacrosanctis Ecclesijs. & Angel. in l. sed si hoc. §. liberos. ff. de in ius vocan. & reddens ipse Aretinus rationem talis decisionis vbi supra, subintulit, dicens, quoniam illa verba non videntur posse significare aliud, nec propter aliud esse posita, nisi vt videretur descendẽtibus masculis per lineam masculinam. Vnde (inquit) in feudis videmus, quòd quia fœmina excluditur à feudo, etiam masculus ex fœmina videtur excluſus, vt in l. 1. §. hoc autem. qui feud. dare poss. nisi feudum à principio fuerit effeminatum, idest habuerit originem à fœmina. Ad hoc etiam facit quod docuit auctoritate multarum legum, ac Doct. Albertus in suo tract. singulari de statutis fœminas & cognatorum lineam à successionibus excludentibus. artic. 6. membro 3. q. 1. per
36 totum. vbi concludit, q; si † statutum excluderet filiam exrantibus filijs masculis, si extaret nepos ex filia non admitteretur ad hæreditatem aui, prout inter alios docuit Bart. in l. liberorum. in antepenult. colum. cum sequenti. ff. de verborum signific. Idipsum latissimè docuit Georgius Natta in suo excellẽti tract. de statutis excludentibus fœminas à successione. in octaua quæstione secundæ principalis quęstionis per totum. vbi inter alios citat Bal. in l. maximum vitium. C. de liber. præter. dicentem, quòd statutum simpliciter excludens. fœminam filiam, tunc nepos & quilibet ex ea descendens dicetur excluſus tanquam descendens ex inhabili materia: & quia idipsum ibi

probat innumeris auctoritatibus legum & Doctor. & rationum: idcirco ſufficiet nobis hìc annuere vbi illę auctoritates poſſint reperiri: cùm ſummopere illa deſeruire veritati præſentis noſtræ conſultationis reperiet, eo ꝙ iuxta omnium Doctorum ſententiam ſtatuta & teſtamẽta cùm ſint ſtricti iuris ſaltẽ in caſu noſtro erunt æquiparanda, quo ad modum interpretandi contenta verba in vtriſque. Cùm & Marſilius (vt latiùs retulimus in probationem primi fundamenti noſtræ conſultationis) docuerit fore iudicandum tam in interpretandis ſtatutis, quàm teſtamentis ex veriſimili voluntate, ac intentione diſponentium in vtriſque, quod ſcilicet veriſimiliter expreſſiſſent in caſu omiſſo, ſi fuiſſent de ipſo interrogati. Ex quibus omnibus in præſenti conſilio allatis, concludendo, aſſeueramus Dominum Octauium Boerium verum hæredem per fideicommiſſum de iure fore declarandum dicti teſtatoris, & Dominum Octauianum Albaram fore ab huiuſmodi hæreditate excludendum.

Et hæc eſt mea ſententia deciſiua.

Ego D. Alphonſus Villagut à Neapoli Abbas Congregationis Caſſinenſis. V. I. P.

SVMMARIVM.

1 *Appellationem regulariter fore admittendam, probatur vtroque iure, & communi Doctor. ſententia.*

2 *Appellatio quare ab vtroque iure fuerit inducta, & ex dicta regula, in qua habetur ab vtroque iure fuiſſe indultam appellationem reſultat veritas conſulentis, & quomodo. nume. 3.*

4 *Probans aliquid per aliquam iuris regulam, dicitur habere fundatam intentionem, in tantum, quòd niſi probetur contrarium, pro ipſo erit pronunciandum.*

5 *Appellatio fuit introducta, ne innocentes iniuſtis ſententijs grauarentur.*

6 *Audientia, ſi cui denegetur per aliquod ſtatutum, non ideo in dubio fuiſſe denegatam ei appellationem cenſebitur.*

7 *Princeps non poteſt ſine cauſa aliquem priuare beneficio appellationis, & quòd per conſequens in dubio erit dicendum tale beneficium omnibus indultum à Principe, niſi expreßè illud fuiſſet denegatum ab ipſo.*

8 *Præſumendum in dubio non eſt per generales conſtitutiones voluiſſe Principem, vel Rempublicam particularẽ priuare iure ſibi iam conceſſo a iure etiam ciuili.*

9 *Iudicandum in dubio erit fore deferendum appellationi.*

10 *Impugnatio prima quæ affertur à parte aduerſa, contra petitam admiſſionẽ appellationis factæ a Magnifico Boerio.*

11 *Impugnatio ſecunda.*

12 *Impugnatio tertia.*

13 *Impugnatio quarta.*

14 *Reſponſio ad primã impugnationem.*

15 *Reſponſio*

Digitized by Google

15 Responsio ad secundam impugnationem.

16 Exceptio licet firmet regulam in casibus non exceptuatis, tamen verificatur hoc solum in casibus dissimilibus iis, qui expressi specialiter sunt in iure communi, vel municipali, non autem in similibus: cùm ad eos fiat extensio etiam si in ipso iure esset dictio taxatiua, & dicti casus similes non reperirentur expressi in iure communi, vel municipali.

17 Statutum disponens in materia iuris communis, et aliquos casus excipiens extenditur ad consimiles a iure exceptos, cùm debeat recipere omnes iuris cõis limitationes, ampliationes, quoniam tunc etiam extenditur ad casum fictũ, quando talis casus fictus a iure communi fuisset æquiparatus casui vero.

18 Statutum si disponat præter, vel contra ius commune, tunc casus in statuto expressè non prouisus relinquitur dispositioni iuris communis.

19 Statutum loquens in materia iuris communis, & aliquos casus excipiens, non firmat regulam in non numeratis contra ius commune antiquum, cùm in casibus non exceptis suppleatur a iure communi.

20 Statutum Genuense prohibens extensionem per identitatem rationis est simile ad verbum Statuto Mediolanensi, cum ibi idipsum inhibeatur, & tamen Carpanus probat talem extensionem per dictum statutum non fuisse prohibitam.

21 Appellationem fuisse indultam Magnifico Boerio probatur verbis ipsiusmet statuti Genuensis.

22 Responsio ad tertiam obiectionem.

23 Responsio ad quartam impugnationem.

24 Statutum Genuense prohibens ipsum interpretari alio modo, quam iacet in littera ipsorum, quomodo erit intelligendum.

25 Carpani sententia circa statutum Mediolanense prohibens interpretationem, & præcipiens non fore admittendam appellationem, nec aliam interpretationem, sed fore seruandum, vt iacet in littera.

26 Statuta prohibentia interpretationem extensiuam, illam admittent pro vitanda aliqua absurditate indè procedente, etiamsi a statuto dicatur ipsum fore intelligendum, vt littera iacet, secundum Carpanum, & plerosque omnes Doctores, & per statutum huiusmodi non præcipitur indaica interpretatio, auctore Carpano, & alijs. nu. 27.

28 Interpretatio rationabilis quare nulla lege possit probiberi.

29 Decretum Principis priuans bonis Franciscum rebellem, & omnes eius fratres, non comprehendit Andream eius fratrem, & ipsi Francisco inimicum. & quare.

30 Statutum prohibens interpretationem eiusdem non includit legitimam, sed solum friuolam: & idem dicitur de statuto prohibente appellationem, vel exceptionem.

31 Absurdum quid dicatur.

32 Statutum prohibens omnem interpretationem præter litteralẽ, quomodo sit intelligendum, quando ipsum interpretando secundum corticem litteræ sequeretur absurditas,

Digitized by Google

tas, multis auctoritatibus probatur etiam si in huiusmodi statuto fuisset prohibita omnis glosatio, subauditio, & extraneus intellectus.

33 Statutũ Genuense in casu omisso recipit interpretationem a iure cõmuni, etiam si dixerit non fore interpretandum, nisi vt iacet littera, prout in simili statuto docuit Carpanus.

34 Interpretatio passiua, quæ dicatur, & quòd casus a statuto omissus sit decidendus iuxta iuris communis dispositionem, multis auctoritatibus probatur, & quòd extendatur ius commune ad ipsius decisionẽ.

35 Omissum a lege quid sit, & quid tacitum a lege dicatur.

36 Casum omittere in aliquo statuto aliud est, quàm de casu aliquo prouidere contrarium, & ideo casus omissus a statuto decidendus erit, iuxta iuris communis dispositionẽ.

37 Statutum Genuense non sustulit interpretationem legalẽ, iuridicam, necessariam, vel fauorabilem etiã si dixisset, quòd esset intelligendum verè, & propriè. nu. 38.

39 Statutum Genuense non tollit interpretationem intrinsecam, quæ ex verbis colligi poterit.

40 Statutum Genuense non tollit veram, nec expositiuam interpretationem, neque litteralem, & gramaticalem intellectum.

41 Statutum Genuense non aufert interpretatiouem, per quam ostenditur mens statuentium, cùm magis ista sit attendenda, quàm verba. & hoc probatur.

42 Statutum Genuense non tollit interpretationem, per quam ipsa Capitula statutorum ad concordiam, & non ad correctionem poterunt reduci: cùm interpretatio, quæ sumitur ex alio statuto non censeatur prohibita per dictum statutum. & hæc regula applicatur statuto Genuensi in casu proposito.

43 Statutum Genuense non remouet interpretationem passiuam, sed solum extrinsecam, & friuolam.

44 Statutum Genuense non remouet interpretationem veram, nec restrictiuam secundum ius commune, ne quis indebitè pœnam patiantur, etiam si inde statutum ipsum nihil operaretur vltra ius commune.

45 Statuto remouere appellationem, nõ obstante ex iustis causis licebit appellare, & maximè si quis manifestè grauaretur, vel euidenter sententia esset iniqua, vel lata sine causæ cognitione.

46 Statutum Genuense intelligendum erit reiecisse solum appellationem friuolam, non autem iustam, & quando ex actorum inspectione poterit cognosci notoriè iniustitia sententiæ.

47 Principem per clausulam, appellatione remota, non est verisimile voluisse ius litigatoris auferre, et ideo stante tali Iudicis iniustitia, poterit appellari, cùm dicta clausula non se extendat, nisi ad friuolam appellationẽm.

48 Statuto non obstante, prohibente oppositionem exceptionis, poterit opponi exceptio euidens ex inspectione instrumenti, & actorum.

49 Clausula inserta in statutis et priuilegijs. [Quibus non obstantib. etc.]

non

Digitized by Google

non obstante probatio, quæ fiet per inspectionem oculorum, & euidentiam facti, seu actorum, non intelligitur remota per talem clausulam.

50 *Statutum prohibens indifferẽter appellationem, est nullum secundum Alciatum.*

51 *Sententia notoriè iniqua est ipso iure nulla, etiam si talis notorietas solum dependeat ex actorum inspectione.*

52 *Sententiæ iniustitia resultans ex actis faciet ipsam sententiam nullã, si habuerit relationẽ ad ipsa acta, & ex inspectione ipsorum actorum apparere possit ipsius sententiæ iniquitas.*

53 *Sententia habẽs relationem ad acta (ex quorum inspectione comprehenditur eius iniquitas) erit nulla, etiam si talis relatio esset facta in genere, & specialiter ad certam partem actorum, auctoritate multorum Doct. probatur, etiam si dicta sententia non se retulisset expressè ad acta, sed error consisteret in ea parte actorum, ad quam de necessitate refertur sententia sine expressa relatione.*

54 *Sententia lata a Principe supremo non recognoscente superiorem (licet sit inappellabilis, regulariter cùm ipsa fieri debeat ad superiorẽ,) tamẽ falleret regulam, quãdo Princeps supremus pronunciasset sententiam in aliqua causa ad relationem alterius, etsi supremorum syndicatorũ tribunal recognoscat superiorẽm, scilicet Serenissimum Senatum Genuensem. Nam quòd tunc a dicta sententia possis appellari probatur quàmplurimis auctoritatibus.*

55 *Statutum Genuense (vti iuris communis correctorium) erit strictè intelligendum in tantum, quòd vbi esset dubium an appellatio in casu occurrenti esset admittenda, necne, quòd omnino foret pronuntiandum posse appellari. Probatur apertissimis documentis.*

DECISIO V.

Admodum Illustres Domini Iudices.

LVCTVS precibus ac amicitiæ, veritatisque vinculo vinctus, vt propositis a vestris Illustrib⁹ Dominationibus dubijs super admittenda appellatione propositã a Magnifico Octauio Boerio a sententia lata, a quã Illustribus supremis syndicatoribus in fauorem Magnifici Octauiani Albarę operępretium duxi nonnulla necessariò scitu pro faciliori intelligentia afferẽdorum in responsionem dictorũ dubiorum in medium producere, etsi circa illa breuibus vsus fuero verbis, cùm auribus perceperim Illustres admodum, ac singulares Doctores ipsis satisfeciſſe reliquis vos ergo Illustres Dominos his præsentibus certiores reddere studebo ineam fore, ac esse sentẽtiam nullo pacto denegandã fore admissionem appellationis propositæ

pro

tas, multis auctoritatibus probatur etiam si in huiusmodi statuto fuisset prohibita omnis glosatio, subauditio, & extraneus intellectus.

33 *Statutũ Genuense in casu omisso recipit interpretationem a iure cõmuni, etiam si dixerit non fore interpretandum, nisi vt iacet littera, prout in simili statuto docuit Carpanus.*

34 *Interpretatio passiua, quæ dicatur, & quòd casus a statuto omissus sit decidendus iuxta iuris communis dispositionem, multis auctoritatibus probatur, & quòd extendatur ius commune ad ipsius decisionẽ.*

35 *Omissum a lege quid sit, & quid tacitum a lege dicatur.*

36 *Casum omittere in aliquo statuto aliud est, quàm de casu aliquo prouidere contrarium, & ideo casus omissus a statuto decidendus erit, iuxta iuris communis dispositionẽ.*

37 *Statutum Genuense non sustulit interpretationem legalẽ, iuridicam, necessariam, vel fauorabilem etiã si dixisset, quòd esset intelligendum verè, & propriè nu. 38.*

39 *Statutum Genuense non tollit interpretationem intrinsecam, quæ ex verbis colligi poterit.*

40 *Statutum Genuense non tollit veram, nec expositiuam interpretationem, neque litteralem, & gramaticalem intellectum.*

41 *Statutum Genuense non aufert interpretatiouem, per quam ostenditur mens statuentium, cùm magis ista sit attendenda, quàm verba. & hoc probatur.*

42 *Statutum Genuense non tollit interpretationem, per quam ipsa Capitula statutorum ad concordiam, & non ad correctionem poterunt reduci: cùm interpretatio, quæ sumitur ex alio statuto non censeatur prohibita per dictum statutum. & hæc regula applicatur statuto Genuensi in casu proposito.*

43 *Statutum Genuense non remouet interpretationem passiuam, sed solum extrinsecam, & friuolam.*

44 *Statutum Genuense non remouet interpretationem veram, nec restrictiuam secundum ius commune, ne quis indebitè pœnam patiantur, etiam si inde statutum ipsum nihil operaretur vltra ius commune.*

45 *Statuto remouere appellationem, nõ obstante ex iustis causis licebit appellare, & maximè si quis manifestè grauaretur, vel euidenter sententia esset iniqua, vel lata sine cause cognitione.*

46 *Statutum Genuense intelligendum erit reiecisse solum appellationem friuolam, non autem iustam, & quando ex actorum inspectione poterit cognosci notoriè iniustitia sententiæ.*

47 *Principem per clausulam, appellatione remota, non est verisimile voluisse ius litigatoris auferre, et ideo stante tali Iudicis iniustitia, poterit appellari, cùm dicta clausula non se extendat, nisi ad friuolam appellationẽm.*

48 *Statuto non obstante, prohibente oppositionem exceptionis, poterit opponi exceptio euidens ex inspectione instrumenti, & actorum.*

49 *Clausula inserta in statutis et priuilegijs. [Quibus non obstantib. etc.]*

non

Digitized by Google

non obstante probatio, quæ fiet per inspectionem oculorum, & euidentiam facti, seu actorum, non intelligitur remota per talem clausulam.

50 Statutum prohibens indifferẽter appellationem, est nullum secundum Alciatum.

51 Sententia notoriè iniqua est ipso iure nulla, etiam si talis notorietas solum dependeat ex actorum inspectione.

52 Sententia iniustitia resultans ex actis faciet ipsam sententiam nullã, si habuerit relationẽ ad ipsa acta, & ex inspectione ipsorum actorum apparere possit ipsius sententiæ iniquitas.

53 Sententia habẽs relationem ad acta (ex quorum inspectione comprehenditur eius iniquitas) erit nulla, etiam si talis relatio esset facta in genere, & specialiter ad certam partem actorum, auctoritate multorum Doct. probatur, etiam si dicta sententia non se retulisset expressè ad acta, sed error consisteret in ea parte actorum, ad quam de necessitate refertur sententia sine expressa relatione.

54 Sententia lata a Principe supremo non recognoscente superiorem (licet sit inappellabilis, regulariter cùm ipsa fieri debeat ad superiorẽ,) tamẽ falleret regulam, quãdo Princeps supremus pronunciasset sententiam in aliqua causa ad relationem alterius, etsi supremorum syndicatorũ tribunal recognoscat superiorem, scilicet Serenissimum Senatum Genuensem. Nam quòd tunc a dicta sententia possit appellari probatur quàmplurimis auctoritatibus.

55 Statutum Genuense (vti iuris communis correctorium) erit strictè intelligendum in tantum, quòd vbi esset dubium an appellatio in casu occurrenti esset admittenda, necne, quòd omnino foret pronuntiandum posse appellari. Probatur apertissimis documentis.

DECISIO V.

Admodum Illustres Domini Iudices.

VICTVS precibus ac amicitiæ, veritatisque vinculo vinctus, vt propositis a vestris Illustrib⁹ Dominationibus dubijs super admittenda appellatione proposita a Magnifico Octauio Boerio a sententia lata, a quã Illustribus supremis syndicatoribus in fauorem Magnifici Octauiani Albarę operępretium duxi nonnulla necessariò scitu pro faciliori intelligentia afferẽdorum in responsionem dictorũ dubiorum in medium producere, etsi circa illa breuibus vsus fuero verbis, cùm auribus perceperim Illustres admodum, ac singulares Doctores ipsis satisfeciſſe reliquis vos ergo Illustres Dominos his præsentibus certiores reddere studebo ineam fore, ac esse sentẽtiam nullo pacto denegandã fore admissionem appellationis propositæ

pro

pro parte Magnifici Octauij Boerij contra ſententiam diffinitiuã latam ab Illuſtribus ſupremis Sindicaroribus in fauorem Magnifici Octauiani Albaræ contra ipſum Magnificum Octauium Boerium: & ne videar proprio ſenſui ac intellectui potius voluiſſe inniti, quàm veris fundamentis elicitis a nonnullis regulis vtriuſq; iuris, ac vtriuſque cenſuræ ſingularibus Doctoribus ſubſequentia fundamenta verilliana, & non fucata ſubinferre operæpretium duxi, vt inde veritas noſtræ ſententiæ luce meridiana clarius omnibus illam perlegentibus innoteſcat.

Primum quorum eſt. Quoniam
1 appellatio † generaliter, & regulariter fuit conceſſa omnibus indifferenter vtroque iure Pontificio ſcilicet, ac Imperiali, vt per omnia iura contenta ſub eodem titulo, & per omnes Pontificias conſtitutiones contentas in 2.q. 6. & ibidem per Doct. & in l. & in maioribus. C. de appell. vbi hæc habentur, videlicet. [Et in maioribus, & minoribus negocijs facultas appellandi eſt. Nec enim Iudicem oportet iniuriam ſibi fieri exiſtimare, eo quòd litigator ad prouocationis auxilium conuolauit.] hęc ibi. vbi latiſſimè per Doct. Idem in l. ſi quis prouocatus. C. de appellat. & hoc fuit prin
2 cipaliter † ad iniquitatem, ſeu imperitiam Iudicis corrigendam, vt in l. 1. ff. de appell. vel ad ſupplendum quod incautè in priore iudicio fuerat omiſſum, vt in l. per hanc. C. de temp. appell, ç. cũ Ioannes, de fide inſtrumen. pront docuit glo. in pragmatica ſanctio. titu. de cauſis. ff. 117. col. 3. Idem docuerunt infraſcripti Doctor. dicentes, quòd in omni cauſa licebit appellare, niſi in iure expreſsè in aliqua cauſa contrariũ ſpecialiter decerneretur, videlicet Glo. ordin. in l. qui reſtituere in fi. ff. de rei vendic. quam ad hoc not. allegat Bar. in l. 1. circa principium. C. ſi de moment. poſſ. fuer. appellat. Idem docuit Specul. in titu. de appell. §. 1. & 2. vbi probat hanc eſſe regulam generalem, vt vnicuique oppreſſo liceat appellare. Idẽ docuit Bart. Socinus in conſ. 195. vol. 2. col. 2. verſ. ſed præmiſſis non obſtantibus, quòd & ipſemet Socinus confirmauit in conſ. 300. incip. in cauſa interpellationis, col. 8. vol. 2. verſic. ſecundum eſt, quòd regulariter. Idem docuit Decius in conſ. 34. nu. 2. poſt Specul. Bal. & Ang. per eum ibi citatos, qui Decius in conſ. 49. nu. 1. dixit, quòd ſtatuta prohibentia appellationem ſint ſtrictè interpretanda, quem ſequitur Cacheran⁹ in deciſ. Pedemont. 60. nu. 6. verſic. in contrariam opinionem. Idem docuit Ang. in conſi. ſuo 45. incip. Statuto ciuitatis Florentiæ, col. 1. nu. 3. dicens hoc eſſe generale, quòd ab omni ſententia diffinitiua poſſit appellari, & quòd hoc ſolum fallat in caſibus expreſſis in iure: ergo (ſubdidit Angelus,) quòd hic caſus remanebit ſub regula permiſſiua, qui Ang. in ſuo conſi. 187. nu. 2. verſ. per rationes probatur. dixit, quòd vſus appellationis

lationis sit frequens, & necessarius, cum per eum quandoq; corrigatur iniquitas, quandoque iudicantes error, vt in l.1.ff.de appell. addens, quòd inde pateat, quòd fauore publico est inductū. Idem docuit Bartholomeus Socinus in regula vigesimaquarta, sallentiarum. Idem docuit Lanfrancus in repet. c.quoniam contra titu. interlocut. & appellat. nu.102.vers.quæro in quibus causis.extra de probat. Idipsum docuit Alciatus in sua praxi in cap. de appellatione, titu. in quibus causis appellari potest, docens, q̃ regulariter in omnibus præterquam in casibus a iure expressis potest appellari. Ad hoc ipsum probandum summoperè deseruit regula, quam docuit glo. ex illo text.in l.1. in vers.actio. C.de arbitris, dicens, quòd ab illa sentẽtia poterit appellari, ex qua oritur actio, seu exceptio iudicati: cuius doctrinam secutus fuit Iason in l.arbitro.ff.qui satisd. cog. At ex sententia diffinitiua cuiuscumque iudicis ordinarij oritur actio, seu exceptio rei iudicatæ, vt in l.actori. C.de rebus cred.& iuramen.vbi dicitur, quòd ex iuramento nascitur actio ad instar iudicati: Indè sequitur, quòd a
3 sententia diffinitiua † lata a supremis Sindicatorib.poterit appellari: At cum hic noster casus in iure communi, vel municipali Genuensi expressus non reperiatur prohibitus, indè colligitur appellationem factam a Magnifico Boerio fore admittendam de iure. Qua regula iuris stante pro Magnifico Boerio ipsum habere fundatam intentionem probandi fore admittẽdam appellationem prædictam ab ipso factam a sententia lata per Illustres Dominos Sindicatores supremos in fauorem Magnifici Octauiani Albaræ sui aduersarij in causa inter ipsos agitata coram ipsis Illustribus Dominis Sindicatoribus supremis, procedentibus in ipsa nõ tanquam Sindicatores, sed vt eorum Iudices ordinarij virtute decreti contenti in lib.3. statutorũ Ciuitatis Ianuæ c.18.§.Iurisperitorum, & Medicorum. In tantum dicimus habere intẽtionem fundatam ipsum Magnificum Octauium de iure, quòd onus probandi contrarium transmittitur virtute dictæ regulæ ad ipsum Magnificũ Octauianum eius aduersariũ, prætendentem non fore ipsius appellationem admittendã, iuxta iuris regulã communiter a Doctoribus approbatam, in qua habetur, quòd habens pro se regu
4 lam † in casibus ab aliquo iure speciali non determinatis, dicetur habere fundatam suam intentionem: vnde pro ipso erit pronunciandum, donec probetur de exceptione, vt docuit textus apertissimus in l.ab ea parte. ff.de p̃bat.& ibi per glo. & Doct. Idem docuit textus in c. ad decimas. ext. de restitu. spoliat. & ibi per Doct. Idipsum docuerunt infrascripti Doctores, videlicet Glo. in l. omnis diffinitio. ff.de regu. iur.& Bal.in c.1.cõlum.2.& 3.de alien. iudi. mut. ca. fac.& in l.si tutor, & l.fin. C. de ser. pig.dat.

manu-

manumiſſ. & in l.3. C.fini.regun. dicens non eſſe a regula legis recedendum, & quòd ſic ſit pronunciandum niſi per aliam legẽ contrarium probetur: & rurſus idem Bal. in l. Tutor. in fine. C. de ſer. com. manu. Idem docuit Bart. in l. quoties. ff. ſi quis caut. aſſerens, quòd res dicetur certa eſſe, pro eo, qui habet regulã pro ſe: idipſum repetijt ipſe Bartol. in l.1.col.2.ff.ſi quis in ius voca. vbi allegat Innocentium in c.præterea. ext.de dilat. quod dictũ pro notabili reaſsũpſit Mattheſilan⁹ in ſuo not.ſingul.19. incip.nota, quòd ſentẽtia interlocutória dicens, quòd ſententia interlocutoria, vel diffinitiua lata expreſsè contra regulam iuris communis eſt nulla, licet reperiantur aliqui caſus excepti, in quibus ſaluari poſſet illa ſententia, ex quo illi caſus ſpeciales non ſunt expreſſi in illa ſententia. Idem docuit Albericus de Roſatis in parte 2. ſtatutorum, quæſtio.158. incip.ſi ex forma ſtatuti. circa finem, dicens ſtandum fore regulæ donec doceatur de exceptione. Idem docuit Decius in l.1.nu.6. & 7.ff.de regu.iur. Idem docuit Glo. circa finem rubricæ de regu.iur. in ſexto, dicens potiorem eſſe eius cauſam pro quo facit regula: habet enim aduerſarius neceſſe oſtẽdere rationem quare in illo caſu regula non loquatur. Idem communiter Doct. docuerunt in rubr. de regu.iur. in ſexto. Idem docuit Felinus in c.quoniam frequenter in princ.3.col.ext.vt lite non conteſt. Idipſum latè, & optimè docuit Iaſon in l.cętera, col.2. not. 3.nu.3. & 4.ff.de legat.1. Idẽ docuit Curt. in rubr.C.qui admitti, col.3. Aret. in l.1.col. fin.ff.de teſtam. Idem Cagn. in l.1.nu.21.ff. de regu. iur. Idẽ docuit latiſſimè Euerardus in ſua Excellenti Topica iuris in loco ab exceptione ad regulam. num.12. verſ.primò, quòd in dubio, vbi multis medijs probat, quòd in dubio potior eſt cauſa illius, qui habet regulam pro ſe: habet enim, inquit, aduerſarius neceſſario oſtendere rationem quare in illo caſu regula non debeat ſubſiſtere, & ſic ſemper pronunciandum eſſet pro illo, qui habet regulam pro ſe. videatur ibi per ipſum: cum ergo regula iuris ſit, vt admittatur generaliter appellatio, inde ſequitur, quòd appellatio facta a Magnifico Boerio fuit admittenda.

Secundum fundamentum eſt, quoniã idipſum ſuadet ratio fundamentalis, qua fuit introducta a Legiſlatoribus auctoritas, ac poteſtas appellandi, † quæ vtique 5 fuit ne tali denegata defenſione innocentes iniuſtis ſententijs grauari poſſent ab iniquis, vel indoctis iudicibus, vt docuit textus in c. cum ſpeciali. extra de appell. & ibi communiter per Doct. & propterea infraſcripti Doctores ſubſequentia meritò docuerunt. Nã Imo. quẽ refert, & ſequitur Bart. Socinus in conſi. ſuo 195. incip. Circa primum conſultationis articulum. col.3. verſ.confirmatur. nam appellatio, vol.2. in c.ſignificauit, extra de appell. docuit, ꝙ licet alicui denegetur † audien- 6 tia

tiã in dubio non censebitur dene gari appellationem, vnde non videtur, quòd intẽtio Principis fuerit hanc defensionem tollere. Idẽ docuit Duenas in regula 43. incip. Appellatio iusta probãs multis medijs non posse Principem
7 † sine causa tollere hanc innocentię defensionis speciem. Idem docuit Alciarus in sua praxi. in titu. de appellat. in cap. quid sit appellatio. asserendo ipsam indultam esse hominibus de iure naturali, cùm sit defensio, & si sit de iure ciuili secundum formam, in qua hodie cõceditur. Quapropter in dubio non poterit præsumi Principem, vel vniuersitatẽ, seu Rempublicam non recognoscentẽ aliquem superiorem in suis constitutionibus generalibus, vel municipalibus præiudicare voluisse iuri tertio acquisito, nisi expressè exprimeret etiam si causa rationabilis subsisteret tollendo ea, quæ fuerunt subditis indulta de iure etiam ciuili, cùm hoc ipsum non deceat, vt in l. digna vox. C. de legibus, quoniam ex quo eis est acquisitum ius, & actio appellandi ex dictis indultis expressis in citatis iuribus contra sententiam diffinitiuam contra se latã. Non erit ergo præsumendum Principes supradictos, nisi expressè hoc declarasset, voluisse, quòd generales cõstitutiones ipsos priuare tali iure sibi acquisito, vt docuerunt Ruin. in consi. 29. col 3. & in consi. 167. col. 6. vol. 1. & in cons. 12. col. 7. vol. 3. quem refert, ac sequitur Antonius Gabr. in tract. conclu. libro 3. titu. de iure quæsito, conclusione 2. num. 29. vers. quartò limita. Meritò ergo dicimus Sereniſſimã Rempublicam Genuẽsem in volumine suorum statutorum non priuasse Magnificos Iurisperitos, & Medicos, ac Notarios hoc legis communis beneficio, cum hoc expressè non declarauerit, & regula sit in fauorem ipsorum. Quapropter in dubio pro ipsis iudicandum erit per illustres Iudices modernos, cum in dubio non præsumatur
8 † hoc Illustres Dominos statutarios voluisse statuere (nulla speciali causa expressa) tantoque damno illos grauare, prout docuerunt infrascripti Doct. videlicet Cyn. in l. fin. C. si contra ius, vel vtilit. publi. & per Canonistas communiter in c. nonnulli. ext. de rescript. & in c. si quando de officio deleg. & in c. vnico. de excess. Prælat. quos retulit, ac sequutus fuit Benedictus Capra in regula 10. nu. 43. & sequen. & nu. 16. & sequenti, vt habetur in thesauro cõmu. opinio. sub nomine dicti Benedicti. in vers. ius ciuile. nu. 43. vnde Imo. in d. c. significanit. post supradicta subdidit, quòd hæc interpretatio sit admittenda, cũ per eam quis indebitè damnum non patietur, & alter prohibeatur locupletari cum aliena iactura, & ideo Bartholomeus Socinus, vbi supra subdidit, & meritò, quòd etiam verba generalia cuiuscũque dispositionis ne hoc malum oriatur, restringi debeãt, vt in l. si serui vestri, cùm ibi not. C. de noxal. & per Glo. & Doct. in l. fin. §. in computatione. C. de

iure

Digitized by Google

iure deliberandi. & traditur in c. cum dilectus, ext. de conſuet. eo magis, quòd in re dubia (ſubdit
9 ibi Socinus) potius † iudicãdum ſit fore deferendum appellationi, & appellari poſſe, quàm non. vt in c. de priore, & ibi not. ext. de appellat. quod & probatur per Ang. in l. quoniam iudices. ff. de appell. & per ea, quæ docuit Innocentius in c. cum dilectus, el ſecondo, ext. de reſcript. Idem docuit Specul. in lib. 2. titu. de appellat. §. nunc dicamus. nu. 5. verſ. quædam verò eſt media, ſiue dubia. concludens ibi, quòd in dubio ſi appelletur appellationi erit deferendum, quia ius eam admittit, huic verę aſſertioni de ſeruire comprobatur id, quod docuit Salicetus in l. fin. col. 2. verſ. interdum quæritur, an prouiſio facta in vno caſu, extendatur ad alium. C. de poſtu. hæred. his preciſis verbis, videlicet. Aut queritur, an de vno caſu ſpeciali ſimpliciter trahatur ad aliũ, & tunc, Aut diſpoſitio eſt in re incerta, & dubia, ita quòd ad vtrumque caſum poterit trahi, ſeu ſecundum vtrumque interpretari, & tunc ſi de fauore tractatur, vtrumq; comprehẽdet, non tã ibi extenſionis: ſecus ſi de odio tractetur. hæc Salicetus, ex cuius verbis vera comprobatur noſtra ſententia, cũ agatur de re fauorabili reo, vt eſt admiſſio eius appellationis, & hæc allata ſufficiant in probationem ſecundi fundamenti allati in fauorem noſtræ ſententiæ: alia verò afferentur in probationẽ reſponſionis faciendæ obiectionib. propoſitis, ac proponendis tàm dictæ noſtræ ſententiæ, quàm eiuſdem fundamentis.

Sciendum ergo, quòd aduerſarij primo negant regulam fauere admiſſioni dictæ appellatio-
10 nis propoſitæ † a Magnifico Boerio, ac per conſequens, quæ attulimus in ei⁹ fauorẽ, retorquendũ fore aiunt in eiuſdem Magnifici Boerij odium, ac pretẽſionis ſuæ reprobationem, aſſerentes, ꝙ cùm fuerit inhibita appellationis admiſſio a ſententijs ſupremorũ Sindicatorum regulariter per ius municipale Ciuitatis Genuę, vt videtur elici ex locis ſubſequentibus dicti iuris municipalis: indè ſequitur, inquiũt, on⁹ probandi contrarium fuiſſe ſtatutum in dicto iure municipali transferri ad Magnificum Octauium Boerium, quem oportebit probare, quòd per dictũ ius municipale ſibi licuerit appellare a ſententia diffinitiua lata contra ſe ipſum ab Illuſtribus ſupremis Sindicatoribus, & ſic docere ſe eſſe in caſu cõceſſo, & excepto a dicta regula ꝓhibitiua appellationis, & qđ regula iuris municipalis deneget appellationẽ a ſentẽtia diffinitiua lata a Sindicatoribus ſupremis probatur, inquiunt. Primò per textum ipſius municipalis iuris contenti in lib. 1. capit. 2. §. non poſſint, vbi hæc habentur, videlicet. [Non poſſint vllo modo a ſententijs ipſorum ſupradictis Sindicatorib. latis appellari, nec contra eas opponi, contradici, aut quærela moueri directè, vel indirectè, nec peti poſſit

poſſit ab eis melioratio, imò ſint, & habeantur pro validis, firmis, & legitimis, & mandentur executioni, exceptis tamen cauſis, de quibus in ſtatutis de Sindicatoribus Magiſtratũ Dominij, ſeu de quibus aliter per ſtatuta, vel leges Reipublicę diſpoſitum eſſet.] Ex quibus inquiunt aduerſarij, quòd indè eliciatur regula prohibitiua appellationis a ſententijs ſupremorum Sindicatorum exceptis caſibus ibi exceptuatis, in quibus nulla fit mentio de admittẽda appellatione facta a Magnificis Iuriſperitis, vel Medicis contra ſentẽtias latas ab ipſis ſupremis Sindicatoribus. Addunt
11 & † ſecundò aliud ſtatutum contentum in lib. tertio ſtatutorũ, c. 1. de ſententiarum firmitate, in principio, vbi expreſsè firmatur regula vniuerſalis de non admittendis appellationibus cõtra ſententias latas per Magiſtratus ordinarios, ſiue delegatos inſimul prohibendo, ne ab aliquibus ſententijs poſſit reclamari, aut ſupplicari, aut peti earum melioratio, neque in integrum reſtitutio, neque opponi de ipſarum nullitate, etſi ibi ſubdatur exceptio caſuum contentorum in ſtatuto de meliorandis ſententijs, & in ſtatuto de appellationibus. Ad-
12 dunt † tertiò, quòd in dicto lib. 3. cap. 3. ſtatutorum, in quibus agitur de appellationibus admittendis, nulla mentio facta fuit de ipſis Magnificis Iuriſperitis, & Medicis, & Notarijs, ac per conſequens nullus caſus exceptuatus in fauorem ipſorum Magnificorum Iuriſperitorum, & Medicorum circa appellationẽ eorum admittendam. Quapropter concludunt regulam ſupra allatam de non admittendis appellationibus, firmam adhuc remanere cõtra dictos Magnificos, iuxta iuris regulam vulgatã, in qua habetur, quòd exceptio firmet regulam in contrarium in caſibus non exceptuatis. Addunt in-
13 ſuper & † quartò, quòd §. incipiens. [In caſibus prædictis, & a ſententijs diffinitiuis contentorum.] In dicto libro 3. cap. 3. in quo poſt enumerationem multorum caſuum, in quibus conceditur appellatio, nunquam reperitur facta mentio de ſententijs latis a ſupremis Sindicatoribus. Idcirco, etſi in dicto §. verba inſerta fuerint generalia, in quibus videbatur ipſos Illuſtres ſtatutarios voluiſſe implicitè includere ipſum Magiſtratum ſupremorum Sindicatorum, & ſic tacitè concedere appellationem à ſententijs latis ab ipſis, Cum in dicto §. hæc habeantur, videlicet.
„ [In caſibus prædictis, & a ſen-
„ tentijs diffinitiuis latis per Ma-
„ giſtratus appellari poſſit, nõ ob-
„ ſtante, quòd appellans citatus e-
„ tiam perſonaliter ad audiendam
„ ſententiam non comparuiſſet in
„ termino aſſignato in præcepto,
„ ſeu citatione, & contumax fuiſ-
„ ſet, per quam contumaciam re-
„ medium appellationis non tolla-
„ tur, ſed competat perindè, ac ſi
„ comparuiſſet, & hoc dummodo

„ appellatio non ſit remota, quia
„ vbi per alia ſtatuta remouetur appellatio, vel diſponitur a certis ſententijs non poſſe appellari, per præſens ſtatutum non ſit eis denegatum.] Ex quibus aduerſarij intelligunt ſtatutum non vniuerſaliter indulſiſſe appellationis beneficium, ſed in caſibus ſpecialibus nominatim, & expreſsè conceſſis in dicto ſtatuto. At quoniam, inquiunt, nullibi in ſtatutis legitur indultam ſpecialiter fuiſſe appellationem contra ſententias diffinitiuas latas ab ipſis Illuſtribus ſupremis Sindicatoribus: Indè ſequitur, quòd nec per tale ſtatutum vtens verbis generalibus fuerit indulta dicta facultas appellandi a dictis ſententijs ipſis Magnificis Iuriſperitis, & Medicis, ac Notarijs.

Ad primam ergo obiectionem
24 † factam dicto Magnifico Boerio de ſtatuto ſupradicto in capitulo ſecundo, de ſupremis Sindicatoribus, dicimus nihila duer ſari ipſi Magnifico Boerio, cùm ibi tantummodo fiat mentio de appellationibus non admittendis a ſententijs diffinitiuis, latis per ipſos Illuſtres ſupremos Sindicatores, ſuper Sindicatibus, ac per conſequens non ſuper alijs cauſis, in quibus ipſi non gerunt perſonam Sindicatorum, ſed Iudicum ordinariorum. Ex quibus quoque elicitur argumentum a contrario ſenſu, quod eſt in iure fortiſſimum tali pacto arguendo, cùm regula iuris ſit, quòd admittenda ſit appellatio a ſententijs diffinitiuis latis per quoſcumque Magiſtratus, (vt ſupra latiſſimè fuiſſe probatum) patet & in dicto §. capitulo primo, de ſupremis Sindicatoribus nulla ſpecialis exceptio facta fuerit de nõ admittenda, vel admittenda appellatione a ſententia diffinitiua lata ab ipſis, in alijs cauſis, in quibus non agitur de rebus pertinentibus ad correctionem officialium, & de ipſis Sindicatibus, (vt in caſu noſtro:) ergo regula, in qua dicitur admittendã fore appellationem in caſu noſtro, (cùm non reperiatur caſus occurrens in cauſa noſtra ibi exceptus, vt in eius littera) firmat ipſam in contrarium, ideſt in hoc caſu noſtro non exceptuato. Quapropter concludendum erit per dictum ſtatutum tacitè fuiſſe conceſſam ipſi Magnifico Boerio beneficium appellationis cõtra ſententiam (in cauſa ſua lata) a Sindicatoribus ſupremis, vt patet ad ſenſum.

Ad ſecundam obiectionem
15 † quàm facillimè erit reſponſio, ſic dicendum: quòd etſi regula ſit, quòd exceptio firmet regulam in contrarium, videlicet in non exceptuatis caſibus, & regula per aduerſarios allata, licèt appareat contra Magnificũ Boerium, tamen re vera ſi benè ipſa percipiatur, & eius natura, iuxta ſanctiones Pontificias, Imperatorias, ac Doctorum decreta ponderetur, vtique vnuſquiſque mentis compos neceſſariò fatebitur, nihil aduerſi contra

tra admissionem appellationis afferri per dictos casus ibi specialiter exceptuatis, eo quòd communiter a Doctoribus tenetur cũ maximo fundamento, (vt statim dicemus,) quòd licet dicta re-
16 gula sit vera, † tamen nullo pacto foret negandum, ipsam recipere inter alias fallentias, & hanc, scilicet, quòd ipsa non habebit locum in casibus similibus ipsis casibus exceptuatis, tam a iure communi, quàm a iure municipali. (Nam quo ad ipsos exceptuatos casus nõ firmatur regula a dicta exceptione in ipsis casibus similibus, immo potius exceptio ad ipsos casus similes extendetur etiam si adesset in ipsis casibus exceptuatis dictio taxatiua in iure excipiente, licet etiam huiusmodi casus similes nõ reperiantur alibi in iure communi, vel municipali expressi, & hoc propter identitatem rationis: Cùm ergo hoc ius municipale Genuense dispositum reperiatur in materia iuris communis, scilicet de admittendis, vel non admittendis appellationibus, indè sequitur, quòd casus hic exceptus expressè a statuto, sit decidendus, sicut ibi expressus casus similis fuit decisus: & quòd hæc nostra limitatio, & responsio supradictæ secundæ obiectioni fuerit verissima, ac innixa innumeris auctoritatibus decisionum Pontificiarum, Imperatoriarum, ac vtriusque iuris Doctorum statim: quàm facillimè probabimus, præmittendo tamen ei nonnulla pauca in probationem illius clausulę, in qua diximus [etiam si adesset in ipsis casibus exceptuatis dictio taxatiua.] Quapropter hanc clausulam probant veram in casu nostro (cùm simus in materia fauorabili, scilicet de appellatione admittenda ad ostendendum iniustum grauamen illatum Magnifico Boerio, mediante diffinitiua sententia supradicta) subsequentes Doctores, videlicet Bartolus in l. si constante, numero quadragesimoquarto, versiculo aut in ea sunt verba taxatiua. ff. soluto matrimonio, & in l. serui nomine, numero tertio, versic. & sic nota, quòd licet sit dictio. ff. de vsucapionibus. Idem docuit Panormitanus (sequens Bartolum vbi supra) in capitulo cum dilecta, in octauo numero, versiculo & vide ad prædictum notabile dictum Baldi, extra de confirmatione vtili, vel inutili. Idem docuit Decius in capitulo iurauit, columna tertia, numero quinto, versiculo sed addatis. extra de probation. vbi asserit hoc ipsum docuisse Alexand. in dicta l. si constante. in principio, columna sexta, versiculo item in quantum. Idem docuit Antonius Corsetus in suis singularibus, in verbo extensio. incipien. dispositio simplex. & hæc attulisse sufficiat quo ad probationem nostræ assertionis circa particulam illam in fine adiectam, scilicet, [etiã si adesset dictio taxatiua in iure excipiente.

His ergo præmiſſis, & de iure veriſſimis, ſciendum quòd veriſſimã ſtatim probabimus quoque fuiſſe ſupradictam noſtram reſponſionem, munitamque triplici clipeo contra aduerſarios, ne ab ipſis offendi poſſit. Primò enim probatur auctoritate iuris Pontificij, ac Imperialis: probatur enim primò per argumentum in Clementina exiui, §. cum autem natura. de verborum ſignificatione, vbi hæc habentur, videlicet. [Cùm autem natura termini reſtrictiui hoc habeat, quòd ſic excludit ab ipſo extranea, quòd cuncta ad ipſum pertinentia includit.] Dixi per argumentum probari, eo quòd etſi ad verbum veritas præſentis limitationis inibi non contineatur, benè tamen ex ipſo elicitur: cùm ibi dicatur, quòd includat ſub expreſsè exceptis omnia pertinentia, ideſt habentia eandem identitatem rationis: vt quàm plurimi Doctores paulò poſt citandi dixerunt, ac per conſequẽs ſequitur, quòd caſus excepti extendãtur ad ſimiles expreſsè non exceptos.

Nam hic textus citatur ad hoc ipſum probandum inter alios ab Ana. in conſilio trigeſimoſexto, & per Decium, & Cagnolum, in l. prima, ff. de regulis iuris, numero trigeſimoſexto, & trigeſimoſeptimo, qui ambo hoc ipſum multis medijs, & exemplis probant Rodericus Suarez in repetitione l. regreſſus, de executione contract. verſiculo, venio ad ſecundam partem, prout refert, & ſequitur Couarru. in libro ſecundo variarum reſolutio. capitulo quinto, numero ſexto, in fine. Idem probatur per textum in capitulo poſt tranſlationem, §. verùm poſtulationi. extra de renunciatio. vbi Innocentius Tertius commemorando conſtitutionem Concilij Conſtantinopolitani. Adde quòd eius tenor eſt canonizatus in capitulo hoc nequaquam, ſeptima quæſtione decimaſeptima, his præciſis verbis vſus fuit, videlicet. [Verum poſtulationi huiuſmodi videbatur Concilij Conſtantinopolitani Capitulum obuiare, in quo ſtatutum eſt, vt quicumque de Pontificali dignitate ad Monachorum vitam, & pœnitentiæ locum deſcenderit, nequaquam vlterius ad Pontificatum reſurgat: vnde contra dictum Concilium (cùm ſit vnum ex quattuor principalibus, quæ ſicut quattuor Euangelia Eccleſia Catholica veneratur) nullatenus videbatur eorum poſtulatio admittenda. Cęterum ſpeciales quidam caſus inueniuntur, in quibus (prædicto Concilio non obſtante) is, qui vitam Monachalem elegit, rurſum poteſt ad Epiſcopatum aſſumi: ſi enim quiſquam perſecutione rabie feuiente, vel prępediente inualetudine corporis, cum proficere nequeat in regimine paſtorali, de ſuperioris auctoritate ad Monaſticã vitã deſcendat, perſecutionis, vel ęgritudinis impedimento ceſſante ad Epiſco-

Episcopalē poterit resurgere dignitatem. Item si quis propter literaturæ defectum (ne tanquam cęcus cęco ducatum præbeat) locum regiminis auctoritate Apostolica deserendo ad otiū se contulerit Monachale, ac per exercitium lectionis scientiæ repererit Margaritam, proculdubio poterit denuo vocatus a Domino Cathedram reascēdere pastoralem. Rursus si quis per cupiditatem patentum (eo tamē penitus ignorante) fuerit Episcopatum adeptus, & hoc comperto, Episcopatum ipsum de licentia superioris dimittēs, obseruantiam elegerit regularem, etsi ad Episcopatum eundem postmodum redire nequeat, inxta Canonicas sanctiones ad alium tamen poterit licitè reassumi: Quamquam autem in his, & consimilibus casibus is, qui Episcopatu dimisso Monasticam vitam elegit resurgere valeat ad officium pastorale, nihil tamen in his contra præscriptum intelligitur Cōcilium attentari: quod in eo loquitur casu, cùm propter aliquod crimen Episcopatum quis deserens, ad vitā Monasticam pęnitētiæ causa descendit, (& paulo post subditur ibidem,) cùm ergo nobis constare nequiuerit ob quam causam prędictus I. Episcopatui olim cesserit mandamus quatenus si tibi constiterit, quòd propter aliquā ex præmissis causis, seu consimilibus, idem I. Episcopatui cesserit memorato, tu auctoritate nostra (dummodo necessitas, vel vtilitas id exposcat) licentiam ei tribuas ascendendi ad regimen Ecclesiæ Fauētin. maximè si veritati subnititur, ꝙ dictus I. loco tantummodo cesserit memorato, & non ordini, vel etiam dignitati, &c.] hec ibi inter alia. ex quibus apertissimè colligitur veritas præsentis nostræ limitationis, cùm inibi rememoretur regula tradita a Concilio Constantinopolitano, in quo habetur, ꝙ Episcopus ingrediens religionem, sit inhabilis deinceps ad alium Episcopatum obtinendum, quæ postea regula fuit cōfirmata a d. Innocentio Tertio in d. cap. post translationem, necnon declarata intentio ipsius Concilij, excipiendo expresse supracitatos quattuor casus: & ne quis putaret, ꝙ regula illa vulgatissima in qua habetur, ꝙ exceptio firmat regulam in non exceptis, ad corticem verborum esset intelligēda, & quòd ideo non esset extendenda ad alios casus similes inibi expressis: Addidit statim ibidem Papa, ꝙ idē sit dicendū in casibus similibus, & hoc bis repetijt ibidē, primò in verbis illis, [quamquā aūt in his, & cōsimilibus casibus,] & secundò ibi [quatenus si tibi constiterit, ꝙ propter aliquā ex præmissis causis, seu consimilibus.] Idem probatur per textum in c. cum dilecta. §. nos igitur. extra de confirm. vti. vel inutili. vbi Innocentius Tertius infrascriptis vsus fuit verbis, videlicet. [Nos igitur attendentes, quòd iure sit ciuili statutum, vt quando periculū testium formidatur ne veritas occultetur, & probandi copia for-

fortuitis caſibus ſubtrahatur etiam lite non conteſtata teſtes valetudinarij, & alij de quibus ex aliqua rationabili cauſa timetur, ad teſtimonium admittantur eiuſdem æquitatis ſimilitudine prouocati prædicta priuilegia, quaſi iam nimia vetuſtate conſumpta, cum fuerint non in pergameno, ſed in papiro conſcripta, duximus innouãda.] hęc ibi. Idem docuit textus, quàm apertiſſimè in c. quoniã frequenter. ext. vt lite non conteſtata, vbi idipſum Innocentius Tertius ſtatuit apertius infraſcriptis vtens verbis, videlicet. [Quoniam frequenter in dubium reuocatur a multis, an lite non conteſtata teſtes recipi valeãt, auctoritate preſentium duximus declarandum, regulariter verum eſſe, quòd lite non conteſtata non eſt ad receptionem teſtium procedendum, niſi forte de morte teſtiũ timeatur, vel abſentia diuturna, in quibus caſibus, cùm ciuiliter eſt agendum (ne veritas occultetur, & probationis copia fortuitis caſibus ſubtrahatur) ſenes & valetudinarij, & alij teſtes (de quibus ex aliqua rationabili cauſa timetur) etiam lite non conteſtata ſunt proculdubio admittendi, ſiue pars conuenta ſit contumax, ſiue ſit abſens abſque malitia, vt conueniri non poſſit.] hęc habentur ibi in principio. ſed in §. porrò ibidem. idem probatur. Nam ibi hæc habentur, videlicet, [porrò ſpeciales cauſæ poſſunt occurrere, in quibus caſualiter eſſet aliud obſeruandum, vt (verbi gratia) ſi ſuper alicuius electione, vel copula maritali quæſtio moueatur, tunc etenim ne propter longam moram in ſpiritualibus, & temporalibus patiatur Eccleſia læſionem, vel viro, ſiue mulieri fornicationis occaſio præbeatur, maximè cùm propinquitatis gradus opponitur lege Diuina prohibitus, in huiuſmodi caſibus (ſi contumax apparuerit is, in quem fuit actio dirigenda: ſiue quia peremptoria citatione recepta venire contemnit, ſiue quia malitiosè ſe ipſum occultat, ſiue quia impedit ne poſſit ad eum citatio peruenire) teſtes lite non conteſtata ſunt meritò admittendi, & nihilominus ſi de cauſa loqueat ad diffinitiuam ſententiam procedendum,] hæc ibi. Ex quibus elicitur. Primò quòd non ſine cauſa dicitur in textu [ciuiliter,] quoniam in cauſa criminali criminaliter mota, vt docet hîc Innocentius reciperentur teſtes lite non conteſtata, niſi reus citatus non compareat, & ſic ſit contumax; ſecus ſi ciuiliter fuiſſet mota. Idem docuit Ioannes And. & Hoſtien. ibi, & omnes alij; & ratio ſecundum eos eſt; quoniam tunc ipſo contumace exiſtente, teſtes recipiũtur etiam facta litis conteſtatione, vt docet textus apertiſſimus in cap. veritatis. extra de dolo. & contum. & ibi per Doctores, & per Glo. in dicto cap. quoniam frequenter. verſic. ciuiliter elicitur, & ſecundo apertiſſimè quoque probatur, quòd exceptio facta non firmet regulam in ſimilibus caſibus.

bus. At potius, quòd ad eosdem extendatur, cùm ex mente iuris, vel hominis eliciatur, quòd velint ipsos comprehendi in casibus exceptuatis, & si expressè illi non fuerint nominati sub facta exceptione, & tertiò quòd valeat argumentum a testibus ad instrumenta, seu priuilegia, cùm æquiparentur quo ad hoc ipsum: cùm regula de testibus non admittendis ante litis contestationem excipiat testes nonnullos, & talis exceptio includat etiam renouationem priuilegiorum, & similes casus expressis in dicto capitulo quoniam frequenter. Idem probatur per textum in capitulo ad audientiam. extra de cleri. non resid. vbi hæc habentur statuta ab Honorio Tertio, videlicet. [Ad audientiam nostram peruenit, quòd cùm in Meldensi Ecclesia quædam sit constitutio vallata iuramento, & auctoritate sedis Apostolicæ confirmata, vt Canonici, qui non residunt in eadem suarum priuentur fructibus præbendarum, illis exceptis, quos infirmitas excusaret, siue in Apostolicæ sedis seruitio contingeret detineri, & infra: Decernimus, vt duo ex Canonicis Ecclesiæ memoratę in tuo seruitio existentes suarum fructus integrè percipiant præbendarum: cùm absentes dici non debeant, sed præsentes, qui tecum pro tuo, & ipsius Ecclesiæ seruitio commorantur.] hæc ibi. Idem probatur per textum in capit. cum dilectus filius, extra de cler. non residen. vbi Honorius Tertius idem statuit declarans statutum editũ a Capitulo Meldensi his verbis, videlicet. [Cum dilectus filius Magister Otto, & infra mandamus quatenus non obstante constitutione, quæ contra absentes Canonicos inter vos dicitur emanasse, fructus præbendæ suæ assignetis eidem in nostro seruitio commoranti, cùm familiares nostri, qui circa nos se obsequiales exhibent vniuersis minori non debeant prærogatiua gaudere, quàm vestrum singuli, quorũ negotia per ipsos sępius promouentur.] hæc ibi. Ex quibus ambobus his Canonibus elicitur apertissimè, quòd casus excepti in iure tam communi, quàm municipali etiam extendantur ad similes, etsi ipsi inibi non sint expressi. Quapropter exceptio in huiusmodi casibus non firmatur, cum illi comprehensi intelligantur in expressè exceptis propter identitatem rationis. Nam ecce in dicto capitulo ad audiẽtiam. habetur, quòd in statutario illo iure, etsi expressè excepti non fuissent non residentes propter famulatum præstandum Episcopo, sed solùm pro seruitio Papę, vel essent infirmi: tamen de iure intelligendos fore eos residere, & exceptos illos fuisse tacitè, prout declarauit ibi Honorius Tertius Papa, qui & in dicto capitulo cũ dilectus. Declarauit, quòd statutum illud in quo dicebatur, quòd sint illi Canonici excepti à pęna amissionis fructuum suarũ præbendarum, qui actu residerent, & quòd talis pœna illos in-

nolueret, quòd in Eccleſia non reſiderent, non comprehenderet Canonicos deſeruientes Summo Pontifici: cùm reputandi ſint reſidentes, & tacitè ſimiliter excepti propter identitatem rationis. Nam & Eccleſiæ ſeruitio, & vtilitati etiam conſuli aſſoleat apud Summum Pontificem per huiuſmodi Canonicos obſequio ipſius Summi Pontificis addictos.

Probatur & ſecundò prę ſens limitatio Doctorum auctoritate: Glo. enim in dicto capitulo cum dilecta, verſiculo ſimilitudine. dixit, quòd ratio ſimilis æquitatis ſimilia iura ſuadere videtur, & quòd eadem ſit ratio in teſtibus, & inſtrumentis, vt in l. in exercendis. C. de fide inſtrumentorum, & in capitulo peruenit. extra de teſtibus cogen. hæc Glo. illa, quibus addimus, quòd in dicta l. hæc ad verbum probantur, cùm inibi hæc habeantur, videlicet [In exercendis litibus eandem vim obtinent tam fides inſtrumentorum, quàm depoſitio teſtium.] hæc ibi. Idem & clariùs docuit Glo. in l. ob ęs. C. de prædijs minorum. in verſiculo alienum dicens, alienum tantum, vel ſimilem cauſam, vt dotem, vel donationē propter nuptias, & huiuſmodi. hæc Glo. illa, pro cuius intelligentia ſciendum, quòd ipſam præſenti limitationi ſe ſubſcripſiſſe probatur ex verbis dictæ l. ob æs, cuius eſt glo. Nam ibi hæc habentur, videlicet. [Ob æs alienum tantùm cauſa cognita præſidiali decreto prædium ruſticum minoris prouinciale diſtrahi permittitur.] hæc ibi. Glo. ergo volens declarare, quòd etſi textus ipſe excipiet ſolum propter æs alienum tantum, nihilominus talis exceptio comprehendet aliam ſimilem cauſam, ad quam ipſa exceptio extendenda erit: vnde in ipſa ſimili cauſa non erit locus axioma illud, ſeu regula, quòd exceptio firmet regulam in non exceptuatis, cùm exceptio comprehendat ſimilia exceptuatis a regula, etſi expreſsè ipſa non fuiſſent nominata in exceptione facta in iure communi, vel municipali: idcirco, inquam, ſubdidit, vel ſimilem cauſam, vt dotē, &c. Idem & ad verbum ferè docuit Bartolus in dicta l. ob æs. Nam ibi infraſcriptis vſus fuit verbis, videlicet. Hinc dicit, ob æs alienum tantum, ſubaudias, vel ſimilem cauſam. Nota ergo, inquit, quòd licèt in lege ſit dictio taxatiua, tamen extenditur ad alios caſus ſimiles virtute aliarum legum. Idem Bartolus docuit rurſus in l. prima, numero vndecimo, verſiculo quæro, dicitur hic. ff. de officio eius, cui manda. his verbis vtens, videlicet, Quæro dicitur hic, quòd cauſa meri Imperij poteſt delegari ſi Præſes vadit extra Prouinciam, ſed quid ſi ipſe eſt infirmus, an eodem modo poteſt delegare videtur, quòd non, per hunc textum ibi [non aliter.] In contrarium eſt veritas, ſecundum noſtros Doctores, & Cynum hic in ſexta quæſt. argum. in l. prima, ff. de

ff. de officio Cõsulis. Præterea eadem est ratio in infirmitate, quæ est in receptione Præsidis. hęc ille ibi. Ex quibus habemus, quòd licèt exceptuatus casus fuerit a regula generali de non delegando, quando Præses egreditur Prouinciam, firmauerit regulam in reliquis casibus non exceptuatis, tamen ex mente Legislatoris elicitur dictam exceptionem fore extendendam ad quemcumque casum similẽ ipsi excepto, cùm militet eadem ratio, qua mouit Legislatorem ad illum casum excipiendum, quæ procul dubio fuit, vt per se Præses expediret negotia, & per alium, quando ipse pro se non posset, impeditus a rationabili causa. Idem rursum docuit Bartolus in l. serui nomine. numero tertio, versiculo, & sic nota. ff. de vsucapio. & vsurpa. dicens, quòd licèt hic sit dictio taxatiua, tamen auctoritate alterius legis extenditur, sed si alia lex hoc non diceret, tunc propter rationem legis extẽderetur in materia fauorabili, & pia, & idem prorsus docuit in l. si constante. quæstione nona, numero quadragesimoquarto, versiculo aut in ea sunt. ff. soluto matrimonio. Idem docuit Glos. in l. prima, in versic. iudicati. in fine. C. de condit. indebiti, dicens, dic ergo hic non ex causa iudicati, scilicet vel simili; nam sufficit si Legislator vnũ ponat gratia exẽpli. Idem docuit Glo. bene intellecta in l. fin. versic. voluerit. C. de reuocan. donat. infrascriptis vtẽs verbis, videlicet: Voluerit sic: ergo quinque sunt, sed quid si donator inops factus nõ alatur: potest dici eum ad hoc cogi, vel donationem reuocari, licèt non enumeretur: hic argumen. in l. alimenta. in principio. & in §. primo. ff. de liber. agn. & in l. Diuus. & in l. ingratus. ff. de iure patro. hæc Glos. illa. Sed notandum, q̃ dixit. [Glos. bene intellecta,] & hoc propter tex. in dicta l. fin. cui cõcordare debet, eo quòd ipsam interpretari creditur, cuius est Glos. Nam ibi hæc habentur, videlicet: [Generaliter sancimus omnes donationes lege confectas, firmas, illibitasque manere, si non primò donationis acceptor ingratus circa donatorem inueniatur, ita vt iniurias atroces in eum effundat: Secundò, vel manus impias inferat: Tertiò, vel iacturæ molem ex insidijs suis ingerat, quæ non leuem censum substantiæ donatoris imponat: Quartò, vel vitæ periculum aliquod intulerit: Quintò, vel quasdam conuentiones siue in scriptis donationi impositas, siue sine scriptis habitas, quas donationis acceptor spopondit, minimè implere voluerit: ex his enim tantummodo causis, si fuerit in iudicio dilucidis argumentis cognitionaliter approbatæ, etiã donationes in eos factas euerti concedimus, ne sit cuiquam licentia, & alienas res capere, & frugalitatem irridere donatoris (& ipsum iterum donatorem, suasque res perdere) & prætatis malis ab ingrato donationis acceptore affici,] hæc ibi inter alia.

ex

ex quib. modò apertiſſimè elicie tur veritas interpretationis noſtræ factæ circa ſententiam dictæ Glo. cùm ex ipſo textu habeatur, quòd fuerit conſtituta regula, ꝙ omnis donatio legitimè facta, renocari non poſſit, exceptis quinque caſib. ſupradictis, inter quos nõ reperitur caſus exceptus, & dictis quinque additus à Gloſa, ſcilicet quãdo donator in inopiam verſus fuerit, & ei donatarius alimenta non præſtiterit, cùm ipſa Glo. aſſerat idem iudicium ſit de hoc caſu faciendum, etſi inter illos quinque expreſsè non fuerit connumeratus: & ratio, quæ Glo. mouit alia reddi non poteſt, niſi ratio ſimilitudinis iſtius caſus, cũ caſu ingratitudinis in textu expreſſo: cùm & ingratus donatarius nõ alimentans in inopia exiſtentem ſuum donatorem, apertiſſimè comprobetur, quod nota: quia hanc rationem Doctores nõ tradiderunt. Idem docuit Alex. de Imola in l. certi conditio. §. fi. ff. ſi cer. pet. Idem Angel. Ioannes de Imo. & alij Doctores in l. 1. §. ſi is, qui. ff. ad Trebellia. (vt refert Euerardus in Topica iuris. cap. locus except. ad regulam.) Idem docuit Bald. in d.c. poſt tranſlationem. num. 3. verſic. nota, quòd exceptio. dicens, nota, quòd exceptio in vno caſu porrigitur ad ſimiles caſus, vt in verſic. quamquã autem, eſt textus multum notabilis hîc. hæc ille. Idem docuit Cardinalis Zabar. etſi non ſic explicitè in dicta Clem. exiui. §. cùm autem. vbi poſtquàm dixiſſet, quòd exceptio firmet regulam, ſubdit in quarto not. quòd de æquipollentibus idem iudicium hic, & in §. proximo, ac ſi apertè dixerit, quod dixi de exceptione, quòd firmet regulam: idem dicendum erit de æquipollentibus caſibus exceptuatis per exceptionem factam, etſi ſpecialiter de ipſis facta non fuiſſet aliqua mentio in caſibus exceptis. Idem docuit expreſsè Panormitanus in dicto c. cùm dilecta. nu. 6. verſic. Item nota, dicens, ſemper tene menti, ꝙ nedum diſpoſitio ſimplex trahitur ad alium caſum ex identitate rationis, ſed etiã caſus exceptus à regula. Nã Papa hîc caſum exceptum in c. quoniam, vt lite non conteſt. vbi fuit conceſſum, quòd teſtes recipi poſſint non ſeruata iuris ſolemnitate trahi ex identitate rationis ad innouationẽ priuilegij, & ſic per hoc credo, inquit ibi Panormitanus, quòd licèt in iure reperiantur tres caſus excepti duntaxat, in quibus abſentes debent vocari ad Capitulum, de quibus per Gloſ. in c. 2. de teſtibus, in ſexto. quòd vocandi erunt in alijs caſibus conſimilibus, vel arduioribus. & per hoc limita id, quod dicitur exceptionem firmare regulam in non exceptis, vt in c. Dominus. 32. q. 7. procedit enim, vt reſtringatur regula ad caſus non conſimiles exceptis: ſi autem exceptio eſt facta per dictionem taxatiuam, etſi ſpecificè alibi in iure non excipiatur, nihilominus fiet extenſio ad ipſos caſus per identitatem rationis in materia fauorabili, & pia, vt ſenſit Gloſ. not. in l. illud.

C. de

C.de sacrosanct. Eccles.in versic. alicuius.secus in materia restringibili,vt not.in l.1.C.de patr.qui fil.distr.& hoc nota.hęc Panormitanus, qui idipsum docens in dicto c.quoniam frequenter. nu.4. in fine.in vers.& ex hoc tex.dixit, quòd ex illo text. & Glos.notandum erit, quòd casus excepti firmant regulam. 32, q.7. cap. Dominus,nisi reperiantur excepti in alia parte iuris, seu sint similes exceptis & ad hoc habes bonam Glo.in l.1.C.de condit.indebiti. Nō enim possunt omnes iuris articuli eadem lege comprehendi, vt in l.non possunt. ff.de legibus. hæc Panormitanus ibi, qui idipsum, docens paulò post in eod.c. nu.6.vers.quæro quid sit, si non timetur de morte,vel absentia diuturna (post multas auctoritates Doctorum) ipse sequens sententiam Glo. ibidem in vers. subtrahatur,& Host.Io.And.& Anto.de Butr.dicentium,quòd non solùm in casibus expressè exceptis à dicto cap.quoniam frequenter.possunt recipi testes ante litis contestationem, verum etiam,quando adest timor, quòd propter morā varient fidem, si de facili possent obliuiscifacti seriem : quam sententiam ipse Panormitanus ibid. probat his verbis vtēs, videlicet: Ego sequor Gl, & Host. Moueor: quia eadem ratio est, cum timetur de obliuione,sicut cum timetur de morte : satis enim quo ad partem habetur pro mortuo testis, cùm negotij oblitus est, arg. in c.in apibus.§.ecce.7.q.5.vbi dicit textus,quòd translatus de beneficio habetur pro mortuo, quo ad illud beneficiū,& quo ad successorem, & maximè hoc dicendum est in casu nostro,vbi consideratur mors, duntaxat propter testimonium ; si ergo eadem ratio est,ergo eadem debet esse iuris dispositio, & maximè cū hoc habeat æquitas.argum.optimum in c.cum dilecta.extra de confirmat.vti.vel inuti. vbi Papa hunc casum exceptū (cùm timetur de periculo tertiū) extendit, seu declarat habere, locum etiam cùm timetur de consumptione instrumentorum, motus simili æquitate. Ad hoc bona Glos.in l.1.C.de condit.indebi.vbi notabiliter dicit Glo.quòd excepto vno casu à regula, videntur excepti omnes consimiles : satis enim est vnum esse exceptū,exempli gratia. hæc Panormitanus vbi supra,qui rursum idem confirmans (loquendo de statutis generaliter aliquid statuentibus, conforme tamen communi iuris dispositioni) in dicto cap.cum dilectus.nu.5.vers.& nota ex hoc , & ex textu. his verbis vsus fuit , videlicet : Constitutio disponens in materia iuris, non includit in se casum alias exceptum à iure communi, seu casum fictum à iure communi. Nam de iure communi est, quòd non residens fructus non percipiat, sed familiaris Papæ excipitur, seu censetur residere,vnde cōstitutio simpliciter dictans, vt nemo habeat fructus in absentia, non includit casum à iure exceptum , imò verificatur in casu ficto à iure , qui habetur pro vero, & sic habes casum,

sum, in quo statutum verificatur in casu ficto, contra notata in l. 3. §. hæc verba. ff. de negot. gest. & in c. in nostra, extra de iureiuran. & hoc ideo est, qa ius in hoc equiparat casum verum, & fictum, vnde constitutio disponens regulariter id, quod ius, debet recipere omnes limitationes, & interpretationes iuris communis, quod perpetuo nota: secus dic vbi statutum esset præter, vel contra ius, & odiosum. Tunc non verificabitur in casu ficto, sed verba debent intelligi propriè, & in suo proprio significatu, & sic intellige illam l. 3. & c. in nostra. hæc Panormitanus vbi supra, qui eadem repetēs in c. ad audientiam. nu. 2. versicu. primò nota vnum dictum. extra de Cleric. non resid. infrascriptis vsus fuit verbis, videlicet: Primò nota vnum dictum satis notabile,
17 quòd statutum † disponēs in materia iuris, & excipiens duos casus alias à iure exceptos, non videtur excludere alios casus prorsus consimiles, a iure exceptis, & hoc ideo, quia ex quo disponitur in materia iuris, & non agit specificè derogare iuri, recipit omnes limitationes iuris. Nam de iure non residentes priuantur fructibus, & excipiuntur infirmi, & existentes in seruitio Papæ, vel Episcopi: statutum verò (de quo hic) excipiebat solùm duos casus, nec per hoc excludit tertium casum, imò intelligitur exceptus, sicut excipitur à iure communi. Quod videtur mirabile cōtra regulam illam, quòd exceptio firmat regulam in casibus nō exceptis, vt in c. Dominus. 32. q. 7. & facit hæc litera optimè in argumentum, quòd sicut casus exceptus à iure, extenditur ad consimilem casum propter identitatē rationis, & probatur in cap. cum dilecta. extra de confir. vtili, vel inutili, & notat Glos. in l. 1. C. de condit. indebi. Ita & casus exceptus à statuto, vbi disponit statu-
18 tum † in materia iuris, vt probatur hic: si autem disponeret contra ius, vel præter, fortè dicerem oppositum, quia casus expressè non prouisus in statuto relinquitur dispositioni iuris communis. Secundò nota principaliter ex tex. ibi. [Cùm absentes dici non debeant, quòd statutum disponēs in materia iuris, verificatur etiā in casu ficto,] quādo casus fictus est verus, vel æquiparatur à iure casui vero, quòd est etiam bene notandū, & clariùs probatur hic, quàm in c. præcedenti: & aduerte, subdit idē Panormitanus, quia Papa hic non intendit indulgere Episcopo, nec statutum de nouo facere, sed potius respondit de iure interpretando statutum: patet ex versi. decernimus, & ex ratione quam allegat. hæc Panormitanus vbi supra. Qui idem rursus docuit breuiter in c. iurauit. extra de probat. nu. 3. vers. & ex hoc nota. vbi dixit, & ex hoc nota, q vbi vnum ius venit exceptiuè, seu limitatiuè ad communes regulas iuris, fit extensio illius per identitatem rationis. Iura enim quæ admittunt testes publicatis attestationibus, loquuntur, cùm agitur de matrimonio iam contracto,

&to, vt in c. series. o. cum in tua. ext. de testibus, nihilominus extenduntur ad sponsalia, quando subest ratio peccati, ad hoc text. not. qui hoc bene probat in cap. cum dilecta. extra de confir. vti. vel inuti. Idem Panormitanus rursus docuit in c. cum omnes. nu. 7. versicul. casus exceptus. extra de constitu. vbi post relationem sententiæ Antonij de Butr. idem sentientis, dixit casus exceptus à lege debet extendi ex idẽtitate rationis, vt est tex. not. in c. cum dilecta. extra de confir. vtili, vel inutili, quod tene menti, & sic non solum lex communis extenditur ex identitate rationis, sed casus excepti extenduntur. hæc Panormitanus, vbi supra. Qui rursus idẽ docens in c. inter alia. nu. 15. versic. preterea, extra de immun. Eccles. dixit, quòd vbicũque loqui-
19 tur constitutio † in materia iuris communis, & aliquos casus excipit, non per hoc firmat regulam in nõ enumeratis contra ius commune antiquum, imò in casibus nõ exceptis, suppletur à iure communi. Ad hoc allego tex. in c. ad audientiam. cum ibi not. ext. de Cler. non resid. Item adduco Gl. & Bar. in l. serui nomine, vbi notãter voluit, quòd si vnum ius ponit regulam, & excipit aliquem casum cum dictione taxatiua, q̃ nihilominus excipiuntur alij casus, qui reperiũtur excepti in alia parte iuris. hæc Panormitanus vbi supra. Idem docuit Antonius de Butrio in c. cum dilecta. col. 3. versic. nota argumẽtum. extra de cõfir. vti. vel inuti. vbi hoc innuit, dicens, nota argumentum à simili in iure procedere, & quòd hoc voluerit ipse nos docere in casu præsentis limitationis, elicitum apertissimè ex verbis ipsius cap. cum dilecta supra à nobis recensitis, cum per ipsum Canonẽ extendatur exceptio facta in testibus non admittendis regulariter ante litis contestationem ad innouationem priuilegiorũ faciendam, propter identitatem rationis, vt ibi docuit Summus Pontifex. Attamen meo iudicio, idipsum clariùs docuit rursus ipse Antonius in c. translato. col. 2. versic. nota quartò, extra de constitu. dicens, nota quartò vnam regulam in materia extensionis. Quando duo extrema separata ad innicẽ ex aliquo accidenti verè connectuntur, tũc dispositum in vno ad reliquum extenditur, dato quòd de illo nõ fiat mentio, & per hoc habes limitationem ad illud dictum in vno, in alio negatũ: quia id verum, nisi tacitum sit per viã rationis, & naturam cõnexorum cum expresso, vel se habeat consequutiuè ad expressum, sic limita. c. non ne. extra de præsumpt. & l. maritus. C. de procura. & aduerte, quia non propterea dicitur comprehendi expressè, sed intellectiuè. hæc ille. Et quòd voluerit intelligere in casu præsentis limitationis, demonstrauit, citando dictam l. maritus, in qua habetur, quòd licèt maritus possit agere pro vxore, tamen si vxor ipsius concesserit mandatum procuratorium in vno, nõ poterit ipse maritus agere in alijs, cum videatur

sibi

ſibi prohibitum tacitè ab vxore, & ratio talis reddi poteſt, quia exceptio tam negatiua, quàm affirmatiua firmat regulam in non exceptuatis, & idcircò ipſe Dominus Antonius dixit limitandã fore dictam l. ma. itus. quando ratione identitatis, id quod expreſsè fuit cõceſſum in vno, & in alio videtur cõceſſum, ſi eadem ratio ſuadeat, ac doceat talẽ fuiſſe mentem tale quid concedentis: & hęc ſatis ſint in probationem pręſentis noſtræ interpretationis ſententiæ Domini Antonij, cum & id ipſum quàmapertiſſimè ipſemet docuerit in c. cum dilectus, & in c. ad audientiam. extra de Cleric. non reſid. ſententia ferè ad verbũ comprobatur veritas noſtræ ſententiæ. vide ergo ibi latius per ipſum, eo quòd etſi ipſe ibi loquatur de ſtatuto aliquos caſus excipiente, non extendendo ad caſus exceptos in alio iure communi, ita vt non poſſit exceptio facta in ipſo ſtatuto comprehendere & caſus exceptos à iure communi, nõ tamen incongruum erit arguere a fortiori, cũ ſtatuta dicãtur ſtricti iuris, & quòd debeant ſtrictè interpretari, ac per hoc quaſi ꝙ includat exceptos caſus à iure communi, quod non contingit ſic ſuſpicari de exceptione facta in aliquo iure particulari cõmuni, eo quòd apertiſſimè fuit probatum per præcedẽtia ipſam exceptionem non firmare regulam in alijs caſibus diſſimilibus exceptis in alia parte iuris cõmunis: Ex his ergo potuit Dominũ Antonium aſſipulatũ fuiſſe præſenti limitationi. Idem docuit Felinus in cap. paſtoralis. col. 2. verſic. pro quibus facit, extra de reſcriptis, dicens, quòd licèt a iure ſint expreſſi certi caſus, in quibus vocari debent Canonici abſentes, de quibus per Gloſ. in verſ. ipſorum. in c. 2. de teſtibus, in ſexto, tamen debent etiam vocari in alijs caſibus, vbi eſt ſimilis ratio. Idẽ rurſus docuit ipſemet Felinus in cap. quoniam frequenter. col. 2. verſi. limita ſecundò, extra vt lite non conteſt. ſequens Panormitani ſententiam in d. c. ad audientiam. Idem docuit Ioannes de Anania, & Cardinalis Zabar. in cap. lator. extra de homicid. qui Ananias in fine dicti cap. lator. infraſcriptis vſus fuit verbis, videlicet: Vltimò quærit hic Flor. duo piſcabant in quadam naui alter cum ligno, in quo erat ferrum ad detrahẽdum ramos arborũ obſtantes, cum inſtaret detractioni, caſu percuſſit ſocium, & mortuus eſt: fuit dubitatum an ille teneatur, dicit fuiſſe conſultum de facto, quòd non: dummodo aliàs adhibuerit diligẽtiam, quam debuit, nec obſtãt verba ſtatuti, quę dicebant, quòd homicida occidatur, niſi faceret cauſa defenſionis neceſſarie: licet enim ſtatutum excipiat vnum caſum tantum, ramen debebat intelligi, ſecundum ius commune, & ſic de homicida culpabili, vt in l. 2. ff. de noxalib. & pro hoc facit quod notat Salicetus in l. pen. C. ad l. Cornel. de ſicar. vbi reprehendit Butrium, dicentem, quòd ſtatuta nõ requirunt dolum, & ideo concludit, quòd ſtatuta pœnalia

reci-

recipiunt interpretationē reſtrictiuam, ſecundum ius commune: & pō dera bene, quòd iſtę duę auctoritates, videlicet Flo. & Salic. ſint ſufficientes ad liberādum hominem à morte, qui commiſit homicidium ſine dolo, pro quo etiā facit, quia caſus exceptus à regula, etiam conditione taxatiua tan tū in ſimili poteſt extēdi ex identitate rationis, vt probat tex. Gl. & Bar. in l. ob æs alienum tantum de prædijs minoribus, & in l. illud. de ſacroſanct. Eccleſ. per Gen ze. & Io. de Lig. in c. ſtatutum. §. cum vero. de reſcriptis, in ſexto. & probatur optimè in cap. ad audientiam. ext. de Cler. non reſid. hæc ille. Idem docuit Dec. in l. 1. nu. 32. verſ. poſtremo nō eſt omittendum, & num. 36. verſic. ſi vero exceptio. ff. de regulis iuris, vbi docuit, q̄ exceptio facta in vno caſu, porrigitur ad ſimilem, quando nō adeſſet dictio taxatiua. ſed ibidem nu. 35. verſic. ſed quæritur an exceptio dicit, quòd quando exceptio facta eſt taxatiua, tunc non porrigitur, ſeu extenditur talis exceptio ad ſimiles caſus. hæc Decius vbi ſupra. Qui tamen in c. cum dilecta. col. 2. verſic. & hoc etiam ampliatur. ext. de confirm. vtili, vel inutili. Id quod negauit in dicto nu. 35. de exceptione facta cū dictione taxatiua, ſequens Pan. & alios, affirmauit. Nā poſt quàm ibidem in col. 1. verſ. quintò noto, dixiſſet quintò noto, q̄ caſus exceptus à regula, extenditur ad alium caſum ſimilem, vbi ſupra, ſubintulit, & hoc etiam ampliatur ſi facta ſit exceptio p dictionem taxatiuam. Abbas hic dicit, facit quòd notat Barto. in l. ſi conſtante in princ. ff. ſoluto matrimonio. & in l. 3. §. cum Titio. ff. de alimentis legatis, & in propoſito, in terminis tradit Angel. in l. ſi hominem. §. in ędilitijs. ff. de ędil. edic. in l. Paulus. §. hæres rogatus. verſ. & hinc eſt. ff. de vſu. in l. Ita nobis. C. de adulter. cum ſimilibus, & tradit Alex. & moderni in l. 1. C. de cōtratabu. & idem Alex. in d. l. ſi conſtante. in 2. chartа, & conſil. 130. incip. In cauſa. col. 3. lib. 4. hæc ibi Decius, cuius ſententiam commendauit, & ſequutus fuit Aegidius Bollius in ſua Praxi. crimin. titul. fin. nu. 41. ex quibus patuit, quòd ipſe Decius melius recordatus correxerit, quæ dixerat in dicto num. 35. Idem rurſus ipſemet Decius docuit in conſil. 284. col. 3. nume. 5. verſic. quia exceptio à regula, vbi eadem repetens dixit, quòd exceptio à regula facta in vno caſu ad caſum ſimilem porrigitur, vt in c. cum dilecta. vbi Abb. ext. de cōfir. vti. vel inuti. & hoc etiā procedit ſi facta ſit exceptio p dictionem taxatiuam tantum, vt notat Abbas in d. c. cum dilecta. & dixi ibi. hæc ibi. qui Decius eadem repetijt in conſi. 151. nu. 6. verſ. non obſtat dixit, non obſtat, quòd exceptio facta in c. ſi Papa de caſu hæreſis contra regulam (quæ ibi ponitur) videtur cōfirmare regulam in caſibus non exceptuatis: quia illud verū eſt in caſibus diſſimilibus ab exceptuatis: ſecus eſt in ſimilibus caſibus: quia exceptio facta in vno, ad ſimilē caſum

ſum porrigitur, vt notat Abbas per illum tex.in c.cum dilecta.de confir.vtil.vel inutil. & idem Abbas in c.iurauit. ext.de probat.& hoc etiã procedit, ſi exceptio facta ſit per dictionem taxatiuam tantum, vt notat Bar. in l. ſi conſtante. in princ.ff.ſoluto matrim. Idem docuit iterum Decius in c. iurauit.col.3.verſic.in Glo.1.ext. de probat.ſequens Panormitanũ in d.c.cum dilecta. Idem docuit Antonius Corſet. in ſuis ſingularibus,in verſ.extenſio.incip. Diſpoſitio ſimplex, nedum trahitur ibi inter alia notatu digniſſima, dixit, quòd diſpoſitio ſimplex nedum trahitur ad alium caſum ex identitate rationis,ſed etiam caſus exceptus à regula.tex. eſt elegãs, & celebris in c. cum dilecta. extra de confir.vti. vel inuti. vbi Papa caſum exceptum in c. quoniam frequenter, extr.vt lite non conteſt. (& ſic non ſeruata iuris ſolemnitate) trahis ex identitate rationis ad innouationem priuilegij,& per hoc limitat regulam, & id, quòd dicitur exceptionem firmare regulam in caſibus non exceptis, vt in cap.Dominus.32. q.7. Procedit enim talis regula, ſeu tale dictum, vt reſtringat regula ad caſus non conſimiles exceptis, vt etiam docuit Bar. in l. ſerui nomine. ff.de vſucap.quem & ipſe Corſetus ſequitur in ſuis ſingularibus. in verſicu.extenſio. incip. Diſpoſitio ſimplex. & in verſi.ſtatutum.incip. Nota vnum dictum ſatis notabile, vbi ſupra, aſſerens ipſum Bartol.ibi dixiſſe, prout verè dixit, prout ſupra retuli,quòd etiam ſi exceptio facta fuerit per dictionem taxatiuam, nihilominus extenditur ad alium caſum,ſi in alia parte iuris reperitur exceptus: ſi autem ſpecificè alibi non excipitur,tunc per identitatẽ rationis extenditur in materia fauorabili, & pia, vt ſenſit Glo.not.in l.illud.C.de ſacroſan. Eccleſ. in verſic.alicuius:ſecus in materia reſtringibili.hæc ille.Idẽ docuit Euerardus in ſua Topica iuris, in capitulo c.ab except.ad regulam.nu.5. verſic.tertiò dicta theorica exceptio firmat regulã, vbi poſtquã ad verbũ ſe ſubſcripſit præſenti limitationi,citando quoque alios Doctores ad hoc ipſum probãdũ attulit pulcherrimã deciſionem cuiuſdam quęſtionis ad hanc ipſam materiam attinentium. his verbis vtens in nu.7.videlicet verſic. Item per iſtud vidi ego decidi vnam arduã quæſtionem ortum ſumentem ex tractatu pacis initę inter Sereniſſimũ Imperatorem Maximilianũ ex vna parte, & Flandros cum ãdherentibus ex altera, in quo nominatim excipiebãtur aliquot, qui nõ debebant in emenda Imperatori ſoluenda contribuere ex eo,q̃ ſequuti fuerãt partes Imperatoris, & cũ fieret executio cõtra quoſdam Flandros, ſpecialiter nõ exceptos,qui etiam ſequuti fuerant partes Imperatoris, ipſi ſe oppoſuerunt, ſuſtinentes ſe non teneri ex eo,quòd ex partibus ſteterant Imperatoris:obijciebatur autem contra eoſdem, quòd erant Flandri, & ſic comprehenſi ſub regula,nec erant excepti, & exceptio

firmat

gitized by Google

firmat regulam in non exceptis, sed ipsi replicabant, & dicebant, quòd eadem ratio vigebat in ipsis, quę in exceptis: & maior cum sublatinuissent partes Imperatoris, vt excepti, & plura pertulissent damna, quàm alij excepti, & quòd illa fuit mens disponentis, & quòd aliter intelligendo sequeretur absurdum: & dicebãt quòd exceptio firmat regulam in casibus dissimilibus exceptis, sed nõ in casibus similibus exceptis, & ita fuit iudicatum in magno consilio Cæsaris, me præsente, quod manda memorię, addidit ibidẽ Euerardus, ex quibus patet ipsum loquutum fuisse in terminis præsentis limitationis, prout apertissimè ibi docuit, cùm loquutus fuerit in terminis iuris communis, & municipalis. Idem docuit Couarruuias in secundo libro variarum resolut. cap. 5. nu. 6. vers. hæc oĩa eo tendunt. dicens hoc ipsum docuisse Ioannem Lupi in tract. de donat. inter vir. & vxo. in §. 16. num. 6. Idem docuit Ioan. And. in d. c. qui ad agendũ, col. 1. vers. vbi enim nihil de procurat. in sexto, dicẽs, ꝙ vbi nihil est expressum, totũ est generale, sed aliquo expresso, clausula generalis includit similia. Idem docuit Philipp. Franc. in d. c. qui ad agendum, §. sed si aliquis. dicens, ꝙ expresso vno casu, in quo requiritur speciale mãdatum, adiecta clausula generali, fit tunc extẽsio ad similes casus non expressos, ẽt si in talibus casibus non expressis requiratur specialis expressio, vel speciale mãdatum. Idem docuit Nauarrus in c. 1. §. laboret in 14. vers. pro contraria tamen parte, & in 119. vers. Non obstat etiam. de pęn. dist. 6. Idem docuit Ang. de Arimine in addit. tract. Angeli de maleficijs. vers. & ibi caput a scapulis amputetur. nu. 42. vers. tertius casus. in fine, & num. 43. vers. & per consequens exceptio. Idem Paulus Fuscus in singularibus suis, vers. exceptio firmat regulam. Idem Sil. in summa, verbo alienatio, numero duodecimo, §. duodecimo prędicta forma, circa medium: & quia statutum excipiens aliquos casus exceptos à iure communi, nõ censetur excludere † casus similes iuris communis, sed interpretandũ fore secundum ius commune, prout docuit Carpanus in 1. vol. ad c. 107. fol. 157. nu. 22. statutorũ Mediolanensium, in quibus præcipitur interpretatio litteralis, & omnia alia, quæ in nostro Genuensium statuto requiruntur, vt in lib. 1. cap. 18. §. 1. titu. de extrinseco intellectu prohibito. qui Carpanus ad ipsũ confirmandũ citauit subsequentes Doctorum sententias his prędictis verbis ibi vtens, videlicet. Ita signanter post Abbatem firmat Iaſ. in l. si constante, n. 85. declarando, vt per eũ n. 86. & 87. ff. sol. matr. Corsetus sing. statutũ. Secundo facit, quia non excipit hos casus taxatiuè, quinimò etiã ꝙ eos exciperet taxatiuè, tamẽ ꝙ non excluderentur casus similes, ita in his terminis not. Alex. cõs. 130. n. 6. 7. & 8. vol. 4. vbi sic ẽt declarat opinionẽ Bal. d. l. 1. §. excipiunt ad fi. ff. de ferijs. Idẽ Alciat.

* L cons.

conſ.157.n.9.Idē Turzanus in ſuis regulis. nu.86.verſ.regulam.Aſin. ſua Praxi Iud.§.31.c.57. & q̃ per dictionem taxatiuam non excludantur caſus ſimiles,not.Soc.ſen. conſ.38.num.4.vol.1.Brun.tract. ſtatut. excludent. fœmin.arti.12. q.16.caſu 31.nu.3.Berous conſil. 93.nu.7.& 8.vol.3.latè Tiraquel. tract.retract.lignag.§.20.Gl.vnica,nume.3.& 4.& latius tract.retract.conuent.§.1.Gloſ.6.nu.6.& 7.not.etiam Boſſ.tract.ſuo crimi. titul.de remiſſ. merced. publica. nu.36.verſ.non obſtat primū. Idē Plot.conſ.16.nu.28. Vrſill.ad Afflict.deciſ.46.nu.16. pro qua etiā opinione facit cōcluſio illa,quòd exceptio nō ampliat regulā pluſquàm ſit eius natura, vt not.Aret. conſ.30.nu.9.Felin.in c.quoniam frequenter.nu.1.limit.1. & nu.2. limit.3.vt lite nō conteſtata,cum nec etiam operaretur, q̃ caſus ſimiles exceptis comprehenderentur ſub regula;qui aliàs non comprehenduntur,vt not.Aret.conſil. 30.nu.9.deciſ.1.cū dilecta. nu.6. de confir.vtili,vel inutili, & conſil.44.nu.4.cum addit. ibi confirmat hanc etiam opinionem illa concluſio,quòd regula non extenditur, nec ampliat̃ per exceptionē, vt tradit in his ferè terminis Alciat.cōſ.748. ad finem. Didac. Couarruias.tract.variarum reſolutionum.lib.2.cap.2.nu.9. Nam exceptio ponit,nō priuat, vt not. Iaſ.§.ſupereſt.nu.1. Inſtit. de act. facit etiam,quia caſus nō dicitur à ſtatuto omiſſus,vbi adſit voluntas cōiecturata, & ſimilis ſit à ſtatuto comprehenſus, vt not. Mencn.conſi.76.nu.25.& 26.vol.1. Ad deciſionem autem Baldi,d.l. 1.§. ſed excipiuntur. ad finē,quā ſequitur Ioan.Crotr.locis allegatis, poteſt reſponderi, tenendo hanc opinionem, quam ego potius tenerem , prout reſpondet Alexan.conſil.130.nume.8.vol.4. verum hæc indagatio in hoc caſu,ſtantibus decretis allegatis, ſuperflua eſt, licèt poſſet ſeruire in caſu aliorum ſtatutorum ſimiliū. Qui autem ſint caſus, in quibus poſſit procedi de iure communi diebus feriatis, vltra hic expreſſos,notātur dicta l.2.ff.de ferijs, & in l.1.& 2.C.de ferijs. not.aliquos Socin.d.reg.125. dies feriata, & præcipuè ſi tractatur de datione tutellæ, vel curæ, vbi nō requiritur cauſæ cognitio , vt not. Iaſ.l.1.§.ſed excipiuntur.nu.6.ff. de ferijs.nouiſſimè Lanfrāc.Balb. in ſuis cōmunibus. cent.4. conſi. 132. Idem in examine teſtium ad perpetuam rei memoriā, ex quo indiget celeritate , vt not. Bald. conſil.2.volum.2. & dicetur cap. ſequenti . Idem in exequutione ſententiarum in iudicatum tranſactarum , vt not. Caſtrenſ. conſil.119.num.1.volum.2.Orian.d. cap.quoniam contra. cap.1.de citationibus.num.19.de probatio. Alexan.conſil.130.nume.2. volumine quarto , niſi verſetur cauſæ cognitio, vt ibi per eum. Socin. d.regula 125. limitatione ſexta. Rebuffus tracta. de litteris obligat. artic.3. Gloſ.3. nume.6. ita Senatus quotidie cenſebat, ſed nunc non eſt opus per d. Decreta . Idem in capiendo debitore ſuſpe-

ed by Google

suspecto, quia potest cępi die feriata etiam in honorem Dei. Ita Bald.consil.166.num.1.vol.5.Iaſ. d.l.1. §.ſed excipiuntur. nume.9. ff.de ferijs. Idem docuit Glo. Capellæ Toloſanæ, in quæſt. 161. in verbo ad quam etiam Epiſcopus. circa finem, dicens, quòd licèt ſingularis caſus iſte, ſcilicet quod in cauſis leuibus, nedũ Epiſcopi, verũ etiam Presbyteri ſunt priuilegiati in hoc, vt dum deferunt iuramentum, non teneantur iurare tactis Sacramentis: ſufficit enim in tali caſu ipſos iurare per eorũ cõſagrationẽ, vt in c. ſi quis Presbyter. 2.q.5. quod ſic reſtringitur, vt dictum c.fin. ponat aliquid ſpeciale in Epiſcopo, & vt alia iura non corrigantur. in caſibus vero non leuibus, ſcilicet ſimilibus expreſſis in alleg. c. fin. dici poteſt Epiſcopum priuilegiatum, vt nõ tangat: exceptio enim firmat regulam in contrarium, in caſibus nõ ſimilibus exceptis, vt not. Gl. in l.1.C.de condit. indeb. & in l. 1. ff. quod vi, aut clam, & in c.cũ dilecta.de confir.vtili, vel inutili. Ita tenet Sicul. in c. fin.alleg. etſi iuxta intelligentiam traditã communiter illius regulæ, in qua ha-
21 betur, ꝙ exceptio † firmet regulã in cõtrarium, videatur ſatisfactũ dictæ appellationi, ne tñ aliquibus appareat hoc ipſum nos non poſſe probare auctoritate ipſiuſmet Genuenſis ſtatuti tali obiectioni, & ſecundò reſpondemus:
22 ſciendum ergo, † quòd in dicta obiectione dicebatur, non reperiri indultam in aliquo loco ipſorum ſtatuorum conceſſam admiſſionem appellationis ipſis Magnificis Medicis, ac Iuriſperitis, quòd etſi expreſsè non fiat inibi mentio de admittendis appellationibus a ſententijs latis per Illuſtres Sindicatores ſupremos in cauſis Magnificorum Medicorũ, & Iuriſperitorum, quorum ipſi ſunt Iudices ordinarij, vt ſtatim probabimus: ſed neque expreſsè poterit ab aduerſarijs probari fuiſſe inibi huiuſmodi appellationis admiſſionem prohibitã: ſi ergo nõ fuit prohibita, ergo conceſſa implicitè, & tacitè. nec obſtat ſtatutum in c.1. de ſententiarum firmitate.lib. 3. cùm taciti, & expreſſi eadem ſit virtus, vt in l.cum quid. ff.ſi cer. pet. & quòd hoc appellandi beneficium ipſis Magnificis fuerit conceſſum, probatur primo per ſtatutum ipſum Genuenſe, contentum in lib.3. c. 18. de priuilegijs Doct. Medicorum, & Notariorum. ſ.3.incip. Iuriſperitorum, & Medicorum, vbi cõceditur ipſis Magnificis in priuilegium (ob ſingularem ſtatutariorum obſeruantiã erga eos tanquam Reipublicæ benemeritos,) vt poſſint, licèt habere in Iudices ordinarios ſuos actiuè, & paſſiuè Sindicatores ſupremos, & nõ tantum ipſos, verum etiam & Sindicatores ordinarios, indulgendo ipſis Magnificis, vt ad libitũ poſſint ſe conferre ad quem maluerint ex his Magiſtratibus pro cauſis ſuis expediendis, & hoc in ſpeciale priuilegium, comparãdo dictos vtroſque Magiſtratus in procedendo in cauſis dictorum Magnificorum Iuriſperitorũ, & Medico-

dicorum ęquales in iuriſdictione ordinaria exercenda ſuper cauſis eorum, & meritò cum in ipſis nõ proceſſuri ſint, vt Sindicatores, ſed vt eorum Iudices ordinarij: idem ſtatuerunt apertius confirmare ipſimet ſtatutarij in lib. 1. ſtatutorum. c. 2. §. 2. ſub tit. de Sindicatoribus ſupremis, limitãdo, ſeu declarando qualitatem iuriſdictionis collatæ ipſis ſupremis Sindicatoribus, dicẽdo eam debere eſſe ipſorum iuriſdictionẽ, ſ. cãdem met, quæ virtute ſtatutorũ fuerat collata ipſis ordinarijs, his præciſis verbis vtendo, habeant etiam eandemmet iuriſdictionẽ, quæ harum legum vigore competit Sindicatoribus ordinarijs, etſi hunc ſolum caſum exceperint à dicta regula tradita, addentes ẽt hæc verba, videlicet: (vt ipſi ſupremi poſſint auocare ad ſe cauſas, & negotia ab illis ordinarijs Sindicatoribus,) in quo ſtatuto ponderanda omnino veniunt illa verba, videlicet, (habeant eãdem met iuriſdictionẽ) cum inde eliciatur ipſos ſtatutarios, mediante eadẽ met ipſa clauſula voluiſſe nobis patefacere eos noluiſſe indulgere dictis ſupremis Sindicatoribus maiorem iuriſdictionem illa, quàm contulerant Sindicatoribus ordinarijs, ſed talibus voluiſſe conſtituere illis metam iuriſdictionis eis conceſſæ, & vt hanc eorum voluntatẽ magis exprimerent, ſtatim poſt regulã dictam conſtitutam ſubdiderũt ſallentiam excipiẽdo caſum, in quo maiorem iuriſdictionem eiſdem conferre intenderent, dicendo, ęp ab ipſis ordinarijs poſſent ãuocãre cauſas, & negotia quaſi in hoc tantum maiorem iuriſdictionem cõferrent cũ non reperiatur inibi hoc ipſum cõceſſum ipſis ordinarijs Sindicatorib. in cauſis, & negotijs agitatis corã dictis ſupremis: quapropter patet ad ſenſũ, ęp reſpectu modi ꝓcedẽdi, & adminiſtrãdæ iuriſdictionis in cauſis ipſorũ Magnificorũ Iuriſperitorũ, ac Medicorũ, remaneat inde inconcuſa regula, ſ. ęp in caſib. nõ exceptuatis ſint pares in iuriſdictione, & ęp in hoc habeat locũ iuris regula vulgatiſſima, ęp exceptio firmat regulã in cõtrariũ in caſibus nõ exceptuatis: & rõ fuit differẽtia graduũ: in reliqnis vero modis iudicia decernẽdi remanebũt (vt diximus) ęquales in iuriſdictione. Hac ergo de cauſa (meo quidẽ iudicio) ipſi Illuſt. ſtatutarij omiſerunt expreſsè declarare quid ipſi vellẽt ſtatuere circa admittendas, vel nõ admittẽdas appellationes propoſitas cõtra latas diffinitiuas ſnĩas ĩ alijs cauſis dictorũ priuilegiatorũ, q̃ ſup eorũ Sindicãtib. cũ expreſsè ſtatuere decreuiſſet de ipſis ĩſimul vnico cõtextu, prout fecerũt in lib. 3. c. 3. de appellationib. in §. incip. A ſnĩjs diffinitiuis his præciſis verbis vtẽtes, videlicet. A ſnĩjs diffinitiuis latis per Sindicatores ordinarios excedentib. ſummam librarum tricẽtarũ poſſit appellari ad ſupremos Sindicatores, a quibus in caſu cõceſſę appellationis poſſit appellari ad Senatũ, ex quo Decreto, apertiſſimè colligitur, ęp à ſentẽtijs excedẽtibus ſummã

libra-

librarum tricentarũ latis ab ipſis ordinarijs Sindicatorib. datur appellatio ad ſuperiorẽ Magiſtratum, & quia eius immediatus ſuperior Magiſtratus non eſt Senatus, ſed Magiſtratus dictorum ſupremorum Sindicatorũ, ideo dicitur in ſtatuto, quòd poſſit (procedendo gradatim) appellans appellare a dd. ſententijs ad dictos ſupremos, & a ſeutentijs latis ab ipſis ad Senatũ eodem modo. & in eo ſtatuto eos ſtatuiſſe comprehenditur, cum ſimus in caſu ſimili exceptuato a dicto ſtatuto, ꝓpter ęqualem vtrorum Magiſtratuum iuriſdictionem, de appellationibus faciendis a ſententijs latis a dictis Sindicatoribus ſupremis, vt ſcilicet appellari a dictis ſententijs immediatè poſſit ad Senatum, cum inter Magiſtratum ipſorum ſupremorum, & Senatũ non detur Medicis Magiſtratus (ad quem poſſit prius recurri,) vt reperitur in ſententijs latis a Sindicatoribus ordinarijs, & quidẽ hæc noſtra interpretatio verificatur in decreto ſupradicto in libro 1. c. 2. de ſupremis Sindicatoribus, vbi habetur, quòd ſupremi Sindicatores habeant eandemmet iuriſdictionem, quæ cõpetit Sindicatoribus ordinarijs: ſi ergo a ſtatuto declaratum fuit Sindicatores ſupremos habere eandemmet iuriſdictionem, quã ordinarij Sindicatores, & ambo hi Magiſtratus ſunt ordinarij Iudices conſtituti a ſtatuto in cauſis Iuriſperitorum, & Medicorum, & per ſtatutum iuriſdictione fuerunt æquiparati præter ſupradictum caſum, & expreſsè reperitur in ſtatuto ſupradicto, ꝙ a ſententijs ordinariorum poterit appellari ad Senatum, qua de cauſa negandum erit poſſe virtute ſtatuti eiuſdem, & eodem modo appellari a ſententijs diffinitiuis † latis a Sindicatoribus ſupremis ad ipſummet Senatum, nõ animaduerto eo magis, quòd volentes confirmare, quòd dixerant in libro primo, capitulo ſecundo, §. 2. de poteſtate ſupremorum Sindicatorum, dũ in dicto libro tertio, capitulo tertio, titu. de appellationibus, nullam ſpecialem mentionem facere curauerunt, quid ſentiendum de appellationibus faciendis a ſententijs latis per ipſos Sindicatores ſupremos, etſi de omnibus alijs Magiſtratibus ſpecialiter docuerint in ipſo Capitulo, ſed ſolum quid dicendum fuerit de appellationibus contra diffinitiuas latas ab ordinarijs Magiſtratibus, meritò iudicantes hoc fore ſuperfluum, cum declaraſſent Magiſtratum ſupremorum Sindicatorum habere eandemmet iuriſdictionem, quæ competat Sindicis ordinarijs. Quapropter indè elicitur, ꝙ ſi poterunt appellare dicti Magnifici a ſententijs latis a Sindicatorib. ordinarijs, per conſequens & a ſententijs latis a ſupremis Sindicatoribus, vt paulo ante latius ꝓbauimus. Quod animaduertẽtes ipſi ſtatutarij de hoc prędictis de cauſis nõ fore a quoquã rõnabiliter dubitãdum poſt ſingulorũ Magiſtratuũ nominationẽ in eo. c. 3. de appellationib.

23

in §. in caſibus prędictis breuiter, quæ ſigillatim dixerat, epilogando, vſi fuerũt illa forma verborũ, dicentes, in caſibus prædictis, id eſt in quibus diximus fore admittẽdam appellationem, cum dixerant non fuiſſe admittendam appellationẽ ab ipſis ordinarijs ſindicatoribus, quãdo cauſa, de qua agitur non excederet ſummã tricentarum librarum, ſed in excedentibus fore admittendam, & volẽtes quod diximus clariùs cõfirmare, nõ vſi fuerunt his verbis, & à ſentẽtijs diffinitiuis latis per Magiſtratus ſpecialiter nominatos, appellari poſſit, ſed voluerũt vti termino vniuerſali, dicendo ſimpliciter, latis per Magiſtratꝰ, comprehendere volẽtes vnica voce omnes Magiſtratus ipſius Reipublicæ, inter quos eſt Magiſtratus Sindicatorum ſupremorum: nec obſtant illa ſequentia verba in eodem §. in caſibus prædictis, videlicet: Non obſtante, quòd appellans, citatus etiam perſonaliter ad audiendam ſententiam nõ comparuiſſet in termino aſſignato in præcepto, ſeu citatione, & contumax fuiſſet, per quam contumaciam remediũ appellationis non tollatur, ſed cõpetat perinde ac ſi cõparuiſſet, & hoc dummodo appellatio non ſit remota, quia per alia ſtatuta remouetur appellatio, vel diſponitur à certis ſententijs non poſſe appellari per præſens ſtatutum non ſit eis derogatum, hæc ibi. & quidem non ceſſo mirari, quonam pacto quis præſumat decretum apertiſſimũ in fauorem Magnifici Boerij vel-le retorquere contrà ipſum, cùm proculdubio, ſi quis voluerit ipſius verba nõ lippis oculis perlegere, at potius intellectus acumine ipſorum valorem põderare ipſa interpretando (vt decet Iuriſperitos) ſecundum benignã mentem ſtatuentium verbis ſupradictis expreſſam, verum etiã ſecundum ſenſum Grammaticalem, reperiet apertiſſimè dicto Magnifico Boerio fauere, etſi ipſe literalis ſenſus, quã ſæpiſſimè à Doctoribus, ac legibus vulgatis præcipiatur non attendi in hmõi legibus fauorabilib. enucleandis. Sed vt breuibus hmõi obiectioni ſatisfaciamus, ſubnixè obteſtor admodum Illuſtres Iudices, vt mecum perlegant omnes §§. dicti capituli tertij. lib. 3. ſtatutorum, eo quòd proculdubio perſpiciẽt Illuſtres ſtatutorũ conditores fuiſſe benigniſſimos in concedendis appellationibus à ſententijs latis contra omnes, & ſingulos conciues cuiuſuis gradus, ſexus, & ætatis fuerint: quoniã inde animaduertent, quòd ipſi Domini ſtatutarij ſtuduerint primò explicitè recenſere omnes Magiſtratus ordinaria iuriſdictione fungentes in ciuitate eorum, inter quos fuit proculdubio Magiſtratus ordinariorum, & per conſequens ſupremorum Sindicatorum (prout latius ſupra probauimus) & inſimul decernere, quando, & à quibus eorum diffinitiuis ſententijs valida fuerit appellatio: ſecundo loco ſermonem habuerũt de appellationibus factis a ſententijs latis à Iudicibus delegatis: tertio loco

co ſtuduerũt Iudices appellationum monere ne tranſgrederẽtur metas iuriſdictionum ſibi indultarum: his præmiſſis animaduertentes ipſi Illuſtres ſtatutarij, ꝙ potuiſſet in dubium forſan ab aliquibus reuocari quid foret ſentiendum de appellationibus factis à ſententijs diffinitiuis, latis per Sindicatores ſupremos (etſi hoc fuiſſet implicitè deciſum in lib. 1. §. 2. capituli ſecundi, de Sindicatoribus ſupremis, vbi habetur eos eandem met iuriſdictionem habere, quàm habent ordinarij Sindicatores, de quorum iuriſdictione circa appellationem, etiam expreſsè fuerant deciſum per eoſdem quid ſenſerint) ipſi in dicto lib. 3. c. 3. §. à ſententijs diffinitiuis latis per Sindicatores ordinarios: breuiter igitur ipſi Domini ſtatutarij tali tacitè interrogationi, reſpondentes in dicto §. incip. In caſibus prędictis per modum epilogi, expreſsè dicunt in caſibus prædictis, ſcilicet expreſſis, & à ſententijs diffinitiuis, latis per magiſtratus, appellari poſſit vtẽtes illo numero plurali complectentes de iure omnes, & ſingulos Magiſtratus ipſius Reipublicæ, inter quos vtique connumeratur Magiſtratus ſupremorũ Sindicatorum, & credentes hoc ipſum annuendo obuiaſſe dictæ ambiguitati forſan oriũdę ſe contulerunt ad decidẽdam aliã quæſtionem, quæ potuiſſet etiam futuris temporibus, & meritò in Republica ventilari contra eos, qui per cõtumaciam etiam perſonaliter citati non interfuerunt ſententiæ promulgatæ tempore ſtatuto, & ſibi intimato, cum hac etiã ſola de cauſa in pœnam eorũ contumacię de iure communi, nullo pacto poſſent vti tam neceſſario, ac ſalubri rimedio appellandi à ſententia diffinitiua contra ſe lata, pro tuenda propria innocentia à iure introducto ipſi Illuſtres Domini (inquam) tanquam prudentes patres conceſſerũt ijſdem beneficium appellationis in caſibus ſupra enarratis, ĩn quibus ſçilicet vniuerſaliter omnib⁹ fuerat idem beneficium conceſſum: volentes ergo breuiter nos docere, epilogãdo, quę de appellationibus proponendis à ſentẽtijs à cunctis Magiſtratibus ciuitatis Genuen. latis, eruditiſſimo vtentes ſtylo, dixerunt in omnibus caſibus, & à ſententijs diffinitiuis latis per Magiſtratus poſſit appellari, etſi nihil ſubdidiſſent, viderentur voluiſſe talibus verbis excludere contumaces à tali beneficio. Quapropter volentes tanquã patres miſericordes ſe oſtendere erga conciues etiã contumaces, & inſimul non alterare, quæ in ſuperioribus §. §. eiuſdem capituli, (in quibus vniuerſaliter indulſerant appellationis beneficium à ſentẽtijs latis ab vnoquoque Magiſtratu, cũ aliqualibus exceptionibus) (vt ex contextu verborum patet) vſi fuerũt illa celebri, ac erudita forma verborum cõditionali, ſcilicet in caſibus prędictis, & à ſmĩjs diffinitiuis latis per Magiſtratus appellari poſſet, nõ obſtante, ꝙ appellãs, &c. ac ſi apertè dixerint, nõ ſolum concedimus eis

poſſe appellare à ſententijs diffinitiuis latis per Magiſtrat⁹ quoſcumque, ſeruatis cõditionibus ſupra enarratis, verum etiam & illi qui pro eo, q̃ ſentẽtię promulgatæ non affuit poſtquàm fuiſſet citatus ad ipſam audiẽdã termino præfixo contra ipſum per dictos Magiſtratus fuiſſet lata ſententia diffinitiua, licèt ſciamus (tacitè dicentes) de iure cõmuni talibus denegatam fuiſſe facultatem appellandi à ſententijs contra ſe latis in pœnam contumaciæ ipſorum, tñ voluerũt eorũ appellationem admittẽdam ſore, ex quibus omnibus bene per Illuſt. Iudices libratis, apertiſſimè ipſis apparebit dictũ §. in caſib. prędictis, &c. fauere Magnifico Boerio, nec ipſi obſtare poſſe ſubſequẽtia illa verba, nõ obſtante, cum duo voluiſſe, vt diximus in ipſo §. ſtatutarios facere, quàm facillimè colligatur: Primum quorum fuit confirmare, ac declarare breuiter per modum epilogi omnia, quæ in reliquis ſuperioribus §.§. decreuerant: Secundum, indulgere citato (ad audientiã ſentẽtiæ, & contumaciter non comparenti) facultatem appellandi. & quòd dicti §. in caſibus prædictis interpretatio noſtra fuerit conformis menti dictorũ ſtatutariorũ, elicitur quoque ex vltima clauſula ibidẽ addita, videlicet (& hoc dummodo appellatio non ſit remota, q̃a vbi per alia ſtatuta remouetur appellatio, vel diſponitur à certis ſentẽtijs nõ poſſe appellari, por præſens ſtatutum non ſit eis derogatum) ex quibus verbis apertiſſimè elicitur, quòd fuerit facta regula vniuerſalis in ipſius §. primis verbis concedens, quòd in caſibus ſupra recenſitis, liceat à ſententijs diffinitiuis latis per quoſcunque Magiſtratus appellari, nõ ſolum ijs, qui citati ad audientiam ſententiæ citationi obtemperaſſent, verum etiã ſi per contumaciã affuiſſent, etſi de iure cõmuni talibus denegetur appellatio: ſed ne aliquibus videretur inde fore eliciendum, q̃ tã dictis cõtumacib. q̃ aſſtantibus publicationi ſentẽtiæ eſſet indifferẽter in omnibus caſibus indultum appellare à diffinitiuis latis per quoſcunque Magiſtratus, reſtringẽdo regulam talis priuilegij indulti, ipſamq̃; declarãdo expreſsè excipere voluerunt omnes caſus, in quibus alias dixerant non fore admittendam appellationẽ à diffinitiuis: quapropter remanſiſſe dignoſcitur dictam regulam intactam de appellãdo à diffinitiuis, latis per quoſcunque Magiſtratus, etſi tres inibi ſubijciantur exceptiones, nec poterit hęc noſtra (ni fallimur) interpretatio dici ꝓhibita à ſtatuto in lib. 1. c. 16. §. 1. de extrinſeco intellectu: cũ hoc ꝓbetur primò ex rubrica ipſius, eo q̃ in d. 1. §. dicatur in d. c. fore ſermonem habendũ de extrinſeco intellectu prohibito, ac ſi apertè proteſtarẽtur ibi ſtatutarij ſe in dicto c. ſolum prohibituros extrinſecum intellectũ dari decretis ſuorum ſtatutorũ, non autem intrinſecum, qui neceſſario elicitur ex vero ſenſu verborum, conſono tamen menti ipſorum, necnon iuſtitiæ diſtributiuæ,

ed by Google

tiuæ, cui ipsi non consuluissent, si (vt aduersarij arbitrantur) fauore appellandi fuissent Iurisperiti, Medici, ac Notarij, nulla assignata ratione priuati, quo per eosdem statutarios fuerant reliqui conciues, etiam contumaces, non ita benemeriti Reipublicæ cohonestati: sed nec obstant, quæ postea in eodem capitulo dicuntur, quòd non admittantur aliqua interpretatio extensiua, aut restrictiua, quacumq; de causa, etiam ratione identitatis, aut maioritatis rationis, nec illa ampliare, nec subaudire, aut arguere, sed ꝙ dicta statuta forent intelligenda, prout litera iacet.

24 † Non inquam nostræ superiori interpretationi dicta verba aduersari posse duplici medio, facillimè ꝓtobatur. Nam primo dicimus, quòd ipsimet statutarij in dicto §. primo, in quo dicitur, quòd non fiat nisi litteralis statutorum interpretatio, statim à regula tres casus excepserunt: Primus quorum fuit [quando proferretur verbum in masculino genere, volentes, quòd tunc intelligatur comprehendi etiam fœmininum, si illud, in quo genus masculinum profertur, poterit conuenire etiam fœminino ita sicut masculino, etsi hoc alicui statuto expressè non contrarietur: Secundus casus a regula exceptus est, ꝙ vbi aliquid profertur in numero plurali, intelligatur etiam in singulari, & è conuerso, si tamen illud poterit ita vni conuenire, sicut pluribus, & pluribus sicut vni: Tertius casus exceptus à regula de non interpretando statuta, nisi ad literam est, quòd vbi fit mentio de Magistratu Genuæ, vel de Magistratu districtus, aut Dominij, intelligatur de omnibus Magistratib. Rei publicæ, tam in Dominio, quàm extra, si terminus, vel casus occurrens poterit conuenire, vel congruere.] hæc ibi ad verbum. Ex quibus patuit, quòd Illustres statutarij in eodem met §. constituta regula, de non interpretando statuta, nisi ad literam, statim absurditatis vitandæ gratia à regula exceperunt supradictos tres casus. Quapropter, ne tanquam cœci, recurrendum nobis erit nõ ad sutores, vel ad rusticos pro vera interpretatione valoris dictæ regulæ sic limitatæ, sed ad Doctores. Quorum proprium est interpretari regularum, & fallentiarum valorem. At quoniam vt annotauimus supra in declarationem vulgatæ illius regulæ iuris, in qua dicitur, quòd exceptio firmet regulam in contrarium in casibus non exceptuatis, & ꝓbauimus innumeris decretis vtriusque iuris, ac sententijs dictorum vtriusque censuræ, quòd inter alias fallentias, quæ de iure tribuitur dictæ regulæ, meritò est illa, in qua dicitur ipsam fallere in casibus similibus ipsis expressè exceptuatis à regula, licèt ipse casus similes non reperirentur in iure communi, vel municipali expressi, & hoc propter identitatem rationis, etiam si exceptionibus fuisset annexa dictio taxatiua,

vt

vt ibi in reſponſione ad ſecundā obiectionem factam, fuit ad ſatu ritatem probatum: his ergo de iu re ſic ſtantibus (ni fallamur) non poterit ſupradicta noſtra inter pretatio dici prohibita dicto ſta tuto de extrinſeco intellectu ꝓ hibito, ſed implicitè indulta, tū quia videtur minor ſupradicta, quæ in cap. de appellationibus fuit excluſa facultas ipſis priuile giatis ſupradictis appellandi a ſententijs diffinitiuis per ſupre mos Sindicatores latis, cum ſtan te ſtatuto lib. 1. c. 2. §. 2. de ſupre mis Sindicatoribus, in quo tri buitur ſupremis Sindicatoribus iuriſdictioque Sindicatoribus or dinarijs, a quorum tamen ſenten tijs admittitur appellatio, vt in cap. de appellationibus, §. 4. Nec dici poterit noſtra hæc interpre tatio, niſi litteralis, cùm de iure dici non poſſit extenſiua, ſed cō prehenſiua, quam quidem etiam ſtante ſupradicto ſtatuto eſſe lici tam docuerunt infraſcripti Do ctor. loquentes in terminis dicti ſtatuti prohibētis interpretatio nem. Quapropter ſciendum, ꝙ
25 Horatius Carpanus † nouiſſimus ſcriptor, & doctiſſimus interpres ſtatutorum, in ſuo tract. ſuper ſta tuto Mediolanenſi, in quo expreſ sè prohibetur appellatio ferè ijſ dem verbis vtendo, quòd vtitur ſtatutum noſtrum Genuenſe. Ipſe Carpanus, inquam, in vol. ſecun do, ad capitulum 174. fol. 45. nu. 13. verbo verum, quòd hæc verba referens opinionem Doctorū de clarantium quid importent ver ba illa, quòd (verba ſtatutorum communis Mediolani ſeruentur, vt iacet littera) poſtquam in nu mero 1. ſuper verſiculo [verba ſta tutorum] dixiſſet, quòd ſimile ſtatutum, vel per verba ſimilia, vel æquipollentia habetur, quòd totam ferè Italiam, pro ut notat Cotta in ſuis Memorial., in verſ. ſtatuto cautum eſt, ferè in princi pio. Picus in Authen. Præterea. num. 41. C. vnde vir, & vxor. ſuper verſic. [ſeruentur, vt iacet] dixit, quòd ſi ſtatutum diceret, quòd ſtatutum ſeruaretur pręcisè, tunc etiam haberēt interpretationes, de quibus infra, vt not. Alexan. in conſ. 80. nu. 5. vol. 1. & ſignanter Iaſon in l. omnes populi. nu. 60. verſ. item, quòd Bar. & col. ſeq. ff. de iuſt. & iur. Brun. relatiuè in tra ctat. ſtatut. fœm. exclud. artic. 5. quæſt. 23. nu. 23. ad finem, & arti culo 8. queſt. 8. ad finem. Qui Car panus ibidem. num. 3. addidit, ꝙ ſtatutū ſi tolleret interpretatio nem legis ciuilis, & quamlibet aliam, non tolleretur per tale ſta tutū, tamē interpretatio per pun ctum rationis, vel ex cōmuni vſu loquendi, vel ex obſeruantia. Ita Corn. in conſ. 331. nu. 9. verſiculo item ex alio, vol. 1. inter alia, refertq; infraſcriptos Doctores te nentes, quòd tantum friuola in terpretatio ſit remota, quando remoueretur interpretatio, di cens hoc docuiſſe Corneum con ſil. 131. colum. 2. nu. 14. vol. 1. Idē Barbatia in l. cùm acutiſſimi. nu. 165. C. de fideiuſſ. Brun. tracta. ſtatut. fęmin. exclud. art. quinto, quæſtio 29. num. 22. verſic. qui plus dicit. Menoc. tracta. adipiſc.

reme-

remedio quarto num. 226. Rol. a Valle tracta. de lucro dotis. quæſtio. 35. num. 3. Gallinius dicto libro octauo, c. 31. num. 5. & quòd omnes interpretationes non ſint remotæ, notat Aret. conſi. 108. & conſi. 109. coegiſtis me, & conſi. 144. licèt ſtatuta. Felinus in rubr. ca decretalium, colum. quinta. in principio. verſiculo ſecundò amplia. Decius conſ. 64. ad finem. Alciatus in tracta. de verbor. ſignificatio. lib. 2. nu. 28. cum ſequent. Ruin. conſ. 27. ad finem, volum. 5. Caſſan. in ſuis comment. in fine in verbo concluſio, & approbatio. in textu interpretes per totũ. Alba conſi. 20. per totum. Natta conſ. 172. nu. 14. vol. 1. Sciendum inſuper, quòd poſtquam dictus Carpanus in dicto tractatu vol. 2. ad cap. 174. in quo intenderat declarare valorem verborum illorum, quæ reperiuntur inſerta in ſtatuto Mediolanenſis Ciuitatis, ſcilicet, verba ſtatutorum cõmunis Mediolani ſeruentur, vt iacet in litera. ibidem in fol. 45. num. 15. poſtquam, inquam, dixiſſet, quòd per dicta verba ſtatuti tolleretur omnis extenſio, & hoc ipſum auctoritate aliquorum Doctorum probaſſet in num. 16. ſtatim ſubiunxit duas fallentias dictæ regulæ inquantũ prima dixit
26 fallere, quando extenſio † fieret ad euitandam abſurditatem, vel circumſcriptionem, prout Brunus in tractatu de ſtatutis fœminas excludentibus a ſucceſſione artic. 5. quæſt. 29. num. 21. verſ. ſic nec etiam. in ſecunda verò fallẽtia dixit dictam regulam de non faciendo extenſione verborũ ſtatuti, in quo perciperetur ipſa ſeruari ad litteram, fallere, quando extenderetur ad ſimile, quia tantum intelligitur reiecta diſſimilis, prout docuerat dictus Brunus vbi ſupra, verſ. & tunc bene credo. inquit ipſe Carpanus, cuius quidem ſententia quo ad ſecundam fallentiam veriſſimam fuiſſe iam fuit probatum per quamplurima ſupra allata in declaratione illius regulæ, in qua habetur, q̃ fallat regula illa: exceptio firmat regulam in cõtrarium in caſibus non exceptuatis, quando diximus, & probauimus per ipſam non eſſe prohibitam extẽſionem ad alios caſus ſimiles exceptuatis: vide ergo ibi, quia reperies ibidem relatam ſententiam Carpani id ipſum ſentientis, & ad hoc citantis alios Doctores. Cũ ergo eadem ratio vigeat in ſententia lata ab ordinarijs Sindicatoribus, quę in ſupremis, cùm eadem ſit iuriſdictionis poteſtas: vt elicitur ex lib. 1. ſtatutorum Genuę, c. 2. §. 2. & ambo ſint Iudices ordinarij, vt in lib. 3. de priuilegijs Doct. & Medic. c. 18. §. 3. Indè ſequitur arg. ab identitate rationis eo magis, q̃ hoc videantur Illuſtres ſtatutarij expreſſiſſe in lib. 1. cap. 1. titu. de appellationibus. §. incip. a ſententijs diffinitiuis latis, vbi expreſsè dixerunt poſſe appellari a diffinitiuis ſententijs latis ab ordinarijs Sindicatoribus ſuper cauſis excedentibus tringintarum librarum valorem, quòd & probatur, & hac alia ratione nempe, quia iudaicã

inter-

interpretatio, ſcilicet ad corticē litteræ per huiuſmodi ſtatutum
27 non exigitur,† vt docuit Carpanus vbi ſupra, nu.54. verſ.iudaica.ſequens Iaſonem in l. non dubium.num.18. C.de legibus.Alia vero quæ in confirmationem ſupraſcriptorum veniunt ponderanda in probatione noſtræ veriſſimę interpretationis circa dicta verba ſtatuti Genuenſis,infra latius afferemus. Circa vero ſecundam fallentiam,in qua Carpanus dixit fore extendēdum ſtatutum pro vitanda abſurditate ſummopere ipsā laudamus, in cuius confirmationem, ſciendum hoc ipſum docuiſſe infraſcriptos Doctores,dicentes, quòd ſtatuta generalia erunt intelligenda, ac reſtringenda ſecundum formam iuris communis ratione vitandę abſurditatis: Inter quos eſt Gloſa in Clemen. litteras.de reſcript. & in Clem.Auditor.eodē tit. arguendo ex ipſis per locum ab oppoſitione.dicta enim Glō. diſputan.hoc tenuit, ac docuit. Idem docuit Bal. in l.ſi quis non dicam rapere.C.de Epiſcopis,& cler. facit l.nam abſurdum, ff.de bon.lib. & per Imo.in l.ſi vero.§. de viro. ff.ſol.matrim. Nam etiā quando ſtatutū prohibet interpretationē ratione euitandę abſurditatis poterit fieri interpretātio, vt diſputando concludit Ray.de Forli.& refert Pet.de Anchar.in c.1.colum.vltima, extra de conſtitut. quos ſequutus fuit Bartholomeus Socinus in conſi. 84.nu. 3. & 4. verſ.tertiò principaliter.volum.1.Nam hæc regula eſt peroptima, & a iure approbata in l.2.C.de noxal.actio.& in l.vt gradatim, §.1. ff.de muneribus.Item docuit Carpanus vbi ſupra,num.88.dicens,quòd per dictum ſtatutum non reijciatur interpretatio,vt euitetur abſurdū, quòd prius iam dixerat, & probauerat auctoritate infraſcriptorum Doctorum, ſcilicet Aretin. conſi.109. num.1. Alexan. conſi. 80.num.8.vol.1.conſi.83.num.5. vol.2.Socin.ſenior conſi.84.nu.4. vol.1.Iaſ.l.non dubium,num.39. C. de leg. Alciatus l.prima, §.ſi quis ita.num.9.cum ſequen.ff.de verborum obligat.Brun.dicto articulo 5. quæſt.29. nu,22. & tunc bene credo.Cotta in verbo ſtatuto cautum eſt ferè. verſiculo, & quid eo modo debet fieri interpretatio.Hippolitus Rimin. conſil.74.nu.66.volum.primo. Idem Gallinius tract. de verbor. ſignific.lib.8.cap.30. num.28.& Idem docuit Paulus de Caſtro in l.1.ff. ſi cer.pet. quem ſequitur ibidem Bartholomeus Socinus. columna ſexta, num.42. aſſerens, quòd ſi ſtatutum ſit in Ciuitate, quòd verba ſtatuti intelligātur ſtrictē, & quòd non poſſint addi,vel detrahi, hoc ſtatutū debet intelligi ita vt non remoueatur interpretatio litteralis, quia eſt omnino neceſſaria, & quod ſtatuta non ſint intelligenda ad litterā, prout iacent,docuit Bal. in l.non dubium C.de legibus. & in l.non ſatis,C.de bo. quæ libe. & text.in l. 3.C.de lib.præter.cū ibi not.quos in d.l.1.ſequutus fuit Socinus.idē docuit Alciatus in l.1.§.ſi quis ita

Digitized by Google

col.3.nu.3.ff.de verb.obligat. dicens ex ipso textu colligi, quod in materia etiam stricta & requirente aliquid ex verbis explicari non censetur reiecta sana interpretatio, quæ possit ex verbis colligi, imò lex non posset talem prohibitionem facere secundum Bal.in l.2.§. his legibus, ff.de origi. iur. vbi reddens rationem huius dicti dixit hoc esse, quia naturaliter in
28 terpretatio ţest necessaria, & ideo nulla constitutione prohiberi potest, quia aliàs lex esset impossibilis: & istud facit ad statutum dicens, quòd verba in statutis intelligantur ad litteram, prout iacèt: Nã non censebitur prohibita interpretatio rationabilis. vt per Bar.in l.omnes populi.col.pen.ff. de Iustit.& iure, cum multis similibus aggregatis per And.Sicul.in l.cum acutissimi. car.24.C. de fideicommiss.& per Franciscum de Curtis. consil.9.col.8.subdit vero ipse Alciatus ibidem, quòd cùm hæc quotidie vertantur in consilijs, poterimus dicere quòd aut in statuto agimus de restrictione, & tunc licèt militent verba, cessat ratio expressa, vel quæ sola potest assignari, iuxta glo.in l.Quamuis. C.de fideicommiss.& tale statutũ non compræhendet illum casum, quia non videtur dictum per statuentes quod mente non agitauerũt, vt in l.Labeo, ff.de suppel.leg. & ita procedit, quod ĩ notabili casu consuluit Decius in consil. 64.
29 vbi decretum Principis ţ puniens rebellem & eius fratres, factum ad finem, vt tales magis absterrentur respectu propinquorum, nõ comprehendet fratrem inimicum rebellis, quia propter talem quis nõ absterretur. Aut agimus de extensione, etsi in statuto militet eadem ratio, extendetur quatenus uis verborũ importet, etiam latè ea intelligendo litteraliter tamẽ. Hęc Alciatus vbi supra. Idem docuit Ripa in lib.1.respon. titu. de legib.& consuetu.resp.3.num.14. & deinceps. vbi concludenter pro
30 bat, quòd statuta ţ quæ dicunt ipsa fore intelligenda ad litteram & prout littera sonat, vt cauetur in calce voluminis statutorum. tamen erãt interpretanda, vt non remoueant interpretationes legitimas, sed solũ friuolas, vt docuerunt infrascripti Doct. videlicet Bar.in l.omnes populi, vltima q. 6. quæst. princip. ff. de iustitia & iure, & ibi Iason col.11.& sequitur Bal. in l.quamuis, & ibi etiam Iason C.de impu.& rursum idem Iason in l.Iam hoc iure, ff.de vulga.& pupill.& in l.quamuis, ff.de in ius vocan.& in l.fin. C. de successi.edicto. Alex.in l.1.col.8.ff.si cer.pet.& consi.50.col.2.& consi. 80.colu.4.lib.1.& consil. 213.colum. 2.& pen. lib.3. Panormitanus in proęmio Gregorij, & ibi Felinus col. 3. Barbat. consil. 39. colu.2.& consi.21.col.11.lib.1.& consi.7.col.13.lib.2. & ad hoc ipsum probandum, faciunt quę dicuntur a Doctoribus de clausula appellatione remota, per quam censetur solum remota friuola appellatio, vt in l.1.ff. à quibus appell.non lic. vi Bar. idẽ de clausula nulla exceptione obstãte. pro quo est tex.in c.ex parte, el.2. de

officio

officio deleg. & ibi per Felinum ampliſſimè, & Alex. in conſi. 133. incip. ſuper quæſitis, col. 2. lib. 5. Felinus enim in dicto capit. ex parte, col. 3. nu. 6. fallentia tertia, quòd diſpoſitio generalis tam iuris communis, quàm ſtatutarij ſit reſtringenda pro euitanda abſurditate, prout etiam docuerũt & infraſcripti alij Doctores, videlicet Bart. in l. omnes populi, in 6. quæſt. principali poſt principiũ. ff. de iuſtitia, & iure, & Bar. idem in l. non dubium. C. de legibus, & in l. prima, in fine. C. de agric. & cenſi. lib. 11. Panormitanus in c. ſolitę, de maiorit. & obed. diętia. Bal. in l. benignius, in principio. ff. de legibus, & in l. Gracus, C. de adult. verba enim legis non debent captari, vt in l. penultima, ff. ad exhibendum, etiam ſi præcedat aliud ſtatutum generale, vt (docet Euerardus in Topica iuris in loco ab abſurdo. nu. 4. verſ. hinc etiam eſt) quo cauetur, quòd verba ſtatuti intelligantur præcisè, & ad litteram ſine vlla interpretatione ſub maxima pœna, ſubdens id ipſum fuiſſe iudicatum Bononiæ, vbi ſimile ſtatutum fuerat conceptum ſub ijſdem verbis: nam in ipſo dicebatur generaliter, quòd quicunque extraxerit ſanguinem in platea puniatur pœna manus, barbitonſor tamen qui extraxit ſanguinẽ in platea phlebotomiam faciendo, etſi fuiſſet Bononię dubitatũ, an fuiſſet indè puniendus barbitonſor pœna ſtatuti tandem fuit deciſum, quòd non, vt euitaretur abſurditas, quæ indè ſequeretur ſi tuiſſet obſeruatus iudaicè cortex litteræ dicti ſtatuti, prout docuerunt ſequentes Doct. videlicet Alber. de Roſat. poſt Iac. Butrig. in l. quamuis. ff. de in ius vocando, & Iaſon in d. l. non dubiũ. Hinc etiam dixerũt infraſcripti, quòd ſtatutum generaliter, & indiſtinctè diſponens, quòd homicida pœna capitis puniatur, reſtringi debeat ad dolosè occidentem, nec habet locum in eo, qui per laſciuiam, vel petulantiam, aut culpam occidit, & multominus, in eo qui ſine culpa occidet, & ſic reſtringitur ſtatutum, ne ſequatur abſurdum. Idem docuit Alex. de Imo. in conſi. 102. vol. 3. incip. Domini Redemptoris, & cap. ſuper eo, de quo quæritur, & Pau. de Caſtr. in conſi. 192. incip. In Chriſti nomine amen. In cauſa carceratorum, & Cępoll. in cõſil. crimin. 30. per totum, vbi hoc apertiſſimis documentis probauit. Hinc etiam ſingulariter dixit Albericus de Roſat. in prima par. ſtatut. quæſt. 273. verſic. Item quæro aliam quæſtionem. quòd ſi ſtatuto caueatur, quòd habens centum in bonis, vel plus debeat tenere equum, & arma in ſeruitio communis, vt vitetur abſurditas non ſolum tenebitur ad tenendum equum, & arma, qui tenet in bonis cẽtum, & paulò plus, verùm etiam, & qui habent cẽtum, & multo plus quinque mille, vel maiorem ſummam, cùm hoc ipſum eliciatur ex mente ſtatuentium, qui illis verbis non putarũt excuſandum ditiſſimum, ſed potius includendum fore in eorum

ſtatuto

ſtatuto quãuis de ſui natura dictio [Plus] regulariter ad modicam quantitatẽ referatur, & eodem modo intelligendum foret ſtatutum, in quo caueretur, quòd habens 40. annos, vel plus ſit excuſatus ab exercitu: nam ſi dictio plus ad modicam quantitatẽ referretur, inde hoc abſurdum ſequeretur, ſ. q habens centũ annos nõ excuſaretur, & qui 41. excuſaretẽ, & hoc probat alijs medijs ibidẽ Albericus. Id ipſum multis alijs exemplis probat Euerardus, vbi ſupra, aſſerens in nu. 8. quòd ab-
31 ſurdum † dicatur illud, in quo neque ratio, neque æquitas militat; Et vt ad rem noſtram tandem deueniamus, quòd abſurdum ſit velle, quod ſtatutum Genuæ ſupradictum priuet per illa generalia verba, nulla aſſignata ratione, ipſos Magnificos Iuris peritos, ac Medicos tutela propriæ innocentiæ, cui per remedium appellationis cõſulitur nulliq; rationi, aut æquitati inhærere dignoſcitur, cùm ipſum beneficium fuiſſe quibuſcunque mechanicis indultum proprię eorum indemnitatis remediũ ibi reperiatur. Quapropter, vt vitetur hæc ſic enormis abſurditas falsè intellecta in ſtatuto de ſupremis Sindicatoribus, à quorum ſententijs prohibetur appellatio, cum ibi agatur, vt ſępius fuit dictum, de appellationibus à ſententijs ipſorum, vt (Sindicatores ſunt) non autem ibi fiat ſermo, de ſententijs latis ab ipſis vt Iudices ſunt ordinarij aliquorum ſunt, vera indè comprobatur hæc noſtra reſponſio, & interpretatio dicti capituli de ſupremis Sindicatoribus, prout etiam apertiſſimè cõprobatur auctoritate iufraſcriptorum Doctorum, qui videntur expoſuiſsè ad verbũ dictum ſtatutum ciuitatis
32 Genuę, in quo prohibetur † omnis interpretatio alia, preterquã litteralis: ſciendum ergo, quòd de hoc etiam loquentes infraſcripti Doct. in infraſcriptis locis hæc ſequentia docuerunt, prout eos retulit Albertus Brunus in ſuo præcedenti tract. de ſtatutis excludentibus fœminas à ſucceſſione, articulo quinto. quæſt. 29. incipiẽdo à verſ. ſed Petr. de Anch. nã infraſcripta ad verbũ ibi retulit, quę cùm ſummopere diluci dent veritatẽ ſupradictæ noſtræ interpretationis ſtatutorum Genuenſium ad verbum, & ipsã referre viſum fuit. Quàpropter ſciendum, quòd Petrus de Ancha. in repet. c. Canonum ſtatuta: in vltimis verbis ext. de conſtitu. dixit, quòd etiam ſi extet ſtatutum diſponens, quòd ſtatuta debeant intelligi ad litteram prout iacent, abſque gloſatione, ſub auditione, vel extraneo intellectu nõ modo nõ intelligitur excluſa interpretatio, quę ſumitur pro cõgrua vocabili expoſitione, ſed nec etiam interpretatio, quæ ſe habet per modum extenſionis de vno caſu ad alium, quando alias reſultaret abſurditas, vel circumſcriptio, quia abſurditas debet videri excluſa. etſi ex verbis videatur admiſſa, vt in l. ſcire oportet §. Illud. ff. de excu. tut. l. cõſulta diualia. C. de teſta. & pariter circum-

cumſcriptio, quæ ſub ſpecie legis ſępe crimen inuoluit. l. fraus. & l. contra. ff. de legibus, ſubdit quòd extenſio poteſt fieri per modum æquitatis, & ſimilitudinis rationis, quando æquitas, vel ratio eſt ſcripta in lege, vel ſtatuto: & ſic ex mente Pet. de Anch. talis diſpoſitio ſtatuti non eſt magni effectus, & idcirco dixit Paul. de Caſt. in conſil. 183. incipien. in cauſa, quæ vertitur in l. 2. in vol. antiquorum conſiliorum, ſecundum primã impreſſionem, quod ſtante ſtatuto, quod verba eorum intelligãtur modo groſſo, & prout iacent, non tolletur neceſſaria vel iuridica interpretatio, ſed parum operabitur tale ſtatutũ: per not. per Bar. in l. omnes populi, in 7. col. quæſt. 6. princ. ff. de iuſt. & iure. vbi dixit ſtatutum diſponés verba ſtatutorum nõ recipere debere interpretationem, gloſationem, vel extraneum intellectum nihil, aut modicum operari, quia friuola tantum interpretatio intelligitur ſummota, non autem iuſta, & iuridica, quod etiam ſequitur ibi Bal. & Boni. in l. Cęſar. ff. de publi. predictã opinionem ſequitur Cuma. in conſil. 136. incip. viſis Inſtrumentis, vbi voluit quòd ſtante ſtatuto quòd ſtatuta intelligãtur vt ſunt ſcripta, & groſſo modo, non excludetur intellectus, qui colligitur ex verbis, nec alius iuſtus, aut veriſimilis, per not. p Bar. in loco prędalleg. & Bal. in l. non ſine. C. de bo. quę libe. ſequitur Petr. de Anch. in dicta repet. c. Canonum ſtatuta, in col. 77. verſi. & prędicta. adeo ſunt vera, & in 79. col. verſi. tertio principaliter. Imol. in c. Rainutius, de teſtam. vbi tenet contra Bal. qui contrarium dixerat in dicta l. prę cibus. 3. colum. verſ. & nota quod in quibuſdã, C. de impub. & aliorum ſubſtitu. Idem dixit Antoni. de But. in c. fi. in fallentia 5. extra de conſuet. aſſerens, quod ſtatutum expreſſè prohibens extẽſionem intelligitur prohibere omnino diſſimilem, non autem omnino ſimilem per Glo. in l. illud. C. de ſacroſan. Eccl. & in l. ob ęs. C. de prędi. mi. facit l. argẽtarius in principio ff. de eden. & quod not. Guil. de Cuneo in l. de quibus, ff. de legibus. fortius dixit Franciſcus de Aret. in conſi. 109. incip. coegiſtis me ſubtilizare. aſſerens, quod ſtante ſtatuto, quod ſtatuta nullam debeant recipere interpretationẽ, ſed debeant intelligi, prout iacent: non intelligetur excluſa interpretatio paſſiua: quia tunc ipſum ſtatutum ſe non extendit ad caſum non expreſſum, ſed lex communis ſe extendit ad ſtatutum, inferens ex hoc, quod eo caſu ſtatutum præferens agnatos cognatis in ſucceſſione, illos etiam præferat in tutela, vult Maria. conſi. 84. incip. viſa. colum. 3. verſi. decimo & vltimo facit quod dixit Paul. de Caſt. in conſ. 346. incip. pñs caſus. in volu. antiquorum conſiliorum ſecundum primã impreſſionem, quod ſtatutũ excludens matrem propter collaterales, & ſic propter patruum magnũ, multo magis excludet propter auum paternum, etiã ſtante ſtatuto, quod

verba

verba ſtatutorum debeant ad literam intelligi, etſi ſtatutum dicat, quòd vigore alicuius legis ciuilis, vel alterius cuiuſcumq; ſtatuta exponi, interpretari, vel extrahi ad alium ſenſum non poſſint, quam ſonet verba. Interpretatio tamen quæ fit in punctum rationis, vel ex communi vſu loquendi, vel ex cõmuni obſeruantia, non intelligetur ſublata, ſed proueniens ex lege ciuili Canonica, prætoria, vel municipali, ſecundum Corn. in conſi. 331. incipien. In hoc. col. 2. vol. 1. qui plus dicit in col. 3. in princ. q̃ per dictum ſtatutum friuolę tãtum interpretationes videntur ſublatę, poſt Bar. in repet. l. omnes populi. ff. de iuſt. & iur. Nec laudabilis, aut intrinſeca interpretatio videtur ſublata, nec reſtrictiua, per quam prauus tollitur intellectus, ſecundum Corn. conſ. 224. incip. Non ſequendo, col. 5. vol. 2. vbi declarat quis dicatur litteralis intellectus, & q̃ nõ tollatur per talia ſtatuta iuſta, & legitima interpretatio voluit Alex. in cõſ. 50. incip. Viſis & oportune conſideratis, col. vlt. & in conſ. 80. incip. Viſo & oportune, &c. col. 3. verſ. & ita declaratur, cum prędce, vol. 1. vbi dicit hanc eſſe communem opinionem, & tunc vnum ſtatutum debere per aliud diſtingui Dominus Baptiſta de S. Seuerino in d. l. omnes populi, in vlt. carta ſolum refert opiniones Doct. & nihil a ſe ipſo concludit: verior, inquit Brunus, vbi ſupra, videtur prędcedens opinio in caſu ſuo, qñ ſtatutum vult attendi ſonum verborum, quouis modo loquatur, (quod non eſt in ſtatuto noſtro Genuenſi,) quia ſubdit ibidẽ Brunus, quod ex mente nõ eſt ex verbis, cùm aliud ſint verba, & illud quod ſonant, aliud mẽs, quę plus continet, quàm quod verba ſonant, & eorum Grammaticalis ſignificatio. l. non aliter. ff. de legat. 1. not. in l. non dubium. C. de legib. & in Inſtit. de legit. patro. tu. in text. & glo. & in titu. ſequenti, & in l. qui neque, §. 1. ff. de re co. facit Clemen. exiui de Paradiſo, de verborum ſignificatione, vbi Papa prohibet gloſationem regulæ Sancti Franciſci, & ſolum litteralem grammaticalem admittit, (vt etiam habetur in ſtatuto noſtro: tũc benè credo quod talis prohibitio limitetur, vt non excludatur limitatio (inquit vbi ſupra ipſe Albertus Brunus) quæ tendit ad obuiandum abſurditatibus, vel circumſcriptionibus, quaſi non fuerit mentis ſtatuentium eas admittere per plura allegata: vult Marianus in d. conſilio 84. in columna tertia, verſiculo ſexto, & verſiculo decimo,
33 & vltimo, & quòd dictum † ſtatutum Genuenſem in caſu omiſſo recipiat interpretationem paſſiuam a iure communi probatur infraſcriptis auctoritatibus allatis ab ipſo Domino Carpano in dicto tract. interpretationum ſtatutorum Mediolanenſium, quæ ad verbum quo ad obſeruantiam ipſorum præcipiunt cademmet, quæ in ſtatutis Genuę in libro primo, cap. 16. §. primo, tit. de extrin. intellect. prohib. & quidem

ipſe Carpanus inter alia notatu dignißima ad c.174.fol.47.vol.1. nu.77.verſ.admittitur etiam. his pręciſis verbis vaitur, videlicet. admittitur etiã interpretatio paſſiua a iure communi proueniés, quia tunc non dicitur fieri extenſio, ſed eo caſu lex communis ſe extendit ad ſtatutũ.Ita not.Aret. conſ.108.nu.1.& conſ.109.nu.1. Ang.in l.non poſſunt, nu.1. verſ. ſecundo caſu,ff.de legibus. Alex. in l.1.§.lex Falcidia,col.1.ad fin. ff.ad legem Falcid.& conſ.50.nu. 12.& conſ.80.nu.5.vol.1.Cuman. conſ.30. nu.1. Brun. d.artic.5. q. 29. nu.22. Cotta in ſuis memorialibus,dicto verbo ſtatuto cautum eſt ferè, verſ.item ſtante hoc ſtatuto. Curt.iun.conſ.7. num.8. Claud. Sayſel. in l. inter cęteras, nu.17.ff.de liber.& poſthum.Rolan.a Valle tracta.de lucro dotis, quæſt.26.nu.12.Menoch.conſi.5. num.27. volum.1. Cranet.tracta. de antiquit. tempo. quarta parte princ. in principio, numero 49. Plot. dicto conſi.17. num.68. ad finem, declarãdo, vt per Cœpol. conſi.82. num.7. Idem Camillus Gallin. tract. de verborum ſignificatione, libro octauo,cap,8.numero 12. & 13. & libro 6. capit. 5.numero quarto,& quinto, (vbi notat quæ dicatur paſſiua,& acti-
34 ua interpretatio) † & quidem paſſiua interpretatio eſt legis oſtenſio. ita Gallinius dicto libro ſexto, capitulo 21. numero 16. (Niſi ea fuiſſet ſublata per ſtatutum in ſpecie,ita Brun.dicto tracta. ſtatut. fœm. exclud. articulo ſeptimo,quæſt.tertia, ad finem,) & quod caſus omiſſus in ſtatuto remaneat in diſpoſitione iuris communis probatur infraſcriptis etiam auctoritatibus. Nam primo legum auctoritate, tex. eſt enim clarus in l.ſi extraneus. ff.de condict.ex cauſa data, vel non ſequuta in l. commodiſſimè, ff.de liberis,& poſthumis, & in l.ſi cũ dotem.ff.ſol.matrim.& per Ang. in l.Titius,§.Lucius,ff.de liber.& poſthu.probatur & ſecundo Docto.auct.vltra gloſas in citatis iuribus.Bart.enim in l.Cæſar.in 6. & 7.col.ff.de publica.dixit,quòd in ſtatuto hoc, ſcilicet quod fiat omiſſum remaneat in diſpoſitione iuris communis, vt indè interpretationem recipiat lex,nec taliter remaneret indeciſa.Bal.id ipſum docuit in l.ſi is qui, col.2. C.ſi pen. app. mors interue. dicens,quòd omiſſum differat a tacito, ex quo omiſſum dicetur id quod a lege non ſuppletur:tacitũ vero quod lex ſupplet, & in l.vbi adhuc. C.de iure dot. dixit quod
35 caſus † omiſſus per viã pacti non excludit pactum diſpoſitionis legalis,& in l.humanitatis,colum. pen. C. de impub. & alijs dixit, quod ſi caſus omiſſus ſit ſimilis expreſſo, fiat extenſio de vno ad alium. Idem Bal.in l.ſi mater. C. de inſtitu. & ſubſtitu.ſub condit. fact. docuit dicens, quod etſi in ambitioſis, & reſtringendis caſus omiſſus habetur pro omiſſo, nec attenditur ibi ſimilitudo,ſed in fauorabilibus, & extendendis diſtinguit, aut ratione caſus omitti defuit ſolemnitas, & tunc habebitur pro omiſſo, vt in dicta l.com-

l.commodissimè, aut non defuit solemnitas, & tunc si est eadem æquitas, & omnimoda similitudo. Adde (vt in casu nostro) tunc talis casus omissus habebitur pro expresso, vt in l. si mater. C. de instit. & substit. sub condict. fact. Aut non est omnimoda similitudo, & tunc habetur pro omisso, vt in l. fin. C. de his qui ven. æta. impetr. siue omittatur a Canone, siue a consuetudine, siue statuto etiam iurato, siue a paciscente, siue ab impetrante, siue ab appellante, siue a Iudice dante, siue a dante procuratore, & vbicumque ponderatur modus magis, quàm finis: & ibi latius per ipsum Bal. cuius sententiæ assipulatus fuit Euerardus in sua præexcellenti Topica iuris in loco ab æquipollentibus. nu. 14. vers. extra autem dictos casus. Romanus idem docuit in consil. 227. incip. Spectabilis. & dixit quòd statutum loquens de debito, remanet in dispositione iuris communis quo ad delinquentem, ex quo ipsum omittit, & in cõs. 454. incip. In re præsenti dicit. quod licet constitutio municipalis det vxori post mortem mariti facultatem petendi alimenta de tacita hipotheca, tamen nihil determinans pro his efficit, vt tanquã omissũ relinquatur dispositioni iuris cõis. Idem Mantua probat in sua collect. in d. l. si extraneus. ff. de condict. causa data, vel non data per multa. Idẽ docuit Alex. in d. l. si extraneus, col. 2. n. 4. vers. tamen concordãdo, dicens quod concordando omnes poterit dici, quod casus omissus habetur pro omisso in ipsa dispositione hominis adeo, quod ex ipsa dispositione agi non possit: sed non habetur pro omisso extra illã dispositionẽ hominis, inspecta dispositione legis, quæ de illo casu prouidet. Idem docuit Iason in d. §. Lucius, num. 5. dicens, quòd casus omissus a testatore, (quod fortius est) habetur pro omisso, & relinquitur dispositioni iuris communis, vt in dicta l. commodissime, vbi in col. 1. not. 1. dixit quòd casus omissus habetur pro omisso, & relinquitur dispositioni iuris communis: & quod ad hoc quotidie allegetur dicta lex, idem docuit Alciatus in 3. libro, ff. de verb. signif. col. 3. vers. igitur, vbi postquam dixerit, q̃ prima conclusio, seu axioma iur quòd pronisio, qua quid dispositum est in vno casu facta, ad alia non producitur, subdidit ipsum non habere locum in quattuor casibus. Primus quorum est, cùm id quod omissum est virtute expressi, intelligi potest, vel ex natura actus, vel ex antecedente, & consequente necessario, vel propter connexitatẽ, vel quia inuicem se respiciant, vel quia per argumentum a contrario sensu id suadeatur. Idem docuit Ioannes Annibalis in rubr. ff. sol. matrim. nu. 218. vers. sed est casus omissus a statuto, dicens quòd tunc casus omissus in statuto relinquendus sit dispositioni iuris communis. Idem docuit Barthol. Socinus in suo præleganti consi. 32. incip. Omnipotens Deus adsit, col. 5.

nu. 18. verſic. vlteriùs pòſito ſine præiudicio, vol. 1. his præciſis verbis vtens, videlicet caſus omiſſus habetur pro omiſſo, & ideo remanet in diſpoſitione iuris cõmunis, ſiue omittatur a Canone, vt in c. 2. de tranſlat. Prælat. c. is qui, primo reſponſo, de ſent. excom. in ſexto, in Clem. ne Romani. & Clem. conſtitutionem, de elect. ſiue a lege, vt in l. an in totum. C. de ędif. priua. l. ſi vero. ff. ſol. matrim. cum ſimil. alijs iuribus vulgatis: ſiue a ſtatuto etiam iurato, vt in c. pen. de iureiuran. cum ſimil. ſiue a conſuetudine, vt in l. 1. C. quæ ſit longa conſuetud. & in c. cum dilectus de conſuet. ſiue a teſtatore, vt in l. commodiſſimè. ff. de liberis, & poſthumis, & l. ex his, ff. de excuſat. tut. ſiue a Iudice, ſeu a ſuperiore concedente, vt in cap. ſuſceptum, lib. 6. l. ſolemus, §. fin. ff. de iudic. ſiue ab appellante, vt in Clemen. appellanti, de appellat. & in l. præcipimus. C. de appell. ſiue a Procuratore, vt in c. cum olim. de officio delegat. & in l. maritus. C. de procurat. ſiue ab impetrante, vt in dicto capitulo ſuſceptum, & in capitulo cum in illis, &c. cui. de præben. in ſexto: ſiue a cõpaciſcentibus, ſeu contrahentibus, vt in l. inter ſocerum, & l. Beblius. ff. de pact. dot. l. fin. C. de pactis, l. ſi cum dotem, in principio, & ibi per Doctores, ff. ſoluto matrimonio, & l. ſi extraneus, ff. de condict. ob cau. hæc Socinus, vbi ſupra. Idem docuit Angelus de Peruſio in ſuo conſilio 71. incip. Statuto antiquo, nu. ſecundo, dicens, quod ſtatutum nouum non loquens de nepote non cõtradicit antiquo: nam nouum, etſi hũc caſum omittat, & vt de omiſſo iudicaretur, ſecundum ius commune, vt in l. commodiſſimè. ff. de liberis, & poſthumis. tamen ſi ſtatutum vetus prouideret de ipſo, tunc ſtandum eſſet diſpoſitioni ipſius: & ratio, ſecundum ipſum eſt, quoniam aliud eſt caſum omittere, † & aliud de caſu prouidere contrarium, vt in l. ſi extraneus. ff. de cõdict. ob cau. & in l. poſt dotem. ff. ſoluto matrimonio. Idem repetijt ipſemet Ang. in conſilio ſuo 92. numero ſecundo, dicens quod caſus omiſſus relinqnitur diſpoſitioni iuris communis. Idem docuit Salicetus in l. fin. C. de poſthu. hæred. col. 2. verſ. interdum queritur, dicens, q̃ ſi quæratur, an prouiſio facta in vno caſu extendatur ad alium. & inter alias diſtinctiones quibus ibi vtitur eſt iſta, aut diſpoſitio eſt, inquit, certa, & clara vnum caſum tantum concernens: & tunc, aut caſus omiſſus euenit, ſeu contingit præter fraudem aliquam, & tunc ſi eſt per omnia ſimilis expreſſo, vt quia eundem effectum conſumauit, & tunc ad illum extenditur, vt in l. Deo nobis, C. de Epiſcopis, & cler. & pro hoc accedãt omnes leges, in quibus cauetur, quod non referat quid ex q̃quipollentibus fiat, vt l. ſi mater. C. de inſtitu. & ſubſtitu. ſub cõdict. fact. & in l. fideicommiſ. §. ſi cui. ff. de legat. tertio: ſin autem non eſt per omnia ſimilis. Tunc aut ratio paritatis,

aut æqualitatis seruandæ hoc suadet, & tunc ad alium casum extenditur, vt institu. pro socio, §. illud, & in l. fin. C. de fruct. & lit. expen. vbi autem hæc cessent, & tunc casus proximus non extenderetur ad casum omissum, vt in l. cum dotem, ff. sol. matrim. & in l. commodissimè. ff. de liber & posthu. & in l. si extraneus. ff. de cõdict. ob causam, & q casus omissus habeatur pro expresso, quãdo est eadem æqualitas, & omnimoda similitudo repetijt ipsemet Salic. in d. l. si mater, etsi potuissent quamplurimæ aliæ sententiæ in corroborationem veræ interpretationis traditæ superdicta capitula statutorum Ciuitatis Genuæ, nihilominus sufficiet supra allata ad probãdum, quòd casus omissus a statuto, sit decidendus secundum dispositioné iuris communis. At quoniam in primo, & secundo fundamento superius p̃iacto fuit abunde satis probatũ, quod iure cõmuni nemini regulariter sit deneganda facultas appellandi a sententijs cõtra ipsum latis pro Iudices quoscumque. Nec poterunt obstare, quæ afferuntur ab aduersa parte, nitente probare quod simus in casu omisso a statuto, ac per consequens casus omissus huiusmodi erit pro omisso habendus, quoniam talis regula in fauorabilibus præcipuè (vt in casu nostro) non habere locum per supracitatos Doct. sententias apertissime patuit: Cum ergo dato, & nõ concesso, nec vnquam concedendo, si essemus in casu omisso a statuto esset nobis recurrendum ad dispositionẽ iuris communis, ac per consequens esset omnino de iure facultas appellandi ipsi Magnifico Octauio Boerio concedenda. Quanto magis (in casu nostro) cũ tale beneficium ei fuisse indultum etiam ab ipso statuto supra latissimè probauerimus. Non erit ergo denegandã d. Magnifico Boerio facultas appellandi a dicta snĩa contra se lata a supremis Sindicatorib. ad q accedũt ea, quæ ad declarationem statuti Genuẽsis in c. 16. lib. 1. §. 1. tit. de extrin. intel. prohib. docuit eruditissimus Doct. Carpanus in præcitato tract. in vol. 2. in responsione ad c. 174. statutorum Mediolanen. In quo fuerat statutũ, quod verba statutorum suorũ seruarentur, vt iacet litera, q Carpanus post nõnulla per nos supra allata in nu. 65. & sequentibus infrascripta docuit in fauorẽ verissimæ nostræ interpretationis dictorum statutorum Genuensium: his ergo præcisis verbis vsus fuit, quæ studui ad verbum referre, vt ipsamet perlegere possit qui ad veram decisionem qõnis propositæ pertingere voluerit, etsi dictus tractatus forsan sibi non esset. Dicit ergo ibi Carpanus, q per prædicta verba statutorũ † supradictorum nõ tollatur interpretatio legalis iuridica, & necessaria, & fauorabilis, & q docuerit ita Alex. cons. 80. nu. 5. vol. 1. Barbat. d. l. cũ acutissimi, nu. 170. vers. & ideo in proposito. C. de fideicom. Brun. d. art. 5. q. 29. nu. 21. vers. & sic exmẽte Decij. & n. 22. vers. & quid. Idẽ Cotta d. verbo statuto cautũ

37

eſt ferè, verſ. & de effectu, & verſ. & dicit Anton. (quod quidem procedit etiam quod ſtatuta fuiſſent facta ad correctionem iuris communis, ita Alex. conſi. 50. nu. 10. & conſi. 80. nu. 4. vol. 1. Iaſ. in L quamuis, num. 2. C. de iure dot. Ruinus conſ. 27. nu. 11. volum. 5. Plot. conſ. 17. nu. 68. ad finem, Rolan. a Valle tract. de lucro dotis, quæſt. 35. nu. 3. Gallin. d. conſuetud. ſua in ver. legare, quæſt. 7. nu. 136. Idem Gallinius d. tract. de verbo. ſignif. lib. 8. c. 30. nu. 1. cum tribus ſequentibus, & c. 31. nu. 5. & 16.) Quod etiam ſubdit Carpanus procedit, ſi ſtatutum diceret
35 † quod verba ſtatutorum deberent intelligi verè, & propriè. Ita Bonacoſſa quæſt. crimina. in verbo, ſtatutum, verſ. ſi ſtatutum dicit, & quod cẽſeatur remota tantum interpretatio hominis, non legis notat dictus Bonacoſſa latè d. quæſt. crimin. in verbo gloſatio, Menoc. tract. adipiſcend. remed. 4. nu. 225. ad fi. verſic. reſpondet & ſecundo. Menoch. idem conſ. 5. num. 27. vol. 1. & conſi. 11. nu. 19. vol. 1. Plot. conſi. 17. nu. 68. Idem notat Gallin. d. tracta. lib. 8. c. 13. nu. 15. & c. 30. num. 7. & c. 31. nu. 16. Quæ quidem interpretatio quam recipit a lege, & iure communi debet eſſe declaratoria, & diſtributiua non ampliatiua, vel reſtrictiua, ita Cotta dicto verbo ſtatuto, cauetur Plot. conſi. 17. nu. 68. Non tollitur pariter prędicta ſtatuti verba inter-
39 pretatio intrinſeca, quæ ex verbis colligi poteſt, & quæ ſit ſubſtantialis, licèt tollatur extrinſeca. Ita not. Alex. conſ. 80. col. penult. nu. 5. vol. 1. Dec. in c. tranſlato. nu. 13. de conſtitut. Idem Barbatia. d. l. cum acutiſſimi. nu. 167. & nu. 170. verſ. Ideo ſtatutum, & verſ. 171. ad finem, verſic. & cum appareat. C. de fideicommiſſ. Brun. d. tractat. ſtatut. fem. excluſ. art. 5. quæſt. 29. nu. 22. verſ. nec laudabilis. Pariſ. conſi. 10. nu. 12. vol. 3. Roland. a Valle tract. de lucro dotis. queſt. 35. num. 3. Menoch. in tracta. adipiſc. remed. quarto nu. 223. Idem conſi. 6. nu. 19. & conſ. 11. nu. 6. vol. 1. Bonacoſſa in queſt. crimin. in verbo interpretatio verſ. ſtatutum remouens. Idem notat Gallin. tract. de verb. ſignif. lib. 4. c. 5. nu. 27. & lib. 6. c. 22. nu. 2. quæ colligitur trib. modis, vt ibi per eum nu. 3. cum ſeq. Idem notat libro 8. cap. 13. nu. 5. & cap. 31. nu. 12. vera quoque interpretatio non cenſetur remota. Ita Alciatus in tracta. de verbor. ſignific. col. pen. num. 63. verſ. ſed quid ſi alia lege. Idem Cotta d. memorab. in verbo ſtatuto cautum eſt ferè, verſic. & dicit Alciatus interpretatio etiam
40 expoſitiua † non cenſetur reiecta, ita not. Barbatia d. l. cum acutiſſimi, numero 170. verſic. Accedatque. C. de fideicommiſſ. maxime ſi ſumatur interpretatio hæc ex congrua vocabuli expoſitione, vt notat Brun. dicto articulo quinto, quæſtione 29. nume. 21. verſiculo ſed Petrus de Anchar. Gallinius in tracta. de verborum ſignificatione, libro octauo, capit. 31. numero 17. (litteralis in ſuper) & grammaticalis intelle-

ctus non censetur remotus, ita not. Bal. in l. 2. nu. 8. C. de patribus, qui filias distraxerunt, & in Auth. si qua mulier, cap. fin. C. de sacrosanct. Eccles. Castrens. in l. 1. nu. 18. vbi Alexan. nu. 13. ff. si cert. peta. Alex. cons. 50. num. 2. vol. 1. Cotta d. memorab. in verbo statuto cautum est ferè, vers. Idem dicit, & versic. proinde dicit Brunus d. art. 5. quæst. 29. versic. est enim sensus. Osasc. decis. 21. num. 15. Camillus Gallin. d. tracta. de verbor. signif. lib. 8. cap. 30. num. 17. & cap. 31. nu. 17. Quis autem dicatur litteralis intellectus not. Corn. consi. 224. nu. 10. ad finem volum. 2. Barbat. d. l. cum acutissimi, nu. 120. C. de fideicommiss. Ripa dicta l. 1. num. 26. & 27. ff. si cert. petat. vbi signanter hoc ipsum declarat Rolan. a Valle consilio 62. num. 30. volum. 3. & litteralis intellectus non dicetur id quod virtualiter continetur in aliquo, ita cauetur in libro 19. communium in verbo virtualiter, & comprehensa. Non reijci-
41 tur pariter interpretatio, † per quam ostenditur mens statuentium, quæ magis attendi debet, quam verba. ita notat Barbat. d. l. cum acutissimi, num. 172. C. de fideicommiss. Corn. dicto consilio 331. columna 2. num. 9. versiculo item ex alio. volumine primo, Brun. dicto articulo quinto, q. 29. nu. 22. vers. & sic statutū. Paris. cons. 16. nu. 51. vol. 3. vbi tamen mens sit scripta in statuto not. Brun. d. art. 5. q. 29. versic. & tunc latè notatum supra Gallin. d. tract. lib. 8. c. 31. nu. 18. Idem si non sit expressa, sed vnica possit reddi, vt ibi per eum nu. 19. hæc omnia ad verbum sunt Carpani verba vbi supra. Pro cuius peroptimè, (vbi supra nu. 81. in §. non reijcitur) sententiæ confirmatione sciendum erit, quòd supradicta Carpani sententia non solùm roboratur suprascriptorū ab ipso citatorum Doctorū auctoritate, verùm etiam & subsequentium, qui vnica voce id ipsum docuerunt in locis statim citandis. Nā hoc ipsum docuit Glo. fin. ac singularis in l. tale pactum. §. fin. ff. de pactis. dicens id esse de iure seruandum, licèt nō sit statutum, quod verisimile est statutum fuisse, si hoc ipsum quæsitum a statutarijs fuisset, vt in l. si totas. C. de inoff. donat. & in l eum qui. §. 1. de verb. oblig. & in l. si duobus. §. hæres. ff. de legat. 1. Bal. in d. §. fin. in 2. not. vbi & Pau. de Castr. col. 1. in fi. in versic. Nota quòd dispositio, & ibi Fulgos. col. 2. vers. in eadem, ad finem. Ibi Iason in fine, versic. in quarta, & vltima glo. ibi Iacobus in col. 1. vers. nota subsequenter. Idem rursus Iason in l. Titius. §. Lucius. not. 1. nu. 1. ff. de liber. & posthu. asserens, quod similiter extendatur statutū ad casum, in quo verisimiliter idem statuissent, vel prouidissent statuentes si interrogati, aut recordati fuissent, prout ita expressè docuit glo. finali valde solemnis, & reputata singularis in l. tale pactum. §. fin. ff. de pact. vbi Bal. & Ang. dicentes, quod dicta glo. sit not. ad multa, & procedit etiam in contracti-

tractibus reſcriptis teſtamentis, & vltimis voluntatibus: & rurſus idem repetijt Iaſon in l. Barbarius, colum. fin. in fine. & ſequen. verſic. tum diligenter not. ff. de officio prætor. Alex. in conſil. 24. colum. 11. verſic. inſuper reſpondeo. volum. 2. & in conſi. 217. colum. 7. verſic. ad octauum argumen. volum. 2. Claud. in l. mulier, verſic. nota text. ff. ad Trebell. Romanus in conſi. 392. in fine verſiculo tertio certum eſt. Idem docuit elegantiſſimè idem Hippolitus de Marſil. in l. ſed ſciendum, numero ſecundo. iuncto numero quinto, ff. ad l. Pompeiam de parricid. ſequens dictam glo. fin. in dicta l. tale pactum, §. fin. dixit, quòd ſi ſtatuentes ſtatuerunt in aliquo caſu, & in aliquo caſu omiſerunt, quod idem iudicandum ſit in caſu omiſſo, quod in caſu expreſſo, ſi idem ſtatuiſſent in caſu omiſſo, ſi fuiſſent interrogati, quod ſtatuerunt in caſu expreſſo, quã glo. appellauit ſingularem Romanus in conſilio ſuo 105. incipien. Viſo themate, quam rurſus ſingularem, ac notabilem vocauit idem Romanus in conſilio 382. incipien. Circa primum. in fine, verbis, & in conſilio 339. incipien. Circa primum propoſitum conſultationis, in principio, columna ſecunda, quam glo. allegauit pro notabili Bal. in l. prima, C. quæ res pigno. oblig. poſſ. & Alexan. in conſilio ſuo 48. incipien. ſuper executione. colum. 3. volum. 1. & in conſi. 215. incipien. Nec arguendi, colum. 9. & in conſi. 386. incip. circa hanc dubitationem, col. 4. & in conſ. 387. incip. Memor. & in conſ. 24. incip. Animad uerſis, col. 12. & in conſ. 34. incip. Viſo, col. 3. & in conſ. 46. incip. Ponderatis. quam extiam glo. pro valde notabili allegauit Barbat. in c. veniens, col. 9. extra de accuſat. & in conſ. ſuo incip. Clementiſſimi Dei patris, col. 5. & huic glo. ſimilis eſt glo. in l. 1. C. de raptu virg. in verſ. ſponſam ſuam. Nam in d. l. ſermo fit ſolùm de pęna rapientium ſponſas, & fuit omiſſum quid foret dicendum, ſi ſponſa raperet ſponſum cauſa libidinis: tamen dicit glo. idem fore dicendum. Cum ſit eadem ratio in vtroque, etſi ibi ſolum fiat mentio de rapiente ſponſam. Nã cùm hoc ſit frequẽtius, ideo hoc fuit expreſsè prouiſum, vt communiter dixerunt ibidem Doct. & ratio eſt, quoniam etiam in pęnalibus maſculinum concipit fœmininum in pęnali conſtitutione nõ expreſſum propter identitatem rationis, ſcilicet, quando ſumus in caſu, vel in materia, quæ conuenit vtrique ſexui: & verba legis ſic poſſunt adaptari fœminis, ſicut maſculis: & rurſum idem dicetur, quando ſumus in materia indifferenti, quæ poterit conuenire vtrique ſexui, vt multarum legum, & Doctorum auctoritate docuit Hippolit. de Marſil. in dicta l. vnica, numero 225. & numero ſequenti, C. de raptu virgin. & Antonius Gabr. in libro ſexto concluſio. titu. de verborum ſignificatione concluſione ſexta, & quod caſus omiſ-

ſus

sus sit comprehensus in expresso etiam in pœnali dispositione statuti, & quòd secundum casus expressi decisionem sit decidendus casus omissus propter identitatem rationis, vtputa si statutũ dat pręmium accusanti delinquentẽ, & de denunciantem nihil dicat, tamen omnino ad denunciantem extendetur ipsum statutum, prout multis medijs docuit Hyppolitus de Marsilijs in dicta l. vnica. numero 230. versiculo & rursus alia Glosa. versiculo per totam. C. de sacrosanctis Ecclesijs, quæ dispositain casu expresso, extendit ad casum omissum: nam ibi solum Imperator cassauerat expresse statuta contra libertatem Ecclesiæ facta in Italia, & omiserat quid esset dicendum de similibus statutis, quæ essent in alijs Regnis, & Prouincijs in dicta nouissima constitutione non expressis: & concludit idem fore dicendum propter identitatem æqualitatis. Idem in casu nostro docuerunt & quamplurimi Doctores citati ab Antonio Gabr. in tractatu conclusion. libro sexto, titul. de regulis iuris. conclusione decima, numero 2. versiculo primò amplia, ideoque & Mantua in sua collectanea. super dicta l. tale pactum. §. fina. ff. de pactis. vbi hoc ipsum docuit quàm plurimis exemplis, ac doctrinis propositis per eum. videte omnino ibi eum. Idem docuit Alciat. in principio lib. 3. columna prima. ff. de verborum significatio. & hoc multis medijs per totum ipsum tertium librũ. Idem Hyppolitus de Marsil. in consilio 16. numero 34. per multa. Idem docuit Glos. in versicu. Præsidentes. in Clementina prima, de rescriptis. Ad idẽ faciunt & aliæ quamplures similes doctrinæ Iurium, Doctorumque citatæ ab Hyppol. de Marsil. in dicta l. sed sciẽdum. numero secundo, tertio, & quarto. ff. ad l. Pompeiam. de parrici. Nam ibi numero quarto, versic. & ex istis ampliat veritatem præsentis decisionis, his præcisis verbis vtens, videlicet: Quod sicut quando vnum est expressum, & aliud est omissum, idem intelligatur statutum in omisso, quod in expresso, quando statuentes idem statuissent, si fuissent interrogati. Ita quando vnum tantum est concessum, & omnia alia sunt generaliter prohibita. Nam tunc videtur, & illud concessum, quòd generaliter est prohibitum, quando si prohibens fuisset interrogatus specialiter, illud concessisset. At quoniam nullo pacto erit suspicandum tam iustos conditores statutorum ciuitatis Genuæ voluisse per illa verba generalia priuare tam salubri appellationis rimedio, ac tutela sine causa ipsos Magnificos Doctores, & Medicos, quod per supradicta patuit, quòd indulxisse omnibus reliquis ciuibus, non ita benè meritis: Cum (vt probauimus) appellatio sit de genere concessorum, & non prohibitorum, ãmmo & sit species defunsionis, quæ generaliter ab omni iure eã concessa, vt probauimus: Inde sequitur concludendum, quòd

Digitized by Google

quòd cùm expreſsè in dicto ſtatuto non ſit ipſis Magnificis Medicis, ac Doctoribus inhibita facultas appellãdi, hic caſus aliquo pacto poſſit dici in ſtatuto omiſſus: inde ſequeretur fore attendẽdam diſpoſitionem iuris communis, à quo fuit indulta illa appellãdi facultas, etſi nos negemus (vt paulò ante probauimus) reſpondẽdo obiectis per admodum Illuſtres deputatos Iudices, hoc expreſsè non fuiſſe illis conceſſum, immo expreſsè conceſſum: Si ergo dato, & non conceſſo, quòd appellatio eis non fuiſſet expreſsè conceſſa, inde ſequitur omnino de ipſo caſu omiſſo in ſtatuto fore iudicandum, iuxta alterã ex regulis duabus à Doctor. traditis, dicendo, quòd ſit hic caſus omiſſus decidendus: Aut iuxta id, quod veriſimile ſit ſtatutarios reſpondiſſe, ſi de hoc fuiſſent interrogati, prout probauimus ſupra. Aut iudicandum foret tãquam de caſu omiſſo, & per cõſequens (vt probauimus) decidẽdus erit, iuxta diſpoſitionem iuris communis, dicendo omnino appellationem fore admittendam, prout ius commune generaliter, & regulariter diſpoſuit: & quòd hæc noſtra interpretatio verborum ſupradictorũ ſtatuti Genuenſis ſit vera, probatur & alia iuris regula allata à Carpano in ſupradicto tractatu ad c. 174. fol. 47. num. 85. & 89. in quo dixit, ꝙ per huiuſmodi ſtatutum non tolli interpretationẽ,
42 † per quam ipſa capitula ſtatutorum ad concordiã, & non ad correctionẽ poterunt adduci, vt docuit Alciat. in tract. præſumpt. regula ſecunda, præſumpt. 28. verſ. & iſtud procedit: Nam interpretatio, quæ ſumitur ex alio ſtatuto non cenſetur reiecta. Ita Alexan. conſil. 80. nu. 5. vol. 1. & conſil. 32. nu. 3. vol. 7. Dec. in c. gratam, colum. 2. in princ. num. 4. de officio delegati. & in l. fin. in princ. nu. 3. C. de edendo. Brun. d. c. vt in artic. 5. quęſt. 23. nu. 22. verſ. & tunc vnum ſtatutum. Plot. conſi. 17. nu. 68. Rol. à Valle conſi. 62. nu. 3. volum. 3. Oſaſc. deciſ. 167. nume. 18. Idem docuit Cotta in ſuis memorabilibus, in verbo ſtatuto cautũ eſt ferè vbiq; per Italiam, dicẽs, quòd verba ſtatutorum ſeruẽtur, vt iacet litera: Hic enim Doctor poſt nonnulla ibidem allata, ſubdidit, ꝙ in §. Item ſtante hoc ſta-
43 tuto, ꝙ interpretatio † paſſiua nõ poteſt remoueri per tale ſtatutũ, vt latè per Dec. in c. tranſlato. in penult. col. & ſeq. extra de conſt. in prioribus ſcriptis, ſed ſolùm extrinſeca, vt docet Felin. in c. ſuper quæſtione. in princ. in 1. col. extra de officio deleg. Ex his ergo præmiſſis, quàm facillimè elicitur veram fuiſſe concluſionem ſupra per nos allatam, cùm in libro 1. c. 2. §. 2. ſtatutorũ Ianuenſiũ fuerit indulta ſupremis Sindicatoribus eadem met iuriſdictio (vt ijſdem verbis ſtatuti vtamur) quę ordinarijs Sindicatoribus fuerat mox concedenda in ſeq. c. 3. eiuſdem libri: Cùm ergo iam cõceſſa fuiſſet ambob. Magiſtratibus eadem met iuriſdictio, idcircò meritò Illuſtres ſtatutarij in lib. 3. eorundem ſtatutorum. cap. 3. §. 4.

dum

dum intenderēt declarare qñ ab ipsorum sentētijs liceret appellare, nulla alia facta mētione de appellationibus à sententijs latis à supremis Sindicatoribus: (Cū hoc videretur ipsis superfluam, propter supradictam decisionem factam in dicto §.) nullam fecerunt mentionem expressam inibi, vel alibi in dictis statutis de quęstione hac, quid scilicet sentiendum foret de appellationibus à sententijs dictorum supremorum, vt ordinarij Iudices sunt priuilegiatorum: Idcircò ne correctio statutorum videatur cōcedi, omninò fatendum erit nostram interpretationem admittendam fore, stante supradicta Carpani sententia, dicentis, quòd verbis dicti statuti nō debet censeri reiecta interpretatio, quæ sumitur ex alio statuto, ad quod facit, quod in declarationem statuti Mediolanensis contenti ijsdem verbis, quibus & nostrum: dixit ergo (in præcitato loco inter alia) quòd vera in-
4 terpretatio † nō videtur reiecta, nec remota interpretatio restrictiua, cùm interpretatio friuola tantum per huiusmodi statutum remoueatur. Ad hoc etiā probandum (quod intendimus) summopere deseruit, quod communiter docuerunt Doct. infra, statim citandi, dicentes, quod statutū huiusmodi debeat interpretari, ipsum restringendo secundum ius commune, ne quis indebitè pœnam patiatur, per tex. in l. x. C. de noxal. act. vt peroptimè docuit Hyppolitus de Marsilijs in cōs. 7. nu. 15. & seq. & Salic. in l. penul. in fine. C. ad l. Cornel. de suc. dicēs; quod statuta penalia recipiūt interpretationē restrictiuam, secundum ius commune, qui idipsum apertius docuit in l. fin. §. si vero. C. de iure deliber. nu. 5. vers. Bar. verò, tenet Glo. dicens, quòd statutum recipiet interpretationē restrictiuam, seu declaratiuā, secundum ius commune, quando aliquis iniustè damnū incurret, etiam si inde statutum nihil operaretur vltra ius cōmune, ac per consequens statutum, in quo haberetur, quòd hæres contra factum defuncti venire non posset, & testator obligauit fundū eius, quem postea hæredem instituit, qui hæreditatem eius adiuit, & inuentarium solemniter fecit, an fundum suum poterit à creditore vendicare, ipse dicit (sequens ibidem Glo. & Bart.) quòd sic, quoniam verba statuti essent intelligenda de hærede, qui nō fecit inuētarium, vel de eo, qui fecit, sed vltra vires hæreditatis nō grauatur: & ipse Salicet. respondens ad Cynum contrarium sentientem, dicit, quòd tūc statutum vltra ius commune operatur, quando restricta ad ius commune, ratio recti sermonis non remaneret salua, vel non omnia verba statuti possent aliquid operari, vt in contrario, aliàs ad ius commune restringuntur, & ne inducatur correctio legis, in statuto intelliguntur apposita gratia clarioris, & maioris notitiæ, quod cordi fore tenendum (subintulit ibi Salycetus.) & quòd ex his inferatur, ꝙ si statuto caueatur, vt executio instrumenti

ſtrumentì ità fiet cõtra hæredem, ſicut contra defunctum, tale ſtatutum intelligatur, niſi hæres fecerit inuentarium, & vires hæreditatis non patiantur, vt in hac glo.not.ex quibus ſubdit Salic. ſe vidiſſe decidi aliam quæſtionẽ, ſ. ſtatuto cauetur, vt quis pro debito confeſſionato pollit incarcerari: certè (inquit) hæres, qui fecit inuentarium pro debito à defuncto confeſſionato, nõ poterat incarcerari. hæc Salic. qui latius idipſum docuit in d.l.2. col.3. verſ. Aut reſtrictio, quam intendimus facere poterit fieri ſalua ratione ſermonis. Idipſum breuiter docuit Bart. in d.l.2. C.de noxa.act. referens ſe latius de eadem dixiſſe in l.omnes. ff. de iuſti. & iure. Idem docuit rurſus Bart. in l.non dubium.nu.9.C.de legibus. Bald. idipſum docuit in d.l.2.& in l.ab executiõe. col.pen.C.quo.appel. non recip. Idem Alex. docuit in dicto §. in computatione. col. 4. nu.10.verſ.in eadem ibi, ſed quid ſi ſtatutum: Aſſerens, quod licèt Cyn. & Ray. ibidem contrarium docuerint, & q̃ Ray. fuerit motus, quia aliàs ſequeretur, quòd ſtatutum nihil operaretur cõtra. l.fin.ff.de legat.1. & c.ſi Papa. de priuileg. in ſexto. tamen dictæ Gloſæ (inquit) hoc ipſum docentis ſe ſubſcripſerunt ibidem Iac. de Bel. Fran. Tigr. Bar. Bal. Salic. Fulgoſ. & Paul. de Caſt. vnica voce dicentes, ipſam Glo. valde notandã ad hoc, ſcilicet quod ſtatutum debeat interpretari ſecundũ ius commune, ne quis indebitè damnum patiatur, & quòd hanc Gloſ. ſequuntur Imol. & Anch. in c.1. ext. de teſt. & reſpondens ad l.ſi quando. cum ſimilibus, dicit fore reſpondendum, quòd ſtatutum debeat interpretari, iux. ius commune, ne quis indebitè patiatur damnum, etiã ſi ita interpretando, ſtatutum nihil operaretur, ſed vbi quis indebitè damnum non pateretur, tunc foret interpretandum vt aliquid operaretur. Et quòd ſtatutum ſit interpretandum, iuxta ius commune, ne quis indebitè aliquid pateretur, docuit tex. in c.cum dilectus. & in c.ad audientiam. ext. de Cleric. non reſid. & ibi per Anton. & Imol. & in c. ex parte. lo vltimo. ext. de verb. ſignific. & ibi Antonius, qui hoc ipſum ſenſit in c.1. de reſcript. Idem repetijt Imo. in l.4. §. Prætor. ff. de damn. infect. verſ. quæro quid ſi ſtatutum, concludens, quòd quando non datur graue præiudicium parti (dato, quòd ſtatutum non intelligatur, ſecundum ius commune) tunc ſtatutum intelligetur, prout verba iacent, vt aliquid addat iuri communi, non autem quando gráue præiudicium generaretur alicui: Nam tunc etiam poterit dici, q̃ ſtatutum aliquid operetur, quia addit nouum vinculum vltra vinculum iuris communis, vt docuit Bart. ad l.1.ff. ad l. Falcid. & Ant. de Butr. in dicto c. ex parte. per illum tex. Idẽ rurſus docuit Alex. in l.ſi quis priore. col.2. verſ. iuxta Glo. dicit Rom. ff. ad Senatuſconſul. Trebell. vbi concludit cũ Bar. & Io. Calde. contra Bal. quòd ſtatuta etiam ſi veniant derogatiuè

contra

gitized by Google

contra ius cõmune, recipient interpretationem á iure communi. Nam si statutum augebit legitimá filiorum, habebunt tunc locũ omnia iura communia disponentia de legitima filiorũ: vnde filius in tali legitima non poterit grauari sicut ius commune disponit in l. quoniam in prioribus. C. de inoffi. testa. Ad hoc accedit quod ipse Bald. docuit in rubri. extra de cauſ. poſſ. & propriet. col. vlt. vbi dicit, ꝙ si statutũ venit ad ampliandum ius commune, tunc idẽ erit in ampliãte, quod in ampliato: vide ibi alia per ipsum Alex. ibidem. Idem docuit Iaſ. in d. §. in computatione. col. 4. num. 2. & 13. quod & breuius repetijt in Authent. Præterea. col. 5. nu. 14. verſ. illa ſolutio non eſt bona. C. vnde vir & vxor, ſequens Alex. in d. l. ſi quis priore. in caſu ibi propoſito, ſcilicet etiam quando ſtatutum procedit derogatiuè ad ius commune, asserens, quòd contra Bal. docuerit Io. de Imo. in l. ſi vero. §. de viro. in primo membro princip. ff. ſolu. matrim. & Rom. in d. l. ſi quis priore, ſqui aſſaruit Valentiæ contra Bal. conſuluiſſe. Idem repetijt breuius ipſemet Iaſon in l. Marcellus. in not. 4. nu. 6. ff. ad Senatuſcõſul. Trebell. Idem docuit Mãtua in ſua collect. iuris. in d. §. in computatione, vbi eleganter, (more ſolito) multipliciter exemplificat hanc noſtrã cõcluſionem, ipſam approbando. Idem docuit Feli. in c. edoceri. de reſcript. quẽ ſequitur Caſſa. in cõſuet. Burgũd. in rub. 6. §. quinto, in fi. verſ. & ad illud, quod dictũ eſt ſupra. f. 872.

asserens, ꝙ tũc tale ſtatutũ melius erit, vt ſit fruſtratorium, & nihil operetur, quã, ꝙ quis iniuſtè inde damnum patiatur, & ꝙ hæc ratio iã adducta militet in caſu noſtro vltra citatos Doc. idipſum ſentijt Carpanus in tracta. ſupradicto, in declaratione c. 141. ſtatutorum Mediolanen. f. 202. nu. 22. his prę-
ciſis verbis vtẽdo, ſ. ꝙ etſi per ſtatutum remoueatur appellatio, tũ ex iuſtis cauſis licet appellare,
45 † de quib. per Spec. tit. de appell. §. in quibus, n. 28. maximè ſi quis manifeſtè grauaretur, vel euidenter ſnĩa ſit iniqua, vt in his terminis not. Alex. conſ. 113. nu. 8. & 9. vol. 5. Decius conſ. 49. nu. 3. Soci. ſen. conſ. 39. col. 3. nu. 10. cum ſeq. vol. 4. Idem Rebuffus tract. de appell. art. 3. Gloſ. 2. nu. 17. Idẽ Nat. cõſ. 172. nu. 4. vol. 1. Menoc. tract. adipiſc. reme. 4. nu. 852. velſi lata ſit ſine cauſæ cognitione, vt ibi peum. nu. 855. Idem notat in ritib. magnę curię. c. 44. nu. 12. ad finẽ, & nu. 13. & ꝙ tantum friuolæ appellationes ſint reiectæ per dictũ ſtatutum, non autẽ iuſtę, not. Menoch. tract. arbit. lib. 2. cent. 2. caſu 197. nume. 3. & docuit etiam Carpanus, vbi ſupra.

In caſu etiã noſtro militat doctrina Doctorum infraſcriptorũ, dicentium, ꝙ ſtatutum prohibẽs appellationem non habebit locũ, quando ex actorum inſpectione poterit cognoſci notoriè iniuſtitia ſententiæ latæ. Quoniam admittetur tunc appellatio. Nã hoc ipſum docuerũt infraſcripti Doctores, videlicet Gloſ. ſingul. in c. ex cũ quæſtione, in verſi. poſt appellatio-

pellationem.extr.de reſtitutione ſpoliatorum, dicens teneri appel latioué, licet in litteris fuiſſet inhibita, quia remotio appellationis nõ impedit appellationẽ, vbi manifeſtè quis grauatur, vbi com muniter per Canoniſtas idem dicitur, cuius deciſioni fauent. tex. in c. poſtremo. c.paſtoralis. & c. vt debitus honor.ext.de appell.& ibi per Gloſ.& Doct. & præcipuè per Gloſ. magnam in dicto c. vt debitus. in verſ.abſque rationabili cauſa. vbi habetur, quòd clauſula appellatione remota, prohibetur appellatio irrationalis, & fruſtratoria, quæ à iure non conceditur: non autẽ quando quis præſentia non ininſtè grauaretur. Idẽ docuerũt infraſcripti Doct. Nam Horatius Carpan⁹ nouiſſimè ſcriptor, & doctus ſtatutorum interpres in ſuo ſępe citato tract. ſuper ſtatuto Mediolanen. quod ſimiliter prohibet appellationem ferè ijſdem verbis vtendo, quibus vtitur ſtatutum noſtrum Genuenſ. ipſe Carpanus (inquam) in primo vol. ad c.116. fol.172. col.2. nu. 163. verſ. appellatio pariter. dixit, q̃ appellatio pariter admittatur à duabus ſententijs conformibus, non obſtante dicti ſtatuti diſpoſitione, quãdo iniuſtitia eſſet euidens, & notoria ex actis, vt tradit Bal. in conſi.141.ad finem. vol.1.& in l.1.num.4.C.ſi de moment. poſſ. & Alex. in conſil.106. nume.27. vol.3. per.in c.paſtoralis. circa finem.ext.de appell. Idipſum repetijt idẽ Carpanus ibidem ad c.141.fol.202.nu.22.verſic. appellatione remota, dicens, quòd etſi remota fuerit per ſtatutum appellatio, tamen ex iuſtis cauſis licebit appellare, de quibus per Specul. tit.de appell. §.in quibus.nu.28.& in fine. verſi.nec eſt veriſimile, dicit, quòd non ſit
47 veriſimile, † Principem per clauſulam, ſcilicet appellatione remota, velit ius litigatoris auferre, & in dicto nu. 28. dixit breuiter, q̃ non obſtante prohibitione appellationis propter iniquitatem ſententiæ, vel facti Iudicis, grauãdo aliquẽ contra ius, poterit appellari, & quidẽ hoc verificatur, maximè ſi quis manifeſtè grauaretur, vel euidenter ſententia ſit iniqua, vt in his terminis not. Alex. in conſil.113. nu.8.& 9. volum.5. Dec.in conſil.49.nu.3. Socin.ſen. in conſil.39.col.3.nu.10.cum ſeq. vol.4. Idem Rebuffus in tract. de appel.artic.1.Glo.2.nu.17. Idem Natta in conſ.172.nu.4.volum.1. Menoch.in tract.adipiſcen.remedio quarto, num.852. Idem not. Cummia in ritibus magnæ Curię.c.44.nu.12.ad finem, & nu.13. & quod per huiuſmodi ſtatutum ſolum appellationes friuolæ ſint reiectæ: non autem iuſtè docuit idem Carpanus vbi ſupra, nu.25. ſequens Menoch. in tract. arbitr. lib.2.cent.2.caſu 197. nu.3.

In huius ſententiæ fauorem facium dicta per Bal. qui dictæ Gl. ſe ſubſcripſit in l.1.C.ſi de nouẽ. poſſ. ſine.app. cuius ſentẽtia nõ refert ac ſequitur Alex. in conſi.ſuo 201.incip.Viſſ.dubitat.vol.5. Abbas in conſil.44. incip. In præſenti quæſt.& vltra medium, quos Doctores retulit, acſecutus fuit Hyp

politus

politus de Marſil. in conſil. 81. incip. Salus omnium. nu. 68. verſic. Item in caſu noſtro potuerit appellari, & in verſicu. ſequentibus. Ad hoc facit, quòd docuit Bald. in l. ſi ex prædijs. C. de euictionibus. vbi dixit, quòd ſtante ſtatuto, ℔ contra inſtrumentum nulla
48 poſſit opponi exceptio, † quòd tamen poterit opponi exceptio, euidẽs ex inſpectione inſtrumenti, quod dictum refert, ac approbat Barbat. in cap. cùm in iure. in pen. char. col. vlt. de officio delegati. Rom. in conſil. ſuo 42. incip. Viſis, quæ egregiè: Ad hoc ipſum facit, quod docuit Io. de Imol. in l. fin. col. 9. ff. à quibus app. non licet. vbi dixit, quòd ſtante ſtatuto, quòd contra inſtrumentum publicum non poſſit opponi aliqua exceptio, niſi exceptio ſolutionis.: Quòd tamen tali caſu poterit opponi alia exceptio, quæ ex inſpectione inſtrumenti ipſius apparet. Idem docuit Cynus in l. ita nobis cordi. C. de adult. & Antonius de Gama. in tract. ſuo guarrentigiæ in 1. & 2. quæſtione, dicentes, quòd ſi ſtatutum dixerit, quòd nulla exceptio poſſit opponi, niſi talis & talis, tamen aliæ iuſtæ non cenſentur excluſæ, & hos Doct. refert, ac ſequitur Bar. Soci. in conſ. ſuo 225. col. 2. verſ. ſecundò, quia ad hoc faciunt multa, quæ in materia præſenti exemplificando in multis, docuit idẽ Hyp politus de Marſil. in l. 1. §. ſi ſerui quaſi. nume. 6. & de inceps. ff. de quæſt. vide ibi latiſſimè per eum. Necnon & quod docuit Petr. de Anchar. in conſ. ſuo 212. incip. de iure cõmuni. circa finem, vbi dicit, quòd ſtatutum prohibens, ℔ contra ſententiam non poſſit opponi de nullitate, non habet locũ de nullitate, quæ cõſtat ex inſpectione actorum, & concludit ipſe Marſ. ibidem nu. 13. dicens, quòd per talia limitandum erit, ℔ di-
49 cetur in ſtatutis, † vel priuilegijs (quibus non obſtantibus) quoniã per euidentiam, & inſpectionem oculorum admittetur probatio cõtra prædicta. Quapropter cùm ex inſpectione actorum, ac inibi productorũ elucere notoriè (cum debita reuerentia tamen ſit dictum) poterit iniuſtitia ſententiæ latæ contra Magnificum Boeriũ, inde apertiſſimè ſequitur, ℔ non obſtãte ſtatuto (ſi quod eſſet denegans grauato appellationis remediũ) appellatio ipſa eſſet admittẽda, cùm inibi ſolùm debeat intelligi prohibita fruſtratoria, & non legitima appellatio propoſita à grauato notoriè: Ad hoc ẽ confirmandum accedit, quod docuit Alciat. in repet. c. cùm cõtingat. nu. 145. verſic. primò ſtatutũ extra de iureiuran. dicens, quòd ſtatutum non poteſt generaliter
50 prohibere appellationem, † etſi prohibeat, erit nullũ, ſcilicet indifferẽter. Idipſum ſcilicet quòd appellatio in caſu noſtro ſit admittenda, probatur & alio medio. Quoniã ipſe Magnificus Boerius offert ſe probaturũ iniuſtitiã ſententiæ contra ſe latæ per notorietatem iniuſtitiæ reſultãtem ex inſpectione ipſorum actorum. In quibus debebat fundari vera, ac legitima ſentẽtia in ſui fauorem,

&

& contra aduerſarium, cum procedubio ſi omnia producta in actis Illuſtres ſupremi Sindicatores, vel deputati ab ipſis iuſta ſtatera libraſſent, ex ipſis vtique coacti fuiſſent ſententiã in fauorem Magnifici Octauij Boerij pronunciare contra Magnificum Albaram, & non è contra, vt fecerunt: & quod verum ſit, quòd non habeat locum ſtatutum noſtrum Genuenſe prohibẽs appellationem, quando notoriè ex actorum inſpectione patere poterit iniuſtitiam ſententiæ vltra allata hucuſque, probatur auctoritate Carpani loquentis in caſu noſtro, ac interpretantis verba ipſius ſtatuti, (vt ſupra diximus.) His enim verbis vſus fuit in reſponſione ad cap.398.vol.2. fol.176. col.2. nu. 35.verbo non cẽſetur autem. docens, quòd non obſtante ſtatuto prohibente exceptionem proponi contra ſententiam latam, dicit tale non remouere exceptionem, quam quis vult incõtinenti probare, vt tradit Abbas in c.ſuper eo.nu.7.de offic.deleg. & Dec.in conſi.424.nu.6.& conſ.467.nu.6. & 7.ac Aſin.ſua praxi iudiciaria, §.31.cap.26.& Rol. a Valle tract. de inuent.parte princ.quarta, ver ſic.quæritur etiam, nu.22.

Ad hoc ipſum probandum accedit concluſio vera, & communis Doct.ſententiam, dicentium:
51 quòd quando ſententia † notoriè iniqua ſit, tunc ipſa erit nulla ipſo iure, cui ſententiæ ſe ſubſcripſit Ant. Gabr.in tract.concl. lib.2. tit. de ſententijs concl.10. num.1.referens innumeras Doct. ſententias, & quamuis in num.4. verb. Primo limita. referat multos Doctores dicentes dictã concluſionem veram, ſi intelligatur de alio notorio, quàm quia de eo conſtat in actis: nihilominus in nu.5.verbo contrarium, refert infraſcriptos Doct. idem docuiſſe in notorio reſultante ex actis, & ſunt infraſcripti, videlicet. Iac.de Are. Petr. & Cin.in l.ex diuerſo, §.fin. ff.ſolut.matrim. Cin.in l.1. col.1.verſ.ſed quid ſi Iudex.C.de error. calculi, Guido Papæ ſingu. 183. Alex. qui dicit communem opin.in conſi.91.col.1. verſ.quia licet, vol.6. Lofred.conſi.32. col. pen.verſ.& hæc cõcluſio.Cuman. in l.cum prolatis, verſic.illa opinio.ff.de re iud.Rom.in l.admonendi. nu.20. ff. de iureiur. Imo. in c.cùm dilecta. col. fin. verſ. ſic obſtat, & in fine, verſic. facit ad materiam. de reſcript. Iaſ.in l.1. col.3.verſ.ſecundum eſt.C.de errore calculi. Pariſ.conſi.107. nu. 10.vol.4.Barbat.in cap.quoniam contra, nu.52. verſ. Bal. in d.l.1. de probat. Card. in c.cum in noſtris, colum.6. in 3.q.de conceſſ. præben. Ang.in l.ſi pars. verſic.in eadem glo. ff.de inoffic. teſtam. Rota in nou. deciſ.341. in fi.verſ. & hoc verum.Rui. conſi.209. col. 10.verſ.nec valuit bannum, vol.1. Beltr.conſ.130.col.3. verſ.præterea ſententia præfata, volum.2.in nouis, & quòd vera fuerit noſtra ſententia in terminis ſuis, & approbata a dicto Ant. Gabr. non obſtante ſententia contraria multorum, quam ipſe Ant. licèt vo-
** cet eſſe opinionem magis communem,

munem, nihilominus statim ipse subintulit, dicens dictam contrariam sententiam sublimitandam fore, dicendo ipsam veram, nisi ipsa sententia haberet expressam relationem ad acta, ex quibus iniquitas appareat, quoniam tunc ipsa sententia dicenda erit nulla. Et quoniam sententia, de qua agimus habet apertissimam relationem ad acta, ex quibus comprobatur iniustitia sententiæ. Id-
52 circo † Doct. citatos ab ipso Ant. Gabr. vbi supra ad hoc ipsum cõfirmãdum ad verbum referemus. sunt ergo infrascripti, videlicet Bar. enim in l. 1. col. 1. vers. quandoque nõ est expressus. & ibi Ias. col. 3. vers. in 2. casu, vbi dicit cõmunem opin. & Dec. col. 2. vers. 2. Bal. concl. C. de errore calculi. Innoc. in c. cùm Bertoldus. col. 2. in glo. in verbo. concessimus, & ibi Ant. de But. col. 6. vers. quintus casus, de re iud. Imo. in l. si is, ad quẽ. col. 2. vers. ex prędictis, & ibi Iason num. 19. & seq. ff. de acq. hæred. Bal. in l. exceptione, circa fin. vers. sed quid si exprimit. ff. de fideiussoribus. Antonius de Butrio in cap. ab excommunicato. col. 5. vers. quandoque fertur sententia. de rescript. Imola in l. ex diuerso. §. si in iudicio. col. 1. vers. & intellige. ff. sol. mat. Ant. de But. in c. quoniam contra, col. pen. vers. si ex actis, & ibi Imol. columna quarta, versiculo interdum verò, & Dec. numero 37. versiculo tertius casus. de proba. Franc. in capitulo dilecto. columna 45. & sequent. versiculo, sed tu considera aliquos casus. de appellat. Alex. in consi. 123. col. 4. versic. tamen quo ad propositum. vol. 1. Socin. in consi. 99. num. 13. vers. ex quo apparet. vol. 3. vbi dicit, istã communem opin. Curt. iun. consi. 170. col. 2. vers. confirmantur præmissa. Abb. in c. inter cęteras. col. 2. versic. quandoque non est expressus, & versic. si vero apparet de re iud. Afflict. decis. 39. nu. 5. & decis. 47. col. 1. vers. sed per me fuit. Imola in l. qui Romæ. §. duo fratres, col. 7. vers. tu adde. ff. de verborum obligatione, Roman. in l. si is ad quem, numero decimosexto, ff. de acquirenda hæreditate. Anton. de Butr. in capitulo in præsentia, columna secunda, versiculo quandoque allegatur. de renunciat. Felin. in capitulo inter cęteras, columna prima, & sequen. versiculo recipit ista conclusio. de re iud. Barba. consilio decimooctauo, columna quarta, versiculo etsi quispiam, volumine primo. Socinus in regula 254. in vndecima limitatione. Grammaticus consilio 135. columna prima.

Ad hoc accedit sententia infrascriptorum Doctorum dicen-
53 tium, quòd talis sententia † habens expressam relationem ad acta reddatur nulla, etiam si in genere facta sit relatio ad acta, licèt non ad certam partem actorum, vt docuerunt infrascripti Docto. videlicet Aretin. in l. si is, ad quẽ. columna penultima, versiculo & aduerte diligenter, ff. de acquirenda hæreditate, Decius in capitulo quoniam contra. numero trigesimoseptimo, versiculo &

Digitized by Google

maximè de probat. Inſuper id ipſum probatur auctoritate infraſcriptorum Doct. dicẽtium, quòd etiã ſi ſententia non ſe referat expreſsè ad acta, ſed error conſiſtat in ea parte actorum, ad quam de neceſſitate refertur ſententia ſine expreſſa relatione, vt tradit Bartolus in l. 1. verſic. aut eſt lata ſimpliciter, & ibi Iacobi. colum. penult. verſic. aliquando vero error eſt. & ibi Decius colum. 3. verſic. tertia concluſio. & Riminald. in verſic. in gloſ. magna, vbi declarat. C. de errore calculi. Bald. in l. 2. circa finem. verſic. ſed ſi in libello. C. de re iud. Angel. in l. 1. §. Item ſi calculi. ff. quæ ſententiæ ſine appellatione reſcind. Alex. conſil. 81. col. 1. verſicu. plus dicit Bal. vol. 2. Abb. in cap. inter cæteras. col. 21. verſic. aut eſt lata ſententia, & ibi Felin. declarat in 3. col. verſicu. 4. declar. de re iudic. vbi tripliciter reſtringit. Areti. in l. ſi Titius. col. fin. verſ. in vno tamen caſu. ff. de verb. oblig. Feli. in c. quoniam contra. col. 14. verſic. iſtum caſum limita. & ibi Decius nu. 36. verſic. prędicta concluſio. & Pariſ. nu. 111. verſ. & circa materiam, de probatio. Gram. conſi. 135. col. 1. quos refert, ac ſequitur vbi ſupra Antonius Gabr. nu. 12. in verſic. ſecundò amplia.

Ad hoc ipſum probandum accedit & alia ratio militans in caſu noſtro, ſcilicet quoniam licèt
54 à ſententia lata à Principe † ſupremo, non recognoſcendo ſuperioré, non poterit appellari regulariter. (cum appellatio ſemper fieri debeat à Iudice inferiore ad ſuperioré.) Nihilominus fallit hæc regula quando Princeps pronunciaſſet ſententiam in aliquã cauſam ad relationem alterius: nam tunc conceditur de iure appellatio, prout docuerunt infraſcripti Doctores, videlicet Rom. in conſil. 21. Soc. in conſ. 165. col. 3. verſ. poſtremò poſito. Dec. in c. intimaſti. col. fin. verſ. tertius caſus, & ibi Philippus Francus col. 3. de appell. Pariſ. in tract. Sindic. fol. 21. Ripa in cap. 1. circa tertiã columnã. de reſcriptis. Nicel. in concordia 6. in 19. caſu. Abb. in 1. diſput. incip. Epiſcopus, col. 13. poſt. ad Felin. in rubric. de appel. colum. 3. poſtil. ad Paridem de Puteo in tract. Sindic. fol. 20. Goza. in conſ. 101. colum. 2. Rebuffus in l. quòd iuſſit, in ſecundo nota. nu. 52. ff. de re iud. Ruin. conſ. 30. col. 2. volum. 4. Gram. deciſio. 35. At cum in caſu noſtro ex ſententia ipſa lata per ſupremos Sindicatores non fuit proprio motu ipſorum lata, præcedente ponderatione actorum, & eorum, quæ in ipſis fuerant allata, ſed ſolum ad relationem Iudicum delegatorum, quibus ipſi Illuſtres Sindicatores inueſtigationem rationum vtriuſque partis, ac compilationem actorum commiſerant, vt palàm ex contextu verborum, tam ſententiæ ipſorum ſupremorum, tum ex relatione dictorum deputatorum luce meridiana clariùs eluceat: inde apertiſſimè colligitur, quòd dato, non conceſſo, nec concedendo de iure, vt latiſſimè per ſupra allata fuit probatum, quòd prædicta ſtatuta Genuenſis

nuensis ciuitatis fuisset prohibita appellatio à sententijs supremorum Sindicatorum tanquam à supremo ferè Tribunali. Nihilominus in casu nostro non haberet locum, tum quia supradictum Tribunal est Tribunal Serenissimi Senatus, ac per consequens non diceretur sententiam latam fuisse à Principe, à quò non licet appellare, tum etiam quoniam (vt diximus & probauimus) etiam si lata fuisset ab ipso Serenissimo Senatu ex relatione aliorum, stante supradicta Doctorum vera sententia, omnino fatendum esset admittendam fore appellationem a tali sententia, vel saltem secùndum infrascriptos Doctores, quibus, cùm videretur dicta sententia Doctor. supradictorum aliquantulum derogare dignitati Principis supremi, dixerunt, q etsi a sententia Principis non possit appellari, tamen omnino poterit appellari à relatione facta ipsi Principi, super quam Princeps ipse fundasset eius sententiam. At cùm in casu nostro vtroque sentétia Doctorum, quæ prima fronte videbatur contraria ambæ Doct. sententiæ faueant appellationi propositæ a Magnifico Octauio Boerio ipsos hic referre studuimus: hoc. n. censerunt Abb. in capitulo intimasti, columna finali, verficulo tertius actus, de appellatione, & ibi Imola columna prima, Angel. Aretin. in l. prima, §. primo in fine. ff. de appell. recip. Domi. in capitu. biduum, §. si quidem, & ibi Cardin. Alexand. qui declarat consilium Roman. 2. quæstio. 9. & quòd non appelletur, sed sit exequendo, & ad hoc malè loquatur Roman. tenet decisio Neapolitana 111. in nouis.

Nouissimè verò in hac quæstione, in qua controuertitur an appellatio emissa à Magnifico Boerio sit admittenda, nec ne. Nobis & alia obuiat ratio, vltra innumeras supra recensitas, & 55 est: quoniam statutum † Genuense vti iuris communis correctorium, erit strictè intelligendum, in tantum, quòd vbi esset dubium, an appellatio in casu occurrenti esset admittéda, nec ne, omnino foret pronunciandum à Iudicibus posse appellari, prout latissimè in primo, & secundo fundamento præsentis nostræ consultationis probauimus: idcircò modò sufficiat nobis afferre sententiam Carpani in simili casu, in tractatu sepe citato, in volumine primo, in responsione ad c. 116. f. 172. nu. 157. §. nec possit vlterius appellari. in fine. in verbo. hæc causę indagatio, dicentis. Hæc autem indagatio vtrum possit appellari, nec ne, à sententia, de iure communi est non modicę vtilitatis: quia si posset appellari, (prout communior sententia videtur, & verior) statutum hoc vti correctorium iuris communis esset strictè intelligendum, & vbi esset dubium an essent à sententiæ conformes, vel ne in dubio pronunciandum non conformes, vt posset appellari. Ita notat in in his terminis Decius consilio 385. numero secundo, verficulo

secus vt videre licet. Bursat. consilio 219. numero decimoquarto, volum. 2.

Hæc omnia allata hìc per nos si æquo animo, ac hilari vultu ab Illustribus Iudicibus ad verbum perlecta, & peroptima eorum acutissimorum ingeniorum statera fuerint librata (Deo Optimo Maximo duce) procul dubio, vt tam singulares Iurisperitos decet, admittendam fore appellationem a sententia supradicta per Magnificum Boerium inter positam, definiendum esse ab ipsis Illustribus Dominis Iudicibus assenseramus.

Et hæc est mea sententia decisiua.

Ego D. Alphonsus Villagut à Neapoli Abbas Congregationis Cassinensis. V. I. P.

An filius legitimatus per subsequẽs matrimonium quo ad omnia sit æquiparandus (etiã in fideicommisso) filio legitimo, & naturali.

SVMMARIVM.

1 Natus ex soluta quod per subsequens matrimonium, cum eadem cõtractum à patre efficiatur quo ad omnia legitimus & naturalis probatur.

2 Impedimentũ temporale in matrimonijs, quod tolli speratur etiam cum corporis periculo non irritat matrimonium.

3 Naturales filij legitimãtur per subsequẽs matrimonium in mortis articulo, vel à sene contractum.

4 Matrimonium subsequens declarare dicitur effectum matrimonialem affuisse tempore copulę fornicationis.

5 Spes non habendę prolis quando vitiet matrimonium.

6 Matrimonium quare fuerit institutum.

7 Iuranti matrimonium cum aliqua contrahere, quid faciendum sit & si post tale matrimonium voluerit profiteri aliquam ex approbatis religionibus.

8 Matrimonium verum poterit contrahi in articulo mortis.

9 Maria virgo Beatissima matrimonium contraxit, post propositum seruandi votum virginitatis in cordę factum, ipsum non exprimendo voce.

10 Morte, nihil certius, & incertius hora mortis.

11 Mortis incertitudinẽ non impedire matrimonium probatur.

12 Donationem causa mortis quotupliciter contingat fieri.

13 Donatum metu mortis instantis, si detur irrevocabiliter, censebitur in vita donatum.

14 Constitutus, in infirmitate dummodo non fuerit alienatus à sensu, cõtrahens matrimonium, vel vo-

uens

uens inturrit vincula, vt hic.

15 Matrimonium, a principio fuisse per subsequens matrimonium fingitur à iure, & nati verè legitimi, etiam si fuissent concepti vel nati ante matrimonium ipsum nouissimè celebratum.

16 Filius naturalis, ut legitimus efficiatur per subsequens matrimonium, quæ necessario requirantur.

17 Filiorum quo ad libertatẽ assequendam ex statu matris liberæ attenditur, scilicet matris status tempore conceptionis vel natiuitatis filiorum.

18 Assertio verissima (in qua diximus in articulo mortis posse legitimum matrimonium contrahi ab eo, qui esset sui compos) quinque modijs impugnatur, quibus tamen satisfit gradatim.

19 Spem sobolis satis esse habere in conualescentia, cum etiam sine illa esset verum matrimonium.

20 Naturalis filius per subsequens matrimonium legitimatus dicitur nouus filius, & quare.

21 Matrimonium non vitiatur ab eo, qui contraxit non habens propositum inde suscipiendi prolem: si hoc non deduxisset in pactum.

22 Iurans contrahere, prohibetur ingredi religionem, non adimpleto iuramento.

23 Matrimonium per clericum in minoribus constitutum & beneficiatum contractum esse validum (& si ipse sit compellendus ad renunciandũ huiusmodi beneficium) probatur multis medijs.

24 Matrimonium contractum à clerico nunc beneficiato, & in minoribus solummodo ordinibus constituto facit legitimari filios antea natos, & probatur.

25 Filium natum ex clerico solum in minoribus constituto, & libera, per subsequens matrimonium contractum inter eos, antequã renunciasset ipse clericus beneficium, dicendum fore verè & propriè filium legitimum & naturalem dicti clerici, & non differre à quocunque legitimo & naturali filio cuiuscunque in omnibus, probatur peroptimè.

26 Textũ in c. tanta. extra qui filij sint legit. comprehendere filios natos ex clericis in minoribus constitutis, & beneficiatis contrahentibus matrimonium ante beneficij renunciationem: probatur apertissimè.

27 Matrimonium subsequens purgat omnem maculam in filio naturali, & ideo de iure dicendi erunt quo ad omnia verè legitimi.

28 Legitimati per Principis rescriptum non erunt dicendi verè legitimati, sed solum per fictionem, & ideo nõ succedũt in feudis. et quare. nu. 41. nam differunt à legitimato, per sequens matrimonium. nu. 42.

29 Legitimatus per subsequens matrimonium sortitur omnes iuris effectus, quos legitimi & naturales habent, videlicet ad primogenia, feuda, aliaque omnia quæ expressim filijs ex iusto matrimonio natis deferuntur, admittentur, quia veniunt appellatione descendentium legitimè in quacunque dispositione. nume. 34. & dicitur verè legitimus & naturalis. & quare. num. 52.

Digitized by Google

30 *Filius legitimatus per ſubſequẽs matrimonium comprehendetur in omni inſtrumento vel ſtatuto, aut alia diſpoſitione faciente mentionem de filijs legitimè natis. & in materia reſtringibili. num. 40.*

31 *Filius legitimatus per ſubſequens matrimonium nõ ſolum dicitur legitimatus quo ad ſucceſſionem hæreditatis paternę ac maternę, verum etiam quo ad ſucceſſionem hæreditatis agnatorum & cognatorum illorum, & vltra talium ſucceſſionem excludunt omnes ſubſtitutos illis, num. 32. 33. & 36. & ſic in feudo, & in iure patronatus nume. 38. & num. 45. etiam ſi dicatur ex ſuo corpore legitimè deſcendentes, et quare nu. 48. & 50.*

35 *Diſpoſitio quecumque loquens de filio legitimè nato verificatur etiam in quocũque legitimato per ſequẽs matrimonium. nu. 39. & 44.*

37 *Legitimatus per ſubſequens matrimonium dicitur natus ex legitimo matrimonio: & quare poterit eſſe Epiſcopus, ac aſſequi omnes dignitates etiam Eccleſiaſticas.*

43 *Matrimoniali in materia, etiam in his, quę ſunt de iure ciuili ſtandum erit diſpoſitioni iuris canonici. nu. 51. & hoc in vtroque foro. num. 58. & 59.*

46 *Sacri Canones pręualent iure ciuili non ſolum quo ad ordines clericales, verum etiam quo ad ſucceſſiones, & legitimationes.*

47 *Legitimatus per ſubſequens matrimonium in fideicommiſſis excludit ſubſtitutum ſub illa conditione, ſi deceſſerit ſine filijs legitimis et naturalibus, & hoc non eſt mirum; cùm legitimatus per reſcriptum idem faciat.*

49 *Donatio facta ex deſperatione habendi filios, per ſuperuenientiam liberorum legitimorum reuocatur ipſo iure.*

53 *Statutum volens haberi aliquem pro ciue, efficiet ipſum verè ciuem.*

54 *Legitimatio per ſubſequens matrimonium reſtituit in integrum, ſicut ius poſtliminij, & habet duo capita, Vnum in quantum de præſenti reſtituit alteri iura ſua, & in hoc diſponit per veritatem, non per fictionem. Aliud in quantum trahit retro hanc iuris inſtitutionem, et in hoc diſponit fictè & non verè. & quare.*

55 *Nomina naturaliter ſignificantia, ſicut adiectio naturalis, reſpiciunt baſtardos, ſicut legitimos.*

56 *Legitimatus per ſubſequens matrimonium, vere comprehẽditur ſub verbis teſtatoris, & ideo nullum ius aufert ſubſtituto, ſeu fideicommiſſario. & quare.*

57 *Filij legitimãtur per ſubſequens matrimonium celebratum etiam ſine dotalibus inſtrumentis, & alijs ſolemnitatibus requiſitis de iure ciuili tã in terris Eccleſiæ, quàm Imperij: & quare.*

60 *Filiatio etſi directè probari nõ poſſit, tamen probatio filiationis ſufficiet, ſi fiat per famam vicinię, vel per præſumptiones, ex eo, quia pater nominabat talem ſuum filium, vel per ſimilia. & quare.*

61 *Certus de aliqua re dicitur ille, cuius animus in contrarium nulla ratione poterit inclinari.*

62 *Natus ex viro et muliere ſimul cohabitan-*

habitãtibus præsumitur legitimus. & quare.

63 Filiationis quando quis constituatur in possesione.

64 Pater nominando aliquem filium, an probetur filiatio.

65 Sententiæ latæ contra se etiam absentem, quis stare tenetur quando adueniente illius scientia non reclamasset.

66 Deponens in vno iudicio tanquã testis, an sibi noceat in alio iudicio tanquam parti.

67 Testium depositio erit de iure interpretãda iuxta subiectã materiam articulorum, super quibus interrogantur.

68 Filius naturalis, qui potuit legitimari per subsequẽs matrimonium, non poterit legitimari per Principis rescriptum.

69 Testis deponens per verbum, credo, quando probet.

70 Vocanti aliquem filium suum, & pro tali in publico eum reputanti non præstabitur fides, si postea ipse dixerit non esse suũ filiũ. & quare.

71 Verbum, credo, prolatum à teste, quando dicatur positum affirmatiuè, ita vt probet.

DECISIO VI.

THEMA.

D. Bernardus Boerius existens Clericus, & in minoribus ordinibus constitutus, & beneficiatus, ex quadam D. Lucia Veneta suscepit D. Octauium, post cuius conceptionem, vel natiuitatem contraxit secum matrimonium ante promulgationem sacri Cõcilij Tridentini coram duobus testibus, post quod matrimonium dictus Octauius semper ab eodem D. Bernardo, & conuicinis, ac sanguine fuit habitus pro filio legitimo, & naturali per dictum subsequens matrimonium cõtractum cum dicta D. Lucia constituta ferè in mortis articulo, qui tandem D. Bernardus mortuus ab intestato, fuit ipso Domino Octauio vnico filio superstite.

Quæruntur modo infrascripta.

Primum, an filius supradictus naturalis per subsequens matrimoniũ legitimatus fuerit.

Secundum, an huiusmodi filius dicatur verè, & propriè filius legitimus, & naturalis Domini Bernardi supradicti.

Tertium, an huiusmodi filius comprehendatur in instrumento quocunque faciente mentionem de filio legitimè nato ex dicto Domino Bernardo.

Quartum, an huiusmodi filius dicatur legitimus, & naturalis, non

Digitized by Google

ſolum reſpectu patris, aut matris, verùm etiam reſpectu agnatorum, & cognatorum .

Quintum, an huiuſmodi Octauius filius ſic legitimatus excludat ſubſtitutum, vtputa ſi aliquis amicus, vel conſanguineus dicti Domini patris Domini Bernardi in ſuo teſtamento inſtituiſſet dictum nobilem filium Bernardum ſuum hæredem, & dixiſſet, ꝙ ſi dictus nobilis filius eius deceſſiſſet ſine filijs legitimis, & naturalibus, & ex legitimo matrimonio, ex tunc ſubſtituit Franciſcum hæredem .

Et hæc erunt gradatim examinanda Deo dante.

INVOCATO Sanctiſſimę Trinitatis Numine, ac Beatiſſimæ Deiparæ, Sanctiſſimiq́ue Patriarchæ Benedicti ſuffragio literis commendare ſtudebimus quicquid ex ſacrorū Canonum, ac legum Imperialiū decretis, Doctorumq́ue votis excerpere pro decidendis propoſitis quæſtionibus deſuper indultum fuerit.

Quo ad primum, vnica hæc ſtatuitur concluſio. Dominus Octanianus ſupradictus per ſubſequēs matrimonium legitimatus fuit, ac legitimus, & naturalis filius effectus dicti Domini Bernardi. Hæc cōcluſio triplici medio probatur .

Primo enim per text. apertiſſimum in c.tanta.extra qui filij ſint legit. vbi hæc ad verbum habentur,† videlicet: [Tanta eſt vis matrimonij, vt qui antea ſunt geniti, poſt cōtractum matrimonium legitimi habeantur.] hęc ibi. Idē habetur in §.fi.inſtitu.de nuptijs, & apertiùs in §.quibus.verſic.nec non. Inſtitu. de hæredit. quæ ab inteſt.defer. Idipſum apertiſſimè probatur per tex. in l. cùm quis à muliere. & l.nuper. C.de naturalibus liberis, & in Authent. quib. mo. nati eff. ſui. §. reliqui igitur ſunt.per totum.& rurſus apertiùs in Authent.de incęſtis & nefarijs nuptijs.§.dubitatū itaque in quibuſdam gentibus. vbi habetur, ꝙ filij naturales per ſubſequens matrimonium legitimentur in omni.caſu, & quo ad omnia .

Probatur & ſecundò Doct. auctoritate infraſcriptorum, (vltra alios communiter idipſum tenentes in citatis iuribus,) videlicet Ant.de But.& Præpoſitus & Abb. in c.2. extra de frigidis & malef. & in c. innotuit, & in cap.cùm in cunctis.extra de elect.vbi Decius nu.23.cum alijs. Iaſon in l. generaliter.§.cùm autem. C. de inſtitu. & ſubſtitu. & in l.Gallus.§.& quid ſi tantum.ff.de liber. & poſthum.Doctores in dicto §.fin.inter quos præcipuè eſt Silueſter Aldobrandinus (Pater Clementis Octaui Summi Pontificis moderni) necnon. Angel. Aret.num.11. verſ. quæro an deſponſatio facta in mortis articulo legitimet filios de concubina . Idem docuit Bal.in l.1.C.de priuileg.dot.& in dicta l.nuper. Idem docuit Ang. in dicta l.1. Idipſum latiſſimè, & elegan-

elegantissimè docuit Io. Andr. in Mercur. in Regn. sine culpa. de regul. iur. in sexto. & in c. tanta. ext. qui filij sint legit. Idem Mattheus de Afflict. in c. 1. §. naturales. nor. 5. si de feu. fue. cõtro. inter domi. & agnat. vasal. in vsib. feudi. Idem Barbat. in repet. l. cùm acutissimi. nu. 241. cum alijs. C. de fideicom. Conarruuias in suo Epitome de sponsal. in 2. par. c. 8. §. 2. Guglielm. Mayner. in l. quoties. Idem nu. 9. & 22. cum alijs. ff. de reg. iur. Ioannes Brunel. in conclusione secunda, per omnes ampliationes suas ibi recẽsitas, vnà cum rationibus assignatis, & fundamẽtis earum. Chassaneus in cõsuetud. Burgun. in titu. (des successions) rubri. §. §. 3. fol. 287. colum. 2. num. 2. Laurent. Sylua. in consil. 3. nu. 20. cum alijs. Decius in consil. 155. Ludouic. Gozad. in consil. 25. nume. 1. & 2. cum alijs. Nicolaus Boerius in decis. 159. per totum. Guglielm. Bened. in repet. c. Raynutius, in versic. & vxorem nomine Adelasiam. in princip. nu. 181. extra de testam. Tiraquell. in l. si vnquam. in versicul. susceperit liberos. nume. 71. cum alijs. C. de reuocan. donatio. & in tract. de primogenitu. quæstio. 34. Socinus iunior in consil. 11. nume. 1. & sequent. volum. 2. Roder. Suarez in Glo. l. 1. titul. 6. lib. 3. fori. Ripa in repetitio. dictæ l. si vnquam. quæstio. 32. Curtius iunior in consil. 136. Ludou. à Sardis in tract. de natural. liber. cap. de legitimatione per verum matrimoniũ, cum tribus sequent. Antonius de Roselis in tractatu de legitimatione. libro primo, cap. de causa materiali legitimationis. Parisius in consil. 13. columna quarta, nu. 33. & in consi. 15. columna prima, volumine secundo. Marc. Mant. in consil. 45. Matur. Monta. in Authent. de hæredibus ab intesta. venien. collat. 9. pag. 36. Duenas in regula 350. Idem Alexand. in l. si quis posthumos, columna prima. ff. de liberis, & posthumis, asserens hanc esse communem opinionem. Ruin. in consil. 211. colum. 1. vol. 1. & consil. 263. num. 6. vol. 3. Idem Antonius Gabriel. in tract. conclus. lib. 6. titu. de legitimatione, conclus. 1. nu. 18. versic. octauò amplia.

Probatur & tertiò infrascriptis nouem rationibus, quibus satisfaciemus nõnullis Doctoribus, contrarium asserentibus, etsi pauci numero sint matrimonium contractum in mortis articulo nõ esse validum. Prima quarum est. Cùm impedimentum temporale
2 † in matrimonijs quod tolli speretur etiam cum corporis periculo nõ irritet matrimonium, vt docuit Innocentius in c. fraternitatis. extra de frigid. & malefic. & omnis infirmitas etiã constituẽs hominem in ferè mortis articulo sit huiusmodi, eo q; quamsępissimè ex tali periculo hoĩes passim liberentur. Inde sequitur veritas prẽsentis nostræ conclusionis elici ex hac prima ratione, vnà cum allatis in quarta ratione reddita, eò magis, quòd filij naturales
3 † legitimentur per subsequẽs matrimoniũ in mortis articulo, vel à sene decrepito contractum; vt docue-

Digitized by Google

docuerunt elegãtiſſimè infraſcripti Doctores, videlicet Io. Andr. in regula. ſine culpa. poſt longam diſputationem. de regulis iur. in ſexto, Panormitan. in c. 2. ext. de frigid. & malef. Idẽ rurſus Ioan. And. Ant. de Butr. & Præpoſitus in d. cap. tanta. Cin. & Alber. in l. quiſquis. C. de natu. liber. Ludoui. de Sard. in tract. de natur. lib. in cap. de legitimatione per verũ matrimoniũ, nu. 1. 2. 3. & 4. Ang. in §. fin. in fin. inſtitu. de nuptijs, hanc opinionem dicit eſſe communem Alex. in l. ſi quis poſthumos. col. 1. ff. de liber. & poſthum. Iaſon in l. ſed & quæſitum. colum na tertia. ff. de liber. & poſthum. Didacus Couarruias in epitome de ſponſal. par. 2. c. 8. §. 2. nu. 10. Paul. Pariſius in conſi. 13. nu. 68. lib. 1. Antonius de Roſellis in tract. de legitim. vbi eam latiſſimè examinat in principio. cap. de legitimationis cauſa materiali a nu. 23. vſque ad nu. 43. licèt videatur dubius hoc aſſerere. Idẽ latiſſimè docuit Ioannes Brunellus in tract. de ſponſal. concluſione ſecunda, ampliatione quarta per multa ibi allata. Didacus del Caſtillo in l. 12. Tau. nu. 25. & ibi Ciſuentes, num. 13. Guliel. Mayner. in l. quoties idem, num. 22. ff. de regu. iur. Abbas in c. com miſſum de ſponſal. Laurẽtius Siluan. in conſi. 3. num. 39. Ruin. in conſi. 163. nu. 6. vol. 3. Tiraquel. in repet. l. ſi vnquam, in verſ. ſuſceperit. num. 73. C. de reuocan. donat. Montal. in glo. l. 2. titu. 6. lib. 3. fori. Nicol. de Vbal. in tractat. de ſucceſſionibus ab inteſtato. in principio, nu. 63. Ioannes Gualdenſis in tract. de arte teſtandi, titu. 1. cautela 14. num. 2. reſpondentes iuribus, quæ aſſolent citari ab aliquibus Doctoribus cõtra hanc primam rationem.

Secunda ratio. Cùm per tale matrimonium, non ſolùm dicatur quis de præſenti contrahere
4 matrimonium, † ſed retro habita talis affectio declarari, vt in l. cũ quis, & in l. nuper. C. de natural. lib. ſed illud poterit fieri in extremis, vt in §. quia verò legem. Authen. vt liceat matri, & auiæ, maximè idem procedet cùm dicatur nouam prolem nanciſci, vt in Authen. quibus mod. nat. effici. ſui. §. reliqui igitur ſunt.

Tertia ratio. Spes prolis † non habendæ, tunc demum vitiat ma
5 trimonium, quãdo deduceretur in pactum, vt in cap. fin. extra de condit. appoſ. attamen in caſu noſtro non fuit ſuppoſitum hoc fuiſſe in pactum deductum: ergo.

Quarta ratio. Si matrimonium legitimum, & validum non eſſet, vbi ſpes prolis non adeſſet, ſequeretur hæc abſurda. Primum quorum eſt, quòd inter ſenes nõ poſſet contrahi matrimonium, quod eſſe falſiſſimum doctrina, & vſus longeuus in Sancta Eccleſia tales admittendos fore iudicãs ad matrimonium ſemper docuit, eo ꝙ duę rationes finales inſtitutionis Sacraméti matrimonij aſſignen-
6 tur † à Sacris Theologis, nempè propter prolis creationem, & remedium: Nam aliàs matrimoniũ contractum ab eo, qui cum iuramento promiſerat cũ aliqua contrahere,

Digitized by Google

7 trahere, † & postea pœnitens, volensque ingredi Religionem, vt seruaret iuramentum, contraxit cum illa matrimonium, & ante illud consumatum per carnalẽ copulam, ingressus fuerit Religionem, non esset verũ, & legitimum matrimonium: cùm videantur in ipso duo substantialia requisita defuisse, nempè spes prolis, cùm non intenderet ille cõtrahens ad coitum. Item defecit, & Sacramentum, quia per professionem faciendã intenderat contrahens, & per consequens diuertere a tali contracto Sacramẽto, & tamen hoc ipsum cõsuluit fieri summus Pontifex Alexander Tertius in c. commissum. extra de sponsal. his præcisis verbis vtens, videlicet. [Tutius est ei (religione iuramenti seruata) prius contrahere, & postea si elegerit, ad Religionem migrare: si tamen post desponsationem copula non dignoscitur interuenisse carnalis.] hæc ibi: sic ergo arguendo nõ solum ab identitate rationis, verùm potius a maioritate, dicemus legitimum, ac verum esse matrimonium contractum in periculo mortis, cùm
8 † non omnis in tali articulo constituti, nec eorum maior pars moriatur (experientia teste,) & è contra maior pars ingrediẽtium Religionem profiteantur tria vota atque seculo moriãtur. Idem verificatur in matrimonio contra-
9 cto a † Gloriosa Virgine Maria cum Ioseph, quæ tamen ante matrimonium vouerat Deo interiori locutione virginitatem, vt docuit Sanctus Augustinus, & habetur in capitulo Beata Maria, 27. quæst. 2. & sic iuxta propositum animi non erat spes prolis.

Quinta ratio, cùm morte nihil certius sit, & hora mortis nihil
10 incertius, † & hoc sit generale, tam in ęgris, quàm in sanis, arg. in l. 1. ff. de condict. & demon. Tunc nõ obstat si dicatur in agente in extremis, meritò timemus mortem de proximo futurã, quoniam etiam in eo, qui est hodie sanus cõtingere potest quod apoplexia, vel alias cito morietur: eo magis, cp sępe contingere quotidiana ipsa experientia docuerit; sanari pronosticatos ad mortem, & è cõtra citò occumbere sanos. Quapropter concluditur, & meritò certitudinem, vel incertitudi-
11 nem, † quæ in omnibus mortalibus generaliter reperitur non impedire validitatem contracti matrimonij, aliàs de iure nullum legitime esset matrimoniũ quodcumque contractum.

Sexta ratio. Præterea donatio causa mortis fit aliquando metu
12 mortis non instantis, † aliquando metu mortis instantis de proximo, vt in l. Senatus. §. mortis. ff. de donat. cau. mor. & tamen do-
13 natum metu † mortis instantis, si detur irreuocabiliter censebitur in vita donatum, vt in l. vbi. ff. eo. sed in matrimonio geritur semper cõtractus irreuocabiliter Domino IESV, dicente apud Matthæum. c. 19. versic. 6. Quod Deus coniunxit, homo non separet: ergo perinde habetur factum in periculo mortis instantis, ac si esset factum in vita. Huc etiã accedit,

quòd

quòd ſpirituale matrimonium, q̃ eſt per Religionis ingreſſum contrahitur ex profeſſione facta in periculo mortis, vt docuit textus in c.ſicut nobis, extra de regular.
14 modò propter infirmitatem † nõ fuerit alienatus a ſenſu, ac rationis vſu, vt ſn c.ſicut tenor.ext.eo. titu.quo caſu tunc neque carnale matrimonium teneret, vt in c.neque, 32.q.7.& in c.dilectus, extra de ſponſal.

Septima ratio. Edictum de matrimonijs non contrahendis eſt prohibitorium, vt in c.cũ apud. extra de ſponſal. ſed in iure non reperitur cautum laborãti in extremis non eſſe licitum contrahere matrimonium, inde ſequitur ipſi eſſe cõceſſum, alioquin ſequeretur hoc abſurdum, quod is, qui iuraſſet contrahere matrimoniũ cum aliqua, & aliqua de cauſa tale iuramentum diſtuliſſet adimplere, conſtitutus poſtea in articulo mortis neceſſe haberet deierare inuoluntariè non contrahendo, & ſic inuoluntariè peccare mortaliter, quod prorſus abſonum eſſe a ratione per ſe patet: cùm ſubiectum peccati ſit voluntas, vt in c.Nabuchodonoſor.23. q.4.& omnes Theologorum ſcola ſemper docuit. Quapropter conuincitur veritas preſentis noſtræ concluſionis.

Octaua ratio. Cùm per legitimationem ſubſequutam per ma-
15 trimonium legitimè † ſubſequutum fingatur a iure ab initio legitimum fuiſſe matrimonium, & antea nati legitimi, vt in dicto c. tanta, & ibi communiter per Doctores, & per ipſum textum tenet Socinus in l.Gallus. §.fin.ſi eius. nu.4. ff.de liber.& poſthumis, & per conſequẽs declaratur omnis coitus (præcedens ipſum matrimonium) licitus, & matrimonialis. Indè ſequitur, quòd ſicut in omnibus filius natus ex matrimonio legitimè contracto reputatur legitimus, & naturalis: eodem modo filius naturalis conceptus, aut natus per ſubſequẽs matrimonium iudicãdus erit in omnibus legitimus, & naturalis, ſicut etiam docuit Duenas in regula 350. ampliat.3.

Nona ratio eſt, cùm ad hoc, vt filius naturalis legitimari poſſit per ſubſequẽs matrimonium re-
16 quiratur, † quòd parentes tam tempore conceptionis, quàm natiuitatis potuiſſent inuicem matrimonium contrahere, & in caſu noſtro ambo parẽtes, (vt fuit ſuppoſitum) poterant inſimul contrahere tam tempore conceptionis, quàm natiuitatis dicti filij. Inde ſequitur ipſum eſſe verè legitimũ, & quòd illa requirantur, docuerunt text.in l.nuper, verſic. generaliter.C.de natur.liberis, & infraſcripti Doctores, videlicet Glo.in c.2.& ibi Doct.ext.qui filij ſint legit.& ſignanter Hoſtien. Ioannes And. Antonius de Butr. & ibi Præpoſitus nu.17. in d.cap. tanta. Salic.in d.l.nuper. Hericus Boich in d.c.2. ad hoc facit etiã textus in l.in ſeruorum. §.fin.ff.de ſtatu hominum, & in §.ſufficit, inſtit.de iuga. & manu. vbi probatur, quòd quo ad filiorum li-
17 bertatem † ſtatus matris tempo-

re

re conceptionis, vel natiuitatis attenditur. Ad hoc ipſum probandum facit etiam textus in l. qui in vtero. ff. de ſtatu homi. Idem Duenas docuit in regula 350. ampliatione 19.

Etſi veriſſima ſit preſens noſtra
18 deciſio † poſſet tamen contra ipſam quis inſurgere triplici telo ignito accinctus. Primum quorũ eſt textus in l. nuper, verſ. ſpẽ tollendę ſobolis. C. de naturalib. lib. quam legem. Ad hoc ipſum probandum citabat Iac. de Aret. Secundum eſt, quoniam matrimonium videtur inſtitutum fuiſſe a Deo Optimo Maximo ex cauſa primaria in ſtatu innocentiæ in Paradiſo voluptatis ad ſobolis procreationem, vt in lib. Geneſ. capit. 2. [Hoc nunc os de oſſibus meis, & caro de carne mea, quãobrem relinquet homo patrem ſuum, & matrem, & adhærebit vxori ſuæ, & erunt duo in carne vna.] Idipſum docuit Bonifacius Octauus in c. 1. de voto, & voti redempt. Tertium eſt elicitum ex verbis Apoſtoli 2. Corinth. c. 7. dicentis. [propter fornicationem autem, ſcilicet vitandam, vnuſquiſque ſuam vxorẽ habeat, & vnaquaque ſuum virum.] Ex quibus videtur Sacramẽtum matrimonij pro cauſa ſecundaria, ſcilicet pro vitãda fornicatione. Cùm itaque in matrimonio contracto in extremis videantur deeſſe illa duo ſubſtantialia, videlicet Spem prolis, & euitationem fornicationis. Inde videtur conſequens eſſe, quod deficiente cauſa matrimonij in matrimonio contracto ab exiſtente in articulo mortis deficiat ipſum matrimonium. Quartum diuerſa ſunt aliquid facere in vita, & aliquid facere in morte, vt patet in baptiſmo ſuſcepto in morte & in vita. Nam baptiſmus ſuſceptus in morte irregularitatem inducit quo ad promotionem ad ordines ſuſcipiendos, vt in c. vnico, diſt. 57. vbi præcipitur in Sacerdotem non ordinari baptizatum in mortis articulo conſtitutum, & Diuus Auguſtinus non audet aſſerere Sacramentum pœnitentiæ in tali tempore ſuſceptũ eſſe illius efficatiæ, cuius eſt Sacramentum pœniteptiæ ſuſceptũ in valetudine bona, vt habetur in c. ſi quis poſitus. de pœniten. diſt. 7. propter impedimentum ſuſcipientis. Ad hoc additur quia aliquando in mortis articulo conſtituto denegatur ſepultura, vt in c. ſuper eo, extra de raptoribus. Quintum eſt, quoniam clericus beneficiatus donec non reliquerit beneficiũ, videtur inhabilis ad matrimonium contrahendum, ac per conſequens non ſolum matrimonium ſit nullum cum tali contractũ, verum etiam quod per ſubſequens matrimonium contractum ab ipſo beneficiato ante renunciationem beneficij, filij naturales antea geniti non efficiantur legitimi, & naturales virtute dicti matrimonij, prout ſpecialiter docuerunt infra ſcripti Doctores citati per partem aduerſam in dubijs propoſitis, videlicet Antonius de Roſellis in ſuo tract. de legit. lib. 1. ti-

tu. de

ta.de cauſa mater. legitim. num. 18.in fine.Prepoſitus in c.per venerabilem,§.quod autem, circa finem,extra qui filij ſint legitimi. Ludouic.de Sardis in tract.de legitim.in 2.par.q.3.cap. de legitim.per verum matrim.num. 17. Burſat.in conſi.129.num.74. vol. 2.& deciſ.Pedemont.154. in principio; His non obſtantibus adhuc aſſeueramus,& firmiſſime aſſerimus, veriſſimam fuiſſe & eſſe hanc noſtram concluſionem, & ſatisfaciendo vnicuique ex propoſitis oppoſitionibus ſigillatim earum fundamenta fucata, veris reſponſis ſubuertemus.

Ad primum ergo, reſpondendo, dicimus ipſum nobis nõ ob-
19 ſtare,quia ſatis eſſet † contrahentibus matrimonium ſpes ſobolis in caſu conualeſcentiæ.eo magis quod ſine tali ſpe poterit eſſe verum & legitimũ matrimonium, prout latiùs ſupra probauimus, in rationibus allatis in fauorem preſentis cõcluſionis propter humanitatis ſolatium,qua ratione decrepiti,in quibus ceſſat omnis ſpes prolis,matrimonium verum & legitimum contrahunt, vt in c. nuptiarum. 27.q.1. & in l. ſancimus.C.de nuptis. & in c.Quòd ſi dormierit. & in c. Aperiant. 31. q.1. quod & apertiſſimè docuit Glo.& ibi alij Docto. in c. quod ſedem,in verſiculo impotens,extra de frigidis & malef. Adhoc additur & ratio vrgens: Nam fi-
20 lius † naturalis per matrimoniũ legitimatus dicitur nouus filius per nouam ipſius qualitatem, & patri[illegible] poteſtatem,in quam recidit,vt docet textus in §.ſi quis ergo: cùm enim non vitietur ma-
21 trimonium † ſi contraheretur ab eo, qui nõ habuiſſet propoſitum habendi prolem, niſi deduceretur in pactum, vt in c.fin.extra de condit. appoſi. & in c. de infidelibus, extra de conſang. & affin. adhoc, videtur facere textus in c. commiſſum, extra de ſponſal. vbi iurans contrahere matrimonium, prohibetur ingredi reli-
22 gionem † nõ adimpleta promiſſione iurata : qui contrahens tamen pro tali cauſa nullo pacto conuincitur habuiſſe ſpem prolis. Cùm in contrahendo huiuſmodi matrimonio non intenderit ad copulam habendam cum illa: immo poſt matrimonium cõtractum intenderit ingredi religionem. Quapropter patet in tali deficere duo illa bona matrimonij, ideſt ſpẽ prolis,& ſpem Sacramenti: quia intendebat per profeſſionem diuertere à coniuge: & tamen dicitur tale matrimonium validum, quantò magis dicendum erit matrimonium validum & producere ex ſe omnes effectus, quos producunt generaliter omnia legitima matrimonia,cũ tãtũ in vno deficiat,& per accidens ſolum. Et hæc dicta ſufficiant pauca de multis allatis à Io. Andrea in c.ſine culpa, de regu. iur. in ſexto,& per Ioannem Brunellum in tract. de ſponſal. & matrimonijs,concluſione 2. ampliat.4.fol.25.verſic.Primò,dum allegat l.Nuper.

Ad ſecundam obiectionem reſpondendo dicimus ipſiſuiſſe ſatisfa-

risfactum per allata responsione ad primam, cùm in idipsum coincidat, vt patet ad sensum. & supradicti Docto. idipsum ibidem docuerunt vbi supra, & vt breuiter respondeamus duab. alijs, scilicet tertię & quartę obiectioni, dicimus cum Io. And. & Brunello vbi supra, quòd ex responsione facta ad primā obiectionem fuit per nos satisfactum, & ipsis vt patebit rectè ponderanti omnia ibi allata.

Ad quintam autem obiectionē factam de clerico beneficiato, etsi facillima esset responsio: tamen quoniā respondendum omnino videtur auctoritatibus allatis in fauorem eorum, qui videntur asseuerare clericum beneficiatum non esse habilem ad contrahendum non præmissa renunciatione beneficij: sciendum ergo dictam Doct. sententiam, cum reuerentia tamen ipsorum dixerimus, non tantum nulli iuri innixam esse, verum etiam aduersari expresso decreto Alex. Tertij in c. 1. ext. de clericis coniugatis. vbi hęc ad verbū, videlicet [si
23 qui clericorum † infra Subdiaconatum acceperint vxores ipsos ad relinquenda beneficia Ecclesiastica & retinendas vxoris districtione Ecclesiastica compellatis, sed si in Subdiaconatu, & alijs superioribus ordinibus vxoris accepisse noscuntur, eos vxoris dimittere, & pœnitentiam agere de commisso per suspensionis & excōmunicationis sententiam compellere procuretis] hęc ibi. Ex quibus patuit matrimonium contractum a clerico beneficiato in minoribus cōstituto legitimum, & ratum ab Ecclesia esse, ac per consequens sortiri omnes effectus, quos, cōmuniter alia matrimonia legitima, quoniam aliàs ipse Summus Pontifex decreuisset, ac declarasset illud esse nullū, vt apertissimè docuit ibidem de matrimonio contracto a Subdiacono, & a constituto in superioribus ordinibus. Idē docuit apertissimus textus in cap. quod à te. extra de clericis coniugatis. Insuper sciendum, quòd nō tamen defuerunt Doctores grauissimi non solùm omnes Canonistæ ibidem, verùm etiam multò plures ex Iuristis hoc ipsum docuerunt, quàm ij fuerunt, qui supradictæ oppositioni quintę se subscripserunt) expressè dicētes, quòd per subsequens matrimo-
24 nium contractū a Clerico † tunc beneficiato in minoribus constituto legitimentur filij antea nati. Quapropter sciendum ergo quòd præsenti nostræ responsioni, ac sententiæ astipulati fuerunt expressè, ac libenter infrascripti Doctores, videlicet Joannes Andreas in regula sine culpa. de regu. iur. in sexto, multis medijs ibi ab ipso allatis. Ioannes Brunellus in tract. de sponsal. conclusione secunda, ampliatione sexta. Bal. in cap. 1. in §. naturales. ritu. si de feu. fue. contr. inter dom. & agn. in vsibus feud. sequens Ioan. Andr. Matth. de Afflict. expressè in d. §. naturales. not. 5. nu. 38. Antonius de Butr. in c. tanta. ext. qui filij sint legitimi. Præpositus in

dicto

dicto c. Tanta. expreſsè poſt longam diſputationem in quæſt. 6. nu. 12. & 13. & rurſum in c. per venerabilem. §. Quòd autem, nu. 12. eo. titu. vbi remittit ſe ad ea quæ dixit in dicto c. Tãta. Glo. in Pragmat. Sanctio. in titu. de concubinarijs. §. ipſas. in verſicu. Arcere. vbi poſt multa ſequens idẽ And. vbi ſupra, ita concludit Nicolaus de Vbaldis in tract. de ſucceſſione ab inteſtato, num. 60. pro hac vera opinione vltra plura allata fundamenta ſupradictis Doctoribus, Petrus Duenas concludit in regula 350. limit. 7. quòd inde ſequatur, quòd matrimoniũ huiuſmodi contractum à clerico in minoribus conſtituto & beneficiato validũ ſit, & quòd etiam tempore conceptionis, vel natiuitatis filij potuiſſet cõtrahere cũ concubina, & filius ſic naturalis natus per ſubſequens matrimonium fuerit legitimatus, & quod faciat ad hoc l. 11. in legibus Tauri. Subactis ſupraſcriptis impugnationibus probatur & tertio pñs cõcluſio quo ad idem ét hac ratione vltra tot fundamenta allatà à Ioanne Andrea, vbi ſupra in dicta regula ſine culpa. ad probandum hanc noſtrã ſententiam: Cum ergo textus in dicto c. tan-
25 ta, † extra qui legitimi ſint filij. generaliter loquatur de omnib. filijs illorum, qui à iure non fuiſſẽt aliàs prohibiti cõtrahere matrimonium, q̃ ſubſequens matrimonium legitimentur, & vt ex ſupra allatis apertiſſimè patuit, matrimonium contrahere clericis in minoribus etiam beneficiatis licitum ſit: cùm ipſum per dictum tex. in c. 1. & in c. Quod à te. extra de Bigamis, declaretur validũ. inde ſequitur dictum textum in dicto c. Tanta. cõprehendere filios naturales clerici in minoribus conſtituti ac beneficiati: Nam dictus tex. in dicto c. Tanta. & in l. nuper. & in l. cum quis. C. de natural. libe. ſolum requirit, quòd tempore contractus matrimonij potuerit inter ipſos contrahentes validum matrimonium intereſſe: cùm ergo hoc ipſum verè reperiatur in caſu propoſito, de eiuſdem concluſionis veritate non erit ambigendum. Et per hæc ſit ſatisfactum primæ quæſtioni propoſitæ.

De ſecunda propoſita quæſtione, in qua fuit quæſitum an ipſe Dominus Octauius taliter natus ex dicto Domino Bernardo de iure dicendus ſit verè & propriè filius legitimus & naturalis ipſius. ſtatuendam duximus de propoſita quæſtione ſecundo loco vnicam concluſionem, dicendo dictum filium illius nobilis cle-
26 rici per ſubſequens matrimoniũ verè & propriè dici filius legitimus; & naturalis dicti Nobilis. Hæc concluſio probatur triplici medio: Primo enim per arg. in c. Tanta. extra qui filij ſint legit. cùm ibi dicatur huiuſmodi filios natos antè matrimonium contractum, poſt ipſum matrimonium legitimos habendos fore. Idẽ probatur per tex. in Authen. quib⁹ modis natu. etſic. legit. collat. 6. & in Authen. quibus mo. natu. etſic. ſui ibi. [nihil a legitimis

diffe-

differentes]in §.liceat tibi coll.6. Idé aptius docuit text.in Authē. de incestis, & nepharijs nuptijs. §.dubitatū,vbi hęc ad verbū habē tur, videlicet. [Dubitatū itaq; in quibusdā gentib.ēt aliquid de le gitimis filijs ex nr̄a constitutione factis existimauimus recte se hr̄e tanq̄ legis p̄res, & adijcere ei, & soluere dubitationem,etenim cū tali intellectu ab initio legē po- suimus. Nā etsi legitimorū quisq; sit p̄, & abeūte ei⁹ vxore ex homi nibus legitimè transigente habue rit quandā consuetudinē ad aliā mulierem, q̄;licebat ēt legitimè ducere vxorē,& fuerint ei filij ante dotalia documenta,si tñ ea fe- cit,aut ēt postea,vel etiā soli ma- neant ante dotalia filij: secundis autē non procreatis,aut ēt postq̄ nati sunt morientib.existimaue- runt quidā non posse secūdos esse legitimos:qm̄ prę existāt ex prio- ri coniuge alij legitimi, & ꝓprij filij,quod nullam rectā, & conse- quentem hēt consonantiam.Si.n. hmōi filios nos legitimos,& pro- prios demonstrauimus(.s.si eorū m̄rem post eorum natiuitatē ac- cepisset in vxorē ille,ex quo gene- rati fuissent,vt docet ibidē glo.in vers. demonstrauimus dotaliū do cumentorū contenti cōfectione: legitimi vero ēt primi,i. nati ex concubina, q̄ postea duxit in vxo rē,vt docuit glo.ibidē in vers.pri mi constituti sunt in oīb.venient igitur, inquit ibi glo.ēt ab intesta to, & ex testō (sicut & p̄, & lex permittit)proprij existentes,atq; legitimi alterutrisque succedent. Quid.n.aliud decernimus, cū suf ficiat legitima, & suorū appella- tio sub potestate eos ostēdere, & dare etiā contra testū,quæ leges præbent,& oīa hr̄e quæcunq; hu- iusmodi appellationem decent.] hęc ibi.Idē docuit Alex.in rubr. de liber. & posthu. dicens legiti- matum per sequens matrimoniū nihil differre a verè legitimo, & ꝙ hæc est communis opinio. Idē Decius in cōs.52.in princ.& huic sententię quoque fauet textus in l.nuper,in princ. cum l.sequenti. C. de natur. liber. vbi habetur, quòd legitimati per subsequens matrimonium efficiātur verè le- gitimi,& in potestate.

Probatur & secundo præsens conclusio Docto.sententia.Nam infrascripti se subscripserunt:glo. 1.enim in d.c.tanta. dixit ꝙ na- ti ante matrimonium post con- tractum matrimonium erunt di- cendi legitimi quo ad omnia,q̄a
27 subsequens matrimoniū † omnia purgat.Idem docuit Ias. in l.ge- neraliter, §.cùm autem. nu.9. C. de instit. & substit. Ant. de Butr. in c.innotuit. de electio. Paulus de Castro in l.fin. C. de his, qui veniam ętat. impetra.Ripa in l.si vnquā.in rubr. nu.86.C. de reuo- can.donat.Chassa.in consuet.Bur gun.in titu.(Des successionis)ru- br.7. §.1. fol. 228. col.4. nu.7. & Duenas in regula 350. ampliatione prima. Idem Antonius Ga- br.in tract.conclu.lib.6.tit.de le- gitimat. conclus. 1. nu.19. & 20.
28 addens, ꝙ etsi legitimati † per rescriptū, cum clausula perinde, ac si nati essent ex legitimo ma- trimonio, tamen non erunt tales nisi per fictionē, vt per Mar. iun. consi.65. col.1. vol.2. Tamen ij,

qui legitimati fiunt per ſubſequẽs matrimoniũ, verè dicẽtur legitimi, prout docuit quoq; Rum. in cõſ. 161. col. 8. vol. 2. & quod legi-
29 timatus † per ſubſequens matrimonium ſortiatur oẽs iuris effectus quos legitimi hẽnt, & ad primogenia, feuda, aliaq; oĩa, q̃ expreſſim filijs ex iuſto matrimonio natis deferũtur, admittetur, vt ſtrenuenter placidũ aſſeuerant Alex. in l. ex facto. §. ſi quis rogatus. nu. 18. ff. ad Senat. Conſult. Trebell. Boerius in deciſ. 240. n. 16. Couarruuias in tract. de ſponſal. par. 2. c. 8. §. 2. nu. 3.

Probatur & tertio irrefragabilĩ rõne allata ſeptimo loco in probationem præcedentis concluſionis. Vide ergo ibi.

De tertia propoſita qõne, in qua hr̃ an dictus D. Octauius filius legitimatus per ſubſequens matrimoniũ comprehendatur in inſtrumento, vel ſtatuto quocũq; faciente mentionẽ de filio legitimo nato ex dicto D. Bernardo eius pr̃e-
30 Vnica cõcluſio ſit. Filius † d. Nobilis cõprehendetur in quocũq; inſtrumento, vel ſtatuto faciente mentionẽ de filijs legitimè natis. Hęc cõcluſio ꝓbatur auctoritate Doct. infraſcriptorũ. Præpoſitus hoc. n. docuit in c. per venerabilẽ. §. quod aũt. nu. 63. ext. qui filij ſint legit. Ant. de Butr. in c. innotuit, col. 2. in fi. verſ. nota. ext. de elect. Decius in c. cũ in cunctis. nu. 29. ext. de elect. Paulus de Caſt. in l. fin. C. de his, qui ven. ęta. impetr. & in conſ. 155. col. pen. & fin. Ioãnes Campeg. in tract. de dote in par. 1. 5. par. princip. q. 59. in fi. Pariſius in conſi. 13. nu. 40. vol. 2. Ioan. Crotus in repet. l. Gallus. §. & quid ſi tm̃. nu. 82. & 169. ff. de liber. & poſthu. Petrus Duenas in reg. 350. ampl. 2. Hoc ipsũ docuit Ant. Gabr. in tract. cõclu. lib. 6. titu. de legitimatione, concl. 1. nu. 60. verſ. cõtrariã opinionẽ tenet. vbi recenſet quãplurimos Doctores (quos infra referam in diſcuſſione quintæ qõnis propoſitę, vide ibi.) dicentes quòd ad legitimatos per ſubſequens matrimonium extẽditur quęcumq; diſpoſitio, in qua diceret de deſcẽdẽtib. legitimis, vel de legitimè natis.

De quarta propoſita qõne, in qua hr̃. An dictus filius dicatur legitimus, & naturalis non ſolũ reſpectu patris & matris, verũctiã reſpectu agnatorũ, & cognatorũ.

Vnica ſit concluſio dicti Nobilis filius per ſubſequutũ matrimo-
31 nium † non ſolũ fuit legitimatus quo ad pr̃em, & mr̃em, inter quos ſubſequutũ fuit matrimoniũ legitimum, verũ ẽt quo ad alios agnatos, & cognatos, & quo ad aſſecutionẽ hereditatis pr̃næ, ꝓut cõiter tenent Doct. in c. 1. & c. tanta, ext. q filij ſint legit. per tex. apertiſſimũ in d. c. 1. vbi Alex. III. infra ſcriptis ꝓciſis verbis vſus fuit, videlicet. [Cõqueſta eſt nobis N. q̃ cũ quandã mulierẽ in vxorẽ acceperit R. patruus mulieris ipsã exheredare conatur eo, q̃ ante deſponſationẽ mr̃is ſuę nata fuerit, licẽt poſtea pr̃ mulieris præfatæ mr̃em ipſius acceperit in vxorẽ. Ideoq; mãdamus quatenus, ſi ita eſt, eã legitimã iudicetis, ꝓdicto R. inhibẽtes ne dictæ mulieri hac occaſione ſup. hereditate materna moleſtiã inferat, vel grauamẽ:

ſi au-

si autẽ contra hoc venire pſumpſe rit, eũ ſeueritate Eccleſiaſtica p-cellatis.]hęc ibi.Idẽ docuit Duenas in reg.350.ampliat.4. Idẽ do cuit Prępoſ.in c.per venerabilẽ.§. q aũt,col.7.verſ.ſeptimus mod⁹. ext.qui filij ſint legit. Ang.in cõſ. 17.col.2.& conſ.20.Caſſan.in cõſuet.Burg.f.300.col.1.quos citat, & ſequit Ant. Gabr.in tract.concluſ.lib.6. tit.de legit. concluſ.1. ampliat.3.nu.8. Idem docuerunt cõiter Pan.& Doct.in c.1.& c.tanta.ext.qui filij ſint legit. Et ꝓ hac concluſ.facit ẽt text.in §.proxima itaq;. Authen. quib.mo.nat.effic. ſui,coll.6.&rõ ſupraſcriptorũ eſt,
32 qm̃ filij hmõi legitimati † per-ſequens matrimoniũ ſuccedunt pãrẽtib.vt alij liberi legitimi ab inteſtato,& ex teſtõ,necnon ſuccedunt regulariter cũ alijs filijs legitimis, & naturalib.ſi adſint,& illis nõ exſtantib. alios agnatos, & cognatos excludũt. Prout elegantiſſimè docuit Bart.in l.ex facto.n.3.ff.de vulg.& pup. Bal.in l. ſi te parẽs.per illũ text.C.de ſuis, & legit. Adeo vt illis legitima ex bonis pr̃is dẽatur.Iaſ.in rub.ff.de liber. & poſthu. nu.11.vbi appellat eã veram, & cõem concluſionem.& hanc ſn̄iam cõiter approbari ſcribunt quoq; Pau.Pariſius in conſ.1.nu.19.in conſ.7. nu.1.2. & 3.& in conſ.10.nu.74.in 2.par. cõſiliorũ,& Aſcan.Clem.in tract. de pat. poteſt.c.5.nu.52. Idẽ docuit Laur.Rirchouius in tract.cõmu.opinio. verſ.filij legitimati.

De quinta,& vltima propoſita qõne,in qua hr̃,an dict⁹ filius excludat ſubſtitutũ in acquiſitione rei fideicõmiſſo relict̨ a cognatis,velagnatis,vel amicis ſui pr̃is.

Vnica ſtatuetur cõcluſio. Filius ſupradicti Nobilis, ſic legitima-
33 tus † p ſubſequens matrimonium excludet quẽcunq; ſubſtitutũ pr̃i ſuo noĩato ab auo,vel alijs, & idcirco ſi pr̃ d.Nob. in teſtõ inſtituiſſet hęredẽ d.Nobilem,& ſubſtituiſſet Frãciſcũ in ſuis bonis hęreditarijsqñcunq; dictus Nobilis de hac vita ſubtractus fuiſſet non relinquẽdo filios legitimos. Nihilominus dict⁹ filius ipsũ ſubſtitutũ excludet a ſua pr̃na hęreditate. Hęc cõcluſio probat̃ duplici medio:Primo.n.per arg.in c.1.ext. q. filij ſint legit. cuius verborũ pr̃iſum tenorẽ ſupra retulimus in ꝓbationẽ pręcedentis cõcluſionis, cũ dicatur ibi natã ante matrimonium cõtractũ per ſubſequẽs matrimoniũ legitimã iudicandã fore,ac iõ minimè priuandã eã fore hęreditate m̃na:q̃ quidem dr̃ ẽt hęreditas pr̃na, i.quæ erat pr̃is ſui,i.in oĩb.bonis, quę qũocunq; ſua illa effecta fuiſſent rõne m̃ris, vel pr̃is,vel aliorũ,vt cõis vſus loquentiũ ſp obtinuit,& ſpecialiter in caſu nr̃o docuit Ruin. in conſ. 211.nu.1.vol.1. dicẽs hanc legitimationẽ habilitare talẽ legitimatũ ad ſucceſſionẽ pr̃nam oĩ iure, videlicet. tã Canonico , q̃ ciuili: cũ veniat appellatione legitimè deſcẽdẽtiũ, vt voluit idẽ Ruin.in conſ.109. col.5.vol.3. & in conſi. 158.vol.1.& in conſ.164. vol.1.& in cõſ.108.col. fin.vol.2. Idẽ Ant. Gabr.in lib.6.tract.concluſionũ, concl.1.n.46.& 47.& n.60.vbi addit hoc ẽt locũ hr̃e,ſi in aliqua di
34 ſpõne diceret † de deſcẽdentib. legitimis , prout docuerũt infra-

ſcripti alij, videlicet Pan.in d.c. tãta,col.2.& ibi Ant.de Butr.col. 1.verſ.quęro an limitatio.Iſer.(nr̃ cõpatriota. in c.1.§.naturales. & ibi Aluar.col.3.verſ.& quid ſit inueſtit.diceret, & ibi ẽt Matth.de Lud.ſi de feu.fuer.cõtrouer.& rurſus Ant. de Butr. in d.c.innotuit. col.2.& ibi Imo.col.2. ext.de electio.Curt.ſen. conſ.13.col.2.in fi. Præpoſit.in c.lator.col.5.verſ.q̃ro circa prędicta,ext.qui filij ſint legit.Trig.ſingul.35. Curt.in tract. feud.in 3.par.col.31.verſ.ſecunda princip. regula.Dec. in d.c.cũ in cunctis,col.2. & in conſ.155.col. 2.in vlt.not.Idẽ probatur & Docto.ſnia.Nam cõiter in d.c.1.dixerunt legitimatũ per ſubſequẽs matrimoniũ intelligendum fore legimatũ nõ ſolùm quo ad pr̃em, & mr̃em, verumetiã quo ad agnatos,& cognatos vtiq; vt ſuccedat in bonis eorum.Id ipſum expreſſius docuerũt infraſcripti alij Docto. videlicet Ant.de Butr.ĩ c.innotuit.ext.de elect. Dec.in conſi. 155.n.7.dub.2.& in conſ.284.nu. 9.vbi dicit hãc eſſe cõem opinionẽ,necnon & hoc repetijt in c.cũ in cũctis.nu.28.& in col.2.in vlt. not.de elect. vbi ipſe Dec.addit, q̃ ex ipſo textu eliciatur, q̃ di-
35 ſpõ † loquens de filio legitimè nato,verificatur ẽt in legitimato p ſubſequẽs matrimoniũ,quem citat,& ſequitur Ant.Gabr.in trac. cõclu.tit.de legitimat.n.26.verſ. amplia quia non modo talis.aſſerẽs id ipſum tenere Ant.de Butr. in d.c.innotuit,col.2. Pau.de Caſtro in l.fin.C.de his qui ven.ęta. impetr.Dec.in l.generaliter. §.fi. C.de inſtit.& ſubſtit.Ioan. Crot. in l.Gallus.9.& quid ſi tñ. nu.82. ff.de liber. & poſthu. Idẽ Decius docuit in conſ.258. incip. in caſu Dñi Frãciſci,col.1. in fi.& in cõſ. 365.ſcip. Viſo cõſilio.col.2. verſ. tertio hoc cõprobari. & in conſt. 366.incip. p declarat.col.1. verſ. quartò. Idẽ comprobatur, vol.3. latè Alex. in conſ.2. incip. Viſis. col.4.vol.1.Idem docuit Ruin.in conſ.87.incip.Quia Matth.n.13.
36 vol.3.dicens,q̃ legitimatus † excludat ſubſtitutũ,ſi inſtitutus deceſſerit ſine filijs legitimis,& naturalib.quem citat,& ſequit Moder.Pariſien. in tract.cõmu. opinio.verſic.leges excludit,Alex.in conſi.2. incip. Viſis codicillis,in lib.1.Curt.in conſi.17.col.2.Barbat.in cõſi.27.lib.1.Cotta in ſuis memor.in verſ.legitimatus excludit.& in verſ.commater,circa medium,referens hoc ipſum docuiſſe Martinũ Lauden.in tract.de legitimat. col.2. verſ.an aũt legitimatus,poſt Anchar.in repet.c.Canonum ſtatuta.col.80. verſ.quid ſi ſtatutum loquitur.ext.de cõſtitu.Calderinus in conſ.1.ſub titu. qui filij ſint legit. Idem docuerũt infraſcripti, videlicet Laur. Siluan.in conſ.3.nu.21.Bal.in conſi. 329.incip.Punctus,quidã ſubſtituit.col.2. quẽ citat, & ſequitur Nicolaus Boerius in deciſ.159. nu.20. Ripa in rubr. ff.ſi cer.pet. nu. 3. & in repet. l.ſi vnquam. C. de reuocan. donat. nu.86. Ioannes Antonius Rube. in repet.l.Titia Seio.§.Imperator.nu.46. ff.de legat 2. & hanc eandem opinionem Ruin. dicit eſſe cõem in cõſ. 163.nu.6.& 7.vol.3. Idem docuit Duenas in reg.350.ampliat.9.qui reſpon-

respondens Bald. (immemori eorum, quæ dixerat in supradicto consil. 329.) dicenti in consi. 357. nu. 1. vol. 5. quòd legitimatus per sequens matrimonium non excludat substitutum vbi facta fuerit substitutio, sine filijs de legitimo matrimonio procreatis. Nã subdidit ibi Duenas, ꝙ hoc videatur contra text. in c. cùm in cunctis. extra de elect. qui Canon loquitur per talia verba, de legitimo matrimonio, &c. & tamen verifi-
37 catur in legitimato † per sequẽs matrimonium, vt docuit Glos. & Doct. in c. innotuit, ext. de elect. Sed vt veritas sententiæ istius Doctoris, ac insimul præsentis nostrę cõclusionis omnibus innotescat, sciendum erit, quòd hęc sunt præcisa verba dicti cap. cùm in cunctis, videlicet: [Ea propter ne, ꝙ de quibusdã pro necessitate temporis factum est, trahatur à posteris in exemplum, præsenti decreto statuimus, vt nullus in Episcopum eligatur, nisi qui iam trigesimum annum ætatis exegerit, & de legitimo matrimonio sit natus, qui etiam vita, & scientia commendabilis demonstretur.] hæc ibi. vbi quamuis dicatur, ꝙ Episcopus esse non possit, nisi natus de legitimo matrimonio, ac per consequens inde videatur elici argumentum à contrario sensu, concludens, quòd Episcopus esse nõ possit natus naturalis, & postea legitimatus per subsequens matrimoniũ, nihilominus contra hunc sensum Doctorũ sentẽtia est communis, quòd imò natus ex fornicatione, & per subsequens matrimonium legitimatus poterit esse Episcopus, eo quòd talis dicatur natus ex legitimo matrimonio, cùm ei quoad omnia comparetur à iure Põtificio, vt patet per tex. in cap. 1. & c. tanta. extra qui filij sint legitimi. Vbi habetur, quòd legitimatus sit iudicandus, ac per consequens quo ad omnia, vt latius fuit probatum per iura ciuilia allata in probationem præcedentis fundamenti: & quòd dicatur natus ex legitimo matrimonio is, qui per subsequens matrimonium fuit legitimatus, expressè docuerunt infrascripti Doctores, (dicentes huiusmodi legitimatum posse esse Episcopũ, quia & in ipso locum habeat supradicta cõstitutio. c. cùm in cunctis,) videlicet Glos. in cap. innotuit. in verbo. coniugata, dicens, ꝙ matrimonium sequens omnia purget, & ideo ille tanquam legitimus est habẽdus tali pacto etiam interpretatur Glos. in dicto cap. tanta. in verbo. legitimi. his præcisis verbis vtens, videlicet: Sed nũquid tales legitimos factos per subsequens matrimonium ex illegitimis esse legitimos, quo ad ordines, & honores videtur, ꝙ non: quia non sunt nati de legitimo matrimonio, vt in c. cũ in cunctis. ext. de elect. sed credo (subdit Glo.) quòd legitimi sunt quo ad omnia: quia matrimoniũ omnia præcedẽtia purgat, & sic proxima, & præcedẽs turpitudo sublata est. hęc dixit Glos. quas omnes glosas cõmuniter dicitur approbatas à Doctoribus, firmat Duenas in regul. 350. ampliatio-

ne quinta, quas inter alios ibidē ſequitur Panormitanus in dicto cap. tanta. dicens hunc legitima-
38 tum † ſuccedere parentibus quo ad omnia, & ſic in feudo, & iure patronatus. Calderinus in conſ. 2. ſub rubric. qui filij ſint legit. Aegidius de Bellamera in c. 2. nu. 31. diſtin. 36. & in dicto cap. cùm in cunctis. nu. 18. & ibidem Decius num. 24. Chaſſan. in conſuetud. Burgund. in tit. (des ſucceſſionis,) rubr. 8. §. 3. fol. 287. col. 2. nu. 6. Iaſ. in dicta l. generaliter, §. cùm autem. nu. 10. C. de inſtit. & ſubſtit. Nicolaus Boerius deciſ. 159. nu. 4. & 15. infraſcriptis verbis vtens, videlicet: Hæc deciſio probatur per Glo. in dicto c. innotuit. verſ. coniugata, volentem legitimatū per ſequens matrimonium poſſe in Epiſcopum eligi: quia matrimonium omnia præcedentia purgat. & eam ibi ſequitur Antonius de Butr. col. 2. verſ. q̄ro an filius. q̄ dicit eſſe ſingulare ad diſpoſitio-
39 nem ſtatuti † volentis legitimè natum per ſucceſſionem admitti, extendi ad legitimatum per matrimonium: quia appellatione matrimonij, etiam in materia ſtricta comprehēditur legitimatus per ſequens matrimonium: & idem ibi docuit Panormitanus in columna quinta, verſiculo exprędictis, & Albericus de Roſat. in rubric. C. de naturalibus liberis, numero ſexto. Idem docuerunt Baldus, Salicetus, & Paulus de Caſtro in l. fin. ante finem. C. de ijs, q. i ven. ętat. impet. & Decius in conſilio 155. & in conſil. 355. Ioan. Anton. Rubei. in l. Gallus. §. quidam recte. fol. 15. columna quarta, poſt principium. in verſic. vnum tamen nota. ff. de liber. & poſthumis. Tiraquell. in tract. de primogenitura. queſt. 34. nu. 55. Ripa in repet. l. ſi vnquam. nu. 87. C. de reuocan. donat. & in rubr. ff. ſi cer. pet. nu. 3. Pariſius in conſilio 13. nu. 45. lib. 2. Laur. Syluanus in conſil. 3. nu. 23. Guglielm. Mayner. in l. quoties. Idem nu. 14. ff. de reg. iur. Ludou. de Sardis in tract. de natural. liber. in c. de legitimat. effectu. nu. 5. Ioānes Cotta in l. pro parte. nu. 14. ff. de ſeruitu. Petrus Briaxius in directorio electionum. c. 1. par. 2. nu. 6. Idem docuit Syluester in ſua Summa. in verſi. filij. §. Tertiodecimò quæritur, dicens ex dicto cap. tanta. & ibi notatis à Panorm. & alijs Doctoribus poſſumus inferre, quòd etiam in materia reſtringibili ap-
40 pellatione † legitimè nati veniat legitimatus per ſequens matrimonium: quia fingitur legitimè natus, prout etiam tenet Iacobus de Beluiſ. & Hoſtienſ. & communiter Doctores, vt expreſsè docuit ipſemet Panormitanus in capitulo innotuit. numero 17. verſi. & quanquam. extra de elect. Nec obſtat cap. naturales. in lib. feud. titul. ſi de feud. do. vbi dicitur, quòd naturalis & legitimatus nō ſuccedit in feudis: quia intelligitur de legitimato per reſcriptū
41 † Principis, quæ legitimatio cùm ſit ſtricti iuris, tanquam diſpoſitio cōtra ius erit reſtringenda, vt in c. quòd dilectio. extra de conſanguinit. & affini. matrimonium tanquam res fauorabilis purgat

omnia

omnia præcedentia, & retrotrahitur, ita vt fingatur contractum ante natiuitatem filiorum. Quapropter meritò, inquit Siluester, ipſi filij erunt in omnibus habendi ac ſi legitimè deſcendiſſent fauore matrimonij pro eſt bonus textus in cap. cùm in cunctis. de elect. vbi dicitur quòd promouendus in Epiſcopum debet eſſe legitimè natus, & de legitimo matrimonio. Tamē legitimatus per ſequens matrimonium eligi poteſt in Epiſcopum, vt notant glo. & communiter Doct. in c. innotuit. de elect. Idipſum docuit Rebuffus in praxi beneficiaria. titu. de reſcripto legitimationis mixto. nu. 10. verſ. quarto vult, dicens
42 etſi differat legitimus † a legitimato per reſcriptum, nihil tamē differt legitimꝰ a legitimato per ſubſequēs matrimonium. Cacheranus in deciſ. Pedemont. 154. numero 8. dicit quod in materia
43 † matrimonij etiam in his, quæ ſunt de iure ciuili, ſtandum erit iuris Canonici deciſioni, vt in c. pen. & fin. extra de ſecundis nuptijs. vt Bal. quoque tradit in c. ex tranſmiſſa. col. 1. extra de reſtitut. ſpoliat. Panormitanus in c. Eccleſia Sanctæ Mariæ, col. 6. vbi reliqui Canoniſtæ. extra de conſtitu. not. Ruin. in conſi. 211. nu. 4. & in conſ. 173. num. 7. & in conſi. 163. num. 6. & ſequen. vol. 3. & in conſ. 7. nu. 3. dicens hanc eſſe cōmunem, vol. 1. Pariſ. in conſi. 29. col. 1. vol. 3. & in conſi. 13. col. 6. nu. 40. vol. 2. & in conſi. 15. col. 2. vol. 2. & in conſi. 1. num. 78. vol. 2.
44 dicitq; quòd ſtatutum † loquens de filijs legitimè natis, comprehendit legitimatos p ſubſequens matrimoniū, quem ſequitur Antonius Gabr. vbi ſupra, num. 36. verſic. amplia. etiam ſi ſtatutum. Idem docuit Michael Graſſus in tract. communium opinionum, verſic. de legitimatis. quæſt. 38. nu. 4. verſ. ſecundus caſus, dicens, hoc ipſum omnes vno ore concludere excludi ſcilicet ſubſtitutum
45 † a legitimato per ſequens matrimonium, & addit ipſe Cacheranus ibidem, quòd Canones de matrimonio iudicantes non ſolum prævalent quo ad ordines clericales, ſed etiam quo ad ſucceſſiones, & legitimationes, quæ
46 † ſunt ſequelę matrimonij, vt in §. fin. vbi glo. inſtit. de gradibus cognat. Glo. in l. 1. C. de ſecundis nuptijs, quod & Bal. elegāter docuit in l. Paulus. ff. de ſtatu hominum, vbi in ſpem legitimationis ius Canonicum, ſecundum etiam reſpectu ſucceſſionis tradit Curtius iun. in conſi. 7. nu. 6. Natta in conſi. 473. nu. 38. Sciendum inſuper, quòd dictam Glo. in d. c. innotuit, in verſ. cōiugata. extra de elect. tāquam veriſſimam ſequuti fuerunt & infraſcripti alij Doctores, videlicet, Ibidem Compoſtella. & Ioan. Andreas, col. pen. Goſfred. in ſumma ſub titu. de filijs Preſbit. col. 3. verſ. fin. quid ſi quis natus, & in d. c. innotuit, col.... verſ. quæro an filius, & ibi Doct. omnes ſequuntur. Idem voluit Glo. in d. c. tanta. quam ibi ſequitur Ancharanus, col. 2. verſ. quæritur, Glo. & ibidem Henricus Boich in principio, Archid. in c.

Osius. distin. 56. Iacobus de Belui. in §. dubitatum, in Authen. de incestis nuptijs. Præpositus Alex. in c. lator. col. 6. ext. qui filij sint legit. Alex. in l. ex facto. §. si quis rogatus. & ibi quoque Imola, colum. 90. ff. ad Trebel. Ang. Aret. in §. fin. in fi. institu. de nuptijs. Calderinus in consi. 2. sub tit. qui filij sint legitimi. Iason dicit hanc magis communem in l. generaliter. §. cùm autem, nu. 2. & col. pen. C. de institu. & substitutionibus, & in consi. 156. col. 1. vol. 4. & in l. Gallus. §. & quid si tantum. nume. 139. ff. de liber. & posthum. & in consi. 2. lib. 1. Idem Antonius Gabr. in tract. conclu. lib. 6. titu. de legitim. conclusione 1. nu. 21. vers. decimo amplia. Et quòd legitimatus † per subsequens matrim. in fideicommissis excludat substitutum sub illa conditione si decesserit sine filijs legitimis, & naturalibus, & quòd hoc non videantur habere difficultatem docuit Antonius Gabr. in dicto tract. conclu. lib. 6. titu. de legitimatione, conclusione prima, nu. 32. versic. tertiodecimo amplia, quia, inquit, etiã legitimati per rescriptum excludunt substitutũ, per Iaſ. in d. l. generaliter, colum. pen. & fin. quia hanc dicit magis communem opinionẽ. Idem docuit Alex. in consi. 2. nu. 13. & 41. vol. 1. & Curtius iunior in consi. 83. nu. 8. & in consi. 52. col. 1. & in consi. 27. Ad hoc accedit, quoniã tali pacto legitimatus intelligi- 48 tur legitimatus † quo ad omnẽ effectum successionis, vt singulariter docuit Paris. in consi. 13. nu. 34. & consi. 15. nu. 2. vol. 2. Ad hoc accedit, quod docuit Afflictus sit per constitut. Regni, sub rub. de matrim. publ. contra. circa finem, dicens quòd si dictum esset in aliqua dispositione ex tuo corpore legitimè descendẽtibus, talis dispositio haberet locum in legitimato per subsequens matrimonium, quẽ citat, & sequitur Antonius Gabr. vbi supra, nu. 6. versic. amplia istam vltimam. Marian. Socinus, cùm in l. Gallus, §. & quid si tantum, nu. 126. ff. de lib. & posthum. dicens hunc esse de legitimo matrimonio iuris censura: cùm huiusmodi matrimonium retrotrahatur. Idem docuit Eman. à Costa dicto versiculo si absque liberis. nu. 50. quem sequitur Michael Grassus in thesauro comm. opinio. in quæst. 38. dicens hoc sine scrupulo procedere in substituto in his verbis, si sine filijs decesserit, vt asserit Sfor. Odd. dicto titu. in part. 2. an legitimati.

47

Probatur & tertiò hac triplici ratione, cùm enim procul dubio, sine cõparatione dignius sit priuilegium legitimationis concessum a Deo mediãte matrimonio, quàm priuilegium legitimationis concessum a Principe per speciale rescriptum, cum habilitatione in fideicommisso succedendi, & tamen hoc rescripto Principis quis habilitatur ad talem successionem si ibi de illa fiat mẽtio. Indè sequitur, quòd legitimatus per sequens matrimonium habilitetur in successione tali: cùm tanta sit matrimonij vis, vt in dicto

c. tali-

et tanta, quòd matrimonium sequens fingatur contractum ante natiuitatem filiorũ, & quòd tanquam tales habendi sint.

Secunda est ratio. Cùm legitimatus per subsequens matrimonium comparetur natis post matrimonium contractum, (vt per superiora patuit,) propter natos ante legitimum matrimoniũ per superueniẽs matrimonium æquè
49 reuocetur donatio † facta ex desperatione obtinendi filios, sicut per superuenientiam liberorum legitimorum. Indè consequens sit, quòd quo ad successiones in bonis paternis, & alijs hæreditarijs nulla sit vera differentia inter natum ex legitimo matrimonio, & legitimatũ per subsequens matrimonium. Antecedens per supra citata iura, & auctoritates Doctorum, etsi fuerit probatum, tamẽ hic specialiter probatur auctoritate Bald. Panormitan. & aliorum in cap. innotuit. extra de elect. Necnon & Ripæ in l. si vnquam, quæst. 32. C. de reuocan. donat. quos citat, & sequitur Antonius Gabr. vbi supra. nu. 5. vers. vigesimooctauo amplia.

Tertia ratio. Cùm institutio in hæredem, sub his verbis, videlicet: Si sine liberis legitimè natis, vel ex legitimo matrimonio natis, & procreatis decesserit filius meus, substituo talẽ, tunc per sequens matrimonium
50 legitimatus † excludet substitutũ talem: consequens erit quòd multò magis excludet substitutum factum simpliciter. dicendo substituo talẽ, si sine hæredibus legitimis filius morietur, & quòd antecedens sit verum, probatur auctoritate infrascriptorum Doctorum. Decius enim hoc docuit in l. generaliter, num. 22. C. de institu. & substitu. Ripa in l. ex facto, §. si quis rogatus. ff. ad Senat. consult. Trebelli. & quòd sit hæc opinio conformis communi menti scribentium docuit Alciatus in consil. 52. num. 3. lib. 9. subdens neminẽ fore qui dissentiret, nisi Alex. cõtrarium consuluisset in consi. 6. vol. 7. & hanc sententiam veriorem esse pluribus relatis testatur Sfort. Odd. in tract. Compend. par. 6. articulo vltimo vers. an legitimati, subdens quòd si numerentur auctoritates eorum, qui in terminis vtranque partem tenent, huius partis fautores non esse impares reperiet. vnde hanc vti benignio rem & æquiorem tenendam esse asserit. hanc quoque magis communem dicit Emanuel Soarez in tract. commu. opin. in vers. legitimatus. Idem docuit Celsus Hugo in consil. 119. nume. 20. & in consi. 88. num. 4. Franciscus Bursatus in consil. 1. nume. 28. vol. 1. addens contrariã sententiam duriorem esse, & cõtra ius cõe: & q in nudo verborum vigore fundetur fatẽtur Parisiens. in addit. ad Alex. in consil. 5. vol. 7. Idem docuit Michael Grassus in tract. cõmu. opinio. verbicu. legitimatus. quæst. 28. addẽs hanc esse sequendam in fauorẽ matrimonij cùm
51 iuris † canonici dispositionem, in his standum sit magis, quàm dispositioni iuris ciuilis, eo q legitimati

gitimati huiuſmodi verè ſint legitimi ac habeantur ac ſi numquam fuiſſent illegitimi, quod & communiter Doctores ſequuntur, cùm etiam hoc videatur contra veriſimilem mentem teſtatoris, ſi diceremus eos excluſos: quoniam iſta verba, ex legitimo procreatis, † non cenſentur addita niſi ad cauendum contra generales clauſulas reſcriptorum, & ad excludendum legitimatos per reſcriptum, vel gratias pretio, (vt ſolet) redẽptas, nõ ad diſponendum contra ius commune. Imò per has clauſulas ei magis ſe conformare videtur, ſi non apertè hunc casũ expreſſerit. Idẽ docuit Franciſcus Aret. in l. Gallus. §. ſi eius.colum. 5. verſicu. nouiſſimè quærit hic Bal. ff. de liber. & poſthumis, vbi concludit ex Bald. qui dixit hanc quæſtionem fuiſſe diſputatam Bononiæ, quòd ſi quis fuiſſet grauatus alicui reſtituere hæreditatem ſi deceſſerit ſine filijs legitimis, & naturalibus, quod tunc filius legitimatus per ſubſequẽs matrimoniũ excluderet ſubſtitutum, & quòd idem docuerit Angel. in diſputatione ſua incip. Nobilis quidam genere. in primo dubio. & ratio eſt, ſecundum eos, quoniam cùm omnia iura legitimorum attribuantur legitimatis, vt in. Authẽ. quib.mod.na. effi. legit. §. ſi quis ergo ibi. [antiquæ ingenuitati,] & ibi. [ad ipſam deducentes naturam,] & in fine, dum dicit, [nihil à legitimis filijs differentes.] ſicut etiam dum dicitur in Authent. quib.mod.nat.effi.ſui. §. illud ſequitur, quod per interpretationem pallium quælibet diſpoſitio facies diſpoſitionẽ de filijs legitimis trahetur ad legitimatos, quorũ dictis, addit ipſe Aretinus, dicens: Tu autem potes dicere & melius, quòd legitimatus à tempore legitimationis in futurum eſt verè legitimus, & ideo nõ eſt mirum, ſi ex proprietate verborum comprehendant ſub diſpoſitione teſtatoris: quòd autem ſit verè legitimus patet ratione legitimationis, ratione quidẽ, qa in his, quæ ſunt iuris, lex diſponit diſponenda ſimpliciter, & abſolutè per fictionem. Vnde ſi ſtatutũ † vult aliquem habert pro ciue, ille eſt verè ciuis: ſecus ſi diſpoſitio iuris imprimat alicui aliquã qualitatẽ quo ad quid, ideſt quo ad vnum effectum, vel duos, ita declarat notabiliter Bart. in l. nec vtilem. ff. ex quibus cau. maior. & in l. ſi maritus. §. legis Iuliæ. ff. de adulter. & ideo Bal. in quæſtione noſtra. in l. ea quam. C. de fideicommiſſ. ſentit tacitè veritatem: dum dicit, quòd legitimatio † reſtituit in integrũ, ſicut ius poſtliminij habet duo capita, vnum in quantum reſtituit alteri iura ſua de preſenti, & in hoc diſponit per veritatem, non per fictionẽ. Aliud in quantum trahit retrò hanc iuris inſtitutionem, & in hoc diſponit fictè, & non verè, vt ſalubriter declarat Bart. in dicta l. nec vtilẽ. & ex hoc patet, quòd legitimatus, vt ex nunc, eſt verè legitimus: & hoc eſt quod dicunt iura ſupra allegata, dum volunt, quòd nihil differat à legitimo: quia filius legitima-

52

53

54

gitimatus, erat filius naturaliter facientis eum legitimari. vnde dicere poteris, q̃ filius legitimatus eſt verè legitimus, & naturalis. Quod ergo ſit naturalis, per ſupradicta patuit, & quòd ſit verè naturalis, patet, quia ſecundum primęuum ius naturæ, quilibet filius erat legitimus & naturalis patri ſuo, vt patet in iuribus prælegatis, prout declarauit Bar. in l. tutelas. in principio. ff. de capit. dimi. & in l. pronunciatio. §. familiæ. ff. de verb. ſignifi. dicens, quòd
55 iſta nomina † naturaliter ſignificantia, ſicut adiectio naturalis, reſpiciunt baſtardos, ſicut legitimos: vnde iſte legitimatus, licèt nõ dicatur naturaliter legitimus, ſed ex accidenti, ſecundum Baldi qui ſubtiliter declarat hoc in l. manumiſſiones. ff. de iuſtitia, & iure. dicens, quòd dicatur tamen verè & naturalis, & legitimus. Additq́ue vbi ſupra Aret. in col. 8. reſpondens ſecundo dubio ab ipſo ſupra propoſito, in quo quæſiuit an inſtituens hæredem grauatũ, vt reſtitueret, dixerit, ſi deceſſerit ſine filijs legitimè natis, ſeu legitimè deſcendentibus, & retulit in dicta col. 8. verſ. ſed iſta ratio, cum reuerentia nihil valet, quòd iſta qualitas, quòd filius ſit legitimus naturalis ad excludendum ſubſtitutum ſatis eſt, q̃ inſit filio tempore mortis grauati, licet verò filius non videatur fuiſſe legitimus, quia qualitas adiũcta verbo ſufficit, quòd adſit ſecundũ tempus, vt l. in delictis. §. ſi extraneus. ff. de noxali. & plenè per Bartolum in l. ex facto. in principio. ff. ad Trebell. etſi tu dicas ſaltim per legitimationem ſequutam, ſi legitimatus excluderet ſubſtitutum, auferetur ius quęſitum ſubſtituto, quod in dubio non videtur velle Principem, vt in l. nec auus. ff. de emancipat. liber. Ad hoc reſpondeo, quòd ex quo fi-
56 lius legitimatus † verè comprehenditur ſub verbis teſtatoris nullum ius aufertur fideicommiſſario, ſeu ſubſtituto: quoniam non fuit ſubſtitutus in hunc caſum, q̃ſi filius legitimatus extaret, ſi ſub appellatione legitimi, comprehenditur legitimatus ex proprietate ſermonis (vt ſupra diximus) vel ex alio capite, & elegantiſſimè hæc docuit Aretin. vbi ſupra.

Sequuntur modò dubia oblata à Iudicibus Nob. Octauio de Boerio in cauſa ſua, contra M. Albaram.

IN materia fideicommiſſi legitimatus per ſubſequens matrimonium non dicitur legitimè natus. Alex. in conſil. 5. nu. 7. Ruin. conſ. 92. nu. 13. volum. 3. & Butr. in capitu. per venerabilem. extra qui filij ſint legitimi, opinionem Bartoli in l. ſecunda. ff. de concubi. quod filij clerici beneficiati non legitimentur per ſubſequens matrimonium, ſequuntur Ant. de Roſel. de legit. lib. 1. titul. de cau. mater. leg. nu. 18. in fine. Præpoſitus in dicto cap. per venerabilem. §. quòd autem circa finem. Ludo. Sard. de legit. in 2. par. q. 3. de legit. per vi. matrim. nu. 17. Burſat. in conſ. 129. nu. 74. vol. 2. deciſ. Pedemont. 154. in principio.

Secunda

Secunda obiectio. Licèt cauſa matrimonialis pertineat ad forũ Eccleſiaſticum, & de iure Canonico ad legitimationem filiorum non requirantur multa requiſita a iure ciuili, nihilominus quãdo agitur de ſucceſſione, & ſumus in terris Imperij videtur attendendum fore ipſum ius Ciuile, & nõ Canonicum ex cõmuni opinione relata per Alciat. in conſi. 16. nu. 5. to. 3. lib. 9. tradit Angel. in conſ. 29. nu. 6. Præpoſ. in c. tanta. qui filij ſint legitimi, col. penult.

Tertia obiectio. Ad probandũ, quem eſſe filium legitimum, & naturalem videtur neceſſe probare matrimonium ſaltim præſumptiũ ad transferendum onus probandi cõtrarium in aduerſarium, ad trad. in l. filium, ff. de his, qui ſunt ſui, vel alieni iuris. Nat. conſilio 773. Petr. de fideicom. q. 2. num. 478. & præſertim, vbi agitur de fideicommiſ. ab extraneo relicto, vt ibi per Petr. num. 484. nec videtur probata requiſita ad trãſferendum onus probandi contrarium in aduerſarium, ad trad. per Socin. in conſi. 39. volum. 1. & per alios ſupra.

Quarta obiectio. Nec etiam ſententiæ, ſeu decreta videntur prodeſſe actori, ſiue quia nõ fuit cauſa defenſa coram Reuerendo D. Vicario, nec corã alijs obtenta, cum legitimo contradictore, vt per Alexan. in l. ſæpe, num. 60. verſ. putat tamen, & ibi num. 78. Bald. & alij in l. ingenuum. ff. de ſtat. hom. & cùm non fuerint hactenus intimatæ, non videntur tranſiuiſſe in iudicatum, ad trad. in l. ab eo. C. quo. & quando Iudex, & plura requiruntur ad hoc, vt præiudicent omnibus.

Quinta obiectio. Nec depoſitio Magnifici Albaræ vti teſtis videtur ipſi præiudicare, vti principali, vt per capit. in deciſ. 52. nu. 4. Ruin. in conſi. 193. num. 6. volum. 3.

Sexta obiectio. Et quia non aſſeruit eum teneri pro nato de legitimo matrimonio, vt requiritur ex teſtamento, ſed quòd eum tenuerit pro filio legitimo, & naturali, poteſt referri ad legitimatum per alios modos, qui habentur per legitimis & naturalibus, & cõfeſſio in dubio interpretatur in fauorem confitentis, vt per Decium in conſil. 25. nu. 2. verſic. confirmatur.

Septima obiectio. Præterea deponit de eius iudicio: quia pro tali eum vidit tractari; quo nõ videtur dictũ teſtis probari, vt per Affli&. deciſ. 381. nu. 7. Alexan. in conſil. 63. nu. 18. vol. 4.

Primum dubium propoſitum fuiſſe euacuatum patuit per quãplurimas auctoritates allatas in probatione vnicæ concluſionis, ſatisfacientis quintæ propoſitæ quæſtioni. vide ergo ibi.

Secundo dubio latiſſimè fuit reſponſum per allata in reſponſione ad quintam obiectionem factam de Clerico beneficiato.

Ad tertiam quamfacillima erit reſponſio, dicendo, quòd etſi quæ ibi proponũtur ab aliquibus paucißimis Doctoribus dicãtur, & teneantur, tamen a quamplurib̃us numero Doctoribus cõtrarium

rium esse verius semper fuit asseueratum : quapropter patet non esse verum (cum reuerētia tamen dicentis) q̄ huiusmodi sit ſm cōmunem Doctor. sententiā, vt statim patebit ex recensione infrascriptorum Doctorum firmissimè asseuerantium, q̄ tam in terris Ecclesiæ, quàm Imperij subiectis, pleno iure quo ad successionē fi-
57 lij † legitimentur ex subsequenti matrimonio celebrato fine dotalibus instrumentis, & alijs solemnijs de iure Ciuili requisitis inter Doctores innumeros, qui hoc docuerunt, sunt infrascripti, videlicet Alex. in l. ex facto. §. fi qs rogatus. nu. 19. ff. ad Treb. reprobāt ibi Angelum contrarium tenentem in cons. suo 29. nu. 6. & ratio huius verissimæ nostræ sententiæ est, quoniā in materia matrimo-
58 niali † standum erit dispositioni iuris Canonici in vtroque foro, & in vtrisque dominijs, vt expressè, & latè docuerunt Doctores moderni (vt refert & sequitur Duen. in reg. 550. limit. 10. vers. cōtrariā tamen opinionem) in d.l. priuilegia. C. de sacros. Eccles. & in c. per venerabilem. extra qui filij sint legit. Feli. in rubr. & in c. 1. nu. 12. de spōsal. nu. 16. vers. octauò in causa matrimoniali subdidit Duen. vbi supra, q̄ cōis opinio sit, q̄ nullis cōfectis instrumētis dotalib. per subsequēs matrimonium, filij antea nati legitimentur, vt in c. tanta. extra qui filij sint legitimi, vbi nō requirūtur aliqua dotalia, vel nuptialia instrumenta, cùm generaliter, & indistinctè ille loquat tex. & hanc opinionē tenuit Cin. in l. nuper. C. de natural. lib. Ioan. And. in regula sine culpa. in Mercur. de reg. iur. lib. 6. Salic. in l. cū quis. & in Authen. si quis habens. C. de natur. lib. Ioan. Faber in §. fin. nu. 2. Institu. de nuptijs. Glos. in §. fin. versicu. generata. Institu. de gradibus. idipsum apertiùs ibi docuit Angel. his præcisis verbis vtens, videlicet. Nota Glos. & similis Glo. est in l. Iurisconsul. §. liberi. in fine glosæ magnæ. ff. de gradibus cognat. quòd in concernentibus matrimonia semper
59 † attenditur ius Canonicum, etiā in foro seculari in terris etiā Imperij subditis. Iason in cons. 234. volum. 22. & in consil. 168. colum. 5. volum. 4. in l. quæsitum. colum. penultima. ff. de liberis, & posthumis, & in l. generaliter. §. cùm autem. colum. pennlt. & finali. C. de institu. & substitu. Couarru. in Epitome de sponsal. 9. par. capit. 8. §. secundo, numero octauò: & hanc sententiam dicit cōmunem, & ab ea in iudicando, & consulendo recedendum non esse. Decius in consilio 155. columna secunda, dicens hanc esse communem opinionem Car. Ruinus in consilio 78. columna secunda, volumine tertio, & ibi consil. 52. columna tertia, & sequen. volumine quinto, dicēs hanc esse communem opinionem, & in consilio 211. columna secunda, numero quinto, libro primo, & consilio 13. nume. 46. cum alijs. libro secundo. Laurentius Syluanus (vbi latissimè hanc quæstionem examinat) in consilio tertio, numero trigesimo, cum sequenti.

Guliel.

Guliel. Mayner. in l. quoties idē. à num. 17. vſque ad 22. ff. de regu. iur. Pariſ. in conſi. 13. col. 6. & ſequenti. vol. 2. Idem nouiſſimus omnium docuit Anton. Gabr. in ſuo eleganti tract. concluſ. libro 6. titu. de legitimatione, concluſione prima, num. 11. verſic. contrarium addens, quòd hanc opinionem ſequuta fuerit Rota in cauſa Colonien. matrimonij coram Raynaldo Petrutio in anno 1538.

Ad quartam obiectionem, ſeu dubitationem propoſitam facilis erit reſponſio, cùm id, quod quæritur ibi producendum fore ad probationem filiationis legitimæ & naturalis, ſcilicet quòd ſaltem præſumptiuè probetur matrimonium inter parentes eius, quē volumus probare legitimum filium. Dicimus ergo hoc ipſum probari primò pro eo, quòd ipſe Nobilis pater nomine Bernardus Boerius corā teſtibus & notario confeſſus fuit ipſum Octauium Boerium filium ipſius eſſe legitimum & naturalem ex legitimo matrimonio natum ex ſe, & Domina Lucia Veneta anno ſalutis 1522. die 10. Octobris, & ipſum habuiſſe per ſeptem aut octo annos antequā promoueretur ad Sacrum Ordinem Subdiaconatus, nec non ſemper ipſum publicè habuiſſe, ac reputaſſe verum, legitimumque filium natum ſibi ex legitimo matrimonio contracto per verba & de præſenti corā legitimis teſtibus, vt patet per fidem Notarij Io. Baptiſtæ Bacigalupi Notarij publici Ianuēſis, ſcriptam die 12. Ianuarij 1571. cui teſtificationi ac declarationi aſtipulatur depoſitio teſtium multorum iurata facta in Archiepiſcopali palatio ac curia Ianuæ, prout latiùs in proceſſu ibidē inchoato compilato in anno 1573. 14. Auguſti, & quòd magis eſt, idipſum apertiùs probatur per ſententiam ſuper dicta legitima filiatione lata à Reuerendiſſimo Domino Lelio Arloto V. I. D. generali Vicario Illuſtriſſimi Archiepiſcopi deſcriptam in proceſſu ſupradicto deſuper cōfecto, folio 177. in qua dictus Dominus Octauius Boerius fuit declaratus filius legitimus & naturalis Domini Bernardi Boerij, natusque de legitimo matrimonio contracto ex dicto Domino Bernardo & Domina Lucia Veneta: & huiuſmodi ſententia fuit lata præuia citatione aduerſariorum dicti Domini Octauij ad audiendum ſententiam promulgandam poſt litis conteſtationem, & alia acta actita in dicta cauſa per dictum D. Octauium, vt ex fine dictæ ſententiæ colligitur: ſupradictæ verò declarationi D. Bernardi, & dictæ ſententiæ famulantur depoſitiones infraſcriptorum teſtium, licèt ſummariè examinatorum Ianuæ ad perpetuam rei memoriam, in anno 1555. die 13. Nā Magiſter Bartholomęus Canonus Vercellenſ. ann. 66. Petrus Ioannes Boerius ann. 50. qui interfuerunt celebrationi matrimonij contracti, vt in fol. 49. vol. 1. & ꝙ fuerit vox publica, ac fama, ꝙ dictus D. Octauius fuerit filius

legiti-

legitimus, vt ſupra dicti Domini Bernardi: & quòd pro tali fuerit ab ipſo D. Bernardo de propria ſcientia depoſuerunt in proceſſu ſummario ad futuram rei memoriam. f. 53. & ſequen. teſtes ſupra inſcripti Domina Mariola mater Domini Aduerſarij, & ipſemet Octauianus aduerſarius. Qui tamen teſtis fuerũt poſtea in pleno iudicio repetiti, & alij quoque examinati, mediante eorum iuramẽto (vt in ſupradicto proceſſu vol. 1. fol. 28. & ſequen.) examinati, & dixerunt, vt ſtatim dicam. Nam dictus Franciſcus. fol. 28. depoſuit audiuiſſe ſæpius tam à dicto Domino Bernardo, quàm à dicta Domina Mariola matre ipſius teſtis dictum D. Octauium Boerium eſſe filium legitimum, & naturalem, & natum ex eo, ex legitimo matrimonio contracto antequàm fuiſſet Presbyter Dominus Bernardus & D. Octauianus ſupradictus. fol. 31. ratificauit cum iuramento eſſe vera, quę depoſuerat in ſupradicta depoſitione ſua facta ad futurã rei memoriam. Bartholomeus Albara pater Octauiani aduerſarij. f. 33. Idem cum iuramento depoſuit, dicens, antequàm fuiſſet in ſacris Mariola ſupradicta. fol. 35. conſanguinea. Idem depoſuit antequàm fuiſſet in ſacris, & multi alij idipſum teſtificati fuerunt, vt plenius ibidẽ. Idem teſtatur Reuerendus Frater Io. Baptiſta de Aug. Frater Sancti Frãciſci, Confeſſor dicti Domini Bernardi, dicens hoc audiuiſſe à dicto Domino Bernardo.

Ex his ergo omnibus patuit probatum non tantum præſumptiuè, verumetiam apertiſſimè, & pleniſſimè fuiſſe dictum Octauiũ fuiſſe, & eſſe filium dicti Domini Bernardi, natumque ei ex legitimo matrimonio.

Ad hoc accedit, quòd docent infraſcripta iura, & Doctores.

60 Nam etſi filiatio directè † probari nõ poſſe dicatur, vt docuit tex. in l. Titius. ff. de cõdit. & demon. & ibi Glo. & Doct. & per multa alia citata ab Hyppolito de Marſilijs in rubr. C. de probat. num. 9. Probatio tamen filiationis ſufficiet ſi fiat per famam vicinię, vel per præſumptiones reſultãtes ex eo, quia pater nominabat talem pro filio, vel per ſimilia, vt volunt cõmuniter Doctores. & ratio eſt: quia à communiter accidentibus non poteſt aliter probari ipſa filiatio, & ideo Bal. ſingulariter dixit in l. filium diſſinimus. col. 2. ff. de his, qui ſunt ſui, vel alieni iuris, quòd ſi teſtis dixerit, ſcio pro certo, quòd A. eſt filius B. an probet, & dico, videtur quod non: quia dicit impoſſibile. Attamen contrarium dicit eſſe verius: quia intelligitur de ea certitudine, quę cõmuniter haberi poteſt per præſumptiones hominum, & legum, ſecundum Iacobum de Rauenna,

61 & Cyn. & addit, quòd certus † dicatur ille, cuius animus in cõtrarium nulla ratione poterit inclinari. Panormitanus verò in caplator. extra qui filij ſint legitimi, ex verbis Alani ibidem dicentis, quòd licet clandeſtinè contrahentes, nõ præſumentur coniuges, vt

ibidem

ibidem dixit Gloſ. hoc procedit reſpectu nubentium, ſed reſpectu filiorum præſumuntur coniugest ex quo ſubinfert (inquam) Panor
62 mitanus, quòd natus ex vito, † & muliere ſimul cohabitãtibus præ ſumitur legitimus: quia fauore legitimationis ꝓſumitur inter eos matrimonium, facit tex. in l. in liberæ mulieris. ff. de ritu nupt. qđ maximè procedit ſi ſe coniuges vocabant, vt docuit Innocentius in cap. ex parte. ext. de reſtit. ſpoliat. addit Panormitanus in d. c. lator, quòd ex nominatione filij, & tractatu vt filij, conſtituitur
63 † quis in poſſeſſione filiationis, etiam ſi fuiſſet natus extra domum: quapropter ibidem ſubdit Antonius de Butr. quem ibi Panormitanus ſequitur, & notat Butrius in l. quidam. ff. de probat. ꝙ tractatus parentum, puta, quia illi tractabant eum vt filium, & ipſe illos, vt parentes probat aliquẽ filium alterius. Imò plus vult gl. in cap. tranſmiſſæ. extra qui filij ſint legitimi, in verſic. à vicinia, ꝙ fama vicinię multum in hoc operetur: imò huic ſententiæ, & præciſè in caſu noſtro ſummopere faquet ſingularis text. in c. per tuas. extra qui filij ſint legitimi, vbi apertiſſimè elicitur probari dictũ Dominum Octauium eſſe filium legitimum & naturalem, ac meritò vniuerſalem hæredẽ eius ab inteſtato, ſtante declaratione ipſius Domini Bernardi Boerij eius patris, confitentis ipſum eſſe eius filium legitimum & naturalẽ coram teſtibus, & Notario, quę confeſſio in forma authentica producitur, nec non extantibus depoſitionibus teſtium ſupra citatis, qui idipſum teſtãtur apertiſſimè, vt ſupra diximus: ſciendum igitur hęc eſſe præciſa verba deciſionis dicti Canonis, videlicet: [Per tuas literas intimaſti, ꝙ R. ex muliere, quam ſecundum opinionem maioris partis vicinię in concubinam habebat, prole ſuſcepta, quãdam poſt & aliam ea defuncta duxit in vxorem, & ea de qua prolem ſuſceperat virum aliũ ſibi copulauit. Proceſſu verò temporis in præſentia multorum firmauit proprio iuramento, quòd eam quã habere viſus fuerat concubinam prius affidauerat in vxorem antequàm ex ea filiũ genuiſſet: & poſtea cùm ageret in extremis eum, quẽ ex ea ſuſceperat in teſtamento hęredem inſtituens legitimum filium appellauit. Cùm autem tuę inquiſitioni fuiſſet cõmiſſum an filius ſic ſuſceptus legitimus eſſet hęres ipſius R. & ad eius patrimonium admittendus: Tu præter id, quod ex quadã decretali bonæ memoriæ Alexãdri Papæ (ſcilicet in dicto cap. tranſmiſſæ.) prædeceſſoris noſtri ſtandum eſſe ſuper hoc verbo viri, & mulieris credebas, receptis teſtibus à filio eiuſdem R. productis, quibus legitimè cõprobauit prædictum R. matrem ſuam in Capella S. Sergij affidaſſe, cum ipſius R. hęredem eſſe legitimum iudicaſti. Nos autem attendentes, quòd plus eſt, quod in veritate agitur, quàm quod ſimulatè concipitur, licèt dictus R. cùm ea dimiſſa, quam vt cõcubinam habuerat ad

alia

alia vota transierit, videatur ipso facto matrimonium quod inter eos celebratum fuerat denegasse: quia tamen despõsatio per testes legitimos cõprobata eos matrimonialiter fuisse cõiunctos, ostendit siue desponsatio ipsa fuerit de præsenti, vt per consensum legitimum per verba de præsenti expressum, copula matrimonij inter eos fuerit celebrata, siue per verba de futuro carnali copula subsequuta, non tam decretali dicti prædecessoris. (Adde tu in qua dicitur, quòd creditur verbo coniugum negantium aliquem esse eorum filium, nisi contrarium probetur) nisi quæ in casu dissimili loquitur, quàm inductis probationibus innitentes te processisse legitimè respondemus sententiam tuam auctoritate Apostolica confirmantes.] hæc omnia ibi. Ex quibus omnibus conuincitur hoc apertissimo, & singulari Canone probari, quòd breuiter diximus in responsionem quarti propositi dubij, etsi innumera alia possent afferri: illa ergo sufficiant. Non tamen silentio pertranseã, quæ docuit Nicolaus Boerius in decis. 140. nu. 16. quasi prophetando scribens in fauorem illius D. Octauij Boerij. Nam ibi his præcisis verbis vsus fuit, videlicet: Mirabilius est, q̃
64 pater † nominando aliquem filium legitimum tam in testamento, quàm in alio actu publico matrimonium fingitur, & præsumitur retrò fuisse cum amasia, seu concubina, ex qua nati, siue aliqua expressa verborum ad matrimonij aptorum probatione contractum propter tacitum mulieris consensum, quod ipse Boerius innumeris auctoritatibus docuit esse veram ipsius sententiam.

Ad quintum dubium respondetur ipsum non vera continere, sed falsa (cum reuerentia) cùm ex dicto compilato processu coram dicto Domino Vicario oppositũ appareat, eo q̃ fol... fuerit expedita banna, & publicata, & post comparitionem Domini Albaræ volentis facere partem in iudicio contra dicta prætensa a dicto Domino Octauio, vt in fol... accessit ad dictum Dominum Vicarium opponens. Fuit etiam citatus ipse aduersarius ad cõcludendũ in causa, vt in fol... necnon ad audien. sententiam, vt continetur in fol... qua citatione stante, & ipso nihil producente sentẽtia transiuit in rem iudicatã, vt in c. quod ad cõsultationẽ, & in c. cùm Bertoldus. ext. de sent. & re iudic. & ibi per Doctores vnanimes ibidẽ hoc ipsum dicentes, eo magis, q̃ non tãtum decennij tempus post sententiam effluxerit, verum etiã ferè viginti anni ipso D. Aduersario sciente huiusmodi sententiã emanasse (prout præsumitur) cũ sit ciuis Ianuensis, & semper ferè fuerit in ciuitate ipsa moratus: imò, vt dicetur, hanc sententiam fuisse promulgatã iuridicè facto ipso sæpius docuerit (vt dicetur) cum dicta sententia promulgata fuerit in ann. 1573. 30. Octobris, ipse verò confessus fuerit ipsum Dominum Octauium legitimum filium Dom. Bernardi supradicti:

vide ergo in reſponſione ad dubium quartum: Nam ibi hoc reperies.

Ad ſextum dubium, reſponden do dicimus, tex. in dicta l. ab eo. C. quomodo, & quando: ad verbum probare in caſu noſtro contrarium eius, ad quod inductus fuit, cùm ibi dicetur non poſſe ab eo iudicato recedere neminem
65 quod ipſo abſente, † & ignorante fuiſſet iudicatũ, ſi ſtatim poſt eius ſcientiam non conqueſtus fuiſſet de contentis in lata ſententia. Quapropter me fugit cau ſam citationis dicti textus in fauorem propoſiti dubij ſexti, cùm contrarium eliciatur ad verbum ex ipſo, ſtãte veritate facti. Nam quomodo ſine erubeſcentia poterit Magnificus aduerſarius Octauianus negare ſciuiſſe id quod iudicatum contra ſe fuerat in dicto anno 1573. ipſo ædito menſis Octobris die 30. Cùm in anno ſequenti 1576. die vero 8. Februarij, cum iuramento aſſeruerit coram Magnificis Officialibus Sancti Georgij dictum Dominum Octauium filium eſſe vnicum dicti Domini Bernardi Boerij, nullis alijs relictis filijs, nec filijs filiorum in gradu ſuccedendi, & ipſum hæreditatem dicti Bernardi abinteſtato aſſequutum fuiſſe manu Prætoris dictæ ciuitatis Ianuæ: Cur ergo ipſe Aduerſarius hoc dixerit neſcio, ipſe videat, & ſic ſatis ſint, quæ in reſponſione ad ſextam propoſitam obiectionem fuerunt allata.

Ad ſeptimum dubium, reſpondendo, miror quomodo fuerit in eius fauorem citata ſentẽtia mei compatriotæ Capicij in deciſ. 52. numero quarto, cùm ipſe non loquatur in caſu noſtro, vt ad ſenſum patebit hoc intuenti non lippis oculis, pro cuius maiori intelligentia afferam in mediũ præciſa verba ipſius Capicij in præcitato loco: infraſcripta enim protulit verba, videlicet: Qui in vno iudicio certo modo tanquam te-
66 ſtis depoſuit † non nocet ſibi in alio iudicio tanquam parti, vt eſt deciſio Rotæ in titul. de confeſſis in deciſione ſecunda, deciſionum Domini Bernardi de Biſgneto. fol. 12. Addit poſtea ipſe Capicius in fine dictæ ſuæ deciſionis, quòd ibi in deciſione in antiquis ſit cauda, quæ dicit in oppoſitum his fideliter recẽſitis dicimus ſententiam Capicij in caſu noſtro, ad quem decidendum fuit citata, nihil probari contra Dominum Octauium. Quapropter dupliciter reſpondebimus dictæ ſententiæ Capicij. Primò dicendo, dato, & non conceſſo, quòd talis propoſitio eſſet vera, nihil ex illa produceretur contra noſtram ſententiam allatam in ſuperioribus concluſionibus, ac reſponſionibus factis ad ſupradictas oppoſitiones, ſeu dubia oblata. Nam depoſitio Magnifici Octauiani fuit facta in eodem met iudicio Eccleſiaſtico, in qua depoſitione faſſus fuit Magnificum Octauium eſſe legitimum filium Magnifici Bernardi, prout ſupra latius retulimus in reſponſione ad quartam obiectionem.

Nec obſtat ſi ibi ſe retulerit ad

ea,

ea, quæ deposuerat in alia sua testificatione facta in actis, vt supra diximus: cùm ipse in tali relatione voluerit ibi deposita in hac secũda depositione pro expressis habere in hac secunda, ac per consequens in hoc vltimo iudicio illa repetendo, in hoc vltimo videtur solùm deposuisse, & non in prima sua depositione: cùm in illa non interuenerit auctoritas Iudicis, quę requiritur in testium examinatione ad futurã rei memoriam, vt in cap. quoniam frequenter, extra vt lite non contest. & Doctor. passim, ideo nulla fuit: & dato, quòd esset illius depositio prima valida: cùm ibi nõ fuerit aliqua figura iudicij dicẽdum non erit illam computari pro iudicio, ac per consequens deposuisse in duplici iudicio, nec in hoc vltimo fuit ipse examinatus, vt principalis: sed vt testis ratificans primum suum dictum in illo examine informi. Secundò respondetur, quòd huiusmodi propositio sit falsa, nec cõstanter fuerit pro vera firmata à Capicio, vt patuit ex verbis ipsius supra relatis, cùm contra ipsam sint infrascriptæ auctoritates. Nam textus apertissimus est in cap. per inquisitionem. extra de elect. vbi testis dictum cõtra alios nocuit sibi in alio iudicio, cùm aliud iudicium dici poterit quod habitũ ibi fuit coram Papa interrogãtibus eum Commissarijs, vt ex illo tex. elicitur, & ex ibi notatis per Innocentium: cùm & hoc ipsum concludatur in decisio. 4. incip. Quidam agebat per Rotã in antiquis. titu. de confessis: cõcludendo ergo dicimus, quòd contra huiusmodi propositionem faciat tex. in cap. ex literis. extra de transact. cum ibi not.

Ad octauam obiectionem dicendum erit, ipsam esse friuolam cauillationem, & nullius momenti: quoniam nullo pacto hoc poterit verè dici ex dicta testificatione, cũ debeat proculdubio in-
67 terpretari depositio † testiũ, iuxta subiectam materiam articulorum, super quibus interrogantur, aliàs depositio eorum esset nulla, cùm videatur, non fuisse iuramento firmatam, vt opus est, & habetur in cap. extra. de testibus, & ibi per Doctores, nec creditur eius nouissimę declarationi stantibus tot indicijs præmissis, & in actis productis, ac probatis contra ipsum Octauianum, de quibus supra latissimè diximus. Cum ergo in interrogatorijs propositis, nulla fuerit facta mentio de alia specie legitimationis, nec in ipso D. Octauio poterit alias species legitimationis interfuisse: cum ergo aliam speciem legitimationis interfuisse probari non possit: patet ipsum ibi loquutũ fuisse de le-
68 gitimatione † acquisita per subsequẽs matrimonium contractũ cum dicta Do. Lucia eius matre, eo magis, q̃ filius naturalis quoticns poterit legitimari per subsequens matrimonium, nunquam poterit legitimari per rescriptũ Principis, prout singulariter docuit Bal. in cap. per tuas. extra de maior. & obed. allegans ad hoc tex. singul. in Authen. quib. modis nat.

nat.effi.legit.in §.ſit igitur.verſic. permittimus, & docuit Hyppol. de Marſil.in ſingul.130.incip. Dixi tibi ſuperius,& idem apertiſſimè docuit Glo.& Bar.in dicto §. ſit igitur. verſic. permittimus. & ibi Angel.& rurſus Bal.in c.illud. nu.3.extra de præſumpt.Iaſ.quoque hanc dicens communem ſententiam in l. Gallus. §. & quid ſi tantum.nu.107. ff.de liber.& poſthu.quos ſequitur Ant.Gabr.vbi ſupra, nu.38. verſic.decimoſextò amplia .

Ad nonam & vltimã obiectionem, reſpõdendo dicimus, ꝙ etſi
69 teſtis deponens † de credulitate, vel iudicio ſuo, regulariter non probet, vt cõmunis Doct.ſententiæ ſemper placuit: tamen quãdo redderet cauſam ſuæ credulitatis,tunc probat: eo magis in caſu noſtro,cùm dicta redditio cauſæ ſuę credulitatis plenè ꝓbet filiationẽ,vt probauimus abũde ſatis in reſponſione ad quartam obiectionẽ. Nec ſentẽtia Afflicti mei compatriotæ in d.deciſ.381.nu.7. ſequenti. Bald.aduerſatur nobis, cũ ipſe ibi loquatur regulariter, & quando teſtes non reddunt rationem dicti huiuſmodi.ſecus in caſu noſtro, cùm ipſe aduerſarius reddiderit rationem ſuæ credulitatis,ac indicij,dicẽs:quia viderit ipſum Dominum Octauium à dicto Domino Bernardo tractari pro filio, & ſic bene concluſit dicta Magnifici Octauiani depoſitio, iuxta Gloſ.in c.tranſmiſſæ. in verſic.à vicinia.extra qui filij ſint legitimi.& apertiùs ad verbũ in cap.per tuas.extra de probat. vbi Innocẽtius Tertius Papa docuit,
70 quòd ſi qui nominent † aliquem filium, & ita communiter reputetur, non credetur poſtea alteri eorum cõtrarium aſſerenti: & ratio verò eſt, quia perfectè hoc probari facile non poſſit. Ad hoc accedit teſtificatio alia ipſiuſmet facta cum iuramento coram Officialibus, vt ſupra retulimus, & quòd doctrina Afflicti ita debeat intelligi (vt diximus) quid dixerit ipſemet in deciſione 307. nume.25. (ſequens eundem Bal. in l.qui quinque.ff.de legatis pri-
71 mo) dixit enim,quòd ſi teſtis † dixit,credo,quia vidi: Illud verbũ, credo,mutat naturam,& ponitur affirmatiuè,& nõ dubitatiuè. Ad hoc accedit, quòd ſufficit teſtificationi, vt probet ſi teſtis teſtificetur de eo, quod ſenſu percipit, vt in l.qui teſtamẽto hęres. §.fi.ff. de teſtamẽtis,& q teſta. fac.poſſ. & ibi per Doct. quapropter conuincitur oppoſitionẽ fuiſſe vanã.

Hæc omnia dubia examinãda ſuſcepimus, non ꝙ D. Octauius Bocrius fuerit natus ex D.Bernardo Boerio V. I. D. & Clerico in minoribus conſtituto, & beneficiato, & Magnifica Lucia Veneta, ante eorum inſimul contractũ matrimoniũ. At potius, qñ ita à parte aduerſa ſiue aliquo vero fundamento in iudicio fuerat propoſitum, prout etiam ex dubijs propoſitis apertiſſimè elicitur. Diximus ergo quæ ex ſacrorum Canonum,Imperialiũ cõſtitutionũ,atq; Doctorũ vtriuſq; cenſuræ decretis, ac ſnĩjs meo ingeniolo colligere deſuper indultum fuit.

Qui-

Quibus & meum qualecumque præſtiti votum.

Et hæc eſt mea ſententia deciſiua.

Ego D. Alphonſus Villagut à Neapoli Abbas Congregationis Caſſinenſis. V. I. P.

De repetendis, vel non repetendis bonis hæreditarijs alienatis poſt aditam hæreditatem à filio teſtatoris inſtituentis in ipſis hæredem dictum filium alienantem, & ſuis hæredibus, ſub his præciſis verbis, inſtituo in bonis omnibus meis meum hæredem filium meum Semproniũ, & ſuos hæredes.

SVMMARIVM.

1 Oratio copulatiua vocat ſimul, & æqualiter omnes perſonas copulatas. & nu. 6

2 Coniunctio facta per dictionem, &, vel per, cum, an differat.

3 Inſtitutio facta per, cum, admittit omnes ſimul vocatos, etiam ſi eſſent perſonæ, inter quas cadit ordo affectionis, & charitatis.

4 Filius ſi ſit inſtitutus hæres, vnà cũ alijs extraneis, tunc extranei dicentur ſimul vocati cum filio.

5 Regula communiter approbata eſt, quòd quando plures perſonæ copulantur, inter quas non ſolùm adeſt ordo affectionis naturæ, & charitatis, verum etiam cõcurrit neceſſitas præcisè ipſas in hæredes inſtituẽdi, vel cauſatiuè, ne teſtamentum rumpatur, tunc perſonæ copulatæ cenſentur ordine ſucceſſiuo vocatæ ad bona hæreditaria, & quare. & quid dicendum ſit, ſi fuiſſent aliqui vocati nomine collectiuo.

7 Nomine proprio ſi quis nominetur in fideicommiſſo, & plures nomine collectiuo, quomodo veniant.

8 Filius, & nepotes ſi inſtituantur hæredes, non dicentur ſimul inuitati, ſed ordine ſucceſſiuo: & quid denotet inſtitui ordine ſucceſſiuo.

9 Verba hæc in teſtamento poſita, videlicet inſtituo hæredem meum filium, & nepotem ex eo, quomodo de iure erunt interpretanda.

10 Filij in teſtamento patris præteriti nulla expreſſa cauſa, rumpunt teſtamentum, & veniẽt ab inteſtato.

11 Frater & eius filij, ſi inſtituantur hærede, primò admittẽtur frater, deinde filij ordine ſucceſſiuo, & quare.

12 Liberi, ſi inſtituantur hæredes, quomodo ſit intelligẽdu talis inſtitutio.

13 Emptores bonorum alicuius, qui inſtituerat hæredem filium propriũ, & eius filios, nõ poterunt moleſtari à dictis filijs poſt mortem patris eorum, qui in vita ſua, poſt tamen mortem ſui patris illis vendiderat dicta bona hæreditaria, et quare.

14 Verbum, ſubſtituo, non comprehendit fideicommiſſariam ſubſtitutionẽ, ſed ſolùm vulgarẽ, et pupillarẽ.

15 *Institutio breuiloqua simpliciter facta interpretatur directa, & non fideicommissaria. & nu. 18.*

16 *Fideicommissaria substitutio quibus verbis fiat.*

17 *Testatoris nepotes, de quibus est sermo, dicuntur vocati per vulgarem substitutionem, non autem per fideicommissariam, & quare? & quæ differentia sit inter vtramque substitutionem. nu. 19.*

20 *Institutio directa, quæ dicatur.*

21 *Nepotes non admittentur ad institutionem factam ab auo instituente filium, & nepotes ex eodē filio instituto, si mortuo auo, pater adijt hereditatem, & dissipauit hæreditaria bona. & quare.*

22 *Fideicommissa tanquàm odiosa, etsi non præsumantur, tamen si verba, & voluntas vrgeant, tunc præsumentur.*

23 *Personæ aliquando plures vocatæ à testatore per copulatiuam, dicentur solùm vocari ordine successiuo.*

24 *Copulatiua oratio vocat omnes æqualiter, & non ordine successiuo, quando à testatore fuissent vocati solùm ij, inter quos solùm cadit charitatis, & affectionis ordo, & non necessitatis, saltem causatiuè.*

25 *Copulatiua oratio, quando non sortietur suum effectum.*

26 *Testamentis quando idem sit copulare per copulam, &, & per coniunctionem, cum, & quando non. & quare.*

27 *Pater & filij instituti ab auo, quomodo dicantur instituti.*

DECISIO VII.

THEMA.

Titius viuens, vnicum habens filium Sempronium, nepotes filios dicti Sempronij verò quinque viuentes; testamentum condidit his præcisis vtens verbis, videlicet: In omnibus bonis meis mobilibus, & immobilibus hęredem instituo meum, Sempronium meum filium, & eius hæredes. Post mortem dicti Titij dictus Sempronius totam hæreditatem patris sui alienauit sine consensu filiorum cohæredum institutorum sub dictis verbis.

Quæritur modò, an dicti filij Sempronij possint repetere dicta bona alienata, ab eorum emptoribus.

Cùm difficillima & quotidiana sit proposita quæstio, operæpretium duximus pro vtraque parte arguere, ac deinceps præmissa distinctione quadam, vnica conclusione satisfaciemus præsenti ambiguitati.

IN-

Digitized by Google

INVOCATO Sanctissimę Trinitatis Numine, ac opę sanctissimę Deiparæ, cuius annunciationis festū hodie celebramus, atque Sanctissimi Patriarchæ nostri Benedicti, proferemus quicquid sentiemus.

Et primò videbatur dicendum dictam alienationem fuisse irritam, ac per consequens dicta bona dictis filijs adiudicanda omnino fore subsequentibus medijs.

Primum est, quoniam in dicto testamento adest copulatiua oratio, scilicet instituit, & esse voluit sibi hæredem Sempronium eius filium, & eius hæredes: cùm dicta 1 † orationis copulatiuæ ea sit ratio, vt omnes personæ copulatæ simul, & æqualiter vocentur, vt in l. vnica. §. hisita. & §. seq. C. de caduc. tol. cum alijs similibus iuribus citatis per Iasonem in l. Gallus. §. quidam rectè. nu. 12. ff. de liber. & posthum. Corne. in consil. 321. lib. 3. vol. 3. sed in casu nostro, vt diximus, isti filij Sempronij copulatiuè fuerunt vocati: ergo simul, & æqualiter dici videtur instituti, eo quòd natura copulæ sit coniungere pariter, vt in l. 2. §. si quis ita. ff. de eo quòd certo loco. & in l. reos. §. cum in talibus. ff. de duobus reis. Idque comprobatur ex eo, quod dicitur nō esse à propria natura verborum recedendum, nisi de contraria testatoris voluntate appareat, vt in l. non aliter. & in l. ille, aut ille. ff. de legatis tertio.

Secundum, quoniam paria esse dicuntur coniunctionem fieri per dictionem, † &, vel per dictionē, cùm, vt in l. Titiæ textores. §. nihil. ff. de legat. 1. & in l. si quis Titio, & hæredibus. cum l. sequenti. ff. de vsufr. accresc. & in l. Triplici. ff. de verb. signific. sed quando fit institutio † per copulam, cum, vocaci simul admittuntur, etiam si sint personæ, inter quas cadit ordo affectionis, & charitatis, vt in l. fin. C. de impub. & alijs substit. Iason in l. Gallus. §. quidam rectè. nu. 30. ff. de liber. & posthum. Couarruuias in cap. Raynutius. §. 2. nu. 3. extra de testam. post Anton. Rub. & fort. quos ibi citat: ergo in casu nostro dicti filij debent cum patre admitti, & conuenire videtur quod docuit Iasou in dicto §. quidam rectè. nu. 32. & 33. dicens, quòd etsi quando dictio, cum, ponitur inter personas, quarum vna non est alteri accessoria, vt in filijs qui non accedunt matri, tunc non est differētia an coniunctio fiat per dictionem, &, vel per copulam, cum: secus si ponetur inter personas, quarum vna accederet alteri, vel ambæ pro vna reputarentur, vt pater & filius in potestate: quia adiectus per dictionem, &, non facit partem, secus per dictionem, cum, quam Iasonis doctrinā putamus ipsam accepisse ex dictis Bart. in l. 1. nu. 3. ff. de pecul. leg.

Tertium, ad hoc ipsum probandum concurrit & hęc ratio, nā si Titius auus instituisset Sempronium filium, † & alios extraneos in hęredes. ipsi hęredes extranei hęredes censerentur simul

vocati cum filio, vt in l. fin. C. de impub. & alijs substit. arguendo modò à maioritate rationis videtur concludendum, quòd multò magis dicendi erunt instituti, ac vocati ad hereditatem dicti nepotes, filij Sempronij tanquam magis dilecti, quo argumẽto motus hanc sententiam sequutus fuit Marius Salomonius in d. l. Gallus. §. quidam rectè. nu. 46.

Quartum, quoniam dicendum videtur, quòd si non fuerint vocati ad hereditatem dicti nepotes simul cum Sempronio patre eorum, saltem fuerint vocati ordine successiuo, ita q̃ post mortẽ Sempronij patris eorum remaneant instituti heredes in dictis bonis à dicto Titio eorũ auo: Si ergo ordine successiuo inde videtur sequi dictum Sempronium non potuisse illa bona alienare tanquam fideicommisso tacitè subiecta restituenda dictis nepotibus post mortẽ Sempronij patris eorum, cùm dicti nepotes dicendi sint ad dicta bona hereditãda vocati ordine successiuo, quod & videtur probari his medijs. Primũ quorum est, quoniam in dicto testamento dictus Titius instituit heredem ipsum Sempronium, & heredes suos (vtique legitimos & naturales, idest nepotes filios dicti Sempronij, cùm nõ possint interpretari secundum mentem ipsius testatoris voluisse eũ priuare nepotes dictis bonis instituendo heredes alios extraneos) cùm igitur de nepotib. ipsa testatoris verba sint omnino intelligẽda, & regula, ac firma conclusio sit apud Doctores, † quòd quando plures personę copulãtur, inter quas nõ solùm adest ordo affectionis naturę, & charitatis, verum etiam concurrit necessitas pręcisè ipsas in heredes instituendi, vel causatiuè, ne testamentum rumpatur, tunc huiusmodi personę copulatę (prout in casu nostro reperitur) censentur ordine successiuo vocatæ ad dicta bona hereditaria, quod & docuerunt cõiter Doctores in d. l. Gallus. §. quidam rectè. relati à Iaso. ibi. nu. 11. 12. & 20. Alex. in consil. 22. nu. 6. vol. 3. & in consil. 13. vol. 4. in consi. 24. incip. Attẽtis his. nu. 5. & seq. lib. 3. Decius in cons. 205. nu. 2. in cõs. 213. nu. 6. & 7. & in consil. 384. nu. 2. 3. & 6. Ioannes Crottus in consil. 4. nu. 1. vbi dicit hanc opinionem communem & veram, & in consulendo atque iudicãdo amplectendam. Iulius Clarus in lib. 3. sent. iuris. §. testamentum, q. 80. concluſ. 2. qui specialiter loquitur in casu nostro, quando hæredes instituerentur filius & nepos ipsius testatoris, asserens, quòd tunc nõ censeantur vocati simul & semel, sed ordine successiuo, & ratio est secundum eum, in eo. §. testamentum. q. 76. versi. secundo infertur, quoniam dispositio testatoris facta de personis, quæ sibi ab intestato succedere possent, in dubio intelligitur eo modo, & ordine, quo de iure communi, vel municipali ad successionem ab intestato vocarentur, prout colligitur ex not. per Bart. in l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebell. quem omnes sequuntur, vt docuit Socinus iunior

iunior in conſil. 104. nu. 26. lib. 1. Inde ſequitur (ait Clarus vbi ſupra,) quòd ſi plures vocati ſint ad fideicommiſſum ſub nomine collectiuo: puta, ſubſtituo omnes de familia mea, cenſentur vocati ordine ſucceſſiuo, ita vt gradatim proximiores admittantur, ſecundum quod ſuccedit ab inteſtato, & ita tenuit Glo. in l. cùm ita. §. in fideicommiſſo. in verſic. nominati ſunt. ff. de legat. 2. quæ in hoc eſt communiter approbata, vt dicit Pariſ. conſi. 3. nu. 41. lib. 1. & conſil. 38. nu. 1. lib. 2. & conſ. 51. nu. 16. eod. vol. & conſ. 57. nu. 16. eod. vol. & conſil. 76. nu. 6. eo. vol. & conſil. 83. nu. 14. eod. volum. & conſil. 5. nu. 26. lib. 3. & conſil. 50. nu. 28. eod. vol. quam concluſionem Socinus in conſil. 43. num. 8. lib. 3. & conſi. 86. nu. 8. eod. vol. & Curt. iun. conſ. 22. nu. 12. dicunt * eſſe communem. Iulius etiam Clarus in dicta concluſione ſecunda, videtur ſpecialius loqui de caſu noſtro dicens, quòd quando inter eos, qui vocantur per copulam, cadit non ſolùm ordo charitatis, ſed etiam concurrit neceſſitas inſtituendo, ſaltem cauſatiua, vt eſt, quando inſtituuntur filius, & nepos ipſius teſtatoris: eo caſu non cenſentur vocati ſimul, & ſemel, ſed ordine ſucceſſiuo, ſcilicet filius ſolus in primis, deinde nepos poſt eum, & quòd hæc eſt communis opinio, vt atteſtantur ſcribẽtes in dicta l. Gallus. §. quidam rectè. & in ſpecie Alex. poſt nu. 6. verſi. in ea. Gloſ. ibi. & Iaſon ibi. nu. 20. rurſus Alex. in conſ. 14. nu. 10. lib. 1. Corn. in conſi. 156. in l. 11. lib. 4. Bertran. in conſi. 9. nu. 1. lib. 1. in 2. par. & conſi. 82. nu. 2. eod. vol. & conſi. 182. nu. 1. lib. 3. in 2. parte. Curt. iun. in conſ. 128. nu. 1. Berous in c. Rainutius. nu. 68. & ſequen. Idem docuit Corn. in conſi. 231. poſt nu. 1. in verſ. prędictis tamen non obſtãtibus, qui Doctor poſtquam dixiſſet, quòd 6 natura copulæ † eſt pariter copulata inuitare, vt in l. ſi mihi, & Titio. ff. de verb. oblig. & in l. reos. §. in tabulis. ff. de duobus reis. etiam quãdo inuitantur pater, & filius, vt eſt text. in c. Rainutius. ext. de teſtam. & in l. ſi quis Titio, & in l. ſi mulieri, cum liberis, ff. de vſufru. accreſ. & hoc propter naturam copulæ, quæ eſt, vt copulatiuè cenſeantur ſimul, & æqualiter inuitati, etſi non negemus, quòd quãdo vnus nominatur nomine † proprio, & plures nomi- 7 nantur nomine collectiuo, tunc (vt docuit Corn. in d. conſi. 231. incip. Viſis ſcripturis, colum. 2. in princ.) tunc omnes nominati nomine collectiuo habẽtur pro vno, vt tantundem recipiant, quãtum ille ſolus nominat⁹ nomine proprio, vt in l. ſi pater. ff. de vulg. & pupil. & in l. ſi Titius. ff. de hęred. inſtitu. & in l. planè. in princ. de legat. 2. cum ſimil. etſi fallat hæc regula, quando eſſet adiectum, q ęquè ſuccedant: nam tunc in tantum ſuccedit quilibet ex nominatis nomine collectiuo, inquantum ſuccedit nominatus nomine proprio, vel nomine appellatiuo. vt eſt text. not. in l. interdum. ff. de hæred. inſtitu. pari ratione, & fortius id ipſum ſentiẽdum erit, quando

quando vbi adderẽtur verba hęc, videlicet . Aequis portionibus. Quapropter concludendo dictus Corn. vbi ſupra in conſi. 2. verſic. prędictis tamen non obſtantibus dicit, quòd quando inſiçyuntur
8 †hæredes filij, & eorum nepotes tunc non erunt cẽſendi ſimul inuitati filius, & nepotes, ſed ordine ſucceſſiuo, hoc eſt, quòd ſi filius non ſupererit tempore delatæ hæreditatis, & ſic non erit hæres, tunc cenſeantur inſtituti nepotes, vt in l. Gallus. §. quidam rectè, ff. de liber. & poſthum. & ibi per glo. apertiſſimè in verſic. non exprimat, dicens hęc verba in teſtamento poſita, videlicet, Inſtituo filium, & nepotem ex eo, interpretanda erunt, quòd ſubſtituerit naſciturum nepotem filio, in eum caſum in quem pręteritus rumperet teſtamentum, ſcilicet, quando viuo teſtatore moritur filius, & poſtea ipſo teſtatore mortuo naſcitur nepos infra x. menſes: vt enim teſtamentũ non rumperetur inſtituit nepotem naſciturum. Addidit ibidem glo. quid dicendum in caſu noſtro, ſcilicet
9 quando teſtator † inſtituiſſet filium, & nepotem natum, & refert idem dicendum fore: cùm dicatur eodem ordine inſtituiſſe ipſos, quando teſtator eſſet pater, & auus, ſecus ſi extranc⁹, & hoc gloſam cõmuniter Doctores ibidem ſequuntur, vt refert ibidem Aret. col. 2. in verſ. in glo. poſita ſuper verſic. non exprimat, dicens hoc eſſe, quando inter filium, & nepotem non ſolum eſt ordo charitatis naturalis, ſed etiã ordo ſucceſſionis ab inteſtato, & cùm hoc concurrit, quòd aliquo caſu teſtator habebat neceſſe hũc nepotem inſtituere, videlicet. Si filius moreretur viuo patre, vt in l. Gallus. §. nunc de lege. ff. de liberis, & poſthu. quod & ſequutus fuit Corn. vbi ſupra, qui idipſum confirmauit in conſi. 47. incip. In præſenti conſultatione. col. 2. verſ. hiſ tamen non obſtantibus, lib. 4. concludens, quòd vbi concurrit ordo charitatis, & affectionis cum ordine ſcripturæ: licèt ceſſet ordo debiti naturalis, tamẽ cenſentur inſtituti, & vocati ordine ſucceſſiuo, & non ſimul: ſed in caſu noſtro, vt diximus, vltra ordinẽ affectionis concurrit neceſſitas inſtituendi nepotes cauſatiuè, quia ſi mortuo patre ſuperuiuente auo teſtatore ipſi ſubintrarent in locũ patris, etſi reperirent ſe prete-
10 ritos † ſine inſertione cauſę, poſſent dicere teſtamentum nullum, ac ipſum irritare, vt docet ſingularis, ac aureus textus in Authen. vt cum de appell. cogno. §. aliud quoque, vbi hoc expreſsè habetur, & docuerunt ibi Doctores, necnon & infraſcripti alij, ſcilicet Glo. in l. 1. C. de inoffic. teſtamen. Aret. & Ioan. Faber. in §. fin. inſtit. de exhæred. lib. Paul. de Caſtro in Authen. non licet. C. de liber. præter. & Cacheranus in deciſ. Pedemont. 81. nu. 13.

Secundò pro hac eadem opinione vī facere alia cõmunis concluſio, in qua dicitur, q̃ ſi quis inſtituat fratrem, & eius liberos tunc ipſe frater primo admitti-
11 tur, † deinde liberi ordine ſucceſſiuo,

itized by Google

ceſſiuo, cùm ſint vocati ſub nomi ne collectiuo continente plures gradus, ita concludit Ang. in conſil. 38. num. 3. Iaſon poſt alios per eum relatos in d. l. Gallus. §. quidam rectè. nu. 22. Socin. in conſi. 113. nu. 2. & 3. vol. 1. quem refert, & ſequitur Gal. in d. l. §. quidam recte, col. 5. verſ. tertia concluſio, & facit textus in l. fin. iuncta glo. in verſ. nulla. C. de verb. ſignif. Pariſ. in conſ. 23. nu. 128. vol. 1. & in conſi. 2. nu. 2. 27. & ſequen. vol. 3. Decius in conſi. 248. num. 3. & 4. conſ. 205. num. 2. conſi. 236. nu. 2. Socin. in cõſ. 238. col. 2. quem refert, ac ſequitur Couarr. vnà cũ alijs. in c. Rain. §. 2. nu. 6. extra de teſtam. Cranet. in conſi. 22. nu. 2. Ioannes Dilect. de arte teſtandi titu. 4. cauſa 6. nu. 4. poſt Bar. Bal. & Alex. quos refert Neuiz. in conſil. 54. nu. 10. Port. in conſ. 8. num. 27. Natta in conſ. 437. nu. 3. Idem docuit Cacheranus vbi ſupra. nu. 14. & idem dicitur, cùm plures inſtituerentur vnus nomine proprio, & reliqui nomine collectiuo per dictionem plurium graduum, vt inſtituo Titium, & eius liberos, vel poſteros, vel familiã, dicentur iſti vocati ordine ſucceſſiuo, vt docuit Bart. in d. l. Gallus, §. quidam rectè. quem communiter ſequuntur Doctores, vt teſtatur Gribald. ibi verſ. ſecundo limitatur. Decius in cõſ. 248. Couarru. in c. Raynutius, §. 2. nu. 6. quos refert, ac ſequitur Michael Graſſus in tractat. commu. opin. tit. de inſtitu. §. certum eſt plures, nu. 14. verſic. ſeptima qui. nu. 13. ibidem id ipſum docuerat de inſtitutis tali pacto, inſtituo filium meum, & eius filios collectiuè, eo quòd intelligantur inſtituti ſucceſſiuo ordine, & ſic primo filius, & poſt mortem eius filius illius æqualiter, & ad hoc probãdum citat multos Micheal Graſſus vbi ſupra.

Tertiò idipſum videtur probari, arguendo à maioritate rationis per tex. in Authen. multo magis. C. de ſacroſanct. Eccleſ. Nam
12 ſi inſtituerentur liberi, † dicetur inſtitutio facta inter eos ordine ſucceſſiuo, vt cenſeantur vocati proximiores, & ſemper ſalua gradus prærogatiua, prout docuerũt infraſcripti Doct. videlicet Bart. in d. l. Gallus. §. quidam rectè. per text. in l. peto. §. fratre. ff. de legat. 2. & in l. fin. ff. de verb. ſignif. ad hoc probandum ſummoperè deſeruiunt allata in dicto ſecundo fundamento. Ergo vbi pater, qui eſt proximior in gradu ipſi auo, quàm dicti nepotes interuenit, dicendum erit teſtatorem voluiſſe ſeruare gradus prærogatiuam, quam lex, & natura prius ad hæreditatem ab inteſtato vocabãt, vt in l. fin. C. quorum bonorum. & in Authen. defuncto. C. ad Tertul. & ita præſumitur teſtatorem cenſuiſſe, vt docuit Bal. in l. 1. col. 3. C. de ſecundis nupt.

Ex his fundamentis veriſſimis videbatur dicendum dictos nepotes inſtitutos hæredes in dictis bonis Titij eorum aui ſaltem ordine ſucceſſiuo, ſcilicet poſt mortem Sempronij eorum patris, filij eorum, & coheredis dicti Titij: ſi ergo ordine ſucceſſiuo, inde videtur

detur interfuiſſe inſtitutionem fideicommiſſariam, ita vt de ipſis non potuiſſet diſponere, vel aliquid alienare in vita ſua ipſe Sẽpronius pater eorum, niſi de vſufructu, prout communiter dicitur de rebus ſubiectis fideicommiſſis, ac per conſequens, quòd alienatio ſequuta fuerit ipſo iure nulla.

His tamen omnibus non obſtantibus breuiter multa perſtringendo dicimus, nullo iure dictos
13 nepotes poſſe † moleſtare emptores dictorum bonorum (in caſu propoſito contentorum,) cùm Sempronius potuerit illa alienare tanquam ſuæ diſpoſitioni commiſſa, & non ſubiecta fideicommiſſo alicui, etſi non negemus in illis fuiſſe ſubſtitutos dictos nepotes, ſi Sempronius eorum pater illa in ſua vita non diſſipaſſet, & mortuus fuiſſet ab inteſtato, vel viuente Titio eorum auo, eo quòd dicti nepotes ad dicta bona hęreditaria a Titio eorum auo cenſentur ſolùm vocati per vulgarem ſubſtitutionem, non autem per fideicommiſſum, prout docuit his præciſis verbis vtens Aretinus in d.l.Gallus. §.quidam rectè.col.4. verſic. ſecundo videtur errare. ff.de liber. & poſthum. reprehendens Pau.de Caſt.ibidem dicentem, quòd fratre inſtituto adeunte poſt mortem teſtatoris, filij eius vocabuntur ipſo fratre mortuo per fideicõmiſſum. Quapropter ipſe ibi ſubdidit, & hæc præciſa verba, videlicet. Nã hoc videtur impoſſibile, tũ quia ſubſtitutio facta per verbum directum ciuile, ſicut eſt verbum inſtituo, ex quo a principio potuit valere iure directo, non videtur inualidandum fore, vt in l.verbis ciuilibus, & in l.in ſubſtitutione. ff.de vulg.& pup. Nam in d.l.verbis ciuilibus hęc habentur, videlicet [Verbis ciuilibus ſubſtitutionem poſt decimumquartum annum ætatis fruſtra fieri conuenit: ſed qui non admittitur, vt ſubſtitutus, vt adiectus hæres qñque non erit, ne fiat contra voluntatem, ſi filius non habeat totum interim, quod ei teſtamento pater dedit.] hæc ibi. Tum etiam,
14 quia verbum ſubſtituo † non cõprehendit fideicommiſſariã ſubſtitutionẽ, ſed ſolùm vulgarem, & pupillarem, vt eſt caſus hic cũ glo.ſua, quam allegat Bar.ad hoc ita tenentem in l.Centurio. ff.de vulga. & pupil. Melius ergo poteſt dicere, quòd filij videntur inuitari per ſubſtitutionem vulgarem, & omni caſu in quo ipſa ſubſtitutio poteſt habere locum. Hæc omnia Aretinus vbi ſupra. Id ipſum docuit Corn. in conſil. 231.nu.3. verſ.tum quia ſubſtitutio his præciſis verbis vtens, vi-
15 delicet Tũ quia ſubſtitutio † breuiloqua ſimpliciter facta interpretatur directa, & non fideicommiſſaria, vt in l.iam hoc iure, & in l.Lucius. ff.de vulg. & pupil. & in l.hæreditatem. C.de impuberum, & alijs ſubſtitutionibus hęc ille. Et quia hæc tacita ſubſtitutio teſtamentaria (prout in caſu propoſito) fuit breuiloqua, & ſimpliciter facta ſine additamento aliquorum verborũ denotantium

hanc

hanc institutionem, seu substitutionem fuisse fideicommissariã, cùm inibi non reperiantur hæc verba, quibus institutionem fideicommissariam fieri a Doctoribus communiter docetur. Indè sequitur, quòd huiusmodi institu-
16 tutione † non fuerit fideicommissaria. Verba enim quibus fideicommissaria institutio celebratur sunt solùm infrascripta, vt ad litteram habetur in §. fin. institu. de singulis rebus per fideicommissum relictis, videlicet. [Verba autem fideicommissorũ hæc maximè in vsu habentur, peto, rogo, volo, mando, fidei tuæ committo, quæ proinde singula firma sunt, ac si omnia in vnum congesta essent.] hæc in d.§. Id ipsum expressius docuit Iulius Clarus in §. testamentum, q. 80. dicẽs
17 dictos nepotes testatoris † solũmodo cẽsendos fore vocatos per vulgarem substitutionem, non autem per fideicommissum, & quòd hæc sit communis opinio, vt attestatur Decius in consi. 205. post nu. 9. & in cons. 248. post nu. 6. & Paris. in cons. 82. nu. 11. lib. 2. necnon Emil. Ferret. in consi. 10. nu. 1. Additq́ue ibidem Clarus, q́ vtilitas hoc sciendi est euidens & maxima, quia si censeretur inductum fideicommissum, nõ posset filius testatoris de ipsa hæreditate liberè disponere, & testari, sed teneretur illam restituere ipsis nepotibus: si verò est tantũmodo vulgaris substitutio, filio adeunte, statim expirat, iuxta ea, quæ dixi supra. §. substitutio. hæc omnia Iul. Clarus vbi sup. Id ipsum docuerunt expressè & infrascripti Doct. videlicet, Glo. in l. Gallus. §. quidã. ff. de vulg. & pup. insuper sciendum, q́ Laur. Kitchonius in tract. commun. opinio. in vers. substitutio: dicit q́ substi-
18 tutio † breuiloqua siue sit facta verbis directis, siue verbis cõib. siue sit facta personis imparibus, siue paribus nunquã continet sub se nisi directas vulgares, pupillares, & exẽplares substitutiones, nunquam aũt fideicommissariã, & hanc esse asserit cõem opinionem antiquorum, & Modern. Docto. prout ét testatur Ias. in consi. 134. nu. 2. vol. 1. vbi multas ibidẽ Doct. sententias recenset, q̃. conclusionem cõiter obseruari scripsit consulendo Dec. in cons. 205. nu. 6. & in cons. 292. num. 3. & in cons. 219. nu. 3. vbi addit hanc eãdem opinionem cõem esse, a qua in iudicando, & consulendo non esse recedendum. Memoriæ cõmendãdum quoque summopere expediet pro intelligentia veritatis presentis nr̃æ conclusionis id, quod in terminis ipsius cõclusionis docuit Michael Grassus in tract. cõm. opin. tit. de substit. vulg. nu. 11. vers. sed quid si quis. Vbi his prẽcisis verbis vtit, videlicet. Sed quid si quis instituat filiũ suum, & nepotes ex eo, quo casu censetur vocasse ordine successiuo, & resoluitur per substitutionem, nunquid erit vulgaris, vel fideicommissum? Respõdetur, q́ talis insti-
19 tutio † resoluitur in substitutionem vulgarem, non aũt inducitur fideicommissum, & addit, q́ ita tenẽt infrascripti Doct. videlicet,

Glo.

Glo.& ſequitur Bar.in l.Gallus.§. quidã rectè.ff.de liber.& poſthu. & eſt communis opinio, vt teſtatur Alex.& Iaſon ibidem. & Decius in conſi.288. nu.2. prope finem.Ioannes Cæphal.in conſilio 134.nu.1.& hoc procedit etiam ſi eos inſtitutos inuicem ſubſtituat teſtator, quoniam reciproca hæc ſolam comprehendit vulgarem, prout docuit Bart. in l.Lucius.ff. de vulg.& pupil.& eſt communis opinio, vt docuit ibidem Alex. nu.19.dictus Cæphalus in d.conſ. 234. nu.2. & ſciendum quòd ſupraſcriptã Barto. ſententiam approbat,ac ſequitur Mattheſilanus in ſuo not.157.verſ. Nota quòd ſi decedens,dicens in inſtitutione
20 directa, † vt quando pater inſtituit filiam, & nepotem ex filia: tunc quia videtur feciſſe inſtitutionem ordine ſucceſſiuo, ſcilicet, vt primò filia ſit inſtituta viriliter, ſecundò illi ſit vulgariter ſubſtitutus nepos.arg.in d.l.Gallus.§.quidam rectè, & ibi glo. & Bart. expreſsè. Id ipſum repetijt apertius Michael Graſſus in dicto tract.commu.opinio. titu. de inſtitu.in quæſt.20.nu.17. verſic. nona concluſio, dicens, ꝙ quando duo,vel plures inſtituuntur ordine ſucceſſiuo, intelligitur per vulgarem ſubſtitutionem,non autem fideicommiſſariam, ita quidem
21 vt admittatur nepos † eo caſu, quo filius viuo patre moriatur, vel poſtea nolit adire: ſecus verò ſi filius viueret, & adiret, quia tũc nepos omnino excluditur,nec admittitur p ſubſtitutionem fideicommiſſariam, quia filius nõ cenſetur grauatus eis qcquam reſtituere, aſſerens, ꝙ hæc ſit communis opinio, vt docuit Galiaul. in d.l. Gallus. §.quidam rectè, Decius in conſi.384. incip. In caſu propoſito. quem retulit, ac ſequutus fuit Pariſius in conſi. 82.nu.11.lib.2.Nouiſſimè notandum,quòd Michael Graſſus in ſu praſcripto tract.titu.de fideicommiſſis.quæſt.4.num.4. & 5.in fine concludendo aſſeruit: dicens licèt enim vulgata, & trita ſit omnium ſententia, quòd fideicom-
22 miſſa † quia odioſa non præſumantur: tamen hoc intelligitur, niſi verba, & voluntas vrgeant: tũc enim illud inductum eſſe cenſeri debet: aliàs in dubio minimè extare, vel adeſſe interpretabimur,hæc ille. cùm ergo ex verbis dictæ propoſitæ quæſtionis non tantum non ſimus in dubijs, ſed in certis, prout colligitur ex ſupradictis verbis teſtamenti. Indè concluditur dictam inſtitutionẽ non fuiſſe fideicommiſſariam, ac per conſequens dictos nepotes nihil de iure poſſe repetere.

Etſi ex hic allatis apertiſſimè eliciatur veritas præſentis noſtræ ſententiæ,& fundamentorũ eius, ac per conſequẽs tacitè indè fuerit ſatisfactum ſupradictis rationibus in contrarium adductis: Tamen nonnulla breuiter ad ipſũ expreſsè exprimenda aſſeremus, gradatim procedendo, ac reſpondendo ſupra recenſitis obiectionibus.

Dicemus ergo ad primã, & ſecundam nobis factam obiectionem fundatam, in verſic.ratione

oratio-

orationis copulatiuæ per coniun
ctionẽ, &, & coniunctionem, cũ,
respondẽdo veritati nostræ con-
clusionis non obstare propriam
vim copulæ incertæ in dictis ver-
bis testamenti, tum quia multo-
ties recedituꝛ à propria vi ver-
borũ, ratione subiectę materię,
vel verisimilis mentis testatoris,
vt contingit in terminis, in qui-
bus loquuntur glo. Bar. & cęteri
Doct. in l. Gallus. §. qui rem. ff. de
liber. & postlim. & reliqui Doct.
supra per me citati: necnon &
iura allegata in ipsa glos. & in l.
generaliter. C. de institu. & sub-
stit. & in l. cùm pater. §. à te petò.
ff. de legat. 2. & in l. hęredes mei.
§. peto. ff. ad Trebel. & in l. 1. C.
de secund. nupt. & in l. si incęstu.
C. de incęst. nupt. & in l. 1. C. de
natu. liber. in quibus iuribus lex
23 vocat plures personas † per co-
pulatiuam, (vt benè dixit) Cor-
neus in consi. 221. col. pen. nu. 2.
vers. non enim obstat propria uis
copulæ, vol. 1. quem citat, ac se-
quitur Cacheranus in Pedemont.
decis. 81. num. 18. vers. non obstat
natura copulatiuæ. & tamen in-
uirantur ordine successiuo, maxi-
me hoc contingit in casu nostro,
cum inter eos, qui vocati fuerunt
ad dicta bona hæreditaria, non
solum cadit charitatis ordo, & af
fectionis, verum etiam necessitas
saltem causatiua ipsos instituen-
di, vt latius fuit allatum in proba
tionem quarei argumenti induc-
ti in fauorem partis negãtis dic-
tam alienationem validam: etsi
non negemus dictã copulatiuam
24 † orationem hoc efficere, si fuis-
sent à testatore vocati solum ij,
inter quos solùm cadit charita-
tis, & affectionis ordo, & non
necessitatis saltem causatiuæ: nã
tunc dicta copulatiua oratio in-
serta in testamento operaretur, vt
omnes vocati in testamẽto ad bo
na hæreditaria simul, & semel, &
pro æquali portione, vt si quis in-
stituisset fratrem, & filios eius,
vel alium extraneũ, & filios, aut
alios extraneos, prout communi-
ter Doctores tenent, dicentes
hanc esse communem Doct. sen-
tentiam, inter quos sunt infrascri
pti, videlicet Alex. in consi. 129.
num. 7. volum. 5. Decius in consi.
95. nu. 2. Cępolla in consi. ciuili.
52. post num. 4. asserens, quòd ita
teneant communiter Legistæ, &
Canonistæ; nec nõ Doct. in dicta
l. Gallus. §. quidam rectè, & in
specie imo. post nu. 20. vers. in-
terdum verò Iacob. Put. Ias. ibi-
dem, num. 21. & sequen. Rubens.
ibidem nu. 37. & sequen. & rursus
Alex. in consi. 22. post nu. 8. lib. 3.
& in consi. 13. lib. 4. Corn. in con-
sil. 229. littera I. lib. 3. Socinus in
cons. 90. nu. 1. lib. 1. & consi. 113.
nu. 1. eo. vol. & in cons. 238. lib. 2.
Idẽ docuit Boerius in decis. 185.
nu. 16. vers. & per illum text. asse-
rens hanc esse communem Do-
ctorum opinionẽ, & probari iu-
ribus, scilicet per text. in c. Rai-
nutius, & c. Rainaldus. ext. de te-
stamentis, & in Authen. C. de bo-
nis, quæ liber. vers. & forsitan. In-
dè fit, quòd si pater ab extraneo
institutus fuerit vnà cum filijs
suis habet solum partem suam, &
in parte filiorum nihil iuris, &
fic

ſic proportione ſolum virili ſuccedunt, ſicut quando ab inteſtato pater, & filij ſuccedunt fratri, & filio defuncto, vt in Authen. defuncto, ibi vt viriles portiones faciant. C. ad Senat. Conſult. Tertull. Nam magis communis, & vera opinio eſt (prout docuit Alexan. in d.l.Gallus. §.quidã rectè. & in conſi.22.per totum, ſed ſpecialiter col. 3. verſ. & quamuis, vol.3.) quòd ſi ab extraneo fuerint inſtituti hæredes, quòd intelligãtur pro ſuis ratis, & partibus vocati, poſtquam non ſunt de deſcendentibus teſtatoris ab eo de neceſſitate vocãdis, vel inſtituendis pro conſeruatione ſui teſtamenti, & hoc multipliciter probauit ipſe Alex. vbi ſupra, aſſerẽs ſe pluries tam cõcludendo, quàm legendo tenuiſſe, vt teſtatur in d. conſi.22.& in conſi.13. colum.4. verſ.& ex præmiſſis præſens conſultatio per totam, col. Idem docuit Ang.in conſi.285. in c.ſuper primo puncto. in princip. Idem Socinus in d.§.quadam rectè, vbi ponit quinque cõcluſiones. idem Corn.in conſi.231.incip. De pluribus, vol.3. Idem Iaſon in conſi. 26.nu.2.vol.2.& in conſ.206. nu. 2.vol.2. Idem Decius in conſilio 205.poſt num.2. & in conſi.236. poſt nu.1.col.2. verſ.ſed illa, & in conſi.248.num.2.& in conſi.253. poſt nu.3. & in fine dicti conſilij, & in conſi.291. nu.1. Idem Ruin. in conſi.168.nu.9.lib.2. Idem Bertrand.in conſi.9. nu.1.lib.1.in ſecunda parte, & in conſi.215. nu. 5.lib.3. in 2.par. Idem Curt. iun. in conſi.22. nu.4. & in conſ.128. poſt nu.1.verſ.aut quæro. Ioannes Dilect.in tract.de arte teſtan.tit. 4.caut.6.nu.1. Berous in d.c.Rainutius, nu.82. & ſequen. Cacheranus vbi ſupra allatis in reſponſionem ad dicta contraria addidit, & hoc notatu dignum, dicens, q

25 quando copula † ponitur inter perſonas, inter quas cadit neceſſitas inſtituendi, & ordinata charitas affectionis, tunc copula nõ ſtabit propriè, nec retinebit naturam ſuam, ſed intelligetur ſucceſſiuo ordine, prout docuit Glo. in d.l.Gallus. §.quidam rectè. & ibi Bart.ac Iaſon, qui ibidem nu. 11.& 12.teſtatur hanc glo. communiter a Doctoribus approbari, quod & confirmauit Decius in conſi.384.nu.3. Nec obſtat, quòd idem ſit copulare per dictionem,

26 † &, vel per dictionẽ, cum, quando inſeruntur inter perſonas, vt docuit apertiſſimus text. in l.Titiæ textores. §. nihil diſtat. ff.de legat.1. vbi hæc habentur, videlicet. [Nihil diſtat, vtrum ita legetur Titio & Meio, an ita Titio cum Meio. Vtrobique enim coniunctim legatum uidetur.] hæc ibi. quoniam duobus modis poterit huic obiectioni reſpõderi. primo, quòd dicta lex, & aliæ conſimiles loquuntur in diſpoſitionibus, vel in perſonis, in quibus non erat neceſſitas diſponendi, vt in legatis, & fideicommiſſis, vel perſonis extraneis. Nam d.l.Titiæ textores. §.nihil diſtat. & textus in l.ſi quis Titio, & in l. ſi mulieri. ff. de vſufruct. accreſcen. loquuntur in legatis, & fideicommiſſis, & in perſonis extraneis.

traneis, & text. in l. fin. C. de impu. & alijs subſtit. loquitur in extraneis. Inde ſequitur, quòd in ca ſu noſtro non militant dicta iura: quoniam copula nõ retinebit naturam ſuam, cum ponatur inter perſonas, inter quas cadit ordinata charitas, & neceſſitas diſponendi, vt ſupra latiſſimè fuit probatum: Et ſecundò reſpondetur etiam cum Bar. in d. §. quidam rectè. nu. 4. & 5. quòd quantũ ad inducẽdum coniunctionẽ non erit differẽtia inter prædictas dictiones, ſed nihil indè ſequitur cõtra nr̃am deciſionẽ, vt fuit probatũ.

Reſpondendo ad tertium fundamentum contra noſtrã concluſionem allatum aſſeueramus, q̃ maioritas rationis í caſu noſtro, etſi aliquo pacto apparẽter videatur: intrinſecè verò examinãda illud reperiri non poterit, tũ quia (vt diximus) cõis, & rationabilis Doct. ſnĩa ſemper docuit contra-
27 riũ, cùm ẽt p̃ & filius † ſimul inſtituti, dicantur inſtituti cõditionaliter ab auo, ſ. in caſu quo ante mortẽ aui moreretur p̃ nepotũ, vel noluiſſet p̃ adire hæreditatẽ: nam tunc ſolum dicerentur inſtituti ipſi, ne rumperent teſtm̃: cũ ſine cauſa Auus ſuos nepotes in tali caſu nõ potuiſſet exheredare, vt iã docuimus in ſuperiorib. q̃ tunc dicerentur ſuccedere auo, & non patri: adita hereditate igit̃ p̃ filiũ, ipſi nepotes excluſi à tali inſtitutione intelligẽtur, tum q̃ veriſimile eſt auũ, ita voluiſſe pp̃ maiorem amorẽ quo propriũ filiũ amauerat, q̃ ex filio nepotes, put̃ regulariter cõtingit: tum ẽt, quia p̃ & filius dicuntur vna perſona, & filij dicuntur q̃d patris, vt glo. & Docto. cõiter docuerunt in l. quiſquis. C. ad l. Iul. Maieſ.

Ad quartum fundamentum, & eius rationes, q̃ facillima erit rñſio, dicens, q̃ non erit bona cõſequẽtia dicere. Nepotes ſucceſſiuo ordine vocati fuerunt ad hereditãda ſupraſcripta bona alienata: ergo non poterat p̃ eorum inſtitutus primo loco hæres illa alienare, ac per conſequens talis alienatio fuit nulla: ſi nulla, ergo de iure erunt dicta bona reſtituenda eis ab ijs, quib. fuerant aſſignata titulo venditionis. Nam tunc tale argumentũ eſſet rationi congruũ: ſi dicti nepotes eſſent extranei, & non nepotes teſtatoris. Cũ (vt p̃bauimus) in caſu noſtro per aditionem hæreditatis dictus teſtõris filius effectus fuerit verus, vnicus, legitimus, ac abſolutus Dñs dictorum bonorum, & non fideicõmiſſarius, nec grauatus illa reſtituere nepotib. teſtatoris; cùm nullum prorſus verbum denotans fideicommiſſum ibi inſertum reperiatur: ſucceſſores ergo fuiſſent dicti nepotes, ſi pater eorum non diſſipaſſet, vel alienaſſet ea in ſua vita, & in morte in ſuo dominio reperta fuiſſent, vt patet ad ſenſum, & ex allatis hucuſque apertiſſimè claruit. Et hæc allata ſufficiant pro dilucidatione p̃ſentis noſtræ queſtionis difficillimę, ac quotidianę, ſcituq; digniſſimę.

Et hæc eſt mea ſnĩa deciſiua.

Ego D. Alphonſus Villagut à Neapoli Abbas Congregationis Caſſinenſis. V. I. P.

SVMMARIVM.

1 *Libri ſcripturæ priuatæ etiam antiquæ regulariter non faciunt plenã fidem in his, quæ ibi continentur, etſi aliqualem præſumptionem, cuius quantitas arbitrio Iudicis remittitur.*

2 *Scripturæ mercatorum, & campſorum plenè non probant, niſi ſtatutum, aut conſuetudo diſponeret.*

3 *Scriptura priuata patris aliquid atteſtantis inter filios, etiam ſine teſtibus valet.*

4 *Scriptura priuata ſuſpecta in antidatione, vel annotatione diei, in qua ipſa fuit ſcripta, an præiudicet creditori poſteriori.*

5 *Regulam habens pro ſe in caſibus a iure non deciſis, dicitur habere intentionem fundatam; ita vt eius ſit onus probandi ſpetialitatem ad aduerſarium.*

6 *Regula allegari pro iure poterit in caſu, ĩ quo ius expreſsè nihil dicit.*

7 *Sententia tam diffinitiua, quàm interlocutoria lata expreſsè contra regulã iuris eſt ipſo iure nulla, licèt reperiantur aliqui caſus excepti.*

8 *Pronunciandum ſecundum regulam erit, niſi contrarium probetur.*

De valore ſcripturæ priuatæ in qua dies natalitij filiorum alicuius continentur deſcripti.

DECISIO VIII.

Quæſtio examinanda talis proponitur. Vtrum ſcriptura priuata alicuius, in qua deſcripta dies præciſa natiuitatis ſingulorum filiorum ſuorum reperitur, plenam fidem faciat contra tertium ad probandam ætatem dictorum filiorum.

Breuiſſimo ſermonis periodo reſpondendo propoſitæ quæſtioni; firmiſſimè aſſeueramus ipſam priuatam ſcripturam nullo pacto plenam probationẽ facere: ſed ſolùm, ſi antiqua eſſet, ſemiplenã. Et hæc quidem concluſio, ſeu reſponſio trib. veriſſimis fundamentis fulcietur.

PRIMVM fundamẽtum eſt. Quoniam regula veriſſima iuris, & a Doctoribꝰ communiter approbata eſt, ꝙ

1 libri, ſeu ſcripturæ † priuatæ etiã antiquæ regulariter non faciant plenam fidem in hijs, quæ ibi cõtinentur: etſi aliqualem præſumptionem, ſeu ſemiplenam probationem faciãt: cuius tamen quantitas, ſeu qualitas talis probationis ſit, relinquẽdum erit arbitrio Iudicis, prout apertiſſimus docuit text. in l. in coniunctorum. C. de reli. & ſumpt. funer. & per text. in l. inſtrumenta, & inl. exẽplo. & in l. rationes. C. de probat. Cùm in d. l. inſtruméta habeatur, ꝙ priuata annotatio, vel atteſtatio ſola nõ ſufficiat ad probationem,

nem, sine alijs adminiculis. Id ipsum docuerunt cómuniter Doct. in præcitatis iuribus: necnon & specialiter infrascripti Doctores, inter quos est Specul. in lib. 2. tit. de instrum. edit. §. nunc dicẽdum restat. Idem docuit Sigismundus pronepos in tract. statutorum, in vers. scriptura, dicens quòd regula sit, quòd nullam scripturam plenam fidem faciat, nisi scriptura tabellionis: vnde scripturę cãpsorum† & mercatorum non faciunt 2 plenam fidem, nisi statutum, vel consuetudo disponeret contrarium, vt docuit Bal. in l. 1. C. de edendo. idipsum docuit Socin. in regula 238. & in consi. 12. incip. Antequam. col. 5. dicens ꝙ etiam mille scripturæ priuatæ simul iunctæ non faciunt plenã fidem, quę refert, ac sequitur Hyppolitus de Marsil. in repet. rubr. C. de ꝓbat. nu. 267. vers. & adde hic. Idem docuit Bart. in l. admonendi. col. 6. vers. item quæro. ff. de iureiur. & expressius in l. in bonę fidei. nu. 2. C. de reb. cred. si cer. pet. Bal. in l. 2. col. 4. aduertas Dñs Cynus. C. de eden. quos sequitur idem Hyppolit. vbi sup. num. 271. vers. item aliud scias. asserens dictos Doct. ibi docuisse, ꝙ scriptura priuata probet semiplenè pro tertio, de quo mea fit mentio. Qui Marsil. ibidem. nu. 274. vers. item in hac materia. subsequendo materiam valoris probationis resultãtis ex scriptura priuata. s. ꝙ solùm fidę semiplenã faciet, subdidit sequentia pręcisa verba, videlicet. Itẽ in hac materia litteræ priuatæ teneas etiam menti, quòd scriptura 3 priuata† patris tottantis inter liberos ẽt sine testibus valet, (quasi diceret ad aliquid semiplenè ꝓbandum) ita docuit Bal. in consi. suo 396. incip. Quòd cedula. vol. 4. Ad quod etiam facit quod docuit Alex. in cons. 105. incip. super his. quasi per totum, & in fi. vol. 7. Ad hoc ẽt faciunt dicta per Ioan. de Imo. in cons. suo 91. incip. In causa, quæ vertitur, col. vlt. versic. nunc restat. & notandum, ꝙ diximus, ꝙ regulariter non plenè ꝓbent scripturæ priuatæ antiquæ, quoniam hæc regula licèt in casu proposito sit infallibilis, tamẽ in aliquibus casibus fallit, prout latius probabit in sequẽti consilio.

Fundamẽtum ſm est. Cum regu 4 la iuris sit, ꝙ scriptura† priuata su specta in antidatione, seu ĩ anticipatione annotatione diei, in qua ipsa scripta fuerat, quo ad hypothecã acquirendã ex tali scriptura non fiet præiudiciũ posteriori creditori: arguẽdo igitur ab identitate rõnis dicendũ de iure fore asseueramus nullũ generari pręiudiciũ nato postł diẽ annotatum in hmõi scriptura priuata, eo magis ꝙ in casu nostro ꝓsumatur fraus, cũ pr ipsius Albaræ fuerit Notarius in ciuitate Genuensi, in quo nemo matriculat in notariũ, nisi post talẽ ętatem. Quapropter cũ dictus Notarius exoptasset citiꝰ matriculari ĩ notarios filios suos, & maximè primogenitũ, qui fuit ipse Octauian⁹ Albara, verisimile est in dicto libello suo priuato annotasse dies natalitios omniũ suorum filiorũ paulò ante, q̃ verè fuissent nati, & ꝙ suprascripta regula iuris: verissima sit probatur Doct. sententia infrascripti enim

Docto. hoc docuerunt, videlicet Bar. in l. ſcripturas. col. 1. in fi. verſ. & rō huius vltimi. C. qui potior. in pign. hēant. & ibi Bal. col. 1. in fi. verſ. & eſt ratio. & in conſ. 198. col. 1. in fi. verſ. ſcdo modo. vol. 1. & in conſ. 466. vol. 5. & conſ. 249. col. 2. verſ. eqtas ēt naturalis. vol. 1. & in conſ. 400. col. 2. vol. 5. Pau. de Caſt. in cōſ. 294. col. fi. verſ. qa poſito. vol. 1. Anchar. in conſi. 28. col. 1. verſ. cui facile, & col. pen. in fi. verſ. Nec eſt verū, & in conſ. 29. in princ. verſ. nā ratio. Socin. in l. 1. col. 20. verſ. & ꝓ iſta opinione. ff. ſol. matrim. Dec. in c. 2. col. 2. verſ. ſecundo Abbas. ext. de fide inſtrum. & ibidē Card. col. 2. verſ. hic accipitur. Fulg. in d. l. ſcripturas. col. 1. & ibi Iac. Butr. verſ. rō huius. Ripa in l. priuilegia. n. 24. verſ. tertio fallit. ff. de priuilegijs credit. Tiraq. de retract. f. 353. nu. 43. & ſeq. Ant. Gabr. in lib. 1. concluſ. titu. de probat. concluſio 10. nu. 2. verſ. ratio autem eſt.

Tertium, & vltimū fundamentū eſt. Qū vt ex iurib. citatis in primo fundamento patuit, regula iuris eſt, ꝙ d. ſcriptura priuata non plenè ꝓbat cōtra tertiū, quā ſtante dicendū oīno erit Magnificum Boeriū hīe pro ſe contra Magnificum Albarā intentionem fundatā in probando d. ſcripturā plenè nō probare, cū contrariū ab aliquo iure nō reperiatur determinatū, ſeu deciſū: & ꝙ ille, qui hēt regulā † pro ſe in caſib. a iure nō deciſis, hēat intentionē fundatā, ac ꝓ conſequens contrariū aſſeréti, & allegāti ſpecialitatem incumbat onus illā probandi. Probatur inſcriptis auctoritatibus, videlicet, Per arg. in l. ab ea parte. ff. de probat. & in c. ad decimas. ex. de reſtit. ſpoliat. & vtrobiq; cōiter ꝓ Doct. necnon & per glo. in l. oīs diffinitio. ff. de regu. iur. Idē docuerūt, & ſequen. Doct. videlicet, Glo. in rubr. de reg. iur. in ſexto, in fine, dicens ꝙ allegetur regula † pro iure, non tam ex origine, q̄ ex forma, & ꝙ potior ſit eius cauſa, pro quo facit regula: hēt. n. aduerſarius oīndere rōnem, quare in illo caſu regula non loquat. Quapropter dixit Bar. in l. quoties. ff. ſi quis caut. ꝙ res dicetur certa eſſe pro eo, qui hēt regulam pro ſe: qui Bar. in l. 1. col. 2. ff. ſi quis in ius vocan. idem repetijt citās ad hoc Innoc. in c. præterea. ext. de dilat. cuius dictū ꝓ notabili reaſſumpſit Matthēſ. in ſuo not. 19. incip. Nota, ꝙ ſnīa. dicens ꝙ ſnīa tā diffinitiua, † q̄ interlocutoria lata expreſsè contra regulā iuris, eſt nulla: licèt reperiantur aliqui caſus excepti, in quib. ſaluari poſſet illa ſnīa, ex quo illi caſꝰ ſpeciales nō ſunt expreſſi in ſnīa. Vñ ſi Iudex interloquatur ſeruū torquendum eſſe contra Titiū Dominum ſuum: Hæc ſnīa erit nulla, prout docuit Glo. not. in l. 2. ff. de appellat. recip. Vñ Bal. dixit in c. 1. col. 2. de alien. iud. mut. cau. fact. ꝙ ſm regulam pronūciandum erit, † niſi contrarium probaretur, citans ad hoc text. in l. qui reſtituere. ff. de rei vendic. qd & ipſemet Bal. repetijt in l. tutor. in fi. C. de ſer. cōmu. manu. Idē docuit Dec. cōſ. 8. in princ. & in conſ. 103. col. 7. & in l. 1. n. 6. & 7. ff. de regu. iur. quā regulā idem Dec. ibidē ampliat, afferēdo & alia notabilia.

5 6 7 8

Idem

Idem docuit Philippus Francus in rubr. de regu. iur. in sexto, col. 2. Felinus in c. quoniam frequenter. in princ. col. 3. ext. vt lite non contest. Iason pulchrè in l. cętera. not. 3. ff. de legat. 1. Curt. in rubr. C. qui admitti. col. 3. dum dixit, quòd excipiens contra regulam de tempore ille probare debet. Idem docuit Cagnolus in d. l. 1. nu. 21. ff. de regu. iur. & additio Dini in capitulo primo, de regulis iur. in sexto.

Et hæc est mea sententia decisiua.

Ego D. Alphonsus Villagut à Neapoli Abbas Congregationis Cassinensis, V. I. P.

SVMMARIVM.

1 *Dominium bonorum descriptorum in libro æstimi plenè non probatur ad fauorem illius, ad cuius onera sunt ibi descripta, & nu. 20.*

2 *Tributi solutio non probat possessionem rei pro qua soluitur.*

3 *Liber æstimi publici plenam fidem facit etiam contra priuatum, si factus fuerit auctoritate publica, & reperiatur repositus in archiuio publico.*

4 *Instrumento vel scripturæ extractæ de archiuio publico creditur, quia dicitur publicum testimonium habere illud, & quando.*

5 *Scripturæ quæ apud sedem Apostolicam dicantur regiſtra.*

6 *Liber regiſtri notarij positus in archiuio publico probat, licèt absque die, & Consule sit scriptus.*

7 *Liber quando agitur de magno præiudicio, vel scriptura reperta in loco, vbi solùm reseruantur scripturæ authenticæ faciunt plenam fidem.*

8 *Scriptura quando dicatur habere testimonium publicum, ita vt plenam fidem faciat.*

9 *Archiuium quid sit.*

10 *Scriptura reperta in archiuio quibus concurrentibus plenè probet.*

11 *Citatio partis necessaria non est in extractione scripturæ de archiuio publico.*

12 *Liber æstimi quando plenè probet, & nu. 18. & 21.*

13 *Instrumento producto ex archiuio publico, etiam non publicato manu notarij, quando credatur.*

14 *Liber æstimi probat quid quisque habet in bonis, ita vt transferat onus probandi contrarium ad aduersarium eius.*

15 *Scriptura, quæ non apparet manu publica scripta, an probet pro curia plenè.*

16 *Commentarienses qui dicantur.*

17 *Scriptura omnino priuata, quando probabit plenè.*

19 *Præsumitur pro inuētario, et quare.*

22 *Ecclesia in sui fundatione debebit dotari bonis valentibus subministrare necessaria ministris ipsius.*

23 *Ecclesiam construens, vel consecrare faciens, eam dotare debet, & quare.*

24 *Bona dotalia Ecclesiæ gaudent priuilegio dotis.*

25 *Dos plenè probatur per instrumēta, indicia, vel præsumptiones.*

26 *Præsumptio violenta in ciuilibus probat.*

27 *Causa ciuili ad aliquid plenè probandum*

bandum ſufficient diuerſæ præſumptiones, indicia, adminicula, aut probationes, etiam de per ſe imperfectæ, tendentes tamen ad eundem finem, & quando, & quare.

De valore ſcripturæ priuatæ antiquæ repertæ in archiuio, vbi ſolum authenticæ ſcripturæ reperiuntur repoſitæ.

DECISIO IX.

THEMA.

Reuerendo Domino Conſtãtino Sacerdoti V.I D. cum fuiſſet collatum beneficium Eccleſiaſticum Parochialis Eccleſiæ Sancti Angeli de Antria nuncupatæ, Diœceſis Aretinæ cum ſuis honoribus, & oneribus a ſede Apoſtolica per ſpeciale reſcriptum, & tandem ipſe Dominus Conſtantinus cùm fuiſſet admiſſus a Reuerendiſſimo Epiſcopo Aretino, & eius Vicario Generali in curia illius nemine contradicente propter huiuſmodi reſcriptum, & deſeruiſſet in propria perſona dictæ Eccleſiæ per aliquod tempus, antequam tamen ſpecialis, & corporalis poſſeſſio omnium territoriorũ, ac bonorum dotalium dicti beneficij nominatim vnà cum ſuis confinibus fuiſſet a ſupra citatis Reuerendiſſimis ſibi tradita, eo quòd ipſe Dominus Conſtantinus legitimè coram ipſis non probauerat fines, & confines dictarum dotalium poſſeſſionum: Nuperrimè cùm ipſe Conſtantinus coram ipſis præſentaſſet ſcripturam auctenticam continentem ſpecialiter ipſos fines, & confines dictorum bonorum dotalium dictæ Eccleſię extractam ex ęſtimo, ſiue cataſtro compilato auctoritate Principis, pręuijs publicis proclamationibus factis in eadem ciuitate, in qua dictus eius præceſſor in dicto beneficio erat illo non contradicente: & in cuius diſtrictu, ſeu ſuburbijs dicta bona ſita erant, quod quidem æſtimum, ſeu cataſtrum per quadraginta retrò annos celebratum, fuit ſemper reſeruatum (prout adhuc hodie reſeruatur) in publico archiuio eiuſdem ciuitatis, ſub fideli cuſtodia cuiuſdam officialis ad hoc deputati: in quo aſſolent reponi omnes ſcripturæ auctenticæ pertinentes ad dictam ciuitatem, & eius diſtrictum.

Quæritur

Digitized by Google

Quæritur modò an dicto Reuerendo Sacerdoti nulla mora interueniente ſint aſſignanda dicta bona dotalia dictæ Eccleſiæ (ſibi quodammodo deſponſatæ) virtute probationis dominij dictorum bonorum dotalium per productionem ſolam dicti cataſtri, ſeu æſtimi dicto modo facti.

SANCTISSIMAE Trinitatis (cuius ſolemnia hodie agimus) inuocato auxilio, nec non Beatiſſimæ Deiparæ Virginis Mariæ, atq; Sanctiſſimi noſtri Patriarchæ Benedicti: in medium proferre ſtudebimus quicquid ex vtriuſque iuris decretis, ac Doctorum ſentẽtijs, nobis ab ipſo diuiniſſimo Numine indulgetur: circa propoſitam difficillimam quæſtionem. Et primò pro parte negatiua occurrit dicendum dicta bona dotalia dictę Eccleſiæ Parochialis deſcripta in dicto libro æſtimi non fore aſſignanda dicto Sacerdoti ſine alijs validioribus probationibus: cùm per dictum librum æſtimi plenè non probetur dominiũ, nec poſſeſſio dictorum bonorum dotalium dictæ Eccleſiæ deſcriptorum in dicto libro, ſtãte regula iuris, quòd inde non probetur
1 dominium † quo ad fauorem illius, ad cuius onera ſunt deſcripta ipſa bona, prout docuit tex. in l. ſi pater. & ibi annotarũt Bar. Bal. & Salic. C. de actio. empt. vbi Bart. addidit elici ex dicto textu,
2 quòd ſolutio † tributi non probet rei poſſeſſionẽ, pro qua ſoluitur. Idem rurſus docuit Bal. in l. quidam. nu. 8. verſ. ex prædictis apparet. ff. de condit. inſtitutionũ. Idẽ docuit Alex. in l. decem ſtipulatus. nu. 17. verſ. nam probatio per æſtimum. ff. de verb. oblig. Idem docuit Lanfrãchus de Oriano in ſua ſoléni repetitione. c. quoniã contra. in verſ. teſtium depoſitiones. nu. 165. extra de probat. addens, quòd ita fuerit de facto obtentum in ciuitate Cremonæ. Idẽ docuit Felinus in c. cùm cauſam. col. 2. nu. 3. verſ. extra iſtos caſus. extra de probat. Idem docuit rurſus Alex. in l. pretia rerum. nu. 7. verſic. vide ad hoc Bal. ff. ad l. Falcid. vbi ſequitur Bald. hoc ipſum repetentem (ſecũdum Alex.) ſed an hoc ſit verum, referendo ipſamet verba Bal. in reſpõſionem ad hanc ſententiam, apparebit. Idẽ docuit Pariſius in conſil. ſuo 53. nu. 21. ſequens ibi Bart. in d. l. decem. & Alex. in dicta l. pretia rerum. Idem videtur docuiſſe Dominum Auguſtinum Beroum in ſuo conſi. 77. volum. 3. ſequens ad verbum, ac ſimpliciter Bartol. & Bal. vbi ſupra.

His tamen non obſtantibus talis erit concluſio tenenda.

FIrmiſſimè aſſeueramus bona dotalia dictæ Eccleſiæ deſcripta in dicto libro æſtimi, ſeu cataſtri de iure erunt aſſignanda dicto Reuerendo Domino Conſtantino

ſtantino Rectori dictę Eccleſiæ, cùm dictus liber æſtimi, ſeu cataſtri in caſu noſtro plenè probet dominium dictorum bonorũ dotalium dictę Eccleſię Parochialis ibi deſcriptorum eſſe dictę Eccleſię. Hęc concluſio veriſſima comprobatur infraſcriptis medijs, ac fundamentis. Quorum primum eſt: quia liber ęſtimi publici plenam facit fidem etiam
3 contra priuatum, † ſi factus fuerit auctoritate publica (vt in caſu noſtro) & repertus fuerit inter ſcripturas auctẽticas in Archiuio publico repoſitus: & hoc probatur per text. in cap. cùm cauſam. extra de probatio. vbi Honorius Tertius mandauit cauſam ſuper confines duarum diœceſim, inter duos Epiſcopos vertentem diffiniri per libros antiquos, vel alio modo (ſcilicet etiam per nouos auctenticos) quo melius probabuntur: Nec non & per teſtes, & famam, & quęcunque alia adminicula. Idem & clariùs probatur per tex. in cap. ad audientiam. §. nos autem. extra de pręſcript. vbi fidem adhibuit Innocentius Papa libro cenſuali extracto de Archiuio Sancti Petri, etſi tunc temporis dictus liber repertus fuiſſet apud quendam Cardinalem. Ad hoc ipſum probandum accedit textus in l. hi, qui fundos. C. de prędijs nauicul. vbi præcipitur fidem adhiberi libro cenſuali, & ſecundum illius taxam ſucceſſorem compelli ad ſoluẽdum, quocumque titulo in tali titulo ſucceſſiſſet. Idem & clariùs habetur in Authent. ad hęc. C. de fide inſtrum. vbi dicitur, q̃ charta, quę profertur ex Archiuio publico teſtimonium publicum habet, ideſt plenam probationẽ facit, vt communiter infraſcripti Doct. dixerunt. Probatur ergo prędens concluſio & ſecundò Doctorum auctoritate. Nam Gloſ. in c. ad audientiam. in verſic. cenſualem. dixit, quòd inſtrumento de Archiuio
4 † publico creditur, vt in dicta Authent. ad hęc: quia dicitur publicum teſtimonium habere, ex quo Magiſtratus confitetur illud de Archiuio publico eſſe, etſi manu Commentarienſis ei ſigna conſueta poſita ſint. Idem docuit Gl. ſingularis in dicto cap. cùm cauſam. in verſ. per libros. dicens, q̃ publico inſtrumẽto producto ex Archiuio credatur, etiam ſi non habuerit ſubſcriptionem. Idem docuit Glo. in cap. peruenit. 30. q. 1. in verſic. in Archiuis. Idẽ docuit & Glo. in dicta Authent. ad hęc. in verſic. teſtimonium publicum. dicens, q̃ ſcriptura extracta ex Archiuio publico habet teſtimonium publicum, ſi magiſtratus fidem faciat ipſam extractam fuiſſe ex dicto Archiuio. Idẽ docuit Innocentius in cap. 1. in verſ. Item dicuntur geſta. ext. de Procurator. his pręciſis verbis vtens, videlicet. Item dicuntur geſta
5 † quędam facta in ſcriptis redacta, vel potius ipſę ſcripturę, in quibus geſta referũtur, & iſtę ſcripturę apud Sedem Apoſtolicam regiſtra dicuntur, & iſta ſi ſunt bene cuſtodita, & inuenientur in Archiuijs auctenticarum perſonarum, puta, eorum, qui habent poteſtatem

testatem auctenticas scripturas faciendi fidem faciunt, vt hic. & in c. ad audientiã. extra de prescrip. vbi ipsemet Innocentius in versi. censuali, dixit. Nota credi cẽsuali libro, vt in Authen. ad hęc. C. de fide instrum. Idem docuit Io. And. in Addit. ad Specular. in tit. de instrũm. edit. §. nunc dicendũ. in addit. magna incip. Si yconomus. in princ. vers. nam & statur. & ibidem circa finem. in versic. Item liber regiſtri Notarij. Quoniam in dicto versi. nam & statur. his præcisis verbis vsus fuit, videlicet: Nam & statur sine his libro cẽsuali, & producto de Archiuio publico, satisque est, q̃ habeant suas proprias solemnitates, vt in c. cùm causam. extra de probat. c. ad audiẽtiam. extra de præscrip. & in dicta Authent. ad hæc. hæc Io. And. ibi. qui rursus in d. versi. Itẽ liber regiſtri. his præcisis verbis vsus fuit, videlicet: Item liber
6 regiſtri † notarij positus in Archiuio publico probat, licèt absque die, & consule, secundum Rom. in consi. 138. & idem iterum docuit ipsemet Io. Andr. vbi supra in supplemento quinto, vbi postquã retuliſſet, ac sequutus fuiſſet Nicol. de Matthe. in vers. nũc de secundo videndum, dicẽtis aliquando scripturam priuatam effici publicã, quo ad effectum eius, & dici instrumẽtum publicum, & contingit qñ id, quod deficit in instrumento, vt sit publicũ per iuris 8
ordinationem, suppletur in alio, scilicet q̃ habet effectũ publici, quod fit per septem supplementa, quorum quintum supplementum est loci deputatio, quod intelligitur cũ auctoritate publica certo die tanquam publica in Archiuijs publicis, & pro publicis cõmuniter habetur, & vt talia per Iudicem seruantur. hi sunt libri censuales, libri æstimorum, & statutorum. argumentũ in dicta Authent. ad hæc. & in d. c. ad audientiam. hæc omnia Io. And. vbi supra. Idem docuit Io. Andr. sequẽs ad literam supra citatam. Glos. in d. c. peruenit. addens, quòd tali pacto sit intelligenda d. Authent. ad hæc. Idem docuit Panormitanus in d. c. cum causam. col. 1. nu. 1. vers. quandoque agitur de magno præiudicio. extra de probat. vbi his præcisis verbis vsus fuit, videlicet: Quando agitur † de ma 7
gno præiudicio, & tunc si est talis liber, vel scriptura, cui ab antiquis nostris communiter creditũ est, vel reperiatur in loco, vbi solùm reseruantur scripturæ auctenticæ, & tales faciunt plenam fidẽ, vt est text. not. in d. c. ad audientiam. vbi ipsemet Panorm. nu. 11. super Glo. in vers. censualem. sequens ipsam notabilem Glos. his præcisis verbis vsus fuit. Sicut creditur hìc (idest in dicto text.) libro censuali. ita in simili per libros antiquos probatur diuisio diœcesim: item creditur pari ratione instrumẽto producto ex Archiuio publico, quia habet testimonium publicum, vt in d. Auth. ad hæc. & dicitur habere † testi- 8
monium publicum, siue Magistratus attestetur illud de Archiuio esse, argum. bîc (idest in dicto capit. ad audientiam) siue manu

Com-

Commẽtarienſis habeat ſigua ſolita, & conſueta imponi, & dic Commentariẽſis, ideſt Tabellionis ſuper Archiuio deputati, etſi nõ ſit Tabellio, dummodo ſit publicè deputatus ad illud officiũ, ſufficit ad fidem imponendam, vt not. in dicta Authent. ad hæc. &
9 eſt Archiuus † locus, in quo ſolẽt reponi ſcripturæ publicæ, & auctenticæ. hæc Panormitanus vbi ſupra. cuius ſententia apertiſſimè probatur veritas præſentis noſtrę concluſionis, ac deciſionis. Idem docuit Felinus in d. cap. cùm cauſam. columna tertia, verſic. in eadem Gloſ. ibi ex Archiuio publico, ſequens Panormitanum vbi ſupra, necnon Innocentium vbi ſupra: & concludit, quod ſtetur
10 ſcripturę † repertæ in archiuo publico tribus concurrentibus. Primò ſi ſit poſita in loco publico: Secundò, quòd habeat cuſtodem deputatum de publico: Tertiò, quòd ſit poſita inter ſcripturas publicas: quod rurſus ipſe Felinus volens dicere in dicto c. ad audientiam. col. 4. nu. 11. verſ. prima concluſio, conſtituit decem concluſiones, in quarum prima dicit, quòd ſcripturæ archiuij ad hoc, vt plenè probent, requiritur primò, quòd archiuio præſit officialis publicus. Secundò, quòd ſcriptura, quæ inde producitur fuerit poſita inter auctenticas. Tertiò, quòd ex conſuetudine faciat fidem: ſed de hoc tertio, de conſuetudine (ipſemet ſubintulit dicens,) quòd non videatur neceſſarium: nam vbi eſſet conſuetudo illa ſufficeret, ſine archiuio, vt in c. cùm dilectus. extra de fide inſtrumen. hæc Felinus vbi ſupra. qui tandem ibidem in concluſione quinta idem repetens dixit, q̃ quando ſcriptura eſt in loco publico, cũ cuſtode publico, & omnes ſcripturæ ibi repoſitæ ſunt auctenticæ (vt in caſu noſtro ſuppoſuimus, & ita res ſe habet) tũc ſine dubio, & illa etiam cenſetur auctentica, vt probat textus hìc, & in dicta Authen. Ad hæc. & ibi glo. & in ſexta concluſione ipſe Felinus ſubintulit dicens, quòd quando ſcriptura extrahitur de archiuio publico, non eſt neceſ-
11 ſaria citatio † partis. hęc ille. Idẽ docuit, & elegantiùs Pet. de Anchar. in quæſt. 60. ſpecialiter loquens in noſtra materia concluſit, quòd quando liber † æſtimi
12 eſſet repoſitus, (vt in caſu noſtro in archiuio communis, & ſub cuſtodia Conſulum ad hoc deputatorum plenè probat, etiam ſi careret ſubſcriptione notarij, & alijs ſolemnitatibus publici inſtrumẽti, vt per text. in dicta Authen. Ad hæc. hęc ille, qui ad hoc ipſum probãdum ibidem multas Doct. ſententias retulit. Idem docuit Decius in dicto c. cùm cauſam, col. 2. verſ. in glo. 1. nu. 12. 13. 14. & 22. col. 3. verſ. quartò fallit. Nã poſtquam ipſe Decius conſtituiſſet ex dictis Abbatis, & aliorum Docto. concluſionem dicens, q̃ libri antiqui, & ſcripturę nõ probent in preiudiciũ tertij, vbi agitur de graui præiudicio, dicente Aretino, quòd etiam inſtrumẽto publico non creditur in preiudiciũ alterius, niſi ille cõſenſerit, &

addi-

addidit, quòd ideo sequatur, q̃ liber æstimi non probet dominium, vt docuit Bal. in l. quidam in suo. in fi. ff. de condit. institu. & statim subintulit ipsemet Decius dicens, quòd dicta conclusio limitetur, & in quarta deinceps limitatione his præcisis verbis vsus fuit, videlicet, Quartò fallit, quando libri, & scripturæ reseruatæ sunt in loco, vbi solùm authenticæ scripturæ reseruantur. vt in dicto c. ad audientiam, & not. in glo. hic de archiuio publico per text. in dicta Authen. ad hæc. & tradit Antonius de Butrio in c. 2. col. 3. vers. nonus casus. de fide instrum. & hoc intelligitur, quando custos ibi de publico sit deputatus, & quando scripturæ auctenticæ solũ reseruantur, prout Doctores loquuntur. & Ioannes And. in addit. ad Specul. in titu. de fide instrum. §. nunc videndum. vers. Quintum supplementum. Id ipsum latissimè docuit Antonius Gabr. in tract. conclu. lib. 1. titu. de probat. conclusione quinta per totum, vbi coacernauit in nostræ conclusionis defensionem innumeras Doct. sententias in nõnullis ampliationibus, & limitationibus dictæ quintæ suæ cõclusionis. Idem nouissimus omnium docuit Nicolaus Fetasius in suo elegantissimo tractatulo de æstimo, & collectis in prima eius parte, in qua diffusissimè pertractat de probatione resultante ex æstimo, ferè per totum: sed specialius in nu. 40. vers. pro affirmatiua: ad quod citat text. in l. fin. C. de prædijs nauicu. & deinceps vsque ad nu. 50. inclusiuè, videlicet, in vers. huic accedat. concludens id ipsum, quod in nostra conclusione cõtinetur: quod & repetijt ibidem. nu. 56. vers. postremò quæritur nunquid, vsq; in finẽ dictæ primæ partis. Idem docuit Holtiens. in d. c. cùm causam, col. 2. vers. ex instrumento producto, & ibidem Fulgos. in glo. 3. in vers. Item creditur instrumento, & in d. c. cùm causam. Idẽ docuit Imo. in vers. in glo. 1. & Henricus Boich in vers. super eodem c. ibidem Ant. de Butr. col. 2. in vers. in quantum glo. dicit, & iterum in c. 1. col. fin. in fi. in vers. quandoque quædam. ext. de fide instrumen. & rursus in c. 2. col. 3. vers. Nonus casus. ext. de fide instrumen. Idem docuit Card. in cons. 72. col. 3. vers. in cõtrarium, quia acta. Gemin. in cons. 82. colum. 2. verbc. sed opponitur. cum vers. sequẽti. Aretinus in d. c. cum causam, ferè per totum. Et ne videatur præsenti nostrę conclusioni Iuristas fuisse aduersatos. Sciẽdum quòd Bart. se ipsi subscripsit in dicta Authen. Ad hæc. vbi sequens glo. dixit, quòd instrumen
13 to producto † ex archiuio publico, etiam nõ publicato manu notarij fides adhibetur, si habuerit testimonium eius, qui præest archiuio publico. hæc ibi Bart. qui & in subsequenti Auth. At si contractus. col. 2. in vers. venio ad Authent. ad hęc. rursus sequens Glo. dictæ Authen. his præcisis verbis vsus fuit, videlicet: Dicit Glo. & bene: intellige hic de scripturis quę sumuntur ex Archiuio publico,

Digitized by Google

co, non tamen ſunt publicę: & quod textus dicit, quòd teſtimonium habet publicum: intelligatis, q̃ habet teſtimonium publicum illius Officialis, qui præeſt Armario, ſiue Archiuio, nõ quòd ſint manu Notarij publicata, q̃ eſt (inquit Bartolus) notandum, quia illis ſcripturis creditur, licèt non ſint publicę ſcripturæ, & ex hoc ſequitur (inquit Bart.) quòd licèt in ſcripturis Armarij nõ ſint anni Domini, indictio, & ſimilia, tamen probant. Hęc ibi Bart. qui idipſum repetens in l. decem ſtipulatus. nu. 3. verſ. ſed qualiter. ff. de verb. oblig. dicit, q̃ fiet notorium Iudici, q̃ aliquis tantum habeat in bonis per oſtenſionem li-
14 bri æſtimi, † & in ciuitatibus illis, in quibus eſt ęſtimum cõmune, & quòd ſi alius dixerit, quòd ſit plus in bonis, ipſe probet, vt not. Gloſ. in l. cùm de lege. ff. de probat. Idem docuit Bal. in dicto cap. cùm cauſam. nu. 12. verſ. quis enim nouit. vbi his pręciſis verbis vſus fuit, videlicet: Quis enim nouit vtrum fuerit Notarius, nec ne, vt in l. ſi quis decurio. C. de fal. ſi tamen inſtrumẽta reperiuntur in loco ſolemni bene cuſtodita, vel quibus ex cõſuetudine detur perpetua fides, vt in Archiuio publico, & in Eccleſiarum Codicibus, plurima vera, & indubitata continentibus, ſtandum eſt ipſis, & id, quod eſt indubitatum facit valere dubitatum. argum. in l. ſi quis ex argentarijs. §. 2. ff. de edendo. Idipſum rurſus docuit apertius ipſemet Bal. in l. exemplo. numero 1. & 2. C. de probationibus. vbi talem propoſitam quęſtionem ſoluendo, dixit. In curijs ciuitatum, vel Epiſcoporum, vel aliorum præſidentium ſunt libri, in quibus continetur de certis afflictibus, ſeu redditibus, qui dicuntur deberi curiæ, vel de æſtimationibus rerum, vel de aliquibus alijs iuribus debitis curiæ, vel de ſtatutis, vel de conſuetudinibus ciuitatũ, vel de ſimilibus. Modò quæro (inquit Bal. vbi ſu-
15 pra) ſi talis ſcriptura † non appareret ſcripta manu publica, nec in forma publica, an talis ſcriptura ſufficiat ad probandum pro curia? ſolue ſecundum Nicol. de Mattarel. & diſtingue, quòd aut curia vtitur tali ſcriptura contra homines ſui territorij, aut contra alios. Si contra alios, non eſt ſtandum, quia non habent ea, quæ exiguntur in ſcriptura probatoria: quia tunc res publica vtitur iure priuati. Si autem talis ſcriptura producatur cõtra perſonas eiuſdem territorij, in tribus caſibus debet haberi pro publica ſcriptura, & facit plenam probationem. Primus quando ibi talis ſcriptura pro publica habetur, quia inter alias ſcripturas publicas cuſtoditur, & conſeruatur in loco ad hoc publicè deputato per publicos Officiales ad hoc deputa-
16 tos, qui in iure appellãtur † Commentarienſes, vt ſunt libri æſtimorum, in quibus ponuntur collectæ communis, & ſimiles. & de his loquitur Authen. Ad hæc. C. de fide inſtrum. hæc omnia Bald. vbi ſupra (vt per ſe patet) ad litteram ſe ſubſcripſit noſtræ concluſionis

sionis veritati: cùm dictus liber æstimorum, in quo dicuntur descripta bona dictæ Ecclesiæ Parochialis, repositus seruetur inter scripturas auctẽticas communis Archiuij Aretij (intra cuius fines ipsa bona sunt sita) ab Officiali ad hoc specialiter deputato. Idipsum rursus adhuc apertius docuit idem Bal. in rubr. C. de fide instr. nu. 74. versi. quintum supplementum. vbi postquã ibid. nu. 69. vers. super qua traditur talis regula, di
17 xisset, ꝙ si scriptura † sit omnino priuata nõ probet regulariter, addidit dicens, hoc tamen fallit in septem casibus: quia septem modis suppletur priuatũ instrumentum ad probandum. quibus præmissis ipse Bal. subintulit hęc præcisa verba in d. nu. 74. dicẽs. quintum supplementum est loci deputatio, quod intelligo (ait) cùm publica auctoritate scripturæ deputantur custodiendæ tanquã publicæ in Archiuijs, & locis publicis, cõmuniter habentur per Iudices & publicas personas, vt sunt libri censuales, æstimorum, & statutorum, & similes, vt in dicta Auth. ad hęc. Idem rursus docuit ipse Bal. in l. 2. nu. 56. vers. aut loquimur de probatione plena. C. de rei vend. vbi hæc præcisa protulit verba, videlicet: Aut loquimur de probatione plena, & substantiali, & tunc si talis æstimatio est facta publica auctoritate: sicut sunt possessiones æstimatę in libro æsti
18 mi communis, † & talia instrumenta probant: Aut talis æstimatio est facta ex sola affectione singulorum, qui cõtraxerunt, & tũc talia instrumenta non probant. hæc ibi Bald. qui & in l. cùm sit adiecta. nu. 2. vers. sextò nota. dicit, quòd pro æstimo facto à publicis personis præsumitur, quòd sit verum. & in l. scimus. §. licentia. nu. 1. vers. nota in dubio. C. de iure deliber. idẽ confirmans Bal. dixit. In dubio præsumitur pro
19 inuentario, † nisi contra probetur. & est ratio: quia non præsumitur omissum, nec vltra positum aliquid in solemni scriptura. hæc ille ibi. Idem docuit Iason in l. decem stipulatus. colum. 8. numero 35. vers. vnde tale æstimum. ff. de verborum obligationibus. dicens, quòd tale æstimum, seu registrum auctoritate publica æditum productum per quemlibet de ciuitate, debet facere fidem, licèt fuerit descriptum inter æstimatum, & ciuitatem: & hoc propter fidem & auctoritatem publici Officialis: multum enim præsumitur pro Officiali publico. hæc Iason. Idem docuit Florianus in l. census. ff. de probatio. quem refert, ac sequitur Decius in dicto cap. cùm causam. Idem docuerunt quamplurimi Iuristæ citati à Gabriele loco supra citato, quos recensere magis superfluum esset, quàm vtile. Idem docuit Hyppolitus de Marsil. in rubric. C. de probat. nu. 291. in vers. & vltra prędicta, dicens, quòd communis Doctorum sententia sit, quòd plenè probent scripturæ positæ in Archiuio, quod & ipse ibi probat aliorum Doctorum auctoritate, quos ipse ibi à dicto nu. 291. vsq; ad nu. 294. inclusiuè,

copio-

copioſiſſimè recenſuit. Idem docuit quoque Alex. in Auth. ſi quis in aliquo. col. 2. verſi. ſextò fallit. C. de edendo. vbi ad verbum ſequitur Innocentium in c. 1. extra de Procurat. cuius Innocẽtij præciſa verba ſupra retulimus, & ad verbum ipſum Alex. ſequutus fuit Decius in dicta Authen. ſi quis in aliquo. col. 1. verſic. ſextò fallit. & ibidem Iaſ. col. 4. verſ. vltra Bart. fallit quintò.

His ergo præmiſſis in probationem ſupradictæ noſtrę concluſionis gradatim reſpõdebimus nonnullis Doctoribus ſupra per nos recenſitis, qui prima fronte videbantur dictæ noſtræ concluſioni aduerſari.

Ad Bar. in l. ſi pater. C. de actio. empti. reſpondendo dicimus, ipſum præſenti noſtræ concluſioni minimè aduerſatum fuiſſe, quãuis ibi dixerit, quòd per ſolutionem tributorum nõ probetur rei poſſeſſio: nihil (inquam) contra nos docuit (vt per ſe patet) cùm ex dictis eius verbis hoc non eliciatur: cùm non valeat illatio à diuerſis: ipſe enim ſolùm dixit, quòd ex ſolutione tributorũ non probetur rei poſſeſſio, ex quibus inferri non poterit: ergo nec per librum ęſtimi, ſiue cataſtri facti publica auctoritate, & cuſtoditi per publicum Officialẽ ad id ſpecialiter deputatum: cùm hęc ſint diuerſa, eo magis, quòd ipſe Bar. apertiſſimè ſe ſubſcripſit noſtrę concluſioni in locis ſupra citatis. motus rationibus à ſe productis, & à nobis ſupra relatis.

Ad Bal. in dicta l. ſi pater. & in dicta l. quidam. facillima erit reſponſio, dicendo ipſum ibi loquutum fuiſſe ſolùm de valore probationis egredientis ex libro ęſtimi, vt talis eſt. Non vt reperitur compilatus auctoritate publica, præcedentibus publicis proclamationibus: necnon, prout reperitur cuſtoditus in Archiuio communis ſub fideli cuſtodia officialis ad hoc ſpecialiter deputati: cùm ipſemet Bald. de huiuſmodi ſcriptura loquẽs in locis ſupra citatis, dixerit ipſum librum ęſtimi plenè probare.

Ad Alex. in dicta l. decem ſtipulatus. idem prorſus reſpondemus, quod diximus, reſpondendo ad Bal. cùm ipſemet Alex. in d. Authent. ſi quis in aliquo hoc ipſum docuerit, loquens in caſu noſtro, affirmando huiuſmodi ſcripturã plenè probare.

Ad Lanfranchum de Oriano in dicta repet. dicti capit. quoniam contra. idem reſpondemus: cùm ipſe ibi non loquatur de æſtimo habente tot conditiones, quę reperiuntur in æſtimo (de quo eſt ſermo) ſed ſimpliciter de ęſtimo, prout de per ſe ſimpliciter conſideratur.

Ad Felinum eadem reſpondemus, cùm ipſe ibi nõ loquatur in caſu noſtro, de quo paulò poſt loquens ſe ſubſcripſit noſtræ concluſioni loco ſupra citato.

Pariſio ſequenti Bar. & Alex. in hoc, alia reſponſio nõ competit, niſi illa, quam dedimus ſupra ipſi Bart. & Alex. quos ibi ipſe ſequitur, vide ibi.

Ad Auguſtinum Boeriũ in ſuo con-

Digitized by Google

consil.77.respondendo.Primò dicimus idem,quod diximus in responsione ad Bal. Secundò dicimus, quòd dato,& non concesso, quòd huiusmodi liber æstimi nõ probaret plenè,sed solùm præsumptiuè, vt ipse dixit in casu à se ibi proposito,longè distante à nobis proposito. Nonne Bartholomæus Socinus à se citatus (sequẽs Paul. de Cast.qui hoc in iudicio obtinuerat) in l.1.nu.27.ff.de acquir. vel amitt. poss. in vers.pro defensione Domini Pauli vsus fuit his præcisis verbis, videlicet: Liber
20 æstimi, seu catastri, † licèt non probet dominium, neque possessionem rei illius, ad cuius onera bona sunt descripta, vt est textus, quem ibi pondetat Bart. in d.l.si pater. Tamen si non apparebat, quòd tempore,quo bona fuerunt descripta, essent ab alio possessa, vel in dominio alicuius, tũc probatur dominium,vel saltem possessio, secundum Paul.de Castro, qui hoc not. declarat in d.l.si pater.& ita aliàs consuluit per multas rationes, & per eum obtẽtum fuit. hæc ille. Ex cuius doctrina, & secundum fundamentum nostræ conclusionis elicitur, dicendo, quòd quamuis dictus liber æstimi nõ seruaretur in Archiuio, & ex ipso nõ sumpsisset virtutem plenè probandi (prout in casu nostro sumpsit) nihilominus plenè
21 probaret, † quando nullo pacto probari posset (prout in casu nostro cõtingit) quòd bona ibi descripta fuerint tũc temporis possessa ab alio,quàm à prædecessore dicti Reuerendi Rectoris dictæ Ecclesiæ Parochialis,qui etsi fuerit insimul etiam Archipresbyter collegiatæ Aretinæ,& tunc possederit bona dicti Archipresbyteratus, tamen distincta illa habebat descripta in suo libello, in quo annotatæ erant omnes possessiones & iura dictæ suæ Ecclesiæ Parochialis Sancti Angeli de Antria distincta à descriptione bonorum dicti Archipresbyteratus: quæ quidem descriptio possessionum dictæ Parochialis Ecclesiæ concordat cum dicto libro æstimi compilato (ipso Domino Fino Azzo Archipresbytero supradicto adhuc viuente, & talem descriptionẽ fieri sciente, vt præsumitur ex subsequentibus) recõdito in publico Archiuio eiusdem ciuitatis Aretij.

Ad quod accedit, quòd dictus liber dictorum bonorũ dictæ Parochialis Ecclesiæ iussu dicti Reuerendi Fini Archipresbyteri sui prædecessoris fuit scriptus propria manu Presbyteri Leonardi Pontenani Aretini Procuratoris, seu Exactoris reddituum amborum beneficiorum in anno 1587, iussu dicti Reuerendi Archipresbyteri Rectoris dictæ Ecclesiæ Parochialis,& quòd huiusmodi bonorum distinctorũ annotatio in dicto libello fuerit facta per ipsũ Leonardum iussu dicti Fini, probatur ex attestatione facta per ipsum met Leonardum in principio dicti libelli: & quòd dictus libellus fuerit scriptus manu propria dicti Leonardi probatio erit in promptu.ex his ergo omnibus elicitur & secundum veritimum

fun-

fundamentum ſupra receſitæ noſtrę concluſionis, ſeu ſententiæ, necnon & veriſſima reſponſio ad Auguſtinum Beroum.

Tertium fundamentũ eſt. Cùm
22 vnaquæque Eccleſia † in ſui fundatione, ac erectione debeat dotari bonis valẽtibus ſubminiſtrarẽ neceſſaria miniſtris ipſius, vt docet tex. in cap. cùm ſicut. extra de conſecrat. Eccleſ. vel Alt. & innumera alia iura, quæ (breuitati ſtudentes) hic maſſa faciemus: Inde ſequitur, quòd bona aſſignata dictæ Eccleſiæ Parochialis Sancti Angeli pro miniſtrandis alimentis eius Rectori, meritò dicenda ſint bona dotalia ipſius Eccleſię. Nam vt (inter alios Doctores) Panormitanus in d. cap. cùm ſicut. nu. 2. not. 1. dixit: fun-
23 dans † aliquam Eccleſiam, vel faciens eam conſecrare, tenebitur eam dotare, quemadmodum pater carnalis tenetur dotare propriam filiam, vt docet tex. in l. fi. ff. de dote promiſſa. & ratio eſt: quia talis fundator cenſetur quodammodo pater dictæ Eccleſiæ, cùm ipſam deduxerit de non eſſe ad eſſe. Quapropter apertiſſimè
24 probatur, quòd bona † dictæ Eccleſiæ Parochialis debeãt gaudere priuilegio dotis. At cum dos
25 † plenè probari dicatur, ſi probetur per inſtrumenta, indicia, vel præſumptiones, prout apertiſſimus docuit text. in l. cùm citra, & ibi ſingularis glo. in verſ. probanti. C. de iure dotium. vbi etiã cõmuniter per Doctores: & cùm tex. ille ſit clarus, ideo ipſi aliqd non addemus, eo magis, q̃ idipſum docuit Hyppol. de Marſil. in rubr. C. de probat. nu. 63. verſic. & magis ſpecialiter. Necnõ & paſſim alij Doctor. Inde ergo conſequẽs fit, quòd plenè dicatur probaſſe Rectorem dictæ Eccleſiæ ſi bona dotalia ipſius probaſſet per indicia, vel præſumptiones, prout verè probauit.

Fundamentum quartum eſt. Quoniam, cùm regula ſit ab omnibus approbata, quòd in ciuili-
26 bus prę̃ſumptio violenta † plenè probet: inter quos eſt glo. not. in c. quoniam frequenter. §. ſi aut. el primo. extra vt lite non conteſtata. & ibid. communiter per Doct. Idem docuit Hyppolit. de Marſil. in rubr. C. de probat. nu. 232. & à nu. 291. vſque ad nu. 295: excluſiuè. Idem Guido Papa in conſ. 88. nu. 2. & 3. nec non & alij paſſim. Inde ergo ſequitur veritas noſtrę concluſionis, cùm ex ponderatione omnium iurium, prętẽſionum, ac probationum p̃ductarum in iudicio, in fauorem dicti Reuerendi Rectoris dictæ Eccleſiæ Parochialis apertiſſima, & violenta præſumptio proficiſcatur, q̃ omnia bona nominata per dictum Rectorem ſint verè dictæ Eccleſię Parochialis, ac per conſequens dicto eius Rectori de iure aſſignanda.

Fundamentum quintum eſt. Quoniam regula iuris eſt communiter approbata, quòd in cau-
27 ſa ciuili, † (prout eſt cauſa, de qua agitur) ad plenè probandum vnum aliquid, ita quòd dici poſſit plenè probari, ſufficiunt diuerſę p̃ſumptiones, indicia, adminicula,

nicula, aut probationes, etiam de per se imperfectę, tendentes tamẽ ad vnum, & eundem finem (prout contingere in casu nostro apertissimè cõprobatur,) siue huiusmodi probatio semiplena, (cùm de hac sola intelligamus vna cũ Doctoribus cõmuniter) si fuerit eiusdem generis, vt in duobus testib. omni exceptione maioribus, siue diuersi generis, vt est dictũ vnius testis, cum fama, quando de per se testis, & de per se fama faceret semiplenam probationem, vt docuit Bar. in l. admonendi. nu. 48. vers. his præmissis. ff. de iureiur. Iason in d. l. admonẽdi. nu. 49. vers. successiuè tangit hìc Bar. Idem docuit Alex. in d. l. admonendi. nu. 49. versic. quærit etiam Bart. hic Glo. in l. 2. vers. legitimis testib. ff. de excusat. tut. Bal. in d. l. 2. nu. 1. vers. in glo. ibi duę præsumptiones. & rursus idem Bal. in c. cùm causam. nu. 1. vers. sed oppone. extra de probat. Idem docuit Panormitanus in d. c. cum causam. nu. 2. vers. sed circa hoc quæro. Idem docuit Felinus in d. c. cum causam, numero decimo, versiculo secundo casu, vnà cum versiculo sequenti, videlicet limita. Idem latius docuit Decius in dicto capitulo cum causam. columna tertia, numero 29. versiculo in glo. fin. ex his, quæ Abbas dicit, asserens, q̃ hoc sit propter fauorem publicum, ne facultas probandi restringatur. Idem docuit Pau. de Cast. in consilio 83. incip. quòd præfata sententia. circa finem. & in consilio 300. incipien. Iudex. idem docuit Romanus in consi. septimo, incipien. Visis necessarijs. Imo. in consilio 92. & in consilio 13. incipen. In quęstione. & idem passim alij Doctores docuerunt.

Fundamentum sextum, & vltimum nostræ sententiæ est. Quoniam idipsum probatur fuisse diffinitum iudicialiter in eodem Ecclesiastico foro contra Reuerendum talem in fauorem talis Ecclesiæ, & ipsius rectoris in terminis propositæ quæstionis, quæ q̃dem sententia fundata fuit solùm in auctoritate eiusdem libri æstimi, in quo reperiebantur annotata aliqua bona dictę Ecclesię, quę iam fuerunt vsurpata a tali: quæ quidem sententia, cùm transierit in rem iudicatam, & executioni fuerit legitimè mandata, habenda erit pro iusta: & in causa nostra renouanda, cùm simus in eodem foro, & in eodem casu.

Ex his ergo omnibus in medium productis luce meridiana clarius nostram conclusionem, ac decisionem præsentis propositæ quæstionis tot, tantisque legum, ac Doctorum oraculis probatã, veritissimam esse patet: ac per consequens de iure nulla mora interiacente bona omnia dotalia dictæ Parochialis Ecclesiæ Sancti Angeli de Antria descripta in dicto libro æstimi, seu catastri iussu Principis, ac tot proclamationibus præcedentib. descripti, atque in Archiuio dictę ciuitatis Aretij custoditi sub publica custodia officialis ad hoc ipsum specialiter deputati, iuxta fines, & confines ibi annotatos assignãda fore

dicto Reuerendo Domino Conſtantino moderno dictę Eccleſię Farochialis Rectori: Ne ipſa Eccleſia iniuſtè propria dote priuata remaneat, ac inſimul eius Rector quaſi alter ſponſus bonis dotalibus ſibi implicitè à Summo Pontifice aſſignatis per ſpeciale reſcriptum talis beneficij collationis in ſua perſona indultum, & ne videatur iniuſtè mercenarium ſua mercede priuari, atque tacitè compelli ad militandum proprijs expenſis, & Altari deſeruiendum, & ad non viuendum de ipſo Altari, contra doctrinā Apoſtoli.

Et hæc eſt mea ſententia deciſiua.

Ego D. Alphonſus Villagut à Neapoli Abbas Congregationis Caſſinenſis. V. I. P. Qui aſſeuero ita fuiſſe poſtmodum obtentum in dicta curia Epiſcopali ciuitatis Aretij, me tunc ibi morante, eiſt Archipresbyter qui intereſſe prætendebat non citatus fuiſſet in tali demādata executione, cùm in iudicio non comparuiſſet, poſtea appellaſſet à tali decreto miſſionis in huiuſmodi beneficij poſſeſſionem.

SVMMARIVM.

1 *Appellans à miſſione in poſſeſſionem hæreditatis alicui delatæ, et Iudex ipſam appellationem recipiens incurrit pœnam viginti librarum.*

2 *Acceſſorem in beneficio Eccleſiaſtico iure optimo comparandum fore hæredi, duplici medio probatur.*

3 *Appellari non poteſt ab executione ſententiæ, niſi executor modum exceſſerit indicationis.*

4 *Inſtitutus hæres mittendus erit in poſſeſſionem bonorum hæreditariorum, ſi ille probauerit eſſe talia bona, non obſtante contradictore, qui poſtea audietur in iudicio competenti, & nu. 23.*

5 *Appellare nemo poterit ad impediendam poſſeſſionē, niſi prius probauerit iniuſtitiam eius: cùm vnicuique volenti probare ſe violenter eiectum de poſſeſſione incumbat prius probare ſe illius rei fuiſſe legitimum poſſeſſorem.*

6 *Hæres ſcriptus in poſſeſſionem mittitur non obſtante contradictore prætendente falſum, vel inofficioſum fuiſſe teſtamentum, cuius virtute hæres ſcriptus fuit in poſſeſſionem miſſus.*

7 *Appellare non licet ab executore ſententiæ, ſed ſolùm ab eo, quem dicitur malam ſententiam fuiſſe interpretatam.*

8 *Appellare non licet ad impediēdum ne hæres ſcriptus mittatur in poſſeſſione hæreditatis, vel quo minus pignus vendere liceat.*

9 *Appellari non poterit ab executione Pontificij decreti.*

10 *Verba conſtitutionum, & reſcriptorum accipienda erunt cum effectu, & ideo ab obſeruatione Pontificij decreti appellatio non admittitur.*

11 *Prouiſus à Summo Pontifice, priùs mittendus eſt in poſſeſſionem beneficij Eccleſiaſtici, & poſtea audiendus contradictor.*

12 *Ap-*

Digitized by Google

12 *Appellari ab executione non poterit, nisi executor modum excesserit.*

13 *Appellationibus frivolis non erit deferendum.*

14 *Executio sententiæ, etsi poterit retardari vsque ad quadrimestre, prout de iure cautum est, tamen à Iudice id tempus poterit arctari, et prorogari.*

15 *Appellari ab executione sententiæ, vel testamenti non poterit, nisi executor modum excesserit, & de pœna appellantis, & recipientis appellationem, & quando dicatur executorem modum excedere.*

16 *Appellari licet possit à pronunciatione de exequendo, vel non exequendo, non tamen ab ipsa executione, & quare.*

17 *Appellatio à sententia lata in possessorio, licèt sit diffinitiua, non datur, & quare.*

18 *Iudicio possessorio plenè dicitur probari, per famam, & vnum testem, & quare.*

19 *Agendum, quando esset de possessione violata, prius agendum erit de possessione, qua probata, agi poterit de violentia sibi illata, & non è conuerso, & quare.*

20 *Executor merus non poterit recusari, nec ab eo appellari: secus si non esset merus, & quare.*

21 *Recusatio Iudicis prius proponenda, quàm appellatio, sed ipsa nõ acceptata iniustè, tũc appellatio proponenda.*

22 *Appellatio quare inuenta fuerit.*

23 *Citatio partis non erit necessaria in executione mãdati de puidẽdo aliquem de aliquo beneficio, et quare.*

24 *Partes, quando in executione mandati de iure essent citãdæ, qualiter procedendum sit.*

25 *Nullius iuri, quando per prouisionẽ detrahitur, quia ad eum mãdatur, ad quem aliàs prouisio pertinebat, tunc valet, quod facit executor, etiam nulla præcedente cognitione, & quare.*

26 *Confirmatio electionis, & assignatio beneficii curati non poterit retardari per appellationem, & quare.*

27 *Collatio beneficii facta ab eo, qui mandatum habebat de prouidendo tali, de tali beneficio tenet, etiam nõ vocatis illis, ad quos pertinet electio, & quare.*

28 *Mandati fines sunt custodiendi.*

29 *Executor merus non poterit audire comparentem, & volentem dicere in personam electi, & quare.*

30 *Appellari quare non possit à sententia possessoris.*

31 *Executio sententiæ per appellationem non impeditur, etsi admittatur appellatio de iure Canonico, secundum aliquos.*

32 *Causa rationabilis appellationis emissæ extra iudiciũ nõ cassat quod factũ est ante appellationẽ, nec impedit eius executionẽ, vel effectũ.*

33 *Appellatio facta in iudicio, suspendit sententiam, & eius effectum, quando fuisset iusta causa appellationis assignata.*

34 *Appellatio facta post possessionem captam non priuat possidentem commodo ipsius possessionis, licèt si postea appellans obtineret, fructus percepti restituerẽtur, aliquali seruata distinctione.*

35 *Confirmatio non suspenditur per cõ-*

traditionem, vel appellationem, nec eius effectus.

36 Electio ſecunda facta ab aliquibus, ad quos deuolueretur, non erit valida, licèt prima eſſet caſſanda, quia illa erat aliqua.

37 Defendendus erit quis in poſſeſſione præbendæ ſibi collatæ poſt appellationem partis aduerſæ, antequàm ſuperior, ad quē, incœpiſſet cognoſcere de cauſa appellationis, ſecus tamen erit ſi incœpiſſet, et quare.

38 Auctore Prætore is, qui poſſidet, licitè miniſtrat, quia talis efficitur dominus rei poſſeſſæ.

39 Modi, quibus dominium acquiritur de iure ciuili, enumerantur.

40 Legis, aut Principis auctoritate id, quod fit, pœnam non meretur.

41 Spoliatus non cenſetur, qui auctore Principe, vel Prætore fuit ſpoliatus aliquare.

42 Præſumptio iniuſtæ poſſeſſionis contra agentem ſpolio, quando eſt, & reus, qui ſpoliauit habet intentionem de iure communi fundatam: tunc taliter agenti obſtat exceptio dominij, & proprietatis.

43 Spoliatus à Iudice non petit reſtitutionem, nec in eo locum habet regula, quòd ſpoliatus ſit ante omnia reſtituendus, quoniam hic non reſtituetur, niſi prius probet iniuſtam ſpoliationem.

44 Iudex non dicitur facere violentiā, cùm ſemper pro facto eius præſumatur, niſi de dolo poſſit argui.

45 Spoliatus à Iudice competenti in forma iudicij volēs agere cogitur tria probare, & quæ ſint.

46 Propoſitio illa Doctorum communiter dicentium, quòd obtinens poſſeſſionem aſſerendus ſit in poſſeſſione ſua, donec conſtet de appellatione aduerſarij, & veritate cauſarū & quòd poſtquàm conſtiterit, cogetur omnia reſtituere, quæ percepérat, quomodo ſit intelligenda etiā in fructibus beneficij Eccleſiaſtici.

47 Poſſeſſor bonæ fidei ſine titulo quos fructus facit ſuos, & quos poſſeſſor cum titulo.

48 Electus & confirmatus non obſtante cōtradictione, & appellatione extraiudiciali, debet conſequi poſſeſſionem, & quare.

49 Appellatio vbicunque generaliter à iure interdicitur, Iudex ei deferēs, non tenebitur ſupерſedere executioni, niſi exprimatur aliqua cauſa iuri conformis.

50 Beneficiatus pro poſſeſſione beneficij adipiſcendæ intentat interdictum adipiſcendæ, ſicut intentat hæres, vel bonorum poſſeſſor.

51 Exceptiones, quæ admittuntur cōtra intentantē in beneficialibus interdictum adipiſcēdæ poſſeſſionis enumerantur, etſi regulariter non admittatur exceptio cōcernens defectum proprietatis ante adeptam poſſeſſionem, & quare.

52 Appellatione ab executione exprimenda cauſa eſt, & quare, et n. 58.

53 Cauſa quæ expreſſa in appellatione facta ab executore, vel executione ſuſpendat ipſam executionem, & quid ſit faciendum in hoc.

54 Captus pp debitū nō erit relaxādus, etiā ſi appellaſſet ab ipſa captura.

55 Cauſa grauaminis in appellatione exprimi debet nominatim, & non in genere, aliàs non deferetur appellatione tali, & quare.

56 *Executor merus nõ poterit excuſari, nec ab eo appellari, & quare.*

57 *Executor nullo pacto tenetur ceſſare ab executione propter quaſcunque exceptiones quotienſcumque iudicat illas opponi per malitiam, cauſa retardandæ executionis.*

59 *Appellatio non valet, ſi appelletur, ne fiat electio, vel Eccleſiæ ordinatio, vel illud, quod de iure communi eſſet faciendum.*

60 *Appellatione facta ab executore exprimenda erit cauſa rationabilis, aliàs ei non erit deferendum, ſed inſiſtendum executioni, appellatione non obſtante, & hoc erit obſeruandum tã ab appellante, quàm à non deferente appellatione, & quare.*

61 *Agenti poſſeſſorio adipiſcendæ in beneficialibus non obſtat exceptio criminis ſine infamia, etiam ſi ipſo iure inferat nuditatem tituli.*

62 *Beneficium Eccleſiaſticũ cõtra poſſidentem, & agentem nomine beneficij ſui pro ſuis iuribus non debet admitti aliqua exceptio, & quare.*

63 *Exceptio ad impediẽdam poſſeſſionẽ poſt collationem, quãdo agitur poſſeſſorio adipiſcendæ regulariter nõ admittitur, niſi quando de defectu tituli, & proprietatis probaretur incontinenti.*

64 *Nuncius datus ad poſſeſſionem tradendam nullam audiet exceptionẽ, niſi in quinque caſibus hic enumeratis.*

65 *Executor non tardabit executionẽ, quando cognouerit aliquam exceptionem proponi per malitiam cauſa differendæ executioni.*

66 *Iudex ex officio poterit lacerare libellum calumnioſum.*

67 *Exceptio falſitatis, cauſa differendæ ſolutionis non admittitur, ſi contra inſtrumentum regiſtratum opponatur: tamen cautus ſit Iudex, vt in actis faciat deſcribi, vnde ſumpſerit hanc præſumptionem; ne in cauſa appellationis, vel ſyndicatus redarguatur de talis exceptionis reiectione, & idem conſulitur Iudici, qui noluit admittere dicta teſtium propter motum animi ſui.*

68 *Appellatio non erit admittenda ab executione, ſi appellans ſolùm dixerit, appello quia modum executionis excedis, nullo ſpeciali exceſſu expreſſo, & quare.*

69 *Sententia de exequendo dicitur interlocutoria habens vim diffinitiuæ, & ideo in appellatione ab ea erit in ſpecie cauſa appellationis exprimenda, aliàs appellatio non erit admittenda, & quare.*

70 *Appellans tertius pro ſuo intereſſe debet exprimere cauſam, qua mouetur ad appellandum, & quare.*

71 *Appellantem à correctione exceſſiua oportet ſpeciales cauſas exprimere, aliàs appellatio non admitteretur, et quare.*

72 *Appellatio tertij, vt admittatur pro ſuo intereſſe, debet ſaltem ſemiplenè probare cauſas inſtas appellandi ab executione, antequàm ad vlteriora procedatur, & quare.*

73 *Appellatio à notorio non admittetur, niſi exprimatur cauſa, et quare.*

74 *Iudex videns interponi appellationē contra formam iuris cōmunis, vel Reſcripti, debet in dubio præſumere eam non eſſe admittendam: cùm non interponatur in caſu permiſſo ſpecialiter, & quare.*

75 *Sententia de exequendo, quare de iure dicatur interlocutoria, etſi habeat vim diffinitiuæ.*

76 *Appellari quando non poſſit à diffinitiua non expreſſa cauſa ipſius, et quare.*

77 *Poſſeſſione à momentanea non appellatur, ſeu à ſententia lata ſuper poſſeſſione, & quare.*

78 *Iure ciuili in deciedis cauſis Eccleſiaſticis vtendum erit nobis, cùm non habeamus Canones illas decidentes, & è contra.*

79 *Executio non impeditur ſuper poſſeſſorio per appellationem ab ipſa.*

80 *Iudex niſi euidenter cognouerit appellationem tenere, ei non deferet: & quando eſſet iniuſta, et quare.*

81 *Appellationibus friuolis nec iuſtitia defert, nec à Iudice erit deferendum: ſed appellans à Iudice ad quem pro his remittendus erit puniendus ad Iudicem à quo.*

82 *Iudici, coram quo allata fuit appellatio friuola quid ſit faciendum, aut dicendum.*

83 *Appellanti propter locum ſibi non tutum ſufficit dicere locum nō tutum, non aſſignando cauſam quare ſibi non ſit tutus, quando eſſet hoc notorium Iudici.*

84 *Iudex à quo non tenebitur deferre appellationi, niſi ſpecialem cauſam aſſignet appellans, etiam à ſententia diffinitiua, quando eſſet lata in caſu, in quo regulariter appellatio prohibetur, & cùmerantur hæ iuſmodi caſus, inter quos eſt, quando appellatur ab executore, & quare.*

85 *Res certa dicitur pro eo, qui habet regulam pro ſe, & dicitur habere ſimiliter intentionem fundatam, licèt aliqui ſpeciales caſus ſint in contrarium.*

86 *Sententia interlocutoria, vel diffinitiua lata expreſſè contra regulam iuris communis, eſt nulla, licèt reperiantur aliqui caſus excepti, in quibus ſententia illa poſſet ſaluari: ex quo illi ſpeciales caſus non fuerunt expreſſi in ſententia: & exemplificatur hæc regula.*

87 *Iuris quādo à cōi regula receditur, cauſa debet inferi, per quam actus reddatur legitimus, & hæc regula habet locum etiam in citatione.*

88 *Beneficialibus datur poſſeſſio ei, qui habet titulum, & ipſam poſſeſſionem petiti, & quare.*

89 *Miſſio in poſſeſſionē alicuius rei facta per Iudicem quantæ vtilitatis ſit.*

90 *Appellari non poterit, cùm agitur de poſſeſſorio mero, & quare.*

91 *Res licèt ſit maximi valoris, & tamen ſi de poſſeſſione tantum contendatur, cauſa dicitur minima, & quare.*

92 *Poſſeſſorio quando admittatur appellatio, & quando non, & quare.*

93 *Appellatio tunc in dubio debet admitti, quando ſubiecta materia appellationem admittit.*

94 *Caſibus non determinatis à iure, intentionem fundatam quis habet, cui regula fauet.*

95 *Pronunciandum erit ſecundum regulam,*

Digitized by Google

gulam, niſi contrarium probetur, etiam contra perſonas, & cauſas aliàs priuilegiatas, & quare.

96 Appellatio ab executione, & à commiſſione de exequendo, quando exceditur modus executionis, debet fieri in ſcriptis, & cauſa exprimenda erit: cùm regulariter ab executione non fiat appellatio, nec à commiſſione de exequendo in iudicio poſſeſſorio, & quare.

97 Contradictor comparens ante, vel poſt licentiam datam à Iudice de ingrediendo poſſeſſionem (ante tamen ingreſſum) quam quis petierat, an poſſit impedire dictæ poſſeſſionis capturam, diſertè diſcutitur, et traditur norma Iudicibus procedendi in omni caſu, quo contradictor compareret, et vellet impedire immiſſionem, vel poſſeſſionem iam obtentam.

98 Hæres non dicitur poßidere hæreditatem, niſi illam apprehendiſſet, et quare.

99 Iudex quid faciet, quando nemo poſſidet, & tamen duo præparant ſe ad occupandam poſſeßionem iacentem.

100 Eccleſiæ poſſeßio non dicitur aliquo modo vacare per mortem Prælati, & quare.

101 Timens priuari ab alio ſua poſſeſſione, quid faciet, vt ſit tutus, & quid Iudex.

102 Teſtamenti ex vi poterit quis à Iudice immitti in poſſeſſione rerum ſibi aſſignatarum in ipſo teſtamẽto, quando nemo compareat ad contradicendum, & quare.

103 Sententia lata in poſſeſſorio habet qualitatẽ interlocutoriæ, & ideo appellans ab ea tenetur exprimere cauſas, & maximè in poſſeſſorio beneficij hoc habebit locum, & quare.

104 Poſſeſſorium iuris quare debeat fundari in iure vero, vel præſumpto.

105 Executore non appellatur à mero, etſi contradictor admittatur, & quare.

106 Hæres petens immitti in poſſeſſionem, & oſtendens teſtamentum, non tenebitur probare mortẽ teſtatoris, & quare.

107 Appellari etſi ab executione nõ poſſit regulariter à ſententia, tamen de exequẽdo appellari poterit, & quare, et quid ſit faciendum aduocato ſolerti.

108 Appellari licet à ſententia lata ſuper poſſeſſorio non poſſit, tamen bene poſſet appellari, quando tale poſſeſſorium ſuperet naturã principalis, & in quo caſu hoc contingat, & quare.

109 Appellatio vbicũque prohibetur, cauſa appellationis erit exprimenda in ſcriptis.

110 Appellari in foro ſeculari de iure ciuili poſſet à ſentẽtia lata ſuper cauſa merè poſſeſſionis, tamẽ per ipſam appellationem nõ retardabitur executio ſententiæ, in foro autem Canonico, ſeu Eccleſiaſtico non poterit appellari, & quare.

111 Executionis modus, quãdo dicatur exceſſiuus, vt faciat admitti appellationem ab executione: tamẽ exprimendus erit talis prætenſus exceſſus. et quare.

112 Appellari non poterit à ſententia,

seu decreto lato super possessorio, et quare, nisi decretum se extenderet vltra sententiam.

113 *Appellatio notoriè calumniosa nõ suspendit iudicatum, et quare.*

114 *Appellatio facta in casu, in quo de iure regulariter non esset admittenda, non valet, nisi exprimatur causa, et quare.*

115 *Mandatum generale de appellando non sufficit Procuratori ex hoc, vt possit appellare ab executione sententiæ, cùm talis appellatio in appellante de iure requirat speciale mandatum: aliàs huiusmodi appellatio erit ipso iure nulla, nec sortietur suum effectum, & quare.*

116 *Procuratoris actus (quicunque is sit) non poterit in pœnam aliquã inducere dominum causæ, nisi in duobus casibus, videlicet si cum eius speciali mandato illud faceret, vel eius nomine factum à Procuratore, postea ipsius causæ dominus ratum habuerit, aliàs Procurator punietur, et non Dominus, et quare.*

117 *Procurator, sine speciali mandato domini causæ, vel eius ratihabitione appellando ab executione sententiæ, venit de iure puniendus, et non dominus, et actus erit ipso iure nullus.*

118 *Mandato generali non comprehenditur actus ipso iure punibilis, et ideo pro tali actu puniendus non venit dominus causæ, sed Procurator, nisi suo nomine factum ipse dominus ratum habuisset.*

119 *Mandatum speciale requiritur in Procuratore, ita vt possit iurare de calumnia in animam domini causæ, quoniam aliàs non obligaret dominum causæ huiusmodi iuramentum, quia etiam de iure talis actus non erit admittendus, etiam si habuisset generale mandatum cum libera.*

120 *Mandato in generali non venit id, quod à iure fuit prohibitum, vel etsi non fuisset omnino prohibitum, vel delictum, tamen esset punibile.*

121 *Actus Procuratoris, qui posset esse cum delicto, et sine, præiudicat domino causæ, donec probetur contrarium, et quid sit dicendum de actu, qui in delictum non cadat.*

122 *Bona fides Procuratoris non ampliat potestatem sibi datam à suo domino, nec includit mandatum speciale.*

123 *Dolus commissus à Procuratore in contrahendo, in delinquendo, in impetrando, vel litigando, an noceat domino causæ.*

124 *Administrator is, qui expressè delinquit in aliquo non erit dicendus, et quare.*

125 *Procuratori vnius partis quid sit faciendum, quando Procurator alterius partis opponit exceptiones pœnales, idest eas, quæ non probatæ inducunt pœnam opponentibus.*

126 *Compromittere in arbitrum, periculosum, et pœnale est.*

127 *Mandato in generali, quis non dicetur constitutus Procurator in causa criminali, quia in illa dominus posset incidere in pœnam.*

128 *In debitum recipere, vel illicitum facere,*

Digitized by Google

facere, vel in pœnam incidere non includitur in mandato generali, etiam si illud sit cum libera, &c. etiam si dominus causæ iurasset non contrauenire facto Procuratoris, & quare.

129 Illicitum quid sit dicendum.

130 Mandatum ad appellandum ab executione sententiæ non sufficit, etiam si sit generale ad lites, et causas: etiam si in mandato dicatur, quòd possit appellari ab omni sententia diffinitiua, vel interlocutoria, cùm requiratur in individuo mandatum specificum, et quare.

131 Lite pendente nemo turbandus erit in sua possessione.

132 Appellatio de sui intrinseca natura effectum sententiæ ante eius executionem, et non post immissionem pacificam in possessionem sibi adiudicatam, suspendit.

133 Priuilegium nunquam intelligitur concessum contra ius tertij, nisi expressè dicatur.

134 Possessor suspectus de dilapidatione (etiam lite pendente) erit remouendus ab administratione, et quis dicatur suspectus in hac materia.

135 Executor merus in executione neminem citare tenebitur, et quare.

THEMA.

Archipresbyter quidam prætendens ius habere in quadam possessione cuiusdam beneficij, quod alter obtinuerat vnà cum possessione pacifica dictæ possessionis, in quam auctore Prætore missus fuerat, etsi non citato ipso Archipresbytero, virtute cuiusdam Pontificij rescripti, & præmissa probatione facta per dictum beneficiatum de dictis bonis suæ Ecclesiæ descriptis in libro auctentico æstimi (de quo latius fuit dictum in præced. consi. ac decis. 9. Intendens ipse Archipresbyter impedire executionem dicti decreti immissionis in possessionem appellauit ad Summum Pontificem ab ipsa executione dictæ sententiæ, ac decreti, & a possessione pacifica iam assequuta dictæ possessionis.

Quæruntur modò quattuor, videlicet.

Primum est. Numquid dicta appellatio a dicto decreto porrecta post executionem ipsam dictæ captæ possessionis a Iudice acceptanda fuerat de iure?

Secundum est. Num dicta appellatio non acceptata suspenderit aliquo pacto dictam executionem iam factam: ita vt ipsa frui non possit is, in cuius fauorem fuerat concessa?

Tertium est. An talis prætensa suspensio priuet dictũ beneficiatum

Digitized by Google

in dictam poſſeſſionem miſſum fructibus ipſius poſſeſſionis, donec veritas iuſtiæ prætenſæ a dicto Archipresbytero eluceſcat.

Quartum eſt. Vtrum Iudex, qui miſerat in poſſeſſionem dictorũ bonorum, dictum beneficiatum citare tenebatur aliquem ante dictã poſſeſſionem traditam per ipſius decretum.

DECISIO X.

INVOCATO Sanctiſſimę ac indiuiduę Trinitatis numine, atque Beatiſſimæ Deiparæ Mariæ ſemper Virginis, Beatiſſimiſque noſtri Patriarchæ Benedicti implorato ſuffragio ſtudebimus propoſitas quæſtiones eo breuiori ſtilo, quo vti deſuper indultũ fuerit decidere.

Dicimus & aſſeueramus dictã appellationem factam nullo iure fulciri, aut rationi alicui inniti: ac per conſequens meritò ipſam non fore ab eruditiſſimo Iudice dictæ executionis factæ acceptandam, tanquam non impeditiuam effectus alicuius ab ipſa executione producti, cùm ipſo iure fuerit nulla: eo quòd executores ipſi, ſeu ipſam executionem indulgentes tam Illuſtris ac Reuerendiſſimus Epiſcopus Aretinus, quàm eius generalis Vicarius fuerint meri exequutores reſcripti Apoſtolicæ ſedis, per quã fuerat iam collatum dictum beneficium curatum ipſi Præsbitero Conſtantino, ipſum mittentes in poſſeſſionẽ dicti beneficij ac eius dotalium bonorum coram ipſis iudicialiter probatorũ per librũ Cataſtri qualificati cõditionibus allatis, in præcedenti conſilio nono, plęne probantem dicta bona, in quorum poſſeſſionem fuerat miſſus, eſſe pleno iure dictæ Eccleſiæ Parochialis ſibi quodammodo à ſummo Põtifice deſponſatæ. Præſens ergo ſententia noſtra triplici medio comprobatur veriſſima.

Primò enim per arg. in l. Quiſquis. C. quorũ appell. non recip. vbi hęc habẽtur, videlicet [Quiſquis nè voluntas ſcripta referetur, vel ne ij, quos ſcriptos patuerit hęredes, in poſſeſſionem mittantur, auſus fuerit prouocare, interpoſitamque appellationem is, † cuius de ea re notio erit, recipiendam eſſe crediderit: viginti librarum argenti mulcta, & litigatorem, qui tam importunè appellauerit, & Iudicem, qui tam ignauam conniuentiam adhibuerit inuoluat.] hæc ibi. Diximus probari noſtram ſententiam per arg. in d. l. quiſquis. Quoniam etſi nulla fiat mentio ad ſonitum, & verborum ipſius corticẽ, ſeu expreſsè de materia ipſius: benè tamen tacitè fieri ſine pallore negari nõ poterit. Cũ dictus Pręsbyter Conſtantinus Parochialis ſupradictæ Eccleſiæ rector verè dicendus ſit hæres bonorum ipſius Eccleſię, & ſui prædeceſſoris eius vita durante, non tantum quo ad fructus profecturos ex ipſis, verũ etiam quo ad fructus extantes, ſiue

Digitized by Google

siue repertos in dictis possessionibus, & natos post mortem sui prædecessoris (si qui essent,) vt apertissimus docuit textus in c. relatum, el secondo, §. respõdemus. & in §. vbi autem. ext. de testamentis. Vbi hæc præcisa verba habentur, videlicet. [Respondemus, q̃ generaliter bona † quælibet per Ecclesiam acquisita eis debent, iuxta Lateranense Conciliũ post acquirentis obitum remanere.] & in d. §. vbi autem. hæc præcisa verba habentur, videlicet. [Vbi autem in loco defuncti tantum vnus est ordinandus, is ea bona, sicut & alia ipsius Ecclesię in Dei timore dispenset.] hæc ibi. Idem prorsus probatur per text. in cap. præsenti, ibi. versiculo [Morientibus eorum ministris.] De officio iud. ord. in sexto, vbi hæc habentur, videlicet [Morientibus eorũ rectoribus, vel ministris, in ipsis inuenta, siue ipsorum vacationis tempore obuenientia, quę in vtilitatem eorundem expendi, vel futuris debent successoribus fideliter reseruari.] hęc ibi inter alia. Hoc ipsum communiter ibidem Glo. & Doct. docuerunt. Necnon & Syl. in vers. beneficiũ, §. in principio. Idem docuit Hieronymus Gigas in tract. de pensionibus, quæst. 53. citãs ad hoc ipsum probandum, & alios quamplurimos Doctores. Idem docuerunt Timotheus in libro secundo de visitatione c. 2. in fin. & Paulus Fuscus in tract. de visitatione in lib. 2. c. 7. nu. 9. vers. fructus tamen. Idipsum verificatur quoque, & alia ratione, scilicet, quoniã sicut hæres succedit defuncto testatori in honore, ita in onere, cùm hæreditas dicatur deducto ære alieno eodem ferè modo, & beneficiatus se habet circa debita Ecclesiæ soluenda, vt docuit text. apertissimus in c. 1. ext. de solut. Vbi Alexan. Tertius his præcisis verbis vsus fuit, videlicet. [Ad hoc in Apopolicæ. & infra. sicut filius debita patris soluere tenetur, ita Prælat⁹ sui prędecessoris pro Ecclesiæ necessitate contracta.] hæc ibi, vbi cõmuniter Doctores idipsum senserunt, inter quos est Panormitanus in c. ex præsentium, col. 1. num. 5. ext. de solut. ibidem subdens idipsum. fore dicendum de debito contracto per beneficiatum defunctum pro necessitate proprij corporis, & maximè in necessitate extrema. Ex his ergo omnibus in medium allatis patentissimè constitit verum fuisse quod diximus; asserendo præsentem nostram sententiam probari per dictam l. quisquis loquentem de hærede, cuius hæreditatis affectio non poterit impediri per appellationem: ita ergo modò arguendo ab identitate rationis in casu nostro, dicemus, quòd talis possessio beneficij, & bonorũ eius legitimè (auctore prætore) obtenta impediri non poterit per huiusmodi appellationem interpositam. Probatur idipsum eodem modo arguendo per arg. in l. ab executione. in princ. C. quorum app. non recip. vbi hæc habentur, videlicet. [Ab executione appellari non posse satis, & iure, & constitutionibus cautum est, nisi fortè

2 generaliter bona † quælibet per

3 tè executor † ſententiæ modum iudicationis excedat:] hæc ibi. Idem probatur, & clarius per argum. in l. fin. C. de edicto Diui Adri. toll. Vbi hæc præciſa verba inter alia habentur, videlicet. [Sancimus, vt ſi quis ex aſſe, vel ex parte inſtitutus, competenti Iudici teſtamentũ oſtenderit nõ cencellatum, neque abolitũ, neque ex quacunque ſuæ formæ parte vitiatum: ſed quòd prima figura ſine omni vituperatione appareat, & depoſitionibus teſtium legitimi numeri vallatum ſit, mit
4 tatur quidem in poſſeſſionem earum rerum, quæ teſtatoris mortis tempore fuerunt, nõ autem legitimo modo ab alio detinentur, & eam teſtificatione publicarum perſonarum accipiat: ſin autem aliquis contradictor extiterit, tunc in iudicio competenti cauſæ miſſionis in poſſeſſionem, & ſubſequutæ contradictionis ventilentur, & ei poſſeſſio acquiratur, qui potiora ex legitimis modis iura oſtenderit, ſiue qui miſſus eſt, ſiue qui antea detinés contradicendum putauit: nullis anguſtijs tẽporum huiuſmodi miſſione coarctanda, ſed ſiue tardiùs, ſiue præmaturè aliquis miſſus eſt legis tantummodo arbitrium requiratur, & cauſa vnde vel miſſio, vel contradictio exoriatur: ſiue enim poſt annale tempus, ſiue enim poſt maioris æui curricula aliquis fuerit miſſus (ſi tamen ex legitimo formato teſtamento miſſio procedat) nullum eius temporis obſtaculum obijciatur: niſi tantum temporis effluxerit, quod poſſit vel poſſeſſori plenitſimè ſecuritatẽ ſuper dominio præſtare, vel ipſi, qui miſſus eſt omnem intentionem excluderé: ſi enim vel ex vna parte, vel ex vtroq; latere tẽporis prolixitas occurrerit: manifeſtiſſimũ eſt non ſolum miſſionem, ſed etiã ipſam principalem cauſam eſſe ſopitam.] hæc ibi. Diximus probari noſtram hanc ſententiã per arg. in d. l. finali: nam ex ipſius verbis habemus, quòd mittẽdus ſit ſtatim in poſſeſſionem hæreditatis, non obſtante cõtradictore is, qui ſe eſſe hæredem probat per productionem teſtamenti legitimi, etſi poſt miſſionem admittatur contradictor, & hoc eſt ſecundum legem arguendo modò ab identitate rationis. Dicimus quòd cùm dictus Sacerdos Parochialis (de quo habetur ſermo) verè dicatur hæres dictorum bonorũ ſui beneficij quo ad eorum vſumfructum, vita eius durante, ſequitur quòd appellatio porrecta contra id quod a iure fieri præcipitur nullo pacto ſit admittenda, ne inde impediatur decretum iuris in fauorem dicti Sacerdotis lati, prout per iura allata ſupra, & infra quoque afferenda apertiſſimè probatur, ac per conſequens, elicitur q̃ præſens noſtra ſententia probetur per dictam l. fin. prout etiam infra citandi Doctores docuerunt. Idem probatur per arg. in l. 1. C. de appellat. & conſult. Vbi hæc præciſa verba habentur, videlicet. [Prius de poſſeſſione pronunciare, & ita crimen violentiæ ex

cutere

cutere præses Prouinciæ debuit, quod cùm non fecerit, iustè ab eo prouocatum est.] hæc ibi. Diximus probari per argum. in d.l. 1. quoniam adest locus arguendi a contrario sensu (quod in iure est fortissimum) sic dicendo, si quis iustè poterit appellare a volente iudicialiter primò cognoscere de crimine violentiæ, quàm de possessione, dicentis, passum se fuisse violentiam in sua pacifica possessione. Cum nemo veraciter dici possit violèter expelli ab aliquo, nisi solum is, qui illud tale prius pacificè possedisset: oportebit ergo iuxta dictam l. 1. prius intentare possessorium, illudque probare, antequam admittatur ad probandum violentiam illatam: cũ talis sit iuris ordo. Inde sequitur, quòd nullus a sententia declaratoria possessionis alicuius rei possit appellare in fauorem alicuius lata, nisi prius ꝓbet se prius possedisse illud tale, de quo conqueritur se fuisse expulsum, violèterque spoliatum. Cùm ergo huiusmodi conditionis fuerit conquestio aduersarij dicti Reuerẽdi rectoris, legitimiq; possessoris dictorum bonorum dotalium dictæ Ecclesię Parochialis Sancti Angeli de Antria, vt apertissimè elicitur ex tenore verborum suæ appellationis, quoniam asseruit se appellare a dicto decreto, ac possessione tradita dicto Reuerendo Rectori, quia ipse prius possederat ipsa bona: quorum tamen possessionem non solum nunquã verè habuit (cum illa sibi nunquã ab aliquo Iudice fuerit assignata prout contigisse dicto Rectori in curia ipsa Episcopali Aretina apertissimè constat.) Verùm nec obtulit se ipse aduersarius ad ꝓbandum dictam imaginariã prętensam possessionem, & violẽtam eius spoliationem, prout debuisse eum facere, docuit dictus textus in d.l. 1. arguẽdo (vt diximus) a contrario sensu, tali pacto dicendo, videlicet. Si iustè prouocatur, seu appellatur a Iudice, qui aliquem admisit ad probandum priùs iniustam spoliationem q̃ possessionem. Indè sequitur iniustè quemlibet appellare a Iudice parato recipere contradictorem volentem prius probare possessionem, & postea violentam expoliationem possessionis sibi traditæ a Iudice ordinario, seu delegato per decretum immissionis in possessionem, precedente summaria causæ cognitione (vti agitur in huiusmodi causis) nullo cõtradictore comparente antè illius possessionis immissionẽ, reseruando locum contradictoribus, si qui comparuissent legitimè. Ex quibus omnibus elucet ipsam appellationem iniustam fuisse, & de iure respuendam, & ratio rationum est, quoniam dictus Reuerẽdus Rector omnino de iure mittendus fuerat in possessionem dictorum bonorum dictæ suæ Ecclesiæ (tanquam hæres scriptus a Summo Pontifice per collationem sibi factam ab ipso) antequam contradictor fuisset admissus ad aliquid probandum, prout apertissimus docuit textus in l. 2. C. de edicto Diui Adr.

Adr. toll. vbi hæc ad uerbum habentur, videlicet. [Quãuis quis ſe filium defuncti præteritum eſſe alleget, aut falſum, vel inofficioſum teſtamentũ, ſeu alio vitio ſubiectum: vel ſeruus defunctus eſſe
6 dicatur: tamen ſcriptus † hæres in poſſeſsionem mitti ſolet.] hæc ibi. vbi glo. in verſicu. Quamuis. dixit, quòd ſi contradictor obijciat contra miſſionem in poſſeſſionem aliquid requirens altiorem indaginem, (vt contingit in caſu noſtro) hæres ſcriptus tunc ſtatim erit mittendus in poſſeſſionem, & poſtea audiendus: vt colligitur ex dicto textu: ſi verò obtulerit ſtatim probationem promptam, erit audiendus antè miſſionem. & rurſus eadem glo. in verſic. mitti ſolet. dixit, quòd adeo eſt verum hoc, quòd non admittatur appellatio ad impediẽdam immiſſionẽ in poſſeſſionẽ, vt in l. quiſquis. C. quor. appel. nõ recip. idipſum probatur in l. ab executore. iuncta glo. in verſi. ab executore. & in verſic. non licet. ff. de appellat. vbi hæc habentur videlicet, [ab executore ſententię
7 appellare non licet, † ſed ab ea, quem malam ſententiam interpretatum fuiſſe dicitur, appellare licebit: ſi tamen is interpretãdi poteſtatem habuerit, velut præſes prouincię, aut procurator Cęſaris: ita tñ, vt in cauſis appellationis reddendis, hoc ſolũ quæratur, an iure interpretatũ ſit: idq; etiã Diuus Antonius reſcripſit,] hæc ibi. Idem probatur per arg. in l. fi. ff. de appellat. recip. vel nõ recip. vbi hæc habẽtur, videlicet. [Si res dilationem non recipiat, non permittitur appellare, veluti ne teſtamentum aperiatur, vt Diuus Adrianus cõſtituit, ne frumentum in vſum militum in annonæ ſubſidia contrahatur, nevè
8 ſcriptus hæres † in poſſeſſionem inducatur. Item ſi ex perpetuo edicto aliquid decernatur id, quo minus fiat, non permittitur appellare. Itẽm quo minus pignus vendere liceat, appellari non poteſt.] hæc ibi. Idem probatur per arg. in l. vnica. C. ſi de momen. poſſ. fue. appell. vbi hæc habentur videlicet. [Cùm de poſſeſſione & eius momento cauſa dicitur, & ſi appellatio interpoſita fuerit, tamen lata ſententia fortitur effectum. Ita tamen poſſeſſionis reformationem fieri oportet, vt integra omnis proprietatis cauſa ſeruetur.] hæc ibi. Diximus probari ſupradictam noſtram ſententiam per arg. in dictis iuribus: cùm eodem modo arguendo, ſcilicet], ab identitate rationis, ipſa illam probent, prout docuimus ſupra ipſam probari per dictum text. in dicta l. quiſquis idipſum, & clarius iure Pontificio probatur, nempè per text. in c. conſuluit. el terzo. extra de appellat. vbi Alex. Tertius his præciſis verbis vſus fuit in deciſionem præſentis quæſtionis, atque in confirmationem noſtrę ſententię ſupradictæ videlicet: [Conſuluit nos tua fraternitas vtrum ſit appellationibus deferendũ à Rege Frãcorum pro Iudęis interpoſitis, vt mancipia detineãt Chriſtiana. & infra. Non conuenit, quòd pro huiuſmodi

appel-

appellationibus ab obseruatione decreti debeas abstinere] hęc ibi. Ex quibus elicitur, quòd ab exe-
9 cutione Pontificij decreti, † seu rescripti, appellatio non impedit executionem per ipsum iussam. Idem probatur per arg. in c. relatum. extra de Clericis non resid. vbi hæc ad verbum habentur videlicet. [relatũ est nobis, quòd cùm in Lateranensi Concilio statutũ sit, vt personæ tali Ecclesia, vel Ecclesiasticũ beneficium conferatur, quæ residere in loco, & curam eius per se valeat exercere, nonnulli ad Ecclesias præsentati hoc se posse affirmant, sed efficere contradicũt, cùm ergo verba accipienda sint cum effectu ta-
10 les † si præsentati fuerint nõ debent admitti, & admissi poterũt ammoueri: nisi fortè de licentia suorum Prælatorum, vel studio litterarum, vel pro alijs honestis causis contingeret eos abesse: nec patrocinari debet eis appellationis diffugium, si contra huiusmodi intentionem decreti fuerit interiectum.] hęc ibi. Idem apertius probatur per arg. in c. constitutis, el secondo. §. nos ergo. extra de appellat. Vbi Innocentius Tertius his præcisis verbis vsus fuit, videlicet. [Nos ergo, quia constitit euidenter illam appellationis causam, quæ fuit expressa, rationabilem non fuisse, aliam autem tunc non expressit, etsi dixerit idem Decanus, quòd aliam vellet obijcere coram nobis. Decernimus tuæ confirmationis effectum, non debere per ea, quæ sunt proposita, impediri. Si quid tamen contra te non in modum exceptionis ad impediendũ electionis & confirmationis effectũ, sed in modum denunciationis, vel accusationis duxerit proponendum, † postquam pacificam
11 ipsius præpositurę possessionem fueris assecutus, proponendi licentiam non negamus.] hæc ibi. Diximus probari hanc nostram sententiam. per arg. in dicto §. nos ergo, cùm per se pateat, indè elici argumentum non tãtum ab identitate, verum etiam à maioritate rationis tali pacto procedendo. Si Summus Põtifex ibi iudicat irrationabilem causam appellationis fuisse propter illius electi, & confirmati in potentiã ad tuendas possessiones Ecclesię, & ideo non impediendam fore mandauit apprehensionem pacificè possessionis dicti beneficij, in quo fuerat electus ille talis, & conformatus: nec aduersariũ posse decreuit per modum exceptionis illum molestari: sed solũ posse per modum denunciationis, vel accusationis aliquid opponere contra talem electum, & confirmatum iam possessionem pacificam dicti beneficij obtinentem, quod minus est: quanto ergo magis implicite ipse Summus Pontifex ibi virtualiter, ac implicitè prohibuit molestandum fore in sua pacifica possessione iam adepta legitimè dictum Reuerẽdum D. Constantinum curatum dictæ Parochialis Ecclesiæ, cum suis bonis: cùm vtique possit aduersarius via denunciationis, vel accusationis in iudicio petitorio experiri

periri suas prætensiones, personã actoris gerendo, quandocumque sibi libuerit. Cùm constet dictum beneficium vnà cum suis bonis dicto Reuerendo Sacerdoti legitimè collatum: & plenè quoque probatum fuerit dictã Ecclesiam fuisse omnibus bonis recognitis per dictum D. Constantinum, & illi assignatis mandato Illustrissimi ac Reuerendissimi Episcopi Aretini: Notario curiæ Episcopali stipulãte, & ipsum Reuerendum Cõstantinum in illorum bonorum pacificam possessionem mittente, virtute non solùm dicti mandati, verum etiam rescripti Summi Põtificis tale beneficium eidem conferentis. Quapropter meritò dicta possessio pacifica apprehensa de iure molestari non poterit: cùm prędicta omnia præcesserint: etsi non negemus aduersario aditum patere in petitorio iudicio (vt diximus) per viam denunciationis, vel accusationis contra ipsum Reuerendũ D. Constantinũ pacificè & legitimè possidentem dicta bona sibi assignata legitimè conueniendi: exponendo si quid viderit superesse sibi prætensionis super dicta bona, iuxta text. in c. post electionem. §. quoniam constitit. extra de conces. præben. vbi hæc præcisa verba habẽtur, videlicet [quoniam constitit nobis Archidiaconatum tibi per Eboracensem Archiepiscopum primitus fuisse concessum: & institutione facta per ipsum secundum iuris ordinem minimè reprobata, Archidiaconatus non vacans non potuit, nec debuit in aliũ ritè transferri, memorato R. qui contra iustitiæ regulam in Archidiaconatum alterius prouehi se consensit: super eo duximus silentium imponendum: sententialiter decernentes, vt institutio facta per Archiepiscopum de te sortiatur effectum. Exinde si super renunciatione, vel abiuratione, vel aliquo præmissorum aliquis, qui velit, & valeat aduersus te quicquam duxerit proponẽdum, ordine poterit iudiciario experiri.] hęc ibi. Idem probatur per text. singularem in c. nouit ille. extra de appellat. vbi Innocentius Tertius his præcisis verbis vsus fuit, videlicet [Nouit ille, qui nihil ignorat. & infra. Præterea interdicti sententiam Cardinalis nõ edidit, sed potius publicauit: nec fuit dictator ipsius, sed verius executor. Vnde cùm secun-
12 dum ius ab executoribus † appellari non possit, nisi forsan modum excederent in exequendo. Nos etiam in litteris ad hoc directis ad ipsum, appellationis curauimus obstaculum inhibere: appellationi ab eo interpositæ non fuerat deferendum. De suspitionis autem: licet eum meritò tibi suspectum non fuisse credamus. nõ tamen, etsi fuisset propter appellationem interpositam ab eo desistere debuisset, ad quod nõ proprio motu, sed nostro potius præcepto processit.] hæc ibi. Id ipsũ videtur probari adhùc expressius in c. cùm appellationib. in princ. de appellat. in sexto, vbi Clemens Quartꝰ expressè id docere videtur

tur vtens his præcisis verbis, videlicet. [Cum appellationibus
13 † friuolis nec iustitia deferat, nec sit a Iudice deferendum, si Iudex inferior appellationem minus legitimam non admittat, eam appellatore nihilominus prosequente superior de ipsa cognoscens causam ad priorem Iudicem (iuxta sanctiones Canonicas) sine difficultate remittat, eadem die condemnationem faciens expensarum.] hæc ibi. Et quòd appellatio, de qua loquimur, fuerit friuola, supra patuit, & adhuc pro afferenda statim palam fiet. Cùm conquæratur appellans de Iudice pro eo, quòd exequutus fuerit rescriptum collationis talis beneficij a Summo Pontifice indultum ipsi Reuerendo Domino Constantino post tot probationes legitimè in iudicio allatas. Idem probatur per textum in capitulo quo ad consultationem. §. sed nec. extra de sententia, & re iudicata. Vbi Innocentius Tertius infrascriptis vsus fuit verbis, videlicet. [Sed nec
14 executionem † ipsius sententiæ ideo conuenit retardari: licèt ad hoc agendum quadrimestre tempus regulariter sit statutum: quia id arctari potest nonnunquam a sedente in medio, & etiam prorogari: & qui ab initio recepit terminum breuiorem imputari sibi potest, & debet: cùm ex hoc videatur amplius beneficium contempsisse. Vnde talis non audietur appellans, nisi fortè aduersus eum modus executionis Canonicus excedatur.] hæc ibi. Idem & clarius habetur in capitulo finali. §. ab executione. §. si quis, & §. de possessione, secunda quæstione sexta, Vbi hæc præcisa verba habentur in dictis §§. videlicet. [Ab exe-
15 cutione sententię † appellari non potest, nisi fortè executor sententiæ modum iudicationis excedat: si quis etiam ausus fuerit prouocare ne voluntas defuncti scripta referetur, vel ne ij, quos scriptos patuerit hæredes in possessionem mittantur: & is, cuius de ea re notio erit appellationem receperit, & Iudex, qui tam ignauam conniuentiam adhibuerit, & litigator, qui tam importunè appellauerit viginti libris argenti mulctentur. De possessione etiam, & eius momento, si causa dicatur (quæ sententia interlocutoria appellatur) quamuis prouocatio interposita fuerit, tamen lata sententia sortietur effectum.] hæc ibi. Et quòd tales executores datis a Summo Pontifice immissione in possessionem bonorum talis beneficij, scilicet Reuerendissimi Episcopus, & Vicarius Aretinæ Diœcesis non excesserint modum adiudicationis, patuit per supra allata, & elicitur ex doctrina singularis glosæ in dicta l. ab executione. versiculo excedat. exemplificantis, quando dicatur executorem excedere modum in exequendo dixit, quòd multis modis hoc contingit. Primò quando satis fuisset misisse aliquem

in possessionem paruæ rei, & misit in possessionem magnæ rei. Secundò si pro maiori qnantitate, quàm in sententia continetur. Tertiò, si ante tempus debitum. Quartò, si præterimisisset cognitionem oppositionis oppositæ, quæ datur in quibusdam casibus. Quintò, si malè fuisset interpretatus sententiam latam. hæc omnia ex doctrina dictę glo. quam omnes communiter Doctores statim citandi in probationem prędictis nostræ sententiæ amplexati fuerunt: & quòd nullus ex his præcitatis excessibus præcesserit, per se patet ex contextu actorum ipsius missionis in possessionem a principio vsque ad finem. Probatur insuper & secundò Doctorum infrascriptorum auctoritate præsens nostra sententia. Glosa enim in dicta l. quisquis. ipsam legem loquentem de volente impedire hæredem ab assequutione hæreditatis mediante appellatione, & quòd talis appellatio non sit recipienda, ipsa (inquam) glo. talem legem extendit ad quemlibet volẽtem impedire aliquem in quolibet possessorio: citans ad hoc ipsum probandum dictam l. vnicam. C. de moment. possess. Idem docuit glo. in dicta l. ab executione: dicens, quòd quamuis possit appel-
16 lari † a pronunciatione de exequendo, vel non exequendo sententiam, vt in l. & in maioribus. C. de appellat. non autem ab ipsa executione: cùm ipsa executio sit quid facti. Idem docuit Glo. in dicta l. finali, in versiculo missus est. C. de edicto diui Adriani. dicens, quòd post sententiam in hoc possessorio latam, etsi possit contradicere verbis, non tamen poterit resistere re, vel de iure, vel appellare, vt in dicta l. quisquis. Idem docuit glo. in d. l. vnica. in versiculo momento. in fi. C. si de moment. poss. dicens, quòd sententia in possessorio, etsi
17 † sit diffinitiua, tamen ab ipsa non appellatur, quia plenius poterunt singula trăctari in quęstione proprietatis: quia eadem causa plenius examinabitur in causa proprietatis, licèt alia via. hæc glo. illa, quam sequitur Decius in consilio vigesimo octauo, numero secũdo, versiculo, & hoc idem glo. Idem docuit Glo. in dicto capitulo consuluit tertiò, dicens, quòd ex ipso textu elicitur, quòd appellatio, quæ est contra Leges, & Canones, & non est aliquatenus admittenda, vt in capitulo relatum. extra de cleric. non resident. hæc glo. illa, & quòd appellatio, de qua in præsenti nostra consultatione agitur, sit contra Leges, & Canones de directo per supra allata apertissimè patuit. Idem docuit Glo. in dicto capitulo constitutis. el secondo, in versiculo rationabilem non fuisse: dicens ex hoc patere, quòd Episcopus non teneretur deferre appellationi prędictæ, quia licèt alius sit potentior, non fuit iusta causa appellandi. Et quòd causa (qua aduersa-

rius

rius motus fuit ad appellandum) expresse assignata non fuerit iusta, patuit per allata a nobis in præcedenti consilio, in quo latissimè fuit probatum de iure assignandam fuisse possessionem, ac plenum dominium omnium bonorum dotalium dictæ Ecclesiæ Sancti Angeli de Antria ipsi Reuerendo Do. Constantino ipsius legitimo rectori, & quasi sponso, nec non idem probauimus per supra allata hìc, & infra afferenda, per quæ probauimus, & probabimus in executione assignationis possessionis dictorum bonorum nullum executorũ interueniſſe excessum. Cum a Iudice executore solùm fuerint assignata sibi possessio illorum bonorũ, quæ ipse Reuerendus Dominus Constantinus plenè probauerat esse bona dotalia dictæ suæ Ecclesiæ. Idem elicitur ex doctrina Mattheſilani in secũdo singulari incip. Nota quòd in iudicijs. Vbi dixit, quòd in iudicijs possessorijs † dicatur agi de leui præiudicio, & quòd ideo probatio per famam, vel per vnum testem, videatur habere vim plenæ probationis, prout docuit etiam Bar. in l. prima, C. quorum bonor. & in l. secunda in fine. C. vbi in rem ac. & huius Mattheſilani sententiam sequutus fuit Decius in consilio vigesimooctauo, numero secundo, versiculo adeo, quòd licet res. addens, quòd tale modicum reparari poterit. Idem tacitè voluit docere Glosa in capitulo pastoralis, in versiculo quòd de re-

18

tuperanda. in fine, dicens, quòd quando † agitur de possessione, & violentia, prius agi debet de possessione, vt appareat quis possideat ad hoc, vt postea repertus quis possederit, ille experiatur de violentia sibi illata, & sic nunquam è conuerso, vt apertissimè habetur cautum in l. 1. C. de appellationibus. hæc omnia nos docuit Glosa illa singularis: ac si apertè in casu nostro loquens dixerit: si is, qui appellare ausus fuerit ab executione, ac missione in possessionem alicuius rei indulta per Iudicem ordinarium, aut delegatum huiusmodi ordinem, & formam proponendi exceptiones, & appellationem non seruasset: ipsius appellatio nullo pacto fuisset admittenda: cùm iniustè conquæratur de huiusmodi sententia immissionis in possessionem in fauorem alterius lata propter probationes in iudicio factas. Idipsum docuit Glo. in dicto capitulo nouit. in versiculo debuisset, dicens, quod sicut non

19

20 posset appellari † a mero executore: ita ipse executor non posset recusari: sed si non esset merus executor benè posset appellari ab ipso, & recusari: sed videtur potius dicere littera ipsius Canonis, quòd si quis appellet a suspecto, quòd propterea etiam non debebit ipsam admittere, quin procedat, quia prima recusatio

21 † est proponenda: etsi Iudex illam non admittat, si sit iusta, tunc demum erit appellandum: quia tunc ipsum grauat: suspitio enim

proponenda eſt. hæc glo. illa. Idé docuit glo. in dicto capitulo cum appellationibus. in verſiculo deferendum. dicens non eſse deferendum appellationi friuolę, cum ap
22 pellatio † non fuerit inuenta, vt eſſet iniquitatis defenſio, ſed innocentiæ præſidium, vt in capitulo ad noſtram. de appellat. hæc glo. illa. Idem docuit glo. in dicto capit. finali, §. ab executione ſententiæ, & in §§. ſubſequētibus, dicens, quòd a mero executore nō poſſit appellari, & quòd prius hæres ſit immittendus in poſſeſſionem hæreditatis ſuæ, & poſtea admittenda foret appellatio, vel aliqua propoſita exceptio, vt in l. 2. C. de edicto Diui Adriani toll. Probatur inſuper auctoritate infraſcriptorum Canoniſtarū. Nam Innocentius in c. dudum. Archidiaconus, col. 2. in verſic. ſed ſi per. extra de præſumpt. dixit, quòd ſi per litteras de prouidendo alicui Eccleſiæ de curato, non tollatur ius alterius, nec fiat alicui præiudicium, vt ſi ille, ad quem pertinet prouiſio mandet alicui dicens, prouideas tali, ſi eſt de tali loco oriundus, bene tenet prouiſio- etiam ſi non præceſſit
23 vlla inquiſitio ſuper conditione, & etiam ſi partes non vocentur, † quia nec partes in hoc eſſe poſſunt: cùm nullus contendat ad ſe pertinere prouiſionem. Etſi dicat, immo fit præiudicium Eccleſiæ, cui magis expediebat habere ortum de loco, quàm aliunde. Reſpondeo quòd hoc non pertinet dicere aduerſarijs ſe oppo-

nentibus contra prouiſionem delegati, ſicut non licet eis opponere contra prouiſionem delegantis. Vel dicit (quod nos non negamus) quia nulla ſit prouiſio, ſi non ſit ſeruata forma mandati, ſed illud tantùm negamus, quòd non eſt neceſſe vocari par-
24 tes. † Item dicimus etiam in præmiſſo caſu, ſcilicet quando partes vocandę, quod tantum de plano procederet in examinatione conditionis, vel clauſulæ, nec dabitur libellus, nec alius ordo ſeruabitur, vt in capitulo cùm in tua Diœceſi. extra de ſponſal. Tu dic, quòd ſiue verba ſonent in monitione, ſiue in conditione, ſemper tenet prouiſio facta a delegato, etiam cognitione nulla præmiſſa, quia non fungitur in prouiſione vice Iudicis, ſed prouiſor, vt in capitulo venerabilem. §. obiectioni. extra de electio. & idem eſt in citatore, & aliis ſimilibus, & ideo nullum ordinem iudiciarium ſeruare tenetur: tamen ſi conditio, vel monitio non eſt vera, caſſabitur, vel caſum denunciabitur, quod per huiuſmodi prouiſionem fa-
25 ctum eſt, tanquam per obreptionem obtentum, vt in capitulo cum olim. §. finali, extra de ſententia, & re iudic. Si autem per prouiſionem nullius iuri detrahatur, puta, quia ad eum, qui mandat, pertinebat prouiſio: (Adde tu, prout in caſu præſentis concluſionis) tunc valet quod facit, etiamſi nulla præcedat cognitio, quia prædictam cognitio-

gnitionem videtur ei committere, non tanquam iudici, sed tanquam viro discreto. Hæc Innocentius ibi, qui in cap. proposuit. colum. prima. versic. Nota quòd cum. extra de concess. præben. Nota, quòd cum aliquis eligitur in canonicum, quòd quantumcunque canonica sit electio: tamen post electionem necessaria est assignatio præbendæ: per electionem datur ei ius canonicatus: assignatio autem præbendæ consistit in facto, & tribuit potestatem administrandi in ea: nam nulli licitum est sua auctoritate in ea ministrare antequã præbenda sibi assignetur ab eo, qui potestatem habet assignandi a iure, qualis est Præpositus, vel Decanus, vel quicumque alius cuiuscumque nomine censeatur, qui curam habet illius Ecclesiæ, in qua Canonicus est electus in temporalibus. argum. in capit. 2. extra de institut. & plus dicimus, quia ex quo assignata est sibi præbenda per eum, ad quem pertinet de iure, vel de consuetudine, etiam si ab aliquibus controuersiam patiatur super iure suo, nihilominus tamen licitè ministrabat, quia auctore Prætore possidet: nec dicimus hanc assignationem esse confirmationem: nec in ea requiri examinationem personæ, nec electionis, nec ipsum debere audire contradictorem alicuius, sed summatim, & sine inquisitione: si videtur assignationem faciendam, faciat eam: alioquin superse-

deat, & examinationem superiori dimittat. In Prælatis autem, qui habent curam animarum, necessaria est confirmatio, & examinatio personæ, & ele-
26 ctionis. Sed confirmatio † in his, qui habent curam animarum, præcedit assignationem, nec assignatio, quæ alias sibi videtur bona, propter appellationem est retardanda: quia non fit cum causæ cognitione, nec in ea tribuitur aliquid iuris: & hoc benè probatur in capit. constitutis. el secondo. extra de appellation. si diceretur in literis. [exequaris] hic erit merus executor, vel potius habens ministerium tantum: de quo habetur in capit. quoniam. extra de officio delegat. sicut & ille, cui mandatur vt alicui prouideat:
27 videtur quòd teneat collatio † facta ab huiusmodi exequutoribus, etiam non vocatis illis, ad quos pertinet electio: quia eum recipere debent: sicut teneret collatio Episcopi non vocatis canonicis, qui eum recipere debent, & præbendam assignare: nisi in literis contineretur, quòd istos moneret, vel vocaret: quia
28 tunc essent fines mandati † custodiendi, vt in l. diligenter. ff. mandati. & in capit. cum dilectus. extra de rescriptis. & hoc satis videtur hic. & argumen. in cap. accedens. extra de accusatio. Imò plus videtur, quòd si cõpareat aliquis, qui velit aliqua dicere in personam eius, cui conferenda est præbenda, quòd non

debet audiri: quia miniſter, vel
29 merus exequutor eſt, † & ſuper hoc nullam iuriſdictionem habet, vt in capitulo de cætero. extra de ſent. & re iudi. vbi nota. Et idem dico, ſi vellet Iudicem recuſare, quia non eſt audiendus, vt in capitulo nouit. extra de officio deleg. Hæc Innocentius, vbi ſupra, qui idipſum confirmans (de noſtro caſu loquens) in capitulo ſignificantibus. columna ſecunda, verſiculo a ſententia autem poſſeſſorij. extra de noui oper. nunc. his præciſis verbis vſus fuit, videlicet. A ſententia autem poſ-
30 ſeſſorij non licet appellare, † non quia ſit interlocutoria, ſed quia ſit ſuper proprietate, principalis, & perfectius iudicium expectatur, vt in l. vnica. C. ſi de moment. poſſeſſ. fue. appell. ſed ſecundum Canones benè appellatur a ſententia poſſeſſ. vt in capitulo ex conquæſtione. extra de reſtitut. ſpoliat. attamen ſi quis illam decretalem benè viderit, non dicit in poſſeſſorio appellatum, ſed quia petitio ſuper poſſeſſorio denegabatur. hæc omnia Innocentius vbi ſupra. Ex cuius verbis apertiſſimè elicitur ipſum nos docuiſſe hoc ipſum eſſe de iure Canonico: cuius ſententiæ aſtipulatum fuiſſe Panormitanum (quoad executionem ſententiæ, ſeu præcepti, aut decreti miſſionis in poſſeſſionem apertiſſimè elicitur ex ipſiuſmet Panormitani verbis. Nam in capitulo cum ad ſedem. numero trigeſimo, verſiculo aduerte, aut quæris. extra de reſtitut. ſpoliat. referendo ibi, ac ſequendo ſententiam Bart. in l. ſecunda, C. quorum appell. non recip. dixit quòd poſſet attentari, vt ſemper poſſit appellari, ſed q per appellationem non impediatur
31 executio † ſententiæ, & hoc videtur velle text. in dicta l. vnica. Simile dicitur de appellatione, quæ interponitur ab executione, vt in dicta l. ab executione. C. quorum appell. non recip. (& ſubdidit ipſe Panormitanus) & placet mihi ille intellectus, vt minus quàm fieri poſſet, recedatur a diſpoſitione iuris Canonici: & ſic aliàs conſului de facto. & paulò poſt concludit, quòd de iure Canonico ſemper poſſit appellari, citato ad hoc ipſum confirmandum Federic. de Senis in ſuo conſilio 77. & Pau. in Clem. vnica de ſequeſtrat. qui Panormitanus ibidem reſpondet Archidiacono, apertiſſimè aſſeuerãti, non admittendam fore appellationem in cauſa momentaneæ poſſeſſionis etiam de iure Canonico, nonnullis rationibus ibidem a Panormitano allatis. Vide ergo ibi latius per eum. Cum hæc obiter dixerimus, cùm ſimus in caſu appellationis ab executione miſſionis in poſſeſſionem delegatæ, quam ſuſpendi per appellationem regulariter prohiberi vtroque iure ſatis abundè docuit Panormitanus ipſe in locis infra ſtatim citandis. Idem rurſus confirmauit Innocentius in dicto capitulo conſtitutis, el ſecundo, columna prima, verſic.

nec

by Google

nec appellatio. & in colum. 2. & 3. his præcisis singularibus verbis vsus fuit, videlicet. Nec appellatio, quam post confirmationem obiecerat, cõfirmationis factum debuit impedire, quoniam a maiori parte contra constitutionem maioris, & sanioris, nulla rationabilis causa obiecta, vel ostensa interposita fuerat: quia & Decanus apponens rationabilem causam suæ appellationi, nec opposuit, nec ostẽdit. & idem est si ra-
32 tionabilem causam † appellationis expressisset. Nam rationabilis causa appellationis emissæ extra iudicium non cassat quod factum est ante appellationem, nec impedit eius executionem, vel effectum: sicut hic erat, quoniam confirmatio hæc (de qua hic textus loquitur) fuit facta sine solemni causæ cognitione, quod factum tenet, secus est in appellatione
33 † emissa in iudicio: quia illa suspendit sententiam, & effectum eius, vt in l. prima, in fine. ff. ad Turpill. & in capitulo pastoralis. §. præterea. extra de officio Iudicis delegati. Alij dicunt, & non improbabiliter, quòd confirmatione facta, etiam in forma iudicij non valet appellatio, nec est ei deferendum, nisi assignet iustam causam appellationis, argumen. optimum in dicto capitulo constitutis, el secondo, & melius in additione ibi proposita, quam extraximus (inquit ibi Innocentius) de registro. Si autem rationabilem causam subijciet, suspendet effectum confirmationis præcedentis: & per consequens nullum sortietur effectum, vt hic colligitur ex argumento a contrario sensu. Si autem possessionem haberet ante appellatio-
34 nem † (adde tu, vt in casu nostro contingit) propter appellationem non omitteret commodo possessionis vti, licèt si postea probaret causam appellationis: fructus restitueret, vt in l. si fundum. C. de rei vendicat. (Adde tu, hoc dictum Innocentij omnino fore intelligendum: si quis solum aliquid possideret bona fide, loquendo de fructibus extantibus, sine titulo, alias si cum titulo quoque non teneretur, vt docuit apertissimis documentis ex mente ipsius Innocentij, & aliorum Doctorũ Panormitanus infra referendus ad verbũ, qui asseruit hanc esse cõem Doct. sniam, quẽ secuti in hoc fuerunt Grammaticus noster compatriota in decisione 79. per totum, & per alios ibi ab eo citatos. & Cassiodorum in decisione 9. nu. 14. tit. de caus. propr. & poss.) sequitur Innocentius vbi supra, dicens. Itẽ credimus, quòd non esset audiendus appellans, si appellaret tantum ne inuestiretur, quia con-
35 firmatio † non suspenditur per appellationem: ergo in omnibus debet suum effectum consequi. Si autem nulla appellatio, sed tantum contradictio præcesserit prouisionem: vel etiam si præcessit appellatio sine causa (licèt causa subesset,) vel cum causa, sed non erat vera causa appellationis. Tunc Episcopus propter talem contradictionem, vel

appellationem, non debet dimittere quin prouideat, & ſibi faciat tanquam canonico reſponderi, & non impedietur effectus ſuæ confirmationis, vt hic. Imò plus eſt, quia ſi poſt talem prouiſionē fiet electio ab his, ad quos ex hac cauſa deuoluitur poteſtas eligendi,
36 non valet hæc ſecunda † electio propter hanc ſolam cauſam, quia facta eſt poſt aliam, quæ erat aliqua: licèt primā electionem caſſari contingat propter aliquam cauſam: vt expreſsè habetur in cap. conſiderauimus. extra de elect. Tamen benè fatemur (ſubintulit ibidem Innocent.) q̄ ſi Epiſcopus per ſtallū chori, & locum capituli, vel alio legitimo modo dedit ei poſſeſſionē canonicatus, quòd deferendus ſit in tali poſſeſſione, quouſque conſtet de ſua appellatione, & de veritate cauſarum. vt in cap. cum veniſſent, extra de inſtit. ſed poſtquam conſtiterit de eis, cogetur omnia reſtituere quæ perceperat, vt in c. Bonæ memoriæ, extra de appellat. quia tunc primo incipit conſtare, quod poſſeſſio ſupra data fuit iniuſta. Tamen (ſubdidit ipſe Innoc. vbi ſup.) hic nota, q̄ poſtquā
37 ſuperior cœpit † cognoſcere de appellatione, Epiſcopus vel alius non poterat dare dictæ præbendę poſſeſſionem, nec teneret datio, nec defendendus eſſet in tali poſſeſſione, licèt ſi data eſſet poſſeſſio poſt appell. antequā ſuperior inciperet cognoſcere, defendendus eſſet in poſſeſſione, ſed poſtquā ſuperior incœpit cognoſcere, non habet ſe intromittere inferior: quia iam ad ſuperiorē videtur negotium deuolutum. hæc omnia fore memoriæ comendanda docuit Innocentius Papa IIII. in dicto cap. conſtitutis. el ſecundo. ex quibus apertiſſimè emicuit veritas noſtrę cōcluſionis. Et ſciendum, q̄ id, quod dixit Inn.
38 vbi ſupra, q̄ is, qui auctore † prætore poſſidet, licitè miniſtrat, elicitur ex illa concluſione cōmuniter a Doctoribus recepta; in qua habetur, q̄ miſſus in poſſeſſionem auctore iudice efficiatur dominus talis rei, quando talis executio fieret vigore ſententiæ deſuper latę, vt dixerunt omnes Doctores in l. iuſtè poſſidet, & in l. Pomponius. §. ſi iuſſu. ff. de acquirend. poſſeſſione, & in §. fin. in fin. inſtitut. de officio iudicis. Nam in dicta l. iuſtè. hæc habentur, videlicet [Iuſtè poſſidet, qui auctore Prætore poſſidet.] hæc ibi. & in dicto. §. ſi iuſſu, hæc habentur, videlicet [ſi iuſſu iudicis res mihi reſtituta ſit, acceſſionem mihi eſſe dandā placuit.] hæc ibi. & in dicto. §. fi. hęc habentur, videlicet [Quod autem iſtis iudicijs alicui adiudicatum fuerit, id ſtatim eius fit, cui adiudicatum eſt.] hæc ibi. Hoc ipſum latius docuerunt infraſcripti Doctores, videlicet gl. in dicto §. fin. in verſ. eius fit glo. in dicta l. iuſtè. & Bartolus, & Bald. vbi ſupra, & reliqui iuriſtæ, vt benè refert Pariſius in conſil. ſuo 42. incip. inhærendo conſilio & opinioni. nu. 22. & ſequenti. in verſic. comprobantur prædicta, qui rurſus ibidem num. 28. in verſic. plures,

ad-

addidit, dicens q̃ plures sint modi, quibus iure ciuili dominium
39 † quæratur, inter quos est ipsa sentẽtia, & iussus iudicis, ac eius adiudicatio, vt habetur in dicto §. fin. & docuit rursus Bartolus in l. 1. ff. de acquirend. rer. domi. Et ideo per talem actum ciuilem sententiæ, & adiudicationis iudicialis benè quęritur dominiũ. Idem elegantissimè docuit Augustinus Berous in suo cons. 147. volum. 3. incip. visis, ac benè consideratis concessionibus. nu. 3. 4. 5. & 6. his pręcisis verbis vtens, videlicet. Id, quod fit Principis
40 † vel legis auctoritate, pœnã non meretur, vt in l. Gracchus. C. ad l. Iul. de adult. & in cap. qui peccat 23. quęst. 4. Hæc tanquam electi & spoliati possit remedio iuris restitutorio agere: quia spoliatus non censetur, qui auctore Prætore
41 seu Principe est priuatus, † atque spoliatus, & hoc probatur arguendo a contrario sensu per tex. optimum in l. fin. C. vnde vi. vbi expressè docuit Bald. in colum. 2. not. 1. dicens nota, quòd sua auctoritate occupans possessionem vacãtem, tenetur restituere eam: quod est verum, nisi iudicis auctoritate, seruato iuris ordine fuerit in possessionẽ inductus. Nam ille intelligitur esse punibilis, qui auctoritate propria se in possessionem intrudit. hęc Bald. vbi supra. Augustinus verò Berous vbi supra prędictis addidit, quòd ad hoc probandum faciunt ea, quę habentur in capit. conquerente. extra de restitutione spoliat. ibi in versic. [sine manifesta causa.] ibique Panormitanus, alijque doctores. & ratio est, quoniam iustè possidere dicitur, qui auctore Prętore possidet, vt in dicta l. iustè. Addidit quoque ipse August. vbi supra. numero 13.
42 quod quãdo est præsumptio † possessionis iniustæ contra agentem spolio: & reus, qui spoliauit, intentionem de iure communi fundatam habet (prout apertissimè constat esse in casu nostro per superius allata, & denuo hic afferenda) tunc agenti obstat exceptio dominij & proprietatis. Idem elegantissimè docuit Iason in dicta l. iustè. numero tertio, & quarto. addens, quòd ita pro facto Iudicis præsumatur, quòd
43 spoliatus † ab eo non petat restitutionem. Nec tunc habet locum regula, quòd spoliatus sit ante omnia restituendus, iuxta l. si quis ad se fundum. C. ad legem Iuliam, de vi publica, vel priuata. & sic missus in possessionem auctoritate Iudicis, efficitur dominus, si ille contra quẽ fit talis missio erat dominus: aliàs si non erat dominus, transfertur vsucapiendi conditio per regulam in l. clauibus. ff. de contrahend. emption. Hæc Iason. Idem docuit gloss. not. & fin. communiter approbata in capit. præsentium. septima. quæstio. prima. dicens, quòd dictum capit. præsentium, semper inducatur ad probandum, quòd spoliatus à Iudice non possit petere restitutionem. vt in capit. notum. secunda
44 quæstio. prima: Iudex † enim non dicitur facere violentiam,

vt

vt in c.1.23.q.2.Cùm ſemper pro ſuo facto præſumatur, niſi poſſit de dolo argui, vt in c.Hoc etiam. 2.q.6. hæc glo. illa. cuius ſententiam ibidem Archidiaconus limitat, dicens ipſam verificari ſolùm in his, quæ fiunt iudicialiter, vt in caſu noſtro, non extraiudicialiter, vt perſona priuata: quod not. dictum confirmauit quoque Panormitanus in dicto cap.conquerente. not. vltimo, & rurſus in c.dilectus filius Abbas. nume. 4. verſi. Item nota. extra de reſcript. Idem docuit rurſus Archidiaconus in c.Quorundam. diſt.74.dicens, quòd hoc ſit regulare: vnde talis non reſtituetur, niſi prius probet iniuſtam ſpoliationem. quod & repetijt ipſe Archidiaconus in c. Hæc quippè. 3.q.6. Idem latiſſimè docuit Felinus in dicto c. dilectus filius Abbas. nume. 1. col. 1. & Archidiaconus iterum in c.quia præſulatus. 1.q.4. Idem docuit Decius in conſil. 149. col. 5. num. 30. verſic. ſed etiam dato, quòd conſtitutum: dicens, quòd quando agitur de ſpoliatione facta à Iudice competenti in forma
45 iudicij: agẽs debet† probare tria: videlicet. Poſſeſſionem eius priorem, ſpoliationem, & iniuſtitiam ſpoliationis: Idem docuit Cæſar Vrſillus in addit. ad deciſionem Afflicti 302. citans ad hoc ipſum probandum & alios Doctores, & vt breuius expediamur, dicimus ſpoliatum à iudice non fore reſtituendum antequam probet poſſeſſionem, & iniuſtam ſpoliationem: poteris per te videre & alia plurima allata à Domino Antonio Gabr. in fauorẽ præſentis concluſionis in tract. concluſionum. lib.5.titu.de reſtitu. ſpoliat. conclu.1.nu.123. & ſequenti, in verſi. limita in ſpoliato à iudice. Animaduertendum tamen ſummoperè erit, quòd id, quod docuit Innocẽtius vbi ſupra, dicẽs, quòd legitimo modo obtinens poſſeſ-
46 ſionem, deſerendus† erit in ſua poſſeſſione, donec conſtet de appellatione aduerſarij, & veritate cauſarum, & quòd poſtquam conſtiterit, cogetur omnia reſtituere quæ perceperat. Talia enim verba erunt omnino intelligẽda cum grano ſalis, ſcilicet, quòd erunt reſtituendæ poſſeſſiones, ſeu bona, in quorum poſſeſſionem à iudice miſſus quis fuerat: nõ autem fructus percepti durante bona fide talis poſſeſſoris: prout apertiſſimè docuit Panormitanus in c.in litteris. num.20.verſic. hinc dicimus. extra de reſtitu: ſpoliat. his præciſis verbis vtens, videlicet. Hinc dicimus, quòd poſſeſſor beneficij cum bona fide non tenetur ad reſtitutionem fructuum, aliàs ſecus, vt notant Domini de Rota deciſ.24. aliàs 22. & glo. & Doctor. in c.cùm ſuper. extra de cauſa propr. & in c. Grauis. extra de reſtitu. ſpoliat. hæc Panormitanus vbi ſupra, qui de eodem apertius loquens in dicto c. Cùm ſuper. num.7.verſicu. ſi verò quæritur, an ſuccumbens teneatur reſtituere, his præciſis verbis vſus fuit ibi. breuiter dico idem dicendũ in iſtis beneficialibus, quod in alijs: debemus enim diſtinguere, an fuerit bonæ fidei poſſeſſor,

vel

vel maiæ: & an fructus extent, vel non: prout plenè dicam in dicto c. Grauis, & quidem ipse Panormitanus quàmplurima notatu dignissima ibi docuit de præsenti materia, quorum aliqua solùm afferremus, quæ veritati conclusionis nostræ deseruire videbuntur, & quæstioni occurrenti. Nam Reuerendum Præsbiterum rectorem Ecclesiæ Sancti Angeli de Antria (de quo est sermo) esse possessorem bonorum suæ Ecclesiæ cum iusto titulo, & bona fide quis sine rubore denegare poterit? Cùm ipsam Ecclesiam legitimè obtinuerit à Summo Pontifice, omniumque dictę Ecclesię bonorum possessionem Reuerendissimi Episcopi & Vicarij Generalis Diœcesis Aretinæ (intra cuius fines est talis Ecclesia & eius bona) auctoritate, seruatis omnibus actibus iudicialibus, & cęremonijs iudicialibus seruandis de iure in legitima possessionis apprehensione. Panormitanus enim in dicto c. grauis. nume. 4. in versicu. possessor bonę fidei. his præcisis verbis vsq; fuit, videlicet: possessor
47 bonę fidei † semper (sine titulo) facit fructus industriales suos, & naturales, in quantum eos consumpserit: sed naturales non consumptos nõ facit suos. in l. fructus. ff. de vsuris. prout etiam vult (inquit ibi Panormitanus) Glosa hic, & in dicta l. & ex diuerso. ff. de rei vendic. notat Innocentius in c. in litteris extra de restitu. spoliat. Si verò habet titulum, facit omnes suos, etiam naturales non consumptos, & ita debet intelligi l. bonæ fidei. ff. de acquir. rerũ dominio: & placuit Old. Iac. de Aret. & Bar. & cõmuniter sequuntur hodie Moderni. hæc omnia Panormitanus vbi supra, præsenti quoque conclusioni se subscripsit Panormitanus ipse, rursus in dicto c. constitutis. el secundo, nu. 5. & 6. his precisis verbis vtens, videlicet. Item nota, quòd per inuestituram factã post electionem & confirmationẽ transfertur possessio, prout de hoc plenè not. in c. transmissam. ext. de elect. Vltimò
48 nota, q; electus † & confirmatus non obstante cõtradictione, vel appellatione extraiudiciali, dẽt cõsequi possessionem. Nam exceptio non est proportionabilis petitioni possessionis, quia petens possessionem, petit quid facti; sed exceptio opponitur iuri. hæc ibi Panormitanus. Qui in dicto c. Consuluit. not. 1. dixit, quòd vbi appellatio manifestè est contra ius, non tenetur Iudex supersedere, immo debet procedere ad executionem iuris: hoc intellige, inquit, nisi allegetur aliqua rationabilis causa, in qua fortè illud ius generale fallit, vt in c. peruenit. extra de appellationibus. Hoc tamen est verum, quòd vbi-
49 cunque generaliter a iure † interdicitur appellatio, nõ tenetur Iudex supersedere executioni, nisi exprimatur aliqua rationabilis causa iuri conformis, de qua per Innocentium in cap. pastoralis. §. præterea. extra de officio deleg. & subdit ibidem ipse Panormitanus in nu. 14. in fine, & in nu. 15. vers. agens, docens, quòd pro possessione

ſeſſione beneficij adipiſcendi in-
50 tentat† interdictum adipiſcendę poſſeſſionis, ſicut intentat hæres, vel bonorum poſſeſſor, qui eſt effectus dominus rerum hæreditariarum, & agit pro poſſeſſione adipiſcenda, vt not. in c. paſtoralis. extra de cauſa poſſ. & propr. ſed certum eſt, quòd cõtra intentantem hoc interdictum etiam in beneficialibus multæ exceptio-
51 nes† admittuntur: nam primo admittitur exceptio defectus proprietatis, ſi in continenti offertur probatio, vt not. glo. in c. literas. de reſtitu. ſpoliat. facit tex. in l. 3. §. ibidem. ff. Ad exhibẽd. Item ſecundo obſtat exceptio criminis cum infamia, vt in c. accedens. de accuſat. Item tertio obſtat, ſi negatur fundamentum iuris prętenſi, vt quia dicitur collatores, & electores non habuiſſe ius eligendi, vel conferendi: vt legitur & not. in c. Cùm olim. extra de cauſa poſſ. & propr. & in c. cùm olim. extra de dolo, & contum. agens pro poſſeſſione adipiſcenda intentat interdictum poſſeſſorium: vnde regulariter non admittitur exceptio concernens defectum proprietatis, niſi in caſibus ſuperius exceptis. Regulariter ergo prohibetur exceptio antè adeptam poſſeſſionem, quia non inſtatur pro iure proſequendo: ſed Papa in dicto c. paſtoralis. §. præterea, nullam exceptionem fecit: quia erat præſumptio contra iſtum friuolè appellantem, quòd excideret malitioſè cauſa differendi poſſeſſionẽ illius. argumẽtum bonum in c. ſi fortè. de elect. in ſexto. Item dic, quòd ideo Papa generaliter excluſit iſtum, quia non expreſſit aliquam de exceptionibus priuilegiatis, quę poſſunt opponi contra electum, & confirmatum, hęc Panormitanus vbi ſupra. Ex quib. apertiſſimè cõprobatur veriſſima ſupradicta noſtra concluſio. Idẽ rurſum & apertius docuit idem Panormitanus, loquẽs in caſu noſtro (ſi bene ipſius verba ponderentur) in dicto c. quo ad conſultationem, nume. 30. verſic. quæro an in appellatione infraſcriptis præciſis verbis vtendo, vi delicet, In appellatione ab execu-
52 tione exprimenda† eſt cauſa, quia regulariter eſt interdicta appellatio, vt hic, & alijs iuribus ſuperius allegatis, & ex certa cauſa dumtaxat, permittitur, ſcilicet cùm modus exceditur; appellans ergo in materia prohibita debet exprimere cauſam ad iuſtificandam appellationem, præſertim cùm iſta ſit quædam interlocutoria, vel habet vim interlocutorię, à qua niſi cauſa expreſſa non appellatur, vt in c. vt debitus. extra de appellat. & ꝙ cauſa ſit exprimenda, tenuit quoque Specul. in tit. de execut. ſent. §. nunc dicendum. verſicu. ſed nunquid, & ibi Ioannes And. in addit. in titu. de appellat. §. in quibus, verſi. Quintus. & Dominus Andreas in dicto c. Quo ad conſultationem; & Bar. in dicta l. ab executore. ff. de appellationibus. & addidit ibidem Panormitanus, hæc verba videlicet. Et iuxta prædicta quæro, an per appellationem interpoſitam ab executore, ſeu ab executione ſenten-

sententię suspendatur executio in
53 totum. † dico, aut non exprimitur iusta causa, aut nulla: & tunc non est differenda executio, arg. in dicto c. quo ad cõsultationem, & in l. ab executione. C. quorum appell. non recip. aut exprimitur iusta causa, de qua dubitatur, an sit vera, & tunc suspenditur executio, sed res mobiles, & fructus rei immobilis, in quibus erat executio fienda debent sequestrari, & pendente appellatione apud se questrum remanere, vt in dicta l. ab executione. Et per hoc notanter dicit Bar. ibi, quòd si aliquis
54 † capitur propter debitum, & ab ipsa captura appellatur, non debet statim relaxari, sed pendente appellatione debet retineri, sicut de re mobile seruatur, quia ponitur in sequestrum: vnde non puto, inquit ibidem Panormitanus valere hanc appellationem appello, quia excedit modũ in exe-
55 quendo, quia causa † grauaminis debet exprimi nominatim, non in genere. vt in Clem. appellantibus, de appellat. & subdidit notandum singulariter hoc dictum, quoniam si causa expressa in appellatione concernit partem, non suspenditur executio in totum: & quòd verissimum sit hoc in executore, quia cùm sit nudus minister non repellitur prætextu suspitionis, vt not. in c. noui, de appellat. hæc Panormitanus vbi supra. qui idipsum breuius docens in dicto c. nouit. nume. 5. versicu. Primus est, sequens glo. ibidem dicentem, quòd primus intellectus dicti c. est, quòd ille legatus
56 tanquam merus executor † non potest recusari, sicut nec ab eo poterat appellari, addens ipse Panormitanus, quòd talis intellectus sit notandus, qui Panormitanus ibidem in nume. 8. versic. conclude. subdidit. Cõclude ergo, quòd quando deputatur per Papã quis admittendum in possessionem, etiam beneficij ad certum ministerium, in quo non potest grauare, quia clarè constet, tunc nec poterit recusari, aliàs secus. Hæc Panormitanus vbi supra. Ex cuius verbis patentissimè elicitur veritas præsentis nostræ conclusionis eò magis, quòd in infrascriptis locis citatis à Felino docemur, q
57 executor † nullo pacto teneatur cassare ab executione ꝓpter quascumque exceptiones, quotiescumque iudicat illas opponi per malitiam causa retardandæ executionis, quod & rursus ipsemet Panormitanus docuit in cons. 55. vol. 2. col. 1. versic. circa primum. sequens Bar. in l. 2. ff. de appellat. dicens, quòd l. vnica. C. si de moment. pos. possit dici, quòd non interdicat appellationem: in possessorio, sed solùm disponat, vt nõ obstante appellatione, sententia consequatur effectum suum, quasi dicat, quòd licet aliàs appellatio à diffinitiua suspendat executionem sententiæ, vt in l. 1. ff. ad Turpill. & l. Vnica. §. inter. ff. Nihil nouan. appellatione pend. vt in c. venientes. extra de iureiur. cũ simil. tñ hoc casu propter modicitatẽ præiudicij fit executio, sed nihilominus proceditur super appellatione & ea iustificata retra-

retractatur executiõ, vt fit per appellationem ab executore. hæc Panormitanus. Idem docuit Speculator in lib. 2. titu. de appellat. §. in quibus autem caſibus. nu. 5. verſic. Quintò non appellatur ab executore. & in nu. 7. Nam in dicto nu. 5. his præciſis verbis vſus fuit, videlicet. Non appellatur ab executore, niſi modum excedat. & in dicto nu. 7. dicit, quòd cum
58 appellatur † ab executione, cauſa rationabilis exprimenda eſt. & ibidem rurſus in nu. 19. dixit, q̃ non valeat appellatio, ſi appelle-
59 tur ne fiat electio † vel eccleſiæ ordinatio, vel ne fiat id, quod de iure communi fieri debet, ſeu quod edicto perpetuo continetur. hæc ille. Et quòd de iure communi fieri debuerit talis aſſignatio dictæ Eccleſiæ de Antria dicto Reuerendo Domino Conſtantino rectori ipſius, quãpluribus iurib. ſupra fuit probatum, & latiſſimè in prę cedenti noſtro conſilio. Videatur ergo in dictis locis. Idipſum rurſus docuit Specula. in lib. 2. titu. de executione ſententiæ, §. Nunc dicendum eſt a quibus. nu. 7. verſ. Quid ſi ab executore appelletur. & ſequẽ. verſic. Nam his præciſis verbis ibi vtitur, videlicet. Quid ſi ab executore appelletur? Reſpondeo non ideo minus exequatur, quia ab eo non appellatur, niſi cum excedit modum in exequẽ
60 do: quòd ſi appellatum † ſit ab executore in caſu, ĩ quo licet: tũc ſi exprimatur id, in quo excedit-tur, illud ſolùm per appellationẽ ſuſpendetur: ſed ſi nihil ſpecialiter exprimatur, tunc videtur in to to ſuſpendi: & ſubdit, quòd tam appellans debebit cauſam appellationis exprimere, quàm Iudex non deferens appellationi, vt *in* l. ſciendum. ff. de appellat. recip. & in c. cordi. de appellat. in 6. & ratio eſt, ſecũdum eum, & omnes Doctores, quia appellatio ab executore generaliter eſt prohibita: idcirco cauſam, propter quam appellatur, debebit exprimi, vt poſſit cognoſci, an debeat ipſi deferri, nec ne: à Iudice à quo. hęc Specula. Idem videtur rurſus breuiùs ipſemet Panormitanus in c. Conſuluit. el primo, in fi. extra de appella. dicens, quòd vbicunque ius prohibet appellationem, Iudex nunquam teneatur deferre appellationi, niſi cauſa *legitima exprimatur*. & quòd *ita ſint limitanda* iura, quæ dicũt, quòd in appellatione a diffinitiua non eſt neceſſe cauſam exprimere. facit ſecundum eum id, quod legitur & notatur in c. quoad conſultationem, extra de ſenten. & re iudic. Idipſum repetijt Panormi. in c. accedens, col. 1. not. 2. extra de accuſatio. his præciſis verbis vtens, videlicet. Secundò colligo, quòd a-
61 gẽti poſſeſſorio adipiſcendæ † in beneficialibus nõ obſtat exceptio criminis ſine infamia, etiam ſi inferat nullitatem tituli ipſo iure, & ſic intellige iſtum tex. hæc ibi. Qui ibidem n. 13. verſi. Aut quis. dixit, Aut quis eſt in poſſeſſione
62 beneficij, & nihil plus petit, † ſed agit nomine beneficij, pro iurib. ipſius (prout fecit ipſe R. D. Conſtantinus rector Eccleſiæ S. Angeli de Antria petendo mitti in poſ-

ſeſſio-

fessionem iurium dictæ suæ Eccle siæ) & non debet admitti aliqua exceptio: quia ex quo toleratur in beneficio, debet sibi responderi de iuribus ipsius, vt in c. Nõne. 8. q. 3. & quod in simili notatur in c. Siscitatus. extra de rescriptis. Hæc omnia Panormitanus vbi supra: quĩ idipsum rursus docuit in c. cum olim. nu. 15. versic. sed colligendo magis vtilia. extra de causa possess. & proprieta. his pręcisis verbis vtendo, videlicet. Aut agitur possessorio adipiscendæ post collationem. Aut post electionẽ, & confirmationem: Primo casu regulariter non admittitur exce-
63ptio † ad impediendam possessionem: & ratio huius regulę est, qa exceptio est proportionabilis ad actionem in iudicio deductam. Cùm sit actionis exclusio, sed exceptio hoc casu non est proportionabilis: cùm prouisus non petat aliquid iuris, sed quid facti ad executionem iuris obtenti de præterito: ideo exceptio concernẽs defectum iuris non debet admitti tanquam nõ proportionabilis. hęc Panormitanus vbi supra. Cuius sententiã amplexatus fuit Decius in consi. suo nu. 220. versi. Vt de regulariter. addidit tamen ibi ipse Dec. dictam regulam non habere locum, quando probaretur incontinenti de defectu tituli, & proprietatis. Idem docuit dominus Felinus in c. de cętero. col. 2. nu. 3 versi. Secunda conclusio. extra de senten. & re iudic. dicens,
64quòd Nuncius † datus ad possessionem tradendam, nullam exceptionem audit. exceptis quinque casibus. Primus quorum est, vbi allegatur nullitas notoria, quia pręualet sentẽtię etiam latę super executione. Secundus casus est in exceptione excommunicationis. Tertius casus est in causa criminali; quia videns executor sententiã iniustam superfedere potest, quia periculum non est reparabile. Quartus casus est, Quando exceptio induceretur ad superfedendum ex causa de nouo orta, quę si iudicanti innotescceret, reuocaret commissionem executionis. Quintus casus est in exceptione falsi relati. hęc omnia Felinus vbi supra. qui ibidem colum. 3. in versicu. limita omnia prędicta. In probationem veritatis nostrę conclusionis his pręcisis verbis vsus fuit, (etsi etiam per supra allata ab ipso patuit per ipsum confirmatam fuisse dictam nostram conclusionem) videlicet, Limita omnia prędicta, nisi videat executor
65 † opponi exceptionem per malitiam causa differẽdę executionis: quia non tardabit executionem propter exceptiones prædictas: prout docuit Abbas in dicto c. de cætero, allegando theoricam Innocentij ordinariam in c. post electionem. in fine. extra de concessione præben. quam etiam in proposito extollit Abbas in c. pastoralis, §. quod verò. & in c. ex parte. el secondo, extra de officio delegati. & in c. nullus. extra de pręsumptionibus, & in c. interposita. in principio, extra de appellationibus. Et Petrus de Ancharano in consilio 153. incip. mihi ex enarratis in facto. col. pen. Imola post

Anto-

Antonium de Butrio in c.Cũ contingat. col.7. extra.de officio deleg.facit glo.in l.qui cùm maior. §.ſi patris.ff.de oper.liber. dicens
66 Iudicem † ex officio poſſe lacerare calumnioſum libellum . de qua glo.sũmopere exultauit Imola in l. pen. §. ad crimen verſicu. Sextò fallit.ff.de publi.Iudi. vnde dixit Ana.poſt Petr.de Ancharano in dicto c. ſuper eo. quòd ſi cõtra inſtrumentũ regiſtratum op
67 ponatur exceptio falſitatis † cauſa differendę ſolutionis, non admittitur.Bonus textus hoc ipſum probans eſt in l. ſatis aperte, C. de falſis. & Innocentius in c. fin. in fine.de libel.oblatione. hęc omnia docuit Felinus vbi ſupra: qui poſt nonnullas ampliationes ibidem allatas: elegantiſſimè ac ſingulariſſimè conſuluit Iudicibus; dicens. Demum poteſt Iudex eſſe cautus, vt faciat ſcribi in actis vndè elicuerit hanc preſumptionem calumniæ, ne in cauſa appellationis, vel Sindicatu redarguatur de tali reiectione, vt docuit Bar.in l.Lucius.ff.de infami. & Bal. in l. Cùm magiſtratibus. C.quando prouocare non eſt neceſſe. & in l. fin. C.comina. vel epi.& Innocentius,& omnes in c. quoniam contra.extra de probat. loquentes in ſimili de Iudice,qui propter motum animi ſui nõ fuit ſequutus dicta teſtium deponentium bonis verbis: ſed non ſincere prolatis. iuxta l.3. verſicu. tu magis. ff.de Teſtibus.hæc omnia dictus Felinus vbi ſupra,ex cuius verbis apertiſſimè elicitur veritas præſentis noſtræ cõcluſionis,cùm dicta appellatio aduerſarij facta poſt pacificam apprehenſam poſſeſſionem omnium poſſeſſionum dictæ Eccleſiæ de Antria ſibi aſſignatarum per Reuerendiſſimum Epiſcopũ & Vicarium Aretinum merũ reſcripti Apoſtolici executorem(poſt quam ipſe Reuerendus probaſſet plenè in iudicio bona ipſius Eccleſiæ) propter ꝙ apertiſſimè patuit ipſos Reuerendiſſimos non exceſſiſſe munus ſibi delegatum à Summo Pontifice de ipſum Reuerendum Preſbiterum mittendo in poſſeſſionẽ omnium iurium & bonorum dictæ Eccleſię,nec non per conſequens conuincitur malitioſè appellaſſe dictum ſuum contrarium à dicta executione *immiſſionis* in poſſeſſionẽ cauſa retardandę poſſeſſionis ſingulorum iurium ab ipſo ſumendæ: qua de cauſa etſi nondum illam non recepiſſet,non poterat impediri à dicta appellatione: Inde etiam ſequitur, quòd nec modo illa poterit ipſum impedire de iure à plena receptione fructuum,ſeu redituum dictorum bonorũ dictæ Eccleſiæ: cum fuerit conſtitutus iam diu in pacifica ipſorum poſſeſſione ſic legitimè tradita à dicto Reuerendiſſimo mero executore,ꝙ quidem luculentius docuit dictus Felinus in c.quod ad conſultationẽ. col.10.nume. 17. verſicu. oportet exprimere.& in colum.11.nume. 20.verſicu. Nihilominus primam opinionem.& in colum.12.per totum.extra de ſent.& re iudi.cuius ſententiam ſubſtantialem recenſebimus ad verbum eo breuiori

ſtilo

stilo, quo vti poterimus. Nam ibi probat non admittendam fore ap
68 pellationem ab executione † excessiua generaliter prolata, sed quod oporteat ipsam fieri specialiter nominando excessum, vt possit cognoscere Executor an vera sit causa, & legitima appellationis, vel falsa, & friuola: cum regulariter a mero executore non possit appellari, & huiusmodi appellatio sit contra regulas iuris, & executor in exequendo habet præsumptionem pro se, & contra appellantem, nisi constet contrarium. hæc omnia docet Felinus, quibus summoperè probatur veritas præsentis nostræ conclusionis: sed quoniam ipse Felinus in hoc probando attulit ibidem quã plurima iura, ac Doctorum sententias, quæ hic recensere summoperè deseruiet veritati præsentis nostræ conclusionis, ideo aliqua ipsorum referre hùc placuit Sciendum igitur, quòd ibidem nu. 18. dixit, quòd oporteat exprimere causam in appellatione ab executione excessiua, vt docuit etiam Abbas hic in fin. post Butr.
69 etsi sit sententia † interlocutoria habens vim diffinitiuę. hoc ipsum docuit Bar. in d. l. ab executore. & not. Bal. in d. l. ab executione: qua propter necessarium erit nominatim exprimi causa grauaminis, & non sufficeret illam nominare in genere, vt dixit quoque Ludo. Rom. in consi. 41. dicens, q licèt habeat vim diffinitiuę, tamen necesse erit exprimere causam excessus. in cuius confirmationem est decisio Rot. in nouis. titu. de appellat. 45. dicens, quòd de excessu executionis non præsumitur, nisi doceatur: & quòd Iudex datus super cognitione excessus non statim inhibet. Pro hoc etiam facit, quia est præsumptio contra appellantem propter auctoritatem rei iudicatæ. Vnde etiam si esset propriè diffinitiua, illo casu debet exprimi causa in appellatione, vt in c. cùm speciali, §. porro. extra de appellat. & in c. Romana, §. cùm autem. de appellat. in sexto, & ibi Glo. & Philippus Franchus. Idem docuit Panormitanus in cap. cum super. colum. 1. extra de appellat. per illum textum in simili. Vbi
70 quãdo tertius appellat † pro suo interesse, debet exprimere causam, quia est materia, in qua non appellatur: not. Bart. in l. a sententia. ff. de appellat. ad idem quod notat Abbas in c. 3. ad fi. de appel. dicens idem de appellante
71 † a correctione excessiua. Idem docuit Io. de Ana. in consi. 26. incip. In causa nobilium. in princ. firmans, quòd eo casu, quo potest appellari a commissione executionis debet exprimi causa. Idem docuit Pau. de Castro in consilio 25. in principio, & in consi. 325. Idem probat rursus idem Felinus in dicto capit. quod ad consultationem in dicto numero 20. exclamans contra Ludo. Roman. asserendo, quòd primo exploratum sit, quòd appellans a diffinitiua habet exprimere causam, quãdo in illa materia regulariter

prohibita eſt appellatio a lege, vel ab homine, vt not. Innocentius in capitulo paſtoralis. columna ſecunda, verſiculo ſed dices, cùm cognitio. de offic. deleg. facit textus in capitulo Romana. §. fin autem, & ibi hoc tenet Glo. in verſiculo mandetur. de appellat. in ſexto, & ibi Pet. de Ancharan. in columna quinta, Philipp. Franchus in capitulo paſtoralis, in principio, in columna ſexta, verſiculo nonò operatur. extra de appell. facit doctrina Abbatis, & Philippi in capitulo conſuluit. el primo, extra de appellat. vbi dicunt, quòd in caſu, quo ius prohibet appellationem, nunquam tenetur Iudex deferre appellationi, niſi legitima cauſa in ea exprimatur. Idem rurſus not. Philippus in dicto capitulo 3. in fine. extra de appell. & dicunt Bal. & Salicetus in Authen. Hodie. C. de appel. q tertius appellans pro ſuo intereſſe non tantum debet exprimere cauſas, ſed etiam iuſtificare ſaltem ſemiplenè antequam ad
72 vlteriora procedatur. † allego Glo. (inquit Felinus vbi ſupra,) in l. 2. verſiculo iudicio. cum Glo. ſequen. ff. de appellat. recip. & eſt textus, & ibi Ang. de Aret. in l. A ſententia. in principio. ff. de appellat. allego Bal. in l. finali, circa medium. C. de edicto diui Adriani tollen. vbi dixit, quòd quoties aliquis vult admitti in quocunque iudicio pro ſuo intereſſe, debeat ſaltem ſemiplenè docere de eo: facit etiam conſilio 343. Ludo. incipien. In propoſita. in fine.

Vbi dicit formaliter, quòd quando appellatur in caſibus a iure prohibitis, & aliquando ſpecialiter permiſſis, neceſſaria eſt expreſſio cauſæ, alleg. Innocent. in dicto capitulo paſtoralis. Et ideo conſuluit, quòd in appellatione a
73 † notorio debet exprimi cauſa, cùm regulariter in eo ſit prohibita appellatio. capitulo cum ſpeciali. §. portè. de appellat. in ſexto. Dicendum ergo erit, quòd a ſententia interlocutoria, habente vim diffinitiuæ, exprimenda ſit cauſa, ſicut ſi appellaretur ab interlocutoria: & quantum ad hoc non regulatur vt diffinitiua, quãdo per ipſam non finitur iuriſdictio Iudicis: Nam exprimendo cauſam poſſet eſſe, quòd Iudex ea viſa reuocaret ſententiam, vt poteſt in interlocutoria per capit. Cùm de ceſſante. de appellat. Ideo cùm ſit reuocabilis, non regulatur, quo ad hoc, vt appellatio a diffinitiua: prout declarat apertè Abbas antiquus in dicto capitulo peruenit, columna penultima. verſiculo ſed ſi talis interlocutoria. extra de appellat. Requiritur autem iſta expreſſio cauſæ non ad ſubſtantiam appellationis, ſed quo ad hoc, vt ſciatur vtrum Iudex habeat deferre, vel non: Cùm enim videat Iudex ap
74 pellationem † interponi contra formam reſcripti, vel iuris communis: debet iã dubio præſumere eam non eſſe admittendam: cùm non videat eam interponi in caſu ſpecialiter permiſſo: Ideo eam (vt friuolam) reijcit per capit.

pit. cùm appellationibus friuolis. de appellationibus in sexto. Faciunt quæ dixi in capitulo super litteris, columna decimaseptima, versiculo regula decima. extra de rescript. (Adde tu, quòd ibi quàmplurimis auctoritatibus ipse Felinus hoc probat,) quòd vbi quis exercet actum regulariter vetitum, sed in certis casibus permissum, debet exprimere se esse in vno ex casib. permissis. Et est in proposito expressio causæ magnæ importantiæ: vt hìc per Abbatem in tota vltima columna, quia si nõ exprimitur, non suspenditur executio. Item expressio denotat modum excessus. Nam per prædicta apparet, quòd istæ rationes inferant expressionem causæ non esse de substantia appellationis. Tamen alia ratio infert, quòd Iudex non debeat appellationem admittere, nisi causa exprimatur in dicto casu, propter præsumptionem friuolæ appellationis, quæ prima facie militat contra appellationem interpositam in materia, in qua regulariter nõ appellatur. Itẽ potest esse alia ratio, propter quã necessario debet exprimi causa, videlicet, vt Iudex possit pronunciationem reuocare: ex quo illa interlocutoria est irreuocabilis, licet habeat vim diffinitiuæ, & ista (de qua hic est sermo) cùm
75 per ipsam non finiatur ‖ iurisdictio Iudicis exequentis, vt dixi post Abbatem. in dicto capitulo peruenit. Fortè posset etiam attentari, quòd vbi appellatur ex causa contra regulas iuris, causa sit exprimenda, etiam si appelletur ab interlocutoria, per quam finitur iurisdictio, quicquid dixerit Abbas in dicto capit. peruenit. Tum quia multi supra allegati firmant indistinctè, quòd
76 in omni appellatione † etiam a diffinitiua exprimitur causa, quãdo appellatur contra regulas iuris: tum etiam per rationem proximè dictam: videlicet, vt Iudex videat, an debeat deferre appellationi, cùm habeat pro se regulam prohibentem ne deferat: ex quo est materia, in qua regulariter non appellatur: cogitabis, & ista omnia benè notabis, vltra Aretin. in l. 5. in principio, quarta columna, versiculo, ex dictis tamen eius. ff. de verborum obligatione, vbi simpliciter firmat, quòd in appellatione ab executione debet exprimi causa, sed non mouetur ratione prædicta, quia appellatio fit contra regulas iuris, vel habeat præsumptionem contra se, sed alia ratione separatissima; videlicet, quia (vt ipse ibi latè tenuit) post Imo. in l. si finita. §. non autem. ff. de dam no infect. Sententia super executione est merè interlocutoria, & non habet vim diffinitiuæ: qua opinione rerenta, proceederet sua opinio absque discussione, quæ etiam ipse tenet, volens, quòd vbi appellatur in casu specialiter permisso exprimenda est causa, & ista repone (inquit vbi supra

Felinus,) quia nouiſſima ſunt, & de honore lucrando. hæc ille. Idem docuit apertiſſimè Archidiaconus in dicto capitulo finali, ſecunda quæſtione ſexta, columna quarta, & quinta, num. 16. & 17. Vbi poſt diſcuſſionem ibi ab ipſomet factam, an ea de quibus ibi in §. de poſſeſſione. & in §. ab executione ſint recepta ac canonizata in iure Canonico, ſicut ſunt de iure ciuili: probat contra Glo. ibi dicens, quòd ibi dicta ſunt recepta, & obſeruanda quoque a iure Canonico, quod & ipſe multis medijs probat: afferens firmiter, quòd ab executione ſententiæ non recipitur appellatio, cùm quis euidenter fruſtratoriè appellet. Nam a momentanea poſſeſſione non appellatur, † ideſt, a 77 ſententia lata ſuper poſſeſſione. Vnde dici poteſt, quòd cùm hæc lex prohibens impediri Executionem per appellationem fit canonizata: & ſic habeat vim Canonis, & etiam Ciuili lege 78 vtendum ſit in Eccleſiaſticis † negotijs vbicunque Canoni nō contradicit, vt in capitulo lege. diſtin. decima. (Adde tu in capitulo ſecundo, extra de noui oper. nunciat.) & cautum reperitur in iure Ciuili non impediri executio- 79 nem ſuper poſſeſſorio † promulgatæ ſententiæ propter appellationem interiectam. vt in l. vnica. C. ſi de momentanea poſſeſſione fuer. appel. quæ canonizata eſt (vt fuit dictum,) & ibi ſubdit ipſe Archidiaconus, quamplurima ad nonnullos Canones, qui aſſolent citari contra præſentem noſtram concluſionem. Qui Archidiaconus idipſum breuius docens in capitulo primo, columna tertia, verſiculo reuerentia. de appellationibus in ſexto, his verbis præciſis, videlicet. Reuerentia. 80 Dic quòd niſi Iudici † euidenter appareat appellationem tenere, non deferet ei, licet ſuperior poſſit retractare quod factum eſt, & idem dicendum erit, vbi apertè videtur appellatio iniuſta. Nam tunc non debebit ipſi deferre: & ratio eſt, quia tunc non eſſet reuerentia, ſed malitia, vel imprudentia, & ſic puniendus eſſet. Inſtitutione de obligatione, quæ ex quaſi deli. naſcun. in principio, & in c. paſtoralis. de officio deleg. ſecundum Innocen. hæc Archidiaconus vbi ſupra, qui & in c. ad Romanam Eccleſiam. el primū, num. 1. verſic. in eadem Glo. ibi. Admittenda. 2. q. 6. his præciſis verbis vtitur, videlicet. Vnde dic, 81 quòd appellationibus † friuolis nec iuſtitia defert, nec eſt a Iudice deferendum. vt in c. cum appellationibus. de appell. in ſexto, vbi dicitur, q̄ in hoc caſu, quòd ſi appellans proſequitur talem appellationē, ſuperior de cauſa cognoſcens eum appellantem remittere debet ad priorem Iudicem ſine difficultate, & eadem die condemnationem facere expenſarū, quod eſt notandum. hæc ille. Ex

cuius

tuius omnib.verbis elicitur quóque veritas præsentis nostræ veritimę conclusionis.& quòd causa inserta ipsi appellationi partis dicto Reuerendo Rectori aduersæ fuerit friuola, supra probauimus, quando retulimus ad verbum dictum c. cum appellationibus.Idem docuit Dominicus a Sancto Geminiano in dicto cap. cum appellationibus . colum. 1. Vbi hæc notatu dignissima verba protulit, videlicet. Nota, quòd Iudex non debet deferre appellationi friuolæ, & est ratio, quia nec ius defert, & sic patet, quòd Iudex in procedendo debet seruare iura: vt in c.1. extra de constitu: & per istum textum respondent quotidie Iudices appellationibus friuolis, quando non deferunt, & videtur sufficere, si Iudex responderit appellationi
82 friuolæ,† dicendo. Non defero, quia appellatio friuola est,absq; eo quòd assignet causam, quare sit friuola: facit in simili in cap. ex parte. de appellat. vbi sufficit
83 dicere † appello, quia locus non est tutus, licèt non assignet causam,quare tutus non sit.hæc omnia Geminianus vbi supra, cuius sententia interpretanda erit locum habere quando notoriè constat locum non esse tutum dicto citato, ita quòd non possit illuc adire,& Iudex illud scit, non autem habebit locum quando causa esset occulta Iudici, qui meritò ignorat periculum ipsius,nam tum ipsum citatum oportebit exprimere causas,propter quas locus non est sibi tutus, & probare eo modo quo poterit sine suo periculo,& tali pacto concordat Panormitanus in dicto c. ex parte. el primo, vbi hoc docuit post recensitas nouem Doctorum sententias, & peroptimè suprascripta concluśit. Sed circa id, quod dicit hic Geminianus de reijciẽte friuolas appellationes,dic, quòd cautus Iudex, (vt docuit Felinus vbi supra) faciet describere in actis,quare ipsas non receperit,ne in sindicatu possit redargui, sicut, & appellans debet expressè causas appellationis afferre, & si opus fuerit probare,& idem elicitur ex doctrina(supra relata)Domini Speculatoris. Vide ergo ibi latius:aliàs quidem daretur occasio iudicibus calumniandi appellantes, & sic impunè grauandi,quod est absurdum. Idem docuit Decius in c.ad nostram . nu. 28.& sequen.extra de appell. vbi tradẽs nobis regulam generalem his præcisis verbis vsus fuit,videlicet. In se tamen ratio Abbatis vera est, & not. quòd vbi appellatio prohibetur, nisi certo casu, debet ille casus exprimi, vt appellatio iustificetur.Et ideo Iudex,a
84 †quo appellatur,nõ tenetur deferre appellationi, quando appellatio prohibetur,nisi iusta causa appellandi exprimatur . vt Abbas tradit in capitulo consuluit, el primo infra eodem . Et in appellatione a diffinitiua licèt causa non requiratur, vt in l.Seio.ff. eo. Tamen quando appellatio prohibetur,causa debet exprimi. vt docuit Glo.in cap.Romana.§. si autem. in versiculo mandetur

eodem titu. in sexto, & est dictum Innocentij in capitulo pastoralis. §. præterea. extra de officio delog. Idem docuit Romanus in consilio 323. incipien. In proposita. in fin. & tradit Cyn. in cons. 60. incip. Visis sic etiã intentio appellante pro suo interesse. Sic etiã quando ab executore appellatur, quia appellatio prohibetur, nisi modus excedatur, in tali appellatione, requiritur, q causa exprimatur, vt not. Barto. in l. ab executore, in principio in secunda oppo. ff. eod. Bal. in l. ab executione. columna prima. C. quorum appell. Roman. in consil. 41. incipien. In præsenti. Pau. de Castro in consilio 325. Ad primum respondetur. in principio Ioannes de Anan. in consi. 26. incip. In causa nobilium. in principio, & ista est communis opinio, & pro his benè facit, quia fundata est intentio contra appellantem: Ex quo habet regulam con-
85 tra se, & res † certa dicitur pro eo, qui habet regulam pro se, vt not. Barto. in l. quoties. ff. si quis cau. licèt aliqui casus in contrarium sint. & idem not. Bart. in l. 2. §. si quis in iudicio. ff. si quis in ius vocan. Et hoc pro not. tradit Matthesil. in singul. 19. incip. Nota, quòd sententia
86 interlocutoria, † vel diffinitiua lata expressè contra regulam iuris communis est nulla, licèt reperiantur aliqui casus excepti, in quibus saluari posset illa sententia, ex quo illi casus speciales non sunt expressi in sententia. Vnde si Iudex interloquitur seruum torquendũ esse contra Titium Dñm suum. Hæc sententia est nulla vt not. Glo. not. ind. 2. ff. de appel. recip. & quitur ibidem Decius dicens, & causa, quæ exprimitur, debet esse iusta, & non frivola adeo, quòd si non esset opus exprimere causam, prout regulariter est in diffinitiua: si tamen frivola exprimatur, appellatio vitiatur secundum Ioãnem Andr. in c. cordi. col. fin. eod. titu. in sexto, & Roman. in suo singul. 767. incipien. In appellatione ab interlocutoria. hæc omnia Decius vbi supra, qui idipsum docens in c. consuluit. colum. 1. nu. 8. versic. & ex responsione Domini Abbatis hic. extra de appell. & ideo causa debet exprimi, ex qua iustificetur, vt per Abbatem in capit. quod ad consultationem. colum. penult. extra de sent. & re iud. & hoc in qualibet dispositio-
87 ne generaliter procedit, † quia quando a communi regula recceditur, causa debet inseri, per quã actus reddatur legitimus. vt est dictum Innocentij in c. præterea, extra de dilationibus. Vbi loquitur in citatione: & dicit, quòd quando non potest citatio fieri, nisi in aliquibus casibus ad hoc, vt citatio facta valeat, debet ex illis casibus aliquis inseri. hæc Decius vbi supra, qui idipsum breuius docens in c. dilecto, colum. 2. num. 4. versic. quia causa debet. extra de appell. dicit, quòd causa debeat exprimi in appellatione, alias a Iudice non recipitur. hæc

Decius

Decius, qui in conſilio 220. loquens in materia beneficiali di-
88 cit † primo & ſecundo, quòd datur poſſeſſio ei qui habet titulum & ipſam poſſeſſionem petit, cum hoc poſſeſſorium ſit priuilegiatum, vt non admittatur exceptio proprietatis defectum; antequã fiat poſſeſſionis traditio, & ideo licèt obijciatur de inualitudine tituli, nõ debet Dominus Presbiter impediri quo minus admittatur in poſſeſſionem beneficij, Niſi ſtatim probaretur de defectu tituli, & proprietatis eius. Hæc Decius vbi ſupra, qui in l. finali. C. de edicto diui Adriani tolli. nonnulla notatu dignißima afferens in infraſcriptis numeris. Nam in numero decimoſeptimo dixit, quòd miſſio in poſſeſſionem fieri debet in bonis, quæ teſtator tempore mortis poſſidebat: & dicit not. Pau. de Caſtro hìc, quòd ſi Iudex mittit hære-
89 dem † in poſſeſſionem mediante nuncio publico, qui retulit ſe feciſſe hoc: præſumitur, quòd illa bona, in quibus hæres miſſus reperitur, fuerint bona defuncti: quia pro actu iudiciario in dubio præſumitur: ita notabiliter dicit Paul. de Caſtro hic. & in numero quadrageſimooctauo, verſiculo in Glo. verſiculo miſſus. dicit, quòd in cauſa poſſeſſorij non poſſit appellari, quod rurſus ipſemet Decius latißimè probauit in conſilio ſuo vigeſimooctauo, incipien. Et pro tenui facultate mea, afferens, quòd quando
90 agitur † de mero poſſeſſorio, nõ poterit appellari: cùm hæc concluſio fundetur ſuper regula communiter recepta, quòd a ſententia lata ſuper poſſeſſorio non poſſit appellari, quæ regula ponitur in l. vnica. C. ſi de nouen. poſſ. quæ taliter intelligitur communiter, & in §. finali, §. de poſſeſſione, ſecunda quæſtio. ſexta, vbi Archidiaconus hoc ipſum tenuit, cùm talis appellatio vocetur temeraria a Bal. cùm agatur de modico præiudicio, vt declarat Bartolus in l. 2. ff. de appellat. recipien. Adeo quòd licet res ſit maximi valoris, tamen ſi de poſſeſ-
91 ſione tantum contendatur, † cauſa dicitur minima, vt docuit Bartolus in l. admonendi. in penult. columna. ff. de iure iuran. Antonius de Butr. in capitulo finali, columna ſeptima. extra de iureiuran. & Matthæſil. in ſuo notabili ſecundo, incipien. Nota, quòd in iudicijs. Et illud modicum præiudicium reparari poterit. Nam tunc demum admittitur appella-
92 tio † in poſſeſſorio, quando ex ſententia lata in poſſeſſorio infertur tale grauamen, in quo alio modo nõ eſſet conſultum illi, qui ſuccubuit in cauſa poſſeſſorij, vt magiſtraliter declarat Bartolus in dicta l. 2. columna ſecunda, vbi exemplum ponit, quando tantum ius retentionis competeret illi, a quo poſſeſſio virtute ſentẽtiæ abdicatur, vt in l. qui exceptionem. §. ſi pars. ff. de condit. indebit. Et hoc idem Glo. dicit in l. vnica, verſiculo momento. in fi. aſſerẽs, quòd ideo non poſſit appellari a ſententia lata ſuper poſſeſſorio, quia in quæſtione proprietatis

omnia poſtea poterunt retractari. Secus ergo, quando ad cauſam proprietatis deueniri non poteſt: quia appellari poterit, cùm præiudicium illatum in poſſeſſorio non poſſit reparari: Ita Ange. dicit in dicta l. vnica, & tota materia ad iſtam doctrinam ſecũdum eum reducitur. hoc ipſum docuit Bal. in dicta l. vnica, in principio dicens, quòd dicta l. intelligatur, quando prius poſſeſſorium intentatur, quia ſupereſt remedium proprietatis: & concludens ipſe Decius in dicto conſilio vigeſimooctauo, in fi. dixit,
93 quòd tunc in dubio † debet admitti appellatio, quando ſubiecta materia appellationem admittit, prout regulariter eſt in qualibet cauſa: vt per Glo. & Docto. in l. reſtituere. ff. de rei vendic. Nam fundatam habet intentionem, qui regulæ innititur: iuxta Glo. in l. omnis diffinitio. ff. de regu. iur. & not. Bartol. in l. quoties. ff. ſi quis cau. ſed in caſu noſtro regulariter appellatio prohibetur, cùm agatur in cauſa poſſeſſorij, vt in l. vnica. C. ſi de moment. poſſ. Vnde in tali materia videtur, quòd in dubio debeat iudicari, quòd appellatio prohibeatur: ex quo regula prohibitiua appellationis. Comprobatur hoc, quia cùm agatur de leui præiudicio, & illud poſſit in iudicio proprietatis reparari ſecundum ſupradicta, ceſſat ratio, quæ facit, quòd in alijs in dubio appellatio admittatur. hæc Decius in dicto conſilio vigeſimooctauo, qui in l. 1. numero ſexto, & ſeptimo, ff. de regu. iur. confirmans dictam regulam peroptimam his præciſis verbis vſus fuit, videlicet. Sicut genus propriè comprehendit ſpecies, vt not. Bal. in l. 2. C. de iure aur. annul. facit textus in l. ſemper generalibus. ff. de regu. iur. Ita regula complectitur caſus, qui poſt regulam ſuperue-
94 niunt. Vnde in † caſibus non determinatis fundatam habet intentionem ille, qui regulam habet pro ſe: & ideo dicit Bartolus in l. quoties. ff. ſi quis caut. quòd res dicetur certa eſſe pro eo, qui habet regulam pro ſe. & idem rurſus Bartolus in l. 1. columna ſecunda, ff. ſi quis in ius vocan. & dicit Bal. in capitulo primo, colum... de alienis iudi. mut. ca. fac.
95 quòd ſecundum regulam † pronunciandum eſt, niſi contrarium probetur. Et ampliatur iſta regula, vt etiam ipſa attendatur contra perſonas, vel cauſas aliàs priuilegiatas, quia regula, & diſpoſitio, quæ generaliter loquitur, etiam comprehẽdit perſonas priuilegiatas: vt not. Bald. per illum textum in l. in fraudem. in fine. ff. de teſtam. milit. Ex quo infert, quòd lex, vel ſtatutum generale etiam habet locum in cauſa dotis, vel contra milites. & hoc verum eſſe intelligitur, niſi loquatur in tali materia, in qua cauſa, vel perſona priuilegiata ſit. hæc Decius vbi ſupra, cuius ſententiæ ferè ad verbum ſe ſubſcripſit Cagnolus in dicta l. 1. num. 21. & 22. ff. de regu. iuris. Idem docuit Lãfranchus de Oriano in repet. c. quoniam contra. titu. interlocutorię,

torię, & appellationes.num.121. vers.vlterius quæro,quando appel latur.ext.de probat.dicens,quòd
96quando appellatur† ab executione in casibus permissis, videlicet quando exceditur modus in exequendo.vt in l. ab executione, C. quando appel. non recip. tunc debebit causa inferi, & ipsa appellatio fieri in scriptis,vt in interlocutoria.prout docuit Cyn. Bar. Bal.& Ang.hæc ille. Idem docuit Augustinus Berous in consil. 106. nume.10.& 11. volum. 3. vbi hæc præcisa verba protulit,videlicet: In terminis nostris de iure appellari non potuit à commissione facta nuncio de exequendo, prout fuit appellatum:nam est pars exe cutionis realis, & meri facti, vt colligitur ex not.à Bar.in l.a diuo Pio. colum. pen. ff. de re iudic.& per Bal.in c. cùm veniissent. extra de eo qui mit. in poss.& per Imo. in l.ab executore,colum. 1. ff. de appell. qui ponit cautelam, vt nõ possit appellari à declaratione facta de exequendo, Idem docuit Ange.in consi.112.& Salic.in l.ab exequutione. C. quorũ appell. & Felin. in cap. quod ad consultation. extra de re iudica. post Abbatẽ ibi.dicentes, quòd si per Iudicem cõmittatur & fiat exequutio, tunc appellari non poterit: ergo clarè infertur, quòd à commissione de exequendo facta nuncio appellari nõ potest, alioquin vana esset hæc cautela: & hoc est verissimum: pro cuius corroboratione plura adduci possent,quę breuitatis gratia, cumq; hæc sint clara, ommittuntur.& nota quòd hic Doctor non dixit, quod non possit appellari à sententia de exequendo, sed à commissione facta nuncio de exequendo: quoniam sciebat, q̃ à sententia de exequẽdo poterat appellari, vt docuit Lanfrancus de Oriano, & alij ab ipso citati, & per nos relatos infra in nume. 107. vbi redditur ratio hujus decisionis. Secundò sufficit appellare ab excessu simpliciter, nisi exprimatur, in quo fuit excessum, & qualitas excessus: Nam causa appellationis ab interloquutoria debet esse de certa re, & causa: alioquin appellatio non valet, vt in terminis voluit Bal. (quem alij communiter sequuntur) in l. terminato.col.3. versicu. Pone, quòd victus. C. de fruct.& lit.expen. facit tex. (cùm ibi not.)in c.1.de appell.in sexto, iuncta Clem. appellanti. eod. titu.hæc omnia Augustinus vbi supra.hoc ipsum rursus docuit Didacus Couarruuias in tract.Practic.quæst.cap.23.nume.7. versic. Tertia conclusio.his præcisis verbis vtens,videlicet: Non tantùm iure ciuili, sed etiam Pontificio appellatio admittenda nõ est ad suspensionis effectum ab ea sententia, quæ fertur in iudicio possessorio ex constitutione vltima. C.de edicto Diui Adriani toll. huius opinionis auctor est Bald. in cons.141.num.1.lib. primo.idem Bal. in consi.203.lib.4. nam quòd iure ciuili non admittatur, hæc appellatio asserit Bartolus cõmuniter receptus in dicta l. vltima, col. fin. textus optimus in l. quisquis. C. quorum appell. non recip.

cip. Glo. in dicta l. vltima, verficu. missus est. latè Andr. Tiraq. in tract. le mort. par. 6. declaratione 6. Idem esse respondendum iure Pontificio Bal. ex eo censet, quòd nullibi sit eo iure contrarium statutum. & præterea quia hoc iudicium possessorium fauore testamẽtorum, & hæreditatum vacantium summariè debeat expediri: nec omnino sequantur aliorũ iudiciorum conditionem, quæ de possessione plerumque tractãtur. sed etsi hoc dubium iure Pontificio cuipiam videatur, illud, obsecro, consideret, quàm facile sit iniqs appellationibus legitimos, ac veros defunctorum hæredes, possessione rerũ hereditariarum interim iniustissimè fraudare. hęc Couarruuias, qui ibidem quàm plura alia ad hoc ipsum probandum subintulit. vide ergo ibi. Idẽ docuit Guido Papa in decisione 132. incip. sed probato illo errore. nume. 8. his præcisis verbis vtens, videlicet: An à sententia lata super huiusmodi possessorio possit appellari? dic quòd non: vt dicit Ioannes Ferrarij, in titulo super formam libelli, quo petitur hæreditas ex testamento, in Glo. super verficu. quare quum prædicta. in fine. & allegat l. vnicam. C. si de momen. poss. fue. appel. & l. quisquis. C. quorum appell. non recip. potest tamen in integrum restitutio peti ex iusta causa, secũdum Iacobum Butrigariũ, quem sequitur Ioannes Ferrarij, vbi supra. Idem docuit Hostiẽsis in summa titu. de sent. & re iudi. §. Quo remedio. versi. secũdò non appellatur ab executore. & in titu. de officio deleg. §. Quæ delegari possunt. versic. Ab his autem. num. 5. Ex Iuristis verò infrascripti se subscripserunt præsenti nostræ conclusioni: Nam Barto. (vltra passim supra citatos locos) hoc docuit in dicta l. Ab executione, in prin. dicens cum glo. ibidem, quòd ab executione facti (prout in casu nostro) nõ poterit appellari, & quod talis casus habeatur in d. l. nisi ex cedatur modus. & in dicta l. vnica, dicens illam legem habere locum in possessorio retinendæ, & appellandæ. Idẽ rursus latius Barto. in l. fina. col. 3. nu. 6. versi. contra postquam missus est. & in col. 6. in fi. num. 11. vers. quid ergo dicemus. C. de edicto Diui Adria. toll. Nam infrascriptis vsus fuit verbis, ipse Bart. in dicto versicu. Contra. videlicet postquam quis est missus in possessionem: Aut quis vult contradicere de facto, & non potest. vt in l. addictos: C. de appell. & consult. aut de iure, & similiter non potest: quia cum sit ista causa momentaneæ possessionis, non potest appellari. vt in dicta l. vnica. & casus est in l. fi. ff. de appell. recip. (& in dicto nu. 11. verficu. quid ergo) his præcisis verbis vtitur. aduerte duos casus. quandoque quis venit
97 ad contradicendum † antequam sit data licentia de ingrediendo possessionem, quandoque post data tam licentiã ante ingressum. Primò casu est aduertendum, quòd aut quæritur an quis sit legitimus contradictor ad impediendum exequutionem, & summariam cogni-

Digitized by Google

gnitionem, quæ fit ex ostensione testamenti, ex vigore huius l. Aut quæris an sit legitimus contradictor non ad impediendum solam istam summariam cognitionem, sed ad impediendum etiam effectum eius, scilicet immissionem. Primo casu: aut ille, qui venit ad contradicendũ, non asserit se possidere; sed dicit se prius immittendum: & tunc illa summaria cognitio non impeditur, sed summatim de iure vtriusque cognoscitur: & illa immittitur, qui potiora iura habet, vt in l. 1. C. de edicto diui Adria. Aut comparet aliquis, qui dicit se possidere, & ideo ille, qui petit immittendum non esse tunc: & quidem producit alium titulum similem titulo petentis; vt puta, aliud testamentum. Tunc Iudex statim pronunciabit non esse locum huic summariæ cognitioni ex virtute istius legis: sed agendum esse ordinario iudicio, & illum debere obtinere, qui potiora iura habet, vel habere probauerit: ita loquitur opinio Azonis hîc; est casus in hac l. in versic. sin autem aliquis contradictor &c. Vide literam ibi [in iudicio competẽti] Non autem dicit in secundo iudicio. Si vero allegat alium titulum, tunc ista summaria cognitio non impeditur, sed super ea de viribus istius tituli allegati cognoscetur: quem autem effectũ habet, statim dicam, inquit Bar. vbi supra. Secũdo casu, quando quæritur an aliquis sit legitimus cõtradictor quã tum ad impediendum missionem in possessionem, & cognitionem summariam. Dico, aut quis ostendit titulum à defuncto, vel ab hærede; & tunc sine dubio impeditur immissio. vt in l. 1. C. quorum legato. & in l. 1. §. rediguntur. ff. quorum legat. Aut allegat titulũ, & idem habet possessionẽ ab alio, quàm a defuncto: tunc siquidem habet possessionem ante mortem defuncti est legitimus cõtradictor vt hic. ibi [earum rerum, quæ testatoris mortis tempore fuerunt.] si vero allegauit possessionem post mortem defuncti: tunc siquidem probet possessionem, vel titulum solùm, non est legitimus contradictor: quia per hoc nõ excluditur ius agentis. Sed si probaret possessionem & titulum, & fortè probaret se, vel auctorem suum fuisse dominum, tunc esset legitimus contradictor, & impediretur missio, quia in hoc iudicio potest opponi exceptio, dolo facis. Tamẽ ab initio non est admittendus ad probandum, nisi sit paratus probare incontinenti, vt supra dixi. Si vero probat titulum & possessionem; Vtrum autem defunctus possederat tempore mortis, vel non; dubitatur: tunc non esset mittendus non propter contradictionem aduersarij tantùm, sed quia hæres nõ probat illud, quod est causa suæ intentionis; scilicet defunctum possidere tempore mortis, quod requiritur a lege. Quandoque quis venit post iussum de mittendo antè missionem: tunc siquidem si ipse fuit citatus; hic est aduertendum, si enim primus iussus fuit factus citata parte. tunc si supernepit quidam tertius non citatus, puta, aliquis, qui dicit se hæredem

dem; & se potius mittendũ, quàm illum, de quo pronunciatum est: Dico, quòd missio est retardanda, & de iuribus istius erit cognoscendum: & in l. ita tamen. §. quotiẽs. ff. ad Trebel. facit c. veniens. ext. de testamentis, & ibi per Innocentium. Quandoque tempore primi iussus nullus est citatus: & tunc idẽ, multò magis audietur ille contradictor superueniens: Ille vero, qui fuit citatus tempore primi iussus, si quidem comparuit, & eius contradictio fuit repulsa, non est dubium, quòd nõ potest audiri: cum non possit appellari in hoc iudicio momentaneæ possessionis, sed si contumacitalis licentia fuisset concessa, tũc veniens audietur, refectis expensis secundum formã Authent. Ei, qui iurat. C. de bonis auct. iud. poss. Quandoque contradictor apparet post missionem iam factã. Et hic aduerte. Nam quandoque non venit de directo ad contradicẽdum primæ immissioni, sed ipse principaliter postulat se mitti apportans suum testamentum, tunc iste primò missus audiretur secundum contradictionem legitimam, secundum ea, quæ supra dicta sunt. Si verò venit de directo petens cassari illam immissionem iam factam: si quidem allegat se possedisse, & citatum non esse: statim illa sentẽtia pronunciabitur nulla, tanquam possessore non citato, vt in l. meminerint. C. vude vi. etsi per vim, vel alio modo l. fin. C. vnde vi. Si verò non allegat se possedisse, vel dicit se possedisse, tamen fuit citatus; tunc siquidem allegat aliquid, quod est exclusiuum beneficij istius constitutionis: vt quia dicit testamentum (cuius vigore facta est immissio) habuisse vitiũ visibile, vel dicit testatorem non possedisse tempore mortis, tunc immissio irritabitur; vt in l. 1. §. fin. & §. hæc verba. ff. ne vis fiat ei, qui in poss. mis. est. Et in hac contradictione non erit necessarius libellus, sed procedetur summariè iudicis officio secundum formam, l. a Diuo Pio. §. Si super rebus. ff. de re iudic. Si verò non allegaret aliquid, quod esset exclusiuum iuris agentis: Tunc non fieret reuocatio, sed siquidem ius haberet, deberet recurrere ad iudicium petitorium, & ordinarium. Hæc omnia Bartolus vbi supra, vltra ea, quæ supra retulimus ex relatione sententiarum Canonistarum, ex quibus profectò non solũ probatur præsens nostra cõclusio, verum etiam summoperè dilucidatur. Probatur insuper præsens cõclusio auctoritate Bal. in infrascriptis locis. Nam ipse Bald. præsenti conclusioni se subscripsit in dicta l. ab executione. in principio, & in dicta l. quisquis, in principio. Idem Bal. idipsum docuit in dicta l. fin. C. de edicto diui Adriani, per totum, etsi non loquatur expresè de appellatione non recipienda in casu nostro, benè tamen implicitè. Nam ibi numero secundo, dicit, 98 q̃ hæres † non possideat hæreditatem. nisi ipsius possessionem apprehendiderit, vt in l. cùm hæredes. ff. de acquir. poss. & ratio est,

est, quia existentia sui hæredis facit quem suum heredem, sed non possessorem, vt in l. si homo.ff.de vsucap. & ideo sequitur, quòd omni heredi tam suo, quàm necessario, aut extraneo, est necessarium beneficium huius legis : cùm maximum cõmodum sit habere possessionem, in qua consistit emolumentum fructuum : vt not. in l. 1. §.ex contrario.ff.de acquir.posse. & in l.certum.ff. de rei vendic. & idem Bal. in d.nume.2. verſic. est & quartus casus . his præcisis verbis vtitur, videlicet. Est & quartus
99 casus, quando nemo tenet, † & tamen vterque properat ad occupãdum : & tunc aut verisimiliter posset veniri inter eos ad arma, & tũc sequestrabitur possessio, & vtriq; mandabitur ne accedat sine licentia Iudicis: & si accedit post interdictum Iudicis, punietur, & reuocabitur statim a possessione. Si autem non est timor armorum, tunc non intromittit se Iudex, quia de facto non debet intromittere : & ideo nec prohibet, nec permittit; sicut dicit Innocentius in c.in presentia . extra de probat. & hoc in rebus profanis : secus in spiritualibus, quia Iudex non debet pati, quòd beneficia spiritualia de facto occupentur. Idem in rebus ecclesiarum, quia ipsa ecclesia possidet, & nũquam vacat possessio ea-
100rum propter mortẽ prælati, † quia ecclesia non moritur, secundum Innocentium . Et est notandum,
101quòd vbi aliquis timet † ne alius fiam possessionem inuadat: sufficit ad consequendum Iudicis interdictum facere fidem de possessione in libello, & sine ordine iudiciario secundum Innocentium, & patet in l. liberis.§.fi.ff. de libe. lega. secundum Andr. de Pisis. Tamen tunc super possessione nõ fertur diffinitiua, vt not. in l. si quis super. C. finium regun. & idem Bal. in nume. 13 . ibidem dicit, Nota tertiò, quòd instrumentum testa-
102 mẽti habet hoc præceptũ † quod meretur executionem ex sola inspectione quoad missionẽ ex hoc edicto, vbi nemo comparet ad cõtradicendum : & rursus in quinto not. dicit, quòd vbi non est contradictor, ibi Iudex esse debet facilis in mittendo . & in 10 . nota. dicit friuolas exceptiones non fore recipiendas, & quòd illę dicantur friuolæ, quæ de iure non sunt approbatæ. Idem docuit Bald. in dicta l.vnica.nu.6.verſi.quæro.C. si de moment.posse. dicens, quòd si scriptus hæres in possessionem mittatur, appellari non potest, sed si possessor esset eiusdẽ tituli: quia est ita scriptus hæres, sicut petitor vtrum poterit appellari ? dicit Innocentius, quòd sic, expressa causa : quod ideo dicit, quia credit,
103 quòd sententia lata in possessorio † habeat qualitatẽ interlocutoriæ, & ab interlocutoria est appellandũ cũ expressione causę, sed ista consideratio non est vera de iure ciuili : quia ex sententia lata in possessori oritur actio in factum. sed de iure Canonico tene dictum Innocẽtij videlicet: quòd appellatio inserta legitima causa, valet : vt not. extra de restitu. spoliat. c. Cùm sedem. & c. ex conquæstione . & maximè in possessorio

ſorio beneficij, quia ibi oportet allegari titulum, vt in c. 1. de regu. iur. in ſexto, & idem ſi agatur poſſeſſorio iuriſdictionis: qa iuris adminicula deſiderat: & ideo mixtũ eſt poſſeſſorium: iſtud enim poſſeſſorium fundatur in iure, & non ſufficit exercitiũ ſolùm aliquorum actuum: ideoque poſ-
104 ſeſſoriũ iuris † debet fundari in aliquo iure vero, vel præſumpto. vt in l. vnde etiã. ff. de itine. actuq; priua. Hæc Bal. vbi ſupra. Idem docuit Iaſon in l. fin. col. 10. num. 29. verſ. in tertia par. C. de edi. D. Adriani toll. dicens, quòd remedium illius legis, cùm ſit poſſeſſorium & executiuum: iccirco in tali cauſa non admittetur appel-
105 latio, † quia à mero executore non appellatur, vt in l. quiſquis. C. quorum appel. non recip. contradictor tamen, ſeu conquerens de tali executione admittetur: & ratio diuerſitatis, vt docuit Glo. ibidem eſt: quando appellatio deuoluit cauſam ad ſuperiorem, & ſic proponitur coram alio: quærela autem proponitur coram eodem, iuxta Glo. not. in Clem. 1. de iure patro. Idem docuerunt Alex. & Paul. de Caſtro in dicta l. fin ad didit ibidem nume. 13. verſic. ſucceſſiuè. ipſe Iaſon, quòd Bar. (iuxta Gl. in dicta l. fin.) ſubdit vnum ſingulariſſimum, dicens, q̃ quan-
106 do hæres † petit ſe mitti in poſſeſſionem, & oſtendit teſtamentũ iudici, non habet neceſſe probare de morte teſtatoris: imò nec facere fidem per ſolum ſuum iuramentum: quia ex quo habet inſtrumentum teſtamenti, habet præſumptionem pro ſe, quòd teſtator ſit mortuus: quia viuo teſtatore, notarius non debet dare copiam teſtamẽti hæredi. alleg. l. 2. §. ſi dubitet. cũ l. ſequen. Quem adm. teſt. aper. & quòd hoc dictum ſit ſummopere notandum. hæc omnia Iaſon, vbi ſupra. idipſum ſentit Lanfranchus de Oriano in ſua eleganti practica, ſeu repet. c. quoniam contra. extra de probat. in titu. Interlocutoriæ, & appellationes. num. 102. vt in verſ. Secundò fallit. his præciſis verbis vtens, videlicet: Secundò fallit in
107 executione, † à qua non poteſt appellari. vt in l. ab executione. C. quor. appell. non recip. & in l. ab executore. ff. de appel. poterit tamen appellari à ſententia lata de exequendo: ſecundum Glo. in dictis legibus. & has Glo. ſequitur Ang. in dicta l. ab executione: qui dicit ita in practica ſeruari: ſubijciens, cautum debere eſſe Aduocatum actoris petentis executionem: vt inſtet cum Iudice, vt non pronunciet aliquam ſententiam eſſe exequendam, vel non: quia tunc à tali ſententia poſſet appellari: ſed faciat, quòd Iudex iam ſententiam exequatur, mittendo in poſſeſſionem, &c. & tũc ab iſta executione nõ poterit appellari. & hæc glo. ſententia eſt communis, & ipſa ita ſeruatur. hæc ibi Lanfranchus. qui ibidem in verſ. Vigeſimò fallit. dicens, quòd non
108 appelletur † à ſententia lata ſuper poſſeſſorio. vt in l. Vnica. in fine. C. ſi de moment. poſſ. niſi ſaperet tale poſſeſſorium naturam proprietatis, quia in tali caſu benè

poſſet

Digitized by Google

posset appellari. & ratio, quare à sententia super possessorio nō possit appellari, est: quia grauamen (quod forsā irrogaretur parte aduersa, reparari poterit in petitorio: ex quo sequitur, quòd si primò fuisset intētatum petitorium, & postea lata sententia super eo; & intentaretur possessorium: tunc posset appellari à sententia lata super possessorio: quia modò non expectatur amplius petitorium, secundum Ioannem Mona. in c. vt certa. de elect. in sexto. & Bal. in l. Vnica. C. si de moment. poss. fuer. appell. quia Ioannes Monac. in dicto c. vt certa. dixit, quòd vbi in petitorio renunciatum est conuentum dominium, non potest amplius intentari possessorium. & eum sequitur Bal. in dicta l. vnica. & in nume. 118. versic. & concludit ipsemet Lanfran. idipsum docuit sequens Innocentium in c. vt debitus: ext. de appel. dicēs, quòd vbicumq; prohibetur appellatio, si quis appellauerit, tenebitur exprimere causam, aliàs non tenet appellatio: ita dicit Lapus Abbas in c. Romana 4. fin autem. de appell. in sexto, & ibi voluit Glo. & sic præsumptio iuris est contra appellantem: vnde cùm non possit appellare, † debet exprimere causam in sua appellatione: & sic non est mirum, si quando appellatū est à sentētia causę, quam quis cognoscit appellatione remota: quia pręsumptio est contra appellantem. & ibidem ipse Lanfranchus. nume. 121. dicit, quòd quando appellatur ab executione propter excessum, vel in alijs casibus à iure permissis, debet omnino inseri causa in scriptis. Hæc omnia Lanfranchus vbi supra. Idē docuit Matthæus de Afflicto nostter Neapolitanus in decisione 269. dicens, quòd licèt, quòd per totum consilium (Adde tu Neapolitanum) fuerit decisum, quòd in foro Ecclesiæ non possit appellari à sententia lata in possessorio, vt dixit Glo. in c. Cùm ad sedem. in versi. interdictum. extra de restitu. spoliat. & quòd hæc opinio communiter teneatur. sed in foro ciuili † coram Iudice seculari regulare sit, quòd à sententia lata super causa merè possessorij possit appellari: sed tamen per talem appellationem non retardetur executio: sed facta executio, Iudex ad quem cognoscet de iustitia, vel iniustitia causę appellationis: vt expressè docuerunt Bar. & Angel. in l. 2. ff. de appellationib. recip. & concludit ita docuisse Alber. de Rosat. in dicta l. vnica. & hoc ipsum semper fuisse seruatum in practica in dicto consil. in causis similibus occurrentibus inibi. Idē docuit apertius Ioannes Ferrarius Montani in suo eleganti tract. de appellat. cap. 5. versi. pro indè ab executore. Infrascriptis vsus fuit verbis, videlicet: Proindè ab executore sententię prouocare non licet, vt quæ sententiam sequitur: cùm frustra esset sententias proferre, nisi & effectum cōsequerentur, vt in c. nouit. de appell. executore autem intra legitimum modum non consistente, siue hoc sit in re iudicata, siue in facto: (vtrumque enim ad iudicis

officium

quæ non retardat executionem per ea, quæ notat Bal. in l. 1. C. ſi de moment. poſſ. fue. appell. & Angelus in ſuo conſil. 108. hæc omnia Marantha vbi ſupra. Probatur & tertio præſens noſtra concluſio hac breui ratione ſæpius in culcata ſupra in recẽſione ſententiarum Doctorum: & eſt talis videlicet. Cùm nullo vero iuris fundamento dicta appellatio à parte aduerſa producta appareat, imò ab vtroque iure in caſu præſentis concluſionis prohibita, aſſeueretur communiter à Doctoribus vtriuſq; cenſuræ: prout ſuperius latiſſimè fuit probatum, Indè apertiſſimè ſequitur veriſſimam ipſam fuiſſe: prout etiam & alijs tribus veriſſimis fundamentis innixam eſſe probabimus, ſcilicet, quòd dicta appellatio non fuerit admittenda.

Primò ergo fundamentum ſit hoc. Quoniam dictus aduerſarius, cuius nomine fuerat appellatum, tali appellanti non indulſerat ſpeciale mandatum de appelando à tali executione immiſſionis in poſſeſſionem bonorum dictæ Eccleſiæ Parrochialis concedenda ipſius Eccleſiæ rectori legitimo: etſi dictus appellãs habuerit à dicto aduerſario domino cauſæ generale mandatum de comparendo in iudicio, & appellando à quacumque ſententia contra ſe ædita, eo quòd contra ipſum aduerſarium eſt regula vulgatiſſima, veriſſima, & ab omnibus Doctoribus approbatiſſima, in qua habetur, quòd man-
115 datum de appellando† non ſufficit procuratori, ita vt virtute ipſius poſſit legitimè, ac validè appellare ab huiuſmodi executiõ:, niſi in dicto mandato ſpecialiter & expreſsè habeatur mentio de appellando ab executione cuiuſcumque decreti vel ſententiæ, ac per conſequens, hac etiam ratione dicta appellatio fuit ipſo iure nulla, ac nullum ſortiri potuit effectum: & quidẽ hac ratione fulcitur ipſa regula, quoniam aliàs indè ſequeretur hoc abſurdum, quòd nõ dominus cauſę, ſed procurator ſine ſua culpa pęnam ſoluendi quinquaginta libras fiſco incurrere poſſet, ſi ipſe appellans ab executione ſententiæ, vel decreti ſuccubuerit, & fuiſſet iudicatum à Iudice ad quem, bene iudicatum, & malè appellatum, vt apertiſſimè habetur in l. ab executione. C. quor. appell. nõ recip. quoniam regulariter procurator
116 † facere non poſſet, ꝙ ipſius Dominus ſine eius ſpeciali mandato incidat in aliquam pœnam. hoc ergo fundamentũ veriſſimũ eſſe probatur vnico medio. Primò. n. per arg. in l. 3. §. ſi procurator. ff. ꝙ quiſq; iuris. vbi hæc habentur, videlicet[ſi procurator meus poſtulauit; quęritur quis eorum iure vtatur? & putat Pomponius me ſolùm vti, ſi hoc & ſpecialiter mandaui, vel ratum habui: ſi tñ tutor vel curator furioſi, vel adoleſcẽtis poſtulauit, ipſe hoc edicto coerceẽ. Idẽ aduerſus procuratorẽ obſeruãdũ eſt, ſi in rẽ ſuã fuerit datus] hæc ibi. diximus hoc nr̃m fundamentum probari per arg. in dicto §. ſi procurator. quoniam etſi ad uerbum idipsũ ibi nõ continetur, tñ ex ipſo elicitur, cùm

indè ꝓbetur veriſſima illa regula quam ad probandum hoc fundamentum attulimus, & modò breuius repetimus, & eſt, ꝙ ſpeciale mandatum, & ratihabitio Dñi de aliquo faciendo, requiritur, vt dominus, & nõ ꝓcurator ex aliquo facto cõmiſſo puniatur: aliàs procurator punietur. Ex cuius regulę veritate elicitur quoque veritas præſentis fundamenti. Cùm pro-
117 curator † ſine ſpeciale mandato, vel Dñi ratihabitione appellando ab executione iniuſtè, ipſe, & nõ Dñs veniat puniendus: quapropter Iudex huiuſmodi appellationem non admittet ſine ſpeciali mandato Dñi ipſius cauſæ: Probatur & ſecundò Doct. auctoritate. Nam docuit Bar. in conſi. ſuo incip. Inter procuratorẽ Dñæ Bernardinæ, ad finem. dicens, ꝙ ſtãte ſtatuto, ꝙ nullus procurator producat teſtes ſub certa pęna, nõ valere productionem teſtium factam a procuratore generali contra dictum ſtatutum: nam in gene-
118 rali mandato † non venit aliqd quod ſit pęnale. hęc Bar. ex cuius doctrina aptiſſimè cõprobat verũ eſſe nr̃um fundamentum, cũ dicta appellatio poſſit eſſe pęnalis ipſi procuratori in caſu ſuccumbentiæ, & ideo dicendam & hac rõne ipſam appellationẽ eſſe nullã, vt per ſe patet. Idipsũ docuit Iaſ. in l. ſi procurator. nu. 6. ff. de condic. indeb. ſequens Bar. vbi ſupra, ſubdens, ꝙ idipſum docuerit Bar. in conſ. ſuo incip. ſuper qõne per vos mihi conſulenda tranſmiſſa. Viſis oĩb. actis. in fine, dicẽs, ꝙ in generali mandato non veniat, ꝙ quis opponat exceptiones calumnioſas: & propterea debere principalem a contentis in accuſatione abſolui: cùm procuratori non mandauerit expreſsè, vt opponeret tales exceptiones. Idipsũ rurſus docuit Bar. in l. qui bona fide. §. ſi alieno. nu. 4. 5. 6. 7. & 19. ff. de dam. infec. Nam in dictis nu. 4. 5. 6. & 7. dixit, ꝙ vulgare ſit, ꝙ requiratur ſpeciale mandatum in procuratore, vt pęna aliqua puniatur Dñs cauſę: qm̃ aliàs ſine tali mandato procurator delinquendo nõ obligat Dñm, cum non veniat in generali mandato. Et ideo ad iurandum de calumnia in animam Domini requiritur ſpeciale man-
119 datum † licèt cauſa non exprimatur, quod clarius videtur exprimi in Clem. non poteſt. de procurat. quod etiam communis obſeruantia confirmauit, vt docuit ibidem Bart. a qua nõ eſt recedendum: Et idem Bar. vbi ſupra in n. 19. dixit, ſe credere, ꝙ ſi procurator iuret ſuper cõtractum, huiuſmodi iuramentũ nõ obliget Dñm ſine ſpeciali mãdato, vel niſi Dñs iuraſſet ſe ratũ habiturum quod per procuratorem fieret. hæc omnia Bar. vbi ſup. Ex cuius ſingulari doctrina emicuit veritas huius noſtri primi fundamenti, etſi ibi expreſsè nõ fuerit loquutus Bar. de appellãte procuratore ab executione ſine ſpeciali mandato, licèt benè in caſibus ſimilibus, in quibus potuiſſet puniri Dñs cauſæ propter actũ procuratoris ſui non ſpecialiter mandatum ſibi a ſuo Dño: & hæc quidem regula veriſſima fuit rurs9 approbata ab

co-

eodē Bart. in l. si procurator. col. 2. n. 7. 8. & 9. ff. de condic. indeb. Nam ibi his precisis verbis vsus fuit, videlicet. Et per istum textū ego dixi, & dico pluries in practica, q̄ in generali mandato non venit, q̄ procurator petat aliquid, p quod Dns incidat in pœnam, & ideo si procurator peteret illud, quod iam decisum est per cōpromissum, poterit pars dicere, q̄ ex hac petitione posset Dns incidere in pęnam, & q̄ ideo procurator non sit de iure admittendus, sine speciali mandato, vel expressa ratihabitione, vt hic, & in d. l. si p̄. ff. de his, quæ in fraud. credit. Idē dico si procurator produceret aliquas exceptiones, quib. non probatis, Dns caderet in magnam pęnam ex forma statuti, quia tūc requiritur speciale mandatū, aliàs non esset parti consultū, & sic fieret partis conditio deterior per aduentū procuratoris: & hæc oīa sunt intelligenda de pęna, quam incurreret Dns ex tali actu sui procuratoris sine eius speciali mandato, cùm supradicta sint intelligenda de pęna incurrenda ꝓpter aliquod factum: secus ꝓ aliquod neglectum (quòd consideratur in casu nostro) hęc ibi Bar. Qui iterum idipsum clarius, & elegātius docens in l. 4. §. si procurator. nu. 3. & 4. ff. quod quisque iuris. his præcisis verbis vsus fuit, videlicet. Licèt quædam sint de se licita, si tamen ex eo sit possibile inferri pœnam, non venit ex virtute generalis mandati, sed requirit speciale mandatum, vt hìc. & ideo quando per procuratorem proponuntur aliquæ exceptiones, ex quibus pœna infertur, si non probetur, nisi habeat speciale mandatum, adhuc potest petere, quòd Dominus approbet, vel reprobet illam productionem, aliter non audiatur procurator super eis: casus est hìc: Et hoc etiam dicendum erit, si procura-
120 tor † habuisset generale mandatum cum libera, &c. Nam sicut illud, quod est omnino prohibitū non venit in generali mandato: ita illud, quod non est omnino prohibitum, vel delictum, si poterit esse pœnale: hæc omnia Bart. vbi supra qui rursus idipsum elegantius docuit in l. 1. §. si procurator. nu. 4. & 5. vers. ad secundum, & vers. sequenti. ff. si quis ius dicenti non obtempe. his præcisis verbis vtens, videlicet. Vtrum ex delicto procuratoris possit Dominus conueniri. Dic quando procurator facit aliquod, quod certum est esse delictum: & tunc Domino non præiudicat, ni si habeat speciale mandatum, vel ratihabitione sequuta, vt hìc. Aut certum, quòd non est delictum, sed aliàs punibile. & idē, vt in d. l. 3. §. si procurator. Aut est tale fa-
121 ctum, † quod potest esse delictū, & nō delictum. Vt responsio facta vni positioni, vel interrogatìoni, in qua potest esse delictum, si est mendacium, & potest esse nō delictum, si est verum, & tunc dño præiudicatur donec probetur cōtrarium, vt in l. non solum. in principio. ff. de procuratoribus. Aut

eſt aliud factum, quod in delictum non cadit: & tunc Domino præiudicat, ſi habet ſpeciale mandatum, vel generale, cum libera. vt in l. procurator. in principio, & quod ibi not. ff. de tributaria actione. Ex prædictis igitur concluditur, quòd ſi procurator nomine Domini egit calumnioſam litem, & ſuccubuit, & ſic conſtat, quòd eſt delictum: ipſe procurator debet condemnari in expenſis, & non Dominus: niſi habeat ſpeciale mandatum: quod Dominus hic mandaſſe non videtur. vt in l. ſi procurator. in principio. ff. de condictione indebita, & ita determinaſſe Papam Clementem, retulit Speculator in titulo de executione ſententiæ. §. ſequitur, verſiculo ſed quid ſi procurator. & reperitur caſus in l. non eſt ignotum. C. de adminiſtrat. tut. hæc omnia Bartolus vbi ſupra, qui breuiter rurſus idipſum docuit in l. 1. §. quotiens. ff. de vi, & vi armata. Idem docuit Bald. in l. ſi procurator. numero primo, & ſecundo, ff. de condict. indebit. his præciſis verbis vtens, videlicet. Nota in generali mandato non contineri illicita, licèt procurator ſit in bona fide, vt quia putet eſſe debitum, quod eſt indebitum. Nam bona fides
122 † procuratoris non ampliat poteſtatem, nec includit ſpeciale mandatum, quod eſt notandum: Dicunt Doctores, quòd in generali mandato non continẽtur ea, quæ ſunt pœnalia Domino. Nam illicitum videtur quicquid pœna coercetur, vt in l. 3. §. ſi procurator. ff. quod quiſque iur. Hinc eſt, quòd in generali mandato non videtur mandatum, quòd procurator ſit contumax, vt in l. 1. §. ſi procurator. ff. ſi quis iudic. non obtemp. & ſic vbi reperitur, quòd Dominus puniatur propter contumaciam procuratoris, hoc eſt, vel quia contumacia procuratoris tranſit in contumaciam Domini, quia ſcit procuratorem contumacem, & non purgat contumaciam. vt in capit. 1. extra, vt lite nõ conteſt. Non enim hoc cõtingit vi mandati, ſed vi culpæ: quia qui cõſtituit procuratorem negligentem eſt in culpa. vt not. in l. finali. C. de exact. milit. anno. libro duodecimo. Vel eſt, quia potius expedit Domino nõ defendi, & ſic prodeſt, & non obeſt, vt in l. ſed hæc. §. finali. ff. de procurat. hæc Bal. vbi ſupra. Qui idipſum breuius docens in l. 1. §. ſi procurator. numero tertio. ff. ſi quis ius dicenti non obtemp. his præciſis verbis vſus fuit, videli-
123 cet. Aut dolus committitur † a procuratore. Primò contrahendo, aut ſecundò delinquẽdo, aut tertiò impetrando, aut quartò litigando: ſi ergo primò dolus committatur contrahendo, tunc Dominus non poterit ſe fundare ex illo contractu, niſi qualificato, prout eſt a principio, & ideo dolus miniſtri nocet Domino. Si de ſecundo loquimur, tunc dolus non nocet Domino. vt in l. meminerint. C. vnde vi, & in l. prima. C. de falſ. monet.

quod

quod est verum, nisi dominus ratificet delictum commissum suo nomine. vt in l. 1. §. quotiens. ff. de vi, & vi armata. Ratio est, quia non administrat, qui expressè de
124 liquit, † imò potius dilapidat, & ideo nisi interueniat ratihabitio, quæ habet vim specialis mandati non præiudicat domino, sed si interueniat, sic. Si de tertio loquimur casu, scilicet quando procurator deliquit impetrando: quod non est absolutè delictum. Tu dic, vt dixi in l. 3. §. si procurator. ff. Quòd quisque iur. vbi hæc formalia verba protulit, videlicet, Procurator vi generalis mandati, item tutor & curator non faciunt dominos in pœnam incidere legalem: nisi in duobus casibus. Primo si habet speciale mandatum, secundo, si dominus ratificat. hinc est quòd
125 quando procuratores † opponunt exceptiones pœnales, & non habent speciale mandatum: aduersa pars debet dicere, quòd procurator non possit exceptiones opponere, nisi faciat, quòd dominus eius ratificet: quod dictum memoriæ erit comendandum: & subdit. & idem dico in Syndico Vniuersitatis. & rursus idem voluit nos docere in suo consilio 307. incip. factum, super quo. lib. 2. ipsemet Bal. qui idipsum repetijt in suo consil. 99. incip. Decreto domini cauetur. col. 2. lib. 3. vt retulit Decius in l. 3. §. si procurator, num. 13. versiculo decimò & vltimò. ff. Quod quisque iuris. idem docuit rursus Bal. in c. nonnulli. in fine. ext. de rescrip. dicens, quòd procurator non possit compromittere sine speciali mandato: quia ibi agitur de magno præiudicio: Nam
126 periculosa † res est & pœnalis compromittere in arbitrum. vt not. in l. sed si èmptione. §. Minores. ff. de minoribus. & in l. Non distinguemus. §. si domini. ff. de arbitris. hæc Bal. vbi supra, cuius sententiam retulit & sequutus fuit Iason in l. si procurator. nume. 9. versicu. Item per hanc regulam. dicit Bal. ff. de condic. indebiti. Idem docuit Alex. in l. 3. §. si procurator. nu. 5. & 6. ff. Quòd quisq; iuris. his præcisis verbis vtens, videlicet. Nota quòd in generali mandato non venit posse fieri illud, per quod dominus posset in pœnam incidere. vt legitur & notatur in Clem. Non potest. de pro
127 cur. & ista faciunt, quòd in † generali mandato quis non videatur cõstitutus procurator ad causas criminales: quia in illis posset dominus incidere in pœnam, si delictum non probaretur. Hæc omnia Alexand. qui idipsum docuit in consilio 137. incip. Pulchrè respondet. columna penult. lib. 4. vt refert Decius in dicto §. si procurator. numero 13. Idem docuit Iason in l. si procurator. numero 4. & sequenti. ff. de condit. indebita, infrascripta notatu dignissima proferens, dicendo q̃ in mandato quantumcunque generali, nunquam intelligitur mandatum procuratori, quòd
128 indebitum † recipiat, aut illicitum faciat. vt etiam docuit Glo. in capitulo dilecto. in Gl. 2.

& ibi Imo.col.2. de præben. Amplia iſtam regulam, vt procedat etiam ſi talis procurator generalis haberet mandatum cum libera. &c. textus eſt not. in l. Si Pater. ff. de his quæ in frau. credi. nota. Doct. hic. Secundo amplia etiam ſi Dominus iuraſſet in generali procuratorio non venire contra factum procuratoris: cùm in generali iuramento illicita excep-
tuantur l. eos. §. 1. C. de vſur. Tertiò amplia iſtum textum & iſtam regulam ſecundum Barto. quòd quemadmodum in mandato generali non intelligitur mandatum indebitum, vel illicitum, ita etiam non intelligitur mandatum illud per quod dominus poſſet in pœnam incidere. Et per hoc dicit Barto. ſe pluries dixiſſe in practica, quòd non admitteretur procurator volens petere illud, de quo Dominus fecit compromiſſum cum pœna, & ſecutum laudum: quia ſic faceret Dominum in pœnã incidere: per hoc etiam dicit Barto. ſe practicaſſe, quòd non admittitur procurator volens producere, vel apponere exceptiones, quibus non probatis ex forma ſtatuti incidit in pœnam: ad iſtud de pœna melius facit textus in l. 3. §. ſi procurator. ff. quod quiſque iur. vbi Barto. idem repetit dicens, quòd illici-
129 tum † videatur quicquid pœna coercetur. vt in l. teſtamento Cẽturio. §. fin. ff. de manu. teſta. hæc Iaſon vbi ſupra: qui rurſus ibidem numero 8. & ſequenti dicit, q̃ per illum tex. & prædicta. dixerit Paul. de Caſtro ibidem in vltima columna, quòd aliàs reuocauerit ſententiam cuiuſdam magni Domini, quæ erat lata contra principalem ſuper actione iniuriarum propter articulos criminoſos porrectos a procuratore: Nam talis ſententia ferri non potuit, ex quo procurator non habebat ſpeciale mandatum. per dictum §. ſi procurator. Item per hanc regulam dicit egregie Ang. de Aret. in l. ab executore. colum. 3. & ſequen. & in l. Si expreſſum. colum. 27. ff. de appell. quòd ad appellandum ab executione ſententiæ: non ſufficit mandatum
130 † generale ad lites, & cauſas: etiam ſi dicatur, quòd poſſit appellari ab omni ſententia diffinitua, vel interlocutoria: ſed requiritur in individuo mandatum ſpecificum ad appellandum ab executione: ratio paret ex prædictis, quia appellans & ſuccumbens cadit in pœnam quinquaginta librarum argenti. vt in l. ab executione. in fine. C. quor. appell. non recip. & hoc multum exclamat allegans illo modo ita tenuiſſe de facto: & refert ita tenere Ang. in conſil. ſuo incip. pronunciata eſt tenuta vigore inſtrumenti locationis. Item per iſtam regulã conſuluit Ludouicus Rom. in conſil. 241. incip. circa primum. colum. 4. dicens, quòd cùm ſtatutum vetaret iudicem recuſari ſine cauſa ſub certa pœna, non potuit procurator allegans cauſam recuſationis ſine ſpeciali mandato admitti, nè aliàs dominus in pœnam incideret. Item per hanc regulam tenet etiã Geminianus in c. pen.

circa

circa finem de elect. in 6. quòd si procurator eligit sciẽter indignũ, dominus non incidet in pęnam c. cum in cunctis. ad fin. de electio. nisi ita specialiter ei mandasset. Ad istam regulam adde facere illud, quod tenet Alexan. in cõs. 81. incip. in causa, & lite vertente. in penul. col. lib. 1. dicens, quòd negatio Procuratoris non facit principalem suum grauari contra ius, onere probandi: quia est pœna. Item ad hanc regulam adde quod pulchrè consuluit Salic. in suo cõsil. incip. in quæsito superius. & est positum inter consilia Petri de Ancharano, in consil. 360. quòd nunquam intelligitur comprehendi in mandato generali aliquod, per quod ex facto Procuratoris Dominus posset argui de fide rupta, vel de violatione fœderum. ex hoc impugnat quasdam reformationes, vt ibi per eum. Item ad istam regulam adde illud, quod tenet Lapus de Castello allega. 127. incip. Primò quæritur. in col. 4. dicens, quòd ex facto Procuratoris Dominus non incidit in pœnam c. eum, qui. de præbend. in 6. eo quia Procurator generaliter datus non censetur datus ad illicita, nec ad ea, quæ habent dominum pœnã afficere. Hæc omnia Iason elegantissimè vbi supra. Idem docuit Dec. in d. l. 3. §. si procurator. col. 2 n. 13. vers. Decimo & vlti. nota. ff. Quod quisque iuris. infrascriptis verbis vtens, videlicet, Decimò & vltimò nota, quòd in generali mãdato non venit: quòd a procuratore fieri possit illud, propter quod dominus in pœnam inciderer: fa-

cit tex. in l. si pater. ff. de his, quæ in frau. credito. & simil. vt tradũ latè moderni in l. si procurator. ff. de condic. indeb. & Anto. de But. in consil. 67. incip. in facto proponitur. & in consi. 74. incip. prima facie. Imol. in consil. 76. incip. visis. & in consi. 64. incip. visa locatione. in fi. Romanus in consi. 60. incip. mandatum. & in consi. 261. incip. Spectabiles domini, col. penul. & in cons. 120. incip. circa primum. col. 3. hæc Decius vbi supra. Idem docuit Emanuel Soarez in suo thesauro commun. opinio. in versi. Procurator. num. 309. dicẽs, quòd procurator quantumcũque generali mandato creatus, nunq; quidq; ex illius mãdati viribus agere poterit, quod vel illicitũ sit, vel mandantem alicui pœnæ obnoxium reddat, vt frequenter placidum renuncio ex Iasone a nu. 5. atque alijs plerisque omnibus interpretibus in l. si procurator. ff. de condic. indeb. Curtius iunior in consi. suo 149. nume. 9. Franciscus Turzanus opin. 66. Idem docuit Hyppol. Bonacossa in suo thesauro commu. opin. versi. Procurator generalis, dicens, Curtium iuni. vbi supra docuisse, quòd procurator generalis non possit facere actum, per quem dominus cadat in pœnam, & quòd hæc sit cõmunis opinio.

Secundum fundamentum est, quoniam dicta appellatio nõ fuerat admittenda, cùm regula vulga
131 tissima sit, q; lite pendente † nemo turbandus sit in sua possessione, & ratio prima est, cum ipsa ap
132 pellatio suspẽdat de sui † natura

effectum sententiæ ante executionem eius, & non post immissionem pacificam in possessionem sibi adiudicatam, & secundò: quia appellatio frustratoria, & vana fuisset post dictam pacificā possessionem talium bonorum legitimè apprehensorum a dicto Domino Constantino Rectore talis Parochialis Ecclesiæ: & quòd vera sit dicta regula probatur apertissimè duplici medio vltra dictam allatam rationem. Primò enim per text. in c. 1. & 2. extra. vt lite pendente nihil innouetur. Nam in dicto capit. 1. hæc habentur, videlicet, [A memoria nostra non excidit, & infra statuimus, vt litteræ prohibitionis nostræ, quas ad petitionem Archiepiscopi Cantuariensis tuæ fraternitati direximus, nullum tibi prę iudicium faciant: quo minus tibi, & successoribus tuis liberum sit (quemadmodum vobis est beneficio priuilegiorum Apostolicæ sedis indultum, & tu & prædecessores tui consueuistis facere) ante vos per totam Angliam deferre Crucem, quousque diffinitiua sententia decernatur, an Ecclesia tua de iure hoc debeat habere.] hæc ibi. & in dicto capitulo secundo, hęc habentur, videlicet. [Laudabilem, & infra. Quæris quando matrimonium accusare contingit, an statim sit carnale commercium suspendendum. & infra. Ad quod breuiter respondemus, quod coniugum alteruter accusatus, ante probatam accusationem, iure quod habet in altero priuari non potest.] hęc ibi.

Idem apertissimè elicitur ex text. in c. dudum. §. de consilio, extra de priuilegijs. Vbi Gregorius Nonus his præcisis verbis vtitur, videlicet. [De consilio fratrum nostrorum decernimus, iuri prædictorum Prioris, & Conuentus super decimis noualiũm, in quarum erant possessione tempore illo, quo indulgentiæ Apostolicæ impetratæ fuerunt a parte altera de decimis noualiũm non soluen
133 dis,† non debere per eas, non facientes de hoc aliquam mentionem præiudicium generari.] hæc ibi. Hoc ipsum docuit textus in cap. volumus. in princ. 16. q. 4. Idem docuit text. apertissimus. in c. pen. ext. de institutionibus. Vbi Innocentius Tertius in §. nos igitur his pręcisis verbis vtitur, videlicet. [Nos igitur interlocuti fuimus, Archidiaconum esse in plena libertate eiusdem Archidiaconatus possessione tuendum, donec probatum legitimè fuerit ex aduerso libertates ipsas Archidiaconis ab Archiepiscopis personaliter fuisse concessas.] hæc ibi inter alia, vbi idem docuerunt Glo. in vers. probatum. & alij Docto. necnon Innoc. in c. constitutis. et secundo, col. 3. vers. sed contra. extra de appellat. Idem probatur in l. 2. C. de probat. & in l. vlt. C. de rei vẽdic. & in Authen. in medio litis sacras iussiones non fieri. §. illud quoque. coll. 8. & in l. Diuus Pius. ff. de petit. hæredit.

Idem docuerunt communiter Doctores in citatis iuribus, & Romanus in suo singulari 411. incipien. lite pendente. & Castiadorus

rus in decisione 9. titu. de causa propr.nu.14.vers.quia lis. Non negamus tamen hoc fundamentum admittere sequentem fallentiam, seu limitationem.

Limita singulariter allata in dicto secundo fundamento, dicendo, quòd ipsa non habeat locum in possessore † suspecto de
134 dilapidatione: quoniam tunc removendus esset a tali possessione, & dicta bona possessa essent sequestranda in loco tuto vsque ad exitum litis mota contra dictum possessorem: & suspectu dicimus illum, qui moribus talis est, vt suspectus dici debeat. vt in l. suspectum. ff. de suspect. tuto. nec audiretur talis, licèt vellet satisdare, q̃ benè administrabit. vt in 9. nouissimè. Institu. de suspect. tut. & hoc q̃tãdo suspitio saltem summariè in iudicio fuisset probata. vt in l. licèt Heli. ext. de simonia. & in c. venerabili. ext. de offic. deleg. & tali pacto erit intelligendus text. in c. fin. 9. q. 2. Vbi Pelagius Papa his præcisis verbis vsus fuit, videlicet. [Quia ea, quæ de fraudibus Maximiliani flebili ad aures nostras suppliuum relationes venerunt, non facilè, secundum veritatem agnosci poterunt, nisi facultas Ecclesiæ, quam in vsus suos malè conuertendo dispersit ab eius potestate, donec causa cognoscatur seponatur: idcircò nos eum, & a supradictæ Ecclesiæ patrimonio volumus interim submoueri, & in vestro discussionis ipsius tempore moderamine detineri.] hæc ibi, & quòd ita sit intelligendus talis tex. docuit ibidem glo. & in vers. donec causa. Vbi & Docto. communiter. & glo. in c. 1. verfic. deferre crucem. ext. vt lite pendente. & ibi per Doct.

Tertium fundamentũ est, quo-
135 niam executor † merus, (vt fuerunt Episcopus, & Vicarius Aretinæ Diœcesis) non tenebatur citare ipsum aduersariũ, aut aliam partem prætendentem inde aliquod interesse, prout expressè inscripti Doct. docuerunt. Nam ex Scriptis Bart. in l. fin. C. de edicto Diui Adriani. nu. 16. Marsil. latissimè in singul. 195. vers. nemo priuandus. col. 2. versic. teneas tñ perpetuò. Alex. in l. fi. nu. 16. C. de edicto diui Adriani. Bal. in l. ab executione. nu. 5. C. quorum appellat. in fi. nu. 16. C. de iudic. & in l. fin. nu. 18. C. de edicto diui Adriani. Decius in d. l. fin. nu. 32. vers. secundo concludit. & nu. 33. Ita ex Canonistis Glo. in Clem. 1. vers. repererint. de offic. deleg. Innoc. in c. ex ratione. ext. de appellac. & in c. dudum. col. 2. in fi. ext. de elect. Pan. in c. quia clerici. nu. 4. vers. secundò intelligunt. ext. de iure patro. & in c. accepta. nu. 6. vers. concludo. ext. de restit. spol. & rursus Innoc. in c. dudũ Archidiaconus, col. 2. in vers. sed si per. ext. de præsumpt. cuius singularia verba supra retulimus in probationẽ dictę vnicę conclusionis, cuius hoc est tertium fundamentum. Vide ergo ibi. Nam ibi hoc peroptimè probat afferendo rationes pro vtraque parte.

Et hęc est mea sentẽtia decisiua.

Ego D. Alphonsus Villagut à Neapoli Abbas Congregat. Cassinens. V. I. P.

S V M-

SVMMARIVM.

1 Numeratio pecuniæ in contractu emptionis census est de validitate contractus.

2 Locus vbi contractus celebratur, quoad solemnitatem eius, attendendus est, & non locus destinatæ solutionis.

3 Contractus redditur nullus non solum non seruata solemnitate loci, in quo contrahitur, si de eo queratur in loco contractus, verum etiam si de eo dubitari cõtigerit alibi, quàm in loco contractus.

4 Contractus emptionis censualis de validitate requiritur, vt non omnia, sed specialia fructifera bona obligentur.

5 Contrahentibus omnibus in Regno Neapolitano fuit indultum a Nicolao Quinto emere census ac reditus ad rationem decem pro centenario etiam super re mobili infrugifera.

6 Contractus quib. modis dicatur celebratus in aliqua ciuitate, vel loco.

7 Contractus dubius de vsuraria pranitate discendus erit legitimus propter bonitatem, ac fidelitatem ipsius creditoris.

De valore instrumenti censualis.

THEMA.

Quidam Nobilis Ianuensis, cum esset creditor alterius Nobilis Ianuensis post multa, tandem mediante instrumento publico confecto Ianuæ conuenerunt de conficiendo alio instrumento in Ciuitate Neapolitana, iuxta stilum, morem, & formam Ciuitatis Neapolis ad omnẽ instantiam creditoris, idẽ continente, quod in confecto Ianuæ habeba tur, s. dictus debitor ex nũc obligat, ac vendit bona fructifera in censum annuum, ad rationem septem pro centenario, existentia in Regno Neapolis, & q̃ dictum annuum cẽsum soluet dictus debitor dicto creditori de pecunia Neapolitana in Ciuitate Neap. in fine cuiuslibet anni cum potestate tamen affrancandi, &c. & quòd talis solutio facienda Neapoli currere incipiat a dicti instrumenti confecti Ianuæ.

Quæritur modò an dictus contractus sit vsurarius, cum non fuerit celebratus iuxta formam constitutionis Pij Quinti, per numeratam pecuniam, etsi per recompensationem, seu extinctionem debiti loco solutionis faciendæ.

DECISIO XI.

INVOCATO Sanctissimę Trinitatis numine, litteris commendare studebimus quicquid sentiemus, illud roborando auctoritatibus legum ac Doctorum.

Et primò videbatur fore dicendum huiusmodi contractum esse vsuraria fęditate immundum sub sequentibus fundamentis. Primum

Digitized by Google

mum quorum est.

Cùm in huiusmodi contractu
1 defuerit numeratio † pecuniæ, qua fuit emptus census huiusmodi ad rationes septem pro centenario, & huiusmodi innumeratio esse de solemnitate essentiali actus videatur expresse elici ex verbis dictæ constitutionis Pij Quinti. Indè sequitur actum emptionis invalidum, ac per consequens creditorem emptorem aliquid suscipiendo virtute dicti contractus fuisse vsurarium: cùm dictus contractus fuerit celebratus Ianuæ, vbi fuit vsu ipso omnium ciuium Ianuensium approbata, & in legē recepta: Cū ergo ita res habeat, & regula sit quòd quoad solemnitatem contractus attendatur lo-
2 cus † contractus, & non locus destinatæ solutionis, prout docuit Caccialupus in l. cunctos populos. colum. 49. versic. & dum supradixi, & col. 51. vers. ex prædictis potest decidi, Angelus in l. fundus. versic. primo casu. ff. de euict. Panormitanus in c. fin. nu. 27. extra de foro compet. quos refert, ac sequitur Antonius Gabriel in tract. conclusionum. lib. 6. titu. de consuetudine, conclusione 2. nu. 6. vers. primò amplia. Qui addidit ibidem. num. 8. vers. secundò amplia. dicens eundem Caccialupum in dicta l. cunctos. nu. 46. vers. infert, quòd si statutū dixisset, quòd non solùm contra-
3 ctus † non seruata solemnitate loci, in quo contrahitur esset nullus, si de eo quæratur in loco contractus, verum etiam si de eo contingat alibi dubitari, quàm in loco contractus. Cùm ergo dictus contractus careat solemnitate loci, in quo fuit initus, & huiusmodi locus obseruet solemnitatem numerandæ pecuniæ in actu dicti contractus, & numeratio non interfuit, indè sequitur dictum contractum declarandū fore vsurarium, & illicitum.

Ad hoc ipsum probandum accedere videtur, quòd in dicto cōtractu defuerit & alia conditio, requisita in dicta constitutione Pij Quinti. Nam in dicto contractu fuerunt expresse hypothecata, & census solutioni obligata omnia bona dicti Nobilis debitoris: quod expresse fuit prohibitum in dicta constitutione Pij
4 Quinti, in qua dicitur † extinguendum censum fore, seu ius exigendi solutionem pensionis censualis pro rata, vel in totum, rei fructiferæ censui subiectæ. Quapropter alio ex capite videtur huiusmodi contractum fuisse, & esse vsurarium, & pro tali declarandum.

His non obstantibus dictum Nobilem creditorem non fuisse molestandum hac de causa; cùm contractus huiusmodi fuerit canonicè, ac iustè celebratū. Quod & probatur his fundamentis verissimis.

Primum quorum est. Quoniam ipse Nobilis creditor contraxit Neapoli, & non Ianuæ. Quapropter non tenebatur obseruare dictam Pij Quinti constitutionem. Tum quia in dicta Ciuitate vsu illorum ciuium non fuerit recepta, ac approbata pro apertissimè

mè probabitur, si ipsi Nobili creditori terminus congruus assignetur ad hoc probãdum, ipso Pio V. sciente & tolerante, cuius scientia & tollerantia eximit omnes ibi contrahentes, & in contractibus suis non obseruantes conditiones illas insertas in dicta constitutione, stante priuilegio, seu constitutione Nicolai V. ædita in anno 1452. die primo Octobris, in qua
5 conceditur † facultas emendi pẽsiones, seu redditus censuales super quibuscunq; bonis etiam mobilibus ad rationem decẽ pro centenario. Et hoc fuerit indultum omnibus cõtrahentibus in Regnis vtriusque Siciliæ, vltra & citra Farum? Quæ constitutio adhuc est ibi in viridi obseruantia, & quòd stante tali constitutione Pij V. a Neapoli communiter non acceptata, contrahentes ibi non teneãtur, neque in foro conscientiæ ipsam obseruare, vt docuit Card. in prohemio Clem. & est communis Docto. sententia. Tum quia dictus
6 contractus † dicitur celebratus Neapoli, & non Ianuæ duabus de causis rationi cõgruis. Prima quarum est, quoniam primo in dicto instrumento confecto Ianuę, folio primo continetur ipsum prius oretenus fuisse celebratum Neapoli per conuentiones ibi completas inter partes. Secundo, quia ibi dem fuit conuentum inter partes quòd ad omnem requisitionem dicti Nobilis creditoris, ac emptoris dictæ censualis pensionis conficiendum fore aliud instrumẽtum similis conuentionis, in ciuitate Neapoli. Nam fol. 5. hæc præcisa verba continentur, videlicet. Di tutte le sudette cose se ne debbiano passare le scritture publiche, & assensi Regij in Napoli per mano loro, & di loro legitimi Procuratori, come nel scritto del Signor Giulio Cesare &c. Et idipsum apertius habetur ibidem fol. 10. his præcisis verbis, videlicet. Cui quidem instrumento, vt supra conficiendo ex nunc, prout ex tunc præfatus Illustrissi. Ioan. Baptista consensum præstitit, & præstat irreuocabiliter, ita vt possit & debeat extendi per quemcunq; Notariũ iuxta stilum, & morem, ac secundum formam dictæ ciuitatis Neapolis ad omnem voluntatem dicti magnifici Antonij Spinulæ, seu eius Procuratoris: & quòd stante tali cõuentione dicatur dictus cõtractus initus Neapoli, probatur auctoritate Doctorũ. Nam in hoc præciso casu docuit Decius in rubri. de consuetu. nu. 2. & Hyppol. de Marsil. in singul. suo 666. incip. Pendet nunc de facto, & additur quoque in dicto contractu, quòd huiusmodi pecunia soluẽda sit in pecunia Neapolitana ad rationẽ septem pro centenario, vt in dicti instrumenti fol. 7. & 8. obligando dictus debitor contrahens se, & suos successores ad dicta omnia perficienda, vt in fol. 9. Tum quia in illo loco quis dicatur contraxisse, in quo se obligauit soluere pecuniã, vt docuit apertissimus rex. in l. contraxisse. ff. de actio. & obliga. vbi hæc præcisa habentur verba. [Contraxisse in eo loco vnusquisq; intelligitur, in quo, vt solueret se obligauit] hæc ibi. Idem

habe-

habetur in l. 3. ff. de bonis auct. iudic. poss. vbi hæc præcisa verba habentur, videlicet, [At vbi quisque contraxit. Contractum autem nõ vtique eo loco intelligitur, quo negotium gestum est: sed quo soluẽda est pecunia]hęc ibi. Hoc ipsum docuerunt Doct. communiter in dictis iuribus: & vltra eos Alex. in consil. 21. nu. 3. vol. 2. citans ad hoc Oldra. quod & repetijt in cõsil. 37. vol. 5. Idem docuit Fabian. de Monte in tracta. de emptione, in quinta quęst. principali, nu. 16. Idem Alciatus in suo respon. 73. nu. 6. & 7. & in respon. 69. num. 1. post Hostien. Petr. de Monte, & Ioan. Rui. in locis per eum allegatis: ex quibus dicit hanc opinionem esse communem contra Barto. in l. semper in stipulationibus. ff. de regul. iuris.

Ad hoc accedit, quòd etsi simus in claris, quòd dictus contractus fuerit legitimus, vt ex prædictis patuit: sed posito quòd essemus adhuc in dubijs, omnino huiusmodi contractus † dicetur legitimus propter bonitatem ac fidelitatem ipsius creditoris, qui propter nimiam probitatẽ (ne dicamus simplicitatem colũbinam) euasit pauperrimus, respectu pristini ipsius status: & quòd in dubijs contractus dicẽdus sit legitimus, & nõ vsurarius docuerũt infrascripti Doctores, videlicet Bal. in l. rogasti. §. si sibi. col. fi. versic. extra noto. ff. si cer. peta. Alexan. in consil. 221. col. 2. in princ. versi. Accedit etiã. volum. 2. quem retulit & sequutus fuit Iason in l. seruum fugitiuum. col. 5. versic. hic etiam dicimus. C. de seru. fugit. Alexan. in consi. 200. col. 1. versi. Accedit etiam. volu. 6. Maria. iunior in consil. 83. colum. 1. versic. stantibus itaque prædictis. vol. 2. Hyppoli. in consil. 2. nume. 1. versi. & adduci potest. gl. in c. nauiganti. & ibi Hostien. & Ioan. Andre. extra de vsuris. quos refert & sequitur Anto. Gabri. in tracta. conclusio. tit. de maleficijs. conclusio. 2. nume. 3. versic. secundo infertur.

Et per hæc allata in probationem nostræ sententiæ patuit respõsio ad obiecta. Et hæc est mea sententia decisiua.

Ego D. Alphonsus Villagut à Neapoli Monachus Congregat. Cassinensis V. I. P.

SVMMARIVM.

1 *Empta omnia aliqua pecuniæ quantitate specialiter mutuatæ ad ipsamet emenda, mutuanti specialiter sunt hypothecata, in tantum quòd prior creditor dicti mutuatarij sit posterior in iure habendi ius super dicta re empta tali pecunia mutuata.*

2 *Mutuanti in refectionem domus, ipsa domus est specialiter tacitè obligata.*

3 *Creditor prior habens specialem hypothecam super aliqua re, postea si posterior mutuet pro refectione illius, hic posterior creditor erit potior in iure acquisito super dicta re obligata.*

4 *Casus nonnulli enumerantur, in quibus prior creditor in tempore erit posterior in iure.*

5 Is,

Digitized by Google

5 *Is, ex cuius pecunia aliquid efficitur, habet tacitam hypothecam super illud, si ad hoc ipsum fuisset ipsa pecunia mutuata: illo tamen deficiente habebit obligationem personalem: & idem dicitur de re empta: si ad hoc ipsum fuisset mutuata pecunia.*

6 *Locupletari cum aliena iactura nemo potest.*

7 *Creditor prior habet potius ius creditoribus posterioribus in ijsdem pignoribus, præter creditorem illum, cuius pecunia aliquid speciale fuit emptum.*

8 *Emptum ex pecunia alicuius, nisi specialiter, vel generaliter hoc sibi fuisset obligatum, non pariet nisi actionem personalem.*

9 *Vera interpretatio l. licet. C. qui potior. in pign. haben. & l. Quàmuis. la terza, C. de pign. & hypot.*

10 *Emptum ex aliqua pecunia specialiter mutuata alicui, tacite illud tale pro illo mutuo obliganti, an pariat obligationem realem, et priuilegiatam in re taliter empta, virtute talis contractus mutui.*

11 *Is, cui sunt aliqua bona specialiter hypothecata, poterit ipsa prosui in ris conseruatione apprehendere, & apprehensa retinere.*

12 *Auferre quod nemo possit aliquid propria auctoritate etiã in pignus à suo debitore, videtur probari multis medijs.*

13 *Spoliatus ab aliquo (non auctore prætore) est ante omnia restituendus pristino statui.*

14 *Vim inferre dicitur qui rem sibi debitam accipit, & non per iudicem reposcit, et ideo hic talis ius suum in ea habitum ammittit ex tali facto suo, et insuper venit puniendus pœna infamiæ, & arbitraria. An verò hæc omnia ad corticem litteræ sint vera semper, in responsionem ad huiusmodi leges hoc statuentes examinabitur.*

15 *Legatarius propria auctoritate occupans sibi legata, non venit aliqua pœna puniendus.*

16 *Occupans bona sui debitoris propria auctoritate in tribus casibus non venit puniendus.*

17 *Creditor quando furtiuè possit impunè accipere à debitore quod sibi debetur, & quid cauendum sit à tali creditore.*

18 *Domini Dei sententia in c. 24. Deuteronomij. quomodo sit interpretanda.*

19 *Prohibita multa sunt regulariter, quæ tamen in aliquo casu contingente sunt licita: & hoc exemplificatur in furante propter extremam necessitatem, quam patitur.*

20 *Textus in c. Conquerente. extra de restitu. spoliat. legitimè exponitur.*

21 *Responsio genuina triplex ad iura ciuilia, quæ videbantur impugnare veritatem dicti nostri corrolarij.*

22 *Regulariter non licet alicui sibi ius dicendo occultè accipere rem sibi debitam occupatam iniustè ab alio, in aliquo tamen casu licebit, & quare.*

23 *Legatarius rem sibi legatã propria auctoritate capere poterit antè adi tam hæreditatem, & etiam post illam aditam: antè tamen apprehensam possessionem per hæredem.*

24 *Textus in l. si quis in tantam. C. vnde vi. limitatur perpulchrè.*

25 *Debitor soluens creditori creditoris sui, ipso ignorante uel inuito, in fo-*

Digitized by Google

ro fori non erit absolutus à dicto debito iam soluto.

26 Debitor solvens creditori creditoris etiam in foro fori liberatus erit à tali debito non simpliciter, sed ope exceptionis doli mali.

27 Debitor solvens creditori creditoris in foro conscientiæ est absolutus.

28 Odio alterius nullus est grauandus.

29 Bona fides non patitur vt semel exactum, iterum exigatur.

30 Causa prohibendi furti quæ fuit.

31 Statutum Ragusinum declarat creditores defunctorum propter obsequia præstita, etsi essent posteriores, quòd semper sint iudicandi anteriores omnibus creditoribus.

32 Prior in tempore, potior in iure erit.

33 Statuta laicorum, etsi non complectantur clericos in materia odiosa, bene tamen in fauorabili.

De creditoris potestate in bonis debitoris.

THEMA.

Reuerendus D. Donatus Muscatus dum esset obsequijs Reuerendissimi Domini Raphaelis Bonelli, olim Archiepiscopi Ragusienfis mancipatus, & specialiter in custodiendo, & dispensando bona illius, die quadam post mortem dicti Domini Archiepiscopi, cum non solũ precibus, verùm etiam minis sibi metus cadens in constantem virum incuteretur a Domino Marco Antonio Bonello, nepote dicti Archiepiscopi creditore illius in maxima quantitate pecuniarum ab ipso specialiter mutuata dicto Archiepiscopo pro emendis innumeris vasibus argenteis, & alijs suppellectilibus pro vsu Capellæ, & domus illiusmet Archiepiscopi eius patrui, ipse Reuerendus Donatus (quamuis inuitus) permisit ipsum Marcum Antonium auferre, & extra domum asportare nonnulla vasa argentea empta dicta pecunia mutuata. At cum ipse Reuerendus D. Donatus studuisset ex reliquis suppellectilibus satisfacere sibimet antiquissimo dicti Archiepiscopi creditori ratione obsequiorum illi exhibitis per multorum annorum curricula, fuit sibi a creditoribus eiusdem posterioribus obiecta dicta permissio dictæ asportationis dictorum vasorum argenteorum.

Dubitatur modò. An dictus Reuerendus Donatus teneatur restituere dicta vasa asportata, vt supra, successori Archiepiscopo tanquam spolia relicta, vel saltem ex valore dictorum vasorum sibi satisfacere per modum recompensationis faciendæ, donec sibi satisfactum fuisset de precio mercedis obsequiorum præstitorum a se Archiepiscopo suprascripto iam defuncto.

DECI-

Digitized by Google

DECISIO XII.

PRo cuius quæſtio nis propoſitæ deciſione, oīno tria præmittenda, ac examinanda erūt neceſſariò, ex quo rum diſcuſſione & deciſione, quā facillima, veraque apparebit pro poſitæ quæſtionis deciſio. Primū ergo horum eſt.

An ipſamet vaſa argētea & alia bona empta à dicto Reuerendiſſimo Archiepiſcopo ex pecunia ſibi ſpecialiter mutuata ad ipſa vaſa, & alia bona emenda à dicto D. Marco Antonio illius nepote, ſint dicto nepoti ſpecialiter obligata pro ſua pecunia mutuata.

Secundum, An debitor ſoluens creditori creditoris ſui illo ignorante, vel inuito, ſit abſolutus à debito denuo ſoluendi illud ſuo creditori.

Tertium, an dictus Reuerendus Donatus ſtante tali ſolutione facta & approbata (vt dicetur) à legibus & Doctoribus, poſſit priuari mercede congrua obſequiorū tot annis exhibitorum dicto Reuerendiſſimo Archiepiſcopo, ſibi aſſignanda ex ſpolijs bonisque alijs relictis à dicto Reuerendiſſimo, vel ſaltem an ſit ipſe præferendus alijs creditoribus dicti Reuerēdiſſimi poſteriorib.

Circa primum, vnica concluſio ſit hæc. Vaſa illa argentea, & omnia alia ſuppellectilia, quę empta fuerunt à Reuerendiſſimo Archiepiſcopo Raguſino ſupradicto ex pecunia dicti Domini nepotis ad illa emenda ſpecialiter mutuata † ipſi Domino nepoti reali ſunt obligatione obligata: cū ex tali mutuo, ſequuta dicta emptione, ipſe Dñs nepos acquiſierit in ipſis tacitā hypothecā. Hęc cōcluſio probabitur veriſſima triplici medio. Primò enim per tex. apertiſſimum in l. 1. ff. in quibus cau. pign. vel hypoth. tacitè contrahatur. vbi hæc habentur ad verbum, videlicet [Senatus conſulto, quod ſub Marco Imperatore factum eſt pignus Inſulæ creditori datum, qui pecuniam ob reſtitutionem ædificij extruendi mutuam dedit, ad eum quoq; pertinebit, qui redemptori Domino mandante, nummos adminiſtrauit.] hæc ibi. Ex cuius legis contextu elicitur ſecundum Doctores, quòd mutuanti in refectionem domus, † domus ipſa tacitè eſt obligata, ſiue domino, ſiue cō ductori operis ſit ſoluta pecunia, vt ibi habetur ſpecialiter in Rubrica. Idem probatur per arg. in l. Interdum. ff. Qui potior. in pignor. haben. ſint. vbi hæc habentur, videlicet. [Interdum poſterior creditor potior eſt priore: vt puta, ſi in rem ipſam conſeruandam impenſum eſt, quod ſequens credidit: veluti ſi nauis fuit obligata, & armandam eam, vel reficiēdam ego credidero] hęc ibi. Diximus pręſentē concluſionem probari per arg. in dicta l. 1. & in dicta l. interdum, quoniam etſi ad uerbum, & explicitè ipſa non contineatur in dictis legibus, benè tamen implicitè, arguendo à fortio

ri

ri tali pacto, videlicet. si d. l. 1. & l. interdum volũt, q; si nauis fuisset obligata alicui, & postea pro reficienda, vel armãda ab aliquo fuerit mutuata pecunia, ipsi mutuatori sit obligata in tm̃, q; is, q; posterior erat creditor Dñi nauis, fiat mõ ex tali causa anterior, & i obligatione acq̃sita super nauim hẽatur prior creditor, ac per cõsequens primò fingatur sibi obligatam fuisse dictã nauim quo ad hipothecã super ipsam acquisitam. Quantò ergo magis in casu ꝓposito in nra cõclusione, cũ nullus creditor sup dictis vasis argenteis, & alijs supradictis emptis de pecunia ipsi⁹ Dñi nepotis fuerit d. Reuerendiss. Archiepiscopi anterior creditor ipsi Dño nepoti. Ad qd accedit, q; dicta pecunia d. Reuerendiss. nõ fuerit mutuata ad refectionẽ dictorũ vasorũ, sed ad integrã emptionẽ, & ex illa ad nouũ ius acquirẽdũ super ipsa vasa empta, prout apertissimè probatur p confessionem auctẽticam factam per ipsum Reuerendissimum mutuatariũ dict̨e pecunię, & emptorem dictorum bonorum. Quapropter in casu nro patet adesse locũ arguendi a fortiori. Idem probatur q̃ apertissimè per arg. in l. huius enim. ff. qui potior. in pign. haben. Vbi hęc habentur. videlicet. [Huius. n. pecuniam saluam fecit totius pignoris causam: quod poterit quis admittere, etsi in cibaria nautarum fuerit creditum, sine quibus nauis salua peruenire nõ poterat. Item si quis in merces sibi obligatas crediderit, vel vt salue fiant, vel vt naulũ exoluatur, 4 † potior erit licèt posterior sit, nã & ipsum naulũ potentius est. Tantundem dicetur, etsi merces horreorum, vel areæ, vel vecturæ iumentorum debetur, nam & hic potior erit.] hæc ibi. Diximus probari hanc nostram sentẽtiam per argumentum in dicta l. huius enim. rationibus allatis paulò ante in interpretationem dictæ l. interdum. Probatur etiam præsens nostra conclusio auctoritate infrascriptorum aliarum legum. Nam in l. licet. C. qui potior. in pig. hab. vbi hęc habentur. [licèt ijsdem pignoribus multis creditoribus diuersis temporibus datis priores habeantur potiores; tamen eum cuius pecunia prędium comparatum probatur, quod ei pignori esse specialiter obligatum, statim cõuenit omnibus anteferri iuris auctoritate declaratur.]hæc ibi. quibus similia verba habentur in Authen. quo iure vtitur. C. eo. & in l. fin. §. fi. ff. qui potior in pig. hab. vbi per glosas, & Bart. & Bald. & per Philippum Frãchum in regula. Qui prior. de regu. iur. in sexto, col. 1. in versic. tertiò in eo. Idem docuit Specul. in lib. 4. titu. de solut. & oblig. nu. 33. Idem auctoritate infrascriptorum. Nam glo. in l. pen. C. qui potiores in pign. habeantur in vers. personali. constantissimè docuit, quòd is, ex cuius pecunia res aliqua efficitur, † habet tacitam hipothecam, vt in l. 1. l. interdum. & sequenti. ff. in quibus cau. pig. taci. contrah. sed si non poterit creditor sibi satisfacere ex ea, habeat priuilegiũ inter alias personales

5

Digitized by Google

obligationes : & idem dicendum erit de eo, cuius pecunia res empta eſt, ſi ad hoc ipſum fuiſſet mutuata, vt dicta res fuiſſet empta: Nam tunc res illa empta erit obligata mutuanti : ſecus ſi non ad hoc mutuata fuiſſet. hæc omnia glo. illa ſingularis, cuius ſententiæ ibidem ſe ſubſcripſerunt infraſcripti Doctores non audentes ab eius opinione recedere : quia communis eſſet, videlicet Bal. & Ang. & Iaſon in l. creditor. ff. de rebus credit. ſi cer. pet. appellans eam magiſtram. Alex. in l. ſi cum dotem. §. vltimo, col. 3. ff. ſol. matrim. Bart. in d. l. 1. ff. in quib. cau. pign. vel hipot. his præciſis verbis vtens, videlicet. Mutuanti in refectionem domꝰ, ipſa domus tacitè eſt obligata, ſiue conductori operis ſit ſoluta pecunia. hæc ille. Ex quibus patet ſe ſubſcripſiſſe præſenti noſtræ concluſioni, arguendo ab identitate rationis, prout ſuperius fecimus. Idem docuit Capicius in tract. de dote, quarta parte, quæſt. 8. Idē docuit Chaſſaneus in Catalago gloriæ mundi parte ſecunda, con 7
ſideratione 99. colum. 6. probatur & tertiò præſens concluſio hac ratione. Cùm enim nemo de-
6 beat † cū aliena iactura, aut iniuria locupletari. vt docet textus in c. locupletari. de regu. iur. in ſexto. Inde ſequitur, quòd ſi vera non eſſet noſtra conclutio, & bona empta pecunia mutuata ſpecialiter ad illa emenda, nō eſſent tacitè mutuanti obligata, ſequeretur hoc abſurdum, quòd tam ipſe mutuatarius, quàm alij creditores ipſius poſſent ipſo mutuatore inuito locupletari de bonis extantibus, non in ſua ſpecie, ſed in rebus emptis, cum iniuria, & iactura ipſius mutuatoris. At quoniam hoc eſſet a ratione longè alienum : idcirco dicendum erit concluſionem noſtram eſſe veriſſimam.

Attamen licet veriſſima fuerit noſtra concluſio tot tantisq; medijs probata, poſſet tamē quis cōtra eam inſurgere, ipſam dicēdo eſſe falſam, tum quia videntur ei aduerſari iura ſtatim afferenda, cum etiam & Doctores non minimę auctoritatis dicentes, quòd in caſu propoſito dicto mutuatori non debeatur obligatio hypothecaria, ſeu realis ſuper ipſam rem emptam eademmet pecunia ipſius mutuatoris, ſed ſolū obligatio perſonalis, & priuilegiata: niſi hoc ipſum ſpecialiter pepegiſſent, quod & probari videtur per textum in l. licet. C. qui potiores in pign. habeantur. Vbi hęc habentur, videlicet. [Licet ijſdē pignoribus multis creditoribus diuerſis temporibus datis priores habeantur potiores : tamen eum cuius pecunia prædium cōparatum probatur, quod ei pignori eſſe ſpecialiter obligatum ſtatim conuenit omnibus anteferri iuris auctoritate declaratur.] hæc ibī. Ex quibus videbatur eliciendum fore non deberi realem obligationem ex mutuo ſuper rem emptam ipſa pecunia mutuata, ſed tātum perſonalem. Niſi ſpecialiter de hoc fuiſſet pactum initum inter mutuatorem,

&

Digitized by Google

& mutuatarium, prout clarius docuit textus in l. quamuis, la terza, C. de pignorib. & hipothecis. Vbi hæc ad verbum habentur, videlicet. [Quamuis ea pecunia, quam a te mutuo frater tuus accepit, comparauerit prędium: tamen niſi ſpecialiter, vel generaliter hoc tibi obligauerit, † tuæ pecuniç numeratio in cauſam pignoris non deduxit, ſanè perſonali actione debitum apud Præſidem petere non prohiberis.] hæc ibi. Idipſum (vt dixímus) videtur probari auctoritate Doctorum. Nam Bartolus in l. interdum. ff. qui potior. in pign. haben. & infraſcriptos alios idipſum docuiſſe Doctores, videlicet. Glo. in dicta l. interdum. in verſic. tredidero. Glo. in l. quod quis. ff. de priuileg. creditorum. Vbi idem docuit Zaſius poſt alios per dictum textum in l. quãnis. la terza. Ripa in l. priuilegia. numero decimooctauo, & in l. ſi ventri. §. in bonis. ff. de priuileg. creditorum, & in dicta l. prima, ff. in quibus cauſis. qui omnes aſſeuerant hanc eſſe communem opinionem. Idem docuit Salicetus in Authen. quo iure, ſeu in l. penultima. C. qui potior. in pignor. habent. Bald. in nouella de dote parte decima, numero trigeſimoquinto. Antonius Fanenſis ſecundo membr. quinta parte, numero tertio, & rurſus Bartol. & alij communiter in l. ſi cùm dotem. §. vltimo, ff. ſoluto matrimonio. Vbi Alexan. ſcribit hanc opinionem eſſe communem. Idẽ Iaſon in d. l. creditor. Chaſſaneus in dicta conſideratione 99. columna ſexta, quorum omnium ſupraſcriptorum Doctorum retulit, & ſequutus fuit Didacus Conarruuias in libro primo, capitulo ſeptimo.

His tamen in contrarium allatis non obſtantibus adhuc aſſeueramus ſupraſcriptam noſtrã concluſionem fuiſſe veriſſimam, cui ſi iuſta intellectus ſtatera librata fuerint, oppoſita ipſa proculdubio palam fiet tam dicta iura, quàm Doctores citatos ei nullatenus aduerſari: at potius ſuffragari. Quapropter ſciendum, Primò quòd textus in dicta l. licet, † & in dicta l. quamuis, non loquuntur in caſu noſtræ concluſionis. Nam loquuntur de expreſſa hipotheca, ſeu obligatione acquiſita per mutuantem: nos autem non loquimur de expreſſa, ſed ſolum de tacita. & idem reſpondemus ſupra citatis Doctorũ ſententijs allatis contra noſtram ſententiam, quorum maior pars expreſſè ſequuta fuit dictam glo. in dicta l. penultima. C. qui potiores. quam legem aliqui eorum appellarunt Authen. vt ſupra retulimus. Ne ergo cogamur aſſeuerare tot celeberrimos Doctores in dictis ſuis fuiſſe inconſtantes, & varios: omnino tali pacto concordandi erunt. & quòd dictus Reuerendiſſimus tacitè innuerit ſe voluiſſe dicta vaſa argentea, & alia ſuppellectilia emenda ex tali pecunia mutuata ab eius nepote hypothecare, ſeu reali hipo-

theca obligare pro dicta mutuata pecunia ab ipſo nepote, ipſimet nepoti, & non alijs creditoribus: quàm facillimè elicitur ex inſtrumento facto inter ipſum Reuerendiſſimum, & eius nepotem, in quo ſpecialiter mentio de pe-
10 cunia tali ſibi mutuata † ob talia emenda, quoniam aliàs vtique hæc expreſſiſſe fuiſſet ſuperfluum, & ſic poterit & ſecundò reſponderi dictis citatis in contrarium iuribus, & Doctoribus volentibus, quòd tunc res empta expreſsè ex pecunia mutuata ſit reali hipotheca obligata mutuatori: quando inter eos ſic conuentum fuiſſet: & quoniam taciti, & expreſſi eadem eſt virtus in contractibus. vt in l. cum quid. ff de rebus creditorum, ſi certum petatur, prout etiam docuit Decius in l. expreſſa nocent. numero decimo. ff. de regulis iuris. Indè ſequitur veritas noſtræ concluſionis probari etiam auctoritate legum, & Doctorum prædictorum. Reſpondetur tertiò dictis auctoritatibus, quòd ipſe concludant, quòd ex tali mutuo oriatur perſonalis actio ipſi mutuanti contra mutuatarium, & verum eſt, in defectum ſcilicet valoris rei mutuatori tacitè obligatæ, quod nos non negamus, ſequentes dictam ſingularem gloſam in dicta l. penultima, hoc ipſum expreſsè docentem in reconciliationem contrariorum, quam gloſ. maior pars ſupradictorum Doctorum ſequuti fuerunt tanquam ſingularem. Ex his ergo omnibus patuit veritas præſentis noſtræ concluſionis. Ex quibus omnibus hucuſque colligitur vnicum memorię commendandum corrolarium, & eſt hoc videlicet.

Dominus Nepos (de quo eſt ſermo) dicti Reuerendiſſimi Archiepiſcopi defuncti potuit de iure apprehendere, & apprehenſa retinere dicta vaſa argentea ſibi
11 tacitè hipothecata † propria auctoritate pro ſui iuris conſeruatione: cùm non fuiſſent illucuſq; ab alio occupata, ſecundum communem Doctorũ opinionem, vt docuit Burſatus in conſi. 8. nu. 15. lib. 1. poſt Alex. in l. 1. C. de repud. hereditat. vt etiam retulit idem Burſatus in tract. commu. opinio. ſub littera. C. in penult. §. incip. creditor rem ſibi hipothecatam.

Etſi veriſſimum ſit ſupraſcriptũ corrolarium, poſſet tamen quis inſurgere contra ipſum, dicendo ipſum eſſe falſiſſimum triplici ex capite. Primò, quia contrariatur iuri Diuino. Secundò iuri poſitiuo. Et tertiò Doct. ſententijs. Sciendum ergo, quòd dicto corrolario aduerſari videtur ius Diuinum. Nam Deus Omnipotens per os Moyſis in libro Deuteronomio, cap. 24. verſiculo decimo, & vndecimo. Infraſcripta ſtatuit, videlicet. [Cũ repetes a proximo tuo rem aliquam, quam debet tibi, non ingredieris domum e-
12 ius, vt pignus auferas, † ſed ſtabis foris, & ille tibi proferet quod habuerit.] hæc ibi. Item dicto corrolario aduerſatur,

vt

Digitized by Google

vt diximus, ius Pontificium, & Imperatorium. Nam Alexander Tertius Papa præcepit neminem spoliandum fore re a se possessa pro-
13 pria auctoritate, † sed ordine iudiciario: quòd si contrarium quis fecisset quacumque de causa, statim ante omnia spoliato rem a se possessam illucusque restituendam fore mandauit. vt habetur in capit. Conquerente. extra de restitutione spoliatorum, vbi hæc habentur ad verbum, videlicet, [Conquerente nobis Reuerendo clerico accepimus, quòd ipsum Ecclesia de Vuerfort, sine iudicio spoliasti: quia verò non decet honestatem tuam clericos tuæ iurisdictionis sine manifesta causa rationabili suis beneficijs spoliare, quibus teneris paterna prouisione consulere. Mandamus quatenus, si ita est, prædicto Clerico prædictam Ecclesiam cum redditibus inde perceptis restituas, & in pace eam possidere permittas: restitutione autem facta, si quid aduersus eum super præscripta Ecclesia proponere voleris coram Exonense Episcopo delegato à nobis, per te, vel per sufficientem responsalem tuum cum eodem Reuerendo Clerico ordine iudiciario poteris experiri.] hæc ibi. Idem probatur auctoritate iuris Ciuilis. Nam in l. extat enim. ff. de eo quod metus causa. clarius idipsum habetur decisum, his verbis videlicet, [extat decretum Diui Marci, in hæc verba. Optimum est, vt si quas putas te habere petitiones actionibus expe-

riaris. Et cùm Martianus inde diceret, vim nullam feci, Cæsar dixit: Tu vim putas esse solùm, si homines vulnerentur? Vis est
14 † & tunc, quoties quis id, quod debet sibi putat, non per Iudicem reposcit. Quisquis igitur probatus mihi fuerit rem vllam debitoris, vel pecuniam debitam non ab ipso sibi spontè datam sine vllo Iudice temere possidere, vel accepisse, isque sibi ius in eam rem dixisse, ius crediti non habebit.] hæc ibi. Idem prorsus docuit textus in l. si quis in tantas. C. vnde vi. scilicet quod pro tali ablatione quis sit priuandus iure suo: & quòd pro hac eadem actione quis veniat puniendus à Iudice pœna arbitraria, docuisse videtur apertissimus textus in l. creditores. eodem titulo. Nam in dicta lege hæc habentur, videlicet, [Creditores si aduersus debitores suos agant: per Iudices id, quod deberi sibi putant, reposcere debent: alioquin si in rem debitoris sic intraue-rint, id nullo concedere Diuus Marcus decreuit ius crediti eos non habere: verba Decreti hæc sunt. Optimum est, vt quas te putas habere petitioni actionibus experiaris, interim ille in possessione debet morari, tu petitor esse. Et cùm Martianus diceret. Vim nullam feci. Cæsar dixit. Tu vim putas esse solùm, si homines vulnerentur? Vis est, & tunc quotiens quis id, quod deberi sibi putat non per Iudicem reposcit. Non puto autem nec verecundiæ, nec dignitati, nec

nec pietati tuæ conuenire quicquam non iure facere. Quiſquis igitur probatus mihi fuerit rem vllam debitoris non ab ipſo ſibi traditam, ſine vllo iudice temere poſſidere, eumque ſibi ius in eam rem dixiſſe, ius crediti non habebit.] hæc ibi. & in l.fin.ff.ad l. Iuliam, de vi priuata. hęc habentur videlicet: [ſi creditor ſine auctoritate Iudicis res debitoris occupet, hac lege tenetur, & tertia parte bonorum mulctatur, & infamis fit] hęc ibi. Idem videtur probari per argumentum in l.1.C.ne quis in ſua cauſa iudicet, vel ius ſibi dicat. vbi hæc habentur, videlicet. [Generali lege decernimus neminem ſibi eſſe iudicem, vel ius ſibi dicere debere. in re enim propria iniquum admodum eſt, alicui licentiam tribuere ſententiæ.] hæc in dicta l.1. Diximus, quòd idem videatur probari per arg. in dicta l.1. quoniam etſi explicitè impugnatio noſtri corrolarij nõ contineatur: benè tamen implicitè: cùm ex dicta l. eliciatur, quòd dictus Dominus nepos dicti Reuerendiſſimi non potuerit dicta vaſa, propria auctoritate aſportare ex domo debitoris ſupradicti, ſibi ea retinendo, & ſic ſibi ius facere. Idipſum videtur probari & tertio (vt diximus) Doct. auctoritate. Nã omnes Canoniſtę (vt vnico verbo q̃plurima ſimul complectamur) in d.c. conquerente. docent, quòd ſpoliatus non iudicialiter re a ſe poſſeſſa etiam iniuſtè, prius erit res illa ſibi reſtituenda a ſpoliante, & poſtea comeniendus in iudicio. Glo. quoque id docuit in d.l.extat. in verſ. rem vllam. & in verſic. non habebit. Idipſum docuerunt aliæ gloſæ in præcitatis iuribus. Idem docuit Bart. in d.l. extat. nu. 5. & 6. dicens, quòd dictus creditor per ſententiam debeat a Iudice priuari re ipſa per violentiam ablata a ſuo debitore, vt etiam docuerat glo. in dicta l. ſi quis in tantam, in verſic. amittat. Idem rurſus repetijt Bartolus in dicta l. creditores. ſubſcripſit enim ſe ibi ſententiæ glo. in dicta l. extat. Idem docuit Dominus Placentinus in tract. de accuſat. titu. de criminibus. numero 27. dicens talem eſſe infamem, & mulctandum fore tertia parte bonorum. vt in d.l.fin.ff.de vi priuata.

His tamen in contrarium non obſtantibus adhuc aſſeueramus ſupradictum noſtrum corrolariũ eſſe verißimum: ac per conſequẽs dictum Dominum Nepotem dicti Reuerendiſſimi Archiepiſcopi Raguſienſis defuncti, de iure puniendum non fore priuatione dictorum vaſorum ab ipſo aſportatorum, nec alia pœna immo potius manutenendum in poſſeſſione dictorum vaſorum, quod & probabimus quinque medijs. Quorum primum eſt, quoniam in aſportatione dictorum vaſorum nullum interfuiſſe ſcãdalum conſtat: cùm illa eſſent in manu ipſius Reuerendi D. Donati ſupraſcripti miniſtri dicti Reuerendiſſimi, qui ſciebat dictum liquidum creditum ipſius nepotis. Secundum quoniam ipſa argentea

tea vasa dictus nepos crediderat se potuisse tuta conscientia asportare, vt sibi indè satisfieret de credito suo, cuius causa illa erant sibi hipothecata specialiter, vt supra in probationem nostræ conclusionis fuit probatũ. Tertium, Cum indè dicto Reuerendo D. Donato illorum custodi de iure nullum detrimentum, vel interesse imminere poterat, propter illorum asportationem a dicto D. Nepote factam, eo quòd ipse asportator apocham, & fidem de receptis ipsis manu propria scriptam tradiderit ipsi Reuerendo custodi, quæ statim ipsa præsentari poterit in iudicio. Quartum est, quoniam ipse nepos tunc reperiebatur in dicta Ciuitate Ragusiensi hospes, & ideo meritò suspicabatur ibi non fore in iudicio assequuturum dictum eius liquidum debitum, propter potentiam aduersariorum, ac aliorum (licèt posteriorum) creditorum potentiam, nec non, quia ibi multi ex potentibus odio ipsum nepotem prosequebantur, etsi non respectu sui, sed Reuerendissimi Archiepiscopi defuncti eius patrui. Quintum est, quoniam ipse nepos hoc facere poterat virtute quoque taciti legati sibi facti a dicto Reuerendissimo ipsa vasa propria auctoritate occupare ipsi Domino nepoti fas erat: cùm taciti & expressi eadẽ sit virtus, vt in l.cum quid. ff.si certum petatur, & in l.triticum.ff.de verborum obligatione, cùm hæc regula procedat, (vt docuit Decius in l.expressa nocent. nu. 10. ff.de regu.iur.) in his, quæ sunt de natura cõtractus, de quibus partes videntur cogitare, & quòd videatur ipsum Reuerendissimum cogitasse legare dicta vasa in mortis articulo (quãuis postea id repentina morte prẽoccupatus nõ perfecerit) poterit apertissimè elici ex instrumento confessionis pecuniarum quãtitatis sibi a dicto suo nepote mutuatarum. Nam videtur iccircò ipsum Reuerendissimum specialiter inibi dixisse, se mutuo accepisse dictam pecuniã ad emẽda dicta vasa argentea innuendo (cum Doctor esset) se illis verbis declarasse voluntatem suã, ꝙ omnino vellet illa vasa fore specialiter hipothecata suo nepoti dictam pecuniam mutuanti sibi, & ꝙ forent illi specialiter legãda imminente mortis ipsius articulo, & expressè in testamento condendo per eum, tanquam res empta pecunia illius sibi mutuata a dicto Dño Nepote, & ꝙ legatarius † propria auctoritate occu-
15 pans sibi legata non sit puniẽdus aliqua pẽna, nec priuandus bonis sibi legatis, docuit Glo. singul.in d.l.extat.in vers.sine vllo Iudice. & ibidem Bar.qui ambo ibidem dicunt, ꝙ licet regulariter pro-
16 pria auctoritate occupans † rem debitoris sui veniat puniendus, tamen in certis casibus non punietur. Primus quorum est (secundum eos) in debitore fugiente, vt in l.ait prætor. §. si debitorem. ff. quę in fraud. credit. & in l.2. C. quando liceat vnicuique sibi iusdicere. Secundus, quãdo pactum interuenit. vt in l.pen. in fi. C. de

pignor.act.& in l.3. C.de pignor. Tertius in legatario, qui sua auctoritate legatum occupauit. vt in l.1. §.1. ff.quorum legatorum. & hoc verum est quando res legata a nullo possidetur. hæc illi Doctores vbi supra. Et quòd tempore quo fuerunt occupata dicta argentea vasa per dictum nepotem dicti Reuerendissimi a nullo possiderentur: per se patet, quoniam (vt diximus) ipsa vasa reposita erant apud Reuerendum D. Donatum custodem omnium bonorum dicti Reuerendissimi, post cuius mortem illucusque nemini iudicialiter fuerant adijudicata, aut ab aliquo possessa. Et q̃ stantibus supra recensitis circunstantijs, ac causis dictæ asportationis vasorũ auctoritate propria potuerit ipsa asportare dictus D. Nepos, & tuta conscientia hodie illa tãquam sibi debita retinere probatur q̃plurimis Doct. sententijs. Sciendum ergo, q̃ Innoc.IIII. Pontifex in c.olim causam.nu.8.in vers.Itẽ plus dicimus. ext.de restitu.spol. hanc nostram sniam, & responsionem ad obiectionẽ factam contra nostrum corrolarium approbans his præcisis vsus fuit verbis, videlicet. Quidam tñ dicunt, & non malè, q̃ ẽt sua auctoritate potest
17 † furtiuè accipere sua, dummodo ex tali furto nec malum, nec scandalũ valeat generari, quia si indè oriretur scandalũ, vel contra vxorem, vel contra familiarẽ alium, vel quemcunq; alium, tunc deberet in pristinũ statum restituere. hæc ibi ille, qui ibidẽ paulò post nu.9.in vers.alij dicunt.in medio. infrascriptis vtitur verbis, videlicet. Si verò non haberet Iudicem, coram quo posset suam iustitiam obtinere: tunc sibi licet sua auctoritate recuperare sua. hæc ille, cuius sententiæ ad verbũ se subscripserunt infrascripti Doct. videlicet. Ioan. And. in d.c.olim causã. col.4.in vers.sed illud, & in vers. vnde.& secundum Innocent. qui Ioan. And. verbis Innocentij addidit, dicens idem fore dicẽdum de quocunq; custode, qui suũ iniquè abstulit, quilicèt peccauerit, tñ restituere non teneretur. cũ videatur in hoc casu, q̃ dolus cũ dolo, & culpa cum culpa cõpensari posset, cui astipulatur in omnibus suprascriptis D.Ant.de Butr.in d.c.olim causam.col.6.in vers.auctoritate verò Iudicis. Idem docuit Pan.in d.c.olim causam.num.23. Idem docuerunt infrascripti alij, videlicet Glo.in c.iusgentium.in vers.sediũ. in fi. vbi & Archidiac. Geminianus, & Prepositus sequẽtes quoq; doctrinam Innocentij vbi sup.Cardin. Zabar.ĩ d.c.olim causam, Florianus in l.itaq; ff. ad l.Aquil.Felin.in c.qñ.n.7. ext.de simonia, sequens Innoc. & glo. in d.c.iusgentiũ. Bal.in l.1.col.2. C. de testis, sequens Innoc.& in margarita, seu repertorio Innocentij in vers.Castrũ. vers.quinto.Afflic. in constit.Neap.lib.1.rubr.8. nu.36. Hippol.de Marsil.in sing.177. incip.malitijs hoium. in vers.itẽ ẽt ad propositũ huius.Felin.rursus in c.pen.nu.2. ext.de homicidijs. Alex.in d.l.si q̃s intantum.in prima apostilla,& in cõs.476. incip. Pulchrè respondit. col. pen. & in consi-

consi.474.incipien. Visa Inquisitione,3.col. Hippolitus de Marsil. rursum in sua practica criminа. §.constante. nu.36.& 37. Bal. in l.2. colum.15. versic. sed nunquid per furtum. C. de seruit. & aqua. & rursus idem Bal.in suo repertorio super Innocentium in versic. Dominium. in col. pen.in versic. Dominus potest rē suam. Alexan. in consi.135. incip. Circa primam. colum.1.volum.1.& ibidem in colum.5. dixit, quòd quando creditor accipit rem debitoris pro sibi satisfaciendo non tenetur vi bonorum raptorum : quia noluit rapinam committere, sed credidit hoc sibi licere stante causa debiti, & addidit hoc voluisse Ros. in libellis suis. de quo latius ibi per eum. Idē rursus docuit Hippolit. de Marsilijs in 1.par.cons.crim.in cons.58. n. 16.& 17.qui asseruit hoc ipsū rursus docuisse Innocentiū in c.quia plerique. ext.de immunit. Eccle. quem sequutus fuit Bal.in l.1.col. 2. C. de testamentis,dicens dictū Innocentiū inibi dixisse, q licitū sit creditori, qui non potest probare creditum suū,accipere quocunq; bona debitoris, vt sibi satisfaciat.Idem docuit Petrus Follerius in pragmatica de cēsibus. in vers. Nicolaus Episcopus. nu. 116. Cotta in suo memoriali. in vers.dolum bonum. Vbi tenet,q creditor potest furtiuè accipere auctoritate propria rem sui debitoris. Idem docuit Franciscus Vitus in tract.commun.opinio.in versic.furans,ac surripiens. nu.4. & 5. Idem docuit Bartholomeus Cępolla in consi.26.incip.Magnifice,ac generose Prætor.col.4. versic. item ad hoc optimè facit,& sequens Innocen.& Ant.de Butr. vbi supra,dixit hoc tenuisse quoque Paul.de Cast,in consi.25.col. 3. in principio,& subdidit ibi ipse Cępolla, & hoc consilium vidi sępissimè dari a Theologis.Idem elegātissimè docuit Didacus Couarruias in primo lib. Variarum resolut.cap.2.nume.15. in versic. Quartò, eodem iure,vbi his præcisis verbis vsus fuit, videlicet : Quartò eodem iure licitum esse videtur ei, qui debitam sibi pecuniam, aut rem quampiam non potest a debitore consequi,equialentem rem, vel quātitatem ab eo surripere,sicut expressè notāt Innocentius,& Card.Zaba. in dicto c.olim causam. Idem docuit Conradus in tract. de contractibus,quæst.32.conclusione 2. & in q.43.conclusione 2.in vers.quartò a simili.Siluester in versic.furtum. §.videlicet Ioannes de Medina in tract.de restitut.quęst.11. Almain post alios in 4. sent. dist. 15.quæst.2. quorum opinio communis est. Cauendum tamen est ne quis periurio, mendaciovè vtatur ad hoc obtinendum:hoc enim illicitum esse constat. hæc ille. cuius sententiæ ad verbum astipulatur Iulius Clarus in sua practica crimin.§.furtum.in vers.Excusatur autem fur. Idem docuit Aegidius Bossius in sua practica criminali,sub titu.de furtis.num. 5. cum ipse ibi astipuletur dictæ sententiæ Cępollæ in dicto consilio 26. qui expressè se subscripsit sen-

ſententiæ Innocentij & Antonij de Butrio in locis ſupra citatis. & ſciendum, quòd dictus Ioannes de Medina vbi ſupra, in verſ. Quibus nō obſtantibus, & ſequenti peroptimè probat veriſſimam eſſe noſtrā reſponſionem, addens hanc etiam eſſe Alex. de Ales, & Altiſiodonerenſis, & communem doctorum opinionem: Nam etſi prædictæ conditiones defuerint, peccabit ſolùm is, qui talia abſtulit, ſed ad eorū reſtitutionem non tenebitur, ſi certum erat ſibi tantundem deberi. Idem docuit Raymo. Pius Fich. in tract. commu. opinio. in verſicu. furtum ſequēs Couarruiam & Iul. Clarum vbi ſupra idem docuit Emanuel Soarez in tract. commu. opinio. in verſicu. Furtum. Idem docuit Hyppolitus Bonacoſſe in tracta. commu. opinio. in verſi. Furtum. ſequens Iul. Clarum. Idem docuit Paul. de Caſtro in conſil. 399. incip. priuſquàm iura fierent. Idem Iaſon in l. 1. nu. 7. C. de teſtamentis ex his omnibus legum ac Doctorum auctoritatibus apertiſſimè conſtitit veritas ſupradicti noſtri corollarij. ſupereſt modò vt ſatisfaciamus obiectionibus contra ipſum ſupra propoſitis, & primo.

Ad primam obiectionem contra noſtrum corrolarium propoſitam reſpondendo, Dicimus di-
18 ctam auctoritatem †c. 24. Deuter. fore intelligendam regulariter, ſcilicet nemini liceat propria auctoritate auferre ſua per violentiā, aut furtiuè, & maximè quando periculum rehabendi ſua non eſſet in mora, & quis eſſet ſecurus poſſe ſua recipere manu Iudicis, vel amicorum ſine ſcandalo, aut magno ſuo diſpendio: quod nos, & ſupradicti Doctores fatemur: quod tamen omnino adeſſe negamus in caſu propoſito, &
19 quid mirum? cùm multa †regulariter reperiantur à iure prohibita, quæ tamen in caſu particulari nonnullis circunſtantijs hoc requirētibus omnino fuerint declaranda licita, & non comprehenſa in lege illa prohibitiua: vt patet in furto perpetrato ab exiſtente in extrema neceſſitate, qui tamen non trāſgredietur præceptum Diuinum de non furando: etſi reſpectu eiuſdem rei furatæ voluntatis inuitæ, & non elicitæ poſſit dici furtum aliquo pacto; tamen reſpectu voluntatis debitæ nō poterit dici furtum, quia Dominus debebat iure diuino tribuere voluntariè rem illam furatā illi miſero in extrema neceſſitate conſtituto. Idem ergo in caſu noſtro dicemus: cùm debitor, à quo creditor rem ſibi debitam, vel æquialentem furtiuè ſubtulit, ex debito iuſtitiæ tenebatur illam ſuo creditori tradere: cùm ergo in caſu à nobis propoſito deſit iniuſtitia, inde ſequitur nullam ibi reperiri trangreſſionem diuini præcepti de non furando: & ſic de ſingulis.

Ad ius Pontificium reſpondendo dicimus, ꝙ facilis erit reſponſio, cum eliciatur ex ipſiuſmet.
20 †c. Conquærente. extra. de reſtitu. ſpoliat. ipſa ueritas dicti noſtri corrolarij, arguēdo ex verbis

Digitized by Google

bis eius à contrario sensu. Nam ibi dicitur, quòd non deceat Episcopum sine rationabili & manifesta causa aliquem clericum spoliare beneficio sibi collato, quod non negamus, sicut nec prudens Iurisperitus non negabit indè elici (arguendo à contrario sensu) quòd si Episcopo affuisset rationabilis & manifesta causa, tunc licitè dictum clericum potuisset de iure tali beneficio priuare: arguendo ergo modo ab identitate rationis, in casu nostro adest causa manifesta & rationabilis tali via redimendi iniustam vexationē procul dubio imminentem deperdendi ea, quę sibi de iure debebantur: Vt apertissimis documētis, per super allatas auctoritates probauimus: Indè sequitur necessariò dictum tex. in dicto c. Conquærente. & doctores in eo non aduersari supradicto nostro corrolario, imò eius veritati summopere fauere.

21 Ad iura autem ciuilia, † quæ videtur aduersata fuisse dicto nostro corrolario. Respondebimus primo cum Bar. & glo. in dicta. l. extat. quòd licèt per ipsa probetur regulariter creditorem fore puniendum si propria auctoritate acceperit de bonis suis debitoris, vt sibi satisfaciat pro debito contracto: tamen dicta regula admittit exceptiones per nos supra relatas, & approbatas communiter à Doctoribus: si ergo exceptiones seu limitationes admittit: Indè necessariò sequitur, quòd dicta regula fallat in casu proposito in dicto corrolario, quæ responsio competit Domino Placentino supra citato, cùm nihil de suo addat, sed solùm recitet dicta citata iura. Respondemus & secundò cum Medina in loco supra citato. in tit. Respondetur, in casu. dicentes, quòd quamuis ad literam talis creditor videatur cōtra dicta iura egisse, propria auctoritate asportando dicta vasa argentea sibi debita: non tamen indè transgressus fuit, aut violauit mentem Legislatorum: Ratio enim qua ipsi legislatores moti fuerunt ad ipsas leges condendas, procul dubio fuit prospiciendi bono communi, quod læderetur, si fuisset permissum vnicuique indiscriminatim sibi ius dicere, & in recompensationem sibi debitorum aliena clam surripere: quàm facillime vnicuique fuisset subministratus fomes lædendi iniustè, iniurijs, furtis, infamijs, & scandalis proximos suos, eo quòd quāplurimi finxissent rem sibi debitam esse, quæ re vera sibi non debebatur: multi etiam creditū illiquidum putarent liquidum, & nulla liquidatione egere, & alij falsè asseuerarent se desperare de ministranda sibi iustitia à Iudice in assecutione sui crediti, aliaque multa maligni potuissent fingere, vel obijcere, per quæ possent furta & rapinas defendere & effugere tali clipeo pessimo iustas pœnas, de iure indè sibi infligendas à iustis iudicibus. Ad obuiandum his & similibus malis iustissimè legislatores ad talia iura cōdenda moti fuerunt. Cùm ergo nullum

nullum ex prenarratis malis(pro quibus vitandis dicta iura condita fuerunt) in caſu noſtro ſuſpicari poterit ſupradictis de cauſis. Indè ſequitur, quòd ratio dictarum legum in caſu noſtro, ac per conſequens effectus ipſius ceſſet, vt in c. ceſſante. ext. de appellat. & per multa coaceruata in dicta regula per Tiraquellum. Quàpropter concludimus dicta iura non habere locum in caſu noſtro: atq; per conſequens abſque iniuria legum dicta aſportatio dictorum vaſorum argenteorum potuit fieri auctoritate propria ipſiuſmet Do. Nepotis illa auferentis, vt ſuam tali pacto redemiſſét pecuniã, qua illa fuerant empta. Quoniam aliàs iniuſta fuiſſet mens legiſlatoris illarum legum, ſi per illas iniuſtè voluiſſet præcludere omnes vias creditoribus recuperandi ſua in caſu propoſito: vndè meritò cõcluditur dicta iura non aduerſari ſupradicto noſtro corrolario. Reſpondebimus & tertiò dictis iuribus dicentes, quòd in fauorem ſupradicti noſtri corrolarij & Doctorum ipſum approbantium eſt peroptimum argumentum elicitur in ſequentibus iuribus. Sciẽdum ergo quòd idipſum probatur per arg. in l. ait prętor. §. ſi debitorem. ff. de his, quæ in fraud. credit. vbi dicitur licere creditori auferre bona debitoris fugientis. Si ergo licebit auferre bona fugientis, quãto magis morientis in caſu propoſito rationibus ſupra allatis: cùm videatur in vtroque caſu adeſſe identitatem rationis: eo quòd iccirco à iure concedatur creditori ablatio bonorum debitoris fugientis, ne ipſe creditor iniuſtè priuetur re ſua: quod in caſu noſtro meritò contingere timebatur. Idem videtur probari p arg. in l. Generali. C. de Decurionibus: vbi dicitur, quòd vbi non habetur copia iudicis, propria auctoritate capitur Curialis. Idem videtur probari per argu. in c. Dominus noſter (citatus ferè ab omnibus Doctoribus ſupra allatis in fauorem noſtri corrolarij) 23. q. 2. vbi refertur ſententia diui Auguſtini in lib. 6. quæſt. decima q. quòd in bello iuſto nihil ad eius iuſtitiã intereſt, ſiue ex inſidijs, ſiue apertè aliquis pugnet. & quòd ſupradictæ noſtræ reſponſiones fuerint legitimæ, probatur adhuc & auctoritate Caietani, qui de hac quęſtione quotidiana verbum faciens in Cõmentarijs 22. quęſtio. 66. articulo 5. in verſic. in reſponſione ad tertium. & ſequenti verſicu. ad hoc. infraſcriptis præciſis verbis vſus fuit, videlicet: Duplex occurrit prætactum dubium in articulo tertio, an ſcilicet impotens recuperare rem ſuam, aut aliquid ſibi debitum via iuris, accipiendo illa ſine ſcandalo, peccet coram Deo: & eſt ratio dubij, quia talis agit contra cõmunem iuſtitiam, dicens ſibi ipſi in re ſua ius. Ex oppoſito autem videtur, quòd in defectum iudicis licitum ſit huic ſibi ius dicere. Ad quod dicitur, quòd aliud eſt lo-
22 qui regulariter, † & aliud in caſu. Conſtat namq; quòd regulariter non licet occultè accipere proprium

prium apud furem, aut raptorem detentum propter rationem in litera assignatam : quia scilicet agit contra iuris ordinem . in casu autem, in quo aliquis, vel propter detinentis, vel iudicis iniustitiam, aut defectum probationũ, aut pp maius damnũ amicitię, pacis, vel rerũ, aut hmõi, non potest via iudicis suũ, vel sibi debitũ hre & absq; scãdalo, periculo, & offensa cuiuscũq; potest occultè accipere à debitore, vnde sibi satisfaciat. multi dicũt, quòd licitè hoc potest. & ratio est, quia tunc non agitur contra iũris ordinem : quoniam iuris ordo ad reddendum vnicuique suum, & pacem cõmunem seruandam ordinatur. hìc autem pax non violatur (vt supponitur) & obseruatio ordinis iuris aut impediret Dominum ab habendo suum, aut efficere non posset, vt dominus haberet suum, nisi fortè cum maiori damno, vt patet in discurrendo in causis allatis. Est igitur casus, in quo licet a lege discedere, saltem sic, quòd non sit contra iustitiam discedendo à directo illius modo, & propterea absque mortali peccato in huiusmodi casibus quisque poterit occultè recuperare tam suum, quàm sibi debitum : adhibendo cautelam superius dictam : vt scilicet ille, qui occupabat, sciat se non teneri amplius ad restitutionem, ne tali ignorantia ex hoc facto consurgente grauetur, si pœnitens fuerit in futuro obligatus ad talis debiti solutionem, vt indè ille debitor sciat amplius non teneri ad talis debiti satisfactionẽ. & ratio rationum est, qm̃ in his casibus accipiens non dicetur propriè sibi ipsi ius dicere, at potius exequi ius suum: cùm non vtatur aliqua auctoritate, sed sola occulta acceptione. hæc oĩa protulit Card. Caietanus vbi supra, quę memoriæ sunt comendanda à iudicib⁹, aduocatis, procuratorib. & confessoribus : ne insipienter cõpellant aliquem iniustè ad restituendum ea, ad quę de iure nõ tenebatur . idipsum docuit Petr. à Palude in 4. sent. dist. 15. quæst. 2. articulo 2. conclusione 5. in ver si. quando th̃ probabiliter credit. dicens, qp quando creditor probabiliter credit, quòd propter potentiã alterius, vel defectum probationum, vel expensarũ non posset cõmodè suũ, vel sibi debitum repetere: si accipitur sine scandalo occultè, dicunt quidam, quòd non peccet, quia in defectum iudicis poterit quis ius dicere : ita quòd vxor, filij, & serui, vel familia possunt accipere debitum, quando peius sequeretur litigando. Hęc Palu. vbi supra, ad q̃ omnia conformanda accedat nouissimus omnium (de hoc scribentium) Dñs Ant. Gabr. in tract. conclusionũ lib.... in tit. acquir. vel amitt. poss. conclusione 1. limit. 16. his p̃cisis verbis vtẽs, videlicet. De
23 cimo sextò limit. in legatario, † q. rẽ legatã, ppria auctoritate capere potest antè aditã hęreditatẽ, & ẽt post illã aditã, antè th̃ apprehensã possessionem per hęredẽ, vt docuit Glo. in l. nõ dubium. C. de legatis. quã ibidem communiter

do cto-

Doctores ſequuntur.& idem docuit Glo.in l. extat.in verſic. ſine vllo.ff. Quòd metus cauſa. Socinus in regula 34. in vltima limitatione, & in conſil.33. col. pen. vol.1.Corn.in conſ.207.in fi. vol. 2.Ripa in c.ſępe. nume.93.extra de reſtitu.ſpoliat.Idem Antonius Gabr. repetijt vbi ſupra nu. 107. his præciſis verbis vtens,videlicet. Vigeſimo nonò limita vt iſta
24 diſpoſitio† l.ſi quis in tantam.C. vnde vi. iuſta cauſa interuenien-te: vt quia non aderat iudicis copia, vel quia quis non poſſet alio modo rem ſuam conſequi,prout docuerunt Innocẽtius in c.olim. el primo,col.fi.verſicu.Item plus dicimus,extra de reſtitu.ſpoliat. Odofre. in dicta l.ſi quis in tantam.colum.3. Abbas, & Ioannes And.in c.1. de dolo & contu. Signor.Homod.in conſi.75. nume. 14.Alex. in Apoſtilla ad Bart. in dicta l.ſi quis in tantam.& in addit.magna.apoſtillę ad Abbatem in c.qualiter & quando. extra de accuſat. Ruin.in conſi.43.col. 5. vol.4.Felinus in c.2.colum. fi.de ſpõſal. & ſciendum quòd Specul. in lib. 1. titu. de actore. col. 18. num. 55. in verſi. Item quòd vult propria auctoritate.recenſet decem & nouem caſus, in quibus poterit quis ſibi iuſdicere.

Secundam propoſitam quęſtionẽ abſoluemus ſequentibus concluſionibus: prima concluſio ſit
25 hæc,debitor ſoluens † creditori ſui, ignorante ipſo creditore vel inuito in foro fori non erit abſolutus à debito aliàs ſoluendo creditori ſuo.hęc concluſio probatur duplici medio. Primo per arg. in l. fin. C. de negot. geſt. in quã hæc habentur,videlicet, [ſi quis nolente, vel ſpecialiter prohibente domino rerum, adminiſtrationi earum ſe immiſcuit, nullam eſſe aduerſus eam vel directam, vel vtilem contrariam actionem.] hæc ibi. Idem probatur & clarius per text.in l.inuito.C.de ſolutio. in qua hæc habẽtur, videlicet.[Inuito vel ignorante creditore, qui ſoluit alij ſe non liberat obligatione] hęc ibi. Idem probatur per textũ in c. eate. extra de iureiuran. vbi Innocentius Tertius his præciſis verbis vſus fuit, videlicet.[Eate credimus diſcretione vigere, vt intelligas per te ipſum, quòd onus non remittitur, ſed augetur:cùm cuiquam improuidè ſoluitur, q alij ex debito eſt præſtandũ] hęc ibi. Idem probatur per textũ in l.Si verò mihi.ff.de conſtituta pecunia: in qua hæc habentur, videlicet[Si verò mihi,aut Titio conſtitueris ſoluturum, mihi competit actio: quòd ſi poſteaquàm ſoli mihi te cõſtituiſti ſoluturum, ſolueris Titio, nihilominus mihi teneberis.] hæc ibi.Idem probatur per textũ in c. ſicut dignum, §. eos inſuper. extra de homicidio.in quo dicitur non valere reſtitutionem rei alienæ,ſi ipſa fiat alijs, quàm ijs, quibus debetur fieri. Probatur & ſecundo præſens concluſio Doct.auctoritate. Nam gloſæ & Doctores communiter in dictis iuribus idipſum apertiſſimè fatentur. vbi & Bartolus idem docuit, quod etiam

repe-

tijt in l.ſi opera. in verſi.idem eſt. ff.de doli mali & met.excep.& in l.ſolutũ.§.ſolutam. ff.de pig.actione.nu.2. & Ioan.And.Ant.de Butrio,Panormit.Gloſ.& reliqui Canoniſtæ in d.c.ea te.& Silueſter in verſic.ſolutio.§.4.par.2.

Secunda concluſio,quamuis veriſſima fuerit,præcedens concluſio nihilominus & veriſſimamerit quoque, quòd dictus Reuerendus Donatus cuſtos vaſorum,& debitor eorum,qui ſoluit, ſeu tradidit
26 ea creditori † Reuerendiſſimi Archiepiſcopi dicti Donati creditoris,etiam ipſo ignorante (cùm tẽpore dictæ vaſorum traditionis facte eius nepoti creditori ipſius Reuerendiſſimi)ipſe Reuerẽdiſſimus ſupponatur mortuus in foro fori liberatus omnino iudicabitur à d. debito illa ſoluendi denuo ope exceptionis contra ſucceſſores in dictis vaſis quocunq; titulo & iure. Hæc concluſio probatur triplici medio. Primo enim per tex. in l. ſi opera.ff.de doli mali & met.excep.in qua hæc habentur, videlicet [Si opera creditoris acciderit vt debitor pecuniam,quam ſolutu rus erat,perderet, exceptione doli mali creditor remouebitur.Idẽ eſt ſi creditori eius numeratam pecuniam ratã creditor nõ habeat.] hæc ibi. Probatur inſuper & ſecũdò Docto.infraſcriptorum auctoritate, videlicet Gloſ.in dicta l. ſi opera.in verſic.Idem eſt.Bart.in l. ſolutum.§.ſolutam.nu.2.ff. de pigno.actio. Panormi. in c.ea te. in fi.extra de iureiu. hoc ipſum docuit. Probatur & tertiò hac irrefragabili ratione,videlicet. Si vera non eſſet præſens noſtra concluſio,ſequeretur hoc abſurdum,ſcilicet, quòd vnicuiq; liceret locupletari cũ aliena iactura, vel iniuria. At conſequens eſt falſum, ergo & antecedens, quapropter fatẽdum omnino erit, veriſſimam fuiſſe noſtram concluſionem.quòd dictum conſequẽs ſit falſum probatur per tex. in regula,locupletari. de reg. iu.in 6. & in l.locupletari.ff.de regu.iu.vbi ad verbum dicitur.[Locupletari nemini licet cum aliena iactura,vel iniuria] hęc ibi : & quòd ĩde creditor locupletaretur cum iactura ipſius debitoris ſoluẽtis creditori ſui creditoris, patet per ſe, quoniam dictus creditor fuiſſet aſſecutus duplicatum quod ſimplum ſibi fuerat debitũ, eo magis, quòd dictus creditor prætenſus,ſcilicet dicti Reuerendiſſimi, Nepos & creditor ex tali ſolutione à dicto Reuerẽdo dictoru.a.vaſorum cuſtode ſibi facta dicti Reuerẽdiſſimi ſucceſſor,ac hęres remãſerit liberatus à ſolutione d.debiti contracti ab ipſo Reuer. cum dicto eius nepote,pro rata valoris vaſorum : & quòd inde d.Reuerẽdus cuſtos remãſerit liberatus ab obligatione ſoluendi creditorib. alijs d.Reuerendiſſ.valorem vaſorum ipſorum probatur per tex. in l. ſoluendo. ff. de nego. geſt. in qua hęc habentur ad verbum,videlicet, [ſoluendo quiſque pro alio (licet inuito & ignorante) liberat eum.Quod autem alicui debetur, alius ſine voluntate eius non poteſt iure exigere. Naturalis enim ſimul & ciuilis ratio ſuadet alienam conditionem meliorem quidem

tioni medijs, quampluribus minis dicto Reuerendo factis a dicto nepote: si facultas illas probandi in iudicio ipsi Reuerendo indulgeretur, vt iuris est. Secundò ex hoc quòd ipse Reuerendus tradiderit dicta vasa creditori creditoris sui, scilicet Reuerendissimi defuncti, cui dicta vasa erant reali actione obligata (vt fuit probatum supra dum probauimus veram fuisse nostram vnicam conclusionem decidẽtem primam quæstionem propositam) ac per consequens ipsum benè gessisse negotium dicti Reuerendissimi creditoris sui, & debitoris nepotis eius.

Sed dato & non concesso (cùm supra in corrolario allato fuerit contrarium probatum) quòd ipse Dominus Nepos errasset propria auctoritate (ius sibi dicendo) asportando dicta vasa sibi reali obligatione hipothecata in partem crediti, quod habebat cum dicto Reuerendissimo defuncto, quis non animaduertet ipsum Reuerendum custodem vasorum grauandum non fore restitutione dictorum vasorum, vel pretij ipsorum? cùm nemo de-
28 beat† odio alterius grauari, vt in regu. non debet. de regu. iur. in sexto, ſtãte alia singularissima iuris regula in c. bona fides. de regu. iur. in sexto, in quo hęc habentur, videlicet [Bona fides nõ pa-
29 titur,† vt semel exactum, iterum exigatur.] hęc ibi. & quartò. Ad hoc ipsum confirmandum accedunt contenta, & probata in præcedenti conclusione, in qua diximus quòd in foro etiam iudiciali quis tuetur ope exceptionis propositæ, & probatæ in iudicio de solutione debiti facta creditori creditoris sui. Probatur & secundò Doctorum auctoritate infrascriptorum. Qui omnes expresse se subscripserunt præsenti conclusioni, videlicet Ioannes de Medina in codice de rebus restituendis. quęstione tertia, capitu. incip. Quinta causa est, solutio facta creditori creditoris. Glos. dictorum Canonum, & legum. Glos. in §. 1. in verſic, solutio fiat. instit. quibus modis toll. oblig. Canonistæ omnes in dictis regulis, & Syluester in verſic. solutio. §. quarto, parte 2. Probatur & tertiò hac irrefragabili ratione. Cessante causa cessat effectus, vt in cap. cessante, extra de appellationibus. At causa, qua motus fuit Deus ipse omnipotens ad
30 prohibendum furtũ, † fuit propter iniustitiam (qua grauamus proximos nostros) & ad præcipiendam virtualiter in eodem præcepto restitutionem damnorum iniustè illatorum nostris proximis, nulla alia assignatur à Doctoribus, nisi vt cultores iustitiæ simus, ius suum vnicuique tribuendo, & nemini in iure suo grauamen inferendo. At cùm ex tali inuita permissione dictæ asportationis dictorum vasorum, ipse Reuerendus custos nullius ius lęserit, immo fauerit iuri creditoris, & debitoris. Inde sequitur ipsum non solum in foro fori, sed nec in foro conscientię compellendum fore ad resti-

tationem dictorũ vaſorum, aut valoris ipſorum, eo magis quòd dictus Reuerendus cuſtos promptus eſt præſentare in iudicio confeſſionem mandati nepotis aſportatoris vaſorum ſupraſcriptorum ſcripta, in qua confitetur ſe aſportaſſe dicta vaſa argentea in partem ſui crediti, quod habebat cum dicto Reuerendiſſimo defuncto.

Tertię & vltimę propoſitę quæſtioni vnica concluſio ſatisfaciet, quæ talis eſt Reuerendus Dom. Donatus Muſcatus cuſtos vaſorum, & olim generalis adminiſtrator bonorum Reuerendiſſimi Archiepiſcopi Ragufini defuncti, nullo pacto poterit priuari mercede ſeu ſalario, ſuæ conditioni cõgruo, habito reſpectu ad ſingula obſequia illi tot annis impenſa ratione permiſſionis dictorũ vaſorũ ſupradictæ aſportationis à ſe coactè factę per vim & metum cadentem in conſtantẽ virum ſibi illatum à d. nepote legitimo creditore dicti Reuerendiſſimi, & habente hypothecam realem ſuper ipſa vaſa empta ſua pecunia (vt fuit probatum) ac per conſequens cùm fuerit potior in iure reliquis creditoribus dicti Reuerendiſſimi, eò magis primò quòd ipſe Reuerendus fuerat omnibus præferendus alijs creditoribus ratione prioris crediti ab ipſo Reuerendo contracti ex dictis obſequijs præſtitis: q̃ ipſum probaturum ex nunc ſe offert, ſi facultas probandi hoc ſibi concederetur, & opus eſſet. & ſecundo virtute ſtatuti vſu ipſo recepto in dicta ciuitate Raguſij,

31 † vbi ſunt ipſa bona dicti Reuerendiſſimi, in quo ſtatuto cauetur creditores defuncti ratione mercedis obſequiorum defuncto præſtitorum, & non ſolutæ, fore omnino præferendos omnibus alijs creditoribus ipſius defuncti in ſoluendis defuncti debitis. Diximus dictum Reuerendum non fore priuandum ſua mercede, ratione dictæ inuitæ permiſſionis: quoniam ex allatis in probationem concluſionum decidentium primam & ſecundam propoſitam quæſtionem luce meridiana clarius emicuit dictum Reuerendum non teneri ad reſtitutionem dictorum vaſorum, vel valoris ipſorum. cum à vero ipſorum Domino ea inuoluntariè aſportari permiſerit: ac per conſequens aſſeueramus ipſum nullo pacto fore grauandum ad recipiendum valorem dictorum vaſorum pro mercede tot obſequiorum præſtitorum dicto Reuerendiſſimo. Diximus etiam ipſum Reuerendum præferendum alijs creditoribus dicti Reuerendiſſimi, quoniam cùm fuerit creditor

32 prior in tempore potior † eſſe debet in iure, vt in c. qui prior de regu. iur. in ſexto, cui regulę concordat text. in l. quotiens vtriuſque, ff. de regu. iur. vbi hęc habentur, videlicet [quotiens vtriuſque cauſa lucri ratio vertitur, is præferendus eſt, cuius in lucro cauſa tempore præcedit.] hæc ibi. quibus ſimilia habentur in l. ſecunda. C. qui potiore in pignore habeantur. & per Bartolum,

& com-

& communiter per alios Doctores in dictis iuribus. & per Dynum, Ioannem And. Franchum, & reliquos Doctores in dicta regula qui potior. Qui omnes elegantissimè probant verissimũ esse nostrum assumptum, dicentes, quòd licet dicta regula patiatur aliquam exceptionem, vt patet in dicta l. licet. & similibus loquentibus de priuilegiatis præponendis (quæ in casu nostro nõ militant, vt patet ad sensum) tamen verissima est regula, & locum obtinebit in creditoribus diuersorum titulorum, quoniam tunc is, qui est prior in tempore, potior est in iure, & sic ipsi primo solutio facienda erit. Diximus & secundò ipsum Reuerendum præferendum fore reliquis creditoribus dicti Reuerendissimi, ratione dicti statuti Ragusini, quod quidem statutum præ manibus habetur, vt in iudicio præsentetur (si opus esset) etsi hoc sit notorium in dicta ciuitate. Nec huic rationi poterit obstare, quòd dictum statutum fuerit
33 conditum à laicis, † ac per consequens non comprehendere videtur Clericos. Non enim hoc obstare de iure poterit: cùm scimus in materia fauorabili, & nõ odiosa, in quibus de iure statuta laicorum comprehendunt Clericos, vt docuit textus apertissimus in cap. constitutus, extra de restitu. in integrũ. vbi latissimè per Panormitanum numero quarto, & per moderniores in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ. extra de constitu. & per Bartolum in l. cunctos populos. nu. 29. C. de summa Trinit. & fide Cathol. vbi & per alios Doctores, per Marantham in suo speculo in 2. par. cap. incip. Secundus actus. nu. 27. & 28. & per Decium in dicto cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ. num. 69. Idem docuit Lapus in sua eleganti allegatione 101. incip. In ciuitate Florentiæ, colum. 5. vers. quod autem.

Hæc est mea sententia decisiua.

Ego D. Alphonsus Villagut à Neapoli Abbas Congregationis Cassinensis. V. I. P.

De renunciationis valore.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum semper habet in se tacitam conditionem, si res in eodem statu permaneat, aliàs non erit obligatorium.*

2 *Priuilegium reuocatur per nouam causam superuenientem.*

3 *Iuramentum non extenditur ad ea, de quibus non fuerat cogitatum, nec verisimile fuerit de ipsorum euentu cogitasse, nec ad ea extenditur, quæ iuranti obueniunt ex nouo iure.*

4 *Renunciatio etiam iurata non trahitur ad casum valde insolitum, & incogitatum.*

5 *Filia cum iuramento renuncians hæreditati paternæ succedit fratri mortuo ab intestato post mortem patris etiam in bonis paternis. et quare.*

6 *Renuncians bonis paternis, vel maternis*

Digitized by Google

tern's cum iuramento, asserendo se illa nunquam petiturum: poterit petere legata bona à dictis parentibus, et quare.

7 *Iuramentum nõ extenditur vltra iurantis intentionem.*

8 *Iuramentum regulariter operatur, vt videatur in genere cogitatum.*

9 *Renunciatio facta de aliquo iure nõ se extendit ad ius postea quæsitum, et quare.*

10 *Renunciatio facta de omni iure, quod ad præsens habet, vel habere sperat, non comprehendit, nisi ea, quæ habent causam de præterito, et quare.*

11 *Renunciatione, vel remissione in generali non videtur remissum ius succedendi ab intestato, nisi id expressè renunciasset, et quare.*

12 *Iuramentum renunciantis quod habet, vel habere sperat in tali re, quomodo sit interpretandum.*

13 *Clausula erit restringenda, iuxta qualitatem animi volentium illa, scilicet solùm ad id, quod quis tunc sciebat sibi deberi.*

14 *Ignorantia in muliere, minore, et rustico præsumitur, vt inde iurantes, eorum iuramentum eis nõ noceat, vt videantur cogitasse de successione ab intestato.*

15 *Iuramentum mulieris maioris viginti quinque annorum, an obliget ipsam.*

16 *Frater dotare tenetur etiam de suo peculio sororem.*

THEMA.

Duo fratres germani fuerunt, quorum alter fuit Sacerdos, alter verò contraxit matrimonium, ex quo obtinuit duos filios, & duas filias: præmoriens autem dictus Sacerdos frater, instituit sibi hæredes vniuersales dictos suos nepotes, eos grauando, vt ex sibi relictis bonis dotarent dictas suas neptas cuilibet earum tradendo quandam taxatam pecuniæ quantitatem expressam in dicto testamento in dotem, sub hac tamen conditione, quòd ipsę neptæ renunciassent cuicumque iuri sibi ex hæreditate paterna, materna, fraterna, & ipsius testantis. Post hoc altera neptarum perijt, vnà cum patre, & matre sua intestatis: quapropter dicti nepotes diuiserunt inter se dictas hæreditates, scilicet patrui, patris, & matris eorum, ac dotem mortuæ sororis, facta tandem diuisione supradicta alter fratrum ad inopiã deuenit, eo q; à fisco fuerant eius bona publicata propter quędam ipsius excessum. His peractis, reliquus frater dotauit suam sororem nomine Camillam, ei assignando maiorem dotẽ ea, quàm sibi assignauerat patruus eius, ex cuius traditione illa renunciauit ei omnia præsentia, & futura quomodolibet sibi cõpetentia medio iuramẽto, qui frater assignata suę sorori dicta dote emit dicta bona alterius fratris iã cõfiscata a fisco:

Digitized by Google

a fisco : tandem rogatus dictus frater emptor a dicto fratre paupere, titulo donationis(etsi fingatur vi, & metu extortæ) tradidit dicto fratri pauperi tringẽtos aureos, quibus mediantibus ille cùm acquisisset non paruam quantitatem bonorum, interfectus perijt ab intestato. Verba verò instrumenti huius renunciationis fuerunt hæc præcisa, videlicet. [omnibus & quibusuis bonis tam paternis, maternis, fraternis, & sororum, quàm Reuerendi Bernardi eius patrui, quãdocunque, & qualitercunque pacto finali de vlterius quicquam non petendo legitima stipulatione, ac iuramento vallato.

Quæruntur modò infrascripta.

Primum, Vtrum dicta renunciatio facta ita generaliter includat successionem legitimam pro rata in dictis bonis dicti fratris mortui ab intestato, ita vt ipsam renunciantem dicta successione penitus priuet.

Secundum, Vtrum stante inualiditate dictæ renunciationis in casu præsenti, dicta soror teneatur restituere illam quantitatem pecuniæ, quæ(vltra dotem statutam a patruo) sibi fuit assignata a fratre solo intuitu renunciationis.

Tertium, Vtrum frater superstes possit stante inualiditate renunciationis ex bonis dicti fratris mortui ab intestato ante diuisionem faciendam cum sorore, sibi retinere tringentos aureos, quos prætendit vi, & metu donasse dicto fratri suo.

DECISIO XIII.

INVOCATO sanctissimæ, ac indiuiduę Trinitatis numine, & implorato fauore Beatissimę Deiparę Virginis Marię, atque Sanctissimi Patriarchæ nostri Benedicti, quàm breuissimo dicendi stilo litteris commendare studebimus, quæ ponderanda occurrunt in decidendis propositis quæstionibus quotidiana & vtili.

Quo ad primum. Firmissimè asseueramus ipsam Camillã nullo iure fore priuandam portione sibi contingente iure ordinario ex bonis dicti fratris mortui ab intestato, non obstante illa generali renunciatione facta medio iuramento per eam, & quòd prę-
1 sens nostra sententia fulciatur ratione, probabimus sex fundamentis sequentibus.

Primum fundamentum est. Quoniam regula iuris certissima & ab omnibus Doctoribus recepta semper fuit, quòd † iuramentum habeat in se tacitam conditionem si res in eodem statu permanserit, ita vt non sit obligatorium si non permanserit: cum in qualibet promissione

Digitized by Google

iurata ſemper ſubintelligitur (vt diximus) clauſula, rebus ſic ſtantibus, & aliquo de nouo non ſuperueniente: quæ quidem regula probatur duplici medio. Primò enim per text.apertiſſimum in c. 2.ext.de renunciat.c.ad noſtram. el ſecondo . c.clericus . & c. cum contingat. & c. quemadmodum de iureiurãdo.Authen.Sacramenta puberum . C. ſi aduerſus vendit.& in l.fin. C. de non numerata pecunia : & per arg.in l. Cùm quis.ff.de ſolutio.cum ſimilibus. Probatur & ſecundò Doctorum communiter cum glo. ſingularibus in dictis citatis iuribus , & vltra eos probatur quoque infraſcriptorum Doctorum auctoritate. nam hoc ipſum docuit Feder. de Senis in conſil.173.& 281. incip. caſus talis, Vitalis de Cambanis in tracta. de clauſulis. cap. de facultate renunciãdi legibus , loquens de inſinuatione in folio 323.in verſi. ſecunda opinio fuit. Boer.in deciſ.204.nu.21.Ioannes And.in c. debitores. extra de iureiur. Guido Papa in deciſ.199. nu.3.& in deciſ.226.num.2.Hyppolitus de Marſil.in l.1.§.fin. nu. 19.verſi.Item apparet.ff. de quæſtionibus.Bart.in l.1. §.& poſt operis.ff.de noui oper.nunc.Bal.in c.cùm Ferrar.col.5.extra de conſtitu. Felinus latiſſimè in c. nonnulli. col.23.& ſequenti in fi.extra de reſcriptis:& in horum doctorum fauorem fuit tex. in c.ſuggeſtum.ext. de Decimis. vbi priuilegium reuocatur † per nouam cauſam ſuperuenientem.cùm ergo dicta iurata renunciata facta fuerit tempore quo dictus frater mortuus ab inteſtato erat viuus & pauperimus.& ideo dicta Camilla ſperare ipſum diuitem euaſurum , vel aliquid alicuius momenti acquiſiturum . inde ſequitur dictum iuramentum non ſibi obſtare qui poſſit petere partem bonorum illius .

Fundamentum ſecundum eſt, quoniam iuris regula approbatiſſima communiter à doctoribus eſt, quòd iuramentum non † extẽdatur ad ea,quæ ſibi obueniũt ex nouo iure, nec ad ea de quibus non fuerat cogitatum, nec veriſimile fuerit de ipſorum euentu cogitare. Cùm ergo meritò dictam Camillam non potuiſſe cogitare fratrẽ miſerrimum ac pauperimum euaſurum diuitem per ſe pateat.Indè apertiſſimè ſequitur ipſam nõ vinctam vinculo iuramenti ad non petendã dictam bonorum portionem.& quòd dicta regula ſit veriſſima , triplici medio probabitur. Primò p text. in c.clericus. & in c. ad noſtram. el ſecondo. extra de iureiur. vbi gloſæ ſingulares,& Doctor. communiter. probatur inſuper & infraſcriptis alijs doctorum ſententijs , Albericus de Roſatis enim hoc ipſum docuit in Regula in malis.num.4.ff.de regu.iur.Alex. in ſuo conſ.28.incip.viſis.colum, pen.in fi. vol.1. aſſerens communem eſſe opinionem, quòd renunciatio † etiam iurata non trahatur ad caſum valde inſolitum & incogitatum : quem Alex.ſequitur Mattheus Grimaldus in ſuo tract.commu.opinio.in verſi. renuncia-

nunciatio etiam iurata. Emanuel Soarez in ſuo tracta.commu. opinio.in verſ.renunciatio etiam iureiurando munita.ad hoc ipſum probandum ꝑ optimè facit quod docuit Paul. de Caſt. in l. Paulus reſpondit. ff. de acquir. hæredit.
5 dicens,quòd ſi filia † cum iuramento renunciaſſet hæreditati paternæ,& hæreditas paterna poſtea deuoluta eſſet ad filium maſculum , qui poſtea moritur ab inteſtato, dicta ſoror non prohiberetur ſuccedere in hareditate fratris , etiam reſpectu paternorum bonorum: & ita refert conſuluiſſe Oldradum:& ratio ſecundum eum eſt, quia poſtquàm hæreditas p̃na fuit adita per fratr̃ definit eſſe hęreditas p̃na , & eſt pars hęreditatis fraternæ, vt in l. ſed ſi plures. §.filio. ff. de vulg. & pupil.& in l.1.§.veteres.ff.de acquir.poſſ. cuius dictum amplecti tur Areti.in dicta l. Paulus.& roborat per textum in l. qui filij. ff. vt indigni. quem textum citauerat ipſemet Pau.de Caſtro, vbi ſupra)& in l.penultima. §. ſi hæres. ff.de inofficioſo teſtamento.& in l.ſi ſeruo meo.ff.de legat.primo. Ad hoc etiam facit quod docuit
6 Bart. (quem citauit, & ſequutus fuit Aretinus in dicta l. Paulus) in l. fin. ff. ad Tertull. vbi dixit, quòd ſi ex forma ſtatuti filia excludatur ab hæreditate paterna, ſtante maſculo , non prohibetur ſuccedere in hæreditate paterna per mediam perſonam fratris, qui vniuit eam hæreditati ſuæ. & idem quoque tenuit Fulgoſ. in l. quamquam . & ad l. Falcidiam. Idem repetijt Aretinus in l. 1. §. veteres. columna prima, verſiculo & per hoc arguit hic. ff.de acquirenda poſſeſſione . Idem docuit Socinus in dicto §. veteres . columna 1.verſic.ſecundò decidi-tur, & ſequitur Curtius iunior in conſilio 101. numero ſeptimo , verſiculo ſecundò principaliter , & columna quarta, verſiculo non obſtant etiam . Idem docuit Dida. ſuper quarto libro,titu. de fideicom.in prima concluſione, & ampliatione ſecunda . Idem Antonius Gabr.in tract.conclu. lib. 6. titu. de regu. iur. concluſione quarta,numero octauo, verſiculo tertiò limita. Boerius in deciſione 62.num.17. Decius multis auctoritatibus allatis in l. hæreditas.in fin.& in l.quoties. numero ſexto, & ſeptimo, ff.de regu. iur. ſequens dictas doctrinas. Ad hoc ipſum probandum facit quoque quod docuit Specul. libro 4. titu. de teſtamentis,numero 14. verſiculo pone filius fecit.& ibi in addit. Ioannes And. verſiculo in fine. Vber. & Bal. in addit. Specul. ibidem probantes , quòd ſi filius vel filia renunciaſſet bonis ma-
6 ternis, vel paternis † cum iuramento afferentes ſe nunquam illa petituros : poſtea ſi pater illa eis legat petere poterunt ex noua cauſa ſuperueniente, non cognita ab eis tempore iuramenti. Idem docuit latiſſimè de dicta filia renunciante Hippolitus de Marſil.in dicta l.1.§.finali.numero 27. verſiculo pro quibus optimè facit.ff. de quæſtionibus, dicens huiuſmodi iuramentum fo-

re inrelligendum, quòd non petat aliquid ab inteſtato patre, ſecus ſi ex teſtamento tanquam ex noua cauſa ſuperueniente, prout docuit Bal. in l.fin.col.3. verſ.venio ad quæſtiones.C.de pact.Idē docuerunt Imo.& Ludo. Rom.in l.qui ſuperſtites. ff.de acquir.hæred.Bar.in l.ſtipulatio hoc modo concepta. ff. de verb. oblig. Pau. de Caſt.in l.pactum. C.de collat. Bald. rurſus in c.cum.M. Ferrar. col.5.ext.de conſtitu. & vt multa inſimul complectamur,ibidē ipſe Marſil.idipſum docens multipliciter exemplificat, qui hoc eſt conſonum veritati, ac rationi. Probatur & tertiò præſens ſecundum fundamentum hac ratione, quoniam (vt ex allatis elicitur) in dicta Camilla iurante defuit intentio ſe obligandi in caſu non cogitato,cum nunquam hoc ſperare poſſet,propter miſeriam fratris mortui: Nam (vt peroptimè docuit Thomas nr̄ Grammaticus in deciſ.76.nu.18.verſ.& pariter,
7 nec iuramentum) † iuramentum de iure non poterit extendi vltra intentionem iurantis. vt in l.fin. C. de non num. pecun. & ibi per Doct. Nec de iure obſtare poterit præſenti noſtro ſecundo fundamento doctrina infraſcriptorum dicentium, quòd iuramen-
8 tum operatur, † vt videatur in genere cogitatum, prout docuerūt Bar.in l.ſciendum.col.2.verſ.iuxta prædicta. ff. de verb.oblig. & ibi Rom. col. 7. verſ.terrio & vltimo. Alex.in conſi 27.col.3.verſ. vel vt ibi reſpondet.vol.1.& in l. qui Romæ.§.duo fratres. col.33. ff.de verb.oblig. in verſic.vno ſal tem caſu.Felin. in c.ex reſcripto, col.4.verſ.adde Ludo.ext.de iure iur.Imo.in c.Quintauallis.col.61. in principio, verſ.ſed certè illud. extra de iureiur. Crottus in dicto §.duo fratres col.39.verſi.ſecundò tamen. & Antonius Gabr, vbi ſupra,num.21.verſicu.Tertiò principaliter amplia. Non enim obſtat hęc doctrina,etſi vera in ſe ſit: quoniam non habet locum in caſu à nobis propoſito, cùm in ipſo fallat: vt latius probabimus per ea quę afferentur infra in probationem ſexti fundamenti: vide ergo ibi, & manda memoriæ.

Fundamētum tertium eſt, quo
9 niam renunciatio † facta de aliquo iure, non ſe extendit ad ius poſtea quæſitum: vt docuit Bald. in l.pactum. C.de collat.quem ſe quutus fuit Vitalis de Gambinis in tracta. clauſularum. folio 187. col.3.verſi.& dicit Bal.

Et ratio præſentis fundamenti talis reddi poterit, dicēdo,quoniam iuramentum non ſe extendit ad ea,quæ quis ignorat,iuxta ea, quæ leguntur, & notantur in capitulo veniens. el primo extra de iure iurando,& ibi per Doctores,quod & docuit quoque Henricus de Bouenco in ſua repetit. Authen.ſacramenta puberum.ibi octaua eſt illa.C.ſi aduerſus vendit.& faciunt quæ not.in capitulo Quintauallis. extra de iureiurando, prout etiam docuit Guido Papa in conſilio 87. numero ſeptimo,verſiculo nec firmata. & hanc rationem iuri conſonam eſſe fuit probatum per allata in

pro-

probationem præcedentis fundamenti secundi.

Fundamentum quartum est: quoniam renunciatio † facta à dicta Camilla de omni iure quod ad præsens habet, vel habere sperat; non comprehendit, nisi ea, quæ habent causam de præterito, & non de futuro, scilicet ex causa subsistente de præsenti, & non ex causa, quę orietur in futurum: & ratio est, quia de his non poterat cogitare: ad quòd probandum facit tex. in l. qui Romę. §. duo fratres. ff. de verb. oblig. & ibi per Bar. in quæstio. 6. & in l. si vxor. §. Diuus. ff. de adult. & ibi quoque per Bar. quem sequitur, vbi supra Vitalis supradictus. idipsũ rursus docuit Bar. in l. quod seruus. col. vlti. ff. de condit. ob cau. quod & ibi probat per tex. in l. 1. & 2. ff. de statu liber. addens, quòd ista est sola spes, quæ potest cedi, vt in l. spẽ. C. de donat. addiditque quòd in generali renun-
11 ciatione, † seu remissione non uidetur remissum ius succedendi ab intestato: cuius sententiam sequutus fuit Capicius noster Gompatriota in decisione 159. numero decimosexto, versiculo, sed ad istam cõsiderationem: dicens ipsam tamen limitandam fore: quando quis expresse renunciasset successioni ab intestato: cum illa successio enenire non possit, nisi ex causa de futuro: prout ipsemet Bar. docuerat in l. 1. in vltimo membro primæ differentię. C. de pacti: dum dicit, q̃ quando verba renunciationis, vel pacti porrigentur in futurum. hoc modo: si quo tempore res ad me peruenirent etiam ex causa de futuro facio tibi pactum de non petẽdo, vel alia verba similia (quod non contingit in casu nr̃o) tunc renunciatio taliter facta valeret quo ad futura, per tex. in l. si rem meam. ff. de verborum obligationib⁹, & quòd ibi latissimè docuit Capicius ipse. Idem docuit Cacheranus in Pedemont. decisione 75. num. 5. & 9. per l. 1. & fin. nam ibi dixit regulam à nobis allatam esse veritissimam: etsi fallat in casu à Capicio proposito (ipsum tamen non nominando) & ratio per eum ibi, est: quoniam verè poterit renũciari successioni ab intestato, scilicet, si quis illi expresse renunciauerit. idẽ in casu nr̃o latissimè docuit Boerius in decis. 147. incip. Christi benedicti. n. 12. sequens Bar. in l. postemancipationẽ. ff. de liber. legat. & in dicta l. si vxor. Idem docuit Felinus in c. si diligenti. ext. de foro compet. col. vlt. versi. Decimò fallit. & dictæ limitationi allatæ à Capicio astipulatur Panormitanus in c. ex multiplici. vbi per omnes Moder. ext. de Decimis. Decius in l. 1. C. de pactis. Bar. Bal. & Salyc. in l. hæredem. in principio ff. mandati, quos citauit ac sequutus fuit Boerius vbi supra nu. 13. in versi. hoc verum nisi. idem rursus docuit Decius in l. pactum q̃ dotali. in quæst. 16. C. de Collat. Idem docuit ad verbum Hyppolitus de Marsil. in l. 1. §. 1. nu. 22. in versi. Quinimò vnum addo. ff. de quæst. sequens supracitatos doct. vbi supra. & Bar. in l. q̃ seruus. ff.

de

de condict. ob cauſ. & in l.poſt emancipationem.§.1.ff.de liber. leg.& in l.qui cum tuto.la ſeconda,ff.de tranſact.& voluit Bal. in l.ſpem futuræ actionis. C.de donat.& in l. pactum.in quæſt.4. C. de collat. & voluit Petrus de Anchar.in Clem.litteras.de reſcript. & in conſi. ſuo 205. incip. Viſis col.2.Qui omnes dixerunt (vt refert Hippolitus vbi ſupra) quòd ſi
12 aliquis renunciat † cum iuramento iuri , quod habet , vel habere ſperat in tali re,intelligatur quod habere ſperat ex cauſa de præterito:non autem ex cauſa de futuro nouiter ſuperueniente:qa non obſtante tali renunciatione poterit petere ius ſibi de nouo ſuperueniens ſuper tali re.Cũ ergo dictæ Dominæ Camillæ renũciatio reſpexerit præterita,& præſentia iura,& non futura(vt in caſu propoſito)ſequitur dictam renunciationem ſibi non obſtare in caſu noſtro .'

Fundamentum quintum eſt . Quoniam regula eſt a Doctoribus approbata,quòd clauſulę ſint
13 reſtringendæ iuxta qualitatem animi illis vtentium,ſcilicet ſolum ad id , quod quis ſciebat ſibi deberi , vt docuit textus in l.tres fratres.ff.de pactis , vel ſcire debuerant. vt in l.quod te. ff.ſi cer. pet.& docuit vbi ſupra Vitalis in tract.clauſularum,fol.188.verſic. item reſtringuntur . & Doctores in citatis iuribus .

Fundamentum ſextum, & vltimum ſit . Quoniam regula iuris
14 eſt,quòd in muliere † minore,& ruſtico ex iuris diſpoſitione præſumitur ignorantia , quapropter ſi iurent,iuramentum non nocebit eis , vt videatur cogitaſſe de dicta ſucceſſione ab inteſtato , ita quòd voluerit eidem per illa verba generalia renunciare : niſi ſpecialiter dixiſſet ſe renunciare ſucceſſioni ab inteſtato (vt ſupra aliquo pacto probauimus) quam regulam,vt veriſſimam amplexati fuerunt infraſcripti Doct.videlicet Bal. in rubr. extra de rerum permut. verſic. item quòd donatio.in fine.& in c.1.§.Item ſacramenta. De pace iuram.firm. Calderinus in ſuo conſilio 8. ſub titulo de iureiur. Antonius de Butr. in conſi.46. incip.Iuris rigor. & in conſi.170. incip. Videtur prima facie. Panormitanus in conſi. 8.incip.Laurentia mulier, vol.2. & in conſi.107.incipien.quatuor ſunt in dubio ſecundo , volum.2. Pau. de Caſt.in conſi.177. incip. Contra ſupra ſuperius conſulta. Aretinus in conſi.33.col. fi. verſ. ſecundò dicimus , & in conſi.92. incip.Viſo legato.Thomas Grammaticus in deciſ.76.nu.11. Idem & apertius in caſu noſtro ſingulariter docuit Imo.in c.Quintauallis. col.61. verſic.quid igitur dicendum.extra de iureiuran.Idipſum elicitur ex doctrina infraſcriptorum Doctorũ,videlicet,Gloſ. in l.2.C.de reſcind.vendit.vbi & Bar.in col.2.verſic. quæro quid ſi minor , & ibi Bald.in quæſt.9. & ibi Pau.de Caſtr.col.pen. Salicetus ibidem. col.4. verſic. vndecimò.Glo.in c.cum cauſa.& ibi Panorm.col.fin.& Imo.ibidem. col. 5. & 8. extra de empt. & vendit.

Fran-

Franciſcus Curtius in conſil. 53. col.3.& ſeq.Calcan. in conſil.27. col.4.Corn.in conſil.189.volu.3. & in conſil.11.col.5.& 7. volu.4. & in conſi.179.col.pen. & conſil. 13.col.fin.& in conſi.258.col.penulti.vol.4.& in conſi. 124.vol.3. & in conſi.188.col.antepen. volumi.3.Alexan.in conſi.89.col.4.volu.2.& in conſi.127.volu.2. Iaſon in conſil.133.col.10.volu.4. Aymo.in conſ.142.col.6. & in conſ. 192.col.2.Ruin.in conſi.135.col. pen.volu.1. Bertran.in conſil.47. col.penul.vol. 2. & in conſil. 72. col.3.& in conſi.232.volu.2.& in conſil.15.col.fi. volu.3.& in conſil.97.col.3.vol.3.& in conſi.225. col.4. & in conſi.326.col.5. & cõſil.291.col.2.in fi.volu.3.& in cõſil.238.col.2.vol.2. Boer. in deciſione 152.verſi. & in homine valde ſenc: Idem rurſus Bertran. in conſi.186.vol.1.Antonius Gabr. in tracta. concluſionum,libro 3. concluſio.prima,nu.83.verſi. primò ſublimita. Nec obſtat veritati preſentis fundamẽti limitatio, quam affert Alex.in conſi.42.col. pen.verſi.pro hoc etiam allegat. volu.1. & Iaſon in conſil.76.in fine volu.1.dicendo,quòd iuramẽ
15 tum mulieris † maioris 25. annorum, ipſam obligat ad ſui obſeruantiam : eo quòd videatur cogitaſſe de tali re futura. Non enim inquam obſtat : tum quia dicta domina Camilla erat tempore lati iuramenti longè minor annorum 25. tum etiam, quia contra talem ſententiam tenuit Corneus in conſil.124.vol. 3. & Marianus iunior in conſilio 116. colum.2. volumine ſecundo.

Circa ſecundam quæſtiunculã propoſitam aſſeueramus, ꝙ cùm dictam donationem quantitatis pecuniarum excedentis quantitatem pecuniæ dotalis legatam ipſi Camillæ ab eius patruo, nullo pacto poſſit (propriè loquendo) donationem ſimplicem & gratuitam dici,ſed potius tranſactionẽ factam cum dicta Camilla,ſeu(vt magis propriè loquamur)emptionem : eo quòd dictus frater (cui hoc promiſerat) illa quantitate excedente legatam à patruo dotalem pecuniæ emerit omne ius, quod dictæ Camillæ illucuſq; ex quocunque titulo competere potuiſſet tam in bonis paternis,maternis,patrui,ac ſororis præmortuorum. Inde conſequens fit, ꝙ ĩ traditione huiuſmodi dotis excedentis ſummam pecuniæ dotalis relictæ ab eorum patruo,interuenerit ex parte dicti fratris illã dantis dictæ Camillæ, emptio,& ex parte dictæ Camillæ venditio cuiuſcunque iuris ſibi competentis ſupra dicta bona. Cùm ergo interfuerit emptionis contractus & venditionis,& non donationis conditionalis : quis ſine rubore poterit negare,quòd nullo pacto poterit d.Camilla obligari ad reſtituendam dictam excedentem quantitatem pecuniæ fratri ſuo huiuſmodi renunciationem recipienti? eo magis quoniam fra-
16 ter de iure tenebatur † ipſam dotare etiam de ſuo peculio ſecundum conditionem tamen ipſius: vt latiſſimè probauit in ſuo conſilio Do.Guido Antonius Rubellinus.

7 *Substitutus admittetur ad assequendam hæreditatem eius, qui aliquem hæredem instituit nondum natum, si in pupillari ætate fuisset mortuus etiam si talis hæres institutus nunquam fuisset natus, & quare.*

8 *Institutus cõpendiosè si decesserit vi no testatore instituente, is, qui ei erat substitutus admittetur ex vulgari tacita specialiter, & expressa generaliter contenta in compendiosa. & quare.*

9 *Dispositio testatoris de iure recipit eam interpretationem, quam verisimiliter feciſſet ipse testator, si interrogatus fuisset, quoad eum casum, qui non sit ex toto omissus, sed aliquo modo comprehensus sub natura dispositionis.*

10 *Testamenti pars vna venit declarãda per aliam, & quare. Quapropter si in testamento reperiatur aliquod verbum æquiuocum, vel commune, puta, substituo, in vna parte testamenti erit interpretandum, prout reperitur clarè positum in alia parte eiusdem testamenti.*

11 *Testatorem eo modo, quo aliquos instituendo dilexisse comprobatur, eodem modo censendum esse dilexisse substituendo, probatur.*

12 *Substitutus secundo loco habebitur pro substituto primo loco, si nunquam natus fuit, qui substitutus fuerat primo loco, ita quòd succedet instituto morienti sine filijs.*

13 *Filia grauata restituere hæreditatẽ si sine filijs decedat, poterit statim in vita, et in morte disponere de sua legitima, idest de tertia parte valoris bonorũ hæreditatis, & de quarta parte (vltra dictam tertiam) adueniente conditione, propter quam tenebatur hæreditaria bona restituere, & quare.*

14 *Mater succedens filio grauato restituere hæreditatem per fideicommissariam substitutionem recipiet de iure legitimam, & trebellianicam, idest tertiam & quartam partem bonorum hæreditatis.*

15 *Emptor tertiæ & quartæ partis bonorum hæreditatis, quam sibi vendidisset filius grauatus hæres institutus vniuersalis, erit tutus in vtroque foro, & non poterit de iure pro ipsis molestari à fideicommissario: secus erit dicendum si emisset à filio non vniuersali hærede, sed solum in re certa: quia tunc non poterit disponere, nisi de sua legitima.*

16 *Bonorũ in quarta parte, quę debetur grauato hæredi non computabũtur fructus interim ex hæreditarijs bonis perceptis ab ipso, sed nec in tertia propter legitimam, quæ solum debetur filio grauato.*

THEMA.

Magnificus Antonius Gentilis condens vltimum suum testamẽtum inter alia his præcisis verbis ibi vsus fuit, videlicet. [Reliquorum omnium bonorum hæredes suos vniuersales instituit, & esse voluit Magnificos Antonium Spinulam, & Thomam Lomellinum, quos tamen rogauit, vt quatenus Virginia filia ipsius testatoris modò nupta Ioanni Dominico efficeretur, & remanet vidua: debeant dictus Antonius,

&

Digitized by Google

& Thomas dictam hæreditatem reſtituere prædictæ Virginiæ, quam tali caſu hæredem inſtituit, ſub tamen modis, & conditionibus, ac ſubſtitutionibus, & alijs inferius dicendis: cum hac etiam declaratione, quòd dictus Antonius, & Thomas interim habeant omnem vſumfructum: adeo vt adueniente caſu, & tempore reſtitutionis dictæ hæreditatis prædictæ Virginiæ, reſtituant, & reſtituere debeant tantummodo ſortem, ſeu capitale prædictę Virginiæ, non autem fructus. Quam Virginiam, eo caſu, quo remaneret vidua, hæredem inſtituit cum conditione, quòd quatenus ipſa decederet relictis tantummodo filijs ex dicto Ioanne Dominico, tali caſu de prouentibus, ſeu penſionibus dictorum bonorum reſpondeantur annuatim poſt vitam dictæ Virginiæ filijs prædictę Virginiæ, in eorum filiorum vita tantum, & non vltra. & poſt filiorum vitam prædicti prouentus dentur, & ſoluantur dicto Antonio, & eius deſcendentibus: etſi deceſſiſſet ſine filijs ſoluantur fratribus dicti Antonij, & ſeu eorum deſcendentibus, etiamque & dicto Thomæ, & poſt eum eius deſcendentibus: & quatenus decederet ſine filijs dentur in totum, vel ſoluantur in perpetuum dicto Antonio, & eorum deſcendentibus in perpetuum: & hoc in euentum, quòd dicta Virginia deceſſiſſet non relictis alijs filijs, niſi ex dicto Ioanne Dominico, quibus ſolui voluit, prout ſupra, non autem aliquibus eorum ſucceſſoribus: Verum ſi dicta Virginia ſecundo loco, aut tertio nuberet, & decedens relinqueret filios ex prædicto ſecundo viro, vel tertio: eo & tali caſu prædictam Virginiam hæredem ſuam inſtituit ſolam, & inſolidum ita tamen quòd poſt eam prædicti alij eius filij ex ſecundo, ſeu tertio marito, non autem in aliquo filij ex dicto Ioanne Dominico, quibus nihil vltra dari voluit, niſi prout ſupra, & in reliquis eos priuauit omni meliori modo. Quatenus vero prædicti filij dictæ Virginiæ, ſi qui ſuperuiuerent, & alio ſeu alijs matrimonijs, prout ſupra decederẽt omnes intra ætatem annorum vigintiquinque ſine filijs: eo & tali caſu prædicti prouentus, ſeu penſiones dentur, & ſoluantur prædictis Antonio & Thomæ hæredibus prædictis in omnibus, prout ſuperius expreſſum, & declaratum fuit, in perpetuum. & ſic prout ſupra inſtituit, ſubſtituit, voluit, & ordinauit, & diſpoſuit omni meliori modo, &c.

Quæritur modò, an dicta Virginia relicta vidua ſine filijs poſſit teſtari de huiuſmodi bonis paternis, nec ne, aut ſolum de legitima.

DECISIO XIIII.

RESPONDETVR ipſam Virginiam non poſſe teſtari nec aliter diſponere de dictis bonis paternis: ſed ſolum de legitima, qua priuari non poterat a ſuo patre teſtatore virtute ſtatuti Ciuitatis Ianuenſis, cuius ciues eſt pater teſtator, etſi potuiſſet priuari bonis alijs paternis non obſtante iuris communis

munis diſpoſitione in §. Aliud quoq; capitulum. Authen. vt cùm de appellat. cognoſ. & ibi communiter per Docto. vbi habetur
1 patrem non poſſe † exheredare filios niſi legitima de cauſa expreſſa in teſtamento, quod ſi feciſ ſet, filij ſuccedent ei ab inteſtato. & quòd de iure non poſſit de ipſis diſponere, probatur ſubſequentibus veriſſimis fundamentis videlicet.

Primum fundamentũ eſt, quoniam regula eſt iuris, quòd in vltimis voluntatibus, vbicumque de aliqua re controuerti contingat, ſemper & ante omnia ipſius
2 teſtatoris † voluntas attendi debebit. vt in l. non aliter. ff. de leg. 3. cum ſimilibus, & eſt communis regula, vt atteſtatur Pariſ. cõſil. 41. nu. 15. lib. 2. & conſi. 12. nu. 6. vol. eodem, & conſi. 78. nu. 16. eod. vol. & conſi. 90. num. 10. vol. eo. & conſi. 23. nu. 9. lib. 3. & conſ. 25. nu. 31. eod. vol. & conſi. 53. nu. 10. eo. vol. & hanc regulam dicit eſſe ab omnibus approbatam Socinus iunior conſi. 110. num. 10. lib. 3. Immo in tantum eſt vera hæc regula, quòd dicẽdum quo-
3 que ſit, quòd voluntas † teſtatoris pro lege habẽda ſit, prout docuit textus vulgatiſſimus in §. diſponat. in Authen. de nuptijs. cũ ſimil. intelligendo hanc regulam procedere ſolùm in his, quæ merè ab ipſius teſtatoris voluntate dependent. Nam non poſſet facere teſtator quin leges non habeãt locum in ſuo teſtamento, vt per optimè docuit inter alios Iulius Clarus in §. teſtamentum. quæſt. 61. Quapropter non ſolùm erit attendenda in vltimis voluntatibus expreſſa teſtatoris voluntas, verùm etiam & illa, quæ ex coniecturis colligitur. vt docet textus in l. cùm proponebatur. in fine. ff. de legat. 2. & eſt communis regula, vt dicit Decius in l. 1. poſt nu. 4. C. de collat. & ratio eſt, quoniã
4 diſpoſitio † omnis recipit interpretationem in caſu omiſſo a veriſimili mentis diſponentis, & prout eſt veriſimile diſponentem fuiſſe reſpõſurum ſi fuiſſet interrogatus: hoc idem expreſſiſſet, prout docuit glo. fin. in fine. verſ. item nota. in l. tale pactum. §. fin. ff. de pactis, quæ quidem regula verificatur peroptimè in vltimis voluntatibus, prout docuit text. in l. cùm res. ff. de legat. 1. & in l. Titius. §. Lucius. ff. de liber. & poſthum. & in l. fin. C. de poſthu. hęred. inſtit. quam regulam amplectantur tanquam veram. Angel. in l. Gallus. §. & quid ſi tantùm. colum. 3. verſic. fallit etiam. ff. de liber. & poſthum. Petr. de Anchar. in conſil. 339. in fine. verſ. pro hoc optimè, & conſil. 336. verſic. facit quod not. Alex. in cõſil. 66. col. 17. in fine. verſic. ſi ergo iſto caſu. volum. 2. & in conſil. 142. col. 3. verſ. nam idem teſtator. vol. 2. Iaſon in conſil. 208. col. 2. verſic. ſecunda ratio eſt. volum. 2. Claud. in l. mulier. in fine. ff. ad Trebell. Hyppol. de Marſil. in l. ſed ſciendum. col. 2. verſ. Item ſcias. ff. ad l. Pompe. de parric. & in l. ſi quis viduam. col. 3. nu. 11. verſic. & iſtud non ſolùm. ff. de quæſt. Bertran. in conſi. 134. col. 1. verſic. pro qua regula.

quoque nostræ responsionis) in l. fi.C.de institutio. & substitu. Vbi hęc ad verbũ habentur, videlicet. [Cùm quidam prægnantem habe ret coniugem scripsit hęredem ip sam quidem suam vxorem ex par te, ventrem verò ex alia parte, & adiecit: si non posthumus natus fuerit, alium sibi hæredem esse: Posthumus autem natus impubes decessit: dubitabatur quid iuris sit. (Imperator ait respondens.) Nos itaque substitutionem quidem in huiusmodi casu, vbi posthumus natus adhuc impubes vi ua matre decesserit, respuendam esse censemus: Tunc autem tantummodo substitutionem admittimus, cùm posthumus minimè editus fuerit: vel post eius partũ mater prior decesserit.] hæc ibi. Vbi per Doct. & quòd largissima fiat interpretatio in substitutionibus docuerunt infrascripti Doctores, videlicet Iason plenè post Aretin. in l. 1. ff. de vulgar. & pupillari. Ludou. Roman. in consilio 480. incipien. In casu propositæ consultationis. Decius in l. precibus, versiculo & in quantum postea magister meus. C. de impuberibus, & alijs substitut. Quapropter pupillaris substitutio secundum Iasonis opinionem & communem, quam refert, & sequitur Boerius in decisione trigesimaoctaua, numero decimoquarto, versiculo sed quia. substitutio facta in casum si pupillus hæres erit, & in pupillari ætate decesserit, extendetur ad alium casum, quo non erit hæres si moriatur in pupillari ætate, & remittit se ad dicta per eum in dicta l. 1. in quarta quæstio. Bart. secundi effectus vulgaris. columna decimaquinta. Vbi etiam tenet in illa quæstione si pupillus, cui pater similem fecerat substitutionem, si hæres erit, infra pupillarem ætatem decesserat, quòd admittatur substitutus: siue pater prouidere potuit, siue non: & ista est communis secundum Imol. Alexan. Aretin. & Iasonem in dicta l. 1. & sic ex tacita vulgari succeditur, licet expressa pupillaris sit extincta, secũdum Doctores ibi. & hoc tenet etiam Rainut. de Forli. in tract. substitu. Volens, quòd si pater habebat vxorem prægnantem, & dicit filium nasciturum hæredem mihi instituo, etsi hæres erit in pupillari ætate decesserit, substituo Caium, & filius non nascitur, an substitutus admittatur, & videtur, quod non: quia substitutio 7 fuit concepta eo casu, quo nasceretur, & in pupillari ætate decederet: sed in eo casu, quo non nascatur, testator non disposuit. Nihilominus secundum Rainutium (quem citat, ac sequitur Boerius vbi supra) admittitur substitutus, licet filius non nascatur. & hæc sententia comprobatur vera per bonum textum in l. ab exhæredati. §. finali, & ibi Ioannes de Imo. ff. de legat. primo. Vbi pupillaris substitutio facta posthumo comprehendit etiam tacitam pupillarem posthumo non nato. Nam in dicto § hæc habentur, videlicet. [Cum a posthumo ita legatur: si hæres erit: & non

Digitized by Google

nato posthumo substituti adeant legata debere eos existimandum est, quæ ille, si viueret debituras erat.] hæc ibi. Idipsum docuit And.Barbat.in capitulo Rai nutius. columna trigesimaprima. in materia substitutionis vulgaris. Idem iudicium in casu compendiosę substitutionis,prout est hæc substitutio (de qua fit sermo) docuit Iason in dicta l. prima, quæstione quarta, citans ad hoc Cardinal.Zabarel. ita tenentem in dicto capitulo Rai-nutius. & verum dicit, qui in quæstione trigesimanona, allegat etiam Baldum ita tenentem in dicta l. precibus. Volentes, quòd si institutus compendiosè
8 †decedat viuo testatore, ꝙ alius ei substitutus ex tacita admittatur: & in terminis singulariter docuit Corneus in consilio 297. volumine primo, & in consilio 138. littera A. volumine quarta. Idem singulariter Baldus innuit in consil.464.incipien. Quidam Nicolaus. volumine secundo. Vbi erat casus, quòd quidam Nicolaus hæredem fecit vniuersalem filiam suam, & si casus accideret filiam hæredem sine hæredibus filijs decedere, voluit bona venire ad vxorem suã. Decessitque filia viuo patre, tenet, quòd substitutus admittatur ex vulgari specialiter tacita, & expressa generaliter contenta in compendiosa,& hoc ibi probat, additque ita se pluries consuluisse. & hoc eius doctrina reperitur ad verbum in consi. 455. volumine quarto. Idipsum docuit latissimè Boerius vbi supra. Idipsum perpulchrè docuit Dinus in suo consilio quarto. Idem Cassadorus in decisione prima, numero quarto,titulo de testamentis,citans ad hoc Bart.& Alexan. in l.iam hoc iure. ff. de vulgari & pupillari, qui ibidem. numero quinto, versiculo tamen cum substitutio. dixit,quòd cum substitutio debeat habere necessariò vnam conditionem, propterea si testator substituat in eum casum, vel euentum, conditionem illam de necessitate ponit: ideo non videtur excludere alium casum,prout docuit Bart.in d.l.iam hoc iure.

Et quòd mens testatoris (de quo agimus) fuerit, quòd hæreditaria ipsa bona peruenirent ad Antonium in casu, quo Virginia non habuisset filios ex secundo matrimonio: vel si habuisset, illi ante vigesimumquintum annum fine filijs decederẽt per supra citata præcisa verba ipsius patuit, si ergo voluit priuare illis suos nepotes tanquam quid filiæ, quare non & filiam, etsi dicti nepotes nati non sint: ex tacita ergo mente testatoris aliquo pacto ab ipso ex supra insertis verbis patefacta apertissimè colligitur ipsum voluisse in tali casu solùm instituere propriam filiam vsufructuariam,vita sua durante,dictorum bonorum post eius mortem restituendorum dicto Antonio, &cæt. vel eius descendentibus vsufructum in perpetuum, & quòd dispositio †testatoris recipiat de
9 iure

iure eam interpretationem, quã verisimiliter feciſſet ipſe teſtator ſi fuiſſet interogatus, quo ad eum caſum, qui non ſit extoto omiſſus, ſed aliquo modo comprehenſus ſub natura diſpoſitionis, (prout in caſu noſtro) docuerunt infraſcripti Doctores, videlicet, Bald. in l. 1. columna finali, verſiculo ſed pro glo. C. de his qui ante apertam tabulam, Albe ric. de Roſat. in l. tale pactum. §. ſin. verſicu. in vltimo argumento. ff. de pactis. Socin. in l. cùm auus. columna 71. verſiculo ſi verò volumus. ff. de condictione, & demonſtratione. Decius in conſilio 367. columna ſecunda, verſiculo non obſtat ſi dicatur. Pariſ. in conſilio 89. columna penultima, verſiculo tamen omnia iſta, volumine ſecundo. & conſilio 82. columna ſexta, in fine, verſiculo nec iuuat dicere, volumine ſecundo, & in conſilio 35. columna ſecunda, verſiculo ſi enim coniecturæ. volumine tertio. & conſilio 41. columna tertia, verſiculo & hoc modo, volumine tertio. & in conſilio 63. columna penultima, verſiculo prout mihi faceret. volumine tertio. Grat. in conſil. 219. columna tertia, verſiculo item procedit, volumine.... Ruin. conſilio 74. columna quarta, in fine, & ſequenti verſiculo non obſtat etiam, volumine primo, & conſilio 177. columna finali, verſiculo quia ergo, volumine ſecundo, & conſilio quarto, columna ſecunda, verſiculo nec etiam obſtat, & conſilio 79. columna finali, verſi. & propterea ſuccedit, volumine tertio, Galliaul. in l. Gallus. §. & quid ſi tantum, numero 20. verſiculo ſecunda ſit concluſio, ff. de liberis & poſthumis. Gabr. in tracta. conclu. lib. 6. titu. de regu. iur. concluſione 10. num. 7. verſiculo primò limita præcedentem ampliationem.

Fundamentum tertium eſt 10 quoniam vna † parte teſtamenti per aliam declaratur, prout communiter Doctores ſemper docuerunt, teſte Emil. Ferret. in l. qui filiabus. in princ. nu. 4. ff. de legat. primo. & ratio eſt, quoniam regulariter mens teſtatoris præſumitur fuiſſe in vna parte teſtamenti, quæ fuit in alia, prout docuit Barto. in l. Centurio. colum. 9. verſiculo vel quid ſi in precedentibus. ff. de vulgari, & pupillari, quem ſequuntur communiter Doctores, vt dicit Socin. iunior in conſ. 101. nu. 7. lib. 1. & Iul. Clarus. in §. teſtamentum, q. 76. verſ. tertia regula. Idem docuit Pariſ. in conſ. 73. nu. 48. lib. 2. & in conſi. 72. lib. 4. quem refert ac ſequitur Emanuel Soarez in tract. commu. opinio. in verſ. teſtamento. nu. 73. ex qua regula optima ſubintulit Barto. in d. l. Centurio. quem communiter ſequuntur Doct. vt dicit Pariſ. in conſi. 73. num. 48. lib. 2. & conſi. 86. nu. 55. eod. vol. & in cóſ. 72. nu. 42. lib. 4. & docuerunt q̃plurimi alij Doctores per nos citati in ſupradicto conſilio quarto, fundamento tertio per totum fol. 174. vt refert Iulius Clarus vbi ſupra, quòd ſi in teſtamento reperiatur aliquod verbum æquiuocum, vel commune, puta ſub-

Digitized by Google

ſtitutio, in vna parte teſtamenti debebit illud verbum interpretari, prout reperitur clarè poſitum in alia parte teſtamenti: at quoniam verba illa in teſtamento inſerta: [quam Virginiam eo caſu, quo remaneret vidua, hæredem inſtituit] aliquibus poſſent videri æquiuoca, ita quòd poſſet ex illis elici teſtatorem voluiſſe ſimpliciter inſtituere hæredem ſi remanſiſſet vidua ſine aliquo filio tam ex primo, quàm & ſecundo vel tertio matrimonio: quapropter dictis auctoritatibus reperiuntur confuſi: eo quòd non poterit negari quin veniant declaranda dicta verba, prout ipsũmet teſtatorem interpretatum fuiſſe patuit ex tenore clauſulæ ſtatim ſubſequutæ, videlicet, [cum conditione ꝙ quatenus, etc.] quòd volens confirmare verbis apertioribus in fine ſubintulit [quòd ſi aliqui ex filijs dictæ Virginiæ nati ex ſecundo matrimonio ſupperuiuerent: ſcilicet, poſt mortem Virginiæ: & poſtea infra ætatem 25. annorum decederent ſine filijs, tunc huiuſmodi bona hereditaria, in quibus fuerat ſubſtituta, & ſimul inſtituta in caſu viduitatis ipſius Virginiæ, deuoluerentur ad ipſos Antonium, & deſcendentes, &c.]

Fundamentum quartum eſt, quoniam communis cõcluſio Doctorum eſt: ꝙ eo modo, quo teſta
11 tor † comprobatur dilexiſſe aliquos inſtituẽdo, eodẽ modo cenſendus erit dilexiſſe ſubſtituẽdo eos: prout docuerunt infraſcripti Doct. videlicet Curt. iun. in cõſi. 91. nu. 8. Idipſum docuit Michael Graſ. in ſuo tract. cõmu. opin. ver ſic. ſub rubr. de ſubſtitutionib. q. 81. n. 9. verſ. alia quoq; datꝰ regula. At qm̃ teſtator (de quo eſt ſermo hìc) in princ. ſui teſtamẽti inſtituit heredẽ Antoniũ, & alios, & ſecundo loco filiam, cui denuo ſubſtituit ipſummet Antoniũ inſtitutum: Inde ſequitur ipſum teſtatorem tali ordine vtendo voluiſſe oſtendere, ſe magis dilexiſſe Dñm Antonium, quàm filiã, ac per conſequens in caſu, in quo nõ haberet filios voluerit dicta bona hæreditaria deuolui ad ipsũ Antoniũ, & alios in teſtamento eodem inſtitutos & ſubſtitutos heredes: cùm d. filia nunquàm habuerit filios. Quapropter meritò de caſu propoſito dicendũ fore vr̃, ꝙ dicitur ab infraſcriptis Doctoribus de caſu ſimili proponẽdo ſtatim pp identitatem rationis ex præſumpta teſtatoris voluntate. Sciendum ergo, ꝙ qñ teſtator inſtituiſſet filium naſciturũ, etſi in pupil. ætate vel poſtea qñcunque deceſſerit ſubſtituat alium filium
12 ſecundò naſciturum † etſi is quoque in pupil. ętate, vel poſtea qñcunq; moriatur, ei Titium ſubſtituat, poſteaq; cõtingat ex vxore vnũ naſci poſthumum, licet ſecũdus non naſcatur, tñ ſi poſt in pupillari deceſſerit Titius ſecundò ſubſtitutus ex tacita vulgari, cui[9] virtute primo filio ſubſtitutus erat eodẽ caſu, quo ſecũdus ei fuit ſubſtitutus. Doctores ergo hoc aſſerẽtes ſunt Bal. ĩ l. fi. C. de inſtit. & ſubſtit. & cõem opin. dicit Zãch. ĩ l. hæredes. §. cũ ita, ff. ad Trebell.

bell. contra Oldra. consil. 177. & hanc indubiam appellat Franc. Marzar. consilio primo, numero quarto, secundum quam iudicatam fuisse in curia Romana. dicit idem in epitome fideicommiss. quæstione decimatertia, parte secunda. communem refert Bursatus in consilio 19. numero 13. volumine primo, & Oldr. sententiam falsam esse dicit Moder. Paris. in addit. ad Alex. consi. 1. nume. 10. volum. 1. & in consuetu. Parisiens. §. 120. & hanc opinionem dicit se habuisse de facto, & quòd vidit ita seruari dicit Alber. de Rosat. summus practicus in l. 1. ff. de vulgar. & pupillar. & Crassus contra Scæuolam in clarissima mar. curij causa apud centum viros summo concursu hominum, & incredibili expectatione Romæ defendit & obtinuit, vt retulit Cicero in oratione pro Cecinna, quos refert ac sequitur Michael Grassus in tracta. commu. opin. titu. de substitutionibus. quæst. 81. numero 6. versic. ex his quoque.

Nouissimè occurrit dicendum, quòd etsi de iure fuerit probatum dictam Virginiam tãquàm fideicommissariam nõ posse disponere de omnibus bonis paternis, quorum vsumfructum post incursam viduitatem possedit iure institutionis factæ sibi sub supradictis conditionibus, à proprio patre testatore,
12 cùm fuerit grauata † à patre de illis restituendis dictis Antonio & alijs, vt in testamento latius in casibus supradictis: poterit nihilominus de iurè disponere per testamentum, & aliam quamcumque dispositionem de sua legitima, idest, de tertia parte valoris dictorum bonorum, quæ fuisset assequuta de bonis omnibus paternis*, si pater eius fuisset mortuus ab intestato, vt docet textus in Authentica Nouissimè. C. de inofficioso testamento, & ibi communiter per Doctores, cùm ipsa à patre suo non potuisset illa priuari, non existente causa rationabili expressa in testamento: poterit quoque disponere de quarta parte, detrahenda de dictis reliquis bonis ratione Trebellianicæ, quæ sibi competit ex restitutione talium bonorum facienda dictis Antonio, & alijs, prout apertissimè quoque docuit textus in capitulo Rainaldus. §. dilectus, & in capitulo Rainutius. §. cum autem, & §. in eo vero. extra de testamentis, vbi dicitur posse disponere de dicta tertia parte, quam vocat legitimam portionem de iure naturæ, & quartam per Trebellianum. & in l. contra. C. ad Trebellian. & apertius in l. Marcellus. §. item Pomponius. ff. ad Trebellian. vbi habetur, quòd rogatus restituere hæreditatem deductis legatis, quartam detrahit tam de legatis, quàm de hæreditate. & ibi communiter per Doctores, cum textus sit apertissimus. Idem docuerunt & infrascripti Doctores in terminis quęstionis nostræ loquentes, ac dicentes hanc eandẽ esse cõmunem Doct. sententiã, videlicet Alex. in

conſi. 139. incip. eleganter. lib. 1. Franciſcus Turzan. in tract. commu. opin. in opinione 142. quin & cùm non pure, ſed diuerſis tẽporibus hæreditatem (vt in caſu noſtro) reſtituere iubentur : tum legitimam ipſorum portionem, tum Trebellianicam Pontificio ſupradicto vbique obſeruando, communem affirmat Matthæus de Afflicto Compatriota noſter in deciſ. 367. num. 4. qui doctor ſingulariter ac breuiter dixit, q̃ hæc hodie ſit communis ſententia doct. quòd hæres inſtitutus ſub conditione, ſtatim poterit detrahere ſuam legitimam, & aduenientе conditione detrahet quartam Trebellianicam : vt docuit glo. dicti c. Raynutius. &c. Rainald. extra de teſtamentis, & ibi communiter per Doct. quam concluſionẽ docuerunt quoque Alex. in l. in ratione. §. Quod vulgo. ff. ad Trebell. & in l. Cohæredi. §. cùm filię. ff. de vulgar. & pupill. & ibi Ang. Ioannes de Imo. & Iaſon, qui Iaſon idipſum docuit in Authent. res, quæ. C. commu. de legat. & fideicommiſ. Bar. in l. Papinianus. §. meminiſſe. ff. de inofficioſo teſtamento: & in l. quamquam. ff. ad l. Falcid. & in l. 1. §. fi. ff. ſi cui pluſquàm per. legem Falcidiam. Bal. in l. filium quem. C. famil. herciſ. Petrus de Vbaldis in dicto c. Raynaldus, & iterum Alexan. in conſ. 43. circa finem. vol. 2. & diffuſiùs in eod. volum. conſil. 142. & conſi. 160. col. 2. & vol. 3. & addit ibidem Afflictus, quòd ſi
14 matre† ſuccedet filio ſic grauato deberetur ſibi legitima & Trebellianica, ideſt pars tertia et quarta hæreditatis, nec non & fructus illuc vſque perceptos poſt mortem teſtatoris : & q̃ ita in regio Conſilio Neapolitano fuerit concluſum. Vrſillus ibidem in annotatione eiuſdem deciſionis 367. Afflicti. nume. 7. idipſum docuit aſſerens hoc ipſum, quod docuerat Afflictus, docuiſſe tex. in l. quamquam. C. ad l. Falcid. Ang. in conſi. 287. incip. Pro clariori. Rom. in conſi. 238. incip. in hac re. & Decius in conſil. 55. incip. in cauſa. nume. 8. & in conſi. 102. incip. vt petens. nu. 7. vbi addidit, quòd filius ſic grauatus ſi diſpoſuerit etiam in vita ſua de ipſa legitima, & Trebellianica, ſeu de bonis hereditatis non excedentibus valorem legitimæ & Trebellianicæ, non obſtante fideicommiſſo: em-
15 ptor talium bonorum † erit ſecurus. Idem docuit Alex. in conſil. 178. vol. 5. Iaſon in conſi. 89. col. 3. vol. 1. & in conſ. 171. vol. 4. quos citauit Ric. in conſil. Decij 236. fuit etiam ſequutus Purpura. in l. 1. in fi. C. de pact. Cotta in memoriali in verſic. filius grauatus, vbi perpulchra attulit, & Docto. ſententijs confirmauit, addens hoc fore intelligendum de filio, qui vniuerſalis hæres fuiſſet inſtitutus (vt in caſu noſtro) ſecus de hęrede ſolùm in aliqua re certa, q̃ tunc diſponet ſolùm de legitima prout eleganter docuerat Bal. in l. filium quem. colum. 10. verſ. ſed hic quæro præſuppoſita. C. famil. herciſcun. vbi aſſerit hoc ipſum ſępius conſuluiſſe : quem Bald. ſequitur Franciſcus Cremenſis in

not.

not.73. incip. Filius post mortē.
16 adde, quòd huiusmodi † quarta Trebellianica nunquam minuetur ex fructib.interim perceptis, communem esse Doct. sentētiam astipulatur Paris. in consilio 126. nume.33. lib.1. Picus in l. quartam.nu.10.ff.ad l.Falcid.& Franciscus Viuius in lib.1.opin.133. quos refert ac sequitur Emanuel Soarez in tract.commu. opin. titu.de Trebellianica quarta.num. 309.versic.Trebellianicam quartam. Idipsum docuit Cassadorus in decisione secunda, titulo de testamentis asserens ita fuisse decisum in Rota curiæ Romanæ. Addens, quòd Angelum consi. 124.incip. Zolus,col.vltima. idē docuerit asseuerans, quòd fructus percepti non erunt computandi in legitima, neque in Trebellianica, quo ad liberos primi gradus,prout etiā docuerat Bar. in l.quod de bonis. §. quod auus. ff. ad l.Falcid.Idem docuit Bart. Socinus in consi. 80. num.5. volum.1.

Hæc est mea sententia decisiua.

Ego D.Alphonsus Villagut à Neapoli Abbas Congregationis Cassinensis. V.I.P.

SVMMARIVM.

1 *Aedificans aliquod altare in aliqua Ecclesia,quando dicatur habere ius patronatus in eo,et beneficium Ecclesiasticum dicatur fuisse erectum.*

2 *Ecclesiæ omnes cum suis dotibus esse debent in potestate Episcopi loci illius, vbi ipsæ Ecclesiæ fuerunt erectæ.*

3 *Beneficij Ecclesiastici in erectione, quæ requirantur.*

4 *Ecclesia Plebanalis poterit possidere,et tenere Capellam positam in suo Plebanatu,non ponendo ibi Rectorem, sed Capellarum, qui eam officiet: quia huiusmodi Capellæ cedent in vtilitatem Ecclesiæ Plebanalis.*

5 *Capella erecta in aliqua Ecclesia nō dicetur beneficium Ecclesiasticum, nisi auctoritate Episcopi fuerit fundata,et in titulum perpetuum fuerit tradita.*

6 *Capellæ erectæ sine Episcopi auctoritate poterunt ab ædificantibus, quibuslibet conferri sine consensu Episcoporum, vt eis inseruiatur in Missarum celebrationibus.*

7 *Prælatus solus sine consensu Capituli,an possit præiudicare suæ Ecclesiæ in iure acquirendo.*

8 *Legata, seu donatio facta alicui Ecclesiæ, sub aliqua cōditione,si Prælatus eius illam non obseruauerit, huiusmodi legata, seu donatio reditur inualida, et quare.*

9 *Statutum laicorum, quòd non valeat in præiudicium clericorum, quomodo sit intelligendum.*

10 *Emphiteota ipso facto non cadit à iure suo non soluendo per biennium, vel triēnium Canonem,etsi ex hoc possit expelli.*

11 *Prælatus in acquisitis à sua Ecclesia præindicare ei non poterit in aliquid faciendo,secus in omittēdo.*

12 *Distinctio optima Bal. ad cognoscendum,quando Prælatus, vel minister*

Digitized by Google

ſter poſſit præiudicare ſuæ Eccleſiæ, vel ſuo Domino ex actibus ipſorum.

13 *Prælatus collegiatæ Eccleſiæ nõ poterit ei præiudicare in legatis ſibi factis, & quare. (et ſic non in omnibus quærendis) ſine conſenſu Capituli dictæ Eccleſiæ, licèt conſenſus Epiſcopi nõ requiratur, et quare, ſubdidit in locis ſtatim recenſendis.*

14 *Inſtitutus hæres ante ipſius hæreditatis additionem, non dicetur factus locupletior, et quare.*

15 *Diſtinctio optima tradita à Bartolo ad cognoſcendum, quando Prælatus poßit præiudicare ſuæ Eccleſiæ.*

16 *Iaſon conſultiùs loquens ait, Prælatum poſſe in acquirendis aliquando præiudicare ſuæ Eccleſiæ collegiatæ, in acquiſitis verò non.*

17 *Statutum laicorum, in quo cauetur, quòd Eccleſiæ nullo tempore præſcribant, valet. et quare.*

18 *Prælatus non poterit renunciare iuribus Eccleſiæ ſuæ collegiatæ, nec præiudicare in iure acquiſito, et quare.*

19 *Prælatus etiam ſine conſenſu Capituli poterit præiudicare ſuæ Eccleſiæ in rebus acquiſitis parui valoris, aut damni.*

20 *Prælatus ſolus poterit præiudicare Eccleſiæ ſuæ ſine conſenſu Capituli, etiam in re magni valoris, permittendo præſcribi aliquod ius ſuæ Eccleſiæ ab aliquo.*

21 *Prælatus præiudicans Eccleſiæ ex ſuo iniuſto facto, etiam in acquirendo, non impunè abibit, cùm inde Eccleſiæ læſæ oriatur actio contra ipſum Prælatum ad refarciendum dictæ Eccleſiæ omne damnum, et intereſſe ab ipſa paſſum.*

22 *Prælati collegiatarum Eccleſiarum in legatis magni momẽti factis eorum Eccleſijs non poſſunt præiudicare ſine eius conſenſu, etſi in rebus minimis valoris ſecus ſit, et quare.*

23 *Pupillus ſine auctoritate Prætoris non poterit repudiare legatum ſibi factum, et quare.*

24 *Repudiatio legatorũ Eccleſiæ, quare poſſit fieri per Prælatum, et collegium ſine prænio aſſenſu Apoſtolico, etſi dicatur alienatio, non tamen poterit alienari aliud iam pleno iure poſſeſſum ab Eccleſia, et nume. 26.*

25 *Eccleſia gaudet priuilegio minorum.*

27 *Prælatus quæ bona Eccleſiæ ſuæ collegiatæ poſſit alienare ſine eius conſenſu.*

28 *Prælatus etſi iuri Eccleſiæ in damno iuris acquiſiti vitãdo poſſit præiudicare ſuæ Eccleſiæ, Collegio conſentiente, non tamen ſine eius conſenſu, & quare.*

29 *Eccleſiæ collegiatæ non præiudicat alienatio bonorum ſuorum facta à ſuo Prælato, etiam cum conſenſu Capituli, non interueniente aſſenſu Sedis Apoſtolicæ.*

30 *Hæres inſtitutus non dicitur factus locupletior, niſi poſt ipſius hæreditatis additionem.*

31 *Tractu temporis nõ firmatur, quod ab*

Digitized by Google

ab initio de iure non subsistit.

32 Impedimentum non præstat, quod de iure non sortitur effectum.

33 Acta contra ius debet vtique pro infectis haberi.

34 Possessiones & iura Ecclesiarum alienari probibentur, & declaratur talium alienatio ipso iure nulla, si facta esset sine Apostolico assensu.

35 Alienantis bona Ecclesiastica non præuijs requisitis de iure, quæ pœna sit, licèt alienatio sit ipso iure nulla.

36 Monachi in suis capellis bini saltem, & non soli morentur.

37 Alienantes bona Ecclesiastica non præuijs de iure requisitis, sunt excommunicati.

38 Alienationes bonorum Ecclesiasticorum non præuijs de iure requisitis sunt ipso iure nullæ, nec contra ipsas aliquem producent effectum, licèt bene contra alienantes, qui diuersimodè veniunt puniendi.

39 Violentia facta in alienandis bonis Ecclesiæ, quomodo sit procedendum, & an præiudicetur ipsi Ecclesiæ.

40 Delictum administratoris vbi non præiudicaret pupillo in bonis suis eadem ratione, & à fortiori non præiudicabit Ecclesiæ delictum Prælati, & Capituli, & quare.

41 Prælatus, et Capitulum efficiunt vnum corpus.

42 Contractus alienationis factus à Prælato cum consensu Capituli non præiudicat Ecclesiæ, nisi fiat alienatio in casu licito, et seruata solemnitate à iure tradita, & quare.

43 Deus est Dominus bonorum Ecclesiasticorum, et non Prælatus, qui solùm est administrator.

44 Bona Ecclesiastica de iure ad quæ sint deputata.

45 Prælatus, et Capitulum non possunt renunciare statutis, et iuribus Ecclesiæ in præiudicium ipsius Ecclesiæ.

46 Ecclesia non poterit priuari dominio vtili, quod haberet in aliqua possessione sibi locata in emphiteosim propter non solutum Canonem a suo Prælato, et quare.

47 Clericus procurator, aut iustitiarius Principis secularis, est deponendus, idest priuandus beneficio, et quare.

48 Clerici beneficiati matrimonium contrahentes sunt priuandi suis beneficijs, et quare.

49 Laicus non potest de iure possidere spiritualia, et decimas, sed nec de his aliquid disponere.

50 Clerici beneficium per matrimonium eius ipso iure vacat.

51 Clericus in minoribus dictans, vel exequens sententiam sanguinis priuatur beneficio Ecclesiastico, et quare.

52 Clericus in minoribus per susceptum officium tabellionatus, dicitur cessisse clericatui, et beneficijs.

53 Clericus ferens sententiam criminalem, etiam morte non secuta, est priuandus beneficijs, et quare.

54 Com-

Digitized by Google

54 *Compoſitio facta inter clericos, et alias perſonas ſeculares ſuper decimis ſoluendis auctoritate Epiſcopi, vel Archiepiſcopi valida erit, et omnis alia compoſitio iuri non contraria, etiam cum ſolutione alicuius cenſus.*

55 *Aequitas eſt ſeruanda, et in humaniorem partem declinandum.*

56 *Compoſitio auctoritate Iudicis facta etiam de iure ciuili eſt valida, et pro ceſſatione ab iniuſta vexatione aliquid recipiens tenebitur ad reſtitutionẽ taliter accepti, et quando qui ſoluit, poſſit illud repetere.*

57 *Redimere iniuſtam vexationem ſibi illatam cuilibet licet mediante auctoritate Iudicis, vel Epiſcopi, dũmodo cenſus ſoluendus ratione compoſitionis non duret poſt mortem eius, cui imponitur.*

58 *Redimere vexationem ſibi illatam, quando alicui liceat.*

59 *Symoniacum eſt aliquid dare pro iure ſpirituali quærendo, ſed non pro iure iam quæſito conſeruando, et quando, et quare.*

60 *Compoſitio inter perſonas Eccleſiaſticas contendere volẽtes de aliquo iure ſpirituali, à quib. fieri poſſit.*

61 *Eccleſijs ſubiectis Prælato inferiori pleno iure, poteſt ipſe Prælatus inferior exercere omnem iuriſdictionem Epiſcopalem, ideſt abſolure, etc.*

62 *Compoſitioni facta per Iudicem delegatum poteſt clericus conſentire, etiam contra voluntatem ſui Epiſcopi, vita illius durante.*

63 *Tranſactio in quo differat à compoſitione, et quando altera earum interuenire poterit.*

64 *Arbitrator quando poſſit tollere de iure vnius, et dare alteri.*

65 *Excuſetur quando à peccato, et reſtitutione is, pro quo fuit iniuſtè iudicatum.*

66 *Beneficialibus, quando dicatur ſententiam tranſire in rem iudicatã.*

67 *Compoſitio facta auctoritate Iudicis cum interuentu partium non indiget ad ſui validitatem confirmatione Papæ.*

68 *Mors ciuilis, quando æquiparetur naturali.*

69 *Iudex, qui legitimè inter partes compoſuit, ipſas cogere poterit ad obſeruantiam compoſitionis factæ.*

70 *Recipiens aliquid à ſponte dante, non tenebitur ad reſtitutionem.*

71 *Redimere ſuam vexationem, quando alicui liceat.*

72 *Arbitri an poßint compoſitionem facere inter partes.*

De materia beneficiali, & ad eam ſpectantibus.

THEMA.

Quædam mulier conſtruxit quoddam Altare in Eccleſia Sãcti Martini ad Meſulam nuncupati, Diœceſis Fiſolinæ, & poſtea condidit ſuum teſtamentum vltimum in anno ſalutis 1477. in quo inter alia legauit trecentos florenos de auro largo dictæ Capellæ, ſeu Altari iam erecto pro eius dote, ſeu pro remedio animę ſuæ aſſignandos ſtatim

Digitized by Google

tim poſt eius mortem a quodam Iuliano eius hærede vniuerſali Abbati, Monachis, Capitulo & Monaſterio Abbatiæ Florentinæ Congregationis Caſſinenſis, aliàs Sanctæ Iuſtinæ de Padua, ipſis iniungens, quod quamprimum commodè poterint, illos Florenos conuerterent in emptionem tot bonorum ſtabilium, nomine dictæ Capellę, quorum fructus, ſeu redditus in perpetuum ſint deputati pro dote dictæ Capellæ: addens ſolùm quòd vita durante dicti Iuliani ſui hæredis, ipſe ſtuderet præſentare idoneum Sacerdotem in Capellanum ipſius Capellę, arbitrio, & confirmatione ſubſequéti Abbatis dictæ Abbatiæ pro tempore exiſtentis, qui Capellanus teneretur celebrare ter in hebdomada in dicto Altari erecto pro animæ teſtatricis ſalute, nec non & diebus feſtiuis opem ferre in dicta Eccleſia Sancti Martini in celebrandis officijs, & quòd poſt mortem dicti Iuliani ſui hæredis, electio, & confirmatio dicti Capellani pertineat, & ſpectet ſimpliciter ad dictum Abbatem, Monachos pro tempore exiſtentes, & Capitulum dictæ Abbatiæ, & non ad alium, vel alios: & ſpecialiter diſpoſuit ac declarauit, q̃ ex fructibus redditibus, ſeu prouentibus dictorum bonorum immobilium, vt ſupra emptorum de dictis 300. florenis aſſignetur congruum ſalarium dicto Capellano, vt ſupra. Hæc omnia ſunt in dicto teſtamento, ſeu legato, poſt cuius aditionem ac acceptationem factam a Reuerendo Abbati, & Capitulo dictæ Abbatiæ (neſcitur quo ſpiritu) emptas ipſas poſſeſſiones ex dictis florenis 300. ſibi aſſignatis a dicto hærede, contulerunt omnia dicta bona empta ex legata ſupraſcripta pecunia ex communi conſenſu ipſius Abbatis, & conuentus dictæ Abbatię (tũc exiſtentium electo Capellano a dicto Iuliano, & ab ipſis Abbate, & Conuentu confirmato, non attendentes ipſi Reuerendi Monachi, q̃ ex tali legato iam acceptato ius permaximum acquiſiuiſſent in dictis bonis immobilibus emptis dicta de cauſa, & ſic conſenſiſſent ſine rationabili cauſa alienationi bonorum Eccleſiaſticorum renunciando dictos redditus annuos conſtitutos in bonis immobilibus emptis, vt ſupra excedentes ſummam ſalarij prædicti aſſignandi per eos Capellano, contra tot iura Pontificia. Quod Abbates ſucceſſores, & Monachi non ponderantes bis vel ter idipſum fecerunt, & vltimo loco elegerũt Eccellentem Dominum . . . . V. I. D. qui poſt aliquos annos, his vltimis tamen diebus expreſsè renuncians facto, & opere ipſo ſequuto habitui, & negotio Clericali ſe tranſtulit ad exercendum in curia Sereniſſimi magni Ducis Tuſcię Officium Iudicis criminalis in Ciuitate Florentiæ.

Quæruntur modò tria.

Primum, an dictum dotale legatum factum a dicta teſtatrice dicendum ſit beneficium Eccleſiaſticum, nec nè.

Secun-

Secundum, an Abbas & Monachi prædicti per huiuſmodi electiones, ſeu collationes talis Capellę, ſeu Altaris potuerint præiudicare iuri acquiſito dictæ Abbatiæ, ſeu Eccleſię eorum ex dicto legato iam acceptato, ipſum alienando modo prædicto.

Tertium, an dictus Excellens talis de tali, qui talia legata bona ſub nomine beneficij olim Clericus iam effectus merus laicus per aſſumptionem talis Officij, ipſo iure veniat priuandus talibus bonis emptis ex prædicta pecunia legata. Ita quòd pertineat hodie pleno iure ad Abbatem, & Conuentum modernum dictæ Abbatię electio, & confirmatio cuiuſcunque Capellani tam regulari, quàm ſeculari ad ſeruiendum ipſi Altari, iuxta diſpoſitionem dictæ teſtatricis.

DECISIO XV.

INVOCATO prius ſanctiſſimæ Trinitatis numine, ac gratia, nec nõ opitulantibus nobis meritis, & interceſſionibus Glorioſiſſimę Virginis Marię, atque Beatiſſimi Patriarchæ noſtri Benedicti, ſtudebimus litteris comendare breuiſſimo ſermonis periodo, quicquid ſentiemus circa propoſitas queſtiones vnãquamq; illarum abſoluendo concluſionibus, quas probare nonnullis medijs inſudabimus.

Primæ ergo quæſtioni propoſitæ vnica hæc ſatisfaciat concluſio, videlicet. Capella, ſeu Altare erectum in Sancti Martini ad Meſulam Eccleſia nullo interueniente conſenſu Epiſcopi Diœceſani, ſed ſolum Reuerẽdi Abbatis Abbatiæ Florentinæ Rectoris dictæ Eccleſiæ Sancti Martini (cui fuerunt legata bona ſupraſcripta, pro ſeruitio ibidem faciendo ſecundum prædictas conditiones in legato facto ipſi Altari: nullo pacto dicendum erit beneficium Eccleſiaſticum, nec pro tali habendum fore, aut aliquando de iure haberi potuiſſe, ſed nec vacaſſe aliquando, nec modo vacare poſſe quacunque ratione. Nec aliquando, nec modo de iure poſſe conferri alicui Clerico in titulum: cum non ſit ſeparatum a prędicta Eccleſia Sãcti Martini: ſed ſemper fuiſſe, & eſſe ſimplex Altare ipſius Eccleſiæ ad inſtar mẽbri ipſius corporis dictæ Eccleſiæ, ac per conſequens eodem iure computari debere membrum ipſius Eccleſiæ, & intra eius membra connumerari: ſicut alia altaria aliarum Eccleſiarum non habentium pro ſe alium gubernatorem, quam Rectorem Eccleſiæ ipſius, in qua illa altaria erecta reperiuntur. Hæc concluſio probabitur vnico, & ineuertibili fundamento, iudicio noſtro.

Vnicum fundamentũ erit hoc arguẽdo a ſimili: quis enim ignorat, quòd vt edificans Altare † in aliqua Eccleſia acquirat ius patronatus in ipſo, opus ſit, vt Altare ipſum intituletur auctoritate Epiſcopi interueniẽte, aliàs nullum

Digitized by Google

lum ius patronatus acquiret in ipso? cùm propriè talis altaris erectio beneficium non sit dicendũ, sed simplex deuotionis signũ factum spe præmij cœlestis, & non temporalis: ac per hoc in oblatis vel legatis factis dicto altari plenum ius transferretur rectori illius Ecclesiæ, in qua constructum erit tale altare. hoc fundamẽtum, probatur triplici medio. Primò enim per arg. in c. nouerint. in c. decretum. & in c. regenda. 10. quæst. 1. in quibus statuitur
2 quòd Ecclesiæ omnes † cum suis dotibus in Episcopi potestate consistant, atque ad ordinationem eius pertineãt. Diximus probari per arg. in dictis iuribus, quia etsi explicitè dicta iura loquantur de Ecclesijs, & non de altaribus: vacat hìc apertissimum argumentum de maiori ad minus affirmatiuè: sic dicendo: si ex his iuribus tribuitur Episcopis disponendi facultas de dotibus Ecclesiarum, multò magis de legatis factis alicui ex altaribus alicuius Ecclesiæ, cum speciali mandato, ac potestate sibi tradita à testatore (prout in casu nostro.) Nec obstat quòd ibi loquantur iura illa de Episcopis: quia Abbas dictæ Abbatiæ Florentinæ, vel rector ipsius Ecclesiæ Sancti Martini exemptus à Diœcesano Mesulæ, cui dicta Ecclesia non subest, stante exemptione dictæ Abbatiæ cum omnibus grã cijs & Ecclesijs Abbatis illius curę subiectis, nisi quo ad visitationem Sanctissimi Sacramenti & curę Parochialis, cui incumbit ipsius rectoris Capellanus, iuxta Sacrum Conc. Trid. in sess. 7. de reformatione c. 7. & 8. & quo ad omnia alia hìc ponderanda, habendus sit ipse Abbas tanquam ordinarius rector exemptus virtute dictæ exèmptionis, de qua publicum & verissimum testimonium ibi habetur. ad hoc ipsum probandũ accedit secundo quòd
3 in erectione beneficij † necessario requiritur vt præcedat Episcopi examen accuratissimum, & Decretum super qualitate ædificij, vel altaris faciendi; prout docuit tex. in Authen. de Monachis §. Illud. & in c. nemo, & in c. nullus. de consecrat. dist. 1. probatur (vltra doctores in citatis iuribus) magis specialiter auctoritate Doctorum infrascriptorum in casu nostro loquentium, videlicet Domini Gaspar. Cald. in consilio 20. sub titu. de iure patro. & Felini tam in consil. 41. nume. 3. & per totum, & in consi. 45. per totum, quàm in c. ex parte. el secondo, num. 1. 2. & 3. extra de rescriptis. Idem docuit Panormitanus in dicto c. ex parte. el secondo, not. primo dicens, quòd
4 Ecclesia Plebanalis † possit possidere & tenere capellam positam in suo Plebanatu non ponendo ibi Rectorem, sed Capellanum, qui eam officiet. hæc Panormitanus, qui rursus dixit in cap. 1. in 3. not. ext. de statu Monach. quòd si fiant capellæ habentes populum debent cedere ad vtilitatem Ecclesiæ Parochialis, in cuius parrochia est ista Ecclesia, vt in c. ex transmissa. extra de præscript. arguendo.

Digitized by Google

gnendo ergo ex verbis ipſius Panormitani de maiori ad minus affirmatiuè non nè apertiſſimè elicitur id multò magis contingere, quando ipſa capella non haberet populum, prout eſt in caſu noſtro. Idem docuit Decius in dicto c. ex parte, el ſecondo, nu. 5. dicens, quòd capellanus, qui ponitur ad placitum (adde tu pro ut eſt in caſu noſtro) virtute legati hoc expreſſe dicentis, non dicitur rector capellæ, ſed officiator. & idem notat Bald. in conſil. 18. vol. 5. vbi rationem adducens, dixit hoc eſſe quia titulus tribui nō poteſt, niſi à Diœceſano: ſecus ergo ſi capella detur in titulum perpetuum à Diœceſano (adde tu quòd non eſt in caſu noſtro) quia
5 tũc dicitur beneficium† ſimplex, vt per Glo. 1. in fine. Clem. 2. de decimis, quam ibidem ſequitur Panormitanus, qui idipſum docuit in c. recolentes. in fin. ſuper verſic. Glo. in verſic. altaria. extra de ſtatu Monachorum. Idem rurſus docuit ipſemet Decius latiùs in conſil. ſuo 210. incip. Viſo puncto. nu. 4. Idem docuit Dominicus a S. Gemin. in c. 1. col. fi. verſ. iſtud dubium ſemel habui. de cõſuetudine in ſexto. Idem docuit Rebuffus in ſua praxi beneficiaria in cap. incip. Quare inſtituta ſint beneficia. nu. 10. verſic. Item non dicitur. fol. 5. dicens, non fore dicendum beneficium Eccleſiaſticum ante Epiſcopi approbationem, ſed quædã pia donatio, vel relictum pium, ſi fortè pro Miſſis celebrandis, vel pro Anniuerſario, vel ſi aliàs piè in perpetuum relictu fuerit, vt docuit Fel. in c. ex parte. el ſecondo, de reſcript. & rurſus idē Rebuff. apertiùs loquens ibidē in ſubſequenti c. de ſecularib. beneficijs. nu. 15. verſ. altaria. fol. 7. idipſum docēs, dicit, quod altaria fundata in Eccleſia, ſi cum auctoritate Epiſcopi conſtructa ſunt, ſimplicia vocantur beneficia, vt in c. quæſitū. 1. q. 3. & in cap. recolentes, extra. de ſtatu Monachorum. Alia ſunt altaria cum Capellania, & Capellaniæ vocantur, & talia altaria nō ſunt beneficia, ſi ab Epiſcopo nō ſunt approbata, vt Felin. in conſil. 41. 45. & 47. de quo etiam latiſſimè ſcripſit Rom. in Authent. ſimiliter. C. ad l. Falcid. hæc Rebuffus vbi ſupra, quem refert & ſequitur Fuſcus in ſuo tract. de viſitatione, in lib. 1. cap. 20. nu. 13. dicens, quod altare in aliqua Eccleſia non dicetur beneficium Eccleſiaſticum ante approbationē Epiſcopi, nec dicetur habere titulum, ſed quaſi titulum, cum titulus propriè ſit Eccleſiæ, & reſideat penes principalem, vt puta, Rectorem. (Adde tu, & ſic in dicto Reuerendo Abbate) per ea, quę in primo caſu dicit Antonius de Butrio in ſuo conſil. 3. & quod ſine huiuſmodi approbatione Epiſcopi, dos relicta ipſi altari, dicenda ſolum ſit pium legatū debitum pro tali ſeruitio altaris, & non beneficium Eccleſiaſticum, probatur hac ratione: quia teſtator de per ſe non poteſt facere beneficium Eccleſiaſticum, vt docuit Felin. in eodem conſil. 45. & addit ipſe Fuſcus, quòd ſic obſer

uetur

netur hodie. Idipsum docuit Gui
do Papæ in decis. 187. dicens, q
6 Capellaniæ fundatæ † auctorita-
te Diœcesani sint vera beneficia,
sed si sint ordinatæ sine tali aucto
ritate non erunt beneficia Eccle-
siastica. Quapropter hæredes ta-
lium fundatorum absque, & sine
alia præsentatione facta Diœce-
sano, vel alteri superiori poterũt
liberè conferre tales Capellanias
illis, quibus placet, dũmodo ido
neis ad hoc, iuxta & secũdum di-
spositionem testatoris, iuxta not.
per Guglielm. de Monte Laud. in
Clem. gratiæ. de rescriptis, quod
& facit Dominus Delphinus, qui
confert Capellam Sancti Vincen
tij fundatam in Capella B. Marci
Grationopolis per Regem Caro-
lum ædificata. hæc Guido Papæ.
Idem docuit Matthæus Matthe-
silanus in not. suo 186. incip. No-
ta, quòd testator. his præcisis ver
bis vtens, videlicet. Nota, quòd
si testator iubet Ecclesiam con-
strui, vel altare, & assignari ei tan
tam dotem, illud nunquam fit be
neficium Ecclesiasticum, nec ac-
quiritur ius patronatus, nisi au-
ctoritas Episcopi interuenerit, vt
not. Io. And. in cap. ex insinuatio-
ne. extra de iure patron. hæc Mat
thesilanus. Ex quibus omnibus,
quàmapertissimè patuit veritas
fundamenti veritatis præsentis
nostræ conclusionis, cum (vt di-
ximus) dicta auctoritas Dioece-
sani nunquam in illius erectione
affuit, & dicta testatrix nullam
mentionem fecerit in suo testa-
mẽto, ac legato de beneficio Ec
7 clesiastico constituendo, seu eri-
gendo, at potius contrarium ius-
serit, eo quòd in suo legato ex-
pressè dederit potestatem Reue-
rẽdo Abbati dictæ Abbatiæ Flor.
de eligendo quemlibet Sacerdo-
tem in Capellanum amouibilem
ab ipso quandocũque sibi placue
rit, cui assignare deberet pro elee
mosyna, seu salario congruentem
pecuniæ quantitatem, iuxta ip-
siusmet Abbatis arbitrium, quasi
expressè volens, quòd redditus,
seu fructus, qui percipiuntur ex
rebus legatis excedentes summã
dicti salarij, ex tunc legaret ipsi
Abbati Rectori dictæ Ecclesiæ S.
Martini, & Monachis dictę Abba
tiæ in subsidium, ac suffragiũ ani
mæ suę, dummodo omnino dic-
tus Capellanus persolueret Mis-
sas, & alia, quæ in suo testamento
ipsa fieri pręceperat. Quapropter
gratis videntur asserere nonnulli
dictum altare, propter dictum le
gatum factum (nulla auctoritate
Diœcesani erectũ) esse appellan-
dum beneficium Ecclesiasticum,
& tanquam tale omnino collatũ
hucusque fuisse, & de reliquo fo-
re conferendum clericis secula-
ribus, eo magis, quod non solum
id non eliciatur ex dictis legati
verbis, imò expressè cõtrarium:
& hæc breuiter dicta sufficiant,
cum quamplurima alia attulerit
Dominus Felinus in locis citatis,
quæ poterunt videri.

De secunda quæstione duę con
clusiones cum nonnullis amplia-
tionibus, & limitationibus con-
stituentur. Prima quarum erit.
7 Prælatus solus † sine consensu Ca
pituli (cui forsan pręesset) pote-
rit

rit Eccleſię ſuę pręiudicium afferre in legatis, vel alijs quibuſcunque iuribus acquirendis ſuę Eccleſię. Hęc concluſio intelligitur de Prælato Eccleſiæ non collegiatæ, vt infra probatur triplici medio. Primò enim per argum. in c. potuit. extra de locato, & cõducto, vbi inter alia Gregorius Octauus dixit, quod [emphiteota non ſoluens per bienniũ Canonem (niſi celeri ſatisfactione poſtmodum ſibi conſulere ſtuduiſſet) iuſtè potuiſſet expelli.] hęc ibi. Dixi probari pręſentem concluſionem per argumentum in dicto c. potuit. Quoniam etſi explicitè ibi nulla fiat mentio de materia præſentis concluſionis, bene tñ implicitè: ex ipſo enim colligitur, quòd ſicut dictus emphiteota iuſtè poſſet expelli per Prælatum ſine Capitulo (cum ibi nulla fiat mẽtio de Capituli conſenſu poſtulando) cùm inibi agatur ſolùm de iure acquirendo Eccleſiæ ex non ſoluto Canone, lucrando vtile dominium dictę rei emphiteoticę, eo magis, quòd id videtur relictum à Canone arbitrio, & poteſtate Prælati, dicendo. [iuſtè potuiſſet expelli.] etſi non negenſus (prout paulò poſt probabitur) quin ipſe Prælatus teneatur ad intereſſe dictæ Eccleſiæ, ſi ſine cauſa rationabili deſijſſet acquirere ipſi huiuſmodi poſſeſſionẽ emphiteoticã. Idem probatur per argumentum in c. de quarta. c. auditis, & c. veniens. extra de præſcript. imò & per omnes Canones eiuſdem tituli, in quibus conceditur adeptio iuriũ ac poſſeſſionum cuiuſcunque Eccleſiæ, propter legitimam præſcriptionem quadragenariam cõtra aliam Eccleſiam. Diximus probari per argum. in dictis iuribus: quia patet ibi adeſſe argumẽtandi ratio à contrario ſenſu, nec nõ ab identitate rationis tali pacto: ſicut enim licèt Prælatis per continuatam poſſeſſionem quadragenariam iuris alterius Eccleſiæ, propriæ ſuæ Eccleſiæ acquirere, illam ſpoliando, & ſuam ditando: ita eodem modo elicitur, q̃ Prælatus per cuius deſidiam alter Prælatus acquiſiuit ius Eccleſię ſuę, ipſe præiudicauit ſuę proprię, non petendo iura ſuæ Eccleſiæ infra tam longum ſpatiũ quadraginta annorum. Idem probatur eodem modo per argumentũ in quamplurimis iuribus Imperatorijs ſub eodem titulo: probatur & ſecundò auctoritate Doctorũ infraſcriptorum. Nam infraſcripti Doctores ſe ſubſcripſerũt præſenti concluſioni, & ſunt infraſcripti, videlicet Federicus de Senis in ſuo conſil. 9. quem citat & ſequitur Panormitanus in cap. tua nuper. nu. 9. extra de his, quæ fiũt à maio. par. Capit. & rurſus in c. quoniam, nu. 4. verſic. vltimo. hic quæro. extra de decimis, & in c. verum. nu. 28. extra de foro compet. & in c. verum. nu. 3. extra de conditionibus appoſitis. Quem ſequitur Barthol. Soc. in l. Termilius. nu. 16. ff. de cõdit. & demon. addens idipſum docuiſſe. Imò in c. 2. de donat. quapropter concludit ipſe Socinus ibidem, quod legata, † ſeu donatio facta Eccleſię

8

ſub

ſub conditione implenda, quòd ſi illa non ſit facta, legata non ſint valida, & ſic ſi conditio appoſita in legatis ſi nõ impleatur per Prelatum, ipſa legata erunt inualida: quia Prelatus poteſt preiudicare, (adde tu, Eccleſię ſuę non collegiatę, alias eſſet falſa hęc ſententia, vt infra) in acquirendis, non autem in acquiſitis. Idem docuit ipſemet Panormitanus in dicto cap. potuit. nu. 15. verſ. vnde ſolus Prælatus. Idem rurſus ipſe Panormitanus docuit in dicto c. veniẽs. nu. 21. Idem docuit Decius in c. paſtoralis. num. 25. extra de exceptionibus. qui rurſus idem docuit in c. Eccleſia Sanctæ Mariæ, nu. 241. verſ. & ad id, quod dictũ eſt. extra de conſtitu. & rurſus idẽ Decius in conſil. 588. incip. Viſo puncto, & dubijs. nu. 15. Idẽ rurſus repetijt ipſemet Decius in l. ſeruus. nu. 9. & 10. C. de pactis, dicens Prælatum poſſe preiudicare in quęrendis, non autem in quęſitis, vt etiam docuit Rom. in conſil. 184. incip. Viſisq; narratis. dicens, q̃ ſtatutum in quo habetur, quod mulier alienare non poſſit, intelligitur in quęſitis, nõ autem in quęrendis, vt not. Imo. in conſ. 74. incip. In caſu præmiſſo, & ſtatutum laicorum, † q̃ non valeat in preiudicium Clericorũ, intelligitur in quæſitis, ſecus in quærendis, vt not. Bar. in rubr. de conſtitu. & ratio eſt, quia in quæſitis agitur de damno vitãdo: in quęrendis verò, de lucro captando: nam in quęſitis agitur de redemptione, quæ eſt fauorabilior. Idẽ docuit Glo. in c. ſi Epiſcopum, in verſ. damnum Eccleſiæ. 16. q. 6. & ibidem Archid. idem Innoc. in c. 2. de donationibus. Idem docuit Mantua in c. 1. extra de in integr. reſtit. à nu. 29. vſque ad 32. ſequẽs Panorm. in d. c. tua. etiam quò ad recurſum contra Prælatum, q̃ & apertiſſimè probatur per tex. in l. quicquid. C. arbitri. tute. iuncto c. 1. extra de in integrum reſtitu. vbi dicitur, q̃ ſi Eccleſiam læſam fuiſſe manifeſtum fuerit, cũ Epo eius conditionem deteriorem facere nõ liceat, & Eccleſia iure minoris debeat ſemper illęſa ſeruari, quæ in damnum eius datũ conſtiterit, ad ipſius cõuenit ius, proprietatemq́ue redire. Idem dicitur per omnes Doctores ibidem, & ſpecialiter per Panor. in nu. 9. ſuper verſ. Gloſ. in verſ. an non licet, & ibi recẽſet idipſũ, q̃ dixerat in d. c. tua. de præiudicio circa acquirẽda, etſi nõ preiudicet in acquiſitis. Idẽ docuit Felin. in c. cõtingit. nu. 5. p totũ. ext. de ſent. excom. Idẽ docuit elegantiſſimè Aug. Bero. in cõſ. 116. incip. In cauſa caducitatis. nu. 9. vol. 1. vbi dixit, q̃ vbi Prælatus hẽt Collegiũ Eccleſiæ cui preeſt nõ poterit piudicare iuri Eccleſię collegiatæ acq̃ſito p caducitatẽ incurſam ab emphiteota nõ ſoluẽte penſionẽ annuã ipſi eccleſię, vt Gl. & oẽs Doct. dixerũt in c. potuit. eẽ de locato. & in c. nouit. & in c. paſtoralis. eẽ de his, q̃ fi. à Prælato ſine cõſenſu Cap, ſed ſi eccleſia ſubdita d. p̃lato nõ eſſet collegiata, vel ſaltẽ totũ i9 ex cõſuetudine, vl priuilegio i ſolo p̃lato reſidet, tũc poterit piudicare eccleſię ipſe p̃lat9 recipiẽdo

9

penſionem in iure eccleſiæ acquiſito, vt docuit dicta Glo. ab omnib. approbata: quia diceret hoc poſſe facere iure mandati ſibi a iure ipſo delegati, vt poſſit prę iudicare eccleſię. hæc ibi Auguſtin⁹ Berous. ne tñ ſibi videatur iſte Auguſtinus contrarius in dictis ſuis, ipſum intellige loqui, quãdo affuit pactum q̃ ſtatim abſq; Iudice cadat a iure ſuo, vt paulo poſt ipſum hoc docentẽ referam⁹ qui idipſum breuius, & ad verbũ docuit in conſ. 120. vol. 1. incip. concludo in prę ſenti cauſa, n. 19. Idẽ prorſus in caſu prædicto docuit Specul. in lib. 4. tit. de emphiteoſi. nu. 37. verſ. 26. quęritur. Idẽ rurſus peroptimè docuit ipſemet Aug. Berous in conſ. 109. nu. 31. verſ. nec repugnat licentia, vol. 1. qui etſi ibidem citet Panormit. ipſe Panormit. tamen in d. c. potuit. nu. 15. in hoc caſu expreſsè de emphiteoſi contrarium docuit, dicens, quod emphiteota ip-
10 ſo † facto non cadat a iure ſuo per non ſolutionem penſionis, quamuis poſſit repelli. Quapropter ſolus Prælatus poſſet præiudicare eccleſiæ, quia non tractatur hic de alienando, ſed de non acquirendo: quapropter ſi Prælatus recipiat penſionem pro futuro tempore, non dicitur alienare: ſed eccleſiæ non acquirere, & in non acquirendo ſolus Prælatus poteſt conditionem eccleſiæ facere deteriorem, vt docuit Innocentius in d. c. 2. de donat. Idipſum docuit rurſus idem Auguſtinus in ſuo cõſ. 122. vol. 1. in nu. 9. & 23. aſſerens, q̃ propter pactũ additum contractui emphiteotico de non alienãdo, magis q̃ magisque verificatur regula, q̃ Prę-
11 latus † non poſſit præiudicare in acquiſitis ipſo iure, etſi in acquirendis. Idem docuit Felinus in c. contingit, nu. 5. per totum, etſi videatur prima frõte Panormitano aduerſari. Idem docuit Glo. ſingularis in c. placuit. in verſ. negligentia, 16. q. 3. dicendo Prælatum præiudicare in omittendo, ſecus in faciendo, & ibidem Archid. idipſum docuit, quorum verba ſunt intelligenda taliter pro concordia Felini & Panormitani, ſcilicet omittendo perficere præſcriptionem, quã in aliqua re ab eccleſia poſſeſſa. vt in c. veniẽs. ext. de præſcriptio. ſecus verò in faciendo, ſcilicet in præſcriptione alicuius iuris eccleſiaſtici iã acquiſiti de iure. & quod hęc fuerit ſententia Felini, probatur ex verbis eiuſdem ibidem, & in c. quęrelam. nu. 2. ext. de ſimonia. dicentis. Nota quòd Prælatus nõ poteſt reſcindere cõtractum, per quem eccleſię eſt acquiſitũ ius. Idẽ ex Legiſtis infraſcripti Doctores docuerunt. Nam Bal. in l. iubemus. la ſeconda, nu. 2. & 12. C. de ſacroſan. eccleſ. dixit, quòd negligentia Prælati noceat eccleſię, quod dictum ipſemet volens declarare in dicto nu. 12. his præciſis verbis vtitur, videlicet. Aut
12 † vult præiudicare Prælatus eccleſię delinquendo, & tunc ſi delinquit cum conſenſu totius Capituli, & præiudicat eccleſię, vt in Authen. de Sanctis Epiſcopis. §. ſi quis rapuerit. ſecundum Iacob.

Butr.

Butr. sed Dom. Gugliel. dicit in hoc puncto, quòd in acquirendis potest præiudicare, sed nõ in acquisitis, quod not. in l. si quis in tantam. C. vnde vi. Aut deliquit solus Prælatus, & tunc secundum omnes, non præiudicat Ecclesiæ. Sed tu dic (subdit ibidem Bald.) Aut loquimur in præiudicio personali, & tunc administrator non præiudicat Dño, nisi Dominus concurrat in eodem delicto tacitè, vel expressè, vt in l. fin. C. de ex cost. & trasl. mili. an. lib. 12. & per Innocentium in c. 1. ext. vt lit. nõ contest. Aut loquimur de præiudicio reali, & tunc refert. Aut est merum, & apertum delictum, & non prejudicat administrator domino, nisi quatenus dominus esset factus locupletior. Aut nõ est verum delictum, sed velatum, & inclusum, seu coniunctũ cum ministratione, & tũc præiudicat domino. Tamen dominus habet regressum contra gestorem, etsi ille non sit soluendo, sufficit domino, cedere actionem, vt not. in l. Polla. C. de his, qui. vt indig. qa postquàm lucrum est radicatum, perdere lucrum est verum damnum, vel diminutio patrimonij. hæc omnia Bald. vbi supra, qui idipsum breuius docens in l. pupillorum. nu. 2. C. de repudianda, vel abstin. hæred. dixit, quòd Prælatus, † seu Rector Ecclesię perquisito, quod hæreditas delata Ecclesiæ sit damnosa, vel subiecta nimis vexationibus, potest eam etiã caciter repudiare. Tamẽ si est Ecclesia collegiata, requiratur consensus Capituli, nec requritur an-
13

toritas Episcopi: quia ista nõ est alienatio, cum nihil de bonis Ecclesiæ trãsferratur in alium, vt in l. magis puto. §. si fundus legatus. in primo respon. ff. de rebus eorum: neque enim pauperior fit, qui non acquirit, vt in l. si sponsus. §. si maritus hæres. ff. de donat. inter virum, & vxorem. Cùm hæreditas non sit in bonis nostris ante agnitionẽ. Hæc Bald. vbi supra. Adde tu, in declarationem verbi [agnitionẽ] .s. acceptationem, de quo est apertissimus tex. in l. pretia rerum. ff. ad l. Falcid. in
14 qua dr̃ institutum hæredẽ † ante ipsius aditionem nõ esse locupletiorem, & ibi per Doctores. Cuius decisionis rationem assignare studens ipsemet Bald. his præcisis verbis vsus fuit in l. fina. C. de acquir. & retin. poss. in sua additione, in fine, videlicet in acquisitis non præiudicat, secus in acquirẽdis, quia acquisita iam sunt deducta in suo esse; acquirenda verò non: hæc Bal. idipsum rursum docuit Bald. se declarando clarius in l. contra iuris. §. si curator. ff. de pactis. his præcisis verbis vtens, videlicet. Iste textus est in argumentum, quòd legatum relictum Ecclesiæ, Rector Ecclesiæ nõ possit repudiare, sicut nec poterit paciscì de non petendo, etsi Federicus tenuerit contrarium: credo (inquit) si istud legatũ esset vtile Ecclesiæ, q̃ non posset repudiare: secus si cõtineret onus. Nam etiã in acquirendis cùm repudiãtur, versatur damnum, vt in l. liberto octuagĩta. ff. de bon. lib. ipse Bal. dixit rursum idipsum apertiùs in

l. magis puto. §. fundum autem. in princ. ff. de reb. eorũ, qui ſub tutela. his præciſis verbis vtens, videliçet. Nota, ꝙ ſi fundus eſt legatus Eccleſię, Rector ipſius nõ pót repudiare legatum. & nota bene: hęc Bal. ex cuius dictis elicitur, ꝙ ipſe voluerit ſic diſtinguere. Primò aut legatum eſt vtile eccleſię: Secundò aut inutile: ſi primò ſolus Prælatus nó. poterit repudiare: cum ibi verſetur damnum, ſed bene cum cõſenſu Capituli, cum non poſſit propriè loquendo dici alienatio: ſi ſecũdò ſolus poterit. Bar. autem in l. iubemus. la ſecunda, in nu. 4. C. de ſacroſan. Eccleſi. his præciſis verbis vtitur, videli-
15 cet. Breuiter dic, † aut quæris vtrum Prælatus poſſit pręiudicare Eccleſiæ, contrahendo, aut aliud faciẽdo. Primo caſu non põt pręiudicare, niſi licitè cõtrahat, vt in d. l. iubemus, & in Authé. hoc ius porrectũ. Secũdo caſu. Aut loquimur in quærendo, & poteſt præiudicare, vt in Authé. de Neſtorianis. C. de hæretic. & in corpore vñ ſumitur. Aut in iã quæſitis, & tũc aut negligẽdo, & poteſt Eccleſiæ ꝓiudicare, puta, patiẽdo cõtra ſe præſcribi, vt in Auth. quas actiones. C. de ſacroſ. Eccleſ. Aut aliud faciendo, & tunc, aut negligẽdo, & tunc, aut facit cũ conſenſu Capituli, & poteſt ei præiudicare, & ſic loquitur iſta lexe aut ſine conſenſu Capituli, & tunc non poteſt præiudicare Eccleſię, vt in c. delictũ perſonæ, de reg. iur. in ſexto. & ita intelligunt illud cap. Doctores; hæc omnia Bar. elegãtiſſimè, qui. breuius. idipſum repetijt in l. ſeruus. C. de pactis, cuius ſententiæ ſe ſubſcripſit Iaſon ipſum citans in l. ſi filius meus. nume. 4. ff. quod quiſque iuris. Qui Iaſon in l. ſeruus nume. C. de pactis. dixit,
16 quòd Prælatus † Eccleſiæ ſolus in quæſitis non poterit præiudicare Eccleſiæ, ſed bene aliquando in querendis, vt docuerunt Gloſ. & Doctor. in l. iubemus. C. de ſacroſanctis eccleſ. & in regu. delictum perſonæ. de regu. iur. in ſexto. & plene Canoniſtę in cap. ſi extra. de dolo, & contum. Hinc videmus, quòd ſolus Prælatus in recipiendo Canonem ab emphiteota, qui triennio ceſſauerat ſoluere, & ſic poterat expelli, præiudicat Eccleſiæ, quia ſu-
17 mus in quærẽdis: † ita Dominus Car. Flor. tenuit in cap. potuit. extra de locato. & ibi Imol. in col. 26. & ſequen. qui de hoc ipſo loquitur etiam in rubric. extrà de conſtitut. dicens, quòd ideo valeat ſtatutum laicorum, (Addeq; quòd Doctores in capit. Eccleſiæ Sanctæ Mariæ. extra de conſtitu. communiter idipſum ſenſerunt,) quòd Eccleſię nullo tempore præſcribant, ne ciuitas perdat data, vel collectas: eo quia ſtatutum reſpicit quærenda, & non quæſita. Idem rurſus docuit ipſemet Iaſ. in l. ſi conſtante. nume. 10. ff. ſoluto matrimonio: & loquens de iu-
18 re quæſito, dicit, Prælatum † non poſſe renunciare iuribus Eccleſiæ, quia eſſet donatio, quæ eſt ſibi regulariter interdicta, vt in cap. 2. extra de donationib. ſed tamen non loquens de quærendis, dicit tamen negligendo, & non potendo,

do, Ecclesiæ præiudicat. vt in c. de quarta. & c.veniens . extra de præscript.Idem rursus docuit Iason in l.filius familias,§.Diui.nu. 8. ff.de legat. 1. Idipsum docuit Gemin.in c.1. col. penult. in fine vers.quæro pone,q̃ Prælatus, vel Rector.ext.de reb.Eccleſiç alien. vel non, in sexto,sequens Federin suo cons. 9.loquentem ante acceptationẽ legati,& dicẽtem, q̃ in sic acquirendis Prælatus poterit prẽiudicare,nõ aũt in acquisitis, cũ in acquirendis nõ videaẽ alienatio rei Ecclesiæ,cum nunquam fuerit in dominio Ecclesiæ . Pro hoc quoq; facit quod docuit Ioãnes And.in c.1.de sepulturis,lib. sexto,super glo. fin.dicens, quòd in acquirendo potest quandoque ille præiudicare , qui non potest in acquisito.Alex.verò in l.legatum.num.2.& 3.ff.de legatis primo,dicens,Prælatum solum non posse præiudicare Ecclesiæ , non solùm in quæsitis,verumetiam in quærendis sine Capitulo,verum etiam dixisset si intendisset tunc loqui de iure quẽrendo de legato facto Ecclesiæ,prout multi ex suprascriptis docuerunt,scilicet de iure acquirendo,seu legato facto nondum acceptato,etsi verè nulla interueniat vera alienatio rei Ecclesiasticę,de quo est textus in d.l.si sponsus, §.si maritus hęres. ff.de donat. inter vir. & vxorem. Vbi dicitur neminem fieri locupletiorem ex institutione facta in hęredem ante ipsius aditionem: & in huiusmodi termini intelligendi erunt loqui Doctores oẽs , qui vbi supra fuerunt citati ab ipso, aliàs si intendisset de omni iure acquirendo vt latius infra in limitatione secunda,sua opinio apertissimè aduersaretur communiori opinioni:quod de tanto Doctore non erit credendum;imò & veriori.Probatur & tertiò prędẽs conclusio duplici ratione:prima quarum talis nõ incongruè reddi potest,videlicet, cum lucrum nõ acquirere ecclesię, propriè loquẽdo, non sit alienare bona ecclesię, nisi tale lucrum fuisset iam acquisitum ipsi ecclesię,eo q̃ nemo dici poterit propriè loquendo locupletiorem fieri ex hæreditate sibi legata priusquam ipsam adierit, vt docuit text. apertissimus in l. pretia. ff. ad l.Falcid. & in d.l.si sponsus. §.si maritus hæres. indè sequitur verũ esse,q̃ Prędlatus sine Capitulo suę ecclesię possit prędiudicare in nonnullis rebus acquirendis ab ipsa ecclesia sine incursu alicuius pęnę indictæ alienantibus, vel participantib.in bonis ecclesiasticis alienatis .

Secunda ratio qua idipsum probatur est hęc,quam reddit Bal.in fin.l.fin. C.de acquir.possess.Nam acquisita iam sunt deducta in suo esse,acquirẽda verò sunt in potentia ad esse,& ideo nõ dĩ in acquirendis Prælatũ alienare bona ecclesiastica, sed solũ in acquisitis.

Amplia primo dicta in præcedenti conclusione dicẽdo , quòd Prælatus solus ẽt in acquisitis poterit, prędiudicare ac alienare ir-
19 requisito † Capitulo res parui valoris,seu dãni.Hęc ampliatio ꝓbatur triplici medio.Primò .n. ꝓ text. apertissimũ in c.cęterũ. ext.

Digitized by Google

de donat.vbi Alexãder III. ipſam ampliationem confirmauit. probatur & ſecũdò auctoritate omniũ Doctorum in d.c.necnon auctoritate Panormitani in cap.veniens. nu.21. verſi.concludendo, extra de preſcrip.quem ibi ſequitur,& refert Felin.nu.5.in fi.verſ. vnde habeo, nec non Decius, & alij Moderniores.probatur & tertiò hac ratione, videlicet. Cùm enim de minimis non curet Prætor,& ipſi Prælati poſſent de iure donare aliqua minima rationabili cauſa: inde ſequitur ipſum Prælatum iure Preſlaturę, in hoc poſſe præiudicare Eccleſię ſuę irrequiſito Capitulo fungendo iure ſuo.

Amplia & ſecundò, dicẽdo ipſam concluſionem verificari etiã in acquiſitis, per præſcriptionem etiam in re magni momenti. Nã
20 † Prælatus ſolus omittendo petere iura, ac poſſeſſiones ſuæ Eccleſiæ ab aliquo poſſeſſas, infra quadraginta annos, in tãtum ipſi Eccleſię præiudicabit, quòd ipſa penitus priuabitur iuribus, aliàs acquiſitis. Hęc concluſio probatur triplici medio. Primò per omnia iura citata in probationẽ dictę primæ concluſionis, cuius preſens eſt ampliatio. Secũdò auctoritate omnium Doctorũ, qui fuerunt recẽſiti in probatione dictæ concluſionis primæ, & vltra eos, idipſum docuit Panormitanus in dicto cap.veniens.nu.21.extra de preſcript.& in c.1.nu 9. extra de reſtitut. in integr. per dictam l. quicquid. C. arbitr. tuto. cuius ſententiæ aſtipulatus fuit Corſetus in ſuis ſingularibus.in verſic. preſcrip.incip. Nota vnum quotidianum. Idem docuit Decius in c.paſtoralis.nu.35.ext.de except. probatur & tertiò hac ratione: cũ enim vtroque iure in pœnam negligentium ſtatutum ſit preſcriptionis exceptione poſſe vnumquemque priuare proprijs bonis, vt ſic conſuleretur bono cõmuni, q̃ ſummopere iuuatur ex agnitione vniuſcuiuſque iuris, quod quiſque habet in re, quam poſſidet: vnde meritò Preſlatus ipſe negligens priuabitur iure acquiſitò ſibi (mediante ſua Prælatura) ſuper re Eccleſiaſtica, cùm inde ipſa Eccleſia nullum ferè detrimentum patietur, eo q̃ recurſum habeat cõtra Preſlatum ipſius, vt ſtatim probabitur.

Limita ſingulariter, quæ dicta fuerũt in ſupradictis cõcluſionib. & ſecunda ampliatione, dicendo, q̃ etſi ipſa vera ſint, Preſlatum ſcilicet poſſe Eccleſiæ ſuæ preiudicare in iure tam acquirendo, q̃ acquiſito in prædictis caſibus, illud tñ intelligendum eſt, quò ad eos, qui inde aliquid lucrati fuerunt. Nam quo ad ipſum Prælatũ non verificantur, cùm impunè nõ
21 poſſit † in predictis caſibus præiudicare Eccleſiæ, cũ inde oriatur actio ipſi Eccleſiæ contra ipſum Prælatum ad intereſſe paſſum ab ipſo ſibi reſarciendũ, eo q̃ teneatur ad ipſam Eccleſiam ſeruãdam indemnẽ à damno incurſo ex negligentia, vel praua volũtate ſua. Hæc limitatio probatur triplici medio. Primo.n.per textum apertiſsimum in c.1.ext.de in integrũ reſtitutione, vbi Alexãder III. p-

cepit

cepit ipsam Ecclesiam apertè læsam seruandam indemnem, cum Eps conditionem eius non possit facere deteriorem,& more minoris ipsa Ecclesia seruãda sit indẽnis, prout apertius statuit Innocentius Tertius in c.2. eod.tit. & idẽ ferè per omnes Canones eiusdem tituli tã Sexti,quàm Decretalium,ac Clementinarum statutum fuit. Necnon idipsum probatur per argum.in l.fi.C.de acquiren.possess.vbi Imperator loquendo in persona Procuratoris,Coloniæ,ac cuiuscunq; alterius(quo ad priuandum verum dominum possessione sua, aut alia re legitimè possessa) statuit (inquam)nullum detrimẽtum fieri posse de tali re acquisita ipsius rei domino, quãuis bene, quo ad aliud lucrũ captandum, quod cessaret sibi ex taliũ desidia, licet sibi remaneat ius agendi contra tales ministros desides ad talis lucri amissi restaurationem.Idẽ & clarius probatur per text.apertissimum (loquentem tamen in persona pupilli minoris) in l.quicquid.C.arbitri.tut.probatur & secundò auctoritate Doctorum ferè omniũ,qui fuerunt citati in probationẽ præcedentis primę conclusionis, nec non & Doctorum in dictis iuribus nuperrimè citatis, & specialiter auctoritate Panormitani tã in d.c.1.nu.9.super versic.Glos.in vers.an non licet,& c.1. extta de dolo,& contu. & in c.tua nuper. nu.9.ext.de his,quæ fiũt a maior. par.Cap.quem sequutus fuit Mantua in d.c.1.à nu.29.vsque ad 32. Probatur & tertiò hac ratione. Cùm enim Prælati Ecclesiastici strictè, ac propriè loquendo non sint domini ipsius Ecclesiæ,ac bonorum eius,sed solùm dispẽsatores (vt in c.extra,de donatio.)cõstituti à Deo Optimo Rectore ipsius,cuius intuitu huiusmodi bona fuerunt Ecclesijs legata. Inde sequitur apertissimè Prælatos tãquam ministros, & quasi mercenarios dispẽsatores teneri ad omne interesse resarciendũ ipsis Ecclesijs,quod eorum vecordia,aut malitia ipsæ Ecclesiæ incurrunt, prout reliqui Procuratores & ministri facultatum aliorum priuatorum,prout cautũ de iure reperitur in titulo Canonico de iniurijs,& damno dato,& in ciuili.ff. de negot.gest. & alijs pluribus.

Limita & secundò singulariter allata in 1.cõclus.secundæ qõnis, dicẽdo ipsam habere solùm locũ in legatis parui valoris, & non in legatis magni momenti factis alicui Ecclesiæ, qm̃ in talibus nõ verificabitur, etsi dicatur aliquo pacto ius acquirendũ,quod ratione legatorum nobis factorum speramus obtinere,eo q Prælati collegiatæ Ecclesiæ nõ possint in tali-
22 bus præiudicare suę Ecclesiæ † sine cõsensu Capituli,eo q dicatur renunciatio talis iuris alienatio, quemadmodũ nec pupillus sine auctoritate Prætoris.Hęc limitatio probatur triplici medio. Primo enim per argumentũ in l.magis puto.§.fundum autem legatũ. ff.de rebus eorum,qui sub tut.vbi hæc habẽtur,videlicet. [Fundum autem legatum repudiare pupil-
23 lus † sine Prætoris auctoritate nõ

d by Google

poteſt : eſſe enim & hanc alienationem cùm res ſit pupilli, nemo dubitat.] hæc ibi. Diximus probari prẹſentem limitationem per argum.in d.§.fundum. cùm ex ipſo eliciatur eius veritas, arguẽdo à maioritate rationis tali pacto. Si legatum factum pupillo nondũ receptum, ſeu acceptatum,pupillus ipſe repudiando illud ſine auctoritate Prætoris non poterit ſibimet præiudicare, quãtò minus Prælatus collegiatæ Eccleſiæ,cui non fuit factum legatum,ſed Eccleſiæ,poterit tali iure prẹiudicare collegiata eccleſia non cõſentiente? Ratio verò quę mouit Imperatorem ad talem rationabilẽ legem condendam proculdubio fuit, quia talis legati repudiatio eſt alienatio, cui ipſi pùpillo eſt meritò interdicta ſine licẽtia Prẹtoris, ac per conſequens dicta bona ſic legata pupillo meritò aliquo pacto connumerata dicẽtur inter alia ſua bona, quoniã aliàs non diceretur alienatio talis repudiatio.At quoniam vtroque iure compertiſſimum eſt. Alienationem bonorum Eccleſiaſticorũ alicuius momenti eſſe interdictã Prælatis non tantum collegiatarum eccleſiarum,veram etiam & ſimplicium, vulgarib.iurib.ipſis. Inde ſequitur idem iudicium eſſe faciendum de legati repudiatione facta à pupillo,& à Prælato ſine cõſenſu Collegij,cũ Eccleſia gaudeat priuilegio pupillorum. Non autẽ negamus poſſe Prẹlatũ
24 † collegiatæ eccleſiẹ nõ requiſito alio Põtificio aſſenſu,hmõi bona legata vẽdere, vel repudiare, etſi alia iã pleno iure ab eccleſia poſſeſſa nõ poſſint alienari non ꝓuio aſſenſu Apoſtolico: & ratio diuerſitatis talis reddi poterit,qm̃ etſi d. bona legata dicenda ſint ipſius Eccleſiæ rõne iuris quod ex legato acquiſiuit,tm̃ cùm non ceperit poſſeſſionẽ corporalem eorũ; dicta bona legata dicenda nõ erunt incorporata ipſi Eccleſiæ, prout expreſsè cautum reperitur de pupillo,qui aliquod prẹdiũ iure pignoris ſibi debitum,vel cauſa indicati poterit ſtatim ipsũ captũ diſtrahere, ac vendere : cùm hoc nõ ſit cõtra Senatuſconſultũ prohibens alienationẽ prædiorũ pupillorũ,vel adoleſcẽtium,niſi authore Prætore,vel Prẹſide Prouinciæ, vt ad verbum de pupillo docuit textus in l.1. & 2. C. de prædijs, & alijs rebus minor. & ibi Glo.& Doctor.Inde etiam ſequitur,ꝙ ipſa veritas p̃ſentis noſtræ
25 limitationis,cùm Eccleſia † gaudeat priuilegio minorum, prout apertiſſimus docuit textus in c.1.. ex̃ de in integ.reſti.& ibi ꝙ Doct.

Idem probatur ſecũdò auctoritate Doctor. Nã ex Canoniſtis pñti noſtræ limitationi ſe expreſsè ſubſcripſerunt infraſcripti, videlicet Pet.de Anch.in c.cùm ſuper. col.2. verſ. pone exẽplũ. ext. de reb.Eccl.non alien.& ibi Barbat.col.pen. verſ.tangit. & ibidẽ Imol.col.pen.verſ.tertiò tãgit. & rurſus ipſemet Imo.in c.1.de reb. eccleſ.nó alien. & in c.tua nuper. in fin.verſ.vltimo tangit hic.extr. de his,quæ fiunt à Prẹlat.Idẽ docuit Feli.in c.contingit. col.fina. verſ.nunquid ibi.extr.de ſentẽtia excom-

Digitized by Google

excommunicationis, asserens verior em esse opinionem glosæ ibi. vers. iniuriosa. dicentis Ep̃um nõ posse facere conditionem suę Ecclesię deteriorem: & ideo Felinus ipse ibidẽ subdidit, dicens, solum Prælatũ non posse repudiare legatum sine consensu Capituli, & q̃ hanc Glos. sequuntur omnes, p̃ter Abbatẽ. Nã (vt docuit Bal. in c. 1. col. 3. in tit. qui feudũ dare poss.) iniuria cõis Capitulo, & Prælato non poterit remitti à solo Prælato. Idẽ docuit præclarissimè Præpositus in c. sine exceptione. col. fi. nu. 17. vers. vndecimò fallit. 12. q. 2. asserens, q̃ hoc quoq; videatur tenuisse Io. Calder. & Petr. de Peru. in c. contingit. el primo. de sent. excom. per tex. in d. l. magis puto. §. fundum. Idem docuit Lapus de Castell. in allegat. 26. nu. 4. vers. Item solemnitas. his præcisis verbis vtens. Item solemnitas nõ exigitur in rebus nondum in Ecclesiam incorporatis: hinc est, q̃
26 Prælatus † cũ Capitulo potest repudiare legatum, vel hæreditatẽ sibi delatã, sicut dicitur in pupillo. C. de prędijs minor. l. 1. 2. & 3. secus si sine Capitulo, vt in d. l. magis puto. §. fundum. Idem docuit latissimè Ant. Gabr. in tracta. conclusionum. lib. 4. titu. de legatis. conclusione tertia, nu. 1.

Et ex Legistis se infrascripti subscripserunt, videlicet Bald. in d. l. magis puto. §. fundum. vers. & nota, quid si fundus. & in l. contra iuris. §. 1. vers. Item est argumentum. ff. de pactis. & in l. pupillorum. C. de repudianda hæredit. & in l. Præses. C. de trãsact. & in c. 1. & c. tua. extra de his, quæ fiunt à Præla. & in c. nulli. extra de rebus Eccles. non alien. Franciscus Cremensis in suo notabili, seu singulari 124. incip. Tu scis, quòd Prælatus (sequẽs ad verbum hanc sententiam Bald.) se subscripsit prę-senti limitationi secundæ, quam & approbauit Euerardus in sua Topica iuris. loco arg. à pupillo ad Ecclesiam, vel piam causam. nu. 2. vers. hinc etiam est.

Idem docuit Paul. de Castro in l. legatum. circa finem. vers. tamẽ videtur. ff. de legat. 1. qui dixit hoc haberi ex dicta l. magis puto. §. fundum. Idem docuit Ioannes Cimator in repet. dictæ l. legatum. Idem docuit Ruin. dicẽs, hanc esse communem in consilio suo 123. col. 1. in fine. vers. & sicut videmus. volum. 3. Idem docuit Rom. in l. si is, qui hæres. §. neque filius. ff. de acquirenda hæreditate. Idem docuit Alexan. in dicta l. legatum. nume. 2. per totum, asserens hanc esse magis communem opinionem, quia talis repudiatio dicitur esse alienatio per dictum §. fundum, vt voluit Dynus, Iacobus de Aret. Bal. & Imola in l. seruum filij. §. primo, in principio. ff. de legatis primo, & ideo requiritur consensus Capituli in omni alia alienatione requisitus, iuxta cap. primũ, & secundũ, de rebus Eccles. non alienandis, in sexto, ad quod etiam facit quod dixit Imol. in l. si fundum sub conditione. §. si Titius. ff. de legatis primo. Nec obstat præsenti nostræ limitationi (secundum Alexandrum, vbi

vbi ſupra) textus in l.qui autem. in principio. ff. quæ in fraudem credit. quia ibi non erat acquiſitum legatum creditoribus : merito ergo non dicatur alienatio: ſecus in caſu noſtro, cum per legatum factum Eccleſiæ ſuccedente morte teſtatoris legantis, ipſo iure ſit acquiſitum ius legatorũ bonorum ipſi legatario, cum etiã ignoranti illud acquiratur per mortem teſtatoris, a qua die legatum cedit, vt in l. ſi poſt diem. in fine. ff. quando dies legati cedãt. Reſpondet etiam aliter Pau. de Caſtro in dicta l. magis puto. in lectione Bononienſi, quòd ibi erat perſona habilis, quæ repudiabat. in quæſtione autem noſtra ſecus reperitur, vt patuit ex ſupradicto. Idem docuit Franciſcus Aretinus in dicta l. legatum. col. 2. verſ. tu autem aduerte, ſequens Bal. vbi ſupra, etſi poſtea ipſemet Aretinus (in l. is qui hęres. §. neque filius. col. 5. in principio, & in verſ. vnde quicquid dicant iſti Domini Canoniſtæ. ff. de acquir. hæred.) his præciſis vſus fuerit verbis, forſan impreſſoris errore, videlicet. Veritas eſt, q̃ nec per ſolum Prælatum, nec cũ conſenſu Capituli poteſt fieri iſta repudiatio. ſicut tenet Bal. in dicto §. fundum. l. magis puto. in practica verò ſeruaretur opinio Canoniſtarum. hæc ille. Ex quibus videtur prima fronte fuiſſe ſibi contrarius, quod tamen de tanto Doctore non erit ſuſpicandum, pro cuius concordia animaduertendum, quòd ipſemet Aretinus ibidem (ſubdens ſe ſententiæ Bal. in dicto §. fundum) ad verbum ſe ſubſcripſit præſenti noſtrę limitationi, cui & ipſe Aretinus in d.l. legatum aſtipulatus fuerat, & Canoniſtæ communiter (vt retulit Felinus vbi ſupra) idipſum docuerunt, ſi benè percipiantur eorum verba (prout elegantiſſimè conciliauit omnes inſimul Doctores, qui prima fronte videbantur ad inuicem diſſentiri) Prę poſitus Alexan. in cap. ſine exceptione. nu. 17. verſ. vndecimò fallit, his præciſis verbis vtens, videlicet. Vnde dicas eorum opinionem concordando. Quòd aut quæritur. An Prælatus poſſit repu-
27 diare † bona etiam immobilia, & non parui valoris legata ſuæ Eccleſiæ collegiatæ, cui nondum fuerant incorporata, vt ſunt illa, quæ præſcribuntur, vt in c. fin. de præſcript. vel illa quæ ſunt legata, vel relicta ipſi Eccleſiæ: Prælatus inquam, an talia bona poſſit repudiare ſine conſenſu Capituli ſui, vel è cõuerſo Capitulum ſine conſenſu ſui Pręlati: & dicendum eſt, quòd non, vt in d. §. fundum. & ita procedit opinio Ioan. Calder. Pet. Anch. & ſequacium. Aut quæritur. An poſſit Prælatus Rector, & Capitulum repudiare huiuſmodi legatum ſine licentia ſuperioris? etiam dicendum eſt, q̃ poterit: & ita procedit opinio Federici de Senis, & ſequacium. & hoc voluit Bal. in l. pupillorum. C. de repu. hæred. Ex his ergo relatis ex Præpoſito patuit quoq; quòd ipſe Aretinus in d.l. is qui hæres. §. neque filius, nunquam voluerit aſſeuerare (prout iacet

ibi

Digitized by Google

ibi in litera per errorem) (credo impreſſoris) Prælatum cum conſenſu Capituli nõ poſſe repudiare legatum relictum Eccleſiæ collegiatę: locus ille ergo ſic erit corrigendus ſecundum mentem ipſius (iam expreſſam in d.l.legatum) his verbis cõtentus, veritas eſt, quòd nec per ſolum Prælatũ, ſed cum conſenſu Capituli poteſt fieri iſta repudiatio, ſicut tenet Bal. in d. §. fundum. ex his ergo omnibus patuit veritas preſentis noſtræ limitationis, cui communiter Doctores aſtipulari cõprobabuntur, ſi rectè põderabuntur verba eorum.

Secunda concluſio ſit. Prælatus † in damno vitando iuris acquiſiti Eccleſię poterit preiudicare ipſi conſentiente Capitulo, nõ autem ſine eius conſenſu. hęc concluſio probatur triplici medio. Primo enim per arg. in c. 2. extra de donat. in quo Alexan. Tertius declarauit non valere donationem à prælato facta ſine conſenſu Capituli: cùm prelati ſint procuratores, non Domini rerum Eccleſiaſticarum. arguendo ergo à contrario ſenſu apertiſſimè elicitur poſſe prælatum cum conſenſu Capituli præiudicare Eccleſiæ ſuæ etiam in bonis acquiſitis eidem. Idem probatur per arg. in c. fi. extra de rebus Eccl. non alien. vbi Innocentius Tertius reprobauit quaſdam alienationes factas à prælato ſine conſenſu perſonarum Eccleſiaſticarum ipſius Eccleſiæ, etiam ſi hoc eſſet ſecundum ſtatutum ſecularium id permittens. ex quo capit. arguendo à contrario ſenſu, elicitur apertiſſimè prælatum accedente conſenſu Capituli poſſe præiudicare Eccleſiæ ſuæ in alienatione, ac ammiſſione iurium ſuæ Eccleſiæ acquiſitorum. Probatur & ſecundò præſens concluſio auctoritate omnium Doctorum tam in dictis iuribus hìc citatis, quàm omniũ, qui ſuperius fuerũt citati in probationem primę cõcluſionis precedentis: cum vnica voce, vnicoque conſenſu, ac ore rotundo inſimul preſente concluſioni ſe ſubſcripſerunt. Probatur & tertiò hac ratione, Cùm enim volenti non fiat iniuria, neque dolus: & vnuſquiſque videatur moderator & rector rerum ſuarum, ac memor propriæ ſalutis. Indè ſequitur, quòd cùm credita ſit adminiſtratio rerum Eccleſiaſticarum prælato, & Capitulo tam ab ipſo Summo Pontifice, quàm à Deo Optimo maximo, præſumẽdum erit ipſum prelatum vnà cum ſuo capitulo pro bono Eccleſiæ ſuę alienaſſe aliqua ipſius bona: ac per conſequens dicendum erit ipſos inſimul poſſe præiudicare iuribus eorum Eccleſię acquiſitis cõſentiendo illorum alienationi.

Limita ſingulariter dictam ſecundam concluſionem probatam tot, tãtisque legũ, ac Doctorum veridicis oraculis, dicendo illam tamen intelligendam fore cum grano ſalis, iuxta mentem ipſorum, ac dicendo ipſam verificari ſolum in præiudicio facto ipſi Eccleſiæ † in alienatione iuris iam ſibi acquiſiti ex conſenſu Prelati, & Capituli: quãdo in dictis aliena-

28

29

Digitized by Google

alienationibus fuiſſet adimpletę oēs ſolemnitates, & formę conſtitutę tā a ſacris Canonib.q̄ ab Imperatorijs cōſtitutionibus. Nam ſi ipſis prætermiſſis fieret alienatio cuiuſcumque iuris acquiſiti ipſi Eccleſiæ à prælatis cum conſenſu etiam Capituli (prout in caſu noſtro facta fuit) omnino de iure dicta alienatio erit dicenda nulla, nec ſortiri debebit aliquem (etiam per maximo temporis curriculo ſuum effectum,) quapropter dicta alienatio legati pij facti à dicta teſtatrice (de quo eſt ſermo) dicto Reuerendo Abbati, & Monachis dictæ Abbatię Florentinę cum ſupradictis recenſitis conditionibus facta in perſona tam Excellentis Domini talis de tali,

Quàm ſuorum prædeceſſorum in dicto prætenſo iure legato, ſeu imaginario beneficio, fuit, eſt, & ſemper erit (ſi fieri contigerit, quod abſit) de iure tam Pontificio quàm Imperatorio, nulla. Et quòd ſimus in terminis limitationis preſentis ſupradictę concluſionis, ſcilicet in præiudicio facto ipſi Eccleſiæ Abbatiæ Florentinę legatarię in dicta alienatione iuris ſibi acquiſiti in bonis legatis ſibi à dicta teſtatrice, q̄ facillimè comprobaī ex illicita illa collatione, ſeu (vt rectius dicamus) alienatione dictorū bonorum legatorum beneficij illius imaginarij erecti, nullo accedente conſenſu Epiſcopi Diœceſani, contra tot iura ac cōmunioré ſententiam citatam in abſolutione primæ quęſtionis propoſitę. Imò, (quòd peſſimum fuit) & contra voluntatem implicitam ipſius teſtatricis, vt ex ipſius teſtamenti, ſeu legati ſupra relati tenore patuit: quòd vtique legatum ſi dictus D. Abbas pro tempore, & Capitulum dictę Abbatię non acceptaſſet, non vtique alteri ſub titulo beneficij imaginarij contuliſſet vnà cum bonis emptis ex pecunia ipſa legata ſupradictis, ex cuius acceptatione legati ius dictorum bonorum legatorum iam acquiſierat per dictam acceptationē: factam per Reuerendum Abbatem & Capitulum Abbatiæ Florentinæ ius in quam in dictis bonis legatis, ex tot tantiſque oraculis citatis in vtraque concluſione præcedenti patuit, & præcipuè per argumentum in l. pretia. ff. ad l. Falcid. in qua dicitur inſtitutum hæredem † ante ipſius adi- 30
tionem non eſſe locupletiorem. Sic ergo arguendo à contrario ſenſu dicemus per aditionem hęreditatis locupletiores non effici: tum quia dicta alienatio illis de iure erat prohibita, cum etiam ab initio de iure non ſubſtiterit, iuxta vulgatiſſimas regulas illas iuris in c. nō firmatur. c. non prę-ſtat impedimen. c. quæ contra iura. c. qui contra iura. de regu. iur. in ſexto. Nam in dicto c. non firmatur, hæc formalia verba habentur, videlicet. [Non firmatur
31 tractu temporis, quod de iure ab initio non ſubſiſtit.] hæc ibi. & quòd talis alienatio bonorum legatorū de iure ab initio non ſubſtiterit quàmplurimis vtriuſque iuris ſāctionibus probabitur pau-

lo

Digitized by Google

lo post in quibus omnis iuris acquisiti Ecclesiæ alienatio sine requisitis de iure solemnitatibus irrita, & inanis comprobabitur luce meridiana clarius. Insuper in dicto capitulo non præstat
32r † impedimentum hæc habentur, videlicet. [Non præstat impedimentum, quod de iure non sortitur effectum.] hæc ibi. Cum ergo dicta alienatio non sit de iure sortita effectum: inde sequitur quã apertissimè dictum Reuerendum Abbatem dictę Abbatię posse de iure statim constituere in dicto altari erecto, vt supra, Capellanum Sacerdotem tam secularem, quàm regularem amouibilem, declarando saltem per Iudicem competentem ipsam alienationem pij legati contra mentem testatricis fuisse irritam, ac nullam dicto Capellano de nouo eligendo, assignando debitum salarium, seu eleemosynam, ex fructibus dictorum bonorum: reliquos reddituus vero dicti legati applicando suo Monasterio, iuxta mentem dictæ testatricis: reputando dictam alienationem (falso verò vocabulo appellatam beneficium) pro infecta, iuxta regulam in dicto capitulo, quæ contra ius. Vbi habentur
33 hæc videlicet: Quæ contra † ius fiunt, debent vtique pro infectis haberi.] hęc ibi. Quibus concordat textus singularis in l. non dubium. §. nullum enim pactum, C. de legibus. vbi hæc habentur videlicet. [nullum enim pactum, nullam conuentionem, nullum contractum inter eos videri volumus subsecutum, qui contrahunt, lege contrahere prohibente. Quod ad omnes etiam legum interpretationes tam veteres, quàm nouellas generaliter imperamus: vt legislatori, quod fieri non vult, tantum prohibuisse sufficiat: cęteraque quasi expressa ex legis liceat voluntate colligere: hoc est, vt ea, quæ lege fieri prohibentur, si fuerint facta, non solum inutilia, sed pro infectis etiam habeantur: licet Legislator fieri prohibuerit tantum: nec specialiter dixerit, inutile esse debere, quod factum, sed etsi quid fuerit subsequutum ex eo, vel ob id, quod intercedente lege factum est: illud quoque cassum atque inutilę esse præcipimus: secundum prædictam itaque regulam, qua vbicunque non seruari factum, lege prohibente, censuimus; certum est, nec stipulationem huiusmodi tenere, nec mandatum vllius esse momenti nec Sacramentum admitti.] hæc ibi. Ex his ergo aureis iuris vtriusque regulis, ac constitutionibus Doctorumque oraculis super ijsdem regulis, quæ hìc referre superfluum fore existimauimus, cũ videantur quoque contenta in ipsis, iuri etiam naturali consona. His ergo prætermissis afferemus nonnulla iura, quibus possessio-
34 nes † iuraque Ecclesiæ legitimè acquisita alienari prohibentur, declarando huiusmodi alienationes irritas, & inanes fore ab omnibus habendas: Sciẽdum insuper, q̃ presens nostra conclusiq̃

infra-

infraſcriptis iurib. ſpecialius probatur veriſſima, & vt incipiamus ab antiquioribus memorię retinendum erit, q̃ hoc ipſum fuerit ſtatutum à Beato Gregorio (in lib. 10. Epiſtolarum) ſcribente ad Archiepiſcopum Mediolanéſem, & habetur in c. res in Epiſcopatu acquiſitas. 12. q. 2. & à Leone Papa Quarto in Concil. & habetur ibidem in c. monemus. & in c. quiſquis Epiſcopus vel Abbas. vbi idem ſtatuit ipſemet Leo Papa in ſeptima Synodo. c. 12. addés quod Epiſcopus hoc faciens, abſque Epiſcopatu ſit, & Abbas abſque Abbatia. & in c. nõ liceat. vbi Symmacus Papa in Synodo Tertia a c. 4. vſque ad 9. dixit non licere Papę prędium Eccleſię alienare† & in c. indigni. & in c. quicquid. & eſt decretum Concilij Agathenſis cap. 53. & in c. Abbatibus: & eſt decretum Concilij Aurelian. 3. cap. 23. hi omnes canones ſunt in dicta 12. q. 2. Idem habetur in c. Epiſcopi ex Concil. Toletano, extra de rebus Eccleſiæ alien. vel non. & in c. nulli liceat. eodem titu. ex Concil. apud Syluanũ. & in c. ſi quis Præsbiterorum. eodem titu. in quo idipſum ſtatuit Symmacus Papa, & in c. poſſeſſiones. eodem titu. in quo Innocẽtius Tertius idem ſtatuit, qui idipſum ſtatuit quoque ibidem in c. ad noſtram. eodem tit. & in c. ſi. eodem titu. ipſemet Innocentius dicens, quòd ſine legitimo conſenſu clericorum, alienatas poſſeſſiones irritas eſſe, etſi iux. conſtit. laicorum fuiſſent tales alienationes licitæ. nota ibi [legitimo conſenſu] legitimus tunc dicetur conſenſus, quando conſentitur alienationi cedenti in vtilitatem euidẽtem Eccleſię, aut pro imminenti neceſſitate ipſius, cui aliter non poſſit occurri. Idem & clariùs probatur per textum apertiſſimum in c. 1. de rebus Eccleſiæ non alien. in ſexto, vbi Innocentius Quartus declarauit nullam eſſe alienationẽ poſſeſſionis Eccleſiaſticæ factam, ẽt auctoritate Epiſcopi, niſi euidẽs neceſſitas, vel vtilitas ipſius Eccleſiæ hoc omnino expoſtulauerit, & quòd nulla neceſſitas, vel vtilitas Abbatię Florentinę requiſierit dictam abdicationem, ſeu alienationem dictarum poſſeſſionum ſibi legatarum, a dicta teſtatrice, non eſt qui non animaduertat: cum potuerit commodè, vtiliter, ac decenter Abbas cõſtituere Capellanum in dicto Altari vnum ex ſuis Monachis, eo quòd Eccleſia in qua erectũ eſt ipſum Altare (pro quo factum eſt legatum) deſeruiat alius Monachus fungens officio Capellani ipſius Abbatis Rectoris curati dictæ Eccleſię Sancti Martini eo magis quòd ſimul, & ſemel ipſe Abbas cõſuluiſſet bono dictæ Abbatię honeſtati Monachali, & in ſimul ſatisfeciſſet pręcepto Pontificiali contento in c. pen. & vltimo. ext. de Capellis Monachorum. Vbi pręcipitur, quòd ſaltem 36 bini Monachi† & non ſoli deſeruiant alicui capellę Monaſterij, quod vtique maximo cum iudicio, ac prudentia dictus Summus Pontifex ſtatuit: adimplere Reue-

rendus

rendus Abbas modernus dictę Abbatiæ Florentinæ poterit. Idipsum rursus fuit statutum à Clemente Quinto, & habetur in Clemen. 1. de rebus eccles. non alien. quòd & postea fuit confirmatum a Paulo Secundo, & habetur in extrauag. Ambitioſę cupiditati. sub titu. de rebus eccles. non alie nan. vbi declaratur, quòd pro vitandis pœnis promulgatis cõtra alienantes bona Ecclesiastica ne cessario requiratur, quòd antè ipsã obtineatur dispensatio, seu consensus Summi Põtificis, quando contigerer fieri pro necessitate, vel maxima vtilitate Ecclesię. In his ergo iuribus vltra irritationem talis alienationis cõtractus inflictę reperiuntur quamplurimæ pęnę ijs, qui contra fecerunt, vt latius inibi apertissimè habetur: idipsum nouissimè habetur in Concilio Trid. sess. 22. de reformatione c. 11. vbi fulminantur insuper pœnæ suspensionis, & excom. Papalis contra alienantes
37 † bona Ecclesiastica. Ex his ergo apertissimè patuit alienationem dictorum bonorum legatorũ dicto Altari, & simul Abbatiæ Floren. ipso iure fuisse, & esse nullã, cum non cesserit in vtilitatem ipsius Abbatiæ, sed neque pro ipsius necessitate alienata fuerint, nec in dicta alienatione interfuerint solemnitates requisitæ a suprascriptis iuribus: immo contra mentem legantis illa ipsi Altari, & Abbatiæ, & quòd pro nulla sit iudicanda dicta alienatio, habemus etiam expressè ex iure ciuili. Nempè ex l. iubemus. la seconda, §. scientes. & §. sanè. C. de sacrosanctis eccles. iũcta Authen. Hoc ius porrectum. C. eodem titu. hoc ipsum apertissimè habetur, (etsi sermo habeatur solũ) in dicta l. iubemus, la seconda, de alienationibus rerum immobiliũ Ecclesiæ Constantinopolitanæ sa ctis nulla necessitate cogente, vel illius Ecclesiæ vtilitate hoc poscente, etiam si affuissent consensus Episcopi & Cleri, seu Capitu li ipsius Ecclesiæ, declarando ipsas irritas & de iure nullas, & q omnino dictas possessiones sic alienatas omnino restituendę forent dictæ Ecclesiæ sic spoliatę bonis suis assignare possumus vltra iam allata pro ratione irrefragabili, hoc scilicet, quòd factæ
38 fuerint dictæ alienationes † contra tot leges, stante regula prædicta, quòd quæ contra leges fiunt, pro infectis sint habenda. & vt ibidem docuit Glo. in versic. habenda. Hoc intelligitur quo ad Ecclesiam, non autem quo ad œconomum alienantem, qui tenetur Ecclesiæ insimul, & emptori illorum, vt ibidem statutum fuit. Attamen sciendumq́ne huiusmodi constitutio Imperialis loquęs solum de bonis ecclesiæ Constantinopolitanæ nõ alienandis, per ipsummet Imperatorẽ postea fuit extensa ad oĩa bona immobilia, vel mobilia pretiosa cuiuslibet Altaris ecclesiæ per text. in Authen. Hoc ius porrectum. C. de sacros. Eccles. iuncta glo. 1. & ibidem per Doctores. Probatur & secundo præsens limitatio auctoritate omnium Glosarum & Doctorum

ctorum in ſupra citatis iuribus. Nam ibidem vnanimes idipſum ſentierunt: attamen (meo quidē iud.) idipſum docuit elegantiùs ac locupletius Panormitanus in c.1.nume.13.in verſi. ſed capiendo mentem ſuam: & ſequen.præſentis noſtræ limitationis, & colligendo quæ paulò antè recenſuerat ipſe ex ſententia Antonij de Butrio, & aliorum, his præciſis verbis vſus fuit, videliçet, ſed capiendo mentem ipſius Antonij videtur quo ad caſum preſentis noſtrę quæſtionis ſic dicendū, quòd
39 aut violentia † fuit illata per ſolùm Prælatum, aut per Prelatum & Capitulū inſimul: primo caſu ſi res ſpectabat ad menſam Prælati, priuabitur ipſe Prælatus in vita ſua, vt in c.ſi clericus.de Capitulo Conradi ſub titu.de Feud. vbi hoc ſtatuit Imperator: ſi verò res alienata ſpectabat ad Prælatum & Capitulum: tunc Prælatus præiudicabit ſibi reſpectu agendi: quia non poterit iſte amplius pro illa re agere, ſed nō Capitulum, quia ipſum poterit agere pro Eccleſiæ indemnitate ſeruanda. Secundo caſu, quando violentia in alienatione rerum Eccleſiæ facta fuit per Prælatum, & Capitulum, dicendum erit tunc iuxta ſententiam Glo. Lau. & Archid. in c.placuit, 16.q.6. & Domini Cardinalis in c.1.extra de dolo, & contum. & Glo. in c. Priuilegium. 11.q.3. indiſtinctè volentium, vt quantumcumque hoc delictum alienationis, vel aliud quodcunque communicato conſilio, nunquàm præiudicet Eccleſiæ: vt Eccleſia priuetur re ſua: quia expreſsè non poſſunt Prelatus & Capitulum ſine cauſa legitima & cauſa debita alienare bona Eccleſiæ, vt in c.ſine exceptione, 12.q.2. multò fortius neque tacitè, maximè delinquendo. & diſtinctio, quæ fit, An aliquid fiat communicato conſilio Capituli, vel non; procedit quò ad ea, quæ cadunt ſub poteſtate Prælati, & Capituli, ad obligandum Eccleſiam pro aliqua legitima cauſa, vt legitur & not. in c. quod quibuſdam. de fideiuſſor. non autem quo ad alia, quæ non cadunt ſub poteſtate eorum. Simile eſt, quod not. Bar. in l. ſciendum. ff. de verb. oblig. & in Authen. ſi quis in aliquo documen. C. de ædendo. & hoc (inquit ipſe Panormitanus vbi ſupra) plus placet. quare pu-
40 to, quòd vbi delictum † adminiſtratoris non præiudicaret pupillo in bonis ſuis, eadem ratione, & à fortiori non præiudicabit Eccleſiæ delictum prælati, & Capituli. vnde conſidero, quòd Prælatus & Capitulum non ſunt domini bonorum Eccleſiæ, ſed eſt ipſe Deus, ſeu Eccleſia vniuerſalis, ſecundum aliā opinionem, vt in c.cùm ex eo. de elect. in ſexto, & per Innocen. in c.cùm ſuper de cauſa poſſ. & propr. (vbi plenè dixi) Prælatus verò & Capitulum ſunt adminiſtratores: & pro tanto in quibuſdam caſibus requiritur Capituli conſenſus, quia non in omnibus habet Prælatus ſolus legitimam adminiſtrationem; ſed requiritur Capituli cōſenſus, vt patet ex his, quę legūtur & not.

in

in Clem. 2. de rebus Eccle. non alien. & in c. pastoralis de donat.
41 hinc dicimus † Prælatum & Capitulum facere vnum corpus, vt in c. nouit. & c. quanto. de his quę fiunt à Prælat. penes quos consistit plena administratio rerum Ecclesiasticarum: & habetur hoc corpus loco Domini, cum bene administrant ipse Prælatus & Capitulum, loco verò prædonis, cum malo. vnde grauius puniuntur, vt in c. si quis Presbyterorum. extra de rebus Eccles. non alien. in c. sine exceptione, & c. monemus. duodecima quęstione secunda, & in capitulo 2. de solut. sicut dixit lex ciuilis de tutore, in l. qui fundum, §. si tutor. ff. pro emptore: præterea considero quòd
42 contrahendo † pro negotijs Ecclesiæ, eorum factum non præiudicat Ecclesiæ, nisi fiat alienatio in casu licito, & seruata solemnitate à iure tradita, vt not. in c. 1. de in integrum restitu. fortius nõ debeat posse alienare delinquendo, etsi diceres, hìc est legis alienatio. Rñdeo hoc esse falsum, quia nulla lege hoc cauetur in Ecclesia. Imò si bene ponderetur l. si quis in tantã. C. vnde vi. super qua fundatur nostra quęstio, potius innuit oppositum: Illa enim lex vult priuare violentum proprietate rei, qui Dominus erat; sed Prælatus, & Capitulum non sunt Domini, sed administratores bonorum Ecclesiasticorum: Deus verò est ip-
43 se † Dominus, cui bona Ecclesiæ sunt oblata, & facta sunt Sancta Sanctorum Domini, vt in capitulo non liceat. c. prædia. & c. qui abstulerit. 12. quæstio. 2. & in c. cùm ex eo. de elect. in sexto: non ergo Ecclesia debet priuari suo Dominio propter delictum sui administratoris, sicut nec pupillus, nec adultus propter delictũ tutoris, aut curatoris, licet isti habeantur loco Domini. Præterea ad hanc sententiam omnes debent moueri, & hac alia ratione.
44 Nempè, quoniam bona † Ecclesiarum non solum sunt deputata ad vsum Prælati, & Capituli pro tunc existẽtium, verumetiam ad reparationem fabricæ, & alimoniam pauperum, vt in c. fin. 16. q. secunda, & capitulo quattuor, & capitulo concessio. 12. quęst. 2. & in capitulo pastoralis. ext. de his quæ fi. a Prælat. Quæ ergo æquitas, aut rigor poterit nobis suadere, vt delictum Prælati, & Capituli, & sic administratoris debeat primo redundare in præiudicium Dei, bonorumque Ecclesię legatorum, cuius est dominium. Secundò in præiudiciũ fabricæ ipsius Ecclesiæ, & pauperum, contra omnes vtriusque iuris, & naturalis regulas. Cui concordat sententia Innocentij in capitulo accedentibus. de excessibus Prælat. dicentis, quòd Præ-
45 latus † & Capitulum non possint renunciare statutis, & iuribus Ecclesiæ in præiudicium ipsius Ecclesiæ, & facit capitulum primũ, extra de his, quæ fiunt a maior. par. cap. Hoc ipsum voluit nos docere Ioannes And. in cap. constitutis. extra de religiosis domi. vbi accuratè disputando tenuit

46 Eccleſiam † non poſſe perdere dominium rei , quam habet in emphiteoſi ex ſolutione Canonis non facta , quia cum ſine ſolennitate (de qua in capitulo ſine exceptione, 12.q.2.) non poſſint clerici tale dominium alienare, multo fortius non poterant hìc Canonem non ſoluendo , & ex contrario aperietur via fraudibus.contra capitulum quanto, extra de diuor. prout etiam docuit Glo. in dicto capitulo placuit.dedita operaſcilicet non ſoluendo Canonem Domino directo dictæ rei emphiteoticæ ſuo amico,aut conſanguineo, vt tali via priuando Eccleſiam ditaret illum dicto Dominio vtili . Ex omnibus , & quamplurimis alijs rationibus (quæ afferri poſſent) probatur verilſima preſens noſtra limitatio dictæ concluſionis ſecundæ .

Tertię & vltimę queſtioni propoſitæ ſatisfaciet vnica cõcluſio, quę eſt. dato & nõ conceſſo(imò de iure legitimè nunquàm concedendo) quòd per dictum legatum factum dicto altari cum ſupradictis conditionibus fuiſſet erectum,ſeu creatũ beneficiũ Eccleſiaſticũ & collatio ipſius facta à Reuerendo Abbate dictæ Abbatiæ Florentinæ, interueniente conſenſu ſui Capituli Monachorũ dictæ Abbatiæ dicto Excellẽte tali .... tũc clerico, & ad preſens effecto merè laico, tum per aſſumptionem habitus laicalis , cum per functionem officij iudicis criminalis per ipſum admiſtratam in curia Sereniſſimi Magni Duci Florentiæ, dictum beneficium(ſi foret taliter nuncupandum, quod falſum eſt) vacat, & ipſo iure priuandus venit ille, & a dicto Reuerendo Abbate de legatis obſequijs prouidendum, ac ſi ille mortuus fuiſſet, niſi quã primum poſt monitionem ei factam rediret ad aſſumendum habitum,& cenſuram clericalem,ac inſimul verè renunciaret tali incompatibili officio Iudicis criminalis, cum aliàs tacitè cõprobetur ipſum facto renunciaſſe clericatui . Hæc concluſio probatur triplici medio . Primo per textũ apertiſſimum in c.ſed nec procurationem, in c. clericis.& in c.ſententiam.extra ne clerici, vel Monachi. Nam in d. c. ſed nec. Alexander Tertius in Concilio Late-
47 ranen.dixit quod clericus † Procurator, aut Iuſtitiarius Principis ſecularis ſit deponendus, id-eſt priuandus beneficio,& executione pro eo, quòd officio clericali neglecto cum contra Apoſtoli ſentẽtiam, ſe immergat fluctibus ſeculi. Et in dicto c.clericis. Idem Alexander Tertius ſtatuit clericos iudicium ſanguinis exercentes,(prout in caſu noſtro)ſunt deponendi ab officio, & priuandi beneficio:& licèt ibi loquatur expreſsè text.de clericis conſtitutis in ſacris,tamen omnes Doctores infra ſtatim citandi, dicunt idem iudicium fore de clericis in minoribus conſtituti . Et fuerint beneficiati:hoc eliciẽtes ex verbis illius textus [honore priuetur,& loco.]Nam ſub verſ.honore intelligitur ordinis executio:

ilized by Google

tio, & sub verſ. loco, intelligitur beneficium, vt specialiter docuit Ioannes And. ibidem quem retulit, ac sequutus fuit Panormitan⁹ ibidem not. 1. asserens hunc esse verum sensum litteræ dicti Canonis. Ioan. And. etiam refert, & sequitur Diaz in sua pract. Can. crim. in cap. incip. Clericis in sacris. col. 1. & in dicto c. sententia prohibetur clericis omnis dictatio, vel executio effusionis sanguinis: & quòd laicus merè non possit possidere beneficium Eccle siasticum probatur per arg. in c. quod a te. ext. de cler. coniug. vbi Alexander Tertius statuit cleri-
48 cos † in minoribus constitutos contrahentes matrim. priuandos fore suis beneficijs, cùm non possint nec valeát vacare Ecclesiasticis obsequijs vacantes immũdis. Diximus probari per arg. in d. c. quod a te, quoniam identitas rationis priuandi eos reperitur in casu nostro, vt latius probauimus per suprascripta iura, & docuerunt Vincentius, Ioannes And. & Panormitanus in c. sicut te. extra. Ne Clerici, vel Monachi (quorũ sententiam ad verbum infra referemus,) & quòd neque possint in ipso institui probatur, quam apertissimè quoque per textum in c. 2. ext. de institut. cum laicis non liceat pertractare de negocijs Ecclesiasticis. Idipsum confirmatur ex text. in c. causamque. ext. de præscript. Vbi dicitur laicum †
49 non posse possidere spiritualia, & loquitur ibi Canon de decimis. vacat. n. hic arg. a minori ad maius negatiuè: sic dicédo. Si laici de iure non possunt detinere decimas, quæ consistunt in rebus temporalibus, quanto min⁹ beneficia Ecclesiastica, quę sunt maiora, & spiritualia? Idipsum dicitur in c. sacrosancta, & in c. Massana. extra de elect. quod laicis Ecclesiastica possidere non liceat. Docuit Pascalis Papa Secundus, & habetur in c. nullus laicorum. 16. q. 7. his pręcisis verbis, videlicet. [Nullus laicorum Ecclesiasticas, vel Ecclesiarum bona occupet, vel disponet: qui secus fecerit, ab Ecclesiæ liminibus arceatur,] & in c. laicis. 16. q. 7. habetur, quòd laicis quãuis Religiosis nulla de Ecclesiasticis facultatibus aliquid disponendi legitur potestas attributa, & in subsequenti c. hæc habentur, videlicet. Si quis Principum, vel aliorum laicorum dispositionem, seu dominationem rerum, vel possessionum Ecclesiasticarũ sibi vendicauerit, vt sacrilegus iudicet: & hæc iura, de quãplurimis alijs attulisse sufficiat ad probandam presentem nostram cõclusionem. Quæ apertius probabitur, & secundò Doctorũ auctoritate. Nẽpè omnium Glo. in dictis iurib. citatis, nec non & aliorum infrascriptorum. Glo. enim in c. 1. ext. de cleric. coniug. in versic. delinquenda. hoc ipsum docuit tacitè in ratione ibi allata. Nam dixit,
50 q⁹ meritò clericus † contrahens matrimonium compellẽdus erit dimittere beneficia, cum vacare intelligantur ipso iure: contrario enim facto iuri renunciauerunt: cum ergo Excellens talis per assumptio-

ſumptionem officij iudicandi in cauſa criminali facto ipſo videatur renunciaſſe dicto beneficio, ſi quod eſſet, patet ipſum vacare. Et quòd omnino debeat priuari
51 beneficia clericus† in minoribus dictans, aut exequens ſententiam ſanguinis, docuit Innocentius in dicto capitulo clericis. Illud loquens in ſacris, extendendo ad clericum conſtitutum ſolum in minorib. & beneficiatum, & merito, cum eadem prohibendi ratio adſit, vt poptimè docuit ibidem Panormitanus in not. 1. & in num. 7. in verſic. quæro quia textus. & hanc rationem reddit ibidem dicens hoc eſſe, quia ipſe clericus in minoribus per impoſitionem illarum pœnarum incurrit irregularitatem, qua ratione debet deponi, ita conſtitutus in minoribus, quàm in maioribus, vt not. in c. cum non ab homine. extra de Iudic. & ad iſtum textum dic, quòd verbum Sacris ſumitur largè. Nam omnes ordines Eccleſiaſtici ſunt ſacri. hæc Panormitanus vbi ſupra, qui idipſum confirmauit in c. ſicut te. Ne Clerici, vel monachi, loquendo de clerico effecto tabellione, qui minus concurrit in ſanguinis humani effuſione, quàm Iudex criminalis: Nam referendo ſententiam Vincentij ibidem dicen
52 tis, quòd ſi clericus† in minoribus ſuſcipiat tabellionatum, cedit clericatui, & beneficijs, ac ſi contraheret matrimonium, vt in capitulo primo, & cap. diuerſis extra de cleric. coniuga. ſubdidit tamè ibidem Panormitanus in num. 3. verſic. & pro hoc infertur, quòd Io. And. dixit, quòd dictum Vincentij non reciperetur hodie, niſi per aliquas circunſtantias verificaretur hoc dictum: puta quia officium ſuſcipit a Rege, vel a Principe. (Adde tu, prout eſt in caſu noſtro) qui quos facit notarios, ad publica, & criminalia deputat officia. hoc dictum (inquit Panormitanus) plus placet mihi, & ad hoc induco iſtum textum. hæc Panormitanus ibi, qui Panormitanus in dicto c. 2. num. 7. de inſtitut. dixit quod merè laici habitu, & profeſſione, vt eſt hic excellens talis .... non poſſunt præſcribere iura ſpiritualia. Idipſum docuit Diaz in ſua practica, tam in ſupradicto capitulo q. 2. quàm in dictæ practicę, capitulo 59. incip. Huius exceſſus, & Follerius in ſua pract. Can. crim. parte ſecunda, capitulo vigeſimoquarto, incip. Vt videri li-
53 cet, dicens clericum† ferentem ſententiam criminalem, ſcilicet capitalem, vel membri mutilationem, etiam ſi ſequuta non fuiſſet executio talis ſententiæ, fore priuandum beneficio. Fuſcus verò idipſum ſentijt dicens, clericum renunciare clericatui, & beneficijs eo ipſo, quòd faciat contrarios actus, vt ſi tonſura derelicta immiſceat ſe ſecularibus, cum videatur ea habere in vituperium, vt in capitulo Ioannes, in fine. de Clericis coniuga. & hoc dicit in tractatu de viſitatione. libro ſecundo, capitulo vigeſimooctauo, numero vndecimo.

Ex his ergo omnibus in medium productis patuit primo legatum factum Reuerendo Abbati, Capitulo, & Monachis Abbatiæ Flor. cum illis conditionibus nunquam fuisse beneficium Ecclesiasticũ, nec esse in præsentiarum tale nuncupandum. Nec ipso legato iam acceptato a dicto Reuerendo Abbate, & eius Capitulo illi lucroso contra mentem testatricis ipsum Monasteriũ Abbatiæ priuandum, illud trãsferendo in clericos seculares sub fictitio titulo beneficij erecti a dicta testatrice, ac per consequens de iure nunquam dictum Excellentem talem possedisse dicta bona legata, seu empta ex pecunia legata, sed neque suos prædecessores in tali falso titulo, sed omni iure tam Pontificio, quàm Imperatorio ipsum fore priuandũ dictorum bonorum possessione, cõtra tot iura sibi aduersantia, tum quia dicta alienatio facta annis præteritis ab Abbate, & Capitulo dictæ Abbatiæ Florentinæ tam in fauorem dicti Excellen. talis, quàm suorum prædecessorum, sit de iure nulla. Cum etiam per dimissionem clericatus, quando fuisset dictus Dominus appellandus beneficiatus in dicto beneficio, & per assumptionẽ muneris Iudicis criminalis, de directo aduersantis clericatui, & tot iurib⁹ hoc Clericis prohibentibus. Quapp̃ter pleno iure potuisset semp tam a principio additionis dicti legati, q̃ post mortẽ procuratoris illius Iuliani hæredis dictæ testatricis deputare aliquẽ Sacerdotem secularem, aut regulare administrandum dictæ Capellæ pro salario congruo ex fructibus possessionis emptæ ex dicta pecunia legata ad hoc dictæ Abbatiæ Florẽtinæ, & reliquos fructus retinere in subsidiũ sui Monasterij, iuxta mentem testatricis.

His p̃missis de iure Monasterij Abbatię Floren. operępretiũ duximus insuper tam Reueren. Abbatem, q̃ enconomũ, & reliquos Monachos dictę Abbatię animad uertendos fore, ꝙ si repererint supra noiatum merè laicalib. negotijs attrictum, & iniustum detentorem (sub titulo beneficij collati a dictis Reuerendis p̃rib. præteritis, aut præsentib. nolle renunciare possessiones emptas pecunia dictæ legantis in dotẽ d. Capellæ, & pro sacro ministerio in d. capella, & Ecclesia explẽdo, ip si Abbatię verè legatariæ, cũ supradicto onere, seu executrici dicti pij legati, (prout latissimè supra probauimus) nisi super fructibus dictarum possessionũ sibi assignaretur annuus certus cẽsus: poterit dictũ annuũ censum ipse enconomus d. Abbatię (mandato ipsius speciali ad hoc facto) promittere, & tẽpore statuto illum soluere tuta conscientia, accedente in hoc cõpositione facta a Iudice, si mota fuisset lis: sin autem ab Episcopo Diœcesano, vt sic ipsa Abbatia redimat vexationẽ sibi iniustè illatã a tali iniusto possessore iuris iã ex multis annis d. Abbatię acquisiti: licèt nõ negemus dictum Dominum non posse apud ipsum retinere tuta cõscien-

tia illos cenſus ſibi ſolutos tanquàm apertiſſimè iniuſtos: tum ex eo, quòd titulo beneficij illas poſſeſſiones poſſideat: & de iure dicta capella dotata, ſine Epiſcopi Diœceſani, beneficium Eccleſiaſticum dici non poſſit, vt ſupra fuit probatum, tum quia etſi beneficium eſſet: ipſo iure: illo fuerit priuatus per renũciationẽ clericatus tacitè factam per exequutionẽ officiorũ merè laicorũ, vt ſatis abundè per ſupra allata fuit probatum: quamuis non negemus, quòd ſi eſſet aliqua ambiguitas de iuſticia ipſius, & Abbatiæ, in tali caſu, interueniente compoſitione & conſenſu Domini Diœceſani, dictæ Eccleſiæ (in qua eſt ſituata ipſa capella) tuta conſcientia & ipſe Dominus renuncians huiuſmodi bona ipſi Abbatiæ poterit, vita tantum ſua durante, percipere dictas penſiones ſi eſſet clericus, in perſona cuius ſemper loquuntur infraſcripta iura: cùm laicus nõ ſolùm nõ ſit capax beneficij Eccleſiaſtici, ſed nec penſionis, niſi ex diſpenſatione Summi Pontificis, & tunc ſolùm penſionis: probatur ergo quod hic diximus. primo per tex. in c. 2. & c. de cętero. ext. de tranſact. Nam in d. c. 2. Alexan. Tertius Papa his præciſis verbis vſus fuit, videlicet. [Statuimus, vt ſi fu
54 per † decimis inter vos, & aliquam perſonam Eccleſiaſticã de aſſenſu Epiſcopi, vel Archiepiſcopi ſui compoſitio facta fuerit, rata & incõcuſſa illa permaneat.] hæc ibi. & in d. c. de cętero. Idem Alexan. Tertius his præciſis verbis vſus fuit, videlicet. [De cętero noueris, quòd cùm aliquis ad extraordinarium Iudicem litteris impetratis cũ aduerſario ſuo componit: poſtmodum in Eccleſia, de qua agitur ius aliquod habiturus: ſi compoſitio non eſt iuri contraria, non eſt a loci Epiſcopo reprobata. Sed cenſus abſque Epiſcopali auctoritate, cui præeſt Eccleſiæ ſub hoc prætextu ſolutus vitam eius, qui ſoluerit, nõ excedit.] hæc ibi. Idem docuit Honorius Tertius Papa ſcribens Cardinali titu. Sanctæ Praxedis, & habetur in c. fin. ext. de tranſact. Vbi hæc habentur, videlicet. [Ex parte tua, & infra. Poteris ad componendũ interponere partes tuas, & interdum aliquid ſeueritati detrahere, (prout ſtatu Imperij, & excedentium multitudine quida deliberatione penſatis) videris expedire exceptis nimirum caſibus, qui compoſitionis, ſiue diſpenſationis remedium non admittunt: vtpotè coniugij Sacramentum, quod cum non ſolùm apud Latinos, & Græcos, ſed etiam apud fideles, & infideles exiſtat a ſeueritate Canonica circa illud recedere non licebit. In his verò ſuper quibus ius non inuenitur expreſſum, pro-
55 cedas (æquitate ſeruata) † ſemper inhumaniorem partem declinando, ſecundum quod perſonas & cauſas, loca, & tempore videris poſtulare.] hæc ibi. Idem breuiter habetur in c. ſi primates, 5. q. 2. & in c. ſtudendum eſt. diſtin. 90. & quòd tranſactio, ſeu com-
56 poſitio † inter partes licitè fiat

Digitized by Google

auctoritate Iudicis tã ante, quàm post litis contestationem, de iure ciuili sit licita, docent omnes leges contentę sub titu. C. de transact. & ibi per Glo. & Doctores latissimè. & per subsequentia iura Pontificia, quæ specialiter videntur loqui in casu nostro, & q̃ is, qui aliquid recipit, vt ab iniusta vexatione cesset, repeti ab eo id poterit, cum ipse, nisi voluntariè, & non coactè soluerit teneatur ad restitutionem eius, docuit text. in l. penult. & vltima. C. de condict. ex turpi causa. & in l. idem. §. quoties. ff. de condict. ob turp. cau. vbi communiter per Doctores, & glosas.

Idem docuit textus in c. dilectus. el primo. extra de simonia. Vbi recensetur Cœlestinum Papá Tertium scribentem Linconiensi Episcopo, & Priori de fronte facto huiusmodi redemptionem tacitè approbasse: his enim ille præcisis verbis vsus fuit, videlicet. [Dilectus filius R. Præpositus nobis exposuit, quòd cùm Eboracen̄. Archidiaconus eum multis grauaminibus afficere non cessaret, promisit ei certã quantitatẽ pecuniæ se daturum, vt ab ipsius
57 desisteret lęsione: † Verùm dictus Archidiaconus post receptionem pecuniæ, super dignitatibus, & beneficijs eius ab eius molestia non quiescit: ideoq̃ue discretioni vestræ mandamus: quatenus si res ita se habet: Archidiaconum restituere quod accepit (si eũ contra promissionẽ suã veniisse constiterit) compellatis.] hæc ibi. Nec obstat nobis, quòd in dicto Canone nulla fiat mentio de præcedente consensu præstito in tali redemptione facta per Diœcesanum, prout nos consuluimus supra, cum ex ipso textu hoc ipsum elici possit, etsi non dictum sit ibi expressè, vt fuerat approbatum ab Innocentio Tertio vtente tali formæ verborum, videlicet. [Nisi essent viri prouidi, & honesti tam qui ordinationem fecerunt, quàm illi, circa quos est facta ordinatio in Ecclesia vestra super Prioratus negotio, ordinationem illam val de suspectam propter exempli pernitiem haberemus. Quod ergo post concertationem diutinam ordinatum est circa vnum de duobus electis, vt ipse habeat Prioratum: hoc ex delegata iurisdictione secundum iustitiam videtur esse statutum: quod autem ordinatum est circa reliquum, vt ipse viginti libras de redditibus Capituli, & quadraginta de prouentibus Prioratus percipiat annuatim: hoc secundum prouidentiam intelligitur esse præceptum ex arbitraria potestate: cùm in delegatos fuerit compromissum, qui auctoritatẽ sibi retinẽdo commissam, se pro bono pacis, & vtilitatis hoc ordinasse fatentur. Quia igitur hęc ordinatio ab omnibus recepta: possunt quæ licitè Prior, & Capitulum de prouentibus suis propter causas prædictas, non quidem ex pactione partium, sed ex iussione iudicum prouisionẽ huiusmodi exhibere. Nos eam hoc adhibito moderamine tolera-

mus, vt ad præſtationem quadraginta librarum nõ dignitas Prioratus, ſed perſona Prioris maneat onerata: Ne fortè circa prouentus aliqua videatur facta ſectio Prioratus: ita quòd ipſo Priore defuncto, ſucceſſor ipſius ad præſtationem quadraginta librarum minimè teneatur.] hæc ibi. per quæ apertiſſimè probatur quod conſuluimus: & quòd huiuſmodi compoſitio inter partes fieri non liceat ſine Iudicis auctoritate. Probatur inſuper idem per textum in capitulo cum pridem. extra de pactis, ibi. [inter ſe (non tamen nobis mediantibus) conuenerunt: quòd eidem P. pro expenſis, quas fecerat, tres marchæ argenti ſoluerentur: & idem P. liti cederet, & a Monachorum infeſtatione ceſſaret. Cumque compoſitionem iſtam auctoritate Apoſtolica peterent confirmari: Nos eam non duximus admittendam: pro eo quòd videbatur prauam illicitè pactionis ſpeciem continere.] hæc inter alia ibi habentur, idem innuitur in c. nullus Epiſcopus grauamen, 1.q.1. cum c.quæſitum. 1.q. 3. & in c.1. extra de vſuris.

Probatur & ſecundò Doctorum auctoritate hoc ipſum, quod conſuluimus. Nam Glo. in dicto c. dilectus. in verſiculo reſtituere his præciſis verbis vtitur, videlicet. Nota, q̃ ex eo, quòd præcipitur ei reſtituere, quod accepit ei, qui dedit; innuitur nõ eſſe turpitudinẽ ex parte dantis ius ſuũ redimere volentis? Dicas (ſubdit glo. ipſa) q̃ ius ſuum nulli redime

58 re liceat † in re ſpirituali, vbi qui petit, habet ius in re illa: quia ſimoniam cõmitteret, vt in c. Matheus. ext. eod. titu. ſed agere dẽt per ſuperiorem, vt in c. ad aures. ext. eo. ſed cum ille, qui vexat, nullum ius habet, niſi quia illum vexat de facto malitioſè, & iniuſtè: Dicunt quidam quòd redimere non poſſint: ſed veriùs, & æquius videtur, quòd cum iniuſtè vexatur poſſit redimere vexationem ſuam. Idem dicendum ſore (inquit eadem gloſa) de beneficio, vel officio iniuſtè interdicto, & excommunicatione iniuſta ſcilicet, quòd non committit ſimoniam, qui dat pro ſua reſtitutione beneficij, vel officij, vel abſolutione excõmunicationis, vel interdicti: ſed ille, qui recipit, ſimoniam committit, qui dat nullum ius acquirit, ſed dat, vt ius acquiſitũ retineat, vel redimat: quod licitum eſt, vt in d.c. quæſitum, & in d.c.1. Si vero iuſtè ſit ſuſpenſus, vel excommunicatus, ſi pretium dat, vt abſoluatur, vel reſtituatur, ſimonia ex vtraque parte committitur, vt docuit textus ĩ c. nemo, ext. de ſimonia. hęc glo. illa ſingularis. Idem elegãtiſſimè docuit Glo. in d.c. niſi eſſẽt. in verſ. ex iuſſione. his præciſis verbis vtens, videlicet. Ex pactione partiũ nõ liceret, nec illã tolleraſſet Papa, vt in c. cum pridem. ext. de pactis, ſed quia Judicis auctoritate factum fuit. & quòd Papa hic tolerauit huiuſmodi compoſitionẽ: hoc fecit propter cauſas prędictas, ſcilicet pro bono pacis & vtilitatis, quia placuit omnib.

etſi

etſi Papa hanc compoſitionē non toleraſſet, auctoritas Iudicis non ſufficiebat, quia de iure hoc facere non poterat, vnde dicit Papa. Nos eam hoc adhibito moderamine toleramus, & ad tēpus tantum, vt ſequitur. hæc illa Glo. Idē docuit Glo. in dicto cap. cùm pridem. in verſic. non duximus. & in verſic. illicitæ pactionis ſpeciem. Idem gloſæ in ſupra citatis iurib. communiter, etſi non dixerint, q̄ Iudex ex ſe non poſſet componere, & ſequuta compoſitio nō eſſet valida, niſi ſubſequuta fuiſſet confirmatio Summi Pontificis. Idipſum docuit Innocētius in c. 2. de tranſact. dicens, quòd tranſactio, & permutatio in ſpiritualib. tantum licita eſt, ſi nihil temporale interueniat, vt in dicto c. 2. & c. de cætero. & etiam in beneficijs, ſi petantur iure proprietatis, puta, quia vna eccleſia petat ab alia præbendam, quam dicit ad ſuam collationem pertinere, ſed ſi clericus petat beneficium, non eſt licita tranſactio, etiam ſi vtriſque detur ſpirituale, vt infra. eod. cap. cōſtitutus, niſi ſecundum modū, qui ponitur in d. c. niſi eſſent. Cōpoſitio autem interuenire poterit, vt infra eod. cap. ſuper eo, ſine aliqua datione, etiā ſi aliter credat habere ius, ſed ſimpliciter renunciet iuri ſuo, ſed in caſu conceſſo à iure, per quem renunciās debeat aliquid obtinere, ſolùm aſſignetur in vita eius, cui renunciat, & vt hoc aſſequi poſſint ſine peccato, opus eſt, vt verè credat ſe iuſtā cauſam habere, aliàs ſine peccato non tenebit, vt in c. 3. de inſtitu. imò ſecundum legē quantum ad doloſum actorem, nō teneret talis tranſactio, vt in l. in ſumma. in princ. ff. de condit. indeb. fieri ergo debet compoſitio in caſu licito, auctoritate Epiſcopi, qui ſubſunt eis, qui Archiepiſcopo, cum eius conſenſu, & Abbates cum conſenſu ſuorum Prælatorum, & erit facienda aliqua cauſæ cognitio & decretum: Epi verò cum conſenſu ſui Capituli, ſi habet, aliàs ſui presbyteri. Qui Innocentius idem repetijt in d. c. cum pridem. ſuper. verſ. prauam. dicens, quòd in dicto cap. niſi dicatur licitum iuſſione Iudicum, ſine vllo pacto aliquid dare: hoc autem illicitum ex pacto: caueāt tñ, quia nec hoc ipſum in intentione gerere debent, vt in c. tua nos. de ſimonia. Idē repetijt Innocentius breuiter. in cap. Matthęus. extra de ſimonia. dicens, q̄ contradictio vt ceſſetur, ſiue iuſta, ſiue iniuſta ante cōfirmationē aliquid dare (vt in d. c.) eſt ſimoniacū, prout apertiùs docuit ipſemet Innocent. in c. ſignificaſti. in principio. extra de electio. his præciſis verbis vtens, videlicet. Simpliciter dicimus, quòd ante electionē Electores, & Superiores nullas debent interponere pactiones, nullasque conuentiones. 1. q. 2. c. quàm pio. & de cōditionibus, dicunt quidam ſecus: nam poteſt benè eligi aliquis ſub conditione honeſta, etiam inſolita, & de nouo inuenta: verbi gratia eligimus talem in Sacerdotem, ſi promiſit quotidie celebrare Miſſam: quia iſtę monitiones videntur,

tur, etſi melius dicatur, quòd ante electionem nec conditio ritè apponitur. Idem docuit Panormitanus in infraſcriptis locis. Nã in dicto cap. dilectus. col. 1. not. 1. nu. 1. dixit. Notandum primò ex ipſo textu fore caſum notabilem, & ſingularem, quòd ſine aliquo vitio poteſt dari pecunia Prę lato ab eo, qui iniuſtè vexatur in iure ſuo, vt ſic redimat vexationẽ facti: ex quo infertur illud generale, quòd datio pecunię pro iure quæſito conſeruando contra moleſtationem indebitam, non inducit ſimoniam, nec turpitudinem, aliàs non potuiſſet ille repetere: quia quando turpitudo verſatur ex vtraque parte non eſt locus repetitioni, vt in l. 3. ff. de condit. ob turp. cauſ. & in regula in pari delicto. de reg. iur. in ſexto, & ſubdidit, quòd Hoſtienſ. in dicto cap. dilectus. dicit, quòd pro
59 aliquo iure † ſpirituali quærẽdo nõ eſt licitum aliquid dare, vt in c. Matthęus. eod. tit. ſed pro quæſito conſeruando ſic, vt hic. & addit ipſe Panormitanus ibidem, ſed dic meliùs, vt ibi dixi, & comprehende totam materiam, ſic diſtingue, quòd aut quærimus in temporalibus, aut in ſpiritualibus. Primo caſu licitè redimitur vexatio, tam pro iure quæſito, q̃ pro iure quærendo, ſed recipiẽs pecuniam indebitè tenetur ad reſtitutionem, vt in l. 1. & in l. generaliter. ff. de calumn. & in l. 4. §. quoties. ff. de cõdit. ob turp. cau. in ſpiritualib. verò pro iure quęrendo nõ eſt licitum aliquid dare etiam, vt ceſſet impedimentũ facti: quia videtur iſte ambitioſus, dando pecuniam, vt facilius illud acquirat, & ſic propriè loquitur dictum cap. Matthęus, nec propriè redimitur vexatio, ſed datur, vt facilius acquiratur ius ſpirituale. Pro iure autem acquiſito: Aut eſt in poſſeſſione iuris illius, etſi moleſtetur de facto, licitum eſt aliquid dare, vt probatur hic, licèt recipiens teneatur ad reſtitutionem. Si verò iſte vexatur: vt quia Epiſcopus vult eum iuſtè deponere, vel alius iuſtè accuſare, vel forrè prætendit ius in beneficio, & tunc vexato non licet aliquid dare: quia non redimitur tunc vexatio facti, vt in c. nemo. eodem tit. facit. cap. niſi. cum ibi not. de præben. & cap. cum pridem. de renũc. Aut nõ eſt in poſſeſſione illius iuris iam quæſiti: & tunc, aut habet poſſeſſionem etiam illicitè detentam, & non licèt aliquid dare, vt notat Innocentius in cap. ad aures. eod. titu. & tenet Glo. in cap. decimas. 16. q. 7. Nam poſſeſſio eſt quid ſpirituale, hinc eſt, quòd non cadit in laicum, vt in c. cauſam. d e reſcrip. Vel ſaltem eſt connexa cum ſpiritualibus propter adminiſtrationem, quæ inde ſequitur, vt in cap. ſi quis obiecerit. 1. q. 3. Puto (inquit ibi Panormitanus) tamen quòd ſi propter potentiam aduerſarij, vel impotentiam ſuam non poſſet de facili ita conſequi apud Superiorem, q̃ tunc, vt euitet magnum præiudiciũ, licitè dare poteſt pecuniam, ſicut in ſimili de abſolutione ab excõmunicatione obtinenda dicit Io. Andr. in

dicto

dicto c. ad Aures. & paulò post subdidit. Nam si dedi pecuniam vt negotium calumnioſe mihi nō faceres, possum repetere etiam cum pœna quadrupli, quantumcumque pacto recipiens pruerit: vel potest intelligi ista littera, secundum alium intellectū: quem sequitur Hostiēsis, & Ioānes And. quòd hic interuenit compositio inter Archidiaconum, & Præpositum illum, interueniente auctoritate superioris: quo casu licitè repetitur pecunia: nec recipiens tenetur ad restitutionem si compositionem seruat, vt in dicto c. nisi essent. & c. 2. & c. de cætero. de transact. & vterque intellectus est bonus in se, hæc Panormitanus vbi supra. ex quibus emicuit veritas intellectus, quem supra tradidimus ad dictum tex. in dicto c. dilectus. et primo. Idem docuit ipse Panormitanus in dicto c. Matthęus. qui sequens ibidem Innocentium dixit, quòd pro iure quærendo non est licitum dare pecuniam, etiam ad redimendum vexationem: secus pro iure quęsito. ad hoc dictū c. dilectus. Nam videtur pecuniam dare, vt liberius possit consequi illud ius spirituale, sed quando est iam ius consequutum; & vexatur in eo, tunc pecuniam propriè datur pro vexatione. hæc ibi. qui rursus de eodem nos docens in c. 2. de transact. sequens Innocentium vbi supra, concludit, quòd huiusmodi transactio, vel compositio non
60 solùm poterit † fieri per Episcopos, & Archiepiscopos, verùm etiam per Abbates, & alios inferiores Prælatos non tantum exēptos, verum etiam non exemptos si dictæ Ecclesiæ de quibus agitur sint pleno iure subiectæ ipsis Abbatibus, & Prælatis. & ratio est, quia cùm habeant in eis Episcopalem iurisdictionem, possunt hanc auctoritatem interponere: & addidit hoc dictum memorabile, & quotidie allegatum non fore obliuioni tradendum, quod amplectitur Glo. in Clem. 1. de rebus Eccles. non alien. & quòd ex hoc dicto inferatur ge-
61 neraliter, quòd in Ecclesijs † subiectis Prælato inferiori pleno iure, potest ipse Prelatus inferior exercere omnem iurisdictionem Episcopalem: vnde potest absoluere excōmunicatos in casibus, in quibus potest Episcopus, & alia exercere Episcopalia: prout ipsemet docuit in c. significasti. de foro compet. hæc Panormitanus ibi. qui & in dicto c. de cętero. col. 2. not. 3. dixit, quòd per
62 compositionem † factam auctoritate iudicis delegati potest clericus se obligare ad soluendum aduersario censum toto tempore vitę suæ: licèt Episcopus nō consenserit, nec consentire velit: & quòd hoc eliciatur ex dicto c. de cætero, & ex dicto c. nisi essent. idipsum repetijt idem Panormitanus in c. super eo, colum. 1. nu. 3. versicu. in glo. 1. de transact. dicens, quòd aut contenditur de beneficio ratione tituli, vel præ-
lationis, & non potest interueni-
63 re transactio, cū transactio † fiat (vt ipsemet Panormitanus ibidē paulò ante dixerat) cùm recedi-

tur

rur a lite aliquo dato, ſeu retẽto, vel promiſſo : compoſitio autem ſit gratis, & amicabiliter, vt cùm prætendens non habere ius, vult à lite gratis recedere : etſi poſſit etiam dici, ꝙ compoſitio poſsit fieri aliquo dato, aut retentõ, vt in c. 2. iuncta Glo. de tranſact. etſi talis compoſitio interuenire non debeat in beneficio litigioſo, vt detur temporale pro ſpirituali, vel detur aliud ſpirituale non à Superiore, ſed vigore tranſactionis, quod non eſt licitum: quia beneficium Eccleſiaſticum non poteſt obtineri, niſi per Canonicam inſtitutionẽ, vt in regula prima. de reg. iur. in ſexto. & in c. ex frequentibus. extra de inſtitu. prout docuit Innocentius in dicto c. 2. ſed amicabilis compoſitio poteſt interuenire modo prędicto. Item Iudex ex officio ſuo pro bono pacis poſſet componere, vt habens ius in beneficio det aliquid non habenti, iuxta formam. c. niſi eſſent. de præben. Aut contenditur de beneficio ratione ſubiectionis. Et tunc idem dicẽdum, quod de alia re ſpirituali, in qua dic, ꝙ tranſactio non poteſt interuenire, vt detur temporale propter receſſum à lite, vt in c. præterea. de tranſact. ſed bene poteſt dari, vel retineri aliud ſpirituale, vt in c. ad quæſtiones. extra de rerũ permut. & idem Panormitanus in c. fin. extra de tranſact. col. 2. nu. 7. verſ. ſed quæro. de eodem materia loquens, ſequendo Specul. in tit. de præparat. Iudic. in §. excipitur, dixit, quòd Iudex poterit componere inter partes litigantes, quando earum iura ſunt obſcura, ſeu ignota, vt in dicto c. fin. & quamuis ipſe Specul. dixerit, ꝙ quando ſunt clara dicta iura, vt quia concluſum eſt in cauſa, & ſic Iudici liquet ꝙ qua parte debeat ferre ſententiam, dubitauerit, & reliquerit hoc diſputationi, tamen ipſe Panormitanus, ſequens Ioan. Andr. dicit, quòd niſi aliquę circunſtãtiæ ſuadeant: abſtinere debet à tali cõpoſitione, quaſi ex quo ſibi liquet de cauſa, non debeat reducere ad compoſitionẽ, ne videatur de iure vnius dare alteri ſine cauſa, quod non licet, cùm Iudex debeat vnicuique reddere ius ſuum, ſed ex circunſtantijs poſſet hoc facere & cæteris paribus magis debet ſuadere actori vincẽti, quàm reo abſoluẽdo. Ratio quia ſententia ferenda pro actore eſt mandanda executioni, & in executionis actu poſſet fieri longum litigium, quæ ratio ceſſat ex parte rei. Tamen in eo poſſet ſubeſſe cauſa, vtputa, quia actor eſt pecunioſus & paratus appellare quantum iura ſibi permittent: Debet ergo his & ſimilibus cauſis cõſideratis Iudex abſtinere, vel reducere ad concordiam. Ad quod facit textus in c. niſi eſſent. extra de præben. & hęc erunt memoriæ commendanda. Idipſum apertiùs, & ex profeſſo, docuit idem Panormitanus in dicto cap. niſi eſſent. In quo textu ipſemet Panormit. nonnulla notatu digniſſima, attulit in noſtræ materiæ deciſione. Et primo in col. 2. in fin. ſcilicet nu. 6. verſic. Item nota. ibi pro bono. dicens, ꝙ ſolũ

pro

64 pro bono pacis arbitrator † poterit tollere de iure vnius, & dare alteri, & hoc non ſolum in caſu dubio, verum etiam in caſu certo, ex quo facit pro bono pacis. Nam clarè clariſſimum debebat eſſe Prioratum pertinere illi, cui fuerat adiudicatus, nec ratione iuris competentis in eo poteſt fieri condemnatio in pecunia, cùm tractemus de re ſpirituali, ſed ſolùm ex bono pacis toleratur officio ipſius arbitri, non per partes ſolùm. Addit & ſecundò in col. 3. nume. 8. verſic. ſed quæritur. ext. Gloſ. quòd ſi iſti Iudices adiudicaſſent Prioratum ei, qui nullum ius habebat, tunc ipſe ſi eſſet in bona fide, neſciēs huiuſmodi iniuſtitiam fuiſſe factam, erit tutus

65 in conſcientia, † credens, q. Iudices rectè iudicaſſent, & hoc propter auctoritatem Iudicis. arg. in l. ſi res iudicata. ff. de ſent. & re iudic. & in c. cùm inter. de re iudic. ſecus ſi haberet malam fidē quantumcunque ſententia trāſijſſet in rem iudicatam. Nam in iſtis be-

66 neficialibus, † licèt ſententia tranſeat in rem iudicatā, reſpectu illius, contra quem lata fuit, nō tamen reſpectu eius, pro quo lata fuit, vt docuit tex. in c. cum dilectus. de elect. & glo. in c. 1. de conceſſ. prēben. & Innoc. in c. ad aures. de reſcript. & ratio eſt: quia reſpectu eius, contra quem lata fuit, valet, eo quòd poterat renunciare iuri ſuo, quod proferre noluit infra decennium, vt in capit. quo ad conſultationem. de re iudic. & in l. abſolutione. C. eod. ſed reſpectu illius, pro quo lata eſt, non poteſt valere: quoniam ſententia ſimpliciter declaratoria non potuit alteri tribuere ius: cùm non poſſit beneficium obtineri ſine Canonica inſtitutione, vt in regula prima, de reg. iur. in ſexto. Tertiò dicit, quòd fieri nō poſſit inter partes cōpoſitio pro iure ſpirituali, mediante aliquo temporali ſine Iudicis (in quem fuit compromiſſa) auctoritate: cùm ius præſumat non pro bono pacis illam fuiſſe factam, quod non præſumet ſi fieret, mediante Iudice viro honeſto, prouido, ac iuſto: quia tunc talis compoſitio

67 † toleratur, vt in dicto cap. niſi eſſent. & concludit etiam ſecundum Hoſtienſem, quòd compoſitio taliter facta non indigebit confirmatione Pontificia, etſi ſimpliciter loquēdo Iudex ex ſe hoc non poſſit, niſi à partibus ipſis compromittatur, vt ſubdidit ipſe Panormitanus ibidem, columna quarta, numero nono, verſiculo ſed aduertè. Quartò ibidem addidit numero decimo, verſicu. in Gloſ. fina. dicens, quòd vt docet idem textus dicta compoſitio terminabitur mortuo condemnato ad ſoluendum aliquid annuatim: & quòd hoc meritò extendat ibi Gloſ. ad mortuum ciuiliter. & elicit ex dicta ſententia Gloſæ, quòd vbicumque mors ciuilis operatur omnem effectum, quem mors naturalis:

68 mors ciuilis † æquiparatur naturali pro hoc bonum textum in l. Deo nobis. C. de Epiſcopis, & Clericis, & Gloſ. in Clementina ne Romani. de electionib.

licèt

rur a lite aliquo dato, ſeu retẽto, vel promiſſo : compoſitio autem fit gratis, & amicabiliter, vt cùm prætendens non habere ius, vult à lite gratis recedere : etſi poſſit etiam dici, ꝙ compoſitio poſsit fieri aliquo dato, aut retentõ, vt in c. 2. iuncta Glo. de tranſact. etſi talis compoſitio interuenire non debeat in beneficio litigioſo, vt detur temporale pro ſpirituali, vel detur aliud ſpirituale non à Superiore, ſed vigore tranſactionis, quod non eſt licitum: quia beneficium Eccleſiaſticum non poteſt obtineri, niſi per Canonicam inſtitutionẽ, vt in regula prima. de reg. iur. in ſexto. & in c. ex frequentibus. extra de inſtitu. prout docuit Innocentius in dicto c. 2. ſed amicabilis compoſitio poteſt interuenire modo prędicto. Item Iudex ex officio ſuo pro bono pacis poſſet componere, vt habens ius in beneficio det aliquid non habenti, iuxta formam. c. niſi eſſent. de præben. Aut contenditur de beneficio ratione ſubiectionis. Et tunc idem dicẽdum, quod de alia re ſpirituali, in qua dic, ꝙ tranſactio non poteſt interuenire, vt detur temporale propter receſſum à lite, vt in c. præterea. de tranſact. ſed bene poteſt dari, vel retineri aliud ſpirituale, vt in c. ad quæſtiones. extra de rerũ permut. & idem Panormitanus in c. fin. extra de tranſact. col. 2. nu. 7. verſ. ſed quæro. de eodem materia loquens, ſequendo Specul. in tit. de præparat. Iudic. in §. excipitur, dixit, quòd Iudex poterit componere inter partes litigantes, quando earum iura ſunt obſcura, ſeu ignota, vt in dicto c. fin. & quamuis ipſe Specul. dixerit, ꝙ quando ſunt clara dicta iura, vt quia concluſum eſt in cauſa, & ſic Iudici liquet ꝓ qua parte debeat ferre ſententiam, dubitauerit, & reliquerit hoc diſputationi, tamen ipſe Panormitanus, ſequens Ioan. Andr. dicit, quòd niſi aliquę circunſtãtiæ ſuadeant: abſtinere debet à tali cõpoſitione, quaſi ex quo ſibi liquet de cauſa, non debeat reducere ad compoſitionẽ, ne videatur de iure vnius dare alteri ſine cauſa, quod non licet, cùm Iudex debeat vnicuique reddere ius ſuum, ſed ex circunſtantijs poſſet hoc facere & cæteris paribus magis debet ſuadere actori vincẽti, quàm reo abſoluẽdo. Ratio quia ſententia ferenda pro actore eſt mandanda executioni, & in executionis actu poſſet fieri longum litigium, quæ ratio ceſſat ex parte rei. Tamen in eo poſſet ſubeſſe cauſa, vtputa, quia actor eſt pecunioſus & paratus appellare quantum iura ſibi permittent: Debet ergo his & ſimilibus cauſis cõſideratis Iudex abſtinere, vel reducere ad concordiam. Ad quod facit textus in c. niſi eſſent. extra de præben. & hęc erunt memoriæ commendanda. Idipſum apertiùs, & ex profeſſo, docuit idem Panormitanus in dicto cap. niſi eſſent. In quo textu ipſemet Panormit. nonnulla notatu digniſſima, attulit in noſtræ materiæ deciſione. Et primo in col. 2. in fin. ſcilicet nu. 6. verſic. Item nota. ibi pro bono. dicens, ꝙ ſolũ

pro

64 pro bono pacis arbitrator † poterit tollere de iure vnius, & dare alteri, & hoc non solum in casu dubio, verum etiam in casu certo, ex quo facit pro bono pacis. Nam clarè clarissimum debebat esse Priorat̃ pertinere illi, cui fuerat adiudicatus, nec ratione iuris competentis in eo potest fieri condemnatio in pecunia, cùm tractemus de re spirituali, sed solùm ex bono pacis toleratur officio ipsius arbitri, non per partes solùm. Addit & secundò in col. 3. nume. 8. versic. sed quæritur. ext. Glos. quòd si isti Iudices adiudicassent Prioratum ei, qui nullum ius habebat, tunc ipse si esset in bona fide, nesciẽs huiusmodi iniustitiam fuisse factam, erit tutus
65 in conscientia, † credens, q. Iudices rectè iudicassent, & hoc propter auctoritatem Iudicis. arg. in l. si res iudicata. ff. de sent. & re iudic. & in c. cùm inter. de re iudic. secus si haberet malam fidẽ quantuncunque sententia trãsijsset in rem iudicatam. Nam in istis be-
66 neficialibus, † licèt sentẽtia transeat in rem iudicatã, respectu illius, contra quem lata fuit, nõ tamen respectu eius, pro quo lata fuit, vt docuit rex. in c. cum dilectus. de elect. & glo. in c. 1. de concess. prẽben. & Innoc. in c. ad aures. de rescript. & ratio est: quia respectu eius, contra quem lata fuit, valet, eo quòd poterat renunciare iuri suo, quod proferre noluit infra decennium, vt in capit. quo ad consultationem. de re iudic. & in l. absolutione. C. eod. sed respectu illius, pro quo lata est, non potest valere: quoniam sententia simpliciter declaratoria non potuit alteri tribuere ius: cùm non posset beneficium obtineri sine Canonica institutione, vt in regula prima, de reg. iur. in sexto. Tertiò dicit, quòd fieri nõ posset inter partes cõpositio pro iure spirituali, mediante aliquo temporali sine Iudicis (in quem fuit compromissa) auctoritate: cùm ius præsumat non pro bono pacis illam fuisse factam, quod non præsumet si fieret, mediante Iudice viro honesto, prouido, ac
67 iusto: quia tunc talis compositio † toleratur, vt in dicto cap. nisi essent. & concludit etiam secundum Hostiensem, quòd compositio taliter facta non indigebit confirmatione Pontificia, etsi simpliciter loquẽdo Iudex ex se hoc non possit, nisi à partibus ipsis compromittatur, vt subdidit ipse Panormitanus ibidem, columna quarta, numero nono, versiculo sed aduertè. Quartò ibidem addidit numero decimo, versicu. in Glos. fina. dicens, quòd vt docet idem textus dicta compositio terminabitur mortuo condemnato ad soluendum aliquid annuatim: & quòd hoc meritò extendat ibi Glos. ad mortuum ciuiliter. & elicit ex dicta sententia Glosæ, quòd vbicumque mors ciuilis operatur omnem effectum, quem mors naturalis:
68 mors ciuilis † æquiparatur naturali pro hoc bonum textum in l. Deo nobis. C. de Episcopis, & Clericis, & Glos. in Clementina ne. Romani. de electionib.

licèt

licèt aliud ſenſerit Glo. in c. placuit. 16. q. 1. dicens, ꝙ mors ciuilis nũquam æquiparetur naturali, niſi in caſibus à iure expreſſis. Idem Panormitanus de eadẽ materia, loquens in c. cum pridem. col. 3. nu. 9. verſ. in Gloſ. in verſ. illicita. extra de pactis. dixit, quòd ſi certus ſum me habere ius in aliquo beneficio, non pecco ſi dò pecuniam ei, qui mouet mihi litẽ, vt deſiſtat ab iſta vexatione: ſecus ſi non ſum certus. & ſubdit ex glo. ead. ipſe Panormitanus, ꝙ in beneficialibus committatur ſimonia ex ordinatione Eccleſiæ, & nõ ex diſpoſitione Diuina, q̃a hæc beneficia non fuerunt ordinata per Deum, ſed per Eccleſiã, nec ex ſe eſſentialiter ſunt ſpiritualia, ſed ex ordinatione Eccleſiæ accedunt ſpiritualibus: & addit ipſe Panormitanus, quòd ſibi placeat talis opinio, quãdo eſſet beneficium nõ habens annexam poteſtatem clauium: nam ſi haberet, tunc contrarium ſibi videtur: quia acceſſoriè videtur pecunia pro illa poteſtate ſpirituali, quod & ipſe Panormitanus quãplurimis medijs probat in c. extirpandæ. §. fin. col. 20. à nu. 53. vſque in finem. extra de præben. vide ibi latiſſimè. Idem docens Dominus Felinus dixit in c. ſi quando. col. 2. in verſ. tertius caſus eſt. extra de offic. deleg. ꝙ quando Iu
69 dex † delegatus ex permiſſu partium eas compoſuit, tunc poterit ipſas cogere ad obſeruantiã tranſactionis, dummodo ipſa tranſactio ſit ſecundum ius: ſecus ſi contra ius. cùm caſus hic ſit in dicto cap. niſi eſſent. Idipſum latiùs, & apertius docuit ipſemet Felinus in dicto cap. dilectus. el primo. in col. 1. & 2. cuius dicta colligentes dicimus ipſum nos docuiſſe infraſcripta. Primum quorum eſt, quòd hic textus ſit melior in iure ad probandum, quòd detur caſus, in quo quis ſine vitio ſimonię poſſit dare pecuniam pro conſeruatione iuris ſpiritualis quæſiti; & per conſequens eſt caſus ad illud, quod dicitur, ꝙ licitè quis redimit vexationem ſuam, ſcilicet quando quis vexatur de facto, id eſt iniuſtè. Secundum eſt, ꝙ talis pecunia dr̃ turpiter accepta, non tamen turpiter data, & per conſequens poterit repeti, cùm non voluntariè fuerit data. Tertium eſt,
70 ꝙ recipiens † à ſponte dante, nõ teneatur ad taliter accepti reſtitutionem, vt in d. l. ob reſtituenda. Quartum, quòd concludunt Doctores in dicto cap. dilectus. el primo. ꝙ nunquam ſit licitum re
71 dimere vexationem, † niſi vexatio ſit omnino de facto, & redimens habeat ius plenum, adeo ꝙ ſi deficeret poſſeſſio, adhuc nõ liceret, quaſi non ſit integrum ius ſuum, & cum poſſeſſio dependeat à ſpirituali, & hoc niſi ꝑſona poſſidens eſſet tam potens, ꝙ nõ ſperaretur victoria in iudicio. Nam tunc liceret redimere huiuſmodi vexationẽ, ſi redimens nullo modo dubitat de iure ſuo: quia ſi dubitaret, committeret ſimoniam dando, etiam ſi vexatio eſſet de facto, prout docuit Beatus Thomas in 2. 2. quæſt. 100. artic. 2. in reſpon. ad quintũ, & Panormitanus

nus in cap. pridem. super Glo. in verſ. illicitè. extra de pactis, niſi ſolueret expenſas factas in Bullis, prout docuit Glo. in c. ſuper hoc. in verſ. pecuniæ. de renunciat. & ibi Imo. in pen. col. Quartum eſt, quòd recipiens propter vexationem facti, ſiue deſiſtat à vexatione huiuſmodi iniuſta, ſiue non, tenebitur ad reſtitutionem taliter accepti. & hoc in iudicio cognoſcetur ſummariè procedendo. Hæc Dominus Felinus vbi ſupra. Ad hoc ipſum probandum ſummoperè deſeruit, qđ docuit Iaſon in l. ſi ſuper poſſeſſione. col. 2. in princ. in verſic. alibi tenet Ludo. Rom. C. de tranſact. ſequés ipſum (in cõſ. 55. incip. Volumus dicere hunc Bart.) dicentem, qp arbiter, vel arbitrator poteſt condemnare vnam partem ad dandũ aliquid alteri, pro partium adęquatione per tex. not. in l. ſi ita legatum. ff. de condit. & demon. & ipſe Iaſ. ibidem dixit: ſed tu adde meliorem textum in c. niſi. & ibi Panorm. in 3. not. de præben. & ita ille limitat regulam, quę habet, quòd arbitri poſſunt tantum iudicare de his, de quibus factũ eſt compromiſſum, & non plus: ita dicit textus in c. cùm dilecti. ad finem. de arbitris, & ratio eſt,
72 quia poteſtas arbitri † dependet à poteſtate partium: hoc eſt, arbitri tantum habent poteſtatem, quantam partes eis tribuunt, & non plus, vt in l. nõ diſtinguemus. §. de offic. ff. de arbitris. Hinc eſt, qp tenet Ludouic. Rom. in conſil. 115. quod incip. Viſo cõpromiſſo. verſ. in primo dubio, qp ex generale compromiſſo non venit, vt arbiter, vel arbitrator poſſit laudare pacẽ debere hincinde fieri de offenſis, & vulneribus hincinde illatis. hæc omnia Iaſon vbi ſupra, ex cuius ſententia elicitur etiam ipſum idem ſentire cùm ſe ſubſcripſerit Panormitano vbi ſupra, qui hoc ipſum expreſſiſſimè dixit, nec non & alijs ſupradictis Doctoribus, etſi ipſi loquuntur in perſona delegatorum, qui & ipſi dixerunt, qp ipſi delegati ex proprio eorũ officio non poſſint componere inter partes vnam alteri condemnando ad aliquid ſoluendum, niſi ipſi dictę partes de communi conſenſu hoc faciendi tribuerint poteſtatem: ex his ergo omnibus habuimus, quòd dictus Reuerendus Abbas Abbatiæ Florentinæ, vel enconomus (nomine & mandato ſpeciali ad hoc ſibi indulto) poterit conuenire cum dicto nobili detinente titulo beneficij (quod nunquam fuit) Eccleſiaſtici de eo renunciando dictæ Abbatiæ pro aliqua rationabili penſione annuatim ſibi aſſignãda (vita eius ſolùm durante) mediante auctoritate Iudicis ordinarij, vel delegati (ſi de hoc lis fuiſſet conteſtata inter eos) vel arbitri ad hoc ab vtraque parte electi cum hac præciſa poteſtate, vel Epiſcopo Diœceſani, etiam ante litem conteſtatam, ſi ille gratis renunciare aliter nollet iuri à ſe iniuſtè poſſeſſo, & prætenſo, etiam nulla interueniẽte Summi Pontificis diſpenſatione (vt ſupradicti Doctores communiter docuerunt) & hoc ex parte Monaſterij

naſterij ex parte autem dicti prętendentis ius in huiuſmodi bonis dotalibus dictæ Capellæ ſibi collatæ ſub falſo titulo beneficij Eccleſiaſtici nihil aliud dicimus, niſi quòd ipſe viderit, & iuxta ſupra allatas diſtinctiones conſulat ſuæ ſaluti.

Hæc eſt mea ſententia deciſiua.

Ego D. Alphonſus Villagut à Neapoli Abbas Congregationis Caſſinenſis. V. I. P.

SVMMARIVM.

1 *Pluralitas beneficiorum eſt a iure prohibita, et quare.*
2 *Præbenda vna ſicut non poteſt diuidi in duas perſonas, ſic non poſſunt duæ præbendæ vniri in vna perſona.*
3 *Beneficium ſimplex poſſidens in vna Eccleſia, an poſſit obtinere aliud curatum in eadem ſine incurſu priuationis primi.*
4 *Interpretatio vera c. literas. extra de conceſſ. præben. et Clem. ſi plures. et Clem. fin. de præben.*
5 *Iuſtè poſſidet qui auctore Prætore poſſidet.*
6 *Priuandus eſt prima dignitate, qui obtinuit, et retinuit ſecundam ſimilem in eadem Eccleſia.*
7 *Habens beneficium Curatũ, ſi aliud Curatum recipiat, et monitus primum non reſignauerit, utroque priuabitur.*
8 *Beneficium non Curatum habens, ſi recipiat beneficium Curatum, non vacat primum ipſo facto, etiam ſi primum requirat reſidentiam.*
9 *Extrauag. Execrabilis. de præben. non habet locum in beneficijs ſimplicibus.*
10 *Poſſidens beneficium ſimplex in aliqua Eccleſia, etſi poſtea obtinuerit aliud beneficium Curatum in eadẽ Eccleſia illud tenere nõ poterit ſine diſpenſatione Epiſcopali, quia in hoc Epiſcopus poterit diſpenſare.*
11 *Diſpenſatio (vbi de iure requiritur) neceſſario exprimenda erit, vt valida ſit.*
12 *Conditor Canonis vbi aliquem excommunicat, et ſibi non reſeruat abſolutionem, eo ipſo conceßiſſe dicitur inferioribus Prælatis ab ipſa abſoluendi facultate.*
13 *Eccleſia in eadẽ nemini licebit, niſi vnicum perſonatum, vel dignitatem, vel præpoſituram, ſiue adminiſtrationem, vel officium perpetuum, quocunque nomine cenſeantur cum præbenda ſimul habere ſine diſpenſatione Papali, etſi contrarium fieret, eſſet ipſo iure nullum.*
14 *Inferior Papa poterit diſpenſare cũ ſuo ſubdito, vt in eadem Eccleſia teneat vnicum perſonatũ, vel Officium cum Canonicatu, & præbenda, cùm et hoc poßit conſuetudo in duobus diſformib. beneficijs.*
15 *Capellania data in titulum perpetuũ dicitur beneficium Eccleſiaſticum.*
16 *Epiſcopus poteſt diſpenſare, vt quis obtineat duo beneficia diſformia in eadem Eccleſia, non autem vniformia, niſi ipſa ſimilia eſſent annexa alijs, et non principaliter, et ſic per accidens duo beneficia curata quis poſſet in eadem Eccleſia retinere.*
17 *Intel-*

17 *Intellectus verus c. super eo. de præben. in sexto.*

18 *Episcopus potest cum suis subditis dispensare super pluralitate beneficiorum, quando illorum redditus essent ita tenues, vt ex ijs non possent alimenta suscipere, & quare regulariter hoc sit prohibitum Clericis.*

19 *Beneficia tenere plura propter vtilitatem propriam, quare sit peccatum mortale.*

20 *Episcopus in differmibus beneficijs, etiam in eadem potest dispensare, non autem in similibus.*

21 *Obtinere duo beneficia ei, qui vult, quorum alterum est in vna, & alterum in alia Diœcesi, opus erit petere dispensatione ab vtroque Diœcesano.*

22 *Beneficia curata, quis posset retinere duo, quando alterum eorum esset curatum in actu, et alterum in potentia, seu in habitu, donec fiat in actu, et quare.*

23 *Dispensatio Episcopalis in retentione duorum beneficiorum dissimiliũ est necessaria, et expressè danda, aliàs possessio antea capta sine tali dispensatione sequuta, erit nulla, ac nullum ius conferet.*

24 *Actus gestus non seruata forma tradita à iure, vel ab homine, est ipso iure nullus, si dicta forma esset seruanda ante ipsum actum, vel in ipso actu conficiendo, et non post actum.*

25 *Electus et confirmatus, qui de iure non poterat eligi, et confirmari sine dispensatione quid faciet, vt tuta conscientia possit ministrare.*

26 *Electores, vel cõfirmatores, aut præsentatores an sint vocandi antequã Episcopus cum electis confirmatis, vel præsentatis, qui de iure tunc nõ erant habiles ad talia beneficia.*

27 *Electores possunt impugnare propriam electionem ex facto eis nouiter detecto.*

28 *Dispensanti cum iam promoto non habente titulum Canonicum in beneficio, non erit opus de nouo tradere illi possessionem corporalem dicti beneficij, aut dignitatis, nisi hoc mandetur per Papam, et an huiusmodi dispensatio possit tradi in casu notorio.*

29 *Dominio nostro quidquid secundum tempus præsens subijci non potest, scilicet in suo genere, super eo non poterit contrahi obligatiua dispensatio, neque purè, neque in conditionis euentum.*

30 *Testi sufficiet si sit habilis tempore iuramenti, licèt tempore depositionis non fuerit.*

De materia beneficiali circa pluralitatem.

THEMA.

Quidam Sacerdos post adeptum beneficium Ecclesiasticũ simplex, seu Capellaniam, in quodam altari beneficiato cuiusdam Ecclesiæ, in quo beneficio nulla specialis, & personalis requirebatur residentia, nisi simplex obsequium celebrationis tot Missarum quolibet anno, &

Digitized by Google

cùm illud ſibi non ſufficeret ad neceſſaria vitæ miniſtranda, obtinuit per patronorum præſentationem, & ordinarijs (præuio concurſu, & examine, iuxta Sacri Concilij Tridentini Sanctionem) inſtitutionem, beneficium Curatum in eadem Eccleſia, nulla præuia ſpeciali diſpenſatione ſibi indulta ſuper adeptione talis beneficij: Qui inſtitutus auctore ordinario fuit miſſus in poſſeſſionem huiuſmodi Curati beneficij, mediantibus omnibus ſolemnitatibus de iure requiſitis.

Quæritur modò, vtrum dictus Sacerdos tuta conſcientia poſsideat primum ſimplex beneficium, & ſecundum Curatum.

DECISIO XVI.

IN VOCATO Sanctiſſimæ Trinitatis Numine, Beatiſſimæq; Deiparæ Virginis Marię, Sanctiſſimi Patriarchæ noſtri Benedicti, atque noſtri cõdiſcipuli Sãctiſſimi Gregorij (cuius hodie feſtum diem colimus) patrocinio implorato, litteris commendabimus quicquid iuri, ac ratione conſentaneum ex ſcitis ſacrorum Canonum, ac Doctorum decretis fore ſentiendum in hac propoſita quæſtione deſuper nobis datum fuerit.

Et primò videbatur dicendũ, quòd d. Sacerdos ipſo iure ſit priuatus vtroq; beneficio: tum quia abſtinere non pertimuit à pluralitatis beneficiorum adeptione ſacris Canonibus aduerſante: cũ nec ſtatim reſignauerit primum beneficium poſt pacificam poſſeſſionem ſecundi beneficij adeptam, & quòd adeptio pluralitatis † beneficiorum Eccleſiaſticorum ſit à iure prohibita (vltra quamplures Canones, & rationes, quas fideliter recenſuit Bernardinus Diaz exclamando contra tales homines in Praxi ſua Canonica. cap. 42. & rationes non paucas, quas recenſuit Rebuffus in ſua beneficiaria praxi, titul. de diſpenſatione ad plura beneficia) videtur (inquam) ſingularis textus in caſu propoſito in cap. literas. extra de conceſſ. præbend. in Clemen. ſi plures, & in Clement. fina. de præben. in cap. de multa. extra de præben. & in Extrauag. execrabilis. §. qui verò. de præbendis. & ibi communiter per Doctores. Si ergo à iure Pontificio hoc fuit prohibitum: Inde ſequi videtur, quòd Epiſcopus in hoc diſpenſare non poteſt, ſed ſolùm Papa, prout apertè videtur ſtatutum fuiſſe in dicto capit. de multa. & in dicta Extrauag. execrebilis, & nouiſſimè in Sacro Concilio Tridentino in Seſſ. 24. de reformatione: c. 17. Quod videtur ſentijſſe Innocentiũ Quartum.

Digitized by Google

tum in dicto cap. literas. columna ſecunda. verſicu. Item non eſt is. vbi his præciſis verbis vſus fuit, videlicet. Ex quo præbendæ † diſtinctæ ſunt, in aliqua Eccleſia, nó poſſunt vniri in vna perſona, ſicut nec vna præbenda poteſt diuidi in duas perſonas, vt in cap. tua. extra de præben. & in cap. ſingula. diſtinct. 89. & eſt hoc caſu dicendum, quòd nullo modo poteſt Epiſcopus diſpenſare, vt hic ſatis innuitur. hæc Innocentius Quartus vbi ſupra.

His tamen non obſtantibus, dicendum erit, ac firmiter aſſeuerandum. Primò, quòd Sacerdos (de quo eſt ſermo) nullo pacto ſit ipſo iure priuatus, nec priuandus veniat dicto beneficio † ſuo ſimplici priùs adepto, ac pacificè poſſeſſo, per acceptationem ſecundi beneficij Curati in eadem Eccleſia: tum quia nullibi hoc cautum reperiatur, ſi non lippis oculis totum ius Pontificium perluſtretur, prout optimè, & elegantiſſimè infraſcripti Doctores affirmarunt: cùm etiam quia ex dictis citatis iuribus bene ponderatis hoc elici minimè poſſit, etſi non negemus Sacerdotem ipſum erraſſe per ignorantiam probabilem recipiendo ſecundũ beneficium, non præuia expreſſa diſpenſatione Epiſcopali ſuper tali pluralitate beneficiorum: Tamen cùm ipſe Sacerdos non ſit Doctor, & per conſequens non teneatur omnes apices iuris ſcire: eo magis, quòd huiuſmodi ſecundum beneficium obtinuerit auctore Prætore, ſcilicet Reuerendiſſimo Vicario Generali. V.I.D. eruditiſſimo, ſibi illud, ipſum conferente: cuius ſententiæ, ac actui ipſe Sacerdos merito ſtare debuerit (vt ſubditum decet.) Nec noſtræ aſſertioni veriſſimæ obſtare poterunt iura allegata ſuperiùs: cùm in illis (ſi recto iudicio librata fuerint) ſermo non habeatur de caſu à nobis propoſito, vt ſtatim palàm fiet. Non ergo obſtabit textus in dicto capit. literas. † cum inibi, etſi prohibeatur pluralitas beneficiorum, ſeu præbendarum, nõ tamen fuit ſimpliciter omnium, ſed ſimilium obtinendarum in eadem Eccleſia: cùm hoc ſolùm fuerit propoſitum, & dubitatum coram Summo Pontifice, & ſic de ſimili beneficio ſolùm in eadem Eccleſia exiſtente: eo magis, quòd in fauorem præbendati nihil aliud ibi fuerit propoſitum, niſi quòd hoc ſibi liceret virtute conſuetudinis eiuſdem Eccleſiæ: & quòd ab Archiepiſcopo (ordinario loci) poſſeſſio capta dicti ſecundi beneficij fuerit confirmata, conſentiente Canonicorum cœtu. Quapropter meritò Summus Põtifex præcepit ipſum priuari prima: & ſic patuit, non fuiſſe priuatum ſecundo beneficio, ſeu ſua præpoſitura: & ſic non vtroque beneficio, ſed ſolùm primo. In caſu verò noſtro cùm eadem ratio non militet (cùm ſimus in caſu diſſimili de directo) ideo nec idem iuris rigor erit ſeruandus contra hunc Sacer-

cerdotem: cùm ipſe non obtinuerit duas Præbendas in eadem Eccleſia, ſed diſſimilia beneficia, vt puta præbendam, & beneficium Curatum: & cùm à diuerſis non fiat legitima, ac iuridica illatio, ergo &c. Nõ negabimus tñ (vti diximus ſuperius) ipſum Sacerdotẽ erraſſe acceptãdo ſecundum beneficium ſine ſpeciali Epiſcopi diſpenſatione, quæ vtiq; ei ſuffeciſſet (vt latiſſimè infra probabimus.) Nõ enim ſequitur, errauit per ignorãtiã aliquo pacto probabilẽ: ergo venit priuandus vtroq; beneficio: tũ quia ipſe Sacerdos in poſſeſſionẽ ſecũdi beneficij fuit immiſſus † auctore Prætore, ſcilicet Reuerendiſſimo Vicario Generali Dioceſani: & per cõſequens eſſet dicendum ipſum iuſtè poſſediſſe, (vt in l. iuſtè poſſidet. ff. de acquiren. poſſeſſione,) & non fuiſſe in dolo, & ideo non veniet puniendus pœna ordinaria inflicta à iure doloſis, ſed ſolùm extraordinaria, & arbitraria infligenda culpoſis (ſi forſan culpabilis in hoc eſſet iudicandus.) cùm etiam in dicto cap. litteras. hoc non contineatur. Nec obſtat textus in dicta Clement. ſi plures: cùm ibi ſit ſermo de eo, qui plures dignitates habens, beneficium Curatum obtinuerat, necnon & de eo, qui iam obtinuerat dignitatem ſimilem dignitati prius obtentæ: de tali ergo loquens, dixit, quòd priuandus † ſit prima dignitate, & ſic loquitur textus de duobus beneficijs ſimilibus, & quòd primo priuetur: non autem loquitur de diſſimilibus duobus: ergo non loquitur in caſu noſtro. Nec obſtat textus in dicta Clementina fina. cùm & ibi dicatur priuandum fore prima præbenda obtenta eum, qui acceptauerat Archidiaconatum, cui annexa erat alia præbenda, & ſic loquitur in ſimilibus præbendis, ſeu beneficijs: nos autem loquuti ſumus in diſſimilibus. Nec obſtat dictum cap. de multa. cùm loquatur ibi text. de obtinente ſecundum beneficium Curatum, qui monitus, vt reſignaret † primum beneficium curatum priùs obtentum, quod ſi reſignare contẽderit, vtroque ſpolietur, ac per conſequens text. ibi non loquitur in caſu noſtro, cùm loquatur in beneficijs ſimilibus Curatis, nos autem de diſſimilibus. & vltra hoc, & alia ratio vrgens talis decreti poterit aſſignari, qm̃ per ſe patet eſſe incompatibilia duo curata beneficia, cùm ferè nemo poſſit vnius curã gerere, quod dici nõ poterit de beneficio ſimplici, & curato: eo magis, q̃ huic noſtrę interpretationi. c. de multa. expreſsè aſtipulatus fuerit Pan. in eo. c. de multa. col. 1. not. 3. his preciſis verbis vtens, videlicet. Nota tertiò argum. optimum à contrario litterę, q̃ ſi habens beneficium † non curatum (vt in caſu noſtro) recipit ſecũdũ curatũ, nõ vacat primũ ipſo facto, etiam ſi primum requirat reſidentiam. Nam iſte text. requirit, quòd primum beneficium ſit curatũ, ſicut ſecun-

5 6 7 8

secundum: & licèt aliqui volnerint oppositũ, primum tamen dictum est verius, & est cõmunius, argum. in c. qualis. dist. 25. & in l. cùm prætor. ff. de iudicijs. Nec obstat dicta extrauagans execrabilis. §. qui verò. vbi hæc ad verbum habentur, videlicet. [Qui verò deinceps receperint dignitatem, vel personatum, seu officiũ, aut aliud beneficium curam animarum habens annexam, si antea simile beneficium obtinebant, illud, quo ipso iure (postquàm secũdi possessionem habuerint, vel per eos, omni dolo, & fraude cessantibus, quo minus habeant, steterit) priuati noscuntur absq; moræ dispendio in ordinariorũ manibus dimittere debeant pari modo. Alioquin ex tunc sint ipso iure ex tunc secundo priuati; nedũ ad sacros suscipiendos Ordines, quin etiam ad habendum quodcunque aliud beneficiũ inhabiles reputentur.] hæc ibi. Ex quib. patuit nihil ibi contra nostram præsentem sententiã contineri: cùm de duobus beneficijs curatis tantum sermo habeatur, ac per consequens de similibus, nos autẽ de dissimilibus, & quòd vera sit nostra opinio, in qua diximus dicta iura, quæ prima fronte videbantur aduersari nostræ sententię, nõ loqui in casu nostro: probatur insuper Doctorum infrascriptorum sententia, hoc ipsum docentium. Cassiodorus enim in sua decisione prima, sub tit. de constit. nu. 2. dixit coram se Rotam in anno salutis 1513. in vna causa Legionen. Parrochialis de Portileto declarasse dictam extrauagantẽ † execrabilis, non habere locum in beneficijs simplicibus, sed solùm in curatis, & sic, quòd quis non privetur simplicibus, sed solùm Curatis, & alijs, de quibus exprimitur in dicto §. qui vero. Idem docuit Duenas in regula in nu. 71. nu. 5. vers. Amplia quintò, & omnes alij Doctores infra statim citandi. Nec etiam obstat dicta sententia Innocentij, cùm ipse inibi non fuerit loquutus in casu nostro, scilicet in duobus beneficijs dissimilibus, sed in duobus similibus, asserens in talibus non posse Episcopum dispensare: quapropter nihil contra nostram sententiam elici posse ex verbis Innocentij per se patuit.

Secundò firmissimè asseueramus, q̃ dictus Sacerdos (de quo est sermo) indigeat dispensatiõne Diœcesani dictæ Ecclesiæ, in qua ipse possidet dicta duo dissimilia beneficia, vt tutus esse possit in cõsciẽtia illa deinceps retinẽdo, necnon, & q̃ hanc † dispensationem Episcopus Diœcesanus possit indulgere probatur, quamuis ipse Sacerdos à principio p̃ ignorantiam iuris probabilem, illam ante pacificam possessionem aditam dicti beneficij Curati nõ petierit, & obtinuerit. Hæc ergo nostra sentẽtia quamfacillimè probabitur verissima triplici medio. Primo enim per argum. in dicto cap. literas. (secundum ipsius germanum intellectum amplexatum ab omnibus Doctoribus infrascriptis.) extra de conces. præben. iuncta Glos. fin. & Panormitano,

& alijs Doctoribus ibidem. elicitur (inquam) veritas noſtræ ſententiæ ex §. ſed Præpoſitus. in fin. dicti c. literas. vbi non hẽ à Summo Pontifice fuiſſe repudiatam, ſeu irritam declaratam diſpenſationem Epiſcopalem, ſuper pluralitate beneficiorum, ſed confirmationem ſine intentione ſecum diſpenſandi: cùm maxima differentia ſit inter vtrumque. Nam vbi requiritur de iure diſpenſa-
11 tio, † oportebit illã expreſsè indulgeri, vt valida ſit, prout docuit textus in c. 2. extra de ſciſmaticis. Quapropter meritò huiuſmodi cõfirmatio aſſerta ꝑ nihilo ibi habita fuit à Papa, prout etiã ibidem ſingulariter docuit Gloſ. fina. vbi ibidem docuerunt Panormitanus, & alij Doctores. Accedit & ſecundò, quòd nos nõ ſimus in caſu dicti cap. litteras. Cùm ergo ſpecialiter in iure cautum non reperiatur quid dicendum fuerit de caſu noſtro, nec tale munus diſpenſandi inhibitum reperiatur Epiſcopis, & ſimus in pœnalibus: Ne quis ergo odio alterius grauetur, erit nobis omnino fatendum nõ fore priuandum Epiſcopum facultate diſpenſandi cum dicto Sacerdote, vt tuta conſcientia deinceps poſſit vtraque beneficia ſibi retinendo neceſſaria vitæ miniſtrare. Ad quod aſſeuerandum ſummopere deſeruit regula illa iuris Pontificij vulgatiſſima, tradita nobis ab Innocentio Tertio in c. nuper. §. in ſecundò vero caſu. extra de ſententia excommunicationis, in qua hæc habentur, videlicet. [Quia
12 tamen conditor † Canonis eius abſolutionis beneficium ſibi ſpecialiter non retinuit, eo ipſo concelliſſe videtur facultatem alijs relaxandi.] hæc ibi.

Et quòd hic ſacerdos in caſu noſtro ſolum indigeat Epiſcopali diſpenſatione, adhuc apertius probabitur per infraſcripta. Sciẽdum ergo quòd in c. 1. verſic. ſtatuentes. de conſuetu. in ſexto, iuncta glo. in verſic. vnicum. hæc habentur, videlicet. [Statuentes, vt cum vnum officium vix dignè valeat aliquis adimplere, nulli li-
13 ceat † de cętero, niſi vnicum perſonatum, vel dignitatem, aut præpoſituram, ſiue adminiſtrationẽ, vel officium perpetuum quocunque nomine cenſeatur, cum prębenda inſimul abſque diſpenſatione dictæ ſedis in eadem Eccleſia obtinere, vel iam obtenta tenere: quod ſi a quoquã ſecus præſumptum fuerit, irritum ſit omnino.] hęc ibi. Ex quibus apertiſſimè probatur noſtra ſententia iuxta interpretationem dictorũ verborum factam a glo. ſupradicta, vtente his præciſis verbis, videlicet. Ergo videtur, quòd de
14 diſpenſatione † inferioris a Papa vnicum perſõnatum, vel officium cum Canonicatu, & præbenda quis poſſit habere, & ſic poſſit approbari illa opinio poſita a Bernardo in fine glo. vltimæ. c. litteras. extra de conceſſ. præben. & idem credo, ſi hoc eſſet de ſtatuto, vel cõſuetudine Eccleſię. Hæc nos docuit glo. illa ſingularis, cuius ſententiæ expreſsè aſtipulans ibidem Dominicus a Sancto Geminiano,

miniano, col.2.in versic. Glo. super.versic.nisi vnicum. his præcisis verbis vsus fuit,videlicet.Nisi vnicum. recita per contrariam, quòd immo Episcopus possit dispensare, vel etiam consuetudo disponere, quòd quis possit retinere duo beneficia in eadem Ecclesia:In hoc fuerunt opiniones. sed per istum textum est approbata opinio, quòd dispenset in duobus difformibus beneficijs. hæc ille, ibi,qui statim in versic. in fine glosæ, his vsus fuit verbis, videlicet. Conclude secundum Ioannem de Sancto Georgio, si quęritur an quis possit esse triplex in eadem Ecclesia, & dic quòd non:nec ex consuetudine,nec ex dispensatione inferioris a Papa, vt hic:nec iure annexionis, vt notat glo.in Clem.fin.de præben.Si quæritur an possit esse duplex? dic quòd non in eadem Ecclesia, & beneficijs vniformibus,vt hic. vt notat glo. fin. in dicta Clem. fin. in benefitijs difformibus benè potest ex dispensatione Episcopi,vel ex consuetudine, vel ex statuto,vt dixit glo.hic,& in c.litteras . de conces. præben. quod dicit verum etiam si præbenda haberet annexam Ecclesiam Parochialem.vt in c.super eo.de prę ben.in sexto.Qui Dominicus cóclusit ibidem paulò post, col.4. vers.istud dubium.dicens, quòd quis non possit obtinere duas Capellanias, seu Capellas, vel duo altaria perpetua in eadem Eccle
15 sia, quia verè illa data † in perpetuum titulum dicuntur beneficia Ecclesiastica, & quòd hoc responderit Antoni. de hoc ipso se interroganti. Panormitanus sequens dictam singularem glo. latissimè idipsum confirmauit in repet. §. qui verò. c.extirpandæ, col.21. vers. secundo casu principali scilicet,cum quęritur in pluribus simplicibus.ext.de pręben. dicens, quòd Ioannes And. in d. c.litteras.melius distinxerit (cui astipulatur glo.in Clem. fin. de pręben.)tali pacto videlicet.Aut
16 vult Episcopus † dispensare super pluribus beneficijs simplicibus,vel curato, vel dignitate, & simplici beneficio in eadem Ecclesia, aut diuersis. Primo casu aut beneficia sunt difformia, vt super dignitate,& prębenda, & potest.arg.in c.1. de consuetu.libro 6. & quod ibi not. facit c.cũ nostris. de conces. pręben. Aut sunt vniformia, vt super duabus præbendis, vel canonijs, & non potest: Immo consuetudo in contrarium non valeret, vt in dicto c.litteras, & in dicta Clem. fin. Idipsum probatur per argumentum in c.super eo. de præben. in sexto, iuncta ibidem glo.fin. Nã ibi hæc habentur,videlicet. [Super eo, quòd præbendas,quibus Parochiales Ecclesiæ sunt annexæ, in quibus spiritalem iurisdictionem secundum Ecclesiæ vestræ consuetudinem approbatã: & sic ſm aliquorum interpretationem curã animarum habetis simul personatibus (quorum aliquibus cura imminet animarum, in eadem Ecclesia obtinetis: vobis (cum hoc generali Concilio non obuiet) dispensatio necessaria

ria non exiſtit.]hęc ibi. Diximus probari hanc noſtram ſentẽtiam per arg. in d.c.ſuper eo, quoniã per ſe patet poſſe merito ex ipſo argui a maioritate rationis in fauorem ipſius Sacerdotis, quæ apertiſſimè in caſu noſtro militat, tali pacto arguendo. Si Papali diſpenſatione (quæ requiritur in duabus dignitatibus, vel curatis beneficijs retinendis, vt in dicto c.de multa) non indigebit is, qui obtinuit perſonatum habentem curam animarum, poſtea quam poſſederat præbendam, cui quoque annexa erat cura animarum etiam in eademmet Eccleſia, & ſic duo beneficia curata inſimul, etſi per accidens, & non principaliter ſcilicet ratione annexionis aliorum beneficiorum diſſimilium, quanto magis non indigebit Papali diſpẽſatione is, qui pũſt obtentum ſimplex beneficium, ſeu Altare, ſiue Capellaniam obtinuiſſet beneficium curatum in eadem Eccleſia. Diximus non ſimpliciter ſine diſpenſatione, ſed ſine diſpenſatione Papali, quoniam quòd tali Epiſcopali diſpenſatione indigeat ſuper tali pluralitate beneficiorũ a iure ſæpius prohibita? Et licet quis poſſet ſubtilizando elicere
17 ex dicto c.ſuper eo,† quòd nulla indigeat diſpenſatione etiam Epiſcopali, pro eo, quòd inibi non dicatur neceſſariam eſſe diſpenſationem aliquam, immo quòd nulla requiratur, cum in fine ibi dicatur [diſpenſatio neceſſaria non exiſtit.] attamen ſi præcedentia verba Summi Pontificis acumine intellectus librabuntur, ſtatim apparebit ibi Papam loquutum fuiſſe de Papali diſpenſatione, cùm petita ibi recẽſetur ab ipſo diſpenſatio ſuper retentione dictorum diſſimilium beneficiorum, & ideo ipſe reſpondens neceſſariam nõ eſſe diſpenſationem, ſuam ſubintelligendo, quod forſan animaduerteus glo. ibidem fin. his præciſis verbis vtitur, videlicet. Intelligo Papæ diſpenſationem neceſſariam non eſſe, de qua loquitur Concilium, de quo mentionem fecit: aliàs in prębenda, & dignitate benè requiritur diſpẽſatio Epiſcopi, niſi conſuetudo Eccleſiæ aliud induceret, & illa ſine diſpẽſatione poſſint ſimul teneri: quod & breuius & elegantius ibidem dictum fuit per Dominicum a Sancto Geminiano ſe ſubſcribens dictæ ſententiæ gloſæ, quod & repetijt in cap. Gratia. col. 5. in principio de reſcript. in ſexto. His præciſis verbis vtens, videlicet. Quædam ſunt beneficia, neque annexa, aut cõmẽdata, vel vnum curatum, & alterum ſimplex, quia quo ad retentionem iſta procedunt a pari, ſecundum Guliel. in dicta Clemen. gratiæ de præben. Et tũc aut vult habere duos titulos cõformes in eadem Eccleſia, vt duos Canonicatus, & hoc eſt prohibitum, vt in c.1. de conſuetu. in ſexto: Aut vult habere duos difformes in eodem corpore, ſcilicet Eccleſiæ, & de iure non poteſt; niſi conſuetudo, vel ſtatutum, vel diſpenſatio Epiſcopi hoc operetur: vt notat glo. in dicto c.1. de conſuetu. in ſexto,

sexto, hæc ille. Qui ibidem diffusè pertractat de beneficiorum multiplicitate dispẽsabili. Idem videtur elici ex sacro Concilio Tridentino in sess. 24. de reformatione, cap. 17. vbi etsi apertissimè prohibeatur pluralitas beneficiorum, ac præcipiatur, vt singula solum beneficia Ecclesiastica singulis quibusque conferantur, etiam si Cardinalatus fulgeant dignitate, statim subdidit dicens, nisi illa non sufficerẽt ad vitæ ipsorum necessaria subministranda; quoniam tunc aliud simplex beneficium poterit sibi conferri, dummodo vtrumque personalem residentiam non requirat: & hoc ipsum statutum extendit ad omnia beneficia Ecclesiastica, quocunque nomine ipsa appellentur: q quidem sacri Concilij Tridentini decretum declarando secundum eius mentẽ mox suprascriptis verbis elicitã, meritò videbitur dicendũ ipsum summoperè fauere huic Sacerdoti, cùm receperit secundum beneficium Curatum post simplex insufficiẽs ad sibi ministranda alimenta, ac per consequens hoc decretum tacitè videtur approbasse, quod supradicti recẽtiori Doctores docuerunt, eo magis, quòd verba dicti decreti sunt ferè eadem, quæ recensita reperiuntur in dicto c. super eo. Hoc ipsum expressè docuerunt & Glo. fin. in fine dicti c. de multa. vbi volens nobis tradere verũ intellectũ dicti c. de multa: prohibentis retentionẽ duorum beneficiorum in eadẽ Ecclesia. Dixit Episcopo esse prohibitum dispensare in pluribus personatibus, & beneficijs curam animarum habentibus: in alijs verò beneficijs dispensare posse, sicut priùs poterant. Idem docuisse videtur Glo. in c. dudum. el secondo. vers. intitulatam. circa finem extra de elect. dicendo Episco-
18 pum † posse dispensare cum Clericis super pluralitate beneficiorum, quãdo illorum redditus essent tenues: cùm aliquo iure hoc non reperiatur prohibitum. Idẽ & clarius docuit Ioan. Andr. in d. c. ad literas. extra de concess. prẽben. dicẽs, quòd possit Episcopus dispensare cum aliquo circa pluralitatem dissimilium beneficiorum in eadẽ Ecclesia, non tamen in conformibus: vnde non posset dispensare, vt quis in eadem Ecclesia habeat duos Canonicatus, licèt posset dispensare, vt ibi habeat dignitatum, & Canonicatũ cum præbenda, iuxta not. per Gl. in c. 1. de consuetu. in sexto. Idem docuit Glo. in c. gratia. vers. de iure teneri. de rescript. in sexto. secundum Lapum in sua allegatione 117. nu. 2. vers. ad partem alteram. Idem docuit Innocentius in cap. extirpandæ. in princip. extra de præbend. his precisis verbis vtens, videlicet. Hinc collige, q in Ecclesia annexa præbendę quis non cogitur residere: & licet cum tali præbenda accipiat aliam habentem curam animarum, nõ ipso iure vacat prima: imò licitum est aliam habere, vel ex dispensatione cuiuslibet Superioris, vel ẽt de iure communi, secundum diuersas opiniones. Nam cùm cau-

sa.

ſa prohibitionis ſit, quia non poteſt apud vtramque reſidere, & per ſe curam agere, & cauſa ceſſet in annexa, quæ habet curam: cùm ibi reſidere non teneatur, vt hic. hæc Innocentius vbi ſupra. Idem latiſſimè, & elegantiſſimè docuit Panormitanus in multis locis, & primò in c. cùm iam dudum. col. pen. verſic. & vt clariùs. extra de præben. vbi ſequens Io. Andr. in d. c. literas. his præciſis verbis vſus fuit poſt relationem diuerſarum ſententiarum Doctorum concludentiũ circa hanc materiam, videlicet. Et vt clariùs habeantur prædicta, faciamus duo membra. Primum, nunquid de iure poſſit quis obtinere plura ſimplicia. Secundum, caſu, in quo de iure cõmuni non eſt licita pluralitas, vtrum Epiſcopus poſſit diſpenſare. Circa primum, concludo. (inquit Panormitanus vbi ſupra) ſic. Aut beneficia requirunt reſidentiã, ſiue inſpecto iure communi, ſiue ſpeciali ſtatuto, & indubiè non eſt licitum de iure plura retinere: ſunt enim incompatibilia propter onus reſidentiæ, pro hoc. c. penul. extra de Cleric. non reſid. & hoc eſt ſecundũ mentem iuris: Nam quodlibet beneficium creatur propter officium, vt in c. fin. de reſcript. in ſexto. Si verò non requirunt reſidentiam, puta: quia conſuetudo eſt in oppoſitum (quæ ſatis valet in ſimplicibus, vt in c. cùm omnes. extra de conſtitu.) & tunc aut ſufficit vnũ ad ſuſtentandum congruè clericum, & non licet tenere plura beneficia propter vtilitatẽ propriã, 19 imò eſt peccatum † mortale, cũ ſit ibi vitium ambitionis, & auaritię, & occupat ſtipendia aliorũ pauperum, vt notat Glo. in c. dudum. el ſeqõdo. de elect. & ſic poterit intelligi c. ſanctorum. diſt. 70. vbi dicitur, ꝙ quis non poſſit eſſe Præbendarius, & Canonicus in diuerſis Eccleſijs. Aut vnũ per ſe non ſufficit, & licet tenere vſq; ad cõgruam ſubſtentationem, & ſic poſſunt intelligi c. gratia. de reſcript. in ſexto. & Clem. gratiæ. eodem titulo. & cap. cùm teneamur. extra de præben. arguendo à contrario ſenſu. & hoc quo ad primum. Quo ad ſecundum verò, in quo quæritur. Nunquid Epiſcopus poſſit diſpenſare in caſu prohibito: & aſſumendo dicta Ioan. And. in c. literas. de conceſ. præben. (quæ ſolent multum allegari) cùm dicat, quòd in diuerſis 20 Eccleſijs poteſt Epiſcopus † diſpenſare: in eadem poteſt circa diformia beneficia, ſed non circa conformia. Vnde non poſſet diſpenſare, vt quis in eadem Eccleſia habeat duos Canonicatus, licèt poſſit diſpẽſare, vt ibi habeat dignitatẽ, & Canonicatum cum præbenda, iuxta notata per Gloſ. in cap. 1. de conſuetu. in ſexto. ſed aduerte (ſubdit ibi Panormitanus) quia quatenus ſimpliciter dixit Ioan. And. ꝙ Epiſcopus poſſit diſpẽſare in diuerſis Eccleſijs circa duas præbendas, erit limitandum eius dictum, quòd ipſum habeat locum, quando vna non ſufficeret ad ſuſtentationem. hæc docuit ibi inter alia notatu digna ipſe Panormitanus, qui idipſum repe-

rèperens in dicto cap. de multa. ſuper Glo. in verſi. per Sedē Apoſtolicam. in fine. dicens, q̄ tota illa Glo. poſſit reduci ad vnam concluſionem, ſcilicet, quòd ſolus Papa diſpenſat in pluribus curatis, in alijs verò poteſt diſpēſare Epiſcopus. & addidit ibidē ipſe Panormitanus, quòd Innocētius videatur tenere ſententiā iſtius glo ſę: dicit enim, q̄ ipſe Innocentius dixerit, q̄ in duobus Curatis diſpenſat ſolus Papa, in duobus ſimplicib. vel ſimplici & curato Epiſcopus, etſi ſunt in diuerſis Diœceſibus debet vterque Epiſcopus interuenire. hæc Panormitanus vbi ſupra. Qui rurſus in dicto c. extirpandæ. ſupra citato idipſum ſentijt, ac veriſſimum eſſe probauit, reddens ibi rationē differentiæ traditā à Ioanne And. in d.c. literas. quare nō poſſit diſpēſare

21 † Epiſcopus in pluralitate ſimilium beneficiorum in eadem Eccleſia, & ſuper pluralitate diſſimilium poſſit. vide ibi latius per ipſum. Idē apertiſſimè docuit Abbas Lapus in allegatione ſua eleganti 137. incip. Factum ſuper quo, loquendo in caſu diſpenſationis præmiſſæ, probat aliquem legitimè poſſidere beneficiū Curatum, & ſimplex in eadē Eccleſia, etſi ipſemet Lapus in præcedenti ſua allegatione 136. dixerit ſimpliciter nulla facta mētione de diſpenſatione Epiſcopali præmittenda, aliquem poſſe eſſe Rectorē alicuius Eccleſiæ, ac inſimul habere ibidem ſimplex beneficium, ſiue Capellaniā in eadem Eccleſia. Idem latiùs docuit Petrus Duenas in regula 71. nu. 5. verſ. Amplia quintò adhęrens ſupradictę gloſæ in verſ. niſi vnicū. in c. 1. de cōſuetu. in ſexto. & glo. fin. in cap. ſuper eo. de præben. in ſexto. addens, q̄ idem docuerit Paul. Pariſ. in conſ. 4. nu. 15. vol. 4. & Lambertinus in ſuo tract. de iure patro. in par. 1. lib. 2. artic. 15. quęſt. princ. 7. nu. 5. quod Duenas vbi ſupra confirmauit in verſic. quartò fallit dicens, quòd quis

22 poſſet † retinere duo beneficia curata, quando alterum eorum eſſet curatum in actu, & reliquū in potentia, ſeu in habitu: donec ipſum, quod in habitu ſit curatū in actu: cùm ſolū duo curata ſint prohibita, & ad hoc ipſum probādum citat alios Doctores hoc ipſum tenentes, quos vide relatos ab ipſo vbi ſupra. Idē docuit Mādoſius in addit. ad Lapum in allegat. dicti Lapi 116. ſeu in allegat. 35. Idem nouiſſimè docuit Fuſcus Epiſcopus Sarnenſis, & noſter compatriota Neapolitanus in tract. de viſitatione, lib. 2. c. 7. ſub titu. de Eccleſijs non curatis, ſeu de ſimplicibus beneficijs. nu. 8. Idem docuit Benedictus de Capra in tract. commu. opinio. in verſic. beneficium. num. 8. dicens huic noſtræ ſententiæ aſtipulari Petrum de Perugio in c. quæſitū. ext. de rerum permutat. & quòd hoc ipſum alij Doctores docuerint, vt dictus Petrus Duenas, nu. 4. refert, quod tamen latius proſequutus fuit ipſemet Capra in regula 90. nu. 143. & in dicto tract. in verſ. Epiſcopus. nu. 12. dicens Epiſcopum poſſe diſpenſare, vt

quis

quis habeat in eadem Ecclesia personatum, & Canonicatū cum præbenda.

Dicimus & tertiò, quòd hodie necessariò requiritur in tali retentione duorum beneficiorum dissimilium in eadem Ecclesia,
23 dispensatio † Episcopalis, etsi non noua possessionis dicti beneficij curati traditio dicto Sacerdoti (de quo est sermo) quamuis dictam possessionem captam non præcesserit dicta necessaria Episcopalis dispēsatio: quoniam sufficiet, q̄ Episcopus, vel loci Ordinarius modo dispēset, cū dicto Sacerdote in d. beneficio: tū quia dispēsatio expresse tribuēda omnino de iure est, vt docuit text. in c. 2. ext. de scismaticis. Indè necessario sequitur, quòd nisi subsequatur ipsa dispensatio, traditio ipsa possessionis nullo pacto approbabitur legitima a iure, vt producat suum intētum effectū. Nec nostrę presenti assertioni veritimæ, quam tot iuribus probauimus in tractatu nostro de extēsione legum in c. 5. vbi probaui-
24 mus, quòd actus gestus † non seruata forma a iure specialiter præscripta, erit ipso iure nullus, ac nullum sortietur legitimum effectum, iuxta regulam iuris in c. nō firmatur. de regul. iur. in sexto, vbi dicitur. [Non firmatur tractu temporis quod de iure ab initio non subsistit.] & quòd de iure talis missio in possessionem beneficij curati nō præmissa tali necessaria dispēsatione Episcopali per supra allata fuit plenè probatū, cùm & ipse Reuerendissimus Episcopus, vel eius Vicarius generalis stante tali prohibitione non poterat tale beneficium conferre non pręuia dispensatione de iure requisita. Indè sequitur, quòd talis institutio sit omnino de iure habenda nulla, ac si nunquam facta fuisset quo ad forum iudiciale, vt elegantissimè docuit Felinus in c. cum dilectus, col. 2. nu. 4. vers. item adde quòd singulariter. extra de accusat. Nam hoc etiam ipse Innocentius docuit apertissimè in c. nisi cùm pridē. col. 2. in versic. indulgeri. extr. de renunc. & in c. innotuit. de elect. loquens ferè de simili casu, dicendo, quòd electus, & confirmatus,
25 † qui de iure non poterat, ac per consequēns, quando electio est nulla propter inhabilitatem personæ electæ, ac confirmatæ, cùm debeat petere dispēsationem, eo quòd sine dispensatione non habeat executionem sui officij, si superior penes quem est potestas dispensandi, dispensationem impendet, etiam non vocatis ijs, ad quos electio pertinet, & confirmatio, cùm per subsequētem dispensationem obtinebit Canonicum ingressum in tali beneficio, in quo fuerat electus, & confir-
26 matus: cùm electores † & confirmatores non potuerint resilire a confirmatione, & electione semel facta, & hanc sententiam ipsemet Innocentius, & Hostiens. repetijt in c. innotuit. in principio. extr. de elect. & in d. cap. nisi cum pridem, quam fuit sequutus Antonius in c. at si clerici. §. 1. extra de iudic. Nam hæc eorū sententia

tentia veriſſima erit in foro conſcientiæ, & quo ad Deum, quando inhabilitas perſonæ eſſet omnino occulta, per quam redderetur actus nullus, cùm tunc talis habilitas ſuperueniens confirmaret actum nullum: hoc tamen limitauit, & meritò Panormitan⁹ in d.c.innotuit.col.5. verſ.ſed circa dictum Innocentij, & Hoſt. poſt relationem prædictarũ ſententiarum Innocentij, & cęterorum his præciſis vtens verbis, videlicet. Sed circa dictum Innocentij, & Hoſt. diſtinguerem aliter, licet enim cauſa nullitatis præceſſerit, non tamen puto, q̃ indiſtinctè diſpenſatio ſuperueniens ſufficiet: ſed dicerem ſic. Aut erat tale delictum, ſeu defectus, qui non inducebat nullitatẽ ipſo iure, ſed dabat facultatem caſſandi, & tunc indubitanter diſpenſatio ſequens etiam illis non vocatis per ea, quæ notauit Innocentius in c.cum noſtris.extra de conceſs.præben. & in c.niſi cùm pridem. de renunc. (Adde tu, q̃ per errórem citauerit Innocentium in dicto c.cùm noſtris ipſe Panormitanus cũ ibi ille de hoc nihil dixerit, etſi hoc dixerit in d.c.innotuit.) Aut inducebat nullitatem ipſo iure (adde, vt in caſu noſtro,) etſi delictum erat illis electoribus notum, poteſt tolerari dictum Innocentij, & Hoſtienſis, quia non poſſunt illi (adde tu, patroni) qui præſentauerãt ipſum Sacerdotem iam habentẽ ſimplex beneficium in eadem Eccleſia, allegare nullitatem ex facto eis iam noto, argumentum in capitulo nulli. de electionib. in ſexto, & in capitulo diuerſis fallacijs. extra de cleric. coniug. debet enim in primo conſenſu perſeuerare. Aut ignorabat tempore electionis, ſeu prouiſionis, & non credo diſpenſationem ſuperuenientem ſufficere, ſine illorum conſenſu. argumentum optimum in d.c.nulli. vbi patet) quòd

27 electores † poſſunt impugnare propriam electionem ex facto eis nouiter detecto. hæc omnia Panormitanus vbi ſupra. Nicolaus verò Boerius hoc ipſum ampliauit in deciſione 119.nu.6. verſic. facit quod notat idem Geminianus. nam ipſe ſequens dictum Geminianum, & Card. Alex. in c.vlt.not. vlt.diſt.56. his præciſis verbis vſus fuit, videlicet. Si di-

28 ſpenſatur † cùm iam promoto non habẽte titulum Canonicum in beneficio, nõ eſt neceſſaria noua traditio poſſeſſionis beneficij, aut dignitatis, ſed ſufficit, q̃ continuet primam, prout ferè ad verbum docuit ſingularis textus in §. interdum. Inſtitut. de rerum diuiſ. facit textus in c. ex parte. ext. de conceſs. præben. niſi mandetur per Papam. Felinus verò vbi ſupra, ſententiam Innocentij, Hoſtienſis, & Antonij vbi ſupra intelligit veram in caſu omnino occulto, non autem in foro iudiciali, quando caſus eſt notorius. Memoriæ erit quoque comẽdandum, quòd addidit Felinus vbi ſupra in confirmationem prædictorum, dicens ad hoc facit textus in l. inter ſtipulantem. §. ſacram. ff. de verb. oblig. verſic. ibi poſſi-

Digitized by Google

poſſibilia. Vbi Doctores colligũt vnam doctrinam pulchram, quòd
29 quicquid † ſecundum præſens tempus dominio noſtro ſubijci non poteſt, ſcilicet in ſuo genere, vt homo liber res ſacra, &c. ſuper eo non poteſt contrahi obligatiua diſpoſitio, neque purè, neque in conditionis euentum, ex quo habes (inquit) notabilem limitationem ad iura, quæ dicunt, ꝙ paria ſunt aliquid fieri tempore habili, vel tẽpore inhabili, & conferre in tempus inhabile facit l. ſi maior. ff. de ſeruis expor. & prædicta adducuntur contra Feder. in conſ. 139. vbi dicit, ꝙ quamuis teſtamentum excommunicati ſit nullum ipſo iure, ſecundum aliquos, per c. decernimus. de ſent. excommunicationis in ſexto. Tamen ſi excommunicatus abſoluitur, eius teſtamentum cõualeſcit: & adducuntur iſta ad quæſtionẽ, de qua per Doctores poſt Ioannem And. in regula factum. de regul. iur. in ſexto, in quæſt. illa. Vtrum habilitas teſtis criminoſi curreret tẽpore depoſitionis, vel iuramenti, de quo per Angel. in conſi. 1. per Bal. & Pau. de Caſt. in l. ad teſtium. la prima. §. cõditione. ff. de teſtamentis, vbi dixit Pau. nu. 7. quòd vbi teſtes requiruntur ad veritatem probãdam, & non ad ſubſtantiam actus, ſufficiet habilitas earum tẽpore depoſitionis etiã ſi tẽpore actus fuiſſent inhabiles, vel etiam tempore publicationis fuiſſent inhabiles. Idem docuit Alber. in 4. par. ſtatut. quæſt. 71. dicens, quòd ſuf-
30 ficiet, † quòd tempore iuramenti ſit teſtis habilis, licèt tempore depoſitionis non ſit: ſed de hoc aliàs dicemus. Idem docuit Bal. in cap. ſuper eo. el primo, circa medium. ext. de teſtibus. Idẽ Archidiaconus in capitulo conſtitutus. 3. quæſt. 5. Petrus de Anch. in conſ. 84. incip. rationes. Romanus in l. 2. §. quidam damni. colum. 2. ff. de damno infect. Ang. in conſil. 192. incip. in propoſita quæſt. & Bal. in c. In nomine. col. 3. extra de Teſtibus. cùm ergo tempore actus, qui requiritur de iure, & de eius eſſentia requiritur habilitas in exercente illum talem actum, nec ſufficiat ſi ſuperueniat talis habilitas huiuſmodi actum iam exercitum: Indè ſequitur dictã inſtitutionem nullam. Ac per hoc in foro conſcientiæ de nouo talis ſacerdos indigebit diſpenſatione, & noua inſtitutione ſecreta. in foro fori autem opus erit, vt talis fiat in ſcriptis, vt appareat, cum decretum de immittendo in poſſeſſionem, ſi quod affuit, & poſſeſſio ipſa tradita de iure fuerit nulla: cùm fuerit immiſſus in poſſeſſionem dicti beneficij curati dictus Sacerdos inhabilis: eò magis, ꝙ ſua inhabilitas fuerit publica, & ſuo aduerſario notiſſima, vt ipſemet Sacerdos retulit nobis.

Ex his ergo habuimus plene (Deo Optimo Maximo duce) quòd primò dictus Sacerdos non ſit ipſo iure priuatus aliquo pacto primo ſimplici ſuo beneficio antea obtento per acceptionem poſſeſſionis pacificę ſecundi beneficij in eadem Eccleſia ſituati,

ti, in qua & primũ ſimplex erat.

Secundò, q̃ neceſſario requirebatur diſpenſatio Epiſcopalis ante inſtitutionem ſibi conceſſam à Reuerendiſſimo Vicario Generali, in dicto ſecundo beneficio curato.

Tertiò, quòd in foro conſcientiæ, & iudiciali talis ſacerdos nõ indigeat noua inueſtitura, ſeu traditione corporalis poſſeſſionis dicti ſecundi beneficij ſuperueniente tali diſpenſatione Epiſcopali: quæ ipſius inſtitutionem, & traditionem non præceſſerat: ſi tamen Epiſcopus ipſam ratam habeat, & de nouo confirmauerit, declarans illam habendam pro valida, vtique ſufficiet dicto Sacerdoti: cùm talis declaratio dici meritò poſſit diſpenſatio: cùm ſimus in caſu propoſito ab Innocentio, & examinato à Panormitano: quoniam inſtitutio dicti Sacerdotis in dicto beneficio curato merè ſolùm ſpectet ad ipſum Epiſcopum, nemine alio vocato: cùm iam patroni eundem iam præſentaſſent (& functi eſſent officio ſuo) inſtituendum ab Epiſcopo: implicitè renunciantes iuri ſuo: & quòd tali impedimento dictus Sacerdos eſſet irretitus antè præſentationẽ, & inſtitutionem veriſimile ſit dictos patronos nõ latuiſſe: cùm proculdubio ſciuiſſent ipſum antea poſſidere aliud beneficium ſimplex in eadem Eccleſia, & quòd aliàs dictus Sacerdos iuridicè non potuiſſet præſentari, nec inſtitui in tali beneficio Curato, niſi præuia huiuſmodi diſpenſatione: meritò ſupra recenſiti Doctores docuerunt: quare parum eſſet curandum ſupradicta limitatione a Felino allata: cùm nec exempla ab ipſo ibi relata hoc confirmare videantur, nec aliquid probare contra noſtram ſententiam tot oraculis probatam, vt per ſe patet, eo q̃ ſuperueniens diſpenſatio dictæ inſtitutioni prius factæ, ſine noua poſſeſſionis dicti beneficij traditione, vel antiquæ expreſſa confirmatione non poterit dici vera noua Epiſcopalis inſtitutio neceſſario requiſita in omni beneficio iuris patronatus. Ad quod facit, quòd ipſemet Felinus de hoc articulo non fuit loquutus, vbi ſupra cùm ſibi forſan, videretur clarum, & ideo ſolum loquutus fuit de vocandis confirmantibus, ſequens Panormitanum in dicto cap. innotuit. Quapropter concludendum erit, quòd dictus Epiſcopus poterat cõfirmare huiuſmodi inſtitutionem inualidã, non conuocatis patronis, cùm præſumantur ſciuiſſe huiuſmodi impedimentum, vnde videntur preſentando illum eos renunciaſſe iuri ſuo.

Et hęc eſt mea ſententia deciſiua.

Ego D. Alphonſus Villagut à Neapoli Abbas Congregationis Caſſinenſis. V. I. P.

SVMMARIVM.

1 *Solemnitas neceſſaria præſumitur interueniſſe in actu ipſo ex diuturnitate temporis.*

2 *Poſſi-*

5 *Poſſidens beneficium, vel prælaturam longo tempore, præſumitur illa poſſediſſe auctoritate ſuperioris, et eum fuiſſe legitimè inſtitutũ.*

3 *Vnio præſumitur, ac in ipſa interfuiſſe aſſenſum Apoſtolicum ex curſu temporis longiſſimi, vel ſaltem quadraginta annorum, et idẽ dicitur de alia ſolennitate requiſita ad validitatem alicuius actus.*

4 *Præſcriptio temporis immemorabilis habet vim priuilegij legitimè obtenti a Principe, necnon et priuilegij ſe extendentis ad reſeruata ipſi Principi.*

5 *Præſcriptio temporis immemorabilis habet vim tituli, qua ſtante, non erit opus alium titulum probare, vel allegare, cùm dicatur præſumptio iuris, et de iure, quæ non admittet probationem in contrarium, et quare.*

6 *Præſcriptio centum annorum dicitur immemorabilis, et quare.*

7 *Textus in c. ſi diligenti. extra de præſcript. exponitur.*

8 *Dominium ex minus iuſto titulo, quando acquiratur mediante præſcriptione, et quare.*

9 *Iuriſdictio ordinaria data a Principe ad ſuum beneplacitum, non expirat morte ipſam concedentis.*

10 *Dicta in officiali perpetuo habent locum in officiali ad beneplacidũ, et quare.*

11 *Priuilegium conceſſum alicui ad beneplacidum, reuocatum non dicetur, niſi de reuocatione illius ſpecialis mentio fiat in eius reuocatione.*

12 *Priuilegium conceſſum ab aliquo, moto ex aliqua cauſa, vti propter ſeruitia, vel merita, non poterit reuocari, niſi ex iuſta cauſa etiam ab ipſo concedente.*

13 *Officium collatum ab aliquo vſque ad ſuum beneplacidum ſucceſſor concedentis poterit reuocare.*

14 *Beneficium conceſſum a Papa alicui tenendum vſque ad ſuæ voluntatis beneplacidum, ſi ab ipſo Papa concedente non reuocetur, perdurabit poſt mortem ipſius Papæ.*

15 *Gratia non conceſſa ad certum tempus intelligetur ad perpetuum.*

16 *Priuilegia et beneficium latiſſimè ſunt interpretanda.*

17 *Conſtitutio ſacri Concilij Tridentini in ſeſſ. 7. c. 7. de conſtituendo Vicarium perpetuum in Eccleſijs curatis ſubiectis regularibus, non habebit locum in Eccleſijs curatis, in quibus ipſi regulares celebrant diuina officia.*

Materia præſcriptionis:

T H E M A.

Abbatiſſa, & moniales Monaſterij Sancti Andreæ de Porta Ianuæ cùm aduertiſſent earum Eccleſiam fuiſſe, & eſſe curatam, & quòd ex gratia ſpeciali Reuerendiſſimorum Archiepiſcoporum, qui pro tempore præfuerunt in dicta Ciuitate Genuæ electi Curati ad dictam curam fuiſſent benè viſi ipſis monialibus, humiliter petierunt a Reuerendiſſimo

Digitized by Google

rendiſſimo Domino Paulo Frigoſio tunc Archiepiſco Genuenſi, vt dignaretur ipſis concedere in perpetuum facultatem nominandi, ac eligendi vnum, aut duos Pręsbyteros ipſis acceptos in Capellanum, vel Capellanos dictæ Eccleſiæ curatæ per ipſas Moniales amouibiles ad nutum: cùm hoc ipſum Monialibus, & Parochianis cedere videretur in maximam quietem, & decus multis de cauſis. Quapropter Reueren diſſimus Archiepiſcopus in anno 1471. die Sabbati 14. Decembris per ſpeciale reſcriptum ipſius proprio, ac conſueto ſigillo munitum, ipſis Abbatiſſæ, & Conuentui ſupradicto conceſſit, quòd tam ipſi Reuerendiſſimo, aut eius Vicario generali, quàm alijs Archiepiſcopis, qui tempore fuerint, poſſint cùm conſenſu tamen maiori partis Monialium eiuſdem Monaſterij vnum, vel duos Capellanum, vel Capellanos amouibilem, vel amouibiles ad nutum ipſarum præſentare confirmandum in curatum dictæ curæ Sancti Andreæ, declarans ipſe Archiepiſcopus in fine dictæ conceſſionis hoc ipſum dictis Monialibus conceſſiſſe ob merita eorũdem Monialium ad ipſius Reuerendiſſimi Archiepiſcopi Domini Pauli Frigoſij beneplacitum, virtute cuius conceſſionis (forſan nudæ, cùm de interuentu aſſenſus Apoſtolici in confirmationem dictæ gratię, vt opus fuiſſe de iure videbatur) ipſę Moniales de conſenſu maioris partis Monialium ipſius Monaſterij priuauerunt Pręsbyterum Thomam de Cicadis de Bobio dicta cura, quam tunc adminiſtrabat, & loco ipſius nominauerunt, ac elegerunt Pręsbyterum Hugonem de Simonetis in curatum per eaſdem amouibilem a dicta cura dictę Eccleſię in anno 1572. 3. die menſis Aprilis, & in talis nominationis poſſeſſione perſeuerauerunt vſque ad præſens. Tamen etſi duæ ſolum aliæ præſentationes, ſeu nominationes per eaſdem factæ, ac confirmatæ ab Archiepiſcopis duobus ſucceſſoribus dicti Reuerendiſſimi Domini Pauli reperiantur propter temporis antiquitatem.

Duo modo quæruntur, quorum

Primum eſt, an dicta nuda conceſſio facta ab Archiepiſcopo prædicto dederit facultatẽ dictis Reuerendis Monialibus præſcribendi hoc ius nominandi Curatum amouibilem per eas in dicta cura Sancti Andreæ.

Secundum eſt, an dicta clauſula in fine dictę conceſſionis appoſita, ſcilicet [ad ipſius Reuerendiſſimi Archiepiſcopi beneplacidum] probet gratiam fuiſſe temporalem, & non perpetuam, ac per conſequens, per mortem ipſius Reuerendiſſimi concedentis ſubſequutam expiraſſe.

DECISIO XVII.

INVOCATO Sanctissimæ Trinitatis Numine, Beatissimæq; Deiparæ Virginis Marię, Sanctissimiq; Patriarchæ nostri Benedicti suffragio, quorum fauore innixi speramus secundum scita sacrorum Canonum dissoluere propositas quæstiones.

Dicimus, quòd prima fronte videtur dicẽdum dictam nudam concessionem non contulisse ipsis Reuerendis Monialibus ius prę-scribẽdi contra Ecclesiam Cathedralem in iure prętenso de nominando Sacerdotem sibi gratũ in Curatum amouibilem, & prę-sentandum Reuerendissimo Archiepiscopo Genuensi in dicta cura Sancti Andreæ propter defectum assensus Apostolici in talis concessionis confirmatione necessarij, cùm titulus talis iuris videatur imperfectus, ac per consequẽs nullus: si nullus indè sequitur quoque ꝙ in dictis Reuerendis Monialibus defuerit bona fides, pro eo ꝙ fuerit concessa dicta gratia ab eo, qui de iure non poterat priuare Ecclesiam Cathedralẽ tali iure sine assensu Apostolico, stãte decisione Innocentij Tertij in c. si diligenti. ext. de præscript. vbi habetur, ꝙ de iure Pontificio prę-scriptio non currat, nisi in prę-scribẽte iura Ecclesiastica reperiatur iustus titul⁹, & bona fides. Vbi latissimè per Doct. si ergo præscriptio prætensa fuit nulla: Indè vł sequi meritò priuandas fore dictas Reuerendas Moniales dicto prętenso iure nominandi curatũ amouibilem ad nutum ipsarum, & confirmãdum ab Illustrissimo, & Reuerendissimo Archiepiscopo Genuense moderno.

His tamen non obstantibus, asseueramus dictas Reuerẽdas moniales præscripsisse ius nominandi Curatum Parochię Sancti Andreæ supradictæ amouibilem ad nutum ipsarum, quod & probamus subsequentibus fundamẽtis de iure verissimis.

Primum fundamentũ est, quoniam extrinsecam necessariam solemnitatẽ, scilicet Apostolicum assensum interfuisse de iure prę-sumatur: eo ꝙ dictæ Reuerẽdę Moniales non tantum spatio decem annorum in tali possessione pacifica dicti iuris sibi acquisiti perseuerauerint. Verum etiam spatio centum viginti trium annorũ, & ꝙ solemnitas † necessaria præsumatur interueniisse in actu ipso docetur infrascriptis auctoritatibus, videlicet per tex. in l. si filius. C. de petit. hæred. cum alijs auctoritatib. iuris, quas recensuit Ias. in l. si certis annis. col. 3. C. de pact. & in l. sciendum. col. 5. in fi. & in sequenti. ff. de verb. oblig. & in l. qui aliena. col. 1. & sequen. ff. de acquir. hæredit. Socinus in regula 376. fall. 5. qui dicit hanc esse opinionem veriorem. Cassan. in consu. 11. col. 27. Ang. in dicta l. sciendum. col. 1. in fine, & in d. l. qui aliena. per ipsum textum. in vers. sed si non adhibet. vnà cum glosa ibidem. Insuper & Abbas

in

in c.peruenit. per ipsum textum, & glosam. col.2. ext.de empt. & vendit. Corneus in consi.144.col. fi.in fi.vol.4. Alex.in d.l.sciendũ, col.4.& in consi.113.col.fi.vol.1. Curtius senior in consi.77.col.2. Pet.de Anch, consi.40.col.2. Antonius de Butr. in dicto c.peruenit.col.2.& in c.dignoscitur. ext. de his,quæ fi.a maior. par.capit. Felinus in c.olim.colum.1.extra de litis contest. Marianus iunior in consi.22. colum.4. Decius in consi. 222. columna penult. Hostien.& Ioannes And.in capitulo Albericus. ext. de testibus. & in capitulo illud.de præsumpt.Ioannes de Imo.& Ludo.Romanus in dicta l. qui aliena. Idem docuit Antonius Gabriel. in tract. conclus. libro primo, titu. de præsumpt.conclusione prima,numero primo.

Secundum fundamentum est. Nam ad hoc ipsum probandum
2 facit,quoniam † qui longo tempore possedit beneficium, vel prælaturam,præsumitur illam auctoritate superioris possidere, & legitimè institutus,prout elegantissimè docuerũt infrascripti Doctores, videlicet Bald.in l.filius. C.de petit. hereditat. & ibi Pau. de Castro, Angel. in l.qui in aliena.& ibi Imo.Cumanus,& Iason columna sexta, ff.de acquirenda hæreditate,& rursus Bal.in l.siue possidetis.columna prima, in fine C.de probat. Geminianus in capitulo ordinarij, §.primo, columna tertia,de officio ordin.in sexto,& in capitulo si Iudex.§.finali,columna prima, de sentent. excommunic. in sexto, & rursus idem Iason in l.sciendum.columna sexta.ff.de verborum obligat. Petrus Ancharanus in repetit. capituli primi, in octaua quæst.in versiculo dixit tamen Innocentius.de regu.iur. in sexto, Antonius de Butrio in capitulo ex insinuatione. columna penult. de procurat. Decius in consilio 118. columna prima,& in l.prima,lectura tertia, columna octaua. C. qui admitti. Socinus in consi.15. colum. penult. lib.1. Curtius senior in cons.77.col.3. Ioannes de Ana. in c.licèt Heli.col.antepen. & pen.ext.de simonia. Cassan. in consi.11.col.27.Barbatius in consil.1.col.5.vol.4.& in consi.26.columna quarta, vol.2. & in consil. 33.vol.2. & in c.requisiuisti. col. 24.extra de testamentis, & in repet. rubr. de fide instrum. col.1. cart.pen.in fine,& sequenti.Brunus in tract. de forma. folio 80. col.2.in fine, & sequenti.Felinus in capitulo sicut, columna 15. in fine, & sequen. ext.de re iudic. Imo.in c.ex frequẽtibus, colum. 2. ext. de institu. & in capitulo ex insinuatione. numero duodecimo, extra de procurator. & in capitulo ea noscitur. colum. tertia,versic.si autem sumis.ext. de his,quæ fi.a Prælat. Abbas in dicto capitulo licet Heli. columna finali, Ioannes And. in dicto capitulo si Iudex. Idem docuit Antonius Gabriel. in tractat. conclus.dicta conclusione prima,numero decimo, versiculo septimò infertur. Hoc ipsum docuit latissimè Nicolaus Boerius in deci-

ſione 124.num.decimoquarto.

Fundamentum tertium eſt, nã ad hoc ipſum probandum accedit tercio, quoniam regula eſt, quòd præſumatur ſolemnitas vnionis talis facta dictę Curæ cum dicto Monialium Monaſterio: iuxta concluſionem illam celebrem Doctorum probatiſſimam, in qua habetur, quòd præſumatur vnio † ex curſu temporis, & 3 4 interueniſſe aſſenſum Apoſtolicum: etſi probari modò non poſſet interfuiſſe. & huic veræ concluſioni ſc. ſubſcripſerunt infraſcripti Doctores, videlicet Romanus in conſi. 275. in principio. Alexan. in conſ. 219. col. 4. vol. 6. deciſio Neapo. 368. col. 2. in antiquis. Mantua in conſil. 83. Iofredus in conſ. 4. col. 9. Nicolaus Boerius in deciſione 345. (loquens etiam in ſpatio annorum 40.) incip. & concluſum fuit. vbi loquitur de conſenſu Capituli, qui præſumitur interueniſſe in alienatione ex diuturnitate temporis: & ſic in caſu ſimili caſui noſtro, vt patet ad ſenſum: aſſeritq; idipſum docuiſſe Alex. in conſil. 219. col. 3. in fi. verſicu. Corroborantur prædicta per tex. in l. ſi filius. C. de petit. hæredit. & in l. qui in aliena. in principio. ff. de acquir. hæredit. cum alijs infinitis. Iaſon in l. ſciendum. colum. 6. verſi. ſeptimò facit. ff. de verb. oblig. qui allegat Alex. in conſil. 79. incip. circa primum quo, col. 5. volum. 1. Dominicus à Sãcto Geminiano in conſilio 87. incip. apparet quædam vnio. verſiculo ad ſecundum. Iterum, ipſemet Boerius vbi ſupra nume. 6. quamplurima ad hoc ipſum probandum attulit. Idẽ rurſus Felinus in conſil. 2. nume. 21. & denique Antonius Gabr. vbi ſupra nu. 12. verſi. Octauo infertur.

Fundamentum quartum eſt, quia idipſum elicitur ex Doctorum alia veriſſima concluſione in qua habetur, quòd præſcriptio † immemorabilis habet vim priuilegij legitimè obtenti à Principe: & ſic in caſu noſtro erit dicendum: Hęc concluſio probatur per text. in c. ſuper quibuſdam. §. Præterea. & ibi per glo. & Docto. in verſ. non extat. in principio extra de verb. ſignif. Idipſum docuerunt innumeri Doctores citati ab Antonio Gabriele in tracta. conclu. lib. 5. titu. de præſumpt. concluſione prima. & ſciendum quòd in tantũ hæc concluſio erit vera, q̃ nõ ſolũ, (vt diximus) præſcriptio tanti tẽporis habeat vim ſimplicis priuilegij: verùmetiam priuilegij ad reſeruata principi ſe extendentis: vt docuit textus in dicto capitulo ſuper quibuſdam. §. Præterea. & ferè innumerabiles Doctores recenſiti à dicto Gabriele, vbi ſupra nume. 3. verſic. Primo amplia.

Fundamentum quintum eſt, nam hoc ipſum etiam apertiſſimè elicitur ex regula à Doctoribus communiter approbata * in qua habetur, quòd præſcriptio 5. † immemorabilis temporis habet vim tituli. iuxta text. in l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quotidiana & æſtiua, & in l. ſi quis diuturno. ff. ſi ſeruit. vendic.

&

& in c.i.de præscript.in sexto, & ibi per Doctores vtriusque censurę, quorum quamplurimos recensuit Antonius Gabr. in tract. supradicto, nu.44. vers.secundus effectus,qui ibidem nume.45. in verficulo infertur igitur addidit, quòd stante tali consuetudine, seu præscriptione (de quibus ibi ipse indiscriminatim loquitur, alius titulus non est probandus, quod & probat multorum grauissimorum Doctorum sententia. Qui Gabriel ampliando veritatem huius præsentis nostri fundamenti ibidem.nu.47.versic.secundò amplia. dixit, quòd non solùm in hac præscriptione titulus non debeat probari, verùm etiam, quòd non debeat allegari:& hoc probat multis ibi recensitis Doctorum auctoritatibus: subdens ibidem nu. 50. vers.tertio amplia, quòd talis titulus præsumatur: & quòd huiusmodi præsumptio præsumatur, & dicatur præsumptio iuris, & de iure,quæ non admittet contrariam probationem, & hoc ipsum probat auctoritate quamplurimorum Doctorum,qui Gabriel ibidem consequenter attulit quamplurima priuilegia huius præscriptionis immemorabilis, inter quę ibidem in numero 57.versic. tertius effectus principalis. dicit,quòd in hac pręscriptione nō est necessaria bona fides. & ibidem in nu. 61. vers. quintus effectus. dixit quòd in hac præscriptione non sit necessaria scientia illius,contra quem præscribitur, & ad hoc ipsum probandum retulit innumeras Doctorū sententias, quas hic missas facere operępretium duximus breuitati studentes.

Animaduertēdum tamen summoperè erit,ꝙ hæc duo fundamēta,s.quartum & quintum,ex quibus diximus elici veritatem nostrę sententię,erūt sano modo intelligenda,quoniam etsi auctoritates Doctorum ibi allatæ explicitè loquantur solum de præscriptione immemorabili, seu cuius memoria in contrarium non extat,& non de centenaria, seu præscriptione centum annorum (vt in casu nostro.) Nihilominus de ipsa ibi sermo habetur, eo quòd 6
præscriptio centum † annorū dicatur immemorabilis:quia regulariter homines non viuant centum annis, ac per consequens nō possint reminisci facta illa, quæ fieri inceperunt a centum annorum tempore,& quòd hoc quod dicimus sit verissimum,probatur auctoritate Capicij nostri cōpatriotę in decis.4. n.20.vers.etsi dicatur.qui Doctor ibidem probauit ēt vera omnia membra dictorū fundamentorū quarti,& quinti.Idem apertius docuerūt infrascripti Doct.videlicet Cin.in l.2. q.9. C.de seruit. & aqua. Ant. de Butr.in c.veniēs. col.vlt.in princ. ext.de testib.Innoc.in d.c.veniēs. in fi.col.2.in vers.item dicūt quidam,ꝙ si constet.Specul.in lib.2. tit.de probat.§.1.n.23. vers.quid si testes.circa finē illius verbi.Idē docuit Bal. in d.l. 2. in fin.col.2. Card.Zabar.in c.si diligenti.in fi. ex.de pręscript.Idē probatur per

Doctores alios in citatis iurib. Idem Cępolla in tra ct. seruit. vrban. præd. cap. 19. num. 5. versic. quando autem dicitur esse. Alex. in consi. 16. col. 2. versic. secundò principaliter. volum. 5. & in consilio 24. Idem docuit Franciscus Balbus in tract. præscript. parte 2. par. tertiæ principalis, num. 24. versic. quòd autem dicatur tantum tempus, folio 122. Bertachinus in suo repertorio, in versiculo præscriptio secundò, colum. 4. & ibidem dicti Doctores addiderunt quomodo probetur præscriptio centum annorum. Videatur ergo ibi latissimè. Et hæc allata sufficiant pro decisione quęstionis primæ.

Et licet ex iam productis credamus fuisse plenè satisfactum rationibus, quæ videbantur aduersari supradictæ nostræ decisioni. Nihilominus ad maiorem dilucidationem veritatis dictæ nostræ sententiæ dictis motiuis alijs medijs respondebimus auctoritate c. si diligenti.† extra de 7
præscript. dicentes, quòd dictus textus intelligatur de alia præscriptione, quàm centenaria, vt puta quadragenaria, & inferiori, vt ibidem subdidit glosa, & Doctores supracitati semper docuerunt, eo magis, quòd in tali præscriptione facta per Reuerendas Abbatissam, & Moniales dicti Monasterij Sancti Andreæ affuerit aliqualis titulus, scilicet concessionis dicti Reuerendissimi Archiepiscopi, necnõ & bona fides, quia crediderunt illam sufficere sibi, virtute cuius fuerunt in pacifica possessione a prima die talis concessionis sibi factæ vsq; ad præsens. Ad hoc etiã additur decisio Rotæ in antiquis. sub titu. de præscript. decis. 2. vbi hæc ad verbum habentur, videlicet. Ex 8
minus †iusto titulo, non tamen reprobo, vt reĩ furtiuæ, vel raptę, acquiritur mediante prescriptione dominium, quia minus iustus titulus dat causam præscribendi, vt in c. cura. & c. pastoralis. ext. de iure patro. & in l. 2. §. si a furioso. ff. de vsucap. pro emptore. Ad hoc ipsum probandum facit optima glosa in c. si diligenti. in versic. iustus titulus. ext. de præscript. dicens, quòd titulus pro tanto dicitur iustus, quĩa dat causam præscribendi, si adsit bona fides, vt ille credat talem titulum sufficere, & credat tradentem esse Dominum, quæ omnia affuisse in ipsis Reuerendis Monialibus omnibus compertum est.

Circa secundam propositam quæstionem: Videbatur primò dicendum, quòd dicta concessio ad beneplacidum dicti Reuerendissimi Archiepiscopi Domini Pauli, morte ipsius sequuta fuerit expirata, & sic virtute illius non potuisse de iure ipsas Reuerendas Moniales dicta concessione vti post mortem illius, pro eo, q̃ morte ipsius expiret quoque eius beneplacidum, & quòd huiusmodi concessio ad beneplacidum dicatur expirasse per illius mortem, videtur probari subsequentibus auctoritatibus. Nam videtur hoc docuisse textus in capitulo si gratiosè, de rescript.

in

in sexto, & textus in l. 1. ff. locati. Ang. in consilio 217. columna penultima, versiculo ad quartum verò. Corneus in consilio 92. colũna prima, versiculo & quòd hoc sit verum. volumine secundo, & in consilio 235. columna secunda, versiculo circa tertium. eodem volumine. Bal. in l. finali, columna quarta, versiculo sextò quæro. C. de contrahenda emptione, & in l. post dotem. columna penultima, versiculo & prædicta faciunt ad quæstionem. ff. soluto matrimonio, Gonza. in consilio vigesimosecundo, columna prima, & sequenti. versiculo & pro ista parte. Idem docuerunt & alij Doctores citati a Gabriele in tract. conclus. libro sexto, titu. quod cuiusque vniuersitatis nomine, conclusione ptima, numero vigesimosecundo, vers. primo limita.

His tamen non obstantibus asseueramus, quòd in casu nostro huiusmodi apposita clausula, in fine dictę concessionis non priuet dictas Reuerendas Moniales iure nominandi Capellanos amouibiles ad nutum ipsarum in dicta cura Parochiæ Sancti Andreę, quod & probatur subsequentib. verissimis fundamentis.

Primum fundamentum est. Cum iurisdictio ordinaria nominandi dictum Curatum amouibilem ad nutum ipsarum Reuerendarum Monialiũ fuerit ipsis Monialibus indulta a dicto Reuerendissimo Archiepiscopo Genuensi, vt ex tenore dictæ concessionis pàlam fit, & regula iuris approbatissima sit, quòd iurisdictio † ordinaria data a Principe ad beneplacidum concedentis, non expiret morte ipsius concedentis illam: Indè sequitur apertissimè dictam concessionem per mortem ipsius Reuerendissimi non expirasse. Antecedens probatur auctoritate infrascriptorũ Doctorum, qui hoc ipsum expresè docuerunt, videlicet. Bald. in l. meminisse. in fine. in versiculo quartò quæro. ff. de officio proconsulis, & legati, cuius dictum sequuntur Gabriel in tract. concluſ. libro sexto, conclusione prima, numero trigesimoquarto, versiculo quartò sublimita. & Capicius in decisione 116. numero tertio, versiculo quòd si per Principem. Consequens illud per se patet, cum data veritate antecedentis, necessario sequitur & veritas consequentis de directo procedentis ab illo antecedente.

Secundum fundamentum elicitur ex sententia Alexan. in l. principalibus. in fine. ff. si certum petatur dicentis, quòd dicta † in officiali perpetuo, habeant locum in officiali ad beneplacidum. Nam de illa dubietate reuocationis, seu de illo beneplacido iudicatur, vt de perpetuo, vt in l. sufficit. ff. de condict. indeb. & in capitulo si delegatus. de officio delegati in sexto, cui Alexan. sententiæ se subscripsit Capicius in decisione 116. numero tertio, versic. facit quintò.

Tertium fundamentum est, nã idem probatur ex sententia And.

in constitut. ea, quæ in columna secunda, dicentis, quòd quando
11 priuilegium † concessum est alicui ad beneplacidum: tunc si concedens voluerit illud reuocare, debebit specialiter hoc facere: nec talis concessionis reuocatio veniret sub generali reuocatione. Cùm ergo Archiepiscopus tale priuilegium specialiter non reuocauerit: erit firmiter tenendum ipsum confirmasse, & subdidit, idem Capicius vbi supra, numero septimo, versiculo & vide And. quem ipse sequitur dicens, quòd quando priuilegium
12 † fuisset concessum ad beneplacidum, & concedens motus fuisset cum causa: vt propter seruitia, & merita (quod esse in casu nostro apertissimè elicitur ex verbis ipsiusmet Archiepiscopi, quibus vsus fuit in rescripto dictæ concessionis.) & hoc exprimitur in priuilegio, tunc non posset etiam specialiter ipse concedens illud reuocare, nisi ex iusta causa superueniente, quę in casu nostro non reperitur.

Quartum fundamentum est, Nam ad hoc ipsum probandum accedit, quod docuit Ioannes Calderinus super rubr. de rescriptis consi. 3. quem Capicius vbi supra, numero quinto, versiculo Ioannes Calder. dicens. Rector Prouinciæ positus per Papã contulit quoddam officium vsque ad suum beneplacidum: An finito
13 rectoratu, † sit finitum illud officium? & concludit multis rationibus relatis postea a Geminiano in c. si gratiosè. de præben. in sexto, dicens quòd ista verba. [Ad nostrum beneplacidum.] extincto rectoratu operabuntur: quoniam ab eius successore in rectoratu poterit officium reuocare, quod aliàs non potuisset, vt in capitulo decet. de regu. iur. in sexto: cui astipulatur in dicto capitulo si gratiosè Geminianus. Ex his apparet, quòd etsi ab Archiepiscopo immediatè successore potuisset reuocari post mortem dicti Reuerendissimis Domini Pauli Archiepiscopi cõcedentis huiusmodi priuilegium, eo ipso q̃ non reuocauit, tacitè confirmauit, etsi nullo pacto hodie post longam præscriptionẽ reuocare nõ poterit, vt probauimus.

Quintum fundamentum est, Quia facit etiam ad hoc ipsum probandum, quod docuit Specul. in lib. 4. titu. de emphiteosi. §. nunc aliqua de iure emphiteotico. nu. 178. vers. quid si Dominus Papa concellit: dicens quod
14 si Papa † concelliſſet alicui beneficium tenẽdum, vsque ad suę beneplacidum voluntatis: quòd durabit talis concessio donec reuocaretur, & post mortem Papæ durabit talis concessio, secundum Vincentium (quem ipse videtur ibi sequi) in c. dudum. el secondo, in fine. de elect. (addens, quòd pro sententia ipsius faciat constitutio Innocentij Quarti in c. vt petitioni. de rescriptis. Cũ beneficia Principis latissimè sint interpretanda.

Sextum fundamentum est, nã ad hoc etiã facit sentẽtia Ludo. Gomez. in regula Cancellariæ de

de non toll. iure quæsito. quæst. 4. nu. 20. & 21. dicentis, qnòd quando gratia concessa † non fuit ad certũ tempus, licèt reuocari possit, tamen censebitur perpetua: quia perpetuum dicitur illud, qd ad tempus non conceditur: licèt reuocari possit, vt est casus in l. Iurisperitos. ff. de excusat. tut. hinc est (inquit) quòd officialis, qui ad nutũ creatur, ex quo ad tempus non datur, perpetuus reputatur: vt docuit Glosa ordinaria in Clement. 2. in versic. per electionem. de rescriptis. sequitur Oldrad. in consil. 4. & Iaso. in §. sed iste. col. 6. Institu. de actio. Abbas in c. quanto. col. pen. extra de iureiur. cum alijs concord. vt scribit Iason in l. sufficit. per illum text. ff. de condit. indebit. & ante ipsum Alex. in cons. 216. incip. Magister. col. fin. libro 7. & ideo dicit Geminianus in cap. fin. per Glos. ibi in versic. perpetuas. de rescriptis, qd statuta disponentia circa actus perpetuos, includũt etiam actus, qui possunt esse temporales, & perpetui.

Septimum fundamẽtum: nam priuilegia, & beneficia in dubio latissimè sunt interpretãda, etiam
16 contra concedentem, prout docuit Innocentius in c. dilecti. extra de donat. quem sequitur Paul. de Castro in l. auus neptis nomine. nu. 5. ff. de pactis. & in l. beneficium. ff. de constitu. Principum.

Ex his ergo omnibus allatis elicitur veritas præsentis nostrę sententię circa hanc secundam quęstionem propositam, necnon & apertissima responsio ad auctoritates in contrarium adductas. Ex quibus etiam luce meridiana clariùs patuit dictas Reuerendas Moniales Monasterij Sancti Andreæ nullo iure posse priuari iure acquisito de nominando Capellanos curatos amouibiles ad nutum earum per easdem, etsi approbandos ab Illustrissimo, & Reuerendissimo Archiepiscopo Genuensi moderno: cùm ipsis inuitis nõ possit de iure ipse Illustrissimus, & Reuerendissimus Archiepiscopus conferre in titulum beneficij huiusmodi curam, nec constituere Vicarium perpetuum in ipsa cura: eo, quòd ipsi Illustrissimo, & Reuerendissimo de iure communi sit prohibitum, stante tali præscriptione, cùm nec fuerit concessum per constitutionem
17 † Sacri Concilij Trident. in Sess. 7. c. 7. nec ex declaratione facta p sacram Cõgregationem Illustrissimorum Cardinalium super tali Capitulo. Ex quibus videtur ipsi Illustrissimo Archiepiscopo potestatem cõstituendi Vicarios perpetuos in beneficijs curatis perpetuò vnitis Monasterijs, quoniã dictæ constitutiones loquuntur in beneficijs curatis in illis Ecclesijs, in quibus ipsi regulares non celebrant Diuina officia: nõ autem in Ecclesijs Monasteriorũ Regulariũ curatis, in quibus ipsi celebrãt Diuina officia, vt nuperrimè sacra ipsa Congregatio declaranit, me Romæ hoc procurante à dicta sacra Congregatione, in fauorem nostri Monasterij Abbatiæ Aretinæ, cuius tenor talis est, videlicet. Congregatio Concilij,

ciſij cẽſuit deputationem Capellani pro exercenda cura annexa alicui Monaſterio Regularium, ſpectare ad Superiores illius Monaſterij, de conſenſu tamen Epiſcopi, ac præuio examine per ipſum, aut eius Vicarium faciẽdo. Hieronym. Card. Mattheus locus ſigillo eiuſdem Cardin.

Hæc eſt mea ſententia deciſiua.

Ego D. Alphonſus Villagut à Neapoli Abbas Congreg. Caſſinenſis. M. I. P.

SVMMARIVM.

1 *Prohibitio ſimplex (ſine adiectione cauſæ) alienandi facta à teſtatore, non impedit aliquem hæredem inſtituere vniuerſalem, & quare.*

2 *Adultus licet in vita ſua non poſſit alienare res immobiles ſine auctoritate Curatoris, & Iudicis, tamen in teſtamento ſolus poterit dare licentiam ſuis executoribus alienandi res ſupradictas.*

De materia fideicommiſſaria, & prohibitione alienandi:

THEMA.

Ioannes Baronus quondam Auguſtini ex quadã Battina filia quondam Stephani de Inſula eius legitima coniuge habuit filium legitimum, & naturalem vnicum nomine Auguſtinum, quem in teſtamento inſtituit hæredem ſuum generalem in omnibus ipſius bonis mobilibus, & immobilibus, cum conditione, & obligatione, quòd non poſſit ipſe Auguſtinus vendere, & alienare, nec obligare dicta bona hæreditaria, ac paterna, niſi poſtquàm fuerit ætatis annorum triginta duorum, & tunc cum conſenſu dictæ Battinæ eius matris, ſi tunc ſuperſtes eſſet; cui teſtator reliquerat partem vſusfructus dictorum bonorum, vita eius durante. Qui Auguſtinus tandem cùm ætatis ſuæ attigiſſet annũ vigeſimum primum in circa, ex luce hac antequam ſubtractus fuiſſet, cõdens vltimum ſuum teſtamentum, inſtituit hæredem vniuerſalem dictam Battinam eius matrem.

Quæritur modò, an dictus Auguſtinus (ſtante dicta conditione, quòd non poſſit alienare dicta bona ante trigeſimum ſecundum ſuæ ætatis annum) inſtituere hæredem vniuerſalem dictorum bonorum dictam Battinam eius matrem de iure potuiſſet.

DE-

Digitized by Google

DECISIO XVIII.

IN VOCATO Numine Sãctiſsimę Trinitatis, ac Beatiſſimæ Deiparę Mariæ, Beatiſsimique noſtri Patriarchæ Benedicti implorato fauore. Reſpondebimus præſenti quęſtioni breuiter, dicendo dictum Auguſtinum teſtatorem potuiſſe hæredem inſtituere dictam Battinam eius matrem in dictis bonis paternis, non obſtante dicta conditione, vel prohibitione ſibi facta de alienandis ipſis, aut donandis ante annum ætatis ſuæ trigeſimum ſecundum, quod & probabimus quatuor veriſsimis fundamentis.

Primum fundamentũ eſt. Quoniam dictę aliẽnationis prohibitio fuit facta ſimpliciter, ſine aliqua cauſæ additione, vt apparet apertiſsimè in ipſo teſtamento. Quapropter dicendum erit fuiſſe ſimplex conſilium, ſeu præceptũ
1 patris teſtatoris inſtituentis: Aut cùm huiuſmodi prohibitio non annullet in hærede inſtituto virtutem, ac poteſtatem alienandi, quam generaliter, & regulariter cõfert hęredis inſtitutio ipſa teſtamentaria: Inde ſequitur dictũ Auguſtinũ potuiſſe de iure inſtituere hæredem vniuerſalem dictorum ſuorum bonorum dictam Battinam eius matrem: Minor probatur apertiſsimis verbis textus in l. pater filiũ. §. Iulius Agrippa. ff. de lega. 3. & in l. filius famillias. §. Diui Seuer⁹, & Antoninus. ff. de legat. 1. & ibi per Glo. & Doctores, inter quos ſpecialiter hoc ipſum in dicto §. Diui Seuerus, & Antoninus docuerunt Ambroſius de Opis nu. 10. Loaz in nu. 3. Crotus nu. 1. Socinus iun. nu. 100. Ripa nu. 2. Iaſon nu. 69. Alex. ibidẽ. quos ſequutus fuit Illuſtris Dominus Paſcalis Saulius in ſuo eleganti tractatu de alienandis rebus fideicommiſſ. ſubiectis. quæſt. 34. & ratio patentiſsima eſt hæc, quæ ſtatim ſubinferetur, videlicet. Quoniam dicta prohibitio de nõ alienando, niſi teſtator aliud non expreſſerit, eſt intelligenda facta ſolùm de non facienda in vita ipſius prohibiti, non autem in morte de relinquendis ipſis bonis, ſcilicet in teſtamento, ſeu in vltima voluntate, prout ſubſequẽtes Doctores docuerunt expreſsè, videlicet Angel. in ſuo conſil. 57. incip. Dominus Andreas cõdidit ſuum teſtamẽtum. quem citauit, ac ſequutus fuit Alex. plura addendo in conſilio ſuo 154. incip. Viſis & accuratè. volum. 2. de quo etiam per ſcribentes poſt Bar. in l. pater. §. fundum. ff. de legat. 3. Idem Socinus in conſ. 251. incip. Quoniã in præſenti. col. 4. verſ. aliquãdo, & ſecundum, & in conſ. 19. incip. Pro deciſione. nu. 21. Bal. in conſil. ſuo 102. incip. Verba ſtatuti. col. 1. vol. 1. Iaſon in l. non dubiũ. col. 1. C. de teſtamẽtis. Decius in conſil. ſuo 38. incip. Circa primũ. col. 6. & Hyppolitus de Marſil. in ſuo ſingulari 465. incip. Aliqua ſunt. Idipſum apertiſſimè colligitur ex tex. in l. ex hoc. §. alienare.

re. ff.de alien.iud. mut.cau. fact. vbi hæc præciſa habentur verba, videlicet. [Alienare intelligitur & qui alienam rem vendiderit, ſed hæredem inſtituendo, vel legãdo,ſi quis alienet, huic edicto non eſt locus.] vbi Gloſ.Idipſum docuit Gloſ. ſingul.in l.vnica. in verſi.ſui iuris. C.non liceat habit. lib.11.Bart.in l.ſi quis ita.§.ea lege.col.1. verſic. aut eſt prohibita alienatio.& ibi Paul.de Caſt.col. 2.verſic.nota vlterius. & ibi Ang. verſ.& conclude. ff. de verborum oblig.& rurſus idem Ang. in conſil.155.in princ.vol.2. & in conſi. 55. col.1. verſic.præmiſſis tamen non obſtantibus. vol. 3. vbi dixit hanc eſſe communem opinionẽ. Paul.de Caſtr.in conſ.324. verſic. Item ſi diceremus. vol.1.Iaſon in l.filiusfamilias. §. Diui.in prima lectura.verſic.ſecundò adde.ff.de legatis primo. Bart. iterum in l. quemadmodum.col.2. verſic.regulariter autem. C. de agricol.& recenſit.lib.11. Iaſ.iterum in conſil.101.per totum.vol.1. & in conſil.164. col.3. verſ.bene facit.vol. 4. Curtius ſenior in conſil.46.colum.1. verſ.tertius caſus. Fabianus de Monte in tracta.de empt. & vendit. in quarta part.princ.in 22.& vlt.q.n.22.& ſequenti. verſ. circa 16. Curtius iun.in conſ.160. col.pen.verſ.non obſtat aliud.Marianus iun.in conſil.112.nu.11.& ſequenti.vol.1.Ruin.in conſ.150. col.pen.verſic.& dato.vol.2.& in cõſ.89.col.5.verſ.& prædicta adhuc confirmantur.vol.2.& conſi. 38.col.8. verſ.ſed tamen præmiſſis non obſtantibus. vol.5. & hos omnes Doctor.citauit, ac ſequutus fuit Antoniùs Gabriel in ſuo elegantiſſimo tract. concluſionũ. in libro quarto,ſub titu.de fideicommiſſis.concluſ.10. nu.1. verſic. primus caſus eſt.

Secundum fundamentum noſtræ ſententiæ eſt. Nam hoc ipſum veriſſimum comprobatur hac irrefragabili ratione,arguendo ab identitate rationis: quoniam licèt adultus † habens Curatorem non poſſit de iure in vita ſua alienare res hæreditarias immobiles ſine auctoritate Curatoris, & Iudicis, vt in l. lex, quæ tutores.C.de adminiſtr.tut. & in l.magis puto. ff.de rebus eo.quæ ſunt ſub tut.Tamen adultus in teſtamento poterit dare licentiam executoribus ſuis alienãdi res immobiles ſine curatore,& ſine decreto Iudicis, prout docuit Bal. in l. prædium. C. quando decre. opus non eſt,& in l.1. in princ.ff. de reb.eorum, quæ ſub tut. quod eſſe mirabile docuit Iaſon in l. ſi frater.in fin. C. qui teſtam.facere poſſ. Idem docuit Alex.in conſil. 215.incip. Ponderatis.col.1.vol. 6. & Hyppolitus de Marſil. in ſupradicto ſingul.465. 2

Tertium fundamentum eſt. Quoniam hoc ipſum poterit elici ex mente,& voluntate teſtatoris, (quæ vulgaribus iuribus ante omnia eſt attendenda,)patris ſcilicet dicti Auguſtini,qui in inſtitutione teſtamẽtaria ſua expreſsè docuit de maximo amore, quo proſequebatur dictam Battinam coniugem ſuam, ex eo,quòd præceperat ipſam fore vſufructuariã

dictorum

dictorum bonorum, vna cum dicto Augustino filio, præcipiendo ei, quòd si ad dictam ætatem triginta duorum annorum peruenisset, posset dicta bona hæreditaria donare, & alienare, accedente consensu dictæ Battinæ: eo magis, quòd dictus testator non habuerit agnatos, neque cognatos, nisi valde remotos. Quapropter patet, quòd si dictus testator cogitasset de casu præsenti, scilicet de morte eius filij in tali ætate, & conditione, substituisset in hæredem ipsam Battinã. Vnde colligitur ex mente eius elicita ex supradictis coniecturis, quòd relicta fuerit dicta Battina tacitè hæres vniuersalis dicti Ioannis Baroni eius coniugis.

Nec obstare de iure poterit præsenti nostræ decisioni statutũ Reipublicæ Genuensis in lib. 4. c. 1. §. & valeant nuda præcepta. iuncto §. si verò testator, etsi prima facie videantur aduersari dictæ nostræ sententiæ. Nam in dicto §. & valeant. hæc habentur, videlicet. Et valeant nuda præcepta de non alienando bona testatoris, vel aliter disponentis, & in dicto §. si verò. hæc ad verbum habentur, videlicet. Si verò testator agnouerit hæredem suum, vel legatarium de non alienando, vel de restituendo alij bona, vel aliquam rem ipsius testatoris, nõ valeat alienatio facta per hæredem, vel legatarium, & voluntas testatoris seruetur, & mandetur executioni salua, si alienaretur causa, & facto ipsius testatoris: hæc omnia ibi, quæ si non lippis oculis perlegentur, quam facillimè comprehendetur dictum statutum nullo pacto aduersari nostræ decisioni: cùm non loquatur de alienatione, quæ fit per testamentum, aut aliam vltimam voluntatem: sed de alienatione, quæ fit ab eo, qui est sanus, prout Doctores citati in probatione primi, & secundi fundamenti docuerunt. Cùm ergo dicta municipalis constitutio nõ loquatur de casu proposito: Inde sequitur ex illa nihil posse deduci contra dictam Battinam instituram hæredem à dicto Augustino eius filio ætatis vigesimiprimi anni in circa, & per cõsequens, quòd ex regula iuris allata in primo fundamento ipsa Battina habeat intentionem fundatam in sui fauorẽ. Quapropter concludimus: nullo pacto, tuta conscientia ipsam Battinã molestari de iure posse, deinceps à possessione dictorum bonorum hucusque per ipsam pacificè possessorũ, ac per consequens ita à quocunque Iudice omnino fore de iure iudicandum.

Hæc est mea sententia decisiua.

Ego D. Alphonsus Villagut à Neapoli Abbas Congregationis Cassinensis. V. I. D.

SVMMARIVM.

1 *Pignoratio non transfert dominium rei pignoratæ ad eum, cui pignoratur quarum rem suam.*

2 *Laudemium non debetur Domino directo, nisi pro alienatione dominij.*

nij vtilis propriè dicta, faciendæ per emphitcotam.

2 Pignoratio rei emphiteoticæ est prohibita, et quando dicetur alienatio.

De materia emphiteosis.

THEMA.

In causa vertente inter Monasterium Sancti Stephani à Genua Congregationis Montis Oliueti, & Magnificam Dominam Isabellam de Nigro.

DECISIO XIX.

VLTRA allata in fauorẽ dictæ Magnificæ Isabellæ matris Magnifici Ioannis de Nigro à Domino Andrea Costapellegrina V.I.D. in suo cõsilio: Tria mihi occurrunt afferẽda expressè non tacta ab ipso Domino consulente. Primum, quorum est, quòd prætensum præceptum Curiæ ad instantiam ipsius Magnificæ Isabellæ à Curia ipsa concessum contra eos, qui locauerant ab ipsa huiusmodi bona emphiteotica, & sibi à filio vnico suo emphiteota pignorata, nihil probet cõtra ipsam Magnificam Isabellam. Nam per huiusmodi præceptum (inquam) (in quo dicebatur ipsam Dominam Isabellam esse Dominã huiusmodi terratici, & habuisse illud insolutũ) dicendum non erit fuisse probatum ipsam Magnificam Dominã Isabellam voluisse ipso præcepto mediante fateri, & declarare illud instrumentum pignorationis factum inter ipsam, & dictũ Magnificum filium fuisse fictitiũ, ac per consequens, quòd realiter inter ipsam, & dictum Dominũ fuit instrumentũ venditionis, & non pignorationis. cùm ex dictis verbis (si non lippis luminaribus illa legantur) appareret legenti, illam Dominam verum dixisse, si talia verba intelligerentur, (vt moris est Doctorũ) secundum subiectam materiam: eo q̃ in dicto instrumento agatur nõ de transferendo dominio vtili rei emphiteoticæ, sed solùm de vsufructu sibi vidue acquisito super dictis bonis emphiteoticis sibi pignorati, propter alimenta de iure à suo filio, & vniuersali hę rede sui coniugis defuncti, præstanda loco non solutæ dotalis pecuniæ. Cùm alimenta sibi danda fore in tali casu omnes Doctores communiter semper docuerunt, quod & probare (si opus fuerit) quam facillimũ erit. Quapropter cùm actum fuerit in dicto præcepto de obligando locantem dicta bona ad recognoscendam ipsam Dominam Isabellam id dominã vsusfru-

Digitized by Google

vſusfructus dicti terratij emphiteotici, eo quòd ipſam poſſeſſionem nomine quo ſupra locauerat dicto locatori. Quid ergo mirũ, aut indignum in dicto pręcepto contineatur, nõ animaduerto. Inſuper illam confeſſionem, quam inde pars aduerſa credit elicere (ni fallor) nihil afferre in mediũ contra ipſam Dominam Iſabellã, per ſe patet. Cùm ipſa Domina Iſabella verum protulerit, dicendo ſe habuiſſe huiuſmodi dominium inſolutum: Nonne durante tali pignoratione inſolutum tenebit dominium, & ius locandi dictum terracium, atq; ipſum locationis pretium ſibi retinendi pro debitis alimentis ſibi miniſtrandis à dicto ſuo filio vero emphiteota pro non ſibi ſoluta adhuc pecunia dotali: ex cuius fructibus poterat aliàs ſibi parare alimenta ſuæ conditioni conuenientia. Ex allatis ergo patet nobis neceſſe non eſſe aſſerere dicta verba in dicto præcepto fuiſſe âpoſita errore muliebri: cùm poſſint legitimè verificari ſecundum ſubiectam materiam relatam ad inſtrumentum, in quo ſolùm ſibi fuerat ceſſum ius recipiendi redditus dicti terracij emphiteotici, donec ſolutum ſibi fuerit à dicto filio vero emphiteota integrum debitum dotalis pecuniæ ſibi reſtituendæ poſt mortem ſui mariti, & patris dicti Domini Ioannis emphiteotæ.

Secundo lõco dicimus, quòd 1 cùm per pignorationem † nullum transferatur dominium in recipientem rem pignori datam, eo quòd illud remaneat adhuc apud dominum rei pignoratæ, quoniã regulariter pignoris frugiferi fructus recepti à retinente dicta pignora frugifera cedunt ſorti, vt apertiſſimus docuit textus in c. ſignificante. extra de pignor. & in c. 1. & c. conqueſtus. de vſuris. Inde ſequitur nullam interueniſſe alienationem propriè dictam in dicto inſtrumento dictæ pignorationis. Cùm apud ipſum Monaſterium reperiatur dominium directum dicti terracij emphiteotici, & apud ipſum Dominum Ioannem vnicum filium emphiteotam dominiũ vtile, vltra quę duo genera dominiorum in materia noſtra nõ reperiatur in iure proprie dicta. Inde conſequens erit, quòd propriè loquendo in materia noſtra non erit dicenda alienatio, niſi alterum ex his duobus iuribus alienetur, quod in caſu noſtro nõ erit dandum. Cùm virtute huiuſmodi inſtrumenti, ſolũ ab ipſo Domino Ioanne filio dictæ Magnificæ Iſabellæ matre fuerit conceſſum ius locandi dictas poſſeſſiones emphiteoticas, ac inſimul redditus annuos dictarũ poſſeſſionum recipiendi, retinendique pro ſuis alimentis (de iure ſibi debitis) ratione non ſolutæ ſibi pecuniæ dotalis. Quapropter patuit nullam veram interfuiſſe alienationem: ſi ergo nulla fuit alienatio ipſius directi, vel vtilis dominij: inde ſequitur nullum Monaſterio deberi laudemium: 2 † cùm ipſum ſibi de iure ſolùm debeatur propter alienationem propriè dictam dominij vtilis,

vtilis, quod eſſe penes emphiteotam patentiſſimum eſt.

Tertio loco firmiſſimè aſſeueramus non aduerſari rationib. allatis in fauorem dictæ Iſabellæ à Domino conſulente, doctrinam Bart. in l. legata. §. inutiliter. ff. de ſuppell. legat. & ſequacium, qui citantur à Corbulo in tracta. de emphiteotico contract. titul. de cauſis priuationis ob alienat. rei emphit. in quæſt. 14. de cauſa prinat. ob alienat. irrequiſito domino. limit. 33. in fin. fol. 170. dicentium, quòd etſi regulare ſit, quòd emphiteota poſſit irrequiſito domino directo pignorare, & hypotecare bona emphiteotica alteri, hoc non verificatur quando pro tanta quantitate fuiſſet pignorata, vt nõ eſſet ſpes luendi illa, ſeu rehabendi per ſolutionem debiti, pro quo fuerat res ipſa emphiteotica pignorata. Nam tũc (inquiunt) huiuſmodi pignoratio
3 ¶ dicetur alienatio. Dicimus ergo, quòd dato & non conceſſo, q dicta doctrina eſſet veriſſima, & communis: Non tamen inde ſequitur inſulſa illa cõcluſio aduerſariorum dicentium tali pacto Dñs Ioannes emphiteota Monaſterij Sancti Stephani ſupradicti pignorator talis rei emphiteoticæ, veriſimiliter tempore contractus non ſperabat redimere dicta bona emphiteotica: cùm tantum eſſet eius debitum cum ſua matre (cui illa pignorauit) pro ſibi reſtituẽda dotali pecunia, quòd vt ipſam creditricẽ aſſecuraret, non ſolũ tradidit dicta bona emphiteotica, verum etiam & alia non emphiteotica, eò quòd illorum emphiteoticorum bonorum valor non ſolùm excederet valorem ſupradicti debiti: at potius ad ipſum extinguendum non ſufficeret. Ex quibus omnibus eliciendum fore parti aduerſæ videbatur, quòd etſi in inſtrumento pignorationis expreſsè fuerit facta ſolùm mentio de pignoratione luenda à dicto Magnifico Ioanne filio pignorante ſoluto dicto debito dictæ Dominæ Iſabellæ matri, recipienti dicta bona emphiteotica in pignus, & illorum fructus, emolumenta, vel redditus loco alimentorum ſibi à dicto Magnifico Ioanne filio ſoluendorum dicta de cauſa. Nihilominus ex pacto tacito apparere dicebatur (inquiebant) interueniſſe venditionem, & ſic alienationem dictorum bonorum emphiteoticorũ. Ad quod (Deo dante) facillima erit reſponſio, dicendo huiuſmodi preſumptionem nullo pacto inniti alicuius iuris, aut facti vero fundamento: Imò omnino ab eruditiſſimo Domino Conſeruatore dicti Monaſterij, & Iudice ordinario in dicta cauſa, fore iudicandam vafrã atque cauilloſam, hac de cauſa. Quis enim vecors, ac ineruditus, (ne dicamus) inhumanus, aſſerere non erubeſceret ſupradictam Bar. & ſequacium Doctorum ſententiam locum obtinere in caſu noſtro? etſi regularis & vera ſit eorum doctrina, & illa locum habeat in extraneo emphiteota, pignorante creditori extraneo, ſed non matri, cui ipſe pignorator &

debitor

debitor mox de iure naturali erit successor, ac legitimus, & vniuersalis hæres, eo quòd ipse pignorator sit vnicus dictæ Dominæ Isabellæ (senis Deum timẽtis) filius legitimus, & naturalis, ex quibus patet, quòd dictus Dominus Ioannes tempore contractus huiusmodi pignorationis fuerit constitutus in certissima spe rehabendi, seu luendi dicta bona emphiteotica pignori tradita, prię matri prædicta de causa per successionem legitimam non tantum ex testamento, verumetiam ab intestato. Quapropter his, & alijs de causis hic silentio præter missis breuitati studẽtes, dicim⁹ nullo pacto dictam Isabellam teneri ad soluendum laudemium dicto Monasterio, cum inter ipsam, & Dominum Ioannem filiũ nullus verus aut fictus venditionis interfuerit contractus, sed solum contractus pignorationis legitimè ab vtroque celebratus.

Et hæc est mea sententia decisiua, & ita sentio.

Ego D. Alphonsus Villagut à Neapoli Abbas Congregationis Cassinensis. V. I. P.

SVMMARIVM.

1 *Ludere aleis nulli licet de iure communi in publicis, & priuatis domibus, vel locis, neque ludentes aspicere, etsi cõtrafactum fuerit, nulla poterit sequi condemnatio, & datur soluenti hac de causa repetitio, nisi contra soluentem curriſſet præscriptio quinquaginta annorum.*

2 *Victus in ludo alearum facto nõ prę senti pecunia, sed credita: an in foro animæ, & iudiciali possit cõpelli ad soluendum deperdita, nec nè secundum aliquos Doctores.*

3 *Actio cui a iure datur multo magis exceptio intelligetur indulta.*

4 *Acquirens aliquid per ludum a filiofamilias, regulariter ad illius restitutionem tenebitur.*

5 *Pater non tenebitur soluere pecuniam mutuatam filiofamilias regulariter etiam si ille habuisset proprium peculium.*

6 *Filiusfamilias acquirens aliquod peculium, de ipso disponere non poterit saltem quoad vsumfructũ eius: cum ille transeat ad dominium patris.*

7 *Iuramentum quid sit, & quid iurare.*

8 *Iuramentum assertorium, et promissorium quid.*

9 *Deum manifestare an verũ sit quod asseritur dupliciter dicitur.*

10 *Iurandi modus est duplex.*

11 *Iurare dicetur, qui verba proferre hæc ausus fuerit, videlicet per fidẽ Christi, vel per Religionem fidei Christianæ.*

12 *Iurare per fidem quam quis habet in Deum, an sit iuramentum.*

13 *Fidei præstatio & iuramentum æquipollent, et quare, licet minor pœnitentia erit imponenda venienti contra fidem, quàm contra iuramentum, & nu. 28.*

14 *Iuramentum quod fit per salutem Principis comparatur iuramento, quod fit super Euangelia Sancta.*

15 *Iurare dicitur qui aliquid promittit sub fide sua, etiam nulla facta mentione nominis Diuini.*

16 *Renunciatio facta propter metum, & terrorem iniectum, eſt nullius virtutis, niſi illa fuiſſet iuramento, vel fide interpoſita confirmata.*

17 *Clericus Religionem fidei, & iuramenti ſui violans erit ſuſpẽdendus ab officio, & beneficio.*

18 *Parum aut nihil referet, vtrum dicatur, ſub fide mea, vel dicatur iuro ad Sancta Dei Euangelia.*

19 *Iuramentum eſt iurare ſub periculo animæ ſuæ, vel fide ſua, vt faciunt armigeri.*

20 *Pactum nudum, ſeu ſimplex conuentio fide interpoſita gignit actionem in foro fori, & quare.*

21 *Conditio de præſenti, vel præterito, vel futuro habetur pro cauſa, & erit valida conuentio.*

22 *Iuramentum an ſit ſi quis iuret aliquid ſe facturum per ſalutem ſuã, aut fidem ſuam, vel caput ſuum, et huiuſmodi, & tale iuramentum tranſgrediens, an pœna periurij omnimoda puniendus veniat.*

23 *Animæ periculum, vbi imminet præſumetur in deteriorem partẽ, cum indè conſulatur ſaluti animæ.*

24 *Communicandum non erit cum infamato de percuſſione clerici.*

25 *Matrimonium contractum cum conſobrina eius, cum qua quis prius contraxerat, ſeparari præcipitur, etſi illa nondum fuiſſet ſeptennis, & quare.*

26 *Ordinatus ab Epiſcopo ignoto, de cuius poteſtate ignoratur, denuo ordinari præcipitur.*

27 *Promittere, affirmare, vel negare per fidem, quam quis habet in Chriſtum, vel Deum, an ſit iuramentũ.*

29 *Iuramenti præſtatio, & promiſſio ſub fide, quando dicantur.*

30 *Deum non facere differentiam inter ſimplicem promiſſionem, & iuramentum quomodo intelligatur.*

31 *Doctores varia ſolum verbis ſentientes quomodo erunt concordandi circa differentiam, vel æquiparationem promiſſionis factæ per fidei præſtationem, et per iuramentum.*

32 *Periurus dicetur aliquis promittens ſub fide ſua, ſi non obſeruauerit quod promiſerat.*

33 *Non obſeruantes promiſſa ſub fide ſua facta, non punientur pœna l. ſi quis maior. C. de trãſact. et quare.*

34 *Fidei præſtatio & iuramentum æquiparantur quo ad validitatem actus, et obſeruantiam contractus, vt eſt communis opinio.*

35 *Inſtrumentum celebratum a promittente aliquid cum iuramẽto habet executionem paratam contra promittentem, & idem dicitur contra vtentẽ his verbis, videlicet ſi ſum nobilis, ſisũ Princeps promitto hoc.*

36 *Iudicandum non erit iuraſſe eũ, qui protuliſſet verba relata in dicta ampliatione, quando non ita ſpecialiter ſub tali forma iuramentum fuiſſet delatum a Iudice, vel a parte aduerſa, ſed propria voluntate illã protuliſſet, etſi teneat iuramentum ſub tali forma præſtitum.*

37 *Si alicui deferatur iuramentum, vt iuret per caput ſuum, & ille iuraſſet per Deum, tale iuramentum nõ eſſet validum, & quare.*

38 *Is, cui defertur iuramentum a parte aduerſa, vel Iudice, ſub aliqua præciſa forma verborum, poterit vti verbis æquipollentibus, & tale iuramentum erit validum.*

39 *Licet*

Digitized by Google

39 *Licèt in casu dubij in fauorem animę ad uitandum peccatum periurij vtens forma verborum in ipsa limitatione allatorum dicetur iurasse, tamen respectu incursionis pœnæ temporalis ibi allatę à iudicibus in iungendæ transgressoribus hoc non habebit locum: cùm standum de iure sit interpretationi talium verborum faciendæ à pferentibus illa.*

40 *Verba obscura si reperiantur in cõtractibus, illa erunt interpretanda in fauorem promissoris: si tamen secundum illam stipulatio posset valere: et quid faciat aduersarius antequàm agat ex dicto contractu.*

41 *Iurans simpliciter an incurrat pœnam l. si quis maior. C. de transact. si illud non obseruauerit.*

42 *Qui est periurus priuetur beneficio ecclesiastico et quare.*

43 *Pœna l. si quis maior. C. de transact. locũ bẽt solùm, quando adest dolus.*

44 *Iuramentum non obseruans impeditus ex iusta causa non incurrit periurium, et quare.*

45 *Iuramentum non trahitur ad incognita, vel incogitata.*

46 *Iuramentum vt sit obligatorium requirit de rigore iuris, vt fiat tactis Sacris Scripturis.*

47 *Iuramentum præstitum tactis scripturis solùm impedit restitutionem in integrum.*

48 *Iuramentum vt operetur secundum aliquos requirit tactum scripturæ, etsi hodie hoc per contrariam consuetudinem sit abrogatum.*

49 *Episcopus iurans quando teneatur tangere Sacram Scripturam.*

50 *Libri Sanctorum Euangeliorum prę sentia sine illorum tactu an sufficiãt ad perficiendum iuramentum.*

51 *Tactus Sacrarum Scripturarum in iuramenti delatione vniuersaliter non est necessarius, stante consuetudine in contrarium.*

52 *Tactus Sanctarum Scripturarum in iuramenti delatione quando necessario requiratur, vel Sanctorum Euangeliorum, et nume. 57.*

53 *Periurij pęna punitur is, qui medio iuramento, non tactis Scripturis extra iudiciũ dixit falsum, seu contrarium ei, quod dixerat in iudicio medio iuramentum, tactis scripturis: eo quòd testis pro tali punietur de falso.*

54 *Omissio appositionis diuini nominis in instrumẽtis, etiam si hoc fieri soleat, non vitiabit instrumentum.*

55 *Lex ubi quærit actum qualificatum, non erit satisfactum ei, nisi ea qualitas interueniat.*

56 *Tactus scripturarum omissio in iuramenti delatione, vbi à iure præcipitur facit actũ irritum, et quare.*

58 *Iuramenti in delatione, quæ fit à parte parti seruanda omnino est conditio indicta, aliàs iuramentum non erit obligatorium, et quare.*

59 *Iuramentum quando simpliciter à parte requiritur, nulla forma erit essentialis.*

60 *Iurare non tenebitur quis secundum formam à parte præscriptam sibi, quando ei esset annexa aliqua execratio, et quare. Aliàs esset seruanda forma iuramenti licet valeret, si seruaretur forma per æquipollenita verba.*

61 *Iuranti, quando opus sit iurare per Sancta Dei Euangelia.*

62 *Iuramentum, quando simpliciter de*

Digitized by Google

fertur, dicitur deferri per Sancta Dei Euangelia.

63 Epiſcopis quomodo de iure deferatur iuramentum.

64 Epiſcopis & Sacerdotibus de conſuetudine introducta quomodo iuramentum deferatur.

65 Monachis cæteriſque clericis ſecularibus & regularibus iuramentum quomodo deferatur.

66 Ius naturale quid appellabant Doctores, & quare, vel ſecundum aliquos ius gentium. & quare.

67 Obligationes, quæ ex inſtinctu naturali procedebant, erant in multiplici differentia: quæ enarrantur.

68 Ius gentium quid appellauerint Philoſophi, & quid Legiſtæ.

69 Bella cauſatiuè, ſiue occaſionaliter vnde ortum habuerunt.

70 Pacta, quo iure introducta dicantur.

71 Ius ciuile quare fuerit introductum.

72 Tempus & quantitas accidentium ſemper ſunt in maiori potentia & habitu iuris, quàm in actu. & ideo cpus fuit conſtitui leges nouas ſucceſſiuè reſpectu futurorum contingentium; ad quæ ius naturale vel gentium non poteſt attingere, vel in quibus eſt dominium.

73 Iudicio ciuili ſeu ſeculari quare non poſſit experiri contra obligatum ſolùm naturaliter.

74 Pactum nudum, quæ promiſſio dicatur, & quare.

75 Pactum quid ſit; & vnde dicatur.

76 Ius ciuile quare noluerit aſſiſtere pacto nudo, & concedere quòd ex ipſo oriatur actum in iudicio perſequenda contra taliter paciſcentem.

77 Actio nulla illa dicitur, quam exceptio repellit.

78 Actio ex dolo, licèt non competat, tamen competit exceptio.

79 Pacta nuda non dicuntur omnino nulla, licet ius ciuile eis non aſſiſtat, nec reſiſtat, vt producat actionem in iudicio, et quare.

80 Obligatio naturalis quos de iure producat effectus.

81 Obligatio naturalis, regulariter ex pacto nudo ſolùm oritur, et non ciuilis, et quare.

82 Fides vnde dicatur.

83 Seruare quid ſit.

84 Obligatio, naturalis ſicut ius gentium dupliciter conſideratur.

85 Obligationis naturalis ſpecies eſt duplex, et in quibus conſiſtat.

86 Ius gentium eſt duplex: et quæ ſunt introducta de iure gentium.

87 Obligatio naturalis de iure ciuili nõ introducit actionem in foro fori, et quare.

88 Cauſa vbi non eſt, ibi non erit cauſatum.

89 Pactum nudum dicitur, cui non ſubeſt cauſa.

90 Pactorum prohibitorum ſpecies ſũt ſeptem, et quæ vnaqueque earum ſit, exemplificatur.

91 Pactum de futura ſucceſſione eſt prohibitum, ſicut pactum, in quo libera facultas teſtandi detrahitur, vel in quo impediretur à libere contrahendo matrimonium, et in quo quis obligaretur ad aliquod maleficium perpetrandum. et quare huiuſmodi pacta iuramento non confirmentur.

92 Pactum principaliter aduerſans iuri publico, non roboratur iuramen-

Digitized by Google

to, et quòd hoc pactum contingat fieri, et ſumi quatrupliciter. quod et exemplificatur.

93 Pactum initum inter partes, vt iudex ſummariè procedat, et quòd ſi quis non ſoluerit intra præfixum terminum, incidat in excommunicationem, eſt nullum. et quare. et ſic de ſingulis hic exemplificatis.

94 Citatus qui non fuit in cauſa ciuili non poteſt carceri mancipari.

95 Abbas diſpenſare cum monacho non poterit, vt ſit proprietarius, et quare licet poſſit ipſi concedere aliqua ad vſum eius cum conditione infrarelata: nec non et paciſci.

96 Renunciare nemo poteſt iuri, quod pro ſe introductum non eſt: vnde nec renunciatio talis iuris etiam iurata, alicuius obligationis eſt, aut virtutis.

97 Statutum præcipiens in inſtrumento conficiendo adeſſe aliquam ſolemnitatẽ, aliàs, quòd ſit nullius virtutis, non confirmatur et validatur iuramento, ſecundum aliquos.

98 Pactum de re prohibita a lege principaliter in fauorem priuatorum, et ſecundario reipublicæ, eſt ipſo iure nullũ, tamen ſi uallatum fuerit iuramento, erit validum et obligatorium: non ſolùm ſi contractus reſpiciat res, verùm etiam perſonas: quamuis in hoc variæ fuerint opiniones, quę hic recitantur vna cum ſuis fundamentis.

99 Actus, cum eſt omni reſpectu nullus non confirmatur iuramento, niſi actus ipſe a ſola voluntate confirmantis dependeat.

100 Diſponens de effectu, diſponit implicitè de cauſa, ſicut qui conſequens vult et antecedens.

101 Iuramentum tunc ſolùm non validat contractum prohibitum à lege cõmuni, uel municipali, quando lex ipſum prohibet fieri, declarando ipſum irritum, etiam ſi fuiſſet vallatus iuramento, ſecundum Salic. cuius ſententia qũo ſit intelligenda, dicetur in fine dicti fundamẽti.

102 Lex annullans contractũ dicitur inhabilitare perſonas ad cõtrahendũ.

103 Iuramentum contra bonos mores naturales non eſt obligatorium, contra verò ciuiles, erit obligatorium.

104 Mulier ſe obligans ad aliquid ſoluendum per iuramentum etiam ſine licentia mariti poterit excommunicari poſt monitiones, et non abſolui, niſi facta ſolutione promiſſa.

105 Statutum ſimpliciter loquens de aliquo contractu, illum fieri prohibendo, niſi adhibita aliqua ſolemnitate, non comprehendit huiuſmodi contractum iuratum. et quare.

106 Iuramentum ſemper erit ſeruandum, quando non vergat in detrimentum ſalutis æternæ. et quare.

107 Canones diſponentes in caſibus ſpecialibus: quando tamen fundant ſe in ratione generali, tunc erunt intelligendi, et obſeruandi ab omnibus, etiã extra ſuos ſpeciales caſus.

108 Iuramentum an excludat nullitatem actus cauſatam ex cauſa de futuro, aut de præſenti.

109 Canones, qui reſpiciunt animam, ſeruandi erunt etiam in foro ſeculari, etiam in terris Imperij.

110 Iuramentum parit obligationem etiam de iure ciuili.

111 Cõtractus ꝓhibitus à iure qñ roboretur iuramẽto vbi datur optimus

intellectus l. non dubium. C. de legibus, & Authen. ſacramenta puberum.

112 Cautela obſeruanda a conditoribus ſtatutum volentium aliquid prohibere, & ipſum declarare nullum, etiam ſi interueniret iuramentū.

113 Cautela tradita a Panormitano, ut ſupradicta cautela non ſortiatur ſuum effectum.

114 Probatio regulariter non admittitur cōtra præſcriptionē iuris, et de iure, licèt admittatur probatio facta per partis aduerſæ confeſſionē.

115 Diſtinctio neceſſaria, vt cautela Panormitani poſſit nobis prodeſſe, et locum habere.

116 Præſumptionē iuris, et de iure quicunq; habet pro ſe, compelli non poterit ad conſitendum, cum iuramento nunquid reſe aliter habeat, et quare.

117 Probatio iuris dicitur ipſa veritas.

118 Intentionem quicunque plenè probauit ſuam, non poterit cogi ſubire iuramentum.

119 Cautela qua vti opus erit ſtatutarijs prohibentibus aliquid fieri declarando aliàs illud nullum etiam ſi interuenerit iuramentum.

120 Iuramentum interpoſitum ab interdicto a lege, uel Iudice ſuper contractu, non validat ipſum contractum.

121 Contractus factus in caſu prohibito a lege nullam faciente mentionē principaliter, vel in conſequentiā de publica vtilitate, ſed ſolum tendente in fauorem obligantis ſe, erit nullus, ſed tamen iuramento validatur.

122 Contractus a lege prohibitus, eo quòd in re, vel materia, vel forma peccat, non roboratur iuramento, ſed ſemper erit nullus.

123 Victus in ludo alearum regulariter tenetur ad ſatisfaciendum victori de rebus ibi deperditis, prout communis Doct. opinio ſemper docuit: & per conſequens dicetur lucrantem tuta conſcienti a poſſe ſibi retinere ſic acquiſita.

124 Detinens iniuſtè aliquid, non differt ab inuaſore rei alterius quo ad animæ periculum.

125 Ius ciuile non obligat omnes ad ſui obſeruantiam, ſed eos ſolos, qui ſunt ſubiecti huiuſmodi legibus, quibus tamen per diſſuetudinem abrogari poterit.

126 Ludus alearum non computatur inter ludos prohibitos a iure propter conſuetudinem hodie introductam in contrarium, & ideo acquiſita in ipſo, non erunt reſtitutioni obnoxia.

127 Mutuans in ludo ludenti hodie repetendi mutuatum cōceditur actio propter introductā cōſuetudinem, licet ſecus ſit de iure communi.

128 Contractus qui fit inter ludentes aleis ex propria vi, & natura, an ſit illicitus iure naturali, Diuino, vel humano.

129 Ludus vbi de conſuetudine eſt licitus, licet aliàs de ſe eſſet illicitus, nō tenebitur quis ad reſtitutionem rei huiuſmodi lucratæ.

130 Iuſtinianus quare cōdiderit legem in Authen. alearum. C. de Religio. & ſumpt. funer.

131 Statutum licet dicat filium familias non poſſe ſe obligare, ſi tamen

ſequatur

Digitized by Google

sequatur obligatio, et licet directa actio tollatur per statutum, tamen poterit creditor agere actione de dolo, vel stellionatus crimine contra talem, & quare.

132 Pactum nudum producit actionẽ, seu obligationem naturalem, quæ tamen ex lato Iudicis officio debebit habere executionem, & quare.

133 Verecũdia est denegare, quod quis pacto nudo promisit.

134 Executio pacti nudi etiam in terris Imperij in foro Ecclesiastico peti poterit per viam denunciationis Euangelicæ.

135 Contractu etiam de iure reprobato propter consensum contrahentium, oritur iure gẽtium naturalis obligatio.

136 Pacto ex nudo datur aditus adeundi Principem, vt compellatur paciscens obseruare pactum ipsum.

137 Pactum nudum etiam de iure ciuili producit actionem, quando aliquis promisisset aliquid alicui sub conditione: cum talis conditionis adiectio habeatur pro causa, & euentus conditionis habeatur pro implemento.

138 Probibitio alienationis facta à testatore sine causa, licet regulariter non valeat, tamen si fuisset facta conditionaliter valebit, et quare.

139 Pactum etiam nudum parit actionem, quãdocunque ille, cui aliquid pacto nudo fuit promissum pateretur dammum, si sibi promissa non seruarentur, & nulla actio aliàs speraretur.

140 Pactum non seruans ad quod quis naturaliter, et non ciuiliter est obligatur tenetur lęso actione de dolo.

141 Pacto nudo apposito ex interuallo non oritur actio, nisi quando tractatur de damno, quod quis aliter vitare non posset, quia tunc etiã ex pacto nudo oritur actio de dolo.

142 Actio ex pacto, seu promissione nuda geminata ex interuallo oritur contra paciscentem, vel promittentem etiam de iure ciuili, dummodo secundum pactum habeat relationem ad primum, & expressam.

143 Obligationes duæ naturales producunt actionem de iure ciuili, et quare.

144 Pactum nudum repetitum, quare dicatur constitutum, et contractus nominatus.

145 Confessio extra iudicialis geminata habet vim confessionis iudicialis, et ex ea oritur actio.

146 Lex ciuilis quare ex pacto nudo nolit gigni actionem, sed ex stipulatu.

147 Obligatio naturalis geminata secundum Iasonẽ non producit actionem, cui contradicit Alciatus, et quare.

148 Pactum nudum geminatum ex interuallo quare de iure ciuili producat actionem.

149 In stipulatione præcedere debet interrogatio, et sequi responsio, vt sit valida, et quare.

150 Constituere in materia pactorum quid sit.

151 In pacto nudo secundo non necessario requiritur expressa relatio ad primam, et quare.

152 Modus seruandus in intentando actionem nobis acquisitam ex constituta pecunia.

Digitized by Google

153 Confessio geminata non poterit revocari sub prætextu erroris.

154 Procedens ad aliquem actum præstando iuramentum dicitur ad illã deliberatè accedere.

155 Actio oritur nobis ex pacto nudo de iure Canonico, quia pacta sunt seruanda.

156 Requisita vt quis obligetur ad faciendum id, quod promisit sub iuramento.

157 Correctio legum non inducitur per verba non clara, & quando decisio non est manifesta propter verba obscura, vel per suppleta, vel per subintellecta, vel tacita, vel a contrario sensũ.

158 Ratio redditur quare de iure Canonico ex pacto nudo oriatur actio in iudicio experienda.

159 Actio oritur ex pacto nudo experienda non solum in foro Ecclesiastico, sed etiam seculari in terris Ecclesiæ subiectis contra etiam laicos.

160 Pactum nudum producit actionem etiã in foro seculari in terris subiectis Imperio.

161 Pactum nudum parit actionem in curia mercatorum, & vbicumque proceditur de bono, & æquo.

162 Statutum mandans in curia mercatorum fore iudicandum de bona æquitate, & non inspectis solemnitatibus iuris ciuilis, quomodo sit intelligendum.

163 Pactum nudum initum metu, vel dolo interueniente, etiam de iure Canonico non parit actionem.

164 Pactum nudũ vallatum iuramento producit actionem in foro fori etiam de iure ciuili contra pacisçentem, & ipsum inmodat pœna infamiæ, si obseruatum non fuerit, & priuat quocunque iure, aliàs sibi debito.

165 Renunciatio bonorum paternorum facta a filia dotem recipiente, licet de iure ciuili non sit obligatoria, tamen si vallata fuerit iuramento, erit valida, et quare.

166 Iuramentum habet vim clausulæ, quæ apponitur in stipulatione pœnali, scilicet rato manente pactorum.

167 Iuramentum accedens pacto nudo habet vim stipulationis.

168 Contrauenire dicitur, qui ne-dum facit, sed ommittit quod facere debuit.

169 Procedens ad aliquem actum præstando iuramentum dicetur ad illũ deliberatè accedere, & quare tunc certioratio non sit necessaria, quæ aliàs de iure fuisset necessaria.

170 Iuramentum operatur vim geminati consensus.

171 Actio oritur ex pacto nudo firmato fidei interpositione.

172 Iuramentum appositũ nõ solum stipulationi, verùm etiam pacto nudo addit forum foro, ita vt in vtroque foro possit actio intentari, licet pacisçentes essent laici, & quare.

173 Promittentes aliquid licet possint compelli etiam in foro Ecclesiastico si promissa reddere iurauerint: non tamen talium hæredes, & quare.

174 Vinculum, seu obligatio personalis non transit ad hæredes.

175 Hæredes promittentes aliquid medio iuramento, licèt non possint conuenire in foro Ecclesiastico quo ad pœnam.

Digitized by Google

pœnam periurij, benè tamẽ quo ad obseruantiam iuramenti facti ab eo, cuius quis est hæres. & quare.

176 Hæredes per Ecclesiasticum iudicem poterunt compelli ad satisfaciendum locis à suo testatore pro damnis illatis: cùm ad hoc etiam teneantur de iure ciuili.

177 Debitor nullus poterit præiudicare creditoribus per scripta ab ipso debitore.

178 Hæredes tenentur exequi mandata testatorum, aut renuntiare hereditati: sed si ad hoc non compellerentur à iudicibus secularibus: tunc creditoribus daretur aditus recurrendi ad forum Ecclesiasticum, & quare.

179 Iuramentum non egreditur personam iurantis, cùm sit obligatio personalis respectu iurantis.

180 Promissum is, cui aliquid fuit cum iuramento ab aliquo, licèt non possit conuenire ipsius hæredes ad satisfaciendum sibi ex dicto contractu initò cum testatore, in foro Ecclesiastico tamen poterit agere indirectè implorãdo iudicis officium, vt compellatur hæres satisfacere sibi creditori dicti testatoris defuncti, ad exonerationem eius animæ.

181 Remedio actionis, vel accusationis quandocunque contra laicum delinquentem poterit succurri: Ecclesiasticus non potest se impedire, nisi in casu negligentiæ, vel per viam denunciationis.

182 Iuramentum non afficit hæredem quo ad vinculum spirituale, ut fortiatur forum Episcopi, sicut testatorem, qui iurauit, & quare. etsi quo ad vinculum temporale, ipsum transeat ad hæredes: vt teneantur soluere debita promissa a suo testatore sub iuramento, & quare.

183 Testatoris ex facto non ligantur hæredes quo ad censuras, & pœnas spirituales.

184 Actiones omnes tam actiuæ, quàm passiuæ testatorum in temporalibus transeunt ad hæredes.

185 Præscriptio seu mora non currit contra recipientem pactum curatum, & quare.

186 Iuramentum interueniens alicui pacto, seu promissioni, constituit in mora huiusmodi promittentem absque alia creditoris interpellatione: quandocunq; debitor sciet creditorem indigere tali re promissa. & hoc ipsum dupliciter limitatur.

187 Moræ purgatio, vbi iuramentum interuenerit de iure non admittitur. & quare.

188 Moræ purgatio non admittitur lite contestata.

189 Actus vbicunque ad validitatem requiritur geminatus consensus, vel actus: tunc sufficiet vnicus consensus, vel actus cum iuramento.

190 Mox, dictio, in iure reposita denotat executionem ipso iure fieri.

191 Moræ purgatio quamuis regulariter non admittatur, vbi iuramentum interuenit. Tamẽ quando adesset rationabilis causa purgandi moram, tunc admitteretur.

192 Moræ purgatio de æquitate Canonica semper admittitur. etiam vbi inter fuit iuramentum.

Moræ:

193 *Moræ purgationem ſemper admitti de benignitate Canonica, intelligendum erit locum habere ſolùm in foro contentioſo pœnitentiali: ſecus in foro contentioſo iudiciali.*

194 *Iuramentum etiam de iure ciuili producit obligationem (quæ aliàs de ſui natura non eſſet efficax ad aliquam actionem producendam) efficacem.*

195 *Mulieris obligatio facta (ſine iuramento) fideiuſſione, ipſo iure eſt nulla: ſecus ſi cum iuramento.*

196 *Iuramentum, quod poteſt ſeruari ſine interitu ſalutis æternæ, erit omnino ſeruandum.*

197 *Iuramentum vi, vel dolo non extortum, nec delatum redundet in alterius præiudicium, nec obſeruatum vergat in diſpendium ſalutis æternæ, erit ſeruandum. et quare.*

198 *Cogi præcisè ad factum, propter iuramentum poterit quis de iure, etiã ſi contineat turpitudinem ex parte recipientis.*

199 *Iuramentum adijcit robur actui, ſuper quo interponitur: cum ipſum vltra naturã ſuam alteret, firmet, roboret, validet, ac de contractu nullo aliquem, & de inualido validum, faciat. quando interponeretur ſuper actu non improbato à iure: pro eo quòd contra publicã vtilitatem, vel contra bonos mores naturales, aut obſeruantia iuramenti nutritiua ſit peccati, vel in præiudicium tertij: vel vi, aut dolo.*

200 *Actus à iure prohibitus principaliter in fauorem perſonæ priuatæ, et ſecundariò ratione vtilitatis publicæ per iuramentum validatur, et quare.*

201 *Iuramenti in materia ſtandum erit deciſioni iuris Canonici.*

202 *Lex annullans contractum, vbi ſit fundata ſuper vtilitate publica, iuramentum firmat contractum.*

203 *Lex fundata ſuper æquitate naturali eſt indiſpenſabilis, et incommutabilis.*

204 *Iuramentum delatum contra bonos mores naturales non eſt obligatorium: ſecus tamen, contra bonos mores ciuiles, et quare.*

205 *Mores boni naturales, qui dicantur, et qui ciuiles.*

206 *Turpitudinis patronus eſt, qui celat crimen vxoris.*

207 *Regula, Non eſt obligatorium. de Regu. iur. in ſexto, limitatur, ac declaratur.*

208 *Factum quid dicatur contra bonos mores de iure ciuili, et quid de iure Canonico.*

209 *Pœna indicta ab aliquo ſoluenda alteri in caſu quo aliquid faciant: ipſe, qui indixit ad ſe coarctandum ad aliquod bonum opus faciendum, vel abſtinendum ſe ab aliquo malo opere, erit de iure exigibilis ab eo, cui promiſſa fuiſſet dicta pœna.*

210 *Actus geſtus per minorem 25. annorum ſine curatore, quamuis regulariter ſit ipſo iure nullus: tamen ſi compareat in iudicio ſine curatore, et actum aliquem faciat: iuretque non contrauenire proceſſui in aliquo iudicio, vel ſententiæ, ualebit actus per eum ſponte factus. et quare: et quòd non requiratur certioratio facienda huiuſmodi minori de ſuo iure, cõmunior eſt ſententia.*

Iura-

Digitized by Google

211 *Iuramentum firmat iudicium, sicut contractum.*

212 *Iuri, quod quis ignorat, nemo renunciare videtur.*

213 *Iuramentum extenditur solùm ad excogitata verisimiliter.*

214 *Iuramentum contra leges quando non valeat.*

215 *Obligatio ex contractu à iure non inualidato nascitur.*

216 *Dominium rei lucratæ per ludum alcarũ transit ad lucrantem, et quare.*

217 *Obligatio in ludo est ex parte vtriusque colludentis exponentis suam pecuniam periculo, vt quædam mutua conuentio.*

218 *Ius dicere sibi ipsi, nemini licet.*

219 *Regularum illarum iuris in c. qui ad habendum. de regul. iur. in sexto, & in l. inuitus. §. cui damus. ff. de regu. iur. in l. creditori. in fine. C. de pactis. et in l. 1. §. His autem. ff. de superficiebus. vera & notatu dignissima interpretatio.*

220 *Lucrum vsurarium summopere differt à lucro ludorio.*

221 *Sententiæ Diui Thomæ & sequacium dicentium lucrantes in ludo, à filijsfamilijs, vxoribus, & alijs non habentibus proprium talium acquisitorum restitutioni fore obnoxios: verus intellectus traditur.*

222 *Filiusfamiliàs quando ex contractu facto incurrat obligationem in ciuitate Genuensi.*

223 *Iura dicentia denegandã fore actionem creditori filijfamiliàs ex causa mutui, quam interpretationem recipiant.*

224 *Pater filijfamiliàs celebrantis cõtractum aliquem, et se obligantis, remanet obligatus pro viribus dicti filij peculij tantùm.*

225 *Filiusfamiliàs obligatur ex omni contractu, & contra ipsum procedit vsque ad capturam, sed mortuo filio post litis contestationem transfertur iudicium in patrem solùm peculio, et de eo, quod in rem ipsius patris versum est.*

226 *Promissum ex turpi causa si solutum fuerit, purgata remanet dicta causa turpis per nouum consensum in soluendo; vel de nouo sponte solnere promittendo.*

227 *Contractus, seu qualitates contractuum mutantur partium consensu.*

228 *Debitum alicui ex vna causa, poterit in aliam causam conuerti (etiam non interueniente pecunia) sola contrahentium voluntate: modò interueniat interrogatio et responsio contrahentium.*

229 *Simulatio, quæ contingit fieri in contractibus, scilicet contractus permissi ad contractum permissum, permutatio licita est, et quare.*

230 *Valet aliquando, quod simulatè concipitur, licèt non valeat quod in veritate agitur.*

231 *Pecuniæ præsentia in contractus mutui celebratione non est necessaria.*

232 *Debitum ex vna causa poterit conuerti in debitum ex alia causa per stipulationem, nec non pacto nudo ex interuallo apposito, secus in continenti.*

233 *Simulationis exceptio non opponitur contra depositum; licèt depositum fuerit de debito ex alia causa.*

Lex

Digitized by Google

234 *Lex generaliter loquens, generaliter erit intelligenda, etiam ſi in vno caſu ſit maior ratio, quàm in alio.*

235 *Vxores etiam inuitis maritis diſponere poſſunt de bonis ſibi aduentitijs, cum talium dominium apud eas remaneat, & ad earum viros non tranſeat de iure.*

236 *Mancipia empta a viro pecunia ſua nomine verò vxoris, efficiuntur vxoris, etſi maritus habeat ius repetendi pecuniam expenſam in ipſis mancipijs emptis.*

237 *Vxores aſsolent habere bona triplici generis, & de quibus ipſę poſſint diſponere, & de quibus non.*

238 *Paraſrenalia bona, quæ dicantur.*

239 *Vxorem aliquid acquiſiuiſſe ex adulterio, quando non præſumatur.*

240 *Lucrum acquiſitum ab vxore, an ſit aſſignandum viro ſuo.*

241 *Vxor poteſt habere proprium triplicis ſpeciei, videlicet dotem, bona paraſernalia, & bona propria ſeparata a marito: tam ratione dominij, quàm fructuum.*

242 *Vxores quæ opera teneantur exhibere viris.*

243 *Vxor quando acquirat patri, & non viro ſuo.*

244 *Vxor ad præceptum mariti non tenetur negotiari etiam licita negotia.*

245 *Sententia Doctorum dicentium acquirentes per ludum alearum ab vxoribus teneri ad ipſorum acquiſitorum reſtitutionem, limitanda erit, & dicendum ipſam verificari ſolum in vxoribus carentibus peculio. & nu. 246.*

247 *Legis ſi filius tuus. C. ad Macedon. declaratio.*

248 *Ratihabitio retrotrahitur, et mandato comparatur.*

249 *Legis cum oportet, §. ſi quis itaque, C. de bon. quæ liber.*

250 *Pater quomodo dicatur teneri ſolnere debita facta a filio occaſione ludi.*

De materia acquiſitorum per ludum, pactorum, & promiſsionum iuratarum, quæ in ludo interueniunt:

THEMA.

Duo Nobiles, quorum alter erat ſui iuris, alter verò erat filiusfamiſias, & nihilominus propria induſtria mercaturę vacans, in dies augebat proprium peculium varios contractus celebrando ſciente patre, & non contradicente: & iuxta diuerſitatem negotiorum occurrentium, nunc ſe alteri obligando ad ſoluendam pecuniæ quantitatem, nunc ab altero huiuſmodi obligationem recipiendo publicè negotiabatur. Hic ergo filiusfamilias, etſi monitus fuiſſet a patre ne luderet aleis: nihilominus quadam die inter alias luſit, non præſenti pecunia,

Digitized by

pecunia, cum dicto alio nobile sui iuris, postquam ipsum certiorem reddi differt se posse ludere securè, & assignare deperdita, cùm haberet peculium propria industria acquisitum, & quod de suo, sine assensu paterno ad libitum posset disponere. Tandem dictus Nobilis sui iuris lucratus fuit (secum ludendo aleis) aliquã pecuniæ quantitatem, a quo post aliquos dies requisitus dictus filiusfamilias, vt ad sibi illam soluendam se proprio chirografo medio iuramento obligaret. Quod ille statim libentissimè effecit, confitendo in ipso se illi esse debitorem tantæ quantitatis pecuniarum pro eo, quòd receperat mutuo ab ipso creditore aliam similem pecuniæ quantitatem, & cum post aliquod aliud tempus, idem deperditor requisitus a dicto creditore, vt satisfaceret huiusmodi debito indè contracto, ipse debitor proprio chirografo ad illum transmisso certiorem dictum creditorem reddiderit, quòd propria sua pecunia emisset annuum censum, super quadam possessione, vt sibi indè satisfaceret, si illum censum voluisset acceptare. Post hæc autem omnia ipse debitor non facta dicta solutione promissa, ingressus fuit Religionem, & illam professus est, renunciando omnia sua bona suo patri in seculo relicto, cum onere tamen, vt satisfacere teneretur de dictis bonis sibi legatis, creditoribus suis legitimis.

Quæritur modò.

Primò an dictus debitor teneatur in foro conscientiæ satisfacere dicto creditori, & loco eius pater, ac hæres ipsius.

Et secundò, an dictus creditor acquisierit actionem etiam in foro fori contra dictum debitorem, vel eius patrem, ita vt de iure possint compelli dicti debitores soluere huiusmodi pecuniæ quantitatem sic deperditæ.

DECISIO XX.

IN VOCATO in primis Sanctissimæ Trinitatis numine, sine cuius ope potentissima, nihil posse facere semper verbo, & opere professi fuimus. Dicemus igitur quid sentiemus de hac difficillima quæstione propter varias Doct. sententias, & legũ decreta. Afferẽdo primò q̃ videantur facere contra creditorẽ ipsum in fauorẽ debitoris.

Nam primò videbatur fore dicendum dictum patrem hæredem dicti Religiosi non teneri ad soluendum dictum debitũ dicto creditori, cum ipse nullã contraxisse, seu incurrisse obligationem illud soluendi proprio noĩe suppo-

Digitized by Google

ſupponatur, ſed neque nomine filij debitoris, cuius eſt hæres: quoniam dictus prętēſus debitor nō videatur illius legitim⁹ debitor: ac per conſequens, quòd non teneatur ad huiuſmodi debitū contractum ſoluendum, aliquo iure tam in foro fori, quàm in foro poli, ſeu conſcientię: ſi ergo debitor ille principalis non teneatur, indè ſubſequitur, quòd neque pater eius hæres ipſius ex teſtamento. & quòd in foro fori, & poli nō teneatur, probari videtur ſubſequentibus medijs.

Primum quorum eſt. Ius Imperiale in Authen. alearum. §. commodis. C. de relig. & ſumpt. funer. vbi ad verbum hæc præciſa verba habentur, videlicet [Commodis igitur ſubiectorum proſpicientes hac generali lege de-
1 cernimus, vt nulli liceat † in publicis, & priuatis domibus, vel locis ludere, neque inſpicere, etſi contra factum fuerit, nulla ſequatur condemnatio, ſed ſolutū reddat, & actionibus competētibus repetat ab his, qui receperunt, aut eorum hęredibus, aut ijs negligentibus ab eorum procuratoribus, vel patribus, ſeu defenſoribus repetat fiſcus, nō obſtante (niſi quinquaginta annorū prę ſcriptione Epiſcoporum locorū hoc prouidentibus, & Præſidum auxilio vtentibus.] hęc ibi inter alia: ex quibus elici videntur apertiſſimè hæc. Primum quòd victor non acquirat dominium in re ludo aleatum acquiſita etiam ſibi ſtatim aſſignata: Nam ſi hoc verè acquireretur, indè ſequeretur, quòd contra eum non daretur perdenti, ſeu victo actio ad recuperanda ſic deperdita, nec diceretur in dicta Authen. alearū [quòd non poſſit ſubſequi condēnatio contra victū ad illa ſic perdita ſoluenda victori.] Quapropter videtur ad ipſorum victorē nullum transferri verum dominium eorum, quæ ſibi fuiſſent aſſignata, ac per conſequens ipſi nullam competi actionem ad petenda talia in foro fori, & in foro conſcientię.

Secundum fundamentum eſſe videtur, quoniam in huiuſmodi ludo non interfuit pecunia, vel quid ſimile, ſed tantum fuit interpoſita fides ab vtroque ludente de ſoluendo deperdito. Quapropter cum ex tali ludo nullam actionem acquirat victor contra victum. Indè fit, vt videatur victū non teneri in foro fori, vel animę ad aſſignandum victori res per ipſum lucratas ludo fide promiſſa. Et quòd qui talia perdidit non teneatur ſoluere in conſcientiæ fo-
2 ro, † nec de iure poſſe ab eo exigi in foro fori infraſcripti Doctores docuerunt nonnullis rationibus aſſignatis ab ipſis. Sciendum igitur, quòd Dominicus a Soto in lib. 4. de iuſtitia, & iure, quęſt. 5. art. 2. circa finem. in verſic. vnum autem non eſt hic. volens ſe ſubſcribere huic deciſioni, dixit. Reſpondetur nihilominus, quòd dū nō niſi ſimpliciter pollicitus eſt, non eſt cęnſendus renunciare iuri ſuo qđ hēt, ſcilicet beneficio iuris ciuilis repetēdi, & ideo ſicut ſi ſoluiſſet nihilominus potuiſſet

ſoluta

soluta tali ex causa repetere: ita qui pollicitus est in conscientiæ iudicio poterit se defendere, vt non soluat. Neque indè facit contra ius naturæ, licet inter nobiles ei daretur opprobrio. Idipsũ docuit Didacus Couarruuias in repet. regulæ peccatũ. de regu. iur. in sexto, in relect. 2. par. §. 4. nu. 8. vers. supereſt tamen. sequens Adrianum Sextum in 4. sent. titu. de restitu. cap. incip. Quia in superioribus. dicentem hunc non teneri. Quoniam cùm leges pecuniam in ludo perditam, & ludenti quæsitum iure contractus in pœnam auferant ab eo, qui acquisiuit, iusque eam repetendi concedant perdenti, vti manifestum est: Indè sequitur, quòd qui potest iam solutam repetere legis decreto, poterit eam nondum soluta iustè retinere. Frustra enim quis petit quod statim restituturus est, vt in l. dolo. ff. de doli excep. hæc ille. qui ibidẽ post nonnullas rationes allatas contra supracitatam sententiam Adriani in versic. sed & semota, asseuerat sententiam Adriani sibi magis applaudere, subdens. Nam licèt sciam, nec negare possim acquirentem aliquid ex ludo tutum esse in animæ iudicio ad eius retentionem, quia ratione conuentionis, & mutui consensus iure naturę verè id acquisierit, nec lex ciuilis, quæ inducit restitutionẽ in pœnam ludi prohibiti, ante Iudicis condemnationem obtinet. Video tamen iustissimam humanam legem tantum lucranti negare actionem ad petendam pecuniã causa ludi promissam, sed & concedere perdenti repetitionem pecuniæ iam lucranti traditæ. Vnde signum est profectò maximum (inquit ipse) lege humana non solum non habere lucrantem ius ad petendum ludo mediante acquisita, sed & competere perdenti ius ad pecuniam deperditam repetendam: Et indè fit, vt in pœnam ipso iure absque vlla sententia Iudicis is, qui lucratus est promissam pecuniam, constituitur incapax, & inhabilis iuris petendi eã, & id ius transferatur in perdentem. Quapropter (subdidit ibidem Couarruuias) cùm isthęc pœna nullam requirat sententiã Iudicis, nec condemnationem: statim etiam in iudicio animæ iustè potest ille, quam lex ciuilis liberum reddit a solutione pecuniæ promissæ, & præterea dat ei, si soluerit, repetitionem, & retinere pecuniam promissam: cùm promissio nulla sit, nec eam teneatur promittens seruare, & hanc suam sententiam roborat ipse Couarruuias regula illa iuris, quæ his verbis est contenta in l. inuitus. §. cui damus. ff. de regu. iur. vbi hæc habentur, videlicet. [Cui damus actionem, 3 †eidem exceptionem competere multo magis quis dixerit.] Idẽ elicitur ex text. in l. creditori. in fin. C. de pactis, & idem apertius in l. 1. §. is autem. ff. de superficiebus. & in regula Qui ad agendũ. de regu. iur. in sexto, vbi hæc habentur, videlicet. [Qui ad agendum admittitur, est & ad excipiendum multò magis admitten-

tendus.] hæc ibi. Sed promittés (inquit ipſe) ludi cauſa habet repetitionem ad repetendum quod dederit: ergo ſi nondum ſoluerit, habebit exceptionem, & ius retinendi rē promiſſam. Hęc Couarruuias, qui ibidem & alias ſimiles rationes ſubintulit. Idipſum docuit Nauarrus (etſi proceſſerit more ſuo, obſcurè) in ſuo Manuali. cap. 19. nu. 17. vbi poſt relationem conſtitutionis æditę à fęlici memoria Caroli Quinti, in qua expreſsè prohibetur ludere ſub fide, & declaratur nullam inde victori acquiri actionem contra victum, ſe ſubſcripſit Papæ Adriano Sexto, vbi ſupra. q. 12. aſſerenti idipſum eſſe obſeruādum in alijs Regnis iure communi, & quòd ipſum probauerit Couarruuias in c. peccatum. de reg. iur. in ſexto. §. 4. nu. 8. licèt contrariū tenuerit idē Adrianus vbi ſupra. q. 22. & Caſtrenſ. in lib. 2. de lege pœnali. cap. 2. corrol. 3. & addidit ibidē Nauarrus, quòd quamuis Couarruuias vbi ſupra, nihil dixerit de promittente cum iuramento ſolutionem ipſam, tamen ipſe Nauarrus dixit ibidē, q̄ hic talis propter iuramentum tenebitur ſoluere deperdita; ſed poterit poſt ſolutionē repetere eadem, ſicut dicitur de eo, qui iurauit ſoluere vſuras, vt in c. debitores. extra de iure iuran. & ſicut iurans ſoluere vſuras (inquit ipſe) poſſet petere abſolutionem à iuramento, & poſtea illas ſoluere: ſic dicetur de iurante ſoluere deperdita in ludo, ſi ante ſolutionem obtinuerit abſolutionem à iuramento ſic præſtito.

Tertium fundamentum videtur eſſe, quoniam victus † erat filiusfamilias, cum quo ludere non potuiſſe victorem videtur, eo q̄ ſi inde aſſecutus aliquid fuiſſet victor, illud reſtituere in vtroque foro teneatur, vt docuit Diuus Thomas in 2. 2. q. 32. art. 7. in reſpon. ad ſecundū, & ſequaces Doctores citandi infra in probationem vnicæ concluſionis decidentis hanc quæſtionem difficillimā multis de cauſis. 4

Quartum fundamentū eſſe videtur, quoniam pater † dicti victi in ludo nullam obligationem reſtituendi pecuniam filio in ſua poteſtate exiſtēti mutuatam incurrit, etiam ſi dictus filius habuiſſet proprium peculium, vt in l. ſi filius tuus. C. ad Senatuſconſult. Macedon. 5

Quintum fundamentū eſſe videtur, quoniam dictus pater prohibuerat dicto filio huiuſmodi ludum.

Sextum fundamentum (cui inniti videtur ſupradicta opinio) eſſe videtur, quoniam ipſe luctus de iure diſponere non poterat † plenè de bonis forſan acquiſitis ab ipſo: cùm pater eius dominus illorū fuerit (ſaltem quoad vſumfructum eorum, eius vita durante) vt in l. cùm oportet. §. ſi quis itaque. C. de bonis, quæ liber. & Roman. in ſuo ſingul. 541. Quapropter videretur ſaltem dicendum, q̄ non teneatur pater, eius vita durante, dicta debita ſoluere ex dictis bonis, quorum vſusfructus ſibi debeatur de iure. 6

His

His tamen non obſtantibus fir miſſimè aſſeueramus dictum pa trem dicti victi in ludo in vtro que foro teneri ad ſatisfaciẽdum dicto victori in huiuſmodi de bito contracto a ſuo filio per lu dum, iuxta tamen facultatem pe culij relicti ab ipſo filio debito re, & non vltra illud. Ad quod di cendum mouemur ſubſequenti bus fundamentis veriſſimis: illis tamen præmittendo infraſcripta notatu digniſſima, pro intelligen tia maiori afferendorum in ip ſis fundamentis, quibus probabi mus veritatem noſtræ deciſiuæ ſententiæ.

Præmittimus primò, quòd ne ceſſariò erit inquirendum an dictum pactum de mutuo recepto vnà cum dicta confeſſione iurata facta a dicto debitore propter lu dum alearum de recepta mutuo dicta pecunia deperdita a dicto creditore, cum pacto medio iu ramento inito de illam reſtituen do dicto creditori, verè dicendũ ſit ipſum pactum fuiſſe firmatum iuramento, necne: ita vt virtute ipſius creditor ipſe adeptus fue rit actionem contra talem debi torem etiam de iure ciuili in fo ro ciuili? Quapropter ſciẽdum, quòd iuramẽtum eſt affirmatio, 7 † vel negatio de aliquo facto, vel fiendo ſacræ rei atteſtatione firmata, prout elicitur ex doctrina Diui Tho. in 2.2.q.89.art.1. & ex p̃ſsè docuit Archiepiſcop⁹ Flor. qué ſequut⁹ fuit Sylueſter in verſ. iuramentũ primo, in princ. Quapropter meritò ipſemet D. Thomas vbi ſupra, dixit, q̃ iurare eſt Deum in teſtem vocare. At qñ Diuinum teſtimonium aliquãdo inducitur ad aſſerendum aliquid de præſentibus, vel de pręteritis, & ideo tale iuramentum dicetur 8 iuramentum aſſertorium, † quan do inducitur Diuinum teſtimo nium ad confirmandũ aliquod, quod promittimus facere in futu rum, & hoc dicetur iuramentum promiſſorium. Nam S. Thomas vbi ſup. in reſp. ad tertium, q̃ ali cuius teſtimonium inuocatur ad hoc, q̃ teſtis inuocatus veritatem manifeſtet circa ea, quæ dicun tur. At Deus manifeſtat, an verũ 9 ſit quod dicitur † dupliciter. Pri mò ſimpliciter reuelãdo verita tem, vel per internam inſpiratio nem, vel ẽt per facti denudatio nem, dum. ſ. producit in publicũ ea, quę erãt occulta. Alio modo, ſeu ſecũdò per pęnam mentiẽtis, & tũc Deus ipſe ſimul eſt Iudex, & teſtis, dum puniendo menda cem manifeſtat mendacium. & ideo duplex eſt modus iurandi. 10 † Vnus quidem per ſimplicẽ Dei conteſtationem: ſicut cum quis dicit, eſt mihi Deus teſtis, vel co ram Deo loquor, vel per Deum, quod idem eſt, vt docuit Sanctus Auguſtinus. Alio modo per exe crationem, dum aliquis ſe, vel ali quid pertinens ad ſe ad pęnã obli gat, vt ſit verum quod dicitur, & in hoc ipſum S. Thomam, omnes ſacri Theologi, & Canoniſtæ, & Legiſtæ inſimul ſequuntur.

Etſi duobus modis in genere dicatur quem iurare, ſcilicet pri mò ſimplici verbo, vt dicendo per Deum ita eſt, nec erit neceſſe

iuxta ſententiam Panormitani in c.etſi Chriſtus.ext.de iureiuran.) proferre verbum [iuro.] Secundo modo interueniente aliqua ſacra re: vt cùm iuratur ſuper manus Epiſcopi, vel ſuper Euangelium, vel Crucem, vel huiuſmodi: Tamen etſi primo modo contingat fieri multis modis, de quibus certa regula dari non poteſt: cũ legamus in lege veteri, vt in 1. Regum c. 22. iuraſſe eos dicendo, Viuit Dominus, Viuit anima mea hoc addat mihi Dominus, & huiuſmodi. Et in primitiua Eccleſia dicẽdo teſtis eſt mihi Deꝰ, Deum teſtem inuoco, veritatem dico in Chriſto, non mentior: teſtis eſt mihi conſcientia, vt in c.ſi peccatum. 22.q. 1. & ſic Deus me adiuuet. 35.q.6.c.de parentela, & ſimiliter, & ſecundo modo, vt per Euangelium Chriſti, per Crucẽ Chriſti, per Sacramentum, per Ordinem Sacrum, aut Sanctos, vt not. in capitulo ſi aliqua, 12.quæſtione prima, vnde meritò Ioannes And. dixit ſuper Clem. quòd iuramentum ex iuris ordine factum multipliciter fit: quædam enim iura dicunt ſimpliciter debere iurari, quædam corporaliter, quædam ſuper Sancta Dei Euangelia, quædam addunt ipſorum tacturam, vt in capitulo quotiens, prima quæſtione ſeptima, etſi conſuetudo Italica habeat, quòd ſufficiat iurare tangendo quemlibet librum, etiam vbi de corporali iuramento exprimitur, vt ſubintulit Sylueſter vbi ſupra.

Secundò præmittimus, quòd cum iurare quis dicatur multipliciter, vt ſciamus quãdo quis propriè dicatur iuramento medio aliquid negaſſe, aut affirmaſſe, vel promiſiſſe, erunt meritò ſubſequentia ponderanda, quę partim reſpiciunt tenorem verborum, quæ quis proferre debeat, vt verè dicatur iurare: & partim reſpiciunt actus extraneos ipſius iurantis. & de his oĩbus infraſcriptę gradatim concluſiones afferendæ, & probandæ erunt pro maiori dilucidatione omnium ambiguitatum, quę in hac materia poſſent oriri.

Prima ergo concluſio ſit. Proculdubio talia verba proferens
11 conuincetur iurare, † ſcilicet ſi quis promiſerit aliquid, negauerit, vel affirmauerit aliquid per fidem Chriſti, vel per Religionẽ fidei Chriſtianę, prout docuerũt infraſcripti Doctores, videlicet Alciatus in l.ſi quis maior. C.de tranſact. num.52. verſic. igitur ſi quis promiſerit, citans Pan. in c. ad aures. ext. quòd met. cau. & Doctores in c.cum tempore. extra de arbitris. Idipſum colligitur ex c.2. in fin. ext. de fideiuſſ. vbi dicitur puniendos fore quoſdam clericos repertos Religionẽ fidei, & iuramenti ſui violaſſe, vbi idem dicitur per glo.ibi, verſiculo Religionem fidei. & per omnes Doctor.ibidem. & rurſus per Alciatum in rubr. ext. de iureiuran. num.10. verſic. igitur ſi quis promiſerit, qui ibi reddens rationem dictæ ſuæ ſententię, dicit non eſſe dubium eſſe iuramentum, cùm cõpetat definitio huiuſ-

promiſ-

Digitized by Google

promissioni: est enim firmata promissio per Religionem, & quòd ita procedat dictus textus in dicto c.2. Et quia communis, & Catholica est conclusio, non indigebit alia probatione.

Secunda conclusio, iurasse dicetur quicunque promitteret, negaret, vel affirmaret sub verbo p
12 fidem, †quam ipse habet in Deũ: quoniam huiusmodi promissio, negatio, vel affirmatio est quædam species iuramenti, secũdum Abbatem in c.ad aures.ext.quòd met.cau. Vel dicere possumus, cũ Alciato vbi supra, & secundum alios, quòd æquiparetur iuramento, sed quòd non sit iuramentum, quia ipsum credere hominis versus Deum non est quid sacrum: licèt fides in se sit res sacra, & ita poterunt intelligi, & saluari contrariæ Doctorum decisiones, & de tali loquitur Specul.in titu.de arbitris.§.finali.nu.48.& 49.vers. hoc autem certum est, quando dixit, quòd si quis compromissum vallasset per fidei interpositionẽ: si postea noluisset obseruare arbitrium, esset periurus. & ratio
13 est, quoniam fidei præstatio † & iuramentum equipollent, vt in c. 2.in fi.ext.de fideiussor.& in c.ad aures. extra, quod met.caus.eo, quòd inter simplicem fidem, & iuramentum non sit differentia quo ad Deum.vt in c.iuramenti. 22.q.5.& ibi per glo.& Doctores licet maior pœnitentia imponatur venienti contra iuramẽtum, quàm venienti cõtra fidem. vt in c.pen.ext.de iureiuran.& ibi per glo. & Doctores, sicut expressè quoque docuit glo.in d.c.2.& ra
14 tio est, quoniam † iuramentum, quod fit per salutem Principis, & ei, quod fit super Euangelia Sancta comparatur, vt apertissimè habetur in l.si quis maior.in fine.C. de transact. vbi docuit idem ipse Alciatus.nu.52.vers.igitur si quis promiserit. citans ad hoc Pan. in d.c.ad aures.

Amplia primò singulariter contenta in dicta conclusione secunda: dicendo etiam illa locum habere in eo, qui aliquid promittit
15 sub fide sua † nulla nominis Divini facta mentione. Hæc ampliatio probatur duplici medio. Primo enim per apertissimum textum in c.ad aures.ext.de his, quę vi met.cau. fi. vbi Clemens Papa Tertius his præcisis verbis vsus fuit, videlicet. [Ad aures nostras te significante peruenit, quòd electus quidam in Plebanum cuiusdam Ecclesiæ ad terrorem laicorum renunciauit electioni, quæ de ipso fuerat a clericis (vno excepto) vnanimiter celebrata. Tuę igitur discretioni præsentibus in-
16 notescat, quòd renunciatio † facta ad terrorem laicorum (nisi forte iuramento, vel fide interposita sit confirmata) non impedit quominus is, qui renunciauit Ecclesiæ, ad cuius regimen prius erat electus, præficiatur eidem.] hæc ibi. Idem habetur in c.2.in fi.ext. de fideiussor. vbi hæc habentur, videlicet. [Prefatos vero clericos
17 † si Religione fidei, & iuramenti sui eos violasse constiterit, ab officio, & beneficio suspendatis.] hæc ibi. Idem probatur & secun-

dò Doctorum auctoritate. Nam Canoniſtæ communiter in d. c. ad aures. & in d. c. 2. hoc docuerunt, & Legiſtæ in l. 3. §. fi. ff. de iureiurando: & vt aliquos recenſeamus ſpecialiter, ſciendum erit, quòd hoc ipſum docuerunt quàm libentiſſimè infraſcripti, videlicet glo. in capitulo ſecundo, in verſiculo Religionem fidei. extra de fideiuſſ. Alexan. in dicto §. finali. numero quinto, in verſiculo in glo. in verſiculo Apollinis, ſequens Ioannem Andr. in capitulo primo, de ſepult. in ſexto, vbi ipſe Ioannes And. di-
18 xit, quòd parum, † aut nihil referat vtrum dicatur ſub fide mea, vel dicatur, Iuro ad Sancta Dei Euangelia. Vbi & ſubdidit, quòd ſit verum iuramentum, quan-
19 do dicitur ſub periculo † animæ meæ. vt in capitulo fraternitatis. extra de frigidis, & malef. quod & Innocent. quoque docuit in c. etſi Chriſtus. ext. de iureiuran. & hęc fore notanda (ſubintulit Alexan. vbi ſupra) pro armigeris, qui iuxta vulgare loquentes dicunt, quòd ſe arctent ad fidem. Idem repetijt Ioannes Andras in capitulo cum tempore. ext. de arbitris, vbi docuit, quòd qui promiſit aliquid ſub fide, & contrauenit, incurrat pęnas deierantis, de quibus loquitur text. in l. ſi quis maior. C. de tranſact. & ibi per Doct. communiter: de hoc tamen articulo infra latius fiet ſermo in ampliatione. vnicę limitationis. Idem docuit Mattheus de Afflict. in deciſ. 389. vers. in contrarium, dicens fuiſſe deciſum per totum ſacrum Concilium Sanctæ Claræ Neapoli (ſic
20 appellatum) quòd pactum † nudum, ſeu ſimplex conuentio, fide interpoſita, eſt valida, & gignit actionem in foro fori, & hoc propter fidem datam, cùm fides habeat vim iuramenti, vt not. in capitulo penult. in fine, ext. de iureiuran. quoniam ex pacto nudo, cum iuramento, (vt infra latius dicetur) oriatur actio, prout docuerunt Doctores in l. iuriſgentium. §. quinimmo. ff. de pactis. & Salicetus in l. legem. C. de pactis. & addidit ibi Afflictus, hoc ipſum deciſum fuiſſe in cauſa vertente inter duos, quorum alter alteri promiſerat ſub fide ſua ſoluere certam pecuniæ quantitatem, ſi ſibi oſtendiſſet quoddam inſtrumentum, & è contra, alter promiſerat fide data in pœnam tale quid ſoluturum, ſi non oſtendiſſet: & prædictis Afflictus addidit, quòd non obſtabat tali actioni, quòd non fuiſſet cauſa in tali actione aſſignata. Nam (inquit) conditio illa, ſi demonſtrauero dictum inſtrumentum, habetur pro cauſa, per textum in l. a Titio. ff. de verborum obligatione, & per textum in l. cum ad præſens. ff. ſi certum petatur, per quæ iura dicunt Pau. de Caſtro, & Alex. in dicta l. a Titio, quòd etiam ſi conditio ſit impropria, puta de præſenti, vel de præte-
21 rito, illa conditio † habetur pro cauſa, & dicunt, quòd valeat conuętio ſi moriatur Imperator hoc anno dabis decẽ, etſi non morietur dabis centũ, & ſubdidit ita fuiſſe iudi-

iudicatum Florentię, & dicit ibi Alexan. quòd benè fuerit iudicatum. & ad hoc ipsum probãdum citat Host. in cap. gemma. ext. de sponsalibus. dicentem, quòd valebit ista conuentio, si fiat matrimonium inter tales, dabis decẽ: etsi non, dabo tibi centum. & alia huiusmodi exempla subdidit Afflictus vbi supra, Pau. de Cast. in l. si quis cum debitorem. ff. de iureiuran. asserit valere conuentionem hanc, scilicet si die sequenti pluet dabis decem: quia illa conditio habetur pro causa. & idem docuit noster Paris de Puteo in trac. de ludo, in 3. car. repositо, in fi. sui tract. de iudicatu. Idem sentijt Vrsillus in addit. dictæ decis. 389. Afflicti, & quo ad sponsiones factas, & indè obligationes incursas peroptimo stilo prosequitur Beneuen. Stracca in tract. de mercatura. in titu. de sponsionib. par. 4. fol. 187. & sequenti, vbi probat causam adesse in sponsionibus, quando conditiones sub quibus fiunt, sunt honestę, & implentur. Vide ibi latius. Vbi tamen negat hoc locum habere in ludo prohibito, & inhonesto, sed solum in licito, & hoc dixit præcipuè in cap. incip. Quæritur an ex sponsione huiusmodi inter lusores. Vrsillus verò vbi supra, numero tertio, concluſit, quòd etsi prestatio fidei, & iuramentum idem importent, tamen vltra scribentes in l. si quis maior. C. de transact. quem textum declarans Felinus in capitulo præterea, numero decimosexto, extra de sponsal. tandem ex dictis omnium concludit hanc opinionem de iure veriorem esse, quasi tacitè se sentire annuens contrarium obseruari in praxi: nam non eadem pœna plectitur frangens fidem, qua iuramẽtum rumpens. vnde ex his Felinus subinfert ad multa: cuius sententię Vrsillum vbi supra videtur se subscripsisse latissimè ibidẽ hanc materiam prosequens.

Amplia & secundò allata in conclusione secunda, dicendo illa habere etiam locum in casu ambiguo promissionis factæ sub fide sua de aliquid faciendo, vel non faciendo, vel sub simplici fidei præstatione esse, nec ne iuramentum propriè dictum, vt puta, iurando per caput suum, vel per salutem filiorum, vel alia, quæ non
22 sunt Sacra†, vel per salutem suam & huiusmodi: cùm si huiusmodi forma promissionis intelligeretur iuxta terminos conclusionis secundæ: esset procul dubio iuramentum, sed si interpretarentur huiusmodi verba de suæ promissionis constantia, vel taliter ipse promittens intellexerit: tunc dicendum erit, quòd non sit iuramentum, attamen in dubio (cùm in dubijs tutior via sit semper eligenda) quo ad obseruantiam promissionis attinet, tutior capienda est præsumptio, per quam animæ magis consulatur: vt scilicet huiusmodi verba proferens iurasse censeatur: cùm & hoc generale sit, quòd vbi animæ periculum †
23 immineat, præsumatur in deteriorem partem: maximè, quando sub tali forma verborum fuisset taliter iuranti dela-

Digitized by Google

delatum iuramentum a Iudice, vel a parte aduersa eo quòd tunc dicendum erit iuramentum interfuisse, etsi non veniat transgressor talis promissionis puniendus pœna omnimoda peierantis. Hæc ampliatio igitur sic limitata, & declarata probatur triplici medio. Primò enim per argum. in c. cum desideres. §. secundæ quæstioni. ext. de sent. excom. vbi Papa Clemens Tertius statuit non fore communicandum, cum
24 † eo contra quem fama insurrexisset, quòd percussisset clericũ, nisi præmissa per eum purgatione a tali infamia ad arbitrium Episcopi, vel ad cautelam fuisset absolutus, & ibi per glo. & Doctores; & per argum. in c. aliter. 30. q. 5. vbi traditur Euaristum Papam declarasse matrimonia clandestina fornicationes potius præsumi, quàm legitima matrimonia. Idem probatur in c. iuuenis. ext. de sponsal. vbi præcipitur a Papa Eugenio separari matrimo-
25 nium contractum † cum consobrina eius, cum qua quis prius contraxerat, etsi illa fuisset nondũ septennis, quia (inquit ibi Papa) in his, quæ dubia sunt, quod certiùs extimamus, tenere debemus: tum propter Ecclesiæ honestatem, cùm licet ætas illius repugnaret, ex humana tamen fragilitate forsan tentauit, quod complere non potuit. Idem probatur per argumentum in capitulo Presbyteri. distinctione 68. vbi Gregorius Papa Tertius scribẽs
26 ad Bonifacium Episcopum, † præcepit, vt denuo ad presbyteratum ordinarentur quidã Presbyteri, qui fuerant ordinati a personis ignotis, quos fuisse verè Episcopos ignorabatur. Ex quibus omnibus iuribus elicitur (prout etiam collegerunt glossæ, & Doctores ibidem, & Glo. in capitulo vnico. extra de scrutinio in ordine faciendo) hoc esse generale, vt vbi periculum animæ vertatur, præsumatur in deteriorem partem: cùm indè procuretur securitas salutis animæ. Probatur & secundò hæc ampliatio (vltra supra recensitas) Doctorum infrascriptorum auctoritate. Nam Alciatus hoc ipsum docuit in l. si quis maior. numero quinquagesimotertio, versiculo quod si simpliciter. C. de transact. & in rubr. extra de iureiuran. numero decimosexto, versiculo & ex hoc etiam infertur. Idem docuit Aretinus in dicta l. si quis maior. notabili sexto, citans ad hoc ipsum probandum textum in capitulo & si Christus. extra de iureiuran. & in l. tertia, ff. de iureiutan. Quapropter secũdum terminos illius ampliationis interpretanda erit sententia Speculatoris in libro primo, titu. de arbitris. §. finali, versiculo sed pone, quòd promisi. hoc (inquam) docuit Alciatus in dicta rubric. de iureiuran. numero decimo, & vndecimo, his præcisis verbis vsus fuit, videlicet. Igitur si quis promiserit per fidem Christi nõ est dubium, quin istud sit iuramentum, quia competit benè promissioni definitio, & est firmata promissio per Religionem, & ita procedit textus in

in dicto capitulo secundo, de fideiussor. Vbi habetur pro constanti Religionem fidei violatam. Idem erit si quis promitte-
27 ret † per fidem, quam ipse habet in Deum. Nam & hæc promissio est quædam species iuramenti, secundum Abbatem. in capitulo ad aures. extra, quòd met. cau. Vel secundum alios, equiparatur iuramento, nõ autem est iuramentum, & potest esse ratio, quia ipsum credere hominis versus Deum, non est quid sacrum, licet fides in se sit sacra, & ita possunt intelligi, & saluari contrariæ decisiones, & de tali loquitur Speculator in titu. de arbitr. §. finali, quem allegant, & sequuntur Doctores in dicta l. si quis maior. Hæc Alciatus vbi supra, qui statim subintulit præcisa verba præsentis ampliationis, cuius quoque sententiæ (ipso non citato) se subscripsit Paris de Puteo in tract. de duello, libro septimo, quæstione vndecima, numero decimo, vbi voluit, quòd iu-
28 rans † per fidei præstationem (quo ad eius obseruantiam) perinde erit, ac si iurasset per Dei Euangelia: secus autem quo ad pœnam ex mente Archidiacon. in capitulo iuramenti, vigesimasecunda quæstione finali, quam distinctionem Paridis fore tenendam docuit Antonius Gabr. in tract. conclus. libro tertio, titu. de transact. conclusione prima, numero 29. vers. declara, vt per Paridem. Idem expressè docuit Specul. in lib. 4. titu. de iureiuran. §. 1. num. 14. vers. licet autem, asserẽs, quòd etsi inter simplicem fidem, & iuramentum non faciat Deus differentiam, maior tamen pœna imponitur pro periurio, quàm pro fide violata, vt in c. quærelam. t. debitores. & c. clericus. ext. de iureiuran. Alex. autem in d. l. si quis maior. col. 4. in fi. vers. vltimò quæro. Volens reconciliare Doctores, qui in hoc videntur cõtraria sentijsse, dixit, quòd iuramenti
29 præstatio † est quando iuratur super contractu in scriptis, vel super altari, vt in l. peu. & ibi videndum erit per Bal. ff. si cer. pet. hoc confirmauit Bart. in Authen. Sacramenta. nu. 7. C. si aduersus vendit. & hoc de iure ciuili: addidit ibi Alex. se credere Canonistas aliter tenere, & quòd idẽ docuerit Salic. scilicet, quòd requiritur contactus scripturarum in iuramenti delatione, & non sufficiat iurari verbotenus. & subdidit ibidem Alex. quòd præstatio fidei est, quando promitto sub fide non tactis scripturis, secundũ omnes, in d. c. ad aures. & concludit ipse, q̃ ad pœnam dictæ l. si quis maior incurrendam sufficiat præstatio fidei per inuocationẽ Dei. & quòd opinio supra relata ipsius Specul. (cui astipulãtur Ioannes And. Bal. & Aug. in c. cum tẽpore. extr. de arbitris) locum habet. Hęc omnia referre ad verbũ studuimus, vt eruditus lector animaduertere possit, quòd etsi Alexan. Specul. & reliqui supracitati Doctores videantur primà fronte tenuisse contra præsentem ampliationem: Nihilominus omnia ponderãti intellectus statela sta-

tim apparebit contrarium eſſe verius, cum ipſi loquantur in caſu promiſſionis factæ ſub fide mediante Dei inuocatione: Alciatus verò, & ſequaces, vbi ſupra. Loquũtur de ſimplici promiſſione ſub fide facta nulla Dei præmiſſa, vel poſtpoſita inuocatione: Et quòd Alex. ibi non contradixerit præſenti noſtræ ampliationi, apertius ipſemet declarauit in l. 3. §. dato. in fi. ff. de iureiur. quãdo poſt relationem ſupradictarũ ſententiarum ſubintulit infraſcripta precisa verba, videlicet. Virtamen aliquam eſſe differentiam, quæ ad veniendum contra promiſſionem factam inter caſum, quando eſt ſub fide, & caſum, quando eſt facta ſub iuramento ad Sancta Dei Euangelia. vt habetis per glo. not. in capitulo penult. extra de iureiuran. & per Archid. in c. iuramenti, 22. quæſt. 5. Pro cuius maiori intelligentia ſciẽdum, quòd dicta glo. poſtquam dixiſſet, quòd inter ſimplicem promiſſionem, & loquelam, & inter iuramentum non facit
30 Deus † differentiam, vt in dicto capitulo iuramento, nec refert quantum ad obſeruationem: an per iuramentum, an per ſolam fidem promiſſam ſit aſtrictus: æque etiam puniretur, ſi non ſeruaret promiſſum, vt in capitulo ſecundo, extra de fideiuſſor. & in capitulo ad aures. extra. quòd met. cau. credo (inquit) tamen, quòd maior pœnitentia imponetur ei, qui venit contra iuramentum, quàm ei, qui venit contra fidem tantum ſine iuramento, quia magis contemnere videtur. hæc omnia protulit ad verbum glo. illa ſingularis: tali pacto fore interpretandas ſententias infraſcriptorum Doctorum, qui ſequuti fuerunt ſententiam Speculato. vbi ſupra. Ioannes Andreas, & Antonius de Butr. in capitulo cum tempore. extra de arbitris, in quibus locis tenent, quòd textus in dicta l. ſi quis maior. quæ loquitur, quando quis iurauit, quòd habeat etiam locum ſi non interuenerit iuramẽtum, ſed fidei præſtatio, quia (inquit Iaſon in §. item ſi quis. el primo, numero 53. & 54. inſtitu. de actionibus) ſecundum eos a pari procedunt præſtatio fidei, & iuramentum, vt eſt textus not. in capitulo ad aures. extra quod met. cau. & idem ante eos in terminis tenet glo. finali, in verſiculo iuramenti, in capit. ſecundo, ext. de fideiuſſ. quæ multum erit ſignanda, ad quod accedit Glo. finali, in capitulo penultimo, extra de iureiuran. docens, quòd æquè punitur contra promiſſionem faciens, ſicut contra iuramentum. At quoniam ipſamet glo. a ſupracitatis Doctoribus approbata, quoad quantitatem pœnæ iniungendæ huiuſmodi tranſgreſſoribus aſſeruit, quòd ipſe credit maiorem pœnitentiam fore imponendam ei, qui violauit promiſſionem iuratam, quã ei, qui ſolum promiſſionem ſimplicem. Ideircò dicimus, & nos poſſe omnes Doctores concordes effici re,
31 dicendo, quòd ij, qui dicũt † præſtationis fidei violatoré incidere.

re in pœnam periurij, verum dixe
runt interpretando eos locutos
fuisse. Primo interueniente ali-
qualiter inuocatione Diuinę, vel
rei sacræ, cùm dicant huiusmodi
transgressorem fore puniendũ pę
na d.l. si quis maior, quę expressè
loquitur de inuocatione Diuina,
quæ cum sit pęnalis, non erit exte
denda, cùm non militet eadẽ ra-
tio irreuerẽtiæ, s. Diuino nomine
irrogatæ, prout multi dixerunt,
quos referemus infra in probatio
nẽ vnicæ ampliationis subsequen
tis limitationis. Secundò locutos
fuisse in casu dubij, & in fauorem
animę, vt conteratur violator, &
Deo satisfaciat, vt diximus in prę
sentis ampliationis terminis, nõ
autem quoad incurrendam pœ-
nam periurij ordinariam, & in fo
ro iudiciali plectendam a Iudi-
ce, ita vt non possit æqualiter pu-
niri pęna ordinaria, sicut violator
promissionis factæ, cum attesta-
tione nominis Diuini, quod aper
tissimè elicitur ex mente Doctis-
pracitatorum, & infrascriptorũ,
qui etsi dixerint per text. in c.
secundo, ext. de fideiuss. & in c.
ad aures. extra quòd met. cau. q̃
idem sit venire contra fidem, &
contra iuramentum. Tamen sub-
dunt ibidem glo. supracitatæ, &
Doct. q̃ grauius veniant puniẽdi
violatores iuramenti, quàm præ-
stitæ fidei. Quapropter apparet
ex his verissimam fuisse doctrinã
Alciati in d. rubr. de iureinr. nu.
10. & 14. Et sciendum, q̃ non so-
lum supradicti Ioan. And. & Ant.
sequuti fuerunt Specul. vbi supra,
idipsum tenentes, verùmetiã &
intrascripti alij Doct. videlicet
Ioan. Faber in d.l. si quis maior.
& ibidem Ias. in col. pen. & seq.
Archid. in c. 1. vers. fide interpo-
sita. de sepult. in sexto, & rursus Ia
son in cons. 91. col. 2. vol. 3. Ripa
in c. 2. nu. 3. vers. quintò amplia.
de rescript. dicens esse periurum
32 † promittentem sub fide sua, &
non obseruantem promissionem.
Host. in c. per tuas. ext. de arbi-
tris. Zas. in cons. 12. vol. 2. Ioan. de
Silua. in tract. de benef. fol. 120.
col. 2. Felin. in c. quęrelam. col. 2.
& ibidẽ Pan. ext. de iureiur. Ber-
tr. in cons. 162. col. 5. vol. 1. vbi di-
xit hanc sententiam esse cõem, &
in cons. 178. col. 1. vol. 1. in nouis.
& in cons. 1. col. 4. vol. 1. in anti-
quis, & rursus idem Felin. in c. 2.
col. 5. & sequen. ext. de sponsal.
Ruin. in cons. 9. col. 1. vol. 3. & Cur
tius iun. in cons. 186. nu. 21. vol. 3.
addens autem, q̃ si quis deficiat
illi, qui reddidit sub fide promit-
tens sub fide sua illi non deficere
est periurus, & infamis. Idem do
cuit Guido Papa in suo cons. 32.
a nu. 8. vsq; ad nu. 12. nitens pro-
bare huiusmodi transgressorẽ in-
cidere in pęnã d.l. si quis maior.
E contra verò fuerũt infrascripti
alij Doct. (vltra precitatos in prin
cipio probationis præsentis am-
pliationis) dicentes, q̃ violantes
33 † promissiones suas solum factas
per interpositionem fidei, non po
terunt puniri in foro fori pœna
periurij descripta in d. l. si quis
maior. & sunt subsequentes, vide
licet Cardin. in dicto c. ad aures.
in fine. Geminianus in c. fi. col. fi.
de iureiuran. in sexto, & ibidem
Philip-

Philipus Franchus col. 1. Ioannes Faber in §. item si quis. institu. de actio. & ibidem Gomes. colum. 14. & sequenti. Parpal. in dicta l. si quis maior. Staphil. in tracta. de litteris gratiæ & iustitiæ, car. 78. Felinus, per illum textum in c. tuis. colum. 3. ext. de testibus. Afflictus super Constitu. Regni. in titu. de periurio. nume. 11. prout retulit Antonius Gabr. vbi supra. & quòd hac controuersia (in superficie) doctorum non obstante, vera fuerit nostra hæc ampliatio, elicitur potissimùm (vltra allata) ex duobus. Primò quia nonnulli doctorum ex citatis (qui videbantur contrarium asseruisse, vt est Felinus peritissimus Canonista) tenuit vtranque sententiam: quasi tacitè innuens se ita voluisse annuere, quando contrarium videbatur docuisse: cùm nostræ ampliationis termini tacitè sint ab ipso approbati: eò quòd dixerit non fore talem transgressorem simplicis fidei suæ puniendum pœna dictæ l. si quis maior. Secùdò idipsum probatur auctoritate infrascriptorum doctorum, qui expressè hoc ipsum docuerũt (vltra supra citatos) quoniam ipsi apertè dixerunt: quòd etsi iuramentum, & fidei præstatio æquiparentur, & à pari procedant, vt not. in c. ad aures. extra quod met. cau. & in c. peruenit. c. cùm tempore; & c. ex parte. extra de arbitr. & in c. quærelam. extra ne Prælati vices suas, vel Eccle. sub annuo censu cõcedant. Tamẽ Laurentius Kircouius in tracta. commu. opinio in versic. Iuramentum

34 & fidei præstatio† asseruit, quòd quàmuis quo ad pœnas imponendas maxima sit concertatio opinionum: an à pari procedant, tamen quo ad validitatem actus, & obseruantiam contractus, & promissorum: omnium est vna sententia Doctorum, quòd à pari ambulẽt: prout nouissimè post multos citatos Doctores refert Floren. à Veningi. in cons. 1. nu. 85. in 4. Tomo Consiliorum. à diuersis, & præcipuis tum academijs, tum dictis conscriptorum: & Francofort anno 1572. impress. & pulchre tradidit quoque Minsige. addens, quòd promissiones Principum factæ æquipollent iuramento in obseruationibus iudicij Imperialis Cameræ, Centuria prima, obseruatione 17. Idem docuit Franciscus Bursat. in cons. 78. post nume. 19. qui subdidit,

35 quòd quando in instrumento† esset appositum iuramentum, vel aliquid loco vel vice iuramenti, vt cùm debeo centum ex mutuo, de quo dò tibi instrumentum notarij, & obligo me sub iuramento: vel si sum nobilis, vel Princeps promitto me ad certum diem soluere: tunc tale instrumentum habebit executionem paratam, vt docuit Bart. in l. 2. ff. de iureiur. & nouissimè Sichar. in l. fin. num. 13. versic. Quartus casus est. C. de ædict. diui Adr. toll. Sciendum in super quòd prẽsẽs nostra ampliatio probatur & tertiò hac ratione qua vsus fuit Alciat. vbi supra ad hoc ipsum probandum. Nam huiusmodi iuramentum in hunc sensum resoluitur, scilicet ita Deus

saluum

saluum me faciat, vel filios meos, vel principem : & huic rationi astipulatur textus in dicta l. si quis maior. vbi præcipiuntur eadem periurij pœna puniri transgredientes pacta, vel transactiones factas per salutem Principis : sicut per inuocationem nominis Diuini : non obstante contraria sententia Deciani in lib. 7. c. 50. incip. proximum crimini. nu. 4. vol. 2. nullo vero fundamento inhærendo (ni fallimur) vt elicitur. hucusque allatis .

Limita singulariter dicta in ipsa ampliatione secunda: cùm diximus, quòd etsi in casu dubio, in quo ignoratur qua intentione ipse iurans protulerit verba relata in dicta ampliatione, iudicandum esset ipsum iuramentum validum, vt consuleretur saluti animæ ipsius, & quòd ideo fuerit compellendus illud obseruare: ta
36 men non erit iudicandum † iurasse eum, qui talia verba protulisset, quando non ita specialiter sub tali forma ei iusiurandũ fuisset delatum à iudice, vel à parte aduersa: sed propria voluntate illud protulisset: licèt aliquo pacto videatur iurasse per Deum: cùm respectu Diuini Numinis iurasse visus fuerit : quàmuis non negemus tenere iuramentum sub tali forma præstitum : quando talis forma fuisset sibi indicta à iudice, vel à parte aduersa: & tali pacto erunt etiã interpretanda omnia, quæ attulit Guid. Pap. in cons. 31. à nume. 8. vsque ad 12. vbi specialiter num. 9. ratione tertiæ nititur probare talem transgressorem esse periurum, citando inter alia text. in l. qui per salutem. ff. de iureiur. hæc ergo limitatio probatur triplici medio . Primo enim per text. apertissimum in l. qui per salutem. & in l. 3. §. fin. & duabus sequentibus legibus. ff. de iureiur. nam in dicta l. qui per salutem. hæc habentur, videlicet : [Qui per salutem suam iurat, licèt per Deum iurare videatur, respectu enim diuini numinis ita iurat : attamen si non ita specialiter iusiurandum ei delatum est, iurasse non videtur: & ideo ex integro solemniter iurandum.] hæc ibi. Idem probatur per text. in dicta l. 3. §. fin. & l. 4. & 5. vbi hęc ad uerbum habentur, videlicet : iurari autem oportet, vt delatum est iusiurandum : cęterum si ego detuli, vt per Deum iurares, tu per caput tuum iurasti, vel filiorum : non erit ratum habendum iusiurãdum: quòd si exegi, quòd per salutem tuam iurares, & iurasti, stabitur. omne enim omnino licitum iusiurãdum per quod voluit quis sibi iurari, idoneum est, etsi ex eo fuerit iuratum, Prętor id tuebitur? Diuus Pius iureiurãdo, propria superstitione iuratũ est, standum rescripsit. Dando iureiurando non aliud quæritur, q̃ an iuratum sit pręmissa quęstione, an debeatur, quasi satis probatum sit iureiurando.] hęc ibi. Probatur & secundò prȩsens limitatio Doct. auctoritate. nam Aretinus in dicto §. fina. not. primo. dixit, quòd ille, qui iurat aliter, quàm deferatur, nullitur iurat : Idem docuit Mantua in sua collecta-

lectanea iuris, in l. ait prætor. in fine. ff. de iureiur. dicens, quòd ſi quis iuret, in caput ſuum, & clericus ſuper clericam ſuam, non valeret tale iuramentum, cùm non reſpiciat religionem & Deum, & quòd dicta lex non ſtatuerit contrarium: eò quòd loquatur in iuramento habente vim conuentionis & pacti: vſque adeo, vt tale poſſit præſtari, quale contrahentibus placuerit. Idē docuit Alex. in dicto §. fin. nu. 1. dicens, quòd
37 ſi quis detulerit † iuramentum alteri: ita, vt iuraret per caput ſuum, & ille iuraſſet per Deum: quòd tale iuramentum non eſſet validum, prout docuerunt etiam Gui. de Cun. Albericus de Roſatis, & Bald. in dicto §. fina. lectura antiqua. idipſum docuit Bart. in dicta l. per ſalutem. quem Iaſon ſequutus fuit in dicto §. fi. in principio, quos ſequitur in tract. crimin. lib. ſexto, cap. 10. ſub titu. qui ſint periuri. num. 4. verſi. rurſus quęri poteſt. Idem Salic. in Authen. Sacramenta. C. ſi aduerſus vendit. vbi docens, de quo Sacramento ibi fiat mentio, dixit fieri de Sacramento, per quod concernitur religio Dei, & Euangeliorum: & non ſufficeret iurare per caput ſuum, vel per animam ſuam, ſecundum Iac. Butr. & ſubdit, quòd poſſit eſſe ratio, quia Sacramentum eſt per Sacra aſtringimentum. Idem docuit Bartholo. Socinus in dicta l. 3. §. iurari. not. primo, aſſeuerans, quòd ſit iurandum ſecūdum formam delationis: aliàs iuramentum non ſeruaretur: ex quo infertur (inquit) quòd ſi detuli, vt iurares per caput tuum, & iuraſti per Deum non erit ſeruandū, ſecundum Gugl. Alber. & Bal. hic hæc Socinus ipſe.

Sublimita ſingulariter ea, quæ fuerunt allata in prędcedenti limitatione, dicendo ipſa vera, niſi
38 iurās † vteretur verbis æquipollentibus prolatis à parte aduerſa, vel iudice: ſub quibus vellent iurari, quo ad honorem Dei, vt ſi quis detuliſſet vt iuraretur per Dominum Ieſum Chriſtum, & ille iuraret per Spiritum Sāctum vel huiuſmodi. Hæc ſublimitatio probatur auctoritate infraſcriptorum Doctorum, videlicet Bal. in repet. l. 2. ff. de iureiur. vbi quāplura alia exempla ſubintulit Guil. in l. 3. §. iurari. ff. de iureiur. & Barthol. Socinus in dicto §. iurari. not. primo.

Amplia ſingulariter allata in dicta l. vnica limitatione, dicendo, quòd etſi in fauorem animæ iudicandum foret iuramentum, promiſſionem factam ſub forma contenta in ampliatione ſecunda prædcedenti, vt ibi aſſeuerauimus, & hoc probauerimus in caſu
39 dubij: cùm in dubijs † tutior via ſit eligenda: nihilominus modò ſupereſt, q̄ probemus id, quòd ibi tacitè innuimus: ſcilicet, quòd hoc non verificetur quando non ageretur in fauorem animæ ad vitandum ſcilicet peccatum periurij: ſed ad pœnam inflictam à iure imponendam ei, qui non obſeruaſſet quòd promiſiſſet ſub illa verborum forma: Nam in tali caſu verborum huiuſmodi interpre-

tatio

Digitized by Google

tatio erit exquirenda ab eodem, qui illa protulit, eo quòd talium interpretationi esset de iure standum, & in fauorẽ ipsius promittentis, & nõ statim esset iudicandus periurus, si ipse affirmauerit in talium verborum prolatione nihil intendisse Diuinum, vel Religionis proprium includere. Hęc ampliatio probatur triplici medio (vltra ea, quæ allata fuerunt supra in probationẽ ampliationis secundæ conclusionis secũdę. Primo enim probatur per text. in l. quicquid. ff. de verb. oblig. vbi ad verbum hæc habentur, videlicet. [Quicquid astringendę obligationis causa dictum est id, nisi palam verbis exprimatur, omissum intelligendum est, ac ferè secundum promissorem interpretamur, quia stipulatori fuit verba latè concipere.] hæc ibi. Vbi idipsum habetur per glosam in vers. secundum promissorem. Idẽ docuit Aret. in dicta l. quicquid. not. 2. asseuerans esse verum, q; in
40 contractibus verba obscura † si reperiantur erunt interpretanda in fauorem promissoris, si tamen (vt etiam glo. 1. docuit) secũdum illam stipulatio posset valere, & antequam agatur ex cõtractu posset impetrari officium Iudicis ab eo, cuius interest, vt ista verba ambigua declararentur secundum Bar. in l. veteribus. ff. de pactis: sed hæc declaratio non poterit fieri, nisi semel, vt subdit ibidem Aret. super glo. in vers. promissorem. Qui Aret. in d. l. si quis maior. docuit, q; qui simpliciter iu-
41 rauit, † etsi videatur iurare per Deum: Tamen ipse non credit, q; habeat locum pœna d. l. cum non faciet tantam irreuerentiã) sicut quando quis nomen Dei exprimit specificè. Idẽ docuerunt Dñi de Rota in antiquis sub tit. de iureiur. decis. 1. dicentes, q; quamuis veniens contra iuramentum deierans puniatur, & possit pri-
42 uari † beneficio, vt in c. quærelam. ext. de iureiuran. & c. peruenit. ext. de fideiuss. non erit tamẽ priuandus si veniat solùm contra fidem promissam, cùm pœnæ sint restringendæ, & quia maius reputatur præstare corporaliter iuramentum super librum, quàm fidẽ promittere, vt in l. 3. C. si minor se maiorem dixerit, & ibi glo. pen. & hoc tenuit Rota, licèt Archidiaconus in c. 1. de sepult. in sexto, super vers. præstita. sequens Specul. vbi supra, videatur tenuisse, quòd incurrat pœnam dictę l. si quis maior. Attamen & hęc sententia interpretanda erit, & concordanda cum alijs, prout in prędedenti ampliatione secunda cõclusionis secundę fecimus. Idipsum in terminis prędentis limitationis docuerunt Domini de Rota in antiquioribus sub titu. de pactis. decisione prima, ferè ijsdem medijs. Idipsum docuit Decianus in tract. crimin. libro 6. titu. qui sint periuri, capit. decimo, numero quarto, concludens, quòd iurans per salutem suam, vel caput suum, & similia vtendo eadem forma iurandi sibi in dicta a Iudice, vel a parte sub forma expressa (hîc per nos), nullo pacto veniret puniendus,

de.

de periurio tranſgreſſor huiuſmodi iuramenti. cùm ſimus in pœnalibus, in quibus ſit reſtrictio: etſi non neget ſore puniendum arbitrio iudicis propter doloſam promiſſionem factam. Idē docuit Alciatus in l. ſi quis maior. nume. 54. verſic. quantum verò reſpectu pœnarum. C. de tranſact. & ſciendum quòd hanc ipſam limitationem probauimus quamplurimis auctoritatibus] allatis in probationem ſecundę ampliationis dictę ſecundæ concluſionis: cum ibi recōcilianerimus Doctores, qui videbantur in hoc articulo adinuicē diſſentiri: in cuius veritatis cōfirmationē ſummopere deſeruit Doctorum infraſcriptorum ſententia, dicentium vnica ferè voce, quòd diſpoſitio dictæ l. ſi quis maior. C. de tranſact. virtute cuius aliqui ipſorum (inter quos eſt Guido Papę in dicto conſil. 31. à num. 8. vſque ad 12.) dixerunt, q̄ tranſgrediens iuramentum per ſolam promiſſionem ſub fide ſua, incidat in pœnas expreſſas in dicta l. ſi quis maior. Doctores autem ſunt ſubſequentes (vltra recenſitos vbi ſupra à nobis) qui vnica voce dixerunt, quòd dicta lex penalis, in dicta l. ſi quis maior.
43 †promulgata habeat tantum locum, quando adfuerit dolus, & non aliter: prout declarauit Bal. in l. nec quiſquàm. §. proficiſci. colum. 2. ff. de officio proconſul. & ratio eſt, quoniam in periurio requiritur dolus, vt docuit tex. in l. qui iuraſſe. in primo reſponſo. in fine. ff. de iureiur. vbi hæc habentur, videlicet. [Quāuis pupillus non videatur peiurare, quia ſciens fallere nō videtur] hæc ibi. Idē docuit Glo. & Alex. in l. q̄ iurato. in fi. ff. qui ſatisdare cogant. & in dicta l. qui iuraſſe. nu. 3. verſicu. item nota. quòd periurium. qui Alex. in dicta l. qui iurato. dicit hoc ipſum eſſe etiam de mente glo. in c. breui. extra de iureiuran. imò nos credimus hoc ipſum peroptimè colligi ex ipſo tex. tamen dicti c. breui. arguendo à contrario ſenſu. cùm ibi Innocētius Tertius docuerit, quòd qui iurauit defendere Eccleſiā, & requiſitus ſine iuſta cauſa recuſat, periurus eſt: nec à talis periurij incurſu ſaluat appellatio. in dè ſequitur, quòd qui non obſer-
44 uat † iuramentum impeditus à cauſa rationabili ſuperueniente, non incurrit periurium. cùm in ipſo deſit culpa & dolus: & addidit ibidem Alexan. quòd idipſum docuerit doct. in c. 1. extra de delictis puer. Nec non & Bal. ſingulariter in l. obſeruare. §. proficiſci. in 2. vol. 3. colum. ff. de officio proconſul. vbi per hoc ipſe Bal. ſentijt, quòd diſpoſitio, de qua habetur in dicta l. ſi quis maior, non habeat locum in eo, qui abſque dolo vel culpa non ſeruauit iuramentum: & ratio (ſecundum eum eſt, quòniam pęnæ contentę in dicta l. ſi quis maior. imponuntur ratione periurij, vt ibi per glo. in verſ. proprietate. Alex. verò iterum in l. 3. §. fin. in fi. ff. de iureiur. idipſum confirmando, poſtquàm retuliſſet ſententiam Ioannis And. dicentis cōtrarium

in

in c.tempore.extr.de arbitr.subdidit: videtur tamē aliquam esse differentiam inter eum, qui contrauenit promissioni factæ simpliciter sub fide sua, & per iuramentum ad Sācta Dei Euangelia, vt habetur per glo. not. in c.pen. de iureiuran. & per Archid. in c. Iuramenti, 22. q. 5. & Romanum in l.3.§.fin.versic.dato.ff.de iureiur.etsi addat ibi Romanus, q; si quis dixerit, Deus sit mihi testis, iurasse videtur. Idipsum docuit Mantua in sua collectanea in dicta l.qui iurasse. sequens ad verbum in dicta l. qui iurato: Alex. & de eodem loquēs in dicta l. qui iurato. ipse Mantua addit aliam rationem: quo-
45 niam ipsum‡ iuramentum de sui natura non trahitur ad incognita, seu incogitata, vt in notabili casu tradit Aret. in consi.33. incip. Consultatio. in principio col.pen. nec non & in l.sciendū, colum.9. versic.reuocatur tamen hoc in dubium. ff. de verb. obligat.vbi dixit,quod de iure quod quis ignorat, non videtur cogitasse.iuramentum autem non trahitur ad incognita.vt in l.fina.C. de non numer. pecu. & in l.fi.ff. qui satisdar. cogan. & melius idipsum probatur per text.in c. veniens. extra de iureiuran. multa alia exempla, & auctoritates ibidem attulit Mantua, quę breuitatis gratia missa faciam. Idipsū docuerunt quamplures Doct. citati ab Ant.Gabr.in tract.conclu. lib.3. titu. de transact. cōclus. 1. num.28. versic. Decimò amplia. & Guido Papa in consi.31.num. 24.& Specul.in lib.4.titu.de iure iuran.§.1. versic. penultimo, nu. 14.asserens, quòd licet Deus non faciat differentiam inter simplicem fidem, & iuramentum, vt in c.2.ext. de fideiuss. maior tamen pœna imponitur pro periurio, quàm pro fide violata, vt probatur in c.quærelam.c.debitores.& clericus.ext. de iureiur.Idem docuit Iac.de Butr.& Bal.in Authē. Sacramenta. C. si aduersus vendit.& idem Bal.hoc ipsum repetijt in c.1.§.item Sacramenta,de pace iuram.fir.cū aliquibus concordantijs ibidem allegatis per ipsum.& rursus in l.1.C.si aduer. vendit.& in l.Generaliter.§.fina. C.eodem titu.& in l.fina.in fine, C.si ex falsis instrumentis.idē docuit Ioannes de Imo. in c. cùm contingat.propè finem tertij mēbri, extra.de iureiur.idem Innocentius in c.etsi Christus. ext. de iureiur. & ibidē per alios Canonistas.Idem docuit Rota in antiquis sub titu. de iureiur. decisione 1.aliàs 138.vbi dicitur, quòd etsi periurus, scilicet violans iuramētum corporaliter delatum supra aliquē librum, puniri possit priuatione beneficij, vt in c. quærelam.de iureiur.& in c.peruenit. de fideiuss.non erit tamen priuandus si veniſſet contra fidē præstitam nullo iuramento alio pacto, quod & fuit confirmatum ab eadem Rota in antiquioribus tit.de pact. decisio. prima. idem docuit Capella Tolosana in decis.17.Probatur & tertio præsens limitatiō hac ratione, videlicet: Cùm in dubio semper sit facien-

da

da iterpretatio,vt excuſetur quis à pœna periurij: modò interpretatio ipſa ſit congrua, vt docuit Honorius Tertius in c.petitio veſtra.extra de iureiur.& ibi glo.& doctores & And. Siculus in conſi.12.num.3.& 9.vol.2.& Decianus vbi ſupra, nu.18. verſ. in dubio autem. inde ſequitur veritas præſentis ampliationis.

Tertia concluſio de rigore iuris in iuramenti delatione neceſſario requiritur tactus Sanctorũ Euangeliorum,vel alterius Sacrę Scripturæ, aliàs non eſſet legitimum iuramentum, & per conſe-
46 quens nõ eſſet obligatorium,† & huic cõcluſioni ſe ſubſcripſerunt infraſcripti Doctores, videlicet Gl.prima in principio, in §. item Sacramenta.in titu.de pace iuramento firmata.Cynus in Authen. Sacramenta. puberum. in 4.& 6. quæſtio.C.ſi aduer.vendit. & ibi Bar.col.1.in fi. verſic.quęro circa iſtud.Capella Toloſ.in deciſione 161. vbi teſtatur fuiſſe determinatũ fore reſtituendos in integrum quoſdam fratres Prædicatores, qui per modum conuentus iurauerant, tacto pectore more Religioſorum(non tactis Sacris Scripturis ſolemniter)non contrauenire trãſactionibus,ac pactis initis cum quodam, prætendentes leſam inde fuiſſe eorum Eccleſiã: eò quòd ibi fuerit determinatũ,
47 quòd iuramentum impedit† reſtitutionem in integrum, quando fuiſſet præſtitum tactis Sacris: & non iuramentum alio modo præſtitum; vnde patet hoc ipſum eſſe, quod Bal.volebat nos docere in l.1.C.ſi aduer.vendit.in prima ſolutione. dum opponit de textu in l. alterius. C. ſi minor ſe maior dixerit.& Odofred.in dicta Authen.Sacramẽta puberum. in prima quæſtione: & ibidem Bal.in quæſt. 2. Ange. ibidem in col.1.in fine.verſ.ſequit in litera facta.& ibi quoque Salic.in quæſtio.2.& ibi Iacob.in not.primo, Iſern.in dicto §. item Sacramenta, col.1. & ſequitur Aluarot.col. 3. verſic. quæro ſubſequenter. & ibi Prępoſitus.col.2.verſ.oppono ſubſequenter.Affictus in dicto §. Item Sacramenta. nume. 14. 15. & 23.& in fauorem quoque præſentis cõcluſionis peroptimè deſeruiunt,quę docuerunt infraſcripti Doctores dicentes, quòd, vt
48 operetur iuramentum † requiritur tactus ſcripturarum: & ſunt, videlicet Ioannes Andr. in c. etſi Chriſtus. col.2.verſi.in iuramentis autem.extra de iureiur. Glo. in Clem.1.§.porro.in verſi. tacta. de hæretic. Archid.in c. vt circa. col.4.in verſic.præſtito. de elect. lib.6.Abbas in cap. etſi Chriſtus. col pen.verſ.ideo quæro.poſt Innocentium, ibi.in verſic.in iuramentis tamen. & iterum Abbas in c.Fraternitatis.col.fin. verſic. & aduerte qualiter. extra. de teſtibus.& in c.fin.in primo not.extra de iuramento calum. Hoſt. in dicto c.etſi Chriſtus col.3.verſic. in iuramentis verò. Ant. de Butr. ibidem col.2.in fi.verſic.in iuramentis autem.Bal.in c.1.§.ſi à domino. colum.fi.in fi. verſic.nota, quòd in iuramento quid ſit inueſtitura.& in c.1.§.item Sacramen-

ta

tã, col. 2. vers. quæritur, vtrum iuramentum. De pace iuram. firm. Pau. de Cast. & Alex. in l. 3. §. iurari. ff. de iureiur. Et rursus Bal. in repet. l. 2. col. 20. versic. & quid si testis. ff. de iureiur. & in l. generaliter. §. fin. C. de rebus credit. & in l. fin. in fi. C. si ex falsis instrumentis. Idem docuit Specul. in lib. 1. titu. de teste. §. sequitur de testiũ iuramento, nu. 4. versic. & nota, quòd testis. & ibi Ioannes And. in addit. in vers. Euangelijs. Nec obstat, quòd ipsemet Specul. in lib. 4. titu de iureiur. §. in hac materia, in fi. in versic. in summa nota, quòd nihil. Vbi dixit, quòd nihil interest siue iuretur super Euangelia, siue super reliquias, siue dicatur promitto in fide mea, quia non solum per increata, sed etiã per quælibet creata iuratur. arg. in c. ad aures. ext. quod met. cau. & c. cùm tempore. ext. de arbitr. c. 2. ext. de fideiuss. & in c. iuramenti. 22. q. vlt. vel si dicatur, sub periculo animæ meę, vt in c. fraternitatis. ext. de frigid. & malef. Non (inquam) obstat, quoniã Specul. hic non loquitur de iuramenti necessarij. s. iudicialis, validitate, sed generaliter de validitate iuramẽti. s. voluntariè prolati, & ibi de validitate iuramẽti necessariò delati, vt ex verbis ipsius ibi apertè elicitur, in cuius reconciliationis, seu declarationis confirmationẽ facit quod ipsemet Specul. in tract. suo super librum Sextum decretalium. in c. vt circa. nu. 30. & sequentibus. de elect. in sexto, his præcisis verbis vsus fuit, videlicet notabiliter dicit hæc littera de corporali iuramento, quia illud maioris auctoritatis est, q̃ non corporale, vt in l. si alterius. C. si minor se maior. dixe. Alibi dicitur tactis sacrosanctis Euãgelijs, quod idem est. vt in l. rem non nouam. §. patroni. C. de iudic. vbi habetur,

49 quòd iurans † debeat tangere librum, dicens, iuro super hæc Dei Sancta Euangelia per me corporaliter tacta: nisi fortè iurans fuerit Episcopus, qui tangere non debet, vt in c. nec debet honore, vndecima quæstione prima, & in Authen. sed Iudex. C. de Episcopis, & Clericis, & in capitulo finali, extra de iuramento calum. Quidam tamen intelligũt, & malè, quòd Episcopus tangere debeat, & hoc affirmant per hanc constitutionem. Quid ergo si præ-

50 sente libro † Euangeliorum dico, Iuro per hæc Dei Sancta Euangelia, quòd credo omnia, & singula vera esse, nec tangit illum, non valet iuramentum ex eo, quòd in dicta Decretali dicatur corporale: hoc enim est priuilegium Episcopi, & sic Papa Nicolaus interlocutus fuit: argumentum tamen contra, quòd libri præsentia sine tactu pro iuramento habetur, vt in l. rem non nouam. §. primo, C. de iudic. Itẽ non sufficiet tangere pedibus, nec cubito librum, si manus habet. argum. in capitulo singula, distinctione 89. & in capitulo cum iniuncto. propè princip. de hæreticis, & in capitulo olim, el primo, de restitutione spoliat. si autem non habet manus, tangat

alio membro: quia nō obligatur ad impoſſibile, vt in l. impoſſibilium. ff. de regu. iur. hæc omnia Specul. vbi ſupra. Huic concluſioni tertiæ aſtipulatus fuit Caſſane⁹ in ſuo conſi. 39, col. 20. Card. in Clem. 1. §. porrò. quæſt. 3. de hæretic. Iaſon in l. ex ea parte. nu. 9. ff. de verb. obligat. Ruin. in conſi. 103. num. 12. vol. 4. Antonius Gabriel. in tract. concluſ. titu. de minoribus. concluſione 5. num. 35. Idem docuit Aretinus in dicta Authent. ſacramenta puberum, columna ſecunda, notab. vltimo, verſiculo quartò dixi. & verſiculo quintò dixi, dicens non ſufficere iuramentum verbaliter interuenire, ſed neceſſariò requiritur tactus alicuius ſcripturæ, etſi non ſit Sancti Euangelij.

Non negabimus tamen infraſcriptos Doctores docuiſſe tactū ſcripturarum nō eſſe de eſſentia, & validitate iuramenti: Nā hoc aſſeueranerunt Imo. in cap. cum contingat. col. 62. verſic. item ſecundò poteſt dubitari. ext. de iureiur. & ſentit Ioannes Faber in dicta Authen. ſacramenta puberum eſſe hoc verum de iure Canonico, & Iacobus de Beluiſo. in dicto §. item ſacramenta, verſic. quæritur ſi verbotenus. prout eos citat Antonius Gabr. vbi ſupra, num. 34. verſiculo contrarium tenet. Imo. Soarez autem in tract. commun. opinion. verſiculo eodem, numero 329. dicit hanc eſſe communem, quem citat Hippolitus Bonacoſſa in tract. commun. opinio. verſiculo eodem, incipien. Iuri iurando non eſt neceſſarius tactus ſcripturarum. Idipſum docuit multis medijs Alciatus in rubr. ext. de iureiur. nu. 28. & 36.

Limita primò ſingulariter dicendo contenta in ipſa tertia concluſione de iure cōi eſſe vera: non autem de cōſuetudine generali, cùm de tali conſuetudine non re-
71 quiratur vniuerſaliter † tactus Sā ctorum Euangeliorū, vel aliarū ſacrarum, vel profanarū ſcripturarum: cùm ſufficiat tactus cuiuſcumq; libri, vel tabulæ, prout expreſsè docuerunt infraſcripti Doctores, videlicet Gloſ. in Authen. iuſiurandum quod præſtatur abhis. col. 2. in verſ. quatuor, & in §. item ſacramenta, in glo. 1. in tit. de pace iuram. fir. Imo. in c. cùm contingat. col. 62. ext. de iureiur. Abbas in c. fraternitatis. col. fin. verſic. & aduerte, & ibi Felinus, col. 8. verſ. in glo. fin. ext. de teſtibus. Abbas rurſus in c. fin. not. 1. ext. de iuramento calum. Guido Papæ in q. 35. Iac. Butr. in d. Authen. ſacramenta puberum. in 3. q. & ibi Alber. de Roſatis, colum. 1. in fine, & ibi Bal. in quæſt. 3. & ibidem Salicetus, & Iſernia in d. §. item ſacramenta, col. 1. & ſequenti. Aluarot. ibidem col. 3. verſic. ex hac glo. notatur. Et ibi Præpoſitus. col. 1. Aſflictus ibidē nu. 20. & ſequenti. Curtius in d. Authen. ſacramenta puber. Card. & Imo. poſt glo. in Clem. 1. §. porrò. verſ. tacta. de hæretic. & ibidē Bonifacius de Vital. & cæteri cōmuniter Doctor. ibidem Pau. de Caſt. & Alex in Iuſtrari. ff. de iureiuran. Ruin. in conſi. 103. nu. 12. vol.

vol.4. quam opinionem dicit Alciatus esse cõmunem in rubr.ext. de iureiur.nu.40. in versic.stat ergo firma conclusio. Quinimmo ratione etiam de iure procedere dicit Iacobus de Beluiso in dicto §.item sacramenta, in principio de pace iuram. fir.quem retulit,ac sequutus fuit Antonius Gabr.in tract. conclus. libro secundo, tit.de minoribus, conclusione quinta, num.36. versic.primò sublimita. Idem docuit Decianus in volum.2. tract.crimin.lib. 6.cap.11. num.34. Idem docuit Præpositus in c.hortamur. col.1. versic. Nota, quòd iuramentum testis 3.q.9.Idé docuit Franc. Vivius in tract.cõmun.opin.vers.iuramentũ sufficit pstare.Dicens,q̃ de consuetudine sufficeret pstare iuramentum super quamcunque scripturam non sacram,quoniam iam diu conualuit stilus, & consuetudo,quòd iurare sufficiat super quamcunque scripturam,habito respectu ad Sancta Dei Euangelia:solet,inquit,quippè per notariũ dici Titius iurauit ad S.Dei Euãgelia manu tactis scripturis: opinio iurãtis, & relatio ista habetur loco Euãgeliorũ quo ad firmandum iuramentum. Nec iurans dicit.Iuro per hæc Euangelia, sed in genere ad Sancta Dei Euangelia, & addidit ibidem Vivius,,quòd huiusmodi consuetudo sit seruanda, prout eleganter voluit Baldus,Salicetus,Corneus & Curtius in Authen. sacramenta puberum. C. si aduer. vendit. Imo. in c. cum contingat.ext.de iureiur.Bal. & Afflictus in c.1.§. item sacramenta,nu.20. de pace iuramento firm.Corsetus latè in addit.ad Abbatem. in rubr. ext. de iureiur.in par.1.q.4.circa fin.

Sublimita primò singulariter, quæ diximus in præcedenti limitatione prima,dicendo talẽ consuetudinẽ verificari solùm,quan-
52 do † a iure requiratur simpliciter iuramentum corporale, nam tunc requiritur dictus scripturæ tactus: secus quãdo iura expressè dicunt, quòd interueniat tactus Euangeliorum, vel alicuius peculiaris scripturæ nominatim descriptæ, vel specialium reliquiarum, vel huiusmodi, quia tunc necessarius erit illius scripturæ tactus, qui in dicto iure hoc præcipiente exprimitur: aliàs iuramentum esset nullius valoris,prout docuerunt subsequentes Doctores,videlicet Petrus de Ancharano in capitulo, vt circa, columna secunda,versiculo item nota. de elect. libro sexto, Cardin.in Clementina prima, §.porro.quæstione quarta, de hæretic. Felinus in capitulo fraternitatis. extra de testibus. Hippolitus de Marsil.in suo singulari 415. incipien.Iuramentum.Ruinus in consilio 183.numero duodecimo,volumine quarto, Antonius Gabr. vbi supra,numero 37.versiculo limita hanc sublimitationem. Idé elegantissimè docuit Alciatus in rubr.ext.de iureiur. nu.30. fallentia prima, hanc appellans esse communem sententiam, & repetijt in fallentia 4.ibidem. Abbas in eadem rubr.sequens glo. in dicta Clem.1. vers.tacta. de hæreti-

cis,& in cap. vt circa.de elect.in sexto,& hoc ipsum probatur per text.in c.habemus.22.q.1. vbi canonizata reperitur sententia Beati Hieronymi his pręcisis verbis, videlicet. [Habemus in lege Dei scriptum non peierabis in nomine meo, nec pollues nomen Dei tui in vanũ.Ideo admonendi sunt omnes,vt diligenter caueant non solùm in Altari,seu Sanctorum reliquijs, sed etiam in communi loquela.] hæc ibi.Idem habetur in c.hortamur.3.q.9.vbi præcipitur exactio iuramenti a testibus.Idẽ latè docuit Ruinus in consi.103. numero duodecimo,& Marquardus de Susannis in tractat. de Iudæis,& infidelibus in 2.par.cap. 8.num.15. Marsil. in suo singul. 415. incip. Iuramentum est magnæ importantiæ. Item docuit Franciscus Viuius in suo tractat. commun.opinion. in versiculo iuramentum sufficit præstare.Idem docuit Iacobus de Sancto Georgio in Authen.sacramenta puberum C.si aduersus vendit. vbi & Iason propter consuetudinem, quæ hoc approbare potest, quos sequitur Cassaneus in consuetu. Burgun. in folio 1360. numero octauo,& nono,vbi recitat & alios idipsum docentes: & huic sententiæ deseruit quod docuit Decianus in tractat. crimin.volumine secundo, libro sexto, capitulo decimo,numero decimo, versiculo cæterum, & hoc assertens, quòd veniat puniendus pœ-
53 na periurij is,† qui medio iuramento non tactis tamen aliquibus scripturis extra iudiciũ falsum,seu contrarium ei,quod dixit in iudicio medio iuramento tactis scripturis: arguendo a fortiori: cum veniat puniendus de falso testis deponẽs sine iuramento, si postea deposuisset ei cõtrarium cum iuramento.

Attamen posset quis insurgere contra dictã nostram sublimitationem tot Doct.oraculis probatã,dicendo,q̃ videatur non ideo irritari actus requirens iuramentũ, cum huiõi specifico tactu alicuius specialis scripturæ, vel rei, eo q̃ huiusmodi solemnitas videatur leuis, & cùm quid leue omittitur in aliquo actu,ipsum nõ vitiat.vt in l.1.§.fin.ff.de vent.inspic.& notatur in l.cũ hi.§.si prætor.ff.de trãsact.per Bal.in proœmio titu.de iureiur.col.5. & q̃ in simili notat Bar. in repet.l.si quis ex argentario.§.si vitium.ff.de eden.vbi voluit,q̃ etiam stãte consuetudine,q̃ appositio Diuini no-
54 minis in instrumentis sit de leui solemnitate, & omissa nõ vitiet.

His tamen & alijs similib.non obstantibus, assueramus adhuc vnà cum Alciato vbi supra, versiculo sed in contrarium, q̃ nullo pacto sit recedendũ a supradicta communi Doct. sententia, quam etiam tenuit Abbas in c.fraternitatis.in fi.ext.de testibus. eo magis, quòd hęc firmantur per regulam vulgatam,in qua habetur, q̃
55 vbi lex† quærit actum qualificatum non erit ei satisfactum, nisi ea qualitas intercueniat.vt in c.1. extr. de regul. l.Fulcinius.§.1.ff. quib.ex.cau.in poss.eatur.cũ simili lib. Quare nõ obstare supradictã ratio-

rationem allatam in cõtrarium, comprobatur & allatis; Tum quia negatur, quòd iſte tactus requiſitus ſit leuis ſolemnitas: cùm per ſe pateat eſſe maximi effectus: quia ei contraueniens magis Deum offenderet meritò contemneret, & ideo tanto grauius erit periurium, quanto illud, per quod iuratur eſt magis Sanctum, prout in capitulo, monet. vigeſimaſecunda queſtione prima, & per Abbatem in rubrica de iureiurando, cùm etiam tactus
56 ¶ ipſe requiritur in ipſa prolatione iuramenti, & ſic videtur de forma, & eſſentia ipſius, iuxta vulgatiſſimã, & ſingulariſſimam Doctorum communiter receptam, quòd quando aliqua ſolemnitas debeat immediatè præcedere vel comitari ipſum actum. tunc ipſa ſolemnitas erit de eſſentia actus, qua ommiſſa, actus corruit, vt latiſſimè probauimus in noſtro tracta. extenſionum. cap.

Amplia primò ſingulariter allata in dicta ſublimitatione vnica: dicẽdo illam habere locum, quando defertur iuramentũ per Iudicem, vel alium ſuperiorem: vt contingit in iuramentis ſolemnibus, quæ præſtantur ex forma iuris, vel ſtatutorum: Nam tunc erunt præſtanda ſuper Sacroſanc-
57 tis Euãgelijs, nec ſufficeret † tãgere aliam Scripturam, & hoc de iure ſcripto, non autem procedit de conſuetudine iam vſu ipſo approbata & recepta: etſi contrarium voluerit Paul. de Caſt. in l. 3. §. fin. ff. de iureiur. cuius ſententia, ſecundum mentem eiuſdem, procedit ſolùm, quando iure præcipiatur ſpecialiter tactura Euangeliorum, vt in Clem. 1. de hæretic. & docuit ibidem glo. vt dicemus: cùm ad hoc ipſum citauerit, etſi non expreſſerit vltima eius verba. Nam Paul. vbi ſupra addidit, quòd ſi non eſſent iuramenta ſolemnia, quæ præſtantur ex forma iuris communis, vel ſtatutorum, conſuetudo poterit introducere, vt ſufficiat tangere aliam Scripturam, in qua repreſentetur Scriptura Euãgelij, & ad hoc citauit glo. in Clem. 1. in verſiculo tacta. de hæretic, & apud Legiſtas eſt gloſ. valde notabilis in Authen. iuſiurãdum quod præſtatur ab his, &c. in verſic. quatuor. dicens, quòd conſuetudo ſic interpretatur, vt iuramentum factum ſuper quolibet libro valeat, vt in l. ſi de interpretatione. ff. de legibus & Senat. Conſul. & quidem dicta ſententia ſupradictæ Gloſæ in verſic. tacta. ſingularis & memorię cõmendanda pro deciſione iſtius materię, & iccircò ſciendum ipſam gl. his præciſis verbis vſam fuiſſe, videlicet: iuramenta quæ præcipiuntur à iure, ſicut teſtis, calumniæ, veritatis, vel à iure municipali, iudice, vel parte ex neceſſitate deferuntur, debent fieri tactis Euangelijs, aliàs fieri poſſunt ſine tactura: quędam autem iura dicunt ſimpliciter iurari, quædam corporaliter, quędam ſuper Sancta Dei Euangelia, quædam addunt ipſorum tacturam, vt hic, ſcilicet in dicta Clementina,

& in c. quotiẽs. 1. q. 7. & in Clem. Romani. verſ. porro. de iureiur. & in c. laudabilem. ext. de frigid. & malefic.

Et addidit dicta Glo. vbi ſupra, quòd de conſuetudine ſufficiat tactus cuiuſcunque libri, vel ſcripturæ, & dicit hoc procedere etiam, vbi de corporali iuramento in aliquo iure exprimitur: nõ autem ſic dicendum erit de tactura Euangeliorum, vt in dicta Clemen. prima, de hæretic. & in concor. Idem docuit Alexan. in l. tertia. §. finali. numero tertio, ff. de iureiuran. in verſiculo addit etiam Paul. Alciatus verò in rubric. extra de iureiuran. numero trigeſimotertio, verſiculo potes in hoc. dixit, quòd in hoc poſſumus diſtinguere tali pacto, videlicet: Aut lex exprimit, vt corporaliter iuretur, & iſtud non habet dubium: Aut nihil dicit, & tunc, aut eſt odioſa, aut non. Si ergo lex eſſet odioſa, tunc requireretur tactus ſcripturæ, & non aliàs. Et ſatis dicetur legem hoc exprimere, ſi dicatur, quòd debeat ſolemniter iurare, vt eſt de mente Bal. in capitulo primo, ſi a Domino. titu. quid ſit inueſtituræ in vſibus feudi. & facit. l. ſi altercatus. C. ſi minor ſe maiorem dixerit.

Sublimita ſecundò ſingulariter allata in dicta limitatione vnica: dicendo illam non habere
58 locum in iuramento delato † a parte parti, quia ſi pars quærat iurari tactis ſcripturis, vel ſub alia ſpeciali forma: quoniam talis forma erit ſeruanda, & hæc ſublimitatio probatur veriſſima infraſcriptorum Doctorum auctoritate. Nam hoc ipſum docuit Gloſ. in Clemen. prima, in verſiculo tacta. de hæretic. Ioannes And. in capitulo etſi Chriſtus. columna ſecunda, extra de iureiuran. Idem docuit Decianus per multa in volum. 2. tract. crimin. in libro ſexto, cap. 11. & ratio eſt, quoniam iurandum eſt ſecundum formam delationis, vt in l. 3. in fine, ff. de iureiuran.

Limita primò ſingulariter allata in dicta ſublimitatione ſecunda, dicendo ipſã nõ habere locũ, ſi a
59 parte parti † ſimpliciter requireretur iurari, quoniã tũc ſatis erit ſi iuretur ſecundum conſuetudinem, ſ. per Deum, vel Sancta Dei Euãgelia, vt expreſsè infraſcripti Doctores, videlicet Alciat. in rubr. ext. de iureiur. n. 32. verſ. aliàs in dubio. Abbas in rubr. de iureiur. & in c. etſi Chriſtus. ext. eo. titu. Bar. in l. qui per ſalutem. ff. de iureiur. Corſet. in addit. Ad Abbatem. in d. rubr. Idem docuit Bal. in d. l. 3. §. fin. in lectura antiqua. & ibidem Fulg. hoc ipſum eliciẽtes ex l. quod ſi nolit. §. ſi aſſidua. ff. de edil. edict. & in l. 2. §. finali. ff. de teſtibus. Idem docuit Bart. in l. ſi neque. ff. de iureiuran. Idẽ docuit Paul. de Caſt. in dicta l. tertia. §. finali, idem docuit Alexan. in dicto §. finali, numero ſecundo, addẽs, quòd ſi non conſtaret ſic de cõſuetudine, tunc debebit iurari (ſecundum Bal. in dicto §. fin.) prout in aliis iuratur. Idem docuit Antonius Gabr. in tract. concluſ. libro ſecundo, titu. de

mino-

minoribus. conclusione 5. nu. 38. versiculo secundò sublimita, dicens, quòd in iuramentis voluntarijs non refert, an iuretur tactis scripturis, vel sine earum tactu, vt docuit Iason in Authen. sacramenta puberum, colum. 3. C. si aduersus vendit. quem sequitur Cassaneus in consi. 24. colum. fin. nu. 15. citans ad hoc probandum. Guid. Pap. in consilio 31. col. 7. & sequenti.

Limita & secundò singulariter allata in dicta sublimitatione secunda: dicendo illa fore intelligenda vera, scilicet quòd forma iuramenti præscripta a parte parti sit seruanda, ita quòd aliàs vis iuraméti corrueret, sano modo, scilicet quando a parte parti pre
60 scriberetur forma iuramenti, cui addita non fuisset aliqua execratio, vel aliquod non solitum: quia si hoc fieret, tunc pars illa taliter requisita omnino a tali iuramento deberet abstinere. Ná vt peroptimè docuit Alciatus in rubr. ext. de iureiur. nu. 32. in fine. hoc ipsum probatur per argumentũ in l. 3. & sequentibus. ff. de iureiuran. hoc ipsum docuerunt & alij Doctores in dicta l. 3. §. fi. elicientes indè regulam, & dicentes, qp forma præscripta a parto parti sit seruanda, alias iuramentum esset nullum: inter quos est Alexan. in dicto §. fin. referens idem tenuisse Gui. de Cun. Alber. de Rosat. & Bal. in dicto §. finali, in lectura antiqua. Et ratio secundum eos est, quia responsio non fuit consona interrogationi, seu postulationi, & quòd ad hoc citent l. si quis simpliciter. ff. de verborum obligat. & quòd subdant, quòd si detuli, vt iurares per Deũ Patrem, & iurasti per Filium, tamen valeret iuramentum, quia Filius & Pater idem est Deus in substantia, vt in Epistola inter claras, & sequenti. C. de summa Trinit. & fide Cathol. Idipsum nituntur probare ipsi Doct. per argum. in l. cum sumus. §. 1. C. de agri. & cens. lib. 10. & in l. quæ extrinsecus. in fi. ff. de verbor. obligat. idem docuit Pau. de Cast. in dicto §. fin.

Limita & tertio allata in dicta sublimitatione secunda. Dicendo, quòd quando defertur iura-
61 mentum a parte parti † ex necessitate. Vel quod a iure præcipitur, vt in testimonio ferendo, vel calumniæ iuramento, tunc iuraturus debet iurare ad Sancta Dei Euangelia, sicut dicimus in alijs iuramentis necessarijs, vt in capitulo finali, extra de iuramento calumniæ, prout specialiter, & expresse docuerunt infrascripti Doctores, videlicet Innocentius, Hostiensis, Abbas, & reliqui Canonistæ in c. etsi Christus. ext. de iureiuran. Nam ibi dixerunt, quòd quando simpliciter defertur iu-
62 ramentum, † videtur deferri per Sancta Dei Euangelia: prout est forma iurandi de iure, vt in dicto c. fi. quos Doctores sequutus recensuit Alex. in l. 3. §. fin. nu. 3. versic. addit etiam Pau. circa finem. Addens, quòd Bar. in l. qui salutem. ff. de iureiuran. tenuit per ipsum textum, quòd tunc videatur iuramentum latum per

Deum: quod & docuit Bal. in l. ſi neque, §. 2. ff. de iureiuran. in verſic. neque poterat procedere ſecundum iſta iura digeſtorum. Idem docuit Glo. ſingul. in c. vt circa. verſic. præſtito. de elect. in ſexto, quam ibi ſequuntur Archidiaconus, & Petrus de Anchar.

Limita & ſecundò ſingulariter allata in præcedenti concluſione tertia, dicendo illam non habere locum in Epiſcopis, & Clericis,
63 quoniam ipſi Epiſcopi † coram ſe ſtantibus Sanctis Euangelijs, etſi ipſa non tangant in duobus caſibus, nempè in teſtimonio ferendo, & in iuramẽto calumniæ: in reliquis verò negotijs debent iurare ſicut & cæteri. Hæc limitatio probatur duplici medio. Primò enim per text. in c. fin. ext. de iuramento. calum. Vbi Gregorius Vndecimus his præciſis verbis vſus fuit, loquendo de iuramento præſtando ab Epiſcopo, tanquam a principali, aut teſte, videlicet. [Si per te ipſum propoſitis tantum, ſed non tactis Euangelijs ſicut in dicendo teſtimonio a te videtur huiuſmodi iuramentum exhibẽdum.] hęc ibi. Vbi cõmuniter per Doct. ſubſcribitur præſenti noſtræ limitationi veritiſſimè. Idem peroptimè probatur per tex. in Authen. ſed Iudex. aliàs ſi Iudex. C. de Epiſcopis, & Cler. [Vbi Imperator præcepit iudicibus, q̃ in exactione iuramẽti tam ab Epiſcopis, q̃ a clericis nõ per eorũ tactus ſuper ſcripturas, ſed ſolùm propoſitis ſacroſanctis Euangelijs, ſecundum q̃ decet ipſos Sacerdotes: (Vbi glo. ſingularis idipſum apertius docuit) & q̃ illi dicant quod nouerint, non tñ iurant.] hæc ibi. f. per ſcripturarũ illarum tactum, prout ibidẽ Doctores exponunt. Idem rurſus habetur in Authen. de Sanctiſſimis Epiſcopis. §. nulli. & ibi communiter per glo. & Doct. Idẽ docuit Alciatus in rubr. ext. de iureiur: col. pen. nu. 35. verſ. ſublimitãtur. Nec præſenti noſtræ limitationi obſtare poterit text. in c. quotiẽs. el primo, 1. q. 7. vbi refertur fuiſſe delatum Epiſcopo hæretico iuramentum per tactum Sanctorũ Euangeliorum: cùm ibi habeantur hęc præciſa verba, videlicet. [Vñ iurans dico per Deum Omnipotentem, & hęc Sancta quatuor Euangelia, quæ manibus meis teneo.] hęc ibi. Idipſum docuit gl. ſingularis in c. vt circa. in verſic. corporali. in fi. de elect. in ſexto. Addens, q̃ probetur, q̃ in alijs Epiſcopus teneatur iurare tactis Sãctis Euangelijs per d. text. in c. quotiens. & in c. ego N. in fi. & in c. quotiens. §. porrò. in princ. & in fi. ext. de purgat. canon. & in c. venerabili. ext. de ſent. excom. Idipſum docuit Specul. in lib. 2. tit. de iuramẽto. calum. §. nunc dicam? qualiter. nu. 4. verſ. item nota, q̃ cùm Epiſcopus dicens, q̃ in ferendo iuramento calũniæ, vel de veritate non tangit Epiſcopus Sancta Euangelia, ſed inſpicit ea, vt in d. c. fin. tamen quandoque tangit ſ. cùm reuertitur a ſciſmate, vel hęreſi, vt in c. quotiens. el primo, 1. q. 7. & q̃ abſoluitur ab excommunicatione, vel ſuſpẽſione. vt in c. venerabili. ext. de ſentẽtia excom-

excommunicationis. Idē docuit Prępositus in c. Episcopus nō flagitetur. 11. q. 1. sequēs citatas sententias glosæ in d. vers. corporalis & Specul. vbi supra. Addēs, quòd tunc expansis manib. super Euangelia iurat, prout ibidem retulit se executum fuisse Bart. Brix. in causa Patriarchæ Grand. & Episcopi Venetorum.

Sublimita singulariter allata in limitatione secunda dicēdo, ꝙ etsi de iure communi in illis casibus supra enarratis requiratur, ꝙ Episcopus tangat Sancta Euangelia, dum iurat: Hodie tamen per contrariam cōsuetudinem introductum est, quòd sufficiat Episco
64 pis, † & superioribus Prælatis, ac Presbyteris in delatione iramenti tangere sua propria pectora, & huic sublimitationi se subscripserūt infrascripti Doctores, videlicet Præpositus in c. Episcopus non flagitetur. in fin. 11. q. 1. Idem docuit Pau. de Cast. in Authen. sed Iudex. C. de Episcopis, & cler. Panormitanus in c. tuis, ext. de testibus, quem citat, & sequitur Siluester in sua Summa in versiculo testis. 6. sextò quæritur, particula tertia. Idem Alciatus in rubr. ext. de iureiur. nu. 35. Idē Rota in antiquis sub tit. de iureiur. decis. 7. alias 8 19. incip. Sciēdū est, etsi ibidē subdiderit Gregorium Papam X. I. contrariū voluisse de Episcopis, qui erant in curia Romana, put audierat ab eodem Papa. D. Cardinalis Flor. & ratio erat, quia Papa de iure supra ius potest dispensare, vt habetur in c. præposuit. de concess. præben. Nec mirum, ꝙ hodie sit standum tali consuetudini, cum sit rationabilis, & iam per multorum annorum curricula præscripta, eo quòd talis consuetudo pręiudicet iuri positiuo, vt in capitulo finali, extra de consuetudine, & ibi communiter per Doctores.

Amplia singulariter allata in dicta sublimitatione vnica, dicēdo ipsam habere ēt locum rōne dictę consuetudinis, in Monachis, seu regularib. & in alijs clericis
64 seculasib. † vt docuerūt infrascripti Doct. (vltra citatos in dictæ sublimitationis probationē) videlicet Guido Papę in decis. 65. incip. Licet de iure. nu. 2. quē citat, & sequitur Carthagius nouissimꝰ Doctor (qui adhuc viuit) in sua singulari practica interrogādorum, lib. 3. c. 3. nu. 49. vers. clerici vero iurant, qui quamuis citet ad hoc ipsum probandum Capellam Tolosanam, q. 161. Tamen nescimus quomodo eam in hoc citauerit, cùm apertissimè potius contrarium docuerit, eo ꝙ ibi his precisis verbis a se fuerit dicta Capella, videlicet. [Item quidā fratres Prædicatores per modū Conuentus, & solemniter fecerūt transactionem, pactum, seu conuentionem cum quodam Titio, quas iurauerunt seruare positis manibus suis ad pectus more Religiosorum, & non supra sacra. Post dicunt Ecclesiam læsam, petentes restitutionem nomine Ecclesiæ, opponitur de dicto Sacramento per Authen. sacramēta puberū. C. si aduersus vendit. fuit determinatū quòd

quòd poſſunt reſtitui: quia illud Sacramentum impedit reſtitutionem, quando in præſtando, Sacra tanguntur, & non aliter, vt notat Cyn. & Bar. in dicta Authen. & glo. in corpore, vnde illa ſumitur. Ioannes And. in c. etſi Chriſtus. de iureiur. Archid. in c. vt circa: in verſic. præſtita. de elect. in ſexto, & rurſus Ioannes And. in Clem. 1. in ſua glo. ſuper verſi. tacta. de hæretic. facit l. 1. C. de iuramento calum. & Collectaneus in capit. conſtitutus. extra de in integrum reſtitu.] hæc ſunt præciſa verba dictæ Capellæ Toloſanę. ex quibus videtur eliciendum contrarium: niſi dicamus, quòd regulariter ſit verum quòd eis ſufficiat iurare ſolùm tacto pectore: non autem in venditionis contractu. de qua tamen quæſtione aliàs latiùs Deo Optimo Maximo duce dicetur.

Ex his omnibus allatis in hoc ſecundo præmiſſo, quàm facillimè comprobatur promiſſionem, ſeu pactum initum inter dictos aleatores, & vallatum verè poſtea à debitore iuramenti vinculo fuiſſe.

Præmittimus & tertiò ad maiorem intelligentiam obligationis, quam quis incurrit ex factis pactis, cum aliquo: vt deniq; cognoſcere apertiſſimè poſſimus veritatem fundamentorum: vnicæ concluſionis afferēdæ ad veram deciſionem preſentis propoſitæ quæſtionis quotidianæ difficilis & digne ſcitu tam ab aduocatis, Procuratoribus, Iudicibus, quā ab ipſis confeſſoribus, ne clauis eorum errando aliquem abſoluendum ab onere reſtituendi, condemnet, vel condemnandum ad reſtituendum aliquem abſoluat.

Sciendum, & memorię tenaciſſimè imprimendum igitur erit, & tertio loco, quòd initio creaturę humanę homines viuebant, ſine legibus ſcriptis atramēto, aut aliquo alio inſtrumento extrinſeco, & ſine Regibus: & omnia erant cōmunia, nec dum erant inuenta, ſeu cognita dominia rerum, nec peculiares poſſeſſiones & conſequenter, nec contractus, nec comercia: in illa ergo ætate vigebant ſola illa principia naturaliter ab omnibus, nō quidem per inquiſitionem conceſſa, ſed quaſi ex inſtinctu naturali, ſeu ex inclinatione quadam ad ipſum verum & bonum: Ideo quicquid illa ętate ſeruabatur,

65 † Doctores appellant ius naturale, quia ſcilicet, anima rationalis ex vi naturę ſuę ſimpliciter, & abſque alia inquiſitione, vel ratiocinatione determinatur ad eā vel ſecundum nonnullos vocatur ius gentium primæuum: quia ſicut in ſpeculabilibus, quædam ſunt prima principia, quæ cōmētator dicit in tertio de anima eſſe naturaliter innata, ſeu cognita, non quia à principio noſtræ creationis, ſed quia ſine ſpeciali inquiſitione, & ratiocinatione. Imò verò tantum ex ſola naturali inclinatione intellectus ad eligibile, illa prima principia ſtatim comprehendimus, & concedimus quando nobis occurrunt.

ita

ita etiã in operationibus: quantum ad practicum intellectum quædam sunt prima naturæ incitamenta, seu (vt ita loquamur) potentiæ & appetitus sensitiui, primæue directiones, aut ignicu li quidam, quos ex ipsa natura & suis obiectibus facile tenendos prima illa gentium ætas concedebat: & hoc est quod voluit dicere Bal. in Rubr. 1. de verb. obligat. colum. 2. in fine. & sequitur ibi Socinus col. 1. dum dicunt, quòd ex illo instinctu procedebant aliquæ conclusiones: obli-
66 gationes † ergo quæ ex illo iure procedebant sunt in multiplici differentia. Nam quædam ex ijs procedebant ex virtute solius potentiæ sensitiuæ: cuius modi sunt maris & feminæ coniunctio, illatę violentiæ repulsio, & cętera id genus: quędam verò obligationes producebantur ex virtute potentiæ sensitiuę directę ad obediendum rationi: vt illa, quòd maioribus pareamus, benefacienti benefaciamus, fidem, promissumque seruemus, & cętera id genus: quòd autem ea obligatio, vt maioribus pareamus, descendat ex hoc iure, probat Aegisippi libro quinto de excidio Hyerosolimitano cap. 15. lex nempè (inquit) naturę eadem nobis hominibus, volatibus, feris, bestijs infusa, vt vnusquisque cedat potentiori, Taurus Leoni, Cervus Vrso, & sic de singulis: & approbatur etiam, quoniam non seruare promissa est fidem fallere, hominique insidiari: quod à iure naturali priuatque veritum repe-

ANOMAL

ritur. vt in l. vt vim. in fine. ff. de iust. & iure. & per cõsequens erit dicendum, quòd obligatio, quæ ligat nos ad fidem seruandam, ne decipiamus ei, cui aliquid promisimus, descẽdit de mente dictæ l. vt vim, cùm ibi dicatur esse de iure naturæ prohibitum hominem homini insidiari, ideo etiam hoc eodem iure substantia pactorum erat. & licèt forte illo iure non dum esset intenta materia pactorum. & hæc succinctè dicta de pactorum obseruandorum origine proficiscente à iure naturali sufficiant, cùm ad satietatem ferè dixerimus de eadem mæteria in tract. nostro inscripto scrutinium iuris.

Idipsum fuisse præceptum de iure gentium secundario statim apertissimè (Deo duce) probabimus, pro cuius tamen maiori intelligentia erit animaduertendum, quòd sicut † in rebus spe-
67 culabilibus, quæ non sine inquisitione, & ratiocinatione conceduntur: etsi deriuentur à primis principijs per status, & conclusiones; sic in operationibus anima rationalis ex vi suę naturæ ad quædam per ratiocinationem, & inquisitionem incœpit determinari: & illa ex primis principijs deducere: & hoc ideo quia potentia sensitiua, quæ est apta nata aduersari, & obedire rationi, in quibusdam hominibus incepit magis aduersari, & in quibusdam magis obedire rationi prout docuit Plutarchus in lib. de virtute morum, pagina 7. Dicens cùm animalibus ratione

prædi-

prędditis natura dederit omnibus in rebus ratione vti, & ab ea gubernari. nos illam sępe violętiori alio impetu reijcimus. Huiusmodi autem status & conclusiones Philosophi appellant ius gętium simpliciter, nos autem legistæ appellamus ius gentium secundarium, ad differentiam iuris naturalis, quòd à Iurisperitis appellatur ius gentium primęuum. & ex hoc iure cępit esse in vsu meũ, & tuum, (& meritò, vt latissimè probauimus in dicto nostro tracta. inscripto Scrutinium iuris, vbi agitur de iure gentium.) & sic dominia rerum inde fuerunt distincta propter illud Deuter. c. 11. versi. 24. [omnis locus, quem calcauerit pes vester, vester erit] quapropter indè ortũ habuerunt
68 bella, † non dispositiuè, vt quidã falsè arbitrati fuerunt, sed causatiuè & occasionaliter: quia ius gentium non statuit bella: sed ex quo distincta fuerunt dominia rerum, insurrexerunt etiam bella: vt omnes Doctores vno ore asseuerant ex hoc iure, vt communiter docent omnes, vt cessent bella, quæ ob violata pacta quàm sępissimè geruntur. Meritò per ipsum ius Gentium introducta pa-
69 cta †, profecerunt tam res iuri naturali consona, & apta ad sedandas lites, ac dissensiones natas, & oriũdas, ex quo etiam iure indulgetur nobis actio ex pactis etiam nudis: cum hoc dependeat à iure naturali: etsi non in foro ciuili, sed solùm Pontificio, vt paulò post dicetur.

Tertio autem loco introductum fuit (Deo Optimo Maximo sic disponente) ius Ciuile: & ratio secundum Doctores illa vi-
70 detur potissima † (de quo latiùs dicemus in supra citato nostro tract. inscripto Scrutinium iuris) scilicet, cùm auctus fuisset Populus Romanus, adeo, vt omnia manu regia nõ possent expediri, necessarium fuit, quòd Principes & populi statuerent certos magistratus, qui iura redderent: & tunc iudiciorum solemnia simul, & actionum formulæ inuentæ sunt: vt quæ dicti magistratus certiores iure reddendo præesset, oportuit illos decernere leges. nam ex quo non potest Princeps per omnem vitam ad singulos circumspicere, sedulusque allidere cuique & cuiusq; cõmoditati consulere: necessarium fuit vt constitueret plurimas leges: cùm plus esset in potentia, respectu materię iuris, & in habitu respectu formę iuris, quàm possent deducere in factum. eo quòd tem
71 pus & quantitas † accidentium semper sint in maiori potentia & habitu iuris, quàm in actu. ideo necesse fuit constitui leges nouas successiuè respectu contingẽtium futurorum, ad quæ ius naturale vel gentium nõ potest attingere, vel in quibus est dominium: & has leges in corpore iuris insertas habemus: præsertim eam, quę iubet neminem sine actione experiri, vt in l. si pupilli. §. videamus. ff. de negotio gestis. quapropter licèt quis haberet aliquem naturaliter obligatum: si tamen ius ciuile non assisteret illi obligationi

gationi, dato etiam, quòd illi nō
resisteret. nihilominus ex illa o-
72 bligatione† quis nō posset experiri in iudicio, vt declarauit Bal. in Rubr. ff. de verb. oblig. colum. 5. in fin. si autem aliqua de causa ius ciuile assisteret, tunc ex illa assistentia induceretur obligatio ciuilis, vt declarauit Bal. in l. si vnus. §. pactus ne peteret. col. 3. ff. de pactis. & ex ipsa ciuili obligatione oritur actio, vt in l. licèt ea obligatio. ff. de procurat. & indè huius obligationis virtute quis poterit in iudicio experiri. hinc est, quòd licèt de iure gentium secundario posset quis implorare manum regiam ad simplicis pro-
73 missionis obseruantiam:† tamen quia huic naturali obligationi ciuilis lex non assistit: ideo talis promissio dicetur nuda, idest, nullo iuris ciuilis munimento vestita, seu fomentata. & hæc est ratio quare quotidie dicamus talem promissionem esse pactum
74 †nudum: cùm pactum sit duorum, pluriumvè in idem placidus consensus. vt in l. pactum. ff. de pactis. & pactum dicitur à pace, quasi pacis actū. & pactio est actus paciscendi. Sed sciendum, quòd non sine ratione ius ciuile
75 †noluit assistere obligationi naturali, quæ resultat ex pacto nudo. nā animaduertentes iuris ciuilis conditores, quòd indè maximum detrimentum produceretur bono cōmuni, pro eo quòd quàmplurimi, vt se ostenderent liberales, & gratos; indeliberatè etiam non requisiti multa promittunt: cum in solis verbis assoleant homines esse largissimos promissores, suasque vires facultatum excedentes. & hac ratione motus Riccardus de Media villa in 4. sent. dist. 38. art. 3. q. 3. dixit, quòd multo etiam ex deliberatione aliqua bona dicunt se factu ros, qui hoc non dicerent, si crederent per hoc esse obligatos ad id faciendum tanquam necessarium ad salutem; ad quod facit tex. in c. conueniissent. extra de instit. per quem communiter scribentes solent dicere: quod si ego dico tibi: vis mihi dare talem rem? & tu respondeas, non solum istam rem, sed quęcunque habeo: quòd ex istis verbis generalibus non nascatur obligatio. quod dictum singulare retulit, & sequutus fuit Franc. de Curte in l. ea, quæ comendandi. ff. de contrahen. empt. quapropter meritò ius ciuile non putauit æquum esse, quòd qs astringatur huiusmodi promissionibus, prout etiam per optimis rationibus alijs idipsum docuit Salic. in l. legem. colum. 5. in fi. versic. si tamen. C. de pactis. Ex his ergo omnibus hìc allatis, quàmuis eluciatur verissima conclusio, in qua dicimus quòd de iure ciuili pactum nudum non producat actionem contra pacisentem, & in fauorem recipientis tale pactum sibi factum: vt probant infrascripta iura & Doctor. communiter. Nam hoc ipsum docuit apertissimè tex. in l. iuris gētium. §. igitur nuda pactio. & in §. & generaliter. ff. de pact. vbi hæc ad verbum habentur, videlicet: [igitur nuda pactio obligationē non parit,

cis,& in cap. vt circa.de elect.in sexto,& hoc ipsum probatur per text.in c.habemus.22.q.1. vbi canonizata reperitur sententia Beati Hieronymi his precisis verbis, videlicet. [Habemus in lege Dei scriptum non peierabis in nomine meo, nec pollues nomen Dei tui in vanũ.Ideo admonendi sunt omnes,vt diligenter caueant non solùm in Altari,seu Sanctorum reliquijs, sed etiam in communi loquela.] hæc ibi.Idem habetur in c.hortamur.3.q.9.vbi præcipitur exactio iuramenti a testibus.Idẽ latè docuit Ruinus in consi.103. numero duodecimo,& Marquardus de Susannis in tractat. de Iudæis,& infidelibus in 2.par.cap. 8.num.15. Marsil. in suo singul. 415. incip. Iuramentum est magnæ importantiæ. Item docuit Franciscus Vivius in suo tractat. commun.opinion. in versiculo iuramentum sufficit præstare.Idem docuit Iacobus de Sancto Georgio in Authen.sacramenta puberum. C.si aduersus vendit. vbi & Iason propter consuetudinem, quæ hoc approbare potest, quos sequitur Cassaneus in consuetu. Burgun. in folio 1360. numero octauo,& nono,vbi recitat & alios idipsum docentes: & huic sententiæ deseruit quod docuit Decianus in tractat. crimin.volumine secundo, libro sexto, capitulo decimo,numero decimo, versiculo cæterum, & hoc asserens, quòd veniat puniendus pœ-
53 na periurij, is,† qui medio iuramento non tactis tamen aliquibus scripturis extra iudiciũ falsum,seu contrarium eĩ,quod dixit in iudicio medio iuramento tactis scripturis: arguendo a fortiori: cum veniat puniendus de falso testis deponẽs sine iuramento, si postea deposuisset,ei cõtrarium cum iuramento.

Attamen posset quis insurgere contra dictã nostram sublimitationem tot Doct.oraculis probatã,dicendo,ꝙ videatur non ideo irritari actus requirens iuramentũ, cum hmõi specifico tactu alicuius specialis scripturæ, vel rei, eo ꝙ huiusmodi solemnitas videatur leuis, & cùm quid leue omittitur in aliquo actu,ipsum nõ vitiat.vt in l.1.§.fin.ff.de vent.inspic.& notatur in l.cũ hi.§.si prætor.ff.de trãsact.per Bal.in proœmio titu.de iureiur.col.5. & ꝙ in simili notat Bar. in repet.l.si quis ex argentario.§.si vitium.ff.de eden.vbi voluit,ꝙ etiam stãte consuetudine,ꝙ appositio Diuini no-
54 minis in instrumentis sit de leui solemnitate, & omissa nõ vitiet.

His tamen & alijs similib.non obstantibus, asseueramus adhuc vnà cum Alciato vbi supra, versiculo sed in contrarium, ꝙ nullo pacto sit recedendũ a supradicta communi Doct. sententia, quam etiam tenuit Abbas in c.fraternitatis.in fi.ext.de testibus. eo magis, quòd hęc firmantur per regu lam vulgatam,in qua habetur, ꝙ
55 vbi lex† quærit actum qualificatum non erit ei satisfactum, nisi ea qualitas interueniat.vt in c.2. extr. de regul.l.Fulcinius.§.1.ff. quib.ex cau.in poss.eatur.cũ simi lib. Quare nõ obstare supradictã ratio-

rationem allatam in cõtrarium, comprobatur & allatis ; Tum quia negatur , quòd iste tactus requisitus sit leuis solemnitas : cùm per se pateat esse maximi effectus: quia ei contraueniens magis Deum offenderet meritò contemneret, & ideo tanto grauius erit periurium, quanto illud, per quod iuratur est magis Sanctum, prout in capitulo, monet. vigesimasecunda quęstione prima, & per Abbatem in rubrica de iureiurando, cùm etiam tactus
56 † ipse requiritur in ipsa prolatione iuramenti , & sic videtur de forma, & essentia ipsius, iuxta vulgatissimã, & singularissimam Doctorum communiter receptam, quòd quando aliqua solemnitas debeat immediatè præcedere vel comitari ipsum actum . tunc ipsa solemnitas erit de essentia actus, qua ommissa, actus corruit, vt latissimè probauimus in nostro tracta. extensionum. cap.

Amplia primò singulariter allata in dicta sublimitatione vnica: dicẽdo illam habere locum, quando defertur iuramentũ per Iudicem, vel alium superiorem: vt contingit in iuramentis solemnibus , quæ præstantur ex forma iuris, vel statutorum : Nam tunc erunt præstanda super Sacrosan-
57 ctis Euãgelijs, nec sufficeret † tãgere aliam Scripturam, & hoc de iure scripto, non autem procedit de consuetudine iam vsu ipso approbata & recepta: etsi contrarium voluerit Paul. de Cast. in l. 3. §. fin. ff. de iureiur. cuius sententia, secundùm mentem eiusdem, procedit solùm, quando iure præcipiatur specialiter tactura Euangeliorum , vt in Clem. 1. de hæretic. & docuit ibidem glo. vt dicemus: cùm ad hoc ipsum citauerit , etsi non expresserit vltima eius verba. Nam Paul. vbi supra addidit, quòd si non essent iuramenta solemnia, quæ præstantur ex forma iuris communis, vel statutorum, consuetudo poterit introducere , vt sufficiat tangere aliam Scripturam, in qua representetur Scriptura Euãgelij, & ad hoc citauit glo. in Clem. 1. in versiculo tacta. de hæretic. & apud Legistas est glos. valde notabilis in Authen. iusiurãdum quod præstatur ab his, &c. in versic. quatuor. dicens , quòd consuetudo sic interpretatur, vt iuramentum factum super quolibet libro valeat, vt in l. si de interpretatione. ff. de legibus & Senat. Consul. & quidem dicta sententia supradictæ Glosæ in versic. tacta. singularis & memorię cõmendanda pro decisione istius materię, & iccircò sciendum ipsam gl. his præcisis verbis vsam fuisse, videlicet : iuramenta quæ præcipiuntur à iure, sicut testis, calumniæ, veritatis, vel à iure municipali, iudice , vel parte ex necessitate deferuntur, debent fieri tactis Euangelijs , aliàs fieri possunt sine tactura : quędam autem iura dicunt simpliciter iurari, quædam corporaliter, quędam super Sancta Dei Euangelia, quædam addunt ipsorum tacturam, vt hic, scilicet in dicta Clementina ,

& in c.quotiẽs. 1.q.7.& in Clem. Romani.verſ.porro.de iureiur.& in c.laudabilem.ext.de frigid. & malefic.

Et addidit dicta Glo.vbi ſupra, quòd de conſuetudine ſufficiat tactus cuiuſcunque libri, vel ſcripturæ, & dicit hoc procedere etiam,vbi de corporali iuramento in aliquo iure exprimitur: nõ autem ſic dicendum erit de tactura Euangeliorum, vt in dicta Clemen.prima, de hæretic. & in concor. Idem docuit Alexan. in l.tertia.§.finali.numero tertio,ff. de iureiuran. in verſiculo addit etiam Paul. Alciatus verò in rubric.extra de iureiuran. numero trigeſimotertio, verſiculo potes in hoc. dixit, quòd in hoc poſſumus diſtinguere tali pacto, videlicet: Aut lex exprimit, vt corporaliter iuretur, & iſtud non habet dubium: Aut nihil dicit, & tunc,aut eſt odioſa, aut non. Si ergo lex eſſet odioſa,tunc requireretur tactus ſcripturæ, & non aliàs. Et ſatis dicetur legem hoc exprimere, ſi dicatur, quòd debeat ſolemniter iurare, vt eſt de mente Bal. in capitulo primo, ſi a Domino.titu. quid ſit inueſtituræ in. vſibus feudi. & facit. l.ſi alterius. C. ſi minor ſe maiorem dixerit.

Sublimita ſecundò ſingulariter allata in dicta limitatione vnica: dicendo illam non habere
58 locum in iuramento delato † a parte parti, quia ſi pars quærat iurari tactis ſcripturis, vel ſub alia ſpeciali forma: quoniam talis forma erit ſeruanda, & hæc ſublimitatio probatur veriſſima infraſcriptorum Doctorum auctoritate. Nam hoc ipſum docuit Gloſ. in Clemen. prima, in verſiculo tacta.de hæretic. Ioannes And. in capitulo etſi Chriſtus. columna ſecunda, extra de iureiuran. Idem docuit Decianus per multa in volum.2. tract. crimin.in libro ſexto, cap.11. & ratio eſt, quoniam iurandum eſt ſecundum formam delationis, vt in l.3.in fine,ff.de iureiuran.

Limita primò ſingulariter allata in dicta ſublimitatione ſecunda, dicendo ipſã nõ habere locũ, ſi a
59 parte parti † ſimpliciter requireretur iurari, quoniã tũc ſatis erit ſi iuretur ſecundum conſuetudinem,ſ.per Deum, vel Sancta Dei Euãgelia,vt expreſsè infraſcripti Doctores,videlicet Alciat.in rubr.ext.de iureiur.n.32. verſ.aliàs in dubio.Abbas in rubr. de iureiur.& in c.etſi Chriſtus. ext.eo.titu. Bar.in l.qui per ſalutem. ff.de iureiur.Corſet.in addit.Ad Abbatem.in d.rubr. Idem docuit Bal. in d.l.3.§.fin.in lectura antiqua. & ibidem Fulg.hoc ipſum eliciẽtes ex l.quod ſi nolit. §.ſi aſſidua. ff.de edil.edict. & in l.2.§.finali. ff.de teſtibus. Idem docuit Bart. in l.ſi neque.ff. de iureiuran. Idẽ docuit Paul.de Caſt.in dicta l.tertia.§.finali, idem docuit Alexan. in dicto §.finali, numero ſecundo,addẽs, quòd ſi non conſtaret ſic de cõſuetudine, tunc debebit iurari (ſecundum Bal.in dicto §. fin.) prout in alijs iuratur. Idem docuit Antonius Gabr. in tract. concluſ. libro ſecundo, titu. de

mino-

minoribus.conclusione 5.nu.38. versiculo secundò sublimita, dicens, quòd in iuramentis voluntarijs non refert,an iuretur tactis scripturis, vel sine earum tactu, vt docuit Iason in Authen.sacramenta puberum, colum. 3. C. si aduersus vendit. quem sequitur Cassaneus in consi.24.colum.fin. nu.15.citans ad hoc probandum. Guid.Pap.in consilio 31.col.7.& sequenti.

Limita & secundò singulariter allata in dicta sublimitatione secunda: dicendo illa fore intelligenda vera, scilicet quòd forma iuramenti præscripta a parte parti sit seruanda, ita quòd aliàs vis iuraméti corrueret, sano modo, scilicet quando a parte parti prę
60 scriberetur forma iuramenti,cui addita non fuisset aliqua execratio,vel aliquod non solitum:quia si hoc fieret,tunc pars illa taliter requisita omnino a tali iuramento deberet abstinere. Ná vt peroptimè docuit Alciatus in rubr. ext.de iureiur.nu.32.in fine. hoc ipsum probatur per argumentũ in l.3.& sequentibus. ff.de iureiuran. hoc ipsum docuerunt & alij Doctores in dicta l.3.§. fi.elicientes indè regulam, & dicentes, qꝑ forma præscripta a parto parti sit seruanda, aliàs iuramentum esset nullum: inter quos est Alexan. in dicto §. fin. referens idem tenuisse Gui.de Cun.Alber.de Rosat. & Bal.in dicto §.finali, in lectura antiqua. Et ratio secundum eos est, quia responsio non fuit consona interrogationi, seu postulationi, & quòd ad hoc citent l.si quis simpliciter.ff.de verborum obligat.& quòd subdant, quòd si detuli,vt iurares per Deũ Patrem,& iurasti per Filium, tamen valeret iuramentum, quia Filius & Pater idem est Deus in substantia, vt in Epistola inter claras, & sequenti. C.de summa Trinit.& fide Cathol.Idipsum nituntur probare ipsi Doct. per argum.in l.cum sumus.§.1. C.de agri.& cens.lib.10. & in l.quæ extrinsecus. in fi. ff.de verbor. obligat.idem docuit Pau. de Cast. in dicto §.fin.

Limita & tertio allata in dicta sublimitatione secunda. Dicendo, quòd quando defertur iura-
61 mentum a parte parti † ex necessitate. Vel quod a iure præcipitur,vt in testimonio ferendo, vel calumniæ iuramento, tunc iuraturus debet iurare ad Sancta Dei Euangelia, sicut dicimus in alijs iuramentis necessarijs, vt in capitulo finali, extra de iuramento calumniæ,prout specialiter,& expressè docuerunt infrascripti Doctores,videlicet Innocentius,Hostiensis, Abbas, & reliqui Canonistæ in c.etsi Christus.ext.de iureiuran.Nam ibi dixerunt, quòd quando simpliciter defertur iu-
62 ramentum,† videtur deferri per Sancta Dei Euangelia: prout est forma iurandi de iure, vt in dicto c.fi. quos Doctores sequutus recensuit Alex. in l.3. §.fin. nu.3. versic. addit etiam Pau. circa finem. Addens, quòd Bar.in l.qui salutem. ff. de iureiuran. tenuit per ipsum textum, quòd tunc videatur iuramentum latum per

Deum: quod & docuit Bal. in l. ſi neque, §. 2. ff. de iureiuran. in verſic. neque poterat procedere ſecundum iſta iura digeſtorum. Idem docuit Glo. ſingul. in c. vt circa. verſic. præſtito. de elect. in ſexto, quam ibi ſequuntur Archidiaconus, & Petrus de Anchar.

Limita & ſecundò ſingulariter allata in præcedenti concluſione tertia, dicendo illam non habere locum in Epiſcopis, & Clericis,
63 quoniam ipſi Epiſcopi † coram ſe ſtantibus Sanctis Euangelijs, etſi ipſa non tangant in duobus caſibus, nempè in teſtimonio ferendo, & in iuraméto calumniæ: in reliquis verò negotijs debent iurare ſicut & cęteri. Hæc limitatio probatur duplici medio. Primò enim per text. in c. fin. ext. de iuramento. calum. Vbi Gregorius Vndecimus his præciſis verbis vſus fuit, loquendo de iuramento præſtando ab Epiſcopo, tanquam a principali, aut teſte, videlicet. [Si per te ipſum propoſitis tantum, ſed non tactis Euangelijs ſicut in dicendo teſtimonio a te videtur huiuſmodi iuramentum exhibēdum.] hęc ibi. Vbi cōmuniter per Doct. ſubſcribitur præſenti noſtrę limitationi veriſſimę. Idem peroptimè probatur per tex. in Authen. ſed Iudex. alias ſi Iudex. C. de Epiſcopis, & Cler. [Vbi Imperator præcepit iudicibus, q in exactione iuramēti tam ab Epiſcopis, q a clericis nō per eorū tactus ſuper ſcripturas, ſed ſolùm propoſitis ſacroſanctis Euangelijs, ſecundum q decet ipſos Sacerdotes: (Vbi glo. ſingularis idipſum apertius docuit) & q illi dicant quod nouerint, non tñ iurant.] hæc ibi. f. per ſcripturarū illarum tactum, prout ibidē Doctores exponunt. Idem rurſus habetur in Authen. de Sanctiſſimis Epiſcopis. §. nulli. & ibi communiter per glo. & Doct. Idē docuit Alciatus in rubr. ext. de iureiur. col. pen. nu. 35. verſ. ſublimitātur. Nec præſenti noſtræ limitationi obſtare poterit text. in c. quotiēs. el primo, 1. q. 7. vbi refertur fuiſſe delatum Epiſcopo hæretico iuramentum per tactum Sanctorū Euangeliorum: cùm ibi habeantur hęc præciſa verba, videlicet. [Vñ iurans dico per Deum Omnipotentem, & hęc Sancta quæ tuor Euangelia, quæ manibus meis teneo.] hęc ibi. Idipſum docuit gl. ſingularis in c. vt circa. in verſic. corporali. in fi. de elect. in ſexto. Addens, q probetur, q in alijs Epiſcopus teneatur iurare tactis Sāctis Euangelijs per d. text. in c. quotiens. & in c. ego N. in fi. & in c. quotiens. §. porrò. in princ. & in fi. ext. de purgat. canon. & in c. venerabili. ext. de ſent. excom. Idipſum docuit Specul. in lib. 2. tit. de iuraméto. calum. §. nunc dicam⁹ qualiter. nu. 4. verſ. item nota, q cùm Epiſcopus dicens, q in ferendo iuramento calūnię, vel de veritate non tangit Epiſcopus Sancta Euangelia, ſed inſpicit ea, vt in d. c. fin. tamen quandoque tangit. f. cùm reuertitur a ſciſmate, vel hęreſi, vt in c. quotiens. el primo, 1. q. 7. & q̄ abſoluitur ab excommunicatione, vel ſuſpēſione. vt in c. venerabili. ext. de ſentēria excom-

excommunicationis. Idē docuit Prępositus in c. Episcopus nō flagitetur. 11. q. 1. sequēs citatas sententias glosæ in d. vers. corporalis & Specul. vbi supra. Addēs, quòd tunc expansis manib. super Euangelia iurat, prout ibidem retulit se executum fuisse Bart. Brix. in causa Patriarchæ Grand. & Episcopi Venetorum.

Sublimita singulariter allata in limitatione secunda dicēdo, ꝙ etsi de iurę communi in illis casibus supra enarratis requiratur, ꝙ Episcopus tangat Sancta Euangelia, dum iurat: Hodie tamen per contrariam cōsuetudinem introductum est, quòd sufficiat Episco
64 pis, † & superioribus Prælatis, ac Presbyteris in delatione iramenti tangere sua propria pectora, & huic sublimitationi se subscripserūt infrascripti Doctores, videlicet Prępositus in c. Episcopus non flagitetur. in fin. 11. q. 1. Idem docuit Pau. de Cast. in Authen. sed Iudex. C. de Episcopis, & cler. Panormitanus in c. tuis, ext. de testibus, quem citat, & sequitur Siluester in sua Summa in versiculo testis. 6. sextò quæritur, particula tertia. Idem Alciatus in rubr. ext. de iureiur. nu. 35. Idē Rota in antiquis sub tit. de iureiur. decis. 7. alias 819. incip. Sciū dū est, etsi ibidē subdiderit Gregorium Papam XI. contrariū voluisse de Episcopis, qui erant in curia Romana, put audierat ab eodem Papa D. Cardinalis Flor. & ratio erat, quia Papa de iure supra ius potest dispensare, vt habetur in c. præposuit. de concess. præben. Nec mirum, ꝙ hodie sit standum tali consuetudini, cum sit rationabilis, & iam per multorum annorum curricula præscripta, eo quòd talis consuetudo prędiudicet iuri positiuo, vt in capitulo finali, extra de consuetudine, & ibi communiter per Doctores.

Amplia singulariter allata in dicta sublimitatione vnica, dicēdo ipsam habere ēt locum rōne dictę consuetudinis, in Monachis, seu regularib. & in alijs clericis
64 secularib. † vt docuerūt infrascripti Doct. (vltra citatos in dictæ sublimitationis probationē) videlicet Guido Papę in decis. 65. incip. Licet de iure. nu. 2. quē citat, & sequitur Cartharius nouissimꝰ Doctor (qui adhuc viuit) in sua singulari practica interrogādorum, lib. 3. c. 3. nu. 19. vers. clerici vero iurant, qui quamuis citet ad hoc ipsum probandum Capellam Tolosanam, q. 161. Tamen nescimus quomodo eam in hoc citauerit, cùm apertissimè potius contrarium docuerit, eo ꝙ ibi his precisis verbis a se fuerit dicta Capella, videlicet. [Item quidā fratres Prædicatores per modū Conuentus, & solemniter fecerūt transactionem, pactum, seu conuentionem cum quodam Titio, quas iurauerunt seruare positis manibus suis ad pectus more Religiosorum, & non supra sacra. Post dicunt Ecclesiam læsam, petentes restitutionem nomine Ecclesiæ, opponitur de dicto Sacramento per Authen. sacramēta puberū. C. si aduersus vendit. fuit determinatū quòd

quòd poſſunt reſtitui: quia illud Sacramentum impedit reſtitutionem, quando in præſtando, Sacra tanguntur, & non aliter, vt notat Cyn. & Bar. in dicta Authen. & glo. in corpore, vnde illa ſumitur. Ioannes And. in c. etſi Chriſtus. de iureiur. Archid. in c. vt circa: in verſic. præſtita. de elect. in ſexto, & rurſus Ioannes And. in Clem. 1. in ſua glo. ſuper verſi. tacta. de hæretic. facit l. 1. C. de iuramento calum. & Collectaneus in capit. conſtitutus. extra de in integrum reſtitu.] hæc ſunt præciſa verba dictæ Capellæ Toloſanę. ex quibus videtur eliciendum contrarium: niſi dicamus, quòd regulariter ſit verum quòd eis ſufficiat iurare ſolùm tacto pectore: non autem in venditionis contractu. de qua tamen quæſtione aliàs latiùs Deo Optimo Maximo duce dicetur.

Ex his omnibus allatis in hoc ſecundo præmiſſo, quàm facillimè comprobatur promiſſionem, ſeu pactum initum inter dictos aleatores, & vallatum verè poſtea à debitore iuramenti vinculo fuiſſe.

Præmittimus & tertiò ad maiorem intelligentiam obligationis, quam quis incurrit ex factis pactis, cum aliquo: vt deniq; cognoſcere apertiſſimè poſſimus veritatem fundamentorum: vnicæ concluſionis afferēdæ ad veram deciſionem preſentis propoſitæ quæſtionis quotidianæ difficilis & digne ſcitu tam ab aduocatis, Procuratoribus, Iudicibus, quā ab ipſis confeſſoribus, ne clauis eorum errando aliquem abſoluendum ab onere reſtituendi, condemnet, vel condemnandum ad reſtituendum aliquem abſoluat.

Sciendum, & memorię tenaciſſimè imprimendum igitur erit, & tertio loco, quòd initio creaturę humanę homines viuebant, ſine legibus ſcriptis atramēto, aut aliquo alio inſtrumento extrinſeco, & ſine Regibus: & omnia erant cōmunia, nec dum erant inuenta, ſeu cognita dominia rerum, nec peculiares poſſeſſiones & conſequenter, nec contractus, nec comercia: *in illa ergo ætate vigebant ſola illa principia naturaliter ab omnibus*, nō quidem per inquiſitionem conceſſa, ſed quaſi ex inſtinctu naturali, ſeu ex inclinatione quadam ad ipſum verum & bonum: *Ideo quicquid illa ętate ſeruabatur*, 65 † Doctores appellant ius naturale, quia ſcilicet, anima rationalis ex vi naturę ſuę ſimpliciter, & abſque alia inquiſitione, vel ratiocinatione determinatur ad eā vel ſecundum nonnullos vocatur ius gentium primæuum: quia ſicut in ſpeculabilibus, quædam ſunt prima principia, quæ cōmētator dicit in tertio de anima eſſe naturaliter innata, ſeu cognita, non quia à principio noſtræ creationis, ſed quia ſine ſpeciali inquiſitione, & ratiocinatione. Imò verò tantum ex ſola naturali inclinatione intellectus ad eligibile, illa prima principia ſtatim comprehendimus, & concedimus quando nobis occurrunt.

ita

ita etiã in operationibus: quantum ad practicum intellectum quædam sunt prima naturæ incitamenta, seu (vt ita loquamur) potentiæ & appetitus sensitiui, primæue directiones, aut ignicu li quidam, quos ex ipsa natura & suis obiectibus facile tenendos prima illa gentium ætas concedebat: & hoc est quod voluit dicere Bal. in Rubr. 1. de verb. oblig. colum. 2. in fine. & sequitur ibi Socinus col. 1. dum dicunt, quòd ex illo instinctu procedebant aliquæ conclusiones: obli-
66 gationes † ergo quæ ex illo iure procedebant sunt in multiplici differentia. Nam quædam ex ijs procedebant ex virtute solius potentiæ sensitiuæ: cuius modi sunt maris & feminæ coniunctio, illatę violentiæ repulsio, & cętera id genus: quędam verò obligationes producebantur ex virtute potentiæ sensitiuę directę ad obediendum rationi: vt illa, quòd maioribus pareamus, benefacienti benefaciamus, fidem, promissumque seruemus, & cętera id genus: quòd autem ea obligatio, vt maioribus pareamus, descendat ex hoc iure, probat Aegisippi libro quinto de excidio Hyerosolimitano cap. 15. lex nempè (inquit) naturę eadem nobis hominibus, volatibus, feris, bestijs infusa, vt vnusquisque cedat potentiori, Taurus Leoni, Cerrus Vrso, & sic de singulis: & approbatur etiam, quoniam non seruare promissa est fidem fallere, hominique insidiari: quod à iure naturali primùm vetitum repe-

rituꝛ. vt in l. vt vim. in fine. ff. de iust. & iure. & per cõsequens erit dicendum, quòd obligatio, quæ ligat nos ad fidem seruandam, ne decipiamus ei, cui aliquid promisimus, descẽdit de mente dictæ l. vt vim, cùm ibi dicatur esse de iure naturæ prohibitum hominem homini insidiari, ideo etiam hoc eodem iure substantia pactorum erat. & licèt forte illo iure non dum esset intenta materia pactorum. & hæc succinctè dicta de pactorum obseruandorum origine proficiscente à iure naturali sufficiant, cùm ad satietatem ferè dixerimus de eadem materia in tract. nostro inscripto scrutinium iuris.

Idipsum fuisse præceptum de iure gentium secundario statim apertissimè (Deo duce) probabimus, pro cuius tamen maiori intelligentia erit animaduerten-
67 dum, quòd sicut † in rebus speculabilibus, quæ non sine inquisitione, & ratiocinatione conceduntur: etsi deriuentur à primis principijs per status, & conclusiones; sic in operationibus anima rationalis ex vi suę naturæ ad quædam per ratiocinationem, & inquisitionem incœpit determinari: & illa ex primis principijs deducere: & hoc ideo quia potentia sensitiua, quæ est apta nata aduersari, & obedire rationi, in quibusdam hominibus incepit magis aduersari, & in quibusdam magis obedire rationi: prout docuit Plutarchus in lib. de virtute morum, pagina 7. Dicens cùm animalibus ratione

prædi-

prędditis natura dederit omnibus in rebus ratione vti, & ab ea gubernari. nos illam sępe violętiori alio impetu reijcimus. Huiusmodi autem status & conclusiones Philosophi appellant ius gętium simpliciter, nos autem legistæ appellamus ius gentium secundarium, ad differentiam iuris naturalis, quòd à Iurisperitis appellatur ius gentium primęuum. & ex hoc iure cępit esse in vsu meũ, & tuum, (& meritò, vt latissimè probauimus in dicto nostro tracta. inscripto Scrutinium iuris, vbi agitur de iure gentium.) & sic dominia rerum inde fuerunt distincta propter illud Deuter. c. 11. versi. 24. [omnis locus, quem calcauerit pes vester, vester erit] quapropter indè orũ habuerunt
68 bella, † non dispositiuè, vt quidã falsè arbitrati fuerunt, sed causatiuè & occasionaliter: quia ius gentium non statuit bella: sed ex quo distincta fuerunt dominia rerum, insurrexerunt etiam bella: vt omnes Doctores vno ore asseuerant ex hoc iure, vt communiter docent omnes, vt cessent bella, quæ ob violata pacta quàm sępissimè geruntur. Meritò per ipsum ius Gentium introducta pa-
69 cta †, processerunt tam res iuri naturali consona, & apta ad sedandas lites, ac dissensiones natas, & oriũdas, ex quo etiam iure indulgetur nobis actio ex pactis etiam nudis: cum hoc dependeat à iure naturali: etsi non in foro ciuili, sed solùm Pontificio, vt paulò post dicetur.

Tertio autem loco introductum fuit (Deo Optimo Maximo sic disponente) ius Ciuile: & ratio secundum Doctores illa vi-
70 detur potissima † (de quo latiùs dicemus in supra citato nostro tract. inscripto Scrutinium iuris) scilicet, cùm auctus fuisset Populus Romanus, adeo, vt omnia manu regia nõ possent expediri, necessarium fuit, quòd Principes & populi statuerent certos magistratus, qui iura redderent: & tunc iudiciorum solemnia fimul, & actionum formulæ inuentæ sunt: vt quæ dicti magistratus certiores iure reddendo præesset, oportuit illos decernere leges. nam ex quo non potest Princeps per omnem vitam ad singulos circumspicere, sedulusque allidere cuique & cuiusq; cõmoditati consulere: necessarium fuit vt constituerent plurimas leges: cùm plus esset in potentia, respectu materię iuris, & in habitu respectu formę iuris, quàm possent deducere in factum. eo quòd tem
71 pus & quantitas † accidentium semper sint in maiori potentia & habitu iuris, quàm in actu. ideo necesse fuit constituri leges nouas successiuè respectu contingẽtium futurorum, ad quæ ius naturale vel gentium nõ potest attingere, vel in quibus est dominium: & has leges in corpore iuris insertas habemus: præsertim eam, quę iubet neminem sine actione experiri, vt in l. si pupilli. §. videamus. ff. de negotio gestis. quapropter licèt quis haberet aliquem naturaliter obligatum: si tamen ius ciuile non assisteret illi obligationi

gationi, dato etiam, quòd illi nō resisteret, nihilominus ex illa o-
72 bligatione† quis nō posset experiri in iudicio, vt declarauit Bal. in Rubr. ff. de verb. oblig. colum. 5. in fin. si autem aliqua de causa ius ciuile assisteret, tunc ex illa assistentia iuduceretur obligatio ciuilis, vt declarauit Bal. in l. si vnus. §. pactus ne peteret. col. 3. ff. de pactis. & ex ipsa ciuili obligatione oritur actio, vt in l. licèt ea obligatio. ff. de procurat. & indè huius obligationis virtute quis poterit in iudicio experiri. hinc est, quòd licèt de iure gentium secundario posset quis implorare manum regiam ad simplicis pro-
73 missionis obseruantiam:† tamen quia huic naturali obligationi ciuilis lex non assistit: ideo talis promissio dicetur nuda, idest, nullo iuris ciuilis munimento vestita, seu fomentata. & hæc est ratio quare quotidie dicamus talem promissionem esse pactum
74 †nudum: cùm pactum sit duorum, pluriumvè in idem placidus consensus. vt in l. pactum. ff. de pactis. & pactum dicitur à pace, quasi pacis actū. & pactio est actus paciscendi. Sed sciendum, quòd non sine ratione ius ciuile
75 †noluit assistere obligationi naturali, quæ resultat ex pacto nudo. nā animaduertentes iuris ciuilis conditores, quòd indè maximum detrimentum produceretur bono cōmuni, pro eo quòd quàplurimi, vt se ostenderent liberales, & grati os; indeliberatè etiam non requisiti multa promittunt: cum in solis verbis assoleant homines esse largissimos promissores, suasque vires facultatum excedentes. & hac ratione motus Riccardus de Media villa in 4. sent. dist. 38. art. 3. q. 3. dixit, quòd multo etiam ex deliberatione aliqua bona dicunt se facturos, qui hoc non dicerent, si crederent per hoc esse obligatos ad id faciendum tanquam necessarium ad salutem; ad quod facit tex. in c. conueniissent. extra de institu. per quem communiter scribentes solent dicere: quod si ego dico tibi: vis mihi dare talem rem? & tu respondeas, non solùm istam rem, sed quęcunque habeo: quòd ex istis verbis generalibus non nascatur obligatio. quod dictum singulare retulit, & sequutus fuit Franc. de Curte in l. ea, quæ comendandi. ff. de contrahen. empt. quapropter meritò ius ciuile non putauit æquum esse, quòd qs astringatur huiusmodi promissionibus, prout etiam per optimis rationibus alijs idipsum docuit Salic. in l. legem. colum. 5. in fi. versic. si tamen. C. de pactis. Ex his ergo omnibus hìc allatis, quàmuis eliciatur verissima conclusio, in qua dicimus quòd de iure ciuili pactum nudum non producat actionem contra paciscentem, & in fauorem recipientis tale pactum sibi factum; vt probant infrascripta iura & Doctor. communiter. Nam hoc ipsum docuit apertissimè ex. in l. iuris gētium. §. igitur nuda pactio. & in §. & generaliter. ff. de pact. vbi hæc ad verbum habentur, videlicet: [igitur nuda pactio obligationē non parit,

parit, ſed parit exceptionem.] hæc ibi, vbi glo.in verſic.igitur. addit, quòd hæc regula patiatur nonnullas fallentias iuxta deciſionem nónullarum legum, quas ibi dicta glo.recenſuit.vide ergo ibi.idem habetur in dicto §. & generaliter: vbi dicitur [& generaliter quoties pactum à iure cómuni remotum eſt, ſeruari hoc non oportet.] Idem elicitur ex arg.in l.elegãter.§.ſeruus pactionis.ff.de dolo malo:dum ibi tex.
76 ait,[nullam actionem † eſſe,quæ exceptione repellatur.]Diximus hoc elici ex arguméto, quoniam etſi ibi text. non loquatur de pacto nudo,tamen, cùm ibi fiat ſermo de actione ex dolo inſurgen-
77 te,dicitur, ꝙ ex dolo,licèt † non competat actio, tamen competit exceptio, ſubdens regulam, quòd vbi competat exceptio,ibi ſignum ſit quòd non competat actio.cum ergo in dicto §. igitur. nuda pactio dicatur, quòd virtute nudi pacti, nulli competat actio, ſed ſolùm exceptio: inde ſequitur textum in dicto §.ſeruus pactionis.idipſum voluiſſe tacitè confirmare, dicendo, quòd nulla ſit actio illa, quæ exceptione repellatur. & inſuper, quòd pa-
78 ctum nudum† de iure ciuili nullam pariat actionẽ,apertiſſimus tex.in l. legem. C.de pactis. docuit, & ibidem Doctores idipſum docuerunt, & ſubſequentes alij Doctores in dicto §.igitur nuda pactio. & in alijs ſupra citatis iuribus communiter:& vltra eos infraſcripti Doctores expreſsè docuerunt, videlicet Decius in l. legem.num.6.C.de pactis.Alciatus in l. in bonæ fidei. nume. 27. C. de pactis. Hipp. de Marſil. in repet. rubr.ff.de fideiuſſ. nu.357. verſ.nam licet ex facto. Idipſum elegantius docuit Marianus Socinus iun.in repet. rubr.ff.de verbor.obligat. num.116. verſic.aliquãdo & tertiò.dicens,quòd aliquando ius Ciuile nec approbat, nec reprobat aliquid,ſeu vt dicitur non aſſiſtit, neque reſiſtit, vt contingit in pactis nudis: nam ipſo iure Ciuili non approbantur ipſa pacta,vt ſic actionem producant,nec etiam improbantur, vt eis ius Ciuile dicatur reſiſtere,& ideo licèt non producant actio-
79 nem, † tamen non ſunt omnino nulla, cùm eis oriatur obligatio naturalis ex conſenſu propter æquitatem fidei ſeruandæ,quæ na-
80 turalis obligatio † eſt multiplicis effectus: Impedit enim ſoluti repetitionem,vt in l.naturales.ff. de act. & oblig. & in l.fideiuſſor obligari.§.fideiuſſor.in fi.ff.de fideiuſſ. Idẽ deduci poteſt in compenſationem,etſi talia pacta tendant ad liberandum ſuggerente æquitate producunt exceptionẽ, vt in l.iuriſgentium. §.igitur nuda.ff.de pact.Idipſum docuit Andreas ab Exea in ſua ſolemni repetitione rubr.de pactis.in tertia par.ipſius.nu.273. qui elegantiſſimè ſubſequenter ibidem ſubnectit nonnullas ampliationes dictæ concluſionis, ſeu regulæ, in qua diximus pacta nuda non producere actionem ciuilem,ſed ſolum naturalem, quas tamen hìc referre negleximus,cùm nihil ad

pro-

propoſitum preſentis noſtrę conſultationis facere videātur. idem docuit Afflictus in deciſione 120. num. 2. verſic. quia verbum promitto. & nume. 5. verſic. igitur ex dicto pacto. dicens, quòd ex pa-
81 cto nudo oriatur obligatio † naturalis tantum, regulariter. idipſum docuit Salic. in dicta l. legē. nu. 7. de his ergo pactis nudis à iure gentium approbatis, ex quibus oritur obligatio ſolùm naturalis, & non ciuilis, loquens more ſolito Alciatus in l. 1. nume. 4. & ſequen. verſic. hæc pacta. C. de pactis. dixit, quòd hæc pacta iure gentium obligationem propter conſenſum producebant, quæ obligatio naturalis dicitur, & elicitur ex text. in l. cùm amplius. §. is natura. ff. de regu. iur. vbi dicitur. [is natura debet, quem iure gētium dare oportet: cuius fidem ſequuti ſumus, vbi glo. dixit, quòd quis naturaliter tenetur de iure gentium nudo pacto, eò quòd, ſcilicet æquum erat ſeruare talem fidem: vnde
82 & nomen fides † ſumpſit, ſi Ciceroni credemus; quia quod dictum eſt fiat. mandari autem huiuſmodi promiſſa executioni aliqua actione non poterant; quia nullæ ex iure erant actiones: ſolùm ergo ad retentionem, quæ defenſiuis eſt ſpecies, ſufficiebāt: etſi aliquando his, qui receperant huiuſmodi pacta nuda aliquando ſoliti ſint Principes facere, cogentes huiuſmodi promiſſores ad ſatisfaciendum promiſſis: ſucceſſit indè ins Ciuile, i quo Legiſlatoribus viſum fuit nō abolere penitus vim huiuſmodi nudorum pactorum, quæ ex iure gentium proceſſerat, ipſam relinquentes in ſua propria natura; ſtatuentes, vt ſolùm ſint contenti parere naturalem obligationem, prout antè ipſum ius Ciuile producebant hinc ſimpliciter Prętor (vt in l. iuris gentiū. §. prętor. ff. de pactis. ædicto ſuo ſe pacta ſua ser-
83 uaturus pollicetur: ſeruat † enim, qui rem vti eſt, non ſinit extingui, etiam ſi eam non augeat: cùm hęc ſit germana ſignificatio ſeruare, niſi aliud ex ſubiecta materia, vel altera diſiunctiua parte appareat. pro cuius rei maiori intelligentia ſciendum, quòd naturalis obligatio, † ſicut ius gen-
84 tium dupliciter conſideratur: nā obligatio naturalis primo conſiderari poterit pro ea, quæ oritur ex conſenſu & equitate naturali, quæ ſuadet promiſſa ſeruari, & hæc contrahitur etiam cum ſeruis, & inter patrem, & filium. Secundo poterit conſiderari pro naturali inſtinctu, quo monemur, vt benefacienti benefaciamus: & hæc contrahitur inter quoſcunque, etſi varia fuerit Doctorum ſententia circa ſpecies ip-
85 ſius naturalis obligationis, † tamen communiter dicitur duplicem eſſe ſpē naturalis obligationis: nam alia eſt, quæ oritur ex ratione naturali, ſolis hominibus competenti, cùm bruta ratione careant, & iſta conſiſtant in obſeruantia promiſſorum: vnde in l. 1. ff. de pactis. & vt quis alteri ne faciat, quod ſibi nollet fieri. & huiuſmodi, quæ ratio naturalis

ralis ſuadeat ; & iſta eſt de iure gentium : vt elicitur ex l.cùm amplius.§.is natura. ff. de regu. iur. vbi hæc habentur, videlicet: [is natura debet, quem iure gẽtium dare oportet, cuius fidem ſequuti ſumus]hæc ibi.vbi & idem docuerũt Decius, Cagnolus, & alij. alia eſt obligatio naturalis, quæ oritur ex inſtinctu naturæ, qui etiam brutis communis eſt, vt benefaciẽtibus benefaciamus: nam & bruta hoc faciunt, vt experientia ipſa nos docet. & ius gentium
86 † eſt duplex , ſcilicet primæuum & ſecundarium: primęuum idem eſt, quod naturale , cùm habeat concomitantiam cum iure naturali : ex quo oritur illa naturalis obligatio, nos mouens ad benefaciendum benefacientibus , eò quòd ipſum fuit introductum naturali ratione abſq; conſtitutione aliqua, ex quo gentes eſſe cœperunt, vt eſt fidẽ ſeruare. Secundarium ius gentium dicitur illud, quo omnes gentes vtuntur, quodque ſibi gentes conſtituerunt non ſecundum rationem naturalem, ſed quodam modo contra ipſum , vt ſunt bella, captiuitates , ſeruitutes , & dominiorum diuiſiones: Ex his ergo concluditur , quòd ius gentium primæuum nihil aliud ſit, quàm naturalis ratio inſita hominibus, & ſic eſt paſſio animæ, ex quo iure oritur æquitas , quæ ſuggerit fidem ſeruare in omnibus contractibus . Secundarium verò eſt , quod continetur in hominum introductis cõſtitutionibus, ad qđ
87 viuẽdum ; & quòd naturalis † obligatio, de iure ciuili non producat actionem & infraſcripti alij Doctores docuerunt , videlicet Iaſon in inſtitu.tit.de actionibus.§.ſupereſt.num.10. qui Iaſon in l.ſi quis maior.C. de tranſact. & moderni in Rubri. ff. de verb. oblig. Maranta in ſuo ſpeculo.in 6.par.2.par.ſuper 9.actu. nume.24.Berengarius Ferand.in repet.l.pacta conuenta.ff.de contrahen.empt.nume. 30.cum alijs ſequen. in prima lect. idem docuit Salic.in l.legem.colum.6. in principio.C. de pactis . dicens , quòd ideo hoc decreuerit ius Ciuile , vt occurreret ſimplicitati imprudentium, qui nulla præhabita conſideratione, promiſerit ſua in eorum graue præiudiciũ : & inſimul ad compenſandam & annihilandam malitiam eorum , qui ſuis blanditijs ſpoliant ſimpliciores rebus ſuis . Idem docuit Straccha in tract. mercaturę. f.130.nume.1.verſic.illud in primis. Attamen diceret quis. quare ergo dicunt iura & Doctores cõmuniter , quòd ex ſimplici nudo pacto non oriatur de iure Ciuili actio Ciuilis , ſed ſolùm naturalis obligatio ? ad hoc reſpondendum erit cum Aret.in inſtitu.titu.de exceptionibus.§. præterea. nume.13.quòd cùm in pactis nudis verſetur ſolùm factum nudum ſine aliqua iuris ſolemnitate : ideo ius ſtatuit , vt Ciuilis actio & obligatio (quæ oritur ex concurſu ſolemnitatum) non naſcatur, ſed ſolùm naturalis obligatio : cùm ipſa non dependeat ab aliqua extrinſeca ſolemnitate ,

ſed

sed solùm à facto, & consensu contrahentium. Quapropter cessante iuris solẽnitate, etsi cesset ciuilis actio, & obligatio, non tñ naturalis, quæ solùm necessariò requirit consensum contrahentium, & sic meritò vbi non est causa, ibi
88 † non erit causatum. vt in l. manumissionis. ff. de iust. & iure, sed actio est quoddam causatum. vt in l. licèt. §. ea obligatio. ff. de procurat. ergo non poterit actio sine
89 causa oriri. At pactum † nudum dicitur, cui non subest causa. vt habetur in dicto §. sed cùm nulla. in l. iuris gentium. ff. de pact. & hanc vltimam rationem tradidit nobis etiam Bal. in Rubr. extr. de pactis. colum. 3. in fine: quem refert ac sequitur Franc. Viuius in tract. commu. opinio. in versi. pactum nudum. num. 2.

Præmittimus & quartò pro maiori intelligentia allatorum & asserendorum in decisionẽ quæstionis propositæ, & totius materiæ pactorum iuramento confirmatorum: cùm in casu proposito ipsum interuenerit: memoriæ igitur tenacissimè comendandum erit: & quarto loco, quòd species
90 pactorum prohibitorum † sunt septem. Quarum prima dicitur quoties pactum aliquod reprobatur, eo quòd est contra bonos mores: Secunda species est, cùm pactum ideo reprobatur, quia aduersus ius publicum sit. Tertia species est, cum pactum ideo reprobatur, quia versatur in eo, quod principaliter fauore priuato inductum est, & consequẽter in publicam vtilitatem vergit. Quarta species, cũ pactum contingit, reprobatur à lege quæ publicæ vtilitatis, nec in consequentiam quidem meminit de ipsa publica vtilitate, sed prohibet pactum in fauorem pacisscentis. Quinta pactorum prohibitorum species dicitur illa: quando lex ipsa pactiones propter varias ciuium vtilitates prohibet. Sexta species cum pactio in odium creditoris à lege reprobatur. Septima & vltima species pactorum prohibitorum dicitur, cum contractus à lege reijcitur, quia in re, vel materia, vel forma peccat.

His ergo generaliter præmissis breuiter de septem speciebus pactorũ prohibitorum supereſt modò, vt Deo dãte de vnaquaq; eorũ singularis & spãlis fiat sermo.

De prima ergo specie loquentes breuiter dicimus, quod dicta species aptè quidem exemplificatur à Doctoribus. Primo de eo, qui pacisscitur de futura succes-
91 sione, † cùm tunc subsit causa captandæ proximorum mortis, vt in l. fin. C. de pactis. & secundo de eo qui pacisscitur cum aliquo ex quo eius libera facultas testandi detrahit. vt in l. stipulatio hoc mõ. ff. de verb. oblig. & tertio de eo, qui ex pacto suo inito cũ alio ille talis impediretur à libera sibi facultate à natura & lege cõcessa matrimonium contrahendi: vt in l. titia. C. de pactis. & sexto qñ inde quis obligaret ad aliquod maleficium perpetrandum: cùm tunc nulla sit hmõi lex, vt in l. si plagij. & in l. generaliter. C. de pactis. hæc omnia & similia pacta

dicunt facta cõtra bonos mores, vt patet ad ſenſum: Quapropter (vt docet Alciatus in l. pacta quæ contra, col. 2. in princ. C. de pactis) dubium non erit, quòd huiuſmodi pacta iuramento nõ confirmentur.

De ſecunda ſpecie pactorũ prohibitorum ſermonem habentes, dicimus, quòd pactũ huiuſmodi non veniat roborandum per iuramentum ei ſuperadditum, eo quòd illud ſit aduerſus ius publi-
92 cum: † ſed vt melius hanc ſpeciẽ intelligamus ſciẽdum erit, quòd hoc ius publicum contingit quadrupliciter fieri, & accipi. Nã primò pro coniunctione ſanguinis. vt in l. ius agnationis. ff. eo. titu. Secũdò quãdo pro eo iure, quod principaliter fauorem publicum reſpicit: vt puta, quòd delicta puniantur, vt in l. ita vulneratus. ff. ad l. Aquil. Tertiò pro iure, quod ad fiſci, vel Reipublicæ vtilitatem pertinet. vt in l. iuriſgẽtium. §. ſi paciſcar. ff. de pactis. Quartò pro eo iure, cui ſpecialis forma, vel ſolemnitas tradita eſt, vt in l. nemo. ff. de legatis primo, & docuit Glo. & ibi communiter ſcribentes in l. a Diuo. ff. de ritu nupt. in omnibus his caſibus dixit Alciatus vbi ſupra in verſiculo ſecunda ſpecies ius publicum dicitur: aduerſus quod celebrati contractus nullius ſunt roboris, vt in l. ius publicum. ff. de pactis. & vt hæc ſpecies apertior fiat ſubdemus nonnullos caſus, ſiue exempla: vt puta, cùm Sacerdotes, vel alij clerici paciſcuntur, vt ſub profano Iudice cõueniri poſſint. vt in capitulo ſi diligenti, in fine, extra de foro compet. vel Dominus fundum abſque colonis adſcriptitijsve alienet. vt in l. ſecunda, (vbi glo. & Doctores,) & in l. quemadmodum. C. de agric. & cenſit. libro vndecimo. Item ea, quæ affixa ſunt ipſi domui pacto transferri in alium, ciuitatemque quod in ſe eſt deformare velit. vt in l. Senatus. ff. de contrahenda emptione, & in l. cętera. §. penultimo. ff. de legat. primo. item ſi quis pacto inſtãtiam prorogare nitatur, vt in l. properandum. §. ſi quidem. C. de iudic. vel ſi quis paciſcatur, ne opus nouum ex cauſa publica denunciare poſſit. vt in l. iuris gentium. §. ſi paciſcatur. ff. de pactis. Vnde & receptum eſt, non poſſe partes pa-
93 ciſci, † vt Iudices ſummariè, & de plano procedat: id enim ad ius publicum pertinet: vt docuit Clementina ſæpe. in verſiculo neceſſariò. de verborum ſignificatione, ſicut nec conuenire poſſent, quòd intra certum terminum nõ ſoluerit, excommunicatus cenſeatur, vt in capitulo ſacro. extra de ſententia excommunicationis. Cùm excõmunicatio non poſſit fulminari, niſi a ſuperiore trina præmiſſa monitione. Nec vt quis non monitus, nec citatus in carcerem manu ſibi inie-
94 ta abducatur in † cauſa ciuili, vt docuit Bal. in conſilio 49. volumine primo, & Aretinus in l. fin. ff. de legat. primo, vbi elegantiſſimè hanc examinans quęſtionẽ, alia notatu dignißima attulit, quæ ad hanc ſecundam ſpeciem

pacti

pacti confirmandam faciunt, & eodem modo dicitur de pacto, quod esset aduersus Religionis legem. Cùm nullum esset, cum his, qui in Monachorum albo nomen dedit, vel Augustinien. sobolis factas sibi peculium proprium pacto reseruauit, vt docuerunt Doctor. in l. alia. §. eleganter. ff. soluto matrimonio, quod vtique intelligendum erit verum, quan-
95 tum ad proprietatem, † quia tũc pactum huiusmodi esset nullum, cùm sit contra substantialia Monachatus, seu Religionis, teste Innocentio Tertio, qui in capit. cùm ad Monasterium. in fin. extra de statu Monachorum. Vbi hæc præcisa verba protulit, videlicet. [Nec æstimet Abbas, quòd super habenda proprietate possit cum aliquo Monacho dispensare: quia abdicatio proprietatis, sicut custodia castitatis, adeo est annexa regulę Monachali, vt contra eam, nec Súmus Pontifex possit indulgentiam indulgere.] hęc ibi. Quib. consonant, quæ habentur in c. non dicatis. 12. q. 1. iuncto c. fi. ext. de condict. appos. clarum est. n. q. illa tria vota sunt de substantia Religionis, & in hoc concordant Canonistę in d. c. fin. & Bar. in Authen. ingressi. C. de sacrosan. Eccles. Quos citat, & sequitur Præpositus in d. c. non dicatis. col. 2. nu. 6. vers. ideo Card. infert. Ad vsum verò pactum erit validum, si concurrerint hæc, videlicet: Quòd Abbas (vt in d. c. non dicatis, docuit Cardin. ipse qui aliàs Præpositus, etsi nonnulli aliud docuerint. ĩ d. c. fi. & in d. Authen. ingressi,) cũ consensu fratrum possit talem licentiam cõcedere. s. q. Monachus aliquis ad vsum retineat, dummodo totum sit Monasterij, etsi postea talem licentiam possit reuocare, (cui tamen ab illo obediẽdum erit,) q̃ causa talis concessionis sit rationabilis, & vsus sit incertus, s. vt diximus ad volũtatem Abbatis reuocabilis: non autem si esset certus, & perpetuus, siue irreuocabilis. & exemplificatur etiã hęc secunda pacti species in pactis tutorũ inter dicti matrimonij causa. vt in l. prima. ff. de interdict. matrim. Sic licitè potentioribus factæ cessiones reijciuntur, vt in l. 1. C. ne lic. pot. Item in patre, qui paciscitur cum filio, ne ipse teneatur alimenta patre præstare, si inopiam vergeret ipse pater. Vt docuit latissimè Decius in l. iura sanguinis. ff. de regu. iur. vnde si is, qui super alimentis testamento præstandis transegit, vt in l. cùm hi. C. de transact. vel verisimiliter famę laboraturus erat aduersus iuratam quoq; renunciationem admitteretur: hoc enim casu pactum etiam aduersus ius naturale esse quidam arbitrãtur, vt fuit Federicus de Senis in consi. 60. & Imo. in c. cum contingat. ext. de iureiuran. & supradictorũ ratio, (quam assignauit Alciatus in dicta l. pacta quæ contra) est, quia iuri, quod pro se introdu-
96 ctum non est, renunciare † quis non potest: vnde nec hoc qnidem casu iuramentum valet, aut pactum confirmat, vt docuit glo. in l. secunda, C. de agricol. & re-

censf. lib. 11. quam sequitur vbi supra Alciatus. Hùc pertinent, & contractus, quibus solemnitati probatorię derogatur: iuris enim publici est probatio, quæ nec iurato quidem pacto tolli poterit. vt in l. ius publicum. ff. de pactis. Quapropter valere legem munici-
97 pij, † nec ei derogari priuata pactione posse Pau. de Castr. in suo consi. 61. incipien. Nouum. volumine secundo. Respondit, quòd cautum erat, ne instrumento iusiurandum continenti fides vlla præstaretur, nisi certa solemnitas affuisset, cuius sententiæ Alciatus vbi supra se subscripsit.

De tertia autem specie pactorum prohibitorum loquẽtes dicimus hoc contingere, cum quid principaliter fauore priuato, (vt diximus) est inductum, & consequẽter in publicam vtilitatem vergit: Nam & tunc contra huiusmodi iura celebrata conuen-
98 tio † nullius est roboris, vt in l. non dubium. C. de legibus. Vt cũ mulier fundum dotalem aduersus legem Iuliam alienat. vt instit. Quibus alien. nõ lic. in princ. Hic enim fauor est priuatus mulieris, cuius sequela est dos, quia expediat Reipublicę mulieres esse dotatas. vt in l. 1. ff. solmatrim. Meritò igitur talis contractus ipso iure erit nullus: idẽque dicendum in similibus casibus. Vt cùm lex id quod priuatam vtilitatem principaliter respicit ad ius publicum vult pertinere, vt docuit Bart. ind. si quis pro eo. ff. de fideiussor. in secundo casu. & Aretinus in consilio secundo, columna finali. Accedente tamen iuramento aliqui extimarunt confirmari contractum, non solùm si contractus respiciat res, verum etiam si respiciat personas. Alij vero dixerunt contra, dicendo iuramentum fore seruandum, quando respiciat res, secus si personas contrahentium, & horum sententia videtur receptior, secundum Alciatum in l. pacta, quæ contra. C. de pactis. cui se subscripserũt infrascripti Doctores, videlicet Vincentius Ioannes And. & Ligna. in capitulo cum contingat. extra de iureiurando. vbi & Calderinus, & Butrius. Idem docuit Felinus in c. 2. ext. de maior. & obed. Ang. in consilio 160. incip. Domina Catherina, columna tertia, nu. 3. versic. contrariumd ico. afferens ad hoc ipsum confirmandum hanc rationem, videlicet. Cum quis contrahit lege ipsum contrahere prohibente. Indè sequitur (inquit) quòd ex tali contractu nulla oriatur obligatio ciuilis, aut naturalis. vt in hcum lex. ff. de fideiussor. & in l. non dubium. in fine. C. de legibus. & in l. si quis Inquilinos. §. finali. ff. de legat. primo, & in capitulo quia contra. de regulis iuris in sexto, & subdidit Angel. vbi supra, si igitur contractus est nullus ipso iure omni respectu, frustra de cõfirmatione facienda per iuramentum tractatur. Est enim impossibilis confirmatio, nisi præsupponamus aliquod subiectum confirmabile. Dixit enim Innocentius in capitulo cum dilecti. extra de electio. quòd cum

actus.

99 † actus est omni respectu nullus, non confirmetur iuramento, vt in c. prudentiam. extra de officio deleg. nisi actus à sola voluntate confirmantis dependeat, vt in l. si adop. si iu. facta. Præterea (prout subdidit ibidem vbi supra Angel.) ex quo contraxit lege prohibente, contra bonos mores contraxit: qui enim legem contemnit, moribus abutitur, religione prostrata. vt in l. veluti: & in l. iustum. §. iuris præcepta. ff. de Iustitia & iure. Hinc (secundum eundem Angel.) dependet, quòd non obediens Principi, peccat mortaliter. vt in c. 2. extra. de maior. & obed. Concludendum ergo de iure erit, quòd huiusmodi iuramentum tanquàm reprobatum à iure non erit seruandum: & huiusmodi dispositionem non confirmabit, vt in c. non est obligatorium. de regu. iur. in sexto, prout etiam docuit Bart. in l. si quis, pro eo. ff. de fideiussor. hæc Angelus vbi supra, qui ibidem nititur labefactare omnia fundamenta contrariæ sententiæ. Idem docuit Barbat. in consi. 2. volum. 1. & moderni in dicta Authen. Sacramenta puberum. vbi & Calder. Butr. Raphael, Faber, Portius, Pau. Leazar. Anch. & Iason, prout ipsis adscripsit Alciatus vbi supra. idem docuit Bar. in dicta l. si quis pro eo. col. 3. memb. 3. dicens valere contractum iuratum non obstante statuto inualidante contractum, si statutum respiciat res, secus si respiciat personas. quod & ipse Bart. repetijt in Authen. sacraméta puber. col. 2. nu. 15. vers. & ideo pono quæstionem de facto. C. si aduer. vendit. nitens hoc ipsum probare rationibus, quibus supra diximus vsum fuisse Ang. in d. consilio, & addidit, quòd licet communiter aduocati teneant contrarium asserentes statuta non posse facere, quòd minor veniat contra iuramentum suum. Cũ & hoc non possit facere Imperator, ideo (inquiũt) l. non dubium. C. de legib. corrigitur per c. cùm contingat. ext. de iureiur. ipse tamẽ Bart. vbi sup. subdidit dicẽs. Ego dico contra. Nam ista Authen. & c. cũ contingat loquuntur, qñ contractus est prohibitus ratione iuris priuati meritò iurando tollitur eius fauor. Non. n. prohibet aliqs emere à minore, nec a lege minor prohibẽt vendere, sed dicit lex ꝙ nõ valeat si facit, vñ lex nõ affligit huic venditioni, nec prohibet personã contrahere, sed si quis facit cõtra præceptum legis peccat mortaliter, &c. vt retulimus ex Angelo vbi sup. & concluſit Bar. ibi dicẽs, ꝙ ideo verba statuti erũt diligenter inspicienda. Vtrũ prohibeant personam aliquam cõtrahere, vel prohibeant contractum valere. & addidit dicens hoc fore mentitenendum. Hęc Bar. vbi sup. qui eadem repetijt in l. 1. in fi. C. ne fide iussor. dot. dent. & in Authen. decernimus. C. de arbitris. Idem docuit idẽ Ang. in d. Authen. sacramenta puber. col. fin. circa fin. & Ant. de Alex. ibidẽ, qui dixit hãc esse cõem Canonistarum, & Legistarum opinionẽ. Idẽ docuit Pet. de Anch. ĩ c. licet mulieres. de iureiur.

reiur. in ſexto, Alex. in conſi. 59. col. 2. vol. 1. Calcan. in conſ. 79. el ſecondo, columna tertia, & in conſi. 226. circa medium, in verſiculo intelligam ergo. Alexan. in conſi. 38. col. 2. vol. 4. & in conſi. 18. col. 2. vol. 6. Bal. in l. iuriſgentium. §. & generaliter in ſecunda lect. col. 1. ff. de pact. hoc ipſum docuit, & Grammaticus noſter compatriota nonnullis rationibus allatis in ſua deciſione 12. numero 12. verſiculo quòd ſi ſtatutum prohibet contractum. Et quamuis huius ſententiæ fautores recenſuerit Albertus Brunus in tract. quòd ſtantibus maſculis, folio 11. columna quarta, & ſequen. Tamen & recenſuit Doctores quamplurimos contrariũ ſentientes, quos ipſe ſequutus dixit non fore habendam rationem de tali Bart. diſtinctione: vide ergo ibi per eum. Alex. autem in l. is, cui bonis. C. de verb. oblig. in fine. videtur ſequi Bar. & ſequaces locis citatis ſupra.

Contrariam verò ſententiam, quòd ſcilicet ſimpliciter, & ſine aliqua diſtinctione ſit dicẽdum, quòd iuramentum confirmet contractum initum contra formã ſtatuti, ſcilicet ſiue illud loquatur in rem, ſiue in perſonam docuerunt infraſcripti Doctores, videlicet Pau. de Caſt. in l. ſi quis pro eo. col. pen. & ſequen. ff. de fideiuſſor. dicens ſe taliter pluries conſuluiſſe, & rurſus in Authen. ſacramenta puber. col. fin. & ibidem Fulgoſ. etſi Salic. in d. Authen. col. fin. in princ. poſtquam recenſuiſſet ſupradictã ſentẽtiam Bart. vnà cum eiuſdẽ fundamentis ſubdiderit dicens. Attende, quia iſta differẽtia videtur mihi verbalis, non realis. Nam ſtatutum annullans contractum ſine certa ſolemnitate factum cum minore, dicitur prohibere illum abſque illa ſolemnitate cõtrahere: Eſt enim annullatio effectus implicitæ, & præambulæ prohibitionis. vt clarè patet in l. non dubium. C. de legibus. Vnde qui diſponit † de effectu, diſponit & de cauſa: & qui vult conſequens, vult antecedens neceſſarium, vt in l. ad rem mobilem. & in l. ad legatum. ff. de procurat. cum ſimil. (& ſubdidit ibidẽ ipſe Salicetus.) Ideo puto, quòd vbi ſtatutum annullat contractum, & iuramentum, q̃ tale ſtatutum teneat, per dictam l. non dubium. & per dictam l. ſi quis Inquilinus. §. finali, ff. de legat. primo, cum non ſit dicendus periurus, qui ex cauſa conceſſa non obſeruaſſet illud iuramentum, vt in l. finali. ff. qui ſatisdare cogan. ad quod accedit, quòd tale ſacramentum poteſt remitti a parte, cuius fauorem concernit, vt in l. finali. ff. qui, & a quib. & in l. ſi patronus non aluerit. ff. de bonis, quæ liber. & per conſequens ſtatutum, eo magis, quòd omnes ciues etiam ſi non interfuiſſent in condendo huiuſmodi ſtatuto, finguntur interfuiſſe, & conſentijſſe. vt in l. omnes populi. ff. de iuſtitia, & iure, & in capitulo primo, de conſtitut. in ſexto. Et per conſequens is, qui cum minore contraxit: propter hoc non poterit iuramentum ſeruari, quod

ipſe

ipse disposuit vires non habere, nec sibi, vel alij seruari. hæc omnia Salicetus vbi supra. Ex cuius verbis elicitur, quòd tunc solàm
101 † iuramentum non validat contractum prohibitum a lege, quando lex communis, aut minicipalis prohibet talem fieri contractum ipsum irritum, declarando expressè etiam si fuisset vallatus iuramento supra allatis rationibus ab ipso Saliceto, cùm præstando consensus tali statuto videantur renunciasse omni iuri suo aduersanti tali statuto? Animaduertendum, quòd dicta sententia Salicetus sit verissima in confirmationem huius secundæ sententiæ, tamen ipsa intelligenda erit cum grano salis, vt latius dicemus in fine relationis istius sententiæ Doctorũ. Insuper sciendum, quòd huic secundæ sententiæ se subscripserunt, & sequentes Doctores, videlicet Antonius de Butr. in capitulo cùm contingat. columna quarta, & ibi Ioannes de Lign. & Imo. colum. quadrageſimasecunda, versiculo & nota secũdum, cum pluribus. extra de iureiuran. & Imo. in consilio 167. & sequitur Abbas in dicto capitulo cùm contingat, columna quarta, Pet. de Anchar. in capitulo Canonum statuta. columna quadrageſimaprima, & sequenti. versiculo quid dices, de virtute iuramenti. extra de constitu. Idem Raphael in dicta l. si quis pro eo. Idem docuit Aretinus in l. is, cui bonis, columna septima, versiculo vnde circa secundam rationem. ff. de verborum obligatione. & respondent distinctioni qua vtitur Bartolus, & sequaces supra relati in prima opinione dicit, hanc differẽtiam potius fuisse positã verbis, quàm rebus, quamuis illa ipsi fuerint vsi, vt euitarent decreta, seu statuta. per tex. in dicto capitulo cum contingat. & in dicto capitulo licet mulieres, & alia iura, & ratio est secundum ipsum Aretin. ibidem, quoniam quando lex an
102 nullat contractum, † nulla alia ratione annullat, nisi quia inhabilitat personam ad contrahendum, vel simpliciter, vel si non seruetur solemnitas requisita a lege, vel statuto: hic est etiam effectus legis prohibentis, vt in l. non dubium. C. de legibus. Vnde nunquam credidi (subdidit ipsemet Aretinus) hanc distinctionem esse de mente legum. & quòd huiusmodi distinctio non sit recipienda quamplurimis fundamentis optimis ipsemet Aretinus ibi probauit, semper respõdendo fundamentis Bart. & sequacium supradictorum sigillatim, & gradatim, quæ hic referre superfluũ visum fuit. Cùm sufficerit ipsam annuisse. Idipsum elegantissimè docuit Iason in dicta l. is, cui bonis. columna octaua, numero decimooctauo, versiculo tertiò quærit Bartolus, vbi similiter respondit omnibus fundamentis Bartoli, & sequacium, & negat prodigum prohibitum contrahere, & quòd si contraheret, mortaliter peccaret: cùm talis prohibitio fuerit eius fauore. Quapropter potius censetur consilium, quàm

prohibitio. vt in l. cum pater. §. Mando. ff. de legat. secundo, & in specie ita loquitur in terminis nostris glo. in capitulo quis nesciat. distinctione decima. Et tenent Canonistæ in capitulo nam concupiscentiam. ext. de constitu. Nec est verum simpliciter,
103 quòd iuramentum † contra bonos mores non sit obligatorium; cùm regula, Non est obligatorium de regulis iuris, in sexto, procedat solùm quando iuramentum est contra bonos mores naturæ, vel quasi: secus quando est contra bonos mores ciuiles, quoniam tunc iuramentum esset obligatorium, prout notabiliter declarauit Bal. in l. pactum dotale, in quæstione decimanona. C. de collat. Alber. Brunus vbi supra, præsenti se subscribens sententiæ dixit, hanc esse communem Doctorum sententiam, retulitque alios Doctores ibidem ipsummet sentientes. Idem docuit Bal. in l. iurisgentium. §. & generaliter in prima lectura. ff. de pact. Abbas in capitulo ad Apostolicam. not. primo. ext. de regul. & in quæstione secunda, incipien. Stante statuto, columna tertia, & sequenti. Pau. de Castro rursus in l. si constante. §. quoties, columna prima, in fine, & secunda. ff. soluto matrimonio, & rursus Iason in dicta Authen. sacramẽta puberum. columna decimaquinta, & sequenti, & rursus Pau. de Castro in l. legis virtus. ff. de legibus. Idem docuit Cassanens in consuetud. Burgun. titu. la femme soit, §. primo, numero 42. verficulo per hanc limitationem. notab. octauo, infrascriptis præcisis verbis vtitur, videlicet. Per hanc limitationem, & decisionem obtinui his diebus, quòd mulier, quę
104 † se obligauerat iuramento, sine licentia mariti, ex quo virtute præcepti, & monitionis factæ in eam de soluendo intra tempus, & contra eã poterat impetrari executoriam in forma, de quo legitimè constat, & ex quo fuit excommunicata debitè virtute iuramenti, quòd non debuit absolui, nisi mediante solutione summæ de qua erat obligata. Iaciunt multa de iuramento, quia scilicet lex, vel statutum prohibeat contractum fauore etiam alicuius, & etiam loquatur in personam; tamen si contrahat, cum iuramento validatur contractus, ita tenẽt plures, videlicet Salicetus, Fulgos. Pau. de Castro in dicta Authen. Sacramenta puberũ, & Iason quoque ibidem, columna 10. qui & alios quãplures ibidem idipsum sentientes refert, dicentes hanc esse communem opinionem, & veram. Idipsum docuit Alexan. in consilio suo 125. volumine primo, & in consilio trigesimoseptimo, columna sexta, volumine primo, vbi dixit,
105 quòd statutum † simpliciter loquens de contractu, illum prohibendo sine certa solemnitate, nõ extenditur ad contractum iuratum, quod & repetijt in consilio trigesimooctauo, volumine tertio. Idem docuit Bartholomeus Socinus in consilio 147. incipien. Visa facti contingentia, numero

mero

mero decimo, verticulo secundò respondetur, dicens, quòd posito, quòd contractus esset nullus: tamen confirmatur iuramento: in quo etiam puncto licèt Bart. & Bald. & plerique antiqui multum variauerint, tamen hodie est communis opinio, quòd non obstante solemnitate requisita a statuto, contractus validatur iuramento. Idipsum & clarius idē Bartholomeus Socinus docuit in consilio octuagesimoprimo, incipien. De duobus principaliter quæritur columna septima, versiculo his tamen minimè refragantibus numero decimo, & sequen. vbi inter alia dicit, q̃ donatio non insinuata, quamuis de iure sit inualida sine iuramento, tamen virtute iuramenti additi reddetur valida: cùm regula sit iuris expressa in capitulo cū contingat extra de iureiurando, & in capitulo licet mulieres. de iureiurando, in sexto, & in capitulo quamuis. de pactis in sexto, quòd iuramentum sem-
105 per † sit seruandum, quando nō verget in detrimentum salutis ęternæ, eo quod tunc iuramētum non solùm liget iurantem ad sui obseruantiam, verùm etiā firmabit cōtractum, cui appositū fuit: prout omnes Doctores in citatis iuribus firmarūt. Ad quod etiam confirmandum facit dicta Authentica sacramenta puberum. & ibi Doctores, & per Bartolum in l. si quis pro eo. ff. de fideiussor. & ratio est secundum Socinum vbi supra, quoniam licèt de iure ciuili ante dictam Authenticam sacramenta puberum. Iuramenta non firmarent contractus inualidos, tamen per dictam Authenticam cōtrarium disponitur in casu suo, & de iure Canonico magis latè idem disponitur, vt in citatis iuri-
107 bus, qui quidem Canones † licèt loquantur in casibus specialibus: tamen quia fundant se in ratione generali, generaliter intelligi debent ab omnibus obseruari etiam extra suos casus. Iccircò licèt ius commune, vel municipale annullet donationem non insinuatam, tamen illa videtur iuuari iuramento per dicta iura, prout firmat Ioannes And. in addit. ad Specul. in titu. de instrum. edi. §. porrò. in vltima addit. in versiculo sed quid si renuncians per citata iura, & per ea, quæ ibi continentur. Nam etsi iuramentum, (vt docet idem Socinus in dicto consilio octuagesimoprimo, numero vndecimo,) non excludat
108 † nullitatem causatam ex causa de futuro, scilicet ex causa superuenienti ex post facto. Vt propter insinuationem non factam, vel gabellam non solutam ex forma statuti annullantis actum ex post facto. Non tamen excludet nullitatem causatam ex causa de præsenti secundum tempus iuramenti, quia iuramentum refertur ad illud tempus, in quo contrahitur, seu contractus celebratur, & roboratur iuramento. Nec vtilitas publica resultans ex tali prohibitione contractus dicetur principalis, etsi secundaria, (vt idem Socinus ibidem, numero

mero 3.ſubintulit, in verſic. nec obſtat quintum argumentum) cùm principaliter tractetur de vtilitate priuata: & ſecundario de publica. nam etſi interſit Reſpublicæ, quòd minores, vel filiæ non malè vtantur eorum ſubſtantia: nihilominus id non intenditur ad impediendam virtutem iuramenti, vt in dictis citatis iuribus: & quòd ſecundaria vtilitas publica non conſideretur in materia iuramenti. idipſum docuit quoque Bart. in dicta l.ſi quis pro eo.& Canoniſtę communiter omnes in dicto c.cùm contingat. & in ſupradictis alijs iuribus citatis: conſtat enim, quòd iſtud reſpicit principaliter cõmodũ priuatum. Idipſum docuit Felinus in c.2.colum.2.& ſequen. de maior.& obed. idem docuit Feder. de Senis in conſi.281.& in conſi. 272.dum tenet petendam fore relaxationem iuramenti.idem docuerunt Pet. de Anch. in dicto c. cùm contingat, colum. 2. idem Gozad.in conſ.16.Abbas in conſil.8. dub.2. volum.2.Alex. in l.ſi conſtante. §.quotiens.col.2.in fi. & ſequen.ff.ſol.matrim.& in conſi.27.col.pen.& ſequen.volum.1. & in conſil.53.col. pen. vol.3. & in conſi.110.colum.1. & ſequen. vol.4.& in conſi.125.col.8. & ſequen.vol.1.& in conſil.62. in fin. vol.7.& in conſi.29. colum.4.volum.7. & in conſil.54. colum.3. volum.7.& in conſi.137.col.pen. volum.6. Aret. in conſil. 54. col. 1.Corn.in conſi.35.incip.videtur prima facie dicendum. colum.3. verſi.his tamen non obſtantibus: & col.4.per totum.vbi inter alia notatu digniſſima circa præſentem quæſtionem dixit, quòd hęc ſententia ſibi magis videatur iuri conſentanea: eo quòd quando lex vel ſtatutũ vitiat contractum, recipiat talem ĩterpretationem, ſcilicet quòd loquantur, quando in cõtrahendo non interfuiſſet iuramentum, vt tali pacto in hoc non contradicat iuri cõmuni,prout & fieri debere in his terminis docuerat Paul. de Caſt. in ſua repet.dictę Authen.Sacramẽta puberum: dicens hoc procedere,quando ſtatutum loqueretur in contractibus oneroſis, ſeu in oneroſis, & lucratiuis, prout ibi latius per eum: ſed dicta lex vel ſtatutum nunquàm ſe extendet ad cõtractum iuramento vallatum:quod & multis medijs ibidem probauit. & in conſi.35.incip. Circa primum conſultationis.colum.6.num.5. verſi. Canones enim. breuiter dicens, quòd
109 canones, † qui reſpiciunt animam,ſeruari debeãt etiam in foro Ciuili, etiam in terris Imperij, prout docuit glo.ſingul.in c. 2.de arbitris in ſexto, & in regula malæ fidei poſſeſſor. de regulis iur.in ſexto, & Doct.in c.1.extr. de noui oper. nunc. idem docuit Lapus in ſua elegãti allegatione 25. incip. an minor. nume. 4. dicens, quòd minoris iuramentum habeat duplicem effectum:vnum nempè quia claudit os iuramento contrauenienti: ſecundum, quod validat cõtractum aliàs de iure prohibitum. idem docuit Ant.Gabr.in tract. conclu. lib. 2. titu.

titu.de iureiurân. conclusione 5. num. 15. versi. contrariam tamen partem. asserens hoc ipsum esse de mente Baldi, Angeli, & Pauli de Cast. in Authē. Decernimus. C. de arbitr. nam Bar. tenet ibi iuramentum non operari, quia prohibitio dirigitur contra personam: & tamen illi contrarium tenent & sentiunt, ꝙ dato, ꝙ prohibitio ad personam se referat, tamen iuramentum operatur: idem tenui Rom. in l. his, cui bonis. col. 2. cum pluribus sequentibus. ff. de verb. obligat. idem docuit Raphael Cuma. in l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. dicens huic sententiæ non obstare text. in dicta l. si quis pro eo. in principio, quia loquitur in iuramento operarū incertarum: pro quo etiam stipulatio non valet propter incertitudinem, vt in l. ante pen. ff. de stipulat. seruorum. & ibi docuit glo. idem docuit Guido Papæ in decisione quæstionis 190. incip. in honorarijs aduocatorum. nume. 3. versic. vel aliud potest dici: vbi postquam confirmauerat dictam sententiam Cumani: addidit, quòd posset dici: scilicet, quòd licet ex simplici iuramento non oriretur obligatio: tamen vbi precederet aliqua certa cōditio (prout in casu nostro) inquit ipse, cum iuramento oritur obligatio. & quòd hoc sit de mente Bart. in dicta l. si quis pro eo. ibi, secundò quæro vtrum de iure Ciuili: ex quibus (ipse Guido Papæ ibidem subdidit) patet, quòd iure Ciuili iuramētum in-
110 ducat † obligationem: similiter etiam iure Canonico ex iuramēto oritur actio, vt tenent communiter Canonistæ in c. cùm venissent. extra de institu. & tandem in nume. 5. in versic. sed quid dicendum ad l. non dubium. in fin. C. de legibus. quæ allegatur in contrarium. his præcisis verbis vsus fuit ipse Guido Papæ in dicto num. 5. dicens, aut contractus
111 † secundum naturalem æquitatem, & secundum merum ius gentium habet esse, & formam, verbi gratia, minor ex necessitate vendit rem sine decreto: & tunc æquum erit, quòd valeat: tamen ius Ciuile non vult, quòd valeat: quia deficit solemnitas: tamen si interueniat iuramentum, omnia roborantur: quia robur istud est diuini iuris: & hoc iuramentum habet causam subsistendi; ita quòd si minor luserit pretiū, non debebit rescindi contractus: iuxta sępe citatam Authen. Sacramenta puberum. si autem contractus nō contineret naturalem æquitatem: vt quia deficeret forma & causa, tunc non valeret iuramentum, & ita loquitur dicta l. non dubium. in fi. prout docuit Bal. post Jac. Butr. in dicta l. non dubium. & addidit vbi supra dictus Guido ita fuisse decisum in suo tribunali. idem & nos meritò dicimus in casu proposito à nobis. cum iurameutum fuerit appositum obligationi naturali, quam ex pacto nudo omnes incurrere latissimè in superioribus fuit probatum. & adhùc probabitur in probationem fundamentorum nostræ decisionis afferendorum

dorum infraſcripta etſi verè in caſu noſtro affuit ſtipulatio, & non ſimplex pactum nudum, vt latiſſimè fuit ſępius probatum, & ex propoſita ipſa quæſtione clarißimè elucet.

Animaduertendũ tamen ſummopere expediet, quòd non ſine cauſa (dum ſupra fèrè in principio iſtius tertiæ ſpeciei) diximus intelligendam fore cum grano ſalis ſentẽtiam Saliceti in Authen. Sacramenta puberum. C. ſi aduerſus vendit. dicentis, quòd etſi cõtractus fieri prohibeantur, niſi ſeruatis quibuſdam conditionibus poſitis in lege cõi, vel municipali in fauorem priuatorum principaliter, & ſecundario in fauorẽ publicum: tunc ſi acceſſerit iuramentum dictus contractus ſiue loquatur lex huiuſmodi prohibẽs in rem, ſiue in perſonam: ſemper ipſe contractus erit validus: & producet actionem virtute iuramenti. Sed ſi ſtatutaria, vel communis lex non ſolùm celebrationem huiuſmodi contractus prohibuerit, illũ annullãdo, verùmetiam annullauerit iuramentum, quòd tunc ſtatutum (inquit ipſe Salic.) erit validum: & non obſeruans talem contractum, prout iurauerat, non eſſet periurus, quia ex cauſa non obſeruaſſet illud, eò magis, quòd iuramentum poſſit à parte remitti, in cuius ſcilicet fauorem fuerat delatum. cùm in tali ſtatuto condendo fingantur omnes ciues interfuiſſe & conſenſiſſe. hæc fuit ſententia Salic. cuius quidem ſententia ſi intellecta fuiſſet ſecundum cortecem literę, & nõ ſecundum mentem ipſius, quæ proculdubio non fuit nos docere, quòd ſtatuta Laicorum poſſent diſponere directè contra iuramenti validitatem: quod munus eſt ſolius Eccleſiæ Catholicæ, & eius Summi Pontificis, cui collata fuit poteſtas à Domino Ieſu interpretandi ius diuinum, ac per cõſequens præceptum in ipſo contentum, Nõ iures vana per ipſum. vbi prę cipitur obſeruantia iuramenti facti de aliquid faciendo vel omittendo, vt vnica voce docuerunt omnes Theologi, & elicitur ex c. venerabilem. de elect. c. nouit. de Iudicijs, & in c. ſi imperator diſt. 96. & eſt communis opinio quoque Doctorum vtriuſque cenſuræ. de quo habetur per Bar. in l. omnes populi, in 3. principali quæſt. ff. de Iuſt. & iure. & p Ant. de Butr. in c. cùm contingat. verſ. Tertius caſus. extra de iureiuran. & ibidem per Imo. in 3. mem. & ibidẽ per Pan. col. 7. verſ. nunc ad prædicta applico: & alibi p alios citatos ad hoc à Thoma Ferrario in cautela 16. incip. Communis & vera opinio. verſ. attamen, non habet poteſtatem. ſed ipſe Salic. vbi ſupra voluit nos docere, q indirectè poterit, modo, paulò poſt per nos hic relato. ex quibus ergo neceſſario infertur, quòd ſtãte ſtatuto, quòd contractus celebratus cum minore, cum filio familiàs, cum muliere, & ſimilibus abſque ſolemnitate à iure requiſita non valeat, nec teneat, etiam ſi iuramentũ ſuper ipſum contractum, fuerit ſuper poſitum: t amẽ

ſi

si minor, si filiusfamiliàs. si mulier facient contractum sine illa solemnitate, iurando ipsum contractũ habere, & tenere firmum, & in nihilo contrauenire: contractus, tamen non obstante statuto tenebit, & valebit, quia de iure Canonico(vt sępius fuit probatum) omne iuramentum quod potest seruari sine interitu salutis æternæ, seruandum est: vt habetur in præcitatis iuribus: & ratio est euidentissima, quoniam quotiescunque tractatur de peccato incurrendo, nec ne, statur dispositioni Sacrorum Canonum etiam in foro ciuili: vt not. in c. fin. extra de præscript. & in regu. possessor. de regu. iur. in sexto, & in c. 1. & 2. extra de operis noui nunc. & per Bart. & alios in l. priuilegia. C. de Sacrosanctis Ecclesijs. Cautela tamen esse poterit ijs, qui hoc statuere vellent, vt hoc statuãt indirectè, in quo sensu sunt interpretanda supradicta verba Saliceti: cùm & ipse ibidem, sed paulò superius & hanc ipsam cautelam docuerit: prout fecerũt infrascripti Doctores statim citandi. Cautela ergo talis erit, quòd statuentes vtantur huiusmodi verbis, videlicet, statuimus, & ordinamus, quòd aliqua mulier, aliquis minor, vel aliquis filiusfamiliàs non possit contrahere, vel se obligare absque decreto Iudicis & cõsensu duorum propinquorum, vel sub alijs conditionibus in statuto tamen ex-
111 pressis, & nõ statim subdat † etsi aliter factum fuerit, cõtractus & obligatio non teneat, nec valeat, etiam si iuramẽtum interueniat: quia talia verba nihil releuarent, quo minus iurando super contractus, talis contractus non teneat, non obstante dispositione statuti huiusmodi: sed ipsi statuentes subdant, dicentes, etsi aliter factum fuerit, omnino obligatio censeatur, & habeatur pro ficta, & simulata, & per vim & dolum extorta: quia hoc modo, licèt super contractum fuerit iuratum, tamen tale iuramentum non operabitur, si solemnitas(de qua in statuto) non interueniat, prout notanter docuit Bar. in dicta l. omnes populi, in secunda q. tertiæ quæst. principalis. in fine. vbi dixit ita fuisse iudicatum à se: cuius sententiam sequutus fuit Bal. in dicta Authen. Sacramenta puberum. dicens hanc cautelam esse valde bonam: Idipsum docuisse & alios Doctores recensitos à dicto Thoma Ferrario in dicta cautela, retulit idem Thom. vbi & addidit, quòd Panormitanus in dicto c. cùm contingat. colum. 9. versic. & idem opinor. & in sua disputatione incip. stante statuto condito in Italia. colum. 9. versic. Tertium membrum. det vnum remedium contra talẽ Bar.
113 cautelam † videlicet. quòd ipse minor, filij familiàs & mulier, & similes personæ prohibitæ contrahere medio iuramento interrogentur, an sit verum, quòd contractus initus cum eis fuerit in veritate simulatus, nec ne, vel per vim, siue dolum celebratus: quia si metu iuramenti dicent veritatem, scilicet quòd dictus con-

contractus non fuerit simulatus, nec per vim & dolũ celebratus, tunc non obstante dispositione statuti cogentur personę (de quibus supra) stare contractui, & ratio secundum eundem est: quia dato, quòd per statutum induceretur præsumptio iuris, & de iure, quòd obligatio contracta absque dicta solemnitate esset fictitia: & licèt regulariter contra præsumptionem iuris & de iure non admittatur probatio
114 † in contrarium: vt in l. antiquę. C. ad Velleia. & in l. vnica. ĩ principio. C. de rei vxor. act. & in c. is quidem. extra de sponsal. tamen contra eam benè admittitur probatio per confessionẽ partis: vt not. Glo. Cyn. Bart. Bal. & alij in Authen. sed iam necessè. C. de donat. ante nupt. & glo. in l. in contractibus. vers. nullo modo. C. de non num. pecu. Innocentius in c. quia plerisque, extra de immun. Eccl. & Barthol. rursus in l. absentem. cum concord. ff. de pęnis. quam Pan. sententiam fore intelligendam veram (si tamen,
115 illam † distinxerimus secũdum distinctionem statim afferẽdam) docuit Ferretus vbi supra tali pacto dicens. Quòd primò, aut statutum inducit præsumptionem iuris & de iure: & tunc dicta sententia Pan. procedet vno concurrente, videlicet quòd dictę personæ (de quibus in statuto) vellent iurare, aliàs si nollent, non possent compelli: & ratio secundum ipsum est: quia quotiescunque quis habet
116 † præsumptionem iuris & de iure pro se, non poterit cogi ad cõfitendum cum iuramento, nunquid res aliter se habeat: prout singulariter docuit Bal. in repet. l. 2. col. 18. ff. de iureiur. citans tex. in l. in contractibus. §. illo. videlicet, C. de non num. pecu. quem retulit ac sequutus fuit Franc. de Crema in suo singul. 156. incip. contra præsumptionem iuris. addens hoc Bald. dictum fore scribendum aureis literis: quòd & aliter poterit probari, nempè hac ratione, videlicet quia quotiescunq; quis probat intentionẽ suam per prę sumptiones iuris, dicitur eum probare per probationes liquidas: vt docuit glo. reputata singul. & ibi Bal. in l. si tutor. C. de peric. tut. & glo. & ibi Ange. in l. 2. C. de pet. hæred. not. Ang. Rom. Alex. in l. 1. per tex. illum. C. de testamento milit. & Imo. in l. quæsitum. cum alijs suis cõcor. ff. de re iud. Imo. & Iason in dicta l. 1. C. de testam. milit. dixit, quòd prę sumptio iu-
117 ris sit ipsa veritas, citãs ad hoc probandum bonum textum iuncta glo. in l. fin. §. fin. ff. de probat. dicens huiusmodi textum se didicisse à quodam magno Aduocato Papiensi: Ex quibus subdidit idem Thomas Ferretus vbi supra quòd quandocumque quis
117 plenè probauerit † intentionem suam, cogi non possit subire aliquod iuramentum veritatis: vt docuit tex. apertiss. in c. 2. ext. de probat. vbi reprobatur consuetudo in contrarium existens. & ibi per glo. & Docto. Aut ergo secundo statutum huiusmodi inducit fictionem: quia fingit ipsum contractum

tractum celebratum cum perſonis ſupradictis eſſe ſimulatum, & tunc contra talem fictionem non admittetur aliqua probatio etiã per confeſſionem partis : prout docuit Bal.in concluſionibus Specul.in titu. de confeſſis. in verſic. contra fictionem . & rurſus idem Bal.in l.nõ ignorat.col.2. C. qui accuſ.non poſ.Ant.in c.is qui.deſponſal.col. 2. & hæc allata ſufficiant circa primam cautelam ſuperius allatam . Secunda verò
119 cautela † eſt, ſi ſtatuentes vellent obuiare quòd contractus celebratus cum perſonis (de quibus ſupra) non firmetur iuramento, ſi ſolemnitas (de qua in ſtatuto) non interuenerit: quòd interdicatur eis per ſtatutum diſpoſitio ſuorum bonorum , ſaluo & excepto ſi contraherent , cum auctoritate curatoris , vel aliter prout ſtatuentibus placet , & ratio iſtius ſecundæ cautelæ fundatur in legis poteſtate, quæ vtique ſe extendet proculdubio , q̃ poſſit interdicere bonis , vt docuit textus in l.Imperator. ff. ad Trebell.& in l.is,cui bonis.ff.de verbor.oblig. & in l.1.per totum.ff. de curat.furio.& in iſto caſu ſi in contractu non interueniat ſolemnitas (de qua in ſtatuto) contractus non firmatur iuramento: Et hanc optimam cautelam tradidit Bal. in repet.l.2. col.59. verſ. ſed nunquid eſt dare aliquod remedium.ff.de iureiuran. & ratio eſt, quoniam iuramentum inter-
120 poſitum † ab interdicto ſuper contractu,non validat ipſum cõtractum , prout ibidem ipſemet Bal.ſubintulit poſt Iac.de Are.in l. qui habet. ff. de curator. furio. quod ſingulare dictum ſequutus fuit Franciſcus de Crema. in ſuo ſingulari 118.incip.Tu ſcis,quòd prodigo.& ampliando ipſum dicit.Hoc ipſum facere poſſe Iudicem aliqua honeſta , & rationabili cauſa motus. Idem docuit Iaſon in d.l. is , cui bonis . in fine. Has autem cautelas retulit Thomas Ferratius in cautela 16.

Et hæc allata ſufficiant in probationem , & declarationem dictæ tertiæ ſpeciei pactorum .

De quarta ſpecie pactorum verbum facturus præmittimus,quòd hæ ſpecies tunc dicitur contingere, quando lex prohibet pactũ nullam faciens mentionem principaliter, vel in conſequentiam de publica vtilitate , ſed ſolùm tendit in fauorem obligantis ſe,
121 † in quo caſu dicetur contractu eſſe nullum , ſi fiat contra dictam legem. vt in l.non dubium.C. de legibus;& exemplificatur in muliere,quę aduerſus Senatus Conſultum Velleianum fideiubet. vt in l.2.ff.ad Velleia.Idem ſi aduerſus municipij ſui legem abſque agnatorum conſenſu obligari velit. vt docet Felinus in c.2. ext. de maior. & obed. ſic & prodigus , cui bonis interdictum eſt, ſi alienet,nihil facit: vt docuerũt communiter Docto. in l. is , cui bonis.ff.de verb.oblig. ſic pupillus aut minor abſque tutoris, vel curatoris auctoritate obligari nequit.vt in l.pupillus.l.obligari.ff. de auctor. tutor. & in l. ſi curatorem.C.de reſtitu. in integrum.

Hi

Hi tamen cõtractus ſic prohibiti confirmantur, & roborantur iuramento: quod & communi ſententia proditum eſſe teſtatur Alciatus in l.pacta,quæ contra. col. 3.num.26.in verſic.confirmantur tamen. & hoc eſſet veriſſimum, niſi tali iuramento iudicium abeſſet. vt in c.etſi Chriſtus extr.de iureiur.

Quinta pactorum ſpecies eodem(quo præcedens) iure diffinitur: cum lex pactiones propter varias ciuium vtilitates prohibeat.quapropter tranſactio ſuper alimentis ex teſtamento in futurum præſtandis, non valet. vt in l.cùm hi. ff.de tranſactio. & hoc ideo ne vana futuræ opulẽtię ſpe quiſquam allectus aduerſus teſtatoris mentem præſenti pretio, vel leuiſſimo accepto,magnę vtilitati renunciet, quam pacti ſpeciem multipliciter exemplificat Alciatus in l.pacta, quæ contra. à num. 29. vſque ad nume. 36.vbi ſigillatim docet quãdo iuramentum conſolidet huiuſmodi contractum, & quando non: vbi & citat alios Doct. in confirmationem ſuæ ſententiæ.

Sexta pactorũ ſpecies eſt, cùm pactio in odium creditoris à lege reprobatur : vt lex commiſſoria in pignoribus. vt in l.fina. C. de pact.pignor. & in c. ſignificante. extra de pignor. vt eſt promiſſio vſuras ſoluendi. vt in c. Debitores.extra de iureiur.vt puta obligatio mutui à filio familiàs aduerſus Senat.conſul. Macedo.cõtracta vt in l.1.ff.ad Macedon & in l.nõ licet.ff.de cõtrahen. emp. & multis alijs exemplis idipſum docuit Alciatus vbi ſupra à num. 36.vſque ad num.44.vide ibi latiſſimè.

Septima pactorum ſpecies eſt: 122 cùm contractus † a lege reijcitur, quia in re, vel materia, vel forma peccat. etſi huic prohibitioni adiuncta fuerit quoque iuris publici cauſa: dubium non erit contractum non valere, nec iuramento confirmari, vt cùm quis rem Sacram vel publicam promittit: exiſtimatur.n.impoſſibilis promiſſio;quia huiuſmodi res extra commercia hominum ſunt, vt in l.apud. §.fina.ff. de legat.primo.idem dicẽdum de eo, qui de purpura, vel ſerico, vel frumento militari paciſcatur. Si verò pactio contra publicam vtilitatem non ſit, adhùc contractus non valet. vt cùm aliquis ſciens rem furtiuam emit, vel cùm contractus in cõſenſu peccat:is enim materiam reſpicit,vt in l. 2. & 3. C.plus valere quod agi. quapropter contractus ſimulati iuris effectum non habent: ſic etiã tranſactio poſt rem iudicatam nulla eſt, vt in l. eleganter. §. ſi poſt. ff. de condict. indebiti : quia eius materia ex ambiguitate, incertitudineque conficitur. vt in l.1. ff.de tranſact.quæ per rem iudicatam eſt extincta. ſic exceptionis non numeratæ pecunię renunciatio nullus eſt effectus : quia ſub fiducia futurę renunciationis factam lex præſumit. vt in l. Frater.ff.de condit.indeb. & quoniã idipſum docuit Alciatus vbi ſupra quàmplurimis ibi per ipſum recen-

Digitized by Google

recensitis, & decisis quæstionibus. Iccircò nobis hic sufficiet ad ipsum remittere lectorem, scilicet in dicta l. pacta, quæ contra, colum. fin. versic. ad hanc sectionem. C. de pactis. Cum hæc omnia de speciebus pactorum hic per accidens produxerimus, ad maiorem scilicet intelligeutiam afferendorum in probatione fundamentorum, quibus falciri comprobabitur decisio præsentis quæstionis propositæ supra tradita, in qua diximus, dictum Nobile victorē in vtroque foro polinempè, & fori habere actionem contra dictum nobilem victum ante professionem legitimam emissam in Religione approbata, & hodie post ipsam contra patrem, & hæredem eiusdem victi pro rata, tamen peculij, quod ipse victus ei legauit ac donauit. Hæc ergo decisio nostra probabitur sub sequentibus fundamentis.

His præmissis dicimus supra recensitam nostram decisionem præsentis quæstionis propositę verissimā esse, & fundari subsequentibus verissimis fundamentis.

Primum ergo fundamentum verissimum præsentis decisionis fundatur in communi Doctorum sententia infrascriptorum, qui dixerunt in vtroque foro victum in
123 † ludo alearum teneri ad satisfaciendū victori regulariter, præterquā in tribus casibus loco suo enumerandis, eo ꝙ nos nō simus in aliquo ex illis casibus: Ac per consequens dicendum erit dictū victorem posse consequi huiusmodi lucrum, & ipsum sic acquisitum sibi retinere tuta conscientia. sequelæ huiusmodi veritas, etsi per se pateat, tamen adhuc probabitur arguendo ab identitate rationis, & a contrario sensu, per textum in c. sæpe cōtingit. extr. de restitu. spoliat. Vbi Innocentius Tertius æquiparauit (quo ad obligationem restituendi iniustè ablatum) iniustè aliquid detinentem iniusto in iasori bonorum proximorum suorū, his precisis verbis vtens, videlicet. [Sancimus, vt si quis de cętero scien-
124 ter rem talem † receperit, cùm spoliatori quasi succedat in vitium, eo quòd non multum interfit quo ad periculum animæ, iniustè detinere, ac inuadere alienum.] hæc ibi. Ex quibus (arguendo a contrario sensu) apertissimè elicitur, quòd sicut tuta conscientia licebit victori retinere huiusmodi lucrum sibi a victo assignatum, sic tuta conscientia is, qui perdidit non poterit retinere illud apud se inuito creditore. Nec obstat, quòd infra citandi Doctores, qui hoc ipsum dixerunt, constituentes hoc pro regula verissima, addiderint ipsā fallere in trib. casib. (vt diximus) nempè. Primò si qui perdidissent essent furiosi, monachi, vxores, filijfamilias, & alij, quibus meritò fuisset prohibita alienatio, seu administratio bonorum. Secundò quando quis violenter traxisset victum ad ludendum ex cupiditate lucrandi: Et tertiò si quis fraudulenter ludendo fuisset aliquid lucratus, quoniam

in his tribus caſibus huiuſmodi lucra erunt reſtituenda victo, & quòd præter tres caſus illos, quis tuta conſciencia poſſet retinere acquiſita per ludum etiam ſimpliciter a iure communi, vel municipali prohibitum docuerunt infraſcripti Doctores, videlicet Sanctus Thomas in 2.2. quæſtione 32.articulo ſeptimo, in reſpon ſione ad ſecundum, dicens, quòd circa illa, quæ per aleas acquirantur, videtur aliquid eſſe illicitum, ex iure Diuino ſcilicet, quòd aliquis lucretur ab his, qui rem ſuam alienare non poſſunt, ſicut ſunt minores, furioſi, & huiuſmodi, & in his caſibus tenetur victor ad reſtitutionem. Aliquid autem videtur eſſe illicitum ex iure poſitiuo ciuili, quod vniuerſaliter prohibet tale lucrum: ſed
125 quia ius † Ciuile non obligat omnes, ſed eos ſolos, qui ſunt huiuſmodi legibus ſubiecti, & iterum per diſſuetudinem abrogari poteſt: ideo apud illos, qui ſunt huiuſmodi legibus obſtricti, tenentur vniuerſaliter ad reſtitutionem, qui lucrantur. Niſi fortè contraria conſuetudo præualeat hæc Sanctus Thomas, cuius ſententiæ ibidem ſe ſubſcripſit Caetanus in commentarijs, & in ſua Summula in verſiculo ludus. Ex quorum dictis elicitur apertiſſimè, quòd quoad obligationem incurſam ex perditis in ludo aleārum, nullum eſſet diſcrimen inter ludentem pecunia præſenti, vel abſenti promiſſa. Idem docuit Maior in quarta ſentent. diſtinctione 15. quæſtione 15. & ſequen. & Adrianus Papa Sextus in quarto ſentent. titu. de reſtitu. propter ludum, quos retulit, ac ſequutus fuit Nauarrus in ſuo manuali capitulo decimonono, numero decimonono, §. octauo. Idipſum docuit Alphonſus de Caſtro in ſuo elegantiſſimo tract. de lege pœnali poteſtate, libro ſecundo, corrol. 3. per totum multis medijs. Idipſum Dominicus a Soto libro quarto, de iuſtitia, & iure, quæſtione quinta, articulo ſecundo, concluſ. 4. Idipſum docuit Ioannes de Medina in ſuo Codice de rebus reſtituendis. q. 22. §. illud videtur difficilius. Vbi diffuſiſſimè hoc ipſū probat multis medijs, reſpōdens inſup obiectionibus, quæ ſibi potuiſſent fieri, ex eo, quòd ſit tranſlatum dominium ad victorem non obſtante Authen. aleārum ſupra citata. Idipſum docuit Dominicus Bannes in cōmentarijs ſuis ſuper 2. 2. quæſt. 32. art. 7. Sancti Thomæ vbi hoc ipſum in propoſito caſu noſtro multis medijs probauit eſſe, conformē iuri Diuino, & naturali, & non contrarium iuri poſitiuo dictæ Authen. alearum vſus. C. de religio. & ſumpt. funer. prout docuerunt locis citatis ſupra Alphonſus de Caſtro. Sotus & Medina. Aſſeruit enim inter alia ibi in concluſione 4. dictus Bannes, quòd huiuſmodi repetitio pecuniæ ludo aleārum deperditæ veniet facienda legitimè coram Iudice: Alioquin is, qui lucrifecit non tenebitur in conſcientia perdenti illam, ſi priuatim repetierit, quod & probat ibidem multis

tis medijs. Idem docuit Ioannes Maior. in 4. ſent. diſtin. 15. quæſtione 13. & Paluda. in 4. ſent. diſtinctione 15. quęſtione 3. articulo 5. addens hoc verificari in foro fori, & poli. Idipſum docuit Sylueſt. in ſua ſumma. in verſiculo ludus. §. 11. & 12. Vbi addidit dicens Alexan. Lombar. in titu. de vſuris docuiſſe, quòd leges contrarium præcipientes ſunt abrogatæ per conſuetudinem contrariam: quod patet, inquit, quia repetenti deperdita in ludo non datur actio in foro ciuili, & iudiciali, nec ſententiæ reſtitutionis ſibi faciendæ. Idem docuit Scotus in quarto ſentent. diſtinctione 16. Et ex Canoniſtis, ac Iuriſtis idipſum infraſcripti Doctores docuerunt, videlicet Hoſtienſis in Summa titu. de pœniten. & remiſs. §. quid de Iuſoribus, verſiculo ſed & ſunt perſonę: Henricus Boich in capitulo inter dilectos. ext. de eccleſ. prælat. communiter Doctores in capitulo clerici. extra de vita, & honeſt. cleric. Gloſator Pragmaticæ ſanctionis ſub titu. de ſpectaculis in Eccleſia non faciendis. fol. 185. columna ſecunda, verſiculo dic tamen. Glo. Capellæ Toloſanæ in quæſtione 192. per totum. Vbi addidit ſecundum Ioannem Andream in dicto capitulo clerici, quòd hodie ex conſuetudine non
126 reputetur † prohibitus aleatum ludus, quamuis olim fuerit prohibitus. Vnde victor non tenebitur tale lucrum reſtituere victo. Idem diffuſiſſimè ac elegantiſſimè docuit Iul. Clarus in ſua praxi crimin. §. ludus. verſiculo vincens in ludo. dicens, quòd lucrans in ludo reprobato, de conſuetudine non ſeruatur, vt reſtituatur tale lucrum. Vt docuit Auguſtinus de Arimine in addit. ad Angelum in tract. de maleficijs. in verſiculo metitor di mali dadi, numero decimoſeptimo. Qua propter ipſe Iul. Clarus ibidem ſubintulit, & hæc præciſa verba: dicens, quòd ſtante tali conſuetudine, quòd poſſit ludi ad aleas: talis conſuetudo excuſat victorem, vt non teneatur ad reſtitutionem talis lucri indè aſſequuti, dummodo in ludo fraus non interueniat, & quòd hæc ſit communis opinio. vt atteſtatur Barbatius in conſilio 66. numero ſeptimo, libro tertio, quem retulit Rocchus in tractat. de conſuetudine, folio vigeſimotertio, numero ſexto, & ſubintulit ibidem Iul. Clarus dicens. Ego tamen nunquam vidi in practica ſeruari, vt detur victo actio repetendi contra victorem, vt reſtituat ei lucrum per aleas acquiſitum. Quapropter valebit conſuetudo huiuſmodi, vt denegaretur victo repetitio eius quod amiſit: & quòd ita teneant communiter Canoniſtæ, Legiſtæ, Theologi, ac Sancti Viri, vt etiam atteſtatur Cacialupus in tractat. de ludo, numero 79. Vnde etiam mutuans in ludo
127 (quicquid ſit de iure) in practica ſeruatur, vt repetat, & quòd talis extet cõſuetudo, docuit quoque Auguſtinus de Arimine. nu. 15. & ſequen. vbi ſupra, & quòd talis conſuetudo valeat eſt cõſonum

num communi opinioni. Attamẽ ſciendum, quòd in cõtrarium hodie practicatur in Regno Neapolitano propter pragmaticam editam a Don Serafanno de Ribera Prorege in anno 1568. præcipienti fore denegandam actionem ſolum ludentibus, & mutuantibus pecuniam ijs, qui vellent ſecũ ludere: & ex hoc apertiſſimè colligitur fuiſſe limitatã huiuſmodi conſuetudinem citatam a ſupradictis Doctoribus quod erit memoriæ imprimendum, vt latiſſimè docuit Couarruuias in repet. regulæ peccatum. de regu. iur. in ſexto, in 2. par. relect. §. 4 nu. 1. dũ de materia ludi pertractat in vnica cõcluſione, aſſerẽs idipſum fore dicendum etiam ſi ludus eſſet aliqua lege humana prohibitus pęna exteriori, & lucri reſtitutione plerumque puniatur ex eo, ta-
128 mẽ acquiſita † in animæ, & conſcientiæ iudicio non ſunt neceſſariò reſtituenda, modò abſit fraus, legesq; ludi ſeruentur, habeantq; ludentes adminiſtrationem liberam rerum, quas in ludi conuentionem deduxere: Vbi & num. 3. verſ. imò licèt conſuetudinẽ. addidit idem Couarruuias, quòd licet conſuetudine non poſſit alearum ludus fieri licitus, propterea, quòd tot mala ex eo ſequentur, poterit tamen conſuetudine tolli pœna reſtituendi ludo quæſita, quæ lege humana ſtatuta eſt, ſecundum Diuum Thomam vbi ſupra articulo ſeptimo, in reſponſione ad ſecundum. Cardinalis, & Imo. in capitulo clerici. extra de vita & honeſtate clericor. Paris de Puteo in tractat. de ludo, & Ioãnes Baptiſta in tract. de ludo. q. 17. quorum opinio cõis eſt, vt atteſtatur Adrianus Papa Sextus in quarto ſententia. in tractat. de reſtitutione in Capitulo incip. Quia in ſuperioribus. columna ſecunda, Rocchus Curtius in capitulo vltimo, tractat. de conſuetu. folio decimoquinto, columna ſecunda. Hæc Couarruuias vbi ſupra. qui ibidem circa finem, numero ſecundo, dicit quòd con-
129 tractus, † qui fit inter ludentes ex propria vi, & natura non eſt iure naturali, Diuino, vel humano illicitus, nec acceptio ex ludo iure prohibetur ratione iniquæ receptionis: ſed quia ſolent plura vitia in ludi exercitio contingere: quare inde fit, quòd huiuſmodi lex non vetet dominij acquiſitionem: ſed vt cogatur à Iudice victo repetente, victor ad lucrum huiuſmodi reſtituendum: quam repetitionis actionem poſſe conſuetudine tolli, aſſuerat ipſemet Couarruuias, cuius dictis cõcordãt ferè omnes Doctores: quod & Doctores citati ſupra à nobis dixerunt iam vſu contrario talem actionem repetendi fuiſſe abolitam, quibus ipſe Couarruuias ibidem aſtipulatur: idipſum docuit Nauarrus in ſuo Manuali, cap. 19. nu. 19. Idem Petrus Sanxerna in trac. de mercatorum diſpoſitionibus. nu. 23. & 24. referens Bald. in rubric. ff. de condit. ob turpem cauſam. Idem Ioannes Andreas in cap. clerici. extra de vita, & honeſtate clericorum ſequen-

sequentes hi Doct. Sanctum Thomam vbi supra, ac dicẽtes, quòd vbi ludus de consuetudine est li-
130 citus, † licèt aliàs de se illicitus, non tenebitur quis ad restitutionem rei ludo huiusmodi lucratæ. Idem docuit Franciscus Vinius in thesauro commun. opin. in versi. ludus. nu. 4. dicens, quòd acquisita in ludo non sunt necessariò restituenda, vt docuit Sanctus Thomas vbi supra. Idem docuerunt Canonistæ communiter in cap. penult. extra de vita, & honestate cleric. & addidit vbi supra, Vinius, hanc conclusionem communiter à Theologis approbari, imò & ab ipsa consuetudine, quamuis huiusmodi ludus fieri licitè non possit propter tot mala, quæ producit, tamen consuetudo ipsa victorem non solùm ad restitutionem rei sic lucratæ excusare poterit, verum etiam & à pęna soluenda, indicta forsan per statuta aliqua, secundum S. Thomam, & alios Doctores, hic per nos citatos, & per Socinum iuniorem in cons. 68. nu. 103. vol. 3. & Barbat. quoque vbi supra. dicit hanc sententiam esse communem, quod & confirmauit Alciatus in libro octauo Parerg. iuris. cap. 16. vbi ipse Alciatus dixit, q̃ prohibuerit huiusmodi ludos nona constitutione Iustinianus, & amissorum repetitionem concessit: At Theologi, Pontificijq́; iuris Doctores consuetudine eam legem abrogatam contendunt, licite q́ue retineri lucra ludo facta arbitrantur, dum absque blasphemijs, & impijs in Deum cõuitijs certatum sit. Etenim potissima
131 ratio cur Iustinianus † eam legem senserit, ea fuit, quòd lusores in Deum maledici sint. Dum item is, qui ludit si iuris sui sit, habeatq́ue rerum suarum administrationem, qua ratione filijfamilias, & Monachi, & vxores, quæ in manu viri sunt, submouebunt ab hac, scilicet permissione, sic & famuli, & obsonatores, qui dominicam pecuniam ausint in casum dare. Hæc ille. cuius sententia interpretanda erit secundum eius mentem expressam hic, & in regula peccatum. Cum iam præmisisset non teneri ad restitutionem eorum, quæ quis vicisset ludo ijs, qui sunt sui iuris, habentes rerum suarum administrationẽ: & ideo subintulit de his, qui regulariter rerum administratione carent, vt sunt filijfamiliàs, & vxores: etsi ipsemet non negauerit, & hoc dictum recipere limitationem, cum reperiantur filijfamilias, & vxores, quæ habeant propria peculia, & bonorum aduentitiorum administrationem, ac potestatem illa alienandi irrequisitis viris, (vt latius dicemus infra in responsionem ad tertiam obiectionem) prout de ipsis vxoribus loquens idem Alciatus vbi supra, docuit, qui loquens quoque de filiofamilias in secunda regula præsumptionum, præsumpt. secunda, numero tertio, versiculo sed vidi dubitari ferè de simili quæstione dixit, quòd stante statuto, quòd filiusfamilias nõ possit se obligare sine consensu patris, aliquis existens in quasi

possessione sui iuris promisit Titio centum ex causa onerosa, deinde nolebat soluere sub prætex-
132 tu statuti † annullantis obligationem, & videbatur talem in effectu non adiuuari, quia aliàs creditor remaneret deceptus. Nam licet actio tollatur per statutum, tamen poterit creditor agere actione de dolo, vel stellionatus contra talem. Ex quo alia actio deficit. vt in l. prima. ff. de pignorat. act. Bal. in consilio decimoquarto, volumine primo, asserés, quòd statutum tollerat solùm actionem ex contractu: non autem eam, quæ tollitur ex maleficio, vel quasi, vt in l. penultima, C. de dolo. & in l. secunda, & tertia, C. si minor maior. ex quibus legibus apertissimè colligitur idipsum. Nam in dicta l. penultima, hæc habentur, videlicet. [Si maior quinque, & viginti annis hæreditatem fratris tui repudiasti: nulla tibi facultas eius adeundæ relinquitur: sanè si eius vxoris tibi substitutæ dolo factum est, actionem de dolo cõtra eam exercere potes.] hæc ibi. Et in dicta l. secunda, hæc habentur, videlicet. [Si is, qui minorem nunc se esse asseuerat, fallaci maioris ætatis mendatio te deceperit, cùm iuxta statuta iuris errantibus, nõ etiam fallentibus minoribus publica iura subueniant, in integrum restitui non debent.] hæc ibi. & in dicta l. tertia, hæc habentur, videlicet. [Si alterius circumueniendi causa minor ætatẽ maiorem te probare aspectu laboraueris, cum malitia suppleat ætatem restitutionis auxilium tã sacris cõstitutionibus, quàm scriptorum auctoritate statutum est: hæc ibi. Vbi communiter per Doctores.

Fundamentum secundum veritatis nostræ consultationis est: quoniam ex tali etiam nudo pacto (si illud, & non stipulatio interueniisset, vt verè interfuit) ini-
133 to † inter ludentes ante ludum ipsum oritur actio, seu obligatio naturalis, quæ ex lato Iudicis officio debet habere executionem: sicut olim antè introductas per ius ciuile actiones ministrabatur iustitia de iure gentium, siue actione manu regia. vt docuit textus in l. secunda, ff. de origine iur. prout docuit Alexan. etiam in l. iurisgentium. §. sed cum nulla. columna tertia, numero nono, versiculo dicit etiam. ff. de pactis. Hoc ipsum docuit Antonius de Butr. post Compost. & Innocentium in capitulo quæ in Ecclesiarum. extra de constitu. quos citauit, & sequutus fuit Mattheus de Afflicto in decisione 120. numero quinto, etsi ipse addiderit, quòd Ioannes de Imo. in dicto capitulo, quæ in Ecclesiarum. dixerit, quòd talis opinio in practica non teneatur, nisi adiretur Imperator, vel Rex in suo Regno. Hyppolitus de Marsil. in suo singul. 148. incipien. Graue est. tacitè huic nostro fundamẽto se subscripsit, dicens, quòd licet pactum nudum de iure non pariat actionem, quia tamen procedit secundum præcepta iurisgentiũ, non debebit denegari iustitia, si

pro

pro illo petatur, vt docuit Antonius de Butr. in dicto capitulo quæ in Ecclesiarum.extra de constitu.quod dictum retulit, & sequutus fuit Alexan. in l.quintus. in apostilla ad Bart. ff. mandati. in fauorem cuius dicti ipse Alexan.ibi aliqua attulit. Pro quo etiam facit quod dixit Bartolus in dicta l.quintus.asserens verecun-
134 diam † esse denegare quod pacto nudo quis promisit. Ad hoc ipsum probandum deseruiunt, quæ attulimus supra in præmissis,quando diximus, & probauimus periurum esse, qui non seruat quod sub fide sua promisit, eo quòd Deus non faciat differentiam inter promissionem simplicem factam data fide,vel iuramento expresso.Vide ergo latius ibi. Hoc ipsum colligitur ex notatis per Innocentium, & Compost.in dicto capitulo quæ in Ecclesiarum, etsi ibidem Imo.dixerit, quòd sibi videatur, quòd in practica in foro ciuili non fieret executio pacti nudi,attẽto,quòd ius ciuile disponit, quòd non habeat effectum executionis, & sic Magistratus non tenetur ipsam obligationem exequi quo ad effectum actionis,sed exceptionis, tamen vt in dicto §.sed cum nulla, & addidit, quòd si adiretur Imperator pro executione ipsius obligationis naturalis, peccaret si non faceret ipsam exequi, & ita inquit ipse Imo. quòd idem docuerint Innocentius, & Compostella.vbi supra,& ibi ipse Imo la addidit,quòd non sit dubium, quòd per viam denunciationis Euangelicæ in foro Ecclesiastico etiam in terris Imperij posse pe-
136 ti executio † pacti nudi per notata per Doctores in titu. de iudicijs. & per Barto. in extrauagan.ad reprimendum.in versiculo denunciationem. & per Bal.in Authen.ad hoc.cum simili. C. de vsur.Idem docuit Bartholomeus Socinus in l.legẽm.columna tertia, numero decimo, versiculo hanc tamen conclusionem limita. C.de pactis. Nec refert in casu nostro, quòd ibidem Socinus statim subdiderit hæc præcisa verba, videlicet. Caue tamen, quia non intelligas ita absolutè, quòd quando per inobseruãtiam quis esset in damno detur actio, quòd aliàs quasi semper daretur actio:ex quo ille cui pactum non seruaretur quasi semper esset in damno contra istum textum. Vn de intelligas(inquit) quãdo propter pactum aliquis aliquid fecisset, seu impleuisset, & altera parte non obseruante propter id, quod fecit,esset in damno, & ita loquitur textus in dicto §. seruus pactionis.l.& eleganter. ff.de dolo : quia tunc ex quo altera pars dolo facit non obseruando,ex tali præexistenti materia doli oritur actio de dolo per illum textum, quem ita elegantet declarat Dominus Ioannes de Monte Sperel.in l.pacta, quæ contra. C. de pactis. Non inquam, hæc Socini limitatio poterit obstare huic nostro secundo fundamento,quod & patet per ea, quæ ipsemet ibidem subdidit, dicens, quòd tunc daretur actio,quando

aliquis propter pactum aliquid feciſſet: cùm in caſu noſtro is, qui luſit, aliquid fecit (non facturus ſi non præceſſiſſet huiuſmodi pactum de ſoluendo victori) nempè ſorti commiſit pecuniã ſuam, & impleuit quod promiſit ſe obligãdo fide interpoſita verbis declarata, propter quod ipſe victus eſſet in damno lucri ceſſantis ſibi debiti ac ſoluendi de iure naturę ſtante pacto nudo præcedente, & ſub miſſione periculo de perdendi in ludo ſua propria, quæ ſorti, & commiſit promittendo, & ipſe pacto nudo de ſoluendo deperdita per ipſum in dicto ludo. & quòd in caſu noſtro victor adeptus fuerit obligationem; ſeu actionem naturalem contra victũ & promittentẽ (nudo pacto mediante, vt ſupra, ſi ſolùm ipſum interfuiſſet) docuit Guid. Pap. in deciſ. 190. n. 2. dicẽs, q̃ etſi ex aliqua promiſſione non oriatur Ciuilis obligatio, † oritur tñ naturalis, quia ex contractu ẽt de iure reprobato pp cõſenſum oritur iure gentiũ naturalis obligatio. vt in l. 1. ff. de nouat. & in l. ſi pupillus. ff. de verbor. oblig. Si ergo ex cõtractu à iure reprobato oritur obligatio naturalis, quãto magis ex contractu nõ reprobato acquiratur dominiũ eorũ, quæ quis lucratus fuit ludo aleariũ, cũ etſi ipſe fuerit prohibitus a iure Ciuili cõi, non tamen à iure naturali: licet huiuſmodi prohibitio receſſerit iam ab aula per contrariam conſuetudinem; vti latiſſimè probauimus p̃allata in probationem primi fundaméti p̃ſentis noſtrę deciſionis. Nec nõ per afferẽda in probationẽ fundamẽti quinti. videatur ergo ibi latiùs.

136

137

138

Fundamentum tertium noſtrę deciſionis eſt, quoniam licet eſſemus in caſu, in quo de iure Ciuili denegaretur actio contra victum in ludo alearum propter nudum pactum præcedens de ſoluendo deperdita in ipſo ludo: tamen ex tali pacto † datur vincenti aditus adeũdi Principem, vel alium non recognoſcentem ſuperiorem, (vt eſt Sereniſſima Reipublica Genuenſis) vt ipſe cõpelleret huiuſmodi victum ad ſeruandum illud nudũ pactum: prout elegantiſſimè docuit per multa Andr. ab Exea in ſuo tractat. ſuper rubr. ff. de pactis. in tertia par. a num. 309. & deinceps, afferés nonnullas obiectiones contra hoc præſens noſtrum verum fundamentum; quibus tamen ſtatim reſpondendo ſatisfecit. vide ergo ibi latiùs per te.

Fundamentum quartum eſt. Quoniam regula eſt, quòd ex pacto nudo oriatur actio † quando aliquis promiſiſſet aliquid alicui ſub conditione, quoniam talis conditionis adiectio habetur pro cauſa: & euentus conditionis habetur pro implemento. At quoniam victus in ludo ante ipſum ludum pactus fuit cum victore: quòd ſibi ſolueret deperdita in ludo, ſi ille vinceret; ſicut è contra. Victor ſpoponderat. Inde ſequitur, q̃ ex aduentu, ſeu implemẽto dictę conditionis factę ex cauſa reciproca orta fuit actio contra victum ipſi victori ex-

experienda, & producēda etiam in iudicio ciuili, & quòd dictæ regulæ hìc citatæ sint verissimæ gradatim probauimus per subsequentia: Sciendum igitur, quòd huius rationis, seu fundamenti veritati se subscripserunt infrascripti Doctor. videlicet Ang. in l. cum ad præsens, per illum tex. ff. si certum petatur. Bald. in l. quoniam. C. de rer. permutat. Decius in cons. 89. incip. Viso pacto. col. 3. in fin. versiculo tertiò allegata in contrariu. in prima par. Idem docuit Andreas ab Exea in supradicto tract. num. 442. in limitatione 30. & vt hoc nostrum fundamentū clarius verissimum esse probetur, operæpretiū duximus hìc referre nonnulla exempla. sciendum igitur, q licèt
139 alienationis prohibitio † facta à testatore sine causa non valeat. vt in l. cùm pater filium. §. Iulius Agrippa. & in l. Iulius. cum simil. ff. de legat. 3. & ibi per Docto. tamen si fuisset facta conditionaliter, valebit & tenebit: & ratio est, quia talis cōditio habebitur pro causa: vt docuit tex. quem ibi notat ad hoc ipsum probādum Bal. in l. 4. §. 1. ff. de condict. inst. quem textum dicit esse notatu dignum Iason in l. filius fam. §. diu. colu. 1. vers. limita istum textum, & ibi Claud. de Seisello. colum. 3. post princ. ff. de lega. 1. Hac eadem ratione moti dixerunt Doctores, quòd valeat conuentio, & promissio sub aliquo futuro euentu conditionis, puta, si talis dominus hoc anno moriatur promittis dare centum, etsi non moriatur promitto dare centum, & viginti, & hoc est, quoniam solus conditionis euentus sufficit, nec alia causa requiritur: vt docuit Pau. de Cast. in l. a Tito. ff. de verbo. obl. dicens ita fuisse determinatum Florentiæ, & latè consuluit Decius in consil. 115. incip. Diligenter considerati omnib. col. 1. in par. 1. Quæ omnia plurimum deseruient in casu nostro, & qm̄ q̄plurimis aliis recensitis exemplis a d. Andr. ab Exea. vbi sup. Idipsum apertissimè probatur. sufficiet nobis illum citasse.

Fundamentum quintum est, quoniam ex pacto nudo oritur
140 actio, † quandocunque ille, cui aliquid pacto nudo promissum fuit, pateretur damnū si sibi promissa non seruarentur; & nulla actio alia speraretur, quando tunc vigore talis pacti contra non seruantem dabitur actio de dolo. At quòd damnum sit passurus victor in ludo, si quæ ludo acquisiuit præuia victi huiusmodi pollicitatione, siue pacto nudo: Sed vt melius dicamus, stipulatione per se patet. ergo, &c. & quòd fundamentum præsens sit verissimum, probatur subsequētibus auctoritatibus. Nam fulcitur fundamento tex. in l. & eleganter. §. seruus pactionis. ff. de dolo. Vbi habetur, quòd qui non seruat pactū
141 † ad quod naturaliter, non ciuiliter est obligatus, tenetur læso actione de dolo. Idipsum docuerunt & infrascripti Docto: videlicet Bart. in dicta l. & eleganter. Bald. in l. cùm mota. col. 3. C. de transact. Angel. à Perusio in consil.

ſil. 1. incip. Viſis ſupradictis. qui in col. 2. nu. 9. verſic. nec mirum. dixit, quòd non mirum videri poteſt: ſi ex nudo pacto agatur: quia ſemper agitur de dolo, quando in obſeruantia pacti nudi affert damnum ei, cui pactus eſt. vt in dicta l. & eleganter. vbi eſt caſus lucidus, & declarans omnia iura dicentia, ex pacto nudo non agi: quoniam neceſſariò (inquit) oportet nos dicere, quòd agitur de dolo propter inobſeruantiam pacti nudi, vt docuit Bal. Germanus meus in l. cùm mota. col. 3. C. de tranſact. idem docuit Alex. in l. iuris gentium. §. cùm nulla. col. 3. nu. 9. verſi. idem vbicunque. ff. de pact. & in l. in bonæ fidei. col. 4. nu. 10. verſic. Vltimò nota. C. de pactis. dicens, vltimo nota, quòd
142 ex pacto † appoſito ex interuallo non oritur actio: fallit vbi aliquis tractaret de damno, & alio remedio conſultum eſſe non poteſt: nam tunc ex pacto nudo ſemper agetur de dolo: vt eſt tex. in dicta l. & eleganter. §. ſeruus pactionis. ff. de dolo. idem docuit Barthol. Socinus in l. legem. C. de pactis. cuius pręciſa verba, & interpretationem ipſorum reperies in probatione ſecundi fundaméti allati. vide ergo ibi. quia ſummoperè deſeruiunt veritati præſentis fundamenti. idem docuit Alciatus in Rubr. C. de pactis. nu. 18. verſi. quod etiam generaliter. idem rurſus docuit Alexan. in l. ſi conuenerit. nu. 6. col. 2. ff. de iuriſdict. om. iudi. Si ergo in pacto nudo datur actio de iure Ciuili: quanto magis in caſu noſtro, cùm ſimus in ſtipulatione.

Fundamentum ſextum quo noſtra deciſio munitur, eſt regula illa vulgatiſſima à Doctoribus communiter amplexata: in qua
* habetur, quòd ex pacto, ſeu promiſſione, † etiam nuda gemi-
143 nata ex interuallo, oriatur actio contra paciſcentem, ſeu promittentem aliquid etiam de iure Ciuili: quando ſecundum pactum nudum fuiſſet factum per ſpeciale conſtitutum habentem expreſſam relationẽ prioris debiti contracti per primum pactum nudum: (prout latiùs infra dicemus) cùm Iaſonis ſententiam referemus. vide ergo ibi. At cùm dictus victus in dicto ludo ante ludum ipſum inchoatum promiſerit de perdita in ludo ſoluere: & indè incurrerit obligationem naturalem (vt fuit ſupra latiſſimè probatum) & ſurgens poſtea ipſe victus à ludo, rurſus idem promiſerit ſub chirographo. & poſt nõ nullos mẽſes per literas idipſum promiſerit ſe ſoluturum iuramento mediante ac per conſequens fuit inter eos conſtitutum factum habens relationem ad priorem promiſſionem ſoluendi incurſum debitum per ludum. inde apertiſſimè ſequitur victorem ſibi acquiſiuiſſe actionem etiam de iure Ciuili contra dictum victum: & quòd dicta regula ſit de iure vera, probatur ſubſequentibus auctoritatibus. & primò per tex. in l. 1. §. Debitum autem. verſi. vel natura ſufficit. ff. de conſtitu. pecu. quod & clarius habetur in §. de cõſtituta. inſtitu. de actio.

vbi

vbi hæc habentur, videlicet [De constituta autẽ pecunia cum omnibus agitur quicunque pro se, vel pro alijs soluturos se constituerint, nulla scilicet stipulatione interposita.]hęc ibi.ex quibus apertissimè elicitur veritas nostræ regulę, cùm text. innuerit se constituisse debitorem pro debito contracto à se, vel alio: ac per consequens per promissionem, seu pactum nudum geminatum dicetur quis à iure Ciuili declarari debitor, & contra ipsum ortam actionem. Nam simplex, seu nudum pactum, quod denotarũt verba illius §. de constituta, scilicet [Nulla stipulatione interposita.] geminatum pactum verò nudum præcessisse, scilicet de debita pecunia promissa, probãt illa verba in dicto §. posita. videlicet [Quicunque pro se, vel pro alio soluturos se constituerint.] Quapropter meritò Glo. & infra citãdi Doctores idipsum clarius docuerunt. idem docuit text. in l. qui autem, in principio. ff. de constitu. pecu. vbi hæc habentur inter alia, videlicet:[qui autem constituit se soluturum, tenetur, siue adiecerit certã quantitatem, siue non.] hæc ibi. idipsum docuerunt infrascripti Doctores. Iason enim eleganter hoc docuit in rubric. ff. de verborum obligat. col. 4. nu. 11. vers. nam regula est. vbi postquam ibidem. num. 10. versi. Quintò est constitutum. dixisset, quòd constitutum(quod est iuris prætorij) nudo pacto producat actionem. vt in §. constituta. instit. de actio. rationẽ huius assignant (inquit) Raphael Cuman. & Alex. in Rubr. ff. de verb. obligat. col. vltima, dicentes hoc procedere propter geminationem: statimque subdidit ipse Iason ibidem, num. 11. nam regula est secundum eos, qp promissio geminata licèt nudo pacto facta producit actionem. vt in l. 1. §. debitum. ff. de constitu. pecu. quod & docuit Ludo. Roma. in l. in principio. charta pen. ff. de verb. oblig. & in l. si verò. §. de viro. in 31. fallentia. ff. sol. ma-
144 trim. dicens duas † naturales obligationes producere actionẽ. idipsum & Canonistæ docuerunt in c. per tuas. extra de arbitris. & in c. cùm contingat. extra. de iureiur. idem docuit Alber. de Rosatis in l. iuris gentium. §. Quinimò. col. 7. ad finem. ff. de pactis. Paul. de Cast. in dicta l. 1. in principio, ff. de constitu. pecu. idẽ docuit Matthesil. in suo notabili 36. incip. nota nouam regulã, quam non ponunt Legistæ. vbi hac ratione idipsum probat, dicens, quòd ex duplici pacto nudo super eadem re ex interuallo facto semper oriatur actio etiã de iure Ciuili: quod & probatur, inquit, hac alia ratione. nempè quoniam virtute primi pacti nudi inducitur naturalis obligatio. vt in l. 1. ff. de pactis. (vt latius per nos supra fuit probatum) ex secundo autem supradicto pacto inducitur actio de constituta pecunia: vt in l. 1. §. debitum. iunctis. l. qui autem. §. fina. & l. sequenti. ff. de constitu. pecu. idem docuit Host. in dicto c. per tuas. & ibidem clarius

ritus Ant. de Butr. & in c. Quinta vallis. extra de iureiur. idem docuit Alexan. in l. iuris gentium. §. sed cum nulla. col. 3. nu. 9. versic. quibus adde, ff. de pactis. asserés hoc ipsum docuisse Bal. & Ang. in l. fin. C. ad l. falc. idem docuit Bar. in dicto §. sed cum nulla. addens, quòd dictum secundum pactum nudum ideo dicatur constitutum: quia in eo constituit, seu promittit quis se soluturum id, quod ex primo pacto naturaliter obligabatur: quòd pactum
145 † secundum fore appellandum hac de causa contractus nominatus, eò quòd incontinenti producat actionem, & habeat nomẽ specificum & elegans: & hæc est conuentio legitima inuenta de iure Ciuili: de qua loquitur tex. in l. legitima. in principio, ff. de pactis. cùm ibi not. accipiendo tamen legitimam conuentionem, omnem conuentionem efficacem, & de se validam, inuentam ab aliqua parte iuris Ciuilis, puta à iure prætorio; quod est pars iuris Ciuilis. Hæc Alex. vbi supra, qui idipsum confirmauit in l. legem. nu. 4. versic. in eadem ibi. C. de pactis. & notãdum pro intelligentia dictorum, quòd Iason vbi supra in dicta Rubr. de verb. oblig. in dicto nu. 11. dixerit, quòd hæc sit communis opinio, ac Doctrina Legistarum & Canonistarum, & ratio est (secundum eum) quia obligatio naturalis quando est nata producit actionem, & addidit ipse Ias. subsequenter, quòd ad hoc ipsum probandum benè facit, quia consellio extra iudicialis cẽsetur pactum nudum. vt in l. tale pactum. in principio, ff. de pactis. & sic ex eo nõ oritur actio: vt in l. publia. §. fin. ff. de po. Tamen si talis con-
145 sellio † extra iudicialis fuerit geminata, habebit vim iudicialis, vt docuit Bar. in l. cùm scimus. in fin. C. de agri. & censit. lib. 11. & ex ea tunc orietur actio secundum Abbatem in c. si cautio. de fide instrum. prout docuit quoq; Paul. de Cast. in dicta l. publia. §. fin. & Rom. in l. nuda ratio. col. 1. ff. de do. & in l. sed si possessori. in principio ff. de iureiur. addidit ipsemet Iason ibidem & aliam rationem, quam assignauit (inquit ipse) Rapha. Cum. Paul. de Cast. Alex. in Rubr. ff. de verb. oblig. & Bar. & alij in l. 1. §. si quis simpliciter, ff. de verb. oblig. di-
147 centes, quare lex † Ciuilis noluerit ex pacto nudo ꝓduci actionem, sed benè ex stipulato. ratio ergo est (secundum eos) propter maiorem deliberationem, quæ est in respondente post interrogationem præcedentem: sed vbi est geminatum pactũ de eodem; censebitur mens deliberata se obligandi: cùm geminatio faciat presumi deliberationem, arg. in l. si mulier contra. ff. ad Velleia. prout etiam docuit glo. reputata singularis in c. ex litteris. extr. de diuortijs. ideo tunc etiam debet produci actio, inde sequitur veritas præsentis fundamenti eò magis, quòd non posset de iure dici dictum pactum initum inter ludentes antè ludum fuisse nudum, sed propriè stipulationem: cùm

præ-

præcesserit interrogatio ante responsionẽ, & promissionẽ simplicem, seu pactũ nudũ, vt patet ad sensũ, cùm alter ad alterum loquẽs ipsum interrogauerit si victus fuisset, an uellet soluere deperdita: quapropter inter eos non fuit talis promissio indeliberata, & non præcedente interrogatione alterius. ex quo patet, quòd etiam si dicta promissio non fuisset geminata post interuallum temporis, etiam de iure Ciuili gigniſſet sibi actionem de iure Ciuili. attamen pro vitãda omni cauillatione aduersarij victi & fautorum eius, sciendum nos loquutos fuisse in præsenti fundamento: quando dicta secunda promissio, seu pactum nudum expressè fieret per constitutum (vt apertissimè apparet interfuisse in casu nostro supra proposito) scilicet per relationem prioris debiti, & ita loquuntur iura ad hoc probandum supra citata: & huiusmodi constitutum (quod requiritur) non inducetur nisi appareat, quòd secunda promissio fiat animo constituendi: prout probat ineuitabiliter text. (iudicio ipsius Iasonis vbi supra nu. 11. circa finem) in l. si tibi. & ibi glo. fin. in principio, & Cynus. C. locati. & Alberi. in l. iuris gentium. §. quinimo. col. 4. in fin. ff. de pactis. nam in constituto est alia ratio, quàm geminationis. cùm non sit verum quod ab aliquibus dicitur, quòd
148 obligatio naturalis † quãdo est geminata producat actionem, & hoc ostenditur euidenter: & ratio secundum eum est (in promptu: & est, quoniam naturalis obligatio se habet ad productionem actionis, tanquàm mater, & ciuilis tanquam pater, vt in l. licèt. §. ea obligatio. ff. de procurat. & tali pacto (inquit Iason vbi supra) declarauit Bar. (quem omnes sequuti fuerunt) in l. 1. col. 4. ff. de condit. indebiti. & in l. cum quis. col. 3. C. de iuris, & facti ignor. & Canonistæ in c. fin. extra de solut. sed impossibile est per naturam, q; duę fęminæ sine masculo generẽt: ergo nec per artem, q; naturã imitatur. vt in §. minorem. instituta. de adoptionibus. & in l. adoptio. ff. eodem. sed sciendum, quòd huic rationi contradixit Alciatus, Rubr. ff. de verbor. oblig. num. 21. versic. Tertiò mouetur. dicens, etsi obligatio naturalis sit mater actionis, tamen secunda naturalis obligatio ex pacto nudo proueniens, non erit dicenda mater actionis, cùm de per se sit actio Ciuilis, ex quo fomentatur à Prætore, qui induxit constitutum. at Iason in dicta Rubr. de verb. obli. col. 5. nu. 13. versic. tu ergo dic. concludendo dixit, quòd ratio prædicta tum est, quam assignauit Bar. in dicta l. iuris gentium. §. igitur nuda. circa fi. vbi dixit, quòd ideo datur actio ex constituto sequenti pa-
149 ctum nudum ex interuallo, quia constitutum est contractus nominatus, & cõuentio legitima, quia fomentatur à lege prætoria, quæ est viua vox iuris Ciuilis. vt in l. nam & ipsum. ff. de Iustitia & iure. & prætor sequitur meram æquitatem: & ita etiam dixit Bal. in l. fina. C. ad l. Falcid. & Albericus in dicto §. Quinimò. col. 8. &

Nico-

Nicolaus de Neapoli. in dicto §. de conſtituta . in quarta oppoſ. glo. Qui Iaſon cùm idipſum repeteret in §. in perſonam, nu. 46. verſic. in ea glo. ibi circa finem. inſtitu. de actio. colligit ex Ioanne Pa. & Aret. ibidem nu. 2. verſi. & ad euidentiam præmitte. vbi exemplificans idipſum addidit, quòd ſpecialitatis, quare, ſcilicet ſpeciale ſit in conſtituto: vt in eo ex pacto nudo oriatur actio, eſt: quia hoc pactum conſtituti interponitur ſuper debito iam contracto: ideo potius operatur conductionem actionis, quàm ſi fieret ſuper debito contrahendo. & hic operatur geminatio promiſſionis, quaſi magis appareat de voluntate deliberata promittentis, quàm ſi vnicus tantum interueniſſet conſenſus, & vnica promiſſio, cui rationi illorum ipſe Iaſon ſubdidit ſimilitudinē (cuius argumento idipſum probatur) ſequens Bar. in l. 1. ſi quis ſimpliciter. ff. de verb. obligat. & Raphael Cum. in Rubr. ff. de verbor. oblig. & dicens quare lex introduxerit, quòd in ſtipulatio-
150 ne † præcedat interrogatio, & ſequatur reſponſio: & reſpōdent hoc fieri, quia præcedente interrogatione magis apparet, de deliberata voluntate volentis ſe obligare: ita erit ergo & in propoſito noſtro, & hanc rationem in conſtituto ſequitur in terminis dictis Raphael. vbi ſupra. q & voluerunt Canoniſtæ in c. per tuas. extra de arbitris & ſpecialiter Ant. ibidē, & in c. cùm contingat, & in c. quintauallis, extra de iureiur. & multa alia media attulit Iaſon vbi ſupra num. 47. & ſequenti: quibus idipſum probatur: idipſum probauit breuiùs Alciatus in Rubr. ff. de verb. obligat. col. 6. nu. 20. verſic. & ex hoc infertur, dicens, quòd pactum geminatum pariat actionē: cùm enim ex primo pacto quis obligetur naturaliter propter conſenſum: certè (inquit Alciatus) ſecundò paciſcens promittit illud, quod tenebatur naturaliter:
151 & ſic dicitur conſtituere † vt in dicto §. debitū. & addidit, quòd hæc ſit communis Doctorum ſententia, vt per Dominum Alex. in l. iuris gentium. §. ſed cùm nulla. ff. de pactis. & in l. legem. C. de pactis. & notandum, quòd Alex. ibidem ſubſequenter elegantiſſimè reſpōdit ad impugnationem, quæ prima fronte videtur feciſſe præſenti noſtro fundamento, etſi reuera in fine ſe ſubſcripſit eidē, & ipſe, vtens eadem declaratione, ſeu limitatione, qua vſus fuit & Alciatus: vt patet ex tenore verborum, quibus ipſi vſi fuerunt in deciſione preſentis queſtionis, qui Alciatus idipſum breuiùs repetijt in l. in bonæ fidei. colum. 5. nu. 32. verſi. ſunt & qui. C. de pactis, dicens ſententiam receptiſſimam eſſe eorum, qui tradiderunt, ſi pactum nudum iteretur, actionem ex cōſtituto naſci. conſtituere enim eſt cum parte ipſa ſtatuere, ideſt, deliberatè promittere, quæ animi deliberatio ex actus geminatione colligitur, quòd ſi hæc deliberatio non adſit, ſecus eſt: nec dicetur con-

constitutum quicquàm esse, nec actio oritur, vt cùm vno tempore vtrumque pactum accesserit: nulla enim hìc erit maior deliberatio. idem docuit Paul. de Cast. in l. fin. C. ad l. Falc. & in l. 1. in principio. ff. de Ca. pe. Rom. in l. si verò. §. de viro. ff. solut. matrim. in Fallentia 21. versic. Octauò probatur. Corn. in consi. 68. incip. arduа quidem. in fi. lib. 3. idipsum docuit eleganter Decius in l. legem. num. 9. & sequentibus C. de pactis vbi post multa non videtur acceptasse limitationem Iasonis vbi supra, dicentis, quòd necessario requiratur quòd in pacto secundo (vt dici possit constitutum) vt expressa fiat mentio de debito contracto ex primo pacto nudo: cùm (inquit ipse Decius) semper intelligatur: eò quòd se-
152 cundum pactum † supponat primum, & ad ipsum implicitè referatur: & taciti & expressi eadem sit virtus. vt in l. cùm quid. ff. si cer. pet. & ibidem ipse Decius respondendo ad quecunque obiici possent, concluſit dicens, quòd ex pacto nudo producatur actio iure prætorio siue æquitate prætoria si secũdum pactum nudum fuisset factum ex interuallo post primum: quamuis non expressè fuisset facta relatio ad primum pactum nudum. idipsum docuit Salyc. (etsi non ita clarè processerit, prout fecerunt Doctores supra recensiti) dicens in dicta l. legem. C. de pactis. quòd tertius casus à regula exceptus, (in qua communiter dicitur à Doctoribus, quòd pactum nudum nõ pariat actionem Ciuilem, sed solùm naturalem) est in constituta pecunia. vt instit. de actio. §. de constituta. & addidit huius rei duplicem posse esse rõnem. Nam vna est frequentia constituti, & eius æquitas: quia nisi debitum saltem naturaliter deducatur in constitutum. vt in l. 1. §. debitum, ff. de cõstitu. pecu. propter quod non est verisimile incautè & minus deliberatè sine iusta causa hoc fecisse, vt colligitur ex dicta l. 1. in princip. idem docuit Marsil. in l. 1. §. quæstioni. nu. 3. versic. sed etiam pro plena. in fin. ff. de quæst. qui rursus idem repetijt in repet. l. Frater tuus. num. 42. C. ad l. Corn. de sicar. idem docuit Marianus Socinus iunior in repet. Rubr. ff. de verb. oblig. nume. 268. & sequentibus. vbi hanc quæstionem eleganter pertractans, tandem concluſit (vt retulimus supra concluſisse, ac docuisse Iasonem in eadem Rubr. vbi repetijt ferè eadem verba & fundamenta, quibus vsus fuerat Iason) & concluſit, vt docuit Alciatus & Decius vbi supra postquam animaduertisset se non posse superare rationes eorum: etsi solùm citauerit Decium in dicta l. legem. nulla facta mentione de sententia Alciati in idipsum tendente, vide ergo paulò antè, vbi dictorum Doctorum sententias ad verbum ferè relatas reposuimus ad maiorẽ veritatis diluci dationẽ, idem docuit And. ab Exea in suo eleganti tracta. pactorum. limit. 41. incip. Quadragesimò primò fallit. idem breuiter & eleganter do-

docuit Angel.Aret.in §. in perſonam.in fi.inſtitu.de actio. verſic. ſin autem eſſet debitum: dicens, quòd ſi eſſet debitum naturale tantum, vel Ciuile & naturale, & eliſum exceptione , vel erat in
153 die : & conſtituatur † purè , vel ſine die , vel erat vtroque modo debitum , ſed purè , & in diem ; ſed cõſtituatur per tertium , tunc erit vtilis & neceſſaria : & addit practicam ſeu modum ſeruãdum in intentando actionem nobis acquiſitam ex conſtituta pecunia : dicens,Sic forma libellum,videlicet . Dico contra Titium , quòd cùm eſſet mihi naturaliter obligatus ad decem (vel alio modo enarres dictum creditum :) dictus Titius conſtituit mihi ſe ſoluturum dicta decem . quare peto per vos Dominum Iudicem dictum Titium cõdemnari ad dandum & ſoluendum dicta decem. idem docuit Alex. in dicta Rubr. ff.de verb. obligat.nu. 15. verſic. quia quando . dicens hoc eſſe , quia cenſetur magis deliberata promiſſio, quando eſt geminata, & iterata . Vndè ex his meritò Bal.& Ang.collegerunt in l. fina. ff.ad l.Falcid. quòd geminata naturalis obligatio eſt efficax ad agendum, & poteſt ad hoc probandum adduci glo.in c.ex litteris.extra de diuortijs . vbi gemi-
154 nata † confeſſio non poteſt reuocari prætextu erroris : de quo tangit Bald.in l.error.C. de iuris & facti ignor.& propter hoc (inquit) videmus, quòd vbicunque
155 quis procedit † ad actum præſtando iuramentum , dicitur ad illum deliberatè accedere:& hęc fuit ratio, quare ex pacto nudo ſi interueniat iuramentum oriatur actio : prout infra latiùs probabimus in fundamento octauo,referendo Doctorum ſententias . Vide ibi .

Fundamentum noſtrę deciſionis ſeptimum eſt regula acceptiſſima communiter à Doctoribus, quòd ex pacto nudo oriatur no-
156 bis actio † de iure Pontificio , cui omnino ſtandum erit (maximè in foro Eccleſiaſtico , & conſcientiæ,vt peccata,quibus Deus Omnipotẽs offenditur vitemus) & quòd hæc regnla ſit veriſſima, probatur tribus medijs . Primò enim per textum in c.1.ext.de pactis. vbi hæc habentur,videlicet: [Antigonus Epiſcopus dixit,aut inita pacta ſuam obtineant firmitatem , aut conuentus (ſi ſe non cohibuerit) Eccleſiaſticam ſententiat diſciplinam . Vniuerſi dixerũt pax ſeruetur,pacta cuſtodiantur.] hæc ibi . Idem & apertiùs probatur per tex.in cap.qualiter. extra eodem,vbi Gregorius Papa infraſcriptis vſus fuit verbis , videlicet . [Qualiter in Sardinia ſtudiosè agendum eſt , vt ea quæ promittuntur , operę compleantur] hæc ibi. Idem probatur per tex. in c.quicunque Epiſcopi ſuffragio 12.q.2.vbi Greg.Papa infraſcripta protulit verba, videlicet.[Quicunque Epiſcopi ſuffragio cuiuſlibet aliquid Eccleſiaſticæ vtilitatis præuiderint , & pro eo quodcunque commodum in remunerationem promiſerint, promiſſi ſolutionem eos exolue-

re

re oportebit, ita vt id ad Concilium Prouinciale deferatur, vt eorum conniuentia confirmetur: & ratio est, quoniam (sicut ait Apostolus 1. Timot. c. 5.) dignus est operarius mercede sua. Idem probatur per text. in c. cùm contingat. ext. de iureiur. cuius verborũ seriem cùm sępius supra recensuerimus eadem hic nõ repetemus: cùm sufficiat nobis ex ipso colligere, ꝙ duo requirantur, vt quis
157 compelli † possit (quæ omnia reperiuntur in casu nostro) ad obseruandam promissionem iuratam. Nempè, Primũ quòd obseruatio eius fieri possit sine interitu salutis æternę. Secundum, quòd illud nó vergat in alterius prędiciũ, ita quòd (vt docuit Cassaneus in consuetu. Burgun. fol. 659. nu. 20. & 21. vers. & per supradicta) non sufficiet vnum sine altero propter dictiones inibi insertas. videlicet [Nec etiam.] quę quidem important inclusam copulatiuã, vt voluit text. (quem ad hoc ponderat, & notat ibi Bart.) in l. si quis, ita stipulatus fuerit. ff. de verb. oblig. quoniam ad veritatem copulatiuę requiritur vtraque pars vera, etiam si contractus huiusmodi roboratus iuramento contra bonos mores non sit, vt ipsemet Cassaneus subdidit ibidem, nu. 24. verticulo dico fortius. Idipsum probatur & secundò infrascriptorum Doct. auctoritate, videlicet Glosę, & communiter Canonistę in supra citatis iuribus. Idem docuit Iason in l. iurisgentium. §. sed cùm nulla. num. 4. ff. de pactis. & in l. si quis maior. C. de transact. & in rubr. ff. de pactis, vbi idipsum docuerunt communiter moderni, & hanc communem Doctorum esse sententiã asseuerauit quoque Frãciscus Viuius in Thesauro comm. opin. in versic. pactorum genera. num. 4. versiculo reuertor igitur ad regulam. Idem docuit Prępositus in dicto c. quicumque Episcopi suffragio. Idem docuit Baptista de de Sancto Blasio in Rubr. decret. quæstione vigesimasecunda, distinctione tertia. Corneus in consilio 2. littera B. libro 1. Alciatus in c. cùm contingat. nu. 339. ext. de iureiuran. Idem docuit Emanuel Soarez in tract. commu. opinio. versic. pactum nudum. dicens hanc esse communem Doctorum sententiam. Idem docuit Decius in l. legem. num. 11. C. de pactis. Marianus autem Socinus super Rubr. ff. de verb. oblig. num. 85. & 86. Volens concordare in hac materia ius Canonicum iuris Ciuilis dispositione. Primò negauit fuisse indultam alicui actionem de iure Canonico propter ipsum pactum nudum, asserens contrarium non probari per textum in capitulo primo, extr. de pactis, cum ad ipsum possit responderi: eo quòd loquatur de pactis aliàs de iure validis, sicut etiam de §. prætor ait. l. iuris gentium. ff. de pactis. & id ipsum elicitur ex verbis ipsiusmet. capitulo primo, cùm ibi dicatur, [suam obtineat firmitatem,] & sic non videtur aliud de nouo induci, & maximè hoc videbatur dicendum, ne ius ciuile corrigeret, & ad alia, quę

pro communi opinione (vt ſcilicet nudo pacto agatur de iure Canonico) allegatur : reſponderi poſſet, vt plenè per Iaſonem in d. l. iuſiurandum. §. ſed cum nulla: ſed eſto quòd ſubdit ipſemet Marianus vbi ſupra, quòd ita ſit de iure Canonico, reſponderi poterit, quòd illud eſt, quia apud Deum nõ ſit differentia inter ſimplicem loquelam, & ſolemnem etiam iuratam: quælibet enim vti vera obſeruanda eſt, vt in capitulo iuramenti, 22. quæſt. 5. Vltimò tamen loco ſubſequentes ipſe Marianus nihil pro certo aſſeuerare voluit, ſed cogitãdum reliquit alijs. Huic etiam noſtro fundamento breuiter ſe ſubſcripſit Andreas ab Exea in tractat. de pactis, limit. 38. Et quidem, quòd de iure Canonico ex pacto nudo oriatur actio contra paciſcentem experienda in foro fori, docuit quoque Alexan. in l. ſi conuenerit. columna ſecunda, num. quinto, verſiculo tertiò limita. ff. de iuriſdict. om. iudic. vbi dixit hanc eſſe magis communem ſententiam, vt de iure Canonico poſſit agi, ſicut ex ſtipulatione in capitulo primo. extra de pactis. Idipſum docuit Alciatus in Rubr. ff. de verborum obligatione, numero decimoquinto, verſiculo tertiò fallit, vbi dixit, quòd in foro Canonico (in quo proceditur de æquitate) pactum nudum generet actionem. & addit hanc eſſe magis communem opinionẽ ſecundum mentem dictæ Decretalis in c. 1. ext. de pactis. Idipſum inuitus retulit Ang. Aretinus in §. in perſonam, nu. 7. verſic. & licet ſit. Inſtitu. de actio. dicens. & licet ſit communis opinio tam Canoniſtarum, quàm Legiſtarũ, quòd de iure Canonico ex pacto nudo oriatur actio: nihilominus ſubdidit. Ego tenerem opinionẽm Saliceti, cùm negari non poſſit, quòd non ſit dubium de intellectu dicti c. 1. ext. de pact. eo quòd ibi non ſpecificetur, q̃ ibi loquatur textus de pacto nudo, nec quòd ibi oriatur actio. ergo (inquit ibi Alciatus) dicendum erit non oriri actionẽ, ſtante regula Canoniſtarum, quòd per verba non clara, & quando deciſio nõ eſt manifeſta propter verba obſcura, vel per ſuppleta, vel ſubintellecta, vel tacita, vel a contrario ſenſu non inducatur le
158 gum correctio, † prout docuit glo. ſingul. in capitulo cupientes. §. quòd ſi per viginti. de elect. in ſexto. Huic verò noſtro fundamento ſe ſubſcripſerunt communiter Canoniſtæ, in capitulo cùm veniſſent. ext. de inſtitu. vt refert Guid. Pap. in deciſione 190. incipien. In honoratijs, numero quarto, verſiculo ex quibus præterea addens, quòd dictos Canoniſtas ſequutus fuerit Bartolus in l. ſi quis pro eo. ff. de fideicommiſ. lib. Probatur & tertiò præſens fundamentum his rationibus. Prima quarum eſt, quoniam
159 in foro † Canonico proceditur per æquitatem, vt in capitulo dilecti. ext. de iudic. At cum ad ſtandum pactis initis æquitas, ac obligatio naturalis ipſa nos compellat. Vt multis medijs ſupra latiſ-

latissimè in fundamento secundo fuit probatum. Inde sequitur, quòd meritò a iure Pōtificio cōpellamur ad adimplenda nuda pacta. Secunda ratio est, quoniam apud Deum, qui est scopus ac finis, ad quem nos mortales exoptat ius Canonicum dirigere per diuinorum præceptorum obseruantiam, nullam aut paruam differentiam facit inter simplicem loquelam, seu promissionem, & iuramentum promissorium sub fidei interpositione, aut Diuini nominis inuocatione. vt in capitulo secundo, in fine. extra de fideiussor. in capitulo ad aures. extra quòd met. cau. & in capitulo iuramenti, vigesima secunda quæstione quinta, & per glo. & Doctores ibidem, & per glo. in capitulo penultimo. extra de iureiurando, quod & supra quamplurimorum Doctorum sententia probauimus in præmisso primo, conclusione secunda per totum. Vide ergo ibi latissimè: quod docuit (vltra ibi citatos) Marianus Socinus in Rubric. de verborum obligatione, numero 64. in versiculo facit, quia ius Canonicum.

Amplia primò allata in dicto fundamento septimo, dicendo illa habere locum non solùm in foro Ecclesiastico: verùm etiam in foro seculari, scilicet in terris subiectis pleno iure etiam quo ad temporalia Ecclesiæ intantum, quòd ex pacto nudo simpli-
160 ci inibi oriatur † actio, & qui promissionem receperat contra promittentem sub pacto nudo, prout docuerunt infrascripti Doctores, videlicet Imol. in capitulo quæ in Ecclesiarum, numero vigesimosecundo, ext. de constitu. Bal. in Authen. ad hæc. C. de vsur. vbi docuit istud procedere non solùm in clericis, verùm etiã in laicis subiectis Ecclesiæ quo ad temporalem iurisdictionem. Idem docuit Franciscus Viuius in Thesauro commun. opinion. in versiculo pactorum genera, numero 5.

Amplia & secũdò singulariter allata in d. septimò fundamento, dicendo conclusionem ibi probatam, scilicet quòd pactum nu-
161 dum † pariat actionem contra paciscentem habere etiam locum in foro seculari non solum in terris subiectis Ecclesiæ, verum etiam in terris subiectis Imperij ditioni, secundum communem Doctorum sententiam, quã allegat Fortunius Garzia in capitulo primo, numero decimo, ext. de pactis. Idem docuit Franciscus Viuius vbi supra, numero sexto.

Amplia & tertiò dictam conclusionem iuris Canonici habere locum, idest actionem parere
162 † in curia mercatorum, & vbicunque locorum, vbi proceditur de bono, & æquo, prout docuerunt infrascripti Doctores, videlicet Bartolus in l. quintus. per illum textum, & in l. si fideiussor. §. quædam. ff. mandati. Bal. & Salicetus in l. si pro ea. C. mandati. & in l. secunda, C. de constitut.

& in capitulo primo, columna prima, ext. de pactis. Vbi ait, quòd ex pacto nudo agunt mercatores, & numularij inter se, & dicit hoc notari in Authen. de fideiussor. §. penultimo. Idem docuit Alexan. in l. iurisgentium. §. sed cùm nulla. ff. de pactis, & in consilio quadragesimoprimo, vel quadragesimosecundo, incip. Viso puncto. columna secunda, lib. tertio. Idem docuit Franciscus Viuius, vbi supra numero octauo, idem docuit Bartholomeus Socinus in rubric. ff. de verborum obligatione, columna secunda, numero sexto, in fine. Idem docuit Salicetus in l. placuit. in versiculo quæro statuto cauetur. C. de iudic. dicens, quòd quando in statuto caueretur, vt in curia mercatorum iudicetur de bona æquitate, non inspectis solemnitatibus iuris qualiter intelligantur hæc verba ipse post relationē sententiæ variæ inter Doctores ipsè concluſit, dicēs, quòd cum sit verecundia mercatori allegare huiusmodi exceptionem pacti nu-
163 di, † ideo talis regula erit obseruanda, scilicet quòd ius ciuile tunc debeat obseruari, quando detrahit iuri gentium ex causa: & ideo solēnitas testatorum in dicta curia mercatorum seruanda erit, & idem docuit dicendum fore de exceptione gabellę non solutæ, quæ per statutum debuit solui, quia illa derogat iurigentium fauore Reipublicæ. Vbi autem ius ciuile non detrahit iurigentium, sed solum robur non adijcit, vt in pacto nudo, tunc ius gētium seruatur propter meram æquitatem, quę debet attendi. Hęc omnia Salicetus vbi supra. Idem docuit Felinus in capitulo primo, numero primo, ext. de pactis. & in pulchra facti specie scripsit Alexan. in consilio quinquagesimosecundo, numero tertio, & quarto, volumine sexto. Decius etiam huic ampliationi pluribus in locis idipsum docuit, & præsertim in consilio septimo, numero tertio, versiculo & pro tenui, & in consilio 107. incip. In causa. columna secunda, & in consilio 421. numero decimoseptimo, plenè & subtiliter. Idem docuit Ioannes Baptista a Sancto Seuerino in tract. de pactis, quæstione decimatertia, numero secundo. Paris. in consi. 82. num. 18. vol. 1. Blancus in tract. de Compa. in 1. quæst. num. 13. tomo 12. Bal. rursus in c. r. col. pen. ext. de pactis. & in cap. si pro debilitate. ext. de offic. deleg. Idem docuit Afflictus in decisione 399. incip. Fuit latum laudum. num. 3. vers. cum inter mercatores. Vbi idipsum docuit Cæsar Vrsillus. nu. 3. addens hoc ipsum docuisse Barbatium in consi. 62. & Nattam in repet. Clemen. sępe, colum. 88. de verborum significatione, & Iasonem in §. si quis. nu. 78. instituta. de actio. & in consi. 82. vol. 1. Idem docuit Alciatus in Rubr. ff. de verborum obligatione, nu. 15. vers. sed aduerte.

Limita singulariter allata in dicta tertia ampliatione dicti

dicti fundamenti ſeptimi, dicendo ipſa non habere locum quando pactum nudum eſſet initum
164 dolo, vel metu: † quoniam tunc non produceret actionem, etiam de iure Canonico: cùm in tali caſu haberet locum text. in c. 1. ext. de pactis. prout latè probauit Iaſon in l. iuriſgentium . §. ſed cùm nulla. nu. 10. ff. de pactis. cui ſe ſubſcripſit Franc. Vinius vbi ſupra, nume. 9.

Fundamentum octauum, cui innititur præſentis quæſt. noſtræ deciſio, eſt: quoniam in dicto debito contracto interuenit iuramentum de iam deperditis in ludo alearum ſoluendis: & hoc contingit, poſtquàm deſijſſent ludere: virtute cuius iuramenti
165 † aſſeueramus pactum etiã aliàs ex ſe nudum ſupertueſtiri, & producere etiam actionem de iure Ciuili contra dictum iurantem: quod & probatur triplici medio. Primò. n. per arg. in l. ſi quis maior. C. de tranſact. vbi ad verbum hæc habentur, videlicet. [Si quis maior annis vigintiquinque aduerſus pacta, vèl tranſactiones, nullo cogente imperio, ſed libero arbitrio, & voluntate confectas, putauerint eſſe veniendum; vel interpellando Iudicem, vel ſupplicando Principibus, vel non implendo promiſſiones, eas autem inuocato Omnipotentis Dei nomine eo Auctore ſolidauerit. non ſolùm notetur infamia, verùm etiam actione priuatus, reſtituta pœna, quæ pactis probatur inſerta, & rerum proprietate careat, & emolumento, quod ex pactione, vel trãſactione illa fuerit conſequutus. itaque omnium eorum mox cõmoda deputabuntur eis, qui intemerata pacti iura ſeruauerint.] hęc inter alia ibi habentur. Ex quibus apertiſſimè colligitur ex argumento ſumpto à cõtrario ſenſu, quòd non tranſgrediens iuramentum (quo quis pactum, etiam nudum, firmaſſet de aliquo agendo vel ommittendo) ex ipſius iuramento virtute acquiret actionem contra nõ ſeruantem huiuſmodi pactum inĩtum: Nam aliàs fuiſſent ſuperflua verba illa inibi inſerta, videlicet. [verùm etiam actione priuatus] ſcilicet remaneat, qui iuratũ pactum non ſeruaſſet. Niſi Imperator per dicta verba voluiſſet nobis innuere, quòd is, qui recepit pactum nudum iuratum, acquirit inde in foro iudiciali ciuilem actionem contra paciſcentem, vt apertiſſimè infra citandi Doctores docuerunt. Hoc ipſum elicitur ex text. ſingulari in capit. 2. de pactis in ſexto, vbi Bonifacius Octauus his præciſis verbis vſus fuit, videlicet. [Quamuis
166 pactum patri factum † à filia dum nuptui tradebatur, vt dote contenta nullum ad bona paterna regreſſum haberet, improbet lex ciuilis, tamen iuramento, nec vi, aut dolo, præſtito firmatum fuerit ab eadem, omnino ſeruari debebit: cùm non vergat in æternæ ſalutis diſpendium, nec redundet in alterius detrimentum.] hæc ibi. Idem probatur, & ſecundò Doctorum ſententia: Nam infraſcripti ſe ſubſcripſerũt

præsenti fundamento. Bart. enim in d.l.si quis maior. col. 2. num. 7. vers. vlterius nota. Vbi dixit, q̃ ex illa lege notã dum erit, q̃ quando est iuratum super trãsactione, vel pacto: qui venit cõtra, reddit data, soluit pœnam, & perdit actionem. Quapropter concludit, q̃ propter iuramentum hoc efficiatur, & ratio est, quoniã iuramentum habet vim clausulæ, quæ ap-
167 ponitur † in stipulatione pœnali, s. rato manente pacto, &c. imò maiorem vim habebit, vt ex dicta lege patet: cùm ergo iuramentum habeat vim stipulationis, & omnes Doct. concludant (vt probauimus in fundamento sexto, q̃ ex stipulatione quis adipiscatur actionem. Inde sequitur, quòd pactum nudum ex se, vestitum verò iuramento producat actionem, etiam de iure ciuili per dictum textum in dicta l. si quis maior. Denique apertissimè, & ad verbum concludit ibidem Barto, quòd dicta l. si quis maior. habeat locum in omnibus pactis, cùm ibidem dicatur [Pacta.] Inde sequitur, quòd de omnibus pactis dictus textus loquatur, cùm omnia pacta comprehendantur sub voce illa in numero plurali posita, videlicet. [Pacta.] Et quòd iuramentum accedens pa-
168 cto † etiam nudo habeat vim stipulationis docuerunt etiam & infrascripti Doctores, videlicet. Bal. in consilio 145. incipien. Clausulæ derogatoriæ. libro primo, & in consilio 361. eodem lib. Idem docuit Guid. Pap. in consilio 31. num. 3. vers. etiam quia iura-

mentum. vbi a num. 4. vsque ad 8. exclusiuè dicti consilij probauit multis rationibus præsens nostrum fundamentum probari dicta l. si quis maior. respõdens motiuis contrarijs aliorum; afferens ibidem multos similes effectus iuramenti. Vide ergo ibi per eum. Idem docuit Salicetus in dicta l. si quis maior. colum. 1. nu. 5. versic. item nota tertiò. Vbi dixit, quòd ex ipsa lege notanda forent inter alia, & hæc, videlicet. Con-
169 trauenire † dicitur, qui nedũ facit, sed omittit q̃ facere debuit. & in versiculo *solidauerit*. dixerit glo. quòd *iurauit non contrauenire*, addés ipse Salicetus, idẽ se putare si quis affirmatiuè, (vt in casu nostro) tantum iurauit se pactum, vel transactionem seruare, & implere: quia tunc propriè dicitur iuramento solidare, ideo non implẽdo promissa locum habet hæc pœna, scilicet contenta in dicta l. si quis maior. & in numero septimo, versiculo ibi priuatus. idem Salicetus dicit non seruantem pactum iuratum, esse ipso iure priuatum tali actione. Idipsum & clarius docuit. Aretinus in dicta l. si quis maior. columna prima, in principio, & in primo notabili, dicens dictam legem habere locum generaliter in omni contractu, & etiam in pacto nudo: quatenus pœnæ aliis contractibus possint adaptari, vt docuit glo. not. ibidem. Vbi idipsum docuit Bart. & Bal. Idipsum docuit Mantua in sua collectanea in dicta l. si quis maior. in fine. asserens, quòd huiusmodi

iusmodi periurij exceptio non solùm agentem repellit, verumetiam actionem ipso iure pariter perimit, vt docuit Bartolus in Authen. De incestuosis nuptijs. in principio, in columna secunda, & Ancharanus in consi. 382. & addit, quòd ita sit transeundum. Idem docuit Alexan. in rubrica, ff. de verborum obligatione, numero decimoquinto, versiculo propter hoc videmus, dicens, quòd vbicunque quis pro-
170 cedit ad actum † præstando iuramentum dicetur ad illud deliberate accedere: & hæc est ratio rationum quare ex pacto nudo, si interueniat iuramentum, oriatur actio. Vnde signanter dicit Archidiaconus in capitulo quamuis. de pactis. in sexto, & Antonius de Butr. in capitulo si diligenti. extra de foro compet. quòd interueniente iuramento non requiratur certioratio ad actum, ad quem aliàs erat necessaria: Propterea si mulier iuret non contrauenire in contractu, in quo fideiubeat, non opus erit, quòd certioretur de beneficio Velleiani. Et quòd ex pacto nudo, iurato oriatur actio Roman. allegat textus in l. si quis maior. C. de transact. quem ante eum allegauit Innocentius in capitulo cum contingat. extra de iureiurando. Et his omnibus Alexan. recensitis vbi supra subdidit, non discutio hunc articulum, sed videatis per Canonistas in capitulo cum contingat. ext. de iureiurando, quasi tacitè videatur illis se remisisse: Tamen ipsemet Alexan. hunc ipsum articulum accuratius examinando in dicta l. si quis maior. videtur se astipulatum fuisse contrariæ sententiæ. Nam ibi in columna quarta, numero decimoquarto, versiculo extra glosam. his præcisis verbis vsus fuit, videlicet, quòd dictus textus in versiculo actione priuatus. inducatur, quòd ex iuramento inducto, etiam de iure ciuili oriatur actio, & quòd ad hoc alleget Roff. in rubr. ff. de verborũ obligatione, & Roman. in l. 1. in principio eodem titulo, licet magis communis Doct. opinio sit in contrarium, cum speciale sit in liberto. vt in l. si quis pro eo. & ibi per glo. & Bart. ff. de fideicom. liber. & addit, quòd ad dictum textum, in dicta l. si quis maior. posset responderi, quòd intelligatur dictus textus de pristina actione, super qua fuit transactum, & conuentum per transactionem, vel pactum, quæ actio non erat ipso iure extincta. Fortius tamen videtur obstare iste textus dum subiungit pœnam peti posse, scilicet deductum in pactum, vel transactionem, sed dicas, quòd pœna fuerat promissa per stipulationẽ, etsi statim subdiderit, quòd hoc non sit sine diuinatione, de quo tamen articulo non vult disputare. hæc ille Doctor ad verbum, cuius verba retulimus, vt possimus ex illis elicere apertissimè non fuisse suam sententiam absolutam asserere ex iuramento addito pacto nudo non oriri actionem de iure ciuili, quod & adhuc apertius colli-

gitur ex verbis eiusdem Alexan. in l. stipulatio. §. alteri stipulari. numero nono, versiculo vbi autem iuramentum, columna secunda, ff. de verborum obligatione. Nam ibi dixit, quòd vbi iuramentum interueniſſet, posset stipulator recta via agere, vt promittens compellatur ad obseruantiam iuramenti, etiam non præcedente denunciatione Euangelica: quia vbi iuramentum seruari potest, cogitur iurãs ad obseruantiam illius. vt in capitulo si vero. cum alijs iuribus vulgaribus. extra de iureiurãdo, quod & in specie firmauit Bart. in dicta l. si quis pro eo. in sexto membro. Idem docuit Iason in l. iurisgentium. §. sed cùm nulla, numero vigesimoprimo, ff. de pactis. Antonius de Butr. in capitulo cum contingat, vbi & Abbas, numero trigesimoprimo, extr. de iureiurando. Idem docuerũt Moderni in l. si quis maior. C. de transact. Felinus in capitulo primo, extra de pactis. & ibi Fortunius. numero vigesimoquinto. Matthesillanus in suo notabili singulari trigesimosexto, incipien. Nota nouam regulam. citans ad hoc ipsum probandum dictum textum in l. si quis maior. qui & ibidem addidit dicens, & hoc verificari, quamuis ex simplici iuramento de aliquid præstando in futuro, regulariter non nascatur actio, sed obligatio naturalis, secundum ius ciuile. Vt in dicta l. si quis pro eo. Idem docuit Antonius de Petra post alios per eum citatos in repet. l. primo, in tertiodecimo effectu iuramenti. ff. de iureiurando, vbi dixit hanc esse communem opinionem: & hic Doctor ad hoc probandum attulit hanc rationem, dicens, quoniam facilius lex permittit contraueniri simplici promissioni, quàm promissioni factæ medio iuramento, quia grauius peccat transgressor iuramenti, quàm simplicis loquelæ, vt docuit Panormitanus in capitulo præterea, el secondo, not. vltimo, extra de sponsal. Idem docuit Cuma. Roman. & Galiaula folio sexto, in rubr. ff. de verborum obligatione. Idem docuit And. ab Exea in suo tracta. de pactis, parte tertia, numero 422, & sequenti, folio paruo 221. Idem docuit Alciatus in capitulo cum contingat, numero 66. versiculo ex ista tamen solutione. extr. de iureiur.
171 dicens, quòd iuramentum † operatur vim geminati consensus. Vnde sicut pactum nudum geminatum parit actionem, vt in l. prima, §. debitum. ff. de constituta pecunia, ita pactum nudum iuratum. Qui Alciatus rursus ibidem columna penultima, numero 339. in fine. versiculo vnde quicquid dicat Iason his præcisis verbis se subscripsit præsenti nostro fundamento dicens, quicquid dicat Iason, tene communẽ opinionem, quam etiam sequitur Felinus in capitulo primo, columna secunda, extr. de pactis, quæ fundatur in ratione concludente. Nam si iuramentum confirmat contractum, cui lex resistit, & facit etiam, vt in foro ciuili

uili seruetur, vt in dicto capitulo contingat. & in capitulo secundo, de pactis in sexto, quanto magis confirmabit contractum, vbi lex non resistit, & ex quo naturalis oritur obligatio, sicut est pactum nudum. Tamen animaduertendum, quòd ipsemet Alciatus in l. in bonæ fidei, numero trigesimoquarto, & trigesimoquinto, C. de pactis, negat pactum nudũ iuratum de iure ciuili gignere actionem virtute dictæ l. si quis maior. cùm textus loquatur (inquit) non de actione oriente ex pacto, sed de priore actione super qua transactum fuerat. Nam nec super pœnam ibi iuratum fuerat. Idipsum repetijt idem Alciatus in dicta l. si quis maior numero sexagesimoquinto, versiculo annotansque, & in numero sexagesimosexto, versiculo sed tamen. Cuius quidem sententia, sicut & aliorum Doctorum suprà recensitorum; nihil verè contra præsens hoc fundamentum in casu nostro, concludit, cum simus in pacto non simpliciter nudo, sed in stipulatione facta ante ludum, & post ludum ratificata, seu renouata, & sic geminata, & iuramento firmata: ipsi verò Iuristæ loquuntur, quando iuramentum non esset delatum super principali conuentione facta, & quòd textus in dicta l. si quis maior. loquatur, & habeat locum, cùm super principali conuentione iuratum fuit. ex ipso contextu verborum ipsius apertissimè comprobatur. Cùm ergo, (vt diximus) in casu nostro iuramentum fuerit latum super obseruanda, ac opere adimplenda priore cõuentione, & sic non sumus in pacto nudo, sed vestito per stipulationem, concurrente interrogatione, & responsione vtriusque volentis ludere, & post ludum accessit, & repetita stipulatio iurata, seu pacto inito inter ludentes. Indè patentissimè colligitur dictam l. si quis maior confirmasse veritatem præsentis nostri fundamenti eo magis, quòd dictum iuramentum superueniens pacto nudo, vt probauimus, multipliciter ipsum vestierit, tribueritq; vincenti actionem contra victum etiam de iure ciuili, vt per multa quoque docuit Guid. Pap. in consilio 31. incip. Viso ad plenum processu, per totum. & in consilio duodecimo, incip. Ex facti narratione, numero 5. versic. imò etiam. & in decis. 190. nu. 4. versic. ex quibus præterea patet. Idem docuit Hyppolitus de Marsil. in repet. Rubr. ff. de fide iussor. nu. 157. Idem Raphael Cumanus in dicta l. si quis pro eo. in principio. Idem docuit Ambrosius de Vignate in dicta l. iurisgentium, §. quinimo.

Amplia quę diximus in fundamento octauo, dicendo illa habere locum etiam in pacto nudo
172 † firmato fidei interpositione: cùm & ipsam fidei interpositionem iura, & Doctores æquiparent ipsi iuramento, quo ad incurrendam obligationem illud faciendi, quod tali medio promissimus facturos nos, vel omissuros fore, etsi non quo ad omni-

omnimodam pœnam inflictam à iure ipſis periuris, prout latiſſime fuit probatum in præmiſſi primi, concluſione ſecunda per totum, vbi quamplurimos recenſuimus Doctores hoc ipſum tenentes. & modo ſpecialiter addimus, auctoritatem Guid. Pap. in conſi. 31. nume. 9. per totum ſe ſubſcribentis præſenti ampliatio ni ad uerbum.

Amplia ſecundò ſingulariter allata in dicto fundamento octa-
173 uo, dicendo iuramentum † appoſitum non tantum ſtipulationi (vt in caſu noſtro) verumetiam pacto nudo addere forum foro: ita q̃ poterit quis de iure communi actionem indè profectam tentare, ſeu experiri etiam in foro Eccleſiaſtico: licèt huiuſmodi paciſcentes eſſent laici: quoniam in hoc caſu poſſent in vtroque foro de iure communi conueniri: quod & probatur duplici medio. Primò enim per text. apertiſſimũ in c. fin. extra de foro compet. in ſexto, vbi Bonifacius Papa Octauus his præciſis verbis vſus fuit, videlicet. [cùm C. laicus (pro quo ſoluiſti certam pecuniæ quantitatem, in qua pro eo te fideiuſſorio nomine obligaueris) te ſeruare indemnem recuſet, contra iuramentum à ſe præſtitum temerè veniendo: ipſum coram Eccleſiaſtico Iudice (ad cuius forum ratione iuramenti huiuſmodi cognitio noſcitur pertinere) de iure poteris conuenire, vt ipſum, monitione præmiſſa, per cenſuram Eccleſiaſticam: quòd te ſuper prædictis (vt tenetur) ſeruet indemnem, præuia ratione compellat.] hæc ibi. Idem probatur per text. in c. Nouit. §. Poſtremò, extr. de iudicijs vbi Innocentius Tertius ſcribens Prælatis Franciæ his præcitis verbis vſus fuit, videlicet: [Poſtremò cùm inter reges ipſos fuiſſent reformata pacis fœdera, & vtrinq; præſtito iuramento proprio firmata: quæ tamen vſque ad tempus prætaxatum ſeruata non fuerint. Nunquid non poterimus de iuramenti violatione cognoſcere? quod ad iudicium Eccleſiæ non eſt dubium pertinere, vt rupta pacis fœdera reformentur.] *hæc ibi.* Idem habetur in capit. venerabilem. §. vtrum verò. extra de elect. vbi hæc habentur, videlicet: [Vtrum verò dictum iuramentum ſit licitum, vel illicitum: & ideo ſeruandum, vel non ſeruandum extiterit, nemo ſanæ mentis ignorat ad noſtrum iudicium pertinere.] hæc ibi. Idem expreſſiùs Bonifacius Papa Octauus, & habetur in c. 2. de iureiuran. in ſexto, vbi hæc habentur, videlicet. [Licèt mulieres, quæ alienationibus dotium, & donationum propter nuptias conſentiunt non contrauenire proprio iuramento firmantes ſeruare iuramentum huiuſmodi non vi, nec dolo præſtitum de iure Canonico tenentur: quia tamen quidam Iudices ſeculares eas contra præfatas alienationes audiunt: quamuis eis conſtet legitimè de huiuſmodi iuramento. Nos animarum periculis obuiare volentes, eoſdem iudices ad ſeruãdum hoc ius Canoni-

nonicum per locorum ordinarios cenſura Eccleſiaſtica determinamus compellendos]hęc ibi. Idipſum probatur & ſecundo Doctorum ſententia. Nam Glo. & Doctor. in dictis citatis iuribus hoc ipſum docuerũt, & vltra eos ſunt & infraſcripti alij, videlicet. Alciatus, qui in repet.c.cùm contingat.nu.215. verſic. quòd iuramentũ, ext.de iureiuran.& quòd hæc ſit communis opinio docuit Iaſon in conſi.9.nu.3.vol.1.idem docuit multorum auctoritatibus Marſil. in ſuo ſingul. 367. incip. nemo prudens eſt. idem docuit Euerardus in ſua Excellenti Topica iuris. in loco à vi energiæ. nu.38.verſ. Septimò ſingularis eſt effectus. aſſerẽs hoc ipſum probari per d. text. in d.c.fin.& per alios Doct.ibi per ipſum citatos.idem docuit Caſſ.in conſuetu.Burgun. folio 627.num.12.verſi. quod iurans. Idem docuit Lapus in ſuo allegat.25.incip.an minor.nu.3. verſ.ad ſecundam; hoc ipſum probans ſupradictis iuribus:vbi (inquit) expreſsè haberi (etſi ibidem in verſic. ad tertium ſubdiderit) eum, cuius intereſt poſſe excipere coram Iudice ſeculari; & quòd Iudex ſecularis tunc teneatur diffinire iuxta ius Canonicum in c. 2. de foro comp. in ſexto.

Limita ſingulariter allata in ipſa ampliatione ſecunda, dicendo ipſam locum non obtinere in hæredibus, iurantis: Nam is, in cuius fauorem quis iurauerat, nõ
174 poterit vocare in ius † in foro Eccleſiaſtico ipſis iurantis hęredes, ſed ſolùm in foro ſeculari, ſi illi eſſent laici: cùm iuramentum ex parte iurantis ſit perſonale, vt in c.veritatis. cum ibi not. extr. de iureiur.prout voluit Bal. in l.1.verſic.extra quæritur.C. de rebus credit.& in Authen. Sacramẽta,C.ſi aduerſus vendit.quem ſequutus fuit Paul.de Caſt.in l. ſi grege legato. ff.de legat. primo, dicens, quòd ſi omnes de collegio iurauerant ſuper aliquo contractu, vel compromiſſo. licet contractus & cõpromiſſum tranſeat ad hæredem, vt not.Innocentius in dicto c. veritatis, quo ad obligationem ipſum obſeruandi ſi concernat factum Collegij, non tamen quo ad pœnam periurij, cum ſit iuramentum ipſum perſonale, & non trãſeat ad hæredes. idem rurſus docuit Bal. in l.fin. col. pen. in verſic. non obſtat ad prædicta.C.de pact.dicens, quòd iuramẽtum eſt perſonale quo ad animæ vinculum, ſed quo ad robur contractus iuramentum habet realem effectum, vt in dicta Authen.Sacramenta puberum.C. ſi aduer.vendit.& Salyc.ibidem; & Capel. Tholoſ. in deciſ. 415. Guid.Pap.in deciſ.314.incip.iuramentum eſt quid perſonale, Ioannes And.in c.fin.de ſepult.& ibidem Panormitanus cum quadam tamen moderatione: quod & repetijt idem Pan.in c. veritatis.& latè idem docuit Philippus Franchus in dicto c. fina. de foro compet. in ſexto, Idem Rom.in ſuo ſingul. 216. incip. Tu habes, Innocentius in dicto c. veritatis. & rurſus in ſuo ſingul.376.incip.

ſuper

ſuper iuramento appoſito : eo quòd non tranſeat ad hæredem
175 vinculum, † ſeu obligatio perſonalis, ſed ſolùm reale: quod rurſus repetijt in deciſ.414.incip. iuramentum eſt quid perſonale.etſi Pan. contrarium docuerit in c. Parochianos . extra de ſepult. & quòd hæres iurantis non obligetur quo ad eius animam, & perſonam ad exequendum promiſſionem iuratam ab eo, cuius eſt hæres,probatur infraſcriptis alijs auctoritatibus . nam hoc ipſum docuit Berous in conſil.8. nu. 33. vol.3.dicens, hanc eſſo communem Doctorum opinionem : cui aſtipulatur Hypp. de Bonacoſſa. in tract.commu. opinio. in verſi. iuramentum non ligat: idem docuit Matth. de Afflict. in deciſio. 381. incip. quædam Hyppolita. nu.8.verſic.nec obſtat. vbi dixit, quòd iuramentum præſtitum ſit perſonale,quo ad ſpiritualitatem non ligans animam hæredis ſine ſuo conſenſu:vt notat glo.in ſumma 24.q.3.& 1.q.4.& firmat Cardin.Flor.in conſ.137.circa finem. & habetur in c. veritatis . & ibi Pan. extra de iureiur. vbi ad hoc citat Ioannem And.in c.fi. de ſepult. vbi hæres ratione iuramenti pręſtiti per defunctum nõ conuenitur in foro Eccleſiaſtico .

Sublimita dictam limitationem dicendo,quòd etſi veriſſima ſit præcedens limitatio ſic ſimpliciter intellecta , ſcilicet quòd
176 hæres † iurantis non poſſit conueniri in foro Eccleſiaſtico : tamen hoc erit ſano modò intelligendum , quo ad ſcilicet pęnam periurij ſibi infligendam : non autem quo ad obſeruantiam iuramenti facti ab eo , cuius quis eſt hæres . Nam ſi tali hæres non ſatisfecerit tali promiſſioni iuratæ : is qui talem promiſſionem receperat ſeu pactum nudum iuratum , poterit adire forum Eccleſiaſticum : & inibi experiri ſuam actionem contra huiuſmodi hæredem , quem Iudex Eccleſiaſticus poterit compellere ad ſatisfaciendum hmõi creditori,virtute dicti pacti iurati,ẽt per cenſuram Eccleſiaſticam . Hæc ſublimitatio probatur triplici medio . Primò enim per apertiſſimũ tex.in c.Parochianos.extr. de ſepult. vbi Greg.Nonus infraſcripris vſus fuit verbis , videlicet : [Parochiano tuo , qui excõicatus pro manifeſtis exceſſibus, videlicet homicidio,incendio,iniectione manuum in perſonas Eccleſiaſticas , Eccleſiarum violatione,vel incęſtu fuit : Dum ageret in extremis per Presbyterum ſuum iuxta formam Eccleſiæ abſolutus, non debet cęmiterium , & alia Eccleſiæ ſuffragia denega-
177 ri:ſed eius hæredes † & propinqui , ad quos bona peruenerunt ipſius, vt pro eodem ſatisfaciendum cenſura ſunt Eccleſiaſtica compellendi.]hæc ibi.Et q̃ id qd teſtator iurauerat facere, teneatur ipſius hæres perficere ? audi quæ præcepit Imperator obſeruanda in hac quæſtionis deciſione in Authen. de iureiurando ꝺ moriente præſtito.§. ſed ſi quidẽ. Vbi hæc ad verbum habentur, videlicet.[Sed ſi quidem iuſiurandum

dum moriens præbuerit, & iurauerit secundũ sua testaméta, quia nihil est aliud ei propter hęc, hoc amplecti hæredes, siue filij, siue ét extranei sint: & neq; tergiuersari neq; calumniari suos cohæredes, neq; ob hoc seruos quęrere ad tor méta deducere, & alia simul discutere, & perscrutari, quę solius sut contentionis: alterius aũt penitus nullius: vt potendum substantia videatur esse tanta, quantum testator iurans hanc solam apud hęredes inueniri voluit: sed hæc quidem inter hæredes,
178 † qui curiosi videntur in defuncti esse substantia, valere volumus, non tamen hoc ratum esse inter creditores, eò quòd nostris declaratum est legibus, quæcunque quilibet pro se dixerit, aut scripserit: hæc ei nihil prodesse, neque creditoribus præiudicare: sed illis licentia sint omnia perscrutari, quo volunt modò: Hæredes autem contentos esse ijs, quæ à testatore dicta sunt. sit quę pęna negotijs inter hęredes: vt qui aduersatur ijs, quę relicta sunt eis, non potiit omnino frui necessitate imminente, aut obedire omnibus, aut vniuersã contemnere: & non hęc quidem eligere. His verò insultare, sed defuncti voluntatem ab eius successoribus ita seruari, vt in nullo cõtradici ei pręsumatur.] hęc ibi. ex quib. apertissimè eluc̃et, quòd
179 hęredes † teneãtur exequi quascunque promissiones factas medio iuramento, & hoc de iure Ciuili, sed si in foro Ciuili nõ ministraretur iustitia dictis creditoribus: tunc eis aditus daretur ad hoc ipsum petendum in foro Ecclesiastico per dictum text. in dicto c. Parochiano tuo. Idipsum apertissimè docuerunt ibidẽ Glo. in versi. sed eius hæredes? & Canonistæ communiter. Idem doeuerunt Doctores in c. veritatis. extra de iureiur. Et Bar. in l. cùm quis decedens. §. Codicilli. ff. de legat. 3. idem docuit Matthęus de Afflict. in decisio. 381. incip. Quædam Hyppolita, in fine; & reddens rationem huius sententiæ, dixit, quòd oporteat hæredem stare ei, quod iurauit defunctus, vt docuit And. de Iser. in constitu. Regni. incip. eos, qui scienter. & concludens ibidem Afflict. dixit, quòd hæres ciuiliter possit accusare ad pœnam, si non obseruat id, quod defunctus iurauerat: non autem criminaliter de periurio ex iuramento defuncti: vt docuit Bart. in l. 1. ff. de Priuatis delictis: & dictus Iser. qui reuera vbi supra idipsum docuit apertissimis documentis, postquàm arguisset, pro vtraque parte. Idem docuit Vrsillus noster Cõpatriota in decisione Afflicti 381. in fine. idem docuit Decianus in tract. crimin. vol. 6. lib. 6. titu. de requisitis in processu periurij, cap. 12. nu. 5. sequens Afflictum & Iser. vbi supra, etsi subdiderit, quòd Iudex Ecclesiasticus non compellet ad obseruantiam iuramenti hæredes defuncti: licèt reuera hoc absolutè non dixerit, sed addiderit hæc, videlicet. secundum tamen declarationes Cagnoli in l. si quis maior.

ior.num.108.C.de tranſact.quaſi voluerit nos docere huiuſmodi ſententiam fore intelligẽdam in caſu, in quo non ſperaret veriſimiliter ſibi miniſtrandam Iuſtitiam in foro ſeculari, ſcilicet in ſubſidium: quoniam, vt diximus expedit animæ iurantis, vt pacta iurata per ipſum ſeruentur, ſaltem per proprios hæredes, & ſic exonerentur eorum animæ ab obligatione reſtituẽdi, ſeu ſatisfaciendi proximis iuratis, ſicut cõmuniter dicitur à Canoniſtis & Theologis; de hæredibus, quibus fuerint demandatę aliquæ reſtitutiones, vel aliqua legata ad pias cauſas, cùm talium executor poſt annum ſit Epiſcopus à iure communi delegatus, vt ſemper docuit communis Doct. opinio. Et ſciendum, quòd poſtquàm huiuſmodi interpretationem hìc reſenſuimus; reperimus ſequentes Doctor. idipſum docuiſſe volentes concordare ſententiam Ioannis And. ſententiæ Panormitani, & aliorum: Nam gloſa Capellæ Tholoſanæ in deciſio. 415. incip. item fuit quæſitum; an pupillus. in verſi. adde in eo, quòd dicit, quòd Abbas antiquus in c. veritatis. extra de iureiur. & in c. fin. de ſepult. tenuerit. quòd hæres laicus poſſit conueniri coram Eccleſiaſtico Iudice ſuper obſeruatione iuramenti præſtiti per laicum eius prædeceſſorem, ad hoc citans text. in l. Hæres abſens. ff. de iudicijs. & addit glo. prędicta fuiſſe ſic aliàs determinatum, prout docuit Pan. in c. cùm ſit generale. colum. 11. de foro compet. & quòd contrariũ tenuerit Io. And. in dicto c. fin. Ant. autem de Butr. in dicto c. cùm ſit Generale, & Dominicus à Sancto Geminiano in dicto c. cùm. C. de foro competente, in ſexto, cuius præciſum verborum tenorem retulimus in probatione ſupradictę ampliationis ſecundæ: & ratio (ſecundum eos) eſt, quoniam iuramen-
180 tum † non egreditur perſonam iurantis: cùm ſit perſonale ex parte iurantis. vt in dicto c. veritatis. & hoc dixerunt ponderantes textum in dicto c. fin. dum dicit à ſe præſtito. Pan. autem vtramque ſententiam ſaluando vbi ſupra dixit fore tali diſtinctione vtẽdum:
181 ſic dicendo, aut conuenitur † actione ex dicto contractu, & non poterit agi coram Iudice Eccleſiaſtico, & ſic procedit opinio Ioannis And. & ſequacium: Aut vult agere indirectè implorando Iudicis officium, vt compellatur hęres ſatisfacere creditori ſui teſtatoris defuncti, ad exonerationem eiuſdem animæ defuncti: vt in capit. à nobis. in fin. de ſent. excom. & ſic procedit opinio Abbatis antiqui; & addidit ipſe Doctor & gloſator vbi ſupra, quòd ita de facto ſemper viderit obſeruari in Curia Archiepiſcopalis Tholoſanæ: cui optimæ diſtinctioni ſe ſubſcripſit Felinus in dicto c. cùm ſit generale. col. 6. verſi. limita ſexto. vbi idipſum eleganter docuit Marianus Socinus in col. 7. verſic. Tenet Bald. in Authen. ad hęc, C. de vſur. vbi Marianus ipſe ſequens Bald. dixit,
182 quòd quando contra † delinquen-

quentem potest succurri remedio actionis, vel accusationis, Ecclesiasticus non potest se impedire, nisi in casu negligentiæ, vel per viam denunciationis. quem sequitur Petr.de Ancha. in repet. regulę. Ea, quę.de reg.iur.in sexto, quæstio.9. ex his ergo omnibus infertur, quòd ex nudo pacto poterit agi coram Ecclesiastico: intellige tamen, sumpta ratione peccati: quod & docuit Ang. in l.si certis annis, col.2. C. de pact. Bartholom. autem Socinus in suo consil. 115. incip. circa primam quęstionem.col.3.versi.pręterea. dicens se nunquàm reperisse se iure probari, quòd hæres non iurans possit petere se absolui à iuramento eò, quòd cum iuramentum quid personalissimum sit, vt in dicto capit. veritatis. ad ipsum pertransire non possit: & absolutio supponat vinculum: cessante ergo vinculo cessat & à vinculo necessitas absolutionis. Salicetus verò in Authentica Sacramenta. C. si adversus vendit. colum.7.nu.26. vers. modo quæro, an sacramentum sit personale. implicitè idipsum docuit. Nã dixit, quòd iuramentum non af-
183 ficiat hæredem † quo ad vinculum spirituale, vt hic sortiatur forum Episcopi, sicut & ipse iurãs: cùm hoc respectu dicatur personale, vt docuit Ioannes Andr. in c.fi.ext. de foro compet. & quòd tali pacto sit intelligendum dictum Innocentij in d.c.veritatis. ext. de iurciur. Dicetur verò iuramentum personale quo ad vinculum temporale, etiam quo ad vinciendum hæredem iurantis, idest, vt validitas, & efficacia contractus initus, cũ iurante tranſeat ad hæredes, si tamen fuerit interpositum super eo, quod sui natura est transmissibile ad hæredem; alias secus: & ratio huius secundum Salic. ibidem est, quia multum discrepat a principali Sacramento hæreditarium Sacramentum, vt in l.generaliter. C. de rebus credit. quia nescit hæres veritatem sicut testator: sed obligatio valida propter iuramentum (quæ obligatio per legem transit in hæredem) cùm afficiat eum, vt in l.vnica. C. vt act. ab hæred. & in l.1.C.si cer.pet. & in l.pro hæreditarijs. C. de act. hęred. & q hæres teneatur exonerare conscientiam defuncti testatoris iurãtis, docuit quoque Alciatus in c.cùm contingat. nu.122. & 123. vers. secundus effectus. ext. de iurefur. sequens Ant. de Butr. & Panorm. ibidem per text. in c. fin. de sepulturis, & in c. in litteris. ext. de raptor. etsi Alciatus neget hæredem ad hoc teneri ex vi iuramenti facti a suo testatore, sed quia res ad ipsum peruenit cum onere restituendi eam vero suo domino, seu ei, cui de iure aliquo pacto competit, Cassadorus in suis decisionibus titu. de iure-iuran. idipsum docuit asserens, quòd licet iurans possit cogi a Iudice Ecclesiastico ad obseruantiam pacti iurati, non tamen hæres, quãuis dictus hæres teneatur adimplere illud, cùm in temporalibus obligatio testatoris transeat ad hæredem, vt in d.l.vnica.

&

& iccircò quo ad cenſuras, & pœnas animæ ex facto teſtatoris nõ
184 † ligantur hæredes, & addidit ibidem ipſe Caſſadorus hoc ipſum communiter teneri a Doctoribus in d.t. veritatis. Probatur & tertiò præſens ſublimitatio, & hac ratione, videlicet. Cùm iuris
185 regula ſit, quòd actiones † omnes tam actiuæ, quàm paſſiuę teſtatorum in temporalibus tranſeant ad hęredem, prout expreſsè docuit textus in l. 2. C. de hęreditarijs actionibus. & ibi communiter per Doctores, & per Caſſaneum in conſuetu. Burgun. folio 746. nu. 8. verſic. & omnes actiones. Inde ſequitur veritas dictę noſtrę ſublimitationis.

Fundamentum nouum noſtræ veriſſimè deciſionis innititur regulæ illius iuris, in qua habetur, quòd propter vim iuraméti quod in pacto interuenit nulla currat
186 præſcriptio, † ſeu mora contra recipientem huiuſmodi pactum iuratum: Cùm ipſum iuramentum inceſſanter interpellare pro creditore dicatur: quandocunq; debitor ſciet creditorẽ indigere re tali promiſſa, ſicut dicitur, diẽ interpellare pro homine. Hoc fundamentum probatur triplici medio. Primò enim per tex. in c. quærelam. ext. de iureiur. ſecundum vnum intellectum: Nam ibi punitur qui voluntate, ſed nõ neceſſitate per biennium cenſum non ſoluerat Eccleſiæ, cui ſe ſoluturum iurauerat: etſi ibi nulla fiat mentio de interpellatione facta, nec ne a creditrice Eccleſia & ibi per Doctores. Idem probatur in l. ſi quis maior. verſic. mox. C. de tranſact. vbi dicitur, [quòd non obſeruantes pacta iurata, mox priuẽtur omnib. commodis ipſorum, & aſſignentur ijs, qui ſeruaſſent.] quod qnidem non diceretur niſi iuramentum interpellaret pro homine creditore. Idipſum docuerunt infraſcripti Doct. vnica voce dicentes, q̃ iu-
187 ramentũ interueniens alicui pacto, ſeu promiſſioni, conſtituit in mora huiuſmodi promittentem abſq; alia creditoris interpellatione, quandocunq; debitor ſciet creditorem indigere tali re promiſſa: & ſunt Specul. in lib. primo titu. de Aduocato. §. 1. nu. 25. verſic. ſed nunquid is, qui. Idem docuit Ioannes And. & alij communiter in c. Breui. extr. de iureiur. Idem Pan. in c. fina. de præſcript. Decius in l. quod te. num. 11. verſic. & circa iſtam glo. ff. ſi cer. pet. dicens hanc eſſe communem Doctorum ſententiã, quòd iuramentum ſimpliciter (de quo loquuntur Docto. vbi ſupra operatur, vt debitor ſponte quod promiſit offerre teneatur: & reſpondens Alexan. qui videtur contrarium docuiſſe, exemplificat de vaſallo, qui non obligatur ſimpliciter ſub iuramento, ſed tunc demum quãdo fuerit requiſitus. vt habetur in c. 1. de no. for. fide. & ibi per glo. in verſi. requiſitus. Cùm ergo ſimus in diuerſis, & à diuerſis fieri non debeat illatio: &c. Idipſum docuit Alciatus in dicta l. quod te. circa fi. col. pen. verſi. ſed. quid in eo, qui iurauit, niſi iuraſſet illud tale ſe traditurum

rum,si requireretur:quia tunc nó requisitus non teneretur,& secundò nisi quis interposito iuramento statim creditor indiguerit : cum non videntur actum, vt debitor, cum sacco paratus confestim accurret.Idem docuit Euerardus in sua præexcellenti Topica iuris in loco a Vi.energia,siue efficacia iuramenti, numero 42. versiculo vndecimus singularis effectus. Idem docuit Franciscus Cremen. in suo notabili 122. incip. Vbi est iuramentum. dicens hoc esse aureum dictum . Idem docuit Iason in dicta l.quod a te,num.22.& 24. idem Seysel. in l.non solum, §.morte , columna 16. ff.de noui oper. nunc. idem Bauer. in tract. de virtute iuramenti,priuileg.septimo, Ripa in l.4. §.Cato. num.59. & in l.si insulam , num. 91. ff. de verborum obligatione . Gonza. in consilio 57. num.11. Cranet.in consil.57. numero secundo, idem Ripa rursus in lib.3. respon. capit. 2. numero primo,idem docuit Cassaneus super consuetu. Burgund.folio 792.num.6.Probatur & tertiò hac ratione,quoniam moræ pur-
188 gatio † de iure non admittitur, vbi iuramentũ interuenerit,prout singulariter docuit dictus textus in l.si quis maior. paulò ante relatus,vbi inter alia hæc continentur præcisa verba , videlicet. [Itaque omnia eorum mox commoda deputabuntur eis.] quam peroptimam rationem tanquam de iure veritimam amplexati fuerunt infrascripti Doct. videlicet Bart.in dicta l.si quis maior, columna secunda, numero vndecimo, versiculo & ex hoc nota. dicens ex tali textu fore notãdum, quòd iuramentum impediat moræ purgationem, cum hoc sonent verba dictæ legis . Idipsum docuit Aretinus ibidem in vltimo notabili, sequens Bal. & Bar.ibidem hoc ipsum docentes . Idem docuit ibidem Alex. per dictum textum,colum.2.num.7. ferè per totum, quod & repetijt in l.si insulam , & communiter Doctores in l.etsi post tres.ff.si quis cautionibus , & in l.si pacto . C.de pactis. Idem docuit Iason per eundem textum , in l.si conuenerit. numero vndecimo, ff.de iurisd. omn. iudic. & in dicta l.si quis maior. nu.26. & rursus in dicta l. si insulam,columna antepenultima,nu.35. versiculo teneas communem conclusioné,vbi post nõnullas rationes pro vtraque parte allatas,& examinatas his precisis verbis vsus fuit, videlicet. Teneas communem conclusionem , quòd iuramentum de non contraueniendo super promissione pœnæ impedit moræ purgationem , qui vltra scribentes, & ipse confirmauerit huiusmodi communem cõclusionem duplici fundamento .

Quorum primum est, quia iuramentum habet vim litis contestatę,vt docuit text. in l.nam posteaq̃. §. si is, qui temporali. ff.de iureiur.vbi Bar.& alij,quod & repetijt in l.eum qui , §. si iurauero.ff.de iureiurando,sed lite contestata non admittitur purgatio
189 moræ,† vt in dicta l.si insulam,

Digitized by Google

& in l. 1. ff. de pen. leg. ſecundum fundamentum allatum vbi ſupra a Iaſone eſt, quia iuramentum, (vt ſupra nos latiſſimè probauimus in fundamento octauo, nu. 171.) habet vim actus, ſeu conſenſus geminati, & ſic vbi ad validitatem actus † requiritur geminatus actus, vel geminatus cõſenſus. vt in l. ſi mulier. lá ſeconda, & Authen. ſiue a me. C. ad Velleia. ſufficiet vnicus cum iuramento, prout etiam ſingulariter docuit Panormitanus in cap. cum contingat. ad finem. ext. de iureiurando, ſed geminatio impedit purgationem moræ. ergo, &c. Tamen hæc Panormitani regula erit intelligenda vera, quando geminatio non eſſet facta illicò, ſed diuerſis temporibus (ſubdidit ibidem ipſe Iaſon) q & nos probauimus ſupra in d. fundamento, vbi reperies quamplurima per nos recenſita ſatis oportunè, quæ Iaſon vbi ſupra retulit. Idem docuit Salicetus in dicta l. ſi pacto. colum. 9. numero 13. verſic. ſecunda concluſio, in qua lege ipſe latiſſimè pertractat, quando mora purgetur, & quando non. Alciatus idipſum docens in dicta l. ſi quis maior. numero 73. & ſequenti in verſiculo, mox commoda. dicens hanc eſſe receptiſſimam omnium Doctorum ſententiam: Purgationem moræ non concedi, cùm ex dictione
191 [Mox †] appareat executionẽ ipſo iure fieri: & hanc propoſitionem meritò dicimus probari veram per textum in l. ſi is, cui. ff. de legat. 2. quod & docuit quoque Alexan. in conſi. 158. num. 5. verſic. Præterea vbicunque, vol. 2. dicens, quòd vbicunque in contractu eſt poſitum iuramentum, nũquam eſt locus purgationi moræ. & rurſus idem Alex. in conſi. 105. nu. 9. verſic. Præterea omnis defenſio partis. volum. 3. & iterum in conſi. 76. nu. 15. verſ. item attento. lib. 5. quod & confirmauit in l. ſi conuenerit. nu. 11. ff. de iuriſdict. om. iudic. Idem docuit Mantua in ſua collectanea, in dicta l. ſi quis maior. ſequens ſupra citatos Doctores vbi ſupra. Idem docuit Romanus in ſuo ſingular. 444. incip. Iuramentum excludit facultatem. Hoc ipſum docuit Matthefilanus in ſuo ſingul. 50. incipien. Nota magnum periculum. Vbi nonnulla notatu digniſſima docuit, & concludendo ſe ſubſcripſit huic rationi per dictum textum in l. ſi quis maior. Idem docuit Curtius in dicta l. ſi quis maior. num. 44. & Papalius ibidem. num. 79. Cagnolus ibidem, num. 110. & num. 111. Idem docuit Decius in conſi. 452. nu. 12. in fine, dicens hanc eſſe communem Doctorum opinionem. Idem docuit Ioannes Franciſcus Ripa in l. fin. quæſt. 32. nu. 112. C. de reuoca. donat. & hos Doct. ſequutus fuit quoque Franciſcus Viuius in ſuo Theſauro commu. opinio. in verſ. moræ purgatio. & Kircouius in ſuo tract. commun. opinion. in eodem. verſiculo moræ purgatio. & hanc opinionem magis communem probat Antonius Gabriel. in tract. concluſ. libro ſecundo, titu. de iureiuran.

con-

conclusione secunda. Idē docuit Antonius de Butrio in c. breui. de iureiur.col.fin. in fi. vbi & Panormitanus, col.2. & Imo.col.1. in fin.Alexan.in l.2.§.finali, circa fin.ff.sol.matrim.Aretinus in cōsil.150.incipien.Visis diligenter, colum.4. Curtius iunior in tract. feud.par.4.colum.24. in 36. causa priuationis. Corsetus in rubr. de iureiur. in quarto priuilegio. Antonius de Bauer.in tract.de iureiur. in 7. speciali. Barbatius in c.fin.fall.5.& ibi Antonius de Burgos in colum.5. extr. de empt. & vendit. & rursus idem Barbat. in c.ex litteris,colum.10.ext.de cōstitut. Iason in l.quod te.col.fin. versic.iuxta prædicta. ff.de rebus credit. & hanc esse communem opinionem Decius ibidem. nu. 11.& ibi etiam Purpur.col.antepenult.versic.septimò exemplificatur. hanc etiam dicit communem Gomesius in §. item si quis postulante, colum.6. institu. de actio.Idem docuit Felinus in capitulo ex rescripto. colum.penultima, & fin.ext. de iureiur. Ripa in l.4.§.Cato, numero 59.& in l. si insulam, numero 91. ff.de verborum obligatione. Afflictus in decisione 174. numero quinto, Aymo.in consilio 57.numero secundo, Gonza.in conf.27. col.3. & in conf.31.colum.1. & sequen. & in consi.57. col.3. Idem Claudius in l.non solum.§.morte,colum.16. versic.aliam nota limitationem. ff.de noui oper. nunc. Cassaneus in consuetu.Burgund. fol.112.Hispanus in c.per vestras. fol.90.§.fi.ext.de donat.inter vir. & vxor. nu.35. Ripa in lib.3. respon.c.7.nu.2.

Limita primò singulariter allata in dicto fundamento nono, dicendo ipsa non habere locum, quando affuisset rationabilis cau
192 sa † purgandi moram, quoniam tunc purgatio morę admittenda foret, prout docuerūt infrascripti Doct. videlicet Bar. Imol. & Ang. in l.etsi post tres.ff.si quis cautionibus allegantes hoc probari per arg.in l.fin. ff.qui satisdare cogantur.quos recensuit Alex.in l.si insulam.col.10.nu.37.& 38. versic. duodecimò fallit.ff.de verb.obligat.qui tamen Alex.ibidem addit, ꝙ si benè consideratur d.l.fi. potius probare conuincetur, ꝙ propter dictam iustam causam, nō incurrat pęnam, q̄ non admittat ad purgandam moram.Idem docuit Alciatus in d.l.si quis maior.col.pen.nu.76.& 77. vers.sed maior est ambiguitas. subscribēs se opinioni Petri Besutij idipsū sentientis: & addidit hoc ipsum receptißimum esset, prout docuit Imo.in dicta l.si insulam, & Ang. vbi supra, & Decius in consilio 138.col.fin. Idipsum docuit Mantua vbi supra.

Limita & secundò allata in dicto fundamento nono, dicendo illa non habere locum de ęquitate Canonica, cùm secundum ipsam mora semper possit purgari, pro-
193 ut † limitauit dicta l.si quis maior. Bart. in l.qui crimen. quæst. vndecima, C.qui accusar. allegās annotata in capitulo apud misericordem.32.q.1.& Glo. in cap. Beatus, duodecima quæstione 2.

Ad quod facit, capitulo tuæ.ext. de pęnis.& hanc Bar.ſententiam Alexan. retulit, & ſequutus fuit. in dicta l.ſi quis maior. numero ſeptimo,in fine. Idem docuit Alciatus in dicta l.ſi quis maior.columna penultima, numero octuageſimoprimo, verſiculo accedit his. Idem Iaſon ibidem docuit, numero vigeſimoſexto, circa finem, & Decius in conſilio 452. num. quinto, & Antonius de Petruc. in l.prima, numero 112. §. vigeſimus effectus eſt. in repet. vol.ff.de iureiur.

Sublimita ſingulariter allata in dicta limitatione ſecunda:dicen-
194 do illa locum habere † in foro contentioſo pœnitentiali,non autem in foro contentioſo iudiciali, vt docuit Alex. in l.ſi inſulam. columna decima, numero 38. ff. de verborum obligatione, cùm hoc eliciatur ex textu in c.Beatus. vigeſimaſecunda quæſtione ſecunda, quod & docuit Romanus in ſuo ſingulari 444. incip. Iuramentum excludit facultatem.

Fundamentum decimum præſentis noſtræ deciſionis eſt, quo-
195 niam † iuramentum inter alias virtutes producit non ſolum de iure Canonico, verum etiam de iure Ciuili obligationem,quæ de ſui natura alias non eſſet efficax ad aliquam actionem producendam,efficacem. Non ergo erit mirandum,quòd nos aſſeruimus inter alia, quòd virtute iuramenti, quod ſuperuenit (medio aliquo interuallo)pacto nudo(ſed verius ſtipulationi) de ſoluendis deperdendis per alterum colluſorem in ludo alearum, ipſum pactum produxiſſe actionem contra in ipſo ludo victum, & ipſum obligaſſe per conſequens, efficaciſſima obligatione ad ſatisfaciendum dicto pacto inito: licet forſan,illud a principio fuiſſet de iure ciuili inefficax ad producendam actionem infauorem victoris contra victum paciſcentem: & quòd hoc noſtrum fundamentum ſit de iure veriſſimum, probabimus(Deo Optimo Maximo duce) efficaciſſimis *documentis*, & exemplis, ſeu *deciſionibus* etiam a iure ciuili factis, & *communiter* a Doctoribus amplexatis. Ex quibus apertiſſimè elucebit in caſu noſtro militare identitatem rationis,quæ in ipſis decidendis gradatim, tamen procedendo, ſed ante omnia ad noſtram memoriam reuocandum fore ſummoperè expediet, quòd de iure ciuili (ſicut in principio preſentis cõſultationis diximus) per Authen. alearum vſus. C. de relig.& ſumpt. funer.non reperitur conceſſa actio ipſis deperdentibus aliquid ludo alearum contra lucrantes, ſed ſolum exceptio, vt latiſſimè fuit ſupra probatum verbis ipſius Authenticæ, & quamuis pluribus medijs probauerimus dictam Authenticam receſſiſſe ab aula, & non eſſe amplius in Italia in viridi obſeruantia, ac per cõſequens in vtroq; foro ipſam non fore attendendam tanquam abolitam per contrariã iudiciorum conſuetudinem. Tamen dato, & nõ conceſſo, q eſſet talis.

talis lex in vsu. & sic ex ipsa produceretur victo exceptio in fauorem deperdentis contra lucrantem, adhuc dicimus, quòd virtute dicti iuramenti supernientis dictus victus non posset vti huiusmodi exceptione, seu repetitione deperditorũ, sicut dicimus in simili casu. Nam licèt mulier fideiubendo pro alio non obligetur † efficaciter, immo iuuetur
196 Velleiano, vt per omnes leges titu. ff. & C. ad Velleia. Tamen si fideiùbeat pro alio, & iuret non contrauenire, ita efficaciter obligabitur, quòd non poterit iuuari dicto priuilegio a dicto iure concesso omnibus, & singulis mulieribus, quia propter dictus contractus initus cum dicta mulie re, aliàs de iure nullus, firmabitur, & erit validus: vnde ipsa mulier indè incurret obligationem, ac necessitatem satisfaciendi dictæ fideiussioni, (ac si non fuisset aliàs priuilegiata) iuratæ. Ac per consequens tale iuramẽtum producet ipsam fideiussionem recipienti ius, & actionem ipsam mulierem astringendi in foro ciuili ad satisfactendum promissioni iuratæ, prout docuit etiam textus in capitulo ex rescripto. ext. de iureiuran. vbi Alexan. Tertius Papa scribens Sardinien sib. Episcopis vsus fuit infrascriptis verbis, videlicet: [ex rescripto, q̃ nobis est præsentatum innotuit, Abbatem Tremeñ. cum Petro super summam octo millium solidorum taliter cõueniſſe. & infra. super hęc prędictus Abbas quosdam ex Monachis obsides dedit. qui de obseruanda cõuentione iurauerãt, vt si ipsi deficerent, alij Monachi in loco eorum in obstagio ponerentur. Insuper si fidem dicti Monachi non seruarent, Abbas dedit V. & eius vxorem fideiussores, qui similiter fidem præstitisse dicuntur. Ideoque mandamus quatenus tam Abbatem, quam Monachos, quàm V. & vxorem ipsius monere curetis, vt sicut iurarunt, eandem conuentionem faciant adimpleri, alioquin Abbati, & Monachis ingressum interdicatis Ecclesiæ, & in terra præfati V. & vxoris eiusdem, vsque ad condignam satisfactionem inhibeatis Diuina officia celebrari.] hæc ibi. Vbi idipsum apertissimè docuerunt in casu proposito in presenti fundamento glo. & Doctor. & ratio est,
297 quoniam † iuramentum quod potest seruari sine periculo animæ, omnino erit seruandum, vt in capitulo quærelam, & in capitulo cùm contingat. extra de iureiurando, vbi Alexander Tertius rursus idipsum apertiùs docuit, his præcisis verbis vtendo, videlicet. [Cum contingat interdum, quòd constante matrimonio mulieres alienationibus super rebus dotalibus, & donationibus propter nuptias consentiant ne vlterius contraueniant proprio Sacramento firmando, ac soluto processu temporis matrimonio contrauenire nitantur. Vtrum hoc eis liceat à nobis tua fraternitas requisiuit. Nos autem fraternitati tuæ taliter respondemus, quòd etsi mulierum cõsen-

ſus in talibus non videatur obligatorius ſecundum legitimas ſanctiones : nè tali tamen prætextu, viam contingat periurijs aperiri mulieres, ipſa ſeruare debent hu-
198 iuſmodi † iuramenta, ſine vi, & dolo, ſpontè præſtita, cùm in alterius præiudicium non redundent , nec obſeruata vergant in diſpendium ſalutis æternæ.] hæc ibi, vbi ſingularis glo. in verſiculo debent , & Doctores hoc ipſum aſſeuerant hoc noſtrum fundamentum magnificantes . Cùm ergo indulta reperiatur a lege cõmuni antiqua repetitio deperditorum in ludo alearum in fauorem ipſius deperdentis , & quiſque poſſit renunciare iuri ſibi quomodolibet acquiſito (iuribus vulgaribus.) Indè ſequitur argumentum validiſſimum a maioritate ratione, dicendo tali pacto, ſi mulieri ius commune prohibet fideiuſſionem non tantum pro bono ſuo priuato, verùmetiã pro bono publico (cui conſulitur prohibendo mulieribus directè, & indirectè alienationem propriæ dotis, vt (omnes Doctores affirmarunt ſemper) immo & declarat huiuſmodi fideiuſſionem ipſo iure nullam, & tamen huiuſmodi contractus de ſe nullus ſolidatur, & efficietur validus ad obligandam ipſam mulierem ad ſatisfactionem fideiuſſioni, ſi huiuſmodi contractus fuiſſet vallatus, ac roboratus iuraméto. Quãtò magis erit obligatorius contractus , ſeu pactum de ſoluendis deperditis in ludo alearum ſi fuiſſet munitus iuraméto ? cùm quis poſſit diſponere de ſuo, prout voluerit , & dictus victus voluntariè, cum aliqua ſpe lucri conſentierit tali conuentioni , ſicut dicimus de aſſecurantibus , quibus aliquando opus eſt deperdita aſſecurata ſoluere Domino ipſorum, cùm obligationi huiuſmodi ſe ſuppoſuit pro minima mercede , ipſam comparando valori rei ſic aſſicuratæ, vt patet ad ſenſum. & tamen huiuſmodi ſpes lucrandi raro mouet huiuſmodi mulieres . Hoc ipſum & alio exemplo probabimus paulò poſt, ſed ne quis putet ſolum ſupracitatos Doctores ſe ſubſcripſiſſe ſupra recenſiti exempli veritati : Sciendum quòd idipſum docuerunt, & infraſcripti Doctores, videlicet . Bart. in l. ſi quis pro eo. verſiculo quintò prohibetur contractus. ff. de fideiuſſor. & ſequitur Ioannes de Imo. in repet. capituli cum contingat. in quinto caſu principali. ext. de iureiuran. Idem expreſsè vult glo. ſupradicta (vt diximus) reputata ſingularis, quam ibidem ad hoc ipſum probandum notauit Bal. Imo. Panormitanus, & Felinus. Idem docuit Pau. de Caſtro. in repet. Authen. Sacramenta puberum . C. ſi aduerſus vendit. in columna prima, & in pluribus alijs ſequentibus . Idem docuit Euerardus in ſua præexcellenti Topica iuris in loco a Vi. energia , &c. numero quarto , verſiculo ſecundus notabilis effectus. & hoc noſtrum fundamentum roboratur, & hac ratione, videlicet . Quóniam pro-
199 pter † iuramentum poterit de

iure

iure quis cogi præcisè ad factum. vt in capitulo quærelam. ext. ne prælati vices suas. & ibi Butrius, & alij cumulati a Bruno in consilio 89. numero quarto, etiam si contineat turpitudinem ex parte recipientis. vt in capitulo debitores. ext. de iureiuran. & glo. communiter approbata in l. si pecuniam. versiculo necesse. ff. de condict. clau. clar. quam appellat notabilem, & singularem Iason in §. actionem. nu. 47. & §. item si quis postulãte. numero decimotertio, institu. de actio. & ibi latè Gomes. numero septimo, in principio, columna quarta, Felinus in capitulo primo, numero tertio, versiculo tertiò fallit, & in capitulo cęterum, numero quinto, ext. de iudicijs. & in cap. finali, quintò fallit. columna nona, ext. de foro compet. & in c. veniens. numero secundo, ext. de testibus. & in capitulo ad nostram. columna tertia, versiculo & pro hac parte, post Bal. Abbatẽ, Anchar. Butr. & Imol. per eum citatos. extra de iureiurando. Idem docuit Barbat. in capitulo veniens. in additione magna ad Abbatem. col. 1. ext. de iureiur. vbi dicitur, quòd difficultas excuset iurantẽ a periurio, arguendo a contrario sensu: nam indè sequitur, quòd cessante difficultate debet ad iuramẽtum obseruandum quis compelli, vt docuit etiam decis. Pedemont. 92. nu. 19. 20. & 21.

Amplia veritatem dicti fundamenti in suo exemplo dicendo, ꝙ ipsum procedat etiã si mulier intercedat pro viro suo, & iuret, licet hoc casu mulier sit magis priuilegiata de iure. vt in Authen. si qua mulier. C. ad Velleia. prout singulariter decidit Pau. de Cast. in consi. suo 219. incip. In causa. quem refert, ac sequitur Euerardus vbi supra addens, quòd nec huic obstet glo. in dicta Authen. si qua mulier. quia ad eam optimè respondet Pau. de Castro in dicto consilio, cui consenserunt idem docẽtes Ioannes Faber. Albericus de Rosatis, Bal. & ipsemet Pau. de Cast. in d. Authen. si qua mulier, etsi Salicetus ibidem tenuerit contrarium, non attendat ius Canonicũ, cui in hac materia standum erit, vt subdidit ibidem Euerardus.

Fundamentum vndecimũ præsentis nostrę decisionis elicitur ex vulgatissima, & verissima iuris regula a Doctoribus approbata, in qua habetur, ꝙ iuramentum
200 † adijcit robur actui, super quo interponitur, cum ipsum vltra naturam suam alteret, firmet, roboret, validet, ac de nullo contractu aliquem de inualido validum faciat, quando interponeretur super actu non improbato a iure, pro eo, quòd cõtra publicam vtilitatem, vel contra bonos mores naturales, (vt in casu nostro) cùm ad obseruandas non solum stipulationes, verum etiã pacta nuda propter ludum alearum inita cogamur a iure ipso naturali (vt fuit probatum) vel ob defectum solẽnitatis probatoriæ, vel formalis requisitæ a iure, vel statuto, vel ratione materiæ, vel rei super qua interponitur, & sit alia ra-

tione actus huiuſmodi a iure im probatus : dummodo obſeruantia iuramenti non ſit nutritiua peccati, nec tendat in præiudicium tertij. Et quòd hæc regula ſit veriſſima, probat̃ duplici medio. Primò enim per textum in c.cùm contingat.in verſic.firmando. ext.de iureiur. cuius verborũ ſeries fuit per nos relatus in probatione fundamenti decimi. Vide ergo ibi. Idem probatur per text. in c.2. de iureiur. in ſexto, quem ad verbum retulimus ſupra in probationem ampliationis ſecundæ fundamenti octaui. Vide ibi. Idem expreſsè probatur per textum in cap.a.de pactis, in ſexto, vbi Bonifacius Papa Octauus infraſcriptis præciſis verbis hoc ipsũ docuit, videlicet. [Quãuis pactum patri factum a filia, dum nuptui tradebatur, vt dote contenta, nullum ad bona paterna regreſſum haberet, improbet lex ciuilis, ſi tamen iuramẽto, nõ tamen vi, nec dolo præſtito firmatus fuerit, ab eadem omnino ſeruari debebit, cùm non vergat in ſalutis æternæ diſpẽdium, nec redundet in alterius detrimentum.] hæc ibi, vbi nota in verſic. [firmatum] & verſic. [omnino.] Idem habetur & apertiſſimè in l. 1. & in Authen. ſacramenta puberum. C. ſi aduerſus vendit. Nã in dicta l.prima, hæc habentur, videlicet. [Si minor annis viginti quinque emptori prædij cauiſti, nullam de cætero controuerſiam te eſſe fãcturum, idque etiã iureiurando corporaliter præſtito, te ſeruare confirmaſti, neque perfidiæ, neque periurij, me auctorem tibi futurum ſperare debuiſti.] hæc ibi, Et in dicta Authen. ſacramenta puberum. hæc habentur, videlicet. [Sacramenta puberum ſponte facta ſuper contractibus rerum ſuarum non retractandis inuiolabiliter cuſtodiantur. Per vim autem, vel per iniuſtum metum extorta etiam a maioribus (maximè ne quærimoniam maleficiorum commiſſorum faciant) nullius eſſe momenti iubemus.] hæc ibi. Idipſum & ſecundo Doctorum oraculis clarius probatur. Nam gloſæ, & Doctores communiter in citatis iuribus vno ore idipſum aſſeuerãt. Et animaduertendum, quòd ex hac regula ſic probata Euerardus in ſua excellenti Topica iuris in loco a Vi.energia, &c. elegantiſsimè elicit infraſcripta corrolaria. Quorum primum eſt, licèt vbi actus prohibentur a iure principaliter fauore perſonæ, & rõne
201 vtilitatis priuatæ licet ſecũdariò prohibeatur rõne vtilitatis publicæ, vt patet in alienatione rei dotalis, q̃ a iure prohibet̃ principaliter fauore mulieris, & ſic rõne vtilitatis priuatæ, & ſecundariò ratione vtilitatis publicæ, ne mulier remaneat indotata, & ſic virum reperire non poſſit, nec ciuitatem replere liberis hominibus, quod Reipublicæ intereſt. vt in l.prima, ff. ſoluto matrimonio iuncta. l.vnica. §.& cum lex. C. de rei vxor. actio. huiuſmodi actus ſit nullus, vt in L.lex Iulia. cum duabus legibus ſequentibus. ff. de fundo dotal. & inſtitut. qui-

quibus alien. licet. in principio. Tamen si iuramentum interueniat, vt quia mulier dotem alienans, vel marito alienanti consentiens, iuret non contrauenire. Tunc de iure Canonico (cui standum est in hac materia † iura-
202 menti tanquam spirituali, vt latissimè supra fuit probatum) talis actus, siue contractus validatur, siue firmatur iuramento, prout docuit singulariter textus in dicto capitulo cum contingat, & in dictis alijs iuribus supra citatis. Probatur & secundo præsens corrolarium auctoritate infrascriptorum Doctorum. Nam idipsum docuit Bartolus, & post eum Angel. Paul. de Castro, & alij in l. si quis pro eo. ff. de fideiussor. & latè Iason post alios per eum relatos in dicta Authen. Sacramenta, & rursus per Doctor. in l. iurisgentium. §. si paciscar. ff. de pactis. & rursus Bart. in l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verb. oblig. & in l. is, cui, ff. eo. tit. Bal. in l. illud. C. de sacrosanctis Eccles. col. 5. & plenius in l. non dubium. C. de legibus. & in l. pactum dotale. C. de collation. Antonius Imo. & Siculus in dicto c. cum contingat. & Alciatus ibidem a num. 94. versiculo tertius casus. vsque ad numer. 113. Vbi hoc ipsum corrolarium elegantissimè confirmauit, ac probauit multis auctoritatibus, respondens obiectionibus, quæ produci possent. Vide ergo ibi plenissimè. Vbi inter alia notatu dignissima, dixit hanc communem Doctorum esse sentẽtiam, & addidit, quòd huius potentissima ratio secundum Abbatem in dicto capitulo cum contingat. sit quoniam per iuramentum obligatio principaliter Deo acquiritur, & lex humana, vel Canonica non vult, neque potest in fauorem priuatũ impedire talem obligationem, vt in capitulo debitores. ext. de iureiurando. & in capitulo ad Apostolicam. ext. de regul. & in capitulo qui post votum. de voto. in sexto. De hac tamen allata ratione ab Abbate statim ibidem ipse Alciatus subdit, dicens, quòd hæc ratio ita simpliciter intellecta non sit vera, quia ea attenta, idem esset, quando prohibitio fieret principaliter fauore publico, & tunc non poterit impedire obligatio quærenda. Item non infert aliquid ad confirmationem contractus, vnde secundum hanc rationem, satis esset seruare iuramentum, iuxta dictum cap. debitores. licèt contractus nõ validaretur, quod est contra communem opinionẽ. Vnde (inquit ibidem Alciatus) verior est ratio, quòd iuramentum confirmet cõtractum, dummodo non sit in prejudicium tertij (vt in d. c. cum contingat.) Vnde nõ confirmat, quando principaliter est contra publicam vtilitatem, quia illi tanquam tertio prejudicaret: sed quando est solum fauor publicus in consequentiam, tũc lex Canonica de eo non curat, cum is, cuius principaliter interẽst, renũciauerit, & in consequentiam nõ oriatur magnum præiudicium iuri publico: & ita est de mente glosæ,

gloſę & Doctorum in c.quamuis. de pactis. in ſexto, & quod docuit Panormitanus in conſil. 95. vol. 2. præſenti quoq; primo corrolario ſe ſubſcripſerunt Ioannes Mo. Archid. Io. And.& Dominicus â Sãcto Geminiano in dicto c.Quamuis. necnon & apoſtilla, ſeu additio ad deciſiones Capellæ Tholoſanæ in deciſione 383. dicens hanc eſſe ſententiam com
203 munem, quòd vbi lex † annullans contractum principaliter eſt fundata in fauore priuati, licèt in conſequentiam, & ſecundario ſit fundata ſuper vtilitate publica, vt in caſu allegato in dicto c. cùm contingat. & ſupra citatorum iurium iuramentum firmat contractum: vt Panormitanus inter alios, docuit in dicto c. cùm contingat.colum.10. & in eius ſolemni diſputatione, quæ incip. ſtante ſtatuto: Ad hoc ipſum faciunt quæ ſubdidit dicta Appoſtilla vbi ſupra, dicens, quòd vbi lex poſitiua, ſeu ſtatutum aliquid prohibet propter bonos mores conſeruandos, tunc iuramentum in contrarium nihil valet: vt in regula iuris contenta in c.non eſt obligatorium. de reg.iur. in ſex-
204 to, quia talis lex † eſt fundata ſuper æquitate naturali, quæ eſt indiſpenſabilis, & incommutabilis, maxime per iſtum iuramentum, cùm ſit perſona priuata. vt in diſtinctione 5. in ſumma. & in c. quæ contra mores. diſt. 8. & vt nos doceret quid ipſe intellexerit in tali ſua apoſtilla per iuramẽtum additum promiſſioni de aliquid faciendo quod eſſet contra bonos mores, ſubintulit ſubſequens exemplum, dicens, exemplum in muliere, quæ viuente viro dedit fidem adultero de contrahendo poſt mortem viri ſui:
205 cùm non valeat, ſcilicet † iramentum huiuſmodi: & intelligo (ſubintulit) de bonis moribus naturalibus, nõ autem de ciuilibus tantum: quia omnis lex eſt fundata ſuper bonis moribus ciuilibus, & Ciuili æquitate. vt in c.conſuetudo. diſt. 1. Hęc autem æquitas Ciuilis eſt variabilis, vt in c.non debet.extra de conſang. & affinit. quapropter nemo dubitat, quin lex prohibens pactum legis cõmiſſoriæ in propinquioribus, ſit fundata in bonis moribus ciuilibus, & tamen iuramentum in contrarium valet, vt in c. ſignificante.extra de pignor. hæc apoſtillator ille, cuius ſententiæ aſtipulatus fuit. Barthol.Socinus in regula 206.incip. iuramẽtum. in Fallẽtia quarta. vbi hoc ipſum docens apertiùs declarauit qui
206 dicantur boni mores, † contra quos iuramentum priuatur ſuo effectu, his præciſis vſus fuit verbis, videlicet contra bonos mores, ſcilicet naturales, vt ſi præberet occaſionem delinquendi, vt in c. Quemadmodum. §. illud autem.extr. de iureiur. vbi Innocentius Tertius hęc protulit. [illud autem iuramentum eſt proculdubio temerarium: ſi vir iuret vxori, quòd eam ſuper nullo crimine accuſabit: quia ſi mulier fieret infidelis, & nollet cohabitare viro abſq; contumelia Creatoris, vel illum vellet pertrahere

re

re ad infidelitatis errorem, tunc incunctanter deberet illam impetere apud Iudicẽ ſuum, vt eam (niſi reſipiſceret) omnino dimitteret ſecundum Canonicas Sanctiones: quòd ſi expreſsè iuraſſet, quòd eam ſuper adulterium non impeteret; eſſet ne ſeruãdum huiuſmodi iuramẽtum, cùm ſcriptura teſtetur, quòd patronus eſt
207 turpitudinis, † qui celat crimẽ vxoris: & ſecundum regulã Euangelij, ſi primò & ſecundò correcta reſipiſcere nollet, dicendum eſſet Eccleſiæ, vt tanquàm ethnica, & publicana deinde vitaretur: ne per hoc ei libera præberetur peccandi facultas propter impunitatem peccati.] hæc in dicto §. illud. & hoc eſt quod implicitè cauetur in c. non eſt obligatorium. de regu. iur. in ſexto, vbi dicitur [Non eſt obligatorium
208 † contra bonos mores iuramentum. vbi Dynus poſt multa exempla (quorum nonnulla paulò antè retulimus) quando probauimus iuramentum validare aliqua de iure prohibita & declarata nulla: vide ibi: vtitur tali peroptima diſtinctione. Aut prohibita à iure aliqua fuerunt propter ſui turpitudinem, aut in priuilegium, vel fauorem perſonæ: res ergo à iure prohibitæ propter ſui turpitudinem, non firmantur à iuramento, ſed ſolùm prohibitæ in fauorem perſonæ: quæ à Socino vbi ſupra nuncupantur res prohibitæ, eò quòd ſint contra bonos mores ciuiles, de quibus habetur ſermo in dicto c. cùm contingat, extra de iureiur. & in c. 2. de pactis. in ſexto. in rebus ergo prohibitis à iure pro eo, quòd ſunt contra bonos mores ciuiles, loquuntur ſequentes Doctores, (vltra citatos, & in citatis iuribus) dicentes, quòd iuramentum roboret ea, quę propter fauorem priuatorum fuerant à iure improbata: & ſunt, videlicet Bart. Ang. Paul. de Caſt. & alij in dicta l. ſi quis pro eo. ff. de fideiuſſoribus. nec non & latiſſimè Ioannes de Imo. in repet. dicti c. cùm contingat. in tertio caſu principali. Idem docuit Euerardus vbi ſupra nu. 6. & Ang. Aret. in §. æquè. nu. 6. verſic. quæro quando dicatur. inſtitu. de exceptio. dicens, quòd illud iuramentum dicetur contra leges & bonos mores, & per conſequens non obſeruandũ: quando ex ipſius obſeruãtia quis incideret in peccatum: vt in cap. quamuis. de pactis. in ſexto, & ibi, & alibi ſępe docuerunt Doct. vide ergo ibi per eum, quando iuramẽtũ ſit obligatoriũ, cùm enumeret ibi ipſos caſus, in quibus iuramẽtum dicẽt obligatorium. Idipſum docuit Ripa in lib. 3. reſpon. c. 6. incip. vulgatiſſima eſt. nu. 7. verſi. non igitur obſtat prima ratio. vbi dixit, quòd iuramentum cõtra bonos mores tunc non erit obligatorium: quando eſſet contra bonos mores naturales, ſecus ſi ſolùm eſſet contra bonos mores ciuiles, prout etiã docuerunt Bal. & Paul. de Caſt. in l. pacta, quæ contra. C. de pactis. & regula ſupradicta non eſt obligatorium. procedit, quando obſeruatio iuramenti nullum. habeat

212 tamentum † firmat iudicium ſicut contractum : prout docuit glo. (notabilis in hoc) in Authen.Sacramenta puber. C. ſi aduerſus vendit. quæ etſi loquatur in contractibus, docet tamen dicta gloſ. hoc ipſum habere locum in iudicijs , cùm in iudicijs quaſi contrahatur: quam glo.ibidem ſequitur Bar.Bal. Ang.Salycetus, Iaſon, & reliqui communiter Doct. cui gloſæ ſimilis eſt glo. in §. Item Sacramẽta. de pace iuram. fir. & ibidem eam ſequuntur Bal.Aluarot & alij,& Io. de Imo. in repet. dicti c. cùm contingat. circa finem tertij membri principalis. Idem habetur in Capella Tholoſana (& latiùs ibidem in additione) in deciſione 45.49.& 106. idipſum docuit Guid. Pap. in deciſione 35. incip. ſi adultus. idem docuit Pet.Iac. in pract. in titu.de actione tutelæ contraria, quando in defendendo. & verſic. item notandum , quòd adultus. idẽ docuit Euerardus in ſua Topica iuris in loco, à vi, energia. &c.nu.8.verſic. Tertiò ex iſto ſequitur. pro cuius tamen maiori dilucidatione, ſciendum : quòd etſi ſtatim citandi Doctores videntur hoc correlarium limitare dicentes , illam ſolum verificari in minore certiorato de iure ſibi competenti, tanquam minori: & de præiudicio per conſequens indè ſibi profecturo propter iuramentum delatum, & ratio ſecundum eos eſt;quoniã videtur hanc ſententiam inhærere maxime æquitati , cùm præſumatur minorem ius ignorare, vt in l. regula. ff.de iuris & facti ignor.& ſic præſumitur neſcire beneficium reſtitutionis in integrum ſibi competere : iuri autem , quod quis
213 ignorat, † nemo renunciare videtur , vt in l. mater decedens. ff. de inoffic.teſtam.& in l.fina.§. ſin autem.C.de fur. & ſecundum ipſos,ratio videtur manifeſta:quia de iure, quod quis ignorat , non
214 videtur cogitaſſe . Nam † iuramentum ſolummodo ad excogitata veriſimilitet extenditur , vt in l.fin.C.de non num. pecu. & in c.veniens.ext. de iureiur. & hanc partem Doctrinæ ſeruatam (dicit additio ad Capellam Tholoſ. in deciſio.49.) non fuiſſe ſe ſcire , ſed potius contrariam,quam ſtatim & nos referemus . Doctores igitur hoc tenentes fuerunt , videlicet Ioannes Andr. in c. pen. extra de empt. & vendit. Feder. in conſi.299.Cyn. & Bald. in l.2. C. de reſcind. vendit. quam ſententiam Ioãnes de Imo.in l.ſciendum.ff.de verbor. oblig. citauit, aſſerens continere in ſe (vt diximus) maximam æquitatem propter rationes hìc à nobis paulò antè recenſitas . contrarium , verò ſenſerunt infraſcripti Doctor. dicentes nullo pacto fore admittẽdam dictam limitationem, ſed ſimpliciter dicendum, quòd non requiratur huiuſmodi certioratio : cum virtute iuramenti ipſe minor priuari de iure poſſit dicta reſtitutione in integrum : cùm ſupradictum ius reputet ipſum ſante tali iuramento,maiorẽ. Doct. hoc tenẽtes ſunt Petrus de Bellapertica,& Bar.in l.2.C.de reſcin. vendit.

Digitized by Google

vendit.& apertius ipſemet Bart. in l.ſciendum.ff.de verbor.oblig. & in l.ſi duo patroni.§. Iulianus. ff.de iureiur. ſed melius ipſemet Bart.in Authen. Sacramenta puberum.C.ſi aduerſus vẽdit. idem docuit Bal. in l.1.in fin. C. de rebus credit. Ang. Aret. in §.æquè. nu.5.verſic. nota ergo ex glo. inſtitu. de except. dicens colligi ex
215 dicta Glo.q̃ iuramentum † contra leges non valet, nec eſt obſeruandum:quod Hoſt.in c.quemadmodum. extra de iureiur. intelligit verum, quando eſſet preſtitum contra Canonicas Sanctiones, ſecus ſi eſſet præſtitum contra leges ciuiles ; quia tunc non eſſet nullum. & iſtud ſequitur Dominus Ioannes in l. Inquilinos. §. fin. ff. de legat.primo, & pro hoc facit quod notat Ioannes And.in c.tuę.de decimis.& ſubdidit hoc eſſe tenendum menti propter auctoritatem tantorum Doctorum: etſi ſibi hoc dictum videatur durum propter tex. in dicta l.ſi quis inquilinos.§.fin.& in l.adigere.§. quamuis. ff. de iure patro. & in l. liberius iurauerit. ff. de oper. liber.& in l.Non dubium.in fin.C. de legibus . & in Authen. Scęnicas mulieres. per totum.& in Authen.de his. C.de nuptijs cum ſimilibus. vbi etiam de iure Ciuili iuramentum pręſtitum contra illas leges non valet. vnde meritò poſſet ſic dici. Aut lex ciuilis expreſsè improbat iuramentum. & tunc etiam illud præſtitum contra dictam legem, ipſo iure non valet,niſi dicta lex fuerit Canonizata,vel ſpecificè approbata à iure Canonico: quia tunc , cùm ius Canonicum ſpecificè approbet illas leges : dici poterit dictum iuramentum præſtitum contra di ctas leges non valere , tanquam præſtitum cõtra ius Canonicum, comprobans expreſſe illas leges. arg.in l. Aſſe toto. cum ſimilibus. ff.de hæred.inſtitu. hæc Aret. vbi ſupra,quę memoriæ erunt omnino comendanda .

Quamuis his omnibus premiſſis benè ponderatis ſatisfactum appareat fundamentis allatis in fauoré patris, & hęredis nobilis illius , qui credito ludens ammiſerat non paruam quantitaté pecuniæ . Nihilominus , vt veritas præſentis noſtræ conſultationis ac ſententiæ luce meridiana clarius omnibus innoteſcat , Deo dante , ſtudebimus gradatim, & ſigillatim reſponſum dare Doctoribus patrocinantibus dictis fundamentis in contrarium ſupra allatis .

Ad primum ergo fundatum in Authen.alearum vſus. C.de Religio.& ſumpt.funer. reſpondendo dicimus , quòd dicta lex non ſit hodie vſu ipſo approbata, ſed receſſerit ab aula: ac per cõſequens eius virtutem , ad aliquem obligandum ad ſui obſeruantiam expiraſſe , prout communiter Doctores citati in probationem primi fundamenti noſtræ ſententiæ docuerunt , inter quos eſt quoq; Ioannes de Medina in loco ſtatim hìc à nobis citando: indè apertiſſimè ſequitur , quòd radicitùs euulſo fundamento primo partis aduerſæ, corruerit & eius

ædifi-

ædificium : cùm dicta Authen. hodie non habeat locum in iudicio contra victores in ludo . Sed dato & non concesso , quòd vsu communi vtentium fuisset adhuc in suo robore: non inde sequeretur , quòd pars contraria præsumit fore eliciendum inde , sed vt perfectiùs idipsum percipiatur, summoperè expediet accuratissimè põderare verba ipsius Authen.alearum.in qua hęc inter alia adiuerbum habentur , videlicet [Commodis igitur , subiectorum prospicientes hac generali lege decernimus , vt nulli liceat in publicis , & priuatis domibus ludere , neque inspicere : etsi contra factum fuerit, nulla sequatur condemnatio , sed solutum reddat: & actionibus competentibus repetat ab his , qui receperunt : aut eorum hæredibus,aut ijs negligentibus, ab eorum procuratoribus , vel patribus , seu defensoribus repetat fiscus: nõ obstante(nisi quinquaginta annorum) præscriptione : Episcoporum locorum hoc prouidentibus, & Pręsidium auxilio vtentibus.] hæc ibi inter alia. ex quibus solùm elicitur (prout optimè docuit Ioannes de Medina in suo Codice de rebus restituendis.quæst.22.§. illud videtur difficilius.nu.3. versi. Tertiò est illa lex Ciuilis.)quòd perdentes contra victores lucrantes habeant actionem taliter deperdita & soluta repetendi infra quinquaginta annos : & ꝙ Episcopo & Officialibus suis concedatur , vt ab ipsis lucrantibus lucrum ipsum exigant,& sibi retineãt,diuidendum inter pauperes. Non tamen ex hoc sequitur,quòd huiusmodi lucrantes teneantur in conscientia restituere huiusmodi lucrum receptum. cùm dictus textus Authen. alearum solùm concesserit repetitionem, non autem denegauerit verum dictarum rerum acquisitarum mediante ludo alearum dominium ad sic lucrantes transferri:nec ibi pręcipiatur restitutio rei sic lucratæ : sed solùm fuit concessa actio repetendi , si victus ea vti voluerit : qua etiam non obstante (vt docuit dictus Medina vbi supra corrolario secundo) victus in conscientia tenebitur soluere victori, quæ perdidit in tali ludo : cùm per talem actionem ille non loberetur à tali obligatione . & ratio potissima est:quoniam de iure naturæ quisque tenetur promissionem & iuramentum de re licita factum ad implere : prout latissimè probauimus in productis in fundamento secundo nostrę cõsultationis , ac sententiæ . Videatur ergo ibi. at cùm colludentes ratione contractus lusorij tacitè promiserint (imò in casu nostro expressè promiserint) quod perdiderint se soluturos : & ad id per huiusmodi contractum iuratum se inuicem obligarunt: sequitur omnino eos ad id teneri. Nec obstat lucranti turpitudo lucri , quæ non tam in lucro,quàm in modo,quo acquiritur,aperitur. Exemplum est clarum in meretricio lucro promisso meretrici: quod quámuis turpe sit ex modo illud acquirendi :

ob

ob promissionem tamen illud venit soluendum ipsi, & quòd actio repetẽdi deperdita in ludo aleārum concessa à dicta Authentic. Alearum . non obstet lucranti , quin illud possit assequi : apertè colligitur ex c. Debitores . extra de iure iur. vbi promittens cum iuramento soluere vsuras : compellitur illas soluere : licèt facta tali solutione ipsi liceat in iudicio illas repetere. & ratio est, quo
216 niam ex contractu † à iure non inualidato nascitur obligatio : prout docuit vbi supra Medina. Cùm ergo ius dictę Authen. alearum : quamuis præfatum contractum prohibeat , ipsum tamen non inualidat : sed tantum perdenti repetitionem (si ea vti velit) concellit . & inde sequitur , quòd ipse deperdens antequam contra lucrantem agat, & contra ipsum sententia feratur : teneatur victus taliter deperdita victori soluere : & licèt ex simplici contractu ipso lusorio per dictam legem prohibito obligatio ciuilis non oriatur , benè tamen oritur naturalis , quæ maioris vinculi est . indè sequitur etiam contra Adrianum aliud apertissimum argumentum tali pacto formandũ. Aut lucrans in tali ludo acquirit ius ad idipsum accipiendum , q̃ ipso ludo lucratur , aut non . Si primò, indè sequitur, quòd perdens teneatur lucrāti reddere id ad quod ius habere dignoscitur. Si secundò, idest , si non acquirit ius, sequeretur, quòd ipse lucrans non posset tuta conscientia rem taliter lucratam sibi retinere , ex quo non alio titulo tenet illud , quàm quia illud lucratus fuerit. Idcircò sequitur quoque, quòd si nullum ius illi ad lucrum taliter acquisitum præstiterit : non iure, sed iniuria lucratum retinebit, & per consequens tenebitur in conscientia restituere, quod est contra ipsum Adrianum . Aut igitur Adrianus , & sequaces fateantur perdentẽ teneri ad id, quod perdiderat, lucranti soluere, aut lucrantem lucrum ex ludo acquisitum teneri perdenti restituere ét ante condemnationem. Et ad id, quod vltimo loco dicebatur in prima oppositione, (cuius hæc est responsio,) quòd nullum domi-
217 nium † talis rei per ludum alearum transeat ad lucrantẽ: respondemus, quòd contra hoc, est communis Doctorum sententia iam relata in probationem primi fundamenti præsentis nostræ decisionis : & ratio potentissima est illa, quam reddit Dominicus Bãnes in commentarijs 2. 2. Sancti Thomæ, quæst. 32. artic. 7. in respon. ad secundum, in prima conclusione, vbi his præcisis verbis vsus fuit, videlicet. Si attenderemus merum ius naturæ : dicendum erit , & fatendum, quòd per huiusmodi ludum trãsferatur Dominium : modò, tamen ij, qui ludunt, possint alienare bona sua, & hæc probatur tali exemplo (vltra sententiam communem Doctorum) prodigus enim , qui temerè perfundit pecuniam suam , reuera transfert dominium , talis pecuniæ in eum , cui illam donat: ergo multò magis transferet

is,

is, qui ludit.tum quoniam ludus non eſt ex genere peccatum : ſicut prodigalitas : cùm maximè,
218 quoniã in ludo † eſt obligatio ex parte vtriuſque colluſoris ex ponentis ſuam pecuniam periculo: & veluti quædã mutua & reciproca conuentio: in prodigalitate verò tantum eſt ſimplex donatio , & perfuſio pecuniarum ex vna parte ſolùm. Secundò idipſum probatur ſic (ſecundum eũdem Dominicum) in huiuſmodi contractu, quamuis ſępe admiſceantur quædam alia peccata, & vitia,non tamen committitur aliqua iniuria contra iuſtitiam commutatiuam. Idipſum peroptimis vtens rationibus probauit Alphõ ſus de Caſtro in tractat. de lege pęnali. lib.2.corrollario 3.capit. 2.fol.135. verſ.quoniam etſi contractus:dicens, quòd etſi contractus huiuſmodi tacitus inter ludentes initus , & a lege prohibitus: non tñ eſt per ipſam legẽ declaratus inanis , & inualidus , & inde euenire neceſſe eſt,vt tali cõtractu ſtante pdens transferat verum dominium rei perditæ in lucrantem : ex quo enim apertè ſequitur, quòd lucrans nõ teneatur reſtituere ante condemnationem iudicialem. Ex his ergo patuit , quòd in vtroque foro lucrans habeat actionem retinendi pecuniam ſic lucratam , donec fuerit compulſus a Iudice iudicialiter procedente ad ipſam reſtituendam perdenti . Nec illa conſequentia(quam aliqui inſulsè faciunt) eſt bona,ſic dicentes. Datur a iure actio repetendi taliter perdita contra lucrantem . Ergo non tenebitur perdens victori illa aſſignare lucranti, vt ei fidem præſtitam ſeruet. Vt latius dicemus paulò poſt, dum reſpondebimus Doctoribus refragantibus noſtræ præſenti deciſioni . Dicamus autem pro nunc, quòd contra vſurarium datur actio repetendi vſuras ipſi ſolui promiſſas,cum iuramento, & cum effectu poſtea ſolutas, & tamen præcipitur huiuſmodi ſolutio,vt ſeruetur iuramentum, vt in capitulo debitores, extra de iureiurando, nec hoc eſt mirum : cùm vſurarum exactio ſit prohibita non ſolum iure Ciuili, (vt docuimus per multa in tractatu noſtro de vſuris,quæſtione ſeptima,per totum.)& Pontificio: verum etiam iure Diuino contento in vtroque Teſtamento, & iure naturali, (vt latiſſimè in dicto tractatu de vſuris in ſingulis quæſtionibus , videlicet tertio, quarto, quinto, & ſexto.) Non autem ſic legitimè dici poterit de exactis deperditis à victo per uictorem in ludo alearum , vt latius infra dicemus in reſponſione ad ſecundum fũdamentum Doct.aduerſantium .

Ad ſecundam fundamentalem obiectionem factam contra noſtram deciſionem , & ad Doctores illi fauentes , reſpondentes gradatim . Dicimus illam non obſtare dictæ noſtræ deciſioni : cùm nulli vero iuris fundamento inhæreat , quoniam ſi Imperator voluiſſet, hoc ipſum præcipiſſet, in caſu noſtro , prout dicti Doctores ſupponunt ;

in dicta Authen.alearum.expreſſiſſetq; prout fecit Carolus Quintus felicis recordationis in Regno Hiſpaniarum, de cuius lege meminit Alphonſus de Caſtro,& Bannes locis ſupra citatis, cui ſimilem Cõſtitutionem fecit Don Perafannus de Ribera Prorex Regni Neapolitani, præcipiens obſeruari Neapoli, & in toto Regno.Prohibuit enim omnibus ludere quocunque ludi genere credito,ſeu pecunia non præſenti:& quòd taliter ludentes & perdentes non obligentur deperdita aſſignare,nec indè dici poſſint defeciſſe a promiſſis, vel a re, quæ Equitibus congruãt, eo quòd huiuſmodi actus ibi declarãtur nulli, & nullius virtutis ad aliquem obligandum,& ita ibi mandatur iudicari omnibus Iudicibus, vt expreſsè habetur in Pragmaticarum Regni Neapolitani volumine, tit.de aleatoribus.fol.20. denegauit ergo actionem,non autẽ retentionem ſi deperdita victus ſoluere voluiſſet,cum ſimus in pęnalibus,in quibus non fit regulariter extenſio,& quiſque ſit moderator rei propriæ ac diſpẽſator,iuribus vulgarib.vnde in foro animæ tales acquirentes nõ erunt cogentes lucrata, & ſibi ſolum reſtituere,vt docuit inter alios Couarruuias quem ſupra retulimus in nu.127.in regula peccatum.Cum ergo nulla mentio penitus habeatur in d.Authen.Alearum.de promiſſa ſolùm ſolutione deperditarum rerum per ludum alearũ: ſed ſolum ibi dicatur,ꝙ ſi huiuſmodi deperdita ſoluta repetantur,Iudex iudicialiter procedens ad inſtantiam repetentis cõpellet lucrãtem ad lucrata reſtituenda ipſi victo. Cùm ergo virtute ludi ex naturali obligatione victus teneatur aſſignare victori huiuſmodi deperdita,& propter huiuſmodi obligationem dominiũ ipſarum rerum tranſierit de iure naturali ad ipſum victorem, immo ſtante ſtipulatione facta per reciprocam promiſſionem de ſoluendo deperdita in ludo alearum (vt fuit per nos latiſſimè probatum per allata in probatione fundamenti ſexti,quo probauimus veram fuiſſe noſtram deciſionẽ. vide ibi,) & etiam ꝙ de iure ciuili competit actio. Quapropter mirari non ceſſamus quomodo quis poſſit aſſignare rationẽ differentiæ inter dominium acquiſitũ victori in pecunia ſoluta,& in pecunia credita,ſeu ſolui promiſſa(de iure naturali tamen debita, imò & de iure ciuili in caſu noſtro,) & quoniam hoc apertiſſimè probabitur ex ſtatim afferendis in reſponſionem ad ſingulas Doctorũ ſentẽtias,qui præſenti noſtrę deciſioni aduerſantur:procedemus ergo ſigillatim, vt facilius poſſit cognoſci veritas afferendorum, prout in ſingulari certamine contingit.

Ad Dominicum a Soto reſpondendo aſſeueramus,ꝙ licèt in locis ſupra citatis videatur annuiſſe contra noſtram deciſionem(vt probauimus referendo ibi eiuſdemet verba) tamen cum re vera ipſe Sotus ibi non loquatur in caſu noſtro,ſ.in ſtipulatione iurata,

ſeu

seu pacto nudo iuramento vallato, sed simpliciter de solutione deperditorum per ludum alearũ. Iccircò quæ ibi dixit nobis non obstant, eo ꝙ quando loquebatur in casu nostro ibidem hæc præcisa verba protulit, videlicet. Si aũt expressè pollicitus est se non vsurum beneficio repetendi, credi poterit sua sponte a suo abscedere iure, ad minus si iurauit tenetur stare iuramento, nisi tanta esset (quod non est in casu nostro) bonorũ iactura, vt posset dispensationem petere. hæc Sotus vbi supra. Ex quib. apertissimè elicitur ipsum voluisse, ꝙ huiusmodi victus in cõscientia teneatur soluere promissum debitum incursum ex ludo, tã rõne expressè promissionis, q̃ virtute iuramenti p̃stiti de tali debito cõtracto soluẽdo.

Ad sententiam Couarruuias rñ dendo dicimus, ꝙ (cum reuerẽtia tanti viri dixerimus) sibi ipsi videtur contrarius, eo ꝙ asseueraue rit, ꝙ ex ludo alearum acquiratur dominium rei deperditæ ipsi lucranti, & subintulerit (loco supra citato dñ retulimus eius sñiam) in conscientia sibi illam retinere posse ipsum victum, quę videntur prorsus sibi contraria. Nam aut legitimè fuerat translatum dominium talis rei deperditæ a victo ad victorem. Aut non. Si primò, s. translatum fuerat dominiũ (vt ipsemet Couarruuias sequẽs Adrianũ locis supracitatis fatetur. Indè necessario sequitur dictam rẽ deperditam ludo alearũ esse ipsius victoris: si ipsius est? sequitur ꝙm ipsa priuandum nullo pacto legitimè posse, nisi per Iudicem iudicialiter procedentem ad instantiam victi in ludo, & indè victor per sententiam in iudicio latam fuisset cõdemnatus ad dicta lucrata restituenda victo, vt apertissimè colligitur ex contextu verborum ipsius Authen. alearum. & sic non propria auctoritate ipse victus poterit priuare victorẽ re lucrata, prout elicitur ex ipsa Authen. arguendo a contrario sensu, imò ex mente Legislatoris supradictis verbis insinuata, quòd clarius colligitur ex vulgatissima, & in iure verissima regula, in qua habeť nemini licere sibi ipsi ius
219 dicere, † cum de iure fuerit statutum, ꝙ sit priuandus re illa, licet aliàs sua is, qui sibi ius dicendo sine ꝓtoris auctoritate asportauerit, vt apertissimè dicitur in c. conquerente. ext. de restitu. spoliat. in l. extat enim. ff. de eo quòd met. cau. in l. si quis in tantas. C. vnde vi. in l. creditores. in l. fin. ff. ad l. Iul. de vi priuata. & in l. 1. C. ne quis in sua. & ibi per Doctores. Cùm ergo ratione iuris acqsiti verum illius rei dominiũ acquisitum sit lucranti, etiam stante dispositione dictæ Authen. (quæ re vera hodie recessit ab aula, vt superius latissimè probauimus.) Quomodo ergo victus ipsa re deperdita victorem priuando contra illius voluntatem non incurret peccatum furti, & obligationem illam lucranti restituendi: non possumus animaduertere, cũ furtum sit contrectatio rei alieną inuito Domino, id est, eo ad quem aliqua de causa legitimè

d by Google

dominium illius rei fuerat trãſlatum, vt patet ad ſenſum.

220 Ad regulas illas iuris, † quibus Couarruuias nititur probare veram ſuam ſententiam, quamfacilima (Deo Optimo Maximo duce) erit reſpõſio. Et primò reſpondemus ſic. Dicendo illas locum obtinere in foro iudiciali, vbi datur actio, & exceptio, ſeruatis cõditionibus requiſitis à iure, & nõ aliter, nec alio mõ. At in d.l. Authẽ. alearum (ẽt ſi eſſet in vſu) nulla datur actio contra lucrantem, niſi repetitio rei deperditæ propoſita fuerit in iudicio apud Iudicem, cuius tunc erit ſolũ priuare lucrantem rei lucratæ ludo alearum dñio ſibi iam acquiſito per ludum, & non extra iudiciũ. Idẽ ergo dicendũ erit in exceptione, quæ eodẽ modo proponenda fuerat in foro iudiciali, & probãda, quæ ſi admiſſa fuerit, tunc & ipſa locum habebit contra lucrãtem, & nõ alio modo, prout ſupra fuit probatum iuribus, & rationibus ſupra citatis. Nam Bannes vbi ſupra in reſpõſione ad dictas regulas iuris dixit, illas nõ habere locum, qñ à iure concedatur reſtitutio in integrũ (vt in caſu nro) qñ tunc in odio talis contractus, ſcilicet mediante prohibito ludo cõceditur reſtitutio, & repetitio, tamen non reperitur in dicta Authen. alearum. prohibita detentio talis rei deperditę, ac per conſequens nec deperdẽs ſtante trãſlatione dominij retinens illam apud ſe tutus erit in conſcientia. Fatemur nihilominus, quòd (vt diximus ſupra) in foro iudiciali, vbi forſan obſeruaretur dicta conſtitutio Authen. alearum, quæ hodie ferè nullibi eſt in vſu, concederetur a Iudice perdenti facultas talia deperdita detinendi apud ipſum, ſicut & actio repetendi, ſi illa ſoluiſſet, vt etiã docuit Bannes vbi ſup. & in tali caſu etiã in foro cõſcientię poſſet victus in tali ludo deperdita ſibi retinere: non aũt in caſu noſtro: tũ quia, vt probauimus, hmõi Auth. Alearũ. receſſit ab aula, cum ẽt, quia non fuit facta petitio a victo apud Iudicẽ, nec per conſequens cõceſſa facultas illa deperdita retinendi apud ſe cõtra voluntatẽ victoris, ad quẽ dñium ipſius rei fuit trãſlatum mediante ſtipulatione inter ipſos facta ante, & poſt ludũ: Scdò dictis regulis iuris rñdentes dicimus, q̃ ipſe Couar. ſe ſubſcripſerit ſnĩæ Adriani, qui tandẽ vbi ſup. q. 22. vt refert Nauar. vbi ſup: contrariũ docuerat. Tertiò reſpõdemus, q̃ hoc ipſum negauerunt Medina, Alphonſus, & Bãnes vbi ſup. multis rationib. ab eiſdẽ ibi allatis, & hic a nobis prætermiſſis. Quartò dicimus ſimilitudinẽ, quam ipſe Couar. vbi ſupra attulit inter lucrum vſurarium, & luſorium eſſe nullius virtutis, cùm per ſe pateat differentia illorum

221 lucrorum. † Nam quis ignorat, quòd per lucrum vſurarium, cum factum ſit contra iuſtitiam naturaleq́ue ius, nullo pacto transferatur dominium rei exortæ per vſuram ad ipſum vſurarium, prout veriſſimis, & apertiſſimis fundamentis probauimus in tractatu noſtro de vſuris, quæ-

quæstione vigesimaquinta, per totum. Per lucrum verò lusorium, in casu nostro, transfertur dominium, vt omnes vnà cum ipso Couarruuia, vbi supra docuerunt. & ratio rationum est, quoniam cùm lucrum vsurarium sit de sui intrinseca natura cõtra ius Diuinum naturale nobis prohibitum (in libro Deuteronomio, capitulo quinto, & Exodi cap. primo, sub prẽcepto, Nõ furtum facies) Pontificium, & Ciuile, vt latissimè probauimus in dicto nostro tracta. de vsur. indè apertissimè consequens erit, quòd nulla iudicis declaratio sit necessaria, vt taliter acquisitorũ dominium amittatur. At verò acquisita per ludum etiam prohibitum per ius Ciuile non inualidando ipsius cõtractum, aut acquisitorum retẽtionem expressè, nisi in casu repetitionis iudicialiter propositæ, verè transferatur dominium ipsorum a victo ad victorem, cũ hoc non aduersetur Iustitiæ distributiuæ, nec iuri Diuino, aut Naturali, immo cõforme sit eorum dispositionibus, vt latissimè probauimus in Notabili præmisso tertio, & in probationem fundamenti secundi præsentis nostrę consultationis, ex quibus quidem patuit ratio differentiæ inter acquisita per ludum alearum, & acquisita per extorsionem vsurarum: nec non quòd non possit de iure lucrans in tali ludo ante sententiam contra se latã priuari dominio de iure naturali ad se trãsmisso. Nec obstat, quòd etiam assoleat in medium afferri, quòd perdens in ludo alearum, nollet (si posset) reddere, seu assignare id, quod perdiderat, quadam conditionali nolitione, perindè ac ille, qui vsurario aliquid iniustè exigenti soluit vltra sortem mutuatam, cùm per se pateat longè distare inter se huiusmodi nolitiones solutionum, eo ꝙ is, qui soluit vsuras mutuatori ex ipso mutui contractu ad ipsas soluẽdas nullo iure tenebitur, nec per consequens inclinare suã voluntatem ad illas soluendas: Imò citra iniustitiæ, ac infamiæ notas posset absolutè nolle reddere illas etiam promissas (sine tamen iuramento.) Aut saltem poterit sub hac conditione nolle reddere, si posset sine talis vsuræ redditione, mutuum aliàs impetrare. Quapropter conuincitur quisque mentis suę compos, ꝙ indè sequatur, vt conditionalis nolitio, quę in ipso redditione vsuræ interuenit, satis sit ad efficiendam ipsam redditionem vsuræ inuoluntariam, & per consequens ad impediendã veram dominij translationem. Qui autem in ludo, etsi in solutione conditionalem nolitionem habeat, ex ipsa tamen lusorij contractus tenebitur absolutè, & efficaciter velle soluere id, quod perdidit, etiam si crederet se sine tali solutione non fore aliqua infamia maculandũ, cùm hæc sit illius contractus taciti conditio, vt scilicet cui deterior fors contigerit, reddet alteri colludenti id, quod ludi fortunæ commiserat: & hinc euenit, vt illa conditionalis nolitio,

tio, quàm in ſolutione habet perdens, non ſufficiet ad impediendam illius deperditæ tranſlationem dominij. Cùm illa ferè in omnibus debitoribus ratione cuiuſcunque contractus reperiatur. Ex quibus omnibus patuit, quòd perdens in ludo alearum verum rerum perditarum transferat dominium. & inſimul reſponſio faciẽda ad Nauarrum, qui videtur aſtipulari ſententiæ Couarruiæ & Adriani vbi ſupra, etſi ibi addiderit Adrianum vbi ſupra, in quæſt. 22. nobiſcum ſentijſſe. quod quidem apertiſſimis documẽtis docuit Alphonſus de Caſtro vbi ſupra, dicens in foro conſcientiæ huiuſmodi victum teneri ſtando promiſſis aſſignare deperdita vincenti, licèt poſtea cõpetierit ei actio repetendi contra victorem experienda in iudicio, vbi obſeruaretur diſpoſitio dictæ conſtitutionis Authen. aleatum.

Ad tertiam obiectionem allatam pro parte negatiua, in qua dicebatur, quòd cùm Nobilis ille deperdens in ludo alearum fuerit filius familiàs, ideò videbatur in ipſo applicandam fore ſententiam Diui Thomæ † & omnium 222
Doctorum vtriuſque cenſuræ vnica voce & contextu ferè conſono dicentium victorem in ludo tuta conſcientia non facere ſuum lucrum acquiſitum ex ludo à filio familiàs: ac à contrario ſenſu & per conſequens, quòd ipſe filius familiàs victus non teneretur ſoluere taliter deperdita ipſi victori. Ad quam, Deo Opt. Max. dante, quàm facillima erit reſpõnſio fundata in nonnullis notatu dignißimis hìc ſtatim ſubnectendis. Sciendum igitur, quòd dicta Doctorum ſententia intelligenda erit cum grano ſalis, & in plurimum, ſeu regulariter, cùm ipſi loquantur ſolùm de filio familias, qui regulariter non ſolùm non ſunt ſui iuris in cõtrahendo obligationes: verùm nec adminiſtrationem aliquam habent bonorum paternorũ, & carent proprio peculio, qui propriè in preſenti materia loquẽdo dicendus erit filiusfamilias: nõ autem hoc competit filiofamilias, qui cum conſenſu patris negotiabatur publicè, & proprium peculium, & eius adminiſtratione habebat, vt erat hĩc nobilis, de quo eſt ſermo: quoniam in preſenti materia potius cenſendus erit emancipatus, quàm filiusfamilias, ſtãte, vt diximus, eius publica negotiatione cum alijs mercatoribus facta ab eo, proprio nomine, & de lucris indè captis ad ſuum libitũ ipſe nobilis diſponebat ſciente patre, & non contradicente. & quòd de huiuſmodi filiofamilias eruditiſſimi ſupra citati Doctores nõ fuerint locuti, apertiſſimè elicitur ex ipſorum met verbis. Nam vbi ſupra volentes ſe declarare de quibus filijsfamilias loquerentur, dum dicerent, quòd acquirentes per ludum a filijsfamilias tenerentur ad ipſorum lucratorum reſtitutionem, ſubdiderunt dicentes, hoc fore dicẽdum de omnibus, quibus adminiſtratio bonorum non eſt, & aliquo

iure

iure eis prohibitum est donare, vel aliàs alienare bona sua, vt sũt furiosi minores, Monachi, filijfamilias, vxores, & alij similes. Nõ est enim ambigendum ipsos Doctores sciuisse, quòd reperiantur filijfamilias, & vxores, quæ haberent bona aduẽtitia, scilicet quæ ad eos attinerent ad cooperantib. patribus, vel maritis, vt sunt bona, quę eorum meritorum, aut parentelæ solum intuitu eis donata, vel legata fuerant, vel propria industria, ac labore acquisita: vt sunt etiam castrensia, vel quasi castrensia, necnon similia. Et ideo communiter Doctores supra citati dixerunt, quòd ludentes cùm filijsfamiliàs, vxoribus, & alijs, qui non habent administrationem bonorũ, nec possunt bona alienare alijs modis: nec poterunt mediante ludo alienare, quòd si alienassent ij, quibus ipsi dedissent ad ipsorum restitutionem tenerentur: sciebant enim ipsi Doctores, quòd filijfamilias, qui haberent administrationem peculij propria industria acquisiti, de iure essent comparandi inter homines sui iuris, quasi tacitè fuerint emancipati a patribus per permissionem eis factam disponendi de illis bonis. & quòd idem fuerit omnino dicendum de vxoribus, quæ quo ad præsentem materiam pari passu ambulare, quàm facillimè ex subsequentibus probabitur. Attamen pro maiori veritatis huius dilucidatione operępretium duximus hic afferre quid sentire videantur iura tam cõmune, quàm municipale ciuitatis Genuæ, cuius ciues sunt Nobilis victus, & victor in ludo, necnon & Doctores de obligatione, quam cõtra-
223 hunt filijfamilias.† Sciendũ ergo, quòd in statutorum dictæ ciuitatis nouissimè æditorum lib. 4. c. 20. titu. de contractibus minorum, ac mulierum. §. masculi maiores. Hæc præcisa verba habentur, videlicet. [Masculi maiores viginti quinque annis existentes in patris, vel aui paterni potestate non possint se obligare, contrahere, nec in iudicio comparere, nisi de consensu patris, vel aui, in cuius potestate fuerint, saluo si negotiarentur palam, vel publicè patre, vel auo patiente, vel non contradicente, quo casu obligatio, & contractus valeat perindè ac si factus esset cum auctoritate patris, vel aui, dum tamen pater, vel auus ex dicto contractu non obligetur.] hæc sbi. Ex quibus apertissimè colligitur veritas præsentis nostrę responsionis factæ ad dictam tertiam obiectionem. Nec hoc mirum, cùm idipsum videatur Imperatorem statuisse in l. 1. & 2. C. ad Senat. consul. Macedon. vbi in dicta l. 1. hæc habentur, videlicet. [Etsi filiusfamilias cum in potestate patris esset, mutuam a te pecuniam accepit, cum se patrem familias diceret, eiusque affirmationi te credidisse iusta ratione edocere potes, exceptio ei denegabitur.] hæc ibi. At cùm Nobilis victus in ludo affirmauerit tacitè se esse patrem familias dicendo se posse disponere de pecunia deperdenda

tanquã ſua induſtria acquiſita, & a ſuo patre ſuę diſpoſitioni relicta, & hoc iuſta ratione crediderat victor, cùm videret publicè eũ contrahentem cum alijs: indè ſequitur, ꝙ tam ipſe victus, quàm pater eius (etiam non exiſtente dicto Genuenſi ſtatuto) tanquam eius hęres teneatur ſoluere deperdita, nec poſſint ſe tueri titulo, ꝙ victus erat filiusfamilias, cùm talis exceptio ei denegetur per dictum ſingularem textum in d.l.i. Cui quidem conſonus eſt text. in d.l.2. vbi hęc habentur ad verbũ, videlicet. [Zenodorus ſi cùm ſui iuris eſſe publicè videretur, aut patris voluntate contraxit, aut in eam rem pecuniam accepit, quæ patris oneribus incumberet, vel ſuæ poteſtatis conſtitutus nouatione facta fidem ſuã obligauit, vel aliàs agnouit debitum, non eſſe locum decreto amplißimi ordinis rõnis eſt.] hæc ibi. Vbi per Doctor. cõiter, nec mirum, cum verba textualia ſint apertiſſima. Ad hoc accedit alia veriſſima regula, in qua habetur, quòd filiusfamilias legitimè, ac verè obligetur ex omni contractu inito cũ alio, præter ex contractu mutui. Sed cùm re uera prima cauſa obligationis contractæ fuerit promiſſio facta de ſoluendis ludo alearum deperditis. & dicta regula ſit veriſſima, teſte Iaſone in l. prima, numero ſecundo, C. qui admitti. ad bonor. poſſ. Indc ſequitur apertiſſimè, quòd talis contractus tenuerit, ac indè victus incurrerit obligationem ſatisfaciendi tali debito per ſtatutum non ſolùm iuris naturalis, verum etiam ciuilis: eo magis, quòd dicta conſtitutio Authen. Alearum, non ſit hodie in vſu, vt fuit probatum ſuperius. Nec obſtare poterit dicto victori, quòd dictus victus, ac debitor ex cauſa ludi, hodie reperiatur debitor ex cauſa mutui, & fuerit facta quodammodo tranſactio actionis ex cauſa ludi ad actionem ex cauſa mutui. Primò quaſi fraudulenter. Secundò cum regulariter (vt fuit dictum, ex cauſa mutui non poſſit obligari filiusfamiliàs. Ad quod reſpondendo dicimus, ꝙ nulla ſit ſuſpitio fraudis, cùm creditor ad hoc faciendum fuit motus ad pręces ipſius victi, vt vtilitati, ac commodo eius conſuluiſſet taliter ſecum tranſigendo, eo quòd ipſe victor maluiſſet ſtatim ſibi ſolui ſuum creditum, quàm taliter ipſum obligatum expectare: immo & verum interfuit mutuum, cùm in dicta pecunia lucrata, & de iure ſoluenda victori, ipſe victor retineret dominiũ, & ſic poterat meritò dici ipſius victoris, cuius pecuniæ dominium per contractum mutui celebratum tranſtulit in ipſum victum, retinendo ipſe victor ius equiualentem pecuniam aſſequendi tempore expectationis elapſo. Quapropter patuit nullam ex parte victoris interueniſſe fraudem in huiuſmodi commutatione cõtractus, ſed pietatem erga victum, cuius vtilitati ſic faciendo conſuluit. Ad id quod dicebatur dictum filiumfamilias nõ potuiſſe obligari ex cauſa mutui, cùm

per.

per ſuperius allata fuerit reſponſum dicendo, quòd talis obligatio erat conformis iuri communi,& municipali: idcircò eadem hic non repetemus,cùm per ſe pateat dictum victum ex hac commutatione cõſuluiſſe honori ſuo, quia forſan ſoluendo ſtatim dicta deperdita,ei opus fuiſſet ceſſare ab eius negotiationibus cũ maximo proprij honoris detrimento , quibus incommodis ipſe victus occurrere ſtudẽs, deprecatus fuit creditorem , vt pecuniam ſibi ſoluẽdam ſtatim mutuo ſibi daret , cum re vera nihil (propriè loquendo) interſit modo ſoluere debitam pecuniam ex cauſa vnius contractus, & ſtatim eandem mutuo recipere, prout reuera recepit debitor interiori animi motu. Quapropter dicta iura , & his ſimilia ſtatim citanda , in quibus habetur denegandam fore actionem creditori filijfamilias ex cauſa mutui inter-
224 pretanda erunt † locum habere regulariter,ſcilicet quotieſcũque filiusfamilias carens peculio neſciens , vel nolens negotiari, vel ad hoc non admiſſus a patre,& publicè habitus pro tali etiam & ab ipſo, a quo ipſe filiusfamilias petit mutuo pecuniam, ſine iuſta cauſa, quis mutuaſſet illi ſuam pecuniam, & in caſu noſtro,cùm ceſſet prohibitio legum iuſtraſcriptorum , vt probauimus ſupra. Nam ratio potiſſima denegationis huiuſmodi actionis contra filiumfamilias ratione mutui fuit, ne daretur occaſio ipſis adoleſcentiorib. inexpertis aute adi-

tam paternam hæreditatem ipſa paulatim denudari.Compatiendo ius ciuile eorum paruæ experientiæ rerum mundialium agendarum , & pronitati ad diſſipanda bona paterna,in quibus acquirendis non deſudarunt : meritò denegauit talibus mutuantibus ſuas pecunias filijsfamiliàs actionem illa repetendi,quod quidem non feciſſet , ſi caſus noſter fuiſſet Legiſlatori propoſitus:cùm in ipſo ceſſent huiuſmodi rationes, vt patet ad ſenſum : & quòd Legiſlator interrogatus in caſu noſtro hoc reſpondiſſet elicitur ex infraſcriptis iuribus. Vbi fuit ſtatutum , & filijsfamilias vna cum patre eorũ poſſe obligari ex contractu ſolius filijfamilias , tñ pro virib. tñ peculij,& non amplius. Nam in l. ſi quis cum filio , & in legibus duabus ſequẽtib. ff. de peculio. Hæc ad verbum habentur,
225 videlicet.[Si quis cũ † filiofamilias contraxerit , duos hẽt debitores filium inſolidum , & patrẽ duntaxat de peculio.] hæc ibi. & in ſequenti lege habentur hęc,videlicet. [Et ideo ſi pr̃ filio peculium ademerit nihilominus creditores cũ filio agere poſsũt.]hęc ibi,& in alia lege ſubſequẽte hæc habentur,videlicet. [Qui peculij adminiſtrationẽ (vt in caſu nr̃o) concedit,vr̃ permittere gñaliter, quod & ſpecialiter permiſſurus eſſet.] hęc ibi. & ꝙ dicta regula, in qua habetur, ꝙ filiusfamilias
226 † veraciter obligetur ex omni contractu ſit veriſſima, probatur infraſcriptis alijs iuribus . Nam in l. tam ex contractibus. ff. de iudi-

iudicijs hæc habentur, quæ quidem in caſu noſtro videntur ſummoperè militare in vtroq; foro: cùm ſupponatur per profeſſionem emiſſam ſolemniter in religione approbata (vt eſt religio, in qua dictus nobilis in ludo alearum victus) mortuus ciuiliter dictus Nobilis debitor principalis inſtituito patre ſuo in hæredem ſuum vniuerſalem. videlicet: [Tam ex contractibus, quàm ex delictis, in filium familiàs competit actio: ſed mortuo filio poſt litis conteſtationem, transfertur iudicium in patrem, duntaxat de peculio, & quòd in rem eius verſum eſt.] hæc ibi. Vbi latiſſimè per glo. & Docto. idem habetur in l. filius familiàs. la ſeconda. ff. de actio. & obligat. vbi hęc habentur, videlicet: [Filius familiàs ex omnibus cauſis tanquam pater familiàs obligatur: & ob id agi cum eo, tanquam cum patre familiàs poteſt.] hæc ibi. vbi latiùs per glo. & Docto. & quòd inde filius familiàs poſſit carceri mancipari, habetur in l. 3. §. ſed vtrum ſolis. verſic. pro indè. ff. de minor. 25. annorum. vbi hæc habentur, videlicet. [Pro inde etſi ſine iuſſu patris contraxit, & captus eſt: ſi quidem pater de peculio conueniatur: filius non erat reſtituendus.] hæc ibi. Idipſum docuit Iaſon in l. qui in aliena. num. 3. & ibi Bar. & alij. ff. de acquir. hæredit. dicentes, quòd filius familias poterit obligare ſe ipſum in omni contractu, & fiet executio contra ipſum mediante eius captura, vt in dicto §. ſed vtrum. ex quibus omnibus patuit quòd dictus filius familias ex dicta promiſſione iurata facta non ſine cauſa de ſoluendo deperdita in ludo, etiam ante ludum erat obligatus naturali obligatione: & poſt ludũ ciuili, ad quam contrahendam non indigebat patris ſui conſenſu, vt docuerunt tot iura, & Doctores citati. & rurſus idem docuit Iaſon in l. ſi quis mihi bona. §. iuſſum. num. 3. ff. de acquir. hæredit. & per Doct. ibidem citatos per Iaſonem. Nec de iure poterit obſtare *ijs*, quę hucuſque diximus, quòd actio adepta à victore contra victum ortum habuerit à ludo prohibito, & fuerit mutata in actionem ex cauſa mutui: quoniã etſi in ſuo vigore eſſet (vti hodie non eſt) dicta Authen. alearum. Tamen ex ſubſequenti promiſſione ac ſtipulatione facta inter eos, videtur omnino fuiſſe emundatam dictam turpitudinem, quæ reſultare vide-
127 batur ex ludi prohibitione, † & iuſtificatum contractum: quapropter dicenda omnino erit noua licita obligatio nullam habens cauſam in ſe turpitudinis ex ſuperuenienti nouo conſenſu in ſoluendo antiquo debito contracto ex cauſa ludi: quod & probatur per argu. in l. ſi ob turpem. ff. de condict. ob turpem cauſam. vbi hæc habentur, videlicet. [Si ob turpem cauſam promiſeris Titio quamuis ſi petat exceptione doli mali, vel in factum ſummouere eum poſſis: tamen ſi ſolueris non poſſe te repetere: quoniam ſub lata proxima cauſa ſtipulationis,

quæ

quæ propter exceptionem inanis esset pristina causa, idest, turpitudo supereſſet.] hæc ibi. Idem habetur per arg. in l. 2. C. de his, quæ vi, metusvè causa fiunt. vbi dicitur, quòd spontanea solutio purget metum ad promittẽdum. Dicimus hoc probari per arg. in dicta l. 2. quoniam eadem ratio militat in casu nostro: sic dicendo: sicut spontanea solutio purgat suspitionem metus illati ad promittendum illam: sic spontanea & iurata promissio facta de soluendis deperditis in ludo purgare dicetur malitiam ludi. Idipsum in casu nostro expresse docuerunt infrascripti Doctores, videlicet. Guymier. in glo. sua super Pragmaticam sanctionem. Titu. de spectaculis fol. 175. col. 2. versi. item si ille, qui vincit. His præcisis vtens verbis, videlicet: item restituere tenebitur, si ille, qui vincit, habuit fidẽ de victis: tunc de tali ludo non consequetur actionem, nec sibi vincenti dabitur actio contra victum. tex. in dicta Authen. alearum. ibi [nulla sequatur condemnatio] Nisi victus postea ludo cessante (vt contingit in casu nostro.) promittat vincẽti soluere: nam tunc non poterit obijcere exceptionem, quòd sit pecunia perdita in ludo: quia per sequentem promissionem spontè factã, videtur purgata prima causa turpitudinis. arg. in l. si ob turpem. §. fina. cùm ibi not. ff. de cõdict. ob turp. cau. & subdidit ibidem in folio eodem. colum. 4. quòd Ioannes de Imo. idipsum docuerit in c. Clerici. ext. de vita & honest. cleric. & consuetudo hodie habeat, q̃ pecunia perdita non restituatur, quod intellige (inquit) nisi in tribus casibus, & quòd mutuata in ludo pecunia repetatur, nisi in quattuor casibus, scilicet si mutuans sit colluſor, aut aleator, aut si mutuum factum est minori ludenti, vel mutuanti sit bonis interdictum, qui Doctor ad hoc ipsum probandum citauit, & sequutus fuit sententiam Ioannis And. in addit. ad Specul. in rubr. de verbor. obligat. qui reuera ibi idipsum docuit, loquens in casu simili comprehenso, ac prohibito per dictam Authen. alearum, sequendo Alber. Gal. in l. solent. §. 1. ff. de aleator. scilicet de mutante in ludo ipso, cui debitor post ludum promisit illud tale sibi soluere, vel sponte recepit præceptũ iudicis de non soluendo, & concluſit, quòd etsi stante dicta Authen. alearum. huiusmodi stipulatio videatur innalida per text. in l. generaliter. ff. de verb. oblig. maximè cùm illud solutum potuisset repeti, vt in dicta Authen. tamen contrarium esse verius asserit dicens: quia propter talem promissionem superuenientẽ, prima causa turpitudinis est sublata, & sic conualidata, vt in l. pen. ff. de condit. ob turpem causam. & in l. 2. C. Quod met. cau. idipsum ad uerbum docuit glosator Capellæ Tholosanæ ferè in fine additionis super quæstio. 192. fol. 65. versi. & dic, quòd si vnus tertius. idipsum docuit Imo. in c. clerici. extra de vita honest. cler. & in l.

in l. si quis cùm sciret. ff. de vsucapio. pro emptore. idipsum docuit ad uerbum August. de Arimine in addit. ad Ang. in tract. de Malef. in verf. Mettitor di mali dadi. nu. 16. versic. sed adde vnicam mirabilem limitationem in hac materia. vbi & addidit, quòd dicta Authen. alearum. hodie nō sit vsu ipso recepta. quapropter indistinctè non repetitur pecunia deperdita in ludo per dictam Authen. alearum. prohibito: & sic etiam in practica seruatur, q̄ mutuans possit repetere. Diximus etiam superius, quòd contractus reconcilientur inuicem, & conualescant, nouo accedente consensu contrahētium. & hoc quoq; probabimus Deo dante. Nam hoc ipsum docuit tex. in l. etsi contra. C. de nuptijs. vbi ad uerbum hæc habentur, videlicet. [etsi contra mandata Principum contractum sit in prouincia consentiente muliere, matrimonium, tamen post depositum officium, si in eadem voluntate perseuerauerint, iustæ nuptiæ efficiuntur: & ideo postea liberos susceptos, natosque ex iusto matrimonio, legitimos esse responsum viri prudentissimi Pauli declarat.] hæc ibi, ex quibus apertissimè colligitur verum esse quod dicebamus, scilicet quòd etsi forsan lucrum ex tali ludo videatur macula aliqua aspersum: tamen purgatum ipso iure remansit, noua superueniente promissione, ratū habente contractum, obligationemq; incursam propter ludum alearum: stante regula illa iuris veritima, in qua dicitur, quòd consensu par-
228 tiū mutentur contractuū † qualitates, vt docuit inter alios Barthol. Socinus in l. 2. nume. 20. ff. si cer. pet. & multipliciter, ac doctissimè Alciatus more suo solito in l. 2. per totum: & in l. singularia. ff. si cer. pet. & alij Doctores ibidem: nec non Ioānes And. in addit. super Specul. in principio. rubr. de oblig. & solut. inter quos specialiter loquendo de contractibus permissis, & à iure non improbatis, docuit Bart. Bal. Salycetus Castrensis, & alij plerique omnes in dicta l. 2. & l. singularia: qui vnica voce dixerunt, q̄
229 debitum † ex vna causa poterit conuerti, (etiam nō interueniente pecunia) sola contrahentium voluntate: modò interueniat interrogatio & responsio contrahentium, vt in l. iuris gentium. §. quod ferè nouissima, vbi dicitur ex tali stipulatione nasci actionem. ff. de pactis. sed sic est in casu nostro, cùm dictus filius familias perdens in ludo, de iure naturali, vigoreque liberæ stipulationis factæ inter ipsum & victorem antè ludum: & denuo post ludum expresse ratificatæ, & iterum post aliquot dies alios à die ludi factæ etiam in scriptis, teneretur verè & realiter ex causa ludi per ea, quæ hìc in huius nostræ decisionis probatione attulimus. Indè sequitur apertissimè, quòd debitum contractum ex causa ludi, stante colludentis vtriusque consensu, ac spontanea stipulatione (vt docuimus) de iure transferri poterat ad debitum ex causa

ſa mutui: cùm fictione iuris dici poſſit ex tunc victorem mutuaſſe dictam quantitatem pecuniarum ex ludo de iure naturali, imò etiã (vt ſupra probauimus) de iure Ciuili ſibi debitam ſtante inhabilitate dictæ Authen. alearũ abrogatæ ex contraria conſuetudine: cùm dicto victori ſeu creditori de iure hoc licuerit (ſibi conſulendo) vt ſic euitare poſſet expenſas, forſan, faciendas in recuperãdo iudicialiter talẽ creditũ, propter Aduocatorum conſuetas cauillationes, ac Iudicum inclinationes. Vt peroptimè conſuluit Bart. Cœpolla in tracta. Cautelarum, Cautela 243. incip. Tres ſunt ſpecies ſimulationis. verſic. poteſt addi quarta ſpecies ſimulationis, quę fit de contractu permiſſo ad contractum permiſſum. vbi his præciſis verbis vſus fuit, videlicet: poteſt addi quarta ſpe-
230 cies ſimulationis, quæ fit † de contractu permiſſo ad contractum permiſſum: quia de vno tacitè agitur, qui erat permiſſus, & exprimitur alius, qui ſimiliter eſt permiſſus. Exemplum. Volo tibi mutuare centum verè, & iſte contractus eſt licitus: ſed nolo, quòd fiat inſtrumentum de mutuo, ſed de depoſito, ad hoc, vt facilius te poſſim conuincere per l. fin. C. depoſiti: ſed melius dicas per l. ſi quis vel pecunias. C. depoſiti. certè (inquit ipſe Cœpolla ibi) talis ſimulatio eſt licita. ex quo fit de permiſſo contractu ad permiſſum contractum. Vel pone aliud exemplum. Maritus, qui non habuit totam dotem, fecit inſtrumentum de tota dote acceepta ſolemniter, ſed quia verè deficiebant aurei, puta, centum: voluit, quòd ſocer confiteretur ſe habere in depoſitum centum aureos: cùm in veritate eſſet debitor ex cauſa dotis. Certè (inquit) valet iſta ſimulatio, prout probatur in l. Lucius Titius cùm haberet. ff. depoſiti. ex qua lege Bartol. elicit, quòd licèt non valeat
231 † in veritate agitur, tamen valet quod ſimulatè concipitur. quod & notat Bal. in rubr. C. eodem titu. & ideo (ſubdit Cœpolla) ſis cautus quando vis contrahere cum vno verè, & ex illo contractu non eſſet tibi ſufficienter, vel faciliter ſuccurſum, vt tu poſſis inſtrumentum facere, de alio contractu, quod habeat faciliorem expeditionem: ſicut eſt contractus depoſiti, (vt diximus) qa ſic nullus contractus eſt prohibitus, & nemo decipitur. & ita ſæpius obſeruatur. Hęc omnia protulit Cœpolla vbi ſupra, ex quibus patuit victorem legitimè potuiſſe acquiſitum ex ludo, & ſibi debitum iure naturali, ſibi conſulendo, per permutationẽ contractuum addere obligationem ciuilem (ſi aliàs ipſa de iure defuiſſet, quod non contingit in caſu noſtro, vt fuit probatum) mediante contractu mutui communi cõſenſu ſtipulatio inter ipſum & victum: vt idipſum facilius poſſet in foro exteriori recuperare: ſi opus ei fuiſſet. eò magis, quod dictus mutui contractus ab vtroque ſtipulatus fuit mediante iuramentum etiam dicti victi fatentis.

tentis ex tunc ſe debitorem dicti victoris ex cauſa mutui: vt in chirographo ſcripto manu ipſius debitoris apertiſſimè colligitur: ad quod accedit, quòd tempore talis permutationis cõtractus non deficiebat pecunia ipſi debitori,
232 † propria ſui ipſius induſtria acquiſita, & ſolutioni parata: etſi non fuerit coram dicto creditore propoſita præſentialiter, ſeu corporaliter ꝙ ad validitatem dicti contractus ſufficiebat, prout docuerunt communiter Docto. in l. ſingularia. ff. ſi cer. pet. inter quos fuit (vltra ſupra citatos) ipſe Aretinus in eadem. l. ſingularia. vnà cum Alciato (loco ſtatim citando) cuius Alciati præciſa verba paulò poſt referemus ad maiorẽ dilucidationem præſentis veritatis. ad quod probandum facit quoque peroptimus textus in l. ſi ex pretio. C. ſi cer. pet. vbi ad verbum hæc habentur, videlicet: [Si ex precio debitæ quantitatis facta nouatione per ſtipulationem vſuras licitas ab eo, contra quem ſupplicas, ſtipulatus es: falſa mutuo datę quãtitatis demonſtratio præmiſſa, cùm obligationis ſubſtantia non defecerit, quò minus vſq; ad modum placidum vſuræ poſſint exigi, nihil nocet. Si verò citra vinculum ſtipulationis, tantùm mutuam pecuniam datam conſcriptum eſt, & eius præſtari fœnus conuenit, ſimulatis pro infectis habitis, huiuſmodi placidum nihil de præcedenti mutauit obligatione.] hæc ibi, Vbi glo. & Docto. inter quos fuit Bar. qui dixit, quòd dicta lex ſit bona, docens, quòd id, quod eſt
233 debitum † ex vna cauſa, poterit conuerti in debitum ex alia cauſa per ſtipulationem, nec non pacto nudo ex interuallo appoſito, ſecus ſi in continenti: in l. enim ſingularia. ff. ſi cer. pet. pecunia debita ex vna cauſa erat ſolutioni parata: vnde nuda conuentione in cauſam mutui poteſt conuerti, vt ibi notatur. ſed ſi non eſſet parata ſolutioni: diſtingue: Aut vis conuertere in cauſam mutui per ſtipulationem, aut pacto nudo: etſi pacto nudo, aut in continenti, aut ex interuallo, vt iſtis legib. (& addidit) ex hoc habes. Statuto ciuitatis huius cauetur, quòd contra inſtrumentum confeſſionatum poſſit opponi exceptio ſimulationis. Dico (inquit) & ita de facto obtinui, quòd illa dicitur exceptio ſimulationis: quando promiſſio eſt facta ſimulatè ob cauſam nõ veram, vel non iuſtam. ita loquitur tit. plus valere ꝙ agitur, vt in l. 1. C. de condict. ob turp. cau. quaſi dicatur, quando debitum in veritate eſt ex vna cauſa, licèt in inſtrumento confiteatur vt debitum ex alia cauſa: tunc nõ dicatur inſtrumentum ſimulatum: quia obligationis ſubſtantia non deficit, vt hìc dicit tex. & debitum ex vna cauſa poterit cõuerti in debitum ex alia cauſa. hęc omnia docuit Bar. vbi ſupra addens ipſa fore memoriæ comendanda; cuius elegantiſſimæ ſententiæ aſtipulati fuerunt Bald. & Salyc. ibidem ſciendum inſuper, quòd Bart. in l. Lucius. ff. depoſiti. & Bal. in rubr. C. eodem.

eodem affirmarunt, quòd exce-
234 ptio † simulationis non oppo-
nitur contra depositum, licet de-
positum fuerit de debito ex alia
causa, quod & confirmauit Salic.
in l. si quis. C. depositi, & cum su-
pradicta iura, & Doctores nō di-
stinxerint de qualitate debiti. An
ipsum sit ex causa onerosa, vel lu
cratiua, dummodo subsit substan
tia vera, & realis obligationis.
Nec nos distinguere debebimus.
Quapropter etsi Medina vbi su-
pra, quæst. 12. vers. tertiò non etiã
sunt necessariò. contractum ludi
enumeret inter cõtractus onero-
sos, dicimus hoc non obstare di-
ctæ Doctorum, ac legum senten-
235 tię generaliter loquentium † de
omnibus debitis cuiuscũque spe
ciei, cum lex generaliter loquẽs,
etiam generaliter debeat intelli-
gi, vt in l. 1. §. & generaliter. ff. de
legat. præst. & in l. de pretio. ff.
de publ. quod & procedit etiam
si in vno casu sit maior ratio, q̃
in alio. Idipsum etiam docuit An
gel. Aretinus in §. 1. nu. 35. in fin.
instit. de exceptio. & in §. in p-
sonam. vers. Nota quòd id, quod
debitum, nu. 1. instit. de actioni-
bus. Ex his ergo omnibus hìc al-
latis patuit veritas nostræ respon
sionis factæ ad tertiam oppositionem, cũ indè apertissimè pro-
bauerimus falsam esse, quòd lu-
crum ex ludo sit restituendum fi-
liofamilias, (qui perdidit in lu-
do,) vel eius patri, cùm hoc solũ
verificetur in filiofamilias non
habente bona propria industria
acquisita, vel aliàs sibi aduenti-
tia, eo quòd in filiofamilias ha-
bente administrationem proprij
peculij, & aliorũ bonorum suo-
rum aduentitiorum, huiusmodi
communis sententia locum non
habeat, prout latissimè fuit proba
tum. Sed hoc mirum nemini vi-
deri debebit, cùm omnes sacri
Theologi, & alij Doctores supra
citati in probationem primi fun
damenti nostræ præsentis deci-
sionis (quoad obligationem resti
tuendi acquisita per ludum alea-
rum) æquiparent vxores filijsfami
lias, asserentes, quòd acquirentes
in ludo ab ipsis, teneantur acqui-
sita restituere: & nihilominus eo-
rum sententia secundum impli-
citam eorum mentem recipit re-
strictionem, ac limitationem, di
cendo illam non habere locum
236 in vxoribus, † quæ habent pecu
lium quomodocunque aduenti-
tium, cùm illius plenum domi-
nium habeant, ita vt de ipso pos-
sint disponere, prout sibi placue-
rit, etiã inuito marito, vt innuit
textus optimus in l. maritus. C.
de procurat. vbi hęc habentur, vi
delicet. [Maritus citra mandatũ
in rebus vxoris cum solemni sa-
tisdatione, & alia obseruatione
intercedendi liberam habeat fa-
cultatem, ne fœminæ persequen
dæ litis obtentu in cõtumeliam
matronalis pudoris irreuerenter
irruant, & conuentibus virorum
iudicijs intereſſe cogantur. Sin
autem mandatum susceperit, li-
cet maritus sit, id solum exequi
debet, quod procuratio emissa
præscripserit.] hęc ibi. Ex quibus
apertissimè colligitur, quòd mul
tæ reperiantur vxores, quæ pro-
pria

pria habeant peculia: & per conſequẽs eorum adminiſtrationem & diſpenſationem etiam inuitis maritis, cùm vnuſquiſque rerum propriarum ſit moderator, ac diſpenſator. Idipſum (arguendo à maioritate rationis) probatur per text. in l. etſi de tua pecunia. C. de donat. inter virum & vxor. vbi hæc habentur, videlicet. [etſi
257 de tua pecunia mancipia † vxori tuæ comparata ſunt, tamen ſi ei tradita ſunt, eorũ dominium non ad te, ſed ad eam pertinet: pecuniæ autem tantummodò repetitionem habes, ſiue negotium eius gerens numerationem feciſti: ſiue in eam donationem conferens quantitatem pretij largitus es. Etenim vel inſolidum, vel quatenus locupletior facta eſt, actione cum ea competenti experiri poteris.] hæc ibi. Diximus idipſum probari arguendo à maioritate rationis: quoniam ſi dominium rerum emptarum nomine vxoris, pecunia mariti tranſit ad vxorem, & non ad ipſum maritum: quanto magis dominium rerum emptarum propria pecunia vxoris, vel aliàs adeptarum rerum induſtria ſolius vxoris, ad ipſam transferetur? Si ergo dominium, indè ſequitur ipſam de talibus bonis poſſe per ludum, vel alium modum diſponere inſcio, vel etiam inuito marito. quapropter apertiſſimè indè elicitur etiam fallere in talibus vxoribus ſupradictam regulam Diui Thomæ & ſequacium Theologorum (ſi illam intelligeremus ad corticem literæ.) Sed, vt plenius adhùc veritas dictæ noſtræ aſſertionis pcipiamus: Audiamus, quęſo, quid de eadem quęſtione nos docuerint Doctores, præmittendo tamen quòd ſtatutum fuit in l. de ijs, C. de donat. inter vir. & vxor. vbi hæc præciſa verba habentur, videlicet. [De ijs, quę extrà dotem in domum illata, à marito erogata cõmemoras, ſiquidem, ſi te donante conſumpta ſunt, intelligis aduerſus hæredes, non niſi in quantum locupletior fuit factus, habere te actionem: ſi verò contra voluntatem tuam oĩa tibi reſtitui oportere.] hæc ibi. Idẽ habetur in l. res vxoris. C. de donat. inter vir. & vxor. vbi hæc habentur, videlicet. [Res vxoris, quæ vel ſucceſſione qualibet, vel emptione, vel etiã largitione viri in eam antè reatum iure peruenerant, dãnato, ac mortuo ex pœna marito, vel in ſeruilem conditionem ex pęnæ qualitate deducto, illibatas eſſe præcipio: nec alieni criminis infortunio adſtringi vxorem, cum paternis, maternisvè, ac proprijs bonis frui, eam integro legum ſtatuto religioſum ſit: & donatio maritalis ante tempus criminis, ac reatus collata in vxorem, quia pudicitiæ præmio ceſſit, obſeruanda ſit, tanquam ſi maritum eius natura, non pœna ſubduxerit.] hæc ibi inter alia. ex quibus iuribus apertiſſimè colligitur id, quod paulò antè diximus: eò quòd non omnis vxor caret proprio peculio: cùm reperiantur vxores, quæ propria bona habeant ſeparata à bonis virorum: quorum

tum bonorum per consequens dominium, cùm apud eas sit: indè sequitur illud posse per ludum, ac alios modos transferre ad quascumque ipse voluerint, irrequisitis ac etiam inuitis earundē maritis: sed, vt hoc ipsum scitu dignissimum clarius nobis innotescat, Audianus (obsecro) quid de ipso Doctores senserint. quapropter sciendum, quòd Bart. in dicta l. maritus. nu. 2. dixit, quòd
238 mulier † habeat patrimoniū triplicis generis. Nā habet dotem, & ista est viri sine dubio, vt in l. doce ancillam. C. de rei vendi. vbi hæc habentur, videlicet. [Doce ancillam (de qua supplicas) dotalem fuisse in notione Præsidis: quo patefacto dubium non erit, vendicari ab vxore tua nequisse.] hæc ibi. Habet quandoq; vxor ipsa alia bona viro etiā tradita extra dotem, & ista dicuntur parafrenalia: & in his videtur esse maritus solùm procurator, remanente ipsorum dominio apud ipsam vxorem, ac insimul actionem contra suum debitorē, & contra maritum, si illa vxori debita exegerit, prout apertissimus docuit tex. in l. fin. C. de pactis conuentis. & ibi per glo. & Docto. & præcipuè per Bart. Habent aliquando vxores & alia bona marito non tradita aliquo modo, & in bonis talibus mariti nō solùm non habent dominium absolutum, sed neque erunt procuratores, nisi habuerint speciale mandatū procuratorium à suis vxoribus, prout docuit tex. in d. l. maritus, & ibi Bart. C. de procurat. Idipsum docuit Aret. in d. l. maritus, cōstituens & ipse suprà dictā triplicē spém bonorum, quę assolent habere nonnullę vxores: etsi specialiter de tertia specie loquendo subdiderit subsequentia notatu dignissima, dicens: Tertia spés est, qñ hmōi bona non sunt dotalia, nec instrumēta aliorum bonorū (vltra bona dotalia, quæ
239 parafrenalia † dicuntur) sunt tradita marito ab vxore, sed illa reseruauit sibi vxor, nullam illorum curam committendo marito: & hæc bona nō dicentur parafrenalia, & in eis maritus non potest plusq̄ extraneus, ex quo nihil ex eis potest disponere: etsi in parafrenalibus cōsumptis, maritus faciat fructus suos, vt per Bar. in l. si marirus. ff. si cui pluſquam. per legem falcidiam. secus erit in ista tertia specie bonorum: quod signanter docuit ipse Aret. tenendum menti, quia est dubium dictum, per Doctores non tactum. Idipsum peroptimè, & clarissimè docuit Alciatus in regula tertia præsumptionum: præsumpt. 26. nr. 10. versic. sextò non procedit. vbi valens docere quando non in
240 surgat prę̄sumptio adulterij contra coniugatam, † quæ acquisierat aliquid, quod non sibi donatum, vel aliàs collatum à viro suo fuisset, dixit. sextò non procedit, quando constat quòd mulier aliunde habebat, vnde potuit acquirere, puta, quia habebat multa bona vltra dotalia, vel erat negociatrix, secundum Bal. in l. cùm oportet. C. de bonis, quę liber. Roman. in cons. 159. incip.

ſuper ea. col.2. Alex. in conſilio 40.col.pen.vol.3.qui addit,q̃ etſi in muliere negociatrice declaratio iſta videat dubia,ex quo mulier tenetur operari viro. vt in l. ſicut. ff.de oper.liber.l.ſed ſi vir. in princ. ff.de donat. inter vir. & vxor. Vnde videreẽ, q̃ omne hoc
241 lucrũ † tanquã ex operis debitis marito eſſet mariti, ꝓut eſt de mẽte practici Papienſis in forma libelli, quo vxor agit ad dotẽ. in verſ.tanquam bona parafrenalia. Puto (ſubintulit ibidẽ Alciatus) Bal.opinionem eſſe veriorem,q̃ licèt vxor teneatur operari viro, non tamẽ tenetur negotiari pro eo,& in num.4. idem Alciatus in verſ.octauò intellige.dixit,q̃ etſi vxor emiſſet poſſeſſionem pecunia viri ſui, tamen adhuc dominium illius non trãſibit ad maritum, ſed remanebit apud ipſam, etſi vxor teneatur viro actione p̃ſonali ad pretium. vt etiam docuit Bar.in l.etſi inſtrumenta,per illum textum. C.de fide inſtrum. lib.10.Bal.in conſ.66.incip.Punctus talis eſt,in libro Catalti.lib. 5.Signor.de Homod.in conſ.122. incip. Factum ſic præſupponitur. Quædam. & in conſi.126. incip. A. habẽs.hæc omnia Alciatus vbi ſup. quibus voluit tacitè declarare quod loquendo generaliter dixerat in Pareꝛg. iuris.lib.8. c. 16.dicens,quòd acquirentes mediante ludo ab vxoribus, teneantur reſtituere. Nam dicendum erit ipſius ſententiam procedere regulariter,cùm vxores,vt in pluribus,carent bonis proprijs,quorum diſpoſitio ſpectat ad ipſas ſolas. Idipſum elegantius ac breuius docuit Pet. Gerardi. de Pe. in ſuo ſingul.99. incip. Inter virum,& vxorẽ, qui poſtquam docuiſſet poſſe contrahi ſocietatem inter virum,& vxorem,ſubintulit dicens. Et ſic per prædicta patet non eſſe verum indiſtinctè illud vulgare, quòd quicquid acquirit mulier,acquirat viro.per l.quintò. ff.de donat. inter vir. & vxor. & in l.etiam.C.eo. Nam illa iura procedunt in caſu dubio, vt ſic tunc ceſſet in ea ſuſpitio turpis quæſtus: aliàs quando appareret expreſsè vnde quæſierit, puta, ꝓ ſua induſtria, & opera omnibus nota.: tũc ſibi quærit,& non viro per allegata iura, aliàs ſocietas non valeret tanquam leonina, vt in l.Mutius.ff.pro ſocio.Vnde ſæpius (inquit ipſe) fuit reſponſum de facto de ipſis mulieribus,quæ ſe exercent in arte texendi,ſeu in arte aracamiæ, vt propria lucra ſint vxoris,& non viri.Tamen habebitur conſideratio tẽporis ſubtracti,quo debebat facere ſeruitia ipſa vxor in domo,vt habetur in l.ſicut.ff.de oper.liber. & in l. aſſidui. ff.qui potio. in pign. habe. Eodem modo fuit reſponſum de facto in iſtis nutricibus lactantibus pueros alienos. Nam cùm earum operæ verſentur non ſolũ in die, ſed & in nocte, etiam quo tempore noctis nihil poſſunt ſubtrahere viro de operis, vt in dicta l.ſicut, ideo maior pars dicti lucri attribuenda eſt vxori. Idem ferè per omnia docuit Sylueſter in verſiculo Vxor,per totum.Idẽ peroptimè docuit Ioannes Franciſcus

ciscus a Ripa in libro tertio, capitulo quarto respon.titu.de do. & gra. perfi. & re. qui in num.1. dixit vxorem posse habere pro-
242 prium † triplicis speciei, videlicet dotẽ, bona parafrenalia marito tradita, & bona propria, & separata a marito, tam ratione dominij, quàm fructuum. vt in dicta l.maritus. & ibi declarant Bar. & scribentes. C.de procurat. Qui Ripa respondens dictę l.Quintus dixit, quòd dispositio ipsius legis limitatur, vt nõ procedat in vxore, quæ licita negotiatione publicè negotiatur, secundum Bal. in dicta l.cum oportet. C.de bo. quæ liber. & in consi.259. incip. Dicunt Petr. & Cin.ad fin.lib.1. Non enim procedit præsumptio dictæ l.Quintus. quando vxor aliundè potuit licitè acquirere. Vt in l.etiam. C.de donat. inter vir. & vxor. Vbi ergo mulier negotiatur licita negotiatione debebit cessare dispositio dicta l.Quintus. Nec obstat, quòd vxor teneatur operari ad vtilitatẽ viri, quia distinguendum fore (ait Ripa vbi supra num.4.) inter operas obse-
243 quiales, & operas † fabriles, & industriales. Nam etsi vxor teneatur marito præstare operas obsequiales: vt docuit Glo. in dicta l. sicut, & glo. in c.quod dic.33.q. 2.quæ vult, quòd maritus habeat duplex ius in vxorem. Vnum quo ad debitum carnis: alterum quo ad ministerium in alijs: quoniam glo. & Doctores volunt, quòd
144 vxor † remaneat in potestate patris, & ei acquirat, si patrem habeat: si verò non habeat, sibi acquirat. iuxta not. in l.cum oportet. C.de bon.quæ liber. ita declarauit Bal.in l.si vxorem. C.de con dict. infer. Nam tali pacto ibi hoc probauit dicens. Cùm vxor posset cõtrahere societatem cum viro suo. vt in l.diuerso. §.si mulier. ff.soluto matrimonio, l.alimenta, §.fin.ff.de alimentis legatis, potlitque simul cum viro contrahere, vt in l.scripturæ. C.de fide instrumen. ergo acquirit sibi, & non viro. & inter operas ipsius vxoris dicit Bal.multum interesse. Nam quædam sunt seruitia obsequialia, & quædam operæ paruæ æstimationis: Istas tenetur vxor præstare in domo mariti, secũdum qualitatem personarum. Cęterum si vxor faceret aliquam artem, vel mercantiam, vel esset chirurgica, vel obstetrix, quæ non sunt operæ domesticæ, nec familiares: tunc quicquid acquirit ex istis operis, sibi acquirit, non enim ad præceptum ma-
245 riti † tenetur vxor negotiari, quod dictum sequitur Alexan. in consilio 132. incipien. Verè crudelis videtur, libro quarto. Vbi idem dixit si mulier conduxerit prædia: quoniam tunc quicquid acquirit, acquiret sibi, & in terminis dictæ l.Quintus. idẽ dicit Bal.in dicto consilio 299. dicens vxorem teneri marito ad operas obsequiales, nõ autem ad artificiales, & fabriles. Et cõcludendo Ripa vbi supra ex ibi allatis, & hic a me recensitis, asserit fore concludendum marito non competere ius vllum in bonis acquisitis prædicto modo, sed ad vxo-

rem ſpectare, & pertinere pleno iure, & de ipſis habere liberam diſponendi poteſtatem tam inter viuos. vt in l. in re mandata. C. mandati. quàm in vltima voluntate. vt in §. diſponat. Authen. de nuptijs. & in l. prima, C. de ſacroſan. Eccleſ. Ex his etiam corrolariè ſequitur, quòd ea, quæ in futurum acquirentur per ipſas vxores proprio nomine, & de proprijs pecunijs erunt ipſarum, & non maritorum: cum bona propria, & exercitium licitum habeant. Ex quibus omnibus hucuſque allatis apertiſſimè colligitur, quòd ſupra recenſita ſententia ſacrorum Theologorum, 246 ac aliorum Doctorum † dicentium, quòd acquirentes in ludo alearum non teneãtur taliter acquiſita reſtituere perdentibus, niſi acquiſierint a filijsfamilias, vel vxoribus, eo quòd tunc taliter acquiſita reſtituere teneantur. Colligitur enim ex dictis, quòd verificetur dicta communis ſententia ſolum in acquiſitis a filijsfamilias, non habentibus aduentitium peculium, vel propria induſtria acquiſitum: & idẽ dicitur de acquiſitis ab vxoribus habentibus aliqua bona propria vltra dotalia, & parafrenalia, cùm apud vtroſque verum reſideat illorum dominium, & ipſorum diſpoſitio. Indè etiam ſequitur, quòd filiusfamilias nobilis (de quo eſt ſermo) iure poterat ſe obligare ad ſoluenda deperdita in dicto ludo, & quòd ex tali obligatione ipſe victor acquiſierit de iure Ciuili cõtra victum actionem experiendam etiam in foro ſeculari.

Quartæ obiectioni, quæ videbatur probari per textum in l. ſi filius tuus. C. ad Senatumconſultum Macedonianum, vnicam, & veram reddemus reſponſionem principalem, etſi poſſemus etiam ei ſatisfacere, dicen- 247 do illam legem † fore intelligendam de filio non habente peculium, vel de filio minoris ætatis. per allata ad ſaturitatem in reſponſione facta ad tertiam obiectionem. Reſpõdendo ergo dicimus ipſam in filiofamilias (de quo agitur) locũ non habere, ſtante iure municipali ipſius ciuitatis Gennæ, cuius nobiles ciues ſunt victor & victus: & dubium huiuſmodi inibi fuit cõtractum, & non alibi. Cuius apertiſſimi ſtatuti ſeriem, ac tenorem ad verbum retulimus ſupra paulò poſt principium reſponſionis factæ ad tertiam obiectionem allatam in fundamento tertio, allato pro parte negatiua. Videatur ibi. His ergo de iure ſic ſtantibus dicendum erit, quòd ſolutio dicti debiti de iure, & iudicialiter peti poterit a patre dicti victi, non vt pater eſt, ſed vt hæres peculij dicti victi, prout optimè elicitur ex mente ſtatuentium expreſſa his verbis, videlicet. [Dictus tamen pater, vel auus ex dicto contractu non obligetur,] ſcilicet vt tales, bene verò ſint obligata bona talium debitorum, ac per conſequens ſucceſſores in eis: quoniam aliàs ipſi ſtatutarij non conſuluiſſent,

con-

contrahentibus cum talibus filijs familias, vt per se patet, ex quibus clarè apparet esse conformis talis dispositio iuris municipalis, sic intellecta dispositioni iuris cõmunis. Nam in l. fin. C. eo. titu. scilicet Ad Senat. consult. Macedo. dicitur, quòd contractus mutui celebratus a filiofamilias etiam citra iussionem, vel voluntatẽ, vel mandatum patris sui, si postea pater illum ratum habuerit, obnoxius erit pater obligationi ipsam pecuniam creditam filiofamilias restituendi ei, qui illã mutuauerat, acsi cum mandato, vel consensu eius fuisset ab initio ce-
248 lebratus, cum ratihabitio † retrotrahatur, & mandato comparetur, cui etiam consonat quod cautum fuerat in l. si tamẽ. in principio. ff. ad Senat. cõsult. Maced. Vbi hæc præcisa verba habentur, videlicet. [Si tamen sciẽte patre creditum sit filio dicendũ est, cessare Senatusc̃õsultum. At quoniã dictus filiusfamilias negotiando sępius publicè ẽt contractum mutui (vt contingit q̃ sępissimè inter mercatores) celebrauit, sicut & alios contractus proculdubio ipso patre sciente, & non contradicente, cum permiserit ipsum ex se negotiari secundum morem mercatorum. Inde sequi conuincitur ipsius patrem huiusmodi contractum mutui ratum habuisse stante dicta consuetudine mercatorum, & publica negotiatione filij sui, quod insuper & probatur verbis illis generalibus dicti statuti Genuensis, videlicet. [Masculi maiores vigintiquinque annis non possint se obligare, contrahere, &c. existentes in potestate patris, &c. saluo si negotiarentur palam, vel publicè, patre, vel alio patiente, vel non contradicente.] hæc ibi. At cum termini illi, videlicet obligare, & contrahere sint generales, includentes cõtractum mutui (vt patet ad sensum.) Inde sequitur, quòd dictus patet tanquam hæres filij debitoris iuxta facultatem peculij illius de iure in vtroque foro teneatur satisfacere prædicto creditori illius.

Ad quintum fundamẽtum, cui videbatur inniti cõtraria sententia, facilior erit responsio, dicendo patrem non prohibuisse dicto filio victo ludum alearum inhibendo ei negotiationes, ac reliquos contractus, sicut facere debuerat, si exoptasset occasionem ludendi radicitus ab illius voluntate euellere, ac per consequens administrationem peculij protestatione publica auctoritate præmissa debuisset vtique declarare se nolle assentiri celebrationibus cuiuscunque contractus celebrati per eius filium ad hoc, vt omnes publicè moniti abstinerent a contrahendis negotiationibus, cum dicto filiofamilias, cùm æquum non sit secretam prohibitionem in detrimẽtum tertij innocenter contrahentis, cum filiofamilias præualere permissioni publicè factæ a patre ipsi filio de contrahendo cum omnibus, quoniam aliàs iniustè contrahentes cum illo, remanerent priuati bonis proprijs. Quapro-

pter meritò dicendum ſupereſt ipſam verbalem, & ſecretam monitionem fuiſſe, & ab omnibus eſſe habendam purum paternum conſilium, & non iuridicam, ac præiudicialẽ creditoribus illius, vt patet ad ſenſum.

Ad ſextam, & vltimam obiectionem fundatam in l. cũ oportet. §. ſi quis itaque, C. de bon. quę liber. & ad ſententiam Romani, quàm facillima erit reſpõſio, di-
249 cendo dictum textum, † & dictam ſententiam Rom. non loqui in caſu noſtro, etſi regulariter habeat locum in peculio aduentitio filijfamilias, quoniam loquuntur in caſu, quando filiusfamilias obtinuiſſet peculium aduentitium, & non eſſet debitor alicuius ratione contractus permiſſi a iure, vt eſt hic filiusfamilias, qui per ludum tranſtulit dominium deperditorum in ludo (vt omnes Doctores vnica voce aſſeuerant) ad victorem propter inde cõtractam obligationem naturalem, & ciuilem, in caſu noſtro, vt latiſſimè in fundamentis noſtræ deciſionis fuit ſupra probatum: quę a dicto iure municipali expreſsè non reprobatur, verum potius tacitè approbatum fuit, vt ſuperius fuit dictum, eo quòd in dicto ſtatuto Genuenſi non reperiatur denegata tranſlatio dominij rerum deperditarum in ludo. Imò cum obligatio (quam ludẽtes adinuicem voluntariè de aſſignandis deperditis in ludis incurrũt) approbetur a iure naturali præcipienti ſeruari fidem, ac pactis ſtare, quæ pacta ſuperant omnes leges, vt omnibus eſt inconfeſſo, ac per conſequens inter contractus nominatos licitus talis promiſſio reciproca de iure connumeranda erit. Inde ſequitur, quòd de Naturali, Canonico & Ciuili dictus filiusfamilias teneatur ſatisfacere ſuo creditori, & hodie
250 eius pater, † non vt pater, ſed vt illius peculij vniuerſalis hæres. Cùm hoc apertiſſimè fuerit probatum in fundamentis allatis ſupra in confirmationem veritatis præſentis noſtræ deciſionis. Ad quod etiam accedit diſpoſitio ipſiuſmet debitoris grauantis dictum hæredẽ patrem, vt ex dicto relicto ei peculio ſuo ſatisfaciat ſuis legitimis creditoribus, & quòd hic creditor, de quo eſt ſermo, ſit legitimus per ſupra allata patefactum fuit.

Et hæc eſt ſententia mea deciſiua.

Ego D. Alphonſus Villagut à Neapoli Abbas Congreg. Caſſinenſis V. I. P.

SVMMARIVM.

1 *Nouatio propriè ſumpta quid ſit, et quotuplex, et quid et quotuplex nouatio impropriè ſumpta.*

2 *Nouatio neceſſaria quotupliciter fieri contingat.*

3 *Nouatio voluntaria quando dicatur fieri, & quare dicatur voluntaria.*

4 *Nouatio, quę fit per litis conteſtationem quare dicatur notoria.*

5 *Nouatio voluntaria duplex prinatiua, & accumulatiua: & quid ſit vtraque.*

Fideiuſ-

6 Fideiussionis munus clericis est interdictum: & ideo fideiussio talis facta regulariter esset nulla: et quare.

7 Contractus, aut pactum factum lege prohibente, nullius sunt virtutis. & quare.

8 Sermo simplex, aut promissio verificatur in prima vice.

9 Fideiussoris nouus consensus necessariò requiritur, vt teneatur pro conducente post impletum conductionis tempus statutum.

10 Non refert qualiter quid fiat, dummodo fiat.

11 Obligationum vinculum soluitur eo modo, quo queri assoleat.

12 Obligatio semel extincta non reuiuiscitur.

13 Nouatione facta, fideiussor liberatur: si ipsi non consentiisset.

14 Nostrum id, quod est, ad alium sine facto nostro transferi non potest.

15 Clerico regulariter est inhibitum fideiubere.

16 Fideiussor ab obligatione prorogata, pro qua fideiussit, remanet liberatus.

17 Fideiussor liberatur si is, pro quo presentando iudici fideiussit, captus ab ipso fuisset, & postea aufugisset.

19 Fideiussor eius, qui captus postea à iudice, & carceri mancipatus, à carceribus aufugit, quando teneatur illum denuo præsentare Iudici.

20 Fideiussor liberatur à vinculo fideiussionis, si à creditore, vel Iudice prorogetur statutum tempus comparendi, vel soluendi, & nu. 38.

21 Prorogare quid sit.

22 Securitas indeterminatè concessa alicui Bannito, vt possit ingredi ciuitatem, quomodo intelligatur.

23 Fideiussor obligatus ad tempus, non remanet obligatus prorogato simpliciter tempore. & quare.

24 Prorogatio temporis non dicitur idem tempus in prejudicium tertij: & ideo tertius liberatur à fideiussione facta.

25 Sermo simplex regulariter uerificatur in prima vice.

26 Promittens representare aliquem coram iudice, ad ipsius mandatum, liberatur per primam presentationem: & alia exempla eiusdem generis subnectuntur.

27 Prorogatio operatur solùm inter ipsas partes prorogantes, & non nocet fideiussori. & quare.

28 Compromissum prorogatum respectu tertij dicetur nouum. & quare.

28 Fideiussor obligatur solùm per stipulationem.

30 Compromissum factum ex dispositione hominum, si nõ sequatur laudum infra terminum statutum, expirat ita, vt non teneantur partes aliud facere: secus ex dispositione iuris communis, vel municipalis: & quare.

31 Verba ab homine prolata intelliguntur de primo actu, & quare.

32 Fideiussor se obligans pro tempore limitato, facta prorogatione ipsius temporis à partibus, non tenebitur pro tempore prorogato, nisi de nouo consentiisset.

33 Fideiussor obligatus ad certum actũ, ac tempus respiciens finem obligationis, non censetur obligatus pro illo actu prorogato, si non consentiret de nouo. & quare.

Digitized by Google

34 *Fideiussores non tenebuntur vltra tempus statutum fideiussionis de bona custodia carceris, quando custodes promisissent seruare & custodire castrum: secus si promisissent restituere: & ad hoc dedissent fideiussores, si post illud tempus, Castrum fuisset deperditum.*

35 *Bignus, vel res obligata à fideiussore pro fideiussione facta ad certum tempus, non remanebunt obligata post illud, etiam si renouetur conductio, nisi nouus consensus fideiussoris supernenerit. et quare.*

36 *Fideiussore in dubio, in stipulatione nouante non intelligitur obligari.*

37 *Semel simpliciter prolatus intelligitur pro prima vice.*

39 *Fideiussor præsentans principalem carceri, sicut promiserat, si ille postea aufugisset, non tenebitur eum iterum præsentare, et quare.*

40 *Obligatione nouata fideiussores liberantur à sua obligatione.*

41 *Prorogatio quid sit.*

42 *Tempus prorogatum inter prorogantes est vnū, sed non respectu tertij.*

43 *Verbum prolatum ab homine consumatur semel, seu prima vice, etiam si euanuerit.*

44 *Temporis in prorogatione requiritur, vt fideiussor, qui interessit à principio, denuo expresse promittat, aliàs non tenebitur, etiam si à principio fuisset cōuentum, quòd possit tempus prorogari. et quare.*

45 *Fideiussores pro prorogato tempore non tenentur, nisi promisissent restituere id, pro quo fideiserunt.*

46 *Promittens aliquem præsentare, semel præsentando liberatur.*

47 *Dispositio hominis quare vnica perficiatur vice, etiam si non habuerit effectum: dispositio verò iuris cōmunis, vel municipalis non: et hoc intellige quando hominis dispositio non est facta contemplatione iudicij, vel litis: secus respectu horum: quia tunc talis obligatio non liberatur vnico actu. et quare.*

48 *Fideiussor finito termino conuento liberatur à fideiussione: etiam si illud fuisset prorogatum à partibus, ipso non consentiente. et quare.*

49 *Fideiussor non vocatus in ius, non ledetur actis principalis debitoris.*

50 *Facultas concessa alicui de ingrediendo claustra Monialium expirat in primo ingressu. et quare.*

51 *Promittens aliquem præsentare Iudici ad ipsius mandatum, liberatur primai vice. et quare.*

52 *Obligationis mutatio cum nouatione liberat fideiussorem: nisi fieret ipso sciente, et consentiente tali obligationi.*

Obligationis fideiussoriæ materia tractatur.

THEMA.

Quidam Sacerdos Ragusinus pauper, & bonæ famæ, pietatis visceribus affluens compatiendo miseriæ cuiusdam clerici carceri mancipati pro nonnullis suis excellibus, obtulit fideiussionem ducentorum aureorum pro ipso liberando, promittendo ipsum præsentare conspectui Archiepiscopi Ragusini, seu eius Vicario generali, quando in ius vocabitur.

Digitized by Google

vocatus ille fuiſſet ab ipſis. Qua fideiuſſione recepta, fuit ille liberatus. Tandem cum ille clericus fuiſſet citatus, vt compareret coram Archiepiſcopo, ipſe comparuit nõ perſonaliter, ſed per Procuratorem, ignorante eius fideiuſſore, qui & obtinuit prorogationem termini ad comparendum per menſem, aſſerendo Archiepiſcopo ſe velle Romam petere. At cum poſt menſem a Notario dictæ curiæ Archiepiſcopalis Ragnſinæ fuiſſet viſus in dicta Ciuitate Raguſina, & monitus, vt compareret, alias incurreret pœnam, dictus Clericus fugam arripiens ſe contulit Poſcengam Vngariæ Ciuitatem. Poſtquàm fugam dictus Sacerdos fideiuſſor fuit in ius vocatus, ac ſibi intimatũ, quòd eligeret quod vellet ex his duobus. Aut præſentare in iudicio dictum Clericum, aut ſoluere dictos ducentos aureos.

Quæritur modo. An de iure dictus Sacerdos compelli poſſit ad præſentandum dictum Clericum, aut ad ſoluendum dictos ducentos aureos.

DECISIO XXI.

IN VOCATO Sanctiſſimæ Trinitatis numine, ac Beatiſſimę sẽpęr Virginis Deiparæ, & Sãctiſſimi Patriarchæ noſtri Benedicti patrocinio in fauorem innocentiæ pij illius Sacerdotis, litteris commendare accuratiſſimè ſtudebimus quicquid a ſacrarum Legum, Doctorumque vtriuſque cenſuræ oraculis in præſentis quæſtionis deciſionem excerpere deſuper indultum fuerit.

Sacerdos (de quo eſt ſermo) nullatenus de iure poterit compelli ad ſoluendum Curiæ Archiepiſcopali Raguſinæ dictos aureos ducentos, ſed neque ad repræſentandum dictum Clericum ipſi curiæ. Cùm per dictam comparitionem per Procuratorem ipſius ſemel factã, & a Curia admiſſam, & prorogationem conceſſam ipſi clerico, inſcio dicto Sacerdote fideiuſſore, ac per conſequens nõ conſentiente a tali fideiuſſione fuerit abſolutus, ac per conſequens ab obligatione illum clericum repreſentandi curiæ, cum iuris clariſſimi eſſe probabitur non teneri fideiuſſorem de his, quæ eueniunt tempore prorogato debitori, vel reo pro quo quis fideiuſſit, ipſo non conſentiente expreſsè.

Pro cuius ſententiæ dilucidatione operępretiũ duximus premittere nonnulla notatu digniſſima ipſis, mediis, quibus (Deo Optimo Maximo duce) proba-

Sciendum igitur erit (prout docuit Glo. & Iaſon in l. 1. num. 14. C. de iudicijs,) quòd nouatio † eſt duplex, ſcilicet propriè, & impropriè ſumpta. Nouatio verò propriè ſumpta, eſt duplex, quædam dicitur voluntaria, & quædam neceſſaria. Nouatio autem voluntaria eſt duplex, alia quæ dicitur priuatiua, ſeu extinctiua, & alia quæ dicitur accumulatiua. Nouatio igitur propriè ſumpta dicitur fieri, quando prima obligatio tollitur, & transfunditur in aliam nouam, & iſtud ſemper (vt infra latius dicetur) in nouatione voluntaria. Nouatio autem impropriè ſumpta contingit fieri, quãdo obligatio, & prima actio non tollitur, imò magis fortificatur: ſed quia adduntur ei noui effectus ratione nouæ formæ additæ, debet fieri nouatio, & iſtud contingit aliquãdo in nouatione neceſſaria. Nouatio verò, quę neceſſaria † dicitur, fit dupliciter. Primò mediante ſtipulatione, & contingit quãdo illud, quod debetur certo modo ab vno, ſtipulor animo faciendi nouam obligationem ſub alia forma ab eo, vel alio, & dicitur fieri per ſtipulationem ratione frequentioris vſus. Secundò fit nouatio voluntaria † per litis conteſtationem, & hoc contingit, quando creditor vocat debitorem in iudiciũ: & quidam tertius pro eo compareret, & in ſe iudicium ſuſcepit, & in ſe transfert omnes obligationes, & promittit confideiuſſorib. ſoluere de ſuo, ſi cõdemnabitur. Certè (inquit Iaſon vbi ſupra) primus debitor liberatur, & noua obligatio inducitur in perſona huius ſuſcipiẽtis in ſe iudicium, & transferentis in ſe obligationem, & vtraque nouatio ideo dicitur voluntaria, quia fit ex mera voluntate. De prima cõſtat, quando fit per ſtipulationẽ, quia contractus ſunt meræ voluntatis. Vt in l. in cõmodato. §. ſicut. ff. commodati. & in l. ſicut. C. de actio. & obligat. & propterea dixit Specul. in lib. 1. titu. de procurat. §. 1. verſ. ſed nunquid defenſor. num. 27. quòd nouatio voluntaria non fit, niſi vtroque volente, & ideo ſi fideiuſſor veteri principali actione conueniatur, reus iurabit de calumnia, vt notatur in l. non ſolùm. §. ſed interdum. ff. de procurat. Idem dicit Bald. in l. vnica. coll. 7. C. de his. q̃ pe. no. Similiter nouatio, † quæ fit per litis cõteſtationem, ideo dicitur notoria, q. a licet quilibet tertius poſſit venire ad defendẽdum reum, ſuſcipiendo in ſe ſubſtantiam iudicij inuito creditore. Tamen nõ poteſt in ſe transferre obligationem, niſi creditore volente conſentire, vt in l. ſi mandato. in fine princip. ff. mandati. & per hoc appellatur voluntaria. Et hæc voluntaria nouatio † eſt duplex, videlicet priuatiua, ſiue extinctiua, & accumulatiua. Nouatio enim priuatiua, ſeu extinctiua eſt ſemper illa, quæ eſt volũtaria quomodocunque fiat. Eo quia extinguit primam obligationem, & actionem cum omnibus ſuis qualitatibus, & acceſſorijs, & nouam inducit. Nouatio

tio autem accumulatiua est illa, quæ vltra primam actionem durat ex contractu. Nam ei alia accumulatur ex sententia indè sequuta, vt docuit gl. in d.l.1. C. de iudicijs. & in l. duobus. ff. de except. rei iudic. & glo. in l. nepoti. & ibi Bart. ff. de fundo instructo. & hoc modo per iuramentũ inducitur nouatio, vt in l. qui iurasse. §. fin. ff. de iureiuran. vt ibi, quia Magistraliter declarat glosa vltra primam actionem, accumulatur noua actio ex iuramento. Nouatio autem necessaria fit ex necessitate nõ præcisa, sed causatiua, altero ex his tribus modis, prout prosequitur glo. in d.l. 1. Hæc omnia excitatis Doctoribus, quorum notitia, cùm summoperè expedire nobis visũ fuerit pro maiori dilucidatione præsentis nostræ decisionis, nec non pro melius percipiendis ijs, quæ statim producentur in probationẽ ipsius nostræ decisionis, ideo ea præmisimus. His ergo necessariò præmissis, sciendum erit, q̃ præsens nostra decisio innititur auctoritatibus infrascriptis, & primò probatur per argum. in c. 1. ext. de fideiussor. Vbi clerico
6 † prohibetur expressè munus fideiussionis his precisis verbis, videlicet. [Clericus fideiussionibus inseruiẽs abijciatur,] & licet ibi prohibeatur assidua fideiussio clerici, vt sonat dicta textualis litera ibi, [inseruiẽs] tamen hoc munus, fuit simpliciter sibi prohibitum a Sancto Clemente Papa. Vt habetur in c. te quidem, 11. q. 1. Quapropter meritò dicẽdum videtur dictum fideiussionis actum factum lege prohibente, nullum esse, sicut & cęteri cõtractus, aut
7 † pacta facta lege prohibente, vt docuit vulgatissima, & optima illa iuris regula in c. quod contra. de regu. iur. in sexto, vbi hæc habentur, videlicet. [Quæ cõtra ius fiunt, debent vtique pro infectis haberi.] hæc ibi, quod & apertius, & latius habetur in l. non dubium. C. de legibus, & ibi communiter per Doctores. Nec in casu nostro poterit obstare textus in c. 2. ext. de fideiussor. Vbi Lucius Papa Tertius præcepit compelli quosdam clericos ad satisfaciendum cuidam clerico, qui pro eis fideiussit, & soluit illorum creditori eorũ debitum, quasi tacitè inibi innuerit Papa clericis licere fideiubere pro alijs clericis; cùm ibi præcipiat illum fideiussorem fore seruandum indemnẽ. Nam ad hoc respondetur, quòd ibi Summus Pontifex solum respexerit ad iuris regulam fundatam in iure naturali, quæ habetur in c. locupletari. de regu. iur. in sexto, vbi hæc habentur, videlicet. [Locupletari non debet aliquis cum aliena iactura, vel iniuria.] hæc ibi, & quòd illi clerici locupletati indè fuissent cum aliena iactura, vel iniuria si non fuissent compulsi restituere ipsum fideiussorem pristino suo statui, & sic damnum incursum eorum causa, per se patet. Non autem Papa ibi respexit ad solam ipsam fideiussionem: ex qua nemo acquirit ius contra aliquem, vt omnibus est incõfesso. Idem apertius probatur

batur per arg. in l.boues. §. hoc ſermone.iuncta glo. ff.de verb.& rerum ſignif. vbi hæc habentur, videlicet. [Hoc ſermone dum nupta erit primæ nuptiæ ſignificantur.] hæc ibi. Diximus noſtram deciſionem probari per argu. in dicto §.quoniam re vera ex ipſius verbis patentiſſimè elicitur (vt etiam ibidem glo. in verſic. hoc ſermone. & Doctores communiter docuerunt) regula illa deſcribenda litteris aureis, in qua dicitur, quòd ſimplex ſermo, & ſeu promiſſio verificetur in prima vice,quam regulam quamplurimis exemplis propoſitis probauerunt veriſſimã eſſe dicti Doctores vbi ſupra. Vide ergo ibi, & infra alia per nos. Cùm ergo Presbiter (de quo fit ſermo) fideiubendo ſolùm & ſimpliciter promiſerit præſentare ipſum reum clericum ad requiſitionem Archiepiſcopi Raguſini, indè ſequitur quod fideiuſſor ipſe liberatus remanebit ex tali facta à reo comparitione, & acceptata ab ipſo Archiepiſcopo, cùm idem ſit in ſententia promittere ſe aliquem præſentare, & promittere,quòd talis præſentandus compareat ad mandatum Iudicis, vt patet ad ſenſum. Idem probatur per arg. in l. dotis promiſſio.l. vltima.§. Quod enim. ff.de iure dotium. vbi confirmatur eadem regula his verbis, videlicet: [Quod enim vulgatum eſt, dotis promiſſionem, in primis duntaxat nuptijs deſtinare, neque durare obligationem, ſi poſt alterius matrimonium ei nubat, cui dotẽ promiſerat, tunc locum habet, cùm interceſſerint aliæ nuptiæ.] Hæc ibi. vbi gloſa coadunauit alia iura idipſum docentia, vbi & Doctores communiter. Idipſum probatur apertiſſimè per arg. in l. duobus reis. §. ſi ei, qui debitorem meum. ff.de iureiurán. vbi hæc habentur, videlicet. [ſi ei, qui debitorẽ meum in iudicio exhibere promiſerit, iuſiurandum detulerim: iſque iurauerit ſe omnino exhibitionem eius non promiſiſſe, prodeſſe id debitori meo non debet: ſi verò iurauerit ſe nihil mihi prę ſtare oportere: diſtinguendum eſt, & replicatione enũciandum: vtrũ ideo iurauerit: an quia poſt promiſſionem exhibuerit, an verò quia ſoluerit; quod & in fideiuſſore debiti diſtinguendũ eſt] hæc ibi, vbi glo. in verſi. exhibuerit dixit, quòd in tali, ſcilicet caſu exhibitionis rei quoad fideiuſſorem, non autem quo ad reum ipſum diſtinguendum eſt debitum ipſum, pro quo ille fideiuſſerat. Diximus probari præſentem noſtram deciſionem per arg. in dicta l. quoniam. ex ipſa apertiſſimè elicitur eius veritas: cùm indè eliciatur, quòd eò ipſo quòd reus pręſentatus fuerit Iudici, p cuius præſentatione fideiuſſor fideiuſſerat, liberatus fideiuſſor remaneat ab obligatione illum exhibendi. Cùm ergo in caſu noſtro habeamus, quòd in ius vocatus dictus clericus reus comparuerit per Procuratorem in iudicio, & recepta ſeu admiſſa fuerit talis præſentatio ſeu comparitio dicti rei à Iudice. indè patet ipſum fideiuſſo-

8

deiussorem ipso iure remansisse liberatum ab obligatione pristina illum exhibendi: ac per consequens, ab omni pœna indè incurrenda in casu non præsentationis, cùm pœna incurratur pro culpa & non sine ipsa, nec de iure obstare potuit dicto Sacerdoti fideiussori: quòd ipso ignorante, ac absẽte fuerit facta huiusmodi rei comparitio, & prorogatio à Iudice: cùm ipsi fideiussori hoc profuisse quãfacillimè possimus probare: eò quòd de iure necessario
9 nouus consensus † ipsius fideiussoris affuisse debuerit in tali prorogatione facta, vt vinculum fideiussionis iam extinctum semel per rei comparitionem factam in iudicio, fuisset denuo renouatum; prout docuit singularis text. in l. item quæritur: §. Qui impleto. ff locati & conducti: arguẽdo ab identitate rõnis. vbi hęc habẽtur, videlicet. [Qui impleto tẽpore conductionis remansit, non solũ reconduxisse videbitur, sed etiam pignorum videtur durare obligatio. sed hoc ita verum est, si non alius pro eo in priore conductione res obligauerat: huius enim nouus consensus erit necessarius.] hæc ibi. Idem & adhùc clarius probatur per text. in l. Si cùm Hermes. C. de locato, & conducto. Vbi hæc habentur, videlicet. [Si cùm Hermes vectigal octauarum in quinquẽnium continuum conduceret, fidem tuam obligasti: postquam spatio eius temporis expleto, cùm idem Hermes in conductione, vt idoneus detineretur, non consensisti, sed cautionem tibi reddi postulasti: non oportet te de posterioris temporis periculo adstringi, cõpetens Iudex non ignorabit.] hæc ibi. Idem probatur, & adhùc apertiùs per tex. in l. nouatione. C. de fideiussor. vbi hæc habentur, videlicet. [Nouatione legitimè perfecta, debiti ĩ alium translati prioris contractus fideiussores, vel mandatores liberatos esse non ambigitur: si modò in sequenti se non obligauerunt] hæc ibi. Et quòd fuerit facta nouatio in tali contractu fideiussionis factæ à dicto Sacerdote per supradictũ Reuerendissimum Archiepiscopum Ragusinum: qui (in casu nostro) non est dubium foret dicendus creditoris fungi officio dicti clerici liberati sub fideiussione: Cùm ille propter sua scelera carceri mancipatus fuisset, & saltem de iure condemnandus pœna pecuniaria: cuius vtiq; post ipsius inflictionem ipse Reuerẽdissimus Archiepiscopus fuisset creditor. cùm ergo dictus Presbiter fideiusserit pro ipso clerico de illum præsentando, ac per consequens de pœna indicta soluenda in defectum præsentationis promissæ. inde sequitur apertissimè Nouationem interfuisse inter ipsum Archiepiscopum, & clericum reũ: ac per consequens indè fuisse liberatum à talis fideiussionis onere ipsum fideiussorẽ. cùm solùm spopondisset sub pœna supradicta ipsum præsentare: & quòd fuerit præsentatus semel patuit, eò ipso, quòd dictus Reuerẽdissimus admisit dictam suam

comparitionem

comparitionem factam per suum Procuratorem, cui postea absente, & ignorante fideiussore, ipse Reuerendissimus prorogauit terminum, iuxta vulgatissimam regulam illam a Doctoribus approbatam, & fundatam in subsequentibus iuribus, scilicet Non refert
10 † qualiter quid fiat: dummodo fiat. vt in l. cùm seruus. ff. de verb. obligat. in l. 3. ff. de condict. insti. & in l. 3. & in solutione eius, quod debetur. ff. mandati. & in l. soluendo. ff. de negot. gest. & institu. quibus mo. oblig. toll. cui regulę se specialiter subscripsit Ioānes And. in addit. ad Specul. lib. 3. tit. de accusat. §. sequitur videre. nu. 17. super versic. item quæritur ecce. in versic. exceptionem Odof. aliam quæstionem. Cum ergo dictus clericus reus ante eius liberationem ex carceribus promiserit se præsentare conspectui Archiepiscopi pro tempore existentis, & fideiussor nihil addiderit, nisi quòd ipse sub pœna supradicta idipsum spoponderit, & iā semel verè, ac legitimè post dictam fideiussionem vocatus clericus comparuerit, & non solum fuerit talis præsentatio, seu comparitio admissa ab Archiepiscopo, verumetiam indulta comparenti prorogatio temporis vnius mensis ad secundò comparendū. Indè apertissimè sequitur ipsum fideiussorem nullo iure potuisse molestari, aut de iure compelli virtute dictæ expiratæ fideiussionis per dictam l. nouatione, ad præsentandum denuo dictum clericum ipsi curiæ Archiepiscopali iuxta aliam verissimam regulam iuris, in l. quāuis saltus. ff. de acquir. & amit. poss. vbi dicitur, q
11 vinculum obligationum † soluatur eodem modo, quo quæri asso leat. ex qua elicitur illa alia regula tradita ibi a Doctoribus, quòd obligatio semel extincta non reuiuiscitur. Cum ergo fuerit dicta
12 obligatio † dictum clericum pręsentandi semel extincta ex tali eiusdem comparitione, non potuit dicta obligatio reuiniſci ex nouatione facta inter ipsum Archiepiscopum, & clericum, ipso fideiussore ignorante, & non consentiente. Et quòd ex tali nouatione, seu habilitatione facta fi-
13 deiussor † fuerit ipso iure liberatus a tali onere illum pręsentandi, probatur per apertissimū text. in l. vbicunque reus. ff. dē fideiussor. Vbi hæc habentur. videlicet. [Vbicunque reus ita liberatur a creditore, vt natura debitum maneat, teneri fideiussorem respondit. Cùm verò genere nouationis obligatio transeat, fideiussorem, aut iure, aut exceptione liberandum.] hæc ibi. Idipsum probatur per textum in l. Labeo ait. la seconda, §. si per fideiussorem. ff. de receptis arbitris. Vbi hæc habentur, videlicet. [Si per fideiussorem fuerit cautū in primo compromisso, & sequēs similiter proferēdum Labeo ait, sed Pomponius dubitat vtrū ijsdem, an alijs tam idoneis: quid enim, inquit, si ijdem fideiubere noluerint? Sed puto, si fideiubere noluerint, tunc alios non absimiles adhibēdos.] hæc ibi. Idem

pro-

ed by Google

probatur per text. in l. fin. ff. de pactis. Vbi hæc habentur, videlicet. [Si reus postquam pactus est a se non peti pecuniam (ideo cepit id pactum fideiussori quoq; prodesse) pactus sit, vt a se peti liceat, an vtilitas prioris pacti sublata, sit fideiussori quæsitum est. Sed verius est semel acquisitam fideiussori exceptionem pacti, vlterius inuito extorqueri non posse.] hæc ibi. Idem probatur per argum. in Authen. constitu. quæ dignit. c. 6. in fine. & in l. id quod nostrum. ff. de regu. iur. in sexto, vbi hæc habentur, videlicet. [Id
14 quod nostrum est, † sine facto nostro ad alium transferri non potest.] hæc ibi. Diximus probari per argumentū in dictis iuribus, quoniam indè apertissimè elicitur, quòd cùm fideiussor per dictam præsentationem absolutus remanserit ab obligatione illum clericum præsentandi, sine facto ipsius fideiussoris ius talis fideiussionis semel extinctum ad ipsum Archiepiscopum transferri nō poterit. Idem probatur per arg. in l. blanditus. C. de fideiuss. vbi hæc habentur, videlicet. [Blanditus tibi est, qui non teneri te persuasit, quòd cùm pro alio interuenires, (oti, oyn. teleis proiocso, idest, quādo quidam vis faciam) dixisti, cùm & his verbis obligationem verborum contrahi pridem receptum est.] hæc ibi. Diximus nostram sententiam probari per arg. in d. l. blāditus. quoniam cum ex ipsa eliciatur apertissimè fideiussorem nunquā obligari ad fideiussa soluenda, nisi interuenerit stipulatio eius tacita, vel expressa. Cùm ergo in renouatione dictæ obligationis de comparendo infra mensem concessa dicto clerico, & stipulatio, seu noua promissio, aut fideiussio non interuenerit. Inde apertissimè probatur ipsum non teneri ad dictum clericum iterū producendum, in iudicio, stante alia regula optima elicita ex d. l. blanditus. per Bar. Bal. & alios ibidē, scilicet, quòd obligatio fideiussoris semper contrahatur verbis, & non alijs modis. Probatur & secundò Doctorū auctoritate præsens nostræ sententiæ veritas, & primo Canonistarum. Nam ipsi se subscripsit glo. in d. c. 1. ext. de fideiussor. dicens clericum non debere fideiubere. Idem docuit Innocentius in d. c. 1. dicens, q̄
15 clericus † non debeat fideiubere: quod si fideiubat, peccat. & punietur, sed apertius hoc ipsum docuit Specul. in 4. par. tit. de fideiussore. §. in hoc titulo, nu. 19. versic. illud autem quæritur. his præcisis verbis vtens, videlicet. Ecce debitor promisit soluere certa die dato fideiussore, post hoc creditor illum terminum prorogauit: quæritur, an fideiussor amplius teneatur? Dic quòd non: nisi ipse cōsenserit, vt in l. Labeo. ff. de recep. arbitris. in l. Item quæritur. §. qui impleto. ff. locati. in l. Si cùm Hermes. C. locati & nor. secundum Goffr. in c. constituras. extra de fideiuss. Sed videtur, q̄ solum pro tempore præterito, & non pro futuro teneatur, vt in l. qui mutuam. §. non ideo. ff. mandati.

dati.& concludit dicens.Si debitor ex nouo contractu factus eſt debitor, & priſtina obligatio remanſit, tunc tenetur fideiuſſor de præterito: ſi verò eandem obli-
16 gationem † prorogauit, tunc excuſatus eſt. hæc ille. Cuius ſententiæ ſe ſubſcripſit quoque ibidem Ioannes Andr. in addit. in verſic. conſtitutus.addens,quòd hęc iuuẽtur per quæſtionem diſputatã olim per Lamber. de Rampo.loquentem de fideiuſſoribus cuſtodum Caſtri deputatorum pro tribus menſibus ad cuſtodiam: qui poſtea manentes in Caſtro illud deſeruerunt : & terminauit fideiuſſores non teneri principaliter per leges hic allegatas. Hęc Ioannes Andr. vbi ſupra, qui idipſum apertius docens in addit.ad Specul.in lib.3.titu. de accuſatione. §. ſequitur videre de contumacia accuſati.nu.17.in verſi.exceptionem. ſequendo Odof. in l. ſed & ſi quis.ff.ſi quis cau. dixit , quòd
17 ſi Titius † promiſiſſet Iudici preſentare aliquem ad ſuam voluntatem ſub certa pęna,ille demum per Iudicem captus fuit : poſtea manus eius aufugit: quem Iudex à Titio repetit, vel pęnam,ſi non repræſentet, quærit an teneatur? Diſtinguit , An ex cauſa , qua tenebatur Titius illum præſentare,peruenerit in fortiam Iudicis, & tunc liberatus ſit: quia non re-
18 fert † qualiter quid fiat , dũmmodo fiat : vt in l. cùm ſeruus. ff. de verb.oblig.cum ſimilibus,cuius Doctrina ferè ad uerbum fauet preſenti noſtrę deciſioni:cùm poſſimus arguere ex identitate rationis : eo quòd pariẽ videantur quo ad obligationem fideiuſſoris extinguendam, quòd reus (quem fideiuſſor ſub pęna repreſentare Iudici promiſit) ſe præſentauerit Iudici ex ſolo Iudicis mandato facto ei de ſe præſentando, nulla interueniente cura ipſius fideiuſſoris ; vel quòd ille ſu præſentauerit ſolertiæ fideiuſſoris .Nec nobis obſtare poterit, quòd ibi Doctores loquantur de reo iam deducto in fortiam Iudicis (ſcilicet) quòd fuerat carceris manceipatus à Iudice , & ex carceribus poſtea fugam arripuerat: qm̃, vt patet ad ſenſum, eadẽ decidẽdi ratio reperitur in caſu noſtro: ſcilicet in eo, qui citatus ad ſe præſentandum Iudici , cõparuit per Procuratorẽ, & eius preſentatio fuerat acceptata a Iudice, & tacitè habita pro legitima comparitione . Cũ merito ipſius comparitionis meruerit prorogationem temporis dẽnuo ſe præſentandi ſibi indulgeri per menſem,non conſentiente, ſed talem prorogationem ignorante ipſo fideiuſſore: cùm ad talem prorogationem temporis concedendã non fuerit citatus ipſe fideiuſſor, cuius nouus conſenſus expreſſus intereſſe huic prorogationi erat neceſſarius, vt abundè ſatis ſupra fuit probatum. Hac prorogatione obtenta reus fugam parans ſe contulit in regionem longinquã. Et quis ignorat ita dicendum fore contumacem Curiæ eum , qui a carcere aufugit, quàm eum, qui comparendo poſt obtentam à Iudice prorogationem cõparitionis

nis tuæ faciendæ Iudici. Vel qui ingressus carcerem nulla noua fideiussionis pristinę repetitione facta aufugit? Cùm & hoc etiam colligitur ex mente dictorũ Doctorum, & omnium aliorum paulò post referendorũ. Insuper sciendum, ꝙ dictus Ioan. And. vbi sup. subdidit, ꝙ si reus dimissus sub fidei cautione, & pęna a fideiussore incurrẽda fuisset a Iudice captus, & carceri mãcipatus alia de causa, pro qua fuisset dimissus fideiussori, & post huiusmodi carcerationem aufugisset, ꝙ tunc tali distinctione vtendũ esset, dicẽdo, ꝙ aut fideiussor illũ audiens carceri mancipatũ pro alia causa: statim ante eius fugã adijsset Iudicẽ se protestando voce, vel scriptura: ꝙ ipsum haberet pro ꝑsentato, & se nolle amplius teneri ad ipsum præsentandum virtute fideiussionis factæ de illũ Iudici ꝑsentando, aut nullã protestationem fecit. Si ergo primò, tũc talis
19 ꝓtestans † eximit a vinculo fideiussionis factæ, ẽt si ille aufugisset a carcere. Cũ protestatio ei multum proderit. Hæc Ioan. And. vbi sup. qui idipsum confirmauit in c. cõstitutus. ext. de fideiussor. Idẽ docuit Archid. in c. te quidem. in vers. in glo. 1. 11. q. 1. dicens, fideiussorem obligatũ pro re aliqua, cum pacto, ꝙ vsq; ad certum tps illud ad aliquid dandum, vel faciendum non teneatur postea nõ teneri ad illud tale dandum, vel faciendum, si is, pro quo ille fide
20 iusserat † obtinuisset prorogationẽ dicti tẽporis. Idem docuit Ant. de Butr. in d. c. cõstitutus. & rursus in c. 1. ext. de offic. deleg. Idẽ docuit Pan. in d. c. cõstitutus. in fi. vers. extra glo. quæro. dicẽs, ꝙ reus obligatus ad soluendũ debitum intra certum tps dato fideiussore, si demũ creditor prolõgauit terminũ, fideiussor non remanebit obligatus per text. in l. itẽ quæritur. §. qui impleto. ff. de locato. Vbi dr, ꝙ si locaui domũ ad annum, dato fideiussore, si cõduco postmodũ tacitè ad aliud tps, fideiussor non est obligatus, nisi de nouo promittat. & hoc intelligitur ꝛm eũdem, si fideiussor obligasset se solũ vsq; ad tps determinatum. Hęc ille. cuius sntia, etsi ad litteram non probet nostram decisionem, cùm nõ loquatur de aliquo fideiussore promittente sub pęna aliquem representare Iudici, sed de promittẽte soluere debitum: nihilominus ipsũ Panorm. idem voluisse in casu nostro elicitur ex eius verbis supra recensitis. Nã sicut liberatum docet fideiussorem, qui promisit ꝙ locãte domum ad annũ, si prorogatio locationes fiat ꝙ Dñm domus per aliud quoq; tempus. Idẽ prorsus dicendum innuit in casu nostro, cum eadem ratio decidendi reperiatur, qm̃ specialiter dictus Sacerdos fideiussor promiserat præsentare dictum clericum, q̃ primũ in ius vocatus fuisset ab Archiepiscopo Ragusino, ac per hoc ꝙ prima vocatione in iudicium, liberatus ergo remanebit, cũ vocatus dictus clericus in ius comparuerit per Procuratorem, & obtinuerit prorogationem, (quasi nouæ locationis domus) concessionem per alium mensem comparendi ipso fideiussore non

consentiente, sed ignorante huiusmodi prorogationem factam. Ad quòd accedit, quòd prorogatio dictę comparitionis facta fuit iuscriptis, vt decuit, quasi nouiter stipulando ipse Archiepiscopus cum d. clerico reo, qui indè contraxit sine aliqua alia fideiussione recepta, aut protestatione facta, nouã obligationem de se præsentando, quæ fuit longè minor prima obtenta mediante fideiussore a Vicario generali dicti Raguſini Archiepiscopi prædecessoris. Cum ergo fuerit noua obligatio, cui non consensit ipse fideiubens (de quo est sermo.) Indè luce meridiana clarius elucet ipsum fideiussorem per talem comparitionem admissam, & sequutã prorogationem omnino liberum esse ab obligatione præsentandi dictum clericũ, ac per consequẽs a pęna supradicta ducentorũ aureorũ indè incurrenda, cũ cessante causa cessare dẽat effect⁹, vt in c. cessante. ext. de appellat. Et q̃ facta nouatione obligatio fideiussoris ipso iure sit cassa, supra q̃plurimis iurib. & Doctorũ oraculis fuit probatũ, & adhuc probabimus pro maiori veritatis nostræ decisionis intelligentia. Quapropter memorię comendandũ erit, q̃ dicta prorogatio facta in casu nr̃o improprię dicatur prorogatio, ac per cõsequens non vt talis iudicanda erit: sed magis ꝓpriè loquẽdo, dicenda erit noua concessio facta ab Archiepiscopo Raguſino, eo q̃ (vt elegantissimè docuit Pan. in c. oblatę. nu. 9. ext. de
21 appellat.) Prorogare † idẽ est, q̃ extendere, vt in c. P. & G. ext. de offic. deleg. Vnde qñ ꝓp impedimentum quis nõ potuit prosequi appellationẽ infra annũ concessũ ad prosequendum. Si Judex ei pe percerit indulgendo aliũ annum, nõ poterit dici factã prorogationem dicti anni: sed q̃ ex noua cõcessione datus fuerit secũdus annus, cũ per lapsum primi anni cõcessi, nihil sibi remanet de tpe cõcesso. Hæc Pan. Sic ergo in ꝓposito dicta concessio alterius mẽsis ad cõparendũ, cũ de iure dicenda sit noua concessio, cui nõ consentijt fideiussor nr̃, ideo omnino dicẽdum erit extinctam fuisse dictam fideiussionis virtutẽ. Et hęc, quæ diximus pro maiori intelligẽtia dictę snĩæ Pan. volumus intelligenda quoq; dicta post relationẽ infrascriptorũ aliorum Doctorum, idipsum sentiẽtium. Idipsum rursus docuit Pan. in c. innouamus. in vers. aut petitio fuit facta indeterminate. ext. de treuga & pace. dicens, q̃ si fuerit indeterminatè petita, & data securitas alicui ex bãnito veniẽdi ad ciuitatem, puta quia simpliciter fuit
22 data dicta securitas, † & tunc intelligetur de prima vice solũ, & ad hoc facit l. boues. §. hoc sermone. ff. de verb. signif. & in l. hæc cõditio. ff. de condit. & demõst. vbi dr̃, q̃ si sit alicui relictũ, cũ nupserit, intelligit̃ de primis nuptijs. Idem apertius docuit Felin. in c. 1. col. 1. nu. 5. vers. fcdò facit. ext. de iureiur. qđ & repetijt in c. ad aures. col. 2. nu. 2. vers. quid aũt si ante aduentũ termini. ext. de simonia, sequens Specul. & Joannẽ

And.

And.locis ſupra citatis,dicens,q̃p
23 fideiuſſor obligatus † ad tp̃s nō remanet obligatus, ꝓrogato ſimpliciter tempore,quia non pręſumitur eius cōſenſus durare: vltra q̃ ſe obligauerit.hæc ibi Felinus. qui rurſus idipſum repetens in c. 2.nu.34. verſic.ſecundò adduco. extra de ſponſal.addit dicens idē docuiſſe Cardin.Flor.in Clem.1. in 3.char.verſi. octauò quæro. de iureiur. idem repetijt rurſus ipſe Felinus in c.de cauſis. col. 2. nu. 3.verſ.limita tertiò.ext.de officio deleg.his p̃ciſis verbis vtēs,videlicet. In præiudicium tertij pro-
24 rogatio † non dicitur idem tempus. Pone,tu contrahis cum Sempronio,ego fideiubeo pro eo. venit tempus, q̃p ille debeat ſolvere: tu creditor prorogas vſq; ad tempus Paſchatis, poſtea finito tempore vis exigere à me fideiuſſore: quia ille fortè interim effectus eſt pauper,nō potes,quia imputes tibi, qui prorogaſti tēpus. Idem rurſus repetijt ipſe Felinus in c.innouamus.col.1.nu. ſeq. de treuga & pace: dicens hanc eſſe famoſam regulam,de qua hic per
25 Abbatem, q̃p ſimplex ſermo † regulariter verificatur in prima vice, per text.in l.boues. §.hoc ſermone. ff.de verb.ſign. vnde ſecuritas veniendi data bādito intelligitur in dubio ꝓ prima vice,per d.tex.in d.§.hoc ſermone.& ſciendum, q̃p d. regulā ipſe Felin.multipliciter exēplificat, vbi ſup.per totam, col.2. in fi. cuius addidit & hęc verba, videlicet,promittēs
26 † repræſentare aliquem corā Iudice ad ipſius Iudicis mādatum, liberatur per primā p̃ſentationē, & addidit,q̃p ſi promitto iactū retis,vel fruct⁹, ītelligīt de primis: etſi prima vice nihil capiatur,vel fructus non naſcūtur,nihil debeo in ſecunda vice:& obligatus ſeruire certo tpe ſi non poterit ſerui re illo, nō tenet ſupplere in alio, iuxta ſnīam quoq; Dominici a S. Geminiano poſt Archid.allegando caſus legum in c.ſi pp. col.8. de reſcript.in ſexto.Hęc Felinus, qui rurſum idipſum docuit in c. licet, el terzo, in fi.ext. de teſtib. vbi in nu.4.in fi.dixit,q̃p promittens aliquē præſentare toties quoties,liberabitur per binā præſentationem. Idē docuit Boſſius in ſua praxi crim.f.19.nu.35. citādo aliorum Doct. ſentētias idipſum docētes.Idem docuit Archidiac. in c.te quidem.11.q.1.dicens, q̃p fideiuſſor ad tp̃s,non tenetur ad tp̃s prorogatum.Idem elegantiſſimè docuit Dec. in d. c.de cauſis.col.5.nu.54. verſ.quartò limitat̃.Vbi dixit,q̃p prorogatio ope-
27 ratur ſolùm inter ipſas partes ꝓrogantes,& nō nocet fideiuſſori: q̃ñ etiam Iudex obligauit ſe limitatè ad tēpus, quia limitata fuit obligatio, nō ex eo, q̃p agatur de prę̃iudicio tertij,vt Doctores dicunt,& ratio eſt,quia reſpectu tertij ꝓrogatio facit,vt nouus actus dicatur. Vnde Bal. in l.Emilius. col.6. not.5. ff.de minoribus dixit,q̃p ſi contractus locationis ꝓrogetur, debeat ſolui noua gabella,& hoc verum erit,q̃ñ prorogatio auget obligationem. gratia exempli.Si quis conduxit domū ꝓ vno anno,dato fideiuſſore ſim-

ed by Google

pliciter, vel expreſſe pro illo tempore: Non curo (inquit Decius ibidem) in tali caſu ſi prorogatio locationis facta ſit ad maius tempus: fideiuſſor non obligatur pro illo tempore prorogato: & iſto caſu benè procedit quod Doct. dicunt, quòd facta prorogatione fideiuſſor liberatur, ideſt non obligatur pro illo maiori tempore, quia agitur de noua obligatione. hæc Decius vbi ſupra, qui rurſus latiùs idipſum docuit in ſuo conſil. 93. incip. Pro tenui facultate. per totum. Nam ibi poſtquàm nonnulla obicijſſet contra præſentem deciſionem, loquens de fideiuſſore compromiſſi exequendi, pro fundaméto veritatis prę-
mittit tria, ſcilicet dicens, quòd licèt quis promittat non contrauenire laudo ferendo per totum menſem Auguſti: prout in compromiſſo ſe obligauerat: tamen ſi fuerit facta prorogatio in aliud tempus, ignorante ipſo, non tenebitur ſub tali obligatione: cũ reſpectu tertij dicatur huiuſmodi prorogatum compromiſſum
28 † nouum, iuxta ſententiam Baldi in l. Emilius, in repetit. columna ſexta, notabili primo, ff. de minoribus. dicentis, quòd ſi in ſtatuto dicatur, quòd de quolibet contractu ſoluatur gabella, & locaui fundum per annum, deinde contractus prorogetur, erit ſoluenda noua gabella: quia licèt quo ad ipſos prorogantes ſit idẽ contractus, non tamen reſpectu tertij, vt in l. ſi cum Hermes. C. locati. & idem docuit Baldus ipſe in l. Titius. in principio. ff. de excuſat. tutor. Nam fideiuſ-
29 ſor ſolùm obligatur † per ſtipulationem, vt in l. blanditus. C. de fideiuſſor. Adeo, quòd licèt pactum appoſitum incontinenti ve ſtiatur coherentia cõtractus, iuxta l. lecta. ff. ſi certum petatur, tamen ex tali pacto non obligatur fideiuſſor, ſed p̃cisè in eo eſt neceſſaria ſtipulatio, ita ſingulariter dicit Bal. in l. ex placito. col. fi. C. de rer. permut. ſimiliter licèt de iure Canonico, ſm communẽ opinionem, quis efficaciter ex pacto ſimplici obligetur, vt not. in c. 1. de pactis. Fideiuſſor tñ ex tali pacto nõ tenetur ſm Bal. ſingulariter in eo. c. 1. col. pen. Exquibus datur intelligi, q̃ in obligatione fideiuſſionis ſtrictè, & multum limitatè proceditur. Et licèt
30 compromiſſum, † quod debet fieri ex diſpoſitione legis, vel ſtatuti, ſi ſemel factũ fuerit, & non ſit laudũ ſequutũ: quia compromiſſum expirauit, debeat iterari cõpromiſſum, & toties fieri, q̃ habeat effectũ, vt not. Bal. in l. fideicõmiſſa. §. ſi quis decem. ff. de legat. 3. Tamen q̃n ex diſpoſitione hominis debeat cõpromiſſum fieri ſufficiet, q̃ ſemel factum fuerit, nec opus eſt, q̃ iterũ fiat, quãuis non habuerit effectũ, vt not. dixit Bal. in l. 1. col. 8. verſ. quæro. C. de his, quæ pe. no. vbi inquit, q̃ uerbum prolatũ ab homine cõſumatur in primo actu: ideo ſufficit, q̃ ſemel fuerit compromiſſum, etiã ſi poſtea euanuerit, ſecº ſi a lege. Hoc ipſum docuit Cynus in l. veluti. §. fi. ff. de edendo, & Specul. in titul. de arbitr. §. excipitur. verſic.

verſic.ſed quid ſi fuerit actum,& rurſus ipſemet Bal. in d.l.veluti. §.hæc vox.prędictos Doctores referens.Vnde (ſubdidit ibidē Decius)cùm Domina Liſa promiſerit non contrauenire laudo ferendo ratione dicti cōpromiſſi. Iſta
31 verba, † quæ ab homine proferuntur, intelliguntur de illo primo compromiſſo, ex quibus, inquit,infertur,quòd ipſa nō teneatur . Ad hoc accedit, quòd dum partes faciunt compromiſſum duraturum per totum menſem Auguſti proximè futurum: illud tēpus reſpicit finem obligationis compromittentium,quia non ſequuto laudo in dicto tempore ad obſeruationem laudi poſtea lati compromittentes non tenentur, vt in l.cùm dies. §.ſi intra.ff.de arbitris. ſed quando terminus reſpicit finem obligationis, & datus ſit fideiuſſor, facta prorogatione termini fideiuſſor liberatur,quia cùm eueniente illo termino finiatur obligatio principalis, & ſic etiam fideiuſſioris: non debet.n. fideiuſſor abſque eius cōſenſu de nouo obligari. vt in l.item quæritur.§.qui impleto. ff.locati.vbi textus,& ibi Bal.Nam noua prorogatio non præiudicat fideiuſſori.vt in l.fin.ff.de pactis. Vnde qui aſſumpſit cuſtodiam caſtri vſque ad ſex menſes, & dedit fideiuſſores, ſi finitis ſex menſibus remanſit in cuſtodia, & caſtrum perdatur, fideiuſſores non tenentur,vt Bar.concludit in l.Lucius. §.Paulus. ff.de adminiſtrat. tutelæ.& Angelus in l.ſi vnus.§.ſi cum reo. ff.de pactis.& probatur in l. ſi cum Hermes. C.locati. & ideo Domina Liſa, quæ ſe obligauit pro obſeruatione futuri laudi vigore compromiſſi duraturi per totum menſem Auguſti, ex quo fuit prorogatum compromiſſum ipſa ignorante, non tenetur. Et licet compromiſſum habuerit effectum mediante prorogatione, iſta prorogatio non potuit nocere dictę Liſæ, quia quo ad eā dicitur nouum cōpromiſſum: ideo de nouo conſenſus eius requirebatur:quando ergo fuit appoſitū tempus ad finiendam obligationem. (Adde tu, prout in caſu noſtro) cùm talis Sacerdos ſe obligauerit ad præſentandum Reuerendiſſimo Archiepiſcopo ſupradicto dictum clericum ad finiendam obligationem ſuam de illo præſentando incurſam ex fideiuſſione facta,ſequuta ergo comparitione illius extinctam remaniſſe dictam obligationē ex ſupradictis patuit, vt in caſu dictæ l. item quæritur. §.qui impleto.ff. locati. ſæpe citatæ, & ratio eſt, quoniam tunc poſt tale tempus fideiuſſor reperitur liberatus.Vnde facta prorogatione remanet liberatus,prout erat primo tempore, & de nouo non debet obligari,niſi conſentiat, per ea, quæ ſuperius dicta ſunt. Hæc omnia memoriæ comendanda docuit Decius vbi ſupra, in dicto conſ. 93. quæ iccircò ad verbum retulimus, quia etſi loquatur in fideiuſſore eius, qui promiſit ſtare ſub pœna : laudo facto per compromiſſarios. Tamen apertiſſimè ex ipſis elucet veritas præſentis

noſtræ deciſionis. Idipſum (breuius tamen) docuit rurſus idem Decius in l.lecta,col.3. num.13. circa primam quæſtionem. ff.ſi cer.pet.dicens hanc eſſe communem reſolutionē, quam tradidit Alex. in conſil.72. incip. Habita oportuna,col.2.vol.6. vbi conclu
32 dit, quòd quando fideiuſſor † ſe obligauit pro tempore limitato, facta prorogatione a partibus, fideiuſſor non tenebitur pro tempore prorogato, niſi de nouo conſentiat.vt in l.ſi cum Hermes. C. locati,& iſtam diſtinctionem tradit quoque Bar.poſt Iac.de Aret. & Cin.in d.l.Lucius.dicentes, ꝙ ille, qui fideiuſſit pro cuſtodia Caſtri pro ſex menſibus: finito ſemeſtri, vlterius non tenetur, niſi promiſiſſet, quòd Caſtellanus Caſtrum reſtitueret, quia pro reſtitutione Caſtri remaneret obligatus vigore primæ obligationis, a qua non remanſiſſet obligatus per illam obligationem,& in iſta diſtinctione reſidet Abbas poſt Pet.de Anch.& Imo.in c.cōſtitutus.ext.de fideiuſſor.Hęc omnia Decius vbi ſupra,ex cuius dictis omnibus apertiſſimè elicitur ipſum ſe ſubſcripſiſſe præſenti noſtræ deciſioni. Idem docuit Pariſius in conſi.48.incip.Domi nus Petrus.nu.13.14.& 15.vol.1. ſequens ſentētiam Felini, ac Decij in locis ſupra citatis a me, aſ-
33 ſeruitq; fideiuſſorem † obligatū ad certum actum, ac tempus reſpiciens finem obligationis, non cenſeri obligatum pro illo actu prorogato, ſi non conſentiret tali prorogationi ipſe fideiuſſor. Nam textus in d.l.item quęritur. §.impleto.ff.locati, communiter a Doctoribus in tali caſu loqui tenetur. Idipſum docuit Auguſtinus Berous in conſi.14.vol.3.per totum, probans ijſdem medijs fideiuſſorem non teneri ad tēpus prorogatū ipſo neſciēte inter partes. Idem docuit Antonius Gabriel in tract. concluſ.lib.3. titu. de fideiuſſore, concluſione 3. per totum, & rurſus in lib.2. titu. de dilationibus, concluſione 2.num. 24. verſ. primò limita hanc ampliationem, dicens, ꝙ etſi actus factus tempore prorogato cenſeatur vnus, & idem actus cum actu primi temporis quo ad ipſos paciſcentes,& in ijs,quæ dependēt ab eorum volūtate, non autem in præiudicium tertij. (Adde tu,vt eſt in caſu noſtro)aut in his, quæ ab eorum voluntate,non dependent.quod & probat ibidem multis auctoritatibus.

Probatur inſuper præſens noſtra deciſio, auctoritate quoque quamplurimorum Legiſtarum. Nam Bart. ipſi ſe ſubſcripſit in l. Lucius. §.Paulus.ff.de adminiſtr. & peri.tut.& curat. dicens,quòd ſi aliquis aſſumpſit cuſtodiā Caſtri ad ſex menſes, & dedit fideiuſſores,ſi finitis illis ſex menſib. cuſtos ille remanſiſſet in cuſtodia,& caſtrum perdatur, fideiuſ-
34 ſores † non tenebuntur, prout ēt docuit Iacobus de Aret. dicens hanc quęſtionem de facto eſſe Veronæ. & quòd idem docuerit Dinus: addens hoc ipſum habere etiam locū, ſi dicti cuſtodes promiſiſſent ſeruare, & cuſtodire caſtrum

strum per illud tempus, & in hoc dederunt fideiussores: sed si promisissent restituere castrum, & ad hoc fideiussorem dedissent, si castrum esset deperditum, fideiussores tenerentur. Idem rursus docuit ipsemet Bart. in l. item quæritur. §. impleto, nu. 3. vers. venio ad secũdam partem. ff. locati. dicens, quòd eo casu, quo tertius, scilicet fideiussor obligasset pignora pro locationis solutione facienda tempore statuto sibi a locante domum, vel quid simile, si remaneat dictus conductor in locatione post illud determinatũ
35 tempus, dicta pignora † a dicto tertio fideiussore obligata nõ remanebunt amplius obligata in ista secunda conductione tacitè renouata: nisi nouus cõsensus interuenerit. Et ratio huius (secundum ipsum Bar. vbi supra) est, q a posito, quòd ille tertius, qui obligauit pignora sciat, & hoc patiatur, scilicet illũ remanere in conductione, tamen nihil est, ex quo possit colligi, quòd ipse velit ipsas in secunda conductione iterũ obligare: quod & declarãdo melius ipsemet Bart. ibidem subdidit dicens, quòd quãdo colonus remanet in conductione: ex parte eius præsumitur consensus reconducendi: aliàs delinqueret: quod non est præsumendum, (vt in l. merito. ff. pro socio) ex parte Domini, q patitur, similiter hoc est præsumendum, quia ipse facit totum id, ad quod tenebatur ex natura contractus, scilicet patiendo frui. vt in l. proxima. in princ. ff. locati. sed in isto fideiussore, q obligauit pignora istę rõnes cessant, q a licet ipse sciat, & patiat, nihil patit circa rem suã: ex quo videat cõsentire obligationi pignorũ. hęc Bar. vbi sup. qui in d. l. Labeo. §. si per fideiussorẽ. dixit, q in prorogatione termini, vt teneat fideiussor: dẽt ipse fideiussor denuo promittere. Idipsũ docuit iterum Bar. in l. nouatione. C. de fideiussor. dicens, quòd in dubio
36 in stipulatione nouante non intelligitur fideiussor obligari. Idẽ videtur ipsum Bar. iterum docuisse in l. 1. num. 5. ff. ad l. Iul. maiest. Dicendo, quòd si bannito petẽti indeterminatè securitatẽ venienti ad ciuitatem, & indè redeũdi, & sibi fuisset ẽt illa indeterminatè concessa, intelligitur q prima vice, & qd & rursus docuit Bar. in l. dotis. la vltima ff. de iure dotiũ. addens, quòd sermo † simpliciter prolatus intelligitur pro prima vice. & concordat l. bones. §. hoc sermone. ff. de verb. obligat. idem docuit Bal. in dicta l. si cùm Hermes. C. locati. dicens, quòd fideiubens in prima conductione, non tenetur in secunda: siue fit prorogata, siue innouata, etiã ex consequentia primæ. vnde pro
38 rogatio † non operatur, nisi inter prorogantes, ne obstet fideiussoribus. & ideo qui fideiubet q Potestate, non tenetur pro eo in officio refirmato pro nouo tempore, vt in l. Lucius. §. Paulus. ff. de adminis. tut. vnde etsi fideiussor teneatur pro tempore, quo fideiusserit: nõ tamen pro tempore, pro quo non fideiussit. idem docuit rursus Bal. in l. qui crimen. col. 3.

nu. 19. verſi. Decimo quæritur. C. de his, qui accuſare non poſſ. his præciſis verbis vtens, videlicet.

39 Si fideiuſſor † præſentauit principalem, & principalis fugit de carcere: nõ tenebitur amplius illum fideiuſſor præſentare, cùm fecerit quod debuerat. argu. in l. 1. C. locati cùm culpa cuſtodis nõ debeat nocere fideiuſſori. hæc Bal. vbi ſupra qui in l. ſi vnus. §. ſi cum reo. num. 3. ff. de pactis. idem docuit dicens de facto hoc contigiſſe Florentiæ, qui Bal. iterum idipſum docuit in l. ex Diui. in fin. C. locati. & in dicta l. nouatione. C. de fideiuſſor. dicens, quòd ob-

40 ligatione † nouata fideiuſſores non ſunt obligati. idem elegantius ipſemet Bal. docuit in repet. l. Emilius. col. 5. nu. 19. verſi. nota quintò. ff. de minoribus. his præciſis verbis vtens, videlicet. pro-

41 rogatio † eſt extenſio termini labentis, nondum lapſi: & prorogatio temporis cenſetur vnum & idem tempus, nec reputatur quid diuerſum, vt in l. ſed ſi mouente. ff. de præcar. poſt terminum lapſum non haberet locum ſecunda prorogatio: quia tempus abſorptum non poteſt prorogari. ſed pone, dicit ſtatutũ, quòd de quolibet contractu ſoluatur gabella. videtur, quòd non, quia vnus contractus eſt. vel pone, dicit ſtatutum Peruſij: Quilibet qui vadit Aſiſium pro Poteſtate ſoluat communi. c. 3. poteſtas eſt refirmatus pro alio ſemeſtri: vtrum ſoluat iterato? Videtur, quòd non: in contrarium eſt veritas: quia inter

42 prorogantes † eſt vnum quid: ſed non reſpectu tertij, vt in l. ſi cùm Hermes. C. locati, hæc Bal. vbi ſupra, qui idipſum docuit alijs vtẽs verbis in c. 1. nu. 9. extr. de pactis. dicens fideiuſſorem non obligari nudo pacto, niſi fideiubat apud acta. ex cuius verbis elicit Decius in dicto ſuo conſi. 93. nu. 3. col. 2. quòd in obligatione fideiuſſoris ſtrictè, & multum limitatè procedendum ſit. idem docuit tacitè ipſemet Bal. in l. 1. col. 7. nu. 40. verſ. Quartò quæro. C. de his, quæ pœnæ nomine: dicens, quòd ſtatim quòd hæres (cui teſtator ſub pœna mandauerat compromittendum in cauſa cum Titio) abſolaitur ab incurſu pœnæ: etiam ſi noluerit ſoluere laudum: & ra-

43 tio eſt, quia verbum † prolatum ab homine conſumatur ſemel, etiam ſi poſtea euanuerit. ex cuius verbis ipſe elicit quoque in dicto conſi. 93. veritatem præſentis deciſionis. Hæc omnia ex Bal. vbi ſupra. idem docuit Paul. de Caſt. in l. Fideiuſſor. §. in fideiuſſorem. ff. qui ſatisdare cogantur. qui Paulus. & hoc ipſum repetijt in l. in duobus reis. §. ſi ei, qui. ff. de iureiur. ſuper gl. in verſ. exhibuerit. idem docuit Alex. in l. ſi vnus. nu. 8. ff. de pactis. ſequens Bar. & Bal. vbi ſupra, aſſerẽdo, quòd fideiuſſores non teneantur pro tempore prorogato, quando ſe obligaſſent pro certo tempore: quia tunc prorogatio facta cum debitore non faciat, quòd fideiuſſor remaneat per tempus prorogationis, quod excedit tempus, pro quo ſe obligaſſet, iuxta textum in l. ſi cum Hermes. C. locati. & hoc eſt ſecundum

dum eosdem vtile pro fideiussori
bus Castellanorum, qui se obli-
gant pro semestri: Nam licèt Ca-
stellani remaneant vltra semestre
in castellania, non obligantur fi-
deiussores. hæc ibi. Alex. qui rur-
sum idipsum docens in l. dies cau
tioni. nu. 10. versic. item in quan-
tum. ff. de damno infecto. his pre-
cisis verbis vsus fuit, videlicet. in
44 prorogatione † requiritur, quòd
fideiussores, qui intercesserunt
a principio, tempore quo fuit pre-
stita cautio, se obligent de nouo
tempore prorogationis: aliàs nõ
essent obligati pro tempore pro-
rogationis, etiam si à principio
fuit actum, quòd illa cautio pos-
sit prorogari, vt probat text. sin-
gularis in l. Labeo. §. hæc autem
clausula. & §. sequen. ff. de recept.
arbitr. secundum Paul. de Cast.
hìc. hęc ibi. Alex. qui idipsum re-
petijt sequendo Bal. in dicta l. Lu
cius. §. Paulus, & in l. si mora. ff.
sol. matrim. num. 16. versic. adde
vnum, quod in simili dicit, quòd
fideiussores præstito custode in
primo anno, non intelliguntur re
petiti in tacita relocatione, si sim
pliciter fideiusserunt, quòd vel-
lent custodire vsque ad annum:
quia tunc finito anno liberaren-
tur, vt in dicta l. si cùm Hermes.
C. locati. si verò addidisset, quòd
45 restituet, tunc finito anno † non
liberarentur: nisi cum effectu re-
stituerint. Idipsum rursus docuit
Alex. in l. fideiussor. §. in fideius-
sorem. col. 2. nu. 5. versic. & dicit
circa hoc ipsum notanter Paul.
hìc. ff. qui satisdare cogan. & rur-
sus idem Alex. loquens in casu no
stro specialius. docuit in consilio
360. incip. breuiter in casu &c.
quem retulit & sequutus fuit Mar
sil. in sua pract. §. quoniam. nu. 11.
versi. nam si aliquis. idipsum ele-
gantissimè docuit Iason in l. duo-
bus. §. si ei, qui. ff. de iureiur. per
totum. & specialiter in nu. 19. con
cludit auctoritate glo. in dicto §.
si ei, qui. in vers. exhibuerit. quòd
46 promittens † quem præsentare,
semel præsentando, quem præ-
sẽtare promiserat, liberatur: quã
uis subdiderit nonnullos Do-
ctores illi glosæ aduersari: ipse
tamen subdidit dictę glo. senten-
tiam verissimam esse: illam intel-
ligendo primò de dispositione
47 hominis (adde tu, prout in casu
nostro) secus in dispositione le-
gis vel statuti: quia lex debebit
intelligi, quòd velit disponere
non de vno actu solùm: sed toties
quoties opus fuerit. aliàs esset im
perfecta. Secundò, quando pro-
missio non est facta contempla-
tione alicuius iudicij, vel litis,
vt contingit, quando familia Po-
testatis aliquem cepit; ego peto
eum relaxari, promittens eum
præsentare Potestati, vel quando
peto relaxari incarceratum: &
promitto eum præsentare in iu-
dicio: tunc procedit ista gl. nam
semel præsentando eum, sum li-
beratus: quemadmodum si etiam
non præsentarem elapsis duobus
mensibus sum liberatus. text. est
singularis in l. pen. & ibi Bart. no.
C. de fideiussor. si autem promis-
sio fieret respectu iudicij, vel li-
tis: puta, actor dubitabat: quòd
reus amplius non compareret in
iudicio

Digitized by Google

iudicio: ego promisi eum præsentare, tunc quia ista promissio fit respectu iudicij, non erit liberatus fideiussor per vnicam præsentationem in iudicio. Item limita supradicta omnia, in quib. concluſum est verba intelligi de primo actu, vt procedat in dispositionibus hominum. (Adde tu, prout est in casu nostro) secus est in dispositione legis, vel statuti: quia tunc lex debet intelligi, vt velit disponere non de vno actu tantum, sed toties quoties opus fuisset: aliàs lex esset imperfecta: Vnde si statutum disponat, quòd de omnibus causis vertentibus inter coniunctos debeat fieri cõpromissum, certè si semel fuerit factum compromissum, & expirauerit, nõ intelligitur de primo compromisso tantum, sed quòd debeat toties fieri donec causa finiatur, vt docuit Bal. & moderni. in l. veluti. §. hęc vox. ff. de eden do. dicens, quòd hæc quæstio sæpe in palatijs versatur. Insuper ipsemet Bal. & alij recensiti a Iasone vbi supra, nu. 20. idipsum docuerunt. Videatur ergo latius vbi supra apud Iasonem. Hæc omnia Iason vbi supra. qui in l. lecta. col. 7. num. 9. vers. circa istud notanter moueo duas quæstiones. ff. si cer. pet. dixit, quòd si creditor prorogat debitori principali terminum ad soluendum absente, & ignorante fideiussore. An fideiussor dicatur liberatus? Ipse Iason post allata nonnulla pro, & cõtra infrascriptis præcisis verbis vsus fuit, videlicet. Aduertè, quia isti textus nihil faciũt. Nam loquuntur in tempore finiendæ obligationis, & tunc verum est, quòd si tempus finiendæ obligationis prorogetur, fideiussor vltra non tenetur, nisi de nouo consentiat. Dicendum ergo, quòd aut fideiussor promisit pro principali vsque ad certum tempus, & tunc si illud tempus prorogetur debitori, per hoc fideiussor non teneretur, nisi denuo consentiret, & hæc est sententia Hostiẽsis, Imo. Petri de Anch. & Pan. in c. constitutus. ext. de fideiuss. Idem rursus ipsemet Iason *docuit in l. 1.* col. 4. in fi. nu. 18. versic. extra glo. inquantum. C. de iudicijs. his præcisis verbis vsus fuit inter alia, videlicet. An si creditor proroget terminum debitori absente, & ignorãte fideiussore, liberetur fideiussor, quasi censeatur facta noua tio? Dic aut loquimur in ter-
48 mino finiẽdæ obligationis.† Puta principalis conduxit domum vsque ad annum, si pro eo aliquis fideiussit, prorogatur ille annus ad alium annum absente, & ignorante fideiussore, an fideiussor liberetur? & in hoc indubitanter conclude, quòd sic, quia cũ eueniente termino finiatur obligatio fideiussoris, certè absque eius consensu nõ potest amplius obligari. l. fin. ff. de pactis. & hoc tenet Bal. in lectura antiqua. Ang. & moderni. in l. si vnus. in principio. ff. de pactis. Vbi dicũt hoc esse vtile pro castellanis, qui dederunt fideiussorem vsque ad certum tempus, quòd si vltra illud tempus remaneãt, fideiussores vlterius non teneantur. & hoc vltimum

mum etiam tenet Bart. in l.Lucius,la ſeconda, ff.de adminiſtr. tut.& curat.& ibi ſingulariter limitat,& refert,quòd hęc quęſtio fuit facta Veronæ,& refert ſe conſuluiſſe Florentiæ, vt ibi per eũ. Idem in ſimili quæſtione tenet Albericus de Roſat.in 2.par.ſtatu.in quæſt.144.incipien.Quæro etiam ſtatuto cauetur. Et ſimile videmus in cõpromiſſo facto ſub pœna duraturo per duos menſes, datis fideiuſſoribus. Nam ſi tale tempus compromiſſi poſtea prorogetur de conſenſu partium,fideiuſſores vlterius non tenentur, vt in l.Labeo, la ſeconda, §.ſi per fideiuſſores.ff.de recept.arbitris. Et notat Nicolaus de Neapoli in lectura Bar.in l.Titius. in princ. ff.de excuſat.tut. Hæc omnia vbi ſupra Iaſon.qui rurſus de eadem materia noſtra loquens in l.prima,colum.3.nu.14. & 15. verſic. eodem modo. ff. de in litẽ iuran. His pręciſis verbis vſus fuit,videlicet. Eodem modo qui fideiuſſit pro accuſato de vulnere, ſi ex vulnere ſequatur mors, non tenebitur ad pœnam homicidij,ſecundum Specul.in tit. de fideiuſſore. §. incip....verſic. ſed pone, egi cum.verſic. ſequenti. Bart. & alij in l.fideiuſſores magiſtratuũ. ff.de fideiuſſor.Bal. & Ludo.Ro. in L.ſine. ff.qui fatiſda.cogant.Alber.Bal. & moderni hic. hæc Iaſon, cuius ſententia ſi benè librãbitur, proculdubio benè probat præſentem noſtram deciſionem. Cùm inde eliciatur fideiuſſorem nõ teneri fideiuſſionis virtute de caſu enentente poſt factam fideiuſſionem (prout in caſu noſtro) quod & elicitur ex verbis eiuſdẽ Iaſonis,qui ibidem ſtatim ſubdidit, dicens, pro prædictis facit: quia promiſſio intelligitur,rebus ſic ſe habentibus, prout nunc ſe habent. vt in l. quod ſi ſeruus. ff. de condict. ob cauſam. etiam ſi promiſſio eſſet iurata, vt in l. fin. ff.qui fatiſd.cogan.& in c.Quemadmodum.extra de iureiur.c. ad noſtram.el ſecondo. c.clericus:& c.cùm contingat.ext. de iureiur. Authen.Sacramenta puberum.C. ſi aduerſus vendit.& in l.fina. C. de nõ numerata pecu.& in l.cùm quis. ff.de ſolutionibus.cum ſimilibus & Doctorum ſententijs allatis in probationem fundamenti primi deciſionis tertiędecimę. Vide ergo ibi latiùs. Iasõ rurſum idipſum ſentijt in l.fideiuſſorem. nu.8.verſi. ſecundò limita. ff. qui ſatiſdare cogã. idem apertiſſimè docuit Benedictus de Plumb.& Paul.de Caſt.in l. duobus. §.1. ff. de iureiur. quos retulit, & ſecutus fuit Felinus in c. Innouamus. col.2.in fine.in verſic.promittens repreſentare. extra de Treuga & pace. idem docuit Emanuel Soarez in ſuo Theſauro commu.opinio.in verſi.fideiuſſores. nu. 170. aſſerens hoc ipſum ſentire Ripam in l.apud quem.nu.34.C.de edendo.vbi dixit, quòd communis ſit
* 49 † opinio, quòd fideiuſſores non vocati in ius non lędẽur principalis debitoris actis. idem docuit Paris de Puteo compatriota noſter in ſuo ſingulari tract.de Syndicatu:in verſi. fideiuſſor officialium.cap.1.nu.11.ſequens ſuprà dictos

dictos Canoniſtas omnes; & ibidem rurſus in cap.3.nu.15. verſi. Quòd ſi contractus prorogatur, dicens, quòd fideiuſſor remanebit abſolutus à vinculo fideiuſſionis ſuæ, quotieſcunque contractus, in quo, fideiuſſit, prorogatus fuiſſet, vel noua forma data: niſi denuo eius conſenſus in fideiuſſione fuiſſet denuo repetitus, & conceſſus in ipſo nouo contractu inito, ſed ſi ſolùm tempus ſolutionis fuiſſet prorogatum, remaneret adhùc obligatus virtute priſtinę fideiuſſionis factæ.& hoc ipſum ibi probat, & alijs auctoritatibus.Idem docuit Bernardinus Diaz in regula 614.incipien. Promittens ſimpliciter. Idem docuit Bonifacius Vital.in ſuo tract.de malef. in titu. de comparitione accuſati,nu.68. in verſic. ſed quæro, vſque ad quod tépus. Idem docuit ad verbum Hippolitus de Marſil.in infraſcriptis locis, videlicet. Nam hoc docuit expreſsè in ſua praxi crimin. §. quoniam.nu.11.verſic.nam ſi aliquis promiſit his præciſis verbis vtens, videlicet. Nam ſi aliquis promiſit aliquem ſub pœna præſentare Iudici ad ipſius Iudicis mãdatum liberatur per primam præſentationem, ita dicit Benedictus de Plumbino in l.duobus. §.1.ff.de iureiur.& ibi Pau.de Caſtro poſt eum, quos refert, & ſequitur Dominus Alex. in conſi. ſuo 360.incip. Breuiter in tali caſu.Hæc Marſil. vbi ſupra,qui ibidem.nu.15. & ſequenti in confirmationem dictæ ſuæ ſentẽtiæ addidit infraſcripta,dicens,quòd ſi alicui concedatur ſecuritas eundi, & redeundi, intelligetur pro prima vice tantum, & ꝙ ita docuerit Ioannes de Pla.in l.1.C.de nauicu.lib.11.quem refert, & ſequitur Alex.in dicto ſuo conſilio 360.incip.Breuiter in caſu præmiſſo. in principio, & ibi etiam ſubdit,quòd ſi alicui concedatur licentia † intrandi clauſtrum Monialium intelligitur de prima vice tantum,& allegat rõnem dicẽs,ꝙ in materia reſtringibili dẽt intelligi concellio facta pro prima vice tantum, allegat hoc voluiſſe Alber. de Roſat. in 2. parte ſtatut.quæſt.181.incip. quòd per dictum fratrẽ Vbertum. hęc omnia, & alia his ſimilia exempla idipſum confirmantia ſubintulit dictus Hyppolitus de Marſilijs: qui in rubr.ff.de fideiuſſ.num.89. verſi.quęro ſextò poſt multas auctoritates hinc indè allatas concluſit concordando Doctores, diſtinguentes tali pacto, videlicet: Aut fideiuſſor obligauit ſe ad tempus, vt puta, quia dixit, volo teneri pro iſto debitore vſque ad menſem:& in hoc caſu facta prorogatione debitori, non tenebitur fideiuſſor creditori:ſecus ſi ſimpliciter ſine aliqua præfinitione temporis: cuius ſententia interprerãda erit iuxta ſupradicta cùm ſimpliciter promittẽs aliquem præſentare Iudici, tacitè videatur includere tempus determinandum à Iudice, ideſt, q̃ primum Iudex illum in ius vocabit: vt infra in ampliationibus iſtius noſtræ deciſionis latius docuit Tiraquel.in repet.dictæ l. bonus.

nus. §. hoc sermone, vltra allata hucusque eò magis. quòd paulò post (ibidem tamen nu.99.versi. ad prædicta etiam sequens Alex. in dicto consilio, dixit, quòd si
51 quis promisit † representare aliquem coram Iudice, ad ipsius Iudicis mandatum: liberatur per primam præsentationem. hęc ibi Marsil. qui ibidem subintulit & aliorum Doctorum sentẽtias idipsum docentiũ, nec non & exempla, quibus probauit, quòd promittens simpliciter aliquid; intelligetur semel illud promisisse. hęc omnia scitu dignissima docuit Marsil. vbi supra. idẽ docuit Bossius in sua praxi crimin. titul. de carcerato fideiussoribus commit tendo, num.35. in versi. & quæro primo. dicens, quòd si fideiussor præsentat eum, pro quo fideiusserat, non tenebitur amplius prẽsentare, si fugisset: si simpliciter fideiussisset præsentare, & cautè presentasset. hæc ille, qui ibidem nu.63. dixit, quòd fideiussor non teneatur pro tempore prorogato, imò liberatur: & scias, quòd quando mutatur adeo obligatio
52 † inter creditorem & debitorem sine scientia fideiussoris, vt inter eos fiat nouatio. iuxta text. in l. nouatione. C. de fideiuss. & l. pacta conuenta. §. Paulus. C. de contrahen. empt. & l. aliam. ff. de nouationibus: & tunc liberatur fideiussor, vt in dictis legibus. hęc ille, qui ad hoc ipsum citauit & alios Doctores. qui rursus ibidem. nu.56. versi. idem fideiussor prætoris: dixit, quòd fideiussor prætoris non teneatur pro tempore, pro quo Magistratus prorogatur; vt docuit Bar. in l. Lucius. §. Paulus. ff. de administ. tut. & ita in similibus casibus fideiussor pro tempore prorogato non tenetur, vt in l. si cum Hermes. C. locati. Decius idẽ docuit in consil. 93. & per Felinum in c. de causis. col. 2. extra de officio delegati. hęc Bossius vbi supra. idem docuit Tiraquel. in sua elegãtissima repetitione. l. Boues. §. Hoc sermone. ff. de verb. signif. in octuagesimo exemplo. incip. octuagesimò hìc spectat: in versic. Secundo. idest. Probatur & tertiò hæc præsens nostra decisio. hac irrefragabili ratione roborata exemplis, ac decisionibus supra recensitis per nos in relatione sententiarum Doctorum. Cùm ergo odia sint restringenda, & fauores ampliandi, vt in c. odia. de regu. iur. in sexto, & valde odiosum & pœnale sit ipsi fideiussori simpliciter promittenti reum (pro quo fideiusserat præsentare,) si teneretur toties quoties eum præsentare, & sic vltra primam vicem: cùm in contrarium ipse fideiussor habeat suam intentionem fundatam: eò quòd habeat pro se iuris regulam, scilicet quòd sermo, seu promissio simpliciter facta, verificetur in primo actu: vt supra recensitis exemplis fuit probatum & iuribus sępè citatis, & maxime per l. Boues. §. hoc sermone. ff. de verb. signific. ex his ergo omnibus hucusq; allatis satis abundè fuit probata veritas præsentis nostræ decisionis: in qua diximus dictum Presbiterum

rum non fore de iure moleſtandum, aut compellendum ad præſentandum dictum clericũ reum, pro quo præſentando ſimpliciter fideiuſſerat, cùm ille citatus comparuerit, & præſentatio eius fuerit admiſſa à Reuerendiſſ. Archiepiſcopo Raguſino; à quo fuerat etiam prorogatio vel nouatio facta ipſi, concedendo terminum vnius menſis ad aliàs comparendum. Ac per conſequens nec teneri dictũ Presbiterum ad ſoluendum dictos aureos ducẽtos in pęnam, ſi non illum præſentaſſet.

Et hæc eſt ſententia mea deciſiua.

Ego D. Alphonſus Villagut à Neapoli Abbas Congreg. Caſſinenſis V.I.P.

SVMMARIVM.

1 *Concilium Prouinciale cùm ſit inferioris dignitatis Archiepiſcopo, qui ei præeſt: non poterit appellari ab ipſo ad ipſum Concilium: ſed ſolùm quando ei præeſſet Patriarchæ.*

2 *Concilium Prouinciale non poterit de iure punire exceſſus Archiepiſcopi, quando ipſe ei præeſt: ſed nunciare eos ſuperiori, ſcilicet Patriarchæ, & quare.*

3 *Appellatio propriè ſumptè quid ſit, & eius diffinitio declaratur.*

4 *Appellationis effectus quis ſit.*

5 *Sententia lata in cauſa appellationis in quo differt à ſentẽtia lata in cauſa reſtitutionis.*

6 *Appellatio à nouatione in quo differt.*

7 *Appellari quare non poſſit ab Archiepiſcopo ad Concilium Metropolitanum.*

8 *Textus in c. multis. diſt. 17. exponitur vnà cum ſuĩa Archidiaconi.*

9 *Archidiaconus ſi aliquid facit, (vt Archiepiſcopus eſt) non poterit appellari ad Concilium Metropolitanum, ſed ſi Archiepiſcopus aliquid facit, vt Canonicus, vel vt alia perſona: tunc poterit ab ipſo appellari ad Concilium Metropolitanum, cuius Archiepiſcopus ipſe eſt caput: niſi ex dolo hoc ipſum fecerit.*

10 *Textus in c. a Collatione. in fin. de apellatione. in ſexto, exponitur vnà cùm glo. in c. multis. diſt. 17.*

11 *Archiepiſcopus errans, licèt puniri non poſſit à Concilio Metropolitano, poterit tamen moneri charitatiuè.*

12 *Iudicare aliquando ponitur pro monere.*

13 *Appellari poterit ab Archiepiſcopo ad Primatẽ, ſeu Patriarcham.*

De dignitate, & authoritate Concilij Prouincialis.

THEMA.

An Concilium Prouinciale ſit maius dignitate ipſo Archiepiſcopo, ita vt poſſit ab ipſo Archiepiſcopo appellari ad ipſum Concilium Prouinciale.

DECI-

Digitized by Google

DECISIO XXII.

ET si ferè nullus hanc difficillimã, & quotidianam quæstionem examinet: Tamen ipso adiuuante(qui dixit, sine me nihil potestis facere) litteris comendare studebimus quicquid ex Sacris Canonibus, ac Doctorum sententijs excerpere desuper indultum fuerit. & vt facilius procedentes melius nostra sententia percipiatur: constituemus duplicem conclusionem, qua decisa reddetur præsens quæstio.

Prima ergo conclusio sit hæc,
1 Concilium Prouinciale, † seu Metropolitanum, cuius celebrationi de iure non interest, seu præest Patriarcha non est maius dignitate ipso Archiepiscopo, qui de iure ei præest, cùm caput eius dicatur: ac per consequens ab ipso Archiepiscopo nulli de iure fas erit appellare ad dictum Concilium Prouinciale, cùm sit inferioris dignitatis: etsi liceat appellare, vnicuique à Metropolitano ad Patriarcham, & ad Cõcilium Metropolitanum, cui præest Patriarcha; eadẽ ratione & ad Summum Pontificem. Hæc conclusio probatur triplici medio. Primò enim per tex. quàm apertissimũ in c. Graue. §. Metropolitani verò. extra de præben. in quo Innocentius Tertius postquam in §. volẽtes eiusdem c. Graue. statuerat faciendam in Concilio Prouinciali diligentem inquisitionem annuatim, ita vt qui post primam & secundam correctionem fuerit repertus culpabilis, à beneficijs cõferendis per ipsum Concilium suspẽderetur: instituta in eodem Concilio persona prouida & honesta, quæ suspensi defectum suppleret in beneficijs conferendis: & hoc ipsum decreuit postquam statuerat circa capitula, quæ taliter deliquissent: subdidit ibidem Innocentius Tertius hęc prę cisa verba, videlicet. [Metropolitani verò delictum superioris iudicio relinquatur, ex parte Cõcilij nunciandũ.]hæc ibi. ex quibus patet veritas nostræ conclusionis, cùm volens illic Canon tacitè rationem differentiæ assignare nobis, quare à Concilio Prouinciali omnes alij Prælati, & capitula pro criminibus suis suspendi possint, non autem Metropolitani, seu Archiepiscopi. Iccircò consultè ipse Innocẽtius Tertius subintulit vtẽs verbis illis ex parte Concilij nunciandum.] & sic non dixit posse Concilium con-
2 tra † Metropolitanum procedere suo iure, sed solum posse Archiepiscopi excessus nunciare Superiori, ex quibus quoque verbis apertissimè elicitur, quòd etsi Concilium Prouinciale sit maioris dignitatis, ac iurisdictionis Episcopis, & alijs Prælatis Prouinciæ, non tamen Archiepiscopis, qui ipsi Concilio tanquam caput eius præest. Cum per se pateat, non esse inferioris punire excessus Superioris sui, sed tantũ illos nunciare Superiori illius. Quod & adhùc expressius probatur

tur per text. in c. ſi quis putauerit. 2. q. 6. in quo Victor Papa in Epiſtola prima, c. 3. ſcribens ad Theophilum Alexandrinum infraſcriptis vſus fuit verbis, videlicet. [ſi quis putauerit ſe a proprio Metropolitano grauari apud Patriarchã, vel Primatem, (ideſt, Primatem, vt ibi dicit glo.) diœceſeos, aut penes vniuerſalis Apoſtolicæ Eccleſiæ iudicetur, ſedem.] hęc ibi. Idẽ ſtatuit Sixtus Secundus, & habetur in c. ſi quis putauerit. el ſecondo, 2. q. 6. idem fuit ſtatutum in Concilio Calcedonenſi cap. 9. & habetur in c. clericus aduerſus clericum. §. ſi verò. 11. q. 1. in fin. his verbis, videlicet. [ſi verò contra ipſius Prouinciæ Metropolitanum Epiſcopum, Epiſcopus ſiuè clericus habeat controuerſiam pergat ad ipſius diœceſis Primatem: aut certè ad Conſtantinopolitanæ regiæ ciuitatis ſedem, vt eorum ibi negotium exquiratur] hęc ibi. Probatur & ſecundo Doctorum auctoritate præſens noſtra concluſio: nam Innocẽtius Quartus in dicto c. Graue. dixit cauſas Archiepiſcoporum ad Papam eſſe referendas. Idẽ ibidem docuit Hoſt. quos ſequutus fuit Archid. in c. ſi clericus aduerſus clericum. 11. q. 1. idem docuit Panor. in dicto c. Graue. col. 2. verſi. nota vltimò. his præciſis verbis ſe ſubſcribens præſenti concluſioni, videlicet, potes etiam colligere, quòd Metropolitanus non poteſt puniri per capitulum Prouinciale: & hoc quia ipſe eſt caput Concilij: idem ſentijt Laucillottus in ſuis inſtitutionibus iuris Canonici lib. 1. titu. de Eccleſiaſticis conſtitutionibus. §. Prouincialia Concilia: ſequutus in hoc Panormitanum vbi ſupra. Probatur præſens concluſio & tertiò vnica ratione elicita ex propria natura appellationis † cum ipſa ſit (ſtrictè illã accipiendo, vt decet, & titulo appellationis congruit, prout etiam docuit Bart. in l. 1. ff. de appellationibus) ius, quo interim prima ſententia extinguitur: & interim cauſę cognitio ad ſuperiorem deuoluitur. *Diximus* appellationem eſſe ius &c. ne videamur voluiſſe diffinire ipsũ actum appellandi, prout multi malè fecerunt. Diximus, quo interim prima ſentẽtia extinguitur, vt oſtenderemus appellationis effectum notatum in fine l. 1. ff. ad Senat. Conſult. Turpill. ſub his præciſis verbis, videlicet: [Propè eſt, vt incidiſſe videatur, quia prouocationis (ideſt) appellationis (remedio condemnationis extingitur pronunciatio: quoniam (vt docuit ibi glo. in verſi. extinguitur) appellatio operatur, vt ſententia nõ poſſit executioni mandari, ac ſi nunquam fuiſſet lata. diximus [interim] vt per hoc differat à ſententia † lata in cauſa appellationis, vel in integrum reſtitutionis, per quam ſententia reſcinditur, vel confirmatur totaliter: quoniam per ipſam appellationem ſententia lata extinguitur interim, quo ad producendum eius effectum: & expectatur pronunciationis euentus, vt expreſsè dicitur in l. appellatione.

ne. C. de appellat. Diximus [& per eam cauſæ cognitio ad Superiorem deuoluitur, vt in l. eos. & in l. a proconſulibus. & in multis alijs iuribus. C. de appellat. & in Canonicis ſanctionibus paulò antè recenſitis : & per hoc etiam
6 differt appellatio † à nouatione, per quam licèt ſententia poſſit extingui, vel ſuſpendi: cauſæ tamen cognitio ad Superiorem deuoluitur. At cùm Concilium Prouinciale non præſit & ſuperſit ipſi Archiepiſcopo : ſed potius de iure ipſe Archiepiſcopus ipſi Cõcilio. indè apertiſſimè ſequitur nullo
7 pacto poſſe de iure † appellari à Metropolitano ad ipſum Concilium: cùm nullus inferior dignitate poſſit ammouere iuriſdictionem à ſuo ſuperiore, & ſibi è cõtra aggregando, ſuum Superiorem punire, vt patet ad ſenſum. & huic rationi ſe ſubſcripſit Hoſtienſis quem refert, & ſequitur Archidiaconus in dicto capitulo ſi clericus . dicens hoc iure fuiſſe ſtatutum, nè Metropolitanus poſſet puniri à Concilio, cui præſidet. eò quòd, vt diximus, inferior de iure non poterit punire ſuperiorem, prout docuit Nicolaus Papa, ſcribens ad Michaelem Imperatorem. & habetur in capitulo inferior ſedes, vigeſimaprima diſtinctione: & apertius idem Papa in capitu- 8
lo nunc autem Diuina . diſtinctione 21. in qua dixit, non poſſe quemquam ritè ab ijs, (qui inferioris dignitatis, vel ordinis sũt) iudicialibus ſubmitti diffinitionibus, quod vtique fieret, ſi concluſio noſtra non eſſet vera, cum tunc fieret Concilium Prouinciale (quod inferius eſt Archiepiſcopo) maius ac Iudex eius, ſi ritè ad ipſum quis poſſet appellare, vt annullet eius ſententiam, a qua fuit appellatum, ac per conſequens puniat, ac liget eius iuriſdictionem ipſum impediendo in executione ſuæ ſententiæ latæ contra appellantem, vel ipſum abſoluat ab impedimento huiuſmodi appellationis, cum de iure appellari poſſit ſolum ad Superiorem, & non ad inferiorem, cum (vt diximus) inferior damnare, & iudicare non poſſit ſuperiorem, nec abſoluere, vt in capitulo inferior, capitulo ſubmittitur, & in capitulo in tantum, diſtinctione vigeſimaprima, & in capitulo cum inferior. extra de maioritate, & obedientia.

Et quamuis veriſſima fuerit dicta noſtra prima concluſio tot oraculis probata : Tamen poſſet quis inſurgere contra eam afferendo auctoritatem Archidiaconi in capitulo ſecundo, de conſuetudine in ſexto, dicentis. Hæc non mihi videtur bona ratio, quia (inquit) video, quòd appellatur ab aliquo ad ſe, ideſt ab Archiepiſcopo ad Synodum, vbi ipſe eſt tanquam caput, vt in capitulo multis † diſtinctione decimaſeptima, ſic & in capitulo a collatione, in fine, de appellat. in ſexto, ſic ait, appellatur a Metropolitano ad Concilium Metropolitanum. vt in capitulo omnis . ſecunda quæſtione ſexta, Ad

Digitized by Google

quod respondendo dicimus ipsum Archid. loquutum non fuisse in casu nostrę conclusionis, quod elicitur, q̃ facillimè ex relatis per nos supra ex ipso Archid. excerptis, & ex auctoritatibus ab ipso Archid. allatis, cùm Canones ab ipso citati hoc nõ dixerint. Nam licet in d.c. multis. dicatur, quòd si in qualibet Prouincia ortæ fuerint quæstiones, & inter ipsius Prouinciæ Episcopos discrepare ceperit ratio, atque inter ipsos dissidentes non conueniat ad maiorem tunc Sedem referãtur, (& vt dicit Glo. ibi in verſ. maiorẽ. ideſt ad Metropolitanum) etsi illic facilè, & iustè non discernuntur: vbi fuerit Synodus regulariter congregata canonicè, & iustè iudicentur. Non (inquam) obstãt nobis hæc, cùm ipsemet Archid. loquatur de Archiepiscopo, qui aliquid fecit, non vt Archiepiscopus, † sed vt Canonicus, vel gerendo aliam personam ratione alicuius priuilegij, vt optimè docuit Ioannes And. ab eodem Archid. relatus in d.c.a collatione, & apertius Innocentius in c. irrefragabili. numero 2. ext. de officio ordin. & Bartolus in l. prima. §. solent. in fine. ff. quando appellandum sit, qui Doctores omnes dixerunt, quòd quando Episcopus, vel Archiepiscopus, non vt tales sint, negligẽtes in eligẽdo, vel faciendo, aut omittendo aliquod aliud, ad quod tenentur, nõ vt tales, ideſt vt Episcopi, vel Archiepiscopi: tunc deuoluetur iurisdictio illud faciẽdi, nisi ex dolo hoc non fecissent, vt expressè cauetur in d.c.a collatione. de appel. in sexto, & in c. postulastis. ext. de concess. præben. & per consequens facilis erit responsio ad dictum text. in c. multis. dist. 17. dicendo illum fore intelligendũ modo suprà dicto, scilicet in casu quo non vt Metropolitanus, sed vt alia persona aliquid omittit, aut facit. vt docuit Innocentius vbi supra, & non fore intelligendum secundum corticem litteræ dicti Canonis. Vt euitemus absurda supra allata, quæ aliàs sequerentur.

9

10

Ad dictũ text. in c. a collatione † in fine. respõdendo dicimus illum præsentiã nõ fuisse refragatum conclusioni, ac sententiæ, cum solummodo ibi dicatur nõ posse appellari ad Metropolitanum, quando in aliquo deliquisset Episcopus, non vt Episcopus, sed vt Canonicus, vel alia priuata persona, quæ vt talis interfuit alicui electioni, vel alteri actui, sed q̃ tunc esset appellandum ad ipsum Episcopum, vt Episcopali iurisdictione fultus, & non vt persona habens simplex votum in Capitulo, vt ex sententia, & cortice litere dicti c.a collatione. expressè habetur. Nec insuper obstare nobis poterit glo. in d.c. multis, dist. 17. dicens in verſ. ad maiorem. Item hic appellata Metropolitano ad Concilium Metropolitanum, vt in c. omnis, 2. q. 6. quia licèt hoc dixerit, tamen ipse Doctor loquitur in casu, quo præsit dicto Concilio Patriarcha, & nõ Archiepiscopus, cum textus a se citatus non dixerit simpliciter

ab

ab omni Concilio Prouinciali: sed ab eo, cui præest Primas, seu Patriarcha, qui proculdubio est superior Archiepiscopo: Quapropter patuit verus intellectus sententiæ dictæ glosæ, elicitus ex ipsiusmet verbis: ad quod accedit quod ipsamet glo. docuit in c. sicut (inquit) laudabile 2. q. 7. in vers. hortamur. citans dictum text. in c. multis. dist. 17. contra id, qđ ipsa dixerat, quòd Concilium Metropolitanum possit cognoscere de suo Archiepiscopo, his precisis verbis vtens, videlicet. Videtur dicendum ex hoc, quòd Concilium Prouinciale ordinario iure cognoscat de Primate, siue de Metropolitano suo. Nam cum Concilium iudicet de Papa in his, in quibus potest iudicari, & post multa allata iura hinc indè licet ex nullo tunc iure per ipsam adducto hoc assertũ eius elici possit (vt illa ponderãti patebit.) Tamen volens cõcordare dicta iura, his præcisis verbis vsus fuit dubitatiuis, videlicet. Sed po-
11 test dici, quòd Concilium † Prouinciale possit iudicare de ipso, (scilicet Archiepiscopo, de quo loquebatur ibi) non autem condemnare, & addidit ibidem glo. Dicens, sed quòd possit iudicare. bene facit, c. saluo. 9. q. 3. & quidẽ hoc in d. c. non habetur, sed solũ, q̃ si erret Metropolitanus coerceatur a fratribus, scilicet Episcopis in ipso Concilio presentibus, scilicet charitatiue moneatur de suo excessu, ex quibus pa-
12 tuit, q̃ vox illa [iudicari] † quaritur glo. sumenda erit impro-
13 prie, cum finis iudicij sit, vel absolutio rei, vel cõdemnatio eius: Et q̃ dicta gl. noluerit nos docere, prout sonat cortex verborum eius, & forsan aliqui extimarunt: elicitur ex eiusdem verbis prolatis in fine. dicens, sed contra sup. c. proximo, idest immediatè præcedenti, videlicet, in c. Metropolitanum. eadem causa, scilicet 2. q. 7. vbi hæc ad verbum habẽtur, videlicet. [Metropolitanum vestrum in aliquo postponere non præsumatis, excepto si (quod non optamus) contra eundem habere vos aliquid causæ contingat, vt ob hoc sedis Apostolicæ iudicium petere debeatis. Ex quibus omnibus, quàm facillimè cõprehenditur veritas presentis nostræ cõclusionis, necnon vera interpretatio sententiæ ipsius glosæ. Cui consonat textus in c. quoties, 2. q. 6. in quo Felix Secũdus ad Episcopos in Alexandrina Synodo congregata. infrascriptis verbis vsus fuit, videlicet. [Quoties Episcopi se a suis cõprouincialibus, vel a Metropolitano putauerint prægrauari, aut eos suspectos habuerint, mox Romanam appellẽt Sedẽ.] hęc ibi, & in c. de Primatibus. dist. 99. hæc habentur, videlicet. [Ab Archiepiscopis autẽ
14 † quoties necesse fuerit, ad primates appellant.] hæc ibi.

Ex his ergo omnibus patuit veritas nostræ cõclusionis, decidentis presentem questionem, in qua diximus non posse appellari ab Archiepiscopo, seu Metropolitano ad Concilium Metropolitanũ, qñ ipsi non præsidet Patriar-

cha,ſed Archiepiſcopus, cum appellatio sẽper de iure ſit dirigenda ad ſuperiorem, & non ad inferiorem, & ipſe Archiepiſcopus dicatur caput dicti Concilij, & per conſequens ſuperior, quando tamen ibi adeſſet tanquam Archiepiſcopus,ſed ſi ibi intereſſet tanquam perſona alia de Concilio, vtputa, vt Canonicus, & huiuſmodi,tunc ab ipſo(vt talis eſt) appellandum eſſet ad ipſum, vt Archiepiſcopus eſt, ſed ſi dicto Concilio Metropolitano præeſſet Patriarcha,tunc liceret appellari ab Archiepiſcopo ad Concilium Metropolitanum,cum tunc reſpectu Patriarchæ (qui eſt ſuperior Archiepiſcopo) Præſidentis in dicto Concilio : Archiepiſcopus eſſet inferior d. Concilio per accidens.

Et hæc eſt mea ſententia deciſiua.

Ego D. Alphonſus Villagut à Neapoli Abbas Congreg.Caſſinenſis V.I.P.

SVMMARIVM.

1 *Prælati de iure communi tenentur annuatim perquirere fugitiuos,uel expulſos, & ad clauſtra reuocare ſalua eorum norma, & diſciplina regulari, vel ſaltem eos collocare in aliquo ergaſtulo alicuius Monaſterij,& quare.*

2 *Prælati tenentur per ſe, & ordinarios locorum compellere de iure communi,reducereque ad clauſtra.*

3 *Faciens per alium per ſe ipſum verè facere dicitur ſictione iuris.*

4 *Regulares, quibus a ſuis Prælatis non conceditur, ad religiones ſuas, quando teneatur aliàs ingredi? & in ſeculo quomodo viuere teneantur,& cui ſubditi ſint effecti? & ad quæ vota teneantur.*

5 *Obligari ad impoſſibilia nemo poterit.*

6 *Regulares electi: vel fugitiui, quibus non conceditur regreſſus ad ſuas religiones,ſi non fuerint in ſacris nõ tenebuntur ad perſolvẽdas horas Canonicas ſub præcepto,ſicut ſi eſſent in clauſtro,et quare? et an teneantur ad obſeruantias regulares.*

7 *Imputari ei non poterit per quem non ſtat,quin aliquid faciat.*

8 *Regularis cui regreſſus ad ſuam religionem non conceditur, æſtimandus eſt in clauſtro quoad apoſtaãſi non incurrendam, & quare.*

9 *Regulares electi,vel fugitiui,quibus regreſſus non conceditur ad ſuas religiones efficientur ſubiecti locorum,(vbi habitant) Ordinarijs,ſicut fuerat ante eorum ingreſſum in religionem,& quare.*

10 *Neceſſaria quæ ſunt ad acquirendũ ſunt quoque neceſſaria ad perdendum.*

11 *Epiſcopi quando poſſint punire regulares exemptos notoriè et ſcandaloſè delinquentes: etiam ſi ſint ex degentibus intra clauſtra:tam uirtute conſtitutionis Sacri Concilij Tridentini, quàm extrauag.Clem. Octani in anno 1595.*

12 *Obligationis vinculum ſoluitur eodem modo, quo quæri aſſoleat.*

13 *Regularibus expulſis, aut fugitiuis, quibus non datur regreſſus ad eorum Religionem, ab Epiſcopis poterit imponi cura animarum alicuius*

Digitized by Google

alicuius beneficio curati scilicet collatio concedi, cui operam dare poterunt, donec revocarentur ad claustra suæ Religionis. & quare.

14 Religiosus regulariter consentire nõ poterit electioni de se factæ sine cõsensu sui Prælati, aliàs electio huiusmodi esset ipso iure nulla.

15 Religiosus translatus de vna Religione in aliam, non poterit eligi ad curam animarum, etiam accedente sui Prælati consensu.

16 Dominium personale transfertur per translationẽ incolatus personę.

De regularibus eiectis, vel fugitiuis.

THEMA.

Quidam post emissam professionem in approbata Religione a Sancta Ecclesia propter eiusdem incorrigibilitatem, fuit a dicta Religione expulsus, qui etsi petijsset denuo in eam admitti, tamen ingressus in eandem fuit sibi denegatus: tandem ei a quodam Episcopo fuit collatum beneficium curatum. Quid dicendum?

DECISIO XXIII.

PRo maiori dilucidatione decisionis propositæ quæstionis, quinque examinanda erunt omnino.

Primum quorum est, Vtrũ Prælati regulares fugitiuos incorrigibiles, vel expulsos a Religione, redeuntes spondendo eis mutationem vitæ in gremio Religionis, non tantum recipere, verum etiam quærere statim, eosque in omnibus associare reliquis regularibus dictæ Religionis teneantur.

Secundum, Vtrum huiusmodi regulares fugitiui, vel expulsi, nõ recepti in Religione, in qua fuerunt professi, post eorum humilimam petitionem factam de regrediendo eandem, laxiorem Religionem ingredi teneantur, vel an possint in sęculo tuta conscientia permanere, viuendo regulariter eo meliori modo, quo poterunt.

Tertium, Vtrum huiusmodi regulares eo ipso, quòd non admittũtur in aliqua Religione efficiantur subiecti locorum Ordinarijs.

Quartum, Vtrum locorum ordinarij possint talibus eiectis, vel fugitiuis cõferre curam alicuius Ecclesiæ Parochialis.

Quintum, Vtrum tales regulares stante tali collatione tuta conscientia possint ipsam curam Parochialis Ecclesiæ exercere.

Cum propositę quæstionis mẽbra scitu nnt digniſſima, & quotidie contingere possit ꝓpositus casus, ideo vnũquodq; membrũ ipsius (Deo optimo maximo dãte)

Digitized by Google

ſigillatim decidetur, & ſic ipſa queſtio nonnullis concluſionibus reſponſiuis.

Prima quæſito vnica ſatisfaciet concluſio.

1 PRima concluſio ſit hæc, regulares Prælati † incorrigibiles regulares eiectos, vel fugitiuos de iure communi tenẽtur annuatim requirere: & ad clauſtra eos reuocare, ſalua Religionis eorũ norma, & diſciplina: ꝙ ſi regularis ordo tales fugitiui, vel eiecti non patiatur hoc: huiuſmodi rebelles collocandi erunt apud eadem Monaſteria in aliquo ergaſtulo, vel arcta camera, vel in alio loco competente (ſi abſq; graui ſcandalo fieri poterit, alioquin in alijs Religioſis domibus eiuſdem Ordinis ad agendam ibi pœnitentiam, miniſtrando illis vitę neceſſaria. Vt ſic ſegregati ab alijs Monachis, pœnas luant ſuorũ criminum, quod ſi non fecerint dicti Prælati, poterunt de iure cõmuni compelli ad hæc ſeruanda per Epiſcopos. Diximus [ſalua ordinis diſciplina,] quia huiuſmodi eiecti, vel fugitiui erunt puniendi iuxta decreta regulę, vel ſtatutorũ ſuæ Religionis ſub qua militant. Diximus, [quòd ſi hoc regularis ordo non patitur,] & hoc propter regulares militantes ſub regula Diui Benedicti: qñ in eius regula c.29. fuit ſtatutum huiuſmodi Monachos recipiendos vſq; tertiò ſolùm: Ita ꝙ poſt triną expulſionem, vel receptionẽ, aut fugam vigore dictæ regulæ nõ eſſent amplius in Religione recipiẽdi. Hæc igitur cõcluſio probatur triplici medio. Primo enim per text. apertiſſimum in c. fin. ext. de regul. & tranſ. ad relig. vbi ad verbum ipſa concluſio continetur. probatur idem per arg. in c. quidam Monachi. 16. q. 1. & eſt Canõ Concilij Calcedonenſis. c. 23. in quo cauetur Monachos ſine licentia Epiſcopi vagantes cogendos fore ad propria remeare. Idem probatur per c. ſubſequens, & eſt Pelagij Papę ſtatuẽtis Monachos circũuagantes per defenſores eſſe compellendos. Idem probatur per text. in c. peruenit, 27. q. 1. in quo Gregorius Papa ſtatuit reuocandas fore ad Monaſterium moniales ſacratas egreſſas, & recludendas in Monaſterio. Diximus probari præſentem cõcluſionem per argumentum in dictis iurib. quia eadem ratio militat in Monacho, vt docuit ibi quoque glo. dicẽs ex hoc c. elici Moniales, vel Monachos pluries egreſſos reuocandos fore ad clauſtra, & ibi recipiendos fore. Idem probatur in c. & quia. 27. q. 1. in quo Gregorius in Epiſtola Quadrageſima libri primi, prꝫcepit Monachos huiuſmodi requirẽdos fore, & reuocandos ad clauſtrum, & coercendos ibi fore. Idem probatur in c. Abbates. 18. q. 2. Idẽ probatur in c. ſi cuſtos. 27. q. 1. & in c. ſequẽti. Idem in c. Impudicas. 27. q. 1. ex Concil. Triburiẽſi c. 6. in quo dicitur huiuſmodi regulares in ergaſtulis detrudẽdos fore, ne morbida facta pecus, totum corrumpat ouile. Idem in c. a nobis. ext. de

de apostatis. Vbi dr̃ Prælatum ar &tissimo carceri posse mancipare apostatam nolentem reassumere habitũ, vt resipiscat. Quod & nonnisi manifestè innuitur a sacro Concilio Tridentino in sess. 25. c. 4. in fi. in quo dr̃ per locorum ordinarios puniendos fore regulares vagantes ext. Monasterium, sine suorũ Prælatorum licentia. Probatur & secundò præsens conclusio Doct. auctoritate. Quapropter sciendũ, ꝙ præsenti conclusioni se subscripserunt Glosæ in citatis iuribus, necnon & Innoc. & Panor. in d. c. fin. Host. in summa titu. de apostatis, & reiter. rap. §. qualiter puniantur apostatæ, in versic. licet autem Monachus. Idẽ docuit Archid. in dictis iuribus. & præsertim in c. Abbates. 18. q. 2. vbi multa notatu digna attulit. Probatur & tertiò prẽsens conclusio hac ratione, videlicet. Cùm enim a nemine sit requirendus sanguis aĩarum illarum, quæ pereunt, nisi ab his, ad quos spectat ex officio ꝓspicere saluti proximorum. Inde apertissimè sequitur, vt Prẽlati regularium huiusmodi expulsorũ, vel fugitiuorum a Religione de iure cõi teneantur sub pẽna peccati mortalis non solum tales regulares acceptare redeuntes ad Religionem, verumetiam & illos accuratissimè per se, & alios exquirere, & repertos introducere in claustrũ, eos subijciendo suaui iugo disciplinæ regularis: & ꝙ requirendus sit sanguis aĩarum subditorum regularium a suis Prælatis nos apertissimis verbis docuit text. in c. licẽt Heli. ext. de simonia. & in c. irrefragabili. ext. de officio ordinarij.

Secunda conclusio Prælati regulares non solum huiusmodi regulares fugitiuos, vel expulsos de iure cõi sponte regredientes ad Religionem recipere tenentur. † Verumetiam eosdem ad reuertendum per se, & ordinarios locorum compellere, & eosdem excõicatos publicè denunciare. Hęc cõclusio triplici medio probatur. Primò. n. per arg. oĩum iurium allatorum in probationem præcedentis conclusionis, & specialiter per text. in d. c. fin. §. fin. extr. de regularibus. Cum ibi tacitè innuatur veritas ꝓsentis conclusionis, iuxt. ea quæ dicentur in afferenda ratione præsentis conclusionis secundę. Probatur ꝑsens conclusio, & secundò implicitè Doct. auctoritate (qui allati fuerũt in probationem dictæ primæ conclusionis. Explicitè verò auctoritate Panorm. in d. c. fin. Probatur & tertiò hac ratione. Cũ. n. qui per † alium facit, per se ipsũ facere videatur, vt in c. qui per alium. de regu. iur. in sexto, imò de iure iuris fictione dicat̃ verè facere. vt in c. mulieres. ex. de sent. excom. Indè sequitur, ꝙ sicut huiusmodi Prẽlati possent per se, ita & per alios compellere ad regressum ad Religionem huiusmodi regulares remedijs oportunis, ac per consequens per publicationẽ excõicationis huiusmodi fugitiuos, vel eiectos reuocare: cũ Prælatos ad hoc teneri supra probauerimus.

Quæstiunculæ secundæ vnica satisfa-

ſatisfaciet concluſio. Hmõi regularib. expulſis iam emẽdatis (quibus a Prælatis ſuę Religionis non
4 conceditur regreſſus † ad ſuã Religionem, in qua profeſſi fuerãt) erit conſulendum ingredi aliam Religionem, non tñ ipſi compellẽdi ſunt. Niſi forſan, qñ ante ingreſſum illius religionis vouiſsét religionem in genere, quia in tali caſu tutius erit eis ſi ingrediantur aliã, licet contrarium ſit rõni conſentaneum, cùm a ſimplici illo voto videantur abſolutos fuiſſe, eo ꝙ hoc ipſum facere ſibi difficile non erit, maximè ſtante conſtitutione c. vt periculoſa. Ne clerici, vel Monaci. in ſexto, qñ aliàs videretur irritam, & annullatã eorum profeſſionẽ, quod falſum eſt, cùm ſemper remaneant ipſi obligati religioni ſuæ, licet per accidens excuſentur ad tps in caſu noſtro, cũ per eos non ſtet quin regrediantur ſuam religionẽ: ergo non ratione ſui, ſed alterius, licitè permanebũt in ſeculo, cum ad impoſſibilia nemo poſſit obligari, † vt in c. nemo poteſt. de reg. iur. in ſexto, & eis regreſſus effectus ſit impoſſibilis, ſtante cõtraria voluntate Prelatorum ſuæ religionis, a quorum obediẽtia inde eo ipſo ſunt exẽpti, & taliter permanebunt donec reuocati fuerint ad eorum Religionem. Non tñ hoc ſimpliciter ſic erit intelligendum, vt ab oĩ obedientia effecti ſint exempti, cùm in tali caſu effecti fuerint ſubditi locorũ Ordinario, ſicut reliqui Chriſtiani incolæ, & prout ipſi erant ante Monachatum. Remanent quoq; aliquo pacto a voto paupertatis liberi, cum eos non alat Monaſterium, & ſibi opus ſit neceſſaria vitæ inquirere. Et nõ tantum pro victu quotidiano, verũetiam aliquam congregare pecuniæ quantitatem, vt ingruentibus neceſſitatib. præſentis miſerrimę vitę, poſſit obuiam ire, & ſibi conſulere, ne fame, ſiti, aut frigore pereant. Diximus tales aliquo pacto, & non ſimpliciter remanere exẽptos a voto paupertatis, qm reuera bonorum acquiſitorũ per eos efficiuntur ſolum vſufructuarij durante eorum vita, cum poſt talium mortem reddenda erunt Monaſterijs, cum aliquali diſtinctione, ita ꝙ de ipſis legitimè diſponere non poterunt, prout poſſunt laici, & clerici ſeculares de
6 † bonis propria induſtria acquiſitis. Hi tales, ſi in ſacris ordinibus conſtituti non fuerint, liberãtur ab onere perſonaliter exoluendo circa perſoluendas horas Canonicas, iuxta illud vulgatiſſimũ axioma, in quo dicitur, quòd quis tenetur ad officium ratione beneficij. Quapropter tales ſi nõ

ſui-

sentiunt commodum, ac beneficium subministrationis alimentorum, sibi de iure ministrandorum ab Ecclesia, siue religione ex bonis Ecclesiasticis. Indè sequetur, q̃ non tenebuntur sub prę cepto ad ipsas Canonicas horas persoluendas, sicut nec clericus non beneficiatus, nec in sacris cõstitutus. Neq; ad ieiunia, & alias obseruantias regulares: cum de ipsis nõ emiserint votum expressum: etsi non liberentur a voto castitatis, cum expresse illud emiserant, vel si ipsi proprio ore non emisissent expresse illud, vt patet in forma professionis, qua profitentur Monachi militantes sub regula Sanctissimi Patriarchæ nostri Benedicti: ad ipsam tñ obseruandam tenentur, stante declaratione siue decisione text. in c. vnico. de voto, & voti redempt. in sexto. In quo dicitur solemnizari votum ad effectum dirimẽdi matrimonium post votũ huiusmodi contractum, per susceptionem sacri Ordinis, & per professionẽ tacitã, vel expressam in Religione approbata. Quapropter inde sequitur, quòd Prælati subditos regulares a se expellẽtes ab huiusmodi voto absoluere, vel secum dispensare non possunt. cũ non dependeat ab eorum voluntate: sed intrinseca natura voti solẽnis Religionis approbatæ, vt diximus. Hæc conclusio probatur duplici medio (vltra rationes iã allatas supra.) Primo .n. per arg. in c. sine culpa. de regu. iur. in sexto, in quo dicitur neminem fore puniẽdum sine causa, & quidem

7 patet ex hac regula veritas nr̃æ conclusionis sic declaratæ; q̃m si ipsa vera nõ esset, huiusmodi Religiosi expulsi, vel fugitiui (de q̃bus est sermo) punirẽtur maxima pęna sine eorum culpa: cùm indè tacitè asseuerari posset eos esse in statu damnationis, existentes extra claustrũ contra ipsorum voluntatẽ, quod esset absurdissimũ, cùm imputare † ei non possit per quem non stat, si non faciat quod per eum faciendum fuerat, vt in c. imputari nõ debet. de reg. iur. in sexto. Quapropter sicut regularis permanẽs in claustro sub obedientia sui Prælati dicẽdus sit esse in statu salutis, quo ad hoc, q̃ exequitur id, ad q̃d voto se obligauit, sic dicendum erit de huiusmodi regularib⁹, quibus in eorũ

8 religionem regressu † non conceditur a suis Prælatis post eorum correctionẽ: cùm in tali casu sint habendi pro regularibus existentibus in claustro, iuxta illã iuris regulam: Cum non stat per eum ad quem pertinet, quominus conditio impleatur haberi dẽt perindè, ac si impleta fuisset: & iuxta aliam regulam. Voluntas habetur pro facto, vbi non stat per volentem. Probatur & secundò Doctorum auctoritate præsens nostra conclusio. Nam Dominicus a Soto quamlibentissimè se subscripsit præsenti conclusioni in libro septimo, quæstione secunda, articulo primo, columna duodecima, in principio, in verficulo superest hìc, vsque ad verficulum in solutione ad quartum argumentum: & Syluester in sua præ-

prę excellenti ſumma in verſi. religio ſextò. §. 12. ſequens Ray. licèt ipſe ſolùm dicat conſulẽdum fore huiuſmodi regulari ingredi aliam religionẽ, ſi poterit, in caſu, quo in ſuam non concederetur regreſſus. Probatur & tertiò hac ratione noſtra concluſio, videlicet. ſi enim noſtra hęc concluſio nõ eſſet vera, multa profectò ſubſequerẽtur abſurda in graue diſpendium ſalutis huiuſmodi regularium ſine ipſorũ culpa: primum quorum eſt, quoniã inde ſequeretur, quòd poſſet dici aliquem eſſe in mortali peccato, quem pęnituerat mortaliter peccaſſe, & odio habuerat proprium erroré: & per ſe non ſteterat quin perficiat id, quod ommittendo aliàs, mortaliter peccauerat: ac per conſequens oporteret dicere, (contra communem Theologorum ſententiam) ſubiectum peccati non eſſe voluntatem peccantis: & quòd alicui ad peccatum imputari poſſit quod non á ſua, ſed ab alterius voluntate dependet: quę omnia, & multa alia abſurda, quæ afferri poſſent, non eſt qui non aduertat, & ideo ſilentio illa pertranſiemus: vt ergo illa vitemus, dicendum erit noſtrã concluſionem eſſe veriſſimam.

Tertiæ propoſitæ quæſtiunculæ vnica ſatisfaciet concluſio: re-
9 gulares eiecti,† vel fugitiui, quibus regreſſus non indulgetur ad eorum religionem, efficiuntur ſubiecti locorum (vbi ipſi habitant) ordinarijs, ſicut fuerant antè ingreſſum eorum. Hæc concluſio licet expreſsè non probetur à Doctoribus, cùm de illa mentionem non faciant: benè tamen implicitè ex eorum ſententijs elicitur veriſſima: cùm ſit rationi valde conſentaneum, vt vnaquęq; ouis regimini alicuius paſtoris, ac rectoris ſubijciatur, nè incurrat aliquod malum. de quo in Sancto Euangelio apud Mattheum. cap. 9. verſi. 36. innuitur: cùm ibi referatur Dominum Ieſum turbis miſertum, eò quòd eſſent multi vexati & iacentes, tanquã oues non habentes paſtorem. Quamobrem ipſe Dominus Ieſus Apoſtolorũ principi regimen totius populi fidelis commiſit dicens, Petre amas me? paſce agnos meos, vt in Sancto Euangelio apud Ioannem c. 21. verſi. 55. Probatur ergo præſens concluſio per argu. in l. Quéadmodum. ff. de acquir. vel ommitt. poſſeſſione, vbi traditur hæc optima regula, videlicet. quę
10 neceſſaria † ſunt ad acquirẽdum, ſunt neceſſaria ad perdendum. Diximus probari pręſentem concluſionẽ per arg. in dicta l. quemadmodum: quoniam licèt explicitè lex iſta non loquatur de noſtræ concluſionis materia: benè tamen implicitè. Nam nulli dubium eſt, quòd Prælato & religioni acceptãdo Monachum ad profeſſionem, acquiſitum eſt ius ſuper ipſum: illud inquam, quod antè dictam profeſſionem erat apud loci ordinarium. ſic è contra: Modò Prælato & religione eijciente, vel non acceptante regreſſum Monachum, per illius renunciationẽ, ius ſuper ipſum regularem reuerſum fuit ad loci ordina-

dinarium, apud quē priùs erat, tum quia videtur Prælatum & religionem per huiusmodi reiectionem renunciasse iuri iam sibi acquisito super Monachū, mediante eius professione, & voluisse transferre dominium in Episcopum, cui antè professionem subditus erat: iuxta regulam iuris in c. qui tacet. de regu. iur. in sexto, in qua dicitur. [Qui tacet consentire videtur.] & per aliam iuris regulam in l. cùm quid. ff. de rebus credit. si cer. pet. vbi dicitur, quòd taciti, & expressi eadē sit virtus: eò quòd scienti & consentienti non fiat iniuria, neq; dolus. quapropter veritas præsentis conclusionis per se patet: cùm Prælati talium scire, aut scire poterant, illos se subijcisse locorum Ordinarij: vti & reliquus fidelium cętus, vt habere possit aliquem, quæ ipsum cognoscere possit inter oues suas: á quo & Sacramenta Sancta suscipere possint. cùm etiam, quia regulares Prælati illos nolētes recipere: meritis eorum vecordiæ priuandi sint iure sibi acquisito super tales ex eorum professione, eosdem permittentes vagari ext. claustra, sicut oues extra caulas suas. prout nouissimè docuit Sacrosancta Synodus Tridentina in sess. 25. cap. 4. sed præcipuè in cap. 14. arguendo à fortiori, siue a maioritate rationis. cùm hęc ibi ad verbum habeantur, videlicet. [Regularis non subditus Episcopo, qui intra claustra Monasterij degit, & ext. ea, ita notoriè deliquit, vt popu-
11 lo scandalo sit, † Episcopo instante à suo superiore, intra tempus ab Episcopo præfigendum, seuerè puniatur: ac de punitione Episcopum certiorem faciat: sin minus à suo Superiore officio priuetur: & delinquens ab Episcopo puniri possit.] hæc in dicto Sacro Concilio Trid. in cuius confirmatione Clemens Papa Octauus in anno 1595. 7. kal. Martij per specialem extrauagantem constituit infra, animaduertens, quòd tam salubres Sacri Concilij constitutio non obseruaretur: his pręcisis verbis vsus fuit, videlicet. [Nos pro pastorali nostra sollicitudine, præfati decreti executioni (quantū cum Domino possumus) facere, & præmissis malis (vt par est) opportuno aliquo remedio occurrere volentes. de venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium. prædicti Concilij interpretum sententia, motu proprio, & ex certa scientia nostra; ac de Apostolicę potestatis plenitudinem hac nostra perpetuo valitura constitutione, omnibus & singulis cuiuscunque ordinis & instituti regulariū, etiam mendicantium superioribus; in virtute Sanctæ obedientiæ, & sub indignationis nostræ, ac priuationis dignitatum, & officiorum per eos obtentorum: eo ipso incurrendis pœnis, præcipimus & mandamus, vt iuxta prædictum decretum, quilibet ipsorum, regularem nō subditum Episcopo, intra claustra degentem: & extra ea, ita notoriè delinquentem, vt populo scandalo sit: Episcopo instante, intra tempus ab Episcopo præfi-

plici medio. Primò enim per arg. in c. Quod Dei timorem. extr. de statu Monach. in quo fuit indultum cuidam Canonico regulari curam exercere Parochialem. idem probatur per arg. in c. si religiosus. de elect. in sexto, in quo
14 dicitur religiosum † non posse consentire electioni de se factæ ad prælaturã extra Monasteriũ, nisi præuio Abbatis sui consensu: aliàs irrita sit electio: cùm ipse careat velle & nolle. At cùm dictorum regularium (de quibus fit sermo) stante repudiatione suorum Prælatorum, Abbates effecti sint Episcopi per supra allata. indè sequitur nostram hanc conclusionem probari per dicta iura implicitè, etsi non explicitè, vt patuit. Idem probatur per argumentum in Extrauag. Benedicti Vndecimi (quæ reperitur inter extrauaganres communes) & incipit. Si religiosus. Probatur quoq; per arg. in c. Doctos. & in c. si Monachus. 16. q. 1. & ferè per omnes alios dictæ quæstionis canones. & per arg. in sacro Concilio Triden. in sess. 14. de reformatione c. 11. in quo prohibetur assumi ad curam animarum aliquem regu-
15 larem † transiatum ex vno ordine (idest, religione) in alium. nõ obstante consensu Prelati sui, ex quibus omnibus arguendo à contrario sensu, patet posse assumi regulares (de quibus quæritur) ad curam animarum, cùm supponatur ipsos non ingressos fuisse aliam religionem post eorum expulsionem, vel fugam. cùm exceptio firmet regulam in contrarium in non exceptuatis, vt latissimè diximus & probauimus in nostro tracta. extensionum legum & c. in quæst. de exceptione: probatur & secundò Doct. auctoritate præsens conclusio, licèt expressè non loquantur in terminis nostræ conclusionis, sed de regulari electo ad curam animarum cum consensu sui Prælati: implicitè vero, in nostræ conclusionis terminis: arguendo ab identitate rationis: cùm idipsum fassi fuissent dicti Doctores, si de presenti quæstione fuissent interrogati: Doctores autem, qui tali pacto se subscripserunt præsenti conclusioni sunt infrascripti, videlicet Ioannes Andr. in dicto c. Quòd Dei timorem: & in glo. Clem. 1. de elect. in versic. secularis. Archid. in supra citatis iuribus. Pan. in dicto c. Quòd Dei timorem. Dominicus à Sancto Geminiano in dicto c. si religiosus. Imola in dicta Clem. 1. Decius in c. præterea. extra de præben. qui se subscripsit sententiæ Panormitani, & Imolæ. Federicus Petrutijs de Senis in consi. 136. qui validissimis rationibus hoc ipsum probans respondit obiectionibus quæ fieri potuissent: Præpositus in c. Priscis. dist. 55. Egidius de Bellemera in lib. conclusionum, conclusione 751. sub tit. de iurepatro. Cęsar Lambertinus in articulo 19. quæst. 7. in principio primæ par. primi lib. tit. de iurepatro. qui & asserit esse hanc cõmunem Doctorum opinionem: non obstante contraria opinione dominorum de Rota. Probatur

&

ed by Google

& tertiò præſens concluſio hac ratione irretragabili, videlicet. Cùm per pœnitentiam deleantur peccata, & per tranſlationem domicilij transferatur dominium
16† dominorum loci, primi incolatus ad dominos loci, ad quem quis ſe tranſtulit, vt in c. fin. extr. de Parochijs, & Parochianis. indè ſequitur præſentem concluſionem veriſſimam eſſe: cùm in ea ſupponatur pœnitentia peccatorum, quibus fuerant regulares illi expulſi, vel fugitiui. Nec erit abſurdum conferre curam animarum huiuſmodi regularibus: licèt olim fuerint criminoſi: quoniã animaduertimus Dominum Ieſum contuliſſe primatum ac omnimodam iuriſdictionem Petro Apoſtolo poſt eius denegationem, vt patet in Sancto Euangelio apud Lucam, cap. fin. & quidem ſi tales regulares non effecti fuiſſent de iuriſdictione Epiſcoporum ordinariorum locorum incolatus eorum: vtique oporteret nos fateri non habere eos aliquem paſtorem: quod non eſſet rationi, & pietati Catholicæ Eccleſiæ conſentaneum, vt fuit ſupra probatum. Quapropter neceſſariò concludendum erit veram fuiſſe præſentem concluſionem, ſicut & cæteras ſupra probatas.

Et hæc eſt ſententia mea deciſiua.

Ego D. Alphonſus Villagut à Neapoli Abbas Congregrationis Caſſinenſis V. I. P.

SVMMARIVM.

1 *Profeſſio in religione approbata, tã à viris, quàm à mulieribus facta ante ſextumdecimum annum expletum, eſt nullius valoris, aut obligationis.*

2 *Dictio, per, in iure quod tempus denotet.*

3 *Pœna à iure, vel ab homine impoſita per annum, intelligitur de anno continuo: quia omne tempus in dubio intelligitur de continuo.*

4 *Pernoctare aliquem in aliquo loco quis verè dicatur.*

5 *Tempus continuum quod dicatur.*

6 *Ius Pontificium & ciuile quando in ſuis decretis voluerit denotare tempus continuum, vtitur dictione, per, & ſubinfert vocem continuo.*

7 *Factum per annum, vt aliquid dicatur, propriè oportebit illud factum fuiſſe per annum continuum.*

8 *Annus probationis quare indultus fuerit nouitio à iure.*

9 *Profeſſus religionem approbatam, antè annum probationis cõtinuum, tenetur dimittere habitum profeſſorum (ſi eſſet diſtinctus) & reaſſumere habitum nouitiorum, donec annus continuus compleatur.*

10 *Prælatus, & eius complices, qui antè annum continuum expletum admiſerũt nouitium ad profeſſionem, veniunt de iure puniendi pœna arbitraria à ſuis Superioribus.*

11 *Licèt de iure communi Pontificio antiquo profeſſio emiſſa antè annum probationis fuiſſet valida, quo ad omnes eius effectus: tamen hodie ex Cõcilio Tridẽtino eſſet aliquando non valida, & quando.*

De

De eo qui Religionem ingressus, ante annum probationis si exiuit, & reuerti velit, quomodo cum eo agendum sit.

THEMA:

Quidam adolescentulus post sex menses in circa nouitiatus ipsius in religione approbata expletos: ipsam Religionem deserens, rursum seculum petijt, & ibi per nonnullos dies, vel menses in habitu seculari reassumpto perseuerauit. Tandem ad se ipsum reuersus rursus eandem Religionem repetens reassumpsit habitum nouitiorum, & inibi perseuerauit tot mensibus, & diebus, quibus computando pristinum tempus compleretur annus nouitiatus. Ita quòd licet interpollatè, & non continuè per annum integrum habitum nouitiorum detulit in dicto Monasterio, in quo in omnibus actionibus ab omnibus Monachis, vt nouitius habitus fuit. Post quod tempus precedentibus cerimonijs consuetis, & statutis a Sancta Ecclesia solemniter hic adolescens emisit publicè professionem, ac indutus fuit habitu professorum, distincto a nouitiali, & assignatus ei fuit locus in choro, vt moris est, & ad omnia alia fuit admissus, ad quæ soli professi admittuntur.

Quæritur modò, an huiusmodi professio sit de iure valida, & in casu, quo non esset valida, sit ne omniuo taliter professus exuendus habitu professorum, & induendus habitu nouitiorum, donec expleuerit annum continuum, ipsum computando a die secundi eius ingressus in Religionem, & an expleto dicto anno continuo teneatur denuo solemniter profiteri Religionem illam, ac si nunquam aliam emisisset professionem, & an pœna digni sint, qui talem ad professionem admiserunt.

DECISIO XXIIII.

INVOCATO Sanctissimæ Trinitatis numine, ac Deiparæ semperque Virginis Mariæ, Sanctissimiq; Patriarchæ Benedicti suffragio, litteris comẽdare studebimus eo breuiori stilo, quo vti nobis desuper indultum fuerit pro decisione propositæ difficillimę quæstionis propter varia constitutionum, ac Doctorum decreta.

Firmissimè asseueramus professio-

feſſionem taliter emiſſam, eſſe ipſo iure nullam, nullumque poſſe vnquam producere iuridicum effectum: ac ſi nunquã fuiſſet emiſſa. Hæc noſtra deciſio fundatur ſuper quatuor veris fundamentis.

Primum fundamentum eſt deciſio Sacroſancti Concilij Tridẽtini, in ſeſſ. 25. de reformatione c. 15. in his verbis, videlicet. [In quacunque religione tam virorum, quàm mulierum, profeſſio
1 † non fiat ante ſextumdecimum annum expletum: Nec qui minori tempore per annum poſt ſuſceptum habitum in probatione ſteterit, ad profeſſionem admittatur. profeſſio autem antea facta ſit nulla, nullamque inducat obligationem ad alicuius regulę, vel religionis, vel ordinis obſeruationem, aut alios quoſcunque effectus.] Hæc in dicto capitulo. Ex cuius contextu verborum luce meridiana clariùs elicitur, q̃ ſicut requiritur de eſſentia ſolemnis profeſſionis ætas annorũ ſexdecim completorum: ſic & vt annus ſit continuus & expletus, prout denotat p̃poſitio illa, per,
2 † in dicto decreto inſerta: antè dictionem, annum: Nam ibi dicitur. nec qui minori tempore, per annum, prout communiter Canoniſtæ expreſsè nos docuerunt. inter quos ſunt infraſcripti, videlicet. Glo. in c. 2. in verſi. per annum. de tempor. ordin. in ſexto, hoc ipſum probans per text. in c. prouida conſideratione. de elect. in ſexto, vbi inter alia, hæc præciſa verba habentur, videlicet. [Ab Epiſcoporum conſecratione, & confirmatione per annum cõtinuum ipſo iure fore ſuſpenſos.] quam notabilem gloſam expreſsè ſequuti fuerunt ibidem infraſcripti Doct. Nam Dominicus à Sancto Geminiano in dicto c. 2. col. 3. in verſic. & nota gloſam in principio. Dixit, quòd
3 vbi pęna † imponitur per annum: intelligitur de continuo. idem docuit Philippus Franchus in dicto c. 2. col. 3. in verſ. in gl. in verſ. per annum. & dictis Geminiani addens, dixit, quòd in dubio omne tempus debet intelligi, quòd ſit continuum, vt docuit glo. ſingularis in rubr. ff. de diuerſis tempor. præſcript. idem docuit Arch. in c. cùm contumacia. de hæretic. in ſexto, in verſi. per annum. dicens, præpoſitionem, per, de ſui natura demonſtrare temporis continuationẽ: quod & ipſe ibidem probat multis allatis auctoritatibus, quas breuitatis gratia miſſas hic facimus. Idem docuit Cardin. Zabar. in Clem. Cauſam. col. 2. verſi. Tertiò nota, de elect. idem docuit glo. in c. ſi conſtiterit. verſi. pernoctauerit. extra de accuſat. idem docuit Bart. in Authen. de appellat. & infra quę tẽp. debeat appellari, nu. 1. vbi ſequẽs Speculatorem dixit, quòd tempus legale in dubio ſemper præſumatur continuum. idem docuit Ioannes And. Geminianus, & Philip. Franchus in dicto c. cùm contumacia. Idem docuit Socinus in conſi. 42. incip. in cauſa reſtitu. in integ. verſi. ſed in articulo. in prima par. char. 83. vt docuit & ſequutus

quutus fuit Bertachinus in suo dictionario in verbo Per, & Albericus de Rosat. in suo dictionario, in verbo Per, & Bartolus in l. Celsus. num. 25. versic. idem si diceret, ff. de vsucapio. & vt multa breuiter perstringamus: sciendum, quòd idem ad verbum docuit nos singul. textus in l. Vrbana. §. pernoctare, ff. de verb. & rerum signif. vbi hæc ad verbum habent, videlicet. [Pernoctare † extra vrbem intelligendus est, qui nullâ parte noctis in vrbe est. Per enim totam noctem significat.] hæc ibi. Vbi communiter Glo. & Doctores, Sicut ergo Sacrosanctum Concilium Tridentinũ statuit de decimosexto anno expleto, qui (propriè loquendo) dici non potest: nisi huiusmodi anni fuissent per eorum circulum perfectè continui, sic & dicendum erit dictum Concilium voluisse decernere de anno probationis, quòd scilicet non foret intelligendum, (quando declarauit professionem aliter factam esse nullam) nisi de eo, qui minus, quàm per anni circulum continuum stetisset in probatione, latius patebit ex afferendis in sequenti fundamento.

4

Secundum fundamentum est. Cùm tempus illud solum dici possit coutinuum, † quod aliud non interpollat, & per consequens illud dici solum possit continuari, quod nullo temporis spatio intermittitur, ad instar circuli, quod vtique non perficitur, nisi ex linea curua continuata per girum. Inde apertissimè sequitur, quòd dici non possit tempus continuum, vt denotat dictio, Per, nisi fuerit non interpollatũ: quod elegantissimè nos docere studens Sanctissimus ac Deo Optimo Maximo acceptissimus noster Patriarcha Benedictus in sua regula, agens de probationis anno nouitijs concesso in capit. quinquagesimoseptimo sub titu. de disciplina suscipiendorum fratrum his præcisis verbis vsus fuit, videlicet. [Postquam nouitio ingressus in Religionem indultus fuerit, prædicentur ei dura, & aspera, etsi promiserit de stabilitatis suæ perseuerentia, post duorum mensium circulum legatur & regula, & dicendum ei erit. Ecce regula sub qua militare vis, si potes obseruare ingredere; sin autem non potes, liber discede. Si adhuc steterit post sex mensium circulum relegatur ei regula, & denique post alios quatuor menses rursus legatur regula, ac deinceps si promiserit de stabilitate sua suscipiatur in Congregatione:] hæc in dicta regula, ex cuius verbis apertissimè elicitur veritas præsentis fundamenti, ac insimul veræ interpretationis dicti Sacri Concilij Tridentini verborum.

5

Tertium fundamentum est. Quoniam extat consuetudo iuris † Pontificij ac Imperatorij, vtentis propositione, Per, denotare tempus continuum ad maiorem dilucidationem decisionis suæ, vt patet in capitulo cupientes. §. cæterum si eligentes. de election. in sexto, in quo

6

Digitized by Google

ponitur pœna diſcordantium in electione faciẽda infra octo dies: Vt ſcilicet ſuſpenſi ſint ab omnibus beneficijs ſuis per triennium continuum inchoando a tempore quo deliquerunt. Idem probatur in l. interdum. §. quotiens. ff. de publicanis, & vectigal. Vbi habetur dicenda fore mancipia veterana, quæ anno continuo ſeruierunt in vrbe. Nouitia verò, quæ non anno continuo ſeruijſſent in vrbe. Idem probatur per argumẽtum in l. vnica. C. de profeſſor. libro duodecimo, in qua dicitur illos Doctores dignos honore fore quodam ſingulari, qui per viginti annos obſeruatione iugi, ac ſedulo docendi labori vacauerint. Ex quibus iuribus
7 elicitur, quòd vt † aliquod factũ per annum dici poſſit: opus eſt id fiat per annum continuum, & non interpollatum: quod & expreſsè docuerunt Bart. in dicto §. quotiens. Panormitanus in capitulo ad Apoſtolicam. extra de regularibus. Albericus de Roſat. in ſuo dictionario in verſiculo an impubes. Sylueſter in ſua Summa in verſicnlo religio. 5. §. quarto, qui Doctores recitant vbi ſupra, & alios idipſum tenentes.

Quartum fundamentum eſt. Cum annus probationis ſit a iu- 8
re indultus nouitio ad experiendas auſteritates religionis, quam quis ingreditur, & profiteri intendit, ne forſan poſt emiſſam profeſſionẽ in illa Religione, propter eius auſteritates non prius expertas ab inceptis reſilire ipſi contingat, vt habetur in capitulo ad Apoſtolicam. extra de regularibus: Indè patentiſſimè elicitur veritas noſtræ ſententiæ, cùm indè Nouitius magis, magiſque tali pacto poterit ipſius religionis auſteritates experiri ſi fuerit continua eius habitatio per annum continuum, quàm per interpollatum, vt patet ad ſenſum cum facilius quis ieiunaret quadraginta diebus, vel alia opera carnis afflictiua perficeret, interpollatis, quàm continuis temporibus: vt quotidiana ipſa experientia omnes ſemper docuit regulares ipſos, immo etiam, & laicos. Quapropter meritò, ac conſultò Innocentius Papa Tertius in dicto capit. ad Apoſtolicam, his præciſis verbis vſus fuit loquens de Nouitio, & Monaſterio dixit. [Quòd tempus probationis a Sanctis Patribus ſit indultum, non ſolum in fauorẽ conuerſi, ſed etiam Monaſterij, vt & illę aſperitates iſtius, & iſtud mores illius valeat experiri.] hæc ibi, inter alia: Indè luce meridiana clarius patet veritas noſtrę deciſionis: cùm tunc (proprie loquendo) dicendum ſit Nouitium auſteritates Religionis, & Monaſterium eius mores experiri: ſi huiuſmodi Nouitius per annum
8 continuum † ſteterit in Monaſterio, & iccircò dictus textus vſus fuit ſermone indefinito, dicendo auſteritates: quod & probatur ex abſurdo; quod indè proficiſceretur ſi noſtra deciſio vera non eſſet. Quis enim ſine rubore auderet negare illicitum, quod fieri

ri expressè prohibuit dictus Canõ, dicendo, quòd [Prælatis non liceat indiscretè talium professionem ante annum probationis recipere: quòd si receperint corrigãtur, cùm dictum tempus fuerit eis a iure indultum in subsidium fragilitatis humanæ.] & nulli dubium esse poterit, quòd si contingeret Nouitium egredi Religionem in principio ieiuniorum regularium: vt puta, post Festum Exaltationis Sanctissimæ Crucis in mense Septembris, & in seculo permanere vsque ad Sanctam Paschа Resurrectionis Domini Iesu Christi: hic vtique Nouitius non experiretur austeritates Religionis, quæ precipuè consistunt in ieiunijs ferè continuis, & vigilijs matutinalibus. Regrediendo ergo post Paschà expleret annum probationis interpollatum, & non continuum: & sic contra mentem Canonis, & in grauem pernitiem tum Nouitij, cum & Monasterij. Cũ quàm facillimè contingere posset Nouitium iam professum terrore austeritatum, quas prius expertus non fuerat resiliret ab inceptis, & apostatare. Ex quibus omnibus insimul congregatis, ni fallamur, emicuit veritas propositæ nostræ decisionis, quam postea per speciale decretum confirmauit sacra Congregatio Cardin. super Sacrum Concilium Tridentinũ Præside Illustrissimo Domino Antonio Carafa Cardinali, me tunc Romæ morante, hãcque declarationem procurãte ad instantiam admodum Reuerendorum Patrum Visitatorum nostræ Congregationis Cassinensis.

Ex supradictæ nostræ decisionis veritate duo proficiscũtur verissima corolaria, quorum primũ
9 est taliter professus sit † omnino exuendus habitu professorum, si distinctus esset a nouitiorum habitu (vt est in nostra Cõgregatione Cassinensi) donec denuo post annum continuum probationis expletum a die reuersionis, receptionisque habitus nouitiorum secundo loco factæ computandum sibi solemniter profitenti restituatur dictus habitus professorum distinctus; & admittatur ad omnia, ad quæ solum professi admittuntur, iuxta illam iuris vulgatissimam regulam in capitulo non firmatur. de regu. iur. in sexto. Vbi hæc præcisa verba habentur, videlicet. [Non firmatur tractu temporis, quod de iure ab initio nõ subsistit.] hæc ibi, & quòd talis assumptio habitus, & professionis huiusmodi factæ indulta receptio de iure nõ subsistat iam fuit probatum per allata in fundamento primo, & per argumentum in regula. Quę contra. de regu. iur. in sexto. Vbi habentur. [Quæ contra ius fiunt, debent vtique pro infectis haberi.] hæc ibi, quibus concordat textus in l. non dubium. C. de legibus. & latissimè ibidem per Doctores vtriusque censurę.

Secundum corrolariũ est. Prę-
10 latus & omnes complices, † qui talem adolescẽtulum (de quo est

er mo)admiserunt veniunt de iu re puniendi pęna arbitraria, prout apertiss. docuit textus. in c. ad Apostolicam. ext. de regularibus. & ibi per Doctores.

Et licèt verissima sit præsens nostra decisio tot oraculis probata: posset tamen aliquis contra ipsam insurgendo asserere eã falsam: Tum quia text. in dicto capitulo ad Apostolicam. declarauerit professionẽ emissam antè annũ validam esse: eò, ꝙ tempus anni indultum fuerit ad vtilitatem & cõmodum vtriusque, scilicet Monasterij, & ipsius nouitij. Cùm ergo vnusquisque possit renunciare ei, quòd in sui fauorem statutum fuerit à iure: indè patet, quòd per admissionem nouitij ad professionẽ antè annum continuum, ipsum Monasterium renunciauerit iuri suo: & è contra per professionem emissam antè annum expletum, vel continuum, à Nouitio: ipse quoque renunciauit iuri suo. Idem probari videtur etiam auctoritate Specul. in libro quarto, titu. de statu Monach. numero quadragesimotertio, & Archidiaconus in capitulo non solùm, de elect. in sexto, cùm hi Doctores vnanimes, ac vnica voce consona dixerint huiusmodi nouitium non fore compellendum post annum continuum nouitiatus eius, seu probationis computandum à die secundi ingressus in talem Religionem ad rursus solẽniter profitendum: nisi mutata fuisset aspe ritas Religionis illius illo interpellato tempore: & ratio secundum eosdem est, quia annus interpollatus sufficeret.

His auctoritatibus non obstantibus, adhuc remanet inconcussa decisio nostra: cum ipsis etsi possemus multipliciter respondere: sufficiet tamen breuis hæc responsio, dicendo: quòd licèt de iure communi antiquo ipsę procedant, non autem hodie: cùm cõtrarium fuerit statutum in dicto sacro Concilio Tridentino sũ
11 pra † relato, & taliter interpretato ab Illustrissimis Cardinalibus ipsius interpretibus, vt supra latius fuit probatum. Quando infra tẽpus quinquennij taliter professus reclamasset, volens vti tali beneficio, secus post quinquennium, vt in eodem Concilio Trident. sess. 25. cap. 19.

Hæc ergo est sententia nostra, vt dictus adolescens professus, vt supra, exutus habitu professorum distincto, induatur habitu nouitiorum, & vt nouitius in omnibus habeatur donec expleatur integer, & continuus annus a die secundi ingressus computandus, & tũc denuo admittatur ad professionem præcedentibus omnibus solemnitatibus, ac actibus consuetis antè professionem, & in ipsamet emittenda.

Et hæc est mea sententia decisiua.

Ego D. Alphonsus Villagut à Neapoli Abbas Congregrationis Cassinensis V. I. P.

SV M-

SVMMARIVM.

1 Professio emissa, quando sit ipso iure nulla.

2 Ordo nouus, seu Religio institui non poterit.

3 Votum vt dicatur solemne, quæ requirantur.

4 Professus in religione non approbata contrahens matrimonium (etiã si tempore professionis credidisset professionem validam) ipsum matrimonium erit validum, & idem dicitur de eo qui suscepit Ordinem Subdiaconatus ab eo quem credebat esse Episcopum, & non erat.

5 Iuramento statur dicentis se intendisse obligare se solum illi religioni, quam professus fuit, etsi illa ipsum recipere non potuisset, quia tunc professio nullam obligationem produceret, quod & latissimè probatur subsequenti obligatione.

6 Professio Monachalis emissa ante annum decimumsextũ nullam obligationem inducit, si reuocata fuerit infra quinquennium a die factæ professionis computandum.

7 Facta contra ius pro infectis habentur. Nec præstat impedimentum, quod de iure non sortitur effectum.

8 Matrimonium primum contra leges factum, quando impediat secundum,

9 Intendens se obligare religioni (in sua professione) solum quam profitetur, si in illa esset prohibitum profiteri, non teneretur alias Religiones ingredi, nec in illa persistere, cum tuta conscientia ipse posset legitimum matrimonium contrahere.

10 Obligans se ingredi in aliquam specialem Religionem propter peculiarem affectum, quem habet erga eam, si Prælati huiusmodi Religionis illum suscipere nollent, erit absolutus ab huiusmodi obligatione, nec tenebitur ingredi alias religiones, & quare.

11 Votum omne sumit vires ab intentione vouentis.

12 Monachalis professionis de essentia quæ requirantur.

13 Vtile per inutile non vitiatur.

14 Prohibitus donare vltra aliquam summam, si donasset vltra illam, licet donatio sit nulla vltra dictam summam. Tamen infra illam donatio facta erit valida, & donator ad illam adimplendam tenebitur, & quare.

15 Professio Monachalis emissa ante ætatis annum quartumdecimum, est nulla.

Ad solemnis voti firmitatem non operatur perseuerantia in religione probibita post votum per triennium.

16 Tractu temporis non firmatur, quod de iure ab initio non subsistit.

Digitized by Google

Abbatis D. Alphonſi Villagut

De recepto a Monacho, qui habebat facultatem morandi extra Congregationem, & poſt in eam reuerſo, quid agendum ſit, & prout in quæſito.

THEMA.

Quidam adoleſcens ſuſcepit habitum nigrum Monachalem Ordinis Sancti Benedicti a quodam Monacho Congregationis Caſſinenſis, qui facultatem habuerat a regimine dictæ Congregationis morandi extra ipſam Congregationem, ac acceptandi Rectoriam, ſeu Prioratum Sancti Moniaci. Qui quidem Monachus nulla ſibi impertita facultate recipiendi nouitios, ac admittendi eos ad profitendum regulam Sancti Benedicti ſub habitu Monachali nigro, iuxta morem Congregationis Caſſinenſis ab ipſa Cõgregatione, nec ab ipſomet Summo Pontifice (cuius eſt proprium hmõi facultatem impartiri) ipſum adoleſcentem ſuſcepit ad profeſſionem poſt annum probationis, more Congregationis Caſſinenſis intendentem ſe obligare Ordini Sãcti Benedicti, vt in obſeruantia regulari eiuſdem Sancti perſeuerandi animo in ſuo Monaſterio obſeruantia, ac Religione, in qua annum probationis expleuerat, & non in alia Congregatione eiuſdem Ordinis, non tantum in Cõgregatione Caſſinenſiũ, verũ nec in Congregatione Oliuetanorum, vel Cęleſtinorum. At cum ipſe adoleſcens animaduertiſſet diebus elapſis prædictum Priorem obtinuiſſe regreſſum ad dictã Congregationem Caſſinenſis, omiſſaque dicta Abbatia, ſeu Rectoria, & ſe contuliſſe ad dictam ſuam Congregationem conſulere ſtudens propriæ ſaluti adijt Romã, vt ſi ſibi indultus fuiſſet ingreſſus in dictã Congregationem Caſſinenſis in eam ingrederetur. Verum ſi hoc datũ ſibi non fuiſſet nonnullos tam Sacræ Theologiæ, quàm ſacrorum Canonũ Profeſſores conſulere poſſit, quid ſibi foret faciendum: An ſcilicet ipſe poſſet tuta conſcientia, omiſſo habitu Monachali nigro, quo indultus fuerat a dicto Monacho, vel teneretur circuire omnes religiones etiã laxiores ſolum Ordinis Diui Benedicti. An etiam omnes alias religiones, vt inibi recipi poſſet, ac inſimul illas profiteri teneretur.

Quæritur modò, An dictus adoleſcens teneatur profiteri denuo in aliqua alia Religione, an tuta conſcientia depoſito habitu, cõtrahere matrimonium.

DE-

Digitized by Google

DECISIO XXV.

INVOCATO Sanctissimæ, ac individuæ Trinitatis numine, Beatissimæque Virginis Deiparæ Mariæ, Sanctissimique Patriarchæ nostri Benedicti implorato auxilio comédare litteris studebimus quicquid pro decisione propositæ q̃stionis ex sacris iuris Pontificij apicibus, ac Doctorum votis excerpere desuper nobis datum fuerit.

Asseueramus firmissimè dictã professionẽ emissam a dicto adolescente esse nullam, nullamque de iure obligationem induxisse ipsi: ita vt sicut antè ipsam poterat contrahere matrimonium, sic & post ipsam, quod & probabimus infrascriptis verissimis fundamentis.

Primum fundamentum est. Quoniam regula iuris est, quòd
1 professio † emissa in manu eius, cui a Summo Pontifice non fuit indultum nouam Congregationem regularem instituere, tlante iuris decisione, quòd ad validitatem voti solẽnis religionis requiratur, vt ipsa emittatur in religione per sedem Apostolicam approbata, vt docuit text. *in* c. 1. §. 1. de Religiosis domibus, in sexto, in quo Gregorius Decimus in Concilio generali Lugdunensi ꝓhibuit expressissimè nouũ
2 † Ordinem, vel Religionem instituí sine Summi Pontificis facultate, & expressius per text. in c. vnico. de voto in sexto, in quo Bonifacius Octauus declarauit non solemnizari votum religio-
3 nis † per professionẽ emissam in religione non approbata a Sede Apostolica. Probatur & secundò præsens nostrum fundamentum auctoritate Doctorum, Gl. enim in d. c. vnico. in versic. per sedem Apostolicam. immo etiam & in versic. approbatis. addidit & hoc notabile, dicens: si quis post professionem in religione non appro
4 bata † contraheret matrimoniũ etiam si tempore professionis credidisset validam fuisse suam professionem in tali religione emissam: huiusmodi matrimoniũ esset validũ: & eadem ratione dixit, quòd si quis reciperet Subdiaconatum ab eo, quem credebat Episcopum, sed non erat; si postea contrahat matrimonium benè tenet, & ita determinauit Barth. Brixien. secundum Tancred. in quæst. Quidã ordinatus. Idem docuit Archidiaconus in c. vnico, in versic. approbatis. Specul. in 4. parte titu. de statu Monach. §. qualiter concipiat libellum. in versic. decimononò quæritur. & clarius in versic. trigesimononò quæritur. Panormitanus in c. porrectum ext. de regular. & Dominicus a Sancto Gemin. in d. c. vnico, §. confirmatos. col. 3. versic. Nota istam glosam. Nam ipsam sequens his præcisis verbis vsus fuit, videlicet. Faciens professionem in regula, quæ non potest eum recipere ex prohibitione Papæ: Et intendens se illi in specie obligare, nõ est obligatus

etiam in Religione in genere, &
5 ſuper hoc ſtatur † ſuo iuramento.
hæc ille. qui rurſus idem docuit
in c.conſtitutione. §.in alijs. col.
3. verſic.in ſecundo, de regul.in
ſexto.Idem latiſſimè,& eruditiſ-
ſimè Lapus in ſua elegantiſſima
allegat.47.nu.5.verſic.in contra-
rium. Vbi ad verbum multis me-
dijs hoc ipſum docuit.

Amplia ſingulariter allata in
dicto fundamento primo,dicen-
do adoleſcentem(de quo quæri-
tur) virtute prædictæ profeſſio- 7
nis emiſſæ in religione taliter nõ
approbata, nec non prędictæ in-
tẽtionis, quam ipſe habuit tem-
pore profeſſionis, non remanere
obligatum ad votum ſimplex re-
ligionis alicuius ex approbatis
in genere,nec in ſpecie. Hæc am-
pliatio probatur duplici medio.
Primo per argumentum ab iden-
titate rationis excerptum ex Sa-
cro Concilio Tridentino ſeſſ. 25.
cap. 15. in quo fuit declaratum
6 eſſe inualidam † profeſſionem e-
miſſam alijs, qui non compleuiſ-
ſent annum Decimumſextum: ac
quòd ratione illius nulla induce-
retur obligatio ad alicuius regu-
læ,aut religionis,aut ordinis ob-
ſeruantiam: Diximus hìc notan-
ter noſtram ampliationem pro-
bari per argumentum ab identi-
tate rationis: quoniã vbi eſt ea-
dem ratio, ibi idem eſſe debet &
ius: & quòd in caſu noſtro mili-
tet eadem ratio luce clarius pa-
ret:quoniam ſicut inualiditas ſeu
nullitas profeſſionis abſoluit pro-
feſſum ab omni obligatione ob-
ſeruandi quæcunque mandantur
in regula, ordine, vel religione:
ad quæ omnia reliqui profeſſi,
quorum profeſſio non irritatur:
ſic dicendũ ergo erit in caſu præ-
ſentis noſtræ ampliationis: cùm
iam probatum fuerit profeſſio-
nem taliter emiſſam omnino fuiſ
ſe nullam,ac per conſequens om-
nem voti virtutem corruiſſe: eò
magis,quòd præſens ampliatio vi
deatur probari per arg.in regula.
Quæ contra.de regu.iur.in 6.vbi
hæc habentur,videlicet [Quæ cõ
tra ius fiunt,debent vtique pro in
fectis haberi.] & per argum.in c.
Non præſtat. de reg.iur. in 6.vbi
hæc habẽtur,videlicet.[Non præ
ſtat impedimentum,quod de iu-
re nõ ſortitur effectum. & per ar-
gu.in l.non dubium. §. nullum pa
ctum. C.de legib. vbi hæc haben-
tur, videlicet [Nullum enim pa-
ctum,nullam conuentionem, nul
lum contractum inter eos videri
volumus ſubſecutum,qui contra-
hunt lege contrahere prohibẽte.
Quod ad omnes etiam legum in-
terpretationes tã veteres, quàm
nouellas trahi imperamus: vt le-
giſlatori,quod fieri non vult,tan-
tùm prohibuiſſe ſufficiat. cęteraq;
quaſi expreſſa ex lege liceat
voluntate colligere: hoc eſt, vt
ea, quæ lege fieri prohibentur, ſi
fuerint facta non ſolùm inutilia,
ſed pro infectis etiam habeãtur,
licèt Legiſlator fieri prohibuerit
tantum, Nec ſpecialiter dixit,
inutile eſſe debere quod factum
eſt.Sed & ſi quid fuerit ſubſequu-
tum ex eo, vel ob id, quod inter-
dicente lege factum eſt:illud quo
que caſſum,atq; inutile eſſe præ-
cipi-

cipimus. Secundum itaque prędictam regulā, qua vbicunq; enim seruare factum lege prohibente censuimus: certum est, nec stipulationem huiusmodi tenere, nec mandatum vllius esse momēti, nec Sacramentum admitti.] hæc ibi ad verbum. vbi latissimè per Doctores. Diximus præsētem ampliationem probari per argu. in citatis iuribus: quoniam, cùm votum solemne emissum ab adolescente (de quo agimus) sit nullum (vt apertissimis documentis fuit probatum.) Indè necessariò sequitur, ipsum votum etiā (aliàs mediantibus nonnullis solemnijs emissum) non fuisse sortitū suum regularem effectum: ac per cōsequens ipsum non præstare aliquod impedimentum, quominus adolescens ille taliter vouens liber sit ad omnia exequēda, quæ tuta conscientia perfici poterunt à meris secularibus, sicut & ipse fuerat antè emissam dictam professionem: eò magis, quòd Glo. in dicto c. Non præstat. in versic. nō prestat. dixerit matrimonium
2 † primum contractum (quod de iure nullum erat ratione consanguinitatis, vel alterius impedimenti) non impedit secundum matrimonium. hæc ille. cuius sentētia verificatur solùm si primum fuisset contractū mediante ignorantia excusabili. non autē quando quis scienter huiusmodi secundum matrimonium contraxisset, prout habetur in Clemen. vnica. de consang. & affinit. idem & probatur per arg. in c. 15. q. 6. in fine. & in c. fin. 15. q. 1. in quibus dicitur Deum Optimum Maximum interrogare, ac respicere cor, & non opus. Probatur & secundò Doctorū auctoritate. Glo. enim in c. vnico. de religio. domibus. in sexto, in versic. receptio. dixit, quòd si quis † talem
9 Ordinē profiteri intendisset, non esset obligatus adire aliam religionem, & quòd credēdum sit ei: aliàs teneretur. Idem docuit latissimè Lapus in dicta allegat. 47. nu. 6. dicens huiusmodi profitentem posse tuta conscientia matrimonium cōtrahere. Idem docuit Archidiaconus expressissimè in d. c. vnico. in versic. valeat, dicēs, q; si quis se obligasset per professionem intēdens se obligare huic religioni sibi interdictæ, quoniā tunc non teneretur ingredi aliā religionem virtute dictæ professionis. Et licet pśenti nostræ ampliationis veritati explicitè sacri Theologi nō se subscripserit, cùm de ipsa non egerint speciali mentione. Nihilominus asseueramus illos nō fuisse ei aduersatos, imò implicitè patrocinat⁹, prout patebit ex citandis statim Doctor. ipsorum sentētijs. Scien dum ergo erit, quòd Diuus Thomas in 2. 2. quæst. 88. art. 3. in respon. ad secundum inter alia his præcisis verbis vsus fuit, videlicet. Si autem principaliter intendit se obligare † ad hanc religio-
10 nem, vel ad hunc locum propter specialem complacentiam huius loci, vel religionis, non tenebitur ad religionem (scilicet aliam) intrare: si illi eum recipere nolunt. Ex quibus verbis patet ipsum Sā-

ctum

ctum Doctorem, idem tacitè do cuiſſe in caſu noſtro, qui eſt ei ſimilis eo magis, quòd Caetanus ibidem in cõmentarijs interpretando dicta verba Diui Thomæ, dixit. Nam ſi vouens non intendiſſet ſe obligare, niſi ad religiones ſibi notas, & in locis propinquis, non tenebitur limites ſuæ intentionis exire. hæc ille. Ex cuius verbis elicitur quoque veritas præſentis noſtræ ampliationis. Idem colligitur ex ſententia Riccardi de Mediauilla in 4. ſentent. diſtinct. 38. artic. 5. quæſt. 1. in reſpon. ad ſecundum. Vbi dixit eum, qui vouit ſe intrare religionem, aut determinat ſuam intentionem ad vnam religionem tantum, aut non: ſi ſic, non tenetur intrare aliquam religionem, ſi illa religio, quam determinatè vouit intrare eum non vult recipere, quia illam intrare factũ eſt ſibi impoſſibile, & ad nullã aliam ſe obligauerat, hæc ille: ex quibus patet ipſum Riccardum implicitè, & quaſi ad verbum confirmaſſe veritatẽ præſentis ampliationis, cum eius ſententia fundetur ſuper intentione ipſius vouentis, & impoſſibilitate eius ingreſſus in religionẽ, quam ingredi vouerat, quæ quidem impoſſibilitas non tantum meritò venit conſideranda ex parte voluntatis Religionis approbatę, q̃ ipſum nollet acceptare, verumetiam ex parte religionis prohibitæ illum acceptare ratione ſuæ nullitatis, ac fundamenti ipſius, prout peroptimè docuit Dominicus a Soto in lib. 7. de iuſt. & iure. quæſt. 2. art. 1, col. 8. in verſ. ex his, quę dicta ſunt. vbi inter alia hæc præciſa verba protulit, videlicet: Vt ſi fortè eam religionẽ peculiariter vouiſti, vbi Neophiti non admittuntur, cùm id primum reſciueris, neque illam, neque aliam ingredi teneris: hæc ille. Ex cuius dictis patet noſtræ ampliationis veritas, cum profeſſio emiſſa in religione non approbata, ideſt non apta, & licenciata ad recipiendos nouitios ad profeſſionem ſit nullius obligationis, ac ſi nullatenus fuiſſet emiſſa. Noſtrę quoque ampliationi aſtipulatur Gabriel Biel in 4. ſent. diſt. 38. q. 1. art. 3. titu. de voti obligatione. in verſ. poſſet dubitari ferè ijſdem verbis Archidiaconi, Sancti Thomæ, Riccardi, ac communiter Doctorũ, vſus fuit, dicẽs, Aut talis, &c. Idem docuit Nauarrus in ſuo Manuali. c. 12. titu. de voto. §. 16. & 17. nu. 46. & 47. Nec obſtare poterit præſenti noſtræ ampliationi opinio Paludani, in 4. ſent. diſt. 38. quæſt. 4. articulo primo, concluſione 3. dicentis, quòd ſi quis intendiſſet ad iſtam religionem præcisè, & non ad alias, non teneri ad alias in genere; neque ad iſtam, ſi illa fuiſſet omnino annihilata, prohibita, vel illa nollet ipſum vouẽrem ſuſcipere, ſecundum alios: contra quos ipſe dicit ſibi videri huiuſmodi vouentem teneri ad religionem in genere. Diximus hanc opinionẽ non obſtare: cùm nulla iuris auctoritate, vel ratione fulciatur: imò contra ipsã ſint & iura prædicta & auctoritates

ſupra.

supra citatorum Doctorum, quibus astipulantur quæ afferétur in hac infrascripta rõne: quapropter dicimus præsentem ampliationẽ probari & tertiò, & hac ratione, videlicet: cùm enim apud omnes Theologos sit inconfesso v-
11 numquodque votum † sumere vires ab intentione vouentis: & intentio (vt propositum) emittentis supradictam professionem, fuerit intendere se specialiter ad obseruandam vitam Monachalem sub regula Sancti Benedicti, sub habitu nigro in dicto Monasterio Sanctæ Mariæ, credendo se verè posse emittere votum solemne in manibus dicti Prioris, sub noua religione a dicto Priore instituta: ac per consequens cùm indè palàm fiat ipsum vouentem non se obligasse ad alias Congregationes Sancti Benedicti, nec ad alias religiones in genere non teneri perseuerare in religione illa non approbata, nec aliam ingredi sub præcepto: cùm ad alias se non obligauerit explicitè, vt patuit, sed nec implicitè, cùm tantũmodo ipsius intentio fuerit lata ad professionem emittẽdam in dicta religione nouiter instituta, credẽs illam ritè institutam fuisse iuxta Sacrornm Canonum decreto. Ex quibus omnibus patuit ipsum adolescentem non teneri amplius ad circuneundum alias religiones eiusdem, vel alterius Ordinis: nec permanere vinctum voto simplicis religionis: cùm ipsius voti vinculo non se astrinxerit aliàs, nisi per professionẽ, quæ (vt fuit probatum) fuerat solemnizata extrinsecis tantùm solemnitatibus, & nunquam fuit legitimè ac iuridicè emissa, cùm, vt latissimè probatum fuit) de professionis † essen-
12 tiali vinculo requiratur: vt fiat in religione approbata, & in manu eius, qui iure ordinario, vel delegato posset eam iuridicè recipere. At cum ambo hæc essentialiter requisita in casu proposito defuerint. Concludendum de iure omnino erit, non solùm dictam professionem nullam, nulliusque virtutis ac obligationis: verùmetiam dictum adolescentem posse legitimum matrimonium contrahere: ac si nunquam huiusmodi professionem emisisset.

At quoniam posset quis insurgere contra nostram conclusionem, & eius ampliationem, dicendo ipsas falsas primò pro eo, quòd notatur in c. vtile. de regulis iur. in sexto, vbi dicitur. [vtile
13 † per inutile non debet vitiari.] At vtile est votum simplex religionis: ergo non debebit vitiari, nec annullari per subsequens votum solẽne religionis per professionem emissum: licèt ipsum fuerit inutile, idest, nullum: cùm non obliget: Sic ergo videbatur fore dicendum ipsum adolescentem, saltem adstrictum vinculo voti simplicis religionis approbatæ; ac per consequẽs ipsum teneri ingredi religionem approbatam ratione dicti voti simplicis, vt docuerat Petrus à Palude in 4. sent. dist. 38. quæst. 4. articulo primo, col. 3. dicens, quòd si

quis

quis intendisset se obligare ad istam religionem præcisè, & non ad alias. teneretur ad alias in genere, etsi non ad istam, &c. prout latius supra retulimus. Secundo: Quoniam post professionē emissam per tres annos cōtinuos perseuerauerit in dicta Religione, nunquam reclamando, ex quo patet ipsum tacitam emisisse professionem, ac per consequens saltem elici videtur ipsum teneri ad ingressum alterius religionis non prohibitæ, vt fuit decretum à Bonifacio Octauo Papa in c. constitutionem. de regul. & transeunti. ad relig. in sexto, in quo iter alia statuit, quòd si quis in aliqua religione ante annum probationis per susceptionem habitus professorum, licèt non teneatur ad religionem, in qua professus est; obligatur tamen ad religionē generaliter, si ętatis aptę sit, si sciēs, & voluntarius, & triduo perseueraſſet, quæ omnia videntur concurrere in dicto adolescente, qui in legitima ætate professionem emisit. his tamen non obstantibus adhùc affirmamus verissimas fuisse conclusionem ac ampliationes supradictas.

Ad primam ergo obiectionem respondendo (dicimus) per ipsam regulam iuris nihil probari contra nostram conclusionem: cùm ex ipsa nihil aliud eliciatur, nisi, q̄ id, quod in se validum est, non inualidetur per subsequētem aliam circunstantiam in se inualidam. quod & patebit in sequenti exemplo posito in glosa dictæ regulę, scilicet si aliquis esset prohibitus † aliquo iure donare vltra summam centum aureorum: si donauerit mille, licèt ipse donator nō teneatur ad mille, quos donare non poterat, benè tamen tenebitur ad centum, & quos donare sibi prohibitum non erat: non tamen hæc regula militabit in casu nostro, quia per emissionem professionis in regula non approbata, is non se obligauit ad votum solemne religionis: & nunquam, (vt supponitur in casu nostro) antè ipsam professionem emissam adolescens iste vouerat se ingressurum aliquam religionem, ratione cuius voti tenebatur ingredi in religionem, in commune, vnde patet dictam regulam iuris non verificari in casu nostro, sed tātum in eo, qui antè ingressū religionis prohibitæ vouisset ingressum religionis approbatæ in genere: quod non negamus, si adolescens huiusmodi antè professionem, vel ingressum religionis talis prohibitæ vouisset in genere religionem. Nam tunc solùm teneretur, cognita professionis suæ nullitate, ingredi religionem approbatam. stante regula illa vtile per inutile non debet vitiari, quia nullo pacto fuisset annullandum votum simplex religionis in genere emissum antè professionem emissam in religione prohibita per subsequens inutile, idest, per subsequentem frustratoriam, & nullam professionem in religione prohibita emissam.

Ad auctoritatem Paludani, q̄ facillima erit responsio, dicēdo, quòd

quòd licèt ipse contrarium senserit: non iccircò infirmatur veritas nostræ sententiæ, cùm illa innumeris auctoritatibus, tum iuris, cùm Sacrorũ Theologorum, ac Canonistarum & rationum irrefragabilium fuerit roborata.

Ad secundam obiectionem respondetur, nihil per ipsam contra nostram assertionem probari, & quòd sit verum ex responsionibus ad auctoritatem adductam, ipsa luce clariùs patebit: Dicimus ergo, quòd licèt in dicto Canone decretum videatur contrarium: tamen per text. in c. non solum. de regul. & transl. in sexto, habentur, infrascripta inter alia, videlicet. [quòd si quis ante quar-
15 tumdecimum annum † professus fuerit religionem, licèt tacitè vel expressè, omnino ad seculum redire poterit.] & hæc habentur ex ipso text. arguendo à contrario sensu: vt elicitur ex litera eius: Attamen pro maiori intelligentia præsentis responsionis, sciendum quòd de substantia obligationis votis solemnis, & ad
16 eius firmitatem † nihil operatur perseuerantia per triennium in religione prohibita: cùm absolutè per allata in iuribus citatis in probationem dictę nostrę conclusionis probatum fuerit, ipsum votum non solemnizari, nec votum solemne vocandum fore, si emissum fuerit in religione nõn approbata: eo magis quòd etiam poterit elici veritas nostræ responsionis per regulam iuris in c. non firmatur, de regu. iur. in sexto, vbi habetur hæc regula opti-
17 ma. [Non firmatur † tractu temporis, quod ab initio de iure non subsistit.] ergo cùm dicta professio non subsistat de iure; patet eam nõ firmari tractu temporis: ita, vt ipsa inualida sortiatur suum effectum, ac si fuisset valida: Et licèt tex. in dicto c. constitutionem, dixerit. Professum antè annum probationis non teneri ad illam Religionem, sed ad Religionem in genere: Dicimus ac firmissimè asseueramus ipsum non loqui in casu nr̃o, sed de eo, qui professionem emiserat antè annum probationis: Dicimus insuper, quòd dato & non concesso, imò nec vnquam concedendo, quòd loquatur etiam de professo in Religione non approbata: Tamen ex ipso nihil probari patet contra nos hodie: stante decisione supra allata Sacri Concilij Tridentini, declarantis ipsam professionem nullam esse, nec aliquam inducere obligationem ad alicuius regulę, vel religionis, aut ordinis obseruationẽ, & ad alios quoscunque effectus, vt habetur in dicta decisione allata in ipso Cõcilio sess. 25. de reformatione cap. 15. & in c. 19. sess. eiusdem, vbi datur tempus quinquennij illis, qui emisisse professionem antè legitimam ętatem, vel per metum & vim sibi allatum, aut quid simile dixerint: infra quod tempus solummodò poterunt reclamare, reuocare, ac annullare obligationem cunctam ex huiusmodi professione emissa ortam. ex quibus omnibus patuit veritas responsionis nostræ ad dictas

obiectio-

obiectiones factas, ac per conſequiens veritas ſupradictæ noſtræ ſententiæ.

Et hæc eſt mea ſnïa deciſiua.

Ego D. Alphonſus Villagut à Neapoli Abbas Congreg. Caſſinenſis V.I.P.

SVMMARIVM.

1 *Falſarius an dicatur ſcribens nomine alieno, ipſo inſcio.*
2 *Falſarius (de quo eſt ſermo) qua pœna puniendus erit.*
3 *Pœnæ damnationis ad metallum hodie ſucceſſit condemnatio ad deſeruiendum in triremibus.*
4 *Falſificans ſcripturas priuatas punitur pœna falſi, ſicut falſificans publicas, tã in foro ſeculari, quàm in foro Eccleſiaſtico.*
5 *Quæſtio vbi aliqua non reperitur deciſa de iure Ciuili, decidetur de iure Canonico, et è contra, in utroque foro: & quare.*
6 *Falſarius quibus pœnis veniat puniendus de iure Canonico.*
7 *Suſpenſio à priuatione etſi regulariter differat, tamen ſæpè inter ſe confunduntur (prout in caſu noſtro) & quare.*
8 *Dictio, Donec, de iure quem ſenſum recipiat.*
9 *Pœna aliqua, quando intelligetur perpetuò inflicta.*
10 *Falſitatis crimen eſt ſufficiens ad priuandum aliquem beneficio ſuo.*
11 *Falſi pœna veniet puniendus quis etiam in ſcriptura priuata, ſi illa faceret aliquam præſumptionẽ contra aliquem.*
12 *Teſtis deponentis in iudicio contrarium eius, (quod dixerat extra iudicium) dicto non creditur, niſi idipſum repetierit in tortura.*
13 *Teſtis approbatus ac productus ab aliquo plenam fidem faciet ſi depoſuerit contra producentem.*
14 *Falſarius dicitur vendens rem eandem duobus.*
15 *Teſtis criminoſus non admittitur de iure Canonico in cauſa criminali criminaliter mota, etiam ſi fuiſſet de crimine emendatus.*
16 *Mulieres, quæ prohibentur teſtificari de iure Ciuili, & quæ de iure Canonico.*
17 *Falſitas non notibilis, an ſit punibilis, et qua pœna.*
18 *Regula, quòd quælibet cauſa iuſta, ſiue iniuſta excuſet quem à dolo, & pœna, quando locum habeat.*
19 *Depoſitioni conſcij criminis qualis fides ſit adhibenda.*
20 *Regula, quòd verba legis ſint intelligenda cum effectu, exponitur.*
21 *Falſi pœna non ſolum punietur iudicem corrumpens, verùmetiam corrumpere attentans, etſi non ſequatur effectus.*

De materia falſi, & eius pœna.

THEMA:

Quidam Sacerdos ſub nomine hominum cuiuſdam villæ ſcripſit quaſdam litteras continentes crimina grauia contra honorem cuiuſdam

Digitized by Google

dam alterius Presbiteri curati, eas dirigendo Superiori illius, ad hoc, vt ipſum amouiſſet a tali cura, quam ei delegauerat dictus Superior. Qui tandem exiſtens in carcere confeſſus in iudicio fuit huiuſmodi litteras ſcripſiſſe nomine hominum dictæ villæ ſine eorum mandato, aut ſcientia: ſed proprio motu, vt conſuluiſſet tali pacto honori clericalis Ordinis, & ſaluti animarum.

Quærimtur modò tria, videlicet:

Primum. An dictus Presbiter fuerit falſarius.
Secundum. Qua pœna veniat puniendus.
Tertium. An ſit fides adhibenda ei aſſerenti illas ſcripſiſſe zelo ſalutis animarum.

DECISIO XXVI.

IN VOCATO Sanctiſſimæ Trinitatis indiuiduę numine, Deiparæq; Virginis Mariæ, & Sanctiſſimi noſtri Patriarchæ Benedicti patrocinio, breuiſſimo ſermonis periodo afferremus in medium quicquid conſonum iuribus erit.

Et primæ quæſtiunculæ volentes ſatisfacere firmiſſimè aſſeueramus ipſum Sacerdotem fuiſſe, & eſſe iudicandum falſarium, cũ ſcripſerit litteras nomine alieno, & non tantũ nomine priuatę perſonæ. Verum etiam (quod fuit magis erroneum) † nomine vniuerſitatis, ſeu communis dictæ Villæ, ipſo irrequiſito, & ignorante, prout dictus Sacerdos in ſua iudiciali confeſſione faſſus fuit, & ſic. Primò hac de cauſa dicendus erit falſarius, & ſecundò pro eo, q̃ ipſemet confeſſus fuit in actis coram Reuerendiſſimo Auditore Illuſtriſſimi Legati Apoſtolici, apud Dominos Venetos, ſe ſtudiiſſe, ac nixũ fuiſſe corrumpere ipſum Reuerẽdiſſimum Auditorem mediante quodam Officiale eiuſdẽ Curię dicti Legati. Quapropter duplici ex cauſa dicẽdus erit falſarius, ac per conſequens pœnæ falſi ſubijciendus, prout docuit apertiſſimus textus in l. 1. §. 1. in verſ. ſed & ſi quis. ff. ad l. Cornel. de falſis. Vbi hæc habentur, videlicet. [Sed & ſi quis obrenunciandum, remittendumvè teſtimonium dicendum, vel non dicendum pecuniam acceperit, pœna legis Corneliæ afficitur, & qui iudicem corruperit, corrumpendumque curauerit. Qui in rationibus, tabulis, cereisve, vel alia qua re ſine conſignatione falſum fecerint, vel rem ammouerint proinde ex his cauſis, atque ſi erant falſarij puniuntur.] hæc ibi. quæ omnia approbantur ab Hoſtienſe in Summa titu. de crimine

mine falsi. §. qualiter committatur. & ab omnibus Doctoribus in rubr. ff. ad l. Cornel. de falsis.

De secunda propositæ quæstiuncula dicimus, quòd de iure
2 Ciuili huiusmodi falsarius † veniat puniendus pro quolibet ex casibus pœna deportationis, & omnium bonorum publicationis vt in l. 1. §. fin. ad l. Cornel. de falsis. Si huiusmodi falsarius seruus non fuerit, vt in casu nostro (sed si seruus, tunc vltimo supplicio damnabitur: quod & probatur in dicto §. fina. per dictum textum, videlicet. Pœnam falsi, vel quasi falsi, deportatio est, & omnium bonorum publicatio: & si seruus eorũ quid admiserit, vltimo supplicio affici iubetur: quæ omnia etiam hodie vera sunt, loquendo de his, qui carent descendentibus, & ascendentibus vsq; ad tertium gradum, & vxoribus, quia tunc bona talium confiscabuntur: si tamen aliquam personam ex talibus haberent, tunc ad eas transmigrarent bona talium falsariorum, vt in Authen. nulli iudicum. §. fin. vbi dixit Bart. quòd id, quod dicitur de deportatione, locum habet in nobilibus:
3 sed ĩ aliquo plebeo est pęna † dãnationis in metallum. hæc ille. & huic pœnæ (prout communiter tenetur) succedit cõdemnatio ad triremes. de qua pœna loquens Iul. Clarus in sua praxi lib. 5. §. falsum. in versi. testis qui falsum. his præcisis verbis vtens, videlicet. Si verò deponit falsum ad defensam, incidit in pœnam falsi: quæ est deportatio cum publicatione bonorum, sed quia huiusmodi deportatio non est in vsu; debet puniri pœna extraordinaria ad arbitrium Iudicis, & ita in facti contingentia consuluit Alexan. in consi. suo 57. lib. 7. & in iudicando secuta est Curia Neapolitana. Quę condemnauit ad triremes ad tempus quendam, qui falsum deposuerat ad defensam, vt refert Grãmaticus noster in voto quinto, & suo tract. super constitutiones Regni fol. 116. col. 3. sed nec obstare potest, quin dictus Sacerdos subijciatur supradictę pę-
næ eò, quòd non falsificauerit
4 † aliquam scripturam publicam, sed priuatam: etiam pœna falsi puniendus veniat scripturam priuatam falsificans, vt docuit text. in l. Damus licentiam. C. ad l. Cornel. de falsis. vbi inter alia hęc habentur, videlicet. [Quòd si expetens vindictam, falsi crimen intenderit: tunc quæstione ciuili per sententiam terminata, criminis fiat indago, vt si quis tabulas testamenti chirografa, attestationesque, necnon & rationes priuatas, vel publicas factas, & Epistolas, vel vltimas voluntates, venditionesvè, vel aliquid prolatum aliquod instituere conabitur; habeat accusãdi facultatem, & conuicta crimina eorum ex legibus, pęnis competentibus possunt vlcisci.] hæc ibi. Idem & breuius habetur in dicta l. 1. §. 1. in versi. Qui in rationibus. ff. ad. l. Corne. de fal. vt etiam peroptimè docuit Bossius in sua praxi. titu. de falsis. nu. 81. & hæc dicta sufficiant pauca de multis; quibus

dictum

dictum Presbiterum de iure ciui
li puniendum fore constat. Quæ
vtique pena etiam in foro Eccle-
siastico executioni mandanda e-
rit: tum quia nulla sanguinis vin
dicta ibi iniungitur: tum quia le-
5 ges ciuiles † adiuuare possunt fo
rum Ecclesiasticum, vt in c. lege,
§. non quod Imperatorum leges,
dist. 10. & clarius docuit Innocen
tius Papa Tertius, & habetur in c. 1.
de noui oper. denunc. Vbi infra-
scriptis verbis vtitur, videlicet.
[Quia verò sicut leges non dedi-
gnantur sacros Canones imitari,
ita & sanctorũ statuta Canonum
Principũ constitutionib. adiuuã-
tur, fraternitati tuæ mandamus
quatenus diligenter considerãs,
q̃ post denũciationem noui ope-
ris, siue iure, siue iniuria aliquid
constituatur, legalib. debet cõsti
tutionib. demoliri, & quia nulla
Ecclesia in præiudicium est alte-
rius construẽda, negotium ipsum
fm Legum, & Canonum statuta
non differas terminare.] hæc ibi.
Et sciendum, q̃ in Authen. vt cle-
rici apud ꝓprios Episcopos. ad
fi. col. 6. dicitur, q̃ leges non de-
dignantur sacras leges imitari.

De iure autẽ Canonico, quòd
6 falsarius † debeat puniri infrascri
ptis pœnis, sic probatur. Nam
primò debet puniri pœna depo-
sitionis ab ordine, si conuictus,
vel confessus fuerit in iudicio (vt
Presbiter noster) docuit, ac sta-
tuit textus in c. at si clerici. extra
de iudicijs. Vbi inter alia hæc ha
bentur, videlicet. [Si verò coram
Episcopo in iure cõfessi sunt, seu
legitima probatione conuicti:
dũmodo sint talia crimina, pro-
pter quæ suspendi debeant, vel
deponi, non immeritò suspenden
di sunt a suis ordinibus, vel ab
Altaris ministerio perpetuò re-
mouendi.] hæc ibi: & q̃ dictus
Presbiter fuerit confessus in iudi
cio crimen dignum depositione,
patet: cùm ex cõfessione ipsius in
iudicio facta: cùm etiam per ea,
quæ habentur in c. cùm nõ ab ho-
mine. ext. de iudicijs. in quo in-
ter alia hæc habentur, videlicet.
[Consultationi tuę taliter rñde-
mus, q̃ si clericus in quocunque
Ordine constitutus in furto, vel
homicidio, vel periurio, seu alio
crimine fuerit deprehẽsus legiti-
mè, atq; conuictus ab Ecclesiasti-
có Iudice deponẽdus est: Secũdo
dẽt puniri pœna priuationis be-
neficiorũ suorũ, vt docuit text. in
c. tã litteris. §. fi. ext. de testib. vbi
hęc habentur, videlicet. [Archipres
biterũ Lucanum G. Sacristã, qui
contra prædictũ electum litteras
nobis sub noĩe maioris partis Ca
pituli destinarũt. Cũ constet per
attestationes prædictas lõgè ma-
iorem partem Capituli non fuis-
se conscĩam huiusmodi litterarũ
ab officio, & beneficio denũcie-
tis esse suspensos, donec mereã-
tur nostram indulgentiam obti-
nere.] hęc ibi. per q̃ patet veritas
nostrę assertionis atque sñiæ ar-
guendo in casu nostro a fortiori:
sic argumentando, si ille Archi-
presbiter Lucanus, & Sacrista di-
rexerit ad Papam litteras de con
sensu aliquorum de Capitulo (li-
cet illi tales cõsentientes fuissẽt
minorem partem dicti Capituli,

& nomine maioris partis Capitu li (nomine Capituli appellantur
à Sũmo Pontifice falſarij, & mandantur priuari beneficio & officio, quantò magis Presbiter noſter de quo quæritur) priuandus erit: cùm ſcripſerit, & direxerit literas prædictas ſubſcripcas nomine communis dictæ villæ: cui ſcripturæ nullus de communi, ac villa prædicta conſenſerat: Nec obſtat, quòd dictus Papa ibi non vſus fuerit verbo priuationis, ſed ſuſpenſionis: Non (inquam) obſtare poterit, quoniam etſi inter
7 ſe hi duo termini † regulariter diſtent: Tamen ſunt potiſſimum interpretandi ſecundum ſubiectam materiam, eò, quòd adinuicem ſæpè confundantur, vt in caſu dicti Canonis, & noſtrę propoſitæ quæſtionis: cùm ex contextu verborum dicti Canonis comprehendatur luce meridiana clariùs vnum pro altero vſurpatum fuiſſe: cùm mandet Papa ſuſpendi eos ab officio, & beneficio, donec ſibi denuo indulgeat ab ipſo Pontifice: & quòd hęc priuatio ſic mandata fuerit perpetua: quis ſine rubore audebit negare? tùm quia ibi nulla mentio facta fuerit a Summo Põtifice de tempore durationis dictę ſuſpenſionis: tum quia qui penitus priuatur beneficio & officio à Papa, poterit rurſus eidem indulgeri ab eodem Papa ac donari beneficium, & executio Officij priùs obtẽti & dicta de cauſa amiſſi. ex quibus elicitur apertiſſimè, quòd talis ſuſpenſio fuerit realis, ac integralis priuatio perpetua: & non ſimpliciter temporalis ſuſpenſio: cùm etiam, quoniam dicta verba, Donec † &c. ſi-
8 milem recipiat ſenſum: ac ſi dictum fuiſſet, donec reuocetur: & quòd huiuſmodi verba (quando agitur de crimine præmiſſa cauſæ cognitione, prout fuit in dicto c. tam literis) denotent perpetuitatem, docuerunt expreſsè Imo. Ant. de But. & ferè omnes Doctores in c. ex litteris. extrà de conſtitu. & præcipuè Decius ibidem in fin. Nam omnes vnanimes do-
9 cuerunt, quòd quando pęna † pro crimine aliquo perpetuo cũ plena cauſæ cognitione: tunc intelligetur pœnam illam eſſe perpetuam: quod vtique contingere in caſu dicti c. tam ex litteris. §. fin. ext. de teſtibus. patet ad ſenſum. Tertiò dictus Presbiter falſarius ſic depoſitus ab ordine detrudendus erit in Monaſterio ad pagendam ibi pęnitentiã, vt ſtatuit text. in c. ſi Epiſcopus. diſt. 50. vbi hæc habentur, videlicet. [ſi Epiſcopus, presbiter, aut Diaconus capitale crimen commiſerit, aut cartã falſauerit, aut falſum teſtimonium dixerit, ab officij honore depoſitus in Monaſterio detrudetur: & ibi quandiu vixerit laicam tantummodo cõmunionẽ accipiat.] hæc ibi. Ex cuius verbis quam apertiſſimè patuit veritas noſtræ ſententiæ: Et quattò, quòd dictus presbiter veniat priuandus beneficijs propter crimen falſitatis, probatur per argument. in c. olim ex litteris, in fine, ext. de reſcriptis. Vbi hæc habentur, videlicet. [Nos igitur reſpondemus,

quòd

quòd clausula illa ad omnia debet superiora referri, quòd ipsi R. præfatæ Ecclesia conferatur: quia licet vitia falsitatis ad imponendum ei perpetuum silentium super Ecclesiam ipsa sufficiant, qui falsitatem huiusmodi perpetrauerint.] hæc ibi. Diximus probari hoc quartum assertum nostrum per argumentum in dicto c.olim ex litteris,quoniam licèt explicitè ibi non contineatur decisio nostræ quæstionis,tamen ex ipso elicitur, cùm ex ipso habeamus, quòd propter vitium falsitatis debeat quis priuari beneficio, vt latius postea docuit Panormitanus statim infra citandus:& hæc omnia quoad simplicem falsitatem dicta sint. Sed animaduertendum, & quintò erit, quòd cùm dictum Presbiterum (ex tenore dictarum litterarum falsarum) conuincatur appellandum fore compositorem libelli famosi:iccircò tanquam talis veniret de iure ciuili puniendus pœna capitali,vt in l.vnica. C. de famosis libellis, & de iure Canonico pœna fustigationis, vt habetur in capitulo primo, 5.quæst. prima, quibus vtique ambabus pœnis mandauit tales criminosos puniri Pius Quintus in extrauagan.sua cõstitutione, addens, quòd veniat taliter puniendus etiamsi dictus libellus continuisset vera. Sextò iuxta constitutionem Gregorij Tertijdecimi dictus Presbiter esset puniendus pœna condemnationis ad triremes perpetuò, vel ad tempus, iuxta qualitatem delicti huiusmodi; necnon pœna, & nota perpetuæ infamiæ: quas pœnas ibi Summi Pontifices fulminarunt cõtra minantes,& famigerantes, seu componentes libellos famosos. Quæ omnia vera esse docuerunt quoque infrascripti Doctores. Nam Hostiensis in sua summa in titu. de crimine falsitatis. §.& qualiter puniatur.in versic.falsarius verò.infrascriptis præcisis verbis vsus fuit,videlicet, Falsarius verò Episcopus deponitur, & in Monasterio detruditur, vt in cap.si quis Episcopus.dist.50. & secundũ Da. Vl.est ab officio,& beneficio suspendendus, siue suspensus pronunciandus, sicut & falsarius Capituli, donec indulgentiam Summi Põtificis mereatur. vt in c.tã litteris.§.vltimo.ext.de testibus. Vel melius secũdum dictum Da.intelligitur, quando in modum accusationis conuincitur criminaliter accusatus:In modum autem inquisitionis si fuisset conuictus, habet locum quod dixi(inquit ibi Host,)vt innuit illa decretalis. cap.tam litteris.vel quando falsarius ciuiliter conuincitur,ad hoc,vt beneficio Ecclesiastico priuetur, quod habet locum in falsario delegati,vel quocunq; vis alio.vt in d.c.olim ex literis.Hęc omnia ex Host.vbi sup. quibus astipulatus fuit Anton.de Butr. in d.c.olim ex litteris. col. 3.in vers.vnum tamen volo, inter alia his verbis,videlicet.Et nota, 10 q delictum falsitatis † est sufficiens ad priuandum beneficio, quod rursus confirmauit in d.c. tam litteris, num.10. his verbis

vrens, videlicet. Nota decimò falsum committere destinantē litteras nomine Capituli, si ipsum totum, vel maior pars non consentit, sed minor pars Capituli. & in notab. 7. ipsemet dixit. Nota pœnam falsarij, quia suspenditur ab officio, & beneficio. hæc ille. Abbas quoque Pan. idipsum docens dixit in d.c. olim ex litteris. not. 2. Nota secundò, ꝙ propter vitiū falsitatis ēt commissæ circa litteras inferiorum iudicum, poterit clericus priuari beneficio suo: pl⁹ dico, ꝙ si ageret̄ criminaliter super hoc vitio falsitatis: clericus ipse falsarius debebit deponi ēt ab ordine, & priuari omnibus beneficijs, & detrudi in Monasterio ad agendam pœnitentiam, vt in c. si Episcopus. dist. 50. Idem docuit Felinus in d.c. tam litteris. not. 4. se subscribens supra relatę sentētię Panormitani, quod repetijt in c. ex tenore. col. 7. in princ. in vers. & dicunt Butr. & Pan. ext. de rescriptis. Hoc ipsum docuerunt vnica voce Archid. Gemin. Præpositus, & Cardinalis a Turrecremata, dicentes falsarium fore priuandum officio, & beneficio, & hoc dixerunt in d.c. si Episcopus. & in c. in memoriā. dist. 19. Afflictus verò noster Compatriota, super Constitu. Regni fol. 117. aliàs sub rubr. de pęnis eius, qui gerit officiū. nu. 4. Grāmaticus in decis. 27. Ant. Gabr. in lib. 7. conclu. titu. de maleficijs, conclus. 5. nu. 1. & 2. idipsum docue-
11 runt asseuerantes pęnam † falsi fore aliquem puniendum etiā in scriptura priuata faciente aliquā præsumptionem contra aliquem. Idem confirmauit Imo. in c. tam litteris. nu. 7. ext. de testib. validissimis rationibus, & argumentis probando Presbiterū falsarium fore de iure priuandum beneficio, & officio.

Nec obstāt nōnulla allata a parte aduersa in fauorē dicti presbiteri. Nā primò assertū fuit, ꝙ etsi conuincatur ipsum Presbiterum scripsisse dictas litteras, tū ipse probauit per testes deductos verū ipsis cōtenta fuisse, & ꝙ ideo non veniat puniendus. Ad hoc tū debimus dupliciter. Primò dicendo ad id, quod dī, ꝙ contenta in litteris fuerint probata, esset de iure negandū, cum illa fuerint solum probata attestationib. testiū inhabilium, vt statim palam fiet, asserendo eorum qualitates in iudicio probatas per exceptionē: sed dato, & non cōcesso, ꝙ fuisset probatę, quid inde? ergo ne saltē ratione iniurię illatę nō veniret puniēdus de tali facta iniuria, vt statim subinferemus? Et ꝙ legītima non fuerit probatio facta per depositiones testium deductorum ad instātiam ipsius Presbiteri elicitur ex exceptionibus productis, & probatis contra eorum personas, & dicta: Nam Paulus Gaionus, & Ioannes eius filius testes examinati ad instantiam partis aduersæ in iudicio dixerunt contrarium eius, quod dixerant extra iudicium, vt ex eorundem depositionibus apertissimè elucet, & ideo meritò de iure dicendum erit non fore stan-
12 dū eorū dictis, † nisi idipsū repe-

tierint

tierint in tortura. Vt docuit vltimo loco Iulius Clarus in sua praxi crimin. §.fin. quæst.53. incip. Est etiam pars defensionis.in ver sic.primus casus est: ibi bene verum,&c. Post Hypp.de Marsil.in suo singulari 213. qui dixit hanc
* esse cómunem Doct. sentẽtiam, ex quib.patet hos duos testes nihil probare contra nos in fauoré dicti Presbiteri,ac si nihil deposuissent contra eum .

Item cum Andreas quondam Petri Zoccolarij in testem ex aduerso receptus aliter non probet intentionem producentis,quinimò contrarium(vt in suæ depositionis fol.29.) & sic in fauorem
13 Monasterij:Cui testi † per partẽ aduersam approbato plena fides adhibenda venit, etiam si vnicus is sit,vt docuit Bar.in l.Lucius.in fine. ff.de fideiussor. Guido Papa in decisione quæst.108. Maranta in tractat. de ordine iudiciario par.6.actu.13.nu.10.Antonius Gabr.in tract. Conclusionum, tit.de testibus,cõclusione 1. limitatione 5.nu.14.& 15. & sic nec hic testis aliquid contra Monasterium probat, imò summopere fauet.

Item cum contra Mattheum de Polis (testem productum a dicto Presbitero)iam plenè probatum
14 fuerit ipsum vendidisse † candẽ rem duobus per multos testes,vt latius in actis,ac per consequens incurrisse crimen falsitatis,vt docuit textus in l.qui duobus.ff.ad l.Cornel. de falsis . Quapropter eius dicto tanquam prolato a falsario nulla fides adhibenda esset, vt semper communiter Doctores docuerunt iuribus vulgarib.probantes .

Item contrà Ioannem de Polis opponitur, quòd ipse in sua depositione folio 42. non deposuit,nisi de auditu, & specialiter a quadam Adriana, quæ tamen interrogata a Marco Vngarino respondit,se nunquam hoc dixisse,eo quòd verum nõ esset : quod & idem Marcus medio iuramento testificatur folio vigesimotertio. Cùm sit testis de auditu alieno,& solum deponat de mala fama ipsius Presbiteri Georgij,cõtra quem erat tenor litterarum falsarum , & è contra bona fama ipsius Georgij probata fuisset p viginti duos testes iuratos, in informatione capta ad instantiam Curiæ, ideo eius dictum producentem aduersarium in aliquo releuare non poterit.

Item contra Dominicum Columbera oppositum fuit ipsum esse furem,& cessisse bonis , prout in actis apertissimè fuit probatum ex dicto infrascriptorum deponentium de propria scientia,videlicet Marci Gobbi.fol.2. Marci Vngarini folio vigesimotertio,Laurentij Lucatelli, folio vigesimoquarto,Laurentij quondam Marci Comitis folio septimo , & sic tanquam fur notorius
15 † repellendus erit a testimonio ferendo , prout doctuit textus in capitulo de cętero, & in capitulo testimonium , extra de testibus.& in capitulo infames, sexta quæst.1.

Item contra Menicã quondã Iosephi Colũbera fuit oppositũ , ꝙ

fuerit meretrix, & apertißimè probatum depoſitione infraſcriptorum teſtium iuratorum. Hoc enim depoſuerũt de ꝓpria ſcientia Laurentius Lucatellus fol. 25. Baptiſta quondam Petri a Boſſis fol. 13. Ioannes Antonius Barzus fol. 16. & de auditu Dñs Ioannes de Pino, fol. 26. & ideo ipſius dictum nihil probat, vt latius paulò poſt probabitur.

Item contra Adrianam filiam Bartholomei Romolotti fuit oppoſitum, quòd fuerit inhoneſta, & meretrix, & inerit ſola ſine conſenſu parentum eius Teruiſinam vrbem, & hoſpitata ſit ibi tempore fugę apud quendã Birruarium, prout depoſuerunt infraſcripti, videlicet Marcus Sebaſtiani Gobbi fol. 3. Iacobus Franciſci Rubei fol. 4. Ragnolinus fol. 9. Lucas Nicolai Ragnolini fol. 11. Alexander quondam And. Feldren. fol. 9.

Nec obſtare poterit his exceptionibus ratione meretricij allatis id, quod pars aduerſa attulit dicens, quòd neceſſe fuerit Procuratori cõtrario articulare, & probare, quòd tales mulieres
16 ꝓ proſtituerint ſe, & corpora ſua palam cuilibet, abſq; delectu lucri, & quæſtus cauſa tantum, & quòd tunc poterunt appellari meretrices publicæ, quibus ſolis interdicta eſt facultas teſtificandi, vt in l. 3. §. lege Iulia. ff. de teſtib. & in l. palam. ff. de ritu nuptiarũ. Non enim hoc obſtat, & ad probationem tripliciter reſpõdebimus. Primò dicendo, quòd licet de iure Ciuili illa dicatur meretrix (cuius teſtimonium non recipitur in iudicio,) quæ proſtituit ſe, &c. Textus illi intelligẽdi ſunt ſecundum qualitatem locorum, vbi habitant. Nam hoc valet in ciuitatibus, vbi publica poſtribula reperiuntur, non autem in villulis, (vt in caſu noſtro.) Secundo reſpondemus, quòd dato, & non conceſſo, quòd aſſertum partis aduerſæ eſſet verum de iure Ciuili: nihilominus in caſu noſtro non poterit dubitari, quin locum non habeat. Cum ſimus in foro Eccleſiaſtico, in quo attendenda erit diſpoſitio iuris Canonici, quod prohibuit in cauſa criminali criminaliter mota admittendas fore mulieres contra Clericos, vt tenere communiter Doctores dixit Iulius Clarus in ſua praxi lib. 5. §. fin. q. 24. in verſic. de iure aũt Canonico. Tertiò quoniam de crimine per exceptionẽ conuictus in cauſa criminali criminaliter mota de iure Canonico, in teſtem non erit admittendus. vt in c. teſtimonium. ext. de teſtibus, & quoniam huiuſmodi mulieres comprobatę fuerunt criminoſæ, ideo & hæc etiam de cauſa repellendæ erunt a teſtificãdo. Vnde earũ dictum nihil probaſſe patet.

Item cõtra Matthiam vxorem quõdam Paſcalini Pagnolini oppoſitum fuit, & probatum de fama, quòd fuerit inhoneſta, & teſtes fuerunt infraſcripti, videlicet Laurẽtius Lucatellus. fol. 24. Marcus Vngarinus fol. 25. Ioannes Ant. Barzas fol. 16. & ideo & hæc repellitur a teſtimonio authori-

thoritatibus ante allatis.

Et sic cum ex duodecim testibus ex aduersa parte productis: decem testes patiãtur dictos defectus, indè sequitur nullam fidẽ eorum dictis fore præstandam, satis apertè constare, & inde etiam sequitur minus fuisse verũ, quod productum fuit per partẽ aduersam, dicentem se probasse, ac fundasse suam intentionem cõtra ipsum Presbyterum Georgium, nã quoad duos alios superstites reles integrum numerum duodenarium constituentes dicitur, & respondetur, quòd & ipsi nihil probent.

Nam Magister Leonardus deponit in eius dicto fol. 35. & 36. solum, ꝙ viderit duas mulieres incedentes per publicam viam, qua pergitur ad villam Monasterij post Presbiterum Georgium, & se interrogatũ fuisse ab illis de via, qua itur ad dictam villam, & iccircò eius dictum nihil concludere per se patet: tum quia non indè sequitur hæc illatio, mulieres gradiebantur post Presbiterũ Georgium, ergo ad domum eius perrexerunt: cùm etiam, quoniã si Georgio conscio perrexissent, post ipsum non utique de via interrogassent, cùm præuium habuissent ipsum Georgium. Quapropter & eius testimonium tanquam singulare, & dictũ irrationabile repellendum de iure erit.

Item contra Mariam quõdam Baptistæ, dicentem se vidisse, &c. opponitur. Primò quia mulieris dictum sit, vt supra fuit probatũ. Secundò, quia est testis singularis, cuius dictum non probat, iuribus vulgaribus, & tertiò, quia non est verisimile: cùm huiusmodi facinora ianuis apertis nõ assoleant perpetrari, & iccircò eius dictum nihil probare patet.

Ad id, quod secũdariò dicebatur in fauorem partis aduersæ, ꝙ falsitas cõmissa per ipsum Presbiterum Ioannem non sit de iure
17 punibilis, cùm nõ nocuerit, & nec nocere poterit alicui. Ad hoc respõdetur, ꝙ forsan assumptã eius verificaretur respectu pœnæ ordinariæ, non autem respectu pœnæ extraordinariæ: cùm de iure talis pęna veniat punienda saltẽ pęna extraordinaria, s. pœna criminis stellionatus, quæ quidem (vt in l. stellionatus. §. pęna autem stellionatus. ff. de crimine stellionatus) pęna nõ debet egredi opus metalli in plebeis, sed in his, qui sunt in aliquo honore positi, est ad tempus relegatio, vel ab ordine remotio, prout docuit singulariter Plotus in repet. l. si quãdo. post nu. 721. referens ad hoc innumeras Doctorum sententias: & huic Ploto se subscripsit Iulius Clarus in sua praxi crimin. lib. 5. §. falsum. in vers. item excusatur, si falsitas. in fine. in vers. & in hoc proposito. vbi infrascriptis verbis vtitur, videlicet. Et in hoc ꝓposito concludo, ꝙ licèt falsitas non nocibilis non sit puniẽda pœna falsi ordinaria, secundum tamen qualitatem facti, & personarum, arbitrio Iudicis venit punienda.

Ad illud, quod in fauorem dicti Presbiteri Ioannis dictũ fuit,

by Google

quòd dictas litteras in contumeliam dicti Presbiteri Georgij ipse Ioannes direxerit non animo ipsum iniuriandi, sed vt consuleret animæ ipsius saluti, quàm facillimè contrarium elicitur tam ex tenore dictarum falsarum litterarū: ex quibus penes graues, & honestas personas illius nomen, ac bona fama, culpa dicti Presbiteri Ioānis prægrauata remansit, cùm ex liuore quodam, & inimico animo contra eundem Georgium ipse Presbiter Ioānes in quo versatus fuit, & est, prout fuit oblatum probari in articulis pro parte Monasterij productis, aliàs ad probationem, quorū (vt de iure fuerat) si fuisset deuenire concessum, satis verificatū quoq; fuisset de vita, & moribus eiusdē Presbiteri Ioannis, necnon & q̄ ipse sit talis conditionis, vt sit solitus obloqui, & detrahere famæ Religiosorum, & signanter ipsius Presbiteri Georgij, & sic meritò cessaret ratio allignata falsò ab eo, quòd hoc fecerit zelo salutis illius in fauorem eius deducta (contraria voluntate concurrēte) ac probatur, cùm immiscuerit se negotio sibi non conuenienti, ex quibus patet dictum Presbiterū Ioannem non vacasse a culpa, & dolo iuribus vulgaribus, & pœnis fore adicendum statutis a iure contra eos, qui iniuriam inferūt alijs, prout latissime dicemus in sequenti decisione, & habetur in capitulo cum te. ext. de sent. & re iudic.

Ad illud, quod dictum fuit in fauorem dicti Presbiteri Ioannis asserendo, q̄ in casu nostro non militet delictū assertę corruptionis Iudicis. Primò, quia pecunia data a Presbitero Ioāne minimè data fuit ea intentione, vt corrūperetur Iudex: sed alia de causa, vt in alijs allegationib⁹ expressū fuit, & causa q̄libet excusat a dolo, & pœna siue iusta, siue iniusta. vt, in l. igitur. §. 1. ff. de liberali causa. & Doctores in l. 1. §. fin. ff. si qs ius dicenti non obtemp. Secūdò, quia in hoc casu non esset credendum assertioni eiusdem Presbiteri Fabij, qui fuerat mediator ipsius Presbiteri Ioannis corrumpere intendētis Iudicem, tum q̄a in criminalib. per probationes luce meridianas esset procedendū, non autem per coniecturas reprobatas a l. finali. C. de probat. tum quia socio criminis minimè creditur, nisi in tortura, & nisi in crimine læsæ maiestatis, vt docuit Salicetus in l. finali, C. de accusat. quod dictum quotidie practicatur, & sequūtur Doctores, vt probat Hippolitus in l. 1. §. Diuus. ff. de quæstionibus, & in singulari 209. Tertiò, quia posito, quòd intentio eiusdem Presbiteri Ioannis fuisset corrumpere Iudicem: cùm tamen non sit sequutus effectus corruptionis, eiusdem intentio minimè esset punibilis, quia verba legis punientis corrūpentem Iudicem pecunia, debent intelligi, sequuto effectu, vt in l. si per alium, §. docere. ff. ne quis eum qui. & in l. prima. §. hæc verba. ff. ne vis fiat ei. & in l. prima, in fine, ff. quod quisque iuris. Et denique cum idem Presbiter

ter Ioannes sponte confessus fuerit ad interrogationem Iudicis se pecuniam dedisse eidem Nuncio: licèt constaret eum praua intentione & causa corruptionis dedisse, quod tamen negatur: vtique veniam mereretur; nec aliqua pœna puniri deberet: prout est tex. in Authen. Nouo iure. C. de pœna Iudicis, qui malè iudicauit: & in Authent. vt litigantes in exordio litis. §. si quis autem ex litigatoribus.

Respondentes igitur, ad singulas obiectiones allatas a parte aduersa, nitente ex illis probare dictum Presbiterum Ioannē puniendum non fore pro attentato scelere corruptionis Iudicis, probabimus, quòd illis non obstantibus, dictus Presbiter fuerit de iure puniendus etiam & pro tali crimine attentato. Ad Primam ergo obiectionem, dicimus nemini mentis compoti hoc suaderi posse, stante paupertate dicti Presbiteri Ioannis, quæ cùm notissima sit, & in iudicio nomine eius fuerit allegata: non erit nobis opus alijs medijs idipsum probare: cùm nulla maior probatio, quam proprij oris confessio exhiberi possit, iuribus vulgaribus: nec legitima causa huicsque allata fuit, nec afferri poterit huiusmodi attentati criminis, vt per se patet. Nec simpliciter verum de iure est id, quod dicitur,
18 quòd quælibet causa † siue iusta, siue iniusta excuset à dolo & pœna, cùm contrarium ad verbum ex dicta l. igitur. §. 1. citata, eliciatur. Quoniam: hæc ad verbum continentur in dicto §. 1. versi. & generaliter, videlicet. [Et generaliter quoties quis iustis ra-- tionibus ductus, vel non iustis, sine calliditate tamen, putauit se liberum, & in libertate moratus est: dicendum est hunc in ea causa esse, vt sine dolo malo in libertate fuerit.] hæc ibi. inter alia. ex quibus apertissimè conuincitur dictam primam oppositionē non solùm dicto iure non probari, qui nimò de directo cõtrarium, cùm ex actis emicuerit ex mera calliditate dictum Ioannem Presbiterum processisse ad corrumpendum Iudicem: Nam si ipse confisus fuisset in sua innocentia, nunquam ipse pauper voluisset donare sine causa duodecim aureos Iudici longè diuitiori se ipso, sed neque Doctores à parte aduersa in communi citati in l. 1. §. fin. ff. si quis ius dicenti non obtemp. hoc docuisse reperitur in casu nostro, in quo apertissimè affuit calliditas: etsi non negemus veram esse regulam citatam, si defuerit calliditas, cùm omnis causa siue iusta, siue iniusta excuset hominem simplicem à dolo vel pœna: cum in tali non supponatur calliditas, & per consequens neque dolus.

Ad secundam obiectionem, in qua aduersa pars dicit non standum fore dicto consocij, scilicet Presbiteri Fabij in dicto crimine attentatæ corruptionis Iudicis: cùm simus in criminalibus, vbi exquiruntur probationes luce meridiana clariores. dupliciter respondebimus: & primò dicendo,

Digitized by Google

cendo, quòd etſi in criminalibus fuerit procedendum per probationes claras, dū ageretur ad imponēdum reo pœnā ordinariam, non autem ad pœnam extraordinariam iuribus vulgaribus, ſecundò nec eſt verum, quòd non debeat aliqua fides adhiberi con-
19 ſocio † criminis: cum faciat in defectu aliorum teſtium, (vt in caſu noſtro) talem qualem præſumptionem, vt in c. quoniam, extra de teſtibus. & ibi per glo. in verſi. cum quibus. in fine. & per Doctores omnes, vt latiùs docuit quoque Iulius Clarus in ſua praxi crimin. lib. 5. §. fin. quæſt. 21. in verſi. ſucceſſiuè quæro. in verſi. ſed quid in criminibus. & in verſi. & ex hac concluſione. & nos diximus in noſtra praxi Canonica crimin. lib. 7. titu. de confeſſione iudiciali, capitulo ſecundo, concluſione tertia, reſpondemus & tertiò idipſum probatum fuiſſe in actis per confeſſionem ipſiuſmet Presbiteri Ioannis, etſi illa re vera fuerit conditionata dicendo ſe dediſſe talem pecuniam dicto Fabio alia de cauſa, cuius tamen cauſam allatam ipſum non probaſſe ex actis apparet, & coniectura ſit in contrarium vnà cùm confeſſione dicti Fabij.

Ad id, quod tertio loco aduerſarius obiecit, dicens non fore puniendum dictum Ioannem pro eo, quòd non fuerit ſequutus effectus corruptionis, quoniam verba legis &c. reſpondemus, quam facilimè primo, quòd quamuis vera ſit regula citata, ſcilicet q
20 verba † legis ſint intelligēda cum effectu. Non tamen militat in caſu noſtro, in fauorem dicti Preſbyteri Ioannis, imò cōtra ipſum: cūm in l. 1. §. 1. in verſ. ſed & ſi quis. ff. ad l. Cornel. de falſis. mande-
21 tur ad verbum pœna falſi † puniri eum, qui Iudicem corruperit, corrumpendumque curauerit, vt vtamur ijſdem verbis dictę legis. Cùm ergo hic Ioannes Presbiter curauerit Iudicis corruptionem, & ad hoc tradiderit duodecim aureos Presbitero Fabio, vt Iudici aſſignaret. Neſcimus quomodo à crimine falſi incurſo poſſit excuſari, vt latiſſimè ſupra docuimus, cùm verba legis tendant non ſolum ad puniendum corrumpentem Iudicē, verùmetiam expreſsè ad attentantem corruptionem, vt patuit ex verbis dictæ legis ſupra relatę. Reſpōdemus & ſecundò, quòd dato & non conceſſo, quòd pœna falſi fuiſſet à lege mandatum puniri æquè corrumpentem, & attentantem: non tamen ſequeretur, quòd attentans committere aliquod crimen non veniret ſaltem puniendus pœna extraordinaria, prout latiſſimè probauimus in noſtro tractatu de extenſione legum, in quæſtione... ferè per totum. videatur igitur ibi, vbi attulimus communem Doctor. ſententiam.

Ad illud etiam quod in fauorem dicti Presbiteri Ioannis fuit dictum, quòd non poſſit de iure puniri tanquam compoſitor libelli famoſi, & ſic pœna indicta contra menantes & famigerātes emanatæ à fœlici recordatione Pij Quinti, & Gregorij Tertijdecimi

cimi Summorum Pontificũ,(quæ fuerunt postea relatæ à Fusco in suo eleganti tractat. de visitatione cap. 1. à nu. 18. vsq; in finem) quia (inquit aduersa pars) prædictæ cõstitutiones si rectè inspiciantur, non egrediuntur terminos vrbis Romæ, cùm sint locales, nec extenduntur ad commorantes extra vrbem, vel saltem, extra ditionem temporalem Ecclesiasticam: quod & probari euidenter, inquit, quia Pius Quintus constituit executorem suę cõstitutionis Cardinalem Rusticum duntaxat. Et Greg. Tertiusdecimus constituit Gubernatorem vrbis similiter executorem suæ constitutionis: etsi fuissent illæ Constitutiones vniuersales, vtique executores constituissent expressè vel locorum ordinarios, vel alios, vt in omnibus constitutionibus vniuersalibus Pontifices facere soliti sunt: eò magis, quòd idipsum elicitur apertissimè ex tenore Constitutionis eiusdem Gregorij in illis præcisis verbis ibi contentis, videlicet. [Cùm igitur haud pridem in vrbe nostra secta quædam emerserit hominum curiosorum &c. ex quibus verbis declaratur etiã prior constitutio eiusdem Pij Quinti; quod loquuta fuerit, & locum sibi vendicauerit duntaxat in illis hominibus, qui vocantur menantes, siue famigeratores, commorantes in vrbe: Et quòd eiusmodi constitutiones sint locales ex eo etiam constat inquiebat aduersarius quòd Illustrissimum Dominium Venetorum, in cuius territorio lis fuerat cõtestata annis superioribus, constitutionem edidit contra homines huiusmodi conditionis, apposita quoque pęna leuiori, quàm illa, quæ in constitutionibus Pontificijs apposita fuerat: cuius constitutionis vigore postea nonnulli quoque contrauenientes pęna exilij tẽporalis tm̃ affecti fuerunt: vñ si huiusmodi constitutiones Pontificiæ ext. curiam, vel ditionem temporalem Pontificis extenderentur, vtique etiã in hoc Illustrissimo Dominio obseruatæ fuissent. Tollitur igitur ex præmissis obiectum de prædictis constitutionibus ex aduerso deductum. Ad quæ omnia breuissima erit responsio, dicendo, quòd etsi forsan sint vera, quæ allata fuerunt in probationem, quòd ipse Presbiter Ioãnes non inciderit in pontificias pœnas supra recensitas, non indè sequitur ipsum non fore puniẽdum in foro Ecclesiastico tanquã compositorẽ libelli famosi, quod principaliter fuit nostra intentio probare, prout supra latissimè probauimus.

Ex quibus omnibus concludimus ipsum Presbiterum Ioannẽ fore puniendum à Reuerendissimo Iudice pro obiectis, & probatis criminibus eiusdem.

Et hæc est mea sententia decisiua. Et ita obtentum fuit in curia Illustrissimi & Reuerendissimi Legati Apostolici in Dominio Veneto me tunc pro Monasterio S. Georgij maioris patrocinante.

Ego D. Alphonsus Villagut à Neapoli Abbas Congreg. Cassinensis V. I. P.

S V M-

SVMMARIVM.

1 *Condemnatus in iudicio legitimo de crimine falſarum litterarum, & calumniæ, et iniuriarum illatarũ, efficitur infamis infamia iuris, & priuari poterit beneficio, & quomodo ſit procedendum ad priuationem beneficij, & quod talis ſolùm per Papam famæ reſtituatur.*

2 *Epiſcopus non poterit aliquem infamem bonæ famę reſtituere, ſed Papa.*

3 *Infamia, quæ ex pœna procedit, maior eſt quam quæ ex ſententia: & ſtatim ſortitur ſuum effectum vt efficiat inhabilem ad quæcunq; beneficia obtinenda.*

4 *Infamia quando incurratur per ſententiam condemnatoriam, et quando non, traditur optima norma.*

5 *Confeſſus crimen ſuum extraindicialiter in quibus caſibus efficiatur infamis.*

6 *Cõfeſſus crimen ſuum in iudicio non efficietur infamis, niſi fuerit de ipſo damnatus, & quare.*

7 *Confeſſus in iudicio in ciuilibus habebitur pro conuicto & condemnato, ſecus in criminalibus.*

8 *Soluens antè condemnationem iudicialem euadet infamiam iuris, quæ aliàs procederet ex condemnatione.*

9 *Damnatus de crimine iniuriarum eſt infamis.*

10 *Sententia lata de crimine contra aliquem ſtatim infamat. & quare.*

11 *Infamia eſt triplex, ſcilicet ciuilis, Canonica, & infamia facti. et quibus modis contrahatur infamia ciuilis.*

12 *Infamia iuris non contrahitur per ſententiam interlocutoriam, vel arbitri, & ſic non per ſententiam banni, ſed ſolùm per diffinitiuam.*

13 *Infamis in vno loco, erit vbique infamis, & quare.*

14 *Sententia in cauſa & actione iniuriarum, quantumcunq; minima infamat.*

15 *Confeſſio, vel contumacia ficta non reddit aliquem infamem.*

16 *Crimen omne inducens infamiam iuris, eſt depoſitione dignum.*

17 *Iniuriarum actio licèt ſit priuati iuris, tamen condemnato irrogat infamiam.*

18 *Infamia iuris quotupliciter irrogetur.*

19 *Damnatus de crimine, quod infamat, ẽt ciuiliter, efficietur infamis.*

20 *Cõfeſſus nerè, et nõ fictè crimen ſuũ, quod infamat, etiam ſi non fuerit ſequuta ſententia, incurrit infamiam.*

21 *Infames omnes ſecundum leges ſunt infames ſecundum canones.*

22 *Iudex in iudicando, vel condemnando, quando videatur famam reſcrnare.*

23 *Cauſa, & non pœna æſtimationem ſugillat, & quando hæc vera regula fallat.*

24 *Condemnatio facta de crimine famoſo quando irrogat infamiã condemnato.*

25 *Infamia iuris ciuilis duplex.*

26 *Aſſerere talis pœna incurratur ipſo iure, vel ipſo facto, idem eſt.*

27 *Punitus pœna temporaria, ſeu ad tempus pro aliquo ex criminibus famoſis, incurrit infamiam iuris perpe-*

Digitized by Google

perpetuam, quousque secum dispensatum fuerit.

28 Punitus pœna pecuniaria inflicta à iure pro crimine famoso, etiam si ipsa maior imposita fuisset, remanebit regulariter infamis. secus si imposita non fuisset pœna non pecuniaria, sed grauior: sed si Iudex imposuisset minorem statuta pœna diuersa, vt puta, pecuniariã pro corporali: nam tunc etiam incurret infamiam, & quare: limita tamen, vt latiùs statim dicemus.

29 Pœna non debet inducere prœmium.

30 Pœnam vnam esse & dici maiorem altera, quatuor ex causis contingit.

31 Pœna à Iudice iniuncta æqualis iniunctæ à iure reddit condemnatum infamem, si iniuncta fuisset pro crimine famoso. & quare.

32 Iudex imponendo minorem pœnam imposita à iure, quando videatur dispensasse cum ipso punito in infamia incursa.

33 Damnatus in actione iniuriarum infamis efficitur.

34 Condẽnatus diffinitiue ex causa famosa infamis efficitur, etiã si processum iudicialiter fuisset per modum inquisitionis.

35 Infamis infamia iuris effectus est irregularis.

36 Infamis qui est effectus infamia iuris, et irregularis de iure venit prẽuandus beneficijs iam obtentis: et effectus est inhabilis ad obtinenda beneficia non præuia dispensatione.

37 Irregularis clericus non est ipso iure depositus, sed deponendus, nec ipso iure priuatus beneficijs, sed priuandus.

38 Crimen omne infamans inducit depositionem.

39 Episcopus non poterit de iure communi dispensare cum infami, et irregulari effecto propter condemnatoriam sententiam diffinitiuam de crimine famoso contra ipsum lata. et quare.

De infamia, quomodo ex delicto oriatur, & condemnatum afficiat, & inhabilitet:

THEMA:

Quidam Presbiter curatus, Rectorq; cuiusdam Ecclesię curatę postquam conquæstus esset, & accusasset infrascriptum Abbatem, quòd eum falsò diffamasset super confectione libellorum famosorum contra honorem Presbiteri Georgij eius Capellani fuit confessus in legitimo iudicio se scripsisse quasdam litteras nomine cuiusdam vniuersitatis contra honorem alterius Presbiteri Capellani cuiusdam Abbatiæ curatæ, & post multa hinc indè allata pro, & contra in dicta causa. Iudex sententiam diffinitiuam edidit huiusmodi tenoris, videlicet. In causa & causis, &c. inter Monachum, &c. & Presbiterum, &c. Rectorem Ecclesiæ,

Digitized by Google

cleſiæ,&c.reum inquiſitum,proceſſatum,conuentum, & ſpontè carceratum de & ſuper confectione quarundam litterarum contumelioſarũ per modum,& formam libelli famoſi manu ſua conſcriptarum ſub conficto nomine hominum loci,&c. contra famam , & honorem Presbiteri,&c.prædicti Monaſterij Abbati directarum,& per incognitam perſonam præſentatarum , necnon aſſerta intentata corruptione perſonæ noſtræ(ſcilicet ipſius Iudicis) occaſione huiuſmodi iudicij medio ducatorum duodecim ad hunc effectum datorum Presbitero,&c. curſori olim noſtræ curię.Viſis videndis,&c.Dicimus pronunciamus declaramusque dictum Presbiterum , &c. tanquam de prædictis repertum culpabilem,& de iure punibilem,condemnandum fore,& eſſe, prout eum condemnamus in pœnam,&c.

Quæruntur modò infraſcripta quatuor, videlicet :

Primò, An ſtante tali ſententia condemnatoria præcedente eius confeſſione, & talis deductis in iudicio hic Presbiter effectus fuerit infamis infamia iuris.

Secundò, An infamis infamia iuris ſit irregularis.

Tertiò , An talis Presbiter ſic infamis , & irregularis effectus poſſit priuari ſuis beneficijs iam obtentis,& ſit effectus inhabilis ad alia obtinenda.

Quartò, An Epiſcopus poſſit ſecum diſpenſare ſuper retentione beneficiorum,quæ antè huiuſmodi infamiam, ac irregularitatem incurſam hic Presbiter obtinuerat,& vt in futurum alia obtinere,ac recipere poſſit.

DECISIO XXVII.

IN VOCATO Sanctiſſimæ, ac indiuiduæ Trinitatis numine, atq; Beatiſſimę Marię Dei paræ, ac Sanctiſſimi Patriarchæ noſtri Benedicti ſuffragio litteris cõmendare breuiſſimo ſermonis periodo quicquid ex ſacris,ac imperialibus iuris vtriuſque apicibus excerpere fas erit pro quæſtionis propoſitę deciſione.

Circa quam quæſtionem ſoluendam operępretium duximus (antequã ad articulos illos quatuor examinãdos accingeremur pro maiori intelligentia afferendorum præmittere nonnulla ſcitu neceſſarijſſima gradatim, & ſunt infraſcripta, videlicet. Primò infamia quid ſit . Secundò quotuplex ſit infamia . Tertiò quotupliciter incurratur vnaquæque ſpecies infamiæ . Quartò de effectu vniuſcuiuſque infamiæ ,

Quin-

Digitized by Google

Quintò quis possit dispẽsare cum infamibus seu restituere famę, vt habiles fiant ad quascunq; dignitates. Sextò irregularitas quid sit, & vnde dicatur. Septimò irregularitas à quo iure originem ducat. Octauò quibus de causis incurratur. Nonò quos effectus producat. Decimò quis possit dispensare cum irregulari in beneficijs obtentis. Vndecimò quis possit dispensare cum irregulari in beneficijs obtinendis.

His ergo præmissis circa primum articulũ presentis quæstionis hæc sit conclusio.

Presbyter (de quo quæritur) effectus est infamis infamia iuris. quia in iudicio legitimè con-
1 demnatus † fuit tum propter iniurias irrogatas dicto Presbitero per ea, quæ continebantur in litteris ipsis. tum quia falsum exposuerat in iudicio, ac per consequens calumniator fuerit comprobatus, vt ex contextu verborum, quibus vsus fuit dictus Presbiter in libello porrecto contra Reuerendum Abbatem, & ex confessione sua facta in iudicio idipsum fatẽte patuit. & quòd hìc effectus sit infamis infamia iuris, his de causis probatur per text. in l. iniuriarum. C. ex quibus causis infa. irrog. vbi hæc habentur, videlicet. [Iniuriarum ex persona quoque serui, damnatus, infamia notatur.] hæc ibi. & ibi Bartolus, ac glosa. idem per text. in c. Cùm te. extra de sent. & re iudicata. vbi hæc habentur, videlicet. Cùm te à Bartholomeo iniuriarum actione conuento eò, quòd diceres æquum tuum non esse minoris pretij quàm capillos ipsius: Iudices, qui super hoc cognoscebant, te in decem solidos condemnassent: tu timens ne ipsorum sententia te notaret infamia, beneficium restitutionis ad famã à Sede Apostolica implorasti. Nos autem considerantes, quòd nulla fuerit, vel minima facta iniuria: volumus te per prædictam sententiam infamia non notari. hæc ibi. & quo ad calumniæ crimen text. est in c. infames. 6. q. 1. vbi dicitur inter alia quòd sint infames accusatores deficientes in probando delata crimina, nec non & calumniatores. quapropter hic Presbiter dicetur & ipse infamis cum fuerit calumniatus, vt supra, & non solùm defecerit in probatione, imò ipse confessus fuit falsum se dixisse, prout ex sua cõfessione elucet. per textum in l. 1. in fine. & in l. Athletas. §. fin. ff. de his, qui not. infamia. vbi dicitur quòd is, qui damnatus fuerit de crimine iniuriarum, vel calumniæ, efficitur infamis. & quòd damnatus à Iudice de crimine huiusmodi efficiatur infamis docuerunt infrascripti Doctores, videlicet. Innocentius in c. qualiter, & quando, el secondo. nu. 10. vers. credimus tamen. extra de accusat. vbi infrascriptis verbis (inter alia) vtitur, videlicet. Credimus tamen quòd ex quo sententia de aliquo crimine lata est contra aliquem, siue criminaliter, siue ciuiliter agitur, quòd Episcopus, vel Prælatus suus potest eũ spoliare beneficijs

Google

neficijs, quæ ſub eo habet. 2.q.1. c. multi. tamen debet eum vocare, & contra eum ſententiam ferre, ſi inuenietur, & ſi non inuenietur eodem modo damnabit eum: quia notorium eſt crimen per ſententiam, vt not. ſupra c. tua: ext. de cohabit. cler. & mul. & hic Iudex cognoſcet in modũ accuſationis, vel inquiſitionis: vbi benè ſequitur pœna oblationis: & ſententia non inducitur ad probandum, quòd per eã dicatur priuatus, ſed inducitur ad probationem criminis, ſcilicet quòd ſit notorium: ſicut & per eandem ſententiam de crimine latam, probaretur infamis, & repelleretur á teſtimonio, vel ab ordinibus. hæc ibi Innocentius, qui & idem replicat de infamia incurſa, in c. cùm te. nu. 1. extr. de ſententia & re iudicata. his verbis, videlicet: Nam condemnatus in iudicio fit infamis, ſiuè ciuiliter, ſiue criminaliter agatur, vt in l. Athletas. §. fin. ff. de his, qui notantur infamia. Ioannes Andr, quoq; ſe ſubſcripſit præſenti concluſioni in c. cũ te. col. 1. & 2. ext. de ſent. & re iudicata. in d. col. 1. infraſcriptis verbis vtitur, videlicet, Condemnatus † in actione iniuriarum infamis eſt, & per Papam poteſt famæ reſtitui: & in col. 2. in verſic, ſed Epiſcopus hoc non poteſt. idem replicans dicit, propter quod dici debet, quòd licet Epiſcopus infamiam infamis ipſo iure, vel per ſententiam cõdemnati de crimine incurſam non tolleret: vel etiam cum eis non diſpenſet (cùm hoc ei non liceat) nihilominus ſi diſpenſaret, tamen ab accuſatione & teſtimonio repelluntur, cùm ſint infames hæc ibi ille, qui & in c. qualiter, & quando. el ſecondo col. 6. in principio in verſic. credimus tamen. refert prædicta verba Innocentij, cui ſe ſubſcripſiſſe patet, cùm ipſis non aduerſetur. & ſubdidit infraſcripta dicens, maior † enim & euidentior eſt infamia, quæ ex pœna procedit, quàm quę ex ſententia, & ſtatim habet hunc effectum, vt ſibi vbique beneficia Eccleſiaſtica licitè denegentur. c. paſtoralis. in fine. extra de paſtoralibus: & hunc effectum dicunt quidam habere quamlibet ſententiam de crimine latam ſecundum Innocentium, cuius eſt Gloſa, quam Hoſt. non poſuit. hęc ibi. idem ſentit Specul. in lib. 2. titu. de officio ordin. §. incip. poſtremo loco dicendum. num. 8. in verſic. hoc etiam nota. vbi infraſcriptis verbis vtitur, videlicet. Hoc etiam nota, quòd ſi Epiſcopus ſuſtineat infamem ipſo iure, vel per ſententiam cõdemnatum, vel etiam diſpenſet cum eo: cùm tamen diſpẽſare non poſſit, vt 2. quæſt. 3. §. hinc colligitur. tamen talis non admittetur ad accuſandum vel teſtimonium: cùm ſit infamis. Infamis enim irregularis eſt: hæc ibi. qui & in lib. 3. titu. de accuſatione: §. ſequitur videre, de contumacia. nu. 9. idem videtur aſſeuerare, arguendo ex verbis eius á cõtrario ſenſu. nam ibi infraſcriptis vtitur verbis, videlicet: Cùm enim non fuerit de aliquo crimine cõdemnatus, non

fit

fit infamis per sententiam, sed ipso facto secundum Azonem: hæc ille, quibus verbis tacitè etiã dixit vnumquemque condemnatum de aliquo crimine per sententiam fieri infamem infamia iuris. Idem Azo in summa in titulo. Quibus causis alicui infamia irrogatur, numero vndecimo. §. iuris autem infamia, vbi dicit. Iuris autem infamia quandoque irrogatur ipso facto, idest ipso iure propter hoc, quòd aliquid factum est, quandoque demum lata sententia, quandoque ex genere pœnæ, hoc est propter impositionem pœnæ ipso facto, siue ipso iure, & in §. per sententiam, numero primo, vbi infrascriptis vtitur verbis, videlicet. Per sententiam autem irrogatur
4 infamia † si damnetur aliquis in publico crimine: si verò sit priuatum crimẽ non publicum, si quidem actio pecuniariter proposita ex eo crimine infamaret, & crimen criminaliter propositum infamabit, & idem Doctor eadem repetens ibidem, numero tertio, dixit. Infamat autem sentẽtia in prædictis actionibus, si lata fuerit a Iudice, qui habeat iurisdictionem. Bartolus quoque præ-
5 senti conclusioni se subscripsit. Nam in l. infamem, numero quarto. ff. de publicis iudicijs, dicit, quòd condemnatus, siue ciuiliter, siue criminaliter actum fuerit, erit infamis, & ibidem numero septimo, & octauo, dicit quòd Glo. in l. 3. §. præterea. ff. de suspect. tut. & in l. vlt. C. de suspect. tuto. & in l. secunda. C. de modo multæ. Dynus in dicta l. tertia, & Cynus in l. finali. C. de suspect. tuto. dicunt, quòd condemnatus ex inquisitione non efficitur infamis. Contrarium videtur tenere Oldr. & Andre. de Pisis. Ratio qua non debet inspici ordo procedendi, quia si hoc esset verum, nullus hodie cõdemnatus etiam per accusationem esset infamis, quia cessat ordo antiquus, vt in l. ordo. ff. de publicis iudicijs. Ego aliter dico, sic inquit ipse Bartolus vbi supra. Quandoque quis est damnatus ex inquisitione, & punitur aliqua coertione, quæ eũ infamat, & tunc est infamis, vt l. ictus fustium. ff. de his, qui notantur infamia. Vnde illi, qui hodie mitrantur, puto quòd sint infames, licet mitrentur ex inquisitione: si autem non est punitus publico iudicio, sed solum condemnatus, non efficitur infamis. Si verò inquisitio succedit de directo in locũ actionis publici iudicij, tunc damnatus est infamis, vt in l. Athletas. §. calũniator. ff. de his, qui notãtur infamia, & rursus idem Bar. ibidem nu. 10. vers. Quæro vtrum confessus dicit, q̃
5 confessus † de crimine extra iudicialiter in duobus casibus solũ efficiatur infamis. Primò si post confessionem sequuta est castigatio, vt in d. l. ictus fustium, cũ sua glosa. Secundò si hoc confitetur paciscendo de crimine, vt l. quoniã. ff. de his, qui not. infa. si verò
6 confitetur † in iudicio nõ est infamis. Nã edictum p̃toris requirit

ad hoc, vt quis sit infamis, quòd sit de crimine damnatus. vt in l. prima, ff. de his, qui notãtur infamia, modò in accusatione criminali confessus de crimine non est damnatus, nec habetur pro damnato. vt in l. si confessus. ff. de custodia, & exhibitione reorum. Vbi hæc habentur, videlicet. Si confessus fuerit reus: donec de eo pronuncietur in vincula publica conijciendus est: vbi Glo. dicit quòd confessus non habetur pro iudicato in causa criminali, secus in causa ciuili, vt in l. prima, ff. de confessis. & l. finali. C. de confessis. Quapropter Bartolus vbi supra, cùm in ciuilibus con-
7 fessus † habeatur pro conuicto, & condemnato, vt in l. vnica. C. de confessis, (vbi dicuntur hæc. Confessos in iure pro iudicatis haberi placet: quare sine causa desideras recedi a confessione tua, cùm & soluere cogeris. hæc ibi) dicerem (inquit Bartolus) eum infamem, & sic intelligo Glosas prædictas si possent ad hoc aptari, aliàs male dicerent. Non obstat. l. si reus. ff. de procur. quia aliud est cõfiteri, aliud soluere. Ille enim qui confitetur: vel confitetur, vt damnetur, vel vt habeatur pro damnato, meritò cũ sit damnatus efficitur infamis ex edicto prætoris: sed si vult soluere, tunc non confitetur, vt condemnetur, vel vt pro condemnato habeatur, sed vt propter solutionem iudicium euadat, & iste non est infamis ex edicto prætoris, quia non est damnatus: sed videtur magis absolutus: absoluetur enim ab instantia iudicij, & ideo remedium est, vt quis soluat † ante cõdemnationem, quia
8 si soluit non erit infamis, & tene menti hanc practicam. Idem Bartolus ibidem, numero vndecimo, dicit subsequenter. Item di-
9 citur hic damnatus † de crimine iniuriarum est infamis. Idẽ Bartolus in l. sed si furti, numero secundo, ff. de his, qui notãtur infamia dicit, quòd sentẽtia lata contra aliquem statim infamat, nec
10 † expectatur donec transeat in rem iudicatam. Nam quædam est executio ipsius sententiæ, quę fit facto hominis, & ista non põt fieri infra tẽpus appellationis interponendæ: quædam est executio, quæ fit a lege, vt infamia, & in his, quæ continent diminutionem status, tunc sententia statim trahit secum executionem, vt hic & in l. qui vltimo, & l. quoad statum, ff. de pœnis. Baldus quoque se subscripsit nostræ conclusioni in capitulo testimonium, numero primo, extra de testibus. dicens: infamia autem est triplex,
11 † scilicet Ciuilis, Canonica, & infamia facti. Cõtrahitur autem ciuilis infamia tribus modis. Nã contrahitur interdum ipso facto in quibusdam casibus expressis in iure, interdum per sententiã diffinitiuam, scilicet Iudicis non arbitri. Item per interlocutoriam
12 non contrahitur infamia † iuris: & ideo sententia banni, cùm sit interlocutoria non infamat, vt in l. quid ergo. §. quantum, & §. ex

com-

compromisso.ff.de his,qui notantur infamia. Nam in dicto §. quantum, hæc habentur, videlicet. Quantum ad infamiam pertinet, multum interest in causa, quæ agebatur, causa cognita aliquid pronunciatum sit, an quædam extrinsecus sint elocuta: nã ex his infamia non irrogatur. Vbi dicit Glosa in versiculo sint elocuta, scilicet inter loquendo. & sciendum, quòd in dicto §.ex compromisso. hæc habentur, videlicet. Ex compromisso arbiter infamiam non facit,quia non per omnia sententia est. hæc ibi, & idem docet Glosa in versiculo non facit. hæc Baldus vbi supra, qui in capitulo veritatis,numero tertio, ext.de restitu.spoliat. infrascriptis verbis vtitur, videlicet, ibi [sine spe restitutionis.] Nota infamem per diffinitiuam non posse de ordinata iustitia reintegrari ad famam, concordat textus in l.prima, §.de qua.ff.de postulãdo.Idem docet idem Baldus in capitulo cum te. numero primo,ext.de sententia,& re iudicata,dicens. Condemnatus actione iniuriarum est infamis,& idem Baldus in capitulo at si clerici.ext.de iudicijs, numero 27. §.quæro an depositus dicit,quòd
13 infamis † in vno loco,est infamis vbicunque, quia fama est indiuisibilis:Antonius etiam de Butrio se subscripsit præsenti conclusioni in capitulo cum te.ext.de sententia, & re iudicata. Notabili primò dicens.Nota quòd senten-
14 tia † in causa,& actione iniuriarum, quantumcunque super minima iniuria infamat etiam si sententia sit iniusta secundum vnum intellectum, & idem docuit Antonius rursus nostræ conclusioni se subscribens in capit.at si clerici, columna octaua, in versiculo plura dicit Glosa. Primò quòd non est infamis. ext.de iudicijs. infrascriptis vtitur verbis, videlicet. Primò quòd non est infamis de crimine ciuiliter damnatus,& in hoc Doctores reprehendunt eam, quia contra l.furti.ff. de his, qui notantur infam. & l. non potest. ff.de furtis.alleg. per eam de quo in capitulo multi, secunda quæstione prima. Aduerte inquantum dixi condemnatũ, vt confessum de crimine infamari, est verum, quando damnatur ex confessione, & sententia secuta propter confessionem,vel probationem veram: secus si damnetur ex ficta cõfessione, propter contumaciam,quia illa confessio
15 nec contumacia infamat: hæc ille ibi,qui paulò post infrascriptis vtitur verbis.Tertiò Glosa dicit, quòd infamia iuris quis deponitur:& habes effectum infamiæ iuris,ex quo nota, quòd omne cri-
16 men inducens † infamiam iuris est depositione dignum.hæc ille. Panormitanus quoque se subscribens nostræ conclusioni in capitulo cum te. columna secunda, notab.secundo,ext.de sententia, & re iudicata.infrascriptis verbis vtitur, videlicet. Nota secundo, quòd licet actio iniuriarum sit
17 priuati iuris, † vt l.finali. C. de iniurijs. tamẽ irrogat infamiam condemnato, vt hic, & l.1. ff.de

his, qui notantur infam. & scias,
18 quòd infamia iuris † quandoque irrogatur in genere delicti per sententiam declarati, quandoque ex genere pœnæ, quandoque ipso facto, idest ex genere facti, quod prosequere, vt legitur in capitulo infames, §. porrò infamia, tertia quæstione septima, & idem Panormitanus in capitulo at si clerici, numero 26. ext. de iudicijs infrascriptis vtit verbis, videlicet. Primò sentit Glosa, quòd damnatus ciuiliter de
19 crimine, quod infamat † non efficiatur infamis, cuius contrariũ notat Glo. in capitulo cum te. extra de sententia, & re iudi. & illa verior, & communiter approbatur, quod etiam tenet Glo. capitulo multi, secunda quæstione prima. Nam iura communiter dicunt dãnatum de crimine publico esse infamem: nec distinguitur, an ciuiliter, an criminaliter agatur, vt in l. 1. l. Athletas. & l. furti. ff. de his, qui notãtur infa. & l. infamem. ff. de publ. iudi. Vbi hoc notat Glo. & Bartolus. Secundò sentit Glo. quòd confessus cri
20 men † de quo quis damnatus efficeretur infamis, incurreret infamiam. Nam Glo. in l. ictus fustiũ. ff. de his, qui notãtur infamia, tenet quòd incurrat infamiã, quantumcunque sententia non sit secuta, & ita videtur tenere Innocentium in capitulo super his, ext. de pœnis. & ideo in casibus, in quibus quis efficeretur infamis per sententiam, efficeretur infamis per solam confessionem ratione prædicta, quando confessio fuisset vera confessio, secus si fuisset ficta: & idem Panormitanus in capitulo testimonium, numero sexto, in versiculo, & dicitur infamia iuris. ext. de testibus. Vbi dixit. Et dicitur infamia iuris illa, quæ irrogatur per sententiam, vel ipso facto in casibus, in quibus iure cauetur, duntaxat de quibus vide textũ, & Glo. bonam in capitulo infames, §. porrò, tertia quæstione septima, & l. Athletas, §. calumniator. cum §. sequenti. & l. 1. ff. de his, qui notantur infam. & tenet hanc regulam, quòd regulariter omnes in-
21 fames † secundum leges sunt infames secundum Canones. hoc probat text. not. in c. omnes verò, 6. q. 1. Notat Innocentius in c. qualiter, & quando, el secondo, de accusat. Henricus Boich quoque se subscripsit præsenti nostrę conclusioni in cap. cum te. ext. de sententia, & re iudicata. & quoniam perpulchrè quidem hanc materiam pertractat, iccircò ad verbum referemus eius sententiã & tenorem verborum legũ, quas ipse citat, cùm scitu digna sint, & memoriæ comendanda pro pleniori notitia istiº materiæ. Quapropter sciendum, quòd his verbis vtitur, videlicet. Si quæris vtrum, & quando Iudex iudicando, seu condemnando videatur famam reseruare, vel non. Distingue. Aut Iudex condemnat aliquem de crimine nõ famoso: aut condemnat eum de crimine fa-
22 moso. † In primo casu quantumcunque pœnam imponat, non infamat, quia non pœna, sed

cau-

23 causa † existimationem fugillat, vt in l.nullam. C.ex quibus cau.not.infamia.Vbi hæc habentur,videlicet.[Nullam existimationis infamiam auunculus tuus pertimescat actibus fustiũ subiectus ob crimen quæstione habita,si sententia non præcessit ignominiæ maculam innodans.] & clarius elicitur ex textu in l.ict⁹. ff.de his, qui not.infam. vbi hæc habentur,videlicet. [Ictus fustiũ infamiam non importat, sed causa propter quam id pati meruit, si ea fuit, quæ infamiam damnato irrogaret: in cęteris quoque pœnarum generibus eadem forma statuta est.] hæc omnia, tamen vera sunt regulariter,sed fallunt, quando pœna aliqua imponeretur,quæ ciuitatem,vel libertatem adimeret,nam tunc pœna durante esset infamis, sed ea sublata non, vt in l.cognitionum. §.minuitur,& §.consumitur.ff.de varijs,& extraordinarijs cognitionibus. Vbi hæc habentur, videlicet.[Minuiť exstimatio quoties manente libertate circa statum dignitatis pœna plectimur, sicut cum relegatur quis,vel cùm ordine mouetur, vel cum prohibetur honoribus publicis fungi, vel cum plebeius fustibus cęditur, vel in opus publicum datur, vel cùm in eam causam quis incidit, quæ edicto perpetuo inter infamię causas annumeraťur.Consumitur verò quoties magna capitis minutio interuenit, id est cum libertas adimitur, veluti cum aqua, & igni interdicitur, quæ in persona deportatorum euenit, vel cùm plebeius in opus metalli,vel metallum datur: Nihil enim refert, nec diuersa pœna est operis, & metalli, nisi ꝙ refugæ operis,non morti,sed pęne metalli subijciuntur.] Idem & apertius habetur in l.falsi nominis.§.Ordine. ff.ad l.Cornel. de falsis. Vbi hæc habentur, videlicet.[Ordine decurionũ decem annis aduocatum motum, qui falsum instrumentum cognoscente Prędide recitauit post finem temporis dignitatem recuperare respondi,quoniam in Cornelliam,falso recitato, non facto, non incidit. Eadem ratione plebeium ob eandem causam exilio temporario punitum, decurionem post reditum rectè creari,] hæc ibi. Ex quibus omnibus luce meridiana clarius elucet veritas istius primi membri, ac distinctionis. In secundo casu, scilicet, quando Iudex condemnat

24 de crimine famoso † (vt in casu proposito in nostra conclusione, vt probatum fuit supra per dicta iura) summoperè expedit pro decisione istius quæstionis distinctione tali vti, dicendo, aut Iudex condemnando imposuit pœnam regularem, & consuetam, & tunc perpetuò est infamis,vt docet Bartolus in l.etsi senerior,numero octauo,C.ex quibus cau.infa. irrog. & etiam elicitur ex text.in l.1.in fi.ff.de his, qui not. infa.in quo enumerãtur multi casus, ratione quorum aliquis infamis infamia iuris efficitur

Digitized by Google

tur ipſo facto, vtputa, qui lenocinium fecerit, & aliquis pro aliquo delicto (de quo fuit condemnatus in iudicio) enumerato in dicta l. vt qui ſunt ij, qui per ſententiam fuerunt damnati pro iniurijs illatis, vel pro calúnia. Et iccircò diximus hoc elici ex dicta l. 1. quia cum ibi dicatur tales criminoſos, & nullam mentionem ibi faciat textus de tempore vtiquè ſequitur legem ipſam voluiſſe tales eſſe perpetuò infames: animaduertendum tamen, quòd ſecundum doctrinam Bartoli ibidem, num. 3. Infamia iu-
25 ris ciuilis † eſt duplex; nam alia incurritur ipſo facto abſque miniſterio Iudicis: Nam eo ipſo, quòd quis facit aliquid prohibitum ipſum proferre ſententiam infamiã irrogat: & hoc eſt, quod dicitur ipſo facto quem incurrere pœnam, ideſt propter ipſum factum, & illud idem dicitur ipſo iure, & ſic in effectu idem im-
26 portat dicere, † ipſo iure, & ipſo facto, & hoc videtur ſentire Gloſa, quæ incipit. Decem vel vn decim caſus: ſed melius dicas, quòd dicta Glo. incipit. Qui eam in poteſtate decem, vel vndecim. & iſtud eſt quandocunque lex notat factum, vt in prima, & tertia parte huius l. 1. & l. palam. §. qui in adulterio. ff. de ritu nupt. quandoque iſta infamia non irrogatur ipſo facto per legem, niſi ſuper facto ſequatur ſententia Iudicis, vt in ſecunda parte huius l. 1. quod apparet, quia lex non notat factum, ſed condemnationem factam ſuper facto, (vt magis propriè loquamur) ſuper accuſatione, vel actione, quæ oritur ex ipſo facto, ſeu propter factum. hæc omnia notabilia ſunt ex ipſo Bartolo, & Gloſa vbi ſupra. Et ſciendum quòd prædicta de hoc ſecundo caſu ſunt veriſſima, & verificantur quoque in eo, qui
27 fuit punitus † pro aliquo ex dictis famoſis criminibus pœna tẽporali, ſeu ad tempus: nam etiam in hoc caſu remanet perpetuò infamis, niſi ſecum diſpenſatũ fuerit ab eo, qui talem poteſtatem habet, vt docuit textus. *in l. qui cum vno teſticulo. §. ad tempus. ff. de re militari.* Vbi hæc habentur, videlicet. [Ad tempus relegatus ſi expleto ſpatio fugæ (ideſt relegationis, vt docet ibi Gloſa) militem ſe dedit, cauſa damnationis quærenda eſt, vt ſi contineat infamiam perpetuam, idẽ obſeruetur, ſi tranſactum de futuro ſit, & in ordinem redire poteſt, & honores petere militiæ nõ prohibetur.] hæc ibi. ex quibus patuit, vt benè arguit *Henricus Boich.* Vbi ſupra, quòd pœna etiam temporalis impoſita pro crimine famoſo, ſeu propter qđ incurritur infamia iuris, quem efficit infamem perpetuò quid & apertius probatur per textum in l. ad tempus. C. ex quibus cauſis infa. irrogatur. Vbi hæc habentur, videlicet. [Ad tẽpus in opus publicum damnati priſtinũ quidem ſtatum retinent, ſed damno infamiæ poſt impletum tempus ſubijciuntur.] hæc ibi. Vbi gloſa

nobiſcum

nobiscum sentit in versic. subijciuntur. Sed si Iudex imposuerit aliam pœnam, quàm regularem, ac consuetam, seu indictam a lege ratione criminis famosi, seu infamiam irrogantis post sententiam diffinitiuam: in tali casu subdistinguendum erit tali pacto, videlicet. Aut imposuit pœ-
28 nam pecuniariam † pro pecuniaria etiam si ipsam auxerit, & in his casibus semper remanet infamis, vt docet textus in l. quid ergo. §. pœna grauior. in versic. sed si in causa. ff. de his, qui not. infa. vbi hæc habentur, videlicet. [sed si in causa furti, nec manifesti in quadruplum Iudex cõdemnauerit, onerat quidem reum pœna aucta (nam ex furto, nec manifesto in duplum cõueniri debuit) verum hanc rem existimationem ei non conseruasse, quãuis si in pœna non pecuniaria eũ oneraſſet transactum, cum eo videretur.] hæc ibi. Idem dicitur per Bartolum, Glosamq; ibidẽ, & in versic oneraſſet, & idem dicitur a prædictis Doctorib. ibidem arguendo a fortiori, quando Iudex imponeret pœnam pecuniariam pro corporali statuta a lege, nam tunc infamia irrogatur, vt docuit Bartolus in l. etsi seuerior. numero septimo, C. ex quibus cauſ. infam. irrogatur, & ibidem Glosa, & Henricus in dicto capitulo cum te. Aut Iudex imponit pœnam corporalem pro pecuniaria, vel corporalem pro corporali, & tunc subdistinguendum erit tali pacto. Aut Iudex imposuit pœnam grauiorem ea, quæ imposita fuit per legem, & tunc. Aut talis pœna erat diuersi generis. Aut eiusdem: si primò, vt puta, pro pœna pecuniaria imposita a lege imponeretur pœna corporalis, vt puta relegationis, vel huiusmodi, & tunc dicendum, quòd ex talis pœnæ iniunctione videtur fuisse a Iudice secum dispensatum super infamia. Quapropter taliter punitus pro crimine famoso non incurret infamiam iuris, vt docuit textus in dicta l. quid ergo, §. pœna grauior. infrascriptis præcisis verbis vtens, videlicet. [Pœna grauior vltra legem imposita existimationem conseruat, vt & constitutum est, & responsum: vt puta, si eum, qui in parte bonorum mulctari debuit, Præses relegauerit dicendum erit duriori sententia cum eo transactum de extimatione eius, iccircoque nõ esse infamem.] hæc ibi. Idem dicemus si imposita fuisset grauior pœna eiusdem generis, vt pro minori corporali maior corporalis fuisset imposita: nam tunc videretur secum dispensatum, & sic euaderet infamiam etiam in crimine famoso, vt docuit textus in l. in seruiorum. §. in personis. ff. de pœnis, vbi hæc habentur, videlicet. [In personis tam plebeiorum, quàm decurionum illud statutum est, vt qui maiori pœna afficitur, quàm legibus statuta est, infamis non fiat. Ergo etsi operę temporario quis mulctatus sit, vel tantum fustibus cęsus, licet in actione famosa, veluti furti, dicendum erit infamẽ non

Digitized by Google

eſſe: quia & ſolus ſuſtium ictus grauior eſt, quàm pecuniaria dãnatio.] hæc ibi. Idem Glo. ibidem in verſiculo infamis. Bartolus, & Henricus vbi ſupra. Idipſum docuerunt ſupra citati Doctores, quorum tamen ſententia limitanda erit, dicendo ipſam fore intelligendam veram in vtroque caſu, ſecundum Bartol. in dicto §. pœna. numero decimo, & in l. etſi ſeuerior. numero ſeptimo. C. ex quibus cau. irrog. infa. & ſecundum Henricum vbi ſupra, numero ſeptimo, dicentes, quòd quando pœna aucta fuiſſet propter aliquod extrinſecum accidens, præter naturam delicti in exemplum aliorum, quia multi erant delinquentes in illo delicto, vel tunc inſtabat magnum periculum: nam tunc infamia tollitur, prout docuit textus in dicta l. etſi ſeuerior. §. pœna. vna cũ glo. ibi. vt docuit ibidem Bart. numero ſeptimo: & ratio eſt ſecundum eoſdem, quoniam tunc tacitè ſecum videretur diſpenſatum ſuper infamia, vt docuit textus in dicto §. pœna grauior, & in dicto §. in perſonis. Aut fuit aucta pœna ſtatuta a iure per Iudicem ipſum ex natura delicti propter aliquas qualitates inhęrentes ipſi delicto (quæ ponuntur in l. aut facta. ff. de pœnis. in ſex primis qualitatibus ibi recenſitis.) Tunc licèt augeatur pœna, non tamen tolleretur infamia, quia in tali caſu non diceretur pœna grauior vltra legem impoſita, quod requirit dictus textus in dicto §. pœna, ſed ſecundum legem, & prout requiruntur qualitates delicti. hæc ille Doctor in d. l. etſi ſeuerior. numero ſeptimo, & horum ratio ſecundum dictum Bart. vbi ſupra
29 eſt, quia pœna † non debet inducere premium. vt in l. relegatorum. §. fin. in verſic. neque enim, ff. de interdict. & relegat. Vbi hęc præciſa verba habentur, videlicet. [Neque enim immunitatem pœna tribuere debet.] hæc ibi. Pro cuius rei maiori intelligentia ſciendum, quòd altera ex his quatuor cauſis contingit dici v-
30 nam pœnam † maiorem altera videlicet. Primò vel ratione effectus, vel ſecũdò ratione durationis, vel tertiò ratione aſperitatis, aut quartò ratione opprobrij. Ratione enim effectus: pœna excommunicationis dicetur maior omnibus pœnis: cùm operetur damnationem mortis æternæ, vt docuit textus in capitulo nemo Epiſcoporũ, vndecima quæſtione tertia. Vbi dicitur Anathema eſſe æternæ mortis damnationẽ, & hæc pœna operatur quoq; priuationem communionis fidelium omnium, vt docet textus in c. ſicut Apoſtoli. 11. q. 3. priuat Eccleſię Sacramentorũ participatione actiua, & paſſiua. vt in c. Engeltrudam. 3. q. 4. & priuat denique multis alijs commodis tam temporalibus, quàm ſpiritualib⁹, de quibus aliàs plenius dicemus. Ratione durationis ipſius pœnę. Depoſitionis pœna eſt maior omnibus alijs, durat enim in perpetuũ vt in c. conſtitueretur. diſt. 50. ũt poſt ſatisfactionem. vt in c. mitor. diſt. 50. quod non contingit

in

in pęna excommunicationis. Ratione asperitatis, pęna corporalis est maior omnib.alijs: illa.n. sentitur actualiter, quod nō est in alijs. Vnde lib.Iob. c.2. vers.4. & ę.dicitur[pellem pro pelle, & cūcta, quæ hēt homo dabit pro anima sua. Alioquin mitte manum tuam, & tange os eius, & carnem, & tūc videbis, ꝙ in faciem benedixerit tibi.] Ratione opprobrij pęna signationis in fronte cū ferro candēti, & pęna fustigationis per ciuitatem; & similis pęna dicenda erit grauior alia. Quæ omnia de comparatione pęnarū adinuicem docuit Archid. in c. corripiantur. 24.q.3. quem sequens refert Henricus vbi supra. Si verò

31 Iudex imponeret pęnam † ęqualem pœnæ iniunctę a iure pro crimine famoso, seu pro quo incurritur infamia iuris, & in hoc casu dicendum erit, ꝙ damnatus pro tali crimine remanebit infamis, quod probari docuit Hēricus vbi supra, per iura, quæ dicunt, quòd de æquipollentibus idem est iudicium, & quòd non refert quid

32 de æquipollentibus † fiat, vt habetur ex text. in l.fin.§.fi.ff.mandati. Vbi hæc pręcisa verba habentur, videlicet. [Mandaui in hæc verba, Lucius Titio Caio suo salutem. Peto & mando tibi, vt fidē dicas pro Publio Meuio apud Sempronium, quęque a Publio soluta tibi non fuerint me represēturū hac Epistola manu mea scripta notum tibi facio. Quęro si non fideiussisset, sed mādasset creditori, & aliàs egisset, quàm quod ei mandatum esset. An actione mandati teneretur? Respōdeo teneri,] hæc ibi, quod & probatur per textum in l.fideicommissa.§.si cum ita.ff.de legatis tertio, vbi hæc habentur, videlicet. [Si cùm ita fuerit fideicommissum relictum, si morte patris iuris sui effectus fuerit, & emancipatione sui iuris effectus sit: non videri defecisse conditionem, sed & cùm mors patris contingat, quasi existente conditione ad fideicommissum admitetur.] hæc ibi, quæ omnia Glosa in dictis iuribus simpliciter, & libenter ad litteram amplexata fuit, inde eliciendo regulam illam peroptimam, in qua habetur, quòd non referat quid de æquipollentibus fiat, quod & alijs ibi citatis iurib. dicta glosa probare nititur. Attamen si Iudex imposuerit pœnam minorem illa, quę de iure imponenda venic-

33 bat, † tunc tali pacto distinguendum erit, prout docuit Bartolus in dicta l. quid ergo. §. pœna grauior, numero vndecimo, sequens doctrinam Glosæ ibidem in versiculo oneraſſet, dicentis, quòd si Iudex minuisset pœnam causa cognita, remitteret infamia, sed si sine causę cognitione infamia nō remittitur. hæc Glosa. Ipse verò Bart. inquam vbi supra infrascriptis vtitur verbis, videlicet. Tu dic Glosā benè dicere per doctrinam. Etsi seuerior. C. ex quibus can. infa. irrogāt, adde, ꝙ ibi hæc habentur, videlicet. [Etsi seuerior sententia dici debuit, tamen

cum

cùm Procõsul vir Clarissimus certis rationibus motus, mitiorem sententiam dixerit, & ordine Decurionum. te biennio abstinere iusserit: transacto tempore non esse te in numero infamium, palàm est: eò, quòd post biennium remisisse tibi prohibitionem decurionatus Iudex videtur.] hæc ibi. vbi idem fatetur Glosa in versi. cerois rationibus, & in vers. remisisse. Dicit ergo Bar. vbi supra, quod tamen intelligẽdum est secũdum exempla diminutionum, quæ hìc ponuntur in Glo. Nam quandoque fit diminutio ex causa, quæ minuit delictum, vt propter iuuentutem, vel senectutem; vel quia fecit homicidium sine dolo, vel quia nimio dolore commotus, vt si interfecit adulterum cum vxore repertum, vt in l. 1. in fine. ff. ad l. Cornel. de sicarijs: tunc tollitur infamia: ita loquitur dicta l. etsi seuerior. hoc etiam indicat ipsa natura, & nostri mores: si enim dicitur, talis fecit homicidium: statim tu excusas eum, si ipse habuit iustam causam faciendi, vel erat quidam puer, vel similia. Sed si est talis causa, quæ delictum non minuit; vt puta, propter dignitatem nataliũ, punitur mitiùs, quàm alter. certè non minuitur infamia, vt in l. Quædam. ff. de pœnis. hęc Bar. sed tu scito quòd in dicta l. quædam. hæc habẽtur, videlicet. [quędam delicta pagano, aut nullam, aut leuiorem pœnam irrogant, militi verò grauiorem. Nam si miles artem lubricam fecerit, vel in seruitutem se venire passus sit: capite puniẽdum Menander scribit.] hæc ibi. Ex his ergo omnibus patuit veritas nostræ conclusionis vnà cum multis notatu dignis, prò maiori intelligentia præsentis conclusionis, ac totius huius materiæ. Felinus quoque se subscripsit præsenti nostrę conclusioni in dicto c. cùm te. dicens, quòd
33 † damnatus actione iniuriarum infamis est, prout docuit Ioannes de Ana. in c. inquisitioni. col. 2. in versic. aut processit diffiniendo, ext. de accusat. dixit. *Aut processit diffiniendo. & tunc si processit contra præsentem (vt in casu nostro,) est infamis: quia est*
34 *diffinitiuè condemnatus* † ex causa famosa. hæc Doctor ille. idẽ fatetur ipse Ioannes de Anan. in c. inquisitioni. col. 2. in versic. aut processit diffiniendo. extra de accusat. vbi referens sententiã Baldi dicẽtis, quòd etiam dum proceditur per viam inquisitionis, qui condemnatus ex causa famosa fuerit per sententiam *diffinitiuam, efficitur infamis. quod dictum* ipse limitat verũ paulò post in versic. considera si. dicens hoc esse verum, quãdo fuit processum ad instigationem, & promotionem alicuius. quia tunc omnino efficeretur infamis, vt docet Bar. & sequaces. ex quibus patuit ipsum Ioannem de Ana. se subscripsisse nostrę conclusioni, cum crimina pro quibus fuit condemnatus, sint famosa, & sit processum ad inquisitionem ad instigationem Monasterij, quod & rursus

by Google

sus confirmauit amplectendo sen tentiam Innocentij in c.qualiter, & quando, el secondo. ext.de accusat.& Federic. de Senis in consilio 223. & hoc ipse Ioannes de Ana. dixit in c. cùm oporteat . col.4.in versi.quærit hic Do. Flo. vbi infrascriptis verbis vtitur,videlicet. Quærit hic Dom. Flor. ad finem: An infamia probata in vno iudicio habeat effectum quo ad faciendum fidem in alio . verbi gratia : opponitur electo infamia ne confirmetur, & producitur instrumentum sententiæ , in quo continetur, quòd conuentus actione depositi , negauit depositum, fuit conuictus,& condemnatus ; & sic infamis effectus : videtur , quòd non sufficiat per id, quod habetur in c.penultimo.extra de sent.& re iudic.& quia res inter alios acta,&c. contrarium disputando tenuit Federicus de Senis in consil. 223. & mouetur per notata per Innocentium in c. qualiter & quãdo, el secõdo. ext. de accusatio.hæc ille, cui se subscripsit Decius vtens infrascriptis verbis paulò post per me referendis. Decius quoque præsenti nostræ conclusioni se subscripsit in c.At si clerici.col.12.num. 34.35. 36.vbi disputat, arguit , & denique concludit , quòd confessus in iudicio legitimo tantum , crimen famosum,efficietur infamis, & à fortiori , si indè fuisset condemnatus iuxta argumentum, ac regulam illam vulgatissimã. propter quod vnumquodque tale , & illud magis , vt in c.cùm in cunctis.de elect.& in num. 37. rursus idem fatetur dicens, & quòd supradictum est de confessione,quę infamat , verum est in vera confessione: secus in ficta : hæc ille. & q̃ vera fuerit cõfessio dicti Presbiteri propositi in hac quęstione, patet : cum facta fuerit sine tormentis & coram legitimo Iudice : & sciendum quòd idem Decius ipse confirmauit ibidem nu. 43. in versiculo quinta , & vltima conclusione infrascriptis verbis vtens, videlicet.quinta,& vltima conclusio , q̃ si virtute sententię, & processus in causa ciuili quis factus sit infamis , repelli potest ab omni actu , à quo infamis repellitur , quia respectu infamiæ sententia lata cõtra vnum in vno iudicio facit fidem in alio,vt concludit Federicus in consi.25. Titius electus,col.penult.& not.per glo.in l.ex ea.de postulat. in glo. 2.& in c.testimonium. in versic. Grauata . extra de testibus . cum similibus , vt tradit Alexan. in l. sępe.col.8. in versic.tamen aduertendum est,de re iudic.& limitatur hoc per Bald.in l.2.§.deinde. in fin.de origine iuris, & tradunt Mod.in dicto c.testimonium.col. penult.& Federicus in alio consilio 155.Ioannes de Ana.in c.cùm oporteat.col.fin. de accusat. hæc ille.Sciendum tamen,quòd verba Ioannis de Ana. supra retuli ad verbum. Marianus Socinus idem testatur in c. qualiter & quando, el secondo.nu.1253.extra,de accusat.vbi sequitur sententiã Bart. supra relatam.& idem Doctor.in c.supra his.nu.10.11.& 14.& 19. extra de accusat.& Aug. Berous in c.

in c.1.nu.41.extra.de accusat.dicens infamiam iuris irrogari vel ipso iure in quibusdam criminibus,vel per sententiam:idem docet Syluester in versic. infamia.§. 5.qui dicit iuris infamiam incurri per iniurias illatas.& sic patuit veritas conclusionis vnicæ circa primum articulum propositum.

Felinus quoque nostræ se subscripsit conclusioni in d. c. Cùm te,nu.10.extr. de sent.& re iudic. & idem facit in c.ficut olim.num. 22.extra de accusat. sequens sententiam Baldi in l. depositum. C.depositi. vbi dicit, quòd condemnatus ex actione infamante, fit infamis,& possit deponi. Idē Felinus dicit,quòd confessus crimen suum in iudicio criminali, dicatur infamis infamia iuris. & hoc probat in c.At si clerici, nu. 25. extr.de iudicijs. idem sentijt Cardinalis à Turrecremata in §. porro. nu. 4.lib.3.q. 7. iuxta textum ibi contentum.

Circa secundum articulū vnica conclusio sit: hæc infamis infamia iuris † effectus est irregularis. & probatur hæc conclusio auctoritate Doctorum. Nam hoc docet Specul.in lib.1. titu. de dispensatione.§. iuxta propositionis ordinem. nu.18. in versi.infamis enim est irregularis. & idem rursus docet in eodem lib.1. titu. eodem.§.fin.nu.8.in vers.infamis enim irregularis est. Idem docet Archidiaconus in c.qui in aliquo in principio.dist.51.Geminianus idem docuit in dicto c.qui in aliquo.in versi. quæro an ille textus locum habeat de quolibet Sacerdote. Præpositus in dicto c. qui in aliquo.in versic. quæro; an ille text.locum habeat in quacunque infamia. & denique idem docet Cardinalis à Turrecremata in dicto c.qui in aliquo. in principio.

Circa tertium articulum talis sit conclusio.Presbiter &c. effectus infamis & irregularis, est priuandus beneficijs iam obtentis,& effectus est inhabilis ad obtinenda alia beneficia, non præ-
36 uia dispensatione. † hæc conclusio probatur triplici medio. Primò per tex.in c.infamibus. de regulis iur.in sexto,vbi hæc habentur. [Infamibus portæ dignitatum non pateant.] hæc ibi. vbi per glo.& Docto.idem probatur in l.2.C.de dignitatibus. lib. 12. vbi hęc habentur,videlicet.[Neque famosis, & notatis, & quos scelus, aut vitæ turpitudo inquinat, & quos infamia ab honestorum cętu segregat,dignitatis portæ patebunt.] hæc ibi. & quòd in casu nostro loquatur hic tex. docet ibi Glo. in principio *dicens*: dic, famosis infamia *iuris*, & per sententiam, vt in actione furti,& similium.idem ibidē docuit Bar. loquens de dignitatibus simpliciter. idem docuit Innocentius in cap. qualiter & quando. el secondo.nu.10.ext.de accusat. cuius verba retulimus in probando conclusionē primi articuli,quem sequutus fuit ibidem Ioannes Andr. Ioannes de Ana. & Felinus in dicto c. qualiter & quando,el secondo.Anton.autem de Butrio se subscribendo præsenti conclusioni in

d by Google

ni in c. cùm non ab homine, col. 2. in versi. nota irregularem. extra de Iudicijs. dicit nota irregularē
37 ipso iure non fore depositum, sed deponendum. & in c. nisi. ext. de renunciat. col. 3. in principio, in vers. ex his nota. dicit quòd irregulares omnes qui priuantur officij executione, non sunt priuati beneficijs ipso iure, sed priuandi. Ioannes Andr. in dicta regula. c. infamibus, dicit quòd infames debent priuari dignitatibus obtentis. & idem in dicta regula, & c. īfamibus dicit Dynus, & Philipus Francus. Panormitanus quoque se subscripsit nostræ conclusioni in c. At si clerici. nu. 31. ext. de Iudicijs. dicens, quòd propter infamiam iuris quis sit priuatus, vel saltem priuandus beneficijs. Dominicus à Sancto Geminiano in c. satis peruersum. dist. 55. dixit quòd omne crimen
38 infamans † inducit depositionē, cuius sententię se subscripsit Felinus in c. at si clerici. col. 9. nu. 30. in versic. item dic. qui in dicto c. qualiter & quando, el secondo, videtur se subscripsisse sententiæ Ioannis de Ana. ibidem dicentis se subscribere sententiæ Antonij de Butrio & Ioannis de Imola dicentis, quòd talis non sit priuatus ipso iure, sed priuandus denuo per sententiam. vndè patet quòd Felinus vbi supra idem sentierit. Baldus quoque se subscripsit præsenti conclusioni in dicto c. at si clerici. nu. 26. vbi dicit, quòd nunquid ex quolibet maleficio potest quis deponi à beneficio. Respondeo, quòd sic: si tale est maleficium, quod de iure ciuili irrogaret infamiam: & sit actum ad hoc via ordinaria. Marianus Socinus. in c. super his. nu. 114. & 117. extra de accusat. afferens ad hoc text. in l. infamia. C. de Decurio. lib. 10. &c. & hanc conclusionem amplectitur Diaz in sua practica cano. crim. c. 223. titulo Beneficijs priuari.

Circa quartum articulum vnica sit conclusio, etsi diuersimodè docuerint circa hunc articulum Doctores, tamen in casu proposito omnes concordant dicentes,
39 quòd Episcopus † non possit dispensare, cùm ad hoc faciendum non compellatur ab aliqua necessitate scandali vitandi, sed nec propter magnam vtilitatem Ecclesiæ sui beneficij, vt patet cognoscenti infimas qualitates dicti Presbiteri: quapropter, vt veritas magis eluceſcat, sciendum, quod prima opinio Doctorum fuit, quòd nullatenus Episcopus posset dispensari cum tali infami ac irregulari: de quorum numero fuit Innocentius in c. cū te. nu. 1. ext. de sententia & re iudic. Ioannes And. in dicto c. cùm te. col. 2. in principio, Ant. de Butrio. col. 2. in versic. nunquid autem restituat Laicum. Henricus Boich in dicto c. cùm te. nu. 11. 12. & 13. & Felin. in d. c. cùm te. n. 14. & ratio est, quia hoc ipsos episcopos posse iure non est cautum. alia opinio Doctorum fuit dicentium, quòd suadente necessitate Ecclesiæ, cui præest ille infamis, q; Episcopi possint dispensare: & hoc dicit Baldus. Panormitanus verò dicit

dicit in §. at ſi clerici. §. de adulterijs. nume. 15. quòd directè, & principaliter non poteſt diſpenſare, ſed ſolùm indirectè contra ſententiam ſuam. Hodie tamen videtur ſtandum fore ſententiæ primę cũ ei concordet Sacri Concilij Trid. deciſ. in ſeſſ. 24. de reformatione c. 6. vbi hęc habétur, videlicet. licet Epiſcopis in irregularitatibus omnibus, & ſuſpenſionibus ex delicto occulto prouenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis alijs deductis ad forum contentioſum; diſpenſare, &c. cùm pateat quòd cauſa talis irregularitatis incurſæ fuerit ex delicto deducto ad forum iudicialẽ: ergo nõ diſpenſat Epiſcopus, &c.

Concludimus ergo de iure fore dicẽdum dictum Presbiterum Ioannem propter falſitatem literarum ab ipſo compoſitarũ: quibus maxima iniuria affecit Preſbiterum Georgiũ, incurriſſe infamiam iuris & irregularitatem non diſpenſandam, niſi à Papa: & de iure fore priuandum beneficijs Eccleſiaſticis, quamuis non fuerit ipſo iure priuatus.

Et hæc eſt mea ſententia deciſiua.

Ego D. Alphonſus Villagut à Neapoli Abbas Congregationis Caſſinenſis V. I. P.

SVMMARIVM.

1 *Præceptum negatiuum includit in ſe affirmatiuum, quando præceptum negatiuũ non ſortiretur ſuum effectum.*

2 *Vxor, cui mortem maritus minatus fuit, & perſe non ſterit quin ipſam occideret, non compellitur ad cohabitandum viro ſuo.*

3 *Cui licet quod eſt plus, licet vtique quod eſt minus.*

4 *Cui denegatur quod minus eſt, etiam quod plus eſt videtur prohiberi.*

5 *Scandala neceſſe eſt vt veniant, ſed vè homini illi, per quem ſcandalum venit.*

6 *Inimicis capitalibus ſe tradere nemo tenebitur.*

7 *Cautio vbicunque non ſufficit, vbi fiet ſequæſtratio perſonæ, et quare.*

8 *Litterę de ſaluo conducto, is cui fuerunt conceſſæ non tenebitur illis ſtare. & quare.*

9 *Vxoris reſtitutio viro impeditur, non ſolùm propter viri ſęuitiam, verùm etiam propter ſæuitiam conſanguineorum viri, nec non propter ſæuitiam eius in extorquendo debitum coniugale, nec non et per verborum ſæuitiam: et è contra propter ſæuitiam vxoris, et conſanguineorum eius, vir non reſtituitur: et quare: et tunc vxor erit committenda alicui honeſtæ matronæ. et quare.*

10 *Satiſdatio maleuolum animum non mutat.*

11 *Maritus ex cauſa poterit vxorem vinculare, caſtigare, et leuiter uerberare pro qualitate culparum, dummodo non procedat ad ſęua, aliàs ipſe veniret puniendus.*

12 *Vxor quando erit relinquenda viro ſuo vitę eius inſidianti, et quando non.*

13 *Maritus, qui ſine cauſa, vel enormiter uerberans vxorem ſuam puniendus*

Digitized by Google

niendus est, non autem cum causa & leuiter.

14 Episcopus & quilibet alter Iudex compellens vxorem habitare cum viro suo in casu primæ conclusionis. tenebitur ei ad omne interesse indè passum.

15 Præceptum negatiuum, vt est, Non furtum facies, an cõtineat in se preceptum affirmatiuum de restituendo bona iniustè ablata.

16 Non pascens fame esurientem, quando posset, occidere cõuincitur eum, si indè moriatur.

17 Furtum quid sit.

18 Restituere quid sit.

19 Restitutione facienda quid sit attendendum.

20 Bona aliena non restituens quomodo dicendus sit esse in actu furandi.

21 Damnum dedisse dicetur, qui causam damni dederit.

22 Seruus si sciente domino aliquem occiderit, vel vulnerauerit, Dominus eius ad interesse tenebitur.

Adultera separata a viro eam repetente, an cogi possit reuerti attenta viri sæuitia.

THEMA.

Quædam mulier per aliquod tempus in adulterio permansit viro suo sciente, & non contradicente propter quandam pecuniæ quantitatem acceptam ab adultero, qua pecunia consumpta, redijt dictus maritus ad Ciuitatem, in qua dicta adultera morabatur, & nixus fuit ipsam occidere, & ad hoc noctu ingressus est domum cuiusdam vicini eius putans ipsam domum esse propriæ vxoris: quo errore cognito redijt retrorsum, & hoc dixit quibusdam hominibus, & alijs quoq; confessus fuit se velle fingendo recõciliationem, ac reuocationem propriæ vxoris, ei promittendo pacificè secum cohabitaturum: & quòd tali cohabitatione obtenta, ipsam interficeret, & postea in remotis se fore recepturum, quo audito vxor illius non vult secum cohabitare timens sibi propter sęuitiam viri sui, etsi sæpius expetita fuisset a suo viro in vtroque foro.

DECISIO XXVIII.

Modò quæritur vtrum Episcopus, vel quicunque alter Iudex Ecclesiasticus de iure poterit dictam adulteram compellere ad cohabitandum viro suo: necne.

IN primò videtur dicendum, quòd Episcopus, vel quicunque alter Iudex Ecclesiasticus poterit illam compellere ad cohabitandum viro suo. quod & videtur probari tali pacto, videlicet.

Illud quod a Deo præcipitur est

Digitized by Google

est obseruandum de necessitate salutis ab omnibus Episcopis, & iudicibus Ecclesiasticis. At Deus omnibus hominibus indifferenter præcipit, ne vxor à viro suo separetur: imò, quòd simul cohabitare, ergo nec Episcopi, aut alij Iudices Ecclesiastici poterunt compellere cõiuges ad thori separationem, imò potius cohabitationẽ insimul habendã.

Maior propositio probatur iure Diuino, Domino dicẽte. Matt. c.19. versi. 17. [si vis ad vitam ingredi, serua mandata].

Minor probatur verbis Domini, Matth. cap.19. versic.6. Marci capit. 10. versic.9. [quod Deus coniunxit, homo non separet.] consequentia per se patet, cùm eliciatur ex maiori & minori propositione: & corroboretur regula illa, apud Sacros Theologos vulgatissima, quòd in præcepto
1 negatiuo † includatur illud præceptum affirmatiuum, sine quo negatiuum præceptum non sortiretur suum effectum, vt patet in præcepto, Non furtum facies: in quo continetur præceptum de restituẽdo rem iniustè possessam (vt latiùs probauimus in tracta. nostro quæst.25. cõclusione vnica & quæst.27. cõclus.1. de vsuris) sic & in proposito cùm propriũ munus Iudicis Ecclesiastici sit compellere homines ad obseruãtiam diuinorum præceptorum: ac per consequens compellere coniuges ad cohabitandum insimul. Inde sequi videtur, q̃ Iudices Ecclesiastici non possent compellere coniuges ad thori separationem.

Sed contra: est sententia Domini, apud Mattheum. c. 19. versi. 9. [Dico autem vobis, quia quicunque dimiserit vxorem suam, nisi ob fornicationem; & aliam duxerit, mœchatur.] Ex quibus verbis elicitur, quòd dicta regula de non separando matrimonio patiatur exceptiones aliquas.

Respondemus præsenti qõni duplici conclusione, quarum prima talis est, mulier (de qua in præsen
2 tiarum fit sermo) † nullo pacto poterit compelli ab Episcopo, vel alio Iudice Ecclesiastico ad cohabitãdum cum viro suo: imò potius Episcopus, vel alius Iudex Ecclesiasticus tenebitur ipsam amouere (si inibi reperiretur) à domo viri sui, & collocare in domo honesta. compellendo virũ suum ad præstanda illi alimenta necessaria: cùm mors, quam illa timet, sit quoddam malum, seu nocumentum irremediabile, nec committenda sit vita ipsius fideiussoriæ cautioni: cùm ex solutione fideiussionis reparari non possit vita ipsius iam extincta à marito: etsi compelli posset ad cohabitandum, si tanta sęuitia viri non formidaretur, sed aliqualis iniuria verbalis, aut defectus vestium solitarũ, & huiusmodi, quæ ex solutione fideiussionis possent reparari. Hæc conclusio probatur quadruplici medio. Primò enim per arg. in iure diuino: apud Mattheum. c. 19. vers. 9. paulò antè relato, vbi habetur, quòd ratione fornicationis perpetratæ ab altero cõiugum, innocens poterit petere & obtinere ab Eccle-

sia

sia celebrationem diuortij . Diximus probari per arg. in dicto iure Diuino,qm̃ reuera adest inibi locus arguẽdi a maioritate rationis tali pacto,videlicet.Si alicui cõiugum indultum est a iure Diuino petere, & obtinere separationẽ matrimonij quoad thorum, ratione iniuriæ sibi illatæ p adulterium cõmissum a reliquo coniuge:quanto magis ei licebit ipsum diuortiũ petere,& obtinere a Iudice Ecclesiastico , qui iustè timet sęuitiam reliqui coniugis,qui capitali odio ipsam persequitur, & iã insidiatus fuit vitæ suę, & asseruit se velle petere cohabitationem illius , vt facilius eam interimere posset? eo ꝙ maior sit iniuria mortis,q̃ violationis thori incursę ex adulterio ꝑpetrato, cũ maius bonũ sit tẽporalis vita adulteræ,quod procuratur per diuortiũ, q̃ fuerit malum iniuriæ illatæ per adulterium: ex quib.elicitur vera interpretatio dictæ suę Diuinæ,& ipsius intentionis, qđ & probatur regula illa iuris (arguẽdo a contrario sensu) affirmatiua recipiente etiã negatiuam. Nam in c.cui licet. de regul.iur. in sexto , hæc habentur,
3 videlicet . [Cui licet † quod est plus, licet vtiq; qđ est minus.] & in l.non dẽt.ff.de regu.iur.hęc habentur , videlicet. [Non dẽt,cui quòd est plus, licèt : quod minus est nõ licere.]hęc ibi.ex qua regula elicit Dec.ibidẽ nu.2. vers.& è contra, ꝙ hæc regula ẽt negatiuè procedit.& glo.& Doct.in dictis regulis,& rõ est.Quia cui denega
4 tur † quod min⁹ est, ẽt quod plus est vr̃ prohiberi, vt in l.relegatorum.§.põt.ff.de interdictis,& relegatis.vbi hęc habentr̃,videlicet. [Põt alicui & vnus honor interdici:sic tn̄ , vt si cui honore vno interdictũ sit , non tn̄ eum honorẽ petere non possit : Verũ nec eos quoq; q eo honore maiores sunt. Est.n. per quàm ridiculum, eum qui minorib.pœnæ causa prohibitus sit ad maiores aspirare.] hæc ibi inter alia.Eadẽ regula probatur per text.in l.qui indignus.ff. de Senatorib.vbi hæc habentr̃, videlicet.[Qui indignus est inferiore ordine, indignior est superiore.]hęc ibi.eadẽ regula probatur quoq; per text.in l.cui pacto , ff. de seruis exportãdis.vbi hæc habentur,videlicet. [Cui pacto venditionis pomerio cuiuslibet ciuitatis interdictum est , vrbe ẽt interdictũ esse vr̃ . Quod quidẽ cũ aliàs Principũ mãdatis p̃ciperet, etiã naturalẽ hẽt intellectũ ne.s. qui careret minorib. fruatur maiorib.]hęc ibi.eadẽ regula probatur per text.in c.cum illorũ.§.primas.ext. de sent. excõicationis, vbi Innoc.III.his verbis vsus fuit, videlicet.[Cũ maiora intelligant illis ꝓhibita, quib.vetita sunt minora.] hęc ibi inter alia. Idẽ habet in c.miramur.24.q.1.vbi Nicola⁹ Papa dixit absurdũ esse, vt cui nõ licet ẽt cum minimis iuxt. sacras regulas cõicare,liceat penes vos ẽt de maiorib.iudicare.] hæc ibi. & arguendo eodẽ modo probat̃ d.regula ĩfrascriptis alijs iurib.videlicet.in c.nulli clerico. dist.44.in c.illud. dist.95.& alibi similia iura reperiunt̃ passim . Ex

Digitized by Google

q̃nib.ergo oĩb.iurib. patuit verã fuisse formã arguendi a maiorita te rõnis in d.iure Diuino, cũ nul li dubiũ esse poterit, q̃ grauius sit,& corpori nr̃o molestius incur rẽdę morti verisimiliter se expo nere,q̃ iniuria illata viro ex adul terio,eo magis, q̃ tale adulterio consensum præstiterit vir eius, vt suppositum in conclusione fundata super quæstione proposita: præsens ẽt conclusio probatur p aliud arg. in iure Diuino. Nam apud Mattheum c.18. versic.6.& 7 Domini Iesu sententia his verbis contenta reperitur,videlicet. [Qui autem scandalizauerit vnũ de pusillis istis,qui in me credũt: expedit ei, vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris. Væ mundo a scandalis: Necesse † est enim vt veniant scandala, verũtamen væ homini illi, per quem scãdalum venit.]hæc ibi.Ex quibus patuit, q̃ scandala ab omnibus etiam iudicib.euitanda sint: si ergo scandàla sint vitanda, indè sequitur, q̃ non debeat dicta vxor compelli a Iudice Ecclesiastico ad habitandum cum viro suo, qui minatus est ei mortẽ,& ipsam inferre attentauit, ne causa scandali sit, scilicet ne cooperetur vxoricidio sęui mariti, cũ contra hoc Domini præceptum iura aliqua nunquam docuerunt, nec docere potuerunt,etsi docuissent ipernenda essent, vt Domini præcepta mandarentur exequutioni,& q̃ Iudex teneatur,vt scãdalis actiuis obuiare posset, & aliquando passiuis, aliquas non obseruare leges pęnales, & Principum mandata. iam fuit probatum apertissimè in tract.de extensione legum in quæstione, in qua agitur,an teneatur Iudex punire criminosos repertos ordine iudiciario, vel ad mandatum Principis, si ex punitione tali sequerẽt scandalum. Vide ergo ibi per totum,quia multũ reperies notatu dignissima a iudicib.Ex his ergo omnib.ẽt elicitur veritas p̃sentis conclusionis.Probatur & secũdo pręsens cõclusio iure Pontificio. Nam in c.ex trãsmissa.ext.de restit.spoliat.Alex.III. his vsus fuit verbis,videlicet.[ex trãsmissa nobis,& infra. Mãdamus quatenus si vobis constiterit,q̃ præfata mulier prædicto militi legitimè desponsata fuisset,& ab eo cognitat ipsam ei restitui faciatis: recepta tamen sufficienti cautione, q̃ illi non debeat aliquod malum inferre.Si autem capitali odio,ita mulierem vir persequitur,q̃ meritò de ipso diffidat,alicui probæ, & honestę mulieri vsq; ad causę decisionem,custodienda *studiosius* cõmittat in loco vbi vir, vel parentes eius mulieri nullã possint violẽtiã inferre.]hęc ibi.Idẽ probatur per text.apertissimum in c. literas. §.fi.ext.de restitu.spoliat. vbi Innocen.III.infrascriptis vsus fuit verbis,videlicet,[Si verò tanta sit viri sęuitia, vt mulieri trepidanti non possit sufficiens securitas prouideri,non solũ non dẽt illi restitui, sed ab eo potius amoueri, alioquin sufficienti (ũ fieri potest) securitate prouisa profectò vr̃ coniux ante causæ cognitionem,

tionem,restituenda marito.]hęc ibi.Vbi ponderanda sunt verba illa,[vt mulieri trepidanti non possit sufficiens securitas prouideri; non solum non debet illi restitui, sed ab eo potius amoueri.] quasi diceret ibi Sūmus Pontifex, si timeret mulier probabiliter ex conditione mariti,& minis ipsi⁹ hoc eliciens interfici a viro,tūc quia sufficiens securitas dari non possit,cùm vitę bonum , quod indè timetur amitti , nulla fideiussionis solutione poterit reparari,vel ęquari:quid.n.prodesset ipsi mulieri occisæ solutio fideiussionis: cū vita sit prętiosior cūctis opib. temporalib.iuxta sn̄iam , in lib. Iob c.2. vers.4. scriptā in hęc verba,videlicet.[Pellē pro pelle , & cuncta , qnæ hēt homo dabit pro aīa sua.]cùm ergo vitę bonū temporaliter amissum sit irreparabi-
6 le † industria humana, ideo Summus Pontifex præcepit ibi diuortiū celebrari, ne detur viro ęuo facultas cōmodè trucidādi propriam vxorē veneno, vel gladio: & hoc propter fragilitatem cautionis, cū capitalib.inimicis nec teneatur se tradere , vt in c.accedens.el secondo , ext. vt lite non contestata,& ne videretur Sanctā m̄rem Ecclesiam, (quæ esse debet oīum Christianorū m̄r,) & tutrix ad se confugientiū compellendo dictā mulierem ad mortē,esse nouercā,& scandali materiæ fomentatrix,quod nephas est,non tm̄ asserere,sed nec cogitare quidē.Ex his ergo patuit p̄sentē nr̄am conclusionē probari verbis dicti Canonis.Idem probatur per arg. in c.de Benedicto,32. q.1.vbi Pelagius Papa infrascriptis vsus fuit verbis,videlicet. [De benedicto quoq; quē vxorē alienā indicasti facinoroso sustulisse spū, & in sua hactenus p̄sumere detinere cōsortium,si hoc rerū veritas hēt, iubemus experientię tuæ,vt eum cum ipsa quoq; adultera,(.i.punire,vt dicit ibidē Glo.)districtè mactare non differas,& caluatos ab invicem separare, & illum quidem ad Luciū defensorē in Apulię Prouincię patrimoniū, sine dilatione fac migrare: illā vero,siquidē maritus suus,sine dolo aliquo fortè accipere voluerit, tua ordinatione sub cautela recipiat , nullū ei nihil dūtaxat de cętero simile cōmittenti periculū illaturus : si verò oīno eam recipere noluerit, in alium quendā locum,in quo ei non liceat malè viuere , prouida eā dispensatione constitue.] hæc ibi.Dixi per arg.in d.iure qui ex ipso clarè eliciatur veritas p̄sentis cōclusionis ibi [sine dolo aliquo.]& [periculū illaturus.] Idē probatur adhuc expressius p tex. in l.consensu . C.de repudijs, vbi hæc habentur,videlicet.[Cōsensu licita matrimonia posse contrahi, cōtracta nō nisi misso repudio dissolui p̄cipimus. Solutionē etenim matrimonij· difficilioré debere esse fauor imperat liberorum. Causas aūt repudij hac salubberrima lege aperti⁹ designam⁹: sicut .n. sine iusta causa dissolui matrimonia iusto limite ꝓhibemus,ita aduersa necessitate pressum,vel pressam, quamuis infausto , attamen necessario auxilio

cupimus liberari. Si qua igiť maritum ſuũ adulterum, aut homicidam, aut veneficum, vel certè contra nr̃um Imperium aliquid molientem, vel falſitatis crimine condemnatum inuenerit, ſi ſepulchrorum diſſolutorẽ, ſi ſacris ædibus aliquid ſubtrahentẽ, ſi latronẽ, vel latronum ſuſceptorem, vel abactorẽ, vel plagiarium, vel ad contẽptum ſui, domi ſuę, ipſa inſpiciente cum impudicis mulieribus. (quod maximè ẽt caſtas exaſperat) cętum ineuntem, ſi ſuæ vitæ veneno, aut gladio, aut alio ſimili modo inſidiantẽ, ſi ſe verberib. (quæ ingenuis aliena ſunt) afficientẽ probauerit, tunc repudij auxilio vti neceſſario ei pmittimus libertatẽ, & cauſas diffidij legib. cõprobare. Vir quoq; pari fine claudet: nec licebit ei ſine cauſis apertius deſignatis propriã repudiare coniugalẽ. Nec vllo modo expellat, niſi adulterã, vel veneficã, aut homicidã, aut plagiariã, aut ſepulchrorum diſſolutricẽ, aut ex ſacris ędib. aliquid ſubtrahentem, aut latronum fautricem, aut extraneorum virorũ ſe ignorante, vel nolẽte cõuiuia appetentẽ, aut ipſo inuito ſine iuſta, & probabili cauſa foris. ſ. pręſtantẽ, vel circenſib. vel theatralib. ludis, vel arenarum ſpectaculis in ipſis locis, in quib. hæc aſſolent celebrari, ſe prohibente gaudentem, vel ſibi veneno, vel gladio, aut alio ſimili modo inſidiatricẽ, vel contra nr̃um imperium aliquid machinantib. conſciã, ſeu falſitatis ſe crimini immiſcẽtem inuenerit, aut man⁹ audaces ſibi probauerit ingerentẽ: tunc. n. neceſſariò ei diſcedendi pmittimus facultatẽ, & cauſas diffidij legib. cõprobare.]hæc ibi inter alia. Ex quib. patuit quoq; veritas pſentis concluſionis. Probatur & tertiò præſens concluſio Doct. auctoritate. Nã infraſcripti Doct. ſe ſubſcripſerunt pſenti concluſioni, videlicet Glo. in d. c. ex tranſmiſſa. verſ. ſufficiẽti cautione. Glo. in d. c. litteras. in fi. verſ. ſufficiẽs, & gl. in c. 1. verſ. ſuſpectũ, quam ſequit ibidẽ Ant. de But. & glo. in d. c. de benedicto. in verſ ſub cautela. Azo in ſumma. C. de repudijs. Bar. in d. l. conſenſu, Innoc. in d. c. litteras. in fi. Bal. in d. c. ex tranſmiſſa. n. 2. verſ. itẽ nota. & verſ. ſequẽti, qui dixit. Nota, ꝙ vbi cautio nõ
7 ‡ ſufficit, ibi ſit ſequeſtratio perſonæ. Itẽ nota, ꝙ nõ ſufficit cautio, vbi eſt adeo odiũ capitale, ꝙ timet de ſęuitia viri, qui in c. accedens, el ſecondo, nu. 2. ext. vt lite nõ cõteſtata. dicit, ꝙ licèt alicui mittant litterę de ſaluo cõductu,
8 non tñ quis tenetur ſtare *illi cautioni*, quia pro nihilo habet inimicus tales litteras. hæc ille. Idẽ docuit Ioan. And. in c. 1. ext. de diuortijs. loquens in perſona viri: nam ibi dixit, ꝙ non cogetur vir habitare cum vxore, quæ inſidiatur vitæ ſuæ, ſi non poterit reſtrenari, ex quo non poterit aliqua cautione mederi, & loquens de viro inſidiante vitæ vxoris. in capit. litteras. colum. 2. verſic. ſufficienti. dicit, quòd hoc remittitur arbitrio Iudicis, conſiderata qualitate perſonarum. Vnde Hoſtienſis dicebat, quòd quandoque

doque nulla fit restitutio vxoris, vt in principio huius §. fin. quandoque fit quo ad thorum, & reliqua: quandoque fit quo ad reliqua, sed non quo ad thorum. ex quibus omnibus simul iunctis videtur Ioannē And. se subscripsisse præsenti conclusioni: idem docuit expressiùs Antonius de Butrio in dicto c. ex trāsmissa. vers. nota tertio, dicens. Nota casum in quo impeditur restitutio mulieris: quādo est tam crudelis vir, quòd frustratorium, & inane est remedium cautionis. ad hoc c. litteras. & nota, ꝙ sicut † restitutio vxoris impeditur ob seueritatem viri, ita & per parentū eius. hęc ibi. quidē repetēs in d. c. litteras col. 2. in vers. nota. agenti. dicit nota agenti possessorio in matrimoniali obstare viri ſęuitiam: nisi prouideri possit remedio cautionis. & sic habes casum, in quo impeditur restitutio: & ibidem in vers. quæro, quæ sæuitia, dicit, quòd tam ſęuitia viri in extorquendo debitum, quia solet violenter cognoscere mulieres: quam sæuitia verborum: nam vtrumque impedit restitutionem: idem docuit Specul. in par. 2. tit. de petitorio possess. & spoliat. §. fin. num. 2. versic. sed & in causis. idem docuit Panormitanus in c. 1. nu. 4. ext. de diuortijs. loquens de ſęuitia tam vxoris, quàm viri, refert Host. (cui se subscripsit) & infrascriptis vtitur verbis, videlicet: sed quęro quid si in mortem mariti mulier continuè insidiatur, nec potest quoquomodo compesci, nunquid liceat hoc casu marito eam deserere? tex. hic non aperit, sed Host. formar quęstionem, & dicit, quòd ex quo cautionis remedio prouideri nō potest, potest eam repellere, & sibi petenti restitutionem obstabit exceptio sæuitiæ. pro hoc bonus text. in c. literas in fine. extra de restitu. spoliat. vbi videtur probari idem fore in marito prosequente vxorem odio capitali: & per illum textum dico, inquit Panor. quòd per Iudicem hoc casu poterit separari matrimonium: quo ad mutuā cohabitationem: & notabis semper illum textum in fine. quem nescio alibi. remanebunt tamen maritus, & vxor licet separati. hęc Panor. vbi supra, quem ad verbum retulit, & secutus fuit Præpositus ibidem. idem docuit Glos. in c. de Benedicto. versic. sub cautela. 32. q. 1. dicens, quòd si tanta fuerit ſęuitia viri, vt nulla cautio videatur sufficere: tunc non est ei reddenda, sed alicui honestæ matronæ cōmittenda, vt in c. litteras. & c. ex transmissa. de restitu. spoliat. quia satisdatio † maleuolum propositum non mutat, vt instit. de suspect. tuto. §. vltimo. Idem docuit elegantissimè Henricus Boich in d. c. litteras. col. 2. nu. 6. versi. aut maritus prosequitur. his verbis vtens, videlicet. Aut maritus prosequitur mulierem tam capitali odio, ita, vt nulla cautione ei mederi potest: & tunc est restitutio differenda, & mulier sequestranda, vt in dicto c. ex transmissa. & dicto c. de Benedicto. & in dicto capitulo literas. §. si verò tanta.

Aut non eſt tanta viri ſęuitia: ſed bonus homo ſimplex, & timens Deum, & tunc, aut quæris nunquid fieri debeat reſtitutio tam quoad alia obſequia, quàm quo ad thorum, & dico, quòd ſic: ſic intelligo §. præterea, in principio, & infrà eodem. verſic. alioquin: & quod ibi notat Hoſtienſis, hæc ille. Idem rurſus docuit Panormitanus in c. quemadmodum, §. illud. col. fin. verſic. Nota primò ex Glo. ext. de iureiuran. his notatu dignißimis verbis vtitur, videlicet. Nota primo ex gl.
11 quòd maritus † poteſt licitè ex cauſa mulierem caſtigare, & inuinculare, & tene menti hoc vltimum, quia text. in c. placuit. 33. q. 2. ſuper quē ſe fundat. hic Glo. loquitur de vxoribus clericorū, adeo, quòd Glo. ibi in verſic. Poteſtatem. in fine dicit, illud non extendendum ad vxores laicorum, ſed Glo. in c. ſicut, 7. q. 1. dixit maritum poſſe caſtigare vxorem ſuam, ſed non debet eam verberibus afficere, quia aliena illa eſſe debent ab ingenuis. vt in l. conſenſu. C. de repud. Goffr. & Hoſt. hic dicunt, quòd illa l. conſenſu. procedit, niſi ex cauſa magna fiat, vt in exemplo Gloſæ, & niſi verbera ſint leuia. Illa enim videtur marito ex cauſa permiſſa. aliàs maritus puniretur, ſi ſine cauſa, vel enormiter hoc faciat. Concludo ergo, quòd ſecundum quantitatem culpæ poteſt maritus corrigere vxorem, ita quòd non procedat ad ſęua. Illa enim ſunt Iudici relinquenda etiam in ſeruis proprijs, vt inſtitu. de

his, qui ſunt ſui, vel alieni iuris, §. ſed hoc tempore. Secundò no-
12 ta ex gloſa, quòd vxor † eſt relinquēda marito, licet inſidietur vitæ ipſius. Hoc puto verum: ſi poteſt prouideri aduerſus inſidias: aliàs non tenetur ſe exponere periculo mortis. vt in c. litteras. in fine. ext. de reſtitu. ſpoliat. ſic intellige ea, quæ leguntur, & notantur per Doctores in cap. 1. & c. gaudemus. ext. de diuortijs. licèt Glo. aliter dixerit in c. quicquid mulier. 32. q. 5. Hęc omnia docuit Panormitanus vbi ſupra, qui in c. cum contingat. nu. 20. ext. de foro compet. dicit, quòd ex cauſa, & leuiter maritus poterit verberare ſuam vxorem, non autem ſine cauſa, vel enormiter, & quòd ſic intelligendus eſt textus in dicta l. conſenſu. Idem docuit Didacus Couarruuias. in §. quinto. nu. 2. verſic. vnde etiam erit iuſta diuortij cauſa, &c. 7. ſecundæ partis. in quartum lib. Decretalium. qui alios Doctores idipſum ſentientes retulit, & ſunt infraſcripti, videlicet Ioannes Lupi. in c. per veſtras. not. 3. col. penult. ext. de donat. inter vir. & vxor. Hyppolitus in l. ſi. col. ſi. C. ad l. Cornel. de ſicar. & rurſus in l. vnica. col. pen. C. de raptu virg. Alexan. in conſilio 78. in volumine quinto, & in dicta l. conſenſu, Gerardus in ſingulari 65. Idem rurſus docuit Panormitanus in dicto capitulo litteras, numero ſeptimo, verſiculo vltimo nota textum. infraſcriptis vtens verbis, videlicet. Vltimò nota text. in fine valde notabilem, & ſingularem, quòd vxor non eſt

marito

marito restituenda, si non potest tutè cum eo morari absque periculo personæ, nec remedio cautionis potest sufficienter prouideri, quinimò hæc est sufficiens causa remouendi eam ab eo, & separandi matrimonium quoad thorum: & idem dic in marito respectu vxoris, vt si insidiatur vitæ mariti, & tentauit eum perdere veneno, neque potest eijci, & petenti restitutionem obstabit exceptio. & sic habes hic casum, in quo præter adulterium, licitum est coniugi dimittere coniugem, quod perpetuo tenementi. Et Iudex arbitrabitur, quando tanta subsit sæuitia, vt non possit prouideri remedio cautionis. arg. um. in c. de causis. ext. de officio delegati. Idem docuit Iacobus de Bellouiso in sua practica crimin. titu. de pœnis capitalibus. nu. 11. versic. alius est. de repud. l. consensu. Idem docuit Petrus Follerius in sua pract. crimin. titu. de tur Capitula, quòd suffocauit vxorem, num. 65. 66. 67. 68. & vsque in finem Capituli. Probatur præsens conclusio, & quartò hac ratione. Cùm vnusquisque Iudex teneatur iudicare secundum iura, vt nomen suum denominationi congruat. Nam (vt habetur in c. forus. ext. de verborum significatione) Iudex dicitur a ius dicendo, eo quòd ius dicat populo, seu ius disceptet, ac per consequens suum est sententiam proferre secundum sacros Canones, aliaque iura, vt docuit textus in c. 1. ext. de constitutionibus. Indè sequitur, quòd Episcopi, vel alij Iudices Ecclesiastici teneantur ad vnguem obseruare præsentem cõclusionem, cùm sit conformis tot iuribus, ac Doctorum sententijs.

Secunda conclusio. Maritus tã laicus, quàm clericus † verberãs 13
sine causa, vel enormiter vxorem suam, venit puniendus a Iudice a quo, cõpelletur tradere vxori suę tantum pecuniæ quantitatẽ, quæ correspondeat tertiæ parti ante nuptialis largitatis, vel aliter arbitrio Iudicis, considerata qualitate enormitatis verborum, etsi cum causa, & leuiter eam verberare possit, ac in vinculis domi suę retinere. Hęc conclusio probatur duplici medio. Primo per textum apertissimum in Authen. sed nouo iure. C. de repudijs. Vbi hęc habẽtur, videlicet. [Sed nouo iure vir, qui sine causa hoc fecerit. (Adde. s. quòd verberauerit, prout paulò ante immediatè in l. cõsensu. C. eodem, dictum fuerat) ex alia substantia sua, etiam constante matrimonio tantum dabit vxori, quantum tertia pars facit ante nuptialis largitatis, sed matrimonium ob id non soluitur.] hæc ibi. Et animaduertendum, quòd hæc Authen. est correctoria, seu interpretatur dictã l. consensu. in qua simpliciter prohibebatur verberari vxorem, vt perbenè docuerunt infra citandi Doctores, (vt latius dicetur in subsequẽti conclusione) idẽ probatur per text. in c. placuit. 33. q. 2. vbi ex Concil. Toler. primo, c. 7. habentur infrascripta, videlicet. [Placuit, vt si quorumcunque

vxores peccauerint, ne fortè licentiam peccandi plus habeant, accipiant mariti earum hâc poteſtatẽ (præter necem) cuſtodiendi, ac ligandi in domo ſua, ad ieiunia ſalutaria, non mortifera eas cogentes,] hæc ibi inter alia. Probatur & ſecundo Doctorum auctoritate. Nam infraſcripti ſe ſubſcripſerunt præſenti concluſioni, videlicet Gloſ. in dictis iuribus, etſi gl. in d.c.placuit, dicat dictum text. in d.c.placuit, non extendendum ad vxores laicorum, cùm inibi ſolum fuerit facta mentio de vxoribus clericorum, & alibi hoc expreſsè non habeatur de vxoribus laicorum: Nihilominus contrarium ſenſerunt infra citandi Doctores, qui expreſsè præfatẽ concluſionem docuerũt veriſſimam, ſed contra dictam Gloſam ſunt omnia iura, & Doctores citati in noſtro tract. de extenſione legum pœnalium, quæſt. 2. in prima fallentia cõcluſionis tertię, vbi probatur, quòd lex pœnalis, & correctoria poterit extendi ad alium caſum inibi non expreſſum ratione maioritatis, aut identitatis rationis, militantis in ipſo caſu, qñ ratio in dicta conſtitutione fuiſſet inibi expreſſa, quæ militat in alio caſu, ad quem fit extenſio. & reducendo modo dictam theoricam ad practicam, dicimus, q̃ ratio in dicto c. placuit expreſſa fuit hæc, videlicet. [Ne fortè licentiam peccandi plus habeant, accipiant mariti earum hanc poteſtatẽ, præter necem, cuſtodiendi, ac ligandi in domo ſua, ad ieiunia ſalutaria eas cogentes.] At cùm eadem prorſus ratio militet in vxorib. laicorum, (vt patet ad ſenſum) indè conſequẽs fit, quòd idem ius ſit implicitè ſtatutum a d. Concilio Toletano circa vxores laicorum, cùm ibi habita fuerit ratio ſolum in quantum dictæ mulieres peccãtes ſunt vxores, & ſunt meritò coercendę, nec ratio differentiæ in caſu noſtro poterit rationabiliter aſſignari inter vxores laicorum, & clericorũ. Quapropter patuit, q̃ ſtandum ſit regulæ citatæ paulò ante, & a me probatę *in dicta limitatione prima tertiæ concluſionis*. Probatur modo idipſum Doct. auctoritate explicitè docentium præſentem cõcluſionem, & ſunt infraſcripti, videlicet Glo. in c. ſicut alterius. verſ. iudicari, 7. q. 1. Archid. in d. c. ſicut alterius. in verſ. in 1. Glo. Gem in. in d.c. ſicut alterius, col. 3. verſ. obijcit, & ſoluit. Glo. fin. in c. quemadmodum. ext. de iureiur. Io. And. in d.c. quemadmodum, col. fin. verſ. in gl. vlt. Ant. de But. in d.c. quemadmodum. col. fin. in fi. Panor. in d.c. *quemadmodum*. §. illud. in fin. verſ. Nota primo ex Glo. & in c. cum cõtingat. nu. 20. verſ. idem de marito, ext. de foro compet. Henricus Boich in d.c. quemadmodum, nu. 4. verſic. ſuper Glo. fin. Felin. in d.c. cũ contingat, nu. 11. verſ. quã cohertionem, & nu. 12. verſ. in vinculis, in fine. Rom. in ſingulari quarto, & ſi neget poſſe vinculari vxor laici. Probatur deniq; & tertiò hac ratione, videlicet. Cùm n. vir ſit rector vxoris, inde ſequitur, q̃ ſibi indultum a iure ſit ipſam regere

gere

gere, & a malo coercere, eo quòd reddere rationẽ teneatur de omni peccato, quod fit a familia sua ipso sciente, & pro viribus non contradicente, citra tamen scandalum.

Tertia & vltima conclusio sit
14 hæc Episcop⁹, † & quilibet alius Iudex compellendo vxorẽ ad habitandum cum viro suo in termi nis primæ conclusionis vltra pec cati mortalis labẽ incursam pro iniustitia dictę mulieri ministrata, tenebitur ad vnumquodq; detrimentum temporale restituendum ei, quod indè illa pateretur ex tali cohabitatione. Hæc conclusio probatur triplici medio, & primo iure Diuino, registrato in lib. Exodi, c. 20. versic. 15. & in lib. Deuter. c. 5. vers. 19. Dicẽti inibi Deo Optimo Maximo. [Non furtum facies] quod quidem Diuinum præceptum meritò nuncupatur a Sacris Theologis præceptum Diuinũ naturale, eo q̃ fundetur in præcepto naturæ illo, in quo habetur. Quod tibi nõ vis fieri, alteri ne feceris. vt habetur in c. 1. dist. 1. iuxta Domini nostri Iesu Christi sententiã, dicẽtis apud Mattheum, c. 7. vers. 12. [omnia quæcunq; vultis vt faciant vobis homines, & vos facitè illis.] Probatur ergo primò præsens nostra conclusio præcepto illo Diuino.
15 † [Non furtum facies,] eo q̃ tali præcepto fuit tacitè, seu implicitè iussa nobis a Dño Deo rei iniustè ablatę a nobis restitutio, nec hoc alienum a ratione videri poterit alicui viro prudẽti, imò maxima decoratum ratione, cũ sit præceptum negatiuũ, includens in se affirmatiuum, iuxt. Dñi Iesu sententiam apud Matth. c. 22. dicentis. [Reddite ergo, quæ sunt Cæsaris Cęsari, & quæ sunt Dei Deo,] quod & apertius innuit Apostolus Rom. c. 13. vers. 7. dicens. [Reddite ergo omnibus debita, cui tributum tributum, cui vectigal vectigal.] Nam qui rem alienam surripere prohibuit, eã post modum, sic iniustè subreptã contra Dñi sui voluntatem non contulit, vt patet ad sensum. Nec inirum peritis in Sacra Theologia videri poterit per præceptum negatiuum interdum actum positiuum iuberi, quando ad obseruantiam præcepti negatiui est aliquis actus positiuus necessarius, cuius exemplum clarum est in præcepto. Non occides, quod cũ in se negatiuum sit, obligat tamẽ ad actum positiuum, sine quo proximum, aut nos ipsos a morte liberare nõ possum⁹, qualis est actus quo proximum a morte iniuriosa illi parata defendimus, iux. Domini præceptũ apud Hierem. c. 21. vers. 12. dicentis. [Iudicate mane iudicium, & eruite vi oppressum de manu calũniantis, ne fortè egrediatur vt ignis indignatio mea, & succendatur, & nõ sit qui extinguat propter malitiam studiorum vestrorum.] & sapiens Salomon nos docuit Prouerb. c. 24. vers. 11. & 12. dicens [erue eos, qui ducuntur ad mortem, & qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses, si dixeris, vires non suppetunt, qui inspector est cordis, ipse intelligit, & seruatorem aiæ

tuæ

tuæ nihil fallit: reddetque homini iuxta opera.] Idem ergo dicitur de eo, qui cùm poſſit fame pereuntem, non paſcit. Nam qui talem non pauit, occidit: iuxta ſententiam Diui Ambroſij in lib. 2. de Officijs Canonizatam in c. paſce. diſt. 86. dicentis [Paſce fame † eſurientem: quiſquis enim paſcendo hominem ſeruare poteras, ſi nõ pauiſti, occidiſti] hęc ibi. Ex quibus ergo omnibus patet, quòd quamuis pręceptum de non furando negatiuum ſit, cùm tamen finis talis præcepti ſit, neminem rebus ſuis iniuſtè velle priuari: & ille iniuſtè re ſua priuari merirò dicendus erit, à quo res ſua quomodocunque auferetur, & alteri tribuitur. At cùm Iudex Eccleſiaſticus (de quo ſermo hìc habetur) ſi auſus fuerit iniuſtè moleſtare dictam mulierem nolentem ſe recipere in domo mariti ſui ſupradicta de cauſa iniuſtè ipſius damni cauſa exiſtit. inde ſequitur quòd tenebitur vtique reſtituere ei omne damnum indè incurrendum per ipſam: eò quòd tranſgrederetur dictum Domini præceptum, Non furtum facies. Tum quia hoc ipſum eliciatur ex diffinitione furti, eò quòd fur-
17 tum † ſit contrectatio rei alienæ inuito Domino: quo præcepto omnis iniuſtitia, ac damnificatio iniuſta proximis inferenda prohibetur, & ipſius damni ſatisfactio, ſeu reſtitutio manda-
18 tur. cùm reſtituere † nihil aliud ſit, quàm iteratò aliquem ſtatuere in poſſeſſionem, vel dominium rei ſuæ: Nam reſtituere dicitur in priſtino ſtatu ſtatuere: quapro-
19 pter in reſtitutione facienda † ſẽper debet attendi æqualitas iuſtitiæ, ſecundum compoſitionem rei ad rem; quod pertinet ad iuſtitiam commutatiuam. Vndè meritò diximus per præceptũ [Non furtum facies] prohibitum eſſe auferre rem alienam, & inſimul præceptum reſtituere illud alicui, quod ſibi de iure debeẽ, iuxta deciſionem Innocentij Tertij, Canonizatam in c. ſępe contingit. ext. de reſtitu. ſpoliat. dicentis. [*Non multum intereſt quo ad periculum animæ iniuſtè detinere, ac inuadere alienum.*] & ratio huius deciſionis eſt patentiſſima. Nã Dominus Deus, qui rem alienam capere ſuo præcepto prohibuit, non ſolùm eandem contra ſui domini voluntatem non conceſſit detineri, imò implicitè præcepit eam reſtitui: cùm meritò & de iure homo non reſtituens alienam dico poſſit eſſe in actu furãdi:
20 † cùm illam detinendo apud ſe priuet proprium dominũ re ſua: & ſic ſemper contrectet rem alienam inuito domino. eò magis, quòd negari non poſſit (cùm ſit cõmunis opinio Doctorũ vtriuſque cenſuræ, & Sacrorum Theologorum) quòd nunquam tranſferatur dominium rei ſic iniuſtè acceptæ & detentæ ad ipſum accipientem & detinentem: ſed per manſerit ſemper apud ipſum verum illius dominũ antè eius conſumptionem, & poſt eam, ius exigendi & obtinendi valorem eius à tali iniuſtè damnificante. ex quibus omnibus patuit verum

fuiſſe,

Digitized by

fuisse, nostrã conclusionẽ fuisse probatam veram de iure Diuino, expressam in dicto Præcepto. [Non furtum facies] Idipsum elicitur ex verbis Domini in lib. Leuitici c. 19. versi. 13. videlicet. [Non morabitur opus mercenarij tui apud te vsque mane.] hæc ibi. Nam iuxta interpretationem Diui Thomæ in 2. 2. quæstio. 62. articulo vltimo, sicut accipere rem alienam est peccatum contra iustitiam, ita etiam detinere eam: quia per hoc, quòd homo detinet rem alienam inuito domino, impedit eum ab vsu rei suæ, & sic ei facit iniuriam, & ad restitutionem tenebitur: At qui per alium facit, per se facere videtur, fictione iuris. Inde sequitur dictum Episcopum teneri ad restituendum damnum indè illatum iniustè dictæ mulieri, dicente Domino in lib. Exod. c. 21. versi. 33. [Si aperuerit cisternam, & foderit, & non operuerit eam, ceciderit́que Bos, aut Asinus in ea, reddet dominus cisternæ, pretium iumentorum, quod autem mortuum est, ipsius erit.] Diximus hoc ipsum elici: cùm adsit hìc locus arguendi ab identitate rationis: cùm iccircò Dominus præceperit damni illati restitutionem: quia sicut is, qui aperuit cisternam: &c. tenebitur virtute præcepti Diuini Naturalis. Non furtum facies. ad restitutionem damni inde sequuti: cùm dederit efficacem causam iniuste damnificationis proximi sui: sic arguendo ab identitate rationis, erit dicendum in casu præsentis conclusionis, si Iudices compellendo talem mulierem cohabitare cum viro suo. indè ei contingeret aliquod detrimẽtum, ꝙ meritò illa se incursam fore p cohabitationem timet ipsi tenerentur ad omne damnum inde passum restituendum. idem rursus probatur eodem iure diuino arguendo modo supradicto, nã in lib. Exodi. c. 21. versic. 35. & 36. hæc referuntur prẽcepta à Deo, videlicet. [si bos alienum bouem alterius vulnerauerit, & ille mortuus fuerit: si antẽ sciebat, quòd bos cornupeta esset ab heri & nudius tertius, & non custodiuit eum dominus suus, reddet bouẽm pro bouem] Idem rursus probatur auctoritate eiusdem iuris Diuini in eodem libro Exodi, c. 22. versi. 6. vbi hæc habentur, videlicet. [si egressos ignis inuenerit spicas, & aceruos comprehenderit frugum, siue stantes segetes in agris, reddet damnum, qui ignem succenderit.] hæc ibi. idipsum probatur & secundò iure Pontificio, per arg. in c. fin. extra de iniurijs & damno dato. Vbi Gregor. Nonus infrascriptis vsus fuit verbis, confirmans hanc nostram conclusionem, videlicet. [Si culpa tua datum est dãnum, vel iniuria irrogata, seu alijs irrogantibus opem fortè tulisti, aut hæc imperitia tua siue negligentia euenerunt, iure satisfacere super his te oportet, nec ignorantia te excusat, si scire debuisti ex facto tuo iniuriam verisimiliter posse contingere, vel iacturam (& paulò post subinfertur ibidem)

qui

21 qui occaſionem dãni dat, † damnum dediſſe videtur .] hæc ibi . idem probatur per arg. in l. in lege Aquilia. ff. ad l. Aquil. vbi hæc habẽtur, videlicet. [In lege Aquilia etiam culpa leuiſſima venit ,
22 quotiens ſciẽte domino † ſeruus vulneranit, vel occiderit. Aquilia dominum teneri dubium nõ eſt.] hęc ibi . idipſum probatur & tertiò Doctorum auctoritate. Nam infraſcripti Doctores ſe ſubſcripſerunt veritati præſentis noſtræ concluſionis, & primò ex Sacris Theologis S. Thomas in 2.2. quęſtio. 62. articulo 7. in corp. quæſt. & in reſp. ad ſecundam Caietanus in Commentarijs ibidem, & in reſp. ad ſecundũ Petrus à Pal. in 4. ſent. diſt. 15. quæſt. 2. articulo 3. in principio . Dominicus à Soto in lib. 4. de Iuſtitia & iure quæſt. 7. articulo 3. concluſione 3. & in lib. 6. de Iuſtitia & iure quęſtio. 1. articulo 4. col. 9. Riccardus à Mediauilla in 4. ſent. diſt. 15. articulo 5. quæſt. 4. in corp. quæſtio. Tartaretus in 4. ſent. diſt. 15. quęſtio. 2. Nicolaus de Orbellis in 4. ſent. diſt. 15. quæſtio. 2. §. 16. Gabriel Biel in 4. ſent. diſt. 15. quęſt. 2. dubio ſecundo, & in quæſt. 11. concluſione 3. Hadrianus Papa Sextus in lib. 4. de Sacramẽtis, Titu. de reſtitu. f. 46. §. Iam dicam pro reſponſione. Scotus in 4. ſent. diſt. 15. quęſt. 2. articulo 4. §. de ſecundo ponuntur duo verſus. Ioannes de Medina in ſuo Codice in titu. de rebus per vſuram acquiſitis, quæſt. 4. de vſura reſtituenda. in capitulo incip. in quarto argumento principali. §. de cooperantibus autem cum vſurário : &. §. ſequen. incip. ſequitur indè, quod Iudices. Ioſeph Angles in ſuo opuſculo inſcripto Flores Theologicarum quæſtionũ, ſuper 4. ſent. in, quæſtione. Qui teneatur reſtituere . dubio 3. concluſione prima. Et ex Canoniſtis præſenti noſtræ concluſioni ſe ſubſcripſerunt Innocentius in c. ſicut dignũ. ext. de Homicidio. nu. 4. Ioãnes And. in dicto c. fi. ext. de iniurijs. Ant. de Butr. Ioannes de Ana. & Pan. in dicto c. fin. Goffr. in ſumma, in titu. de iniurijs & damno dato. Dominicus à Sancto Geminiano in c. Commiſſa. §. illum. de elect. in ſexto, Felinus in c. 1. colum. 14. verſic. limitatur quintò . extra de conſtitu. Didacus Couarruuias in cap. 5. ſecundæ partis. §. 8. num. 12. verſic. Quintò ex eadem opinione. Card. Zabar. Pet. de Anch. & Imo. in clem. vnica. de Vſuris. Nauarrus in ſuo manuali cap. 17. num. 275. Animaduertendum tamen erit, quòd ſupra citati Doctores loquuntur de cooperantibus in furtis, vſuris, ac *alijs damnis à nobis iniuſtè illatis* proximis noſtris. quapropter patet eos eadem ratione implicitè loqui in materia concluſionis noſtræ.

Ex his ergo omnibus in medium deductis in fauorem iuſtitiæ, quam continet petitio dictæ mulieris aſſeuerandũ de iure concludimus ipſam nullo pacto compellendã fore ad cohabitandum, & morandum cum viro ſuo , qui ſic ſępius minatus fuerat illi mortem, & illius vitæ inſidiari multoties nixus fuit : ſed reponẽdam

for e

fore in dòmo honestæ matronæ, & ibi subministranda erunt ei alimenta necessaria ex bonis suis dotalibus, & parafrenalibus, si superfuerint, sin aliàs boni viri sui, sicut si domi suæ permaneret.

Et ita sentio decisiuè.

Ego D. Alphonsus Villagut à Neapoli Abbas Congregrationis Cassinensis V. I. P.

SVMMARIVM.

1 *Causa criminali criminaliter mota regulariter de iure non admittitur procurator rei ad allegandas causas causæ, etsi admittatur ad alligandam causam absentiæ: & non admittatur ad cõparendum in foro fori pro reo in prosecutione causę usque ad diffinitiuam sententiam inclusiuè, et quare nu. 2.*

3 *Pœnę suos auctores solùm tenere debent.*

4 *Delicta impunita remanere non debent.*

5 *Obligare nemo potest in iudicio pro alio in causa criminali, & quare, & quando.*

6 *Puniendus solum in pœna pecuniaria non tenebitur comparere in iudicio personaliter, etiam in causa criminali criminaliter mota contra ipsum: cùm de iure possit comparere per procuratorem vsque ad finem causæ, & quare.*

7 *Reus absens ubicunque damnari poterit, tunc poterit cõparere in iudicio per procuratorem, etiam in causa criminali criminaliter mota.*

7 *Causa pecuniaria, etiã si ex ea ignominia sequeretur, poterit agi per procuratorem.*

9 *Reus personaliter comparere nõ tenebitur, sed poterit per procuratorem in omni causa, in qua pœna corporalis non veniret imponenda, vel non excederet pœnam relegationis.*

10 *Pœnæ sunt restringendæ, et fauores ampliandi.*

11 *Causa criminali, quicunque aliqua de causa de iure non veniet puniendus, nisi ad summum pœna relegationis, citatus personaliter poterit comparere per procuratõrem: nec aliter de iure posset compelli ad comparendum personaliter.*

12 *Procurator non solùm admittetur quando quis fuisset accusatus de vulnere, & dubium esset an vulnus esset mortale, vel non: & sic an veniat puniendus pœna capitali, an non: verùm etiam quando quis esset accusatus pro pluribus criminibus, in quibus est vnum capitale, excepto pro ipso capitali.*

13 *Procurator erit admittendus in causa criminali, etiam si maior pœna relegationis esset illa pœna de iure imponenda ipsi citato ad comparendum personaliter: quando citatus fuisset ad comparendum in loco sibi non tuto, & non solùm ad proponendas excusationes absentiæ, verùm ẽt ad proponendas exceptiones concernentes ipsummet crimen, & ad fundandum iudicium, & telam iudicij, pro quo fuerat citatus ad informandum.*

14 *Comparere qui aliqua iusta causa non*

non tenebitur in loco, ad quem citatur ratione loci non tuti, non poterit conueniri in alio loco remotiori vltra dictam a fine suæ diœcesis.

15 Citato ad locum non tutum quid facere opus sit.

16 Citati ad locum non tutum poterunt appellare, etiam si in literis delegationis dictum fuisset, omni appellatione remota procedatis in tali causa, nisi iudices assignauerint locum tutum comparendi.

17 Citatus ad locum non tutum non tenebatur credere inimicis, etiam si fuisset ei indultus saluus cõductus, et ideò non tenebitur illuc ire.

18 Locus iudicij specialiter non expressus, intelligitur inssus locus soliti iudicij sine incomodo litigantium.

19 Citatus ad comparendum in loco non tuto, non tenebitur comparere personaliter, quòd si compelleretur à Iudice, haberet iustam causam appellandi à tali grauamine.

20 Citatus an teneatur mittere procuratorem, quando aliqua de causa approbata à iure ipse personaliter non teneretur illùc properare.

21 Citati ad locum sibi non tutum, non tenebitur illùc accedere, etiam si fuissent sibi directæ literæ salui cõductus. & quare.

22 Citatus ad locum sibi non tutum à delegato, poterit petere, vt delegatus remoueatur a delegatione huiusmodi, etiamsi in huiusmodi metum culpa sua incidisset.

23 Citatus ad locum sibi non tutũ, quando de iure non teneatur comparere, nec per procuratorem, vel excusatorem, & quare.

24 Citatus ad locum sibi non tutum habendus erit pro non citato: vnde si non compareat, non dicetur contumax, quando nõ posset mittere excusatorem.

25 Vim vi repellere cum moderamine inculpatæ tutelæ vnicuique licebit de iure naturali.

26 Homicidium voluntarium quid sit.

27 Homicidium aliquod esse casuale, & non voluntarium ex quibus coniecturis colligatur.

28 Aggressorem nostrum armis possumus statim etiam armis repellere, non autem ex interuallo.

29 Propulsare iniuriam sibi illatam, quando quis dicatur statim, et non ex interuallo.

30 Incontinenti aliquid fieri, quãdo dicatur ab eo, qui vult propulsare iniuriam realem, vel personalem.

31 Maleficijs puniendis, quando inspiciatur initium quo ad locum, & tempus, & quando finis.

32 Moderamen inculpatæ tutelæ in quo consistat.

33 Testes volentes deponere, quòd quis aliquem interfecit pro sua defensione, quomodo hoc deponent.

35 Homicidium aliquod non fuisse voluntarium probatur ex qualitate ictus.

35 Honor (loquendo ciniliter) erit præferendus omnibus alijs rebus temporalibus, ac vitæ propriæ. & quare.

36 Statutum Ragusinum qua pœna puniat homicidam.

37 Lata culpa in criminalibus nõ æquiparatur dolo.

38 Violantes Ecclesiæ immunitatem, aliquem ibi vulnerando, vel occidend

cidendo non sunt excommunicati.

39 Sacrilegus regulariter non est ipso iure excommunicatus, nec violator immunitatis Ecclesiæ rapiendo aliquem de Ecclesia.

40 Extensio in pœnis regulariter nõ fit.

41 Vt quis iustè possit excommunicari requiritur de iure Diuino, vt excommunicationi præcedat monitio.

42 Excommunicari iustè nemo poterit, nisi pro mortali peccato contumaciæ, ac per consequens, nisi pro futuro peccato, vt futurum est, & non vt præteritum est. & nu. 43.

44 Excommunicatio fulminata contra aliquẽ pro præterita culpa, vt præterita est, secundum Sotum, est ipso iure nulla: tamen reuera licèt fuerit iniusta, non tamen erit nulla.

45 Excommunicari nemo iniustè poterit in specie. aut in genere non præmissa monitione.

46 Excommunicari nemo poterit iustè pro peccatis præteritis etiam notorijs: cùm etiam in notorijs necessaria sit monitio: eò, quòd solùm ferenda sit pro contumacia, & non pro peccato alio etiam graui. & quare.

47 Excommunicationis ferendæ ab homine de iure sola contumacia est causa; quia etsi notorius peccator possit condemnari, non tamen excommunicari monitione non præmissa. & quare.

48 Citatio partis quando erit præmittenda absolutioni à sententia excommunicationis, & quando satisfactio parti fiesse.

49 Innocentij sententia dicentis, quòd vbi præcessit contumacia etiam extraiudicialis, poterit sequi excommunicatio sine alia monitione: quomodo intelligenda.

50 Diuus Paulus notoriũ fornicarium Corinthium priùs monitum extraiudicialiter, et sæpius, præcepit tradi satanæ ad interitum carnis; & sic excommunicari.

51 Contumacia est sola causa excommunicationis.

52 Sententia Doctorum dicẽtium, quòd excommunicatio inferatur pro diuersis peccatis, scilicet quandoque pro hoc, & quãdoque pro illo: quomodo sit intelligenda & quare.

53 Excusandus, licèt regulariter nemo sit nisi pro maxima causa; tamen quælibet contumacia quantumcunque minima erit digna excommunicationis.

54 Citatio an differat à monitione, quæ requiritur præcedere sententiæ excommunicatione.

55 Excommunicatio quare dicatur medicinalis.

56 Excommunicari pro peccato notorio quare quis iustè non possit non præuia monitione.

57 Excommunicatio in notorijs poterit fulminari nulla præcedente monitione, sed quando hoc locum habeat inferius probabitur.

58 Citatio seu monitio quare exigatur antè excommunicationis fulminationem.

59 Iudex Ecclesiasticus regulariter aliquem excommunicans non præmissa monitione, incurrit suspensionem ab ingressu Ecclesiæ, & alias pœnas per mensem. tamen hæc pœna non includet Episcopos, & Superiores prælatos.

60 Excommunicationis sentẽtia ab homine

Digitized by Google

mine regulariter non poterit promulgari, nisi præcedente trina monitione facta competenti tempore.

61 Episcopi, & Superiores Prçlati occasione cuiuscunque sententiæ siue mandati pœnam suspensionis, vel interdicti incurrunt: nisi fieret de ipsis specialiter, et nominatim mẽtio in sententia, siue mandato, aut iure. & quare.

62 Excommunicãs aliquem iniustè, tenebitur ei ad omnes expensas indè faciendas à tali excommunicato, & ad omne aliud interesse illi indè datum: nec non veniet etiã puniendus arbitraria pçna à suo Superiore. & quare.

63 Excommunicatus ex iniusta causa consequitur indè actionem iniuriarum intentandum coram Summo Pontifice, vel alio inferiore Prælato excommunicatoris, tamẽ Superiore: à quo extimãda erit quanti illa redimenda esset: & quare.

64 Excommunicans aliquem iniustè incurrit Sacrilegium, & quare.

65 Condemnatus ex actione iniuriarum contra se intentata efficietur infamis infamia iuris. & quare.

66 Infamis infamia iuris est irregularis, & quare.

67 Infamis et irregularis venit de iure priuandus suis beneficiis, et quare.

68 Excommunicãs aliquem iniustè nullam ex supradictis pœnis incurret, si consenserit ipse excommunicatus. & quare.

69 Renunciare iuri suo quando alicui liceat.

70 Percutiens, vel vulnerans, aut occidens aliquem in Ecclesia, qua pçna de iure Pontificio plectẽdus sit.

71 Solidorum appellatione, quæ pecunia veniat, tam si reperiantur annotati in iuris communis dispositionis, quàm hominis.

72 Mutuum, aut depositum factum, an reddendum sit in eadẽ monetę qualitate, vel alia, si illa fuisset mutata in valore.

73 Numisma, aureus, & solidus auri eundem valorem retinent.

74 Lex communis loquẽs de solido erit interpretanda de solido aureo, & non argenteo.

75 Aurei septuaginta duo faciunt (prout communius tenetur apud Doctores) libram auri.

76 Solidos dandos fore secundum monetam, quæ est in vsu in loco illo: hoc uerum esse dicẽdum erit, quando hõc fuisset prouisum ab homine vel iure municipali, non autem à iure communi.

77 Solidi, sic annotati in iure, quare sic dicantur.

78 Solidorum descriptorum in statuto, vel alia hominis dispositione appellatione, quæ pecunia veniat.

79 Pœna pecuniaria imponenda pro violatione immunitatis Ecclesiasticæ, in aliquem ibi percutiendo, quæ erit.

80 Pœna ordinaria statuta a iure ciuili contra violantes immunitatem Ecclesiasticam huiusmodi, quæ sit.

81 Vulnerans, vel occidens aliquem in Ecclesia in sequendo aggressorem suum, non veniet puniendus pœna ordinaria iniuncta a iure ciuili, & Canonico, sed mitiori, & quare.

82 Homicidium culpa, & non dolo commissum non erit puniendum pœna ordinaria.

83 Fa-

Digitized by Google

83 *Factum lege permittente non meretur pœnam.*

84 *Moderamen inculpatæ tutelæ excedens occidendo aggressorem iam in fugam se dantem regulariter non punietur ordinaria pœna homicidij, sed pœna exilij, aut relegationis quinquennalis, vel minoris, & quare.*

85 *Pœna ordinaria, quando quis aliqua de causa non veniret puniendus, nunquam de iure poterit puniri pœna corporis afflictiua, sed vel pecuniaria, vel exilij, vel relegationis temporalis.*

86 *Pœna integra homicidij iniuncta per legem Corneliam de sicarijs semper præsupponit non solum culpam, sed & dolum.*

87 *Lex vbicunque loquitur de pœna corporali, aut capitali infligenda: subintelligendus erit dolus, & hoc intelligitur tam de lege communi, quàm municipali: & ideo qui sine dolo occidit aliquem non punietur pœna corporali, sed pecuniaria, vel exilij, aut relegationis quinquennalis.*

88 *Casus decisus in facto in fauorem conclusionis.*

89 *Statutum dicens homicidam occidi, nisi faceret causa defensionis necessariæ, an possit extendi ad alios casus, quàm defensionis.*

90 *Iudicium humanum in quibus debeat imitari iudicium diuinum.*

91 *Homicida, vt pœna ordinaria iuris puniri de iure possit, requiritur, vt dolosè interfecerit aliquem, & quare.*

92 *Culpa lata non æquiparatur dolo, cum de legis Corneliæ de sicarijs agitur pœna, & quare, numero 101.*

93 *Statutum simpliciter dicens, occidens occidatur, qualiter sit interpretandum.*

94 *Statutum tali pacto erit interpretandum, ne quis indebitè damnum patiatur.*

95 *Maleficium duo requirit, vt legitimè tota pœna statuta possit puniri.*

96 *Homicidium committens excedendo moderamen inculpatæ tutelæ de iure non poterit puniri pœna ordinaria.*

97 *Interficiens aliquem, vt contraheret cum vxore eius, si postea contrahat matrimonium erit nullum, secus si defuerit talis praua intentio.*

98 *Statutorum verba erunt interpretanda iuxta formam iuris communis, & quare.*

99 *Statuta pœnalia iniungentia pœnas taxatas a iure communi, erunt extendenda etiam ad illos casus fictos, ad quos & ipsa extensa reperiuntur, & quomodo.*

100 *Statutum dubium recipit interpretationem a iure communi, & idem dicitur de statuto disponente in materia iuris communis, cum tunc recipiet omnes ampliationes, & limitationes, quas recipit tale ius commune.*

102 *Vulnerans vel occidens in Ecclesia aliquem ex repentino motu iræ, vel vindictæ, & non vt ibi saluetur, non erit priuandus priuilegio immunitatis Ecclesiasticæ.*

Digitized by Google

103 *Puniri in eo, in quo peccat, debet, & fruſtra legis auxilium innocat, qui committit in legem.*

104 *Cap. fin. ext. de immun. Eccleſ. verus intellectus redditur.*

105 *Ratio diuerſa inducit diuerſitatem iuris.*

106 *Exceptio firmat regulam in caſibus exceptuatis.*

107 *Conſtitutionis Gregorij Quartidecimi Papæ de immunitate Eccleſiarum, epilogus.*

De homicidio præſertim in Eccleſia commiſſo, homicidarum Eccleſias violantium pœnis, & de Eccleſiarum immunitate:

THEMA:

Cùm quidam Nobilis Raguſinùs fuiſſet verberatus extra (ſed prope) Eccleſiam Sanctæ Crucis Caſtri Grauoſæ, Raguſinæ Diœceſis a quodam alio Nobile Raguſino, in eodem facto euaginauit pugionem (quo erat accinctus more patrio) contra dictum verberantem, ac in fugam iam conuerſum, & ipſum inſequens vnico vulnere ſibi inflicto in dicta Eccleſia (quam ille ingreſſus fuerat) dictam Eccleſiam egrediens ſeſe in fugam dedit. & cum dictus verberator ex dicto vnico inflicto vulnere intra dictam Eccleſiam mortuus eſſet, Reuerendiſſimus Archiepiſcopus Raguſinus citauit ad informandum dictum nobilem verberatum, qui iam vnico inflicto vulnere ſuum aggreſſorem interfecerat, qui cum comparuiſſet non perſonaliter, *ſed* per procuratorem, ſeu excuſatorem obligantem ſe ſtare *mandatis* Eccleſiæ nomine ſui principalis, allegando, quòd locus iudicij non eſſet tutus dicto Nobili, fuit ipſo abſente perſonaliter in cauſa vſque ad diffinitiuam ſententiam proceſſum: & antequàm ad ipſius ſententiæ promulgationem fuiſſet deuentum, fuerunt multa in iudicio contradictorio producta, & tandem fuit dubitatum de infraſcriptis, &

Primò, An dictus comparens procurator, ſeu excuſator fuerat admittendus in dicta cauſa, cum regulariter in cauſa criminali criminaliter mota, non admittatur procurator.

Secundò, An huiuſmodi homicidium in Eccleſia perpetratum fuerat dicendum voluntarium, necne: eo quòd dictus Nobilis inſequutus fuiſſet illum iam ceſſantem a verberibus inferendis, ac ſic vnico vulnere inflicto interfeciſſet.

Tertiò,

Digitized by Google

Tertiò, An in criminalibus lata culpa æquiparetur dolo.

Quartò, An propter dictum vulnus inflictum in dicta Ecclesia, & sequutam mortem ipse Nobilis sit declarandus excommunicatus, vel saltem a dicto Archiepiscopo possit de iure excommunicari, non obstante tali admissione excusatoris, seu procuratoris, ac acceptatione obligationis ab ipso factæ apud acta, de stando mandatis Ecclesiæ, & iudicata soluendo.

Quintò, An si dictus Archiepiscopus dictum Nobilem (qui iam per dictum procuratorem comparuerat in iudicio, & se obligauerat stare mandatis Ecclesiæ) nulla alia de causa, aut contumacia superueniente excommunicasset, de iure incideret in aliquam pœnam.

Sextò, Quæ sit pœna ordinaria statuta contra violantem immunitatem Ecclesiasticam, aliquem verberando, vel interficiendo in Ecclesia, tam de iure ciuili, quàm Canonico, & cui applicanda erit dicta pœna.

Septimò, An dictus Nobilis prædicto modo, ac de causa violans dictam immunitatem Ecclesiasticam veniat in foro seculari, & Ecclesiastico pœna ordinaria plectendus, vel solum mitiori pœna.

Octauò, An dictus Nobilis (de quo est sermo) potuisset frui immunitate Ecclesiastica, si post tale vulnus inflictum confugisset ad eandem Ecclesiam a se violatam, vel ad aliam, ita vt ab ipsa extrahi non posset ab aliquo Iudice.

Et hæc omnia erant proponenda, & in præsentiarum examinanda gradatim, ac sigillatim, prout proposita fuerunt.

DECISIO XXIX.

SANCTISSIMA, & indiuidua Trinitas, cuius cultor (ipsa dante) semper fui, sum, & ero: te subnixè obsecro, vt mei ipsius interiores, ac exteriores oculos illuminare digneris, quatenus tuo splendidissimo lumine irradiatus scita sacrorum Canonum, Legumque Imperatoriarum, ac Doctorum sententias mihi libranti, atque ponderanti obuiet verus ipsorum omnium intellectus, vt sic illuminato, propositas quæstiones decidendas absoluere fas sit mihi, in tui cultum animarum salutem, innocentiæque turelã, meæque Congregationis decus.

Primæ quæstioni tribus conclusionibus satisfaciemus, & prima conclusio sit hæc. Regulariter in causa criminali † crimina-

liter mota (vt eſt in caſu propoſito, procurator rei non admittitur ad allegandas cauſas cauſæ, etſi admittatur ad allegandam cauſam abſentiæ, & ſic non admittitur ad comparendum in foro fori pro reo in proſecutione cauſæ vſque ad diffinitiuam ſententiam incluſiuè, & ad proponendas defenſiones, ſeu exceptiones concernẽtes crimen, pro quo quis eſt citatus, ſeu ad fundandum iudicium, & telam iudicij. Hæc concluſio probatur triplici medio. Primò enim per textum apertiſſimum in capitulo veniens. §. licet autem, in verſiculo nec procuratores. extra de accuſat. vbi Innocentius Tertius dicit ſe non potuiſſe de iure recipere procuratorem in cauſa criminali: ſi ergo Summus Pontifex non poterat de iure recipere procuratorem in cauſa criminali, indè conſequens fit (arguendo a maiori ad minus) negatiuè, quòd nec reliqui inferiores Prælati de iure poſſint. Idem ſtatuit Hadrianus Papa, & habetur in capitulo in criminalibus, quinta quæſtione tertia, vbi dicitur. [In criminalibus cauſis nec accuſator (niſi per ſe) aliquem accuſare poteſt: nec accuſatus per aliam perſonam ſe defendere permittitur.] hæc ibi. Idem probatur per textum in l. penultima. §. primo. ff. de publicis iudicijs. Vbi hæc habentur, videlicet. [Ad crimen iudicij publici perſequẽdum fruſtra procurator interuenit, multoque magis ad defendendum, ſed excuſationes abſentium ex Senatuſconſulto iudicibus allegantur, etſi iuſtam rationem habent ſententia differtur.] hæc ibi. Idem probatur per textum in l. tunc conuenit. C. de accuſationib. vbi hæc habentur, videlicet. [Tunc conuenit potentiores vires adeſſe iudicijs, dum eorum præſentiam in criminibus publicis per inſcriptionem cauſa depoſcat, licet in pecuniarijs cauſis per procuratores litem ſuſtineant.] hæc ibi. Idem probatur per textũ in capitulo ſi quando, ſecunda quæſtione ſexta, vbi Hadrianus Papa hæc ſtatuit, videlicet. [Si quando in cauſa capitali, vel cauſa ſtatus interpellatum fuerit, non per exploratores, ſed per ſeipſos eſt agendum.] hæc ibi. Probatur & ſecundo præſens concluſio Doctorum auctoritate. Nam infraſcripti Doctores in locis hic citandis ſe ſubſcripſerunt præſenti concluſioni, videlicet Innocentius in capitulo licet in Beato Petro. extra de accuſation. in principio. idem docuit Ioannes Andreas in dicto capitulo veniens, columna ſecunda, in verſiculo, in prima Glo. idem docuit Antonius de Butrio in dicto capitulo veniens. columna ſeptima, in verſiculo tertius caſus eſt. Idem docuit Panormitanus in dicto capitulo veniens, numero decimoſexto, in verſiculo ſi vero exceptio concernit crimen. Glo. in dicto capitulo veniens, in verſiculo criminali.

minali. & Glo. in dictis legib. Imperatorijs. Felinus idem docuit in c. meminimus, col. 4. conclusione sexta. de accusat. Idem docuit Ioannes de Ana. in d. cap. veniens. col. 4. in versic. in eadem Glos. ibi criminali. Idem docuit Hostiensis in summa titu. de procurat. §. & in qua re, in vers. sin autem quæstio criminalis. Idem docuit Marianus Socinus senior in d. c. veniens, nu. 22. & 23. & in nu. 273. & ferè per totam repet. dicti c. veniens. Idem docuit Bart. in d. §. 1. seu ad crimẽ. Idem docuit Azo in summa. titu. de procuratoribus. in vers. item aliam subijcio regulã. Idem docuit Specul. in 1. lib. titu. de procuratore, col. 6. nu. 9. in vers. item quòd causa criminalis, quẽ sequutus fuit Bertachinus in suo repertorio in littera P. §. procurator in criminalibus causis. in principio. Idẽ docuit Augustinus de Arimine in addit. ad Ang. in tract. de malefi. in versic. præsente dicto Caio. nu. 14. in versic. tu autem in hac materia adde, quòd dubito de ista conclusione. Idem Albertus de Gandauo docuit in suo tractatu de malefic. titu. de procuratore, nu. 13. & nu. 26. Idem docuit Ang. in tract. de maleficijs. in vers. qui dominus Iudex videns in §. quæro quid si citatus est reus. Vbi in addit. Augustin. de Arimine dicit hanc esse communem Doctorum opinionem, quam sententiã etiam citat, & sequitur Ioannes Pich. in suo thesauro commun. opinio. & quòd hæc communis opiuio procedat non solum in crimine publico, verum etiam & in priuato docuit Aegid. Prof. in tra & at. malefic. titu. an in crimin. indit. quis poss. pro absen. inter. Idẽ docuit Franciscus Vinius in dicto Thesauro, in versic. procurator in capitalibus. dicens, quòd si procurator cõpareat pro reo in tali causa, & non reus, ipse reus iudicabitur contumax, & quòd ita iudicauerit ipse, dum esset Iudex in Ciuitate Terami. Idem docuit Benedictus de Plumbino in l. penult. §. ad crimen. ff. de publi. iudi. nu. 3. & Rubeus ibidem, nu. 10. 121. & sequenti, & hi dicunt hanc esse communem opinionẽ. vti etiam docuit Albericus de Ro sat. in l. seruum quoque. §. publicè. nu. 18. ff. de procuratoribus, & in dicta l. penult. §. ad crimen. nu. 14. Idem docuit Menchiaca controuersia. vsu frequenti. c. 39. nu. 24. Blancus in sua practi. crim. f. 15. nu. 14. Iulius Clarus in sua practi. crim. §. fin. quæst. 32. versic. 1. & sequent. dicens hanc esse communem opinionẽ. Idem docuit Emanuel Soarez in dicto Thesauro, nu. 296. idem docuit Hyppolitus Bonacossa in dicto thesauro in vers. procurator. multos Doctores idem tenentes referens. idẽ docuit Grassus in lib. 2. comm. opinio. c. 10. q. 1. idẽ docuit Vantius in tract. de nullita. proces. fol. 169. nu. 177. Idem Corneus docuit in consi. 325. in 3. volum. Iason in consi. 144. in quarto vol. Idem docuit Bartholomeus Cepolla in criminali, consi. 52. in fi. & in criminali consi. 72. col. 3. versic. de primo, vbi dicit, quòd

videtur eſſe magna dubitatio, quia communis ſententia eſt, & idem rurſus docuit in conſi.47. circa principium. Idem docuit Boſſius in ſua pract. crimin. titu. an quis in criminalibus iudicijs poſſit p abſente interuenire, nu.1.Idē docuit Henricus Boich in c.tuę, col.2. in verſ.aut in cauſa accuſationis. ext. de procuratoribus. Idem docuit Bal. in c. tuæ,num.1.ext.de procurat.idem docuit Goffr. in ſumma, titu.de procurat. col.3. in verſic.dantur procuratores in cauſis ciuilibus. Idem docuit Paris de Puteo in tract.de ſindicatu in §.Iudex, in verſic. Iudex poteſt pro abſente. in fine, ſequens Bar.in d.§.ad crimen.Idem docuit Antonius Gabriel.in lib.7.concluſionum.titu. de maleficijs,cōcluſione nona in principio. Idem docuit Iaſon in l.cum rem, in 2.not. C.de procurat.Idem docuit Archid.in c.qui generaliter, in Glo.1. de procurat. in ſexto, & in c.1.in verſ.criminalis.de iudic.in ſexto,& in d. cap. in criminalibus, & in dicto c.ſi quando. Idem docuit Geminianus in d.c.qui generaliter. in verſ.opponò,quòd licet, & in d. c.1.de iudicijs,in ſexto,in col.1. in verſ.quid ſi citatus. & in col.3. in verſic. mihi videtur.Idem docuit Philippus Francus in d.cap. qui generaliter,col.1.in verſ.limita,& intellige,& in d.c.1.col.4.in verſ.in eadem Glo. ibi compelli. Idē docuit Cardinalis a Turrecremata i d.c.ſi qñ,& rurſus in d. c. in criminalib.idē docuit Hyppolitus de Marſilijs in infraſcriptis locis,videlicet, in l.etiam ſi redhibitus fuerit,nu.104.in verſ. quęro vlterius, ff.de quæſtionib. & in ſingulari ſuo 221.incip.reſtitutio in integrum in practica crimin.ſua. §.ſequtur modò.quinta quæſtio.nu.1. in conſi.17.num. 11.in conſi.39.num.1.in conſi.54. nu.1. & in conſi.81. nu.59. Idem docuit Iacobus de Bellouiſu in ſua practica criminali, in titulo De fuga reorum, nu.15.& 16. idē docuit Maranta in ſuo ſpeculo aduocatorum,in c.incip.Quarta pars, nu.35. in verſ.quarta vtilitas eſt.Idem docuit Petrus Follerius in ſua practica crimin. in 1. par. ſecundæ par. nu.1. in verſic. optimam, & laudabilem, & in ſua pract.Canon.crim.in titu.reperti culpabiles citentur.nu.6.in verſ.item quia procurator prohibetur.Et denique idem,& elegāter docuit Petrus de Anchar. in c.1.col.2.verſ.quarto nota.de iudicijs, in ſexto. Probatur & tertio tribus rationibus.Quarū prima eſt, quoniā ſi regulariter admitteretur procurator † in criminalibus. indè hoc abſurdū ſequeretur,ſcilicet,quod iudicium, ac ſententia fruſtraretur ſuo fine, ac debito effectu: eo quòd poſt quā reus(qui comparuerat per procuratorem) animaduerteret ſe fore corporaliter puniēdum propter ſcęlus a ſe perpetratum, nunquā compareret in iudicio, & ſic nocens euaderet,& procurator(qui erat mundus a tali crimine,) & ipſe pœnam euitaret: Cùm nulli rationi, aut iuri conſonum ſit punire innocentes, ſed ſōlum noxios

3 xios eo', q̄ pœnæ † ſuos debeant tenere auctores. vt in l. ſancimus, C. de pœnis, & in c. quæſiuit. ext. de his, quæ fiunt a maiori part. cap. & etiã, vt docet tex. in c. non debet. de regu. iur. in ſexto, vbi hæc habentur, videlicet. [Nõ debet aliquis alterius odio prægrauari.] Ne ergo procurator immunis a culpa prægrauaretur odio rei non comparentis (qui de iure veniebat puniendus) & ne de-
4 licta † remanerent impunita, vt in l. ita vulneratus. ff. ad l. Aquil. ſummæ ergo rationi innixa com probatur noſtra concluſio, cum ex his omnibus productis ſequitur, quòd nemo poſſit ſe obligare
5 † in cauſa criminali, vt docet glo. in c. cum homo, 24. q. 5. & Bal. in c. reſcripto. col. 3. ext. de iureiuran. Secunda ratio noſtræ conclu ſionis talis reddi poterit, (ſecundum Bar. vbi ſupra.) Cum enim, (vt omnibus eſt ſummoperè perſpicuum, & patet ad ſenſum, & quotidiana experientia rerũ omniũ magiſtra nos docet) accuratius vnuſquiſque negotia ſua gerat, quàm aliena, iccirčò vt benè conſultum eſſet ipſis reis, lex pro bono publico voluit, vt dicti rei 6 ad perſonalem comparitionẽ in criminalibus regulariter compellerentur, & hæ duæ rationes reddũtur a Bar. in loco citato. Tertia ratio eſt (ſecundum Goffr. Specul. & Marianum Socinum in locis ſupra citatis,) quia procurator non poſſet cõſequi per actionem mandati contrariã id quod amitteret, ſi pœna capitali inde puniretur ipſe procurator, vel aliquo membrò mutilaretur, aut alia pœna corporis afflictiua: qd tamen ſecus eſſet in ciuili, & pœna pecuniaria. vt in l. Plautius. ff. de procurat. & hanc etiam rationem ſentit Bart. in extrauag. ad reprimendam. in verſ. legitimè. Et hæ tres rationes aſſignatæ ſufficiant, etſi plures enumerentur a ſupradicto Mariano Socino, & a nonnullis alijs Doctoribus ſupra citatis.

Etſi veriſſima ſit prędecẽs concluſio (vt fuit ibi probatum ſatis abunde) nihilominus fallit ĩ caſu noſtro, propoſito tribus de cauſis, quæ in ſubſequentibus concluſionibus afferuntur, & probabuntur. quæ inquam omnes verificãtur in noſtro caſu, etſi vnaquæque earum ſufficeret de iure ad excuſandum ipſum nobilem citatum à perſonali comparitione: quarum prima hic ſolum probabitur, & eſt: quoniam dictus Nobilis de iure Canonico, cuius deciſioni ſtandum erit in foro Eccleſiaſtico (ſolùm venit puniendus pœna pecuniaria) vt inferiùs probabitur in quæſtione ſexta cõcluſione prima, vide ergo ibi: & 6 quòd quando quis venit † puniendus pro crimine perpetrato pęna pecuniaria poſſit in iudicio comparere per procuratorẽ, non tantum ad proponendas excuſationes, verùm etiam in cauſa cauſæ vſque ad diffinitiuam ſentẽtiam, incluſiuè, & ad proponendas, & probandas defenſiones Rei ſui principalis, concernentes crimen ipſum pro quo fuit citatus ad cõparendum perſonaliter in iudi-

cio, imò, & aſſeueramus, quòd ipſe procurator (ad hoc tamen ſpecialiter conſtitutus) fundare poſſit iudicium, & ipſius telam proſequi vſq; in finem cauſæ inclusiue. hæc concluſio probatur triplici medio. & primò per tex. in l. abſentem. §. Aduerſus contumaces verò. ff. de pœnis. vbi hæc habentur, videlicet. [Aduerſus contumaces verò, qui nec denunciationibus, neque ædictis Præſidum obtemperaſſent, etiam abſentes pronunciari ſecundum morem priuatorem iudiciorum, poteſt quis defendere hæc non eſſe contraria. quid igitur eſt melius ſtatuetur in abſentes pecuniarias quidem pœnas, vel eas, quæ exiſtimationem cõtingunt, ſi ſæpius admoniti per contumaciam deſunt, ſtatui poſſe, & vſque ad relegationẽ procedi. verum ſi quid grauiùs irrogandum ſit, puta, in metallum, vel capitis pœnam, non eſſe abſentibus irrogãdam.] hæc ibi. idem probatur per argumentum in l. ſeruum. §. publicè, ff. de procurat. vbi hæc habentur, videlicet. [publicè vtile eſt abſentes à quibuſcunque defendi. Nam & in capitalibus iudicijs defenſio datur. vbicunque itaque abſens quis damnari poteſt ibi quemuis pro eo verba faciẽtem, & innocentiam excuſantem audiri æquum eſt, & ordinarium admittere quod ex reſcripto Imperatoris noſtri apparet]. hæc ibi. Diximus probari per argumentum in dicto §. publicè. quoniam, etſi explicitè, & ad uerbum non contineat verba noſtræ concluſionis, benè tñ ſm ſnïam eius, cum includat oẽs caſus, in quibus quis abſens dãnari poſſit, de quorũ numero eſt caſus p̃ſentis cõcluſionis & ſubſequẽtis, vt ibi latiùs dicemus contra Pan. vide ibi. idẽ probatur p̃ arg. in l. 2. C. de procurat. vbi hęc habentur, videlicet. [Cùm rẽ pecuniariã eſſe dicas, potes per maritũ tuũ ſolemnib⁹ impletis, appellationi aduerſariæ tuæ reſpondere: cùm appellationes pecuniariæ ẽt per procuratores exerceri ab vtraqne parte litigantium poſſint]. hæc ibi. Diximus probari per argu. in dicta l. 2. quoniam ex ipſa l. luce meridiana clariùs elicitur, ꝙ quando quis venit puniẽdus pęna pecuniaria poterit conſtituere procuratorem. vti etiam infraſcripti Doctores ſtatim citandi docuerunt. idem probatur per argu. in l. 1. §. 1. ff. An per alium cau. appeliat. red. poſſ. vbi inter alia hæc habentur, videlicet. [Planè ſi pecuniaria cauſa eſt † ex qua ignominia ſequitur poteſt & per procuratorem. hoc agi.] Diximus per argu. ꝙuia hìc adeſt locus arguendi à minori ad maius affirmatiuè. tali pacto, videlicet. ſi poterit procurator comparere in iudicio pro condemnando in pecuniariam pęnam habentem annexam pœnam infamiæ. multo magis hoc ipſum licebit in caſu noſtro, vbi hæc pœna infamiæ abeſt, vt clariùs ibidem. Idem probatur in §. ſed etſi. vbi hæc habentur, videlicet. ſed etſi ea cauſa ſit, ex qua ſequi ſolet pęna vſque ad relegationem, non oportet per

8

aliũ.

alium cauſas agi.] Probatur & ſecundo Doctorum ſententia hęc noſtra cõcluſio. Nam infraſcripti Doctores explicitè ipſi concluſioni ſe ſubſcripſerunt in infraſcriptis locis, videlicet. Glo. in dicta l.1.in verſi.ignominia: quæ dixit, quòd in omni cauſa, in qua pœna corporalis non impo-
9 nitur per procuratorem † cuilibet agere licet ſpontè, non ex neceſſitate. idem docuit Glo. in c. veniens. in verſi.criminali.extra de accuſat. idem docuit Bart. in dicta l. abſentem. in quæſtione ſecunda, ſequens gl. ſupra citatam, & rurſus in l.penult.§. ad crimen. in num.7. verſi. hoc præmiſſo. & nu.14.in verſi.quæro.extra Glo.ff. de publicis iudi.idem docuit Innocentius in c.licèt in Beato Petro.col.1.in verſi. item in leuibus criminibus, puta, quæ non excedunt pœnam relegationis. extra de accuſat. idem docuit expreſsè Azo in ſumma titul. de procurat.col.4.in verſi.conſtituitur autem.Specul.in lib.1.titu. de procurat.col.6.nu.10.in verſi. Quintò ſi crimẽ. vbi ſequitur Azonem. idem docuit Hoſt.in ſumma titu. de procurat.§.& in qua re.in verſ. ſi verò relegationis pœna. Goffr. in ſumma. titu. de procurat. col. fin. in verſi. in ſumma notandum eſt. idem docuit Ioannes And.in c.tuæ.col.2.in verſic. ſi verò quæſtio eſt criminalis. extra de procurat.Ant. de Butr. in c. veniens. col.5.in verſi.ex hoc infertur.ext. de accuſat. idem docuit Panormitanus in dicto c.veniens.nnin. 18. in verſic. ſi verò venit imponenda pœna relegationis, ext.de accuſationibus. idẽ docuit Henricus Boich in c.tuę.col.3.in verſ. aut cauſa non capitalis. extra de procurat.idem docuit Felinus in c.meminimus.col.4.in verſ. ſexta concluſio, ext.de accuſat.idẽ docuit Marianus Socinus ſenior Senenſis in d.c.veniens.nu.50.51.& 52.Idem docuit Archid. in c.1.in verſ. criminalis de iudicijs.in ſexto, dicẽs quòd(vt docet Hoſt.) vt nõ poſſit interuenire procurator in cauſa criminali neceſſe eſt, ꝙ pœna indè imponẽda reo ſit maior pœna relegationis, ex quibus patuit, quòd ipſe Archid. ſe ſubſcripſerit præſenti, & ſub ſequenti concluſioni, tum quia pœne (de quibus ſermo habetur hic,) & in ſubſequenti concluſione non ſunt maiores pœna relegationis, cum etiam ipſe ſequatur Hoſt. qui ad verbum ſe ſubſcripſit vtriq; concluſioni. Nam ipſe Hoſt.idem docuit de præſentis cõcluſionis materia in ſumma titu. de procurat. §.& in qua re. in verſic. & eſt hoc verum, quando quæſtio eſt pecuniaria. Idem docuit Ioãnes de Ana. in d.c.veniens. col.4.in verſ.in eadem Glo.ibi, pęna relegationis. Idem docuit Geminianus in c.1.col.2.in verſ.Glo.ſuper verbo criminalis de iudicijs. in ſexto, idem docuit Bertachinus in ſuo repertorio, in litera P. §. procurator in criminalibus. in verſ. procurator in cauſa criminali pecuniaria. idẽ docuit Raymundus Pius Fichus in theſauro commun. opin. verſic. procurator. ſequens Marianum Socinum

loco

cio, imò, & aſſeueramus, quòd ipſe procurator (ad hoc tamen ſpecialiter conſtitutus) fundare poſſit iudicium, & ipſius telam proſequi vſq; in finem cauſæ inclusiue. hæc concluſio probatur triplici medio. & primò per tex. in l. abſentem. §. Aduerſus contumaces verò. ff. de pœnis. vbi hæc habentur, videlicet. [Aduerſus contumaces verò, qui nec denunciationibus, neque ædictis Præſidum obtemperaſſent, etiam abſentes pronunciari ſecũdum morem priuatorem iudiciorum, poteſt quis defendere hæc non eſſe contraria. quid igitur eſſe melius ſtatuetur in abſentes pecuniarias quidem pœnas, vel eas, quæ exiſtimationem cõtingunt, ſi ſæpius admoniti per contumaciam deſunt, ſtatui poſſe, & vſque ad relegationẽ procedi. verum ſi quid grauiùs irrogandum ſit, puta, in metallum, vel capitis pœnam, non eſſe abſentibus irrogãdam.] hæc ibi. idem probatur per argumentum in l. ſeruum. §. publicè, ff. de procurat. vbi hæc habentur, videlicet. [publicè vtile eſt abſentes à quibuſcunque defendi. Nam & in capitalibus iudicijs defenſio datur. vbicunque itaque abſens quis damnari poteſt ibi quemuis pro eo verba faciẽtem, & innocentiam excuſantem audiri æquum eſt, & ordinarium admittere quod ex reſcripto Imperatoris noſtri apparet]. hæc ibi. Diximus probari per argumentum in dicto §. publicè. quoniam, etſi explicitè, & ad verbum non contineat verba noſtræ concluſionis, benè tñ ſm ſnĩam eius, cum includat oẽs caſus, in quib. quis abſens dãnari poſſit, de quotũ numero eſt caſus p̃ſentis cõclusionis & ſubſequẽtis, vt ibi latiùs diceemus contra Pan. vide ibi. idẽ probatur p arg. in l. 2. C. de procurat. vbi hęc habentur, videlicet. [Cùm rẽ pecuniariã eſſe dicas, potes per maritũ tuũ ſolemnib. impletis, appellationi aduerſariæ tuæ reſpondere: cùm appellationes pecuniariæ ẽt per procuratores exerceri ab vtraque parte litigantium poſſint]. hæc ibi. Diximus probari per argu. in dicta l. 2. quoniam ex ipſa l. luce meridiana clariùs elicitur, ꝙ quando quis venit puniẽdus pœna pecuniaria poterit conſtituere procuratorem. vti etiam infraſcripti Doctores ſtatim citandi docuerunt. idem probatur per argu. in l. 1. §. 1. ff. An per alium eam. appeliat. red. poſſ. vbi inter alia hæc habentur, videlicet. [Planè ſi pecuniaria cauſa eſt † ex qua ignominia ſequitur poteſt & per procuratorem. hoc agi.] Diximus per argu. quia hic adeſt locus arguendi à minori ad maius affirmatiuè. tali pacto, videlicet. ſi poterit procurator comparere in iudicio pro condemnando in pecuniariam pœnam habentem annexam pœnam infamiæ. multo magis hoc ipſum licebit in caſu noſtro, vbi hæc pœna infamiæ abeſt, vt clariùs ibidem. Idem probatur in §. ſed etſi. vbi hæc habentur, videlicet. ſed etſi ea cauſa ſit, ex qua ſequi ſolet pœna vſque ad relegationem, non oportet per

8

alium.

alium cauſas agi.] Probatur & ſecundo Doctorum ſententia hęc noſtra cõcluſio. Nam infraſcripti Doctores explicitè ipſi concluſioni ſe ſubſcripſerunt in infraſcriptis locis, videlicet. Glo. in dicta l.1.in verſi.ignominia: quæ dixit, quòd in omni cauſa, in qua pœna corporalis non impo-
• 9 nitur per procuratorem † cuilibet agere licet ſpontè, non ex neceſſitate. idem docuit Glo. in c. veniens. in verſi.criminali.extra de accuſat. idem docuit Bart. in dicta l. abſentem. in quæſtione ſecunda, ſequens gl. ſupra citatam, & rurſus in l.penult.§. ad crimen. in num.7. verſi. hoc præmiſſo. & nu.14.in verſi.quæro.extra Glo.ff. de publicis iudi.idem docuit Innocentius in c.licèt in Beato Petro.col.1.in verſi. item in leuibus criminibus, puta, quæ non excedunt pœnam relegationis. extra de accuſat. idem docuit expreſsè Azo in ſumma titul. de procurat.col.4.in verſi.conſtituitur autem.Specul.in lib.1.titu. de procurat.col.6.nu.10.in verſi. Quintò ſi crimẽ. vbi ſequitur Azonem. idem docuit Hoſt.in ſumma titu. de procurat.§.& in qua re.in verſ. ſi verò relegationis pœna. Goffr. in ſumma. titu. de procurat. col. fin. in verſi. in ſumma notandum eſt. idem docuit Ioannes And.in c.tuæ.col.2.in verſic. ſi verò quæſtio eſt criminalis. extra de procurat.Ant. de Butr. in c. veniens. col.5.in verſi.ex hoc infertur.ext. de accuſat. idem docuit Panormitanus in dicto c.veniens.num. 18. in verſic. ſi verò venit imponenda pœna relegationis,ext.de accuſationibus. idẽ docuit Henricus Boich in c.tuę.col.3.in verſ. aut cauſa non capitalis. extra de procurat.idem docuit Felinus in c.meminimus.col.4.in verſ. ſexta concluſio,ext.de accuſat.idẽ docuit Marianus Socinus ſenior Senenſis in d.c.veniens.nu.50.51.& 52.Idem docuit Archid. in c.1.in verſ. criminalis de iudicijs.in ſexto,dicẽs quòd(vt docet Hoſt.) vt nõ poſſit interuenire procurator in cauſa criminali neceſſe eſt, q̃ pœna indè imponẽda reo ſit maior pœna relegationis,ex quibus patuit, quòd ipſe Archid. ſe ſubſcripſerit præſenti,& ſubſequenti concluſioni,tum quia pœnę(de quibus ſermo habetur hic,) & in ſubſequenti concluſione non ſunt maiores pœna relegationis,cum etiam ipſe ſequatur Hoſt. qui ad verbum ſe ſubſcripſit vtriq; concluſioni. Nam ipſe Hoſt.idem docuit de præſentis cõcluſionis materia in ſumma titu. de procurat. §.& in qua re. in verſic. & eſt hoc verum, quando quæſtio eſt pecuniaria. Idem docuit Ioãnes de Ana. in d.c.veniens. col.4.in verſ.in eadem Glo.ibi, pęna relegationis. Idem docuit Geminianus in c.1.col.2.in verſ.Glo.ſuper verbo criminalis de iudicijs. in ſexto, idem docuit Bertachinus in ſuo repertorio, in litera P. §. procurator in criminalibus. in verſ. procurator in cauſa criminali pecuniaria. idẽ docuit Raymundus Pius Fichus in theſauro-commun. opin. verſic. procurator.ſequens Marianum Socinum

loco

loco ſupra citato. Idem docuit Menchiaca controuer. vſu. frequen.c.17. Idem docuit Pau. de Caſtro in d.l.ſeruum quoque. dicens hanc eſſe communem Doctorum ſententiam, quam etiam ſequutus fuit Emanuel Soarez in Theſauro communium opinionũ in verſ.procurator in ijs criminis cauſis. Idem docuit Bartholome⁹ Cępolla in criminali, conſi.72.colum.3. in verſ.de primo non violetur. Idem docuit Iulius Clarus in pract.crim.§.vlt.q.32.per totũ, & ſpecialiter. in verſic.cęterum. Frãciſcus Viuius, idem docuit in lib.1. commun. opin. 251. idem docuit Hyppolitus Bonacoſſa in theſauro commun. opin. in verſ. procurator, ſequens Iulium Clarum vbi ſupra, dicensque hanc ſentẽtiam eſſe communem. idem docuit Ang. in tractat. de maleficijs, in verſic.qui dominus Iudex dicens.nu.16.in verſic.ex quo ſequitur, quòd in crimine. idem docuit Albertus de Gandauo in tractat.de maleficijs.titu. de procuratore, defenſore, & excuſatore, nu.26. in verſic.item generaliter in cauſa publica, & priuata. Idem docuit Boſſius in pract. crim. titu. an in criminalib. iudicijs q⁹, nu.4. in verſ.tertia concluſio eſt. idem docuit Hyppolitus de Marſilijs in conſi.24.nu.37.& in conſil.54.nu.1. Probatur & tertiò prę ſens concluſio hac ratione, videlicet, cùm ſit pœnale, & odioſum priuari tanto commodo comparendi per procuratorem in cauſis criminalibus, & in caſu præſentis cõcluſionis nullo iure cautum reperitur, in tali caſu nõ fore admittendum procuratorem. Indè ſequitur, quòd verißima fuerit noſtra concluſio, cum pœnæ ſint
10 † reſtringendæ. vt in c.in pœnis, de regu.iur.in ſexto.

Cùm dictus Nobilis Raguſin⁹ (de quo quęritur) de iure ciuili,
11 & in foro ſeculari † pro dicto homicidio perpetrato nõ veniat puniendus, niſi pœna (ad ſummum) relegationis (vt latius probabitur in quæſtione ſeptima concluſione vnica.) Iccircò non tenebitur comparere perſonaliter in iudicio ſeculari pro dicto delicto, cũ in tali caſu poterit comparere in ipſo iudicio per procuratorem. Hæc concluſio probatur triplici medio. Primò per arg.in l.ſeruũ. §. publicè. ff.de procurat. cuius tenorem verborum retuli ad verbum in probatione prędecentis concluſionis, & per textum in l. abſentem. §.aduerſus contumaces, ff.de pęnis, cuius tenor relatus fuit ſupra in probatione præcedentis concluſionis. Vide ibi, & in l.1. ff. An per alium cauſę appellat. reddi poſſint: quæ lex in præcedente concluſione fuit ad verbum allata. Vide ibi. Probatur & ſecundò Doctorum auctoritate. Nam præſenti concluſioni infraſcripti ſe ſubſcripſerunt, videlicet Glo. in c.veniens. in verſic. criminali.ext.de accuſat. Glo.in d.l.1.in verſ.relegationem. Glo. in d.l.abſentem, in verſ.vſque, & in verſ. ad relegationem Glo. in c.ſi quando, 2.q.6. Glo. in l.penult.§.ad crimen. ff.de publi. iudi. Glo.in d.l.ſeruum, §.publicè,

Bart.

Digitized by Google

Bart. in d.l.abſentem. in ſecunda quęſtione. vbi ſequitur dictã Glo. in d.l.abſentem, & clarius idem ſentijt in l.penult. §. ad crimen, nu.11. in verſ.quæro dicitur hic publici iudicij. ff.de publicis iudicijs. dicens, quòd ita tenet conſulendo, quia hoc ſeruat conſuetudo. Innoc.in c.licet in B.Petro. col.1.in verſ.item in leuibus criminibus, puta quæ non excedunt pœnam relegationis. ext. de accuſat. Specul.ſequens Azonẽ in lib.1.titu.de procuratore, colum.6.num.10. in verſic.quintò ſi crimen. Azo ipſe in ſumma tit. de procuratoribus.col.4 in verſi. conſtituitur autem procurator. Hoſt.in ſumma.titu.de procurat. §.& in qua re. in verſic.ſi verò relegationis pęna. Goffr. in ſumma. titu.de procurat.col.fin.in verſic. in ſumma notandum eſt. Ioannes And.in c.tuæ.col.2. in verſic. ſi verò.quęſtio eſt criminalis. extra de procuratoribus. Antonius de Butrio in c. veniens.col. 4. in verſic.relinquitur ergo. extra de accuſat. dicens hanc eſſe ſententiam Cy.& Mar.Sill. & Iac.de Ra. Ioannis Andr. Hoſt. & Feder. de Sen.in conſi.299. idẽ ſentijt Henricus Boich in c.tuæ,colum.3. in verſi. aut cauſa non eſt capitalis, extra de procurat. Marianus Socinus ſenior in dicto c. veniens. nu.100. & ſequentibus. extra de accuſat.qui maxima cum diligentia examinat præſentem queſtionem pro vtraque parte. & tãdem tuetur noſtram concluſionem approbatam à ſupra citatis Doctoribus, & alijs quàmplurimis, aſſerens hanc eſſe communèm Doctorum opinionem: & ipſius Mariani ſententiæ ſe ſubſcripſit Felinus in c.meminimus.col.5.in fi. verſic.vltimò limita iſtam materiam, vt hic per Dominum Marianum.extra.de accuſat.& quòd dictus Felinus ſe ſubſcripſerit pſenti concluſioni (vltra ſupradicta) elicitur ex verbis ipſius, dicentis in d. c.meminimus. col.5. in verſi.item vide Bart. in l. prætor, in principio ff.de damnis infectis) quòd ſi quis fuit accuſatus de vulnere, & dubium eſt an vulnus ſit mortale, vel non, & ſic an veniat pœna capitalis, an non: admittetur procurator ad defenſam: & addit dicens, quòd vbi
12 quis accuſatur † pro pluribus criminibus, in quibus eſt vnum capitale, admittitur procurator ad aliacrimina, excepto capitali: ex his ergo omnibus videtur eliciẽdum, quòd Felinus ſe ſubſcripſerit pręſẽti cõcluſioni, etſi non ita explicitè ſicut ſupra allati Doctores. Idem docuit Archid.in c. 1.in verſi.criminalis.de iudicijs in ſexto, dicens, quòd ſecundum Hoſtienſem (quòd in cauſis criminalibus grauibus, in quibus eſt imponenda pęna maior pœna relegationis, non interuenit procurator: quaſi diceret (arguendo à contrario ſenſu) quòd in criminibus, in quibus pœna relegationis, vel minor erit imponenda, tunc poſſit interuenire procurator pro reo abſente, & quòd Archid.intentio talis fuerit, elicitur ex eiuſdem verbis, videlicet ſecundum Hoſt.cuius ſententiæ

tiæ ſe ſubſcripſit, & tamen ipſe Hoſt. in ſumma in titu. de procuratoribus. §. & in qua re. in verſic. ſi verò relegationis pœna, vel minor: expreſſiſſimè ſe ſubſcripſit p̃ſenti noſtræ cõcluſioni. idem docuit Petrus de Anch. in d. c. 1. col. 2. in verſic. quartò nota, quòd in cauſa criminali, vbi addit, quòd in tali caſu nullo pacto poſſet Iudex dictum Reum compellere ad comparendum perſonaliter, ſed ad procuratorem cõſtituendum, & inſtructum dirigendum ad ipſum Iudicem in iudicio. idem docuit Ioannes de Ana. in dicto c. veniens. col. 4. in verſi. in eadem Gloſa ibi, pœna relegationis. ext. de accuſat. idem docuit Geminianus in c. 1. col. 2. in verſi. Glo. ſupra verbo criminalis. de iudicijs in ſexto, idem docuit Aug. Berous in dicto c. veniens. col. 14. nu. 39. in verſic. ſtantibus prædictis. modò reuertor ad id. Vbi probat noſtram concluſionẽ probari auctoritate communis opinionis Doctorum, & conſuetudine, & reſpondet Pan. contrarium aſſeuerãti in dicto c. veniens. nec non & rationibus, quibus ipſe Panormitanus vtitur ad confirmandam ſuam ſententiam aduerſantem præſenti noſtræ concluſioni. idem docuit Bertachinus in ſuo repertorio in verſ. procurator in criminalibus cauſis, in verſ. procurator in cauſa criminali admittitur, quando pœna eſt relegationis. Idem docuit Pau. de Caſtro in dicta l. ſeruum, dicens hãc eſſe communem Doctorum ſententiam, quam ſequitur quoque Emanuel Soarez in Theſauro cõmunium opinionum, in verſicul. procurator in ijs crimin. cauſis. Idẽ docuit Frãciſcus Viuius lib. 1. opin. 251. idem docuit Iulius Clarus (qui hanc materiam amplißimè agit) in ſua pract. crim. §. vlt. quæſt. 32. per totum, & ſpecialiter in verſ. Hinc eſt. Idẽ docuit Hyppolit. Bonacoſſa ſequens Iulium Clarum, vbi ſupra, dicens hanc eſſe communem Doctorum opinionem. Idem docuit Ang. in tract. de maleficijs. in verſic. qui Dominus Iudex videns, nu. 15. in verſ. quæro quid ſi citatus eſt, cuius ſententiæ ſe ſubſcripſit ibidẽ in addit. Auguſtinus de Arimine. nu. 19. in verſ. tu autem in hac materia. aſſerens ſe nolle ab hac opinione recedere, quia communis eſt. Idem docuit Albertus de Gandauo in tract. de maleficijs. titu. de procuratore, defenſore, & excuſatore, nu. 26. in verſic. item & generaliter in cauſa publica, & priuata. idem docuit Cępolla in crimin. conſi. 72. col. 3. in verſic. de primo nõ videtur. Idem docuit Cardinalis à Turrecremata in c. in criminalib. col. 2. in verſ. ſecundum eſt. 5. q. 3. idem docuit Boſſius in pract. crim. titu. an in criminalibus iudicijs. quis &c. num. 5. in verſ. & in cęteris dicit. Vbi ſequitur ſententiam Mariani Socini ſupra p me citati. Idem docuit Petrus Follerius in pract. can. crim. titu. reperti culpabiles citentur. nu. 6. in verſic. eſt tamen bene verum. Probatur & tertiò ratione allata in probationem præcedentis concluſionis

cluſionis vide ergo ibi.

Tertia & vltima cõcluſio, cùm dictus Nobilis Raguſinus fuerit citatus ad comparendum in foro Eccleſiaſtico, pro dicta violatione immunitatis Eccleſiaſticę : & in foro ſeculari pro dicto homicidio inde ſequuto : & vterq; forus ſit in ciuitate Raguſina, quæ meritò eſt ſibi locus nõ tutus propter conſanguineos interempti, prout eſt omnibus notum (iccircò hac etiam de cauſa nullatenus compelli poterit ad perſonaliter
13 † comparendum in aliquo ex ipſis foris, ſed omnino admittendus de iure erit procurator ad hoc ſpecialiter deputatus ab ipſo Nobile, non ſolùm ad proponendas executiones abſentię, verùm etiam ad proponendas defenſiones, ſeu exceptiones concernentes ipſummet crimen, pro quo ipſe Nobilis fuerat citatus, & ad fundandum totum iudicium, ac telam iudiciariam. Hęc concluſio probatur triplici medio. Primò enim per text. apertiſſimum in Clem. Paſtoralis. §. Piſanaq́; & §. eſto igitur. de ſent. & re iudic. vbi in dicto §. Piſana. hæc habentur, videlicet. [Piſanaque ciuitas, in qua lata fuit memorata ſententia, Regem capitali habebat odio notorio, & antiquo.] & in dicto §. eſto hæc habentur, videlicet. [Eſto igitur quòd Rex ipſe aliàs ad præmiſſa fuiſſet legitimè per Imperatorem citatus, numquid venire debuit ad Iudicem exercitu feroci ac grandi, ipſiq́ue citato (vt præmittitur) odioſo ſtipatum ? Nunquid etiam debuit comparere in loco admodum populoſo multum potenti, ac præfato in eũ odio prouocato ? Quis enim, auderet, vel qua ratione audere aliquis teneretur conſiſtorij talis ſubire iudicium, & ſe in hoſtium ſinu reponere? ac ad mortem per violentam iniuriam, non per iuſtitiam inferendam vltroneum ſe offerre? Hæc quidem iure timentur, hæc de more vitantur, hæc humana fugit ratio, hæc abhorret natura. Deſiperet igitur qui citationẽ huiuſmodi ſaperet arctaſſe.] hæc ibi. Ex quibus luce meridiana clariùs elicitur veritas præſentis noſtræ cõcluſionis, & quòd nullo pacto citatus ad locum iudicij ſibi nõn tutum accedere teneatur. Idem probatur per tex. in Clem. 1. in §. nos tamẽ, de foro compet. vbi hæc habentur, videlicet. [Nos tamen Epiſcopis, qui à ſuis ſedibus protervia impiorum expulſi nõ audent propter metum perſequentium, in ſuis ciuitatibus, vel dięceſibus aut earum parte aliqua reſidere : nec iuriſdictionem ad ſe ſpectantem per ſe, vel per alium inibi exercere, ne iniuria in eorum expulſione ipſorum irrogata Eccleſijs hoc prętextu remaneat impunita, duximus indulgendum, vt in dicœceſibus alienis, in ciuitatibus (videlicet) vel locis inſignibus ſuis Eccleſijs viciniotibus, in quibus poterunt ſecurè morari, & iuriſdictionẽ ſuam liberè exercere poſſunt contra ſuos expulſores, & eorum in hac parte conſiliarios, & fautores dummodo

ciui-

itized by Google

ciuitates, vel loca huiuſmodi eiſdem expulſoribus, conſiliarijs, & fautoribus, ſint ſecura, & ipſi perſonaliter, vel ad domum, ſi hoc tutè fieri valeat; alioquin publicè in Eccleſia Cathedrali loci, vel domicilij eorundem citati fuerint (liberè procedere, prout iuſtitia ſuadebit] hęc ibi inter alia. Idem turſus probatur per text. in c. ſtatutum. i. cum verò. de reſcriptis in ſexto, vbi hæc habentur, videlicet. [Cùm verò eiuſdem ciuitatis ſeu diœceſis fuerint actor, & reus, extra ipſas cauſa non cõmittatur: nec cõueniatur aliquis eorum: niſi ab Epiſcopo contra aliquem de ſua diœceſi, vel ab aliquo contra eum, aut contra eius Capitulum, ſeu contra vniuerſitatem, ciuitatis, villæ, aut Caſtri fuerat actio dirigenda, vel niſi actor eandem ciuitatem, vel diœceſim intrare non audens, aut ſui aduerſarij potẽtiam meritò perhorreſcens, eum infra illas nequeat conuenire ſecurè: in his er
14 go caſibus † extra dictas ciuitatem, & diœceſim poſſit cõtra prędictos cauſa committi: nullus tamen eorum vltra vnam dietam à fine ſuæ diœceſis valeat conueniri, ſed & in duobus vltimis caſibus, niſi impetrans de prædicto timore, quem in litteris commiſſionis exprimere teneatur, pri-
15 mò † fidem Iudici faciat, ſaltem per proprium iuramentum, Iudex ipſe nullatenus in cauſa procedat, ſed partes à ſua iuriſdictione dimittens impetrantem eundem in expenſis legitimis alteri parti condemnet] hæc ibi. Idem probatur in c. cum R. ext. de officio delegati, vbi hæc habentur, videlicet. [Cum R. Canonicus Ianuenſis cauſam, quę inter ipſum (ex vna parte) ac P. ciuem Ianuen. vertitur: tibi obtinuerit delegari: & idem ciuis propter multas, & graues inimicitias ciuitatis ſuæ, in tua nequeat præſencia cõparere. Mandamus quatenus ſupradicto R. huiuſmodi optionem relinquas, vt (exceptis Canonicis Ianuen. quos, cùm ſint eius ſocij meritò habet pars aduerſa ſuſpectos) in ciuitate, vel diœceſi Ianuenſi, in qua ſunt multi viri prouidi, Iudicem eligat, coram quo quæſtio terminetur: cui auctoritate noſtra diſtrictè præcipias, vt eãdem cauſam iuxta reſcripti à te obtẽti tenorem, appellatione remota, fine debito terminare procuret,] hæc ibi. idem probatur in c. ex parte. el primo extra de appellat. vbi expreſsè noſtra concluſio probatur. Nam ibi hæc habentur, videlicet. [Ex parte tua: & infra: præſenti pagina reſpondemus, quòd cùm excuſetur honeſtè, qui ad præſentiam delegatorum Iudicum non poteſt ſecure venire citatus: tu vel tui, quotiens ad illos Iudices vos euocari contigerit, ad quorum præſentiam vobis periculoſum eſt ire, liberè pote-
16 ritis † appellare, etiam ſi in literis commiſſionis. appellationis fuerit remedium interclusũ, niſi Iudices vobis aſſignent locũ idoneum & ſecurum.] hæc ibi. idem probatur in c. accedens. el ſecundo. extra, vt lite non conteſtata.

Vbi

Vbi Innocentius Tertius excusa-
17 uit quendam citatum † ad locum sibi non tutum, etsi sibi fuisset præstitus saluus conductus: eo quòd non debuerat se capitalibus inimicis credere. Idem probatur per arg. in l. si locus, ff. de iudicijs. vbi hæc habentur, videlicet. [si locus in iubendo iudi-
18 care † non est comprehensus, videtur eo loco iudicare iussisse, quo solet iudicare sine incõmodo litigantiũ.] Diximus per argumentum prædictæ legis probari præsentem conclusionem, quoniam in dicta lege præcipitur fieri iudicium in loco non incõmodo partibus litigantibus: & quòd locus non tutus citato ad iudicium, dicatur locus incõmodus per se patet, & sic indè patuit probari præsentem conclusionem dicta lege. Idem probatur per tex. in c. siue de coniugij. 33. q. 2. vbi refertur decretum Nicolai Papæ his verbis vtentis, videlicet. [siue de coniugij fœdere, siue de adulterij crimine iudicium agitandum sit; nulla ratio patitur Thietbergam cum Lothario posse inire conflictum, vel leuissimum controuersiæ subire certamen: nisi prius ad temptus fuerit reddita suę potestati, & cõsanguineis proprijs liberè sociata. itaque etiam locus prouidendus est, in quo nulla sit vis multitudinis formidanda; & non sit difficile testes producere, vel cęteras personas, quæ tam à Sanctis Canonibus, quàm à venerandis Romanis legibus in huiusmodi controuersijs requiruntur. [hæc

In dicto c. siue: Idem probatur per tex. in c. venerabilibus. §. & hoc ipsum. de sent. excommunicationis, in sexto, vbi hęc habentur, videlicet. [& hoc ipsum est in similibus obseruandum: sicut si aliquis ad certum locum citetur, & ille proponat ipsum non esse sibi tutum, & Iudex postea in eum (quia non probauit hoc, nec comparuit) sententiam excommunicationis promulget: Nam tunc si excommunicatus ipse ad superiorem appellet, & ante omnia se ab eo petat absolui (cum probare coram eo velit ipsum locum non existere sibi tutum) in hoc est procul dubio audiendus: cùm præsumpta eius contumacia videatur.] hæc ibi, & in subsequenti §. eiusdem. c. hæc habẽtur, videlicet. [sed si ex causa legitima seu probabili quis appellat, puta, quia locus non est tutus.] hęc ibi. in quibus locis patuit neminem teneri personaliter comparere in loco, ad quem quis citatur, si poterit probare ipsum locum non esse sibi tutum, idem probatur per tex. in c. cùm personæ. §. nos volentes. de Priuilegijs in sexto, vbi hæc habentur, videlicet. [Nos volentes super hoc de salubri remedio prouidere statuimus, vt hi, qui se asserunt per priuilegia, seu indulgẽtias Apostolicæ Sedis exemptos: à locorum Ordinarijs requisiti, huiusmodi indulgentiam, vel Priuilegia, quibus dicunt se fore munitos, ipsis ordinarijs in loco congruo, & secuto ostendere, ac ad legendum integraliter exhibere

teneantur

teneantur.] hæc ibi. ex quibus etiam & noſtra præſens concluſio probatur. idem eodem modo probatur per tex. in c. accepimus. ext. de fide inſtrumentorum. Probatur & ſecundo auctoritate ferè omnium Glo. dictarum iurium, ibidem, & infracriptorum Doctorum, qui ſe quam libentiſſime ſubſcripſerunt præſenti concluſioni in infraſcriptis locis. Nam Innocétius Papa Quartus in dicto c. ex parte, dixit, quòd quan-
19 do quis fuit † citatus ad comparendum in loco ipſi citato non tuto, & poteſt mittere procuratorem, tenetur per ipſum comparere: & non tenetur ipſe perſonaliter comparere; ſed ſi compelleretur à Iudice ad comparendum perſonaliter haberet iuſtam cauſam appellandi à grauamine ſibi illato per huiuſmodi citationem & compulſionem ad perſonaliter comparendum. hæc Innocentius: qui idem rurſum confirmauit in cap. præterea. extra de dilationibus. idem docuit Bart. in l. recuſare. §. ſi quis alio. num. 1. ff. ad Senat. Conſul. Trebel. & rurſus in l. metus. nume. 2. ff. quibus ex cau. maio. in integrum reſtitu. in his locis. Bart. dicit citatum ad locum ſibi non tutum non teneri illuc accedere, ſed an quis teneatur † mittere procuratorem tradit ſubſequentem diſtinctionem
20 in l. nō exigimus. §. ſi quis in iudicio. nu. 2. ff. ſi quis cautionibus in iudicio & c. infraſcriptis vtiť verbis, videlicet: An quis teneať mittere procuratorem. Cyn. diſtinguit. in l. 1. C. de reſti. mili. Canoniſtæ. eẍ. de procurat. c. 2. & Guil. Iac. Butr. hic. tu dic aliquantulum latius, Aut quis nō tenetur venire priuilegio perpetuo, & tenetur mittere procuratorem, vt in l. vltima C. de iniurijs. & l. penult. C. de pactis. Aut non tenetur venire priuilegio temporali: & non tenetur mitterere procuratorem, vt in l. 2. ff. de in ius vocan. Aut non tenetur venire ex alia cauſa quàm ex priuilegio: & tunc aut illa cauſa non eſt iuſta: & tunc tenetur mittere procuratorem, vt in l. Papinianus exuli. ff. de minoribus. & hic in Glo. aut eſt iuſta, & tunc. Aut eſt voluntaria & tenetur mittere procuratorē, vt in l. eū. ff. eū qui appel. in prouin. defen. aut cauſa eſt iuſta, & neceſſaria, & tūc, aut loquimur in actore, & teneť mittere procuratorē, vt in l. 1. ff. de diuer. & tempo. preſcri. aut loquimur in reo, & tunc non tenetur mittere procuratorem, vt hic, ſecundum Guil. ſed Pet. hoc caſu etiam ſi eſſet impedimētum perpetuum, vel longū, tenetur mittere procuratorem. argum. in l. ſi lōgius. ff. de iudi. pro quo facit optimè l. penul. ff. de vaca. mu. & hoc etiam tenebat Iac. But. Addo vltra, inquit ipſe Bartolus vbi ſupra,) quòd ſi eſſet cauſa, quæ celeritatem deſiderat (vt ſunt cauſæ, quæ poſſunt tractari tempore feriato, vt in l. 1. & 2. ff. de ferijs, tūc tenetur mittere procuratorem, vt in c. cùm dilectus. extra de dolo, & contuma. & ita intelligit illud c. Innocentius, in c. 2. ext. de procurat. quod mihi placet. Nam regulariter non tenetur

netur quis venire in iudicio propter ferias: tamen qualitas causæ facit, vt esset illa exceptio feriarum: ita in proposito. hæc omnia docuit Bartolus vbi supra. ex quibus summoperè probatur præsens nostra cõclusio. Idem docuit Bal. in dicto capitulo ex parte. Idem docuit Ioannes Andr. in dicto capitulo ex parte. Idem rursus docuit in dicto capitulo cum R. ad-
21 dens, quòd talis † citatus non tenebitur adire locum iudicij sibi non tutum, etiam cum litteris de conductu. vt in dicto capitulo accedẽs. in quo rursus idem docuit ipse Ioan. And. Idem docuit Panormitanus in dicto cap. ex parte. & in dicta Clemen. pastoralis, numero sexto, & in dicto capit. cum R. num. 1. & in dicto cap. accedens. el secondo, num. 3. vbi & ipse addit dicens. Nota textum quotidie allegabilem, quòd non tenetur quis ire in terram inimicorum etiam cum litteris de saluo conductu. Talis enim cautio nimis fragilis est. argumentum in cap. litteras. ext. de restitu. spoliat. & idem docuit ipse Panormitanus in dicto cap. accepimus. Idem docuit Cardinalis Zabar. in dicta Clemen. pastoralis. colum. 5. in §. notorio. not. 2. & in dicta Clemen. 1. colum. 7. in versic. vigesimosecundo quæro. Idem docuit Petrus de Anch. in dicta Clemen. pastoralis. colum. 5. in versic. Tertiodecimò nota. Idem docuit Imo. in dicta Clemen. pastoralis, num. 15. in versic. Nota quartò. Idem docuit Henricus Boich in dicto c. ex parte. Idem docuit Specul. in lib. 2. titu. de citatione, §. contra citationem autem excipitur. num. 10. in versic. item quòd sit citatus ad locum. Idem docuit Antonius de Butrio in dicto cap. ex parte. & in d. cap. cum R. in not. primo, dicẽs, quòd vbi ad locum non potest citatus
22 † accedere securus: potest petere, vt delegatus a delegatione removeatur: nec tenetur stare litteris de saluo conductu. vt in c. accedens. el secondo, ext. vt lite non contest. vbi idem Antonius hoc ipsum repetijt adhuc apertius in colum. 2. in notabilibus. Idem docuit Barbatius in dicto c. cum R. in colum. 1. in versic. Nota ibi nequiuerit. dicens, quòd ad locum non tutum non potest quis trahi per litteras Apostolicas, supple etiam cum litteris salui conductus, & facit c. accedens. el secondo. vt lite non contest. Non enim potest sufficiens cautio præstari, c. litteras. in fine, de restitutione spoliat. & hoc propter fragilitatem cautionis. l. qui ita, §. 1. ad Senaticonsult. Trebel. quod benè seruant tyranni moderni concedentes saluum conductum, quia fidẽ frangunt, quod est graue. l. 1. ff. de consti. pecu. & ideo dicebat Bal. in l. ex hoc iure. ff. de iustitia, & iure. Proh dolor hodie tirãni sanguinem populorum exhauriunt, & vix præcarium dimittunt spiritum. Et sic si Iudex facit residentiam in loco suspecto, potest reus auditorium eius declinare, quando citatus est ad locum non tutum, vel ad locum loci residentiæ, vbi pullulant graues inimici-

tiæ.hæc ille. Idem docuit Archidiaconus in dicto cap. ſiue coniugij, 33.quæſtione ſecunda,& rurſus in dicto capit. venerabilibus. idem docuit.ſed iterum idem docens in dicto cap.ſtatutum.§.cum verò. colum.6. in verſic.non audens. infraſcriptis vtens verbis, videlicet, non audens, quia fortè partialis eſt, & expulſus de ciuitate,vel propter alias graues inimicitias. vt in c. cum R.de officio delegati. Quid ſi culpa ſua incidit in iſtum timorem,ſeu caſum ? In caſu iſto non facio vim, quamuis impetrãs ſua culpa etiã graui inciderit in hunc caſum. vt in cap. quia diuerſi. ext. de conceſſ.præben.Nam hic attendo, inquit, potius iuſtitiam,& æquitatem Iudicis, quàm factum ipſius delinquentis. In iudicijs omnis formido amputanda eſt tam reo, quàm actori. Itaque locus prouidendus eſt, in quo nulla vis formidetur.hæc omnia Archidiaconus docuit.ex cuius verbis Ioan. Andr.Ancharanus, Geminianus, & Philippus Frãchus in locis ſtatim citandis eliciunt, quòd ipſe Archidiaconus per prædicta voluerit,quòd citatus ad locum nõ tutum excuſetur a perſonali comparitione, etiã ſi dictus locus effectus ſit non tutus ex culpa ipſius citati. Et hoc dixit Ioannes And.in dicto cap. ſtatutum. col. 8.in verſic.in glo.fortè in fine.Geminianus in dicto cap.ſtatutum, §.cum verò,col.5. in verſic.Nota benè iſtud dictum.Ancharanus in dicto cap.venerabilibus.col.3.in verſ.decimotertio nota, & in dicto §.cùm verò. colum.3. in verſ. item quintò. in verſ.vel niſi. Philippus Franchus in dicto §. cùm verò.colum.4. in verſic.in Glo.in verſic.non audens,qui idem confirmans in dicto cap.ex parte.colum.3.in verſic.in Glo.1.concludit his verbis vtẽs,videlicet. Aut notorium eſt locum ad quem citatur citato non eſſe tutum : aut non : Si primò,de iure non com-
23 pellitur comparere, † nec mittere procuratorem, vel excuſatorẽ: ſed melius eſſet ſi (ſecundum Innocentium)excuſatorem dirigeret:tamen hoc non eſt neceſſariũ: quia ſtatim quis grauatur,quando ad talem locum citatur, & ſic appellare poteſt : ſi verò non eſſet notorium, tunc debebit dirigere excuſatorem, quãuis ad hoc ipſum citatum non teneri nitatur ipſe Franchus ibi probare. Cum ſtatim poſſit appellare. vt ex textu in dicto cap. ex parte. elicitur. hæc ille. Idem docuit Decius in dicto cap.ex parte. Idem docuit Felinus in infraſcriptis locis, videlicet in dicto c.cum R.in dicto capit.accedens, concluſione 1.2. & 3.in c.olim.in princ.ext.de exceptionibus. in capit. cùm ordinem.colum.8.in verſic.ad Glo.& ſpecialiter in verſic. ſi diceretur contra, & eſt colum.decima.ext. de reſcriptis. Idem docuit Alex. in conſi.84. in primo volum. numero 3.incipien.Et præſumuntur ſemper benè tractare ſubditos. Idem docuit Cardinalis a Turrecremata in dicto cap.ſiue coniugij.Idem docuit Ferretus in conſil.31.num.22. Cyn. & Doctores

in

Digitized by Google

in l.si procurator.C.de ceden.Idē docuit Alciatus in consilio 28. numero 10.libro sexto: Natta in consil.556. incip.Nam Principes . in 3.volum.Idem docuit Parisius in consil.5.num.182.in 4.volum.incipien. Cum ignorent Principes. Idem docuit Ang.in l.2. ff.si quis in ius vocatus non ierit. Idem docuit Maranta in suo speculo in sexta par. in capit. de citatione, num.131.seu §.fin.idem Albertus de Gandauo in tract. maleficiorum.titu.vtrum procurator in maleficijs interueniat.numero octauo, & in titu.de citatione accusati, vel inquisiti, nu.35. addens, quòd nec litteræ salui conductus tali citato exhibitæ ad hoc compellere possunt.Idem docuit Hyppolitus de Marsilijs in infrascriptis locis, videlicet in 81. consil. num.43.44.45. & 46.vbi docuit citatum ad locum non totum ha-
24 bendum † fore pro non citato, etsi non compareat non dicetur contumax; quod etiam aliorum quamplurimorum Doctorum sententia probat. & rursus in l.1.§. Præterea, num.68.69. & 72. ff.de quæstionibus. nam in dicto num. 69.dicit hoc verum esse,sed limitandum fore; quia si posset mittere procuratorem, tunc teneretur ipsum mittere ad se excusandum. & in dicto num.72. idem probat ad hoc citando dictā Clemen.pastoralis. & respondit obiectionibus, quæ sibi fieri possent. Idem docuit Petrus Follerius in pract.can.crim. titu. non comparentes contumaces, numero 51. Idem docuit Hyppolitus Bonacossa in suo Thesauro communi opinio. in versiculo citatus reus. dicens hanc esse communem Doctorum sententiam, & refert non nullos ex suprascriptis Doctoribus idem docuisse. Idem docuit Sebastianus Vantius in tract. de nullitatibus. titul. ex defectu iurisdictionis ordinariæ. num.165. & 166. per totum. idem docuit Lanfranchus de Oriano in sua pract. seu eleganti repet. c. quoniam contra. de probat. titu. de citationibus.num.9. idem docuit Bonifacius de Vitallinis in tract. maleficiorum. titu. de citatione accusati, vel inquisiti, numero 35.dicens, quòd talis excusetur a personali comparitione, etiam si habeat litteras de saluo conductu. Probatur & tertiò hac ratione præsens conclusio, videlicet. Cùm nē suo debeat, aut tencatur se sponte manibus inimicorū tradere, imò vnicuique liceat de iu
25 re naturali vim vi † repellere cū moderamine inculpatæ tutelæ. vt in l.vt vim.ff.de iustitia, & iure, & stultissimum sit propriam vitā discrimini committere. Indè sequitur, q; si quis citetur ad personaliter comparendum in loco sibi non tuto, talis non teneatur illuc se conferre, sed (vt obediens appareat, nè inde scādalum alijs offerre videretur) comparere ei sufficiet per procuratorē, seu excusatorem, vt in nostra conclusione docuimus, & probauimus satis abundè.

Quæstioni secundo loco propositæ vnica conclusio satisfaciet, quæ sit hæc. Et si prima fronte videatur

deatur dicendum dictum homicidium ex inflicto vulnere vnico in d.Ecclesia sequutum fuisse voluntarium, eo ꝙ dictus Nobilis (nemine ipsum compellẽte) fugientem hominem vulneraverit. Nihilominus nullo pacto fore iudicandum homicidium voluntariũ, aut pro tali dictum Nobilem puniendum asseveramus: quod & probabimus nonnullis rationib. & Doctorũ auctoritatib. Nã primò id elicitur ex diffinitione ipsius homicidij voluntarij. Homicidiũ.n.
26 voluntarium dicitur illud, quod quis dolo malo, animo occidẽdi perpetrat, vt docuit text. in l.1. in principio, sed clarius in §. Diuus Adrianus rescripsit. ff. ad l. Corn. de sicar. arguendo a cõtrario sensu, cùm inubi hæc habeãtur, videlicet. [Diuus Adrianus rescripsit eum, qui hominẽ occiderit, si non occidendi animo hoc admiserit, absolui posse.] quod quidẽ latius probat Couarruuias in Clem. furiosus. de homicidio. in initio secundæ part. relect. in nu.1. in vers. voluntarium homicidiũ. Non negamus tamen largo modo, & improprie sumptum voluntariũ homicidium (quæ interpretatio in pęnalibus nunquã fieri potest) posse dici dictũ homicidium sequutũ ex d. inflicto vulnere, sed propriè loquẽdo dictum homicidiũ accidentale fore dicendum (vt ẽt docuit Dec. in cons. 282. nu. 9. & 12.) quam facillimè apparebit põderãti casum ipsum, & primo ex
27 qualitate vulnerantis, † & vulnerati. Secundò ex tempore inflicti vulneris, & tertiò ex vnico ipso vulnere inflicto, & statim sequuta fuga vulnerantis. Circa primũ dico hoc apparere, qm̃ ambo erant consanguinei ad inuicem (vt oĩb. ciuib. Raguſinis est inconfessio) & ante ipsam rixã, in qua, vt fuit in processũ probatũ, dictus Nobilis defunctus quodã baculo percussit dictum Nobilẽ (de quo est sermo) & geminauit verbera donec ipse percussus euaginauit pugionem (quo erat accinctus more nobiliũ Raguſinorum) ex hoc ergo articulo apertissimè elicitur homicidiũ huiusmodi fuisse casuale, & non volũtarium, quod rursus elicitur ex tempore inflicti vulneris. Nã (nulla mora interiacente) euaginato pugione ipse Nobilis baculo percussus insequutus fuit dictũ percussorem iam fugientẽ, & hoc pro honoris proprij redẽptione, & vt sic se tueretur ab iniuria corporali recepta ex verberib. geminatis, & a se receptis, cùm Nobili maximè iniurię adscribatur receptio verberum, quod vtiq; facere sibi licebat de iure ciuili, & quòd hoc fecerit sibi a iure concessum, & per consequens sibi licitũ probabitur, q̃ facillimè, eo ꝙ vnicuique licitũ est vim vi repellere, cũ moderamine inculpatę tutelæ, vt in l.1. C. vnde vi. vbi hæc habẽtur, videlicet. [Rectè potestis dẽti ad defendendã possessionẽ, quam sine vitio tenebat, inculpatę tutelę moderatione illatã vim propulsare licet.] hęc ibi. & ꝙ hic text. sit i casũ nõ ꝓpitius, pater, qm̃ nobilis ille inuas⁹, fuerat priuat⁹ possessione honoris sui per verba sibi illata a d. mortuo, q̃ honoris possessionem

nem recte, & sine vitio tenebat sibi a Deo, & a parētib. nobilib. eius communicatam, & diu pacifice possidebat: vnde opus fuerat ei pro recuperanda possessione sui honoris ipsum agressorem vulnerare, vt sanguinis illius effusione aliquali in pristino statu honoris sui constitueretur, quod effecit incontinenti non diuertendo ad alia, & non ex interuallo, prout sibi concesserat lex Imperialis in l.idem est.§.eum igitur. ff.de vi.& vi armata. Vbi hæc habentur, videlicet. [Eum igitur, qui cum armis venit, possumus
28 armis repellere.† Sed hoc confestim, non ex interuallo, dummodo sciamus non solum resistere permissum, ne deijciar: sed etsi deiectus quis fuerit, eundē deijcere non ex interuallo.] hæc ibi. & ꝙ hoc fecerit Dominus Marinus noster (etsi percusserit dictum Franciscum post illata verbera iam terga vertentem, & in fugam se dantem) incontinenti, docuit nos textus singularis describendus aureis caracterib⁹. in l.quod ait lex, §.quod ait lex. ff.ad l.Iul. de adulter. vbi hæc habentur, videlicet. [Quod ait lex incon-
29 tinenti † filiam occidat, sic erit accipiendum, ne occiso hodie adultero reseruet, & post dies filiam occidat, vel contra. Debet enim propè vno ictu, & vno impetu vtrunque occidere, æquali ira aduersus vtrunque sumpta, quòd si non affectauit, sed dum alterum occidit profugit filia, & interpositis horis apprehensa est a patre, qui persequebatur, incontinenti videbitur occidisse.] hæc ibi. quæ sunt valde notabilia. Idem & clarius docuit Bartolus in infrascriptis locis, videlicet in dicta l.idem est, §.cum igitur. in fine, vbi postquam docuerat, quòd dicatur id fieri in-
30 continenti quod fit † cùm primum poterit, subinfert, prædicta sunt vera, quando quis vult propulsare iniuriam realē, sed quando quis vult propulsare iniuriam personalem, debet propulsare incontinenti, & hoc est duntaxat, quando propulsatur in ipso fragranti crimine. vt in l.quod ait, §.quod ait. ff.de adulterijs. & nota. per Cynum in l.prima. C. de vi, & vi armata. hæc ille ibi, qui idem docens apertius in dicto §.quod ait, infrascriptis vsus fuit verbis, videlicet. Nota hunc textum in fine, quia est notabilis valde. Item nota, quòd in maleficijs dicitur incontinenti fieri, quod fit vno impetu, licet duret per horam illa rixa. Secundo no-
31 ta, inspicitur initium † quo ad locum, & quo ad tempus. Nam videtur hic, quòd patri permittitur occidere domi suæ tantum, vel generi sui, vt supra, l.proxima.§.ius occidendi. Item incontinenti tantum licet occidere, & tamen hic habes, quòd si illo fugiente per horas alibi interficiatur, videtur in illo loco, & illo tunc, idest illo tempore interfectus. Vnde etsi quando initium actus, & finis fuerit illicitus, tunc inspiciendus est finis, quo ad locum, & tempus, tamen quando principium actus esset licitum,

quia haberet cauſam licitã: tunc quo ad vtrumque inſpicitur principium, vt hic. Pro hoc optime facit l. qui cum maior. §. 1. ff. de bonis liber. & hoc facit ad multa. Pone quidam cepit aliquem per perſonam in platea, & portauit eum extra plateam, & ibi percuſſit eum: an punitur tanquã percutiens in platea. Ille textus facit, quòd ſic: tamen in contrarium eſt veritas, vt apparet ex prædictis. Idem ſi alius inſultaret alium in platea, & fugaret eum vſque extra plateam, & ibi eum percuteret: non percuteret in platea. Sed pone alium caſum: cauetur ſtatuto huius ciuitatis, quòd quis poſſit offendere alium ingredientem in poſſeſſionem ſuam, in ipſa poſſeſſione ſine pœna: modò aggredior illum ingrediẽtem poſſeſſionem meam, & illum fugientem proſequor extra poſſeſſionem meam, & ibi eum percutio. certè licitè percutio, ſeu occido, vt hic. Ratio, quia initium fuit licitum. Tene prædicta menti. Hæc omnia notatu digniſſima verba protulit Bar. vbi ſupra, quę ſummoperè probant tali Nobili aggreſſò licuiſſe aggreſſorem ſuũ fugientem percutere, cùm talis percuſſionis principium fuerit licitum, cauſa defenſionis honoris ſui, & fuerit facta ipſa percuſſio in inſtanti, ſeu incontinenti, non diuertendo ad alia negotia, quod & alia ratione probatur quoque authoritate eiuſdem Bartoli, hoc ipſum dicentis in l. 1. num. 8. in verſic. venio ad Glo. magnam. C. vnde vi. & infraſcripti alij Doctores ſtatim citandi. Nam ibi Bart. infraſcriptis vſus fuit verbis, videlicet. Quæro in quo conſiſtat illud moderamen. Ego circa hoc breuiter do regulam, quam ponit textus in l. ſcientiam, §. qui cũ aliter. ff. ad l. Aquil. vt dicatur tunc fieri cum mode-
32 ramine, † quando aliter ſe tueri non poterat. Et intelligo aliter ſe tueri, ſcilicet ab iniuria. Hoc probo ſic. Pro defenſione rerum mihi licet hominem occidere, ſi aliter mihi res ſalua eſſe non poteſt. vt in l. itaque. ff ad l. Aquil. & in l. furem. ff. ad l. Corn. de ſicar. ſed omnis iniuria corporalis maior eſt quauis reale. vt in l. ſeruorum. in fine. ff. de pœnis. Si igitur ab iniuria corporali me aliter defendere non poſſum, niſi occidam, licet occidere. Et eodẽ modo ſi me aliter defendere non poſſum, niſi percutiam, licet percutere. Et ex hoc determino quæſtionem quam hic formãt Doctores. Si ego potui euadere fugiẽdo, & nolui, ſed volui reſiſtere, an liceat, & videtur quòd non: quia poteram me tueri aliter, ſcilicet fugiendo. Mihi videtur indiſtinctè dicendum, quem non debere fugere. Nam aliquem fugatum eſſe eſt iniuria. vt in l. item apud Labeonem. §. 1. ff. de iniurijs. Ergo pro pulſanda iſta iniuria licet reſiſtere. Et ex his habes, quomodo debeãt deponere teſtes, quan-
33 do † volunt probare aliquem feciſſe ad ſui defenſionem. Non. n. habent neceſſarium dicere, quòd ille nõ potuit aliter euadere mortem, niſi occidendo, ſed ſufficit,

quòd

quòd ille non potuit aliter euadere mortem nisi occidendo, sed sufficit, quòd dicant, quòd ab aliqua personali iniuria aliter euadere non poterat. Hæc Bart. vbi supra. qui in l. 1. C. ad l. Cornel. de sicar. tradit normam hanc, dicẽs. Nota quòd ille qui dicit se fecisse homicidium, sed nõ dolo, debet probare, quòd dolo non fece
34 rit: hoc autẽ probabit † ex qualitate ictus, & ex his, quæ inter eos procedebant. hæc ille ibi. ex quibus omnibus patuit ipsum do cuisse, quòd dictus Nobilis post verbera recepta immediatè insequens, & vulnerans vnico vulnere dictum defunctum, non tantũ non perpetrauerit homicidium voluntarium, sed nec excesserit moderamen inculpatæ tutelæ, cũ hoc fecerit pro sui honoris læsi restauratione: & quòd occidere liceat aggressorem, quando imminet periculum alicuius personalis iniurię incurrẽdæ, infrascripti alij Doctores asseuerauerunt, & probauerunt, scilicet Bartolus rursus in consi. 101. incip. Vanutius. quem refert, & sequitur Hyppolitus de Marsilijs in consi. 81. num. 16. Idem docuit Antonius de Butrio in c. olim. el primo, in colum. penult. in versic. secundũ. ext. de restitutione spoliat. Alexan. in consi. 109. incipien. Visis, & vt oportet. Iason (qui alios etiã citat Doctores ad hoc ipsũ probandum) in l. vt vim. in 3. colum. versic. tamen non est necesse, ff. de iustitia, & iure. Angel. in l. is. qui cum telo. C. ad l. Cornel. de sicar. vbi dixit, quòd hoc practicauit in Ciuitate Venetiarum, & defendit quendam accusatum de homicidio. Clarus in sua praxi crim. §. homicidium. in versiculo Idemque. & in versic. excusatur. & sequentibus. Couarruuias in Clem. si furiosus, §. vnico. tertiæ par. relect. fol. 635. num. 4. in versic. quarto deducitur ex his, qui hoc ipsum confirmari a multis alijs Doctorib. ibidem refert Antonius Gomez. in tract. de delictis. cap. 3. Plaz. lib. 1. c. 28. nu. 3. Viuius in lib. 2. opinio. 85. Bal. in l. 1. C. vnde vi. dicens, quòd licitum sit propter defensionem honoris alium offendere, & interfi-
35 cere. Nam † honor omnibus alijs rebus, ac vitæ propriæ est præferendus. vt in l. isti quidem. in fine. ff. quod met. cau. Quapropter Diuus Augustinus (& habetur in c. nolo. 12. q. 1.) vocauit crudelem eum, qui negligit famam suam, quam Baldi sententiam sequutus fuit Augustinus Berous in rubrica de vsuris. num. 61. & 62. Audiamus, quęso, quæ elegantissimè de hoc ipso docuit Bartholomeꝰ Cępolla in suo consi. crimin. 42. incip. Cùm Petrus. per totum. sed præcipuè in versic. quam culpam poterimus. citans ad hoc ipsum probandum text. in dicta l. quòd ait lex. in fine. ff. de adult. & ibi vtitur his præcisis aureis verbis, videlicet. Quam culpam poterimus in Petro cogitare, in quo iracundiæ quidem non parua ex tanta ingratitudine, & iniuria Iacobi: non etiam paruus dolor ex tribus vulneribus, aut metus exiguus mortis instantis, ipsum

vndique rapiebant quis adeo prudens, & mentis adeo compos eſſe potuiſſet, vt ſlateram habere potuiſſet in manibus, & tot in vnum collatas perturbationes ſedare, & nihil vltra rectum, citraque feciſſent, & maximè in tam breuiſſimo tempore, in quo nec olla feruẽs ab igne depoſita quie ſcere potuiſſet: dicendum ergo (inquit) quòd ſicut pater occidẽs adulterum, & inſequutus poſtea (etiam interpoſitis horis) filiam, dicitur eadem ira illam occidere. vt in l. quòd ait lex. in fine. ff. de adulter. item etiam Petrus occidens illum ſine magno interuallo dicetur eadem ira illum occidiſſe, neque poſſe de homicidio doloſo teneri, ſed culpoſo, ea quidem adeo tenui culpa atque leuiſſima, vt nullam pœnam omnino mereatur. hac ipſe Cepolla vbi ſupra. Diximus etiam hoc homicidium nullatenus fore dicendum voluntarium, ratione vnici inflicti vulneris, & ſtatim ſequutæ fugæ (vt ex actis ipſis, & conſpectu cadaueris luce meridiana patuit,) quoniam ſi ipſe Nobilis voluiſſet illum occidere non vnicum vulnus tãtum inflixiſſet, ſed & alia repetijſſet donec mortuũ videret, ſed cum ſciret fore ſatisfactum honori ſuo læſo ex receptis verberibus ex effuſione ſanguinis ab ipſo illico procurata, ceſſauit a vulnerando. ex quo patuit ipſum non animo occidendi illum vulneratum fuiſſe, ſic homicidium indè ſequutum nullo pacto fore dicendum (proprie loquẽdo) homicidium voluntariũ, nec vt tale puniẽdum, quod per optimè docuit quoque Decius in d. conſ. 282. & Hyppol. de Mar ſilijs in conſ. 67. nu. 56. quod etiã ex depoſitione teſtium patuit. cum aſſeruerint dictum Nobilẽ tẽpore dictæ rixæ, & verberũ receptionis inceſſiſſe (more patrio) veſtibus longis ſolo pugione accinctus. Ex his omnibus ergo elicitur, quòd homicidium dicto vnico vulnere perpetratũ dicendum nullatenus fore volũtarium, ſed caſuale, ac vim vi repellendo, cum moderamine inculpatæ tutelæ commiſſum, ſe defendendo, & iccirco in curia Raguſinæ ciuitatis nullatenus puniendum ſore, ſtante ſtatuto ipſius ciuitatis
36 † in hæc verba. [Quicunque fecerit homicidium, niſi ſe defendendo, quòd probari poſſit, moriatur.] vt habetur in libro ſexto, c. 1. in princ. ſtatutorum dictæ ciuitatis Raguſinæ: hoc ergo ſtante ſtatuto, vltra iura afferenda in quæſtione ſeptima dictus Nobilis nulla pœna, vel ad ſummum pœna exilij temporalis triennalis, vel quinquennalis de iure venit plectendus. Nec obſtat, q̃ dictus Nobilis fuerit citatus, & nõ comparuit in d. foro ſeculari dictę ciuitatis, tum quia fuit citatus ad locum notorie non tutum, propter capitales inimicitias inibi inde contractas, cùm etiam quia dicti homicidij ob propriam defenſionem perpetrati reſpectu, ſit excuſatus a perſonali cõparitione facienda in d. foro, cũ de iure nulla indè pœna veniat puniendus, vel ad ſummum pecuniaria,

aut

aut breuis exilij (vt probabitur in ſeptima quæſtione) eo, quòd de iure quando in iudicio quis venit puniendus pro aliquo crimine pœna relegationis vel pęna pecuniaria, vel citatur ad locum iudicij non tutum, non teneatur comparere perſonaliter, vt latè probauimus in præcedenti quæſtione, nec tunc contumax erit habendus: ſed dato, & non conceſſo, quod eſſet tanquam contumax, & condemnandus tanquam confeſſus,& conuictus de ſibi impoſito crimine: qua fronte ergo, quo iure,qua ratione dictus Nobilis eſſet puniendus capitali ſententia? cùm contrarium decreuerint omnia iura, & Doctores citandi in quæſtione ſeptima, & ipſummet ſtatutum ciuitatis Raguſinæ (vt patuit ex relatis verbis ipſius ſtatuti?)Quis enim tam vecors, & quis tam temerarius auderet ſine pallore aſſerere Nobilé benemeritum, pacificum, honeſtum,& quàmplurimis alijs virtutibus decoratum (pro honoris proprij defenſione caſuale homicidium ſui aggreſſoris)perpetrãtem capitali ſore ſubijciendum ſententiæ, hoc ſolo reſpectu quia citatus ad locum notoriè non tutum,nõ comparuit? Cùm (vt fuit ſatis probatum) nullo pacto ad hoc teneretur. Sed eſto, quòd ad cõparendum perſonaliter de iure fuiſſet obligatus, & non comparuit, & ideo tanquam confeſſus condemnandus. Videamus modò ſi comparuiſſet, & confeſſus fuiſſet ore proprio facti ſeriem: prout contra eum teſtes examinati dixerunt, non nelicèt ex iuribus recenſendis in quæſtione ſeptima veniret puniendus pœna ſolùm pecuniaria, vel exilij temporalis: tamen vigore ſtatuti ipſiuſmet ciuitatis Raguſinæ nonne veniret abſoluendus? Quid enim aliud denotant illa verba dicti ſtatuti dicentis. [Quicunque fecerit homicidium (niſi ſe defendendo quod probari poſſit) morte moriatur.] nonne apertiſſimè approbauit quod Doctores allati in pręſenti quęſtione aſſeruerunt, dicentes omnibus licere alium occidere in defenſione proprij honoris? Nonne apertiſſimè in d.foro ſeculari fuit probatum, qꝑ dictũ homicidium fuerit perpetratum à dicto Nobili in ſui defenſionem? Si ergo dictum ſtatutum à pęna homicidij eximat dictum Nobilem, quis audebit ipſum punire pœna homicidij contra ius naturale,Imperiale, & municipale, & qꝑ hoc ſit contra talia iura, patet apertiſſimè: nam eſſe hoc contra ius Imperiale probabitur in quæſtione 7. & quòd ſit contra ius municipale, ſeu ſtatutarium ipſius ciuitatis Raguſinæ, patuit ex ijſdem verbis ipſius ſtatuti ſupra relati. & quòd hoc eſſet contra ius naturale, probatur apertiſſimè. cùm vnicuique liceat vim vi repellere, vt docuit tex. in l.vt.vim. ff.de iuſtitia & iure. vbi hæc habentur,videlicet.[Vt vim, atque iniuriã propulſemus. Nam iure hoc euenit, vt quod quiſque ob tutelam corporis ſui fecerit iure feciſſe exiſtimetur.] hæc ibi. His ergo ſic ſtantibus, Non

eſt

eſt, qui nõ animaduertat dictum Nobilem fore abſoluendum ab ordinaria pœna, iuxta ſtatutum dictæ ciuitatis, tum quia de iure homicidium huiuſmodi perpetrauerit, cùm eius non comparitio, nullo iure, nulla ratione, contumaciæ ipſius erit adſcribendum, ſeu iuſto timori, ac rationabili cauſæ à tot iuribus (ſupra citatis, in concluſione tertia quęſtionis primæ) approbatæ, vt ſępius fuit probatum: Hoc tamen latius probabitur (quo ad pœnam ipſi Nobili de iure iniungẽdam) in quæſtione ſeptima concluſione vnica. vide ibi.

Tertiæ quæſtiunculæ vnica cõcluſio ſatisfaciet, quæ talis eſt. Firmiſſimè aſſeueramus in crimi
37 nalibus latam culpam † nullatenus æquiparandam fore (quo ad pœnas infligendas) dolo, vt docet tex. in l. in lege Cornelia. ff. ad l. Cornel. de ſicar. vbi hæc habentur, videlicet. [In lege Cornelia dolus pro facto accipitur. Neque in hac lege culpa lata pro dolo accipitur.] hæc ibi. vbi omnes Doctores idem aſſeuerauerunt, & alij citandi in probationẽ concluſionis vnicæ afferendæ in ſatisfactionem quæſtionis ſeptimo loco propoſitæ. vide ergo ibi. quorum Doctorum aliquos recẽſuit, & ſequutus fuit etiam Iulius Clarus in ſua ptaxi crimen. quæſtio. 84. in principio, vide ibi quia cõmunis eſt hæc opinio.

Quartæ propoſitæ quæſtioni ſatisfaciemus duplici concluſione, quarum prima ſit hæc. Cùm
1 violationi † immunitatis Eccleſiaſticæ in Eccleſia aliquem vulnerando, vel interficiendo non fuerit indicta de iure excommunicatio ipſo facto incurrenda, inde ſequitur, quòd dictus Nobilis pro tali violatione non inciderit excommunicationem iuris. Hæc concluſio probatur triplici medio. Primo enim per argu. in c. conqueſtus. extra de foro compet. vbi ad verbum hæc habentur, videlicet. [Conqueſtus eſt nobis Bononienſis Epiſcopus. quòd Poteſtas, & commune Bononien. temporalem iuriſdictionem, quæ in quibuſdam Caſtris, & villis Bononienſis Eccleſiæ cõpetit pleno iure: & in cuius quaſi poſſeſſione fuiſſe, ac eſſe dignoſcitur per violentiam vſurpare præſumunt. & infra. Cùm autem valde ſit iniquum, vt ea, quę collata ſunt pro remedio peccatorum venerabilibus Eccleſijs, vel relicta, aut eis inſtis modis alijs acquiſita, alijs vſibus applicari: propter quod meritò inuaſores ipſarum rerum, tanquam ſacrilegij ſunt anathemati vſq; ad ſatisfactionem congruam ſupponendi. Mandamus quatenus ſi tibi conſtiterit de prędmiſſis, monitione præmiſſa, per cenſuram Eccleſiaſticam ceſſare ipſos ab huiuſmodi, & ſatisfacere de præteritis damnis, & iniurijs appellatione remota compellas.] hæc ibi. Diximus probari præſentem concluſionem per arg. in dicto c. conqueſtus. quoniam licèt explicitè inibi ad verbum non contineatur veritas noſtræ concluſionis, benè tamen implicitè per

dictu m

dictum textum probatur. Primo cùm adſit locus arguendi à fortiori tali pacto, videlicet. Si aliquis ipſo facto non incidit in excommunicationem maiorẽ pro damno, & iniuria inſimul illata Eccleſiæ, ratione perpetrati ſacrilegij voluntarij propter vſurpationem rerum temporalium factam: quanto minus erit dicendum dictum Nobilem pro dicto ſolo vulnere pro reſtauratione proprij honoris, calore iracundię & iuſto ſubitaneo dolore, dicto defuncto inflicto nõ incidiſſe ipſo facto in excommunicationem iuris: cùm etſi quali, quali iniuria dictã Eccleſiam affecerit, hoc non fuit voluntarium, ſed per accidens. Tamen ipſam Eccleſiam in bonis ſuis non damnificauit. Secundò idipſum probatur. quoniam dicta præſumptio vſurpandi bona Eccleſiaſtica, etſi in dicto Canone non fuerit ſuppoſita ſententię excomunicationis ipſo facto incurrẽdæ: nihilominus (vt grauiori ſceleri fuit ſuppoſita ſententiæ excommunicationis Summo Pontifici reſeruatę ipſo facto incurrendæ, per Sacroſanctum Concilium Tridentinum in ſeſſ. 22. de reformatione. c. 11. quod tamen aliquo iure cautum non reperitur in caſu noſtro, & quòd dictus tex. in dicto c. conquęſtus. noſtram approbauerit concluſionem, docuit Panormitanus paulò poſt citandus. Probatur & ſecundo præſens concluſio Doctorum auctoritate. hoc ipſum explicitè docẽtium in infraſcriptis locis, videlicet: Gl. in c. cùm pro cauſa. in verſ. ob duplicem, extra de ſent. excõmunicationis, quam ſequutus fuit Riccardus de Mediauilla in 4. ſent. diſt. 18. articulo 12. quæſt. 2. dicens, quòd pro violatione immunitatis Eccleſiæ nemo incidit in excomunicationem ipſo iure, etſi poſſit excommunicari monitione præmiſſa, ſi non ſatisfecerit damno illato ex dicta violatione. Glo. in dicto c. cõqueſtus, in verſ. inuaſores. Goffred. in ſumma titul. de immun. Eccle. col. 2. in fine. Innocentius in c. conqueſti, & clariùs in dicto c. cũ pro cauſa. extra de ſent. excommunicationis Ioannes And. in dicto c. cùm pro cauſa. col. 2. in verſ. in prima Glo. Antonius de Butrio in dicto c. cùm pro cauſa, colum. 2. in fin. in verſ. ideo dicit ſequens Ioannem And. vbi. ſupra reprobantem ſententiã Hoſt. contrarium aſſerẽtis. in dicto c. conqueſtus. etſi re vera ipſe Anto. in dicto c. conqueſtus. ipſum ſequutus fuerit Hoſt. Tamen ſciendum, quòd ipſe Hoſt. ſe ſubſcripſit præſenti concluſioni in ſumma, titu. de immu. Eccle. §. quæ ſit pœna violantium immunitatem Eccleſiaſticam. in principio. contradicens ſupradictæ ſuæ opinioni, his verbis vtẽs, videlicet. Dixit Ray. quòd duplex ſit pœna, puta, excõmunicatio, & pecuniaria, quæ quandoque maior, quandoq; minor inuenitur. Tu dic, quòd ſecundum Canones violator eſt excommunicandus, vt in c. nullus. & c. ſi quis deinceps. 17. quæſt. 4. & fractor, & incendiarius Eccleſiæ eſt excommunicatus ipſo iure

re

re, vt in c. Canonica. 11.q. 4. hæc ille. Ex cuius verbis patuit ipſum Hoſtienſem tacitè ſe retractaſſe ab eo, quod dixerat in dicto cap. conqueſtus. & quòd in dicto loco ſummę ſe ſubſcripſerit præſenti noſtrę concluſioni, elicitur etiã & ſecundo apertiſſimè ex contextu verborum, quæ in dicto c. nullus. continentur. Sciendum ergo quòd in dicto c. nullus. hæc habentur, videlicet. [Nullus clericorum ſeruum, aut diſcipulum ſuum fugientem ad Eccleſiã extrahere audeat, vel flagellare præſumat: quod ſi fecerit, donec digne pœniteat, à loco (cui honorem non dedit, ſegregetur.] hæc ibi, vbi Glo. in verſ. vel flagellare. dicit. Canonem hoc prohibuiſſe, ne fieret cauſa odij, non autem cauſa correctionis. Quapropter ex dicto tex. & Glo. duo eliciuntur apertiſſimè. Primum quorum eſt, quòd violans Eccleſiaſticã immunitatẽ cauſa odij, ipſo iure non ſit excommunicatus, ſed excommunicandus, niſi dignè pœnituerit. Secundũ, quod Hoſtien. ſupradictis verbis voluit docere, eſt, quòd dictus violator non eſt ipſo iure excommunicatus, ſed excommunicandus, niſi dignè pœnituerit, & ſic in caſu noſtro ipſe ſe ſubſcripſit noſtrę præſenti concluſioni, quoniam dictus vulnerator, & violator immunitatis Eccleſiaſticæ, quàm primum ſe contulit in locum tutum conſtituit fratrem ſuum procuratorem ſpecialem ad comparendum in foro Eccleſiaſtico, & ſe obligandũ ſtare mandatis Eccleſiæ, & iudicata ſoluere, vt patuit per inſtrumentũ Notarij publici in actis præſentatum, ac inſertum: ex quibus omnibus patet ipſum iam ſe benè pœnituiſſe. Ex his ergo patuit etiam Hoſtien. ſe ſubſcripſiſſe præſenti noſtrę concluſioni, & quòd pro dicta violatione dictus Nobilis non poſſit excommunicari. Idẽ docuit Panormitanus in dicto c. cùm pro cauſa. & in dicto c. conqueſtus. vbi in col. fina. nume. 7. his verbis vtens ait, videlicet. Nota ex hac Glo. iũcto textu (qui hoc ſatis in-
39 nuit) ſacrilegum † non eſſe ipſo iure excommunicatum, ſed excommunicãdum, (& paulò poſt) ait, & certè benè diſtinxerunt, licet non perfectè (vt ſtatim ſubijciamus) præterquam in eo, quòd Petrus ſentit ponendo exemplũ, quòd opprimens, vel percutiens aliquẽ in Eccleſia ſit excõmunicatus (& paulò poſt ſubdit dicẽs,) ſentit idem in violante immunitatem Eccleſiæ, capiẽdo aliquem de Eccleſia, quod nullo iure probatur. Ad c. cum pro cauſa. dic, vt ibi not. vbi Glo. expreſsè ſentit contrarium, & vide quod ibi dixi, & quòd non ſit excommunicatus tenet hic Collectarius. & facit c. nullus, & c. ſequens. 17.q.4. hæc omnia Panormitanus, vbi ſupra. Idem docuit per omnia Felinus in d.c. cõqueſti. & denique idem docuit Cardinalis a Turrecremata in c. ſi quis contumax. 17.q.4. Probatur & tertiò præſens cõcluſio duab⁹ irrefragabilibus rationibus, quarum prima eſt. Cùm odia ſint reſtringenda, & fauores amp lian-

Digitized by Google

ampliandi, vt in c. odia, de regu. iur. in sexto, & in pœnis fieri non
40 debeat † extensio, vt in c. in pœnis. de regu. iur. in sexto, & velle aliquem esse excommunicatum in casu, de quo iure cautum non reperitur, sit summè odiosum, & pœnale. cùm excommunicatio sit maxima pœnarum (vt omnes asseuerant) indè apertissimè elicitur, quòd verissima fuit nostra conclusio, cùm nullo iure cautum reperiatur aliquem ipso facto incidere in excommunicationem maiorem pro huiusmodi violatione immunitatis Ecclesiasticæ. Secunda ratio talis reddi poterit, videlicet. Cum enim à diuersis illatio fieri non possit legitimè, & arguere à contrario sensu elicito ex corpore iuris, & exceptio firmat regulam in contrarium, & in aliquibus casibus solùm reperiatur ipso iure violatorē immunitatis Ecclesiasticę incidere in excommunicationem, vt in c. fi. de immun. Eccle. in sexto. Et in casu nostro non reperiatur in iure Pontificio, nec Synodali talis pœna inflicta: indè sequitur talem Nobilem pro tali violatione nullatenus incidisse in pœnam excommunicationis, vt patet ad sensum.

Secunda conclusio est. Nobilis Ragusinus (de quo est sermo) statē tali sua comparitione facta in iudicio per legitimum procuratorem & excusatorem admissum à Reuerēdissimo Archiepiscopo, & per ipsum obligatione exhibita de stando iuri, & iudicata soluendo; de iure nullo pacto potuerit excommunicari pro huiusmodi violatione dictæ immunitatis Ecclesiasticæ, sed solùm puniri alia pœna (de qua infra dicetur). Quapropter asseueramus, quòd si ab ipso Reuerendissimo Archiepiscopo Ragusino huiusmodi sententiam excommunicationis contra dictum Nobilem fulminaretur, dicta sententia esset iniusta, (etiam si dicta violatio fuerit effecta notoria in ipsa ciuitate Ragusina) vti lata contra non contumacem, sed obedientem: ac per consequens contra ius Diuinum, & Pontificium: etsi non negemus illam fore validam in foro fori, vt in capitulo Romana, §. porrò. de sent. excom. in sexto, & ibi per glo. & Doctores cōmuniter. Hęc conclusio probatur quadruplici medio. Primò enim
41 per arg. in iure diuino. † Nam in Sacro Euangelio apud Mattheū. c. 18. vers. 15. 16. & 17. hæc habentur, videlicet. [Si autem peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te, & ipsum solùm: si te audierit, lucratus fratrem tuum eris. Si autem te non audierit, adhibe tecum vnum, vel duos testes, vt in ore duorum, vel trium testium stet omne verbum. Quod si non audierit eos, dic Ecclesiæ, si autem Ecclesiam non audierit: sit tibi tanquā ethnicus, & publicanus.] hæc ibi. Ex quibus omnes Sacri Theologi in 4. sent. & passim alibi. vnore asseuerant elicientes hanc veram conclusionem, quòd nemo iustè excommunicari possit, nisi pro peccato mortali cōtumacię=

ac

ac per conſequens nulli Prælato ſine graui peccato iniuſtitiæ aliquem ſibi ſubditum non contumacem pro culpa præterita (vt præterita eſt) excommunicare
42 licebit, ſeu iuſtè poterit: † quamuis non negemus Prælatum poſſe aliquem ſubditum ſibi excommunicare pro præterita culpa, non vt præterita eſt, ſed vt futura, præuia tamen monitione, vt puta, ſi præceperit alicui in generali, vel ſpeciali, vt reſtituat rem furtiuam infra tot dies, vel ſatisfaciat parti offenſæ: quoniã tunc excommunicatio ferretur non pro peccato præterito ſimpliciter etiã abſolute, prout præteritum eſt, ſed pro futuro committendo per contumaciam voluntatis illius, qui poſſet obedire reſtituendo (prout de iure Diuino tenebatur) iniuſtè ablata, & nollet. Ex quibus patet, quòd licèt Prælatus poſſit aliquẽ excommunicare pro præterito peccato, habente effectũ ſucceſſiuum monitione præmiſſa: quia tunc propriè loquendo non dicetur ipſum excõmunicari pro præterita culpa, (vt præterita eſt) ſed vt peccatum futurę cõtumaciæ. At quoniam in caſu noſtro huiuſmodi peccatum præteritum eſt, & vt præteritum habendum, non vt futurum. indè ſequitur dictum Nobilem (de quo eſt ſermo) de iure Diuino nõ poſſe excommunicari pro tali exceſſu ſuo præterito: imò aſſeueramus, quòd ſi hac de cauſa excommunicaretur, Reuerẽdiſſimus Archiepiſcopus ipſe Raguſinus ipſius iuris diuini violator eſſet de iure æſtimãdus: niſi forſan ipſe Nobilis ſpontaneum aſſenſum præſtaret dictę fulminationi (aliàs iniuſtæ) faciẽdę, quoniam tunc, cùm conſentienti nulla fiat iniuria (vt probabimus abundè ſatis in concluſione fina. quæſt. 5.) Indè ſequeretur, quòd in tali excommunicationis fulminatione tunc ſolùm dictus Archiepiſcopus iudicãdus minimè eſſet violator iuris diuini, ac Pontificij, & quòd pro præterita cul-
43 pa † (vt præterita eſt) nemo ſit excommunicandus, ac per conſequens nec dictus Nobilis pro tali exceſſu. Probatur & ſecundò iure Pontificio: Nam in c. quidam maligni. 5. q. 1. hæc ad verbum habentur, videlicet. [Quidam maligni ſpiritus cõſilio contra Caſtorium notarium, ac reſponſalem noſtrum nocturno ſilentio in ciuitatis loco conteſtatione poſuit in eius crimine loquentem mihi, & etiam aſſerebat eum de facienda pace callidè cõtradicentem, qui ſi non exierit, neq; publicè confeſſus fuerit quiſquis ille ſit, qui hoc agere præſumpſerit, vel conſenſum tantæ iniquitatis conſilio præbuerit ex Dei & Domini noſtri Ieſu Chriſti ſpiritu diffinimus, vt Sancti eius corporis & ſanguinis participatione priuatus ſit: Si vero, quia latet, & quoniam neſcitur, & teneri ad diſciplinam non valet: ſi tanti mali conſcius, & prohibitus, corpus & ſanguinẽ Domini percipere præſumpſerit, anathematis vltione percutiatur: & vt fallax aut peſtifer à Sanctæ Eccleſiæ

corporẽ

corpore sit diuisus: sin autem in eadem ciuitate ingressus publicè poterit docere quæ dixit, vel fortè sciens se non posse (quæ scripsit) ostẽdere, errorem suum fuerit apertè cõfessus Dominici corporis ac sanguinis participatione non sit priuatus: neque à Sanctæ Ecclesiæ corpore alienus existat.] hæc in dicto Canone. Ex quo tria potissimum (ad nostram materiam spectantia) eliciuntur. Quorum primum est, vt ille talis, qui per libellum famosum denigrauerat famam dicti Notarij se in publicum produceret & probaret, quod absolutus fuerat de eo: quod vtique pendet in futurum: ac per consequens tali prę cepto nõ obediens præteritę culpæ adderet futuram culpam contumaciæ, seu inobedientiæ. Secundum quod elicitur, est, quòd si noluisset (sicut de iure Diuino velle tenebatur) scilicet restituere famam lęso in sua fama, ex tũc (cùm esset in peccato mortali) omnino abstinere deberet à perceptione Sacramenti Sanctissimę Eucharistię: quod vtique etiam pendet in futurum: & sic indè sequitur, quòd dicta excommunicatio fuerit fulminata non pro peccato præterito (vt præteritum est,) sed vt futurum est, vt supra diximus. Tertium quod elicitur, est, quòd si nec sic satisfacere lęso in honore, nec probare crimen obiectum voluerit, & in tali peccato persistens non se abstinuerit a perceptione Sacramenti Eucharistiæ, eo ipso incidat in excommunicationem, quod vtique pendet quoque in futurum, vt patet ad sensum. Ex his ergo omnibus elicitur veritas nostræ conclusionis, & quòd non possit quis excommunicari pro præterita culpa, vt præterita est, nullam in se continens cõtumaciæ maculam: Sed animaduertẽdum, quòd hac ratione, & auctoritate citati iuris Diuini motus fuit Dominicus a Soto in 4. sent. dist. 22. quęst. 1. articulo 2. in quarta conclusione ad firmissimè asseuerandum, quòd iure Diuino nemo possit excommunicari pro præterita culpa, (vt præterita est) & quòd si quis ex-
44 communicaretur † pro quocunque grauissimo crimine pręteriro cuius nulla monitio præcessit sub excommunicationis nota: ipsa fulminata excommunicatio non solùm esset iniusta, sed nulla: qa (secundum eundem Sotum ibidẽ) in Euangelio non apparet alia facultas concessa Ecclesiæ, vt quempiam habeat tanquam ethnicum & publicanum, nisi eandem non audierit. Nullus autem (inquit ibidem Sotus) dicitur Ecclesiam non audire, nisi fuerit ab illa prę-monitus: imò nec dicitur non audire, vt dignus sit excommunicari, nisi sub eadẽ censura fuerit iussus. hęc omnia Sotus vbi supra. Tamen (pace tanti doctissimi viri dixerimus) ipsius sententia aduersatur decisioni Sanctæ Ecclesiæ, & omnium Canonistarum. Nam Innocentius Papa Quartus, & habetur in c. Romana. §. sed nec in specie. de sent. excommunicationis, in sexto, vbi hæc ad verbum habentur, videlicet.

cet. [ſed nec in ſpecie, nec in genere pro culpis, & offenſis præſentibus & præteritis excommu-
45 nicationum ſententias † abſque competenti monitione præmiſſa promulgent, etſi contra pręſumpſerint, iniuſtas nouerint eſſe illas.] hæc ibi. ex quibus notandum, quòd meritò ipſe Summus Pontifex non dixit excommunicationem latam pro prætetitis culpis ſine monitione pręuia, eſſe nullam (vt dixerat Sotus à nobis relatus) ſed iniuſtas, prout apertiùs innuit idem Papa, ſubinferens hæc præciſa verba in §. Caueant, videlicet. Caueant etiam ne tales ſententias excommunicationis ſiue ſpecialiter, ſiue generaliter, in aliquos pro futuris culpis, videlicet. ſi tale quid fecerint, vel etiam pro iam commiſſis, ſub hac forma: ſi de illis infra tale tẽpus minimè ſatisfecerint, proferre præſumant: niſi mora in exhibenda ſatisfactione, vel culpa, ſeu offenſa præceſſerit: quibus meritò ad iniungendam ſatisfactionem huiuſmodi, & taliter prohibenda ſimilia inducantur: aut alia rationabilis, quam in ipſis ſententijs exprimant, cauſa ſubſiſtat.] hæc ibi. Ex quibus patuit etiam veritas præſentis noſtrę concluſionis, & quòd dictus Nobilis vulnerator, qui iam cõparuit per procuratorem legitimum (& in iudicio ipſo Eccleſiaſtico fuit admiſſa talis comparitio) & ſe obligauit ad parendum mandatis Eccleſiæ, & ad ſoluendum iudicata: eò magis, quòd per ipſum non ſtet, quin ſatisfaciat parti leſæ: vnde patet, quòd iuſtè excommunicari de iure nul latenus poſſit. Quapropter indè ſequitur, quòd ſi, his non obſtantibus, excommunicationis ſentẽtia fulminaretur cõtra ipſum Nobilem; omnino ipſa foret dicenda iniuſta, & aduerſans ſacris Canonicis Sanctionibus, cùm nemo de iure ac legitimè poſſit excommunicari, niſi pro contumacia exhibita Eccleſię, vel Prelatorum mandatis, præuia trina monitione, vt docuit apertiſſimus text. in c. ſacro. extra de ſent. excommunicationis, & in c. ex parte. el primo. extra de verbor. ſignif. & in c. nemo Epiſcoporum. & in c. certum. 11. q. 3. & Nouiſſimè ſacroſanctum Concilium Tridẽtinum docuit in ſeſſ. 25. de reformatione. c. 3. per totum, ſed præcipuè, in verſ. quòd ſi executio realis. Et quòd in ipſo Nobili vulneratore defuerit contumacia, tã ex actis ipſis, quàm ex hucuſque allatis emicuit. Probatur & tertiò ſententia Doctorum Canoniſtarum inſraſcriptorũ (vltra ſacros Theologos, qui vnica voce hoc ipſum docuerunt in quarto ſententiarũ, & in alijs locis paſſim.) Nam hoc ipſum docuerunt Gloſ. in dicto c. ſacro. in verſic. iuſta fuerit, & in verſ. caueat etiam. Glo. in dicto c. Romana. in verſ. iniuſtas. Glo. in dicto c. ex parte. in verſic. pro contumacia. Glo. in dicto c. Nemo Epiſcoporum. in verſ. mortis. Glo. in dicto c. certum. in verſic. tribus, Innocentius Papa Quartus in dicto c. ſacro in principio. Addens, quòd etiam in notorijs moni-

46 † monitiõ excõicationem pręcedere dẽt. qui rursus idem repetẽs in c. testimoniũ, nu. 7. vers. & ideo vr̃ melius dicendũ. ext. de testib. inter alia notatu digna, dixit, ꝙ excõicatio solum feratur pro contumacia, & nũquam pro crimine quantumcunq; illud sit graue. vt in c. certum, 11. q. 3. Idipsum repetijt. in d. c. ex parte. nu. 4. Idẽ docuit Ioan. And. in d. c. sacro. sequẽs Innoc. vbi sup. & in d. c. ex parte, col. fin. in vers. in glo. 4. ibi centũ, dicens, ꝙ ab homine nullus excõmunicetur, nisi pro contumacia. quod & repetijt in d. c. Romana. col. 4. in vers. si verò sit notorium. dicens, ꝙ cõtumacia, & culpa nõ est de necessitate excõicationis, quoad vinculũ. Vinculat. n. etiam iniusta, benè est de substantia, vel necessitate iustę excõicationis, & vt referunt Innoc. & Host. etiã isti culpabiles nõ excõicabuntur, nisi prius moneãtur, & causa cognita contra ipsos procedatur. Hæc ille. Idipsum docuit Host. in summa tit. de sent. excõicationis. §. quibus ex causis sníia excõicationis sit ferenda. dicens ꝙ excõicatio-
47 nis ferendę † ab hoĩe sola contumacia est causa. Idẽ docuit Ant. de Butr. in d. c. sacro. not. 1. & in c. cùm sit Romana. in fi. in versic. Nota, ꝙ Iudicis admonitio. ext. de appellat. dicens, ꝙ ẽt notorius peccator, etsi possit condemnari, non tñ excõicari monitione non pręmissa, vt in d. c. sacro. & concludit, ꝙ in notorijs requiritur ẽt solẽnitas trium citationũ. & idẽ rursus docuit in d. c. ex parte. col. 4. in versic. oppono, & vr̃, ꝙ distinctio, an contumacia. & notandũ, ꝙ ipsemet Ant. de Butr. in c. qua frõte. col. 3. in vers. q̃ro an in absolutione ab excõicatione pars sit citanda. dixit, ꝙ aut procedit excõicatio ad instantiã partis, aut ex officio. Si primò, erit citanda
48 pars: † si secdò nullatenus addẽs, ꝙ excõicatus pro offensa dubia poterit absolui non p̃uia satisfactione, dũmodo p̃uia sit cautio de satisfactione. vt in d. c. ex parte, el primo. ext. de verb. signif. secus verò dicendũ erit si pro certa offensa fuisset excõicat⁹, hęc ille, cuius dictũ singulare erit memoriæ comendandũ: cum hoc sit qnotidianũ, & ad verbũ hoc ipsum habeat in d. c. ex parte, el primo, & ibidẽ ẽt per Doct. Idipsum docuit Pan. in d. c. sacro. in princ. & in d. c. cũ sit Romana, n. 32. & 33. in vers. in sníia verò, vbi his p̃cisis verbis vsus fuit, videlicet. [In sníia verò excõicationis sp credo admonitionẽ comperentẽ debere p̃cedere, qa primo non cõstat de contẽptu. Iõ dr̃, ꝙ nunquam fertur excõicatio ab hoĩe, nisi ratione contumaciæ. notat notabiliter glo. in c. Episcopi, 11. q. 3. Dẽt ergo prius reqri, vt appareat, an velit se emendare. Hęc Pan. vbi sup. qui idẽ Pan. rursus docuit in cons. 33. nu. 4. vol. 1. dicẽs, ꝙ tex. in d. c. sacro, indistinctè ꝓhibeat aliquẽ excõicari non pręcedẽte Canonica monitione, quantumcunq; factum dicatur notorium, quia excõicatio fertur ab hoĩe non pp delictũ, sed pp contumaciam, vt notat Glo. in d. c. Episcopi. hæc ille ibi, qui idem repetijt in c. qua fronte. nu. 10. in vers.

Digitized by Google

dic adhuc clarius . ext. de appellat. his verbis vtens, videlicet, ſemper contumacia debet eſſe cauſa immediata ipſius excõicationis, ſiue præceſſerit delictum, ſiue nõ: debet prius ſemper moneri, vt ſatisfaciat, & de hac cõtumacia immediata intellige (inquit) iſtum textum, & cõſimiles, & adde vnũ notabile dictum Innocentij in c. ex parte, el primo, ext. de verbor.
49 ſignif. ꝙ vbi præcellit † contumacia ét extraiudicialis poteſt ſequi excõicatio ſine alia monitione, ꝙ c. certum. 11. q. 3. vbi hæc habent. videlicet. [Certum eſt pro his tribus criminib. aliquem excõicari debere, cũ ad Synodũ Canonicè vocatus venire contemnit; Aut ſi poſtquam illuc venerit ſacerdotalib. reſpuit obedire præceptis: Aut ſi ante finitã cauſę ſuę examinationẽ a Synodo abire præſumpſerit.] hęc ibi, quæ erunt intelligenda iuxta gloſ. ibidem in verſ. tribus, dicens, quòd quis poſſit excommunicari pro contumacia iſtorum trium caſuum, cuius dictum iuxta mentem ipſius gloſæ, & ſupra citatorũ Doctorum, erit intelligendum de contumace in aliquo ipſorum triũ caſuum poſt quã fuiſſet Canonicè vocatus ſub pœna excommunicationis ſtatim incurrendæ, quoniam aliàs eſſet talis ſententia contra expreſſum text. in d. c. ſacro. ſæpè citato, nec noſtra præſens interpretatio aduerſatur ſupradictorum Doctorũ ſententijs: quoniam ipſi intendebant ſolum nos docere, ꝙ non ſolum dum proceditur iudicialiter neceſſariò requiritur cõtumacia, & per conſequens monitiones, vt iuſtè quis poſſit excommunicari. Verum etiam dũ proceditur extra iudicialiter: quod & elicitur ex hoc etiam, quoniã aliàs ſequeretur, ꝙ contumacia non ſupponeret monitiones, quod eſt falsũ, vt in d. c. ſacro. Nam aliàs ſequeretur hoc abſurdum, ꝙ etiam dũ proceditur in legitimo iudicio ſufficeret Iudici alicui aliqđ præcipere ſine monitione, alicui ſubdito. Idem docuit rurſus Pan. in d. c. ex parte. el primo, num. 3. dicens, ꝙ ab homine nunquam feratur excommunicatio pro delicto tantum, vt not. glo. in c. Epiſcopi. 11. q. 3. & ſatis patet in c. ſacro. de ſenten. excommun. vbi ipſe Panor. dixerat, ꝙ Prælatus non debeat excommunicare ſubditũ, niſi competenti monitione præmiſſa. Idem docuit Panor. in c. reprehenſibilis. nu. 2. ext. de appellat. in verſ. nota primò, dicẽs. Nota regulam generalem, ꝙ ſententia excõicationis, vel ſuſpenſionis nunquam eſt ferenda ab homine, niſi Canonica monitione pręmiſſa. & ſic elicit *illud*, ꝙ excõicatio nunquam eſt ferenda ab hoĩe, niſi pro contumacia, ſiue in non cõparendo in iudicio, ſiue in nõ ſatisfaciẽdo. Idẽ rurſus docuit idẽ Pan. in c. ſi ſacerdos. nu. 11. ext. de offic. ordin. dicens, ꝙ nec in genere, nec in ſpẽ dẽt ferri excõicatio, niſi p̃cedente trina monitione. Idẽ docuit Goffr. in ſumma in titu. de ſent. excom. col. 4. in verſ. Excõicatio fieri hẽt. & ibi concludens exponendo d. c. ex parte, dixit, ꝙ etſi inibi videat̃ docere, ꝙ

dua-

duabus de causis quis possit excõi cari, videlicet pro contumacia, quia citatus noluit stare iuri) vel pro offensa, qa iussus noluit male ficium emendare. Tñ hæ duæ cau sæ, inquit, coincidunt. Vñ causa excõicationis est sola cõtumacia. Idem docuit Hẽricus Boich in d. c.sacro.& in c.ad nostram.ext.de iureiur.& in d.c.ex parte.Idẽ do cuit Felin. in d.c.cũ sit Romana. col.5.in vers.circa glo. fin.conclu dit Abbas. & in nu.19. in vers.se cũdò nota,qp omissio. Qui ad hoc ipsum probandum citat alios Do ctores, quod & repetijt in d.c.sa cro. Idipsum docuit Dec. in d.c. cum sit Romana, nu.21. in versic. sed in contrariũ facit. Idẽ docuit apertissimè,& elegantissimè Aug. Berous in d.c.cũ sit Romana.nu. 83.84.& 85. Qui vnà cum Pan.& alijs citatis supra ibidem agũt de excõicatione lata a Diuo Paulo contra Corinthiũ illum (vt habẽt
50 in 1.Corinth.c.5.)† qui fornica-batur cũ vxore pris sui: & dicti Doct.concludunt,qp peccatum il lius notoriũ erat, & qp ille fuisset a Diuo Paulo extraiudicialiter sępè monitus,vt a tã nefando incęstu abstinere debuisset:& quidẽ qp hmõi scęlus fuerit notoriũ, apertissimè elicitur ex cõtextu verborum,quo inibi vsus fuit Diuꝰ Paulus.Nam hæc protulit verba,videlicet.[Oino auditur inter vos fornicatio,& talis fornicatio,qualis nec inter gentes,ita vt vxorẽ pris sui aliqs hẽat, & vos inflati estis, & non magis luctum habuistis, vt tollatur de medio vestrũ,qui hoc opus fecit.]hęc ibi inter alia.Idẽ docuit Archid.in d.c.Romana.& in c.Episcopi. 11.q.3.dicẽs,qp excõicatio dẽt ferri pro contumacia, quia semper admonitio pro emendatione dẽt præcedere,quã si cõtemnit excõicatur. Idem do cuit ipsemet Archid. in c.nemo præsbiter.2.q.1.dicens,qp pro solo crimine non est quis excõicandus,si velit se corrigere,vt in d.c. nemo Episcopus,2.q.3.& dr̃ cau-
51 sa,s.contumacia. † Pro hac.n.so-la causa est quis excõicãdus.arg. in d.c.nemo Episcoporum. & c. nullus Sacerdotum. 11.q.3. & dr̃ tamen excommunicari pro homi cidio, pro furto, & huiusmodi,i. pro cõtumacia de tali,vel tali cri mine. vt in c.certum. 11.q.3. hæc ille.Idem docuit Glo.in c.Episco pi.in vers.minimis. 11.q.3. Idem docuit Cardinalis a Turrecrema ta in d.c.Episcopi. concluſ.2.di-cens,qp contumacia est causa im-mediata,propter quam est feren-da excõicatio a Iudice: & quòd hæc opinio est ferè omnium, qui (illud dictum nõnullorum dicen
52 tium,† qp excommunicatio infe-ratur pro diuersis peccatis,& qñ-que pro hoc,quandoque pro illo) exponunt dicentes,i. pro contu-macia de tali, vel de tali crimine insurgente, & ita cõtumacia sem per est causa immediata excõi-cationis: quamuis.n.pro delicto feratur, tamen dicitur ferri pro contumacia, quia semper admo-nitio pro emendatione præcede-re debet.hęc ille.qui in d.c.nemo Episcoporum, concluſ.2. & in d. c.certum. idipsum docuit. Idem docuit Geminianus in d.c.nemo

Digitized by Google

Epiſcopus. 2.q.1. circa finē. & in d.c.Epi. & in d.c.nemo Eporum. & in d.c. certum. vbi concludendo dixit, q nemo debeat excommunicari, niſi pro mortali inſurgente ex contumacia, & non pro ſimplici mortali præterito. Idem docuit ipſemet Geminianus in d.c.Romana.§.ſed nec. & ibidem in §.caueant. de ſent. excommunicationis in ſexto. Idem docuit Pet.de Anchar. in d.c.Romana.§. ſed nec.dicens,quòd pro delictis præteritis, & præſentibus ex eo ſententia excōmunicationis non præmiſſa monitione ferri non poteſt, & eſt ratio: quia excommunicatio non profertur propter crimen, ſed propter contemptum. Hinc eſt, quòd excommunicatio dicitur medicinalis. Cōtemptus ergo monitionis ſup ſatisfactione præteritæ, vel præſentis offenſæ requiritur ad iſtam excommunicationis ſententiam, vt ſic propter contumaciam, & non propter delictum videatur inflicta. hæc ille. Idem docuit Philippus Franchus in c.Romana.§.ſed nec. & §.caueant. not.3. qui idipſum repetens. in c.qui fronte. not.2. ext.de appellat.dixit, quòd contumacia ſemper debeat præcedere excommunicationem: fit enim admonitio, vt ſe emēdet, vel ſatisfaciat, & eo contumace fertur poſtea excōicatio, ita q cōtumacia eſt cauſa immediata excōicationis, ſed offenſa, vel delictū eſt cau
53 ſa mediata, & ideo licet † non ſit quis excōicandus, niſi p maxima cauſa, vt in d.c.Epiſcopi. & in d. c.nemo. Tñ dixit gl.in c.duo ſūt. in verſ.videbatur. diſt.96. q quælibet contumacia quantūcunq; minima eſt digna excōicatione, cūm fit delictum. vt in l.oē delictū.ff. de re militari. Idem per oīa elegantiſſimeq; docuit Marian.Soc. ſen.in d.c.ſacro. de ſententia excōicationis, ſed latius in c.perpē dimus.eo.titu.in nu.91.& ſequentib.in verſ.quæritur octauò an requiratur monitio. Vbi his præciſis verbis vſus fuit, videlicet. Monitio dēt præcedere excōicationis ſnīam. Vnde non poteſt Iudex (non præcedēte monitione, & p̄ſentib.teſtib.idoneis, quib.valeat probari, q facta ſit ipſa monitio) proferre ſnīam excōmunicationis, vt in d.c.ſacro. ſicut.n. in alijs ſententijs requiritur, q præcedat citatio. vt in c.conſuluit.ext.de offic. deleg. & in l.de vnoquoq; .ff. de re iudic. ita & in ſnīa excōicationis exigit monitio, & hęc eſt
54 differētia † inter citationē, & monitionem, quia citatio fit vt citatus compareat ad ſnīam audiendā, ſed monitio fit, vt quis ſe corrigat, & ſic excōicationem dēt p̄cedere monitio, quia excōicatio non pōt ferri, niſi p̄cedente contumacia. Contumacia verò non cōmittitur ſine monitione, & ideo dicitur, q excōicatio eſt medici-
55 nalis, † quia non fertur, niſi propter contemptum, vt in cap.1. de ſent.excommun.in ſexto, ſed non monitus non dicetur contemnere: exigitur ergo monitio in omnibus præteritis etiam notorijs criminibus. vt in c.de illicita, & c.ecce, 24.q.3. vbi hoc apertiſſimè probatur. Hæc omnia dixit Maria-

Marianus Socinus sen. vbi supra, qui eadem repetijt in eod.c.perpendimus.nu.135. & rursus ibidē in nu.116.& sequent. in vers.Tertiò fallit.his verbis vtēs,videlicet.

56 In notorio † ēt necessaria est saltē vnica monitio. & hoc ꝓbatur per text.iuncta glo.in c.cū sit Romana.ext.de appellat. quia excōicatio fertur propter cōtemptum, sed non monitus non contemnit: ergo nō erit excōicandus,& quātumcunq; factum sit notorium,nihilominus poterit ipse satisfacere,& corrigere se.hęc ille. Idē docuit Didac. Couaruu. Nam in c. alma mater. de sent. excōicationis.in 6.in §.nono.num.4.in vers. ab eadem radice procedit, ꝓbat a iure Canonico fuisse institutum excōicationi ferendæ præmittendam fore citationē, ac monitionem(saltem faciendam domui ipsius excōicandi : & idē Couarru. ibidem,sed num.6. in vers.& hæc quidem adeo vera sunt. vbi probat nonnullis medijs, ꝙ excommunicationi etiam in notorijs p̄mittenda erit monitio, & rursus ibidem nu.7.in versic.quòd si excōmunicatio.dicit, ac probat, ꝙ excommunicatio lata non pręmissa monitione Canonica,& trina, iniusta censenda est.hęc ille, vbi supra. Probatur & quartò hac ratione præsens nostra conclusio,videlicet,Quamuis excommunicatio iniusta valida sit,& in foro Ecclesiæ militātis solum liget,iuxt. tot Sanctiones Pontificias hucusque allatas, & meritò ne claues Ecclesiæ S.contemptui haberentē: sed magis,magisque honorarentur.eo magis, ꝙ excōmunicationis vinculum sumat vires a potestate clauium ipsi S.Ecclesiæ militanti a Domino Iesu Christo indulta ad hoc,vt etiam ab homine iniustè excommunicatus per meritum Sanctæ obedientiæ, & patiētiæ a Deo Optimo Maximo,ꝙ nec falli, nec fallere pōt, mereat grām,& meritū dictarum virtutū adipisci : nihilominus cum causa (vt sępius retulimus supra in relatione sniarū Doct.) excōicationis immediata sit contumacia: Indè sequitur veritas præsentis conclusionis, ac per consequens dictum nobilē (de quo in conclusione sermonē habuimus) nullo pacto de iure posse iustè excōicari, etsi forsan contra ipsum excōicatio fulminaretur, ipsam fore iniustā, & contra ius Diuinū, & Pontificiū: etsi nonnullā, sed validam asserendum erit,cum non tm̄ dictus Nobilis non repetierit dictam violationem,& ostenderit se contumacem,in repetendo violationē.Verū potius, cùm verè inuolūtaria, ac accidentalis ipsa immunitatis Ecclesiæ violatio fuerit, vt latius fuit probatum per ea, quæ fuerunt allata in probationem vnicę conclusionis,qua fuit satisfactum secundæ propositæ quæstioni, eo magis,quòd ipse Nobilis per ędictum citatus,statim per procuratorem legitimum comparuerit in iudicio, & obtulerit obligationē de stando mandatis Ecclesiæ, & pro dicta violatione satisfaciendo iniunctæ sibi pœnæ. Quapropter rebus sic stantibus,nullo pacto de iure huiusmodi nobilis ve-

ed by Google

excommunicandus, vt fuit nobis probatum per ſupra allata.

Etſi veriſſima ſit præſens noſtra concluſio, poſſet tamen quis contra ipſam inſurgens aſſerere, q̃ etſi regulariter verum ſit, q̃ nemo ſit excõmunicandus, niſi pro contumacia: tamen hoc fallere videtur in caſu propoſito, cum peccatum dictę violationis fuerit notorium, & in notorijs poterit fulmi
57 nari † excõmunicatio, nulla præcedente monitione, vt docuerunt Ant. de Butr. & Felinus locis paulò poſt citandis, quibus & Marianus Socinus videtur aſſenſum præſtitiſſe. Ant. de Butr. enim in c. 1. col. 7. in verſ. ſoluo, hoc dico. ext. de iudicijs his præciſis verbis vſus fuit, videlicet. Hoc dico ſpecialẽ in excommunicatione, ad cuius ſolemnitatem non exigitur citatio, & monitio, quæ exigitur ſolum ad purificandum delictum
58 cõtumaciæ, † qua aliter detecta, vt ſi manifeſtè contumax eſt poſt ſuã promiſſionem, non exigit alia monitio, vt hic: & ſic cõtumacia aliter manifeſta quo ad facultatẽ excõmunicandi, nõ. exigitur alia monitio. quod nota, quia limitat c. ſacro. ext. de ſent. excommunicationis, hęc ille. qui rurſus ſequẽs Hoſtienſem, idem repetijt in c. venerabili. col. 4. in verſ. non obſtat, q̃ ſententia excommunicationis. ext. de cenſib. vtens his verbis, videlicet, ſed Hoſt. dicit nõ eſſe neceſſariam monitionem, ex quo (vt dicit Abbas) illum non recipiet, ſ. ad viſitandum, de quo ibi eſt ſermo, cum per hoc probetur manifeſta contumacia. hæc ibi Ant. cuius ſententię ſe ſubſcribens Fel. in d. c. ſacro. in prima limitatione dicit, dictam decretalẽ primò limitari, qñ exceſſus eſt notorius: quia non requiritur monitio, vt docuit Ant. de Butr. in c. 1. col. 7. ext. de iudic. & in c. venerabili, col. 4. ext. de cenſib. & Marian. Socin. ſen. in c. perpendimus. nu. 118. in verſ. quartò fallit. ext. de ſent. excom. his p̃ciſis verbis vſus fuit, videlicet (poſtquam paulò ante in nu. 117. dixit, q̃ ante excommunicationẽ regulariter requiratur monitio, ſubdidit dicens) quartò fallit ſi contra præſentem pro manifeſta offenſa fertur excõmunicatio, quia tunc nulla requiritur monitio. vt not. Innoc. in c. dilecto. eo. tit. lib. 6. Hæc ergo omnia videbantur aduerſari præſenti noſtræ concluſioni (ne dicamus) ipſiſmet Doctoribus, qui ad verbũ, (vt ſupra retulimus) ſe expreſsè ſubſcripſerũt præſenti noſtræ concluſioni.

His tamen nõ obſtantib. adhuc aſſeueramus præſentem noſtram concluſionem fuiſſe, & eſſe veriſſimam, & nullo pacto impugnari poſſe doctrina tantorum virorũ, ſed potius ponderãdas fore accuratiſſimè ipſorum ſententias: qñ quod prius dixerant veriſſimum fuit, nec dictis ſententijs contradicunt. hæc vltima eorum verba, prout deſcendendo ad particularia gradatim, & ſigillatim apertiſſimè demonſtrabimus. Non ergo obſtat primò quod dixit Antonius de Butrio in d. c. 1. cum ibi ipſe loquatur de manifeſta contumacia exhibita Iudici poſt ſuam

pro-

Digitized by Google

promiſſionem de ſe præſentando, & non de alio quocúque notorio crimine (vt iacet in litterá eius) quod vtique & nos nõ negamus, cùm firmiſſimè aſſeuerauerimus idipſum: dicentes ſolam cauſam excommunicationis eſſe contumaciam, eo ꝙ nemo dicendus ſit contumax, niſi is, qui monitus nõ obedit monenti, ac aliquid rationabile præcipiẽti. Si ergo ſola contumacia eſt cauſa excommunicationis. Indè ſequitur, ꝙ quãto magis contumacia eſt manifeſtior, tantò magis ipſa cauſa eſt aptior ad ferendam excommunicationem: & quando dixit Ant. de But. ꝙ ſtante manifeſta contumacia, non exigitur alia monitio, nihil dicit contra nos, imò pro nobis, ſupponẽdo, ꝙ iam fuerit monitus ſemel, & monẽti noluerit obedire, & ſic contumax fuerit. Idem prorſus erit reſpondendum his, quæ in d. c. venerabili. dixit, tum quia ibi citauit ad hoc Hoſt. qui expreſsè nobiſcũ eſt. Tum ẽt quia idẽ prorſus per diuerſa repetijt. & hęc allata in reſponſionem ad Ant. ſufficiant. Ad Felinum modo deſcendentes idem reſpondemus ſic gloſando dictũ eius. Nam id, quod dixit, ꝙ quãdo exceſſus eſt notorius nõ requiritur monitio, interpretandum erit tali pacto, videlicet, qñ exceſſus contumaciæ eſſet notorius, tunc nõ eſſet neceſſaria alia monitio, cum ipſe iam fuiſſet ſemel monit⁹, & ꝙ hæc fuerit ipſius intentio, patet ex eo, ꝙ ad ipſum probandũ citauit ſupradictam ſnĩam Antonij, qui loquit̃ ſolum de notoria contumacia, vt ſupra retulimus ad verbũ. Ad Marian. Soc. facillima erit reſponſio: cùm ipſemet citando Innoc. in d. c. dilecto. ſignificauerit nobis de qua manifeſta offenſa loquut⁹ fuerit. Nam ipſe Innoc. ibi his præciſis verbis vſus fuit, videlicet. Item dicunt quidam, ꝙ etiam incontinenti raptor non poſſet excõicari pro rapina facta, niſi monitione præmiſſa. Tñ melius videtur, ꝙ ſi rapina eſt manifeſta, cùm iuſta cauſa ſubſit, ſtatim poteſt excommunicari, niſi incontinenti eam reſtituat, ſi eſt præſens, vel ſi non eſt ibi infra certum tempus, quod duxerit præfigendum, vt in c. Romana. §. caueant. de ſent. excom. in 6. Hęc ille. ex cuius verbis patet Innoc. docuiſſe ibi, ꝙ pro manifeſta offenſa nõ poterit quis excommunicari, niſi prius monitus fuiſſet. Quapropter indè etiã elicitur tali pacto fore interpretandam ſententiam Mariani, & ſic illius verbis, [quia tunc nulla requiritur monitio] eſt addenda hæc dictio [alia,] vt dicat [quia tunc nulla alia monitio requiritur,] & ratio eſt, quia iam ſemel monitus comprobabitur contumax ſi nõ perficiat id, de quo fuerat monitus.

Ex quibus omnibus patuit veritas præſentis noſtræ concluſionis, & verè dictos Doctores non contradixiſſe ei, ſm mẽtem ipſorum elicitam ex eorundem Doctorum verbis prolatis, & ſupra ad verbum relatis a nobis.

Quintæ propoſitæ quæſtioni ſatisfaciemus Deo Optimo maximo opitulante, ſubſequentib. con

cluſionibus. Prima ergo cõcluſio
ſit hæc. Etſi quilibet Iudex Eccle-
59 ſiaſticus dignitate Epiſcopali nõ
inſignitus iniuſtè aliquem excom
municare audẽs qũolibet ſibi ſub
ditum, non præmiſſa monitione,
ab ingreſſu Eccleſię per menſem
ſuſpenſionem ipſo facto incurrat:
ita vt ipſo menſe durante ſine gra
ni peccato non poſſit in Eccleſia
Diuinum officiũ perſoluere, nec
in ordine ſuo miniſtrare, nec inte-
reſſe diuinis cũ alijs pſallendo,
vel pſallentes inibi audiendo, nec
per Eccleſiam tranſeũdo ibidem
orare, quamuis extra Eccleſiam
oĩa prędicta tuta conſcientia fa-
cẽre ſibi liceret. Nihilominus Re
uerendiſſimus Archiepiſcopus Ra
guſinus (de quo ẽt eſt ſermo in oĩ-
bus qõnib. hic propoſitis) ſi dictũ
nobilẽ ꝑ dicta violatione immu
nitatis Eccleſiaſticę excõicaſſet,
(non obſtantibus his, quę fuerant
probata in ſolutione ſupradicta-
rum concluſionum, ipſo Nobili,
vel eius procuratore inuito) dictã
pœnam interdicti ab ingreſſu Ec
cleſiæ nequaquã incurriſſet. Hæc
concluſio quo ad primũ eius mẽ-
brum (ſcilicet quo ad non inſigni
tum Epiſcopali dignitate proba-
bitur triplici medio: & quo ad
ſecundum reliquum eiuſdẽ mem
brũ probabitur triplici alio mem
bro. Quo ad ergo primum mem-
brum dicimus dictam concluſio-
nem probari per textum apertiſ-
ſimum in c. ſacro. in principio,
ext. de ſent. excommunicationis,
vbi hæc habentur, videlicet. [Sa-
cro approbante Concilio prohi-
bemus, ne quis in aliquem excõi-
60 cationis ſententiam, † niſi cõpe-
tenti admonitione præmiſſa, & p-
ſonis præſentib. idoneis, per quas
(ſi neceſſe fuerit) poſſit ꝑbari mo-
nitio, promulgare prę ſumat, qđ ſi
contra præſumpſerit (etiam ſi iu-
ſta fuerit excommunicationis ſen
tentia) ingreſſum Eccleſiæ per mẽ
ſem vnũ ſibi nouerit interdictũ.]
hæc ibi inter alia. Idem prorſus
ſtatutum fuit in c. 1. de ſent. ex-
comun. in ſexto, in illis verbis in
principio ĩſertis, videlicet. [Cau
tè ꝑuideat Iudex Eccleſiaſticus,
vt in ea (ſ. excommunicatione de
qua ibi fit ſermo) ferenda oſten-
dat ſe proſequi quod corrigentis
fuerit, & medentis.] & paulo poſt
[ſi quis autem iudicum huiuſmo
di conſtitutionis temerarius ex-
titerit violator, per menſem vnũ
ab ingreſſu Eccleſiæ, & diuinis of
ficijs nouerit ſe ſuſpenſum.] hæc
ibi. Ex quibus elicitur veritas
præſentis noſtrę concluſionis quo
ad primum illius membrum. Nã
per ſe patet, quòd dictus Iudex
excommunicando dictum nobi-
lem vulneratorem (*ipſo inuito*)
non oſtendit ſe habuiſſe animum
corrigentis, ac medẽtis, imò po-
tius vulciſcentis. Cum cõparitio-
ne, & admiſſione iuridica procu-
ratoris ipſius rei (ad hoc ſpeciali-
ter ab ipſo reo nobili directo,) &
obligatione facta in iudicio, & a
Iudice cauſæ recepta de ſtando
iuri, & mandatis ipſius parendo
dictus Nobilis reus oſtendit re ip
ſa ſe eſſe ſanum, & correctum, &
excõmunicationis medicina non
indigentem. Probatur & ſecun-
dò Doctorum auctoritate. Nam

omnes

omnes glosæ & Doctores in dictis iuribus hoc ipsum senserunt. & Host. in summa. titul. de sent. excommunicationis. §. quid sit eius effectus. in vers. quartò si feratur. Probatur & tertiò hac ratione, videlicet. Cùm enim in eo, in quo quis peccet, veniat meritò puniendus, & Iudex excommunicando iniustè, excommunicatum ipsum priuet participatione Diuinorum Sacramentorum, & hominum communione, ac suffragijs Ecclesiæ, in graue damnum & iniuriam ipsius excommunicati, nec non abutatur potestate sibi indulta. indè consequens sit, quòd summa cum ratione ipse Iudex per mensem priuetur ingressu Ecclesiæ, ac per consequens participatione Diuinorum, & potestate sibi ab Ecclesia concessa, de interessendo Diuinis, & ea inibi celebrando. Conclusio verò præsens (quo ad eius secundum membrum) probatur triplici medio, Nam primò probatur per tex. apertissimum in cap. Quia periculosum. de sent. excommunicationis in sexto. Vbi Innocentius Papa Quartus his præcisis verbis vsus fuit, videlicet. [Quia periculosum est Episcopis, & eorũ superioribus propter executionẽ Pontificalis officij, quod frequenter incumbit: vt in aliquo casu interdicti, vel suspensionis incurrat sententiam ipso facto. Nos deliberatione prouida duximus statuendum, vt
61 Episcopi, † & superiores Prælati nullius constitutionis occasione, sententiæ, siue mandati, prædictam incurrant sententiam vllatenus ipso iure: Nisi in ipsis de Episcopis expressa mentio habeatur.] hæc ibi. Probatur & secundò Doctorum auctoritate hoc secundum membrum. Nam Glo. ibi, & omnes alij Doctores hoc asseuerant, imò & addit dicta gl. in vers. officij, quòd hæc constitutio fauorabilis se extendat ad omnes & quascunque suspensionis species: & etiam ad suspensionem à beneficio, officio, ingressu Ecclesiæ, & ab alijs. Probatur ipsum secundum membrum præsentis conclusionis & tertiò hac scilicet optima ratione, qua ibi vtitur glo. in versic. periculosum, videlicet. Cùm enim omne periculosum sit vitandum, vt in c. quiescamus. dist. 42. & in c. vbi periculum. de elect. in sexto, & in l. 1. §. 2. & 3. ff. de carbo. & officium Episcopi, & aliorum Prælatorum superiorum sit communius & generalius, & plures grauarentur, si illud impediri contingeret: ideo Summus Pontifex non tantum Episcopis, quàm subditis per hanc constitutionẽ voluit prouidere. Constitit enim istorum officium in Chrismatis confectione, in frontis chrismatione, ordinum collatione, Ecclesiarumque & altarium consecratione. Quapropter patet, q̃ maximum periculum & incõmodum incurrerent innocentes populi ex suspẽsionis & interdicti pœna incursa ab Episcopis, & superioribus Prælatis: Ne igitur innocentes puniantur pro delictis Episcoporum, statuta fuerũt

præ-

præallata ab ipsa Ecclesia Sancta.

Secunda conclusio, quilibet Iudex Ecclesiasticus si dictum Nobile sic iniustè excõmunicasset,
62 †teneretur ei ad omnes expensas indè faciendas à tali excommunicato, & ad omne illud interesse indè incurrendum: nec non veniret de iure puniendus à suo superiore alia pœna ipsius arbitrio. Hæc conclusio probatur triplici medio. Primò enim per tex. apertissimum in c. Sacro. §. Cùmque extra de sent. excommunicationis, vbi hæc habentur, videlicet. [Cùmque aduersus excommunicatorem de iniusta excommunicatione constiterit, excommunicator condemnetur ad interesse ipsi excommunicato resarciendum: aliàs nihilominus si culpæ qualitas postulauerit, Superioris arbitrio puniendus: cùm non leuis sit culpa, tantam infligere pœnam insonti.] hæc ibi. Idem prorsus probatur per text. in c. 1. §. superior. de sent. excommunicationis, in sexto, vbi hæc habentur, videlicet. [Superior verò, ad quem recurritur, sententiam ipsam sine difficultate relaxãs latorem excommunicato ad expensas, & omne interesse condẽnet, & aliàs puniatur animaduersione condigna, vt pœna docente discant Iudices quam graue sit excommunicationum sententias sine maturitate debita fulminare.] hæc ibi. Probatur & secundò præsens conclusio Doctorum auctoritate. Nam glo. & omnes Doctores in dictis iuribus, & Host. in summa, vbi supra in vers. Quintò si sententia iniusta. expressè se subscripserunt præsenti conclusioni tã rationi valde consentaneæ. Probatur & tertiò hac optima ratione, videlicet. Cùm enim vnusquisque de iure Diuino teneatur restituere id, in quo aliquem iniustè dãnificauit, prout docuit Diuus etiam Augustinus (& habetur in c. peccatum. de regu. iur. in sexto) dicens [Peccatum non dimittitur, nisi restituatur ablatum.] Indè sequitur euidentissimè verissimam fuisse præsentem conclusionem: in qua diximus aliquem iniustè excommunicantem teneri ad omne interesse incursum indè ab excommunicato.

Tertia conclusio, contrá quemcunque Iudicem Ecclesiasticum (de quo in præsentiarum habetur fermo) talem sententiam excommunicationis forsan, fulminantem: Ipse nobilis sic iniustè ex-
63 communicatus † ex tali excommunicatione lata nanciscceretur actionem iniuriarum intentandam coram Papa, vel alio excommunicatoris Superiore, & ab ipso postmodum extimanda esset, quanti redimenda esset. Hęc conclusio probatur triplici medio. Primò enim per argu. in c. illud planè. in principio. 11. q. 3. vbi hęc habentur, videlicet. [Illud planè nõ temerè dixerim, quòd si quisquàm fidelium fuerit anathematizatus iniustè, potius ei oberit, qui facit, quàm qui hanc patitur iniuriam.] hęc ibi. Diximus probari nostram conclusionem per

arg.

Digitized by Google

argu. in dicto c. illud . quoniam, etſi ex ipſius verborum ſonitu expreſſa non habeantur contenta in præſenti concluſione, benè tamen tacitè . Cùm ex ipſo habuerimus, quòd excommunicans aliquem iniuſtè, ipſum iniuria afficiat: Si ergo excommunicans aliquem iniuſtè, ei iniurietur: & omnis , qui iniuria afficitur ab aliquo , ex ipſiſmet iniurijs nanciſcitur actionem iniuriarum contra iniuriantem : indè cõſequens fit , quòd ipſe excommunicatus iniuſtè ex ipſa excommuuicatione per maxima iniuria afficiatur: cùm indè non ſolùm priuetur hominum conſortio , verùm etiam Eccleſiæ ſuffragijs, & Sacramentis, quod eſt maximũ detrimentum animæ , & corporis: & cùm omnis iniuria affectus ab aliquo, ex dicta ſibi illata iniuria nanciſcatur ſibi actionem intentãdam in iudicio cõtra iniuriantem tam ciuiliter, quàm criminaliter (vt omnes Doctores in c. 1. extra de iniurijs . docent . conſequẽs etiam erit, quòd dictus Nobilis ſi excommunicaretur pro tali violatione, ex ipſa vtique excommunicatione adipiſceretur contra Iudicem excommunicantem actionem iniuriarum intentãdam apud Superiorem excommunicatoris, contra ipſum excõmunicatorem .

Quarta concluſio, Iudex Eccleſiaſticus talem Nobilem pro tali violatione immunitatis Ec-
64 cleſiæ excommunicans, † incurrit ſacrilegium . Hæc concluſio probatur triplici medio . Primò enim per tex. apertiſſimum . in c. non in perpetuum 24. q. 3. vbi hęc habentur, videlicet. [Non in perpetuum damnamur , cùm iniuſtè iudicamur] dicente Propheta in pſalmo . [Nec damnabit illum, cùm iudicabitur illi . Multi Sacerdotum , culpam zelo Dei ſe perſequi profitentur: ſed dum indiſcretè hoc agitur, ſacrilegij facinus incurrunt : & dum pręcipites quaſi ad emendandũ ruunt, ipſi quoque multò magis deteriùs cadunt.] hæc ibi . Ex quibus patuit veritas præſentis concluſionis . Probatur & ſecundò præſens concluſio Doctorum auctoritate. Nam glo. in dicto cap. perpetuum . & reliqui Doctores citati in præcedenti tertia concluſione (in locis ibidem citatis) hoc ipſum docuerunt . Videatur ergo ibi plenius . Probatur & tertio præſens concluſio, hac ratione videlicet . Cùm enim ſacrilegium dicatur ſacri ledium, ſeu ſacri lęſio: & abuti poteſtate ſacra a Deo indulta Eccleſiæ Sanctæ circa fulminandas ſententias excommunicationis , lædatur ipſa Sacra Eccleſia , indè conſequens fit, quòd excommunicans iniuſtè incurrat ſacrilegium .

Quinta concluſio, ſi Nobilem (de quo eſt ſermo) Iudex excommunicaſſet pro ſupradicta violatione ; intentata à dicto Nobili in iudicio contra excommunicatorem ſuum actionẽ iniuriarum,
75 & † ibi ille condemnatus fuiſſet ad aliquam pœnam pro dicta iniuria illata, efficietur infamis infamia iuris : Cùm (vt ſupra fuit

proba-

probatum in concluſione tertia præſentis quæſtionis) ex tali excommunicatione iniuſtè fulminata contra aliquem, excommunicatus ipſe nanciſcatur actionem iniuriarum contra ſuum excommunicatorem in iudicio intentandam. Hæc concluſio probatur triplici medio. Primò enim per tex. in c. cùm te. extra de ſent. & re iudic. vbi Innocentius Tertius infraſcriptis præciſis vtitur verbis, videlicet. [Cùm te à Bartholomeo iniuriarũ actione conuento, eò quòd diceres equum tuum non eſſe minoris pretij, q̃ capillus ipſius; Iudices, qui ſuper hoc cognoſcebant, te in decem ſolidos cõdemnaſſent: tu timens ne ipſorum ſententia te notaret infamia: beneficium reſtitutionis ad famam à ſede Apoſtolica imploraſti. Nos autem, quòd nulla fuerit, vel minima facta iniuria: volumus te per prædictam ſententiam infamia non notari.] hæc ibi. Ex quibus elicitur apertiſſimè (vt etiam infraſcripti Doctores aſſeuerauerunt) quòd condemnatus in iudicio pro iniurijs illatis efficiatur infamis infamia iuris. idem & clariùs probatur per text. in l. iniuriarum. C. ex quibus cau. infa. irroga. in l. 1. in fine. in l. Athletas. §. fin. ff. de his, qui not. infa. Probatur & ſecũdò Doctorum auctoritate. Nam glo. in dictis iuribus hoc ipſum docuit. Innocentius in c. qualiter & quando. el ſecondo, nu. 10. verſ. credimus tamen. extra de accuſat. & in dicto c. cùm te. nume. 1. Ioannes And. in dicto c. cùm te. col. 1. & 2. & in dicto c. qualiter & quando, el ſecondo, col. 6. in principio, in verſic. credimus tamen. Specul. in lib. 3. titu. de accuſat. §. ſequitur videre. nu. 9. in verſ. cùm enim non fuerit. Azo in ſua ſumma. in titu. quibus cauſis alicui irrogatur infamia. nu. 11. in verſic. iuris autem infamia. & in verſ. per ſententiam. nu. 1. Bart. in l. infamem. nu. 4. 7. & 8. ff. de publicis iudicijs. & rurſus ibidem nu. 10. in verſ. quæro vtrum confeſſus. & nu. 11. in verſ. itẽ dicitur hic. & in l. ſed ſi furti. num. 2. ff. de his, qui not. infam. Idem docuit Bal. in c. teſtimonium. nu. 1. ext. de teſtibus. & in c. veritatis. nu. 3. ext. de reſtitu. ſpoliat. & in dicto c. cùm te. num. 1. Ant. de Butr. in dicto c. cùm te. not. 1. & in c. atſi clerici. col. 8. in verſic. plura dicit glo. extra de iudic. Panormitanus in dicto c. cùm te. col. 2. not. 2. & in dicto c. atſi clerici. nu. 26. & in dicto c. teſtimonium. nume. 6. in verſ. & dicitur infamia iuris. Henricus Boich in dicto c. cum te. in verſ. ſi quæris. qui & hoc ipſum probat alijs medijs. videatur ergo apud ipſum ibi. idem docuit Felinus in dicto c. cùm te. Ioannes de Ana. in c. inquiſitioni. col. 2. in verſ. aut proceſſit diffiniendo. de accuſat. & in c. cùm oporteat. col. 4. in verſ. quærit Dominus Flor. ad finem. ſequens Innocentium in dicto cap. qualiter & quando. el ſecondo. Federicus de Senis in conſilio 223. Decius in dicto c. atſi clerici. §. de adulterijs. col. 12. nume. 34. 35. 36. & 37. Marianus Socinus ſenior in dicto

&to c.qualiter & quando. el secon do.nu.1253.& in c.super his. nu. 10.11.14.& 19. extra de accusat. Augustinus Berous in c.1.nu. 41. extra de accusat.Syl. in summa in vers. infamia. probatur & tertio hac ratione, videlicet. Cùm infamia iuris sit quædam inhabilitas ad dignitates Ecclesiasticas, eò, quòd infamibus clausæ esse debeant portæ dignitatum, vt in c.infamibus. de regul.iur. in sexto, & ad dignitates eligi non debeat is, qui mortaliter peccat in proximum, illum ad iram prouocans: sed modestus, patiens, & alijs virtutibus decoratus: indè sequitur, quòd dictus Iudex conuentus actione iniuriarum & condemnatus in iudicio incurrat infamiam iuris.

Sexta conclusio, Iudex Ecclesiasticus conuentus à dicto vulneratore actione iniuriarum dicta de causa in iudicio, & de tali crimine condemnatus: eò ipso, quòd (vt fuit probatum) incurrit
66 indè infamiam † iuris: effectus quoque intelligetur ipso facto irregularis: cùm omnis infamis infamia iuris sit irregularis, prout infrascripti Doctores expressè docuerunt, videlicet Specul. in lib.1.tit. de dispensatione.§. iuxta propositionis ordinẽ, num.18. vers.infamis. & ibidem.§.fin.nu. 8.in versic. infamis. Archid.in c. qui in aliquo. in principio, dist. 51.Geminianus in dicto c.qui in aliquo, in vers.an iste text. locum habeat. Præpositus in dicto c.qui in aliquo, in versic. quæro an iste text. & Cardinalis à Turrecremata in dicto c. qui in aliquo, in principio.

Septima conclusio, Iudex Ecclesiasticus (de quo est sermo) ratione infamię incursæ ex cõdemnatione de iniuria illata propter excommunicationem iniustè latam, venit quoq; de iure priuan-
67 dus † à suo Superiore suis beneficijs. Hæc conclusio probatur triplici medio. Primò enim per arg. in c. infamibus. de regu. iur. in sexto, vbi hæc habentur, videlicet. [Infamibus portæ dignitatum non pateant] hęc ibi. idem probatur per arg. in l. 2. C. de dignitat.lib. 12. vbi hæc habentur, videlicet. [Neque famosis & notatis, & quos scęlus, aut vitæ turpitudo inquinat, & quos infamia ab honestorum cętu segregat, dignitatis portę patebunt.] hęc ibi. & quòd in casu nostro loquantur dicta iura: & vera sit hæc nostra conclusio. Probatur & secundò Doctorum auctoritate. Nam dictæ conclusioni infrascripti Doctores se subscripserunt, videlicet Glo. in dictis iuribus. Bart. in dicta l.2. Innocentius in c. qualiter, & quando. el secondo. num. 10. in vers. credimus tamen. extr. de accusat. Ioannes And. in dicto c. qualiter, & quando. el secondo. col. 6. in principio, in vers. credimus tamen. & in dicta regula. infamibus. Ioannes de Ana. in dicto c. qualiter & quando. el secondo, Felinus in dicto c. qualiter & quando, el secondo, & in c. atsi clerici. col. 9. nu. 30. in versic. item dic. Antonius de Butr. in c. cùm nõ ab homine. col. 2. in vers

nota

Nota irregularem. extra de iudicijs. & in c. niſi. extra de renunc. col. 3. in principio in verſ. ex his nota. Dynus & Philippus Franchus in dicto c. infamibus. Panormitanus in dicto c. at ſi clerici. nu. 31. Geminianus in c. ſatis peruerſum, diſt. 56. Ioannes de Imo. in dicto c. at ſi clerici. Bald. in dicto c. at ſi clerici. nu. 26. Marianus Socinus ſenior in c. ſuper his. nu. 114. & 117. extra de accuſat. Diaz in ſua praxi can. crim. cap. 123. titu. Beneficijs priuari. Probatur & tertiò præſens concluſio hac ratione, videlicet. Cùm enim beneficium detur propter officium: & infamis, ac irregularis effectus propter talem condemnationem non poſſit fungi officio ſuo Eccleſiaſtico, indè ſequitur veritas præſentis concluſionis: & quòd dictus Iudex iniuſtè excommunicans dictum nobilem poſt condemnationem incurſam in iudicio actione iniuriarum intentata contra ipſum à dicto Nobili ſit priuandus beneficijs Eccleſiaſticis, ſi quæ haberet. Octaua & vltima cõcluſio ſit hæc, &, limitatio omnium præcedentium. Nullam ex ſupra recenſitis pœnis Iudex Eccleſiaſticus incurreret ſi excommunicaret di-
68 ctum Nobilem, † ipſo conſentiente aliqua de cauſa, vel eius procuratore: ſi tali conſenſu non accedente non excommunicaſſet eundem. cùm ſtante tali nobilis aſſenſu dictus Iudex meritò non incurreret aliquam pœnam: & ratio rationum eſt. quoniam vnuſquiſque poteſt renunciare iuri ſuo, & ſcienti, & conſentienti nulla fiat iniuria, neque dolus, vt in c. ſcienti & conſentienti. de regu. iur. in ſexto, & ibi per Doctores: & quòd quiſque poſſit re-
69 nunciare † iuri ſuo, & fauori pro ſe introducto: ſi tamen id, in quo quis conſentiret, eſſet ſolùm ſibi præiudiciale, per textum in cap. ad Apoſtolicam. extra de regularibus. & in l. ſi quis in conſcribendo. C. de Epiſcopis & clericis. & in c. cùm tempore. extr. de Arbitris. & ibi per Doctores, & præcipuè per Panormitanum in quintò notabili. & in dictis iuribus communiter per Doctores idipſum docetur.

Sextæ propoſitæ quæſtioni ſatisfaciet triplex concluſio: prima quarum ſit hæc. Pœna ordinaria
70 † ſtatuta contra violantes immunitatem Eccleſiæ ex illa violenter aliquem extrahendo, vel ibi percutiendo, vel vulnerando (vt in caſu propoſito, vel occidendo; de iure Pontificio eſt pœna ſolutionis nongentorum ſolidorum, & alia pœna arbitraria imponenda arbitrio diœceſani illius Eccleſiæ. Hæc concluſio probatur duplici medio. Primò enim per argu. in c. ſi quis contumax. 17. q. 4. vbi hæc habentur, videlicet. [Si quis contumax, vel ſuperbus timorem Dei, vel reuerentiã Sanctarum Eccleſiarum non habuerit, & fugientem ſeruum ſuum, vel quem ipſe perſequutus fuerit, de atrio Eccleſiæ, vel de porticibus quolibet modo Eccleſiæ adherentibus per vim abſtraxerit, pro emunitate nongentos ſolidos

dos Episcopo componat: & ipse publica pœnitentia, iusto iudicio Episcopi mulctetur.] hec ibi. Diximus probari præsentem conclusionem per argu.in dicto c. si quis contumax. Quoniam, etsi explicitè, & ad verbum præsens hęc concluſio inibi non contineatur, benè tamẽ implicitè; sumendo argumẽtum à maiori affirmatiuè tali pacto, videlicet. Si tali pœna mulctandus erit, qui solùm aliquẽ extrahit ab Ecclesia: multò magis puniendus erit is, qui vulnerauit, vel occidit. cùm vtique maius peccatum sit irreuerentiæ. Probatur & secundò præsens concluſio Doctorum auctoritate. Nam ipsi se subscripserunt explicitè infrascripti Doctores, videlicet Glos.ibidem, Cardinalis à Turrecremata. ibidem Host. in sua summa titu.de immun.Eccle.§.quæ sit pœna violantium. in principio. & Panormitanus in c. pen.in fin. extra de immu. Eccle.

At quoniam hic terminus [Solidus] in nostra concluſione insertus, videtur diuersimodè summi, sed, vt perfectiùs propositam concluſionem vnusquisque possit intelligere, operæpretium duximus hìc examinare quomodo
71 hic terminus [solidus] † in aliqua hominis, vel statuti dispositione insertus, sit interpretandus: & dicendum erit, quòd aut inseritur in iure tam cõmuni ciuili, quàm Pontificio, aut in quacunque dispositione facta ab homine, vel statuto: si primò. Dicimus, quòd licèt in tali iure non fuerit addita hæc vox. [aureus] Nihilominus intelligitur sermonem ibi fieri de solidis aureis: quorum septuaginta faciunt libram auri, vt docuit Paul.de Castro in l.fin. C. Commun. deleg. Alij verò dixerunt, quòd viginti duo solidi constituant vnam libram auri. Alij verò dixerunt, quòd hodie ad constituendam libram auri legalem requiruntur octuaginta sex ducati Veneti, vel floreni. De hoc tamen latiùs paulò post dicemus. Nam in l.quotiescunque, C.de suscepto Præpo.& Arca.lib. 10. hæc præcisa verba habentur, videlicet. [Quotiescunque certa summa solidorum, pro tituli qualitate, aut auri massa transmittitur in septuaginta solidos libra feratur accepta.] hæc ibi. Vbi gl. in vers.solidorum dicit, idest aureorum. & notandum, quòd ibidem Bar. dixit, quòd cùm dicitur solidus, licèt non exprimatur, auri, intelligitur tamen de solido aureo: & hoc quando profertur à iure: & subdit, quòd secundum consuetudinem in partibus suis intelligitur de solido minuto, hoc est monetæ minutæ: & hoc intelligẽdum fore asserimus iuxta mentem ipsiusmet Bart. quando reperitur vox solidus in dispositione hominis, quod elicitur ex verbis ipsius Bart. præmissis, scilicet secundum consuetudinem in partibus suis: & subsequentibus: cùm subdiderit & hęc verba, videlicet. sed septuaginta duo solidi faciunt libram auri: etsi benè computes, quilibet aureus habet sextam partem vnciæ. Hodie verò aurei Veneti & Florentini,

rentini, quilibet hēt octauā partē vnciæ, & ſic octo faciūt vnciā, & nonaginta ſex faciunt libram auri. hæc ſunt præciſa verba Bar. vbi ſupra, qui rurſus de eodem loquens in l.Paulus.ff.de ſolutionibus, quàmplurima dixit notatu digniſſima de reddendo mu-
72 tuo, † aut depoſito in eadem, aut alia moneta. Idem docuit Glo. in l.1. C. de veter. numiſma. poteſtate. lib.10. Nam in dicta l.1. ſimpliciter nominatur ſolidus: & ibi glo.dicit, ſolidos, ideſt, aureos, nominatos à ſoliditate. & in rubr.eiuſdem tituli dicit idem
73 eſſe valoris numiſma, † aureus, & ſolidus auri. Cynus in l.pen.C. de Donat. idem docuit cum ſequentibus Doctoribus. Nam & idem docuerunt Bal.in l.quicunque col.vltima.C.de ſeruis fugit. & in l.fin.C. Commun. deleg. & in l.illud.col.vltima,C. de Sacroſanct. Eccle. cum alijs allegatis per eum. Salycetus in dicta l.quicunque Alex.in l.fin. ff. de in ius vocan. Angel. in l. ſancimus. C. de donat. Panormitanus in c.1.in verſ.ſed quæritur de quibus ſolidis intelligatur iſta littera. extra de Iudeis. & dicit, q̄ debeat intelligi de aureis ſecundum conſuetudinem loci: & olim ſeptuaginta duo ſolidi conſtituebant vnam libram auri: & idem ipſe Panormitanus repetijt in c. fina. nu.1.in verſ.ſolidis. extra de Iudæis.dicens, quòd ſatis veriſimile ſit, quòd lex intellexerit de ſolidis aureis: Nā ridiculus eſſet, vt pro bono ſeruo darentur duodecim ſolidi argentei: nam modicū eſſet. & ſubdidit hoc fore notandum. hęc Panormitanus.ex cuius ſententia apertiſſimè elicitur, q̄ ipſe docuerit, quód ſi ſolidus reperitur annotatus in lege communi, ſumendus ſit pro ſolido aureo. Idem docuit Ioannes de Anania in c.2.col.12. verſ.in glo.fin.ibi ſi non fuiſſet dictum. extra de maledicis. dicens, quòd vbicunque
74 hic terminus ſolidus, † profertur à iure, intelligitur de ſolido aureo, licèt hoc non exprimatur:& de tali aureo, quorum ſeptuaginta duo faciunt libram auri: & ſic quilibet aureus habet ſextam partē vncię, prout probatur in l.quotienſcunque. C. de ſuſcepto Præpo.Arcę. Idem docuit Glo.in §.fi. in verſic.ſolidorum. Inſtitu.de pęna temere litig. Idem docuit rurſus Ioannes de Ana. in c.1. & fin. col.2. verſic.nota ſeruum ſtimari decem ſolidis, extra de Iudęis, dicens, quòd accipiatur hic ſolidus pro floreno, ſecundū Vincentiū, & quòd idem teneat Accurſius in l.quicunque. C. de ſeruis fugit.& Goffr.in l.ſi libertus. & in l.fin.ff. de in ius vocādo. coniuncto tex. & ibi ſingularis.Inſtitu.de pœnis temerè litigan. & addidit vbi ſupra ipſe Goffr. q̄ hoc ipſum probetur etiam ex cōiunctione aliarum legum, in quarum vna cauetur, q̄ dentur viginti ſolidi pro libertis, ne libertas præſtita reuocetur, vt in l. cū ex falſis.ff.de manumiſſis teſtamēto. Idem docuit gloſ.in d.l.quicunque. in verſ.vel viginti ſolidis.& glo.ſingul. in d. l.fin.in verſ.aureos. dicens, quòd hic aureos dicit in Inſtitu.de pœ-

nis

nis temerè litig. §.fin.solidos appellat. vnde inquit collige aureũ, & solidum idẽ esse, & septuaginta
75 duo aurei † faciunt librã auri. vt in l.quotiescunq; . C. de suscept. prępo.arcę.Idẽ docuit Ioan.And. in d.c.fin.de Iudęis.in vers.in glo. 3.ibi in loco illo.asserens,q̃ Vincẽt.in d.c.fi.Accurs.in d.l.quicunque. & Goffr. per l.si mulier. ff.de minor.dicant, q̃ cùm lex dixerit viginti solidos dandos, ne libertas pręstita reuocetur, vt in l.cum ex falsis. ff.de manumissis testamento. Nã ibi nulla fit mentio de qualitate solidorũ præstandorũ, an sint dandi solidi aurei, aut argentei, quod tñ fuit expressum in l.Papinianus, §.fi.ff.de inofficioso testamento, vbi agendo de eadem lex, dicit, soluendos fore viginti aureos. Ex quibus omnibus simul iunctis elicitur, q̃ hæc vox, solidus, in lege cõmuni annotatus, sumitur non pro solido argenteo (vt communiter sumitur,) sed pro solido aureo, & respondens Ioannes And. vbi sup. ad glo. dicti c. fin. in versic. duodecim solidis, dicit, quòd solidi dabun-
76 tur † secũdum monetã, quę est in vsu in loco illo. ad quod ipsa glo. citat.l.nummis.ff.de legat.3.& in l.si seruus pluriũ, §.fi numerus.ff. de legat.1. respondet inquam ibi ipse Ioan. And.dicens, responde ſm Abbatem, q̃ loquitur de pretio apposito ab hoĩe. hęc vbi sup. Ioan. And. ex cuius distinctione resultat probatio supradictæ ũræ distinctionis, paulò post apertius declarãdę. Idẽ docuit Host. in sua summa in titu. de seruis Iudęorũ, & Saracenorum, nu.3. in vers. sed cuius monetę intelliguntur duodecim solidi. sequẽs Goffr. & eos quos ipse Goffr. sequutus fuerat. Qui Goffr. in sua summa in tit. de Iudęis, col. 3. vers. sed quæritur cuius monetæ, idipsum docuit . Idẽ docuit Ant. de Butr. in c.fin. in fine. ext. de Iudęis, refertq́; supradictam responsionem Ioan. And. quam amplexatus fuit. Idem docuerunt Henricus Boich, & Marianus Socinus sen. in d.c.fin. qui Marianus idipsum repetijt in c. 2.nu.24.25.& 26.eo. titu. sequens Host. vbi supra. Idem docuit Felinus in c.conquerente, colum.1. versic.dum Abbas tangit. ext. de offic.ord. Idipsum docuerunt, & infrascripti alij Doctores, videlicet Rogerius in l.si pater. §.fina. ff.de donationibus. Glo. & Iason in l.penult.in fine. ff.de in ius vocan.& in §.fin.institu.de pœna temerè litig. Aldobrãdinus in §. sed hoc iure, num.3. institu. de Attil. tuto. Glo. Salycetus, & Bal. in l. quicunque . C. de seruis fugit. & in l.finali, & ibi Paul. & Bald. C. commun. delegat. Nicolaus de Neapoli. & Faber in instit. de donationibus . & vt docuit Budeus (quem citat Aldobrandinus vbi
77 supra) solidi † dicuntur, quasi iusti, & integri ponderis, seu & forsan melius secundum glo. in l.prima, C. de veter. numism. potest. libro vndecimo, a soliditate, quia de solo auro fiunt, & isti dicuntur aurei legales, quorum septuaginta duo cõstituunt librã, appellatione solidorum descriptorum in quacunque hoĩs dispositione,

vel ſtatuto veniunt ſolũ ſolidi ar-
78 gentei,† cùm hoc ipſum nos edo
ceat communis vſus loquendi re-
ceptus communiter in regionib⁹,
vbi de ſolidis habet̃ ſermo,prout
communiter omnes ſupra citati
Doct.vbi ſupra expreſsè docue-
runt.Ex quib.omnibus Deo Opti
mo Maximo fauente collegimus
qua pœna veniat puniendus ali-
quem occidens in Eccleſia de iu-
re Pontificio, & per conſequens
quo.modo intelligenda ſit pœna
ipſa nonaginta ſolidorum .

Secunda concluſio.Pęnæ ſupra
79 recenſitæ medietas † applicanda
erit Eccleſiæ ſic violatæ , & alia
medietas perſonæ ibi offenſæ (vl-
tra reſtitutionem cuiuſcunq; dam
ni indè illati perſonæ offenſæ, vel
cõſanguineis, ſi quos haberet) vel
pauperũ arbitrio Epiſcopi . Hæc
concluſio probat̃ triplici medio:
Primò enim per arg.in c.2.ext.de
pęnis,vbi hæc habẽtur,videlicet.
[Præsbiteri interfecti cõpoſitio,
Epiſcopo ad cuius Parochiã per-
tinet,ſoluatur: ita vt medietatem
vtilitatibus Eccleſiæ(cui pręfuit)
tribuat, & alterã in eius eleemo-
ſynã iuſtè diſpertiat: quia nullus
eius hæres proximior videtur , q̃
qui ipſum Domino ſociauit.]hęc
ibi . Diximus probari præſentem
concluſionem per arg. in d. c.2.
quia ex ipſo poterit meritò quis
arguere a ſimili,tali pacto : ſicut
enim pęna incurſa propter viola-
tionem immunitatis Eccleſiaſti-
cæ collatæ perſonæ Eccleſiaſticæ
debet diuidi , ſic & pęna incurſa
propter violationẽ immunitatis
Eccleſiaſticæ collatæ loco ſacro,
ibi percutiendo hominẽ,diuiden
da erit. Probatur & ſecundo præ-
ſens concluſio Doct.auctoritate:
Glo. enim idem aſſeuerat in d.c.
2.verſ.vtilitatibus. Idipſum com-
muniter docuerunt Doctores,in-
ter quos eſt Panor. qui hoc ipſum
peroptimè probat.

Tertia concluſio.Pęna ordina-
80 ria † de iure ciuili indicta violã-
tib.immunitatẽ Eccleſiaſticã, ex
Eccleſia ipſa aliquẽ violenter ex-
trahentibus,(& a fortiori , in Ec-
cleſia vulnerantibus, aut occiden
tibus, eſt vltimi ſupplicij pęna,ſ.
pœna mortis.Hæc concluſio pro-
batur duplici medio . Primò.n.
per arg.in l.fin.in princ.C.de his,
qui confugiunt ad Eccleſiam.Vbi
hęc habentur,videlicet.[Preſenti
lege decernimus per omnia loca
valitura(excepta hac vrbe regia,
in quo nos Diuinitate propitia
degẽtes quoties vſus exegerit in-
uocati ſingulis cauſis atq; perſo-
nis præſentanea conſtituta præſta
mus) nullos penitus cuiuſcunque
conditionis ſint de ſacroſanctis
Eccleſijs orthodoxæ fidei expel-
li,aut trahi,vel protrahi cõfugas:
nec pro his venerabiles Epiſco-
pos , vel Religioſos œconomos
exigi,quæ ab ipſis debe antur,ijs,
qui hoc moliri,aut facere,aut nu
da ſaltem cogitatione,atque tra-
ctatu auſi fuerint tentare,capita-
li, & vltimi ſupplicij animaduer-
ſione plectendis.] hæc ibi. Dixi-
mus probari præſentem conclu-
ſionem per argum. in d.l.finali,
quoniam , etſi non reperiatur ad
verbum expreſſus caſus, in quem
incidit Nobilis iſte, violãdo im-
muni-

Digitized by Google

munitatem Ecclesiæ per homicidium ibi perpetratum: Nihilominus adest apertissimus locus arguendi a maioritate rationis affirmatiuè, tali pacto videlicet. Si vltimo supplicio damnandus erit violans immunitatem Ecclesiasticam aliquem violéter ab Ecclesia extrahendo solum, quanto magis dicendus erit violator ipsius aliquem ad Ecclesiam ipsam confugientem vulnerans, vel occidẽs? Patet ergo ex mente dictæ l.finali, verberantem, vulneranté, vel occidentem in Ecclesia fore plectendum de iure ciuili pœna capitali. Probatur & secundò præsens conclusio Doctorum auctoritate in dicta l.finali eodem modo arguendo ex dictis, & mente eorum, & expressè per Panormitanum in capitulo penultimo, in fine. extra de immunit. Ecclesiæ.

Septimæ quæstioni propositæ vnica satisfaciemus conclusione, quæ sit hæc. Nobilis occisor (de quo est sermo) nullo pacto de iure tã in foro Ecclesiastico, quàm in foro seculari pro dicto vulnere inflicto, & sequuta morte vul-
81 nerati † dictis pœnis ordinarijs statutis a iure communi, & municipali poterit puniri: sed lõgè mitiori: (etsi dicendus sit eum excessisse aliquantulum moderamẽ inculpatæ tutelæ) in vtroque foro, scilicet in foro Ecclesiastico mitiori pœna, scilicet pecuniaria, & in foro seculari, etiam stante Ragusino statuto simpliciter statuente, quòd homicida sit puniendus pœna capitali. Quapropter veniet puniendus (ad summũ) pœna exilij, vel relegationis quinquennalis, cùm inconsultus calor vitio iracundiæ careat, vt in l.1.§.quæri potest.ff.ad Senat.Consult.Turpill. & facta crimina ex tali incõsulto calore mitiori pœna plectenda sint. Hæc conclusio probatur triplici medio. Primo enim per text.in l.1.C.ad l.Cornel.de sicarijs: vbi hæc habentur, videlicet. [Frater vester rectius fecerit, si se Præsidi Prouinciæ obtulerit. Quid si probauerit non occidendi animo hominẽ a se percussum esse remissa homicidij pœna, secundum disciplinam militarem, sententiam proferet: crimen enim contrahitur si & voluntas nocendi intercedat. Ceterum ea, quę ex improuiso casu potius, quàm fraude accidunt, fato plerumque non noxæ imputantur.] hæc ibi. Et q̃ hoc homicidium (de quo agitur) ex culpa, & non dolo cõmissum, debeat puniri pœna, seu exilij, vel relegationis quinquennalis, & non mortis, docuit nos apertissimus textus in l.lege Cornelia. §. cum quidam. ff. ad l.Corn. de sicar. Vbi hæc habentur, videlicet. [Cùm quidam per lasciuiam causam mortis præbuisset, comprobatum est factum Ignatij Taurini proconsulis Beticæ a Diuo Adriano, q̃ eum in quinquennium relegasset.] hæc ibi. Vbi gl.in verfic. per lasciuiam, id est per culpam, quod etiam docuit Ioannes de Ana.in c.sicut dignum. §.insuper. in principio.extra de homicid.&
82 quòd homicidium † culposum, seu culpa solum, & nó dolo commis-

missum (vt in casu nostro) sit puniendum tantum pœna exilij, vel relegationis temporalis, & non mortis. Probatur quàm apertissimè per text. in l. Gracchus. C. ad l. Iul. de adulter. vbi hæc habentur, videlicet. [Gracchus, quem Numerius in adulterio noctu deprehensum interfecit, si eius conditionis, vt per legem Iuliam impunè occidi potuerit, quod legi-
83 timè † factum est, nullam pœnam meretur. Idemque filijs eius, qui patri paruerunt præstandum est, sed si legis auctoritate cessante, inconsulto dolore adulterum interemit, quamuis homicidium perpetratum sit, tamen quia & nox, & dolor iustus factum eius releuant, potest in exilium dari.] hæc ibi, vbi communiter Glo. & Doctores hoc ipsum docuerunt, cum textus sit apertissimus. Idem probatur per argumentum in l. si adulterium, §. Imperatores, versiculo si maritus. ff. ad l. Iul. de adulter. vbi inter alia hæc præcisa verba habentur, videlicet. [Si maritus vxorem in adulterio deprehensam impetu tactus doloris interfecerit. Non vtique legis Corneliæ de sicarijs pœnam excipiet, cùm difficillimum sit iustum dolorem temperare, & magis quia plus fecerit, quàm quia se vindicare non debuerit, puniendus sit.] hæc ibi. Quam legem singularem pro decisione casus nostri, & probationis præsentis conclusionis infra Doctores citandi attulerunt, dicentes vni-
84 ca voce, quòd excedens † moderamen inculpatæ tutelę occidendo aggressorem iam in fugam sedantem, non fore puniendum pœna ordinaria, nec sanguinis, sed pecuniaria, vel exilij, siue relegationis quinquennalis, vel minoris, cum inconsultus calor vitio iracundiæ careat, & paucorum sit hæc virtus temperandi subitaneum iustum dolorem: tradentesque hanc regulam semper memoriæ comendandam, dicunt, quòd quandocunque quis aliqua iusta de causa non veniat puniendus pœna ordinaria, † nunquam
85 de iure poterit imponi pœna corporis afflictiua, sed vel pecuniaria, vel exilij, seu relegationis téporalis. Animaduertendum tamen, quòd non sine causa diximus præsentem conclusioné probari per argumentum in dicta l. si adulterium. §. Imperator, quoniã adest locus arguendi ab identitate rationis tali pacto, videlicet. Sicut regulariter interficiens vxorem venit per legem Corneliam de sicarijs pœna capitali plectendus, & tamen in casu proposito Imperator iussit ei mitiorem pœnã imponi compatiendo maximo eius dolori, a quo meritò vir eius motus adulteram interfecit, cùm etsi in eo adfuerit aliqualis culpa, defuit tamen dolus, quo deficiente semper omnia iura, & Doctores concluserunt reum huiusmodi homicidij non fore puniendum pœna ordinaria, sed mitiori, prout latissimè docuerũt Doct. infra statim citandi. Arguendo ergo modo ab identitate rationis, dicimus, quòd sicut occidens hominé regulariter

de

de iure venit puniendus pęna capitali, eo q̃ supponat in occidẽte dolus, q̃n pœna legis Cornel.de sicar.semper supponat dolum, vt
86 integra illa pęna † quis puniatur, vt in l.lege Cornelia. ff.ad l.Cornel.de sicar. At q̃n Deo dante, in casu nostro nullus affuit dolus in occidente, vt per se patuit in enarratione casus propositi. Indè luce meridiana clarius elicitur dictũ Nobilem interfectorem nullo pacto in vtroque foro de iure posse puniri pœna ordinaria homicidij, sed mitiori, vt puta exilij, vel relegationis quinquennalis, vt elicitur quoque ex d.l.si adulteriũ, §.Imperator, & ex.l.quod ait lex, §.quod ait lex.ff.ad l.Iul.de adulter.cuius tenorem verborum, & multa alia notatu dignissima in fauorem etiam præsentis conclusionis attulimus supra in hac eadem consultatione, in quæstione secunda, cõclusione vnica. Videatur ibi. Quinimò hoc ipsum videt̃ probari apertissimè auctoritate, & decisione statuti Ragusinæ Ciuitatis, si iusta statela librabuntur verba inibi contenta. Nam in lib. sexto statutorum Ragusij, c.1.hęc præcisa verba habẽtur, videlicet. [Quicunque homicidiũ fecerit, nisi se defendendo, quod probari possit, moriatur. Hæc ibi. Ex quibus patet ordinaria pœna homicidij dictum nobilem non fore de iure puniendum, sed solum pęna pecuniaria, vel quinquennalis exilij, aut relegationis, vt omnes infrascripti Doctores communiter docuerunt, & in dicta secunda quæstione latissimè diximus.

Probatur ergo & secũdò præsens nostra conclusio Doctorum, auctoritate. Nam infrascripti Doctores in locis infra citãdis quàm libentissimè se subscripserunt præsenti conclusioni, videlicet. Iac. de Aret.in l.1. colum.pen. versic. item quæritur, C.vnde vi. Cynus in dicta l.1. in versic.pone, quòd quidam aggressus. Ioannes Faber in dicta l.1.circa medium. Bal.in dicta l.1.col.6. in versic.Decimò quæritur. & in l.vt vim, col.vlt.ff. de iustitia, & iure, & in l.data opera, col.4. vers.item si statutum, C.de his, qui accusa. non poss. & rursus idem Bal. Cynus, Ang. & Pau. de Cast. in l.1. ff.de legi.qui Paul. idem docens in l.etsi seuerior. C.de his, qui not.infam.refert se liberasse quendam a morte, quẽ Alexan. ibidem sequitur. Idem docuit Lucas de Penna in l.deuotum, col.3. versic.secundò quæritur, quid si me percutias, C. de meta. & Epi.lib.12. Idem docuit Bartolus in dicta l.1.C.de sicar.infrascriptis vtens verbis, videlicet. Qui aliquem absque dolo occiderit, pena homicidij non tenetur. Idipsum docuerunt & infrascripti Doctores, videlicet Signo.de Homode. in disputatione seu quęstione sua incip. Quæstio talis est, Sẽpronius simplicitatis amicus. Rom.in suo tertio singul. incip. An si quis excesserit, Bal.in c.1. §.si quis. in fi.de pace iuram. firm. Rom. rursus in l.cũ mulier.col. 32.ff.sol.matrim. Angelus in consil.50. col.26. Alex. in consi.140. & consi.77. Iason in l.vt vim.ff.de iust. & iure Ioannes Baptista de

Sancto Seuerino in tractat.de debit.ſuſpe. & fugi.col.2. Aretin.in conſi.43.col.3. & in conſi.80. incip.ſicut decet,in fine.& in conſi. 147.Dec.in d.l.vt vim. & in conſ. 9.& in conſi.134. & alij quamplures Doct. citati a Didaco Couarruu. in §.vnico, tertiæ par. relect. in meo libro in folio,vbi ſunt omnia eius opera. fol.634. nu.3. Alciatus in lib.1. diſpun. capit.17. Lugdunenſis in Alex.conſ.15.lib. 1.Ludouicus Carrerius in ſua praxi criminali,§.homicidij, nu.22. Glo.pœn.in Authen.de armis.Cattellia.Cotta in memorialibus. in verſic.armorum,& rurſus Couarruuias in §.1. nu.1. ſecundæ par. relect.in d.vol.fol.610.Ioānes de Lign. in tract. de Bello.c.98. incip.ſeptimò quæritur.Pau.de Caſtro in conſi.275.& in cõſ.192.incip.In cã carceratorũ,col. vlt.lib. 2.& in conſi.227.vol.2.addens,q̃ viderit Bal.Papiæ ibi conſulentẽ. Angel. Aretin.in tract.de maleficijs.in verſ.& dictus Titius ſe defendendo,nu.36.in verſ.quæritur. Titius vulnerauit.& ibidem Arimine in addit.& rurſus dictus Angel.ibidem in verſ.ſcienter,& dolosè. Franciſcus Aretin. in conſi. 34.incip.Viſis diligẽter teſtibus. in fi.Corn. in conſ.204. in fi.lib.1. Hyppol.de Marſil.in l.1.in princ. num.42.ff.ad l.Cornel.de ſicar.& in ſua pract.crimin. §.qm̃, nu.94. & 95.vbi plenè hoc probat auctoritate multarũ legum,& Doct.ac exemplis,& in l.lege Cornelia,§. cum quidã, nu.4. ff.ad l.Cornel. de ſicar.& in conſi.81.nu.17.& in ſingul.100. incip.occidens aggreſſorem, addens, q̃ cùm ipſe eſſet Poteſtas Citatellæ, ita iudicauerit in facto, & cùm pars aduerſa de hac ſententia fuiſſet conqueſta apud Superiores Paduę, tandem eius ſententia fuerit ab illis confirmata.quod & repetijt in l.nihil intereſt.nu.15. ff.ad l.Corn.de ſicar. Idem repetijt ipſe Hyppolit. in ſubſequentibus locis. Nam in conſi.67.nu.41.& 42.tradidit hãc regulam,dicens,quòd vbicunque de pœna capitali, aut corporali
87 loquimur, † ſubintelligendus ſit dolus, per notata in l.in actionibus.ff.de in litem iuran.& ibi per Doct.adeo, quòd ſi ſtatutum imponeret pœnam perſonalem pro homicidio,vt quia diceret, occidens occidatur, tunc niſi occidẽs occideret dolosè,& ex propoſito non haberet locum pœna ſtatuti, ſed aliter veniet mitius puniendi. hæc ille, qui idipſum probat alijs auctoritatibus, & rationib. & reſpondet contrarijs. Vide latius ibi per eum. qui idem repetijt in conſi.4. nu.28. & in conſi. 7.num.17.& in conſi.25. nu.2. & 3.in conſi.77. nu.5. & 6. in conſi. 91.nu.11. & 12. in conſi.103. nu. 5. & in conſi.128. num.21. & 22. Alexan.in conſi.76.incip.Viſa inquiſitione;colum.2.in primo volum. Salicetus in l.1. C.vnde vi, qui dixit hanc ſententiam tanquã æquiorem fore amplectendam. vt in l.reſpiciendum. §.primo. ff.de pœnis,vt iuſtitia ſit admixta cum temperamento,vt ibi.& rurſus in l.quoniam multa. C. ad l.Iul.de vi publica. Albericus de Roſatis in 2. par. ſtatutorum. quæſt.452.

Bolog.

Digitized by Google

Bolog. in consi.36. Florian.in l. scientiam. §.qui cum aliter. ff.ad l.Aquil. Cępolla in consi. crimin. 29. incipien. Viso processu in penult. colum. & in consi. 34. incip. Si vnquam.colum.11.in consi.43. versic.alius casus est, quando vulneratus statim: & latius , & elegantius in consi.33. incip.Multa possent. per totum. & in cons.30. in fine. versic.nec obstat. Vbi dicit, qp non obstet id , quod dixit Bart.& rursus in consi.31. colum. penult.in versic.similiter dicendũ est de iure municipali,qui rursus idem probat, dicens, quòd verba statuti dicentis , quòd occidens debeat occidi, intelligatur de occidente dolosè.& quòd ita docuerit Salyc.in l.non ideo minus.colum.4.C.qui accusare non poss.& Bal. in l.data opera , col.5. C.qui accusar.non poss. & Pau.de Cast. in l.etsi seuerior , C. de his , qui not.infa. Qui omnes dicũt talem homicidam solum exilij temporalis pœna , aut pecuniaria fore puniendum , quos ipse Cœpolla ibi sequitur. Bossius in sua praxi crimin.titu. Quomodo procedatur per actionem in delictis , nu. 38. addens hanc esse communem Doctorum opinionẽ . Hoc ipsum docuit Emanuel Soarez in Thesauro commun. opinio.versic.pœna,nu.155. his verbis vtens, videlicet pęnis corporeis nunquam locus est, vbi dolus non interuenit, quãuis culpa lata arguatur. Cõe inquiunt Cagnol.in l.contractus, nu.10.ff.de regu.iur. Hyppolit.de Marsil.in cons.67.nu.40.& Iulius Clarus in sua praxi crimin. §.vlt. q.84. vers. Vberiꝰ id prosequitur, vers.& ex hac conclusione , Ias.in l.1.nu.70. ff.de legibus . & in l.in actionibus,nu.26. ff.de in litẽ iuran.quẽ refert, & sequitur Viuius in tract.commun.opinio.fol.239. vers. statutum disponens . Plotus in repet.l.si qñ,nu.765. Curt.iun. in l.fin. nu.9. ff.quod quisq; iuris, Menchiaca controuer.illustr.cap. 96.nu.32.Alciat.in l.magna negligentia,ff.de verb.signif.dicẽs hoc esse receptissimum . Claudius Aquens.in l.1.num.33. ff.de legibꝰ, & quamplurimi alij Doctor. in l. quicquid calore , ff.de regu. iur. Iulius Clarus iterum in §. homicidium,vers.culpa, dictæ praxis crimin. dicens hanc esse cõem opinionem . Menochius de arbitrio iudicum,casu 324.per totũ. Thomas Grammaticus nostter compatriota in cons.18. nu.7.& 8. & latius in vers.19.nu.13.& 14.in vers. attamen iusto dolore. Marãtha in suo aduocatorũ speculo in 4.parte principali, nu.6.& sequẽtibus. Andreas Iraq. in tract.de pęnis causa prima,nu.9.in vers.Amplia scdò procedere. Pet.Foller.in sua pract. crimin. tit.recipiantur defensiones reorũ,nu.18.vbi se subscripsit snĩæ Hyppoliti de Marsil. in l.1.ff.ad l.Cornel.de sicar.supra a me relatę,& hac Doctorum Iuristarum snĩas retulisse sufficiat : Sed ne quis putauerit hanc nostrã sententiam non sequutos ẽt fuisse Canonistas, studebimus hic referre nonnullos eorũ:Sciendum igitur,quòd infrascripti Doct.Canonistæ se ẽt subscripserunt præsenti conclusioni,videlicet. Ioan.And.

Digitized by Google

in addit.ad Specul.ſuper rubr.tit. de homicidio.lib.4.& latius in c. pro poſſeſſore,col.2. verſ.in contrarium inducitur. de regu.iur.in ſexto.Idem docuit elegãter Ioannes de Ana.in c.lator, col.2. verſ. vltimò quærit. ext.de homicidio. his p̃ciſis verbis vtens, videlicet. Vltimò quærit Dominus Florian. Duo piſcabantur in quadã naui,
88 † alter cum ligno,in quo erat ferrum ad detrahendum ramos arborum obſtantes,cũ inſtaret detractioni caſu percuſſit ſocium,& mortuus eſt: fuit dubitatum,an ille teneatur.dicit fuiſſe conſultum de facto, ꝙ non, dummodo aliàs adhibuiſſet diligentiam, quã debuiſſet.Nec obſtarent verba ſtatu
89 ti, quæ dicebant, † ꝙ homicida occidatur, niſi faceret cauſa defenſionis neceſſarię,licèt.n.ſtatutum excipiat vnum caſum tantũ: tamen debebat intelligi ſecundũ ius commune,& ſic de homicida culpabili, & doloſo, vt in l.2.C. de noxa.in c.cum dilectus.ext.de conſuetu. & pro hoc etiam facit quod notauit Salyc.in l.pen.C.ad l.Cornel. de ſicar. qui concludit ibi,ꝙ ſtatuta pęnalia recipiũt interpretationem reſtrictiuam ſm ius cõmune:& ſubdidit Ananias, vbi ſup.dicens, & pondera benè, ꝙ iſtę duę auctoritates,videlicet. Flor. & Salic. ſunt ſufficientes ad liberandum a morte, qui cõmiſit homicidium ſine dolo, pro quo etiam facit, quia caſus exceptus a regula etiam cum dictione taxatiua tãtum in ſimili poteſt extendi.hæc Ananias.Idem docuerũt & infraſcripti alij, videlicet, Ant. de Butr.in c.olim, el primo, col.pen. in verſ.inquantum dixi. ext.de reſtitu.ſpoliat.Pan.in d.c. olim,nu.15.& in c.1.nu.2.ext.de iniurijs. Felinus in c.dilecti filij, col.7.nu.18.in verſ.dixit ẽt Iacobus ext.de exceptio.& in c.ſignificaſti,el ſecondo, col.6.nu.14.in verſ.tertia concluſio. ext. de homicidio. & rurſus Ananias in c. interfeciſti,in fine, & in capitulo ſignificaſti,el ſecondo. ext. de homicidio.Couarru.in §. vnico.relectio.tertiæ par.ſuper Clem. furioſus,nu.3.in verſ.tertiò apparet.de homicidio. Decius in l.in actionibus,nu.20.ff.de in litẽ iuran. & in conſi.9.nu.2. imò per totum,& in conſ.234.nu.7.in verſ.ſecundò quæritur, & in conſi.482.nu.9. & in c.2. lect.1. nu.11. verſ.ex quib. ext.de conſtitu.dicens hoc ipſum docuiſſe infraſcriptos alios Doctores, videlicet Salic. in l.2. C. de noxa.cum concord. Alex. in l. etſi ſenerior,C.de his,qui not.infa. & in conſi.140. incip. videtur in caſu propoſito, col.3. libro 2. & in conſi.144.incipien.poſtred ditum conſilium, colum. finali, eodem libro. Pau. de Caſtr. in l. nemo, C. de Epiſcopali audientia,in l.prima,in principio,C.vbi ſenat. vel cla. in l.finali, in fine, ff.de legibus, in conſilio 191. incipien.In cauſa carceratorum. in principio.Ang.in l.is,qui cum telo in fine,C.de ſicar.quem refert, & ſequitur Ful. in conſi.134. incipien.Viſis denuncia.in fine.Cardinalis Zabar. in conſilio 44. incipien. Pro Domino Chriſtophoro.circa fin.Bartholomeus Verom.

in

in conſ. 30. & 31. hæc omnia retulit Decius vbi ſupra, qui addidit & infraſcripta, videlicet. Et ampliatur iſta concluſio ſi ſtatutum exciperet cauſam defenſionis, vt quia excipiat vnum caſum: non tamen ampliatur regula ſtatuti: quò minus intelligatur ſecũdum ius commune, ſcilicet dolo interueniente, vt notanter voluit Card. Zabar. in c. lator. de homicidio. ex identitate rationis, vt probat tex. glo. & Bar. in l. ob æs alienum tantùm. C. de prædijs minorum. in l. illud. C. de Sacrocroſanct. Eccleſijs per Genze. & Ioannem de Ligna. in c. ſtatutum. §. cùm verò. de reſcript. in ſexto: & probatur optimè in capitulo ad audientiam. ext. de cleric. non reſid. Probatur inſuper præſens concluſio & tertiò quinq; rationibus irrefragabilibus. Prima quarum eſt. Cùm iudicium hu-
90 manum † quo ad delicta manifeſta debeat imitari iudicium diuinum, prout apertiſſimè docuit Diuus Auguſtinus in lib. quęſtionum ſuper Ioſue, quæſt. 8. quem retulit & ſequutus fuit Sanctus Thomas in 2. 2. quæſt. 108. articulo 4. in reſp. ad ſecundum. & iudicium Diuinum nunquam punire aſſoluerit delicta leuia, ſicut grauia perpetrata ab eo, qui ad illa facienda motus fuerat propria malitia & voluntate, & nulla neceſſitate, vel repentina iracundia, vt ſunt ea, quæ quis incurrit fragilitatis, neceſſitatis, (etiam conditionatæ cogentis) vel ſubreptionis cauſa, prout omnis Sacrorum Theologorum Scola paſſim docuit. Si ergo iudicium humanum in iudicijs decernendis, ac pœnis infligendis pro manifeſtis peccatis ſequi debet, indè conſequens fit, quòd ſicut Deus Omnipotens punit mitiùs, & non pœna ordinaria, ſeu eadem intenſiua, & omnimoda, delinquentes voluntate conditionata (vt latiſſimè probauimus in noſtro tract.) De extenſionibus cuiuſcunq; diſpoſitionis tam iuris, quàm hominis. quęſtione... ſicut delinquentem abſoluta voluntate ac temeraria: etſi ambo hi delinquentes idẽ præceptum in aliquo committendo, vel ommittendo pariter tranſgrediantur. Eodem ergo modo iudicium humanum mitiùs punire tenetur tranſgrediẽtem legem humanam voluntate conditionata (vt in caſu noſtro) quàm tranſgredientem propria voluntate ſua temeraria & abſoluta, vt patet ad ſenſum. Ratio verò ſecunda talis reddi poterit. Cùm ad hoc, vt quis pœna capitali & ordinaria homicidij legis Corneliæ de ſicarijs le-
91 gitimè puniri poſſit, † requiratur (vt fuit probatum ſupra in vnica concluſione allata in deciſione tertię quæſtionis) quòd homicidium fuerit dolo commiſſum: indè ſequitur, quòd dictus nobilis (de quo eſt ſermo) non veniat de iure puniendus ordinaria pœna homicidij: cùm homicidium ab ipſo perpetratum non fuerit doloſum, vt latiùs ſupra fuit probatum multis documentis in deciſione ſecundæ quæſtionis propoſitæ. Neque huic noſtræ deci-

ſioni

ſioni obſtare poterunt ſubſequen tia, quæ videntur illi aduerſari. Nam non obſtat primò, quòd in tali homicidio interuenerit, forſan, etſi negetur, lata culpa ipſius occiſoris nobilis: cùm lata
92 † culpa non æquiparetur dolo de iure Ciuili ad hoc, vt quo poſſit puniri pœna ordinaria homicidij, & ſic legis Corneliæ de ſicarijs, vt ad verbũ docuit tex. in l.lege Cornelia.ff.ad l.Cornel. de ſicarijs: imò nec in alijs pœnis corporalibus, ſeu corporis afflictiuis, vt ibidem habetur, & ſpecialiter docuerunt ſubſequentes Doctores, videlicet Bart. & Ang. in l.1.§.culpæ autem.nu. 1. ff. ſi quis teſtam.lib. eſſe iuſſ. fuer. & rurſus Ange.in l.ad Commentarienſem. C. de cuſtodia reorum. & in l. 1. C.de priuatis carcer.& eſt Glo.in l.is, qui cum telo.C.ad l. Cornel. de ſicar. & glo. in l. ſed etſi quæcũque, in principio, verſ.iniuria. ff.ad l. Aquil.Glo.in l.in actionibus.ff.de in litem iuran.& ibi per Doctores.Glo.in l.ſi mera. verſic. culpã. ff. ſoluto matrimonio Bal. in l.quicunque. C.de ſeruis fugit. qui dixit,quòd vbicunque de pœna capitali, vel corporali loquimur,ſubintelligitur dolus.per notata in dicta l.in actionibus, & in §. ſuſpectus. inſtitu. de ſuſpectis tuto. prout etiam docuerunt Bal. & Salyce. in l. 2.C. de noxalibus. Glo.ſingul.in l.oſſa.§.in locum.in verſic.ſi dolo. ff.de relig.& ſump. funer. quæ dicit, quòd ideo de dolo dixit, quia loquuturus erat de cohertione, quæ abſque dolo non imponitur. & hoc etiam notat ibi Flor. & iſta eſt communis ſententia Doctorum: vt docuit Barthol. Cœpolla in conſil. 23. col.3.& in conſil. 34.verſic. circa tertium,& vltimum dubium.Nec ſecundò poterit obſtare præſenti rationi ſecundæ, quòd in dicto ſtatuto Raguſino dicatur [Quicunque fecerit homicidium, niſi ſe defendendo, quòd probari poſſit, moriatur.] tum quia iam fuit probatũ, quòd tale homicidium dicendum fore commiſſum in ſui defenſionẽ, per allata in probationem vnicæ concluſionis decidentis ſecundam quæſtionem, & in probationem preſentis concluſionis, & præcipuè per Ananiam: Tum etiam, quia dato, & non conceſſo, quòd in dicto ſtatuto Raguſino diceretur ſimpliciter. Quicunque aliquem occiderit, occidatur: Nihilominus illud eſſet à peritis ſemper interpretandum ſecundum formam iuris communis, ſcilicet ſi dolosè occiderit, & non ſi ſolum culposè ſeu culpa ſua, vt elegantiſſimè docuerunt infraſcripti Doctores, videlicet Iaſon in l. 1. num. 70.ff.de legibus. & in l. in actionibus.nu.26.ff. de in litem iuran. quem refert Viuius in Theſauro cõmu. opinionum (in libro meo) fol.239. in verſic.ſtatutum diſponens. Decius in dicta l. in actionibus. nu. 20. quem refert Plotus in repet.l.ſi quando.nu.765.Curtius iunior in l.fin.num.9.ff.quod quiſq; iuris. Menchiaca Controuerſiarum illuſtrium cap. 96. nu. 32. & hoc receptiſſimum eſſe atteſtatur Alciatus in l.magna negligen-

by Google

gligentia. ff.de verb.ſignif.Iulius Clarus in ſua praxi. crim. quæſt. 84.& Ioannes de Ana. loco ſupra citato.idem docuit Bal.in l. data opera. col. 5. in principio, verſic. item ſi ſtatutum punit homicidium.C. qui accuſa.non poſſ. vbi dixit,quòd ſi ſtatutum puniat homicidam ad mortem, & non facit mentionem doli. Tamen Iudex vbi non eſt dolus,debet temperare ſententiam, vt in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his, qui not.infa.quia affectio tua operi tuo nomen imponit, vt in l.non conuitij.C.de iniurijs.& idem tenet Paul.de Caſt.in l. 1.circa principium C. vbi Senat. vel clariſſimi. qui dicit, quòd licèt aſſeſſores ignorantes conſueuerint dicere. quòd vbi ſtatutum ſimpliciter dicit, quòd homicida decapitetur: non debet diſtingui, An dolosè, vel non dolosè:ſed quòd ſtare debeamus verbis ſtatuti, qa nõ inſpicitur animus,ſed factum: vt in l.1.§.Diuus. ff. ad l. Cornel. de ſicar. tamẽ ipſe Paulus tenuit conſequenter contrarium,ſequendo Bal.in dicta l.data opera, dicẽs, quoniam aliàs ſequeretur, qꝑ quis deberet decapitari pro homicidio caſuali: quòd vtique eſſet contra æquitatem: & addidit ibidem ipſe Paulus,quòd ita pluries cõſuluerit,idemque ipſemet docuit in l.nemo deinceps. C. de Epiſcopali audien. & quòd pro hoc videatur eſſe Doctrinam Gl. in l.etſi ſeuerior.verſic. certis rationibus, C. de his qui not. infa. eo magis(vt diximus) quòd ius commune velit, vt non teneatur de delicto, vt puniatur pœna corporali, niſi fuerit in dolo: quoniam ſtatuta in dubio ita erunt interpretanda ſecundum ius commune, vt per allata hucuſq; apertiſſimè probauimus.indè apertiſſimè ſequitur ita fore dicendum in caſu noſtro, licèt ſtatutum Raguſinum loquatur per verba exceptiua,videlicet. [Niſi ſe defendendo, quod probauerit.] quoniam tale ſtatutum declarandum erit, prout in ſimili docuit Cœpolla vbi ſupra: Niſi etiam homicidium fuerit commiſſum aliquo alio modo, ſine tamen dolo, & maximè hoc procedit ſine dubio: Cùm ſtatuta † ſint interpre- 94
tanda tali pacto, ne quis indebitè damnum patiatur: Nam ſi cõtrarium diceremus, ſequeretur hoc abſurdum, quòd vbi aliqualis culpa poſſit imputari occidenti, puta,quia ludendo, vel per laſciuiam occidit,vel etiam ludendo ad brachia, quia habebat cultellum in vagina ſub cingulo ſuo, quem ante ludum deponere non curauit, ſeu non cogitauit, ſi forſan indè egrediẽs culter,aliquem occidiſſet;ſi eſſet talis occiſor occidendus, vt obſeruaretur cortex & ſonus dictæ legis municipalis: eò quòd nullo pacto permittitur ipſum ſubijci ſententiæ capitali, ſtante. l.1. C. ad l. Cornel. de ſicar. & l. in lege Cornelia. ff. ad l. Cornel.de ſicar. Ne ergo quis talo irremediabile damnum incurrat, interpretabitur ſtatutũ Raguſinum,prout ſimile ſtatutum communiter interpretati fuerunt paſſim Doctores pro nos ſupra citati, vt

ti, vt habeat ſolùm locum in homicidio doloſo, non autem culpoſo, ſeu quod aliqua alia ex cauſa proceſſit, quàm ex dolo ipſius homicidæ, prout elicitur ex l. 2. cùm ibi not. C. de noxalibus, cum ſimil. vt latiſſimè docuerunt Doctores locis ſupra citatis. Nec tertiò noſtræ præſenti ſecundæ rationi obſtare poterit regula iuris in c. fin. extra de iniurijs. vbi traditur regula illa vulgatiſſima, videlicet. Qui cauſam damni dat, damnum dediſſe videtur. Ac per conſequens, cùm dictus Nobilis percuſſerit pugione dictum defunctum, & ex ipſius vulnere infli cto ſit ſtatim ſequuta mors illius: videbatur eſſe puniendum ordinaria pęna homicidij: Non enim obſtare poterit de iure noſtrę cócluſionis veritati huiuſmodi regula: cùm ipſa ſit intelligenda in caſu noſtro de eo, qui doloſè cauſam damni dediſſet, vt talis puniatur pœna ordinaria: ſecus autem de eo, qui ſolùm cauſam culpoſam dederit alicui dãno. Tertia ratio præſentis noſtræ concluſionis eſt hæc, videlicet. Cùm in maleficijs plectendis principaliter ſpectetur animus, ſeu voluntas (eò, ipſa voluntate diſtinguantur, vt docuit tex. in c. cùm voluntate. extra de ſent. excommunicationis) & non exitus dicti maleficij. Indè etiã ſequitur dictum nobilem non fore puniendum ordinaria pęna homicidij, ſed longe mitiori. Antecedens probatur per text. apertiſſimum in l. Diuus Adrianus. ff. ad l. Cornel. de ſicar. & ibi per omnes Doctores. Conſequentia patet, cùm dictus nobilis non vulnerauerit dictum ſuũ aggreſſorem animo occidendi, vt latiſſimè fuit probatum in deciſione quæſtionis ſecundę ſupra propoſitæ: quod & docuit quoque Glo. in c. 1. verſic. procurauerint. extra de conuerſione infidelium, dicens, q̃ maleficium † duo exigit, videlicet affectum, & opus ſequutum, imò hoc ipſum elicitur ex ipſomet c. 1. cùm ibi hæc habeantur ad verbum, videlicet. [Cùm tales non procurauerint virorum interitum defunctorum: matrimonium inter huiuſmodi perſonas licitè poteſt contrahi.] hæc ibi inter alia. & loquitur tex. ibi de his, qui interfecerant viros quarundam infidelium in bello, quas poſtea ad fidem conuerſas acceperant ſibi in vxores: Nam etſi interficiens † virum alicuius, cum animo contrahendi matrimonium cum illius vxore: poſtea de iure cum ipſa matrimonium contrahere non poterit, etſi de facto contraheret, huiuſmodi matrimonium eſſet nullum, vt docuit text. apertiſſimus in dicto c. 1. ext. de conuerſione infidelium: nihilominus ſi talis defuerit animus, matrimonium ipſum eſſet validum, vt in dicto c. 1. docuit Papa Cęleſtinus Tertius: Arguẽdo ergo modò ab identitate rationis, dicemus, quòd cùm dictus Nobilis non habuerit animum occidendi dictum defunctum: nullatenus veniet de iure puniendus ordinaria pęna homicidij, quam ſolus homicida doloſus incurrit: Idem quoque probatur

95

96

tur arguendo à paritate rationis per text. in l. 3. §. sed ex Senatus Consulto, ff. ad l. Cornel. de sicar. vbi hæc habentur, videlicet. [Sed ex Senatus Consulto relegari iussa ea, quæ non quidem malo animo, sed malo exemplo medicamentum ad cõceptionem dedit, ex quo ea, quæ acceperat decessit.] hæc ibi. Quarta ratio præsentis conclusionis talis reddi poterit, videlicet. Homicidium cõmittens, excedendo moderamen inculpatæ tutelæ, non poterit de iure ordinaria pœna homicidij plecti. At hic nobilis vnicum vulnus infligẽdo suo aggressori iam verso in fugam, dato & non concesso, quòd excesserit dictum mo
97 deramen, † inde sequitur de iure ipsum non fore puniendum ordinaria pœna homicidij; sed longè mitiori. Maior propositio probatur per text. in c. significasti. el secondo. §. fin. extra de homicidio. Vbi Innocentius Tertius his præcisis verbis vsus fuit, videlicet. [Si verò (quemadmodum perhibetur) Sacerdos iste priùs ab illo percussus sacrilego, mox eum cum ligone in capite repercussit: quamuis vim vi repellere omnes leges, & omnia iura permittant: quia tamen id debet fieri cum moderamine inculpatæ tutelæ, non ad sumẽdam vindictam, sed ad iniuriam propulsandam: non videtur idem Sacerdos à pœna homicidij penitus excusari: tum ratione instrumenti, cum quo ipse percussit, quod cum graue sit, non solet leuem plagam infere: tum ratione partis, in qua fuit ille percussus, in qua de modico ictu quis lætaliter solet lędi.] hęc ibi. Vbi ponderanda venit particula illa inibi inserta, videlicet. [Non est penitus ab homicidij pœna immunis] quæ vtiq; talem interpretationẽ recipiet, (vt docuit Barthol. Cœpolla in dicto cons. crimin. 34.) quòd dictus tex. videatur docuisse, quòd non debeat puniri ex toto, sed ex tanto, ideſt, licèt homicidium committens excedendo moderamen inculpatæ tutelę non veniat puniendus tota pœna homicidij: sicut si fuisset tale homicidiũ dolosum: tamen punietur, vt culposum, scilicet pœna ad summũ quinquennalis relegationis, vel exilij; etiã in casu quo statuto caueretur, ꝙ occidens occidatur. quod & repetijt idem Cępolla in consi. 31. ver sic. similiter dicendum est. Quinta verò ratio prędentis conclusionis, quæ assignari poterit, elicitur ex text. in c. ex parte. el terzo, extra de verb. signif. vbi communiter per Canonistas, & in c. ad audientiam. ext. de cleric. nõ resid. & ibi per Doctor. & est, quoniam
98 verba statutorũ † erunt interpretanda iuxta formam iuris communis, cum ius cõmune ipsa interpretetur iuxta cõmunem Doctorum sententiam, addentes, ꝙ
99 statuta † pœnalia iniungentia pœnas taxatas a iure communi erũt extendenda etiam ad illos casus fictos, ad quos & ipsa iura communia extenduntur, aut extensa reperiuntur, vt etiam elicitur ex text. in c. mulieres. §. fin. ext. de sent. excommunicationis, & ibi per

per omnes Canonistas, quod quidem notatu dignissimum est (de quo tamē latissimè egimus in nostro tractat. extensionum dispositionum quarumcunque scilicet, tam iuris, quàm hominis, in tractat. extensionum de casu ficto ad casum verum.) Hac tamen pro nunc distinctione vtendum erit iuxta sententiam infrascriptorum Doctorum scilicet. Si statutum esset Ecclesiasticum, tunc pro ipso interpretando recurrendum erit primò ad ius Canonicum, & secundò ad stylum curiæ. Si verò statutum esset seculare: tunc pro ipso interpretando erit recurrendum ad ius ciuile: & qui hoc docuerunt inter alios sunt, videlicet Panormitanus in c. ex litteris. nu. 5. vers. ex quo infero. extr. de constitu. Bal. in l. 1. colum. 2. in vers. quæro si statutum. C. qui bo. ced. poss. addens, quòd in terris Ecclesiæ vbi seruantur Canones, debent cōcordari potius cum iure Canonico, quàm cum Ciuili: quia ibi prævalet Papa. & in terris Imperij debent potius concordari cū iure Ciuili. Hæc Bal. quem sequuntur infrascripti, videlicet Decius in dicto c. ex litteris. nu. 8. & ibidem Felinus. col. 2. notab. 2. & ibidem Barbatius. col. 19. versic. secundò probat iste text. quòd statutum disponens, cū duobus alijs sequentibus versiculis. & ibidem Anton. de Butr. col. 2. not. 6. & 7. & rationem talis sententiæ assignantes dicti Doctores dixerunt; quoniam statu-
100 tum† dubium recipit interpretationem à iure cōmuni: & idem dicitur de statuto disponente in materia iuris communis, quoniam tunc recipiet omnes ampliationes, & limitationes, quas recipit tale ius commune, prout latissimè docuimus in nostro tracta. extensionu in quæstione .... vbi agitur de pœna mandantis maleficium. in ampliatione prima cōclusionis, vide ergo ibi, qa quotidiana & difficilis & quæst. ad hoc accedit, quòd dictum Ragusinum statutū loquitur in perso nā, & non in ré, vt ex sonitu exp̄ssorum verborū patuit. Cùm inibi etsi simpliciter dictum ibi sit, si quis homicidium fecerit, morte moriatur: nihilominus erit interpretandum, tunc talem pœnam locum habere, si affuisset dolus: non autē si culpa solùm etiam lata, vt docuit etiam Bart. in l. 1. §. 1. & 2. ff. si quis testa. li. esse iuss. vbi etiam addidit ibidem. nu. 1. vers. & dicas sic. vbi tractatur de
101 pœna corporali lata culpa† non æquiparatur dolo. Idem docuit Ancharanus in c. 1. col. 81. versic. vtrum ergo statuta recipiant. ext. de constitu. dicens si statutum dixerit, quòd qui occidit, occidatur: intelligenda sunt talia verba non iudaicè secundum corticem litteræ, sed secundum mentem statuentium: scilicet si dolo homicidium factum fuisset. Idem docuit Bartholo. Cœpolla in suo consil. crimin. 31. col. pen. versic. similiter dicendum. sequens Bal. in l. data opera. col. 5. & penult. C. qui accus. non poss. & Salycetus in l. non ideo minus. col. 4. C. qui accus. non poss. dicens tale statutum

fore

fore interpretandum secundum ius commune.

Octauam & vltimam propositam quæstionem vnica affirmatiua conclusione absoluemus. vnica ergo conclusio sit hæc. Nobilis (de quo est sermo) de iure potuisset statim illo vnico vulnere inflicto, permanere in dicta Ec-
102 clesia violata, † vel ad aliam confugere, & ibi frui immunitate Ecclesiastica indulta communiter omnibus cõfugientibus ad Ecclesiam post perpetrata maleficia: ita, vt à nullo Iudice de iure extrahi potuisset: cum (vt per allata patuit) ipse Nobilis tale delictum non perpetrauerit, vt indè frueretur tali immunitate, eò q̃ ex subitanea & repentina inuasione & verberũ receptione sua, & fuga statim facta verberantis, & ingressu illius in dictam Ecclesiam: ab homine iudicio prædicto colligi non possit, ipsum homicidium factum fuisse spe venię & immunitatis fruendæ. imò de directo contrarium. Hæc conclusio probatur triplici medio. Primò enim per arg. in c. fin. extr. de immun. Eccle. vbi hæc habentur, videlicet. Nõnulli impunitatem excessuum suorum per defensionem Ecclesiæ obtinere sperantes: homicidia, & mutilationes mẽbrorum in ipsis Ecclesijs, vel earum cęmeterijs committere non verentur: qui nisi per Ecclesiam, ad quam confugiunt, crederent se defendi, nullatenus fuerant cõmissuri. Cùm in eo, in quo delin-
103 quit, † puniri quis debeat, & frustra legis auxilium inuocet, qui committit in legem. Mandamus quatenus publicè nuncietis tales non debere gaudere immunitatis priuilegio, quo faciunt se indignos. Hæc ibi. Diximus præsentem cõclusionem probari per
104 arg. in dicto c. fina. † Quoniam ipsum interpretando per argumentum à contrario sensu, apertissimè apparebit veritas ipsius: cùm indè eliciatur, quòd qui in Ecclesia accidentaliter (vt contigit Nobili nostro) & sine spe, vel præuia cogitatione committendi illud in Ecclesia; vt in eadem repertus nullatenus extrahatur ab aliquo Iudice, vt sic possit frui immunitate Ecclesiæ: eò magis, q̃ fumus in pœnalibus, in quibus regulariter non fit extensio: (sed de hac materia videantur quamplura allata in nostro tract. de interpretatione extensiua cuiuscunque dispositionis tam iuris communis, & municipalis, quàm hominis) vt in c. in pœnis. & in cap. odia. de regu. iur. in sexto. ad hoc accedit quoniam in casu nostro non tantum reperiatur maioritatis rationis, sed nec ipsa identitas: Cùm ratio, quæ mouit Summum Pontificem in dicto c. fina. ad denegandam fruitionem immunitatis Ecclesię fuerit propter temerariam voluntatem tale scęlus perpetrandi in Ecclesia ipsa, vt ex verbis ipsius Canonis apertissimè elicitur: quæ tamen ratio non militat in casu nostro, vt per supra allata patuit. Cùm ergo diuersa sit vtriusque ratio, in-
105 dè fit, † quòd diuersitatem quoque iuris inducat ipsa ratio diuersa,

nersa, quæ militat in casu nostro: vt docuit tex. in l. adigere. §. quãuis. cum ibi notatis. ff. de Iure patro. Probatur & secundò Doctorum sententia, præsens conclusio: Nam explicitè & ad verbum præsenti nr̃æ cõclusioni se subscripserunt infrascripti Doct. in locis statim citandis. Nam Hostiensis in dicto c. fina. infrascriptis vsus fuit verbis, videlicet. Si quis non ex proposito, nec intendens per Ecclesiam liberari, sed ex abrupto, puta, quia probatur, quòd ipse & ille, quem in Ecclesia, vel iuxta Ecclesiam interfecit, nullas habebãt antea inimicitias inter se: Sed ex verbis ibidem inter eos ortis ad homicidia peruenerunt: & talis immunitate Ecclesiæ gaudere debet. hæc omnia ad verbum dixit ipse Host. quæ quidem omnia militant in casu dicti nobilis, vt latissimè fuit probatum per multos testes in actis productos, & examinatos. Idem docuit Ioannes And. Antonius de Butr. & Henrichus Boich in dicto c. fi. sequentes Host. Pan. autem ibidem dicit hanc esse communem opinionem, & magis æquam: etsi sibi non multùm placeat. & fundat se super præsumptione, dicẽs: quia potest esse, quòd non suberat vetus inimicitia, & nihilominus non commisisset delictum, si sciuisset ab Ecclesia non defendi. hæc ille, cuius sententiam (si recta statela librabitur) nõ solùm non aduersari præsenti nostrę conclusioni apparebit: verùm potius summopere illi opitulari: tum quia ipsius sententia fundatur super præsumptione, quæ in casu nostro non militat; eò, quòd perpetrato dicto homicidio in dicta Ecclesia, statim ipse aufugit ab ea: cùm etiam paulò post ipsemet Panormitanus subinferat ibidem, quòd inferiora delicta perpetrans in Ecclesia non priuabitur immunitate Ecclesiastica: nisi hac intentione illa perpetrasset: & reddens rationem dicti sui, dixit, hoc esse, quia cùm tex. deuiet à communibus regulis iuris, & sit odiosus, ideo erit restringendus, quantum fieri poterit, & sic non erit extendendus ext. casum expressum. arg. in c pœnæ. de pœniten. dist. 1. & in c. odia. de regu. iur. in sexto, ex quibus omnibus patuit ipsum Panormitanum astipulatum fuisse præsenti nostrę cõclusioni. Idem apertiùs docuit Goffr. in summa titu. de immun. Eccles. Idem docuit Archid. in c. frater, & Coepiscopus. 17. q. 4. sequens Goffredum. Probatur & tertiò hac ratione, videlicet. Cũ exceptio † firmet regulã in contrarium, idest, in casibus non exceptuatis, vt in c. Dominus. 32. q. 7. & in c. quoniam. extra de coniugio leprosorũ. (& nos latissimè docuimus in tract. extensiuarum interpretationum) & ibi per Panormitanum, & solùm tres casus in iure reperiantur exceptuati à regula illa vniuersali, in qua habetur, quòd confugientes ad Ecclesiam fruantur ibi immunitate Ecclesiastica: indè sequitur, quòd dictus Nobilis frui statim, & modò posset immunitate Ecclesiastica, si ad Ecclesias confugeret:

cò,

quòd non connumeretur casus ipsius Nobilis in aliquo ex his tribus exceptis de iure communi, quorum duo reperiuntur exceptuati in capitulo inter alia. & tertius in capitulo finali. ext. de immunit. Eccles. Nam in capitulo inter alia. excipitur latro publicus, & nocturnus populator agrorum, & in capitulo finali. extra de immunit. Eccles. excipitur is, qui in Ecclesia homicidium, vel mutilationem fecerit, hoc intuitu, vt ab Ecclesia ipsa defenderetur contra Iudices, sed nec in extrauagan. Gregorij Quarti-
107 decimi † edita in anno 1591. Nono Kalen. Iunij Pontif. sui anno primo. in hac eadem materia. incipien. Cùm aliàs nonnulli. Vbi infrascriptis præcisis verbis, videlicet. [Hac itaque nostra perpetuò valitura constitutione omnia, & quæcunque priuilegia, indulta, & gratias, tam per prædictum Sixtum, ac Pium Quintum, quàm alios quoscunque nostros Prædecessores, aut nosmetipsos, sedemq; Apostolicam, eiusvè Legatos, super abducendis, vel extrahendis ab Ecclesijs, Monasterijs, sacellis, domibus regularibus, & secularibus, locisvè sacris, aut Religiosis, aliasque in casibus a iure permissis hominibus certorum tunc expressorum, vel non expressorum criminum reis, aut fraudulẽtis decoctoribus, etiam in odium certorum delictorum, & pro bona pace, & quiete publica, & ex causis vrgentissimis, ac necessarijs, & æquipollentibus causibus in iure expressis, atque ex paritate, identitate, aut maioritate rationis extensis, perpetuo vel ad certum nondum elapsum tempus, seu ad vitam alicuius Principis, aut beneplacitum, seu aliàs quomodolibet concessa, etiam iteratis, aut multiplicatis vicibus approbata, & innouata, ac vsu recepta, litteraſque Apostolicas sub plumbo, aut in forma Breuis, seu aliàs quomodocunque desuper confectas, quarum tenores hic haberi volumus pro expressis, ac ad verbum insertis, sublata penitus omni differentia: ita vt ad vnam tantum formã reducimus, & moderamur, vt laicis ad Ecclesias, locaque sacra, & Religiosa prædicta confugientibus, si fuerint publici latrones, viarũque grassatores, qui itinera frequentata, vel publicas stratas obsident, ac viatores ex insidijs aggrediuntur, aut depopulatores agrorum, quivè homicidia, & mutilationes membrorum in ipsis Ecclesijs, earũvè cemeterijs committere non verentur: Aut qui proditoriè proximum suum occiderint, aut assassini, vel hæresis, vel læsæ maiestatis in personam ipsiusmet Principis rei, immunitas Ecclesiastica nõ suffragetur.] hæc in dicta constitutione inter alia habentur. Ex quibus patuit nó priuandum fuisse dictum Nobilẽ immunitate Ecclesiæ, si post homicidium huiusmodi casuale, & inuoluntarium, voluisset persistere in ipsa ecclesia, in qua ipsum aggressorem vulnerauerat repen-

tino iracundiæ motu, & quaſi priuatus pro primo intellectus acumine: eo magis, quòd (vt diximus ſupra) ex qualitate repentini eius motus ad perſequendum eum, qui ipſum bis, aut ter percuſſerat baculo (vt depoſuerunt teſtes) ipſe nobilis perſequendo eum ingredientem Eccleſiam, propè quam tunc ambo reperiebantur, & ex vnico ſolum inflicto vulnere in corpore illius fugientis elicitur ipſum non intendiſſe ipſum in Eccleſia mutilare, vel occidere. Ac per conſequens dicta verba dictæ conſtitutionis ſibi nullo pacto poſſe refragari. Nam hæc verba ibi contenta, videlicet. [Quivè homicidia, & mutilationes mẽbrorum in ipſis Eccleſijs, earumvè cemeterijs committere non verentur.] Ex quibus colligitur ſolummodo priuandum fore tali immunitate Eccleſiaſtica eum, qui ex temeritate præſumpſerit aliquem occidere, vel mutilare in Eccleſia. At quoniam per ſupra allata Nobilẽ noſtrum nõ fuiſſe talem ſæpius fuit probatum: Iccirco aſſeueramus illum potuiſſe frui Eccleſiaſtica immunitate non obſtante ſupradicta extrauagante Gregorij Quartidecimi hoc ipſum elicientes ex ipſiuſmet Sũmi Pontificis mente.

Et hæc eſt mea ſententia decisiua.

Ego D. Alphonſus Villagut à Neapoli, Abbas Congregationis Caſſinenſis. V. I. P.

SVMMARIVM.

1 *Statutum Raguſinum præcipiens, quòd vocatus ad iudicium, & effectus contumax, pro iudicato ſit habendus, quomodo ſit interpretandum.*

2 *Dominium rerum legitimè per aliquem acquiſitum, ab illo auferre nulli licebit, vt tradat alteri, ſine cauſa, & quæ poſſit eſſe cauſa talis ablationis, & quare.*

3 *Iudices aliquem iniuſtè priuantes bonis proprijs per iniuſtam ſententiã, ad quid teneantur.*

4 *Innocentes ſunt adiuuandi, et liberandi ab iniuſtis oppreſſoribus.*

5 *Reſtituere quid ſit.*

6 *Reſtitutione facienda quid ſit attendendum, et quomodo probetur ipſam iuſſam Diuino præcepto. Non furtum facies.*

7 *Occaſionem damni qui dat, damnum dediſſe videtur.*

8 *Bona aliena non reſtituens quare peccat.*

9 *Recipiens bona aliena ſibi addicta a Iudicibus per iniuſtam ſententiam reſtituere tenebitur ei, cuius fuerant, vnà cum fructibus eorum, et quare.*

10 *Participat in peccato, qui non obuiat errantibus.*

11 *Facta a Iudicibus vltra eorum iuriſdictionem pro infectis eruut habenda, et quare.*

12 *Acquirens aliquid mediante iniuſta ſententia lata tenebitur ad illud reſtituendum.*

13 *Poſſeſſor malæfidei ad quid teneatur.*

14 *Pen-*

Digitized by Google

14 *Pensiones, vel tributa non tenetur quis soluere de rebus sibi iniustè assignatis, ad quas restituendas de iure teneretur.*

15 *Puniendus de iure nemo erit in bonis propter crimen alterius cohæredis, et quare, nu.16.*

17 *Obligatio quando haberet originem a facto hæredis, vnus non tenebitur ex facto alterius: secus si ex persona defuncti, cuius aliqui sunt hæredes.*

18 *Pœna mitigatur in patre, vt possit alere filios infantes.*

19 *Regula, quòd pœna non sit extenden da ad innocentes, sed solum ad auctores suos tenendos, multipliciter exemplificatur.*

20 *Nobilem (de quo est sermo) ad observantiam dictæ iniustæ sententiæ latæ contra se a Republica Ragusina non teneri, nec ad soluendas solitas pensiones eidem Reipublicæ probatur.*

21 *Fructum ex eo quis consequi non debet, quod nixus fuit impugnare.*

22 *Impedimentum non præstat, quod de iure non sortitur effectum.*

23 *Facta iure prohibente, pro infectis erunt habenda.*

24 *Satisfacere quisque de iure poterit sibi de bonis debitoris sui, si viæ iuris non posset suum consequi, et indè nullum scandalum immineat.*

De homicida casuali, eius bonis, & ad quid teneatur ea possidens.

THEMA.

Cùm quidam Nobilis Ragusinus fuisset baculo trina percussione verberatus, post nonnulla habita verba (in rixa facta inter ipsum, & quendam alium Nobilem eius consanguineum) dictus Nobilis percussus in articulo vltimæ receptæ percussionis dictum verbantem iam fugientem, & ingressum in Ecclesiam ibi propinquam euaginato pugione insequens vnico inflicto vulnere vulneratus fuit, & statim egrediens Ecclesiam aufugiens, illũ sic vnico vulnere vulneratum reliquit. Ex quo vulnere dictus percussus mortuus fuit paulò post in ipsa Ecclesia. At cùm indè dictus vulnerator aufugisset, tandem fuit citatus ad informandum a Republica Ragusina (cuius erat ciuis Nobilis,) vt eius tribunali se præsentaret, qui timens potentiam consanguineorum defuncti commorantium in ipsa Ciuitate Ragusij, quorum hostilem inimicitiam ex tali homicidio incurrerat, in illo tribunali personaliter noluit comparere; nec per Procuratorem, sciens dictã Rempublicam non fore ipsum admissurum, stante statuto prohibente ad-

Digitized by Google

mitti Procuratorem comparentem pro reo in cauſa criminali criminaliter mota. Quapropter a dicto tribunali, tanquam homicida, fuit bannitus, & capitali ſententia condemnatus: & inſuper priuatus bonis proprijs, quæ per ipſam Rempublicam ſtatim fuerunt tradita fratri illius (tunc exiſtenti in eadem Ciuitate) cum conditione, vt ipſi Reipublicæ dictus frater ſoluere teneretur quæcunque aliàs ſoluere ſolitus fuerat dictus homicida ratione bonorum ipſorum exiſtentium tam in dominio Ragufino, quàm extra ipſum.

Quæruntur modò infraſcriptæ.

Primum quorum eſt. An dictum homicidium taliter perpetratum dicendum ſit voluntarium, vel caſuale, commiſſum ſolum in tutelam proprij honoris, & an ſit plectendum pœna homicidij ordinaria, vel mitiorî.

Secundum. An dictus vulnerator non comparens perſonaliter, fuerit tanquam contumax, & conuictus de dicto homicidio condemnandus iuxta aliud ſtatutum Raguſinum.

Tertium. An dictæ Reipublicæ Iudices, qui ipſum nobilem non comparentem pœnæ capitali, & bannitionis perpetuæ a dominio Raguſino ſubdiderunt, hacque ſola de cauſa dominium hæreditarię portionis de iure contingentis dicto nobili vulneratori, tradentes illam fratri eius, ad reſtitutionem dictę portionis illi vulneratori teneantur vnà cum omni damno, & intereſſe indè ſuſtinendo a tali vulneratore ex tali ſententia.

Quartum. An dictus frater dicti vulneratoris talium bonorum dominium tranſlatum tuta conſcientia ſibi accipere, & retinere poſſit.

Quintum. An dictus frater dicti vulneratoris teneatur de iure ſolitas ſoluciones pro rata fructuum percipiendorum ex talibus bonis ſibi ſic traditis a Republica Raguſina perſoluere eidem Reipublicæ, ſicut antè tale vulnus inflictum faciebat dictus Nobilis vulnerator.

Sextum. An dictus vulnerator in conſcientia teneatur ſtare ſententiæ priuationis ſupradictæ, vel an tuta conſcientia poſſit poſſidere bona paterna ſine ſolutione ſolitorum grauaminum (impoſitorum generaliter ciuibus Raguſinis) ſuper bonis eorum exiſtentibus tam intra dominium Raguſinum, quàm extra ipſum, vt faciebat ante huiuſmodi inflictum vulnus, & ſententiam ſupradictam latam.

DECI-

Digitized by Googl

DECISIO XXX.

OMnipotens sempiterne Deus illumina, quæso, me seruum tuum, & splendore gratiæ tuæ circunda cor meũ, vt te duce, in scriptis exprimere valeam, quæ iuris sunt in præsenti consultatione: In qua nobis erit procedendum per nõnullas conclusiones, vt sic vnaqueque proposita quæstio absoluatur, ac ei⁹ decisio verissima cõprobetur.

De prima quæstione proposita hic nihil dicemus, cum eam absoluerimus in præcedenti consultatione, seu quæstionis motæ in foro Ecclesiastico, decisione. In secunda proposita & septima ibi quæstione. cùm igitur nihil noui nobis occurrat hìc afferre. ideo lectorem remitto ad dicta loca, vbi copiosissimè de ipsa egimus.

Secundæ propositæ quæstioni satisfaciet vnica cõclusio, quę est etsi in statuto ciuitatis Ragusinæ registrato in libro sexto statutorum ipsius c. 29. cautum sit, † ꝙ vocatus ad iudicium, & effectus cõtumax, pro iudicato sit habendus. Nihilominus, illo non obstante, dicimus & firmissimè asseueramus dictum Nobilem (de quo est sermo) nullatenus comprehendi sub dicto statuto: cùm omnino ipsum fuerit interpretandum loqui de eo, qui nulla de causa à iure approbata excusetur à personali comparitione facienda in iudicio: quoniam aliàs si dictum statutum locum haberet in eo, qui iusta de causa non compareret, iniustum vtique, & contrarium iuri naturali statutũ illud comprobaretur, & nullo pacto obseruandum. argum. in c. fin. ext. de consuetu. vbi dicitur nullam positiuam legem, aut consuetudinem prævalere iuri naturali, imo omnino foret rescindẽdum, & quòd dictus Nobilis vulnerator a iusta causa approbata a iure fuerit impeditus a comparendo personaliter in tribunali dictę Ciuitatis Ragusinæ, patet in eo, ꝙ ipse fuerit citatus ad comparendum personaliter in loco notoriè non tuto sibi, cum inibi ratione homicidij perpetrati contraxisset grauissimas, & capitales inimicitias inter ipsum Nobilem, & consanguineos defuncti sui aggressoris: & quòd maius est, si cõparuisset, se subijcisset sententiæ, ac iudicio quamplurimorũ Nobilium dicti defuncti consanguineorum, qui vtique in iudicio decernendo contra ipsum concurrissent, iuxta morem dictę Reipublicæ Ragusinæ, & quòd stante tali loco sibi non tuto in dicta curia Ragusina non fuerit comparere obligatus, nec ex tali comparitione non facta nullo pacto fuerit habendus contumax, nec indè per consequẽs pœna inflicta a dicto statuto Ragusino contumacibus inflicta: cùm multis iuribus, ac Doctorum sententijs idipsum fuerit prohibitũ, prout latissimè probauimus in præcedẽti nostra decisione, quæstione prima, conclusione tertia per totũ. Ad quod

accedit, quòd etsi regulariter in causa criminali criminaliter mota non admittetur procurator antequam compareat reus personaliter in iudicio, vt latius probauimus in eadem decisione proxima precedenti, & conclusione prima per totum, tamen hæc regula fallit in casu nostro, vt latissimè quoque docuimus in dicta quæstione prima in conclusione secunda, & tertia, & limitatione prima, & secunda dictæ conclusionis per totum. Videatur ergo ibi: quoniam probauimus ibidem, quòd etiam in dicta causa criminali criminaliter mota nullus teneatur comparere in iudicio, quando de iure veniret puniendus solum pœna pecuniaria, vel quinquennalis relegationis, aut exilij, prout puniendum fore ad summum hunc nobilem vulneratorem multis de causis ibi allatis probauimus. Sed dato, & non concesso, immò nec vnquam concedendo, quòd hic nollet Nobilis posset de iure dici contumax, eo quòd fuit citatus ad personaliter comparendum, & non comparuerit, & per consequens, quòd contumax remanserit. Procul fugit a nobis quo iure fieri possit illa consequentia insulsa, ac sine aliquo vero iuris fundamento, quam audiuimus factã fuisse a Dominis Iudicibus criminalibus dictæ Ragusinę Curiæ: dicendo tali pacto, videlicet. Homicida contumax in iudicio habetur secundum Ragusinum statutum pro iudicato: ergo subiacebit omnibus pœnis inflictis ab ipso statuto contra homicidas habitos pro iudicatis, ac per consequens pœnę capitali, & bonorum omnium cõfiscationi. Et quidem non cessamus mirari hanc istorũ iudicum syllogizandi normam, quam nullus non tantum Legistarum, aut Canonistarum aliquãdo somniauit, sed nec Aristotelis, aut Platonis acutissimo ingenio fuit aliquando nota, cùm procul dubio, si eam adinuenissent, nos illam docuissent in suis argumentandi formis nobis relictis: & quidem hi tales non animaduertunt syllogizantes, quòd talis fantasticus arguendi modus est nullus, eo quòd peccet in materia, & forma. Quapropter exoptarem eos ponderasse vim verborum ipsius statuti, ac infinitæ mentẽ statuentium, prout in præcedenti consultatione sæpe librauimus: quod quidem si fecissent, nõ intulissent tot falsas consequẽtias, eo magis, quòd verba illa dicti statuti, scilicet [Contumax habeatur pro iudicato] denotant solùm, q̃ contumax voluntarius, & non legitimè excusabilis habeatur pro iudicato, idest vt ipso inaudito, in causa mota contra eũdem procedatur, & iuxta merita probationum contra ipsum productarum condemnetur, & non aliter, nec alio modo. At cum ex depositione testium productorum in iudicio tã ad instantiam fisci, quàm consanguineorũ defuncti plenissimè constiterit dictum homicidium a dicto Nobile fuisse perpetratũ immediatè post recepta verba, & vnicum ictum pugionis illatum. Indè patet fore iudicandũ iuxta

aliud.

aliud statutum supra recensitum, in quo cauetur solum illũ homicidam fore capitali sententiæ subijciendum, & proprijs bonis priuandum, qui non se defendendo aliquem occiderit: sed quoniam per dictas testium depositiones, & per tot allatas legum, & Doctorum sententias constitit dictũ homicidium non fuisse voluntariũ, sed factum in defensionem sui honoris: Indè sequitur omnino, q̃ aut dicta capitalis sententia, & priuationis bonorum lata contra dictum Nobilem fuerit iniustissima, & contra non solum tot iura cõia, verumetiam ipsamet iura municipalia Ragusina. Aut omnia ipsa iura, & Doctores citati in fauorem dicti Nobilis sint nullius virtutis, sed solũ Iudices consentientes dictæ sentẽtiæ iniustissimæ comprobẽtur probatissimi, ac eruditissimi viri. Aut è contra, vt patet ad sensum, & ad maiorẽ intelligẽtiam supradictorum videantur quãplurima scitu dignissima circa interpretationem verborum cuiuslibet statuti reposita in decisione quinta, vbi agitur de admittenda appellatione, contra corticem verborum statuti prohibentis illam admitti.

Tertiam propositam quæstionem absoluemus duplici conclusione. Prima cõclusio sit hæc, nulli Imperatori, nulli Reipublicæ, & nulli Iudici licebit sine causa euidentissima à iure approbata,
2 dominiũ † legitimè acquisitum super aliquibus bonis per sententiam, aut aliud reseriptum speciale auferre ab vno, & alijs tradere: cùm hoc esset contra ius naturale secundarium, vel secũdum alios, contra ius gentium. & ratio est, quoniam licet Imperator, & Respublica libera, dicantur habere dominium principale totius Territorij seu Dominij eorũ, seu ordinariam iurisdictionem, quo ad conseruationem eorum, quę sũt in suo Statu vniuersaliter administrandam, vt in l. deprecatio. ff. ad l. Rod. de iact. Non tamen habent dominium rerũ priuatarum, quæ olim per ipsum ius gẽtium introductum fuerat: Causa autem legitima (qua stante, possent priuare aliquem bonis suis) erit, si id fiat ob bonum publicum conseruandum in aliqua necessitate, cui aliter non posset consuli: vel ratione delicti, quando scilicet hoc ipsũ ius præcepisset, iuxta qualitatem criminis perpetrati: vel in similibus casibus concernẽtibus bonum publicum: quoniam aliàs grauissime ipsi peccarent transgrediendo preceptum Diuinum de non furando latum. Hæc conclusio probatur triplici medio. Primò enim per tex. in Clem. Pastoralis. de re iudicata. vbi dicitur Imperatorem non posse tollere concessa homini ab ipso iure naturali: Et quid iuri naturali, seu æquitati naturali conuenientius, quàm, vt quilibet suum pacificè possideat, & suis fruatur bonis? Idem probatur per infrascripta alia iura apertissima: nempè per argu. in l. item si verberatum. §. pen. ff. de rei uendic. vbi hæc habentur, videlicet. [Si fortè ager fuit, qui petitus

eſt, & militibus aſſignatus eſt modico, honoris gratia, poſſeſſori, dato: an hoc reſtituere debeat? & puto præſtaturum.] hæc ibi. Idem probatur per argu. in l. toties. §. fin. ff. de pollicitat. vbi hæc habentur, videlicet. [Si cui reſpublica neceſſitatem impoſuerit ſtatuarum Principi ponẽdarum, qui non promiſit, non eſſe ei neceſſe obtemperare, reſcriptis Imperatoris noſtri, & Diui patris eius continetur.] hæc ibi. Idem & clariùs probatur per arg. in l. defenſionis facultas. in principio. C. de iure fiſci. lib. 12. vbi hæc habentur, videlicet. [Defenſionis facultas danda eſt hìc. quibus aliquam inquietudinem fiſcus infert, cum facultates eorundem, adhùc controuerſia pendente inquietare, deſcribiq́ue fas non ſit. Vbi ergo controuerſia extiterit fiſco alicuius patrimonium vindicante, apud eum omnibus facultatib. conſtitutis cognitio ventiletur, vt cum rei exitus debere eas vẽdicari probauerit, tunc demum res perſequi liceat, & ſuper modo facultatum, ac rerũ interrogationem haberi, quæ per conditionales ſeruos inueſtigãda eſt.] hæc ibi. Idem probatur per arg. in l. lata ſententia. C. de appellat. & conſult. vbi hæc habẽtur, videlicet. [lata ſentẽtia, quæ pertinet ad bona vacantia, & ad ea, quæ vt indignis (legibus cogentibus) auferuntur, ſi quis putauerit prouocandum, vox eius debebit admitti.] hæc ibi. Idẽ probatur per argum. in l. ſi priuatus. ff. qui, & a quibus manumiſſ. vbi hęc habentur, videlicet. [Si priuatus coactꝰ a populo manumiſerit, quamuis voluntatem accommodauerit, tamen nõ erit liber. Nam & Diuus Marcus prohibuit ex acclamatione populi manumittere.] hæc ibi, inter alia. Idem probatur per argumen. in l. venditor fundi, §. ſi conſtat. ff. communia prædiorũ. &c. vbi hæc habentur, videlicet. [Si conſtat in tuo agro lapidicinas eſſe, inuito te, nec priuato, nec publico nomine quiſquam lapides cędere poteſt, cui id faciendi ius non eſt: niſi talis conſuetudo in illis lapidicinis conſiſtat, vt ſi quis voluerit ex his cędere, non aliàs id faciat, niſi prius ſolitum pro hoc ſalarium domino præſtet. Ita tamen lapides cędere debet poſtquam ſatisfecit domino: vt neq; vſus neceſſarij lapidis intercludatur, neque commoditas rei iure dominio adimatur.] hæc ibi. Idem probatur per arg. in l. quotiens. l. vniuerſa. l. nec dãnoſa. & in l. reſcripta. C. de precib. Imperat. offer. Nam in d. l. quoties. hæc habẽtur, videlicet. [Quoties reſcripto noſtro moratoria præſcriptio remittitur, aditus ſupplicandi panditur. Quod autem totius negotij cognitionem tollit, & vires principalis negotij exhaurit, ſine graui partis aduerſæ diſpendio conuelli non poteſt, nec præſcriptionis igitur peremptoriæ relaxatio petatur.] hæc ibi. Idem probatur per argum. in d. l. vniuerſa. vbi hęc habentur, videlicet. [Vniuerſa reſcripta, quæ in debitorum cauſis ſuper præſtandis dilationibus promulgãtur non aliter

ter valeant, nisi fideiussio idonea super debiti solutione p̃beatur.] hæc ibi. Idem probatur per arg. in d.l.nec damnosa fisco. Vbi hæc habẽtur, videlicet. [Nec damnosa fisco, nec iuri contracta postulare oportet.] hæc ibi. Idem probatur per arg. in d l. rescripta, vbi hæc habentur, videlicet. [Rescripta contra ius elicita ab omnibus iudicib. refutari præcipimus, nisi fortè sit aliquid quod non lædat alium, & prosit petenti, vel crimẽ supplicantibus indulgeat.] hæc ibi. Idem probatur per argum. in l. fin. C. si contra ius, vel vtilit. public. vbi hæc habentur, videlicet. [omnes cuiuscunque maioris, vel minoris administrationis vniuersæ nostræ Reipublicæ monemus, vt nullũ rescriptum, nullã pragmaticam sanctionem, nullamque sacram annotationẽ, quæ generali iuri, vel vtilitati publicæ aduersa esse videatur, in disceptatione cuiuslibet litigij patiantur proferri: sed generales sacras constitutiones modis omnibus non dubitent obseruandas.] hæc ibi. Idem in c. in nostra. ext. de iniurijs (quẽ textum pro admodum solẽni ad hoc propositum induxit Cardinalis in consi. 86. incip. Dominus Nicolaus Marchio Estensis, (vt refert Felinus in loco infra statim citando,) vbi hæc habentur, videlicet. [In nostra, & fratrum nostrorum præsentia proposuistis, quòd olim ciues Brixienses pro restaurationibus damnorum illatorũ ad inuicẽ, quæ propter multas ciuiles discordias incurrerãt plurimum aggrauati: statutum æditum de non petendo, vel recipiendo in posterùm restaurationes huiusmodi, à communi generaliter approbarunt, & firmarunt etiam iuramento: Cùm igitur aliud sit damnorum restauratio, quàm satisfactio expensarum: & ideo in iuramento exhibito super damnorum articulo intelligi nõ debeat, quòd factum expensarum fuerit cõprehensum. Mandamus, quatenus iuramento non obstante prædicto, auctoritate nostra prouideas, quòd dictum commune pro bono concordię ad expensarum satisfactionem aliquid cõtribuat, iuxta tuæ discretionis arbitrium, à te sicut expedierit, moderandum.] Hęc statuit ibi Gregorius Nonus. Diximus probari præsentẽ conclusionem per arg. in dictis iuribus, & non per dicta iura: quoniam etsi explicitè, & secundum sonitum, ac corticem verborum non eliciatur veritas præsentis conclusionis, benè tamen secundum sententiam, ac mentem comprehensiuam ipsorum, cùm ex ipsis luce meridiana clariùs eliciatur, quòd vnusquisque Princeps, Vniuersitas, seu Respublica, ac singuli Iudices forenses supremi, & inferiores neminem poterit de iure -priuare iure sibi acquisito legitimè super aliqua re: cùm eos oporteat iudicare secundum iura: & sint subditi & ipsi legibus: quod innuere nobis studuit Imperator in l. digna vox. C. de legibus, & constitu. vbi infrascriptis verbis vsus fuit, videlicet. [Digna vox est maiestate regnantis, legi-

legibus aligatum ſe Principē profiteri. Adeo de auctoritate huius noſtra pendet auctoritas: & re nera maius imperio eſt ſubmittere legibus principatum; & oraculo præſentis edicti, quòd nobis licere non patimur, alijs indicamus.] hæc ibi. Probatur & ſecundò præſens concluſio Doctorum auctoritate. Nam infraſcripti ſe ſubſcripſerunt apertiſſimè, & libentiſſimè, videlicet: Glo. in dictis iuribus: & Bar. ibidem, ſed ſpecialius & melius in prohemio. ff. l. omnem. nu. 5. verſic. ſed tu dic & meliùs. Innocētius Papa Quartus in c. quia plerique. nu. 5. verſ. ſed de hoc forte. extra de immu. Eccle. & rurſus idem Innocētius, Ioānes And. Antonius de Butrio, Henricus Boich, Panormitanus, Barbatius, Felinus, Decius, & omnes alij Doctores in c. quæ in Eccleſiarum. ext. de conſtitutionibus. & paſſim diuerſis in locis alij Doctores: Probatur & tertiò hac ratione præſens concluſio, videlicet. Cùm Iudex dictus ſit, quaſi ius dicens populo, ſiue quòd iure diſceptet: iure autem diſceptare, eſt iuſtè iudicare. Non eſt ergo Iudex, ſi non eſt in eo iuſtitia, vt peroptimè docuit textus in c. forus. §. Iudex dictus. ext. de verbor. ſignif. Indè patentiſſimè ſequitur Iudicem non poſſe de iure iudicare contra iuſtitiam dictā in iure ſcripto, at in iure ſcripto (vt patuit per citata iura in probationem præſentis concluſionis) præcipitur omnibus indifferenter, vt abſtineant ab auferēdo ius legitimè acquiſitum tertio in aliqua re, & illud alteri trādere ſine cauſa rationabili. Indè ergo conſequēs fit, quòd veriſſima fuerit præſens noſtra concluſio. De materia autem iſtius concluſionis videas omnino, quæ diximus in deciſione ſecunda, fundamēto primo, & vltimo, & in deciſione quinta, nu. 7.

3 † Secunda cōcluſio, Iudices, qui dictum Nobilem ſolo reſpectu dicti homicidij perpetrati ab ipſo, ipſum capitali ſententiæ ſubdiderunt, & bonis patrimonialibus proprioque ſolo, ac patria banno perpetuo priuauerunt, ipſa conferentes bona fratri ſuo, vltra peccatum mortale per eos incurſum, talem iniuſtiſſimam ſententiam fulminantes tenentur ad reſtitutionem vniuſcuiuſque damni (quod a die talis ſententiæ iniuſtè latæ contra tot, tantaque iura, & rationes in præcedentibus concluſionibus vtriuſq; queſtionis allatas) ipſi illati in bonis tēporalibus, & ad ſatisfactionem iniuriæ illatæ ex iniuſta condemnatione, ac inſimul iniurioſa quodammodo expulſione iniuſta à propria domo, & familia ab ipſos facta. Hæc concluſio probatur quadruplici medio. Primò enim iure Diuino, regiſtrato in lib. Exodi. c. 20. num. 15. & lib. Deuter. c. 5. nu. 19. dicente Domino. [Non furtum facies.] quod præceptum dicitur eſſe iuris Diuini & naturalis: eo quòd fundetur in præcepto naturæ, in quo habetur: quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris. iuxta Domini ſententiam (apud Matth. c. 7. verſic

sic. 12. dicentis [oĩa quæcunque vultis, vt faciant vobis homines, & vos facite illis.] Probatur ergo primò pſens cõclusio præcepto illo Diuino. [Non furtum facies] eo, qp tali pręcepto fuit tacitè, seu implicitè iussa nobis à Domino. rei inuitè ablatæ à nobis restitutio : ac per consequens necessario , imperata nobis satisfactio vniuscuiusque damni illati proximo nostro. Nec hoc alienum à ratione debet videri , imò maxima decoratum ratione. Nam qui rem alienam surripere prohibet, eam postmodum subreptam contra domini voluntatem non concessit, vt patet ad sensum: Nec inconuenit per præceptum negatiuum, interdum actum positiuum iuberi, quando ad obseruantiam pcepti negatiui est aliquis actus positiuus necessarius ; cuius exẽplum clarum est in pręcepto [Nõ occides,] quod cùm in se negatiuum sit, obligat tamẽ ad actum positiuum , sine quo proximum, aut nosmetipsos à morte liberare non possumus, qualis est actus quo proximum a morte iniuriosa (illi parata) defendimus ; iuxta Domini præceptum apud Hyeremiam c.21 . versic. 12. dicentis. [Iudicate mane iudicium , & e- 5
4 ruite † vi oppressum de manu calumniantis , nè fortè egrediatur, vt ignis, indignatio mea, & succendatur , & non sit , qui extinguat propter malitiã studiorum vestrorum : & sapiens Salomon 6
nos docuit Prouer.c.24.versic.11. & 12.dicens[erue eos, qui ducuntur ad mortem , & qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses : si dixeris, vires non suppetunt, qui inspector est cordis , ipse intelligit : & seruatorem animæ tuæ nihil fallit, reddetque homini iuxta opera : idem ergo dicitur de eo, qui cum possit , fame pereuntem non pascit: iuxta sententiam Diui Ambrosij, Canonizatam in c. pasce. dist. 86. dicentis. [Pasce fame esurientẽ: quisquis enim pascendo hominem seruare poteras, si non pauisti , occidisti . ex his ergo omnibus patet , quòd quamuis præceptum de non furando, negatiuum sit : cùm tamen finis talis præcepti sit neminem rebus suis iniustè priuare ; & ille iniustè dicitur re sua priuari , à quo res sua iniustè quomodocunque aufertur , & alteri tribuitur. At cùm Iudices(de quibus sermo hic habetur) iniustè priuauerint dictum Nobilem, ipsos transgressos fuisse ipsum Domini præceptum [Non furtum facies] comprobantur : tum quia hoc elicitur ex definitione furti : eò quòd furtum sit contrectatio rei alienæ inuito domino. quo præcepto omnis iniustitia, ac damnificatio iniusta proximis inferẽda prohibetur, & ipsius damno satisfactio seu restitutio mandatur, cũ restituere † nihil sit, quàm iteratò aliquem statuere in possessionem , vel dominium rei suæ: nam restituere dicitur, in pristinum statum statuere. Quapropter in restitutione faciẽda † semper debet attendi æqualitas iustitiæ secundum compensationem rei ad rem : quod pertinet ad iustitiam commutatiuam.

Vnde

Vnde meritò diximus per præceptum [Non furtum facies] prohibitũ eſſe auferre rẽ alienã, & inſimul reſtituere iuſſum illud alicui, ꝙ ſibi debetur. iuxta deciſionem Innocentij Tertij Canonizatã in c. ſępæ contingit. extra de reſtitu. ſpoliat. dicentis [Non multum intereſt, quo ad periculũ animæ, iniuſtè detinere, ac inuadere alienum.] Quapropter patuit per ſupradicta confirmari præſentem noſtram concluſionem iure Diuino, per illa verba [Non furtum facies.] Idem probatur per argu. in c. 21. verſ. 33. lib. Exodi. vbi hęc habentur, videlicet: [Si aperuerit ciſternam, & foderit, non operuerit eam, ceciderit́que bos, aut aſinus in ea, reddet dominus ciſternæ prętium iumẽtorum, quod autem mortuum eſt, ipſius erit.] Diximus probari concluſionem pręſentem per argumentum in dicto iure Diuino, eò quòd adeſt locus hìc arguendi ab identitate rationis: cùm iccircò Dominus præceperit damni illati reſtitutionem: quia ſicut is, qui aperuit ciſternam &c. tenebitur præcepto Diuino ad reſtitutionẽ damni indè ſequuti: cum dediſſet efficacem cauſam iniuſtæ damnificationi proximi ſui: ſic ergo arguendo à ſimili, erit dicendum in caſu præſentis concluſionis: cùm Iudices talem ſententiam fulminantes, efficaciſſimam cauſam tot damnificationum (quas indebitè & contra formam iuris opus erit dicto Nobili vulneratori ſuſtinere) dederint. Idem probatur, eodem tamen modo, arguendi per infraſcriptas alias iuris Diuini auctoritates: probatur ergo idem per arg. in c. 21. verſ. 35. & 36. lib. Exodi. Dicente Domino [ſi bos alienus bouem alterius vulnerauerit, & ille mortuus fuerit; ſi autem ſciebat, quòd bos cornupeta eſſet ab heri, & nudiùs tertius, & non cuſtodiuit eum dominus ſuus, reddet bouem pro boue.] hæc ibi. Idem probatur eadem auctoritate iuris Diuini in lib. Exodi. c. 22. verſic. 6. [ſi egreſſus ignis inuenerit ſpicas, & aceruos comprehenderit frugum, ſiue ſtantes ſegetes in agris, reddet damnum, qui ignem ſuccenderit.] Idẽ probatur & ſecundò iure Pontificio per argu. in c. fin. extra de iniurijs & dam. dato. vbi Greg. Nonus Papa his præciſis verbis confirmauit præſentem noſtram cõcluſionem, videlicet. [ſi culpa tua datum eſt damnum, vel iniuria irrogata, ſeu irrogantibus opem fortè tuliſti: aut hæc imperitia tua ſiue negligentia euenerunt: iure ſuper his ſatisfacere te oportet; nec ignorantia te excuſat, ſi ſcire debuiſti ex facto tuo iniuriam veriſimiliter poſſe contingere, vel iacturam (& paulò poſt ſubinfertur ibidẽ) 7 Qui occaſionem † dãni dat, damnum dediſſe videtur.] hæc ibi. Idẽ probatur p arg. in l. in lege Aquilia. ff. ad l. Aquil. vbi dicitur [In lege Aquilia etiam culpa leuiſſima venit, quoties ſciente Domino ſeruus vulnerauerit, vel occiderit: Aquilia dominum teneri, non eſt dubium.] hęc ibi. Et quòd ipſi Iudices propter talem iniuſtam ſententiam teneantur ipſi Nobil

taliter

taliter condemnato ad restituendum omne damnum, & interesse, quod intulerũt ei ex dicta iniusta spoliatione bonorum proprio rum, & ex bannitione contra ipsum promulgata: probatur etiam alijs sententijs iuris Diuini. & primò per illud Domini pręceptum in lib. Leuitici, cap. 19. versic. 13. dicentis. [Non morabitur opus mercenarij tui apud te vsque mane.] hęc ibi, iuxta Diui Thomæ interpretationem nobis traditã in 2. 2. quæst. 62. articulo vltimo, dicentis, quòd sicut accipere rem
8 † alienam est peccatum contra iustitiam, ita etiam detinere eam: quia per hoc, quòd homo retinet rem alienam inuito Domino, impedit eum ab vsu rei suæ; & sic ei facit iniuriam, & ad restitutionem tenebitur. At qui per alium facit, per se ipsum facere videtur, fictione iuris, vt in c. mulieres. extr. de sent. excommunicationis. Quaproter indè sequitur, quòd ipsi Iudices, qui assignantes per hui usmodi sententiã iniustam bona dicti Nobilis vulneratoris eius fratri, ipsum Nobilem proprijs bonis spoliauerunt, de iure dicendi sint detinere bona aliena inuito Domino: etsi in manibus dicti eius fratris, & ad restitutionem teneri, cũ dictum Diuinum pręceptum negatiuum de non furando obliget semper, & ad semper, iuxta cõmunem Sacrorum Theologorum sententiam, licèt includat in se etiam affirmatiuum, iuxta Domini Nostri Iesu Christi sententiam, dicentis (apud Matthęũ. cap. 22.) [Reddite ergo quę sunt Cęsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo.] hæc ibi. quæ verba etsi secundum litteræ corticem videantur continere pręceptum affirmatiuum. tamen, reuera, quoad eorum intrinsecam verborum naturam, continent præceptum negatiuum. cùm indè præceptum sit nobis non retinere bona aliena, seu alijs de iure debita. quod & per pręceptum negatiuum, Nempè, [Non furtum facies] præcipitur, prout apertissimè quoque docuit Cęlestinus Papa Tertius. & habetur in c. graui. ext. de restitut. spoliat. his præcisis vtens verbis, videlicet. [Grauis ad nos quę rela. & infra. Mandamus, quatenus si vobis constiterit de pręmissis prædictum Archidiaconum, ablata præfati Monasterij fratribus cùm integritate restituere, damna plenariè resarcire, & de illatis iniurijs competenter satisfacere compellatis: prouisuri, vt non tantùm fructus à nouo & violento possessore perceptos, sed quos (si eis pollidere fuisset licitum) possessores veteres percepissent, reddi faciatis eisdem.] hæc ibi. Idem probatur per text. in l. fructus. ff. de rei vendic. & in l. si nauis. §. generaliter. ff. de rei vendic. quarum legum tenores referremus in probationem sequentis quæstionis. Hoc ipsum adhùc clariùs probatur per tex. in c. sępe cõtingit. extra de restitu. spoliat. vbi Innocentius Tertius his præcisis verbis vsus fuit, videlicet. [Sæpe contingit, quòd spoliatus per spoliatorem, in alium re translata, dum aduersus possessorẽ non subuenitur

uenitur per reſtitutionis beneficium ſpoliato, commodo poſſeſſionis amiſſo propter difficultatem probationum iuris, proprietatis amittit effectum. Vnde non obſtante iuris Ciuilis rigore, ſancimus, vt ſi quis de cętero ſcienter rem talem receperit, cùm ſpoliatori quaſi ſuccedat in vitium, (eò quòd nõ multum interſit, quo ad periculum animæ, iniuſtè detinere, ac inuadere alienum) contra poſſeſſorem huiuſmodi, ſpoliato per reſtitutionis beneficium ſuccuratur.] hæc ibi. Vbi per gloſam & communiter per Doctores. Idipſum probatur & tertiò Doctorum auctoritate. Nam infraſcripti Doctores ſe ſubſcripſerunt præſenti noſtræ concluſioni. & ex Sacris Theologis Sãctus Thomas in 2.2.quæſt.62.articu. 7.in corp. quęſt.& in reſp.ad ſecundum, Caietan.in commentarijs ibidem in reſp.ad ſecundum, Pet.à Pal.in 4. ſent.diſt.15.quæſt.2.articulo 3.in principio, Dominicus à Soto in lib. 4. de iuſtitia & iure. quæſtio. 1.artic. 4. col.9.Riccardus à Mediauilla in 4.ſent.diſt.15.articulo 5.quæſt.4.in corp. quæſt. Tartaretus in 4.ſent.diſt.15.quæſt. 2. Nicolaus de Orbellis in 4.ſent. diſt. 15.quæſt.2.Gabriel Biel in 4.ſent. diſt.15.quæſt.2.dubio 2. & in eodem.4.diſt.15. quæſt. 11. concluſione 3. Adrianus Papa Sextus in lib.4.ſent. ſeu de Sacramentis tit. de reſtitutione.folio 46.§.iam dicam pro reſponſione. Scotus in 4. ſent.diſt.15. quæſt.2. articulo 4.§. de ſecundo ponuntur duo verſus. Ioannes de Medina in ſuo Codice de rebus per vſurã acquiſitis, quęſt.4.titu.de vſura reſtituenda. in cap.incip.in quarto argumento principali.§.de cooperantibus autem cum vſurario. & in §. ſequenti incip.Sequitur indè, quòd Iudices. Ioſeph Angles ĩ ſuo opuſculo inſcripto. Flores Theologicarum quæſtionum ſuper 4. ſent. in quæſtione, Qui teneatur reſtituere, dubio 3. cõcluſione prima. & ex Canoniſtis ĩfraſcripti ſe ſubſcripſerunt præſenti concluſioni, videlicet. Innocentius in c. ſicut dignum.extra de Homic. num.4. Ioannes Andr. in dicto c. ſi culpa tua. Ant.de Butr. Ioannes de Anania, & Panormitanus in dicto c.ſi culpa tua. Goffr. in ſumma, in tit. de iniurijs, & damno dato. Dominicus à Sancto Geminiano. in c. commiſſa.§. illum. de elect. in ſexto, Felinus in c.1. col.14. verſ. limitatur quintò. extra de conſtitu. Didacus Couarr. in capitulo ſexto, ſecundæ partis. §. octauo. nu.12.verſ.Quintò ex eadem opinione. Cardinalis Zabar. Petrus de Ancha.& Imo. in Clem. 1.de vſuris. Nauarrus in ſuo manuali capitulo decimoſeptimo.nu.275. ſummopere enim animaduertendum erit, quòd etſi dicti Doctores expreſsè non loquantur in terminis præſentis noſtrę concluſionis, tacitè bene loquuntur, cùm loquantur de reſtitutione faciendą damnorum alicui illatorum à cooperantibus in furtis, &c. & alijs damnis illatis proximis noſtris. Quapropter patet eos eadem ratione loqui in caſu prędentis concluſionis. Probatur & quar

tò hac breui ratione, videlicet. Qui dat efficacem causam alicuius damni, tenetur de iure Diuino, illud restituere læso iniustè à se. At Iudices (de quibus est sermo) iniustè damnificauerunt dictum Nobilem ipsi iniustè priuãdo(quantum in ipsis fuit) propria vita, proprijs bonis, patria, & omnibus alijs commodis, quæ ex ipsorum fruitione in dies percepissет: ergo ad ipsorum bonorũ, atq; commodorum integram restitutionem de iure Diuino omnino tenebuntur. eò magis, quòd excusari nõ possint aliqua de causa, nec propter talium legum imperitiam, cùm vnusquisq; teneatur scire ea, quę sui muneris sunt: prout omnibus est inconfesso.

Quartæ quæstioni satisfiet vnica conclusione, quæ est. dictus Nobilis vulneratoris frater tuta conscientia recipere non potest bo-
9 na patrimonialia, † quæ debentur(ratione hæreditatis paternę) dicto fratri vulneratori pro sua rata: quamuis fuerint illa sibi assignata à supradictis Iudicibus virtute supradictorum statutorũ Reipublicæ Ragusinæ. cùm nullo iure (respectu dicti homicidij) dictus vulnerator veniat ipsi bonis priuandus à dictis Iudicibus, ac per consequens, si illa reciperet de manu eorũ, vel virtute seu auctoritate talis assignationis, mortaliter peccaret cooperans peccato ipsorum, & ad ipsa restituenda vnà cum omnibus fructibus perceptis, & ijs, quos frater eius potuisset legitimè recipere ex dictis bonis teneretur: cùm comprobetur dictus frater vulneratoris possessor malæfidei, si virtute dictæ sententiæ iniustæ sibi notæ possedisset dicta bona non animo illa restituendi suo fratri cum omnibus eorum fructibus, tanquam pius fratris sui negotiorum gestor. Hæc conclusio probatur quadruplici medio. Primò iure Diuino citato in conclusione secunda pręcedentibus quęstionis. imò & omnibus iuribus ac Doctorum sententijs ibi allatis: cùm hìc talis frater aliàs cooperaretur dictis Iudicibus in exequutione dictæ sententiæ iniustæ, & in damno iniustè inferendo dicto Nobili vulneratori, cum eadem ratio militet in ipso fratre, quę in Iudicibus ipsis, vt expresè dicti Doctores ibidem docuerũt eo, quòd omnes isti damnificent dictũ nobilem vulneratorem ipsum iniustè priuando bonis suis patrimonialibus, prout infrascripta iura innuerunt, scilicet in c. error, c. quod enim dist. 8. Nam in d.c. error. hæc habentur, videlicet. [Error, cui nõ resistitur, approbatur: & veritas cum minimè defensa-
10 tur opprimitur, negligere † quippè cum possis de turbare peruersos, nihil aliud est, quàm fouere: nec caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obuiare.] hæc ibi. & in dicto c. quid enim. hæc habentur, videlicet. [Quid enim prodest illi suo errore non pollui, qui consensum præstant errãti.] hæc ibi, & vt docuit Apostolus Paulus Rom. c. 1. versic. fin. post multa enumerata scelera, concludit dicens. [Qui talia.

talia agunt digni ſunt morte, & non tantùm ipſi, ſed & qui conſentiunt facientibus.] cuius ſententia Canonizata reperitur in decreto Nicolai Papæ, & habetur in c.notum ſit.in fi.2.q.1. & quòd dicta aſſignatio, ſeu collatio bonorum dicti Nobilis vulneratoris facta in dictis Iudicib. in perſonam dicti Domini Michaelis fratis ſui, nullum de iure debeat ſortiri effectum. probatur per argum.in cap.ea,quæ:de reg.iur.in ſexto, vbi hæc habentur, videlicet. [Ea, quæ fiunt à Iudice, ſi ad eius non ſpectant officium
11 †viribus non ſubſiſtunt.]hæc ibi. Diximus noſtram concluſionem probari per arg.in d.cap.ea,quæ: quoniam etſi explicitè in ipſo nõ contineantur verba noſtræ cõclu ſionis,quo ad corticem ipſorum, bene tamen quo ad ſententiam, & mentem, cum indè eliciatur,q̃ dicta aſſignatio bonorum dicti nobilis vulneratoris facta dicto domino eius fratri,ſit nullius virtutis, eo quòd ad dictorum iudicum officium non ſpectaret, ſententias iniuſtas fulminando,quẽquam priuare bonis proprijs priuatis,vt fuit probatum in concluſione prima præced. quæſtionis. Idem probatur per argum. in c. nemo poteſt.de regu.iur.in ſexto. vbi hęc habentur,videlicet. [Nemo poteſt plus iuris transferre in alium, quàm ſibi competere dignoſcatur.] hęc ibi. Dixim⁹ probari præſentem concluſionem per arg. in d.c.nemo poteſt. quoniã, etſi explicitè illa nõ probetur, benè tamen ſecundum mentem ipſius Canonis,eo quòd indè elicia tur,quòd is,qui nõ habet aliquod ius in bonis aliquibus,neque alteri dare poterit ius in illis,iuxta illud axioma vulgatiſſimum; Nemo dat,quod non habet.Cum ergo per hucuſq; allata fuerit probatum abundè ſatis, & ſæpius, q̃ Iudices nullo iure, nullaque ratione poterant dictum nobilem homicidam priuare bonis ſuis,& ipſa bona alteri conferre propter tale homicidium perpetratum:
12 Indè ſequitur apertiſſimè,† quòd nec collatio illorum ab ipſis Iudicibus domino Michaeli fratri dicti homicidę facta eſt alicuius virtutis, aut iuris, ac per conſequens,quòd dictus Dominus Michael tuta conſcientia illa retinere minime poſſet, ſed quòd omnino ad illorum reſtitutionem faciendam dicto Nobili homicidę ſuo fratri quamprimum teneatur reſtituere,ne & ipſe particeps co operator, ac exequutor iniuſtiſſimę ſententię latę contra dictum Nobilem fratrem ſuum ſit, cùm hoc ſibi præcipiatur a Sancta Eccleſia dante implicitè,dicto Nobili homicidæ iniuſtè ſpoliato per dictos Iudices bonis ſuis, facultatem repetendi dicta bona ſua à dicto Domino Michaele fratre ſuo, vt habetur per tex.in c. ſæpe contingit. extra de reſtitutione ſpoliat.vbi hæc habentur, videlicet. Sæpe contingit, quòd ſpoliatus per ſpoliatorem in alium re tranſlata, dum aduerſus poſſeſſorem non ſubuenitur per reſtitutionis beneficium ſpoliato, commodo poſſeſſionis ammiſſo propter

pter difficultatem probationũ iu ris, proprietatis ammittit effe-ctum. Vndè non obstante iuris ci uilis rigore, sancim⁹, vt si quis de cętero scienter rem talem recepe rit, cum spoliatori quasi succedat in vitium (eo, ꝙ non multũ inter-sit, quoad periculum animæ, iniu stè detinere, ac inuadere alienũ) cõtra possessorem huiusmodi spo liato per restitutionis beneficiũ, succurratur.] hæc ibi. Idem pro-batur per text. in c. grauis. ext. de restitutione spoliat. cuius tenor verborum fuit relatus in proba-tionem secundæ conclusionis prę cedentis quæstionis. Idem proba tur per text. in l. fructus. ff. de rei vendi. in qua habetur, ꝙ [Malæ
13 fidei possessor † non tantum tene tur ad restitutionem rei per ma-lam fidem possessam, verum etiã ad eius fructus, qui honestè per-cipi potuerunt per possessorem.] hæc ibi. Idem in l. si nauis. §. gene raliter. ff. de rei vendi. vbi dicitur [Generaliter autem cum fructi-bus ęstimandis quæritur, constat animaduerti non debere, an ma-læ fidei possessor fruitus sit, sed an petitor frui potuerit.] hæc ibi. Idem probatur per textum in l. domum. C. de rei vendi. vbi hæc habentur, videlicet. [Domum, quam ex matris successione ad te pertinere, & ab aduersa parte in-iuria occupatum esse ostẽdis, præ ses Prouinciæ cum pensionibus, quas percepit, aut percipere po-terat, & omni causa damni dati restitui iubebit.] hæc ibi. Proba-tur & secundò auctoritate omniũ Doctorum super dictis iuribus, vltra Doctores citatos in proba-tionem secundæ conclusionis prę cedentis quæstionis.

Quintæ quæstioni satisfacie-mus vnica conclusione. Dominus Michael frater dicti Nobilis ho-micidæ nullo iure, nullaq; ratio-ne poterit obligari ad soluendas
14 solitas pensiones † (quas solitus erat soluere frater ipsius pro ra-ta suę portionis hæreditariæ, ac bonorum paternorum,) ratione dictæ assignationis illorum bo-norum sibi factæ a Iudicibus, seu ab ipsamet Republica ratione di cti homicidij perpetrati a dicto Nobili homicida suo fratre: cùm indè de iure nullum commodum sentire possit, eo quòd frater eius de iure priuari non poterat, nec sit pro tali causa priuatus, ac per hoc, nec ipse Dominus Michael poterit ipsa bona pollidere, quo-niam aliàs odio fratris sui ipse iniustè puniretur in bonis, quod quàm sit iniustum, facillimè com probabitur infrascriptis iuribus. Nam nostra prędens conclusio eli citur ex text. in c. qui sentit. de re gu. iur. in sexto, vbi hæc haben-tur, videlicet. [Qui sentit onus, debet sentire commodum, & è contra.] At dictus Dominus Mi-chael de iure commodum bono-rum portionis fratris sui supradi-cti sentire nõ poterit, ergo nec & onus soluendi pensionem Reipu-blicę ratione dictorum bonorũ. Idem probatur per textum, in capitulo imputari, de regulis iu-ris in sexto, vbi dicitur. [Imputari non debet ei per quem non stat, si nõ faciat quod per eũ fue-

rat faciendum.] Nam per dictum Dñm Michaelẽ non ſtat quin dicta ſententia habeat locum, eo ꝙ dominio dictorum bonorum ſui fratris aſſignato oſtant duo, ſ. iniuſtitia ſententiæ, & ꝙ dictorum bonorũ maior pars ſit in Italia, & de iure, & de facto dictus ſuus frater ipſis fruatur, & non ipſe Dominus Michael, cum facile ſit aſſerere, ſint illa tua accipe per te, & hmõi verba proferre. Nam & codẽ modo poterit & ipſe Michael dicere Reipublicę, ſint illa tua, accede ad illa accipiẽda per te, renuncio tibi effectum huiuſmodi iniquę ſententiæ: & ꝙ ipſe Dñs Michael nõ poſſit de iure grauari odio fratris ſui ad ſoluendas huiuſmodi pẽſiones: Probabitur per infraſcripta iura, & Doctorũ ſententias, vltra hucuſq; allata iura. text. eſt enim in cap. non debet. & cap. ſine culpa. de regu. iur. in ſexto. Nam in d. cap. non debet. hæc habentur, videlicet. [Non
19 debet aliquis alterius odio † prę grauari.] hæc ibi. & in dicto capit. ſine culpa. hæc habentur, videlicet, [Sine culpa, niſi ſubſit cauſa, non eſt aliquis puniẽdus.] hęc ibi. Ex quibus patet dictum Dñm Michaelem non eſſe grauandum, ac puniendũ ad pdicta ſolutionis pœna, cum ipſe nõ fuerit in culpa perpetrati homicidij, nec ipſe aliquid fecerit quominꝰ ſolutio fiat a ſuo fratre, vel aſſignata ſibi bona illius poſſideret, vt ſupra fuit probatum. Idem prorſus eodem modo arguẽdo probatur per tex. in l. vnica, C. vt nullꝰ ex vicaneis, pro alienis vicaneorum debitis teneatur. lib. 11. vbi hæc habentur, videlicet, [Graue eſt, non ſolũ legib. verum etiã æquitati naturali contrarium pro alienis debitis alios moleſtari: iccirco hmõi iniquitates circa omnes vicaneos pperari modis omnibus prohibemus.] hæc ibi. Idẽ probatur in c. quæſiuit. in fi. ext. de his, quæ fiũt a maiori par. Cap. vbi hęc habentur a Cęleſtino Papa Tertio, videlicet. [Cum peccata ſuos auctores tenere debeant, nec pœna ſit vlterius protrahenda, quàm delictum fuerit in excedente repertum.] hæc ibi. Idem habetur *in l.* ſancimus. C. de pęnis. vbi hęc habentur, videlicet. [Sancimus ibi eſſe pœnam, vbi noxa eſt propinquos notos familiares procul a calumnia ſubmouemus, quos reos ſceleris ſocietas nõ facit: nec enim affinitas, vel amicitia nefariũ crimen admittũt. Peccata igitur ſuos teneant auctores, nec vlterius progrediatur metus (.i. pœna, vt dicunt ibidem Doct. & glo. in verſ. metus) q̃ reperiatur delictum, & hoc ſingulis quibusque Iudicibus intimetur.] Idem probatur in l. ſi hæredis ſeruus. §. ſi vnus, ff. de legat. 1. vbi hæc habentur, videlicet. [Si vnus ex hæredibus ſeruum legatum occidiſſet, omnino mihi non placet coheredem teneri, cuius culpa factum eſt.] hæc ibi. Qua quidem l. peroptimè, & apertiſſimè comprobatur veritas noſtrę concluſionis, cũ ex dicta lege habeatur, ꝙ cohęres non debeat puniri in bonis propter crimen alterius cohęredis, & cum dictus Nobilis homicida ſit hæres.

hæres patris bonorum, & cohæ-
16 res † fratris sui. Indè patuit per dictam legẽ dictũ Dñm Michaelem non grauandum, seu puniendum fore in bonis ratione dicti homicidij perpetrati à fratre suo cohærede. Idem docuerunt infrascripti Doctores, videlicet Glosæ in dictis iuribus. Bart. in l. sancimus. dicens, quòd dicta lex facit ad statuta Florentinæ Ciuitatis, quę dicunt, ꝙ consortes de domo teneantur pro crimine commisso ab vno de domo, quasi diceret ipsum statutum esse iniustũ, cùm nemo debeat puniri pro peccato alieno, quod & apertius docuit postea in d. §. si vnus. his verbis vtẽs. videlicet. Nota, quando obliga-
17 tio † habet originem ex persona hæredis, vnus nõ tenetur ex facto alterius. vt in l. fin. ff. ad Syll. secus si ex persona defuncti. vt in l. 2. in fi. & l. eadẽ. §. Catho. ff. de verbor. obligat. Idem docuerunt omnes Doctores in dictis iuribus, & idẽ peroptimè docuit Hyppolitus de Marsilijs in suo singulari 602. incipien. Ex delicto per aliquem. dicens, quòd vigore dictæ regulæ si aliquis haberet plures filios, & filios infantes, & deberet sibi abscindi manus, quòd hoc casu, ne dicti filij fame pereant, talis debebit relegari, aut alia pœna mi-
18 tigari, † ne præiudicetur filijs: ita singulariter dixit Paris de Puteo in suo tract. de sindicatu. in charta 73. in vltima colum. versic. & ideo dixi, &c. vbi refert se ita consuluisse in facti contingentia. & allegat in argumentum, quæ habentur in l. 1. ff. solut. matrimon. & in l. ad bestias. ff. de pœnis. & addit dictus Hyppolitus, tenendum hoc menti fore, quia quotidie euenire potest in facto, qui Hyppolitus idem docens in suo singulari 551. incipien. Pœna debet tenere suos auctores. Addẽs, quòd statutum, quod est Bononię volens, quòd si vnus rusticus non est soluendo debitum suum, exigatur ab alijs rusticis villæ, non valet. ita notanter Bart. in l. legatorum. ff. de legat. 2. Idem docuit Iason in l. si quis suum. §. legis autem. C. de inofficioso testamento. Ad quod allegat Ioan. de Imo. in dicto §. legis autem. Idem docuit & tertiò Hyppolitus de Marsilijs in suo singulari 391. incip.
19 Pœna debet tenere. † qui tale documentum tradidit ibidem, dicens, si ex forma statu. Ministrales Capellarum debent denunciare maleficia, etsi aliquis ministralis idiota, qui nesciat scribere vadat ad Notarium, & faciat, quòd ipse Notarius scribat denunciam, & ille notarius scribens errat in nomine delinquentis, vel in alio, ꝙ hoc casu Iudex coram quo fuerit producta talis denunciatio, non poterit punire talem ministralẽ, cùm ipse non deliquerit in aliquo: ita notanter dixit Baldus in l. secunda, C. de errore aduocat. tene menti: quia alias vidi hoc in contingentia facti in hac Ciuitate Bononiæ, & nisi ostendissem dictũ Baldi, ille ministralis fuisset condemnatus, licet esset innocens. hæc ille. Idem Iulius Clarus do-

docuit in ſuæ praxi crimin. quæſtione 86. §. vltimo, quod & probat multis alijs recenſitis Doctorum ſententijs. Ex his ergo omnibus patuit dictum Dominum Michaelem nullo iure, nulla ratione, nulloque pacto fore aſtringendum ad ſoluendam annuam penſionem dictæ Reipublicæ Raguſinæ pro rata portionis bonorum (quæ aſſignanda fuiſſent dicto Domino Marino ratione patrimonij ſui) tum quia ex illis bonis nullum ſentiat commodum, hoc prohibentibus ſupradictis iuribus, quibus fuit probatum ipſum iniuſtè fuiſſe priuatum dictis bonis patrimonialibus, cùm etiã id prohibeat ſibi facti contingentia, cùm dictus Nobilis frater ipſius in Italia illis fruatur.

Sextæ quæſtioni ſatisfaciemus Deo dante vnica concluſione. Et vnica concluſio ſit hæc. Nobilis homicida † (de quo eſt ſermo in præſentiarum) tuta conſcientia poterit denegare Reipublicæ Raguſinæ ſolutionem penſionis annuæ fructuũ, ſeu reddituum ſuorum, tam illorum, quos de iure in dominio Raguſino percipit, ſeu perceperat ante tale homicidiũ perpetratum, quàm quos percipit extra illud, cum non tantum nullum percipiat commodum ab ipſa Republica, at potius grauiſſimum detrimentum atque iniuriam ſuſtinuerit, & adhuc ſuſtineat ex iniuſta contra ſe fulminata ſententia, & pro viribus executioni mandata contra tot iura ſuperius citata, cùm ad dicta onera ſuſtinenda non teneatur, niſi quatenus ciuis ipſius Raguſinæ Ciuitatis. ex qua nihilominus fuit expulſus banno mediante, & mortis iniuſtiſſimæ ſententiæ addictus, ac per conſequens ab ipſa Ciuitate habeatur pro mortuo. Nec huic concluſioni poterit obſiſtere, quòd multi nobiles Raguſini, etſi incolatum faciant extra dominium Raguſinum, tamẽ contribuunt huiuſmodi penſionibus etiam ratione reddituum, quos habent, ac percipiunt extra dictum dominium, iuxta ſtatutum dictæ Reipublicę Raguſinæ: quoniam ipſi non fuerunt expulſi, & priuati commodis, quibus nobiles Raguſini morantes in Ciuitate fruuntur, ſicut ipſe Nobilis, qui inuitus, & iniuſtè fuit bannitus a dicta Ciuitate, & priuatus bonis ſuis, quod quidem ceſſit in ipſius maximum incommodum, detrimentum, ac contumeliam; cum iniurioſum ſit Nobili exulare a patria tanquam inteſtus Reipublicæ. Vnde merito dicta Ciuitas meretur priuari commodo ſolutionis dictæ penſionis, donec reſipiſcens illi annuat tutum ingreſſum in Ciuitatem, & ſatisfaciat arbitrio boni viri de huiuſmodi iniurijs, & damnis iniuſtè ſibi illatis. Quapropter indè ſequitur quoque ipſi Domino Nobili homicidæ tuta conſcientia licere non ſolum deinceps non ſoluere dictam annuam penſionem redimendo tali pacto vexationem ſibi iniuſtè illatam, verũ potius (ſi poſſet ſine ſcandalo) liceret.

liceret sibi de bonis ipsius Reipublicæ satisfacere sibi de damnis, quæ forsan hùcusque sentijt ex tali iniusta sententia: Et quòd vera sit præsens conclusio, probabitur quàm facillimè per infrascripta iura, & Doctorum sententias. & primò circa id, quod diximus, quòd cùm dictus Nobilis nullum sentiat commodum ipsius ciuitatis, quod nixa fuit impugnare, ac sibi iniustè denegare dicta ciuitas, ac per consequens quod non mereatur commodum sentire solutionis prædictę annuæ pensionis. Probatur per text. apertissimum in c. ex eo. de regu. iur. in sexto, vbi hæc habentur, videlicet. [Ex eo non debet quis
21 fructum † consequi, quod nixus fuit impugnare.] hęc ibi, & quòd tuta conscientia possit frui suis bonis patrimonialib. dictus Nobilis, non obstante tali sententia: probatur per text. in c. nõ præstat. de regulis iur. in sexto, vbi hæc habentur, videlicet. [Non præ-
21 stat † impedimentum, quod de iure non sortitur effectum.] hæc ibi. & quòd de iure dicta sententia non sortiatur effectum iam fuit probatum per allata in quæst. 3. conclusione prima, vbi probauimus Principes, Rẽpublicam, ac Iudices quoscunq; non posse aliquẽ sine causa priuare bonis suis priuatis: & quòd dicta sententia fuerit fulminata sine causa, iam fuit superiùs probatum, cùm ibi quamplurimis iuribus, ac Doctorum sententijs demonstrauerimus ipsam fuisse iniustam: si ergo iniusta fuit dicta sententia. indè sequitur, quòd sine causa rationali fuerit fulminata. Idem probatur per text. in c. qui sentit. de regu. iur. in sexto, vbi hæc habentur, videlicet: [Qui sentit onus, sentire debet cõmodum, & è cõtra.] hæc ibi. At cùm dictus Nobilis sentiat iniustè grauissimum onus sibi resultans ex priuatione societatis amicorum, consanguineorum, & quàmplurimorum cõmodorum, quæ sentiebat habitando Ragusij: meritò sentiet cõmodum nõ soluendi dictam pensionẽ dictæ Reipublicæ: Et quòd dicta sententia de iure non priuauerit ipsum Nobilem bonis suis, probatur per tex. in cap. quæ contra. de regu. iur. in sexto, vbi habentur, videlicet. [Quæ contra ius fiunt, debent vtiq; pro in-
23 fectis † haberi.] At cum dicta sententia fuerit contra tot iura promulgata. inde sequitur, quòd sicut ante ipsam ipse Nobilis potuisset suis bonis frui, sic & post ipsam: vt etiam docuit text. in l. non dubium. C. de legibus. vbi inter alia hæc habentur, videlicet: [Ea, quę lege fieri prohibentur, si fuerint facta non solũ inutilia, sed pro infectis ẽt habentur.] hęc ibi. Et notandum, q̃ Doctores in dictis iuribus idem fatentur etsi nõ loquantur specialiter de casu præsentis conclusionis, sed generaliter de omnibus similibus casibus, quo ad verò illud vltimum, quòd dixi, quòd dictus Nobilis homicida posset tuta conscientia (dummodo desit scandalum) sa-
24 tisfacere † sibi de bonis ipsius Reipublicæ pro damnis incursis

Digitized by Google

ratione dictæ sententiæ iniustè cõtra se latę, & exequutioni mandatæ: si via iuris, & nullo pacto poterit consequi illam satisfactionem à dicta Republica: probatur, quàm apertissimè Doctorum infrascriptorum auctoritate. Nam Ioannes de Medina hoc docuit in Codice de rebus restituendis. quæstio. 3. cap. incip. quinta causa est. versf. respondetur in casu. Cardinalis Caietanus in Commentarijs 2.2.q 66. articulo 5. in versf. in responsione ad tertium, & sequenti. versic. ad hoc. Petrus à Pal. in 4. sent. dist. 15. q. 2. articulo 2. conclusione 5. in versic. quando tñ probabiliter credit. & omnes Sacri Theologi passim, in quartò sententiarum. Innocentius in c. olim. el primò, col. fin. versf. item plus dicimus. ext. de restitu. spoliat. Abbas, & Ioannes And. in c. 1. extra de dolo, & contumacia. Felinus in c. 2. col. fi ext. de sponsal. & quàm plurimi alij Doctores, quos refert & sequitur Anto. Gabriel in lib. conclusionum. tit. de acquirenda, vel amittenda possessione, cõclusione 1. nu. 107. limitatione vigesimanona. incip. vigesimonono limita. dicens hoc ipsum docuisse etiam Signor. Homod. in consi. 75. Odofred. in l. si quis in tãtam. C. vnde vi. Alexan. in Apostilla ad Bart. in dicta l. si quis in tantam. Ruin. in consi. 47. col. 5. vol. 4. &, quòd hic Nobilis homicida (de quo hic fit sermo) via iuris nullo pacto poterit consequi satisfactionem damni per petti ex dicta sententia, à dicta Republica Ragusina omnibus cuibus est ibi notorium: & quòd etiam sibi debeatur etiam satisfactio iniuriarum, quas sibi irrogauit ipsa Respublica per talem iniustam sententiam, docuit text. in c. grauis. extra de restitu. spoliat. vbi hæc habentur, videlicet: [Grauis ad nos quærela, & infra: Mandamus quatenus si vobis cõstiterit de præmissis prædictum Archidiaconum ablata prænominati Monasterij fratribus cum integritate restituere, damna plenariè resarcire. & de illatis iniurijs competenter satisfacere compellatis, prouisuri, vt non tantùm fructus à nouo & violento possessore perceptos, sed quos, si eis possidere fuisset licitum, possessores veteres percepissent, reddi faciatis eisdem.] hæc ibi. ex quibus patuit veritas præsentis *nostræ* conclusionis.

Et hæc est mea sententia decisiua.

Ego D. Alphonsus Villagut à Neapoli, Abbas Congregationis Cassinensis. V. I. P.

SVMMARIVM:

1 *Legati dispositio ad pias causas, etiã si esset captatoria, esset valida.*

2 *Committens extremam voluntatem in dispositionem alterius, non videtur decedere intestatus.*

3 *Facultas alicui indulta de aliquid disponendo, prout sibi videbitur, quomodo erit interpretanda.*

4 *Episcopus executor testamentorum, circa legata ad pias causas efficitur, negligentibus executoribus testamentarijs.*

5 Le-

Digitized by Google

5 *Legatum non acceptatum a legatario, licet regulariter fiat caducum, tamen ſi fuiſſet factum ad pias cauſas ipſum non deficiet.*

6 *Epiſcopi debent conſentire executioni legati pij faciendæ per hæredes, & executores teſtamentarios. & quare.*

7 *Epiſcopus præferre debet Conſilium conſanguineorum teſtatoris teſtamentarijs executoribus diſcordantibus.*

8 *Epiſcopi quando poſſint commutare vltimas voluntates teſtatorum ſecundum Concilium Tridentinum.*

De executione relictorum in teſtamentis qualiter, & per quos facienda ſit.

THEMA:

Quidam teſtator in ſuo vltimo codicillo facto poſt vltimum ſuum teſtamentum, conſtituens executores tam ſui teſtamenti, quàm codicillorum his præciſis verbis vſus fuit, videlicet. [Item fecit, & conſtituit ſui teſtamenti, & codicillorum commiſſarios, & exequutores, videlicet Illuſtriſſimum Epiſcopum Aquenſem, Illuſtrem Dominũ Bartholomeum Beccariam Baronem loci Morbelli, necnon Magnificum Dominum Iuriſconſultum Dionyſium Scaſſum Aquenſem, eos ſupplicando, cum omni inſtantia, ad acceptandum, quibus dedit, & conceſſit licentiam exequendi quæcunque per eum diſpoſita, eaque augendi, & diminuendi, prout ipſis videbitur, & hanc aſſeruit, & aſſerit eſſe ſuam vltimam voluntatem, quam valere voluit iure codicillorum: quod ſi non valeret iure codicillorum, voluit & mandauit, quòd valeat iure donationis cauſa mortis, ſeu cuiuſlibet alterius ſuæ vltimæ voluntatis; & aliàs omni meliori modo, &c. In quo ſupradicto ſuo teſtamento his præciſis verbis alijs vſus fuit, videlicet. [In omnibus autem alijs bonis mobilibus, & immobilibus, iuribus, rationibus, & actionibus, amore Dei, & in remiſſionem meorum peccatorum pro quarta parte totius meæ hæreditatis hæredem mihi inſtituo congregationem Clericorum Sancti Pauli Decollati, cum onere tamen quòd intra ſex menſes proximè futuros poſt mortem meam erigere debeat Collegium in hac Ciuitate, & ibi exercere opera Sacræ Euchariſtiæ confeſſionũ, concionum, lectionum Sacræ Theologiæ, & caſuum conſcientiæ, prout facere ſolet in alijs ſuis Collegijs: & ea recuſante, vel non acceptante, inſtituo eius loco Congregationem Ieſuitarum cum eodem onere grauando vlterius dictam Congregationem ad dandum ſingulo anno in perpetuum Reuerendo Archipresbitero huius Ciuitatis ſcuta viginti-quinque, &c. At quoniam dicti Reuerendi legatarij noluerũt acceptare

Digitized by Google

re legatum ſibi oblatum ab executoribus ſupradicti teſtamenti. Duo ex dictis tribus executoribus, vnà cum hærede dicti Domini teſtatoris virtute poteſtatis ſibi a teſtatore traditæ volentes (quantum in ipſis fuiſſet) adimplere tacitam voluntatem teſtatoris (qui vtique ſi excogitaſſet dictas Religiones noluiſſe annuere dicto eius legato) expreſſam dediſſet facultatem ipſis executoribus vocandi alias Religiones ad idē legatum: quod & elicitur ex illis verbis ſupra recenſitis ipſius teſtatoris, dicentis. [Quibus dedit, & conceſſit licentiam exequendi quæcunque per eum diſpoſita, eaque augendi, & diminuendi, prout ipſis videbitur.] hæc ibi. Ex quibus apertiſſimè elicitur ipſis dominis executoribus fuiſſe indultam facultatem vocandi alios Religioſos ad acceptandum dictum legatum cum conditionibus a teſtatore ipſo requiſitis, ſi fieri poſſet. Qua fulti auctoritate ipſi domini executores vocauerunt Congregationem Caſſinenſem, quæ (ne iniuſtè eorum deuotioni erga ipſam) deeſſe videretur, acceptauit ſupradictum legatum, ac bona ſibi indè a dictis executoribus aſſignata.

Quæritur modò, an dicti Domini duo ex tribus executoribus de iure potuerint vocare ad legatum ſupradictum dictos Reuerendos Patres Caſſinenſes, non obſtante expreſſa contraria voluntate tertij executoris, qui eſt Epiſcopus dictæ Ciuitatis Aquenſis.

DECISIO XXXI.

INVOCATO Sanctiſſimę Trinitatis numine, Beatiſſimæque Virginis Mariæ, ac Sanctiſſimi noſtri Patriarchæ Benedicti auxilio, breuiſſimo ſermonis periodo perſtringendo, quæ afferenda videbuntur pro deciſione præſentis quæſtionis, ipſam abſoluemus, dicendo quòd dicti duo Domini executores, ex illis tribus, iure optimo poterant vocare dictam Reuerendam Congregationem Caſſinenſem ad dictum legatum, & ſibi illius bona aſſignare, etiam refragante Illuſtriſſimo Epiſcopo Aquēſe tertio executore: cum ipſi Domini faciant maiorem partem executorum, ad quam ſpectat de iure exequi mentem teſtatoris, etiam refragante minori parte ipſorum, vulgaribus iuribus. & hanc noſtram ſententiam veriſſimam de iure fore probabimus vnico, & reali fundamento ſequenti.

Vnicum ergo fundamētum ſit hoc. Dicimus enim, aut hoc legatum cum ſupradictis conditionibus factum nullum fuit de iure, aut validum. Si primò (etſi hoc aſſeratur eſſe falſum, prout paulò poſt probabitur.) Indè ſequeretur, quòd

quòd hæres non teneretur ad assignandam alicui dictam quartã partem hæreditatis legatam a testatore ad construendum Monasterium in dicta Ciuitate, ac per consequens nec ad illam assignandam alicui ex executoribus, inter quos est Illustrissimus Episcopus Aquensis, vt patet ad sensum, tum quia dispositio legati nõ fuit posita in voluntate hæredis, sed executorum adimpleta cõditione posita in legato, cum etiam, quia videbatur expirasse conditionem positam in legato a testatore, stante repudiatione legati facta per dictas Religiones: quod vtique asserere esset absurdum, cùm dictus Dominus testator, sine sua culpa priuaretur executione suæ verisimilis voluntatis, & tot suffragiorum cõmodo, quod assequeretur, si executioni mandaretur eo modo quo posset dictum eius pium legatum, & ideo meritò dicendum erit ipsum legatum esse validum, prout docuit apertissimus textus in l. 1. ff. de legat. 2. iũcto textu in l. Senatusconsultus, §. legatum. & ibi per glos. & Doctores, & specialiter p Arer. in l. si duo rei. col. 2. circa principium. ff. de verbor. obligat. vbi & Iason. col. 2. nu. 5. qui rursum idipsum latissimè disputando tenuit in l. captatorias. per totum. sed præcipuè, col. 4. nu. 12. C. de testament. milit. vbi concludit, q̃ hæc est magis cõmunis sententia Doctorum, etiam si esset dispositio captatoria (de qua fit sermo in d. l. captatorias,) ad pias causas sit
x † omnino valida, quod & ibi mul-

tipliciter probare nititur, etsi in fine videatur contrarium annuere de ipsa captatoria dispositione. Tamen in fauorem istius cõmunis sententiæ est apertissimus textus in c. cum tibi, ext. de testamentis. Vbi Innocentius Tertius his præcisis verbis vsus fuit, videlicet. [Qui extremam voluntatem † in alterius dispositionem
a committit, non videtur decedere intestatus.] hæc ibi. Si ergo huiusmodi legatum est validum, cum & hoc negari non possit. Indè sequitur omnino ipsum fore adimplendum, iuxta intentionem verisimilem legãtis. At quoniam in testamẽto suo ipse testator constituit ipsos Dominos executores tradendo illis expressam facultatem alterandi tam ipsum legatũ, quàm alia per ipsum testatorem dispositа, illa augẽdo, vel minuendo, prout ipsis Dominis visum fuisset, prout apertissimè ex verbis ipsius supra relatis apertissimè colligitur. Indè sequitur etiã ipsos duos executores virtute huiusmodi sibi indultæ facultatis, etiam ipsis refragante dicto Episcopo tertio executore, potuisse de iure vocare dictam Congregationem Cassinensem, & nomine illius Reuerendos Abbatẽ, & Monachos Monasterij S. Catherinæ a Ianua eiusdem Cõgregationis ad dictũ legatũ acceptandũ: cũ indè appareat ipsos Dominos executores functos ĩ hoc fuisse iure ad se delato à dicto testatore: eo q̃ (vt diximus) hoc ipsum apertissimè colligat ex verbis in d. testamẽto insertis, videlicet. [Prout.

ut ipſis videbitur] ac per conſequens comprehenditur fuiſſe indultum facultatem diſponendi de dicto legato, iuxta arbitrium boni viri: vt docuit text. in dicta l.1.ff.de legat.ſecundò, iuncta ſingulari.l.nulli licere.C. de Epiſcopis & clericis. & ibi per Bart. & Docto.& quòd tale arbitrium indultum ſit moderādum iuxta arbitrium boni viri: vltra dicta iura citata, adeſt & tex.in l.fideicommiſſaria libertas.la terza. ff.de fideicommiſſ.liber.& in l. Thais.§. ſorore ſua.ff. de fideicommiſſ. liber.& ibi per Glo.& Docto. Cùm ergo ipſi Domini executores in exequendo piam voluntatem teſtatoris nullo pacto poſſint argui de negligentia: quoniam per ipſos non ſtetit,cùm ſtatim intimauerint dictum Legatum dictis Reuerendis nominatis legatarijs,& fuerint prompti ad ſibi aſſignandam dictam quartam legatā à ſupradicto teſtatore: eò magis, ꝙ illis certioratis de tali legato ſibi facto,illud acceptare renuētibus, illico ipſi Domini accuratiſſimi executores inquiſierint aliam Religionem, quæ huiuſmodi legatum vnà cum annexis oneribus acceptaſſet: quæ tamen oīa multis de cauſis non ſtatim cum ſequuto effectu ſtipulationis acceptationis huiuſmodi potuerunt executioni mandari, vt in ſimilibus negotijs experientia quotidiana ſemper docuit. At cùm meritò cauſa aliqua rationabilis de iure aſſignari non poſſit, cur huiuſmodi diſpoſitio facta non ſpectauerit ad ipſos duos executores(vt aliqui inſulsè prætendunt.) Cùm duobus, ex tribus exequutoribus, concordantibus, tertius à poteſtate exequendi excludatur, ſi contrarium ſenſerit in exequendo, iuribus vulgaribus,& ſic ipſe Dominus Epiſcopus in hoc gerens perſonam executoris electi, & non Epiſcopi. Nam nec
4 Epiſcopus, vt Epiſcopus, † de iure aliquid poterit circa executionem legatorum, niſi in caſu negligentiæ executorum: (quæ in caſu noſtro animaduerti non poterit) vt in c.nos quidem. & in c. tua nobis.& in c. Ioannes. ext. de teſtamentis. & ibi latiſſimè per Doctores. Ad hoc ipſum probandum accedit, quòd etſi regulariter legatum relictum †
5 per teſtamentum:non acceptatum à legatario efficiatur caducum: Tamen propter fauorem piæ cauſę ipſum non deficere docuit text.in l.cùm verò.§.ſi pro non ſcripto.ff. de fideicommiſſ.liber. prout latiſſimè docuit Tiraquel.in tracta.de priuilegijs piæ cauſæ.priuilegio 38. fol.41. verùm cùm non agatur de cōuertendo legato in alium piū vſum: quo caſu requireretur auctoritas Summi Pontificis, vt latè cumulat idem Tiraquel. in dicto tracta. priuilegio. 135. Cùm ergo modò agatur de executioni mandando ipſo legato eo meliori modo, quo poterit, iuxta amplam facultatem diſponendi de ipſo datam à teſtatore ipſis dominis executoribus.Inde conſequēs ſit, quòd teneatur ipſe Dominus Epiſcopus, vt executor tertius (& vt Epiſcopus) alacri animo

con-

Digitized by Google

consentire † tam deuotæ dispositioni; ad quod facit quod docuit Tiraq. in d.tracta. priuileg.16. f. 35. vers. secundò, & est limitandum. vbi in terminis pŏderat agi de certo, & determinato vsu. & facit Marcus Mantua in consil. 171. vol.1. qui in nu. 9. inuehitur contra Episcopos, qui nituntur priuare hæredes priuilegijs: quia hoc pacto testatores à relictis tã pijs faciẽdis, de cętero facilè auocarentur: vt per eum.nu.10.quando maximè hæredes & executores isti (quantum in se fuit) semper voluntatem dicti testatoris fuerunt executi. & ibidem in nu. 11.& 12.idé auctor probat, quòd onus & cura pertineat ad executores deputatos ab ipso testatore: à cuius voluntate nullo pacto est discedendum: subdens, quòd Episcopus loci debeat dictæ voluntati acquiescere testantis. ad quod etiam facit Alexan. in consi.206.lib.6.qui & ipse prę-fert executores Reuerendissimis Episcopis, etsi executoribus extinctis, vel exequi negligentibus potestas huiusmodi deuoluatur ad Episcopos, vt supra diximus. Fortiùs ergo huiusmodi Doctrina locum habebit in casu nostro. Cùm prudens ipse testator inter executores primum nominauerit ipsum Episcopum Aquensem: & concurrat voluntas consanguineorum, & hæredum dicti testaris. Ad notata per Roman. in singul.533. qui tradidit, quòd Epi-
7 scopus † ciuitatis debet præferre consilium consanguineorum, executoribus testamenti discordãtibus, & ut dictus Eps Aquensis voluntatem dictorum testatoris consanguineorum voluntatem suæ (vt executor est) præferre debebit: Idipsũ docuerunt nonnulli alij Doctores citati in additione dicti singularis Romani. 533. Nec obstare de iure poterit præsenti nostræ decisioni, quòd Sacrum Concilium Tridentinum in sess.21.de reformatione cap.6.incip.in commutationibus. tradi-
8 derit facultatem Episcopis, † vt ipsi possint tanquam Sedis Apostolicæ delegati commutare dispositiones vltimarum volũtatum ex iusta, & necessaria causa, summariè, & extraiudicialiter de ipsa causa cognoscendo, si inuenerint fuisse tibi vera enarrata, ac rogata. Non enim hoc decretum obstare poterit: cùm non loquatur in casu nostro, vbi hæredes & maior pars executorum concordant, & ipsis executoribus fuit concessa amplissima facultas ab ipso testatore disponendi, & alterandi disposita per ipsum: sed loquitur dictus text. Sacri Concilij Tridentini in casu, quo ipsis executoribus non fuisset assignata huiusmodi libera facultas, vel in alterando disposita per testatorem ipse Episcopus fuisset rogatus ab executoribus vel hæredibus non habẽtibus huiusmodi facultatem à testatore. quòd deesse in casu nostro multis documentis fuit supra probatum.

Et hæc est mea sententia decisiua.

Ego D. Alphonsus Villagut à Neapoli Abbas Congreg. Cassinensis V.I.T.

S V M-

SVMMARIVM.

1 *Exiſtens in vno territorio, & iaculo percutiens exiſtentem in alio, a quo Iudice erit puniendus.*
2 *Iuriſdictio requiritur ad aliquem puniendum.*
3 *Forum quis ſortitur ratione delicti, etiam inchoati, & quare.*
4 *Percutiens de loco exempto exiſtentem in loco non exempto, a quo ſit puniendus.*
5 *Delictum vnũ plura territoria tangens, cuique tribuitur in ſolidum.*
6 *Iudex poteſt eſſe laicus, & Eccleſiaſticus in cauſa perſonæ miſerabilis.*
7 *Reo punito ab vno Iudice præcluditur via alteri eum pro eodem delicto puniendi, & nu. 11.*
8 *Deus non iudicat bis in idipſum.*
9 *Iudex principiati delicti præfertur in cognitione, & quare.*
10 *Delictum vnum plures perſonas tangens, ſicut vnicuique attribuitur in ſolidũ, ſic ſi plura territoria tãgat.*
12 *Delictum cęptum in vno territorio, & in alio executum a quo punietur.*
13 *Furans in vno territorio, repertus cũ furto in alio, an ibi puniri poſſit.*
14 *Dominij mutatione naſcitur noua actio furti ad pœnam applicandam parti.*
15 *Felini ſententia in materia puniendi delictum in vno loco cęptum, & in alio finitum, declaratur.*
16 *Homicidium vnde dicatur.*
17 *Statuti verba erunt ponderanda in infligendis pœnis.*
18 *Principium an finis, quando attendi debeat in delictis puniendis.*
19 *Exiſtens in Eccleſia ſi aliquid iaciẽs percutiat aliquem extra exiſtentẽ, an immunitatem Eccleſiæ gaudeat.*
20 *Homicida voluntarius non gaudebit hodie immunitatem Eccleſiæ.*
21 *Iaculans in vno territorio cõtra exiſtentem in alio, & non percutiens punietur a Iudice iaculationis.*
22 *Delinquens in confinio duorum dominorum, a quo veniat puniendus.*
23 *Arbor & lapis, qui per duos fundos extenditur, eſt vtriuſque.*

Delictis an, & quando attendatur principium, vel finis in pœnis inſligendis.

THEMA.

Quidam exiſtens in quodam territorio Bononienſi percuſſit ſcoppo, vel alijs armis quendam exiſtentem in confinibus territorij Florentini.

Quæritur modò an hic talis poſſit puniri a Iudice ſolum dominij Bononienſis, & non a Iudice territorij Florentini, vel ab vtroque Iudice priuatiuè, ſecundum præuentionem, vel cumulatiuè, ſiue ab vtroque ſucceſſiuè.

DECI-

Digitized by Google

DECISIO XXXII.

SANCTISSIMA & indiuidua Trinitas semper ab omnibus adoranda, in decisione istius quęstionis difficillimæ adiuua me seruum tuum. & illumina oculos cordis mei meritis Beatissimæ Virginis Marię, & Sanctissimi Patriarchæ nostri Benedicti, vt litteris commendare quæam id, qd in cultū iustitię, & salutem animarum cędere possit.

Respondemus breuissimo sermonis periodo, mediantibus tribus conclusionib. propositæ quæstioni.

Prima quarū erit hęc. Quicunque existens † in vno Territorio, seu Dominio, vel loco exempto emittit sagittam, lanceam, scoppum, vel quodcunque aliud genus armorum, vt lædat aliquem existentem in alio Territorio, seu Dominio, vel loco non exempto: hic cùm offenderit non solùm forum Territorij, in quo ipse erat iacula emittens, verùm etiam forum illius Territorij, in quo reperiebatur is, quem taliter iaculando offendit: iccircò dicemus, quòd ratione huiusmodi criminis dictus criminosus sortietur vtrumque forum, scilicet forum inchoati criminis, & forum consumati criminis. Quapropter vterque Iudex poterit ipsum punire: & datur locus præuentioni, cùm vtroq; loco deliquerit: quāuis punitus ab altero eorū pro dicto crimine, non poterit amplius puniri à reliquo, nè bis veniat indicatus in idipsum. Etsi non erit de iure negandum, quòd ponderato initio criminis, fortior sit iurisdictio, quam habet in ipsius punitione Iudex loci, vbi inceptum fuit crimen. Quapropter si vterque Iudex concurrerit in eodem, tempore erit pręferendus ille Iudex, † in cuius loco erat, dum sagittauit, vel emisit: Diximus, [quam habet in ipsius punitione Iudex loci, vbi inceptum fuit crimen.] quoniam ratione principij ipsius criminis exorti in suo territorio habet iurisdictionem, vt in simili docuit text. in l. si plures. in fine. ff. arbor. furtim cęsa. vbi hæc habentur, videlicet. [si radicibus vicini arbor aletur: tamen eius est, in cuius fundo origo eius fuerit.] hæc ibi. Hæc ergo conclusio sic declarata probatur triplici medio. Primò enim per arg. in c. fin. extra de foro compet. vbi Gregorius Papa Nonus declarauit, quòd quis fortiatur forum † ratione delicti. Diximus probari per arg. in dicto c. fin. quoniam etsi in ipso expressè non contineantur omnia verba præsentis conclusionis, benè tamen implicitè: eò quòd dixerit, ꝙ quis fortiatur forum ratione delicti. At in casu proposito, etsi fuerit vnicus actus, cùm tamen retineat duplicem respectum ratione duplicis fori offensi, & ratione vniuscuiusque ipsius, s. inchoationis, & consumationis huiusmodi criminosus offenderit Iudices vtriusque territorij. Indè consequens fit, quòd nostra conclusio

cluſio probetur dicto Canone. Idem probatur per arg. in c. 1. extra de præſump. vbi reperitur Canizata ſentẽtia Salomonis in lib. Prouerb. c. 26. nu. 18. & 19. his præcisis verbis, videlicet. [Sicut noxius eſt, qui mittit lanceas, & ſagittas in mortem, ita vir, qui fraudulenter nocet amico ſuo, & cùm fuerit deprehenſus, dicit, ludens feci.] hæc ibi. Diximus noſtram concluſionem probari per arg. in dicto c. 1. quoniam etſi explicitè inibi non contineantur verba præſentis concluſionis quo ad corticem ipſorum: benè tamen quo ad eorum ſententiam: cùm ex hoc, quòd emittit lanceam &c. dicatur nocens, vt in dicto c. 1. & ſic nocuit quantum in ſe fuit in loco vbi erat tempore iaculationis: & hac ratione inibi poterit puniri. & ratio rationum eſt, quoniam inchoando maleficium tale, dedit potiſſimam cauſam mali, ei, quem poſtea tali iaculo percutlit. Quapropter meritò Iudex talis loci ex tali crimine incepto in ſuo territorio adeptus fuit iuriſdictionem ſuper ipſum: & Iudex territorij, in quo ipſum maleficium fuit conſumatum. & ipſe ratione delicti conſumati acquiſiuit iuriſdictionem ſuper ipſum criminoſum, vt in dicto cap. fin. idem probatur per argu. eodem modo, in c. 1. extra de raptor. vbi hæc ſtatuta habentur, videlicet. [De illis autem, qui de loco ad locum iter faciunt, & ibi rapinas, & depredationes peragunt; placuit, vt ab illius loci Prælato excommunicentur: nec antè ex parrochia illa exeant, quam dignè quæ perpetrarunt, emẽdent, quorum excommunicatio proprio Epiſcopo ſignificanda eſt, nè eos recipiat, antequam illuc redeant, vbi rapinã fecerint, & omnia plenè emendent.] hęc ibi. Probat & ſecundò præſens noſtra concluſio Doctorum auctoritate: Nam infraſcripti libentiſſimè ſe ſubſcripſerunt eidem concluſioni: Ioannes enim And. in c. 1. de priuilegijs. in ſexto, verſ. conueniri poſſunt in loco exempto. infraſcriptis vtitur verbis, videlicet. De Monacho Monaſterij exempti, 4 qui ſtans † in loco exempto percutlit lapide exiſtentem extra locum exemptum: Diſputatum fuit hìc, quòd vtriuſq; loci habita conſideratione, vterq; ſit Iudex, ſcilicet Abbas, & Ordinarius: cùm ponderato initio fortior ſit cauſa primi, ſcilicet Iudicis exempti. allegabatur l. ſi plures. in fine. ff. arbor. furtim cęſa. quem vide pleniùs in c. in obſcuris. de reguiur. in ſexto., vbi ipſemet Ioannes And. vltra propoſitum exemplum proponit de aliquo exiſtente in vno territorio, & iaculante ſagittam, & ea percutientem quendam exiſtentem in alio territorio, & poſt multa argumẽta hinc inde allata, ibi his præciſis vſus fuit verbis, videlicet. Soluo. cùm quærimus de delicto ambo concordant, nè maleficia remaneant impunita: vtrumque eſſe Iudicem Prælatum exempti, vel Paduanum, reſpectu principij: & quia ſub eo perfecit delictum quo ad ſe: ad quod allegatur c. 1. extr. de præ-

Digitized by G

præsumpt. ibi [Qui mittat] & ꝙ ibi notatur in glo. 1. & Ordinariũ loci, ideſt, Teruiſimum reſpectu finis & effectus. & ſic concedun-tur quę pro qualibet partium ſunt inducta: ſicut ergo vnũ delictum plures perſonas tangens, vnicui-que inſolidum attribuitur, vt in l. ita vulneratus. §. fi. ff. ad l. Aquil. & in l. vulgaris. §. ſi duo. ff. de fur-
5 tis. ſic vnum † delictum plura territoria tangens, cuique terri-torio attribuatur inſolidum. in-ducitur. l. 1. C. vbi de crimine agi opor. prout ibi exponit glo. ſic etiam inſolidum Eccleſiaſticus &
6 ſecularis † ſunt Iudices miſerabi-lis perſonæ: vt not. in c. 1. diſt. 77. & in c. 1. 12. q. 1. non tamen intel-ligas (ſubdidit Io. And. vbi ſupra) vnumquemque Iudicẽ inſolidum
7 imponere pœnã poſſe: ſed reo † p alterũ punito, præcluditur alteri poteſtas puniendi: quia non iudi-
8 cabit † Deus bis in idipſum, vt in c. Presbiter. diſt. 81. (& adde ꝙ hæc ſententia annotata reperitur in vigeſimoquinto Canone Apo-ſtolorum: etſi quædam in margo notata in c. ſceleratior. de pœnit. diſt. 3. vbi eadem regiſtrata ſen-tentia reperitur. dicat illam ha-beri apud Prophetam Naum. c. 1. ex ſeptuaginta interpretibus: in noſtra Biblia latina vulgata inibi non reperitur ad verbum, quam-uis ex ibi allatis poſſit colligi. nu. 9. & 12. cùm in dicto num. 9. hæc habeantur, videlicet. [Quid co-gitaſtis contra Dominum? con-ſumptionem ipſe faciet, non con-ſurget duplex tribulatio.] & in dicto nu. 12. hæc habentur, vide-licet [Hæc dicit Dominus, Affli-xi te, & non affligam te vltra.] hæc omnia attulimus hic, vt di-gnoſci poſſit ex quo fonte ema-nauerit dicta Sanctiſſima ſenten-tia) ſequitur modò Ioannes And. vbi ſupra. Dicebat tamen Aegi-dius, quòd ſi comparationem fie-ri oporteret, præferret primum: cùm ſtatim iaciẽdo ex inordina-to affectu deliquerit: nec poteſt denegari quin puniendus eſſet ia-
9 ctus ille, † dato, quòd non per-cuſſiſſet: ad quod probandum ip-ſemet Io. And. affert quæ dixerat ipſemet in c. in pœnis. de regu. iur. in ſexto, dicens, quòd per-cuſſio ſequuta non eſt per ſe deli-ctum (aliàs eſſent duo delicta, ſed benè effectus præcedentis delicti deriuati à præcedenti cauſa: hæc omnia ex Ioanne Andr. vbi ſupra ſe ſubſcribente dictę ſententię di-cti Aegidij; quam Ioannis Andr. ſententiam ferè ad verbum ſequu-ti fuerunt infraſcripti Doctores. Nam Panormitanus in c. fina. nu. 25. & 26. ext. de foro compet. eam ſequitur, & ei inſuper addidit & hæc videlicet. Hoc ipſum docuit Cynus in l. 1. C. vbi de crimine agi opor. & quòd communiter con-cludatur, quòd in vtroque foro poterit conueniri: & locus eſt præ-uentioni. Nam in vtroque loco deliquit, vt in c. 1. de præſumpt. idipſum ipſemet Pan. in d. c. no-ta. 1. vbi infraſcriptis verbis vſus fuit, videlicet. Nota ex hoc & ex textu argumentum optimum, & quaſi expreſsũ pro deciſione quę-ſtionis, quam ponit Io. Andr. in regula in obſcuris. de regu. iur. in ſexto,

fexto, in Mercur. quòd ſi exiſtens in vno territorio percutit ſagitta, ſeu lancea, vel lapide exiſtentem in alio territorio, poterit ratione huius delicti conueniri in vtroq; foro, ſcilicet vbi delictum inchoauit, emittendo ſagittã, vel aliud huiuſmodi: & ratio ſecundum eum eſt, quia ex hoc dicitur, nocens, vt hic. & poterit etiam puniri, vbi delictum conſumauit. & de hoc vltimo non eſt dubium, vt in c. fin. extra de foro compet. eſt ergo locus præuentioni inter Iudices vtriuſque loci. hæc Panor. Idem docuit Anto. de Butr. in dicto c. fin. col. 1. verſ. ſed ſi aliquis. his præciſis verbis, videlicet. Sed ſi aliquis exiſtens in vno territorio ſagittat in alio, vbi deliquit. An cenſeatur ſortiri forum in loco, à quo ſagittauit: An in loco ad quem ſagittauit & ibi percuſſit? Dic, vt per Doctores in c. 1. de priuilegijs in ſexto, & in regula in obſcuris. de regu. iur. in ſexto, vbi concluditur, quòd ambo erunt Iudices, etſi concurrerent, deberet præferri is, in cuius loco erat dum ſagittauit. de quo per Cynum in l. 1. C. vbi de crimine agi oport. alias erit locus præuentioni, ſeu præoccupationi: quia in cuiuſlibet territorio deliquiſſe cenſetur: Vnica tamen pœna puniri debet. & hoc etiam tenuit Dynus in l. pupillus. §. 1. ff. de verb. ſignif. & Ray. & alij in l. Iuriſperitos. §. cùm oriundus. ff. de excuſat. tut. & Guil. de Suz. in Auctẽ. Qua in prouincia. C. vbi de crimi. agi oport. idem docuit Ioannes de Ana. in Rubr. de ſagittarijs. col. 1. verſ. vltimo poteſt. infraſcriptis vtens verbis, videlicet. Vltimò poteſt circa iſtam rubricam dubitari de illo, qui exiſtens in vno territorio, percutiat alium exiſtentem in alio territorio cum ſagitta: cuius territorij erit Iudex competens? Tangit Dominus meus de Anchar. in c. 1. de raptor. & remittit ad notata per ſe, in c. poſtulaſti. ext. de foro cõpet. poteſt ſolutio colligi ex notatis p Bart. in l. libellorum. verſ. vlterius quæro. ff. de accuſat. vbi quærit de illo, qui exiſtens in platea percuſſit cum baliſta, vel ſagitta exiſtentem extra plateam, vel è contra. & diſtinguit, quòd aut verba legis loquuntur de percutiente, aut de ſagittante, & hic ipſe Ananias reſedit circa hanc quæſtionem, quam poſtmodum accurati⁹ examinans in c. 1. col. 2. verſ. quid autem ſi vnus. ext. de raptor. circa materiam præſentis noſtræ concluſionis refert Cynum, & Ang. vbi ſupra, & pertranſijt nihil addendo. Idẽ docuit apertius Henricus Boich in c. dudum. el primo, col fin. extra de elect. in verſ. exẽptus. his præciſis verbis vtens, videlicet. Exemptus in loco exempto manens proiecit lapidem per quem percuſſit aliquẽ in loco non exẽpto. Queritur an Ordinarius loci, an Prælatus ipſius exẽpti huiuſmodi delicti ſit Iudex? quã q̃ſtionem ampliauit ad Iudicem cõtractus, vt quia in iuriſdictione vnius inchoatur, & in iuriſdictione alterius perficitur, & poſt multa argumenta ſoluit Ioannes And. in dicta regula. In obſcuris,

quòd

quòd ſi quærat de delicto ne malitia remaneat impunita, vterq; erit Iudex, tam Prælatus reſpectu principij, & quia ſub eo perfecit delictum quo ad ſe. argu. in c. 1. de præſumpt. ibi [Qui mittit. &c.] & quod ibi notatur in prima gloſa: & quòd Ordinarius loci reſpectu finis, & effectus: vt ſit
10 ſicut vnum delictum † plures perſonas tangens, vnicuique in ſolidum attribuitur, vt in l. ita vulneratus. §. fin. ff. ad l. Aquil. & in l. vulgaris. §. ſi duo. ff. de furtis. ſic vnum delictum plura territoria tangens, vnicuique territorio attribuatur inſolidum: ſic etiam inſolidũ Eccleſiaſticus, & Secularis ſunt Iudices perſonę miſerabiles, vt in c. 1. diſt. 87. non tamen intelligas vnumquemq; inſolidum pę-
11 nã imponere poſſe: ſed reo † per alterum punito, præcluditur alteri poteſtas puniendi: quia non iudicabit Deus bis in idipſum. c. Presbiter. diſt. 81. c. fin. 13. q. fina. Dicebat tamen Aegidius, quòd ſi cõparationem fieri oporteret, præferret primum: cùm ſtatim iaciendo ex inordinato affectu deliquerit: nec poteſt negari quin puniendus eſſet, dato quòd non percuſſiſſet; & iactus ille, & percuſſio ſequuta, non eſt delictum per ſe. aliàs eſſent duo delicta, ſed eſt effectus præcedentis delicti deriuati à præcedenti cauſa, vt in l. ſi plures. §. fin. ff. arbor. fur. cęſa. Hęc omnia Henricus vbi ſupra. idem docuit Felinus in dicto c. 1. col. penult. nu. 12. verſic. Nota tertiò ex prædictis. extra de præſumpt. his præciſis verbis vtens, videlicet. Nota tertiò ex prædictis. & ex textu argumentum optimum, & quaſi expreſſum pro deciſione quæſtionis, quam ponit Ioannes Andr. in Regula. in obſcuris. de regu. iur. in 6. vbi retulit ſupradictam Ioannis Andr. ſententiam, & addidit & hæc. dicens, quòd ſecundum Abbatem erit locus præuentioni. & quòd de hoc Bal. in l. ſi quis non dicam. C. de Epiſcopis & Cler. in col. 6. dixerit, quòd ſi in vna villa vnus fuit
12 ligatus, † & in alia derobatus: dicetur robaria facta in prima villa, quantum ad delictum: in ſecunda quantum ad executionem delicti: quia in continenti, quòd capio, & ligo eum, derobo: quia priuo eum poſſeſſione, ſi eo animo eum capio, & ligo: & dicit eſſe textum, & glo. ordinariam in l. 1. §. idem Viuianus. ff. de vi & vi armata. item dixit, quòd ſi puella fuit capta in vno territorio, & cognita in alio: vnuſquiſque Iudex poterit procedere: & non erit eadem burſa fiſcalis: & addidit ipſe Felinus ibidẽ, quòd ad hoc faciunt illa dicta crudelia Bart. in l. ſi Dominium. ff. de furtis. hæc omnia ipſe Felinus. quibus addatur, quòd Bar. ibi. num. 2. his præciſis verbis vſus fuerit, videlicet. Et aduertè; aliquis fa-
13 cit furtum † Florentiæ, reperitur hic cum re ſubtracta, ſcilicet Bononię, vel Mediolani: poterit nè puniri hic. Communiter diceretur, quòd non, de iure: quia aſſidua contrectatione non naſcitur actio furti, ſed contra. Dico tibi per hanc legem: Nam ſicut

14 mutatione † Dominij nascitur noua actio furti ad pœnam applicandam parti: sic mutatione territorij, & iurisdictionis, noua nascitur actio, seu accusatio furti ad vindictam publicam per istam legem notabilem: & tenementi hęc ibi Bart. cuius sententia videtur roborari verbis dictæ l. si Dominium. Vbi hæc præcisa habentur verba, videlicet. [Si Dominium rei surreptæ quacunque ratione mutatum sit: domino furti actio competit, veluti hæredi, & bonorum possessori, & patri adoptiuo, & legatario.] hæc ibi. Vbi gl. in vers. Domino. De hac tamen quæstione mota & decisa à Bart. vbi supra videantur Ang. in tract. de maleficijs in vers. vestem cœlestem nu. 15, & sequenti: quia ibi tam ipse, quàm Augu. de Arimine in addit. quamplurima notatu dignissima pro, & contra attulerunt. & hæc annuisse hic sufficiat: cùm obiter tetigerimus illam. Præsenti igitur conclusioni se etiam subscripserunt & alij instascripti, videlicet Geminianus, in c. 1. §. nunquid col. 2. in versic. quęro: pone, quòd Monachus Monasterij exempti. de Priuilegijs in sexto. vbi se subscripsit. supradictæ sentētiæ Ioannis And. Idem docuit Philippus Franchus in dicta regula. in obscuris. col. 2. vers. si verò occurrūt: qui se subscripsit dictæ sententiæ Ioannis Andr. & Aegidij Cremonensis. Idem videtur voluisse quendam antiquissimum Doctorem, nomine Petrum, (vt retulit Bart. in l. libellorum. vers. vlteriùs quæro. ff. de accusat.) in simili in l. 1. C. vbi de crim. agi opor. eò quòd videatur tenuisse, quòd teneamur inspicere locum, vbi erat percutiēs tempore iaculationis.

Etsi verissimam fuisse præsentem primam conclusionem multis auctoritatibus probauerimus: tamen volentes obuiam ire his, qui vellent ei aduersari, operæpretium duximus hìc subijcere nonnulla, quæ possent illi opponi. Sciendum igitur, quòd videtur allata in dicta conclusione fo-

limitanda, dicendo illa solùm verificari in delicto inchoato in vno loco tam respectu agentis, quàm patientis: non autem verificari videtur quo ad delictū inchoatum in vno territorio respectu solùm agentis, & consumatum in alio respectu solū patientis, vt in casu proposito in ipsa cōclus. prout etiam docuit Felinus
15 † in c. fi. col. 6 nu. 26. in vers. 2. cōclus. ext. de foro compet. dicens, q̄ delictum inchoatum hìc, & finitum alibi, punietur à Iudice loci, vbi finitū fuit: si ergo à Iudice finis, ergo nō ab vtroque, nec erit locus prœuentioni, vt tua conclus. docebat. Ad q̄ accedere vī q̄ & ipse Fel. in probationē suę sniæ attulit sniam Bart. ī l. libellorū. ff. de accusat. loquētis de ,pijciente relū. Ad hanc obiectionē respōdentes dicimus, q̄ his nō obstātibus, verissima fuit nra conclus. & ad auctoritatem Bar. quæ videbatur illi aduersari, dicim⁹, q̄ nec Bart. loquat̄ ibi in casu præsentis nostræ con-

conclusionis. Nã(vt patet ad ſenſum.) Nos loquimur hic de ſortiendo forum, ita ꝙ hic criminoſus ſit ſubiectus vtriq; foro, & ꝙ detur locus præuentioni: cùm vtramq; iuriſdictionẽ offenderit: Bart. autem loquitur de pœna, qua veniet puniendus de iure cõmuni, vel municipali: & quod mirabilius eſt, ibidem Bar. ante relationem ſupradictę ſnĩę Petri, dixit, ꝙ ſi maior pęna ponit̃ in platea, q̃ alibi. Certè locus, vbi quis percutitur inſpicitur, ſtatim ſubintulit dictam Petri ſententiã infraſcriptis pręciſis vtens ipſe verbis, videlicet. Certè mihi non vr̃ hoc eſſe verum. Nam in homicidio inſpicimus locũ, vbi quis pcutitur, quia ex actu percutiendi quis punitur, ex quo ſequitur poſtea mors: dicitur.n.† homicidiũ a cede, ſeu a cedendo, vt in l. ita vulneratus. ff. ad l. Aquil. Ideo inſpicitur locus, vbi quis percutiẽ. hæc Bart. q̃ ibidem ſubdidit dicens, ſed in quæſtione propoſita debemus aduertere ad verba ſtatuti.† Aut.n. ſtatutum punit ſagittantem, dicendo, ſi quis ſagittauerit contra aliquem puniatur in tantum. & eſſet verum dictum Petri, quia actus ſagittandi fuit factus in loco, vbi erat percutiens, ſcilicet in platea: ideo ille locus inſpicitur: ſi verò ſtatutum punit percutientem, quia dicit, ſi quis percuſſerit, punietur in tantum: tunc actus percutiendi fit extra plateam, licet ſagittatio fiat in platea, ideo ille actus debet inſpici, vbi quis percutitur, ibi punietur. Puto tamen, quòd de cautela

26

17

ſit, quòd vtroque caſu, vterq; locus inferatur. Hæc omnia verba protulit, vbi ſupra Bart. Ex quibus colligimus duo. Primũ quorum eſt, ꝙ ipſe Bart. loquatur de loco inferendo in inquiſitione faciendo. Secundum eſt, ꝙ loquatur de pœna ſtatuta diuerſa in diuerſis territorijs ratione loci principij, & finis criminis perpetrati; quorum neutrum conſideratum fuit a nobis in caſu præſentis concluſionis: non primum, quia non agimus de titulo inquiſitionis deſcribẽdo, ſed benè de iuriſdictione acquiſita per Iudices ratione principij, vel finis, ſeu conſummationis criminis perpetrati. Non ſecundum: quoniam non loquimur de pœna ſtatuta ſpecialiter contra committentes tale crimẽ, ſed de iuriſdictione adepta ex trãſgreſſione præcepti Iudicis, & de acquiſitione iuriſdictionis per Iudicem territorij criminis perpetrati tam reſpectu principij ipſius, quàm eius finis. Quapropter ex hic allatis patuit Bartolum nihil docuiſſe contra noſtram concluſionem: cùm a diuerſis fieri nõ poſſit illatio iuribus vulgarib. & caſus in præſenti noſtra cõcluſione propoſitus a caſu ꝓpoſito ibi a Bart. diſtet toto Cęlo. Nec in hoc Domin⁹ Felin. (alioquin eruditiſſimus Canoniſta) erit aliquo pacto redarguendo, quoniam eo ipſo, quòd in ſui fauorem citauit dictam Bart. ſententiam patet, & ipſum non loquutum fuiſſe in terminis noſtræ concluſionis, ſed in terminis, in quibus & Bart. loquutus fuerat, vtendo illa diſtinctione

ne aſſerensque, quòd ſi ſtatutum, vel ius commune loqueretur de ſagittante ſolum, tunc in talē pœnam ſolum ſagittans incideret: ſed ſi loquerentur de percutiēte, tunc ſolum talem pœnam incurreret percutiens: de quo modo non quærimus: ſed ſolum de qualitate iuriſdictionis Iudicis vtriuſque loci. De quo ibi nec verbum quidem Bartolus protulit: ſed nec & ipſe Felinus, cùm ibi ambo loquantur de pœna talibus infligenda a Iudice in genere. Nos autem loquimur, vti diximus ſupra, de iuriſdictione acquiſita a diuerſis Iudicibus virtute criminis inchoati in vno territorio, & completi in alio territorio. Poterit & ſecundò reſponderi ſententiæ Bar. in d.l. libellorum, quòd alia etiam de cauſa nō ſolum dicemus ipſum Bart. non aduerſatum fuiſſe præſenti noſtrę concluſioni, at imo ſummopere ei fauiſſe: cùm in ſententia idem ipſe docuerit, q̄ in noſtra continetur concluſione. Nam etſi in l. quod ait lex. §. quod ait lex. ff. ad l. Iul. de adulter. dixerit, q̄ quan-
18 do † principium, & finis alicuius operis ſit prohibitus ſemper reſpiciatur finis, vt puniatur iuxta pœnam taxatam contra eum, qui illum actum perficiet, reſpiciēdo pęnam inflictā pro actus initio: ſed ſi principiū actus eſt licitum, etſi finis in ſui natura cōſideratus ſit prohibitus, tñ ſtante principio ipſius actus licito, nō veniet act⁹ ille conſumatus puniendus, & licet in d.l. libellorū. ff. de accuſat. videatur ipſe Bart. a ſua ſnīa diſcrepare: cum ibi docuerit ea, quæ paulò antè retulimus. Tamen re vera in d. §. q̄ ait. loquutus fuit de actu, ſeu opere conſumato in vnomet territorio, & non in diuerſis: ſed in caſu quando principiū, & cauſa actus, ſeu operis eſt licita. in d. autem l. libellorū. loquutus fuit de actu prohibito tā rōne principij, q̄ finis ipſius actus ſeu operis: & ideo ſubdidit, quòd talis criminoſus veniat puniēdus pœna impoſita ſecūdum qualitatem, ſeu circunſtantiam, quę affuit in conſumatione ipſius actus prohibiti: & ſic graui⁹, vel leuius, iuxta pœnam taxatā contra eum, qui talem actum perfecerit in tali loco. Indè conſequens ſit, q̄ cū ſimus in diuerſis foris, ſ. reſpectu territorij diuerſi, rōne principij, & rōne finis, tunc cū reus efficiat in vtroque foro; & vtrumq; offenderit: ideo priuabit immunitate Eccleſiæ cum ipſam offenderit, ſi
19 in ipſa † exiſtens iaculaſſet lanceam extra eam: & aliquem conſultò occidiſſet eò, quòd probabiliter videbitur ipſum ī fraudem & ſub ſpe immunitatis Eccleſiaſticæ iaculaſſe. Ad quod accedit: quoniam ſi comparauerimus huiuſmodi actus principium cum fine ipſius, patebit, quòd potior erit actus principij (cùm ſine ipſo, crimen non poſſit conſumari, vt apertiſſimis rationibus ſupra docuimus) eò magis, quòd dicta ſententia cedet in fauorem & reuerentiam Eccleſijs omni iure debitā, & q̄ hoc ſit veriſſimum, probatur (vltra q̄ plurima allata in probationem ſextæ limi-

limitationis conclusionis vnicæ tract. nostri de immu. Eccle. Vbi vide) per arg. in c. fin. extr. de immu. Eccle. Nec non & constitutione Gregorij Quartidecimi excludentis omnes voluntarios homicidas † in sua speciali Constitutione sub titu. de immunitate Ecclesię in anno 1591. incip. Cùm aliàs nonnulli.

20

21 Secunda cõclusio, iaculans † sagittam, vel quid simile, dum existit in loco exempto, vel in vno territorio, vt percutiat aliquem non exemptum, vel existentem in alio territorio, si talem non percusserit, veniret solùm puniendus à Iudice territorij illius, in quo ipse erat, dum iacularet sagittã, vel quid simile. Hęc conclusio probatur ijsdem auctoritatibus, quibus probauimus præcedentem: Cùm omnes Doctores ibi recensiti docuerint spectare ad Iudicem loci, in quo fit iaculatio, punire iaculantes ratione maleficij ibi principaliter inchoati, etsi subdiderint, ad Iudicem territorij, in quo fuit ipsum consumatum, & intentio habuit suum effectum, pertinere punire malefactorem respectu ipsius maleficij consumationis: ac per cõsequens tacitè falli fuerunt ipsum reũ (arguendo à contrario sensu) non fore puniendum à Iudice illius territorij, in quo etsi maleficium intentatum fuerat habere suũ effectum, tamen contigit ibi nõ perfici. & ratio rationum potissima est, cũ nulla iniuria actu ipso consumato fuerit dictus Iudex affectus: Addimus quoque à Iudice loci, in quo stabat ipse iaculans fore puniẽdum, iuxta regulas traditas in conclusionibus, ampliationibus, & limitationibus ipsarum in tract. extensionum in quęstione de conatu, seu effectu puniendi, seu de extensione legum pœnalium loquentium de actu consumato facienda ad puniendum conatum, seu affectum; Videatur ergo ibi, vbi hanc difficillimam quæstionem absoluimus Deo Optimo Maximo duce, per quę interceſſionẽ Beatissimę Deiparæ Virginis Mariæ, atque Sanctissimi Patriarchæ nostri Benedicti.

Tertia, & vltima conclusio, maleficium aliquod committentem in confinibus duorum Dominiorum, seu territoriorum separato-

22 rum, † Iudex vterque dictorum confinium poterit punire, & in talis criminosi punitione insimul concurrere, & datur vtrique locus præuentioni: Quapropter ille erit Iudex competens, coram quo prius fuerit lis cõtestata: sed si ambo eodem tempore concurrerent, deberent insimul conuenire in iudicio decernendo, ne confusio iudiciorum fieret: cùm ille videatur in vtroque territorio maleficium perpetrasse: & in neutro eorum reperitur causa maioris iurisdictionis in ipsum maleficum acquisita respectu huiusmodi criminis admissi. Hæc conclusio probatur duplici medio. Primò enim per arg. in l. arbor. in principio. ff. Communi diuidundo. Vbi hæc ad verbum habentur,

23 videlicet. [Arbor, † quæ in confinio

finiò nata eſt, item lapis, qui per vtrumq; fundum extenditur, quādiu cohæret fundo, regione cuiuſque ſunt: nec in communi diuidundo iudicium veniunt, ſed cùm aut lapis exemptus, aut arbor eruta, vel ſucciſa eſt, communis pro diuiſo ſit, & venit in communi diuidundo iudicium. Nam quod erat finitis partibus rurſus cōfunditur. Quare duabus maſſis duorum Dominiorum conflatis, tota maſſa communis eſt; etiam ſi aliquid ex prima ſpecie ſeparatum maneat, ita arbor & lapis ſeparatus à fundo confundit ius Dominij.] hæc ibi. Diximus probari noſtram hanc concluſionem per argu. in dicta l. Arbor. quia apertiſſimè adeſt facultas indè arguēdi ab identitate rationis. Probatur & ſecundò præſens concluſio Doctorum auctoritate (vltra citatos ſupra in probationem primæ concluſionis) cùm & hoc ipſum expreſſiùs docuerint & infraſcripti alij Doctores. Nam hoc docuit Bal. poſt alios Doctores. in l. Iuriſperitos. §. cum oriundus. ff. de excuſat. tut. quem citat & ſequitur Ioannes And. in addit. Spec. tit. de compet. Iudicis aditione. §. 1. verſic. ſed pone aliquis conuenitur. dicens hoc ipſum cōmuniter teneri. Idem docuit Bar. in dicto §. cùm oriundus. nu. 2. & Dynus in l. pupillus. §. 1. ff. de verb. ſignif.

Et hæc eſt mea ſnīa deciſiua.

Ego D. Alphonſus Villagut à Neapoli Abbas Congreg. Caſſinenſis. V. I. P.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium ſi contractum ſit inter duos in aliena Diœceſi, & ſit aliqua ſuſpitio, quid erit agendum.*
2 *Concilij Tridentini verba in materia contrahendi matrimonium declarantur.*
3 *Taciti & expreſſi eadem eſt virtus.*
4 *Conſenſus tacitus proprij Sacerdotis dat robur abſolutioni ſacramentali impenſæ a Sacerdote non ordinario, nec expreſsè delegato, ſine quo tamen conſenſu abſolutio eſſet nulla, & quare.*
5 *Clauſula in fine, vel mēdio alicuius diſpoſitionis quomodo ſit intelligenda.*
6 *Verba præcedentia interpretantur ſequentia obſcura in quacunq; diſpoſitione.*
7 *Clauſula poſita in medio, etiam ſi ſit poſita per verba præteriti temporis, refertur ad ſequentia, & præcedentia.*
8 *Alienigenis quando ſit cōcedendum contrahere matrimonium, & quis dicatur Parochus eorum.*

De matrimonio contracto in Diœceſis aliena, an & quando validum ſit.

THEMA.

Quidam adoleſcens Hiſpanus nobiliſſimus habitans Mediolani volens

lens contrahere matrimonium cum quadam matrona nobiliſſima Hiſpana, eam nauigio fecit venire ex Hiſpania vſque ad Ianuæ ciuitatẽ, vt ibi eam in ſponſam duceret, & matrimonium ibi conſummaret, & poſt conſummationem matrimonij duceret in domum ſuam, quæ in Mediolanenſi Diœceſi erat: fuit rogatus Archiepiſcopus Ianuenſis, vt permitteret huiuſmodi matrimonium ibi contrahi, non obſtãte, quòd dictus Nobilis ante ſuum diſceſſum a Mediolano non exquiſiuiſſet facultatem Ianuæ celebrandi huiuſmodi matrimonium, nec dicta Matrona ante diſceſſum ex Hiſpania ab Epiſcopo, vel a Parocho ſuæ habitationis. Reſpondebat Archiepiſcopus Ianuenſis Doctiſſimus, quòd etſi Archiepiſcopus Mediolanenſis eſſet ſibi familiariſſimus, tamẽ ſibi obſtaret decretum Sacri Concil. Trid. in ſeſſ. 24. de reformatione, c. 1. §. quod ſi quis Parochus. Vbi hæc præciſa verba habentur, videlicet. [Quòd ſi quis Parochus, vel alius Sacerdos, ſiue regularis, ſiue ſecularis ſit, etiam ſi id ſibi ex priuilegio, vel immemorabili conſuetudine licere contendat alterius Parochiæ ſponſum ſine illorum Parochiæ licentia matrimonio coniungere, aut benedicere auſus fuerit, ipſo iure tãdiu ſuſpenſus maneat, quamdiu ab Ordinario eius Parochi, qui matrimonio intereſſe debebat, ſeu a quo benedictio ſuſcipienda erat abſoluatur.] hæc ibi. Necnon obſtare videbatur aliud decretum Sacri Conc. Tridẽtini in ſeſſ. 24. de reformatione c. 7. §. Parochis, vbi fuit præceptum Parochis ne matrimonio vagantium interſint, niſi prius diligentem inquiſitionem fecerint, & re ad Ordinariũ delata, ab eo licentiam id faciendi obtinuerint.] hæc ibi.

Quæritur modò, An dictus Archiepiſcopus Ianuenſis ſine violatione dictorum decretorum Sacri Concilij Tridentini potuerit per ſe, vel per Parochum illius Parochiæ, vbi pro tunc habitaſſent dicti Nobiles intereſſe celebrationi eorum matrimonij.

DECISIO XXXIII.

BREVITER reſpondentes dicimus ipſum Archiepiſcopũ Ianuenſem per ſe, vel per curatũ illius Parochiæ, vbi tunc dicti Nobiles incolatum faciebant poſſe de iure intereſſe celebrationi dicti matrimonij ſtãte huiuſmodi familiaritate cum Archiepiſcopo Mediolanenſi, & ratihabitione, ſiue (& melius) conſenſu tacito illius de præſenti rationabiliter præſumpto. Cùm præſenti noſtræ deciſioni obſtare minimè poſſint ſupra recenſitæ auctoritates Sacri Concilij Tridentini, vt ſtatim probabimus.

Non enim obſtat primò verba dicti Sacri Concilij in d. c. 1. ſupra

Digitized by Goo

relata, cum ipſis vſum fuerit poſt relationem aliorum verborũ ibidem inſertorum in §. qui aliter, vbi infra præciſa verba habeãtur, videlicet. [Qui aliter, quam præſente Parocho, vel alio Sacerdote de ipſius Parochi, ſeu Ordinarij licentia, & duobus, vel tribus teſtibus, matrimonium contrahere attentabunt, eos Sancta Synodus
2 † ad ſic contrahendũ omnino inhabiles reddidit, & huiuſmodi contractus irritos, & nullos eſſe decernit, prout præſenti decreto irritos facit, & annullat.] Hęc ibi. Ex quibus elicitur apertiſſimè dicta ſequentia verba in eodem c. 1. §. quòd ſi quis Parochus. intelligenda fore de illis, qui ſine licentia proprij Parochi, aut ordinarij audent intereſſe celebrationi matrimoniorum, nõ autem de his, qui cum ipſa licentia interſunt. At cùm affuerit dicto Domino Archiepiſcopo Ianuenſi dicta licentia, etſi tacita, & non expreſ
3 ſa, & regula ſit, quòd taciti, † & expreſſi eadem ſit virtus, vt in l. Cùm quid. ff. de rebus cred. ſi certet. & in alijs vulgaribus iuribus. cùm ergo ſupponatur tacita licentia propter familiaritatem ipſorum Archiepiſcoporum inſimul. Indè omnino ſequetur, quòd habenda ſit de iure illa pro expreſſa quo ad validitatẽ contractus matrimonij, cum primò eadem licentia habita de præſenti roboret ſacramentum pœnitentiæ mi-
4 niſtratum † ab eo, qui non habet ordinariam, vel delegatam iuriſdictionem in perſona confitentis ſua peccata, cùm aliàs ſacramentum pœnitentiæ eſſet nullum, ſi collatum fuiſſet a non habente ordinariam, vel delegatam iuriſdictionem, vt ipſummet ſacroſanctum decreuit Cõcilium Tridentinum in ſeſſ. 14. de reformatione c. 7. & in ſeſſ. 23. de reformatione. c. 15. cùm de eſſentia ipſius requiratur de iure Diuino in miniſtro vtraque clauis, & non ſolum ordinis Sacerdotalis, verumetiam copulatiuè & clauis iuriſdictionis in pęnitentem. Attamen infraſcripti Doctores eruditiſſimi docuerunt expreſsè, quòd ſacramẽtum pœnitentiæ alicui collatũ ab *alio* Parocho, quàm a proprio, virtute conſenſus taciti, ſeu interpretatiui proprij Parochi, vel a fortiori, proprij Epiſcopi, qui haberetur ab ipſo miniſtro, nec ordinario, nec delegato tẽpore adminiſtrationis dicti Sacramenti robur, & virtutem tradat abſolutioni per ipſum impenſæ, ita quòd taliter collatum Sacramentum ſortiatur ſuum effectum, ſicut collatum a miniſtro ordinario, vel delegata fungente poteſtate. Doctores ergo inter quos hoc dixerunt ſunt, videlicet Dominicus a Soto in 4. ſent. diſt. 18. quæſt. 1. Syluеſter in verſ. confeſſor primo. §. 6. particula 8. Gabriel Biel in 4. ſent. diſt. 18. q. 1. & reliqui Theologi in quarto ſententiarum, cum hæc propoſitio fuerit communiter ab omnibus recepta tãquam veriſſima, & nouiſſimus omnium idipſum docuit quoque Nauarrus in ſuo Manuali cap. 9. ſub titu. quãdo ſit reiteranda confeſſio. nu. 5. poſt Sacrum Concilium Tridentinum.

Ad

Ad hoc ipsum probandum, & eliciendum ex dictis Concilij Triden. verbis summoperè deseruit, & secundò vulgatissima illa regula a Doctoribus communiter recepta: in qua habetur, quòd clau-
5 sula † in fine, vel in medio alicuius dispositionis sit semper intelligenda secundum capitula, seu clausulas in principio dispositionis positas, quando si fieret huiusmodi relatio ad illa capitula, vel clausulas nõ induceretur aliquod absurdum exorbitans a iure com- 8 muni, prout docuit Aret. per multa. in l. scriptura. §. hanc scripturam. ff. de legat. 1. Tertio nostræ interpretationi fauet verissima regula, in qua habetur, quòd præce-
6 dentia † verba posita in quacunque dispositione, limitant verba sequentia obscura adeo, quòd & ipsa videantur repetita. vt quamplurimi Doctores docuerunt, inter quos est Guido Papa in sua breui, & eleganti decisione 485. incip. Si in aliqua dispositione, num. 2. vers. & facit pro hoc. & in huius regulæ fauorem facit text. in l. si ita institutus. §. Grisogonus. cum ibi not. per Bart. ff. de verbor. obligat. & dictus §. hanc scripturam. & ibi etiam per Bart. cuius sententiam reassumens Aretinus vbi supra, col. 2. not. vlt. dixit valde singulariter, quòd clau-
7 sula † posita in medio, etiam si sit apposita per verba præteriti temporis, refertur ad sequentia, & precedentia, de quo etiam ibidẽ per Bart. & alios plenè. Et hæc allata pauca de multis sufficiant in responsionem ad auctoritatem Sacri Concilij Tridentini in dicta sess. 24. de reformatione, cap. 1. §. quòd si Parochus.

Nec obstat præsenti nostrę decisioni decretum eiusdem Sacri Concilij Tridentini in sess. 24. de reformatione c. 7. §. Parochis. Cũ ipsum declarauerit sacra Congregatio Illustrissimorum Cardinalium interpretandi ipsum habentium facultatem his verbis vtẽs, videlicet. [Quando matrimoniũ contrahitur inter duos alienigenas, † & a paruo tempore in Parochia habitantes, qui tamen sunt cogniti, quòd non sint de comprehensis inter vagabũdos, proprius eorum Parochus esse intelligitur, in cuius Parochia contrahentes habitant, tempore quo matrimonium contrahunt.] hæc ibi ad verbum. Ex quibus apertissimè elicitur veritas nostræ decisionis, cũ ambo contrahere volentes peroptimè sint noti, & sit notissimũ eos non esse vinculo alio matrimonij innodatos.

Et hæc est mea sententia decisiua.

Ego D. Alphonsus Villagut à Neapoli, Abbas Congregationis Cassinensis. V. I. P.

SVMMARIVM.

1 *Milites Melitenses, vulgo dicti de Malta, quod connumerentur inter personas Ecclesiasticas.*

2 *Verberantem Militem Melitensem, an incidat in Canonem si quis suadente diabolo. & nu. 4.*

3 Illa-

Digitized by Google

3 *Illatio non fit ex diuersis.*
5 *Milites Melitenses in eorum professione emittunt tria vota essentialia Religionis sub Sancto Augustino.*
6 *Religiosus vt quis proprie dicatur, ad hoc vt gaudeat priuilegio fori, & personæ, quid sufficiat.*
7 *Percutientes Monachos, & conuersos cuiusuis Religionis approbatæ, incidit in sententiam excommunicationis.*
8 *Monachorũ appellatione venit quilibet professus Religionis cuiusuis approbatæ.*

Vtrum verberans militem Hierosolymitanum quendam vulgo dictum, Cauallier di Malta, sit æquè excommunicatus vti verberans clericum.

DECISIO XXXIIII.

VM præsens quæstio sit quotidiana, & pauci ex Doctoribus expresè nos docuerint qd de ea sit iudicandum, cùm isti videantur merè laici: iccirco arguemus primò in fauorem partis negatiuæ, dicendo, quòd primò videatur dicendum, quòd dictus verberans non sit excommunicatus subscriptis fundamentis non spernendis.

Fundamentum primum in fauorem partis negatiuæ est, quoniam etsi Miles, seu Eques hic connumeretur à Doctoribus inter personas Ecclesiasticas, eo q̃ 1 professus † fuerit regulam Diui Augustini: promittendo castitatem, paupertatem, & obedientiam, possideatque beneficia Ecclesiastica in Commendam, habeatque vsum, vel vsumfructum ipsorum beneficiorum, quod non vtiq; competit laicis, & gaudeat, priuilegio fori: prout reliqui clerici: Tamen non videtur gaudere priuilegio personę, sicut clerici, aliæque personæ Ecclesiasticæ, quæ nominatim enumeratæ reperiuntur in Sacro Pontificio iure communi, vt ex contextu verborum contentorum in c. si quis suadente. 14.q.17. & in c. Monachi. extra de sent. excommunicationis. Quapropter videtur primò dictum verberantem † non 2 incidisse in excõmunicationem: à iure communi latam in dictis iuribus contra inijcentes manus violentas in clericos, & personas Ecclesiasticas ibi specialiter recensitas: cùm simus in odiosis, ac pœnalibus, in quibus fieri debet stricta interpretatio, vt in c. in pœnis. & in c. odia. de regul. iur. in sexto, eò magis, quòd excommunicatio ipsa sit maxima pœnarum omnium Ecclesiasticarum: indè ergo sequi videtur dictos pœnales Canones non extendendos fore ad percutientes dictos milites. Ad quod accedit regula illa vulga-

Digitized by Google

vulgatissimà, in qua dicitur, non
3 fore faciendam illationem † à diuersis. Diuersitas verò per se patere videtur: quoniam ipsi clerici immediatè sunt cultus Diuini obsequio mancipati: ipsi verò Equites addicti exercitio armorũ, & vacant bellis, etsi contra infideles, ac inimicos Crucis Christi Iesù Domini nostri: & sic Clerici sunt assumpti in sortem Domini: non autem huiusmodi Milites.

Nec obstare videtur, quod docuit Glo. in c. quisquis. 17. q. 4. in verſ. Ecclesiasticis; quam sequitur Syluester in sua summa. verſic. Ecclesia primò. §. 5. partic. 6. in verſ. Tertiò templarij, & Sanctus Antoninus in sua maiori summa, par. 3. cap. 24. in §. tertiò notandum. Non enim obstant dictæ auctoritates, cùm nulli iuris decisioni adhærere videantur: & iura citata per dictam Glo. ad probãdam suam sententiam nullam penitùs faciant mentionem de ipsis Militibus, vt prima fronte videri poterit illa apertis oculis perlegenti. Quapropter eius fundamento ad nihilum redacto, sequi videtur, vt & eiusdem sententia corruat. Nec videtur auctoritatem Sancti Antonini (vt Doctor est) etsi sit maxima: sufficere ad declarandum aliquem incidisse in excommunicationem ipso facto, non declaratum aliquo Canone excommunicatum. Ad quod videtur accedere, quòd ipsemet Sanctus Antoninus in sua summula nuncupata defecerunt. etsi recensuerit gaudentes priuilegio
4 personæ, nominando varias species personarũ Ecclesiasticarum, non tamen connumerauit dictos Milites inter personas Ecclesiasticas, sed solùm expressas nominatim in supra citatis iuribus à dicta glosa, vt sunt clerici seculares, & regulares, Nouitij, conuersi, & oblati, qui se, & sua cum alteratione habitus tradidissent alicui Monasterio. Idem docuit Caietanus in sua summula. ĩ verſ. excommunicatio, capitulo decimo. in verſ. nota septimò. dicens à iure alijs non fuisse indultum huiusmodi priuilegium personę, nisi supradictis nominatim expressis. Idem videtur docuisse Candelabrum aureum in titu. de excommunicatione. Idem Nauarrus in suo Manuali cap. 27. nume. 79. verſ. octauò per Monachum, & expressè docuit Card. Zabar. quẽ citauit, ac sequutus fuit Marianus Socinus in c. 1. declaratione decimaseptima. extra de foro compet.

His, & similibus tamen de iure non obstantib. assueramus, ac firmissimè tenemus verberãtem vel occidentem † (non in casu necessarię defensionis cum moderamine inculpatæ tutelæ, nec in alijs casibus, in quibus verberantes clericos non incidunt in excommunicationẽ de quibus passim, & communiter loquuntur Doctores) Equitem seu Militem Melitensem aliàs nuncupatum, Hierosolymitanum, incidere in excommunicationem latam contra percutientes clericos in supra citatis iuribus. cum verè sint regulares.

laresperſonæ profitẽtes regulam Diui Auguſtini, & emittant non ſolum tria, imò & quatuor vota, prout apertiſſimè elicitur ex conſtitutionibus eorum approbatis à quamplurimis Summis Pontificibus, in quibus ipſi Summi Põtifices ſemper eos appellant perſonas Eccleſiaſticas & regulares, prout in ſpecie continetur in Bulla Pij Quarti, & quamplurimorum aliorum Summorum Pontificum: Nec non (vti diximus) ipſi Domini † Equites in eorũ profeſſione emittant tria illa vota eſſentialia, videlicet, Votum caſtitatis, paupertatis, & obedientiç: prout omnes regulares Religionis approbatæ: & vltra hæc tria emittunt votum defendendi proprio enſe omnes Chriſtianos ab infidelibus, etiam cum periculo propriæ vitæ, prout latiſſimè, & expreſſiſſimè habetur in capitulo ſecundo Conſtitutionum ipſius Religionis dictorum Equitũ: & quòd emiſerint votum paupertatis apertiſſimè colligitur ex eorũ Conſtitutione ſub rubrica: [*Che i fratelli non alienino i beni in qual ſi voglia modo per eſſi acquiſtati.*] Quamuis ipſis tradita fuerit facultas recipiendi de vſufructu bonorum quomodolibet per eos acquiſitorum, à dictis eorum cõſtitutionibus: Tamen ipſorũ alienatio fuit ibidem eis prohibita: & de ipſis diſponendi facultas fuit reſeruata Magno eorum Magiſtro, & Capitulo generali ipſorum Equitum: prout cõtingit fieri in omnibus Religionibus approbatis, etſi alijs regularibus nõ concedatur communiter vſusfructus ita in generali, vt experientia rerum magiſtra ſemper docuit. Nec præſenti noſtræ deciſioni de iure obſtare poſſunt quę diximus in fauorem partis negatiuæ, citantes ad probandum contrarium ſupradicta iura, in quibus expreſſa mentio de ipſis Hieroſolimitanis militibus nulla fuit habita: quoniam etſi ad ſimplicem verbi ſonitum, & litterę corticem ibi ipſi non continentur: benè tamen idipſum colligitur ex mente & ſententia dictorum iurium: cùm ratio dicti priuilegij perſonalis ibi indulti per Romanos Põtifices æquè habeat locum in perſonis ipſorum Equitum: cùm, vt quis dicatur propriè Religioſus, & poſſit gaudere † priuilegio fori & perſonæ, ſufficiat, quòd aſſumpſerit habitum alicuius ex Religionibus approbatis à Summo Pontifice, & tempore decreto ab Eccleſia ipſam Religionem profiteatur, promittendo illa tria vota eſſentialia, videlicet, Votum caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ, prout colligitur ex text. in c. cùm ad Monaſterium. extra de ſtatu Monach. & in c. vnico. de voto, in ſexto. Cùm ergo ipſi Milites dicta tria vota emittant in regula approbata, nõ animaduertere poſſumus quare non debeant ſentire commodum hoc, ſcilicet frui priuilegio perſonæ, ſicut reliqui Regulares, cũ vera dari non poſſit de iure ratio differentiæ eſſentialis. Ad hoc quoque facit text. in c. Parochianos. ext. de ſententia excommunicationis

Digitized by Google

nicationis, in quo expresse declarantur incurrere excommunicationis sententiam omnes percu-
7 tientes Monachos, aut conuersos cuiuscunque Religionis approbatę: si ergo conuersi gaudent priuilegio huiusmodi personali, solum quia illa tria vota essentialia emittunt, quanto magis dicendũ erit ipsos dominos Equites frui huiusmodi priuilegio, cùm solemne emittẽtes Religionis suæ professionis votum, vltra votum castitatis, obedientiæ, & paupertatis addunt & quartum (vti diximus) scilicet votum proprio ense oppugnandi infideles in defensionem fidei Catholicę, & obsequium infirmorum hospitalis eorundem? vt latius habetur in ipsorum Constitutionibus. Nouissimè ad hoc ipsum probandum videtur summopere deseruire quod docuit Nauarrus vbi supra, qui consultò credendus erit ibi vsum fuisse illis verbis generalibus dicens, ꝙ incidat in excommunicationem is, qui percuteret Monachum: subdẽs, quòd in hac materia Mo-
8 nachorum † appellatione veniret quilibet Religiosus professus Religionis approbatæ. vt in c. cum illorum. ext. de sent. excommunicationis, & ꝙ percutiẽs cõuersos alicuius Religionis approbatę sit excõmunicatus, vt docuerat text. in c. de monialibus. ext. de sententia excommunicationis.

Ex his ergo hic allatis apertissimè fuit probata nostræ sententiæ veritas, ex quibus apertissimè quoque colligitur responsio ad allata in contrarium. Quapropter concludendo asseueramus, percutiẽtes milites Hierosolymitanos, aliàs vulgo dicti *Cauallier di Malta*, incidere in excommunicationem latam in c. si quis suadente. 14. quæst. 17.

Et hæc est mea sententia decisiua.

Ego D. Alphonsus Villagut à Neapoli Abbas Congregationis Cassinensis. V.I.P.

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata in causa matrimoniali, quare non transeat in rem iudicatam post decem dies, licet ab ipsa non fuisset appellatum.*
2 *Sententia lata pro marito agẽte contra vxorem ad id, quod verè sibi debebatur, & muliere ad repellendum maritum opponente aliquã exceptionem retractabitur etiam sine appellatione, & quare.*
3 *Matrimonij vinculum indissolubile, quando fuerit institutum.*
4 *Coniugum alter petens, & obtinens diuortium quo ad thorum propter alterius adulterium. si & ipse adulteretur, compelletur redire ad iam separatum coniugem, & quare.*
5 *Res qualibet de facili ad naturam suam reddit, & quare.*
6 *Vir & vxor quoad vinculum inciursum per eos ex eorum matrimonio ad paria iudicantur.*
7 *Crimina mutua compensatione tolluntur.*

THE-

Digitized by Google

THEMA.

Vtrum ſententia lata in cauſa matrimoniali tranſeat in rem iudicatam, ſi ab ea appellatum non fuerit intra decem dies a iure ſtatutos ad appellandum.

DECISIO XXXV.

BREVISSIMO ſermonis periodo hanc quæſtionem decidendo conſtituemus vnicã concluſionem, cui ſubnectemus vnicam ampliationem.

Concluſio ergo vnica ſit hæc. Sententia lata in cauſa matrimo
1 niali † non tranſibit in rem iudicatã etiã ſi ab ipſa non fuiſſet appellatum infra decennium ſtatutum per text. in c. quoad conſultationem. ext. de ſent. & re iudicata. quo iure non obſtante ipſa ſententia reuocabitur, quandocunque legitimè conſtabit de errore, vel iniuſtitia eius. Hæc concluſio probatur triplici medio. Primò enim per text. apertiſſimum in c. lator, in c. tenor, & in c. conſanguinei. ext. de ſententia, & re iudic. & per omnia iura in diuerſis caſibus decidentia ſententias circa illos latas non fore approbabiles conſenſu partium, de quibus latiſſimè habetur' ſermo plurib̃us in locis a Doctoribus. Idipſum probatur per text. aureum in l. ſi ſponſus. §. ſi vxor. ff. de donat. inter vir. & vxo. vbi habetur,
2 quòd ſi maritus † egit contra vxorem, ad id, quod ipſi marito verè debebatur, & mulier ad repellendum maritum oppoſuit aliquam exceptionem, in tali caſu abſque appellatione huiuſmodi ſententia poterit retractari, veluti in fraudem legis latæ. Probatur & ſecundò præſens concluſio Doctorum auctoritate. Nam ex Canoniſtis infraſcripti ſe ſubſcripſerũt præſenti concluſioni, videlicet Glo. dictorum iurium in citatis iuribus, & alijs ibidem communiter, Ioannes Brunellus in tract. de ſponſal. & matrimonio concluſione 35. fol. 184. Pan. in c. 1. col. 2. ext. vt lite non conteſtata, & ex iuriſtis Glo. in l. 3. §. pemult. verſ. agatur. ff. de iureiur. Franciſcus Curtius iunior in conſi. 170. num. 27. & Horatius Mandoſius in ſua additione ad conſiliũ Lud. Rom. 357. in verſ. quòd ſic. littera A. dicentes hanc eſſe communem Doctorum opinionem. Idem docuit Laurentius Kirchouius in ſuo tract. commun. opinio. verſic. ſententia lata in cauſa matrimoniali Marantha in ſuo ſpeculo. Matheus de Afflictis in deciſ. 151. nu. 5. Idem docuit Bart. in d. l. ſi ſponſus. dicens illum textum ad hoc ipſum probandum eſſe aureũ propter fraudes, quæ quotidiè fiũt. Probatur & tertiò hac ratione.

nē : Cùm causa matrimonialis
sit causa de Sacramento matri-
3 monij, † quod institutum fuit ab
ipso Deo Omnipotente antè na-
turam corruptam, vt in libro Ge-
nesis. cap. 2. in fi. ac per cōsequens
concurrentibus in ipsius contra-
ctu omnibus essentialibus, quę de
iure Diuino & Pontificio requi-
runtur, sit ipsū per homines (quo
ad vinculum) indissolubile, non
solùm humano iure, verùm etiam
Diuino. Indè apertissimè sequi-
tur coniuges post ritè cōtractum
matrimonium non posse renun-
ciare iuri suo indè sibi inuicem
acquisito, vt aliorum coniugio se
copulent: iuxta Domini nostri Ie
su Christi sententiam in Euange-
lio apud Mattheum c. 19. (quod
& confirmauit Sacrum Conciliū
Trid. in sessione vigesimaquarta.
cap. primo incip. matrimonium)
[Quos Deus coniunxit, homo nō
separet.] Quapropter emicuit ve
ritas nostrę conclusionis, eò quòd
per mutuum consensum expres-
sum ipsorum coniugum matrimo
nium ritè celebratum (quo ad vin
culum) dissolui non possit: si ergo
non poterit dissolui per mutuum
consensum expressum, multò mi- 5
nus per consensum tacitum, qui
resultaret ex non appellando ab
ipsa sententia infra decennium
ratione iam allata.

Amplia singulariter allata in
dicta conclusione dicendo in tan
tum ipsam de iure veram esse, q̄
si post sententiā separationis ma-
trimonij quo ad Thorum, Mari-
tus, (ad cuius instantiam senten-
tia diuortij lata fuisset) commisis-
4 set adulterium † nam tunc vxori
volenti redire ad maritum & eius
thorum, ei non obstabit exceptio
rei iudicatæ. quæ viro competeret propter adulterium vxoris, & sequuti diuortij celebrati per Ecclesiam. Hæc ampliatio probatur vera duplici medio. Primò enim expressè auctoritate infrascriptorum Doctorum. Nam hoc ipsum docuerunt infrascripti, videlicet Host. in summa tit. de diuortijs. §. quot modis. nu. 9. versic. quid si sententia diuortij. Panormitanus in c. ex litteris: per illum textum. ext. de diuortijs. & licèt Glo. Innocentius in c. 1. de diuortijs. & gl. in c. Apostol⁹. 32. q. 7. & in c. fi. extra de adulter. dixerint, quòd huiusmodi mulier non tentet regressum iure actionis, obstante dicta sententia, sed officio Iudicis. Tamen post Alexan. de Neuo. Ioannes de Ana. & Anto. de Butr. & Felinus in dicto c. Iator. (quos citat & sequitur Ioannes Bruncllus vbi supra in limitatione tertia) dixerunt posse huiusmodi mulierem intentare actionem, & q̄ sit audienda. Probatur & secundò præsens ampliatio, & hac ratione, videlicet. Cùm res † de facili
5 ad naturam suam redeat, vt in l. si vnus §. pactus. ff. de pactis. indè elicitur veritas præsentis nostræ ampliationis cùm ex subsequenti mariti adulterio facta videtur compensatio inter eos, extinguēs commodum dictæ sententiæ: & maiora concurrant in fauorem dictæ mulieris, quæ vtique debebunt præualere rei iudicatæ: Nec obstare poterit nostrę ampliatio-

nis,

nis veritati, quòd in fauorem ma riti præceſſerint duo, videlicet adulterium vxoris,& diuortij celebrati ſententia lata legitimè in foro Eccleſiaſtico. Non enim hoc obſtat, quoniam cùm de iure vir
6 & vxor † ad paria iudicandi ſint,
7 & crimina † mutua pariq́ue compenſatione tollantur, vt in c. nihil. 32.q.6. & in c. pen. & vltimo. extra de adulter.& in c.ſignificaſti. in fine. extra de diuortijs : & in caſu hìc propoſito adeſt text. ſingularis,& ad verbum in c. fina. extra de diuortijs.vbi Alex. Tertius præcepit maritum redire ad vxorem ſuam, quæ per ſentẽtiam ratione adulterij perpetrati fuerat ſeparata à viro. pro eo quòd furtiuè celebrauerat nuptias cùm alia muliere, & ſic adulterium & ipſe commiſiſſet.

Et hæc eſt mea ſnía deciſiua.

Ego D. Alphonſus Villagut à Neapoli, Abbas Congregationis Caſſinenſis. V. I. P.

SVMMARIVM.

1 *Diœceſani de iure communi poſſunt ſuis in Conſtitutionibus taxare pœnas incurrendas à laicis adulteris, vel concubinarijs : & vltra eas, ipſos monitionibus præcedentibus excommunicare, etſi in ipſorum punitione detur locus præuentioni.*

2 *Pœna pecuniaria exacta à laicis adulteris hodie per Sacrum Concil. Trident. erit applicanda locis piis.*

3 *Epiſcopus vbi contra reos poterit exequi executione reali, aut perſonali, erit ei abſtinendum à ſententia excommunicationis.*

4 *Regno Neapolitano hodie vſu receptum eſt à multis Epiſcopis, quòd ipſi non puniant laicos in crimini-bus mixti fori, quo tamen iure ſit introductũ, ignoratur antè Pragmaticam. D. Peraſan Proregis dicti Regni æditam.*

De Poteſtate Diœceſani ſuper laicos in delictis.

THEMA.

Quidam Archiepiſcopus Genuenſis animaduertens quamplurima flagitioſa crimina concubinatus, & adulterij in dies, & ferè publicè laicos ſuæ Diœceſis perpetrare : Volens eos ſaltem timore pœnę eos compeſcere in ſua Synodali conſtitutione ab huiuſmodi criminibus abſtinere laicis quoque prȩcepit ſub pœna pecuniaria applicanda reparationi Cathedralis Eccleſiæ, monendo omnes ſe velle contra eos procedere pro huiuſmodi criminibus etiam ad carceris mancipationem, donec in iudicio Eccleſiaſtico conſtare de eorum innocentia, vel huiuſmodi maleficiorum perpetratione, cum dicantur fori mixti, in quibus datur locus prȩuentionis a Iudicibus factę.

Quęſitum

Digitized b

Quæsitum fuit, an de iure Archiepiscopus hoc potuisset facere, & postea laicos repertos fędatos huiusmodi maculis punire pœnis statutis.

DECISIO XXXVI.

BRevissimo sermonis periodo volentes propositam quæstionem absoluere, afferemꝰ duplicem conclusionem de iure communi verissimã, etsi illa in Regno nostro Neapolitano speciali Constitutione sit abrogata.

Prima cõclusio sit hæc. Firmissimè asseueramus, ꝙ de iure com
1 muni Diœcesani † poterũt in suis constitutionibus pęnas iniũgere concubinarijs, & adulteris, & eas exigere, eosq; post trinam monitionem excommunicare, alijsque pęnis plectere. Hæc cõclusio probatur triplici medio. Primo.n. auctoritate Sacri Cõcilij Tridentini in sess. 24. de reformatione, c. 8. vbi præcipitur Episcopis, vt ẽt ex officio procedentes post triná monitionem excommunicentur concubinarij, & adulteri, alijs pęnis contra tales inflictis a iure in suo robore permanentib. & in c. 1. ext. de offic. ordinarij proprio iure datur ijsdem facultas libera, adulteria inquirendi, vlciscendi, ac puniendi remotis omnibus impedimentis (etsi opus fuerit) inuocandi brachij secularis auxilium. vbi Panormitanꝰ inter alios Doctores docuit in numero tertio, versiculo adulteria, dicens, quòd huius criminis punitione datur locus præuentioni inter curiã Ecclesiasticam, & secularem, cũ sit crimen mixti fori, & pro ratione assignantes dicunt communiter: quia indè matrimonij Sacramentum in adulterio offenditur. Et quòd ibi Summus Pontifex loquatur de laicis adulteris, per se patet, cum nullum dubium ibi aliàs declarasset Papa si de clericis loqui voluisset ratione propriæ, & absolutæ eorum subiectionis fori Ecclesiastici, & ꝙ in subsidium dictarum pęnarum solutione possint adulteri etiã excommunicari. probatur per tex. in c. intelleximus. ext. de adulterijs, & ibi latissimè per Panor. & alios. Idem ex.c. ad isto die. 35. q. 6. colligitur.n. ex d.c. eadẽmet potestas concessa Episcopis: cùm ibi habeatur, ꝙ ipsi sub iuramẽto possint compellere laicos adulteros abiurare adulteras, & ibi per Doct. Inde apertissimè colligitur Episcopos posse de iure ꝓcedere contra laicos adulteros, & ipsos etiam punire alijs pœnis, quàm pœna excõmunicationis, nec requiri aliam monitionem, cùm de se sit crimen offendens vnum ex

gitized by Googl

ſeptem Sacramẽtis Eccleſię: ſicut & Iudex laicus potuiſſet laicum adulterum punire, ſi in procedendo contra laicum prænen iſſet Iudicem Eccleſiaſticũ: Idipſum & clarius cõfirmatur auctoritate ſacri Concilij Tridentini in ſeſſ. 25. de reformatione c. 3. vbi inter alia hæc præciſa verba habentur, videlicet. [In cauſis verò iudicialibus mãdatur omnibus Iudicib. Eccleſiaſticis cuiuſcunq; dignitatis exiſtant, vt quandocunque executio realis, vel perſonalis in qualibet parte iudicij propria auctoritate ab ipſis fieri poterit, abſtineant ſe tam in procedendo, q̃ in definiendo a cẽſuris Eccleſiaſticis, ſeu interdicto, ſed liceat eis (ſi expedire videbitur) in cauſis ciuilibus ad forum Eccleſiaſticũ quomodolibet pertinentibus cõtra quoſcunque etiam laicos per
2. † mulctas pecuniarias, quæ locis pijs ibi exiſtentibus, eo ipſo, q̃ exactæ fuerint aſſignẽtur, ſeu per captionem pignorum perſonarũque diſtrictionem per ſuos proprios, aut alienos executores faciendã. Quòd ſi executio realis, vel perſonalis aduerſus reos, hac ratione fieri non poterit, ſitq; erga Iudicem cõtumacia: tunc eos etiam anathematis mucrone præter alias pœnas ferire poterit. In cauſis quoque criminalibus, vbi executio realis, vel perſonalis, vt
3. ſupra fieri poterit, erit a cenſuris abſtinendum, † ſed ſi dictæ exẽcutioni facilè locum eſſe non poſſit: licebit Iudici hoc ſpeciali gladio in delinquentes vti: ſi tamen delicti qualitas (præcedente tamen ſaltem bina monitione) etiã per edictum id poſtulet.] Hęc ibi: ex quibus apertiſſimè elicitur, q̃ excõmunicatione Iudex Eccleſiaſticus in ſubſidium vti debeat: ac per conſequens, quòd in cauſa adulterij poſſit adulteris infligere mulctas, & alias pœnas: quibus ſi non profecerit, tunc vtendum erit ſibi contra tales rebelles mucrone excõmunicationis, procedendo, vt docuit Sacrum Concilium Tridẽtinum ſupra relatum, ne tacitè ſubminiſtrari videretur fomes adulterij, alijsq; flagitijs mixti fori a laicis perpetrandis. Quapropter meritò dicta pœnalis cõſtitutio in practica recepta fuit: vt docuit Ioannes Segura in ſuo directorio Iudicum Eccleſiaſticorum in 2. par. c. 13. ni m. 37. quem citauit (ad hoc ipſum probandum) Ioannes Lopez in additione ad Capitulum 154. num. 5. practicę Canonicę criminalis Bernardini Diaz. Attamen animaduertendum erit ab Epiſcopis Ciuitatum Regni Neapolitani, q̃ huiuſmodi priuilegium Eccleſiaſticis Prælatis procedendi
4. † contra laicos in caſibus mixtis, ſeu mixti fori eſt omnino per cõtrarium vſum abrogatum, ita quòd non erit deinceps locus præuentioni in puniendis huiuſmodi criminibus, & (ni fallamur) ab infra referenda Pragmatica, credimus originem duxiſſe huiuſmodi introductam cõſuetudinem: Sciendum ergo, q̃ etſi noſtræ præſenti concluſioni ſe ſubſcripſerit Henricus Boich in c. irrefragabili. §. prouideant, nu. 2. ext. de offic. ordin.

din. dicens Episcopos posse huiusmodi pœnam pecuniariã pro supradictis delictis imponere laicis, & exactã retinere, prout elicitur (inquit) ex textu in capitulo litteras. extra de præsumpt. & in capitulo finali, de pœnis, quod & confirmauit Ioannes Andr. & Hostiensis in cap. vltimo. extra de officio Vicarij, etsi dixerit huiusmodi pœnas exactas conuertendas fore in pios vsus: quod & repetierunt in dicto c. fin. de pœnis. Idem docuit Annibal Rochus in tract. de visitatione, fol. 162. vbi in versic. Concilij Tridentini: citat idem Concilium in sessione vigesimaquinta, de reformatione capitulo tertio. Summoperè tamen expediet memoriæ comendare Pragmaticam editam a Don Perafan Prorege di cti Regni Neapolitani in anno 1566. die 22. Decembris his verbis contentam, videlicet Reuerende vir Regiæ dilectissimè. Per lettere & informationi, che ci sono state inuiate per la Regia audientia di questa Prouincia, siamo auisati, come per la Corte vostra Arciuescouale s'è processo a citar laici sotto pretesto di vsure, & similmente si pigliaua informatione contra vn laico di biastemma, con hauerlo citato, che comparesse a dire la causa, perche non è incorso in scommunica. Et di più pretendendo la detta vostra Corte, che certe donne quali habitauano dalla parte di dietro della Chiesa di S. Matheo, douessero sfrattare come donne inhoneste: loro han fatto mandato per via d'editto, che fra termine di tre dì sfrattassero, sotto pena di scommunica, & non essendo sfrattate, le ha publicate scommunicate: & oltra di ciò, hauẽdo hauuto parole certi Gentilhuomini di questa Citta con alcuni Preti della Corte Arciuescouale, ci ha pigliato informatione, & citati detti laici a dir la causa, perche non sono scommunicati: liquali essendone comparsi alcuni di loro, sono stati composti ad vna torcia di cinque libre di cera per vno: delche siamo rimasti molto marauegliati, essendo queste cause attinenti alla giuridittione Regia: Et credemo, che questo non possa procedere dalla mente vostra, ne che per voi sende habbia notitia a tal che possiate rimediarlo, & rimettere dette cause alla detta Regia audientia, allaqual spetta la cognition di quelle, tanto più che nel tempo dell'Arciuescouo Scripanno, ilqual pretendea far sfrattare similmente donne inhoneste, che stauano accosto a detta Chiesa, & procedere in simili altre cause, non ci processe, nè fe procedere dalla sua Corte: ma hebbe ricorso alla detta Regia audientia, & da quella fù prouisto al tutto: di maniera che il medesimo potrete far voi esseguire, con far hauer ricorso alla Regia audientia predetta, nellaqual sarà ministrato breue complimento di giustitia: prouedendo voi, che per l'auue-

Digitized by Google

nire detta voſtra Corte non s'intrometta in dette cauſe, nè in altre ſimili, toccanteno la Regia giuriſdittione: & così l'eſſeguirete, & farete eſſeguire non fando lo contrario per quanto deſiderate far coſa grata alla predetta Maieſtà, & a Noi: la preſente reſti al preſentante.

Ex his, ergo omnibus elicitur quid ſit tenẽdum de iure, & quid hodie ſeruetur in practica in Regno Neapolitano, cum inter crimina mixti fori ſit crimen vſurariæ exactionis.

Et hæc eſt mea ſententia deciſiua.

Ego D. Alphonſus Villagut à Neapoli Abbas Congregationis Caſſinenſis. V.L.P.

SVMMARIVM.

1 *Omnia quæ exequutus fuit Index delegatus antequam oſtendiſſet litteras ſuæ delegationis Iudici ordinario, ſunt ipſo iure nulla. & quare.*

2 *Recuſare quiſque poterit Iudicem ſibi deſtinatum, dummodo ſe offerat probare coram Iudice non ſuſpecto cauſas legitimas recuſationis.*

3 *Iudicis recuſati iuriſdictio dicitur ſuſpenſa, donec fuerit pronunciatum de legitimitate, vel illegitimitate recuſationis ab arbitris ad id ſpecialiter electis, & quare.*

4 *Excommunicatio vel alia ſententia fulminata poſt appellationem, vel Iudicis recuſationem eſt ipſo iure nulla, & quare.*

De materia recuſationis Iudicis delegati.

Admodum Reuerende Pater in Domino Colendiſſime. Tuis annuere iuſſionibus ſtudentes litteris commendare non pigebit quicquid ſentimus de ſubſcriptis quæſtionibus a nobis diſſoluendis ſecundum ſcita ſacrorum Canonum, ac Doctorum ſententias, quas proponere dignatus fuiſti nobis, quę tales fuerunt.

Primò. An delegatus Iudex poſſit procedere contra ſubditos ordinarij in viſitando, puniendo, & huiuſmodi non prius oſtenſis ipſi Ordinario Iudici litteris ſuæ delegationis.

Secundò. An delegatus poſſit recuſari ex rationabilibus cauſis deductis expreſsè coram ipſo, cum oblatione in ſcriptis eiſacta de illis probandis coram Iudice vtrique parti non ſuſpecto.

Tertiò. An dictus Iudex delegatus ſic, (vt ſuſpectus recuſatus) recuſatione non obſtante, poſſit procedere contra taliter recuſantes, ac inſimul proteſtantes de nullitate actorum, & actitandorum in

Digitized by Google

in futurum atque ex nunc, prout ex tunc appellantes ad superiorem Iudicem, scilicet delegantem, & ad supremos, vt sunt Collegium deputatorũ ad huiusmodi negotia tractanda Illustrissimorum Cardinalium, & quatenus opus fuisset etiam ad Beatissimum Patrem, possit (inquam) procedere ad fulminationem excommunicationis, vel aliarum censurarum pro executione sui muneris, ac si nõ fuisset recusatus tali pacto.

DECISIO XXXVII.

RESPONSVRI primæ quæstioni ꝓpositæ, omissis verborum infrugiferorum circuitibꝰ, dicimus ea, quæ

1 Iudex † delegatus exequutus fuit virtute suę delegationis, antequã Iudici Ordinario præsentasset litteras delegationis suæ sunt ipso iure nulla, cùm ante talium præsentationem, & ab illo receptionem, seu admissionem habuerit iurisdictionem solum in habitu, & non in actu, vt de iure requiritur in Iudice delegato, cum potuisset recusari, vel excipi contra illas tam ab ordinario Iudice, q̃ a partibus, etiã si ipsi Ordinario, & partibus alio modo constitisset ipsum talem esse Iudicem delegatum. Hæc probantur infrascriptis auctoritatib. videlicet. Adest enim textus apertissimus in c. cũ in iure. ext. de officio delegati, vbi docuit Innocentius Papa Tertius non fore credendum asserenti se delegatum Iudicem: nisi delegationem probet. & ibidẽ per Doct. & Syl. in verſ. delegatus. §. 3. & 4. per totum, vbi dicit, quòd Ordinarius non tenetur credere delegato dicenti se delegatũ, nisi ostendat mandatum delegationis, nec indè posset eum punire, cùm vtatur iure suo. Idem docuit decisio Rotæ in nouis sub titu. de officio delegati. Decisione sexta, aliàs 242. per totum, & rursus Rota in nouis. decis. 19. aliàs 457. in fine. sub eodem titu. Glo. in Clement. 1. verſ. receptis. de procur. Ioannes And. in c. eam te. in fin. verſ. item, quòd a tempore. ext. de reſcript. Bart. in l. multum. col. 1. verſ. & hæc sunt vtilia ad quæstionem. ff. de condict. & demon. Marianus Socinus sen. in tract. citat. fol. 107. versic. etsi delegatus. aliàs artic. 20. in 6. quæst. princ. Cassadorus in tit. de restitu. spol. decis. 8. num. 12. Archid. in c. si is cui. in princ. ibi sumpto argumento a contrario. de officio deleg. in sexto, & in c. is qui, in princ. de procurat. in sexto, Hoſt. in c. ex conquæstione, col. 1. verſ. quisquã a Iudicibus. de restitut. spoliat. & ibi Ancharanus col. 1. in fi. versic. venio ad quæstionem, & ibi Cardinalis in fi. verſ. in glo. fin. & ibi Abbas. nu. 10. verſ. & hinc sumpta occasione. & ibi Anton. de Butr. col. 2. versic. Hostiensis concludit. Bal. in l. falsus, col. 6. verſ. sed pone. quòd causa. C. de fur. & in l. eius, qui in Prouincia, colum. 3. versic. sed dubitatur, de procura-

tore. ff. ſi cer. pet. Romanus in con ſil. 353. col. 2. verſic. quoad tertiũ. Dominicus in c. 1. §. 1. verſic. Nota, quòd Iudex. de officio deleg. in ſexto, Franchus in c. ſuper eo. el ſecundo, colum. 2. verſic. tene mẽti. ext. de appell. & ibi Decius nu. 12. verſic. ylt. nota. Bal. in l. 1. verſ. adde id, quod. C. vt lite penden. & in l. mandatum, col. pen. verſ. & nota, quòd Petrus. C. mandati. & in l. ea quæ. col. pen. verſ. eſt etiã notãdum, C. de in integr. reſtit. Bal. in l. 3. §. ſi quis impetrauit, verſic. ſed contrarium eſt verum. ff. quod quiſque iur. & in l. ſed etſi de ſua, §. 1. verſ. & hęc determinantur, ff. de acquir. hæred. Romanus in l. abſenti, nu. 5. & ſequenti. verſic. & determinatur quæſtio. ff. de donat. Felinus in c. ſciſcitatus, col. 8. verſi. limita hanc partem. ext. de reſcriptis. & in c. cęterum, col. 10. verſic. adde pro regula. ext. eod. tit. Mill. in verſic. Iudex delegatus ignorat. Caſſaneus in conſi. 10. nu. 18. Angelus in l. cum furioſus. verſ. & eſt argumentum. ff. de iud. Aret. in l. ſed etſi de ſua, col. 1. verſic. ex his inferũtur. ff. de acquir. hæred. vbi dixit eſſe iſtam communem opinionem, vbi etiam ſubdidit, q̃ nõ ſufficit litteras eſſe præſentatas, niſi etiam ſint acceptatæ. Guido Papæ in quæſt. 286. Felinus in c. cùm ex officijs. col. 16. verſic. pro quo vide. ext. de præſcript. Bal. in l. eum qui. verſic. quartò quæro. ff. de iuriſdict. om. iud. Pau. de Caſtro in l. cùm furioſus. col. 1. in fine. verſ. quod nota, quia per hoc, ff. de iud. Idem docuit Marantha in ſuo Speculo in ſextadecima diſtinctione iudiciorum, nu. 8. verſ. quintò dicitur iudicium.

Secundam quæſtionem diſſoluendo, dicimus nulli dubium eſſe, quod partes † poſſint, motę rationabilibus de cauſis, recuſare 2
Iudicem delegatum: offerendo ſe coram legitimis Iudicibus probare cauſas recuſationis, vt docet tex. apertiſſimus in c. ſuſpitionis cauſa. extr. de officio delegat. & in c. ſecundò requiris, reſponſo ſecundo. ext. de appell. & in c. cũ ſpeciali. extr. de appell. & ibi per Doctor. Cano. & in l. apertiſſimi iuris. & l. ſequenti. & in l. fina. C. de iudic. & ibi per Docto. & per Specul. in lib. 1. titu. de recuſat. §. recuſari poteſt. nu. 2. & per tex. in c. ſi quis contra clericum. extr. de foro compet. & ibi per Abbatem & reliquos Doct. & per text. in c. quod ſuſpecti. 3. q. 5. & in c. quoties Epiſcopi. 2. q. 6. & in c. poſtremò. ext. de appellat. & ibi per glo. & Doct.

Tertiæ quæſtioni ſatisfaciẽtes dicimus, quòd eo ipſo quòd recuſatus fuit Iudex, omnis ipſius 3
iuriſdictio † remanet ſuſpenſa, donec arbitri electi ad cognoſcendum de legitima, vel illegitima recuſatione. iudicauerint. ipſam fuiſſe legitimam vel illegitimam, vt docet text. in c. ſecundò requiritur. §. tertiò poſtulas. extra appell. cùm ratio non dicet, quòd ſuſpecti & inimici, Iudices ſint, vt habetur in fi. dicti §. tertiò poſtulas, eò quòd non teneat proceſſus, qui cum recuſato procedat, vt in c. ſuper. verſic. deſierat.

extra.

extra de officio deleg.& in dicto c.quoties Episcopi.& ibi per Doctor. & specialiter per Specul. in lib.1.titu.de recusationibus.§.effectus autem recusationis. nu. 3. versic.quia delegatus. & hoc diximus solo intuitu recusationis factæ: ad quod addimus, quòd multò minus remanet apud Iudicem recusatum aliqua iurisdictio si respexerimus ad appellationem insimul subsequenter factam, cùm appellario suspendat iurisdictionem Iudicis à quo,& deuoluat iurisdictionem ad Iudicem ad quem, fuit facta appellatió per iura vulgata: indè sequitur, quòd stante tali recusatione & appellatione insimul facta cùm oblatione probandi legitimas causas huiusmodi suspitionis coram Iudice non suspecto vtrique parti, Iudex ipse recusatus tanquam priuatus omni iurisdictione nullo pacto poterit procedere contra taliter recusantes & appellantes iudicialiter, nec ad fulminandam aliquam excommunicationem vel censuram Ecclesiasticam, ac si esset omnino priuata persona (sicut in tali actu re vera
4 est) quoniam tales censuræ † essent ipso iure nullæ, ac nullum producerent legitimum, atque iuridicum effectum, sicut si fuissent promulgatæ à quolibet extraneo carente iurisdictione, vt docuit tex.in c.per tuas. extra de sent. excom. & in c. dilectis filijs. §.quia verò. extra de appellat. & in c.solet. de sent. excommunicationis. in sexto, & ibi per omnes Doct.& Syl.in verlic. excommunicatio secundò.nu.7.vers. septimus casus est. Quapropter asseueramus, quòd huiusmodi Iudex delegatus ex abrupto non concesso, & expectato termino ipsum recusantibus ad eligendos arbitros, vel non assignatis apostolis petitis ab appellantibus, procederet ad excõmunicandos ipsos recusantes, ac appellantes, vel alijs censuris innodandos, dictis excõmunicationibus, vel censuris non obstantibus: tanquam nullis possent omnia facere, & celebrare absque periculo irregularitatis,& omnes alios actus legitimos exercere, quos de iure exequi poterant antè huiusmodi censurarum contra eosdem fulminationem, ac si nunquam fuissent illis innodati, vt dicta iura & Doctores docuerunt: quibus additur tex. expressus.in c.ad præsentiam nostram. extra de appellat. & ibi per glo.& Doct.& ratio est, quoniam lata fuit excommunicatio à non habente iurisdictionem.cùm tamen iurisdictio sit de essentia & validitate sententiæ ipsius.

Et hæc est mea sñia decisiua.

Ego D. Alphonsus Villagut à Neapoli, Abbas Congregat. Cassinen. V.I.P.

SVMMARIVM.

1 *Vicarius Episcopi poterit ne de iure concionari facere verbum Dei in alia Ecclesia, quàm Cathedrali.*

2 *Dispositio est intelligenda rebus sic stantibus.*

3 *Accessus prohibetur ad audiendum conciones extra Parochiam, si id commode fieri potest.*

Vtrum Vicarius generalis legitimè potuerit concedere Ecclesiæ collegiatæ, & nõ curatæ Sancti Nicolai Ciuitatis Andrian. inuito Clero Cathedralis Ecclesiæ, vt in dicta Ecclesia de manè possit concionari, non obstante concione de mane facienda ẽt in Cathedrali.

DECISIO XXXVIII.

INVOCATO Sanctissimę, & indiuiduę Trinitatis, & Beatissimæ Virginis Mariæ miraculorum, ac Sanctissimi Patriarchæ Benedicti suffragio breuissimo sermonis periodo exponemus quidquid sentiemus in decisionẽ ꝓpositæ qõnis.

Et primò, quòd videbatur dicẽdum Vicarium † generalẽ non potuisse indulgere dictæ Ecclesiæ collegiatę cõcionationem de mane inuita Ecclesia Cathedrali. Primò, quia hoc videtur expresse prohibitum ab Illustrissima, & sacra Congregatione Illustrissimorum Cardinalium super Sacrum Cõcilium Trid. qui annis elapsis ad instantiam Ecclesiæ Cathedralis expresse rescripsit Reuerẽdissimo Episcopo dictæ Ciuitatis, ꝓstante paruitate populi non permitteret prædicari de mane in alia Ecclesia, quàm Cathedrali: & secundò idipsum videtur præcipi in Sacro Concilio Tridentino in sess. 24. de reformatione, c. 4. incip. Prædicationis munus, §. moneatque, vbi hæc præcisa verba habẽtur, videlicet. [Moneatq; Episcopus populũ diligenter teneri vnumquemque Parochię suę interesse, vbi cõmodè id fieri potest ad audiendum verbum Dei.] hæc ibi. At quoniam in ipsa Ciuitate non reperiũtur Parochiæ diuisæ, cùm alia nõ sit, nisi ipsa Cathedralis: ergo vĩ dicendum fm ipsum Sacrum Conc. Trid. non fore permittendũ cõcionari de mane, nisi in Cathedrali, & per cõsequens ipsum Vicarium generalẽ nõ potuisse talem facultatem indulgere dictę collegiatę ecclesię, tum quia hoc vĩ contra dictam Sacri Concilij decisionem, cùm etiam quia indè videtur fieri prę iudiciũ Ecclesiæ Cathedralis iuri acquisito ex constitutione supradicta.

His non obstãtibus, firmissimè asseueramus iure optimo potuisse Reuerendissimũ Vicarium generalem indulgere dictæ Ecclesię collegiatæ, & non curatæ, vt in ea potuisset concionari.

Ad primam obiectionem respondendo dicimus. Primò quòd meritò subreptitia præsumit dicta decisio, ac mandatum a sacra Congregatione obtentum, vt patet ad sensum ijs, qui numerauerunt familias, & ciues ipsius Ciuitatis, cùm inibi reperiãtur modò decem, & octo milia in circa animæ habiles ad suscipiendam sacram Communionẽ, & domus separatę in catastro fiscali recensitæ sex milia in circa, & tamen a die rescripti obtenti a dicta Congregatione sacra non sunt elapsi, nisi anni tresdecim in circa in q-

bus.

bus non est verisimile populum fuisse auctum in tam maximo numero, ex quo ratione huius articuli comprobatur subreptitium dictum rescriptum: Idipsum elicitur ex hoc secundo capite. Nã ibi non fuerat exposita situatio loci Ecclesiæ Cathedralis, nec paupertas multorum, qui ex distantia loci ratione defectus vestium retrahebantur ab audiẽtia Diuini verbi, vt patet ex ipsius rescripti tenore. Sed dato & non concesso, quòd dictum rescriptũ nõ fuisset subreptitium (vt re vera est,) cũ hodie cesset causa concessionis talis rescripti, indè sequitur cessandum fore eius effectum, cum hodie nõ simus in paruo populo, & regula sit veritima vulgaribus iuribus, quòd dispositio † intelligenda est durantibus rebus, sicque stantibus in suo pristino statu, vt etiam elicitur a regula illa cessante causa, cessat ei⁹ effectus, vt in cap. cessante. extra de appellat. cum ergo hodie populus sit auctus, & adhuc non vigeat causa finalis, quæ mouit sacram Congregationem ad illud rescriptum indulgendum, scilicet propter populi paruitatem: indè sequitur non potuisse de iure hodie locum obtinere dictum rescriptum. Quapropter meritò erit dicendum pijssimum, ac eruditissimum Vicarium noluisse impedire tam sanctissimum opus, potius attendendo mẽtem, & animi motum, quàm ad corticẽ verborum Illustrissimorũ Cardinalium sacræ Congregationis, qui vtique si interrogati modo fuisset, nunquam denegassent re, non intellexisse in dicto rescripto voluisse comprehendere casum nostrum, prout hodie est.

Ad secundam obiectionem allatã, quàm facillima erit duplex responsio, dicendo primò, quòd imò ex ipso decreto Sacri Concilij apertissimè elicitur veritas nostræ decisionis arguendo a contrario sensu, cum prohibeatur ibi † accessus ad conciones audiẽdas extra propriam Parochiam. Si commodè fieri poterit. At cũ hoc fieri cõmodè non possit. Indè seq patet licere audire conciones extra Parochiam, ac per consequẽs Eꝑm posse indulgere concionari alibi, q̃ in Parochia, vt ĩ casu nr̃o, ac per consequens extra Ecclesiã Cathedralem, quę propriè solum dicenda erit Parochialis: cũ aliæ in dicta Ciuitate desint. Respondetur & secundò, quòd aliquo pacto dicta Ecclesia Collegiata dici poterit Parochialis, imò & Cathedralis ex priuilegio, eo ꝙ ipsi Collegiatę licet administrare oĩa sacramẽta Ecclesiæ tã terrigenis, q̃ alienigenis incipiẽdo à sacramẽto Baptismi, vsq; ad extremã vnctionem, qua ẽt de causa poterit dici sibi competere facultatẽ admittendi concionatorem inuita Cathedrali, accedente tamen cõsensu Episcopi Diocęsani, stante dicta decisione dicti Sacri Cõcilij Tridentini.

Et hæc fuit sn̄ia mea decisiua.

Ego D. Alphonsus Villagut Congregat. Cassinen. Abbas. V. I. P. Et sic fuit obtentum a sacra Congregatione, vt statim dicetur ex formula infrascriptarum literarum.

Al-

ed by Google

Abbatis D. Alphonſi Villagut
Al Reuerendo Signor Vicario Epiſcopale di Andria.

Reuerendo Signore la collegiata di S. Nicola ha fatto eſporre quà che d'hora innanzi vuole per ſua deuotione mãtenerſi vn Predicatore particolare per la Quareſima, & ha ſupplicato che ſe le conceda facoltà di elegerlo, offerrendo di ſomminiſtrargli il vitto, & la limoſina. Però queſti miei Signori Illuſtriſſimi ſtimando tal dimanda honeſta per l'augumento della deuotione, & maggior commodità del popolo, vi ordinano con la preſente che gli concediate di far predicare nella detta Chieſa ancora, e di più laſciate l'elettione al Capitolo anco nell'auenire, mẽtre che ſi venga da voi, & dalli ſucceſſori pro tempore per l'approbatione, & che ſia alimentato da loro come di ſopra. Così eſequite, Di Roma alli 3. di Febraro, dupplicata alli 10. di Marzo 1597. al piacer voſtro il Cardinal Aleſſandrino.

SVMMARIVM.

1 *Monachus caret propria voluntatis vſu.*
2 *Monachus dicitur mortuus mundo.*
3 *Permiſſio ſpecialis denotat regulam eſſe in contrarium.*
4 *Monachi, quare olim paſſim aſſumebantur ad curam animarum.*
5 *Religioſos poſſe aſſumi ad curam animarum iure cautum eſſe probatur.*
6 *Monachus ſine conſenſu ſui Abbatis non poterit aſſumi ad curam animarum, etſi poſſit interueniente illius conſenſu.*
7 *Monachus eſt ille, in quem poteſt cadere ius prælaturæ, ſaltem Abbate ſuo conſentiente, & Epiſcopo ſic ordinante.*
8 *Monachus aſſumptus ad curam animarum cum Abbatis ſui conſenſu, an neceſſario retineat ſocium ſuæ Religionis ſecum.*
9 *Monachus an poſſit inſtitui in beneficio Iur. ſpatronatos, in quo conſuetum fuerat inſtitui clericum ſecularem.*
10 *Monachus electus in Parochũ cum conſenſu Epiſcopi & Abbatis, an indigeat aliqua alia diſpenſatione, vt ipſam curam adminiſtret.*
11 *Prælaturę appellatione quid de iure veniat.*
12 *Epiſcopus admittens Monachum ad curam præcedente cauſæ cognitione, aut notorietate, diſpenſaſſe ſecum dicitur.*
13 *Monachum fore habendum pro mortuo, indifferenter non eſt verum.*
14 *Contraria duo in eodem ſubiecto eſſe poſſunt ſucceſſiue.*
15 *Intellectus verus tex. in c. quod Dei timorem. extra de ſtatu Monachorum.*

16 *Mona-*

Digitized by Google

16 Monachorum status an sit perfectior statu curatorum.
17 Probare, & dispensare in quo differant.
18 Præscriptio non currit sine possessione rei, quam præscribere optamus.
19 Identitas promouendi ad beneficium quomodo debeat considerari.
20 Regularis, an & quomodo, & ad quid possit exire, & eligi de Monasterio.
21 Patronus Ecclesiæ curatæ potest præsentare ita Religiosum, sicut secularem, dummodo non præsentet eũ, vt Claustralem.
22 Institutus in Ecclesia, vt Claustralis, debet habere socium, secus si habet Rectoriam, tanquam quilibet Clericus secularis.

Monachus an possit præsentari ad Ecclesiam secularem curatam, & quomodo.

THEMA:

Quidam Nobiles habentes ius præsentandi in quodam beneficio curato, ad quod semper præsentarunt instituendos clericos seculares, in præsentiarum ipso vacante, vellent præsentare quidam Monachum in Sacerdotali dignitate constitutum honestæ vitæ, ac doctrinæ sufficientis pro cura exercenda eorum consanguineum, qui ex quo Sãctum habitum assumpsit sub Congregatione Cassinensi, nunquam illa derelicta ad alium Ordinem se transtulit. Quæritur modo an iuridicè possit præsentari a prædictis, & institui ab Episcopo in dicto beneficio curato, ipso voluntariè hoc onus assumente.

DECISIO XXXIX.

INVOCATO Sãctissimę Trinitatis numine, ac Beatissimæ Virginis Deiparæ Patriarchæque Sãctissimi Patris nostri Benedicti fũffragio adiuti quicquid ex sacrorum Canonum, ac Doctorum sententijs excerpere poterimꝰ in ipsius decisionem afferremus, & primo.

Pro parte negatiua sũt infrascripta argumenta, nemo dat, quod 1 non habet, sed Monachus † non habet velle, & nolle: ergo supradictus Monachus non poterit dare velle electioni de se factæ, vel faciendæ. Maiorem verã esse omnibus liquet. Minor probatur per tex. in capit. si Religiosus, de electio. in sexto.

Præterea. Nullus mortuus potest præsentari instituendus in 2 benef. curato, sed Monachus post emissam professionem, dicitur mundo mortuus: ergo prædictus Mona-

Monachus nō poterit præsentari. Maior non indiget probatione. Minor probatur per tex. in c. placuit. 16. q. 1. vbi Eugenius Papa dicit. Sedeat Monachus solitarius, & taceat, quia mundo mortuus est.

Rursus. Obseruatio voti obedientię emissi à Monacho per professionem, est de iure Diuino. sed si prædictus Monachus assumeretur ad dictam curam, violaret dictum votum, eximendo se ab obedientia sui Abbatis: ergo consentire nō potest electioni de se facę. Maior ab oībus Theologis, & Canonistis habet inconfesso. Minor probatur ratione irrefragabili, cùm cura animarum secularium reqrat sollicitudinem, & circuitionem extra cellam. vita autem Monachalis è cōtra, quietē, silentium, & solitudinem, quę omnia cùm sint de directo ad inuicem contraria, in eodem subiecto esse non possunt actu, vt probat Arist. in c. 10. lib. post prædicamentorum.

3 Vlterius. Permissio † specialis firmat, ac denotat regulam in contrarium. sed in c. ad Dei timorem. extra de statu Monach. fuit specialiter concessum ab Innocētio Tertio cuidam Plebano, quòd post renunciationem curæ, effectus fuerat Religiosus, vt relicta Religione, rursus assumeret curam animarum: ergo prædictus Monachus nisi à Summo Pontif. sibi dispensetur, non potest assumi ad dictam curam.

Maior probatur, per text. in l. prima, in fine. ff. ad municip. & l. vnica. Cod. de thesauris lib. 10. Minor probatur per prædictum tex. ad Dei timorem, ac per Dominū Aegidium de Bellamere in libro concl. conclusio 125. sub titulo de Iurepatronatus.

Præterea. Perfectior status non potest deseri ab aliquo, vt se transferat ad statum minus perfectum: sed status Monachalis est perfectior statu curatorum, ergo non licet prædicto Monacho de statu Monachali se transferre ad curam animarum secularium. Maior patet. Minor probatur per text. in dicto c. ad Dei timorem. in cuius principio Innocentius Tertius scribens cuidam Plebano, ait, sanè quēdam desiderans ad frugem melioris vitæ transire, officium Plebani resignās, &c. vbi apertissimè statum Monachalem vocat melioré vitam illa, quam gerebat, ex ercendo curam animarum.

Insuper illud quod fit iuridicè, non indiget dispensatione, sed Monachus iuridicè non potest, etiam cum consensu sui Abbatis, absque dispensatione Episcopi. assumi ad curam animarum exercendam: ergo non licet Monacho assumere curam animarum saltem absque consensu Abbatis, & Episcopi dispensatione. Maior non indiget probatione. Minor probatur per text. in capit. cum pro vtilitate. 16. q. 1. vbi cauetur, quòd cum pro vtilitate Ecclesiæ aliquos Monachorum in clericatus officio Episcopus probauerit, & ad verbum probauerit Aegidius de Bellamere in suo lib. conclusionum

clusionum; conclusione 215. exponit, dispensauerit.

Rursum concessione facta cum conditione, nemo potest vti absque illa. sed in c.secundo. ext. de statu Monach.conceditur. Monachis assumptio curæ animarum, dummodo secú habeant socium suæ Religionis: ergo Monachus prædictus non potest ad dictam curam assumi, sine socio, quamuis in hoc ipsius Abbas consenserit.

Vlterius, præscriptio possessionis pacificæ immemorabili tempore obtentæ, cum bona fide, iustum præstat Dominium illud præscribentibus. sed Clerici seculares, per continuas præsentationes de eis factas in dicto benef. ab immemorabili tempore, hoc ius sibi vendicauerunt: ergo prædictus Monachus stante hac præscriptione, non poterit iuridicè præsentari; ac per cósequens institui in prædicto beneficio.

Maiori legitimè non potest contradici. Minor probatur ferè per omnes Canones eiusdem tituli, & sententia Cęsaris Lambertini in 22. artic. q.7. primi lib. sub titulo de Iurepatronatus.

Vltimo loco sic arguitur. Remota causa, remouetur effectus: sed causa propter quam olim permissum fuit Monachis † assumere cu 4 ram animarum, fuit, propter inopiam Clericorum idoneorum ad hoc onus portandum: ergo existentibus Clericis secularibus idoneis, non potest assumi prædictus Monachus ad curam prædictam animarum exercendam. Maior non indiget probatione. Minor probatur per tex. in c. priscis. dist. 55. Vbi Gelasius Papa dicit. posse assumi Monachos, deficientibus alijs Clericis secularibus, & hoc tenet quoque Præpositus in dicto c. priscis, quem sequitur Lambertinus in articulo 19. quæstionis septimæ princ. primæ partis. lib. primi de Iurepatronatus.

Sed contra est text. in c.2. & in c. ad Dei timorem. extra de statu Monach. in cap. si Religiosus: de elect. in sexto, & in extrauagantibus cõmunibus in titu. de elect. in extrauag. si Religiosus. in quibus cautum reperitur, Religiosos 5 † posse assumi ad curam animarum cum consensu sui Abbatis.

Ad casus decisionem. Visum fuit nobis respondẽdum fore per nonnullas breues conclusiones, ne pius Lector tædio afficiatur, & vt facilius hæc decisio memoriæ commendari queat. sit ergo prima hæc conclusio huius quęst. notabilis.

Monachus prædictus absque præuia facultate sibi indulta à suo 6 Abbate de consentiendo † electioni de se factę, vel faciendæ, non poterit assumi ad dictam curam, cum careat velle, & nolle: & hanc conclusioné probatur esse veram per tex. in c. si Religiosus. de elect. in sexto, & in extrauag. Benedicti Vndecimi, quæ incipit. Si Religiosus. quæ est reposita inter extrauagantes communes sub tit. de elect. & per text. in c.2. extra de statu Monach.

Secunda conclusio, Monachus prædictus facultate prædicta sibi indulta

indulta poteſt aſſumi ad curam prędictã, & hoc probatur per tex. in c. 2. & in c. quòd Dei timorem. extra de ſtatu Monachorum: & hoc per argumentum ſumptum à contrario ſenſu (q̃ in iure eſt fortiſſimum.) ex c. ſi Religioſus. de elect. in ſexto, & in extrauag. ſupra adducta: & per text. in c. vndecimo, de reformatione, ſeſſ. 24. Concilij Trident. vbi prohibetur aſſumi ad dictam curam regularem, qui ſe tranſtulit de vno ordine, i. Religione in aliam: Quapropter hoc cõceſſum videtur in alijs, de quorũ numero eſt Monachus (de quo quæritur) & per tex. Conc. Triden. in c. quarto ſeſſ. 25. vbi expreſsè prohibetur regularibus derelictio Monaſterij abſq; facultate ſibi indulta à ſuo Prælato ob quaſcunq; honeſtas & pias cauſas, etiam vigore cuiuſcunque priuilegij indulti cuiuſcunq; Prælato, vel Principi de extrahendo regularem à Monaſterio. Ex quo elicitur, q̃ cum voluntate ſui Abbatis poteſt Monachus prędictus extrahi à Monaſterio ad vacandum curæ prędictæ. hoc idem probatur per text. in c. Doctos. & c. ſi Monachus. 16. q. 1. & ferè per oēs Canones dictæ quæſt. inſuper per Io. And. in dicto c. q̃ Dei timorem. & in gloſ. Clem. primæ de elect. in verſic. ſeculares; & per Panormitanum in dicto c. q̃ Dei timorem: & per Dominum Dominicum de Sancto Geminiano in dicto cap. ſi Religioſus. & per Imolam ſuper dictę Clem. primæ gloſam (quæ eſt Ioannis And. prędicti) in verſic. ſeculares, & per Decium in c. præterea. extra de præben. qui nolens de hac quæſt. verbum facere, putans hoc ſuperfluum: remittit ſe ad notata per Pan. vbi ſupra, & Imola, & Federicum Petrucium de Senis, qui in conſilio 136. doctiſſime hanc concluſio. eſſe veram probat, reſpondetq̃ ad obiectiones contrarium ſentientium, & per Dominum Præpoſitum in c. priſcis. diſt. 55. nec non & per Aegidium de Bellamere in lib. concluſ. concluſione 751. ſub titu. de Iurepatronatus, dicentem hanc eſſe com
* munem Doctorum opinionẽ, ac infinitarum gloſarũ: qui deinde
7 ait, q̃ Monachus † eſt ille in quem cadere poteſt ius Prælaturæ, ſaltem Abbate conſentiente, & Epiſcopo ordinante: & roborat ſuã ſententiam prædictis auctoritatibus ſupra adductis.

Vltimo loco accedit ad hanc concluſ. confirmandã, Cęſar Lambertinus in articulo 19. quæſt. 7. in princ. primæ partis. primi lib. ſui. titu. de Iurepatronatus, aſſerens hanc eſſe communem Doctorum opin. non obſtante opinione contraria Dñorũ de Rota; & quia ad hanc probandam concluſionẽ credo prædallegata ſufficere, idcircò circa illam nihil aliud dicemus.

Tertia concluſio, Monachus ſi aſſumptus fuerit ad dictam curam, prędecedente conſenſu ſui Abbatis, non tenebitur de neceſſitate ſecum retinere ſocium Monachum, quamuis tutius eſſet, & de conſilio propter honeſtatem; & hoc probatur primo per prædallegatos text. in c. ſi Religioſus; ac

Conci-

Concilij Trid. in quibus nulla fit mentio de socio assumendo. Secundò confirmatur ratione ad hoc adducta á Domino Io. Andr. in præallegatis locis, quem Imola in Clem. præallegata sequitur, quòd Dominus Io. Andr. ait, idcircò Monachus prædictus non tenetur, quia per assumptionem cœræ cum consensu Abbatis sui, absoluitur ab obedientia illius, & à Monasterio, nec habetur aliquã communionem cum illis; quapropter Abbas non tenetur sibi socium tribuere; secus si promotus fuisset, vt obedientialius Monasterij, puta ad Ecclesiam Monasterio subiectam; ad quam consueuit Monachus promoueri, & ad libitum Abbatis reuocari. & in hoc casu habent locum iura, quæ loquuntur de socio: cuius opinionem puto veriorem, tum prædictorum textuum auctoritate motus, tum etiam rationibus adductis à prædictis celeberrimis Doctoribus; quamuis Panormitanus in dicto c. ꝙ Dei timorẽ, ab hac opinione dissentiat, allegans dictum c. 2. ext. de statu Monach. cuius sententiã Cęsar Lambertinus vbi supra sequitur, sed quia hi duo Doctores nó faciunt mentionem de prædictis nouis iuribus circa hoc, quæ iura sunt maximæ auctoritatis: iccircò nobis nihil obsunt, cùm odia sint restringẽda, fauores verò ampliandi, vt in c. odia. de regu. iuris in sexto: imò & hoc nouissimè docuit Pius Quintus in quadam ex-extrauag. dicendo, quòd Vicarius perpetuus possit alicuius parrochiæ seu beneficij curati quilibet regularis licẽtiatus à suo Prælato esse, nec tenetur habere consocium, nisi fuerit Vicarius ammouibilis per suum Prælatũ. Nam tunc teneretur tres alios associare: quòd tamen Greg. Tertiusdecimus restrinxit ad vnum, dicens, quòd sufficiet vnum socium eiusdem Ordinis religiosum habere: & sacra Cõgregatio Illustrissimorum Cardin. supra Sacrum Concil. Trid. in mense Ianuarij 1593. nobis tunc Romę hoc ipsum procurantibus his præcisis verbis illi Illustrissimi vsi fuerunt in talibus decisionibus, videlicet. [Congregatio Concilij censuit deputationem Capellani pro exercenda cura annexa alicui Monasterio regularium spectare ad Superiores illius Monasterij, de consensu tamen Episcopi: ac præuio examine per ipsum, aut eius Vicarium faciendo.] hæc ibi, & ꝙ fuerit restrictus numerus sociorum ad vnum audiamus. [Congregatio Concilij censuit in Parrochiali Ecclesia vnita alicui Monasterio Monachorum, posse ipsos Monachos in Vicarium nominare vnum ex eis, ad ipsorum nutum amouibilem: cum quo alius duntaxat Monachus habitare debeat, Episcopumque teneri illum deputare, præuio, tamen examine, ac eius approbatione.]

Quarta conclusio. Quamuis ab immemorabili tempore in prædicto beneficio fuisset sẽper Clerici secularis præsentatus. Nihilominus hodie præmisso consensu sui Abbatis poterit prædictus Mona-

† Monachus in illo inſtitui ab Epiſcopo Diœceſano, ſtante præſentatione patronorum. Hęc concluſio probatur multis rationibus, & primo quia contrarium non eſt aliquo iure cautum; imò ſumendo argumentum à contrario ſenſu, concluſio noſtra probatur per text. citatos in concluſione ſecunda per expreſſam ſententiam prædicti Domini Federici in conſ. 136. vbi hoc idē probat multis rationibus alijs, quas breuitati ſtudentes, hic non recitabimus: nec cęteri celeberrimi Doctores de hac limitatione aliquid verbum faciūt, tacitè nobis innuentes illam non eſſe recipiendam, cū illa nullo iure ſit firmata, ac roborata: & hoc eſt tenēdum, quamuis Cæſar Lambertinus ſequens quendam alium Doctorem contrarium in prædicto art. 22. ſentiat, dicens ſimpliciter hoc nō fieri poſſe, niſi forſan pro vna vice tantum ſuadente neceſſitate, vel vtilitate, quę tamē & ipſe omnes conditiones hodie adſunt in caſu noſtro.

Pertiò, quoniam non adeſt cauſa rationabilis in contrarium, cū nemo hac præſentatione, & inſtitutione damnificetur in ſuo particulari, ac per nullum ſit acquiſitum ius in tali beneficio, & hoc fiat de conſenſu Abbatis ſui, & Epiſcopi, ac patronorum procurantium bonum Eccleſię illius, & maximè in caſu noſtro, cum inſtitutio prędicti Monachi vergat in maximam vtilitatem dicti beneficij curati, tum propter competentem doctrinam ipſius, ac vitæ integritatem, tum etiam propter ſanguinis ipſius ingenuitatem, ac nobilitatem, qua poteſt manu, ac brachio potenti ſuorum conſanguineorum Eccleſię prędictę ſibi commiſſę opem ferre, necnon illam reſtituere in priſtinum ſtatū, tam in viuis, quàm in mortuis lapidibus, a quo decidit inſipiētia, & auaritia clericorum ſecularium precedentium in dicta cura, vt ipſimet patroni eiulantes teſtātur.

Quinta, & vltima concluſio.

10 Monachus † de quo quęritur prę miſſa licentia ſibi indulta de conſentiendo electioni de ſe factæ, non indiget aliqua diſpenſatione Epiſcopi inſtituturi illum in dicta cura. & hæc concluſio probatur per prædictos Canones, & Doctores inductos in ſecūda concluſione, quòd omnes vnica voce hoc aſſerunt, quorum opiniones, & nos ſequimur, quamuis cōtrarium teneat Ioannes de Lignano, cuius ſententia a nobis non acceptatur, tū quia eſt ſingularis, tum etiam cum non roboretur aliquo iure hanc ſuam opinionē tuente explicitè, nec implicitè, imò implicitè contrariū probent iura adducta, cùm in illis iurib. nulla fuerit facta mentio de diſpenſatione, ſed ſimpliciter dicant Monachum poſſe aſſumi ad curam animarum ſecularium, cū Abbatis ſui conſenſu: & noſtræ ſententiæ quoque fauet Reuerendus Dominus Aegidius de Bellamere in lib. concluſionum. in q. 751. ſub titul. de Iure patronatus, vtens his verbis (poſt relationem ſententiæ Ioannis prædicti) Monachus

nachus eſt ille, in quem cadere poteſt ius Prælaturæ, ſaltem Abbate conſentiente, & Epiſcopo ordinante: & addit ibi hoc probari prælegatis iuribus, ac infinitis gloſis, & quòd appellatione
11 Prælaturę † non tantum veniat dignitas Epiſcopalis, ſed etiam ſimplex benef. curatum. probatur ſententia Domini Federici de Senis vbi ſupra, dicentis, quòd eadem eſt ratio, qua Monachus poteſt præfici ad Epiſcopatum, & ad dignitates cęteras Eccleſiaſticas propter curam animarum, etiam de iure communi. ergo ſi eſt eadem ratio de dignitate qualibet, ſequitur, quòd electio, vel præſentatio facta de Monacho ad curam animarum, ſiue ſit dignitas, ſiue rectoria, tenet mero iure. hæc ille. Per cuius opinionem clare probatur, quòd Prælatura non differat a curato beneficio quo ad hoc. Idem tenet Reuerendiſſimus Cardinalis Sancti Euſtachij à ſupradicto Domino Aegidio ibidem adductus, qui
12 dixit, quòd Epiſcopus † admittens Monachum præcedente cauſæ cognitione, aut rei notorietate, ſecum diſpenſaſſe videbitur. idem dicit Præpoſitus vbi ſupra, qui Doctores, ſi benè intelligantur, nihil cõtra nos concluſerunt, cùm hoc idem apud nos habeatur indubitatum, videlicet. quòd Epiſcopus teneatur Monachum prædictum examinare, ac cognoſcere de eius idoneitate: vt ſtatuit ius cõe, & vltimo loco Cõcilium Trid. ac poſt hæc illũ idoneum repertum inſtituere. & hęc dixiſſe ſufficiat, quo ad probationem concluſionum tenendarum ſuper præſenti quæſt. Reſtat modò, vt argumenta in contrarium adducta deſtruamus & reprobemus.

Ad primum argumentũ dicendum, ꝙ minor verificatur ſolùm in eo, quòd non obtinuit facultatẽ præſtandi ſuum conſenſum electioni de ſe factæ, vt fuit probatũ in prima concluſ. ſecus de illo, q̃ fuit reſtitutus priſtino ſtatui valẽdi, in quo poterat vti ſua voluntate, quòd fit per abolitionem obligationis, q̃ contraxit per abnegationem ſuæ voluntatis in manu Abbatis ſui.

Secundo & tertio argumento in contrarium adducto. vnica reſponſione ſatisfiet; cùm illa duo argumenta quodãmodo coincidãt ſimul: qua ꝑ negatur Minor, generaliter intellecta, q̃ non eſt verum, quòd in oĩbus Monachus
13 † habeatur pro mortuo: cùm illi adſit facultas Miſſas celebrare, & nonnulla ſacramenta Eccleſiaſtica miniſtrare, ac prædicare, & ſe tueri ab iniuſtè ſe verberantibus, vel vulnerantibus, vt omnibus Doctoribus eſt inconfeſſo; quòd tamen nullo pacto à defunctis perfici poteſt. Verba verò Summi Pontificis in dicto c. placuit. adducta in contrarium, ſunt intelligenda vera, quo ad actus legitimos exercendos, & quo ad ſecularia & mũdana negotia exercenda, in quibus Monachi reputantur mortui, vt in l. Deo nobis. C. de Epiſcopis & clericis.

Ad quartum negatur Minor,

Digitized by Google

quia Monachus aſſumptus ad curam animarum, non eximitur à perfectione voti obedientię; ſed mutat Superiorem, cui teneatur illam exhibere; nec in hoc alicui ipſe præiudicat, cum adſit voluntas Abbatis conſentientis, ac renunciantis iuri ſuo (vt prius ſupponit,) cùm nihil referat ſi per alterationem ſtatus ſe transferat ad contrarias actiones, quoniam communiter Doctores præallegati, ſimpliciter aſſerunt, hoc poſſe fieri à Monacho, probantes eorum ſententias auctoritate iurium adductorum in ſecunda concluſ. aſſerenteſq; hoc tamen non poſſe fieri, ſi opus eſſet Monachũ ad curam aſſumptum, remanere Monachum clauſtralem, ideſt, obligatum Monachali obſeruantiæ perficiendæ in clauſtro, quia tunc ſequeretur prędallegatum dictum Philoſophi in contrarium adductum; quòd in caſu noſtro, non habet locum, vt patet, cùm nihil prohibeat duo contraria ſucceſſiuè eſſe in eodem † ſubiecto, vt in aqua, quæ poteſt ſucceſſiuè contrarias qualitates ſuſcipere, videlicet frigiditatem, & caliditatẽ, vt ipſemet Philoſophus in p̃dicamento qualitatis confitetur.

Ad quintum reſpondetur, quòd Minor negatur, quia in dicto tex. capit. quod Dei timorem, † non fuit facta mentio de ſpeciali conceſſione, ſed tantum fuit ab ipſo Summo Pontifice declaratum illi Plebano dubitanti de licita aſſumptione curæ, poſt votum Religionis emiſſum, hoc illi licere, q̃ & probatur per dicta Summi Pontificis verba, quibus ibi vſus fuit, dicendo, & per antiquos Canones etiam Monachi ad Eccleſiarum Parochialium regimẽ ordinati; pro hoc intellectu adduco quòd ſupra in medium produxi in concluſione quinta & vltima, ſecundùm Doctores in capitulo quod Dei timorem. extra de ſtatu Monachorum.

Ad ſextum argumentum ſimiliter negatur Minor, quoniam Monachatus non eſt perfectior
16 ſtatus curatorum ſtatu, † quia ſi ſecus eſſet verius, male feciſſet Summus Pontifex in dicto capitulo quòd Dei timorem, concedendo, quòd id, quòd minus bonũ eſt exequatur, & quòd maius bonum eſt, deſeratur. cum hoc nõ ſit proprium veracium Paſtorum animarum, at potius contrarium præcipere: quapropter dicta verba videlicet, ad frugem melioris vitę, ſunt intelligenda ad frugem tutioris vitę, quoniam patet curã gerere animarum eſſe periculoſius, q̃ vacare vitę Monachali, ob infinita ſcandala, & tentationes, quę obijciuntur *in dies*, indè volentibus in Chriſto piè viuere: ſed non ideò cura animarum eſt fugienda à nobis, cùm non ignoremus, quòd vbi maior labor, ibi maius pręmium: & vt cum Apoſtolo dicamus, non coronabitur niſi, qui legitimè certauerit; quapropter certare eſt neceſſarium deſiderantibus coronam, nec ij tales ſponte ſe obijciunt certamini, cùm ſit ſcriptum, Militia eſt vita hominis ſuper terram; nec ſe obijciunt pe-

riculo

riculo, cum dicere possint cum Apostolo, omnia possum in eo, qui me confortat; præcipuè cum ad hanc curam assumendam videatur prædictus Monachus suaderi sententia Panor. in dicto capit. quod Dei timorem. Vbi post interpretationis nostrę confirmationem; verbi illi⁹ (melioris &c.) ait. curatum rectè fungendo suo officio posse lucrari suam ipsius animam, & aliorum sub cura sua existētium: sed Monachus in Monasterio tantū suam, & addit; sic argue ex glosa, q̃ magis meretur Presbiter Parochialis rectè exercendo suum officium, q̃ simplex Religiosus sibimet soli vacando.

Ad septimū negatur Minor auctoritatibus Doctorum, & Canonum in medium productorum, in cōclusione quinta, & Doctoris Aegidij Bellamere, ibi allegati: quapropter text. ille citatus per eum ibi, est intelligendus, vt supra in dicta conclusione fuit dictum. Insuper tamen pro maiori veritatis enucleatione, animaduertendum, quòd multum differat terminus hic appositus, in dicto c. per eundē adductum, videli
17 cet Probauerit † ab alio termino, scilicet dispensauerit, quoniā probare signat experiri, vel exquirere, nec non aliquando probare, quandoque argumentis demonstrare, & aliquando permittere; sed dispensare est facere illud licitum, quòd aliàs de iure non esset licitum, stante in suo robore generali prohibitione illius. Quapropter opinio illius ex vi vocabuli, est pro nobis; quoniam non negamus Episcopum posse probare, idest, experimentum capere de idoneitate instituendi, cum ad id cogatur per ius commune, & Concilio Tridentino locis suis; citatum.

Ad octauum respondetur, quòd negatur id, quod fuit in minori probatum hodie locum habere, cùm sit abrogatum per iura moderniora, citata in conclusione secunda, & q̃ hoc sit verum, cōfirmauerunt Doct. adducti ibidem.

Ad nonum negatur Minor, cùm omnibus Doctoribus sit inconfesso, neminem posse sibi ali-
18 quod ius præscribere † sine possessione illius: & cum hoc quoque confirmetur per textum in capitulo sine possessione. de regulis iuris, in sexto, vbi dicitur sine possessione præscriptio non procedit; quapropter Canones in contrarium adducti, sunt intelligendi quandoque in particulari, vel alicui familiæ, vel vniuersitati, vel Monasterio per possessionem pacificā fuit aliquod ius præscriptum: sed dato, quod clerici in cōmuni hoc acquisierint, potest dici, quod hoc non obstante poterit Monachus prædictus præsentari, & institui in dicta cura, cū (ꝑm Pan. in rubr. de vita, & honest. cleric.) appellatione clericorū veniant etiā Monachi, ac omnes, q̃ non sunt merè laici, cuius opinioni oēs summularij in vers. clericus, astipulari fuerunt.

Ad decimum, & vltimum argumentum respon. quod conclusio illius non est contra nostram sententiam, cum hodie nō reperiantur

riantur Clerici seculares æque idonei, vt prædictus Monachus (de quo quæritur) qui vellet hoc onus curæ, ac residentiæ assume re, quoniam hęc idoneitas debet
19 † considerari non tantum circa doctrinam, ac vitæ integritatem, necnon prudentiam in dirigendo oues sibi commissas, & facultatem tuendi bona temporalia ipsius Ecclesiæ, quæ propter incuriam, ac auaritiam prædecessorũ in dicta Ecclesia curata minatur incuitabilem ruinam, nisi obijcietur, (prout testantur ipsi patroni) Insuper & alia mala, a me recensita supra in quarta conclusione, quibus omnib⁹ malis (Deo Optimo Maximo opitulãte) Monachus prædictus poterit occurrere propter suimet, & suorũ nobilitatem, cum ipsius consanguinei abbundent diuitijs, ac potentia: Quapropter concludendum erit prędictum Monachum de iure, cum sui Abbatis licentia poterit præsentari, & in dicto benef. curato institui a Diœcesano absque aliqua alia dispensatione. & hæc dixisse sufficiant pro examinatione præsentis quæstionis non tam vtilis, quàm difficilis.

Addendo tamen, Monachum posse abstrahi a Monasterio, vt perpetuo inseruiat Ecclesię seculari, curatæ non solum vnitæ Monasterio, verumetiam non vnitæ, interueniente tamen cõsensu Abbatis sui, & Episcopi Diœcesani solum probatur rursus per modũ epilogi, iure Pontificio. Nam habetur in capitulo Doctos. in cap. si Monachus, 16. quæst. 1. cap. 2. & cap. quod Dei timorem. extra de statu Monachorum, cap. si Religiosus. de election. in sexto, in extranag. si Religiosus, de elect. & nouissimè in Sacro Concilio Trĩ dentino sess. 14. de reformatione cap. 11. vbi declarantur incapaces beneficij curati secularis solum Religiosi trãslati de vna Religione ad aliam, de quorum numero non est Monachus, de quo quæritur. & rursus in sessione 25. de reformatione cap. 4. vbi solum
20 prohibentur regulares † ab egressu suæ Religionis ad deseruiendum Principibus, vel Communitatibus, aut alijs pijs operibus sine pręuio consensu suorum Prælatorum. Vltimo loco declarauit Pius Quintus in sua extrauagan. Regularem, posse effici Vicarium perpetuum alicuius beneficij curati, etiam sine socijs, accedente consensu sui Superioris; sed si regularis Vicarius esset amouibilis ad nutum sui Prælati, tunc omnino esset associãdus saltem a duobus alijs, & Congregatio Illustrissimorum Cardinalium super Sacrum Concilium Tridentinũ censuit sufficere Monacho habere vnum Monachum.

Secundò idipsum probatur Doctorum auctoritate in citatis iuribus, necnon & auctoritate Ioannis de Imol. in Clement. 1. super Glos. ipsius in versiculo secularis. de elect. Idem latius docuit ipsamet Glos. immo & textus ipse in ipsa Clem. 1. si verba eius ponderentur, & omnes Doctores ibidem, & elegantissimè Cardin. in Clem. 1. quæst. 5. de regul. & Panormi-

normitanus in c.Deus qui.in fin. ext.de vita,& honestate cleric.& iterum in c.sicut tuis. nu.2. vers. Nota primò. extra de simonia. Idem docuit Decius in c.præterea.extra de præben.Idem Federicus de Senis in cõsi.suo 156.vbi hanc conclusionem doctissimè veram esse probat, respõditq; obiectionibus,quæ possent illi aduersari.Idem Præpositus in c.priscis. dist.55.Idem docuerunt latissimè Aegidius Bellamere in suis decisionibus, conclus.751. sub tit. de iure patro.& Cæsar Lambertinus in tract. de iure patro. in princ. primæ partis lib.1.art.19.q.7. dicentes hanc esse communem Doctor.sententiam.

Non negamus tamen nullum ex Abbatibus Cõgregationis Cassinensis nostræ hodie posse huiusmodi cõsensum alicui ex suis Monachis indulgere,cùm hoc Reuerendi Patres regiminis specialiter inhibuerint eis, vt luce meridiana clariùs elucet in declaratione Regulę c. 28. de ijs qui sæpius correpti non emendantur, nu.4. §. dare vero.

Attamen quis negare præsumpserit hanc facultatem Monachis suæ Congregationis posse de iure impartiri dictum Reuerẽdum Regimen Congregationis Cassinensis ? Cum inde videretur peioris conditionis, quàm singuli Abbatis, ac Prælati cuiuscunque Ordinis,quibus hoc a iure communi concessum fuisse iam ex allatis patuit. Idem rursus repetijt ipsemet Panormitanus in Clem. vnica,nu.12.13.14.& 15. de supplenda neglig.Prælat.his præcisis verbis vtens,videlicet. In beneficijs solitis conferri secularibus non possunt Religiosi habentes præsentationem,seu collationem presentare Regularem,seu conferre Regulari, si illud beneficiũ nõ est curatum,vel illum volunt presentare,vt claustralem.vt Glo.docet in vers.secularibus,ex qua nota,quòd tanquam clericum secularem possunt præsentare Religiosum si beneficium est curatum,& dicuntur præsentare, vt claustralem , quãdo volunt posse eum remouere ad libitum,vt tunc remaneat claustralis,sicut prius: secus ergo,quando isti presentant , vel conferunt , vt penitus absoluatur ab obedientia Monasterij , & sit perpetuus rector illius Ecclesiæ. Ex quo etiam nota , quòd patronus † Ecclesiæ curatæ potest presentare ita Religiosum,sicut secularem dummodo non præsentet eum vt claustralem.Insuper scien-
21 dum,quòd institutus † in Ecclesia, vt claustralis debet habere so-
22 cium:secus si habet rectoriã,tanquam quilibet clericus secularis. Vide glo.in vers reuocari, & meliorem in Clem.Ne in agro. §.ad hæc. de statu regul. Hæc omnia Panorm.vbi supra.

Et hæc est mea sententia decisiua.

Ego D. Alphonsus Villagut à Neapoli Abbas Congregationis Cassinensis. V.I.P.

Digitized by Google

SVMMARIVM.

1 *Index tam secularis, quàm Ecclesiasticus quid faciet si fuerit appellatum à sententia lata à se ad suum Superiorem.*

2 *Pœna imponenda Iudici non deferenti appellationi, facta ad eius superiorem à sua sententia diffinitiua.*

3 *Iudicibus, à quibus fuit appellatum à diffinitiua apostolos tradere appellantibus præcipitur.*

4 *Appellationi friuolæ ab interlocutoria etsi non sit deferendum: tamen a diffinitiua erit omnino deferendum.*

5 *Appellanti tradenda erit copia processus, & sententiæ latæ dirigenda Iudici ad quem, infra triginta dies computandos a die latæ sententiæ.*

6 *Index non deferens app. factæ a sua diffinitiua ad Papam, summouetur ab officio.*

7 *Iudici ad quem mittenda sunt acta cum apostolis à Iudice, a quo fuerat appellatum.*

8 *Appellans, & succumbens qua pœna puniatur.*

9 *Pœna imponenda Iudici a quo, non deferenti appellationi quæ sit.*

10 *Appellanti infra spacium triginta dierum a die sententiæ, erit tradenda copia actorum causæ, & apostoli.*

11 *Executio sententiæ per apellationem suspenditur vsque ad diffinitiuum iudicium super eam.*

12 *Clericus Iudex non deferens legitimæ appellationi qua pœna puniatur, & qua laicus.*

13 *Index Ecclesiasticus non deferens appellationi factæ in causa ciuili & criminali, qualiter veniat puniendus. & qualiter Iudex secularis.*

14 *Iudex non deferens appellationi factæ a sententia interlocutoria, non venit puniendus sicut si non detulisset sententiæ diffinitiuæ.*

15 *Pœna imponenda de iure Canonico Iudici Ecclesiastico an semper sit de positionis.*

16 *Iudex vtriusque fori quibus de causis teneatur deferre appellationi a sententia sua diffinitiua etiam iustissima.*

17 *Tempus hodie indultum ad deliberandum, an quis velit sententiæ latæ in causa sua assentiri, vel ab eá appellare, est decẽ dierũ tam in causa iudicialiter mota, quàm extra iudicialiter, & quæ causa dicatur mota iudicialiter, et quæ extraiudicialiter, & an huiusmodi dies sint continui currentes de momento ad momentum, & a die latæ sentẽtiæ, aut a die scientiæ, aut ab hora, in qua datur copia adeundi Iudicem a quo, vel ad quem.*

18 *Regula, in qua dicitur, quòd dies termini non computetur in termino non habet locum in termino a iure assignato volenti appellare.*

19 *Appellatio suspendit latam sententiam ita, vt non possit executioni mandari.*

20 *Iuramenti delatione semper excluditur ius superioris.*

21 *Sententia, a qua non fuit appellatum infra decem dies transit in rem iudicatam, & ab ea postea appellare non poterit, nec eius executio retar-*

Digitized by Google

retardari, nisi propter excessum modi executionis.

22 Quadrimestre tempus ad executioni mandandam sententiam regulariter est statutum, licèt a Iudice possit prorogari, & breuiari.

23 Terminus decendij concessus appellare volentibus, incipit a die scientiæ promulgationis sententiæ latæ.

24 Iudex ad quem non poterit prohibere Iudici a quo nè in causa aliqua, vel nè ad executionem sententiæ procedas: nisi sibi constiterit, ad eum per appellationem causam ipsam delatam fuisse.

25 Appellare licebit infra decendium a die latæ sententiæ.

26 Terminus decendij non currit appellare volenti, nisi sibi detur copia Iudicis a quo, vel ad quem, et hoc in publico, nec ipse appellare volens tenebitur se conferre ad domũ vel villam eorum.

27 Dies in quo appellatur, an computabitur inter illos decem concessos ad appellandum: imò, an & illud horæ momentum, in quo ipsa sententia fuerat promulgata, includatur.

28 Terminus decendij currit non a die sententiæ simpliciter promulgationis, sed a die scientiæ promulgationis ipsius, ex qua fuerat quis gratuatus, etiam si talis dies esset feriatus. si tamen in ipso Iudex dedisset copiam sui.

29 Recurrere per appellationem poterit quis ad Iudicem a quo, & ipso deficiente, ad Iudicem ad quem.

30 Attentari a Iudice a quo post appellationem à diffinitiua, & intra decendium concessum ad appellandum nihil poterit, & quare.

31 Tempus appellationis interponendæ, & exequendæ quod est.

32 Absens non per contumaciam verã dãnatus appellare poterit intra decem dies computandos a die scientiæ, si Index reperiatur in publico.

33 Causa propria alicuius, quæ dicenda sit.

34 Terminus decendij appellare volenti concessus a iure locum habet nõ solum in sententia diffinitiua, verũ etiam in interlocutoria.

35 Tempus legale in dubio semper præsumitur continuum.

36 Appellare quando alicui licebit poterit appellare etiam die feriata, tam solemni, quàm repentina, sed non exerceri regulariter, et quare.

37 Appellanti etsi nõ præiudicet, quando stat per alium Iudicem, quin ipse prosequatur suam appellationẽ quo ad tẽpus sibi præfixum in prosequendo. Tamen cautius aget si se protestetur de hoc coram testibus, & publicè proponat appellationẽ.

38 Appellare volens, an teneatur perquirere Iudicem vbique locorum.

39 Tempus decendij incipiet currere nõ a die conditionis extantis, sicut in alijs præscriptionibus contingit, sed a die latæ sententiæ, etiamsi ferretur sub conditione (suppositâ tamen eius scientia,) & quare. & nu. 53.

40 Sententia lata contra aliquem quod tempus a iure sit indultum illi ad soluendum id, ad quod fuit condemnatus.

41 Sententia poterit ferri etiam diffinitiuè conditionaliter ideſt sub conditione, quæ habet ipsam iustificare, quæ aliàs vocatur conditio intrin-

Digitized by Google

intrinseca, & tacitè cohærens.

42 Decendij tempus quare currat de momento ad momentum, & dicatur vtile.

43 Decendij tempus a quo tempore computetur, & contra quos nõ currat.

44 Lex communis aut statutum vbicũque ponderat actus scientiam respectu certæ qualitatis ille nõ dicitur scire, qui scit actum, & ignorat qualitatem ponderatam ibi. Vnde articulans in tali materia debebit esse cautus. & nu. 49.

45 Contumax in non veniendo, seu comparendo propriè dicitur cõtumax, & quare.

46 Sententia interlocutoria infra decendium poterit exequutioni mandari, & quare.

47 Ferens sententiam diffinitiuam ipsam exequi poterit, non autem revocare, & quare.

48 Sententia iudicialis, etsi in multis differat ab extraiudiciali, tamen quoad tempus appellationis conueniunt, scilicet a die scientiæ.

50 Tempus appellandi a iure indultum currat a tempore latæ sententiæ, et non a tẽpore lapsus diei, & elapso decendio sententia transit in rem iudicatam, & quando, & quare.

51 Decendium quare non incipiat currere a tempore termini præfixi ad aliquid faciendum, tam in causa ciuili, quàm criminali.

52 Sententia a qua non fuit appellatum infra decendium, quare transeat in rem iudicatam.

53 Decendio transacto, tam pure, quàm conditionaliter lata sententia transit in rem iudicatam, si contra illam non fuerit appellatum, computando horam latæ, aut scitæ sententiæ factæ appellationis.

54 Appellare quis semper poterit etiã post decendium a die scientiæ illati grauaminis habentis actum successiuum, & hæc regula exemplificatur, & limitatur.

56 Ius commune quare indulserit post latam sententiam volentibus appellare decendium, inhibendo Iudicibus, ne infra ipsum exequutioni mandarent ipsam sententiam.

57 Facultate appellandi, vt quis post decem dies a die latæ sententiæ priuetur quid necessario requiratur.

58 Appellare quis poterit etiam post decendium, si quam primum scinerit, idest, si infra decendium aliud computandum ab ipsa hora scientiæ latæ sententiæ adierit Iudicem sedentem pro tribunali, & probauerit se non fuisse citatum ad audiendam sententiam tali die, & hoc pacto erunt interpretandi Doctores dicentes citatos ad audiendam sententiam non venientes, sed contumaces fore audiendos appellantes post decendium, cum de iure hic non veniat dicendus contumax verus (cui non licet appellare) sed fictus, qui appellare poterit. & nu. 60.

59 Decendium vt contra appellare volentem currat necessario requiritur scientia latæ sententiæ, & eius intimatio plena, & certa, ac tenoris sententiæ, & quare.

61 Clement. Causam. de elect. verus intellectus.

62 Intimatio alicuius actus iudicialis, vt præiudicet alicui, vel ipsum abli-

Digitized by Google

obliget ad aliquid faciendum necessariò in scriptis facienda erit plena, & certa, assignando ipsam, vel eius copiam.

63 Contumax qui non est verus post decendium a die latæ sententiæ poterit appellare dummodo appellet infra decendium a die scientiæ.

64 Intimatio vbicunque requiritur alicuius actus, quando sufficiat scientia eius sine tali intimatione.

65 Appellatio absentis per contumaciam, quando recipi possit.

66 Contumax fictè sine præsumptiuè poterit appellare, et quare.

67 Citatus personaliter ad veniendum audire sententiam in sua causa, in dubio habebitur pro vero contumace, nisi contrarium probaretur, & sic non admittetur ad appellandum.

68 Cõtumax multipliciter cõtingit quis dici, & quis dicatur contumax verus apparenter, & existenter, & an eius appellatio admittetur.

69 Contumax verus apparenter, sed nõ existenter quis dicatur, & an appellatio eius admittetur.

70 Contumax verus apparenter, et existenter appellans infra decendium a die latæ sententiæ audietur.

71 Contumax verus existenter, & fictus apparenter, an admittetur ad appellandum.

72 Contumax fictus apparenter, & non existenter, an admittetur ad appellandum.

73 Appellare a diffinitiua sententia nõ poterit is, qui ab interlocutoria lata in eadem causa appellasset, & dicta eius appellatio fuisset frinola mãnifestè, & quare.

74 Iura dicentia cõtumacem in non veniendo non fore admittendum ad appellandum, quomodo erunt intelligenda.

75 Contumax quis dicatur.

76 Contumacia vera in non veniendo, nisi fuerit manifesta non impediet appellantem, vel appellationem.

77 Contumax in non parendo non prinabitur facultate appellandi, & quare:

78 Appellare regulariter omnibus licebit, licet fallat in aliquo casu.

79 Contumax quis appellare non possit, & quis dicatur verus contumax.

80 Contumacis in non veniendo pœna quæ sit.

81 Contumax verus vt quis dicatur, quæ requirantur. & quomodo punietur.

82 Oblitio in aliquo non præsumitur, nisi ex longo tempore.

83 Inspiciendum non erit id, quod quis dicit se credidisse, sed id, quod credere debebat, & quare.

84 Contumax verus in veniendo, quando admittetur ad appellandum, & quis dicatur verus contumax.

85 Citatus semel peremptoriè ad audiẽdam sententiam, non erit amplius citandus, & quare.

86 Contumax verus nõ admittetur aliquo pacto ad appellãdum viua voce, nec arreptio itineris vim appellationis obtinebit, & quare.

87 Contumax verus admittetur a Curia Romana infra decendium computando a die notitiæ latæ sentẽtię, & quando non.

88 Scientia velata ad pœnam vitandam non ita sufficit, sicut directa velata.

Digitized by Google

velata scilicet, & non probata in iudicio.

89 Contumax verus, quem citatio facta ab homine, vel a iure apprehendit, non admittetur ad appellandū, nisi docuerit de legitimo impedimento, & quis dicatur contumax verus, & quid erit dicendum de ficto.

90 Iudex ad quem prius cognoscet de legimitatione appellationis quare perta cognoscet merita causæ, seu sententiæ, & quare.

91 Contumax verus in non veniendo, etsi non admittatur ad appellandū, tamen contumax in non restituēdo, vel aliquid aliud non faciendo, appellare poterit, & quis dicetur verus contumax, & quis non.

92 Contumax verus non admittetur ad alligandam litis pendentiam, neque ad supplicandum, & quis dicatur verus contumax, etsi admittatur ad appellandum a condemnatione expensarum propter ipsius contumaciam incursa, si comparuerit.

93 Contumax verus si fuerit mulier, rusticus, vel minor admittetur ad appellandum, & quare.

94 Contumacia procuratoris, an semper noceat Domino, vel procuratori, et quare.

95 Appellare domino licere Doctores asseuerantes post decem dies a die latæ sententiæ, quomodo sint intelligendi, & quare.

96 Dominus litis verus cōtumax, quando audiretur, si appellauerit a sententia diffinitiua.

97 Procurator constitutus in aliqua lite, etiam in mandato speciali domini litis poterit appellare a sententia lata super ipsam litem motam, & quare.

98 Procurator cum post litis contestationem sit effectus dominus litis, ideo non solum ipse poterit appellare, verumetiam & constituere alium procuratorem ad appellandum, tam de iure ciuili, quàm de iure Canonico, & quare.

99 Filiusfamilias procurator esse poterit.

100 Procurator quare appellare non teneatur in causa criminali.

101 Procurator etsi in causa ciuili appellare teneatur, non tamen appellationem ipsam prosequi, nisi hoc promisisset. & quid seruet Curia Romana, & quare.

102 Procurator rei appellans, quando admittatur ad prosecutionem appellationis.

103 Procuratorium mandatum alicui factum super certa lite, an per sententiam sequutam extinguatur, ita vt non teneatur appellare, vel prosequi appellationem. & quare.

104 Procurator constitutus ad appellandum poterit bis appellare, & quare: et quando noceat domino litis tam in non appellando, quam in non petendo restitutionem in integrum.

105 Asserenti se appellasse infra decendium a die latæ sententiæ, vel eius scientiæ incumbit probatio, aliàs Iudex ad quem ipsum nō admittet, cum hoc ipsum ante omnia sit corā eo probandum. & quare.

106 Asserenti vel agenti non neganti incumbit probatio. & quare.

107 Exhibere nemo tenetur aduersario quod sibi aduersatur.

108 Pro-

Digitized by Googl

108 Probatum esse, vel constare in iudicio illud solum dicitur, quod citata parte plenè fuit probatum, & quid importet clausula [si tibi constiterit.]

109 Appellator tenebitur prosequi iuditium, & causam vsque in finem, quod si non fecerit sententia executioni mandabitur, nisi probauerit legitimum impedimentum.

110 Probans simpliciter se appellasse, non ideo probauit se appellasse infra decendium, ad hoc vt sententia lata non transeat in rem iudicatã. & quare.

111 Appellatus negare debet fuisse appellatum a sententia lata pro se infra decendium, & quare.

112 Propositio affirmatiua inducit affirmanti onus probandi illud.

113 Appellatorem cautum quid facere oportebit.

114 Probare quid teneatur appellans, & appellatus coram Iudice ad quem, & nu. 116.

115 Appellatum fuisse infra decendiũ non præsumitur, nisi probetur.

117 Probationis factæ in primo iudicio effectus est in pectore Iudicis, qui non semper alligatur ad probationes in iudicio factas.

118 Appellans a sententia diffinitiua, vel interlocutoria, aut a grauamine illato, an teneatur parti appellatæ aliquid ostendere.

119 Iudex appellationis antequam inhibeat Iudici a quo, quæ præcedere debeant.

120 Causæ deuolutio per appellationẽ impeditur multis modis.

121 Legitimatio actoris, & rei debet præcedere cognitionem principalis negotij.

122 Appellatum infra decendium non præsumetur eo ipso, quòd probatur fuisse appellatum, & nihil aliud.

123 Cautus appellator quando adijt Iudicem ad quem, quid secum deferre debeat.

124 Non præsumitur in iudicio pro solemnitate extrinseca actus gesti, nisi constaret per confessionem appellati.

125 Asserenti aliquid contra id, quod præsumitur, incumbit probare.

126 Appellatus si non præsentauerit sententiam, qua pœna punietur.

127 Excipiens tenebitur probare exceptionem, cum gerat in excipiendo personam actoris.

128 Ignorantia præsumitur, vbi scientia non probatur.

129 Ignorantia facti, non iuris excusatur in iudicio.

130 Exceptionem suam reus plenè probare debet, sicut actor suam intentionem, & quare excipiens dicatur actor.

131 Ignorantia circa quæ præsumatur, & circa quæ scientia, & quomodo probetur.

132 Ignorantia licet in facto proprio interdum sit, tamen probabilior est in facto alieno, et vbi hæc ignorantia habet locum.

133 Reus dicetur probare eo ipso, quòd excipiendo aliquid asserat.

134 Beneficium collationi Summi Pontificis reseruatum ignoranter recipiens, si statim hoc cognito illud dimiserit, priuari non poterit alijs prius obtentis.

135 Excipiens quãdo non teneatur probare quod excepit.

136 Igno-

Digitized by Google

136 *Ignorantia quando dicatur probari & a quo ſit probanda.*

137 *Appellatum in dubio an præſumatur ſuiſſe infra decendium a die notitiæ latę ſententiæ. & quare.*

138 *Iure appellandi, vt quis priuetur requiritur vera notitia citationis ad audientiam ſententiæ.*

139 *Ignorantiam allegans tranſmittit onus probandi ſcientiam ad aduerſarium.*

140 *Ignorantia quando dicatur probari: & quando ignorantes teneantur ſuam probare ignorantiam.*

141 *Reſponſio optima impugnationi falſæ, ac legum & Doctorum concordia.*

142 *Abſens & appellans an præſumatur appellaſſe infra decem dies a die ſcientiæ.*

143 *Appellatio facta, & inſcriptis redacta a Notario ſub hac forma, videlicet. Titius appellauit a ſententia ſibi nota a decem diebus citrà: & quid ſi addatur copula, &, dicendo, & citra.*

144 *Appellans in decimo die decendij in aliqua hora computata infra ipſum decendium, audietur. & quare.*

145 *Appellantis & aſſerentis iuramento, ſe appellaſſe infra decendium quando fides præſtetur.*

146 *Decendium quando currat contra Dominum litis, & quando contra procuratorem eius a die ſcientiæ latæ ſententiæ.*

147 *Iudex tam Eccleſiaſticus, quàm ſecularis infra quot dies teneatur appellanti aſſignare apoſtolos, & copiam auctenticam actorum, & quid faciet ipſe appellans ſi prædicta obtinere non poſſit a Iudice a quo, et quare.*

148 *Appellans ſi non inſtanter petierit apoſtolos, præſumetur renunciaſſe appellationi ſuæ; etiam ſi vadat, aut mittat ad proſequendam appellationem.*

149 *Attentata per Iudicem a quo poſt appellationem, et petitos apoſtolos inſtanter per appellantem: vel infra illos triginta dies, ſunt nulla ipſo iure.*

150 *Iudices teneri exhibere appellantibus apoſtolos, et copiam actorum, probatur quoque de iure Ciuili.*

151 *Appellans ſi non curat petere apoſtolos inſtanter infra tempus ſtatutum a iure, tenebitur ſoluere id, ad quod fuerat condemnatus per ſententiam, a qua appellauerat, & quare.*

152 *Iudex non deferens appellationi, qua pœna puniatur. et nn. 154.*

153 *Iudex a quo, quid faciet, ſi fuerit appellatum a ſententia lata in cauſa criminali.*

155 *Apoſtolos appellanti et petenti inſtanter Iudex a quo dare tenebitur infra triginta dies.*

156 *Apoſtoli (de quibus eſt hic ſermo) in quotuplici ſpecie reperiantur.*

157 *Iudex ſi non traditis apoſtolis procederet in cauſa, ipſe proceſſus eſſet nullus, niſi renunciatum eſſet appellationi.*

158 *Appellans quando apoſtolos petere non teneatur.*

159 *Acta exemplata, et non originalia ſunt tradenda appellantibus.*

160 *Apoſtoli ab appellante ſint petendi, nè videretur ipſum renunciaſſe appellationi.*

161 *Iudex etiamſi non detuliſſet appellationi*

Digitized by Google

lationi apoſtolos petenti dare tenebitur, & quare.
162 Appellans & non valens obtinere apoſtolos a Iudice à quo, quid faciet.
163 Iudex quando appellanti etiam non petenti teneatur tradere apoſtolos.
164 Tempus petendorum apoſtolorum quando currere incipiat.
165 Ponderanda erunt verba Iudicis aſſignantis terminum ad recipiendos apoſtolos.
166 Iudex in cauſa Ciuili an poſſit condemnare victum ad expenſas ipſi victori: etſi non condemnauerit, an veniat puniendus.
167 Forma optima ſeruanda in condẽnatione expenſarum facienda.

De modo procedendi in admittenda appellatione.

THEMA:

Quidam Iudex Eccleſiaſticus promulgauit ſententiam diffinitiuam contra quendam, qui cum ab ipſa appellaſſet ad eius Superiorem infra aliquot dies tandem dictus Iudex paruipendens appellationem ipſam: non ſolum illi non detulit, verum potius mandauit illam executioni mandari contra victum, inſuper ipſum condemnauit in expenſis factis in litis conteſtatione, & proſequutione vſque ad diffinitiuam ſententiam incluſiuè.

Quæruntur modò infraſcripta.

Primum. An Iudex tam Secularis, quàm Eccleſiaſticus teneatur ſub aliqua pœna admittere appellationem a ſententia diffinitiua factam eius Superiori, & quomodo procedet in ipſa recipienda.

Secundum. Infra quod tempus appellare quis poterit a ſententia diffinitiua, vel interlocutoria, tã ipſe principalis, quàm eius procurator.

Tertium. Infra quod tempus Iudex teneatur copiã proceſſus totius, & apoſtolos aſſignare parti appellanti a ſua ſententia.

Quartum. An Iudex poſſit condemnare in expenſis ſuccumbentem, ſi a victore non fuerit hoc expoſtulatum.

DECISIO XXXX.

INDIVIDVA Sanctiſſimaque Trinitas, in cuius ope ſemper cõfiſus fui interuentu, ac prece Beatiſſimę Dei parę Virginis Mariæ, atque Beatiſſimi Patriarchæ noſtri Benedicti ſubnixè obſecro, vt illuminare digneris tenebras meæ mentis, vt litteris cõmendare queam quicquid ſecundum ſcita ſacrorum Canonum, Imperatoriarumque legum in propoſitarum quæſtionum

Digitized by Google

mum deciſionũ legitimè erit ſentiendum.

Et vt magis, magiſque veritas noſtræ ſententiæ eluceſcat, viſum nobis fuit hic procedere per nõnullas concluſiones, & earum ampliationes, & limitationes ipſas poſtmodum veriſſimas probãdo.

Primam propoſitã qõnem abſoluemus vnica concluſione, quæ
1 ſit hæc. Iudex tã † ſecularis, quàm Eccleſiaſticus audita appellatione facta a ſua diffinitiua ſententia, præcipiet ipſam corã ſe oretenus forſan ſolummodo factam a parte ſtatim ab actuario in actis annotari (cũ appellatio facta ſtatim coram Iudice oretenus de iure etiam erit valida,) ſed ſi appellans porrexerit ſuam appellationem in ſcriptis Iudici, ipſe præcipiet eam inſeri in actis, cum annotatione diei ipſi⁹ pręſentationis (infra tamen decem dies a die publicationis ſententiæ,) cùm huiuſmodi appellationi ipſe Iudex deferre teneatur, etiamſi pro certo ſciret ſententiam a ſe latã fuiſſe iuſtiſſimam, ac ex omni parte irreprehenſibilem: & è contra, appellationem ipſam irrationabilem: Cùm ipſe Iudex ad hoc exequendum non ſolùm ſit monitus à iure: verumetiam fuerit iuſſus ſub pœna non mediocri ipſo facto incurrenda, videlicet. † de iure Ciuili, triginta auri pondo, &
2 alia pœna arbitraria: de iure autem Canonico in cauſa criminali, pœna depoſitionis. in cauſa verò Ciuili, pœna arbitraria: & quicquid in executionem ſnię irritum de iure erit declarandũ. Hæc concluſio probatur triplici medio. Primò enim iure Pontificio per tex. in c. De Priore. extra de appellat. vbi Alex. Papa Tertius hæc protulit verba, videlicet. [De priore. & infra. Cęterum ſi præfatus Canonicus Priorem propter ſuas enormitates manifeſtas, quæ ipſum notabilem reddunt, ad ſedem Apoſtolicam appellauit: & ipſe tali appellationi deferre contempſit: eum cum litteris tuis veritatem continentibus de tanto exceſſu ſatisfacturum ad ſedem Apoſtolicam venire compellas.] hæc ibi. Idem probatur per argu. in c. vt ſuper. & in c. ab eo. de appellat. in ſexto, vbi præcipitur Iudicibus tradere appellanti à diffinitiua apoſtolos, & ceſſare à proſecutione, vel executione ſententiæ: & declaratur irritum quicquid attentatum fuerit per ipſos, ex quibus omnibus elicitur, quòd
3 Iudex † teneatur deferre appellationi factę, & in pœnam declaratur irritum quicquid per ipſum poſtmodũ fieret. Idem probatur per arg. in cap. cum appellationibus. de appellat. in ſexto, vbi Clemens Papa Quartus ſtatuit non deferẽdum fore appellationibus friuolis a ſententia interlocutoria, ſaluis tamen his, quæ ſuper appellationibus poſt ſententiam diffinitiuam interpoſitis ſunt ſtatuta, quaſi apertè dixiſſet ipſe Clemens, etſi dixerim non fore defe-
4 rendum appellationi friuolę † a ſententia interlocutoria: hoc tamen non dicimus de friuola, vel iniuſta appellatione a diffinitiua ſententia. Idem probatur, & clarius

rius in c.fin. §.Iudicibus . 2.q.6. vbi hęc habentur, videlicet. [Iudicibus autem non solum susci-
piẽdę appellationis necessitas videtur imposita. Verumetiam triginta dierum spatia ex die sen-
5 tentię diffinita sunt, † intra quę gesta vna cum relatione litigatoribus conuenit præstari.]hęc ibi. Idem & adhuc clarius probatur per text.in c.decreto nostro. 2.q.6.vbi Sãctus Gregorius Papa his præcisis verbis vsus fuit, videlicet. [Decreto nostro vestram rogantes charitatem mandamus, vt si aliquis(quod nõ optamus) suorum emulorum Aldricum Cenomanensis Ecclesiæ Episcopũ ac-
7 cusare damnabiliter attẽtauerit, vt honoretur Beati Petri Apostolorum Principis memoria, Ecclesiæque Romanæ(cui præsedit) priuilegium nostri nominis auctoritas: liceat illi post auditionem primatũ diœceseos (si necesse fuerit) nos appellare, & nostra auc-
8 toritate, aut ante nos, aut ante Legatos nr̃os ex latere missos, iuxt. patrum decreta suas exercere, atque diffinire actiones. Nullusque
9 illum ante hæc iudicet, aut iudicare præsumat: sed si quid (quod absit) graue, intolerandumque ei obiectum fuerit, nostra erit expectanda censura, vt nihil prius de eo, qui ad sinum Sanctæ Eccle się Romanę confugit, & eius implorat auxiliũ decernatur, quàm ab eiusdem Ecclesię auctoritate fuerit pręceptum, quę vices suas alijs imperţiuit Ecclesijs, vt in partem sint vocatæ solicitudinis, non in plenitudinem potestatis. Si autem (quod non arbitramur) a quoquã secus præsumptum fuerit † ab officio cleri summotus, auctoritatis Apostolicæ reus ab omnibus iudicetur: Nè lupi, qui sub specie ouium subintrauerunt, bestiali sæuitia quosque audeant lacerare: & quod sibi fieri nolunt alijs inferre pręsumãt.] hæc ibi. Idem probatur per text. in l.a Proconsulibus.C.de appellat. vbi hæc habentur, videlicet: [A Proconsulibus, & Comitibus, & ijs, qui vice Præfectorum cognoscunt, siue ex appellatione, siue ex delegatione, siue ex ordine iudicauerit, prouocari permitti-
mus: ita, vt appellanti Iudex † prębeat opinionis exẽplum; & acta cum refutatorijs partium, suisque literis ad nos dirigat: quòd si victus oblatam à Iudice appellationem affirmet: Prębfectos adeat, vt apud eos de integro litiget, tanquam appellatione suscepta. Superatus enim † si iniustè appellare videbitur, lite perdita, notatus abscedet. At si vicerit, contra eum Iudicem, qui appellationem non receperit, † ad nos referri necesse est, vt digno supplicio puniatur.]hæc ibi. Idem probatur per tex. in l.quoniam Iudices.C.de appellat. vbi hæc habentur, videlicet. [Quoniam Iudices ordinarij prouocationes existimant respuẽdas: placet, vt si qui appellationem suscipere recusauerit, quæ non contra executionem; sed aduersus sententiam, intentionem, iurgiumque terminantem fuerit interposita: triginta auri pondo cogatur largitio-

nibus.

nibus noſtris inferre : triginta alia officio eius itidem ſoluturo, niſi ei pertinaciter reſtiterit, atque actis contradixerit, & quid iure ſit conſtitutum oſtenderit.] hæc ibi . Idem habetur in l. lata ſententia. C.de appellat. vbi hæc habentur,videlicet. [lata ſententia , quæ pertinet ad bona vacantia, & ad ea, quæ,vt indignis (legibus cogentibus) auferuntur : ſi quis putauerit prouocãdum , vox eius debebit admitti.] hæc ibi . Idem habetur in l. Iudicibus . C. de appellat.vbi hæc habentur, videlicet.[Iudicibus non ſolùm appellationis ſuſcipiendæ neceſſitas videtur impoſita , verùm etiam triginta dierum ſpatia ex die ſen
10 tentiæ definita ſunt , † intra quæ geſta vnà cum relatione litigatoribus conuenit præſtari à Iudice & officio eius , ſi ſtatuta fuerint aliqua parte mutilata,mulctę ſubiacebũt.] hæc ibi.Idem habetur in Auctẽ. de Iudicibus . §. Noſtros.vbi hæc habentur,videlicet. [Noſtros tamen Iudices omnibus modis ſuſcipere appellationes ſancimus : & nulli licentiam eſſe penitùs hoc repellere , prẹter ſolam tuam eminẽtiam.] hẹc ibi. Idem habetur in Auctẽ. vt nulli iudicum. §. illas verò.vbi hẹc habentur, videlicet. [Illas verò,quę ſecundum leges offeruntur appellationes ; ſuſcipere volumus omnino Iudices , & eos , qui ſecundum noſtram iuſſionem ſpecialiter(quia & à diuis licet appellare Iudicibus) audiunt , ſiue maiores,ſiue minores ſint: & ẹdere geſta ſine aliqua dilatione litigantibus, vt quæſtio legitima de his procedat. ſuper hoc iubemus appellatione porrecta ſecundum leges,neque exactionem fieri, neq; poſſeſſionẽ rerum transferri vſq;
11 ad definitum † ſuper ea iudiciũ.] hæc ibi.Probatur & ſecundò præſens concluſio Doctorum auctoritate. Nam infraſcripti Doctor. libentiſſimè præſenti concluſioni ſe ſubſcripſerunt.Nam glo. in d. c.de priore.in verſic.de tanto exceſſu dixit, & ſic patet , quòd qui nõ defert legitimæ appellationi, debet puniri . Nam *ſi clericꝰ fuit*
12 † debet deponi. vt in c.decreto. Si laicus fuit,triginta pondo auri mulctetur . vt in l.quoniam Iudices . C.de appellat. Idem docuit Glo. in d.c. vt ſuper. & in d.c.ab eo.quæ vtrobique dixit,quòd attentata per huiuſmodi Iudices, qui non detulerunt appellationi infra dies decem a die ſententiæ latæ computãdos, ſunt nullius virtutis. Idem docuit glo. in d.§.Iudicibus.in verſic.præſtari.dicens, quòd ipſi apoſtoli etiam non petentibus debeant præſtari , ac ſi apertè dixerit,non *ſolum* ipſa appellatio a diffinitiua ſemper erit admittenda(prout apertiſſimè docuit dictus textus) verum etiam & ipſi apoſtoli, etiam ſi petiti nõ fuerint ab appellante . Idem docuit Glo. fin. in d.c.decreto . dicens. Ecce pęna illius,qui,nõ defert appellationi , ſed ſecundum leges punitur in triginta pondo auri, vt in l.quoniam Iudices . C. de appellat. idem docuit Glo. in Clem. vnica. in verſic mancipari. de exceſſ.Prælat.idẽ docuit Glo. fin.

fin.in c.cum appellationibus. de appellat.in sexto, reddens rationem differétiæ inter delationem appellationi factæ a sententia diffinitiua, & a sententia interlocutoria, prout etiam ibidem annotarunt Doctores.idē docuit Glo. in dicta l.a proconsulibus.in versiculo permittimus,& in versiculo digno supplicio, idem docuit Glo. in d.l.quoniam Iudices . in verſ restiterit. idem docuit Glo. in d.l.iudicibus.in versic.multæ. idem docuit Glo. in Authen. de iudicibus. §.nostros. in versic.appellationes. Idē docuit Innocentius in dicto c.de priore . Idem docuit Hostiensis in summa titu. de appellat. §.quãdo fieri debeat appellatio. in fine. versic. Iudex autem tenetur. Idem docuit Bal. in d.c.de priore. addens, quòd secundum Canones, si Iudex non
13 deferat † appellationi in causa criminali deponitur. vt in d.c.de cętero,sed in causa ciuili, nõ deponetur, sed remittendus erit ad curiam satisfacturus de tanto excessu , vt in dicto c.de priore. & vltra hoc litem suam faciet.Institu.de obligat. quæ ex quasi delicto. in principio. Adde quòd ibi glosa dicit,quòd Iudex aliquid faciendo iniustè(etiam per imperitiam) tenebitur ad interesse litis, & condemnari debet ad interesse.vt in c.sacro. extra de sentent. excommunicationis.Secundū leges verò in causa ciuili Iudex debet remitti ad Principem , vt ab eo puniatur digno supplicio,& ille,qui appellauit, & succubuit lite perdita notatus abscedat.vt in l.a proconsulibus. C.de appellat. & in dicta causa ciuili dictus Iudex puniendus veniet multa triginta pondo auri. vt in dicta l. quoniam Iudices. Idem docuit Specul. in lib.2. titu.de appellat. §.nunc dicamus quid sit officium eius,colum.1.in principio,& ibidem rursus in §. qualiter autem appellatio fieri debeat.col.6. nu. 25.versic.Ego credo saluo saniori consilio. Idem docuit Archidiaconus in c.1.col.3.versic.exhiberi.ibi,& Iudex,qui petenti.de appellat.in sexto. Idem ipsemet Archidiaconus rursus docuit ad verbum in dicto c.decreto . vtendo ijsdem verbis, quibus vsum fuisse Bal.vbi supra retulimus. quod & ipsemet Archidiaconus docuit in dicto §.Iudicibus . Idem docuit Ioannes And. in dicto c.de priore. & in dicto c.cùm appellationibus.col.1.in versic.idem in appellatione a diffinitiua. de appellat.in sexto.Idem docuit Anchar. in d.c.cùm appellationibus. col. 2. versic.item post appellationē. Idem docuit Geminianus in d.c. cum appellationibus . §. si verò. colum.2. in versic.item in appellatione a diffinitiua.& rursus ibidem, idē repetijt in col.fin.versi. Glo.fin.quærit, vbi postquam retulisset sententiam dictæ glosæ,rationem reddētis quare Iudex teneatur deferre appellationi iniustæ a sententia diffinitiua (etiam notoriè iusta ,) & non teneatur deferre appellationi frivolæ factæ a sententia interlocutoria , prò eo,quòd in dicto c.cùm appellationibus.in fine, hæc habeantur,

Digitized by Google

videlicet. [Saluis ijs, quę ſuper appellationibus poſt ſententiam. (Addatur diffinitiuam, prout omnes communiter Doctores addiderunt, & taliter intellexerunt ipſum textũ) ſunt ſtatuta.] hæc ibi. Poſt ergo dictæ glo. rationem ipſe Geminianus his præciſis verbis vſus fuit, videlicet. Tu dic, quòd iſte verſic. [ſaluis &c.] poteſt referri ad primum, & ſecundum reſpõſum. Nam ad primum refertur (vt dixit Zenze.) quia Iu-
14 dex † debet deferre appellationi a diffinitiua ſemper, cùm iſte poſſet nouas probationes facere, quod ſecus eſt in interlocutoria, cui nõ debet deferre, ſi non eſt legitima: item poteſt referri ad ſecundum reſponſum, quia licet deferat appellationi a diffinitiua, & reperiatur talis appellatio friuola, quia Iudex ad quem pronunciat malè appellatum, & benè iudicatum, tunc poteſt Iudex a quo exequi ſuam ſentẽtiam, iuxta notata in c. Romana. §. fin. ext. eod. titu. quod ſecus eſt, quando interlocutoriæ detuliſſet, quia qualitercunque ſuperior pronunciat, Iudex a quo non poterit ſe intromittere. Cùm a ſe abdicauerit iuriſdictionem: & ideo textus in dicto cap. cum appellationibus. in verſic. ſaluis. loquitur in plurali, videlicet [ſaluis his.] vt intendat includere ambos caſus ſupra poſitos. Idem rurſus ipſemet Geminianus docuit in dicto capit. decreto, vbi addidit ſupradictis formalia ferè verba, quibus vſum fuiſſe Bal. ſupra retulimus. quod & rurſus repetijt ipſemet Geminianus in dicto §. Iudicibus. Idem docuit Philippus Franchus in dicto c. cùm appellationibus. §. ſi verò. colum. 9. verſic. in glo. fin. in principio, & rurſus in c. de priore, quod & repetijt in eod. §. ſi verò in Glo. fin. repetendo quæ nos ſupra attulimus ex Bal. & addidit ipſis, quòd hac pœna ſolùm veniat puniendus Iudex non deferens appellationi a ſententia diffinitiua, & a ſententia interlocutoria habente vim diffinitiuæ: nõ autem non deferens appellationi a ſententia interlocutoria ſimplici, quia ei Iudex non tenetur deferre, nec ſuperſedere quouſque ſibi inhibeatur a Iudice ad quẽ: vt in capit. Romana. §. ſi verò, & in c. non ſolum. §. illa. de appellat. in ſexto, quod & docuit quoque Angelus in l. quoniam Iudices. C. de appellat. vnde ſi Iudex a quo, non defert dictæ ſententiæ interlocutoriæ non videtur puniẽdus. Idem docuit Cardinalis a Turre cremata. in d. cap. decreto. vbi vtitur ferè ijſdem verbis, quibus vſum fuiſſe Bal. ſupra retulimus. quod ipſemet Cardinalis repetijt in dicto §. iudicibus. Addens q̃ teneatur Iudex a quo, non tãtum apoſtolos, verum etiam & ipſorum actorum actitatorum in ipſa cauſa copiam auctenticam offerre appellanti tranſmittendam Iudici ad quem. Idem docuit Imo. in Clement. vnica, columna 2. numero 13. verſiculo Glo. mancipari. De exceſſibus Prælat. Idem docuit Cardinalis Zabar. in dicta Clement. vnica. in principio, columna ſecunda, not. decimo-

quar-

quarto, & in columna quarta, versiculo quintò quæro. Idem docuit Pet. de Ancharan. in dicta Clement. vnica. colum. 2. versic. sextò nota. in versic. & appellationibus. idem docuit Antonius de Butr. in dicto capit. de priore. idem docuit Panormitanus in dicto cap. de priore. in fine. amplectens distinctionem factam a Bal. & a nobis supra relatam. Idem docuit & Henricus Boich in dicto cap. de priore. sequens Archidiaconum, vbi supra, idē docuit Decius in dicto cap. de priore. in fine, concludendo, quòd pœna non
15 † deferentis appellationi (absolutè loquendo de iure Canonico) sit arbitraria, eo quòd in dicto c. decreto. pęna dispositionis ipsius ibi imponatur non ex eo simpliciter, quòd Iudex appellationi non detulerit, sed potius, quia cùm causa esset delata per appellationem interpositam ad Summum Pontificem, ei non detulerit. Nam prohibuit ibi Summus Pontifex, quòd nullus in tali casu præter eum iudicare præsumat. Qua propter post supradicta ipse Summus Pontifex subinterens infrascripta p̄cisa verba declarauit suam mentem dicens [si a quoquam secus pręsumptū fuerit, ille deponatur.] Idē docuit inter Iuristas Azo in sua summa titu. C. de appellat. capit. 1. colum. fin. numero 6. versic. item Iudici imponitur, idem docuit Bartolus in dicta l. quoniam. & in dicta l. iudicibus. Idē docuit Ioannes Ferrarius Montanus in tractat. de appellat. libro secundo, capitulo 6. columna secunda, versic. & Iudicibus non solum. Idem docuit Robertus Marantha in suo speculo aduocatorum in tertia par. princip. in titu. de appellat. num. 388. versi. sextò principaliter sequendo. Probatur & tertio præsens nostra cōclusio his rationibus, quarum prima est. Cùm enim vnusquisque Iudex per diffinitiuam sententiam functus sit officio suo mercenario: ideo meritò deferre
16 † tenebitur ipsi appellationi factæ supremo omnū Iudici: quod si non faciet iure optimo de tanta temeritate luere debebit pœnam. Secunda ratio est, quia Iudex ipse (quantum in se est) tenetur consulere condemnatis, qui forsan producendo nouas probationes apud Iudicem, ad quem, possent liberari a condemnatione ab ipso Iudice a quo, iustè facta ex productis coram se in fauorem victoris in sententia lata. Tertia est, quoniam si verè iusta fuit sententia diffinitiua Iudicis a quo, Iudex appellationis denuo ipsum appellantem (& nihil aliud producentem coram ipso in sui fauorem) remittet ad iudicem a quo pro executione suæ sententiæ in sui decus, & appellantis dedecus, & detrimentum. Qua propter si recta statera intellectus ponderabuntur dicta commoda Iudicis a quo, proculdubio animaduertet tutiorem, ac consultiorem partem elegisse, si appellationi a sua sententia diffinitiua iustissimè lata derulerit:

quàm ſi non deciliſſet eidem propter implicitum cõtemptum tot ſacrarum, & profanarum ſanctionum hoc ipſum præcipientiũ ſub ſupradictis pœnis.

Secundæ propoſitæ quæſtioni ſatisfaciet vnica concluſio, quæ eſt. Tempus ſtatutum a iure infra
17 † quod victus tam in cauſa iudicialiter mota, quàm in cauſa mota extraiudicialiter. (Intelligendo hic per cauſam iudicialiter motam, quando appellatio iudicialiter eſſet facienda, iuxta omnes ritus iudiciales conſuetos in litium conteſtationibus, & proſequutionibus vſque ad ſententiam diffinitiuam incluſiuè, & per cauſam extraiudicialiter motam, illam ratione cuius alicui competit appellatio extraiudicialis. vt in actu electionis, vel huiuſmodi actus legitimi, qui non requirunt ordinem, ſeu omnino iudiciariam telam, & hoc tam in cauſa criminali, quàm ciuili) per ſententiam tam diffinitiuam, quàm interlocutoriam cõdemnatus poterit deliberare, an velit ſtare ſententiæ contra ſe fulminatæ, vel ab ipſa appellare, eſt ſpatium decem continuorum dierum computandorum a die fulminatæ ſententiæ, ſeu ab ipſa hora fulminatæ ſententiæ (prout communiter Doctores affirmarunt maxima cum ratione) ſeu incipit a momento ipſo temporis in quo Iudex promulgauit ipſam interlocutoriam vel diffinitiuam ſententiam, vel ad ſui notitiam ipſa ſententia, cũ qualitate ipſius ponderata quomodolibet venit, cum in vtroque caſu habeat locũ hæc noſtra concluſio, vt puta, ſi fuiſſet promulgata ſentẽtia in decima hora diei terminus decem dierum perdurabit vſque ad eãdem horam decimam diei decimi. Attamen dictus terminus dierum non curret appellanti, niſi a die & hora, quà datur copia adeundi ipſum Iudicem a quo, & intelligendum erit verum, ſi nec daretur ei copia adeundi Iudicem ad quem, nam ſi talis aditus daretur, non excuſaretur, cum ad eum ire teneretur, aliàs curreret terminus dictorum dierum decem a iure indultorum ad appellandum. Quapropter memoriæ erit ſummopere commendandum, quòd in hoc caſu locum non habebit vulgatiſſima illa iuris regula, in qua dici-
18 tur. † Dies termini non computatur in termino, quoniam tam actor, quàm reus appellans tenebitur appellare infra ipſos decem dies. Nam ſi aliter eorum, vel vterque appellauerit ipſis trãſactis eius, vel vtriuſque, appellatio ipſo iure erit nulla, & ſententia ipſa iam lata tranſibit in rem iudicatam, & executioni ſtatim mandabitur, ſed ſi ipſis non tranſactis executio fieret, ipſa erit reſcindenda, & in integrum reſtituendus, qui virtute talis ſententiæ fuerat ſpoliatus re ſua. Hæc concluſio probatur triplici medio. Primò enim per argumentum in capitulo venientes. extra de iureiurando, vbi Innocentius ſcribens conſu-

libus,

libus, & populo Tudertino his præcisis verbis vsus fuit, videlicet.[Venientes ad sedem Apostolicam Cõsules vestros super his, quæ ad nos de vobis sæpius referũtur, & commonere curauimus, & aliquantulum asperè conuenire. Cũ enim appellationibus interpositis ad Apostolicam sedem teneamini humiliter, & deuotè deferre, cùm & leges etiam seculares post sententiam beneficium appellationis non denegent, aggrauatis. Vos sententias † appellatione suspensas executioni mandatis. Verùm ijdem Consules nobis exponere curauerunt, quòd cùm aliqui vestrum vocantur ad officium consulatus firmant proprio sacramento, quòd super mutuis, & plagiarijs secundum vestræ Ciuitatis consuetudinem iudicabunt, & infra viginti octo dies, quæ iudicauerunt, exequentur. Vnde saluo huiusmodi iuramento vos non posse super his appellationibus deferre, dicebant. Quia verò non minus Iudices secundum leges, quàm Cõsules vestri secundum consuetudinem vestræ Ciuitatis iudicare iurarunt, & ideo sicut Iudices contra leges, sic & Consules vestri contra consuetudinem possent subditos aggrauare. Mandamus quatenus appellationibus ad nos interpositis deferatis; cùm prædictum iuramentum vos excusare non possit, in quo debet intelligi ius Superioris † exceptum. Cùm ergo postquam S. lator præsentium ad sedem Apostolicam a sententia G. Iudicis appellauit, sententiam ipsam duxerit executioni mãdandam in possessionem rerum (de quibus quæstio vertebatur) appellantis aduersarium inducentes. Volumus & mandamus, vt possessionem ipsam restituatis eidem. Alioquin noueritis nos Episcopo Nucerino mandasse, vt vos ad id Ecclesiastica cẽsura compellat.] hæc ibi. Diximus probari præsentem conclusionem per arg. in c. venientes. quoniam etsi ad sonitũ verborum ibi nõ contineatur veritas præsentis nostræ conclusionis, benè tamen implicitè secundum mentẽ Legislatoris. cùm ibi dicatur, quòd post sententiam appellatio interposita (infra decem dies scilicet) suspendit effectum illius: ita quòd exequi non poterit, etsi forsan facta executio fuisset, erit ipsa irritanda. Arguendo ergo modo ex verbis ipsius text. a contrario sensu, dicendũ erit, quòd si appellatio non fieret infra decem dies a die, & hora latę sententiæ post ipsos sententia ipsa de iure poterit executioni mãdari, si ad illius notitiam ipsius fulminatio peruenisset. Idẽ probatur per apertissimum textum in c. quod ad consultationem. §. taliter. & §. sequenti. ext. de sent. & re iud. vbi Innocentius Tertius infrascriptis vsus fuit verbis, videlicet.[Taliter duximus respondendum, quòd cum post decem dierum spatium sententia in auctoritatem † rei iudicatæ transeat, qui ad prouocationis subsidium infra id temporis non recurrit, appellandi sibi aditũ denegauit, cũ per hoc videatur per

interpoſitionem iuris latæ ſenten
tiæ peruiſſe præſertim, vbi cauſa
non redditur appellandi, ſed nec
executionē ipſius ſententię: ideo
conuenit retardari, licet ad hoc
agendum quadrimeſtre tempus
22 † regulariter ſit ſtatutum, quia id
arctari poteſt non nunquam a ſe-
dente in medio, & etiam proro-
gari, & qui ab initio ſponte recep-
it terminum breuiorem, imputari ſibi poteſt, & debet, cùm ex
hoc videatur amplius beneficiū
contempſiſſe. Vnde talis non au-
dietur appellans, niſi fortè aduer-
ſus eum modus executionis Ca-
nonicus excedatur.] hæc ibi. Idē
habetur in c. Romana. §. ſi verò vo
catis. de appellat. in ſexto, vbi
Innocētius Papa Quartus his præ-
ciſis verbis vſus fuit, videlicet. [Si
verò vocatis partibus, vel nullate
nus aut non infra decē dies poſt
interlocutoriam, vel diffinitiuam
ſententiam appellatum fuiſſe, ſeu
aliquid aliud ſimile: ſicque non
eſſe per appellationem ad eundē
23 Archiepiſcopum, † vel eius offi-
cialem deuolutum negotiū pro-
ponatur: ij (niſi prius ipſis conſti-
terit cauſam ipſam ad eos totali-
ter delatam fuiſſe) prohibere, ne
in cauſa illa, vel ne ad executio-
nem ſententiæ procedatur, non
præſumant.] hæc ibi. Idem pro-
batur per argum. in c. non ſolum.
de appellat. in ſexto, idem proba
tur quoad particulam illam in no
ſtra præſenti concluſione inſertā,
[vel ad ſui notitiam venerit] per
text. apertiſſimum in c. concerta-
tioni. de appellat. in ſexto, vbi Bo
nifacius Octauꝰ his præciſis ver-
bis vſus fuit, videlicet. [Concer-
tationi antiquæ finem imponere
preſenti cōſtitutione volentes, ſta
tuimus, vt ab electionib. poſtula-
tionib. prouiſionib. & quibuſlibet
extraiudicialibus actibꝰ (in quib.
pōt appellatio interponi.) Quiſ-
quis ex eis grauatum ſe reputans
per appellationis beneficium gra
uamen illatum deſiderauit reuo-
cari, infra decem dies (poſtquam
24 ſciuerit) † ſi velit appellet: poſt
decendium vero eidē aditus non
pateat appellandi.] hæc ibi. Idipſum ſtatutum fuiſſe de iure ciuili probatur. Nam in l. ſi is. C. de liberali cauſa. Infra habentur, videlicet. [ſi is, quem in ſeruitutē petebas liber (quāuis abſente te) cauſa cognita pronunciatus eſt: ſecunda inſeruitute petitio eius dare tibi non debet, ſed ſi poſtea quàm cognouiſti, de ſententia Iudicis, appellaſti. An iure lata ſit in auditorio quæretur.] hæc ibi. Idem habetur in l. ab eo iudicato. C. quom odo, & quādo Iudex, vbi hæc habentur, videlicet. [Ab eo iudicato recedi non poteſt, quod nobis abſentibus, & ignorantibus, atque indefenſis dicitis eſſe prolatum, ſi vbi primū cognouiſtis, nō illico de ſtatutis quærelam detuliſtis. Ita enim firmitatem ſententia, quæ ita prolata eſt, non habebit, ſi ei non ſit accommodatus aſſenſus.] hæc ibi. Idem probatur per tex. in c. anteriorum. 2. q. 6. vbi hæc habentur, videlicet. [Anteriorum legū acerbitati plurima remedia imponentes, & maximè hæc circa appellationes facientes, & in præ-

ſenti

senti ad huiusmodi beneficium peruenire duximus esse necessarium. Antiquitate enim cautum erat, vt si quis per se litem exercuerit, & fuerit condemnatus, intra duos dies tantummodo licentiam appellationis haberet: sin autem per procuratorem causa ventilata sit, & in triduum proximum eam extendi. Ex rerum autem experientia inuenimus hoc satis esse damnosum. Plures enim homines ignaros legum subtilitatis, & putantes in triduum esse prouocationes agendas, in promptum periculum incidisse: & biduo transacto causas perdidisse. Vndè necessarium duximus huiusmodi rei competenter mederi. Et sancimus omnes appella-
25 tiones † siue per se, siue per procuratores, seu defensores, vel curatores & tutores ventilentur, possse intra decem dierum spatium à recitatione sententiæ enumerandum Iudicibus, abihis, quorum interest, offerri, siue magni, siue minores sint, excepta sublimissima Prætoriana præfectura, vt liceat homini intra id spatium plenissimè deliberare, siue appellandum ei sit, siue quiescendum: nè timore instante opus appellatorium frequentetur, sed sit omnibus inspectionis copia, quæ & indiscussos hominum calores potest refrenare.] hæc ibi, inter alia. Idem probatur in Authen. hodie. C. de appellat. vbi hæc habentur, videlicet. [Hodie autem cuilibet tribuitur spatium decem dierum a sententiæ recitatione numerandum.] hæc ibi. Idem habetur in Authen. de appell. & intra quæ tempora: in principio vbi ad verbum habentur eadem, quæ paulò antè recensuimus. ex dicto c. anteriorum. & quòd isti decem dies currant ex die sententiæ latæ, docuit tex. in l. 1. §. biduum, vel triduum. ff. quando appell. sit, & intra &c. & quòd
26 non currat dictus terminus † dierum decem, nisi copia Iudicis à quo, vel ad quem, appellanti detur: probat text. apertissimus in dicta l. 1. §. dies autem istos. Vbi hæc habentur [Dies autem istos, quibus appellandum est, ad aliquid vtiles esse oratio Diui Marci voluit: si forte eius, à quo prouocatur, copia non fuerit, vt ei libelli dentur: ait enim, is dies seruabitur, quo primò adeundi facultas erit. Quare si forte statim post sententiam dictam copiam sui non fecerit is, qui pronunciauit, vt fieri assolet, dicendum est, nihil nocere appellatori. Nam vbi primùm eius copiam habuerit, prouocare poterit: ergo si statim se subduxit, similiter subueniendum est. Quid igitur est, si conditio horæ effecit, vt se reciperet? si forte sit dicta sententia iam suprema hora: vtiq; non videbitur se subtraxisse. Adeundi autem facultatem semper accipimus si in publico sui copiam fecit. cæterum si non fecerit, an imputetur alicui, quòd ad domum eius non venerit, quodq; in hortos non accesserit: & vlteriùs, q ad villam suburbanam? Magisq; est, vt non debeat imputari. Quare si in publico eius adeundi fa-

cultas non fuit, melius dicetur facultatem non fuisse adeundi. Si quis ipsius quidem à quo appellauit, adeundi facultatem non habuerit: eius autem, quem appellauit, copiam habeat: videndum est an ei præscribi possit, quòd eum non adierit: & hoc iure vtimur, vt si alterutrius adeundi fuerit copia, præscriptio locum habeat.] hæc ibi. Probatur & secundò præsens conclusio, Doctorum auctoritate infrascriptorum, videlicet. Glo. enim hoc docuit in dicto c. quod ad consultationem, in primo suo notabili. Idem docuit Glo. in dicto c. anteriorum. Addens & hæc, videlicet. Sed nunquid ille dies, in quo appellatur, computabitur inter illos decem dies? Non videtur: quia dies illa, † in qua promissio aliqua fit, non computatur cum illo tempore, nisi excipiatur, vt in l. 1. ff. si quis cau. Sed contra, dies, in quo fit diuortium, computatur infra sexaginta dies, qui dantur accusatori à tempore diuortij, vt in l. pater. §. 1. ff. de adulter. Item licèt dicat infra decem dies, tamen decimus dies cõprehenditur intra illud tempus, vt in l. 1. §. quod dicimus. ff. de succeſſ. edi. & in l. si quis sic dixerit, ff. de verb. signif. imò idem videretur, si diceret antè decem dies, quòd adhùc in decimo die poterit appellare, vt in l. eum, qui. §. qui ita. ff. de verb. obligat. & facit ad hoc, quod habetur in c. propter. 2. q. 6. (vbi inter alia hęc præcisa verba habentur, videlicet, [Intra quinque dies appellet. & his ipsis quinque diebus ad Iudicem, ad quem prouocauerit, sine aliqua dissimulatione perueniat, & ipse dies, quo accepit litteras, in his quinque diebus specialiter computetur.] hæc ibi. Respondeo (subintulit supradicta glosa ibidem) quòd si tantùm superest de die, quòd condemnatus potest deliberare, tunc illa dies computatur pro vna die. Ioãnes ego credo, q̃ semper cõputetur, & ita seruat de facto. hæc oĩa docuit Glo. illa notabilis. idẽ docuit Glo. in d. c. cõcertationi. in verſ. sciuerit. his præcisis vtens verbis, videlicet. Est. n. tempus vtile à principio, licèt continuum in progressu, & de hoc plenè notatur in c. anteriorum. 2. q. 6. & fit de momento ad momentum computatio, vt ibi. & intelligo [sciuerit] non solùm actum illum factum: sed per illum se grauatum: quid enim si sciui te electum, & post decem dies † à die scientiæ prouocabo: quia modò scio me grauatum: & hoc sonat hæc littera. hæc docuit glos. illa singularis. idem breuiter docuit Glo. in l. ab eo. in verſ. illico. C. quomodo & quando Iudex, dicens, quòd post cognitionem sententiæ illicò erit appellandum, ideſt, infra tempus appellationi præfinitum, scilicet infra decendiũ hodie. idem & docuit clariùs Glo. in l. si is. C. de liberali causa. in verſic. cognouisti. Vbi dixit, à tempore ergo scientiæ currit tempus appellationis. Idem docuit Glo. in dicta l. 1. §. dies autem. etsi explicitè loquatur solùm de biduo indulgendo

Digitized by Google

do appellantibus, iuxta ipsam legem antiquam. Tamen ex ipsa elicere possumus interpretationem terminorum, & legis intellectum quo ad id, quod non est correctum: licèt tempus bidui sit correctum: & indultum hodie decendium ad deliberandum si velit quis post latam sententiam appellare: Nihilominus tempus dicti termini incipiet eodem modo currere. Quapropter sciẽdum, quòd Glo. ibi in versic. copiam. dixit, etiam die feriato Iudex a quo, dederit copiam sui incipiet
29 † currere terminus. & in versic. subtraxisse, dicit, vnde biduũ ex illa hora cõputabitur fauore rei iudicatæ. ergo de momento ad momentum, quod est notatu dignissimum, vt aliàs notatur in l. 3. §. minore. ff. de minoribus: sic ergo & nos dicemus de decẽdio: cum eadem ratio militet in vtroque, & eadem Glo. ibidem in versic. appellauit, dicit, idest appellare debuit, ad neutrum enim appellauit; aliàs ad quid curreret biduum, vel triduum, cùm posset ad
30 vtrũque appellare, † idest recurrere per appellationem, deficiente Iudice a quo debebat exponere Iudici ad quem, suam appellationem, & subtractionem Iudicis a quo, & ita admissa fuisset eius appellatio. Potuit ergo, & neglexit: imputãdum ergo erit ei: hęc omnia docuit Glo. illa notabilis. Idem docuit Glo. in d.c. non solùm. vers. innouata fuissent. dicẽs, & est ratio, quia sicut post appel-
31 lationem † a diffinitiua nil attentari debet, sic nec pendente iure, quod competit condemnato ad appellandum, idest vsque ad decem dies. Indultum enim a iure beneficium nõ est alicui auferendum, vt in c. indultum. de regu. iur. in sexto, & in c. de his. in fin. dist. 28. Vnde sicut alicui non est auferendum, sic nec spes ad ius. Tunc enim propriè dicitur iudicatum, quando infra illud appellari non potest. hæc omnia Glo. illa singularis. Idem docuit Glo. in Clem. sicut. versic. a die. de appellat. dicens, quòd tempus appellationis interponendæ differt a tẽpore appellationis prosequendæ, eo quòd tempus appellatio-
32 nis interponendę † currit a tempore sententiæ promulgatæ, vel scitæ de momento ad momẽtum infra illud decendium ad hoc a iure indultum: tempus verò appellationis prosequendæ a tempore transacti dicti decendij, cũ ipsum detur a iure ad deliberandum, an expediat appellare. idẽ docuit Glo. in d. §. si verò. in vers. interlocutoriam. Idem docuit Glo. in dicta Authen. hodie. in versic. decem dierum. & in versic. sententię. Addens, quòd absens
33 damnatus, nõ per contumaciam veram, a tempore scientiæ intra decem dies appellat, siue in causa criminali, siue ciuili. Idem docuit Glo. in dicta Authen. anteriorum, dicens quòd hoc est secundum ius cõmune, & ipsamet Glo. in vers. a recitatione. dixit, quòd isti decem dies currunt a tempore sententiæ, & scientiæ ipsius, & vt currant necesse est, vt, Iudex competens sit in publico.

Idem

Idem docuit Azo in ſua ſumma ſub titu. C. de appellat. c.62. incip. De ſententijs plenè.nu.7.col. fin.in verſ.fiebat olim appellatio. his præciſis verbis vtens, videlicet. Fiebat olim appellatio infra biduum in propria cauſa, quod computabatur a die latæ ſententiæ, ſiue eſſet lata purè, ſiue ſub conditione (licet ſub conditione non ſit ferenda.) In aliena autem cauſa computabatur triduum, vt biduum, & tridnum ſit vtile. Nec enim currit, niſi habeat in poteſtate adeundi eum, quem appel-
34 lat. & eſt propria cauſa, † cuius emolumentum, vel damnum ad aliquem ſuo nomine pertineat, vt in l.1.§.dies autem iſtos. ff.qñ appell.ſit.& intra, &c. Hodie verò decẽdium eſt indultum ad appellationem faciendam a recitatione ſententiæ numerandum, vt in Authen.de appell.& infra quę temp.in primo reſpon. quod tempus ad aliquid puto (inquit) eſſe vtile, ſicut & de biduo dictũ eſt, non ergo currit, niſi a tẽpore ſententiæ, & ſcientiæ numerandum, puta, ſi abſens non per contumaciam fuerat damnatus. (Adde tu, quoniam ſi per contumaciam apparentem, & veram, vt infra fuiſſet damnatus eius appellatio nõ eſſet recipienda, vt in l.1. ff.quorum appellat. non recip. & latius infra in probationem ſecundi caſus proponẽdi, in declarationem præſentis cõcluſionis probabitur: ſi autem ipſe abſens per procuratorẽ fuiſſet defenſus, difficile eſt, vt audiatur, niſi procurator appellauerit, vt in l.ab eo.C.quomodo & quando Iudex, ſed quãdo procurator alicuius poſſit ſine illius expreſſo mandato appellare, videbis in noſtra ſupradicta deciſione decima. nu.115. Idem docuit Bart.in dicta Authen.hodie. ſequendo Glo.ibi afferens, quòd tempus appellandi incipiat a tẽpore ſententiæ, & a tẽpore ſcientiæ. Vnde abſens condemnatus, qui non eſt verè contumax poteſt appellare, & tempus appellandi currit a tempore ſcientiæ, vt hic: quod & repetens ipſe Bart. in l. ab eo. C.quomodo & quando Iudex. nu.1. dixit. Nota quòd qui nõ appellat infra decem dies, videtur conſentire ſententiæ, & in nu.2.dicit. Nota etiam, quòd ſententia lata contra eum, qui eſt citatus ad domũ, valet, licet ad eius notitiam non peruenerit, vt colligitur ex hac lege, quia domi non fuerat inuentus. Idem rurſus docuit ipſe Bart.in dicta Authen. de appellat.& infra quę temp.debet appellari, in principio, nu.2. verſ.ſed circa hoc quęro, dicens, quòd id, quod dicitur de decem
35 diebus, † habet locum nõ ſolum in ſententia diffinitiua, verum etiam in ſentẽtia interlocutoria, in caſibus tamen in quibus appellari poteſt ab interlocutoria, vt in l.ante ſentẽtię.C.quor.appell. non recip. & addit, quòd appellanti ab interlocutoria dãtur decem dies. probatur per textũ in capit. ſignificauerũt. extra de teſtibus. & in capit.cum dilectus. extra de elect. & addidit, quòd iſtud decendium computetur de momento ad momentum: & ratio

tio est secundum eundem Bar. vbi supra nu. 1. (sequentem Specul.)
36 quia tempus † legale in dubio semper præsumitur continuum: & quòd in casibus, in quibus poterit appellari, licebit appellare
37 etiam die feriata, † siue feriæ sint solemnes, siue repentinæ: attamen licèt potiit tali die appellatio interponi: tamen non poterit tali tempore exerceri, etsi tempus exercendi currat: licèt propter ferias repentinas detur restitutio, vt in c. fina. extra de ferijs: & quòd notatur in l. 1. C. de ferijs: & quòd diebus feriatis potiit appellatio interponi, non est mirum, cùm diebus feriatis etiam in causa principali posset libellus offerri, vt in l. miles. §. sexaginta. ff. de adulter. & Doctores tenent locum habere in causa ciuili, vt notat Specul. in titu. de ferijs. §. sequitur. vers. 2. & vers. item quolibet tempore libellus: & habemus glosam ordinariam dantem hunc intellectum in c. fin. extra de iudicijs. licèt glo. in dicto §. sexaginta. dicat, ibi esse speciale. hæc omnia notatu dignissima docuit Bart. vbi supra in principio, qui ibidem in §. ad hęc. nu. 2. dixit, quòd si stat per alium Iudi-
38 cem, quin appellator † prosequatur appellationem, tunc tempus sibi prefixum non curret in sui prę iudicium. Idem docuit, ipsemet Bart. in l. 1. §. dies. nume. 4. & 5. ff. quando appellandum sit, vbi addit, quod licèt quando per Iudicem stat quin ille appellationem porrigat, tempus appellationis ipso iure non currat, vt in dicta l. 1. consulit tamen ipse ibi, quòd appellare intendens protestetur, & appellationem publicè coram honestis personis interponat, vt in l. cùm quidam ff. de appellat. & in l. 1. C. de his, qui per metum iudicis non appell. & notandum monuit, diligenter, quòd quis nõ
39 tenet requirere Iudicem, † nisi in publico: hoc est in eo loco, vbi ius reddere consueuit: tunc requirendus est ibi. hæc Bart. vbi supra. Idem docuit Innocentius Papa Quartus in dicto c. quod ad. consultationem. nu. 4. vers. prolatione. vbi dixit, quòd decendium appellationi præfixum, non à die probationis purgationis prefixo, sed à die interlocutoriæ computandum. & nota, a die latę sententiæ computari † decendium ap-
40 pellationis, & non à die termini assignati, vel conditionis extantis, vt in c. biduum. in principio. 2. q. 6. secus tamen est in alijs prescriptionibus; vbi nõ currit tempus, nisi à die conditionis instantis, vt in l. 1. §. annus. ff. quando actio de pecu. est ann. & in l. cùm notissimum. §. illud. C. de prescript. 30. ann. & est ratio differentię: quia lata sententia cõtra aliquem etiam sub conditione; statim ex ipsa sententia grauatur. vnde statim potest prosequi appellationem, & antè conditionem extantem; ergo multò fortiùs poterit appellare, cùm & statim prolata sententia, hæc præscriptio decem dierũ currere incipiat: secus autem in alijs præscriptionibus, quę non incipiunt currere antè diem extantis conditionis; nec

antè

Digitized by Google

antè lædunt: nec etiam competit aliqua actio: vnde non ſunt in mora antè conditionem extantem. hæc omnia Innocentius Quartus vbi ſupra. idem docuit Bal. in dicto c. quod ad conſultationē, dicens, quòd elapſis decem diebus à die ſententię: ſi appellatio fieret ab ipſa ſententia, eſſet nulla
41 ipſa appellatio: † additque ex textu, quòd condemnatus ad ſoluendum aliquid, habet tempus quadrimeſtre, vltra illos decem dies poſt ſententiam, ad ſoluendum illud, vt in l. 2. C. de vſur. rei iudic. niſi primò ſtatutum arctaſſet ipſum tempus cum cauſa, vel ſine, & ſecūdò. Niſi Iudex arctaſſet ipſum tempus cum cauſa, vt eſt caſus notabilis in dicto capit. quod ad conſultationem. & addit ibidem Bald. quòd ſententia poterit ferri etiam ſubiunctiuè
42 conditionaliter, † ideſt, ſub conditione, quæ habet ipſam iuſtificare, quam vocant Doctores tacitè coherentem, & intrinſecam conditionem, vt in l. cùm Iudex C. de ſent. & hoc tempus decem dierum currit de momento ad momentum: etſi illud momentum vtile dicatur, quia non cur-
43 rit ignoranti: & ratio eſt, † quia non appellando videtur ipſe condemnatus conſentire: ſed non conſentit qui ignorat, vt in l. ex maleficijs. §. longè. ff. de actio. & obligat. & in l. ab eo. C. quomodo & quando Iudex: & præſumitur ſcire, ſi tenor totius ſententię eſt tranſmiſſus ad domum: & hoc ſi erat in ciuitate, vt not. Iacobus de Aretio. ff. de excuſat. tut. idem dicetur ſi tenor ſententiæ fuerit affixus in loco publico, & euidenti, vt in l. ſi pupillus. §. proſcribere. ff. de inſtitu. & in Clem. cauſam. de elect. addit quoque, quòd Iudex Eccleſiaſticus poterit ferre ſententiam ſub conditione pœnæ pecuniariæ. idem rurſus docuit ipſemet Bal. & Iaſon in l. ſi ab arbitro. ff. qui ſatiſ. cog. & Socinus in conſil. 45. in fine. in primò vol. idem prorſus docuit Specul. in lib. 2. titu. de appellat. §. reſtat videre quando, & intra quod tempus. in principio. & ſubſequenter ibidem docuit hęc notatu digniſſima, dicens quòd hoc decēdium & non vltra indultum appellanti intelligitur tam in appellatione facienda à ſententia diffinitiua, quàm interlocutoria, & quòd
44 hoc tempus † ſit vtile, & computetur à tempore recitationis ſententiæ, & ſcientiæ condemnati. non enim currit hoc tempus, primò ignoranti, niſi contumax ſit, verum tamen ſi is, qui cōdemnatus eſt abſens, & fuerit per procuratorem defenſus, nec procurator procurauit: difficile eſt, vt audiatur, vt in c. biduum. §. palam. 2. q. 6. ſecundò, ei, qui non habet in publico poteſtatem adeundi Iudicem a quo, vult appellare: dummodo id proteſtetur. vel tertiò, ſi non habere poteſt acceſſum ad eum, ad quem appellare intendit, vt in l. 1. §. biduum. ff. quādo appella. ſit. Eſt tamē hoc tempus decendij vtile: vnde fatuus reputabitur ille aduocatus, qui putat hoc tempus non currere, donec Iudex non fecerit copiam

de

Digitized by Google

de instrumento sententiæ parti, vt possit deliberare, an sibi expediat appellare: cùm hoc tempus à tempore recitationis, & scientiæ computetur, imò (vt ibidem inquit Specul.) Bar. dixit semper computandam fore diem illam, in qua sententia promulgatur. inter dies decem indultos ad appellandum: & quòd sic de facto seruetur: ipse verò Specul. ibidem subdidit dicens. Tu dicas, q̃ hoc tempus computetur de momento ad momentũ: Attenditur. n. tempus, siue hora prolationis sententiæ, vt in c. quod ad consultationem. ext. de sent. & re iudic. verbi gratia, sententia fertur die Iouis in nonis, numera ergo decem dies cõtinuè, computata illa die Iouis: & certè in sequenti die vndecima diei vsque ad horam nonam poterit appellare: cùm enim decem dies habeat à iure ad appellandum, vt supra ostensum est, iuris beneficium non est sibi denegandum, seu coarctandum: vt in c. de his, dist. 28. iuxta finem. & in c. pen. & vltimo. ext. de secundis nupt. quòd fieret, si non posset die vndecima appellare vsque ad nonam: quia temporis restat adhùc ad complẽdum decendium: cùm hora nona fuerit sententia lata: & sic plerique in curia seruant. hæc omnia singularia docuit nos Specul. vbi supra. Idẽ docuit Archid. in dicto c. Romana. col. 3. vers. proponatur ab appellato. de appellat. in sexto, & in c. biduum, 2. q. 6. & in dicto c. concertationi, simpliciter se subscribens sententiæ glosæ, ibidem in vers. sciuerit. q̃ hoc ipsum apertissimè docuerat. & rursus in dicto c. anteriorum. col. 2. in vers. eadem glosa. in fine, adde. Idem docuit Hostiensis in sua summa tit. de appellat. §. infra q̃ tempus; qui ferè ad verbum vtitur ijsdem verbis, quibus & Specul. Idem docuit Ioannes Andreas in dicto q̃ quod ad consultationem, etsi non sic explicitè, prout fecit postea in c. ꝓterea. el secõdo, col. 4. in vers. glo. vltima. per totum. extra de appellat. Idem docuit Geminianus (sequens glo. in dicto c. non solùm. in vers. innouatam: de appellat. in sexto) in c. biduum. 2. quæst. 6. vbi secutus fuit Ioãnem And. & Archid. vbi supra, quod & repetijt ipsemet Geminianus in dicto c. Romana. §. si verò. & rursus in dicto c. anteriorum. col. 2. vers. ego credo, & benè. & vers. sequenti. 2. q. 6. idem postea repetijt ipsemet Geminianus in dicto c. concertationi. Nam in colum. 1. vers. nota, quòd decem: dixit, Nota, quòd decem dies dati ad appellandum currunt à tempore scientiæ grauaminis, & non à tẽpore impositionis ipsius, & ibidem in col. 4. in vers. nota istam glosam, sequens ipsius sentẽtiam, dixit: Nota istam glosam, quòd vbi lex, † vel statutum ponderat scientiam actus respectu certæ qualitatis, ille non dicitur scire, qui scit actum, & ignorat qualitatem ponderatam: quod notandum erit pro statutis, quæ ponunt quãdoq; pœnã scientibus actum, & non reuelantibus. sicut dicunt quandoq; quòd qui sciuerit aliquem

quem receptare bannitum, & non reuelat, incurrat certam pœnam: quia dato, quòd ſciret vnum receptantem, niſi ſciret illum bannitum eſſe, non incurreret pœnam. Vnde debet eſſe cautus articulans in tali materia, vt concludat illum ſciuiſſe bannitum. Idem docuit Philippus Decius in ſuo conſilio 34. incip. Diuino implorato præſidio. col. 2. num. 3. verſic. ſecundo hoc in ſimili. dicens, quòd glo. & Doctores in l. creditor. §. iuſſus. ff. de appellat. voluerunt, quòd citato etiã perſonaliter ad audiendam ſententiam, exiſtente contumace, non currit tempus decem dierum ad appellandum, niſi a die notificationis ſententiæ. hæc ille. qui ibidem in col. 1. verſic. confirmatur. (ſequens Bal. in l. diffamari. C. de inge. & ma.) dixit, quod contumax in non agendo non prohibetur appellare: ſed quando quis
46 fuit contumax † in non veniendo & comparendo: & quòd ita procedunt iura, quæ prohibent contumaces appellare: quia propriè contumacia dicitur in eo, qui non comparet, vt in l. contumacia. ff. de re iudic. idem docuit Cardin. à Turrecremata in dicto c. anteriorum. 2. quæſt. 6. vbi ſubdidit, quòd infra decendium illud conceſſum à lege, ipſa ſententia diffinitiua nullo pacto poterit executioni mandari per Iudicem: etſi ſententia interlocu-
47 toria † infra decendiũ ad inſtantiam partis poſſit exequi: & quòd ratio diuerſitatis ſit, quia ſententia interlocutoria non tranſit quo ad Iudicem, in rem iudicatam: cùm & ipſam poterit, quando voluerit reuocare; vt in l. quod iuſſit. ff. de ſent. & re iudic. & in cap. cùm ceſſante. extra de appellat. & in c. qualiter & quando. el primò. extra de accuſat. & ſic obtinuit: vt not. Specul. in titu. de appellat. §. reſtat videre. in fine. vbi reuera ipſe Specul. dixit; inſuper, quòd omnes Doctores Bononienſes in ſua priuata examinatione concordauerint: & notandum, quòd addi ſupradictis poterit ex dictis eorumdem alibi, quòd hoc non concedatur iudici facere in diffinitiua, & ratio patentiſſima eſt:
48 quoniã ipſa diffinitiua lata, † ipſe Iudex ſit functus officio ſuo, etſi poſſit eam exequi, non tamen poterit reuocare, etiam ſi ipſa fuiſſet iniuſta. Nam aut ab illa non fuit appellatum infra de cẽdium, aut fuit appellatum: ſi primò, ipſa ſententia iam tranſit in rem iudicatam: Si ſecundò, tunc reuocatio pertinebit ad Iudicem ad quẽ. Idem docuit Petr. de Anchar. in dicto cap. Romana. col. 3. verſic. octauò nota. de appellat. in ſexto, dicens, quòd debeat appellari tam à ſententia diffinitiua, quàm interlocutoria infra decem dies, aliàs ſententia tranſibit in rem iudicatam. quod & repetijt ipſemet Petrus in dicto c. concertationi. col. 1. verſic. ſecundò nota, dicens, quòd in tempore appel-
49 lationis, conueniunt † appellatio iudicialis, & extraiudicialis. Nã infra decem dies à die grauaminis illati eſt appellandum: etſi in pluribus (ab ipſo Pet. ibidem enumeratis)

meratis) differat appellatio iudicialis, ab appellatione extraiudiciali. Idē docuit Philippus Franchus in dicto c. Romana. §. si verò. & in dicto c. concertationi. col. 1. nu. 3. versic. tertiò nota. addens, quòd ab omni grauamine debeat apppellari intra decem dies à die scientiæ: aliàs lapsus decem dierum præcludet viā non solùm appellationi extraiudiciali, verùm etiam iudiciali: imò etiam adhæsio, & ratificatio debet fieri intra decem dies à die sciētiæ, & non post. & rursus ibidem col. 3. nu. 7. versic. in glo. in vers. scienter. dixit, quòd tam in appellatione iudiciali, quàm extraiudiciali dies decem qui dantur ad appellandum sunt vtiles à principio, & sic non currunt, nisi a die scientię: & per hoc dixit Rota in decisione 49. quæ incipit. Item si fertur, quòd Ciratus ad domum, cùm sit factus cōtumax, poterit quandocunque intra decem dies a die notitię appellare: & idem tenuit Glo. in Clem. causam, de elect. de citato ad Ecclesiam, vel alium locum publicum: & idem tenuit Rota in decisione 364. incip. Item cùm iura de citato per edictum iuxt. formam Clement. 1. de iudicijs, licēt ibi dicatur, quòd citatio arceat, ac si personaliter citatus fuisset, addens, quòd dicens, quòd diebus proximè præteritis citra decē dies sententia lata in sui notitiam deuenerit: tūc in dubio appellatio infra tale tēpus admitteretur, nisi probetur contrarium: & hoc tenuit Rota in dicta decisione 364. prout etiam & ipse Franchus docuit, dicens, quòd si lex, † aut statutū ponderat notitiam alterius respectu certæ qualitatis, tunc non dicetur ille scire, qui scit actum, sed ignorat qualitatem ponderaram. de quo hic per Dominicum. hæc ille vbi supra, qui idipsum latiùs docuit in c. bonæ memoriæ. col. 7. versic. octauò debet appellari. ext. de appellat. idem docuit Antonius de Butr. in dicto c. quòd ad consultationem. col. 1. & 2. qui cùm nonnulla notabilia ibi dixerit, quæ summopere deseruiūt veritati præsentis nostræ conclusionis, illa hìc referremus. Dicit enim primò, quòd tempus appellandi à sententia in die lata currit a tempore sententiæ, & non a tempore lapsus diei. † Secundò, quòd currat ipsum decēdium de momento ad momēum. Tertiò, quòd lapsu decēdij sententia transit in rem iudicatam, & excluditur facultas appellandi, vbi vox Iudicis habet vim sententiæ. Quartò, quòd transitus sententiæ in rē iudicatam lapsu decendij, surgit ab interpretato, & tacito cōsensu non appellantis: quia indē approbasse, & acquieuisse videtur sententię promulgatæ, & facit, quòd ex sententia iniusta, vera non indicatur obligatio, sed interpretata, quia non est verus cōsensus, sed interpretatus. hæc ille. Idem docuit Panorm. in d. c. quod ad consultationem, nu. 3. vers. Nota ibi. a prolatione dicens, quòd tēpus decem dierum præfixum ad appellandum currit a prolatione sententiæ, & sic non excluditur a. nume-

numero dies illa, in qua fuit sententia lata, sed tempus currit de momento ad momentum: à principio tamen hoc tempus est vtile, sed in progressu est cõtinuum, vt probatur per text. in l. 1. §. dies. ff. quando appell. sit, vbi hoc docuit text. cum glosa, sed si Iudex à quo, & ad quem, non faceret sui copiam, tempus non curreret, vt in dicto §. dies. Consuluit tamen ibi Bar. vt pars hic protestetur, & appellet coram publicis personis: & pro hoc videtur text. in c. Pastoralis. § præterea. ext. de officio ordin. (Adde tu, quòd ibi hæc inter alia habentur (quibus arguendo ab identitate rationis, probatur, quòd hìc dicit Panormitanus) videlicet. [Veruntamen nè alius post annum verus efficiatur possessor coram Ordinario, vél si eius copiam habere nequierit, coram publicis & honestis personis (vt quasi præscriptionem interrumpat annalem) offerre, ac præstare (quòd iuri parebit) poterit cautionẽ, vt sic post annum recuperare possessionem per sedem Apostolicam mereatur.] hęc ibi. Quapropter subdidit Panormitanus vbi supra quòd tempus illud decendij currat à tempore
52 latæ sententiæ, † non autẽ à tempore finiti termini præfixi ad aliquid faciendum: & est ratio. quia in continenti cùm sententia fertur, pars grauata est. Nam videmus idem esse, cùm sententia fertur sub conditione, vt in c. biduũ. 2. q. 6. Fortiùs ergo idem dicendum cùm sententia purè fertur, licèt præfigatur terminus ad executionem actus. Et cùm sententia antè elapsum decendium non habeat auctoritatem rei iudicatæ: indè sequitur, q; si illa mandaretur executioni, ipsa erit à Iudice ad quem reuocanda, vt docet tex. in c. non solùm. de appell. in sexto, vnà cum glosa ibidem. in vers. innouata fuissent: & cùm iste tex. loquatur indistinctè (scilicet in dicto c. quod ad consultationem. extra de sent. & re iudic.) dicam (subdidit ibi ipse Panormitanus) hoc procedere tam in ciuili, quàm in criminali. & ad hoc facit quod notat Bart. in l. qui vltimo supplicio. ff. de pœnit. & quòd ipsemet dixit in c. consanguinei. extra de sent. & re iudic. asserens, quòd dicta sententia, à qua nõ fuit appellatum
53 † infra decendium, transeat in rem iudicatam: hoc prouenit ex interpretato & præsumpto acquiescere partis. Nam pars non appellando videtur acquiescere sententiæ: & in hoc dicit memoriæ commendandum dictum tex. in c. consanguinei. & alius dicit tex. nempè in l. fin. C. de sent. quæ sine cer. quant. profer. quòd non appellans confirmat sententiam. & in l. ab eo. C. quomodo & quãdo iud. dicitur, quòd non appellans præstat assensum sententiæ. hæc omnia Panormitanus vbi supra docuit. Idem docuit peroptimè Henricus Boich in c. cùm sit Romana. nu. 1. & 2. ext. de appellat. dicens, quòd tempus appellationis interponendæ est decendium à tempore sententiæ numerandum: etsi erit infrascripta notab ili

tabili distinctione nobis vtẽdum circa hoc ipsum, quæ talis est, videlicet. Aut quæritur de appellatione iudiciali, aut de appellatione extraiudiciali. Si ergo quæritur de appellatione iudiciali: Ettũc aut appellaẽ a sñia diffinitiua, vel interlocutoria, aut a grauamine. Si appellaẽ a sñia diffinitiua, vel interlocutoria, tunc verũ est quod dictum est, ſ. ꝙ infra decem dies a tempore diffinitiuę, vel interlocutoriæ, seu postquã sciuerit, quis dẽat appellare. Nã ne dum diffinitiua, sed etiã interlocutoria post 54 decẽ dies † transit in rẽ iudicatã, quo ad partẽ quãtum ad hoc, ꝙ partes post decem dies appellare nõ possint, vt in c. cum dilecti. in fine. ext. de elect. & in c. significauerunt. in fine. ext. de testibus. & hoc verificatur non solum in sñia purè prolata, verùm ẽt sub conditione: & hi decem dies, qui dantur ad appellandum, incipiũt currere a tempore cõditionis extantis, quia tunc incipit esse sententia, & non antea: & istud tempus appellationis interponendæ currit de momento ad momentum, in tantum, ꝙ in illo decendio cõputatur hora in qua appellatur, vt in d. c. quod ad consultationem. Idem docuit Felinus in d. c. quod ad consultationem, col. 12. nu. 33. & sequentibus subdens quàmplurima notatu dignissima, quæ nos referemus paulò post in nonnullis declarationib. pro maiori præsentis nostræ conclusionis diluci datione afferendis. Idem docuit Imo. in Clem. 2. col. 2. verſ. Glo. in verſ. tempore. de appellat. dicẽs, quòd tempus decendij indultum a iure appellanti incipit currere a die scientiæ latæ sententiæ. Idem docuit Laurentius quem citauit, ac sequitur Cardin. Zabar. in Clemen. 1. col. 2. verſ. quinto nota, de dolo & contum. Idẽ docuit Ioannes Ferrarius Mõtanus in suo eleganti tract. de appellat. c. 4. incip. Intra quæ tempora appellandum sit. in verſic. insuper illud, his pręcisis verbis vtens, videlicet. Insuper illud tempus decem dierum quoad sui initium vtile dicitur, & quoad progressum cõtinuum, supputatur autem a sententiæ die, quem & ipsum adnumeram⁹ modo præsente principali, vel eius procuratore sentẽtia proferatur. Sin autem eo absente id fiat, tunc a die scientiæ tempus illud supputare incipimus, ne fraudi sit cui ignorare sententiam. Ideoq; a iustis inducijs ad deliberandũ concessit interim ignorantem cadere, apud Doct. in citata Authen. Hodie, & Glo. in d. c. anteriorũ. & Guido Papa in tract. de appell. in quæst. 102. Idem docuit Robertus Marãtha in suo speculo, in secundo actu tertiæ partis. nu. 202. & sequenti in verſ. tertio principaliter sequendo. dicẽs satis notabiliter, ꝙ appellatio debeat fieri infra decẽ dies a die latæ sñiæ tam diffinitiuæ, q̃ interlocutoriæ, si ipsam sñiam latam contra se fuisse ad sui cognitionẽ deueniſſet. Nã a dicto tempore currunt dies decem: secus est, si ignorasset, quia etiam tunc si stetisset per mensem & annum, & vltra semper posset appellare postquã scire inceꝑit:

quia tunc current decẽ dies. Poſſet etiam quis appellare † infra dictum decendium a quocunque grauamine, niſi grauamẽ illatum haberet actum ſucceſſiuum, quia tunc ſemper poterit appellari ét poſt decem dies, ſcilicet quandiu grauamen ipſum illatũ durat, & hoc commodè poterit exemplificari in eo, qui detinetur in carcere; qui cum ſemper grauetur, ſemper poterit appellare, quod & docuerũt infraſcripti Doctores a dicto Marátha citati, videlicet Ioãnes And. in c. dilectus. el ſecõdo. ext. de reſcriptis. Bal. in l. 2. col. 2. in fi. verſ. ſecundò quæro. C. de Epiſcopali audien. Specul. in tit. de appellat. §. reſtat. verſ. & nota ſecundum Vincentium. Angelus in dicta Authen. hodie. Paris in tract. de ſyndicatu. verſic. appellatio. col. 2. Philippus Franchus in c. ſuper eo. el ſecondo, col. 1. & in c. ex parte. el primo, col. 2. ext. de appellat. qui notãter hoc limitat de mente Bal. in c. de teſtib. ext. de teſtibus, non procedere, quando Index expreſsè fuiſſet interlocutus aliquem fuiſſe iuſtè carceratum, quia tunc debet appellari infra dictos decẽ dies. Idem docuit Ioãnes Ferrarius in tract. de appellat. cap. 4. verſ. inſuper illud tempus, vbi dixit, quòd illud tempus decem dierum (quoad ſui initium) vtile dicitur, & quoad progreſſum cõtinuum ſupputatur autem a ſententiæ die, quem & ipſum adnumeramus modo præſente principali, vel eius procuratore ſententia proferatur. ſin autem eo abſente id fiat, tunc a ſcientiæ

55 † 56 † 57 †

die tempus † illud ſupputare incipimus, ne fraudi ſit cui ignorare ſententiam, ideoq; a iuſtis inducijs ad deliberandum conceſſis interim ignorantem cadere apud Doctores in dicta Authen. Hodie. & glo. in c. anteriorum. 2. q. 6. & Guid. Pap. in tract. de appellat. c. 102. inconfeſſo habetur.

Pro declaratione autem clauſulæ. [Vel ad ſui notitiam venerit ſententiæ promulgatio, cum ſua qualitate] de qua ſupra, ſciẽdum, q; etſi veriſſima ſit noſtra concluſio, in qua dicitur, q; citatio ad audiendã ſententiã, ſit neceſſaria, & contumaci nõ currat tempus decendij a iure indultum ad appellandum ab ipſa ſententia, niſi aliter ſententia fuerit intimata partibus, ita quòd ad ipſos tenor ei⁹ potuerit peruenire, cum conceſſum fuerit tale dierum ſpatium ipſis a iure ad appellandum: vt poſſint deliberare circa ſententiã ipſam, an velint acceptare, vel ab ipſa appellare, prout oĩs Doctorum cœtus in c. quod ad conſultationem. ext. de ſent. & re iudic. & alibi paſſim inter quos fuit Angelus in l. 1. C. de tempor. appellat. & in l. 1. §. biduum. ff. quando appell. & in l. a ſententia. ff. de appellat. & plenius in l. 1. §. fin. ff. quando appell. ſit. Idem docuit Felinus in dicto c. quod ad conſultationem. nu. 32. verſ. prima concluſio dicimus quòd. Hæc declaratio probatur veriſſima duplicitione. Prima quarum eſt, quoniam ipſe citatus ad ſententiam, & contumax poterit forſán credere Iudicem prorogaſſe termi-

num

num iuxta decisionem c. consuluit. ext. de offic.iudic.deleg.Secunda ratio est, quoniam reuera non sufficit ad incurrendam hãc pœnam (vt quis post decendium
58 non possit appellare) † scire sententiam latam, nisi insuper sciat ipsam sic latam, scilicet eius tenorem, vt docuit textus in c.concertationi. & ibi per glo.in verſ.sciuerit.de appellat.in sexto, & per Doct.ibidem citatos in probationem præcedentis cõclusionis, (cuius hæc est prima declaratio.) Sciẽdum ergo quòd quamuis fuerit, & sit veritima ipsa conclusio. Tamen quia tacitè amplectitur duos casus hic statim subiungendos: iccircò ipsa indiget hac declaratione, seu limitatione, vel distinctione. Dicendum ergo erit, quòd duo casus includãtur in dicta præcedenti conclusione vnica preſentis queſtionis. Primus quorum est, quãdo quis est citatus ad domum, vel per ẹdictũ ad audiendam sententiam. Secundus quando quis est citatus personaliter, vel aliter sciuit se citatum ad audiendam sententiam. Si ergo loquamur de primo casu, (cum de secundo casu proposito sint quam plurima digna scitu dicenda infra.) Dicemus locum habere, quę diximus in ipsa conclusione, si
59 quam primum sciuerit † adierit Iudicem sedentem pro tribunali, & probauerit se ignorasse, fuisse ad sententiam audiendam citatũ tali die, & tali pacto interpretanda erunt infrascripta iura statim recensenda, & Doctores citandi: vt apertius docuit nos textus in l. Diuus. ff. de restitu. in integ. infrà ad verbum recensendus: Intelligendum erit, & hoc ipsum verificari, etiam si fuisset contumax in non obtemperando Iudici præcipienti aliquid exhiberi, restitui, vel iurari. Ad hoc verificandum facit quod docuit Rota in antiquis in decisione 44. sub titu. de appell. vbi dicitur, quòd citato ad domum ad audiendam sententiam currat hoc decendium a die scientiæ latæ sententiæ. Ad quod etiam accedit quod dixit Rota in nouis sub titu. de dolo & contumacia, scilicet quòd citatus edicto, vel ad domum, vel ad locum beneficij dicatur fictus cõtumax. Quæ quidem ficta cõtumacia exhibita in non veniendo ad iudicium non sufficit ad priuandũ aliquem (etiam post decẽdium transactum a die latæ sententiæ) potestate appellandi. Cum requiratur ad talem priuationem operandã vera contumacia, quam quis non incurrit, nisi postquã sibi innotuerit, vel intimata fuisset sniæ promulgatio, & eius tenor. Prout infra latius dicem[9] in declaratione secundi casus: & q̃ nostrum assertum sit veritimum, probatur per tex.in Clem.causam.de elect. vbi hæc habentur, videlicet. [Causam electionis, postulationis, seu prouisionis per appellationem ab ipsa, vel occasione ipsius ad sedem Apostolicam emissam, tũc demũ ad sedem eandem deuolui censemus, cùm in appellati, aut procuratoris eiusdẽ in ipsa causa specialiter constituti præsentia interposita fuerit, aut eorum alteri intra

mensem ab interpositione ipsius, vel saltē post lapsum eiusdē mensis (q̄ cito cōmodè fieri poterit) legitimè intimata, porrecto videlicet sibi sub scriptura auctentica, vel perlecto illius tenore, & copia modo cōsimili (si petita fuerit) indè facta. Quod si forsan appellatū abesse, & procuratorē talem non inueniri contingat. In domo, quā ipse appellat⁹ cōiter habitare cōsueuit, vel (si dom⁹ eadē ī remotis existat) in Ecclesia Cathedrali in cuius ciuitate, vel Diœcesi cōsistit beneficiū, & nihilomin⁹ in vtroq; casu in Ecclesia, vel beneficio (de quo agitur) volumus appellationē hmōi publicari, ac de ipsa q̄cunque petitū fuerit, copiā modo p̄missio fieri appellato. Verum si p̄p appellati, aut suorū metū, vel potentiā intimatio fieri nequeat (vt præfertur) appellationē eādem in loco aliquo publico, sic solēniter volumus publicari, q̄ ad appellati, seu eius procuratoris notitiam verisimiliter possit peruenire. Intimatio vero aliter facta oī careat iuris effectu. Nec causa p̄ appellationē eandem ad sedem cēseatur deuoluta prædictā, nisi ad appellatū eius plena, & certa notitia intra t̄p̄s prædictum aliter peruenisset. Idē quoq; in alijs casib. obseruari volumus, in quib. reperit intimatio faciēda.] hæc in d. Clem. Quæ cōstitutio etsi loquat explicitè de tēpore, quod currit appellato (cui de iure facienda est intimatio appellationis factę a sentētia lata in sui fauorem, & non de tempore, quod currit appellare volenti. Tamen cum eadem militet ratio æquitatis in vtroque; quoniā de iure appellare volēti a sententia lata non currat decendium a die sn̄iæ, sed a die scientię dictæ latæ sn̄iæ, & sic in vtroq; casu necessario requiritur sententiæ scientia, ac per cōsequens intimatio plena, & certa, quæ solum contingit quando, & sn̄iæ, & appellationis tenor illis innotescit, ac co
6 opia † earum auctētica exhibetur ipsam petentib. vt in d. Clem. cau sam. iuncto c. cōcertationi. de appell. in sexto. Nec obstare nobis poterit, q̄ d. Clem. loquat̄ in casu electionis, postulationis, seu pui tionis. Nos verò in casu appellationis. Qm̄ ipsemet Clemēs Papa constitutionē suā ibi extendit ad quēcunq; casum, in quo requirit necessario ītimatio faciēda. & vt percipiamus de qualitate intimationis faciēdæ, de qua ipse Pōtifex loquitur ibi: iungamus prædictis verbis, quib. ipse vsus fuit in fine dictę Clem. verba, paulò ante præcedētia. Nā his præcisis verbis vsus fuit, videlicet. [Nec causa per appellationē eādem ad sedem cēseatur deuoluta prædictā, nisi ad appellatum eius plena, & certa notitia intra tempus prædictum aliter peruenisset.] hæc ibi. Ex quibus omnibus patuit omnino requiri ad cursum decendij contra appellare volentem plena, & certa notitia tenoris sententiæ latę, vt antea apertius docuerat Bonifacius Octauus, & habetur in dicto capit. concertationi, necnon, & Doctores communiter ibidem, quorum verba retulimus in probationem præcedentis

tis nostræ vnicæ conclusionis. Videatur ibi, & aliorum Doctorum sententia infra recensenda. Idem probatur per textum apertissimũ in l. Diuus Antoninus. ff. de in integr. restitu. vbi hæc habentur, videlicet. [Diuus Antoninus Marcio Auito prætori de succurrẽdo ei, qui absens rem amiserat, in hanc sententiam rescripsit, etsi nihil facilè mutandum sit ex solemnibus, tamen vbi æquitas euidẽs poscit, subueniẽdum est. Itaque si
61 citatus † non respõdit, & ob hoc, more pronunciatum est: cõfestim autem pro tribunali te sedentem adijt existimari potest, non sua culpa, sed parum exaudita voce præconis fuisse, ideoque restitui potest. Nec intra has solũ species consistet huius generis auxilium: etenim & deceptis sine culpa sua (maximè si ab aduersario fraus interuenerit) succurri oportebit, quamuis de dolo malo actio competère soleat, & boni prętoris est, potius restituere litem, vt ea ratio, & æquitas postulabit, quam actionem famosam constituere: ad quam tunc demum descendendum, cum remedio. locus esse non potest.] hæc ibi. vbi idem docuerunt Glosa, & Bart. ad saturitatem, quod & repetierunt ambo in l. fin. ff. de in integrum restitu. dicentes, ꝙ verus cõtumax appellans non audietur, sed fictè contumax audietur appellans. & ꝙ nostra interpretatio verborum dictę
62 Clem. causam † fuerit rationi cõsentanea, probatur auctoritate infrascriptorum Doctorũ. Philipphus enim Franchus in c. bonæ memoriæ, col. 6. vers. octauò debet appellari infra decem dies a die grauaminis. ext. de appell. inter alia notatu digniſſima dixit, quod licet ex citatione ad domũ in dubio præsumatur sententiam deueniſſe in notitiam, vt per glo. in l. etsi legibus. C. de Episcopali audien. & facit l. quinquaginta, C. de excusat. tut. & per Bart. in l. quidam decedẽs in fine. ff. de administr. tut. Tamẽ ista est ficta notitia, seu præsumpta, sed ad exclusionem appellationis vera notitia requiritur. Ideo est, quòd citatus per ędictum iuxt. formã Clement. 1. de iudicijs, licet ibi dicatur, quòd talis citatio arctat citatũ, ac si personaliter citatus fuisset. tamen quoad appellandum citato per ædictum currit tempus a die veræ notitię, cùm illa notitia, quæ insurgit ex citatione per edictum sit præsumpta, & in appellatione requiritur vera, vt supra, & facit quod habetur in Clem. causam. de elect. in vers. indubitata, & certa. & per Bal. in l. contra maiores. ff. de inofficioso testamento, & ita tenent Doctores de Rota in citatione per edictum. Decisione 364. incip. Item cum iura. Idem docuit quoque glo. & Angel. in l. 1. §. si aduersus. ff. quando appell. sit. Idem docuit Felinus in c. quod ad consultationem. col. 12. nu. 33. verſic. considera duos casus. ext. de sent. & re iudic. Idipsum elicitur ex doctrina Cardinalis Zabar. in dicta Clem. causam. §. idem quoque, col. 1. vers. quantũ autem ad hanc Clemẽtinam. Vbi dixit. Quantum autem ad hanc

Clem. huic limitationi inhęrēdo, vt saluetur glo. dico hunc §. procedere in omnibus intimationibus,
63 siue fiant de actibus celebratis in scriptis, vel reductis ad scripturam, siue non reductis, dum tamē subsit identitas rationis, quæ est in casu huius Clem. quòd ex reductione actus ad notitiam alicuius, ille obligetur ad aliquid præiudiciale, tunc procedit hic §. & subest magna æquitas, vt intimatio in scriptis fiat plena, & certa, aliàs posset fieri verbo, & minus perfectè per quod multum præiudicaretur parti, quæ non est plene informata, & per hoc dico, q intimatio, quā fecit emptor venditori de lite sibi mota in casu c. fin. ext. de empt. & vendit. de rigore iuris, vt arctetur venditor debet fieri sub hac forma, & idē in similibus, quod perpetuo nota, quia hoc verbum communiter ignoratur, & raro bene intelligitur, & hactenus semper dubitaui. Sed si notitia de actu tali fit, per quem non præiudicatur parti, vt quando fit intimatio Papæ, vel in omnibus similibus, in quibus in nihilo arctatur is, cui fit intimatio tunc secus. Nam cùm cesset ratio identitatis huius dispositionis, cessabit & hic §. & sic intellige, & recorderis. hæc omnia ipse Zabar. vbi supra, qui idipsum repetijt in Clem. vnica. col. fin. versic. vbi etiam deciditur. de dolo, & contumacia. dicēs, quòd is, qui non est verè contumax po-
64 terit † appellare infra decēdium a die notitiæ. Idē breuius docuit Ver. de Anchar. in dicta Clem. causam. col. pen. vers. nisi quòd certa. Idem docuit ibidem Ioannes de Imo. & ibidē Panormitanus, nu. 3. addens & hanc peroptimam regulam pro maiori intelligentia eorum, quæ hucusque allata fuerunt dicens, quòd vbicunque requiritur alicuius actus intimatio etiā cum solēnitate sufficit scientia, seu notitia certa, & plena illius actus intimādi: non ergo re-
65 quiritur † necessario intimatio data notitia, vide bonum textum iuncta gl. in vers. certa. in d. Clem. causam. quod intellige, quando intimatio esset facienda ad finem simplicis notitiæ habendæ, vt in casu dictæ Clem. causam, secus si requiratur etiam ad alium effectum, puta, ad defendendum denunciantem, de quo notat Dynus in regu. eum, qui. de regu. iur. in sexto, & per Bart. in l. emptor. C. de euictio. & per Canonistas in c. fin. ext. de empt. & vendit. vel dic, quòd aut requiritur non solū intimatio, sed etiam requisitio ad aliquid faciendum, & tunc nō sufficiet notitia, sine intimatione. Idem expressè docuit glo. fin. in dicta Clem. causam. in principio, quæ bene notanda erit secundum Panorm. ibidem, vbi subdit quòd si requireretur sola intimatio, tūc sufficeret notitia sine intimatione. Idem expressè docuit Glo. in c. ei, qui appellat. §. sunt etiā quorum, 2. q. 6. in versic. per contumaciam, dicens, quòd veniens ad Iudicem sedentem pro tribunali audietur, vt in d. l. Diuus. quæ glo. intelligit non simpliciter de omni accedente ad Iudicem sedentem

tem pro tribunali, sed in terminis dictæ l. Diuus, scilicet de eo, qui legitimè fuit impeditus ab accedendo ad Iudicem. Idem docuit Glo. in l. 1. vers. nõ potest. C. quorum appell. non recip. dicens, q̃p
66 absentis † per contumaciam appellatio recipi non potest: nisi veniat Iudice sedente pro tribunali, vt in d. l. Diuus, cuius dictum intelligendum, vt paulò ante exposuimus. Idem docuit eadem Glo. in d. l. 1. vers. ejus, dicens, q̃p contumax in restituendo, vel exhibendo, vel iurando non priuabitur facultate appellandi. Idem docuit Glo. in Authen. de Iudicibus. §. audient. in verfic. perimendis, dicens, quòd contumax præ-
67 sumptiuè † poterit appellare. Idẽ docuit Specul. in lib. 2. titu. de appell. §. in quibus autem, nu. 1. in vers. primò igitur prohibita est: dicens, quòd contumax fictus, vel præsumptus non priuatur iure appellandi. Idem docuit Bal. in repertorio Innocentij in verfic. contumax comparens Iudice sedente, dicens, quòd cõtumax comparens Iudice sedente pro tribunali non indigebit restitutione in integrum ad appellandum, vt docet cõmunis opinio, cùm ipso iure possit appellare, & ratio rationum est, secundum eum, quia lex admittit comparitionem suam, & fingit eum non contumacem. vt in l. Diuus, ff. de in integr. restitu. & ita notanter (inquit) docuit glo. in l. inter minores. ff. eod. & concludit, quòd fictus contumax admittatur ad appellãdum. Idem docuit Marantha in suo speculo in secundo actu, part. 3. princ. nu. 277. verfic. ille ergo qui: Dicens quòd qui fuit citatus in domo, & non habuit legitimè notitiam citationis, dicatur fictus cõtumax, & poterit appellare secundũ Bal. in l. ea quæ. C. quomodo, & quando iudi. & Bart. in d. l. fin. ff. de in integr. restitu. & Alex. in l. properandum. §. sin autẽ. C. de iudicijs. in verfic. secunda conclusio, & sic notãdum (inquit) quòd fictus contumax non punitur, quia in eo nõ arguitur dolus, sicut in vero contumace. Idẽ docuit Ioannes Ferrarius in tract. de appell. c. 5. titu. a quibus sent. appell. non licet, circa finem, dum agit de contumace. & hæc attulisse sufficiat in declarationem primi casus virtualiter contenti in dicta nostra vnica conclusione, & verborum ibi contentorum, videlicet. [Ad sui notitiam veniisset sententiæ contra ipsum promulgatio.] quoniã poterat contingere facta per edictum in domo, & huiusmodi, & de hac promulgatione hucusque diximus, & non de secundo modo, quo poterat ad notitiam eius contra quem fuit lata sententia, scilicet si personaliter fuisset sibi intimata dicta sententia, & cum hoc sit scitu necessarium, ideo studebimus casum secũdo loco propositum accuratissimè examinare cum sit quæstio quotidiana: & sciendum, quòd sententia Angeli in l. a sententia, §. 1. ff. de appellat. dicentis, quòd contumax possit appellare, intelligẽda erit de contumace non vero, sed apparente, vt latius hic probauimus, non autem

tem de contumace apparenter, & verè, vt in ſequenti regula.

De ſecundo caſu propoſito, ſcilicet de vero cõtumace, erit conſtituenda firmiſſima regula conformis iuri communi. regula vni-
68 ca eſt talis. Citatus † perſonaliter ad ueniendum audire ſententiam tali die promulgandam in cauſa ſua diffiniendã, in dubio habebitur pro vero cõtumace, ideſt in non veniendo: antequam probetur ipſum legitimè fuiſſe impeditum ab acceſſu ad Iudicem, cuius intendiſſet obedire mandato. Nam niſi hoc impedimentum ab ipſo perſonaliter citato fuerit probatum, non admittetur ad appellandũ. Quapropter optima cautela erit ad conuincẽdum ipſum contumacem, & ad priuandum eum facultate appellandi, intimare ipſam ſententiam ad domum, vel perſonaliter. & probabitur præſens regula auctoritate infraſcriptorum Doctorũ grauiſſimorum: poſt quàm pro intelligentia dicẽdorum & dictorum infraſcriptorum notabile recenſebimus, diximus [contumacem in non veniendo] ad differẽtiam aliorum contumaciũ in non obediendo mandatis Iudicis, & in aliquo alio mandato eius, quàm in veniendo ad iudicium ſecundum voluntatem ipſius Iudicis ad hoc ipſum facientis citari eos. Quapropter ſciendum, & tenaciſſimè erit memoriæ commendandum, quòd multipliciter quis di-
69 citur contumax. † Nam quidam eſt verus contumax apparenter, & exiſtenter. Quidam verò eſt verus contumax apparenter, & non exiſtenter. Quidam autem eſt fictus contumax apparenter, & verus exiſtenter. & quidam eſt fictus contumax apparenter, & exiſtenter. Contumax igitur verus apparenter, & exiſtenter dicitur is, qui citatus & inuentus, dixit ſe nolle venire, vel fuit inuentus, & dixit ſe venturum, vel nihil dixit, tamen poſtea non venit abſq; aliqua cauſa. Vnde remanet, q̃ ſolùm fuit contumacia, & contemptus Iudicis: & iſte talis contumax ſi appellauerit: appellatio eius non audietur, cùm potuerit venire, & noluerit. Contumax ap-
70 parenter † & non exiſtenter. dicitur is, quem citatio reperit, & dixit ſe nolle venire, poſtea tamen mutauit propoſitum, & voluit venire, ſed fuit impeditus dolo aduerſarij, vel ex aliquo caſu abſque ſua culpa. & hic ſi appellare voluerit a fulminata ſententia, non audietur a Iudice, a quo vult appellare, nec eius appellatio admittetur: quia eſt verus cõtumax apparenter, tamen coram Iudice ad quem fuit facta talis appellatio, hoc dictus contumax poterit probare, quod ſi probauerit, quòd in rei veritate nõ fuerit verus contumax, probando iuſtum impedimentum, tunc ipſe Iudex appellationis procedet ſuper appellatione ſua, ſicut ſi eſſet admiſſa, vt in l. ſciendum. ff. de appell. recip. & in l. a proconſulibus. C. de appell. & idem erit dicendum de eo, qui fuit inuentus, & dixit ſe venturum, vel nihil dixit: Nam ſi non venit, eſt verus con-

contumax apparenter, & eius appellatio non recipietur: etsi coram Iudice appellationis probauerit, quòd non fuerit verus contumax existenter, procedetur in appellatione, prout dictum fuit paulò antè. Animaduertendum tamen, quòd vbicunque diximus verum contumacem appellantem non fore audiendum a Iudice a quo: hoc ipsum erit intelligendum, nisi postea ipse contumax
71 postea venerit (infra statutum tẽpus a iure, ideſt infra decẽdium) ad iudicium Iudice sedente pro tribunatic Nam tunc ex illo actu præsumitur, quòd non fuerit verè contumax † & tunc ipse appellans audiendus erit, vt in l. diuus. ff. de in integr. restitu. Contumax
72 autem fictus † apparenter, & verus existenter dicetur is, qui non fuit inuentus, tamen citatio peruenit ad eius notitiam: & tunc cùm potuisset venire, non venit, & huius appellatio recipietur à Iudice à quo: quia sibi non innotuit ipsum fuisse verum contumacem. Sed si pars, contra quam est interposita appellatio coram Iudice appellationis hoc probabit, scilicet illum sciuisse & contempsisse venire, non procedetur super eius appellatione. & ita poterit intelligi l. properandum. §. fin autem. in fi. C. de iudicijs. coniuncta l. diuus. §. parte actoris minimè inuenta. ff. de in integr. restitu. Et est aduertendum. in eo, quod diximus, quòd quando per contumaciam non venit, quia si esset causa aliqua, propter quam venire nolebat, vt puta, quia timebat Iudicem, nè faceret eum approbare sententiam: quia sic erat consuetus alijs facere, vel quia erat rusticus, & timebat ire sine aduocato: & similia quæcunque essent, quæ possent eum excusare à contemptu Iuditis: putaremus ipsum fore audiendum appellantem à Iudice ad quem, quia cessat vera contumacia, si talia interfuisse probarentur coram ipso Iu-
73 dice. † Contumax autem fictus apparenter; & non existenter dicitur is, qui citatus ad domũ fuit, & tamen reuera nunquam habuit notitiam talis citationis, & hìc talis sine dubio appellans infra decendium a die notitiæ audietur, vt in c. concertationi. de appell. in sexto. & in l. ab eo. C. quomodo & quando Iudex. Et sciendum, quod huic peroptimæ distinctioni se subscripserunt infrascripti Doctores, videlicet Bart. in l. fina. nu. 11. vers. & ideo dico sic. ff. de in integr. restitu. Glo. in dicta Clem. vnica. vers. manifestè. Cardin. Zabar. ibidem. col. 9. vers. Decimò quæritur. sequens Bar. & ibidem Pet. de Anch. col. 5. versic. vt clariùs tibi liqueat. & ibidem Imò. col. 7. a numero 18. vsq; ad nu. 29. Felinus in dicto c. quod ad consultationem. col. 13. nume. 34. vers. secundus casus. Petrus Follerius in sua Praxi criminali, in versic. etsi confitebuntur. nu. 3. versic. sed occurrit dubium.

His ergo necessario præmissis pro intelligentia eorum, quę fuerunt allata in dicta vnica regula, & afferendorum in eiusdem regulæ probationem, ipsamet re-

gula

gula probatur triplici medio. Primò enim per arg. in Clem. vnica. de dolo & contum. vbi hæc habentur, videlicet. [Si antè diffinitiuam ſententiam à Iudice quis
74 appellando † recedat, & Iudex ſuæ appellationi non deferens, eo citato, vel etiam non citato, vlteriùs in cauſa procedens, contrà ipſum etiam abſentem ſententiam etiam diffinitiuam promulget, poterit idem appellans à dicta ſententia intra tempus debitum appellare: Niſi eius prima appellatio fuiſſet friuola manifeſtè] hæc ibi. Diximus probari præſentem regulam per arg. in d. Clem. quoniam: etſi explicitè hoc non eliciatur, benè tamen implicitè: cùm ibi dicatur in fine. [Niſi eius prima appellatio eſſet friuola manifeſtè] arguendo ergo à contrario ſenſu, ſequitur, quòd qui friuolè appellauerit ab interlocutoria, & ſe non correxerit (cùm indè eluceſcat eius cõtumacia non obtemperando ſimpliciter ſuo ſuperiori) meritò non admittendus erit poſtea ad appellandum à diffinitiua, eò quòd apertiſſimè cõprobetur eius contumacia; cùm iniuſtè ſemel receſſerit à iudicio, & non redierit ad iudicium antè diffinitiuam, & hoc auſus fuit facere non ſine iudicijs contemptu. Vndè palam ſit ipſum fuiſſe verè contumacem: & tali pacto erunt interpretanda ſubſequentia
75 iura, † quæ dixerunt contumacem in non veniendo non fore admittendũ ad appellandum. ſciendum igitur, quòd idipſum docuit & apertiùs tex. in c. ei, qui appellat. §. ſunt etiam quorum. 2. quæſt. 6. vbi hæc habentur, videlicet. [ſunt etiam quorum appellationes non recipiuntur: non enim poteſt recipi eius appellatio, qui per contumaciam abſens: cùm ad agendam cauſam vocatus eſſet, negotio priùs perſcrutato ſummatim: condemnandus eſt.] hęc ibi. Idem habetur in c. de illicita. §. quicunque tribus auctoritatibus. 24. q. 3. vbi hæc habentur, videlicet. [Quicunque tribus auctoritatibus Iudicis conuentus, vel tribus edictis ad Iudicem fuerit prouocatus, aut vno pro omnibus peremptorio, ideſt quod cauſam extinguit fuerit euocatꝰ, & præſentiam ſuam apud eum Iudicem a quo, ei denunciatum eſt, exhibere noluerit aduerſus eum, quaſi in contumacem, iudicari poteſt. Quinimò nec retractari per appellationem negotia poſſunt quotiens in contumacem fuerit iudicatũ.] hæc ibi. Idem prorſus, & clarius docuit text. in l. perãdum. §. cum enim terribiles, C. de iudicijs, vbi hæc habentur, videlicet. [Cum enim terribiles in medio proponuntur ſcripturæ litigatoris abſentia Dei præſentia repletur: nec pertimeſcat Iudex appellationis obſtaculum, cũ ei, qui contumaciter abeſſe noſcitur, nulla ſit prouocationis licentia, quod & in veteribus legibus eſſe ſtatutum manifeſtiſſimi iuris eſt.] hæc ibi. Idem probatur in l. 1. C. quorum appell. nõ recip. vbi hæc habentur, videlicet. [eius qui per contumaciam abſens, cum ad agendam cauſam vocatus eſſet

condemnatus est, negotio prius summatim perscrutato appellatio recipi non potest.] hæc ibi. Idem probatur in Authen. de Iudicibus. §. audient igitur. in fi. vbi hæc habentur, videlicet. [Appellationibus in his nulli penitus perimendis, nisi forte tertio appellare voluerit, aut per contumaciam defuerit, talibus.n. etiam perimitur ratio.] hæc ibi. Idem probatur per tex. in l. contumacia. ff. de re iudic. vbi hæc habentur, videlicet. [Contumacia eorum, qui ius dicenti non obtemperant, litis damno coercetur. Contumax
76 est, † qui tribus edictis propositis, vel vno pro tribus (quod vulgò peremptorium appellatur) litteris euocatus præsentiam suam facere contemnit.] hæc ibi. & notanda sunt illa verba, videlicet. [litis damno coerceatur] quia, vt ibidem subdit glo. in verbo. litis. non poterit appellare, & sic litem amittet: & statim ipsa sententia lata executioni mandabitur, nullo timore appellationis admittendæ. Idem probatur per tex. in l. & post edictum. §. sciendum. ff. de iudicijs. vbi hæc habentur, videlicet. [sciendum ex peremptorio absentem condemnatum, si appellet non esse audiendum, si modò per contumaciam defuit, sin minùs audietur.] hæc ibi. Idem habetur ex l. ex consensu. §. fin. ff. de appell. & relat. vbi hæc habentur, videlicet. [eum, qui cognouit edictum peremptorium secundum ordinis causam datum, placuit non rectè prouocasse. cùm in eius potestate fuerit, antè die præfinitum, pro tribunali responsum, aut defensum edicti denunciationem rumpere.] hæc ibi. Probatur & secundò præsens nostra regula Doctorum auctoritate. Glo. enim singularis in dicta Clem. causam. in verbo. manifestè. dixit. Aduerte, quia probare videtur hæc litera, quòd vera con
77 tumacia † in non veniendo non impedit appellantem, vel appellationem, nisi sit manifesta, vt sic in vera contumacia distinguatur inter manifestam, & dubiam: appellans enim forsitan, & recedens verè contumax est, & tamen si hoc non est manifestum appellat. & secundum hoc intelligenda videntur iura, quæ dicunt cõtumacem in non veniendo non appellare. vt in c. ei, qui. §. sunt autem quorum. 2. q. 6. & in c. de illicita. 24. q. 3. & in l. properandum. §. tum autem. C. de iudicijs, & in l. 1. C. quor. appellationes non recip. in non veniendo. ideo dixi (inquit
78 dicta glo.) quia contumax † in non parendo non priuatur potestate appellandi. vt in l. creditor. §. iustus. ff. de appell. & pro ratione diuersitatis dicit ibi glo. quòd contumax in non parendo peccat in vno tantum. Contumax verò in non veniendo in duobus: & subdit se hoc intelligere, quia ille venit ad Iudicem, sed non ei paret: alter verò nec venit, nec paret. hæc omnia dicta Glo. Idem docuit Glo. in dicto §. quicunque tribus edictis. in vers. per appellationem, dicens, quòd contumax si appellauerit, non audietur. Idem docuit glo. in dicta l. properandum.

dum. §. cùm enim terribiles. in verſ. quod dicens, quòd qui verè contumax eſt, appellare non poteſt. Idem docuit Glo. in dicta l. 1. C. quor. appellat. non recip. in verſic. eius. dicens, quòd verè cõtumax appellare non poterit, vt quia inuentus non venit, vt hìc, quando fuiſſet contumax in non veniendo: ſecus, ſi in non exhibendo, vel in non reſtituendo, vel in non iurando, quia tunc appellare poterit. Idem docuit glo. in dicto §. audient. in verſ. perimendis; dicens, nota regulam, quòd
79 quilibet poteſt appellare: † ſed fallit in contumace, cui appellare non licèt, vt hìc: Niſi veniat Iudice ſedente pro tribunali, vt in l. diuus. ff. de reſtitu. in integr. & hoc ſi eſſet contumax verè, ſecus ſi præſumptiuè, vt in l. & poſt. §. fina. ff. de iudicijs. hæc Glo. illa, cuius ſententia interpretanda erit in terminis d. l. diuus. cuius tenorem ſupra retulimus in declaratione ſeu limitatione vnica ſupradictæ vnicæ concluſionis in primi caſus ibi propoſiti declarationem & probationem, vbi & ſententiam Glo. fuimus interpretati in dicto c. ei, qui appellat. §. ſunt etiam quorum. 2. q. 6. in verſ. per contumaciam: cùm ijſdem verbis & ipſa glo. ibi vſa fuerit: quæ paulò poſt recẽſebimus, cùm referremus alias glo. ijſdem verbis vtentes. idem docuit glo. in dicta l. contumacia, in verſic. litis damno. dicens contumacẽ coerceri litis damno, vt non appellet. vt in dicta l. & poſt. §. fi. idem docuit glo. in dicta l. & poſt. §. fin. in verſ. audiendum. dicẽs. Contumacem condemnatum non eſſe audiendum, niſi veniat ſedente Iudice pro tribunali, vt in dicta l. diuus. item ſi eſt contumax in non veniendo: ſecus, ſi in non reſtituendo. idem docuit Glo. in dicta l. ex conſenſu. §. fin. in verſic. non rectè. dicens, quòd ſi quis eſſet verus contumax, vt puta, quia dixit ſe nolle accedere ad Iudicem ipſum citantem ad audiendam ſententiam, hìc non poſſet appellare; ſed ſi eſſet contumax fictus, appellare poſſet. Idẽ prorſus docuit Bart. in dicta l. properandum. §. ſin autem. nu. 1. in verſ. oppono ſecundò. dicens, quòd
80 contumax † in non veniẽdo, non poteſt appellare: contumax verò, in non exhibendo appellare poterit. Qui Bart. idem repetijt in dicta l. 1. nu. 2. verſic. & dicitur verus. C. quor. appell. non recip. dicens, quòd verus contumax dicatur is, qui perſonaliter citatus nõ venit: & talis contumax appellare non poterit, ſecus ſi ſit contumax in reſtituendo, vel in non iurando de calumnia, & huiuſmodi, quia poterit appellare. Qui Bar. rurſum idem docuit in dicta Authen. de Iudicibus. §. audient. in fine dicens, quòd contumax verus non poterit appellare. Contumax vero fictus appellare poterit. Idem ipſemet Bart. docuit in d. l. contumacia, num. 1. verſic. dic ergo, dicens, quòd contumax in
81 † non veniendo ad audiendã ſententiam, & ſententia fertur contra contumacem, tunc ipſe litis damno afficietur, quia non audietur

itized by Google

dietur appellans: si vero sententia fuisset lata in contumacis fauorem, tunc etsi non ammittet indè litem: tamen condemnabitur in expensis, sed si quis fuerit contumax in non veniendo ad respondendum alteri, tunc afficitur damno, quia non audietur in lite, nisi refectis expensis, vt in l. sancimus. C. de iudicijs. Quando verò quis esset contumax in non agẽdo infra tempus sibi statutum tunc afficietur damno hoc, quia postea volens agere, non audietur, vt in l. diffamari. C. de inge. ma. & in l. si ea. C. qui accus. non poss. idipsum Bart. ipse docuit in dicto §. sciendum. dicens, quod contumax verus appellare non poterit, sed fictus sic. quod & repetijt in dicta l. ex consensu. §. fina. dicens, quòd verus contumax appellare non poterit, & quòd sit sciendum, quòd, vt quis dicatur
8a verus contumax † duo requiruntur, videlicet. Quorum primum, quòd cognouerit se legitimè citatum: & secundò, quòd potuerit venire ad Iudicem, & non venerit, vt in dicto §. sciendum, expressè probatur: quocunque ergo modo (inquit) cognouerit, satis est, vt in l. item veniunt. §. a quo. ff. de petit. hæredit. & ideo citatus ad domum, si ad eius notitiam congruo tempore peruenitur, dicetur verus contumax, & licèt Iudex a quo eius appellationem receperit: quia eum habuisse notitiam citationis ignorabat: tamen si de scientia probaretur apud Iudicem ad quẽ, super eius appellatione non procederetur, & eodem modo si fuisset citatus personaliter, & cùm vellet venire fuit impeditus aliqua iusta causa: licèt Iudex a quo appellationem eius nõ recepisset, quia eum verum contumacem reputabat: tamen hoc probato apud Iudicem ad quem, idest, coram Iudice appellationis, procedetur in sua causa, vt dicitur in dicta l. ex consensu. §. fin. in glo. & colligit ex ipso textu, & addidit Bart. notandum fore benè dictum §. fi. cùm peroptimè declaret, quis sit verus cõtumax, & apertiùs, quàm alter textus, & subdidit ibidem Bart. fore animaduertendum, q glo. in dicto §. fina. in principio dicit verum contumacẽ eum, qui inuentus dicit, se nolle venire, & idem notat in multis locis: quam glo. Ioannes And. intelligit, quando hoc in iudicio dixit: secus si dixisset nuncio extra iudicium, quod fortè (subdidit ibi Barto.) posset procedere, quantum ad hoc, si esset citatus non peremptoriè, tunc iterum esset citandus. Nec locum habet glo. in l. fi. ff. de in integr. restitu. quæ dicit eum non esse citandum vlteriùs: sed si poneremus eum peremptoriè citatum, siue in iudicio, siue extra, & dixisset, Nolo venire: satis est, vt sit verus contumax, quia sufficit, quòd sciat se citatũ & quod non obstet, quòd glo. in dicto §. fi. dixerit, quòd iusta causa non veniendi est: si dicit se non venisse propter obliuionem, quia non credebat Iudicem festinare. Nam illud, quod de obliuione dicitur, non est verum: Non enim præsu-

83 præsumitur † obliuio, nisi ex longo tempore, vt in l. si id, quod. in principio & ibi not. ff. de acquir. possessione, & in l. furtum. §. fundi. ff. de vsucap. item id, quod dicitur, quòd non credebat Iudicem festinare, non est iusta causa: Non enim debemus inspicere
84 † id, quod dicit se credidisse, sed id, quod credere debebat, vt in l. quod te. ff. de rebus credit. & in l. qui fundum. §. seruus. ff. pro emptore, & ibi glo. quæ contra dicit in hoc in eo, quòd dicitur de obliuione. Hæc omnia docuit Bart. vbi supra, quæ omnia sunt memoriæ cõmendanda, & vsu ipso quotidiano opere perficienda a iudicibus Deum timentibus: quoniam aliàs omnibus contumacibus veris daretur aditus fallendi Iudices non sine graui iudicialis potestatis iniuria, & proximorum detrimento. Ad hoc ipsum probandum accedit, quod ipsemet Bar. docuit in l. diuus. in principio. ff. de in integr. restitu. di-
85 cens, quòd verus contumax † veniens Iudice sedente pro tribunali restituitur ad appellandũ. idem si abfuerit dolo aduersarij, vel absque sui culpa: quapropter (secundum eundem) erit notãdum, quòd est necesse, quòd in iudicio dicat se nolle venire: sed sufficit, quòd hoc dicat nuncio. extra iudicium. Idem & latiùs ipsemet Bart. docuit in l. fina. nu. 11. & sequenti. ff. de in integr. restitu. vbi sequens glo. ibidem dixit, quòd verus contumax est is, qui interrogatus aperrè dixit se nolle venire: & ad illum vna citatio sufficit, & quòd in hoc dixerit verum ibi gl. & addidit fore animaduertendum, quòd ipse dixerit, vnam ci-
86 tationem † sufficere, licèt non fuerit dictum peremptoriè: & quòd imò si non esset citatus, si tamen dixisset se nunquam venturum coram Iudice illo, non deberet vlteriùs citari, sicut dicunt Canonistæ de eo, qui recedit appellans ab aliqua interlocutoria, quòd non sit amplius citandus: quia videtur dixisse se amplius non venturum ad Iudicem, vt in Clem. 1. de dolo & contum. (Adde tu, quòd Bart. hic loquatur in terminis dictæ Clem. 1. solùm, scilicet quando appellatio ab interlocutoria fuisset manifestè friuola, cùm hoc tantummodo ibi dicatur: prout elicitur ex mente eiusdẽ Bart. citantis ipsam Clem. 1. & ideo subdidit ibidem dicẽs. Mihi autem ad declarationẽ veritatis istius videtur fore dicendum, quòd ille contumax non possit appellare, qui per contumaciam non venit, ita dicit tex. in l. & post edictum. ff. de iudicijs, & intelligitur ibi de contumacia eius, qui potuit venire, & non venit: ita dicit text. in l. ex consensu. in fine. ff. de appell. vnde (inquit) illum appello verum contumacem, qui potuit venire in termino peremptorio, & non venit. vt in dictis legibus. Hæc Bar. vbi supra. Idem docuit Azo in summa in lib. 7. Codicis, tit. quorum appel. non recip. col. 2. verfic. item non appellat. nu. 5. dicens, quòd contumax non appellet, vt in dicta l. properandum. §. cùm autem: nisi

nisi in casu, cùm reddit cõtumax sedente Iudice pro tribunali, vt in l. Diuus. ff. de in integr. restitu. & ideo qui est condemnatus ex peremptorio, quod in eius notitiam peruenit, non appellat, nisi iusta causa eum venire prohibuerit. hæc Azo. pro cuius veræ sententię declaratione sciendum, q̃ illa verba Azonis. [quòd admittetur contumax ad appellandum cùm redierit sedente pro tribunali.] erunt intelligenda de non vero contumace, sed de contumace apparenter solùm: cùm ad hoc citauerit dictum textum in dicta l. Diuus. quę expressè de tali cõtumace solùm loquitur, & non de contumace apparenter & verè; prout ex contextu verborum ipsius l. diuus. elicitur. cuius tenorẽ nos supra retulimus ad verbum. Idem docuit Specul. in lib. 2. titu. de appell. §. in quibus autem casibus. nu. 1. vers. primò igitur dicens, quòd verus contumax
87 † non audiatur, si appellauerit. Idem docuit Innocentius in cap. cùm olim. nu. 3. versic. citatus. sic referebant. extra de dolo & contum. dicens, quòd si constaret aliquem esse contumacem, talis non posset appellare viua voce, vt in l. diuus. ff. de restitu. in integrum, nec ipsius arreptio itineris vim appellationis obtineret: & quòd hoc iustificet sententiam eo absente latam. Idem docuit Cardinalis Zabar. in dicta Clem. vnica. col. pen. in fine. in versic. & etiam est de se notabilis. dicens, quòd rationi consentaneum sit, vt illi denegetur appellatio, qui per inobedientiam Iudici resistit: non enim debet sibi faueri in præiudicium honoris, qui Iudici debetur, vt in c. vt debitus. extra de appell. Curia Romana audit appellantem etiam si sit verus con-
88 tumax † dum tamen appellet infra decendium. à die pro latę sententiæ, vt patet in decisione Rotæ 365. secundum vnam computationem, secundum aliam est 151. vbi etiam deciditur, quòd citatus per ædictũ iuxta formam Clem. 1. de iudicijs, & non comparens possit à diffinitiua infra decendium a die notitię appellare, quod vltimum placet, sed intelligo (inquit ibidem Cardinalis) si non fuerit verè contumax, sed si ad eum peruenisset citatio, non deberetur audiri etiam infra decendium à die prolatæ sententiæ: & hoc in effectu. hæc Cardinalis Zabar. Idem docuit Petr. de Anch. in d. Clem. vnica. in versic. certum est: vbi sequens glosam in dicta Clem. dixit, quòd contumax fictus dicatur is, quem citatio nõ apprehendit. Quapropter citatio fr quem non inuenit, licet ille postea hoc sciat, & non accedat ad Iudicem, dicatur contumax fictus: & ratio est, quia Iudici non apparet de huiusmodi scientia, seu notitia, prout docuit dicta glo. & Cynus in l. properandum. C. de iudicijs in quæstio. 9. versic. & quid si citatus. vbi con-
89 cludit, quòd ad pœnam † vitandam non ita sufficiat scientia velata, sicut directa. Tamen ipse Anch. addidit secundum prædictam glosam, quòd si talis notitia

ria ſuperueniens fuiſſet probata in iudicio, illum excluderet à iure appellandi. Veriſſimus tamen contumax erit ille, qui citatus peremptoriè tā in iudicio, quàm extra, diceret, Nolo venire. & concludit ibidem, ſequēs dictam gl. quòd verus contumax non poterit appellare, ſed fictus ſic. Idem docuit Imo. in dicta Clem. vnica. in omnibus ſequens dictam glo. ſupra per me relatam. Idem docuit Panormitanus in d. Clem. vnica. nu. 4. & ſequenti. vbi infra ſcripta notatu digniſſima tradidit dicens, quòd verus contumax

90 † quem citatio facta ab homine apprehendit, niſi doceat de legitimo impedimento: & idem dicit de citato à iure: & ratio eſt, quia fortiùs cadit vera contumacia in citato per ius commune, quod ignorare non licuit, quam in citato à Iudice. Contumax euidens, ſeu manifeſtus, ſecundum ipſum Panormitanum ibidem dicetur is, qui nuncio citāti reſpondit, ſe nolle venire: & ſubdidit, ſed an hoc ſufficiat dicere extra iudicium? Videndus erit text. in c. venerabilibus. §. ſecus. de ſent. excommunicationis in ſexto. Fictus verò contumax is dicitur, quem citatio non apprehendit, vt puta, quia fuit citatus ad domū, nec comparuit in termino prefixo: quod gl. limitat, niſi iudicialiter probari poſſit, quòd citatio ad eius notitiam peruenit; tunc enim ſatis diei poterit verus contumax; niſi probet de legitimo impedimento. Contumax igitur in non veniendo verus nō appellat: ſi verò eſt fictus modo prædicto appellare poterit, ſed Iudex à quo ſi ſciat aliquem appellantem eſſe verum cōtumacem, tunc eius appellationi deferre non tenebitur, ſed in cauſa, vel executione procedet. Iudex verò ad

91 quem, † appellationem recipiet, & priùs de hac præindicali cognoſcet: an, ſcilicet potuerit appellare, etſi cauſa cognita inuenerit illum manifeſtum, vel euidentem, vel verum contumacem, ſiue non inuentum: qui tamen poſtea citatum ſe nouit, nec apparet ipſius iuſtum impedimētum, pronūciabit appellationem non deuoluere. & addidit ibidem ipſe Panormitanus, quòd ratio, quare contumax in non veniendo ad iudicium non admittatur ad appellandum, & contumax in non obediendo, vel in non reſtituendo &c. admittatur, aſſignetur a dicta Gloſ. cui re ſubſcripſit: cuius verba non referremus hìc, cùm eadem in relatione ſuæ dictæ gloſæ ſuperiùs retulerimus. Idē repetijt ipſemet Panormitanus in c. cùm in cauſa. nu. 17. verſic. ſicut enim. extra de iuramento calum. aſſerens, quòd contumax in non veniendo non poterit appellare. Idem docuit Felinus in c. quod ad conſultationem. col. 13. nu. 34. verſ. ſecundus caſus eſt. extra de ſent. & re iudic. dicens, quòd verus cōtumax non poterit appellare & hoc probat multis medijs. Idem docuit Philippus Franchus in c. bonę memoriæ col. 7. verſic. octauò debet appellari. extra de appellat. dicens,

quòd

quòd citatus personaliter ad audiendam sentẽtiam in dubio dicetur verus cõtumax, & ideo excludetur ab appellando. vt in l. ex consensu. §. fin. ff. de appellat. & ideo cautela esset (inquit) intima re ipsam sententiam ad domum, vel personaliter, vt excluderetur omnis excusatio. Idem rursus ipse Frãchus repetijt in c. Nicolao, col. fin. in fine. ext. de appell. di-
92 cens, ꝙ verus contumax † in non veniendo, nõ appellat: secus in nõ restituendo, vel simile faciendo. Idem docuit Robertus Marantha in suo aduoc. speculo in scdo actu tertię par. princ. num. 274. & seq. dicens, ꝙ appellatio veri cõtumax eis non audietur: & quoad hoc is dicendus erit verus cõtumax, qui fuit citatus personaliter, & potuit venire in termino, & nõ venit, vel si fuit citatus in domo, postea tñ citatio venit ad eius notitiam, & cum potuisset cõparere in termino, non tñ venit, quod tñ intelligendum fore asserit, qñ hoc legitimè venisset ad sui notitiam, puta, per scripturam citationis visã postea per eum, vel per relationẽ nuncij: secus si per relationẽ vxoris, vel aliorum de domo, quia nõ erit verus contumax, cùm possit dicere ego nolui dicto vxoris fidem præstare, vel alterius domestici, quod & docuit ẽt Alex. in l. properandum, §. sin autem. C. de iudicijs, quod est de mente Bart. in l fin. ff. de restitu. in integr. & hoc verificatur etiam si quis fuerit solum contumax ad audiendã sententiam, licet in toto processu non fuerit contumax, prout docuit etiam Alex. in l. sępe. col. 24. ff. de re iudic. & in d. §. sin autem, col. 3. in fine. vers. octaua conclusio. & huic sententiæ fauet textus in l. & post edictum. §. fin. ff. de iudicijs, ibi [Absentem ex peremptorio cõdemnatum.] & hoc intelligendum erit si talis cõtumax fuisset peremptoriè citatus: nam aliàs posset appellare, vt ex dicta l. & post §. fin. elicitur. & expressè docuit Alexan. in d. §. sin autem. Quapropter semper erit inspiciẽdus tenor citationis, scilicet an in ea sit positum. versic. peremptoriè. Et notandum, quòd sicut con-
93 tumax † verus nõ admittetur ad appellãdum, sic neque ad allegandam litis pendentiam, vt docuit etiam Alex. in l. 2. col. 2. ff. de re iudic. sic neque ad supplicandũ admitteretur, vt etiam docuit Decius in consi. 34. col. 1. Addidit ipse Marantha ibidem, nu. 279. versic. quibus etiam adde. dicens, ꝙ is, qui procurauit, ꝙ non perueniret citatio ad eius notitiam, vt quia latitauit, vel aliter se abscondit, habebitur pro vero cõtumace, vt etiam docuit Alex. in d. §. sin autem. versꝰ quinta cõclusio. per ea, quæ habentur in Clem. 1. vt lite pendẽte. Addidit & hoc ipsemet Marantha ibi, dicens, quòd etsi contumax verus non sit admittendus ad appellãdum in causa principali, tamen admittetur ad appellandum a condemnatione expensarum propter contumaciam incursa, si comparuerit, prout docuerat Bal. in l. sancimus. colum. fin. C. de iudicijs. & in l. terminato. col. penult. C. de iuct. & lit. expen.

expen. & in Auth. Generaliter. C. de Episcopis, & cler. Idem docuit (quod vltimò diximus) Philippus Franchus in c. Sępe. col. 15. in quæst. nona, & duodecima. extra de appellationibus. Idē quoque docuit Ioannes Ferrarius in tract. de appell. cap. 5. circa finē. dum agit de cōtumace. Idem docuit Hyppolitus de Marsil. in suo singul. 377. incip. Contumax in iudicio.

Limita singulariter primò ea, quæ fuerunt allata in dicta vnica regula, dicendo ea non habere locum in muliere, rustico, & minore, † quoniā hi tales propter eorum ignorātiam excusantur a dolo, qui præsumitur, & requiritur in vero contumace, citato ad audiendā sniam, prout docuit singulariter Bal. in l. vbi exigitur. ff. de edēdo. & ibi Angelus, quos sequutus fuit Philippus Franchus in c. Nicolao. col. pen. in fi. ext. de appell. & Hyppol. de Marsil. in suo singul. 377. incip. Contumax in iudicio. Decius in consil. 34. col. 2. vers. vltimò considerandum.

Limita singulariter secundo allata in prędcēti regula vnica, dicendo, q. contumacia procuratoris non semper noceat Domino. Nam etsi procuratori contumaci denegetur facultas appellandi, hoc tamen aliquādo concedetur domino. Quapropter circa cursū decendij indultra iure ad appellandum, tali pacto, videlicet. Nā si procurator non est soluendo, decendium non currer dño, nisi a die notitiæ ipsius snīæ, quamuis aliàs regulariter currat a die snīæ qñ iudicium est agitatum contra procuratorem: & hoc est rationabile, ne contingat aduersarium locupletari cum aliena iactura, & iustam ignorantiam domini puniri, cum pęna tenere debeat (iuribus vulgaribus) suos auctores tantum, & contumacia sit culpa, propter quā incurritur pęna priuationis potestatis appellandi, quam culpam dominus non commisit, sed procurator incurrit ex facto suo inscio domino litis. quare merito diximus ipsum litis dominum non fore iudicādum contumacem, nec crimen contumaciæ incursum a procuratore sibi imputandum. Procurator post litis contestationem a se factam in tantum efficitur dominus litis, vt de iure post mortem principalis sui ipse teneatur prosequi litem, & hoc cōpelletur, nisi probet impedimenta legitima, & ita fuit iudicarum in Curia Romana die 20. Maij 1549. & refertur in par. 3. decisionum Rotæ vlt. loco editarum, in decisione 225. Quando autem procurator contumax soluendo esset, tunc tēpus decendij curret domino a die latæ sententiæ: & ratio differentiæ est, quoniam tunc saluum sibi erit agere contra procuratorem contumacem, a quo recipiet restaurationē dampni indè passi propter illius negligentiam. Animaduertendum erit insuper, quòd vbicunque a Doctoribus reperitur dictum, quòd liceat domino appellare post decē dies, intelligendum erit post decem dies a die sententiæ infra tamē decem dies a die notitiæ domini.

mini. Nullus enim Doctorum au
96 deret † dicere, q̃ dominus pro-
pter contumaciam procuratoris
posset appellare quandocunque.
Nam ipse dominus tacendo per
decem dies a die sententię, vide-
retur acquiescere sententię. Qua-
propter indè sequitur apertissi-
mè, quòd si dominus haberet no
titiam sententiæ infra decẽ dies
currentes procuratori, ipse etiam
dominus habeat decem dies a
die suæ notitiæ, vtputa, dominus
cognouit sententiam latam post
sex dies a die dictæ latæ senten-
tię, illi sex dies, q̃ cucurrerũt con
tra procuratorem contumacem,
non intelliguntur cucurrisse con
tra dominum, sed decẽ dies cur-
rent sibi ab illo sexto die, in quo
de sententia lata audiuit, & hæc
omnia erunt tenacissimè mãdan
da memoriæ, quia quotidie ca-
sus huiusmodi contingunt, & ita
deciduntur, & in practica curia-
rum seruatur tanquam approba-
tus stylus a communi Doctorum
vtriusque censuræ scola, & confor
mis iuribus allatis in probatio-
nem vnicæ conclusionis deciden
tis secũdam propositam quæstio-
nem. Hæc igitur limitatio sic de-
clarata probatur vera Doctorum
infrascriptorum auctoritate. Qua
propter sciendum, quòd huic li-
mitationi se subscripsit Felinus in
c. 1. col. 5. vers. bene erit, vt puto.
extra, vt lite non contest. post
longissimam disputationem, & re
lationem nonnullorum Doctorũ,
subinferendo, & hoc notatu di-
gnissimum, dicens, vnum etiam
scias incidenter, quòd secundum
obseruantiam Rotæ, etiam si ip-
se dominus esset verè contumax
97 † audiretur appellans a diffinici-
ua infra decem dies computan-
dos a tempore prolationis sen-
tentiæ, sed non a tempore scien-
tiæ. Rota in nouis 364. incipien.
Item iura clamitent, & est de do-
lo, & contum. 16. Nec per hoc om
nino abrogatur l. ex consensu. §.
finali. ff. de appellat. & Glo. ma-
gistralis in Clementina vnica, de
dolo, & contum. cum non dixe-
rit Rota simpliciter, quòd posset
appellare, sed posset appellare in-
fra decendium a die latæ senten-
tiæ, & non a die notitiæ, prout
non verus contumax. hæc ille. Sed
animaduertendum, quòd iccircò
in præsenti limitatione diximus,
quòd procurator contumaci de-
negetur facultas appellãdi, quo-
niam regulariter procurator con
98 stitutus † a domino litis, tam an-
te, quàm post litis contestatio-
nem cum mandato ad agendum,
respondendum, &c. etiam si in
ipso mandato non fuisset expres-
sè indulta facultas appellandi a
sententia in causa indè sequuta,
posset appellare: & ratio potissi-
ma est, quia facultas appellandi
non requirit speciale mandatum,
eo magis, quòd procurator post
litis contestationem efficiatur do
minus litis. Et hæc, quæ diximus
ponderanda a nobis duplici me-
dio probabuntur vera. Primò e-
nim per textum in l. prima, & se-
cunda, ff. quando appellandum
sit. Nam in dicta l. prima, §. dies,
versiculo quare procurator. hæc
habentur, videlicet. [Quare pro-

curator, nisi in rem suam datus est tertium diem habebit (scilicet ad appellandum, de quo ibi agitur, nisi in rem suam datus est tertium diem, in suam autem rem datus, magis est vt alteram diem obseruet.] Idem & apertius habetur in dicta l. secunda, vbi in principio hæc ad verbum habentur, videlicet. [Si procuratorio nomine egeris, & victus appellaueris: deinde iniusta appellatio tua fuerit pronunciata, potest dubitari. Num die secundo appellare debeas, quia cùm de tua iniusta appellatione pronunciatum sit, tua interesse videtur, sed rectius dicetur tertia die appellare te posse, quia nihilominus alienam causam defenderis.] hæc ibi. Ex quibus apertissimè elicitur, quòd procurator poterit appellare, sine alio speciali mandato, cùm inibi nulla fuerit facta mentio de speciali mandato interuento, vel requisito ad appellandum. Idem adhuc probatur apertius in l. ab executore. §. vltimo. ff. de appellationib. & relat. arguendo a fortiori, seu a maiori ad minus affirmatiuè: ibi enim hæc habentur, videlicet. [Si
99 procurator, † qui in iudicio interfuit, victus sit, an ipse quoque per procuratorē appellare possit videamus, quia cōstat procuratorem aliū procuratorem facere nō posse. Sed meminisse oportet, q̄ procurator lite cōtestata dñs litis efficitur, & ideo & per procuratorem appellare potest. hæc ibi, & in l. nulla dubitatiō. C. de procurat. expressè dicitur posse constituere alium procuratorem, & ibi per Doctores, & hæc de iure ciuili, quæ & probantur vera etiam de iure Canonico. in c. non iniustè. extra de procurat. Gregorius Papa Nonus hoc ipsum docuit his præcisis verbis vtens, videlicet. [Non iniustè Iudex processit, qui filiumfamiliàs in procurato-
100 rem † admisit, quamuis ad futuras controuersias constituū. Qui licet simul cum alijs datus fuerit prius, tā procurationis officium occupauit, quod fieri nequiuisset in procuratorib. diuersis temporib. constitutis, quoniam dato posteriori, prioris esset procuratio reuocata. Potuit quoq; is, & debuit a sententia in eo, q̄ lata esset contra ipsum nostrā audientiam appellare, vel (si iusta causa excusabat eundē) saltem dño contestari, vt ad appellationis beneficiū consolaret, licèt appellationē prosequi non teneret inuitus.] hęc ibi. Idem & secundò probatur Doct. snīa. Sciendum igitur, q̄ glo. in d. l. 2. vers. iudicio. dixit, q̄ qui iudicio interfuit, poterit appellare. Idē docuit Bar. in l. ab executore. §. fi. in vers. alio condēnato. nu. 1. dicens, q̄ procurator condēnatus poterit appellare proprio noīe, & ibidem in vers. si ꝓcurator. dixit, q̄ procurator, qui litem contestatus est, si vincatur per procuratorem appellare poterit, eo q̄ per litis contestationem effectus fuerit litis dominus, idest instantiæ. Idem docuit Glo. in dicto capitulo non iniustè. dicens, quòd procurator teneatur appellare a sententia contra se lata, licèt

non

non teneatur prosequi postea appellationem, vel saltē tenetur denunciare Domino, aliàs faciet litem suam, nisi iusto metu impediatur. Idem docuit Innocentius in d.c.non iniustè. dicens, quòd procurator teneatur appellare. Idem docuit Bal. in d.c.non iniustè, dicens, quòd procurator ap-
101 pellare † a sententia, quam credit iniustam, nisi rationibili causa excusetur. & hoc in causa ciuili: non autem in causa criminali, cùm agatur ad meram vindictā: & addidit, quòd pro hoc est text. not. in l. propter veneni. §. Nep. ff. ad Syl. Idem docuit Ioānes And. in d.c.non iniustè. col. 1. in vers. quærit etiam Innocentius, vbi dicit, quòd ibidem Innocentius do-
102 cuit, quòd procurator † etsi possit appellare, & prosequi, tamen posset prosequi, & dimittere prosecutionem appellationis quamuis tutius esset si hoc faceret de Iudicis voluntate, maximè post litis contestationem: cuius sententiā Hostiensis sequitur, ipsam tamen limitando, dicendo ipsam veram, nisi procurator in sua fide suscepisset causam prosequēdam vsque ad sententiam diffinitiuā, etiamsi appellaretur, quia pactū seruabit, vt in c. 1. ext. de pactis. & prædictis ipse Hostiensis addidit, dicens, quòd curia hoc specialiter seruet: nam procuratorē appellātem ab interlocutoria in causa, quæ ibi vertitur, non audit dicentem, quòd non vult, vel nō potest causam appellationis prosequi, sed vult denūciare Domino, vel ipsum consulere, sed hoc ipso, quòd procurator nōn vult, vel nō potest prosequi, procedit contra Dominum, vt contra contumacē: & quòd ad hoc faciat c. auditis. c. constitutis. & c. mandato. ext. de procurat. si vero appellatur a diffinitiua in curia data, si dominus sit propinquus ad arbitrium Papæ datur breuis dilatio, si nimis remotus præfigit procuratori peremptorium ad prosequēdā appellationem, per cuius lapsum confirmatur sententia, & hæc consuetudo (inquit cui standum est) fundatur super æquitate breuiandarum litium, & prouisione contra labores, & expensas, & maximè, cum de prouisione beneficiorum agitur. vt in c. oblatæ. in fin. ext. de appell. vel cum vrget necessitas, vel pietas. vt in c. fin. in fine. ext. de ferijs. Quare sollicitant eos, qui ibi procuratores constituunt, quòd caueant, quòd propter defectum procuratorij mandati, vel procuratoris lędātur. hęc Ioannes And. vbi supra cuius sententia Ioannis And. & Hostiensis fuit ad verbum recensita, & approbata a Dño Archid. in c. Romana. de testibus in sexto: idem docuit Anton. de Butr. in d.cap. non iniustè. in intrascriptis locis. Nā in col. 1. in vers. Nota sextò: dixit. Nota sexto, quòd mandatū procuratoris ad causam limitatur, & commensuratur instantię principali: vnde lata sentētia finitur mā datum, licet posset propter periculum appellare, nō tamen tenebitur appellationem prosequi. vt in l. inuitus C. eodem, & in col. 3. versic. quintum erat dictum, dicit

quòd procurator ad causam constitutus teneatur, & debeat appellare quantumcunque eius mandatum in dubio limitetur ad instantiam, & concludit ibidem secundum glo. in d.c. non iniustè, quòd siue dominꝰ causæ sciat, siue ignoret sententiam latam, procurator appellare tenebitur, & denunciare. Ratio est, quia textus hic alternatiuè ipsum indistinctè obligat, vt vel denunciet, vel appellet, nō autem distinguit, an sciat, vel ignoret, aliàs mandati tenetur: nisi iusta causa eum excuset. Ad hoc facit simile de fideiussore, vt in l. si procurator. §. si ignorantes. ff. mandati. Et huius est ratio secundum ipsum Archid. quia dominus potuit credere procuratorem solicitum in appellando, ex quo appellare tenetur, & debet, nisi iusta causa excusaret ipsum, quę esset si propter inopiam: quando statim viua voce non appellasset, q; oporteret ipsum in scriptis appellare, & sic expendere in aduocatis, etiam & in alijs scriptoribus, quo casu inopia excusaret. & in col. 4. ibidem (ipse Antonius) in versic. sed quæro an procurator retulit, & sequutꝰ fuit supradictam Hostiensis sententiã circa stilum Curiæ Apostolicæ: addens post longum examen in subsequentibus ibi collectis, & præcipuè in col. pen. vers. non obstat ratio, dicẽs, quòd si appellare teneatur procurator, non tamẽ ipsam appellationem prosequi, cùm appellatio, & prosecutio ipsius non sint quædam cõnexa, sed separata, & iccirco fore distinguendum docet secũdum doctrinam Bar. in l. inuitus. C. de procurat. & in l. si actor. C. de appellat.
103 scilicet, quòd procurator † rei, si voluerit, poterit prosequi appellationem data fideiussione de iudicata soluendo. Procurator autẽ actoris non: nisi sit cõiuncta persona, vt in l. ita demum. ff. de procurat. vnde procurator non tenebitur prosequi, nisi acceptauerit expressè mandatum ad totã causam, licet limitetur exceptio ad instantiam; si tamẽ vult prosequi potest, & tunc suscepisse tenetur ad totam causam. hęc omnia Antonius de Butr. vbi supra. Idem docuit Panormitanus in d. c. nõ iniustè, nu. 5. versic. Notá in vers. potuit, dicens, quòd mandatum fa-
104 ctum procuratori † super certa lite, non extinguitur ex toto per sententiam, sed durat in causa appellationis si procurator vult, & ratio secundum eum est, quia eadem est causa appellationis, etsi non compellatur procurator prosequi appellationem, licet teneatur appellare, & forte ratio huius fuit, quia communiter causa appellationis ventilatur in alio loco, & in alio iudicio: ideo procurator non videtur se obligasse, vt prosequeretur in alio loco, & ad hoc ipse Panormitanus addidit tenendum menti istum textum in fine. Nam legistæ multum dubitauerunt vtrum procurator teneretur prosequi, quia textus iuris ciuilis in hoc non clare loquuntur, sed iste (scilicet in d. c. nõ iniustè) satis apertè decidit hunc casum, hæc Panormitan. vbi supra,

ui

qui postea ibidem.nu.13. in vers. extra glo.quæro. dixit,quòd colligendo dicta Doctorum circa hãc quæstionem in qua quęritur. Num quid indistinctè teneatur procurator appellare. Erit distinguendũ tali pacto,videlicet. Aut procurator fuit datus ad certũ actũ, puta ad recipiẽdum libellum,vel audiendam sententiam, & tunc nõ tenebitur appellare, quia mandatum non se extendit ad hunc casum. Nam vno concesso videntur alia prohibita.vt in l.maritus. C.de procurat.& in c.qualis.dist. 25. Aut fuit datus ad certam litẽ, & tunc habet locum quod hic dicitur, videtur enim tacitè mandatum, vt appellet ne lis pereat per transitum in rem iudicatam, sed non tenetur appellationẽ finire,quia illud est aliud iudiciũ, sed si fuisset datus procurator generalis,puta ad omnes causas, & lites,tunc tenetur appellare,& appellationem prosequi,quia & hęc causa appellationis, & lis est, & sic poterit intelligi text. in l.1.ff. an per aliũ cau. appell. & ad hoc facit c.dilectus. ext. de procurat. & subdidit fore notandam limitationem ad dictum textum in c. nõ iniustè.Idẽ docuerunt Doctores in negotiorum gestorum, qui vniuersaliter procurat negotia. Nam cum talis teneatur de non gestis, vt in l.si pupillus.ff de negot.gest.fortius tenebitur appellare, & appellationem prosequi, ne appellationis negotium maneat desertum.Idem Panormitanus ibidem subdidit fore intelligendum ipsum text.in c.nõ iniuste.de appellatione a sentẽtia diffinitiua: de appellatione vero ab interlocutoria,tenet Innocẽtius, quòd procurator teneatur eã prosequi,nisi contingeret eum absentare, vel aliter negotia sua vltra solitum impediri, quasi sit idem negotium cum principali, & refert in d.c.nõ iniustè,quòd in curia Romana aliud seruetur de stilo Curię: Nam si procurator appellat ibi ab interlocutoria,tenetur illã prosequi: si appellat a diffinitiua, & dominus est propinquus Curię,tunc datur sibi breuis terminus ad denunciandum domino,sed si dominus multum distat, tunc datur terminus peremptorius ad prosequendam appellationem, quòd si non fecerit sententia transibit in rem iudicatã: & hoc introductum fuit in curia, vt lites breuiarentur. Hæc omnia docuit Panormitanus vbi supra. Idem per omnia loculẽtissimè docuit quoque Henricus Boich in d. c.non iniustè. col.1. in vers. in fine.c.nostri,vsque in finem. omnia(inquam) quæ hic recẽsuimus ex supradictis Doctoribus procedendo ibi ipse peroptimas distinctiones more suo. Videatur ibi. Romanus verò in suo eleganti singulari 502. docuit, q̃ procura-
105 tor † etiam si non habeat speciale mandatum poterit substituere ad appellandum.& Bal.in l.inuitus. in fi.C.de procurat. Natta in Clem.sepę,col.62.de verb.signif. & Iason in l.cum seruus. §.si quis alicui,col fin.ff.de legat.1.dicũt, quòd constitutus ad appellandũ poterit primo, & secundo appel-

late, quia per primam nõ ſatisfit intentioni diſponentis: ſciendum inſuper, quòd ſicut in deſertione appellationis cauſata ex negligẽtia procuratoris nõ excuſatur dominus, nec ei reſtitutio in integrum competit, vt per Caſſador. deciſ. 5. in princ. ſub titu. de appellat. & generaliter ſcientia procuratoris nocet domino, vt latè p Aymo. de antiquit. temp. par. 4. ſect. abſolutis. nu. 23. 24. 25. & 26. quoniam procurator ommittendo præiudicat domino, prout docuit Bal. in c. cum olim Abbas. in fi. de officio deleg. & Iaſon in l. ſi procurator, col. 1. in limit. 8. C. de procurat. & Tiraquel. in tract. de lege connubiali. glo. 7. nu. 78. & in ſpecie, quòd ſcientia, & negligentia procuratoris habentis ſpeciale mandatum ad petẽdam reſtitutionem in integrum, & negligentis eam petere, præiudicet domino. Deducit Corn. in conſ. 144. nu. 7. iuncto. num. 13. verſ. 6. lib. 4. quod procedit etiam ſi procurator non ſit ſoluendo. vt per Creſcen. deciſ. 234. & refertur concluſum in parte prima Rotæ Romanæ, deciſione 719. incip. Domini dixerunt.

Amplia primò ſingulariter allata in præcedenti concluſ. vnica, dicendo illa etiam locum habere in eo, qui aliqua de cauſa probare non poſſet ſe appellaſſe infra decendium a die latæ ſententiæ, vel ſcientiæ dictæ ſententiæ latæ, iuxta diſtinctionem in dicta vnica concluſione factam. Nam ei, 106 qui ab aliqua ſententia interlocutoria, vel diffinitiua appellat: opus eſt probare ſe appellaſſe infra decendium coram Iudice ad quem (quando à Iudice, a quo nõ fuiſſet recepta ſua appellatio) antequàm de ipſa cauſa principali ipſe Iudex appellationis cognoſcere poſſet. Quoniam aliàs Iudex ad quem, remittet ipſum appellantem ad Iudicem a quo: licet forſan probaſſet ſe appellaſſe, ſed non intra ipſum decẽdium, & Iudicem à quo, non recepiſſe ſuam appellationem tali tempore factam: & ratio eſt, quoniam appellatio facta poſt huiuſmodi decendium non deuoluet cauſam principalem ad Iudicẽ ad quem: eùm non impediat Iudicẽ à quo, nè poſſit propriam ſententiã executioni mandare, non obſtante tali appellatione: eò, quod d. ſententia tranſierit in rem iudicatam: prout latiſſimè fuit probatum in dicta vnica concluſione. Hęc ampliatio probatur triplici medio. Primò enim per argu. in cap. 1. in principio de appell. in ſexto, ibi [Cauſam appellationis aſſignare deproperet.] hæc ibi. quaſi dixiſſet ibi Summus Pontifex; ideo hoc dixi, quoniam opus eſt legitimè appellanti, appellationem fuiſſe legitimam probare, ſcilicet factam infra decendium: Nam ad probandum hoc accedit auctoritas Pan. citantis dictum textum etſi (vt infra patebit) nihil addat ad ipſum probandum. Idem probatur per argu. in c. in præſentia. extr. de renunc. vbi Clemens Tertius his præciſis verbis vtitur, videlicet. [In præſentia noſtra: & infra: licèt igitur Iudex non ſem-

per

per ad vnam ſpeciem probationis applicet mentem ſuam, ſed ex confeſſionis, depoſitionibus, allegationibus, & alijs, quæ in eius præſentia proponuntur; formet animi ſui motum: & tanta ſit iudicialis auctoritas, vt ſemper pro ipſo præſumi debeat, donec contra ipſum legitimè comprobetur. Quare ſi tu coram Dulmeñ. Epiſcopo, & eius coniudicibus nihil penitus probauiſſes, ſtandum tamen ſententiæ fuerat, niſi aduerſarius oſtenderet eam irritandã.] hæc ibi inter alia. Diximus probari noſtram ampliationem per arg. in dicto c. in præſentia. quoniam etſi inibi expreſsè nulla fiat mentio de materia præſentis ampliationis: tamen idem probatur tacitè, cùm indè apertiſſimè eliciatur, quòd ſtandum ſit ſententiæ, ſi nihil contra eam, per eum, contra quem fuit lata, probetur: ac per conſequens, quòd dicens iniuſtam eſſe ſententiam, teneatur iniuſtitiam eius probare: Arguendo ergo modò ab identitate rationis elicitur, quòd dicens ſe appellaſſe legitimè, & intra decendium à die ſcientiæ latæ ſententiæ teneatur hoc in primis probare corã Iudice appellationis, alias de iure iudicaretur pro ſententia, & quòd ipſa tranſiſſet in rem iudicatam. cùm aſſerenti aliquid illud probare incumbit. hoc ipſum docuit tex. in l. ei, l. veriùs. in fine. & in l. eum qui. ff. de probat. Nam in dicta l. ei, hæc habentur, videlicet. [Ei incumbit
107 probare, † qui dicit, non qui negat] hæc ibi. & in dicta l. verius. dicitur [quòd ſemper neceſſitas probandi incumbit illi, qui agit] & in dicta l. eum, qui. dicitur [eum, qui voluntatem mutatam dicit, probare hoc debere.] Idem probatur per argu. in l. qui accuſare volunt. C. de eden. vbi hæc habentur, videlicet. [Qui accuſare volunt, probationes habere debent; cùm neque iuris, neque æquitatis ratio permittat, vt alienorum inſtrumentorum inſpiciendorum poteſtas fieri debeat: actore enim non probante, qui conuenitur, etſi nihil præſtet, obtinebit.] hæc ibi, quorum ſimillima verba habentur in c. fina. extra de iureiur. idem habetur in l. nimis graue. C. de teſtibus, vbi hæc habentur, videlicet. [Nimis graue eſt, quod petitis vrgeri partem aduerſam ad exhibitionem
108 † eorum, per quos ſibi negotium fiat. vnde intelligitis, quòd intentionis veſtræ proprias afferre debetis intentiones, non aduerſus ſe ab aduerſarijs adduci.] hæc ibi. quibus ſimilia ferè verba reperiuntur in c. 1. ext. de probat. idem probatur per text. apertiſſimum in c. Romana. §. ſi verò. de appellat. in verſic. vbi Innocentius Quartus infraſcriptis vſus fuit verbis, videlicet. [ſi verò vocatis partibus, vel nullatenus, vel infra decem dies poſt interlocutoriam, vel diffinitiuam ſententiam appellatum fuiſſe, ſeu aliud aliquid ſimile, ſicque non eſſe per appellationem ad eundem Archiepiſcopum, vel eius officialem deuolutum negotium proponatur: ijdem (Niſi priùs ipſis con-

conſtiterit, eauſam ipſam ad eos totaliter fuiſſe delatam) prohibere nè in cauſa illa, vel nè ad executionem procedatur ſententiæ, non præſumant.] hæc ibi. Pro quorum maiori intelligentia erit
109 ſciendum, ꝙ illud dicitur † conſtare, quod citata parte plenè fuit probatum, & per veras probationes: & ideò vbicunque reperiatur hæc clauſula, videlicet. [ſi tibi conſtiterit.] tunc oportebit, ꝙ illud, de quo agitur probetur per plenam & veram probationem: vt expreſsè docuit Bal. in l. in bonæ fidei. col. 5. verſic. expedita eſt tertia pars. C. de reb. credit. allegans tex. in l. Lucius. ff. de condic. & demonſtr. vbi dixit text. quòd vbicunq; habet probari ſub conditione: debet probari plene, & per veras probationes: ſecus autem ſi non eſſet per viam conditionis, ſed per viam monitionis: & quòd iſtud comprehendetur ex mẽte reſcribentis: & huic Bal. ſententiæ ſe ſubſcripſerunt Ioannes de Ana. & Felinus in c. ſi conſtiterit. extra de accuſat. quod & ſingulariter docuit quoque Pan. in c. ſacro. col. 2. extra de ſent. excõmunicationis. Et inſuper erit animaduertendum, quòd ſi is, cui taliter ſcribetur, procederet ad informationem capiendam: vt ex ipſa ſibi poſſet illud (de quo ſcribitur) conſtare, non citata parte, proceſſus eſſet nullus, vt docuit Abbas in c. conquerente. col. 3. ext. de reſtitu. ſpoliat. quem Panormitanum citat, & ſequitur vbi ſupra, tanquam contra formam. iuxta tex. in c. cùm dilecta. extra de reſcriptis. vbi Innocentius Tertius Papa ſtatuit proceſſum factum per litteras ſurreptitias fore irritandum, ſed factum contra formam reſcripti fore irritum nunciandum. idem probatur per arg. in l. fin. §. illud etiam meritò. C. de tempor. & reparat. appellat. vbi habentur, videlicet. [Iubemus eundem appellatorem
110 † niſi obſeruauerit iudicium, & cauſam vſque ad finem peregerit, ſed etſi per eum ſteterit, quominus omnia litis certamina impleãtur appellatione defraudari: vt ſententiam contra eum latam in ſuo robore durare, & ad effectum perduci, tanquam ſi ab initio minimè fuerit procuratum, niſi ipſe appellator euidentiſſimis poſſit oſtẽdere, ſe quidem ſumma operam nixum voluiſſe litem exercere per Iudicem autem ſtetiſſe, vel aliam inexorabilem cauſam ſubſequutam, propter quam hoc facere minimè voluit.] hæc ibi. Diximus probari noſtram ampliationem per argu. in dicta l. fina. quoniam patet indè argui poſſe ab identitate rationis. Nam ſicut appellanti, & non finienti litem infra annum, vt in principio dicti §. illud expreſsè habetur, excluditur a proſecutione appellationis, & declaratur ſentẽtiam tranſire in rem iudicatam, niſi fuerit probatum non culpa ſua id contigiſſe: ita & in caſu noſtro, cùm ſententia tranſeat in rem iudicatam, ſi appellatum non fuerit infra decendium. Probatur & ſecundò præſens ampliatio Doctorum auctoritate. Nam infraſcripti

pti Doctores se præsenti ampliationi subscripserunt. Specul. enim in titu. de appellat. §. de officio. col. fi. versic. item quæritur si constat. Dicens, quòd si constiterit per testes, vel confessionem aduersarij me appellasse a sententia contra me lata: Non indè fit consequens, per quod videar etiam probasse, quòd infra decendium appellauerim. Nam oportet me
111 probare, † quòd infra tempus legitimum appellauerim, vt in c. Romana. §. si verò. ext. de appellat. & in c. significauerunt. ext. de testibus. hæc Specul. quem sequẽs Aut. de Butr. in c. cùm dilecti. in fine. extra de elect. dixit, quòd per illam decretalem dixerit Cõpost. quòd licet cõsteret per testem, vel confessionem appellatum fuisse, non sufficiet, nisi constet infra decem dies appellatum, vt in c. significauerunt. ext. de testibus. & addidit se sic obtinuisse, quia qui substantialem solemnitatem allegat, illam probare debet, vt in l. quicunque, ff. de publi. Idem docuit Ioannes de Ana. in dicto §. si vero, versic. partibus. dicẽs, quòd si proponatur, quòd non fuerit appellatum, vel appellatum, sed non infra decem dies, tunc appellan-
112 tem † oportebit probare se appellasse infra decem dies: addiditque & hoc peroptimum documentum, quòd cautius loquetur appellatus, idest is in cuius fauorem lata fuit sententia, si negauerit infra decem dies fuisse appellatum, & hoc propter duo. Primò, quia non sequitur, si post decem dies quis appellauerit, ergo non prius, vt in c. cum tu. ext. de testibus. Secúdò propter affirma-
113 tiuã, † ne inducat sibi onus probãdi. vt in l. ei, qui dicit. ff. de probat. hæc ille ibi, qui ibidem colligit sequenti in vers. constiterit. dixit, quòd etsi constet appellatum, nõ tamen præsumetur id factum infra decendium, nisi probetur, & de hoc in Specul. titu. de appell. §. de officio. vers. penult. cauti ergo
114 appellantes † portant sententiã diffinitiuam, vel interlocutoriã, & appellationem, vt per ista coniunctim appareat, quòd sit appellatum infra decem dies. Idem docuit Bart. in l. 1. ff. si tutor, vel curat. appell. vbi idipsum docuit vtens hac præcisa optima distinctione, dixit enim: Aut tractatur de probando hoc, scilicet, quòd sit rectè appellatum, scilicet infra decẽ dies, & petiti apostoli, & similia: & hoc debet probare appellator: cùm hoc sibi incumbat, vt in l. fin. §. antepen. C. de tẽpor. & repar. appel. & in c. cordi. de appell. in sexto. Aut quæritur quis debeat probare de iustitia,
115 & iniustitia: & tunc † aut vnus prosequitur tantùm: & tunc si voluerit obtinere, debebit ipse probare. Vt in Authen. de his, qui ingred. ad appell. §. illud. & in l. ampliorem. in principio. C. de appell. aut vtraque pars prosequitur: & tunc dico (inquit ibi Bar.) quòd quædam est probatio per modum abnegatiuum: puta, dico, videas acta, in quibus appareat nihil esse probatum, propter quod debuerim condemnari, vel dicit actor victus, seu condemnatus

natus cùm intētio mea sit fundata, nihil est probatum, propter q̄ reus debuerit absolui, inspiciant acta, quibus non continetur id, q̄ supponitur probatum. Ista probatio incumbit appellanti, & petit copiam sententiæ, & actorum omnium, vt in l. nulli. seu quoniam nonnulli. C. de appellat. & per inspectionem probatur ista negatiua, vt in l. fin. C. de rebus credit. quędam est probatio per inductionem testium, & instrumentorum super nouis. & antiquis articulis: & tunc ille habet probare in causa appellationis, qui debebat probare in primo, vt in l. per hanc. C. de tempor. & quòd ita intelligatur Glo. in l. hi, qui ad ciuilia. C. de appellat. & hoc quando appellatur à sententia: sed si appelletur à nominatione ad munera: tunc non est reperire causam primam & secundam; sed ille debet probare, qui appellat. vt hic, & prædicta verificantur quando sententia per appellationem suspenditur: si verò sententia taciturnitate firmatur; tunc non poterit ei opponi, quasi causa non sit iusta. Nec hoc potest quæri, vt in l. si prætor. in principio. ff. de iudicijs. Sed si opponatur de nullitate, dixi (inquit Bart.) in l si cum nulla. ff. de re iudic. hæc Bart. vbi sup. qui eadem repetijt in dicta l. hi, qui ad ciuilia. Idem docuit Bal. in dicta l. hi, qui ad ciuilia. & ibi Salic. col. 3. vers. si autem quæritur de solemnitate. Cynus in dicta l. per hanc. nu. 5. & in dicta l. hi qui. in quarta oppositione. Prępositꝰ. in c. vt dilectus. col. pen. & fin, ext. de appel. Ioannes Faber in d. l. hi qui. Capella Tolosana decis. 341. & ibi in apostilla Pract. Papien. in tit. de forma appellationis, & dif fin. in glo. in vers. & inquantum. vers. proinde quæritur. Rota in nouis decis. 190. Decius in consi. suo 513. incip. In ciuitate nostra, col. 4. nu. 10. vers. & ista conclusio sequens Bar. in d. l. hi qui. (qui expressè ibi hoc ipsum docuit.) Nam ibi dixit, quòd in causa appellation is licet habeat probare, tamen in causa ipsa, quoad merita causæ ille tenebitur probare, qui & in causa principali, ac si apertè dixerit, quòd licèt in causa principali non semper appellans teneatur probare, tamen in causa appellationis (scilicet) vt appareat ipsa appellatio legitimo tempore facta (de quo antè omnia Iudici ad quem constare debet) appellanti incumbit probatio. Idem docuit Anton. Gabriel in tract. conclu. lib. 2. tit. de appellat. conclusione quinta. nu. 3. vers. prima igitur cōclusio. addens, quòd ad hoc faciat quod dixit Rota in nouis decis. 316. vbi concluditur, quòd non presumatur appellatio † interposita intra decem dies a die notitiæ, nisi probetur. Idem & peroptimè docuit Panorm. in c. in præsentia. colum. fin. vers. dic si dubitatur. extra de renunc. infrascriptis præcisis verbis vtens, videlicet. Si dubitatur quis habeat probare, an sit appellatum, vel an infra decem dies appellatum, vel sint petiti apostoli, vel solemnia appellationis

116

117 nis seruata fuisse? Appellāti † incumbit onus probandi, vt in cap. cordi. de appellationibus in sexto, & in c. vt debit⁹. ext. de appel. ꝙ est verū si appellans & appellatus prosequatur. si autem appellatus tantùm, & velit per hoc causam ad curiā esse oportebit eum quòd probet solemnia, vt not. in c. 1. de elect. in sexto, & in Clem. causam. de elect. aut dubitatur an sic sit sententiatum, vel interlocutum. & tunc appellantem docere hoc oportebit. Aut dubitatur de iustitia, aut iniustitia appellationis, etsi vna tantum pars prosequitur; illa debebit probare, siue stet pro sententia, siue cōtra, vt in Authen. de his, qui ingred. ad appell. §. illud. & in l. amplioremn. C. de appellat. & appellatus prosequens iustitiam, sed si vtraque pars prosequitur, tunc si quæritur de probatione euidēti per acta; quia vnus dicit probatum in actis quod pretendit, & alter dicit illud non fuisse probatum, & sic disputatur de actis: tunc appellans debebit probare: quia debet habere copiam actorum promptam ex quo appellationē prosequitur, & per hoc petat apostolos, & litteras dimissorias, vt in l. quoniam nonnulli. C. de appellat. & sic ex his actis apparebit probatum, vel non probatum quod assertum fuit ab appellante: sicut ostenditur aliquid fuisse legatum, vel non, productione testamēti, vt in l. fin. C. de iureiur. ad hoc etiam facit tex. in c. 1. extra de litis contest. & hoc est verum si disputetur super solo facto, an tale instrumentum fuerit productum, vel non, vel an testes sic dixerint, vel non, sed si disputetur super defectu probationis: probatum vel nō probatum, non poterit (inquit) ex actis constare: & ratio est, quia effectus
118 † probationis est inspectore primi Iudicis & animo, qui non semper allegatur ad probationes in iudicio factas, prout docuit Bar. Adde tu, in dicta l. hi, qui ciuilia) quia hic cessat præsumptio sententiæ propter appellationem in causa appellationis, qui in causa principali probauit, vt in l. hi, qui. C. de appell. nec erit inconueniens, quòd iterum probet qui primò probauit, quia erit facile producendo instrumēta, & acta, quæ priùs probauit: aliàs nouiter habebit probare, vt in c. Fraternitatis. extra de testibus. & in l. per hanc. C. de tempor. appell. & hæc verificantur quando appellaretur à sententia diffinitiua, sed si appellaretur a sententia interlocutoria: tunc ad iustificandam causam appellationis, semper tenebitur probare appellans, quia illa est de solemnitate appellationis, vt in c. vt debitus. ext. de appellat. & in c. cordi. de appell. in sexto. & addidit, quòd non obstet decretalis ista, quia hìc arctatur ad probandam appellationem, quia & ipse actor erat, (vt dicit Glos.) & sic vbi vterque est actor, vterque probandi grauatur onere. Nec huic obstat tex. in l. hi qui. C. de appell. quia ibi de iure arctatur appellās ad probandum, quia habebat ius commune.

contra

contra ſe, quo cauetur, vt quilibet ad vniuerſa teneatur. hęc omnia vbi ſupra docuit Panormitanus Ant. autem de Butrio in c. in præſentia. col. penult. verſic. nunc reſtat vltimo. ext. de probat. vtitur in deciſione præſentis quæſtionis peroptima diſtinctione, qua vſum fuiſſe Bart. & Panorm. vbi ſupra retulimus ad verbum. vide ergo ibi. Idem innuit Ioannes And. in dicto c. in præſentia. etſi procedat breuiùs. Idem docuit Henricus Boich in dicto c. præſentia. col. 3. nu. 12. & 13. verſ. aut quæris, cui incumbit onus: vbi etſi multa notatu digniſſima doceat, tamen hìc referre ſtudebimus ſolùm ea, quæ veritati prę ſentis ampliationis deſeruire dignoſcentur. Dicit ergo aut quæris cui incumbat onus probandi appellationem, inſtatempus iuris, & aliàs ritè fuiſſe interpoſitam: & tunc dic, quòd appellanti incumbat. vt in l. ei qui dicit. ff. de probat. & in l. qui accuſare. C. de eden. & in c. nimis graue. de teſtibus. & hoc ſatis expreſsè probatur in c. Romana. §. ſi verò. de appell. in ſexto, & eſt ratio, quia ſola appellatio legitima transfert iuriſdictionem ad ſuperiorem, ad quem eſt appellatū, vt notatur in capitulo cùm contingat. extra de officio deleg. & in c. non ſolùm, de appellat. in ſexto, ſed iſte appellans agit coram Iudice appellationis, tanquam iuriſdictionem habente. quare &c. intelligetamen, quod

119 appellans † a diffinitiua, ſeu a grauamine, ſeu ab interlocutoria antè diffinitiuam: non tenebitur antè litem conteſtatam exhibere inſtrumentum appellationis, ſeu de ipſa appellatione fidem facere parti appellatæ: ſed ſufficit, q̃ fidem faciat Iudici, ſed poſt litem conteſtatam, ipſam faciat parti: vt not. Specul. in titu. de inſtrumen. ædit. §. nunc dicamus. in principio in verſic. ſed pone, appellans, aut quæris, cui incumbit onus probandi ſententiam diffinitiuam, vel interlocutoriam, à qua fuerat appellatum, ſic latam fuiſſe: vel Iudicem ſic grauaſſe: ex quo extitit appellatum: & tũc dic, quòd ſimiliter appellanti, vt in c. cùm Eccleſia. in fine. ext. de appellat. hæc ille, inter alia notatu digniſſima, quæ vbi ſupra, nos docuit: Idem docuit Archidiaconus in c, Romana. §. ſi vero. inverſic. proponatur. de appell. in ſexto, dicens, quòd vbi nõ appellatur, vel appellatur, ſed non infra decendium: vel vbi appellatur, ſed poſtea renunciatur appellationi, tunc rata manebit interlocutoria, vel diffinitiua, & ſic per conſequens cauſa principalis eſt finita, & appellatio eſt extincta, prout probatur in cap. exceptionis. de litis conteſtat. in ſexto, in verſic. finita. Vnde tales exceptiones, antequam in cauſa procedatur, admittendæ ſunt, vt hìc: & cognitio, An ſit Iudex, debet præcedere omne exercitium iuriſdictionis, vt in c. ſuper litteris. ext. de reſcriptis. hæc Archid. ex cuius verbis elicitur etiã veritas prę ſentis ampliationis: cùm idem ſit dicere. quòd antequam

de

de causa deuoluta per appellationē cognoscatur, opus est examinare, an sit Iudex, idest, an appellatio facta teneat, nec ne. ita, vt conferat iurisdictionem ipsi Iudici ad quem. ac si aperte dixisset, quòd cum, qui appellauit, oporteat probare suam appellationem factam fuisse infra decem illos iuris dies, & non post ipsos: cùm aliàs appellatio esset nulla: quia non erit eidem credendum simpliciter asserenti se appellasse infra illos dies: cùm hoc ipsum vergeret in maximum præiudicium appellati, qui indè impediretur ab assequēdo quod sibi adiudicatum fuerat. Idem docuit & clariùs Geminianus in dicto c. Romana. §. quod si, col. 3. vers. distingnit ergo Paulus: sequens dicti Pauli sententiam: & dicens, 120 quòd siue † Iudex appellationis sit Iudex vtriusque partis, siue alterius tantùm: debeamus considerare, quòd aut appellatur antè sententiam, aut post. Primò casu, ad hoc vt Iudex possit inhibire, necesse est, quòd multa constent: & primò quòd constet appellatum fuisse ex legitima causa quoad sui formam. Secundò ꝙ tempore debito. Tertiò, quòd legitima causa sit expressa, vel legitima ipsa verificata. Quartò, ꝙ inceperit cognoscere de veritate causę, idest an vera sit appellatio. Nam antequā ceperit cognoscere de veritate causa non poterit procedere. Secundo casu, quando appellatum est a diffinitiua. Primò oportet, quòd constet bene fuisse appellatum, & infra decem dies, etiam nulla causa expressa: dum tamen appellatio non sit inhibita à iure, vel ab homine: & his concurrentib. statim inhibet. Ratio autem diuersitatis; scilicet quare aliud in appellatione a diffinitiua, & aliud in appellatione ab interlocutoria: est, quia oportet, quòd interlocutoriam præcesserit grauamen: diffinitiuam verò non. Item attentata post interlocutoriam, vel si sint petiti apostoli: & ante inhibitionem nō reuocantur per modum attentati, sed attentata post diffinitiuā benè reuocabuntur, vt in c. non solum. de appellat. in sexto, hæc omnia retulit vbi supra, ipse Geminianus ex dicto Paulo, quibus ipse addidit & hæc dicens. Hæc intelligo vera, qñ inhibitio fieret per Iudicem aditum per viam appellationis. hæc ille, cuius sententia apertissimè nos docuit ipsum ibi loquutū fuisse in terminis præsentis nostræ ampliationis. Idem docuit ipse Geminianus in dicto c. Romana, col. 2. vers. quinto nota. in §. si verò. Dicens, quòd potestas Iudicis appellationis, in inhibendo: Ante enim, quàm inhibeat, debet partes citare, quę semper citandæ sunt, antequam in iudicio procedatur, vt in cap. inter quattuor. ext. de maior. & obed. & in c. 1. ext. de causa poss. & propr. & in sexto not. ait. Sextò nota, quòd antequam Iudex appellationis inhibeat Iudicia quo; ne in causa procedat, debet sibi liquere causam deuolutam esse ad ipsum. Ista autem deuolutio im- 121 peditur † multis de causis: puta.

Primò,

Primò quia non fuit appellatum, vel ſecundò nō infra decem dies, vel tertiò ei renunciatum tacitè, vel expreſsè, vt in c.gratum. de officio deleg. & in c.quod ad conſultationem. extra de ſent. & re iudicat. vel quartò appellatum ex cauſa minus iuſta, vel quintò in caſibus non permiſſis: omnibus enim iſtis cauſis, & ſimilibus denegatur deuolutio; & per conſequens denegatur iuriſdictio. Iſta ergo cognitio, an ſit Iudex, debet præcedere iuriſdictionis exercitium, vt in c.ſuper litteris. ext. de reſcriptis. ſicut enim legitima
122 tio † perſonarum actoris, & rei debet præcedere cognitionē principalis negotij, vt in c.exhibitā. extra de iudicijs. ita legitimatio Iudicis cognoſcentis, in qua non minus, ſed magis ſubſtantiatur iudicium. & negotium, vt in cap. forus. ext. de verb. ſignif. ad quod facit text. in l. ſi quæramus. ff. de teſtamentis, & in l. quidam referunt. ff. de iure codicill. & licèt ſupradictæ exceptiones perimant cauſam appellationis, tamen elidunt etiam iuriſdictionem: & ſic cùm tāgant cauſam & iudicium, priùs de eis eſt cognoſcēdum, ſeptimo loco notandum dicit idem doctor ibidem, quod paria ſunt non appellare, & non appellare in
123 fra decem † dies: & licèt conſtet appellatum, non tamen præſumetur id factum infra ipſos decem dies. & per hoc dixit Ioan. And. quòd cauti appellantes portant ſententiam diffinitiuam, vel interlocutoriam, vt per iſta coniunctim appareat quòd ſit appellatum infra decem dies. hæc omnia notatu digniſſima docuit dictus Petrus de Anchar. vbi ſupra. idem prorſus docuit Philippus Franchus in dicto §. ſi verò. num. 2. verſ. vltimò tene menti. his præciſis verbis vtens, videlicet. Vltimò tene mēti ex hoc textu, quòd non refert, ſiue excipiatur nullo modo fuiſſe appellatum, vel non fuiſſe appellatum infra decē dies: cùm omni caſu ipſe appellans debeat facere fidem ipſi Iudici ad quem, de ſua appellatione legitimo tempore interpoſita: etiam ſi conſtaret de appellatione. Cùm non præſumatur, quòd infra decem dies fuerit appellatum, niſi probetur per ipſum appellantem. & idem tenet Imo. in c. ſignificauerunt. in principio. extra de teſtibus. Et antequam de his fiat fides, Iudex ad quem, non poterit procedere, nec inhibere, prout docuit tex. not. in dicto §. ſi verò. De modo autem excipiendi non erit curādum, cùm appellans debeat probare intentionem ſuam, vt hìc in textu, ſcilicet dicti §. ſi verò. & in proximo §. ſupra. & ſic debet probari per ipſum appellantem, qui petit, quòd in cauſa procedatur. & dixit ſe legitimè appellaſſe. Imò etiam videretur per hunc textum, quòd appellans teneatur probare & producere ſententiam coram ipſo Iudice ad quem: cùm aliàs ipſe non poſſet procedere, niſi ſibi conſtet de legitima appellatione legitimo tēpore interpoſita: & hoc non poteſt apparere, niſi viſa ſententia. Vnde dixit hic Ioānes And. quod

cauti

124 cauti appellantes † portant sententiam diffinitiuam, vel interlocutoriam, & ipsam appellationem, vt per ista simul appareat esse appellatum intra decē dies. Sed certè (subdit ibi Franchus) non est hoc solū cautum, imò necessarium per textum hic, (scilicet in dicto §. si verò,) & maximè, quia in dubio non præsumitur appellatum intra decē dies, nisi probetur, & sic antea non est fundata iurisdictio Iudicis ad quem. Hæc Philippus Franchus, vbi supra. Idem docuit Felinus in capitulo quo ad consultationem. columna decimaquarta, versiculo secunda conclusio, qui ad hoc ipsum probandum citat nonnullos Doctores ex infrascriptis, his præcisis verbis vtens, videlicet. Non sufficit probare appellasse, nisi probetur appellatum infra decendium, prout docuit Philippus in capitulo primo, columna tertia, extra de appellat. nihil allegans. Adde (inquit ipse Felinus) Rotam expresè idem tenentem. de appellation. 30. in nouis. Item quoad reuocationem, & cętera, Paulus de Leaz. in capitulo tertio loco, columna secunda, extra de probat. vbi allegat Compostel. dicentem in capitnlo cum dilecti. de elect. ita se obtinuisse. & ibidem hoc etiam refert Batrius in fine. Idem docuit Rota in antiquis, de concess. præben. decisione nona. Inferens, quòd non sufficiat probare acceptasse beneficium, nisi etiam probetur, quòd infra mensem, iuxta Clementinā primā, de concess. præben. Adde etiam Dominicum in dicto §. si verò, columna secunda. Ad idem allegat Specul. Idem notauit Aretinus in capitulo significauerunt. in notabili quarto, extra de testibus. per illum textum, in versiculo, Si nobis constiterit. vbi pro solemnitate ex-
125 trinseca † actus gesti a parte in iudicio non præsumitur. Idem docuit expresè Bald. in Authen. sed hodie. C. de actio. dicens, quòd probatio huius negatiuæ, videlicet. Tu non appellasti infra decendium, non incumbit appellato. Et est verùm, quòd Cœpolla in sua cautela octuagesimanona, incipien. Quando lata. in fine. aliter sentit malè allegans Bald. in dicta Authent. sed hodie. allegat etiam Ludou. in l. sciendum. ff. de verborum obligatione, etsi voluerit ipsum citare in columna vigesimanona, versiculo item quid si constat appellatum: tamen ibi Ludon. non decidit, sed remisit ad Bald. in dicta Authen. sed hodie. & ad textum in dicto §. si verò. De hoc etiam per Aegidium Bellamere in decisione 684. incipien. Quāquam. titu. de appellationib. in fine. Vbi videtur limitare predicta. Nisi de appellatione constaret per confessionem appellati: quia tunc præsumitur solemniter, & tempore debito interposita. Vnde si appellatus impetrasset, & petijsset causam super appellationem expediri, tunc præsumitur pro solemnitate ap-

Digitized by Google

pellationis ſecũdum ipſum, quãuis in hoc contrarium velit Rota. in titu. de appellationib. deciſione trigeſima, in nouis. hæc omnia Felinus, vbi ſupra. adde ipſa a nobis benè fore notanda, quæ videntur ipſummet confirmaſſe in capitulo ſi conſtiterit. notabili primo. extra de accuſation. vbi dixit, quòd in dubio præſumatur Eccleſiam conceſſam in perpetuum fuiſſe, non autem ad tempus: & ei, qui diceret in contrarium incumberet onus † probandi. Diximus ipſum Felinum ibi tacitè idipſum confirmaſſe, cùm ex verbis ipſius eliciatur hæc optima maior propoſitio, ſcilicet quòd aliquid aſſerenti contra id, quod præſumitur, incumbat probatio illius. At contra eum, qui citatus ad domum, ad audiendam ſententiam, non venit ad iudicium, niſi poſt decendium a die latæ ſententiæ, præſumitur ſaltem ficta contumacia, quę etſi ſimpliciter non auferat omnem facultatem appellandi: tamen opus eſt ei primo probare ſe fuiſſe contumacem fictum, & non verum, & quòd ad ſe non peruenijſſet notitia dictæ latæ ſententiæ, niſi poſt decendium, prout latiſſimè ex hucuſque allatis fuit probatum: Conſequens ergo indè elicitur, quòd Felinus, vbi ſupra voluerit nos docere ipſum appellantem poſt decendiũ, oportere ante omnia probare ſe non fuiſſe verum contumacem, ac indè nec de iure fore priuandum facultate appellandi, etſi ex tali citatione ad domum ſuam facta, & ſuo non acceſſu ad audiendam ſententiam die præfixo a Iudice a quo, ortam meritò fuiſſe dicatur præſumptionem contra ipſum. Quapropter comprobatur veram fuiſſe eius ſententiam, quando dixit, quòd aſſerenti aliquid contra præſumptionem meritò ortam contra ipſum incumbat probatio. Idipſum luculentius, & breuius docuit Bartolus in l. hi, qui. numero tertio, in verſiculo reuoco in dubium, C. de appellationibus, dicens, quòd quando quæritur quis debeat probare ſe iuſtè appellaſſe, hoc eſt appellationem ritè eſſe interpoſitam congruo loco, & tempore, apoſtolos petitos fuiſſe, & ſimilia: & tunc ſine dubio ille, qui appellat, debet probare. hæc Bartolus ibi. Idem docuit Decius in capitulo in Eccleſia, numero ſecundo, verſiculo ſecundò nota. extra de appellationibus, vbi ſe ſubſcribens præſenti ampliationi his præciſis verbis vtitur, videlicet. Appellatio non recipitur, niſi probetur, quòd ritè fuerit interpoſita, & ita notat Bartolus, & alij per illum textum, in l. hi, qui. C. de appellationibus. Debet enim appellans tria probare ad fundamentum iuriſdictionis Iudicis appellationis. Primò ſe appellaſſe. Secundò ex cauſa legitima, & ſufficiet, quòd iſta cauſa allegetur ad hoc, vt appellatio admittatur de quo tractat. in capi-

126

capitulo vt debitus. extra de appellationibus. Tertiò requiritur, quòd probetur, quòd ipsa appellatio fuerit interposita infra decem dies. in dicto capitulo Romana. §. si verò. de appellationibus, in sexto: & vt illud appareat, tenetur appellans sententiam contra se latam producere, vt tradit Cynus in l. per hanc. in quæstione quarta, C. de tempor. appell. & latius prosequitur Perusius hic. (Adde tu, quòd Decius hic vocat Perusium Philippum Franchum, qui est de Perusio, & subdit, quòd hoc, quod dictum est de sententia verum intelligitur, si apud se habet, vel de facili illam habere posset: aliàs verò poterit ab aduersario, qui sententiam obtinuit petere, vt sententia exhibeatur, prout notanter voluit Innocentius in capituo G. perpetuus. extra de fide instrumentorum, vbi Abbas hoc modo declarat, quòd Iudex poterit pronunciare, quòd si talis scriptura apparuerit, nulla fides adhibeatur, dicens, immo quod plus esset si appellatus recuset ędere sententiam negando ipsam habere apud se: Iudex appellationis poterit pronunciare, quòd si in futurum vnquam producatur, nullum habeat effectum, & addit Decius, quòd licet dicta sententia Panormitani simpliciter non teneatur, sententia supradicta Innocentij tamen communiter approbatur, de quo ipsemet Decius latius in capitulo primo, in fine. extra de probationib. in columna quadragesimaprima, versiculo illud etiam ad omnia. vbi hanc quæstionem eruditissimè discutit, & decidit: cuius decisionem elegantem per modum epilogi hìc referã. Dixit enim, quòd id quod dixit Innocentius possit exemplificari tribus modis. Primò in eo, qui negat aliquod instrumentum esse ęditum, vel sententiam pro eo latam verificatur supradicta Innocentij sententia. Secundo in eo, qui confitetur latam fuisse sententiam, & confectum instrumentum, sed dicit illam, vel illud apud se non haberi, & in hoc quoque casu verificatur Innocentij sententia, quia præsumitur contra ipsum, scilicet quòd habeat: nisi probauerit, quòd reuera amiserit. Tertiò in eo, qui cum haberet facultatem edendi, nec ipse hoc negaret, edere noluit: in hoc quoque casu locum habebit Innocentij sententia, secũdum Bartolum, & Ancharanum locis inibi ab ipso latius citatis. Tamen ibi ipse Decius subdidit, quòd non debeat hac rigorosa pœna puniri
127 dictus appellatus, † qui noluit edere sententiam, vt dicta sententia extinguatur in perpetuum, sed solum ad tempus, & sic audientia solùm ad tempus denegabitur: cùm sit solùm contumax in edendo, eo magis, quòd ex alio capite veniat puniendus, quoniam aduersario iuranti in litem obligatur ad interesse, vt in l. creditor. § iussus. ff. de

appellationibus . Tamen ipse Decius subintulit statim in fine, quòd de hac limitatione cogitandum esset, cùm Doctores dictum Innocentij dicentis in dicto capitulo G. perpetuus, quòd petens sententiam cassari contra se prolatam, & petierit ipsam produci, si is, in cuius fauorem lata fuit, cogendus erit illam præsentare, vt in dicto capitulo G. perpetuus. & in l. is apud quem. C. de edendis, sed si dicet latam non esse, tunc a Iudice cogetur cedere, siue renunciare sententiæ: Vel Iudex pronunciabit, si qua sententia apparuerit pro tali, & cætera. lata, nullas vires habeat. argumento in l. non alienum. ff. de interro. actio. Succurritur tamen illi, qui probabiliter deceptus, falsum respondisset (satisfacto tamen aduersario de interesse suo.) vt in l. de ætate. §. ex causa. ff. de interro. actio. & addit Innocentius, quòd talis denegatio sententiæ Iuæ perpetuò ipsi deneganti præiudicabit etiam in alio iudicio, & dabitur dicto petenti copia auctentica dictæ denegationis. vt in l. iubemus. C. de liber. cau. & in capitulo multi, secunda quæstione quinta. Veruntamen si poterit probare ipse denegans re integra per ostensionem sententiæ, vel alio modo, talis probatio præiudicabit confessioni. vt in l. error. C. de iuris, & facti ignorantia. hæc omnia Innocentius vbi supra, cuius dicta memoriæ sunt commendanda, cum sint scitu dignissima, & quotidiana.

Etsi verissima fuerit comprobata supradicta nostra ampliatio tot oraculis, tamen posset quis contra ipsam insurgere munitus, ac vallatus auctoritate legum, & Doctorum, dicendo, quòd immo appellatus, vel Iudex a quo excipiendo contra appellantem, qui denegauerat fuisse appellatum ab illo infra decendium a iure sibi indultum ad appellandum, teneatur probare, quòd appellans non appellauerit infra ipsum decendium, & quòd non teneatur probare hoc ipse appellans, & quòd impugnatio videatur verum continere, apparet ex multis: & primò, quia hæc est exceptio proposita a Iudice, vel ab appellato ipso contra appellantem, quo stante, contra vnumquemque eorum affertur regula illa vulgatissima, in qua habetur, quòd excipiens teneatur probare exceptionem. vt in l. in exceptionibus. ff. de probationibus, vbi hæc habentur, videlicet. [In exceptionibus dicendum est reum partibus actoris fungi oportere: ipsumque exceptionem, velut intentionem implere, vt puta, si pacti conuenti exceptione vtatur: docere debet pactum conuentum factum esse. Cùm quis promisit in iudicio se fisti, & Reipublicæ causa abfuisse se dicat, & ob id non stetit, vel dolo malo aduersarij factum, quominus sisteretur, vel valetudinem sibi

ſibi impedimento fuiſſe, vel tempeſtatem probare id eum oportet.] hæc ad verbum inter alia in d.l.in exceptionibus, quæ ſummopere videntur prima facie fauere dictæ impugnationi. Nã per ſe videtur patere, quòd appellãs, qui conqueritur coram Iudice ad quem, quòd non fuiſſe recepta eius appellatio a Iudice a quo tenet locum actoris, dictus verò Iudex a quo locum rei, cum accuſetur de iniuſta denegatione receptionis factæ ab illo coram ipſo. Quapropter quando Iudex a quo per ſe, vel per alium comparuerit coram Iudice ad quem, etſi tanquam reus, tamen eo ipſo, q̃ incipit (ſe defendens) intendere probare, quòd meritò non admiſerit huiuſmodi appellationem, eo quòd ille appellaſſet poſt decendium a die latæ ſententiæ, & ſic ipſum arguit de contumacia adhibita in non accedendo ad ipſum infra decendium, quod ſi is, qui appellauerat negauerit, patet videri inde ipſum Iudicem a quo per dictam exceptionem (in iudicio coram Iudice ad quem) effectum fuiſſe actorem contra ipſum appellantem cõtra ſe conquerentem. Quare videtur meritò ad ipſum Iudicem ſpectare probare illum non appellaſſe infra decendium ſtatutum a iure communi ad appellãdum a latis ſententijs; & tali pacto videntur fore intelligenda infraſcripta iura ſtatim a nobis recenſenda. Idẽ ergo probari videtur per text. in l.1.ff de exceptio. vbi hæc habẽtur, videlicet. [Agere etiã is videtur, qui exceptione vtitur, nã reus in exceptione actor eſt.] hęc ibi. Idem probari videtur per textum in l. quoties operę. §. qui dolo. ff. de probat. vbi hæc habentur, videlicet. [Qui dolo dicit factum aliq̃d (licet in exceptione) docere dolũ admiſſum debet.] hæc ibi. Idem probari videtur per regulam illã iuris in c. preſumitur. de regu. iur. in ſexto, vbi hæc habentur, videlicet. [Preſumitur † ignorantia, vbi ſcientia non probatur.] hæc ibi. Idem probatur per arg. in c. ſi beneficia. de præbend. in ſexto, vbi Bonifacius Octauus infraſcriptis vſus fuit verbis, videlicet. [Si beneficia, quæ per ſedem Apoſtolicam conferuntur, aut decreto interpoſito reſeruantur interdum contingat ab his, ad quos aliàs pertinet collatio eorundem aliquibus huiuſmodi collationẽ, ſeu reſeruationem ignorãtibus de facto conferri, & beneficia, quæ illi antea tenebant, & poſt prædictorum adeptionem dimiſſa per eos alijs aſſignari. Ne talis ignorantia eis (cùm ſint ſine culpa) præiudicialis exiſtat, ſtatuim⁹, vt ſi ipſi de collatione, ſeu reſeruatione prædicta poſtea certiores effecti ſublata difficultate quacunq; omnino dimiſerint beneficia ſic ſibi de facto collata ad beneficia ſua priora (collatione quibuſcunque perſonis facta de ipſis nequaquã obſtãte) liberè reuertantur. Alioquin redeundi ad ea (ſi difficultatem adhibuerint in alijs dimittendis) ſit ipſis penitus interdicta facultas. Eundem quoque modũ in dimittendo recepta, & recuperando

rando dimiſſa, quoad oēs alios, qui forſàn occaſione prędicta ſua dimiſerint beneficia, & dimiſſa per alios fuerint aſſequuti, per oīa decernimus obſeruandum.] hæc ibi. Diximus probari præſentem impugnationem per arg. in dicto c.ſi beneficia. Nam apertiſſimè ex ipſo colligi videtur veritas ipſius impugnationis arguẽdo tamen ab identitate rationis tali pacto. Sicut enim ignorantia facti recipientem de manu ordinarij beneficium incompatibile reſeruatum collationi Summi Pōtificis a pœna amiſſionis alterius beneficij incompatibilis per ipſum renunciati excuſat. Vnde, tali renunciatione non obſtãte, recuperabit ipſum priſtinum beneficium ſi quàm primum ſciuerit illud beneficium ſibi non potuiſſe conferri, reſtituet illud, niſi quis contra ipſum inſurgens probauerit, quòd non ſtatim, quòd ad ſui notitiam deuenit illud tale beneficium eſſe taliter reſeruatum, illud ſtuduerit renunciare. Eodem ergo modo arguendo a ſimili erit dicendum in caſu noſtro, ſcilicet quòd non poterit de iure is priuari iure appellandi a ſententia diffinitiua, vel interlocutoria, qui non appellaſſet infra decendium propter ignorantiam facti, ſeu promulgatę ſententiæ: niſi Iudex a quo probauerit, ꝙ poſt decendium computandum a die ſcientiæ dictę latæ ſententiæ non appellauerit: cùm talis ignorantia ſit facti, & non iuris: & ignorantia ipſa ſit probabilis. Idẽ probatur per argument. in l. ſuper ſeruis. in princip. C. qui militare poſſ. vel non poſſ. lib. 12. vbi hæc habentur, videlicet [ſuper ſeruis, qui poſtea ad quandam militiam aſpirare tentauerint, vel ſcientib. vel ignorantibus dominis præcipimus, ſiquidem ignorãtibus his eam meruerint; licere dominis adire competentem Iudicem, & ſuam ignorantiam (eo quòd contrarium minimè probatur) oſtendere, eoque modo ſpoliatos eos militia in ſuum dominium trahere.] hæc ibi. Diximus probari per argum. in d.l. ſuper ſeruis, quoniã etſi non fiat ibi mentio de appellante propriam ignorantiam nō probante, tamen eadem ratio militare in ipſo ſicut in dicto domino per ſe patere videtur. Quapropter ſicut dominus dicti ſerui nō tenebitur probare ſuam ignorantiam, cùm probata intelligatur, eo ipſo, quòd contrarium nō fuerit probatum: ita dicendum erit de appellante ignorante, vt in caſu noſtro. Ex dicta igitur regula in d.c. præſumitur. de regu. iur. in ſexto, idem elicitur, vbi dicitur [præſumi ignorantiam, vbi ſcientia non probatur.] elici videtur appellatum, vel Iudicem a quo teneri ad probandum appellare volentem tranſacto ipſo decendio appellaſſe, vel ſciẽter fuerit verè, & apparenter cōtumax in veniendo ad appellandum infra decendium ipſum, cum aliàs debeat præſumi de ipſius ignorantia, vt locum habeat dicta veriſſima iuris regula. Ex quibus videtur omnino de iure fore concludendum ipſum appellatum, vel Iudicem

quo

quo teneri ad probandam dictã propositam negatiuam volentis appellare, scilicet, quòd non appellauerit infra decendium, & ꝙ non ignorauerit latam fuisse sententiam præuia citatione ad ipsam audiendam, cum in dubio præsumatur facti ignorãtia, prout in casu nostro considerandum erit, & ipsa facti ignorantia in iu
130 dicio † excusetur, vt docuit tex. apertissimus in c. ignorantia. de regu. iur. in sexto, vbi hæc habentur, videlicet. [Ignorantia facti, non iuris excusat.] hæc ibi. Vbi communiter per Doctores idem & secundò videtur probari Doctorum auctoritate. Nam glo. in dicta l. in exceptionibus. in vers. velut intentionem dicit, quòd sicut actor debet plene probare in-
131 tentionem, sic reus † exceptionem. Idem docuit Glo. in d. l. 1. in versic. videtur dicens, quòd excipiẽs in exceptione dicatur actor duplici ex causa. Primò quia actũ ponit, vt actor, ex quo petit absolui, secundo quia onere probandi grauatur, vt actor, vt in dicta l. in exceptionibus, sed quando reus in excipiendo non ponit aliquid, sed positũ negat, vt in exceptione non numeratæ pecuniæ non probat, idest non tenebitur probare. vt in l. si ex ratione. C. de non numerata pecunia. Idem si fuerit pro eo præsumptio, quæ transfert onus probandi in actorem, vt in l. 2. C. de pactis. & eadem glo. in vers. exceptione, dixit, quòd etsi antea dubitatum fuerit: an reus dicendus sit actor in exceptione: modo tamen per textum in d. l. 1. declaratum, ac decisum fuit, ꝙ sic. Idem elicitur ex doctrina glo sæ in d. c. præsumitur, vbi post nõnulla exempla ibi tradita pro intelligentia dictæ regulæ dicit, ꝙ
132 † circa ea, quæ publicè fiũt, præsumitur scientia: sed circa ea, quę occultè fiunt præsumitur ignorantia, nisi probetur scientia, vt in d. c. præsumitur, & quòd dicatur latam sententiam à Iudice fuisse in occulto latam aliquo modo, vt in casu nostro, respectu eius, qui hoc ignorabant, per se videtur patere. Addiditque glo. supradicta, quòd illud, quod dicitur in dicta regulâ præsumitur, est tantæ auctoritatis, quòd ipsa præsumptio transferat onus probandi in aduersarium, & idem est in alijs casibus, qui notantur in c. actor, 6. q. vlt. & hæc ignorantia trib. modis probatũ. Vno modo per sacramentũ, & sic probo (inquit glo.) in veritate me ignorasse, vt in c. si verò. el secondo. extra de sent. excõmunicationis. & in c. Pastoralis. ext. de except. & in c. vt circa. de elect. in sexto, & tunc demum admittitur probatio hæc, cũ sit probabilis. Secundô, quando probatur id, ex quo necessariò consequitur me ignorasse, puta, me tunc annicullum. vel furiosum, vt in c. indicas. 3. q. 9. & in cap. cùm dilectus. extra de succes. ab intestatò. Tertio, quando probatur id, ex quo non necessariò, sed verisimiliter sequitur me ignorasse: puta, me tunc absentem fuisse: & hoc dicere voluit Ioannes in c. si qui à simoniâ eis. 1. q. 1. & licèt
133 in facto † proprio probabilis in-

terdum ſit ignorantia, vt in c. in lectum. 34. quæſt. 2. probabilior tamen in alieno, vt in l. vltima. ff. pro ſuo. & hęc omnia verificantur in ignorantia iuris poſitiui. Non autem in ignorantia iuris diuini & naturalis, cùm nemo ab eo excuſetur, eò quòd ſignatum ſit ſuper nos lumen vultus diuini, quo cognoſcimus quid faciendum & quid fugiendum: eo quòd in hoc iure propriè & verè non det ignorãtia, vnde meritò ſcienti & ignoranti par ſit pœna: ſi indè prędicta dictæ legis tranſgrediantur, vt in c. ſi cupis. 16. q. 1. & in l. 2. C. de in ius vocan. idem docuit glo. in d. l. ſuper ſeruis. in verſ. oſtendere. dicens nota probari ignorantiam: eo ipſo, quòd non probetur in contrarium. Vnde reus
134 † dicitur probare, eò ipſo, quòd excipiendo aliquid aſſerit, vt in l. in exceptionibus. ff. de probat. idem prorſus docuit glo. in l. ſi cui. §. 1. in verſic. doceatque. ff. de accuſat. addens, quòd poſſint probare ſuo iuramento, eo quòd quiſque ignorare præſumatur: niſi cõtrarium probetur, idẽ docuit in ſimili Glo. in dicto c. ſi beneficia. in verſ. ſi beneficia. iuncto verſic. ab ijs. dicens, quòd ſi quis ignorans recipiet beneficium prius re
135 ſeruatũ, vel alteri collatum † per Papam: ſi ex quo ſicut illud ſine difficultate dimittit, recuperat priora beneficia, aliàs non. Hæc decretalis non requirit ignorantiam in conferente, ſed ſolùm in eo, cui confertur: Præſumitur (inquit) autem ignorantia, niſi probetur ſcientia, vt in dicto c. præſumitur. hæc docuit dicta glo. cui conſonat glo. in dicto c. ignorantia. in verſic. ignorantia facti excuſet: & ponit caſum talem, videlicet. in ordinato ignoranter à ſimoniaco, vt in c. ſi qui à ſimoniacis. 1. q. 1. & in eo, qui ignorabat beneficium fuiſſe reſeruatum per Papam, vel alij collatum. Idẽ docuiſſe videtur Bar. in l. 1. ff. de exceptio. in principio, vbi dixit, q̃ in exceptione reus eſt actor, vt in l. in exceptionibus. ff. de probat. & quòd ei, qui dicit incumbit probare, vt in dicta l. 1. & l. 2. ff. de probat. & ſubdit ibidem nu. 3. in verſic. rationem ponit, di-
136 cens, quòd quædam † exceptio eſt, per quam nihil ponitur, vt non numeraſſi pecuniam: & tunc aſſeueranti, & non reo excipienti incumbit probatio, cùm nihil ponat. Quandoque excipiendo aliquid ponit: & tunc reo incumbit probatio, vt in dicta l. 1. ff. de exceptio. vt quia dicit te feciſſe pactum de non petendo: & addit ibi Bart. quòd huiuſmodi diſſinctio probetur per text. in l. aſſeueratio. C. de nõ numer. pecu. quod & ibidem Dynus addidit, & ipſe Bar. ibidem. nu. 13. verſic. illud ergo. dicens, quod illud, quod docuit ſupradicta glo. in dicta l. 1. dicens, quòd ille, qui excipiendo negat, non debet probare. verum ſit in negatiua, quæ non eſt probabilis: ſed in ea, quæ eſt probabilis. tunc incumbit probatio ei, contra quem eſt præſumptio: q̃ & clariùs idem Bar. rurſus docuit in dicta l. ſuper ſeruis. dicens, Nota ignorantiam probari poſſe eò ipſo,

Digitized by Google

ipso, qnòd contrarium non probetur, & ad hoc allegatur ipse text. in dicta l. super seruis. qui Bar. idem rursus docuit in dicta l. si cui. nu. 2. sequens glosam, & dicens, quòd d. gl. sit tenēda menti. quæ dixit, quòd duobus modis probari poterit quem aliquid
137 ignorasse. † Primò quando non probatur contrarium. & secundò quando hoc affirmauerit medio iuramenti, & huic glosę dicto addidit ipse dicens ibidem. num. 3. quod talis tamen probatio admittit probationē in cōtrarium, scilicet quando quis probaret, q̄ hoc sciuerit. & hoc volens probare, tenebitur probare. quòd ille erat proximus & vicinus in loco latæ sententiæ: quia ex vicinitate loci præsumitur scientia, vt in c. quosdam. & in c. quantò. extr. de præsumpt. & secundò, probando publicam formam, videlicet q̄ de tali sententia sic lata erat publica fama in loco illo, vbi appellare volens versabatur, prout docuit quoque in l. 5. C. de pericu. tut. Idem docuisse videtur Dynū in dicta regula. Præsumitur. dicens, quòd dicta regula locum obtineat in ignorantia facti, non autem iuris: & addidit, q̄ quando hæres per allegationem ignorantiæ intendit lucrum captare: tunc de ipsius ignorantia nō præsumitur, at potius, quòd scientia testatoris defuncti sit continuata in hærede, siue intendit vitare sine iniuria alterius damnum, nam tunc non præsumetur scientia contra ipsum. hæc Dynus. qui hoc ipsum probat tam in dicta regula præsumitur. quàm in regula suprà dicta. Ignorātia. ex quibus simul coniunctis videtur fore eliciendum, quòd ipse Dynus voluerit concludere, quòd cum de aliquo intendente vitare damnum per allegationem ignorantiæ (vt in casu nostro) ignorantia præsumēda erit de ipso. Quapropter probationis necessitas transibit ad eū, qui asserit illum non ignorasse factum. Idem videtur non incongruè elici ex doctrina Ioānis Andr. sequentis Dynum in dicta regula. Ignorantia. Idē docuit Philippus Frāchus in dicta regula. Præsumitur. in princ. dicens, q̄ in dubio præsumatur ignorantia in aliquo loquendo de ignorantia facti. Qui Franchus in dicta regula. Ignorantia. sequitur ibidem dictam Dyni sententiam, & tandem idipsum ipsemet Franchus apertius, docuit loquens de admittenda appellatione eius, qui dixit se appellasse infra decendiū computandum a die scientiæ latæ sententiæ, etsi post decendium a die latæ scientiæ computādum. Sciendum erit insuper, quòd ipse Philippus Franchus in c. dilecti. col. 3. in versic. extra glo. quærit. ext. de appellat. his præcisis verbis vsus fuit, videlicet. ext. glo. quærit hic Hostiensis appellans tenetur probare de sua appellatione legitimo tempore interpolita: in tantum, quòd licet cōstaret de ipsa appellatione, tamen nō præsumetur interpolita infra decem dies, nisi probetur per ipsum appellantem, vt est text. in cap. Romana. §. si vero. de appell. in sexto.

& te-

& tenent Doctores alij iam ſupra citati ab eodem Francho. Nihilominus ipſe ſtatim vbi ſup. ſubdidit hæc præciſa verba, videlicet, Sed aduerte, quia contrariũ videtur tenendum: nam ſequitur tempus decem dierum, quod eſt vtile, & nõ currit, niſi a die ſcientię, & præſumi debet in dubio, q a die ſcientię fuerit facta appellatio, cùm ignorantia præſumatur, niſi contrarium probetur, & conſequenter infra debitum tempus appellaſſe, & ita domini de Rota deciſ. 316. quę incip. Item ſi poſſeſſor. Idẽ & latius ipſemet Franchus repetijt in c. bonę memoriæ, col. 7. verſ. octauò debet appellari. ext. de appell. vbi addit, quod dicti Domini de Rota ibi determinauerint, quòd in dubio
138 † ſemper præſumatur fore appellatum infra decem dies a die notitię: niſi cõtrarium probaretur, quia tempus decem dierum eſt vtile a principio, & non currit ignoranti, vt per glo. in c. concertationi. verſ. ſciuerit. & in c. cordi. verſ. decendium. de appell. in ſexto, vnde in dubio præſumitur ignorantia, niſi ſcientia probetur. vt in l. verius. ff. de probat. & in regula Præſumitur. de regu. iur. in ſexto. Et licèt ex citatione ad domum in dubio præſumatur deuenitſe in notitiam appellãtis. vt per glo. in l. etſi legibus. C. de Epiſcopali audien. & facit l. quinquaginta. C. de excuſat. tut. & per Bar. in l. quidam decedens. in fine. ff. de adminiſtr. tut. tamen iſta eſt ficta notitia, ſeu præſumpta, ſed ad excluſionẽ appellationis requiritur vera notitia. Ideo eſt, quòd citatus per edictum, iuxta formam Clement. prima. de iudic. licet ibi dicatur, quòd talis citatio arctet citatum: ac ſi perſonaliter citatus fuiſſet: tamen quo ad appellandum, citato per edictum currit tempus à die
139 veræ notitiæ. † cùm illa notitia, quę inſurgit ex citatione per edictum ſit præſumpta, & in appellatione requiritur vera. hæc omnia Franchus, vbi ſupra. Idem videtur docuiſſe Archid. in c. propoſuiſti. col. 3. verſ. in eadem Gloſa. ibi hoc tenetur probare. diſt. 82. dicens, quòd qui iuris apicibus inuigilant, aſſerunt regulare eſſe: ignorantiam non debere probari, ſed ſcientiam. Nam (inquit) qualiter poterit probari ignorantia ab ignorante, potiſſimè per teſtes. Præterea qui ſcientiam negat, probationem imponit aduerſario. Nam cùm quis allegat
140 ignorantiam † eò ipſo intelligitur probata, donec probetur in contrarium, vt in l. ſuper ſeruis. C. quando milit. non poſſ. lib. 12. item certum eſt, illum aliquando ignoraſſe. & adhùc eſt præſumendum eum ignorare, donec probetur contrarium. Eſt ergo regulare & generale, quòd nullus tenetur probare ignorantiam, vt in d. c. propoſuiſti: ſi ergo alicubi inueniatur, quòd probatur ignoran-
141 tia, dic, quòd probatur † hoc ipſo, quòd non probatur ſcientia: vel volens quis ignorantiam probare, ſed non cogitur, niſi ſortè aliqua appareant indicia: vnde p̃ſumeret̃ craſſa & ſupina, ſed tunc etiam

etiam non probatur, nisi per iuramentum, vt in c. in lectum. 33. q. 2. vel etiam per testes non directè, sed per obliquum, vt in c. si qui à simoniacis. 1. quæst. 1. vbi de hoc: Facile erit ergo, inquit ibi, respondere omnibus capitulis illis. Vbi dicitur quis probare ignorantiam: scilicet, quòd probat eo ipso, quòd allegat eam, & non probatur in contrarium, vel probat volés, vel debet probare, cùm esset supina & crassa: & multùm præsumitur per aliqua indicia cótra ipsum de scientia. Isti ergo in hoc Canone ignorantiam allegabant, quia negabant constitutionem ad se peruenisse: ideo probatio, quòd peruenit, incumbebat aduersæ parti secundum Hu. supradictis tamen videtur obstare text. in c. innotuit. in vers. parentes. extra de elect. sed dic cum V in. quòd ibi tenebantur scire qualis erat is, quem volebant proponere, vt in l. qui ab alio. ff. de re iudica. & in l. in bonorum. ff. de bono. poss. sicut purgatores vitam illius, quem purgare debent, scire debent, vt in c. inter. ext. de purgat. Cano. & ideo etiam illos non excusat ignorãtia, quia poterant ab alijs certificari, vt in c. nõ omnis. dist. 38. vndè cùm in dicto c. innotuit. esset præsumptio contra eligentes: ideo tenebant probare ignorantiam. Ad quod facit. text. in c. quod dicitis. dist. 16. & in c. quanto. extra de præsumpt. & in c. quamuis. extra de reg. iur. hæc omnia docuit Archid. vbi supra, quibus videtur probari impugnationem propositam contra ipsam nostram ampliationem. Idem videtur docuisse Præpositum in dicto c. proposuisti. subscribens se supradictæ sententiæ Archidia. ibidem. Idem videtur docuisse Cardinalem à Turrecremata in dicto c. proposuisti. nu. 4. in vers. respondeo. circa hanc materiam: vtendo ferè ijsdem verbis ipsius Archid. supra recensitis. Quapropter patet ipsum se subscripsisse tacitè præsenti impugnationi (allatæ contra dictam nostram ampliationem) vnà cum prædictis Doctoribus, eò, quòd ex conclusione expressa, quæ elicitur ex supradicta ipsorum Doctrina, sequitur hoc corrolarium: quòd domi citatus ad audiẽdam sententiã in die præfixo: ad quem non peruenit notitia dictæ citationis, & sequutæ sententiæ latæ infra decendium à die latę sententiæ computandum possit appellare infra tamen ipsum decendium a die scientiæ computandum: cùm talis ignorantia sit facti, & non iuris: propter quam quisque excusatur à pœna incurrenda, scilicet privationis facultatis appellandi sibi regulariter a iure vtroque concesse: ac per cõsequẽs appellatus, vel Iudex à quo negantes, quòd ille appellauerit intra decendium à die scientię, & asserentes ipsum scuisse latã huiusmodi sententiam, oportebit hoc probare, & non illum hoc ipsum negantem: tum quia ignorantia non probetur; tum quia allegans ignorantiam transmittit onus probandi ad eum, qui scientiam allegat, vt ex supra citatis iuri-

iuribus & Doctrinis patentiſſimè elicitur. Ex his ergo omnibus in medium productis videretur concludendum dictam ampliationem falſam: & inter alios Philippum Franchum, qui ei ſe ſubſcripſerat, fuiſſe ſibi contrarium.

His tamen & ſimilibus iuribus Doctorumq; votis in contrarium non obſtantibus (etſi in ſe ſimpliciter conſiderata veriſſima ſint) adhùc firmiſſimè aſſeueramus ipſam ampliationem fuiſſe & eſſe veriſſimã, nec poſſe illi obſtare in contrarium in eius impugnatio-
141 nem † allatæ, cùm ſimus in diuerſis caſibus, & a diuerſis non poſſit de iure fieri illatio. Nam iura & Doctores citati in probationem dictæ noſtræ ampliationis loquuntur ſolùm de illo appellante, contra quem eſt præſumptio aliqua, vt puta, quia fuerat domi citatus ad audiendam ſententiam, & non veniſſet, de quo latiſſimè dixim⁹ in deciſione primi caſus propoſiti (ſupra in num. 57. & deinceps) ad declarationẽ vnicę concluſionis, cuius ampliatio eſt hæc quæ fuit impugnata: cùm ipſa intelligenda erit verificari in terminis dictæ concluſionis & ipſius ampliationis. Nam (vt ibi latiùs diximus) citatus ad domum, dicetur cõtumax fictus, qui etiam poſt decendium a die latæ ſententiæ (infra tamen decendium à die ſcientiæ, admittetur ad appellandum, ſi purgauerit ſuam contumaciam fictã: probando ſe illùc vſque nihil audiſſe de die ferendæ ſententiæ. Et quòd hoc ipſe appellans teneatur probare, docet regula illa tradita à l. 2. ff. de exceptio. in qua hæc habentur, videlicet. [ei incumbit probatio, qui dicit, non qui negat.] hæc ibi. Cùm ergo is, qui appellare vult, dicet ad ſui notitiam non perueniſſe citationem, vel eius notitiam, niſi poſt decendium a die latę ſententiæ: & contra eum ſit præſumptio ratione dictæ citationis factæ ad domum ſuã: vel per edictum. Indè ſequitur, quòd ipſe teneatur probare id, quod dixit, ſcilicet quòd ad ſui notitiam illud non peruenerit, niſi tali die poſt decendium ſupradictum, & licèt hæc regula fallat, vt docuit glo. in dicta l. 2. ſi præſumptio (pro eo, qui dicit) faciat: tamen (vt fuit probatum in deciſione prædicti primi caſus) nihil releuat, imò aggrauat. cùm ſit preſumptio probata *in iudicio* contra ipſum appellare volentem propter ipſam ſibi factam citationem. Sic ergo in propoſito de hoc ficto contumace loquitur dicta ampliatio, & iura, & Doctores ibi citati: & ſic ipſi Doctores veriſſimum docuerunt. Iura verò, & Doctores in dicta impugnatione citati loquuntur de eo, contra quem nulla eſt preſumptio in iudicio probata, vt ex eorum verbis apertiſſimè ſupra patuit. Nec verè ſibimet fuit contrarius Philippus Franchus (alioquin vir eruditiſſimus.) Nam in dicto c. Romana. §. ſi verò. loquutus fuit de eo, contra quem in iudicio fuerat probata aliqua præſumptio, ſcilicet ex citatione ad domum. in dictis verò c. dilecti. & c. bonę memoriæ

moriæ . loquitur de eo , contra quem nulla in iudicio fuerat probata præsumptio : & iccircò dixerat ibi , quòd in dubio præsumeretur fuisse appellatum infra decendium à die scientiæ : quasi diceret, quòd non fuisset probata aliqua præsumptio contra appellantem in iudicio . cùm in dubio (quia iura promptiora sunt ad absoluendum , quàm ad ligandum) præsumendum sit pro reo, seu pro eo , qui vult appellare , quòd appellauerit infra decendium à die scientiæ: nisi fuerit probatum contrarium per partem aduersam: & sic(Deo Optimo Maximo dante) præsens quæstio remanet dilucidata , ac decisa : Ad quod facit quod ipsemet Franchus docuit in c.cùm Ecclesia.col. 2. versic. vltimò nota.extra de appellat.dicēs, quòd nunquam præsumatur appellatum legitimè , aut ex iusta causa , nisi hoc per appellantem probetur:& ideo debet appellans producere appellationem, & probare tria . Primò se appellasse, secundò , quòd ex legitima causa . tertiò , quòd appellauerit infra decē dies , pro quo est bonus tex. in c.Romana.§.si verò. de appell. in sexto, vbi Ioannes Andr.dixit, quòd appellans teneatur probare, & producere appellationem, & ipsam sententiam , a qua appellat: cùm aliàs non possit bene probari, quòd appellauerit infra decem dies à die latæ sententiæ, vt in Authen.hodie.C.eodem tit. nisi faciat fidem de sententia , & de die latæ sententię:& tunc constabit , an appellauerit infra decem dies : aliàs enim causa non est deuoluta ad Iudicē, ad quem; vt in dicto §. si verò. & addit ipse Franchus fore in hoc videnda notabilia,quæ circa hoc docuit Bar. & Bal.in l.hi qui.C.eodem . titu. hæc omnia Franchus vbi supra,ex cuius verbis apertissimè patuit veritissimam fuisse nostram interpretationem traditam super verbis ipsius Franchi in dicto c. dilecti. & in dicto c.bonę memoriæ.cùm ipse citauerit ad suum dictū confirmandum sententiam Bar.supra recensitam,qui ad verbum se subscripsit veritati præsentis nostræ ampliationis:vt ex contextu verborum ipsius ibi relatorum patuit. Ex his ergò omnibus patuit nullam esse veram contradictionem inter iura & Doctores citatos in probationem dictæ ampliationis & leges, ac Doctores citatos in probationem supradictæ impugnationis,si (vt decet) benè pōderabuntur omnia supradicta. Quorum veritsime interpretationi ac concordiæ summoperè deseruit quod docuit Felinus in c. quod ad consultationem. col. 14. nu. 35. vers.secunda conclusio, in fine.extr. de sententia & re iudic. sequens Aegidium Bellamere. in sua decisione 349. incipien. sicut præsumitur: qui(nulla facta mentione de præsumptione orta contra appellantem post decendium à die latæ sententiæ , ex citatione per edictum vel ad domum) di-
143 xit, quòd absens † qui appellat post decem dies à die latę sententię , presumitur appellasse infra decem dies à tempore scientię : quia

quia non præsumitur scientia: hęc ille, cuius sententia verificatur solum quando non probaretur appellantem fuisse citatum ad domum, vel per edictum ad audiendam sententiam ferendam tali die per Iudicem in causa ipsius citati vertente coram ipso Iudice, vt pleniſſimè fuit probatum.

Amplia & secundò singulariter contenta in dicta vnica conclusione, dicendo ipsam in tātum esse veram, quòd si in actis scriptum taliter reperiretur, videli-
144 cet, quòd Titius appellauit † à sententia interlocutoria, aut diffinitiua sibi nota à decem diebus citra: non intelligeretur appellasse infra decendium à die latę sententiæ, sed post ipsum: & per consequens, quòd huiusmodi sententia transierit in rem iudicatam: eò, quòd dicta appellatio esset ipso iure nulla, ac si non fuisset facta (vt ex hucusque allatis patuit) & hoc est veriſſimum de rigore iuris: secus de æquitate, secundum quam iudicaretur fuisse appellatum infra decendium: & idem dicendum erit, si scriptum in actis reperiretur. Titius appellauit à dicta sententia à decem diebus & citra: Nam tunc intelligeretur ipsum appellasse infra decendium à die scientiæ computandum. Et ratio est, quia per illam coniunctionem copulatiuam [&] denotatur continuatio temporum, & dierum. Hæc ampliatio sic declarata probatur Doctorum auctoritate infrascriptorum: etsi reuera ipsi expressè non loquantur in terminis præsentis ampliationis. Bar. enim in l. Celsus. nu. 23. & 24. vers. sed circa huiusmodi. Concludit: quòd si testis deponeret, quòd Franchus possedit à decem annis. citra, non probaret possessionem decendij: quia potuit ille vna solùm die possidere, & verificaretur dicta propositio, sed si diceret, quòd possedit à decem annis, & citra: tunc ista copula [&] multum operaretur: nam tunc sensus esset, quòd initium possessionis fuit iam sunt decem anni: & postea hucusque possedit, vt in c. veniens. & c. licèt causam. ext. de probat. & ibi Hostien. & Ioannes Andr. super vers. citra. Hæc Bar. vbi supra: & sciendum, quod ipsum docuit Ioannes And. in dicto c. licèt causam. col. 6. versic. & citra. & idem docuit in dicto c. licèt causam. Anton. de Butr. & expressè in casu præsentis nostræ ampliationis loquens Felinus hoc ipsum docuit in c. quod ad consultationem. col. antè pen. nu. 36. verſic. tertia conclusio est. extra de sent. & re iudic.

Amplia & tertiò allata in dicta vnica conclusione, dicendo ipsa habere etiam locum in eo, qui in
145 decimo die † (à die scientiæ latæ sententiæ) appellauerit: sed in hora, quæ iam computanda esset hora diei vndecima computando ab hora illa primi diei, in qua currit decendium (vt latiùs dictum fuit in dicta conclusione vnica) cùm dictum tempus decēdij currat de momento in momentum, & sit continuum: & prima dies, in qua fuit lata sententia, vel cognita non computatur tota, sed

solum

solùm punctus illius diei (in quo verè fuit lata sententia) qui sic erit referendus ad decimum diem in eodē puncto. Quapropter si quis appellasset in tali hora, appellatio (etiam cum consensu partis appellatæ) esset ipso iure nulla: & sentētia iam lata transiret in rem iudicatam. & ideo meritò concludendum erit, quòd Notarius, seu actuarius causæ debebit inserere in publicatione sententię horam, in qua fuit publicata: vt postea (casu contingente) fieri possit computum: & animaduerti, an ille, qui decimo die in tali hora appellauit, verè dici possit, quòd appellauerit infra decendium à iure appellare volentibus indultum: Hæc memorię commendanda ampliatio probatur auctoritate infrascriptorum Doctorum (vltra citatos in probationem dictæ vnicę cōclusionis:) Huic ergo ampliationi se subscripsit ad verbum Felinus in c. quod ad consultationem. col. antè pen. nu. 37. versic. quarta conclusio. extra de sent. & re iudic. qui ibi addidit, q̄ Bald. docuerit in l. 2. in fine. C. de edi. acti. quòd statutum dans tempus ad appellandum sit intelligēdum de tempore continuo.

Amplia & quartò allata in dicta vnica conclusione, dicendo, quòd in tantum ipsa conclusio sit vera, quòd iuramento asserentis
146 † se appellasse infra decendium à die scientiæ latæ sententiæ, non erit fides præstanda: nisi hoc ipsum aliter probauerit: etsi regulariter standum esset iuramento, dicentis se aliquid ignorasse (vti latè probauimus in impugnatione allata contra primam ampliationem dictæ vnicę conclusionis) quando contra ipsum non oriretur aliqua præsumptio: cùm oriatur præsumptio contra ipsum ex citatione etiam ad domum ipsius facta ad audiendam sententiam. & huic ampliationi se subscripsit Rota in antiquis in titu. de appellat. quam citat & sequitur Felinus in c. quod ad cōsultationem. col. pen. vers. sexta conclusio. extr. de sent. & re iudic.

Limita allata in d. ampliatione quarta, dicendo ipsam non habere locum vbi vltra iuramētum concurrerent plures circunstantię iuuantes, & ex hoc modicum prę iudiciū aduersarij oriretur: quia in tali casu benè staretur iuramēto dicentis se prosequutum appellationem infra ipsum decendium a die scientiæ, prout docuit Rota in titu. de preben. decis. 33. in antiquis, quam citat & sequitur Felinus vbi supra.

Amplia singulariter & quintò allata in dicta conclusione vnica, dicendo ipsam in tantùm esse veram, quòd quando iudicium fuit agitatum contra dominum litis, tunc tempus decendij indulti à iu
147 re ad appellandum currit † à tępore scientiæ ipsius domini: sed quando fuit agitatum contra procuratorem, tunc non requiritur scientia domini, prout docuit Felinus vbi supra vers. vndecima conclus. sed si quis voluerit scire quando contumacia procuratoris priuet dominum facultate appellandi: videat & accurate perlegat

quę

quæ diximus ſupra in limitationibus allatis circa regulam, vnicam, decidentem caſum ſecundò loco propoſitum pro intelligentia concluſionis vnicæ.

In deciſionem tertiæ propoſitę quæſtionis, in qua quęrebatur de tempore, in quo Iudex teneatur aſſignare appellanti copiam proceſſus & apoſtolos. Vnica ſta-
148 tuetur concluſio. Iudex tã † Eccleſiaſticus, quàm Secularis requiſitus debito loco, tempore, & modo ab appellante tam à diffinitiua, quàm interlocutoria ſententia, tam iudiciali, quàm extraiudiciali tenebitur infra triginta dies computandos à die latę ſententiæ tradere apoſtolos, ſeu litteras dimiſſorias ipſi appellanti vnà cum copia omnium actorum coram ſe actitatorum in cauſa ipſa: ſi appellans requiſierit illa à Iudice à quo: cùm & ipſi currat tempus triginta dierum ad illa præbenda: quæ ſi non tradiderit: tunc Iudex ad quem, etiam ſiue ipſis audiet appellantem ad ſe accedentem: cùm dictus terminus triginta dierum fuerit inductus in fauorem appellantis, & Iudicis à quo, vt poſſit deliberare quid ſit facturus. Hæc concluſio probatur triplici medio. Primò enim per text. in c. 1. in principio, de appell. in ſexto, vbi Innocentius Quartus infraſcriptis vſus fuit verbis, videlicet. [Cordi nobis eſt lites minuere, & à laboribus releuare ſubiectos. Sancimus igitur, vt ſi quis in iudicio vel extra ſuper interlocutoria, vel grauamine aliquo ad nos duxerit appellandum: cauſam appellationis in ſcriptis aſſignare depropetet, petat apoſtolos, quos ei præcipimus exhiberi. in quibus appellationis cauſam exprimat: & cur appellatio non ſit admiſſa, vel ſi appellationi forſan ex ſuperioris reuerentia ſit delatum.] hæc ibi. & quòd idem ſit ſtatutum circa appellantem à ſententia diffiniti-ua idem canon docuit ibidem in §. his, quæ. Vbi hæc habentur, videlicet. [His, quæ in appellationibus à diffinitiuis ſententijs interpoſitis antiquitas ſtatuit, non mutatis.] hæc ibi. Idemque probatur latius per tex. in c. vt ſuper. de appell. in ſexto, vbi Innocentius Quartus infraſcriptis vſus fuit verbis, videlicet. [Vt ſuper appellatione, ac eius cauſa inſtructio facilior valeat in proceſſu haberi: diſtrictè præcipimus, quòd ille, à quo appellatur, apoſtolos appellanti (iuxta tenorem conſtitutionis noſtræ ſuper hoc æditæ, tribuat requiſitus. Si verò non exhibuerit ex tunc, ſi fortè in cauſa procedat (niſi appellationi renunciatum fuerit) eius inualidus, & irritus ſit proceſſus.] hæc ibi. Idẽ probatur adhuc apertius per tex. in c. ab eo. de appellat. in ſexto, vbi Bonifacius Octauus infraſcriptis vſus fuit verbis, videlicet [Ab eo, qui appellat infra triginta dies inſtanter apoſtoli peti debent: & eidem infra idem tempus à Iudice exhiberi, aliàs præſumitur appellationi ſuæ renun-
149 ciare † appellans; ſi eos infra idem tempus petere prætermittat, etiam ſi vadat, aut mittat ad

appe*lla*-

appellationem prosequendam. Illud autem, quòd felicis recordationis Innocentius Papa Quartus prædecessor noster statuendũ decreuit, vt si is a quo appellauit apostolos appellanti nõ tribuat requisitus, ex tunc si fortè in causa
150 procedat. † (Nisi appellatione renunciatũ fuerit) eius inualidus sit processus; tunc demũ obtinet: cum Iudex super hoc cum debita instantia loco, & tẽpore congruo requisitus eos expressè denegat, vel infra præmissum tẽpus malitiosè, aut negligenter illi tradere prætermittit.] hæc ibi. Idem habetur in Clem. 2. §. fi. de appellat. vbi Clemens Quintus Papa infrascriptis vsus fuit verbis, videlicet. [Quòd si Iudex in termino ad dãdum apostolos præfixo per eum, ipsos appellanti, & petenti nõ dederit, aut si dum peterentur apostoli, responderet se daturum eosdem, nullo termino certo sibi præfixo, vel intra iuris terminum se eos assecuturum velle dare, & postea per appellantem congruo loco, & tempore sæpius, & instanter vno contextu etiam requisitus eos non curauerit intra eundem terminum exhibere: appellationem suã ex tunc prosequi possit appellãs, ac si expressè fuissent eidem apostoli denegati.] hæc ibi. Idem probatur per textum in c. fin. §. iudicibus, 2. q. 6. vbi hæc habentur, videlicet. [Iudicibus autem non solum suscipiendæ appellationis necessitas videtur imposita. Verum etiã triginta dierũ spatia ex die sententiæ diffinita sunt intra quæ gesta vna cum relatione litigatoribus cõuenit præ-
151 stari.] hæc ibi. Idem † probatur in l. ne causas. C. de appell. vbi hęc habentur, videlicet. [Ne causas, quę in nostram venerint scientiã, rursus trãsferri ad iudicia necesse sit instructiones necessarias plenè actis inseri præcipimus. Nam cogimur a proferenda sententia temperare, quoniam verendũ est ne lis incognito negotio dirimatur adempta copia cõquærendi. Quare perennibus inuretur Iudex notis: si cuncta, quæ litigatores instructionis, probationisque causa recitauerint, indita actis, vel subiecta non potuerint inueniri.] hæc ibi. Idem apertius habetur in l. a proconsulibus, C. de appellat. vbi hæc habentur, videlicet. [A Proconsulibus, & Comitibus, & ijs, qui vice Prætectorum cognoscunt, siue ex appellatione, siue ex ordine iudicauerint prouocari permittimus, ita vt appellanti Iudex præbeat opinionis exemplum, & acta cum refutatorijs partium, suisq; literis ad nos dirigat. Quòd si victus oblatam, nec receptam a Iudice appellationem affirmet Præfectos adeat, vt apud eos de integro litiget tanquam appellatione suscepta.] hęc ibi inter alia. Idem probatur per text. in l. quoniam nonnulli. C. de appellat. vbi hæc habentur, videlicet. [Qm nonnulli fisci debitores, cùm iussi fuerint summã exoluere, interposito prouocationis auxilio, vim executionis eludũt, nec iam opinionis exẽplum: nec refutatorias preces curant petere, vel offerre. Placuit vt si intra

dies solemnitatibus præstitutos. (Adde tu, ex l. iudicibus, C. eod. titu. infra triginta dies, vt etiam docuit glosa in dicta l. quoniam. in versic. dies) ad faciendæ hæc
152 † appellatoris defuerit, deserta ab eo prouocatio existimetur, moxque debitum exigatur.] hæc ibi. Idem habetur in l. quoniam Iudices. C. eod. titu. vbi hęc habentur, videlicet. [Quoniam Iudices ordinarij, prouocationes existimant respuendas. Placet, vt si
153 quis appellationem † suscipere recusauerit, quæ non contra executionem, sed aduersus sententiæ intentionem, iurgiumque terminantem fuerit interposita, triginta auri pondo cogatur largitionib⁹ nostris inferre, triginta alia officio eius itidem soluturo, nisi ei pertinaciter restiterit, atque actis contradixerit, & quid iure sit constitutum ostenderit.] hæc ibi. Idem probatur per textum in l. eos qui, §. super ijs vero, C. de appellat. vbi hæc habentur, videlicet [super ijs verò, qui in capitalibus causis constituti appellauerint: quos tamen, & ipsos, vel qui pro his prouocabunt, non nisi audita omni causa, atque discussa post sententiam dictam appellare conueniet id obseruandum
154 esse sancimus, † vt inopia idonea fideiussoris retentis in custodia reis, opiniones suas Iudices, & exempla ab appellatoribus edita, ac refutatorias eorum ad scrinia, quorum interest transmittant, quibus gestarum rerũ fides manifesta relatione pandantur, vt meritis eorum cõsideratis pro fortuna singulorũ proferat.] hęc ibi. Idem probatur per text. in l. iudicib. C. de appellat. vbi hęc habentur, videlicet [Iudicib. non solum appellationis suscipiendæ ne
155 cessitas † videtur imposita, verum etiam triginta dierũ spatia ex die sententiæ definita sunt, intra quæ gesta vna cum relatione litigatoribus conuenit præstari Iudice, & officio eius, si statuta fuerint aliqua parte mutilata mulctæ subiacentibus.] hęc ibi, idem habetur in l. vnica. ff. de libellis dimissorijs. vbi hęc habentur, videlicet. [Post appellationem interpositam litterę dandę sunt ab eo, a quo appellatum est, siue ad Principem, siue ad quem alium, quas litteras dimissorias, siue a-
156 postolos appellant: † sufficit autem petijsse intra tempus dimissorias instanter, & sępius, vt etsi non accipiat, idipsum contestetur. Nam instantiam repetentis dimissorias constitutiones desiderant. Aequum est igitur si per eũ steterit, qui debebat dare litteras quominus det, ne hoc accipiẽti noceat.] hęc ibi. Probatur & secundò Doct. auctoritate præsens nostra cõclusio. Glo. n. in d. c. 1. in 1. not. ipsi se subscripsit, dicẽs. Nota, q̃ apostolos dẽt, & tenetur Iudex dare appellanti, nõ tñ incontinenti, sed põt petere terminum ad deliberandum quos apostolos ipse dabit, an reuerẽtiales, dimissorios, vel refutatorios. Vnde sciẽ
157 dum, q̃ plures † sunt apostoli. Quidam. n. sunt reuerẽtiales, siue dimissorij, alij sunt refutatorij, & alij sunt testimoniales. hęc ibi, de

quibus

quibus tāmē apostolis, & eorum specieb. loco suo latius dicemus (Deo Optimo Maximo fauēte.) Idem docuit eadem glo. in vers. petat apostolos, dicens, q̄ apostoli sunt petendi instanter infra triginta dies, vt in c. ab eo. de appel. in sexto, & in Clem. quamuis. eo. titu. & eadem glo. in vers. exhiberi. dicens, q̄ si ipsi apostoli nō exhiberentur, & postea Iudex in causa procedat (nisi appellationi renunciatum esset) inualidus esset processus. vt in c. vt super. de appel. in sexto, q̄ est verum, si debitis loco, modo, & tempore requisitus eos expressè denegat, vel infra debitum tempus negligenter, vel malitiosè tradere prætermit-
158 tit.† vt in c. ab eo. & Iudex tradendo apostolos reuerentiales, siue dimissorios videbitur detulisse appellationi. Hæc omnia docuit glo. illa singularis. Idem docuit Glo. in d. c. vt super. verſic. vt super, dicens, q̄ si Iudex requisitus non tradit apostolos, & postea procedit in causa, non valet processus, nisi renunciatum fuisset appellationi, & eadem Glo. in vers. requisitus. & in vers. ex tunc. concludit, quòd hoc intelligitur, quādo Iudex fuit requisitus cum debita instantia loco, & tempore congruo, aliàs pœna sequens, scilicet nullitatis processus locū non haberet, & non solum talem pœnam incurret si apostolos nō daret, verum etiam si infra debitum tempus negligenter, vel malitiosè ipsos appellanti non tradidisset. Hæc glo. illa. Idem docuit Glo. in dicto c. ab eo. in not. 1. & 2. vbi dixit, quòd apostoli sunt petendi per appellantem, nō per appellatum, & quòd non sit necesse, quòd apostoli petantur eodem momento temporis, quo appellatio interponitur, sed possunt peti ex interuallo, dūmodo infra triginta dies petantur. & Glo. ibidem in verſic. ab eo. & in verſic. loco. dicit, quòd si appellans infra triginta dies instanter nō petit apostolos, appellationi renunciat, si Iudex modo debito requisitus illos non tradit, sed postea procedit, non valet eius processus. Attamen appellans ip-
159 sos† petere non debet dum Iudex equitat, vel per viam pergit, vel de nocte, aut cum est in prandio, vel Missa, & illos petere tenebit infra dictos triginta dies, hæc glosa illa. Idem apertius, & in terminis docuit eadem glosa in verſic. triginta dies. dicens, q̄ isti triginta dies currūt a die sententiæ. vt in d. §. iudicibus, & hoc quando fuisset appellatum infra decem dies. Idem docuit Glo. 3. in Clem. Quamuis. verſic. tempore. de appellat. dicēs, q̄ isti triginta dies currere incipiāt a die sententiæ, vel ab eo tēpore, a quo incipit currere decēdiū appellationis. Idem ad verbū docuit quoq; Glo. not. in l. vnica. ff. de libel. dimiss. Idem docuit glo. in d. l. Iudicib. in vers. gesta, dicēs, q̄ omnia gesta corā Iudice a quo, & apostoli dandi sint appellanti. Idem docuit Glo. in d. l. eos. §. super his. in vers. & exempla. dicens, q̄ Iudex debeat appellanti tradere exēpla solum actorum, non autem au-

ſtenticum. Adde autem tu ex mẽ
te eius, non autẽ acta originalia:
prout expreſsè docuerat Bart. in
d. §. ſuper ijs. num. 2. verſic. item
nota ex hac lege, cum gloſa ſua,
dicens, quòd originalia acta non
166 † debet dare Iudex, ſed debet
dare exempla, & addit, quòd a-
ctis exẽplatis debeat dari fides,
dum tamen ſint exemplata aucto
ritate Iudicis corã quo facta sũt,
& eis fidem ſua auctoritate impo
nat. Ad q̃ facit Authen. ad hæc. C.
de fide inſtrum. hęc ille ibi, qui in
d. l. eos §. fi. dixit, q̃ Iudex debeat
dare apoſtolos etiam nõ petenti.
Tamen ſi pars. ſ. appellans non pe
teret infra tempus debitum, ap-
pellatio haberetur pro deſerta.
hæc Bart. vbi ſupra, qui idipſum
repetens in d. l. vnica. nu. 4. in ver
ſic. cuius gratia. dixit, q̃ tempus
appellationis interponendæ ho-
die ſit decem dierum. vt in Au-
then. hodie. C. de appell. tẽpus ve
161 rò petendorum † apoſtolorum
eſt triginta dierum, & q̃ licet vi-
deatur, q̃ infra eundem terminũ
appellator debeat petere copiam
ſententiæ, & actorum, aliàs appel
latio videret deſerta, vt in l. quo-
niam nonnulli. C. de appellat. for-
te eſt ſpeciale ibi in debitore fi-
ſci condemnato: nam illa lex ge-
neraliter non obſeruatur. hæc om
nia Bart. docuit vbi ſup. Idem do
cuit Innocen. in c. de appell. in 6.
(colligendo dicta ipſius ſparſim
ibi allata) dicens, q̃ appellator te
nebitur infra triginta dies petere
apoſtolos, aliàs non petendo eos,
præſumeretur ipſum renunciaſſe
appellationi, vt in l. quoniam. C.
de appellationibus, niſi per argu
menta alia appareat eũ velle pro-
ſequi appellationem, vt ſi ad eam
proſequendam mittat, Iudex dẽt
162 † dare apoſtolos ẽt ſi non defe-
rat appellationi, vt in l. ſciendũ.
ff. de appell. recip. & appellantem
oportebit portare acta ſua ad Cu
riam, & facere citari aduerſariũ,
quod & innuit dictũ c. 1. & q̃ li-
cet appellãs reputetur appellaſſe
etiam qñ non portauit ſua muni-
menta, tamen ei non dabitur ter-
minus ad ea producẽda, ſed pro-
cedetur eis nõ expectaris: etiam
ſi appellator remitteretur ad pri-
mos Iudices. Idem docuit Archi-
diac. in d. c. 1. col. 3. verſ. petat. &
ſequenti, dicens, q̃ apoſtoli ſunt
petendi infra triginta dies, & Iu-
dex eos aſſignare tenebitur, ẽt ſi
non detuliſſet appellationi. Nam
tũc tenebitur aſſignare apoſtolos
refutatorios: quapropter ſi d. apo
ſtoli petantur ab appellante, & Iu
dex nõ tradiderit ei, nõ ipſi nocebit, qñ adhuc tenet appellatio, &
Iudex, q̃ eos nõ aſſignauit, puniet
ad arbitriũ Superioris. hæc ibi. q̃
Archid. in d. c. ab eo. cõl. 2. verſ. de
bent. dixit, q̃ eliciat ex illo textu
q̃ petitio apoſtolorum non ſit de
ſubſtantia appellationis, quod ſi
eſſet appellanté oporteret petere
apoſtolos infra decem dies, ſicut
infra illos appellare tenẽt. Qua-
propter ſi non petat apoſtolos in
appellatione ipſa, appellatio non
vitiet ex hoc, imò bene tenet, niſi
in ea ſit alius defect⁹, & deuoluit
negotiũ ad ſuperiorem, verũ eſſe
tamen aſſeuerat, q̃ ſi appellator
non petierit apoſtolos per ſe, vel

per

per procuratorem infra triginta dies reputabitur non appellans: vt in d.c.ab eo.quòd ſi Iudex infra legitimum tempus expetitus non tradiderit appellanti apoſto
163 los: † ipſe debet coram teſtibus idoneis proteſtari contra Iudicem, ne videatur renunciaſſe appellationi, aliàs ſibi præiudicabit.Hæc Archidiaconus, vbi ſup. qui eadem repetens in d.c.fin.§. Iudicibus.2.q.6. dixit, quòd Iudex, qui apoſtolos nõ tradidit appellanti punietur ad arbitriũ Superioris, cùm de iure nihil certũ fuerit ſtatutum:appellans vero,& non petens apoſtolos infra triginta dies, videbitur renunciaſſe appellationi: Hæc Archidiaconus, vbi ſupra. Idem docuit Ioannes And. in d.c.1. col.2. verſic. dicit hìc Hoſt. aſſerens, quòd Iudex a
164 † quo apoſtolos petitos exhibere teneatur,vbi appellationẽ non recipit: ſed vbi recepit tradere eos teneatur etiam nõ petitos.& tali pacto ipſe Joannes And.intelligit text.in l.eos.in fine. C.de appell.& in Authen.vt nulli iudicũ. §.illas vero.col.9.hæc Ioan. And. vbi ſupra,qui in d.c.ab eo. col.2. verſ.in ſecunda Glo.poſt nonnulla Hoſt.verba ibi relata ab eo ipſe concludendo ſe ſubſcripſit prę ſenti noſtræ concluſioni.His prę-ciſis verbis vtens, videlicet. Declarando dico,quòd pereunt appellanti decem dies. Si enim appellauerit vltimo momento decẽ dierum,quod poteſt facere,vt in c.anteriorum. 2.q. 6. & in c.quoad conſultationem,ext.de ſent.& re iudic. ergo non reſtabunt ſibi niſi viginti dies contra litteram iſtam. Item certum eſt, quòd iſti triginta dies currunt etiam Iudici. Quomodo ergo deliberabit Iudex an deferat, an refutet, niſi prius appellatio porrigatur,& ſuper ea deliberet,cùm eius, quod non eſt,nulla deliberatio fieri poſſit. vt in c.quod non.32.q.2.& in c ad diſſoluendum. ext.de ſponſ. impube.cum concord.adhuc maior abſurditas,cùm ſatis ſit appellanti petere infra triginta dies, ſi vltima die petat,quale tempus reſtabit Iudici ad illos concedendos.Quare,vt dixi (ſubdit Ioan. And.) æquitatem videtur habere hæc opinio, & adhuc maior eſſet æquitas, ſi daretur poſt appellationem tempus ad petendum, & Iudici daretur poſt petitum tempus, ad concedendum. His non obſtantibus(ſubdit ibidem Ioannes And.)tene cum glo.quod etiã docuit Accurſiuś in l.vnica. ff.de libellis dimiſſ. limitanda tamen eſt glo.vt dixi in princ.(Adde tu, quòd ipſe Ioannes And.ibi dixe-
165 rit, quòd tempora † petendorũ apoſtolorũ currere incipiant vnà cum tempore appellationis interponẽdæ)vt ea ſic limitata,ceſſet omnis abſurditas.& ad id, qđ vltimo, & penultimo loco dicebatur,reſpõdeo(inquit ipſe Ioannes And.) quòd cùm limitatione prædicta ſemper Iudici, & parti ſuperẽrũt viginti dies ad minus. Cum ergo Iudex non petenti teneatur tradere apoſtolos. vt in l. eos.in fine.C.eo.titu.ſaltem vltima die,fortius tenetur illos dare ea die petẽti. Item ſatis eſt,quòd

poſſit habere triginta dies, ſcilicet cùm ſtatim appellat a ſententia, tunc enim habet integros. Quando ergo pauciores habet, id procedet ex facto ſuo. Item neſcirem notare aliquam iniquitatem: dato, quòd iura ſtatuiſſent infra decẽ dies appellationis interponendæ deberi peti apoſtolos per appellantes, ſicut in cap. quamuis. de offic. ordin. in ſexto. Non ſufficit aſſignare cauſam in inſtrumento, & illud tradere ei, cõtra quem ceſſatur, niſi fiat etiã requiſitio de emenda: iuſtè tamẽ iura dederũt maius tempus, quia volebant, quòd inſtanter, & ſæpius peterentur. Tamen olim per legem Theodoſianã quinq; dies dabantur ad vtrumque, vt patet in c. propter ſuperfluam. & c. ſequẽti. 2. q. 3. vbi plenè dixit text. quòd in ipſis quinque diebus datis ad appellandum debebat petere, & accipere apoſtolos. Demũ tempus appellationis fuit reſtrictum in propria cauſa ad biduũ, in aliena ad triduum. vt in l. 1. ff. quando appell. ſit & in c. biduũ. 2. q. 6. quod tempus durauit etiã tempore Codicis Iuſtiniani. vt in l. cos. in fin. C. eo. titu. tempus tamen petendorum apoſtolorũ fuit prorogatum ad triginta dies. vt in prædicta l. Iudicibus. Et puto in ampliando plus iudicium dare debentium, quàm petentium habitam fuiſſe conſiderationem, cùm difficilius fiat primũ, quàm ſecundum, & difficilius eſt dare, quam petere. Demũ iure Authenticorum tempus appellandi fuit prorogatum ad decendium, vt in Authen. de appellat. col. 4. in principio. & in c. anteriorum. 2. q. 6. videtur etiam iure auctenticorum reſtrictum tempus apoſtolorum. vt in Authen. vt nulli iudicum. §. illas verò, col. 9. vbi dicitur illos dandos ſine aliqua dilatione. ſed glo. ibi exponit, ſine aliqua dilatione maiore triginta dierũ: ſed quomodocunq; legatur, facit contra opinionem, quæ vult dari vſq; ad quadraginta. His ergo bene ponderatis, ceſſabit fucata æquitas opinionis contrariæ, & patebit, quòd nulla ſubeſt cauſa, quare textus in d. l. Iudicibus. debeat violentari. hæc omnia docuit Ioãnes And. vbi ſup. Idem docuit Dominicus a Sancto Geminiano in d. c. ab eo. col. 2. in verſ. in fine glo ſæ vtens ijſdem verbis, quibus vſum fuiſſe Ioannem And. aſſeruimus paulo ante, licèt ſubdiderit ibidem in col. 3. verſ. ſecundo caſu ipſe Geminianus, quòd opinio Ioannis de Lignano ſit æquior, & quòd Ioannes ipſe dixerit, q̃ ſententia Ioannis And. vera ſit reſpectu appellantis, non autem reſpectu Iudicis, cui tempus triginta dierum currere debet a tempore appellationis interpoſitæ, vel a tempore intimationis ſibi factæ, ſi appellatum fuiſſet in ſui abſentia. Qui tamẽ Geminianus in d. §. Iudicibus. ſubſcribens ſententiæ dictæ Gloſæ in d. c. ab eo. & in d. Clem. quamuis. dixit indiſtinctè, quòd dicti triginta dies currant ex die ſententię. idẽ docuit Philippus Franchus in d. c. ab eo. col. 3. verſ. de iure tamen, dicens, quòd indiſtinctè de iure

verior

verior sit supradicta opinio Ioannis And.quam & amplexatus fuit Paulus in Clem.2. de appell. idē docuit expresse Cardinalis Zabar.in d.Clem.Quamuis.in principio,col.2.vers.dic quòd verior. dicēs (post multam discussionem ab eo factam)quòd indistinctè verior est supradicta nostra opinio per dictam l.Iudicibus, scilicet, quòd isti triginta dies currere incipiant a die latę sn̄ię scitę,seu cognitæ,cū ista tempora sint cōpassibilia,& vtrumque simul concurrere possit: cùm fiat coram eodē Iudice. idem docuit Ioannes de Imo.in d.Clem.Quamuis, col.2. vers. stat ergo conclusio Glosæ in effectu. Idem docuit Henricus Boich in c.cum sit Romana. col. 3.vers.sed propter varietatē. ext. de appel. vbi post allata multa argumenta contra præsentem nostram conclusionem, tandem astipulatur dictæ sententiæ Ioannis And.& sequacium,addens, quòd idem ipse consuluerit, dum casus contingeret.idem docuit Cardinalis a Turrecremata in d.§.iudicibus, dicens,quòd dicti dies 30. incipiant currere a die sententię, iuxt.dictum §.Specul.verò in lib. 4.titu.de Apostolis,§.sequitur videre,nu.13.vers.debet autem peti. tacitè subscripsit se præsenti conclusioni, asserens simpliciter, quòd apostoli sint dandi a Iudice ipsi appellanti infra dies triginta.vt in d.l.iudicibus.& §.iudicibus, innuens, quòd intelligat dictum tempus triginta dierum tradendi, & recipiēdi apostolos incipere a die latę sententiæ,vt expresse dicta iura ibi per ipsum citata ad verbum docuerunt. Quapropter & meritò dicimus ipsum se subscripsisse prędicti nostræ conclusioni. idem docuit expresse Guid.Papa in decisione 436. nu. 33.vers.vigesimosextò quæro, an triginta dies. his præcisis verbis vtens,videlicet. Quæro an triginta dies, infra quos Iudex a quo debet apostolos concedere, (de quibus in l.iudicibus, C. de appell.) incipiat currere a die sententiæ, vel a die appellationis tenuerunt indistinctè supradictæ Glosæ,quòd a tempore sententiæ latæ currunt dicti triginta dies, & ista est communis opinio. & addidit ibidem hoc notatu dignissimum, dicens in assignatione tamen ad dandum responsionem Iudicis super concessione apostolorum est aduertendum, ꝙ
165 quandoque Iudex † assignat diē ad dandum eos,simpliciter dicēdo, assigno tibi decem dies,& tūc isti dies computabuntur a tempore appellationis interiectę. Quādoque Iudex assignat non simpliciter, sed specificè, dicendo assigno decimum diem iuris, & tūc illi decem dies computabuntur a die sententiæ latæ, & hoc importat verbum iuris assignationi diei positum per dictam l.iudicibus.C.de appellat.& est talis effect⁹, quia si appellatio fuerit interiecta die tertia post sententiā, & dies decimus iuris fuerit assignatus, tunc nisi pars appellans venerit die decima a die sententiæ latę computanda, eius appellatio erit deserta, & ita vidi (inquit

quit Guid.) seruari per aliquos Iudices ad decipiendum iuris ignaros, vt eorum appellationes sint desertæ, ignorantes tempus iuris, vt eorum sententiæ ratæ maneant, sed male faciunt, & contra conscientiam, nisi declarēt diem iuris: & addidit, quòd secundum statuta Delphina, & stilum dictæ Curiæ parlamēti tempus datum ad petēdos apostolos currit a die sentētiæ, scilicet scitæ. hæc Guid. Pap. vbi supra.

In decisionem quartæ & vltimæ propositę quæstionis vnica af
167 ferretur cōclusio. Iudex † poterit tam ad instantiam victoris, quàm sine, in causa ciuili condemnare victum in iudicio ad expensas restituendas ipsius victori, & non solū factas in ipsis actis actitatis, vt sunt citationes, testium depositiones, decreta, & alia huiusmodi: verùm etiam in Aduocatis, procuratoribus, & alijs scripturis producendis, & in actis insertis per ipsos descriptis, vel per actuarios, seu notarios, & in sportulis necessariò soluendis de iure Iudicibus, alijsque ministris curiæ, iuxta consuetudinem, & ritum illius tribunalis, in quo causa ipsa ventilata fuit: & hoc verificabitur primò quotiescunque alteræ partis litigantis, & tādem succumbentis, ex actis ipsis actitatis comprehendi poterit temeritas, aut calumnia: in quo etiam casu si non habuerit vnde soluat huiusmodi expensas: huiusmodi Iudex huiusmodi succumbentem puniet ex suo officio mercenario alia pœna arbitria, cōsideratis omnibus conditionis dictę calumniæ, & illius calumniatoris. & secundò postquam victor iurauerit se dictas expressas expensas verè fecisse in dicta causa. Quapropter Iudex secundū illas condemnabit dictum succumbētem, & potiùs minùs, quàm magis. Tamen si a parte non fuerint petitę dictæ expensæ: etsi Iudex possit de iure ex eius officio Nobili condemnare dictum victum victori ad dictas expensas refarciendas: tamen si non cōdemnauerit, non tenebitur illas ex suo restituere victori, sed quando fuissent ipse expensæ petitę à victore: tunc in supradicto casu Iudex de suo eas soluere tenebitur victori. Nec ab huiusmodi iusta condemnatione liberare poterit victum iuramentum ab eo præstitum de calumnia: si ex actis ipsis apertissimè eliceretur calumnia, vel temeritas ipsius victi, seu condemnati. Hęc cōclusio sic limitata, ac declarata probatur triplici medio. Primò enim per argu. in c. calumniam. extra de pœnis. Vbi Alexan. Tertius in Cōcilio Turonensi hęc statuit, videlicet. [Calumniam, & audaciam temerè litigantium, condemnando in expensis. & alio multiplici remedio sanctio imperialis compescit. Quoniam igitur sacris institutis consonare dignoscitur: præcipimus, vt de cętero in causis pecuniarijs victus victori in expensis condemnetur: nisi pro absente sententia proferatur.] hæc ibi. Diximus probari presentem conclusionem per arg. in dicto c. calumniam. quia licet

inibi

inibi explicitè nō sint omnia verba ipsius conclusionis, sunt tamen implicitè: cum eo ipso, quod ibi dicatur [Victus victori in expensis condemnetur.] apertissimè indè elicietur, quòd ibi Alexan. Tertius intellexerit de supradictis expensis: de quibus tamen latiùs & apertiùs dicendum erit in relatione Doctorum sentētiarum afferēdorum in corroborationem prę sentis conclusionis. idem probatur & eodem modo per arg. in c. finem. ext. de dolo, & contum. Vbi Innocentius Tertius infrascriptis vsus fuit verbis, videlicet. [Finem litibus cupientes imponi, nè partes vltra modum grauentur laboribus, & expensis: prę sertim cùm de beneficijs Ecclesiasticis litigatur, quę sine dispendio diù vacare non possunt, præsenti decreto statuimus, vt postquam intentionem suam altera pars fundauerit: si reliqua, fortè, voluerit legitimam exceptionem opponere, quam nolit, aut nequeat incontinenti probare. Quia frequenter ad impediendum, vel differēdum processum exceptiones huiusmodi per excogitatam malitiam opponuntur: ad soluendas alteri parti moderatas expensas, ex tunc in iudicio faciendas, cum acceptis inducijs: si forsan in probationem defecerit, condemnetur. etsi soluendo non fuerit, aliàs secundum arbitrium discreti Iudicis puniatur. Vt hoc saltem timore perterritus, non facilè quis in grauamen alterius falsas exceptiones opponat.] hęc ibi. idē habetur in l. eum, quem. ff. de iudicijs. vbi hæc habentur, videlicet. [Eum, quem temerè aduersarium suum in iudicium vocasse constiterit, viatica, litisque sumptus aduersario suo reddere oportebit.] hæc ibi. Idem probatur per text. in l. properandum. §. sin autem alterutra. C. de iudicijs. vbi hæc habentur, videlicet. [sin autem alterutra parte absente, siue vtraque præsente lis fuerit decisa: omnes Iudices, qui sub imperio nostro cōstituti sunt, sciant victum in expensarum causa victori esse condemnandum: quantum, pro solitis expensis litium iurauerit: non ignorantes, quòd si hoc prætermiserint, ipsi de proprio huiusmodi pœnę subiacebūt, & eam parti læsę coarctabuntur: Et hęc de alterutra parte litigantium, se contumaciter absentare, nobis statuere visum est, ad æquitatis rationem omnia corrigentibus.] hæc ibi. Et quòd Iudices teneantur taxare expensas post delatum iuramentum victori, seu parti, cui ipse erunt reficiendæ: sin aliàs Iudex eas de suo proprio restituat: docuit tex. in l. Sancimus. C. de iudicijs. & quòd ipse Iudex non poterit amplius taxare, quam fuerit à victore iuratum: docuit text. in Authen. post iusiurandum. C. de iudicijs. Vbi hæc habentur, videlicet. [Post iusiurādum debitum, & prę stitum non licet Iudici amplius taxare.] hæc ibi inter alia.

Probatur & secundò Doctorum sententia, vltra glosas in dictis iuribus. Nam hoc ipsum docuit Bar. (sequendo Dynum) in l. 3. §.

quit Guid.) seruari per aliquos Iudices ad decipiendum iuris ignaros, vt eorum appellationes sint desertæ, ignorantes tempus iuris, vt eorum sententiæ ratæ maneant, sed male faciunt, & contra conscientiam, nisi declarēt diem iuris: & addidit, quòd secundum statuta Delphina, & stilum dictæ Curiæ parlamēti tempus datum ad petēdos apostolos currit a die sentētiæ, scilicet scitæ. hæc Guid. Pap. vbi supra.

In decisionem quartæ & vltimæ propositę quæstionis vnica af
167 ferretur cōclusio. Iudex † poterit tam ad instantiam victoris, quàm sine, in causa ciuili condemnare victum in iudicio ad expensas restituendas ipsius victori, & non solū factas in ipsis actis actitatis, vt sunt citationes, testium depositiones, decreta, & alia huiusmodi: verùm etiam in Aduocatis, procuratoribus, & alijs scripturis producendis, & in actis insertis per ipsos descriptis, vel per actuarios, seu notarios, & in sportulis necessariò soluendis de iure Iudicibus, alijsque ministris curiæ, iuxta consuetudinem, & ritum illius tribunalis, in quo causa ipsa ventilata fuit: & hoc verificabitur primò quotiescunque alteræ partis litigantis, & tādem succumbentis, ex actis ipsis actitatis comprehendi poterit temeritas, aut calumnia: in quo etiam casu si non habuerit vnde soluat huiusmodi expensas: huiusmodi Iudex huiusmodi succumbentem puniet ex suo officio mercenario alia pœna arbitria, cōsideratis omnibus conditionis dictę calumniæ, & illius calumniatoris. & secundò postquam victor iurauerit se dictas expressas expensas verè fecisse in dicta causa. Quapropter Iudex secundū illas condemnabit dictum succumbētem, & potiùs minùs, quàm magis. Tamen si a parte non fuerint petitę dictæ expensæ: etsi Iudex possit de iure ex eius officio Nobili condemnare dictum victum victori ad dictas expensas refarciendas: tamen si non cōdemnauerit, non tenebitur illas ex suo restituere victori, sed quando fuissent ipse expensæ petitę á victore: tunc in supradicto casu Iudex de suo eas soluere tenebitur victori. Nec ab huiusmodi iusta condemnatione liberare poterit victum iuramentum ab eo præstitum de calumnia: si ex actis ipsis apertissimè eliceretur calumnia, vel temeritas ipsius victi, seu condemnati. Hęc cōclusio sic limitata, ac declarata probatur triplici medio. Primò enim per argu. in c. calumniam. extra de pœnis. Vbi Alexan. Tertius in Cōcilio Turonensi hęc statuit, videlicet. [Calumniam, & audaciam temerè litigantium, condemnando in expensis. & alio multiplici remedio sanctio imperialis compescit. Quoniam igitur sacris institutis consonare dignoscitur: præcipimus, vt de cętero in causis pecuniarijs victus victori in expensis condemnetur: nisi pro absente sententia proferatur.] hæc ibi. Diximus probari prędictam conclusionem per arg. in dicto c. calumniam. quia licet

inibi

inibi explicitè nõ sint omnia verba ipsius conclusionis, sunt tamen implicitè: cùm eo ipso, quod ibi dicatur [Victus victori in expensis condemnetur.] apertissimè indè elicietur, quòd ibi Alexan. Tertius intellexerit de supradictis expensis: de quibus tamen latiùs & apertiùs dicendum erit in relatione Doctorum sentẽtiarum afferẽdorum in corroborationem prẽsentis conclusionis. idem probatur & eodem modo per arg. in c. finem. ext. de dolo, & contum. Vbi Innocentius Tertius infrascriptis vsus fuit verbis, videlicet. [Finem litibus cupientes imponi, nè partes vltra modum grauentur laboribus, & expensis: prẽsertim cùm de beneficijs Ecclesiasticis litigatur, quę sine dispendio diù vacare non possunt, præsenti decreto statuimus, vt postquam intentionem suam altera pars fundauerit: si reliqua, fortè, voluerit legitimam exceptionem opponere, quam nolit, aut nequeat incontinenti probare. Quia frequenter ad impediendum, vel differẽdum processum exceptiones huiusmodi per excogitatam malitiam opponuntur: ad soluendas alteri parti moderatas expensas, ex tunc in iudicio faciendas, cum acceptis inducijs: si forsan in probationem defecerit, condemnetur. etsi soluendo non fuerit, aliàs secundum arbitrium discreti Iudicis puniatur. Vt hoc saltem timore perterritus, non facilè quis in grauamen alterius falsas exceptiones opponat.] hęc ibi. idẽ habetur in l. eum, quem. ff. de iudicijs. vbi hæc habentur, videlicet. [Eum, quem temerè aduersarium suum in iudicium vocasse constiterit, viatica, litisque sumptus aduersario suo reddere oportebit.] hæc ibi. Idem probatur per text. in l. properandum. §. sin autem alterutra. C. de iudicijs. vbi hæc habentur, videlicet. [sin autem alterutra parte absente, siue vtraque præsente lis fuerit decisa: omnes Iudices, qui sub imperio nostro cõstituti sunt, sciant victum in expensarum causa victori esse condemnandum: quantum, pro solitis expensis litium iurauerit: non ignorantes, quòd si hoc prætermiserint, ipsi de proprio huiusmodi pœnę subiacebũt, & eam parti læsę coarctabuntur: Et hęc de alterutra parte litigantium, se contumaciter absentare, nobis statuere visum est, ad æquitatis rationem omnia corrigentibus.] hæc ibi. Et quòd Iudices teneantur taxare expensas post delatum iuramentum victori, seu parti, cui ipse erunt reficiendæ: sin aliàs Iudex eas de suo proprio restituat: docuit tex. in l. Sancimus. C. de iudicijs. & quòd ipse Iudex non poterit amplius taxare, quam fuerit à victore iuratum: docuit text. in Authen. post iusiurandum. C. de iudicijs. Vbi hæc habentur, videlicet. [Post iusiurãdum debitum, & prẽstitum non licet Iudici amplius taxare.] hæc ibi inter alia.

Probatur & secundò Doctorum sententia, vltra glosas in dictis iuribus. Nam hoc ipsum docuit Bar. (sequendo Dynum) in l. 3. §.

3.§.hoc autem iudicium. num. 9. verſic.quintò quærit Dynus.ff. de damno infecto. & in dicta l. properandum.§. ſin autem alterutra. nu.4.verſic.quęro vtrum Iudex.& in Authen.de Iudicibus.§. ne autem.num. 6.verſic.quod quælibet pars debeat. & in §. oportet. nu. 11. verſic. quæro an Iudex poſſit condemnare. Idem docuit Specul.in lib.2.titu.de expenſis. §. fi. incip.poſtremò dicędum eſt. qui Doctor hoc docuit præmittens
168 formam verborum † quia vti debebit Iudex in taxatione expenſarum facienda, quæ eſt talis,videlicet. Amice quid expendiſti in cauſa tali in aduocatis, in procuratoribus, quid pro examinatione teſtium à te productorum; quid in citationibus,& ſic de ſingulis actis actitatis, vt in dicta l. ſancimus. & ſi ille reſponderit vltra quã ſit veriſimile eum reſpondiſſe: puta, dixerit viginti libras: tunc Iudex ſi veriſimiliter ſibi videatur, quòd expenderit ſolùm quindecim, Iudex dicet, & ego taxo quindecim. Vnde dic per tuum ſacramentum quantum expendiſti infra quindecim: & ſi ille dixerit,quòd expendit duodecim, Iudex dicet, & ego eum tibi condemno in duodecim nomine expenſarum: & eas potius debebit reſtringere, quàm ampliare, inſpecta tamen qualitate negotij: & hoc ſecundum ipſum Specul.ſeruandum erit in diffinitiua ſententia. Qui Specul. vbi ſupra plurima notatu digniſſima de hac materia ſubintulit. & addidit ibidem col.3.in verſic.quid ſi victor habuit gratis patronũ. Vbi ſic diſtinguit dicens. Aut patronus animo donandi hoc fecit: & tunc victus non tenebitur aliquid tribuere victori: ſed ſi præſtiterit patrocinium ſpe aſſequendę mercedis à clientulo: tunc victus tenebitur victori quantum pro ſalario competenti meruerit aduocatus, quod & repetijt ipſemet Specul.ibidem in §.antè litis conteſtationem, col.1. verſ.ex his. & col.5. verſic. in ſumma. & de expenſis factis poſt litis conteſtatio nem condemnandis. idem ibidem docuit in §. nunc de expẽſis, quæ fiunt poſt litis conteſtationẽ. per totum. Idem docuit Bald. in dicto c.finem.nu. 4. verſic. modò quærit Bernardus,idipſum docuerunt communiter Doctores in dictis citatis iuribus.

Ex hucuſque allatis in deciſionem propoſitę quęſtionis elicitur dictum Iudicem exceſſiſſe modum & formã iuris. Quapropter meritò fore puniendum ſancitis ab vtroque iure pœnis, vt latiùs probauimus in ſingularum quæſtionum indè propoſitarum deciſione.

Et hæc eſt mea ſententia deciſiua.

Ego D. Alphonſus Villagut à Neapoli Abbas Congregationis Caſſinenſis. V.I.P.

SVMMARIVM.

1 *Nomine quis proprio poſſit petere ſibi ſolui legatum.*
2 *Legatis quid magis attendatur.*

3 *Fi-*

Digitized by Google

3 Filiabus datur a iure actio contra patres ad assignandas sibi dotes.

4 Relictum legatum creditori intelligitur contemplatione debitoris voluntarij.

5 Legatum factum sub conditione, mortuo legatario ante euentũ conditionis efficitur caducum, & non transmittitur ad hæredes.

6 Legatis & fideicommissis si dubitetur, tunc erit recurrendum ad testatoris tacitam voluntatem dummodo verbis non repugnet.

7 Testamentorum obscurorum declaratione erit recurrendum ad verisimilem testatoris dispositionem.

8 Voluntas testatoris quando pro lege habenda erit.

9 Voluntas testatoris, aut disponentis in vltimis voluntatibus, aut fideicommissis etiam tacita quando erit attendenda.

10 Clausula cuiuscunque dispositionis posita in fine, aut medio eius, quomodo erit intelligenda.

11 Verba præcedentia in aliqua dispositione posita limitant, seu declarant sequentia verba obscura.

12 Testamenti vna pars per aliam declaratur, & quare.

13 Oratio imperfecta testatoris quomodo perficiatur.

14 Verba in testamento ad declarationem posita non debent diminutionẽ inducere.

15 Legati verba quando sunt ambigua, tunc causa legati est inspicienda.

16 Filiarum appellatione non tantum veniunt iam natæ tempore legati, aut testamenti, verum etiam & posthumæ.

17 Vsusfructus legatus filiofamiliãs, quando dicetur contemplatione patris, & quando filij.

18 Regula peroptima tradita a Bart. ad cognoscendum, quando legatũ, vel donatio facta filio dicenda sit contemplatione patris, & quando contemplatione eiusdem filij.

19 Vsusfructus legati relicti filio commodum ipso veniente acquiritur patri eius, & non filio, licet post mortem patris acquiratur filio. & quare.

20 Dotis etiam profectitiæ actio communiter competit filiæ & patri & nu. 30.

21 Regula optima tradita à Bal. ad cognoscendum quando legatum, vel donatio facta filio, dicenda sit facta contemplatione patris, vel filij.

22 Vsusfructus legatus seruo, non poterit in ipso fundari.

23 Regula idem cognoscendi tradita per Paul. de Cast.

24 Responsio ac vera interpretatio ad tex. in l. fideicommissa. §. interdum. ff. de legat. 3.

25 Satisfieri legato, cuius interest habet actionem illud petendi, licèt ad illum non fuerint directa verba legati.

26 Legatum in dubio videtur factum non solùm contemplatione eius, cuius principaliter interest, verum etiam eius, cuius minus interest.

27 Dictio [etiam] quid importet.

28 Fieri aliquid propter societatem quotupliciter dicatur.

29 Bartolum dixisse, quòd solùm ei cõpetat actio ex legato, cuius magis interest, non reperitur, sed solùm recitatiuè, & reprehendendo huiusmodi dictum cõtrarium iuri expresso.

Digitized by Google

preſſo.

31 *Regula peroptima tradita à Barto. ad cognoſcendum quando legatum ſit conditionale, vel in diem, & quando legatum tranſmittatur ad hæredes legatarij.*

32 *Regula tradita à Bal. idipſum cognoſcendi.*

33 *Regula optima de eodem tradita à Paulo de Caſt.*

34 *Regula optima idipſum cognoſcendi tradita à Iaſone.*

De valore legati facti filio, filiæve familias, & ad quem vſusfructus illius ſpectet.

THEMA:

Quidam Nobilis condens vltimum ſuum teſtamẽtum, inſtituit filios ſuos hæredes vniuerſales, inter quos, cum eſſet vnus nomine Marinus habens duas filias legitimas, & naturales (& per conſequens neptas teſtatoris) inter alia ipſius teſtamenti capitula in vno ipſorum his præciſis verbis vſus fuit, videlicet. [Item prælegauit Marino eius filio ducatos ſex centum de carlenis argenteis, in caſu, in quem duæ filiæ ipſius Marini legitimæ, & naturales peruenerint ad ætatem perfectam annorum quattuordecim. Si verò dictus Marinus non habuerit, niſi vnam filiam legitimam, & naturalem, & ętatis perfectę, vt ſupra pręlegauit eidem ducatos tringentos tantum, ſin autem nulla ex filiabus legitimis, & naturalibus natis, vel naſcituris ad ętatem perfectam peruenerit, prælegauit eidem Marino ducatos centum quinquaginta ante partem, & vltra portionem hęreditariam.] hęc eadem fuerunt verba teſtatoris. Poſt autem mortem cuius, ex hac luce ſubtractus fuit dictus Marinus ſpatio vnius anni in circa, poſtquam ſibi nata fuiſſet alia, & ſic tertia filia legitima, & naturalis, nec non poſt mortem Marini mortua fuit vna ex illis duabus ſupra nominatis, & cum antequam dictæ neptę teſtatoris, & Marini filiæ peruenirent ad dictam ætatẽ quattuordecim annorum, dictus Marinus mortuus fuiſſet, per conſequens nec Marino ipſi, nec vni ex filiabus eius nomine Catharinę dictum legatum fuit hucuſque ſolutum a cohæredibus Marini, ſed nec ab hęredibus dictorum cohæredum.

Quæritur modò, An ipſa Catharina poſſit de iure conuenire dictos hæredes cohæredum dicti Marini, & hæredum grauatorum dicti teſtatoris pro dictis tringentis ducatis, ſibi legatis a dicto teſtatore eius auo paterno.

Digitized by Google

DECISIO XXXXI.

SANCTISSIMA, & indiuidua Trinitas, precibus, & meritis Beatissimę Virginis Deiparę Mariæ miraculorũ, cuius obsequio addictus sum, ac intercessione Beatissimi nostri Patriarchæ Benedicti, supplex obsecro, vt illumines tenebras meas, vt tua ope validissima adiutus, literis commendare possim veram difficillimæ præsentis quæstionis decisionem.

Et vt veritas ipsius decisionis magis, magisque eluceſcat procedam afferendo nonnulla in fauorem partis negatiuæ.

Primò ergo infrascriptis rationibus videtur dicendum dictam Catherinam ex huiusmodi legato nullam acquisiuisse actionẽ contra dictos hæredes cohæredum dicti Marini patris pręmortui.

Ratio ergo prima est; quia dictum legatum videtur factum non intuitu, & contemplatione dictæ Catherinæ, sed dicti Marini eius patris, in dicto legato proprio nomine nuncupati: cùm dicta Catherina tempore testamenti non fuerit nata: stante iuris regula verissima, in qua habetur, q 1 proprio nomine † is solum agere de iure poterit contra hęredes legantis ad sibi soluẽdum legatum, cuius contemplatione legatum ipsum factum reperitur, prout docuit apertissimus tex. in l. fideicõmissa. §. interdum. ff. de legat. 3. etiam si ille, cuius contemplatione fuisset legatum factum, nõ fuisset in specie nominatus hæres, vel legatarius, sed alter. In dicto.n.§. hæc pręcisa verba habentur, videlicet, [Interdum alterius nomen scribitur in testamento: alteri verò fideicommissi petitio, vel legati competit: vtputa, si fidei hæredis committatur, vt ipse publicano pro Titio præstet fideicommissum: hoc legatum non publicanus petit, (licèt sit ei adscriptum, sed ipse petere poterit, pro quo legatum relictum est. Multum autẽ interesse arbitror, cui voluerit, prospectum, cuiusq; contemplatione testator fecerit. Plerunque autem intelligendum est, priuati causa hoc feciſſe, licèt emolumẽtum publicano quęratur.] hæc in dicto §. interdum. ex quo Doctores, & glo. ibidem in versic. Non publicanus. eliciunt dictam regulam, quæ etiam videtur probari per l. cùm aliquibus. C. de iure delib. & fundari in hac ratione, videlicet: quoniam in legatis † magis attenditur cõtemplatio, quàm factum, iuxta tradita per Bald. in l. pactum quod dotali. quęst. 9. C. de eden. Aym. Grauet. in consil. 288. Margarita. col. pen. versi. Quartò principaliter. vol. 2. incip. Disponat enim testator, & secundum eius mentem fiat lex.

2

Ratio secunda est, quoniam sicut appellatione mancipiorum legatorum non continentur postea nati ex ipsis, vt in l. vxorem. §. fororti. ff. de legat. 3. sic arguendo ab identitate rationis, videtur dicendum, quòd appellatione filiarum Marini, quæ tempore testamenti

Digitized by G

tanquam cõditionale, †fuerit effectum caducum, & per cõsequens dictum legatum transmitti de iure nõ possit ad hæredes dicti Marini legatarij, & sic non ad Catherinam eius filiam, prout apertissimus docuit text. in l. vnica. §. sin autem aliquid. C. de caduc. tolll. vbi cõmuniter per glo. & Docto. etsi non negemus hoc non habere locum in contractibus, vt ijdem Doct. & glo. singul. in §. ex conditionali. in vers. contigerit: institu. de verb. oblig. & per Bar. in l. ab omnibus. §. in testamento. ff. de lega primo, imò hoc ipsum docuit tex. in dicto §. in testamento, vbi hæc habentur, videlicet [In testamento sic erat scriptum: Lucio Titio si is hæredi meo tabulas, quibus ei pecuniam expromiseram, dederit, centum dato: Titius deindè antequam tabulas hæredi redderet, decesserat: Quæsitum est an heredi eius legatum deberetur, Cassius respondet: si tabulæ fuissent, non deberi, quia non redditis his dies legati non cessit, Iulianus notat: si testamenti faciendi tempore tabulæ nullæ fuerunt, vera ratione dici potest legatum Titio deberi: eò quòd conditio pro non scripta habeatur.] hęc ibi. vbi idem docuit Paulus de Castro & Iason in l. si post mortem. §. si putè, nu. 5. & 7. col. 2. ff. de legat. primo, citans ad hoc dictam l. vnicam. §. sin autem. C. de caduc. toll. vbi ad verbum hæc præcisa verba habentur, videlicet. [sin autem aliquid sub conditione relinquatur, vel casuali, vel potestatiua, vel mixta, quarum euentus ex fortuna, [illegible] honoratæ personę vol[illegible]ntat[illegible] ex vtroque pendeat, vel sito incerto die, expectari oportet conditiones euentum, sub qua fuerit derelictum, vel diem: vt tunc cedat, cùm vel conditio impleatur, vel dies incertus extiterit. Quòd si in medio is, qui ex testamento lucrum sortitus est, decedat, vel eo superstite conditio defecerit, hoc quod ideo non prævaluit manere dispositum, simili modo apud eos, a quibus relictum est, nisi & hic, vel substitutus relictũ accipiat, vel coniunctus, siue hæres, siue legatarius hoc sibi acquirat, cùm certi iuris sit, & in institutionibus, & legatis, & fideicõmissis, & mortis causa donationibus posse substitui.] hæc in dicto §. sin autem.

His tamen & similibus nõ obstantibus nostrã Dei Optimi Maximi ope adiuti studebimus proferre sententiam, munitam nõ ficatis, sed veritissimis, realibus, atque firmissimis rationibus, vtriq; iuri consonis, & rationi ipsi consentaneis.

Firmissimè asseueramus dictã Dominam Catharinam adhuc de iure posse proprio nomine prosequi in iudicio actionem contra dictos hæredes hæredũm dicti testatoris eius paterni auj: ac per consequens, Iudicem teneri de iure condemnare illos ad sibi tãquam legatarię soluendos trigentos ducatos sibi legatos à d. testatore eius auo. cuius sententiæ vnicum fundamentum sit hoc.

Quoniam regula iuris veritis-

ma

ma & vulgatissima apud Doctores vtriusque censuræ, est, quòd
6 in vltimis † voluntatibus & fidecommissis (prout in casu nostro contingit) vbicunque de aliqua re controuerti contingit, semper & antè omnia ipsius testatoris voluntas attendenda erit, & secundum illam erit iudicandum: cùm etiam potius attendēda sit, quàm eiusdem verba: dummodo omnino non repugnent. Et huic verissimo fundamento communiter Doctores se subscripserunt per nos relati in nostra decisione quarta: quos ideo hìc recensere superfluum fore iudicauimus. ex quo verissimo fundamento eliciuntur nonnullę breuissimæ ac verissimæ rationes, quibus supradicta nostra sententia roboratur. Prima quarum est, quòd si de voluntatis testatoris apertè non videatur in suo testamento constare: eo
7 quòd verba † illius essent obscura, tunc recurrendum esset ad id, quod est verisimile: cùm regula iuris sit, quòd dispositio testatoris ad casum, de quo ipse si cogitasset, vel interrogatus fuisset, verisimiliter respondisset: eò quòd legatum obscurum declararetur ex coniecturis, vt docuit textus apertissimus, & ibi communiter Doctores in l. si seruus. §. si numerus. ff. de legat. primo. Dato ergo & non concesso, quòd ex verbis ipsius testatoris ita apertè secundum aliquos, non constaret de voluntate testatoris (etsi secundum nos apertissimè cōstet) cùm postquam ipse testator assignasset dicto Marino eius filio sex centos ducatos, si duæ ipsius filię peruenissent ad ætatem quattuordecim annorum; formidans tamen, vt postea contigit, nè altera earum moriendo non peruenire posset ad talem ętatem; sed solùm vna, statuit sibi assignandos fore tringentos ducatos: & quoniam aduertit quoque posse contingere, quod loco illarum filiarum Domini Marini, & ipsius testatoris neptarum, nascerentur alienæ, videretur solùm intuitu illarum huiusmodi fecisse legatum, prudentissimè suam mentem volens declarare, ibidem statim subintulit, dicens. [Sin autem nulla ex filiabus legitimis, & naturalibus ipsius Marini natis, vel nascituris, ad ętatem perfectam deuenerit.] &c. ex quibus apertissimè elicitur ipsum testatorem voluisse huiusmodi legatum in principio dicti capituli sortiri effectum, si superuixerint duæ filiæ ipsius Marini: & peruenissent ad ætatem quattuordecim annorum: & sic patet huiusmodi legatum, seu fidecōmissum factum in diem, & non conditionale, illis soluendum, cùm peruenissent illæ in ætatem quattuordecim annorum: qui quidem dies legati iam aduenit: cùm ipsæ filię Domini Marini iā peruenerint ad ætatem triginta annorum, & vltra. At cùm à iure
8 precipiatur † voluntatem testatoris fore tenēdam pro lege in his, quæ merè à voluntate eius dependent, vt docuit aureus textus in Authent. de nuptijs. ferè in principio. in §. disponat itaq; (vt contingit in casu nostro) etiam si ipsa

sa solum possit elici ex coniecturis. Inde sequitur veritas nostræ decisionis.

Secunda ratio præsentis nostrę decisionis est, quoniã in vltimis voluntatibus, & fideicommissis te
9 statoris voluntas † tacita collecta (vti diximus) ex coniecturis erit attendẽda, & prout verisimile est ipsum respondisse, si fuisset de tali casu omisso interrogatus, qua stante vera ratione approbata a text. in l. cum proponebatur, ff. de legat. 2. & ibi per Doctores, & per Decium in l. 1. post num. 4. C. de collat. quis sine rubore asseuerare poterit ipsum testatorem erga duas illas eius neptas bene affectum stante etiam eiusdem finali voluntate legandi dictos sexcentos ducatos illis voluisse priuare dictam Catherinam neptam eiusdem subrogandam loco præmortuæ ante dictam ætatẽ quatuordecim annorum?

Tertia ratio est, quoniam regula iuris est, quòd clausula posita
10 † in fine, vel medio cuiuscunque dispositionis semper erit intelligenda secũdum capitula, seu clausulas in principio dispositionis positas, quãdo si fieret relatio ad huiusmodi capitula, vel clausulas non induceretur aliquod exorbitans a iure communi, imò & clausula in fine ipsius dispositionis posita refertur ad omnia præcedẽtia disposita, iuxt. tex. in l. talis scriptura. ff. de legat. 1. Aret. teste in d. l. talis scriptura, col. 5. vers. quartò adde. At cum illa finalis clausula in testamento supradicto posita [sin aũt, &c.] vbi fit mẽtio de nascituris fuerit collocata in fine ipsius Capituli, seu dispositionis legati per dictũ testatorem facti in fauorem duarum filiarum Marini. Indè apertissimè sequitur fore intelligendam de filiabus nascituris loco alicuius dictarũ filiarũ præmortuarum ipsius Marini, iuxta illam pulcherrimam iuris regulam, in qua habetur, quòd ver-
11 ba † præcedentia in aliqua dispositione posita limitant, seu declarant sequentia verba obscura, adeo quòd ipsa videntur repetita: quam regulam quamplurimi Doctores vti verissimam libẽtissimè amplexati fuerunt, quos recensuit Guid. Pap. in sua breui, & eleganti decisione 485. incip. Si in aliqua dispositione, nu. 2. vers. & facit pro hoc. in cuius regulæ fauorem facit textus in l. si ita institutus. §. Grisogonus. cum ibi notatis per Bart. ff. de verborum obligatione.

Quarta ratio est, quoniam vna
12 pars testamẽti † (prout supra annuimus) per aliam partem eiusdẽ testamenti declaratur, & ab ipsa recipit verum sensum voluntatis testatoris expressè, etsi non ita clarè in ipsa parte testamenti, ita vt verbum ambiguum in vna parte positũ recipiet interpretationem ab eodem verbo in alia parte explicitè declarato, prout cõmuniter Doctores semper docuerũt, teste Aemilio Ferreto in l. qui filiabus. in principio, numero quarto, ff. de legat. primo, & fundamentum præsentis regulæ est patentissimum, cum regulariter mens testatoris præsumatur ea-

dem fuiſſe in vna parte teſtamenti, quæ fuit in alia, prout docuit Bartolus in l. Centurio, colum. 9. verſic. vel quid ſi in præcedentibus. ff. de vulgar. & pupil. quem ſequuntur communiter Doctores teſte Socino iuniore in ſuo conſilio 101. num. 7. volum. 1. & Iulio Claro in ſuo §. teſtamentum, quæſtio. 76. in verſic. tertia regula: quos recenſuit Emanuel Soarez in tract. commun. opinio. titu. de teſtamentis, num. 73. & quòd hæc concluſio, ſiue iuris regula ſit vera, & de plano procedat docuit quoque Michael Graſſus in tract. commu. opinio. titu. de teſtamentis, quæſt. 76. nu. 22. etſi ipſe ibi dixiſſet, quòd circa ipſam varij varia ſenſerint. Ipſe tamen ibi ſubdidit, quòd hæc concluſio procedat quando ſumus in eadem clauſula, & diſpoſitione, (prout contingit in caſu noſtro) quoniam tunc qualitas expreſſa in vna parte teſtamenti céſetur repetita in alia, prout docuit etiam Sforz. Odd. in tract. compen. par. 6. articulo quarto, concluſione quarta, & Pariſ. in conſilio 35. numero decimonono, volumine tertio, qui aſſeruit hanc eſſe communem in conſil. 87. num. 49. volum. 2. & in conſi. 38. num. 24. & ſequenti, volumine ſecundo.

Quinta ratio noſtræ deciſio-
13 nis eſt, quoniam oratio † imperfecta non tantũ perficitur ex præſumpta voluntate defuncti, vt in l. ſi in teſtamento, ff. de legat. primo. Verum etiam perficietur ex præcedentibus, & ſequentibus verbis ipſius, ſi congruè fieri poterit, vt in l. cùm patèr. §. cùm imperfecta. ff. de legatis ſecundo, & quòd hoc contigerit in caſu noſtro iam ex allatis apertiſſimè innotuit. Nam illud verbum generale prolatum in dicto legato, ibi [vel naſcituris] referri neceſſario ad omnes dicti Marini filias debebit, & ad omne tempus in quo naſcerentur. vt docuit apertiſſimus textus in l. ſi ita fuerit. ff. de legatis tertio, & ibi communiter per Doctores.

Sexta ratio fundamentalis præ-
ſentis deciſionis eſt, quoniam ver
14 ba † ad declarationem in teſtamento poſita non debent diminutionem inducere, vt docuit ſingul. textus in l. nomen debitoris, §. pater, ff. de legat. tertio, cum ergo illud verbum [naſcituris] ibi pateat poſitum a teſtatore ad declarationem ſuæ mentis expreſsè in dicto legato: Indè ſequitur nõ debère inducere diminutionem pecuniarum legatarũ duabus neptis, eo magis, quòd ibi teſtator vſus fuerit numero plurali, ſicut a principio, dum de illis duabus neptis loquutus fuerat, & hoc conſulto: cùm potuiſſet contingere, quòd ambæ illæ duæ eius neptæ iam natæ tempore teſtamenti mortuæ fuiſſent ante dictam ætatem annorum quattuordecim, & loco earum aliæ duæ dicto Marino exortæ, quæ aliàs vtique fuiſſent priuatæ tali beneficio huiuſmodi legati facti per eum, qui ſolùm habuit reſpectum ad præſtanda, in omni contrario euentu, ſaltem alimẽta ipſis duabus neptis, cùm non poſſit legitima

Digitized by Google

ma ratio differentiæ inter dictas neptes iam natas (ferè nuperrimè) & nascituras, cùm vtreque fuerint sibi agnatæ in æquali gradu.

Septima ratio fundamentalis præsentis nostræ decisionis esse dignoscitur, quoniam iuris regula optima est, quòd quando ver-
15 ba legati † sunt ambigua, tunc causa legati est inspicienda, argument. in l. vxorem, & filium. in principio, ff. de legat. tertio, arguendo indè a contrario sensu. Dato ergo, & non concesso, quòd verba supradicti legati essent ambigua, recurrendum erit ad causam, qua testator motus fuerat ad huiusmodi legatum faciendũ neptis iam natis, & nascituris: quæ procul dubio eadem est in vtrisque (vt diximus.) Nempè amor, & causa agnationis existentis in eodem gradu. Indè ergo sequitur, quòd dictum verbum [Nascituris.] denotet etiam ipsas neptas nascituras computandas fore inter illas duas legatarias, si ambæ, vel altera earum ante ætatem annorum quatuordecim fuisset mortua, & ipsas nascituras sortiendas fore idem legatum loco illarum iam natarum tempore testamenti.

Octaua & vltima ratio est (inter multas alias, quæ afferri possent.) Quoniam appellatione fi-
16 liarum † non tantum veniunt filiæ iam natæ tempore testamenti, seu legati, verum etiam & posthumæ, prout docuit singularis textus (& ibi communiter per Doctores) in l. qui filiabus. in principio, & in §. si quis. ff. de legat. 1. Nam hæc præcisa verba habentur in principio dictæ l. videlicet. [Qui filiabus legauit, si mentionem in aliqua parte testamenti Posthumæ fecit, videtur in filiarum legato, & de posthuma sensisse.] hæc ibi. & in dicto §. si quis. hæc præcisa habentur verba, videlicet [si quis ita legauerit. si qua filia mihi genita erit, ei hæres meus centum dato, pluribus natis, videtur singulis tantundem legasse: quod ita accipiendum est, nisi euidens contraria sententia testatoris.] hæc ibi. Arguendo modo ab identitate rationis, cùm & neptæ aliquo pacto dicantur filiæ aui paterni: cùm illæ ab ipso descenderint mediãte eius filij persona, & quamplurimi aui magis diligant nepotes, & neptas, quàm filios proprios earum patres. Quapropter meritò vulgaribus iuribus appellatione filiorum veniunt nepotes. At cum ipse testator, & auus dictæ Catherinæ filiæ dicti Marini in dicto legato fecisset mentionem de neptis nascituris, nihil ambiguitatis reliquisse conspicuum est, quòd ipse intellexerit de neptis nascituris. Quapropter concludimus dictam Dominam Catherinam virtute dicti legati de iure posse agere proprio nomine contra hæredes hæredum dicti testatoris aui paterni sibi legantis tringentos ducatos, cum ipsa non solùm peruenerit ad ætatem quattuordecim annorum, taxatam in legato, verum etiam

exteſſerit ætatem triginta annorum.

Ad hoc ipſum faciunt infraſcripta ſingularia. Nam poſthumo ſicut iam nato poteſt libertas relinqui, vt in l.cum inter veteres, C. de fideicõmiſſ. liber. Ita quòd libertatis fauore ſi vni poſthumo relinquatur libertas, omnes, qui poſtea naſcentur ex illo ventre erunt liberi, vt ibi. Necnon die legati, vel fideicommiſſi cedente in perſona patris, iuxta l.quæ legata.ff.de regulis iuris. Tale legatum nedum tranſmittitur ad ſuos hęredes iam natos, ſed etiam ad poſthumos in vtero vxoris exiſtentes, vt in l.ſi in perſona. C.de fideicommiſſis. Pariter moriente filio indebitè, vel iniuſtè exhæredato, quærelam etiam non præparatam contra teſtamentum patris tranſmittit, nedum ad ſuos iam natos, verum etiam ad poſthumos. vt in l. ſi quis filium, C.de inofficioſo teſtamento. Similiter hæreditas ſuorum parentum non agnita ad eos, ſicut ad iam natos tranſmittitur, ſecundum Bartolum in l.prima, C. de his, qui ante apertas tabulas. Et ſi inſtitutis a matre prægnante duobus filijs iam natis, poſthumus poſt teſtamentum factum natus cenſetur cum duobus iam natis æqualiter inſtitutus, ita quòd ſuccedet matri in tertia parte, nec rumpet teſtamentum, ſi mater teſtamenti mutandi non habet facultatem, quia morte præuenta. Caſus eſt ſingularis in l.tertia, C.de inofficioſo teſtamento, & taliter, quòd ille poſthumus ſic pro tertia parte ſuccedens, cùm habeatur pro hęrede inſtituto, quamuis in teſtamento non fuerit nominatus ad ſuam virilem partem conſequendam actionem habebit hæredibus nominatis competentem, ſi experiri voluerit petitorio, nec non ſi poſſeſſorio habet beneficiũ l.finali. C.de edicto Diui Adrian. tollen. ſecundum Guliel. de Cuneo ſingulariter in dicta l.tertia, C.de inofficioſo teſtamẽto, quod dictum reputauit Ang. mirabile in l.ſi quis ita hæres. ff.de hæred. inſtit. & in l.antequam. C.communia de ſucceſſ. & licet poſthumus non ſit in poteſtate patris donec naſcatur, vt in dicta l.finali, de collat.bon. Tamen poteſt ei pater ſubſtituere pupillariter, vt in l.finali, C.de inſtitut. & ſubſtitut. quia ſubſtitutio pupillaris dicitur teſtamentum, & prouiſio filij. vt in l.Papinianus, §. ſed nec impuberis.ff.de inofficioſo teſtamento. Ideo cùm agatur de ſua prouiſione, & fauore habetur pro iam nato, vt ei pupillariter ſubſtituatur ſecundum Salycetum in l.ſi teſtamento, C de impuberis, & alijs ſubſtitut. & ſimiliter, vt ei a patre tutor detur. Quinimmo ſi pater ſimpliciter tutorem filijs ſuis dederit, nedum videtur prouidiſſe filijs iam natis, ſed poſthumus, cùm in hoc caſu agatur de ipſorum commodo. Inſtitu. qui dari tuto. teſtam. poſſ. q etſi ſecus eſſe dicatur (ſimpliciter, & regulariter loquendo) in legato, ſecus in caſib. ſingularibus vt infra ſtatim. Nã pater legando

filia-

filiabus,non videtur legasse, nisi iam natis,quia legatum relinquitur (vt plurimum) propter benemerita legatarij: posthuma autē non potuit mereri,ideo non comprehenditur in legato. Præterea legatum relinquitur propter affectionem, quam habet testator erga legatarium, quam saltem tantam affectionem pater habere nō potest ad nascituram,sicut ad natam filiam: & ideo regulariter loquendo, appellatione filiarū non veniet nascitura. Attamen singulariter notādum erit, hoc patitur exceptionem, nempe quando ex aliqua coniectura legitima contrarium eliceretur per quā in dubio testator legando filiabus præsumeretur sensisse de posthuma, (vt apertissimè cōstat in quæstione proposita, cùm de nascituris fiat etiam sermo) veluti si in aliqua parte testamenti mentionem fecit de posthuma. Nam postea legando filiabus, videtur etiam sentire de posthuma. Item si pater habet amplum patrimoniū, ita quòd ex patrimonij quātitate habito respectu ad numerum liberorum, testator tantū reliquisset posthumæ.arg.in l.si filię.ff.de legat.3. Item si testator dixisset, filiabus lego,cùm vnam solam filiam natam haberet,quia tūc dictio numeri pluralis non verificaretur, nisi de posthuma sensisset. argum.in l.fin. ff.ad Trebell. Item si sciebat vxorem prægnantem,vt in l.si cùm in vtero.C.de militari testamēto, secundum Bar. in d.l. qui filiabus & idem esset secundū Paul.ibi si testator filiabus suis legasset id, ad quod de necessitate tenetur, puta, quia cuilibet filiarum dotem legauit, ad quam tenebatur ex forma statuti. Quo casu in tali legato appellatione filiarum posthuma comprehenderetur: & ratio est,quia cùm tunc in omnibus filiabus sit par,necessitas sequitur,quòd in tali legato posthuma contineatur, ad cuius dotationē tenebatur pater, sicut videmus in datione tutorum,quę fit ratione filiationis,quæ par est in omnibus, vt videtur etiam sentire Bar.in d.l.qui filiabus.si benè ponderetur: dum dicit, quòd licet legatum filiabus factum non comprehendat posthumam, tamen institutio facta de filiabus, bene comprehendat filias posthumas:cùm testator teneatur ad eas instituendas, sicut iam natas, vt in l.placet. cùm ibi not. ff.de liber. & posthum. vbi vt institutio valeat, ad quam testator de necessitate tenebatur appellatione posthumi, comprehenduntur omnes posthumi nascituri: licèt in alia dispositione non comprehenderētur:secus in legatis, quia relinquere legata non est de necessitate, sicut instituere hæredes liberos, quod & tenuit Raphael in d.l.qui filiabus.per l.Neratius,ff. de testam.manumiss. & Guliel.Benedicti in singulari sua repet. c. Raynut.in c.& soboles,quam gestabat in vtero,nu.33.vers.præterea posthum.& deinceps.

His ergo præmissis Deo Opt. Max. auspice quam facillimè respondebimus sigillatim ad obiectiones propositas.

Ad id, quod primo loco dicebatur nempe, quòd dictæ Catherinæ nulla actio competeret, eo quòd videbatur factum ipſum legatum non contemplatione ſui, cùm tunc nata non fuiſſet, ſed cõtemplatione Marini: & ideo Marino & nõ ſibi actio competeret, vt docere videbatur text. in l. fideicommiſſa §. interdum. ff. de legat. 3. Reſpondemus duplici modo. Primo enim dicimus, quòd immo ſaltem poſt mortem dicti Domini Marini dicendum de iure erit, quòd dictum legatum fuerit factum contemplatione filiarum Marini, & ſic dictæ Catherinæ, per argum. in l. fin. in fine. C. de vſufruct. Sciendum ergo, quòd hæc præciſa verba habentur, videlicet. [Ex libris Sabinianis quæſtio nobis relata eſt, per quam dubitabatur, ſi vſusfructus per ſeruũ acquiſitus, vel per filiumfamiliàs, capitis diminutione filij magna, vel media, vel morte, vel emancipatione, vel ſerui quacunque alienatione, vel morte, vel manumiſſione poſſit adhuc remanere. Et ideo ſancimus in huiuſmodi caſibus, neque ſi ſeruus, vel filiusfamiliàs in prefatos caſus inciderit interrumpi patri, vel domino vsũfructũ, qui per eos acquiſitus eſt; ſed manere in tantum. Neque ſi pater magnã capitis diminutionem, vel mediam paſſus fuerit, vel morte ab hac luce exemptus fuerit, vſumfructum perire, ſed apud filium remanere, etiam ſi hæres a patre nõ relinquatur: Vſumfructum enim per eum acquiſitũ apud eum remanere etiam poſt patris calamitatem oportet, cum plerumque veriſimile ſit teſtatorem contemplatione magis filij, quàm patris vſumfructum ei reliquiſſe.] hæc ibi. Ex quibus videtur elici apertiſſimè veritas noſtræ deciſionis, arguendo ex identitate rationis tali pacto: ſicut ſi
17 vſusfructus † relictus filio, etſi in vita patris videatur fingi, & fuiſſe relictum contemplatione patris, & non filij: poſt autem mortem patris fingatur, ſeu præſumatur a lege fuiſſe relictum contemplatione filij, & non patris, ita vt omnino debeatur ipſi filio, etiam ſi non fuiſſet hæres: eodẽmet modo erit dicendum in caſu noſtro, quòd licet potuerit dici aliquo pacto relictum dictum legatum Marini contemplatione, tamen poſt ipſius mortem dicendũ erit fuiſſe relictum contemplatione filiarum eius, & ſic dictæ Catherinę: idipſum probatur authoritate infraſcriptorum Doctorũ: Bar. enim in l. filiofamilias mortis cauſa. ff. de donat. cauſa mor. col. 2. in verſ. quid dicemus. Hanc peropti
18 mam tradit regulam, † dicens. Aliquãdo in inſtitutione legati, vel donatione fit mentio patris, & patriæ poteſtatis, & diſpoſitio confertur in tempus exiſtentię patriæ poteſtatis, & tunc in dubio contemplatione patris, vt in l. filio. ff. de condict. & demon. Quandoque fit mentio patris, & patrię poteſtatis, & diſpoſitio confertur in tempore exiſtentiæ ſui iuris, & tunc contemplatione filij, vt in l. mulier. in princ. ff. ad Treb. & in l. 3. C. de inſtitu. & ſubſtitu. quando

do sit filij, & patris tantum, & tũc quandoque id, quod relinquitur filio, non potest quæri filio, sed patri tãtum, & tunc contemplatione patris videtur relictum, & hoc probatur ex ratione l. cũ aliquis, C. de iure delib. si verò potest q̃ri ipsi filio, tunc in dubio contẽplatione filij, & persona patris demonstrationis causa videtur adiecta. vt in l. fin. in fine. C. de vsufructu. & in l. his verbis. in fi. ff. de hę redi. institu. & ista sunt vera in proprietate. (Adde tu. & sic in casu nostro in quo dicitur relictos fore tringentos aureos, & nõ eorum vsumfructum,) sequitur Bartolus. Quid in vsufructu, si pater superuiuat filio, dicetur relictus vsusfructus filio contemplatione patris, si filius dicetur contemplatione filij. vt in l. fin. in fin. C. de vsufructu. Hæc docuit Bart. vbi supra, qui de eadẽ materia loquens in d. l. fi. post repetitionem supradictę distinctionis, ac decisionis, his præcisis verbis vsus fuit, videlicet. Debes enim scire, q̃ quando filio relinquitur vsusfructus

19 † ex causa aduentitia, licet ipse sit fructuarius, tamen commoditas fructuum pertinet ad patrem. vt not. in Authen. Idem est. C. de bo. quæ liber. si igitur filius decedit viuo patre, hic euentus declarat, quòd filio nihil potest quęri, & ideo præsumitur isto casu contemplatione patris relictum, & patri dicetur vsusfructus quæsitus. vt in principio legis, sed si pater decedat primò, hic euentus declarat, quòd filio potest quæri: quia est sui iuris effectus, & ideo videtur contemplatione filij relictum. hæc Bart. vbi supra, qui idipsum. breuius repetijt in l. cum aliquis. C. de iure deliber. Idem docuit Bal. in d. l. cum aliquis breuiter secundum supradictam distinctionẽ, quod adhuc apertius ipsemet Bal. docuit in d. l. fin col. 2. in vers. sed quæ est ratio, quare mortuo patre superstite filio, redijt ad filium ipse vsusfructus legatus. Respõdit dicens, ratio est, quia penes filium reperitur vsusfruct⁹ formalis etiam viuo patre, & est vnus, & idem vsusfructus numero in filio, & patre: tamen viuo patre iste vsusfructus residet in filio habitu, mortuo autem patre residet habitu, & actu, nec est (inquit) nouum, quòd idem ius reperiatur insolidum in patre, & in filio: aliter tamẽ in vno, quàm in alio, & hoc reperitur in dote,

20 cuius actio † cõmunis est patri, & filiæ, & ex vno consolidatur in altero. vt in l. in rem præsenti. §. videamus, ff. eo. sed quæ est ratio, quòd non ex toto vsusfructus separetur a filio, & vadit ad patrẽ. Ratio est (inquit) testatoris contemplatio, qui voluit filium esse vsufructuarium, & subdidit ibi

21 Bal. quòd † hoc dixerit ipsa lex, qui Bald. concludendo afferenda in decisione præsentis quæstionis, his præcisis verbis vsus fuit, videlicet. Conclude ergo distinguendo, quòd aut est certum, q̃ filij aut serui cõtemplatione fuit relictus vsusfructus, & tunc eorũ morte finitur, aut est certum, q̃ contemplatione patris, aut Domini, tantum fuerit relictus: tunc

eorum morte finitur. Aut eſt dubium, & tunc in dubio capietur quædam media via, vt morientе filio, vel ſeruo non pereat. Item nec moriente patre, ſed morien-
22 te domino ſic, quia in ſeruo † nõ poteſt fundari vſusfructus: & addidit idem Bal. ibidem colum. 3. verſic. reſpon. his præciſis verbis vtens, videlicet. Quandoq; perſona patris & Domini inſeritur per modum demonſtrationis: quandoque per modum contemplationis: Quandoque dubitatur primò caſu præſumptio adaptatur ad ſeruum, & ad filiũ. Secundo caſu ad patrem & Dominum. Tertiò ad vtrumque, ſcilicet ad filium & ſeruum per priùs, & ad dominum & patrem per poſteriùs, vt hìc. vel dic. Aut in diſpoſitione fit mentio poteſtatis, aut non. Primò caſu præſumitur contemplatione eius, qui habet in poteſtate. Secundò caſu. Aut affectio naturalis, aut merita præcedentia concernunt perſonam filij, vel ſerui: & tunc videtur eorum contemplatione relictum. Si verò concernunt perſonam patris aut domini, vt in l. ſed ſi plures. §. in arrogato, ff. de vulg. ſubſtitu. ſi autem hìc non apparet, refert. Aut diſponens ſciebat de patria & dominica poteſtate, & tunc habet locum lex noſtra. Aut ignorabat, & tunc preſumitur, quòd contẽplatione perſonæ, cui principaliter titulum adſcribit: vt in l. ſi ſeruus communis ita. ff. de ſtipul. ſeruorum. ſubdidit quoquo idem Bal. ibidem. in verſic. ſolue alijs ommiſſis. & hæc præciſa verba, videlicet. Quandoq; filio legatur nuda proprietas, & tunc patri nihil acquiritur (vt in caſu noſtro) cùm pecunia ex ſe non habeat fructum, quandoque plena proprietas, & tunc filio acquiritur proprietas, patri autem vſusfructus formalis ex diſpoſitione legati, vt in l. cùm oportet. & in l. fina. C. de bo. quæ liber. Quandoque relinquatur filio merus vſusfructus formalis, & tunc in iſto vſufructu ſeruatur hæc lex. Nam in eodem vſufructu numero, concurrunt pater & filius, ſcilicet filius quo ad titulum, & pater quo ad effectum, qui durat in patre, eo viuente in integro ſtatu: poſtea reuertitur ad ſuã originem, ideſt ad filium: nec conſolidatur proprietati, quia filius, quĩ eſt in medio, & habet titulũ vſufructuarij impedit conſolidari: & in hoc conſiſtit ſubtilitas huius legis. hæc Bald. vbi ſupra. qui ibidem in fine retulit breuiter ſententiam ſupradictam Bart. Idem docuit & Paul. de Caſtr. breuiſſimo ſermonis periodo in dicta l. fi. C. de vſufru. dicens, quòd quan-
23 do teſtator † cognouit patrem & non filium, ſi legat filio, dicetur contemplatione patris, & non filij legaſſe: ſed ſi cognouiſſet filium & non patrem, dicetur contemplatione filij & non patris. Quando verò eſſet dubium cuius contemplatione teſtator legauerit filio: tũc locum habebit quòd dicitur in dicta l. fi. ſcilicet, quòd dicetur fuiſſe legatum contemplatione ſuperſtitis, altero, ſcilicet patre, vel filio præmortuo. Ia-

ſon

ſon idem docuit ſe ſubſcribens, in dicta l. cùm aliquis, ſententiæ Bar. ſupra recenſitæ. His ergo ſentẽtijs Doctorum præmiſſis quàm
24 faciliter reſpondebimus † ad dictum text. in l. filio familiàs. §. interdum. ff. de legat. tertio, dicendo primò, quòd non ſolùm ex ipſo textu aliquid contra noſtram Catheriuam poterit legitime elici: verùm potius, quòd ipſe ſummoperè illi faueat, ſi non lippis oculis perlegatur, & iuſta ingenij ſtatera ponderetur (vt decet Iudices, ac Legis peritos) & inſimul mens Legiſlatoris: cùm ſimus in diuerſo caſu: & à diuerſis fieri illationem à iure vtroque, vulgaribus iuribus, ſit prohibitum. Nam quis non animaduertat caſuum propoſitorum diuerſitatem? Cùm primò nos loquamur de legato facto filio in fauorẽ ſeu contemplationem neptarum teſtatoris (quę aliàs de iure filię eius appellari poterunt) & dictus text. loquatur de legato facto extraneo, & non filio teſtatoris contemplatione eius, quem amabat. Secundò nos loquimur de legato facto dicto Marino in fauorem neptarum, de quarum intereſſe agebatur, ſeu commodo principaliter (cùm in beneficium earum erat legatum ſoluendum) vel ſaltẽ earum contemplatione, quarum minus principaliter intereſſe, non eſt, qui ſine rubore negare audeat: etſi non negabimus, quòd dictum legatum per accidens & ipſi Marino profit: Quod & elicitur ex verbis ipſius legati ſupra recenſiti ad verbum: ſi enim voluiſſet teſtator ſolùm contemplatione Marini legatum facere, & non ſimiliter neptarum: vtiq; non concluſiſſet, quòd [ſi nulla ex filiabus ipſius Marini natis, vel naſcituris peruenirent ad ætatẽ quatuordecim annorum, tunc hæredes ipſius teſtatoris tenerentur ſolùm tradere dicto Marino ſupra ratam partem ſuam hæreditariæ portionis centum quinquaginta ducatos: ſed ſi ambæ filiæ peruenirent ad dictam ætatem, ſexcẽtos, ſi vna tantũ ex natis, aut naſcituris tringentos ducatos.] in dicto verò §. interdum. legatarius nullum intereſſe, aut commodũ ſentiebat ex ſolutione, vel non ſolutione dicti legati, vt peroptimè ipſum interpretatus fuit Bar. ibidem reprehendens Iac. de Arenis; qui docebat, quòd in dubio teſtator videtur velle prouidere ei, cuius plus intereſt, innuens, quòd ſolùm actio competat ei, cuius principaliter interſit ſolutio legati: Quapropter ipſe Bar. ibidem ſoluendo huiuſmodi oppoſitum, his præciſis verbis vſus fuit, videlicet. Hic, publicani non intererat: quia erat nudus executor; ideo ſibi non videtur velle proſpicere: ſecus ſi ſua intereſſet aliquo modo: quia tunc haberet actionem; vt in lege contraria, ſcilicet in l. Titio. §. Titio genero. ff. de condict. & demon. quapropter ſimpliciter & generaliter loquens ſubdidit ipſe Bar. per d. l. fideicommiſſa. & ſimiles, quòd in ſtatutis, & legibus his, detur actio, in quorum fauorem ſunt facta. & non dixit principaliter

liter facta ſunt. Idipſum implicite docuit Bal. in l. ſi cui legatur. §. ſi Titio. in verſic. ex quo nota. ff. de legat. primo, his præciſis verbis vtens, videlicet ex quo nota, quòd non eſt bona exceptio iſta: Non potes agere ex teſtamento: quia non es nominatus in eo, ſed debet dici, non potes agere, quia non es nominatus in teſtamento, nec intereſt tua, ad hoc, vt exceptio tua inexpugnabiliter concludat. Paul. autem de Caſtro in eodem §. ſi Titio. nu. 5. in verſ. vnde diſtingue: intelligens procedere dictum §. interdum. in eo, cuius non intereſt: cùm text. in l. ſeruo legato. §. ſi teſtator. ff. de legat. primo, dederit regulam generalem dicens, quòd illo detur actio ex teſtamento, cuius inte-
25 reſt executio legati † licèt ad ipſos non fuerint directa verba legati, prout etiam in dicto §. ſi Titio. docuerat Bal. quod & repetijt ipſe Paul. in l. ſequenti, videlicet in l. ſi fideiuſſor. in principio, dicens fore notãdum, quòd quot ſunt perſonæ, quarum intereſt, tot admittuntur ad agendum. Quapropter ex his comprobatur optimam fuiſſe ſententiam Iaſonis in dicto §. ſi Titio. col. 2. num. 9. not. ſexto, his præciſis verbis vtentis,
26 videlicet. Legatum † in dubio videtur factum non ſolùm contemplatione eius, cuius principaliter intereſt, ſed etiam contemplatione eius, cuius minus intereſt: Nam hic conceditur actio non ſolùm hæredi, cuius intereſt (quia ſi ſolueret, non haberet repetitionem ſoluti) ſed etiam conceditur actio fideiuſſori, cuius minus intereſt: quia ſi ſolueret, poſſet repetere actione mandati. & concludit Iaſon, dicens. Tu autem pondera textum, qui dicit, non ſolùm hæredi, ſed etiam fideiuſ-
27 ſori competit: dictio † etiam debet implicare caſum minus dubitabilem, ſecundum Rapha. Ludo. Rom. & Moder. in l. qui ſe patris. C. vnde liberi. Dominꝰ Alex. in conſil. 23. vol. 5. incip. viſo proceſſu cauſæ vertentis inter magnificũ. in col. 3. ex his omnibus doctrinis claruit verus intellectus dicti §. interdum. & l. cum aliquibus. C. de iure deliber. quæ coincidit cum d. §. quapropter. cùm meritò ſaltem poſſimus aſſeuerare dictum legatum fuiſſe factum non ſolùm contemplatione Marini, verùm etiam filiarum ipſius: indè ſequitur fore de iure dicendum, actionem habere dictum legatum petendi, non ſolùm hæredem Marini, verùm etiam dictam Catherinam, in cuius commodum cederet eius ſolutio: ſtante veriſſima ſupradicta regula, q̃ quorum intereſt legatum ijs competit eius petitio ac actio, iuxta & infraſcripta alia apertiſſima iura in dicta l. fideicommiſſa. §. item ſi quis certam. in verſ. plerumque venit. ff. de legat. tertio, cui conſonant præclara verba l. ſeruo legato. §. ſi teſtator. ff. de legat. primo, vbi hæc ad verbum habentur, videlicet. [ſi teſtator quoſdam ex hęredibus iuſſerit ęs alienum ſoluere: non creditores eius habebũt aduerſus eos actionem, ſed cohęredes, quorum intereſt

hoc

hoc fieri: Nec solũ hoc casu alius habet actionem, quàm cui testator dari iussit, sed alio quoq; veluti, si filiæ nomine genero, aut sponsæ dotem dare iusserit: non enim aut gener, aut sponsus, sed filia habet actionem, cuius maximè interest indotatam non esse, hęc ibi. Ex quibus quoque elicitur veritas nostræ sententiæ, ac insimul responsionis ad obiecta, cùm summopere interfit dictę Catherinæ solutio dicti legati tacitè facti sibi à testatore suo auo, nè remaneret indotata de bonis dicti Marini sui patris, vt hodie reperitur.

Ad secundam obiectionem nobis factam ex text. in l. vxorem. §. sorori. ff. de legat. 3. facillima erit responsio, dicendo, quòd ibi appellatione mancipiorũ, ideo non contineantur postea nati filij ex ipsis: quia vt ibi apertissimè dicit textus, & glo. in legato mãcipiorum illorum, dicta vxor fuerat solum granata, quòd in sua morte restituisset ipsa mancipia, nulla facta mentione de fętibus nascituris, postquam sibi illa fuerant legata, cùm tempore, quo fuerant illa sibi legata, erãt ipsa mancipia sine filijs, & nati fuerunt filij eorum postquam ipsa vxor ea possederat ante suam mortem. Vnde meritò ibi appellatione mancipiorum non veniunt filij eorum postea nati. In casu verò nostro expressissima facta fuit mentio de filiabus Marini nascituris, & sic cùm in diuersis casibus, & a diuersis illatio fieri non possit. Indè patentissimè sequitur dictum text. in l. vxorem, non obstare ritati prælentis nostrę decisionis.

Ad tertiam obiectionem, & ad text. in l. socium, qui in eo. §. fi. ff. pro socio. in quo ipsa videtur fundari. Respõdemus dupliciter. Primò dictum textum non solum nostræ decisioni non aduersari, at potius summopere opitulari, cũ (prout peroptimè docuit ibi Bar. & Bal.) Aliquid fieri propter so-
28 cietatem † intelligi poterit dupliciter. Vno modo hoc est contemplatione societatis, & tunc damna, & lucra veniunt communicanda. vt in l. cum duob. §. quidam. ff. eo. alio modo potest intelligi propter societatem, hoc est, quòd societas fuit occasio remota, verbi gratia, propter societatẽ habuit necesse accedere ad curiã Principis, & dum ipse corã Principe tractaret negotia, placuit Principi ex quo ei donauit castrum. Certè hoc non fecit Princeps contemplatione societatis, sed personæ illius tantum: licèt nunquam habuisset castrum, nec accesisse, nisi propter societatẽ, & ideo hoc non veniet communicandum, vt in dicta l. in fine. & eodem modo dicendum erit de communicando in damnis: vt puta, dum essem absens propter societatem, consanguineus meus fecit testamentum, & instituit extraneum, quod non feciſſet, si ego fuissem præsens. hæc illi. inter alia notatu dignissima. His ergo præmittis pro intelligentia dictæ l. socium qui. Dicimus quod dictũ legatum dicto Marino non fecisset testator, nisi ille dictas filias habe-

haberet, & pro certo credidiſſet ipſum fore fidelem diſpẽſatorem dicti legati in commodum dictarum neptarum, vt expreſsè docuit, dum dixit, quòd ſi ambæ filiæ non peruenisſent ad ætatem quatuordecim annorum ipſi Marino non debeantur, vltra ſuam portionem, niſi ſolùm centũ qbin quaginta ducatos, ſed ſi illæ peruenisſent ad illam ætatem, tunc dati ſint ſexcentum, ſed ſi vna tantum, tringenti ducati. ex quibus patuit, quòd cauſa proxima dicti legati ſexcẽtum ducatorum fuit, vt conſuleret ipſis filiabus d. Marini. Indè ſequitur, quòd lucrum dicti legati obuenit ipſi Marino non ſimpliciter (vt Marinus erat, ſed vt pater earum, de cuius amore & fidelitate non dubitauerat teſtator, ex quibus patuit ipſum tex. non ſolùm non aduerſari noſtrę deciſioni, ſed ſummopere fauere.

Ad id, quod quarto loco nobis obijciebatur, quòd iuxta doctrinam Bar. in l. ſi cui, § fin. ff. de legat. 1. & in l. 3. §. fin. ff. de liber. legat. quòd legatum ſemper intelligatur factum contemplatione eius, cuius magis intereſt. & ad conſequentiam eius. Reſpondemus primò, nunquam Bartolum
29 hoc in citatis locis dixiſſe, † ſi non lippis oculis ibi eius doctrinam perlegerit. Veruntamen ipſe Bart. in l. fideicõmiſſa, §. interdum. ff. de legat. 1. reprehendit Iacob. de Arenis dicentem, quòd in dubio teſtator videatur velle prouidere ei, cuius plus intereſt, vti latius retulimus in reſponſione ad primam obiectionẽ, ſed dato, & non conceſſo, quòd Bartolus hoc ipſum docuerit, non enim ſequetur quod prætenditur, ſcilicet quòd ideo contemplatione Marini fuerat legatum ipſum factum, quoniam Marini magis intererat legati ſolutio, cum ipſe, vt pater tenebatur eas dotare. vt in l. qui liberos. ff. de ritu nupt. vbi conceditur actio filiabus contra patrem ad ſibi dotes aſſignandas: quibus ſic ſtantibus concludebat obijciens, quòd indè eliciatur, quòd in diſpoſitione dicti teſtatoris legantis non poterit cõtemplari, niſi perſona grauata, ſcilicet Marinus pater earum. Negãdo ergo huiuſmodi illationem (nulli vero fundamento roboratam) quaſi neceſſariã factam: dicimus, quòd cum multæ ſint cauſæ, quibus patres excuſari poſſẽt, non tantum ab obligatione naturali, ac ciuili, quibus aſtringũtur ad dotandas filias, verum etiam & ipſa paupertas, ac impoſſibilitas eos excuſabit à tradendis alimentis eiſdem, cùm neceſſitas legem non habeat, & ad impoſſibilia nemo teneatur. Quis enim omnes huiuſmodi caſus patribus cõtingentes poſſet enumerare. Hos ergo caſus prẽuidens teſtator prudens conſulendo dictis neptis, & honori earum, & filij repentinæ forſan calamitati, ac inopiæ: voluit tali legato facto filiabus certum ſtatum earum reddere in omni euentu, ꝙ ipſis eſſet ſatis cõſultum in adminiſtrandis ſibi ſaltẽ alimentis, ex quibus iam patuit veritas noſtræ reſponſionis.

Ad

Ad quintam obiectionem respondendo dicimus, quòd ex dicto tex. in l. si cum dote. §. si pater. ff. sol. matrim. nihil contra nostrã verissimam decisionem potest elici. stante alia singulari constitutione in l. 2. §. quòd si in patris. ff. eodem, vbi concluditur communem esse actionem patris & filiæ de dote etiã à patre profectitia,
20† ita, quòd patri non liceat sine filia, vel in eius præiudicium petere, vel legare eam. Quantò ergo minùs habebit actionem sine consensu dictarum filiarum de dictis dotibus, seu legatis pecunijs, pro earum dotatione profectitijs non ab ipso Marino, sed à dicto testatore earum auo sine aliquo interesse ipsius Marini: cùm vtique idem legatum potuisset ille facere in commodum extranearum: Nec contra nostram responsionem aliquid rationi consonum: elici posset ex dicto §. si pater. cùm ibi dicatur filiæ illi fore denegandam actionẽ (etiam si egisset de dote ipsa exacta à patre, ipsa absente) cui pater tantundem reliquisset ex suis bonis, vel illam instituisset hæredem vniuersalem: eo quòd tali pacto fuisset sibi satisfactum pro dote recepta à patre, ipsa absente, ex quibus patuit dictum text. nihil contra nos decreuisse.

Ad sextam obiectionem, in qua dicebatur, quòd dictum legatum dici non poterat acquiri filiabus ipsius Marini tanquam profectitium: quoniam tunc esset dicendum, quòd inanis sit huiusmodi filiarum contemplatio: cum momento non sit possibile futurum penes eas, vt in l. sed si plures. §. in arrogato. ff. de vulg. & pupil. & in l. placet. ff. de acquir. hæredit. Ad quod respõdetur, q̃ si diceremus dictum legatum esse profectitium à d. Marino, vtique obiectio esset rationi consentanea: At quoniam nos semper diximus, & probauimus dictum legatum fuisse profectitium ab auo earum, & nõ à Marino: Indè sequitur inanem non esse (vt asserebatur) huiusmodi contemplationem filiarum. Fatemur tamen nos ignorare ad quid illa iura fuisse recẽsita: cùm ex ipsis elici non possit aliquo pacto quod prętendebatur. Nam tex. in dicta l. placuit non aduersatur veritati prętentis nostrę consultationis. Cùm verum non sit, quòd dictum legatum sit acquisitum dicto Marino, licet benè dicatur fuisse acquisitum filiabus eius, existentibus in dicti Marini potestate, cum non sit sermo de vsufructu: sed de proprietate legata illius pecuniæ, eo quòd huiusmodi legatum quo ad hoc sapiat naturam fideicommissi, stante dispositione supra enarrata dicti testatoris, præcipientis antè hæreditarias portiones, diuisionesque faciẽdas inter eius filios, scilicet inter ipsum Marinum, & tres alios filios testatoris, accipiendos sexcentum ducatos soluendos dicto Marino si dictę duę eius filiæ peruenerint ad ætatem quatuordecim annorum: plurimùm ipse testator confidens de amore paterno dicti Marini erga dictas duas suas filias; tacitè innuens,

nuens, quòd ipſorum ducatorum diſpoſitio non ſit ſimpliciter aliquo pacto apud ipſius Marini voluntatem, ſed ſolum in commodum ipſarum neptarum, vt ſic fuerit ſemper benè conſultum vnicuique illarum, & conceſſus recurſus ad aſſequendos ipſos tringentos ducatos ſibi legatos à ſuo Auo. & ſic in omni aduerſo euentu fas eſſet eis indè ſumere ſaltem quotidiana alimenta. Quapropter patuit ipſarum neptarum vnicuique meritò competere actionem contra hæredes hæredum dicti teſtatoris ad ſibi ſoluendos dictos tringentos ducatos, & ſic dictæ Dominæ Catharinæ huiuſmodi actio de iure cõpetit, non obſtantibus in contrarium obiectis. etſi non negemus eandem actionem competere hęredi Marini, cuius etiam intereſt, vt ſit facta ſolutio dicti legati per iura ſuperius citata.

Ad ſeptimam, & vltimam obiectionem factam, & eius probationem reſpondentes firmiſſimè aſſeueramus, quòd huiuſmodi legatum cùm de iure non ſit nuncupandum conditionale, iccircò in contrarium allata de iure in caſu noſtro non poſſunt habere locum, & quòd huiuſmodi legatum (de quo eſt ſermo) de iure dici non poſſit conditionale, ſed factum in diem, & per conſequens, quòd non ſit effectum caducum per mortem Marini legatarij nominati in teſtamento, vt fuit obiectum, probatur auctoritate & ſingulari doctrina infraſcriptorum Doctorũ: Bar. enim in l. ſi cui legetur. §. hoc autem legatum. ff. de legat. primo. de noſtra quæſtione

31 hęc præciſa verba † protulit, videlicet. Quandoque tempus poſt legatum perfectum adijcitur præſtationi: & tunc aut adijcitur tẽpus certum, aut incertum. ſi verò tempus certæ ætatis adijcitur ſubſtantiæ legati: & dubitatur an teſtator voluerit facere diem, vel conditionem: & dic. Aut adijcitur tempus certę ętatis honorati, vel grauati, vel tertij. Si primo, facit conditionem, vt hic. Secundò caſu. Aut apponitur dies per eum, & facit diem: vt in l. libertis. §. ab hæredibus. ff. de alim. & ciba. legat. aut per ſi, vel per poſt, & facit conditionem: etſi fallat fauore libertatis, vt in l. ſi ſeruus liber. ff. de ſtatu liber. & in l. fideicommiſſaria. §. etiam. ff. de fideicommiſſ. liber. Tertio caſu. Facit conditionem, niſi libertatis fauore, vt in l. ſi ita. ff. de manu. teſt. Fallit, ſi apparet expreſsè, vel tacitè aliquibus coniecturis teſtatorem voluiſſe facere diem (vt apparet in caſu noſtro, per coniecturas ſupra recenſitas, & probatas dum afferremus rationes nõnullas fundamentales præſentis noſtræ deciſionis) vt in l. Seius Satur. ff. ad Trebell. & quidẽ huiuſmodi ſingularis tex. hoc ipſum apertiſſimè docuit. Vbi & glo. in verſ. diem. concludit, quòd refert, quòd leget purè, & petitio differatur in tempus certum. & ſic habetur pro pura: vt hic cum concord. ſecus eſt, vbi dies eſt incertus, quia tũc eſt pro conditione. Hæc glo. illa peroptima. cùm in dicta l. deciſum

sum fuerit, quòd quando tempus certę ætatis, scilicet 16. annorum, vt ibi. ex pręsumpta voluntate defuncti propter charitatem personę facit diem, non conditionem: & sic transmittitur legatum ad hęredes legatarij: & fideicommissarij, antè restitutionẽ postquam dies cessit mortuo, fideicommissum ad hęredes transit. Idem rursus docuit Bar. in l. libertis. ff. de alim. & cibar. leg. num. 4. dicens, quòd verba legati continentia fauorem legatarij sunt amplianda, & transmittunt ad hęredem. Cùm ergo verba legati in casu nostro sint talis qualitatis: sequitur indè veritas nostræ sententiæ, vt in casu proposito in dicta l. vbi verba obscura ampliantur in fauorem hæredum, cùm possint operari argumentum in fauorem legatarij. idipsum repetijt Bar. in d. l. Seius Satur. dicens hoc contingere propter charitatem personę, cui debebat fieri restitutio, quia filio. Qui Bar. postea in l. si cui legetur. ff. de leg. primo. in principio postquam docuisset an huiusmodi legatum soluendum sit in anno vltimo certo, vel completo, vtitur peroptima distinctione: & tandem in §. hoc autẽ legatum. eiusdem l. si cui, col. 2. in fine. docuit quæ supra retulimus ad verbum. Idipsum adhùc apertiùs (ni fallimur) docuit Bald. † in dicta l. si cui legetur. col. 3. in principio, his præcisis verbis vtens, videlicet. Aut dies incertus commẽsuretur tempori, vt dies certæ ætatis, aut non. Primò casu, aut apponitur ad expirationem iuris, vel beneficij: & tunc facit diem & non cõditionem, vt in l. ambiguitatem. C. de vsufru. aut apponitur ad inchoationem iuris, aut beneficij: & refert, Aut certum est, quòd testator voluit facere cõditionem: & tunc est conditio, vt in l. dies incertus. ff. de condict. & demon. & in l. in cõditionibus. ff. eodem. Aut est certum, quòd voluit facere diem, & tunc est dies, & non conditio, vt in l. ex his verbis. C. quãdo di. leg. ce. aut est dubium. & tunc, aut dies certæ ætatis apponitur substantię legati, aut pręstationi. Primo casu, facit conditionem, vt hìc, etiam in filio. Secundò casu, non facit conditionem, vt in dicta l. ex his verbis, (prout contingit in casu nostro, vt ex verbis legati apertissimè elicitur) hoc autem (inquit Bal. ibidem) sic cognoscitur: quia si apponitur in eadem oratione, tunc apponitur substantiæ legati: si autem in alia oratione post legatum perfectum, tunc apponitur pręstationi, secũdum Bar. & Per. vt in l. quidam. ff. de legat. primo. Idipsum in casu nostro repetijt Bal. in dicta l. ex his verbis. col. 1. versic. aduerte his præcisis verbis vtens, videlicet. Aduerte, tempus, quod apponitur. Aut est certum tempus omni certitudine, & facit simplicem diem. Aut est certum in se, sed non est certum in proprio subiecto. verbi gratia tempus vigintiquinq; annorum, certum est in suo cursu, tamen illud tempus qualificatum ætate non est certum respectu ætatis, quia ętas perire potest, sed tem-

32

pus

pùs in genere perire non poteſt. & tunc diſtinguitur. Aut concernit voluntatem diſponendi, aut præceptum ſoluendi: primo caſu facit conditionem, vt in l. ſi cui legetur. ff. de leg. primo. fallit quã do relinquitur coniunctæ perſonæ (vt in caſu noſtro) apertiſſimè patet, cum dixerit teſtator, quòd Marino aſſignarentur legatę pecunię in caſu, in quem duæ filiæ Marini legitimæ & naturales, peruenerint ad ætatem quatuordecim annorum, & ſic tempus 14. annorum fuit appoſitus præſtationi legati. & ſic dicetur legatum in diem: & alia ratione, ſcilicet quia fuit factum coniunctæ perſonæ, ſcilicet neptis. & hoc etiam verificaretur, ſi opus eſſet nobis dicere legatum factum Marino, cùm & ipſe fuerit perſona coniuncta: ſi ergo in diem, indè ſequitur, quòd tranſmittetur ad eius hæredes, vt ſtatim infra: nam tunc inquit Bald. in dubio facit diem. & hoc dicit illa notabilis lex in l. Seius Satur. ff ad Trebell. Secundo caſu, refert, aut ponitur per dictionem, ſi, vel æquiualentem: vt per dictionẽ, Niſi, & tunc facit conditionem, vt in l. quibus diebus. §. quidam Titio. ff. de cõdict. & demonſtra. aut apponitur per dictionem, cum, & tunc facit dilationem, vt hìc, quia natura illius dictionis eſt principaliter facere tempus. Aut eſt tempus incertum omnino, & tunc ſemper facit conditionem. Hæc omnia memoriæ commendanda Bal. ibi docuit. Idem docuit Paul. de Caſtro ſequens glo. in dicta l. Seius Satur. in fine. his præciſis verbis vtens, videlicet. Nota quia in hoc glo. benè dicit, & ſemper allegatur, quòd quando præcedit diſpoſitio pura, & ad executionem

33 † eius apponitur tempus (vt in caſu noſtro) Aut illud eſt omnino incertum, vt tempus mortis, vt lego fundum, quod volo tibi tradi cùm Titius morietur, & tunc redditur legatum conditionale: ſicut ſi ad ſubſtantiam eſſet appoſitum. Aut non erat omnino incertum, vt tempus certæ ætatis, quia ſi fideicommiſſarius viueret, certus eſſet vſque ad quãtum tempus deberet fieri ſolutio: & tunc non redditur ſubſtantia conditionalis, ideo tranſmittitur, vt in dicta l. ex his verbis. Vbi ipſemet Paul. dixit, quòd quando in præſtatione legati adijcitur tempus certę ætatis grauati, vel alterius: puta ſi dicatur. quæ volo præſtari cùm erit talis ętatis: quia iſtud tempus non eſt omnino incertum: ſcitur enim quantum reſtat, vel reſtaret ad illam ętatem, ſi mortuus non foret: & hoc caſu non redditur legatum conditionale, vt in hac l. notabili. & concludit, quòd quando certum tempus ætatis fuit appoſitum ad præſtationem (vt in caſu noſtro) tunc habet locum iſta lex notabilis, vt legatum non ſit conditionale, & decedens tranſmittat: licèt ſi fuiſſet appoſitum aliud tẽpus omnino incertum, ſecus eſſet. Hoc ipſum docuit Glo. in dicta l. Seius Saturninus, in verſic. diem. quam omnes Doctores ſingularem appellant. Idem docuit

Iaſon

Iason in d.l.& cui legetur. §.hoc autem,nu.2.cõcludens, q̃ dictus textus cantet,quòd aut tẽpus apponitur substantiæ legati, puta lego tibi cẽtum,cum eris annorum quattuordecim,& tunc facit legatum conditionale, etsi legatarius moriatur antequã perueniat ad annos quattuordecim,non transmittit ad hæredes. Aut verò tempus apponitur solutioni(vt in casu nostro) seu præstationi legati, & tunc illud tempus,quod solum apponit in solutione nõ facit conditionem, sed inducit solum dilationem temporis ad soluendum: vnde si interim moriatur legatarius transmittit ad hæredes. hæc Iason.

Ex quibus omnibus hic allatis patuit veritas nostræ decisionis, & veræ responsionis ad obiecta.

Et hæc est mea sñia decisiua.

Ego D. Alphonsus Villagut à Neapoli Abbas Congregationis Cassinensis. V.I.P.

SVMMARIVM.

1 *Odia sunt restringẽda,et fauores ampliandi.*
2 *Exceptio firmat regulam in contrarium in casibus non exceptuatis.*
3 *Suspenso Episcopo, sicut Capitulum non poterit conferre beneficia, sic nec commendare,et quare.*
4 *Expositio c.1.de suppl. neglig.præl. in sexto.*
5 *Episcopus et generalis Vicarius faciunt idem tribunal.*
6 *Suspenso Episcopo,licet implicitè dicatur suspensa iurisdictio Vicarij dependentis solum ab ipso Episcopo: tamen huiusmodi iurisdictio nõ deuoluetur ad Capitulum, nec ad Archiepiscopũ,sed solum ad Papã.*
7 *Episcopus si per aliã causam,quàm propter eius negligentiam in prouidendo de beneficijs vacantibus inciderit in suspensionem a collatione beneficiorum, tunc eius iurisdictio non ad Capitulum, vel Archiepiscopum,sed ad Papam deuoluetur. & quare.*
8 *Episcopus scienter conferens beneficium Ecclesiasticum indigno priuatur potestate eligendi,vel conferendi,& huius potestas deuoluitur ad Papam,& non ad Capitulum, vel Archiepiscopum,& quare.*
9 *Excommunicato vel suspenso Episcopo eius iurisdictio non deuoluitur ad Capitulum,sed recurrendum est ad Papam,vt ipse prouideat Ecclesiæ illius, cum ad illum solum deuoluatur iurisdictio.*
10 *Episcopalis iurisdictio, etsi vacante Ecclesia deuoluatur ad Capitulum, non autem illa repleta,sed ad Papam, & quare.*
11 *Mors naturalis nunquam comparatur morti ciuili,nisi in casibus a iure expressis.*
12 *Impugnatur veritas primæ conclusionis.*
13 *Iurisdictio conferẽdi beneficia, quando esset communis Episcopo, & Capitulo tunc mortuo, vel suspenso Episcopo illa deuoluetur ad Capitulum,et è contra suspenso Capitulo, ad Episcopum deuoluetur.*
14 *c.Vnici.Ne sede vacante. in sexto, verus intellectus.*
15 *Capitulum quãdo possit beneficia conferre existẽte Episcopo suo suspẽso.*

Digitized by Google

16 *Intellectus verus ſententiæ Hoſt. & Franciſci Pauli redditur.*

17 *Suſpenſo Epiſcopo non ideo dicetur ſuſpenſus Vicarius Diœceſis dicti Epiſcopi, quando dictum Vicariatum ille obtinuiſſet non a dicto Epiſcopo, ſed a Superiore illius.*

18 *Cathedrali Eccleſiæ in omnibus nõ inuenitur æquiparata Eccleſia regularis.*

19 *c. 1. de officio Vicarij in ſexto, verus intellectus traditur.*

20 *Conſtitutio concepta in caſum negligentiæ non includit caſum facti, licet nulliter, quapropter in pœnalibus locum non habebit, & ſic loquens de Cathedralibus, non includet inferiores Eccleſias.*

21 *Æquiparata a iure quoad certũ caſum non habebunt locum in aliis.*

22 *Regula de æquiparatis a iure antiquo quando locum habeat.*

De poteſtate Capituli, ſuſpenſo Epiſcopo.

THEMA.

An Epiſcopo Andrienſi ſuſpenſo per quinquennium ab officio, iuriſdictione, & reſidentia propter delicta, ſedes Epiſcopalis Andr. dicatur vacare, ita vt iuriſdictio plenè in temporalibus, & ſpiritualibus ſit tranſlata ad Capitulum eiuſdem Cathedralis Eccleſiæ, priuato præſenti Vicario delegato, ſeu deſtinato a Sede Apoſtolica eiuſdem Diœceſis, prout contingit regulariter per mortem Epiſcopi.

DECISIO XXXXII.

SANCTISSIMA, ac indiuidua Trinitas, precibus, & meritis Beatiſſimę Deiparę Virginis Marię, Beatiſſimique Patriarchæ Benedicti, ſupplex obſecro, vt illuminare digneris tenebras mentis meæ, vt his ſcriptis obuiã ire poſſim cuidam tumultui, & ſcandalo immi nenti, in tui honorem, Sanctę Matris Eccleſiæ, ac Apoſtolicæ ſedis reuerentiam, & pacem Reuerendi Cleri Diœceſis Andrienſis.

Et vt noſtra deciſio propoſitæ nobis quæſtionis luce meridiana clarius omnibus innoteſcat, ac eius veritas palam fiat, operepretium duximus primò proponere in fauorẽ partis affirmatiuæ nonnulla producta a quodam Doctore peritiſſimo, vt facilius percipi poſſit quid ſit tenendum a peritis vtriuſque iuris Doctoribus.

Quapropter ſciendum, quòd primò videbatur dicendum dictam iuriſdictionem deuolutam de iure, fuiſſe ad ipſum Capitulũ, ſtante dicta ſuſpenſione Epiſcopi Andrienſis, quod nitebatur probare ſubſequentibus medijs ſupradictus Doctor. Dicebat enim, quoniam ſedes Epiſcopalis dica-

tur

tur dupliciter vacare, nempe verè, & interpretatiuè. Verè, scilicet per mortem, depositionẽ, renunciationem, & in alijs casibus (vt ijsdem verbis vtamur, quibus Doctor ille vsus fuit) & secũdò fictè, seu interpretatiuè, puta per captiuitatem, hæresim, suspẽsionem, & excommunicationem, ſm Host. in sua summa in titu. ne sede vacante. ¶ quot modis, & Frãc. Pau. in tract. de offic. & potestate Capituli sede vacante, Prælud. 7. & vlt. nu. 13. in cuius decisionis fauorem citatur ab ipso, & text. in c. si Eps. de suppl. negli. prelat. in sexto, & gl. 2. in c. 1. de maior. & obedientia lib. 6. ex quib. dicto consulẽti videbatur idipsum elicere ex Geminiano in d. c. 1. nu. 2. in vers. in glo. 2. ꝙ Capitulum habeat iurisdictionem ordinariam a iure communi, & per consequens, ꝙ possit creare Vicarium generalẽ: Roborabat ipse cõsulẽs eius sentẽtiam duplici ratione: Prima quarum (secundum eundem) est, si Episcopus prædictus per sententiã a Summo Pontifice latam ipso facto priuetur sua iurisdictione. Indè sequitur, quòd eius Vicarius nullam apud se retinere iurisdictionem cognoscatur. vt in c. 1. de officio Vicarij in sexto, cũ nemo det, quod nõ hẽat. Secunda ratio fuit: qm̃ si dictum Capitulum nõ crearet alium Vicariũ, vtiq; ei imputaretur hmõi negligẽtia, & meritò indè potestas cõstituendi Vicarium deuolueretur ad Metropolitanum, iuxta decisionẽ sacri Concilij Tridentini in sess. 24. de reformatione, c. 16. eo magis, ꝙ non videatur obstare id, quod dr̃ in dicto Cõcilio. Vbi solum mentio fit de mortuo Episcopo, cũ eadem sit rõ in sup. enarratis casib.

His in mediũ adductis nõ obstãtib. firmissimè, humillimè, & veritimè asserimus d. Capitulũ Cathedralis Andrien. Ecclesiæ nõ posse de iure eligere, creare nouũ Vicariũ constituẽdum in regimine dictę Ecclesię sub titulo, seu p̃textu, ꝙ ex sn̄ia Beatissimi Clemẽtis Octaui Reuerẽdissimus Lucas Antonius Resta Episcop⁹ eiusdẽ Dięcesis suspensus dicatur ab officio, iurisdictione, & residẽtia per quinquenniũ a dicta sua Dięcesi.

Primum fundamentũ istius nr̃ę sn̄iæ est regula vulgarib. iurib. approbata, ꝙ odia ‡ sunt restringenda, & fauores ampliandi. vt in regula odia. de regul. iur. in sexto: nec non, ꝙ in pęnis benignior interpretatio sit facienda. vt in regula in pęnis. de regu. iur. in sexto. At cum aliquem priuare sua iurisdictione legitimè adepta, sit pœnale. Indè sequitur, ꝙ cùm expressè in sn̄ia lata contra ipsum Episcopum Andrien. ipse non fuerit priuatus potestate constituendi nouum Vicarium in ipsa Dięcesi, vel confirmandi Vicariũ iam constitutum, nullatenus a Iurisperito poterit affirmari ipsum Episcopum fuisse priuatum tali potestate, cùm per consequens implicitè videatur præsentem Vicarium fuisse confirmatum a Sede Apostolica, donec de alio prouiderit, quoniam aliàs sequeretur (contra iura vulgaria) pœnas fore extendendas. 1

Secundum ſit: cũ caſus ſuſpenſionis incurſæ ab Epiſcopo non connumeretur inter caſus illos a iure communi recenſitos, in quibus a Summis Pontificib. fuit declaratũ ſedem Epiſcopalem vacare, ita vt iuriſdictio in temporalib. & ſpiritualib. ipſo iure deuoluatur ad Capitulum Cathedralis eccleſię: indè ſequitur militare in hac noſtra deciſione regulã illam iuris vulgatiſſimam, ſ. ꝙ exceptio
2 † firmet regulam in contrariũ in caſib. non exceptuatis, & ꝙ caſus ſuſpenſionis incurſæ per dictum epiſcopum ex ſuĩa ſupradicta nõ ſit in iure recenſitus, apertiſſimè colligitur ex verbis textualib. in c. vnico. nè ſede vacante. in ſexto, & in c. ſi epiſcopus. de ſuppl. neglig. prælat. in ſexto, in quib. nonnulli caſus enumerãtur, quib. ibi adductis tres alij caſus reperiuntur, ſ. per renunciationem, tranſlationem, & priuationẽ, & tñ inter ipſos ſuſpenſio nõ recenſetur. Cũ ergo nullibi in iure cautum reperiatur ſedem epiſcopalem vacare per ſuſpenſionem latam ab hoĩe, vel a iure incurſam ab Epiſcopo deuolutam eſſe omnimodam iuriſdictionem ad ipſum Capitulũ dictæ Andriẽſis eccleſiæ in caſſando Vicarium conſtitutum hodie ibi, & in eligẽdo nouum, ac ſi Eccleſia ipſa vacaret verè. Indè ſequitur huiuſmodi facultatem ad dictũ Capitulũ non fuiſſe deuolutã.

Ad hoc accedit, ꝙ (vti diximus) ſimpliciter loquẽdo Vicarius electus, & deputatus ab epiſcopo, q̃ pp̃ ſua delicta poſtea incidit in ſuſpenſionẽ quinquennalem ab officio, iuriſdictione, & reſidentia, nõ ideo ſit priuat⁹ ſua iuriſdictione ſibi delegata, cũ verè ſm̃ iura ideo dici nõ poſſit ſedẽ Cathedralis Eccleſię vacare, q̃a inter caſus a iure enumeratos, ipſe caſus ſuſpẽſionis nõ recẽſetur, eo magis, ꝙ Dñicus Geminianus, quẽ citat & ſequit̃ Philip. Franc. in c. vnico. §. cum verò. Ne ſede vacante in 6. in verſ. vlt. nota, dixit, ꝙ qñ Eps̃ eſt ſuſpẽſus, † Capitulũ ſicut non põt tũc cõferre beneficia, ita nec poterit cõmendare: ſed mortuo Epo licet cõferre nõ poſſit, tñ poterit ea cuſtodiẽda alteri cõmendare: & rõ differẽtię, ſm̃ eum eſt, quia cõmendare eſt iuriſdictionis ſm̃ notata in c. nemo. de elec. in ſexto, ſed Capitulũ ſuccedit ſolum in iuriſdictione ſede vacãtę: vt in c. hiſq;, & c. cũ olim. ext. de maior. & obed. quod ſecus eſt, qñ Eps̃ eſt ſuſpenſus. hæc ille, quæ edocuit apertius Panorm. in c. grae nimis, nu. 6. col. 1. ext. de p̃ben. vbi dixit, ꝙ generaliter dici poterit, ꝙ Prælato ſuſpenſo a toto oĩ. cio pp̃ delictum propriũ diu continuatũ non ſuccedit Capitulum iux. textũ notabil. in c. fi. de ſtatu Monach. Ad quod ẽt facit, ꝙ maxima differentia eſt inter ſuſpenſionẽ, & priuationẽ. Nã etſi cõcederemus, ꝙ ſi Eps̃ fuiſſet priuatus ſua Diœceſi, dici poſſet eccleſiã vacare, ac per conſequens iuriſdictio oĩmoda deuolueretur ad Capitulũ, quia etſi poſſet dici aliquo pacto ſedẽ quaſi vacare, nullo tñ modo de iure poterit dici ipsã vacare. Quapropter nullo pacto concedendum erit, de iure poſſe dici

Eccle-

Eccleſiam in caſu noſtro vacare: cum dicta facultas conceſſa Capitulo, non comprehendat alios caſus non expreſſos in iure, prout etiam docuit Philippus Frãchus ſequens Geminianum in c. ſi Epiſcopus. col. 2. verſ. in glo. in verſ. ſed Capitulum, de ſuppl. neglig. Prælat. in ſexto.

Inſuper animaduertendum putamus a dominis de Capitulo ne incidant in varias pœnas ſumma cum ratione ſibi infligendas a ſede Apoſtolica, quòd Reuerendiſſimus Vicarius, qui ad preſens reperitur in hac Diœceſi fuit delegatus, & deſtinatus ab ipſo Epiſcopo Andrienſi, præuio cõſenſu, & delegatione ſacræ Congregationis illuſtriſſimorum Cardinalium, qua deſtinatione ſtante, maxima iniuria afficeretur ipſa ſacra Cõgregatio ſi ea irrequiſita, ſic ex abrupto ipſe Vicarius amoueretur a ſua delegatione.

Ex his ergo præmiſſis etſi eluceat veriſſima reſponſio ad obiecta ſupra relata, tamen gradatim (Deo dãte) & breuiter ad illa reſpondendo dicimus, quòd textus
4 in d. c. ſi Epiſcopus.† de ſuppl. negli. Prælat. in ſexto, niſi lippis oculis perlegatur, nihil aliud inueniri poterit, niſi q̃ nos paulò ante diximus, ſcilicet quòd vltra casũ mortis Epiſcopi reperiantur alij duo caſus in iure expreſſi, & æquiperati morti naturali ipſius Epiſcopi. Primus quorũ eſt ſi captus fuerit a paganis. Secũdus ſi a ſciſmaticis, in quibus dicitur poſſe Capitulum eligere Vicarium, idipſum dixit tantummodo glo. 2. per dictum Doctorem citatam in c. 1. de maior. & obed. vbi nulla fit mentio de ſuſpenſione. Nec Geminianus citatus contrarium dixit in loco citato, cum in caſu noſtro docuerit expreſsè, quòd ex ſuſpenſione incurſa per Epiſcopũ nullatenus iuriſdictio deuoluatur ad Capitulum. Ad textum autem in l. & quia. ff. de iuriſdict. omn. iud. citatum per Dominum conſulentem, dicimus, q̃ cùm in ipſo textu tantummodo dicatur, quòd morte delegantis iuriſdictionem re integra expiret etiam iuriſdictio ſic delegati. At cùm iuriſdictio delegata fuerit ipſi Vicario ab Epiſcopo, & res non ſit integra, cum iam diu exercuerit iuriſdictionem ſibi delegatam, & Epiſcopus delegans non ſit mortuus: neſcitur ad quid dictus tex. fuerit citatus.

Et cùm iam reſpõſum dederimus ad text. in c. 1. de maior. & obed. in ſexto, ſufficiet ſolum reſpondere ad text. citatum in c. ſi. de ſuppl. neglig. Præl. in ſexto, q̃ id, quod prætenditur a parte aduerſa nullatenus ibi continetur, niſi quòd ſi ſedes Epiſcopalis vacauerit, & Capitulum negligenter, aut perperam adminiſtrauerit iuriſdictionem, tunc Archiepiſcopus eo vocato adminiſtratorẽ deputet. Quapropter patet per ipſum non probari eius intentum.

Neſcimus inſuper quo fundamento ratio primo loco producta de iure habeat locum, cùm fingatur fundari in c. 1. de officio Vicarij in ſexto, & tamen ibi ſermo habeatur de excõmunicato Epi-

scopo, nos autem loquimur de suspēso: & quòd maximè distet effectus excommunicationis ab effectu suspensionis per se patet, & omnibus est perspicuum.

Ad vltimam rationem allatam a domino contradicēte, fundatā in sacro Concilio Tridentino in Sess. 24. de reformatione, cap. 16. quid respōsuri simus, nescimus. Cùm ibi decreuerit Sacrum Concilium quid faciendum sit ipsi Capitulo, sede vacante, tam in constituendo, vel confirmando Vicario, quàm in regimine bonorum Ecclesiasticorum: & vt sæpe diximus, & probauimus, & nunc dicimus nullo pacto ipsam Ecclesiam de iure Andriēsem vacare fore dicendum: quapropter negatis (vti neganda fuerant) primis principijs, & falsis fundamentis. Nos asserimus, atque humillimè, & vertissimè affirmamus de iure non posse Capitulum Cathedralis Ecclesiæ dici obtinuisse ex tali sententia suspensionis inflictæ Reuerendissimo Dño Lucæ Antonio Restæ, ex decreto sedis Apostolicæ, dici ipsam sedem Cathedralis Ecclesiæ vacare, nec ad eandem deuolutā fuisse iurisdictionem priuandi Vicarium constitutū a dicto Episcopo suo officio, & alium loco eius subrogandi.

Cùm autem diebus nuperrimè elapsis eo animo solum, vt commotus Clerus Ecclesiæ Andriēsis propter quandam consultationē sibi factam a quodam Doctore, alioquin peritissimo, quiesceret ab actu priuandi præsentem Reuerendissimum Vicarium, & eligendi alium, sub titulo, quòd ad Capitulum ipsius Ecclesiæ Cathedralis spectaret hoc iure deuoluto asserentes, q audierant eiusdē Ecclesiæ Episcopum fuisse suspensum per quinquēnium ab officio, iurisdictione, & residentia in ipsa Ecclesia, propter eiusdem nonnulla delicta, & hoc per sententiā diffinitiuam latam a sede Apostolica. Et ne hoc immane crimē fuisset commissum ab ipso Reuerendo Clero, nonnulla in scriptis redacta verissima vtriusque iuris fundamenta, Doctorumque sententias ante oculos Reuerendorū Clericorum offerre operæpretiū duximus, vt sic edocti resilirent a cogitationibus suis, quibus proculdubio summa iniuria, ac irreuerentia afficiebatur ipsa Ecclesia Sancta, cùm indè transgressi fuissent ipsius peroptima, & clarissima decreta. At cùm ad nos peruenisset, quòd quidā Doctor (nescio quo spiritu motus) totis nixibus veritatem studuerit nostræ consultationis obnubilare, eiusdemque verissima, ac validissima fundamenta euertere, non sine maximo periculo ipsius Reuerendi Cleri, qui vtique si acquieuisset, & exequutus eius sententiam fuisset, quot mala sequuta sibi fuissent, non est compos mentis, qui non animaduertat. Vt ergo omnis ambiguitatis fomes radicitus euellatur a cordibus omnium, non nos piguit idipsum iterum probare alijs verborum circuitibus, etsi ijsdem fundamentis realibus, & denique respondere ad singula illa, quæ

Doctor

Doctor ille obiecit, contra naturam consultationem factam, eo breuiori stilo, quo desuper datum fuerit.

Dicimus iterum, & firmissimè asseueramus non solum, quòd ex suspẽsione, quam (prout asseritur) 6 incurrit dictus Reuerendissimus Episcopus, iurisdictio Episcopalis non fuit deuoluta ad Reuerendum Capitulum ipsius Cathedralis Ecclesiæ, ac si verè sedes vacasset, existente in ipsa Diœceli Vicario a sede Apostolica destinato, sed nec si presens Vicarius obtinuisset iurisdictionẽ ab ipso solum Episcopo hodie suspẽso: quapropter, etsi tunc cessaret eiusdẽ Vicarij iurisdictio, cessante iurisdictione sui Episcopi a iurisdictione, &c. suspensi, cum vnum & 5 idem tribunal faciant, † vt docuit apertissimus textus in c. 1. de officio Vicarij in sexto, & in c. Romana. de appellat. & in cap. 2. de consuetu. lib. 6. Nihilominus adhuc dicimus iurisdictionẽ ipsius Episcopi suspensi deuolutam nõ fore de iure dicendam a viris iuris vtriusque peritis ad eiusdem Ecclesię Cathedralis Capitulum: cum hoc nullibi in iure cautum reperiatur, & per huiusmodi suspẽsionem propter delicta (vt dicitur) incursam de iure ipsam Andrienſem Ecclesiam vacare, proprie loquẽdo (vt decet Doctores fundatos) sine rubore quis asseuerare non poterit, & vt veritas præsentis nostræ decisionis repetitæ luce meridiana clarius omnibus innotescat contentã illam in duabus conclusionibus probabimus triplici medio, ac deinceps respõdebimus ad obiectiones insulsas factas ab illo Doctore, Deo ipso Maximo duce.

Prima ergo conclusio sit hæc. Suspenso Episcopo Andriẽse propter eius delicta † quæcunq; grauia ab omni iurisdictione, etsi eius iurisdictio non remaneat apud Vicarium dependentem, seu habentem iurisdictionem a tali Episcopo suspenso solum, (vt regulariter sunt Vicarij Episcoporum) tamen non deuoluetur indè ad Capitulum, sed neque ad Archiepiscopum, sed solum ad Summum Pontificem, quem consulere tenentur ij, qui sunt de Capitulo Cathedralis Ecclesiæ, vt sciant per quem tempore suspensionis, iurisdictio in tẽporalibus, & spiritualibus erit exercenda, cũ nullo pacto in tali casu dicatur proprie sedem vacare, quo ad hunc effectum deuolutionis ad Capitulum producendum. Hæc cõclusio probatur triplici modo. Primò enim per text. in c. quia diuersitatem. §. sic tamen. ext. de concess. præben. Nam in d. §. sic tamẽ. Innocentius Tertius his præcisis verbis vsus fuit, videlicet. [Sic tamẽ vt tempus suspẽsionis in sex mensibus nullatenus computetur: cũ illa Lateran. Concilij constitutio contra negligentes tm̃ fuerit promulgata, † & tunc si voluerit, non tm̃ voluerit Archiepus ipse in conferendis præbẽdis, vt propria potestate, a qua, etsi fuerit sua culpa suspensus, nõ tamen ad ipsum Capitulum ex illa culpa præbendarum erat donatio deuoluta: sed 7

ad illum tempore ſuſpenſionis illius præbendarum donatio pertinebat, qui præter eius deſidiã, & negligentiam poterat præbendas donare. Jhæc ſunt preciſa verba ipſius §. ex quibus apertiſſimè elicitur veritas præſentis noſtræ concluſionis, cùm indè duo habeãtur. Primũ quorum eſt, quòd conſtitutio Lateranenſis Cõcilij loquitur ſolum, quando Epiſcopus propter eius negligentiã non cõferẽdi vacãtia beneficia (quorum collatio ad ſe pertinebat ſolum) infra ſex menſes incurrerat ſuſpenſionem a tali collatione, tunc in pœnam peccati negligentiæ, & vt ſic ſaltem conſuleretur ipſis beneficijs dicta iuriſdictio Epiſcopi deuoluitur ad ipſum Capitulum, & non aliter, vt expreſsè habetur in dicta Concilij Lateranenſis cõſtitutione, ad verbum canonizata in c. 2. ext. de conceſſione præben. & ſic non in caſu noſtro. Secundum eſt, quoniã ex d. §. ſic tamen. apertiſſimè elicitur, quòd in alijs caſibus, in quibus Epiſcopi incurrunt ſuſpenſionem a collatione beneficiorum, tunc non deuoluetur ad Capitulum iuriſdictio etiam poſt menſes ſex, (cum in hoc non poſſit dici negligens Epiſcopus, qui pro alijs delictis carebat poteſtate illa beneficia conferendi, ſed ad Papam, qui ſolus eſt is, qui poterat talia beneficia conferre etiã nulla ſtante culpa Epiſcopi, vt ibidem peroptimè expoſuit glo. in d. §. ſic tamen. in verſ. præter eius. expreſsè his verbis vtens, videlicet. Præter eius. Quia Dominus Papa poteſt concedere præbendas, ſiue fuerit negligens, ſiue diligens. arg. in c. per principalẽ. 9. q. 3. & in c. propoſuiſti. ext. de conceſſ. præben. & in l. bene a Zenone, C. de quadrien. præſcript. Et ſciendum, q̃ id, quod retulimus prouiſũ cõtrà Epiſcopum negligentem prouidere vacãtibus Eccleſijs per Concil. Lateranenſe in dicto capit. 2. idipſum ad verbum: & clariùs refertur in c. cùm in cunctis. §. fina. extra de elect. vbi glo. in verſ. Capitulum. dixit, quòd ex hoc habeamus, quòd minor ſupplet negligentiam maioris, & è conuerſo. Cùm ergo non ſimus in caſu ſuſpenſionis Epiſcopi incurſę per negligentiam ipſius, ſed alia de cauſa, indè ſequitur locum habere ſolùm deciſio Innocentij Tertij in dicto cap. quia diuerſitatem. §. ſic tamen. Vbi dicitur, q̃ poteſtas conferrendi beneficia, quæ erat (antè ſuſpenſionem incurſam) in Epiſcopo: in præſentiarum ſuſpenſo non fuerit deuoluta ad Capitulum, nec ad Metropolitanum, ſed ad Papam. Idipſum probatur apertiſſimè per argumentum in c. 1. de ſupplenda neglig. prælat. in ſexto. Vbi hæc preciſa verba protulit Innocentius Quartus Papa, videlicet. [Romana Eccleſia, & infra. Edictum verò per Remenſem Prouinciam publicatum, vt à ſubditis Epiſcoporum ipſius Prouinciæ pro audiendis & terminandis eorum cauſis liberè ad Remenſem Curiam accedatur, penitùs reuocamus: Quia etiam ſi tenerentur ijdẽ Epiſcopi pro ſuis culpis vinculo

culo excõmunicationis astricti, non tamen ex culpis ipsis (cùm id non inueniatur à iure concessum) ad Remensem Archiepiscopum iurisdictio deuolueretur eorum, sed alia fortè pro illis pœna ipsis Canonica posset infligi.]hęc ibi. Diximus probari præsentem conclusionem per arg. in dicto c. 1. quoniam etsi expressè, scilicet ad corticem literæ nõ contineri, posset videri veritas ipsius: benè tamen expressè elicitur ex sententia ipsius Canonis: cùm procul dubio ibi habeatur, quòd non eo ipso, quòd Episcopus legitimè fuit excommunicatus, vel suspensus (quod est minus) iurisdictio (cuius priuationem indè incurrit) deuoluatur ad Metropolitanum: & ratio erat, quia nullibi in iure cautum reperiatur huiusmodi deuolutio nisi in casu negligẽtię illius, & Capituli gradatim in collatione beneficiorum, vel per appellationem, vt in c. pastoralis extra de officio Ordinarij, vt peroptimè docuit quoque Glo. in dicto c. 1. in verbo subditis: & quòd in tali casu, scilicet excommunicationis vel suspẽsionis non deuoluatur ad Capitulum iurisdictio, eodem modo ex eodem c. 1. elicitur apertissimè (quamuis inibi nulla fuerit facta mẽtio de Capitulo ipso) cum militet prorsus eadem ratio: eò, quòd in hoc fuerint ipsum Capitulum & Archiepiscopus æquiparati in dictis iuribus antiquis supra recensitis in dictis c. quia diuersitatem. & in c. 2. de concess. prẽben. & in dicto c. cùm in cunctis. §. fi. de elect. cùm hic verè locum habeat regula de æquiparatis (vt dicemus infra docendo naturam ipsius regulę) cùm etsi in d. c. 1. nulla fuerit facta mẽtio de iurisdictione deuoluta, vel non deuoluta ad ipsum Capitulũ propter excõmunicationem incursam ab Episcopo. Nihilominus ad ipsum in eo prolata extendenda erunt, extensione non extensiua, sed comprehensiua, cùm simus in casu suspensionis à iurisdictione incursa per Episcopum, & in iure nouo nulla fiat mentio de quęstione hac, scilicet an dicta suspensio deuoluerit iurisdictionem ad Capitulum: sed solùm, quòd deuoluta non fuerit ad Archiepiscopum. At quoniam in dictis c. scilicet cùm in cunctis. & c. 2. dum sermo haberetur de casu negligentiæ Episcopi, propter quam ille suspenditur à iurisdictione conferendi beneficia, in quibus peccauerat per negligentiam: & insimul de iurisdictione deuoluta in illa conferendo ęquiparatus reperitur Archiepiscopus ipsi Capitulo: & dum excluditur Archiepiscopus in dicto cap. quia diuersitatem, reperitur exclusum & Capitulum à prætensa deuolutione iurisdictionis conferendi beneficia, à quorum collatione Episcopus suspensus reperiebatur pro alijs delictis, quàm p crimine negligentiæ conferendi beneficia vacantia, quorum collatio ad se solùm de iure ordinario dignoscebat spectare, vt apertissimus docuit text. in dicto cap. quia diuersitatem. §. sic tamen. indè ergo patentissimè sequitur, q id,

id, quod dixit Innocentius Quartus in dicto cap. 1. de ſuppl. negli. Prælat. in ſexto, quòd excommunicato Epiſcopo, iuriſdictio non deuoluatur ad Archiepiſcopum, cùm in iure hoc non ſit cautum: Idem voluerit intelligere ipſe Innocẽtius Quartus in caſu noſtro, ſcilicet ſuſpenſo, quòd Epiſcopi iuriſdictio deuoluta non fuerit ad Capitulum Eccleſiæ Cathedralis: cum hoc non fuerit iure cautum, niſi in caſu ſuſpenſionis incurſæ propter Epiſcopi negligentiam ſolam cõmiſſam in non conferendo beneficia vacantia infra ſemeſtre. Et ſicut in dicto §. ſic tamen. Innocentius Tertius expreſsè declarauit in tali caſu deolutam fuiſſe ad Papam huiuſmodi iuriſdictionem conferendi beneficia, à qua fuerat Epiſcopus ſuſpenſus propter alia crimina, quã per negligentiam in prouidendo Eccleſijs vacantibus: huiuſmodi ergo deciſio facta in dicto antiquo iure comprehenſa reperitur in dicto iure nouo dicti c. 1. per regulam æquiparatorum benè intellectam, vt probabitur ſenſiſſe infra recenſendos Doctores iuris Pontificij veras ardentes ac ſplendidas lampades. Quapropter & præſens noſtra concluſio probatur etiam veriſſima per argu. in c. quamquàm. de elect. in ſexto, vbi Bonitacius Octauus his præciſis verbis vſus fuit, videlicet. [Quamquàm in caſu negligentię ſit ſtatutum a iure, quòd Eccleſia Cathedrali vacante, ſi per eos, ad quos ſpectat non fuerit electio de Prælato infra tẽpus debitum celebrata, eligendi poteſtas ad ſuperiorem proximum deuoluatur: hoc tamen non eſt ad caſum alium extẽdendum. Igitur ſi electores in huiuſmodi Eccleſia, vel
8 ipſo iure, cùm eligunt † ſcienter indignum per ſententiam: cùm formam traditam in Generali Concilio non obſeruant, eligendi poteſtate priuentur: non ad dictum ſuperiorem, ſed ad Romanum Pontificem poteſtas eadem deuoluetur. ſecus autem in inferioribus Eccleſijs eſt cẽſendum.] hæc ibi. diximus præſentem concluſionẽm probari per arg. in dicto c. quamquàm. cùm ex ipſo eliciatur apertiſſima differentia poteſtatis Capituli in caſu negligentiæ Epiſcopi, & Archiepiſcopi in caſu negligentiæ Capituli iuriſdictio Epiſcopi, eò, quòd primo deuoluatur ad Capitulum, & ipſo etiam negligente deuoluatur ad Metropolitanum: nihilominus huiuſmodi poteſtas conferendi per deuolutionem acquiſita propter neglectum non erit extendenda ad alios caſus, & ſic ad caſum noſtrum, cùm ſupponatur Epiſcopum Andrienſem fuiſſe ſuſpenſum non propter negligentiam, ſed alia de cauſa. quapropter noſcitur virtute huiuſmodi ſuſpenſionis deuolutam fuiſſe iuriſdictionem non ad Capitulum Eccleſiæ Cathedralis, ſed ad ipſũ Pontificem ſummum: cùm non ſimus in caſu negligentiæ, ſed in alio: ad quem ſi extenderetur, eſſet contra ipſum textum in dicto c. quamquàm, vt patet ad ſenſum. Probatur & ſecundò præſens noſtra

stra conclusio Doctorum auctoritate. Vltra supra citatas glosas. Idipsum docuit enim gl. in c. 1. in versic. ipsius. de Officio Vicarij in sexto, his precisis verbis vtens, videlicet. Si verò Episcopus est excommunicatus, nec ipse, nec ipsius officialis (cùm eorum idem sit consistorium) de causis cognoscet. Quid ergo tunc fiet? Adeatur Papa, vt prouideat, vt in c. 1. de supp. neglig. Prælat. in sexto, ex cuius sententia comprobatur veritas nostræ conclusionis, & ipsam probari per dictum text. in dicto c. 1. vt supra diximus. idipsum docuit Panormit. in c. graue nimis. col. 1. nu. 6. & 12. col. 2. extra de præben. & dignit. Nam in dicto nume. 6. his præcisis verbis vsus fuit, videlicet. Nota, quòd
9 Prelato † suspenso à collatione beneficiorum non succedat Capitulum pro hoc. c. 1. de suppl. neglig. Præl. in sexto, & c. quia diuersitatem, de conces. preben. & generaliter posset dici: quòd Prælato suspenso à toto officio propter delictum proprium diu continuatum non succedit Capitulum, vt videtur tex. notabilis in c. fina. de statu Monach. & in dicto nu. 12. his præcisis verbis. Idipsum docuit, videlicet Glos. super versic. persona. in fine. Non benè respondet iudicio meo ad cap. cùm in cunctis. Dic, vt prædixi, quòd illud c. prouidet in collatione indigno facta: Nam in tali collatione pro illa vice succedit Capitulum, sed hìc loquitur cùm Episcopus suspenditur generaliter à collatione omniù beneficiorum, in quibus non fuit commissum delictum. Vnde hęc potestas non deuoluitur ad Capitulum, nec ad Archiepiscopum, sed solùm ad Papam, nisi aliud fuisset hic prouisum: vt patet in dicto c. quia diuersitatẽ. vide quod legitur & not. in c. 1. de suppl. neglig. Præl. in sexto, & c. quãquam, de elect. in sexto, hæc Panorm. ibi. ex quibus tria eliciuntur memorię commendanda. Primum quorum est, quòd id, quod dixerat in dicto c. cùm in cunctis. §. fin. in fi. col. 2. & in prĩcipio tertiæ col. asserens, quòd aut Episcopus perdit potestatem in beneficijs spectantibus ad eum iure proprio, & fit deuolutio ad suum Capitulum siue perdat propter negligẽtiam, siue perdat propter delictum, vt not. hìc, & in c. 2. de concess. preb. Nam dicta verba propter delicta ipsa, intellexit solùm de delictis commissis in collationibus beneficiorum factis indignis, de quo agitur in dicto c. cùm in cunctis. & sic non est sibi contrarius tantus vir. Secundum est, quia indè elicitur veritas nostræ conclusionis: & tertium est, quòd ipse Panorm. in citando dictos Canones in corroboratione suę sententiæ fauenti nostræ conclusioni confirmauit nostram interpretationem, & adductionem ipsorum in probationem dictę nostrę conclusionis. Idem confirmauit ipse Panorm. in dicto c. quia diuersitatem col. 2. nu. 4. in versic. nota, quòd Prælato. his præcisis verbis vtens, videlicet. Nota, quòd Prelato suspenso, potestas cõferendi bene-

beneficium nō deuoluitur ad Capitulum, nec ad Archiepiſcopum, ſed ad Papam. pro hoc cap. 1. & quod ibi not. de ſuppl. negli. Prel. in ſexto, ſed tu limita hoc dictum & iſtum tex. prout habes text. in c. vnico. Ne ſede vacante. in ſexto, & ibi etiam per gloſam. Nam ſi donatio, aliàs collatio ſpectaret ſimul ad Epiſcopum & Capitulum: ſuſpenſo, vel excommunicato Epiſcopo poteſt Capitulum conferre: hæc ille. At cùm nos non ſimus in caſu collationis communis, ſed ſolùm ſpectantis ad Epiſcopum: indè duo ſequuntur ſimul, quòd Panor. eſt nobiſcum, & quòd ipſe intelligat in caſu noſtro non habere locum dictum c. vnicum. ratione afferenda a nobis infra in reſponſionem ad impugnationem afferendam contra noſtram veram concluſionem ex dicto cap. vnico. Idipſum docuit Innocentius in dicto c. quia diuerſitatem. col. fina. in verſic. melius videtur. Vbi infraſcriptis verbis vſus fuit, videlicet. Melius videtur, quòd nec Capitulum, nec Superior poteſt ſupplere alterius defectum, niſi ius hoc dicat, q̄ ei liceat alterius defectum ſupplere, vt in c. cùm Eccleſia Vulterana. de elect. Idipſum docuit apertius Felinus in cap. cùm olim. col. 2. verſic. & ita vides. nu. 6. ext. de maior. & obedien. his præciſis verbis vtens, videlicet. Et ita vides, quòd ipſa vacatio ſedis eſt illa, quæ transfert poteſtatem in Capitulum, repreſentans † tunc Epiſcopum in illa deuolutione, quæ fit fauore ipſius beneficij: ſed repleta ſede, nulla poteſtas deſcendit de Epiſcopo in Capitulū, niſi in caſu c. 2. de cōceſſ. præben. qui eſt ſpecialis ſecundum Innocentium ibi dicentem naturam deuolutionis eſſe, vt tranſmittat actum ad maiorem. Ideo quādo agitur de deuolutione ex Epiſcopo negligente in alium, iſta ſecunda deuolutio tranſit ad Superiorem, non ad Capitulum, ſede repleta, quia non eſt iure cautum: ſicut ſi ſedes vacat, quia cautum eſt iuriſdictionem tranſire in Capitulum, quòd nunc non eſt inferior ius Epiſcopo, ſed par. Idē docuit Philippus Franchus in d. c. 1. de ſuppl. neglig. prælat. in ſexto, col. 1. in verſic. in eadem glo. ibi quamquam ſequens glo. quartam in c. 1. de offic. Vicar. in ſexto, ſupra per nos relatam, & Hoſtienſ. dixit, quòd tūc de cauſis ſpectantibus ad Suffraganeos, ipſis exiſtētibus excommunicatis, ex quo tunc Metropolitanus non cognoſcit, concludit Hoſtienſis, quòd adeundus ſit Papa, vel Legatus ſi eſt in Prouincia.

Probatur & tertiò præſens noſtra concluſio hac ratione, videlicet. Cùm nullibi in iure cautum reperiatur, quòd ſuſpenſo Epiſcopo per alia ſua delicta perpetrata non intuitu ſui officij, dicatur ſedem Cathedralis Eccleſiæ vacare, ac per conſequens iuriſdictionem Epiſcopalem deuolutam fore ad Capitulum talis Eccleſiæ, prout fuit probatum. Indè ſequitur, quòd cū Epiſcopus Andrienſis non inciderit in ſuſpenſionem propter electionem factā in perſona

sona indigni, neque propter eius neglectum in conferendo beneficia vacantia, vel propter similia alia delicta concernentia eiusdem dignitatem, sed solùm propter alia nonnulla prętensa ab ipso commissa, non vt Episcopus erat, sed vt homo: & in iure non reperitur, quòd propter huiusmodi incursam suspensionem iurisdictio eius fuerit deuoluta ad ipsum Capitulũ: nec dici possit ipsum mortuum ciuiliter, aut naturaliter ita, vt esset dicendum omnino de iure dictam iurisdictionem fuisse deuolutam ad Capitulum, sed ad ipsam sedem Apostolicam, à qua fuit suspensus. Antecedens fuit per allata hucusq; probatũ apertissimè. Consequentiæ veritas per se patet, & probabitur adhuc auctoritate Doctorum (vltra supra citatos) infrascriptorum. Sciendum igitur, quòd singularis Glo. in c. susceptum. in vers. non morte. de rescriptis in sexto, sequens Joannem in c. placuit. 16. q. 1. his præcisis verbis vtetur, videlicet.

11 Nunquã mors † ciuilis naturali cõparatur, nisi in casib. expressis in iure. Cùm lex doceat, quòd per fictionem iuris veritas non confundatur, nec deleatur, vt in l. in rebus. in principio. C. de iure dotium. cuius glosæ sententiam quamplurimi Doctores sequuti fuerunt, quos ibidem recẽsuit illos sequens Philippus Franchus, Qui hoc ipsum apertius docuit in c. 1. §. cùm vero. Ne sede vacante, in sexto, in versic. vltimò nota, his præcisis verbis vtens, videlicet. [Vltimò nota ibi intromittere: quia quando Episcopus est suspẽsus, Capitulum sicut non potest tunc conferre, ita nec commendare: sed mortuo Episcopo licèt conferre non posset, tamen poterit ea custodienda alteri cõmendare, vt tenet hìc Io. Andr. & & in c. 2. supra eodem titu. Ratio differentiæ est, quia commendare est iurisdictionis: secundum not. in c. nemo. de elect. in sexto, sed Capitulum succedit in iurisdictione sede vacante, vt in cap. cùm olim. de maior. & obed. ꝙ secus est, quando Episcopus est suspensus secundũ Dominicum. At cùm nullibi in iure reperiatur suspensionem æquiparari morti naturali, aut ciuili, & solùm in iure sit cautum deuolui iurisdictionem Episcopalem ad Capitulum in casu mortis Episcopi naturali vel ciuili, & in alijs casibus ab ipsomet iure æquiparatis morti naturali ipsius. Indè sequitur, quòd in casu nostro de iure (propriè, loquendo) dicendum erit per huiusmodi suspensionem incursam à Reuerendissimo Episcopo Andriensi alia de causa, q̃ ex enumeratis, & equiparatis à iure morti naturali, non fuisse deuolutam iurisdictionem Episcopalem ad ipsum Capitulum, nec forè dicendum Ecclesiam ipsam verè vacare: cùm (vt peroptime dixit Philippus Franchus in dicto c. quamquam. not. 1.) iura penalia loquentia in certo casu, nõ debent extendi ad casum non expressum, licèt sit similis: & idem dicit in not. secundo. Etsi verissima fuerit præcedens

nostra

noſtra concluſio tot oraculis cõ-
12 probata. Nihilominus † quis poſ-
ſet inſurgere contra ipſam, dupli
ci medio. Primo enim per text.
in c. vnico. in principio. Ne ſede
vacante. in ſexto, vbi Bonifacius
Octauus his præciſis verbis vſus
fuit, videlicet [ſi ad Epiſcopum
& Capitulum communiter perti-
13 neat collatio prębendarũ, † mor-
tuo Epiſcopo, vel à beneficiorum
collatione ſuſpenſo, poterit Ca-
pitulum vacantes conferre pr-
bẽdas, etiã ſi Epiſcopus intereſſe
habeat in collatione huiuſmodi,
vt Prælatus.] hæc ibi. Ex quibus
videtur, quòd cùm (in caſu noſtro)
Epiſcopus ſit ſuſpenſus, iuriſdi-
ctio ipſius ſit deuoluta ad ipſum
Capitulum: & ſic quo ad hoc di-
catur ſedem vacare. Probari vi-
detur idem & ſecũdò Doctorum
ſententia: Nam primò communi-
ter Doctores dicunt, quòd in
caſu propoſito in dicto c. vnico,
iuriſdictio ſit deuoluta ad Capi-
tulum: Nec non Hoſt. dum in ſua
ſumma in lib. 3. titu. Ne ſede va-
cante. §. quot modis dicatur ſedes
vacare. docuit, quòd duobus mo-
dis, ſcilicet verè, vt in hoc titu-
lo, & interpretatiuè, vt quia Prę-
latus eſt hęreticus, vel excommu-
nicatus, vel ſuſpenſus. & in fine
dicti §. his verbis vſus fuit, videli-
cet. Vbicunq; ergo verè vacat ſe-
des, vel interpretatiuè, ſcilicet
de iure, delicto Prælati exigente,
vel de facto, dummodo eiuſdem
negligentiæ imputari non poſſit.
hìc titulus locum habet. hæc ille.
Idipſum docuit Franciſc. Paulus
in tractatu de officio & poteſtate
Capituli, ſede vacãte. qui ferè iiſ-
dem verbis vtitur. quibus vſus
fuerat Hoſt.

His ergo non obſtantibus ad-
huc aſſeueramus noſtram conclu-
ſionem fuiſſe veriſſimam, & ad
obiectiones gradatim reſpondebimus.

Ad text. ergo in dicto c. vnico
14 † quamfacillima erit reſponſio,
dicendo, quòd cùm ſimus in diuerſis caſibus: nullo pacto ſtatutum in caſu dicti c. vnici. aduerſatur deciſioni noſtræ in caſu noſtro, in quo non agitur de Epiſcopo ſuſpenſo à beneficiorum collatione ſpectantium ad collationem Epiſcopi & Capituli ſimul: quapropter inſulſa erit illatio, quam tacitè fecerunt aduerſarij dicentes, quòd ex dicto textu eliciatur, quòd Epiſcopo ſuſpenſo, iuriſdictio eius deuoluta ſit ad Capitulum: tum quia primò falſa comprobatur conſequẽtia huiuſmodi taliter, dicendo, Epiſcopus eſt ſuſpenſus à iuriſdictione: ergo deuoluta illa fuit ad Capitulum: ſicut deuolutam fore dicitur poteſtatem conferendi beneficia, quorum collatio erat cõmunis ad Capitulum ipſo Epiſcopo ſuſpenſo: ad quod dupliciter reſpondetur. Primò, quoniam dictus Canon non tantum non dixit ex ſuſpenſione incurſa per Epiſcopum, ſedem vacare, & iuriſdictionem deuolutam ad Ca-
15 pitulum, † ſed nec dixit ſimpliciter, quòd ſuſpenſo Epiſcopo à collatione beneficiorũ, poteſtas illa conferendi fuerit deuoluta ad Capitulum, ſed ſolùm, quòd

hoc

hoc contingat in duobus casibus tantum. Primò scilicet quando collatio beneficiorum communiter spectaret ad Episcopum & Capitulum. Et secundò, quando collatio spectaret ad Episcopum solum, cum tamen consilio vel assensu sui Capituli: nec tunc simpliciter: sed cùm ipse Episcopus suspensus esset in mora petendæ absolutionis à tali suspensione: & per se staret quin absolueretur ab incursa suspensione: Cùm non solùm dictus text. in dicto c. vnico in principio, & in §. cùm vero. hoc ipsum docuit secundum eius sententiam: verùm etiam secundum corticem verborum, ac grãmaticalem sensum: eò quòd tunc verè diceretur Episcopum suspensum negligere collationem beneficiorum, vt peroptimè docuit concludendo Philippus Franchus ibi dem col. 2. dicti §. cùm vero. nu. 4. in versic. & circa prædicta, qui his præcisis verbis vsus fuit, videlicet. & circa prædicta conclude, quòd si collatio spectat simul ad Prælatum & Capitulum, & tũc vnus non supplet negligentiam alterius, vt in c. fin. ext. de suppl. neglig. Præl. (Adde tu, quod ibi agatur de casu solùm quãdo tam Episcopus, quàm Capitulum fuisset negligens gradatim in collatione beneficij: nã cùm ambo fuissẽt priuati tali iurisdictione posset semel tre, vnicuique eorum à iure indultum: verum est, quòd neuter ipsorum possit supplere negligentiam alterius, & in hoc solùm casu loquitur hic Franchus, & sequitur: si verò collatio spectat ad solum episcopum, vel Prælatum, tunc eius negligentiam supplet Capitulum, sicut è contra, vt in c. 2. ext. de conces. præben. qñ collatio spectat ad episcopum vel prælatum cum consilio, vel consensu Capituli: tunc ex quo censetur spectare ad ipsum episcopum solùm, vt patet ex hoc textu, poterit eius negligentiam supplere, non autem eius defectum, vt hìc in textu, hæc ille in dicto §. qui. in principio dicti cap. elicit, prout docuit ipse tex. quòd quando collatio beneficiorum esset communis episcopo & Capitulo, tũc mortuo vel suspenso episcopo, collatio deuoluitur ad Capitulum: & sic sumus in speciali & expresso casu prouiso à iure. Ratio verò istius constitutionis duplex reddi poterit. Prima sic dicendo: cùm non rationi cõsentaneum videatur, vt quis odio alterius pregrauetur, & sine propria culpa, vt in regula Non debet: & in regula. sine culpa, de regul. iur. in sexto, etsi ex suspensione incursa ab episcopo pro sua culpa, Capitulum in dicto casu priuaretur potestate conferendi huiusmodi beneficia, duo mala indè sequerentur. Primum, ipsum Capitulum odio episcopi in sua iurisdictione grauaretur. & secundum, ecclesia (cuius beneficium vacat) priuaretur ministro & obsequijs oportunis in temporalibus & spiritualibus. Ratio verò secunda est, quoniam episcopus & Capitulum dicitur vnum corpus, cuius caput est ipse episcopus, & Canonici membra, vt in c. nouit. extra.

tra de his, quæ fi. à Prælat. vnde ſpirituale coniugiũ eſt inter eos, quapropter ratione talis coniunctionis citius fit deuolutio ad vnum reliquum in caſibus à iure expreſſis: Non autem in alijs non expreſſis: cùm tacitè videatur prohibitum, vt latius per recenſitas Doctorum ſententias ſupra probatum fuit: ex his ergo omnibus patuit ex d. c. vnico, nihil contra noſtram concluſionem elici de iure poſſe ab eruditis in vtroque iure.

16 Ad auctoritatem † Hoſtien. & Franciſci Pauli ſupradicti, quam facillima erit reſponſio duplex: prima quarum eſt, quoniam id, quod ipſe Hoſt. dixit ibi: tunc vacare ſedem verè, vt in hoc titulo: per illa verba ipſum intellexiſſe iuxta Canones illius tituli in libro decretalium contentos, in quibus de morte tantũ fit mentio Epiſcopi, & ſic tunc verè ipſe intellexit Eccleſiam vacare. At quando dixit interpretatiuè, per excommunicationem, ſuſpenſionem, & hæreſim addidit in fine. vel interpretatiuè de iure exigente delicto Prelati: tunc intendebat loqui de caſu negligentiæ ipſius, vel excõmunicationis, aut ſuſpẽſionis à Prelato incurſę. cum tunc aliquo pacto dici poſſit vacare, eò, quòd ipſa Sedes ab illo adiuuari non poſſet durantibus huiuſmodi culpis & pœnis, ac ſi mortuus eſſet: vel de facto, ideſt, ſine culpa eorum: vt in caſu captiuitatis, & in alijs caſibus equiparatis à iure morti naturali: qua propter tacitè voluit nos docere ipſum appellaſſe verè Eccleſiam vacare per mortem Epiſcopi, & interpretatiuè quoad deuolutionem iuriſdictionis ad Capitulum per omnes alios caſus à iure expreſſos. etſi addiderit excommunicationem &c. dicens de iure. Nam hoc dixit volens docere, quòd cùm tunc hoc contingeret propter crimen eius, etſi aliquo pacto dici poſſet vacare ſedem (vt diximus) & vt contingit in caſu negligentię ſupra recenſito, quòd tunc non poſſit dici interpretatiuè vacare, niſi largo modo: & ideo conſultè addidit ibidem dicẽs, vel de facto, dummodo eiuſdem negligentiæ imputari non poſſit: quaſi diceret Hoſtien. ſicut in iure non eſt cautum, quòd Eccleſia dicatur vacare quo ad omnimodam iuriſdictionẽ indè deuoluendam ad Capitulum ex negligentia Epiſcopi in collatione beneficiorum, ſed ſolùm quo ad ipſam collationem: cùm etiam ex ſuſpenſione incurſa ab epiſcopo, ſi negligens non fuerit in petendo abſolutionem à tali ſuſpenſione: iuriſdictio conferendi beneficia (præuio conſilio vel aſſenſu Capituli) ipſe epiſcopus ſuſpenſus non priuabitur: vt apertiſſimè habetur in c. vnico. §. cùm verò. Ne ſede vacante in ſexto, vbi hæc præciſa verba habentur, videlicet. [Cùm verò ad ſolùm epiſcopum præbendarum ſpectat collatio, cum conſilio ſui Capituli, vel aſſenſu: defuncto Epiſcopo, vel ſuſpenſo (niſi epiſcopus in petenda relaxatione ſuſpenſionis huiuſmodi ſit in mora) Capitulum

non

non potest se intromittere de eis-
dem.]hæc ibi.Ex quibus apertis-
simè elicitur,quòd ipse Host. di-
cit interpretatiuè Ecclesiam vaca
re primo in alijs casibus æquipa-
ratis a iure morti Episcopi, cum
talis interpretatio fuerit a iure
expressè facta, & secundò in casu
quo Episcopus hęreticus,excom-
municatus, vel suspensus esset ne-
gligens in petendo absolutionē,
in casu communis collationis,cū
donec per se stet,quin absoluatur
negligens iudicandus erit in con-
ferendo beneficia,cum stante tali
vinculo, illa cōferre non poterit:
& quo ad collationem beneficio-
rum spectantem solum ad Episco
pum cum consensu Capituli,pote
rit dici Ecclesiā ipsam vacare ali-
quo pacto:& quòd hæc nostra in-
terpretatio sit secundum mētem
Host. elicitur ex supra recensita
sententia eiusdem, quam refert
Philippus Frāchus, vbi supra, dū
consuluit,quòd quādo Episcopus
est excommunicatus (cùm tūc Ar
chiepiscopus cognoscere nō pos-
sit) esset recurrendum ad Summū
Pontificem, quod non dixisset, si
tunc diceretur vacare Ecclesiam,
& deuolutam per consequens iu-
risdictionem fuisse ad ipsum Ca-
pitulum, & per hæc eadem patet
responsio ad Frāciscum Paulum,
qui ijsdē verbis Hostien. ibi vsus
fuit.ex quibus omnibus patentis-
simè emicuit veritas nostræ con-
clusionis, & falsitas impugnatio-
nis supra allatæ.

Secunda cōclusio,suspenso Epi
17 scopo † Andriensi nullo pacto de
iure dicendū erit fuisse suspēsam
iurisdictionē Reuerendissimi Vi-
carij, qui in præsentiarum repe-
rit in administratione ipsius Dię
cesis ex mandato,& deputatione
sedis Apostolicę,mediante proui
sione contenta in litteris facta in
sacro tribunali Illustrissimorum
Cardinaliū super huiusmodi ne-
gotio deputato a sede Apostoli-
ca,vt (omnibus perlegere illas vo
lentibus patuit) per duas speciа-
les litteras ipsius sacræ Congrega
tionis originales, & subscriptas
manu Illustrissimi Cardinalis Ale
xādrini,quarū altera directa fue-
rat ab ipsa sacra Congregatione
Reuerendo Capitulo ipsius Eccle
siæ Cathedralis Andriensis, & al-
tera directa fuerat Vicario, qui
presentis Vicarij immediatus p̄-
cessor fuerat. Hæc igitur cōclusio
probat̄ duplici medio. Primo.n.
per arg.apertissimū,& præclarissi
18 mum in c.1. † de offic. Vicarij in
sexto,vbi Innocētius Papa Quar-
tus his præcisis verbis vsus fuit,vi
delicet.[Romana Ecclesia, & in-
fra. Cùm Remēsis Archiep̄s in of-
ficialem alicuius Suffraganei sui
excōicationis sn̄iam ex aliqua ra
tionabili causa profert, illos, qui
vices ipsius gerunt p̄p hoc excōi-
cationis vinculo nō astringit, cū
non cōicēt ob id officiali eidem
in crimine,qui Ecclesiastic̄ cen-
surę districtione pro eo, q̄ suum
exercent officiū non arctātur. Ea
tn̄, quæ ipsi gerendo hmōi vices
agūt, eo taliter excōicato manen
te(si iurisdictionem tm̄ recipiunt
ab eodem) nō possunt obtinere vi
gorem.]hæc ibi.Diximus proba-
ri p̄sentem conclusionē per arg.

in d.c.i.qñ,etſi reuera ſecundum ſonitum verborum expreſsè ibi mentio non fiat de Vicario dependente a Superiore Epō Diœceſano. Tñ bene id elicitur ex ſententia, & mente ipſius, arguendo a contrario ſenſu tali pacto, videlicet,cùm ibi dicatur, ꝙ valida nō ſint geſta ab officialib. Epiſcoporum,ipſis Epīs exiſtentib.excōicatis,quando iuriſdictio taliū officialium depēderet ſolum ab ipſis excōicatīs, eo ꝙ nemo dare poſſit,quod ipſe non habet: Indè ſequitur ſumendo argumentum a cōtrario ſenſu, tali pacto: Si iccirco facta ab officiali Epi excōmunicati:nō ſunt valida, cum ceſſet eius iuriſdictio, ceſſante iuriſdictione eius,cuius vicem gerit:Inde ſequit, ꝙ geſta p Vicariū, qui eſt hodie in hac Andriēſi Diœceſi ſint valida, eo ꝙ adhuc retineat iuriſdictionem, quam nō ab ipſo Epō ſuſpenſo obtinuit,ſed a ſacra Cōgregatione Illuſtriſſimorū Cardinalium,qui Cardinales non ſolum non ſunt ſuſpenſi, verum etiā in ſuis conſtitutionibus, & delegationib.repreſentāt ſedem ipsā Apoſtolicam,vt omnibus perſpicuum eſt. Idipſum docuerunt Doctores ibidem, inter quos eſt Philippus Franchus in col.1.nu.3. in verſ.vltimo nota, vbi his præciſis verbis vſus fuit,videlicet. Vltimò nota,ꝙ domino excommunicato geſta in iudicio per gerentē eius vices non valent,quod intellige, quando geruntur reſpectu iuriſdictionis ipſius domini: ſecus ſi prætextu iuriſdictionis alterius, vt quia recipiat iuriſdictionē ab alio Superiore, vel a Canone, vt in c.quoniam. diſtin.89. vel quando ad tempus recipit adminiſtrationē,vt eſt viſitator, vel coadiutor.vt in c.conſulti. de procur. *in* iſtis enim caſibus excommunicatio ſuperueniens in perſonam domini non impedit vicem gerentē iuriſdictione:hæc ille.

His ergo omnib.præmiſſis operæpretium duximus ſubſequēter deuenire ad ſingulare certamen, cum illo Doctore, qui non intelligens forſan vim verborum tituli quęſtionis propoſitæ,& examinatæ a me, non veritus fuit noſtræ deciſioni aduerſari,nitendo euertere omnia veriſſima fundamenta ipſius nonnullis fucatis rationibus.etſi me non lateat ex ſupra allatis fuiſſe illis abundè ſatisfactum iudicio omniū eruditorum Doctorum.

Ad primam ergo obiectionem factam per illum Doctorem, in qua fuit negata minor propoſitio: dicimus huiuſmodi negatiuam,& eiuſdem longiſſimam(ſed minus neceſſariò concludentem) probationem,tūc habere locum: quando Vicarius(de quo eſt ſermo) obtinuiſſet ſolū iuriſdictionem ab ipſo Epiſcopo ſuſpenſo, & non a dicta ſacra Congregatione Illuſtriſſimorum Cardinalium repreſentāte ipſam ſedē Apoſtolicam in ſuis prouiſionibus: & nullo pacto agi de bono publico conſulendo per priuationem dicti Vicarij,per ſe patet,cum ſicut hucuſque peroptimè functus fuerit ſuo munere,æquè ſperandū nobis erit ipſum functurum fore:

quo-

quouſque ammoueatur a tali iuriſdictione ab eadē Illuſtriſſima Congregatione. His ergo de iure ſic ſtantibus, animaduertere non poſſumus ad quid tot allegationes fuerint allatæ contra noſtram deciſionem veriſſimam. Quapropter retorquendo contra obijciētem ea, quib. vſus fuit contra nos: dicimus & nos denominationem fore faciendam a nobiliori, & ſic dicendum fore præſentem Vicarium Andrienſis Dięceſis eſſe Vicarium ſedis Apoſtolicæ, & non Reuerendiſſimi Lucæ Epiſcopi eiuſdem Diœceſis, ac per conſequens illo ſuſpēſo a iuriſdictione Epiſcopali, non poſſe de iure dici iuriſdictionē deuolutam eſſe ad Capitulum, cùm adhuc perſeueret in ipſo Vicario, licet vt in prima concluſione probauimus, nec ad ipſum Capitulum fuiſſet talis iuriſdictio deuoluta, ſi pſens Vicarip iuriſdictionem obtinuiſſet ſolum a dicto Epiſcopo ſuſpenſo. Cum ergo eius iuriſdictio emanauerit a Superiore ipſius Epiſcopi ſuſpenſi, & nō ab ipſo. Indè ſequeretur, ꝙ ſi dicta pęna ſuſpenſionis extēderetur ad ipſum Vicarium: hoc non contingeret ratione, ac zelo conſulēdi bono publico, ſed odio iniuſto contra eum: cùm inde puniretur, qui non peccauit in ſua pſona, nec peccauit is, a quo iuriſdictio ſua emanauit. Quapropter per ſe patet inde nullū prędiudicium fieri bono publico, nec in caſu noſtro locū habere quod ipſe dixit, ꝙ quando in vno eodēq; caſu concurrat fauor, & odium, tunc lex hmōi dicatur fauorabilis: qm̄ hæc regula ſolum verificatur in caſu certo, non autem in caſu dubio, quia fieret reſtrictio. vt in dicta regula odia. cum indè ius publicum non læderetur.

Ad ſecundam obiectionem, in qua Doctor ille nitebatur probare, ꝙ caſus ſuſpenſionis connumeretur inter caſus, in quibus dicitur Eccleſiam vacare, & ad Capitulum deuolutā indè iuriſdictionem omnimodā, ac ſi vere Eccleſia vacaſſet, cum hoc non contingat, niſi Eccleſia vacet. & ad illationes ibi factas cōtra omnes regulas arguendi. Reſpondendo duplici modo demonſtrabimus huiuſmodi obiectionem gratis factam. Primò enim dicimus ipſius illationem, ſeu conſequentiā nullo pacto poſſe procedere ab illo antecedenti, cùm indè patentiſſimū ſequeretur neceſſariò, quòd cogeremur affirmare, quòd quotieſcunque aliqua ſpeciali de cauſa quis veniret priuandus iuriſdictione aliquod ſpeciale faciendi, intelligeretur priuatus omnimoda ſua iuriſdictione, & ſic è contra videretur, ꝙ conceſſo vno ſpeciali, viderentur omnia alia conceſſa etiam diſformia expreſſis, quod patet quātum ſit contra regulam iuris allatam a gloſa ſingulari in c. ſuſceptum. in verſic. non morte. de reſcriptis in ſexto recēſitam ſupra in probationem primæ noſtræ concluſionis, ex quib. ſequitur, ꝙ de iure (cum hoc in iure expreſſum non reperiatur) per ſuſpenſionem Epi nullo pacto Eccleſiam vacare dicēndum foret, nec ad Capitulū per conſequens

deuolutam fuiſſe iuriſdictionem Epiſcopalem, vt apertiſſimè ſupra probauimus multis medijs. Reſpondemus & ſecundò ad eandem obiectionem, dicẽdo fundamẽtum ipſius inhærens. c. vnico. Ne ſede vacante. in ſexto, eſſe de iure nullum, vt ſupra probauimus reſpondẽdo ad impugnationem factã contra veritatem d. nr̃æ primæ concluſ. vltra relatas ad verbũ Doctor. ſnĩas idipſum clara voce ac vniſona ſentientium. Videatur ibi ergo. Quapp obſecramus aduerſarium, vt deinceps põderare ſtudeat ſingula verba tã ipſius Canonis, q̃ aliorum, p ipſum allatorũ: & ſic, q̃ facillimè reperiet nos in d. nr̃a conſultatione benè intelexiſſe vim verborũ, tã Canonũ, q̃ Doctor. ſentẽtiarum, quas ibi attulimus: eò q̃ (vt ſup. docuimus) ſciebamus Vicarium Epi habere ordinariam iuriſdictionem, cùm eius conciſtorium ſit idẽ cum ſuo Epo. etſi ſubreptione mẽtis & caſami velocitate dixerim⁹ delegatam eius iuriſdictionem. & ex his patuit reſponſio ad ſecundam & tertiam obiectionem.

Ad id, q̃ quarto loco obijciebaṫ à conſulente, q̃ exceptio firmet regulã. &c. & extẽderetur ad ſimilia. Reſpondemus, q̃ etſi verè extenderetur ad ſimilia, qñ eſſemus in caſu pio & fauorabili, non aũt in caſu & materia noſtra, cum ſimus in materia odioſa, & nõ ſolum contra fauorem, & reuerentiã, quæ debetur tanto tribunali Illuſtriſſimorum Cardinalium, a quo pr̃ęſens Vicarius fuerat deſtinatus in regimine Andriẽſis Diœceſis: verũ etiã (vt ſupra latiſſimè ꝓbauimus) cũ hoc vergeret in maximã irreuerentiam, quæ indè ex alio capite exhibebatur ſedi Apoſtolicę, ad quã ipſo iure deuoluiṫ iuriſdictio Epi ſuſpenſi, & nõ ad Capitulũ, cum in tali caſu nõ poſſit de iure dici ſedẽ vacare, eo q̃ caſus ſuſpenſionis incurſę alia de cauſa, q̃ p negligentiã, vel in caſu collationis beneficiorũ ſpectãtis ad Epm, & ad Capitulũ, nulla iuriſdictio deuoluaṫ ad Capitulũ: vt (Deo dante) peroptimè p ſup. allata fuit probatũ retorquendo argumẽtum q̃ neſcimus quo ſpũ eliciebaṫ a parte aduerſa ex c. vnico. Ne ſede vacante in 6. videaṫ ibi: & caſus ſuſpẽſionis (de qua agitur) nonſolũ nõ fuit numeratus inter caſus exceptuatos, in q̃bus a iure fuit deciſum dicendã fore ſedẽ vacare, & iuriſdictione deuolui ad Capitulũ, imò expreſsè fuit cautum contrariũ in d. c. vnico. in caſu nõ, vt ex verbis ipſius ſupra relatis apertiſſimè patuit.

Ad id, q̃ obijciebaṫ ex Clem. Ne ſagro. §. Abbate. de ſtatu Monach. & de æquiparatione facta ꝓ Abbaṫẽ, inter Abbatem & Epiſcopum, & q̃ indè ſuccedat regula de æquiparatis. Reſpondemus. Primò q̃ etſi eſſemus in caſu Vicarij dependentis, tantum ab Epiſcopo ſuſpenſo, non ideo haberẽt locum ſupradicta, cũ expreſsè iure cautum ſit, quòd non in omnibus Eccleſia Cathedralis æquiparetur Eccleſiæ regulari, ſed ſolum in caſibus a iure expreſſis, vt docuit textus in c. quamquam. in fi. de elect. in ſexto, vbi poſtquam

ibi

ibi Bonifacius Octauus dixisset, quòd licet in casu negligentię Capitulo priuato iure cõferendi beneficia deuoluatur iurisdictio huiusmodi ad Superiorem, in alijs verò casibus pręcepit deuolui ad Papam, subintulit in fine dicens [secus aũt in inferiorib. Ecclesijs censendum.] hæc ibi. Vbi idipsũ expresse docuit gl. in vers. Cathedrali, & glo. pen. & vlt. vbi glo. finalis dixit, ꝙ olim Curia seruabat hoc ipsum interdum in Ecclesijs regularib. & hoc quia text. in c. ne pro defectu. extra de elect. æquiparabat Cathedrales, & regulares, & sic sicut in Cathedralibus supra dictum fuit, ita videbatur dicendum in regularibus, sed non est ita. Hæc glo. illa. Id ipsum docuit Philippus Frãchus ibidem in notabili primo, secundo, & vltimo, vbi hæc præcisa protulit verba, videlicet. Nota primo ibi extendendum, quòd iura pœnalia in certo casu nõ debent extendi ad casum nõ expressum, licet sit similis, c. facit, c. statutum. infra eodem. Secundò no-
20 ta, quòd constitutio † concepta in casum negligentiæ non includit casum facti, licet nulliter, etiã si tale factum sit delictum, & sic etiam in pœnalibus non sunt paria aliquid non esse factum intra terminum, vel esse factum, tamen nulliter.

Vltimò nota, quòd statutum, & constitutio loquens de Ecclesijs Cathedralibus non includunt inferiores Ecclesias, secundum Dominicum, sic & è contra iura loquentia de inferioribus Ecclesijs non includunt Cathedrales. vt hic in glo. & in glo. finali, in glo. in versiculo Cathedrali, in fine.

21 Nota quòd licet aliqua † æquiparantur quo ad certum casum, tamen statutum in vno, non extenditur ad reliquum in alijs casibus. hæc omnia ille. Ex cuius verbis patet quantum aberret a via doctrinæ veræ impugnatio, seu obiectio supradicta. Nec Abbas citatus ab aduersario vnquã docuit contrarium, prout patuit per supra relata verba eiusdem Panormitani. Ad id vero, quod dicebatur, quòd in casu nostro locum habebat regula iuris de æquiparatis. Respondemus, quòd licet regula in se de æquiparatis sit verissima, tamen applicatio illius fuit non bene ponderata: cum illa locum habere de iure in casu nostro non possit, pro cuius rei intelligentia sciendum, quòd licet sit verissimum, quòd
22 in casibus æquiparatis † a iure antiquo noua constitutio de vno tantum loquens, extendatur ad omnes illos alios casus: non tamen indè sequitur illatio sperata ab aduersario, quia contrarium reperitur de iure cautum in casu nostro, in capitulo primo, de supplenda negligentia Prælatorum, in sexto, iuxta sententiam Doctorum citatam in probationem primæ conclusionis, & in responsionem ad textum, in capitulo vnico. Ne sede vacante, in sexto: videatur ergo ibi, & quòd in casu nostro locum non habeat dicta regula æquiparatorum, patet per se, eo quòd se-

ſecundum communem Doctorũ ſententiam citatam a Mattheo Matteſilano in ſuo eleganti tractatu de extenſione a nu. 14. vſq; ad 18. tunc huiuſmodi regula habet locũ, quando caſus a iure antiquo in omnibus, & per omnia reperiuntur æquiparati caſui expreſsè prouiſo in iure nouo, & ſic in materia, de qua agitur, ſeu ad effectum producendum circa materiam illam, de qua agitur in iure nouo: quoniam tunc ſolum ius pœnale nouum diſponens in vno æquiparatorum, etſi habeat locũ in alio caſu non expreſſo in ipſo iure nouo: ſecus tamen erit dicendum, quando duo caſus erunt æquiparati a iure antiquo ſolùm in aliquibus: non autem in omnibus, & p omnia, vt eſt caſus mortis Epiſcoporum contentus in iure nouo, ſcilicet in ſacro Cõcilio Tridentino in ſeſſ. 24. de reformatione c. 16. vbi dicitur ſedem Epiſcopalem vacare per mortem Epiſcopi, ac eiuſdem iuriſdictionem deuolutam eſſe ad Capitulum Cathedralis Eccleſiæ. Qua igitur cõſtitutione ſtante, etſi quis poſſet forſan dubitare, an ſacri Concilij conſtitutio tacitè comprehẽdiſſet caſus alios a iure antiquo expreſsè æquiparatos ipſi morti naturali Epiſcopi: Nihilominus dicendum erit, quòd cũ dicta conſtitutio Cõcilij Triden. loquatur in materia prouiſa a iure antiquo ipſam fore extendendam ad dictos caſus extenſione nõ extenſiua, ſed comprehenſiua, & ſic illam habere locum in omnibus dictis expreſſis caſibus in iure antiquo. At cum nullo pacto cãſus ſuſpenſionis, aut excommunicationis fuerit a iure antiquo, loquẽte de materia vacationis ſedis Epiſcopalis, æquiparatus morti naturali Epiſcopi in omnibus, & per omnia reperiatur. Neſcimus quomodo hoc ſine rubore aſſeuerare quis poſſit eo magis, quòd facilis erit recurſus ad Summum Pontificem, ad quem deuolutam eſſe poteſtatem huiuſmodi ſupra docuimus. Ex quibus omnib. patuit quoque reſponſio ad ea, quæ videbantur elicita ex ſententia Panormitani, vbi ſupra, vt apertiſſimè patuit ex hucuſque allatis verbis ipſiuſmet Panormitani. Nec locum habet quod aduerſarius obijciebat, interpretando ſententiam Panormitani in d. c. graue nimis, nu. 6. quia eo quòd appellatione officij non veniat iuriſdictio. ad quod (vltra ſupra allata) reſpondemus quod contrarium de directo docuit ipſemet Panormitanus in c. cum dilectus. col. 7. nu. 18. in verſ. prima. ext. de conſuetu. dicens, quòd ſuſpenſus ab officio non poſſit iuriſdictionalia exercere, nec eligere, nec beneficia conferre: & quòd hæc opinio ſit communiter recepta, & ab Innocẽtio, & Compoſt. quia appellatione ſuſpenſionis in genere intelligitur de maiori ſuſpẽſione. arg. in c. ſi quem. de ſententia excommunicationis.

Ad illud autem quod ipſe conſulens (neſcitur quo ſpiritu) dixit, quòd aliud nos dixerimus in diſputatione, & aliud in conſultatione. Reſpondemus. Hoc nobis mi-

mirum videri : cum non deceat Doctorem vtriusque censuræ (vt aduersarius consulens esse dicitur) ignorare esse regulam verissimam, & conclusionem vniuersaliter ab omnibus Doctoribus approbatam, quòd leges tam Pōtificiæ, quàm Imperatorię sint intelligēdę loqui in materia de qua agitur in rubrica earum. Quapropter meritò non cessamus mirari dicta verba prolata fuisse a Doctore, cùm nos in titulo quæstionis disputatæ loquuti fuimus tali pacto, videlicet : An Episcopo Andrien. suspenso per qninquennium ab officio, iurisdictione, & residentia propter delicta, faciet vacare sedem Episcopalem : ita vt iurisdictio plenè in temporalibus, & spiritualibus sit translata ad Capitulum Cathedralis Eccle siæ, priuato prędsenti Vicario Dioecesano, sicut contingit per mortē ipsius Episcopi: cum ergo in hoc titulo ostenderimus nos loquuturos fore de præsenti Vicario, expressè patebit indè nos non loqui nisi de Vicario ipso, q fuit deputatus a sacra Congregatione, etsi in dicta disputatione addiderimus, quòd simpliciter loquendo, suspenso quocunq; Episcopo, nō iccirco eius iurisdictio deuoluatur ad Capitulum eius Cathedralis Ecclesiæ, cùm in tali casu non dicatur Ecclesiam vacare : quapropter pro expediendis negotijs interim occurrentibus esset recurrendum ad sedem Apostolicam. Nunquam tamen in dicta disputatione asseruimus, q Episcopo suspenso, nō sit suspensa iurisdictio Vicarij dependentis solum ab ipso : cùm de hoc casu nō fuerimus interrogati, nec occurrebat talis sermo in Diœcesi Andrienſi, sed solum de præsenti Vicario. Quapropter obsecramus aduersarium consulentem, vt antequam in verbo, aut scriptis respondeat quæstioni, acuratissimè ponderet titulum quæstionis sibi propositæ ne videatur loqui extra materiam propositam in graue damnum sui honoris, & interesse clientulorum eius.

Et hæc est mea sententia decisiua.

Ego D. Alphonsus Villagut à Neapoli Abbas Congregationis Cassinensis. V.I.P.

SVMMARIVM.

1 *Officialis alicuius Prælati excommunicati, etsi non sit excommunicatus, tamen durante illius excommunicatione erit suspensa eius iurisdictio.*
2 *Beneficium Principis debet esse mansurum.*
3 *Partium iura cùm sunt obscura, potius reo fauendū erit, quàm actori.*
4 *Principis voluntas in dubio præsumenda erit talis, qualis de iure esse debet. & nu. 29.*
5 *Episcopo mortuo naturaliter, vel ciuiliter, in quibus solùm casibus īn iure expressis iurisdictio deuoluitur ad Capitulū Cathedralis Ecclesiæ.*
6 *Rescriptum Principis erit interprę-*

ed by Google

tandum, rebus sic stantibus, vt reperiebantur tempore impetrationis rescripti, vel beneficij, et quare.

7 Rescripta contra ius elicita, sunt irrita & nulla.

8 Rescripti Pontificij forma est semper sequenda, si non sit contra ius commune, vel aliàs constet de voluntate Principis. & quare.

9 Rescriptum Principis contra ius cõmune concessum, nõ erit statim exequendum.

10 Rescripti verba conformanda sunt æquitati, etsi ipsa forsan hoc non paterentur, & quare.

11 Papam velle vnico verbo totam iuris obseruantiam tot laboribus, ac vigilijs excogitatã auferre, non est præsumendum, & quare.

12 Rescriptum erit reducendum ad ius commune, etiam si id facere oporteret per improprietatem verborum, vel transpositionem clausularum. & quare.

13 Ius commune interpretatur rescriptum.

14 Rescriptum mandans quem absolui præstita satisfactione (vt conformetur iuri communi) exponitur, vel præstita cautione de satisfaciendo.

15 Clausulæ insertæ in scriptis Apostolicis, quæ sunt secundum ius commune, recipiunt omnes limitationes, & interpretationes, quas recipit ius commune, disponens de materia illa.

16 Verba debere aliquid operari, quomodo sit intelligendum, probatur, vbi contra iuris communis dispositionem alicui præiudicium generaretur, & explicatur.

17 Papa non intendit per suum rescriptum aliquid disponere contra ius, nisi expressè dixerit, Non obstante tali iure.

18 Papa quando dicatur rescribere contra ius, ex certa scientia, & quare.

19 Rescripta de sui natura & regulariter non sunt contra ius.

20 Rescripta in dubio accomodari debent iuri communi, cùm ad illud sint reducenda.

21 Concessio nona restringitur, vt ad ius commune redigatur, et ipsius generalia verba, et quare.

22 Verbum à Papa prolatum, in dubio, intelligitur secundum ius Canonicum, et non ciuile.

23 Testamentum factum in fauorem spurij quot testes habere debet, et quare.

24 Rescripta Principum quomodo sint intelligenda. et quare.

25 Casum quæstionis præsentis ponit Bal. in terminis.

26 Qualitas habẽs tractum successiuũ aliquid disponens, quantum durabit eius dispositio.

27 Priuilegio Principis non erit standum, quando ipsum incipit esse iniquum. et quare.

28 Is, cui fuit indultum liberum arbitrium disponendi, nihil poterit in casibus a iure communi decisis. sed solùm in non decisis.

30 Rescriptum Principis non præsumitur concessum in præiudicium tertij, et quare.

31 Appellari poteris ab Episcopo delegato ad Metropolitanum in illo negotio, in quo ille procedit tanquam Episcopus, et non tanquam delegatus.

32 Prin-

Digitized by Google

31 Principi in dubio non præsumitur voluisse derogare conuentioni initæ inter partes.

33 Beneficium nouum Ecclesiasticum obtinens non præuia manifestatione dignitatis, vel alterius beneficij iam obtẽti, tenetur ad illius resignationem. et quare.

34 Priuilegium concessum, quod post concessionem incipit esse iniustum, aliisq; nociuũ reuocatur. et quare.

35 Rescriptum fore interpretandum sine alterius prçiudicio fuisse à Principe concessum in dubio. probatur quoque iure ciuili.

36 Iniuriarum occasio non debet oriri vnde iura nascuntur, nec iuri alterius detrahendum erit.

37 Papa per suum rescriptum, aut priuilegium non intendit iuri alicuius præiudicare saltem grauiter, et taliter ipsum erit interpretandum, et quare.

38 Priuilegium vergẽs in prẽiudicium aliorum restringitur etiam contra propriam significationem verborum, et quare: etiam si hoc contingat ex post facto, si indè enormiter lædat ius tertij: eò, quòd tunc illud statim erit reuocãdum. et quare. Et quòd ad hoc sufficiat sola iusta possessio illius, cui præiudicaret rescriptum, licèt proprietas non concurreret cum possessione.

39 Restitutio in integrum, et quælibet gratia Principis in dubio erit intelligenda sine alterius præiudicio, et quare.

40 Concessio simpliciter, vel generaliter facta cum præiudicio alterius, est nulla.

41 Rescripta lædentia alium in magno, sunt nulla, secus in paruo, vel indè amitteretur lucrum aliquod.

42 Clausula inserta in Principis rescripto (Appellatione remota) quid operetur.

43 Rescriptio forma non erit seruanda, quando ex hoc ius tertij (qui in rescripto non est nominatus) lædetur. & quare. & explicatur hæc regula.

44 Priuilegium respiciens solum ius illud concedentis, latè interpretabitur: si verò ius tertij, strictè, nè alteri præindicet. et quare.

45 Concessio Principis cum clausula. Non obstante &c. quid operetur: cùm non possit sine causa tollere Dominium alicui acquisitum super aliqua re.

46 Principis intentio, in dubio, non præsumitur velle præiudicare iuri tertio acquisito, et explicatur in legitimatione filiorum naturalium: etiã si dicatur motu proprio, et ex plenitudine potestatis.

47 Beneficium Principis decet esse mansurum, et quod sibi semel placuit amplius displicere non poterit.

48 Clausula motu proprio, inserta in rescripto etsi operetur ammotionem ambiguitatis subreptionis: non tamen locum habet in casu, quo quis iniustè læderetur in iure sibi legitimè acquisito. & quare.

49 Præiudicialibus tacere quando sit consentire.

50 Inuitus aliquid facere quis sit dicendus.

51 Concessio facta à superiore intelligitur etiam in præiudicium tertij, si est præsens, tacet & non contradicit. & quare.

De

Abbatis D. Alphonſi Villagut De iuriſdictione Capituli ſede vacante excluſis delegatis.

THEMA.

Quidam Epiſcopus fuit ſuſpenſus a ſede Apoſtolica propter nonnulla eius delicta, & fuerũt ab ipſamet deſtinati Vicarius, & Enconomus, vt curam ipſius Diœceſis gererẽt, acurateq; munus ſibi iniunctum quiſque eorum exequi deberet, tranſactis aliquibus diebus mortuo dicto Epiſcopo Capitulum dictæ Cathedralis Eccleſiæ monuit dictos officiales, vt ad ſua remeantes relinquerent regimini eiuſdem Capituli ipſam Diœceſim. Illi reſponderunt ſe fuiſſe deſtinatos a ſede Apoſtolica, & non a dicto Epiſcopo: Quapropter etſi Epiſcopus mortuus eſſet, ſedes tamen Apoſtolica, cum non defecerit indè, & ipſi illam repræſentent, non intendunt huiuſmodi eorum inceptam iuriſdictionem ſibi delegatam a ſede Apoſtolica dicto Capitulo renunciare, donec aliud ſibi demandatum fuerit ab ipſa ſede Apoſtolica. è contra Capitulum dixit ſe nolle ſuo huic futuro præiudicio pacto aliquo conſentire.

Quæritur modò quid foret de iure ſentiendum.

DECISIO XXXXIII.

O Sanctissima, & indiuidua Trinitas, precor tuã im menſam clementiã, vt meritis Beatiſſimę Marię Virginis (in cuius interuentu plurimum confido) Beatiſſimiq́ue Patriarchæ noſtri Benedicti interceſſione digneris ingeniolũ meũ tua gratia illuſtrare, vt veram deciſionem præſentis quæſtionis in mediũ proferre ad tui decus perenne, & ſalutem, & pacem dictæ Diœceſis poſſim.

Et vt luce meridiana clarius præſens noſtra ſentẽtia appareat veriſſima afferremus in primis, quæ videri poſſent deſeruire dicentibus ex huiuſmodi Epiſcopi morte non fuiſſe deuolutam omnimodam iuriſdictionem ad ipſum Capitulum Cathedralis Eccleſiæ, ſed adhuc perſeuerare in ſupradictis officialibus a ſede Apoſtolica deſtinatis.

Cùm primò videtur hoc elici ex text. in c. 1. de officio Vicarij, in ſexto, vbi dicitur, quòd illi officiales † dicendi erũt priuati ſua iuriſdictione, qui ipſam ſolũ obtinuiſſent ab eo, qui ipſa fuerat priuatus per incurſum excommunicationis, & non ij, qui à Superiore

riore illius obtinuissent ipsam iurisdictionē. At cùm dicti officiales suam iurisdictionem nō obtinuerint ab ipso Episcopo, hodie penitus priuato per mortem, sed a sede Apostolica, quę adhuc pręerat in sua iurisdictione ordinaria. Indè videtur sequi, quòd dicta eorum iurisdictio dicenda nō foret deuoluta ad ipsum Capitulum.

Præterea, Regula est iuris veritissima, & vulgatissima, quòd concessum Principis beneficiū oporteat esse mansurum † vt in regula decet concessum. de regu. iur. in sexto. At cum negari non videatur posse huiusmodi delegatam iurisdictionē illis officialibus attulisse beneficium. Indè videtur sequi, quòd in ipsis permanendum sit, & nic dicta iurisdictio nō sit deuoluta ad dictum Capitulum.

Ad hoc ipsum videtur facere regula illa peroptima, in qua dicitur, quòd cum partium iura sunt obscura, † Reo fauendum est potius, quàm actori, vt in regula. Cùm partium. de regul. iuris, in sexto.

His tamen, & similibus non obstantibus, firmissimè asseueramus mortuo dicto Episcopo dictos officiales destinatos à Sancta sede Apostolica de iure (ipso facto) remansisse priuatos sua iurisdictione, & ipsam deuoluisse ad Capitulum Cathedralis Ecclesię tam in temporalibus, quàm spiritualibus donec vacauerit sedes Episcopalis. & hęc nostra sententia inniti probabitur infrascri

ptis veritissimis vtriusque iuris fundamentis.

Primum ergo fundamentum sit. Cum in dubio voluntas Principis † præsumenda sit conformis iuri, seu talis qualis de iure esse debebit. Indè sequitur, quòd cùm etsi essemus in dubio (quod negatur) pro interpretanda intentione siue voluntate Papæ in delegatione huiusmodi iurisdictionum dictis officialibus, recurrendum erit ad ea, quæ de iure demandata fuerint. At cùm expressè, simpliciter, & absque aliqua conditione ius Pontificium anti-quum & nouissimum decreuerit, quòd per mortem naturalem verè dicatur sedes Episcopalis vacare, & indè omnimodam iurisdictionem deuolutam, exceptis quibusdā paucis, ad Capitulum Cathedralis Ecclesiæ, & in dicta delegatione dictorū officialium non constet sedem Apostolicam voluisse dictis iuribus derogare. indè patentissimè & verissimè sequitur, quòd non obstante dicta Apostolica destinatione, per mortem dicti Episcopi deuoluta fuit omnimoda iurisdictio ad dictum Capitulum, denudatis ea dictis officialibus hoc nostrum fundamentum. Primò innititur decisioni Põtificiæ. Nam in c. cùm olim. ext. de maior. & obed. Gregorius Nonꝰ rescripsit, ꝙ vacāte Ecclesia Messanenſi, recurrēdum esset pro electione confirmanda, vel infirmanda de iure ab Archiepiscopo Messañ. ad Capitulū dictæ Ecclesiæ. De eadē iurisdictione deuoluta ad ipsum Capitulum

Digitized by Google

5 pitulum † ipſo iure per mortem Epiſcopi fit mentio in c. 1. de inſtitut. in ſexto, in c. 1. de maiorit. & obed. in ſexto, in c. ſi Epiſcopus. & in c. ſequenti de ſupplen. neglig. Prælat. in ſexto, & in c. 1. ne ſede vacante. in ſexto, ex quibus patuit, quòd cùm de iure iuriſdictio, ipſo facto, per mortem Epiſcopi deuoluta ſit ad Capitulum, nullo pacto ambigendum erit Summum Pontificem non intendiſſe præiudicare per huiuſmodi ſimplicem delegationem, ac neceſſariam prouiſionem non factam à iure, iuri acquirendo ipſa morte ſequuta Epiſcopi per Capitulum mediãte iuris diſpoſitione ac prouiſione. Idem fuit ſtatutum nouiſſimè per ſacrum Concilium Tridentinum in ſeſſ. 24. de reformatione c. 16. & quòd hoc noſtrum fundamentum innitatur diſpoſitioni quoq; iuris ciuilis apertiſſimè probatur per ſingularem textum in l. ex facto. in principio. ff. de vulg. & pupillar. ſubſtitu. vbi hæc ad verbum habentur, videlicet. [Ex facto quęritur. Qui filium habebat mutum impuberem, impetrauit à Principe, vt muto ſubſtituere ei liceret, & ſubſtituit Titium: Mutus duxit vxorem poſt mortẽ patris, & naſcitur ei filius: quæro an rum patur teſtamẽtum; Reſpondi be-
6 neficia † quidem principalia ipſi Principes ſolent interpretari. Verum voluntatem Principis inſpicientibus poteſt dici, eatenus id eum tribuere voluiſſe, quatenus filius eius in eadẽ valetudine per ſeueraſſet: vt quemadmodum iure Ciuili pubertate finitur pupillare teſtamentum, ita Princeps imitatus ſit ius in eo, qui propter infirmitatem non poteſt teſtari. Nam etſi furioſo filio ſubſtituiſſet, diceremus deſinere valere teſtamentum cùm reſipuiſſet, quia iam poſſet ſibi teſtamentum facere: etenim iniquum incipit fieri beneficium Principis, ſi adhuc id valere dicamus: auferret enim teſtamenti factionem homini ſanæ mentis. Igitur etiam agnatione ſui hęredis dicendum eſt rumpi ſubſtitutionem: quia nihil intereſt alium hæredem inſtituere ipſe filius poſtea, an iure habere cęperit ſuum hęredem. Nec enim aut patrem, aut Principẽ de hoc caſu cogitaſſe veriſimile eſt: vt eum, qui poſtea naſceretur, exhæredaret. Nec intereſt quemadmodum beneficium principale intercedat circa teſtamenti factionem, vtrum in perſona vnius, aut complurium.] hęc ibi. Ex quibus apertiſſimè elicitur veritas præſentis noſtri fundamenti: cùm non ſit veriſimile Summum Pontificem per huiuſmodi delegationem voluiſſe præiudicare iuri ſtatim (morte Epiſcopi ſubſequuta) acquirendo ipſi Capitulo, indultoque ab ipſomet iure Pontificio, ſed ſolum illis conceſſiſſe Papam iuriſdictionem durante illius Epiſcopi ſuſpẽſione, per quã non deuoluebatur de iure iuriſdictio ad Capitulum: non autem, ſi ſuperueniſſet mors illius, per quã ipſum Capitulum diſponente ſic Pontificio iure, ſuccedebat in iuriſdictione, & ſic oportuit recedere

ab

ab eò, quòd diu æquum visum fuit, propter superueniens ius ipsi Capitulo ex morte Episcopi. Idem probatur per text. apertissimum in l. rescripta. C. de præcib. Imperat. &c. vbi hæc habentur, videlicet. [Rescripta contra ius elicita, ab omnibus Iudicibus refu-
7 tari † præcipimus, nisi fortè sit aliquid, quod non lædat alium, & prosit petenti, vel crimen supplicantibus indulgeat.] hæc ibi. Et ne quis putet idipsum non fuisse decisum à iure Pontificio, sciat, quòd idem nostrum fundamentum probatur per text. in c. causam quæ inter. de rescriptis. ex quo eliciunt Doctores, & meritò, quòd semper forma
8 † rescripti Pontificij est sequenda, quando illa forma non esset contra ius commune. & quòd propter formam rescripti non esset recedendum à iure communi, nisi constaret Papam aliter voluisse. quod non est in casu nostro. Idem probatur per text. in c. cùm dilectus filius. §. cæterum. extra de consuetudine. ex quo probatur, quòd vbi aliquid à iure communi discrepare videtur, illud reducendum erit ad ius commune, si poterit fieri nè pereat.] & ratio est quoniam promptum est leges legibus concordare, vt in l. vnica. C. de inofficioso testaméto. Idem probatur per arg. in cap. Ecclesia vestra destituta. §. neque enim credendum. de elect. vbi Gregorius Nonus scribens Capitulo Cathalensi de nullitate cuiusdam electionis factæ pro eo, quòd facta fuerat contra statuta Concilij Lateranensis. his præcisis verbis vsus fuit, videlicet. [Neque enim credendum est Romanum Pontificem (qui iura tuetur) quod aliàs excogitatum est multis vigilijs, & inuentum, vno verbo subuertere voluisse.] hæc ibi. quibus conformia sunt verba, quibus vsus fuit Imperator in l. si quando. in principio. C. de inofficioso testamento, vbi hæc præcisa verba habentur, videlicet. [Si quando talis concessio imperialis processerit, per quam libera testamẽti factio conceditur, nihil aliud videri Principem concedere, nisi, vt habeat legitimam & consuetam testamenti factionem. Neque enim credendum est Romanum Principem, qui iura tuetur, huiusmodi verbo totam obseruationem testamentorum multis vigilijs excogitatam, atque inuentam velle euerti.] hæc ibi. Idem elicitur ex. l. qui peculij. ff. de peculio. & similibus. Idem docuit text. in c. licèt. extra de præben. secundum Felinum & tex. in c. super eo. ext. de officio deleg. vbi dixit Alexã. Tertius Papa, quòd si quæstionem de iure præsentãdi Papa de- 1
legat, appellatione remota, & sub ea forma, vt delegatus ad p̃sentationem eius, ad quem viderit pertinere, ordinet Ecclesiã, per hoc non habet instituere, sed pronunnunciare: & is, ad quem pertinet, instituet, etsi iuri suo detrahitur, licitè appellat. & quòd non sit statim exequutioui mandandum re-
9 scriptum † contra ius concessum 1
à Principe expressè docuerunt infrascripta iura, videlicet. text.

in

in c.cùm teneamur.de præben.in c.si quando.extr.de reſcriptis. & in c.cùm apud Theſſalonicam.11. q.3. & in l.nulla iuris. ff. de legibus.& in l.ſi vindicari. C. de pœnis. & ibi per Doctores. & in l. reſcripta.C.de præcibus Imperator. &c.

Probatur & ſecundò hoc noſtrum fundamentum, Doctorum auctoritate. Nam ipſi ſe ſubſcripſerũt quo ad vnũ membrũ eius, ſcilicet quo ad illud, in quo diximus,quòd iuriſdictio per mortem naturalem Epiſcopi deuoluatur ad Capitulum Eccleſiæ Cathedralis auctoritate omniũ gloſarum dictarũ Canonum, & omnium Doctorum ibidem nemine diſcrepante.& quo ad membrum aliud in quo diximus,quòd in dubio voluntas Principis præſumenda ſit conformis iuri communi, ſeu talis qualis de iure communi eſſe debeat: probatur auctoritate infraſcriptorum Doctorum, & primo Canoniſtarum. Quapropter ſciendum, quòd Glo. in dicto c.paratus,23. q. 1. in verſic. ſi verba. his præciſis verbis vſus
10 fuit,videlicet. Verba enim in reſcriptis poſita,vel in lege conformare debemus æquitati, & licèt verba hoc non patiantur, vt in c. cauſam, quę inter.ext.de reſcrip. & in c.cùm dilectus. ext.de conſuetu.idem docuit glo.in dicto c. cauſam. in verſic.fuerat inſerenda. dicens,quòd non ſit veriſimile Dominum Papam vnico verbo
11 tollere velle † totam iuris obſeruationem tot laboribus, ac vigilijs multis excogitatã. Quoniam qui tutorem præcipit confirmari, ſecundum ius intelligitur præcipere, vt in l.tutores.ff.de confirmat. tut. & eadem glo. in verſ. præcedat.dixit,quòd ex ipſo tex. eliciatur, quòd verba reſcriptorum ſecundum ius commune intelligenda ſint, vt in l. ſi quando. C. de inofficioſo teſtamento. Glo.verò in dicto c.cùm dilectus. in verſ.iuri communi.dixit,quòd vbi aliquid à iure communi diſcrepare videtur,reducendum eſt ad ius commune, ſi poteſt fieri nè pereat: quia promptum eſt leges legibus concordare cui conſonat glo.in c.1.verſ.noſcatur. de conſtitu.in ſexto, dicens, quod ſi reſcriptum concederet aliquid contra ius, iam in eo mutat nomen reſcripti, & dicendum eſt priuilegium, vt in c. priuilegia. diſt. 3. & in c. Abbate. extra de verb.ſignif.& ideo reſcripta data contra ius,non valent, niſi in ipſis fiat mentio de lege, & maximè cùm ibi cadit error facti, vt in c. nonnulli. de reſcriptis: & ratio eſt,quia maturius & deliberatius ſit legis promulgatio, quàm reſcripti conceſſio. in reſcripto(inquit)etiam dicimus,quòd ſi conſtaret de certa ſcientia principis, valeret reſcriptum contra ius elicitum, ſed prima facie præſumitur per importunitatem obtentum: vnde expectari ſolet ſecunda iuſſio: vt in Authen. vt nulli iudicum.§. & hoc verò iubemus. col.9.& in Authen. de Iudicijs. §. omnes autem.col. 6. hæc glo. illa ſingularis.Idem docuit Innocentius in c.dudum.col.1.verſ.priuilegia

legia enim.ext.de priuilegijs.vbi his præcisis verbis vsus fuit, videlicet. Priuilegia enim alijs præiudicialia strictè interpretanda sunt: & quantum potest ad iuris consonantiam reducenda, vt in l.ex facto. ff.de vulgari, & pupill. idem implicitè docuit glo.in dicta l. ex facto. in verfic. auferret. ff.de vulgar.& pupill. dicens fore modò recedendum ab eo, quod diu æquum visum est propter vtilitatem superueniẽtem. Idipsum colligitur ex glo.in d.l.si quando, in verfic.Tuetur. dicens indè notandum fore, quòd in generali concessione ea videri cõcessa,quę verisimile est specialiter cõcessa. & hoc dictum firmatur regula in generali concessione. de regul. iur. in sexto. Idipsum docuit Innocentius in dicto cap. causam, quæ inter. dicens,quòd in rescriptis verba ambigua sint interpretanda secundum ius commune, vt in l.si quando. C. de inofficioso testamento. Idem & apertius docuit Panormitanus in dicto c. causam, quæ.col.2.vers. nota primò. his præcisis verbis vtens, videlicet Rescriptum principis debet in dubio reduci ad ius commune,etiam si oporteat id facere per improprietatem verborum, seu trãspositionem clausularum: & ratio huius dicti est (inquit ibi Panormitanus) quia rescriptum
12 conceditur † ad iuris obseruantiam: nec aliquid debet continere contra ius: quia tunc esset priuilegium,vt notanter docuit glo. in c.1. in verfic. noscatur. de constitu.in sexto, & per Cynum in l. rescripta.C.de præcib. Imper.offerend. ideo si rescriptum non operetur contra naturam suam, debet ita & taliter intelligi, vt non obuiet iuri communi. Quod intelligo (subdit Panormitanus) quãdo verba hoc patiuntur. Nam vbi nulla esset ambiguitas, cessat illa cõmunis interpretatio. hæc omnia Pan.vbi supra. Idem breuiter innuit Host. in summa,titu. de rescriptis.§.de ipsius interpretatione.circa finem. in vers. item interpretatur: dicens, quòd ius interpretetur rescriptũ. Idem latissimè & elegantissimè docuit Felinus in dicto cap.causam quę. col.6.nu.30. verfic.interpretatio.
13 dicens, quòd fiat rescripti † interpretatio secundum ius commune,sequens dictam gl. in dicto c.paratus. in verfic. prodesse. dicentis, quòd verba rescripti debeant conformari æquitati,etiam si natura verborum hoc non patiatur.Idem docuit Decius in dicto c. causam quæ. in principio dicens, quòd rescriptum Principis debeat reduci ad ius commune, & sequitur dictę glo. in dicto c.paratus, addens, quòd hoc ipsum docuerit Oldradus in consil. 268. incip. quæstio est vtrum. & Calderinus in consil.2.tit. de rescript.& in consil.1. titu. de sent. excom. dixit, quòd rescriptum
14 † mandans quem absolui præstita satisfactione, exponitur, vel præstita cautione de satisfaciendo, vt sit conforme iuri communi. de quo in c. ex tenore. c. cùm desideres.& cap. sacro. cum concord.de sent.excom.idem docuit

Gemi-

Geminianus in c. licèt canon. §. fi. col. 2. de elect. in ſexto. colligens ex verbis Io. Mo. & Ioan. And. ibi.

15 quòd clauſulæ † inſertæ in reſcriptis apoſtolicis, quæ ſunt ſecundum ius, recipiunt omnes limitationes & interpretationes, quas recipit ius cõmune diſponens de materia illius clauſulæ: Vnde ſi in reſcripto beneficiali eſt clauſula de reſidentia facienda: tamen poterit Epiſcopus ſuper ea diſpenſare, ſicut poſſet ſi illa non eſſet in reſcripto, & ſubdidit ipſe Geminianus ibidem reſpondens ad illud Brocardicum, ſcilicet quòd

16 verba debeant aliquid † operari, dicens hoc eſſe verum ſi iuris ratio patiatur: ſecus ſi non patiretur, vt quia ineſt de neceſſitate & in quolibet contingente illius generis. Nã ſi Iudex dicit aſſigno tibi terminum ad petẽdum apoſtolos. iſte nõ erit terminus iudicis, ſed legis: refert enim legẽ, ſed nõ ſtatuit diem de nouo, & allegat Clem. 2. de appellat. & ſic iſta expreſſio relatiua ſimpliciter legis nihil operabitur ſecundum ius: ſed expreſſio diſpoſitiua bene operatur. Hanc eandem ſingularem regulam latè deducit Ludo. in conſil. 334. incip. Circa primum. Volens, quòd reſcriptum mandans quem non audiri, niſi priùs pareat iudicatis per certum Cardinalem: debet intelligi dum modo à ſententia non fuerit appellatum, & ibi etiam inducit ad hanc regulam glo. in c. ſuper eo. in verſic. ordinet. extra. de officio delega. dum exponit [ordinet] ideſt preſentatum à patrono inſtituat: quæ expoſitio nõ fit, niſi cauſa euitandi præiudicium tertij, & abſonum iuris intellectum. Quapropter meritò dixit Cardinalis in conſil. ſuo 94. incip. nobiles viri domini de Vinciguerra, quòd licèt in literis Papæ diceretur feudum quoddã eſſe deuolutum ad Eccleſiam propter non petitã inueſtituram. Tamen illa verba debent intelligi, quòd fuerit deuolutum eo modo, quo ius diſponit, ſcilicet quoad poteſtatem reuocandi: cùm iura punientia nõ petentem inueſtiturã loquantur per verbum [amittat] quod eſt futuri temporis, ad quod probandum adduxit tex. in c. 1. in titu. quo tẽpore miles inueſti. verſ. damnentur ergo requiritur (inquit Card.) ſententia vt in c. ſi diligenti, cum glo. in verſ. perdant, extra. de foro compet. Ex cuius ſentẽtię relatione ipſe Felinus in c. cauſam quæ. col. 7. verſ. ſed ex iſta aurea, extra de reſcriptis, ſingulariter dicit, quòd ſi Papa diceret in ſuis literis Titium eſſe priuatum iure beneficiorum propter tale crimen, & ipſum beneficium alteri conferret: ſi tamen de iure non eſſet priuatus, ſed priuandus, dicta verba deberent reduci ad ſenſum iuris, ideſt, quòd eſſet priuandus, tum per iſtum textum, videlicet. in dicto c. Cauſam quæ, & prædicta, tum per hoc conſiliũ Cardin. optimè ſeruiens. & ſubdit ibidẽ Felinus, quòd licèt Pet. de Anch. in conſil. 288. velit, quòd Princeps diſponendo ſcienter cõtra ius tollat iuris obſtaculum, vt in l. idem Vulpianus, ff. de execu.

tur.

Digitized by Google

tut. Nihilominus ipse non credit istud esse tenendum per prędicta, & per ea, quæ dixit in c. nonnulli. in 2. regula. circa rescripta contra iuś concessa. ex qnibus ipse Felinus ibidem arguit sic. Habere illū pro priuato beneficio, qui de iure priuatus nō est, est dispo
17 nere contra ius. At Papa † non intendit disponere contra ius per suum rescriptum, nisi dicat, non obstante, vt docuit Glo. in capitulo primo, versiculo noscatur. de constitutionibus, in sexto: ergo (inquit Felinus) scribendo, quòd quis sit priuatus, nulliter scribitur, & contra mentē Papæ. Nō dicas derogari iuri ex certa scientia, eò ipso, quòd scribit cōtra ius: quia si sic esset omne rescriptum contra ius valeret indistinctè, quia præsumitur Papam scire iura, vt in capitulo primo, de constitutionibus, in sexto, (& subdit ibidem Felinus.) Fateor quia potest derogare iuri, sed illud verum, quando constat de certa scientia, quæ non percipitur ex hoc solo, quòd scribat contra ius: quia sequeretur tunc necessariò dictum absurdum, sed percipitur, vbi dicit hoc verbum,
18 ex certa scientia: † vel si diceret Titium priuandum, volumus haberi pro priuato: tunc enim apparet, quòd sciat se derogare iuri, & vult derogari, sed rescribendo simpliciter contra ius præsumitur circunuentus, vt in argumento iam facto, super quo ac curatè ipse Felinꝰ instetit (inquit) in c. nonnulli in quarta fallentia, regulæ secundæ, in versiculo secundò contra istam quartam fallentiam. Extra de rescript. col. 18. in versic. soluo. licèt argumentum stringat. vbi supradictā Theoricam ipse deducens ad practicā dixit nos oportere considerare duos casus. Aliquando enim narratur factū, in quo requiritur dispensatio super iure illi contrario, & tamē ista narratio facti inducit certam scientiam circa necessariam dispēsationem iuris, & illa sufficit. Aliquando non narratur aliquod factū, sed simpliciter scribitur contra ius: & tunc non sufficit certa scientia subintellecta, quia aliàs semper valeret rescriptum per prædicta, sed debet exprimi, quòd fiat ex certa scientia, secundum Baldum in l. finali, in columna prima, versiculo vel dic, quòd tria. C. de fruct. & lit. expen. pro quo benè facit glo. fin. in c. porrecta. extra de confirmat. vtil. vel inutili. quę vult, quòd non sufficiat, quòd Papa simpliciter scribat in materia iuris, illi derogando, nisi constet de certa scientia: sic etiam procedit glo. in c. statutum. in principio, in versic. litterarum. in fine. de rescript. in sexto. & intellige dummodo illud sit contra ius in totum, secus si in parte. Ratio vero differentiæ inter istos duos casus potest esse, quia vbi narratur factum, non præsumitur Papa malè informatus, nec per surreptionem inclinatus, quia vbi non est error, ibi est certa scientia: vt per Bartolum in l. finali, §. penultimo, ff. de condiction. indebiti. & in l. sed & si quis. §. finali. ff. si quis

etu. cum ſimil. & ideo cùm conſtet non deceptum in facto, meritò ſequitur ſuper facto effectus iuris, & dicitur fieri diſpoſitio ex certa ſcientia: ſed vbi ſimpliciter diſponit contra: non ſequitur, habet ius inſpectore, ergo nõ decipitur: quia multitudo reſcriptorum, quæ ipſe concedit, inducit potius circunuentionẽ, quàm deliberatum animum, vt expreſsè dicit Dominicus in c. 1. de conſtitu. in ſexto, attento, quòd re-
19 ſcripta † de ſui natura non ſunt regulariter contra ius, ſed ſecundum ius: & ideo ſi aliquando cõtinet aliquid contra ius, potius præſumitur inductum ex importunitate, quàm ex certa ſcientia, vt docuit glo. in dicto c. 1. ſecus, vt dixi, vbi plena narratio facti infert non defeciſſe certam ſcientiam Papæ. & iſta procedunt vbi conceditur reſcriptum cõtra ius. Hęc omnia Felinus vbi ſupra, qui in dicto c. cauſam quæ. col. 13. nu. 42. verſic. quinta declaratio, di-
20 xit, quòd licèt reſcriptum † in dubio debeat accommodari iurì communi, vt hic, tamen fallit vbi apertè cõſtat de voluntate Papæ. & q. reſcriptum Principis reducẽ dum ſit ad ius cõe, docuit quoq; Dec. in d. c. cauſam quæ. in princ.

Et ex Legiſtis præſenti noſtro fundamento, ſe ſubſcripſerunt in fraſcripti. Glo. in dicta l. reſcripta contra ius. dicens, puta, vt liceat peremptoriam opponere poſt ſententiam, non autem poteſt intelligi in illis priuilegijs, quæ prohibita ſunt à iure peti: Nam tunc non valent, etiam ſi alij non nocerent, & prodeſſent petenti. loquitur ergo illa lex (ſubdit glo.) de iſtis priuilegijs, vel reſcriptis, de quibus non dicitur in legibus, quòd non debeant tribui, ſed ſunt contra id, quod dicit lex, ſiue quod dictat ius commune. Nam Bar. in dicta l. ex facto. col. 3. nu. 2. verſic. dicitur hìc, quòd beneficium, dixit, quòd Principis beneficium non debeat intelligi, vt contineat iniquitatem, per quam aliquis damnificetur, vt in dicta l. ex facto. At cùm ſi reſcriptum ſeu commiſſio facta (de qua hìc eſt ſermo) à Summo Pontifice dictis officialibus, ad corticem litteræ eſſet intelligenda, damnificaret Capitulum in iure ſibi acquiſito per mortem Epiſcopi, & per conſequens contineret iniquitatem: idcircò erit hmõi Principis beneficiũ interp̃tandũ, iuxta diſpõnem iuris coĩs. Idem breuiter repetijt Bar. in d. l. ſi qñ. dicens, q. priuilegium, q. conceditur contra ius commune ſtrictè interpretatur, vt in ipſa l. ſi qñ. Idẽ repetijt ipſe Bar. in l. reſcripta. C. ſi cõtra ius. ſequens gl. ibi dicens, q. quędã ſunt reſcripta prohibita impetrare ſpecialiter & expreſsè, & illa impetrata non valent, ẽt ſi nemini noceant. quædã ſunt reſcripta non prohibita ſpecialiter impetrari & expreſsè, & tunc loquit̃ d. l. reſcripta: vt ſi reſcriptũ cõtinet aliquid cõtra legẽ ſcriptã nõ valet. fallit in duob⁹ caſib⁹ poſitis in d. l. reſcripta. exẽpla. aliquis impetrauit, q. minori 14. annis liceat facere teſtm, vel q. liceat appellare poſt decẽ dies, & ſimil.

simil. certè ista non valent, qa contra ius. Idem docuit Bal. in d.c. super eo. extr. de officio deleg. in principio, dicens, quòd verba rescripti recipiant limitationem à iure cõi. Idem repetijt ipse Bal. in d.l. si quãdo. col. 2. vers. pro hoc facit Theorica. dicens, ꝙ (secundum Theoricã Iac. de Are.) quam ponit in l. 1. §. item nunciatio. ff. de noui oper. nunc. qñ est noua
21 concellio, † tunc rescriptum restringitur, vt ad ius commune redigat̃. & paulò antè. ibidẽ in not. 2. & 3. ipsemet Bal. dixerat, ꝙ generalia verba, in rescripto tñ restringuntur ad ius commune: eo ꝙ Princeps sub verbis generalib⁹ non intelligit̃ velle concedere illud, qđ est iniquũ, vel absurdum. vnde licèt concedat alicui, quòd liberè possit testari, tamen nó poterit filium præterire, vel exhęredare sine causa. qui Bald. ibidem in fine col. 2. in vers. & ex ista l. habebitis, his verbis vsus fuit, videlicet. si Papa concedat Monacho, quòd possit testari de bonis paternis (sicut plerumque facit) qualiter debeat intelligi ista cõcessio? Puto tamen, quòd verbum
22 prolatum à Papa † intelligat̃ secundum ius Canonicum; & non secundum ius ciuile, vt in c. cùm esses. & in c. relatum. extra de testamentis. item habes similiter, ꝙ si Imperator cõcedit alicui, quòd possit instituere filium suum̃ spuriũ: qualiter hoc intelligatur? qa intelligit̃ seruata testamentorum solẽnitate: vndè requiruntur se-
3 ptem testes, † quia spurius loco prorsus extranei est: cùm sit omnino incognitus, imò ꝓhibitus à iure communi. vndè non habet in eo locum. l. fin. ff. famil. herciſ. sed hẽt in eo locũ principũ huius legis: quod & memoriæ est cõmendandũ. hęc Bal. vbi sup. qui idem docũt in d.l. ex hoc. col. 1. in vers. itẽ nota, ꝙ rescripta. his præcisis verbis vtens, videlicet. Itẽ nota, ꝙ
24 rescripta Principis † sic debẽt intelligi, ꝙ nemini faciant iniuriã in iure publico, vel priuato. Et ꝓ hoc facit lex ista ad qõnem. Papa interdixit cuidam Epõ administrationem, † & misit duos admi-
25 nistratores, deinde mortuus est Eps: Capitulũ vult, ꝙ isti duo administratores recedant, isti nolũt recedere, nisi Papa mandet eis. Certè per legem istam debẽt recedere, quia est verisimile, quòd Papa noluerit præiudicare Capitulo in casu futuro: & idem docuerunt (inquit ibidem Bal.) Iacob. & Cynus, & sic non obstat text. in l. quęsitum. ff. de tute. quia ibi non est præiudiciũ, sed fauor. hęc Bal. vbi sup. qui de eodem loquens in l. 1. col. 2. vers. itẽ nota, ꝙ non præsumitur. ff. de constitu. princ. his præcisis verbis vs⁹ fuit, videlicet. Nota ꝙ non ꝑsumitur aliquid placere Principi, nisi iustum, & verũ, & ideo clausula de veritate respõsioni Principis semper vĩ inesse. vt in l. fin. C. si contra ius, vel vtil. publ. & si Princeps excederet iustitiã partis, nunq̃ ꝑsumitur velle excedere, nisi in modico. vt in l. quotiens. C. de precib. imper. offer. & Princeps vult oẽs actus suos regulari a iustitia poli, & fori: propter modicum verò excessum

Digitized by Google

non vult vituperari, vt in dicta l. quotiens. Idipſum docuit elegantiſſimè Pau. de Caſtro in dicta l. ex facto. col. 2. a num. 4. & deinceps. in verſ. in text. ibi, quatenus filius. dicēs, quòd quando aliqua
26 qualitas † habens tractum ſucceſſiuum, eſt tamen alicuius diſpoſitionis, eatenus durat diſpoſitio, quatenus durat illa qualitas, quādo ipſa qualitas erat neceſſaria ad diſpoſitionem, vt erat hic: & quando diſpoſitio non fuerat adhuc effectum finalem ſortita, vt ēt erat hìc, quia ſubſtitutio quouſq; filius pendebat. Si autē erat merè volūtaria nō neceſſaria, tunc licet deficiat, nō deficit diſpō etiā, quę non fuerat effectum ſortita, vt infra eadem l. §. Iulianus. Idem dicetur ſi erat neceſſaria, ſed diſpoſitio fuit effectum finalem ſortita: pone exemplum in negligentia, quæ eſt cauſa præſcriptionis inducendæ: nā ſi ceſſat ante finitā præſcriptionem, præſcriptio non finitur, ſed interrumpitur: ſi autē poſt finitam, tunc non tollitur p̄ſcriptio. Et nota, q̄ quando priuilegium, vel beneficium Principis
27 † ex poſt facto incipit eſſici iniquum, non eſt ei ſtandū, quia non cenſetur eſſe de voluntate Principis, q̄ ei ſtetur cū præiudicio alicuius, facit c. ſuggeſtum. de decimis. Item facit (inquit ipſe Pau.) iſte text. ad vnum, quod habuit ipſe in facto, ſ. ſi ſtatutum diſponit, q̄ mulier non poſſit facere teſtamentum ſine conſenſu viri, quòd iſtud ſtatutum tāquam iniquum, & auferens teſtamenti factionem non valeat, ſic nec beneficiū Principis, qd ex intervallo auferret, vt hic. Nā text. in Authē. qui. mo. natu. ſui. §. illud. & §. generaliter, dicūt, q̄ per reſcriptū Principis non legitimatur filius, niſi qñ deficiūt naturales, & legitimi, qñ intentio Principis nō præſumitur eſſe, vt illis fiat aliqua iniuria, niſi appareat de ipſius contraria intentione, quia fuit facta expreſſa mētio, q̄ hēat legitimos, & naturales, & hoc nō obſtāte legitimauit. Si aūt nō fieret expreſſa mētio, nō p̄ſumit in dubio voluiſſe illis p̄iudicare, ſi hoc eſt, qñ habebat legitimos tēpore legitimationis, q̄ legitimatio nō valeret tanq̄ obreptitia in p̄iudiciū legitimorum. Idē debet eſſe, ſi ex poſt facto incipiat habere. arg. huius legis. hæc Pau. inter alia ibi. Idem ipſemet Pau. breuius docuit in d. l. ſi qñ. in princ. dicēs, q̄ ſi concederēt̄ libera teſtādi facultas ei, q̄ teſtari nō p̄ōt. cēſetur cōceſſum, vt teſtetur. ſeruato ordine iuris, & ſic cū ſolēnitate debita, & q̄ filiū inſtituat, vel exhęredet iuſtè, & ſic exhęredatus habebit q̄rela cōtra teſtū, qa non eſt credendū Principē voluiſſe alteri præiudicare, & inducit hęc lex ad q̄nē, qñ datur libe-
28 rum † arbitrium poteſtati ſuper aliquo, an poſſit aliquid facere cōtra diſpoſitionē iuris, & vī, q̄ non per iſtum textum. Et ſic cōceſſio operetur in caſibus a iure, nō deciſis, ſed in deciſis vī, q̄ debeat obſeruare iura. Idē expreſſiſſimè docuit Iaſon in d. l. ex facto, col. 2. nu. 5. verſ. quartò nota. dicens dictum textum eſſe ſingularē ad probandū, quòd in dubio voluntas

29 tas † Principis, aut Papæ præsumatur esse talis, qualis de iure esse debet, & citat ad hoc multa. Idipsum repetijt ipse Iason in d. l. si quando. in princ. dicens, quòd concessio liberè testandi facta a Principe intelligēda sit legitimè, & iuris solemnitate seruata, & sequens Bal. dicit, ꝙ concessio facta Monacho a Papa, ꝙ possit testari de bonis paternis, ꝙ ista cōcessio intelligatur, ꝙ possit testari ſm ius Canonicum, non autē ciuile.

Probatur & tertiò hac ratione præsens fundamentum, videlicet. Cum in generali concessione non veniant ea, quæ quis verisimiliter non esset cōcessurus, vt in regula. In generali. de regu. iur. in sexto, & verisimile non sit in dubio Principem, vel Papam concessisse per generale rescriptum aliquid contra iuris formam, & secundum illam iuris formam mortuo Episcopo iurisdictio ipso iure deuoluatur ad Capitulum. Indè sequitur præsumendū fore Papam per constitutionem officialium tempore suspensionis Episcopi, voluisse illos contra formam iuris communis perseuerare in huiusmodi administratione post mortem Epi illius, ac per consequens ipsos carere iurisdictione, stante iuris regula quòd indultum a iure beneficium non est alicui auferēdum, vt in c. indultū. de regu. iur. in 6.

Secundum fundamentum, qm̄
30 vnumquodq; Principis † rescriptum non pręsumitur concessū in præiudiciū iuris tertio acquisiti, nisi expressè hoc ibi dicatur, cū ipsum sit interpretandū fuisse concessum a Principe sine prejudicio & iniuria tertij. Hoc fundamentū probatur triplici medio. Primò enim per text. apertissimum in c. super eo. ext. de offic. deleg. Vbi Alex. Tertius Papa his p̄cisis verbis nr̄um approbauit fundamentum, videlicet. [super eo verò, ꝙ subiungere voluisti, si de p̄sentatione p̄sbiteri inter aliquos qōne suborta causā contigerit delegari alicui sub hac forma, vt si cōstiterit ius (de quo agitur) ad partē alterutrā pertinere ad p̄sentationem eiusdē de p̄sona idonea ordinet Ecclesiā, appellatione remota, an liceat delegato Iudici inscio Diœcesano Ep̄o, vel Archidiacono, vel Archipresbitero reclamante p̄sentatum sibi clericū in possessionē Ecclesię mittere, & an si Archipresbiter, vel Archidiaconus, vel Eps (ad quē institutio pertinet) appellauerit, eorū sit appellationi deferendū. Hoc tuā volum⁹ discretionē renere, ꝙ licet qōnē, (quæ de p̄sentatione vertit) appellatione remota cōmittamus alicui terminandā, non tñ est nr̄ę intentionis Diœcesano Ep̄o, Archidiacono, vel Archipresbitero p̄iudiciū generare, ideoq; p̄sentandus est illi, qui instituēdus fuerit: & tenebit eorū appellatio, si vidē tes iuri suo detrahi duxerint, appellandū, quia nō illis, sed partib. inter quas causa commissa est, appellationis remedium est sublatum.] hæc ibi. Idem habetur in c. licet. ex. de offic. ordin. vbi Innoc. III. scribēs Archiep̄o Seno. his p̄cisis verbis vs⁹ fuit, videlicet. [licet ī corrigēdis excessib. iuxta Cano-

nicas ſanctiones appellationis ſit diffugium interclusum: & ideo Pariſien. Epiſcopus a nobis receperit in mandatis, vt tam circa viros Religioſos, quàm Clericos ſeculares ſuæ iuriſdictioni ſubiectos, qui multa, & grauia crimina committere proponunt, inquirant, & corrigãt appellatione remota, quę viderit corrigenda, ſtatuens ad reformationem eorum, quod regulare fuerit, & honeſtũ. Quia tamẽ intentionis noſtrę nec fuit, nec eſſe debuit iuriſdictioni per mandatum huiuſmodi dero-
31 gare, † præſentiũ auctoritate duximus declarãdũ, q̃ ſi in inquiſitionibus ab eodem Epõ, nõ tanq̃ delegato, ſed tanq̃ ordinario faciẽdis aliquis caſus emerſerit, in quo licitũ ſit ad ſedẽ Metropolitanam appellare prædicti occaſione mandati, auctoritati tuæ, quo minus ad te, tanquam ad Metropolitanũ appellari valeat, nolumus aliquatenꝰ derogare.] hæc ibi. Idem habetur in c. ex multiplici, §. vnde. ext. de decimis, vbi Hadrianus Papa ſcribens Vigor. & Herforden. Epiſcopis his præciſis verbis vſus fuit, videlicet. [Vnde quia non fuit noſtrę inten-
32 tionis † per priuilegium noſtrũ conuentioni derogare prædictæ. Mandamus quatenus Abbatem, & Monachos, vt eandem conuentionem (non obſtante dicto priuilegio, niſi de ipſa contineatur in eo) inuiolabiliter teneant, & obſeruent, vel exindè ſecum pacificè conueniant appellatione poſtpoſita compellatis.] hæc ibi. Idẽ elicitur ex c. ex tuarũ. ext. de auctor. & vſu pallij, vbi Innocentius Tertius indulſit Archiepiſcopo Compoſtellano, vt vti poſſet pallio ext. ſuam Prouinciam, in quibuſdam caſibus, præuio tamẽ conſenſu Diœceſani loci. Idem elicitur ex c. ad aures. extr. de reſcriptis. vbi Lucius Tertius Papa his præciſis verbis vſus fuit, videlicet. [Ad aures noſtras peruenit, quòd plerũque Decani, Archidiaconi, præcentores, vel alij Eccleſiaſticis prædiți dignitatibus ſuper minoribus beneficijs litteras impetrantes, nomen ſupprimunt dignitatis ſuæ, & ſimplici nomine ſe appellant, tanquam non habeant aliquem perſonatũ, & infra. Con-
33 ſultationi † tuę taliter reſpondemus, quòd cum nõ ſit intentionis noſtræ, vt perſonæ pluribus redditibus abundantes per litteras noſtras Clericos pauperes ſuper minoribus beneficijs inquietent, litteras in quibus actor ſuę nomẽ dignitatis ſuprimit, vires noſtras obtinere.] hęc ibi. Idem probatur apertiſſimè per text. in c. de Eccleſiaſticis, 25. q. 2 idem habetur in c. quanto. diſt. 63. vbi idem docuit Gregorius Papa. idem in c. vnico. in fine, habetur diſt. 85. ex Gregorio Papa ibi [vt ei debeat ceſſionem cõcedere, non tamen ex noſtro mandato, vel dicto, ne contra ſuam voluntatem eum cedere videatur.] hæc ibi. Idem in c. cum olim. in fine. extr. de conſuetu. ibi [ſine præiudicio alieno poterit obtinere.] Idẽ colligitur ex c. dilecti filij, & c. ſequẽti. ext. de decimis, vbi reuocatur
34 priuilegiũ, † quod incipit ex poſt

facto

facto esse nociuũ alijs reuocatur, & irritatur illud quod noscitur alios grauare præter intentionem priuilegiantis. Idem expressè habetur in c. quamuis. de rescript. in sexto, vbi Bonifacius Octauus his præcisis verbis vsus fuit, videlicet. [Quamuis is, cuius gratia (per quam mandabatur in certa Ecclesia prouideri sibi de beneficio proximè vacaturo) per nos fuerat reuocata, restituatur a nobis denuo ad eandem, non tamen ei, cui post reuocationẽ, & ante restitutionem prædictas similis in eadem Ecclesia gratia facta fuit (nisi de hoc expressè dixerimus) anteferri debebit. Cùm talis restitutio, vbi aliud non exprimitur intelligatur fieri sine iuris præiudicio alieni.] hęc ibi. Idem habetur iũ c. si propter tua. de rescript. in sexto, vbi idẽ Bonifacius his præcisis verbis vsus fuit, videlicet. [Si propter tua debita persoluẽda fructus beneficiorũ primi anni, quæ in tua vacabunt Diœcesi, tibi (non obstantibus quibuslibet consuetudinibus priuilegijs, vel statutis per quæ nostra impediri posset concessio) vsque ad quinquenniũ de speciali gratia cõcedimus, intentionis nostræ nequaquam extitit, si fructꝰ huiusmodi Ecclesiæ tuę fabricę, vel alteri vsui, seu cuicunque singulari personæ de speciali consuetudine, priuilegio, vel statuto forsan debeãtur, quòd eis per concessionem ipsam (nisi hoc expressè caueatur in ea) prę-iudiciũ aliquod generetur.] hæc ibi. Idem habetur in c. in his, & cap. dudum. extra de priuilegijs. Idem probatur per argu. in c. fina. extr. de maior. & obed. vbi in fin. Honorius Papa Tertius his prȩcisis verbis vsus fuit, videlicet. [Si verò consensum præstare noluerint, vos supersedentes publicationi prædictæ districtè præcipiatis eisdem, vt personaliter si Prælati fuerint, vel si alij per procuratores idoneos, nostro se conspectui representent, prosecuturi coram nobis ius, si quod habere contendunt, & satisfacturi parti alteri (si succubuerint) in expensis.] hęc ibi. Idem habetur in c. inter quatuor. §. iuris namque. extra de maior. & obed. vbi Innocẽtius III. his præcisis verbis vsus fuit, videlicet. [Iuris namque ratio postulat, vt in eorum prȩiudicium quibus eędem Ecclesię sunt subiectæ, nihil ordinemus de ipsis nunc, nec citati sint, nec conuicti, nec per contumaciam se absentent.] hæc ibi.

Idipsum probatur iure Ciuili. Nam in l. nec auus. C. de emancipa. liber. hæc habentur, videlicet. [Nec auus neptem suam liberare potestate cogitur, nec in cuiusquam iniuriam beneficia tribuere moris est nostri.] hæc ibi. Idẽ habetur in l. 2. §. si quis à Principe. ff. ne qd in loco publico. vbi hæc habentur [si quis à Principe simpliciter impetrauerit, † vt in publico loco ædificet: nõ est concedendum sic ædificare, vt cum incommodo alicuius id fiat: neque si conceditur ædificare, nisi fortè quis hoc impetrauerit.] hęc ibi, quibus similia verba reperiuntur in eadem lege. paulò antè

tè in §. merito. Idem probatur per arg. in l. reſcripta. C. de precib. Imperat. &c. vbi hæc habentur ad verbum, videlicet. [Reſcripta contra ius elicita ab omnibus Iudicibus refutari præcipimus, niſi fortè ſit aliquid, quod non lædat aliũ, & proſit petenti, vel crimẽ ſupplicãti indulgeat.] hęc ibi. Diximus probari præſens noſtrum fundamentum per argumentum in dicta l. quoniam, etſi expreſsè ad ſonitum verborum non probetur: cùm ibi de materia præſentis fundamenti ad corticem litteræ non fiat ſermo: tamen arguendo à contrario ſenſu ex dicta l. elicitur veritas noſtri fundamenti; eò quòd ibi dicatur, quòd ſit ſeruandum reſcriptum non lædens alium; ergo non erit ſeruandum ipſum reſcriptum lędens alium, vt patet ad ſenſum. Idem probatur per tex. in l. ex facto. ff. de vulg. & pup. cuius tenorem ſupra retulimus in probationem primi fundamenti. Idem elicitur ex l. quotiens. C. de precib. Imper. offer. vbi hæc habentur, videlicet. [Quoties reſcripto noſtro moratoria præſcriptio remittitur, aditus ſupplicandi pandatur. Quod autem totius negotij cognitionẽ tollit, & vires principalis negotij exhaurit, ſine graui partis alterius diſpendio conuelli non poteſt, nec præſcriptionis igitur peremptorię relaxatio petatur.] hæc ibi. Idem habetur in l. meminerint. C. vnde vi. vbi in principio Imperator his præciſis verbis vſus fuit, videlicet. [Meminerint cuncti ſiue vulgato reſcripto manſuetudinis noſtræ, ſiue ſententia cuiuſlibet Iudicis vtantur: in cauſis conueniendos dños locorum eſſe: aut ſi forte defuerint, eorum actores ad inſinuandas ſententias, procuratoresque eſſe quærendos: ne indè
36 iniuriarum naſcatur occaſio,† vn de iura naſcuntur.] hæc ibi inter alia. Idem habetur in l. 2. ff. de his, qui ſunt ſui, vel alieni iuris. (vbi dicitur ne cuique detrahendum fore ius ſuum.) Idem probatur per arg. in l. aſſiduis. §. exceptio. C. qui pot. in pig. hab. vbi dicitur, quòd nõ intelligatur priuilegium datum in præiudicium alterius. Idem probatur per arg. in l. impuberi. ff. de adminiſt. tut. vbi dicitur, quòd priuilegium conceſſum militibus circa teſtamentum, non intelligitur conceſſum niſi ad eorum bona, & non ſe extendit vltra. Probatur & ſecundò præſens noſtrum fundamẽtum Doctorum auctoritate. Nam ex Canoniſtis infraſcripti ſe expreſsè ſubſcripſerunt præſenti noſtro fundamento, videlicet Glo. in dicto c. ſuper eo. in verſ. intentionis. dicens indè elici, quòd Papa non intendat iuri alicuius derogare. Idem docuit glo. in c. fin. verſic. noluerint. ext. de maior. & obed. his verbis. arg. quòd nõ intendit Papa alicui præiudicare p litteras ſuas. Idem docuit Glo. ſi. in c. 1. diſt. 85. Idem docuit glo. in d. c. licet. in verſic. nec eſſe debuit. citans ad hoc ſupra allata a nobis iura. Idem docuit glo. in d. c. ex multiplici. in verſ. intẽtionis. dicens, quòd ſecundum intentionem

nem Domini Papæ priuilegium erit intelligendum, sic etiam rescriptum, quo conceditur beneficium, quoniã Papa per suum priuilegium, vel rescriptum non intendit alicui facere præiudicium. idem docuit Glo. in c. ex tuarũ. in vers. permittat. dicens, q licet Pa-
37 pa † alicui det priuilegium, non vult tamen, quòd vtatur eo in præiudiciũ alicuius. Idipsum docuit glo. in d. c. ad aures. in vers. intentionis. dicens. Hic patet dominũ Papam sic vni concedere beneficium, quòd alium non lędat, vel grauet, saltem grauiter. Idem docuit glo. in d. c. vnico. dist. 85. in vers. voluntatem. in fine. dicẽs, q mandatum Papæ sic est interpretandum, vt nulli faciat præiudicium. Idem repetijt glo. in c. cùm olim. in vers. sine præiudicio alieno. ext. de consuetu. dicens, quòd priuilegij verba generaliter loquantur, non tamen sunt interpretanda in præiudicium aliorũ, & quòd in obscuris semper interpretatio ita debet fieri, vt nulli sit captiosa. vt in l. quotiens. ff. de regul. iur. idem docuit Innoc. in c. cùm dilecti. col. 1. super versic. beneficijs. ext. de rescriptis. dicẽs, quòd priuilegia, quæ tangunt iura concedentium, erunt latè interpretanda, quæ iura aliorum, strictè. vt in c. ex tuarum. ext. de auctor. & vsu pallij, cùm priuilegia nõ se extendunt ad ea, in quibus fieret enorme prejudicium tertio. Idem repetijt Innoc. in c. suggestum. in fi. de decimis, dicens, quòd vbi priuilegium ex post facto ad iniquum grauamen (etiam non iniquum) deuenit, temperandum est per superiorẽ, vt in l. ex facto, ff. de vulg. & pupill. qui in c. dudum, de priuilegijs, in ptincip. dixit, q Papa non intendat per aliquod rescriptum auferre possessionem, quam alius tenet, immo quòd si tale rescriptũ impetretur, q non valeat, vt in l. meminerint: C. vnde vi. & in l. 1. C. si per vim. & q priuilegia alijs præiudicialia strictè interpretanda erunt, & quãtum potest ad iuris consonantiam reducẽda. vt in l. ex facto, ff. de vulg. & pup. Idem docuit Pan. in d. c. super eo. col. 1. not. 2. his præcisis verbis vsq; fuit, videlicet. Secundò nota, q verba prolata inter aliquos quorum causa committitur per Principem debent strictè intelligi: ita vt euitetur præiudicium tertij, vnde non debent verba capere illũ intellectum, quem possunt capere ex lato verborum significato: & hoc ideo, quia Princeps non præsumitur velle prejudicare iuri tertij, de quo non facit mentionem, & q ad hoc allegatur quotidie iste textus, & satis concordat l. 2. §. si quis a Principe. ff. ne quid in loco publ. qui Panorm. ibidem in nu. 4. col. 2. vers. item nota, dixit, quòd clausula, appellatione remota, operat vires suas respectu partium, non autem respectu tertij comparentis pro suo interesse, & ratio huius esse potest, quia Princeps in dubio non intendit prejudicare iuri alicuius, ex quo de eo non facit mentionem. hęc Panormitanus, qui idipsum confirmauit in c. dilecti filij. & in c. sequenti. ext. de decimis. Nã in d.

c. di-

c. dilecti filij. his precisis verbis vsus fuit, videlicet. Nota primò, quòd priuilegiũ simpliciter concessum non debet ita latè interpretari: vt alij infligat enorme præiudicium. ex quo infero (inquit) quòd quatenus priuilegium
39 † tangit ius tertij, debet strictè intelligi, vt not. Innocentius in cap. cùm dilecti. de donat. & est text. hìc apertus: nam fuerat hìc simpliciter concessum priuilegium super decimis non soluendis: & tamen restringitur contra propriam significationẽ verborum, vt non comprehendat prędia conducta, & hoc, vt tertio non inferatur graue præiudicium. hęc Panormitanus vbi supra, qui in dicto c. sequenti, scilicet suggestum. de decimis. col. 1. nu. 3. & 4. Nam ibi duo notatu digniſſima dixit. Primum quorum est, quòd priuilegium simpliciter à principe cõcessum ita debet interpretari, vt enorme præiudicium tertio non inferatur: & quòd est in hoc iste text. satis notabilis, facit l. quotiens, C. de precib. Imperat. offer. & in l. ex facto. ff. de vulgar. & pupill. & addit notandũ indè vnum casum, in quo priuilegium in principio validum ex post facto reuocatur ipso facto, quando scilicet enormiter ius tertij incipit lædere, & constat de ipsa causa reuocatoria huiusmodi priuilegij enormiter lædentis ius tertij: si tamen dubitaretur de ipsa causa reuocatoria, esset tunc recurrendum ad Principem priuilegiantem: & addit, quòd dictus text. in dicto c. suggestum, docuit, ꝙ quando priuilegium incipit lędere enormiter, non erit reducendum ad debitam moderationem: sed reuocandum in totum: & ratio est, quia non apparet, quare magis debeat consistere in vna parte, quàm in alia. & cõcludit satis excellẽter, quòd priuilegium, quod habuit perfectionem suam, nec continet actum successiuum non reuocatur, licèt postea cesset causa priuilegij, secus erit dicendum in priuilegio habente causam successiuam, vt in dicto cap. suggestum. hæc omnia Panormitanus vbi supra, qui in dicto c. ex tuarum. col. 1. nu. 5. dixit, quòd ex dicto tex. eliciatur, quòd priuilegium strictè intelligi, & interpretari debeat, quatenus tangat alterius præiudicium, & ideo talia priuilegia (de quibus loquitur littera, intelliguntur concessa absque præiudicio alterius. Idem repetijt idem Panorm. in dicto c. dudum. col. 2. versic. sed pro declaratione, & concludens dixit, quòd priuilegium debeat intelligi, vt non præiudicet enormiter iuri alterius. & addidit, quòd ad impediendum vires priuilegij sufficiat sola possessio iusta tantũ, licèt proprietas non concurrat cum possessione, vt communiter hìc Doct. volunt, & benè. & glo. in c. 2. de decimis. lib. 6. & circa finem dicti c. dudum. Pan. asserit, quòd Ioannes And. & communiter Doct. disputatiuè teneant, ꝙ priuilegium iuri alterius præiudiciale debet strictè intelligi, & in eo casu, vbi minus afferatur præiudiciũ, vt in c. cũ Capella. &

c. quan-

c.qñ intentionis.ext.de priuileg.

Idipsum docuit Felinus in dicto c.causam quę,col.9.vers.interpretatio priuilegij. nu.44. multis allatis Doctorũ sententijs,& exẽplis. Idipsum repetijt in dicto c. super eo.col. 2. ferè in principio. in vers.tertio.est tex.in c.ex multiplici.idem repetijt in dicto c.ad aures,col.5.nu.25.vers.tertius casus, sed in dicto c.super eo. ferè per totum idipsum docens multipliciter exemplificat, vbi omnino videatur ipse.

Idem docuit Philippus Franchus in dicto c.Quamuis. num.3. vers. vltimo tenementi. dicens, quòd ille text.allegetur ad probandum, quòd restitutio in integrum,& quælibet alia gratia Principis debet in dubio intelligi sine alterius præiudicio,quia Princeps nunquam pręsumitur velle tollere ius alteri quæsitum, etiãsi rescribat in materia,in qua per solam voluntatem potlit ius alteri auferre, sicut est hic in materia beneficiali , & concludit ipse in versic. in glo.in vers. expresse, sequens finalem glo. in clem. per literas,in princip. de præben.quòd licèt motus proprius tollat subreptionem,tamen non ampliat gratiam secũdum vim verborum,qui Philippus ibidem col. 2.num.7.in vers.in ea.gl. in fi. dicens,quòd in dubio præsumẽdum sit Papam nõ intendere prejudicare alteri in iure sibi acquisito. Idem docuit Decius in dicto c. super eo.col. 2.nu. 2.vers. secundo nota. Idem repetijt in c.cùm dilecta,not.4. extra. de confirmat. vtil. vel inutil. vbi concludit, quòd renouatio priuilegij petita à Principe,impeditur a contradicente quando non constat de mente Principis, cùm in dubio non videtur velle tertio præiudicare.Idẽ ipsemet repetijt in c.quoniam,col.3.nu.9.vers.preterea dato,extra de constitu. idẽ repetijt in c.quia diligẽtia, col.3. num.9.vers.secunda conclusio extra de electio.

Et ex Legistis infrascripti se subscripserunt prẽsenti nostro fundamento, videlicet glo. in dicta l. 2. in vers. si conceditur, dicit, quòd
40 concessio † simpliciter vel generaliter facta cum præiudicio alterius nulla erit ; vt postea apertius innuit eadem glo.in vers.impetraverit, dicens non posse impetrari aliquid cum incõmodo alterius,si simpliciter fuisset petitũ,& concessum,vel cum magno incõmodo,si expresse fuisset petitum, & concessum,secus cum paruo: & sic concordat iura , quæ videntur aduersari ad inuicem : & hæc docuit gl.in dicto §.si quis a Principe. Idem docuit glo. in dicta l. rescripta.in vers.non lædet alium,
41 dicens rescripta † esse nulla si lædãt aliũ in magno,secus in paruo.

Idem docuit Bart.in dicta l. ex facto,col.3.nu.2. vers. dicitur hic, dicens, quòd beneficium Principis taliter erit intelligendũ,quòd non contineat iniquitatem, per quam aliquis damnificetur; sed si indè amitteretur lucrum aliquod non per hoc rescriptum Principis restringeretur, vt in l. prospexit, ff. qui & a quibus manumitti.qui Bart in l.adigere.§.quamuis,ff.de

iure

Digitized by Google

iure patron. idipſum apertiùs volens nos docere dixit, quòd quando niſi lex per rationem reſtringeretur, quis puniretur contra mentem legis, & tunc reſtringitur vt hìc, & in l. 3. C. de noxal. quando quis non puniretur, ſed amitteret lucrum: & tunc non reſtringitur, niſi per aliam legem, quandoque niſi legis reſtrictio fiat, quis lucraretur indebitè: & tunc reſtringitur, vt in l. vt gradatim, §. & ſi lege. ff. de muner. & honor. Idipſum docuit ipſemet Bart. alijs verbis vtens in dicta l. 2. §. ſi quis a principe: dicens quando Papa concedit quòd fiat aliqua eccleſia, intelligitur, quòd fiat ſine alterius eccleſiæ iniuria. niſi aliud in reſcripto exprimatur. Idipſum Bart. repetijt in infraſcriptis locis. Nam in dicta l. quotiens. dixit, quòd beneficia Principis debent concedi ſine graui iniuria alterius, qui idem repetit in l. reſcripta in fin. C. ſi contra ius. &c. Idem Bar. innuit in dicta l. aſſiduis. §. exceptio dicens, quòd indè fieri nō debeat vt diſcooperiatur vnum altare, vt cooperiatur alterū: idem breuiter & expreſſe docuit ipſe Bart. in dicta l. impuberi. dicens indè ſecundo notandum, quòd priuilegium debeat intelligi ſine alterius iniuria, vt in l. nec auus, C. de emanc. libe.

Idem docuit Bal. in dicta l. nec auus dicens, quòd non ſit de mente principis tribuere beneficio in alterius iniuriam, vnde vbicunque reſcriptum principis trahere tur ad iniuriam alterius, præſumitur obreptitium, niſi appareat de certa ſcientia principis. Idem docuit Bald. in dicta l. ex facto, vtens verbis per nos relatis in probatione nē precedentis primi fundamēti. Idem docuit in dicta l. reſcripta. per totum ferè, dicens reſcriptū contra ius tertij non valere. idem docuit ipſemet Bal. in dicto c. ſuper eo. infra notatu digniſſima: dixit enim primo quòd Papa non velit alicui ius ſuum detrahi, vt in l. 2. ff. de his, qui ſunt ſui vel alieni iuris, & nè iniquum fiat Principis reſcriptum, vt in dicta l. ex facto, & nè iniuriarum occaſio a viua lege naſcatur, vt in dicta l. memine rint. Secundò, quòd licèt in litc-
42 ris ſit remota appellatio, † tamen poſſunt omnes appellare, quorū intereſt.

43 Tertiò dixit, quòd forma † reſcripti non erit ſeruanda, quando ex hoc læderetur ius tertij, qui non eſt nominatus in reſcripto, & quòd hoc ſit menti tenendum, & notatu dignum. Addit & quartò ſecundum Innocentium, quòd ſi Papa de plenitudine poteſtatis, concedat aliquibus, quòd ordinent eccleſiam ſpectantem ad preſentationem patronorum, & ad inſtallationem Archid. vel Archipresbyteri, quia ipſe Papa facere videtur qui eſt ſolutus legibus, vt in l. Princeps. ff. de legibus, quādo ſcilicet cōſtat quòd hęc eſt preciſa eius intentio, aliàs ſecus, vt in l. digna vox. C. de legibus. Idem Bal. repetijt breuius in dicto, cap. licèt, de officio ordinar. colum. 2. in verſ. ibi neceſsè debuit, & in verſicu. in gloſ. puta dixit, quòd ſi Papa mandet inquiri in genere,

tamen

tamen hoc debet limitari & intel ligi fama præcedente, & non aliter: item requiritur citatio, & testes debent esse idonei, hæc Bald. quasi dixerit, quòd cùm in tali inquisitione agatur de præiudicio inquisiti, omnia debēt insimul intelligi mandata, sine quorū obseruatione iniustum præiudiciū generaretur illi, contra quem facienda esset inquisitio. Idē repetijt ipse Bal. in dicto c. ex tuarū. His pręcisis verbis vtēs. Nota quòd Papa nō intendit concedere priuilegiū in derogatioue alterius, simile. C. qui pot. in pig. hab. l. qui assiduis. §. exceptio. vnde dicimus prouerbium: non debemus vnum altare cooperire, & aliud discooperire: & nota hic, quòd priuilegiū Principis reducitur ad iustitiam, non obst. ff. de constitu. princip. l. beneficia, quia illud intelligitur in
44 his, † quæ respiciunt solum ius concedentis sine præiudicio tertij: sed vbi transiret ad præiudicium tertij fit stricta interpretatio, vt hìc, quod est valde notandum, & in l. impuberi. ff. de administratio. tut. Idem breuius & clariùs repetijt idem Bal. in dicto c. ad aures, colum. 1. num. 2. vers. ibi intentionis nostræ, dicens inde notandum fore, quòd ad Principis intentionem sit recurrendum, quæ talis esse præsumitur, quòd alius non grauetur, nec iniuriam patietur, sed quid si est clausula, motu proprio. respondeo (inquit ipse) istagratia similis est testamento, quod semper, vel saltem vt plurimum fit motu proprio, & tamen testator non præsumitur velle iniuriā facere, vt in l. impuberi. ff. de administ. tut. Idē repetijt ipse Bald. in d. c. cùm olim, col. 1. num. 3. & 4. dicens indè notandum, quòd Papa nō concedit literas cùm præiudicio alieno: quia concessio, ex qua sequitur absurdum, dicitur concessio captiosa, vt in l. cùm aquiliana. ff. de transact. & quòd non debeat vnum altare cooperiri, & aliud discooperiri. hæc omnia vbi supra, Bal. ex quibus apertissimè patuit se libentissimè subscripsisse pręsentis nīri secūdi fundamēti veritati.

Idē docuit Paul. de Cast. in infrascriptis locis. Nā in d. l. quoties col. 1. nu. 1. vers. circa primā partē
45 dicens, quòd rescriptū, † in quo cōtinetur clausula illa. Nō obstante, & si Princeps tollat id, quod est de iure ciuili, vt actionē: & valet rescriptū: si verò q̄ est de iure gentiū, vt dominiū, & tunc non valet: quia nō potest hoc auferre, nisi ex causa; & pro bono reipublicæ: & tūc ēt debet prouidere illi de prętio, vt in l. Itē si verberatū, §. 1. ff. de rei vend. & hoc vult gl. magna in vltima quęstione. qui Paul. idē repetijt in d. l. rescripta. Idē rursus docuit ipse Paul. in d. l. ex facto, in princip. nu. 7. vers. Bar. tenet. asserens quòd tex. in Auct. qui. mo. na. etli sui. §. illud, & §. generaliter dicunt, quòd per rescriptū Principis nō legitimatur filius, nisi quando deficiunt naturales, & le-
46 gitimi, quoniam intētio † Principis nō præsumitur esse, vt illis fiat aliqua iniuria, nisi appareat de ipsius cōtraria intētione; qa fuit facta expressa mētio, qđ habebat legiti-

legitimos & naturales, & hoc nō obſtante legitimauit: ſi autem nō fieret expreſſa mentio, non præſumitur in dubio voluiſſe illis præiudicare: quando habebat legitimos tēpore legitimationis, quòd legitimatio non valeret, tamquā obreptitia in prēiudicium legitimorum. Idem debet eſſe ſi ex poſt facto incipiat habere, arg. huius legis, non ſic quando legitimatur per ſubſequens matrimonium, vel per dationem curiæ, quia tunc legitimatio fit ab ipſa lege, vnde latior eſt, vt patet in illis tex. quantum verò ad alios effectus legitimationis, vt admittatur ad honores publicos: quia hoc non tendit in præiudium legitimorū: fateor, quòd legitimatio non rumpitur. hæc Paul. vbi ſup. ex quibus patuit ipſum ſe ſubſcripſiſſe præſenti noſtro fundamento: ad hoc etiā ipſe citat Oldr. in conſi. 170. inci. Thema tale eſt, quidam tex.

Idipſum docuit Iaſon in dicta l. quotiens, colum. 1. num. 3. verſi. tertiò nota. quòd dicens, quòd ſecundum Bart. & Doctor. reſcripta & priuilegia Principum debent intelligi abſque graui præiudicio alterius partis, & in colum. 2. verſic. regulariter dixit, quòd regulariter nunquam prēſumatur Principem velle præiudicare iuri alicuius, vt in dicta l. nec annus, & refert quoque ibi, quæ nos ſupra retulimus ex Bald. in dicto cap. ſuper eo. quibus & ipſe ſe ſubcripſit. Idipſum & apertius ipſe Iaſon docuit in dicta l. ex facto. colum. 2. num. 5. verſ. alibi dicit Bald. dicens, quòd etiam ſi Papa vel Princeps reſcribat cum clauſula, motu proprio, & de plenitudine poteſtatis: tñ eius intentio per hoc non præſumitur, quòd alius per hoc grauetur, nec quòd aliàs iniuriam patiatur, hæc ille vbi ſupra.

Probatur & tertio, præſens fundamentum hac irretragabili ratione: Cùm enim de vno quoque potius in dubio præſumendum ſit ipſum eſſe iuſtum, ac nolle facere quod de iure nō poteſt, iux. præceptum naturale, a quo iubemur amare proximus noſtros, ipſoſque non lædere, ſicut nollemus nos lædi iniuſtè. At cùm de iure regula ſit vulgatiſſima approbata magis communiter a Doctoribus recenſitis a Gabriele in tract. concluſio. lib. 3. titu. de iure quæſito non tollendo, conclu. prima per totū, quod ius tertio acquiſitum non ſit auferendum: & iux. alias iuris regulas in c. decet conceſſum, & in c. quod ſemel placuit, de regul. iur. in ſexto. Nā ibi hæc habentur, videlicet [decet cōceſ-
47 ſum a principe beneficium † eſſe manſurum] & [quod ſemel placuit, amplius diſplicere nō pōt.] Cùm ergo per conceſſionem priuilegiorum indultorum Capitulo Cathedralis Eccleſiæ fuerit conceſſum, quòd iuriſdictio reſidens in Epiſcopo, ipſo mortuo deuoluatur ad ipſum Capitulum, iccir cò per huiuſmodi ſimplicem delegationem factam per ſummū Pontificem ſtante ſuſpenſione Epiſcopi, nō poterit de iure præſumi ipſum voluiſſe præiudicare dicto iuri Capitulo ipſi acquiſito de iure, contingente mortis Epiſcopi caſu:

igitized by Googl

su: cùm dictus delegatus fuerit missus vt fungeretur iurisdictione Episcopi, durante illius suspensione, vt per se patet. Quapropter indè patentissimè sequitur, quòd sicut sublata tali suspẽsione ipsius delegati iurisdictio expiraret, sic modò ipso Episcopo mortuo.

Amplia singulariter allaram in dicto fundamento rationem, dicendo ipsam quoque verificari si Summus Pontifex in dicto rescripto delegationis dixisset huiusmodi rescriptum concessisse illi delegato motu suo proprio, quo-
48 niam † etsi huiusmodi clausula adiuncta rescripto operetur (prout communiter per Doctores tenetur qui latissimè recẽsentur per Gabrielem vbi supra libro sexto, titulo de clausulis, conclusione secunda) sit tãtæ virtutis quòd tollat subreptionis ambiguitatem: Tamen hoc non habere locum in casu nostro, cum agatur de præiudicio generando tertio iniustè, nulla facta expressione voluntatis Principis se volentis per huiusmodi rescriptum taliter indultum cum dicta clausula præiudicare iuri tertio acquisito. Hæc ampliatio probatur auctoritate infrascriptorum Doctorum, videlicet Ant. de Butrio in c. causam quæ. el secondo. & ibi Abbas. col. 1. in secunda quęst. de testibus. Ant. de Butr. iterum in c. per venerabilem. col. 16. versic. & hoc credo. ext. qui filij sint legit. Idem docuit Abbas in c. ad aures. nu. 5. de rescriptis. & in c. 1. col. 8. vers. argumentum optimum. extr. de Indicijs. Dominicus in c. si propter. col. 6. vers. Ioannes de Lignano. de rescript. in sexto, & consil. 104. col. 1. & 2. vers. ita est in proposito. Cardin. in Clem. 1. §. cęterum. in 7. quęst. de conces. pręb. & consil. 136. col. fin. versic. item motus proprius. & in consil. 192. col. fina. versic. & præcipuè. Rota in Nouis Decisione. 112, & in antiquis decis. 445. Bellame. decis. 392. Bonifacius in Clem. si Romanus. nu. 28. de pręben. prob. in addit. ad Ioannem Monachum in dicto c. si motu proprio col. 1. & sequenti, de præben. in sexto, Aret. in c. causam quæ. el secondo. col. 2. & ibi Felinus col. 2. de testibus. Franchus in c. si pluribus. col. 1, & in c. si tibi absenti. in fin. versic. secundò prædicta procedere. de præben. in sexto. Felinus rursus in c. cęterum col. 6. vers. septima restrictio. de rescript. & in cap. in nostra, in qnto corrollario vers. & istis adde. de rescript. Barbat. in c. ad aures. nu. 38. eodem. tit. Glo. in regula Cancellariæ 16. Vitalinus in tract. clausularum. folio 4. col. 3. versic. clausula motu proprio. Alex. in consil. 215. vol. 6. Iason in consil. 119. col. fina. vol. 4. Socinus in consil. 215. col. 1. vol. 3. Curt. senior in consil. 35. nu. 36. & sequenti. Iason in Authẽ. quas actiones. col. 4. C. de sacrosanct. Eccle. & in l. si quis quemque. ff. si quis caution. & in l. 2. col. 1. C. vt lite pendẽ. Decius in l. si quis iniquum. nu. 9. ff. quod quisque iur. Cassador. decis. 4 de cõcess. pręb. Aeneas de Falcon. in tract. de reseruat. folio 26. Gigas in tractat. pensionum. quęst. 9. & nume. 5. &

quæst.

queſtio.29.nu.5. Decius in conſil. 407.col.fin.& in conſil.478. num. 20.& in conſil.410.nu.23.& conſ. 33.col.fin.& conſi.606. col.fin. & conſil.689.num.10.& conſil.544. num.35.Sarnen. in regula de impetr.benef.per obitum famil.Cardinalium,quæſt.1.& in regula de Annali,quæſt.1 num.5. Ruin. in conſil.226.nu.12.vol.1.& in conſil.116.col.fin.in conſil.228.col.1. & ſequenti.vol.1.& conſil 98.col. fin.vol.4.& conſil.109. vol.4. col. 5.& conſil.63.col.pen.vol.5. & in conſil.70.col.8.vol.5. Ripa in reſpon.28.col.10.vol.2. Maria . iunior in conſil.77.num.104. vol.1. Gozad.conſi.5.n.9.Staphil. de literis gratiæ & iuſt. fol.89 Rebuf. ſuper concord. in titu. de forma mandati Apoſtolici.verſic. nonò non tollitur ius tertij . Pariſius in conſil.73.nu.83.vol.4.& conſ.79. nu.22.eodem.vol. & conſil. 1.nu. 75.vol.1.& conſi.82.nu.67.vol. 1. & in conſil.11.nu. 120. vol.1. vbi ampliat.etiam , quòd eſſet annexa clauſulà, qnòd non poſſit allegari de defectu intentionis. & licèt hæc noſtra ampliatio amplietur multis alijs modis recenſitis à Gabriele in d. tract. concluſ. in lib.ſexto. tit.de clauſulis. in concluſione ſecunda à nu. 9. & deinceps . Nihilominus ſuffecit nobis annuere lectori locum,in quo illas perlegere poſſet (quas quidem legere mirum in modum ſibi gratum fore promittimus) nè huic noſtræ deciſioni videantur appoſita non ita neceſſaria .

His ergo præmiſſis , quibus apertiſſimè fuit probata hæc noſtra deciſio : etſi ex ipſis pateat quoque reſponſio ad dictas tres oppoſitiones : Tamen pro maiori veritatis dilucidatione ſigillatim ad primam earum reſpondebimus.Ad primã ſolùm (inquam) cùm ad reliquas duas per ſe ex ſupradicto pateat reſponſio .

Ad primam ergo reſpondendo dicimus dictum tex.nihil contra noſtram deciſionem probare, cùm quæſitum ibi fuerit an iuriſdictio officialis excõmunicati prę lati ſtante tali eius excõmunicatione ſui principalis,ſit ſuſpenſa: & ſit reſponſum,quòd ſic,ſi ſolùm dependeret ab illo excõmunicato: ſecus ab alio ſuperiore , ſed non fuit quæſitum.

An officialis dependens a ſuperiore, & non ab eo, cuius erat officialis,eo ipſo,quòd mortuus fuiſſet is, cuius erat officialis,priuatus fuiſſet nec nè iuriſdictione taliter delegata, ſed ſolùm ipſo excommunicato viuẽte, cuius iuriſdictio deuoluta non fuerat ad Capitulum, vel aliam perſonam : ſic ipſo iure dicitur deuoluta ad ipſum Capitulum mortuo ſuo Epiſcopo; qua priuari non poſſit Capitulum ſine graui eius præiudicio. Et ſi nõ negemus potuiſſe Capitulum expreſsè,vel tacite renunciare iuri ſuo , permittendo tales officiales deſtinatos perſeuerare in eorum iuriſdictione poſt mortem dicti Epiſcopi, & in iuriſdictione ad ſe deuoluta ipſo iure. Diximus,tacitè ſcilicet,non contradicendo expreſsè,quoniã in tali caſu ipſa iuriſdictio pſeueraret in ipſis ex vi tacitę delegationis illis

illis facta à Capitulo iuxta verissimam iuris regulam, quòd in præiudicialibus tacere quando contrarium non est iure cautum, cùm possit quis contradicere, est
49 consentire: † sicut ergo Capitulum posset expressè consentiendo dictos officiales confirmare in eorum pristino officio, sic & tacitè iuxta aliam iuris regulam, taciti & expressi eadem est virtus, vt in l.cùm quid. ff. si certum pet. & ꝙ in præiudicialibus tacere (quando in aliquo casu non est contrarium iure cautum) sic consentire & tacens præiudicat iuri suo, ac si expressè renunciasset iuri suo. Probatur duplici medio. Primò enim per apertissimũ textum in c. 2. de accusat. in sexto, vbi Bonifacius Octauus his præcisis verbis vsus fuit, videlicet. [Si is, cui contra te commissa fuerat simpliciter inquisitio super certis criminibus facienda, processerit te præsente, & non reclamante, aut quicquam super hoc excipiente. (infamiæ inquisitione ommissa) ad veritatem eorumdem criminum inquirendum: processum huiusmodi ex eo, quòd non fuit de infamia primitùs inquisitum, vlterius impugnare nequibis.] hæc ibi, & in capitulo nonne. extra de præsumptione, vbi dicitur [Nonne bene dicimus, quia Samaritanus es tu, & demonium habes. Respondit Iesus, ego demonium non habeo. Duo quippè ei illata fuerunt, vnum negauit, alterum tacendo concesfit.] hæc ibi. Idem habetur in regula qui tacet. de regul. iur. in sexto, vbi dicitur [Qui tacet, consentire videtur.] hæc ibi, cum iuribus ibi allatis in glo. idem habetur in cap. super eo. extra de officio delegat. in versic. bis illis inibi contentis. [Quia tenet appellatio si videntes iuri suo detrahi duxerint appellandum.] quasi dicat si non appellauerint, cùm possint, contradicendo præiudicio sibi facto: tamen si non appellauerint videntur consensisse, & renunciasse iuri, quod poterant indè prætendere violari.] Nec huic nostræ veræ responsioni obstat textus in l. filius familias. §. inuitus. ff. de procurator.
50 vbi dicitur [Inuitum † accipere debemus non eum tantum, qui contradicit, verùm eum quoque qui cõsentisse non probatur.] hęc ibi. Nam ad hoc respondetur primò, quia receditur à proprietate verborum, ne tertio præiudicium inferat, & istud ꝓiudicium benè consideratur, qñ ille (de cuius prę iudicio tractat) contradicit & reclamat, vt in casu nostro contingit: secus si tacet, qa dispositio superioris impleri debet, vt verba sonant, non obstante taciturnitate. ex quo notanter infertur indè secũdum Decium in d.c. super eo. col. 4. nu. 8. versic. ex quo nota, ꝙ
51 concessio † superioris intelligitur etiam in prę̃iudicium tertij, si tacet & non contradicit: quia prę̃sumitur consentire dispositioni superioris si non reclamet, vt est textus hìc notabilis. hæc ille ibi. & huic veræ tesponsioni, vt diximus non obstat d. §. inuitus. cùm iuxta peroptimam doct. Bar.

in l.quæ dotis.col.5.nu.22.ff.ſoluto matrim. quando eſt actus, in quo geritur meum præiudicium, circa ius reale, tunc tacendo præſumor conſentire. vt in l.ſi remunerandi.§.ſi paſſus, & in l.qui patitur. ff.mandati. Nam in d.§.ſi paſſus.hæc habentur, videlicet.[ſi paſſus ſim pro me aliquem fideiubere, vel aliàs interuenire, mãdati teneor: & niſi pro inuito qs interceſſerit, aut donandi animo, aut negotium gerens, erit mandati actio] hæc ibi. & clariùs & breuiùs idem habetur in l.qui patitur.ff.eodem, vbi hæc habentur, videlicet.[Qui patit ab alio mandari, vt ſibi credatur, mãdare intelligitur.]hæc ibi. Idem habetur in l.qui fide.in princip. ff.eodem. vbi hæc habentur, videlicet. [Qui fide alterius pro altero fideiuſſit, præſente, & non recuſante, vtroſque obligatos habet iure mandati] hæc ibi. Idem habetur in l.ſi fideiuſſor.C.mandati. vbi hæc habentur, videlicet. [ſi fideiuſſor pro reo patiente fidem ſuam adſtrinxerit, mandati cum eo poſt exolutam pecuniam, vel factam condemnationem, poteſt actionem exercere.] hęc ibi. ex quibus & ſimilibus iuribus alijs elicitur, nos verum dixiſſe, ſequentes Doctrinam Bart. vbi ſupra, & gloſarum, ac reliquorum Doctorum in dictis iuribus: & inde patuit, q̃ ſicut ſi Capitulum non reclamaſſet & aduerſatum fuiſſet dictis deſtinatis officialibus volentibus proſequi dictam Apoſtolicam delegatam iuriſdictionem: verè in eis illa perſeueraret vigore delegationis tacitè eis facta a dicto Capitulo. eodẽ modo è contrario dicendum erit, quòd ſtãte Capituli legitima reclamatione, dicta prætenſa ab eis officialibus iuriſdictio (ex qua maximũ productum dicto Capitulo præiudicium fuiſſet in iure ſibi acquiſito per mortem Epiſcopi ſui) annullata eorum iuriſdictio comprobatur, & ad nihilum de iure reducta, ita vt iuriſdictio Epiſcopalis deuoluta ſit ad ipſum Capitulum ipſo iure, ſtantibus tot, tantiſque ſacrorum Canonum oraculis, ac diſpoſitionibus ſupra citatis loco ſuo.

Et hæc eſt mea ſnĩa deciſiua.

Ego D. Alphonſus Villagut à Neapolĩ Abbas Congregationis Caſſinenſis. V.I.P.

SVMMARIVM.

1 *Lis conteſtatur per facti narrationẽ propoſitam, & contradictionem obiectam.*

2 *Aduocati quid proponere debeãt ante litis conteſtationẽ, et quid reſpondere, ne videãtur litem per huiuſmodi reſponſionem voluiſſe conteſtari.*

3 *Litis conteſtatio vt facta dicatur, quæ requirantur.*

4 *Proteſtatio quando dicatur contraria actui proteſtantis.*

5 *Decretum, vt ad vlteriora procedatur, quando ante litis conteſtationẽ reus interrogatus a Iudice, an poſſideat, reſponderit ſe non poſſidere, iuſtum ſit.*

6 *In cauſis expediẽdis ſũmariè, ſimpliciter,*

Digitized by Google

citer, & c. vbi non requiritur libel lus, nec litis cõtestatio concessio ter mini ad probandum, qui est primus actus iudicij post litis contestationem in illis causis, in quibus lis con testatur, bẽt vim litis cõtestationis.

17 Exceptio peremptoria obiecta libello non producit litis contestationẽ.

18 Iudex quid facere possit de iure contra negantem se possidere rem, pro qua in ius ille fuerat vocatus.

19 Possidere qui se negat, (cum verè non possideat) non decipit actorem, nec videtur se obtulisse liti, qui discessit.

20 Possidens quocunque nomine, & denegans se possidere, conuictus de mendacio, spoliatur a Iudice illa re dencgata, & eius possessio traditur actori hoc probãti, & quare. & nu. 23. & quare prmetur, nu. 24.

21 Litis contestationis. & eius peremptoriæ exceptionis quis sit effectus.

22 Litis contestatio per exceptionem peremptoriam non fit, & quare.

23 Exceptio quando dicatur exclusio intentionis, & quando actionis.

24 Rei vendicatio non habebit locum si ante iudicium, et in processu iudicij constiterit quẽ non possidere, et erit etiam absoluendus is, qui dixisset, nolo respondere, vel nolo defendere absentem.

25 Conuento ad possessionem restituendã sufficiet ante litis contestationem exhibere rei petitæ possessorem, ipsum nominando, & nu. 27.

26 Litis contestatio nõ fit per exceptionem declinatoriam, vel peremptoriam.

27 Excipiens non fatetur, neq; negat, cũ ponat factum separatum a libello.

28 Possessionis solus detentor nominãdo dominum possessionis, potest vitare iudiciũ, nec tenetur aliud probare: sed actor si voluerit, vt ad se trãsferatur possessio rei denegatę.

29 Pœna l. fin. ff. de rei vendic. in quib, locum habeat.

30 Possessio rei denegatæ, & non proprietas aufertur a mendace possessore, & traditur actori probanti illum possidere, & quando, et nu. 34.

31 Suscipiens libellum in rei vendicatione, & litem contestando, an videatur se liti obtulisse.

32 Exceptio dicentis se nõ possidere impedit litis contestationẽ, & quare.

33 Possidens nomine alieno quid respondebit se interroganti, an possideat.

34 Negans se possidere erit absolnẽdus si non constiterit eum possidere: res verò negata tradetur actori probanti ipsum possidere, & quare.

35 Reus conuentus reali actione, quãdo teneatur reficere expensas.

36 Negans se possidere statim officio Iudicis expelletur a corporali possessione, nec illam repetere poterit infra annum, & talis possessio tradetur actori denegata, si probauerit illum possidere.

37 Exceptionem peremptoriam præsumitur proponens litem non contestari, & quare, & quis sit effectus talis propositæ exceptionis.

38 Excipiens quando teneatur se non possidere.

39 Laicus conuentus coram Iudice secularis si nominat clericum possessorem debebit fieri remissio causæ ad Episcopum, etsi nominantem mendaciter pęniteat antequam conuinceretur de mendacio, & fateretur se possidere, non priuaretur huiusmodi possessione, & huiusmodi nominatio

Digitized by Google

minatio erit facienda ante litis con testationem, cum per ipsam conuen tus declinet iudicium.

33 *Exceptio negationis possessionis quare sit proponenda ante litis con testationem.*

35 *Excipiens non confitetur intentio nem partis aduersæ, nec litis con testatio fit per propositã exceptio uem. & quare.*

De validitate decreti emanati a Iudice contra negantem se possidere.

THEMA.

Quidam in ius vocauit quendam, asserens ipsum possidere quoddam prędium, quod sibi competebat: ille respondit se illud non possidere, sed talem: quapropter ad ipsum se conuertat. His non obstãtibus Iudex decreuit fore procedendum in causa huiusmodi agitata ad vlteriora contra illum respondentem se non possidere.

Quæritur modò, an huiusmodi decretum fuerit iustum.

DECISIO XXXXIIII.

SANCTISSIMA Trinitas, cuius cõsilio & auxilio semper fretus litteris commendare studui decisionem vniuscuiusq; quæstionis mihi propositę subnixè, & modo obsecro meritis Beatissimæ Deiparę Marię miraculorum, atque Sanctissimi nostri Patriarchæ Benedicti: vt illuminare digneris tenebras meas, vt possim iuxta scita sacrorum Canonum, ac Imperatoriarũ legum, & Doctorum sententias præsentem quæstionem decidere.

Et vt maiori dilucidationi tradatur veritas nostræ sniæ operæpretium duximus aliqua prius afferre in fauorẽ dicti decreti. Nã primò vĩ fore dicendum dictum decretum tanquã consonum iurĩ fuisse iussum, cũ in fauorem eius sint subsequentia media, & quidẽ id elici vĩ ex l. 1. C. de litis cõtest. vbi in fine. Hęc habẽtur, videlicet. [lis. n. tunc contestari vĩ, cum Iudex per narrationem negotij causam audire cęperit.] hæc ibi. Ex quibus vĩ elici fuisse factum litis contestationem per ipsos (de quibus est sermo) cum supponitur in quæstione ipsa ꝓposita narrationem negotij propositi auditam a Iudice, & respõsionem factam ab ipso conuento: si ergo contestata fuit lis inter eos, meritò vĩ Iudicem edidisse decretum de procedendo ad vlteriora in ipsa lite mota contra ipsum taliter respondentem. Idem vĩ probari per text. in l. cum nõ nouam. §. patroni. C. de iudi-

iudicijs. vbi hæc habentur, videlicet. [Patroni autem causarum, qui vtrique parti suum præstantes auxilium ingrediuntur,
1 cum lis † fuerit contestata post narrationem propositam, & contradictionem obiectam in qualicunque iudicio, maiore, vel minore, vel apud arbitros, siue ex cõpromisso, siue aliter datos, vel electos, Sacrosanctis Euangelijs tactis iuramentum præstent &c.] hæc ibi, inter alia. Ex quibus videtur elici, quòd ipsum decretum fuerit iustum, in quo fuit præceptum, vt ad vlteriora procederetur in ipsa causa: cùm ipsum præcesserit narratio facti propositi, & eiusdem contradictionem obiectam, per quos actus cùm fuisse litem contestatam inter eos ap pareat: meritò iudex videtur decreuisse, vt ad vlteriora ꝓcederetur, ac per consequens si fuisset appellatum per talem respondentem à tali decreto, Iudicem ad quem potuisse proferre sentẽtiam dicendo benè fuisse decretatum à Iudice à quo, & malè ab ipso fuisse appellatũ: & ideo fore per ipsum Iudicem à quo procedẽdum ad vlteriora contra ipsũ appellantem, stante dicta litis contestatione. Idem videtur probari per tex. in c. vnico. extra de litis contest. vbi Gregorius Papa Nonus docuit, quòd non fiat litis contestatio per positiones & responsiones, sed per petitionem in iure propositam, & responsionem sequutam.

Idipsum videt & secundò probari Doctorũ auctoritate. Nam Glo. in dicta l. 1. in versic. cum iudex. dixit cõtestatam esse litem quando narratur negotium principale puta, Titi⁹ dixit, Andreas debet mihi decem, & Andr. dixit, Nego, vel non est verum, vel simile, vt si opponat exceptionem pacti, vel iuramenti: secus si dicat, non teneor respondere ratione iudiois, vel actoris. Idem & apertiùs videtur docuisse Specul. in lib. secundo, tit. de litis contestat. §. nunc dicamus. nume. 12. & sequenti. in versic. ex his autem aduocati antiqui. & in versiculo cautus sit ergo nouus aduocatus. Vbi his præcisis verbis vsus fuit, videlicet. Ex his autem aduocati antiqui studeñt supplantare nouos: proponunt enim coram Iudi-
2 ce. † Domine coram vobis comparet P. cõquerens de B. qui cùm deberet sibi solui centum in festo Paschatis, soluere noluit pluries requisitus, sicque & necesse habuit illa centum recipere sub vsuris, quare petit idem P. per vos cogi dictum B. sibi satisfacere de dictis centum: petit etiam damna, & interesse, & moderatas expensas: & si nouus aduocatus, vel ipse B. respondet, quòd ea, quæ sunt coram Iudice proposita, non sunt vera, nec sibi debet aliquid: tunc statim aduocatus antiquus dicit, per narrationem factam & responsionem sequutam litis contestationem esse factam, & ad iurandum, & ad probationes & ad vlteriora debere procedi, vt in l. rem nõ nouam. §. patroni. C. de iudic. cautus ergo sit nouus, vt protestetur

ante omnia ſic. Coram vobis domine Iudex proteſtor ego talis, quòd per ea, quę coram vobis pro P. dicam, & proponam, non intẽdo litem conteſtari, etſi qua dicerem per quæ ipſi P. aut iuri ſuo poſſet in aliquo præiudicium generari proteſtor pro eo, & ipſe. P. proteſtatur, quòd de eius aſſenſu illa non dicam, & faciat in actis, antè omnia redigi hanc proteſtationẽ. & poſt hoc audacter quod volet, proponat. Nam hęc proteſtatio tuetur clientulum in tantũ, quòd licet aduocatus neget narrata ex parte actoris, nõ ideo fiet
3 litis † conteſtatio, tum quia libellus ſcriptus porrigi debet, tum quia animus in litis cõteſtatione requiritur, tum quia fieri debet ad Iudicis requiſitionem, vt in d. l. 1. hæc omnia Specul. vbi ſup. ex quibus videtur fore concludendũ dictum decretum iuſtum probari, cum dictus conuentus reſponderit ſe non poſſidere, Iudici ipſum interroganti, non facta proteſtatione ſupradicta. Idem videtur docuiſſe Bartolum in dicta l. 1. col. 3. nu. 12. in verſ. nunc ad ꝓpoſitum: dicens induci litis cõteſtationem per oppoſitionẽ exceptionis peremptorię, qñ ſtatim poſt narrationem factam ab actore ſequitur reſponſio rei opponentis exceptionem peremptoriam. & quòd tali pacto ſit intelligenda glo. in d. l. 1. & text. in d. l. rem nõ nouam. §. patroni. ibi poſt narrationem propoſitam, & contradictionem, ſecus ſi ex interuallo, quia non videretur exceptionem producere ſuper meritis cauſæ, &
4 quòd ita loquatur cap. 1. de litis conteſt. in ſexto, & idem ſubdidit, quòd reus præmiſſa proteſtatione, quòd non animo litem conteſtandi reſpondeat negotio de quo agitur, prout etiam tenuit eadem glo. cuius ſententiam veram eſſe aſſeuerat, reſpondẽs his, qui contradixerunt ei dicentes, quòd ipſa proteſtatio ſit contraria actui proteſtãtis, qui celebratur, & ideo nullius virtutis. dixit ipſe Bart. quòd huiuſmodi proteſtatio † non ſit cõtraria actui, qui celebratur, nam tunc eſſet cõtraria, quando eſſet circa idem: verbi gratia, ego reus reſpondeo negando, & proteſtor, quòd non reſpondeo: Iſta enim eſſent contraria, & verè repugnãtia. vt in l. vbi repugnãtia. ff. de regu. iur. Poteſt. n. animus per proteſtationẽ ſeparari ab actu. Nam per litis conteſtationem inducitur quidã quaſi contractus, per quem quis obligatur inſtantiæ. Vnde cum reus reſpondet negando proteſtatur, quòd non habet animum conteſtandi litem, hoc eſt inducendi illum quaſi contractum. hæc Bart. vbi ſupra, cuius verbis conſonat ſententia Bal. in dicta l. 1. colum. 3. verſic. octauo quæritur, ſequentis Innocentium in cap. 1. ext. de litis conteſt. dicentem, quòd ſiue quis negat factum, puta, contractum, ſiue negat ius, ideſt obligationem, quia dicit ſe non teneri, quòd fiat litis conteſtatio.

His ergo præmiſſis in contrarium non obſtantibus. Aſſeueramus, ac intrepidè dicimus (cum reuerentia Iudicis tamen) dictum de-

decretum eſſe, & fuiſſe iniuſtum, & contra ſcita ſacrorum Canonũ, ſacrarumq́ue Imperatoriarum legum: ac per conſequens de iure nullum fore declarandum, prout declarantur ſententiæ nullæ, quæ iuri, ſeu conſtitutioni alicui expreſsè aduerſantur, vt apertiſſimus docuit textus in cap. 1. ext. de ſentent. & re iudic. & ibi per omnes Doctores, inter quos ĩ ſpecie eſt Panormitanus. Idipſum quoque docuit textus in l. non dubium, C. de legibus. & ibi per Doctores communiter. Quapropter non negligemus aſſeuerare huiuſmodi Iudicem debuiſſe animadnertere, quòd per illam ſimplicẽ propoſitam exceptionem peremptoriam, vel ſecũdum aliquos dilatoriam a reſpondente nullo pacto conteſtatam fuiſſe litem: prout docuit apertiſſimus textus in cap. 2. de litis conteſtat. in ſexto, & infraſcripti alij Doctores: at cùm ante litis cõteſtationem emanare non poſſit de iure decretum, † vt procedatur ad vlteriora in cauſa, vt patet ad ſenſum, eo quòd ante litis conteſtationem non dicatur cauſa incepta, ſed nec iudicium: ſi ergo non fuit iudiciũ inceptum, quomodo poſſet decretari, quòd ad vlteriora procedatur in cauſa, quæ nondum eſt in rerum natura, non poſſumus animaduertere, meo quidem iudicio (iuxta paulò poſt afferendas auctoritates Doctorũ) Iudex debuiſſet ab inſtantia iudicij abſoluere huiuſmodi reum excipientem, etſi actor in iudicio probaſſet reum verè poſſidere, & fuiſſe mentitum, tunc ipſum actorẽ mittere in poſſeſſionem dictæ præteritæ poſſeſſionis denegatæ in pœnam mendacij: non autem plenũ dominium ſibi tradere dictę poſſeſſionis, quam ſi dictus mendax voluiſſet recuperare, ei opus fuiſſet fungi officio actoris contra taliter poſſidentem ciuiliter quodammodo, ſed ſi ipſe mendax verus poſſeſſor re integra voluiſſet corrigere ſuum mendacium, vtique audiendus eſſet. Diximus re integra, ideſt antequam actor in iudicio probaſſet illum poſſidere: & quòd hæc, quæ hìc protulimus ſint veriſſima, ꝓbabitur ſubſequẽtibus auctoritatibus, etiam ſi non eſſemus in Regno Neapolitano, vbi adeſt ſtatutum, quòd in cauſis procedatur ſummariè, ſimpliciter, & de plano ſola facti veritate inſpecta: & per conſequens Iudex neceſſariò libellum non exiget, nec litis conteſtationem poſtulabit, vt apertiſſimus docuit textus in Clemen. Sæpe contingit. de verborum ſignificatione, vbi traditur norma Iudicibus procedendi in cauſis expediendis, in quib. præcipitur procedi ſimpliciter, ſummariè, & de plano abſque ſtrepitu, & figura iudicij. Quapropter meritò Doctores noſtri regnicolę dicunt in huiuſmodi cauſis non requiri litis conteſtationem, prout ius cõmune docuerat, ſed loco eius ſit ſubrogati actus, † ſcilicet iudiciales, qui fiunt a termino probatorio impartito partibus, vt docuerunt infraſcripti, videlicet, Marantha in ſuo ſpeculo 4. par. 9. diſt. num.

5

6

20. fol. mihi 135. & 6. par. versic. litis contestatio, nu. 2. f. mihi 326. in paruis. Carauit. Ric. mag. cur. 288. nu 43. in fi. Afflictus in constit. Regni lib. 2. titu. de dilationibus, & exceptio. nu. 6. in fin. dicens, quòd hodie moderni Doct. in l. properandum, C. de iudic. tenẽt in causis summariè expedien dis, in quibus nõ requiritur libellus datio termini ad probandum habet vim litis contestationis. Idem ipse Afflictus repetijt ibidem. titu. de exception. 1. not. nu. 5. tertia q. in versic. dic, dixit, q̃ in causis summarijs, vbi nõ datur libellus possunt opponi exceptiones dilatoriæ vsq; ad primũ actũ, q̃ solet fieri post litis contestationem, qui est terminus ad probandũ incumbentia. Nam ille actus habetur pro litis cõtestatione, vt dicit Abbas Siculus in cap. exceptionem. extra de exceptio. & in c. 1. in col. 2. ext. de ordin. cogn. Felinus in dicto c. exceptionem. col. 4. nu. 11. versic. tertiò intellige. dicens, quòd in causa, in qua non fit litis contestatio, tunc primus actus, qui solet fieri post litem contestatam excludit dilatorias, quod & docuit Gio. singuli in c. 1. in versic. absentia. de elect. in sexto, quam sequitur Franchus, & alij recensiti ab ipsõ, & a d. Felino, vbi sup. cõmuniter. in d. c. doceet text. apertissimus. in l. nulla. C. de procurat. vbi per Docto. & per Bar. expresse in l. ab executore. §. fina. ff. de appell. & Bal. in dicta l. nulla. & latius in l. nihil. C. de procurat. & Bar. in dicta l. nulla. qui omnes dicunt, quòd vbi non fit litis contestatio, tunc cùm meritæ causæ incipiunt tractari, procurator efficitur dominꝰ litis, vt in d. l. nulla. vbi dr. [Nulla dubitatio est post causã in iudicio agitatã, vtpote dñum litis procuratorẽ effectum.] hæc ibi. quod clariùs docuit Bal. in d. l. nihil. col. 1. vers. 4. ex hoc nota. his verbis vtens, videlicet. Nota, quòd actus, qui cõsueuit sequi litis contesta. habet vim litis contest. & indè sequitur quòd vbi non contestatur lis, iste actus habet pro litis contestatione. Idẽ docuit Iason in d. l. nulla. loquendo ergo in casu, si essemus ex regnum, dicimus per dictã responsionẽ, per q̃ fuit proposita exceptio peremptoria) vel secundum aliquos dilatoria non fuisse litem cõtestatã, q̃ & probamꝰ infrascriptis medijs. sciendũ ergo, q̃ iure Pontificio hoc confirmat̃ in d. c. 2. de litis contest. in sexto. vbi Bonifacius Octauus his p̃cisis verbis vsus fuit, videlicet. [si oblato ab actore libello ex parte rei exceptio peremptoria† opponat̃, nequa- 7 q̃ p hoc litis cõtestatio intelligit esse facta, imò ea nõ obstãte (nisi fit de illis exceptionibus, q̃ litis contestationẽ impediunt) fieri oportebit eãdẽ.] hæc ibi. & nõ fundamẽtalis huius decis. est: qm̃ is, q̃ excepit nõ respondet, vt docuit singularis text. in l. eleganter. §. si quis post. ff. de condict. indebiti. & expresse docuit Philip. Franchus loco statim citãdo cuius dicto cõsonat doctr. Bar. in l. nam & postea. col. 2. n. 7. versic. dico etiam vltra. ff. de iureiur. his p̃cisis verbis cõtẽta, videlicet. Dico ẽt vltra

quòd

quòd omnis exceptio, per quam concluditur actionem non competere ipso iure, vt exceptio solutionis, acceptilationis & similiũ, impedit litem contestari: cum enim dicat lex sine actione nemo experitur, vt in l. si pupilli. §. videamus. ff. de negotijs gest. appareat, quòd ista exceptio, Tu non habes actionem. habet impedire ne experiaris, & ne agas. vt hac lege & ex præcedentibus apparet, hæc omnia Bar. vbi supr. & quòd non habuerit actionem contra nõ possidentem actor (de quo est sermo) docuit apertissimus tex. in c. quoniam frequenter, §. In alijs verò casibus, vers. quod si super rebus immobilibus, extra vt lite non cõtestata, vbi Innocẽtius Tertius Papa his præcisis verbis vsus fuit, videlicet [quòd si super rebus immobilibus quisquam conueniatur: quis eas possidet nomine alieno debet statim in iudicio dominum nominare certo dierum spatio a iudice statuendo, eoque ad eius notitiam perducendo, vt vel ipse veniens, vel idoneum dirigẽs responsalem, actoris intentionem excipiat: Si verò post tempus indultum, quod dispositum est, noluerit adimplere: tanquã lite (quę ingeritur) ex eo die, quo possessor ad iudicium vocatus est ad interrumpendam præscriptionem longi temporis, contestata: dominũ possessionis iudex tribus edictis legitimis euocabit: & tunc ipso in eadem voluntate manente: negotium summatim examinans in possessionẽ ipsarum rerum actorẽ mittere non tardabit, omni allegatione absenti super principali quæstione reseruata.] hæc ibi. per quæ comprobata veriſſima nostra decisio arguendo sic, si Iudex non possit procedere contra possidentem nomine alieno, & ipsum compellere ad sistendum iudicio, sed illo absoluto (facto ei præcepto de denunciando hoc domino possessionis) sed solùm ipsum dominum possessionis, quanto minus poterit molestare eum, qui nullo pacto possidet nec nomine suo, nec alieno possessionem, pro qua eũ in ius vocauit actor? Idipsum docuit ad verbum tex. in l. 2. C. vbi in rem act. vtens dicti §. verbis. tex. in l. fi. ff. de rei vedi. vbi his præcisis verbis iurisconsultus vsus fuit videlicet [In rem actionem pati non compellimur, quia licet alicui dicere se non possidere: ita vt si possit aduersarius conuincere rem ab aduersario possideri, trãsferat ad se possessionem per iudicem, licèt suam esse non approbauerit] hæc ibi. Ex quibus tres præclarissimę cõclusiones eliciuntur, prima quarũ est, quòd actori nulla erit actio contra respondentẽ se non possidere quod ab ipso petitur, & per consequens iudex nõ poterat decernere, post talem responsiuam exceptionem peremptoria vt ad vlteriora procederetur in causa; cùm sine actione nemini liceat experiri contra aliquem, vt paulò ante dixerat Bartolus. Secunda conclusio quòd si voluerit actor audita tali responsione probare illum possidere, erit admittẽdus ad probandum, & conuincendum ipsum de

de mendatio. Tertia cõcluſio eſt, quoniam ſi actor plenè probauerit illum poſſidere, in pœnã mendacij illius iudex transfert eius poſſeſſionem in ipſum actorem. ex his ergo etiam patuit dictum decretum fuiſſe latum contra legem expreſſam, ac per cõſequens fuiſſe de iure nullum, prout ſupra probauimus. Idem enim probatur per arg. in l. qui petitorio. in principio. ff. de rei uendicat. vbi hæc habentur, videlicet. [Qui petitorio iudicio vtitur, nè fruſtra experiatur: requirere debet an is, cum quo inſtituit actionem, poſſeſſor ſit, vel dolo deſierit poſ 9
ſidere.] hęc ibi. Diximus noſtram ſententiam probari per argu. in dicta l. qui petitorio, quoniam reuera ex ipſo eliciatur, quòd nec
8 actor, nec iudex † debeat moleſtare ipſum denegantem poſſidere rem, pro qua in ius vocatur, niſi repererint illum mendacium protuliſſe: & ſic ante litis conteſtationem: nec tunc ipſum poterit compellere ad litis conteſtandum, ſed ſolùm ipſum priuabit poſſeſſione denegata, illã conferẽ do actori ſi ille interrogatus, an voluerit probare tale mẽdacium, in effectu ipſum probaſſet. ex his ergo patuit quoque iniuſtitia decreti, & illud latum contra legem fuiſſe expreſsã: ac per conſequens fuiſſe de iure nullum. Idem probatur per tex. in Authen. itẽ poſſeſſor, C. qui potiores in pig. hab. vbi hæc habẽtur, videlicet. [Item poſſeſſor pignoris negans rem eius, cuius actor eam eſſe aſſeuerat: ſi probata ea intentione, uitatur rem retinere, dicens ex Hypotheca, vel alia cauſa in eandem perſonam delata, ſe propinquiorem eſſe, quàm qui mouet cauſam, prius transferat poſſeſſionẽ, quàm ius ſuum proponat.] hæc ibi. Idem probatur, per arg. in l. is qui ſe obtulit. ff. de rei uendic. vbi hæc habentur, videlicet. [Is, qui ſe obtulit rei defenſioni ſine cauſa, cùm nõ poſſideret: ſi actor ignoret, non eſt abſoluendus, vt Marcellus ait: quæ ſententia vera eſt: ſed hoc poſt litem conteſtatam. Cęterum antè iudicium acceptum, nõ decipit actorem, qui ſe negat † poſſidere, cùm verè nõ poſſideat, nec videtur ſe liti obtuliſſe, qui diſceſſit. Hæc ibi. Diximus probari præſentẽ noſtram deciſionem per argu. in dicta l. is qui ſe obtulit. quoniam ex ipſa apertiſſimè eliciunt hæc quatuor notatu digniſſima. Primum quorum eſt (arguendo, ex ipſo textu, à contrario ſenſu) quòd qui non ſe obtulit defenſioni rei, & non poſſidet (vt in caſu noſtro ſupponitur) erit abſoluendus nõ ſolùm antè litem conteſtatam, verùmetiam poſt ipſam. Secundum, q indè elicitur, eſt, quòd qui ſe obtulit, & non poſſidet, & actor ſcit ipſum non poſſidere, ſit de iure omnino abſoluendus. Tertium notatu digniſſimum, quod ex ipſa lege elicitur eſt: quòd antè litem conteſtatam qui verè non poſſidet, & negauerit ſe poſſidere non decipiat actorem. Quartum memorię commendandum, quod indè elicitur, eſt, quòd qui diſceſſit, ſcilicet pœnitẽdo de mendacio

dacio dicto, quando falsò dixisset se non possidere, si postea antè litem contestatam, acceptauerit se possidere, dicendus non erit se liti obtulisse, vt ibi docuit glo. in versic. qui discessit. Idem elicitur ex l. officium. ff. de re iudicat. cùm ibi in principio hæc habeantur, videlicet. [Officium autem Iudicis in hac actione hoc erit, vt Iudex inspiciat, An reus possideat, nec ad rem pertinebit, ex qua causa pertinebit.] hæc ibi: quasi diceret Iurisconsultus: si reus verè non possidet, non erit molestandus, sed recurrat actor ad possidentem. & hæc nostra huius legis interpretatio consonat sententiæ Glosę in eadem lege, in versic. exceptionem. quæ dixit. videtur ergo ex hac littera, quòd primò actor suam fundet intentionem, post reus exceptionem suam opponat. Idem breuiùs & elegantius elicitur ex tex. in Authen. de triente, & semisse. &c. §. pen. incip. illud quoque vbi hæc habentur, videlicet. [si quis enim conuentus fuerit res habere alterius, ille verò dicat res non esse illius, 10 de quo dicit actor, † & cogatur qui actionem infert, aut documentis, aut testibus, aut alijs vti laboribus, vt ostendat res illius esse: postea verò is, qui semper abnegauerat illius hoc non fuisse: vti voluerit illi⁹ iure, & dicere, quæ ex hypotheca, vel alijs causis in illam personā relatis, propinquior est, quàm ille, qui causam mouet. aliæ quidem sentētiæ vacent, quæ prioribus nostris placuerunt: mediocris autem quædā & clemens: & ipsi causæ conueniens pęna abnegantibus inferatur: pro abnegatione nāque circa hoc, & actoris laboribus: dum adhùc causa dicitur, ad actorem transferatur rerum, de quibus facta est quæstio, possessio] hæc ibi: ex quibus apertissimè elicitur, non fore molestandum in prosecutione intentatæ actionis non solùm eum, qui verè non possidet nomine suo, sed nec nomine alieno, antequā actor probauerit suam intentionem, & illum mendacium protulisse. His ergo præmissis audiamus obsecro quid de nostra quæstione Doctores senserint tā Canonistę, quàm Iuristæ: Sciendum igitur, quòd ex Canonistis nostræ sententiæ infra scripti se subscripserunt. Nam gl. in dicto c. 2. de litis contest. in sexto, in vers. facta, inter alia notatu dignissima hæc protulit verba, videlicet. Optimè probat lex, dicens, quòd qui vult exceptionem doli mali opponere, quæ competit ex transactione, ante litem cōtestatam facta, antè litem contestatam id facere debet, vt in l. eleganter, §. pen. ff. de condict. indebiti: & addēs rationem subdidit. 11 Item per litis contestationē † ordinatur iudicium, & per peremptoriam destruitur: sed eadem res duos effectus contrarios non potest parere, & addit aliam rationem dicens eadem glo. si enim 12 peremptoriam exceptionem † nō debet impedire, vel retardare litis contestatio: ergo per eam non fit: aliàs non processisset quæstio. & in fine eadem glo. dixit, quòd qui simpliciter excipit de pacto

de

de non petendo, præscriptione, vel alia peremptoria: & tunc non intelligetur facta litis cõtestatio, vt hìc. Idem si excipiendo proponeret se non teneri respondere libello, & quòd factum sibi fuerat pactum de non petendo: & quòd in isto casu (inquit) solemus vocare exceptionem intentionis exclusionem, & quando proponitur post litis contestationem vocatur
13 actionis exclusio, † hæc omnia glo.illa. Idipsum apertius & breuius docuit glo.in dicto c.qm̃ frequenter.§.in alijs, in vers.immobilibus,& sequentibus,Innocentius enim in cap.quoniam frequenter, col.4.vers.item quia multiplex est contumacia,extra vt lite non cõtestata, vbi concludit his præcisis verbis, videlicet. Item multiplex est contumacia, scilicet tam domini,quàm eius,qui eius nomine possidet: comodatarius autem & depositarius, & alij, qui solã detentionem habent,conueniri possunt rei vendicatione, vt procedant secũdum tenorem istius decretàlis, & vt simplicem tenutam dent solam sine possessione quando ignoratur an in veritate possideant: quia si antè iudicium, vel ĩn processu iudicij constet, quòd non possideat, non habebit locum
14 rei † vendicatio, & sic (inquit) intelligitur finis l. officium. ff. de rei vend. si enim prædicti nolint respondere, vel simpliciter dicãt, nolumus defendere absentem, etiam secundum tenoré istius decretalis,absoluendi sunt ab instantia iudicij,nisi vellent actores probare,quòd possideant:vt sic transferretur in eis possessio, vt in l.penul.& fi.ff.de rei vendi.hæc Innocen.vbi supra.

Idem breuiter docuit Hostien. in sua summa titu.vt lite non contestata, in §. quid si super rebus immobilibus, dicens, quòd qui cõuenitur nomine alieno:vt quia colonus &c. & si quis haberet ius in re, conueniretur nomine proprio,debet statim,idest antè litis contestationem & poterit nominare dominũ, cuius nomine possidet; quo facto sunt *dandæ ei in* duciæ: intelligo (inquit) si ipsas petierit a iudice, intra quas domino repræsentet:quod si non fecerit elapsa die, quæ domino significanda est: ipse dominus legitimis edictis citabitur:quod si adhuc contumaciter se absentet, lis quasi contestari videtur quoad interruptionem ab illa die, qua colonus vocatus fuit ad iudicium: & ideo summatim,idest semiplenè, puta, per sacramentum quod exiget a petente examinabit negotium:& sic petentem *in* possessioné ponet: ita quòd aduersarius veniés nõ audietur, nisi super proprietate post annum: & infra etiã super possessiõne.hæc Hostiens.vbi supra,ex quibus elicitur quoque iniustitia dicti decreti.

Idẽ apertiùs & breuiùs docuit Spec.in lib.1.tit.de actore.§.expedito tractatu de Iudicibus.n.65.in vers.item excluditur,& in vers. itẽ in reali actione. Nã in dicto vers. item excluditur. his præcisis verbis vtitur, videlicet. Item excluditur agens rei vendicatione, vel noxali actione, si reus neget se

pos-

possidere: vt in l. qui petitorio. ff. de rei vendic. nisi primò possessor de mendacio fuerit redargutus, & in dicto vers. Item in reali dixit, quòd in reali actione actoris in-
15 tentio deuiatur, † si reus antè litis contestationem exhibeat in iudicio rei per possessorem, vt in l. is, qui se obtulit, & l. sequen. & l. sin autem in princip. ff. de rei vendic. & in causa criminali si reus ostēdit criminosum, vt in l. si maiorē. C. ad l. Cornel. de falsis.

Idipsum expressiùs docuit Panormitanus, in c. vnico, col. 8. nu. 18. vers. nunc descendo ad materiam. extra de litis contes. vbi post multa hinc indè allata, recitata sententia Bart. dicentis, quòd per declinatoriam exceptionem in iudicio propositam litis contesta-
16 tio † non fieret, sed nec per exceptionem peremptoriam statim factam, sed solùm per factam ex interuallo, quia videretur tunc reus producere exceptiones super meritis causæ: & subdit ipse, quòd huiusmodi opinio sibi nō placeat, cùm text. in cap. 2. de litis contesta. in sexto supra per nos citato, loquatur indistinctè, & videatur etiam loqui quando in cōtinenti respondit, vt colligitur ex eius principio: dum dicit libello oblato &cet. Nam hoc supplere (ex interuallo) est diuinatio & extorsio: & de facili dixisset ex interuallo si voluisset. argum. in cap. ad audientiam, de decimis, & si intellexisset de opponente ad merita causæ, benè hoc expressisset, nec feciisset mentionem illam in principio etiam de libelli oblatione. Item quare non inducatur litis contestatio per obiectum exceptionis peremptoriæ, ita procedit si in continēti, sicut si ex interuallo in principali, vt patet ex not. per gl. in d.c. 2.
17 Nam ille, qui excipit, † neque fatetur, neq; negat: vt in c. cū venerabilis, de exceptio. adde tu, quòd ibi hæc regula sub his verbis tradatur, videlicet [quia exceptionem obijciens de intentione partis aduersæ non intelligitur fuisse confessus.] vbi glos. dicit ipsam regulam sumptam ex l. non vtique ff. de exceptio. vbi hæc habentur. [Non vtique existimatur confiteri de intētione aduersarij, cū quo agitur, qui exceptione vtitur.] hæc ibi. quæ confirmantur ad verbum in c. exceptionem. de regul. iur. in sexto. sequitur modò Panormitan. vbi sup. sed ponit factum separatum a libello, non ergo inducitur contestatio, quæ inducitur per responsionē ad petitionē: si tamen responderet ad libellum, & submitteret exceptionē peremptoriam: tunc benè esset inducta litis contestatio, hæc Panormitan. vbi sup. qui in c. quoniā frequenter §. in alijs. col. 2. nu. 6. vers. nota in vers. quòd si extr. vt lite nō contes. dixit, qđ licèt cōtra simplicē detētorē det rei vendicatio, vt in l. officiū. ff. de rei vēd. & not. in c. examinata, cū. de Iudicijs. tñ detētor pōt vitare iudiciū dūm nominādo, vt hīc, & sic intellige Inno. in d. c. examinata, & in col. 20. n. 49. vers. quæro nūc circa. §. q; si super, ext. vt lite non contesta. concludit idē Panormit. post Bart. in l. a. C. vbi in-

rem

rem actio. quòd conuentus in iudicio nominans alium poſſidere, non teneatur aliud probare: & ſic per hoc abſoluendus erit ab in-
28 ſtãtia iudicij, † niſi actor velit in ſe onus probandi eum ſuo nomine poſſidere: vt ſic in eum transferatur poſſeſſio auctoritate l. fin. ff. de rei vendic. & ad hoc etiam allegat Innocentius hìc & ſequitur Anton. Butr. & addidit ibi Panormitanus notandũ bene ex dictis Bar. dictam l. fin. & eius pęnam habere
29 locum † non ſolùm in eo, qui negat ſe ex toto poſſidere, vt ſi conueniatur, priuetur poſſeſſione, ſed etiam habet locum in eo, qui dixit ſe alieno nomine poſſidere, cum tamen poſſideret nomine proprio. Conclude ergo, ipſe Panormitanus inquit, quòd ſtetur dicto ſuo, quòd aut dicit verum, & habemus intentum: aut falſum, & tunc idem dicendum; cùm poſſit nuda voluntate ſe conſtituere poſſidere nomine alieno, & deſinere nomine ſuo poſſidere, vt in l. ſi quis vi. §. differentia. & l. quod meo. ff. de acquir. poſſ. ſi tamen dicit in fraudem, poteſt conuinci modo prædicto. hæc Panormitanus vbi ſupra ad verbũ: qui idipſum repetens in cap. cùm cauſam, col. 5. nu. 18. verſ. ſecundò dicit glo. extra de iuramẽ. calum. addidit & hæc notatu dignißima, dicens, quòd ſi quis interrogatus an poſſideat, negat, cùm in veritate poſſideat: ſi actor probauerit ipſum poſſidere, res eſt auferenda illi, & danda actori, vt in l. ſi. ff. de rei vendic. & ſubdit ſtatim ipſe Panormitanus aduerte tu canoniſta, nè decipiaris: Non enim intelligas, quòd proprietas ipſius rei detur actori: ſed tantùm in eum trã-
20 ſfertur poſſeſsio: † & reus efficitur petitor. Vnde nõ auditur amplius niſi ſuper proprietate, vt legitur & not. in dicta l. fina. pro hoc in Auctẽ. de trien. & ſemiſ. §. illud. & in Auctẽ. Item poſſeſſor. C. qui potior. in pigno. habea. & addit, quòd ad hoc vt transferatur poſſeſsio in actore, requiruntur multa, vt notatur in dicta l. fi. & quòd conuincatur reus de mendacio: non enim ſufficit, quòd poſsideat, ſi ignorabat ſe poſsidere: puta, ac quiſierat poſſeſsionem per ſeruum vel filium: in pęnam enim mendacij fit illa tranſlatio, quæ ceſſat, ceſsante mendacio. Item requiritur, quòd actor probauerit reum poſsidere: & ſic quòd aſsumpſerit in ſe onus probandi: ſecus ſi ante quam probauerit, conſtet reum poſsidere, arg. in l. eum qui. ff. de iureiur. Item requiritur, quòd agatur petitorio: & ſic quòd circa rẽ petitam fuerit commiſsum delictum, ſecus ſi agebatur perſonali actione: quia tunc aliter procedi-
tur, quapropter ipſe reus etiam ſi incontinenti probare volens rem eſſe ſuam ad effectum impediendi poſſeſſionis tranſlationem nõ. erit admittendus, in pęnam mendacij prout communiter tenent Doctores. Hæc omnia Panormitanus vbi ſupra, qui rurſum eadem alijs verbis repetijt in cap. examinata, col. 4. nu. 11. verſ. vltimo induco, extr. de iudic. his pręciſis verbis vtens, videlicet. Vltimo induco hunc textũ ſingulariter vltra omnes, quòd
21 ſuſcipiens libellum † in rei vendicatione,

catione, & litem cõtestando non videtur se liti offerre, vt teneatur si non reperitur possidere: imò debet absolui, quandocunque cõstat eum non possidere: & illius actoris intentionem esse ineptã: quod singulariter nota pro limitatione illius l. qui se obtulit. ff. de rei vendicatio. vbi dicit tex. quòd is, qui se obtulit defensioni sine causa, cũ non possideret, si actor ignorat, non est absoluẽdus, &c. Debet (inquit Panormitanus) enim intelligi, quando interrogatus an possideret: respondet, quòd sic: secus si simpliciter recipit libellum, & lis contestata est, vt hìc, vbi fuit deuentum ad testium productionẽ: & concludebatur rem restitui, & nihilominus absoluitur reus, cùm constat eum non possidere: & sic est hic casus expressus.

Idẽ docuit Philippus Franchus in cap. 1. de litis contesta. in sexto colum. 6. nume. 19. vers. vigesimo limita. Vbi his pręcisis verbis vsus fuit, videlicet. Vigesimo limita in exceptione, quæ opponitur per reum conuentum actione reali, si ipse excipit, quòd non possideat:
22 Nam talis exceptio, † ego nõ possideo, impedit litis ingressum, secundum Bar. in §. donec. Idẽ Franchus in cap. 2. col. 1. num. 2. vers. in ea glo. ibi. de litis contesta. in sexto probat, quòd qui excipit cõtra actoris libellum, non contestatur litem: cùm litis contestatio inducatur solùm per narrationem & responsionẽ ad eam: sed excipiendo non videtur respõdere libello, ex quo non videtur negare vel cõfiteri, vt not. in regula exceptione, de regu. iur. in sexto, ergo (inquit) litis contestationem inducitur, & ita sequitur Bal. in l. exceptionem, C. de probatio. per l. eleganter, §. si quis post. ff. de condictio. indebiti. qui Philippus in dicta regula, exceptione, nu. 2. vers. in eadem glo. in fi. dixit, quòd sicut excipiens non intelligitur cõfiteri: ita non intelligitur se obligare, vel quasi contrahere secundum Bald. in l. 2. C. de no. cog. Idẽ docuit Felynus in cap. vnico, de litis contest. colum. 2. num. 6. vers. ad primam quæstionem Abbatis, se subscribens supradictæ sententiæ Panormitani: dummodo exceptio stet in meris finibus exceptionis, vt in casu nostro patuit: secus si vltra procedit, puta, nego id fieri debere, quia promisisti non petere, vt docuit Domic. post Pau. in capit. 2. de litis contestat. in sexto. Idem repetijt ipse Felynus in cap. cęterum, col. 5. num. 28. in versicu.
23 negans † rem esse feudalem, quæ erat, perdit feudum, & est tex. in l. fin. ff. de rei vendic. vbi negans se possidere si conuincatur, perdit possessionem, & quòd loquatur Felinus de negatione facta antè litis contestatione, eliciũtur ex subsequentibus verbis suis ibidem, in vers. limita etiam, dicens supradictam conclusionem fore limitandam, scilicet dummodo negatio duret vsque ad litis contestationem, secus si antè litis contestationẽ cõfitetur, prout docuit Ang. in l. si dubitetur, §. 1. ff. de fide inst. per tex. in l. electio, §. neque. ff. de noxa. & est gl. in l. Neratius. §. nec actio. ff. ad l. Aquil. & docuit Bal. in

in l.1.col.7.C.de Fur. quod & repetijt breuiùs in c. exceptionem. col.11 nu.28.verſic. datur alia fallentia. dicens, quòd maxima fallentia ſit in omni peremptoria, q̃ excipiens offert ſe in continenti probaturum, & quòd talis audietur ante litis ingreſſum, & q̃ hoc docuerit Abbas poſt Butr. in cap.ſuper litteris.col.8.de reſcriptis.

Ex Legiſtis verò infraſcripti Doctores ſe ſubſcripſerunt præſenti noſtræ deciſioni. Nam glo. in dicta l.fina.dixit, quòd in pœ-
24 nam mendacij negans † ſe poſſidere interrogatus à Iudice debeat priuari poſſeſſione & actor mittetur in illius poſſeſſionem. Apertiùs hoc docuit glo. in dicta l.2.C.vbi in rem act. in verſ. quolibet modo.dicens,quòd ſufficiet
25 poſſidenti nomine † alieno (ſi interrogatur, vel in ius vocatur) nominare dominũ, contra quem lis fiet, vt in littera ipſius legis. Nec contra noſtram ſententiam eſt glo.in dicta Authen.de Triente & ſemiſſe.§.pen.in verſic.& legum.concludens, quòd agenti in rem, & quis reſpõdeat ſe nõ poſſidere, quòd lis conteſtabitur, & iurabunt de calumnia non ſuper iudicio in rem, ſed ſuper iudicio poſſeſſionis, vt in l.1.C. de litis conteſta.cum contra ipſam inſurrexerit Iac. de Bel. (quẽ ſequitur Bar.ibidem.nu.6.verſic ſed quòd debeat)dicens, quòd non debeat ire per tot circunſtantias,ſed (ſtatim cognita veritate) procedere ad tranſlationem ſine litis conteſtatione. Nam & rurſus docuit Bar.ibidem, quòd ipſa gl. reprehendatur in eo, quòd dixit,quòd eo ipſo, quòd facta eſt interrogatio,an poſſideat,videatur eſſe facta litis,conteſtatio ſuper iudicio poſſeſſorio. Nam dixit Iacob.de Aret.quòd dicendo ſe non poſſidere,non eſt animus conteſtandi litem, ſed excludendi iudicium: quam rationem poſſit glo.proxima dum dicit,ne iudicio reiuendicat.non autem ſuper iudicio & nõ interuenit narratio,& reſponſio, quæ ad litem conteſta.eſt acceſſoria,vt in l.1.C.de litis cõteſt.

Idipſum Bart. libentiſſimè docuit in omnibus alijs locis infraſcriptis.Nam in l.ſi à te hęreditatem.§.ſi quis fundum. nu.2. ff. de except. rei indic.dixit, q̃ elicitur ex lectura dicti §.& l.is,qui ſe obtulit.ff.de rei vendic. q̃ reus accipiendo libellum,niſi appareat, q̃
26 ſit interrogatus,an poſſideat,†nõ tenebitur. Sed quid fiet in iſto iudicio. tex. eſt hic, quòd pronunciabit rem eſſe actoris,& reũ abſoluet, poſtquam non cõſtat eum poſſidere: & hoc ſi actor probat plenè de iure ſuo. hæc Bar.vbi ſupra, qui idipſum cõfirmauit in l. fin.ff.de rei uendic.dicens, quòd negans poſſidere priuatur poſſeſſione,quæ officio Iudicis propter eius mendacium transferetur ad actorem probantem illum poſſidere: & idcirco neceſſariò non requiritur litis cõteſtatio, cum negans poſſeſſionem in pœnã mendacij veniat priuandus huiuſmodi poſſeſſione, quæ erit conferenda actori probanti illum poſſediſſe tempore huiuſmodi interrogatio-

rogationis. Qui Bart. in dicta l. qui petitorio. asserit, quòd ante litis contestationem reus erit interrogandus vtrum possideat, vel dolo desierit possidere. qui Bart. in dicta l.is, qui se obtulit. concludit, quòd quando contra aliquē lis cōtestatur, etsi fuerit probatum ab actore plenè de suo dominio, & nunquam cōuentus fuisset interrogatus an possideret, nec ipse probasset se possidere: tunc reus absolueretur, & ré pertinere ad actorem pronunciabitur. Qui Bar. in dicta l. officium. dicit, quòd conuentus rei vendicatione poterit nominare dominum, vt ibi dicit glo. per tex. in l. 2. C. vbi in rem actio. Vbi idem Bar. col. 3. nu. 15. versic. quęro secundò. dixit, quòd qui nominat
27 † dominum in iudicio, nō teneatur probare se noīe alieno possidere, cū sibi sufficiat, q̄ nominet dominū in iudicio, vt p̄ hoc absoluatur ab instantia iudicij, nisi actor in se velit onus probādi assumere, & probare cum suo nomine possidere, vt sic in eum transferatur possessio auctoritate l. vltimæ, ff. de rei vendicat. & illud videtur velle Innocentium in c. quoniam frequenter. ext. vt lite non contestata. Qui Bart. in dicta Authent. item possessor. probat idem, quòd scilicet in pœnā mendacij possessor negans se possidere, priuabitur possessione, etsi in alio iudicio audietur post traditam possessionem actori officio Iudicis per text. in §. illud. Auct. de triente, & semisse.

Idem docuit Bal. in rubrica, ext. de eo, qui mittit. in poss. causa rei seruandę, cùm ibi duo notatu dignissima doceat. Primum quorum est, quòd reus conuentus rea
28 li † actione non tenetur reficere expensas, nisi compareat, & velit rem defendere, & possessionem recuperare, vt in c. cum venissent. eod. titu. in prima glo. & est ratio, quia qui tenetur citra obligationis vinculū ratione possessionis tantum, expulsus desinit teneri. vt in l. prętor. §. cum hoc edictum. ff. de damnis infect. & in l. cùm fructuarius. ff. de vsufr. immo plus, quia si etiam teneretur ex contractu a quo licet discedere desinit teneri derelicta possessione, vt in l. cùm fructuarius. ff. de vsufruct. Cùm ergo dominus aduocauerit possessionem, & reus beneficio iuris vsus nunquam cōparuit ad contradicendum, meritò non debet cogi ad refectionem expensarum, quia in nulla culpa deprehenditur, & dictum Archidiaconum debet intelligi, quando missio fit in actione personali, vbi mora præcedit. Secundum eius dictum notabile est, quòd si possessor dixerit se non
29 possidere, † statim officio Iudicis expellitur de corporali possessione, nec licebit ei intra annum recuperare, vt in Authent. de triente, & semiss. §. penultimo, vbi est melior glo. quæ sit in toto corpore iuris: porrò negans intercipere videtur. textum habes (inquit) singul. in l. hæreditatum. §. vltimo. ff. ad l. Falcid. hæc Bald. vbi sup. cuius vltima dicta intelligas secundum mentem ipsius citantis

ad hoc dictum §.pen.vbi dicitur, quòd actor, negante reo poſſeſſionẽ, ſi probauerit ipſum poſſidere pp mendacium ex officio iudicis tradetur actori eadẽ poſſeſſio denegata, ꝑut apertiùs ipſemet Bal. dixit in ſequentib.locis .|Nã in c. vnico.col.3.n.7. verſ.ſed nũquid. ext.de litis conteſt.his ꝑciſis verbis uſus fuit, videlicet. Qui proponit exceptionẽ peremptoriã, preſumit litẽ non conteſtari, cùm ꝑ-
30 ſumat excipere † animo non conteſtandi litẽ : cùm reorũ ſit fugere, vt in l eleganter.§.ſi quis. ff.de condict.indebiti. Vnde ſi non apparet alia litis conteſtatio, & teſtes eſſent recepti, proceſſus eſſet nullus . & hoc verum, niſi in caſibus, in quibus ſufficit qualis qualis contradictio, vt in extraordinarijs, & ſummarijs, vt in l. nec quicquam.§. de plano. ff. de officio proconſulis. & ibidem in nu. 10. verſ. item nota, quòd in reali dixit, quòd in reali iudicio nulla exceptio poteſt opponi antè litis conteſtationẽ : niſi hæc exceptio. poſſideat, vt not. in Authenti.de Triente & ſemiſſe.§.pen. etſi quidem obijcitur antè litem conte-
31 ſtatam, nõ habet excipiens † probare, ſecus ſi tempore litis conteſtatæ poſſidebat, vt probat illa lex not.in l. ſi rem meam. ff. de exception. rei iudicat. & paulò antè, ſcilicet in nume.9. ibidem dixit, quòd ille qui negat non excipit: vnde negare licet antè litis conteſtationem. qui Bal. in dicto c.qñ frequenter.§.in alijs.verſic. quod ſi ſuper.ext. vt lite non conteſta.nu.6. verſ.ſed quid ſi laicus:
32 dicens, quòd ſi laicus † fuit conuentus corã Iudice ſeculari nominat Clericum tanq̃ Dñum ſuum, probato, q̃ à clerico habeat causã fiat remiſſio proceſſus ad Epm, etſi nominans mentiret, debet ſtatim ab ipſo auferri poſſeſſio officio Iudicis ét ſine libello, vt ſolemniter notat in Authen. de Triente & ſemiſſe.§.pen. Illã ergo pœnam patitur propter mendacium, niſi antè litem conteſtatã pœniteat: & hoc intellige ſi pœniteat antequã conuincatur de mendacio: ſed ſi poſtq̃ fuerit conuictus non habebit locum pœnitentia. Idipſum & apertiùs docuit ipſe Bal. in d. l. fi. ff.de rei vendic.his præciſis verbis vtens, videlicet . Nota, quòd ille, qui negat ſe poſſidere, non cogitur conteſtari litem in rei vendic.vnde iſta exceptio, non poſſideo, impedit proceſſum : tñ ſi actor vult probare contrarium officio Iudicis auferetur poſſeſſio reo cõuicto de mendacio, ſine alia ꝑbatione dominij & implorabitur iſtud officium incidẽter, vt not.in Auth.de Triente & ſemiſſe.§. pen. vbi eſt melior gl. quę reperiatur: per q̃ glosã ponitur Theorica & practica huius legis. hęc ibi Bal. qui in d.l.2.C.vbi in rẽ.col.3.verſ. domum. quæro. dixit, quòd iſta nominatio domini à vocato in ius fieri debet ſtatim (ſcilicet ſecundum Doctores) q̃ exponitur antè litis conteſtationẽ : quia per hoc ipſe nominans declinat iudicium ſecundum Bar.poſt litis verò conteſtationem non habet locum nominatio iſta declinatoria. arg.in l.fin.ff.de exceptio.

Idem

Digitized by Google

Idem docuit Angelus in dicta l.fin. ff. de rei uendic. asseuerans reum non teneri in casu nro ad litem cõtestandum, & sic cogi non poterit ad vlteriora in causa procedendum, & quòd reo negante se possidere præsumitur eius dictum verum: & ratio est, quia inde priuaretur possessione (si verè eam haberet) actore probante illum possidere.

Idem docuit Paul. de Castro in l. 2. col. 2. nu. 6. vers. in tex. ibi [Debet statim]. C. vbi in rem actio.
33 dicens, quòd hæc exceptio, †non possideo scilicet est dilatoria, & ideo opponi debet antè litis contestationem, qm̃ postea eam opponere nõ posset ad declinãdum iudicium: etsi posset illam proponens pœnitere ante litem contestatam asserendo se possidere. qp si non faciet, secundum Bart. absoluetur ab instantia iudicij, nisi actor probet, quod possideat ille nomine suo, & tunc iuxta sententiam Innocentij in c. quoniam frequenter, vt lite non contestata: conuictum de mẽdacio iudex priuabit tali possessione illã transferendo ad actorem, iuxta l. fina. ff. de rei vendica. sed si conuentus non nominabit Dominum, sententia procedet contra eum, & actor mittetur in possessionem.

Idipsum docuit Iason in l. 2. col. 24. nu. 86. & 87. in versic. puto tamen. & in versic. trigesimo tertio quæro. C. de iure emphit. dicens, quòd dicta l. fi. ff. de rei vendic. non loquatur de ammissionis
34 proprietatis † incursu ex mendacio prolato à possidente verè, & denegãte se possidère: sed solùm de ammissione possessionis. quapropter emphiteota non priuabitur re emphiteotica, etsi ipse denegasset esse rem emphiteoticã, de qua tamen re latius agit Anto. Gabr. in suo eleganti tract. conclus. lib. 5. titu. de acquir. vel ammitt. poss. conclusione 5. per totum vbi multa notatu dignissima protulit ex ibi recensitis Doctorum sententijs.

Ex quib⁹ omnibus hìc per nos allatis, & alijs similibus, quę afferri poterãt, licèt pateat veritas p̃sentis nostræ decisionis, & illius decreti iniustitia ac nullitas: nec non & responsio ad contraria in principio allata: Tamen pro maiori veritatis dilucidatione, ipsis satisfaciemus veram intelligentiam eorum tradendo Deo Optimo Maximo duce.

Ad primam obiectionem factã ex l. 1. C. de litis contest. respondemus per regulam illam vulgatissimam, & de iure verissimam. in c. exceptionem. de regu. iur. in sexto, in c. cùm venerabilis. extra de excep. & in l. nõ vtiq;. ff. de ex-
35 cept. vbi dr̃ quòd obijciens † exceptionẽ de intentione partis aduersæ non fuisse confessum cũ nec fateatur, neq; neget factũ de quo agitur, & interrogatur, sed ponit factum separatum a libello: cum ergo lis contestetur per responsionẽ factã ad petitionem, indè sequitur non fieri litis contestationẽ per oppositionem exceptionis in iudicio propositæ, iuxta sn̄iam supradictorũ Doctorũ. & idẽ respondetur ad l. rẽ non nouam. §.

patroni.C.de iudicijs. Nã per se patet, ꝙ qui excipit, non intendit litem conteſtari: & cùm hæc exceptio poſsit appellari declinatoria, eo ꝙ ad declinadũ iudicium fuit oppoſita, & peremptoria, cùm perimat intentum actoris, ꝙ quidé fuerat cum ipſo in iudicio litẽ conteſtati. eò ipſo, ꝙ illum in ius vocauit, dicẽdo ſibi cõpetere rẽ talẽ ab ipſo poſſeſsã, eò magis cõprobatur noſtra reſpõſio, ꝙ vtraque exceptio proponẽda ſit antè litis conteſtationẽ ſeu ingreſſum ad excludendum ipſum actorẽ a iudicio, vt per ſe patet. & per ſupra allata fuit probatum. Cum ergo huiuſmodi exceptionem propoſitã excluſus fuerat actor. Indè ſequit, ꝙ ſi dictũ decretũ, ꝙ ad vlteriora procedat, Iudex indulſit (vt fuit ſuppoſitum) antè probatiõẽ factam per actorem, quòd falsò reus negaſſet ſe poſsidere, illud fuiſſe iniuſtum, & nullum de iure patuit, cũ emanauerit cõtra ius conſtitutionis: ſed ſi illud indulſiſſet poſt probationẽ ſupradictã factã, fuit ex alio capite iniuſtũ: nã ſtatim debuerat Iudex aſſignare d. actori poſſeſsionẽ talis rei (de qua agebatur) & illa cõceſſa expectare debuerat, an illã aliqs in iudicio cõparẽdo petijſſet, & ſic petitoriũ intẽtaſſet, & aliud iudicium incœptum fuiſſet: & donec aliter probaretur ipſe poſſeſſor, ex decreto ipſius Iudicis fuerat manutenendus in poſſeſsione illa adepta virtute l. fina. ff. de rei vendicat. miniſterio tamen Iudicis, vt latisſimè colligi ex ſupra allatis poterit.

Ad gloſas allatas in contrariũ, & ad Bart. ex allatis patuit reſpoſtio, cùm & ipſos nobiſcum ſentijſſe iã innotuit apertiſsimis documentis, immo & eorundem verbis a nobis ſupra relatis idipſum comprobatur.

Ad Specul. reſpondendo dicimus, ꝙ ne compellamur aſſerere tantum Doctorẽ eſſe, & fuiſſe ſibi contrarium: opus eſt nobis animaduertere, ꝙ ipſe Specul. diuerſa docuit, & meritò, cũ caſus ſint & ipſi diuerſi, ſecundum ſuam intentionem, & ſubiectam materiã. Nam quãdo monuit nouũm Aduocatum dicendo, ꝙ ſit cautus, vt proteſtetur, &c. loquebat de eo, qui reſpondit in caſu principali, & in alio caſu, quàm in caſu noſtro priuilegiato a iure, & in quo expreſſum eſt in iure, ꝙ non poſſit moleſtari denegãs per litis ingreſſum, niſi in priuatione poſſeſſionis, quam ſuam eſſe quis denegaret: quapropter merito ipſemet Specul. cum de caſu noſtro ſpecialiter loqueretur tenuit nobiſcum, vt afferendo ipſamet preciſa verba ipſius ſupra patuit. Vnde patuit etiã ex hoc veritas præſentis noſtræ deciſionis.

Et hæc eſt mea ſententia deciſiua.

Ego D. Alphonſus Villagut à Neapoli Abbas Congregationis Caſſinenſis. V.I.P.

SVMMARIVM.

1 *Legatarius creditor legantis, quando nã poterit exigere niſi legatum,*

vel

vel solum creditum ab heredibus legantis.
2 Creditor quis sit dicendus.
3 Ecclesia legataria possit ne petere & quartam, vltra ipsum legatum.
4 Legatum factum creditori voluntario vnà cum ipso credito debetur, & quare. non autem creditori inuis, vel consuetudinis.
5 Legatarius acceptans legatum sibi factum a legante, & adiciente se indè voluisse satisfac ere debito secum contracto, an p ossit petere & debitum.
6 Legatũ speciei, quando cõpensabitur ad equiualentẽ quantitatẽ debiti.
7 Legatum quando in dubio non dicatur factum animo compensandi.

De legato, quando videatur factum animo compensandi.

THEMA.

Fuit summoperè dubitatum, an acceptans legatum videatur tacitè cedere actionem, quam legatarius habebat aduersus legantem ratione debiti contracti cum dicto legatante, ratione mutui, vel cuiuscunq; alterius tituli legitimi.

DECISIO XXXXV.

SANCTISSIMA, & indiuidua Trinitas, cuius ope fretus quamplurima difficilia supaui, intercedẽtibꝰ pro me innumeris meritis Beatissimæ Virginis Mariæ, atque suffragijs Beatissimi Patriarchæ nostri Benedicti. Præcor subnixè, vt illumi nare digneris tenebras meas, vt in tui decus, & solamen exoptan tis verã decisionem propositę qõnis litteris eã cõmendare possim.

Et vt facilius & perspicatius co gnoſci possit veritas nostrę sententię, operępretium duximus vti nonnullis cõclusionibus deciden tibus quæstionem ipsam.

Prima ergo conclusio sit hæc.

1 Qñ apertissimè constat de voluntate testatoris legãtis aliquid creditori, ꝙ.s. relinquendo † aliquid in suo testõ suo creditori, hoc fecerit aĩo illud cõpensandi cũ debito, ꝙ habebat cũ suo creditore; tunc hmõi creditor alterũ ex his recipiet tm̃modo, s. aut debitum nudum, aut legatum nudũ, seu solum, & nullo pacto exiget vtrũq; etiam si legatum sit minus valoris, q̃ debitum. Hæc conclusio ꝓbat verissima triplici medio. Nã primò per arg. in c. officij, secũdò q̃sisti. ext. de testis. Vbi Innoc. III. inter alia his præcisis verbis vsus fuit, videlicet. [Scđò quęsisti cum quis in testamento relinquit Eꝑo ꝓpriã portionẽ, & alia multa Monasterijs, vel Ecclesijs, Vtrum Eꝑs

ex illis legitimam posset petere portionem, & infra. Consultationi tuæ taliter respondemus, quòd si portionem illam, cui conditione legauit Episcopo, vt esset ea sola contentus, & Episcopus acceptauit, quia per hoc alijs renunciasse videtur, de cæteris non poterit exigere portionẽ.] hæc ibi. Diximus probari per arg. in d.c. ollicij, quoniam etsi ibi directè non agatur de creditore ipsius testatoris, benè tamen indirectè: cũ testator legando Ecclesiæ, vel Monasterio, videtur tacitè id voluisse, quod & lex ipsa, scilicet vt & ipsa Ecclesia, vel Monasteriũ det portionem dicti legati de iure cõpetentem ipsi Episcopo. Quapropter etsi ipse testator directè non potuisset ipsum Episcopum priuare dicta Canonica portione, tamen consulens Ecclesiæ, vel Monasterio legatario conuenit tacitè cum Episcopo eo ipso quòd voluerit dictum legatum compensari cum dicta portione sibi de iure competente.

Idem probatur eodem modo per arg. in l. si compensandi. C. de hæred. instit. vbi hæc habentur, videlicet. [Si compensandi debiti gratia vxor maritum fecit heredem: desiderio tuo præter portionem hæreditatis debitum quoq; restitui postulantis, non tantum iuris seueritas, verũ etiam defunctæ voluntas refragatur.] hæc ibi. Idem probatur per arg. in l. creditorem. ff. de legat. 2. vbi hæc habentur, videlicet. [Creditorem, cui res pignoris iure obligata a debitore legata esset, non prohiberi pecuniam creditam petere, si voluntas testatoris compensare volentis euidenter non offenderetur.] hæc ibi. Idem habetur in l. mulier. ff. de condict. instit. in princ. vbi hæc ad verbum habentur, videlicet. [Mulier quæ viro suo ex dote promissam pecuniam debebat, virum hæredem ita instituerat, si eam pecuniam, quam doti promisisset, neque petijsset, neque exegisset. Puto si vir denunciasset cæteris hæredibus per se non stare, quo minus acceptũ faceret id, quod ex dote sibi deberetur, statim eum hæredem futurum.] hæc ibi. Idem probatur per arg. in l. si vxor. C. de bonis auct. iudic. poss. vbi hæc habentur, videlicet. [Si vxor tua pro triente patruo suo hæres extitit, nec ab eo quicquam exigere prohibita est debitum a cohæredibus probesse petere non prohibetur, cùm vltra eam portionem, qua successit actio non confundatur, sit autem cohæredes soluendo nõ sint: separatione postulata nullum ei damnum patiatur.] hæc ibi. Idẽ probatur per argum. in l. quoties. lex. ff. de actio. & obligat. vbi hęc habentur, videlicet. [Quoties lex obligationem introducit, nisi si nominatim cauerit, vt sola ea actione vtamur: etiam veteres eo nomine actiones cõpetere, si ex eodem facto duæ competant actiones: postea Iudicis partes esse, vt quod plus sit in reliqua actione id actor ferat, si tantum dẽ, aut minus id consequatur.] hæc ibi. Idem habetur per textum in l. is cui, ff. de actio. & obligat. vbi

hæc

hæc habentur, videlicet. [is, cui sub conditione legatum est, pendente conditione non est creditor, sed tunc cùm extiterit conditio, quamuis eum, qui stipulatus est sub conditione placuerit etiam pendente conditione creditorem esse. Creditores † eos accipere debemus, qui aliquam actionem vel ciuilem habent: sic, tamen ne exceptione submoueantur.] hæc ibi.

Idem probatur per tex. in l. Imperator Ant. §. enim vero. ff. de legat. secundò, vbi hęc habentur, videlicet. Enimuerò si pecunia accepta rogatus sit rem propriam, quamquam maioris pretij est, restituere: non est audiendus legatarius legato percepto, si velit computare. Non enim ęquitas probare patitur, si quod legatorum nomine perceperit, legatarius offerat.] hæc ibi. Idem habetur in l. pen. §. cui fratris. ff. de alim. & cibar. legatis.

Probatur & secundò præsens cõclusio auctoritate Doctorum, & primò Canonistarum. Nam ipsi se subscripsit Glo. in dicto c. officij. in versic. vendicare. Idem docuit Cardin. Zabar. in dicto c. officij. col. 1. vers. tertio oppono, dicens, quòd quando quis legasset animo non compensandi, & hoc constat, & tunc creditor alterum tantum petit. arg. in l. si compensandi. C. de hæred. institu. Idem repetijt ipsemet Cardinalis in c. certificari, quæst. 22. incip. quæro an relictum. extra de sepulturis. & rursus in Clem. dudum. §. verùm. col. 6. in fin. versic. vigesimosepti-

mò quæro. de sepul. dicens, quòd si testator legauerit certã quanti-
3 tatẽ Ecclesiæ † Parochiali, addẽs, ꝙ esset contẽta legato: & non peteret quartam: in hoc casu, si Ecclesia non acceptasset relictum, posset petere quartam: secus si acceptasset, sciens conditionẽ adiectam, vt in c. officij. extra de testamentis. & addidit Card. quòd hoc ipsum docuerit Paul. ibidẽ. Idem docuit Petr. de Anch. in dicta Clemen. dudum. §. huiusmodi col. 5. vers. vndecimò quęro post Oldrad. Idem docuit Ioannes de Imo. in dicto c. officij. col. 1. vers. nota, quòd lègatum factum Episcopo. Idem docuit Panormitan. in dicto c. officij col. 2. versic. sed contrà hoc. in fine. Idem docuit Baptista Villalob. in suo tractat. commun. opinio. in versic. legatum. nu. 42. dicens, quòd legatum
4 factum † creditori voluntario ei debetur, & etiam creditum: secus tamen in creditore iuris, vel consuetudinis, quia præsumitur factum animo compensandi, prout docuit Ioannes Cotta. in lib. Miscell. cap. 1. n. 9. hanc esse communem opinionem asserẽs. Idem docuit Michael Grassus in suo tracta. commun. opinio. in versic. legatum quæst. 16. nu. 14. versic. notandum ad supradicta. dicens, quòd si legatum cõpensandi animo expresè relictum fit, & adiectum, vt illud fit pro satisfactione debiti, vel nè quid amplius petere possit: tunc creditorem, si acceptauerit legatum, amplius petere non posse, patẽat. etiam si legatum minoris sit valoris, quàm

debitum, quod extinguitur. & quòd hanc opinionem communiter receptam docuerit Alexan. in l. si compensandi. C. de hered. instit. & in cons. 132. n. 2. lib. 2. & Matth. de Afflict. in Decis. Neap. 44. nu. 34. & Couarruu. in dicto c. officij. nu. 11. vers. ad intellectum. vers. si verò. dicit fore prænotandam rem legatam creditori a debitore: hoc adiecto moderamine: vt ea sit pro satisfactione debitæ quantitatis contentus etiam si sit minoris valoris, debitum ipsum extinguere, si per legatarium legatum ipsum acceptum sit, vt in l. creditorem. iuncta glo. ibi. ff. de legat. secundo. Quod si quantitas legetur creditori, cui species debetur à testatore, eadem satisfaciendi voluntate, idem erit. & hos omnes sequutus fuit Emanuel Soarez, in tractat. suo communium opinio. versic. legatum, quod in illum confertur. nume. 36.

Et ex Legistis præsenti nostræ conclusioni se subscripserunt infrascripti Doctores, videlicet. Gl. in dicta l. in versic. refragatur. Gl. in dicta l. si vxor. in versicu. prohibita est. Bartolus in dicta l. si compensandi. & in l. 1. colum. 2. numero 10. C. de rei vxor. actio. & idem Bartolus in l. si cum dotem. §. si pater. nume. 2. versicu. solue. hìc pater exprellit. & glos. in §. dicta l. Imperator. in versicu. offerat. & idem rursus Bartol. in dicta l. Imperator Anton. §. cùm quidam. num. 4. Fu tamen distingue: & in l. pen. §. cui fratris. ff. de alim. & cibar. legat. Idem docuit Bal. in d. l. si compensandi. Idem docuit Paulus de Castro in dicta l. si compensandi. & in dicta l. si vxor tua. & expressiùs in l. si cùm dotem. §. si pater filias. nume. 2. ff. solu. matrimo. Idem docuit Iason in dicta l. si compensandi. dicens, quòd institutio facta de parte hereditatis animo compẽsandi cum toto debito, totum debitum extinguit, quando testator ita exprellit: quando autem essemus in dubio secus esset, per l. si ab eo. C. de negot. gest. sed si debitum esset maius, se remittit ad nota. per Paul. & Alex.

Probatur & tertiò præsens conclusio hac ratione, videlicet. Cùm quisq; possit renunciare iuri suo: & taciti & exprelli eadem est virtus, vt in l. cùm quid. ff. si cer. pet. indè sequitur, quòd qui scienter acceptauerit legatum debitoris sui cùm conditione supra recensita conuincatur renunciasse iuri petendi, quòd sibi debebatur.

Ampliat allata in prima conclusione, dicendo, illa habere etiam locum quando debitor legasset quantitatem suo creditori, quamuis ei debuisset speciem aliquam: si affuisset eadem satisfaciendi voluntas tali debito. & de illa constat. Hæc ampliatio probatur Doctorum auctoritate. Nam hoc docuit Couarruuias vbi supra nume. 11. verficulo quòd si quantitas, Idem docuit Cardinal. Zabarella in dicto capitulo officij. col. 1. versic. tertiò oppono.

Limita singulariter allata in dicta

&a prima conclusione, & eiusdem ampliatione dicendo illa locũ non obtinere: quãdo debitor
5 †legasset certã quantitatẽ solũ creditori, & addidisset in suo legato se velle debitæ quãtitati ex hoc satisfactũ censeri: Cõpensatio tantum admitteretur cõcurrentis quantitatis, ita vt residuum, quod excesserit, a creditore peti poterit, & eitenebuntur hæredes soluere. Hæc limitatio probatur triplici medio. Primô enim per textum in l. Imperator Antonius, §. si centum. ff. de legatis secundo. Vbi hæc habentur, videlicet. [si centum legatis duplum restituere rogatus sit: ad summam legati videbitur constituisse] hæc ibi. vbi in immediato §. præcedenti: hæc habentur, videlicet. [sed etsi legatum percepit, non amplius ex causa fideicommissi cogendus erit soluere, quam receperit.] hæc ibi: Idem probatur per textum in l. pen. §. qui fratris. ff. de aliment. & cibar. legatis. Idem probatur Doctorum auctoritate. glos. enim hoc ipsum docuit in dicta l. Imperator. verbo. non amplius. Idem docuit Bartolus in dicta l. Imperator. §. cùm quidam, columna secunda, nume. 4. verbo. Primo casu, aut grauatur. Vbi reducens hanc quæstionis præsentis materiam procedens per modum epilogi his singularibus verbis vsus fuit, videlicet. Aut relinquitur quantitas, aut species certa, aut quota. Primo casu. Aut grauatur in quantitate, & non potest in plus grauari, quam sit illa quantitas, & commodum vsurarum, vt hic. & in §. si centum. Aut grauatur in specie: & tunc aut in specie propria, & potest in plus grauari: & sibi imputetur, si agnouit, vt hìc. Aut in specie aliena redimenda, & tunc non tenetur expendere vltra quam sit legatum: & etiam si agnouit, vt in l. sed si non seruus, in principio, ff. ad l. falcid. si verò legatur species, & tunc, Aut legatur simpliciter, aut alternatiue. Primo casu, non potest plus grauari, quam sit pretium illius speciei cum fructibus, vt in l. Ciuitatibus, §. finali, ff. de legatis primo. Secundo casu quando alternatiuè: tunc potest grauari quantum valet illa res, quæ pluris est, etiam si minorem agnouerit, vt in l. planè, la seconda. §. si cui. ff. de legatis primo, hæc Bartolus, vbi supra. Couarruuias verò vbi supra, nume. 11. in verbo. quod si quantitas, & in verbo. ex quibus. idipsum docuit addens, quòd ex supradicta doctrina poterunt deduci aliquot assertiones, quæ huic capitulo officij. de testamentis necessariæ & vtiles. sunt. Prima quarum est, quòd legatum, † speciei relictum Episcopo a testatore pro quarta portione Episcopali compensari ad æquiualentem quantitatem cum ipsa quarta portione. Et idem erit si legetur Episcopo quantitas certa pro quarta portione, quæ in specie consistat. Quòd si dictum a testatore fuerit vtroque casu se legatum Episcopo relinquere, vt nihil petat

ratione

ratione quartæ Epiſcopalis, etiam ſi diſpar ſit legatum a quarta portione, fit omnino integra compenſatio & computatio. Nec poteſt Epiſcopus exceſſum æſtimationis exigere. Secunda concluſio legatum certæ quantitatis pro quarta canonica portione Epiſcopo relictum, vtcumque conceptis verbis: ad concurrentem vſque quantitatem imputatur: ita vt excedens æſtimatio ab Epiſcopo peti iure poſſit. hæc vbi ſupra Couarruuias.

Secunda concluſio ſi teſtator lucrerit aliquid alicui, cuius eſt debitor ex ſua diſpoſitione, & ſic ex diſpoſitione hominis, ſeu contractu, in dubio non videtur factum legatum † animo compenſandi. Hæc concluſio probatur triplici medio. Primò enim per tex. in l. creditorem, ff. de legat. 2. cuius verborum tenor fuit relatus ſupra in probationem primæ concluſionis. Idem probatur per argumen. in cap. officij. extra de teſtamentis, cuius verba ſupra retulimus. Idem probatur per textum, in l. 1. §. ſciendum. C. de rei vxo. actio. vbi hæc habentur, videlicet. [ſciẽdum itaque eſt edictum prętoris, quod de alterutro introductum eſt, in ex ſtipulatu actione ceſſare, ita vt vxor & a marito recipiat, & dotem conſequatur: niſi ſpecialiter pro dote ei maritus ea dereliquit: cùm manifeſtiſſimum ſit teſtatorem, qui non hoc addidit, voluiſſe vtrũque conſequi.] hæc ibi. Idem habetur in l. ſi ab eo. C. de nego. geſt. vbi hęc habentur, videlicet. [Si ab eo, qui negotia tua geſſit hęres ex duabus inſtitutus es: etiam ſi adeas hæreditatem, in reliquis decem vncijs aduerſus cohæredem competit tibi petitio, ſi quam aduerſus defunctum habuiſti actionem.] hæc ibi. Idem habetur in l. ſi vxor. C. de bonis. auctor. iudic. poſſ. vbi hæc habentur, videlicet. [ſi vxor ſua pro triente patruo ſuo hæres extitit, nec ab eo quicquam exigere prohibita eſt: debitum a cohæredibus pro beſſe petere non prohibetur: cùm vltra eam portionẽ, qua ſucceſſit, actio non confundatur: ſin autem cohæredes ſoluendo non ſint, ſeparatione poſtulata, nullum ei damnum fieri patiatur. : Hæc ibi. Idem probatur & ſecundò Doctorum auctoritate. Nam huic concluſioni ſe ſubſcripſerunt ex Canoniſtis gloſ. in dicto cap. officij, in verſicu. vendicare. Idem docuit Cardinal. Zabarel. in dicto capitu. officij. colum. 1. nume. 2. verſicu. tertiò oppono, citans ad hoc dictam l. creditorem, quod & repetijt in capitu. certificari, quæſtio. 22. in fine, extra de ſepultur. Idem docuit Imola in d.c. officij. colum. 3. verſicu, ſolue quòd interdum conſtat, dicens. Conclude, aut teſtator erat debitor voluntarius, & ſic ex contractu, non ex diſpoſitione iuris: & tunc non videtur in dubium relinquere animo recompenſandi, ſi animo reliquit ſuo creditori, vt eſt caſus in l. creditorem. ff. de legatis ſecundò, & probatur in d. l. 1. §. ſciendum. C. de rei vxor. act. vbi patet, quòd ſi maritus obligatus vxori

7

ad

ad restitutionem dotis tacit[illegible] gatum aliquod ipsi vxori, poterit post mortem petere dotem, & legatum. Idem docuit Panormitanus in dicto c. offi. ij. col. 2. nu. 4. versic. secundo casu. Idem docuit Couarruuias vbi supra nu. 2. §. est igitur necessarium. in vers. in primo equidem non est admittenda compensatio: quod probatur in dicta l creditorem. & in dicto §. sciendum. adiuncta professorum omnium vtriusq; iuris interpretatione. Idem docuit Michael Grassus in suo tractat. commun. opin quæst. 16. nu. 4. vers. sed quæro circa hoc. dicens hanc esse cõmunem Doctorum sententiam. prout docuit Couarruuias vbi supra, & Gomes. cap. 12 nu. 27.

Idipsum docuerunt ex Legistis infrascripti, videlicet Glo. in dicta l. creditorem. in versic. prohiberi. Glo. in dicta l. 1. §. sciendum. in versic. addidit. & Glo. in dicta l si ab eo. in vers. competit.

Idem Bart. in l. si cum dotem. §. si pater, nu. 3. vers. vel dic, vt ibi. ff. solut. matrim. qui Bart. in l. huiusmodi. §. cùm pater. col. 5. nu. 5. ff. de legat. 1. dixit, quòd si pater non legauit filiæ, sed ipsi genero, cui promiserat filiam, etsi nomine dotis legasset, legatũ esset nullum: quia legaret creditori suo, nisi contineret aliquod commodum, vt in l. creditori. & l. sequenti. ff. de legat. 1. si verò non legasset nomine dotis, sed simpliciter, tunc gener & deberet habere vtrumque, cùm non videatur relictum animo compensandi, vt in d. l. creditorem. & in d. §. sciendũ. Idem repetijt in dicta l. 1. col. 2. nu. 10. dicens: Nota, quòd si debitor legat creditori in dubio, nõ intelligitur animo compensandi, nisi exprimatur. Idẽ docuit Bal. in dicta l. si vxor tua. col. 2. versic. conclude ergo, his singularibus præcisisque verbis vtens. Autem necessitate contractus, dicens, q̃ quando debitum est ex necessitate contractus, & non legis: in dubio legatum creditori non dicetur factum animo compensandi cum debito. Idem docuit Paul. de Cast. in l. si compensandi. in fine. C. de hæred. instit. Idem repetijt in dicto §. si pater. col. 1. nu. 2. versic. & ad hoc allegatur. dicens, quòd quando quis est debitor ex causa non necessaria, sed voluntaria, vt ex cõtractu, vel quasi, quæ à principio sunt voluntatis, vt in l. sicut. C. de actio. & obligat. Nã tunc in dubio nõ videtur illud restatorem relinquere animo compensandi cum tali debito, nisi dicat expressè: vt in dicta l. creditorem. & in dicto §. sciendum. Idem docuit Iason in dicta l. compensandi.

Et hæc est mea sententia decisiua.

Ego D. Alphonsus Villagut à Neapoli Abbas Congregationis Cassinensis. V. I. P.

SVMMARIVM.

1. *Malefici non sunt relinquendi impuni.*
2. *Homicida quod fecit semper expositus est.*
3. *Baro non admittens ad cõpositionem adole-*

Digitized by Google

adoleſcentulum homicidam prouocatum & bonæ ac quietæ conuerſationis, & pœnitentem, peccat peccato iniuſtitiæ.

4 *Pœnitentibus eſt danda venia.*

Epiſcopus peccat nõ diſpenſando vbi adeſt ratio diſpenſandi.

6 *Diſpenſatio & admiſſio ad compoſitionem dicitur gratia cum inſtitia admixta, ad quas ſi quis ſine cauſa non admitteretur, iniuria afficeretur.*

7 *Iudex in iudicando debet magis ſequi miſericordiam, quàm rigorem.*

8 *Superior poterit compelli ad diſpenſandum, vbi ſubeſt iuſta cauſa: et ſic Baro non admittens reũ ad cõpoſitionem vbi adeſſet iuſta cauſa.*

9 *Cauſæ, quibus mouendi ſunt Principes ad admittendos reos ad compoſitionem.*

10 *Iudex non poterit ſine offenſa iuſtitiæ denegare reo pœnitenti compoſitionem.*

11 *Iudex à lege habet poteſtatem commutandi pœnam ex cauſa, quæ ſumitur ex aliquibus circunſtantijs.*

12 *Iuſtum non eſſet non admittere reum ad compoſitionem vbi adeſt cauſa, & quare.*

13 *Perſona alicuius in iudicijs decernendis non erit accipienda.*

14 *Iniuſtum aliquid facere ex ſuo genere eſt peccatum mortale.*

15 *Scandala actiua uitare præcipiuntur omnes iure Diuino, & quando ſit mortale.*

16 *Domini temporales, ac Iudices in decernendis iudicijs debent ſequi iudicium Diuinum, ſeu modum, quo Deus ipſe in nos puniendo obſeruat, præterquàm in delictis occultis.*

17 *Veritas quæ omittì poterit pro ſcandalo vitando.*

18 *Adoleſcentiores quibus de cauſis mitiùs ſint puniendi regulariter.*

19 *Pœna quo fine erit infligenda criminoſis.*

20 *Pœna ordinaria quoties aliqua de cauſa erit commutanda, tunc nunquam erit imponenda pœna corporis afflictiua, ſed pecuniaria.*

21 *Deum dicitur quodammodo pœnitere ſententiæ, ſi pœnitentiam egerimus de peccatis noſtris.*

De delinquentibus ad compoſitionem admittendis, & quando.

THEMA.

Quidam adoleſcens annorum 18. filiusfamilias, qui ſemper vixit cũ omnib. pacificè in patria ſua, die quadam occidit (prouocatus, vt præſumitur ſtante peſſima vita occiſſi, & nulla probatione in actis hucuſq; facta in contrarium) quendam hominem peſſimæ vitæ, & quamplurimos prouocantem ad iurgia: citatus ad informandum a Curia timore iuuenili perterritus non comparuit, nec comparere intendit, niſi admiſſus primò fuerit ad compoſitionem oblatam ab eius patre Domino

Digitized by Google

no Baroni suæ Ciuitatis, stante remissione sibi facta a consanguineis eius, scilicet a sorore ipsius solum superstite, & ab eius vxore, cui a patre homicidæ fuit promissa in casu sequutæ compositionis, dos constãs in sexaginta ducatis. Hic miserrimus pater non minima familia grauatus ferè per annum tam nomine proprio, quàm dicti homicidæ præces importunas cum lachrimis porrigere non cessauit dicto Domino Baroni, qui nolens ponderare merita dicti patris, ac eius filij, antè hoc primum delictum, & eiusdem patientiam exilij, seu fugæ peractæ per annum sine alicuius offensa, & teneram ætatem pronam ad omne malum, & demerita occisi, qui omnibus ciuib. erat infestissimus eos prouocans ad rixas. Nolens cooperari tanto bono, quod ex dicta compositione sequeretur, scilicet dotationi dictæ miserrimæ, ac pauperrimæ adolescentulæ viduæ, quæ nisi tali pacto suæ fuerit consultum necessitati, opus ei esset infelici comercio lupanaris se tradere, vt vitam agere sic saltem posset. Nec dictus Baro animaduertit scandalo actiuo quamplurimorũ occurrere, qui hoc non zelo iustitiæ, sed auaritiæ, adscribere non cessant scientes paucis transactis mensibus, & post tale homicidiũ, & humiliter petitam dictam compositionem, indultum fuisse ab ipso cuidam vili personæ, quæ latrocinij crimen in strata publica peractum iudicialiter confessus fuerat, & inde per quinquennium ad triremes condemnatus fuerat.

Quæritur modò, Num dictus Baro non acceptando dictum adolescentem ad dictam compositionem, peccet peccato iniustitiæ. Nec nè.

DECISIO XXXXVI.

OSanctissima, & indiuidua Trinitas, cuius ope fretus, multa ardua superaui, intercedentibus meritis Beatissimę Marię Virginis, ac Sanctissimi Patriarchæ nostri Benedicti: te obsecro, vt tenebras meas illuminare digneris, vt sic ad tui Sãctissimi nominis decus, salutem Baronis supradicti, ac solamen dicti homicidæ pœnitentis litteris commendare veram propositæ qõnis decisionem possim'.

Et vt omnis ambiguitatis fomes amoueatur a cordibus præsentem nostram decisionem per legentium, operæpretium duximus aliqua in medium afferre in fauorem partis negatiuę. Cũ primò videatur dicendum, quòd dictus Baro non admittendo dictum adolescentulum ad compositionem nihil iniustum agat, sed debeat ipsum punire pœna ordinaria, quod & probari videtur duplici medio.

Primo

Primo, cùm videatur hoc ipsum sibi præcipi a iure diuino. Nam in lib. Exodi, c. 22. dicitur
1 [Maleficos † non sinas viuere] & in lib. Deuter. capitulo 13. [Non parcat ei oculus tuus, vt miserearis, & occultes eum, sed statim interficies eum] & in eodem lib. Deuter. c. 19. loquens de homicida dixit Deus [morietur, nec misereberis eius.] & in sacro Euãgelio: apud Mattheum. cap. 26. dicitur. [omnis, qui acceperit gladium, gladio peribit.] Hæc omnia ex lege Diuina.

Secundò idipsum probari videtur iure ciuili. Nam in l. 3. C. de Episcopali audien. dicitur, quòd
2 homicida † quod fecit, semper expectet, quapropter communiter a Doctoribus tenetur, quòd merito & ipse occidatur: prout docuit vltimo loco Iulius Clarus in sua praxi crimin. §. homicidium, in versic. sed quæro quæ sit pœna homicidij: fundantes ipsi Doctores se super text. in l. 1. ff. ad l. Cornel. de sicar. vbi Hyppolitus de Marsilijs, hoc ipsum docuit multipliciter.

His tamen, & similibus auctoritatibus non obstantibus. Dicimus & firmissimè asseueramus in casu proposito dictum homicidam de iure fore admittendũm ad cõpositionem. Quod si
3 non faciat ipse Baro, † peccabit peccato iniustitiæ. Hæc nostra decisio probatur triplici medio. Primò enim per argumen. in cap. domino Sancto. in versic. ergo ita est determinanda distin. 50. vbi hæc habentur, videlicet. [Ergo ita est determinanda sententia, vt necesse sit illos restaurari in locum honoris, qui per pœnitentiam recepisse merentur reconciliationem diuinæ pietatis. Hi enim nõ immeritò cõsequuntur ademptæ dignitatis statum, qui per emendationem pœnitentiæ recepisse noscuntur remedium vitæ.] hæc ibi. Idé & apertius probatur per argumen. in cap. quanto, in fine. 2. q. 5. vbi Gregor. Papa, his precisis verbis vsus fuit, videlicet. [Quia sicut persistentibus in contumacia seueros nos esse conuenit: sic iterum humiliatis, & pœnitentibus negare locum veniæ non debemus.] hæc ibi. Diximus probari nostram sententiam per argumẽtum in dictis iuribus, quoniam licèt inibi non decidatur præsens nostra quæstio ad verbũ, benè tamen ex ipsis elicitur veritas ipsius nostræ decisionis, cum inibi dicatur veniam elargiendã, & non negandam fore, necnõ &
4 necesse esse reconciliationem † pœnitentibus dare, & restituendum eis fore pristinum statum: ac per consequens admittendã fore cõpositionem, tanquam signum expressum pœnitentiæ ipsorum pœnitentium: & sic adolescentis (de quo & sermo) idem probatur & secundo Doctorum sententia, præsens nostra decisio. Nam glosa singularis in dicto capit. domino sancto. in versic. necesse, dixit, quòd ex dicto text. pateat, quòd
5 Episcopus † peccet, si non dispenset, vbi patet ratio dispensandi. Vbi idipsum docuerunt & Doctores. Arguendo ergo nunc ex verbis

Digitized by Google

bis glo. supradictę ab identitate rationis (vt peropr mè fecit Lucas de Penna loco infra citando) Indè sequitur, quòd sicut dicitur peccare Episcopum non dispensando, vbi adest ratio dispensandi: sic & Baronem peccare nó admittẽdo ad compositionem reũ, vbi adest ratio illum admittendi ad ipsam : cùm tam dispensatio,
6 † quàm admissio, huiusmodi sit quædam gratia cùm iustitia mixta, vt paret ad sensum , & docuit ipse Lucas in l.1. colum.fi4. versi. fieret enim el. C.de desertoribus lib.12. dicens, quòd licèt gratia dicatur admissio alicuius ad postulationem eorum, ad quos spectat postulare : tamen si non admitteretur, sed repelleretur, fieret exindè iniuria postulantibus & postulato, vt in cap. bonæ memoriæ, el primo.extra de postula. prælat. Addens hoc verificari quã do subesset causa compositionis, vt patet in casu nostro, & quòd gratia sit debita quando subest causa illam faciendi probatur infrascriptis alijs Doctorum auctoritatibus. Nam hoc ipsum docuit glo.in dicto cap. bonæ memoriç, el primo in vers. gratia, dicens, quòd si quis iusta causa exigit gratiam: tunc is, a quo petitur, debet compelli per Superiorem ad illam faciendam . Idipsum docuit glo.singularis in c. exigunt. 1.q.7. in vers. causæ. His præcisis verbis vtens , videlicet . Cùm ergo hìc sit rigor, & ibi misericordia, po-
7 tius debet Iudex † sequi misericordiam, quàm rigorem, vt in c. 2. extra de sortileg. & in l.placuit C. de iudicijs. & sic iam videtur, quòd dispensatio sit debita: quia præceptum misericordiæ omnibus est commune, vt in c.nõ satis. 86.distinct.& sententia quę misericordiam vetat, fugienda est : vt in cap. ponderet.in fin.distin.50. quod concedo, quòd quandoque sit debita: & iudex peccaret si nõ dispensaret : non tamen est proditum ius, per quod petatur dispensatio : sicut ad elęemosinam tenemur pauperi : tamen eam nullo iure petit : tamen ad petendã dispẽsationem potest implorari officium Iudicis: & si nollet Episcopus dispensare, petet hoc a Superiore. hæc omnia docuit ad verbum glo. illa. Idem docuit glo.in cap.cupientes.§. pęn. in verl. gratia de elect.in sexto, dicens, quòd si superior admiserit postulationẽ factam de aliquo a duabus partibus, dicetur gratiam facere: & si non admiserit, facere iniuriam dicetur, vt in l.1. §. pen. ff. de aqua quotid. & estiua. Idem repetijt gl. in cap. fin. in versic. atque priuilegia. distinct. 100. Idipsum docuit Panormitanus in dicto cap. bonæ memoriæ, colum. 7. nu. 13. & 14. qui sequens supra citatam glo. in versic. gratia, qui hæc singùlaria verba protulit, videlicet. Nota glo.in eo quòd dicit iniuriam fieri postulato & postulatoribus, si postulatio nó admittitur sine causa. Nam gratia quandoque est debita: vt quando subest causa illam faciendi: & nota istam glosam dicentem quòd debeat tunc cõpelli per superiorem: & tene eam menti: cùm ex ipsa colligatur, quòd

vbi

vbi ſubeſt iuſta cauſa poteſt ſupe-
8 rior † compelli ad diſpenſandum,
& gratiam faciendũ, hæc ille. Et
quòd Baro peccet nõ admittendo
ipſum adoleſcentẽ, ſtantibus cau-
ſis ſupra recenſitis, docuit apertiſ
ſimis verbis ipſe Lucas de Penna
(cuius ſententiam citantes inter-
pretati fuerunt in caſu homicidij
domini ſtatim referendi) in d.l.1.
colum.11. & ſequentibus, cuius
ſententiam nos hic referemus per
modum epilogi (vtendo tamen
ijſdem pręciſis verbis ipſius Lucę)
nam ipſe in verſ. cùm enim, dixit
quòd cum probationes nõ haben-
tur (vt in caſu noſtro) facilius cõ-
9 poſitiones † admittentur tã antè,
quàm poſt litis conteſtationem.
Secundò, quòd quando de crimi-
ne reus ab aliquo non poſtulatur,
ſibi facilius indulgetur: & ideo
non erit arguenda compoſitio, ſi
debito modo fiat iuxta perſona-
rum, & criminum qualitates. Nã
per ablationes pecuniarũ, atque
bonorum criminoſi deterrentur,
& cohercentur, vt in cap. ſi vos.
23. quæſtio.5. dicitur enim quo-
dammodo vitam auferre, qui bo
na tollit, vt in capitu. ſi quis obie-
cerit. 1. quæſtio.3. Tertiò, quod
quinimo vbi eſt cauſa, & iuſta ra-
tio componendi, peccat Iudex ſi
reum ad compoſitionem admit-
tere denegat, vt in capitu. Fra-
ternitatis, diſtinctio. 34. & not.
in cap. domino ſancto, in glo. in
verſic. neceſſe. Quartò in col. 12.
in verſic. item cum vel perſonæ.
dixit, quòd cauſa rationabilis ad
faciendam compoſitionem eſt,
cùm vel perſonæ conditio, vel
temporis, aut locorum qualitas
rigorem iuris exigit relaxari, vt
in cap. ſuper eo, cum concordatis
extra de ſentent. excommunicat.
Nam propter varietatem tempo
rum & locorum iura varia ſta-
tuuntur. Quintò in colum. 14.
verſicu. quis igitur. dixit, quòd
qui admitti exoptat ad compo-
ſitionem, debeat Medico (ideſt)
Iudici ſe curandum offerre: ip
ſiuſque in hoc debitum ſuppli-
citer poſtulare, non requirere iu
dicium, ſed miſericordiam im-
plorare, ſignaq; doloris oſtẽdere.
Tunc enim ceſſare poterit virga
rigoris, & ſuccedet ſpiritus leni-
tatis. vt in c. Importuna. in fi. de
pęnit. diſt. 1. nec poſſet tunc Iu-
10 dex † abſque offenſa iuſtitię (ſi
eum pęnitentem, humiliatũque
videt, ipſiuſq; vita probabilis hoc
meretur, compoſitionis gratiã de
negare. vt in cap. quantò. in fine,
2.q.5. vbi etiam habetur, quòd Pa
pa dicitur reddere gratiã delin-
quenti. Fieret enim ei tunc potius
iniuria, quàm iuſtitia: ſicut in po-
ſtulatione prælatorum dicitur:
quã licet gratiã ſit admittere: ta-
men ſi non admittitur, ſed repelli
tur, fit exindè iniuria poſtulanti-
bus, & poſtulato, vt in c. bonę me
morię, el 1. extra de poſtula. prę-
lat. & hoc verum intellige ſi ſu-
beſt cauſa cõpoſitionis, & aliud
in contrarium non obſiſtit. Sex-
tò, admonet ipſe Lucas in ea-
dem colum. Iudicem admitten-
tem ad compoſitionem non debe
re ſubtiliter inquirere de crimi-
ne. Hęc omnia memorię comen-
dãda tradidit nobis Lucas noſter

compa-

Compatriota, vbi sup. cuius singularem doctrinam ipsum nosando fuit sequutus Mattheus de Afflicto in sua pręclara decis. 287. incip. Illustrissimus D. Alphõsus referés, ꝙ cùm ipse, & oẽs officiales tã Magnę Curię, q̃ summariæ, & Consilij (& essent n. 30. Doctores officiales) fuissent vocati a d. Don Alphonso Duce tunc Calabriæ, & primogenito Ferdinandi Primi Regis Neapolis fuit ab ipso Duce propositũ, ꝙ nõ videretur de iure posse Iudices admittere compositionem in homicidio, & sic cõmutare pęnam mortis in pęnã pecuniariã sine cõsultatione Regia, & ꝙ ideo miratus fuerit admissum fuisse per Magnã Curiã quẽdam homicidã, ꝙuia remissione partis offensę, ad cõpositionẽ pęnę pecuniarię. Rñderunt dicti Doctores,
11 ꝙ Iudex † habet hanc potestatem a iure cõmutandi pęnã ex causa, q̃ sumitur ex persona, ętate, tẽpore, loco rei, conditione criminũ, vniuersalitate, & ex peccatorum qualitate. vt colligit ex l. si q̃s aliquid. §. instrumenta, & l. abiẽtẽ. §. fi. & l. aut facta. §. 1. ff. de pœnis. eo magis, ꝙ cõstet notoriè cõsuetũ esse in Magna Curia facere cõpositionẽ ex causa super homicidijs. & post multa alia ibi allata, dixit, ꝙ dict⁹ homicida humiliauerat se petendo admitti ad cõpositionem, stãte concordia cũ oĩb. & alijs de causis ibi enumeratis: fuit visum dictę Magnæ Curiæ, ꝙ
12 nõ fuisset iustũ † non admittere eum ad d. compositionẽ per text. in c. quanto. in fi. 2. q. 4. ibi dũ dr. [Quia sicut in contumacia persistentibus seueros nos esse conuenit: sic humiliatis, & pęnitentibus locũ venię negare non debem⁹.] & subdidit ibi Afflictus, ꝙ fuerit cõclusum, ꝙ d. compositio fuerit licitè facta. & ꝙ remanserit quietus dict⁹ Dux. Ex his ergo omnibus Deo Optimo Maximo dante habuimus, quòd etsi compositio, sicut confirmatio postulati, & dispẽsatio possit dici gratia: tamen sicut si causa rationabili existẽte postulatum confirmandi, Episcopus non confirmat postulatum, ipsum dicetur iniuriã inferre postulato & postulantibus: etsi non dispensat q̃n adest causa dispensandi, dicetur peccare, eò ꝙ iniuriam faciat denegando dispensationẽ: eodem modo erit dicẽdũ, ꝙ denegando cõpositionẽ Iudex, seu Baro peccat peccato iniustitię, cũ hoc debitũ, ac iustum esse dicatur stante causa legitima, vt supra fuit abũde satis probatum, & patet ad sensum.

Probaĩ & tertiò infrascriptis rõnib. pręsens nra decisio, quarũ prima est. Qm̃ regula Diuina est, ꝙ
13 iudicijs † decernendis nõ debeam⁹ accipere personas hoĩum, sed indiscriminatim eadẽ statera iudicij ponderare quoscunq; reos: & hoc sub pęna peccati mortalis in re alicuius momenti (vt in casu nro) nisi aliud suaserit specialis meritorũ p̃rogatiua cuiusq; rei, vt apertissimè elicit ex lib. Leuit. c. 19. Dicente ipso Dño Deo [Nõ facies ꝙ iniquum est, nec iniustè iudicabis, nõ consideres pſonam pauperis, nec honores vultũ potẽtis, sed iudica ꝓximo tuo.] Qua-

Digitized by Google

propter meritò Diuꝰ Thomas in 2.2.q.63.art.fin. dixit, ꝙ per acceptionem perſonarum iudiciũ corrumpatur. & in art.1.eiuſdẽ quęſtionis dixit, accipere perſonam in iudicio eſſe contra legem Diuinam, vt in lib.Deuter. capitulo 1. vbi dicitur [Non accipietis cuiuſquam perſonam] ex quo precepto Diuus Thomas concludit eſſe peccatum. Qui Sanctus rurſum in 2.2.q.59.articulo fina. concludit, quòd facere aliquid in-
14 iuſtum † ex ſuo genere ſit peccatum mortale. indè patentiſſimum conſequens fiet, quòd Baro, qui ſine cauſa abſoluit à pœna triremium vilem ac deperditum hominem latronem confeſſum iudicialiter ſe tale delictum feciſſe in plateis publicis, etiam poſt ſententiam huiuſmodi condemnationis per quinquennium. ſi modò nolit ſupradictis cauſis rationabilibus (propter quas probauimus illum teneri ad dictum adoleſcentem admittendum ad compoſitionem) moueri (non dicimus ad ei ignoſcendum) ſed ad admittendum ad dictam compoſitionem: Quomodo excuſari poterit à viro Chriſtiano, & in lege Diuina erudito, à peſſimo peccato mortali acceptionis perſonarum in iudicio perpetrato, & perpetrando donec ipſum ad dictam debitam compoſitionẽ admittat? Et quidem qui hanc veriſſimam rationem euertere niteretur, fucatis, & non veris fundamentis. An fuerit dignus vocari Chriſtianus me fugit.

Secunda ratio. Scandalis actiuis † obuiare ſub pœna peccati mortalis præcipimur iure Diuino, iuxta Domini Ieſu ſententiam apud Mattheum c.18. quicunque ſcandalizauerit &c. & iuxta ſentẽtiam Diui Thomæ in 2.2.q.43. art.4. dicentis, quòd ſcandalum tunc eſt mortale, quando quis cõmittit actum peccati mortalis, ſiue quia contemnit ſalutem proximi, vt pro ea conſeruanda non prætermittat ea, quæ ſibi libuerit facere. Et quis mentis compos non animaduertit ſcandalum actiuum proximè futurum ex tali cõpoſitione non admiſſa poſt tot preces per multos menſes emiſſas apud ipſum Baronẽ: cùm & in præſentiarum ferè palam cõciues obloquantur contra ipſum Baronẽ, hmõi denegationẽ non zelo iuſtitię, ſed auaritię eius adſcribẽtes, ſpreta ab ipſo Barone ſnĩa Diui Auguſt. dicentis (prout habẽt in c.nolo.12.q.1.) [Propter nos cõſcientia nĩa luſticit nobis, pp vos fama nĩa non pollui: ſed pollere dẽt in vobis. Duę res ſunt cõſcientia, & fama. Cõſcientia neceſſaria eſt tibi, fama proximo tuo. Qui ergo fidens cõſcientię ſuæ, negligit famam ſuã crudelis eſt.] hic ergo Baro nolens admittere talem reũ ad cõpoſitionem, in quo ſtatu reperiatur relinquo ponderandum cultoribus æquitatis.

Tertia rõ. Quis poterit negare, quin ex tali iuſta petitione denegata d.adoleſcẽti, eidẽ non detur potiſſima occaſio peſſimũ conſortium latronũ, & homicidarũ recipiendi, tanq; deſperanti de ſalute propria, cuius vtriq; peccata

non

non minus (forsan) ligabunt animam Baronis, quàm illius, cum hoc illi continget ex iniusta denegatione compositionis petitę, iuxta illud. Qui causam dãni dat, damnum dedisse videtur. vt in c. fin. ext. de iniurijs.

Quarta ratio. Quoniam ex tali iniusta denegatione compositionis meritò omnes viri prudentes animaduertent vxorem dicti occisi tanquam viduam pauperrimam, & adolescentulam futuram meretricem, vt saltem sic infęlici, & turpi comercio vitã ipsius miserrimam agat, cui tãto malo obuiaretur ex dicta cõpositione admissa a d. Barone, qua sequuta a patre dicti adolescentis illa obtinebit pro matrimonio contrahendo in dotem sexaginta ducatos.

Quinta ratio est. Quoniam secundum Diuum Thomam in 2.2. q. 108. articulo 4. in resp. ad secun
16 dum. Domini temporales, † ac Iudices in omnibus iudicijs decernendis debent sequi iudicium Diuinum, seu modum, quo Deus ipse in nos puniendo obseruat, præterquam in delictis occultis. At cùm ipse Dominus grauiter puniat impęnitẽtem, & quàm libentissimè ignoscat pęnitenti, nec nõ grauius puniat peccantem ex malitia, q̃ ex fragilitate, insuper mediante pęnitentia commutat pęnam æternam debitam nobis pro quolibet peccato mortali in temporalem explẽdam hic, vel in purgatorio. Eodẽ ergo & modo Dñi temporales, & sic Baro ipse, & officialis eius in infligendis pœnis temporalibus debent & ipsas pęnas minorare, stante pœnitentia reorũ præuia satisfactione facta parti læsæ: cùm ad ipsas (accedẽte rationabili causa) minorandas teneantur de iure, prout fuit sup. latissimè probatum.

Ad quod vltimo loco accedit, q̃m etsi veritas iustitiæ naturalis, quæ in lege Diuina, & Euangelio continetur, non sit omittenda pro scandalo vitando, tñ veritas iusti
17 tiæ † iuris positiui, & veritas disciplinæ poterit ommitti pro scãdalo pusillorum vitãdo, prout docuit Ioan. de Imo. in Clem. vnica. col. 1. vers. an autem veritas iustitię. De immunit. Eccles.

Animaduertant insuper Dñi consultores dicti Dñi Baronis, q̃ tribus de causis regulariter mitig̃a
18 niendi sint adolescentiores † peccantes. Primo q̃m adolescẽtia ipsa est prona ad malũ: Quapp eorum peccatum magis adscribendum erit ętatis vitio, q̃ pertinaci malitię. Secundò quia tali ætati non est plenũ iudicium rationis, atq; consilium, teste Arist. in lib. Politic. c. vlt. vt ẽt docuit text. in l. 1. ff. de minor. Tertium q̃m spes est (vt experientia semper docuit) eos futuros emẽdatiores, vitiaq; vna cum adolescentia deposituros. Cum ergo pœna ob id inter cę
19 tera † delinquentibus imponenda veniat, vt tam rei emendatiores fiant, quàm ceteri, hoc cõsiderantes, & ex tali istius iam peracta pœna exilij a patria per fugã perpessa ęquo animo per annum sine alicuius personæ offensa, hunc emendatiorem effectum esse patuit. Restat ergo vt cessan-

te causa, cesset effectus, vt in cap. cùm cessante. ext. de appellat. cessante (inquam) causa procurandæ emendationis illius adolescentis (cùm supponatur verè emẽdatus, cessare debeat effectus, s. punitio, scm pœnã ordinariã à iure ipso regulariter impositam: ac per consequens sit à Dño Barone admittẽda compositio pœnę pecuniariæ oblata à patre dicti adolescẽtis, concurrentibus tamen omnibus illis circunstantijs recensitis in quæstione proposita.

Vltimo loco animaduertat, ac recolat Dominus Baro & eius officialis regulam illam à Doctoribus communiter amplexatam: in qua habetur, quòd quotiescunq; 20 pœna † ordinaria, quæ venerat de iure imponẽda, erat pœna mortis, vel corporis afflictiua (vt in casu nro) aliqua rationabili causa erit commutanda in aliam mitiorem pœnam. tunc de iure non veniet imponenda minor pœna corporis afflictiua, sed pœna pecuniaria. Quæ quidem regula probatur duplici medio. Primò enim per tex. in l. qui ædes. & in l. si fortuito. ff. de incendio, ruina, naufr. &c. idẽ probãt Doct. auctoritate per nos citatorũ in nra decis. 32. q. 7. cõclus. vnica per totũ, & ideo hic nobis sufficiet citare Hypp. de Marsil. in sua pract. crimin. §. qm: n. 94. & 95. quapropter memor sit Dns Baro, quòd si misericordem se ostenderit (vt dece: Nobilem Christianum) erga nrum pœnitentem (qui absq; dubio minus ipsum offendit ex tali homicidio, quàm ipse Baro si aliquod mortale in vita sua perpetrauit, cõsiderata dignitate offensi: ipse in psenti & in futura vita reperiet ipsum Dñum ofium misericordẽ: sin aliàs ipse viderit. Ex tali enim crimine (nõdum in iudicio probato, nisi per quędã inditia, cùm præsumi non possit de iure cõsiderata persona occisi) nõ sine causa rõnabili perpetrato. Qui verò dici possint offensi, alios non animaduertimus, nisi Deum Optimũ Maximũ, consanguineos occisi iustitiã, seu forũ iudicialẽ, & ipsum interfectũ. Hic miser adolescens per annum pseuerauit in luctu, priuatus propria patria, propriaq; domo, neminẽ offendens, imò & ponderantibus eius opera ostendit signa veræ pœnitentiæ. Quapp supponendum erit ipsi fuisse hmõi crimen indultũm à Deo. Cõsanguinei occisi remiserunt & ipsi. De mortuo quid dicemus, vtiq; q̃ si posset loq, & ipse remitteret, cũ & ipse tã & hunc adolescentulum, q̃ q̃pluri mos cõciues suos ad iram, & vindictã sumendã cõtra se sępius impulerit. Forus quoq; seu iustitia idẽ offensa quare se placabilẽ ostẽdere nolit post tot lachrimas, & oblationẽ factã penitus oẽs prudentes religiosos, ac zelo Dei accensos latet, sicut & me fugit.

Ad auctoritates modò iuris diuini allatas in fauorẽ partis negatiuę, etsi aptissima pateat respõsio ex sup. allatis, eo q̃ ex illis eliciãt fore illas intelligẽdas regulariter, & nõ in casu nro: cùm apud Deũ (cui⁹ illas sũt p̃cepta) hic nr adolescens nõ poterit nõ dici maleficus, vel homicida, sltãte ei⁹ vera pœni-

Digitized by Google

pœnitentia, cuius respectu idipsum in casu nostro docuit Sãctus Hieronymus super Amos Prophe ta c.9. & habetur in c.si agamus. de pœniten.dist.1.his pręcisis ver bis vtens loquendo de Deo, vide-
21 licet.[si agamus pęnitentiam † ip sum quoque pęnitebit sententiæ] & rursus Diuus Hieronymus in Epistola ad Damasũ, & habetur in c.importuna.de pęnit.dist.1.in fi.dicens[Vbi verò peccator dete gens vulnus suum, tradidit medico se curandum, ibi non est virga necessaria, sed spiritus lenitatis] vbi glo.in vers.lenitatis.dixit indè elici Iudicem potius debere sequi misericordiam, quàm rigorem. Idipsum & apertius nos docuit S.Cyprianus in lib.4.Epistolarum, Epistola secunda, Ad Anto nianum.his præcisis verbis vtens, & habetur in c.miror. de pœnit. dist.1.videlicet.[Miror quosdam sic obstinatos esse, vt dandam nõ putent lapsis pęnitentiam, aut pę nitẽtibus existiment veniam denegandam, cũ scriptum sit Apocal.c.2. [Memento vnde cecideris, & fac pœnitentiã, & fac priora opera, quod vtique ei dicitur, quem constat cecidisse. & quem Dominus hortatur per opera rursus exurgere.] hæc ibi, per quę patuit Dominum Deum in allatis auctoritatibus loquutũ fuisse de his, qui obstinati sunt in suis prauis operibus.

Ad auctoritates verò iuris positiui q̃ facillima erit responsio, dicẽdo illa iura loqui regulariter, s. in homicida puniendo, qui ab ipsa ordinaria homicidij pęna nulla rationabili causa poterit excusari, non autem in casu nostro, ꝓut supra probauimus abũdè satis.

Et hęc pauca de multis dicta sufficiãt nobis, cum presto simus freti ope Diuina respondere omnibus obiectionib.(si quæ fient) contra pręsentẽ nr̃am veram decisionem, factam solum intuitu pietatis aĩarum salutis, ac zeli iustitiæ.

Et hæc est mea sn̄ia decisiua.

Ego D. Alphonsus Villagut à Neapoli Abbas Congregationis Cassinensis. V.I.P.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus a Papa est maior Diœcesano.*

2 *Excommunicatus propter participationem cum excommunicato in crimine criminoso a quo sit absoluendus. & quare.*

3 *Interrogatus a legitimo Iudice, et nõ dicens veritatem, quos offendat.*

4 *Excõmunicatus regulariter erit absoluẽdus a suo excõicatore, licet ipsa absolutio nõ fuerit sibi reservata.*

5 *Absoluere ab excommunicatione generaliter lata ab homine per sententiam generalem poterit æquè is qui ab excommunicatione lata a iure poterit.*

6 *Absolutionem ab excõmunicatione lata ab homine per modum sententiæ, non concedit regulariter, nisi lator eiusdem.*

7 *Testis non poterit iudicialiter compelli ad deponendum de occultis, de quibus non præcesserant contra aliquem in iudicio aliqua inditia sufficientia, vel semiplena probatio, vel infamia. Quapropter*

ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ delegatus præcepiſſet teſti huiuſmodi teſtificationem, non incideret in excommunicationem ſupradictam non deponendo.

8 *Depoſitio teſtium ſuper occultis eſt nulla, cum ſuper illis non inretur.*

9 *Teſtis ſciens aliquod occultum crimen, non ſolum non tenebitur de illo deponere, ſed nec legitimè interrogari.*

10 *Teſtis moleſtatus a Iudice vt deponat ſuper occultis poterit vti verbis amphibologicis, & non incidet in excommunicationem non reſpondendo ſecundum mentem Iudicis. Et poterit omnino ad cautelam abſolui a ſuo ordinario. nu. 11.*

Teſtis an & in quibus cogi poſſit ad teſtificandum ſub pœna excommunicationis.

THEMA.

Quidam Iudex Delegatus Apoſtolicus præcepit per edictum generale omnibus citandis in teſtes in quadam cauſa ſibi delegata, vt ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ (ſibi reſeruando abſolutionem a tali incurſa excommunicatione) ipſi teſtes citandi reſpondere tenerentur veritatem ſuper interrogatorijs ſibi faciendis. At cum primus teſtis citatus interrogatus de quodam actu, quem ipſe viderat, quem tamen factū fuiſſe non poterat probare, in caſu, in quo forſan fuiſſet ille negatus iudicialiter a reo.

Quæritur modò. Num inciderit hic talis teſtis in excommunicationem, & huiuſmodi excommunicatus, an poſſit abſolui ab ordinario Diœceſano.

DECISIO XXXXVII.

ITem primò videbatur dicendum, ꝙ hic teſtis inciderit in excommunicationem, a qua nō poſſit abſolui, niſi ab ipſo latore. quod & probari videtur duplici medio. Primò .n. per text. in c. paſtoralis. §. præterea in verſ. ad quod dicimus. ext. de offic. ordin. vbi hęc ad verbum habentur, videlicet. [Ad quod dicimus, ꝙ cum Delegatus † (quātum ad illud) ſit maior Ordinario, ſine mandato Sūmi Pontificis excōicatus ab hmōi delegato, non pōt per alium (præterquam in mortis articulo) abſolutionis gratiam obtinere, niſi forſan Delegat⁹ talis extiterit, cui alius ſuccedat in onere, & hōnore.] hęc ibi. Idem videt elici arguēdo ab identitate ratio-

Digitized by Google

rationis,ex text.in c.nup.§.in primo quidem articulo.ext.de sent. excommunicationis,vbi Innocentius Tertiꝰ infrascriptis vsus fuit, videlicet. [In primo quidem articulo,cùm talis communicet crimini, & participet criminoso: ac per hoc ratione damnati criminis; videatur in eum delinquere, qui damnauit,ab eo,vel eius superiore, † meritò delicti, tunc erit absolutio requirēda: cùm facientem, & consentientem par pœna constringat.] hæc ibi. Diximus probari per arg.in d.c. nuper. cū reuera rō,qua mouit conditorem Canonis huius ad dicendū,ꝙ absolutio hmōi participantis reseruetur excōmunicatori,fuit apertissima:nēpè,qm̄ ipsum excōmunicatorē offendit: sic ergo vī dicendum & in casu nr̄o, cum d.testis non deponendo secundum interrogata à Iudice legitimo,† ipsum offenderit,vt docuit tex.in c. 1.ext.de crimine falsi. Ad ꝙ summopere facere videtur,quod docuit Alex.Tertius in c.cùm ab Ecclesiarū. ext.de othic.ord. vbi infrascriptis vtiī verbis, videlicet: [Quapropter mandamus quatenus si quando Plebanus Sancti P. in clericos vel Parochianos Laicos suos interdicti,vel excommunicationis sententiam rationabiliter tulerit, ipsam falsas inuiolabiliter obseruari, & eā sine congrua satisfactione, & absq; eiusdem Plebani conscientia non relaxes.] hæc ibi.idem habetur per text.in c.1.§.si quis autem. extra de treuga, & pace.vbi Alex. Tertius in Concilio Lateranensi his præcisis verbis, videlicet. [Si qs autem treugas frangere præsumpserit, post tertiam admonitionem si non satisfecerit, suus Episcopus sententiam excommunicationis dictet in eum, & scriptā vicinis Epīs annūciet, quorum nullus excōmunicatū recipiat. imò scriptam sniam quisq; confirmet. si quis autem hæc violare pręsumpserit,ordinis sui periculo subiaceat.] hæc ibi. Idipsum probari videt Doctorū auctoritate. Nam Glo.in c.si inimicus, 11.q.3.dicit, quòd si quis est excommunicatus semper a suo excommunicatore † erit absoluendus. Idem docuit Panormitan.in dicto c.graue.col. 3.versic. & ex hoc infero.extr. de præben. quod rursus repetijt ipse Panorm.in dicto §.prętera.Not. primò. His præcisis verbis vtens videlicet.Nota primò vnam regulam notabilem, ad quam quotidie soleo allegare istum textum, quòd Ab excommunicatione lata ab homine, ille duntaxat, qui excommunicauit, vel succesior, seu superior potest absoluere, licèt absolutio specificè non sit reseruata ipsi excommunicatori.Vides enim hìc, quòd si Delegatus Papæ aliquem excommunicet, non potest Ordinarius illum absoluere, etiam si vult satisfacere, sed debet recurri ad Superiorem, aut successorem. hec Pan.vbi sup.

Idem docuit Felinus in d.§.prętera.col.1.n.4. vers.Fortiꝰ voluit Imola,his præcisis verbis vtens, videlicet. Fortiùs voluit Imo. in d.c.graue.vers.aduerte tn̄. Quod ab excommunicatione lata ab homi-

homine per ſententiam generalem † ita poſſit alius abſoluere ſicut ſi eſſet lata per ſtatutum: & ꝙ regula prædicta procedat in excommunicatione ſpeciali, & mouetur per text. in c. ex frequentibus. extra de inſtitu. vbi fuit lata ſententia generalis non per viam ſtatuti ſecundum eum. Non legi hoc alibi. & obſtat dictum capit. nuper. diſponens ſpecialiter de ſententia lata per viam Canonis: & ideo (inquit ipſe Felinus) cùm textus hìc & in alijs iuribus dicat ſecus de excommunicatione lata per ſententiam, non videntur iſta iura reſtringenda: ex quo iure non cauetur: Neq; obſtat dictum cap. ex frequentibus: quia reuera omnes Docto. ibi, excepto Imo. intelligunt, quòd Archiepiſcopus tulerit ſententiam per viam ſtatuti, quòd veriſimilius eſt, cùm fuerit generalis pro futuris culpis, quæ regulariter ferenda non eſt per viam ſentẽtię, c. Romana. §. caueant. de ſent. excom. in ſexto, licèt poſſit ferri per ſtatutum, vt in cap. 2. de conſtitutio. in ſexto, & vtrobique per glo. & Doctor. eſt verum, quòd in cap. ex frequentibus. præceſſit culpa & mora illorum intruſorum. quo caſu poteſt ferri ſententia generalis. dicto §. caueant. ſed ex quo fuit lata ſententia excommunicationis etiam in eos, qui de cętero occupabunt, procedit veriſimilitudo, quam dixi, quòd fuerit per viam ſtatuti: & poſito, quòd aliàs ferreretur vna generalis excommunicatio per viã ſententię, qñ prędedit culpa, mora, vel offenſa, adhùc crederem (inquit) habere locũ iſtum text. c. nuper. per prędicta: quia regula iſta non eſt limitata per c. nuper. niſi in excõmunicatione lata per conſtitutionẽ: ergo extra illũ caſum ſtabit firma iſta regula: ſcilicet (vt antea dixerat in principio d. §. ꝓtetea.) ꝙ ab excommunicatione lata ab hoſie, alius homo non abſoluit. † Hęc oſa Felinus vbi ſup. 6

Idem breuiter docuit Dec. in d. c. prudẽtiã. §. ſexta. n. 4. col. 2. verſ. ſecundo ex dictis Abbatis, dicẽs, ꝙ regulariter ab excõicatione hominis alius non poteſt abſoluere.

His tñ nõ obſtantibus, duabus concluſionib. ſatisfaciemus propoſitæ quæſtioni, prima concluſ. ſit. Dicimus & firmiſſimè aſſeueram⁹ ꝙ d. teſtis (de quo eſt ſermo) nõ inciderit † in hmõi excõmunicationem cũ non potuerit aliquo pacto cõpelli ad ipſum deponendũ, ſtante facti occultatione. Hæc cõcluſ. probat triplici medio. Primò ꝓ tex. in c. qualiter & qñ. et primò. §. formã verò. ext. de accuſat. vbi Innoc. Tertiꝰ his ꝓcipuis verbis vſus fuit, videlicet. [Formã verò iuramenti q̃ à clericis Nauarien. ſup inqſitione faciẽda in hoc negotio recepiſtis, in ſimilibꝰ volumus obſeruari, vt videlicet intrẽt clerici, ꝙ ſuphis q̃ ſciunt, vel credũt eſſe in Eccleſia ſua reformãda tam in capite, quàm in membris, (exceptis occultis criminibus) meram & plenam dicãt inqſitoribus veritatẽ.] hæc ibi. cùm iudicandum ſit dictum Iudicem noluiſſe interrogare de occultis, cũ circa illa non ſe extendere poſſit 7

ſua

ſua iuriſdictio: indè ſequitur ipsū intendiſſe in edicto generali roborato ſententia excommunicationis præcipere depoſitionē manifeſtorum criminum, & non occultorum, prout ſibi ſpecialius præceptum fuit ab eodē Innocentio Tertio, in c. cùm oporteat. §. diſcretioni ueſtræ mandamus, & in cap. inquiſitioni. §. tertiæ dubitationi, verſ. ad hęc reſpondemus. extra de accuſ. nā in d. §. diſcretioni. hæc habentur, videlicet. [Diſcretioni veſtrę mandamus, quòd niſi ſuper prædictis famam ipſius læſam eſſe noueritis, vos ad inquiſitionem illorum non ſubito procedatis.] hæc ibi. & in dicto. verſ. ad hæc. Hæc habentur, videlicet. [ad hæc reſpondemus nullum eſſe pro crimine, ſuper quo aliqua nō laborat infamia, ſeu clamoſa inſinuatio non pręceſſerit, propter dicta huiuſmodi puniendum, quinimo ſuper hoc depoſitiones contra eum recipi nō debere: cùm inquiſitio fieri debeat ſolummodo ſuper illis, de quibus clamores aliqui præceſſerūt.] hæc ibi. & quòd
8 ſi depoſuerit teſtes † ſuper occultis, cùm de iure ad id nō videantur producti refragantibus dictis iuribus, dicatur eorum depoſitio nulla tanquam facta a teſtibus nō iuratis, docuit apertiſſimus text. in c. de teſtibus. extra de teſtibus. vbi Innocētius Tertius, his verbis docuit, videlicet. [Conſultationi tuę taliter reſpōdemus, quòd ſi teſtes ſint inducti ad exceptionē dilatoriā ſolūmodo probandā: cum ſuper eam tantū iuramerint dicere veritatē: ſuper principali nec debent audiri, nec cogi teſtimoniū perhibere: vt potè ſuper quo deponerent non iurati.] hæc ibi. Idem probatur per argumen. in l. ſi duo patroni. §. Item Iulianus. ff. de iure iuran.

Idipſum apertius docuerūt infraſcripti Doctores. Nā gl. in d. c. qualiter, & quādo, el 1. in verſ. exceptis occultis, his pręciſis verbis vtitur, videlicet. Quia ſuper his inquiſitio fieri nō debet: ſed ſuper illis tantū, de quibus infamia præceſſit, infra eo. c. inquiſitionis. §. 1. & d. c. qualiter, & quando, el 1. & addidit, quòd ſi teſtes de occultis dicant, rei nō puniantur. vt in d. c. inquiſitionis: quia ſuper his nō iurauerunt. Idem docuit glo. in d. c. cùm oporteat, in verſ. famā ipſius. his pręciſis verbis. Hoc ideo dicit quia non eſt procedendū ad inquiſitionem contra aliquē, niſi cōtra infamatū, vt in d. c. inquiſitionis. vbi de hac materia apertius explicatur. Idē docuit glo. in d. c. inquiſitionis. in verſ ſolummodo ſuper illis. his pręciſis verbis, videlicet: Ex hoc habes, quòd de occultis non eſt inquirendū, nec ſuper illis iuratur. Vnde ſi dicant teſtes ſuper his, non valeant talia dicta, vt potè non iurati: vt ſupra de teſtibus, capitu. de teſtibus, ſimile. ff. de iure iurando. l. ſi duo. §. item Iulianus. Fama ergo alicuius illæſa debet eſſe, vt in dicto capitulo cùm oporteat. & infra eodem capitulo qualiter, & quando, el ſecondo. Idipſum docuit gloſa in dicto capitulo de teſtibus, in verſiculo non iurati.

Idem

Idem docuit Innocentius in d. cap. qualiter & quãdo, el 1.col.1. verſ.& ita apparet hìc intelligendo ipſum textum quando fit inquiſitio de ſtatu Eccleſiæ.vel etiã vbi generalis fit inquiſitio de aliquo clerico,licet de iure fieri non debeat,niſi de ſpeciali crimine: niſi cùm perſona eſt multum aliàs grauiter diffamata:cùm capitula, de quibus inquiritur expriméda ſunt vt in cap.qualiter & quando,el 2. eod. titu. quando enim de ſpeciali crimine inquiritur:quare diceret exceptis occultis,cùm ante quã iurent teſtes, vel aliàs procedatur; debet inquiri an ſit occultũ,nec ne:Poteſt (tamẽ) dici hoc etiã habere locũ,vbi de certo crimine fit inquiſitio. Nã & tunc ſi
9 teſtis †aliud occultè nouit de illo crimine,nõ debet de illo dicere, vt in c. inquiſitioni.§.2.eod.titu. vel dic,vt ibi not. [occultis] ſi enim de occultis, & de quibus infamia non præceſſit,aliquid dixerunt teſtes, nõ valebit dictũ eorum.vt in d.c. inquiſitionis: Nec enim iurati ſunt,vt in c. de teſtibus,extra de teſtibus. & hæc vera ſunt,quando fit generalis inquiſitio. Quando autem fit ſuper certis capitulis: tunc non apponetur in iuramento hæc clauſula: cùm enim infamia præceſſerit: teſtes ſuper omnibus,quæ ſciunt de eo, quod inquiritur, veritaté dicent, etiam ſi illud, quod ſciunt,vel credunt, ſit occultum;vt ſi de fornicatione agitur & reuocetur, aliquis teſtis,qui ſecum iuit ad peccatum perpetrandum,de eo teſtificari debet, qui debet dicere ſecretas circunſtantias, & ea, quæ ſecreto nouit, dummodo ſit infamatus de crimine ſuper quo fit inquiſitio: puta, qui cum tali mulliere fornicationem cõmiſit: ſed ſi tantum de fornicatione eſſet infamatus, non expreſſa aliqua muliere: tunc non credimus, inquit ibidem Innocen. ipſe,quòd debet teſtis reuelare fornicationem occultam, hæc Innocentius, vbi ſupra.

Idem docuit Panormitanus,in d.c. qualiter & quando,el primo, in fi.ſequens ad verbum Innocen. vbi ſupra,qui & in dicto cap. cùm oporteat, colum.2. not.1. docuit quòd etſi ad denunciationem alicuius probę vitæ poſſit ſuperior cõmittere inquiſitionem, vel ipſe inquirere,tamen non debet inquirere ſuper veritate criminis denunciati: ſed prius inquirere, an ſit infamatus de tali crimine: cũ ex ſola huiuſmodi denunciatione non oriatur infamia ſufficiens ad inquirẽdum de veritate criminis, & in not.2. dixit, quòd ſimpliciter commiſſa inquiſitione, ſuper crimine: tacitè intelligitur commiſſum,vt fiat prius inquiſitio ſuper fama, cùm illud ſit quoddam præambulum ad inquiſitionem de veritate.

Idem docuit Diuus Thom. in 2.2.quæſtio.70.artic.1.His præciſis verbis vtens, videlicet. Si requiritur teſtimoniũ alicuius ſubditi auctoritate Superioris, cui in his, quæ ad iuſtitiam pertinent, obedire tenetur; non eſt dubium. quin teneatur teſtimonium ferre in his, de quibus infamia

y Google

fama præcessit. si autem exiga-
10 tur † ab eo testimoniũ in alijs, puta, in occultis, & de quibus infamia non præcessit, non tenetur ad testificandũ. hęc Sanctus Thomas, quem oẽs Theologi & summularij cateruatim sequuntur. in vers. testis. in tantum hoc illi affirmant, quòd Nauarrus in suo Manuali c. 25. §. 5. tit. de testibus. nu. 41. vers. si detegit aliquod peccatum alicuius secretum. dicat peccare mortaliter. qm̃ si molestaretur à Iudice, posset asserere se nihil scire, intelligẽdo intra se de tali, vt dicat sibi. Qui Nauarrus in dicto suo Manuali cap. 27. §. 5. nu. 15. versic. nec etiam quando Episcopus dixit, quòd quando Episcopus iubet sub pęna excommunicationis, vt qui scit tale furtũ, vel aliud, teneatur reuelare, non comprehenduntur, nisi qui sciunt taliter, quod id probare possint, si iussit, vt tanquam denunciatores patefacerent, vt in c. placuit, etsi tamen. 6. q. 1. etsi iuberet, vt patefacerent, etsi probare non possint, vtiq; contineret errorem intollerabilem: nisi quando iuberet, vt sibi exponerent veluti patri ad prouidendum secreto: & Prælatus esset is, qui debet: sed quia Prælati communiter inquirunt ad procedendum indicialiter: non tenétur dicere, nisi quod probare possunt.

Ex his ergo omnibus patuit dictum testem non incidisse in periurium (si vsus fuisset verbis amphibologicis, nec in excommunicationem additam periurio.

Secunda conclusio. Dato (sed non concesso, nec cõcedendo de
11 iure) quòd hic talis testis † incidisset in dictam excommunicationem generaliter latam ab ipso Iudice per modum statuti: cùm non pro præterita culpa, sed futura fuerit fulminata. Dicimus, & firmissimè asseueramus à d. excõmunicatione posse huiusmodi testem absolui à suo ordinario, ac si esset excommunicatio iuris, & non hominis. Hæc conclusio probatur triplici medio. Primò enim in c. ex frequentibus. extra de instit. fuit lata excommunicatio, tam ratione peccatorũ præteritorum, quàm futurorum, probatur & secundo Doctorum infrascriptorũ auctoritate, videlicet Ioannis And. & Card. in c. graue. de præben. & in c. ex frequẽtibus. ext. de instit. per illum tex. Imola d. c. graue. quos retulit & sequutus fuit Nauarrus in suo Manuali. cap. 27. §. 9. nu. 42. idipsum elicitur ex sententia Pan. in dicto c. ex frequentibus. col. 2. nume. 6. in vers. vltimo nota. dicens, quòd ab excommunicatione Archiepiscopi, vel Episcopi lata per statutum potest proprius Episcopus excõmunicatum absoluere priùs satisfactione præmissa: vnde non est necesse pro absolutione ire ad illum, qui statutum edidit. Hoc probat hæc littera sic inducendo. Nam solus Archiepiscopus solus hìc excommunicationem protulit, & tamen Papa mandat omnibus Suffraganeis, vt illam non relaxent, nisi satisfactione præmissa: ergo possunt absoluere, licèt ipsi non excommunicauerint.

sed

sed eorum superior & hoc tenet Io.And.hic,& in dicto c.graue. & Archid.17,dist.supra summa. seeus dic in sententia lata ab homine, idest, non per viam statuti: quia ab illa non absoluit, nisi qui eam tulit, vel superior.

Idem ferè ad verbum docuit idem Abbas Panorm. in dicto c. graue.col.3.versic.& ex hoc infero. num.14. Cuius doctrinam secundum mẽtem eius conformem verbis ipsius cap.ex frequentibus intelligẽdo patet expressè ipsum Panorm. se subscripsisse præsenti nostræ conclusioni. idem Felinus in c. prudentiam.§. si verò. nu. 1. versic.fallit primò. extra de officio deleg.his pręcisis verbis vtẽs, videlicet.Fallit primò ab excommunicatione lata ab homine per viam statuti:quia illam potest tollere etiam alius. Tex.est in c. ex frequentibus. extra de institu. de quo exclamat ibi Dominus Abbas in vlti. not. & probat in vers. nisi satisfactione præmissa à contrario sensu: ergo satisfactione p̃missa absoluere potest: & in vers. de cętero, quod verbum denotat sententiam illam fuisse per viam statuti: quia sententia sola non fertur pro futuris culpis,vt in cap. Romana.§.caueant.de sent.excõ. in sexto, sed benè statutum, vt in c.2.de constitut. in 6. & ratio est, quia non debet esse maioris potẽtiæ ista,quàm lata a lege Papæ, quia si Papa per legem vnum excommunicat,alius absoluere potest, vt in c.nuper.de sent.excom. hæc ille.ex cuius verbis patuit ipsum se subscripsisse pręsenti nostræ conclusioni. idipsum docuit ex professo Nauarrus in suo Manuali cap.27.§.9.nu.42.vers.addo etiam, quòd qui potest.

Probatur & tertiò hac irrefragabili ratione. Cùm duplex sit excommunicationis ab homine latæ species: seu cùm dupliciter contingat fulminari sentẽtia excommunicationis lata ab homine,scilicet spècialiter, & generaliter. Specialiter quidem quando respicit certas personas & certum negotium, vt quis præmissis monitionis specialiter & nominatim non comparens fuit excommunicatus. Secundò dicetur generaliter excommunicatus à Iudice ignorante quis nam tale quid fecerit, & tunc dicetur, ab homine lata,quia ipsa respicit vel certum negotium, vel certum tempus, non tamen certam nominatam personã,vt omnes docuerũt. Ratio verò rationis quare ab excommunicatione lata ab homine specialiter contra aliquas nominatas personas propter earũ contumacia: Ordinarius non poterit absoluere sibi aliàs subditum,est, quia cùm effectus sit reus fori dicti excõmunicatoris, & persistat in contumacia non sine graui iniuria ipsius excõmunicatoris, & censuræ Ecclesiasticæ contemptu absolueretur: quòd quidem cessat in incurso in excommunicationem huiusmodi generalẽ:cùm cum non cognoscat Iudex, & sic forus eius non contemneretur indè,eò magis, quòd si teneretur ad ipsum excõmunicatorem.pro absolutione accedere, peccaret

contra

contra præceptum charitatis, detegẽdo peccatum suum occultũ. Quapropter patuit, q̃ veritissima fuerit præsens nostra conclusio.

Ad iura modò, & Doctorum auctoritates in contrarium allatas, quàm facillima erit responsio dicẽdo illa iura loqui in absolutione ab excõicatione lata ab homine, specialiter propter eius contumaciam, vt apertissimè ex illis elicitur non in casu nostro, & idem dicitur auctoritatibus Doctorum cùm & ipsi idem expressè docuerint vbi supra.

Et hæc est mea sñia decisiua.

Ego D. Alphonsus Villagut à Neapoli Abbas Congregationis Cassinensis. V.I.P.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus semel semper habendus erit pro excõmunicato, nisi se absolutum probauerit.*
2 *Testis vnius depositio plenè probat, quando illa non vergit in damnum alicuius, & alteri prodest.*
3 *Testi vniço deponenti de absolutione ab excommunicatione obtenta, plenè probat.*
4 *Virtute cõmunionis communiter præstita excommunicato respectu communicantium secum, habebitur ipse excommunicatus pro absoluto, sed respectu ipsiusmet excommunicati relinquitur arbitrio Iudicis, qui aliqua considerabit antequam proferat sententiam suam.*

Excommunicatus obtenta absolutione, sed non in actis redacta, an possit sacra administrare.

THEMA.

Quidam Sacerdos regularis grauiter percussit rixando alium Sacerdotem post cuius percussionem fuit ille inquisitus, & tandem conuictus humiliter accedens ad suum Superiorem precibus absolutionem a tali incursa excommunicatione obtinuit, de qua nihilominus in actis nulla reperitur mentio: ipse tamen Sacerdos obtẽta dicta absolutione per annos vndecim in circa celebrauit, & alia sacramenta Sanctæ Romanæ Ecclesiæ ministrauit, & ab omnibus communiter habitus fuit pro absoluto. Tandem Visitator dictę Religionis inter alios processus reperiẽs dictum Sacerdotem inquisitum, & conuictum de incursa tali excommunicatione, & non inueniens sequutam absolutionem, ipsum publicare excommunicatum an debeat? ambiguit.

Quaritur

Digitized by Google

DECISIO XXXXVIII.

RESPONSVRI breuiter ꝓpositę quę-
stioni, dicimus, & firmissime asseue-
ramus, quòd etsi regula verissima sit iuris, quod semel excommunica-
1 tus,† semper sit habendus pro excommunicato, nisi se absolutum probauerit, vt docet textus apertissimus in c. sicut nobis, extra de sententia excommunicationis, & ibi per glosam, & Doctor. & multos alios Doctor. recensitos ab Antonio Gabriele in tractat. conclusionum lib. 1. titu. de testibus concluſ. 19. nu. 6. vers. quarto ampliã. Nihilominus in casu propo sito dicimus ipsum omnino iudicandum fore absolutum a dicta excommunicatione incursa in iudicio & extra, eo quòd ipse Sacerdos probauerit in actis semiplenè de positione, scilicet vnius testis Sacerdotis eiusdem Religionis, deponentis cum iuramento† se vidisse illum absolui a dicta
2 excommunicatione incursa, a suo Superiore tũc temporis, cuius virtute dictus absolutus administrauit Sacramenta, & deinceps, & hoc assertum probamus duplici regula iuris. Prima quarum est, quòd quando depositio vnius testis nemini noceret, & alteri prodesset, probat: vt quã plures Doctor. recensiti a dicto Gabriele in dicto tractatu, tit. de testibus, cõclusione prima. nu. 16. vers. primo limita hanc regulam. At cum depositio dicti testis (de quo est sermo) nulli noceat & prosit ipsi Sacerdoti, cum ex ipsa depositione veniat ipse Sacerdos absoluendus ab onere probandi se fuisse absolutum a tali excommunicatione, & nemo veniat inde condemnandus, per se patet dictam regulam in casu nostro locum habere. Secunda regula est, quod in probanda absolutioñe ab excommunica
3 tione creditur† vni testi, prout dicit Calderinus in concil. primo, tit. de testibus Felinus in cap. veniens col. pen. num. 23. vers. sed in quantum. extra de testibus. Hipp. in l. 1. §. si ex vltro. col. fina. ff. de quæstionibus, quos Docto. sequitur & refert Gabriel. vbi supra, nume. 17. vers. secũdo limita. ad hoc ipsum probãdum accedit probatio facta de fama, seu de auditu per duos testes Sacerdotes eiusdẽ Religionis, deponentes de auditu, vltra innumeros testes qui possunt hoc ipsum deponere, prout a parte dicitur & offertur. Insuper ad hoc ipsum dicendum moremur doctrina pręclarissima Panormitani, in cap. proposuit. col. 2. not. 5. in vers. in glo. fina. extra de sentent. excommunicationis, qui
4 dum examinat, an vigore cõmunionis† prestitæ excommunicato communiter ab omnibus, de præterito præsumendum sit, præcessisse

Digitized by Google

fisse absolutionē, & quod habeatur pro absoluto refert vltimo loco suam opinionem dicendo; quod respectu ipsius excommunicati huiusmodi communio anfaciat, vt habeatur pro absoluto? relinquitur arbitrio Iudicis, prout etiā docuit Hostien. nam ipse cōsiderabit an factum sit antiquum, & temporis cursu potuerit verisimiliter perire probatio absolutionis, de facili enim moriuntur testes. hæc ille. ex cuius singulari doctrina elicitur veritas nostræ decisionis, & hac alia ratione. Nā vnicuique prudenti uiro considerāti diuturnitatem tēporis istius casus, condictionem ipsius Sacerdotis regularis, prudentiam, & zelū obseruantiæ tum regularis, cum præceptorum Ecclesiasticorum, & diuinorum, qui præsumitur adfuisse in tot prælatis, visitatoribus, & guardianis, ac alijs patribus Deum timentibus, nec nō & facilitatem adipiscendi huiusmodi absolutionem à tali incursa excommunicatione, perspicuum erit ipsum Sacerdotem excōmunicatum noluisse insordescere in tam pessimo statu excommunicationis, & tam infideliter & temerariè in ipsa perseuerantē administrare sacrosancta Sacramēta Ecclesiæ, eo magis, quòd nisi fuisset omnino insanæ mentis, timere debuerat pœnas tēporales in dies inflictas perseuerantibus in excommunicationibus.

Ex his ergo omnibus in mediū allatis denuo asseueramus ipsum regularem Sacerdotem olim excommunicatum, fuisse & esse iudicialiter, & extraiudicialiter habendum pro absoluto, ac nullam incurrisse irregularitatis maculā, ex administratione cuiuscunque Sacramenti hucusque ab ipso per vndecim ferè annis administrati: ac per consequens nulla ipsum indigere absolutione a tali excommunicatione omnino asseueramus, nec aliquo pacto fore de iure ac de causa solum molestandū, aut aliqua alia pœna plectendum, stantibus dictis probationibus, & Doctorum authoritatibus.

Nec pius Iudex ac prudens ad dictum Sacerdotem vexandū poterit de iure moueri vecordia compilatoris processus, qui forsan grauioribus impeditus negotijs, non studuit in actis redigere absolutionem sequutam dicti Sacerdotis, stāte in ris regula, in qua habetur quod nemo debeat alterius odio grauari, vt in c. non debet. de regul. iur. in 6.

Et hæc est mea sententia decisiua.

Ego D. Alphonsus Villagut à Neapoli Abbas Congregationis Cassinensis. V. I. P.

SVMMARIVM.

1 *Emphyteota ignorans rem esse emphyteoticam, & ideo non soluens canonem an sit priuatus inde iure suo.*

2 *Emphyteota voluntariè cessans a solutione canonis, an sit priuatus iurè suo.*

3 *Emphyteotæ non soluens propter ignorantiam non excusabitur, si dominus*

Digitized by Google

dominus directus probabit ipſum ſciuiſſe poſſeſſionem eſſe emphyteoticam, & non ſoluiſſe.

4 *Legans rem emphyteoticam, an dicatur, alienare ita vt priuetur iure ſuo.*

5 *Legare rem emphyteoticam. Quæ requirantur vt quis poſſit.*

6 *Poſſeſſio emphyteotica non poterit alienari in potentiorem, nec in æquè potentiorem.*

7 *Eccleſia compelli nõ poterit ad alienandum bona acquiſita ſibi, nec aliæ perſonæ eccleſiaſticę, nec pro illis retentis ſoluere collectas, vel gabellas.*

8 *Emphyteotà an poſſit donare vel legare rem emphiteoticam domino directo irrequiſito, vel hæredẽ (etiam Eccleſiam) inſtituere in re emphyteotica Eccleſiaſtica.*

9 *Emphyteotis quare fuit prohibitum legare bona eccleſiaſtica emphyteotica eccleſiis.*

10 *Legatum huiuſmodi ad quid valeat in fauorem Eccleſiæ legatariæ.*

11 *Alienatio poſſeſſionis emphyteoticæ facta in fauorẽ Eccleſiæ ab emphyteota, irrequiſito domino directo, quando ſit prohibita.*

12 *Legans rem empyteoticam Eccleſiæ irrequiſito domino directo, dicetur deterioraſſe rem emphyteoticam, & ideo illa priuabitur, & quare.*

13 *Cadens ſcienter in commiſſum proprio defectu a die talis caſus, tenebitur reſtituere tales fructus indè ſumptos mala fide, domino directo.*

14 *Vſufructuarius tenebitur reſtituere fructus perceptos a die finiti vſusfructus.*

15 *Emphyteoſis eccleſiaſtica de ſui natura non tranſit ad extraneos.*

16 *Emphyteota alienãs & inducens emptorem in talem poſſeſſionem irrequiſito domino directo, cadet a iure ſuo.*

17 *Alienans rem emphyteoticam irrequiſito domino, præuia tamen proteſtatione, ſcilicet ſaluo iure &c. quando cadat a iure ſuo tam in Regno Siciliæ, quàm alibi.*

De materia emphyteotica.

T H E M A.

Monaſterium Eccleſię cathedralis Montis regalis habens dominium directum ſuper quibuſdam domibus, ſeu territorio, ſuper quo ædificatæ fuerant ipſę domus, tradidit ipſum territorium in emphyteoſim cuidam ciui Panormitano, ſub pactis, & conditionibus emphyteoticis; qui emphyteota poſt aliquod tempus moriens, ipſam poſſeſſionem emphyteoticam, ſeu ipſas domos emphyteoticas legauit cuidam Hoſpitali vnà cum cęteris ſuis bonis; ipſum verò Hoſpitale nunquam obtinuit aſſenſum a dicto Monaſterio, quapropter poſt viginti quinque annos ad dicti Monaſterij notitiam deuenit, dictas domos fuiſſe legatas

Digitized by Google

legatas dicto Hoſpitali, a quo ipſum Monaſterium requiſitum fuit, vt aſſenſum præſtaret ipſi Hoſpitali.

Quæruntur modò infraſcripta.

Et primò, an dictum Hoſpitale ceciderit in commmiſſum, & priuandum ſit dictis domibus ſibi legatis a dicto teſtatore olim emphyteota dicti Monaſterij ob non ſolutum Canonem, & alienationē factam ſine aſſenſu dicti Monaſterij.

Secundò an dictum Monaſterium teneatur de iure aſſenſum præſtare dictæ alienationi factæ in fauorem dicti Hoſpitalis dato, quòd forſan dictum Hoſpitale foret excuſandum de iure a dicta caducitate.

DECISIO XXXIX.

INVOCATO Sanctiſſimę Trinitatis numine, ac Beatiſſimæ Deiparæ, (ſub cuius titulo, ac nomine nūcupatum reperitur dictum Monaſteriū noſtrum) Beatiſſimiq́ue Patriarchę Benedicti potentiſſimo ſuffragio, literis commendare ſtudebimus quicquid ex Sacrorū Canonum, & legum Imperialium decretis, Doctorūq́ue votis excerpere pro decidendis propoſitis quæſtionibus deſuper indultum fuerit.

Circa primam propoſitā quæſtionē videbatur primò dicendū, quòd dictum Hoſpitale nullatenus fuerit priuandum dictis bonis emphyteoticis, cū non preſumendum ſit ipſum Hoſpitale dolo deſijſſe quærere aſſenſum à dicto Monaſterio, tam ante, quàm poſt poſſeſſionem apprehenſam dictarum domorum emphyteoticarum, eò q' de quolibet potiùs præſumenda ſit bonafides, quàm mala; & ideò ipſum Hoſpitale nō præſumitur dolo ceſſaſſe à ſolutione Canonis debiti in recognitionem directi Dominij, quapropter dicendum erit, quòd etſi de rigore iuris dicitur, quòd emphyteota † ignorans rem eſſe emphyteoticam, puta, quia ſucceſſiſſet in ius alterius, & non ſoluens ſit priuandus ſuo iure, non tamen de æquitate, & ſic huic Hoſpitali legatario ex capite probabilis ignorantię indulgēda videtur reſtitutio in integrum aduerſus Canonem non ſolutā ex clauſula generali, ſcilicet ſi qua mihi iuſta, &cęt. prout docuit Gloſ. in l. 2. in verſic. legem. C. de iure emphyteotico, quam ſequuntur communiter Doctores, vt ait Decius conſ. 58. in fin. & quòd ita cōmuniter teneatur docuit Imol. in c. potuit, nu. 56. ext. de locato, & cōducto. Salic. in d. l. 2 nu. 25. C. de iure emphyt. Corn. in cōſ. 165.

Digitized by Google

in littera Q. & R. lib. 2. Iaſ. in d. l. 2. nu. 184. & in l. cũ filiusfamilias. §. In hac ſtipulatione, numero ſeptimo. ff. de verbor. obliga. Soc. iun. conſil 70. numero 23. lib. 1. Iulius Clarus in 9. emphyteoſis, quæſtione octaua, verſiculo proſequendo materiam, dicẽs, quòd ſuper hoc in practica non ſoleat vlla fieri difficultas. Ac per conſequens dicendum fore videtur ipſum Hoſpitale non cecidiſſe in commiſſum ob dictam ſolutionem canonis præterniſſam, nec per conſequens propter aſſenſum a dicto Monaſterio non petitum, & non obtentum, ſtante dicta ignorantia facti, quæ de ſui natura ea laborantem excuſat.

Hi tamen de iure non obſtantibus, reſpondendo dicimus, ipſum Hoſpitale omninò priuandum fore de iure dictis dominibus emphyteoticis ſibi legatis; Nam aut ipſum Hoſpitale ceſ-
2 ſauit voluntariè a ſolutione † canonis, aut inuoluntariè; ſi voluntariè, vtique ſecundum communem Doctorum opinionem adhærentem verę doctrinæ expreſſæ in capitu. potuit, extra de locato, & conducto, & in l. 2. C. de iure emphyteo. vbi communiter hoc affirmatur per Doctores, cum a die adepti legati vſque ad preſens tempus multi percurrerint anni; Si vero dicerentur ab aduerſarijs, quod propter ignorantiam rei emphyteticæ non ſoluerit ipſum Hoſpitale canonem, nec aſſenſum pe-
3 tierit, & idcircò dictum Hoſpitale excuſandum eſſet a dicta caducitate ſtantibus ſupra recenſitis Doctorum ſententijs: quæ vtique (prout peroptimè ſubdidit vbi ſupra ipſe Iulius Clarus.) Doctorum ſententia locum non habet in caſu noſtro, cùm ipſemet ſubdiderit dicens, quòd tunc haberet locum, † quando Dominus directus non poſſet probare ſcientiã: nam ſi hoc ab ipſo probaretur, vtique ceſſaret cauſa reſtitutionis in integrum, & ſic priuandum eſſet in caſu noſtro ipſum Hoſpitale; cùm Monaſterium prædictum hoc probare poterit contra ipſum Hoſpitale verbis, quibus dicitur vſum fuiſſe emphyteotam legantem, cum ille expreſſerit qualitatem dictarum poſſeſſionum emphyteoticarum, de quibus eſt ſermo, prout feciſſe præſumitur ipſum legantem hoc exprimendo: ſed dato, quòd dictus teſtator in legando non expreſſerit conditionem dictarum domorum, alia etiam de cauſa ipſum Hoſpitale de iure priuandum erit dictis bonis; nempè, eo ipſo, quòd legauit ipſe emphyteota ipſi Hoſpitali, cecideritipſe legator a iure ſuo, eò quod huiuſmodi alienatio de iure erat prohibita, vt latius in reſponſione ad ſecundam quæſtionem probabitur. Nec obſtat, quòd communis opinio ſit, quòd in legando, vel donando rem emphyteoticam ſine prętio aſſenſu Domini directi em-
* phyteota

phyteota non cadat a iure suo
4 † sine traditione dominij, prout latissime docuit Iulius Clarus in dicto §. emphyteosis, quæstione decima quinta, asserens hanc esse communem Doctorum opinionem. Non obstat (diximus) in casu nostro, cum ipsemet Iulius Clarus ibidem in verbo arbitror, subdiderit dicens,
5 arbitror tamen † quinque requiri ad hoc, vt huiusmodi legatum, vel donatio valeat, ne emphyteota cadat a iure suo, primo quòd non fiat in personam, in quam de iure communi, vel ex pacto sit prohibitum alienari, prout sunt ecclesiæ, loca pia, clerici, curiales, & personæ aliæ potentiores ipsis emphyteotis, cùm vulgaris sit, & notissima regula, quòd non possit
6 emphyteosis † alienari in potentiorem, prout docuerunt communiter Doctores, & ipsi communi opinioni se subscripserunt Iason in l. finali, nume. 90. & 97. C. de iure emphyteotico, & alij Doctores ibidem: & Corbulus in tractatu de emphyteosi. titulo de causa priuationis ob non solutum canonem, limitatione vigesima, vbi multos alios recensuit Doctores, addens modũ probandi emphyteotam sciuisse conditionem rei emphyteoticæ alienatæ: Idipsum docuit latissimè idem Corbolus ibidem titu. de causa priuat. ob alienat. ampliatione duodecima, per totum, cõcludens, quòd non possit alienari personæ æquè potentiori ipso directo domino, nec non docuit ipse Iulius Clarus in dicto §. emphyteosis, quæstione vigesima secunda. Cum ergo legando, & tradendo dominium Hospitali alienauerit potentiori ipso legante, inde sequitur ipsum taliter legantem cecidisse in commissum, & ipso iure fuisse priuatum omni iure suo: prout latissime Amęd. docuit, & alij in locis infra citandis (in responsione ad secundam quæstionem) quòd si erat priuatus iure suo, indè sequitur legatum in Hospitale, non transtulisse aliquod ius, cùm ipse legans iam omni suo iure fuerat priuatus, stante iuris regula in capitulo is qui, de regulis iuris in sexto. vbi dicitur [Is, qui in ius succedit alterius, eo iure, quo ille, vti debebit.]

Ex his ergo patuit ad dictum Hospitale nullum ius deuolutum fuisse virtute dicti legati sibi facti, etiam si qualitatem ipsius rei legatæ ignorasset; sed omne ius, quod ipse emphyteota habebat in dictis domibus, deuolutum fuit ad ipsum Monasterium, apud quod reperitur directum dominium dictarum domorum.

Circa secundam propositam quæstionem videbatur primo dicendum, quòd stante tali legato dicto Hospitali facto, & possessione ab ipso pacificè apprehensa, (in qua adhuc perseuerat) quòd etsi teneretur soluere pensiones hucusque non solutas, quæ aliàs soluendæ fuissent ab

emphyteota legante, non tamen de iure poſſe priuari dicta poſſeſſione emphyteotica per ipſum poſſeſſa, cum in eius fauorem videatur protuliſſe ſententiam Alexandri Papæ Quarti (prout habetur in capitulo primo, de immunitate Eccleſiarum, ſexto, §. finali) his præciſis verbis vtens, videlicet. [Nec etiam liceat illis
7 ipſas eccleſias, † vel perſonas ad diſtrahendum, vel alienandum, aut extra manum ſuam aliquo modo ponendum, acquiſita iam, vel quæ deinceps acquirent aliquatenus coarctare] ex quibus prima fronte videtur elici nullo pacto de iure poſſe Monaſterium ſupradictum Montis Regalis priuare de dictis domibus emphyteoticis dicto Hoſpitali legatis, ipſummet Hoſpitale, ne videatur ipſum priuare poſſeſſione iam antea acquiſita contra dictum canonem.

His tamen non obſtantibus, vera concluſio, & ſententia tenenda eſt, quæ ab infraſcriptis Doctoribus expreſsè docetur in caſu noſtro: Bartolus enim in l. prima, §. penultimo, ff. de ſuperficiebus, numero primo, dixit, quòd emphyteota non poſſit donare, vel locare domino irrequiſito. qui Bartolus apertius loquens in caſu noſtro in l. ſi domus. §. finali, dixit (poſt aliqualem diſputationem) quòd em
8 phyteota † eccleſiæ non poteſt alienare aliquo modo, nec donando, nec vendendo, cum emphyteoticus fundus non poſſit donari, vel legari; & Speculator etiam in libro quarto, titulo de emphyteoſi, numero centeſimo-quadrageſimo ſecundo, verbo 116. quæritur quid ſi emphyteota donet, vel leget quomodocumque alicui Eccleſiæ, vel eam hæredem inſtituat, nunquid eccleſia ipſa ſibi poterit retinere? Ipſe reſpondet quòd non, quia Eccleſiæ intelliguntur prohibitæ, & omnes aliæ perſonæ, quæ non ſunt idoneæ facilitate conueniendi, vnde hodie prouinciales in inſtrumentis modernis apponunt, vt emphyteota poſſit transferre in alium, exceptis eccleſiis, ſiue Sanctis Clericis, &
9 militibus: ſi enim res † perueniret ad manum mortuam (prout loquuntur Gallici) dominus fraudaretur iure ſuo, quia cum Eccleſia non poſſit alienare, nec conditionem ſuam deteriorare, non poſſet aliquo modo habere laudemium, nec res ita de facili incideret in commiſſum. hæc ibi Speculator. qui in ſequenti queſtione centeſima decimaſeptima
10 dixit, quòd etſi valeat † legatum, vel donatio, vel inſtitutio, ſi quis donet, vel leget Eccleſiæ, vel inſtituat hæredem, ſcilicet quantum ad hoc, quòd Eccleſia rei æſtimationem recipiat, & de conſuetudine (quæ eſt optima legum interpres) & communiter ab omnibus ſeruatur: quòd teneatur Eccleſia vendere intra annum; idipſum elegantiſſimè docuit Henricus Boic. in ca-

in capitulo potuit, columna tertia, numero decimoquinto, versiculo & idem Ioannes Andreas, dicens, quòd etiam Ioannes Andreas dixit, quòd si legat, vel donat emphyteota ius suum ecclesiæ, valet quo ad hoc, quòd æstimationem recipiat, & de consuetudine seruatur, quòd ecclesia vendere tenetur infra annum: & quòd idem docuerint Petr. & Hostiens. in dicto cap. potuit. Idē docuit Panormitanus in dicto c. potuit, nume. 10. dicens, quòd si res emphyteóticaria priuati donatur, vel legatur ecclesiæ, solum debet inde recipere pretium, & non tenere cum præiudicio domini. Idem docuit Angelus Aretinus in §. adeo autem, nume. 7. versicu. quæro quando emphyteota. sequens sententiam Bartoli in dicta l. si domus, dicentis, quòd vendere non possit, aut donare, aut legare emphyteota irrequisita Ecclesia, aliàs cadet a iure suo; cum videatur vendere in fraudem vt rem propriam, volendo priuare Ecclesiam iure suo. Idipsum docuit Augustinus Berous in dicto capitu. potuit, numero 125. versicu. quid iuris autem in emphyteota Ecclesiæ, vtrum possit hæredem instituere, & concludit, quòd non possit: alioquin esset aperta via transferendi per vltimas voluntates res emphyteoticas in personas extraneas; & ibidem in numero 127. concludens, dicit, quòd dictus textus in dicto capitulo potuit. dicens, quòd ius emphyteoticum non possit transferri in personas prohibitas, vt est Ecclesia, quia illud verum est, quando fieret translatio titulo particulari, vel hæreditario repræsentatiuo, non autem si titulo vniuersali non repræsentatiuo; qui Berous melius declarans semetipsum in capitulo in præsentia, numero 121. exponens iura illa decentia, quòd non possit
11 transferri emphyteosis † Ecclesiæ in duriorem personam, dixit, quòd habeant locum, quando titulo particulari, vel vniuersali voluntario, & facto hominis: secus si facto legis necessario. Et cum per se pateat, quòd quando quis legat alicui Ecclesiæ, huiusmodi legatum dicendum omnino foret fuisse factum hominis voluntarium; Inde sequitur ipsum Beroum se subscripsisse præsenti nostræ decisioni; Ad hoc etiam accedit, quoniam si dictus testator (vt præsumitur) simpliciter legasset dictas domos emphyteoticas, ipse emphyteota priuaretur iure suo, secundum supradictam sententiam Bartoli in dicta l. si domus. §. finali. cuius opinionem asserit ibidem Alexander esse communem; & Corneus in consilio octuagesimoquarto, incipiente videtur. columna prima, volumine secundo; & Iason consilio 109. incipiente spectabilis. volumine secundo: & ratio istius sententiæ videtur etiam alia hæc: Nam testator
12 † videtur legando male vti re sibi in emphyteosim data, ac inde ipsam deteriorare, cum ex

eo paretur legatario cauſa contra dominum præſcribendi: qua propter per conſequens ipſe effecit eam deteriorem: meritò igitur veniet priuandus, vt in authentica Qui rem. C. de ſacroſanctis Eccleſijs, cùm agat contra naturam contractus deteriorando rẽ, quam meliorare tenebatur. Inſuper firmiſſimè aſſeueramus, quòd ipſum Hoſpitale condemnandum foret ad reſtituendum omnes, & ſingulos fructus, ſeu redditus hucuſque perceptos, a die aſſequuti legati: cùm ſtante tali alienatione indebita, ipſe emphyteota legans de iure, erat priuatus dicto iure emphyteutico iam deuoluto ad ipſum Monaſterium directum dominũ, ſtante veriſſima concluſione Doctorum dicentium, quòd quando emphyteota cecidit in commiſſum, & ſi adhùc perſeueret in poſſeſſione, tenebitur reſtituere poſſeſſionem, vnà cum fructibus receptis
13 a die, quo ſcienter † cecidit in commiſſum, nolendo ſoluere canonem, nec aſſenſum obtinere: cum ignorare quod omnes ſciunt ac ſcire poſſunt, dicatur ignorantia voluntaria; ſicut & vſufru-
14 ctuarius † tenetur reſtituere fructus perceptos a tempore vſusfructus finiti, vt in l. ſi pater. C. de vſufruct. prout etiam expreſsè ſentiunt Speculat. in titulo de emphyteot. verſicu. decimo quæritur, nume. 19. quem citat, ac ſequitur Iaſon in l. 2. columna 28. C. de iure emphyteu. & Rip. in repetitio. l. ſi vnquam. C. de donation. & gra. reuoc. §. quadrageſimo, in verſic. circa ſecundum, nume. 100. & ſequen. & hoc propter malam fidem, quæ præſumitur contra ipſum Hoſpitale, cùm probari poſſit ſcientia qualitatis dictarum domorum, prout docuit textus apertiſſimus in l. certum. C. de rei vendicatione, vbi hæc ad verbum habentur, videlicet. [Certum eſt malæ fidei poſſeſſores omnes fructus ſolere cum ipſa re præſtare: Bonæ fidei verò extantes, poſt autem litis conteſtationem, vniuerſos] hæc ibi. vbi communiter per Doctores, & latiſſimè per Corbulum in dicto tractatu. vbi ſupra, ampliatione quadrageſimaquinta, per totum, & ratio rationum eſt, quoniam emphyteoſis eccleſiaſtica (prout eſt de qua fit ſermo) ſimpliciter conceſſa † de ſui
15 natura non tranſit ad extraneos & ſic ad Hoſpitale, ſed ſolùm ad deſcendentes illorum, qui pro ſe, & deſcendentibus ex ſe obtinuerunt huiuſmodi poſſeſſiones ſpectantes ad emphyteoſim eccleſiaſticam, prout latiſſimè docuit Iul. Clar. in §. emphyteoſim quæſt. 28. in verſic. tertius eſt caſus, recenſendo innumerorum Doctorum ſententias hoc ipſum expreſsè ſentientium.

Ad hoc ipſum probandum accedit, quòd etſi fuiſſet indulta facultas dicto leganti à dicto Monaſterio alienãdi dicta bona emphyteotica, non inde ſequeretur ipſum potuiſſe alienare Eccleſiæ, tanquam potentiori: nam etiam ſtante tali facultate indulta, alienãs Eccleſiæ cadit à iure ſuo, cùm

alie-

alienauerit in potentiorem, sine speciali mandato ipsius Monasterij directi Domini (prout quāplurimis auctoritatibus probauit Corbol. in tract. de emphy. tit. de causa priuat. ob alienationē, &c. ampliat. 12. per totum, & Iulius Clar. ante ipsum in §. emphyteosim quæst. 22. etsi ibi non dixerit priuari dictis bonis alienatis ipsum emphyteotam, nec quòd non sit priuandus, cùm de hoc iam dixerat in alijs locis, de quibus supra fecimus mentionem.

Ad hoc ipsum etiam facit com
* munis sententia Doctorum, di-
16 centium, quòd si alienans † inducat nouum emphyteotam irrequisito Domino, ea ratione cadit à iure suo, tùm is, qui alienauit, quàm acquisitor, vt in l. fi. C. de iure emphit. & ibi per Doctores, & per Amęd. in tract. de laudem. quæst. 19.

Ad hoc accedit, quòd cùm legans alienasse dicendus sit, inde dicetur fore ipsum priuādum dictis bonis, etiam si in alienatione
17 protestatus fuisset, † quòd ipsam alienationem faciat saluo, & reseruato consensu Domini, vel saluo iure directi Domini. cùm talis protestatio contraria sit facto, & ideo ipsum non relenet, prout latius docuit Iul. Clar. in §. emphyteosis. quæst. 13. verſic. item quæro. etsi non negemus, quòd si protestatus fuisset se alienare saluo, & reseruato consensu Domini, & non aliter, nec alio modo, talis protestatio verbis geminatis concepta operata fuisset, ꝙ dictus emphyteota propter alienationem ipsam non cecidisset à iure suo, etiā si sequuta fuisset actualis, & vera traditio, prout ipsemet Iulius Clar. ibidem probat auctoritate etiam aliorum. Quòd tamen non habet locum in regno Siciliæ propter constitutionē specialem in contrarium editam à Carolo Imperatore, vt infra dicemus.

His ergo præhabitis, quàm facillima erit responsio ad dictum tex in dicto c. primo, ex quo prima fronte videbat contrariū fuisse sentiendum: nam dictus text. nullā penitus mentionem facit de casu nostro, cùm tātummodò intenderit Alexander Quartus impedire, ac prohibere temeritatē nōnullorum laicorum volentium inuictè cogere Ecclesias ad soluendas collectas, & taleas ipsis laicis pro bonis per Ecclesias acquisitis, vel ipsis compellere ad dicta sua bona vendenda (vt ibi iacet in litera) cùm ad talium solutionem nullo pacto ipsæ Ecclesiæ teneantur. Quapropter meritò inibi agitur solùm de iniusto præiudicio Ecclesijs non inferendo, non autem de lucro captando per ipsas, in præiudicium iuris tertio acquisiti, & sic per consequens in casu nostro nihil decreuit ipse Summus Pontifex per dictum textum. quapropter per se patet nihil eliciendum fore contra supra recensitam nostram sententiam ex dicto textu, stantibus tot Doctorum sententijs, & rationibus ab ipsis allatis: sciendum tamen, quòd dicta protestatio locum non habet in Regno Si-

ciliæ: cùm in capitulo 116.regni, folio 449.contrarium decreuerit Carolus Imperator, vt obuiaret fraudibus venditorum vtentium dicta clausula, sine assensu subsequuto post sex menses.

Hæc ergo pauca de multis in medium producta sufficiant.

Et hæc est mea sententia decisiua.

Ego D. Alphonsus Villagut à Neapoli Abbas Congregationis Cassinensis. V.I.P.

SVMMARIVM.

1 *Dubitans de aliquo opere, quòd sit peccatum mortale, et illud tale perficiens, quando peccat mortaliter.*

2 *Foro pœnitentiali in dubio asserendum erit esse mortale, & quare.*

3 *Foro fori, vbi agitur de pœna imponenda pro irregularitate incursa, in dubio dicendum erit nullam irregularitatem incursam.*

4 *Irregularitas nõ incurritur, nisi pro casu expresso in iure.*

5 *Foro pœnitentiali, vel quasi, dubius de incursu excommunicationis, vel alterius pœnæ: & aliquando in foro fori, debebit reputari incursus.*

6 *Via in dubiis tutior est eligenda, & quod certius est.*

7 *Interpretatio benignior in iudicijs, sed seuerior in foro animæ capienda est. & quare.*

8 *Excommunicatus quis erit vitandus.*

9 *Excommunicatum cui non constat nisi per famam fuisse abstinere is debebit à celebratione Missarum, & alijs, a quibus cæteri excommunicati abstinere tenentur.*

10 *Excommunicatus post appellationẽ factam, celebrare, & alia facere non prohibetur: sed communicantes ei non erunt tuti, donec docti fuerint de nullitate excommunicationis, & vitabuntur etiam in iudicialibus.*

11 *Actibus ab extraiudicialibus quis non repellitur, & legitimis pendente probationis articulo de nullitate sententiæ.*

12 *Denunciatio publicè facta quando dicatur probare aliquem excommunicatum.*

13 *Excommunicatio erit probanda argumentis apertissimis ad conuincẽdum quem excommunicatum. & quare.*

Interpretatio actus qualiter facienda sit, tam in foro poli, quàm fori in dubio.

THEMA.

Cum essemus interrogati, an in dubijs esset iudicandum quem incidisse in pœnam, aut culpam eo quòd semper tutior via esset eligenda: & hæc quæstio visa esset quotidiana, & scitu necessaria, operæpretium duxi-

duximus ipsam absoluere nonnullis conclusionibus statim afferendis, cùm ipsa multos amplectatur casus.

DECISIO L.

PRIMA conclusio sit. Quicunq; tam in ommittendo, quàm committendo de aliquo dubitat, † an illud faciendo, vel ommittendo mortaliter peccet, necne, & perdurãs in tali ambiguitate illud tale ommittit, vel facit, vtique hunc mortaliter peccasse dicendũ erit, cum simus in foro pœnitentiali, & agitur de imponẽda pœnitentia, vbi in fauorem animæ tutior (etsi durior) via eligenda erit: Immo & hoc idem erit dicendum etiam si antè huiusmodi actum commissionis, vel omissionis dubitasset, an esset mortale, de quo modò dubitat, an mortale fuerit nec nè. Hæc conclusio probatur triplici medio. Primò per iura afferenda infra in conclusione tertia. Secundò Doctorum auctoritate. Nam Pan. in c. ad audientiã. col. 2. vers. aut agit in foro pœnitẽtiali, † ext. de homic. vbi his præcisis verbis vsus fuit, videlicet. Aut agit in foro pœnitentiali ad imponendã pœnitentiã, & in dubio potiùs debet reputari peccasse mortaliter: & ratio est, quoniam in foro pœnitentiæ semper tutior via erit eligenda, quia in hac parte nullum subest periculum. Nam bonarum mentium est ibi timere culpam, vbi culpa minimè reperitur: idem repetijt in locis citandis in conclusione tertia infrascripta. Idem docuit Felinus in d. c. ad audientiam. col. 1. versic. facit quod not. Pet. dicens, quòd Pet. de Anch. in cons. 185. incip. Prima facie. in fine loquens de confirmatione facta per moriẽtem, quia posset importare magnum, & paruum delictum, interpretatur magnum in fauorem animæ. Idem docuit Syluester in sua summa. in versic. dubium. §. 4. sequens Pan. ad verbũ. Idem docuit Nauarrus in suo Manuali c. 14. §. 6. num. 20. versic. si in periculum. His præcisis verbis vtens, videlicet, si in periculum peccati mortalis se exposuit: veluti si cũ dubius esset, an aliquid sit peccatum mortale, vel non, illud fecit, mortaliter peccauit: qđ & ipsemet Nauarrus repetijt in c. si quis autem, a nu. 57. vsque ad nu. 81. de pœnit. dist. 7. Idem docuit Diuus Bonauent. in 4. sent. dist. 17. quem citauit Nauarrus in Manuali, vbi supra. idem docuit Armilla in vers. periculum. Idem docuit auctoritate multorũ, Marsil. in suo singulari 151. incip. Semper in dubijs.

Probatur & tertiò hac ratione, cum is, qui facit, vel omittit id, de quo dubitat, an sit mortale illud facere, aut ommittere præelegit potius se periculum mortaliter peccandi incurrere, quàm illud tale non facere, vel omittere. Inde sequitur ipsum tacitè voluisse mortale committere. Quapropter in foro pœnitentiali erit iudi-

iudicãdum ipſum incidiſſe in pec catum mortale, & hoc idem dicetur in fauorem animæ (attendendo viam tutiorem, etſi ſenſualitati noſtræ videatur ſententia ipſa dũrior) de actu iam facto, de quo dubitatur, an ſit mortale peccatum, necnè, & addi poterit, & hęc alia ratio, quoniã bonarum mentium eſt ibi timere culpam, vbi non eſt. vt in cap. conſilium. extra de ieiunio.

Secunda concluſio in foro fori
3 † vbi agitur purè de pœna imponenda pro irregularitate incurſa aliqua de cauſa, ſcilicet quando alicui hoc opponatur in iudicio in dubio non debet quis reputari irregularis. Hæc concluſio probatur duplici medio. Primò enim per argum. in c. is, qui. de ſentent. excommun. in ſexto. vbi hæc habentur, videlicet. [Is qui in Eccleſia ſanguinis, vel ſeminis effuſione polluta, vel qui præſentib. maiori excommunicatione notatis ſcienter celebrare præſumit. licèt in hoc temerariè agat (cùm id nõ ſit expreſſum in iure) irregularitatis
4 † tamen non incurrit.] ¶hæc ibi. in principio. Diximus probari noſtram concluſionem per arg. in dicto c. is. Quoniam indè patentiſſimè elicitur veritas eius. Nam tunc dicetur caſus dubius, quando in iure non reperitur expreſſus, vt patet ad ſenſum. idem & apertiùs probatur in c. fin. diſt. 33. vbi Gregorius Papa docuit, quòd in rebus dubijs non debeat fieri abſolutum iudicium, ſed remittendum conſciẽtiæ eius, contra quem actum fuerat. ſacit etiã ad hoc text. in c. fin. ext. de iure iur. vbi dicitur, quòd actore non probante, reus abſoluitur. facit textus in regula in obſcuris. de regu. iur. in ſexto, vbi dicitur, qꝑ in obſcuris minimum eſt ſequendum. Facit etiam ad hoc & alia regula in c. cum ſunt partium. de regu. iur. in ſexto, vbi dicitur. [Cùm ſunt partium iura obſcura reo fauendum eſt potius, quàm actori.] & ratio eſt in promptu, quoniam iura magis inclinantur ad abſoluendum, quàm ad ligandum. Idem habetur in c. *in* obſcuris. de regu. iur. in ſexto, & in *l.* ſemper in obſcuris. ff. de regu. iuris, vbi dicitur. [In obſcuris ſemper quod minimũ eſt ſequendũ.] Idem habetur in l. Arrianus. ff. de act. & oblig. & ſimilibus latè relatis per Hyppol. de Marſil. in ſuo ſingul. 151. incip. Semper in dubijs. & ſcias, quòd ipſe Hyppolitus multos caſus decidit in eadẽ materia notatu dignillimos, in repet. C. de probat. a num. 406. & deinceps. Idem probatur per tex. in c. ſignificaſti. §. quod ſi diſcerni. de homic. Probatur & Doctorum auctoritate preſens cõcluſio. Nam hoc ipſum docuit Innocentius in c. ad audientiam. in fi. ext. de homic. qui in c. cum tu. ext de teſtibus dixit, quòd in iudicijs ſit benignior interpretatio: ſecurior autem in foro animæ. vt in c. pertuas. de ſent. excommun. Idẽ docuit Panormitanus in dicto c. ad audientiam, col. 2. in princ. verſ. vnde ſic diſtinguerem. Idem docuit Felinus in d. c. ad audientiã, in principio. Idem docuit Syl-

ueſt.

nest. in versic. dubium.§.4. Idem docuit Philippus Franchus in d. c.is, qui. dicens indè elici, ꝙ qui dicit aliquem irregularem ex aliquo facto, habet necesse hoc probare, quia nó præsumitur, nec inducitur irregularitas, nisi solum in casibus a iure expressis. Idem docuit rursus Panormitanus in dicto c.significasti, col.2. num.4. cuius præcisa verba referremus in probationem tertiæ cóclusionis.

Tertia conclusio in foro pœnitentiali, † vel quasi dubius de irregularitate incursa, vel de excõmunicatione, vel de alio impedimento debebit reputari irregularis & excommunicatus & impeditus, imò etiam aliquando in foro iudiciali, vt infra probabitur, quoniam in dubijs tutior (etsi durior) via est semper eligenda. Hæc conclusio probatur duplici medio. Primò per arg.in c.iuuenis. extra de sponsal. & matr. vbi Eugenius Papa his præcisis verbis vsus fuit, videlicet. [Iuuenis, qui puellam nondum septẽnem duxit, quamuis ętas repugnaret: ex humana tamen fragilitate, forsan, tentauit quod complere non potuit. Quia igitur in his, quæ dubia sunt, quod certius extimamus, tenere debemus: tum propter honestatem Ecclesiæ: quia ipsa coniux ipsius fuisse dicitur: tum propter prædictam dubitationem. Mandamus quatenus cõsobrinã ipsius puellæ, quam postmodum duxit, diuidas ab eodem.] hæc ibi. Diximus probari presentem conclusionem per argum.in d.c.iuuenis. Nam licet ad verbum ibi nulla fiat mentio de irregularitate, sed solum de matrimonio separando propter dubietatem affinitatis contractæ: sic arguendo modo ab identitate rationis erit dicendum in casu nostro, vt latius fuit dictum in prima conclusione. Idem probatur in cap.significasti nobis. §.quòd si discerni. extr.de homic. vbi ferè ad verbum præsens conclusio fuit confirmata ab Innocẽtio Tertio, his præcisis verbis, videlicet. [Qd si discerni non potlit ex cuius ictu percussus interijt: in hoc dubio tanquam homicida debet haberi Sacerdos, etsi fortè homicida nõ sit a Sacerdotali officio abstinere debet: cùm in hoc casu cessare sit tutius, quàm temerè celebrare, ꝓ eo quòd in altero nullum in reliquo verò magnum periculum timeatur.] hæc ibi. Idem habetur in c.pen.ext.de homicid. Vbi Honorius Tertius his prȩcisis vsus fuit verbis, videlicet. [Petitio tua nobis exhibita continebat, quòd cùm inimici Dominicæ Crucis, ac blasphemi nominis Christiani castrum quoddam, in quo morabaris grauiter inuasissent: exeuntibus inde habitatoribus, tam clericis, quàm laicis contra eos, ac inuicem confligentibus, hinc indè occisi quamplurimi extiterũt: Vnde cùm pro eo, quòd aliquos percussisti, irregularitatem metuas incurrisse. Mandamus quatenꝰ si de interfectione cuiusquã in illo conflictu tua conscientia te remordet a ministerio Altaris abstineas reuerenter, cùm sit consultius in huiusmodi dubio abstinere,

5

nere , quàm temere celebrare.] hęc ibi . Idem habetur in c.illud. §.licet autem.ext.de cleric.excõmm.miniſtr.vbi hæc habentur, videlicet . [Licet autem in hoc non videatur omnino culpabilis extitiſſe, quia tamẽ in dubijs via
6 †eſt tutior eligenda , etſi de lata in eum ſententia dubitaret , debuerat tamẽ ſe potius abſtinere, quàm ſacramenta Eccleſiaſtica pertractare.] hæc ibi . Idem probatur per arg. in Clemen.exiui.§. nos itaque . De verb.ſignific.vbi Clemens Papa Quintus his præciſis verbis vſus fuit,videlicet.[nos itaque qui in ſinceris horum conſcientijs delectamur , attendentes,quòd in his , quę animæ ſalutis reſpiciunt,ad vitandos graues remorſus cõſcientię pars ſeuerior eſt tenenda.]hæc ibi.

Probatur & ſecundò preſens noſtra concluſio Doctorum auctoritate. Nam glo. in dicto c. iuuenis. in verſ.dubia.dixit, ꝙ in dubijs ſemper certius eſt tenẽdum. & glo.in dicto cap.ſignificaſti.in verſic.in hoc dubio . dixit , quòd in dubijs viam debemus eligere tutiorem. Idem docuit Innocentius in c.cùm tu. ext. de teſtibus.
7 aſſerens, quòd benignior ‡ interpretatio fit in iudicijs , ſecurior autem in foro animæ . Idem docuit Panormitanus in c. iuuenis. col.1.not.1.verſ.nota primò, ext. de ſponſal.his ꝑciſis verbis vtens, videlicet . Nota primo , quòd in concernẽtibus periculum animæ debemus in dubijs ſemper tenere quod certiùs eſt, & quod ſine periculo animę explicari poteſt:vnde in iſtis illa pars eſt mitior,quę eſt tutior: vt in Clemen. exiui.de verb.ſignific. hæc ibi Panormitanus, qui apertiùs loquens de noſtra concluſione, in c.ad audientiam.col.2.in principio. extra de homic. dixit, quòd quando agitur in foro pœnitentiali ad imponendam pœnitẽtiam, & in dubio debet potius reputari irregularis, quia in foro pęnitentiæ ſemper tutior pars eſt eligenda, licèt videatur durior: quia in illa parte nullum ſubeſt periculũ.& idem eſt vbi agitur in foro quaſi pœnitentiali, vt puta, quia non agitur ad pœnam propriè,ſed, vt ab Altaris miniſterio abſtineat, vel, vt abſtineat à contractu matrimonij,vel ab alio actu exercendo,in quo ſubeſſet peccatũ : tunc enim (inquit ibi Panormitanus) debemus interpretari in partem ſecuriorem,licèt illa ſit durior. & addit hoc ſore notandum,& probari per c. ſignificaſti . & c. ad audientiam.extra de homicid.& in c.iuuenis.extra de ſponſal. idem docuit ipſe Panorm.in dicto c.ſignificaſti.col.2.nu.4.verſic. item nota, quòd in dubio. his præciſis verbis vtens. In dubio , vbi non agitur ad pœnam imponendam: ſed tantum, vt quis ceſſet à diuinis , debet quis iudicari irregularis : ſecus ſi ageretur ad pœnam imponendam:quia tunc potius non debèt iudicari irregularis , vt in dicto c. audientiam. & pro vtroq; (inquit) adduco iſtam literam. Nam hic dicitur , quòd ideo in dubio debeat cenſeri irregularis: quia in ceſſatione nullum

tum subest periculum, sed si ageretur ad pœnam ibi subest periculum, quia innocens non debet puniri, vt alius nocens relinquatur impunitus. vt not. in l. absentem, ff. de pœnis. hæc Panor. vbi suprà, qui idem breuius docuit in d.c. pen. Qui Panormitanus in c. cum dilectus, col. 13. in fin. vers. & hoc tenet Ioannes. ext. de ordin. cognit. sequens Fran. & Host. docuit quòd excommunicatus sit vitandus qualitercunque cõstet de excommunicatione propter periculum communionis, per cap. exceptionem. ext. de except. ita tamẽ, quòd occultus occultè, publicus
8 publicè vitetur, † hæc ille. cuius sententia in hoc erit limitãda vera secũdum mentem eius, & Concilium Lateranẽse secundum sub Leone X. Papa sess. 15. de eo, qui notoriè incidit in excõmunicationem, qui Panormitanus ibidẽ col. 14. nu. 39. vers. in spiritualibus tamẽ dicit. quòd in spiritualibus non erit ita ciuiliter procedendum, sed est animarum periculis occurrendum: & ideo cauendum erit, quòd vbi opponitur exceptio talis, qua probata is, qui repellitur, non solùm quoad se, sed etiam quoad alios inficitur, debeat ab omnibus, & vbique repelli, siue ipse cõfiteatur, siue neget, & conuincatur per probationes, etiam si nulla detur super hoc sententia, quia talis probatio, siue confessio reddit exceptionem notoriam. vt in c. fi. ext. de cohabit. cler. & mul. Qualitercũque enim constat, quòd aliquis sit excommunicatus in vna Ecclesia: est excommunicat⁹ apud omnes. & ab omnibus est vitandus, in c. nullus. & in omnes. 3. q. 4. addens, quòd idem docuerit Pau. de Leaza. in commento c. si celebrat. ext. de cler. excom. ministr. vbi vtitur eadem distinctione, quãdo dubitatur de periurio. Idẽ docuit Glo. fin. in c. cõsulti. ext. de regular. dicens, quòd semper in obscuris, sicut cum dubitatur, an aliquis sit excommunicatus, præsumitur ipsum excommunicatum, vt absolnatur saltem ad cautelam, & tunc postea debet abstinere ratione dubij, vt in c. illud. extr. de cler. excom. ministr. & in c. per tuas. de sent. excõmunicationis. Idem docuit Glo. in d. c. illud. in versic. in hoc, dicens, quòd etsi non constitisset ei, qui fuerat excommunicatus, quòd excommunicatus
9 fuisset, † nisi per famam, debuisset abstinere a celebratione Missarũ propter famam, vt in c. cùm desideres. §. 1. de sent. excommunicationis, etiã non fuerit in tantum culpabilis: quãtum si hoc pro certo sciuisset, & quòd ideo dixerit ibi textus. [licèt in hoc nõ videatur omnino culpabilis extitisse.] quia dicta paucorum ad hoc non sufficerent, quia non faciunt famam, nec tenebatur credere, licèt diceretur ei ab aliquibus. vt in c. non solum. 11. q. 3. nisi fama super hoc peruenisset ad eum: prout in textu sequitur. Idem docuit Glo. in d. c. cum desideres. in versic. si publica fama. Vbi dixit, q notandum foret, quòd si publica esset fama aliquem esse excõmunicatum vitandus erit. Idipsum

elegan-

eleganter docuit gl. in c. licet excommunicationis ſententia . de ſentent. excom. in ſexto. Nam in verſ. licet quòd propter negligen tiam non proſequẽtis debito tem pore appellationem , excommunicatio poſt eam lata non conualeſcit, ſed poterit tunc denunciari, & debebit vitari donec de ſententię nullitate docuerit. hęc glo. illa. Ex cuius ſententia videtur ip ſum Doctorem hìc voluiſſe annuere, quod docuerat textus in c. ad præſentiam noſtram . extr. de appellat. vbi Alexander Tertius Papa ſcribens Archiepiſcopo Eboracenſi, his præciſis verbis vſus fuit, videlicet. [Ad pręſentiam noſtrã Romano Præsbytero veniẽte Epõ Tuſculano , & P. S. Suſannæ Cardinalituã, & ipſius causã commiſimus audiendã. Qui ab obiectionem tuam , licèt R. non eſſet excõmunicatus de iure: de facto tamẽ eum fecerunt abſolui. ideoque mandamus quatenus prædictum Presbyterum pro eo, quòd poſt excommunicationem con-
10 tra appellationem factam † diuina cantauit , nullatenus inquietes , ſed ad eum ſtatum reducas omnia, in quo erant tempore appellationis emiſſæ.] hæc ibi . Ex quibus patet excõmunicationem eſſe nullã ipſo iure , ſi feratur poſt appellationem, vt etiam habetur expreſsè in cap. per tuas. extra de ſent. excommunicationis : & ibi communiter per Doctores, elicitur quoque ex dicto c. ad pręſentiam . ipſum taliter excommunicatum non teneri alios vitare indiuinis, prout cęteri legitimè excommunicati, vt communiter tenẽtur à Doctoribus. Diximus dictam glo. in dicto verſic. licèt. voluiſſe idipſum annuere, quod docuerat dictus text. c. ad noſtram . Quoniam re vera etſi ipſe ſic excommunicatum publicè ſit tutus in conſcientia , cùm illa excommunicatio fuerit nulla ipſo iure : tamen reliqui nõ poterunt ſecum communicare, donec ille docuerit de nullitate : cùm in dubijs tutior via ſit eligẽda, & ſecũdum glo. ibidem in verſ. legitima. quoniam: etſi ſententia excommunicationis ſit nulla, tamen niſi priùs appareat de eius veritate, non poterit denunciari nulla . licèt tunc poſſet fieri abſolutio ad cautelam Gl. verò eadem in verſic. excommunicationis extendit quod dicitur in dicto c. licèt. de excommunicatione ad ſuſpenſionem, & interdictum, & ad quamlibet ſententiam , quæ eſt nulla ipſo iure cùm militet eadem ratio . & rurſus eadem glo. in verſic. nunciari. & in verſic. docuerit . Nam in dicto verſ. nunciari. his præciſis verbis vſus fuit , videlicet . Sed nunquid ad repellẽdum actorem ſufficiat probari denũciationem excommunicationis , videtur enim quòd non: Hoſt. tamen not. contrarium , vt dixi ibi, inquit ipſe Ioannes Andr. in c. pia . in verſic. nomen. de ſent. excommunicationis in ſexto , vbi retulit Hoſt. in c. prudentiam. extra de officio deleg. dicentem ſe credere ſufficere ad excommunicationẽ probandam, denunciationem probari, & quidem hoc eſt veriſſimum,

prout

prout docuit tex. apertissimus in c.sicut nobis. ext.de sent. excommunicationis(sequitur modò dicta glo. in dicto verf.nunciari.dicens) Nam hic per talem denunciationem vitatur in iudicialibus & extraiudicialibus & legitimis actibus,vt sequitur:licèt fortè excommunicatus non sit. sic dicam quòd ex quo de denunciatione non dubitatur, vitatur & repellitur ab agendo, donec ostendat se absolutum,& sententiam nullam: & quidem eadem glo.in verf.docuerit. dicit,quòd pendente probationis articulo de nullitate sententiæ non repelletur quis ab extraiudicialibus & legitimis actibus. † hæc omnia notatu dignissima docuit Glosa illa . Idipsum docuit Panormitanus in cap.prudentiam.§.sexta.col.4.nume. 11. versic.extra glo.,quæro . extra de officio deleg. vbi quærit de duabus quæstionibus hic implicitè tactis , scilicet primò . Nunquid per denunciationem publicè factam quis probetur excommunicatus,& secundò. Nunquid sufficiet probare per famam aliquem esse excommunicatum ? & de prima quæstione cõcludit, quòd vbi agitur de modico prejudicio, vt in casu dicti c.prudentiam,(scilicet ad repellendum actorem à limine iudicij) sufficeret probatio denunciationis: quia præsumitur pro his, quæ notoriè acta sunt,& pro Iudice exercente officium suum, vt in c.in præsentia . de renunciat.& in cap.ad audientiam, de præscript.& optimè facit text. in dicto c.licèt , sed vbi ageretur de graui præiudicio.fortè hęc denunciatio † non sufficeret ; quia necessariò non concludit excommunicationem, quia qui denunciat , nihil de nouo agit , vt in l. Hæredes palam.ff. de testamen.& possibile est , quòd nulla excommunicatio præcesserit , saltem quæ tenuerit:ergo denunciatio necessariò non probat excommunicationem . Nam & quandoque denunciatur ille excommunicatus, qui in veritate excommunicatus non est . Exemplum in cap.licet. de sentẽtia excommunicationis, in sexto. Probatio autem debet concludere necessario , vt in cap. in præsentia , de probationib.Ad idem optimè facit c. Pia. de exception.libro sexto, vbi dicitur, quòd excommunicatio † debet probari apertissimis documentis, seu lucidis probationibus . & regulariter verba enunciatiua non probant, maximè prolata in absentia partis : facit quod notat glo.in l.optimam.ff.de cõtrahen. & committ.stipul.& c.si Papa.de priuileg.in sexto, & cap.illud. de præsumption. & huic sententiæ se subscripsit sententię Panormitani supra immediatè relatæ illã veram probans, & alijs infrascriptis medijs post relationem contrariæ sententiæ ipse Felinus in d. c.prudentiam. §.sexta,nu.3. verf. istis not. dicens, quòd vbi agitur de repellendo excommunicatum a iudicio, sufficit probare excommunicationem per denunciationem,& quòd ita teneat Archidiaconus in c.nemo contemnat , 11. q.3.& ibi allegat Host.hìc.Præterea

rea dicit Dominicus in dicto c. pia, quòd hoc probat tex. ibi, quia loquitur de excommunicatione, per quam quis repellitur ab agẽdo: & hæc pauca de multis dicta sufficiant.

Et hæc est mea sententia decisiua.

Ego D. Alphonsus Villagut à Neapoli Abbas in Congregatione Cassinensi. V.I.P.

SVMMARIVM.

1 *Alienatio rei Ecclesiasticæ minimi valoris facta à beneficiato cum consensu Episcopi, est legitima & valida, nec melioramenta per eum facta cedent solo.*
2 *Aedificium quando cedat solo.*
3 *Necessitas appellatione quæ venit.*
4 *Possessiones steriles, & ad culturam redactæ an possint alienari sine consensu Papæ, vel alterius, & ide quæritur de domo ruinosa.*
5 *Possessio Ecclesiastica quando possit tradi in emphiteosim perpetuam.*
6 *Episcopus non poterit facere Ecclesiam deteriorem. & quare.*
7 *Ecclesia enormiter læsa poterit petere restitutionem in integrum.*
8 *Locator recipiet suas pecunias expensas in melioramentis, et non valorem melioramentorum.*

De rebus Ecclesiasticis, an & quando alienari, & emphyteoticæri possint sine consensu Superioris.

THEMA.

Quidam Presbyter beneficiatus habens quandam domunculam pleno iure spectantem ad Ecclesiam sui beneficij; quæ vndique minabatur ruinam, volens consulere suæ Ecclesiæ, preuio assensu Reuerendissimi Episcopi Diecesani, ipsam tradidit im emphyteosim cuidam Ciui, cum pacto expresso, vt ipsam reparet, & adderet de suo alia melioramenta, & sibi & suis successoribus in tali beneficio pro Canone teneretur soluere quattuor tarenos in quolibet mense Augusti in perpetuum, & in casu non soluti Canonis per triennium, tam ipse emphyteota, quàm sui heredes eo ipso cecidisse dicantur a iure suo vna cum suis melioramentis factis, & possit ipse beneficiatus propria auctoritate ipsam domum ingredi, & eius vtile dominium acquirere.

Quæritur modò, an fuerit legitima huiusmodi alienatio, vel melioramenta cedant solo in vtilitatem beneficiati præsentis.

DECI-

Digitized by Goo

DECISIO LI.

BREVITER respõdebimus dicentes ipsam fuisse legitimã ac per consequens de iure nõ fore molestandum dictum emphyteotam, tã de iure Pontificio, q̃ Ciuili non obstante regula generali, ꝙ alienatio † rei mobilis Ecclesię facta sine solẽnitate, ſ. sine præuio tractatu in Capitulo, & maiori parte Capituli consentiente, & assensu Summi Pontificis sit nulla, cùm in casu nostro ipsa regula fallat. Nec erunt audiendi, qui gratis, & sine fundamento alicuius iuris dicunt huiusmodi facta hucusque melioramenta cedere solo, nam tunc ædificium cędit † solo, qñ irrequisito, & ignorante Dño soli, quis in alieno solo ędificat, prout cõiter clamitãt constitutiones vtriusq; iuris, & Doctores: quod nõ est in casu nostro. Probatur ergo dictã alienationẽ fuisse de iure legitimã. Primò de iure Canonico. Nam hoc expressè ad verbum habetur in c. terrulas, 12.q.2. vbi hęc ad verbũ habẽtur, videlicet. [Terrulas, aut vineolas exiguas, & Ecclesiæ minus vtiles, aut longè positas paruas, Eps sine consilio fratrum, si necessitas fuerit distrahendi habeat potestatem. hęc ibi. Vbi per Doctores, & quòd verbum illud necessitas † denotet vtilitatẽ Ecclesiæ, infrascriptis alijs iurib. Doctoribusque probabitur. Nã in c. ad aures. ext. de reb. Eccl. alienã. vel non. Alex. III. his verbis vsus fuit, videlicet. In casu grauioris considerationis, & minoris vtilitatis Ecclesiæ, quę sit vtilitas, quæ obuenit ipsi Ecclesiæ ex suprafacta alienatione facta) videlicet. [Illas terras, quæ de siluis extirpatę sunt arabiles factę, eis hereditario iure poteris cõcedere sub annuo censu tenendas a quibus suo, vel parentũ labore constiterit extirpatas: Nisi forte tunc alijs possint ad maiorem Ecclesię vtilitatem cum eodem labore, & onere conferri.]hęc ibi. Idẽ habetur in c. vt sup. §. possessiones eo. tit. vbi Cęlestinus Tertius his pręcisis verbis vsus fuit, videlicet. [Possessiones verò, † quę Ecclesię tunc minus vtiles pro alijs vtilioribus de fratrum tuorũ, & maioris partis consilio alienaudi, seu cõmutandi liberam concedimus facultatem.]hęc ibi. vbi glo. in verſ. assensu, dixit, ꝙ in d. §. possessiones, fit sermo de minus vtilib. possessionibus, comparatione magis vtilium, sed in d. c. terrulas. sermo habeatur de possessionibus minus vtilibus absolutè, & simpliciter: & ideo in illis non est necessarius assensus Capituli. Idẽ docuit glo. in 12.q.2. in summa. in versi. nunc quæritur, dicens, quòd alienationis licitę causa sit, qñ fieret pro vtilitate, vel necessitate Ecclesię. Idem docuit Pan. in c. nulli. col. 1. nu. 5. vers. quartus casus est. ext. de rebus eccle. alien. &c. Citãs ad hoc dictum c. terrulas. ex quo elicitur arguendi locus ab idẽtitate rationis, cum eadem militet ratio, ergo & idem ius, vt in l. cum quid. ff. si cer. per. Idipsum proba-

1 2 3 4

Digitized by Google

ur de iure Ciuili apertiùs. Nam in Authen. si quas Ruinas. C. de sacrosanct. Ecclesijs hæc præcisa verba habentur, videlicet. si quas ruinas habeant memoratæ diuinæ domus, quas ræedificare non valeant: & hæc in emphiteosim dẽtur perpetuã: emphiteota vsuro materia depositæ domus, vel habitationis: & pensio denominatur in tertiam partẽ ab ea; quæ stantibus adhuc ædificijs colligebatur, aut primitus eo reędificãte, ex adiectis illis per extimationem pensionibus medietas detur religioſę domui: Nam priore casu ab initio Emphiteosis prę standa est pensio] hæc ibi. Vbi idem docuit glo. in versi. dentur, & in versic. tertiam partem. idem in dicta Authen. si quas. in principio docuit Bal. dicens, quòd regulariter res Ecclesię non possunt concedi in emphiteosim, nisi in tertiam generationem: hoc tamen fallit in domo ruinosa propter vtilitatem, quam ex refectione consequitur Ecclesia: idipsum apertiùs & elegãtiùs docuit Paulus de Castro in dicta Authentica si quas. colum. 1. numero secundo, versic. pro declaratione. his singularibus verbis vtens, videlicet. [Aut expedit: & quando res erat ruinosa, & non poterat refici ab Ecclesia, vel eius reditus erant diminuti ob eadem, vel aliam causam: & tunc potest concedi etiam in perpetuam emphiteosim, † vt in illis Authen. sed si quæritur. pro quanta pensione: distingnitur. Aut res erat ruinosa, in cuius refectionem magna imminet impensa: & tunc si vult, quòd statim incipiat currere, potest dari pro tertia parte pensionis solitæ, vt si solebat dari antequàm esset ruinosa per duodecim, detur per quatuor, & octo remittantur, secundum intellectum glosæ: vel dentur per octo, & remittant quatuor secundum alium intellectum. Specul. in titu. de locat. §. tunc vero aliqua. versiculo 7. sed si non vult. quòd incipiat currere pensio, nisi post reedificationem: tunc debet dari pro pensione, quæ reperitur tempore quo datur, & pro dimidia eius, quod reperitur plus postquam erat reiecta, vt si tempore quo datur, reperiebatur pro sex, & postea augeantur alia, sed detur pro nouem: & addit ipse Paulus, quòd hęc doceat nos ipsa Authentica si quas. Ex hac ergo Theorica poterit colligi, an pensio fuerit iusta nec ne. & inde ipsum emphiteotam fore molestandum ad reintegrandam ipsam Ecclesiam verbis tantum; nunquam tamen in iudicio, nisi excessus esset maximus: Vnde palam fieret in magno fuisse lęsam Ecclesiam in tali locatione licita ex suo genere: prout communiter docent Doctores in capitulo primo. extra de in integrum restitutio. vbi ad verbum hæc ibi docuit Alexander Papa Tertius, dicens, videlicet. [Requisiuit tua fraternitas, quid agendum sit de possessionibus laicis sub modico censu concessis. Noueris itaque, quòd si Eccle-

5

Eccleſia læſa eſt, & manifeſtè apparet detrimẽtum ipſius, cũ Epo
'6 † eiuſdem Eccleſiæ conditionem facere deteriorem non liceat: & Eccleſia iure minoris debeat ſem per illęſa ſeruari, quæ in daninum eius data cõſtiterit ad ipſius con uenit ius, proprietatemque redire. Prouidendum eſt tamen ne ſi fortè coloni poſſeſſiones illas, expẽſis ac labore ſuo reddiderit me liores ſumptibus, quos bona fide fecerunt debeãt defraudari.] hęc ibi. vbi glo. in verſic. redire dixit. quòd huiuſmodi alienatio fuerit valida. vnde auxilium reſtitutionis neceſſarium fuit. idipſum docuit Panorm. in d. c. 1. col. 2. nu. 5. verſ. ſed dic, tradens hanc generalem regulam, quòd vbicunque
'7 Eccleſia enormiter † læderet, poſſet nihilominus petere reſtitutionem, quia reſtitutio eſt fundata ſuper enormi læſione, qualitercunque hoc contingat illa læſio ex contractu ſemper poteſt peti reſtitutio, vt optimus docuit textus in c. 1. de reſtitut. in integr. libro 6. vbi textus generaliter dicit, quòd aduerſus quẽlibet contractum poteſt petere Eccleſia reſtitutionem, ſi prætendit enormem læſionem. hæc ibi. Panor. qui ibidem, col. 1. num. 4. verſic. ſed circa illos ſumptus, dixit, quòd ſi locator
'8 † in huiuſmodi re expendiſſet centum, & melioramenta aſcenderent ad ducenta, tunc Eccleſia non teneretur, niſi ad centum, vt elicitur ex verbis eiuſdem c. 1. in eo, quòd ibi dicatur, quòd debeat reſtituere ſumptus, non autem valorem melioratiõnis: ad quod optimè facit textus in l. in fundo, ff. de rei vendic. & quod ibi not. vbi idem diſponitur in poſſeſſore bonæ fidei, & cum hęc allata ſint per ſe aperta, & rationi conſentanea ipſa ſufficiant.

Et hæc eſt mea ſententia declaratiua.

Ego D. Alphonſus Villagut à Neapoli Abbas in Congregatione Caſſinenſi. V.I.P.

De rebus eccleſiæ alienatis non ſeruata forma, ac omnimoda iuris ſolemnitate.

SVMMARIVM.

1 *Auctoritas ſuperueniens, ad conſenſus ſuperioris alienantis auctorizat, ac validam reddit alienationẽ quæ a principio fuerat nulla de iure, ex defectu huiuſmodi conſenſus, dummodo interueniant alia eſſentialia, ſi huiuſmodi alienatio ceſſiſſet in vtilitatem eius, qui non poterat alias alienare, ſine tali conſenſu, vt patet in alienatione rerum Eccleſiæ, & pupilli.*

2 *Contractus de iure nullus accedente*

Digitized by Google

consensu eius, in cuius vtilitatẽ uergit, poterit ab ipso ratificari.

3 Sententia contra aliquem lata, si esset nulla propter aliquam conditionem deficientem, valida efficietur si vergeret in vtilitatem alicuius, & illam ratã haberet. & hoc multipliciter exemplificatur.

4 Prælatus an possit dare consanguineis suis de bonis Ecclesiæ, si tantundem de proprio patrimonio daret ipsi Ecclesiæ.

5 Titulus vbi est verus quamuis defecerint solemnitates iuris positiui, seu de positiuo iure requisitę, in foro animæ, sufficit contractum tenere secundum limites iuris naturalis, seu gentium, ad quod sufficiet consensus qui requirebatur, et quare. & an hoc sit simpliciter in casu nostro.

6 Electio facta nõ seruatur forma tradita a iure, dummodo affuerit consensus eligentium, valida erit. & An hæc propositio sit semper vera, nume. 8,

9 Beneficiarius iusta de causa alienans bona Ecclesiæ inconsulto Papa, an peccet, secundum Nauarrum.

10 Ecclesia an possit ratificare contractum nullum de iure propter solemnitates a iure requisitas, omissas: si ille cederet in vtilitatem ipsius.

11 Alienationis sub nomine comprehẽditur omnis actus translatiuus cuiuscunque dominij.

12 Alienatio rei immmobilis Ecclesiæ ipso iure erit nulla, celebrata non habito assensu Apostolicæ Sedis, etiam si vtilis esset Ecclesiæ.

13 Facta lege prohibente, nullum de iure producunt effectum, cum pro infectis habeantur in fauorem agentis.

14 Alienatio rerum immobilium Ecclesiæ est prohibita de iure Diuino, et quomodo. indè cõcluditur, quòd si fiat a Papa sine iusta causa, erit nulla ipso iure. & nu. 84.

15 Alienationem rerum immobilium Ecclesiæ prohibitã esse de iure Pontificio multipliciter probatur. & 25. 26. 58.

16 Alienantis indebitè res Ecclesiæ quæ sit pœna.

17 Res immobiles Ecclesiæ indebite alienatæ reponuntur cum fructibus. et quare. nu. 18. 19. 20. 21.

22 Laici prohibentur disponere de bonis Ecclesiasticis.

23 Recipientes alienata vel laicis supposita bona Ecclesiastica sine assensu Apostolico, & consentientes huiusmodi alienationi quam pœnam de iure incurrant.

24 Alienatione bonorum immobilium Ecclesiasticorum ad probandum, quod inter alias de iure, requisitas solemnitates requiratur assensus Apostolicus, & maximè in bonis Monasterij exempti, & immediatè subiecti sedi Apostolicæ, citatur textus in capitulo secundo. de Rebus Eccle. non alienan. in sexto, & verus intellectus ipsius traditur.

25 Alienatio bonorum immobilium Ecclesiæ sit valida de iure, duo copulatiuè necessariò requiruntur nẽpè iusta causa, et solemnitas iuris scilicet tractatus et assensus Ecclesiasticorum, & Summi Pontificis, si illi sunt immediate subiecti Papæ.

Digitized by Google

Papæ, & hoc de iure communi. sed hoc ipsum habet hodie locum in omnibus generaliter etiam immediatè non subiectis sedi Apostolicæ per extrauag. Ambitiosæ, & nu. 26.

27 Confirmationẽ dictę extrauag. Ambitiosę. fuisse factã per Iulium Tertium, Paulum Quartum, et Pium Quintum probatur.

28 Iuris solemnitatem requiri de essentia alienationis in ipso contractu alienationis, docuit text. in c. constitutus. §. quo circa. extra de in integr. restitu. & nu. 39. 40. 45. 47, 48. 50. 54. 58. & quare. 59. 62. 64. 65. 68.

29 Alienationem bonorum Ecclesiasticorum factam omnissis solemnitatibus à iure requisitis esse prohibitam & declaratam nullam probatur iure ciuili & Doctorum auctoritate. n. 37. & sequent. numeris.

31 Ecclesia recuperans bona immobilia sua malè alienata de iure Ciuili, non tenebitur restituere eorum emptori pretium inde solutum uenditori & quare & nu. 34. 42.

36 Alienatio vtilis Dominij rei Ecclesiasticæ prohibita extendetur ad alienationem directi dominij rei Ecclesiasticæ, & quare.

37 Actionem Ecclesia, quam habet cõtra malè alienantem bona sua immobilia.

41 Consuetudo non posset tollere solemnitates introductas a iure in alienatione bonorum Ecclesiasticorum facienda. & quare.

43 Ex contractu contra ius inito nunquam quis lucratur fructus.

44 Ecclesia an possit ratificare contractum ipso iure nullum secũ factum, & per consequens illum validum reddere. & quomodo hæc propositio sit interpretanda. nu. 142. 144. & quare. nu. 145. 150. 167.

46 Alienatio bonorum Monasterij facta contra prohibitionẽ Papæ, quare sit nulla de iure.

49 Alienatio rei immobilis Ecclesię facta sine solemnitate, etiam in eius euidentem vtilitatem, non valet, neque tenet. & quare.

52 Rebus nostris duplex ius habemus.

53 Alienatione rei immobilis Ecclesiasticæ quid transferatur, docetur.

53 Prohibitionis alienationis bonorum Ecclesiasticorum in materia alia loca pia æquiparantur Ecclesię: sicut ĩ omni alia materia fauorabili.

56 Locationes factæ de bonis Ecclesiasticis de triennio in triennium cum promissione continuãdi locationem ipsam in fine ipsius triennij quare sit illicita.

57 Contractus alienationis bonorũ Ecclesiasticorum immobilium sicut non valet sine præuia iuris solemnitate, sic nec poterit postea ratus haberi non præuia solemnitate.

60 Dictio (omnino) quid denotet.

63 Alienatione rerũ Ecclesiasticarum immobiliũ cedente in Ecclesię vtilitatem requiritur etiam assensus apostolicus, & solemnitas iuris.

66 Cautela optima traditur obseruanda ab alienantibus bona immobilia Ecclesiarum, et ipsa ementibus, vt sine dispendio temporali & spirituali ipsi celebrent huiusmodi contractus. & quare. nu. 71.

70 Alienandi bona Ecclesiastica hodie facultas requiritur a Sũmo Pontifice, sed nõ in casu c. terrulas. 12. q. 2.

Digitized by Google

lemnitatibus à iure requisitis facta, etiam in vtilitatem Ecclesiæ. erit nulla.

113 Lex aut statutum aliquod quando inducit aliquid de nouo cum certis modificationibus, quicquid ibi exprimitur, reputatur pro forma substantiali.

114 Præscriptio non procedit nec ius transfertur ex alienatione facta nõ seruatis solemnitatibus à iure in dictis. & quare. 121. 124.

115 Forma tradita à lege in dubio debet censeri substantialis, & de essentia actus, vnde eius ommissio ipso iure vitiat ipsum actum.

116 Temporis diuturnitas quare de iure non faciat præsumere, quòd interuenerint solemnitates iuris in aliquo actu.

119 Patientia & scientia alicuius quãdo nõ operatur consensum, nec præsumptionem tituli. & 126.

120 Forma & essentialis solemnitas quando & quare non præsumatur.

123 Alienationis cõcessio facta sine auctoritate superioris dicitur nullum conferre titulum.

125 Præsumptio & ius commune regulariter est contra præscribẽtem.

128 Taciturnitas præsentis in aliquo actu quãdo pro illius consensu non habeatur.

131 Titulus non præsumitur vbi agitur de graui præiudicio.

133 Præsumptio non sumitur ex temporis diuturnitate in præiudicium tertij.

134 Præsumptio non sumitur ex diuturnitate temporis quando agitur contra pupillum, aut Ecclesiam.

135 Temporis ex diuturnitate non præsumitur de actu requirẽte scripturam.

136 Ius quando exigit in aliquo actu legitimo scripturam, tunc illam interfuisse tenetur probare, qui stat pro solemnitate.

137 Solemnitas extrinseca non præsumetur si non appareat in scriptura.

139 Tex. in c. peruenit. extra de empt. & vendit. vera interpretatio traditur.

143 Consensus partium nihil valet vbi agitur de præiudicio faciendo bono publico, cùm ipse illi renunciare non possint.

146 Consensus quandocũque aliquid est nullum ex defectu, validum efficietur ex superueniente huiusmodi consensu taliter requisito.

152 Titulus quando dicatur reduci ad non titulum. & quare.

153 Rei Ecclesiasticæ immobilis alienatæ sine solemnitate iuris facta an conferat aliquem titulum emptori illius, ita, vt possit illas detinendo esse tutus in foro conscientiæ nullo assequuto assensu eius, à quo de iure expetendus fuerat, & quare.

155 Animæ quo ad periculum nihil differt iniustè detinere, aut inuadere alienum.

156 Lex quælibet aliquid fieri prohibens quomodo ponderanda, vt verus eius sensus possit percipi.

157 Excommunicari nemo poterit excõmunicatione maiori nisi pro mortali peccato.

158 Reconciliari hæ duæ opiniones cõtrariæ adinuicem quomodo poterunt Innocentij dicentis mortaliter peccare detinentem bona Ecclesiastica

ſtica immobilia ſibi alienata ſine iuris Pontificij ſolemnitate. & Antonij de Butr. Panormitani, Felini, & ſequacium dicentium huiuſmodi detentores eſſe tutos in conſcientia, dummodo huiuſmodi alienatio ceſſerit in utilitatem Eccleſiæ alienantis & 166.

159 *Leges & iura diuinitùs per ora Principum dicuntur promulgata.*

160 *Lex ciuilis & Canonica, et ſic lex poſitiua in foro animæ ſeruanda erit, & quare.*

161 *Formæ eſſentialis ſeruandę in ſolemnitate iuris adhibenda in alienatione bonorum Eccleſiaſticorum ommiſſio, conſtituit emptorẽ in mala fide.*

162 *Alienationis contractus rei Eccleſiaſticæ immobilis factus præuia nõ ſolemnitate iuris an poſſit dici validus de iure naturali, & gentium.*

163 *Dependentia à motu diuino quomodo dicantur abſque ſolemnitate iuris poſitiui quo ad forum animę nõ valere, vel valere.*

194 *Intellectus verus Innocentij ſententiæ in c. quia propter. de electione, dicentis, quòd electus eſt tutus in foro animæ, ſi electio ſua tenuit de iure gentium, licèt non fuiſſet ſeruata forma tradita à iure poſitiuo, cùm huiuſmodi forma fuerit introducta propter ſcandala et deceptiones euitandas traditur.*

165 *Verum ſit indiſtinctè quod dicitur, quòd maius ſit perſonam, quàm bona alienare.*

166 *Ignorantia quando excuſet.*

167 *Contractus inualidus quando reintegretur.*

168 *Rem Eccleſiæ habens quo caſu non ſit tutus in foro conſcientię.*

169 *Modica, vel parua non curantur a iure.*

170 *Neceſſitas quo caſu excuſet.*

171 *Authoritas & præceptum an poſſit aliquem obligare ad impoſſibile.*

172 *Præſcriptio quadraginta annorum quo caſu non currat*

173 *Dominium rei emphyteoticæ directum reuertitur ad Dominum ob lineam emphiteotæ finitam.*

174 *Ius accreſcendi non habet locum in bonis emphiteoticis, declaratur nu. 176. 177.*

175 *Clauſula (vnicuiq; eorum, vel cuilibet eorum) quid operetur in emphiteoſi duobus conceſſa. 184.*

178 *Coemphiteota quo caſu iure ſuo priuetur. cum declaratione, num. 179. 180. 183. 185.*

181 *Renunciatio nõ omnis excludit renunciantem a iure accreſcendi.*

182 *Coemphiteota quando non cenſeatur renunciare iuri accreſcendi.*

185 *Deſcendentes per rectam lineam ab eo qui renunciauit emphiteoſi an poſſint illam reuocare. 187.*

188 *Bona emphiteotica a quo vendi poſſint, & non*

THEMA.

Thomas Iuſtinianus Murchius ciuis Ianuenſis in anno 1529. in emphyteoſim recepit quandam villam, cum ſua domo ſolitam emphyteoticari a Monaſterio Sancti Benigni Congregationis Caſſinẽſis domino

pleno

Digitized by Google

pleno iure illius pro se, suisque descendentib. filijs legitimis, & naturalib. masculis tantum, & hic Thomas habuit duos filios legitimos, & naturales, s. Ioannem Baptistam, & Augustinum, qui fratres post mortem dicti Thomæ primi emphyteotę diuiserunt inter se bona paterna, & dicta bona emphyteotica fuerunt assignata dicto Ioanni Baptistæ, & alia allodialia dicto Augustino. Hic Augustinus habuit vnicum filium nomine Laurentium, qui adhuc viuit. Ioannes verò Baptista habuit & ipse filium legitimum, & naturalem nuncupatum Franciscũ, & filias, sed mortuo dicto Francisco non superstite eius aliquo filio legitimo, & naturali, extincta remansit linea masculina dicti Ioannis Baptistæ, ac per consequens dicti Thomæ ex parte dicti Ioannis Baptistæ, & superuiuente solum dicto Laurentio dicta linea dicti Thomæ in ipso resedisse patet. At dictus Ioãnes Baptista mortuo patre, & adepta possessione pacifica dictorum bonorum emphyteoticorum in anno 1558. emit dictũ dominium directum, quod dictum Monasterium habebat super dicta domo, & possessione, soluta sibi quadam condecenti pecuniæ quãtitate annuatim recipienda super quibusdam cẽsibus a dicto Monasterio, interueniente non solum consensu Abbatis, & Monachorum dicti Monasterij, verum etiam Reuerendorum Capituli Generalis dictæ Cõgregationis Cassinensis, quæ immediatè est subiecta Sedi Apostolicæ (ac per consequens, & ipsum Monasterium.) Nullo tamen assensu Apostolico interueniente. Rebus sic stantibus, mortuus est dictus Ioãnes Baptista, relicto d. Ioanne Francisco vnico filio, & deniq; ipse mortuus fuit nullo filio legitimo, & naturali relicto, qui ante eius mortem constituit super bona ipsa emphyteotica alienanda fideicommissarios, dans eis facultatem illa alienandi, qui fideicommissarij tandem illa vendiderunt Bartholomeo Garello nullo assensu alio dicti Monasterij Summi Pontificis, qui per tres annos ipsa pacificè possedit.

Quæruntur modo infrascripta pro decisione præsentis quæstionis.

Primum, An dicta alienatio dictorum bonorum facta a Monasterio supradicto dicto Ioanni Baptistæ nullo interueniente Apostolico assensu, de iure fuerit valida.

Secundum, An dictum directum dominium ex dicta alienatione de iure nulla fuerit translatum ad dictum Ioannem Baptistam emptorẽ, & ad Franciscum eius filium, saltem ratione pacificę possessionis dictorũ bonorum sibi alienatorum spatio quadraginta ann. vel aliquod ius prę-scribendi contra dictũ Monasterium S. Benigni ad ipsum emptorẽ, atq; ad eius filium legitimũ, & naturalem, ita vt indè de iure potuisset de dictis bonis disponere, sicut de alijs proprijs pleno iure ad se spectantibus, inconsulto ipso Monasterio, non obstante, qp dicta bona fuerant per contractum emphyteoticum concessa dicto Thomæ eius patri.

Tertium,

Tertium, An ſtante defectu deſcendentis ex linea maſculina legitima, & naturali Ioannis Baptiſtæ emptoris dicti directi dominij a dicto Monaſterio, ipſamet bona dicantur deuoluta ad ipſum Monaſterium ſtante diuiſione facta inter dictos Ioannem Baptiſtam, & Auguſtinum fratres, & filios, ac hæredes Thomæ ſupradicto primo emphyteotæ de communi cõſenſu vtriuſque, vel ad dictum Laurentium filium ſuperſtitem dicti Auguſtini, & nepotem dicti Thomæ primi emphyteotæ per lineam rectam.

Quartum, An fideicommiſſarij dicto Franciſco filio dicti Ioannis Baptiſtæ (mortuo ſine filijs) creati, potuerint dicta bona emphyteotica vendere dicto Bartholomeo Carello, non præuio aſſenſu, tam dicti Monaſterij, quàm dicti Laurentij ſuperſtitis ex linea maſculina dicti Thomæ primi emphyteotæ.

Quintum, An dictus Bartholomeus Carellus tuta conſcientia, & ſine incurſu excommunicationis poſſit detinere dicta bona emphyteotica, ſine aſſenſu Monaſterij ſupradicti, dictique Laurẽtij veri hodie emphyteotæ ignorantis huiuſmodi ius ad ſe deuolutum, & abſque aſſenſu expreſſo Summi Pontificis.

DECISIO LII.

SANCTISSIMA Trinitas, in cuius potentiſſima ope ſemper ſuperſperaui ſubnixè obſecro tuam benignitatem ne me deſeras in dilucidatione propoſitę difficillimę quęſtionis: ſed pijſſimo interuentu, ac innumeris meritis Beatiſſimę Deiparę Marię Virginis, atq; patrocinio Sãctiſſimi Michaelis Arcangeli, & glorioſiſſimi Patriarchæ noſtri Benedicti illuminare digneris tenebras mei intellectꝰ, vt veram promere poſſim ipſius quæſtionis deciſionem in tui honorem, Congregationis meę Caſſinenſis decus, ac ſalutem animarum Iudicũ, & aduocatorũ, perſonarum alienantium bona Eccleſiaſtica immobilia inconſulto Summo Pontifice, ac in tutelam ipſorum bonorum emptorum.

Et vt magis, ac magis percipi queat veritas preſentis deciſionis procedemus per nonnullas cõcluſiones, ampliationes, & limitationes illis præmittendo nonnulla impugnando ipſius veritatem mox ſubnectendam, ad maiorem dilucidationem dictæ veritatis.

Circa primum quæſtionis dubium pro parte affirmantium dictam alienationem fuiſſe legitimam faciunt ſubſequentia.

Videbatur ergo primò dicendum, quòd dicta alienatio ſit ipſo iure valida, cum ipſam præceſſerit tractatus in Capitulo Monachorum in dicto Monaſterio exiſtentium, necnon & conſenſus tãipſorum, quàm Abbatis eorũ: inſuper & conſenſus Reuerendi Capituli

pituli generalis superioris dicti Abbatis, approbantis & auctorizantis dictam alienationem tanquam factam in euidentem vtilitatẽ dicti Monasterij, præuia inquisitione facta per Commissarios ad idipsum destinatos: prout de solemnitate dictæ alienationis de iure Pontificio & imperiali requirebatur: & quòd hoc ipsum sit verum, probatur infrascriptis auctoritatibus. Sciẽdum igitur, quòd in cap. Abbatibus. 12. quæstio. 2. refertur decretũ Concilij Aurelianensis his verbis cõtenti, videlicet. [Abbatibus presbyteris; cęterisque ministris de rebus ecclesiasticis, vel sacro ministerio alienare vel obligare absque permissu & subscriptione Episcopi sui nihil liceat. Quod qui præsumpserit, degradetur cõmunione concessa: & quod temerè præsumptum, aut alienatũ est, ordinatione Episcopi reuocetur.] hæc ibi. ex quibus sumendo argumentum a contrario sensu in dè apertissimè elici videtur dictã alienationem factam cum interuentu & auctoritate Capituli generalis Superioris dicti Abbatis, exempti a iurisdictione Episcopi; fuisse validam. Idipsum videtur probari per argumen. in c. placuit. 12. q. 2. in quo refertur idipsum fuisse statutum: Idem videtur elici ex epistola Leonis Papę scribentis vniuersis Episcopis per Siciliam constitutis, & habetur in cap. sine exceptione, 12. q. 2. his verbis contenta, videlicet. [Sine exceptione decernimus nè quis Episcopus de rebus Ecclesiæ suæ quicquam donare, vel commutare, aut vendere audeat: Nisi fortè aliquid horum faciat, vt melio ra prospiciat, & cum totius cleri tractatu atque consensu id eligat, quod nõ sit dubium profuturum Ecclesiæ. Episcopus rebus Ecclesiæ tanquam comendatis nõ tanquã proprijs vtatur. Irrita enim Episcoporum venditio, & cõmutatio rei ecclesiasticæ erit absque conniuentia, & subscriptione clericorum.] hæc ibi. ex quibus idẽ elicimus quod supra ex dicto c. Abbatibus. Idem probari videtur per tex. in clem. 1. de rebus Eccle. non alienan. vbi hæc pręcisa verba habentur, videlicet. [Monasteriorum, & aliarum administrationum regulariũ dispendijs occurrere cupientes, perpetuo prohibemus edicto: ne quis Religiosus Monasterio, prioratui, Ecclesię, seu administrationi cuiuis prę sidens, iura, redditus, aut possessiones eiusdem, alicui ad vitam eius, seu aliud certum tempus, pecunia etiam inde recepta quouis modo concedat: nisi necessitas, aut vtilitas Monasterij, prioratus, Ecclesię, aut administrationis huiusmodi hoc exposcat, consensus sui conuentus, aut si conuentum non habet, prælati proprij assensu ad hoc nihilominus accedente. Si quis autem contra hoc fecerit, pœnam suspensionis ab officio eo ipso incurrat, nec ex concessione ipsius recipienti ius aliquod acquiratur] hęc ibi. ex quibus arguitur idem, quod ex dicto cap. Abbatibus. Idem habetur per argumen. in cap. fin. extra

de

de reb.eccle.non alien.vbi Innocentius Tertius Papa, declarauit fuiſſe inualidam alienationem rerum eccleſiarum facta ſine legitimo perſonarum eccleſiaſticarum aſſenſu. Arguendo ergo a contrario ſenſu, ſequitur, quòd alienatio (de qua eſt ſermo) fuerit valida, cùm ipſam præceſſerit ſupradicta ſolemnitas. Idem probari videtur ex c. 1. de reb.eccle.non alien. in ſexto. vbi Innocentius Quartus reuocauit huiuſmodi alienationem factam non precedenti tractatu diligenti, & ſine euidenti vtilitate Eccleſiæ: inde ſequitur dictam alienationem fuiſſe validam cum dicta ſolemnitas de iure requiſita præceſſerit ipſam. Idem videtur probari per argumen. in cap. quæ in Eccleſiarum, extra de conſtitu. vbi Innocentius Tertius his præciſis verbis vſus fuit, videlicet. [Quę in eccleſiarum, & infra. Sanè peruenit ad audientiam noſtram, quòd Ciues Taruiſini conſtituerunt, vt ſi quis ſe ad inopiã pergere probabiliter allegauerit, alienandi feudum, quod ab Eccleſia, vel alijs tenet, liberam habeat facultatem. Volentes igitur eccleſiarum indemnitati conſulere, conſtitutionem huiuſmodi & venditiones feudorum eccleſiaſticorum factas ſine legitimo eccleſiaſticarum perſonarum aſſenſu, vires decernimus non habere.] hæc ibi. ex quibus apertiſſimè elicitur, quòd alienatio (de qua agitur, valida fuerit, ſtante ſupradicto aſſenſu: & quoniam hoc ipſum apertiſſimè in dictis iuribus dicitur a Doctoribus ſimpliciter & generaliter loquendo, nos transferremus ad recenſenda iura ciuilia, quæ idipſum ſtatuiſſe videntur prima fronte. Idipſum ergo videtur docuiſſe text. in Auctẽ. Hoc ius porrectum. C. de ſacroſan. eccl. vbi hæc habentur, videlicet. [Hoc ius porrectum eſt ad omnem venerabilem locum, omnemque collegiũ, quod actio pia conſtituit: vt nec res eorum pignorentur, & hoc perpetuò ſeruetur in his rebus immobilibus, quæ ab imperiali domo prædictis locis applicantur. In cęteris eatenus excipitur, ſi debitum vrget: quòd ſi ex mobilibus ſolui nõ poſſit. Primò res immobiles ſpecialiter dentur pignori: quarum fructus creditor ſibi reputet tam in ſortem, quàm in vſuras vſque ad quartam centeſimę: quòd ſi nolit creditor ita accipere, tunc ordinator domus apud eum, a quo ordinatur habitis abſque diſpendio geſtis, iure (maiore parte ibidem ſeruientium, conſentiente) & debitum exiſtere, nec ex mobilibus ſolui poſſe; quo obſequuto per viginti dies rem Eccleſiæ venalẽ eſſe publicè notum, ſit vt plus offerendi detur: pretio modis omnibus pro debito dando: aliter enim res emptori non conceditur: & hoc inſcribatur nihil eſſe factũ in ea re ad damnum diuinæ domus: emptore verò nõ inuento, res eſtimata diſtrictè creditori detur inſolutum: addita in pretio vniuerſæ extimationis decima parte, & accedente conſenſu ordinatoris, & maioris partis ibidem ſeruientium, & is cre-

Digitized by Google

creditor hic intelligat̃ qui, quod credidit, probat in utilitatem diuinæ domus proceſſiſſe.] hæc ibi. Idem videtur conceſſum in Auct. de alienat. & emphyteoſi. §. licentiam. Vbi conceditur facultas tradendi bona eccleſiarum in emphyteoſim perpetuum, accedente conſenſu prælati, & clericorum eccleſiarum, quarũ bona illa ſunt tradenda in emphyteoſim, & interueniente iuramẽto eorũ, quod huiuſmodi alienatio fiat in vtilitatem eccleſiæ. Ad hoc ipſum probandũ videtur deſeruire id, quod docuit Nauarrus in conſil. 5. ſub titu. de reb. eccl. non alien. incip. Abbas quidam. his pręciſis verbis vtens, videlicet. [Abbas quidam cum ſuo conuentu exemptus a iuriſdictione ordinaria Epiſcopi alienauit in caſu a iure permiſſo, quaſdam res immobiles exiſtentes extra Epiſcopatum illum, vbi erat Abbatia ſita; ſine vllius ſuperioris auctoritate: quæritur an valeat alienatio? Reſoluẽdo autem dico, multa ſuper hac quæſtione poſſe adduci pro vtraque parte: ſed conſulendum eſſe præfato cõſulenti, vt procuret præfatam alienationẽ ratificari per ſuperiorem immediatũ præfati Abbatis, qui facile id faciet, rogante & informante præfato Abbate & conuentu, qui aliẽnationem præfatam fecerunt: & quòd etiam faciat eam ratificari per Epiſcopũ, in cuius Epiſcopatu ſunt ſita præfata, ad informationem prædictorum, argumento eorũ, quæ determinantur a Panormitano & alijs, & a Card. poterit enim impetrare dominus conſulens ſuo nomine confirmationem a ſede apoſtolica, quę ſi fuerit in forma communi parum proderit: ſi autem per cõmiſſionem cum cauſę conditione non nihil tedij, & ſumptus afferret. Hęc omnia Nauarrus vbi ſupra. ex quibus apertiſſimè elicitur ipſum docuiſſe nos aſſenſum apoſtolicum in huiuſmodi alienatione non eſſe neceſſarium, in exemptis cùm ſufficeret eis ſolùm confirmationem ſuperioris dicti Abbatis impetrare, & ſic Capituli generalis: at cum hanc confirmationem (ſuppoſitum fuerit) pręceſſiſſe dictam alienationem: Indè ſequitur dicendum fore ipſam validam de iure. Nec huic deciſioni obſtare videtur Extrauag. Ambitioſę, ſub titu. de reb. eccle. non alien. quę eſt Pauli Secundi, cum ibi irrita declaratur alienatio facta in caſu nõ conceſſo a iure communi ſine ſpeciali aſſenſu apoſtolico, cùm per ſupra allata cõprobetur, quòd ipſa alienatio fuerit facta iuxta formam iuris expreſſi in dicta Clem. 1. cuius tenor recenſitus fuit ſupra ad verbũ. Hoc ipſum videtur probari per eundem Nauarrum in ſuo manuali, cap. 27. titu. de cenſur. eccleſ. nu. 149. verſ. quinqnageſima ſecũda, in extrauag. Pauli Secundi, vbi ſupra in declaratione prima, dicẽs, quòd ipſa Extrauagans non vetet alienationem in caſibus permiſſis a iure. Idipſum & apertius videtur docuiſſe Nauarrum eundẽ iterũ in conſilio ſuo ſecundo (ſub eodem titulo) incip. ad priorem quęſtionem: vbi volens reconci-

liare

liare dicta sua, quæ videbantur cõtraria ad inuicem, his præcisis verbis vsus fuit, videlicet. Ad prio rem quæstionem, qua quæritur concordia inter conclusionem po sitam in manuali nostro, cap. 27. num. 149. scilicet extrauag. Pauli Secundi excommunicantem rem Ecclesiæ alienantem, non includere alienantem rem ecclesiæ, in casibus a iure permissis, & inter conclusionem positam in cõmentarijs de alienatione rerum Ecclesiæ, vbi dicitur, quòd est necessarius consensus, vel licentia Papæ. Respondetur primo, subdidit ipse Nauarrus, quòd in præfato, cap. 27. de alienante rem ecclesię quam non iurauit non alienare, saltem iussu superioris supremi, scilicet Papæ facto ei in ipsamet collatione, quam ei fecit, vel fieri mandauit, ad hoc vt cautius & consultius illud gubernaret modificando suam collationem, & addendo expressè, vel virtualiter decretum irritationis alienationis contrariæ. In prędicto autem comentario (inquit) loquimur de alienante contra iuramentum dicto modo factum. Secundo, quòd in præfato cap. 27. loquimur de alienante in casibus a iure permissis; in dicto autem comentario de alienante in casu prohibito non solum a canone, sed etiam ab homine: & non solum simpliciter, sed etiam exacto iuramento: & addito decreto irritante alienationem: & illę conclusiones ponuntur de diuersis alienantibus, quorum alter pluribus modis prohibetur alienare, quã alter.

Videtur & secundo probari dicta alienationem validam, cùm propter diuturnitatem temporis præsumantur omnes extrinsecæ solemnitates de iure requisitę interfuisse in dicto cõtractu alienationis, & sic assensum apostolicũ, cùm iam elapsi sint quadraginta duo anni a die celebrationis contractus huiusmodi alienationis, & quòd huiusmodi extrinsecam solemnitatem interuenisse præsumatur propter diuturnitatem tẽporis, probatur infrascriptis medijs; propter diuturnitatem temporis regulariter præsumendum omnem solemnitatem extrinsecam interuenisse, sed in casu (de quo agitur) concurrit cursus quadraginta annorum: quapropter præsumitur assensus summi Pontificis, sicut & quodlibet Iudicis decretum, prout docuerũt infrascripta iura & Doctores. Nã hoc probari videtur per text. in l. si filius familias. C. de petit. hæredit. vbi hæc habentur, videlicet. [Si filius familias delatam sibi hæreditatem per longum tempus detinuit: eo ipso, vtpotè agnita hæreditate patri suo, eius comodum acquisiuisse videtur.] hæc ibi. Idẽ probari videtur, per tex. in l. qui in aliena. §. 1. ff. de acquir. hęredit. vbi hæc habentur, videlicet [sed etsi non adierit filius, diu tamen possedit hæreditatem: credendus est vterque adiuisse hęreditatem, vt Diuus Pius & Imperator nosster rescripserunt.] hęc ibi. Idem probari videtur per tex. in l. sciendum. ff. de verbor. obligatio. vbi hæc habentur, videlicet. [sciendum

dum eſt generaliter quòd ſi quis ſcripſerit ſe fidei iuſſiſſe, videri omnia ſolemniter acta.] hæc ibi. Idē videtur probari per tex. in c. peruenit. extra de emptio & vendit. vbi habetur, quòd ſi vir habeat alia bona, vnde vxor poſſit ſibi cōſulere, & conſentiente vxore rem propter nuptias donatam vxori vendiderit: emptorem, qui ſpatio triginta annorum rem poſſederit non poteſt vxor inquietare ſuper ea ſi pretium fuit conuerſum in communem vſum vxoris, & viri.

Probatur & Doctorum auctoritate: Nam hoc docuerunt Angel. & Bald. in l. qui in aliena ff. de acquir. hæredit. Anton. Butr. in cap. peruenit extra de emptio. & venditio. Ioan. Andr. in c. Albericus de teſtibus, Alex. in cōſi. 79. col. 4. volum. 1. quos retulit compatriota noſter Mattheus de Afflict. in ſua deciſio. 145. nu. 5. verſ. tamen ſolet dici. Felinus in cap. ſicut, nu. 34. verſ. fallit tertio, propter temporis diuturnitatem, extra de ſententent. & re iudic. vbi quam plurimos Doctores recēſet hoc ipſum docuiſſe. Idem docuit Gabriel. in ſuo eleganti tracta. concluſ. lib. 1. ſub titu. de præſumpt. num. 3. verſ. ſecūdò infertur, aſſerens preſumi conſenſum Capituli in alienatione rerum eccleſiaſticarum, cum alijs ſolemnitatibus. & hoc probat afferēdo quamplures Doctorum ſententias. Idem videtur docuiſſe Caſſiodorū in ſua deciſione vltima, num. 7. ſub titu. de procurat. ſequentem Felinum vbi ſupra dicentem hoc eſſe ſubſtentabilius, ſcilicet quòd licèt inſtrumentum nihil dicat de conſenſu capituli, nihilominus præſumatur ſi tranſactio fuit diuturno tēpore ſeruata, prout docuerat Ancharanus in conſil. 135. & Alexan. in conſil. 79. & addit rationē Caſſiadorus vbi ſupra ex Felino dicens, hoc eſſe ſubſtētabilius, quia ſi a principio actus fuiſſet nullus, non eſſet veriſimile quòd eſſet toleratus, ſed impugnatus. Idē docuit glo. in dicta l. ſi filius familias in verſicu. detinuit. dicens, quòd vel verè mandatum patris quòd filius detineret hæreditatem, preceſſerit, ſed non conſtabat filium mandato paruiſſe, vel voluiſſe. Præſumitur tamen quòd voluit propter temporis interuallū, quo res ipſas detinuit: & idē ſi pater detinuiſſet. Idem videtur docuiſſe glo. in dicta l. qui in aliena in verſ. pater dicens, quòd ex tēpore præſumatur ſolemnitas obſeruata. Idem videtur docuiſſe, Bar. in dicta l. ſi filius familias, nu. 4. dicens, quòd ex detentione, & curſu longi temporis præſumantur omnia ſolēniter acta, & quòd hoc ſit notandum. Idē docuiſſe latiſſimè videntur Alexan. & Iaſonem in l. ſciendum. ff. de verbor. obligat. ex quibus videbatur concludendum fuiſſe alienationem valida propter diuturnitatem temporis: eo quòd præſumatur præceſſiſſe illi omnes ſolemnitatēs de iure requiſitas.

Videtur & tertiò probari dictū Monaſterium nullum ius prætendere poſſe contra dictum emptorem: cùm dicta alienatio fuerit facta in euidentem Eccleſiæ vtilitatem;

by Google

tatem; quæ principaliter intenditur per iura prohibentia alienationem rei Eccleſiæ, non ſeruatis ſolemnitatibus a ſummis Pontificibus, & ab Imperatoribus introductis, & quòd huiuſmodi alienatio fuerit dictæ Eccleſiæ vtilis per ſe patet ex reddituum copia indè perceptorum, & percipiendorum, & quòd alienatio facta in vtilitatem Eccleſiæ non ſeruatis ſolemnitatibus a iure requiſitis, non veniat annullanda, ſed de iure declaranda valida in foro iudiciali, probabitur infraſcriptis auctoritatibus. Nam huic ſententię ſe ſubſcripſerunt infraſcripti Doctores: ex Legiſtis enim glo. in l. cum hi. §. eam tranſactionem. ff. de tranſactio. & ibi Iacob. de Sancto Georgio, Alber. de Roſate, in Auctẽ. hoc ius porrectum, in fin. col. C. de ſacroſanct. eccleſ. Bal. in l. quæcunque, C. de bon. quę liber. & ibi Alexan. in apoſtil. C. de contrahen. & commit. ſtipul. in l. contra iuris, in fin. pri. ff. de pact. in l. ita conſtante, ff. de iure dot. Rom. in conſil. 453. & in conſ. 316. Barbat. in conſi. 39. col. 7. vol. 3. & in conſil. 35. col. pen. volum. 2. & in conſil. 61. col. 3. & in conſi. 86. col. 3. in fi. volum. 3. & in conſi. 91. col. 4. volum. 3. & in conſi. 58. in fi. volum. 2. & in conſi. 5. colum. penult. volum. 3. Idem docuit Arerinus in §. ſui. in fi. inſtitu. de hæred. quæ ab inteſta. vbi dixit, quòd nõ obſtante ſtatuto pupillus ſine ſolemnitate iuris requirente auctoritatem tutorum in adeunda hæreditate extraneorum, poterit ipſam adire in ſui vtilitatem. Idem docuiſſe videtur Antonius Corſetus in ſuis ſingularibus, verſic. pupillus, qui citat & ſequitur Bald. in l. contra iuris, in principio. ff. de pactis, vbi voluit, quòd ſi alienatio fiat in vtilitatem eccleſiæ; poſito quòd non interueniat ſolẽnitas, valet & tenet, quod & repetijt idem Bald. in dicta l. cùm hi. §. eam vbi idem docuit Guliel. de Cune. & rurſus idem repetijt ipſemet Bald. in dicta l. quæcumque dicens, quòd licèt auctoritas ſuperioris † in alienanda re Eccleſiæ debeat interuenire in ipſo actu, vel incontinenti poſt, vt in cap. 1. de rebus eccleſ. non alien. lib. 6. tamen poteſt interuenire ex interuallo, quando illa alienatio emanauit in vtilitatem Eccleſiæ, & addidit vbi ſupra Corſetus, hoc notandum fore pro limitatione dicti cap. 1. & c. ſine exceptione, 12. q. 2. & cap. tua. de his quæ fi. a prælat. Idipſum docuit rurſus Bald. in l. cùm inter. C. arbitr. tutel. vbi dixit, quòd contractum † nullum in fauorẽ alicuius, ille poteſt approbare. & allegat tex. in l. Iulianus. §. ſi quis colludente. ff. de actio. emptio. ad hoc ipſum facit Docto. in c. cauſam quæ. extra de iudicijs, inter quos eſt Panormitanus in fine. dicentes, quòd ſi ſententia fuiſſet lata contra monachos litem conteſtantes ſine auctoritate ſuperioris, ſine ipſius aſſenſu, poſſet ſuperior cauſam ſuſcitare: quòd ſi ſententia emanaſſet in fauorem eorum, tunc eſſet valida, & idem habetur in l. non eo minus. C. de procurat. vbi dicitur, quòd ſententia † lata in fauorem

norem minoris tenet: sed si esset lata contra minorem nõ teneret, quia constituerat procuratorem, sine curatore. vt in l. si tutor. C. in quib. cau. restit. in integr. idem elicitur ex l. nõ eo minus. C. de procurat. vbi hęc ad verbum habentur, videlicet. [Non eo minus sententia aduersus te lata iuris ratione subsistit, q̃ aduersaria tua minor vigintiquinque ann. cõstituta causam suam marito, sine curatore agendam mandauit. Minoribus enim ætas indemnis subuenire, non in reb. prosperè gestis obesse consueuit.] hæc ibi. Ex quibus elicitur ratio arguendi ab identitate rationis, cum Ecclesia fruatur priuilegio minoris iuribus vulgaribus, interque est textus apertissimus in capitulo primo, & capitulo auditis. extra de in integrum restit. & ibi per Doctores. Nam idipsum probatur de sentẽtia lata contra pupillum, qñ tutor comparuisset, sine præuia cautione administrationis tutelæ, cũ tunc esset nulla, vt docuit textus, & glo. in l. si tutor. & ibi latissimè Bartolus, & alij Doctores. C. in quibus causis restitut. in integr. non est necess. vbi hęc ad verbum habẽtur, videlicet. [Si tutor tuus, qui pro tutelari officio non caue-rat iudicio expertus est: contra eum lata sententia iuri tuo officere non potuit, nec ea, quæ ab eo gesta sunt vllam firmitatẽ obtinent. Frustra igitur restitutionis auxilium desideras, quando ea, quę ab eo gesta sunt, qui legitimi administratoris personam sustinere nõ potuit ipso iure irrita sunt.] hęc ibi. Idem videtur elici ex text. in cap. si qua de rebus, duodecima quæstione secunda, vbi hæc habentur ex synodo Ancirana, videlicet. [si qua de rebus Ecclesiæ, cũ Episcopus non est, Presbyteri vendiderint placuit rescisso contractu ad ius Ecclesiasticũ reuocari. In iudicio autem erit Episcopi constitutum, si pretium debeat recipi, nec nè: propterea quòd sępè contingit distractarum rerum redditus ampliorem summam pro accepto pretio reddere.] hęc ibi. Ex quibus elicitur, quòd licet contractus gestus de rebus Ecclesiæ ea vacante sit nullus, tamen si in fauorem Ecclesiæ est receptũ: cedatque huiusmodi contractus in vtilitatem Ecclesiæ poterit postea Episcopus creatus talem contractum in veritate nullum ex defectu potestatis alienantium habere ratũ: multa alia exẽpla similia' subintulit Antonius Corsetus in additione, in versiculo pupillus. in suis singularibus, quæ meritò sunt memoriæ commendanda licet, vt dicemus loco suo non concludunt in casu nostro rationibus afferendis. Idipsum videtur elici ex dictis Felini in capitulo dilectus, el secondo, in conclusione octaua, versiculo similiter Ludouicus in consilio 453. incipien. Visa principali constitutione, & in consilio 316. incipien. Circa præpositam. Nam ibi sequens sententiam Ludouici vbi supra, dixit, quòd iura irritantia contractum minoris non solemnem, ita demum procedere si ad eius di-

spendium tendat contractus aliàs non: & quòd ad hoc probandum induxerit textus, in dicta l. non eo minus. Idipsum apertius docuit ipsemet Felinus in consil. 42. incip. Dirige domine verba mea. per totum asserens alienationem rei Ecclesiæ factam non seruata solemnitatis c. sine exceptione, 12. quæst. 2. validam esse si fuisset factam in ipsius Ecclesiæ vtilitatem, & mouetur tam auctoritate Petri de Anchar. in consil. 193. incipien. subtiliter & ad plenum: & Paul. de Castro in consil. 16. incip. & Christi nomine dubitatur numquid Hospitale. Nec non sententiam Abbatis Panormitani in consi. 41. incip. Saluatoris, eiusq; qui re vera, num. 3. vers. quinimo
4 allego. dicit, quòd prælatus † potest alienare & dare suis bona Ecclesiæ, si tantundem confert Ecclesiæ de suo patrimonio: ita quòd non est necesse quòd Ecclesia melioretur, sed satis est quòd non deterioretur, vt valde notabiliter probatur per dictum cap. si quis qualibet. 12. q. 2. vbi refertur decretum concilij Agathensis c. 49. his præcisis verbis contentum, videlicet. [si quis qualibet conditione de rebus Ecclesiæ aliquid alienare præsumpserit, si de suo proprio tantum Ecclesiæ contulerit quantum visus est abstuliſſe, tum demum illud stare licebit.] hæc ibi. & idem videtur haberi in præced. §. Item si rectores. 12. quæstio. 2. vbi hæc habentur, videlicet. [Item si rectores Ecclesiæ de rebus proprijs tantundem Ecclesiæ restituere voluerit, Ecclesiasticas facultates liberè dare possunt, & constabunt his, quibus datæ fuerint, perpetua firmitate.] Idē videtur elici ex. cap. si Episcopus. 12. quæst. 5. vbi ex consilio Agathensi hæc habentur, videlicet. [Si Episcopus condito testamento aliquid de ecclesiastici iuris proprietate legauerit, aliter non valebit, nisi tantundem de iuris proprij facultate suppleuerit.] hæc ibi. ergo, alienatio facta tenebit, si non deterioretur inde ecclesię status, secundū Pan. in d. consil. & Fel. in d. consil. suo.

Idipsam videtur docuisse Pet. Rebuffum in suo eleganti cōpendio alienat. rerum. eccle. §. nonus casus est, num. 34. his præcisis verbis vrens, videlicet. Quando alienatio est facta in vtilitatem Ecclesiæ, tunc etiā si non interuenerit solemnitas canonica, valebit. argum. pupilli ad ecclesiam, vbi liberatio facta pupillo sine auctoritate tutoris valet, vt docuit glo. in l. 2. ff. de acceptila. facit. l. nō eo minus. C. de procur. vbi sententia lata ad vtilitatē minoris valet; sic & alienatio rei Ecclesiæ sine solemnitate: & ita in proprijs terminis tenet Bald. in l. contra iuris, in princip. ff. de pactis. & in l. cùm hi. §. eā primo. ff. de transact. & in l. quicunq; C. de bon. quę lib. vbi dicit, quòd valet auctoritas superioris ēt data ex interuallo, quādo illa alienatio tēderet ad vtilitatē ecclesię. & sequit Corsetus in singul. incip. pupillus, & latè idē consuluit Barbat. in cōs. 61. incip. a Ioue. 3. vol. & ratio secundū eos est, quoniā. vbi in aliquo actu debet

Digitized by Google

bet interuenire aliqua ſolemnitas habito reſpectu ad certũ finẽ: tũc attento fine, & effectu per quem introducitur ſolẽnitas, licèt nõ interuenerit, tamẽ actus valebit, & ſufficit quòd ſolẽnitas poſtea interueniat c. ſi qua. de reb. 12. q. 3. & c. cũ vos. de his quę ſi. a prẽlat. quia iura nolunt niſi effectũ ad finem, vt in l. 1 §. inde. ff. de ope. no. nunc. & Corſetus in additi. in d. verſ. pupillus. hæc Rebuf. Idẽ docuit Zerulus Epiſcopus Minorenſis in ſua praxi Epiſcopali, verſ. alienatio. §. ad tertiũ. verſ. quarta cõcluſio. qui idẽ repetijt ibidẽ. in §. ad ſeptimũ concluſ. 2. in primo not. dicens, quòd ſi aliqua locatio ſit facta contra canonicas ſanctiones, & ſit vtilis eccleſiæ, erit valida: & ratio eſt ſecundũ eum ibi, quia Cõcil. Trid. in Seſſ. 25. de reformatione c. 11. requirit (vult vt ſit nulla) vt ſit in damnũ eccleſię, &cõtra canones, & ſic copulatiuè.

Videtur & quarto, quòd Prẽlatus & Monachi dicti Monaſterij iniuſtè agat, moleſtãtes dictum emptorẽ: cùm dicta alienatio facta a dicto Monaſterio nõ prẽuio aſſenſu apoſtolico valida ſit, ſaltẽ in foro conſcientiæ, ſtante ſimplicitate contrahentium, & eccleſiæ vtilitate exorta ex tali alienatione facta etiam inconſulto Summo Pontifice: & ratio eſt, quoniã ipſa alienatio facta fuit in caſu licito, ſcilicet pro vtilitate eccleſię, cui proſpicere iura intẽdunt, licèt dẽ fuerit ſolemnitas iuris, cũ ſupponatur in ipſa alienatione nullam interfuiſſe fraudem, & conſenſum eorum, qui habebant conſentire de iure gẽtium, vt rector eccleſię ſi ſit ſolus; vel caput cum membris ſi ſit cum collegio: vt in caſu propoſito: cũ fuerit ſuppoſitũ alienationi (de qua quęritur) aſſenſum præſtitiſſe non ſolũ Abbatem dicti Monaſterij Sancti Benigni, & Monachos in capitulo collectos, verùm etiã Reuerendos diffinitores Capituli generalis Congregationis Caſſinenſis Superiorum dictorum Abbatis & Monachorum dicti Monaſterij, prout expreſsè, & ad verbum docuerunt infraſcripti Doctores, videlicet Dominus Antonius de Butrio, in c. quia plerique, extra de immun. eccle. vbi vltra ſupra allatã rationem addidit & hanc dicẽs, quòd huiuſmodi emptor ſit tutus in foro animę, licèt emerit illa bona eccleſię ſine ſolẽnitate requiſita de iure: & ratio ſecundũ ipſum eſt, quia quantum ad metas iuris naturalis, vbi eſt verus titulus, † quãuis deficiant ſolemnitates poſitiuę, quia (inquit) in foro animæ ſufficit contractũ tenere ſecundũ limites iuris naturalis, ſeu gentium, ad quod ſufficit conſenſus. 5 Idipſum docuit Panormitanus in d. c. quia plerique. nu. 31. poſtquã retuliſſet ſententiam ipſius Antonij his præciſis verbis vtens, videlicet. Et nota benè hoc dictum, quia ſæpe occurrit in practica, & adduco ad huius dicti confirmationem notabile dictum Innocentij in c. quòd ſicut. extra de elect. vbi dicit, quòd ſi † electio tenet 6 de iure naturali, ſcilicet ratione conſenſus eligentium: licèt ſit nulla propter ſolẽnitates iuris poſi-

tiui non seruatas, nõ tenetur electus in foro cõscientiæ renunciare, quia habuit fundamentum naturale: Ius enim positiuum adinuenit solemnitates propter periculum animarum,& decceptiones euitandas:sed cum omnia cessent in causa occurrenti, non est in foro conscientiæ de illarum defectu curandum.& addit ibi ipse Panormitanus hoc fore singulariter notandum,cùm faciat ad multa.hęc Panormitanus vbi supra, qui idìpsum docuit in capitulo primo, numero decimonono, verficulo vltimo hic quæro, extra de in integr. restitutio. his præcisis verbis vtens, videlicet. Pone, quòd in alienatione non fuit seruata forma debita;tamen fuit facta in casu licito,& interuenit consensu illorum,qui habent consentire:nũquid in foro animæ sit tutus iste, qui habet rem sine debita solemnitate; de hac quæstione vide per Innocentium in cap. quia plerique de immunita.eccles.vbi concludit, quòd non: quia ex quo contractus est nullus propter defectum formæ, non potest iste tenere rem cum bona conscientia, sine iusto titulo. Dominus Antonius tenet ibi contrarium : dicit enim sufficere quoad forum conscientiæ: vt contractus teneat secundum limites iuris naturalis, seu gentium . Nam de iure naturali,seu gentium sufficit solus consensus:& hæc opinio mihi placet: & refert ipse Panormitanus dictã sententiam Innocentij in dicto c. quod sicut.ferè per totum,& subdidit ipse Panormitanus vnde ex quo omnia ista cessarunt, & interuenit verus consensus: satis est is tutus quoad Deum, & tenebis semper menti illud dictum : quia valet in omni actu, in quo est prętermissa solemnitas iuris positiui: vt in foro animę non teneatur quis sibi de hoc facere conscientiam : ex quo non interuenit ibi aliqua deceptio,& affuit consensus habentium actum explicare de iure naturali,ex quo infertur, quòd in foro conscientiæ ęquitas iuris naturalis præfertur rigori iuris positiui, quod nota.] hæc omnia præcisa verba sunt ipsius Panormitani vbi supra. Idipsum docuit Felinus breuiter in capitulo primo, columna 14. verf. & confirmatur hæc ex dictis Calderin. in sua disputatione incip. vsurarius emit. in pœn. & vltima columna. His præcisis verbis vtens Felinus ibi, videlicet. Cùm quo transeo præterquam in eo, quòd dicit emptorem rei ecclesiasticæ non esse tutum in conscientia, quando alienatio fuit facta ommissa forma Canonum in casu tamen licito, quia contrarium tenet Dominus Antonius, in dicto capitulo plerique: & Dominus Abbas in capitulo primo in fine. de in integrum restitutione. Pro quibus facit, quia canon requirens solemnitatem, fundatur in præsumpta fraude: & ideo cessante præsumptione, cessat quoad Deum: & sic intellige (inquit) allegata in principio huius fallentiæ: Vbi his præcisis verbis vsus fuit ipse Felinus in dicta regula, quòd

Digitized by Google

quòd canon obliget ad ſui obſeruantiam omnes, vt non procedat in foro conſcientiæ, vbi agitur ſolùm de ſalute animæ, vt videntur probare verba Innocentij in capitulo quia propter, de electio.
7 vbi dixit, quòd quamuis † in electione non fuerit ſeruata forma data a canonibus, dummodo interuenerit purus conſenſus eligentium, tenet in foro conſcientię, de quo dicto facit feſtum Dominus Abbas in dicto capitulo primo, in fine. de reſtitutio. in integrum dicens, quòd valet in omni caſu, in quo eſt prætermiſſa ſolemnitas iuris poſitiui: vt in foro animæ non teneatur quis ſibi de hoc facere conſcientiam; ex quo non interuenit aliqua deceptio, & affuit conſenſus habentium actum explicare, de iure naturali, & idem de electo repetit Innocentius in capitulo ſi celebrat, extra de clerico. excommu. & ſequitur Dominicus, in capitulo primo, in principio, de ſponſ. in ſexto. per illum textum probantem, quòd actus poteſt eſſe nullus de iure poſitiuo, ſed non de iure naturali: & idem eleganter de electo notat Petrus de Ancharano. in regul. beneficium, quæſtione ſeptima, de regulis iuris in ſexto. hæc Felinus qui ibidem ſubdidit in verſiculo hanc fallentiam intellige proce-
8 dere non vniuerſaliter, ſed ſolùm in quibuſdam caſibus, licèt inter ipſos caſus retulerit dictam ſentétiam Calderinus, & ipſi aduerſetur afferens ſententiam Antonij, & Abbatis ſupra per me relatam. Quapropter patet ipſum ſe ſubſcripſiſſe dictæ ſententiæ vtriuſque. Idipſum docuit Sylueſter in ſua ſumma, verſicu. alienatio. §. 13. & 14. per totum ſequens ſententiam dictorum Antonij, Panormitani, & Felini vbi ſupra. Idipſum docuit Nauarrus in ſuo tractatu ſeu commentario Extrauag. Pauli Secundi, incipiente Ambitioſæ, vbi poſtquam retuliſſet dictam Extrauag. & dictam ſententiam Antonij, Panormitani, & Felini, ei ſe ſubſcripſit, ex illis eliciens tria notabilia. Primum quorum eſt, quòd alienatio rei Eccleſiæ facta ex cauſa vera neceſſitatis, vtilitatis, vel pietatis a beneficiario non ſeruata forma inducta a iure poſitiuo, valet in foro conſcientiæ: modò ſine deceptione conſentiant beneficiarij alienantes, & alienare potentes. Secundum, quòd † beneficia-
9 rius, qui alienat iuſta de cauſa rem eccleſiæ, inconſulto Papa, etiã cum conſiliũ eius requiritur quoad forum exterius, bona fide faciens conditionem Eccleſiæ meliorem, non peccat quo ad Deum mortaliter, nec incidit in pœnas præfatæ Extrauag. Tum quia non frangit legem per præſumptionem: Tum quòd alienat in caſu permiſſo a iure. Tum quia non ſeruet formam alienandi iuris humani: ſeruat tamen formam iure naturali, & diuino neceſſaria, quæ eſt magna conſolatio multorum, qui per ſimplicitatem, vel ignorantiæ alienant res Eccleſiæ in-

consulto Papa: etiam cùm consilium eius requiritur quoad forum exterius. Idem addidit fore dicendum de iurantibus non alienare huiusmodi bona inconsulto Pontifice, licèt inde periurium incurrerint. Tertium, quòd qui alienat domum bona fide, tanta pensione perpetua: quanta colligitur singulo quoque anno, nõ seruata solemnitate iuris, non videtur peccare mortiferè quoad Deum: nam facit conditionem Ecclesiæ meliorem, quia exonerat eam ab onere reficiendi rem locatam, & etiam soluendi illius onera, quæ tenebatur soluere locando eam in singulos annos, per not. in l. 1. & 2. C. de petitio, & commod. rei vẽdicatio. & Iason in l. 1. nota. vltimo, nume. 13. & sequenti, C. de iure emphyt. & ratio rationis, huius vltimi fundamenti allati in fauorem partis affirmatiuæ, videtur quòd dicta alienatio videtur elici ex vnanimi Doctorum
10 assertione, dicentium, quòd † ecclesia possit contractum (quàmuis nullum) propter eius vtilitatem ratificare: inter quos est Innocentius in capitulo primo, extra de his, quæ fiunt a prælat. cuius sententiæ astipulatur textus in capitulo si quæ de rebus, 12. quæstio. 2. glosa in capitulo primo. extra. ne sede vacante. Abbas in capitulo cum causa. in fine, de re iudicata, Antonius de Butr. in capitulo si quis præsbyterorum, columna prima, de rebus eccles. non alienand. Fulgos. & Iason. in l. cùm hi. §. eam transactionem, ff. de transactio. Decius in capitulo, quæ in Ecclesiarum, columna secunda, in fine. extra de constitutio. Corsetus in singulari, in versiculo pupillus. Socinus in consilio 8. columna secunda, volumine quarto; Brunus in tractatu de forma, in titulo de potentia, & effectu formæ, in ampliatione nona. Petrus Rebuff. in concordat. in tituło de collatio. §. si quis vendit. in versicu. ipso iure. Ruinus in consilio 40. columna finali, volumine primo, & Antonius Gabriel. in suo eleganti tractatu conclusion. lib. 3. titulo de rerum alie-
11 natione addens, quòd ad hoc ipsum probandum faciat quod notauit Baldus in l. cùm interdictæ. C. arbitrio tutelæ, vbi quis potest ratificare contractũ etiam nullum, factum in propriam vtilitatem.

His auctoritatibus & oppositionibus hucusque allatis, & quæ in medium proferri possent, non obstantibus, vnica conclusione negatiua absoluemus propositam quæstionem quotidianam, & difficilem, etsi scitu dignissimam, præmittendo ei, quòd sub
11 alienationis † nomine continetur omnis actus translatiuus dominij tam directi, quàm vtilis cuiuscunque iuris, quod quis habet in aliqua re, quam vult alienare: vt inter alios docuit Baldus in l. sancimus. C. de rebus non alienan. & Panormitanus in cap. nulli. in vers. nota quòd verbum. extra de reb. eccl. non alien. quos citat & sequitur Rodoh. in tract.

tract. de reb. Eccle. non alie. quę-stio. 2. cap. 44. in principio.

Vnica ergo conclusio sit hæc. Alienatio (de qua est sermo) est
12 ipso iure † nulla. Hæc conclusio probatur triplici medio. Primò enim infrascriptis iuribus, quibus fuit huiusmodi alienatio prohibita cum decreto irritante: qua prohibitione stante, contractus huiusmodi alienationis corruit ipso iure, & nullum vnquam poterit producere legitimum aliquem effectum, iuxt. decisionem l. non dubium. C. de legibus. vbi hæc habentur, videlicet. [Nō dubium est in legem committere eum, qui verba legis amplexus contra legis nititur voluntatem, nec pœnas inferras legibus euitabit, qui se contra iuris sententiam sæua prerogatiua verborum fraudulenter excusat. Nullum enim pactum, nullam conuentionem, nullum cōtractum inter eos videri volumus subsequutum, qui contrahunt lege contrahere prohibente. Quod ad omnes etiam legum interpretationes tam veteras, quàm nouellas trahi generaliter imperamus: vt Legislatori, quod fieri non vult, tantùm prohibuisse sufficiat: cęteraque quasi expressa ex legis liceat voluntate colligere. hoc est, vt ea, quæ lege fieri prohibentur, si fuerint facta, non solùm inutilia, sed pro infectis etiam habeantur. licèt Legislator fieri prohibuerit tantùm: nec specialiter dixerit inutile esse debere quod factum est, sed etsi quid fuerit subsequutum ex eo, vel ob id, quod interdicente lege factum est: illud quoque cassum, atque inutile esse precipimus, secundum prædictam itaque regulam: qua vbicunque enim seruari, factum lege prohibente censuimus: certum est, nec stipulationem huiusmodi tenere, nec mandatum vllius esse momenti, nec sacramentum admitti.] hæc ibi. Idem habetur in regula. Quæ contra ius. de regul. iur. in sexto, vbi hęc habentur, videlicet. [Quę cōtra ius fiunt, debent vtique pro infectis haberi.] hæc ibi. His ergo iuris generalibus, regulis præmissis scien-
14 dum, quòd alienatio † rerum Ecclesiasticarum est generaliter, ac regulariter à iure prohibita etiã Diuino, in testamento veterĩ, in lib. Leuit. nu. 23. c. 25. vbi hæc habentur, videlicet. [Terra quoque non vendetur in perpetuum, quia mea est, & vos aduenę & coloni mei estis.] hæc ibi. Nam subsequentia iura hoc docuerunt. in c. non liceat Papæ. 12. q. 2 hęc habentur, statuta à Symmaco Papa,
15 videlicet. [Non liceat † Papę prędiũ Ecclesiæ alienare aliquo modò pro aliqua necessitate, nec in vsumfructum rura dare, nisi tantummodo domos, quæ in quibuslibet vrbibus non modica impensa sustentantur. Qua lege omnes adstringantur, vt donator, ac-
16 censator, venditor honorem perdat: & qui subscripserit, Anathema sit cum eo, qui dedit, vel qui recepit, nisi restituatur. Liceat etiam quibuslibet Ecclesiasticis personis contradicere, &
17 † cũ fructibus alienata reposcere.

zed by Google

Quod non modo in Apoſtolica ſeruandum eſt Eccleſia: Verum etiam vniuerſis Eccleſijs per Prouincias quidem elicitur conuenire.] hæc ibi. Idem habetur ſtatutum in Concilio Agathenſi, & habetur in capitulo Diaconi. duodecima quęſtione ſecunda. Idem habetur in capitulo quidquid, duodecima quęſtione ſecunda, vbi ex eodem Concilio habentur hęc, videlicet. [Quidquid Parochiarum Presbyter de Eccleſiaſticis iuris poſſeſſione diſtraxerit inane habeatur, & vacuum vendicatione comparantis, & actione vendentis.] hęc ibi. Idem prohibitum fuit a Leone Quarto in Concilio generali, & habetur in capitulo monemus. duodecima quæſtione ſecunda, in his præciſis verbis vtens, videlicet. [Monemus, & irrefragabiliter affirmamus, vt nullus Epiſcoporum, vel Sacerdotum rem tituli ſui vſurpare præſumat: ſed neque ſalarium a Chriſtianis ſanctis locis oblatum cauſa amicitiæ, vel timoris, aut muneris pertentet auferre: nè Eccleſia Dei ad nihilum redigatur. Quod qui facere præſumpſerit Epiſcopus, vel Sacerdos Canonicam ſine dubio ſubeat vltionem, & quod Eccleſiæ iniuſtè ablatum eſt, reddere compellatur: ita vt deinceps nullas vires pro his ad litigandum, vel poſſidendum habere poſſit.] hæc ibi. Idem fuit decretum in capitulo quiſquis Epiſcopus, duodecima quæſtione ſecunda, his præciſis verbis vtens, videlicet. [Quiſquis Epiſcopus, vel Abbas inuentus fuerit de ſalarijs Epiſcopij, vel Monaſterij transferre quidquam in Principum manus, vel etiam alij perſonæ conferre irritum ſit, quod datum eſſe conſtiterit, ſecundum Canonem Sanctorum Apoſtolorum, qui dicit [omnium Eccleſiaſticarum rerum Epiſcopus habeat ſolicitudinem, & diſpenſet eas tanquam Deo contemplante. Non liceat autem ei fraudare quidquam ex illis, vel cognatis proprijs donare, quæ Dei ſunt. Quod ſi excuſationem prætenderit damnum facere, & nihil ad profectum agrum exiſtere, nec ſic Principibus, qui per loca illa ſunt tribuatur ager, vel locus, ſed clericis, vel agricultoribus. Quod ſi calliditate vſus fuerit, & a colono, vel a clerico emerit Princeps agrum, irrita ſit venditio, & reſtituatur Epiſcopio, vel Monaſterio, & Epiſcopus, vel Abbas hoc faciens abijciatur: Epiſcopus quidem a Epiſcopio, Abbas autem a Monaſterio, tanquam qui diſpergit, quæ non collegit.] hæc ibi. Idem habetur in capitulo nulli, capitulo ſi quis Præsbyterorum, & capitulo finali, extra de rebus eccleſ. alienan. vel non. Nam in dicto capitulo nulli. hæc habentur, videlicet. [Nulli liceat alienare rem immobilem eccleſię ſuę, ſiue agrum, ſiue ruſticum mancipium, neque ſpecialis hypothecę titulo

lo obligare . Alienationis autem verbum continet conditionem, permutationem, & emphyteosis perpetuum contractum . Vnde omnes Sacerdotes ab huiusmodi alienatione abstineant, pœnas timentes, quas Leonina constitutio comminatur .] hæc ibi. hæc Leonina constitutio fuit supra relata in relatione dicti capituli monemus, duodecima quę stione secunda. Vide ibi . Idipsum docuit Symmachus Papa, & habetur in dicto capitulo si quis Pręsbyterorum : his præcisis verbis vtens , videlicet. [si quis Pręsbyterorum, Diaconorum, seu defensorum, alienanti prædium Ecclesiæ subscripserit , quo iratus Deus animas percutit , anathemate feriatur : nisi fortè & alienator, & qui acceperit celeri restitutione sibi ,pspexerint. Quòd si minore animæ suæ cura remedium oblatum neglexerint , præter pœnam super hoc adscriptam, confectum exinde documentum viribus (quamuis ab initio nullas habuerit) vacuetur, sed etiam licet quibuscunque Ecclesiasticis personis vocem contradictionis offerre , & vt cum fructibus possint alienata reposcere, & Ecclesiastica auctoritate fulci-
21 ri.] hęc ibi. Idipsum statuit Innocentius Tertius, & habetur in capitulo finali, eodem titulo , his pręcisis verbis , videlicet . [Cùm laicis quamuis Religiosis disponendi de rebus Ecclesię nulla sit
22 attributa ;potestas , quos obsequendi manet necessitas, non auctoritas imperandi ; dolemus in quibusdam ex illis sic refrigescere charitatem , quòd immunitatem Ecclesiasticę libertatis : quam non tantum Sancti patres, sed etiam Principes seculares priuilegijs multis munierunt , non formidant suis constitutionibus , vel potius destitutionibus impugnare non solum de alienatione feudorum , ac aliarum possessionum Ecclesiarum , & vsurpatione iurisdictionum , sed etiam de mortuarijs , nec non & alijs , quę iuri spirituali annexa videntur , illicitè pręsumendo . Volentes igitur , super his indemnitatibus consulere Ecclesiarum , ac tantis grauaminibus prouidere constitutiones, &| venditiones huiusmodi feudorum , seu aliorum bonorum Ecclesiasticorum : sine legitimo personarum Ecclesiasticarum assensu pręsumptas occasione constitutionis laicę potestatis, (cùm non constitutio , sed destitutio , vel destructio dici possit, nec non vsurpatio iurisdictionum) sacri approbatione Concilij decernimus non tenere, pręsumptoribus per censuram Ecclesiasticam compellendis.] hæc ibi . & notanda sunt illa verba videlicet . [sine legitimo personarum Ecclesiasticarum assensu pręsumptas .] equidem non solum intelligenda erunt de assensu Abbatis ; & Monachorum , verum etiam aliarum personarum Ecclesiasticarum , quarum Caput est ipse Summus Pontifex,

Pontifex, implicitè ergo ibi comprehenditur necessarius assensus Summi Pontificis. Idipsum elicitur ex text. in c. quòd sicut. §. fin. iuncta glo. in vers. præterire. ext. de elect. vbi his pręcisis verbis vtitur Innocentius Tertius, videlicet. [Quod autem tabulam argenteam dicitur vendidisse, dummodo Ecclesiam Armachanam reddet indemnem, ęquanimiter poteris præterire, cum id de clerի, & populi processerit voluntate.] hæc ibi. Vbi dicta glo. dixit ibi fuisse quandam dispensationē Papæ, & quòd ideo ibi dixerit ęquanimiter poteris tollerare.] & quòd fuerit solummodo quædam tollerantia, tacite innuens ipse Papa, quòd aliàs de iure dicta alienatio fuisset nulla, nisi subsequuta fuisset dicta dispensatio, seu illius confirmatio, quamuis illam præcessisset assensus cleri, & populi. Quapropter ibidem dixit Panormitanus, nu. 5. vers. vltimo nota, quòd consensus cleri, & populi non sufficit, vt bona Ecclesiæ sine iusta, & Canonica causa alienentur, prout in d.c. sine exceptione: sed melius in c. aduersus, versic. propter imprudētiam. de immu. eccle. vbi refertur Innocentium Tertium statuisse, quòd propter imprudentiam tamen quorundā Romanus Pontifex prius consulatur, cuius interest communibus vtilitatib. prouidere, scilicet antequam a clero subueniatur necessitatibus, seu vtilitatibus Ciuitatum: si ergo, vbi adest publica vtilitas non licebit clero alienare sine Apostolico assensu, quāto minus, quando huiusmodi alienatio non proderit ei, vt in casu nostro. Idipsum docuit textus in Clem. 1. de reb. eccle. non alien. Vbi Clemens Papa Quintus his præcisis verbis confirmauit nostram conclusionem, videlicet. [Monasteriorum, & aliarum administrationum regularium dispendijs occurrere cupiētes, perpetuo prohibem⁹ edicto, ne quis Religiosus Monasterio prioratui, Ecclesię, seu administrationi cuiuis Præsidens iura redditus, aut possessiones eiusdem alicui ad vitam eius, seu aliud certum tempus, pecunia etiam indè recepta, quouis modo cōcedat: nisi necessitas, aut vtilitas Monasterij, Prioratus, Ecclesię, aut administrationis huiusmodi hoc exposcat: conuentus sui, aut si conuentum non habeat, Prælati proprij assensu ad hoc nihilominus accedēte: si quis autem contra hoc fecerit, pęnam suspensionis ab officio eo ipso incurrat, nec ex concessione ipsius recipienti ius aliquod acquiratur. Verum præmissa ad locationes, vel etiam reddituum, aut fructuum venditiones ad tēpus modicum faciendas declaramus vlatenus non extendi.] hęc ibi. vbi glo. & Doctores dicunt, quòd appellatione proprij Prelati ibi in textu quo ad regulares exemptos & immediatè sedi Apostolicæ subiectos veniat ipse Sūmus Pontifex, vt infra latissimè constabit ex relatione sententiarum Doctorum infra recensendarum de cuius assensus necessitate apertius nos docuit Gregorius Papa Decimus

cimus in Cõcilio generali Lugdunenſi, & habetur in c. 2. de rebus eccleſ. non alien. in ſexto, his præciſis verbis vtens, videlicet. [Hoc cõſultiſſimo prohibemus edicto, vniuerſos, & ſingulos Prælatos Eccleſias ſibi commiſſas bona immobilia, ſeu iura ipſarum laicis ſubmittere, ſeu ſupponere abſque Capituli ſui conſenſu, & Apoſtolicæ ſedis licentia ſpeciali. Non concedẽdo bona ipſa, vel iura in emphyteoſim, ſeu aliàs alienãdo in forma, & caſib. a iure permiſſis: ſed conſtituẽdo, vel recognoſcendo, ſeu profitendo ab illis ea tanquã a Superioribus ſe tenere: ſeu ab ipſis eadem aduocando, prout in quibuſdam partibus vulgariter dicitur Auoer. vel ipſos patronos vel aduocatos Eccleſiarum, ſeu bonorum ipſarum perpetuò, aut ad tempus non modicum ſtatuendo. Contractus autem omnes etiã iuramenti pœnę, vel alterius cuiuſlibet firmitatis adiectione vallatos (quos de talibus alienationibus ſine huiuſmodi licentia, & conſenſu contigerit celebrari,) & quidquid ex eis ſequutum fuerit decernimus, adeo viribus omnibus carere, vt nec ius aliquod tribuant, nec præſcribendi etiã cauſam parent. Et nihilominus Prælatos, qui ſecus fecerint, ipſo facto ab officio, & adminiſtratione clericos etiam, qui ſcientes contra inhibitionem prędictam aliquid eſſe præſumptum id Superiori denũciare neglexerint a perceptione beneficiorum, quæ in Eccleſia obtinent, ſic grauata triennio ſtatuimus eſse ſuſpenſos. Qui verò ſecus egerint (niſi legitimè moni-
23 ti, ab huiuſmodi vſurpatione deſtiterint, reſtituẽdo etiam ea, quę taliter vſurparunt, eo ipſo ſententiam excommunicationis incurrant, & ex tunc ad ſupponendum terrã ipſorũ (ſi opus fuerit) Eccleſiaſtico interdicto liberè procedatur.] hęc ibi. Ex quib. aptiſſimè elicitur facultas arguendi à minori ad maius affirmatiuè tali pacto, videlicet. ſi dictus Summus Pontifex annullat omnem ſuppoſitionem bonorum Eccleſiaſticorum
24 laicis, vt ſic ab illis defenderentur, quanto magis eorundem alienationem transferendo aliquod eorum Dominium: ac per conſequens ſi huiuſmodi bonorum ſuppoſitio prohibita fuit cum decreto irritante, ſine ſpeciali licentia Papæ, quantò magis eorum omnimoda alienatio incõſulto Romano Pontifice? & quòd hæc noſtra interpretatio, ac argumentatio ſit conſona menti legiſlatoris dicti Canonis, aperti⁹ adhùc probabitur auctoritate infraſcriptorum Doctorum, qui ad hoc ipſum probandũ citauerunt ipſummet Canonum, inter quos fuit Auguſtinus Berous in c. 1. nu. 161. verſic. non obſtat. extr. de integr. reſtitut. qui rurſus idipſum apertiùs confirmauit in c. nulli. nu. 4. verſic. quod demonſtratur. ext. de reb. Eccle. non alien. dicẽs, quòd alienans rem Eccle. indebitè & iniuſtè excommunicatur, vt in c. 2. & ſequenti. & expreſſiùs in eodem c. nulli. nu. 57. verſ. tertium. dicens, quòd ex ipſo probetur ibi [in forma, & in caſibus a iure per-

permiſſis] quòd in alienatione rei Eccleſiæ requiritur iuſta cauſa & ſolemnitas, & quòd nec alterum per ſe ſufficeret: alioquin alienatio eſſet ipſo iure nulla. idem apertius fatetur Caſſaneus in commentarijs ſuper conſuetudinibus Burgund. Rubric. nona, titu. *Deins mais mortes: l'homme de main morte.*§.19. folio 1217. in quo propoſuit de validitate manumiſſionis cuiuſdam ſerui cuiuſdam Monaſterij facta ab Abbate cum conſenſu Capituli Monachorum, qui poſt multa notabilia ibidem.nume.26. verſ. item etiam non interuenit auctoritas Superioris.fol.1222.volens probare, quòd dicta manumiſſio ſit nulla,cùm fuerit alienatio, quæ fieri non poterat ſine aſſenſu Summi Pontificis eo quòd dictum Monaſterium (de quo agebatur) erat exemptum. Quapropter d. alienatio fuiſſet facienda cum auctoritate ſuperioris, & ſic Papæ, vt in terminis præſentis quæſtionis tenuerat Alexan. in conſil.ſuo 43. vol. 4. incip. viſo inſtrumento & Bald.in conſil.ſuo 378.vol.3. ibidem nu.27.verſic.& credo. Nam ipſe Caſſaneus ibi his preciſis verbis vſus fuit, videlicet. & credo, quòd de hoc in terminis, maximè, quòd de alienatione fienda per Abbatem exemptum, requiratur auctoritas Summi Pontificis, eſt text.non poteſt cauillari in c.2.de reb.Eccle.non aliena.in ſexto, vbi text. ponit ſolemnitates, quæ de iure requiruntur in alienatione rei Eccleſiaſticæ. & ibidem rurſus nu.28.verſic.quare cùm prædictæ ſolemnitates: hoc ipſum probat multis medijs, & ſpecialiter per tex.in dicto cap.2. dictam alienationem nullam. idipſum docuit Compatriota noſter Mattheus de Afflictis in deciſione 386. nu.6.verſic. hodie, vt plurimum. his præciſis verbis vtens, videlicet. Hodie, vt plurimum cum decreto commiſſariorũ Apoſtolicę ſedis Eccleſię Neapolitanę concedunt, habito reſpectu ad valorem rei, & ſubdidit: Nam poteſt in totum res Eccleſię alienari ob neceſſitatem, vel ob euidentem vtilitatem cum decreto Summi Pontificis, vt in c. hoc conſultiſſimo. de reb. Eccle. non alie. in ſexto, hæc ille.ex cuius Canonis ad hoc probãdum citatione apertiſſimè comprobatur ipſum nos docuiſſe Sanctam Eccleſiam per ipſum textum pręcepiſſe alienationem bonorum immobilium non faciendam fore ſine aſſenſu Apoſtolico, etſi ibi ſolùm habeatur ſermo de ſummiſſione bonorum Eccleſiæ non fore faciendã inconſulto Summo Pontifice. Idem docuit Grammaticus noſter in deciſione 79.nu.13. ibi citans ad hoc ipſum probandum dictum tex.in c.hoc conſultiſſimo. qui doctor ibidem paulò antè nu. primo verſic. & ſucceſſiuè deficiente. dicit dictam alienationem fore de iure nullam deficiente auctoritate Summi Pontificis,iuxta conſtitutionem Paulinæ extrauagantis, & ad hoc ipſum probandum multas Doctorum auctoritates ſubintulit: preſens inſuper noſtra cõcluſio probatur

batur quoque per extrauag. Ambitioſæ Pauli Secundi ſub titul. de reb. Eccle. non aliena. æditam in anno ſalutis 1463. vbi hæc ad verbum habentur, videlicet. [Ambitioſæ cupiditati illorum præcipuè, qui diuinis & humanis affectat, damnatione poſtpoſita immobilia & prætioſa mobilia Deo dicata (ex quibus Eccleſiæ, Monaſterij, & pia loca reguntur, illuſtrãturq; & eorum miniſtri ſibi alimoniam vendicant) profanis vſibus applicare, aut cum maximo illorum, ac diuini cultus detrimento exquiſitis medijs vſurpare præſumunt, occurrere cupientes; omnium rerum & bonorum Eccleſiaſticorum alienationem, omneq; pactum, per quod ipſorum dominium transfertur, conceſſionem, hypothecam, locationem, & conductionem vltra triennium, nec non infeudationem, vel contractum emphyteoticum, præterquam in caſibus à iure permiſſis, ac de rebus ac bonis in emphyteoſim ab antiquo concedi ſolitis: & tunc pro Eccleſiarum euidenti vtilitate ac de fructibus & bonis, quæ ſeruando ſeruari non poſſint pro inſtantis temporis exigentia: hac perpetuò valitura conteſtatione præſenti fieri prohibemus, prædeceſſorum noſtrorum conſtitutionibus, prohibitionibus, & decretis alijs ſuper hoc æditis: Quæ tenore præſentium innouamus, in ſuo nihilominus robore permanſuris. Si quis autem contra huius noſtræ prohibitionis ſeriem de bonis & rebus eiſdem alienare præſumpſerit, alienatio, hypotheca, cõceſſio, locatio, conductio, & infeudatio huiuſmodi nullius ſint omnino roboris vel momenti: & tam qui alienat, quàm is, qui alienatas res, & bona prædicta receperit, ſententiam excommunicationis incurrant: alienanti verò bona Eccleſiarum, Monaſteriorum, locorumque piorum quorumlibet incõſulto Romano Pontifice, aut contra præſentis conſtitutionis tenorem, ſi Pontificali, vel Abbatiali præfulgeat dignitate, ingreſſus Eccleſiæ ſit penitus interdictus, etſi per ſex mẽſes immediatè ſequentes ſub interdicto huiuſmodi animo (quod abſit) perſeuerauerit indurato, lapſis menſibus eiſdem à regimine & adminiſtratione ſuæ Eccleſiæ vel Monaſterij, cui præſidet in ſpiritualib. & temporalib. ſit eo ipſo ſuſpenſus. inferiores Prælati cõmendatarij, & aliarum Eccleſiarum rectores, beneficia, vel adminiſtrationem quomodolibet obtinentes, prioratibus, præpoſitatibus, dignitatibus perſonatibus, adminiſtrationibus, officijs, Canonicatibus, præbendis, alijsq; Eccleſiaſticis beneficijs cum cura & ſine cura ſecularibus, & regularibus, quorum res & bona alienarunt dumtaxat, ipſo facto priuati exiſtant: illaque abſq; declaratione aliqua cenſeantur, poſſintque per locorum ordinarios, vel alios, ad quos eorum collatio pertinet perſonis idoneis (illis exceptis) quæ propterea priuatæ fuerint, liberè de iure conferri. Niſi aliàs diſpoſitioni apoſtolicæ ſedis

ſedis ſint ſpecialiter, aut generaliter reſeruata. Nihilominus elie nata res huiuſmodi ad Eccleſias, Monaſteria, & loca pia, ad quæ antè alienationē huiuſmodi pertinebant, liberè reuertantur.]hęc ibi ad verbum .quæ omnia fuerunt poſtea confirmata per infraſcriptos Summos Pontifices, videlicet, per Iuliū Papā Tertium, die 23. Maij 1551. per ſpecialem conſtitutionem incip. Cùm ſicut accepimus. qui Iulius deputauit duos officiales ad declarandum contractus aliter factos eſſe nullos, & vt cum effectu reſtituerent bona ſic alienata Eccleſijs pręcepit eiſdem. Idipſum pręcepit Paulus Quartus in anno 1555. pridie idus Iulij confirmans dictam extrauag. Pauli Secundi, incip. ambitioſæ. præcepitque ipſam obſeruari: & licèt Pius Quartus poſtea in anno 1560. tertio idus Septēbris, dictam conſtitutionem reuocauerit ad terminos iuris communis, vt in ſua conſtitutione incip. Prouida Romani. nihilominus indè nihil concludi poterit contra præſentem concluſionem duplici ex capite: nempè, tum quia iam per ſupra allata apertiſſimè probatum fuit de iure communi Pontificio ipſam alienationem fuiſſe de iure communi nullam: cùm quia poſt dictam Pij Papæ Quarti conſtitutionem emanauit conſtitutio Pij Papæ Quinti incip. Etſi de ſingulis. & eſt inter ipſiuſmet conſtitutiones in ordine, conſtitutio Nonageſimanona, in qua expreſsè confirmauit ſtatuta per fęl. record. Paulum Secundum in dicta conſtitutione incip. Ambitioſę cupiditi. Ex his ergo omnibus iuribus emicuit veritas præſentis noſtræ cōcluſionis, cum huiuſmodi alienatio directi dominij fuerit facta omiſſa dicta ſolemnitate ea quòd non affuerit aſſenſus Apoſtolicus, & dicta conſtitutio emanauerit, cum decreto irritante ipſam alienationē. Quapropter ſine dubio poſt ipſam Pauli Secundi conſtitutionem, de ſolemnitate, & forma alienationis bonorum, & iurium pertinentium ad Eccleſias, Monaſteria, & alia loca pia, neceſſariò requiritur aſſenſus Apoſtolicæ ſedis, qui defuit in dicta alienatione (de qua agitur) & q̄ hoc ſit verißimum, probatur iuris regula nobis tradita a Gregorio Nono Papa, & habetur in c. conſtitutus. §. quo circa. ext. de in integr. reſtitu. his pręciſis verbis, videlicet. [Quo circa mandamus quatenus ſi præmiſſa inueneritis veritate ſubnixa, vel vēditionem prædictam, quo ad partem ex ſucceſſione materna ipſos contingen
28 tem, nullam nunciare curetis, ſi in ea debita iuris ſolemnitas eſt omiſſa.]hæc ibi inter alia.

Et nè quis putet huiuſmodi alienationem factam (de qua eſt ſermo) non fuiſſe expreſsè prohibitam etiam de iure ciuili, & declaratam ipſo iure nullam, ideo operæpretium duximus hìc referre ad verbum ipſamet præciſa vèrba ipſius Imperatorij iuris. Sciāt ergo omnes, quòd idipſum Leo Imperator hoc prohibuit, & habetur in l. iubemus. la ſeconda. C. de

C. de ſacroſan. Eccle. vbi apertiſſimè non ſolum prohibuit alienationem rerum immobilium Ecclesiarum, Monaſteriorum, ac locorum piorum, declarãdo ipſam nullam: verũ etiam præcepit emptorem illarum ipſo iure priuari
30 non ſolum dominio, & fructibus ipſorum bonorum, ſed & pretio pro ipſis emendis ſoluto, & quod nullo pacto Eccleſia, Monaſte-
31 rium, vel loca pia ad ipſum reſtituendum compelli poſſit. Nec de iure obſtare poterit, quòd text. in dicta l. iubemus, la ſeconda, loquutus fuerit explicitè ſolùm de bonis ſpectantibus ad Eccleſiam maiorem, & alias ſitas in ciuitate Conſtantinopolitana. Cùm huic obiectioni quàm facillima ſit reſponſio, dicendo quòd dicta Leonina conſtitutio fuit expreſsè extenſa ad omnes alias Eccleſias, Monaſteria, & loca pia totius orbis, vt expreſsè habetur in Authen. de non alien. aut permut. rebus Eccle. §. nos igitur. verſ. alienationis autem nomen. Vbi hæc habentur, videlicet. [Alienatio-
32 nis autem nomẽ generaliùs ideo poſuimus, vt prohibeamus & venditionem, & donationem, & cõmutationem, & in perpetuum extenſam emphyteoſim, quæ non procul ab alienatione conſiſtit: ſed omnes vbique Sacerdotes ab huiuſmodi alienatione prohibemus, ſubditos penis, quibus Leonis piæ memoriæ vſa eſt conſtitutio. Illam namq; per omnia valere & ratam eſſe ſancimus.] hęc ibi. quod & repetijt in eadẽ Au-
ctẽ. §. quia verò Leonis. his præciſis verbis vtens, videlicet. [Quia verò Leonis piæ memorię cõſtitutio pœnas penè ſolũmodo in venditione decreuit. Nos autem in-
33 terdicimus, & perpetuas emphyteoſes, & pignorum dationes in rebus immobilibus, &c. (& ſubditur) ſi quis igitur emere præſumpſerit rem Eccleſiaſticã, aut ptochicam cadat quidem mox pretio: exigatur autem res, quam accepit, cum omni medij temporis incremento, & contra ſanctiſ-
34 ſimam quidem Eccleſiam, aut venerabilem domũ nullam omnino habeat actionem, ſed contra enconomos, &c.'] & ſubditur ibidẽ in verſic. ſi quis. [ſi quis autem per donationem accipere præſumpſerit rem Eccleſiaſticam, aut ptochicam, & ipſo (quod datum eſt) omnino cadat: & aliud tantumdem de ſua ſubſtantia repenſet Sanctiſſimę Eccleſię, aut venerabili domui, ex qua hoc ſuſcepit, vt quã viſus eſt agere contra eam nouitatem: hanc ſibimet in proprijs exhibens, ſuam ſentiat malignitatem.] hęc ibi. & in ſubſequenti §. ſi verò in ppetuam. hæc habentur, videlicet. [ſi verò in perpetuam quiſpiam emphiteoſin accipere præſumpſerit (q non licet) aut temporalem quidem, non tamen ſecundum huius noſtræ legis obſeruationẽ: etiam ſi cadat quidem de emphyteoſi: & quod datum eſt, maneat apud venerabilem domum. Debet autem continuò & poſt caſum emphyteumatis, quantum futurus erat, ſoluere, ſi ſecundum legem ſubijſſet emphyteoſim, nihil apud eum

eum remanente ex rebus pauperum, quæ fruſtra per emphiteoſim datę ſunt. Hęc igitur omnia cuſtodiantur prędictis ſubiecta pœnis.] hęc ibi. Ex quibus apertiſſimè elicitur veritas noſtrę cõcluſionis, arguendo a minori ad maius negatiuè tali pacto procedendo ſi a iure non conceditur emptio vtilis dominij rerum Eccleſiaſticarum non ſeruata ſolemnitate indicta à iure cum decreto irritante illam, multo minus ibi intelligetur conceſſa cum eodem decreto emptio dominij di-
36 recti ipſius rei Eccleſiaſticæ non ſeruata huiuſmodi ſolemnitate iuris: cùm indè maius detrimentum generetur & præiudicium Eccleſijs & pijs locis: eò quòd ex eius venditione ipſa Eccleſia & loca pia priuantur multis bonis & lucris ferè quotidianis nempè, & omni ſpe rurſus tale dominium acquirendi per mortem emptoris, vel per lineam extinctam hæredum: quod non contingit in locatione emphyteotica, quę cõmuniter per Doctores dicit alienatio largo modò, (etſi procul dubio & ipſa per ſupra allata iura fuerint prohibita.) priuatur etiam eccleſia ſpe ſępius recipiendi non paruum lucrum ex alienatione talium bonorum facta per emphyteotas, cum eius conſenſu: cùm de iure non poſſit ei denegari laudemium toties quoties res illa alienaretur: inſuper priuaretur iure prælationis, ſi Eccleſia ipſa vellet talia bona emere & pro ſe retinere: nec non annali cenſu, qui ſibi debetur pro recognitione directi dominij ſoluendo ab emphyteota: Nec non priuaretur iure acquirendi ipſamet bona emphiteotica inſolutum etiam cum omni illorum melioramento multis alijs medijs, vt puta per alienationem ipſorum factam ſine conſenſu ipſius Eccleſiæ per ceſſationem à ſolutione Canonis cõuenta, per biennium, per deteriorationem factam in ipſis bonis per emphiteotam, & alijs de cauſis, quas enarrare longum eſſet, quæ tamen perlegi poterũt apud Corbulum, & alios in tractatibus de emphiteotico contractu: ſi ergo ſub tot pœnis prohibetur alienatio locationis emphiteoticæ, quanto magis implicitè fuit prohibita cum eodem decreto irritante alienatio directi dominij: ex quo tot bona in dies Eccleſijs & alijs locis pijs producuntur.

Probatur & ſecundò præſens noſtra concluſio auctoritate Canoniſtarum. Nam infraſcripti Doctores infraſcripta ad verbum docuerunt. Gloſ. enim in dicto c. ſi quis presbyterorum in verſ. ab initio nullas. dicens, quòd ex hoc manifeſtè pateat, quòd alienatio quæ fit contra formam iuris, nulla ſit ipſo iure, & in verſ. alienata. addit dicens, dicatur alienata de facto, quia ipſo iure non tenet: licèt Eccleſia habeat actionem perſonalem contra malum alienatorem ſi eſt ſoluendo: vel in rem actionem contra poſſeſſorem, vt in c. apoſtolicos. 12. quæſtio. 2. & eſt expreſſum in l. 3. & vltima. C. ſi tutò. vel curato. idem docuit glo.

in

in dicto c. nulli vers. alienare. dicens neminem posse alienare, nisi pro vtilitate Ecclesiæ, & iuris solemnitate seruata. & sic copulatiuè. idem docuit glo. prima, in dicto c. 2. dicens, quòd Canon ille prohibeat sumissionem bonorum immobilium, & iurium Ecclesiarum fieri laicis sine consensu Capituli, & licentia Papæ; & quòd cassat omnes contractus initos contra illam prohibitionem, & punit Prælatos, clericos, & laicos contrafacientes. & hęc eadem glo. in versic. non concedendo. ibidem ait, quòd non prohibuerit ibi Papa alienari bona Ecclesiastica forma, & in casib⁹ aliàs de iure permissis. idem docuit Glo. prima in dicta Clem. prima, dicens, quòd Religiosus concedens alicui ad vitam, vel certum tempus iura, reditus, vel possessiones administrationis (cui præest) suspensus est ab officio, nisi duo concurrant: nec valeat talis concessio. & rursus eadem glo. in vers. non habeat. dixit, quòd tex. innuat, quòd si rector Ecclesię habeat consentum, non requireretur cõsensus sui Prælati: quod tamen (intelligendum fore subintulit) verum quo ad euadendam illius constitutionis pœnam: sed quòd aliàs ad validandum contractum perpetuum requiratur. omnis solemnitas in alienatione rerum Ecclesiasticarum requisita de iure, vt in dicto capitulo dudum. de rebus Eccle. alienan. in sexto. idem docuit glo. in dicto capitulo quæ in Ecclesiarum. in versicu. personarum assensu. dicens, quòd alienario facta de cõsensu omnium citra formam debitam, nulla est, vt in c. fine exceptione. 12. q. 2. & in c. hoc ius porrectum. 10. quęst. 2. & in l. iubemus. la seconda, in fine. C. de sacrosan. Eccle. & in capitulo dudum. de rebus Eccle. alienan. in sexto, Ioannes Andreas ibidem dicit huius glosæ sententiam veram, quando ageretur de transferẽdo directo dominio (Adde tù, prout in casu nostro.) in emptorem: Non autem si ageretur de feudo Eccle. vendito ab eo, qui ab Ecclesia tenebat: nam tunc teneret venditio facta cùm consensu Ecclesię, nõ seruata forma alia, prout docuit tex. apertissimus in c. 2. extra de feudis. & in cap. per tuas. extra de donat. cuius Ioannis And. sententia erit intelligenda iuxta terminos dictorum Canonum, vbi agitur de alienatione feudi soliti alienari, vt expressè ex litera habetur. Idipsum docuit Gl. in c. 1. vers. redire. extr. de in integr. restit. dicens, quòd alienatio quando facta non fuisset in casu non licito: tunc contractus eius erit nullus ipso iure.

Idem docuit Pan. in c. 1. n. 12. vers. sed alij Doctores communiter. ext. de in integr. restitu. dicẽs. ꝙ alij Doctores tam antiq, q̃ moderni cõiter sequuntur glos. pen. in fi. d. c. 1. & ꝙ ad hoc ipsum probãdum adduxerit Ioan. Cald tex. exp̃ssũ in Clem. 1. de reb. eccle. nõ alie. vbi apertè deciditur, ꝙ non valeat alienatio, nisi fiat in casu licito & seruetur forma, quòd sit memoriæ cõmendandus ille tex.

cùm hoc benè probet. Ad idem probandum facit text. in d.c.ſine exceptione: Vbi dicitur, ꝙ Prælatus debeat eligere id, quod eſt profuturum ipſi Eccleſiæ: & quòd ad hoc ipſum faciat textus in d. c.quæ in Eccleſiarum: & in c.fin. de rebus eccleſ.alien.vbi dicitur, quòd in alienatione rerum Eccleſiaſticarum debeat interuenire legitimus conſenſus Eccleſiaſticarum perſonarum: non enim dicitur legitimus, niſi interponat in caſu licito. & addit ibi ipſe Pan. ꝙ hæc opinio ſit tenenda. Idem docuit Innoc.in c.Raynaldus. in ver ſic.teneret pactũ.ext.de teſtamentis, qui in d.verſ.nu.5.his præciſis verbis vſus fuit, videlicet, Vbi autem lex inhibet alienationem, ſi contra factum ſit, non tenet, nec transfertur dominium, vt ff. & C. de fundo dot. per totum. & in c. ſine exceptione. 12. q.2. & c.hoc ius, 10.q.2.in Auctẽ.de nõ alien. & empty.§.ſanctiſſimas, & in Auctẽ. vt li.ma. primo reſponſo. & ibidẽ nu.6.verſ.itẽ ẽt dico, dixit ipſe Innoc.ꝙ ſi Prælatus prohiberetur alienare ẽt in caſib.cõcellis a iure, quia nõ tener alienatio, vt in c.fi. de accuſat.& in c.veritatis. de ord.cognit.in fi. Idipsũ docuit idẽ Pan.in d.c.nulli, nu.7. addens hanc rationem pro ſua confirmanda ſnĩa, dicens. Concludo, ꝙ niſi alienatio fiat ſeruata illa forma, & in caſu a iure cõceſſo, eſt nulla. de defectu formæ eſt clarum, nam ꝙ illa ſemper inducit nullitatem actus, quia forma dat eſſe rei, & ad hoc probãdum citauit textum in c.tua.ext.de his, quæ fi.a Prælat. & dictum c. ſine exceptione. & addidit, ꝙ defectu caſus licitĩ probetur in d.c.nulli, cùm ibi ꝙhibeatur alienãtio rei Eccleſiæ a iure: ergo (ſubintulit ibidẽ Pan.) alienatio eſt nulla, ſi nõ fit in caſu conceſſo. vt in l.non dubium, C. de legib. & in regula. Ea, quę contra ius. de regu. iur. in ſexto, quod & expreſsè probatur in Clem.1. eo.titu. & in c.quæ in Eccleſiarũ. ext.de conſtitu. Idipſum repetijt idem Panor.in d.c.quæ in Eccleſiarum, nu.4. qui rurſus idem repetijt in d.c.ſi quis Præsbyterorum. Idem repetijt ipſe Panor. in c.quod ſicut. §.fin. nu.14. ſequens doctrinam gloſę fin.ibidem. ext. de elect. citans ad hoc, & text. in l.non prodeſt. ff. de vi bonorũ rapt. addens, quòd dictam gloſæ ſententiam ſequuti fuerint Hoſt. Ioan. And. & cõiter Doctores Moderni. Idem repetijt ipſe Panor. in conſ.ſuo 41.num.1.vol.1.citans ad hoc ipſum probandum text.in dicta Clem 1.eo.titu. dicensque, ꝙ ex ipſa Clem.1. habeatur, quòd alienatio facta de reb.Monaſterij in caſu nõ conceſſo eſt nulla, quãcumcunque forma fuerit ſeruata, prout ſenſerunt quoq; glo.& Calder.in c.1. de in integr. reſtit. & Archid. & Ioannes And.in d.c.2. de reb.Eccleſ. non alien.lib.6. & Bal. in Auctẽ. Qui res iã dictas. C.de ſacroſan.Eccle.quod & rurſus confirmauit ipſemet Pan.in c. Abbas.num.10.ext.de his quæ vi, met.&c.in verſ.tertius caſus, dicens, ꝙ non ſufficiat, ꝙ ſolemnitas ſeruetur, niſi ſit facta in caſu licito, & a iure approbato. Duo.n.

ſunt

sunt necessaria, vt valeat alienatio facta de re Ecclesiastica. Primò, quòd fiat in casu licito: secundò, quòd seruetur forma à iure statuta, siue tradita: vt est textus in dicta Clemen. 1. quod & repetist ipse Panormitanus in capitulo cùm causa. nu. 15. versic. & nota diligenter dicta Bart. extra de re iudicat. addens, quòd ex dictis Barto. in Authentica de alienat. & emphyt. §. quęcunque verò. nu. 11. & eius ratione inferatur, quòd solemnitates iuridicè introductæ ab habente potestatẽ in alienatione rerum Ecclesiasticarum non possint consuetudine tolli. Item quòd non sit necessaria consuetudo ad tollendam solemnitatẽ illius Authen. hoc ius porrectum. sed satis sit, quòd Ecclesia illam non acceptauerit prosę: & addidit Pan. ibidem. nu. 17. in vers. ad vnum tñ. dicens non esse veram sententiam glo. in dicto c. cùm causa, quòd valeat venditio à solo Prelato facta, si pretiũ probatum versum in vtilitatẽ Ecclesię, saltem si hoc haberet consuetudo: & reddens rõnem suæ sniæ subintulit, primò, quia non sufficiat alienare rẽ in casu licito, nisi etiam seruetur solemnitas à iure introducta, vt apertè probatur in d.c. sine exceptione, 12. q. 2. & in c. 1. de rebus Eccle. non alien. in sexto. Nec consuetudo potest detrahere solẽnitati: & addidit ibidem, q̃ audeat dicere, q̃ emptor hoc casu non possit etiam repetere pretium, sed illud amittit, quia cõtra ius emit: & quòd etiam teneat restituere fructus perceptos, vt probatur in l. iubemus. la secõda. C. de sacrosan. Eccclę. quia ex contractu cõtra ius nunquã quis lucratur fructus, vt in l. 1. & quod ibi not. Barto. C. de re. decu. sine decre. non alien. lib. 10. licèt ipsemet Pan. subdiderit se fateri Ecclesiam posse talem. contractum alienationis approbare si caderet in fauorẽ suũ aliquo respectu per tex. singularẽ in c. si qua. de rebus. 12. q. 2. qui Pan. idipsum repetijt in c. tua nuper. n. 8. vers. sed tu tene. ext. de his quę fi. à maio. par. c. dicens, q̃ ad hoc, vt teneat alienatio rei Ecclesię necessariò requiruntur duo. primum, vt seruetur solemnitas, de qua hìc, & in d. c. sine exceptione. nec est opus seruare solemnitatẽ introductam à iure ciuili: quæ habetur in Authẽ. hoc ius porrectũ. C. de sacrosanc. Eccle. Canonizata in cap. hoc ius porrectum. 10. q. 21. sufficit, ergo solẽnitas requisita à Canonibus. etsi hæc solemnitas non obseruatur, corruit ipso facto alienatio, vt est tex. hic, idest, in dicto c. tua nuper. & in c. 1. de rebus Eccle. non alien. in sexto, & in dicto c. sine exceptione. Secundò requiritur, vt fiat in casu licito: alias non teneret. tex. est bonus in dicta Clemen. 1. prout etiam docuit Calderinus in cap. 1. de in integr. restitu. & sequuntur communiter Doctores. & probatur in iuribus præallatis. Qui Panormitanus in c. Ecclesia Sanctæ Mariæ. el primo, num. 14. versic. vltimò. extra glosam, vt lite pendente. sequens Hostien. dixit, quòd alienatro facta per Monasterium contra Pa-

Digitized by Google

pæ prohibitionem non teneat: & ratio ſecundum eundem eſt, quoniam ſicut alienatio contra legẽ mortuam non valet, vt in l.nõ dubiũ, C.de legib.& in c.vides, diſt. 10 ita & contra legem viuam, & animatam, vt eſt Princeps: prout docuit Innoc. in c.fin.de accuſat. etſi ſecus erit dicendum de alienatione facta contra præceptum Iudicis, vel contra cõuentionem partiũ, de quo plenè per Innocentium in c.Raynaldus.de teſtamẽtis, & in c.fin.de rebus eccleſ.non alien.qui Pan.idipſum ferè ad verbum dixit in c.veritatis, nu. 16.in verſ.Nota & tene mẽti, ꝙ alienatio.ext.de dolo, & contu. idẽ repetijt ipſemet Pan.in c.ad noſtrã. nu.8.& 9.ext.de reb.eccle. non alien. vbi ſequens glo.ibidem, in verſ.ex quo conſenſus, dixit, ꝙ ad
47 validitatem alienationis nõ ſufficiat, quòd ſolemnitas fuerit ſeruata, ſed oportet, quòd in caſu licito fuerit facta.

Idipſum docuit Dñs Felinus in infraſcriptis locis. Nã in d.c.quæ in Eccleſiarum, not.2.dixit, ꝙ ad hoc, vt valeat alienatio rerũ Eccleſiaſticarũ, oportet, ꝙ cõſenſus perſonarum ſit legitimus, i.ſm leges, & Canones informatus, ex quo infertur, ꝙ nõ valeat alienа-
48 tio, niſi ſeruata forma tradita a iure, & ĩ caſu a iure cõceſſo, aliàs aũt conſenſus non poſſet dici legitimus, prout docuit Cald. in c.1. de in integr.reſtit.& addidit hoc ipsũ docuiſſe Pan.Ant. de Butr.& Imo.in d.c.1.col.pen.& vlt.& rurſus Imo.in d.c.quę in Eccleſiarũ. col.6. Dñicum poſt Ioan.And. & oẽs in c.2.in princ.col.2. de reb. eccle.non alien.in ſexto, & Hoſt. in ſumma, eo.titu.§.in quib.danda eſt.verſ.item in contractib.dicẽs, ꝙ reſtituitur Eccleſia, qñ contractus alienationis tenuit, coꝙ fuerat celebratus in caſu licito, & ſeruata ſolẽnitate: aliàs ipſis non ſeruatis, cõtractus cũ ſit ipſo iure nullus, ideo nõ erit neceſſaria reſtitutio hmõi ipſi Eccleſiæ; cũ ipſo iure ſeruet illęſa: pro cõcordia vero contrarię ſnĩæ glo.in sũma, 12 q.2. & in d.c.ſine exceptione, quæ voluerant, ꝙ pro validitate alienationis ſufficiat formam eſſe ſeruatam, licet alienatio non fuiſſet facta in caſu licito. Addit ipſe Felinus dictas gloſas voluiſſe loqui de caſu conceſſo apparenter, adhibita etiam iuris ſolemnitate, vt quia alienantes credebant alienationem ipſam fuiſſe vtilem Eccleſiæ, licet exiſtenter, & verè fuerit in damnum, quia ſecundum glo. contractus tenuiſſet, licet Eccleſiæ læſæ daretur reſtitutio in integrum, prout docuerat Ant. de Butr. in c.cum Apoſtolica, col.6.ext.de his, quæ fi.a Prælat.& ſequitur ibi Imo. Qui Imo. rurſus idem docuit ſequens Ioãnem And. in capitulo 1. de in integrum reſtitut. & ſubdidit ibidem Felinus, quòd ideo ceſſabit reſtitutio in integrum, vbi etiam apparenter eſſet facta alienatio in caſu non licito, quia erit nulla: ſed competet dicta reſtitutio. vbi huiuſmodi contractus fuiſſet licitus apparenter. Idipſum repetijt quoque Felinus in dicto cap. cauſam, num.11.verſ.contra hæc

tamen

tamen. ext. de iudicijs, vbi dixit, quòd alienatio rei Ecclesiasticæ facta sine solemnitate etiam in euidentem vtilitatẽ Ecclesię, non
49 valet, neque tenet, cum solemnitas fuerit introducta a iure ꝓ forma actus alienationis, & non mere in fauorem prohibiti, subdens, quòd ideo Bal. in l. fin. §. necessitatem. col. 7. C. de bonisq; liber. dixerit alienationẽ rei Ecclesiasticæ fore nullã non interueniente solemnitate in casu etiam vtili. Idipsum elegantius,, & apertius in casu nostro docuit Felinus in c. sicut, colum. 16. nu. 42. versic. septimò, & vltimo declara prædicta. ext. de sent. & re iudic. inter alia notatu digniſſima attinentia ad probationem præsentis nostræ conclusionis est in vers. circa primum, his præcisis verbis vsus fuit, videlicet. Circa primum de quo quæritur volens, quòd solemnitas tractatus, & consensus Capituli præsumatur etiam si in inuestitura nihil de hoc dicatur, quando transiuit longum tempus, inducit aliqua Petrus de Anch. in consi. suo 130. & textus in c. ea noscitur. ext. de his quæ fi. a Prelat. secundum vnũ intellectum, & glo. & Imo. in c. peruenit. ext. de empt. & vendit. & idem firmat Alex. in consi. mihi 409. incip. Visa facti narratione. in fin. & hoc puto (inquit Felinus) subsistentabilius, quia non videtur absurdum, ꝙ hoc operentur diuturna obseruantia, & scientia, & patientia eorum, cum quibus res est gesta faciat presumi, ꝙ si a primordio actus fuisset minus solemnis, non fuisset toleratus, sed impugnatus ab habentibus notitiam defectus solemnitatis. Bene fateor, ꝙ si consensus habuisset reqri a principio. (Adde tu, vt in casu nostro) a tali persona, cum qua nõ fuit sequuta diuturna obseruantia actus, neq; aliqua continuata eius notitia, non esset inducta presumptio, ꝙ illa persona consensisset, quia cessat dicta ratio, & ita elegãtissimè decidit Alex. in consi. 372. incip. Viso themate suprascripto. ad finẽ. Dicens, ꝙ si Eps iurauit non alienare inconsulto Romano Pontifice, & reperiatur facta alienatio, q̃ de licentia Papæ nihil exprimit, certè (inquit) ex diuturnitate temporis non præsumitur dicta solemnitas, cùm non constet verè, vel presumptiuè Papã habuisse scientiam dicti contractus secundum ipsum. & hac decisione nunquam obliuiscaris (subdidit ibidem Felinus) prębuit enim mihi opera in consulendo Lucę contra quãdam alienationem factam a Capitulo Lucẽsi, subiecto immediatè Sedi Apostolicæ. Nam in ipsa nihil dicebatur de cõsensu Superioris: & licèt multi dicerent ipsam præsumi ꝓp temporis diuturnitatem tñ contrariũ respondi, quia cum eorũ Superior sit Papa, nõ presumitur de eius licẽtia, ex quo notitiã nõ habuit dicto tẽpore per quam presumi potlit eũ a principio requisitum tollerasse alienationem per dictum consil. Alex. cui non reperi contestẽ, pro cuius confirmatione vide Alex. cons. 6. incip. Viso instrumento locationis, col. 3. vbi ẽt ponit ꝙ qñ nõ interuenit

ſcientia, velpatientia illius, cuius auctoritas requirebatur, tunc diuturnitas tẽporis non facit præſumi actum ſolemnẽ, allegat Bal. in l. 2. C. de legit. hęredi. & Lud. in l. ſciendum. Attamen ꝙ hęc diuturnitas nihil iuris præſtet vltra eum, vide quæ nos in deciſione noſtra de valore locationis emphyteoticæ, ſine ſolemnitate de iure requiſita prætenſa ſolum ex temporis ſolemnitate in reſponſione ad ſecũdam obiectionem factam circa tertiam quæſt. propoſitam ibi. Vbi inter alios citauimus Antonium Gabr. in ſuo elegantiſſimo tract. concluſionum. lib. 1. tit. de preſumptionibus concluſione prima, nu. 53. 57. & 60. qui ad hoc ipſum probandũ quamplures Doctores retulit. Nam inter alia in dicto nu. 60. verſ. octauò limita. probat, quòd quando actus requirerit ſcripturam (vt in caſu noſtro, ſcilicet aſſenſum apoſtolicum in ſcriptis redactum) tunc non preſumitur ſolemnitas ex antiquitate temporis, prout docuerat Caſſaneus in conſuetu. Burgund. fol. 325. col. 3. Felinus in c. ſicut. num. 17. de ſent. & re iudic. Ruin. in conſil. 69. col. 6. verſic. ſecundò reſpondetur. volum. 1. & in conſil. 49. col. 5. vol. 4. Felinum in dicto c. ſicut. ſequutus fuit Vrſillus in addit. Deciſ. Afflicti. deciſ. 305. nu. 13. vbi inter alia his præciſis verbis vſus fuit, videlicet. Felinus in cap. ſicut. dat ſeptem fallentias, & ideo ad eum me remitto: ſimiliter notat Alexan. in conſil. 9. circa finem. in tertio volu. nine, quatenus vult hanc ſolemnitatem non preſumi quando ille, de cuius aſſenſu tractaretur, tempore aliquo non potuit habere notitiam de contractu venditionis rei Eccleſiaſticę in longinquis partibus celebrato per aliquod fortè Capitulum. Nam tũc illa ſolemnitas nunquam præſumeretur non probata hac ſcientia: vt puta Pontificis, quod dictũ valde exclamat Felinus in d. c. ſicut, & ait dediſſe materiam conſulẽdi in Ciuitate Lucæ, licet corruptè citet dictum conſilium Alex. nu. 284. ego autem dictũ conſiliũ Alex. in pluribus cauſis adduxi. & ipſum Felinum ſequutus fuit Capicius in deciſ. 4. nu. 29. in eo quòd dixit in dicto c. ſicut, colum. 21. vbi dicit, quòd preſumatur ſolemnitatẽ interfuiſſe, quando factus eſſet contractus in eodẽ loco, vbi morabatur Superior, cuius conſenſus erat neceſſarius ſi preſumi poſſit ipſius celebrationem ſciuiſſe. Idipſum docuit Auguſtinus Berous in dicto c. quę in Eccleſiarum, num. 29. verſic. in vltimo notabili, & ſequens Panormitanum dicit colligi, quòd ad eſſe alienationis rei Eccleſię duo requirantur per hunc textum. ibi legitimo aſſenſu, hoc eſt iuſta cauſa, & ſolemnitas a Canone requiſita, quorum altero deficiente, alienatio ipſo iure non valeret: cum enim hic textus legitimum aſſenſum expoſcat, legitimus autem dici non poſſit in alienatione rei Eccleſiæ, niſi etiam iuſta cauſa concurrat, vt in dicto cap. tua nuper. ext. de his quę fi. a Prælatis, & hoc Panormitani dictum

in

in ſe verum eſſe, ipſe Auguſtinus putat, quia duo ſunt pro forma neceſſaria, vt optimè probat textus in cap. nullus, cum c. ſequenti, decimaſeptima quęſt. quarta, ibi [Hęc forma ſeruetur.] Qui Auguſtinus in cap. 1. num. 161. verſic. non obſtat. extra de in integr. reſtitut. dixit, quòd de forma alienationis rei Eccleſiaſticę requiratur non ſolum, quòd auctoritas Epiſcopi, & conſenſus clericorum interueniat, ſed etiam quòd fiat in caſu licito, & ideo ſi hęc forma ſeruata non erit, ipſo iure nō valebit. Quod autem hęc ſit forma probatur eo, quòd ſi aliter fiat alienatio a Canone irritatur, vt in dicto cap. tua nuper. & in cap. 2. de rebus eccleſ. non alienan. in ſexto, & in Clement. 1. eodem titu. ergo ex hoc arguitur forma, & ſolemnitas, vt per Alexan. & alios communiter in l. 1. ff. de liberis, & poſthumis. Qui Auguſtinus in cap. 1. num. 41. verſic. tamen alia opinio. extra de rebus eccleſ. non alienan. dixit, quòd quando Epiſcopus alienando, vel donando etiam ex cauſa iuſta excederet modum a iure taxatum neceſſariò requiritur Papę auctoritas, & quòd hoc probetur per textum. in cap. paſtoralis. extra de his quę fiunt a Prelat. & in c. Apoſtolicę. extra de donat. Qui Berous loquens in materia preſentis concluſionis in capit. Epiſcopi. extra de rebus eccleſ. non alienan. nu. 6. verſic. in quarto notabili, ſequens ibidem Panormitanum, dicit, quòd licet per alienationem rei Eccleſię indebitè, & abſque iniuſta cauſa factam dominium rei non transferatur, quia illud remanet penes Eccleſiam, vt in dicta l. iubemus, la ſeconda, C. de ſacroſan. Eccle. & in §. 1. Authen. de non alienan. aut permuta. tamen poſſeſſio & illius qualequale ius transfertur. & hoc elicitur ex dicto c. Epiſcopi. cùm detur poteſtas ſucceſſori reuocandi rem ad Eccleſiam: diciturque huiuſmodi res alienata reuocari ad ius Eccleſiæ, quod & repetitur in c. ſi illi. 12. q. 2. quod intelligi non poterit quo ad ius dominij: quia illud ſemper Eccleſia habuit, atque detinuit: ergo (inquit) neceſſario intelligetur quo ad ius poſſeſſionis: cùm in rebus noſtris duplex ius habeamus, proprietatis vel dominij, vt in c. ſępe. de reſtitu. ſpoliat. l. ſupra iter. cum glo. in verſic. vnius. ff. de aqua pluuia. arcen. quod & probatur verbis dictæ l. iubemus. la ſeconda. §. ſanè. vbi text. dicit, quòd ad reuocandam rem Eccleſiæ poſſit agi rei uendicatione contra illum, qui emit, vel aliter rem ipſam Eccleſię alienatam habuit: cùm rei uēdicatio ſupponat poſſeſſionem ex parte rei, & conuenti: & dominium ex parte agentis, iuxta notat. per glo. in l. ita, vt ſi fur. ff. commodati, quam ſequitur Bar. in l. ſi alienam. ff. ſolut. matrim. ſubdit ipſe Auguſtinus ibidem, tamen, quòd ex huiuſmodi ſimplici traditione facta ob ſimplicem alienationem rei Eccleſiæ indebitè factam non transferatur poſſeſſio rei, prout poſſeſſio quid iuris, niſi quid aliud vltra ſequa-

gur, vel violentia, aut inuaſio, & occupatio rei clandeſtina, vel violenta. & ita intelligendus erit tex.in dicto c.monemus. 12. q.2. quod & probatur in c.2.extra de reb.Eccle.non alie.in ſexto.Nam qui contra iura & legis, ac Canonis prohibitionem mercatur, nullam inde poſſeſſionem acquirere poteſt,vt probatur in l.quemadmodum.C.de agri. & cēſi. lib. 11.Quapropter dicetur transferri ſola detentatio,& occupatio: cuius occaſione poteſt rei uendicationem competere, vt in dicta l. iubemus. la ſeconda, & in dicta l.quemadmodum.vbi text.denegat poſſeſſionem acquiri: & tñ præſupponit poſſe agi rei uendicatione. hæc dictus Auguſtinus, vbi ſupra qui eadem ſubſequenter probat multipliciter, qui Auguſtinus in c. nulli.de reb. Eccle. non aliena. de materia præſentis concluſionis loquens infraſcripta notabilia protulit. Nam primò in nu.ſecundo dicit, ꝙ materia alienationis rei Eccleſiæ eſt prohibitiua,& negatiua: regulariter enim res immobiles, & quæ inter immobiles connumerantur, alienari prohibentur, vt hìc. vbi traditur regula negatiua per verba vniuerſalia, iuxta not. in cap. 1.de regu. iur.in ſexto, & ſecundò.in nu.4. dixit, quòd alienans rem Ecclesiæ, indebitè & iniuſtè excommunicatur, vt in c. 2. eodem titu.tertiò.in num.5. verſic. & ideo inferri poteſt.dixit, quòd licèt Papa non ligetur diſpoſitione dicti c. nulli. quæ emanauit à Cōcilio, quod eſt inferius Papa, vt in c.nemo,& capit. cuncta per mundum. & per totam diſt. 17. tamen ligabitur dictamine rationis huius c. nulli. quæ fundata eſt ſuper anima, ac peccatum reſpicit.& Papa rem Eccleſię alienando peccare dicitur, vt inquit Archidiaconus in capitulo non liceat Papæ, 12. quęſtione ſecunda, quartò, in numero 57. dixit, quòd in alienatione rei Eccleſię requiritur iuſta cauſa & ſolemnitas,nec alterum per ſe ſufficeret: alioquin alienatio eſſet ipſo iure nulla, prout eſt textus in capitulo 2. de reb. Eccle. non alienan.in ſexto, & addidit ibidem in verſic.ſed pro diſcuſſione. dicens, quòd ſolus defectus ſolemnitatis reddat alienationem rei Eccleſię ipſo iure nullam vt in c.ſine exceptione. 12. quęſtio. 2. & addit, quòd ſolemnitas dicti capit.ſine exceptione eſt de forma, vt in capitulo 2. de reb. Eccle.non alien.in ſexto. quintò, in nu.86. dicit, quòd ex verbis Abbatis poſt Hoſt.colligatur, quòd quo ad ſolemnitatem obſeruandam in alienatione ęquiparantur Eccleſię, & alia loca pia, veluti hoſpitalia: & ita ſcribentes communiter ſcribuntur: vt hìc per Antonium & Imo. & alios, quæ concluſio probatur ex dicto tex. in dicto capitulo nulli. intelligendo, quòd ſe referat ad conſtitutionem Leonis Imperatoris. de qua in l.iubemus. la ſeconda, C. de ſacroſanct. Eccleſi. & ad omnem eius extenſionem. Nam lex illa extenditur à Iuſtiniano ad omnia loca pia, vt in Authen.

de

Digitized by Google

de non alienandis,aut permutandis rebus.§. 1.omnia igitur in dictis iuribus dicta censentur posita, & expressa in dicto.cap.nulli. argumen.in l. omnes. C. de præscriptio. triginta annorum. insuper idipsum probatur per eundem Augustinum ibidem dicentem, quod regulariter dispositæ super ecclesijs & ad earum fauorem, locum habent etiam in hospitalibus, pijsque locis, vt in capitulo requisistis. de testamentis, capitu. de xenodochijs, cum sequenti. extra de religiosis domibus.&faciunt notata per Ioannem Andream, in capitulo primo, de in integrum restitutione, quod & ipse Berous probat subsequenter & alijs medijs. vide ibi. Idipsum innuit ipsemet Berous in capitulo primo, extrà de Precarijs,num.10.versiculo item sciendum. vbi dixit, quòd locatio facta de triénio in triennium, vel de quinquennio in quinquennium si fieret ab eo, qui non esset prohibitus locare, siue concedere ad longum tempus: vel ab eo, qui sic locando non præsumeretur facere in fraudem alterius per sonæ, vel alicuius constitutionis: quod in dubio præsumitur: & ideo prælatus bona ecclesiæ ita concedere, & locare non potest, vt pulchrè voluit Baldus in capitulo primo, §.1. in fine, in primo titulo de feudis: & ita consuluerunt Aretinus & Barbat.sicut refert, atque consuluit Alexander in consilio 165. volumine secundo, ita etiam tenet Andreas Barbat. in rubrica de rebus eccles.nõ alienand.columna decima, quod est summè notandum ad locationes,& conductiones,quæ a rectoribus & prælatis ecclesiarũ quotidie fiũt:q,vt euitẽt prohibitionẽ, 6 ac pœnas Extrauag. Pauli Veneti, faciunt locationes pro triẽnio, & finito pro alio triẽnio: vel promittunt in fi.illius per aliud trienniũ locare: Nã tales locationes nõ valebunt: quoniã censentur factę in fraudẽ d. constitutionis,& in præiudiciũ ecclesiarũ: & pro hoc est bonus tex.in §.neq;.iuncto §. emphyteosim,in Auth.de nõ alie.vel permut. secundũ q̃ inducit Alex. in d.cõs.165.q̃ & latissimè docuit Didac. Cõuarru. in loco infra citãdo per multa, cum reuera sit vera alienatio & palliata locatio temporalis.

Idẽ docuit Laur.de Rodulfis in repe.c.sine exceptione.12.q.2.qui num.24. sequens Laurent. de Pi. post multam discussionem de quę stione, an alienatio rei Ecclesiæ nõ seruata solemnitate iuris si ratificaretẽ ab Ecclesia,cuius res alienata est, cõsolidetur per ratihabitionẽ effectualẽ,idest, p cõsensum qui præstabitur præmissis debitis tractatibus,& alijs necessarijs solemnitatibus obseruatis, quæ eo quòd non fuerant seruatæ a principio: ideo talis alienatio nõ valuit; vt sic iste sit nouus contractus, non autem antiquus inualidus resarcitus, stante sententiæ Innocentij, Host.& Ioannis And. in cap. cùm dilectus, extra de emptio. & venditi.dicentium,quòd sicut non valet contractus sine solẽnitate: sic nec poterit ratus haberi

57 beri ſine ſolemnitate. Qui Laurentius vbi ſupra num. 46. verſic. ſed quintò quæro, retulit ſententiam Ioannis And. in additio. ad Spec. lib. 4. tit. de locato. §. ſequitur videre de conceſſione in verſ. videtur, dicentis quòd in monachis nigris ſeruentur conſtitutiones Benedicti, quæ volunt tractatũ duorum dierum interpollatorum: & certo caſu Papæ licentiã, & quòd alienatio facta contra iuris formam ipſemet Laurentius vbi ſupra repetijt. num. 170. verſi. ſed vlterius, & 57.

Idipſum docuit Philippus Frãchus in cap. 2. nu. 2. de reb. eccleſ. non alienan. citans ad hoc ipſum probandum quampluri mos Doctores.

Idipſum docuit Alexander Stiacus Bononienſis in repetitione dictæ Extrauag. Pauli Secundi, incip. Ambitioſæ, ſub titu. de reb. eccleſ. non alien. nam in num. 65. verſ. tertiodecimo noto, dicens noto litteram tex. ibi. [Si quis autem contra huius noſtræ prohibi-
58 tionis ſeriem.] quòd contra præſumentes de bonis & rebus eccleſiæ quicquam alienare contra ipſam cõſtitutionem, alienatio, hypotheca, conceſſio, locatio, conductio, & infeudatio huiuſmodi, nullius omnino ſint roboris, vel momenti: ponitur enim hìc decretum irritans ipſo iure quicquid fuerit factum ſuper rebus, & bonis eccleſiæ per contractus, de quibus hìc fit mẽtio, & ſubdit num. 66. quòd huiuſmodi decre-
59 tum irritans eſt adeo malignę naturæ: vt quicquid in eo inuenit factum, vel attentatum irritat, & deſtruit: ita vt tali facto fomentum iuris non aſſiſtat: ſed illud penitus deſtruat, vt ſcribit Gomeſius ſuper regulam Cãcellarię. in regula de Triennali poſſeſſore, quæſt. 49. num. 3. & ſubdit fore conſiderandam illam dictionem [omnino] quæ ponitur in dicto decreto irritante: dũ ibi dicitur. [Nullius ſint roboris vel momẽti.] Nã videbatur ſatis eſſe dicere, nullius ſint roboris vel momenti: ſed illa dictio appoſita fuit ad magis exagerandum rem contra inobedientes, & contrafacientes diſpoſitioni ipſius Pontificis. Nam il-
60 la dictio [omnino] eſt valde præciſa, & facit quòd diſpoſitio habeat executionem paratã, & quidẽ pręciſam, & ſine vlla exceptione, & ſine vllo remedio ad vnguẽ indiſtinctè, & ſine conditione, & vt excludat omnem gratiam, & diſpenſationem, & moræ purgationem non admittat vt egregiè docuit in l. ſi vnquam. C. de reuocan. donat. Tiraquel. ſuper verſic. reuertatur. pag. 316. nu. 68. verſic. & in hanc ſententiam. Qui Alexander ibidem conſequenter. in nu. 73. verſic. & vlterius diſponit. nos docendo quid vltra dicta Paulina conſtitutio diſpoſuerit, his præciſis verbis vſus fuit, videlicet. quòd nihilominus alienatæ res, & bona huiuſmodi ad Eccleſias, Monaſteria, & loca pia; ad quæ, antè alienationem huiuſmodi pertinebant, liberè reſeruẽtur.
61 & quòd ex iſta declaratione ſic facta, patet, quòd benè proceſſit Sũmus Pontifex imponendo alias

pœnas

pœnas diuerſas ab excommunicatione alienanti. & adidit ibidem, ſed puto diligenter animauertendum ad verba ſupradicta maximè propter illa verba in dicta Paulina extrauagante contenta, videlicet. [Inconſulto Romano Pontifice] quia vidi & audiui nonnullos propter verba huiuſmodi tenentes: quòd hæc conſtitùtio in illis verbis importet, q̃ in quolibet contractu, ſiue alienationis veræ, ſiue conceſſionis emphiteoticæ cuiuſcunq; rei Eccleſiaſticæ etiam cuiuſuis valoris & importantiæ requiratur licentia Summi Pontificis: aliàs contractus ſit nullus, & bona alienata ſint auferenda à poſſeſſoribus eorundem quantumcunque antiquis. & hanc interpretationem potiſſimum vidi & audiui fieri à nonnullis Commiſſarijs deputatis per Illuſtriſſimos & Reuerendiſſimos Dominos Collegij Fabricæ Principis Apoſtolorum Vrbis. & licèt ipſe Alexander ibidem nu.75. nitatur probare dictam extrauag. ambitioſæ, habere ſolùmmodo locum in alienatione bonorum Epiſcopaliũ, cùm rectores Eccleſiarum Parochialium non iurent ſe abſtinere ab alienatione rerũ ſuæ Eccleſiæ, prout Epiſcopi. Nihilomin⁹ (ſubdidit) Commiſſarios dictæ fabricæ confugere ad litteras & motus proprios emanatos per plures Summos Pontifices ſuper recuperatione bonorum Eccleſiaſticorum malè alienatorum. & præſertim per Iulium Tertium, Paulum Quartum, Pium Quartum & Pium Quintum. afferendo, quòd ferè in omnibus dictis literis apoſtolicis adſunt illa verba [ſine ſedis apoſtolicæ licentia.] quibus verbis (inquit) ipſi adherent tenaciter, & indicant indiſtinctè & generaliter, quòd omnis contractus alienationum ſimplicium & factarum, per viam emphiteoſis perpetuæ, vel ad certam generationem, vel aliàs vltra triennium ſint nullius roboris, vel momenti, vt diſponitur in dictis literis, & ſub hoc pro textu moleſtant conductores & poſſeſſores dictarum poſſeſſionum. hæc ex illo Doctore.

Idipſum docuit ex noſtratibus R. P. D. Benedictus Canophilus Sangrinus Monachus Congregationis noſtræ Caſſinenſis in ſua elegantiſſima repetitione dictæ extrauagan. Pauli Secundi incip. ambitioſæ. Nam in nu.38. verſic. noto principaliter. ponderans verba illa dictę extrauag. [præterquàm in caſibus à iure permiſſis] dixit, quòd circa hanc alienationem per prius fiebat maxima prouiſio, quia res eccleſię erant tenues, ſed hodie quia ſunt augumẽtatę per Vulg. capit. vaſa alias. prædia. de conſecrat. diſt. 3. ideo multi non curant, & malè obſeruant hanc Extrauag. caueant tamen, quia ineſt excommunicatio Iqui D. Benedictus ibidem nume. 85. verſi. fallit 40. nam poſtquam docuiſſet, quõd alienatio rerum eccleſiæ facta & in vtilitatẽ eccleſię cederet, ſit valida per tex. in c. ſine exceptione. 12. q. 2. ſtatim ſubintulit hæc pręciſa verba,

ba, videlicet. Sed aduertendum, quia etiam tunc videtur requiri licentia Summi Pontificis, prout quotidie practicatur Neapoli: vbi
63 ſolent extimare terram Eccleſiæ, & quòd reddit anno quolibet, puta ſex, incenſatur: ſiue concedunt pro ſeptem, cum poteſtate aſſumendi in ſimili, vel meliori loco, & tamen quandoque etiam cum argumento, reſeruato aſſenſu Papali impetrando infra duos menſes: puta, poſtea in minuta & ſupplicatione narratur tota ſeries facti, & committitur, ſi ita eſt. &c. vel quandoque ſtante dicta vtilitate, a principio permutant, reſeruato dicto aſſenſu: & multis alijs modis, de quibus etiam ſentit Decius in dicto conſilio 129. col. 3. & 4. & videtur ſentire text. noſter in verſic. euidenti.

Idipſum docuit Didacus Couarruuias in lib. 2. variar. reſolut. cap. 16. num. 4. verſ. cęterum ex noua Pauli Secundi. dicens, quòd locatio rerum eccleſiaſticarum vltra triennium eſt prohibita per dictam Extrauag. Pauli Secundi, & ſi in num. 6. verſ. quintò ſunt, in fine, dixerit, quòd non deſint, qui hanc conſtitutionem non fuiſſe receptam aſſeuerauerint: ipſe verò ſimpliciter refert in Hiſpaniæ partibus ab aliquibus in iudicio decernendo ipſam fuiſſe admiſſam, & aliquibus non: ideo ipſe ſe remittit examinationi iudicis: & hoc dixit, quoniam non perlegerat alias extrauagantes aliorum Summorum Pontificum idipſum confirmantium, licèt vbi ſupra per totum confirmauerit, quòd a-
64 lienatio rerum eccleſiaſticarum immobilium non ſeruata ſolemnitate iuris ſit nulla.

Idipſum continuè docuit Nauarrus in ſuo commentario de alienatione rerum eccleſiaſticarum. num. 14. verſic. ſecundo reſpondeo, de noſtræ concluſionis veritate loquens, his præciſis verbis vſus fuit, videlicet. quòd licèt alienatio facta contra iuramentũ valeat, ita quòd ob ſolam iuramẽti tranſgreſſionem non deſinet eſſe valida, niſi per legem ipſam inualidetur, ſecũdum Iaſonem in l. ea lege. num. 13. ff. de verb. oblig. at in caſu noſtro propoſito, lex ipſa Papæ in dicta Extrauag. reſiſtit valori præfatæ alienationis: dum ait [Alienationem rei eccleſiæ non valere; quando fit contra illius extrauagãtis diſpoſitionẽ, vel cum fit incõſulto Papa] quod nec Iaſon, nec Calderinus, quem ipſe citat, ſatis animaduerterunt, neque alij, qui ſequuntur eos, qui præfatam extrauagantem non vi-
65 derunt, vel non ſatis perpenderunt, quod debuerunt perpendere, etiam illa ſola conſideratione, quòd maiori curæ fuit præfato Paulo Secundo Pontifici; & eſt omnibus ſummis Pontificibus cõſeruatio bonorum eccleſiarum, ne per alienationes pereant, eis, quàm caſtigatio periurorum: & ita firmiter credimus reſolutionẽ præfatam Iaſonis, & eorum qui ſequuti ſunt illum, vtcumque defendi poſſe ab argumentis contra eum factis per antiqua iura, ſed non ex argumento ſumpto ex præfata extrauagante, & conſideratione

tione prædicta; & quòd nullius, vel parui momenti eſſet clauſula illa, quæ in omnibus prouiſionibus ponitur: per quam omnes prælati prouiſi tenentur iurare, & iurant, vel præſumuntur iurare, de non alienando bona eccleſiarum inconſulto Summo Pontifice. Hęc Nauarrus vbi ſupra. qui in ſuo conſil. 1. ſub titu. de rebus eccleſ. alien. vel non, dixit quòd qui ſolũ facit contractum venditionis, vel permutationis, reſerua to beneplacito Papæ, ſi non procedat ad executionem contractus, nec ad traditionẽ rei venditæ, vel permutatę antè beneplacitum Papæ non videtur incurrere cenſuras: quia videtur conditionalis facta, ſcilicet ſub conditione [Si Papæ placuerit] argumento ſtili Curię in pactis beneficialibus obſeruati, hæc ille. ex cuius verbis arguitur, quòd ſi tradidiſſent alienantes, bona ipſa alienata emptoribus incurrerent pœnas & alienatio eſſet nulla, quapropter noſtra tempeſtate alienantes aſſerunt ſe donec aſſenſus apoſtolicus impetretur infra annum locaſſe talem poſſeſſionem emẽti illam ſub cenſu ad rationem quinque pro cen-
66 tenario, vel quid ſimile: vt euitẽt pœnas, & ſic nullo pacto fiet tranſlatio dominij in emptorem. cùm ipſe emptor ſit effectus locator verè, etſi ſit ſibi pollicita venditio dictę poſſeſſionis.

Idipſum expreſſius & luculentiùs docuit Bartholomeus Caſſaneus in conſue. Burgundię. in rub. 9. folio 1222. numero 26. 27. & 28. qui loquens in materia prę-ſentis quęſtionis de quodam Abbate exempto, qui manumiſerat quendam ſeruum ſui Monaſterij cum conſenſu Capituli ſui conuentus ſine tamen aſſenſu apoſtolico, aſſeuerat huiuſmodi alienationem de iure nullam fuiſſe: & ad hoc ipſum citauit Alexandrũ in conſilio ſuo 43. incipiente viſo inſtrumento, volumine quarto, & Bald. in conſilio ſuo 378. volum. 3. qui Caſſaneus ad ipſius
67 ſententiæ confirmationem in dicto nume. 27. addidit hæc præciſa verba, videlicet. Et credo, quòd de hoc in terminis maximè, quòd de alienatione fienda per Abbatem exemptum requiritur auctoritas Summi Pontificis: eſt textus, non poteſt cauillari, in cap. 2. de rebus eccleſiæ non alienandis, vbi textus ponit ſolemnitates, quæ de iure requiruntur in alienatione rei eccleſiaſticæ. Idipſum docuit Rodohanus in tractat. de rebus eccleſiæ non alienandis, quæſtione 76. numero 28. & 29. & quæſtione 77. numero 3. verſi. nolo. dicens hodie eſſe vanum laborare in probando nullitatem contractus alienationis factę de
68 rebus immobilibus Eccleſię ſine aſſenſu apoſtolico, quod & latiſſimè in ſubſequentibus numeris probat. Idem docuit Petrus Rebuffus in ſuo compendio de alienatione rerum Eccleſiaſticarum, nume. 115. §. duodecima, dicens duodecimam pœnam quę incurritur ob alienationẽ rei Eccleſię cõtra Pauli Secũdi conſtitutionẽ, incipien. Ambitioſę, eſſe, quoniam ipſa non obſtante res alienatæ,

teuertun-

reuertuntur ad ecclesiam : nullo dato pretio, argumen. in cap. 1. de scismaticis, & ibi Ancharanus. & Archiepiscopus Flo. in 3. par. summæ titu. 24. cap. 9.

Idipsum docuit Thomas Zerulus Episcopus Minorensis in sua praxi Episcopali sub titulo de alienatione rerum ecclesiasticarũ, in principio, concludens his præ-
69 cisis verbis vsus fuit. Tamẽ quicquid sit de iure communi, de stilo non vendũntur, vel alienantur etiam in istis casibus immobilia Ecclesiæ, vel mobilia prætiosa, absque Summi Pontificis concessione: & ad hoc probandum citat Nouell. de iure prothomis. §. quartus, numero 78. Afflictus decisio. 386. num. 6. Gomesius in tracta. de Breuibus, numero 22. & Staphil. in tract. de lit. gra. folio 352. numero primo, vbi dicunt prout ipse Zerulus subdidit ibidẽ, quòd hoc concedatur per breue etiam in dispositione. cap. terrulas. 12. quæstio. 2. & in Authentica. item
70 prædium. C. de sacrosanct. eccle. & glo. in versicu. onere, in l. si fundus. ff. de red. cor. & sic cessant hodie, quæ dicuntur in dicta glo. in summa 12. quæstio. 2. & in capit. nulli, de reb. eccle. non alien. & in l. iubemus, la seconda. §. Enconomus. C. de sacrosanct. eccles. qui Zerulus ibidem in §. ad quartum inter alia his præcisis vtitur verbis, videlicet. Quinto consensus Episcopi vel Abbatis, vel aliorum prælatorum habentium ecclesias pleno iure, Abbas. in Clem. 1. nume. 7. de reb. eccle. non alienand. & ibi glo. in versicu. proprij, in res est parui momenti, nec vltra triennium. Capicius decisio. 105. vel consensus Papæ, si est de non solitis, & vltra triennium, & de rebus non paruis, vt dicam *in* §. quinto, vbi ipse Zerulus repetijt tacitè idipsum dicens, quòd in alienatione rerum ecclesiasticarũ, in casu capituli Terrulas, omnis solemnitas requiratur præter assensum apostolicum. Qui Zerulus in secunda parte dictæ praxis Episcopalis in versicu. alienatio, in responsione ad primum articulum, his præcisis verbis *vsus fuit*, videlicet. Si alienatio est de permissis, vt dicto capitulo terrulas, & in solitis alienari in vtilitatem ecclesiæ euidentem : non est opus illa clausula, si & quatenus opus est, nisi assensus Ordinarij: si verò alienatio est de rebus, in quibus opus est beneplacito apostolico, non potest mandari execu-
71 tioni, nec fieri traditio rei alienatæ, vel permutatæ, nisi prius veniat assensus apostolicus, aliàs incurreretur pœna, prout in Extrauagans Ambitiosæ, prout docuit Nauarrus in consilio primo, de rebus ecclesiæ non alienandis. & ratio est, quia quousque veniat assensus apostolicus, contractus est conditionalis, ita etiam Nauarrus in consilio nono de emptione & venditione., & hodie in Regno dicta Extra-
72 uagans est vsu recepta, quoad omnia: & ita in practica communiter seruatur. Qui Zerulus ibidem in §. 13. in versiculo secundo si est de rebus non solitis dixit, quòd alienatio fiere t de rebus

bus non ſolitis alienari: impetratur breue a ſede Apoſtolica (quod vocatur, ſi in euidentem) ſoletq; cõmitti Ordinario, qui capta informatione, & viſo prout ſupra, interponit decretum, & nomine Sedis Apoſtolicæ tanquam delegatus ab illa, præſtat aſſenſum: iſta praxis ſumitur ex communi ſtilo curiarum. Hæc omnia dictus Reuerendiſſimus Zerulus in dicta eius praxi.

Idipſum docuit noſter Compatriota Matthæus de Afflictis in ſua
• deciſione 107. incip. In cauſa Domini Motiæ. §. nec obſtat quòd dicatur, & §. ſequenti, vbi his præciſis verbis vſus fuit, videlicet. Nec obſtat, quòd dicatur, quòd ex antiquitate ſecundæ cõceſſionis præſumuntur omnia ſolemniter acta, & ſolemnitates extrinſecæ præſumuntur ſi earum defectus nunquam fuit allegatus, vt dicit Compoſtellanus, & Ioannes And. in c. cum dilectus. de conſ. p tex in c. ea noſcitur. ext. de his, q̃ fiunt a Prælat. & notant Moder. in l. ſciendum. & in concor. ff. de verbor. obligat. quia reſpondetur, q̃p illud eſt verum, niſi producatur inſtrumentum, in quo apparet, q̃p non interuenerunt ſolemnitates: tunc ex curſu longiſſimi temporis non præſumuntur ſolemnitates interueniſſe. ita dicit Pau. de Caſtr. in conſilio 48. incip. In cauſa, quæ vertitur inter Reuerendum Patrẽ, poſt medium. dicens,
73 quòd ſi ex facie inſtrumenti apparet, quòd non interuenit citatio ad ſententiam, non ſtatur dictæ præſumptioni propter antiquitatem, quia ſublata eſt per euidentiam facti, cùm nulla ſit maior probatio, quàm rei euidẽtia. vt notat Innoc. in c. propoſuiſti. de probat. facit l. emptorem. in princ. ff. de act. empt. & illud conſilium Pauli allegauit Alexan. in conſi. 1. col. 6. vol. 4. ſed iſta ſecunda conceſſio eſt producta taliter, quòd per eam apparet, quòd non interuenerunt ſolemnia requiſita de iure in perpetuis conceſſionibus rerum Eccleſiæ, ex quo ſimpliciter apparet facta: ergo vbi habemus veritatem non cadit prę ſumptionis allegatio ex curſu tẽporis, quia plus demonſtratur per facti præſentiam, quàm per vocis efficaciam, ſecundum Bal. in l. 1. col. 2. C. de ędi. act. tollitur ergo dicta præſumptio per id, quod in contrarium apparet. vt in l. cum multæ. C. de donat. ante nupt. Præterea iſta ſecunda conceſſio in p-
74 petuũ, quę dicitur alienatio, non potuit fieri ſine decreto Summi Pontificis, cui eſt ſubiectum Monaſterium, vt in c. dudum. de rebus eccleſ. non alien. in ſexto, & habetur in Clem. 1. eod. titu. & in c. vt ſuper. eo. titu. in antiquis. per Innocentium, & alios. & Bal. in Auct. Hoc ius porrectum, C. de ſacroſan. eccleſ. & cum non ſit probatum, quòd Papa ſciuerit, quòd talis conceſſio ſecunda facta fuit ſine eius voluntate: ideo non poteſt præſumi decretum prędictum ex antiquitate temporis, vt dicit Bal. in l. 2. C. de legit. hæred. & in l. ſi aliena, verſ. ſed ſi non adierit. ff. de acquir. hæredit. & in l. ſi filius. C. de petit. hæred. vbi ex antiqui-

tiquitate præſumitur ſolemnitas, quia interuenit ſcientia & patien tia illius, cuius auctoritas vel cõſenſus præſumitur : igitur cùm non ſit probata ſciẽtia Papæ, qui habebat conſentire, non oritur dicta præſumptio. & ita reperio tenuiſſe Alex. in conſil. 17. col. 2. vol. 4. & in conſil. 9. col. 3. vol. 2. item pro parte Motię fuit negatum, quòd in dicta ſecunda conceſſione interuenerunt ſolemnitates requiſitæ. & ideo non poſſunt præſumi ex antiquitate temporis 30. annorum, vt not. in c. 1. & 2. de his, quæ fi. à pręl. & hoc firmat Abbas Siculus in c. ea noſcitur, eodem titul. & voluit Alex. in dicto nono conſilio, & ſic fuit iudicatum in fauorem Motię prędictę: Hoc ipſum breuius docuit Cacheranns in deciſ. Pedemon. 173. nu. 5. verſ. vel poteſt reſponderi. dicens huiuſmodi pręſumptionem non vrgere, niſi probata patiẽtia & ſcientia eius, de cuius præiudicio agitur, prout docuit Rol. à Valle. in conſil. 2. num. 127. poſt Bal. Barbat. Iaſonem, & alios per eum allegatos, & Decium in conſil. ſuo 409. nu. 13. incipien. ex aduerſo adducto. Vide infra in deciſione 386. vbi idem Afflictus ipſum docens in nu. 6. verſic. hodie. dixit, quòd hodie, vt plurimum cum decreto Commiſſariorũ apoſtolicę ſedis Eccleſiæ Neapolitanę concedunt (ſcilicet perpetuas locationes, de quibus ibi habetur ſermo.) habito reſpectu ad valorem rei. & poſt nonnulla ipſe Afflictus ſubdidit dicens. Nã ſi poteſt in totum res Eccleſiæ alienari ob neceſſitatem, vel euidentem vtilitatem cum decreto Summi Pontificis, vt in c. hoc cõſultiſſimo: de reb. Eccle. non alie. lib. 6. ex his ergo omnibus patuit ipſum Mattheum de Afflictis ſe ſubſcripſiſſe præſenti noſtrę concluſioni, & qp interpretatus fuerit ipſum tex. in dicto c. 2. incip. hoc conſultiſſimo. prout nos ſupra fecimus, aſſerendo per dictum tex. probari ipſam concluſionem.

Idipſum docuit Sylueſter in ſua ſumma, in verſi. alienatio. nu. 5. §. 4. verſic. ſimiliter nec Abbas, dicens, quòd Abbas non poſſit alienare res ſui Monaſterij, ſine conſenſu ſui conuentus & etiam Epiſcopi: quod tamen intelligendum fore (addidit) in non exemptis: quia in exemptis ſecundum Zabar. poſt Innocẽtium in Clem. Monaſterium, eodem tit. requiritur conſenſus Papæ, vel Prętati immediati, cui ſubſit Eccleſia pleno iure, etiam ſi prętatus alie-
76 nare volens † habeat conuẽtum ſicut multi Priores habent ſuos Abbates: quamuis dicta Cleme. videatur loqui de non habente conuentum: de quo dic ſecũdum gl. q̃ ſi alienans alienat cum conſenſu conuentus, ſine conſenſu tamen ſuperioris Prętati euadit quidem pœnam illius Clem. ſcilicet ſuſpenſionẽ, ſed tamen contractus non valet.

Idem docuit Rebuffus in ſuo elegantiſſimo compendio de alienatione rerum Eccle. nume. 102. verſ. irrita. dicens alienationem rei Eccleſiaſticę facta non ſeruata iuris ſolemnitate eſſe ipſo iu-

re

re nullam. ex quo infertur, quòd emptor rei Eccleſiaſticæ, vel alius, qui poſſiderit rem Eccleſię ex hoc contractu nullo, tenebitur etiam fructus reſtituere. c. ſi quis Presbyterorum. de reb. Eccle. non alien. & c. grauis. de reſtitu. ſpoliat. ſed expreſſius loquens in caſu noſtro in eodem tractat, loquens de exemptis. nu. 86. §. ſi tamen his pręciſis verbis vſus fuit, videlicet. ſi tamen Abbas ſit exẽptus, requiritur auctoritas Papę, prout docuit glo. in Clemen. 1. in verſ. proprij. & illa auctoritas debet eſſe ſpecialis & expreſſa, vt in l. negotium. C. de negotijs geſtis. vnde oportet, q̃ Papa ſciat quare & de quibus rebus ſit licentia
77 † concedenda, prout docuerunt Io. And. & Peruſinus in c. fi. in fin. principij. de reb. Eccle. non alien. in ſexto.

Idipſum elicitur ex priuilegio noſtrę Congregationi Caſſin. indulto à Felici record. Eugenio Quarto ſub datum Bononię anno 1436. Nonis Iulij. in quo ſpecialiter fuit conceſſum poſſe alienare bona immobilia, & iura Monaſteriorum nr̃ę Congregationis immediatè ſubiectorum Sedi Apoſtolicę, dummodo illa non excedant iuſtum valorem ducẽtorum florenorũ aureorum. At qm̃ hmõi dominium directum patet excedere dictam ſummam, inde ſequitur illam alienationẽ de iure nullam per regulam iuris: exceptio firmat regulam in contrarium in non exceptuatis cũ hmõi alienatio regulariter ſit prohibita, & ipſo iure nulla per ſupradicta.

Et ne quis putet prę ſenti noſtrę concluſ. non ſe ſubſcripſiſſe Legiſtas: ſciẽdũ igitur, q̃ infraſcripti Doct. dixerũt alienationẽ rerum Eccleſiaſticarũ nullã eſſe, ſi facta fuiſſet nõ ſeruatis ſolẽnitatib⁹ de iure req̃ſitis, ẽt ſi non fuiſſet conditio rei Eccleſię per hmõi alienationẽ facta deterior, videlicet Bar. in l. cùm hi. §. eam tranſactio
78 nem. n. 3. verſ. iſtud inducit. ff. de tranſact. ſequens gl. in l. ſi fundus. ff. de re. eo. qui ſub tut. idem docuerunt in d. l. cùm hi. Iac. But. Al ber. Paul. de Caſt. & Iaſon in d. l. cùm hi. Bal. in l. fina. §. neceſſitate. col. 5. ff. de bo. quæ libe. & in c. 1. de tranſact. Alexan. in conſi. 187. colmu. 1. verſiculo quartò per id, quod habetur. & hanc eandẽ ſententiam eſſe communem Doctorum opinionem docuit Iaſon in l. contra iuris. in princip. ff. de pactis. rurſus Bal. in l. pupillorum. in fi. in principio. ff. de rebus eorum &c. & in conſil. 198. vol. 5. Brunus in tractat. de forma, in titu. de potentia, & effectu formę, in ampliat. 9. Socinus in conſil. 29. col. 3. & 6. Deciſ. Neap. 113. in nou.

Idẽ rurſus in proprijs terminis p̃ſentis cõcluſionis docuit Bal. in l. cùm de in rem verſo. col. 1. ff. de vſur. & in l. cùm non ſolùm. §. non aũt licentia. C. de bo. quę liber. aſſeuerans ex illo textu elici arg. quòd in alienatione rerum Eccleſiaſticarum, & dotalium neceſſaria ſit ſolemnitas, vt in l. ſi fundus ſit ſterilis. ff. de rebus eorum. idipſum docuerunt quamplures Legiſtæ infra citandi in reſponſione ad impugnationes

ſupra præmiſſas . Videatur ergo ibi. & rurſus Bald. in Auctẽ. hoc ius.col.3. C.de ſacroſan.eccle.di-
79 xit,q; Abbas † exemptus in alienatione rerum Eccleſiarum ſibi ſubiectarum interponet ipſe auctoritatem: quia ipſe habet in eis quaſi ius ſpirituale,ſed res Monaſterij proprij nõ alienat Papa inconſulto,per glo.in c.dudum, de reb.eccle.non alien.in 6.& Clem. Monaſteriorum.eo.titu.

Idem ad verbum docuit Rodohanus in tract. de reb.eccleſ. non alien.f.172.c.incip.In rebus autẽ Monaſteriorum,num.18.ſequens Bal. in Auctẽ. Hoc ius. col.3.C.
80 de ſacroſan.eccle.aſſerens,q; Abbas exemptus in alienatione rerum Eccleſiæ, ſeu Monaſterij ſui indiget conſenſu Papæ. Idipſum repetijt ibidem in rubr.de auctoritate Prelati in alienatione interponenda,nu.71. f.209. citatq; ad hoc ipſum probãdum Pau. de Caſt.in dicta Auctẽ.hoc ius, vbi hoc ipſum expreſsè docuit. Qui Rodohanus vbi ſupra,num.74.ſequens Rebuffum vbi ſupra. his pciſis verbis vtitur,videlicet,ſi Abbas ſit exemptus in alienatione, quã; ipſe facit de rebus Abbatię, requiritur Papę auctoritas per gl. Clem.1. verſ.proprij. de reb.eccleſ.non alien.& quòd illa auctoritas debeat eſſe ſpecialis, & ex-
81 preſſa,vt in l.negotium. C.de negot.geſt.Vnde oportet quòd Papa ſciat quare, & de quibus rebus ſit licentia concedẽda, prout docuerunt Io.And. & Peruſi. in c.fin.de reb.eccleſ.non alien.in ſexto,qui Rodohanus rurſus in dicto tract. ſub rubr. de caſib.in quib.fit alienatio rerum Eccleſiæ ſine ſolemnitatib.in Capitulo incip. Videt etiam , q; res Eccleſiæ.f.250. nu. 20. verſic.& ſic reſpectu vtilitatis Eccleſiæ,his verbis vtens, videlicet, & reſpectu vtilitatis Eccleſiæ dictus cõtractus poteſt claudicare de iure communi , & ordinario : ſecus autem ex diſpoſitione extrauag. Pauli Secundi, Ambitioſæ,quia licet alienatio aliàs ſit licita, & vtilis Eccleſiæ,contractus tamen claudicare nõ poteſt per infraſcripta dicenda. Nã per dictam extrauagantem conſtitutionem prohibetur alienatio, cũ
82 clauſula,incõſulto Romano Pontifice, & addidit ibi,quòd huiuſmodi verba importare videãtur, quòd hodie contractus alienationis rerum Eccleſię nullo modo valere poſſint Romano Põtifice inconſulto,idipſum ad verbum ipſe protulerat in rub.de his,qui conſentiunt.c. incip.ſed licet de iure cõmuni,per totum.vbi alios Doctores citauit.idipsũ docuit multis iuribus & Doctorum ſentẽtijs relatis ipſemet Rodoh.in d.tract. ſub rubr.de pœnis malę factę alienationis ferè p omnia capitula, & pciquè in Capitulo incip. habetur pariter in textu in c.Apoſtolicos.vbi in nu.28.verſic.vnde dicit , quòd alienatio rei Eccleſiæ non adhibitis requiſitis ſolemnitatibus,eſt ipſo iure nulla: & emptor vel alius,qui poſſederit rem Eccleſiæ ex hoc contractu nullo tenetur fructus reſtituere, & rector Eccleſiæ ſubſequens non tenebitur ſtare tali alienationi,vel

contra

contractui facto per prædecessorem, & sic prima pęna malæ alienationis est, quòd ipsa alienatio sit nulla, & annullatio actus dicitur pęna, per gl. in c. cognoscentes. Vbi Doct. de constitu. & addit, quòd Felinus in c. ad audientiam. de præscript. dixerit, ꝙ constitutio Canonica irritans alie-
84 nationes nõ solemniter factas de rebus Ecclesię, procedit etiam in alienationibus factis per Papam, per Aegid. in consi. 12. incip. Primò quęritur si castra, 3. col. vbi in decima col. vers. dubitatur, firmat, ꝙ successor Papæ possit reuocare alienationes malè factas a prędecessore, non obstante, quòd præcessor voluerit derogare Canoni c. non liceat. 12. q. 2. Idipsum repetijt ipsemet Rodohanus ibidem in quæst. 22. sub rubr. an contractus malè factæ alienationis sit nullus ipso iure. Nam in num. 3. vers. tamẽ nolo his pręcisis ver-
85 bis vtens, videlicet. Tamen nolo, quòd in tali disputatione insistamus, quia esset inanis labor: veritas enim immo est in cõtrarium, si rectè inspiciamus iura omnia, tam ciuilia, quàm Põtificia, quia contractus, seu alienatio facta de rebus Ecclesiæ sine causa legitima, & sine solemnitatibus a iure requisitis est omnino nulla ipso iure, & ipso facto, quia cum in casu isto sit lex, quæ inhibet alienationem, quotiens sit facta alienatio non tenet, nec valet, & est nulla, nec transfertur modo aliquo dñium, vt per omnes leges totius tituli. ff. & C. de fundo dotali, & p text. in c. sine exceptione. 12. q. 2. & in c. hoc ius, 10. q. 2. & in Auct. de alien. & emphyt. §. sãctissimus. & in Auct. vt liceat mat. primo responso, & per Innoc. in c. Raynaldus, in vers. pactum. ext. de testamentis, qui ibi his præcisis verbis vtitur in nu. 5. in versic. vbi autem, videlicet, vbi autẽ lex inhibet alienationẽ, si contra factum sit non tenet, nec transfertur dominium, vt in citatis iuribus. Hoc ipsum docuit apertè text. in l. iubemus, la prima, §. prædia. C. de sacrosan. eccle. vbi prædia Ecclesiarum alienata pręter formã, & modum in d. l. traditum vẽdi-
87 cantur, & cum fructib. pensionibus, & accessionibus totius medij temporis Ecclesiæ, vti tanquam penitus a nullo empta, vel vendita teneantur: quia ea, quæ contra leges fiunt, haberi debent pro infectis: & ad hæc omnia probanda ipse Rodohanus ibidem citat infrascripta iura, referendo præcisa verba ipsorum per modum epilogi, videlicet c. quis, c. quicquid. 12. q. 2. si quis Prębyterorum. de reb. eccle. non alien. & in c. 2. de reb. eccle. non alien. in sexto, & addit, quòd hodie hoc est specificatis, & formalibus verbis expressum in extrauagan. Ambitiosæ Pauli Secundi, vbi habetur, ꝙ si contra formam ibi traditam, alienare quis de rebus ecclesiæ, quis præsumpserit, alienatio, hypotheca, cõcessio, locatio, conductio, & infeudatio huiusmodi nullius omnino sit roboris, & momenti, & tam alienans, quàm qui alienatum recipit sit excommunicatus. Idem habetur in consti-

Digitized by Google

tutione Pauli Quarti, ædita ſuper reſciſſione alienationis bonorum Eccleſiaſticorum, &c. in illis verbis, videlicet [Contractus huiuſ-
88 modi auctoritate Apoſtolica tenore præſentiũ reſcindimus, caſſamus, & annullamus, ac viribus omnino euacuam⁹, ac pro reſciſſis, caſſis, irritis, nullis, ac penitus infectis haberi volumus. & addit ibi Rodohanus, ꝙ Alex. in conſi. 4. vol. 3. col. 3. verſ. quod autẽ dixit, ꝙ contractus huiuſmodi celebratus non valuit. & ꝙ huiuſmodi alienatio ſit ipſo iure nulla ipſe Rodohanus ibidem, nu. 11. ver ſic. facit vlterius infraſcriptis alijs
89 medijs probat, dicens, quòd ſi bene inſpiciãtur text. in d. l. iubemus. la prima. C. de ſacroſan. eccle. quæ eſt, & appellatur leonina cõſtitutio, quæ lex primò facta ſuper prohibitione alienationis bonorum immobilium Eccleſiarum, vt per Pau. de Caſt. ibidẽ in princ. ſiue ex diſpoſitione text. in Auct. de non alien. aut ꝓmut. & in Auct. de eccle. rerum immobil. & in Auct. de alien. & emphyt. in quib. hęc materia tractatur, ſiue ex diſpoſitione Canonũ, vt ex multitudine textuũ, & capitulorũ ſup. recenſitorum prohibitio (dico inquit) eſt facta cũ cõminatione diuerſarũ pęnarum, & cũ pęnis diuerſis adiectis, & inflictis, tam alienãtib. q̃ alienata recipientib. notarijs, & iudicib. diuerſimodè mulctatis: vnde talis pęnę adiectio annullat actũ: quia ex eo, ꝙ pęna imponitur, & vr̃ denegari alienatio, & ne alienetur actus annullari dẽt: hoc ideo, qa ipſa pęna eſt annullatio actus, per ea, quæ dicit Bar. in l. prætor ait, in princ. ff. de noui oper. nunc. vbi reprobando quandam regulã cetorum Doctorũ dicentium, ꝙ qñ lex prohibet de iure ſpeciali, & procedit vltra pęnã imponendo, actus remaneat validus, qd̃, inqr, non vr̃ verum, quia inquit de iure ſpeciali prohibẽt alienari res Eccleſiaſtica, & pęna imponitur, & tñ annullatur actus. vt in d. l. iubemus. & notat Bal. in l. nemo martires. C. de ſacroſan. eccleſ. Item alienare res Eccleſiæ eſt contra
91 prohibitionẽ iuris tam ciuilis, q̃ Canonici, ſup. ſæpe citati. & alienare res Eccleſiæ, eſt celebrare cõtractũ contra prohitionẽ: ergo cõtractus huiuſmodi erit nullus, quia ſemper cõtractus eſt nullus, qñ eſt cõtra iuris prohibitionem. vt in l. libertus minorẽ. ff. de iure patronat. & c. 1. de reb. eccle. non alien. in ſexto. Itẽ contractus ſemper erit ipſo iure nullus, quando illi lex remouet potentiam, vt in l. a diuo. ff. de ritu nupt. & in l. nõ dubium. C. de legibus. Idipſum repetijt idem Rodohanus in rubric. de his qui conſentiunt. in cap. incipien. Senſus dictæ extrauagantis. folio 188. per totum, & ſpecialius in num. ſecundo, verſiculo hoc videtur continere dicta extrauagans. Vbi ſubdidit, quòd hodie alienatio de rebus Eccleſiæ, vel diſpoſitio habetur fieri, vel ex forma illius, vel de conſenſu, ſeu licentia Papæ, aliter contractus eſt nullus, & incurritur in pœnas: & reſpondens cuidam Doctori Antonio

in

in numero tertio, addidit, quòd dicta extrauagans Ambitioſę dicat, quòd alienanti bona Eccleſiarum, Monaſteriorũ, locorumque piorum quorumlibet inconſulto Romano Pontifice, aut contra dictæ conſtitutionis tenorem, ſit ingreſſus Eccleſiæ interdictus. Vnde ſi fit alienatio ſeruata forma conſtitutionis, ideſt ſi ſit alienatum in caſibus permiſſis, & cũ Eccleſiæ vtilitate non eſt neceſſaria alia auctoritas, aut ſolemnitas: ſed ſi non ſit facta alienatio ſeruata forma, eſt nulla: ſi non
92 fuerit facta conſulto Papa: vnde quando non eſt ex forma conſtitutionis Ambitioſæ. ſemper eſt nulla, ſi non ſit cõſulto Papa: quia verba extrauagantis ſunt prolata clarè, & ſpecificatè ſine aliqua dubietate, & cum dictione, aut, quę dictio regulariter ſumitur non copulatiuè, ſed alternatiuè, & diſiunctiuè. vt in l. ſi ex toto. §. primo, ff. de legat. primo, Clementina prima, verſiculo quem etiam,
93 & ibi glo. de conceſſ. præben. vnde cùm clauſula [inconſulto Romano Pontifice] ſit poſita, & prolata alternatiuè, non videtur quòd copulatiuè modo ſit intelligendum prolata. Ex his ergo omnibus verbis relatis ipſius Rodohani vbi ſupra, colligitur ipſum ſe quamlibentiſſimè ſubſcripſiſſe preſenti noſtrę veriſſimę cõcluſioni.

Probatur & tertiò præſens concluſio. hac ratione. Cùm bona cuiuſque legata Eccleſiæ, vel donata, aut empta ex pecunijs Eccleſiæ tam noua, quàm antiqua ſint reuera ipſius Eccleſiæ, & appellãda non ſint bona, & patrimonialia Monachorum, vel clericorum & Prelati deſeruientium dictę Eccleſię, cum ipſi ſint ſolum vſuarij, verum potius de iure, & rei veritate dicenda erunt patrimonialia Domini noſtri Ieſu Chriſti. vt sẽper docuit Sancta Eccleſia, & aptiſſimè habetur in c. cum ſecundum. ext. de præben. in c. cum ex eo. de elect. lib. 6. & ideo ad ipſum Dominum Ieſum dominium pertinet, prout docuit Innoc. in c. cũ ſuper. ext. de cauſa poſſ. At quoniã ipſius Domini noſtri Ieſu Chriſti legitimꝰ Vicarius in terris eſt Sũmus Pontifex, ipſius vices gerens vulgaribus iuribus meritò dicendum erit nemini licere diſponere de patrimonio ipſius Domini Ieſu, & ſic de bonis Eccleſiæ, ſine aſſenſu ipſius Summi Pontifi-
94 cis, cuius prudentiæ diſtribuẽda, & diſponenda fuerunt commiſſa ab ipſorum bonorũ legitimo domino Ieſu Chriſto. Quapropter ſicut ſi quis diſponeret de bonis alicuius Domini temporalis, ſine eius aſſenſu, vel miniſtri ſpecialiter delegati ad huiuſmodi diſpoſitionẽ, omnino dicẽdus eſſet fur & latro non ſolum, qui ſic diſpenſat, quàm is, qui diſpenſata huiuſmodi aliena recipit, cũ huiuſmodi alienatio proceſſerit a non Domino eorum, vel illius voluntate: eò ꝙ furtum ſit contrectatio rei
95 alienæ inuito Dño. Quapropter talis alienatio erit nulla de iure, arguẽdo igitur ab identitate rõnis erit dicẽdum alienatio hmõi dicẽda erit facta de bonis eccleſię

contra prohibitionem Eccleſię S. & ipſorum legitimi diſpẽſatoris, ſcilicet Summi Pontificis, vt per ſe patuit, cùm non præceſſerit ipſius Summi Pontificis conſenſus, & quòd allata in præſenti ratione ſint veriſſima, ac per conſequẽs quòd dominium rerum Eccleſiæ ſit apud Deũ, vt in c. cum ex eo. de elect. lib. 6. ibi de Chriſti patrimonio ſublimatis, & ibi. glo. in verſ. Chriſti, ad quod facit textus in c. qui Chriſti. & c. qui abſtulerit. 12. q. 2. prout inter alios docuit Panormit. in c. cum eſſes. nu. 29. & 30. ext. de teſtamentis, & ratio iſtorum eſt, quoniam homines offerentes Eccleſiæ intuitu Dei offerunt, vt in c. nulli liceat, 12. q. 2. & in c. res Eccleſię. 12. q. 1. ibi. [Domino oblatis, &c.] & in c. municipia. & c. iniuſtum. ext. de rerum permut. quod & multipliciter, & eleganter probat Rodohanus in tract. de rebus eccleſ. non alien. Capitulo incip. His ſic paucis præmiſſis. fol. 47. & deinceps per totum Capitulum. ſed præcipuè in fol. 49. nu. 30. & ſequentibus. vide ergo ibi latiſſimè. Ex his ergo concluditur bona Eccleſiæ eſſe Chriſti, ac per conſequens non poſſe alienari ſine conſenſu Chriſti, vel eius Vicario, qui eſt Papa.

His ergo auctoritatibus in medium allatis patuit veritas præſentis noſtræ concluſionis, quæ vt luce meridiana clarius elucęſcat, viſum fuit operæpretium reſpondere obiectionum ſingularũ fundamentis pro parte eorũ ablatis, qui aſſeuerant dictam alienationem validam fuiſſe, & eſſe. & vt apertius & facilius veritas reſponſionum capi poſſint, ſigillatim cuilibet ipſorum reſpondebimus ipſo Domino annuente, qui dixit, Sine me nihil poteſtis facere.

Ad primam ergo obiectionem, & inſimul ad iura, & Doctores inibi citatos ſigillatim reſpondendo.

Ad text. in c. Abbatibus. 12. q. 2. dicimus ipſum nihil probare contra noſtram concluſionem, cũ ſimus in diuerſo caſu vulgaribus iuribus, cum a diuerſis non debeat illatio fieri noſtram (vt omnes Doctores aſſeruerunt, immo vt ex ipſorum cõtextu verborum ipſius c. Abbatibus elicitur) loquitur textus in Abbate non exẽpto a iuriſdictione Epiſcopi, vt olim erant ferè omnes. Nos in exempto, & immediatè ſubiecto Summo Pontifici, vt ore proprio declarauit ipſemet inter alios Summos Põtifices, Eugenius Papa Quartus in priuilegio noſtræ Congregationis Caſſinenſi conceſſo in Anno ſalutis 1436. Nonis Iulij, Pontificatus vero eius anno ſexto. ſub Datum Bononiæ.

Etſi hodie dictus textus nõ haberet locum propter tot extrauagantes conſtitutiones, quibus inconſulto Summo Pontifice prohibetur alienatio immobiliũ rerum Eccleſiarum. Vt latius ſupra, quibus ſtantibus aſſenſus Monachorum, & Capituli generalis nõ legitimam reddit alienationem factam inconſulto Summo Pontifice.

Ad

Digitized by Google

Ad tex. in cap. placuit. 12. q. 2. idem prorſus reſpondetur: cùm eadem ſit ratio ad tex. in cap. ſine exceptione. 12. q. 2. idipſum reſpondetur: imò retorquendo argumentum dicimus ex ipſo elici apertiſſimè veritatem noſtrę concluſionis ſtantibus ſupra recenſitis extrauagantibus, in quibus vltra aſſenſum Epiſcoporum, ſeu Abbatum (in caſu noſtro) & Monachorum requiritur aſſenſus apoſtolicus: ſicut ergo ibi declaratur alienatio irrita & nulla facta ſine aſſenſu Epiſcopi & clericorum, qui ſolum tunc requirebatur, ſic nunc erit nulla dicenda alienatio facta ſine apoſtolico aſſenſu, cùm vltra Abbatis & Monachorum aſſenſum, requiratur apoſtolicus aſſenſus ad validandam alienationem huiuſmodi.

Ad tex in Clemen. 1. de rebus alie. facilior erit reſponſio in caſu noſtro. cùm ibi requiratur aſſenſus ſuperioris vltra aſſenſum Monachorum & Abbatis: & huiuſmodi Superior non eſt alius quàm Summus Pontifex in exemptis immediatè ſubiectis Sedi Apoſtolicæ, vt ſunt omnes noſtri Abbates & Monaſteria omnia noſtrę Congregationis, prout conſtitit per allatam declarationem Eugenij Quarti, & quòd huiuſmodi ſuperior ſit Papa, docuit ibidem glo. in verſiculo proprij. & Panormitanus ibidem numero 9. & quàm plures Doctores per nos citati in corroborationem veri intellectus capituli ſecundi, de rebus Eccleſ. non alienand. in ſexto. Cùm vnica voce ipſum text. Doctores citauerint ad probandum alienationem nullam eſſe, quæ fuit facta ab Abbate & Monachis, ſeu Monaſterijs exemptis & immediatè Summo Pontifici ſubiectis: quamuis ibi fiat ſermo quo ad corticem litterę de ſubmiſſionibus bonorum immobilium Eccleſiæ non faciendis alicui ſine ſpeciale aſſenſu Summi Pontificis, vt latiùs ibi diximus & probauimus. Nam in noſtra materia dici non poterit ſuperior Capitulum generale, (loquendo generaliter & regulariter nullo alio ſuppoſito priuilegio Summi Pontificis) prout Reuerendi Patres noſtrę Congregationis annuerunt in declaratorio regulæ Sanctiſſimi Patris Benedicti in capitulo 64. de ordinando Abbate. numero 14. his præciſis verbis vſi fuerunt, videlicet. [Hodie ex indulto apoſtolico tota noſtra Congregatio & Monaſteria exempta ſunt ab ordinariorum iuriſdictione: & immediatè apoſtolicæ Sedi ſubiecta, & inde declaratio ſuper capitulo tertio de adhibendis ad conſilium fratribus. numero tertio, his præciſis verbis, videlicet. [Firmiter ſtatuentes, quòd nullam omnino alienationem facere poſſint de poſſeſſionibus, vel rebus immobilibus, vel mobilibus prętioſis Monaſteriorum noſtrorum, niſi priùs obtenta licentia à Capitulo generali, etiam ſi petentes iam obtinuiſſent à Sede Apoſtolica Prælatus & conuentus, quòd talia facere poſſent. Has enim penitus & de cętero prohi-

bemus, niſi priùs obtenta fuerit licentia ordine quo ſupra ab ipſo Capitulo generali immediatè præcedenti, vel à regimine: quibus fideliter exponi debebit, quo in ſtatu res ſe ſe habeant, & poſtea à ſede Apoſtolica.] hęc ibi. Ex quibus patuit veritas noſtræ reſponſionis, ex quibus emicuit ſingula Monaſteria noſtræ Congregationis eſſe immediatè ſubiecta Summo Pontifici: quapropter indè comprobatur in hac materia dici non poſſe Capitulum generale eſſe huiuſmodi Superiorem: cùm ſtatuerit fore petendum aſſenſum apoſtolicum, vltra aſſenſum ipſius Capituli.

Ad tex. in capitulo fina. extra de rebus Eccle. non alienandis, vbi declararur nulla alienatio facta de rebus Eccleſiæ immobilibus ſine legitimo perſonarum Eccleſiaſticarum aſſenſu. retorquendo igitur argumentum, dicemus ex ipſo quoque elici veritatem præſentis noſtrę concluſionis, cùm inter perſonas Eccleſiaſticas, quarum aſſenſus requiritur de iure eſt ipſe Summus Pontifex: quapropter patuit, quòd in dicta alienatione facta (de qua eſt ſermo) nullo pacto dicendum erit affuiſſe aſſenſum legitimum perſonarum Eccleſiaſticarum. & ideo dicendo erit omnino, ipſum textum probari noſtram concluſionem.

Ad text. in capitulo primo de rebus Eccle. non alienan. in ſexto. Reſpondemus non valere conſequentiam, ſeu illationem illam indè factam: dicendo, Innocentius Quartus ibi declarauit nullam alienationem bonorum Eccleſiaſticorum factam ſine neceſſitate & euidenti vtilitate Eccleſiæ. ergo videtur eum ſtatuiſſe per conſequens, quòd eſſet valida, ſi adſit neceſſitas vel euidens vtilitas Eccleſiæ. Nam ſuffecit ſibi in caſu propoſito reſpondere, & non vltra progredi ad caſum ſibi non propoſitum, vt moris eſt apud Principes requiſitos, vt decernant quid foret ſentiendum de caſibus propoſitis. Non ergo negauit inter alia de iure requiſita in huiuſmodi alienatione eſſe aſſenſum apoſtolicum in caſu noſtræ quæſtionis, vt patet ad ſenſum.

Ad textum in capitulo quæ in Eccleſiarum. extra de conſtitu. idem prorſus reſpondemus, quòd diximus in reſponſionem ſupra allatam ad textum in capitulo fina. extra de rebus Eccleſię non alien.

Ad textum in Authentica hoc ius porrectum. C. de ſacroſanctis Eccleſijs facillima erit reſponſio, ſtante communi Doctorum vtriuſque iuris cenſuræ ſententiæ dicentium ipſam hodie non habere locum, prout ſupra latiùs relatione Doctorum ſententiarum retulimus.

Ad text. in Authen. de alien. & emphiteoſi. §. licentiam. dicimus, quòd in materia Canonica ſtandum erit conſtitutionibus Summorum Pontificum, quæ prę-

ualent

Digitized by Google

ualent in foro Pontificio. vulgaribus iuribus, & communiter docetur per Doctores.

Ad sententias Nauarri, quæ videntur aduersari præsenti nostræ verissimæ conclusioni gradatim & sigillatim respondebimus, vt appareat veritas nostræ responsionis. & primo.

Ad id, quod ipse dixit (in suo consilio quinto, incip. Abbas quidam) quòd Abbas exemptus alienationem factam cum consensu sui conuentus procuret confirmari à suo superiori, & sic dicebatur quòd sufficeret, quòd fuisset confirmata à Capitulo generali Congregationis Cassinensis quod superioris personam gerit refertur, prout diximus in responsione ad textum in dicta Clementina prima. vide ibi. sed ad ea, quæ subdidit ibidem Nauarrus, quòd confirmatio huiusmodi alienationis facta à Papa in forma communi parum valeret, sed si fieret per commissionem cum causæ cognitione non nihil tedij, & sumptus afferret. acsi apertè dixerit huiusmodi confirmationem fore inutilem, & superfluam. Nescimus quippe quorum huiusmodi verba protulerit, cùm hoc nullo iuris fundamento firmauerit, & contrarium expressè docuerit in commentario extrauagante Ambitiosæ. numero decimoquarto, versiculo secundò respondeo. vbi insurgens contra Iasonem in l. ea lege. numero vigesimotertio, ff. de verborum obligatione, dicentem alienationem rei Ecclesiasticæ factam inconsulto Summo Pontifice, valere, licet Prælatus, qui iurasset ipso inconsulto non alienare sit periurus. ipse (inquam) Nauarrus his præcisis verbis vsus fuit in confutationem sententiæ Iasonis, videlicet. Secundò respondeo, quòd licet hæc opino posset, vtcunque defendi, qua tenet alienantem fieri periurum: non tamen potest sustentari quo ad illam, qua tenet alienationem valere saltem quo ad forum exterius: quia præfatus §. primus extrauagan. primę de rebus Eccle. non alienan. expressè continet nullam alienationem talem valere; & ad omnia argumenta in contrarium respondetur, concedendo, quòd alienatio facta contra iuramentum valeat quidem: ita, quòd ob solam iuramenti transgressionem non desinet esse valida, nisi per legem ipsam inualidetur: quod etiam Iason in dicto numero vigesimotertio sentit: quatenus argumentum sextum, dicit, quòd regulariter tenet actus factus contra iuramentum, si lex aliter non resistit. At in casu nostro proposito lex ipsa Papæ in dicta extrauagante resistit valori prędictæ alienationis: dum ait, alienationem rei Ecclesiæ non valere, quando fit contra illius extrauagant. dispositionem: vel cùm fit inconsulto Papa: quòd nec Iason, nec Calderinus (quem ipse citat) satis animaduerterunt, neque alij, qui sequuntur eos, qui præfatam extrauagantem,

non

non viderunt, vel non ſatis perpenderunt, quod debuerunt perpendere, etiam illa ſola conſideratione, quòd maiori curę fuit prędicto Papę Paulo, & fuit & eſt omnibus Summis Pontificibus cõ ſeruatio bonorum eccleſiarum, ne per alienationem pereant eis, quàm caſtigatio periurorum: & ita firmiter credimus reſolutionẽ prędictam Iaſonis, & eorum, qui ſequuti ſunt illum vtcumque defendi poſſe ab argumentis contra eum factis per antiqua iura: ſed non argumento ſumpto ex prędicta Extrauag. prima, ſcilicet Ambitioſę, & conſideratione prędicta; & quòd nullius, vel parui momenti eſſet clauſula illa, quę in omnibus prouiſionibus ponitur: per quam omnes prędicti prouiſi, tenentur iurare & iurant, vel preſumuntur iurare de non alienando bona eccleſiarum, inconſulto Summo Pontifice. hæc omnia vbi ſupra Nauarrus. & quòd huiuſmodi alienatio facta incõſulto Summo Pontifice, ſit nulla, ſi facta fuerit etiam ſimplex locatio bonorũ eccleſiaſticorum vltra triennium. cõtra dictam Extrauag. Ambitioſæ, ipſemet Nauarrus docuit in ſuo manuali, cap. 27. tit. de cenſuris eccleſiaſticis, num. 150. verſi. quarta, his præciſis verbis vtens, videlicet. Iam pridem nos Salmãticæ tulimus ſententiam, qua iudicauimus ex probatis coram nobis irritam & nullam fuiſſe quandam locarionem in plures, quàm in tres annos factam: clericum autem, qui eam fecit non debuiſſe iudicari excommunicatum: & ſic credimus in paucis locis eſſe receptam ipſam extrauagantẽ quoad pœnas extrinſecas, quanquam in multis eſt recepta, quoad diſpoſitionem principalem & pœnam intrinſecam nullitatis alienationis & locationis factę in plures, quam in tres annos. hæc omnia ipſe Nauarrus. ex quibus proculdubio patuit ipſum in dictis locis docuiſſe alienationem nullam eſſe bonorum eccleſiaſticorũ immobilium inconſulto Summo Pontifice virtute dictæ Extrauag. Ambitioſæ, quapropter mirũ eſt quomodo in dicto conſilio quinto aliter ſenſerit. Attamen pro reuerentia tanti doctoris, forſan, 103 eius ſententia ibi interpetrari poterit, quòd appellatione ſuperioris ipſius Abbatis exempti ipſe intellexerit ipſum ſuperiorẽ, qui eſt ſupra ipſum Abbatem, & habet ſpeciale priuilegium præſtãdi huiuſmodi alienationibus aſſenſum vices gerens Summi Pontificis in hoc: & ideo eſſet ſuperflua confirmatio ipſius Summi Pontificis, quę non obtinetur ſine labore, & expenſis. & quòd per illud, quòd addidit [& quòd etiã faciat eam ratificari per Epiſcopum, in cuius Epiſcopatu ſunt ſita præfata bona ad informationem prædictorum.] intenderit poſſe ipſum Epiſcopum prodeſſe quaſi teſtificãdo dictam alienationem fore in vtilitatem eccleſiæ. Si verò ipſe Nauarrus aliter voluiſſet intelligi ſuam ſententiam, debebat apertioribus verbis ſuam exprimere ſententiam. Nam reuera negari ab ipſo nec ab alio ſine maximo

ximo rubore nunquam poterit, neceſſario requiri aſſenſum Summi Pontificis, vt valida ſit aliena tio rerum immobilium alicuius momenti facta a prælatis regularibus exemptis a iuriſdictione ordinariorum, & immediate ſubiectis vnà cum ſuis Monaſterijs Sedi Apoſtolicę, vt eſt Monaſteriũ Sancti Benigni, de quo eſt ſermo prout docuimus ſupra, referendo ſententias Doctorum citantium ad hoc cap. 2. de rebus eccleſ. non alien. & Clem. 1. eod. titu. inter quos eſt gloſ. in dicta Clem. 1. ver ſicu. proprij, & ibi Panormitanus nume. 9. qui dixerunt proprium prælatum regularium exemptorũ eſſe Papam: & ideo ipſius aſſenſus erit neceſſarius. idem Caſſaneus, Felinus, Alexander, & alij loco ſuo ſupra recenſiti docuerũt & vltra illos tot Summorum Pontificum conſtitutiones extrauagãtes, quæ Deo dante ſunt in viridi obſeruãtia in hac ciuitate Ianuæ, in qua eſt ſituatum dictum Monaſterium Sancti Benigni.

Ad aliam Nauarri ſententiam in ſuo manuali ſuper Extrauagãs Pauli ſecundi dicentis, quòd dicta extrauagans non prohibuerit alienationẽ in caſibus a iure conceſſis. Reſpondemus, quòd nihil contra noſtram concluſionem in de fuerit probatum: nam probare nimis dictam alienationem fuiſſe prohibitam tam per tex. in dicto cap. 2. de rebus eccleſ. non alien. in ſexto. quàm in dicta Clem. 1. ſtante eius exemptione vt patuit ad id, quod ipſemet Nauarrus in ſuo conſilio ſecundo eod. titu. incipien. Ad priorem quæſtionem, vbi volens reconciliare ſententiã ſuam, in hac quæſtione diuerſimo dè traditam multa congerit, quæ cùm ex ſe percipiantur non euacuare contradictionem apertiſſimam ſuorum dictorum, quæ ex paulò antè allatis claruit ne grauem lectorem ſygillatim non alia adderat in reſponſionẽ ad ipſa, ne videamur eadem fruſtra repetere.

Ex his ergo omnibus hucuſque allatis, credimus fuiſſe ſatisfactum obiectionis prædictæ, & eius fundamentis apparentibus, & non veris.

Ad ſecundam obiectionem factam contra noſtram veram concluſionem, fundatam ſuper diuturnitatem tẽporis dicti contractus alienationis ipſius celebrati: cùm effluxerint iam anni quadraginta duo. Quapropter opponebatur, quòd propter temporis diuturnitatem præſumendum fuerit interfuiſſe omnes ſolemnitates extrinſecas de iure requiſitas, ac
104 per conſequens Summi Pontificis aſſenſum: & vt veritas reſponſionis noſtræ apertius percipiatur, ſtadebimus Deo optimo maximo annuente ad ſingula iura, & Doctores citatos contra ipſam noſtram concluſionem, & primo ad tex. in l. ſi filius familias. C. de petitio. hæredit. & in l. qui in aliena. §. 1. ff. de acquir. hęre. & in l. ſciendum. ff. de verb. oblig. & in c. peruenit extra de empti. & venditi. dicimus illa iura nihil probare, contra noſtram concluſionẽ, quoniam ex ipſis elicitur præſumptio conſenſus

consensus taciti eius, qui est prę-
sens actui, qui geritur in suum
105 præiudicium, nos autẽ in pręiu
dicium etiam eius, scilicet Papæ
qui longe est a dicto Monasterio
alienante, & cùm non probetur
scientia eius omnino de iure eli-
citur ipsum ignorasse, ac per con-
sequens non cõsentijsse dictę alie
nationi: in casu verò proposito in
dicta l. si filius familias. contra-
rium innuitur, cum meritò impu-
tandum sit parti præsenti & non
contradicenti cùm posset, (cùm
quisque suo iuri possit præiudica
re) de quo est textus apertissimus
in cap. 2. de accusat. in sexto. his
præcisis verbis contentus, videli-
cet. [Si is, qui contra te commis-
sa fuerat inquisitio super certis
106 criminibus facienda, processe-
rit te præsente, nec reclamante:
aut quicquam super hoc excipien
te (infamiæ inquisitione ommis-
sa) ad veritatem eorundem cri-
minum inquirendam, processum
huiusmodi ex eo, quòd non fuit
de infamia primitus inquisitum,
vlterius impugnare nequibis.]
hæc ibi. vbi communiter per glo.
& Doctores, & per regulam iuris,
& ibi per Doctores & glosam in
regu. qui tacet. & in cap. is qui ta-
cet, de regul. iur. in sexto, vbi di-
citur [qui tacet, consentire vide-
tur] & in dicto c. is, qui. hæc ha-
bentur, videlicet. [*Is*, qui tacet,
non fatetur, sed nec vtique nega-
re videtur, vbi latissimè per glo.
& Doctor. quapropter meritò in
casu simili, sequens infrascriptos
Doctores. idem docuit Octauia-
nus Cacheranus in decis. Pedam.
132. incip. in dubium vertitur. nu-
me. 9. & 10. vers. quarto imputan-
dum est. His pręcisis verbis vtens,
videlicet. Quartò imputandũ est
marito, qui dum viueret tacuit,
& alimenta præstita ab vxore cõ-
sequi, & ex quo protestatus non
fuit ea alimenta exhibuisse animo
repetendi, vt not. Socinus in con-
sil. 114. num. 45. volum. 3. post Bal.
in consil. 474. incip. post biennũ
volum. 3. Abbas Panormitanus,
in consil. 85. incip. Omnipotentis
Dei, num. 3. & 4. vbi hoc probat
multipliciter, cùm non fuerit pro
testatus maritus se nolle donare
alimenta vxori. Alciatus in alle-
gat. tracta. præsumpt. regula pri-
ma, præsumptio. 32. num. 7. & no-
uissimè Cæphalus in consilio 85.
nu. 13. concludens, quòd vbi per
totum tempus matrimonij, mari-
tus non petijt vsuras dotis, eas re
misisse præsumitur: taciturnitas
enim etiam inducit in ijs, quæ
præiudicium aliquod afferre pos-
sunt, vbicunque aliquis extrinse-
cus actus interuenit corã eo præ-
iudicium generatur, vt docuerũt
Doctores in l. quæ dotis. ff. solu.
matrim. Grauet. in tract. de anti-
quit. tempor. par. 1. pagina 41. nu-
num. 20. & in consil. 111. nume. 5.
nam ex quo maritus durante eius
vita continuò aliměta præstabat:
concurrẽte eius taciturnitate, &
morte subsequuta videtur consen
sisse, vt ea alimenta titulo quodã
tacitę donationis essent apud v-
xorem: sic ergo in proposito si co
ram Summo Pontifice fuisset fa-
cta dicta alienatio: tunc dicere-
tur ipsum tacitè consensisse illi.

At quoniam longè distabat Papa a dicto Monasterio, nisi probetur eius scientia, nullo pacto præsumeretur de iure alienationem illam factam cum consensu Papæ: cùm remotissimo in loco moretur; nisi cõtrarium aliquo pacto probatur, ad l. qui in aliena. §. 1. ff. de acquir. hæredit. ad l. sciendum. ff.
107 de verb. oblig. & ad cap. pervenit. extra de emptio. & vendit. p. cùm eadem videantur elici ex ipsis, sicut diximus elici ex dicta l. si filius familias, & eadem allata in responsionem ibi ad dictam l. hìc habeantur pro repetitis: & vltra ea dicimus dictas leges loqui, quando solemnitas, quæ præsumi
108 tur ex diuturnitate respicit cõmodum, seu lucrum eius, qui patitur, vel paruum damnum, secus si magnum damnum, puta, domi nij amissionem (vt in casu nostro) quia tunc ex tẽporis diuturnitate nõ præsumitur solemnitas, prout expressè docuit Bart. in l. 1. §. fi. nume. 7. vers. solue. ff. de aqua plu. arcen. & in l. pen. num. 2. versi. quæro quid volo. C. communi di uid. vbi expressè dixit dicta iura non habere locum vbi agitur de magno præiudicio, quia tunc nõ præsumetur titulus: quod & rursus cõfirmauit in l. cùm de in rem verso. num. 5. ff. de vsur. sequens glo. in dicta l. penult. dicentem, quòd diuisio præsumatur ex patientia longi temporis, quia est modici præiudicij, sed venditio, seu concessio simplex proprietatis, non præsumitur, quia est magni præiudicij: quod & repetijt in l. seruitutes, colum. 1. ff. de seruitu. & rursus in in quæstio. incip. mulier habens amplum patrimonium in principio, col. fina. quem refert & sequitur Alex. consil. 12. num. 7. volum. 4. & in consil. 218. num. 5. & sequen. volum. 6. latè de materia præsumptæ solemnitatis ex diuturnitate tẽporis tractans, & in consil. 94. num. 6. & sequen. volum. 7. vbi loquitur de quodam instrumento vẽditionis confecto annis quinquaginta duobus tunc elapsis: concludens ex eo tempore non præsumi solemnitatem: quod & repetijt in dicto consilio 218. nu. 10. & sequenti. Iason in l. 1. col. 5. vers. c. quarto limita. C. qui admitti. post Alex. & Fulgos. per eundem citatos, & rursus Iason in consil. 148. num. 7. & sequ. volum. 1. Socinus iunior in consi. 56. nu. 11. & 12. volum. 1. clarius in consil. 56. nume. 12. volum. 2. Afflictus in decisio. 107. colum. fi. & in decisio. 345. num. 5. & 6. post Alex. Abbatem, & Barbat. dicens, huiusmodi præsumptionem non procedere, vbi pars negat, vel vbi agitur de præiudicio tertij, vt in casu nostro, scilicet Summi Pontificis, apud quem est verum & legitimum dominium directum omnium bonorum ecclesiasticorum tanquam Vicarium Dei, & illorum dispensatorem, quæ fuerunt donata non Monachis, aut clericis, sed Deo Optimo Maximo, pro redemptione peccatorũ suorũ, vt infra loco suo latissimè probabitur multipliciter. Nam in tali casu procul dubio non sufficiet præsumptio diuturni temporis, sed omnino requiri plenam probationem

bationem dictę necessariæ solemnitatis: vt habeat ipsa diuturnitas locum: prout docuerunt infrascripti Doctores, videlicet, Natta in consilio 162. numero 29. vbi numero 24. post Alexandr. in dicta l. qui in aliena. dicit prædictam præsumptionem militare in solemnitate formali extrinseca: secus in solemnitate substantiali, quæ respicit iustitiã tituli (prout in casu nostro, cũ ex tali emptione emptor non potlit prætendere titulum emptionis, cum illa de iure fuerit nulla) quoniam tunc non præsumetur ex diuturnitate temporis, prout docuerunt permulta Alex. in consil. 179. nume. 5. & sequen. volum. 6. Thomas Gramaticus noster compatriota, in decisio. 79. num. 14. Cravet. in tracta. de antiquit. tempor. par. 3. in principio, num. 22. & sequen. post Alexan. Decium, & alios, in locis per eum relatis, quibus addimus Brunum in tracta. de forma & solen. artic. de probat. & præsumpt. form. & sol. col. 9. vers. vndecimo, est aduertendũ vbi dicit formam seu solemnitatem essentialem (vt
109 est, de qua agitur, cùm in dictis citatis iuribus antiquis & modernis adsit decretum irritans alienationem aliter factam) nunquã præsumi: quia sic esset præsumere ipsum factum, non solemnitatem facti. Nam regula est approbatissima a Doctoribus, quòd quando lex, aut statutum requirit in aliquo actu aliquas solemnitates, & qualitates interuenire, is, qui se fundat in lege, vel statuto, non solùm debet probare actum, sed etiam solemnitates & qualitates, quod pariter firmat Alex. in cons. 77. num. 5. volum. 7. sequitur Curtius in consilio 60. colum. 2. vers.
110 iam quia, vbi dicit, quòd quando aliquid requiritur a lege limitatiue, vel qualificatiue, debet iuris constare de dicta qualitate, seu limitatione, aliàs non verificatur dispositio, & ad hoc etiam iura cumulat Parisius. consil. 34. num. 8. & 10. & consil. 66. nu. 112. & sequen. volum. 3. & in consi. 53. num. 44. & seq. & in consil. 65. nume. 4. & seq. & in consil. 62. nu. 42. & 43. & in consi. 158. num. 24. volum. 4. Gozad. in consil. 35. num. 16. & 17. Bonus tex. in l. Fulcinius. §. 1. ff. quibus ex cau. in poss. eat. latissimè more suo Tiraquel. in tractat. de retractu lignagier §. 8. in vers. le traant. glo. 7. nu. 1. & 2. vbi innumeris auctoritatibus cumulatis per vnã columnã concludit fundantem se in lege, statuto, & dispositione præsertim exorbitãte debere obseruare & probare omnes qualitates contentas in lege, vel statuto: quod etiam firmat Socinus in consi. 220. nu. 8. & 9. Natta in consi. 254. num. 2. & in consi. 474. nu. 38. Parisius in cons. 17. nu. 28. col. 1. & Socinus iunior in consil. 3. vol. 1. & in consi. 4. nu. 30. vol. 2. Gratus respon. 43. n. 31. & pluribus sequen. lib. 2. prȩterea prout docuit Bar. in l. si ita. §. ea lege. col. 2. ff. de verb. oblig. quando lex vel statutum (prout in casu
111 nostro tam ius Pontificium antiquum, quàm modernum in citatis extrauagantibus requirentibus assensum Apostolicũ in alienatio-

nationibus bonorũ immobilium Eccleſiaſticorum cum decreto irritante ſi aliter fieret) præcipit aliquid fieri tempore contractus: tunc proculdubio ſi non obſeruaretur forma, contractus erit ipſo iure nullus: prout voluerunt infraſcripti Doctores. Nam hoc expreſsè docuit Bal. in l. 2. colum. 2. verſic. quędam enim ſolemnitas. C. quando prouocare non eſt neceſſe, quẽ refert & ſequitur Cõpatriota noſter Affli&tus in deciſ. 378. nu. 4. Abbas in c. 2. num. 5. de teſtibus, & ibi Aretinus in ſexto not. addens hoc etiam procedere ſi nõ ſit hoc verbũ annullatiuum. Iaſon latè in l. vniuerſa. nu. 7. & 8. C. de precib. imp. offeren. dicens poſt Barto. in rubr. C. de reſcind. vendit. ſolemnitatem requiſitam tempore contractus dici ſubſtantialem, prout etiam docuit Benedic. in repet. c. Raynutius. verſ. in eodem teſtamento, num. 24. & ſequen. extra de teſtamentis. Brunus latiſſimè in tract. de forma, & ſolemnitate. verſ. quando aliquid cenſetur tradi pro forma, col. 1. & 2. Guliel. à Perno in conſi. 4. num. 12. & ſequen. poſt Bal. in l. eos. §. apoſtolos. & in l. hi, qui ad ciuilia. C. de appellat. vbi ponit differentiam inter formam, quæ ſtatuitur actui faciendo, quod & maximè procedit quando qualitas & ſolemnitas eſt data à iure pro forma actus ad cõſeruandum iuris rigorem (prout in caſu noſtro) docuit Felinus in c. cauſam. num. 11. verſ. contra hæc. ext. de iudicijs. Nam reſpondens Dominico in c. 1. poſt princ. de pactis in ſexto, dicenti, quòd licèt clericus non poſſit facere pactum ſine licentia Prælati: tamen ſi facit, & vtiliter, valet. his præciſis verbis vtitur, videlicet. Contra tamen hæc fortiter arguitur: Nam alienatio rei Eccleſiaſticę ſine ſolemnitate etiam in euidentem vtilitatem Eccleſię, non valet, neque tenet. Solue. prędicta procedunt vbi ſolemnitas nõ eſt introducta pro forma, ſed merè in fauorem prohibiti: ſecus vbi verò pro forma, vt eſt in alienatione rei Eccleſiaſticę: ita colligitur ex his, quę ſcribit Bal. in l. fin. §. neceſſitatem. colum. 7. C. de bonis quę liber. vbi dicit alienationem rei Eccleſiaſticę fore nullam, non interueniente ſolemnitate in caſu etiam vtili: & Abbas in cap. tua. col. 2. extra de his, quę fi. à prælat. quicquid dixerit Bald. in l. quicunque. C. de bon. quę. lib. & in l. C. contra iuris. ff. de pactis. Secundò intellige prædicta, niſi ſolemnitas eſſet introducta ad cõſeruandum rigorem iuris, ſecundum Bart. in l. ea quidem. C. quomodo & quãdo iud. & quòd quæ introducta fuerunt a ſupra citatis iuribus, antiquis & recẽtioribus in fauorẽ dictæ noſtræ vnicæ concluſionis ſint de ſubſtantiali forma requiſita in alienationibus bonorum immobilium eccleſiaſticorum, elicitur ex verbis ipſis dictorum pontificiorum iurium, ſtantibus veriſſimis iuris regulis traditis a Doctoribus pro ipſius formæ ſubſtãtialibus legitimo intellectu. Sciendum ergo primo, quòd quando lex, aut ſtatutum

112

aliquod

aliquod de nouo aliquid inducit cũ certis modificationibus quic-
113 quid ibi exprimitur, reputatur pro forma substantiali, prout concluserunt subsequẽtes Doctores, videlicet. Decius in consilio suo 434 num.1.& 2. & in consil.455. num.7.& in consi.528.in fin. & in consi.532. num.2. post Anchara. in suo consil.242. in fi. Cravet. in consil.182. num.10. post Anchar. & Socin.in consil.92. volum.4. & præsertim procedunt quæ diximus in casu nostro, cùm in dictis iuribus prohibentibus fieri alienationem, fuerint appositæ qualitates conditionaliter, vt in illo ablatiuo [sine assensu apostolico] vt in l.ab emptione.ff.de pactis & in l. a testatore, ff.de condict.& demonstrat.Decius in consil.466. num.18. & seq.& in consi. 532.num.4. & in terminis nostris quando lex, vel statutũ prohibeat quod irrita sit & inanis huiusmodi alienatio, vt in dicto cap. sine exceptione, 12.q.2. & in c.2. de rebus eccle.non alien.ibi. [Contractus autem omnes etiam iuramento pœnę, vel alterius cuiuslibet firmitatis adiectione vallatos (quos de talibus alienationibus sine huiusmodi licentia & cõsensu cõtigerit celebrari) & quicquid ex eis secutum fuerit, decernimus adeo viribus omnino carere, vt nec ius aliquod tribuant,
114 nec præscribendi etiam causam parent.] & in Clem.1. eod.titu. hęc habentur, videlicet. [Si quis autem contra hoc fecerit, pœnam suspensionis ab officio eo ipso incurrat : Nec ex concessione ipsius recipienti ius aliquod acquiratur.] & in Extrauag. Ambitiosę, eod.titu.& est Pauli Secundi, quę postea fuit cõfirmata a Iulio Tertio, Paulo Quarto,& Pio Quinto, vt supra retulimus, hęc habentur verba conditionaliter posita, videlicet. [Si quis autem contra huius nostrę prohibitionis seriem de bonis & rebus eisdem quicquã alienare præsumpserit, alienatio, hypotheca, cõcessio, locatio, cõductio, & infeudatio huiusmodi nullius omnino sint roboris, vel momenti sine assensu apostolico] vbi notanda erunt illa verba [Si quis autem contra huius nostrę prohibitionis, &c.] cùm procul dubio cõditionem importent: vt docuit Bart.in l. 1. colum. 1. ff. de condit.& demon. & formam substantialem, ac præcisam: vt etiam docuit Bald. in Authent.matri, & auię. C. quando mulier.tute.officio fungi potest. quem refert, & sequitur Felinus in cap. quod ad consultationem, num.21. versicu. & vltra eum adduci.extra de sentent.& re iudicata, vbi sequitur & aliud dictum Bald.in l comparationes, in 3.oppos. C.de fide inst. vbi dicit, q̃ omnis forma tradi-
115 ta a lege debet in dubio censeri substantialis,& de essentia actus, & eius omissio vitiat ipso iure. cùm ergo ex prædictis eliciatur ipsam alienationem nullam propter defectum assensus apostolici de iure requisiti ad illius firmitatem, inde apertissimè sequitur di-
116 ctam alienationem non firmari e diuturnitate tẽporis, iuxta iuris regulam. Non firmitatur, de

regul.

regul. iur. in sexto. vbi dicitur, nō firmatur tractu temporis quod de iure ab initio non subsistit] nec præsumi de iure poterit quòd interuenerint solemnitates a iure requisitæ in alienatione bonorū ecclesiasticorum propter diuturnitatem temporis, cùm (vt supra probatum fuit) ex euidentia facti contrarium appareat, scilicet ex inspectione ipsius instrumēti, nullam mentionem facientis de assensu Apostolico præcedente, eo quòd huiusmodi præsumptio procedens ex diuturnitate longissimi temporis sit præsumptio iuris tantum, & non iuris, & de iure, ac per consequens recipiet probationem in contrarium, & hoc vel per inspectionem instrumenti dictæ alienationis, vt diximus, si modo debito non fuerint expressę (solemnitate de iure requisitę, prout docuit Octauianus Cacheranus per multa in decisio. Pedamontana 133. incipiente. Dubitandi materiam, & Alexander in consilio primo, numero 19. versiculo præterea, volumine quarto, & Felinus in capitulo sicut. numero 42. versiculo septimo, & vltimo. extra de sentent. & re iudicata. vbi dicit, quòd in facto antiquo bene præsumatur solemnitas extrinseca: sed si instrumenta; vel acta producta sunt, & ex eorum inspectione apparet defectus solemnitatis, (vt in casu nostro) non præsumetur pro ipsa etiam in facto antiquo propter euidentiam facti non solemnis, prout egregiè docuit Paul. de Castro in consilio 48. incipiente. in causa quæ vertitur, subdit tamen ibidem Felinus, quod sibi videatur substentabilius quod dixerunt Petrus de Ancharano, in consilio 130. & Alexander in consilio 79. incipiente, Circa primum de quo quæritur, columna sexta. Volens quòd solemnitas tractatus & consensus Capituli præsumatur, etiam si in inuestitura nihil de hoc dicatur, quando transiuit longum tempus: & subdens rationem ipse Felinus ostendit quando hoc verificetur, dicēs quia nō videtur absurdum, quòd diuturna obseruantia & scientia & patientia eorum cum quibus res est gesta, faciat præsumi, quòd si à primordio actus fuisset minus solemnis, nō fuisset toleratus, sed impugnatus ab habētibus notitiam defectus solēnitatis, & vt ipse Felinus patefaceret se nō loqui in casu a nobis proposito, in quo assensus apostolicus requirit secundū iura antiqua & nouissima (vt fuit probatū) quod & expressius nobis id innotuit se subscribēs pſenti nr̄æ cōclusioni, subsequēter his pcisis 117 verbis vtēs, videlicet. Benè fateor q̄ si cōsensus habuisset requiri a principio a tali pſona, cū qua non fuit sequuta diuturna obseruātia actus, neq; aliqua cōtinuata eius notitia nō esset inducta pſumptio q̄ illa pſona cōsensisset, q̄a cessat d. ratio & ita elegātissimè decidit Alex. in suo consi. 372. incip. viso themate suprascripto, ad finē. dicēs, quòd si Episcopus iurauit nō alienare inconsulto Romano Pontifice; & reperiatur facta alienatio, quæ de licentia Papæ nihil

exprimit: certè ex diuturnitate temporis non præsumitur dicta solemnitas, cùm non constet verè, vel præsumptiuè Papam habuisse scientiam dicti contractus, & de hac decisione nunquam obliuiscaris: præbuit enim mihi (inquit) opem in consulendo Lucæ, contra quandam alienationem factam a capitulo Lucensi subiecto immediatè Sedi Apostolicæ: Nam in ipsa nihil dicebatur de consensu superioris: & licèt multi dicerent ipsam presumi propter temporis diuturnitatem; tamen contrarium respondi: quia cum eorum superior sit Papa non presumitur de eius licentia, ex quo notitiam non habuit dicto tempore, per quam præsumi posse eum a principio requisitum toleraſſe alienationem per dictum consilium Alexand. cui non reperi (subdit) contestem, & addit ipse Felinus ibidem, quòd Alexander idem sentiens in consilio sibi sexto, incipien. viso instrumento locationis, columna tertia docuerit, quòd quando non interuenit scientia vel patientia illius, cuius auctoritas requirebatur, tunc diuturnitas temporum non facit præsumi actum solemnem: & ad hoc allegat Bal. in l. 2. C. de legitim. hæredib. & Ludouic. in l. sciendum. ff. de verborum obligatione, & est de mente Raphael. in dicta l. qui in aliena. in principio. hæc omnia ad verbum docuit Felinus, cuius sententiæ ad verbum se subscripsit Vrsillus in addition. Decisionis, 305. Afflicti. cuius præcisa verba retulimus in probationem nostræ conclusionis post relationem sententiæ Felini. vide ergo ibi. quapropter Cacheranus in d. decisio. 173. incip. dubitandi materiã. in nu. 5. vers. vel potest responderi. his præcisis verbis vsus fuit, videlicet, Vel põtrespõderi præsumptionẽ non vrgere, nisi probata scien-
118 tia & patientia eius, de cuius præiudicio agitur, prout docuit Rol. a Valle in cõsi. 2. nu. 127. post Bald. Alex. Barbat. Iasonẽ & alios per eum allegatos, & Decium in consil. 409. nu. 13. incipien. ex aduerso adducto: ex cuius dictis colligitur alia, & quidem vera responsio, videlicet præsumptionem prædictam tunc locum habere quando is, in cuius odium inducta est huiusmodi præsumptio, potuisset actum impugnare, & postquam sciuit, diu tacuit, & passus est: ergo non habebit locum præsumptio in casu præsentis nostræ quæstionis, cũ alienatio facta fuerit, illã ignorãte summo Põtifice cuius præsentia in loco cõtractus defuit, nec probatur fuisse certioratum de illa, ac per consequens nec poterit probari patientia eius, cuius interest: cùm bonorum ecclesiasticorum, quæ Deo Optimo Maximo fuerunt oblata, ipse tanquam Dei legitimus Vicarius solus est administrator, reliqui verò ecclesiarũ singulariũ prælati coadiutores in ministerio huiusmodi: q nihil penitus possũt disponere de ipsis bonis, nisi pũio assensu ipsius Sũmi Põtificis (vt latius probabimus in responsionẽ ad vltimã obiectionẽ.) Idipsum docuit

docuit Bal, in l. pen. nu. 3. & 4. C. commu. diuid. amplectendo dictam sententiam Bar. ibidem (relatam à nobis in principio præsentis responsionis ad secundam obiectionem, vide ibi) etsi limitauerit id, quòd dictus Bar. addiderit ibi, de duobus fratribus, qui per decem, vel viginti annos diuisim aliqua bona paterna possederant, si diuisio facta nó possit probari per aliquem contractum solemnem: tamen solemnitas diuisionis præsumitur secundum Bar. ibi: si quisque eorum diuisim soluisset onera pro sua portione. Hoc ergo Bar. dictum, Bal. limitauit, dicens hoc esse verum, si partes huiusmodi taliter diuisim à dictis fratribus sint æquales, secus si fuerint inęquales. idipsum Paul. de Castro in dicta l. pen. nu. 3. in fortiori termino idem nos docuit asserens, quòd Doctores hoc ipsum docuerint. Vnde ipse concludit, quòd si quis possedit longo tempore rem meam me sciente, & patiente: & ego vellem modò agere rei vendicatione; si ille dixerit illam à me emisse, nec inferat aliã probationem: non ideo talis venditio probaretur: cũ inde mihi oriret maximũ præiudiciũ si taliter perderẽ dominiũ. Vnde patientia, & scientia mea nec opabit consensũ nec prę sumptionẽ tituli. hęc ibi Paul. qui idipsũ docuit ad verbũ in d. l. si filius familias. C. de pet. hęredit. & in d. l. q in alie. n. 4. ff. de acqr. hęred. idẽ docuit Alex. in d. l. qui in alie. n. 11. vers. vel respondeo, prout seqns Bar. in d. q. incip. mulier ha bẽs. & rursus Alex. in infrascriptis locis, videlicet in cons. 11. col. fin. vol. 4. cõs. 1. col. 11. vol. 5. cõs. 179. n. 5. & seq. vol. 6. cons. 12. n. 7. vol. 4. cons. 218. n. 5. & 10. & seq. vol. 6. vbi latè de hac materia p tractat. cons. 94. n. 6. & seq. vol. 7. vbi loqẽ de quodam instrumẽto vẽditionis cõfecto anni qnquaginta duobus tũc elapsis, concludens ex eo tẽpore nó præsumi solẽnitatẽ: q & repetijt in d. cons. 9. vol. 3. quẽ sequutus fuit Afflict. in decis. 345. nu. 5. 6. & 8. dicẽs solemnitatem, qñ altera pars illã negat. Idẽ docuit Ias. in l. 1. col. 5. C. qui admitti. post Alex. & Fulgos. ibi per eũ citatos, & in d. l. q in aliena. col. 7. nu. 46. & 47. sequẽs Bar. & Pau. de Cast. vbi sup. etsi re vera tã obscurè ibi ipse Ias. procedat, q vix queat percipi, quę sit ipsius sníam licet subdiderit ibi hãc Bar. sníam amplexatum fuisse Chrisostomũ de Castello in d. l. qui in aliena. Non negamus tñ ipsum Iasonem ad litterã idipsum docuisse in l. 1. nu. 66. vers. item practicatur. C. de iure emphyt. Idem rursus repetijt in suo cons. 148. & seq. vol. 4. in cons. 176. col. pen. vol. 2. & in consi. 140. col. pen. vol. 4. idem docuit Socin. iun. in cons. 56. nu. 11. & 12. vol. 1. clarius in cons. 16. nu. 11. vol. 2. Natta in consi. 162. nu. 29. vbi num. 24 post Alex. in d. l. qui in aliena. dicit prædictam præsumptionem militare in solemnitate formali extrinseca, secus in solemnitate substantiali, quæ respicit iustitiam tituli, quia tunc præsumitur ex diuturnitate. Idem docuit Grauet. de antiquit.

tiquit.temp.par.tertia, in principio, num.22.& ſequenti poſt Alexan.& Decium vbi ſupra,& alios per eos allegatos. Idem docuit Brunus in tract. de forma, & ſolemnitate artis. ſub titu. de probationibus, & præſumptionibus formæ,& ſolemnitatis, columna 9. verſic.vndecimo eſt aduertendum: Vbi dixit formam, ſeu ſolemnitatem eſſentialem nũquam præſumij, quia ſic eſſet præſumere ipſum factum, & non ſolemnitatem facti. Quòd autem huiuſmodi ſolemnitates requiſitæ ante alienationes rerum Eccleſiaſticarum ſint de ſubſtantia actus, ſeu contractus, latiſſimè docuimus in noſtro tract. extenſionis cuiuſcunque diſpoſitionis iuris,& hominis. Idem Grammaticus in deciſione 79. per totum. Fulgoſ. in l.prima, colum.penult. C. qui admitt. Socinus in conſil. 254.columna ſecũda, Curtius ſenior in conſilio 77. columna ſecunda, Bal. in tract. præſcript. 3. par. §.decimò quæritur, numero 7. verſic.aut verò, & tertio caſu. his præciſis verbis vtens, videlicet. Aut tractatur de magno prę-iudicio, vt de præſumendo titulum tranſlatiuum dominij, ſiue habilem ad tranſlationem dominij, puta emptionis, donationis, & alium ſimilem. Et tunc non preſumitur ex ſolo curſu longi tẽporis: ſed requiritur titulus verus, vel putatiuus iuſto errore cauſatus: aliàs præſcriptio non procedit, nec quæritur dominiũ, vel præſcribendi conditio.textus eſt in l.Celſus. ff.de vſucapionibus,& in l.nullo, C.de rei vendicat. per quæ iura ita concludit Bartolus in dicta l.cum de in rem verſo, & in l prima, §.finali, columna penultima, verſiculo contra hoc tamen dictum, ff.de aqua pluuia arcen. & in ſua quæſtione incipien. Mulier habens amplũ patrimonium, columna vltima, & in dicta l. ſeruitutes. dicens, quòd in his, quæ ſunt magni prę-iudicij, non habet locum text. in l.cum de in rem verſo.ſicut eſt in acquiſitione dominij, vel partis eius. Ex quo infertur, quòd ſi poſſiderem rem tuam tanquam meam per longum tẽpus te ſciente, & patiente, vel etiam vſumfructum eius, qui eſt pars dominij, vt in l.quarta.ff.de vſufruct.& poſtea dicerem te eam mihi vendidiſſe, vel conceſſiſſe: non probaretur per hoc venditio, vel conceſſio: ſecus erit in rebus parui præiudicij. hæc omnia Bald. vbi ſupra. Idem docuit Florianus in l.ſeruitutes. col.fin.ff.de ſeruitu. Idem docuit Aretin. in §.æquè ſi agat.nu.14. verſ.cautela.circa finem. inſtitu. de actionib.dicens, quòd ex longa patientia præſumatur titulus allegatus, quando agitur de paruo præiudicio: ſecus ſi de magno, vt eſt glo.ſingul. in l.penult.& ibi Bar. & Doct.C. commu.diuid.Nam tunc ex prę-ſcriptione non præſumetur titulus.hęc ille.

Et quòd ex ſacris canonibus & canoniſtis, vltra ſupra recenſitos Doctores vtriuſque cenſurę, idem eliciatur ſtatim patebit. Nam (vt ſupra retulimus) inter alia verba

verba notatu dignißima contenta in dicta Clemen. 1. de rebus eccleſiæ non alienand. hæc habentur, videlicet. [Si quis autem cõtra hoc fecerit, pœnam ſuſpenſionis ab officio eo ipſo incurrat: nec ex cõceſſione ipſius recipienti ius aliquid acquiratur.] & in cap. 2. de rebus eccleſ. non alien. hæc inter alia habentur, videli-
121 cet. [Contractus autem omnes etiam iuramenti pœnæ, vel alterius cuiuſlibet firmitatis adiectione vallatus. (quas de talibus alienationibus ſine huiuſmodi licentia, & conſenſu contigerit celebrari) & quicquid ex eis ſequutũ decernimus adeo viribus omnino carere, vt nec ius aliquod tribuatur, nec præſcribendi etiam cauſam parent.] in quibus locis glo. in dicta Clem. verſic. proprij. dixit conſenſum Papæ in exem-
122 ptis alienantibus requiri. & ibi communiter Doctores. & glo. in dicta Clem. verſic. acquiratur, dicit, quòd contractus erit nullus, & nihilominus contrahentes punientur. Idem docuit gloſ. in dicto cap. 2. verſicu. præſcribendi, dicens hoc eſſe ſpeciale: cũ aliàs ex inutili contractu transferatur dominiũ, & minus iuſtus titulus det cauſam pręſcribẽdi, ꝑut not. in c. ſi diligẽti. in gl. fi. de pręſcr. Si ergo huiuſmodi cõtractus a iure reprobat & declaratur nullus, nullũq; ius pſcribẽdi pręſtare cõtrahentibus. Inde luce meridiana clarius patebit diuturnitatẽ tẽporis, nullo pacto poſſe de iure conferre aliquod ius, ſeu validitatẽ, aut firmitatẽ: tũ quia huiuſmodi pęna eſt perpetua, prout docuit gl. in d. Clem. in verſ. pęna, eo ꝙ ibi non fuerit adiectũ tẽpus determinatũ. cũ ſit & regula iuris in c. nõ firmatur. de regu. iur. in ſexto. vbi dicit [nõ firmatur tractu tẽporis, ꝙ de iure ab initio nõ ſubſiſtit. quapropter in ſimili caſu merito Cardi. Zabarel. in d. Clem. 1. col. 11. verſ. vndecimo quæro. ſequens Zenz. & Matth. ibidẽ dixit, ꝙ ex conceſſione ſeu locatione rei eccleſiaſticę factæ ad vitã alicuius, vel in ꝑpetuũ ſine cõſenſu expreſſo capituli, nõ pręſtet cauſa pręſcribẽdi ex tali titulo, ſtãte tali ꝓhibitione: ẽt ſi cõtrahẽs cũ pręlato credidiſſet affuiſſe cõſenſum Capituli in tali cõceſſione: cũ dictus tex. dicat nõ acquiri ius aliquod. Quapropter
123 huiuſmodi cõceſſionis titulus habẽdus meritò erit ꝓ nõ titulo, vt aliàs & clariùs probat in l. nec vllã. §. 1. ff. de pet. hęre. & clariùs adhuc. in c. 2. §. cõtractus. de reb. eccle. nõ alie. in ſexto, cuius præciſa verba ſup. retulimus. vbi gl. ĩ verſ. pſcribendi, dicit hoc eſſe ſpeciale in alienatione rerũ eccleſiaſticarũ ꝓhibita, cũ alias ex inutili cõtractu trãsferat dominiũ, & minus iuſtus titulus det causã pſcribẽdi. Idẽ in ſimili tradit gl. fi. in. c. ſi diligẽti, ext. de præſcr. tradens hãc ꝑoptimã regulã dixit, ꝙ quãdo aliqua de iure cõi nõ poſſunt poſſideri ab eo, ꝙ obijcit pſcriptionẽ: quãtuncũq; habeat bonã fidẽ, nõ pſcribit, ꝙa pſcriptio ius creatũ auocat, nouũ aũt ius nõ creat. vt in c. cõtra morem. diſt. 100. ſic ius decimarũ nõ cadit in laicũ: & ideo nulla valet ibi præſcriptio

vt in cap. vltimo, 16.q.1. & ratio aſſignata a dicta glo. in princip. eſt, quia ex ſolo curſu tẽporis ius non cõſtituitur, ſicut nõ tollitur, vt in l. obligationum. §. placet. ff. de actio. & oblig. & ibi Bar. & gl. ſingul. Cùm ergo alienatio rerum immobilium non ſeruata ſolemnitate ibi requiſita, fuerit prohibita ab vtroq; iure, prout latius per allata in probationem præſentis noſtræ vnicæ cõcluſionis fuit probatum cum additione decreti irritantis ipſam alienationẽ, inde conſequens erit, quòd ipſa alienatio non poſſit tueri, vel legitimari per diuturnitatem, ſeu præ-
124 ſcriptionem cuiuſcunque temporis, cum ipſa de iure nulla, nullã poſſit cauſam preſcribendi tradere ementi talia bona, nec aliquem titulum: cum tex. in c. ſi diligenti. & cap. fina. extra de præſcriptio. ſtatuerint nullum ius tribui poſſidenti aliquid præſcriptio cuiuſcunque longiſſimi tẽporis, niſi in toto præſcriptionis tempore in ipſo preſcribente duo inſimul concurrerint, videlicet titulus, & bona fides: ita quòd vno deficiente aliud de per ſe non ſufficiat ad ius nouum acquirendum præſcribenti per diuturnitatem temporis: vt communiter ibi docuerunt Doctores. Cùm igitur in emptore dictorũ bonorum deſit iuſtus titulus approbatus a iure: nihil prodeſſe patet ſibi in nouo iure acquirendo ſolus aſſenſus Preſati & Monachorum dicti Monaſterij Sancti Benigni, immediatè ſubiecti Sedi Apoſtolicæ, ſine aſſenſu ſedis ipſius. Et quòd in caſu noſtro ſola diuturnitas temporis alienationis factæ non ſuffecerit ad concedendum dicto emptori iuſtum titulum ipſa bona eccleſiaſtica, ſibi taliter alienata poſſidendi, & legitimum acquirẽdi dominium vltra ſupra citatos Doctores innumeros. Audiamus (obſecro) quid docuerit Ioannes Andr. in dicto capitulo 2. columna ſecunda, verſiculo cauſam, de rebus eccleſiæ non alienand. in ſexto, cùm & ipſe ibi dixerit, quòd in huiuſmo-
125 di præſcriptionibus requiratur titulus: cùm nedum præſumptio, verùm etiam ius commune, ſit contra præſcribentem. quoniam eccleſiæ, & earum res debeant eſſe liberæ. vt in capitulo nouerint. 10. quæſtio. 1. qui poſtea in regu. is, qui tacet. quæſtio. 3. de reg. iur. in ſexto. probat, quòd in alienatione rerũ immobilium eccleſiæ non ſufficiat patientia & tã-
126 citurnitas eius, cuius conſenſus requiritur, cùm lapſu temporis, nõ mutet ſtatum eccleſiæ. Idẽ ad verbũ docuit Geminianus ibidẽ in §. cõtractus, verſ. ſed quare iſto caſu requiritur titulus: quãuis ibi dẽ in fi. dicti §. cõtractus. in verſ. gl. in verſ. preſcribendi, ad cõcordiã reuocãdo ſententiã Tãgr. quã ponit Bar. in queſt. venerali. n. 59. dicẽtis, quòd qui emit a ſolo prelato, ſi habuerit bonã fidẽ & ſentẽtiã Hugo. & Damaſ. dicentiũ nõ præſcribere: ipſe Geminianus vbi ſupra ſequens Io. And. ibidẽ in fi. dixit, quòd volẽs preſcribere, ſi erraret ſolũ in iure, vt quia putabat ſolùm prælatũ ſine capitulo poſſe alienare,

alienare, quòd tunc non præſcribit, & quòd ita procedat dictum Hugo. aut errat in facto, quia putabat Prælatum habere Capitu li conſenſum, & non habebat, & tunc prę ſcribit: & ita procedit dictum Bernardi. quam ſolutionem in ſimili ponit glo. in c. Apoſtolicæ. de donat. & in c. 2. ext. de his quæ fi. a Prælat. Idē docuit Pan. in c. Apoſtolicæ. ſuper glo. in verſic. præſcriptionem afferens, quòd titulus putatiuus, & coloratus non proſit ad præſcriptionem cōplendam, vbi ius reſiſtit, licet præſcribens erret in iure, vt latius infra dicemus loco ſuo in quæſt. Idipſum docuit Dinus in dicta regu. is qui tacet. in verſ. & ideo ſolent aliqui dicere, aſſerens, q vbi tractatur de aliquo obligando, taciturnitas nō operatur conſenſum, vt in l. filiusfamilias. §. inuitus. ff. de procurat. & ratio rationū eſt, prout docuit Cacheranus in d. deciſ. 173. Pedemon. incip. Dubitandi materiam, nu. 5. verſ. vel poteſt reſponderi. Nam pręſumptio ex tēporis diuturnitate nulla erit,
127 niſi probata ſcientia, & patientia eius de cuius præiudicio agitur, prout ante etiā docuerat Rolan. a Valle in conſ. 2. nu. 127. poſt Bal. Alex. Barba. Iaſonem, & alios ibi citatos ab eodem, necnon & Decium in conſi. 409. nu. 13. verſ. ex aduerſo, eo magis, q Iaſon (citatus a Cacherano, vbi ſup. nu. 8. verſ. concludens) doceat antiquitatem ſecūdum communem opinionem eſſe centum annorum: ſi ergo centum annorum curſus requiritur, vt factum dicatur antiquū, inde ſequitur alienationem (de qua agitur) non fore dicendā antiquam, vt patet ex die celebrationis inſtrumenti alienationis eiuſdē. hoc ipſum perpulchrè docuit Ant. Corſetus in ſuis ſingularibus. in verſ. taciturnitas. Ad hoc ipsū facit regula iuris elicita ex l. inuitum. ff. de ſeruit. vrb. præd. & in l. in eo. §. pen. ff. de ritu nupt. vbi habetur ſecundum Socinū in regul. 391. quòd taciturnitas quoad alicuius iuris diminutionem, ſeu actionis ſibi cōpetentis ſublationem, pro cōſenſu nō habetur: ſi ergo taciturniras, ſcilicet præſentis non habebitur pro conſen-
128 ſu, quomodo abſentis, vt eſt pſona Summi Pontificis, cum dicta ſolemnitas nō præſumatur ſolum ex diuturnitate tēporis, niſi alia
129 præſumptio comitet, prout expreſsè docuit Pan. in c. Albericus. col. pen. verſ. item ſolemnitas. ext. de teſtibus, & Ant. de Butr. in c. peruenit, col. 22. de cenſibus, & Imo. in c. ſi diligenti. col. pen. in fi. & col. ſeq. ext. de præſcript. & in l. 1. §. fi. col. 2. in fi. ff. de aqua pluu. arcen. Idem docuit Felinus in c. ſicut. de ſentent. & re iudic. cuius præciſa verba ſupra retulimus, q Felinus idipſum repetijt in c. illud. de præſumpt. & in dicto c. Albericus. dicens præſumi ſolem-
130 nitatem ex diuturnitate temporis, quando agitur de modico præiudicio, & quòd in alienatione rei modicæ nō requiratur conſenſus expreſſus. vt in c. 1. nu. 13. De his qui feud. dare poſſ. idem docuit Prępoſitus Alexandrinus, ſeu Cardinalis Alexandrinus in

dicto c.1. ad hoc ipſum facit regula, quam attulit Aret. in conſil. ſuo incip. in præmiſſa conſultatione, quod retulit Decius in c.1. extra de fide inſtrum. nu.46. verſ. non obſtat ratio Abbatis. dixit ergo Præpoſitus, quòd vbi agitur de graui præiudicio ex diuturnitate temporis non preſumitur titulus. idipſum docuit ipſemet Decius vbi ſupra, citans adhoc ipſum probandum Bar. in dicta diſputatione incip. mulier habens amplum patrimonium: idipſum expreſsè in caſu noſtro, docuit Ant. Gabr. in ſuo eleganti tractatu conclu. lib. primò nu.4. verſ. limita, vt ex diuturnitate, dicens, q̃ foret limitanda ſententia Doctorum, dicẽtium ſolemnitatem neceſſariam præſumi ex diuturnitate temporis. Nam ex diuturnitate temporis non præſumetur conſenſus Papę requiſitus in alienatione rei Eccleſiaſticæ, prout docuit Alexander in conſi. 9. col. fina. volum. tertio. Felinus in cap. ſicut. colum. 19. de ſent. & re iudic. Ruinus in conſil. 35. numero 6. verſic. & minus. volum. primo. qui Gabriel probat vbi ſupra nu. 53. verſic. primò limita. referens quamplures Doctores dicentes, quòd quando agitur de graui preiudicio non preſumetur ſolemnitatem requiſitam de iure interueniſſe ex diuturnitate temporis. Hoc ipſum rurſus probatur per regulam à Doctoribus acceptatam, in qua habetur, quòd quando ex facie ſcripturæ conſtaret ſolemnitatem requiſitam de iure non interueniſſe, tunc ex diuturnitate temporis non præſumeretur interueniſſe. cùm ergo nec ex inſtrumento dictæ alienationis factæ à dicto Monaſterio Sancti Benigni, nec ex eiuſdem confirmatione facta per Reuerendos Patres Reuerendi Capituli generalis noſtræ Congregationis Caſſinenſis elici poterit dictam alienationem factam fuiſſe præuio aſſenſu Apoſtolico de iure requiſito, cùm dictum Monaſterium ſit ſubiectum immediatè Summo Pontifici, prout ſępius ſupra fuit probatũ, inde ſequitur, q̃ huiuſmodi aſſenſus ſeu ſolemnitas de iure requiſita non ſit præſumẽda interueniſſe propter diuturnitatẽ temporis dictorum contractuum celebratorum. & q̃ d. regula ſit veriſſima, probatur auctoritate infraſcriptorum Doctorum. Nam hoc docuerunt Paul. de Caſt. in conſ. 48. incip. in cauſa quæ vertitur inter Reuerendum. col. 1. ſm antiquam impreſſionem & ſecundum modernam impreſſionem in conſil. 81. col. 3. vol. 2. Alex. in conſ. 1. col. pen. vol. 4. Iaſon in l. 1. col. 5. C. qui admitti. & in conſ. 140. col. pen. vol. 4. Decius in conſ. 13. col. 1. & in conſ. 627. in fi. & in l. 1. col. 8. in 3. lect. C. qui admitti. qui nu. 6. in fi. & in princ. n. 7. dicit, quòd quando lex firmat præſumptionem ex curſu temporis non vī illam facere in prẹiudicium tertij, cui ius quẹſitum eſt. & q̃ hoc confirmetur, quia ab iſta p̃ſumptione, quę inſurgit ex curſu temporis recedit̃r, q̃ conſtat de veritate in contrarium, vt tradit Paul. de Caſt. in d. conſ. 48. Socinus

cinus in conſ. 2. vol. 3. & in conſil. 46. col. 8. & 9. vol. 4. Deciſ. Neap. 107. nu. 5. in antiquis, Cur. iunior in conſ. 130. col. 2. Goz. in cõſ. 75. col. 1. & 5. in fi. Felinus in d. c. ſicut. col. 18. & ſeq. de re iudic. Brunus in tract. de forma fol. 80. col. 4. Aymo in conſ. 134. col. 9. Ruin. in conſi. 28. col. fi. vol. 4. & in conſ. 49. col. 4. in fine. vol. 4. & in conſi. 41. col. 7. vol. 1. & in conſil. 63. colum. 5. in fi. & ſeq. & in conſil. 69. col. 9. vol. 1. & in conſi. 154. col. fi. vol. 5. Marianus iunior in conſ. 56. col. 1. vol. 2. & hos Doctores citat quoq; ac ſequitur Gabr. in tracta. conclu. lib. primo. tit. de pręſumptionibus conclu. prima. num. 57. verſic. quartò limita. addens ibidem in verſic. amplia, vt hoc procedat. quòd hoc procedit etiam in antiquitate tanti temporis, cuius memoria in contrarium non exiſtit: prout docuit Aymo de antiquit. temp. in 3. par. limita. 7. num. 15. & in 4. part. nume. 154. & pluribus ſeq. qui Gabr. ibidem. n. 58. verſ. ſextò limita. dixit d. regulam contentã in d. concluſ. in qua dixerat, q̃ ex diuturnitate temporis pręſumatur ſolẽnitatem extrinſecã præceſſiſſe, nõ habere locum cõtra pupillum, vt notauit Corn. in conſ. 93. col. fi. vol. 1. Alexan. in conſ. 94. col. 2. vol. 7. & q̃ idẽ ſit in pręiudicium minorũ, vt notauit Socinus in conſ. 258. col. 2. ex cuius doctrina elicitur idem dicendum in caſu noſtro, cum Eccleſia fruatur priuilegio minorũ, vt docuit text. in c. 1. ext. de in integr. reſtitut.

Ad hoc ipſum probandũ accedit, q̃ cũ in alienatione rerũ immobilium Eccleſiæ de iure requiratur aſſenſus Summi Pontificis, qui longe diſtabat à dicto Monaſterio Sancti Benigni Ianuẽſis Ciuitatis, neceſſarium fuiſſet dictũ aſſenſum dicto Monaſterio, vel dicto emptori pręſtari in ſcriptis, & ipſum pręſentari notario ſtipulanti hmõi contractum alienationis. aliàs ipsũ non interueniſſe ex inſpectione inſtrumenti eliceret: at cũ regula iuris ſit ex diuturnitate temporis non fore præſumendũ de aliquo actu requirente ſcripturam: indè ſequit̃ q̃ etiam ex hoc capite ſolemnitatẽ requiſitam in d. alienatione non poſſe præſumi, ac per conſequens aſſenſum Apoſtolicum interueniſſe: & quòd in hoc caſu non pręſumatur elegantiſſimè docuit Innocentius in c. ſuper his. col. 2. nu. 10. verſic. ſed quid dices. ext. de accuſ. citans ad hoc. cap. legum. 2. quæſt. prima, & per omnes Canones. cõtentos ſub titu. de clerico percuſ-
136 ſore. & diſt. 72. Qui Innocentius hanc regulam tradidit apertius in c. innotuit. col. 2. in verſ. & hæc vera ſunt. extra de eo qui furtiuè ord. ſuſcepit. dicens, quòd vbi ius exigit ſcripturam, debet ſolemnitas probari, per eum qui ſtat pro ſolemnitate & nõ per excipientem. quem citat ac ſequitur Panormitanus in capitulo primo. extra de litis conteſtat. numero tertio, notabile tertio, his præciſis verbis vtens, videlicet, nota & tene menti, quòd per inſpectionem actorum probatur ſolemnitatem iudicialem non inter-

interueniſſe: ex quo ergo debet
confici ſcriptura, etſi non appa-
rent ſcriptæ, præſumitur non in-
terueniſſe. Non enim præſumitur
pro proceſſu Iudicis, niſi quate-
nus cõſtet legitimis documentis,
vt in c. quoniam contra. de pro-
bat. facit quod in ſimili docuit In
nocentius in dicto cap. ſuper his.
prout ſupra retulimus. idipsũ ad-
huc apertius ipſemet Panormita-
nus docuit in c. quoniam contra.
nu. 20. verſic. vide in ſimili not. di
ctum Innocentij in dicto c. inno-
tuit. referens præciſa verba ſupra
relata Innocentij, quibus ipſe Pa-
normitanus addidit ibidem di-
cens, quòd ratio iſtius ſenrentiæ
eſt, quia eſt præſumptio fraudis
ſi ſcriptura non exhibetur: & hos
Doctores retulit & ſequutus fuit
Felinus in c. vnico. extra de litis
conteſta. idem docuit Caſſaneus
in conſuetud. Burgun. nona. folio
1211. dicens, q̃ ſolemnitas ex-
trinſeca. non præſumetur, ſi non
137 apparuerit expreſsè de ea in
ſcriptura. ſicut in ſimili videmus,
quòd ſi reperiatur inſtrumentum
tranſactionis, & in eo non conti-
neatur, quod datum eſt, vel reten-
tum ex cauſa tranſactionis, non
valet: quia eſt ſolemnitas extrin-
ſeca, quæ non præſumitur. C. de
tranſactionibus, & addit Caſſa-
neus ibidem fore aduertendum
adſupradicta, quia ex quo aliqua
qualitas, vel ſolemnitas requiri-
tur in aliquo actu: ad validitatem
illius non ſufficit, quòd pars il-
lam in contractu apponat: nec
illi ſtandum ſit, quia videtur eſſe
appoſita in modum confeſſionis
per verba enunciatiua, quæ non
probant qualitaté, ſine qua aliàs
actus eſſet inualidus: & addit, q̃
hanc regulam tradiderit Iaſon in
l. ſi donatione. in penult. col. C. de
collat. & quòd illa debeat appo-
ni per notarium aliàs facientem
actum. qui Caſſaneus ibidem fol.
1212. nu. 6. & 7. poſt relationem
ſententię Socini in ſuo conſi. 254.
col. 2. & in conſi. 370. dicentis, q̃
profeſſio ſeu licentia tranſeundi
de vno Monaſterio ad aliud non
præſumitur ex diuturnitate tem-
poris: & addidit ſe vidiſſe in cu-
ria parlamenti Burgundiæ, quòd
non fuerit adhibita præſumptio
pro Religioſo etiam poſt annos
quadraginta, quòd fuiſſet profeſ-
ſus: imò ſuccubuit, quia non pro-
bauit ſe profeſſum fuiſſe, & addi-
dit, quòd ipſe credat, quòd hoc
fuerit eo quòd in profeſſione re-
quiratur ſcriptura, vt in c. vidua.
20. q. 1. & in c. omnes. 27. quæſt. 1.
& Specul. in titu. de regula. quo-
niam in his, in quibus requiritur
ſcriptura non probatur ſolemni-
tatem interueniſſe ex diuturni-
tate temporis: niſi probetur illa
per ſcripturam. prout docuit quo
que Felinus in c. 1. de litis con-
teſt. & apoſtilla ibi ad Panormi-
tanum, qui allegat Paul. de Caſt.
in conſi. 51. in ſuis conſilijs primò
impreſſis, idem docuit in caſu no
ſtro. Felinus in c. ſicut de re iudic.
cuius præciſa verba ſupra retuli-
mus. & ratio ſupra allatorum eſt,
quoniam præſumptio orta ex diu
turnitate temporis recipit pro-
bationem in contrarium, cùm di
catur præſumptio iuris tantùm,

ſcili-

ſcilicet per viſionẽ, ſeu per lectionem inſtrumenti dictæ alienationis: cùm ex ipſo apparere poſſit defectus ſolemnitatis de iure requiſitæ, vel ꝙ ibi obſeruatę fuiſſent, vt docuerunt quamplurimi ex citatis ſupra Doctoribus, inter quos ſpecialiter ſunt infraſcripti, videlicet Alex. in conſil. 1. nu. 19. verſic. præterea, vol. 4. Felinus in c. ſicut, nu. 42. verſ. ſeptimo, & vltimo declara per totum. extra de ſent. & re. iudic. Curtius iunior in conſi. 130. nu. 4. Afflictus in deciſ. 107. incip. In cauſa Domini Motiæ. nu. 5. verſ. quia réſpondetur, dicens, quòd tunc habet locum quod dicitur, quòd ex antiquitate præſumũtur omnia ſolemniter
138 acta, quando non oſtenderetur inſtrumentum, in quo apparet, ꝙ non interuenerunt ſolemnitates: nam tunc etiam ex curſu longiſſimi temporis non præſumerẽtur huiuſmodi neceſſariæ ſolemnitates interueniſſe: prout docuerat Pau. de Caſt. in conſi. 48. incip. In cauſa, quæ vertitur inter Reuerendum Patrem, poſt mediũ: dicens, quòd ſi ex facie inſtrumenti appa ret, quòd nõ interuenerit citatio ad ſententiam, non ſtatur dictæ præſumptioni propter antiquitatem, quia ſublata eſt per euidentiam facti: qua nulla maior fit ꝓbatio. vt docuit Innoc. in c. propoſuiſti. de probat. pro quo facit textus in l. emptorem. in princ. ff. de act. empti. cuius ſententia idẽ docuit Ruin. in conſi. 63. nu. 16. & 19. volum. 1. Grauet. de antiquit. tẽp. par. 3. in princ. nu. 17. vbi multos allegat concordantes, quibus addimus Brunum in tractat. de forma, & ſolem. articulo de probat & præſumpt. formæ, col. 12. verſ. eſt tamen aduertendum, dicens, quòd in factis de antiquo nõ prę ſumitur ſolemnitas, vbi cõſtat de ſcriptura continente actũ, in qua deficiunt ſolemnitates: quia tunc dicitur per rei euidentiam conſta re de defectu, prout etiam docuit Natta in conſi 162. nu. 29. & Rol. a Valle in conſi. 2. num. 130. & in conſi. 90. nu. 44. & ſeq. Decius in conſi. 142. nu. 5. verſ. & dato, quòd eſſet præſumendum. Neui. in conſil. 85. nu. 8. & ſequen. Pau. de Caſtro in conſi. 82. col. 3. vol. 2. Socinus in conſi. 46. nu. 37. & 41. vol. 4. Iaſon in conſi. 148 num. 7. & 8. vol. 4. Octauianus autem Cacheranus poſtquam in deciſ. Pedem. 173. dictos recenſitos Doctores citaſſet, ſubdidit ſe huic limitationi ex euidentia ſcripturæ ortæ non hęrere ſimpliciter, tum quia ſi de ſolemnitatibus in inſtrumento appareret, fruſtra de præſumptione ageremus: cum ei aduerſarentur adducta a Rol. a Valle in conſi. 59. nu. 33. & ſeq. niſi diſtinguendo diceremus dictam limitationem debere intelligi de ſolemnitate reſpiciente iuſtitiã tituli, & ſic eſſentiali: in cõtrarium verò adducta loqui de ſolemnitate formali: ſi ergo ex inſtrumento alienationis apparet non fuiſſe ſeruatas ſolemnitates eſſentiales in decretis requiſitas, caſq; fuiſſe non debito modo deſcriptas præſumptio, quæ ex antiquitate ſumi poſſet dicetur eſſe ſublata: hęc omnia Cacheranus, vbi ſupra.

Ex

Ex his ergo omnibus credimus fuiſſe ſatisfactum allatis per Doctores,ac leges,quibus videbatur dicendum, quòd propter diuturnitatem temporis videbatur prę-ſumendũ fore in dicta alienatione facta a Monaſterio ſpatio quadraginta duorum annorũ interueniſſe omnia ſolemnia , quæ de iure in alienatione rei immobilis Eccleſiaſticæ requirebantur, cum ibi adducta intelligenda eſſent locum habere,quando defeciſſet formalis ſolemnitas, & non quando defuiſſet ſolemnitas ſubſtantialis , quę in caſu noſtro requirebatur de iure pro iuſtitia tituli , cum vt latiſſimè ſupra fuit probatũ ad pręſumendũ ex diuturnitate tẽporis in re magni momenti(vt in caſu noſtro,)cùm agatur de alienationis directi dominij poſſeſſionis,& domus maximi pretij:& quoniam ferè omnes Doctores citati in dicta impugnatione fuerunt,& citati in reſponſionem ipſius, cùm vtrunqne docuerint,in diuerſis tamẽ caſibus, iccircò ſigillatim ad ſingulas eorum opiniones non dabimus reſpõſum: ne pluries eadem fruſtra repetamus,cùm ex allatis veritas noſtræ reſponſionis eluceat .

Et quamuis ex ſupra adductis patuerit reſponſio etiam ad text. in c.peruenit. de empt. & vend.
139 tamen addemus & hoc dicendo, ꝙ dicti textus diſpoſitio nequaquã vrgeat in caſu noſtro alia de cauſa,cum multa in dicto cap. peruenit,requirantur ad inducendam dictam præſumptionem, ſcilicet iuſtus titul⁹, bona fides emptoris pretium conuerſum in vtilitatem cõem exiſtentia aliorum bonorum tempore venditionis, in quibus poterat eſſe conſultum mulieri conſentienti per lapſum annorum triginta:quæ omnia neceſſariò requiruntur, vt probatur ibi per illa verba[ſi vera ſint, quæ præmiſimus.]ergo ſi non ſunt vera,non militabit diſpoſitio dicti c.peruenit.At in caſu noſtro ſcilicet alienationis dicti dominij directi , quod habebat dictum Monaſteriũ Sancti Benigni ſuper domum, & poſſeſſionem ita pretioſam, in qua non apparet fuiſſe ſeruatas ſolemnitates iuris: iniuſtus erit titulus , non ſeruatis ſeruandis : ex quibus inducitur mala fides,vt latè per Brunum in tract. de forma articulo de potent. & effect.formæ,col.11. verſ.ſeptim⁹ effectus.inde ſequitur, quòd prętenſa præſumptio non habeat locum in caſu noſtro:quare ergo illa ceſſante,concludendum omnino erit alienationem huiuſmodi veluti factam non ſeruata diſpoſitione tot iurium irritantium illã, eſſe ipſo iure nullã,& taliter omnino fore de iure declarandam. Idipſum docuit Rodohanus in tract.de reb.eccleſ. non alien.fol. 228. in cap. incip. ſed an in alienatione rei,num.14. & ſeq. Nam poſtquam probauerat, quòd præſumatur contractus ſolemniter celebratus,& omnia ſolemnia in eo interueniſſe, quãdo in inſtrumento fiat mentio de ſolemnitate, cũ interuentu decreti,iuxta Specul. ſententiam in titu. de empt. & vendit.§.nunc dicendum .verſ.& breui-

Digitized by Google

breuiter scias. & addidit, quòd ex diuturnitate temporis in alie
nationerum Ecclesiæ præsum-
140 tur interuenisse authoritas Se-
dis Apostolicæ ad tradita, per
Doct. in l. si certis annis. C. de in
&is, & in l. qui in aliena. ff. de ac-
quir. hæreditat. statim subintu-
lit hæc præcisa verba, videlicet, sed
id procedit, quando vna cum tẽ-
poris diuturnitate cõcurrit scien-
tia, & patientia eius, cuius requi
rebatur consensus, prout docuit
Alex. in consi. 9. nu. 8. lib. 3. & in
consi. 17. num. 8. lib. 4. Afflictus in
decis. 107. nu. 7. versic. præterea.
Et Aymon in 3. par. de antiq. tem
por. §. 1. nu. 18. versi. secundò limi-
ta. & postquam retuliſſet aliquos
aliter subintulit, sed vide, & distin
gue, vt distinguo supra in rubr. de
consensu propè finem. Vbi in Ca-
pitulo fin. dictæ rubricę incip. Et
an præsumatur a nu. 25. vsq; in fi-
nem post multas Doctorum sen-
tentias citat sententiam Iasonis
in cons. 176. col. fin. vol. 2. vbi di-
xit, ꝙ quando ex inspectione alie
141 nationis feudalis non apparet
consensum Domini interueniſſe,
tunc non statur præsumptioni re-
sultanti ex antiquitate temporis,
quia tollitur per euidentiam fa-
cti, qua nulla est melior probatio
per Innocentium in c. proposini-
sti. de probationib. constat enim
quòd negatiua scilicet aliquid fa
ctum non esse, probatur per inspe
ctionem scripturæ, l. finali, & ibi
Bart. C. de rebus. & subintulit a-
lias quamplurimas Doctorũ sen-
tentias idipsum docentium: etsi
videatur postea sequi Crauet. in
consi. 134. nu. 44. qui videtur vo-
luisse cõcludere dictam regulam
verificari, quando ex ipso instru-
mento, vel actu appareat, quòd
partes voluerint ipsas solemnita-
tes adhibere, sed illas minus per-
fectè, aut ineptè adhibuerunt, nõ
autem quando penitus apparent,
quòd sunt ommissę: & subdit ipse
Rodohanus ibidem, nu. 29. in fi-
ne. attamen post alias Doctorum
sententias recensitas citauit Feli-
num in dicto c. sicut, versiculo
fallit tertio, & in colum. 18. ver-
siculo dicta autem supra, extra de
sententia, & re iudic. & Aſflict.
in decisione 368. columna secun-
da. At cum dictus Felinus ibi nõ
loquatur in casu nostro, & paulò
ante in eadem columna 18. ver-
sic. bene fateor, loquens expresse
in casu nostro, in quo requiritur
assensus Apostolic⁹ docuit, quòd
si non probetur præsentiam, ac
scientiam Papæ affuisse in dicta
alienatione, ipsam de iure esse nul
lam, & subdidit se de dicto Are-
tini dubitare, qui dixerat in con
sil. 36. in princ. ꝙ si apparet testa-
mentum antiquum Cardinalis v-
nius præsumatur testatus de li-
centia Papæ, & addidit. Nisi
dicas, quòd si testamentum fuit
confectum in Curia, & sit noto-
rium, præsumitur scientia Papæ,
& per consequens præambula li-
centia. hæc ille, ex cuius dictis
elicitur Rodohanum ipsum citan
tem non intelligere supra allata
contra nostram conclusionem, ꝙ
adhuc apertius elicit ex sñia Af-
flicti sup. ab ipsomet citata: cũ ip
se Afflictus loquat̃ in p̃sumptione
resul-

reſultãte ex appretio cuiuſdam poſſeſſionis poſſeſſæ ab aliquo p centum annos, præſente aduerſario, & eius hæredibus, & nõ contradicentibus: de qua poſſeſſione erat fama, quòd fuerat cuiuſdam Thomæ, & eius hæredes omnes ſciebant, & tanto tempore tacuerunt. ex quibus verbis elucet apertiſſimè illum non loquutum fuiſſe in terminis præſentis noſtræ concluſionis: cùm in caſu noſtro meritò negetur ſcientia, ac patiẽtia Papæ, cuius perſona longè diſtabat, ac diſtat a dictis bonis alienatis, ac per conſequens, quòd nihil voluerit contra noſtram concluſionem indè concludere Rodohanꝰ per allata vbi ſupra: quoniam aliàs nõ citaſſet dictos Doctores, qui contrarium expreſsè docuerunt in dictis locis ab ipſomet citatis, eo magis, quòd ipſe Rodohanꝰ expreſſiſſimè ſe ſubſcripſerat ſupra allatæ noſtræ concluſioni, vt patuit ex relatione p̃ci ſorum verborum eiuſdem Rodohani. Vide ergo ibi.

Ad tertiam obiectionẽ reſpondendo dicimus, quòd licet maxima controuerſia olim fuerit apud Doctores fundantes ſe ſuper Canones antiquos: cùm aliqui eorũ docuerint alienationem rerũ immobilium Eccleſiarum factã non ſeruatis ſolemnitatibus ſeruari præceptis per Summos Põtifices, ſit valida, ſi illa fuiſſet facta in vtilitatem Eccleſię, & ipſos Doctores nos retulimus in fauorem partis affirmatiuæ, quæ videbatur aduerſari prædictæ noſtræ veriſſimę concluſioni ſupra recenſitæ: contra verò ipſam non defuerunt Doctores hoc ipſum negantes: quos ſtatim referemus pro maiori dilucidatione veritatis noſtræ cõcluſionis. Sciendum igitur, q̃ Doctores, qui docuerunt alienationẽ huiuſmodi eſſe de iure nullim, ſunt infraſcripti, videlicet Iacob. Butr. Bart. Albericus, Pau. de Caſt. & Iaſon, qui hanc dicit communem in l. cum hi. §. eam tranſactionem. ff. de tranſact. Bal. in l. fin. §. neceſſitate. colum. 5. ff. de bonis, quę lib. & in c. 1. de tranſactio. Felinus in c. cauſam, col. 5. de iudicijs. Alex. in conſ. 187. col. 1. verſic. quartò per id, quod habetur, quam ſentẽtiam eſſe communem repetijt Iaſon in l. contra iuris. in princ. ff. de pactis, idẽ docuit expreſsè Panorm. in c. cum cauſa. in fi. ext. de ſentent. & re iudic. his pręciſis verbis vtens, videlicet. Ad vnum tamen aduerte in eo, quòd iſta glo. ſentit, quòd valet venditio a ſolo Prælato facta, ſi pretiũ probatur verſum in vtilitatem Eccleſię ſaltem, ſi hoc habet conſuetudo: quod ego, iuquit Panormitanus non puto verum primo, quia non ſufficit rem alienare in caſu licito, niſi etiam ſeruetur ſolemnitas a iure introducta, vt apertè probatur in c. ſi 142 ne exceptione, 12. q. 2. & in d. c. 1. de reb. eccl. non alien. in ſexto. Nec conſuetudo poterit detrahere ſolemnitati: Fateor tamen, q̃ Eccleſia poſſet talem contractum alienationis approbare, ſi caderet in fauorem ſuum aliquo reſpectu, per text. ſingularem in cap. ſi qua, de rebus. 12. q. 2. hęc Panormitanus

mitanus, cuius ſententia, ne ſibimet videatur contrarius ipſe) erit interpretanda, vt etiam elicitur ex mente eius: quòd voluerit Eccleſiam poſſe contractum approbare, prout ex nunc adhibendo ſolemnitates de iure requiſitas: vt patet ad ſenſum: idem repetijt ipſe Panorm. in c. nulli. nu. 7. verſic. & concludo. extr. de reb. Eccleſ. non alien. vbi his præciſis verbis vſus fuit, videlicet, & concludo, quòd niſi alienatio fiat ſeruata illa forma, & in caſu à iure cõceſſo, eſt nulla. De defectu formę eſt clarum: nam illa forma dat eſſe rei. probatur in c. tua. de his quæ fi. à prælat. & in c. ſine exceptione. 12. q. 2. de defectu caſus liciti probatur hìc. Nam prohibet alienatio rei Eccleſię à iure, ergo alienatio eſt nulla, ſi non fit in caſu conceſſo. l. non dubium. C. de legibus. & in c. ea quæ contra ius. de regul. iur. in ſexto, ex his ergo omnibus patuit implicitè Panorm. ſe ſubſcripſiſſe præſenti noſtræ reſponſioni, & apertiùs idem repetijt in dicto c. tua. nu. 8. verſ. ſed tu tene. his præciſis verbis vtens, videlicet. ſed tu tene, quòd ad hoc, vt teneat alienatio rei Eccleſiæ, neceſſariò requiruntur duo. Primò, vt ſeruetur ſolemnitas. de qua hìc, & in dicto c. ſine exceptione. Secundò requiritur, vt fiat in caſu licito, aliàs nõ tenet. tex. eſt bonus in Clem. 1. de reb. Eccle. non alie. hæc Panor. ex cuius ſententia elicitur, quòd ſola vtilitas Eccleſiæ, ſeu caſus licitus non facit validam alienationem rei Eccleſię, niſi etiam interueniat ſolemnitas; prout apertiſſimè in dicta Clem. 1. ſtatuitur, cuius tenor præciſis fuit relatus ſupra in probationem præſentis noſtræ cõcluſionis vide ibi. idem docuit Bal. in l. ſi pupillorum. in princ. fin. ff. de rebus eorũ. & in conſi. 198. vol. 5. Brunus in tract. de forma in titu. de potentia, & effectu formæ. in 9. ampliat. Socinus in conſi. 29. col. 3. & 6. Deciſ. Neap. 13. in nouis. Glo. in l. ſi fundus. ff. de re. eo. idipſum multipliciter docuit Auguſt. Berous in c. quæ in Eccleſiarum. a nu. 35. vſq; ad 43. qui ſigillatim & elegantiſſimè reſpondet ad omnia fundamenta oppoſitionis elicita ex ibi citatis auctoritatibus iurium, ac Doctorum. videatur ergo omnino ibi apud ipſum. & quidem aſſignando rationem differentię (in caſu noſtro) inter pupillum & Eccleſiam dicimus primò, quòd in alienatione rerum pupilli lex vltra proceſſit declarando, quòd deficiente decreto Iudicis, vel tutoris auctoritate, alienatio in caſu euidentis vtilitatis ſuſtineri poſſit de æquitate, ſed non de rigore: cui æquitas, quæ ſcripta in dictis iuribus reperitur, eſt præferenda. l. 1. cum gl. C. de legibus. At in alienatione rerum Eccleſiæ Canon vlterius non proceſſit approbando, neque hanc æquitatem conſiderauit: igitur cum dicta æquitas ſcripta non fuerit, iuris rigori ſtandum fore quis dubitabit? & ſic dicendum erit q; alienatio ſit ipſo iure nulla ob defectũ ſolemnitatis, etiam ſi aliàs fuiſſet facta in vtilitatem Eccleſiæ: eò magis,

magis, quòd ibi irrita alienatio declaratur & nulla facta, sine solemnitatibus requisitis de iure, prout latissimè fuit supra probatum, dum tenores ad verbũ multorum iurium fuerunt recensiti supra in probationem dictæ nostræ conclusionis. Secunda ratio diuersitatis est, quoniam in alienatione rerum Ecclesię agitur de maiori præiudicio, nempè de prę iudicio publicæ vtilitatis, quę militat ac resultat ex conseruatione rerum immobilium ipsarum Ecclesiarum: cùm aliàs non reperirentur, qui cultui diuino, & administrationi Sacramentorũ deseruirẽt: cùm qui altari seruit, de altari viuere debeat: At cùm agitur de validitate contractus alienationis rerum pupilli, non agitur de præiudicio boni communis, sed priuati: & sic de vtilitate priuata, cui quisque poterit renunciare: non autem quando ageretur de vtilitate publica. Nec obstare poterit pśenti nostræ legitimę responsioni, quòd solemnitas de iure requisita in alienatione rerum immobilium Ecclesiarum introducta fuerit propter earundem vtilitatẽ, ac fauorem: Quapropter videretur posse concludi, quòd in casu, quo de vtilitate clarè constaret: de obseruatione huiusmodi solemnitatis, seu formę substãtialis curare non deberemus, arguendo à cessante causa, per tex. in c. cessante. de appellat. quoniam hęc consequentia non militat in casu nostro, cùm solemnitas ibi requisita principaliter fuerit introducta ob publicam vtilitatẽ, vt diximus, cui
143 de consensu partium renunciari de iure non poterit, vt apertissimus docuit nos text. in l. fina. §. sed quia. C. de iuram. calum. vbi per Doctores & glo. & Doctores communiter in cap. de causis. de officio deleg. attamen sciendum, quòd in fauorem prędictis veræ responsionis summopere deseruit sententia Doctorum dicentium, quòd huiusmodi alienationis contractum nullum propter eius vtilitatem posse Ecclesiam ratificare, adhibitis scilicet solemnitatibus, quę debuerant obseruari secundum iura, prout retulit Gabr. in dicto tracta. conclu. lib. 3. titul. de rerum alienatione. conclusione prima. num. 2. vers. amplia primam opinionem. dicens vnanimiter omnes Doctores hoc admittere: etsi reuera nõ addiderit expressè id, quod nos diximus, [Adhibitis tamen, etcętera.] cum id rationi consonum esse videtur pro concordia Doctorum: eò magis, quòd alij hoc expressè docuerunt, vt infra probauimus: Doctores vero relati à d. Gabriele vbi supra, sunt infrascripti, videlicet. Innocentius in c. 1. de his, quę fi. à prędlat. Glo. in c. 1. ne sede vacante. in versic. sede vacante. dicens, quòd contractus nullus per ratificationem factam per Episcopum, erit inualid⁹ per tex. si qua de rebus. 12. q. 2. idem docuit Ant. Butr. in cap. si quis Presbyterorum. col. 1. de reb. Eccle. non alien. Fulgo. in dicta l. cùm hi. §. eam transactionem. Decius in c. quę in Ecclesiarum.

Digitized by Google

tum.col.2.in fi. de constitu. Corsetus in suis singularibus. in vers. pupillus.Socinus in cons. 80. col. 2.vol.4. Brun. in tract.de forma, in tit.de poten. & effectu formæ, in ampliat.9.Præpositus in cap.1. qui feud.dare poss.Petr.Rebuff.in concordat. in titu. de collat. §. si quis vend.versic. ipso iure. Ruin. consi.40.col.fi. volum.1. ad quod etiã facit id, quod docuit Bal. in l.cùm interdictæ. C. arbitr.tutel. dicens, quòd quilibet potest ratificare cõtractum etiam nullum factum in propriam vtilitatem. hæc Anton.Gabr.quæ omnia meritò erunt de iure intelligenda si postea fuerint obseruatæ omnes solemnitates requisitæ de iure in alienatione rerum Ecclesiæ, quãuis à principio non fuissent seruatæ propter repentinam alienãdi necessitatem:tunc trãsacta tali repentina necessitate huiusmodi alienationis taliter facta,erit petenda, & obtinenda ratificatio ab eo,à quo de iure requirebatur assensus, & alia solemnia, quę p̃cedere debebant. iuxta Doctrinam infrascriptorum Doctorũ. Nam Rodohanus in tract. de rebus Eccle.non alie.in cap.de alienatione facta causa necessitatis in fine. num.128.fol.118. his prę-cisis verbis vtitur, videlicet. & nota, quòd in casu alienationis factæ sine solemnitate ob vrgentem necessitatem Bald. in capitulo primo, columna quarta,qui feud. dare poss. putat, quòd ex post de necessitate sit facienda ratificatio solemniter, iuxta nota. in l.Pomponius. ff. de negotijs gestis. refert, & approbat Iasõn ibidem. columna octaua, versiculo tertiò limita. Hoc ipsum expressiùs & elegantius docuit Corsetus in suis singularibus, in versiculo pupillus. his præcisis singularibus verbis vsus fuit, videlicet. Ex quibus omnibus sume singularem theoricam: quòd vbi in aliquo actu, seu dispositione debet interuenire aliqua solemnitas habito respectu ad certum finem: quòd habito fine & effectu, per quem introducitur solemnitas illa, licèt in actu non interueniat illa solemnitas, nihilominus actus valebit & sufficit, quòd solemnitas ex post facto interueniat per cap.si qua de rebus. 12.quæstio.2. & c.cùm vos.de his quæ fi. à prælat. & per id, quod docuit Bald. in l. quæcunque. C. de bonis quę liber. scilicet quòd licèt auctoritas Superioris in alienanda re Ecclesiæ debeat interuenire in ipso actu, vel in continenti post, vt in cap.primo. de reb. Eccle. non aliena. in sexto. Tamen potest interuenire ex interuallo, quando illa alienatio emanauit ad vtilitatem Ecclesiæ: quod erit notandum pro limitatione dicti capituli primi,& capitulo sine exceptione. duodecima quæstione secunda. Et ratio secundum Corsetum vbi supra est, quoniam iura ex huiusmodi decretis intendunt effectum ad finem rei. Nec rationi huic obstat, q̃ forma det esse rei, & perficiat eam.cùm seruetur solemnitas requisita: licèt interuenerit ex post facto, ex quo est

ſatisfactum menti Legiſlatoris propter finem, & effectum ſequutum eo magis, quòd vbi aliquid eſt nullum ex defectu conſenſus:
149 tunc quandocunque ille interuenerit, ſufficiet. vt in l. ratum. ff. rem ra. ha. & addit ipſe Corſetus ibidem, quòd hoc ipſum voluerit Bart. in l. ſi mater. §. hoc iure vtimur. ff. de excep. rei iud. & quòd ſic ſit intelligendus textus in c. cùm vos. ext. de his quæ fi. & in c. ſi qua de rebus. duodecima quęſtione ſecunda, & dicto cap. ſine exceptione, 12. q. 2. Sciendum eſt inſuper, quòd hodie omnino dicendum erit alienationē eſſe nullam ipſo iure de bonis immobilibus Eccleſiæ factam inconſulto Summo Pontifice, prout docuit
147 Antonius de Pretis in ſuo tract. de iuriſdictione Epiſc. cap. 5. columna prima, per cōſtitutionem extrauagant. Ambitioſæ. de reb. eccleſ. non alienan. quia licet alienatio ſit Eccleſiæ vtilis, & aliàs licita: tamen non poterit contractus valere inconſulto Sūmo Pontifice, cùm ſit illa prohibita per dictam extrauagan. Ambitioſæ, cum clauſula inconſulto Romano Pontifice: cùm hoc ipſum importet huiuſmodi clauſula. Idipſum ſentijt Gondiſ. Villadieg. in tract. de leg. quęſtione vndecima. Idem docuit Rodohanus, qui in dicto tract. de rebus eccleſ. non alienan. in capit. de cauſa vtilitatis. fol. 134 numero 205. poſt relationem ſententiæ dicti Antonij, & Gondiſ. ibidem. numero 198. & nonnulla in fauorem contrariæ opinionis in dicto numero 205. poſt relationem Felini in repertorio, verſiculo alienatio. dicentis, quòd rerum Eccleſiaſticarum alienatio non valeat, niſi ſeruata forma tradita a iure, & in caſu conceſſo, ſubdendo, quòd quamuis in puncto iſto variæ fuerint opiniones: tamen talis alienatio non valet, niſi ſeruata forma in caſu licito ipſe Rodohanus ſubdidit dicens. Adduco pro iſta opinione, quæ vera eſt, vnum ſimile: Pone quòd ſit facta alienatio rerum Eccleſiaſticarum, ſine auctoritate Superioris, quæ tamen ſit vtilis ipſi Eccleſiæ, dico quòd talis alienatio eſt nulla: & poſtquam citaſſet authoritates Doctorum hoc affirmantium ſuā ipſius ſententiā, ſubdens, his preciſis verbis vſus fuit ibidem, numero 209. verſic. ſed ego, videlicet, Sed ego, vt in dictis quæſtionibus, iudico, quòd ſit bonum, & tutius adhibere in huiuſmodi cō
148 tractu auctoritatem, & conſenſum Papæ: & iſta facere ab eo obtento reſcripto, vel conceſſionis, vel confirmationis, cùm non ſit reperire hodie, niſi cum difficultate manifeſtam vtilitatem Eccleſiæ, & qui procurant habere rem ab Eccleſia, vt plurimum faciunt pro ſuo, & non pro Eccleſiæ commodo. Vnde in omnem euentum adhibeant talia cupientes auctoritatem. hæc Rodohanus vbi ſupra, qui rurſus ibidem in capitulo de ſolemnitatibus, quæ interue. in alienam eccleſ. ſolio 159. numero 65. ſequens Panormitan. in dicto capitulo cum cauſa. de ſentent. & re iudic. in fine.

ſine. dixit, quòd non valeat venditio rei Eccleſiæ facta a ſolo Prę lato, etiam ſi probetur pretium verſum in vtilitatem Eccleſiæ, etiam ſi hoc habeat conſuetudo, quia non ſufficit rem alienari in caſu licito, niſi etiam ſeruetur ſolemnitas a iure introducta dicto capitulo ſine exceptione, duodecima quæſtione ſecunda. Idipſum apertius Rodohanus ibidem repetijt in rubr. de his, qui conſentiunt, in cap. incip. Item ſolum. folio 186. num. 4. & 5. retulit Glo. in l. ſi fundus ſterilis. ff. de reb. eo. Iacob. Butr. Alberic. de Roſa. Barto. Bal. Ang. Fulgoſ. & Pau. de Caſt. in l. cum mihi. §. eam tranſact. ff. de tranſact. & Bal. in c. 1. de tranſact. & in l. fin. §. neceſſitate. col. 5. in fine, C. de bon. quæ lib. tenere, quòd non valeat alienatio facta ſine debitis ſolemnitatibus,
149 etiam ſi alienando fieret conditio Eccleſiæ melior, & quòd hoc ipſum limitet Iaſon ibidem, niſi Eccleſia ratificet contractum ad-
150 hibendo debitas ſolemnitates: cùm illud facere poſſit, non aduerſarius per ſingularem doctrinam Innocentij, & omnium in c. 1. de his quæ fiunt a Prælat. & refert alios Doctores idem tenẽtes quo ad poteſtatem ratificandi huiuſmodi alienationem. Qui Rodohanus ibidem in ſequenti Capitulo incip. Sed licet de iure communi, & ordinario f. 186. de eodẽ his præciſis verbis vſus fuit, videlicet, Sed licet de iure communi, & ordinario contractus factus in fauorem Eccleſiæ poteſt claudicare: ſecus tamen eſt hodie de iure nouiſſimo ex diſpoſitione extrauagan. Ambitioſæ. de rebus Eccleſ. non alienan. Quia licet alienatio aliàs ſit licita, & vtilis Eccleſiæ. Contractus tamen claudicare non poteſt: nam per dictam conſtitutionem extrauagantem prohibetur alienatio, cũ clauſula incõſulto Romano Pontifice ibi. [alienandi verò inconſulto Romano Pontifice: huiuſmodi verba importare videntur, quòd hodie cõtractus alienationis rerum Eccleſiæ nullo modo valere poſſit, niſi Romano Pontifice conſulto, & ſic ipſa alienatio modo, de quo in ipſa extrauagante videtur reſeruata Romano Põtifici] tam licita, quàm illicita, & hoc ne detur occaſio alienandi inconſulto res Eccleſiæ, quod & probatur per textum in capitulo aduerſus. de immunitate eccleſ. ibi propter imprudentiam quorundam, Romanus Pontifex primò conſulatur, & quòd hodie alienatio etiam vtilis Eccleſiæ facta inconſulto Summo Pontifice ſit ipſo iure nulla propter dictam
151 extrauagãtem Ambitioſæ. ibidem multipliciter probat ipſe Rodohanus, vide ergo ibi latius per eum.

Ad quartam obiectionem reſponſurus operę pretium duxi monere ſolertem, ac eruditũ lectorem, quòd in caſu noſtro, ſcilicet in alienatione bonorum immobilium Monaſterij Sancti Benigni a Ianua Ordinis Sancti Benedicti de obſeruantia Congregationis Caſſinenſis immediatè ſubiecti Sedi Apoſtolicæ per ſupra allata

nihil prorſus probatur contra no ſtram iam propoſitam concluſio nem, multipliciter probatam per hucuſque in medium prolata, cũ Doctores citati in probationẽ op poſitionis loquantur generaliter, & nõ in caſu noſtro, imò ex ipſo rum dictis elicitur veritas noſtrę interpretationis, eorumq; ſenten tiarũ, cùm ſemper ipſi fundauerint ſe in vtilitate dictę alienationis, & conſenſu legitimo eorum, qui habebant conſentire de iure gentium : & exemplificant in rectore Eccleſiæ, ſi ſit ſolus : vel ſi habeat Collegium, conſenſerit ca put cum membris. ex quorũ verbis apertiſſimè elicitur eos non loquutos fuiſſe in caſu noſtro, in quo vltra aſſenſum Monachorum & Abbatis dicti Monaſterij exem pti, & immediatè ſubiecti Sedi Apoſtolicę, requiritur de eſſentia contractus, vt verè, ac iuridicè dici poſſit in huiuſmodi alienatione affuiſſe aſſenſum de iure gentium requiſitum: requirebatur enim aſſenſus Apoſtolicus, iuxta quamplurima allata in probationem ſupra recenſitæ noſtræ vnicæ concluſionis : Quapropter merito tali pacto intelligenda erit ſententia tot celeberrimorũ Doctorum, qui prima fronte videbantur aduerſari præſenti noſtræ concluſioni : quod non ſolum elicitur ex dicta ponderatione, verum etiam ex ipſorum præciſis verbis, quibus vſi fuerunt, quãdo loquuti ſpecialiter fuerunt de materia præſentis noſtræ quæſtionis. Nam (vt in probationem concluſionis noſtrę ſupra relatæ ad verbum retulimus) ipſe Panormitanus loquens de alienatione facienda de rebus Monaſterij exẽpti, & immediatè ſubiecti Sedi Apoſtolicę in Clementina prima, numero nono, volens declarare quis dicatur proprius Prælatus exemptorum, vt ſciremus cuius aſſenſus eſſet neceſſarius in alienatione rerum immobilium Monaſterij exempti (de qua agitur, in dicta Clementina prima. in verſic. proprij Prælati) ſequens glo. ibidem dicentis in verſic. proprij dixit, & ipſe, quòd proprius Prælatus exemptorum ſit Papa: ipſe quoque Panormitanus in dicto numero nono, his præciſis verbis vſus fuit, videlicet. Item nota, quòd proprius Prælatus exemptorum eſt Papa : & intellige de exemptis immediatè Papę ſubiectis : ex quibus patuit verus ſenſus ſententię Panormitani in d.c. quia pleriq; nu. 31. de immun.eccle. ſequentis ſententiam Antonij de Butr. ibidem, quod & repetijt Pan. in c. quod ſicut. de elect. & in c. 1. nu. 19. ext. de in integr. reſtitu. & eodem modo reſpondemus ad Felinum in c. 1. col. 14. verſ. & confirmatur hęc. ext. de conſtitu. cum ibi ipſe ſequatur ſnĩam Antonij, & Panormitani vbi ſupra, fundãs ſe ſuper fundamentis ipſorum ſupra relatis, & loquens poſtea prę ciſè in caſu noſtro, in c. ſicut, n. 42. verſic. ſeptimò. & vlt. declara. in fi. in verſ. bene fateor. de ſent. & re iudic. dixit ſe conſuluiſſe, & obtinuiſſe Lucę in fauorẽ Capituli Eccleſiæ Lucẽſis exẽptę, & immediatè ſubiectę Sedi Apoſtolicę, q̃ q̃.

dam

dam alienatio rei immobilis dictæ Ecclesiæ factę ab ipso Capitulo sine assensu Apostolico esset declarata illegitimè facta, & nulla tanquam sine consensu persone, cuius assensus de iure requirebatur. Idem respondemus ad sententiam Syluestri citantis, & sequentis simpliciter dictas sententias, qui vt nos doceret, quòd ibi nõ fuerit loquutus in casu nostro, sed generaliter paulò ante, dum ipse in eodem vers. alienatio. num. 5. vers. similiter. nec Abbas vsus fuit his præcisis verbis, videlicet. Similiter nec Abbas res Monasterij sine consensu sui conuentus, & etiam Episcopi: qd tamen intelligitur in non exemptis, quia in exemptis secundum Zabar. post Innocentiũ in Clem. Monasteriorum. eo. titu. requiritur cõsensus Papę, vel Prelati immediati, cui subsit Ecclesia pleno iure. Ex quibus patuit verus intellectus dictæ sententię Syluestri, in verbis illis in quib. sequutus fuerat sententiã Antonij Panormitani, & Felini, cùm debeamus pro virib. interpretari mentes Doctorum, qui prima fronte videntur variasse in sua doctrina, ne grauentur per malam, & insulsam expositionem eorum sententiarum. ex quibus omnibus, Deo ipso Optimo Maximo annuente, patuit veritas nostrę assertionis, & dictam impugnationem nullũ habere locum in casu nostro. Ad Zerulum verò quamfacillima erit responsio, cùm ipsemet postea loquendo de materia quęstionis nostrę in suis terminis, & de modo procedẽdi in huiusmodi alienatione in secunda parte suę praxis fol. 8. vers. alienatio. & præcipuè in versic. decimo tertio quęritur inter alia in responsionem propositę quęstionis his præcisis verbis vtitur, videlicet. Secundo si est de rebus non solitis alienari: & impetratur a Sede Apostolica breue, quod vocatur [si in euidentẽ] solet committi Ordinario, qui capta informatione, & viso, prout supra, interponit decretum, & nomine Sedis Apostolicæ, tanquam delegatus ab illa præstat assensũ. & addit, ꝙ hæc praxis sumatur ex communi stilo Curiarum: ex quibus patuit ipsum Doctorem non aduersatu fuisse nostrę decisioni.

Secundò respondetur, & aliter propositæ obiectioni, & eius fundamentis, dicendo, quòd non sit tutus in foro conscientię detinens rem Ecclesiæ immobilẽ sibi alienatam sine solemnitate iuris: quod & probatur infrascriptis medijs. Primò auctoritate Innocentij in c. quia pleriq; nu. 3. vers. sed quid dices. ext. de immu. eccles. vbi præcisis verbis vsus fuit, videlicet, sed quid dices in eo, a quo aliquid auocari potest petita restitutione, nũquid si non petatur, restituere tenetur: non credimus, nisi malitia contrahentis lęsus esset: si autẽ ex donatione minoris, vel ex contractu inito, qui non tenet ipso iure, aliquid hẽt, vt si in alienatione minoris absit auctoritas tutoris, vel decreti Præsidis, restituere tenetur. Ad hoc. n. vt restituere non cogatur oportet, ꝙ adsint bona fides, & iustus titulus, ꝙ

hic non fuit, cùm talis titulus pro non titulo habeatur. hæc ſunt præciſa verba Innocentij, ex quibus Panorm. & reliqui paulò ante citati, & Auguſt. Berous in c. quę in Eccleſiarum, nu. 45. verſ. ſed contrariam ſententiam. ext. de conſtitu. eliciunt ipſum Innocentiũ docuiſſe, ꝙ non dicatur tutus in conſcientia, qui retinet rem ex alienatione rei Eccleſiæ facta ſine ſolemnitate iuris poſitiui. Primò
152 quia titulus ſine ſolẽnitate reducitur ad non titulum, vt in c. tua nuper. ext. de his, quæ fi. a Prælat. vbi dicit irrita alienatio facta non ſeruata iuris ſolemnitate. & ibidem latius per Doctores. Inde ſequitur, quòd huiuſmodi detentor rei Eccleſiæ ex tali alienatione dicendus ſit illam habere ſine titulo, ac per conſequens mala fi-
153 de, vt in l. quemadmodum. C. de agric. & cenſit. lib. 11. & in l. iubemus. §. ſanè. C. de ſacroſan. eccleſ. Quapropter comprobatur huiuſmodi titulum nihil quo ad forum conſcientiæ detẽtori huiuſmodi prodeſſe poſſe. arg. in l. 1. cum gl. magna. & ibi Bart. C. de inoffic. teſtamento, vbi quamuis petitio hæreditatis hæredi contra titulo poſſidentem non detur. vt in l. regulariter. cum l. ſequen. ff. de petit. hæredit. tamen quãdo titulus per querelã inofficioſi teſtamenti ad non titulum reducitur: tunc petitio hereditatis contra titulo poſſidentem datur: & vt apertius procedamus, dicimus, ꝙ ex quo ꝓp defectum formæ, & ſolemnitatis contractus alienationis eſt ipſo iure nullus, vt in c. 1. & 2. de reb. eccleſ. non alien. & in Clem. 1. eo. titu. & in l. iubemus, la ſecõda. §. ſanè. C. de ſacroſan. eccleſ. Inde ſequitur, quòd qui talẽ rem ex tali contractu alienationis habuit, illam abſq; aliquo titulo habere, & detinere dicetur, quia titulus ad nõ titulum redactus eſt, & conſequenter illam detinet cũ mala fide (ſaltem poſtquam hoc ad ſui cognitionem deuenerit) a qua peccatum cauſatur. vt in c. fi. de præſcript. & ideo ſalua conſcientia in foro animæ eam tenere non poterit: quoniam omne quod non eſt ex fide, peccatũ eſt, d. c. fi. iuncta glo. c. litteras. de reſtitu. ſpol. & de pęnit. diſt. 3. §. illud. & 18. q. 1. §. ex his. & ſecundò pro hac Innocentij opinione facit. Nam ex quo quis emit rem eccleſiæ contra prohibitionem Canonis ſine ſolemnitate, non poterit indè ius præſcribendi (maximè in caſu noſtro) conſequi, vt latius infra, vt in d. l. quemadmodum. quamuis dici poſſet illum eſſe aliqualiter in bona fide propter ignorantiam ſtatuti in contrarium, tamen illa ſibi non prodeſſet, cùm contra iura mercatus fuiſſet, vt in l. vbi lex. in princ. ff. de vſucap. Tertiò principaliter pro dicta Innocẽtij opinione conſiderari poterit, quòd habẽs rem etiam ex iuſta cauſa ſine ſolemnitate, dicatur illam habere contra Canonis prohibitiones, vt in iuribus ſupra citatis in probationem noſtræ concluſionis: ergo indè ſequitur, ꝙ cenſetur huiuſmodi detentor rerũ Eccleſię cõſtitutus in peccato mortali, cũ non obedierit

rit Deo per restitutionē rei alienæ sub pręcepto iussam vulgarib. iuribus, nec Papæ, & Canoni hāc detentionem prohibentibus sub pęna excōmunicationis latæ sententiæ: vt in supra citatis iuribus patuit, cum eis obedire quisque fidelis teneatur, vt in c. 2. de maior. & obed. & c. qui resistit. 11. q. 3. eo quòd qui non pareat Principi legem iustam condenti, sit dignus morte ęterna, cùm scriptum sit 1. Reg. c. 13. & in lib. Deuter. c. 17. [Qui non obedierit Principi morte moriatur.] ergo hic talis non poterit dici tutus in conscientia, & apud Deū ratione peccati indè perpetrati, nisi pęnitentiam agat, & restituat huiusmodi bona sibi sic alienata, quod apertissimè probatur per text. in c. si quis Prębyterorum. ext. de reb. eccles. non alien. vbi hæc habentur, videlicet. [si quis Presbyterorū, Diaconorū, seu defensorum alienanti prędiū Ecclesiæ subscripserit, quo iratus Deus animas percutit anathemate feriatur: nisi forte & alienator, & qui acceperit, celeri restitutione sibi prospexerint. Quod si minus aīæ suę remedium oblatum neglexerint, pter pęnam super hoc adscriptam, confectum exindè documentum, viribus (quamuis ab initio nullas habuerit) vacuetur.] hęc ibi, ex quib. probatur hoc esse pręceptū sub pęna peccati mortalis, cū nemo possit excōicari, nisi pro peccato mortali contumacię, prout oēs cōiter Doctores semper docuerūt, & ratio istius sniæ est: qm non multum interest quoad peri-

155 culum aīę, iniustè detinere, ac inuadere alienū. vt ad verbum docuit text. in c. sępe contingit. de restitut. spoliat. & ibi cōiter per Doctores. Quod & ad verbum in casu nostro docuit August. Berous vbi sup. nu. 47. in vers. tertio principaliter. & Bart. in l. si quis pro eo. nu. 9. vers. aduerte tn. ff. de fideiuss. & man. qui his pręcisis verbis vtitur, videlicet. Aduerte tn, q prędicta sunt vera, qn lex prohibet contractum, vel alienationē tm, vt in l. Iul. ff. de fundo dotali,
156 & sic nullum pręceptum dirigitur ad personam. sed si lex pręciperet personę, & diceret, q mulier non alienet, vel q aliquis nō emat: tunc talis contractus non posset iuramento cōfirmari. Probo, inquit, hoc. Qui facit contra pręceptum legis factę ab habēte auctoritatē, peccat mortaliter, qm scriptum est. Qui non obedierit Principi morte moriatur, vt in c. 2. de maior. & obed. siue igit alienando, siue ille recipiēdo peccauit mortaliter: Quarto pro hac Innocentij opinione poterit induci text. in d. c. si quis Prębyterorū. & melius tex. in c. nō liceat. §. 1. 12. q. 2. quę iura loquūtur, qn ex causa necessaria bona Ecclesię essēt alienata, & tn volunt excōicandum fore illū, qui sine solēnitate Canonis illa bona alienata detineret, & tn, vt diximus nemo debet excommunicari, nisi rōne
157 peccati mortalis. vt in c. nemo Episcoporū. 11. q. 3. Quapropter inde sequitur talē detinente alienata, sine iuris solemnitate nō fore dicendum tutum in cōscientię

foro cùm inde huiuſmodi detentor rei Eccleſiæ ét ex iuſta cauſa, ſed ſine iuris ſolemnitate contra prohibitionem Canonis dicitur facere contra ius Diuinum. Cùm mortaliter peccet,(prout ex citatis iuribus apertiſſimè elicitur) & per conſequens non eſſe tutum in foro conſcientiæ. & his omnibus rationibus ſe ſubſcripſit Auguſtinus Berous vbi ſupra,& per ſubſequentia, quæ poſtea confirmauit in c.1. extra de in integr. reſtitu. à nu. 163. vſque in finem vbi reſpõdit omnibus fundamentis,quibus ſententia Antonij de Butr.& Abbatis videbatur inniti. & inter alia in nu.567.verſic. cogitabam tamen . & ſequentibus numeris his præciſis verbis vſus fuit, videlicet. Cogitabam tamen ſi opinio Innocentij, quæ ſemper mihi vera,magisq; tuta viſa fuit , poſſe ſubſtineri iſta ratione,quæ ſatis concludens & colorata mihi vr̃,& primò ſic. Nã omnibus clarum eſt,q̃ tam lex ciuilis , quàm Canonica dr̃ prohibere alienationem fieri de rebus Eccleſię abſque ſolẽnitate ẽt à iure poſitiuo inuenta: de qua in d.c.ſine exceptione.12.q.2.& in c.1.& 2. eodẽ titu.in 6.& in Clem.1.eodem tit. & in d. l. iubemus . Quapp comprobatur alienationem hmõi nõ ſolùm à Canone prohiberi abſq; iuſta cauſa,ſed ẽt abſq; formali ſolemnitate, vt in d. iuribus,quibus ádderida eſt extrauagans Ambitioſę. eodẽ titu. quæ eſt Pauli Secũdi, q̃ emanauit poſt d. iura & alię ſup. recenſitæ cõfirmantes d. extrauag.imò illis caſibus,quibus alienatio fieri põt , vltra conſenſum perſonarũ Eccleſiaſticarum iura ipſa Ciuilia & Canonica mãdant,vt alienationes fiant ſolẽnitate formali ibi cõtenta,ac aliter fieri prohibẽt . ſed ille qui contra prohibitionẽ legis & Canonis,& contra eius pręceptũ facit,peccat mortaliter in re graui , vt eſt de qua agit̃,nec in foro conſcientię tutus eſt,iuxta tot ſententias ſupra relatas. cum leges & iura per ora Principum diuinitùs promulgata dicãtur in c.fi. 16.q.3.c. quo iure. diſt. 8. c. duę. 19. q.2. & faciũt,quæ habentur per Bar.in d.l. ſi quis pro eo,vt ſup.retulimus: p quam tõnem Canoniſtæ cõiter poſt Inn.& Io.And in c.1.ext. de conſtitut. dicunt,q̃ lex Ciuilis & Canonica, & ſic lex poſitiua in foro animæ ſeruanda eſt: & illi contraueniens peccat mortaliter, & tenens & habens rem contra prohibitionem iuris poſitiui , illam reſtituere tenetur : alioquin ſibi peccatum remitti non poteſt: & hoc multipliciter exemplificant, pręſertim quando lex poſitiua pœnam ipſo iure propter delictum imponeret: Nam qui commiſit delictum , tenetur in foro conſcientiæ ad ſatisfactionem , & ſolutionem pœnæ . ergo indè neceſſario ſequitur , quòd qui recipit , & dat rem Eccleſiæ,non ſeruata ſolemnitate iuris poſitiui , & ſic contra prohibitionem legis & Canonis mortaliter peccare dicetur: ac per conſequens in foro conſcientiæ tutus non erit ; quamuis alia concurrerent,quæ ſunt de iure

gentium

gentium neceſſaria. hæc Auguſt. vbi ſupra, quibus addimus omnia quæ ſupra attulimus in probationem rationis, qua fulcitur dicta noſtra vnica concluſio, ſcili, et cùm neceſſariò ſolemnitas aſſenſus Pontificis in caſu noſtro ſit ꝑ neceſſariùs eo, quòd ad ipſum principaliter & per ſe (poſt Deũ, cui bona ipſa Eccleſiaſtica principaliter fuerunt oblata & acquiſita) tanquam Vicarium Dei interris diſpenſatio, ac diſpoſitio bonorum Eccleſiaſticorum ſpectet.

Ad hoc accedit & quintò, ꝙ ipſemet Berous vbi ſupra nu. 169. eleganter docuit, reſpondens obiectioni, quæ noſtræ aſſertioni fieri poſſet: his præciſis verbis vtens, videlicet. Nec placet quod dicitur, quòd defectus formę non eſt tam magnus, quàm caſus liciti: quia dico (inquit) ſiue quis mercetur contra legis prohibitionem reſpectu caſus permiſſi, ſiue reſpectu ſolemnitatis neceſſariæ dicitur eſſe in mala fide iuris naturalis & diuini, vt in dicta l. iubemus. & dicto c. non liceat. 12. q. 2. & hoc non ex alio, niſi quia non obtemperãdo legis ſeu Canonis præcepto, & contra illius prohibitionem veniẽdo, peccare dicitur, vt in dicto cap. 2. de maior. & obed. iuncto c. qui reſiſtit. & conſequenter par eſt defectus.

Ad hoc ipſum probãdum ſummoperè & ſextò deſeruiunt quæ rurſus attulit idem Berous vbi ſupra nu. 169. verſ. non obſtant adducta. Nam ibi eleganter reſpondens fundamentis ſnĩæ. Ant. & Pa norm. & ſequacium vbi ſup. dum dicebant, ꝙ ad hoc, vt cõtractus alienationis rei Eccleſiæ quo ad forum animę valeat, ſufficit, ꝙ teneat ſm limites iuris gentiũ. quia reſpõdetur ſm ipſum, primò hoc verum non eſſe pp Canonis prohibitionem, & præceptùm, ꝙ facit peccatum incurrere, ſi contra fiat, ſed Canon prohibet res Eccleſiæ abſq; ſolemnitate (cum decreto irritante ipsã ſi contra fiat) & mandat formam iuris obſeruari, vt in citatis iuribus. ergo &c. Pręterea & ſecundò dicimus quàmuis ſolùm conſiderando limites & terminos iuris gentium, & naturalis alienatio de iure naturali & gentium pp conſenſum valere deberet. c. 1. de pactis. cùm ibi not. tñ primò reſpondeẽ ipsũ nõ affuiſſe (vt ſup. ꝓbauimus multipliciter) legitimũ conſensũ, qui neceſſarius erat: cũ ſuppoſuiſſemus nõ fuiſſe obtẽtũ aſſensũ Apoſtolicũ) & ſecúdo dicimus, quòd q̃is ſolũ conſiderãdo limites, & terminos iuris naturalis, & iuris gẽtium: alienatio de iure ipſo naturali & gẽtium pp cõſensũ Monachorũ alienantiũ poſſet aliquo pacto huiuſmodi alienationi affuiſſe quo ad corticẽ literę, tñ conſiderãdo ẽt prohibitionẽ iuris poſitiui, eiuſq; præceptum, quę prohibitio & ꝑceptũ cõtumacé & cõ traueniẽtẽ ad peccatum obligat: Cõtractus alienationis in caſu ꝑmiſſo pp hmõi pecatũ (ꝙ indè incurrit) in foro cõſciẽtię valid⁹ & firm⁹ dici nõ debet, nec eo mediãte poſſet qs ſalua cõſcientia rẽ ſic ſibi

sibi alienatam tenere: vt ex dictis patuit.

Insuper & septimò asseueramus nostræ legitimæ responsioni de iure non posse obstare illud, quod dictum fuit ab Anto. de Butr. Panormitano, & alijs supradictis dicentibus, quòd illa, quæ motu Dei fiunt, & ab eo dependẽt absque solemnitate iuris positiui,
163 quo ad forum animæ valent, vt patet in sententia excommunicationis. Ad quod respondendo dicimus, quod verum hoc erit, quando dicentur illa fieri ex potestate Dei; & sic dicentur actus, qui à Deo fiunt, & à Deo dependent: & ideo sicut in actibus Principis secularis ommissio solemnitatis iuris positiui non vitiat, vt in l. penult. cum ibi notatis. C. de donat. inter vir. & vxor. & in c. institutionis. dist. 25. & not. in c. fin. de re iudic. in sexto. Multò minus in actibus Principis Cęlestis, sed quam facillima & verissima erit responsio, quòd huiusmodi ratio in casu nostro non habet locum, cùm expressè Deus docuerit per supra allata fore obediendum statutis Summorũ Pontificum, qui sunt eius Vicarij pro tempore; & vltra iam citatas auctoritates, nõ nè docere hoc voluit Deus, cùm dixit, Super cathedram Moysi sederunt Scribæ & Fariſei, quæ dicũt facite. & alibi, qui vos audit, me audit, q vos spernit, me spernit: & qui spernit me, spernit eũ, qui me misit. Quapp cùm agatur de modo gubernandi patrimonium Dei commissum dispensationi & regimini Summi Pontificis, non poterunt dici agi spiritu Dei, sed diaboli qui sine Papæ consensu, cuius dispositioni huiusmodi bona fuerunt cõmissa: qui ergo illa alienant ipsius patrimonij bona sine assensu & voluntate Summi Pontificis dant peccabunt, cùm huiusmodi alienationes quampluribus statutis ipse Papa prohibuerit addendo decretum alienationes illas irritans. Quapropter apertissimè cõuincent̃ ipsos non spiritu Dei, sed diaboli ad ipsa bona alienanda, & postea ad emptoribus retinenda fuisse actos atque impulsos.

Nec poterit refragari nostræ legitimæ responsioni factæ sententijs Antonij, Panormitani, & Felini, & reliquis supra citatis, & eius fundamentis, sententia Innocentij qui in c. quia propter. de elect. (prout referunt ipsi Doctores, dixit, quòd electus est tutus in foro animę, si electio sua tenuit de iure gentium, licèt non fuerat seruata forma tradita à iure positiuo, quia illa forma est in-
164 troducta propter scandala, & deceptiones euitandas: vnde ex quo omnia ista cessarunt, & interuenit verus consensus: satis est is tutus quo ad Deum. cuius sententiam Panormitanus in c. 1. in fi. de in integr. restit. refert subinferendo; & tenebis menti semper illud dictũ, quia valet in omni actu, in quo est prætermissa solemnitas iuris positiui, vt in foro animę non teneatur quis sibi de hoc facere conscientiam: ex quo non interuenit ibi aliqua deceptio,

ptio, & affuit consensus habentium actum explicare de iure naturali. ex quo infertur, quòd in foro conscientiæ æquitas iuris naturalis prefertur rigori iuris positiui. Ad hęc omnia tripliciter respondemus: & primò, quòd ex verbis dicti Innocentij in dicto c. quia propter. Nunquam hoc elicere aut perlegere potuimus, mirãtes quomodo Doctores ex verbis eius dicant supradicta elici. Secundò respondemus, quòd dato, quòd ipse Innocentius alibi hoc docuerit: eius sententiæ respõdemus (cum reuerẽtia tamen tanti viri eruditissimi) primò ipsum sine fundamento iuris, aut rationis hoc asseruisse, suppositis tot iuribus supra citatis prohibẽtibus huiusmodi alienationes, & excommunicantibus talia bona sibi taliter alienata retinentes. secundò respondetur quòd dicta sententia de dicta electione facta erit intelligenda sano modo secundum presumptam mentem ipsius Innocentij & non secundum corticem literæ, scilicet quando electio fuisset facta absq; solemnitate iuris positiui cũ consensu eligentium per inspirationem Dei, seu Spiritussancti, prout etiã tex. ille probare videtur; & tunc si de hoc essemus certi, nihil mirum si tunc electus huiusmodi in foro conscientiæ tutus dicatur: cùm expressè in dicto c. quia propter hoc ipsum videatur dici in verbis illis, videlicet. [Aliter electio facta non valeat, nisi fortè communiter esset ab omnibus quasi per inspirationem absque vitio celebrata.] Nec obstat tex. in c. licèt. de regularibus, & c. duæ. 1. q. 2. cùm glo. in dicto c. duæ. dixerit, quòd etsi sit maius personam, quàm bona alienare, † tamen etsi personam suam clericus possit subducere ab Episcopi seruitute ingrediendo Religionem, non tamen bona Ecclesiæ suę alienare. quapropter inde colligitur, quòd huiusmodi prohibitio alienationis rerum Ecclesiæ in vtroque foro locum obtineat. Respondemus & tertiò pro concordia harum opinionum, quæ prima fronte videntur sibi inuicem aduersari, dicendo. Aut ille, qui in rem Ecclesię sine solemnitate, ex iusta tamen causa euidenter vera habuit ex quadã simplicitate & ignorantia, † & tunc dicetur tutus in foro conscientię: donec quæsierit quamprimũ poterit adhibere solemnitates de iure requisitas: quibus postmodum superuenientibus reintegrabitur etiã in foro fori contractus † emptionis suæ. & hoc modo poterit, & meritò, sententia dicti Ant. Panormitani, & sequacium intelligi & recipi. cùm error & simplicitas illum excusauerit, donec edoctus fuisset erroré suum. Aut verò detinens rem alienatam sibi non præuijs iuris solemnitatibus scienter recepisset. & tunc dicendus erit constitutus in peccato mortali pro eo, q scienter transgressus fuerit præceptum Ecclesiæ prohibentis alienare & detinere rem immobilem Ecclesiæ non seruatis solemnitatibus à iure statutis in huiusmodi alienationi-

165

166

167

tionibus. & consequenter hic talis detentor dicetur possessor mala fidei: Nec hæc nostra responsio aduersatur decisioni supradictæ, quæ adscribitur Innocentio in cap. quia propter, extra de electio. quia respõdetur, quòd vltra alias solẽnitates requisitas in electione Episcopi, ibi approbauit textus (vt paulò antè annuimus) electionem, quæ fieri contingeret per se inspiratione Spiritussancti. quoniam quæ spiritu Dei aguntur, nõ sunt sub lege, & Innocentius ibi non dixit dictam electionem dicto modo factam validam non esse in foro fori: imò de eius mente est, illam in vtroque foro validam esse per illum textum. At in casu alienationis bonorum immobilium ecclesiæ, & sic in casu nostro cautum in iure nõ reperitur posse fieri ipsam alienationem non seruatis solemnitatibus a iure indictis: imò expressè totum oppositũ, nempe, quòd ipsa sit ipso iure nulla, vt supra ex relatione præcisorum verborum, quamplurimorum iuriũ patuit. Quapropter cõsequens erit, quòd quoties aliquis contra Canonis prohibitionem aliqua bona ecclesiæ immobilia habere dicetur, nõ erit tutus in foro conscientiæ;
168 † cum incurrerit indè & perseueret in peccato mortali detinendo rem alienam inuito domino, vt latissimè supra fuit probatum: nec non & perseuerando in transgressione præcepti Ecclesiæ de talibus bonis restituendis, vt (vltra alia iura supra citata) in cap. si quis presbyterorum, extra de rebus eccles. non alien. Ex his ergo omnibus, Deo Optimo Maximo annuẽte, satisfecimus omnibus oppositionibus, quę videbantur prima facie posse obijci contra supra allatam nostram conclusionem tot, tantisque oraculis, & medijs probatam. Nouissimè accedunt ad hoc ipsum probandũ, quæ attulit Rodohanus in tract. de rebus eccle. non alien. f. 223. & sequenti, in capitulo incip. Ille quidem sunt solemnitates. qui serè per totum examinat hanc nostram conclusionem, quam approbat multis medijs, docens, quòd huiusmodi detentor bonorum Ecclesiarum, qui illas acquisiuit in casu licito, non tamen seruatis solemnitatibus iuris nõ sit tutus in conscientia: & respondet ad fundamenta Antonij de Butrio, & Panormitani, dicens, Innocentij sententiam sequutũ fuisse D. Prouincialem omnium Ecclesiarum, fol. 35. & ratio secũdum eum est, quia huiusmodi emptor emendo sine solemnitate non fuerit effectus dominus rerum taliter emptarum: Quapropter sic detinendo cõtra voluntatem Superioris, est continuo in peccato mortali, vt not. in c. 1. de constitu. & glo. in c. fin. eo. titu. in sexto, & addit, q̃ D. Antonius, & Panormitanus nõ videntur intellexisse dictum Innocentij, quia ipse loquitur, quando non affuit bona fides in eo, qui emit, sed dolus, vel fraus: quoniam vt ipse etiam fatetur, non habetur tunc effectus formæ inductæ, videlicet, vt euitẽtur, deceptiones, quæ hìc non euitantur: & titulus habe-

habetur pro non titulo, quia omne, quod non eſt ex fide, peccatũ eſt. vt in c. fin. de præſcript. Iccircò illud cum bona cõſcientia retineri non poteſt: quia ad hoc vt cum bona conſcientia poſſit retineri, requiritur iuſtus titulus, & bona fides, ſecundum eum. & ita etiam fuit loquutus Innocentius in c. quia propter. de elect. dum dixit, quòd ſine culpa non perdit electus ius ſibi quęſitum, quando eſt ommiſſa ſolẽnitas: quia ſi culpa eius eſſet, ius perderet. & ſine dictis ſolemnitatibus non poteſt explicari actus licitæ alienationis, nec etiam conſtitui procurator ad alienandum res Eccleſiæ, quod & multipliciter ipſe Rodohanus ibidem ſucceſſiuè probat. Idẽ expreſsè docuit Ioannes Calderinus (relatus a Domino Felino in c. 1. col. 4. verſ. & confirmatur hęc ex dictis Cald.) in ſua diſputatione incip. Vſurarius emit. in pen. & vltima col. qui expreſsè docuit emptorem rei Eccleſiaſticæ non eſſe tutum in foro cõſcientiæ, quando alienatio fuit facta ommiſſa forma Canonum in caſu tamen licito, hęc ibi. Idem rurſus repetijt Rodohanus in eo. tract. Capitulo incip. Poſſunt & in alio caſu. f. 257. nu. 16. verſ. & quando ſolemnitates non ſunt ſeruatę, an in foro conſcientiæ ſit tutus, qui emit ſimpliciter, ſe ſubſcripſit noſtrę ſententiæ his præciſis verbis vtens, videlicet & quòd non ſit tutus tenet Prouincialis omnium Eccleſiarum fol. 35. cum non ſit Dominus rerum emptarum ſine ſolemnitate, & ſic detinendo contra voluntatem Superioris eſt cõtinuo in peccato mortali per not. in c. 1. de conſtitut. & glo. in cap. fin. de conſtitutionibus in ſexto.

Limita ſingulariter dicendo, q̃ illa Extrauagans Ambitioſæ non habeat locum in rebus modicis & parui valoris: quia iſta poterũt alienari incõſulto Papa, prout docuit Gondiſſal. Villadieg. in tract. de legibus, quæſtio. 11. in fin. per text. in cap. Terrulas. 12. q. 2. quem ſequitur Rodoh. in tractat. de rebus eccle. non alien. quæſt. 9. num. 51. & 52. dicens, quòd hoc non ſit mirum, ſi de rebus eccleſ. modicis modicè, & moderatè clericus prælatus poſſit donare, vel
169 diſponere: quandoquidẽ † quæ modica ſunt, vel parua; iura non curãt, vel habent in conſideratione: quia de modicis non curatur. l. ſi oleum. ff. de in integr. reſtitu. vbi pro modica læſione, non dãtur reſtitutio in integrum, & etiã per l. ſi oleum. ff. de dolo. vbi pro modica re non datur actio de dolo, nec dolus præſumitur in modica ſumma, prout eſt text. in c. cùm te. de re iudic. vbi glo. in verſ. minima: ad quod probandum multa exempla ſubintulit, vbi ſupra Rodohanus, & ferè omnes Doctores citati in probationem dictæ concluſionis vnicæ, dũmodo pretium conuertatur in emptionem reddituum annuorum in perpetuam vtilitatem Eccleſię.

Limita & ſecũdo allata in dicta vnica cõcluſione, dicendo illã nõ habere locũ, qñ eſt tanta, & tã vr-
170 gens neceſſitas, † q̃ nõ poſſit expectari auctoritas Papę: nã tũc d. alie-

alienatio posset fieri inconsulto Papa, prout docuerunt infrascripti Doctores. Nam hoc ad verbum docuit Gõdissal. Villadieg. vbi supra, dicens, quòd vbi summa esset necessitas, quę tantam celeritatem desideraret: q̃ commodè non posset Papæ auctoritas expectari: non obstante dicta extrauagan. Ambitiosæ posset fieri alienatio. citans ad hoc glo. not. in c. placuit. 12. q. 2. quæ dixit, q̃ in necessitate potest alienari bona Ecclesiastica inconsultis, idest clericis. & ratio ipsius credimus fuisse, quia ibi pro forma fuerat assignatum, vt non fieret venditio bonorum Ecclesiasticorum inconsultis Episcopis, vel clero, aut Concilio Clericorum, sine vlla necessitate. ergo si adfuerit necessitas alienãdi, alienatio nõ erit illicita, si facta fuisset inconsultis supra nominatis. idipsum videtur elici ex l. Diuus. ff. de petit. hęred. & in l. tutor. §. 1. ff. administ. tut. idipsum docuit Hugo & Archidiaconus in c. Abbatibus. 12. q. 2. & taliter disputando tenuit Paul. de Eleaz. in q. incip. condemnatus. vltimo mẽbro. & Cardin. in Clem. 1. de rebus Eccle. non alien. ad quod facit tex. in c. fi. extra de rebus Eccle. ædif. vel repara. & hos omnes Doctores retulit, ac sequutus fuit Rodohanus in dicto tract. quæst. 9. num. 50. qui in num. 51. dixit ex supradictis inferri limitationem ad iura, quæ exigunt solemnitatem in rebus Ecclesię alienãdis: vt intelligantur, nisi tanta, & tam vrgens necessitas esset, quòd non posset obseruantia solemnitatis prędictæ seruari, vt in dicto cap. placuit, & quòd hoc modo limitãda sit extrauagan. Ambitiosę supradicta. hęc Rodohanus, qui eadem repetijt ibidem in quæst. 19. nu. 30. & sequen. qui ibidem. nu. 47. sequens Pan. in c. pastoralis. nu. 5. versic. & ex hoc collige. extra de his quæ fiunt à prælat. sine cõsensu Capituli, dixit, quòd vbi immineat alienatio ex necessitate iuris, non est seruanda solemnitas: secus vbi est voluntaria, licet immineat propter necessitatem hominum. idipsum & ipse approbat multipliciter, & in multis locis, cuius verba hic referre superfluum visum fuit. Attamen sciendum q̃ illa alienatio dicẽda erit fieri ex iuris necessitate &c. Vide Amæd. f. 116. nu. 10. dicens illam alienationem ex iuris necessitate fieri dicetur: quando lex in subsidium. &c. vbi dicitur, q̃ [Nemo possit ad impossibile obligari.]

Limitanda vtique erit dicta limitatio secunda, dicendo, quòd etsi ipsa videatur vera: cùm sit fulta auctoritate tot Doctorum, qui tacitè se fundarũt super illud axioma vulgatissimum: Necessitas non habet legem: quòd sub alijs verbis æquipollentibus continetur in Regula Nemo potest. de regu. iur. in sexto, vbi dixit Dynus inter alia, quòd nec auctori-
171 tas, † nec præceptum potest aliquem obligare ad impossibile, vt in l. vltima, tertio responso. ff. quę sententen. fine appella. rescin.

Idipsum docuit ipse Rodoh. in dicto

dicto tract. in c. de causa necessitatis, fol. 114. nu. 29. & sequentibus : Vbi dixit posse fieri huiusmodi alienationem, non seruatis iuris solemnitatibus, prout docuit Host. in c. 1. de his, quę fiunt à Prę lat. excipiens casum necessariæ alienationis, quæ tantam requirat celeritatem, quòd expectari non possit superioris auctoritas, vel quæ Superiorem consuli non pateretur: poterit tunc alienatio fieri, etiam nõ obstante iuramento de non alienando præstito per ea. idem docuit Ioãnes de Fan. in Clem. 1. de reb. Eccle. non alien. dicens, quòd in casu illius text. posset fieri alienationem impunè, illa solemnitate nõ seruata, si necessitas non capit tantam dilationem. vbi etiã Cardin. in vers. quintò nota dixit, q̃ hę duæ causæ, vtilitatis scilicet, & necessitatis frequẽter permittunt recedi à iure communi. & in vers. 29. dixit, q̃ si necessitas summam celeritatem requirit, & licentia vel consensus peti non potest, vel peritus obtineri, & exẽplificat in l. Diuus. ibi adducta & in cibaria familiæ : vel finge, inquit, quòd non facilè poterat obseruari solemnitas, quod accidere potest multis ex causis : tunc poterit absque metu pœnæ celebrari cõtractus alienationis: quia quod dicitur, si subest necessitas, fit alienatio seruatis solemnitatibus, intelligitur de necessitate, quæ non exigit tantam celeritatem : cuius sententiam sequutus fuit Gondis. Viladeg. in suo tract. de legib. quæst. 11. in fine, vbi allegat multos ; ex quibus (subintulit) infertur limitatio ad iura quæ exigunt solemnitatem in rebus Ecclesiæ alienandis: vt intelligantur, nisi tanta necessitas, & tam vrgens interueniret, quòd non posset obseruantia solemnitatis prædictæ obseruari, vt elicitur ex tex. & glo. c. placuit. 12. q. 9. idipsum repetijt ipse Rodohanus vbi supra nu. 55. qui denique ibidem nu. 128. his præcisis verbis vsus fuit. & nota, q̃ in casu alienationis factę sine solemnitate ob vrgentem necessitatem. Bal. in cap. 1. col. 4. qui feud. dare poss. putat, quòd ex post de necessitate sit facienda ratificatio solemniter, iuxta not. in l. Pomponius. ff. de negot. gest. quam sententiam retulit, & approbauit Iason ibidem col. 8. versic. tertio limita. idem Rodohanus ibidem in fol. 172. in cap. incip. etsi sit facta alienatio de rebus Monasterij, nu. 17. refert Lapum cõsuluisse in vacatione Hospitalis de Alto passo potuisse se obligari pro quadam pecuniæ quantitate susceptæ sine auctoritate Superioris, propter imminentem eiusdem necessitatem, cuius sententiam limitat Ioannes de Imola solùm verificari posse, subdens quando copia superioris de facili haberi non posset; & magna immineret necessitas, aliàs secus, quòd etiam placuit Dominico : quia illud Hospirale erat subiectum immediatè Papæ : vnde difficile erat habere recursum ad Papam pro licentia, quod & rursus ipsemet Rodohanus in cap. incip. quando

autem

autem vrget neceſſitas.folio 271. per totum Capitulum, qui idipſum multipliciter probat eadem quæ nos ſupra retulimus, repetens. idipſum docuit expreſsè Panorm.in c.fin.nu.8.verſic. omnia prædicta. extra de Eccleſijs ædifican.his pręciſis verbis vtens, videlicet. Omnia prędicta arbitror vera ceſſante ſumma neceſſitate: ſi autem immineret ſumma neceſſitas alienandi; & tantam ęqueritatem requireret, quòd Superiori conſuli non patiatur: tunc puto alienationem poſſe fieri cõſenſu Papæ vel vlterius Superioris, cui fuit iuramentum taliter præſtitum, minimè requiſito.arg. optimum in l.tutor, qui repertorium.ff.de adm.tuto. vbi in cauſa neceſſitatis poteſt tutor inuentario non cõfecto adminiſtrare bona pupilli:quod aliàs ceſſante neceſſitate facere non poſſet. Ad idem probãdum facit quod not. Ioannes.11.q.2. c. ſine exceptione.& c.placuit.12.q.2.& Hugo & Archidiac. in c.Abbatibus. 12. q. 2.Ioannes de Fan. in Clem. 1. de reb.Eccle.non alienan.vbi dixit, quòd in caſu illius Clemen.poſſe fieri alienationem impunè illa ſolemnitate non ſeruata, ſi neceſſitas non capit tãtam dilationem: ad quod citatur bonus text.in c. nullus res Eccleſiæ.17.q.4. & addit ibi ipſemęt Panormitanus,& hæc nota, quia faciunt ad multa, maximè pro exemptis habentibus Superiorem in remotiſſimis locis, & facit ad idem c.nihil.de electione,& c.fin. de ſepultur. in ſexto. Poſſumus tamẽ meritò dicere, ęp in caſu neceſſitatis etiam poterit & cautiùs procedi in alienandis huiuſmodi bonis, vt hodie introductus mos paſſim nos docet, ſcilicet vendere huiuſmodi bona reſeruato aſſenſu Apoſtolico cum expreſſa proteſtatione, quòd non intelligatur venditio facta. niſi aſſequuto Apoſtolico aſſenſu, infra triennium, & iſto interim emptori locat dicta bona vendenda fructifera ad rationem alicuius rationabilis penſionis, vel cenſus inde percipiendi, donec ſuperueniat dictus aſſenſus, quòd ſi nec tali pacto poterit obuiari tali necesſitati,tunc ſimpliciter vendat,vt fuit probatum. dummodo tranſacto talis neceſſitatis articulo, petatur ratificatio à Papa,aut ab alio,qui virtute alicuius priuilegij poterat aſſenſum præſtare dictæ alienationi à principio.

Circa ſecundum dubium concluſio vnica ſit hæc. Præſcriptio
172 † nulla legitima cucurrit contra dictum Monaſteriũ propter alienationem dictorum bonorũ per ipſum factam dicto Ioanni Baptiſtę, neque tranſlatum aliquod ius ex temporis quadraginta annorum ſpatio, quo fuit ſibi venditum à Monaſterio dictum dominium directum, in cuius pacifica poſſeſsione videtur ipſum perſeueraſſe: quamuis error iuris interceſſerit eò, quòd tam ipſe emptor, quàm Monaſterium ignoraſſent neceſſariò requiri pro validitate contractus huiuſmodi alienationis. Hæc concluſio probatur triplici medio. Primò enim

per

per textum apertissimum in c. si quis Presbiterorum. ibi [Præter pœnam super hoc ascriptã, confectum exinde documentum viribus (quamuis ab initio nullas habuerit) euacuetur.] si ergo ab initio huiusmodi contractus nullus fuerit, per se patet, quòd virtute ipsius præscribẽdi ius non fuerit translatum ad emptorem, cùm ille nullum titulum acquisierit, vt latissimè supra fuit probatũ, stante peroptima iuris regula in c. nõ firmatur. de regu. iur. in sexto, vbi dicitur [Non firmatur tractu temporis, quod ab initio de iure non subsistit.] Idẽ apertius probatur per text. in c. 2. de reb. eccle. non alien. ibi. [Contractus autem omnes etiam iuramenti pœnæ, vel alterius cuiusuis firmitatis adiectione vallatos, sine huiusmodi licentia, & consensu contigerit celebrari, & quicquid ex eis secutum fuerit decernimus adeo viribus omnibus carere, vt nec ius aliquod tribuant, nec præscribendi etiam causam parent.] Idem habetur in Clem. 1. de reb. eccles. non alien. ibi. [si quis autem contra hoc fecerit pœnam suspẽsionis ab officio eo ipso incurrat, nec ex concessione ipsius recipienti ius aliquod acquiratur.] hæc ibi. Si ergo ex tali alienatione facta nullum ius acquiretur emptori, inde consequens erit, quòd non currat præscriptio cõtra Ecclesiam alienantem, non seruatis iuris solemnitatibus, cum in præscribendo requiratur iustus titulus, & bona fides: & iustum titulum adesse in emptore nõ poterit, si nullum ius in tali re empta, & sic sibi alienata non fuerit ad ipsum inde trãslatum. Idipsum docuit Paulus Papa Secundus in sua extrauag. Ambitiosæ, sub eodem tit. in qua inter alia hæc habentur, videlicet. [Si quis autem alienare præsumpserit, alienatio, hipotheca, concessio, locatio, conductio, & infeudatio huiusmodi nullius omnino sint roboris, vel momenti.] Idem fuit cõfirmatum per extrauagãtem Iulij Tertij, Pauli Quarti, & Pij Quinti, quas supra retulimus in probationẽ cõclusionis vnicæ supra allatæ in decisionem primæ quæstionis propositę. Probatur & secundò auctoritate iuris ciuilis per text. apertissimum in l. iubemus. la seconda, §. sanè. C. de sacrosan. Eccles. & in Authen. de non alien. aut permut. §. 1. quarũ tenor fuit ad verbum relatus sup. in probationem conclusionis vnicæ primę q̃stionis. Vide ergo ibi. Probatur & secundo auctoritate ferè oĩum, qui fuerunt citati in ꝓbationẽ dictæ vnicæ conclusionis decidẽtis primã qõnem, & in responsionẽ secundę obiectioni ꝓpositæ contra p̃dictam vnicã conclusionem allatã supra in decisionem primę propositę qõnis: cùm indè implicitè idem probetur, vt patet ad sensum: Nam dum probatur, quòd propter diuturnitatem temporis factæ alienationis non probatur interfuisse requisitas solemnitates de iure. Inde sequitur præscriptio, quæ resultat ex possessione empta sine solemnitate, nullum conferat ius præscribendi, ac assequendi le-

legitimum dominium ipſius rei alienatæ, eo magis, q̃ ibi citati Doctores loquant̃ ſæpe de poſſeſſionib.huiuſmodi pacificè poſſeſſis ſic alienatis:& vltra illa,idẽ expreſsè docuerunt Doctores in citatis iuribus,& nouiſſimus omnium Auguſtinus Berous in c.Epiſcopi.col.3.nu.6.ext.de reb.eccleſ.non alien.

Probatur & tertio hac ratione.Cum in caſu noſtro affuerit error iuris,& non facti: inde ſequitur nullum ius huiuſmodi alienationem cõtuliſſe dicto emptori,cum ipſe credendo, quòd pro validitate dicti contractus alienationis ſuffeciſſet aſſenſus Abbatis,& Monachorum dicti Monaſterij,& confirmationis Capituli generalis Congregationis Caſſinenſis,nec neceſſariò eſſet de iure requiſitus aſſenſus Sedis Apoſtolicæ, vt latiſſimè fuit probatũ per allata in probationem dictę vnicę cõcluſionis conuincitur erraſſe in iure, ac per conſequens non p̃ſcripſit iuxta infraſcriptorũ Doctorum ſententiam,inter quos eſt glo.in dicta Clem.1. verſ.proprij. & ibi communiter per Doctores, inter quos eſt ipſe Panormitanus qui ibidem nu.9.his præciſis verbis vtitur,videlicet proprius Prę latus exẽptorũ immediatè ſubiectorum eſt Summus Pontifex. Idipſum docuit Caſſaneus in conſuetu.Burgun.in rubr.9.f.1222.num. 26.27.& 28. qui loquẽs in caſu noſtro citat text.in dicto c.2. ſupra citato dicens ipſum non poſſe cauillari:cum apertiſſimè hoc probet, & citauit alios Doctores,qui per nos fuerunt citati in probationem dictæ vnicę concluſionis, eundem text.in d.c.2.ad idipſum probandum citauit Auguſt. Berous in c.1.nu.161. verſ.non obſtat. ext.de in integr. reſtitu. qui apertius idem repetijt in c.nulli, nu.4.verſ.quod demonſtratur, & rurſus ibidem, numero 57. verſiculo tertium. extra de rebus eccleſ. non alienan.ex his ergo omnibus elicitur apertiſſimè primò, quòd neceſſarius fuerat aſſenſus Apoſtolicus etiam de iure communi in caſu noſtro, vltra extrauag.Ambitioſæ.ſub eo.titu.& extrauagan. Iulij Papæ Tertij Pauli Quarti, & Pij Quinti relatas in probationem dictæ concluſionis Vnicæ quæſtionis primæ.Secũdò, quòd etſi Doctores in dicto c.2. de reb.eccleſ.non alien. in ſexto, vbi expreſsè dicitur (prout ſupra ad verbum retulimus) nulla præſcriptione poſſe iuuari emptorẽ talium bonorum ſic alienatorũ, vt apertius quiſque poſſet deuenire ad cognitionẽ veritatis contentæ in præſenti noſtra concluſione,ſubdiderũt infraſcripti Doctores expreſsè,& ad verbum, q̃ aut emptor bonorum Eccleſiaſticorum non ſeruata ſolemnitate indicta ab Eccleſia laborauerit ignorantia facti, aut iuris, & q̃ tunc quis dicatur emptor laborans ignorantia facti in caſu noſtro, quãdo ab Epiſcopo, vel alio Prælato ſibi vendenti propria auctoritate bona ipſa Eccleſiaſtica fuiſſet dictum emptori non ſeruatis iuris ſolemnitatibus, quòd iã fuiſſent ipſe ſolemnitates obſeruatæ

uatæ, licet reuera ille non præceſſiſſent. Nam ſtante ignorantia huiuſmodi facti ſi emptor cõtra Eccleſiam preſcripſiſſet ſpatio quadraginta annorum, & huiuſmodi ſic ſibi alienata bona pacificè poſſediſſet: tunc virtute huiuſmodi preſcriptionis verè fuiſſet aſſequutus plenum ius ſibi taliter aſſignatum: ſed ſi emptor talium bonorum non ſeruata iuris ſolemnitate laboraſſet ignorãtia iuris, credendo, quòd ſufficeret ad validitatem dictæ alienationis conſenſus Epiſcopi ſolius, vel huiuſmodi, tunc dicta præſcriptio non cucurriſſet, cùm de iure ſolemnitates illæ neceſsario requirebantur pro validitate dictę alienationis, & multa alia vt per ſupra allata patuit, cum ignorantia facti, & non iuris det ius præſcribẽdi, prout in caſu noſtro expreſsè infraſcripti Doctores docuerũt, videlicet Philippus Franchus in d.c. §. contractus. num. 2. verſicul. tertiò nota, dicens indè notandum, quòd cõtractus factus contra legis prohibitionem non tribuat cauſam præſcribendi, licet ipſemet Philippus ibidem, nume. 4. verſ. in glo. in verſ. præſcribendi. his præciſis verbis vſus fuerit, poſt Ioãnem And. videlicet, ſi præſcribens errat in iure, vt quia credit alienationem valere, vbi non valet, non præſcribit: ſecus ſi errat in facto, vt quia credidit Prælatum vendidiſſe de conſenſu Capituli, qui tamen conſenſus non interuenit: & tũc præſcribit: quod & Pan. apertius docuit in c. cum non liceat. nu. 9. verſ. quandoque res. ext. de præſcript. his præciſis verbis vtens, videlicet Quandoq; res nõ prohibetur ſimpliciter alienari, ſed ſine certa ſolemnitate, vt in reb. minorum, & Eccleſiæ, & tunc data bona fide, & excluſo iuris errore procedit pręſcriptio, ſi habet concomitantiam ſuã, vt in contrarijs allegata ſuperius, vt puta, emi rem Eccleſiæ a Prælato, ſed putabam Capituli conſenſum interceſſiſſe, qui tñ non interceſſerat: ſecus ſi errabam in iure: vt quia putabã Pręlatum ſine conſenſu Capituli poſſe vendere. hęc ibi Pan. qui rurſus eadẽ repetens in c. 2. ext. de his, q̃ ſi. a maior. par. cap. his p̃ciſis verbis vtitur in fine gloſę. Nota, q̃ titulus habitus a ſolo Pręlato non pręſtat cauſam p̃ſcribendi, & intellige, qñ ſolus Pręlatus vẽdidit, ſeu alienauit: ſed gloſam contrariam habes in c. de quarta. de p̃ſcript. ſed intellige iſtam glo. qñ recipiens errauit in iure, puta credidit ſolum Pręlatũ poſſe alienare. Nã error iuris impedit vſucapionẽ. vt not. in c. Apoſtolicę. de donat. & in l. nũquã. ff. de vſucap. illam glo. intellige, qñ errauit in facto, quia credidit Capitulũ conſenſiſſe, & alias ſolemnitates debitas interueniſſe. & addidit ibi Panor. memorię cõmendandas illas duas gl. Qui Pan. idipſum ſentiẽs in d.c. de quarta, nu. 12. verſic. ſed contra hanc ſolutionem cõcludit his pręciſis verbis vtendo in deciſionem eiuſdẽ quęſtionis, videlicet. Aut habens ſolius Epi cõceſſionẽ, errauit in facto, vt quia credidit conſenſum Capituli inter-

uenisse, & procedit glo. ista. ſ. dicti c. de quarta, dicens vàlere prę-ſcriptionem: ſed ſi credidisset cõcessionem Episcopi ſufficere, erranit in iure, & per conſequens nõ potuit pręſcribere, quia error iuris nocet in vſucapione, & pręſcriptione. vt in l. nunquam, ff. de vſucap. & in c. dudum, de decimis. & in c. Apoſtolicæ. de donat. Nam in d. c. dudum fuit nulla declarata donatio facta a Regina de decimis, cùm erraſſet in iure, eo ꝙ credidisset ad ſe ſpectare earũ diſpoſitio, quæ reuera ad Papã ſpectabat. & in d. c. Apoſtolicę. dicitur potuisse pręſcribi illam donationem, cùm facti, & nõ iuris intercessisset error, prout ibidẽ dicitur à Doctoribus communiter: Felinus verò in c. de quarta, col. 7. nu. 26. & 27. verſ. prima doctrina, col. 8. verſ. ſecũda doctrina, n. 29. ext. de pręſcript. & poſt ibidem, col. 11. nu. 42. verſ. limita tertiò, & col. 12. nu. 43. verſ. limita quartò. quamplurima notatu digniſſima attulit in fauorẽ præſentis rationis noſtrę cõcluſionis, cuius dicta per modum epilogi, & ſpecialiũ notabiliũ hic recenſere ſtudebim⁹. Sciendũ ergo, ꝙ iuſta credulitas iuridici tituli, qui reuera non ſuberat, & ſic error facti tm̃ prodeſt, quantũ verus titulus habitus a Dño, quoad p̃ſcribẽdum, vel vſu capiendũ, quod & ipſe Felinus ibi nu. 26. plurib. Doctorum auctoritatibus, & exemplis probat, ſubdens in nu. 27. verſic. & ab iſta doctrina, & ſequenti excipe caſus, in quibus lex expreſsè diceret, quòd iniuſtus titulus non det cauſam præſcribendi, prout eſt in caſu c. 2. §. contractus, de rebus Eccleſiæ non alien. in ſexto, vbi glo. dicit illum eſſe caſum ſpecialem, in quo titulus minus iuſtus non dat cauſam præſcribendi: hic titulus tamen excuſat a reſtitutione fructuum, tali pacto procedet opinio particularis quorundam, qui dicunt emptorem bonę fidei rei Eccleſiaſticæ malè alienatæ non teneri ad reſtitutionem fructuum. quos ſequitur Imo. in capitulo ad noſtram. in fine. de rebus Eccleſ. non alienan. Nam intelligerem (ſubintulit ibidem Felinus) eorum opinionem, quando eſſet bona fides cauſata ex errore facti: & ſi emens putabat eum eſſe Prælatum, qui non erat; ſed ſi errabat in iure proceder opinio communis, dicens eum teneri ad fructus, de quo latius ipſemet Felinus loquutus fuerat in capitulo cùm cauſa. ad fin. verſiculo reſpectu autem fructuum. extra de re iudic. & rurſus in dicto capitulo de quarta. numero 32. & ſequen. verſiculo limita ſecundò. & denique in dicta columna 8. verſiculo ſecunda doctrina. numero 29. ipſe Felinus dixit, quòd credulitas cum errore iuris non facti ſuadens, quòd titulus non iuridicus ſit iuridicus non proſit ad prę ſcribendum, vt in l. nunquam. ff. de vſucapionibus, quod & confirmant Imola poſt Cardinalem in capitulo cùm dilectus. columna ſexta, de conſuetud. dicens quòd titulus iniuſtus propter errorẽ facti iuuat pręſcriptionem, ſecus

ſecus ſi cum errore iuris: idipſum punctualiter docuerunt Cardin. in Clem. 1. de reb. Eccle. non alie. & ibi Imo. poſt Io. de Ligu. idem docuit Io. And. in c. cura. de iure-patro. idem docuit Butr. in cap. ſi diligenti. col. 6. verſic. quærit glo. de præſcript. & in c. dudum. col. 4. de Decimis. per illum text. meliorem de iure. idem Imo. rurſus in c. fin. 4. & 5. colum. de prę ſcrip. Roma. in conſi. 166. col. 5. Geminianus in c. 2. §. contractus. ante finem, de reb. eccle. non aliena. in ſexto, Paul. de Caſtro in conſ. 72. col. pen. idem docuit ipſe Felinus vbi ſupra nu. 42. verſ. contrarium tenuit. Pau. de Caſtro ſequens Doctores ſentientes idem, & hoc dixit poſtquam recenſuiſſet ſententiam Imo. dicentis, quòd error iuris nõ noceat prę ſcriptioni longiſſimi temporis. vbi ſupra ſubdidit, quòd contrarium ſimpliciter docuerit Paul. de Caſtro in conſi. 72. incipien. quia fruſtra diſputaretur. ad fi. verſ. ſecunda ratio: quia error iuris non inducit bonam fidem in præſcriptione, & allegat Cyn. in l. ſi quis, emptionis. §. 1. C. de præſcript. 30. ann. ꝙ & notauit vltra eum Bar. in l. ſed etſi lege. §. ſcire. nu. 4. verſic. quædam ſunt iura interdictoria. ff. de petit. hæredit. his præciſis verbis vtens, videlicet. Quędam ſunt iura interdictoria, ſeu prohibentia aliquos actus, tunc qui facit cõtra illa iura, dicitur habere malam fidem, vt in d. l. quemadmodum. ibi [Qui enim contra interdicta legis. Quędam ſunt iura quę non prohibent, ſed actui non aſſiſtunt: vt puta teſtamentum non ſolemne nõ valet, quia leges non aſſiſtunt ſibi. & addit Felinus vbi ſupra, ſed hodie non præſcribitur, niſi cum bona fide, & non ſufficit malam fidem abeſſe, vt idem Bar. in d. §. ſcire, ſubintulit. & pro hac opinione ipſe Felinus induxit vltra alios tex. in c. dudum. de Decimis. Vbi error iuris non proficit in præſcriptione longiſſima. Nam de alia nõ videtur loqui ille tex. dum repellit præſcriptionem contra Eccleſiã, quę ſi fuiſſet minor, quàm quadragenaria non oportebat reſpicere defectum tituli, ſed ſolùm allegare imperfectionem temporis: & licèt ibi vltra bonam fidem requireretur titulus, quia illi prę ſcribebant contra ius commune, vt ibi declarat Abbas ſuper glo. 3. tamen conſidero (ſubintulit ibi Felinus) quòd ſi illa præſcriptio fuiſſet minor q̃ quadraginta annorum, ſatis fuiſſet dicere eam non eſſe ſufficientem, abſque impugnatione ex defectu tituli. Cùm igitur inſiſtat ille tex. in impugnatione tituli, & prę ſupponat præſcriptionem quadragenariã, & non prodeſſe iuris errorem: profecto (ſubintulit ibidẽ Felinus) probat aptè iuris errorem non prodeſſe ẽt in p̃ſcriptione lõgiſſima, & ad text. in d. c. peruenit. patuit reſponſio ex verbis Butrij. in c. ſi diligenti. col. pen. verſ. in quãtũ dixi. de empt. & vẽdit. ꝙ ibi erat iuris iuſtus. qui non impedit præſcriptionem & ſubintulit adhùc Felinus, quòd hanc partem ſentiunt omnes Doctor. per ipſum citati paulò antè.

Digitized by Google

in verſ. ſecunda doctrina, dum loquuntur in materia, in qua requiritur præſcriptio longiſſima, videlicet. contra Eccleſiam, & tamen faciunt differentiam inter errorem iuris & facti: vt primus noceat ad preſcriptionem, ſecundus non. & illas deciſiones ita ponderat Alex. & ibidem nu. 43. circa finem referendo ſentẽtiam Imo. in c. Apoſtolicæ. col. 3. extra de donat. dicentis, quòd ille, qui habet titulum ex contractu inito cum minore, vel Eccleſia. & ſcit, quòd aduerſus illum titulum poterit peti reſtõ in integr. non dicitur habere titulum aptũ ad preſcribendum: nec eſt in bona fide allegat tex. in l. in cauſæ la prima. §. interdum. cum l. ſequenti. ff. de minor. vbi aperte hoc videtur probari. & quòd error facti (prout ſupra in principio fuit exemplificatum) det cauſam præſcriptioni, & non error iuris: habetur deciſio Rotæ in nouis. ſub titu. de preſcriptionibus, deciſione tertia incip. ſi apparet conceſſio Epiſcopi. ex his ergo omnibus patuit nullum ius contuliſſe dicto Ioanni Baptiſtę dicta præſcriptio preſũpta ſtante deciſione facta ab Eccleſia in dicto cap. 2. de reb. Eccle. non alien. in ſexto, & in Clem. 1. eodem titu. vbi expreſsè decernitur nullum ius transferri ex alienatione rei Eccleſiaſticæ facta non ſeruatis ſolemnitatibus iuris, inter quas in caſu noſtro eſt aſſenſus Apoſtolici interuentio, vt apertiſſimè per hucuſq; allata patuit apertiſsimè: quibus addimus quæ nouiſsimè docuit ipſe Rodohanus in tractat. de reb. Eccleſ. non alie. in Capitulo incip. ſed an in alienatione rei Eccleſiæ num. 25. verſ. ſed an emens à ſolo Prælato. fol. 228. ſequens Bernardum Brix. in quæſt. 59. & Io. Andr. in c. 2. de reb. eccle. non alie. in ſexto, & in c. cura. de Iurepatro. dixit, quòd aut ipſe præſcribens errauit in iure, vt quia credebat valere contractum, qui non valebat, & tunc non præſcribit, ſecus ſi errabat in facto, quia credebat Prælatum vendidiſſe de conſenſu Capituli, qui tamen conſenſus non interuenerat: & tunc præſcribit. Quibus omnibus addimus & hoc quòd dato & non conceſſo, quòd eſſemus in ignorantia facti, & non iuris: adhùc dicimus dictam alienationẽ ſic factam ſpatio quadraginta annorũ nullom iustranſtuliſſe ad dictum Ioannem Baptiſtam emptorem dicti directi Dominij, cùm contra dictum Monaſterium taliter alienans dictus Ioannes Baptiſta nullum ius præſcriptionis acquiſierit ex pacifica poſſeſsione dictorum alienatorum bonorum dicto ſpatio quadraginta annorum: ſtante priuilegio Eugenij Quarti indulto Congregationi noſtræ Caſinenſi ſub datum Florentię in anno ſalutis 1434. ſeptimo Kal. Martij Pontificatus verò eius anno quarto. vbi ad verbum hæc præciſa verba habẽtur, videlicet. [Inſuper cùm plerunque contingat in Curia, ac neglectu Prælatorum, qui hactenus bona Monaſteriorum dictæ Congregationis antequam præfatę Cõgregationi vnirentur, gubernа

bernarunt: aut postmodum ex ignorantia, seu alia quauis causa à plerisque Monasteriorum ipsorum bona in præiudicium animarum suarum indebitè detineri & occupari: præsertim sub colore præscriptionis, aut alio quocunque modo; ex quo non modica iactura consueuit prętatis Monasterijs euenire. Nos volentes de remedio oportuno prouidere in fauorem obseruantię regularis, ex certa scientia, motu proprio, ac de plenitudine potestatis Apostolicæ volumus, statuimus, & decernimus, quòd contra præfatæ Congregationis Monasteria, loca, personas, & bona aliqua non currat præscriptio, nisi post lapsum sexaginta annorum. Quod quidem iudicium tam in cæibus, bonis, & rebus præteritis, quàm futuris, potestate & scientia similibus extendi, & locum habere omnino volumus: non obstantibus, quibuscunque in cõtrarium facientibus. &c.

Circa tertiũ dubium. Respondurus propositæ quæstioni eo breuiori stilo, quo vti desuper datũ fuerit, duab. cõclusionib. vtendũ erit nobis, quarum prima erit.

Prima cõclusio. Regulariter ad Ecclesiam, seu alium dñm directũ ob ipsius emphiteoræ lineam finitam deuoluitur vtile dñium: nam inuestitus de huiusmodi bonis ꝑ se, filijs, & nepotibus, si decedat
173 † absque filijs legitimis, & naturalibus, & nepotibus legitimis, & naturalib. ex filijs eius descendentibus, vel si moriatur relictis filijs huiusmodi, vel nepotibus: & demum defecerint ipsi propter lineam finitam ex conuentione partium, & natura contractus: dictorum bonorum emphyteoticorum vtile dominium, quod erat apud emphyteotam ad dominum directum deuoluitur. Hæc conclusio probatur primò per tex. in Auth. de non alien. vel permutan. &c. §. emphyteosim autem. & per arg. in c. 2. ext. de feudis. vbi etsi text. non loquatur de emphyteosi, sed de feudo Ecclesiæ, tamen idẽ decretum ibi fuisse elicitur, stante communi Doctorum sententia, quòd argui pollit de feudo ad emphyteosim: & è contra, vt inter alios permulta docuit Euerardus in sua centuria, & expressius probatur per textum apertissimũ in c. 1. de succes. fratrum, vel gradibus succedentium. vbi hæc habentur, videlicet [Per successionem, sicut per inuestituram beneficiũ ad nos pertinet. Mortuo. n. qui beneficiũ tenebat prima causa liberorũ est. filijs. n. existentib. masculis, vel ex filio nepotib. vel deinceps per masculinũ sexum descendentib. cęteri remouentur agnati. His verò deficientibus vocantur primo fratres, cùm fratrum præmortuorum filijs: deinde agnati vlteriores. Quòd ita intelligendũ est, si feudum sit paternum: hoc est si fuit illius parentis, qui eius fuit cognationis communis: si. n. Titij auus de nouo beneficio fuerit inuestitus Titio sine legitimo hærede masculo defuncto, eius feudi successio non pertinet ad eiusdem Titij patruum magnum, nec ad prolem ex eo descenden-

tem, immo reuertitur ad dominum. Ad cognatos enim eius beneficium non pertinet, neque beneficij succeſſio:] hęc ibi inter alia, ex quibus apertiſſimè emicuit veritas præſentis noſtrę conclusionis.

Probatur & ſecundò Doctorũ auctoritate. Nam hoc expreſsè docuit Pau. de Caſt. in conſi. 68. incip. In caſu pręſenti, puto ſub numero 1. volum. 2. Corneus in conſil. 75. nu. 9. vol. 2. Ioannes Maria Riminaldus in conſi. 124. nu. 18. vol. 1. Bal. & Cynus in Auctẽ. quas ruinas. C. de ſacroſan. eccle. Berous in conſ. 102. nu. 24. vol. 1. Corneus in conſi. 219. nu. 11. vol. 2. Cephal. in conſi. 345. nu. 12. vol. 3. Simon de Pretis. in conſ. 88. Iul. Clar. in §. emphyteoſis. q. 42. dicẽs de hoc non eſſe dubitandum, & ratio eſt patẽtiſſima. Nam nemo dubitare poterit, quòd cõcẽſſum ad tempus poſt illud intelligatur prohibitum, & quoniam hoc ipſum probat multipliciter Corbulus in tract. de emphyteoſi ſub titulo. de cauſa priuat. ob lineã finitam in Capitulo. Duodecima ex cauſa, ſolio 61. in principio, & per multas ampliationes, ideo ad ipſum remittimus Lectorem, ne egredi videamur rem aggreſſam.

Amplia ſingulariter dicendo, quòd allata in dicta concluſione prima verificantur etiam, & ha-
174 bent locum † in bonis emphyteoticis ſimpliciter cõceſſis duobus fratribus præſentibus. Nam ſi alter eorum moritur ſine legitimis, & naturalibus filijs, portio ipſorum bonorum reuertetur ad dominum directum, & non ad alium fratrem ſuperſtitem, nec ad filios ipſius fratris ſuperſtitis, cũ nec in contractibus, vt in l. ſi mihi & Titio. ff. de verbor. obligat. cum ſimilibus, non eſt locus iuri accreſcendi, cùm poſt emolumentum iam alteri quęſitum non habet locum ius accreſcendi, & huiuſmodi conceſſio intelligẽda ſit facta vnicuique ex ſtipulatoribus pro virili parte ipſius emphyteoſis: niſi aliud diceretur in conceſſione, quoniam illud eſſet obſeruãdum. Hæc ampliatio probatur duplici medio. Primo enim per arg. in c. vnico. in principio. de fratribus de nouo beneficio inueſtitis. Vbi hęc habentur, videlicet [ſi duo fratres de nouo beneficio, & non de paterno ſimul inueſtiti fuerint: vno ſine hærede defuncto, ad alterum non pertinet eius beneficij portio, niſi facta fuerit eo pacto inueſtitura.] hęc ibi. Diximus probari hanc ampliationem per argum. in d. c. 1. quoniam licet ibi non habeatur ſermo de emphyteoſi, ſed de feudo: tamen idẽ implicitè deciſum ſubauditur, cùm valeat argumentum a feudo ad emphiteoſim, & è contra, vulgaribus iuribus, & cõmuni Doct. ſententia recenſita a Verardo inter alios in ſua centuria quodam. Idem probatur per argum. in c. 1. de duobus fratribus a Capitaneo inueſtitis, vbi hęc habentur, videlicet [Duo fratres, videlicet Titius, & Seius a Capitaneo de nouo beneficio ſimul inueſtiti ſunt, eo videlicet tenore,

Digitized by Google

tenore, vt quãdiu ipſi, vel eorum hæredes maſculi viuerent, & maſculis deficientibus, fœminæ ſi ſu pereſſent, feudum haberent. ex fratribus his vnus vnã filia relicta altero adhuc viuente deceſſit. Quęritur cui portio defuncti deferatur vtrum filiæ, an fratri? Reſpondetur filiæ. Vnuſquiſq; quæ enim ſibi ſuisq; hęredibus videtur proſpexiſſe, ſi tamen is, qui filiam reliquit, ſine hęrede deceſſiſſet, propter tenorem inueſtiturę inſertũ, eius pars fratri, & non Domino eſt quæſita.] hæc ibi. Diximus ꝓbari per argumentum in dicto iure, quoniam ex ipſo elicitur veritas noſtræ ampliationis, arguẽdo a contrario ſenſu, tali pacto. Si fratri, & non Domino accreſcet pars defuncti propter tenorem expreſſum inueſtituræ: Inde ſequitur arguendo a contrario ſenſu, quòd ſi ſimpliciter fuiſſet feudum, vel emphiteoſis duobus fratribus preſentibus conceſſa, pars præmorientis ſine hærede rediret ipſo iure ad Eccleſiam dominam, vel aliũ dominum directum. Idem apertiſſimẽ probatur per text. in l. fin. §. filium, & filiam. ff. de legat. 2. & in l. Lucius Titius. §. Caio. ff. ad Senat. Conſul. Trebel. & ibi per glo. & Doctores. Idem ad verbum docuit text. in c. 1. § quod etſi communiter acceperint. De ijs, qui feu. dare poſſ. cuius præciſa verba in probationem ſecundæ concluſionis referentur.

Probatur & ſecundo Doctorũ ſententia vltra glo. in dictis iuribus. Idipſum expreſsè docuit Bartolus in l. ſi mihi, & Titio, nu. 4. ff. de verb. obligat. in verſ. breuiter. his præciſis verbis vtitur, videlicet. Veritas eſt iſta, quando conceditur emphiteoſis fratribus duobus præſentibus, & tunc altero decedente nõ eſt locus iuri accreſcendi: quia nec in contractibus, vt hic, & ſimil. & quia poſt emolumentum iam alteri quæſitum non habet locum ius accreſcendi. vt in l. 1. circa fi. ff. de vſufru. accreſc. per text. in cap. 1. de duobus fratribus de nouo beneficio inueſt. & in c. 1. de ſucceſſionum gradib. in feud. & ſic reuertetur ad eccleſiam, vel ad dominum, vt in l. Lucius. §. Caio. ff. ad Trebell. & in l. fin. §. filium. ff. de legat. 2. quod intellige, niſi fuerit emphyteoſis paterna, vt ſtatim dicam. & hæc Bar. ſentẽtia communiter a Doctoribus fuit recepta, vt atteſtatur Alex. ibidem in apoſtilla ad Bar. ipſum in verſ. ius accreſcendi. Idem docuerunt infraſcripti alij Doctores, videlicet Socinus in conſi. 50. in princ. vol. 1. Rayn. conſi. 47. nu. 4. vol. 1. per l. reos. §. cum in tabulis. ff. de duobus reis. vbi etiam Ronca. hoc tradit nu. 40. & in l. eadem. nu. 128. & nu. 131. in princ. ff. eo. titu. Alciatus in conſi. 30. incip. Subtiliter, & copiosè. in princ. Idem docuit eleganter, & breuiter Jul. Clarus in §. emphyteoſis. quæſt. 39. verſic. è contrario. his præciſis verbis, videlicet, è contrario pone, ꝙ eccleſia conceſſerit emphyteoſim duobus fratribus, ita vt poſt mortem eorum, & filiorum, ac nepotum ſuorum reuertatur ad Eccleſiam. Certè ſi vnus eorũ decedat nullis

nullis relictis filijs, emphyteosis non accrescet fratri superstiti, sed reuertetur ad Ecclesiam, ita videtur tenere Bar. in d.l.si mihi, & Titio: cuius opinionem dicit esse communem Alex. in consi. 167. nu. 4. lib. 7. vide in hoc proposito, quæ dixi infra hoc eodem libro, §. feudum, quæst. 77. vbi in versic. scias, tñ refert infrascriptos Doct. idem tenere, de feudis, nen pè Bal. in l. vnica. nu. 15. C. de caduc. toll. Iason hanc dicit communem opinionem esse in l. si mihi & Titio. nu. 6. ff. de verb. obligat. & in consi. 117. col. 6. vers. & tenendo. lib. 4. & consil. 136. nume. 4. vol. 4. Curt.9 iunior de feudis in 2. par. principali circa finem, in tertia dubitatione. Gratus in consil. 4. nu. 14. lib. primo. Socinus iunior in consi. 73. nu. 22. & sequenti. lib. primo, etsi Cynus in l. vnica. circa finem. C. quando non peten. part. quem multi sequuntur, quos refert Molin. in apostilla ad Alex. consil. 30. num. 8. lib. primo. Addēs, ꝙ hęc sit crebrior opinio. idē docuit Iulius Clarus rursus vbi supra in vers. sed certe. dicens primam opinionem esse veriorem: addiditque cautelam optimam pro remouenda omni difficultate dictæ controuersiæ. Idem rursus docuit Bal. in consi. 116. incip. Columbinus dedit. num 1. vol. 1. Corneus in consil. 285. nu 6. vol. 3. & in consi. 185. nu. 2. vol. 2. Imo. in c. potuit. nu. 55. extr. de locato. Decius in consil. 58. nu. 1. vbi loquitur in emphyteosi à marito pro se, & vxore sua, & rursus idē Decius in consil. 329. incip. pro defensione, num. 1. Bar. rursus idipsum: sentijsse elicitur ex verbis eius in l. fraudati vectigalis. in fi. ff. de publi. & vectig. Nam ibi his præcisis verbis vsus fuit, videlicet. Si ponerem, quòd duo acciperent rem in emphyteosim, & promittereut vectigal simpliciter quilibet tenetur pro parte, vt in l. reos. §. cum tabulis. ff. de duobus reis: & ideo vno cessante, eius portio reuertetur ad Dominum, vt hic. hæc Bar. idem docuerunt & alij infrascripti, videlicet. Decius rursus in consil. 236. paulò post principium, & Alciatus in consi. 16. incip. suprascripti domini. num. 3. Hier. Gabriel in consi. 87. nu. 1. Petrus de Anch. in consi. 245. incip. duo prima dubia. nu. 1. qui attestatur in hoc omnes Doctores esse concordes, vt etiam post ipsum tradidit Dec. in consil. 263. nu. 1. & 2. Bal. rursus in l. 1. C. quando non peten. part. versic. sed restat tertius casus. & iterum. in l. 1. §. in primis. versic. extra glo. C. de caduc. toll. Alex. in consi. 13. lib. 5. & in consi. 203. vol. 2. idem permulta docuit Corbulus in tract. de emphyteosi titu. de causa priuat. ob lineam finitam. nu. 83. vers. quintò extenditur, vbi alias ampliationes & limitationes recensuit: quę cũ non videantur deseruire decisioni præsentis quæstionis, sufficit mihi illa hìc tetigisse. idem expresè docuit Panormitanus in c. ex parte. num. 8. versic. iure accrescendi. extra de feudis. sequens Bar. vbi supra.

Limita singulariter allata in dicta ampliatione, dicendo illa non habe-

Digitized by Google

habere locum ſi in inueſtitura tã feudi, quàm emphyteoticæ poſſeſſionis apponerentur hæc verba, videlicet. & cuilibet eorum inſolidum. Nam vbicunq; in in-
175 ueſtitura † conceſſa duobus, & vnicuique eorum, vel cuilibet eorum, tunc proculdubio vno deficiente, alter habebit totum. hæc limitatio probatur Doctorum au ctoritate. Nam hoc expreſsè docuit Bal. in c. 1. §. fin. nu. 4. de ſucceſſ. feudi. & eſt communis concluſio, quæ non habet contradicentem, vt docuit Curtius ſenior in conſi. 49. nume. 54. quem refert Belui. conſi. 20. num. 3. & dixit Sigiſmund. conſi. feud. 15. nume. 4. quòd ita præcedens concluſio ab omnibus limitatur: idem docuit Iul. Clarus vbi ſupra in dicto verſic. ſed certè credo. & ſequenti. dicens idem fore dicendum de feudis non conceſſis ab Imperatore, ſed ab alio Principe non recognoſcente Superiorem: & licèt dicti Doctores expreſsè loquantur in materia feudalis poſſeſſionis, tamẽ implicitè idem dicunt in materia emphyteotica: & ratio rationum eſt, quoniam ferè in omnibus quo ad ſubiectam materiam loquendo æquiparantur feudum & emphyteoſis, & ita cõmuniter Doctores docuerunt, inter quos Iulius Clarus in §. emphyteoſis. quæſt. 39. verſ. ſcias tamen: quòd poſtquàm tradidiſſet nobis pro regula, quòd ius accreſcendi regulariter in contractibus locum non habeat, ſtatim ſubdidit, ſcias tamen quòd hęc concluſio intelligenda eſt, vt procedat ſi à principio concedatur emphyteoſis pluribus perſonis ſimul, tunc enim vno mortuo, alteri non accreſcit, & in hoc omnes concordant, vt dicit Ancharanus in conſ. 246. nu. 2. quem refert ac ſequitur Decius in conſilio 263. nu. 2.

Secunda concluſio emphyteo-
176 ſis cõceſſa † ab Eccleſia, vel alio Domino directo alicui (vt in caſu noſtro) recipienti illam pro ſe & filijs maſculis, qui poſtea deceſſit relictis duobus filijs, quorum demum alter deceſſit ſine filijs; portio dictæ poſſeſſionis emphyteoticę, quæ competebat dicto mortuo non reuertitur ad Eccleſiam, aut aliam perſonam habentem directum dominium ſuper dictis bonis emphyteoticis: ſed illa eo ipſo intelliguntur iure accreſcendi deuoluta ad ſuperſtitem fratrem, & filios eius in perpetuum, niſi contrarium fuiſſet cõuentum inter dominum directum & emphiteotam: quoniam tunc vtique huiuſmodi conuentioni ſtãdum eſſet. de qua latiſſimè tradit Corbulus in tract. de emphyteoſi: tit. de cauſa priuat. ob lincã finitam in capit. incip. Duodecima cauſa nu. 99. verſ. prædicta tamen limitantur. vbi multos refert Doctores ita ſentientes. Vide ibi. Hæc concluſio probatur per argu. in c. vnico. 6. & quia vidimus. De his, qui feudum dare poſſ. vbi hęc ad verbum habentur, videlicet. Antiquiſſimo enim tempore, ſic erat in Dominorum poteſtate connexum, vt quando vellent, poſſent auferre rẽ in feudum à ſe datam:

poſtea

postea verò eò ventum est, vt per annum tantùm firmitatem haberent: deinde statutum est, vt vsque ad vitam fidelis produceretur: sed cùm hoc iure successionis ad filios non pertineret: sic progressum est, vt ad filios deueniret, in quem scilicet dominus hoc vellet beneficium confirmare: q; hodie ita stabilitum est, vt ad omnes equaliter filios pertineat. Cũ verò Contadus Romam proficisceretur, petitum est a fidelibus, qui in eius erant seruitio, vt lege ab eo promulgata, hoc etiam ad nepotes ex filio producere dignaretur: & vt frater fratri sine legitimo hærede defuncto, vel filius in beneficio, quod eorum patris fuit, succedat. Sin autem vnus ex fratribus a Domino feudum acceperit, eo defuncto sine legitimo hærede, frater eius in feudum nõ succedit, nisi hoc nominatim dictum sit, scilicet vt vno defuncto, sine legitimo hærede, alter succedat: hærede verò relicto alter frater remouebitur. Hoc quoq; scien dum est, quòd beneficium hoc ad veniẽtes ex latere vltra fratres patrueles nõ progreditur successione, secundum vsum ab antiquis sapientibus constitutum, licet moderno tempore vsque ad septimũ gradum sit vsurpatum: quod in masculis descendentibus hodie nouo iure vsque in infinitum extenditur.]hęc ibi. Idem probatur per iura citata supra in probationem ampliationis vnicæ primæ conclusionis.

Probatur & secundo præsens conclusio Doctorum auctoritate vltra glosas in præcitatis iuribus, videlicet Bart. qui in l. si mihi, & Titio, nu. 5. vers. quæro si emphyteosis, & in l. qui Rome. §. duo fratres, nu. 24. vers. decimò q̃ro, duo fratres habebãt fundum emphyteoticum communem. ff. de verb. obligat. Nam ibi Bar. ad verbum se subscripsit prẽsenti conclusioni verissimæ, & infrascripti Doctores, videlicet Iason in d. l. si mihi & Titio, nu. 12. ibidem Alexan. nu. 15. Pau. de Castro ibidem, nu. 3. & ibidem alij omnes. Imo. in c. potuit, nu. 55. ext. de locato. Bal. in consi. 281. vol. 3. Berous in q. 70. nu. 1. asserens hanc esse communem opinionem. Ruin. in consil. 48. nu 7. vol. 1. Pau. de Cast. in cons. 86. nu. 9. vol. 1. Bar. in consi. 58. incip. ex themate prædicto. in primo dubio, vol. 1. Roncag. in l. eandem. in princ. num. 136. ff. de duobus reis, multos alios Doctores hoc ipsum docentes citauit.

Amplia singulariter allata in dicta conclusione secunda, dicendo illa habere locum ius accre-
177 scendi etiam si post mortẽ primi emphyteotæ stipulãtis pro se, suis filijs, & alijs descendentibus ex tua linea, filij eius comprehẽsi in dicta inuestitura ex natura rei contẽtæ in huiusmodi facto contractu de nouo impetrassent aliã inuestituram in personam ipsorum, licet cùm necessaria esset propter finitam lineam, & locationem in persona patris eorum: & ratio est, quoniam secunda inuestitura intelligitur facta secundum naturã primæ, & primi contractus initi inter dominum dirẽctum,

ctum, & patrem ipsorum, & dominum directum dictæ possessionis emphiteoticæ, prout infrascripti Doctores expresse asserue runt, videlicet Bar. in l. si mihi & Titio. nu. 7. vers. sed si quid si Abbas. ff. de verb. oblig. dicēs, quòd si Abbas de nouo concesserit emphyteosim paternam duobus fratribus, licèt illa in persona patris fuisset finita, & gratia esset filijs concedere: tamen eis non concedere fuisset iniuria, vt in l. 1. §. permittitur. ff. de aqua quotid. vnde tunc crederem (inquit) verba contractus, vt super toto quilibet sibi, suisque filijs videatur stipulatus esse, & recepisse, vt omnia in hoc repetita videātur. arg. in l. item quæritur. §. qui impleto. ff. de locato. & est casus expressus in c. 1. de succes. fratrum. vel gradib. succeden. in feudo. cuius tenorem retulimus ad verbum supra in probationem conclusionis primæ, quæstioni præsentis: vide ergo ibi. & addit ipse Bart. ibidem in fine. vers. sed quid si vnus frater. Quòd si vnus frater decedit relictis duob. filijs, erit inter eos locus iuri accrescendi ex vigore stipulationis seu cōcessionis sibi factæ si auita fuisset emphyteosis, sed si paterna tantùm: tunc idem dicendum erit in portione patris eorum contingente ratione prędicta. hęc oīa sunt Bar. verba. Idem docuerunt infrascripti alij Doctores, nempè Alex. in dicta l. si mihi & tibi. num. 17. Iason ibidem sub n. 12. vers. tertio quęrit. Paul. de Cast. ibidem. n. 3. Decius in consi. 53. num. 1. & rursus magis latè in consi. 265. nume. 2. Berous in consi. 109. nu. 24. vol. 1. Bal. in l. vnica. nu. 31. versic. sed quid si dominus emphyteosim. C. quando non peten. par. Imo. in c. ex parte. sub nu. 15. ext. de feudis. & ibidem Pan. in nu. 8. vers. iure crescendi. Alciatus in consil. 16. incip. suprascripti domini. nu. 4. Ioannes Baptista Ferrettus in cō-sil. 356. nume. 1. vol. 2. vbi multos alios in hanc sententiam citat. & testatur hanc esse communē opinionem, vt etiam affirmauit Iason in dicta l. si mihi & Titio. nu. 12. Berous in consi. 69. in fi. vol. 1. Idem docuit Iul. Clar. in §. emphiteosis. q. 39. in versic. scias tamen & sequenti. postquam probasset, q̄ regulariter in emphyteosi non detur ius accrescendi. dixit, quòd hmōi conclusio erit intelligēda, vt procedat si à principio concedatur pluribus personis simul, sed qñ concessa est vni tm̄ pro se & filijs, vel pro se & descendentibus suis: vtiq; inter ipsos descendentes à primo inuestito habet locū ius accrescēdi: prout docuit Bar. in dicta l. si mihi. & Titio. q̄am opinionem vocat cōem Corn. in consil. 131. in litera A. lib. 2. saltem post ius quęsitum vni ex filijs ipsius stipulationis: & ita tenent cōiter oēs, vt docet Idē Corn. in cōs. 285. litera M. lib. 3. quā sn̄iam esse cōem attestat Alex in consi. 21. n. 5. lib. 5. quē refert quoq; Decius in consi. 273. col. 2. & rursus Corn. in cōs. 122. in litera V. lib. 3. etsi nō possit negari q̄ in hoc casu improprie dicat habere locū ius accrescēdi: cū reuera illi descendentes

dentes & primò emphiteota, ſeu primò acquirente ipſam emphiteoſim non veniant ex iure accreſcendi, ſed ex iure primæ inueſtituræ. Nam ſi pater acquiſierit emphiteoſim pro ſe, & filijs, deinde deceſſerit relictis duobus filijs, quorum vnus ſine liberis decedat: certè emphiteoſis non reuertetur ad concedentem, ſed accreſcet alteri fratri, prout cõmuniter docuerunt Doctores, teſte Beroo in quæſt. 70. num. 2. & Iaſon in dicta l. ſi mihi & Titio. numero 2.

Tertia concluſio iure ſuo priuatur conemphiteota ſi renunciauerit ius ſuum iure emphiteotica alteri conemphiteotæ: ita
178 quòd ſi is, cui facta † fuit huiuſmodi renunciatio decederet ſine filijs, vel nepotibus vocatis implicitè in inueſtitura dictæ locationis emphiteoticę: ipſa res emphiteotica non ad ipſum renunciantem, vel ad eius filios, & nepotes tranſibit, ſeu deuoluetur, ſed ad Eccleſiam, vel alium directum Dominum; quando huiuſmodi renunciatio fuiſſet realis & non perſonalis, & tunc huiuſmodi renunciatio dicetur realis quãdo fuiſſet facta, ſeu pactum factum fuiſſet non ſolùm pro ſe, & hæredibus & deſcendentibus: ſed etiam pro omnibus, & quibuſcunque ſucceſſoribus, & pro omnibus habentibus cauſam ab ipſo recipiente renunciationem & pactum. & hæc realis renunciatio comprehendit omnem caſum, & perpetuò durat, & deficientibus alijs in inueſtitura comprehenſis, aut ex iure accreſcendi vocatis non reddet ad ipſum renunciantem, ſed ad Eccleſiam ſiue ad alium habentem dominium directum non ratione pacti, vt ex eo acquiratur actio, vel exceptio, quia non intereſt ſua alteri acquiri, vt in l. ſtipulatio iſta. §. alteri. ff. de verb. oblig. ſed ratione abdicationis factæ a ſe: vt exempli gratia, ſi quis haberet vſumfructũ in fundo Titij, & ipſum vſumfructum renunciaret mihi, licèt non interſit ſua acquiri domino: tamen quia eundem à ſe abdicauit, ille reuertetur ad dominum de ſui natura, vt conſolidetur huiuſmodi vſusfructus cum proprietate. & hæc concluſio habebit locum ſolùm quando renunciatio huiuſmodi fuiſſet facta præſente ipſo Domino directo, vel coram notario ſtipulanti pro omnibus, quorum intereſt, & iuris habent in emphyteoſi: cùm emphyteota non poſſit Domino inuito emphyteoſi renunciare, vt docuerũt Doctores citati à Corbulo loco infra citando. hæc concluſio probatur duplici medio. Primò enim per argu. in §. finitur. verſic. item finitur vſusfructus. inſtitu. de vſufru. vbi hæc habentur, videlicet. [Item finitur vſusfructus, ſi domino proprietatis ab vſufructuario cedatur; Nam cedendo. extraneo nihil agitur.] hæc ibi, ex quibus elicitur argumentum ab identitate rationis. taliter dicẽdo: ſicut ceſſio vſusfructus facta in fauorem extranei eſt nulla: ad effectum, vt prinetur Dominus proprietatis, ſic & renunciatio

realis

realis facta ab vno ex conemphiteotis, vt priuetur Dominus directus renunciata, & redeat ad renunciantem. idem & apertius probatur per tex. in c. vnico. De eo, qui finem fecit agnato de feudo paterno, vbi hæc habentur, videlicet. [Tres erant agnati, vel plures: vnus eorum habebat feudum, quod erat paternum: ſed alter eorum finem, & refutationem ei, ſuiſque hæredibus, & cui ipſe dederit, fecit: deceſſit iſte ſine filio maſculo: Alter, qui non refutauit, vendicat ſibi totum. Alter verò, qui refutationem fecit, vult ad ſucceſſionē venire, pacto non obſtante. Sapientes quidam Mediolanenſes interrogati, reſponderunt, non obſtare illud pactum, niſi feudum omnino refutauerit, vel niſi adhoc refutauerit, vt Dominus eum quaſi de nouo beneficio inueſtiret: tūc enim ſecuta inueſtitura noua, quaſi nouum ſit feudum, non ſuccedit.] hæc ibi.

Probatur & ſecundò præſens concluſio Doctorum auctoritate infraſcriptorum, videlicet Gloſ. in dicto c. vnico. Paul. de Caſt. in l. qui Romæ. §. duo fratres. num. 4. ff. de verb. oblig. vbi addidit hoc ipſum probari (ſi bene inſpiciatur) in dicto c. vnico. & hanc ſententiam ſequutus fuit Ruinus in conſil. 166. n. 11. vol. primo. idem expreſsè docuit Ioannes Grottus in dicto §. qui Romę. nu. 150. verſ. ſecundus caſus eſt. idem multipliciter probauit Corbulus in tract. de emphyteoſi. titu. de cauſa priuat. ob renunciat. in cap. incip. octaua ex cauſa. à nu. 1. vſque ad nu. 10. & in fi. nu. 30. idem docuit latiſſimè Hieronym. Gabr. in conſi. 89. nu. 8.

Quarta concluſio iure ſuo non priuatur conemphyteota, quando renunciatio iuris ſui fuiſſet pſonalis, vtputa, quando quis renunciaſſet huiuſmodi iuri ſuo cōtemplatione alicuius certæ perſonæ: & exempli gratia. ſi vnus 179 † ex comprehenſis in inueſtitura emphyteoticæ locationis factę renunciat ipſi emphyteoſi ad fauorem alterius comprehenſi recipientis renunciationem pro ſe & hæredibus ſuis. Nam tunc ex tali renunciatione acquiritur ſolùm huiuſmodi ius illis, ad quorum fauorem facta eſt renunciatio, vnde huiuſmodi remiſſio nihil prodeſt Domino, nec reſpectu ipſius domini nocebit ipſi renuncianti: quo minus mortuis comprehenſis, quorum contemplatione renunciauit, portio emphyteoſis vacans remaneat penes ipſum remittentem. Hæc concluſio probat duplici medio, ſcilicet Doctorum auctoritate, & ratione fundata in iure: infraſcripti enim Doctores ipſi expreſsè ſe ſubſcripſerūt, videlicet. Bar. in l. qui Romę. §. duo fratres. quęſtio. 10. nu. 24. ff. de verb. obligat. & Doct. ſequentes, & ibidem Aretinus nu. 29. Alex. ſub nu. 60. col. fi. Ripa. nu. 88. & ſequen. & communiter ibidem Doctores, vt ibidem teſtatur Crottus. nume. 146. verſic. tertia & vltima ſit concluſio. & ibidem Iaſon nu. 80. Federic. de Senis in conſil. 228. incip.

duo

duo fratres. & in consil.77.incip. Factum sic se habet. Bal.in consi. 281.incip. Ad euidentiam præmittenda sunt.vol.3.Alex.in consil.15.in fi.& in consil.21.num.4. vol.5.Ruin.in cons.47. n.2.vol.1. vbi & ipse hanc communem testatur; & post ipsum Hier. Gabr. consi.88.n.11.& hæc quidem sententia ac conclusio probatur & secundò infrascriptis rationibus: quarum prima est. Quia pactum non porrigitur, nisi ad eum, ad quem paciscentis interest, vt porrigatur, vt docuit tex.in l.& hæredi. §.fina.ff.de pactis. Secunda est: quoniam ius, quod non acquiritur illi, cui fit remissio remanet apud ipsum remittentem, vt in l.nec vtilem. ff. quibus ex cau. maior.& in l.cum quis.§.debitorem. ff. de solut. Tertia est, quia exceptio acquisita illi, cui facta fuit remissio, non debet prodesse auctori suo, vt in l.si a te.§.fi.ff.de except.rei iudic.Quarta est,quoniam generalis remissio est de iure intelligenda, rebus sic stantibus, non autem noua causa superueniente. argu. in l. Paulo Callimacho.§.1.ff.de legat.tertio Cùm ergo portio deficiens extinctis alijs comprehensis pertineat per ius accrescendi ad ipsum, qui renunciauit, & est superstes. ex hac noua causa & nouo iure debet admitti non obstante renunciatione per eum facta: tum quia res inter alios acta, alteri non acquirit, vt in c.veniens.de iureiuran. & in l.si vnus.§.pactus ne peteret. ff.de pact. Quinta ratio est, quia ipsa renunciatio fuit personalis, & facta contemplatione personæ quæ extinguitur cum ipsa persona, ad cuius fauorem facta fuit, vt not. Afflictus in dicto c.1.nu.6. nota. 3.de eo qui fi. fe. agnat per ipsummet textum, quem dicit ad hoc semper allegari secundū glo. ibidem. & in l.idem in duobus, & in l.si vnus.§.antè omnia.ff. de pactis.& probatur ex eo quòd tradit Salycet. in l. si pactum. C. de pact.vbi vult, quòd filia dotata à patre, quæ renunciauit fratribus possit postea succedere non obstante renunciatione,si fratres adhùc viuo patre moriantur: quia cessante causa, & fauore illorum propter quos renunciatum est,filia admittitur ad successionem, vt ex communi Doctorum sententia scriprum reliquit Decius in consi.568.nu.5. post Bal.in l. pactum, quod dotali.quæst.4.C. de collat.& ibidem Salycet.col.3. & Dominicus de Sancto Gemin. in c.quamuis. de pactis.in sexto, & Alexan. in l.stipulatio hoc modo concepta. vers. aliàs limitatio in dicta l.qui superstitis.col.3. in limit.3.& in consil. 39. col. 3. vol. 3.ff.de verb.obligat. & in consil. 19.vol.3.quos ipse Decius vbi supra citat,& sequitur.Imo.in l.qui superstitis.col.1.ff. de acquir. hæredit.& ibi Rom. col.1. & rursus Rom. in dicta l. pactum. Gregor. Natta in dicto c.quamuis.col.10. limita.8. Paul.de Castr. in dicta l. pactum.col.2.vers.Item queritur. Ioannes Crot.in l. stipulatio hoc modo concepta.col.13.in fallentia 7.ff.de verb. oblig. Socinus in regula 150. in fallentia secunda.

Decius

Decius in d.l.pactum.col.4. in limit.5. & ibi Corn.col.2. in limit. 7. & in consil.291. col.2. vol. 4. & hanc sñiam esse veram , & cõem dixit Bertr. in consil.60.vol.1..

Amplia primò singulariter allata in d.conclus.4. dicendo illa ét locũ habere,qñ fratres in quorum fauorem facta est hmõi renunciatio fuissent exhęredati , & extra-
180 nei instituti, † prout docuerunt infrascripti Doctores , videlicet Angelus in l.au⁹.in fi.ff.de pactis. Soc.in regula 150. fallẽtia 29. Rota in antiquis decis.850. Dec.in consil.31.col.1. Alex.in consi.149. col.2.vol.7.Aret.in cõs. 17. col.8. Ang.in consil.52. col.fin.Bert.cõsi. 74.col.4.vol.2. Rom.in l.pactum. col.5. in 3.limit. C.de collat. Paris.consil.26.col.3. & sequenti.vol. 3.Ruin.consil.204.col.2.vol.1. vbi ampliat Glo.consuetu. Biturig.f. 74.col.2. Ant.Gabr. in tract.conclu.lib.3.titu.de iure dot.& dotis promissæ.conclusione prima, nume.35. vers.nonò limita.

Amplia secũdò singulariter allata in d.quinta conclusione dicẽdo non oẽm renunciationẽ realẽ excludere renunciantẽ a iure accrescendi,seu succedẽdi ex pacto,qd in emphyteosi habet.Nã si quis ꝓ
181 se,& suis hęredib.† ad fauorẽ alterius cõprehensi renunciat oĩ iuri,qdꝰ habet, & habere põt in emphyteosi,quæ post mortẽ alterius decedentis sine filijs ad ipsum puenire debebat ex clausula iuris accrescẽdi. Hæc ampliatio probatur infrascriptis medijs. Bar.n.in l.qui Romæ.§.duo fratres. q.10.ff. de verb.oblig.& in cõs.58. incip. Ex themate predicto.nu.5. vol.1. & ratio est,qa illa verba[Remittens oẽ ius,quod habet,& habere posset] intelliguntur ex causa de pẽsenti, & non se extendunt , neq; cõprehendunt ius post mortẽ , & renunciationem acquisitũ,vt in l. Paulo Callimaco. §.1. ff.de leg.3. & reb.sic stantib.& iure ex noua causa non superueniente, vt diximus,& hãc Bar.sñiam sequuti fuerũt cõiter Doct.ĩ d.§.duo fratres, prout attestatẽ ibidem Ias. in nu. 80.Crotus ibidẽ.nu.146. Soc.iun. in consil.119. nu.17.vol.3. Alex.in consil.107.nu.15. vol.4.Rain.in cõs. 47.nu.2.vol.1.Hier.Gabr.in consil. 88.nu.11.Feder.de Sen.in cõs.77. & in consil.228. Alex.in consil.21.n. 4.vol.5.Dec.in cõs.411.n.3.Corn. in consil.42.nu.9.vol.4.& Bar.rursus in l.post emancipationẽ. ff.de liber.legat. & in l.quod seruius.ff. de cõdict.cau.dat. Pau.de Cast.in consil.300. incip. Viso quodã processu,vol.2. propè finẽ illius consilij. & Decius rursus in l.1. nu.32. C.de pact.& ibidẽ Ripa.n.26.vbi hanc cõclusionẽ ampliat quatuor modis,& inter cętera dicit, ꝙ nõ intelligatur renũciatũ iuri ex noua causa superuenienti,ét si renunciatio sit cũ iuramento , de iure quod renuncians habet, vel habere sperat, allegatq; c. inter.de renunc.idem docuit Ioseph Ludou. in decis.Lucan.decis.29.num.68. addens, ꝙ hoc ét verificabitur, si cũ iuramento fuisset remissum oẽ ius,quod habet , & habere sperat qũocunq; , & qualitercunq; quauis ét causa cogitata, & excogitata,& ratio est,qm̃ regula iuris est,

quòd iuramentum in cõtractu appoſitum recipit eas qualitates,& conditiones,exceptiones,ſubauditiones,& limitationes, quas recipit contractus ſuper quo interponitur, & ad plus non extendit̃ iuramentũ,q̃ extendatur actus.vt in c.quemadmodum.ext.de iureiur.& in l.fin. C.de non numer.pecu.vbi cõiter Doct. idipſum ſenſerunt.Idé latè Tiraq.de cõſtitu. poſſ.par.3.limit.7.nu.35. & in repet l.ſi vnq̃. in prę̃fat. nu.165. C. de reuoc.donat. Nam ſicut ibi iuramentum non operatur, quominus poſſit opponi exceptio nõ numeratæ pecuniæ,& q̃n habeat locum d.l.ſi vnq̃ , ita in caſu noſtro elicere non poterit,q̃ non cõpetat ei remedium, & ius ſuccedendi,prout latiſſimè probauit Corbulus in tract.de emphyteoſi, tit. de cau. priuat. ob renunciationẽ ferè per totum, incipiendo a numero 11.& deinceps.

Amplia & tertiò allata in dicta concluſione quarta, dicendo illa habere locũ ét in eo,qui per ſimplicem diuiſionem emphyteoſis, quam habebat cũ alio cõem,non
282 dicatur renunciaſſe iuri † accreſcendi,ſeu iuri ſuccedendi ex pacto inueſtiturę, etiã ſi in diuiſione dictum ſit, q̃ vnus remittit alteri oẽ ius,quod habet, & habere ſperat , vt puta ſi diuiſio ſit facta inter fratres (deſcendentes a primo inueſtito de re emphyteotica pro ſe filijs ſuis , & deſcendentib. ex linea ſua)ita vt vni ex diuidentibus tota res emphyteotica obuenijſſet,& alteri res allodialis,quia is,cui ſolum res allodialis obuenit , ad emphyteoſim ex iure accreſcendi ſibi ſuperueniente poſt diuiſionem admittitur , etiam q̃ nullam portionem emphyteoſis habeat: quia non dicitur propriè ius accreſcendi, ſed ius ſuccedendi ex pacto inueſtiturę, & ius ſucceſſorium quo ad alterum deuoluitur, altero deficiẽte, cui ſuperſtes ſuccedit defuncto,& hoc non contingit ex tacita , ſed expreſſa diſpoſitione,& pacto, & ideo diximus,q̃ etiam admittatur is, qui nullam portionẽ habet ad ipſam emphiteoſim .

Hęc ampliatio probatur auctoritate infraſcriptorum Doctorum vltra rationem ſupra allatam, videlicet Bal.in c.1. de his qui feudare poſſ. 6.& quia vidimus , col. 6.nu.4.& in c.1.feu. March.nu.5. in vlt.not.Alex.in l.ſi mihi,& Titio.nu.15.ff.de verb.oblig. Ruin. in conſ.154.col.1.nu.2.vol.1. Corneus in conſi.13. in fine , volum. 3.& rurſus Ruin.in conſi.169.colum.1.vol.1.Hieron. Gabr.in conſil.88.nu.22.& magis latè in conſil.89. nu.7. Gratus in conſil.22. nu.20.vol.1.Alex.rurſus in conſil. 21.num.4.vol.5.Ruin.in conſi.7. nu.10.vol.1.

Limita ſingulariter allata in dicta quarta concluſione , & tribus eiſdem ampliationibus nõ habere locum , quando vltra ſupra citata verba ipſe renuncians
283 † conſtituit procuratorem in rem ſuam , eum cui fit remiſſio, ita vt poſſit pro dictis rebus agere , & ſe tueri : & omnia facere, quæ ipſe dominus conſtituens facere poſſet , vel dat ei licentiam

alie-

alienandi, & disponendi, prout de re propria facere posset. Nam tunc sequuta alienatione per eũ facta, renuncians dicetur excluſus ab emphyteosi, & illo iure accrescendi, seu succedendi: cum insimul ista duo esse simul non possint, scilicet quòd ius succedẽdi ex pacto duret, & competat facultas alienandi irreuocabiliter. Hęc limitatio probatur auctoritate infrascriptorum Doctorum, videlicet Alexan. in l. qui Romæ. §. duo fratres. col. vlt. sub num. 60. in fin. vers. intelligo tamen istam conclusionem. ff. de verbor. oblig. & magis latè in consi. 189. sub nu. 9. versic. sed prædictis non obstantibus, cum sequentibus numeris, vol. 2. & per not. per Bart. & Aretin. in dicto §. duo fratres. in octaua quęstione, & ibidem per Ioannem Crottum nu. 133. quem Alexan. in terminis nostris sequitur Ruin. in consi. 166. nu. 11. vol. 1. Capr. consi. 82. num. 16 & seq Berous. in consi. 97. ante nu. 7. vers. nec obstat. & nu. 8. vol. 1. & in consil. 93. nu. 33. & sequen. vol. eod. & in consi. 130. nu. 77. versic. præterea & tertiò, vol. 2. & rursus ex not. per Bart. in dicto §. duo fratres, in 4. & 8. quæst. Quæ omnia præsertim obtinent locum si interueniat iuramentum, & adiectę sint etiam aliæ clausulæ prægnantes, de quibus per eum ibidem. nu. 32. & per Port. in consi. 142. & Bursatus in consil. 66. num. vlt. Rolan. a Valle in consi. 34. nu. 86. volum. 4.

Sublimita primò singulariter allata in dicta vnica limitatione conclusionis quartæ, dicendo, quòd licet per clausulas ibi recensitas
184 intelligatur renunciatum † iuri accrescendi post mortem eius, in cuius fauorem renunciatum fuerat sit verum quo ad effectum, vt alijs in inuestitura comprehẽsis, quorum fauore fuit facta remissio huiusmodi, emphiteosis acquiratur, & non possit renuncians ad emphiteosim redire, donec supersunt de comprehensis in prima inuestitura, non autem quo ad effectum, vt post eorum mortem emphiteosis ad dominũ reuertatur, excluso renunciante, vel exclusis eius hæredibus, qui essent in inuestitura comprehensi. Hæc sublimitatio probatur auctoritate infrascriptorum Doctorũ, videlicet Berous in consi. 97. a nume. 5. vsque ad 10. vol. 1. Feder. de Senis in consi. 77. & 228. Bursat. consi. 63. num. 30. volum. 1. Hieron. Gabr. in consi. 89. num. 10. vbi quamplures in hanc sententiam citat.

Sublimita & secundò allata in dicta limitatione vnica conclusionis quartæ, dicendo, quòd li-
185 cet huiusmodi renũciatio † (de qua agitur in dicta limitatione) obsit renuncianti, & eius hæredibus extraneis, non autem proprijs filijs, & nepotibus dicti renunciantibus ex ipsa inuestitura vocatis, qui non tanquam hæredes renunciantis, sed ex propria eorundem persona, & iure proprio propter ius accrescendi sibi contingens ex virtute inuestiturę primi emphiteoti eorum progenitoris peterent ad ipsa bona

emphiteotica renunciata admitti, ſi huiuſmodi emphiteoſis (cui fuerat renunciatum) ſit non hæreditaria, ſed ex pacto primi emphyteotę, cum domino directo fuiſſe recepta pro ſe, filijs, & nepotibus: & ratio eſt patentiſſima, quoniam nemo poteſt renunciare iuri tertio acquiſito, ac per cõſequens nec præiudicare. Hæc ſublimitatio probatur auctoritate infraſcriptorum Doctorum, videlicet Dyni, Alber. Angel. Pau. de Caſt. nu. 3. Iaſ. nu. 17. in l. apud Iulianum. §. ſi quis alicui. ff. de legat. 1. Alexan. in conſi. 8. num. 16. volum. 3. & ibidem Moderni Pariſienſes in addit. Alciat. in tract. de præſumpt. regula prima, præſumpt. 31. nu. 3. Bal. in l. in perſonam. in fine, C. de fideicommiſſ. & eſt communis Doctorum ſententia, vt teſtatur Gratus in conſ. 22. num. 21. verſ. præterea. vol. 1. Corbulus dictos Doctores ſequẽs in dicto tractat. & capitulo numero 31.

Amplia contenta in dicta ſublimitatione ſecunda, dicendo ipſa adeo eſſe vera, quòd ſi renunciãs promiſerit per ſe, & ſuos hæredes emphyteoſim, cùm renunciauit nõ petere dictam emphyteoſim: 186 † nihilominus poterunt de iure renunciantis filij, & nepotes, & eorum deſcendentes ex recta linea primi emphyteotæ repetere rem emphyteoticã, cũ ex ipſa prima inueſtitura vocati ſint iure proprio, & ex eorum propria perſona ipſam emphyteoſim renunciatam vendicare, etiam ſi acceptaſſent hæreditatem ipſius renunciantis: quia de iure nõ dicendi erunt contrauenire renunciationi illius, cuius filij, & nepotes ſunt. Nam non ex perſona (vt diximus) renunciantis, nec vti eius hęredes petunt: ſed vti deſcendentes ex primo emphiteota, cuius inueſtitura ad eos ſe extendit ſecundum eius propriam naturam. Hæc ampliatio probatur auctoritate infraſcriptorũ Doctorum, videlicet Bal. in l. qui ſe patris. verſic. item quæritur ſi vaſallus. nu. 9. C. vnde liberi. Alex. in conſi. 13. nu. 11. & in conſi. 18. num. 12. vol. 5. Ruin. in conſi. 138. nu. 10. vol. 2. & magis latè in conſil. 220. præſertim ſub nu. 3. verſ. non obſtat, quòd Bernardinus. volum. 1. per not. per Bart. in l. iuſiurandum. §. ſi liberi. ff. de oper. libert. dum dixit, quòd filia, quæ fuit hæres inſtituta in re certa, & prohibita plus petere, & quòd nõ poſſit contrauenire, poteſt petere emphiteoſim conceſſam pro ſe, & filijs, quamuis ſimpliciter agnouerit iudicium patris: quia illam non petit, vt hæres patris, ſed tanquam filia ex iure proprio, id eſt tanquam deſcendens ex primo inueſtito re ipſa emphiteotica: & ratio eſt, quia quamuis filij ad quos tanquam filios poſt mortem patris, qui renũciauit emphiteoſis, ſpectabat: fuerint hæredes patris renunciantis: tamen per hoc non videntur ratificaſſe, aut conſenſiſſe, quòd ipſi tanquam filij non petent, cùm pater nomine ipſorum filiorum nihil promiſerit, ſed nomine hæredum (vt ſupponitur) & docuerunt hoc expreſsè

presse infrascripti Doctores, vide licet Alex. in cons. 18. nu. 12. vol. 5. Ruin. in consi. 220. sub nu. 4. vers. nec obstat. vol. 1. post Bal. in l. rem alienam. vers. extra glo. oppono. ff. de pignorat. act.

Limita singulariter allata in d. ampliatione, dicẽdo illa nõ habere locũ si renuncians emphyteosi
187 † promisisset per se, & heredes, & filios ius, qd̃ remittit, non petere, quia tunc filij, qui essẽt hæredes patris renunciantis ẽt iure proprio, & ex eius propria psona nõ posset emphyteosim petere: nam adeundo hereditatẽ patris renunciationem ẽt noĩe ipsius filij factam ratam habuit, vt declararũt omnes pariter Doctores citati in probationẽ dictæ ampliationis: & hoc modo dicetur patrẽ posse preiudicare filijs in renunciatione emphyteosis paternæ. & hæc ampliatio probatur quoq; auctoritate Corbuli, vbi sup. nu. 32.

His præmissis quam facillima erit responsio d. propositæ qõni, dicẽdo, qꝑ cum hmõi remissio, seu renunciatio iuris bonorum emphyteoticorum fuerit personalis, & sine clausula expressa in limitatione vnicę conclusionis quartę, & trium ampliationum, & nõ reali. inde cõsequens fit, qꝑ dicta bona emphyteotica, quæ pp diuisionem factã inter ipsum Ioannẽ Baptistã, & Augustinũ fratres, & descendẽtes ex linea legitima, & naturali, & directa d. Thomæ Iustiniani, aliàs Murchij, cõtigerũt ipsi Ioanni Baptistæ post mortem Francisci filij eiusdẽ Ioannis Baptistę nullo legitimo, & naturali filio superstite devoluta ipso iure & facto dicenda fore ad Laurentium nepotẽ d. Ioannis Baptistæ, & filiũ legitimũ, & naturalem d. Augustini fratris d. Ioannis Baptistæ, & filij legitimi, & naturalis d. Thomæ primo emphyteotę, & nõ ad Monasteriũ S. Benigni qd̃ habebat directũ dñium d. emphyteoticę possessionis, prout iam probatum per allata in probationem quartę conclusionis, & eiusdẽ ampliationum. Videatur ergo in dictis locis citatis, stantibus oĩbus allatis in quęstione prima, in qua probauimus de iure nullam fuisse alienationẽ factam a dicto Monasterio de dicto directo dominio incõsulto Romano Põtifice.

Ad quartum dubium. Cũ ex hucusq; deductis eliciat decisio præsentis qõnis, cũ ex illis habeatur alienationẽ nullã fuisse, ac nullũ ius potuisse trãsferri ex d. alienatione ad dictũ Bartholomeũ: indè sequitur, qꝑ fideicõmissarij, cũ nõn fuerint veri dñi dictorũ bonorum, nec aliqd̃ ius ex hmõi fi-
188 deicommissione ad ipsos perue nerit, sine consensu d. Monasterij dñi directi, & d. Laurentij dñi vtilis nõ potuerint vẽdere hmõi bona d. Bartholomeo. iuxta iuris regulam vulgatissimã. in c. nemo potest, vbi hæc habentur, videlicet. [Nemo potest plus iuris transferre in alium, quàm sibi competere dignoscatur.]

Ad quintam quęstionem. An. s. dictus Garellus tuta conscientia, & sine incursu excõicationis possit detinere dicta bona emphyteotica, sine assensu Monasterij

ſupradicti domini directi, & dicti Lautétij veri emphyteotę ignorantis huiuſmodi ius ad ſe deuolutum, & abſque aſſenſu Summi Pontificis.

Reſponſurus breuiter remittendo Lectorem ad quamplurima allata in probationem vnicæ cõcluſionis decidentis primã propoſitam quæſtionem, & in reſpontionem ad obiectionem quartam factam in eadẽ quæſtione. Vbi fuit probatum huiuſmodi Garellum detentorẽ eſſe in peccato mortali, & incurriſſe ſententiam excõmunicationis, & non poſſe abſolui, niſi præuia reſtitutione.

Et hæc eſt mea ſnia deciſiua.

Ego D. Alphonſus Villagut a Neapoli Abbas, & Monachus Congregationis Caſſinenſis V.I.P.

SVMMARIVM.

1 *Cõceſſione in generali quæ veniant.*
2 *Perſonas exemptas ſimpliciter, in aliquo ſubiici alicui non eſt incongruum, in reliquis permanente eorum exemptione illibata.*
3 *Exemptio facta in vno non extendit ſuos effectus ad alia. cùm incluſio vnius ſit excluſio alterius.*
4 *Priuilegium perſonale generaliter conceſſum ſequitur perſonam quocunque vadat.*
5 *Priuilegia ſunt reſtringenda, vt minus, quàm poſſint, noceant iuriſdictioni ordinariæ. & quare.*
6 *Priuilegium vergens in præiudicium alterius erit ſtrictiſſimè interpretandum.*
7 *Propoſitio indefinita poſita in aliquo reſcripto, qũo ſit intelligenda.*
8 *Verba præcedentia limitant, ſeu declarant ſequẽtia verba obſcura adeo quòd ipſa videantur repetita.*
9 *Verborum clauſula poſita in medio diſpoſitionis alicuius ad quæ referatur.*
10 *Voluntas Principis erit præſumenda conformis iurĩ, ſeu talis qualis de iure eſſe debeat, & ſine præiudicio tertij.*
11 *Beneficium Principis decet eſſe manſurum.*
12 *Regularis exemptus quando poteris puniri à Diœceſano.*
13 *Reſcripti Pontificij forma quando ſit ſeruanda.*
14 *Reſcripti verba erunt conformanda æquitati, etſi ipſa verba forſan hoc nõ paterentur. & quare & quãdo.*
15 *Princeps vtens clauſula, ex certa ſciẽtia, an p̃ſumatur voluiſſe præiudicare iuri tertio acquiſito.*
16 *Verba in reſcripto vel lege poſita cõformare debemus æquitati, licet hoc non patiantur: & quare.*
17 *Diſcrepantibus à iure cõmuni, quid ſit faciendum.*
18 *Priuilegia alij præiudicialia ſtrictè erunt interpretanda, & quantum poterit ad iuris conſonantiam reducenda; & quare.*
19 *Reſcriptorum verba ambigua, erunt interpretanda ſecundum ius commune, & quare & quando.*
20 *Reſcripti verba debent conformari æquitati, ẽt ſi natura verborũ hoc non patiatur. & exemplificatur.*
21 *Reſcripti clauſulæ, quæ ſunt ſecũdũ cõe ius, recipiũt interpretationes et limitationes, quas recipit ius cõe diſponẽs de materia illius clauſulę, & exemplificatur.*
22 *Verba q̃ aliquid debeant operari, qũo*

ſit

by Google

sit intelligendum explicatur.

23 Papa poterit derogare iuri cõi, sed quando hoc voluisse intelligatur.

24 Rescriptum Principis reducendum erit ad ius commune.

25 Priuilegio vel beneficio Principis quando non sit standum. & quare.

26 Motu proprio, hęc clausula quid operetur.

27 Personas Congregationis Cassin. esse exemptas ab omnibus Ordinarijs decreuit Eugenius Papa Quartus. & eorum exemptio adhùc persenerat illibata.

28 Priuilegiorũ Congregationis Cassin. derogatio non fiet, nisi ad verbũ de ipsa fieret mentio in aliquo rescripto, et de simili est Rotæ decisio.

29 Basilij Sancti Monachi prima subiecti cõmẽdatarijs suorũ Monasteriorũ a Papa Gregorio Tertiodecimo fuerunt facti exempti ab omnimoda illorum iurisdictione.

30 Actus factus de facto non pręiudicat in iure acquisito.

31 Actus plures exerciti à psonis Congregationis Cassinen. contra ipsius Congregationis priuilegia non prę-iudicãt ipsi Cõgregationi: et quare.

32 Multipliciter probatur Monachos posse constituere cõseruatorẽ, licèt hucusq; tali priuilegio nõ vsi fuissent. & traditur optima doctrina ad hoc probandum, & an per non usum priuilegij, perdatur illud, optimaque traditur distinctio.

De Monachis Montis Regalis Congregationis Cassinensis, an sint subiecti Archiepiscopo, in quo rescriptorum, & priuilegiorum materia exacte tractatur

THEMA.

Illustrissimus Cardinalis Farnesius Archiepiscopus Montis Regalis obtinuit pro se, & successoribus rescriptum a Papa Paulo Tertio fęlicis recordationis, in quo indulta fuit sibi facultas Monachos Montis Regalis compellendi ad quædam specialia ibi expressa obsequia præstãda ab eis in Ecclesia Cathedrali Montis Regalis: & cum ipse Summus Pontifex subintulisset ibi hęc præcisa verba. [Et q; Archiepiscopus est caput ipsorum Monachorum, illorumque exemptionem a visitatione, & correptione Archiepiscopi quo ad regularia instituta tantum, & non quo ad supradicta, vel excessus perpetratos, vel perpetrãdos, in quibus correptioni, & visitationi Archiepiscopi, seu eius Vicarij prædictorũ, prout sunt subiecti, sint & esse censeantur] Illustrissimus Ludouicus Torres ad pręsens Archiepiscopus, & eius Vicarius generalis (fortè non animaduertentes generalem exemptionem indultã ab innumeris Summis Pontificib. personis Monachorum Congregationis Cassinensis) credunt virtute supradicti tenoris ipsius simplicis rescripti se obtinuisse, & obtinere plenam, & meram iurisdictionem in foro fori, dictorum Monachorum

chorum perſonas puniendi pro quibuſcunque excellibus, & criminib. perpetratis, & perpetrandis tam intra, quàm extra Monaſterium Montis Regalis, etiam non ſpectantibus ad materiam obſequiorum pręſtandorum per ipſos, & in dicta Eccleſia Cathedrali, vt puta, ſi peccarent peccato adulterij, ſtupri, furti, & his ſimilibus peccatis, vel maioribus, ac ſi verè eſſet ipſe Archiepiſcopus, vel eius Vicarius Prælatus, & perſona Congregationis Catlinenſis, vt ſunt reliqui Prælati, & Priores perſonę merè Monaſticę, habentes plenam, & meram iuriſdictionem ſuper perſonas Monachorum ſibi indultam, tam a Beatiſſimo Patriarcha Benedicto, & a iure communi, quàm a quamplurimis Summis Pontificibus per eorum ſpecialia reſcripta, & priuilegia.

Quæritur modò an dictus Illuſtriſſimus Archiepiſcopus, vel eius Vicarius pro tempore exiſtentes de iure poſſint punire dictos Monachos virtute dicti reſcripti pro excellib. ſuis, & criminib. perpetratis, & perpetrandis intra, vel extra clauſtra dicti Monaſterij ſpectantibus ſolu ad vitã, mores, & honeſtatẽ Monachorum, & non ad obſequia præſtanda ab eis in dicta Eccleſia. Nec non, an poſſit inde prohibere Archiepiſcopus vſum priuilegij de eligẽdo conſeruatore indulti a Sede Apoſtolica.

DECISIO LIII.

INVOCATO Sanctiſſimæ, ac indiuiduę Trinitatis numine, atque Beatiſſimæ Deiparę Virginis Mariæ, ſub cuius felicillimo nomine reperitur nũcupatũ Monaſterium, cui (etſi immeriti) præſumus tamen, ac noſtri Sanctiſſimi Patriarchę Benedicti ſuffragijs humillimè implo ratis litteris cõmendare ſtudebimus quicquid ex vtriuſque iuris apicibus, necnon ex vtrius iuris profeſſoribus excerpere deſuper datum fuerit pro decidenda hac difficili propoſita quęſtione.

Dicimus ac pro eiuſdem quęſtionis deciſione firmiſſimè aſſeueramus dictum Illuſtriſſimũ Archiepiſcopum, vel eius Vicarium nullam obtinuiſſe, vel obtinere iuriſdictionem in perſonas dictorũ Monachorum pro tempore deſeruientium in d. Eccleſia virtute d. reſcripti pro excellib. criminib⁹ ab illis perpetratis, vel ppetrãdis tam intra, q̃ extra dictum Monaſterium: ſed ſolum obtinere poteſtatem ipſos viſitandi, & puniendi pro excellibus perpetratis, vel perpetrandis in denegatione obſequiorum per ipſos prę‡landorũ iuxta normam traditam ipſis in dicto reſcripto a felici recordatione Papæ Pauli Tertii ſub ſupra recenſito tenore verborũ inibi expreſſo, quod & probamus infraſcriptis veriſſimis rationib. & fundamentis.

Primum quorum eſt. Cũ in generali conceſſione † non veniant

ea,

ea, quę veriſimiliter non eſſent quis conceſſurus: vt in regu. in generali de regu. iur. in ſexto. Inde ſequitur, ꝙ cùm hmõi verba contenta in dicta clauſula reſcripti ꝑ ſe pateant fuiſſe generaliter prolata, & veriſimile ſit ipſum Papã Paulum Tertiũ non intendiſſe per illa generalia verba præiudicare tot priuilegijs, & exemptionibus indultis a ſuis prædeceſſorib. omnibus ꝑſonis Cõgregationis Caſſinenſis, nulla ibi adiecta ratione talis derogationis priuilegiorum ſibi conceſſorum, ꝙ inde eliciatur hmõi intellectũ talis reſcripti tanquã odioſum, & a mẽte reſcribentis lõgè alienũ eſſe de iure nullũ, & voluntariũ. & ſic dicendũ forè ipſum Pontificẽ Summũ ytentem ſupracitatis verbis noluiſſe ſubijcere ꝑſonas Monachorũ viſitationi, & coherctioni Illuſtriſſimi Archiepi, vel eius Viçarij, niſi ꝑ excellib. ab illis perpetratis, vel perpetrandis circa obſequia ꝑſtanda ab eis in Eccleſia Cathedrali eorum, iuxtà præſcriptã eiuſdẽ Summi Pontificis normã traditam in d. reſcripto. Nec hoc eſt incongruũ; cùm ẽt perſonæ exẽptę ſimpliciter a iuriſdictione Eꝑorũ ꝙ accidens, & in aliquo caſu erunt
2 Eꝑis ſubiectæ, † ſcilicet quo ad aliquod miniſteriũ eis cõmiſsũ, & ab illis de iure exigendũ. Quapropter, etſi in reddendo tali obſequio, vel miniſterio, tales perſonæ deliquerint, poterunt puniri à tali Archiepiſcopo, vel eius Vicario. non autem ſi in alijs non ſpectantibus ad obſequiũ vel miniſterium ſibi delegatũ à talibus Pręlatis, eò ꝙ circa talia remaneant adhuc exempti ipſi Monachi ab illorum iuriſdictione, prout in caſu ſimili apertiſſimis verbis docuit Innocẽtius Tertius, & habetur in c. cũ in capella. ext. de priuilegijs, vbi hęc ad verbũ habentur, videlicet. [Cùm Capella Ducis Burgundiæ gaudere dicat hmõi priuilegio, ꝙ nullus Archiepiſcopus, vel Epiſcopus in perſonas Canonicorum ijſdẽ Capellæ, ſuſpenſionis, vel excõmunicationis, aut interdicti ſententias audeat promulgare: quidam Capellę ſupradictę Canonici, qui Parochiales Eccleſias à te tenent, occaſione priuilegij prælibati, in his ẽt, quarum iuriſdictio ad te pertinet, ita ſe dicunt exemptos; vt quantum cuiq; grauiter interdum excedant, tuæ correctioni recuſant, & ſnĩæ ſubiacere. Quo circa mãdamus quatenus in quãtum exempti ſunt eiuſdem rõne Capellę, Apoſtolicis priuilegijs deferas reuerenter: ſed in quantum rõne Parochialium Eccleſiarum, vel aliàs iuriſdictionẽ tuam reſpicere dignoſcuntur, officij tui debitum in eoſdẽ liberè proſequaris] hæc ibi. Idem prorſus elicitur ex text. in c. qm̃. extra de priuilegijs, vbi hęc habentur, videlicet. [Qm̃ per confeſſionem conſtat partis aduerſę, quòd Nepeſinus Eꝑs ius Eꝑale percipit in Eccleſia Sãcti Blaſij de Flagen. credimus, ꝙ non obſtante illo Capitulo priuilegij, quod Monaſterio eſt indultũ, vt nullus Eꝑs Eccleſias, vtroque iure illi ſubiectas interdicto ſupponere, vel Monachum,

mũ, ſeu Clericũ eiuſdẽ Monaſterij ſynodare, vel excõicare prę-ſumat, Præfatus Eps poſſit interdicere d.Eccleſiã,& excõicare Monachum , ſeu Clericum veſtrum ad eius regimen deputatum cùm alterutrum de iure fuerit faciẽdum:qm illud Capitulum intelligendum eſſe vr de Monachis, aut Clericis in ipſo Monaſterio permanentibus , vel ad Eccleſias deſtinatis , vtroque iure ſibi ſubiectas]hæc ibi. Idem prorſus probatur in c.1. de priuilegijs in ſexto', §.in eos.vbi hęc habentur, videlicet . [In eos aũt quibus ne interdici,ſuſpẽdi,vel excõicari à quoq; valeãt à Sede Apoſtolica eſt indultũ, ſicut ſunt Religioſi qplures in quorũ priuilegijs continẽt , ne quisq; Eps,vel Archieps Monaſteriorũ ſuorum Monachos pro vlla cauſa, vllovè loco interdicere, ſuſpendere,vel excõicare præſumat ijdẽ Ordinarij iuriſdictionẽ ſuã, quantũ ad iſta vbicũq; illi fuerint penitus exercere nõ poſſunt. Niſi forte ipſi Monachi ad Monaſteriorũ ſnorũ Prioratus Ordinarijs eiſdẽ ſubiectos(vt vel gerant eorũ regimen,vel in eis tanq; proprij locorũ ipſorum Monachi reſideãt) fuerint deſtinati: tũc.n.etſi liberè poſſint ad eadẽ Monaſteria reuocari,ac tã illorum , q ipſorũ prioratuũ Monachi reputentur(cũ nõ ſit inconueniens aliquẽ vtrobique locũ habere Monachũ vnũ alteri ſubeſſe Monaſterio, vel ab ipſo noſcitur dependere, rõne tñ eorundẽ Prioratuũ dicti Ordinarij ſua iuriſdictione in ipſis,et quoad ꝓmiſſa,quandiu morãtur in illis, licitè vti pñt]hęc ibi.Idẽ prorſus habet in c.p exemptionẽ.de priuilegijs in ſexto . Ex quib.oĩb.luce meridiana clarius patet, q non eſt inconueniẽs,imò rõni conſentaneũ id,quod ſupra attulimus dicẽdo, q dicti Monachi Cõgregationis Catlinẽſis)etſi ſint ſubiecti ipſi Archiepo in eius viſitatione,ac punitione , ſi neglexerint obſequia ſibi impoſita per dictũ reſcriptũ à ſupradicto Pontifice exhibẽda in d.Eccleſia Cathedrali,nõ iccirco ſequit,q eorum perſonæ in reliqs actionib.ſuis non remãſerint exẽptæ a iuriſdictione d.Archiepi: cũ aliàs inde fuiſſẽt oĩmoda exẽptione priuati, abſq; tedditione cauſę, eo q non tm loca,& Monaſteria eorũ dicant , & ſint exẽpta ab oĩmoda iuriſdictione Eporũ per priuilegia ſibi indulta,verum ẽt(quod maius eſt)& ꝑſonæ ipſorum, prout per optimè docuit in caſu ſimili Marian.Soc.in c.recepimus.nu.70. verſ.ſecundus caſus principalis eſt.ext.de priuileg dicens , q qñ perſona principaliter eſſet exẽpta,tunc regulariter non põt cõueniri,iudicari,aut puniri a Dieceſano Epo ẽt ratione delicti cõmiſſi,vel contractus geſti in Dięceſi,vel loco non exẽpto,quia aliàs eorũ priuilegium eſſet inutile,ex quo ſunt exẽptæ ꝑſonaliter. Idipsũ rurſum docuit ipſemet Socinus in d.c.cũ Capella. nu.5.& ſequentib.dicens: quartò nota.q eo ipſo, q conceditur priuilegiũ ꝑſonis,cũ adiectione certi loci, vt Canonicis talis loci,priuilegiũ exẽptionis nõ eſt merè perſonale,nec merè reale : ſed eſt perſonale

nale restrictũ ad locum. Et ideo si isti Canonici, quib. concessũ est priuilegium exẽptionis respectu Capellę, delinquãt in Capella, nõ possunt excõicari, vel ĩterdici ab Epõo, aut suspẽdi, sed bene possent alia pœna puniri: qa nõ sunt simpliciter exẽpti: sed quo ad quid, hoc est, vt no.: possint excõicari,
3 vel ĩterdici. Vnde exẽptio † facta in vno, non extendit effectus suos quo ad alia. Imò cõtrarium, quia inclusio vni⁹ exclusio est alterius. de quo dixi (inquit ipsemet) in c. recepim⁹. sup. eo. in 8. art. principali. sed si isti delinquerẽt ext. Capellã possẽt ét excõicari, & interdici, vt dixi in d.c. recepimus. in 6. art. principali sec⁹ si priuilegiũ esset merè psonale; qa tunc nõ possent, vt ibi dixi. Idẽ Pan. & reliqui Doctores in citatis iuribus, qbus summopere astipulatur Henricus Boich ibidẽ. & Philipp⁹ Frãchus in d.c.1.§.in eos. nu.2. dicens, qꝑ
4 priuilegiũ † psonale generaliter cõcessum sequitur psonã quocunq; vadat, vt in c. priuilegiũ. de regu. iur. in 6. q Philip. Frãchus in c. ne aliqbus. nu. 1. de priuileg. in 6. dixit: qꝑ sint priuilegia restringẽda, vt minus, q̃ põt, noceant iurisdi-
5 ctioni ordinarię, † cũ iurisdictio Ordinarij nõ sit cõtẽnenda; imò potius tanq̃ fauorabilis sit extendenda, prout docuit ét Glo. in Clé. 2. in verbo nolumus. de officio Ordinarij, dicens, qꝑ collatio ordinariorũ, vt naturalis in regula in generali. de reg. iur. in 6. col. 2. n. 2o. dicens, qꝑ generalis cõcessio constringat, seu arctet nè cõprehendat potestatẽ priuilegialiter cõcessã. argumento in l. 1. primo respõso. ff. de officio eius cui mandata est iurisdictio. At qm̃ d. clausula in d. rescripto contenta, in quo agi vr̃ de concessa potestate visitãdi, & puniendi ipsos Monachos: etsi re uera à iure pitis fuerit omniuo restringẽda quo ad Monachos trãsgressores d. priuilegij, seu rescripti, in dictis obseqjs pręstãdis ab eis; vt sup. docuimus, & in seq. fundamento latiùs probabimus: tm̃ dato, & non concesso; nec de iure concedendo, qꝑ fuerit generalis concessio, nihilominus pse patet ipsam forè restringendã, nè iurisdictio ordinaria priuilegialiter cõcessa Pręlatis Monachorũ Congregationis Cassinẽsis deseruientium d. Ecclesiæ Cathedrali Montis Regalis, pacto aliquo veniat restringenda, seu minuenda; sed omnino integraliter conseruãda iuxta p̃dicta iura, ac Doctorũ vota, inter quos est Pan. & Deci⁹, q ex c. sanè. de priuileg. colligũtur
6 qꝑ priuilegiũ † vergens in alterius detrimentũ strictissime foret interpretandũ: qd & multi alij Doctores docuerunt, quos recensuit Carolus Tappia in suis cõmentarijs in rubr. & l. fin. ff. de const. princip. capitulo 6.

Secundum fundamentum est. Qm̃ est regula iuris vulgatissima,
7 qꝑ propositio † indefinita, reposita i aliquo rescripto, seu priuilegio non referatur ad oĩa, vbi non est vniformis rõ, sed tãtum modo ad ea, in qbus vniformẽ rõnem militare constat. Cui regulæ se subscripserũt inter alios Bal. in l. tres fratres in princip. ff. de pact. Decius

in

in conſ.309.nn. 13.Socin. iun. in conſ.115.& conſ.23.n.27.lib.primo.conſ.9.n.7.conſ.168.nu.19.& 50.& in cõſ.186.n.10.lib.2. cùm ergo Sũmus Pontifex in d. reſcripto docuiſſet ea,quæ obſeruanda eſſent à Monachis in Cathedrali Eccleſia,& in funeralibus nè forſan ipſi Monachi cognoſcentes ſe regulariter exẽptos à iuriſdictione Archiepiſcopali , & ideo obedire renuiſſent in his,quæ ipſe Sũmus Pontifex eos ſubdiderat iuriſdictioni Archiepi . ſtatim poſt alia obſequia ibidẽ pſtanda enarrata ſubdidit . [Et ꝙ Archieps eſt caput Monachorũ] & nè ipſe Archieps ꝑ illa generalia verba voluiſſet vſurpare iuriſdictionẽ Monachorũ, ſtatim ſubdidit, dicẽdo [illorumq; exẽptionẽ à viſitatione & correctione Archiepi pręfati,quo ad regularia eorũ inſtituta tantum,]ſ.fore ſeruandam illibatam.& ne ipſi Pręlati Monachi pro tẽpore deſeruientes d.Eccleſiæ Cathedrali auderent tranſgredi dictas ordinationes Põtificias ſubdidit.[& non quo ad ſupradicta] .ſ.quo ad ea obſequia pſonalia,quæ exequẽda mandauerat ꝑ Monachos in dicta Eccleſia : cũ cõſtet inibi de nulla alia materia loquutum fuiſſe Summum Pontificẽ, niſi ſolùm de d.obſeqjs pręſtandis,vt ergo ipſi Monachi terrerentur,ſaltẽ timore pœnarũ ab excellibus hmõi, ſeu tranſgreſſionibus ſupradictis perpetratis, vel ppetrãdis: ſtatim ſubdidit [In qbus correctioni & viſitationi eorum &c.] Ac ſi aptiſſimè dixerit ipſe Sũmus Pontifex,ꝙ licet Pręlati & Monachi Congregationis Caſſinenſis protẽpore deſeruientes d.Eccleſię Cathedrali,regulariter non veniunt priuandi exemptione indulta per Sedẽ Apoſtolicã reliquis Prælatis,& Monachis eiuſdem Congregationis.Nihilominus ſi tranſgreſſi fuiſſent ipſum mandatũ Apoſtolicũ, quo ad ſupradicta, exequẽda in eadem Eccleſia tanq̃ tranſgreſſores mãdati Apoſtolici ab eiſdẽ Archiepo, vel Vicario tãq̃ delegatis in hoc à Sede Apoſtolica, erunt puniẽdi pro tali trãſgreſſione.Et ꝙ hęc noſtra interpretatio ſit à iure pitis oĩno recipiẽda,tanq̃ veriſſima,probatur nõnullis ſacrorum Canonum auctoritatibus, Doctorumq; ſententijs,& rõnibus,quarum prima eſt,nã regula generalis eſt,ꝙ pręcedentia † verba limitant, ſeu declarant ſequentia verba obſcura, adeo ꝙ ipſa videnꝫ repetita;vt q̃plurimi Doctores docuerunt, videlicet Guid. Pap. in 485. deciſ. incip. ſi in aliqua diſpoſitione. n. 2.verſ.& facit pro hoc.in cuius regulæ fauorem facit text. in l.ſi ita inſtitutus. §.Griſogonus.cùm ibi not.per Bar.ff.de verb.obliga. ad hoc ipſum facere vĩ tex. in l. talis ſcriptura.§. hãc ſcripturam. ff.de leg.1.& ibi per Bart. cuius ſẽtiam reaſſumens Aret.ibidẽ col.2. not. vlt.dixit valde ſingulariter, quòd clauſula † poſita in medio, ẽt ſi appoſita fuerit per verba præteriti temporis refertur ad ſequentia, & ad præcedẽtia,de quo ibidem ꝑ Bart.& alios plenè. At qm̃ vt diximus (volens ipſe Summus Pontifex declarare in quibus ipſi Mo-

Monachi eſſent puniendi ab Archiepō in exceſſibus ſuis, diſtinguēdo proceſſit dicens [Quòd ſi delinquerīt Monachi in regularibus ſtatutis,quo ad ipſa ſint exēpti à viſitatione & correctione Archiepi:ſi verò ī executione obſequiorum pręſtandorū in Eccleſia, ſubſint viſitationi & corectioni Archiepi,ſeu eius Vicarij.] vt patuit p adducta pręciſa reſcripti verba recēſita hucuſq;, in cui⁹ vti que veritatis cōfirmationē sūmo pere deſeruit memoriæ cōmendare, q̄ id ipſum eliciat ex clariſſimis verbis,q̄bus vſus fuit Sixtus Quartus fęlicis recordationis in anno 1483.in ſuo reſcripto,ī quo vniuit Monaſterium Montis Regalis Congregationis nr̄æ Caſſinenſi,ibi vtentis infraſcriptis verbis,videlicet. [Quiq; ex Monaſterij Mōtis Regalis vnione, annexione, & ĩcorporatione prędictis nullū dignitati Archiepāli,& p̄ſato Cardinali,eiusq; ſucceſſoribus Archiepis Mōtis Regalis prorſus pręiudiciū generet,ſed illius ſeruent pręheminentię Archiepales illęſæ,ac iura immunitates,priuilegia, cęteraq; oīa, & ſingula ad dignitatem, & Archiepalem mēſam nunc pertinentia, & q̄ in poſterū p̄tinebunt,integra sēp,& inuſolata p̄maneant.ipſius tñ Monaſterij Monachi viſitationi, & correctioni Prędidentis,& viſitatorū d.nouæ Congregationis,qui pro tēpore fuerint.dumtaxat ſint ſubiecti,mandāres,vt debeāt prodiuinorū decenti celebratione in eadē Eccleſia,q̄ inſignis eſt,& famoſa,ad minus ſint ſexdecim numero in Eccleſiaſticis ordinibus conſtituti]hęc ibi.ex q̄b.oīb.luce meridiana clarius patuit,q̄ diximus fuiſſe, & eſſe veriſſimum,ſ.q̄ Prędati pro tēpore exiſtentes in Monaſterio Montis Regalis habeāt plenā & merā iuriſdictionē in monachos d.Eccleſię deſeruiētes,& non Archiep̄s,ſeu eius Vicarius pro tēpore. & q̄ viſitationis & punitionis munus reſideat apud ipsū Prælatū, & viſitatores ac Præſidentē d. Congregationis ipſemet Sixtus Quart⁹ in eodem priuilegio, ſeu reſcripto vnionis paulò poſt p̄dicta declarauit infraſcriptis vtēs verbis, videlicet. [Viſitatoribus aūt prædictis ſuæ viſitationis officium exercētibus annuales Abbates, & Priores de grauibus culpis, & defectibus cū cōſilio Præſidētis Cōgregationis & ſeniorum Monaſterij viſitati à regimine,& miniſtratione Monaſterij ſui ſuſpendendi,& illā Priori clauſtrali eiuſdē Monaſterij & Eccleſię,vſq; ad ſubſeq̄ns Capitulū cōmittendi, & alios officiales minores pro defectib.p̄ter correctionē, & pnīam ob eorū grauitatem,& depoſitionē ipſorū demeritis exigentib.cū conſilio Præſidētis ex conſenſu Abbatis,& aliorū'officialiū, & patrū Monaſterij ab eorū officijs, q̄bus ſe indignos reddiderunt amouendi, & alios amotorum loco vſq; ad ſubſeq̄ēs Capitulū,qui pari, qua deputati a Capitulo poteſtate fungantur, ſubrogandi,plenā tribuimus motu,ſcientia,& auctoritate p̄dictis poteſtatē.] Et q̄uis non negemus fuiſſe derogatū in nonnullis,huic priui-

priuilegio ſeu reſcripto dicti Sixti Quarti per reſcriptũ ad inſtantiam Illuſtriſſimi olim Cardinalis Farneſij: pro eo q̃ Paulus Tertius fœlicis recordationis in anno 1549. in fauorem Illuſtriſſimi Archiepi nonnulla obſequia prę-ſtanda in Eccleſia Mõtis Regalis per ipſos Monachos inibi pro tẽpore cõmorantes ſubdiderit per ſup. ſępe recẽſita verba, videlicet. [& q̃ Archieps eſt caput Monacorũ &c.] In quibus verbis tradidit iuriſdictionẽ tam ipſi Archiepo, q̃ eius Vicario viſitandi, & puniendi exceſſus dictorũ Monachorũ ppetratos, vel perpetrãdos in exhibitione nõnullorũ obſequorum in d. Eccleſia exhibendorum per ipſos Monachos, & nõ alia de cauſa. iccircò ibidẽ ſtatim, & immediatè ſubintulit hæc p̃ciſa verba [Deniq; q̃ Prior, Decanus, & Monachi prędictis non contrauenirent, q̃ ſi ſecus in aliquo prędictorum per eos factũ fuerit, Vicarius ſuus p̃fatus Vicę, ac noſe ſuo circa ea prouidere, ac eorũ defectui ſupplere poſſit &c. [Qui Summus Pontifex volens, vt inuiolabiliter eius reſcriptũ ſeruaret, & q̃ per eius tenorẽ nullus moleſtaret, quibuſdam Prælatis dedit in mãdatis, eis delegãdo poteſtatẽ cõpellendi ad obſeruantiã cõtentorũ in ipſo ſub his verbis, videlicet [De nouo ẽt ppetuò ſtatuimus, & ordinamus quo circa venerabilibus fratribus nr̃is Cerenant. Felerin. & Albigañ. Ep̃is, quatenus ipſi, vel duo, aut vnus eorũ per ſe, vel aliũ, ſeu alios faciant auctoritate nr̃a p̃ſentes literas, & in eis cõtenta q̃cunq; plenũ effectũ ſortiri, & inuiolabiliter ſeruari, non permittentes quemcunq; circa illorũ tenorem qũolibet moleſtari, perturbari, aut inquietari vel cõtra eos, vel eadẽ p̃miſſa aliquid intẽtari, cõtradictores quoſlibet rebelles cõpeſcẽdo, &c.] Ex q̃bus ergo oĩbus patuit, q̃ etſi Paulus Tertius fœl. record. aliquantulũ derogauerit iuriſdictioni ordinariæ cõceſſæ ſup Monachos pro tẽpore exiſtentes in Monaſterio Mõris Regalis Cõgregationi Caſſinẽſi, tribuẽdo poteſtatem ipſi Archiepo vel eius Vicario viſitãdi d. Monachos, ac ipſos puniendi pro exceſſibus perpetratis vel ppetrandis p ipſos Monachos, q̃ per ſup. recenſitũ reſcriptũ ipſe Sixtus Quartus denegauerat: Hoc ſolùm cõceſſit ipſe Paulus Tertius non ſimpliciter excellibus ppetratis vel ppetrãdis à Monachis, ſed ſolũ pro excellibus perpetratis vel ppetrandis p ipſos in exhibitione obſequorũ p̃ſtandorũ ab ipſis Monachis iuxta præſcriptam formam inibi expreſſam, vt ex præciſis ſup. d. reſcripti verbis aptiſſimè colligit.

Tertiũ fundamentũ eſt. cm̃ dato, & nõ conceſſo, nec de iure vnq̃ concedendo, q̃ eſſemus in dubio, qũo illa verba ſic generaliter ꝑlata à fœl. record. Paulo Tertio ſõrent intelligenda, adhùc firmiſſimè aſſeueramus, illa oĩno fore intelligenda, prout paulò antè expoſuimus, cũ veriſſima, & vulgatiſſima iuris regula ſit, q̃ volũtas
10 † Principis in dubio ſit præſumẽda conformis iuri, ſeu talis, qualis de iure eſſe debebat, prout aptiſſi-

tiſſimus docuit text. & ibi cóiter Doct. in l.2. §.meritò ait prætor. & §.ſi quis a Principe. ff.ne quid in loco publico. Nam in d.§.meritò.hęc habentur, videlicet [Meritò ait prętor. Qua ex re quid illi damni datur. Nam quoties aliqd in publico fieri permittitur, ita oportet permitti, vt ſine iniuria cuiusque fiat, & ita ſolet Princeps quoties aliquid noui operis inſtituendum petitur, permittere,] & in d.§.ſi quis a Principe. hæc habentur, videlicet [Si quis a Principe ſimpliciter impetrauerit, vt in publico loco ędificet, non eſt concedendum ſic ædificare, vt cũ incommodo alicuius id fiat, neq; ſi conceditur ędificare: niſi fortè quis hoc impetrauerit.] hæc ibi. & in l.nec auus.C.de emancip.libero.hęc habẽtur, videlicet [Nec auus neptẽ ſuam liberare poteſtate cogitur, nec in cuiuſquam iniuriam beneficia tribuere moris eſt noſtri.] hæc ibi. Idipſum docuit ſedes Apoſtolica in infraſcriptis iurib. videlicet in c. ſuper eo. de offic deleg. c.quãuis. de reſcr.lib. 6.c.licet. de offic.ord.c.ex tuarũ. de auth. & vſu pal.c.cũ dicat Apoſtolus.de eccle.ędific.c.patentib. &c. cùm Capella. de priuileg. & in nonnullis alijs iurib. quæ referre ſuperfluum potius, q̃ neceſſariũ fore duximus, cũ id ipsũ pauló poſt probãdum ſit multorũ ſentẽtijs Doct. Cũ ergo Principis beneficiũ deceat † eſſe manſurũ. vt
11 in c.decet.de regu.iur.in ſexto, & Monachorũ perſonę, quoad ipſorũ exceſſus, prout latiſſimè habẽtur in Sixti IIII. q̃ aliorũ Sũmorum Põtificum priuilegijs & demoſtrari poterunt, ſint exẽptæ a iuriſdictione Archiepãli, inde ſequit verum eſſe qp diximus nec refragat nobis Sacrum Cõcil. Trid. in ſeſſ.7.de ref.c.3.etſi ibi indulgeat ordinarijs locorũ correptio pſonæ regularis extr. monaſteriũ degentis, & in caſu nro loq̃ns ipſum Sacrũ Concil. in ſeſſ. 25.c. 14. de reformatione, hęc ſtatuerit, vi
12 delicet. [Regularis † non ſubditus Epo, qui intra clauſtra monaſterij degit, & extr.ea ita notoriè deliquerit, vt populo ſcãdalo ſit, Epo inſtãte à ſuo Superiore intra tẽpus ab Epo præfigẽdum ſeuerè puniat. & de punitione Epm certioré faciat. ſin minus à ſuo Superiore officio priuet, & delinquẽs ab Epo puniri poſſit] hæc ibi. In cuius apertam declarationẽ Clemẽs Papa Octauus in ſua cõſtitutione aſſeruit, nullã iuriſdictionẽ habere locum Ordinarios ſuper perſonas regularium ẽt ſcandaloſè peccãtium extra Clauſtra, niſi taliũ Prælati moniti ab Epis neglexerint ipſos punire, & de taliũ punitione certiores reddere ipſos Ordinarios: qp vtiq; ſine rubore nescio aliquẽ cõtrariũ poſſe aſſerere: cùm regula iuris verisſima ſit, qp sẽper forma reſcripti Ponti-
13 ficij † eſt ſequẽda, qñ illa forma non eſſet contra ius cõe, & qp pp formã reſcripti nõ eſſet recedendum à iure cõi, niſi conſtaret expreſsè Papã aliter voluiſſe. Arg. in c.cùm dilectus filius. §. ceterum. ext. de conſuetudine. arg. in c. Eccleſia veſtra deſtituta. §. neque enim credendum. de electione &

in

non patiãtur, vt in c. causam, q̃ inter. extra de rescript. & in c. cùm dilectus. extra de consuetu. idem docuit Glo. in d.c. causam. in versic. fuerat inserenda. dicens, quòd non sit verisimile Dominum Papam vnico verbo tollere velle totam iuris obseruationem, tot laboribus, ac vigilijs multis excogitatam: quoniam qui tutorem præcipit cõfirmari, secundum ius intelligitur præcipere, vt in l. tutores. ff. de confirmat. tuto. & eadem Glo. in vers. præcedat. dixit, quòd ex ipso textu eliciat, quòd verba rescriptorum ſm ius commune intelligenda sint, vt in l. si quando. C. de inofficioso testamento. Glo. verò in dicto c. cùm dilectus. in vers. iuri communi. dixit, quòd vbi aliquid à iure com-
17 muni discrepare † vr, reducẽdum est ad ius cõe, si pót fieri, nè pereat. quia promptũ est leges legibus concordare, cui consonat Gl. in c. 1. vers. noscãt de const. in sexto, dicens, q̃ si rescriptũ concederet aliquid contra ius, iã in eo mutat nomen rescripti, & dicendum est priuilegium, vt ĩ c. priuilegia. dist. 3. & in c. Abbate ext. de verb. signif. & ideo rescripta data contra ius non valent, nisi in ipsis fiat mentio de lege, & maximè cùm ibi cadat error facti, vt in c. nonnulli. de rescriptis & rõ. est, quia maturius, & deliberatius fit legis ꝓmulgatio, q̃ rescripti cõcessio. In rescripto, inquit, ét diximus, q̃ si cõstaret de certa sc̃ia Principis valeret rescriptũ contra ius elicitũ, sed prima facie præsumit̃ per importunitatẽ obtentũ: vnde expectari solet secunda iussio, vt in Authẽ. vt nulli Iudicũ. §. & hoc verò iubemus. col. 9. & in Authen. de iudicijs. §. oẽs aũt. col. 6. hęc Glo. illa singularis. Idem docuit Innocẽtius in c. dudum, col. 1. vers. priuilegia. n. ext. de priuilegijs. vbi his prę cisis verbis vsus fuit, videli-
18 cet. Priuilegia † . n. alijs p̃iudicialia strictè interpretanda sunt. & q̃tũ pót ad iuris cõsonantiã reducenda, vt in l. ex facto. ff. de vulgari, & pupill. Idẽ implicitè docuit Glos. in d.l. ex facto in vers. auferret. ff. de vulgari, & pupill. dicens fore modò recedẽdũ ab eo, quod diu æquũ visum est pp vtilitatem supueniẽtẽ. Idipsum colligit ex glos. in d.l. si qñ. in vers. tuetur. dicens indè notandum fore, quod in gñali cõcessione ea videri cõcessa, q̃ verisimile est specialiter concessa. & hoc dictum firmat̃ regula ĩ generali cõcessione de reg. iur. in sexto. Idipsũ docuit Innoc. in d.c. causã, quæ inter. dicens, q̃
19 in rescriptis verba † ambigua sint interp̃tanda ſm ius cõe, vt in l. si qñ. C. de inofficio. testõ. Idẽ & apertius docuit Pan. ĩ d.c. causã quæ. col. 2. vers. nota primò. his p̃cisis verbis vtẽs, videlicet. Rescriptum Principis debet in dubio reduci ad ius cõe, ét si oporteat id facere p importunitatẽ verborũ, seu trãspositionẽ clausularũ. & rõ huius dicti est, inqt ibi Pan. qa rescriptũ cõcedit ad iuris obseruãtiã, nec aliq̃d debet cõtinere cõtra i9: qa tũc esset priuilegiũ, vt notãter docuit gl. in c. 1. in vers. noscatur. de const. in sexto, & p Cynũ in l. rescripta. C. de præcibus Imper. offer. Ideo si rescriptum non operetur contra naturam suam debet

ita, & taliter intelligi, vt non obuiet iuri cõi. Quod (intelligo subdit Pan.) qñ verba hoc patiãtur. Nã vbi nulla est ambiguitas, cessat illa cõis interpretatio. hæc oĩa Pan. vbi supra. Idẽ breuiter innuit Host. in sũma sub titulo de rescriptis. §. de ipsius interpretatione, circa finẽ. in vers. Item interpretatur dicens, q̃ ius interpretatur rescriptũ. Idem latissimè, & elegantissimè docuit Fel. in d.c. causam quę, col. 6. nu. 30. vers. interpretatio, dicẽs q̃ fiat rescripti interpretatio fm ius cõe, sequens dictam Glo. in d.c. paratus. in vers. pdesse. dicentis, q̃ verba † rescripti debeant conformari equitati, ét si natura verborum hoc nõ patiatur. Idem docuit Dec. in d.c. causam quę. in princ. dicens, q̃ rescriptum Principis debeat reduci ad ius cõe, & sequitur d. glo. in d.c. paratus, addens, q̃ hoc ipsum docuerit Orlandus in consi. 268. incip. Qnæstio est vtrum. Et Calder. in cons. 2. tit. de rescript. & in cõs. 1. tit. de sent. excom. dicens, q̃ rescriptum mandans quem absolui, præstita satisfactione exponitur, vel prẽstita cautione de satisfaciendo, vt sit conforme iuri cõi. de quo in c. ex tenore, c. cum desideres & c. sacro. cum concord. de sent. excom. idem docuit Gemin. in ç. licet Canon. §. fin. col. 2. de elect. in sexto, colligens ex verbis Io. Mo. & Ioan. And ibi, q̃ clausulę insertæ † in rescriptis Apostolicis, quæ sunt fm ius, recipiunt omnes limitationes, & interpretationes, quas recipit ius cõe disponens, de materia illius clausulæ. Vnde si in rescripto beneficiali est clausula de residentia facienda: tamen poterit Eps super ea dispensare, sicut posset si illa nõ esset in rescripto. Et subdidit ipse Geminianus ibidẽ respondens ad illud Brocardũ, s. q̃ verba debeãt
22 † aliquid operari, dicens hoc esse verũ, si iuris ratio patiatur: secus si non patietur, vt qa inest de necessitate, & in quolibet contingẽte illius generis. Nam si Iudex dicit assigno tibi terminũ ad petendum Apostolos, iste non erit terminus Iudicis, sed Legis: refert. n. legẽ, sed nõ statuit diem de nouo, & allegat Clem. 2. de appell. & sic ista expressio relatiua simpliciter legis nihil operabitur fm ius, sed expressio dispositiua bene operatur. Hanc eandem singularem regulam latè deducit Ludo. in cõs. 334. incip. Circa primum. Volẽs, q̃ rescriptum mandans quem nõ audiri, nisi prius pareat iudicatis per certum Cardinalẽ. Debet intelligi dummodo a sñia non fuerit appellatũ, & ibi ét inducit ad hanc regulam Glo. in c. super eo. in vers. ordinet. ex. de offic. deleg. dum exponit, ordinet, i. prçsentatum a patrono instituat, quę expositio non fit, nisi causa euitãdi præiudicium tertij, & absonũ iuris intellectum. Quapropter meritò dixit Cardinalis in consi. suo 94. incipien. Nobiles viri Dñi de Vinciguerra, q̃ licet in literis Papę diceretur feudũ quoddam esse deuolutum ad Ecclẽsiam pp̃ non petitam inuestituram. Tñ illa verba debent intelligi, q̃ fuerit deuolutum eo modo, quo ius dispo-
nit. s. quoad potestatẽ reuocandi: cùm iura punientia nõ petentem

inue-

inuestituram loquantur ꝑ verbū, amittet quod est futuri temporis. Ad quod probandū adducit text. in c. 1. in titu. Quo tempore miles inuest. in vers. damnētur, ergo requiritur (inquit Cardinalis) sñia. vt in c. si diligenti. cū glo. in vers. perdant. ext. de foro compet. Ex cuius sñię relatione ipse Felinus in c. causam quę. col. 7. vers. sed ex ista aurea. ext. de rescriptis, singulariter dicit, ꝙ si Papa diceret in suis literis Titium esse priuatum iure beneficiorum ꝓp tale crimē, & ipsum beneficium alteri cōferret: si tñ de iure nō esset priuatus, sed priuandus, d. verba deberent reduci ad sensum iuris, i. quòd esset priuādus, tum per istum textū, videlicet in d. c. causam quę, & prędicta, tum per hoc cōs. Cardinalis peroptimè seruiens. & subdidit ibidem Felin. ꝙ licet Petrus de Anchar. in cons. 288. velit, ꝙ Princeps disponendo scienter contra ius tollat iuris obstaculum, vt in l. idem Vlpianus. ff. de execut. tut. Nihilominus ipse nō credit istud esse tenendū per prędicta, & per ea, quę dixit in c. nōnulli. in 2. reg. circa rescripta contra ius concessa. Ex quib. ipse Felinus concludit, ꝙ Papa non intendat disponere contra ius per suum rescriptum, nisi dicat non obstante, &c. vt docuit Glo. in c. 1. vers. noscatur de constit. in sexto, vnde subdit ibidem Felinus, ꝙ si quis sit priuatus nulliter scribitur, & contra mentē Papæ fate-
23 tur tamen ibidem, ꝙ Papa † possit derogare iuri, sed illud verū, quando constat de certa scientia, quæ non præcipitur ex hoc solo, ꝙ scribat contra ius, quia sequeretur tūc necessario d. absurdum. Et ideo ipsemet Felin. in d. c. causam quæ. col. 13. num. 42. verbo. Quidem declaratio dixit, quòd licèt rescriptum in dubio debeat accommodari iuri communi, vt hic, tñ fallit, qñ manifestè constat de voluntate Papæ. Et ꝙ rescriptū
24 Principis † reducēdum sit ad ius commune, docet idem Dec. in d. c. causam quæ. cùm ergo dictum rescriptū (de quo est sermo) si esset interpretandum, prout nōnulli sine fundamento iuris interpretari non erubescūt, procul dubio per p̄dicta verba generalia ipsius rescripti generare maximū præiudicium intēdisset ipse Paulus III. Papa Monachis Congregationis Casſinēsis pro tempore cōmorantib. in Monasterio Montis Regalis, eo ꝙ indè sequeretur: ꝙ Monachi haberent inde duos Prelatos, & sic esset vnicū corpus sub duo capita. Vnde necessariò foret asserendum (ne tale absurdum sequeretur, ꝙ ipsi Monachi cōmorantes in d. Monasterio nō possent legitimè puniri per suos speciales Prælatos eiusdē Congregationis de criminib. ꝑpetratis ab ipsis tā ī Monasterio, q̄ extra, cū venirēt potius ſm talē intellectū puniendi ab Archiep̄o, vel eius Vicario, q̄ ab Abbate suo, in maximā pnicīem, & dedecus Congregationis Casſinensis, quod q̄ sit absurdū asserere, ex supra adductis hucusq; non tm̄ a iure peritis, verum ét ab oīb. hoīb. cordatis, q̄ facillimè cōprehendit. Sed ne videamur alijs

multis medijs nos non posse contrarium gratis sentientib. respõdere operæ pretium duximus, hanc aliam rationem prædictis addere. Obijcramus igitur contrarium sentientes, vt responsum dent subsequenti nostrę obiectioni. Enim verò eorum erit suã fundare intentionem, aut super verba dicti rescripti, aut super constitutione sacri Concilij Tridentini: nam si super verba rescripti se fundauerint, eis satisfactum fuisse per superallata, & infra nonnulla inferenda patet. Cùm probauerimus multis medijs nunquam Principem, seu Summum Pontificem voluisse per verba illa generalia, tam maximum prejudicium inferre personis Monachorum Congregationis Cassinensis, quas semel exemit a iurisdictione Episcoporum, & Archiepiscoporum, quod & omnibus innotescere voluit, dum in dicto rescripto dixerit exemptos esse Monachos a visitatione, & correptione Archiepiscopi, quo ad regularia instituta. Quapropter summoperè miror nonnullos doctoratos, sed non Doctores, dicta verba interpretantes dixisse, quòd indè sublata non fuerit iurisdictio ab Abbate in coherendis, & puniendis Monachis pro leuibus excessibus, pro quibus veniissent solum puniendi pœna leuissima Monastica: Sed Prælatos eorum indè fuisse priuatos potestate illos puniendi pro criminibus enormibus, tam intra claustra, quàm extra perpetratis, vel perpetrandis, vt sunt furta, adulteria, stupra, & his similia, pro quibus de iurè venirent puniendi pœna perpetui, vel temporalis carceris, vel triremium, vel simili pœna, quod quam sit absurdum, & a ratione alienum, cum per se pateat, nihil aliud addemus. Sed tantum mittimus pium Lectorem ad accuratissimè (& non lippis oculis) perlegendas omnes supra allatas auctoritates concludentes, quàm apertissimè per dicta generalia verba rescripti nullo pacto Summum Pontificem voluisse præiudicare iuri acquisito Congregationi Cassinensi super psonas Monachorum deseruientium pro tẽpore Ecclesiæ Montis Regalis, & degentium in dicto Monasterio. Sed quàm longè a via iuris aberrare conuincuntur hi, qui ausi fuerunt fundare Illustrissimi Archiepiscopi iurisdictionẽ super personas dictorum Monachorũ pro excessibus eorum perpetratis, vel perpetrandis tam intra, quàm extra Monasterium non versantib. circa obsequium præstandum ab eis in Ecclesia Cathedrali Montis Regalis super constitutione sacri Concilij Tridentini in retro scriptis citatis locis. Cùm ex his constitutionibus sacri Concilij contrarium ad verbũ statutum reperiatur. Cùm ibi precipiatur locorum ordinarijs non punire regulares extra claustrum scandalosè peccantes: sed tantum illos denunciare proprijs eorũ Prælatis, a quibus puniendi sint: & hoc, vt diximus, habetur in sessione 25. de reformatione capitulo 14. licet sibi tributa fuerit potestas

ſolùm illos puniendi in caſu, quo dicti criminoſi regulares non fuerint puniti ab eorum Prælatis. Quapropter à prudentibus, & peritis iuris, ſine rubore, ac pallore, nunq negandũ fore, per ſe patet id, quod ex ſup. recenſitis auctoritatibus collegimus. Et nè qs forſan credat ſolúmodo nr̃ę deciſioni aſtipulatos fuiſſe. Canoniſtas, & nõ Iuriſtas, Audiat qd docuerint nos infraſcripti Doctor. Idẽ.n.docuit Bar.in l.ex pacto. ff. de vulgari, & pupilla.ſubſt.col. 3. n.2.verſ.dr̃ ſic.& rurſus in l. ſi qñ. C.de inoffic. teſtõ,& ĩ l.reſcripta. C.ſi contra ius. Idẽ docuit Bal. in c.ſup eo. extr.de offic. deleg.& in d.l.ſi qñ.Paul.de Caſt.in d.l.ex facto, dicens, qp qñ priuilegiũ, † vel beneficiũ Principis ex poſt facto incipit effici iniquũ, nõ eſt ei ſtãdũ: quia non cenſet eſſe de voluntate Principis, qp ei ſtet cũ p̃iudicio alicuius. Idẽ docet Iaſon in d. l.ex facto.& in d.l.ſi qñ. & rõ rõnũ eſt, qm̃ vnumquodq; Principis reſcriptũ nõ p̃ſumit cõceſſum in p̃iudiciũ iuris tertio acquiſiti, niſi expreſsè hoc ibi dicat̃, cùm ipſum ſit interpretãdũ fuiſſe cõceſsũ à Principe ſine p̃iudicio & iniuria tertij. Etiã ſi Sũmus Põtifex ĩ reſcripto aliquo vſus fuiſſet hoc verbo, ſ.motu proprio, qm̃ etſi hu
26 iuſmodi † clauſula adiuncta reſcripto operet̃ (prout cõiter per Doct.tenet̃,) qui latiſſimè recẽſentur p Gabrielẽ in tractatu concluſionũ lib.6.titu.de clauſulis, concluſ.2.& ſit tãtæ virtutis, qp tollat ſubreptionis ambiguitatẽ, tñ hoc nõ haberet locũ in caſu nr̃o, ſtante regula cãcellariæ ædita ab eõdẽ Paulo III. ĩ qua declarauit, qp quodcũq; reſcriptũ, ſiue gr̃am, ſiue iuſtitiã cõcernẽs ipſe nunq̃ ĩtẽdiſſet derogare iuri tertio acqſito, niſi de illo expreſſam mẽtionẽ feciſſet. At cũ in tali Pauli Tertij reſcripto talis derogatio non cõtineat̃, & agat̃ de p̃iudicio generãdo tertio iniuſtè, nulla facta expreſſione voluntatis Principis ſe volentis p hmõi reſcriptũ taliter indultũ cũ d.clauſula p̃iudicare iuri ipſi Congregationi Caſſi. acquiſito ſup Monachos ſuæ Congregationi ſubiectos, prout latiſſimè & nos generaliter probauimus in deciſione ſup.recẽſita quadrageſima nona, in probatione ſecũdi fundamẽti ibĩ allati & eiuſdẽ vnicæ ampliationis, afferendo innumeras ſacrorũ Canonũ, Legũ, ac Docto. ſnĩas. Inde ſequitur veritas præſentis nr̃æ deciſionis.

Ad quod probãdũ ſummopere quoq; deſeruiunt & ſubſequentes rõnes meo iudicio irefragabiles: prima rõ (vltra allatas implicitè in probatione ſup.recenſitorum, trium fundamentorũ, quibus aptiſsimè probauimus veriſimam fuiſſe nr̃am ſnĩam) eſt; qm̃ nullam iuriſdictionẽ d. Archiep̃o cõpete
27 re ſup.p̃ſonas Monachorũ † dicetur p ſpeciale priuilegiũ d. Congregationis Caſſin. p̃ſonis fęl.recor.Eugenij IIII. ſub datũ Florentię anno ſalutis 1434. motu ꝓprio ipſius ſeptimo Calẽ. Martij, ĩ quo declarant̃ exẽpti oẽs Monachi d. Congregationis Caſſinẽſis ab oĩ ditione, auctoritate, poteſtate, dñio, viſitatione, reformatione,

& correctione quorũq; legatorũ, delegatorũ, ſubdelegatorũ, necnõ nunciorum Apoſtolicorũ, Patriarcharum, Archiepporũ, Epporũ electorum, adminiſtratorum & aliorum quoruncunq; Iudicũ ordinariorum quouis noĩe, & poteſtate fungẽtium immediatè Sedi Apoſtolicę ſubiecti.

Secũda ratio eſt, qm̃ hmõi exẽptio priuilegiata a iuriſdictione ſupradictorũ fuit, & eſt in viridi obſeruantia, & per diuerſos Summos Pontifices ſucceſſores confirmatũ, cum decretis irritantib. & clauſula ſublata, & vlterius ſingulis annis in ſignũ perpetuæ libertatis, & pro obſeruatione dictorũ priuilegiorũ Congregatio noſtra Callinenſis in die feſtiuitatis Petri & Pauli ſoluit Camerę Apoſtolicæ ducatos octo auri de Camera, vt apertiſſimè probabitur (quatenꝰ opus fuerit) p veriſſimas ſcripturasq; auctentichiſſimas.

Tertia ratio eſt, qm̃ non obſtãt dicto exẽptionis priuilegio dictę cõuentiones, ſeu ordinationes Illuſtriſſimi Dñi Cardinalis Farneſij, & confirmatio ſequuta dicti fel. recor. Pauli Tertij, cum ſtante d. priuilegio (de quo ſupra latiſſimè loquuti fuimus) dicta confirmatio dictę Ordinationis nõ derogat ipſi priuilegio, p cuius derogatione ſpecialis, & individua mentio requirebat ex diſpoſitione eiuſdem priuilegij, cũ ille Pontifex Summus expreſsè ibi decreuerit hoc ipſum his præciſis verbis vtẽs, videlicet. [ſtatuimus, decernimus, & ordinamus, q quæcunq; literę Apoſtolicę, & motu proprio conſe&æ, aut in futurum conficiendę, q̃ obuient, & cõtrafacient p̃ſenti priuilegio, aut cuiuſlibet eius particulę, niſi appareat euidentiſſimè, & apertiſſimè q Summus Pontifex, qui pro tempore huic indulto, vel alicui eius parti velit derogare p literas Apoſtolicas facientes ſpecialẽ mentionẽ de verbo ad verbũ, & excer ꝛ& ta † ſcientia de hmõi priuilegio, ac ipſa Cõgregatione, &c.] Quibus ſic verè ſtantibus luce meridiana clarius elucet non ſuffeciſſe generalẽ illam derogationẽ p̃tensã ab Archiepo Montis Regalis virtute dicti reſcripti Pauli Tertij, cum (vt diximus) requirebatur ſpecialis, & ad verbũ, prout in ſimili fuit deciſum in Rota corã Reuerendiſſimo Dño Seraphino in cauſa Aſtoricenſis Archidiaconatus 19. menſis Martij, & 4. Maij 1576. & corã Reuerendiſſimo Corduba In cauſa Siracuſani abbatiſſatus 16. Ianuarij 1598. Ad qd accedit, quia dictus Paulus III. Pontifex per verba talis reſcripti non derogauit dicto priuilegio, ſed ſolum Eccleſiæ Montis Regalis, quæ derogatio non poterit extendi aliquo pacto ad dictum priuilegiũ Congregationi Callinẽſi indultũ ab Eugenio Quarto ſel. recor.

Quarta ratio eſt, qm̃ hoc ipſum apertiſſimè elicitur, arguendo a maioritate rõnis, ex reſcripto ſęl. record. Gregorij Tertij decimi ſuper reformatione Ordinis S. Baſilij, ſub datũ Romæ apud S. Petrũ Anno Incarnationis Dñicæ 1579. Kal. Nouẽb. de qua in ſoda parte bullarij f. mihi 1280. in qua ille Sũ-

mus

29 mus Pōtifex † monachos & quaſcūq; pſonas illius Ordinis pri⁹ iuriſdictioni, correctioni, & poteſtati cōmendatariorū in totū ſubiectas, à d. iuriſdictione exemit, vnà cum oībus bonis ſibi applicatis pro victu & veſtitu eorum, ſtatuendo deinceps duntaxat tā dictorum perſonas q̄ bona ſubiecta fore Prelatis d. Ordinis, q̄bus oī modā iuriſdictionem contulit, vt tali reſcripto conſuluiſſe: paci & decori perſonarum talis ordinis, & inſimul impediſſet tale abſurdū indè hucuſq; profectum: cùm vtiq; clerici ſeculares ignorent regere regulares: cū inexpti ſint omnium quę meritò ponderanda veniunt in directione ſeu regimine ipſorum, & profeſſio vtriuſq; hominū generis ſit ſummopere differens. Arguimus ergo ſic ex d. reſcripto. Si Sedes Apoſtolica ſubditos regulares à iuriſdictione Cōmendatariorū pro ſupradicto vitando abſurdo exemit non obſtāte, q̄ indè, ſtante tali eorum pacifica poſſeſſione d. iuriſdictionis, ipſis cōmendatarijs videret generatum præiudiciū in iure ſibi acquiſito. Quāto magis erit aſſeuerandum d. fœl. record. Paulū Tertium virtute d. reſcripti ſup. citatis verbis generalibus expreſſi noluiſſe ſubdere perſonas Congregationis Caſſin. d. Archiepi iuriſdictioni prę iudicando Cōgregationi ipſi Caſſinenſi in ſuis ſup. recenſitis priuilegijs: nè inde idem abſurdum procuraretur.

Quinta ratio eſt, qm̄ ſupradicta corroborant ex vſu & obſeruātia ſubſecuta, quæ eſt optima rerum interpres, vt in l. cōſuetudo. ff. de legibus. imò & talis obſeruantia declarat mentem concedentis, & rem dubiā. Nā à d. tempore Pauli Tertij vſque in p̄ſens tempus Prelati d. Congregationis oēm iuriſdictionē priuatiuè ad Archiepos pro tempore in Monachos & regulares pſonas d. Eccleſiæ Mōtis Regalis exercuerunt & exercent, prout in promptu eſt probatio liquidiſſima. Nec huic rōni obſtare de iure poterit id, q̄ ab aliquibus ſine veritate aut rōne aſſerere non erubeſcitur dicēdo, q̄ aliq̄n & ratò Abbates ſeu Priores nō habuerint præcedentiam & per conſequens permiſiſſe Clericos ſeculares præcedere, & regulares delinquentes fuiſſe inquiſitos ab Archiepo, imò carceri mancipatos ab eodem, & detētos in publicis carceribus ipſius Archiepi. Nam huic impugnationi ſatisfaciet duplex reſponſum. Primò. n. dicimus hoc Archiepm feciſſe de facto cū fuerit potētiſſimus tā in diuitijs, q̄ in miniſtris, & præcipuè cùm d. Monachi exiſtentes in d. monaſterio ſint ī territorio ipſi Archiepo ſubiecto in temporalibus & ſpūalibus, cùm ſit monaſterium ipſum ſituatum in ciuitate d. Montis Regalis: vnde de facto poterat, non tm̄ ſingulos monachos, verūm ēt vniuerſos inſimul vincire fumibus vel catenis, & ſic tractos ext. claſtra ducere ad d. publicos carceres, & q̄ hoc de facto aliq̄n exequutus fuerit, & non legitimè, elicitur ex hoc, qm̄ in tali caſu habito recurſu ad Superiores, ſtatim dicti Monachi a tali illegitima

detentione eximebantur, & quis neſciat tali pacto ꝓcedẽdo quẽquã poſſe vim pati, & ꝙ indè talia faciẽs nullã acquirat iuriſdictionem legitimam, immo incurrat meritò pœnam a legib. indictam? Reſpondemus & ſecundò, dicendo, ſed dato, & non conceſſo, quòd Archiepiſcopus propter ignorantiã, aut puſillanimitatem Prælatorum in d. Monaſterio prote̅pore exiſtentium hoc facere auſus fuerit: nõ indè ſequi poterit, ꝙ ipſe Archieps acquiſierit iuriſdictionẽ hmõi ab ipſo prętensã, ſtãte amplißimo priuilegio fœl. record. Eugenij IIII. declarantis, ꝙ per vnũ, aut plures actus contra-
31 rios † non derogetur priuilegijs, & exemptionib. perſonarũ dictæ Congregationis Caſſinenſis, & rõ quoq; huius reſponſionis eſt fundata in iure, eo ꝙ negari nõ poterit Monachũ non poſſe ꝓiudicare Congregationi quinimò totũ Capitulum, ſi id feciſſet: nõ indè de iure dici poſſet fuiſſe renunciatũ tali priuilegio: cũ illud fuerit indultum ab Eugenio Quarto fœl. record. non ad priuatam, ſed ad publicam vtilitatem totius Congregationis, prout in ſimili fuit deciſum in Rota coram Reuerendiſſimo Bubalo in cauſa Cęſenatentium bonorum 15. Feb. 1588.

At quoniam ad nos peruenit ipſum Archiepiſcopum obtuliſſe ſe probare poſſe, quòd viſitatores a ſe, & a ſuis prædeceſſoribus deputati viſitauerint Monaſteriũ ipſum, & Monachos Montis Regalis, & non Viſitatores deſtinati a Reuerendo regimine Congregationis Caſſinẽſis ad hoc, vt inde probaret prætenſam iuriſdictionem ſuper Monachos d. Monaſterij, & cũ hoc verum non eſſe oĩb. Montis Regalis ciuib. ſit notiſſimũ, idcircò ſolum dicimus, ꝙ hanc prolatã negatiuam erit ſuũ probare: ſed ex abundanti q̃ facilimè nr̃a Congregatio Caſſinenſis poterit contrariũ probare, producendo acta viſitationis ipſius Monaſterij, q̃a Reuerendis nr̃æ Congregationis viſitatorib. deſtinatis ad viſitãda Monaſteria nr̃a exiſtẽtia vltra Farũ, quolibet anno fuit facta iuxt. conſtitutionẽ ſacrorum Canonum, & Concilij Tridẽtini, cum obſeruantia ritus formæ, ac Ordinis, quo ipſi viſitatores vtebant in viſitãdis alijs Monaſterijs Siciliæ, & aliarũ Prouinciarũ, & ſemper hmõi viſitatio tẽdebat ad inquirendum de vita, & moribus, & obſeruantia regulari, tã Pręlati, q̃ Monachorum d. Monaſterij, nec nõ & quo ad tẽporalia & cõputa ipſius Monaſterij & reddit⁹ acquiſitos ope diuina p ipſos Monachos propria induſtria, exẽplaritate, & labore, & non munificẽtia Archiepiſcoporum pro tempore exiſtentium, cùm ex aſſignatis redditibus ab Archiepiſcopis nempe ex quingentis ſcutatis argenteis non poſſent alimentari Monachi triginta in circa, computatis famulis, & reparare fabricam Monaſterij, licet ipſi Archiepiſcopi recipiant triginta milia ſcutatorum monetæ Siculæ, & aliquando vltra dictam quantitatem, nec hodie habetur ratio teſtamenti Regis Guglielmi, qui

tot

tot reddituſ dicto Monaſterio reliquit, vt poſſet alimenta præſtare Monachis centum deſeruientibus dictæ Eccleſiæ Mõtis Regalis, addẽs ſe velle, vt ibi ipſi centũ Monachi deſeruirent ipſi Eccleſiæ, prout latius in d. teſtõ patet.

Ad id verò, quòd Archiepiſcopus ipſe ſe iactauit, q̃ tam ipſe, & prædeceſſores ſui pro tempore, ac ipſorum Vicarij generales habuerint ingreſſum ad d. Monaſteriũ pro carceri mancipandis Monachis ibi commorantib. Reſpõdemus eoſdem nunquam de iure habuiſſe talem ingreſſum, niſi pro puniendis Monachis, qui neglexiſſent obſequia exhibenda in d. Eccleſia, iuxta tenorẽ reſcripti fę. lic. record. Pauli Tertij ſupra recenſiti. Non autem pro alijs eorum excellibus, ſi qui fuiſſent. Nã etſi forſan de facto aliquando Archiepiſcop⁹, vel eius officiales attentare præſumpſiſſent illos carceri mancipare pro dictis, exceſſib. per ſupremam Archiepiſcopi potentiam vſurpatam, ſtatim contra illos fuit habitus recurſus ad eius Superiores, & fuerunt compulſi tam Archiepiſcopus, quàm eius officiales eoſdem Monachos illegitimè detentos libertati donare, illoſq́ reſtituere eorũ Superioribus, prout depoſuerũt ſex teſtes cum iuramento coram notario promittendo ſe iterum eadẽ repetere in pleno iudicio quotieſcumque requiſiti fuiſſent. His ergo ſic verè ſtantibus Illuſtriſſimos Iudices obſecro, vt ponderẽt dicta teſtium de hoc deponentium, & illos compellant ad clarè, & diſtinctè in ſuis depoſitionibus procedendum, ne & ipſi laborent in æquinoco: ne inquam, dum interrogantur, an ſciãt quoquo modo Archiepiſcopũ, & eius officiales detinuiſſe in carcere monacos, reſpondeant ſimpliciter, q̃ ſic, nulla habito reſpectu ad cauſam carcerationis: cùm potuiſſet id contingere ex altero ex duobus cauſis, nempe propter neglectum obſequiorum exhibendorum in Eccleſia, & propter perpetrata crimina alia. Quapropter ſubnixè Iudices exoro, vt interrogent illos de cauſa propter quam illos Monachos Archiepiſcopus, vel eius officiales carceri mancipauerint, vt ſciat in cuius iuris poſſeſſione pſeuerent ſupradicti contra iuriſdictionẽ ordinariã Prælati d. Monaſterij, & quidẽ ad confundendos aduerſarios poterunt ꝓduci aliqui ꝓceſſus ibi a Pręlatis cõpilati. qđ & facillimũ erit.

His ergo præmiſſis pro dilucidatione quæſtioni propoſitæ ſolummodo ſupereſſe videtur, an dictus Archiepiſcopus poſſit priuare Prælatum, & Monachos Monaſterij Montis Regalis facultate eligendi, & habendi conſeruatorem, iuxta priuilegium, indultum Congregationi noſtræ Caſſinenſis ab Eugenio Quarto Papa, & Innocentio Octauo.

Multipliciter reſponſurus huic vltimo propoſitæ qõnis articulo nõ poſſum non mirari, quorsũ illa ꝓtulerint aduerſarij nr̃æ Cõgregationis, & quidẽ poterant aduertere, q̃ non deſint ex noſtratib. qui vacent obſequio Diuino, & in-

& insimul studio sacrorum Canonũ. Ac ꝑ consequẽs licet sciamus regulã iuris esse, ꝙ priuilegiũ datum ad aliquid faciendũ perdat spacio decem ann. si priuilegiatus ipso nõ vsus fuerit, ꝓut docet text. singularis, & ibi cõiter Doct. in l. 1. ff. de nundinis. Vbi dr, ꝙ si Princeps cõcellit Ciuitati priuilegiũ nundinarũ, & Ciuitas eo nõ vtat per decenniũ illud perdit. Quapp aduersarij nostræ Cõgregationis probantes, ꝙ Reuerendi nri Monachi inhabitantes in d. Monasterio Montis Regalis hucusq; nunq̃ forsan vsi fuerint priuilegio eligẽdi conseruatorẽ, iuxta priuilegiũ nr̃æ Congregationi Cassinensi indultũ a sęl. record. Eugenio Papa IIII. sub datũ Bononię anno Incarnationis Dñi nostri Iesu Christi 1436. 8. kal. Decemb. Pontificatus verò sui anno sexto, qđ priuilegium postea cõfirmatũ, & ampliatum fuit ab Innocentio VIII. sęl. record. sub datum Romę apud S. Petrũ anno Incarnationis Dñicę 1486. Idib. Iunij, Pontificatus sui verò anno secundo, vt latius infra dicet. Prætendunt, inq̃, aduersarij nr̃ę Cõgregationis hodie dictos Pręlatũ, & Monachos dicti Monasterij Montis Regalis non posse ipso priuilegio frui, ac si fuisset illud concessum principaliter in fauorẽ ipsorũ Monachorum, & non potius in fauorẽ totius Cõgregationis nr̃æ Cassinensis, cuius vtiq; fauori ẽt si expressè illi voluissent renũciare d. Monachi, non potuissent: vt in simili est apertissimus textus in c. si diligenti. & ibi cõiter per Doctor. ext. de foro cõpet. vbi habetur, ꝙ clerici non poterunt renunciare priuilegio fori, se subdẽdo Iudici seculari: cũ hmõi priuilegiũ fuerit concessum principaliter, & ꝑ se Ordini clericali, & per accidẽs singulis insignitis decore characteris clericalis, ob reuerẽtiã tantæ dignitatis, prout ipsimet Doctor. indiscriminatim docuerũt, qđ vtiq; q̃ sit absurdũ, & a rõne ipia alienum, nõ est, qui nõ aiaduertat id qđ ꝓtendunt ipsi aduersarij nullo iuris innixi fundamẽto.

Respõdeo & secũdo, ꝙ cùm in priuatione priuilegij incurrenda requiratur eius nõ vsus, saltem ꝑ decenniũ regulariter loquẽdo, & Pręlati, & alij officiales d. Monasterij nunq̃ steterint spacio decẽ annor. ibi. Inde sequitur non fore priuandos d. Prælatum, & Monachos dicti Monasterij tali, & tanto priuilegio, sine sua culpa.

Respondeo & tertiò, ꝙ licèt non vsus priuilegij regulariter priuet ipso nõ vtentẽ. Nihilominus & alia ratione hæc regula nõ habebit locũ ĩ dictis Reuerẽdis Monachis, qñ & hoc aliud priuilegiũ toti corpori nr̃ę Cõgregationis Cassinensis, cuius illi sunt mẽbra reperit indultũ fuisse a sęl. recordat. Eugenio Papa IIII. sub datũ Florentię anno salutis 1434. septimo Kal. Martij Põtificat⁹ verò sui anno quarto sub his ꝑcisis verbis, videlicet. [Adijciẽtes, ꝙ si qñque cõtigerit ꝑ aliquẽ, aut ꝑ plures actus contra hmõi, aut quęcunque alia decreta, priuilegia, indulta, gr̃as, & immunitates ꝑfatæ Congregationi cõcessas, aut ipsorum aliqđ

aliqđ à quocunq; cuiuscúq; condi tionis, dignitatis, gradus, seu ſta tus existat ex negligẽtia, vel igno rãtia pſentiũ & futurorũ, quibus ea cõcedunt. Aut alia quamis cau ſa aliter attentari, vel obſeruari ignorãter, vel ſciẽter. Nullum tñ hoc pręiudicium decretis, priuile gijs, indultis, gratijs, & immuni tatibus pfatis volumus generari; ſed illa in ſuo vigore & robore p manere.] hæc ibi. ad verbum.

Reſpõdeo & quartò, q meritò aſſeuerare poſſem⁹ (niſi modeſtia hoc nobis ꝓhibere videret) q d. monachi pro tẽpore hucuſq; in d. monaſterio degẽtes nõ elegerint cõſeruatorẽ: cum nunq̃ ita acerri mẽ infeſtos habuerint Archiepos ipſos, ꝓut in dies infeſtioré, & im plicatioré aĩaduerterunt ſibi fuiſ ſe modernum Archiepum & mini ſtros iuſtitię d. ciuitatis Mõtis Re galis: Quapp zelo accẽſus ego dũ eſſẽ Prælatus d. monaſterij cũ cõ paterer anguſtijs quotidianis di ctorum monachorũ, decreui vti hoc priuilegio ita ipſis neceſſa rio, & ſibi tanq̃ mẽbris d. Congre gationis de iure cõpetenti: vt ſal tẽ tali pacto cõſulerẽm indẽnita ti & quieti ipſorũ, & defenſioni iu riũ ſibi cõpetẽtiũ. Quapp meritò dicendũ erit nihil incongruũ, aut irrationabile me attẽtaſſe vtendo pro pace & tutela ac liberatione iniuſtę vexationis illatę quotidie ipſis monachis, priuilegio indul to a Sede Apoſtolica nr̃æ Congre gationi: & hoc poſt tot eorũ eudẽtiſſima ſigna patiẽtię erga illa tas iniurias ſibi à d. Archiepo mo derno, prout luce meridiana cla rius tã Romæ, quàm in Regno Si ciliæ emicuit oĩbus magnatibus.

Reſpõdeo & quintò, eidẽ obie ctioni, q etſi ꝓbauerint nr̃i aduer ſarij monachos d. monaſterij Mõ tis Regalis nõ vſos fuiſſe d. priui legio indulto à Sede Apoſtolica nr̃æ Cõgregationi Caſſi. de eligẽ do conſeruatore, q d inde ipſi ſpe rẽt, nõ poſsũ aĩaduertere: ſperãt forſan Illuſtriſſimos Iudices, alio quin eruditiſſimos vtriuſq; cẽſurę Doct. indè inhibituros nr̃is mo nachis afflictis vsũ d. priuilegij, ac ꝓ cõſequẽs eligere ac detinere cõſeruatorẽ tã neceſſariũ ſibi? æ quidẽ hoc ipſi non timent: cũ eos nõ fugiat ipſorũ pfectiſſima inte gritas & doctrina, cuius lumine iã plegerunt q d nos docere volue rint cõiter Doct. dicentes, q regu la tradita in ſup. recẽſita. l. 1. ff. de nundinis. inter alias ꝓcipuas fal lẽtias nõ haberet ipſa regula locũ qñ hmõi priuilegium, de eligẽdo conſeruatorẽ, vel aliq̃d aliud ſuc ceſſiuũ faciẽdi: fuiſſet conceſsũ, q libere eo qs poſſet vti. hoc eſt, q eſſet in ſua liberrate illo vti, & nõ vti: nã ea, q̃ in mera libertate sũt, nunq̃ poterunt de iure preſcribi; prout docuerunt cõiter Doct. in fra ſtatim citandi. & q talis con dirionis fuerit priuilegiũ eligẽdi & vtendi conſeruatore indultum nr̃æ Cõgregationi Caſſi. & cuili bet monaſterio eiuſdẽ. à fœlic. re cord. Eugenio Quarto & Innocẽ tio Octauo, ex tenore præciſorũ verborũ, quibus ipſi Põtifices Sũ mi ibi vſi fuerunt per ſe patebit: ſciendũ igitur, q Eugenius Papa Quart⁹ in d. priuilegio inter alia

his.

Digitized by Google

his præciſis verbis vſus fuit, videlicet. [Nos igit aduerſus violatores, occupatores, detẽtores, præſumptores, moleſtatores, & iniuriatores hmõi, illo vtẽtes eiſdem Cõgregationi, Præſidenti, Viſitatoribus, Abbatibus, Prioribus, & perſonis alijs remedio ſubuenire, per quod ipſorum cõpeſcat temeritas, & alijs aditus cõmittẽdi ſimilia p̃cludat. Diſcretioni vr̃æ ex certa ſcĩa per Apoſtolica ſcripta mãdamus quatenus vos, vel duo, aut ſinguli veſtrũ. ꝑ vos, vel aliũ, ſeu alios ét ſi ſint ext. loca, in q̃b. deputati eſtis cõſeruatores & Iudices, ipſis Præſidenti, Viſitatoribus, Abbatibus, Prioribus, & ꝑſonis: nec nõ cõuentibus, domibus, ac mẽbris eiſdẽ ſubiectis, eoſdem ſup his, & quibuſcũq; alijs bonis & iuribus ad Cõgregationẽ, monaſteria, prioratus, nec nõ ſubiectas domos, & loca p̃dicta ſpectãtibus ab eiſdẽ, vel quibuſuis alijs indebitè moleſtari, vel eius grauamina, ſeu dãna, vel iniurias irrogari, facturi d. Præſidenti, viſitatoribus, prioribus, & perſonis. Cùm ab eis, vel procuratoribus ſuis, aut eorũ aliquo fueritis requiſiti de p̃dictis, ac alijs ꝑſonis q̃buſlibet ſup reſtitutione hmõi Prioratuũ &c.] ex his ergo p̃ciſis Pontificijs verbis q̃ aptiſſimè emicuit verũ eſſe q̃ hucuſq; diximus nẽpè q̃ ſemper fuerit in libertate Reuerendorum Prælati & monachorũ pro tẽpore cõmorantium in d. monaſterio Montis Regalis eligere cõſeruatorem & eo vti in cauſis & negotijs ſibi occurrentibus: ac ꝑ conſequens, q̃ per talis electionis ceſſationẽ non indè pòtuerit p̃ſcribere Archiep̃s Mõtis Regalis cõtra dictos Monachos, vel cõtra nr̃am Cõgregationem, (cui⁹ illi Monachi ſunt mẽbra) vt patuit ex ſup. allatis. & q̃ hæc nr̃a ſnĩa ſit iuri Pontificio conformis probabit inſup auctoritate infraſcriptorũ Doctorũ. Nã ex Canoniſtis, gl. aurea in c. vt priuilegia. in verſ. ſemel in anno. ext. de priuileg. quærens, an habens priuilegiũ, q̃ ſemel in anno poſſet ingredi Eccleſiã interdictã: & q̃ ꝑ talis aduentũ illùc aperiat Eccleſia hmõi, & poſſint ibi diuina celebrari (de quo agit̃ in tex. eiuſdẽ. c. vt priuilegia) dixit quod ſi ſteterit per centũ annos, q̃ hmõi priuilegiatus nõ acceſſiſſet ad d. Eccleſiã, q̃ iſto interim pluries fuerat interdicta: nũquid p̃ſcriptum dicat̃ contra talẽ priuilegiatũ, vt nõ poſſit vti tali priuilegio, reſpõdendo hmõi obiectioni gl. illa dixit hmõi p̃ſcriptionẽ nõ nocuiſſe hmõi priuilegiato. cuius ſnĩę ibidem ſe ſubſcripſit Dñs Anton. de But. & Calder. in tit. de p̃ſcriptionibus, conſ. 1. & Dñs Felinus more ſolito elegantiſſimè hoc ipſum probat in c. cũ acceſſiſſent. col. 12. verſ. limita ſecundò hanc regulã. ext. de conſt. vt intelligat̃ q̃n fuiſſet data ſimpliciter facultas aliquid faciendi: q̃a nõ vtendo cùm poſſit, p̃dit̃: ſecus vbi facultas faciendi aliquid eſt poſita formaliter in expreſſa & libera voluntate eius, cui fit cõceſſio, q̃a tunc nullo tẽpore p̃ſcribit̃ contra talẽ facultatẽ: & ſubdit, q̃ de hoc ſit gloſa aurea in d. c. vt priuilegia. in

glo.

glo.pen.in fin.de qua fecit ibi feſtum Dñs Anto.& eã ſequit Cald. vbi ſup.& addidit ibidẽ Felinus, ꝙ Io.And.& Io.de Lign.in c.fi.de cõſuet.in ſexto,& ibidem Dominicus plenè in princ.col.2. vbi latè cõcludunt,ꝙ Canonici nõ vtẽdo facultate optandi data eis ex cõſuetudine, nõ ꝓdunt facultatẽ ipſam vllo tẽporis ſpatio: & allegant d.glo.p quàm & Cald.conſuluit in tit.de prẽb.conſ.19. incip. in operaria. Quia licèt Canonici multo tẽpore non ꝓpoſuerint clericũ opariæ,ſed laicum: per hoc non eſt præſcriptũ per laicos,quominus Canonici poſſint ét eligere clericũ,& allegat ſimile de eligẽtibus,qui multo tẽpore elegerunt per ſcrutiniũ, vel de gremio Eccleſiæ:& ꝙ p hoc non ammiſerint facultatẽ eligendi aliter:& reſpõdens ipſemet Felinus Abbati Pan. qui non vr̃ ſequi doctrinã d.gloſæ ibidẽ, ſubdens in verſ. ſed tñ. dixit,ſed tñ Dñs Abbas nõ reſpondet ad deciſionẽ oĩum Doct.in d. c.fi.de cõſuet.in ſexto,& ideo tenendo ipſã(quã non reperio improbatã)vr̃, ꝙ ũicut per non vſum non tollit conſuetudo optãdi,ita nec priuilegium,quod conſiſtit in mera & expreſſa facultate:quia ſi Canonici poſſunt optare, & ſæpe non optent,nõ videnr̃ reſtituere, quia velint conſuetudini renũciare: ſed quia cũ ſit poſitũ in facultate eorũ, velint optare an nõ: nõ optãdo,ſatis dicunr̃ vti facultate ſibi conceſſa, q̃ eſt, vt optent, vel non optent, vt potiꝰ vtanr̃ cõſuetudine:vt ibi per Dñicum. Qui Felinus reſpõdendo ad fundamẽtũ d.Abbatis,quod eſt l.1.ff.de nundinis, his ꝑciſis verbis ibidẽ vtitur in verſ.non eſt ſic. in l.1. ff. de nundinis. Quia(ſubdidit Felinus vbi ſup.)non dr̃ formaliter,vt faciãt,ſi velint,ſed eſt ſimplex conceſſio:& in hoc cõſiſtit iſta difficultas,vt ẽt per Dñm Anton.in d. c. vt priuilegia, & ſubdidit ibidẽ Felinus,& vidi aliàs in ardua quæſtione,cũ Imperator daret in ſuo priuilegio vni nobili facultatem faciendi molendinũ cũ iſta clauſula,videlicet.[Ad libitũ voluntatis tuæ]& ipſe per multos annos nõ eſſet vſus hac facultate,ꝙ eam non perdit per ꝓdicta: q̃ ſunt quotidiana & multũ cõferentia : hæc oĩa Felinus vbi ſup.cui cõſona per oĩa fuit ſnã acuratiſſimi Doctor. Antonij Burgos in ſua Excellenti repetitione. c.cùm acceſſiſſent. a n.281.& deinceps.in verſ. limitatur & tertiò.ext.de conſt. vbi repetijt eadẽ ferè formalia verba, quibus vſum fuiſſe Felinũ in deciſione præſentis quæſtionis ſup.immediatè retulimus.Nã d.Ant.his præcilis verbis vſus fuit,videlicet: limitat̃ & tertiò iſta cõcluſio, q̃ priuilegiũ eſſet conceſſum , ꝙ liberè eo vti poſſet: hoc eſſet.ꝙ eſſet ĩ ſua libertate: ea.n.quę in mera libertate ſunt nunq̃ poſſunt prę ſcribi:prout docuit Bal.& Cyn.in l.2.C.quę ſit longa conſuetudo:& Bar.in l. cùm in rem verſo. ff. de vſur.vbi dixit,quòd ſi quis ex ſua ſponte ſoleret offerre al cui quolibet anno vnum par Caponũ: & per mille annos offerret,non poſſet per hoc ĩtroduci præſcriptio, vt ẽt poterit dici de accedentibus

ad

ad molendinum: Quapp ipſe Ant. Burgos ſubdidit vbi ſup. nu. 288. poſt ſup. recenſitam ſniam Abbatis (quæ videbaẽ contraria) dicẽs. Tu aũt dicas, qp ſi Princeps in concedendo diceret. Cõcedimus priuilegium, & ſit in libertate vr̃a vti eo: qp tunc nõ perderetur nõ vtendo: & licèt priuilegia ſint ſtricti iuris, vt in c. olim. ext. de verb. ſignif. quare poptimè docuit Bart. in l. fi. in fi. ff. de conſt. princ. vtens hac ſingulari diſtinctione dicendo, ſi verò quæraẽ, an p actum contrarium tollaẽ priuilegiũ: tũc aut ipſum priuilegiũ habet effectũ momẽtaneum, aut ſucceſſiuũ. Primo caſu priuilegium vnico caſu admiſſo in cõtrariũ perditr, vt in l. 2. C. de iure dot. Imperat. ſi verò habet effectum ſucceſſiuum, tũc per vnum actũ non ꝓditur, vt in l. voluntariè. & ibi per Cyn. C. de execut. tut. & de hoc vltimo notãt Canoniſtæ in c. cùm acceſſiſſent. ext. de conſtitu. & in eo habẽ optima gloſa. At qm̃ per ſe patet, qp actus, qui procurator per tale priuilegiũ, ſ. electio conſeruatoris habet effectũ ſucceſſiuũ, & non momentaneũ: cùm hmõi electionis virtute, electus ipſe conſeruator nanciſcaẽ ſucceſſiuã & verã iuriſdictionẽ in oĩbus cauſis ac litibus mouendis ſeu intentandis corã ipſo cõtra hmõi priuilegiatos electores eorundẽ, & è contra in intentatis litib. a d. priuilegiatis cõtra alios. Quapp apertiſſimè inde ſequitur, qp per non vſum priuilegij de eligendo & deſignando conſeruatorem d. Prælatus & Monachi pro tẽpore exiſtentes in ipſo Monaſterio Montis Regalis de cẽtẽ non veniant priuandi ipſa facultate illum eligendi, & vt facilius percipiaẽ veritas nr̃æ reſponſionis ponderanda nobis erunt ipſamet verba, qbus Eugenius Papa IIII. & Innocentius Papa Octauus vſi fuerunt in ipſis reſcriptis hmõi facultatis nobis indultę. Cùm ipſe Eugenius IIII. in recenſito ſupra priuilegio inter alia his p̃ciſis verbis vſus fuit, dum tribuere voluit iuriſdictionẽ electis ipſis conſeruatorib⁹, videlicet. *Facturi* d. Prę ſidẽti, Viſitatoribus, Abbatibus, Prioribus, & pſonis, cùm ab eis, vel procuratoribus ſuis, aut eorũ aliquo fueritis requiſiti de prędictis, ac alijs perſonis quibuſlibet ſup reſtitutione hmõi &c.] qđ & aptius idipſum probaẽ per ſupradictum reſcriptũ Innocẽtij VIII. ſup. relatum in cõfirmationem & extẽſionem d. priuilegij Eugenij IIII. Nã ibi priuilegiũ literarũ cõſeruatorialiũ in fauorẽ oĩum Monaſteriorum nr̃æ Congregationis Caſſi. directum Archiepo Mediolanẽſi, Caſtellan. & Armin. Epis, & Abbati Monaſterij Caſſinenſis, qui virtute ipſius priuilegij electi fuerant cõſeruatores Monaſterio rum d. Congregationis. At cũ Monaſteria d. nr̃ę Congregationis in dies ope diuina ita multiplicata fuiſſent, vt alicui ipſorũ difficillimum & laborioſum fuiſſet, in occurrentibus litibus & cauſis recurſum ſemper habere ad d. cõſeruatores electos ac deputatos per ipſum Eugenium Quartum. Idcir cò ipſi Reuerendi patres nr̃æ Congregationis obtinuerunt extẽſionem

nem

nẽ d. priuilegij ab Innocentio Papa Octauo p ſpeciale eius reſcriptum die quo ſup. vbi hæc pręciſa verba habentur, videlicet. [Quare ex parte veſtra nobis fuit humiliter ſupplicatum, vt vobis, Monaſterijs, Prioratibus, mẽbris, Abbatibus, Prioribus & cõuentibus præfatis, q̃p hmõi literarum conſeruatorialium exequutionẽ ab oĩbus, quibus cauſæ perreſcripta Apoſtolica delegari poſſunt obtinere liberè, & licitè valeatis: perinde ac ſi illæ eis oĩbus à principio directæ fuiſſent, concedere, aliàsq; in prędictis opportunè ꝓuidere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igit̃ qui regulari vitã profeſſis libenter oẽm inquietitudinis materiã ſubtrahimus: vtrumq; ſtatũ proſperum, & trãquillum paterno deſideramus affectu, hmõi ſupplicationibus inclinati, vniuerſis & ſingulis, q̃bus cauſæ auctoritate literarum Apoſtolicarum de iure delegari poſſunt, mandamus, vt dum, & quotiens fuerint pro parte veſtra Abbatum, Priorum & conuentuum prædictorum, aut alicuius eorum legitimè requiſiti, ſup. talium literarum exequutionẽ perpetuis futuris temporibus procedere poſſint, & debeãt p ſe vel alios: aliàs iuxta earum continentiam & formã in oĩbus & per oĩa, perinde ac ſi literæ ipſe à principio eis directæ fuiſſent: vt licèt aliàs conſeruatores eſſe nequirent, illas exequerent̃, mandatum nominatim extitiſſet. &c. Non obſtantibus &c. hæc ibi, quæ proculdubio oĩa eſſent deſcribenda characteribus aureis. Cùm ex ipſis patuerit, q̃ etſi multa Monaſteria nr̃æ Congregationis iã elegerint cõſeruatores iuxta d. priuilegium extenſionis adhùc poterit modò Monaſterium Montis Regalis & Monachi ibi degentes tanq̃ mẽbra d. Congregationis vti tali priuilegio, ac p conſequens eligere conſeruatorẽ pręcipuè virtute dictorũ verborum [Vt dum & quotiens fuerit pro parte vr̃a Abbatũ, Priorum & conuentuum prædictorũ, aut alicuius eorũ legitimè requiſiti ſuper taliũ literarum exequutionẽ perpetuis futuris temporibus ꝓcedere poſſint, & debeant.] Quis ergo vnq̃ deinceps ita vecors & indignus titulo Doctoratus audebit aſſeuerare, q̃p per non vſum priuilegij de eligendo conſeruatorẽ Monaſteriũ Montis Regalis, & Reuerẽdi Prælatus & Monachi ipſius ſint priuandi tam neceſſario beneficio eorum matri Congregationi, ſ. Caſſinenſi conceſſo in tot moleſtis, & grauaminibus ſibi iniuſtè illatis à moderno Archiepõ, de quibus (cũ in Regno Siciliæ & Romæ fama ſit publica, melius erit nobis tacere, q̃ grauare caſtiſſimas aures Illuſtriſſimorum Iudicum cauſæ, quibus illa eſſe notiſſima me non fugit.

Ex his ergo oĩbus (& alijs ſimilibus, quæ omiſimus breuitatis cauſa) luce meridiana clarior emicuit veritas nr̃æ iuridicæ interpretationis d. Põtificij reſcripto Pauli Tertij fęlic. record. & q̃p nullo pacto ipſe Archiepus Montis Regalis, aut eius Vicarius generalis poſſit de iure inquirere, vel punire quaſ-

quaſcunque perſonas eiuſdē Congregationis Caſſinenſis pro tempore in dicto Monaſterio commorantes, nec in minima pœna pro quibuſcunque eorum exceſſibus, niſi tantum pro exceſſibus perpetratis in denegatione obſequiorū preſtandorum ab ipſis in Eccleſia Cathedrali, iuxta formam talis ſupradicti reſcripti, ad verbum relati: quo ad verba inſerta, quorum intelligentiam aduerſarij extorquere nitentes, intendunt probare præſumptam Archiepiſcopi iuriſdictionem ſuper dictos Reuerendum Prælatum, & Monachos dicti Monaſterij Mōtis Regalis. & hæc pauca de multis producta ſufficiant.

Et hæc eſt mea ſententia deciſiua.

Ego D. Alphonſus Villagut a Neapoli Abbas Monaſterij S. E.qui a Ianua Congregationis Caſſinenſis. V.I.P.

F I N I S.

BIBLIOTECA NAZ
ROMA
VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google